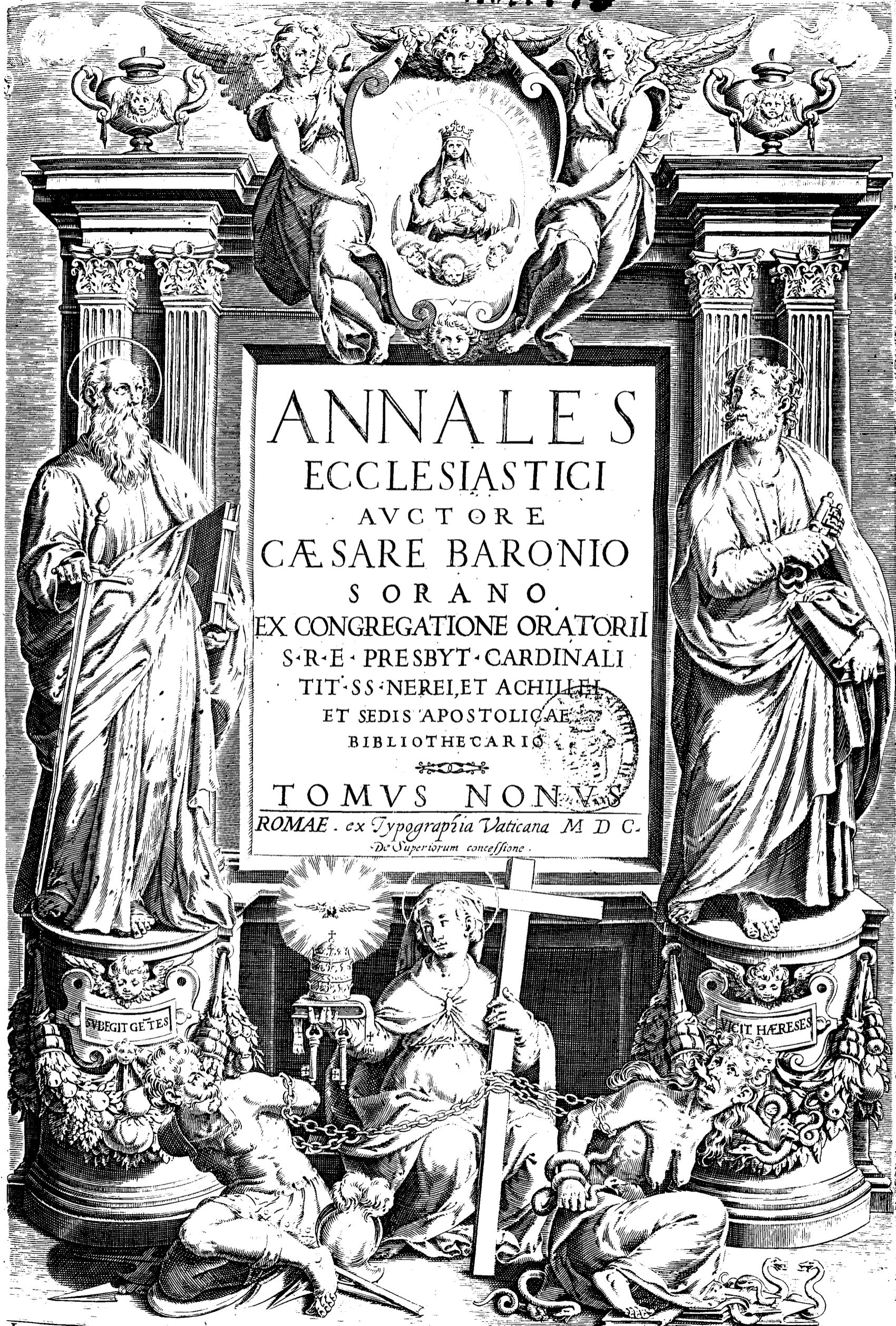

Division Universitat
CER. P. A. B. A.
A
37
36

~~4~~
~~1/40~~

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36

R. 1772

ANNALES
ECCLESIASTICI

AVCTORE
CÆSARE BARONIO
SORANO
EX CONGREGATIONE ORATORII
S·R·E· PRESBYT· CARDINALI
TIT· SS· NEREI ET ACHILLEI
ET SEDIS APOSTOLICÆ
BIBLIOTHECARIO

TOMVS NONVS

ROMÆ . ex Typographiâ Vaticana M D C .
De Superiorum concessione .

EVREGIT GENTES

EVREGIT HÆRESSES

IN PETRA EXALTAVIT ME· ET NVNC EXALTAVIT CAPVT MEVM· SVPER INIMICOS MEOS

HENRICO III.
FRANCORVM
ET NAVARRAE REGI
CHRISTIANISSIMO

CAESAR BARONIVS S.R.E. CARDINALIS
Bibliothecarius sempiternam felicitatem.

BSOLVTO post multos labores nono Annalium tomo, sincera mea erga Maiestatem Tuam obseruantia exigit, Christianissime Princeps, quod & ratio postulat, atque commonet argumentum, vt ipsum tibi offeram. Ad hanc enim vsque diem eiusmodi mei officij exhibitio consulto est dilata, vt opportuniore factam tempore, eam gratiorem acciperes. Nam quod in sacris prouerbijs est: Sermo opportunus est optimus. Prou. 23. 25. & Vt mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo. Equidem expectauimus, vt exoptato occurreremus in via hac gloriosissimis illis Francorum Principibus, Regibus, & Imperatoribus, quibus nobilitatus atque locupletatus est mundus, Pipinis, Carolis & Ludouicis, vt ex ipsorum rebus fortiter, sancte, pieq. gestis fieret conuenientior tomi huius oblatio tibi

Regi fortissimo ac Christianissimo, proprio ipsorum hæredi ac legitimo successorum.

Hi sunt quos nobilissimæ Francorum genti sancta Romana Ecclesia magno gaudio peperit Reges & Imperatores, filios primogenitos, per quos e barbarorum insultibus vindicaretur in libertatem. Hi sunt illi monstrorum domitores, cultores iustitiæ, quietis publicæ fundatores, Fidei Christianæ propagatores, atque religionis illibatæ custodes, præcipue vero Sanctæ Romanæ Ecclesiæ potentissimi, sicut & promptissimi defensores; qui & hunc ipsum summæ gloriæ titulum posteris suis publicis tabulis reliquere testatum, atque plurimo sanguine consignatum.

Hi reuera sunt qui effusa munificentia (quod admiratur orbis) ditarunt Ecclesias, maxime vero Romanam; in quam veluti sacrum gazophylacium non solum immensos contulere thesauros oblationibus frequentatis, sed amplas etiam intulere prouincias siue ab hostibus vindicatas, siue proprias; summum lucrum, summamq. gloriam æstimantes, quauis impensa, quouis labore sanctæ Romanæ Ecclesiæ utilitati sapienter prospicere, fortiterq. consulere necessitati. Quod ingentis fidei opus sæpius iteratum Deus respiciens & gratum habens, adeo cumulatis beneficijs compensauit, ut omnibus innotuerit, idem esse de sancta Petri Sede bene mereri, quod à Deo ad bene disponendum,

dum, conseruandum, propagandum, stabilien-
dumq. Regnum beneficia amplissima promereri.
Nec vero minus grata habuit idem Deus humilia erga Romanos Pontifices eorumdem Regum obsequia, sed & multiplicato scœnore compensauit. Dum enim ijdem quamuis præcella maiestate sublimes, præ immenso religionis amora humili quoque seruitio Christi Vicarios, Petri Apostolorum principis successores sæpius publicè coluerunt: Deus qui ea cuncta ut in se collata accipiebat in Pontificibus ipsis; cum sit pollicitus, quod omnis qui se humiliat exaltabitur, sublimiori fastigio extulit Francorum potentiam, & altiori culmine subleuauit, atque firmavit thronum eorumdem regis maiestatis: adeo ut deficientibus penitus ceteris externarum gentium Regnis, quæ inuasert Romanum Imperium, Hunnorum, Herulorum, Gothorum, Alanorum, Vuandalorum & Longobardorum, vnum tantum Francorum Regnum fecerit esse amplum atque perpetuum; eo quod ijdem dilecti sibi Reges non terrena tantum potentia, qua reliquæ gentes non fuere minores, sed & spiritualibus vsi sunt armis illis non omnibus cognitis, de quibus Apostolus, Arma militiæ nostræ non sunt carnalia sed Deo potentia; ideoq. vinci nescia, & quæ vincant omnia.

Ista continet, conseruatq. instar armamentarij volumen hoc antiquorum Regum Francorum
dupli-

4. Reg. 11.
duplicis generis arma victricia, signo sanctæ Cru-
cis impressa, quæ ut suum robur & munimentum,
veluti propria sibi vendicat sancta Romana Eccle-
sia. Enimvero sicut arma David asseruabantur in
templo, eademq. summi sacerdotis arbitrio, causa
urgente maxima, sumebantur (ut factum est per Io-
iadam summum Pontificem aduersus impiam A-
thalam, ad destructionem inualescentis tyrannidis,
& extinctionem excrescentis impietatis) ita ista in
Ecclesia custodita manserunt, Romani Pontificis
monitu, hortatuq. mouenda aduersus eiusdem Ec-
clesiæ sanctæ persecutores: Quos cum multos, di-
uersosq. diuersis temporibus iugiter passa sit, nul-
los procaciores sensit, sentitq. impijs præsentis sæ-
culi Nouatoribus, qui dum Catholicam Ecclesiam
canino dente proscindunt, eosdem gloriosissimos
Principes, foedis maculis calumniose deturpare
sunt ausi.

2. Cor. 2.
10. 12.
His (pro nefas) male olent lilia optimo odore
Christi fragrantia; nec mirum, eo quod Christi bo-
nus odor alijs, secundum Apostolum, sit odor mor-
tis ad mortem, alijs autem odor vitæ ad vitam: Hi
enim cum Iuda vnguenti in Christi caput effusio-
nem infamant, dum cuncta eorumdem Christia-
nissimorum Regum Francorum erga Romanam
Ecclesiam obsequia, officia & beneficia, simul cum
ipsis omni laude dignissimis reprehendunt, inse-
ctanturq. conuicijs atque blasphemijs; ita muscæ

mo-

Eccles. 10.
morientes, omni ex parte vilissimæ, conatæ sunt,
sed frustra, perdere pretiosissimi odorem vnguen-
ti. At quomodo isti tantis Principibus parcant,
qui in Deum ipsum & Sanctos eius inuenti sunt
contumeliosi atque blasphemij? Fuerunt isti a no-
bis eadem scriptione ut insani redarguendi, & con-
futandi: quo nomine etiam fore Maieitati tuæ
gratum eum ipsum Annalium Tomum existima-
mus, cum non solum ab eorum calumnijs veritate
historica defendantur, sed & demonstrantur ijdem
Francorum Principes laudatissimi, & qui tum Chri-
stiana religione, tum bellica fortitudine probentur,
nulli fuisse secundi; immo qui præ excellenti virtu-
te in multis fecerint primos esse secundos.

Tu ergo ab his non degener, nec animi magni-
tudine impar, vinci religione non finas, superari vir-
tute ne patiaris. Non desunt duplicis generis hos-
tes, de quorum victoria cumulos gloriæ titulos,
& augustiores pares tibi triumphos. Siquidem alte-
ra ex parte dolosa arte hæretici irrepunt; altera vero
gladio imperioso Turcæ grassantur, ambo licet cul-
tu dissimiles, impietate pares, Christi Ecclesiæ per-
duelles, & antiquæ gloriæ Francorum infensi. Hanc
obscurare penitus nituntur illi, dum felices olim
Galias eiusmodi monstrorum (ut sanctus Hiero-
nymus ait) expertes, foetidas, voracesq. modo pa-
ti cogunt Harpyias,

Hieron. in Vi-
gil.

Tristius ii

o. d. d. 16

*Tristius haud illis monstrum, nec sauior ulla
Pestis, & ira deum stygijs sese extulit undis.*

Quæ vultu virgineo, recti nempe specie fallunt, cunctaq. foedant atque pessundant; Isti vero dira tyrannide occupant Loca sancta, omneq. premunt Orientale quondam acquisitum a Francis Imperium. In illos ut leges, Rex inclyte, in istos ut arma conuertas, clamat ad te magna fiducia mater Ecclesia, bene conscia, se bono Christianæ religionis peperisse leonem, cuius vel rugitu tantum (si velit) perterrefacti fileant illi; isti vero præscij per Francos instare sui occasum Imperij, aut tibi cedant, aut cæsi deficient.

Cum autem in his præfando versaremur, inopinato accidit, ut communi omnium lætitia vulgaretur, Mediceam virginem, Austriacum germen, Italiæ ornamentum Mariam inter omnes a Deo delectam moribus Christianissimam Christianissimo tibi Regi sancto matrimonio iungi. Quamobrem quod Regi pro dedicatione parabam, modo eidem iam sponso etiam exhibeo pro sponsalibus fertis. Sit ergo volumen istud veluti lilijs contexta corona, qua tu Rex inuictissime, sacrum verticem chrismate sancto perfusum iam exornans, præ ceteris decorus appareas atque conspicuus: Nam quid istis floribus pulchrius quorum specie, tua corona nitescit, cum sententia Domini, nec Salomon in omni gloria sua vestitus sit, ut vnum ex lilijs agri?

Flo.

Flores dico maiorum tuorum insignes virtutes. Quibus iam tuam mentem exornans semper vernantibus, numquam marcescentibus, suauemq. odorem vbique spirantibus, vbi iam & tu, ut maiores tui, bene olere cœpisti sanctissimo Patri tuo, ut illi benedictionem præcipuam ab eo es feliciter consecutus, cuius merito tibi omnia prospera cedant.

Sit etiam idem volumen non pro corona tantum, sed loco Epithalamij nuptialis, eo quod argumento non dispar, licet dicendi genere sit diuersum, cum ut in eo, maiorum egregia facta narrentur. Quo etiam, ut Epithalamio illo sacro vocantur filia Sion videre Regem pacificum in die desponsationis suæ diademate coronatum: ita nos maiores tuos, inclyta illa Francorum lumina, ne dicam numina, vocamus sacris nuptijs istis adesse præsentem, secumq. a Deo obtenta largiter ad vos regalia dona ferre. Ac ne quid tam pio desit officio: Sit nuptijs his (acclamando precamur cœlites omnes) pro Auspice Christus, loco pronubæ Dei Genitrix, & Angeli, Sanctiq. omnes pro paranympis, qui faueant beneceptis, easdemq. sacras nuptias copiosa sanctaq. prole fœcudent; ut quos nos vobis exhibemus in chartis, vos nobis mox reddatis in filijs Pipinos, Carolos, & Ludouicos. Viuite vnanimes iugali societate felices, prole feliciores, & spe æternæ gloriæ felicissimi. Amen.

Præfens nonus Annalium Tomus incipiens ab anno Redemptoris Septingentesimo decimoquarto, perducitur vsque ad annum octingentesimum quadragesimum secundum, quo & orta hoc sæculo in Oriente, debellata est penitus Iconoclastia; vt plane qui Tomum hunc Pano- pliam dixerit aduersus impios Iconoclastas, veritatis scopum attinget. Continet annos centum viginti octo.

Accesserunt ad finem varia additiones in diuersis tomis suis restituenda locis, prout numerus in eis notatus indicat. Curent hac Typographi, vt cum noua paratur editio, eadem singula proprijs reddantur locis. Interim vero si locus vel tempus non feret, vt in tomis iam editis apponi possint, sic in isto permaneant, quousque rursus ydem integri edantur Annales.

ANNALES ECCLESIASTICI.

M

AGNA quidem vis est atque potentia veritatis, vtpote quæ Dei Filium inuisibilem atque incomprehensibilem e cælo duxit in terram, fecitq. visibilem hominem, vt eundem suum testem fidelem efficeret. Id enim profitetur ipse, dum ait ^a: Ego in hoc natus sum, & in hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.] nosq. id ipsum præstare volens, sic monuit ^b: Et vos testimonium perhibebitis.] adeo vt qui Christi sunt, ijdem testes esse debeant veritatis. Sicut enim magnus ille Patriarcha Iacob ^c nō solum ipse lapidem erexit in titulum, signum ac testimonium cum Laban sanctitæ concordie, sed suos omnes simul in vnum conferre lapides præcepit, tanta copia, vt tumulus eleuaretur, quem Aceruum testimonij nominauit: ita & Christus non solum lapidem ^d illum summum, angularem, electum, pretiosum, ac viuum erexit in titulum, ea sublimi inscriptione signatum: Ego ^e sum Via, Veritas, & Vita:] sed & suis id ipsum faciendum præcepit, etiam si opus sit vitæ dispendio, huiuscemodi scilicet in vnum aggregare lapides indices, semper loquentes testimonia veritatis.

Cum autem id iugiter in Ecclesia factum constet; nos id operis sponte suscepimus, vt ex rebus gestis prodita annis singulis testimonia veritatis, eadem simul congerentes in vnum, ac temporis ordine disponentes, tolleremus in altum nobiliorem tumulum testium, qui sui eminentia factus orbi vniuerso perspicuus neminem latere posset; adeo vt hac ex parte si quis Annales hos, antiquo nomine Aceruum testimonij appellauerit, puto scopum veritatis attinget. Lapidem siquidem sunt isti vocales, vbi sit Ecclesia Catholica edocentes: quos qui non audiunt, esse surdi penitus conuincantur, & arguantur omnino cæci, qui non videant quod tanta sublimitate promineat; atque prorsus sit existimandus insanus, qui tanta congerie ac mole testium spreta, suam potius omnibus duxerit præferendam esse sententiam.

E Suscepti igitur nos memores instituti, ac Domini commonentis, atque dicentis ^f: Qui non colligit mecum, dispergit;] eiusmodi colligendi lapides coeptum semel prosequimur opus: & quamuis nimio labore fessi, assurgimus tamen alacres, non nostris confisi viribus, sed de consueto patrocinio, quod iugiter imploramus, patronæ nostræ sanctissimæ Dei genitricis Mariæ Virginis omnino securi. Cuius & precibus illud rogamus impendi, vt idem, qui in dies magis, maioribus incrementis Aceruus testium exaltatur, tamquam excelsa Pharus eluceat miseris illis, qui cæca nocte per altum pelagus sæua tempestate iactati, circumferuntur omni vento doctrinæ; quo tandem ad lucem veritatis, licet sero, conuersi, illuc clauum dirigant, vnde male soluerunt, ad portum salutis, Catholicam ipsam sanctam Ecclesiam, quæ vnica in æternum perstat ^g columna & firmamentum veritatis. ^h

ANNVS Redemptoris septingentesimus decimus quartus, Indictione duodecima, superiori Tomo vsque ad obitum Constantini Papæ in Annalibus relatus habetur: quæ autem ab eo tempore vsque ad eius finem gesta esse reperiuntur, iam aggredimur enarrare, atque primum de sede Gregorij eius nominis secundi Romani Pontificis, quem absolutissimi omni ex parte summi sacerdotis expleffe numeros, cum res ab eo præclare gestas perlegeris, æque consenties. Quod primum ad tempus spectat, cum aliam eius Pontificis sedis longe diuersam annorum rationem initam à recentiore * auctore esse reperiatis ab ea, quam nos ponimus, hoc anno inchoatâ esse, nempe quod tradat post biennium ipsum sedere coepisse, dignum existimamus, more nostro, nihil sine certa testificatione leuiter affirmare, sed ea de re exactam afferre rationem. Assertionem in primis id constat Anastasij Bibliothecarij, qui dum numerat sedis eius annos sexdecim, menses octo, & dies viginti, mortuumq. dicit vndecima Februarij, Indictione decimaquarta, vtique hoc anno sedere coepisse affirmare necesse est: dumq. rursus tradit, Ioannem Constantinopolitanum Episcopum ad eum litteras scripsisse, itidem hoc anno ipsum Pontificem esse creatum pariter admonet; siquidem illo de throno deposito, alius loco ipsius anno sequenti sedisse reperitur. etenim hoc anno secundo Anastasij Imp. Ioannem ipsum redactum in ordinem, Theophanes tradit, ipsum vero Anastasium Augustum præsentem non excessisse annum. Testantur & Sigebertus ac plures alij hoc anno Gregorium sedere coepisse. Hæc de his quæ ad temporis rationem spectare noscuntur: iam vero de ipsius Gregorij electione agamus.

Cum autem post Constantini Pontificis obitum sedes vacasset dies quadraginta, vt idem Bibliothecarius auctor est, vigesima secunda mensis Maij, ipse Gregorius summa concordia Cleri totius & populi Pontifex creatus est. eminens enim in eo tum doctrina, tum sanctitas id ab inuitis etiam extorquebat. Sed audiamus quæ de ipso Bibliothecarius habet: Gregorius secundus natione Romanus, ex patre Marcello, fuit temporibus Anastasij, Theodosij, & Leonis, atque Constantini Augustorum. Hic a parua ætate in Patriarchio nutritus, sub sanctæ memoriæ domno Sergio Papa subdiaconus atque sacellarius factus, Bibliothecæ est illi cura commissa; deinde ad diaconatus ordinem prouectus est a sancto viro vir castus, diuinæ Scripturæ eruditus, facundus loquela, & constans animo, Ecclesiasticarum rerum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator.] hæc de eius primordijs atque moribus Anastasius.

Vbi autem Gregorij creatio innotuit Orientalibus, Ioannes Constantinopolitanus ad eum ex more Synodalem epistolam scripsit, vt idem Anastasius auctor est, qui ait: Huius temporibus Ioannes Constantinopolitanus Antistes Synodicam Romam misit, & ad eum rescriptis idem vsus est Pontifex.] hæc tantum de his ipse. Quod enim idem Ioannes hæreticus esset, vt vidimus, intrusus à Philippico Imperatore, haud dubitari potest, reiectam à Gregorio Ioanis Synodalem epistolam, qua ipse, & alij cum eo Episcopi scribentes ad recens creatum Romanum Pontificem, ab illo communionem Catholicam suffurari tentarent: sed eos tanquam hæreticos ipse Pontifex est auersatus, & ipsum pseudopatriarcham e throno deponendum curauit. Quod enim non ante, sed cum rescriptis Gregorius Constantinopolim, ipse Ioannes e throno depositus inuenitur; vtique existimare dignum est, id litteris factum esse Gregorij ad Anastasium Imperatorem, ad id præstandum valide impellentis: qui & more maiorum Apocrisarium mittens Constantinopolim Michaellem presbyterum, per eundem id visus est procurasse. Pepererat hætenus ei Anastasius ea fortasse ratione, quod ab ipso coronam Imperij solemnibus ritibus accepisset. Verum hoc anno, qui secundus Anastasij numeratur, fuisse Ioannem in ordinem redactum, Theophanes affirmat, cuius & sententia hoc pariter anno, Kalendis Augusti, electum fuisse sanctum Germanum, possumus intelligere. Dum enim ait ipsum Germanum sedisse annos quatuordecim, menses quinque, & dies septem, desijisse vero septima Ianuarij, Indictione decima tertia; vtique docet, hoc anno, mense Augusto sedere coepisse. Quomodo autem ista de subrogatione Germani se habuerint, ab eodem Theophane sic accipe.

GREGORII
SECUNDI SE-
DIS TEMPVS.

a Pannin. in
Vat.

DETACHED
PICTURE
FROM THE
ORIGINAL

GREGORII
PRIMORDIA.

THEOPH.
ANN.

IOANNES
EPISC. CON-
STANTINOP.
HÆRETICVS
DEPONENTVR.

b Theoph. ann.
13. Leon. Imp.

A Anno, inquit, secundo Artemij, qui & Anastasij, translatus a Cyzico vrbe metropoli Germanus Constantinopolim, in quo & commonitorium translationis, quod subinfertur, pronuntiatum est, continens ita: Electione & approbatione religiosissimorum presbyterorum & diaconorum totius venerabilis sacriq. senatus, & amici Christi populi, conferuandæ huius regie vrbs diuina gratia, quæ semper infirma curat, & ea quæ * non sunt adimplet, transtulit Germanum sanctissimum Præfulem Cyzicensem metropoleos in Episcopum huius a Deo conferuandæ ac Imperatoriæ ciuitatis. Facta est præfens translatio in præsentia Michaelis sanctissimi presbyteri & Apocrisarij Apostolicæ sedis sub Artemio Imperatore.] hætenus commonitorium, quod appellat Theophanes, siue decretum de translatione Germani e Cyzicena Ecclesia in Constantinopolitanam sedem. Delectus enim tantus vir fuit ob eius egregiam sanctitatem & eruditionem, cum etiam & generis nobilitate haberetur insignis. Fuit enim (inquit Zonaras) Germanus filius Iustiniani patricij, qui eo tempore quo Constantinus Pogonatus Imp. e Sicilia veniens vltus est in eos qui alium Imperatorem designauerant, ab eodem occisus est; & eius filium Germanum, cum eius ætatis esset, qua castrari homines solent, eunuchum fecit.] hæc Zonaras in Constantino. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt tantus Episcopus temporibus istis Ecclesiæ Constantinopolitanæ daretur, cum eidem Ecclesiæ maxima omnium persecutio immineret.

Quodnam autem specimen sanctitatis ediderit, cum electus in Ecclesiam duceretur, collocandus in throno, dum prophético afflatus spiritu ventura prædixit, habetur in rebus gestis præclarissimi martyris Stephani Iunioris apud Ioannem Damascenum his verbis expressum: Cum eximius vir Germanus in patriarchicum thronum ascensus esset, plebs ingenti frequentia ad maximum sanctæ Sophiæ templum, ipsius videndi cupiditate concurrebat. erat enim ille virtutis nomine clarus & illustis, atque in omnium linguis non sine voluptate versabatur. Vna autem cum omnibus præclarum illud parentum Stephani par occurrens, scamnum quoddam occuparat, quo eum quem cupiebat, e superiori loco intueri posset. Cum igitur ille per Ecclesiam transiret, statim mulier, quæ Stephanum gestabat in vtero (ipsam enim eius quem gestabat in vtero, cura concitabat) Benedic, domine, id quod in vtero meo est, clamare coepit. ille autem perspicaci animæ oculo eum, qui vtero gestabatur, intuens: Benedicat hunc Dominus per primi martyris intercessionem, respondit. Apud omnes porro mulier affirmabat, se ea hora qua hoc audisset, igneam flammam ex diuino illo ore prosilientem vidisse. Vt igitur in lucem editus est, statim eum, vt magnus Germanus prædixerat, Stephanum appellarunt, &c.] Ita quidem ad bellum quod parabatur, militem antequam nasceretur, visus est designasse, ac martyrem prædixisse Germanus, dum eum per primi martyris Stephani intercessionem cum benedictione signauit: quod & manifestius declararunt euenta, vt suis locis inferius dicturi sumus.

Turbatur inter hæc totus Reipublicæ status, tumultuantibus militibus, & alium sibi Imperatorem deligentibus nomine Theodosium. Quod quidem hoc anno factum esse, Theophanes in primis tradit, & alij omnes æque consentiunt, cum Imperij Anastasij non nisi annum & tres menses numerant, Quomodo autem id acciderit, ab eodem Theophane, qui ceteris sicut antiquitate, ita & auctoritate præstat, hæc breuiter accipe: Cum Artemius, idemq. dictus Anastasius, didicisset, quod classis Sarracenorum ab Alexandria in Phœnicem properaret ad ligna cypressina incidenda, eademq. ad vsu nauium comparanda, mittit classem vt obsisteret, cui præfecit * Obsicium, nec non Ioannem magnæ Ecclesiæ diaconum. Porro idem Imp. generalem logothetam Obsicium & alios omnes in Rhodo insula conuenire iubet. Vbi cum essent, ab eis qui erant Obsicij, aduersus eos qui erant Ioannis, dissensio orta est, qua factum vt occiso Ioanne, aduersæ partis militibus præualentibus, dum timerent Imperatorem ob admissum facinus, reuersuri ad propria, cum Adramyttium peruenissent, inuenientes indigenam hominem, nomine Theodosium, qui erat tributorum publicorum exceptor, eum hortati sunt imperare; qui fuga lapsus in monte latuit, sed inuentum imperare coegerunt; Constantinopolimq. versus nauigantes, cum classe regia pugnandum fuit, donec tandem post sex menses prodicione vrbs porta patefacta, vna cum suis admissus est Theodosius, qui Anastasio vitam concessit, quam duceret factus monachus in monasterio, vbi fuit exilio relegatus. Cum interim Leo Isauricus præfectus Orientis minime volens nouo Imperatori se subijce-

* defunct
GERMANVS
ELIGITVR
EPISCOPVS
CONSTANTI-
NOP.

STEPHANVS
IUNIOR IN
MATRIS VTE-
RO BENEDI-
CITVR.

ANASTASIVS
IMP. CESSAT.
THEODOSIVS
IMPERAT.
* Comitum
obsequij.

re, secum attrahens Artabassum prætorem Armeniæ, cui & filiam sponndit in matrimonium se daturum, de Imperio adipiscendo cogitare cepit. Hæc sunt ex Theophane summam collecta, de rebus hoc anno gestis in Oriente.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. THEODOSII IMP. IV.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

SEPTINGENTESIMVS decimus quintus Redemptoris annus sequitur, idemq. sui exordio signatus Indictione decima tertia, quo Theodosius eius nominis quartus Imperator, ubi habenas Imperij pulso Anastasio est adeptus, quod Catholicus esset, nihil antiquius habuit, quã vt quod Philippicus Imperator fuerat demolitus, ipse restitueret nobile monumentum, quo sex œcumenicæ Synodi depictæ erant: qui hoc facta ita compressit ora hæreticorum, vt omnis de fide quæstio in ea vrbe cessarit. Ista Anastasius in Gregorio, & alij. hæc in Oriente. Iam vero quæ in Occidente in eiusdem Gregorij Pontificatus exordio facta idem Anastasius tradit, hic reddamus.

Quod enim Longobardorum gladij vndique imminerent, quibus maxime in votis esset Vrbe potiri; quam cum Heruli, Gothi, Vuandali diuersis temporibus sæpe coepissent, ipsi vero quod numquam consequi potuissent, probro ducebant. Quamobrem Gregorius Papa ad muniendam mœnibus Urbem adiecit animum, quod & a prædecessoribus tentatum esse sciebat: sed quod nec ipse perfecit, alijs ingruentibus molestijs, Anastasius docet his verbis: Hic exordio Pontificatus sui calcarias decoquere iussit.

A porta sancti Laurentij inchoans, huius ciuitatis muros instaurare decreuerat, & aliquam partem faciens, emergentibus incongruis, varijsq. tumultibus præpeditus est.] hæc Anastasius. Coeptis itaque minime fauens Deus, voluit cunctis innotuisse, ipsum esse positum in Vrbe murum & antemurale; fortemq. atque inexpugnabilem permansuram Urbem, si eius habitatores iustitiam colerent: quod quidem pluribus sæpe est declaratum exemplis. Sed quid turbarum his diebus acciderit, vt idem S. Gregorius auocaretur ab instituto, idem Anastasius narrat his verbis: Tempore etiam ipso castrum vnum à Longobardis fuerat sub pacis dolo peruasum. quo audito, omnes redditi sunt tristes. Adhortans autem sanctissimus Pontifex, ac commonens Longobardos, vt redderent; quod si non acquiescerent, in iram diuinam inciderent pro dolo quem fecerant, suis scriptis protestabatur. Nam & munera eis dare, vt restituerent, voluit multa: sed illi turgida mente neque monita audire, nec reddere sunt passi. Vnde idem sanctus indoluit, seseq. spei contulit diuinæ. Atque in munitione Ducis Neapolitani & populi vacans, ducatum eis, qualiter agerent, quotidie scribendo præsentabat. Cuius mandato obediens, inuito consilio, mœnia ipsius castri versuti sub nocturno ingressi sunt silentio, Ioannes scilicet dux cum Theodimo subdiacono & Correctore, atque exercitu: & Longobardos pene trecentos cum eorum Castaldione interfecerunt; viuos autem amplius quingentos comprehendentes, captos Neapolim abduxerunt, & sic castrum recipere potuerunt, pro cuius redemptione septuaginta auri libras ipse sanctissimus Papa (vt promiserat) dedit.] hucusque verba Anastasij. Eadem habet & Paulus diaconus, qui & Cumanum id fuisse castrum affirmat. ex quo possumus intelligere a Beneuentano Duce Longobardorum id perpetratum fuisse.

Vidisti, Lector, sanctum Pontificem æque ac Gregorium primum in numerum sanctorum receptum, bona Ecclesiastica ab hostibus inuasa minime contempsisse, vel recuperare desisse, quantumlibet impossibilis propemodum videretur eius expugnatio loci, sed quod minus posset suis, id alienis armis recipere procurasse, omniq. studio præsto fuisse, consilio, ope, pecunia adiuuasse, subdiaconi etiam Ecclesiæ Romanæ opera vsu esse. Sed obserua ordinem quo processit, nimirum vt primum paternis monitionibus rem ageret; deinde vt contemptores Ecclesiasticis censuris exterreret; demum vero vt in eos hæc omnia contemnentem ageret armis, eisq. castrum expugnandum curaret. Sic Deus rem tantam aggredi voluit Pontificem & doctrina & sanctitate insignem, eiusq. exemplo sanciri disciplinam, qua successores eruditi, ablata bona Ecclesiastica ab iniquis possessoribus vindicarent etiam si opus sit armis, si cetera remedia contemnantur. Possunt sane bella fieri a Christianis, vt sanctus Augustinus scribit ad

Marcel-

Marcellinum, ex charitate & misericordia dixerim & lucro eorum qui impetuntur; cum videlicet occupando quis quæ sua non sunt, reus permanet damnationis æternæ, a qua vel inuitus liberatur, cum vi auferitur, quod male possedit, fitq. secundum illud Dauidicum: Contere brachium peccatoris & maligni.] ex qua fractura, quod salus animæ acquiratur, mox subditur: Quæretur peccatum illius, & non inuenietur.] Sic igitur ex charitate atque misericordia infertur bellum, in quo qui vincitur, simul vincat: & vnus tantummodo vincatur diabolus, cum cogitur captiuatam animam reddere liberam, facta restitutione bonorum.

Quod vero ad Theodimum S. R. E. Subdiaconum & Correctorem Campaniæ, de quo est facta mentio, pertinet, extat eius sepulchralis inscriptio Neapoli in Ecclesia sancti Andreæ, ad Nidum dicta, in tabula marmorea ante altare his versibus exarata.

B CONFUGIENTIS AD TVVM SVFFRAGIVM LAETVS AMPLECTERE OSSA PVTRIDA TABEFACIA APOSTOLE SCE QVI OB TVI MERITI DESIDERIVM AVLAE

TVAE MOENIA MIRA FECIT PVLCHRITVDINE CORVSCARE.

VT TVIS ADIVTVS AVXILIIS DISRVPTIS VINCVLIS INFERNI HINC RESVRGERE

GARO MISERA POSSIT ET IN DIE EXAMINATIONIS CALCATIS FACINOROSIS

PECCATIS GAVDIA DIVINA PERCIPIAT TE INTERPRECANTE MARTYR ANDREA.

HIC IN PACE MEMBRA SVNT POSITA THEODIMI SVBD. REG. ET RECT. SCE SED.

APOST. ET * DISP. HVIVS DIAC. BEATI ANDREAE.

SI QVIS PRAESVMPSERIT HVNC TVMVLVM VIOLARE ERIT ANATHEMATIS

VINCVLIS INNODATVS.

Hactenus Theodimi subdiaconi Regionarij & Rectoris sanctæ Sedis Apostolicæ, & Dispensatoris Diaconæ sancti Andreæ epitaphium sepulchrale. Ex quibus & illud obseruatione dignum intelligis, in locis illis, ubi Romana Ecclesia patrimonia possidebat, constitutas esse Diaconias, sicut in Vrbe, in quibus elemosynæ à subdiacono Rectore patri- monij & dispensatore erogari solerent. Eorum namque ministrorum fuisse munus, curam gerere pauperum, ex pluribus sancti Gregorij litteris edocemur, datis ad Anthemium subdiaconum, eo tempore Neapoli eodem munere fungentem. Sed etsi non tempus, locus tamen exigit, vt in eadem Diaconia S. Andreæ, aliud hoc vetustius ibidem positum epitaphium hic describamus.

✦ MORS QVAE PERPETVO CVNCTOS ABSORBET HIATV

PARCERE DVM NESCIT SAEPIVS IPSA FAVET

D FOELIX QVI AFFECTVS POTVIT DEMITTERE TVTOS

MORTALEM MORIENS NON TIMET ILLE VIAM.

CANDIDA PRAESENTI TEGITVR MATRONA SEPVLCHRO

MORIBVS INGENIO ET GRAVITATE NITENS.

CVI DVLCIS REMANENS CONIVNX NATVSQVE SVPERSTES

EX FRVCTV MATER NOSCITVR IN SOBOLE

HOC PRECIBVS SEMPER LACHRYMOSA HOC VOCE PETEBAT

CVIVS NVNC MERITVM VOTA SECVTA PROBANT.

QVAMVIS CVNCTA DOMVS NVNQVAM TE FLERE QVIESCAT

FELICEM FATEOR SIC MERVISSE MORI.

✦ HIC REQVIESCIT IN PACE CANDIDA C. F. QVAE VIXIT PL. M. ANN. L.

DIE III. ID. SEPT. IMP. D. N. MAVRITIO PP. AVG. ANN. IIII. P. C.

E EIVSD. AN. II. IND. QVARTA.] Tradunt hanc claruisse miraculis, dignamq. habitam quæ referretur in Sanctorum numerum. Viget enim eius memoria in Romano Martyrologio vna cum sancta Candida seniore discipula sancti Petri.

Sed redeamus ad Longobardos. Horum Rex Luithprandus primo infensus Pontifici repetijt ab Ecclesia Romana Alpes Cottias, quas Aripertus Rex Longobardorum antea ipsi donauerat: verum pænitentia ductus easdem rursus eidem Ecclesiæ confirmavit. Hæc Anastasius & Paulus diaconus, necnon Beda huius tēporis scriptor, dum ait: Luithprandus rex Longobardorū donationem Alpium Cottiarum, quam * Heribertus rex fecerat, & ille repetierat, admonitione venerabilis Gregorij Papæ confirmavit.] Hæc ipse. Eadem & alij recentiores historici. Id ipsum Oldradus in epistola ad Carolum Magnum, ubi id primo anno eiusdem Regis ab ipso factum tradit.

a Psal. 9.

THEODIMI SVBDIACONI EPITAPHIVM

* Dispensator huius Diaconie

DIACONIAS ROM. ECCLES. IN DIVERSIS PROVINCIIS.

CANDIDAE VETVS EPITAPHIVM.

LVITHPRANDVS DONATIONEM CONFIRMAT.

* Aripertus

Esai. 20.

CVM ANVM CASTRVM ROM. ECCLESIAE INVASVM A LONGOBARDIS.

PER NEAPOLITANOS ECCLESIAE ROMANAE CASTRVM RECEPITVR. * veluti

BONA ECCLESIAE QVOMODO A RAPTORIBVS RECVPERANDA.

Aug. epist. 5.

LEO ISAVRVS IMPERAT.

LEONIS PRIMORDIA ET ASCENSUS IN IMPERIVM.

ABDICATIO THEODOSII.

ABDICATIO THEODOSII.

Cedr. Annal. lib. 3.

LEONIS PRIMORDIA ET ASCENSUS IN IMPERIVM. b Cedr. Annal. lib. 3. Theophan. & Zonar.

PERGAMVM A SARRACENIS CAPTVM.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus decimus sextus, Indictione decima quarta, quo octavo Kalendas Aprilis Leo Isaurus, abdicante se Theodosio Imperatore, habenas sumit Imperij. De his acturi, primum omnium quæ ad temporis rationem pertinent, sunt accuratius disquirenda. De die assentimur Theophani, ea id factum die affirmanti; at non sic de anno, qui id in annum sequentem reijcit, cum id factum tradat Indictione decima quinta. Sunt hæc eius verba: Regnavit autem Leo ab octavo Kalendas Aprilis decimæ quintæ Indictionis, vsque ad quartum decimum Kalendas Iulij nonæ Indictionis, &c.] Vt autem ipsi minime assentiamur, cogit Gregorij Papæ epistola ad eundem Leonem Imperatorem data, quam redditori sumus suo loco inferius, qua ipse affirmat, accepisse ab eodem Imperatore epistolam inter alias datam quartadecima Indictione, & alias annis singulis sequentibus vsque ad decimum annum eiusdem Imperij ab ipso datas; cuius certa assertione, firmaque testificatione recedere cogimur a Theophane. His accedit, quod cum omnes qui de Theodosio agunt, affirmant, ipsum non nisi annum imperasse, ac postea se abdicasse, si in sequentem annum ipsum Imperium propagasse dixerimus, utique biennio imperasse dicendum esset, quod nemo aliorum Græcorum dixisse videtur. Hæc de tempore.

De abdicatione vero Imperij per Theodosium facta modo dicendum. Theophanes rem gestam breuiter narrans, hæc ait: Theodosius compertis his quæ gesta sunt, superius enarrata, consilio a Germano Patriarcha & a Senatu percepto, per eundem Patriarcham a Leone verba indemnitate accepit, & Ecclesiæ suæ sine perturbatione seruandæ; & sic ei committunt Imperium. Porro Theodosius vna cum filio suo Clericus factus, residuum vitæ suæ transiit in pace.] Hæc Theophanes. Ephesi eum defunctum tradunt, egregieque dum viueret philosophatum, sepultumque in Ecclesia S. Philippi in fraterno sepulchro, in quo, epitaphij loco, id tantum inscribi voluerit, SANITAS, designans virum fidelem per mortem tantummodo perfectam consequi ab animæ passionibus sanitatem. Addunt præterea ab incolis loci traditum, ipsum etiam miraculis coruscasse.

Quod vero pertinet ad Leonem, præfectus hic fuit ab Anastasio Imp. regionibus Orientis, pollensque exercitu, post obitum Anastasij, in Armenia, vbi degebat, coepit augere vires, quibus (quod cogitabat assidue) posset Theodosium pellere, Imperioque potiri. quod, ut vidimus, ex sententia accidit, cum Theodosius quietis potius, quam Imperij cupidus esset. Sed quæ de ipsius Leonis origine & ad Imperium vsque progressu Græcorum Annales habent, hic pariter describamus. Hebræi impostores, qui quod falsa prænuuntia Arabum Regi, quæ sita ad necem, cum fugissent in Isauriam, nacti Leonem adolescentem, eundemque & Cononem nominatum, videntes ipsum formosum procerum corpore, sed qui se sordida arte alebat, pronuntiauerunt ei, fore ut Romano Imperio potiretur; iuramentoque eum obligant, si hoc esset, facturum quod postulabunt. Iuravit id Leo in Ecclesia S. Theodori, quæ vicina erat. Post hæc factum, ut Leo a Sisinnio Patricio in militiam adscisceretur, a Iustiniano autem Spataris crearetur, ab Anastasio vero præfectura Orientis insigniretur, licet alij eam a Theodosio assecutum tradant, & sic Imperator euaserit.

Dum hæc agerentur, subdit Theophanes: Masalmas Princeps Sarracenorum descendens in Asiam minorem, nullo negotio Pergamum coepit, peccatis populi id exigentibus. Decepti ciues ab impostore mago horrendum diabolo sacrificium immolarunt. siquidem adductam viri ciuitatis illius mulierem incinctam, iamque parituram inciderunt, & assumpto paruulo in cacabo coxerunt. atque in huiusmodi detestabili sacrificio omnes qui bellare volebant, dexteræ manus suæ manicas intingebant: & idcirco traditi sunt inimicis.] Ista Theophanes, cui assentiuntur Græcorum ceteri. Quæ his subiiciunt de obsidione Constantinopolis ciuitatis, anno sequenti ea contigisse noscuntur. agemus de ea pluribus suo loco.

Quo pariter anno idem Leo potitus Imperio, ne quid prætermitteret quod præstare solerent orthodoxi Imperatores, coronandus a Germano Patriarcha, ipso exigente, iuravit se Fidem Catholicam illibatam in omnibus seruaturus; epistolamque scribens ad Gregorium Romanum

A Romanum Pontificem, de sua promotione eundem reddidit certiore, Fideique sua orthodoxam confessionem adiungens, ex more ab eo Catholicam communicationem expetijt. His acceptis Gregorius, qui & litteris Germani Patriarchæ de sincera fide Imperatoris pariter admonitus fuerat: Apostolicas ad eundem Imperatorem litteras reddidit, quibus significaret, se eum ut Ecclesiæ filium benigne suscipere, & curaturum ut vbi que in Occidente principes Christiani ipsi foedere amicitiae iungerentur: factumque tunc, ut missæ Romam imagines eiusdem Imperatoris, quas Laurata nominare consueuerunt, a ciuibus magno fuerint honore susceptæ, utque id ipsum in prouincijs præstaretur a Principibus Christianis, æque eiusdem Gregorij opera curatum est. Habentur hæc omnia fusius explicata ab ipso Romano Pontifice in ea, quam eiusdem Imperatoris anno decimo ad ipsum scripsit epistolam, quam suo loco inferius redditori sumus.

B Ceterum idem Gregorius his temporibus cessans a tumultibus bellicis, ad monachismi collapsi restitutionem, monasteriorumque dirutorum restaurationem adijcit animum. Nam, ut ait Anastasius, monasteria, quæ secus Basilicam sancti Pauli erant in solitudine redacta, renouauit, atque ordinatis seruis Dei monachis, congregationem per longum tempus restituit, constituitque ut ibidem die noctuque monachi redderent Deo laudes.] subdit insuper: Hic Gerontocomium, quod post apsidem sanctæ Dei genitricis ad Præsepe situm est, monasterium instituit; atque monasterium sancti Andrea Apostoli, quod Barbaræ nuncupatur, ad nimiam deductum desertionem, in quod ne vnus quidem habebatur monachus, adscitis monachis ordinauit; atque fecit, ut vtraque monasteria ad sanctam Dei genitricem singulis diebus atque noctibus laudes Deo canerent.] Hæc Anastasius de vigilanti studio Gregorij Papæ. cetera de ipso suis locis dicenda erunt.

Ad hæc etiam tempora pertinet, quod tradit Paulus diaconus verbis istis: Circa hæc tempora Petronax ciuis Brixianæ vrbs, diuino amore compunctus Romam venit; hortatuque tunc Gregorij Apostolicæ Sedis Papæ Cassinum castrum petijt, atque ad sacrum corpus beati patris Benedicti perueniens, ibi cum aliquibus viris iam ante residentibus habitare coepit: qui eundem venerabilem virum Petronacem sibi Seniore statuerunt. Hic non post multum tempus, cooperante diuina misericordia, & suffragantibus meritis beati Benedicti patris, iamque euolutis fere centum & decem annis, ex quo locus ille habitatione hominum destitutus erat, multorum ibi monachorum & nobilium & mediocrium ad se concurrentium pater effectus, sub sanctæ regulæ iugo, & beati Benedicti institutione, reparatis habitaculis, viuere coepit, atque hoc sanctum cœnobium in statu, quo nunc cernitur, erexit.] Hucusque de rebus sub Gregorio gestis Paulus diaconus, incerto tamen anno eius Pontificatus, licet alij suo arbitrio sub primo referant, quod non puto contingere potuisse, turbatis illis tunc regionibus, ut vidimus, Longobardorum tumultibus. Verum quod Paulus numeret annos centum decem, ex quo locus ille fuit ob Longobardorum grassationes habitatoribus destitutus; scias centum quadraginta quatuor annos interlapsos esse ab inuasionem illa Longobardorum, qua coacti sunt monachi locum deserere, & migrare Romam, vsque ad præsentem annum, quo ponitur Petronacis ad locum accessus sub Gregorio Papa.

Quod autem ait idem Paulus, tanto tempore perseuerasse locum illum absque habitatione hominum: intelligas sic perseuerasse absque monasterio ad monachorum regularem habitationem constituto, cum alioqui numquam illic defuerint habitatores qui ad venerandum corpus eiusdem sancti Benedicti excubias agerent. nam ante constructum a Petronace monasterium illud, habitatores ipsum ibi inuenisse, qui eum delegerant (ut ait) Seniore, idem ipse testatur Paulus. Sic igitur illud exploratissimum est, a tempore euersionis Cassinatis monasterij a sancto Benedicto constructi, vsque ad erectum a Petronace monasterium, locum illum destitutum fuisse sicut monasterij habitatione, ita & monastica regulari institutione, cum tamen numquam defuerint qui illic habitauerint serui Dei excubantes ad sepulchrum sanctissimi patris (ut diximus) Benedicti.

Mirum dictum, quanta mox ex noua plantatione Petronacis fuerint propagata eo in loco germina monachorum & aucta ipsorum examina, instar apum, quæ ex turgescētibus aluarijs prodeunt in diuersa loca ad foetus multiplicationem volauerint. Sed & illud secure absque trepidatione mendacij asseri iure potest, nullum vnquam toto Christiano orbe extitisse aliquando monasterium, ex quo tot viri sanctitate conspicui atque doctrina,

LEO IMP. SCRIBIT AD GREGORIVM PAPAM A QVO BENIGNE SVSCRIPITVR.

GREGORII PAPAE DILIGENTIA IN RESTITVENDIS MONASTERIIS.

Paul. diacon. lib. 6. cap. 402 nou. edit. Petronax RESTITVTOR MONASTERII CASSINENSIS.

CASSINENSIS LOCVS NUMQVAM HABITATORIBVS DESTITVTVS.

doctrina, tanta numerositate ad regimen sanctæ Apostolicæ sedis adsciti fuerint, vt plane dici possit, fuisse idem aliquando seminarium sacrorum Antistitum, prout quæ suo tempore dicturi sumus, manifeste docebunt. Sed ad Gregorium redeamus.

Qui igitur ad reparanda (vt dictum est) monasteria his temporibus vidimus magno-pere addictum fuisse: ad basilicas ipsas Urbis tectis aliqua ex parte collapsis, idem Pontifex sollerti studio restituendas se contulit: atque primum quod pertinet ad eam, quæ maiori amplitudine extendebatur, basilicam S. Pauli, hæc Anastasius habet peracta eiusdem Pontificatus primis annis: Hic maximam partem basilicæ beati Pauli Apostoli quæ ceciderat, allatis de Calabria trabibus, cooperuit; & altare a nouo fecit, & cyborium argenteum, quod fuerat ruina quassatum. Sancti Laurentij pariter Ecclesiam foris muros sitam, quæ trabibus confractis, ruinæ iam erat vicina, reparauit, atque aquam fistulis compaginatis, post multum tempus in eandem Ecclesiam reduxit: diuersasq. Ecclesias in ruinam positas innouauit, quas per ordinem dicere longum est.] & inferius: Hic Hierusalem Ecclesiam sanctam, quæ multo fuerat detecta tempore, & circum quoque porticus vetustate quassata, trabibus deductis cooperuit ac reparauit. Ambonem etiam marmoreum in eadem Ecclesia fecit, eamq. diuersis ditauit linteis atque ministerijs.] Hæc Anastasius, qui post hæc infert de Apostolatu sancti Bonifacij ad Germanos ipsi ab eodem Gregorio credito; cuius cum certus annus, quo contigit, satis exploratus habeatur, suo loco de ipso copiose dicturi sumus: modo autem de alio Apostolico viro, qui ante ipsum ab eodem Gregorio Papa idem Romæ munus accepit, oratio opportune instituenda est.

Cum Romam ad limina Apostolorum sanctus Corbinianus vir meritis insignis hisce Gregorij Pontificis primis annis aduenisset e Germania, innotuissetq. ipsi Gregorio, statuit eius ad conuersionem Gentilium ministerio vtis eidemq. credere Euangelium, Apostolatamq. conferre. Hæc autem quo modo se habuerint, eius in Episcopatu Frisingense successor, narrat a Aribio. In quo illum corrigas, quem vitio librorum irrepisse putamus errorem, dum videlicet ibi Episcopatum gessisse ponitur temporibus Pipini Principis, quem ante biennium esse defunctum, constanti assertionem antiquorum scriptorum omnium suo loco superius dictum est. potuit tamen euenisse, vt cum exordio vitæ eius dicatur innotuisse Pipino ante susceptum Romæ Episcopatum, reliquas etiam res ab eo gestas æque sub Pipino esse transactas putauerit qui excipit. Vitam iste solitariam cum elegisset, atque aduenientium frequentia (quod cognitus esset Dei amicus) obrueretur, Romam proficisci cogitauit, vt sacra Apostolorum limina inuiseret. Quo modo autem factum sit vt a Gregorio Pontifice crearetur Episcopus, ab eodẽ auctore sic accipe.

His vero (inquit) tribulationibus fatigatus, quartumdecimum in sua cella impleuerat annum: tunc demum iniens consilium, ad limina sacratissima beatorum Apostolorum Petri & Pauli orationis causa ire decreuit, & ibi se Apostolici viri doctrinæ & orationibus commendare; & si fieri posset, impetrare ab eo sibi & suis qui cum eo venirent, in quodam angulo latitandi facultatem, vt ad sanctorum Apostolorum patrocinia posset secretius peruenire, & ibi sub sanctæ conuersionis regula liceret ipsi vitam ducere. Mouit autem vir sanctus comitatum suum cum vniuersis supellestilibus, & incolumis cœptum perfecit iter. Oratione autem facta in Confessione beatissimi Apostolorum principis Petri; ad beatæ memoriæ Gregorij Papæ pedes se prostrauit, eiq. secretum animi sui diligentissime explicauit, & quibus necessitatibus coactus suum amisisset secretum, & quomodo tranquillum per humanos fauores perdidisset portum, & quibus rerum secularium tumultibus quasi naus in medio maris iactaretur fluctibus, vt vix solitudinis marginem recolendo prospiceret: & plus etiam formidanda adiecit, quia temporalia sibi a multis concessa munera, sibi potius ad perditionis cumulum euenire posse timeret, quam ad præsentis vitæ solatia. Venerabilis autem Papa Gregorius audiens viri verba, intellexit zelum animi eius, qualiter & quam magnam in Dei opere haberet animi puritatem.] Et paulo inferius: Hæc beatissimus Papa Gregorius intuens, cœpit cum suis inire consilium, ne tanti luminis fulgor absconderetur sub modio, sed vt (secundum dicta veritatis^b) supra candelabrum posito illo, multi ab eo illuminarentur; cogitauitq. vt ex auctoritate beati Petri Apostoli sacerdotalem ei honorem conferret. Itaque in viro Dei quæ consultando tractauerat, opere perficiens, per singulos gradus usque ad pontificalem eum prouexit honorem. Vir itaque sanctus, quamuis coactus, ta-

men

amen dono Dei & diuini muneris largitori consentiens, Psalmistæ non immemor, timens ne tali fraudaretur honore, dicentis^a: Quia noluit benedictionem, elongabitur ab eo: a Psal. 108. quamuis honorem fugiendo humilitatem continere voluisset, obeditionem tamen maiorem iudicauit, ne Patrem resistendo contristaret, vel diuinæ voluntati contraire videretur. Coactus ergo sacerdotalem suscepit benedictionem, accepto etiam Pallio cum benedictione & adiutorio beati Petri Apostoli, vt vbique prædicationis officium exercere in toto orbe posset, & tanti Patris cœssu potestatem haberet.] Hactenus de eius Apostolatu, quem Deus sequentibus signis mirifice illustrauit, quæ idem auctor enarrat. Licet enim generatim ad omnes prædicandi Euangelium potestatem a Rom. Pontifice accepisset, titulum tamen Frisingensis Ecclesiæ est consecutus. Verum quia amator nimium erat solitudinis atque secreti silentij, dimissum rursus repetens habitaculum, vt se abdicaret ab Episcopatu, Romam iterum post multos annos ad Gregorium redijt. quæ autem tunc inter eos transacta sint, suo loco dicturi sumus. Porro Otho Frisingensis Episcopus res ab eo præclare gestas summatim tantum attingit.

Hic pariter annus consignatur, quo in Anglia longæuum schisma de Paschatis celebratione a Scotis monachis Hienfis insulæ opera sancti Egberti, de quo plura sunt dicta superiori tomo, penitus tollitur. Agit de his Beda^b, rem gestam sic narrans: Nec multo post illi quoque, qui Hij insulam incolebant, monachi Scoticæ nationis cum his, quæ sibi erant subdita, monasterijs ad ritum Paschæ ac tonsuræ canonicum, Domino procurante, perducti sunt: siquidem anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sexto decimo, quo Ofredo occiso, Coenrhedus gubernacula regni Nordanhumborum suscepit, cum venisset ad eos de Hibernia Deo amabilis & cum omni honorificentia nominandus pater ac sacerdos Egbertus, cuius superius memoriam sæpius fecimus, honorifice ab eis & multo cum gaudio susceptus est. Qui quoniam & doctor suauissimus, & eorum quæ agenda docebat, erat executor deuotissimus, libenter auditus ab vniuersis, immutauit pijs & sedulis exhortationibus inueteratam illam traditionem parentum eorum, de quibus Apostolicum^c illum licet proferre sermonem, quod æmulationem Dei habeant, sed non secundum scientiam: Catholicoq. illos atque Apostolico more celebrationem (vt diximus) præcipuæ solemnitatis sub figura coronæ perpetuæ agere perdocuit. Quod mira diuinæ constat factum dispensatione pietatis: vt quoniam gens illa, quæ nouerat scientiam diuinæ cognitionis, libenter ac sine inuidia populis Anglorum communicare curauit: ipsa quoque postmodum per gentem Anglorum in eis quam minus habuerat, ad perfectam viuendi normam perueniret. Sicut e contra Britones, qui nolebant Anglis eam quam habebant Fidei Christianæ notitiam pandere, credentibus iam populis Anglorum, & in regula Fidei Catholicæ per omnia instructis, ipsi adhuc inueterati & claudicantes a semitis suis, & capita fieri sine corona prætendunt, & solemnia Christi sine Ecclesiæ Christi societate venerantur.] Vt ex his intelligas cur ablatum sit regnum ab ipsis, & datum sit genti facienti fructum eius. Pergit vero Beda.

Susceperunt autem Hienfes monachi, docente Egberto, ritus viuendi Catholicos sub Abbate Duumchado post annos circiter octoginta, ex quo ad prædicationem gentis Anglorum Aidamum miserant Antistitem. Mansit autem vir Dei Egbertus annos tredecim in præfata insula, quam ipse velut noua quadam relucente gratia Ecclesiasticæ societatis & pacis Christo consecrauerat.] hactenus de his Beda.

Iam vero extremo loco anni huius funera Hispanorum Ecclesiæ ex clade Sarracenicæ prosequamur. Peccatis id exigentibus populorum, inualescentibus Sarracenis res in deterius dilabuntur: siquidem duæ præcipuæ ciuitates hactenus integræ conseruatae, ab iisdem captæ miserrime exciduntur. De his enim ista Tudensis: Post hæc Mauri, viribus totis Geticis non obstantibus totam fere Hispaniam atque prouinciam Burgundiam & Pictauium ferro flammaq. attritas, suo dominio manciparunt.] sed hæc postea. Legionensem vero ciuitatem, quondam caput regni Sueuorum sibi subiugauerunt, multis Galleciorum in defensione ipsius urbis viriliter obstantibus hostili gladio trucidatis. Urbs quoque Toletana multarum gentium, Ismaelitis triumphis ita succubuit per prodicionem Iudæorum, quia fortior & rebellior fuerat. Nam cum Christiani in die in Ramis palmarum ad Ecclesiam sanctæ Leocadiæ extra urbem regiam ob reuerentiam tantæ solemnitatis, ad audiendum verbum Dei conuenissent; Iudæi qui prodicionis signum Sarracenis dederant, a Christianis clausas portas Sarracenis aperuerunt, & Deo fidelis

populus

BASILICAE
RESTITVTAE
A GREGORIO.

APOSTOLATA
TVS S. CORBINIANI.

a Apud Sur.
tom. 5. die 8.
Septemb.

b Matth. 5.
PALLIUM TRIBVIT GREGORIVS CORBINIANO.

b Bed. lib. 5.
cap. 23.
HIENSES CATHOLICOS RI
TVS RECIPIVNT.

c Rom. 10.

* obstantibus
HISPANIA
VASTATA A
SARRACENIS,
TOLETVM CAPITVR.

populus Toletanus foris inuentus, extra urbem gladio deletus est. Post hæc Sarraceni Præfectos per omnes prouincias Hispaniæ posuerunt, qui plurimis annis tributa exegerunt. Cordubam sibi sedem elegerunt. Tunc residui Gothi in ardua montium Pireneorum, Asturiorum, & Galleciæ se claudentes, euaserunt Sarracenos. hæc summam ex illo. Si bellica ista cupis, tu pete eos qui eadem scriptis suis pluribus sunt prosequuti.

Sed quanta mala gens inimica Deo Christianæ religioni intulerit, ex threnis sanctorum qui his ipsis temporibus Sarracenorum scripsere mala quæ paterentur, est facile peruidere. In quibus nolim tu delicatus exhorreas barbarismis & solœcismis pannosam intextam orationem, cum alioqui in sermone lugubri, lugubris, rudisq. vestis magis permoueat adstantes. Ex antiquo scripto codice, cuius est titulus, Indiculus Luminosus, ista produntur: Ecce (inquit auctor) lex publica pendet, & legalia iussa per omne regnū eorum discurrent, ut qui blasphemauerit, *Mahometum scilicet, vel ad eum pertinentes*, flagelletur, & qui percusserit, occidatur. Et ecce quotidie horis diurnis & nocturnis in turribus suis & montibus caliginosis Dominum maledicunt, dum vatem impudicum, periurum, rabidum & iniquum vna cum Domino testimonij voce extollunt.] Ista illi in superstitionis eorum cultu tuendo & ampliando. Quæ autem pati solerent ab illis iugiter Christiani, idem ita prosequitur: Quotidie opprobrijs & mille contumeliarum fascibus obruti, persecutionem nos dicimus non habere? Nam ut alia taceam, certe dum defunctorum corpora a sacerdotibus vident, ut mos est ecclesiasticus, humanda portari; nonne apertis vocibus, & impurissimis gemitibus dicunt: Deus non miserearis illis? & lapidibus sacerdotes Domini impetentes, ignominiosis verbis populum Domini denotantes, spurcitiarum fimo Christicolos transeuntes pedore infando aspergunt, maiora minitandorū ringentes?] Et paulo post: Sic itidem & cum sacerdotes Dei casu quopiam obuiauerint per viam, lapides coram ipsis cumulantes, testasq. aridissimas ante vestigia eorum reuoluentes, ac impropertioso & infami nomine derogantes, vulgari prouerbio & cantico inhonesto fugillant, & fidei signum opprobrioso elogio detruncant. Sed cum basilicæ signum, hoc est, tinnientis æris sonitum, qui pro conuentu Ecclesiæ adunando, horis omnibus canonicis percutitur, audiunt, derisione & contemptu inhiantes, mouentes capita, infanda iterando congeminant, & omnem sexum, omnemq. ætatem, totumq. Christi Domini gregem non vniformi subsannio, sed milleno contumeliarum infamio impetunt & derident. Numquid non isti sunt, qui Hierusalem maledicunt, & muros sanctæ Sion destruunt & succedunt? de quibus dicitur: Maledicti omnes qui spernunt te, & omnes qui blasphemant te. Maledicti omnes qui destruunt muros tuos, & omnes qui subuertunt turres tuas, & omnes qui succendunt habitationes tuas. Et licet hæc omnia ab illis per contemptum, vel derisionem, vel odium, ut diximus, impleantur; tamen etiam carnaliter in habitationes Domini, & in sanctuarij ædes quotidie perpetrantur, dum Ecclesiæ Dei destruuntur, & antiqua soliditate templa firmata terratenus cœquantur.] hucusque qui his aderat auctor.

Quod autem sinerent Sarraceni quæ remanserunt templa aperta esse, & a Christianis ad libitum frequentari; id inde prouenit, quod magnam ex his pecuniam corradebant, non annua ab eis tributa exigentes, sed menstrua, ut quicquid in Ecclesias conferretur oblatione fidelium, totum in fiscum inferretur Sarracenorum. Audi de his quid Samson Abbas S. Zoili martyr, qui inter impios Sarracenos claruit doctrina & probitate, dicat: Omnes, inquit, basilicas urbis prædictæ (loquitur de Corduba) tributarias fecit esse; & impurus hostis de purissimis oblationibus fidelium in vsum tēpli collatis Dominici, thesauros fisci inhiatus est ampliare, ut spoliando mensam Christi, & ditando palatia fisci, videretur aquam sitientibus auferre, & amplissimo maris sinu infundere; sicq. peractum est, ut venale sacerdotium sustinentes, ipsæ basilicæ non more solito dignos recipere, & indignos queant sacerdotes repellere.] & quæ sequuntur, dum queritur quod potentiores qui cum suis dignitatibus remanserunt inter Sarracenos Christiani, huiusmodi sacrilegijs demereri studeant gratiam Maurorum Regum.

Sed & threnos S. Eulogij martyr, audiamus. ipse enim post alia multa in Memoriale Sanctorum sic ait: Nullam opinantes esse molestiam diruptiones basilicarum, opprobria sacerdotum, & quod lunariter soluimus (singulis mensibus scilicet) cum graui mœrore tributum; adeo ut expeditius nobis sit compendium mortis, quam egentissimæ vitæ laboriosum discrimen.] & paulo inferius: Et quis inter cunctos persecuto-

res fidelium cruentius, quam hic infandus, Ecclesiam infecutus est? Quis tanta in euer- sionem Catholicorum, quanta idem exaggerauit infaustus? Quia, ut ita dixerim, nemo nostrum inter eos securus ingreditur, nemo quietus permeat, nemo septum eorum nisi dehonestatus pertransit. Etenim cum nos cuiuslibet rei familiaris necessitas ire in publicum coegerit, & instante domestica necessitate, ex angulo tugurij nostri in forum pro- filire contigerit: mox ut stigmata in nobis ordinis sacri aduertunt, acclamatione derisio- nis ut amentes & fatuos impetunt, præter illa puerorum quotidiana ludibria, quibus non satis est inferre linguæ conuicium, turpia exaggerare scurrilitatum, verum etiam a tergo nos lapidibus insectari non desinunt. Quid illud memorem, quod in contume- liam signi venerabilis proferunt? quod cum forte competens tempus psallendi signum fidelibus dare compulerit, & imminens hora obsecrationis indicium populis facere con- suetum poposcerit: mox ut illectum superstitione mendaci vulgus clangorem tinnien- tis metalli aure captauerit, in omnem maledictionem & spurcitiā linguam admouere non differt. Ergo non incongrue maledicuntur, qui tanto odio aduersus Dei sortem se- quipedas suos informant. Sæpe ab eis & incessanter calumniatur: causaq. religionis eorum sæuitiā vbique perpetimur; adeo ut multi ex eis tactu indumentorum suorum nos indignos dijudicent, propiusq. sibimet accedere, execrentur; magnam scilicet co- inquinationem existimantes, si in aliquo rerum suarum admisceamur.] Hæc & alia fan- ctus Eulogius, deplorans infelicem sub barbara gente Fidelium captiuitatem.

Quod audisti de lunari tributo, nempe mēstruo, eiusdē meminit & Leouigildus præ- byter Cordubēsis, qui eodem vixit tēpore, scripsitq. librum de habitu clericorum, in quo cum præfatur causas scribendi, sic ait: Ut qui ex nobis ad remanētes doctores, imbecilli- tate corporis præpediente, dirigerē gressus nequiuert, aut quem inquisitio, vel census, vel vectigalis, quod omni lunari mense pro Christi nomine soluere cogimur, retinuerit; saltem nocturno tempore inter Ecclesiastica munia, qui necessarium duxerit, legat.] Me- minit eiusdem Leouigildi idem qui supra Samson Abbas, refertq. Morales. At isti scri- pserunt quæ agebantur suis temporibus post centum & amplius annos, ex quo Sarrace- ni potiti sunt Hispanijs, & iam furor ille pristinus persecutionis deferuisset: ut dubium non sit, maiores suos, qui istis vixere temporibus, duriorē subijisse sub impijs barbaris seruitutem, cum nec esset qui eorum afflictiones scriptorum monumentis committeret.

Hoc eodem anno (ut auctor est Beda) moritur Ceolredus Merciorum Rex, quem damnatum in pœnas æternas inferni, ex defuncto homine in vitam reuocato, certa testi- ficatione cognitum est. Res quidem admiranda, haud tamen ignoti cuiuspiam aucto- ris assertione proponitur, sed viri clarissimi, & qui his ipsis temporibus vixit, orbi Chri- stiano notissimus S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, idemq. martyr, & Aposto- lus Germaniæ nominatus. Extat de his scripta ab ipso epistola, inter alias nondum editas numerata vigesima septima, quarum duo nacti sumus exemplaria, alterum Ro- mæ in bibliotheca S. Mariæ super Mineruam vetustissimum, sed non nihil mendosum, al- terum Antonij Augustini diligentia perpurgatum. Epistola autem sic se habet.

Beatissimæ virgini, immo dilectissimæ Domine Eadeburgæ monasticæ norma conuersationis emeritæ, Vuinfridus exiguus in Christo Iesu intimæ charitatis salutem.] Qui Vuinfridus hic nominatur, idem postea, cum insignia accepit Apostolatus, appel- latus est Bonifacius, ut suo loco dicitur.

Rogabas me, soror carissima, ut admirandas visiones de illo rediuuio, qui nuper in monasterio Milburgæ Abbatissæ mortuus, & reuixit, quæ ei ostensæ sunt, scribendo in- timare, & transmittere curarem, quemadmodum ista veneranda Abbatissa Hildelida referente didici. Modo siquidem gratias omnipotenti Deo refero, quia in hoc dilectio- nis tuæ voluntatem eo plenius, liquidiusque, Domino patrociniū præstante, implere valeo, quia ipse cum supradicto fratre rediuuio, dum nuper transmarinis partibus ad istas peruenit regiones, locutus sum, & ille mihi stupendas visiones, quas extra corpus suum raptus in spiritu vidit, proprio exposuit sermone. Dicebat quippe se per violen- tæ ægritudinis dolorem, corporis grauedine subito fuisse exutum, & simillimam esse col- lationem, veluti si videntis & vigilantis hominis oculi densissimo tegmine velati, & su- bito auferatur velamen, & ei perspicua sint omnia, quæ antea non conuisa, & velata & ignota fuere; sic sibi abiecto terrenæ velamine carnis, ante conspectum vniuersum colle- ctum fuisse mundum, ut cunctas terrarum partes, & populos, & maria sub vno aspectu contue-

QVAM MALO HABITUS CHRISTIANI A SARRACENIS

Apud Moral. in Eulog. lib. 1.

CEOLREDE REGIS OB- ITVS ET DAM- NATIO AD INFEROS.

EPISTOLA S. BONIFACII DE HOMINE AD VITAM REVOGATO

a Rectat ex eo Moral. in lib. 1. Eulog. 8. DE HISPANIARVM CLAVDE LVCTVS.

b Eulog. Memor. Sancti lib. 1. num. 12. 13.

c Tob. 13.

d Apud Moral. in pref. ad Eulogium.

e Eulog. lib. 1. num. 12.

contueretur. Et tum magnæ claritatis & splendoris Angelum eum de corpore egressum suscepisse, vt nullatenus præ nimio splendore in eos aspicere potuisset, qui iucundis & consonis vocibus canebant: Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me: & subleuans me, duxit in aera sursum; & in circuitu totius mundi ignem ardentem videbam, & flammam immensæ magnitudinis exhalantem, & terribiliter ad superiora ascendentem, non aliter pene, quam vt sub vno globo totius mundi machinam complectentem, nisi eam sanctus Angelus impresso signo sanctæ Crucis Christi cõpesceret. Quando enim in obuiam minacis flammæ signum Crucis Christi expresserat; tunc flamma magna ex parte decrescens resedit, & istius flammæ terribili ardore intolerabiliter torquebar, oculis maxime ardentibus, & splendore fulgentium spirituum vehementissime reuerberatis, donec splendida visionis Angelus manus suæ impositione caput meum quasi protegens tangebatur, & me a læsione flammarum tutum reddidit.

Præterea referebat illo in temporis spatio, quo extra corpus fuit, tam magnam animarum migrantium de corpore multitudinem illuc, vbi ipse fuit, conuenisse, quam totius humani generis in terris non fuisse antea existimarat: innumerabilem quoque malignorum spirituum turbam, necnon & clarissimum chorum supernorum Angelorum adfuisse narravit; & maximam intra se miserimos spiritus, & sanctos Angelos de animabus egredientibus de corpore disputationem habuisse, dæmones accusando, & peccatorum pondus grauando; Angelos vero releuando, & excusando; & se ipsum audisse omnia flagitiorum suorum propria peccamina, quæ fecit a iuuentute sua, & ad confitendum aut neglexit, aut obliuioni tradidit, vel ad peccatum pertinere omnino nesciebat, ipsius propria voce contra illum clamitasse, & eum durissime accusasse, & specialiter vnumquodque vitium quasi ex sua persona in medium se obtulisse, dicente quodam: Ego sum cupiditas tua, qua illicite frequentissime, & contraria præceptis Dei concupisti. quodam vero: Ego sum vana gloria, qua te apud homines iactanter exaltaisti. alio: Ego sum mendacium, in quo mentiendo peccasti. alio: Ego sum otiosum verbum, quod inaniter locutus fuisti. alio: Ego visus, quo videndo illicita peccasti. alio: Ego contumacia, & inobedientia, qua senioribus spiritalibus inobediens fuisti. alio: Ego torpor & desidia in sanctorum studiorum neglectu. alio: Ego vaga cogitatio, & inutilis cura, qua tunc supra modum siue in Ecclesia, siue extra Ecclesiam occupabas. alio: Ego somnolentia, qua oppressus tarde ad confitendum Deo surrexisti. alio: Ego iter otiosum. alio: Ego sum negligentia & incuria, qua detentus erga studium diuinæ lectionis incuriosus fuisti; & cetera his similia omnia, quæ in diebus vitæ suæ in carne conuersatus peregit, & confiteri neglexit. Multa quoque, quæ ad peccatum pertinere omnino ignorabat, contra eum cuncta terribiliter vociferabantur. Similiter & maligni spiritus in omnibus consonantes, vitia accusando, & duriter testificando, & loca & tempora nefandorum actuum memorantes, eademq. peccata dixere clamantes, probabant.

Vidit quoque ibi hominē quendam, cui iam in sæculari habitu degens, vulnus inflixit, quem adhuc in hac vita superesse referebat, ad testimonium malorum suorum adductum; cuius cruentatum & patens vulnus, & sanguis ipse propria voce clamans improperabat, & imputabat ei crudele effusi sanguinis crimen. & sic cumulatis & computatis sceleribus antiqui hostes affirmabant, eum peccatorem iuris eorum & conditionis indubitanter fuisse. E contra autem dixere excusantes me clamitabant parvæ virtutes animæ, quas ego miser indigne & imperfecte peregi. Quædam dicit: Ego sum obedientia, quam senioribus spiritalibus exhibuit. quædam: Ego sum ieiunium, quo corpus suum contra desiderium carnis pugnans, castigauit. alia: Ego oratio pura, quam effundebat in conspectu Dei. alia: Ego obsequium infirmorum, quod clementer ægrotantibus exhibuit. quædam: Ego in psalmis, quem pro otioso sermone satisfaciens, Deo cecinit: Et sic vnaquæque virtus contra æmulum suum peccatum, excusando me, clamitabat, & has illi immensæ claritatis Angelici spiritus magnificando defendentes me affirmabant, & istæ virtutes vniuersæ valde mactæ, & multo maiores & excellentiores esse mihi videbantur, quam vniquam viribus meis digne perpetratæ fuissent. Interea referebat, se quasi inferioribus in hoc mundo vidisse igneos puteos horrendam eructantes flammam plurimos, & erumpente terra, terribilem flammam ignis volitasse, & miserorum hominum spiritus in similitudine nigrarum auium per flammam plorantes & vlulantes, & verbis & voce humana stridebant, lugentes propria merita, & præfens supplicium, confedisse paululum

Quod per speciem ostensum est, similitudinem habet cum his qua scribit S. Cyrillus Alexandrinus in tractatu de egressu anima.

dire prodebant

Accidit secundum illud Proverbiorum 31. Laudent eam in portis operantis.

Domini sum psalmus

Item

Paululum hærentes in marginibus puteorum, & iterum eiulantes cecidisse in puteos, & vnus ex Angelis dixit: Paruissima hæc requies indicat, quia omnipotens Deus in die futuri Iudicij his animabus refrigerium supplicij, & requiem perpetuam paraturus est. Sub illis autem puteis adhuc inferioribus, & in imo profundo, quasi in inferno inferiori audiunt horrendum & tremendum, & dictu difficilem gemitum, & fletum lugentium animarum, ad quas numquam pia miseratio Domini perueniet, sed æterna illas flamma sine fine cruciabit.

Vidit quoque miræ amoenitatis locum, in quo pulcherrimorum hominum gloriosa multitudo miro lætabatur gaudio, qui eum inuitabant, vt ad eorum gaudia, si ei licitum fuisset, cum eis gauisurus veniret, & inde miræ dulcedinis flagrantia veniebat, quæ beatorum aditus fuit ibi congaudentium spirituum, quem locum sancti Angeli affirmabant famosum esse Dei paradysum.

Nec non & ignem, piceumq. flumen bulliens & ardens miræ formidinis, & terribilissimæ visionis cernebat, super quod lignum pontis vice positum erat, ad quod sanctæ gloriosæq. animæ ab illo secedentes conuentu properabant, desiderio alterius ripæ transire cupientes, & quædam non titubantes constanter transibant; quædam vero labefactatæ de ligno cadebant in tartareum flumen, & aliæ tingebantur quasi toto corpore mersæ; aliæ autem ex parte quadam veluti vsque ad genua media: quædam vero vsque ad axillas, & tamen vnaquæque cadentium multo clarior, speciosiorq. de flumine in alteram ascendebat ripam, quam prius esset, cum in bulliens cecidisset flumen: & vnus ex beatis Angelis, de illis cadentibus animabus dixit: Hæ sunt animæ, quæ post exitum mortalis vitæ, quibusdam leuibis vitijs non omnino ad purum abolitis, aliqua pia miserantis Dei castigatione indigebant, vt Deo digne offerantur.

Et citra illud flumen specularus, muros fulgētes clarissimi splendoris, stupendæ longitudo, & altitudinis immensæ, & sanctos Angelos audiui dixisse: Hæc est enim illa sancta & inclita ciuitas cælestis Hierusalē, in qua istæ perpetualiter sanctæ gaudebunt animæ. Illas itaque animas, & istius gloriosæ ciuitatis muros, ad quam post transitum fluminis festinabant, tam magna immensi luminis claritate & fulgore splendentes esse dixit, vt reuerberatis oculorum pupillis præ nimio splendore eos nullatenus aspicere potuisset.

Narravit quoque, ad illum conuentum inter alias venisse cuiusdam hominis animam, qui in Abbatis officio defunctus est, quæ speciosa nimis & formosa esse visa est, quam maligni spiritus rapientes contendebant fortis eorum & conditionis fuisse. Respondit ergo vnus ex choro Angelorum dicens: Ostendam vobis cito miserimi spiritus, quia vestra potestatis anima illa probatur non esse. Et his dictis, repete interuenit magna cohors animarum candidarum, quæ dicebat: Senior & doctor nostrū fuit iste, & nos omnes suo magisterio lucratus est Deo; & hoc pretio retentus est, & vestri iuris non esse dignoscitur: & quasi cum Angelis contra dæmones pugnam inirent, & adminiculo Angelorum eripientes illam animam de potestate malignorum spirituum liberauerunt: & tum increpans dæmones Angelus dixit: Scitote modo & intelligite, quod animam istam sine iure rapuistis; & discedite miserimi spiritus in ignem æternum. Cum vero hoc dixisset Angelus, illico maligni spiritus leuauerunt fletum & vlulatum magnum in momento, & quasi in ictu oculi, pernici volatu iactabant se in supradictos puteos ignis ardentis, & post modicum interuallum emersi, certantes in illo conuentu de animarum meritis disputabant. Et diuersorum merita hominum in hac vita commorantium dicebat se illo in tempore speculari potuisse; & illos qui sceleribus obnoxij non fuerunt, & qui sanctis virtutibus freti propitium omnipotentem Deum habuisse noscebantur, ab Angelis semper tutos & defensos, & eis charitate & propinquitate coniunctos fuisse: illos qui nefandis criminibus, & maculatæ vitæ sordibus polluti fuere, aduersarium spiritum assiduo sociatum, & semper ad scelera suadentem fuisse, & quandocumque verbo vel facto peccauere, hoc iugiter quasi ad lætitiā & gaudium alijs nequissimis spiritibus in medium proferens manifestauit; & quando homo peccauit, nequaquam malignus spiritus sustinuit, moram faciens expectando donec iterum peccaret; sed sigillatim vnumquodque vitium ad notitiam aliorum spirituum offerebat; & subito apud hominem peccata suasit, & illico apud dæmones perpetrata demonstrauit.

Interea narravit se vidisse puellam quandam in hac terrena vita molentem in mola, quæ vidit iuxta se iacentem alterius nouam colum sculptura variatam & pulchram, &

DE VISIONE PARADISI.

Per speciem demonstrantur peccata purgatorij.

DE VISIONE PURGATORII.

Hic illud Petri recole: Si iustus vix saluabitur, impius & peccator ubi parauit.

Minima que ad iudicium affertur, Deus intelligi voluit, qui de omni quoque verbo otioso homines reddidit rationem prædixit.

*

DE ANIMA REGIS DAMNATA AD INFEBROS.

vifa fuit quod furata est illam. Tunc quasi ingenti gaudio repleti quandoque teterrimi A spiritus hoc furtum alijs in illo referebant cōuentu, testificantes illam furti ream, & peccatricem fuisse. Intulit quoque: Fratris cuiusdam, qui paulo ante defunctus est, animam ibi tristem videbam, cui antea ipse in infirmitate exitus sui ministravi, ex eo quia * præbui; qui mihi moriens præcepit, vt fratri suo germano verbis illius testificans demandarem, vt ancillam quandam, quam in potestate communiter possederunt, pro anima eius manumitteret: sed germanus eius, auaritia impediens, petitionem eius non impleuit, & de hoc supradicta anima per alta suspiria, accusans fratrem infidelem, & increpans, grauius querebatur. Et similiter testatus est de Ceolrede Rege Merciorum, quem illo tamen tempore, quo hæc vifa sunt, in corpore fuisse non dubium est, quem (vt dixi) videbat Angelico quodam vmbraculo contra impetum dæmoniorum, quasi libri alicuius magni extensione & superpositione defensum: ipsi dæmones anhelando rogabant B Angelos, vt ablata defensione illa, ipsis permitteretur crudelitatis eorum voluntatem in eo exercere, & imputabant ei horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum, & minantes dicebant illum sub durissimis inferorum claustris claudendum, & ibi peccatis promerentibus æternis tormentis cruciandum esse. Tunc Angeli solito tristiores facti, dicebant: Proh dolor, quod homo iste semetipsum plus defendere non permittit, & ob eius propria merita nullum ei adiutorium possumus præbere: & auferebant superpositi tutaminis defensionem. Tunc dæmones gaudentes & exultantes, de vniuersis mundi partibus congregati maiori multitudine, quam omnium animarum in sæculo fieri existimaret, diuersis eum tormentis inæstimabiliter fatigantes lacerabant.

Tunc demū beati Angeli præcipiebant ei, qui hæc omnia extra corpus suum raptus, spiritali contemplatione vidit & audiuit, vt sine mora ad proprium rediret corpus, & C vniuersa quæ illi ostensa fuere, credentibus, & intentione diuina interrogantibus manifestare non dubitaret; insultantibus autem narrare denegaret: & vt cuidam mulieri, quæ inde in longinqua regione habitabat, eius perpetrata peccata per ordinem exponeret, & ei intimaret, quod omnipotentem Deum potuisset per satisfactionem repropitiari sibi, si voluisset; & vt cuidam presbytero, nomine Beggan, istas speciales visiones cunctas exponeret, & postea, quemadmodum ab illo instructus fieret, hominibus pronuntiaret: propria quoque peccata, quæ illi a spiritibus immundis imputata fuere, confessâ, supradicti presbyteri iudicio emendaret, & ad iudicium Angelici præcepti presbytero testificari, qui iam plurimos annos zonam ferream circa lumbos suos, nullo hominum consilio, amore Domini cogente, habuerat.

Proprium corpus dicebat se, dum extra fuerat, tam perhorruisse, vt in omnibus illis D visionibus nihil tam odibile, nihil tam despectum, nihil tam durum foetorem euaporas, exceptis dæmonibus & igne flagrante, videret, quam proprium corpus: & fratres eius conseruos, quos intuitus est obsequia corpori suo clementer exhibere, ideo perhorruit, quia inuisi corporis curam agerent. Iussus tamen ab Angelis, primo diluculo redijt ad corpus, qui primo gallicinio exierat de corpore. Plena septimana nihil omnino corporaliter oculis videre potuit, sed oculi fuscii plene frequenter sanguinem stillauere: & postea de presbytero religioso, & peccatrice muliere, sicut ei ab Angelis manifestatum est, ita illis profitentibus, verum esse probauit. Subsequens autem & citus scelerati Regis exitus, quæ de illis vifa fuere, vera esse procul dubio probauit. Multa alia & his similia referebat sibi ostensa fuisse, quæ de memoria labefacta per ordinem recordari nullatenus potuisset; & dicebat se post istas mirabiles visiones tam tenacem memoriæ E non fuisse, vt antea fuerat. Hæc, quæ te diligenter flagitante scripsi, tribus * meis religiosi & valde venerabilibus fratribus in commune audientibus exposuit, qui mihi in hoc scripto ad stipulatores fideles testes dignoscuntur. Vale, vere virgo, vita vt & viuas Angelica recto * rite, & rumore regnes semper in æthere Christum.] hucusque epistola Bonifacij, qui tantæ rei haud fuit otiosus auditor & scriptor, sed vitam licet a puero sancte pieq. ductam, in monasterio arctioribus disciplinæ vinculis coarctare, & ad vberiorum frugum culturam præparare disponens, meditatus est Euangelij prædicationem in Gentibus. Quomodo autem, vt hoc impleteret, se Romam contulit ad Gregorium Papam, suo loco dicemus.

* mecum

* locus deprauatus

ANNVS agitur Redemptoris septingentesimus decimus septimus, Indictione decima quinta, quo^a & Leonis Imperatoris primi anni clausa periodo, secundus inchoatur, cum Constantinopolitana ciuitas Sarracenorum obsidione in maximum est discrimen adducta, sed liberata Dei genitricis auxilio. Vigilabat in ea spiritualibus intentus excubijs sanctus Germanus eiusdem ciuitatis Episcopus, longæuus ætate senex, sed vicens animo, florensque meritis, renouatus vt aquila in senectute sua. Famosa obsidio ista tum Græcorum, tum Latinorum scriptis reperitur esse vulgata, quæ, si quod Beda atque Paulus Diaconus huius temporis auctores, & Anastasius tradunt, verum est, triennio perdurauit, oportet dicere, ipsam cœptam iam fuisse anno superiori. ^b Beda sic de ipsa enim in Leone.

Sarraceni cum immenso exercitu Constantinopolim venientes, triennio ciuitatem obsident, donec ciuibus multa instantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, pestilentia perirent, ac sic pertæsi obsidionis abscederent. Qui inde regressi, Bulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello aggrediuntur, & ab hac quoque victi refugiunt, ac naues repetunt suas. Quibus cum altum peterent, ingruentem plurimum tempestate, plurimi etiam, mersis siue contractis per littora nauibus, sunt necati.] hæc Beda, claudens eiusdem Leonis temporibus commentarium de sex ætatibus. Eadem Paulus Diaconus^c in gestis Longobardorum totidem verbis, addens hoc funestum: Intra Constantinopolim vero trecenta millia hominum pestilentia interierunt.]

Sed viciniore Græcos, quid de his scripserint, consulamus. Id ipsi factum tradunt decima quinta Indictione, decimo nono Kalendas Septembris, cum idem qui supra, Masalma Princeps Sarracenorum Constantinopolitanam urbem obsidere cœpit; cum & vocato Zulcimino Arabum Duce, classe potente, idem hoc anno mense Septembris, quo prima Indictio inchoatur, cum classe peruenit Constantinopolim, iamque descensus erat in urbem, nisi Deus cito præsto ciuitati illi fuisset. De his enim breuiter hæc Theophanes: Imperator vero protinus igniferis nauibus contra eos directis ab * Aeropoli, diuina ope igne consumpsit, & aliæ quidem ex eis ad ripæ muros proiectæ sunt, aliæ vero vna cum hominibus in profundum demersæ sunt: porro aliæ vsque ad acutam & latam insulam consumptæ, portatæque sunt. Hi ergo qui erant in vrbe, fiduciam perceperunt: at hostes magno pauore concussi sunt, cognoscentes efficacissimam ignis operationem. Volabant enim eadem die vesperi ad ripæ muros applicare stationem, & temones supra pugnacula ponere: sed consilium eorum dissipauit omnipotens per intercessionem castissimæ genitricis eius Mariæ.] hæc Theophanes. Erat populus ille Dei genitricis studiosissimus cultor, cuius ope quam sæpiissime (vt vidimus) fuit a barbaris liberata.

Sed non hic finis victoriæ; etenim addit, hoc eodē anno post omnia ista quæ diximus, accidisse, vt duæ classes Sarracenorum, quarum altera soluerat ex Aegypto, ex Africa vero altera, quibus annona ferebatur obsidentibus urbem, pariter male perierint, missis ab Imperatore contra vtrâque classem igniferis nauibus. de quibus Theophanes: Cum, inquit, Deo cooperante per intercessionem intemeratæ Dei genitricis Mariæ protinus submersi sunt inimici, & assumptis spolijs nostri, & expensis eorum, annona videlicet, cum gaudio reuersi sunt.] Tunc & qui in stationibus erant Sarraceni obsidentes urbem, destituti annona, fame & peste periere, trucidatis ex illis etiam a Bulgaris viginti duobus millibus. Cum tot tantaque atrocitas vna simul passi sunt Sarraceni, experimēto (inquit Theophanes) didicerunt, quia Deus & sanctissima Virgo Dei mater Maria hanc muniunt urbem & Christianorum Imperatorē; & non est omnimoda dimissio Dei in ijs, qui cum inuocant in veritate, licet admodum quid castigemur propter peccata nostra.] hucusque Theophanes, qui non modo tantum, sed ferme semper cum magnum aliquid a Deo consequutum esse Constantinopolitanum populum tradit, id quidem acceptum precibus sanctissimæ Dei genitricis affirmat non ob aliam causam, quam quod celeberrimus illic esset beatissimæ Deiparæ cultus, cui (vt suo loco superius dictum est) eadem ciuitas fuerat dedicata. Porro cum eius cultus vbique locorū amplissimæ ciuitatis celebris esset, frequentissimus in Blachernis erat, vbi Deiparæ nomine augustissimum templum fuit.

^a Cedr. ann. 2. Leonis Imp.

OBSIDIO VRBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

^b Beda de sex ætat. in ffo.

^c Paul. Diacon. lib. 6. cap. 47.

GENS SARRACENORVM CONVENIT EXPUGNARE CONSTANTINOPOLIM.

* Argyropoli

VICTORIA ADVERSVS SARRACENOS.

CULTVS DEIPARÆ CONSTANTINOPOLITANÆ.

Exat in Con-
cil. Nic. 2. Act.
4. & inter epi-
stolas Greg. Pa-
pa 2. epist. 4.

a Iudit. 4.

DEI GENI-
TRICIS OPE
DEFENSA CI-
VITAS CON-
STANT. A
SARRACENIS.

b Isai. 26.

c Cant. 7lt.

d Thren. 2.

TIBERIS
INUNDATIO
MONSTRVO-
SA.

OBITU MA-
TRIS IPSIVS
GREGORII
PAPAE.

Porro quod pertinet ad eandem liberationem Constantinopolitanæ ciuitatis, de qua est A sermo, factam auxilio Dei genitricis Mariæ, meminit eiusdem Gregorius Pontifex Romanus, qui his diebus moderabatur Catholicæ Ecclesiæ clauum, in epistola ad S. Germanum Constantinopolitanum Patriarcham, qui huius obsidionis temporibus eidem præerat Ecclesiæ, dum id quod ope Dei genitricis acciderat, in memoriam reuocat istis verbis: Pugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum Dominæ miranda facta, quæ in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes seruatus es, non sunt reticenda. Illi enim cum infania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in se aduersitatis hostilis, quantum eorum causa iniustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est: nam si Bethuliam per manus a Iudith Israelitis seruata est, cuius opus Holofernus erat sublatio, & per ea tempora ob id salus Israelis vocata est: quomodo non oportebat & tuam sanctitatem huiusmodi propugnatrice vtentem hostibus ciuitatis præualere, ipsamq. victoria B coronare? &c.] Hæc Gregorius, qui cum agat de cultu sacræ eius imaginis, plane significat, eius venerandam effigiem supra muros solemnibus ritibus circumductâ, & sic ab imminente periculo ciuitatem illam tunc liberatam. nam superius dixerat: Ecclesiam nostram idololatriæ propter venerandarum imaginum diuina & miranda ad promotionem & abductionem ad pietatem studia si accuset: habeatur hic non alius quam canis oblatrans, & vt funda a nobis quam procul abijciatur, &c.] Sane quidem, quamdiu fuit ciuitas illa Romanæ Ecclesiæ communicatione coniuncta, inexpugnabilis barbaris infidelibus fuit, & occini poterat de ea canticum Iuda b: Vrbs fortitudinis nostræ Sion: Saluator in ea positus murus & antemurale.] Et Dei genitricis nomine illud ex Canticis Canticorum pariter recini c: Ego murus, & vbera mea turris.] Sed vbi ab ipsa Ecclesia Romana fuit schismate penitus separata, tunc lugubre carmen illud concinuisse oportuit Hieremiæ d: Luxit antemurale, & murus pariter dissipatus est.] sed de his modo satis.

Quod ad res pertinet Occidentales, hac decima quinta Indictione mirum in modum Romam afflictatam esse Tiberis exundantis alluione, Anastasius tradit, qui hæc de his habet: Eo autem tempore fluuius Tiber alucum suum egressus, sese per campestria dedit. intumuit enim inundatione aquarum in tantum, vt etiam per Flaminiam portam ingressus sit: transcendit etiam in aliquibus locis muros Urbis, illos scilicet qui eiusdem fluminis ripam muniebant, atque vltra basilicam S. Marci per plateas se extendit; ita vt in Via lata ad vnam & semis staturam aqua eiusdem fluminis excreuisset, atque a porta beati Petri Apostoli vsque pontem Miluium aquæ se distenderent, & iuxta remissa eiusdem fluminis se dederint. Domos itaque euertit, agros dissipauit, eradicans arbuſta & fegetes. Nam nec serere ipso potuit tempore pars maxima Romanorum: pro hoc D imminebat tribulatio magna. Per dies autem septem aqua Romam tenebat peruasam. A Domno itaque propterea Litanix crebro fiebant. cumq. in oratione & Litanij crebro persisterent, per octauum iam diem misertus Dominus aquam amouit, & fluuius ad proprium regressus est alucum per Indictionem decimam quintam.] Hucusque de his Anastasius.

Eius quoque sententia ostenditur, his ferme diebus obitum contigisse matris ipsius Gregorij Papæ, eo scilicet tēpore, quo a Sarracenis Constantinopolitana ciuitas esset obfessa: de qua obsidione loquutus, ista mox subdit: Eo namque tempore, moribus certe Honesta & nomine Pontificis mater ab hac vita subtracta est. Post cuius obitū Gregorius domum propriam in honorem sanctæ Christi martyris Agathæ, additis a fundamento cænaculis, vel quæ monasterij erant necessaria, e nouo cōstruxit in monasterium: prædia E illi vrbana vel rustica pro monachorū obtulit necessitate. Fecit autem in eadem Ecclesia beatæ Agathæ ciborium ex argento, quod pensat libras septingentas viginti, arcus argenteos sex pensantes libras quindecim, canistra decē pensantia singula libras duodecim, & alia dona multa largitus est.] Hæc Anastasius de pietate tātī Pontificis, seniore Gregorium imitantis, qui proprias ædes conuertit in monasterium. Beda etiam ad finem libri, quem scripsit de sex ætatibus, vbi egit de Tiberis famosa inundatione, ista mox subiicit. His temporibus multi Anglorum gentis nobiles & ignobiles, viri & feminæ, Duces & priuati, diuini amoris instinctu de Britannia Romam venire consueuerant, inter quos etiam Reuerendissimus Abbas meus Ceolfrius annos natus septuaginta quatuor, cum esset presbyter annis quadraginta septem, Abbas autem triginta quinque, vbi Lingonas peruenit, ibi defunctus, atque in Ecclesia beatorum geminorum marty-

martyrum sepultus est. Qui inter alia dona, quæ deferre disposuerat, misit Ecclesiæ sancti Petri Pandedten a beato Hieronymo in Latinum ex Hebræo vel Græco fonte translatus.] Hæc Beda. Ex quibus & illud obserua, Romam peregrinantes afferre secum consueuisse munera offerenda S. Petro Apostolo. Porro quod feminæ etiam adulescentiores ex Anglia pietatis ergo frequenti coetu Romam pergere solerent, non probauit S. Bonifacius Episcopus Meguntinus, eo quod cōplures ex illis abijissent retro post satanam, magno scandalo cunctorum fidelium, & pudore suorum gentium, vt suo loco ex eius epistola tunc scripta dicitur.

Quod pertinet ad res Francorum, vetus Chronicon a hæc habet: Septingentesimo decimo septimo anno Raginfridus & Chilpericus Rex in Vinciaco, die Dominica ante Pascha cum Carolo pugnantes, terga verterunt: quos Carolus fugientes cædendo prosequitur vsque Parisios.] Eadem auctor sui temporis res describens, in Appendice ad Gregorium Turonensem, qui id actum ait duodecimo Kalendas Aprilis. Tum & acciderunt quæ narrantur in actis b sanctissimi viri Rigoberti Rhemorū Archiepiscopi verbis istis: Accidit tum, vt Carolus Rhemorum urbem præteriens, totam (vt aiunt) circumiret, donec ad eam peruenit portam, in qua sanctus Rigobertus congruis extractis ædibus degebat. Quem sane huiusmodi compellauit vocibus: Domine Rigoberte iube portam ciuitatis aperiri, vt liceat mihi ire precatum ad sanctam Mariam. Sed cum Sanctus nullum daret responsum, quippe orationi intentus, cui perpetuo vacabat: fertur tertio iidem vsus vocibus, ita vt tandem vir Dei eius valido clamore compulsus, sic ei responderit: Porta hæc tibi non aperietur, donec certo constet, vtri vestrum cessura sit victoria. Tu enim & * Raginfredus inter vos de dignitate contenditis, nec adhuc scire licet, quem C sit res exitum habitura. Quod si Dominus te voluerit victorem euadere, reuertenti tibi libens portam referabo, fidelemq. me exhibebo. His auditis Carolus furibundus iuramento affirmavit, si victor rediret, non impune id laturum Episcopum. At vir Dei non valde eius minas pertimescens (iustus enim quasi leo confidens absque terrore erit) portam ei noluit patefacere. Facile enim, vt vir prudens animaduertit, non orandi studio illum velle ingredi (quod simulabat) sed vastandi potius animo, quemadmodum alias vrbes deuastarat. Tum etiam verebatur, si hunc intro admisisset, Raginfredum, si ad eum victoria inclinasset, ipsum infidelitatis incusaturum.] Et inferius.

Carolus duodecimo Kalendas * Aprilis, qui tunc Dominicus erat dies, summo mane conflixit cum Chilperico Rege & Raginfredo, quem Chilpericus Maiorem domus vel Magistrum equitum creauerat, & pro voto victoria potitus, mox vt reuersus est, e sede D sua exturbauit Pontificem Rigobertum, & quidem iniustissime, vt erat illi antea comminatus. Neque id tamen adeo mirum, cum etiam alijs similiter fecerit. porro in depulsorum locum suarum partium studiosos intrusit.] hæc auctor, qui & superius ait, hunc eundem sanctum Episcopum Rigobertum olim rogatum a patre ipsius Pipino eundem Carolum baptizasse, sed animum ferocia imbutum nullum penitus horum rationem habuisse. Sensit enim ipsum infestum sibi sanctus Pontifex Rigobertus ad supremum vsque vitæ suæ diem. Ista plane passus propter iustitiam, dum (quod decebat) Regi potius ipse faueret, quam eius inimicis, qui hac ex parte tyrāni iudicabantur. Quamobrem quæ in S. Rigobertum gesta sunt ab ipso, per Gregorium Romanum Pontificem irrita penitus reddita sunt, vt eius epistola ad Turpinum scripta declarat his verbis.

Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia, Archiepiscopus Rhemensis, Rigobertus nomine a sede cōtra canones deiectus & expulsus fuit sine vilo crimine, & sine vilo Episcoporum iudicio, & sine vilo Apostolicæ sedis consensu & interrogatione; sed solummodo, quod non antea consensit in partem illius, qui postea partē de illo regno in sua potestate accepit, in qua parte est Rhemensis ciuitas: & donatus, atque magis vsurpatus contra Deum & eius auctoritatē fuerit ille Episcopatus simul cum alio Episcopatu & alijs Ecclesijs, ex secularibus potestatibus Miloni cuidā sola tonsura clerico nihil sapienti de ordine Ecclesiastico; & quod alij Episcopatus de ipsa Rhemenſi dicecesi diuerso modo fuerunt diuisi, & aliqui magna ex parte in Episcopio consistentes, ad alios Episcopos & Metropolitanos Episcopi & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habebant, & a suis iudicari & distringi non sustinebant; & quod clerici & sacerdotes & monachi pro voluntate & licentia viuebant.] Hucusque epistolæ pars, reliqua defunt. Sed & corrigendus epistolæ titulus, in quo ponitur, Hadrianus, cum longe absint hæc tempora

a Edidit nuper
Pithæus.

CAROLVS
MARTELLVS
ADVERSAN-
TES IN SE-
QUITVR.
b Apud Sur-
rom. 1. die 4.
Ianuar.

CAROLVS
MARTELLVS
QVID IN S.
RIGOBERTVM
* Ramanfredus

c Pron. 20.

* Augusti
S. RIGOBERTVS
EXVLAT.

EPISTOLA
GREGORII IN
CAUSA RHE-
MENSIS EC-
CLES.

pora ab Hadriani Pontificatu, licet constet Turpinum ipsum Rhemensem Episcopum, cum eam Ecclesiam annis quadraginta septem administrasset, ad tempora Hadriani Pontificis peruenisse, a quo & precibus Caroli Magni accepisse Pallium reperitur. Ceterum quod pertinet ad S. Rigoberti successorem, non solum ex recitata epistola, sed & Actis vitæ eiusdem in ijs quæ sequuntur, liquet a Carolo illi subrogatum fuisse Milonem: quod & Frodoardus testatur in vitis Rhemenfium Episcoporum, ut de his nulla dubitatio esse possit. Quamobrem quod hic Turpinus, ad quem Gregorius dictam scribit epistolam, Episcopus hoc tempore fuerit (fratrem enim appellat ipsum Pontifex) dicendum est, alterius alicuius Ecclesiæ Episcopum tunc fuisse, ex eaq. post Milonem in Ecclesiam Rhemensem esse translatum. Porro quod ad Carolum spectat, est querela scriptorum omnium huius sæculi, quod Episcopatus laicis hominibus suæ partis studiosis dederit perfruendos.

Hoc eodem anno Kalendis Martij moritur mirificus ille Saxonum & Frisiorum appellatus Apostolus, primus Vuerdensis Episcopus S. Suuibertus, cuius superiori tomo præclaras res gestas sæpe contigit enarrasse. Defunctus est cum esset ætatis annorum sexaginta nouem. Qui fidelissime eius vitam conscripsit eiusdem temporis & muneris Apostolici Marcellinus, eius obitum ita narrat: Anno a natiuitate Domini septingentesimo decimo septimo, S. Suuibertus omnium virtutum charismate plenus, ex omnibus animi medullis videndi Deum desiderio flagrans, cum in festo principis Apostolorum sancti Petri ad Cathedram in suo monasterio diuina celebrasset, mox languore eum inuadente, lecto decubuit.] Et post nonnulla ab ipso probe disposita: Appropinquante denique die obitus, siue dormitionis suæ, quam præsciuit Angelico ministerio, conuocans fratrum suorum præfatorum felicem cateruam, celebrari sibi fecit Missarum solemnias: deinde perceptione corporis Dominici se muniens, & sanctæ Crucis vexillo se, cunctosq. circumstantes consignans, in mortis quiete dormiens, transijt feliciter de mundo, & ab Angelicis choris anima eius sancta in consortio Sanctorum & felicitatis perpetuæ in perpetuum collocanda suscepta est, statimq. facies eius ut glorificata lucens splenduit: cella vero eius ut apotheca redoluit, omniumq. ora & pectora fragrantia suauitatis repleuit, &c.] pergit fufius dicere quæ post obitum contigerit fieri ibi miracula diuersi generis, quæ tu ipse maiori otio consulas. Videbis enim eum, in quo primitiæ Apostolatus earum gentium sunt consecratæ, non tantum cum viueret, sed & post obitum Apostolicis coruscasse miraculis, quo prædicata ab eo Fides multiplicibus consignata testibus posteris traderetur.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 718. 5. 3.

SEPTINGENTESIMVS decimus octauus sequitur annus primæ Indictionis, quo Sarraceni, qui frustra Constantinopolim obsedissent, reuersuri, qui reliqui erant, ad propria, naufragio (ut & superius dictum est) periire. de quibus ista Theophanes: Sarraceni ergo moti decimo octauo Kalendas Augusti cum multa confusione reuersi sunt. Cum autem nauigaret classis eorum, tempestas a Deo per intercessionem Dei matris incumbens in illos, hos dispersit, & alios quidem eorum penes Proconnesum & reliquas insulas, alios vero in vertigines & cetera demersit in æquora: residui quoque cum transissent Aegæum pelagus, extemplo peruenit in eos terribilis indignatio Dei. grando namque ignea descendens super eos, aquam maris ebullire fecit, & pice liquefacta naues simul cum hominibus inductæ sunt in profundum, decem solis ex eis saluis, & ipsis prouidentia Dei Saluatoris ad annuntiandum nobis & Arabibus magnalia Dei, quæ in ipsis facta sunt: quas etiam nostrates inuenire potuerunt, & quinque earum comprehendere; aliæ vero quinque saluæ in Syriam deductæ sunt, Dei annuntiaturæ potentiam.] hæc Theophanes. eadem quoque Cedrenus.

Tantam gratiam consecuti ciues statuerunt pro ea celebrare annis singulis solemnnes gratiarum actiones: nam in Menologio Basilij Imp. die xv. Augusti ista leguntur: Commemoratio aduentus Sarracenorum, & perditionis eorumdem impiorum. Sub Leonis Isauri principatu magna Sarracenorum venit multitudo, & Constantinopolim obsederunt

A runt terra, marique. Et Imperatore necessitatem vidente, & cum eis fœdera sancire volente; ipsi dicebant, se ciuitati iam quoque custodes constituisse; perinde atque capta esset. Sed superbis resistens Deus obstitit eorum consilijs. Videns igitur eorum Princeps, quod nihil ageret: petijt, ut saltem urbem ingrederetur, & eam cerneret, pollicitus post hæc inde discedere. Quod cum concessum esset, & per portam Bosphoriam equo sedens intrare vellet; alijs suis sine molestia ingredientibus, Principis solius equus intrare omnino nolebat. Respiciens vero fursus, vidit supra portam Dei genitricis imaginem: tunc se nouit hoc passum, quod eandem auxiliantem ciuibus blasphemasset: desistensq. & recedens cum suis, in Argeo pelago vna cum nauigijs ab ignifera procella consumpti sunt. Huius tanti miraculi gratia populus solemnnes celebrat gratiarum actiones annis singulis.] hæc ibi.

B Tanto portento percussus Haumar Princeps Sarracenorum, qui hoc anno post Zulciminum suscepit habenas, adeo manifestam Dei indignationem expertus, duo sibi facienda proposuit; alterum, ut populum sibi subditum expiaret, alterum vero, ut quos putabat Dei hostes, Christianos insequeretur.

Sic igitur hoc eodẽ anno (ut idem Theophanes auctor est) ciuitatibus sibi subiectis vinipotum inhibuit, & in Christianos promulgauit edictum, quo recederent ab ipsorum religione, præmio appposito facientibus, nempe a tributis immunitate; poena vero mortis sancita in omnes, qui facere detrectarent. his adiecit, ut eodem edicto caueret, Christianorum testimonium aduersus Sarracenos minime recipiendum. Ausus est insuper litteris tentare Leonem Imperatorem, ut a fide Christiana recederet. Hæc omnia Theophanes & alij; idemq. testatur, quamplurimos Christianos haud consentientes impietati, potius delegisse necari; sicq. clarissimo ipsos omnes coronatos esse martyrio. Hic ingemiscimus magnam horum temporũ sterilitatem scriptorum, qui, sicut olim sub Gentilibus Imperatoribus, scriberent eorumdem Martyrum acta. Verum nubes ista fulmina vomens haud diu est permessa subsistere; siquidem post sequentem annum barbarus truculentus tertia Indictione ex hac vita subtractus est.

Hoc pariter anno a Sergio Protospatario nouus Imperator Artemius erigitur in Sicilia: sed misso illuc a Leone Imperatore Paulo Chartulario, igne incensus extinguitur, sumpto supplicio de rebellibus.

Quod ad res Occidentales pertinet, hoc anno, ut Tudensis numerat, Era scilicet septingentesima quinquagesima sexta (est is annus Domini septingentesimus decimus octauus) Astures omnes in vnum collecti super se principem erexerunt Pelagium.

Fuit iste Regis Theodorici Spataris, qui fugiens impressionem Sarracenorum, cum suis in Asturios se contulit montes: cum autem auditum esset a Sarracenis Hispaniam occupantibus, id magna audacia esse præsumptum, in eum acies mouent: sed primum insidijs ipsum appetendum putarunt, misso ad ipsum Oppa Archiepiscopo Toletano Vuitizæ Regis filio, qui magnis pollicitationibus deditioem ei suaderet. Ad quem ista Pelagium respondisse idem auctor affirmat: Tu (inquit) & fratres tui cunctos subuertistis, & Christi Ecclesiam deiecistis: & propter scelera patris vestri, qui peccare coegit gloriosam gentem Gothorum, reliquit Dominus Ecclesiam suam. Et quia Deo facile est saluare siue in paucis, siue in multis, nos de misericordia Dei confidentes, committimus ad Dominum Deum nostrum, ut fidem Catholicam conseruemus, quam vos spreuistis & pater vester. Est enim Ecclesia Dei sicut luna, quæ aliquando apparet plena, aliquando valde diminuta, & iterum reuertitur ad plenitudinem primam. Ecce in ista tumba (spelunca loci natura munita illic erat, ubi cum suis Pelagius degebat) hodie inclusa est maxima pars militia Gothorum; sed egredietur ex illa, dante Domino, semen, quo genus Gothorum, ut erat, Christo in tota Hispania restauretur. Et quia deuotam eam habemus, apud Deum Patrem & Dominum nostrum Iesum Christum totam spem nostram ponentes, hanc multitudinem paganorum, quibus ducatum præbes, despiciamus. Confidimus enim per intercessionem gloriosæ Virginis genitricis eiusdem Domini nostri Iesu Christi saluari; & ipsa adiuuante, quæ mater misericordiarum est, gentem Gothorum de paucis, qui sunt in ista spelunca, restaurari, sicut ex paucis granis infinitæ segetes germinantur.

Quibus dictis Pelagius & qui cum eo erant, tanto hoste perterriti incluserunt se in spelunca, beatæ Mariæ suffragia expetentes, eius ibi memoriam venerabantur, & pro

PRECES PVBLICAE EX PROPVLSTATIS SARRACENIS.

PERSECVTIO EXCITATA A SARRACENIS IN CHRISTIANOS.

Pelagius rex

S. SVVIBERTI EPISCOPI VVERDENSIS OBITVS.

IGNEA GRANDO IN SARRACENOS.

recupe-

recuperatione Christianorum orationibus insistebant. Videns autem Oppa quam Pelagius confidentiam in Domino posuerat, reuersus ad Ismaelitas dixit: Properate ad speluncam, & pugnate fortiter, quia vt ex verbis eius comperi, nisi per gladium pacem cum eo habere non possumus. Alchaman illico fundibularijs & sagittarijs & iacientibus iacula portam speluncæ ferire præcepit. Tunc cerneret saxa intermixtis iaculis sicut densissimas pluuias euolare contra beatam speluncam. Sed in hoc turbine iaculorum & lapidum, qualiter diuina manus, quæ percutit & sanat, pro Christianis pugauerit, exemplo poterit aduerti, quod lapides & iacula & sagittæ a Sarracenis emissa contra eos retorquebantur, & maximam Sarracenorum multitudinem prostrauerunt.

Barbari autem vbi non solum ad peragendum negotium quod volebant, se nihil proficere, sed maximam suorum partem vident prostratam armis suis, confusi & turbati retrocedendo, speluncam oppugnare destiterunt. Pelagius ad prælium Dei gratia & fortitudine roboratus, cum totam multitudinem hostium prostratam aspiceret, reliquos superaturus Sarracenos aggressus de spelunca stricto ense inuadit vbique. Statim Oppa captus est, & Alchaman cum viginti millibus Sarracenorum interfectus. Sed nec sexaginta millia quæ remanserant, Domini vindictam euadere potuerunt. Siquidem dum per verticem montis Ausenæ fugam arripere, atque per concaua petrarum & deuia loca adueniebant, & venire vellent ad quoddam supercilium montis, dum graderentur secus flumen Deuæ, diuinum numen oppressit eos: vnde cum idem flumen inundatione aquarum proprium alueum excedit, multos ex eis occidisse, signa armorum & osium euidenter ostendit.

Vere Deus impleuit tunc fufius illud quod Paulus dixit: Fidelis Deus, qui non patitur vos tentari super id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. tam gloriose egit Deus tunc cum populo Christiano, vt in primo Israelitico, cui Deus cum paucis de multis dedit semper triumphare, talis victoria inuenitur.] hæc Tudensis, qui & inferius subdit de Sarracenorum Rege, quod his auditis, pudore suffusus & furore succensus, in eos quos secum habebat Hispanos furorem conuertit, nempe in Iulianum Comitem, regni proditorem, & filios duos Vuitizæ, quos fecit capite plecti, ita Domino operante, vt ab eodem interficerentur scelerati, cui Hispanias prodidissent. sicq. Pelagium regulum tenuisse regnum idem tradit annis decem & octo. Porro spelunca illa Dei genitricis memoriæ dicata est, eius quoque nomine nuncupari coepta, dictaq. sancta Maria de Couadougæ. Recitata autem historiæ adstipulantur scriptores omnes qui res Hispaniarum sunt prosequuti. Addunt præterea, Pelagij opera venerandas reliquias sanctorum & sacros codices per Vrbanum Archiepiscopum Toletanum successorem Sinderedi translatos fuisse in Astures. Reliqua vero bellorum si cupis, consule eos qui in his enarrandis potissimum versati sunt: nobis autem hæc satis ad institutum. Obseruatione plane dignum est, quod tam in Oriente Leo Imp. quam in Occidente Pelagius, cum Dei genitricem aduersus Sarracenos inuocant, insperatam, ingentemq. consequuntur vtrobique victoriam. Sed de his satis.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 719. 6. 4.

SEPTINGENTESIMVS vndeuigesimus Redemptoris adest Indictionis secundæ, quo Gregorius Papa S. Bonifacium presbyterum natione Anglum Romam venientem Apostolico munere insigniuit, cum ei ad prædicandum Euangelium Gentibus credit. Quo modo autem hæc se habuerint, auctor qui ex Vuilibaldo Episcopo eius discipulo ipsius res gestas prosequutus est, sic sincerissime narrat: Reuerendum Episcopum Daniele adijt, petens ab illo vt eius benedictione & litteris commendatitijs Romam iturus frui mereretur. Episcopus libens annuit, & prouidi pastoris officio fungens Stephanum virum bonum orbatæ congregationi præficiendum curauit, & Bonifacium Dei seruum longum iter peregre suscepturum ad loca optata cum suis litteris a se dimisit. Sed quod Dei beneficio adhuc extent Danielis Episcopi litteræ commendatitiæ, hic eas describere, antequam ulterius progrediamur, operæpretium iudicauimus: sic enim se habent.

Extat apud Sur. die 5. Iunij, tom. 3. S. BONIFACIUS ACCIPIT APOSTOLATVM A GREGORIO PAPA AD GENTES. d. Cod. Ms. ex bibliorb. S. Maria super Mineruam, & alio exemplari Ant. August. epist. 7.

Pijssimis

Pijssimis ac clementissimis Regibus, Ducibus, vniuersis reuerendissimis & dilectissimis Episcopis, religiosis, necnon Abbatibus, presbyteris, & spiritualibus filijs Christi nomine consignatis, Daniel Dei famulorum famulus.

Dum vniuersis fidelibus deuotione sincerissima Dei mandata sunt obseruanda, quantum sit hospitalitatis munus, quamq. acceptabile Deo humanitatis officium vianibus exhibere, sanctis scripturis attestantibus demonstratur, dum & beatus Abraham propter hospitalitatis misericordiam sanctorum Angelorum præsentiam suscipere meruit, & venerando eorum colloquio perpotiri. Loth quoque per huiusmodi ministerium pietatis de Sodomorum flammis ereptus est: saluauit eum hospitalitatis gratia de flammarum interitu, mandatis cælestibus obsequentem: ita & vestræ dilectioni proueniet ad salutem, dum horum portatorem religiosum presbyterum, Dei omnipotentis famulum suscipientes iuueritis, dum caritatem ei, quam Deus & diligit & præcipit, exhibueritis. Recipientes ergo Dei famulos, eum recipitis, cuius maiestati deseruiunt, ita pollicenti: Qui vos recipit, me recipit. Hæc itaque concordia deuotione facientes, & Dei mandata peragitis; & de diuinæ promissionis oraculo confidentes, mercedem apud eum habebitis sempiternam. Incolumem eminentiam vestram sempiterna gratia custodiat.] hæc tenus Danielis litteræ. Fuit iste Daniel Episcopus Ventæ ciuitatis in Anglia apud Saxones Occidentales, sub cuius dioecesi monasterium erat ea lingua Adelfancaster dictum, in quo a puero S. Bonifacius monasticum scētatus est institutum. Pergit vero ex Vuilibaldo auctor de Bonifacio semel coeptam orationem.

Ea igitur benedictione fretus, mox valedicens fratribus, dat se itineri, terrarum longa spatia & ignotas vias emensurus. Collecti sunt autem ad eum vndique non pauci serui Dei eodem spiritu feruentes: cunctiq. vno animo quotidie multa sanctorum templa inuisentes, rogabant vt diuinitus adiuti, tutius Alpium iuga superarent, & Longobardorum feros animos erga se lenes & humanos sentire mererentur. Cumq. sæuissimæ gentis regiones citra discrimen vllum pertransissent, beatissimi Apostoli Petri limina adierunt, Christoq. (vt par erat) gratias agentes, peccatorum suorum abolitionem & itineris prosperos successus petierunt; nec sunt votis frustrati suis. Nam simul atque vir sanctus venerabilem Apostolicæ sedis Præsulem Gregorium secundum allocutus est, eiq. tum causam aduentus sui, tum desiderium, quo diu flagrarat, exposuit; mox Pontifex hilari vultu eum intuens, percunctatus est, num aliquas Episcopi sui litteras commendatitias apud se haberet. Ille vero statim chartam pro more inuolutam Pontifici obtulit. Qua perlecta, sanctiq. viri comperto desiderio, sedulo cum illo deinceps sermones contulit, illicq. commorantem reuerenter tractans, quascumque petijt sanctorum reliquias illi donauit. Tum etiam per omnem Germaniam prædicandi ei munus demandans, suas ei litteras tradidit, quarum hoc est exemplar.

Gregorius seruus seruorum Dei Bonifacio religioso presbytero. Exigit manifestata nobis religiosi propositi tui pie in Christo flagrantis intentio, & approbata sincerissimæ fidei tuæ perlata relatio, vt ad dispensationem verbi diuini, vt ab infantia sacras litteras didicisse, profectusq. indolem ad augmentum crediti cælitus talenti prospectu diuini timoris extendere, videlicet gratiam cognitionis cælestis oraculi in laborem salutiferæ prædicationis, ad innotescendum gentibus incredulis mysterium Fidei instanti conatu extendere: collætatur fidei tuæ, & adiutores effici cupimus gratiæ prærogatæ. Igitur quia præmissi conatus pium affectum vsque ad Apostolicæ sedis modesta prouisione perduxisti consultum, vt membrum ex membro proprii corporis caput requirens, motum mentis probares, capitisq. arbitrio humiliter te submittens, & eius directioni, iusto tramite properans, soliditati compaginis plenitudo existas: ideo in nomine indiuisibilis Trinitatis, per inconcussam auctoritatem beati Petri Apostolorum principis, cuius doctrinæ & magisterio fungimur, & locum sacre sedis administramus, modestiam tuæ religionis instituiamus, atque præcipimus, vt in verbo Dei (quo igne salutifero, quem Dominus mittere venit in terram, enitere videris) ad quascumque gentes infidelitatis errore detentas, properare Deo annuente potueris, mysterium regni Dei per insinuationem nominis Christi Domini Dei nostri, veritatis suasionem designes, & per spiritum virtutis, & dilectionis & sobrietatis, prædicationem vtriusque Testamenti mentibus indoctis consona ratione transfundas. Disciplinam denique sacramenti, quam ad

Genes. 18.

Genes. 19.

LITTERARUM PATENTES COMMENDATITIARUM.

Matth. 10.

Bed. histor. Angl. lib. 5. cap. ult. Vuilib. in vita S. Bonif.

BONIFACIUS ROMAM VENIT.

LITTERARUM APOSTOLATVS BONIFACII.

initiandos

initiandos Deo praeuio credituros tenere studeat ex formula officiorum sanctae nostrae Apostolicae sedis, institutionis tuae gratia praelibata, volumus vt intendas. Quod vero actioni susceptae tibi deesse perspexeris, nobis (vt volueris) intimare curabis. Bene vale. Data * Idus Maij, imperante domino pijsimo Augusto Leone secundo a Deo coronato, anno tertio Imperij eius, Indictione secunda.] hucusque Apostolatus litterae. quibus videas priscos mores, & antiquos ritus, quomodo quis munere Apostolatus initiari solet.

* Idibus

DE CONVERSIONE INFIDELIUM FACTA PER BONIFACIUM

Sed quos vir Apostolicus de collato Apostolatu fructus colligere coeperit, ab eodem supra auctore sic accipe: His igitur litteris acceptis a venerabili Papa, profectus est inde ad Longobardorum Regem Luithprandū, a quo honorifice susceptus aliquandiu apud eum hospitio vsus est. Porro ab illo discedens, ardua & praerupta iuga transcendit, ignotosq. Boioariorum & Germaniae fines perlustrans, in Thuringiam peruenit, accurateq. explorans vbique, instar apis prudentissimae, vbi postmodum neetarea sanctae Fidei mella colligere & comportare posset. Cumq. dies aliquot in Thuringia haereret, omnes interim illius prouinciae principes verbis spiritualibus alloquens, ad sacram completendam Fidem & religionem inuitauit. Sacerdotes quoque, quos varijs deditos flagitijs comperit, sermonibus Euangelicis ad institutionis canonicae normam correxit. Audita autem Radbodi Frisonum Regis morte, qui per id tempus magnam in Christianos persecutionem exercuerat, magno affectus gaudio, in Frisiam nauigauit, ibiq. verbi diuini semina spargens, permultos ab errore idololatriae retraxit, &c.]

... ad ...

Quod autem de Radbodi Regis morte meminit, opportune hic de ipso agendum. quod enim hoc anno eius contigerit obitus, etiam Ionas est auctor, qui res gestas S. Vulfranni Senonensis Episcopi scriptis profectus est, ex quibus corrigas Sigebertum, qui superiori anno contigisse errore ponit. Sed quae miranda valde tum contigerint, ex eodem Iona^a, qui eodem tempore vixit, accipe: qui vbi prius insignia per sanctum Episcopum edita diuinitus miracula enarrauit, quibus visis idem Radbodus non nihil permotus est vt fieret Christianus, iamq. nomen dedisset; sed cur se retraxerit, ita narrat: Praefatus, inquit, Princeps Radbodus, cum ad percipiendum baptismum imbueretur, percontabatur a sancto Episcopo Vulfranno, iuramentis eum per nomen Domini astringens, vbi esset maior numerus regum & principum seu nobilium gentis Frisonum, in illa videlicet caelesti regione, quam si crederet & baptizaretur, percepturum se promittebat, an in ea quam dicebat tartaream regionem. Tunc beatus Vulfrannus: Noli, inquit, errare inclyte Princeps: Apud Deum certus est numerus suorum electorum. Nam praedecessores tuos principes gentis Frisonum, qui sine baptismi sacramento decesserunt, certum est damnationis subiisse sententiam: qui vero ab hinc crediderit & baptizatus fuerit, cum Christo gaudebit in aeternum. Haec audiens dux incredulus (nam ad fontem processerat, vt ferunt) a fonte pedem retraxit, dicens non se carere posse consortio praedecessorum suorum Frisonum Principum, & cum paruo pauperum numero residere in illo caelesti regno: quin potius non posse facile nouis dictis assensum praebere, sed potius permanfurum se in ijs, quae multo tempore cum omni Frisonum gente seruauerat.

* Exat' apud Sur. die 20. Martij, tom. 2.

RADBODVS REX FRISIAE RESILIT A FIDE CHRISTIANA.

... ad ...

BERIDET S. VULFRANNVM RADBODVS.

At beatus Pontifex: Heu, proh dolor, inquit, deceptū te video a seductore qui humanum decipit genus. Sed nisi poenitentiam egeris, & credideris, & in nomine Trinitatis baptizatus fueris, ianuā regni perennis non intrabis, sed aeternae damnationis poena plesteris. Haec dicente, & docente sancto Pontifice, multi Frisonū credebant & baptizabantur, praedicto Rege in paganismo perseuerante: nam a sacro fonte infeliciter recessit. Et iam Vuillebrordum, cognomento Clemētem, Episcopum & doctorem praefatae gentis accersiri fecit, vt ad eius consulta simul cum beato Vulfranno in doctrina suae religionis concordante efficeretur Christianus. Sed quoniam (vt scriptum est^b) in maleuolam animam non introibit sapientia: quia dubitando per omnia in Fide Catholica, & tentando sanctos Antistites loquebatur: ideo obtinere non meruit, quod fiste querebat.

b Sapien. 1.

Cum vero eius legatum super hoc facto suscepisset Vuillebrordus, respondisse fertur: Quia praedicationē sancti fratris nostri Vulfranni Pontificis dux vester audire contempsit, meis quomodo obsecundabit dictis? Nam hac nocte vidi illum in visu catena religatum ignea. vnde certum fore constat, damnationem iam illum subiisse aeternam. Cumq. iter carperet, quod ad domum eiusdem damnati Ducis ducebat; nuntiatum ei, ipsum sine baptismi sacramento iam esse mortuum: sicq. coeptum deferens iter, ad propria repeda-

uit

Auit habitacula.] haec Ionas, cui adstipulatur Sigebertus, & alij complures auctores. Sed quae diaboli praestigiae eluserunt miserimum hominem, ne fieret Christianus, ab eodem Iona sic accipe.

Nec, inquit, praetereunda ratio est, quam de praefato duce Radbodo, venerabili presbytero Occone narrante, didicimus, cur in Christum credere, ac fonte regenerationis noluit mergi. Nam in aegritudine positus, de qua & praesentis vitae lucem clausit, perpetuasq. Auerni descendit ad umbras, dum sopori deditus foret, deceptor hominum diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permisso in Angelum se transfiguratur lucis, ei apparet diademate aureo, circumfulgentibus gemmis capite coopertus, vesteq. aurea textili toto amictus corpore. Diuq. attonitus praefatus princeps diligenter in eum attendebat stupens ac tremebundus, admirans cuius speciei & virtutis esset qui ei apparebat: isq. multimodae artis nocendi saeuissimus draco inquit ad eum: Dic quaeso, fortissime virorū, quis te ita seduxit, vt a cultura deorum, & a religione praedecessorum tuorum velis recedere? Noli ita, obsecro, agere, sed in his quas haecenus tenuisti culturis deorum permanere: ibisq. ad domos aureas aeternaliter mansuras, quas tibi in proximo sum daturus, vt verborum meorum dictis astruam fidem. Quapropter cras accersiens Vulfrannum doctorem Christianorum, inquire ab eo vbinam sit illa mansio aeternae claritatis, quam pollicetur, te, si Christianum susceperis dogma, in caelestibus habiturum. Quam cum demonstrare nequiverit; vtriusque partis mittantur legati, eroq. dux itineris, & demonstrabo illis mansionem eximia pulchritudinis, & fulgoris immensi, quam tibi post modicum sum daturus. qui euigilans sancto Pontifici Vulfranno cuncta per ordinē pandit.

ILLVDITVR A DIABOLO RADBODVS.

Sanctus autem Pontifex ingemiscens eius damnatione, ait: Haec illusio diaboli est, qui omnes vult perire, & neminem saluari. Quapropter salua temetipsum, vir nobilis, credendo in Christum, & festina ad fontem baptismi, in quo est remissio omnium peccatorum; & nullo modo fidem accommodes verbis diaboli mendacibus. Haec & huiusmodi plura prosequente sancto Pontifice, respondit praedictus incredulus Princeps, omnia se facturum quae iubebat, si illa non demonstraretur mansio a suo deo, quam sibi largiturum sponderat. Cumq. insuperabilem in cunctis Christi sacerdos animum illius cerneret; ne a Gentilibus alia fingerentur pro alijs, misit continuo cum quodam Frisone suum diaconum. Qui cum paululum ab oppido processissent, obuam sibi repperunt in humana effigie quemdam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis cito: nam ostensus sum vobis mansionem eximia pulchritudinis, quae praeparata est a deo suo Principi Radbodo. Qui ducem ac comitem itineris prosequentes, loca diu peragrant incognita, donec viam ingredienti latissimam diuersorum generis marmorum, eam cernunt polito opere decoratam. Videntq. a longe domum auream, ac perueniunt vsque ad plateam, quae ante praefatam domum sita erat, & ipsa auro gemmisq. strata: intrantelq. in domum aurei splendoris & incredibilis pulchritudinis, aspiciunt thronum mirae magnitudinis. Tunc ductor itineris: Haec est (inquit) domus, & ista pulcherrima sedes, quam post eius mortem Principi Radbodo deus suus largiturum se spondit. Et diaconus stupefactus in his quae viderat, dixit: Si a Deo cunctipotente facta sunt ista, perpetuo maneant: si autem a diabolo, cito dispareant. Et cum vallaret se continuo sanctae Crucis munimine, dux itineris qui videbatur homo, euanescente transijt in diabolum, & domus versa est in lutum.

PRAESTIGIAE DIABOLI.

Remanseruntq. hi duo simul, Friso scilicet & diaconus, in medio locorum palustrium, quae plena erant longissimis rausis virgultis: triduoq. immensi laboris iter conficientes, reuersi sunt ad oppidum, inuenientes praefatum ducem Radbodum sine baptismatis sacramento mortuum: narrantq. beato Antistiti quantam a diabolo pertulissent illusio-

MORITVR RADBODVS.

Ita

Ita plane illudi meruit irrisor princeps & corde durus: qui cum ingentia signa de veritate Christianae religionis ab Apostolicis viris facta vel vidisset vel audisset, & adhuc tamen permanisset obstinatus: meruit his phantasmatibus, Deo permittente, illudi, secundum illud Sapientiae a: Videbunt, & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.] & secundum illud Ecclesiastici b: Qui mentis est dura, corruet in malum: & c: Cor durum male habebit in extremo.] illusionibusque daemone decipi iure debuit, qui Dei ministros vel persecutus est, vel tergiversatione delusit: ut euenerit illi quod Achab, secundum illud librorum Regum; dicente Domino d: Quis decipiet Achab?] cum se promptum exhibuit spiritus mendacii: nam & ab eodem iste praestigijs daemone meruit dementari. Porro non Jonas tantum est huius veritatis scriptor & assertor, sed (ut dictum est) Sigebertus & alij plures. Ceterum haec omnia in nouellae plantationis Ecclesia fieri voluit Deus, quo gentes illae praestigijs diaboli diu illusa respicerent, verumque Deum colerent, expulso penitus deorum cultu; sicque artes omnes istae prauae daemone ad profectum conducerent Euangelij.

SVRE DELVSVS A DAEMONE VANVS PRINCEPS. a Sap. 4. b Eccl. 3. c Prou. 28. d 3. Reg. 22.

Sed ad Bonifacium redeamus, qui & in hoc vera signa sui Apostolatus expressit, dum Christianam humilitatem amplexus, licet Apostolica legatione dux verbi videretur effectus, tamen sui tyrocinia Apostolatus voluit sub alio profiteri, coadiutor accedens in Frisiorum conuersione magno illi Clementi, ita ex Vuillebrordo a Romano Pontifice, ut vidimus, nominato, cui triennio in ministerio verbi fides comes inhastit: a quo cum rogaretur Episcopus ipsi succedere, renuens, licentia petita recessit. Sed locus postulat, ut hic reddamus Epistolam ad S. Bonifacium scriptam, in qua fit mentio de Radbodi obitu, alijsque ad praedicationem Bonifacii pertinentibus, per visionem diuinitus demonstratis. Epistola est clarissimae virginis cognatae Regis Cantiae, quae sic se habet.

INGENS HUMILITAS BONIFACII. Ex eodem Cod. epist. 35.

Venerando Dei famulo, & plurimis spiritualium charismatum ornamentis praedito Bonifacio, siue Vuinfrido dignissimo Dei presbytero, Buggan vilis vernacula perpetuae charitatis salutem.]

Notum sit almitatis tuae auctoritati, quod gratias omnipotenti Deo referre non desino, eo quod tibi, ut in scripturae beatitudinis tuae agnoui, multipliciter misericordiam suam tribuit, & te transeuntem per ignotos pagos piissime conduxit; primum, Pontificem gloriosae sedis ad desiderium mentis tuae blandiendum inclinavit: postea inimicum Catholicae Ecclesiae Radbodum coram te consternavit: deinde per somnium semetipsum reuelatum, quod debuisti messum Dei metere, & congregare sanctarum animarum manipulos in horrea regni caelestis: idcirco eo magis confiteor, quod nulla varietas temporalium vicissitudinum statum mentis meae inclinare queat a proposito charitatis tuae custodia, sed ardentius in me vis amoris calefcit, dum pro certo agnosco per meritum orationum tuarum ad portum alicuius quietis peruenisse. Ideo iterum humiliter moneo, ut intercessionum tuarum studia pro mea paruitate Domino offerre digneris, quatenus sua gratia me faciat incolumem cum tuis protectionibus. Simulque sciat charitas tua, quod passiones Martyrum, quas petisti tibi transmitti, adhuc minime potui impetrare; sed dum valeam, faciam: & tu mihi carissime, dirige meae paruitati ad consolationem, quod per dulcissimas litteras tuas promisisti, item congregationes aliquas sanctarum scripturarum. Similiter deposco, ut sanctarum Missarum oblationes offerre digneris pro anima mei propinqui, qui mihi praeter ceteris carus erat. N. Et per eundem portatorem tibi transmittito nunc quinquaginta solidorum, & pallium altaris, quia maiora munuscula minime potui adipisci; sed haec sunt cum maxima charitate directa, licet sint parua in specie. Vale in saeculo hoc sancte, & in charitate non ficta.] haecenus Buggan epistola.

EPISTOLA BYGGAN AD BONIFACIUM.

Audisti Bonifacium quaerere, quae legeret acta Martyrum, utpote qui iam coeperat sitire martyrrium, quo tandem calice, pro voto, inebriari contigit, ut suo loco dicemus. Quod vero spectat ad Buggan, quae scripsit: fuit ista Abbatissa in Anglia, genere regio, quam Romae inuenit Bonifacius, cum illuc ad Gregorium Rom. Pontificem se contulisset. Testantur id litterae Hildeberti Regis Cantiae ad eundem Bonifacium postea datae, quas inter epistolas eiusdem S. Bonifacii nondum impressas, suo loco reddemus: hic vero describantur illae eius viri Apostolici litterae, quae hoc ipso anno datae intelligi possunt. Vbi enim legatione sibi iniuncta, perarduum se suscepisse prouinciam intellexit, quo magis se tanto imparem oneri sensit, eo minus suis fidere debere viribus, sed sanctorum Dei

AVTIROR

amicorum precum auxilio niti debere cognouit; quas ut consequi posset, cum ad plures alios, tum ad sacras Deo dicatas virgines has litteras dedit. Venerandis, & amandis, carissimis sororibus Leogbatae, & Beddae, necnon & Cunchildi, & omnibus in Christo diligendis sororibus vobis cohabitantibus, aeternae caritatis salutem.

Ex eodem qui sup. Cod. ep. 29.

Obsecro & praecipio, quasi filiabus carissimis, quemadmodum vos iam incessanter facere, & fecisse, & facturas esse confidimus, ut vestris orationibus crebris Dominum deprecemini, ut liberemur, iuxta dictum Apostoli a, ab importunis & malis hominibus. Non enim omnium est fides: & scitote quoniam Dominum laudamus, & si tribulatio nostri cordis dilatata est, ut Dominus Deus, qui est refugium pauperum, & spes humilium, de necessitatibus nostris, & de tentationibus huius saeculi nequam eripiat nos: ut sermo Domini currat, & clarificetur gloriosum Euangelium Christi, ut gratia Domini in me vacua non sit; & quia vltimus & pessimus sum omnium legatorum, quos Catholica & Apostolica Ecclesia Romana ad praedicandum Euangelium destinavit, ut omnino sine fructu Euangelij sterilis non moriar, & vacuus filiorum & filiarum numero non reuertar, ne de abscondito talento, Domino veniente, reus esse iudicer, nec peccatis exigentibus, vice laboris pro mercede vltionem infructuosi laboris accipiam ab eo, qui misit me.

BONIFACII EPIST. AD SANCTIMONIALES. a 2. Theff. 3.

INSIGNIS HV MILITAS BONIFACII.

Multi enim (quod peius est) quos oves in futuro iudicio ad dexteram Christi ponendos censebam, versa vice, putridae & petulcae, & ad sinistrum se statuentes capellae esse dignoscuntur. Et pietatem Domini precamini, ut spiritu principali confirmet cor meum Deus, qui me indignum pastorem in populo vocare voluit, ut lupo veniente, more mercenarij b non fugiam, sed exemplo boni pastoris agnos pariter cum matribus, Ecclesiam sanctam Catholicam cum filijs & filiabus suis contra haereticos & schismaticos, vel hypocritas fideliter & fiducialiter defendere studeam. Praeterea, quia c dies mali sunt, nolite esse imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas Dei. Quamobrem d confortamini, & state in fide, viriliter agite, & confortamini, omnia vestra cum charitate fiant; & iuxta Euangelium: e In patientia vestra possidebitis animas vestras: & recordamini sanctorum Apostolorum, & Prophetarum, quia multum laborauerunt in Domino, ideo adepti sunt praemia sempiterna. & iuxta Psalmistam f: Multae tribulationes iustorum, sed de his omnibus liberauit eos; & iuxta Euangelium g: Qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit.] Haec ad suas in Anglia sacras virgines, priuatim autem ad vnam ex illis ista conscripsit eodem pariter argumento.

b Ioan. 10.

c Ephes. 5.

d 1. Cor. 16.

e Luc. 21.

f Psal. 33.

g Matt. 24.

Reuerendissimae & dilectissimae ancillae Christi . . . Bonifacius supplex seruus seruorum Dei, in Christo sinceram charitatis salutem.

BONIF. EPIST. PRO PRECI-BVS AD DEVM OBTINENDIS.

Charitatis vestrae clementiam intimis precibus obsecramus, ut pro nobis peccatoribus apud Dominum intercedere curetis, quia multis & varijs tempestatum turbinibus concussi & quassati sumus, siue a Paganis, siue a falsis Christianis, seu a fornicarijs clericis, siue a pseudofacerdotibus, & maxime quod, ut timemus, nostris meritis exigentibus tribulamur; sed ut consolemur, & eripiamur orationibus vestris deprecamur. Et confidimus in Domino Iesu, quod per orationes vestrae dilectionis, & veniam peccatorum, & tranquillitatem tempestatum inuenire mereamur, quia fidelis promissor Iacobus h Apostolus dixit: Confitemini alterutrum peccata vestra ut saluemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Et Ioannes Euangelista i ait in prima epistola: Scimus quoniam audit nos quicquid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo. Et quia iam ante de hoc ipso deprecatus sum, rogo, ut non indignemini, eo, qui raro petere non debeo, quod sine intermissione semper fieri desidero; quia quotidiana tribulatio diuina solamina fratrum & sororum me quaerere admonet.

DE CLERICIS FORNICARIIS.

b Iacob. 5.

i 1. Ioan. 5.

Praeterea qui timemus easdem tentationes Satanae ibi esse, quae hic sunt; secundum dictum k Apostoli: Stabiles estote, & immobiles, & abundantes in opere Domini, semper scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. & alibi l: Vigilate, & state in fide, viriliter agite & confortamini; omnia vestra in charitate fiant: etiam si egestas tangat, dicti Evangelici nolite obliuisci: m Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Si tribulatio veniat, memores estote veritatis dicentis: n In patientia vestra possidebitis animas vestras. & in Psalmo: o Patientia pauperum non peribit in finem: Si infirmitas corporis, Pauli Apostoli sententia proferatur, quia dixit p: Quando

k 1. Cor. 15.

l 1. Cor. 16.

m Matth. 5.

n Luc. 21.

o Psalm. 9.

p 2. Cor. 12.

infirmor, tunc potens sum; & virtus in infirmitate perficitur.] Hucusque epistola. Ceterum nec suorum, quos in Anglia reliquerat, monachorum curam dimisit, vt indicant sequentes, eademq. perbreues litteræ, quæ sic se habent.

Ex eod. Cod. epi. 23. Carissimis filijs Tauino & Vuigberto presbyteris, Bernardo, & Hiede, Nunfrido, & Stirme, Bonifacius seruus seruorum Dei perennem in Domino salutem.

CVRAT BONIFACIUS RES SVI MONASTERII. Paterno amore dilectionem vestram obsecro, vt eo maiorem monasterialis normam vitæ custodire studeatis, quo pater noster Vuigbertus defunctus est. Vuigbertus presbyter, & Meginotatus diaconus regulam vestram vobis insinuet, & speciales horas, & cursum Ecclesiæ custodiant, & ceteros admoneant, & magistri sint infantum, & prædicent verbum Dei fratribus. * Hedde sit præpositus, & seruos nostros admoneat; & Nunfridus adiuuet illum, vbicumque opus sit; & ædificet domunculam nostram, vbi opus sit, * ftrina, & coquina sit. Bernardus operarius sit, & de omnibus vbicumque vobis insinuet, hoc facite, & vnusquisque studeat secundum vires suas proprios mores in castitate conseruare, & in communi vita vestra adiuuare alterum, & in fraterna charitate permanere, vsque ad præsentiam reuisionis nostræ in Dei voluntate; & tunc simul laudantes Dominum, in omnibus ei gratias agamus. Valet in Christo.] At de Bonifacio hætenus.

* Hede * De rebus autem Orientalibus hæc tantum exhibent Annales Græcorum, auctore Theophane, qui Græce scripsit historiam illam, quæ inscribitur Miscella, & sub titulo Pauli diaconi errore circūfertur, aitque: Anno tertio Imperij sui natus est Leoni Principi filius Constantinus, qui magis illo impius fuit, dictus Antichristi præcursor. Ceterū octauo Kalendas Ianuarij Maria vxor Leonis coronata est in Triclinio * Augusta, & processit sola cum solemnibus obsequiis sine viro suo ad magnam Ecclesiam, & oratione ante ingressum altaris effusa, transijt ad baptisterium magnum, viro eius iam cum paucis ingresso. Vbi cum Germanus summus sacerdos Constantinum nequitia ipsorum, & Imperij successorem baptizaret, dirum quiddam & foedum paruulus Constantinus, eodem præsignans, exhibuit argumentum, sterco emittens in sanctum lauacrum, vt aiunt, qui diligenter huius rei facti sunt inspectores, ita vt Germanus sanctissimus prophetice diceret: Constat Christianis & Ecclesiæ maximi mali per eum efficiendi hoc signum esse futurum. Post diuina vero officia cum solemnibus obsequiis Augusta Maria vna cum baptizato filio reuersa est, donatiuis erogatis, ab Ecclesia vsque ad æneam portam.] Hæc de his Theophanes, & alij omnes eadem de infantis baptisate. Eadem Zonaras & alij aiuntq. Constantinum ob sterco tunc egestum in sanctum lauacrum cognomento Copronymum esse dictum. Quo pariter anno idem Theophanes tradit, Leonem decollari præcepisse Archiepiscopum Thessalonicensem vna cum Arthemio, qui aduersus Imperatorem rebellasset, plurimamq. coniuratorum stragem Constantinopoli factam esse.

* Augusti. CONSTANTINI LEONIS FILII BAPTISMVS. Vbi cum Germanus summus sacerdos Constantinum nequitia ipsorum, & Imperij successorem baptizaret, dirum quiddam & foedum paruulus Constantinus, eodem præsignans, exhibuit argumentum, sterco emittens in sanctum lauacrum, vt aiunt, qui diligenter huius rei facti sunt inspectores, ita vt Germanus sanctissimus prophetice diceret: Constat Christianis & Ecclesiæ maximi mali per eum efficiendi hoc signum esse futurum. Post diuina vero officia cum solemnibus obsequiis Augusta Maria vna cum baptizato filio reuersa est, donatiuis erogatis, ab Ecclesia vsque ad æneam portam.] Hæc de his Theophanes, & alij omnes eadem de infantis baptisate. Eadem Zonaras & alij aiuntq. Constantinum ob sterco tunc egestum in sanctum lauacrum cognomento Copronymum esse dictum. Quo pariter anno idem Theophanes tradit, Leonem decollari præcepisse Archiepiscopum Thessalonicensem vna cum Arthemio, qui aduersus Imperatorem rebellasset, plurimamq. coniuratorum stragem Constantinopoli factam esse.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 720. 7. 5.

CONSTANTINVS FILIVS LEONIS AVG. CORONATVR. VIGESIMVS post septingentesimum sequitur annus tertiæ Indictionis, quo Leo Imperator filium suum Constantinum Copronymum infantem ipso sancti Paschatis die creat Imperatorem, quem solemnibus ritibus coronauit Germanus Constantinopolitanus Episcopus. Hæc Theophanes & alij. Quo pariter anno Haumar Dux Arabum (vt idem testatur Theophanes) qui persecutionem aduersus Christianos indixerat, secundo sui principatus anno moritur: solutaq. est mox indicta ab eo persecutio, atque reddita pax Ecclesijs.

Quod ad res Francorum spectat, cum Carolus Martellus potens armis esset, acer ingenio, animo ferox, pro arbitrio res Francorum moderabatur: nam Raginfrido Maiore Principe Chilperici Regis, hoc anno defuncto, Carolus Theodoricum in regni sede constituit, mortuo iam anno superiore Lothario Rege, cuius ipsius Carolus Maiordomus erat. Sed aduersarium magnopere sensit Eudonem Aquitaniæ Ducem, quem ante biennium vicerat: sicq. fuit cum eo sicut cum Raginfrido iuge bellum. Quo modo autem Eudo superatus sit, suo loco dicitur.

a Chron. Franc. ex Biblioth. Pithui.

A. Hoc eodem anno decimo tertio Kalendas Aprilis moritur sanctus Vulfranus Archiepiscopus Senonensis, cuius res præclare gestæ suo loco superius aliqua ex parte tomo octauo intextæ sunt, auctore Iona monacho Fontanellensi, qui vitam eius fideliter scripsit a.

a Extat apud Sur. tom. 2. die 20. Mart.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 721. 8. 6.

SEPTINGENTESIMVS vigesimus primus adest annus quarta Indictione, quo Nonis Aprilis a Gregorio Romano Pontifice congregata est Romæ Synodus, cui interfuerunt Episcopi vigintiduo. De qua in primis ille corrigendus est error, quo asseritur sub Gregorio tertio huius nominis esse celebratam. Ex nota enim Indictionis quartæ, & numero annorum Imperij Constantini, nempe secundo, dicendum plane est, hoc anno habitam esse; quæ omnia sub Gregorio tertio nullo modo conuenire simul possunt. Fecisse reperitur in hoc Concilio Pontifex Constitutum aduersus illicita coniugia. Videre est ex eius actis quo modo Pontifex soleret facere Constitutum, quod idem est quod decretum. Quod autem eius acta breuia sint, licet admodum deprauata, hic tibi reddenda putauimus, quibus hæc inscriptio præficitur his verbis.

ROMANVM CONCILIVM.

In nomine Domini Saluatoris Dei nostri Iesu Christi, imperante pijsimo Augusto Leone a Deo coronato magno & pacifico Imperatore anno sexto, post Consulatum vero eius anno decimo sexto: sed & Constantino eius filio, anno secundo, mense Aprilis Indictione quarta, præsidente sanctissimo Gregorio Apostolico Papa in basilica beati Petri Apostolorum principis ante Confessionem, confidentibus etiam sanctissimis Episcopis, &c.] quorum nominibus singulis recitatis, hæc subsequuntur: Gregorius sanctissimus ac beatissimus Papa ante corpus beatissimi Petri in Synodo residens dixit:

PRAEPATVR PONTIFEX.

Cum simus Dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiosius nos conuenit Dei præsidium pro eorum sæpe rogare salute, ne de creditis frustratisq. (quod absit) animabus insidijs antiqui hostis ante pastorem omnium (nisi succedat præueniendo de offensis correctio) districtam cogamur soluere rationem; dumq. perpendo vel ad animum reduco, quanta circumspectione nos oporteat inuigilando contra sui cuiusq. sceleris nequitiam obuiare, & si quando insilierit ad perturbandas fidelium mentes, adiutorio superno ictui eius resistere; valde concutior & nimis tabesco, ne serpentina calliditate (quod absit) leuiore quosque decipiat. Deo vero fauente solitudine nimia, animæquiore mente, diuino iuuamine freti, pro salute omnium studere debemus, vt inconsumo vultu, non de fraude cuiusquam percussis, assistere æterno iudici mereamur, & vocem audire inquentem b: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis supra multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.] Hic namque est quod ingemiscens dico, quia populi Christiani aliquos per prouinciam Italiam commorantes, audio temere contra Catholicam Fidem & Patrum statuta * patrare, vt Deo sacras feminas ducere præsumant mulieres, & propinquas in coniugio socient. Quod opportunum est spiritali amputari mucrone; atque si vestra placeat sanctitati, radicitus euelli, ne seges boni agricolæ zizaniorum mixta horrentibus frutetis sordescat.

b Matth. 25.

ADVERSVS FEMINAS VIRORVM ANTEA DEMISSORVM CONIUGIA REPERTIBTES. * peccare

Sanctissimi Episcopi seu venerabiles responderunt: Vere cognoscimus gratia Spiritus sancti cor Apostolatus vestri succensum; & vt radicitus tantæ miseriæ squalores a fidelium mentibus detergantur, & quasi vulnus corpori infixum, aditu talis miseriæ obferato, salutari antidoto curetur (sicut bene prouisum est) interdictione anathematis; ne denuo hoc quisquam Romanus, Longobardus, vel cuiusque sit gentis, sacriq. baptismatis vnda lotus attentet; vt non tanti piaculi mole oppressus præcipationem incidat, aut voragine mergatur iniquitatis, vitari debeat, atque radicitus euellatur. Post hanc omnium consonam responsionem Gregorius Apostolicus Papa ante corpus memoratum venerabilis Christi Apostolorum principis in ferendo sententiam dixit:

Si quis presbyteram duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertio: Anathema sit.

Si quis diaconam in coniugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio: Anathema sit.

Si quis monacham, quam Dei ancillam appellamus, in coniugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio: Anathema sit.] Quas audis Presbyteras, Diaconas, erat harum discreta ratio: siquidem Presbyteræ & Diaconæ, vt alias superius meminimus dixisse, erant illæ quæ ex mutuo cōsensu a viris ad sacros Ordines promotis relinquebantur, quæ tenebantur castitatem seruare; quarum si viri ad Diaconatum promoti essent, Diaconæ dicebātur siue Diaconissæ; si ad Presbyteratum, Presbyteræ. diuersæ erant hæ a monialibus, quæ virgines erant, & perpetuam virginitatem Deo profitendo vouebant. Quod autem hoc potissimum tempore eiusmodi vepres exortæ fuerint in agro Dominico Occidentalis Ecclesiæ, ex Orientali puto manasse decreto. Etenim quod vulgatum vbique esset in appendice ad sextam Synodum, Orientalis Ecclesiæ Episcopus canones edidisse, quibus iuberetur, ne qui assumerentur ad sacros Ordines, coniugem quam habebant, dimitterent; in Occidentali vero Ecclesia secus, quæ eiusmodi canonem recipere omnino renuit; nonnullæ ex ipsis, quæ a viris sic ex consensu dimissæ essent, quod ad viros suos redire non permitterentur, sicut Orientales Presbyteræ recipi iussæ a viris suis; leuitate & procacia muliebri alijs se viris iunxerunt titulo matrimonij, quos Pontifex vna & Patres simul sancientes decretum, anathemati subiiciunt.

Statutis igitur in eadem Synodo aduersus illicita coniugia anathematismis, vltimo loco ab eodem Gregorio Papa in clericos comam relaxantes inflictum est pariter anathema. Quibus statutis apposita est omnium qui interfuerunt subscriptio, atque ipsius Pontificis primo loco hoc modo.

Gregorius Episcopus sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ huic Constituto a nobis promulgato subscripsi.] Subscripserunt & alij, inter quos qui tunc re- pertus est in Vrbe Sincredus Episcopus ex Hispania, vel Archiepiscopus, vt superius no- minatur. Toletanum hunc fuisse Archiepiscopum a tradunt, qui ciuitate excisa, ad Romanam Ecclesiam totius Christianæ religionis asylum confugerit. Subscriptus ei- dem Synodo reperitur Pictus Episcopus Scotiæ; diuersæ enim causæ longe positos Episcopus duxerant Romam. Numquam autem caruisse Urbem peregrinis Episco- pis, Synodus illic celebratæ declarant. Sincredus autem eo quietiori animo Romæ quiescebat, quo sciret se accepisse successorem Urbanum Episcopum; qui tamen quod federit viuente adhuc Sincredo, inter Toletanos Episcopos apud veteres non reperitur adnumeratus.

Quod vero pertinet ad res Orientales, Theophanes nihil præterea habet hoc anno, nisi quod Syrus quidam impostor apparuit, se simulans esse Christum, atque eo modo seduxit Hebræos, putantes eum vere esse Christum. porro hæc ipsa, vt deciperentur a D pseudopropheta ludæi, sæpe sæpius passos esse, quæ superius dicta sunt, docent.

SINCREVDVS EPISCOPVS TOLETANVS. Roderic. rer. Hispan. lib. 3. cap. 16. 18.

IMPOSTOR CHRISTVM SE ESSE SIMV- LANS.

LEO IMP. CO- GIT IVDÆOS BAPTIZARI.

DE MANI- CHÆIS IN ARMENIA DOCENTIBVS.

A Genesio, Timothei nomen imposuit. De hoc cum accepisset Leo Imperator, Constantinopolim eum vocauit. quæ autem cum venit, facta sint, Lucas Siculus, qui claruit sub Basilio Imperatore, & in illis regionibus versatus est, de iisdem Manichæis historiam Græco stylo profequitur his verbis.

De quibus omnibus, Manichæis scilicet in Armenia pullulantibus, cum certior factus fuisset Imperator, Genesium protinus acciri iubet cognomento Timotheum, vel vt ap- tius dicam Thymotheum (ita auctor, quod Τιμόθεος, honor Dei, interpretetur, θυμοθεος, ira Dei) eumq. ad Patriarcham mittit Constantinopolitanum. Hunc ergo vt vidit Patriarcha, quæstionem ordine instituens, Cur (ad eum ait) Orthodoxam Fidem negasti? At ille: Anathema, inquit, qui Fidem Orthodoxam negat: Orthodoxam fidem vocans suam ipsius hæresim. Tunc iterum Patriarcha: Quare non credis, nec adoras venerandâ Cru- cem? Et ille: Anathema, inquit, qui non adorat & colit venerandam ac viuificam Cru- cem; Crucemq. intelligebat Christum ipsum, manibus expansis crucem efformantem. Cui rursus Patriarcha: Cur non colis nec adoras Deiparam sanctam? At ille: Anathe- ma, inquit, qui sanctissimam Deiparam non adorat, communem omnium nostrum ma- trem, in quam Dominus noster Iesus Christus introiuit. hanc autem volebat esse su- pernam Hierusalem, in quam præcurrens Christus pro nobis ingressus est. Interrogabat demum Patriarcha, quid causæ esset, cur immaculatum Domini nostri Iesu Christi cor- pus & pretiosum eius sanguinem non participas, sed vilipendis ipsum? Cui Timotheus: Anathema, inquit, qui non fecerit, aut qui spernit corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi. de ipsis enim verbis loquebatur. Similiterq. de sancta Catholica & Apo- stolica Ecclesia interroganti respondebat: Ecclesiam Catholicam non aliam intel-

ligens, quam ipsa conciliabula Manichæorum. Et de baptismo pariter affirmabat: Iesum Christum ipsum esse baptisma, & quod scripsit: Ego sum aqua viuens. At- que in hunc modum prauo sensu omnia peruertens, & anathema in singulis proferens, pro innocente habitus est Timotheus. Verus namque mos fuit Manichæorum, & eo- rum ab eis descendentium hæreticorum, vt quouis modo etiam iurati occultarent quod crederent: eratq. in ipsorum ore & opere lex illa eo versu conscripta:

Iura, periura, secretum prodere noli.] Sed pergit Lucas de eodem Timotheo. Accepit, inquit, ab Imperatore formalibus litteris, Episcopatim vicum in Armenia, in quo degere consuevit, reuersus est: coactisq. subito suis omnibus discipulis, cum eis aufugit, descenditq. ad Deo inuisam Mananalim Manichæorum metropolim apud Sarracenos; ex qua primo prodierat Constantinus eorum auctor, de quo superiori tomo dictum est. Ibi post aliquot annos ad summum iam insanie culmen euectus, & furore, rabie, angore, tamquam missione a prauis Angelis accepta exagitatus, Deo poenas exposcente, foedo ex inguinis tumore vitam finiuit, cum annos ferme triginta impietatis familiam du- xisset.

Erathuic filius Zacharias nomine, & mercenarius item puer arte caprarius, quem prope viam olim forte offenderat fascijs inuolutum, quod ex iniusto scilicet, pollutoq. thoro natus esset: solet enim adultera foetus suos in viam proijcere criminis metu. Mortuo igitur Genesio, diuisi sunt in factiones eius discipuli. Quidam enim Zachariæ adhæserunt, alij spurio Iosepho (sic enim vocabatur.) Graui deinde suborta inter vtro- que dissensione, qualis inter alios maiores suos antea fuerat, dum vterque spiritus gra- tiam sibi infusam prædicarit, impuri potius spiritus agitationem susceperunt. Tandem ira percitus Zacharias, ac si paterna hæreditate priuandus esset, Iosephum Aphronetum lapide feriens, parum abfuit, quin necaret. Nec multo post, collectis vterque discipu- lis, clam aufugere destinabant: & iam modicum a vico processerant, quum suspicati Agareni eos in Romanorum ditione transire, percontari cœperunt. Zacharias vero Aga- renorum impetum videns, relictis discipulis, solus euasit: illos enim affecuti Agareni gladio ad vnum peremerunt. quo nomine grauiter ab alijs vituperatus est Zacharias, vt qui mercenarium se suis præbuisset, non pastorem.

Ioseph vero, qui & Aphronetus, cum hæc geri videret, currus conuertit, quasi tende- ret in Syriam, dicens Sarracenis, se ad lactarium opus & armenta proficisci. quo responso contenti Agareni, eos intactos reliquerunt & abierunt. Ita opportunum fugæ tempus nactus Ioseph Aphronetus, cum suis omnibus euasit; Episcopatimq. appellens vicum a no- bis iam sæpe memoratum, honorifice ab incolis habitus. Omnes siquidem accensis lam- padibus, Annal. Eccl. Tom. 9. C 3

TIMOTHEVS MANICHÆO- RVM ANTI- STES.

SECRETA MA- NICHÆORVM

ZACHARIAS ET APHRONE- TVS MANI- CHÆORVM PRIMI.

ANNVS adest Redemptoris septingentesimus vigesimus secundus Indictione quin- ta, quo (inquit Theophanes) Leo Imperator coegit Iudæos & Mōtanos baptizari. At vero Iudæi baptizati contra propositum suum diluerunt baptismum, & comedentes sancto munere participabant, & contaminabant fidem. Porro Montani diuinantes sibi, & desinientes fidem, domos introierunt errori suo deputatas, & incenderunt semet- ipsos.] hæc Theophanes. eadem Cedrenus. Sed quosnam per Montanos intellexerit Theophanes, qui adeo baptismum exhorrescerent, nos latet: non enim potuerunt hæc dici de priscis illis hæreticis Montanum sectantibus, siquidem ij baptismum non reijcie- bant. nisi forte dicamus, per Montanos hæreticos intelligi Manichæos, qui de ciuitatibus pulsi, incolerent montes. Scimus enim eundem Imperatorem insequutum esse Mani- chæos in Armenia degentes, aduersus quos (vt dictum est superiori tomo) prædecesso- res Imperatores Constantinus Heraclij nepos, & Iustinianus iunior egerunt, nec penitus eos extirpare valuerunt, semper excisis capitibus in sobole pullulantibus. Post enim flammis datos a Iustiniano omnes quos reperit Manichæos, vnus dumtaxat Paulus Ar- menus fuga lapsus est cum filijs duobus Genesio & Theodoro, quorum alteri, nempe Genesio,

IN PHRY-
GIAM MI-
GRANT MA-
NICHAEI.

padibus, singulari honore illum, qui summa infamia dignior erat, tamquam Christi discipulum exceperunt. Quod intuens pius quidam vir ex ijs qui illic erant in Imperio, nomine, Crichorachas, magna vi militum domum obsedit, ad quam diuerterat Manetis sectator, atque discipulos quidem eius omnes cepit, ipse autem fuga lapsus, in Phrygiam excessit, sedemq. fixit Antiochiaë Pisidiaë. Qua in vrbe triginta annorum curriculo pro eadem hæresi decertans, auditoribus suis affirmabat se Epaphroditum esse Pauli discipulum, ab eoq. ad ipsos missum. Ego vero iure illum dixerim Aphronetum: valde enim litterarum rudis erat, exorsq. prudentiæ. Ceterum postquam multos illic prauis artibus corrupit, æterniq. supplicij reos fecit, vitam & ipse finiuit in loco, cui nomen est Efortocopium.

BAHANES
MANICHAEVS

Quo adhuc superstite, mulier quædam Armenia eius discipula ab eiusdem discipulis constuprata filium ex Hebræis (vt fama est) edidit, illum inquam nequitia celebrem improbum Bahanem, qui Aphroneto succedens, & hæresim, quam a maioribus acceperat, homo omnibus flagitijs integram retinens, multosq. simplices ad exitium capiens, factus est pariter nefariæ sectæ magister.] hætenus hæc de his quæ coepta sunt (vt vidimus) sub Leone Isaurico, & ad posteriora sunt tempora propagata. quæ autem hæc sequuta sint, inferius suo loco dicturi sumus: hæc enim quæ dicta sunt, vsque ad tempora Irenis Augustæ peruenerunt, quo Sergius Bahanis successor ceteros superans impietate innotuit, vt inferius idem auctor affirmat.

CONVERSIO
GENTILIVM
PER BONIFACIUM
FACTA.

Quod vero ad Occidentalem Ecclesiam pertinet, hoc anno ipsa mirum in modum in conuersione Gentium propagatur, siquidem hic annus est tertius, quo recedens Bonifacius a Clemente Episcopo Traiectense, non solum quamplurimos Frisiorum, sed & Cattorum qui contermini sunt Saxonibus populi, ab idolorum cultu ad Christi fidem conuertit, & sacro baptismo imbuit. Narrat hæc auctor ex Vuillebaldo in vita ipsius, additque: Cūq. ex eis etiam plurimos conuertisset, & multa hominum millia vndis salutaribus tinxisset, quemdam e suis fidelem, Binnam nomine, Romam cum litteris misit, indicans Apostolico Præsuli omnia, quæ per ipsum gessisset Deus, & quantam hominum multitudinem cælesti gratia illustratam sacro baptismo abluisset. Tum præterea de rebus varijs, quæ ad quotidianam Ecclesiasticæ regulæ necessitatem, populiq. recens conuersi curam pertinerent, prudenter eum consulens perscripsit.

BONIFACIUS
SCRIBIT AD
ROM. PONT.

Nuntius autem ab eo missus Romam, omnia ipsius mandata fideliter exequens, Præsuli Apostolico litteras eius obtulit; aliasq. ab illo, ad quæstiones propositas responsa continentes magistro suo referens, celeriter recessit.] hæc ipse. Porro visum est Gregorio Pontifici vocare Bonifacium Romam, & eum dignitate insignire Episcopali; quod factum est anno sequenti. agemus de his suo loco.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
723. 10. 8.

SEQUITUR
ORDINE TEMPORIS
ANNUS

SEQUITUR ordine temporis annus Redemptoris septingentesimus vigesimus tertius sextæ Indictionis, quo Gregorius Papa vocauit Romam Bonifacium, quem ante annos quatuor miserat Apostolum in Germaniam: cumq. adeo magna ac digna tanto munere ab eo edita facta nouisset, eundem consecrat in Episcopum. Ita plane secundum illud diuinum oraculū accidit, quo dicitur: Numquid mittes fulgura, & ibunt: & reuertentia dicent tibi, adsumus?] ita quidem, sed & de his, quos cælestis imbuit spiritus homines missos ad mysterium Euangelij, hæc etiam mystice dicta habes: Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.] vnde scias, sicut Apostolos, ita & Apostolicos viros esse filios tonitruui appellatos, vt Bonifacius, qui missus in Germaniam, fulminis instar impietatis destruxisset munitiones, extollentes se aduersus scientiam Dei, Romamq. vocatus venit, de suo Apostolatu redditurus summo Pontifici rationem, de quo ista eius vitæ auctor ex Vuillebaldo post alia recensita eius egregie facta, sic ait.

a Job 38.
VIRI APOSTOLICI
MYSTICE
CA PVLMINA.
b Ezech. 1.

c Extrat apud
Sur. rom. 3. die
5. Iunij.

Postquam autem vir sanctus, lectis Pontificis litteris, se inter cetera Romam accersiri didicit: mox ad summum obedientiæ gradum contendens, fratrum agmine stipatus Italiam

BONIFACIUS
SCRIPTIS
CONFITETVR
FIDEM CA-
THOLICAM.

Italiam petijt, conspectisq. Romanæ Urbis mœnibus, Deo gratias agens, beatorum Apostolorum patrocinio se commendauit. Vt autem eius aduentum didicit Romanus Pontifex, confestim illum ad se euocauit, salutatumq. familiariter, honorifico Xenodochio commendauit. Deinde opportuno se offerente ad colloquendum die, ad beatissimi Petri Apostoli Ecclesiam venire iussus est. Cumq. se inuicem mutuis expleissent sermonibus, Pontifex de Symbolo & Fidei Catholicæ traditione sciscitatus est. Respondit autem vir sanctus: Tantæ quæstioni, Domne Apostolice, in sermone familiari non facile possum satisfacere: oro itaque, vt fidei quam a me exigis, conscribendæ mihi tempus largiaris: sicq. eam ex scriptis Pontifici obtulit.

Pontifex postquam ea scripta perlegit: sibi eum assidere iubet, vt eam fidem constantiter retineat & accurate doceat, hortatur. Multa deinde de spiritualis vitæ religione cum illo conferens, ita vt nonnumquam pene integrum diem mutua inter ipsos colloquia absumerent, ad extremum quot populi idololatræ eius opera crediderint, ex eo percontatur. Vbi ad ea respondit vir sanctus, Pontifex ei suam aperit voluntatem, quod eum decreuerit Episcopum ordinare, vt eo maiori constantia errantes corrigeret, & ad viam veritatis reuocare posset, quo sit ampliori Apostolicæ dignitatis auctoritate suffultus: tantoq. apud omnes conciones eius gratiosiores sint, quo certius constaret, a Præsule Apostolico ipsum, vt concionetur, esse destinatum. Tum vir Dei sagaciter perpendens, metuensq. ne illud propheticum in ipsum competeret: Noluit benedictionem & elongabitur ab eo: tantæ benedictionis gratiam minime recusauit. Vt autem adfuit dies ordinationis eius, qui fuit pridie Kalendas Decembris, id est, in sancti Andreæ Apostoli ferijs, Pontifex eum & consecrauit Episcopum, & Bonifacium deinceps dici voluit, cum antea Vuinfridus diceretur. Et vt ad obedientiam sibi, suisq. successoribus exhibendam, omnemq. sacræ fidei traditionem obseruandam arctius eum adstringeret, iuramentum ab eo exegit, & accepit: quod quidem in antiquis exemplaribus ita scriptum habetur.

a Psal. 108.

In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperante domino Leone magno Imperatore, anno septimo post Consulatum eius, sed & Constantini magni Imperatoris eius filij anno quarto inchoato scilicet, Indictione sexta, promitto ego Bonifacius, Dei gratia Episcopus, tibi, beate Petre Apostolorum Princeps, Vicarioq. tuo beato Gregorio Papæ, & successoribus eius per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem inseparabilem, & hoc sacratissimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem sanctæ Fidei Catholicæ exhibere, & in vnitatem eiusdem Fidei, Deo operante persistere, in qua omnis Christianorum salus esse sine dubio comprobatur: nullo modo me contra vnitatem communis & vniuersalis Ecclesiæ, suadente quopiam, consentire; sed (vt dixi) fidem & puritatem meam atque concursum tibi, & vtilitatibus Ecclesiæ tuæ, cui a Domino Deo potestas ligandi, soluendiq. data est, & prædicto Vicario tuo, atque successoribus eius per omnia exhibere. Sed & si cognouero Antistites contra instituta antiqua Sanctorum Patrum conuersari, cum eis nullam habere communionem, aut coniunctionem: sed magis, si valero prohibere, prohibebo; sin minus fideliter statim Domino meo Apostolico renuntiabo. Quod si (quod absit) contra huius promissionis meæ seriem aliquid facere quolibet modo, seu ingenio, vel occasione tentauero, reus inueniar in æterno iudicio, vltionem Ananiæ & Saphyræ incurram, qui vobis etiam de rebus proprijs fraudem facere præsumperunt. Hunc etiam Indiculum sacramenti ego Bonifacius exiguus Episcopus manu propria scripsi, atque ponens supra sacratissimum corpus sancti Petri, ita, vt præscriptum est, Deo teste & iudice, feci sacramentum, quod & seruare promitto.] hætenus iuramentum, quod & reliqui ordinati Episcopi præstare solerent. Subdit vero auctor.

S. BONIFACIUS
IVRAMENTUM.

Postquam huiusmodi iusiurandum apud Gregorium Pontificem dedit: ille vicissim in omnibus eum iuuare, prouehere, & venerari studuit. Nam libellum, in quo sacratissima Ecclesiasticæ institutionis iura Pontificalibus digesta conuentibus habebantur, ei dono dedit, præcipiens, vt tam Clerus quam populus eius regimini subdendus ijs institutis imbueretur: familiaritatemq. Sedis Apostolicæ tum ipsi, tum omnibus eius subditis perpetuam, dato priuilegio, confirmauit: litterasq. suas ei impartiens non solum Carolo illustri Duci, qui id temporis Francorum regnum moderabatur, sed etiam cunctis viris Ecclesiasticis & Principibus Germaniæ eum tuendum commendauit.] Sed quando

quando ista sequenti die ab ordinatione ipsius omnia sunt mira celeritate confecta, **A** quod rarum est ut contingat in Vrbe, vbi ex omnibus Ecclesijs iugiter imbres negotiorum non solum stillant, sed densitate ingruentes, diluuium secum ferunt: verum quod ista de conuersione gentium sint reliquis omnibus præferenda, cuncta primum expediti Gregorius Papa voluit. Subdit vero auctor: Litterarum autem earum exempla hoc loco (quandoquidem ita res postulat) inserere volumus. primo illarum, quæ ad Carolum Ducem, deinde quæ ad Principes omnes scriptæ sunt.

Domino glorioso filio Carolo Duci Gregorius Papa.

Comperientes te, in Christo dilectissime, religiosæ mentis affectum gerere: in multis opportunitatibus, debito salutis præmissio, notum facimus Deo dilectæ tuæ dignitati, præsentem fratrem Bonifacium fide, & moribus approbatum, a nobis Episcopum consecratum, atque institutionibus sanctæ Sedis Apostolicæ, cui Deo auctore præsidemus Ecclesiam generali sollicitudine informatam ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, ac diuersis in Orientali Rheni fluminis parte consistentibus, gentilitatis errore detentis, vel adhuc ignorantia obcuritatibus præpeditis, necessario destinare. Pro quibus eum gloriosæ benevolentia tuæ omni modo commendamus, ut eum in omnibus necessitatibus adiuuetis, & contra quoslibet aduersarios, quibus in Domino præualeatis, instantissime defendatis; certissime retinentes Deo vos exhibere, quæcumque huic promptissimo impenderit fauore, qui sanctis Apostolis suis ad lucem Gentium destinatis, suscipientibus eos, se suscipiendum prædixit: quorum institutionibus per nos informatus prædictus Antistes, in sortes prædicationis procedit.] hætenus ad Carolum Martellum Gregorius. Sed & ex eodem auctore reliquas epistolas a Gregorio Papa eodem tempore pro Bonifacio scriptas hic reddamus. In primis vero illas ad Episcopos **C** Boreales, & alios omnes datas litteras commendatitias more maiorum conscriptas reddamus, quæ sic se habent.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis reuerendissimis & sanctissimis fratribus Coepiscopis, religiosis presbyteris, seu diaconibus, gloriosis Ducibus, magnificis Castaldis, Comitibus etiam, vel cunctis Christianis Deum timentibus.

Solicitudinem nimiam gerentes pro speculatione credita, quia in umbra mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, vel plaga Orientali Rheni fluminis, antiquo hoste suadente, errare, & quasi sub religione Christiana idolorum cultura seruire cognouimus; aliquos vero qui nec Dei cognitionem habentes, nec baptismatis sacri vnda sunt loti, sed comparatione brutorum animalium pagani, factorem non recognoscunt: necessario pro vtrorumq. illuminatione, ad prædicandum rectæ fidei verbum, **D** harum litterarum portatorem Bonifacium reuerendissimum Episcopum fratrem nostrum ad easdem partes dirigere studuimus, ut illis prædicando verbum salutis, vitam prouideat sempiternam. Et si quos forte vel vbiicumque a rectæ fidei tramite deuiasse cognouerit, aut astutia suasos diabolica erroneos repererit, corrigat, atque sui educatione ad portum restituat salutis, eosq. ex Apostolicæ Sedis huius doctrina informet, & in eadem Catholica fide permanere instituat.

Cui, hortamur ob amorem Domini nostri Iesu Christi, & Apostolorum eius reuerentiam, ut in omnibus solatia exhibeatis, eumq. in nomine Iesu Christi recipiatis, ut scriptum est de suis discipulis: Qui vos recipit, me recipit: prouidentes insuper necessaria itineris eius, comitesq. tribuentes, cibum etiam ac potum, vel si quid egerit largientes: ut vno labore & focia voluntate opus sibi creditum pietatis & negocium salutis, **E** annuente Deo perficiatur, atque præmium laboris percipere mereamini, deq. conuersione errantium merces vobis adscribatur in cælis.

Si quis itaque huic Dei famulo ad illuminationem gentium ab hac Apostolica & Catholica Dei Ecclesia destinato assensum vel concursum præbuerit: exorantibus Apostolorum Principibus, consortium mereatur sanctorum Martyrum Christi Iesu. Si quis vero (quod non optamus) aduersari eius laboribus conatus fuerit, aut contrarius extiterit ministerio sibi credito, successorumq. eius in eundem laborem intrantium: ex sententia diuina anathematis vinculo ligatus perpetuæ damnationi subiaceat. Data Kalendis Decembris imperante domino pijsimo Augusto Leone, Imperij eius anno septimo; sed & Constantini Imperatoris eius filij anno quarto, Indictione sexta.] adiecit his alias ad Clerum & populum ita conscriptas, quibus idem S. Bonifacius Euangelium prædi-

GREG. PAP.
EPISTOLA AD
CAROLVM
MARTELLVM.

a Ioan. 13.

GREGOR. PAP.
EPIST. GENE-
RALIS PRO
BONIFACIO.

b Ioan. 13.

prædicauerat, cum ipsis eum Episcopum iam ordinatum restituit, docens quæ seruanda ipsi ex sacrorum canonum præscripto præceperit, contenta in libello illo, quem ipsi dedisse reuertenti superius dictum est.

Gregorius seruus seruorum Dei Clero & plebi dilectissimis filijs in Domino salutem. Probabilibus desiderijs nihil tarditatis præstantes, fratrem iam & Coepiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem: cui dedimus in mandatis, ne vquam ordinationes præsumat illicitas, ne bigamum, & qui virginem non est sortitus uxorem, neque illitteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex pæniten- te, vel curiæ, vel cuiuslibet conditioni obnoxium, notatumq. ad sacros ordines permit- tat accedere, sed si quos huiusmodi repererit, non audeat promouere. Afros passim ad Ecclesiasticos ordines prætendentes nulla ratione suscipiat, quia aliqui eorum Mani- **B** chæi, aliqui rebaptizati sæpius sunt probati.] ita quidem superius alias sæpe dictum, quod occupantibus Africam Sarracenis, extorres Africani in transmarinas oras sese infuderant, quærentes ex ordinibus Ecclesiasticis victum. Verum quod detecti fuissent esse Manichæi vel Donatistæ, vniuersali sancita lege oportuit vetuisse, ne Africanus aliquo modo a quopiam Episcoporum ordinari deberet. Videas & ex his Dei iudicia non occulta, sed manifesta, cum tot tantiq. sanctissimi Patres tanto tempore per quadringentos videlicet annos frustra laborauerint, ut in Africa positos Manichæos, & Donatistas ad Fidem Catholicam reuocarent, & non potuerint, in dies magis ipsis infelici- **C** hole pullulantibus, tradidit eos Deus sæuissimis Barbaris puniendos. pergit vero Gregorius in epistola.

Ministeria atque ornatum Ecclesiæ, vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem, **C** non minuere studeat, sed augere; de reditu vero Ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum vnam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum sedulitate distribuatur, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam Ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam; de quibus diuino erit redditurus iudicio rationem: ordinationes vero Presbyterorum siue Diaconorum, non nisi quarti, septimi, & decimi mēsis ieiunijs, sed & in ingressu quadragesimali, atque medio vespere Sabbati nouerit celebrandas. Sancti autem Baptismi sacramentum non nisi in Paschali festiuitate & Pentecoste nouerit esse præbendum, exceptis ijs, quibus, mortis vrgente periculo, ne in æternum pe- reant, talibus oportet remedijs subuenire. Huic ergo Sedis nostræ præcepta seruanti deuotis animis obsequi vos oportet, ut irreprehensibile, placitumq. fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum. Deus incolumes vos custodiat, dilectissimi. Data &c. **D** ut in epistola præcedenti.

Subijcit alias ad nobiles confessores Thuringos conscriptas litteras istis verbis.

Viris magnificis Atolpho, Godolao, Vuilario, Gunthario, Alboldo, & omnibus Dei dilectis Thuringis fidelibus Christianis, Gregorius Papa.

Insinuatam nobis magnificæ fidei vestræ constantiam agnoscentes, quod Paganis **E** compellentibus vos ad idola colenda, fide plena responderitis, magis velle feliciter mori, quam fidem semel in Christo acceptam aliquatenus violare: repleti nimia exultatione, gratias debitas persoluimus Deo nostro, & Redemptori, bonorum omnium largitori, cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus proficere, & ad confirmandum fidei vestræ propositum sanctæ Sedi Apostolicæ religiosis mentibus ad- hærere, & prout opus poposcerit sacrae religionis, a memorata sancta Sede Apostolica, **E** spiritali omnium fidelium matre solatium quærere, sicut decet filios cohæredes regni. Ministerio quoque præsentis fratris charissimi Bonifacij, quem ad vos Episcopum consecratum in sorte prædicationis destinauimus, Apostolicis institutionibus informatum ad instruendam fidem vestram in omnibus volumus, & hortamur obedientes ei consentire ad complementum in Domino vestræ saluationis.] hæc ad confessores. Ad reliquum vero populum nondum Christianum epistolam catechisticam scribit, qua & hortatur recedere ab idolis, & sacrum baptismum suscipere. est huiusmodi.

Gregorius seruus seruorum Dei vniuerso populo Thuringorum.

Dominus Iesus Christus filius Dei Deus verus, qui de cælo descēdit, homo factus est, & **A** pro nobis pati & crucifigi dignatus est, & sepultus tertia die resurrexit a mortuis, & ascēdit in cælum, discipulis etiam suis sanctis ait: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ipse in se credentibus vitam æternam pro- **a** *Matth. 28.* **E** misit:

GREGORII
EPIST. AD CLER-
ICVM ET PO-
PVLVM.

GREGORII
EPISTOLA AD
THVRINGOS
CONFESSO-
RES.

AD THVRIN-
GOS GREGO-
RIVS SCRIBIT.

misit: cupientes ergo vos in perpetuum nobiscum gaudere, ubi finis nullus est, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, sed gloria sempiterna: ideo fratrem nostrum sanctissimum Bonifacium Episcopum ad vos direximus, ut vos debeat baptizare, & fidem Christi docere, & ab errore ad viam salutis adducere, ut salutem habeatis & vitam sempiternam. Sed & vos ei in omnibus obedite, & sicut patrem vestrum illum honorate, & ad eius doctrinam corda vestra inclinate, quia illum non pro lucro aliquo temporali acquirendo direximus, sed pro lucro animarum vestrarum ad vos eum misimus. Diligite ergo Deum, & in nomine eius baptismum suscipite: quia ^a Dominus Deus noster ^b, quod oculus hominum numquam vidit, nec in cor hominis ascendit, præparavit diligentibus se.

^a *Isai. 64.*

^b *1. Cor. 2.*

Iam recedite a malis operibus, & bene agite. Non adoretis idola, nec immoletis carnes, quia Deus non recipit ista: sed in omnibus secundum quod vos frater noster Bonifacius docuerit, obseruate & agite, & salui eritis vos & filij vestri in sempiternum. Facite ergo & domum, ubi debeat ipse pater vester habitare, & Ecclesias, ubi debeatis orare, ut Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam.] hætenus ad Thuringos & quidem Apostolice, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, quod ^c Euangelium Christi non sit in sermone tantum, sed in virtute, & in Spiritu sancto: Et ipse sermo ^d Dei viuus sit & efficax ad conuertendum corda hominum ad Deum: sed sicut Apostolice scripsit, ita & Apostolico spiritu nondum Christianis licet etiam imperat, ut Episcopo domum construant & Ecclesiam.

^c *Hebr. 4.*

^d *1. Cor. 2.*

Fuit eidem Pontifici tunc scribendum etiam ad Saxones, adhuc magna ex parte idola colentes, ad quos litteras dedit pastoralis sollicitudine plenas. etenim sicut olim ^e Petro in demisso cælitus linteo, ostensa sunt omnia quadrupedia & serpentina terræ, & volatilia cæli, eademq. immunda, moxq. addita vox de cælo: Occide, & manduca] ita modo Gregorius id ipsum non in imagine, sed rei veritate sibi videt oblatum, nimirum indomitas adhuc gentes, animo truces, moribus sæuas, & inhærentes idolis: quas reddi penitus Christianos gladio spiritus, impietatis internecone, Deus ipse præcipiat. Cuius rei causa has ad eosdem ipsi Bonifacio litteras dedit.

^e *Act. 10.*

Gregorius Papa vniuerso populo prouinciæ Altsaxonum.

Sapientibus & insipientibus debitor sum, fratres charissimi; ideoq. volens vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro his qui verbum exhortationis fidei Iesu Christi Domini nostri susceperunt, & qui adhuc suscepturi sunt, ut consolentur corda vestra in charitate & in omni plenitudine sapientiæ: annuntio vobis, quoniam prope est regnum Dei, ut nemo vos amplius decipiat in sublimitate verborum; nec in quocumque metallo salutem vestram quærat, adorantes idola manufacta, aurea, argentea, ærea, lapidea, vel de quacumque materia facta; quæ falsidica nomina a paganis antiquitus quasi dii facti sunt, in quibus dæmones habitare noscuntur: quoniam omnes dii Gentium (ut ait scriptura ^f) dæmonia sunt: Deus autem noster cælos fecit.] hæc ad Gentiles; ad illos autem qui crediderant conuertit ita sermonem.

^f *Psal. 95.*

Quicumque autem in vobis susceperunt Christum Iesum Dominum nostrum sin ipso ambulent radicati & superædificati & cõfirmati in fide, abundantes in gratiarum actione: Videte ^g ne quis vos amplius decipiat per philosophiam & inanem fallaciam: astutiores ^h enim sunt filij tenebrarum quam filij lucis. Discedite ab idolorum cultura, & accedite & adorete ⁱ Dominum Deum vestrum, qui fecit cælum & terrā, mare & omnia quæ in eis sunt, & vultus vestri non erubescant. Vnus enim Dominus hominum, volucrū, quadrupedum, & piscium, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Expoliate vos ergo veterem hominem, & induite Christum nouum, deponentes iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem quoque sermonem nolite de ore vestro proferre. Iam enim aduerserascit dies sæculi, & tempus tenebrarum appropinquat; ideoque nolite esse ociosi, sed potius operamini opus bonum, ut Christus habitet in vobis: Et ^k quodcumque facitis in verbo aut in opere: omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum: respicientes gentilitatis sectam, scientes vos Dominum habere in cælis, orationi instantes, ad ipsum Dominum cor erigite, ^l quoniam magnus est Dominus noster & laudabilis nimis & terribilis super omnes deos, ^m qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire.

^g *Colos. 2.*

^h *Luc. 16.*

ⁱ *Psal. 134.*

^k *Colos. 3.*

^l *Psal. 95.*

^m *1. Tim. 2.*

Hoc etiam admonéo fratres, ut quicumque ex vobis voluerit ad Christum conuerti, nullo

A nullo modo eum prohibeatis, nec vim ei faciatis sculptilia adorare. Ministrum quoque & conseruum in Domino, quem misi ad vos Bonifacium ac Coepiscopum meum ad hoc ipsum, ut cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra cum exhortationis verbo, in Christo Iesu Domino nostro suscipite, ut a diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filijs aggregari.] hætenus ad Saxones Gregorius Papa. quæ post hæc autem sequuta sunt, dicentur anno sequenti: profectus enim Bonifacius Roma non nisi sequenti anno illuc potuit peruenisse.

Ad hæc rursus recentiores prouoco Saxones, atque Germanos hæreticos, ut respiciant a quibus sanctum acceperint Euangelium, & qui, qualesve, aut cuius fuerint fidei, qui primam eis veritatem Catholicam propinarunt, a quo fluente Apostolica doctrina manarit; & videant a quibus defecerint & quibus adhæserint. Viuit quidem, viuit in cælis tantus Germanorum Apostolus, qui in nouissimo die ab ipsis singulis sigillum suæ prædicationis & collatæ fidei depositum sit apud magnum Iudicem exacturus. Erit namque & ipse vir Apostolicus sedens cum Apostolis iudicaturus, non duodecim tribus Israel, sed Saxones & alios Germaniæ populos, quibus a Catholica & Apostolica Ecclesia acceptum Euangelium, ipsumq. signis ac virtutibus diuinitus consignatum tradidit, quo vno e dæmonum cultu, ad Deum verum, & e tenebris in lucem magnam sunt feliciter vindicati: stabitis simul ante Tribunal Christi reddituri ingrati de acceptis per S. Bonifacium beneficij rationem. Sed ad res Orientales conuertamus orationem.

Dum hæc aguntur quam felicissime in Occidente, hoc eodem anno in Oriente exortitur monstrum horrendum, quod diu cornibus ventilauit Ecclesiam Dei, hæc est hæresis Iconoclastarum. Sed quibus præcursoribus sese impudenter in medium inferat, audiamus.

C Ex anteambulonibus eius quæ qualisve sit & vnde emerferit, tu si sapis, facile colliges: & in primis in his quæ spectant ad tempus, audi Theophanem, qui ait: Anno * septimo Leonis Imperatoris Iudæus quidam oriundus ex Laodicea maritimæ Phoenicis maleficus, veniens ad Gizid Sarracenorum tunc Principem promittit eum quadraginta annis (alij habent triginta) retenturum Arabum principatum, si venerabiles quæ in Ecclesijs in toto principatu suo imagines venerabantur, deponeret. Huic itaque credens stolidus Gizid, edictum generale contra sanctas imagines promulgauit: sed gratia Domini nostri Iesu Christi, & intercessionibus Matris eius, omniumq. sanctorum, mortuus est Gizid, pluribus adhuc nec audire volentibus satanicum ipsius edictum.] hæc summam de ipso Theophanes. Porro historiam tantam diffusius enarratam in sacrosancto Oecumenico Nicæno Concilio hic totidem verbis reddendam, operæpretium existimamus. sic enim se habet ^a his præmissis.

Ex præcedenti lectione indicatum est, ab Hebræis, Gentilibus, Manichæis, Phantasiastis Ecclesiam velut in culpam tractam ob sanctorum imaginum cultum.] & paulo inferius: Ioannes religiosissimus monachus Vicarius Orientalium Episcoporum e charta legit: Cupio quidem ego omnium postremus præsentem hanc sacram Synodum demonstratione quadam docere, idq. omni veritate, qua ratione, quoque tempore, & vnde scelestissima ista & a Deo odio habita Christianorum calumnia, & Iconoclastarum rabies originem duxerit. Quo autem expeditius & compendio res agatur, de charta mihi pronuntiandum esse statui, ne qua in re veritati parcat. Cum diem extremum impiorum Arabum Tyrannus, quem * Suliman nominabant, clausisset: subsecutus est illum Vmarus, qui postea quam regnum adijisset, Anaschaphum Masalman hostem sane atrocem per gratiam Domini nostri Iesu Christi Saluatoris, eiusq. Deiparæ matris cum magna exercitus sui clade & ignominia a terra ista expulit, in Syriamq. fugauit: neque de redeundo spem illi vllam reliquit. Vmaro autem fato defuncto, * Ezidus quispiam homo leuis & inconstans regnum accepit.

Per ea tempora in Tiberiade dux quispiam erat Hebræorum impiorum, cui nomen * Sarātapechys, officina diabolorum, quibus vitiare animas lusus est & iocus, homo præstigiator, & veneficus, & Ecclesiæ Dei hostis implacabilis. Hic animaduersa * Ezidi Regis leuitate, hominem aggreditur, polliceturq. Hebræorum ingenita malitia se Regi quædam prædicturum, & vatem acturum in maxime necessarijs rebus se offert. Eas ob res cum esset insinuatus Tyranno: Volo (inquit) o Princeps, modo me audias, rationē quædam indicare tibi, qua poteris facillime & vitam commodam degere, & triginta annos regnū æquabili in potestate conseruare. Stultus autem Tyrannus spe & desiderio longioris

IN RECENTIO
RES SAXONES
ATQVE GER-
MANOS HAB-
RETICOS.

GIZID PRINCE
PIS SARRAC-
CONTRA IMA-
GINES SAN-
CTORVM EDI-
CTVM.
* octauo

* Concil. Ni-
can. 2. Act. 5.

EX HEBRÆIS
ET SARRACE-
NIS HÆRE-
SIS ICONO-
CLASTARVM.

* Suliman
Soliman

* Gizidus

* Serantāpicus

* Gizidi

gioris vitæ, animi leuitate elatus (erat enim homo voluptatibus deditus & præditus) re- A
spondit: Quæcumque me iusseris facere, modo possim, agam.

Veneficus autem Hebræus confestim inquit: Sine vlla dilatione iube vniuersum per
regnum epistolam, quæ passim circumferatur, scribi & mitti, qua omnem imaginem &
picturam, siue ea in tabulis, siue in opere musaico, in parietibus, siue in vasis sacris, aut
indumentis & altaribus sit, & quæcumque in Christianorum Ecclesijs reperitur, deleri,
expungi, auferri, & ex toto subuerti mandes: neque illas solum, verum omnes similitu-
dines, & earum etiam quæ in foro ornatus & honestatis gratia collocantur. nulla igitur
ratione alia, quam vt odium & furorem aduersus Christianos exerceret, præstigiator
id tentauit.

Tyrannus autem nefandus præstigiatori leuitate sua auscultans, missis nuncijs, omnes
sanctas imagines & similitudines per vniuersam prouinciam abstulit. Hoc itaque modo B
primum Ecclesiæ ornamenta, procurante Hebræo venefico, ablata sunt. Christiani au-
tem cum id suis manibus facere detrectarent: missi sunt Hebræi & Arabes, homines in
Deum impij, qui imaginibus exustis, Ecclesiarum quasdam calce, quasdam alijs colori-
bus dealbarunt & incrustarunt.] ita plane Ioannes ^a Damascenus de Iconoclastis ita di-
ctis (inquit) quod cum sanctas & veneratione dignas imagines cum ignominia tractauis-
sent, tum in minutissimas partes comminuerunt, tum coniecerunt in ignem, eodemq.
modo eas quæ in parietibus erant depictæ, partim aqua calida, partim calce, atramen-
toq. obliterarunt.] hæc ipse, sed pergit Ioannes Orientis Vicarius: Hæc autem cum per-
uenissent ad aures pseudoepiscopi Nacoliæ & qui eiusdem erat cum illo opinionis, im-
pios Hebræos & Arabes imitati † Ecclesias Dei, veluti Crucem Christi, verecundantes
reddiderunt. C

Arbitror autem relatu dignum, vt & sanctitas vestra audiat, quem finē ignauus iste &
veneficus Hebræus habuerit. * Ezidus enim qui facinus perpetrauerat, vltra annum cum
dimidio non vixit, in ignemq. æternum descendit. Postquam autem mortuus fuit, in pri-
stinum ordinem & statum imagines restitutæ sunt. Filius autem illius Vlidus nomine
indignatus Hebræo, tamquam interfectori patris, turpissima morte hominem inori coe-
git. Ita is falsi sui vaticinij dignum præmium accepit. Sanctissimus Episcopus * Mesenæ
dixit: Ego paruulus eram in Syria, quando Sarracenorum Princeps imagines subuertit.]
hactenus de his Nicæna acta. quibus arguas eos qui ante Leonis Imperium id factum
volunt vt Cedrenus; cum non ante hunc annum idem Rex barbarus regnare coeperit.

Vidisti lector quibus gloriari possint antesignanis Iconoclastæ, nempe Iudæis, & Sar-
racenis, a quibus &, proh dolor, in transuersum actus est Leo Isauricus Imperator, de quo D
hoc eodem anno post recensita illa de Gizido Arabū Rege, ista mox Theophanes subdit:
Percepta ergo amara ista & illicita, nequamq. doctrina, Leo Imperator multorū effectus
quemdam Beser nomine, qui natus quidem de Christianis fuerat, sed captiuus in Syriam
ductus, refuga fidei quæ est in Christum repertus est, Arabum dogma sectari apparuit.
Is ante tempus non multum ab illorum seruitute liber effectus, cum venisset ad Rempu-
blicam Romanorum, ob robur corporis & consensum prauæ opinionis honoratus est ab
eodem Leone: qui & Imperatoris fautor in magni huius mali piaculo factus est. Con-
cordabat autem ei & Episcopus Nacoliæ, qui indiscipline eius operam dans, consi-
mili vita viuebat cum ipso.] hucusque de anni huius rebus gestis Theophanes. Addunt E
alij, Iudæos qui Leoni prædixissent Imperium, id exegisse hoc anno ab eodem Imperato-
re, sed errant plane dum istud de Gizido ante Leonis Imperium factum putant. Certum
est autem, eum non nisi sub Leone regnare coepisse, anno scilicet quarto eiusdem Impe-
ratoris post Haumarem, atque sequenti octauo eiusdem defunctum esse, Theophane
id testante & alijs.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

A N N V S sequitur Redemptoris septingentesimus vigesimus quartus Indictionis se-
ptimæ, quo S. Bonifacius Episcopus ordinatus a sancto Gregorio Papa in Vrbe, re-
diens

A diens in Germaniam fidem Christianam mirifice propagauit. de quo ista ex eius disci-
pulo Vuilbaldo ^a: Tantarum itaque litterarum auctoritate fretus sanctus Præsul Bo-
nifacius proficiscitur in Germaniam, veniensq. ad Carolum Principem suprædictum
cognomento Martellum, litteras Romani Pontificis ei attulit: seq. eius ditioni & patrocini-
o committens, illo annuente, ad Cattorum (quos Hessos vocant) quibus iam ante
prædicare coeperat, regionem abiit.] sed hic opportune reddendæ sunt litteræ ab eo-
dem Carolo tunc datæ eidem Bonifacio. accepimus eas a Frontone Duceo Societatis
Iesu professore viro Ecclesiasticarum antiquitatum studiosissimo: qui exscripsit (vt ait)
ex scripto Codice Ecclesiæ Virdunensis, quo continentur Concilia Generalia & Pro-
uincialia. cuius & nos alia reperimus exemplaria.

Dominis sanctis & Apostolicis Episcopis, Ducibus, Comitibus, Vicarijs, Domesti-
cis, vel omnibus agentibus iunioribus nostris, seu Missis decurrentibus, & amicis nostris,
illustris vir Carolus Maiordomus benecupiens vestri.

Cognoscatis qualiter Apostolicus vir in Christo pater Bonifacius Episcopus ad nos
venit, & nobis suggestit, quod sub nostro mundeburde vel defensione eum recipere
deberemus. quod ita nos gratanti animo fecisse cognoscite. Proinde vos taliter, vt
fecimus ei manu nostra roboratam dari, vt vbicumque, vbi & vbi ambulare videtur,
cum nostro amore, vel sub nostro mundeburde & defensione quietus & conseruatus
esse debeat, in ea ratione vt iustitiam reddat, & simpliciter iustitiam accipiat. Et si ali-
qua causatio, vel necessitas ei aduenerit, quæ per legem definiri non potuerit: vsque
ante nos quietus vel conseruatus esse debeat tam ipse, quam qui per ipsum sperare vi-
dentur, vt ei nullus vllam contrarietatem, vel damnationem aduersus eum facere de-
beat, nisi vt omni tempore sub nostro mundeburde vel defensione, quietus vel conser-
uatus residere debeat. Et vt certius credatur, manu propria subter firmauimus, &
de anulo nostro subter sigillauimus.] hucusque litteræ Caroli ex formula consueta,
qua eiusmodi litteræ patentes pro securitate ab eodem Principe scribi solent. in qui-
bus vox illa barbara, mandeburde, scias ex Glossario, quod appositum est ad capita-
re Regum Francorum, significari tuitionem, seu tutelam alicuius personæ.

Sed de prædicationis eius fructibus vt aliquid decerpamus, audi eius rerum gesta-
rum scriptorem ex Vuilbaldo, qui superius narratis subiicit ista: Ad Cattos (vt dictum
est) postquam accessit: complures, inquit, illic reperit, Christiana religione abiecta,
in varios incidisse errores: alij enim lignis, & fontibus clam vel palam sacrificabant;
alij haruspicia, diuinationes, præstigias, & incantationes sectabantur, plerique alijs ne-
fandis sacrificijs erant addicti; pauci vero in via veritatis, quam semel didicerant, per-
sistebant. Quorum quidem consilio arborem quandam miræ vastitatis, quam prisca
voce, Iouis arborem nuncupabant, in loco qui Geismar dicitur, seruis Dei ipsis affi-
stentibus, excidere tentauit. Accurrit autem magna Ethnicorum multitudo, illum
tamquam hostem deorum suorum necare volentium. Sed cum arbor paulum cæde-
retur: mox quasi diuinitus agitata, in quatuor partes disrupta est. Quod cernentes Eth-
nici illi, Dominum laudantes fidem complexi sunt. Sanctus autem Præsul, communi-
cato cum fratribus consilio, ex illa ingenti vastæ arboris mole oratorium construxit, in
beatissimi Petri Apostoli honorem illud dedicans.]

Hic siste gradum lector, Apostoli Bonifacij dum affectaris vestigia. Primum omnium
velim consideres tanti viri laboriosum Apostolatū ad gentes, populos scilicet, qui adhuc
E idolorū cultura tenebantur impliciti. immensus plane hic labor ipsi subeūdus fuit. Quis
tam altis radicibus fixis in tam duris & agrestibus animis inolitā superstitionem euelle-
ret? Quoties ob eam causam ipsi fuerunt Apostoli Pauli præ animi angustia illa repeten-
da verba: ^b Supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiā viuere?]
testes sunt eius rei diuersæ ab eo tum temporis epistolæ scriptæ, quibus auxilium precum
enixe postulat ab amicis Dei: qui id nauiter impleffe videntur, dum nec defuerūt præsto
esse laboranti in Euangelio quibuscumque valuere subsidijs etiam corporalibus, vtpote
quod vir Apostolicus & in hoc fulgeret insignibus Apostolatus, quod magna preme-
retur paupertate inter Gentiles illos agrestes, immites, ac feros, vt cum Apostolo dicere
posset: ^c Vsque ad hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cæ-
dimur, & instabiles sumus.] Mittebant enim alij ad eum vestimenta, alij ad victum sti-
pem, libros alij, alij vero consolationem, exhortationemq. litteris impartiebantur.

HEBRAEI NE-
FARIYM CON-
SILIVM.

HEB. HYOKE
HEB. ZONRA
HEB. ZODITSA

a Ioan. Damas.
de heres.

† Anastasij ver-
so ita: imitati
sunt, iniuriam
inferentes Ec-
clesijs Dei.

* Gizidus

* Emeza

LEO ADHAE-
RET ICONO-
CLASTIS.

HEB. HYOKE
HEB. ZONRA
HEB. ZODITSA

HEB. HYOKE
HEB. ZONRA
HEB. ZODITSA

HEB. HYOKE
HEB. ZONRA
HEB. ZODITSA

a Apud Sur. die
5. Iunij.

PRAEDICA-
TIO S. BONI-
FACII IN GER-
MANIA.

GENTILI-
CIAM SVPER-
STITIONEM
S. BONIFA-
CIIVS EVER-
TIT.

b 2. Cor. 11.

c 1. Cor. 4.

Inter alia autem a diuersis impartita officia ac beneficia, Daniel ille Ventanus in Anglia Episcopus, qui (vt superius dictum est) eius ad Apostolatam visus est primus fuisse suadendo & adiuuando promotor, dum Romam primo proficiscentem ad Gregorium Papam litteris commendatitijs fuerat comitatus: hic, inquam, vbi accepit, ipsum perarduam ad predicandum Gentibus Euangelium suscepisse prouinciam; catechesim ad eum misit, qua possent ipsi Gentiles instrui ad credendum. Extat ipsa quidem, quam ex duobus codicibus scriptis, quorum ante meminimus, collatione facta hic tibi reddendam putauimus: sic enim se habet.

Venerando & amando Antistiti Bonifacio Daniel Dei famulus.

Quamuis mi frater, confacerdosq. carissime, te primam virtutum promereri gaudeam palmam, qui saxa, steriliaq. haftenus Gentilium corda fidei magnitudine fretus fiducialiter aggrediendo, vomere Euangelicae praedicationis infatigabiliter subigens in glebas fertiles quotidiano labore conuertere niteris; vt vere tibi aptari propheticum, Euangelicumq. dictum possit: ^a Vox clamantis in deserto, &c. tamen secundae portio palmae non incongrue ipsis etiam parabitur, qui tam pio, tam salubri operi congratulando, quibus valent subsidijs fauent, eorumq. indulgentiam competentibus adminiculis suppleant, quo alacres coeptum praedicationis opus, & frequentes Christo generare filios studeant. Vnde & deuota beneuolentia pauca tuae suggerere prudentiae curauim: quo magis aduertas secundum meum sensum, qua potissimum ratione agrestium obstinationem conuincere promptus queas: Neque enim contraria eis de ipsorum quamuis falsorum deorum genealogia astruere debes, sed secundum eorum opiniones quoslibet ab alijs generatos per complexum mariti, ac feminae concede asserere, vt saltem modo hominum natos deos, ac deas, homines potius non deos esse coepisse, qui ante non erant, probes. Cum vero initium habere deos, vtpote alios ab alijs generatos coacti didicerint: item interroga, vtrum initium habere hunc mundum; an sine initio semper extitisse arbitrentur. Si initium habuit, quis hunc creauit: proculdubio ante constitutionem mundi, nullatenus genitis dijs inuenient subsistendi, vel habitandi locum: mundum enim non hanc visibilem tantum terram & caelum, sed cuncta etiam extenta locorum spatia, quae ipsi quoque Pagani suis imaginare cogitationibus possunt, dico. Quod si sine initio semper extitisse mundum contenderint: hoc multis refutare, ac conuincere documentisq. & argumentis stude: tamen altercantes interroga, quis ante natos deos mundo imperaret, quis regeret: quo modo autem subdere dominatui, vel sui iuris facere mundum ante se semper subsistentem potuerint. Vnde autem, vel a quo, vel quando institutus, aut genitus primus deus, vel dea fuerit; vtrum autem adhuc generare deos, deasq. alios, aliaq. suspicentur. Vel si iam non generant: quando, vel cur cessauerint a concubitu, & partu. Si autem adhuc generant, infinitus iam deorum effectus numerus est, & quisnam inter tot, tantosq. potentior sit incertum mortalibus est; & valde cauendum, ne in potentiolem quis offendant. Vtrum autem pro temporali, ac praesenti, an potius pro aeterna, & futura beatitudine colendi sint arbitrentur. Si pro temporali, in quo iam feliciores Pagani sint dicant. quid autem se suis consequi sacrificijs lucri suspicantur Pagani cunctis sub potestate existentibus, vel cur in potestate sibi subiectorum fieri permittunt ipsi dijs: quid ipsis tribuant, si talibus indigent, cur non ab ipsis magis potiora eliguntur? Si autem non indigent, superflue iam talibus hostiarum collationibus placare se posse deas putant. haec & his similia multa alia, quae nunc enumerare longum est, non quasi insultando, vel irritando eos, sed placide, & magna obijcere moderatione debes. Et per interualla nostris item Christianis huiusmodi confutandae sunt dogmatibus superstitiones, & quasi e latere tangendae, quatenus magis confusi, quam exasperati Pagani erubescant pro tam absurdis opinionibus, & ne nos latere ipsorum nefarios ritus ac fabulas aestiment.

Hoc quoque inferendum si omnipotentes sunt dijs, & bene scilicet iusti, non solum suos remunerant cultores, verum etiam puniunt contemptores; & si horum vtraque temporaliter faciunt, cur ergo parcunt Christianis totum pene Orbem ab eorum cultura auertentibus, idolaq. euertentibus? & cum ipsi iidem Christiani fertiles terras, viniq. & olei feraces, ceterisq. opibus abundantes possident prouincias; ipsis autem, id est, Paganis, frigore semper rigentes terras cum eorum dijs reliquere, in quibus iam tamen toto orbe pulsi, falso regnare putantur. Inferenda quoque saepius eis est orbis auctori-

tas Christiani, in cuius comparatione ipsi paucissimi in vanitate antiqua adhuc perseverant, & ne, quasi de legitimo semper a principio super ipsas gentes deorum iactitent imperio, intimandum eis, cunctum prius mundum idolorum deditum culturae, donec Christi gratia omnipotentis conditoris, rectoris, vniuscq. Dei notitia illuminatus, viuificatus, reconciliatusq. Deo est: nam quod apud Christianos fidelium quotidie baptizantur filij, quid aliud faciunt nisi a sordibus, & reatu Gentilitatis, quo totus olim constrictus est, per singulos eos purgant? Haec caritatis intuitu frater mi breuiter tuae commemorare libuit dilectioni. Et qui corporali praegravatus languore laboro, ita vt congrue illud Psalmistae dicere possim: ^a Cognoui quia iustum iudicium tuum, & vere afflixisti: inde obnixius tuam peto reuerentiam, quatenus cum his qui tecum Christo in spiritu seruiunt, pro me supplicationum fundere preces digneris, vt Dominus, qui me vino compunctionis potauit, cito etiam sua anticipet misericordia, vt qui iuste corripuit, clementer ignoscat: propheticumq. illud sua faciat pietate me quoque gratandum posse cantare: Secundum ^b multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuae laetificauerunt animam meam. Opto vt in Christo bene valeas, & mei memineris confacerdos carissime.] ista Daniel ad Bonifacium.

Sed quas ipse Bonifacius soleret legationes precum per epistolas mittere ad diuersos, secundum quod Paulus Apostolus ait: ^c Adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis, vt ex multorum personis, eius quae in nobis est donationis per multos gratiae agantur pro nobis,] docent plures eiusdem argumenti litterae ad diuersos, diuersis temporibus datae, & inter alias quae ad Eadburgam, siue Eadeburgam Abbatissam. fuit ista Regi Cantiorum affinis, vt quae dicentur, suo loco docebunt, cuius quoque iuuabatur in extrema paupertate muneribus, & libros sacros ad erudiendos populos accipere consuevit, vt ipse Bonifacius ad eam litterae datae declarant: harum tres hic subiiciemus perbreues, ex iisdem quae diximus exemplaribus acceptas, nondum (quod sciamus) alicubi cufas, atque primum omnium illam, qua petit ab ipsa describi aureis litteris epistolas Petri Apostoli, vt a quo accepisset ad Gentes Apostolatam, eius quoque litteras praedicas in Gentibus auri nitore fulgidas, praetanti Apostoli amore ac reuerentia secum haberet, quod immense amanti est, ita affici erga eum quem cupit. Quanti enim fecerit culmen Apostolicum Petrum, iam audisti, cum primam omnium quam ibi inter Gentes erexit Ecclesiam, voluit Petri nomine atque memoria insigniri: Petrus illi in ore semper, sicut in mente, & in opere iugiter erat. Sed iam ab eo tunc scriptam perbreuem epistolam audiamus: sic enim se habet.

Reuerendissimae ac dilectissimae sorori Eadburgae Abbatissae Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei in Christo optabilem caritatis salutem.

Deum omnipotentem retributorem, & remuneratorem omnium bonorum operum deprecor, vt tibi in caelestibus mansionibus, & in aeternis tabernaculis omnium beneficiorum tuorum, quae mihi praestitisti, aeternalem mercedem, & in superna Curia Angelorum beatorum restituat. Quia saepe siue solamine librorum, siue vestimentorum adiuuamine pietas tua tristitiam meam consolata est; sic & adhuc precor, vt augeas quod coepisti, id est, vt mihi cum auro conscribas epistolas Domini mei S. Petri Apostoli, ad honorem, & reuerentiam sanctarum scripturarum ante oculos carnalium in praedicatione; & quia dicta eius, qui me in hoc iter direxit, maxime semper in praesentia cupiam habere. Ad scribendum hoc ergo Eobam presbyterum destino: fac ergo soror carissima de hac petitione nostra, sicut benignitas tua de cunctis precibus meis solebat, vt & hic opera tua ad gloriam caelestis Patris aureis litteris fulgeant. Valere in Christo, & sanctis virtutibus ad meliora conscendenda proficere te opto.] rursus ad eandem his verbis:

Dilectionis vestrae clementiam intimis imploramus precibus, vt pro nobis intercedere apud auctorem omnium dignemini; & ne ignoretis causam huius petitionis, sciatis, quia peccatis exigentibus conuersatio peregrinationis nostrae varijs tempestatibus inliditur, vndique labor, vndique furor, foris pugnae, intus timores, super omnia grauissimum, quod vincunt insidiae falsorum fratrum malitiam infidelium Paganorum. Rogate ergo pium defensorem vitae nostrae, & vnicum salutare laborantium refugium agnum Dei, qui abstulit peccata mundi, vt nos inter talium luporum cubilia lusstrantes, dextera sua protegente illaefos custodiat, & vbi debuere esse speciosi pedes portantium lucernam pacis Euangelicae, non inueniantur tenebrosa errantium apostatarum vestigia:

Eadem qua superius duo exemplaria ep. 13.

Isai. 40. Luc. 3.

a Psal. 118.

b Psal. 93.

NITITVR PRECIBVS SANCTORVM BONIFACIVS. c 2. Cor. 1.

EPISTOLAS PETRI AUREIS ROGAT SCRIBI LITTERIS.

* Eadburgae d. Eod. Cod. ep. 31.

BONIFACII EPIST. AD EADBURGAM ABB.

* Eobanum e. Eod. Cod. epi. 19.

AD EANDEM EIVSDEM PROPRECIBVS.

sed magis Pater pijsſimus accinctis lumbis noſtris perficiat lucernas ardentis in manibus noſtris, & illuminet corda Gentilium ad contemplandum Euangelium gloriæ Chriſti. Interea precor, vt intercedere pietas veſtra pro iſtis Paganis, qui nobis ab Apoſtolica ſede commiſſi ſunt, dignetur, vt eos Saluator mundi ab idolorum cultura eripere dignetur, & aggregare vnicae matri Eccleſiæ Catholice filijs, ad laudem, & gloriam nominis ſui, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vale.] ſed & miſſis libris, rurfus ad eandem paucis his.

a I. Tim. 2.

b Eod. Cod. ep. 30.

PRO LIBRIS MISSIS GRATIARVM A-CTIO.

c Ephes. 6.

d Eod. Cod. ep. 40.

BONIFACII MEMORIA IN SACRIFICIO MISSAE.

QUAE MISTRATA SVNT BONIFACIO.

e Eod. tom. epiſt. 43.

Dilectiſſimæ^b ſorori etiam dudum ſpiritualis clientelæ propinquitate connexæ Eadburgæ Abbatiffæ Bonifacius ſeruus ſeruorum Dei, perennem in Chriſto ſalutem.

Cariſſimam ſororem remunerator æternus iuſtorum operum in ſuperna lætificet Curia Angelorum, quæ ſanctorum librorum munera transmittendo exulem Germanicum ſpirituali lumine conſolata es: quia qui tenebroſos angulos Germanicarum gentium luſtrare debet, niſi habeat lucernam pedibus, & lumen ſemitis ſuis verbum Domini, in laqueum mortis incidet. Præterea de charitate tua confidens, obſecro, vt pro me orare digneris, quia peccatis meis exigentibus, periculofis maris tempeſtatibus quatiore, rogans, vt ille qui in altis habitat, & humilia respicit, indulgens flagitia, præſtet mihi verbum in cæ apertione oris mei, vt currat, & clarificetur inter Gentes Euangelium gloriæ Chriſti.] hucusque epiſtola.

Erat iugis communicatio precum piorum fidelium Anglorum cum ſuo gentili Bonifacio in miniſterio, quod ſuſceperat Apoſtolatus, ipſius memoriam facientium in ſacroſancto ſacrificio Miſſæ: teſtati ſunt id litteris ad eum ſcriptis, quas ex iſdem codicibus depromptas his ſubiicimus. ſic enim ſe habent^d.

Domino ſinceriffimo meo & dulciſſimo caritatis cultu, & præcipue Dei gratia copioſo, ſemperq. in Chriſto paſtoralis curæ regimina gubernanti Bonifacio, qui & Vuinfridus, Archiepiſcopo, Torthelmus Epifcopus ſeruus ſeruorum Dei in Domino ſalutem.

Deſiderabiles litteras excellentiæ veſtræ ſuſcepimus, quas relegentes cognouimus tuam pijsſimam deuotionem, ſeruentiſſimumq. amorem, quem habes propter beatam vitam, vt dextera Domini protegente, mediteris die, ac nocte, ad fidem Catholicam atque Apoſtolicam pro tuæ animæ redemptione corda Paganorum Saxonum conuerti. Quis enim audiens hæc ſuauiſſima, non lætetur? quis non exultet & gaudeat in his operibus, quia gens noſtra Chriſto omnipotenti Deo credat? Per gerulum vero apicum tuorum, modicum tibi munuſculum, ſed magni affectus pignus transmitto, ſimul & indicans omnia, quæ a paruitate noſtra petere dignatus es, libentiſſime ſuſcepimus, hoc eſt, quod in ſacris Miſſarum celebritatibus, & in quotidianis precibus tuæ ſanctitatis memoria celebratur; optantes, & obnixè deprecantes noſtræ fragilitatis conſcij, hoc idem a veſtra parte, quanto meritis excellentiores eſtis, tanto circa nos perfectius obſeruari. Feſtinet igitur veſtra celſitudo nouum Chriſto populum coaceruare & dedicare. Profecto enim habetis protectorem humani generis redemptorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Fraterno itaque affectu ſalutantes veſtram excellentiam, & diuinam deprecamur iugiter clementiam, quæ vos veſtroſq. omnes in omnibus operibus auxiliari dignetur, vt cum Chriſto in futuro regnetis ſæculo.] hætenus Torthelmus Epifcopus. ſubiicimus his alias aliorum inſignium virorum eodem argumento conſcriptas. ſunt huiusmodi^e.

Domno gloriſſimo & cum honoris affectu venerandiſſimo Bonifacio Archiepiſcopo Aelbuualdus Deo donante regia poteſtate fretus, ſimul & tota Abbatia cum omni congregatione ſeruorum Dei in noſtra prouincia, Altithronum pro Eccleſiarum incoluitate die noctuq. precibus pulſantes, in Deo remuneratore omnium ſalutem.

In primis itaque ſcire te volumus, o dilectiſſime, quia gratanter accipimus, noſtram paruitatem veſtris ſanctis orationibus commendatam, vt ſicut veſtra benignitas de Miſſarum ſolemnitatibus, & orationum aſſiduitatibus Deo inſtigante dictauit, ita quoque noſtra mediocritas deuota mente implere conetur; memoriaq. nominis veſtri in ſeptenis monaſteriorum noſtrorum ſynaxibus perpetua lege cenſeri debet, quia in ſeptenario numero perfecti ſæpe deſignantur. his itaque bene compoſitis, & Deo adiuuante de animarum regulis rite compoſitis, & de interioris hominis habitu apte condicto, & exteriora, terrenaq. ſubſtantia adminicula, quæ ſub noſtra poteſtate Deo largiente redacta ſunt, ſub veſtri voluntatis arbitrio contineri volumus, ita tamen, vt orationum veſtrarum adiutoria beneuolentiam almitatis veſtræ in Eccleſijs Dei frequentare faciatis, & ſicut te

Acut te paſtorem in populo ſuo prædeſtinatio Dei fieri voluit, ita & nos te patronum ſentire fatagimus. Nomina quoque defunctorum, & viam vniuerſalem ingredientium, prout opportunitas anni exegerit, ex vtraque parte adducentur, quatenus vt Deus deorum & Dominus dominantium, qui vos in Epifcopatus regimen ponere voluit, ſuam plebem ad indiuiduæ Trinitatis agnitionem, & Vnitatis ſubſtantiam per vos adducere dignetur. Præterea, o pijsſime Pater, tibi intimandum curamus, vt gerulum præſentium litterarum deuota mète a nobis tranſmiſſum ſcias, & ſicut fidelem tibi comperimus eſſe, ita & eum veridicum in omnibus inuenies.] Sed accipe alias eodẽ argumento cõſcriptas.

Reuerendiſſimo Præſuli, & piæ paternitatis prærogatiua diuulgando Archiepiſcopo Bonifacio, Sigebaldus licet indignus, & vltimus famulorum Dei famulus optabilem in Domino ſalutem.

B Primitus ſubnixis precibus, ac ſi progeniculans flexis poplitibus, vt indulgeas obſecro petitionem meam, quam rogavi te per tuum preſbyterum nomine * Eobo, id eſt, vt tibi indicaret meam petitionem & deſiderium, id eſt, vt meus eſſes Epifcopus cum meo Epifcopo Daniele, & pro tua clementia hoc mihi concedas; ac ſi ita fuiſſet, ſicut eum rogavi, putabam a te de me aliquem conſolationis ſermonem venire ad me. Notum ſit tibi, quia ex eo tempore nomen tuum adſcriptum habuiſſem, cum Miſſarum ſolemnia celebrarem, ſimul cum nominibus Epifcoporum noſtrorũ, & modo non ceſſo quamdiu ſubſiſtam. Et ſi ſuperuixero tibi, cum nomine patris noſtri Erenualdi Epifcopi tuum adſcribo nomen, non quia de merito mei peccatoris confidens ſim, ſed de miſericordia Dei, & ſpe tua, quam habes in Deum. Ideo deprecor te, vt tecum memoria mea ſecundum paruitatem meam & in præſenti & in futuro perſiſtat. Vale in Chriſto.]

C Precum igitur gentilium ſuorum, Dei amicorum S. Bonifacius diuinitus roboratus, quæque ardua, ac difficillima, maioribus ſumptis ſpiritibus, tentat. Parumq. ſibi viſum eſt gentiles homines ad Chriſtianam fidem conuertere, niſi Chriſtianos deprauatis, corruptiſq. moribus ad normam Chriſtianæ religionis induceret, reduceretq. in primis eos, qui ſub diuerſis Eccleſiæ Ordinibus militarent, ad antiquitus traditam, legibuſq. præſcriptam eccleſiaſticam diſciplinam. Conatus eſt iſta pro viribus, in quibus ipſi laborandum plurimum fuit; cum præſertim hæretici nonnulli fidelium mentes erroribus labefactare conati eſſent. Nam audi quæ ex Vuilbaldo idem qui ſupra pergit narrare auctor.

His ita geſtis, in Thuringiam profectus eſt; eiſq. gentis principes magna ex parte a Chriſtiana religione deficientes corrigere ſtudit. Cum enim religioſi principes apud illos imperare deſiſſent, ſimul etiam religio vacillare coepit. at quidam Pſeudochriſtiani Dorthuvinus, Bertherus, Eanberthus & Humedus apud eos hoſpitio recepti, hæreſeos illis auctores fuere; cumq. ij ipſi impuri ſcortatores & adulteri ingens viro Dei certamen excitaffent, ab illo egregie conſutati dignam retulere ſuæ veſaniae mercedem, excommunicati & expulſi ab Eccleſia.

Manabat interim longe lateq. fama prædicationis eiſ, & credentium numero magna fiebant acceſſiones, templa inſtaurabantur, monaſteria conſtruebantur, atque in ijs etiam illud extructum eſt, quod eſt in Ordorff, in honorem ſancti Michaelis Archangeli, congregata illic ſeruorum Dei multitudine, qui omnes Apoſtolico more viuentes, laboribus ſuis ea quæ ad victum & veſtitum neceſſaria ſunt, ſibi comparabant. Quod autem in honorem ſancti Michaelis illud ædificatum fuerit, eiſ hæc ratio eſt. Cum vir Dei in Thuringia verſaretur, prædicans & baptizans, apud flumen Oraham tentorijs fixis quadam nocte permanſit. Tota autem nocte illa lux cælitus ſparſa, locum in quo ille manebat, ambiuit, atque in ipſa luce ſanctus Michael Archangelus ei apparuit, eumq. in Domino confortauit. Mane vir Dei laudans & benedicens Dominum Miſſarum ſolemnia illic celebrat, ac deinceps eodem in loco prandium ſibi parari iubet. Dicente miniſtro, deeſſe cibum quo veſceretur, reſpondit: Ita ne? Quot hominum millia in deſertis, annis quadraginta pauit manna? mihi indigno ſeruulo ſuo non poteſt vnus diei alimoniam ſuppeditare? His dictis iubet apponi menſam. Interea quædam auis aduolat, & piſcem ore ferens, qui illo die ad cibum ſufficeret, ante menſam deponit. Tum vero ſanctus Præſul gratias agit Deo, piſcemq. mandat ocieſ præparari. Cumq. ex illo comediffet, reliquias in flumen proijci iubet &c.] ſubdit de erectione illic facta Eccleſiæ & monaſterij in honorem ſancti Michaelis Archangeli. Quis iſta audiens non fide digniſſima putet, ſi recolat mente, quoties in diuinis litteris Angelos apparuiſſe patribus

legitur?

Ex eod. Cod. epiſt. 41.

* Ebbo

COMMEMORATIO BONIFACII IN MISSIS.

ADVERSUS HAERETICOS PVGNAT BONIFACIUS.

MONAST. S. MICHAELIS ARCHANGELI

MICHAELIS ARCHANGELI APPARITIO.

a 2. Cor. 3. legitur? Certe quidem maiora præstanda fore ministris noui testamenti quam veteris, **A** Pauli sententia redditur manifestum, scribente ipso ista ad Corinthios: Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moyfi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.] Sed & cum administratorij spiritus dicuntur ab eodem Apostolo **b** Angeli, in ministerium missi eorum, qui hæreditatem capiunt salutis: plane in primis inuigilandum ipsis est & ministrandum ijs, quorum munus est, vt plurimos erudiant ad salutem. Bonifacius igitur, cum tot tantosq. de prædicationis semine, nondum anno absoluto, collegisset prouentus: de his omnibus Gregorium Romanum Pontificem reddidit certiore litteris suis, quæ non extant. Verum ex redditis ad eum ab ipso litteris fiunt ista omnia manifesta. Nam hoc pariter anno, **B** iam inchoata Indictione octaua, reddita leguntur Gregorij Papæ ad eundem Bonifacium litteræ, ad eas quæ ante idem ipse ad Gregorium scripserat de vbere fructu ex prædicatione collecto, deq. negocijs ad statum eius Ecclesiæ optime disponendum. Quænam autem ista fuerint, intelligemus ex ipsis Gregorij litteris in fine anni huius ad ipsum datis, quæ sic se habent^c.

^c Greg. 2. epist. 7. rom. 2. epist. Rom. Pontif.

Reuerendissimo & sanctissimo fratri Gregorius seruus seruorum Dei.

d Luc. 10. Creditæ speculationis sollicitudine permoti, Euangelica quoque institutione, qua ait ^d: **A** Obsecrate Dominum messis, vt ^e iniiciat operarios in messem suam: tuam proinde reuerendam fraternitatem ad imitationem Apostolorum (vt Domino iubente præcepti sunt: ^e Euntes prædicate Euangelium regni: ^f Gratis accepistis, gratis date) in partibus ^f Hispaniarum ad illuminationem Germaniæ gentis, in umbra mortis sedentis dirigere præuidimus, lucrum vt inde apportare deberes; quia seruus ille de negotio talenti (sicut scriptum est) fidus in futuro ^a auctori absentis Deo fecisse. Quod quia ex obedientiæ munere ministerium verbi cernimus adolere, & prædicationis præconio populum infidelem (vt innotuisti) audiuimus conuerti: Domini potentiæ gratias referentes, vt ipse, a quo bonum omne procedit, & qui ad agnitionem vult omnes venire veritatis, tibi (vt optamus) cooperetur, & a tenebris ad lucem populum illum suæ potentiæ inspiratione reducat. Hinc enim vobis merces copiosa credimus quod ab omnipotente Deo adscribatur in cælis. **g** 2. Tim. 4. **B** Bonum enim certamen, si perseveraueris, possis cum Apostolo dicere, certavi, cursum consummaui, fidem seruavi; sed vt coronam percipias laboris insiste. pollicetur enim Deus perseverantibus in finem salutem. Nec te minæ teneant, nec deiciant terrores: sed fixam in Deo tenens fiduciam, veritatis verbum denuncia. Erit enim **D** ex adiutorio diuino protectio, tantum sit bonum in voluntate opus. Igitur quantos ab errore conuerteris, syllabarum tuarum recensito textu cognouimus, læti vberes Deo gratias agentes, de lucro animarum exultamus.

^d Luc. 10. ^e mitrat ^e Marc. ult. ^f Matt. 20. ^a Hasbaniarum vel Hessorum GREGORII PAP. AD BONIFACIUM EPISTOLA.

Porro pro Episcopo illo, qui nunc vsque desidia quadam in eadem gente prædicationis verbum disseminare neglexerat, & nunc sibi partem quasi in parochia defendit, Carolo excellentissimo filio nostro, vt eum compescat suadentes, paternis litteris scripsimus, & credimus quod hoc vetari præcipiat: ipse vero opportune, importune prædicare quæ sunt salutis, non desinas. Igitur Thuringis & Germaniæ populo, ea quæ ad animæ respiciunt vtilitatem & salutem, scribere non omisimus, inter alia vt construant **b** Episcopia, & Ecclesias condant, iniungentes. ^h Ipse enim qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, erit omnibus daturus incrementum. Deus te incolumem custodiat. Dat. pridie nonas Decembris, Domino pijsimo Augusto Leone **E** a Deo coronato magno Imperatore anno ⁱ octauo; sed & Constantino magno eius filio anno quinto, Indictione octaua.] Hæc Gregorius ad Bonifacium. Ceterum reliquæ litteræ, quas se ad diuersos scripsisse testatur, non extant. desiderantur præterea & ipsius Bonifacij aliæ litteræ ad Gregorium Pontificem crebro conscriptæ, immo & cetera ab eo gesta reliquo tempore Pontificatus eiusdem Gregorij; de quibus illud tantum innotescit, accersitos ab eo ex Anglia ministros, insignes homines, quos institutis a se Ecclesijs præficeret, necnon probatæ castitatis feminas, quæ mulierum curæ & monasterijs virginum præesse deberent, de quibus agemus anno sequenti.

^h Exech. 18.

ⁱ nono

Eodem ferme tempore cum sanctus Corbinianus Frisingensis Episcopus perfunctus esset annis octo Episcopatus, amore quietis Romam venit ad Gregorium Pontificem, vt missionem

A sionem peteret ab Episcopatu, quam non obtinuit. Qui eius res gestas conscripsit Aribo eiusdem ciuitatis Episcopus, vbi multa admiratione digna, quæ in itinere contigerunt enarrauit, ista de accessu ad Gregorium Pontificem subdit: ^a Ipse iter prosequens Romam vsque peruenit, & oratione facta ad vtraque beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina, ad summi Pontificis beati Gregorij præsentiam veniens, ad eius se strauit vestigia. At ille surgere illi imperans, sedemq. iuxta se poni faciens, sedere præcepit. Qui cum sedisset, non modica dona sancto Dei viro obtulit, & cuncta sibi de sua conuersatione displicentia enarrauit, quomodo videlicet, & quibus, quasi immensis fluctibus, quateretur huius mundi honoribus: & quomodo ei nec murorum claustra tranquillitatem præstare potuissent, & quantum huius mundi formidaret diuitias, quippe qui nec vnum vellet habere colonum. Secretum vero petens, vt ei omnes perturbationes animi sui atque angustias libere posset referre, lachrymis fufis flebili voce deplorat, vt suum secretum imposito honore perdidit, in pristina petitione persistens, vt ad cœnobium ipsum ire permetteret, vel in quamdam cellulam includeret, vel in aliqua secreta silua ad operationem ipsi concederet agellum.

S. CORBINIANVS ROMAM AD GREGOR. PAPAM VENIT. ^a Extat apud Sur. die 8. Septemb.

B His auditis, tantam humilitatem eius miratus est summus Papa: eoq. a se dimisso, ad secreta necessaria Synodum congregauit, colligens scilicet presbyterium, & Episcopos qui in Vrbe præsto essent, & in eo conuentu ista recitauit. Quibus illi auditis, vna voce eum reuertenti debere proclamabant, multis testimonijs scripturarum id confirmantes. His ita dicentibus, virum Dei in medium venire iussit. quorum verbis se victum considerans, vt iniunctum sibi a sancto Patre officium nullo modo omitteret, & a lucro vacuus rediret ad aream; cum summo ibi aliquantum temporis retentus honore, benedictione **C** accepta, valescens omnibus, tristis recessit.] hæc Aribo eius in Episcopatu successor, qui de his, quæ ipsi Ticini cum Luithprando Longobardorum Rege intercesserunt, historiam ita contexuit.

IN SYNODO RELECTA PETITIO S. CORBINIANI.

Cumq. reuertendo Papiam peruenisset, ad portam vrbis feretro impositum cuiusdam mortui corpus efferebatur, quem vniuersus sequebatur vrbis magistratus. Qui mox vt virum Dei conspexere, subtiliter de persona eius, atque vocabulo sciscitabantur. Erat autem cadauer eius viri, qui caballum sancti Corbiniani Romam venientis ante rapere ausus fuerat. Eos autem omnes pauor ingens inuasit: quia ille desperatus a medicis facinus suum non abscondit, sed publice confessus est. Tunc quoque vir sanctus cum omni humanitatis reuerentia a Rege receptus, regalem deducebatur in aulam, quia nequaquam Principem latebant diuinæ virtutis miracula quæ per viarum spatia ab eo, & per eum gesta fuerant, & propterea miles Christi ampliore ab omnibus recipiebat honorem, quamuis ille ea omnia voluisset silentio premi.

VLTVS DEVS IN NOBILEM OB EQVVM S. VIRI SVBLATVM.

D Sedente autem Rege, & cum eo viro Dei, mulier ipsius tunc defuncti orbata viro & viduata, flebili vultu vestigijs viri Dei prouoluta est, adducens viri Dei caballum, a viro suo machinis diabolicis & nefandis raptum insidijs, forma & specie decorum, quasi de obitu viri sui mortis reum; insuper ducentos solidos viro Dei obtulit, dicens virum suum eadem die percussum fuisse, qua illecebrofis machinis viam viri Dei impedire præsumpsit, & vt ab eadem percussione languor quotidie dolori fomitem ministrasset, & vt iam a medicis desperatus sibi præcepisset, vt omni diligentia ipsum custodiret caballum viro Dei, si Deo adiuuante, eo reuersus esset, omnino redderet, & eius facinus illi confiteretur, & insuper debitæ impensionis ei aurum afferret, vt pro eius anima vir **E** sanctissimus deprecari diuinam clementiam dignaretur.

EQVVS ET PRÆVNIA DATA CORBINIANO.

Quibus dictis compassus eminentissimus Rex, & dolore ac tremore compunctus, statim ex throno profiliens, genibus prouolutus est Episcopi, rogans ne hoc sperneret, quod mulier obtulit, & insuper suum reciperet quod amisit. Vir autem Dei ne totam eminentiæ familiam contristaret, quam ob mortem tanti viri flentem conspexit, & in magna esse desperatione animæ illius, vniuersis petentibus ad suscipienda quæ mulier obtulerat, tandem coactus consensit: Regem vturgeret, petijt, leuiterq. eum consolari cœpit, &c.] ex his, & alijs pietas quidem ipsius Luithprandi ab omnibus prædicatur, quomodo scilicet erga Dei seruos propensior esset, quos omni obsequio colere consuevit. Vtinam sic semper ad finem vsque perseverasset.

LVITHPRANDI REGIS ERGA SANCTVM REVERENTIA.

Porro quod ad sanctum Corbinianum pertinet, sicut erga Principes Deum timentes benignum se præbere, ita in Dei mandatorum contemptores durum & asperum, quo

INSTAR IOAN-
NIS CORBI-
NIANVS AR-
GVIT GRIMO-
ALDVM.

a I. Cor. 6.

NOVA HERO-
DIAS FVRIT
IN SANCTVM.

Matth. 14.

b Marc. 6.

Luc. 3.

POENITEN-
TIA INGE-
STVOSORVM.

DEI VINDI-
CTA IN DO-
MVM PRIN-
CIPIS.

MAIESTAS
HE PIGNI
MAYAN
ALIBEBV

eos ab errore reuocare posset, se exhibere solebat. Nam audi quæ inter ipsum & Gri-
moaldum ducem filium Theodonis Ducis Bauariæ intercesserunt, cum in suam Eccle-
siam reuersus est: Cum autem (inquit idem qui supra Aribo) ad palatium prædicti Prin-
cipis peruenit, per quemdam dilectum eius cubicularium eidem Principi demandauit,
nequaquam se faciem illius videre velle, antequam lasciuam coniugem a se expelleret,
quam sibi tunc copulauerat post obitum fratris sui Theodoaldi viduam. Quæ quidem
secundum huius carnis putredinem pulchra videbatur & decora, nomine Pildrud, &
genere præclara, ex Galliæ partibus genitricem sequuta, istas peruenerat in partes.
Sed cum Episcopi dictis consentire nollent, ipse in sua perseverauit sententia, eiq. egre-
gij prædicatoris Pauli ea verba demandauit, inter cetera: ^a Quia neque adulteri, ne-
que fornicatores regnum Dei possidebunt.

Illam autem funestæ Herodiadis sequens exemplum, de morte viri Dei cum maleuo-
lis quibusdam tractare cœpit. At vir Dei meminerat pro tali crimine Ioannem incre-
passe Herodem propter ^b Herodiadem, quam tulerat fratri suo viuenti vxorem, atque
ob hoc ab eo interemptum esse: ideoq. nullatenus in tantum facinus se consentire præ-
dixit, anteq. se esse potius moriturum. Sic ergo quadraginta diebus ab eorum se sub-
traxit obtutibus, eosq. per suos iugiter admonere non destitit, vt tam execrabile con-
iugium relinquerent; congruisq. temporibus iam quidem si conuerterentur ad pœni-
tentiam, blandis sermonibus Dei regnum promisit: porro si permanerent in malitia,
terrorem magni iudicij Dei, æternumq. eis cito venturum minabatur supplicium.
Tandem omnipotentis Dei consolante clementia, perduxit eos ad promissionem sepa-
rationis suæ.

Tunc vir sanctus in Domini Christi Iesu confusus gratia, eos fecit ad suam venire
præsentiam: qui venientes humi se prostrauerunt ambo, & extensis ad pedes eius
brachijs, se grauiter peccasse, se nimium reos esse, confessi sunt, & ita pura confessio-
ne ad pœnitentiæ confugerunt remedia. Quorum capitibus vir Dei manus imponens,
signo æternæ salutis eos munire curauit, ex humo eos erigens, tum grauiter lapsis pœ-
nitentiam designauit, viam eis salutis ostendit, remediorum solatia eleemosynarum
largitate, ieiuniorum & orationum frequentia adipiscenda monstrauit; & vt amplius
peccare cauerent, sollicitè præmonuit. sicq. domum ingressi communiter sumpserunt
cibum. sicut autem a mensa Principis vir Dei alimoniam corporis sumpsit, ita illis
alimoniam animarum prædicando verbum Domini ministravit.] hætenus de rebus
gestis cum Grimoaldo duce Aribo. Verum cum non longius (vt par erat) a se feminam
illâ Grimoaldus ablegasset, reuersus ad vomitum, vlciscente numine, in se suosq. Dei vindi-
ctam miser expertus est. Siquidem illa nece subtrahere virum Dei haustu veneni cum
cogitaret, & opere explere curaret, defendente Domino, vir sanctus periculum impendens
euasit; vindicta autem in domum eius conuersa est, quam paucis his Aribo describit:

Quæ autem (inquit) tales insidias fuerit secuta vindicta, silentio non est premen-
dum. Filius Grimoaldi, quem nefando crimine (vt diximus) machinis diaboli incan-
tauerat, rebus excessit humanis: eoq. mortuo, Grimoaldus ab insidiatoribus inter-
fectus est. Prædictus Ninus, qui necem Episcopo per venenum scilicet afferre voluit,
probrosa morte vitam finiuit: cum enim ventrem purgaret, lancea percussus interiit.
Ad vltimum vero Pildrud Carolum Martellum scilicet, in Gallias sequens, pro meri-
tis eius ab eo repudiata, omnem honorem & gloriam perdidit, proprijsq. exuta sub-
stantijs, nouissime nihil nisi vnum asellum ad subuectionem possidens, in Italia vitam
finiuit. nati eius, qui ex illius prodierant vtero, cum multa tribulatione regno priuati,
vitalem amiserunt statum.] hætenus de his auctor, reliqua narrare pergens tanto qui-
dem Apostolico digna viro, quæ nos breuitatis causa præterimus.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

725.

12.

10.

REDEMPTORIS septingentesimus vigesimus quintus annus adest octauæ Indi-
ctionis, quo translatio facta est opera Luithprandi Longobardorum Regis cor-
poris sancti Augustini ex Sardinia Ticinum, redempto ipso magno precio a Sarrace-
nis, qui

A nis, qui eam insulam occupauerant. huius rei gesta antequam historiam prosequamur,
de tempore exquirenda est ratio quam exactissime, eo quod diuersorum diuersæ de his
sententiæ inueniantur, cum alij id factum dicant anno septingentesimo vigesimo pri-
mo, alij trigesimo quarto. ex supputatione autem annorum ab eo facta qui eam fusius
scripsit historiam, dicendum esset eam habitam anno decimo post sexcentimum, sed
exploditur omnino ista, eo quod necdum eo tempore Luithprandus regnare cœpisset. Vt
autem nos hic potius collochemus, Beda huius temporis auctor nobilis persuadet, quod
scilicet producens ille commentarium suum de sex ætatibus vsque in annum * nonum *
Leonis Imperatoris, ponensq. extremo loco eam translationem, qua claudit eam lucu-
brationem, possumus existimare hoc anno eamdem contigisse. Porro rei gesta series ha-
betur in epistola ad Carolum Magnum postmodum scripta a Petro Archiepiscopo Me-
diolanensi, qui & Oldradus, quam hic tibi describendam putauimus. sic enim se habet.

B Domino Regum pijsimo Carolo Magno Petrus Oldradus indignus Mediolanensium
Archiepiscopus perennem in Christo coronam.

Opus quod celsitudo vestra, dum in vrbe Mediolani moraretur, mihi imponere di-
gnata fuit, vt aliquid de translatione corporis beati Augustini Episcopi de Sardinia Pa-
piam inquirerem, & fidei sermone celsitudini vestræ transcriberem: quantum humana
fragilitas laborare potuit, elaborauit: & quod ex litteris & libris Regum Longobardo-
rum, & etiam ex traditione multorum legi & audiui, Deo adiuuante, breuiter scribam.
Beatus Augustinus doctor Ecclesiarum Christi post multa miraculorum signa, quibus
in hoc mundo effulsit: post multam insudationem laborum, qua obstinationem hære-
ticorum rectum iter viæ deprauantium oppugnauerat, Deo animam reddens honorifice

C a fidelibus sepultus est in ciuitate Hipponensi in Episcopatu suo, in Ecclesia sancti Ste-
phani, currente anno Incarnationis Christi quadringentesimo trigesimo; ibiq. honori-
fice sepultus per manum discipulorum suorum, iacuit annis fere * quinquaginta sex: *
deinde in Sardiniam translatus est a fidelibus & Catholicis Episcopis: qui ob Christi fi-
dem ab iniquo Transamundo Rege vna cum Fulgentio Ruspensi Episcopo, cum innu-
merabilibus Christi fidelibus in eandem insulam relegati fuerant, quo tempore Vuan-
dali armis Africam vastabant: ne gemma & thesaurus tantus ab immundis spiritibus pol-
lueretur, secum cum nonnullis alijs sanctorum reliquijs deportarunt. Ibi multis mira-
culis claruit annis ducentis viginti * tribus. In quo manifestum datur intelligi, quod quos
Deus caros habet, ad sanctitatis eorum testimonium clarificat & insignit virtutibus mi-
raculorum.

D Vnde Luithprando Asprandi filio Longobardorum Rege, quo tempore a die obitus
ipsius sancti ducenti & * octuaginta anni euoluti fuerat, regno Longobardorum adeptus,
& perseverante in vero religionis proposito, quippe qui protector & defensor fidelis Ec-
clesiarum Dei extitit, vir certe tanto principatu dignissimus, si prudentiam, sapientiam,
consiliumq. quo plurimum valebat, inspexerit: iustitia autem & clementia ita insignis
haberetur, vt difficile iudicaretur, qua in re maiorem promereretur laudem, Christia-
nissimus adeo fuit, ac religionis amator, vt nulla vmquam in regno templa sine suo suf-
fragio ædificari permiserit: nam vt de ceteris taceam, Papiæ plurima templa ornatu
miro construxit, donatis & additis multis castris & possessionibus: & præcipue in pala-
tio suo oratorium in honorem Saluatoris mundi extruxit, vbi & sacerdotes & clericos
multos instituit, qui die noctuq. diuina officia exoluerent, attributis multis bonis, vt ho-
nestius & alacrius Deo inferuire possent.

Et primo regni sui anno donationem, quam beato Petro Aripertus Rex donauerat,
confirmavit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quicquid ab ea Alpes vsque
ad Galliarum fines continebant. Et beato Petro Apostolorum principi in suburbio Pa-
piensi monasterium construxit artificis opere excellenter ornatum, cui etiam indidit no-
men, Cælum aureum.

Barbarorum igitur infinita multitudo Sardiniam expugnare est aggressa: quam cum
inuassent, & subiugatam destruerent, loca etiam sancta violenter aggressi polluebant,
inter quæ sepulchrum beati Augustini. Hæc cum iustitiæ cultor & amator religionis
Luithprandus Rex audisset, a sanctæ memoriæ Petro Papiensi Episcopo, quem Rex
maximo honore & summa reuerentia ob vitæ sanctitatem prosequabatur, videlicet co-
inquinari & inhoneste tractari sanctissimi Augustini locum: Legatos suos proceres no-
biles

FACTA TRANS-
LATIO COR-
PORIS S. AV-
GVSTINI.

EPISTOLA PE-
TRI OLDRA-
DI AD CAROLVM
MAGNUM.

* LXXIV.

* CCXXI.

* CCXXCV.

LVITHPRAN-
DI PIA OPE-
RA.

biles cum magno pondere auri & argenti transmisit in Sardiniam, vt corpus tanti sancti A redimerent precio, & transferrent quamprimum ad ciuitatem Papiensem. Qui iussioni & desiderio pijsissimi Regis satisfacere cupientes, nauigio venerunt in Sardiniam, & redimenter corpus sanctum a barbaris, nauiq. illud imponentes, Dei misericordia & ingenti eorum gaudio plenis velis per tranquillum mare in vnus diei & noctis spatio perducti sunt ante portum & stationem Ianuensem; & per Legatos Regi quæ facta erant denunciarunt, & vt honorifice occurrerent ad reliquias tam gloriosi corporis suscipiendas.

Quo audito, Rex immenso gaudio perfusus, gratias ingentes Deo referebat, quod desiderium suum impleuisset: omniq. negotio postposito, rogatis & conuocatis omnibus ciuitatum suarum Episcopis, & vniuerso clero, vsque ad finem agri Dertonensis ad suscipiendum tam præclarum Dei munus cum maxima humilitate processit; & more Daudico, a ad accipiendam Arcam Domini, & reponendam in decentiori loco, properabat cum innumerabili procerum & populi vtriusque sexus multitudine, Deo gratias omnes agentes de tantis donis datis. Cum autem ad locum, vbi iacebat sanctum corpus, appropinquasset, depositis regalis aulae insignibus, nudatoq. capite & pedibus cum tanta humilitate & deuotione procedebat, vt omnes qui aderant, mirarentur, & Deum super tanta deuotione pijsissimi Regis laudarent.

Ad confessorem autem suum clarificandum misericors Dominus dignatus est multa miracula operari: multi enim aliquo officio corporis priuati aderant, qui recuperata sanitate, alacres ad laudem & honorem Dei vociferantes, læti ad propria remeabant. Vnde corpus beati confessoris cum laudibus & hymnis deferentes peruenerunt ad fines agri Dertonensis, ad prædium quod appellant Sauinariense, vbi Rex Luithprandus cum vniuerso Episcoporum & procerum comitatu pernoctantes, & debitum tanto patre officium digne peragentes: Rex ipse tamquam vnus de plebe prope sanctissimi corporis reliquias nimio deuotionis zelo ardens pernoctauit.

Cum autem auroa sequentis diei illucesceret, ad peragendum iter ad urbem Ticinensem sistentes, nullo modo sanctum corpus mouere potuerunt. Cum igitur plures ad feretrum accederent, nec quicquam proficerent: Rex Luithprandus scissis vestibus & deformata facie in terra deuolutabatur; quippe qui immenso desiderio tanti patris transferendi reliquias ad urbem Ticinum æstuabat nimis: at tum omnino ab omni spe ceciderat posse amoueri sanctum corpus. Quo miraculo omnes Episcopi & proceres stupebant, cogitantes intra se, quidnam Deus omnipotens indicare vellet de reliquijs tam gloriosi doctoris. Aderat inter cœtum Episcoporum sanctæ memoriæ Gratianus Nouariensis Ecclesiæ Præsul, vir multa doctrina præditus, & omni scientiarum genere illustris, & vere Dei sacerdos, qui accessit confidenter ad Luithprandum Regem, affirmans Dei misericordiam non verbis & actibus externis, sed magis votis & operibus implorandam. Quæ Rex libentissime monita audiens, facto voto, deliberauit, si Dominus Deus omnipotens corpus beati Augustini Ticinum deferri permetteret, quod supranominatum prædium Sauinariense Deo & Ecclesiæ beati Petri, ad quam ipsum sanctum corpus deferre volebat, perpetuo habendum tribueret. Factum est igitur, vt cum votum persoluisset, accederet ad feretrum: qui cum corpus de terra leuare tentaret, ita leuissimum inuenit, vt nullo vltius onere impediante, corpus beatissimum, quod prius nec moueri poterat a pluribus, modo non prohiberetur ferri a duobus. peragebant igitur incœptum, ingenti gaudio & exultatione laudantes Dei omnipotentiam, qui vota Regis tam facile audisset.

Cum autem in vrbe auditum esset de aduentu Regis cum reliquijs beatissimi confessoris: ad suscipiendum corpus sanctissimum omnes, qui residui fuerant, festinarunt occurrere, & cum summo honore, vt pote tanto patri debito detulerunt cum hymnis & canticis, & totius populi concursu, summo gaudio perfusi, & reposuerunt in Ecclesia beati Petri in Cælo aureo. Iure autem in Apostolica positus est Ecclesia, qui pro Ecclesiastica dimicans fide, diabolicas hæreticorum fraudes disperfit. Vbi etiam ad sanctitatis eius testimonium, ad argumentum fidei posterorum multis signis & miraculis claruit. Illud memoria dignum contigit post translationem Papiam factam, quo Deo, beatoq. patri Augustino gratam fuisse eam translationem innotuit: siquidem multi tactu sacrorum pignorum tantum, ex varijs morbis statim conualuere. Sed insignis fuit illa apparitio facta quibusdam Ultramontanis numero quadraginta, qui petentes Romam, prope viculum

A viculum Cauæ, Papiæ distantis circiter tria millia passuum, quo membra fessa in longo itinere curarent, pernoctantes, circa secundam horam noctis ab Ecclesia quæ vicina erat, dicata sanctis martyribus Cosmæ & Damiano, viderunt egredi hominem habitu Pontificali ornatum, qui ipsis appropinquans percunctatus est, quo pergerent. Cum respondissent, se Romam ad basilicas Sanctorum Petri & Pauli proficisci, quatenus a Domino impetrarent liberari ab infirmitatibus, quibus vnusquisque eorum afflictabatur: erant enim omnes infirmi, ideo Romam peregrinabantur, tum vt viderent sancta loca, tum vt sanctorum meritis ibi quiescentium Deus eos sanaret. dixit illis Pontifex: Dirigite gressus vestros ad urbem vobis vicinam, Papiam nempe, & ingredimini templum beati Petri in Cælo aureo; ingressi sanabimini a languoribus vestris. quis esset, interrogantibus peregrinis, respondit se esse Augustinum Hipponensem Episcopum.

B His auditis, stupore & gaudio repleti, festinantes Papiam, & templum ingressi, clamantes dixerunt: Sancte Augustine, sicut pollicitus es, restitue nobis sanitatem. His vix pronunciatis, senserunt se pristina incolumitati redditos, & Deo, beatoq. Augustino gratias agentes, ad propria læti & incolumes remearunt, narrantes mirabilia quæ fecerat Dominus intercessione tanti Doctoris.

Dona autem quæ pijsissimus Rex Luithprandus Ecclesiæ beati Petri donauit, tam in prædijs & possessionibus, quam in vasis aureis & argenteis & vestibus ad Dei cultum pertinentibus, excedunt omnium piorum & Catholicorum opinionem. Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus beati Patris, quod opinioni & voluntati suæ penitus satisfaceret. Et tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod die ac nocte in hymnis & canticis Dei cum clericis & sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, & tamquam vnus de ministris in canticis Dei & psalmodia se exerceret. Hæc translatio corporis sancti Augustini facta fuit pridie Kalendas Martij, sedente in sancta Petri Sede bonæ memoriæ Gregorio eius nominis secundo. Excellentiam magnitudinis vestræ per multa annorum curricula Rex Regum Christus Dominus sua dignetur custodire potentia. Datum in Vrbe Mediolani anno salutiferæ Incarnationis Domini septingentesimo nonagesimo sexto.] hucusque epistola Petri ad Carolum Magnum. Ceterum eidem translationi sub Gregorio Papa secundo factæ ad stipulatur præter Bedam etiam Paulus Diaconus, & ipse sui temporis res gestas Longobardorum persecutus, Marianus Scotus, Sigibertus, & alij omnes recentiores historici. Ceterum dies ipsa, qua contigit eiusmodi translationem fieri pridie Kalendas Martias, perpetua memoria consecrata, relataq. in Ecclesiasticas tabulas fuit, & anniuersario cultu in Ecclesia celebris perseuerat.

Hoc item anno (vt habet vetus Chronicon a Pithæo editum, cui libenter assentior) Eudo Aquitanie Dux in odiū Caroli Martelli vocat in Gallias Sarracenos ex Hispanijs. Leguntur enim hæc ibi: Anno septingentesimo vigesimo quinto Sarraceni ab Eudone in auxilium suum vocati cum Rege suo Abdirama, Garumnam, Burdigalamq. perueniunt, cunctis locis vastatis, & Ecclesijs igne crematis: basilicam quoque sancti Hilarij Pictauis incendunt.] hæc ibi. Eadem apud Gregorium Turonensem in Appendice, & alios veteres res Francorum scriptis persecutos; qui addunt: cum Sarraceni irent, vt basilicam S. Martini Turonensis incenderent, Carolum Martellum occurrisse cum exercitu, a quo iidem victi fuerint Sarraceni, exercituq. deleto, Rex eorum Abdirama occisus fuerit. verum hæc de victoria a Carolo aduersus Sarracenos obtenta sequenti anno contigisse, in eodem Chronico ponitur. Paulus^a Diaconus his addit, necata fuisse trecenta quinquaginta millia Sarracenorum a Carolo, Francorum vero mille tantum & quingentos esse desideratos. Additq. Eudonem quoque Aquitanie Ducem qui eos vocauerat, super eorum castra irruisse, plurimosq. ex eisdem occidisse ea puto ex causa quod contra pacta conuenta illi loca sancta flammis absumpsissent. Habet eadem de numero occisorum Anastasius Bibliothecarius in Gregorio secundo Romano Pontifice, immo aliquid amplius, nempe trecenta septuaginta quinque millia Sarracenorum fuisse truncidata, idq. testificatione, vt ait, epistolæ eiusdem Eudonis Ducis Aquitanie missæ ad Gregorium Papam. Habet eadem quoque Marianus Scotus, & alij recentiores, qui persecuti sunt res Francorum.

Vbi autē potitus esset tanta victoria Carolus Martellus, Parisios reuersurus, Aurelianis transiens, S. Eucherium eius ciuitatis Episcopum sequi se iussit, sicq. abductus ab Ecclesia, in

SARRACENI
GALLIAS IN-
VADUNT.

^a Paul. Diacon.
lib. 6. c. 14. vet.
edit. & in nou.
46.

CAROLVS
MARTELLVS
SARRACENOS
VINCIT.

Ex vita eius
apud Sur. die
20. Febr. tom. 1.

fia, iam munere pastoralis annos quindecim bene perfunctus, in exilium Coloniam mittitur; inde vero in Hasbaniam ablegatur, datus custodiendus Roberto Duci. Causam autem eiusmodi indignationis Caroli illam referunt, quod ipsum proficiscentem ad bellum redarguerit, quod decimas Ecclesiarum in stipendia militum conuertisset. Porro pro iustitia ipsum ista passum esse, crebra miracula ab eo edita declarasse perhibetur^a.

a Molan. in Na sal. SS. Belg. die 20. Febr.

b Ioan. 4. c Luc. 5.

Quod ad res Ecclesie Germanie pertinet, S. Bonifacius eius ab Ecclesia Romana constitutus Apostolus, cum ad finem (vt vidimus) anni superioris accepisset ab Apostolica Sede litteras, quibus Gregorius Papa cum fuerat cohortatus ad susceptam in predicatione Euangelij prouinciam prosequendam: considerans^b regiones ad messum Euangelicam iam maturas, & opus tantum esse messoribus: ex patrio solo eos petendos esse putauit, ex Anglia, inquam, vnde eisdem prima fax illuxerat; exemploq. c Petri, cuius legatione ad conuertendas gentes barbaras fungeretur, innuēs socijs qui erant in alia nauis, vt venirent, & adiuuarent; ex Anglicana Ecclesia vocauit socios, cooperatores in Euangelio. Et quod sciret exemplo Apostolorū, non inutiles esse ad opus sanctas quoque mulieres, quibus vteretur veluti diaconissis quas præficeret monasterijs, & per quas facilius Gentiles feminae mutua consuetudine allicerentur ad fidē: probatas sanctitate mulieres æque ex Anglia esse petendas vtile duxit. Quinam autē viri isti atque feminae fuerint, qui ex Anglia in Germaniam ad Bonifacium vocati migrarint, auctor qui descripsit ex Vuilibaldo, sic narrat. Interim vir beatus prædicans & baptizans apud Thuringos & Cattos, siue Hessos, vidit quidem multam illic extare messem, sed operarios paucos, & qui tantæ credentium multitudini instituendæ non sufficerent. Misit igitur in patriam suam, acciuitq. non modo viros religiosos, & multiuaria eruditione præstantes, sed etiam feminas. In his præcipui fuere Burchardus, Lullus, Vuiliboldus, Vuilibaldus, & eius frater Vuitta, & Gregorius. In feminis autem religiosis, matertera S. Lulli Cunigildis, & filia eius Bertgictis, item Cunitrudis, Thecla, Lioba, & Vualtpurgis foror Vuiliboldi, & Vuilibaldi. S. Cunigildis & filia eius Bertgictis liberalibus scientijs eruditæ apud Thuringos magistræ sunt constitutæ. Cunitrudis missa est in Boioariam, vt verbi diuini sementem illic faceret; Theclam apud Moganum fluuium & Ochnofurti voluit manere: Liobam denique virginibus sacris apud Bischofeshemium præfecit.] hucusq. de his auctor.

d Martyr. Rom. die 15. Octob. e Eod. Mart. 28. Septemb. f Die 1. Maij. g Apud Sur. 10. 5. die 28. Sept. h Apud Sur. 10. 7. die 1. Maij.

** Vualburgis*

i Beda lib. 5. cap. 24. k Ex eod. Cod. epist. 39.

BONIFACIUS MONACHISMI INSTITVTOR IN GERMANIA.

Porro cū omnes istæ egregia claruerint sanctitate, triū quoque ipsarum nomina inter sanctos in Ecclesiasticis tabulis reperiuntur esse relata, d Theclæ videlicet, e Liobæ, atque f Vualtpurgis, quarum quoque res gestæ scriptis mandata leguntur, g Liobæ videlicet, D atque h Vualtpurgis, Liobæ, iussu Rabani a Rodolpho eius discipulo, & Vualtpurgis, siue Vualpurgæ a Vuolfhardo monacho, quam fidelissimæ scriptæ, qui & a quibus Angliæ monasterijs fuerint hæ petita, narrant. Addit præterea Rodolphus in Lioba, eundem S. Bonifacium vt quam exactissimam monasticam disciplinam Germaniæ populis traderet, ab ipso fonte eam haurire curasse, nimirum ex domo ipsa prima atque primaria S. Benedicti Abbatis, hoc est, ex monasterio Cassinate, cuius rei gratia misisse tradit illum Sturmum discipulum suum, vt aliquamdiu illic moratus, disceret cultum perfectissimum monasticæ vitæ, quamuis ipse Bonifacius a puero monasticis imbutus fuisset institutis in Anglia, vbi reuera his temporibus florebant monasteria sanctitate, atque doctrina, vt tum ex Beda, tum ex eiusdem Bonifacij litteris intelligitur: sed nihil voluit prætermisisse vir sanctissimus, quin in Germaniam quam suscepit excolendam Ecclesiam, quæcumque sciret, vel existimaret esse perfectiora, conferret; cum ad tantum opus, omnes quos peteret, hilares largitores haberet, præsertim vero gentiles suos Anglos, vt plurimis est patefactum exemplis.

Fauebat enim Bonifacio in Euangelio laboranti vniuersa Ecclesia Anglicana (vt vidimus) alijs seipos in opus ministerij exhibentibus, alijs libris, alijsq. muneribus adiuuantibus, preces alijs impartientibus, epistolas alijs scribentibus, & honorantibus, & inter alios, qui hoc ipso anno in paternum successit Cantia regnum, vt testatur Beda i, ad eundem ista conscripsit. quibus videas quanta fuerit tanti Regis erga Bonifacium obseruantia. k

Domno beatissimo, & Pontificali infula merito decorato Archiepiscopo Vuinfrido cognomento Bonifacio, Hedilbertus Rex Cantia in Domino Dominorum salutem.

Ante paucos annos venerabilis Abbatissa nomine Bugge postquam Romanæ Urbis loca

A loca sacratissima, orationis videlicet obtentu adierat, exinde huc rursus remeans, ad propriam venit patriam, & ad monasterium sanctimonialium feminarum, quod antea sub iure Ecclesiastico bene regebat: statim cum venissem rogatus ad eius colloquium, inter alia desiderabilia, hæc vel maxime auditui nostro inculcare curauit, quod dedisses ei licentiam familiariter loqui, de rebus scilicet sibi necessarijs, apud tuam affabilem, amabilemque sanctitatem, dum ambo videlicet Romæ essetis, & limina beatorum Apostolorum frequenter visitando terere non superfedissetis. Deinde continuo intulit, quia diligenter paternitatem tuam similiter pro me supplex precibus obnixis compellere curaret, vtpote consanguinitate propinquitatis nostræ admonita, quatenus sicut illa meruit præsens tuis salutaribus imbui præceptis, & orationum tuarum benedictione confirmari; ita & ego quoque, quamuis absens, & ignotus corporali præsentia, tamen vt B spiritu præsens, hoc eodem munere mihi necessario a tua solita beneficentia ditarer.

HEDILBERTI REGIS CANTIAE EPIST. AD S. BONIF.

QVOD BONIFACIUS CVM ROMAE ESSET.

Cumq. te hoc facturum promississe indubitata fide diceret: vere fateor, quantumcumque consolationis ex hoc habui, eoq. multo magis, vt assolet, exhilaratus sum, quod de ex inopinata spe subito tam preciosa dona pertulerit. Quocirca vtile mihi omnino, ac conueniens esse videtur, vt perfulgidam longe lateq. beatitudinem tuam amicabilium litterarum lectione, seu fidelium legatorum allegatione alloquar, quod quidem alio quolibet in tempore melius, efficaciusq. adimplere me posse non arbitror, quam modo nunc, cum sint excellentiæ vestra viri religiosi, qui a vobis huc in Britanniam, vtpote prudentes, & fideles legatarij, transmissi sunt; necnon videlicet ad visionis vestrae placidam præsentiam, Deo adiuuante, quantocyus optant peruenire. Vnde igitur mihi optime placuit, hunc præsentem portatorem litterarum istarum nomine Helhum religionis C scilicet habitu monachum, cum prædictis vestris hominibus, quasi cautiore, & tutiore cursu ad vos dirigere, ac per eum hæc saluatoria caritati vestrae, seu precatoria scripta porrigere, per quæ nos primo declaramus, omnes in communi omnipotenti Deo gratias vberiores rependere, qui tantam in vos misericordiæ suæ gratiam contulit, vt innumerofam multitudinem Gentilium, idololatriæ vetustissimo errore miserabiliter deceptam, ad Christianæ fidei normam prædicationis vestrae verbo, & labore cōuerterit. Vnde plurima adhuc auxiliante Deo speramus, & optamus, certi, quia qui per vos coepit operari, maiora perficere de die in diem non desinet.

Per hunc quoque baiulum harum apicum reuerentiæ vestrae direxit deuotio mea magna cū caritate nonnulla munuscula, id est * caucum argenteum intus deauratū pensantē libras tres & semis, & duo * repte, & hæc xenia vobis, non ea intentione, neque occasione D direximus, vt terrestre lucrum aliquod, aut retributionem quampiam temporalē pro eis recipere desideremus, sed multo magis benedici (quod multo magis necessarium est) totis visceribus efflagito mentis, vt quoniā dies mali sunt, & multiplicantur quotidie variae & improuisæ perturbationes in hoc sæculo scandalis pleno multis, nos crebris orationum tuarum suffragijs adiuuare digneris, & ad hoc ipsum agendum alios quoscumque vel iubendo, vel suggerendo possit prouocare auctoritatis tuæ veneranda dilectio, quæ semper sit viuaci memoria plena, tã dum adhuc esse me in hac mortali carne audias, quã etiã post obitum meum, si te promerear habere superstitem. His itaque breuiter summatimq. prælibatis, vnam rem præterea a vobis desidero mihi exhiberi, quam vobis acquirere valde difficile esse, iuxta quod mihi indicatum est, nullatenus reor, hoc est, duos falcones, quorū ars, & artis audacia sit grues velle libenter captando arripere, & arripiedo E do consternere solo. Ob hanc etenim causam de harum acquisitione, & transmittendarū ad nos auium vos rogamus, quia videlicet perpauca huius generis accipitres in nostris regionibus, hoc est, in Cantia reperiuntur, qui tam bonos producant foetus, & ad artem supradictam animo agiles ac bellicosi educuntur, & edomentur, ac doceantur. Postremo autem in fine epistolæ precor, vt ad scribentem tibi rescribas, & litteris tuis manifestare digneris, vt ea quæ tibi direxi, bene sunt reddita. Orantem pro nobis beatitudinem tuam longæuam diuina pietas faciat.] hucusque Rex Cantia ad Bonifacium.

** **

Sed non prætereat memoria regis feminae, consanguineæ scilicet eiusdem Cantia Regis, Buggæ appellatae, cuius & peregrinationis ad limina Apostolorum meminit. Fuit ista cognomento sic dicta, nomine vero Eadburga, filia clarissimæ feminae Cangyth, quæ simul sub prædecessore Rege grauiam passæ sunt, vt ipsarum epistola indicat ad S. Bonifacium, cum esset tantum presbyter, data, qua suas deplorant ærumnas. Extat ipsa inter

a Psal. III. eiusdem S. Bonifacii litteras nondum impressas, trigesima octava ordine posita. Quod A
igitur secundum illud Dauidicum: *a* Generatio rectorum benedicetur.] ipsum quod ex-
tat eorum scriptorum monumentum, in commendationem earundem, Annalibus in-
textendum putauimus. sic enim se habet *b*.

b Eod. Cod. ep.
38.
† Bonifacio po-
stea dicto

Benedicto in Deo, in fide & dilectione venerabili † Vuinfrido presbyteratus priuilegio
prædito, & virginalis castimonie floribus, velut liliorum sertis coronato, necnon do-
ctrinæ scientia erudito, Cangyth indigna ancilla ancillarum Dei, & nomine Abbatissa
sine merito functa, & vnica filia eius Eadburg, cognomine Bugge, in sancta Trinita-
te æternam salutem.

CANGYTH AB-
BATISSAE E-
PIST. AD S.
BONIFAC.

Ad referendas gratias amplitudini tuæ laudationis, quam transmarinis litteris per ge-
rulum Scedare pietas tua transmisit, nullus oris nostri sufficit sermo. Gratulandum est,
si vera laus est, qua laudatæ sumus: timendum est valde, ne magis vituperatio sit non B
merita laus, quam laudatio. Amantissime frater spiritualis magis quam carnalis, &
spiritualium gratiarum munificentia magnificate, tibi soli indicare volumus (& Deus so-
lus testis est nobis) quas cernis inter litteras lacrymas, quam multis miseriarum moli-
bus, velut grauissima sarcina, aut pressura premente, depressæ sumus sæcularium rerum
tumultibus, qui nos tamquam spumosi maris vortices vorant, & agitant velut vndarum
cumulos collisos saxi, & quemadmodum ventorum violentia procellarum tempestates
immensæ sæuissime Euripum impellunt, & cymbarum carinæ sursum, & malus naui
deorsum immutantur: haud secus animarum nostrarum nauiculæ magnis miseriarum ma-
chinis, & multifera calamitatum quantitate quatiuntur, & velut quod veritatis voce de
Euangelica domo dicitur *c*: Descendit pluuia, venere flumina, flauere vëti, & impegere in
domum illam, & reliqua. Igitur primum omnium pluuia ponitur, & sequuntur omnia C
alia, quæ illa exterius accendunt, memorata innumerabilium concatenatio criminum,
& nullius boni plena & perfecta fiducia, & non tantum recordatio animarum nostrarum,
sed (quod difficilius est & multo grauius) quod vniuersarum commissarum animarum
promiscui sexus, & ætatis, & multorum mentibus, & diuersis moribus deseruituræ, &
postea ante sublime Tribunal Christi rationem reddituræ, non solum pro manifestis pec-
catis gestorum siue dictorum, sed simul pro occultis cogitationibus, quæ homines latet,
Deo tantum teste; & cum simplici *d* acie aduersus duplicem, & cum decem millibus aduersus
viginti millia duellium dicitur: & additis animabus nostris additur interea domesti-
cæ rei difficultas, & disputatio diuersarum discordiarum, quas seminat bonorum inuisor,
qui rancida corda virorum inficit malitia, & inter homines spargit, maxime per monasti-
corum, & monachorum contubernia, & *e* scit quia *e* potentes potenter tormenta patientur. D

d Luc. 14.

e Sap. 6.

Angit præterea paupertas, & penuria rerum temporalium, & angustia cespitis no-
stri ruris, & infestatio regalis, quia accusamur apud eum ab his, qui nobis inuident,
vt quidam Sapiens ait: Fascinatio & inuidia obscurat multa bona; similiter serui-
tium Regis, & Reginae, Episcopi, & Præfecti, & potestatum, & comitum, quæ om-
nia enumerare longum est, vt facilius possint mente tractari quam sermone. Addi-
tur his omnibus miseris amissio amicorum, & contribulium cateruæ, propinquo-
rum, & consanguineorum turbæ. Non habemus filium, neque fratrem, patrem, aut
patrum, nisi tantum vnica filiam penitus destitutam omnibus caris in hoc sæculo,
& illum valde infelicem, propter ipsius mentis amentiam; & quia Rex noster eius gen-
tem multum exosam habet, & nullus sit alius, qui noster sit necessarius, sed diuersis ca- E
sibus transfudit illos Deus: alij obire in patrio solo, & corpora eorum in terræ puluere
squalente requiescunt, iterum resurrectura in die necessitatis, quando herilis tuba con-
crepabit, & humanum genus atris tumbis emerferit rationem redditurum, & spiritus
eorum angelicis vlnis euecti regnaturi cum Christo, vbi omnis dolor deficiet, & inuidia
fatiscet, & fugiet dolor & gemitus a facie sanctorum. Ast alij patria litora relinquere,
& æquoreis campis se credidere, & sanctorum petiuere Apostolorum limina Petri & Pau-
li, & multorum martyrum virginum, atque confessorum, quorum numerum & nomi-
na Deus scit. Pro his omnibus, & huiuscemodi *f* casibus, quæ vix vno die enumerari
possent, quamuis, vt dicitur, Sextilis, aut Quintilis tempora protelent ætatis, tædet
nos vitæ nostræ, & pene nobis pertæsum est viuere.

f causis

Omnis homo in sua causa deficiens, & in suis consilijs diffidens, quærit sibi amicum
fidelem

A fidelem, in cuius consilijs confidat, qui in suis diffidet, & talem fiduciam habeat in illo,
vt omne secretum sui pectoris pandat, & aperiat, & vt dicitur, quid dulcius est, quam
habeas illum, cum quo omnia possis loqui, vt tecum: & ideo pro his dumtaxat omnibus
miseriarum necessitatibus, quæ lacinoso sermone enumerauimus, nobis necessarium
fuit, vt quæreremus amicum fidelem, & talem, in quo confidamus melius, quam in no-
bismetipsis, qui dolores nostros & miseras, & paupertates suas deputaret, & compa-
tiens nobis esset, & consolaretur nos, & sustentaret eloquijs suis, & saluberrimis sermo-
nibus subleuaret. Diu quæsiuimus, & confidimus, quia inuenimus in te illum amicum,
quem cupimus & optamus. Et sperauimus si nobis Deus dedisset, vt per Angelum suum
sicut Abacuch *a* prophetam cum prandijs in lacum leonum ad Danielem Vatem misit, *a* Dan. 14.
& *b* Philippum vnum de septem diaconibus ad Eunuchum, in illas terras, & in illam pere- *b* Act. 8.
grinationem possemus peruenire, vbi habitas, vt sic licuisset nobis viua verba ex ore
tuo audire: *c* Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, desuper mel, & fauum ori nostro. *c* Psal. 118.
Sed quia hoc nostris meritis non meruimus, sed longo interuallo terræ marisque,
& multarum prouinciarum terminis diuidamur: tamen pro hac fiducia supra memora-
ta, notum tibi facere volumus, frater Bonifacii, quia multum tempus fluxit, ex quo de-
siderium habuimus (sicut plurimi ex necessarijs nostris, & cognatis, siue alienis sciunt)
vt Dominam quondam Orbis Romam peteremus, & ibi peccatorum nostrorum veniam
impetrarem, sicut alij multi fecere & adhuc faciunt, & ego maxime quæ ætate pro-
uectior sum, & multa plura in vita mea commisi, & perpetravi: & huius meæ volun-
tatis, atque propositi mihi conscia fuit Vuale Abbatissa quondam mea & mater spi-
ritualis, & vnica filia, quæ adhuc in annis iuuenilibus fuit: & huius rei desiderium quie-
scere nesciuit. Sed quia scimus, quod multi sunt, qui hanc voluntatem vituperant, &
hunc amorem derogant, & eorum sententiam his adstipulationibus firmant, quod cano-
nes Synodales præcipiant, vt vnusquisque in eo loco vbi constitutus fuerit, & vbi vo-
tum suum vouerit, ibi maneat, & ibi Deo reddat vota sua; & quia diuersa vniuersi
voluntate viuimus, & nobis incerta res, & occulta Dei iudicia, sicut ait Propheta: *d* Iu- *d* Psal. 35.
stitia tua sicut montes Dei, & iudicia tua abyssus multa: & eius secreta voluntas, & di-
spensatio in hac re nobis valde occulta est: pro his ergo incertis & occultis ambæ te sup-
plices, atque prostratis vultibus flagitamus, vt sis nobis Aaron, id est, mons fortitudi-
nis: orationum tuarum nos suffragio fulcias, & dirigas *e* thuribulum deprecationum tua- *e* Num. 16.
rum, sicut incensum ante conspectum diuinitatis, & eleuatio manuum tuarum coniun-
gatur sacrificio vespertino: Vere enim confidimus in Domino, & eius clementiam exo-
ramus, vt per supplicationem oris tui, & orationes medullatas ostendat nobis per te,
quod profuturum; & vtile iudicauerit, siue in patrio solo viuere, vel in peregrinatione
exulare. Similiter postulamus pietatem tuam, vt tua rescripta trans pontum dirigere
digneris; & respondeas his, quæ in his chartis *f* caraxauimus rustico stylo, & impolito *f* exarauimus
sermone; quoniam nullam fiduciam habemus apud eos, qui in facie gloriantur, & non
in corde. De tua fide, caritate in Deum, & dilectione in proximum securæ, commendamus
illum fratrem supramemoratum, siue necessarium amicum nostrum nomine Deneual-
dum, si Deus disponat, vel decreuerit, vt dirigat viam eius in illas partes terræ, & peregrina-
tionem illam, in qua habitas; tu illum caritate, & dilectione suscipias: & si voluntas eius,
vel desiderium flagitat, cum tua benedictione, & gratia, & eulogia dirigere digneris ad
venerabilem fratrem nomine Betheri presbyteratus gratia decoratum, & confessionis ti-
tulo notatum, qui diu incoluit illam peregrinationem. Vale frater spiritualis fidelissime,
atque amantissime, & sincera, & pura dilectione dilecte, & prosperis successibus polle in
Domino dilecte. Amicus diu quæritur, vix inuenitur, difficile seruatur. Ora pro nobis
vt non noceant nobis nozarum crimina amara.] hætenus matris & filia sanctarum fe-
minarum epistola.

Contigit autem post hæc, vt ipsa mater Cangyth Abbatissa ex hac vita migraret, & cura
monasterij tota refunderetur in filia Eadburgam cognomento Buggan, Abbatissam ele-
ctam, quæ cum grauissimis exagitata esset perturbationibus, ad ipsam Bonifacius con-
solaturus eam litteras dedit, quæ cum adhuc Dei beneficio extent, dignæ quidem tanto
viro martyrij candidato, hic eas tibi reddendas putauimus. sic enim se habent. *f*

Venerandæ, & dilectissimæ sorori Buggan Bonifacius Vuinfridus seruus seruorum *f* Ex eod. Cod.
Dei, optabilem in Christo caritatis salutem. *epist. 10.*

O foror carissima priusquam nos timor Christi, & amor peregrinationis longa, & lata terrarum, ac maris intercapedine separauit: multorum relatu audiui tempestates tribulationum, quæ tibi in senectute, Deo permittente, superuenere: mæore contristatus ingemui, reputans, quia postquam quietem contemplatiuæ vitæ quærendo, maiores monasteriorum sollicitudines abiecisti; frequentiores, & validiores tribulationes occurrere. Nunc autem, foror veneranda, tribulationibus tuis compatiens, fraternas & hortatorias, & consolatorias, beneficiorum tuorum, & antiquarum amicitiarum memor, litteras ad te transmittito, rogans vt mente non excedat sententia veritatis, quæ dixit: ^a In patientia vestra possidebitis animas vestras. & verbum sapientissimi Salomonis: ^b Quem diligit Deus corripit, flagellat omnem filium quem recipit. & Psalmographi sententia: ^c Multæ tribulationes iustorum, & de his omnibus liberabit eos Dominus. & alibi: ^d Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Et recordare Apostolicæ sententiæ, quæ dicit: ^e Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. & alibi: ^f Gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes autem non confundit. De ista spe foror carissima semper gaude, & lætare, quia non confunderis; & tribulationes mundanas toto mentis adnixu contemne, quia omnes milites Christi vtriusque sexus tempestates, & tribulationes, infirmitateq. huius sæculi despexere, pro nihiloq. duxere, sancto Paulo attestante, qui ait: ^g Quando infirmor, tunc potens sum. Et alibi: ^h Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? & reliqua vsque. Qui nos dilexit. Qui pater, & amator est castæ virginitatis tuæ. Qui te primæuo tempore iuuentutis tuæ paternæ dilectionis voce ad se inuitans, filiam vocauit per prophetam dicendo: ⁱ Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, quia concupiuit Rex speciem tuam: Ipse est qui modo in senectute tua laboribus, & tribulationibus speciem, & pulchritudinem animæ tuæ decorare, & adornare desiderat. Tu autem carissima de futura hæreditate patriæ cælestis in spe gaudens, contra omnes aduersitates siue cordis, siue corporis, scutum fidei, & patientiæ oppone, vt & Christo sponso cooperante, turris Euangelicæ ædificium, quod in bona iuuentute coepisti, in senectute bona ad gloriam Dei perficias, vt Christo venienti cum sapientissimis virginibus lampadem cum oleo fulgentem in obuiam portare merearis; interea intimis obsecro precibus, vt memor promissionis antiquæ, pro me orare digneris; vt Dominus qui est redemptor noster, & salus omnium, de istis multifarijs periculis animam meam eripiat in fructu spiritali. Vale in Christo.]

Cum autem hisce multiplicibus ageretur angustijs clarissima virgo, in senectute sua abdicans se a præfectura, solum patriæ relinquere amore quietis, & Romam petere cogitauit, vbi apud sancta Apostolorum limina degens incognita, illic diuinis tantum vacans rebus, vltimam diem præparans se ad obitum expectaret: quod tamen suæ mentis desiderium, inconsulto eodem Bonifacio, minime perficere ausa est. Cum igitur eidem animi sui istiusmodi consilium litteris aperuisset: ipse Bonifacius ad eam ista rescripsit, suadens emeritæ militiæ femine regie, iam ætate prouectæ Romam ad limina Apostolorum peregrinari. ^k

Donnæ dilectissimæ, & in amore Christi omnibus ceteris feminei sexus præferendæ forori Buggan Abbatissæ, Bonifacius exiguus indignus Episcopus æternam in Christo salutem.

Notum sit tibi foror carissima, de illo consilio, quo me indignum per litteras interrogasti, quod ego tibi iter peregrinum nec interdicerem per me, nec audenter suadere præsumo; sed quod visum est, dicam: Sin sollicitudinem, quam erga seruos Dei, & ancillas, & monasterialem vitam habuisti; propter acquirendam quietem & contemplationem Dei demisisti: quomodo debes nunc sæcularium hominum verbis & voluntatibus seruire cum labore, & tædio sollicitudine? Melius enim mihi videtur, si propter libertates sæculares in patria libertatem quietæ mentis habere nullatenus possis, vt peregrinatione libertatem contemplationis, si valueris & possis, acquiras, quemadmodum foror nostra Vuitburga faciebat, quæ mihi per suas litteras intimauit, per talem vitam, quietem inuenisse iuxta limina sancti Petri, qualem longum tempus desiderando quæsiuit. De isto autem tuo desiderio illa mihi mandauit (quia de te ad illam scripsi) vt expectes donec rebelliones, & tentationes, & minæ Saracenorum,

A racenorum, quæ apud Romanos nuper emerere conqueuerint, & quoadusque illa, Deo volente, suas litteras inuitatorias ad te dirigat, & hoc mihi optimum videtur esse, vt præpares tibi necessaria itineris, & sustineas verbum eius, vt postea quod pietas Dei iusserit, facias. De conscriptione autem sententiarum, de qua rogasti, peccatis meis indulgere debes, quia propter instantes labores, & itinera continua adhuc perfecte conscriptum, quod rogasti, non habeo; sed cum implevero, ad præsentiam dilectionis tuæ transmittere curabo. De muneribus namque, id est, vestimentis, quæ misisti, gratias agentes, Dominum omnipotentem rogamus, vt tibi præmium remunerationis æternæ cum Angelis & Archangelis in alto cælorum culmine reponat. Obsecro igitur per Deum, sororem carissimam, immo matrem & dominam dulcissimam, vt assidue pro me orare dignetur; quia pro peccatis meis multis * perturbacionibus fatigor, & multo ^{* tribulationibus} maiore mentis tribulatione & sollicitudine, quam corporis labore conturbor. fidem antiquam inter nos numquam deficere scias. Vale in Christo.] hætenus ad Buggan virginem cognatam Regis, quæ & Eadburga, Bonifacij epistola, in qua cum meminere Vuitburgæ clarissimæ femine, quæ apud limina S. Petri quietem inuenit; est mentio ipsius in epistola eiusdem Eadburgæ virginis ad eundem Bonifacium scripta, quæ & numeratur ordine quadragesima septima, in qua de ipsa Vuitburga habetur, quod Romæ spontanee se apud S. Petrum cella instar carceris clausit, ibiq. inclusa vitæ contemplatiuæ operam dedit. Ne igitur tantæ femine memoria excidat, hic eiusdem Eadburgæ ad S. Bonifacium datam, in qua de ea mentio est, describamus epistolam, numquam hætenus prælo cognitam, quæ sic se habet.

Abbati sancto, veroq. amico, iure, & merito honorando, diuinæ scientiæ ac religionis gratia repleto Vuinfrido Eadburg vltima discipulorum, vel discipularum tuarum æternam in Domino sospitatis salutem. ^{a Eod. Cod. epist. 47.}

Caritatis tuæ * dulcedinem fateor, dum per interiorum hominem gustavi quiddam mellitæ dulcedinis, meis visceribus hic sapor insidet: & licet interim, vt nacta sum aspectu corporali, visualiter defraudata sim; fororis tamen semper amplexibus collum tuum constrinxero. Quamobrem mi amande olim iam frater, nunc autem ambo in Domino pariter Dominus Abba, atque frater appellaris; quia priusquam a me separauit amara mors & crudelis illum, quem super omnes alios amare consueueram germanum meum Osherem, te pene ceteris omnibus masculini sexus caritatis amore præferbam. Et ne diutius varie verba protelem, non voluitur dies, neque nox elabatur vlla sine magisterij memoria tui. Idcirco crede mihi, Deo teste, quia te summo complector amore, & de te confido, quod numquam sis immemor illius amicitie, quam cum fratre meo te certum fuit habuisse. Ego autem licet scientia tardior, meritis vilior illo sim; tamen erga tuæ caritatis obsequium dispar non sum: & quamuis temporum series ocyus currendo discreuerit, memoria tamen numquam me nebula atra deseruit, sed maiora spatia temporum maiorum mihi addidere lucra iniuriarum, vt scriptum est: Amor hominis adducit dolorem, amor autem Christi illuminat cor.

Et postquam mihi simul carissima foror Vuitburga quasi inflicto vulnere, iteratoq. dolore subito ab oculis euauit (cum qua me adoleuit idem nutricum sinus, vna mater ambabus in Domino) & dereliquit, Iesum testor, vbique dolor, vbique pavor, vbique mortis imago. Malui mori, si sic Deo auspici, cui arcana non latent, placuisset, vel tarda mors non * tricauerit. Sed quid dicam nunc? ante improvida tandem nos non

E amara mors, sed amarior diuisio separauit ab inuicem; illam, vt reor, felicem, me vero infelicem, quasi quiddam depositum huic sæculo seruire permisit. Sciens enim quantum illam dilexi, quantum amaui, quam nunc, vt audio, Romana Vrbs carcere includit; sed amor Christi, qui in eius pectore viruit, floruitq. omnibus vinculis fortior & validior est, & perfecta caritas foras mittit timorem. En inquam ille superior rector olympi ineffabili gratulatur tripudio, qui taliter te doctrina exornat diuina, & in lege eius die, noctuq. meditaris, vt scriptum est: ^b Quam speciosi pedes Euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Illa arduum & arctum iam graditur callem: ego autem adhuc in infirmis lege carnali, quæ quadam compede præpedit, iaceo. Illa gratulabunda in iudicio futuro pariter cum Domino decantans dicit: ^c In carcere fui, & visitaisti me. Tu autem in regeneratione cum federint duodecim Apostoli in sedibus duodecim, sedebis, & ibi de quantis labore proprio acquisieris, de tantis ante

a Luc. 21.
b Pron. 3.
c Psal. 33.
d Psal. 50.
e Act. 14.
f Rom. 3.

g 2. Cor. 12.
h Rom. 8.

i Psal. 44.

k Eod. Cod. epist. 26.

S. BONIFACII
EPISTOLA.

* tribulationibus

a Eod. Cod. epist.

47.

* dulcia
EADBURGÆ
EPIST. AD S.
BONIFACIUM.

DE VVICTBUR
GA QVAB RO
MAM PETIIT.

*

SPONTANEO
CARCERE SE
CLAVDIT
VVICTBURGA.

b Isai. 52.

Rom. 10.

c Matt. 19.

tribunal æterni Regis Dux futurus decoratus gaudebis. Ego autem adhuc in valle lachrymarum, vt emeritum est, lugeo propria peccata, eo quod talibus me indignam fecisset Deus adherere comitibus. Quapropter crede mihi: non sic tempestate iactatus portū nauta desiderat; non sic sitientia imbres arua desiderant; non sic curuo assidēs litori anxia mater filiū expectat, quam ego visibus vestris frui cupio; sed quia peccatis meis exigentibus, & innumeris delictis aggrauata, vt hoc euenire possit, vt ab imminentibus periculis absoluta sim, in desperationem deducta sum: idcirco ego peccatrix vestigijs celsitudinis tuæ prouoluta, ex intimis præcordiorum penetralibus implorans a sinibus terræ ad te clamaui: o beatissime pater, quam anxie requirit cor meum, vt in petra orationum tuarum exaltes me, quia factus es spes mea, a turris fortitudinis a facie visibilis & inuisibilis inimici. Et ad consolationem immensi doloris, ad sedandam mæroris vndam, obsecro, vt tuo suffragio mea fragilitas quasi quibusdam sustentaculis, vt non prorsus corruat, fulciatur. Similiter supplex rogo, vt mihi aliquod solatium vel in reliquijs sanctis, vel paucula saltem perscripta beatitudinis tuæ verba destinare digneris, vt in illis tuam præsentiam semper habeam. Vale iugiter prosperis successibus viuens Deo, ter quaterq. interpellans pro me. † Ego autem similiter Ealdbeorath pauperculus Christi in Domino cum omni affectu saluto te, deprecor te, vt illius amicitia, quam olim spondidisti, in tuis deificatis orationibus recorderis, & licet corpore separemur, tamen recordatione iungamur.] hætenus epistola Eadburgis cognomento Buggæ, quæ (vt vidisti nuper ex litteris eius consanguinei Regis Cantia Hedilberti) Romam se contulit ad sancta limina Apostolorum, vbi Dei voluntate contigit ex optato reperiri S. Bonifacium; cum a Gregorio Papa Romam vocatus est, consecrandus Episcopus; quem & enixe rogauit pro eodem, consanguineo suo Rege Deum precari.

Est Hieronymi ad Rufinum epist. 41.

a Psal. 60.

† Quæ sequuntur alius qui aderat, & forte amanuensis adidit.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 726. 13. 11.

SEPTINGENTESIMVS vigesimus sextus annus sequitur, nona Indictione notatus, quo nouum monstrum, horrendumq. in Oriente visum vniuersam Dei Ecclesiam terruit atque turbauit; progressa siquidem e portis inferi noua hæresis, cornibus potentia Imperialis armata, Imperatoris potens edicto, longe lateq. grassatur. hoc inquam anno, nondum absoluto decimo Imperij sui anno, magno rugitu Leo publicum promulgauit edictum, vt sacra vbique deleantur imagines. De his acturi, ex more, primum omnium quæ sunt temporis disquiramus. Scimus Theophanem, Cedrenum & alios eiusmodi probrosum ab Imperatore promulgatum edictum in annum referre, qui nonus numeratur eiusdem Imperatoris: in Actis autem Stephani iunioris martyris, qui sub huius filio Constantino Copronymo passus est, iisdemq. ab eiusdem temporis scriptore elaboratis, omniq. fide conscriptis habetur promulgatum idem edictum fuisse anno decimo eiusdem Leonis Imperatoris. id ipsum testatur Zonaras. quod & ex eo etiam redidit manifestum, dum Beda huius temporis scriptor accuratissimus, librum quem scripsit de sex ætatibus, perducit vsque ad nonum eiusdem Leonis Imperatoris annum: vbi nihil penitus habet de eiusmodi edicto, quod magno fragore fulminis instar vniuerso orbi statim innotuit, eo quod nondum tale quippiam promulgatum fuisset. His de temporis ratione discussis, iam quæ ad rerum gestarum narrationem pertinent prosequamur.

LEONIS EDICTVM ADVERSVS SACRAS IMAGINES.

EX HERRÆIS ICONOCLASTAS.

Qui autem ex improuisa edicti promulgatione Leo apparuit hæreticus Iconoclasta, cū antehac ab omnibus fuerit Catholicus existimatus: quomodo acciderit, vt vno veluti momēto magna adeo mutatione omnium, ex Catholico sit visus hæreticus: omnes æque consentiunt, Hebræorum impostorum, qui de eius futuro Imperio vaticinati fuerunt, id opera factum: licet in eo diuersa sententia sit, vt id ab eis factum anno ante promulgatum edictum alij dixerint; alij vero id exordio eius Imperij ab eis tentatum, ipsumq. eis assensum esse, verum vsque in hunc annum facinus continuasse secretum. Agens de his Constantinus Manasses Græcus historicus hæc ait: Rebus humanis ad sceleratissimum Leonem delatis (proh qualia sunt Dei iudicia) grauis tempesta Ecclesiam excepit magnis cum hominum cædibus coniuncta. Nam execrabilis Imperator parturiebat illa quidem (ceu consentaneum est) absurda nouaq. consilia contra Christum, sed foetum improbitatis nullo modo parere poterat: quippe timidus animus eū ab instituto reuocabat. Tan-

dem vero captata opportunitate, summaq. audacia foetum edidit, alius ruptus est, viperæ soboles prodijt.] & inferius vbi Iudæorum vaticinium de Imperio, & pollicitationem ipsis a Leone tunc factam recensuit, ista mox addit de facta ab eis exactione, vbi illum Imperatorem creatum audierunt: Hebræi Leonis renuntiatione cognita, mox ad Imperatorem aduolant, & vt promisso satisfaciatur, orant: non tamen illi vel aurum, vel argentum, vel gemmas petebant, sed sanctarum imaginum, pictarum, statuarum veneratione dignarum abolitionem, hoc est, ipsam religiosi cultus euerfionem, cuius turres atque munitiones hoc facto de fundamento subruui oportebat. Imperator prauus, viperæ soboles aspidis foetibus assentitur, & accersito sacrorum Antistite, qui tunc temporis erat Germanus, de peruerso dogmate cum eo communicat. Cum ille non tantum non assentitur ipsius impietati, sed etiam Imperatoris audaciam ac furorem reprehenderet. Heu pastorem lupus, heu furens Cerberus mitem gregis ducem Ecclesia pellet & exturbat.] hætenus Constantinus vsque ad exturbationem sancti Germani Constantinopolitani Episcopi, quæ tamen longe post ista fieri contigit.

Porro cum ista prosequuturus auctor exclamat (vt audiuiimus) dicens: proh qualia sunt Dei iudicia?] certe quidem etsi inscrutabilia sint iudicia Dei, vtpote abyssus multa: tamen etsi totum non liceat tenui mente nostra tantum exhaurire pelagus, nū non licebit saltem vasculo aquam attingere? Ecce tibi ostendā, quot ex vno malo bona inuenitur elicuisse Deus: etenim ex veneno magnum aduersus venena parauit antidotum. Siquidē Monothelitæ illam Ecclesiam iugiter infestantes, ex hoc tempore penitus siluisse noscuntur, neque amplius quicquam aduersus Catholicam veritatem vel mutiisse reperti sunt. Accidit enim perinde ac si cum bello ciuili flagret ciuitas, si externum insurgat bellum,

DE OBORTA HÆRESI CONSILIVM DEI.

eo omnes arma conuertant, quibus antea se mutuo trucidabant. Ita plane; adeo enim turpis ac detestabilis eiusmodi hæresis visa est, vt non solum Catholicorum, sed & omnium hæreticorum in se arma conuerterit, qui pugnantes simul cum Orthodoxis, aduersus Iconoclastas hæreticos, iunxerint se ipsi Ecclesie Orthodoxæ. Acciditq. illud plane mirandum, vt cum Orientalis Ecclesia (vt sæpe vidimus) hæreticorum crebrius infecta venenis, vires confestata perdiderit, & resolutis solidæ constantia neruis, penitus elanguerit: mox huius ipso tantum conspectu hæresis spiritus sumpserit, animos erexerit, vires collegerit, neruosq. omnes intenderit, aduersus eam totis viribus certatura. ex quo certamine licet multi facti sint desertores, tot tantaq. victrix erexit gloriosa trophæa, vt dicere illud ausim, numquam Orientalem Ecclesiam visam adeo celebrem & illustrem, quam cum aduersus Iconoclastas bellum iniit: vtpote quæ numquam tot tantisq. fuerit decorata martyribus; adeo vt non solum præteritam deleuerit ignominiam suæ prostitutionis factæ sæpe diuersis hæreticis, sed adiecerit gloriam & honorem, tot martyrum aucta coronis, & insignita victoria palmis semper & vbique virētibz: vt plane illud Dauidicū de iudicijs Domini ipsi fuerit occinendum: a Iudicia Domini vera iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, dulciora super mel & fauum.] & quod sequitur: In custodiendis illis retributio multa:] Sed iam cœptam prosequamur historiam ex vetustioribus monumentis.

a Psal. 18.

Extant (vt diximus) apud S. Ioannem Damascenum Acta martyrum Stephani & sociorum omni fide conscripta, in quibus ipso ferme exordio hæc habentur: Cum autem ad decimum iam Imperij annum Leo Isauricus Imperator peruenisset: nec iam eam hæresim diutius animo premere ac continere posset, sceleratum foetum edidit: accitaq. & coacta Senatorum classe, absurdum illud & impium euomuit: imaginum picturas formam quamdam idolorum retinere, inquiens, neque ijs cultum adhibendum esse, ne alioqui Dei loco imprudentes idola veneremur.] hæc de Senatusconsulto, imo eiusdem Leonis, inconsulto Senatu, de imaginibus abrogandis dicta atque firmata sententia. haud enim dubium si rogasset sententias singulorū, a proposita causa penitus excidisset, omnibus refragantibus. facta igitur in comitijs illis eiusmodi assertionem, ab eodēq. Imperatore decreta sententia, simulq. dimisso Senatu, res tam foeda in publicum magna omnium admiratione atque stupore delata est. Vidisti non Orthodoxorum, sed hæreticorum Principum morem esse, vt in Senatu non in Ecclesia de dogmatibus agant, & inconsultis Episcopis Orthodoxæ fidei, pro arbitrio quæque ardua de fide, siue Ecclesie ritibus iuribusq. temere atque inique definiant. Sed quomodo ea accepta fuerit a populo Constantinopolitano, audi quæ eadem produunt Acta.

SENATVS CONSULTVM DE ABOLENDIS IMAGINIBVS.

VANVS PRAE-
TEXTVS IM-
PERATORIS.

Protinus igitur ingens tumultus a plebe excitatus est, ac mæstitiæ nubes Ortho-
xorum Ecclesiam obtegebat. Quod vt versipellis ille sensit, statim Gygis anulum ver-
tens, vt obscurum esset, quod agebat, laborabat, non videlicet Leonis libertatem imi-
tans: Non (inquit) huc spectat mea sententia, vt eæ prorsus deleantur, sed hoc aio,
sublimiore loco eas collocandas esse, ne ore quisquam eas contingat, atque ira quodam
modo rebus honore dignis contumeliam inferat. Quorsum hoc tandem, & quid mo-
liens? nimirum, vt eas a nobis longe collocando, ac procul ab oculis nostris remouen-
do, ne eas facile aut cernere, aut contingere queamus, paulatim (vt sæpe nobis in his
quæ amamus vsu venit) in obliuionem incidamus, easq. caras habere dediscamus, atque
ita sensim, & citra tumultum hoc a nobis obtineatur, vt eas non adoremus, nec hono-
re afficiamus.] fuisse namque, ostendunt hæc, in Constantinopolitanis Ecclesijs sacras
imagines non solum visui præsentis expositas, sed positas deorsum, vt exosculari quilibet
eas posset. Quid autem ad hæc S. Germanus Constantinopolitanus Episcopus his
auditis egerit, eadem Acta ita declarant.

De hac impietate, quæ & multum abstrusæ & multum item apertæ absurditatis ha-
bebat, cum certior factus fuisset Germanus, vir libera atque intrepida pietate prædi-
tus: per quemdam ex præcipuis Ecclesiæ ministris hæc ei mandat: Haud quaquam
oportebat, Imperator, te qui tum vitam tum Imperium a Deo accepisses, aduersus con-
ditorem tuum insolenter extolli, atque (vt vulgo dicitur) non mouenda mouere, pa-
trumq. terminos, quos illi antiquitus posuerunt, transferre studere. Etenim humana
forma a Deo verbo ex sancta & pura Virgine suscepta, cum omnis dæmonum cultus
extinctus est, tum omnis idolorum adoratio abscessit: at vero Theandricæ Dei viri-
lis similitudinis imago Christi adoranda & colenda perspicue tradita est, itemq. illius,
quæ cum modo omni sermone præstantiori peperit, & Sanctorum, quorum vita ipsi
grata atque accepta fuit. Ex quo enim ille in forma nostra ad nos accessit (ab hinc
autem septingenti* triginta sex anni iam effluerunt) Patres in terra ac Doctores, quo-
rum summa virtus fuit, venerandarum imaginum cultum nobis perspicue tradiderunt.
Ne longe abeam, post Christi in cælum ascensionem mulier illa, quæ sanguinis proflu-
uio laborabat, ab eo fanitati restituta, ipsius imaginem, veluti acceptum beneficium
referens, exculpit. Ac prius etiam ab ipsomet Christo ipsissima Patris imagine, di-
uino linteo facies eius impressa est, ac Toparchæ Abagaro id postulanti Edeffam mis-
sa. Demum ab Euangelista Luca picta est, quæ ab Hierosolymis quoque Virginis Dei
genitricis imago missa est: ob eamq. causam diuina & sacrosancta Concilia varijs tem-
poribus ac locis coacta, non vt eæ calcarentur, sed vt adorarentur, dixerunt.] hæc Ger-
manus, non vt expresse cultum imaginum canone sancito Synodi Oecumenicæ com-
probarint; sed quod satis eadem visæ sint comprobasse, dum vigentem vbiq. cultum
sanctarum imaginum, nequaquam vt rem fidei Catholicæ aduersariam damnauerunt
Patres ibidem confidentes: sicq. satis visi sunt probasse, quod non damnassent eas, quæ
ob oculos omnium positæ vbiq. erant, & in ipsis locis, vbi eadem Synodi cogi sole-
rent. sed pergit eadem oratione Germanus.

Velim itaque, inquit, hoc scias, Imperator, quod si iniquum hoc dogma confirmare,
atque constabilire in animum induxeris: me primo nullo modo assentientem habiturus
es, sed promptum ac paratum, qui pro Christi imagine animam meam profundam,
pro qua ille, vt collapsam atque prostratam imaginem meam instauraret, cruorem
suum effudit: perspicuum est enim, ignominiam eam & contumeliam, quæ Christi
imagini infertur, in exemplar ipsum redundare. Quocirca nobis faciendum est, vt gra-
torum seruorum officio fungentes, pro Domini honore periculum adeamus.] hucusque
Germanus ad Leonem per Ecclesiæ nuncios ad eum missos. Subijcit his auctor deposi-
tionem eiusdem S. Germani, sed quod id post triennium exactum contigisse noscatur,
agemus de ea re suo loco. Etenim hac vsus est tolerantia Leo, vt eum blanditijs pelliceret,
ageretq. si consentientem ipsum posset habere, vt Synodali decreto, quod ipse
promulgasset edictum, solide firmaretur, satis intelligens, non aliter absque magna igno-
minia tyranni nomen & hæretici vitare posse, nisi Episcoporum aucuparetur assensum.

At post hæc quæ recitata sunt de Germani per nuncios primo cum Leone congressu,
idē ipse eum coram aggressus est: de quo secundo congressu habet tantū ista Theopha-
nes: Leo Imperator furens contra rectam fidem, adducto beato Germano, coepit blandis
fermo-

A sermonibus eum delinire. At vero beatus, summusq. sacerdos dixit ad eum: Deposi-
tionem sanctarum imaginum audiui quidem futuram, sed non tempore Imperij
tui. Cum autem ille cogeret eum dicere, sub cuius Imperio: ait sub Cononis. At ille:
Re, inquit, vera ex baptismo mihi Conon nomen est. At ille dixit: Absit domine, vt per
Imperium tuum istud malum perficiatur. Antichristi præcursor est, qui hoc adimple-
turus est, & diuinæ Incarnationis euerfor. In his ergo sæuus tyrannus insaniens, minas
beato Germano prætendebat. Reducebat autem ad memoriam eius Patriarcha spon-
siones ipsius ante Imperium factas, qualiter sibi Deum dederit vadem, in nullo com-
moturam Ecclesiam a suis Apostolicis, & diuinitus traditis ritibus.] Erant hæc solem-
nes cærimonie peragi solite, cum quis a Patriarcha consecraretur Imperator, vt eius-
modi emitteret sponsones, & Patriarcha fideiussorem promissorum peteret; ipse vero
B Deum offerret. Quæ quidem omnia constanti animo in eum exprobrans reuocauit in
ipsius memoriam Patriarcha. Hæc & alia transacta sunt inter Germanum ipsum at-
que Leonem, dum ille conatur tantum Patriarcham ad probandam impietatem ad-
ducere: iste vero eundem ab ea reuocare magnopere laboraret. inter has autem con-
tentiones aduersariosq. conatus tres anni prolapsi sunt. Ceterum ex litteris Gregorij
Papæ ad ipsum Germanum redditis perspicue apparet, longe acriora suscepta fuisse ab
ipso Germano prælia aduersus Leonem Imperatorē, quibus eum vicerit, & manus dare
coegerit, licet postea sic prostratus maiori furore surrexerit. Nouerat autem ista ipse
Gregorius Papa ex ipsius litteris Romam scriptis. Etenim ipse Germanus ad Grego-
rium Romanum Pontificem de hæresi recens oborta, & de his quæ transacta essent in-
ter ipsum & Imperatorem, quo modo eidem sæpe restiterit, litteras dedit. Quid au-
tem ad hæc Gregorius ipse rescripserit, antequam dicamus, recensendæ sunt nobis quæ
hoc anno itidem acciderunt in Oriente, ex quibus, si sapuisset, potuisset Leo tamquam
a Deo monitus a coeptis desistere.

Hoc namque anno (ait Theophanes) a Masalma principe Sarracenorum captam
fuisse Cæsaream Cappadociæ. sed & portentum magnum factum in mari describit his
verbis: In ipso anno æstiuo tempore, vapor vt ex camino ignis, visus est ebullire inter
Theram & Therasiam insulas ex profundo maris per aliquot dies. Quo paulatim in-
crassato & dilatato, igniti æstus incendio totus fumus igneus monstrabatur. Porro va-
stitudine terrenæ substantiæ petrosos pumices grandes & cumulos quosdam transmi-
sit per totam minorem Asiam, & Lesbon, & Abidum, & maritima Macedonia, ita vt
tota superficies maris his pumicibus esset repleta. In medio autem tanti ignis insula
ex terræ congerie facta, insulæ quæ Sacra dicitur copulata est, nondum prius existens.]
Hæc quidem adeo horrenda isto anno facta sunt, quo edictum de hæresi est promulga-
tum. tali namque portento præuio decebat hæresim tamquam nouam Furiam appare-
re, quam infernus vna cum globis igneis euomeret: nam pergit Theophanes. Verum
sicut Thera & Therasia insulæ quondam ebullierant: ita & tunc temporibus impugna-
toris Dei Leonis, qui diuinam iram contra se, pro se fore opinatus, impudentius contra
sanctas & venerabiles imagines prælium excitauit, collegam & auxiliatorem habens
Beser Dei abnegatorem, & in irrationabilitate simillimum: ambo enim erant inerudi-
ti & indisciplinati, ex quo multa malorum genera veniunt.] hæc de his Theopha-
nes, qui & de cædibus & incendijs hoc eodem anno per Leonem factis, mox subdit.

Turbæ autem quæ in regia vrbe erant valde tristes super nouis doctrinis, medita-
bantur in eum insurgere, & quosdam regios homines occiderunt Dei deponentes ico-
na, quæ super magnam æneam portam cernebatur. Adeo vt multi eorum pro veri-
tate punirentur membrorum detruncationibus, & flagris, & exilijs, & rerum iacturis,
maximeq. illi, qui nobilitate ac verbo clari esse videbantur. Ita vt etiam eruditionis
scholas, & piæ eruditionem a sanctæ memoriæ Constantino Magno hucusque serua-
tas extingueret. cuius videlicet cum alijs quoque multis tomis destructor Leo factus
est, eiusdem cum Sarracenis sensus existens.] hæc Theophanes. quæ subobscura diffu-
siori indigent narratione: petimus eam a Constantino Manasse, qui ait: Quam nequi-
ter se gesserit Leo, inter alia vel vnicum hoc exemplum demonstrare poterit. Haud
procul a templo sanctæ Dei Sapientiæ splendida domus erat extructa, quam nuncupa-
re licuisset Amorum hortum, arboribus libros ferentibus plenum, adeoq. lucum pul-
cherrimum omnigenæ doctrinæ sapientiæq. plantis consitum. Nam erat in ea conge-
stus

QVID IN IM-
PERATOREM
GERMANVS.CÆSAREAM
CAPPADO-
CIAE CAPTA
A SARRACE-
NIS.INCENDIUM
IN MARI.DEFENSORES
SS. IMAGI-
NUM QUAE
PASSI.DE BIBLIO-
THECA CON-
STANTINOP.
SVCCENSA.QVAE GERMA-
NVS AD IM-
PERATOREM.

* viginti sex

DE CVLTV SS.
IMAGINVM
VETVS TRA-
DITIO.QVOMODO A
CONCILIIS
PROBATVS
CVLTVS SS.
IMAGINVM.

stus librorum thesaurus, quorum numerus tricena & tria millia complectebatur. Talis hortus, tantusq. lucus diuini cuiusdam hominis curæ fideiq. commendatus erat, qui doctrina præstabat, & super ceteros omnes radijs scientiæ collucebat: non inepte dixeris, alium quemdam Adamum fuisse diuinum curatorem arborum, de pulchris Edenis arboribus delicias capientem, eiusq. plantarum non marcescentium agricolam. Hi tot numero, quot circuli Zodiaci signa sunt, absque mercede litterarum & doctrinæ cupidos instruebant, & caliginis velum tam in putri præstigijsq. referta Græcorum, quam religiosissima nostra disciplina suis auditoribus adimebant, vno illo de quo diximus inter omnes, Solis instar, lucente. Tanta vero in opinione virtutis erant, vt ne ipsi quidem Imperatores noui quicquam & inusitati vel moliendum vel agendum sibi putarent, illis in consilium non adhibitis.

Tales ergo viros pietate singulares & innocentia vitæ conspicuos, variorumq. donorum vberè copia præstabiles Imperator intra sua retia comprehendere, suiq. furoris impij participes efficere multum sitiebat. Cum autem cunctis molitionibus adhibitis elideretur; nec enim vel metu, vel minis eos in sententiam suam pertrahere poterat; cumq. auro etiam vteretur, ceteroquin inexpugnabili focio: tamen aquilâ se persequi, vel fidei tactu contingere velle deprehendebat: tandem re desperata (quonammodo hæc obsecro exponam?) consilium sæuum, absurdum, impium capit, quod quidem nec immanis Scythæ, vel Masagetes cepisset: materiam siccam & concremabilem ex aridis fascibus coaceruat; eaq. succensa, cunctos exurit, homines inquam illos, heu, religiosos cum libris. prohi infestum virtuti animum! prohi mentem belluinam! Nimirum ex vnguibus sæuus ille leo iam agnitus. Pulcherrima quæque de disciplinis omnibus istic asseruabantur. Et inter alia volumen extabat admirabile confectum de draconis intestino, cui erant inscripti libri Homerici, tam Ilias tota, quam Vlyssæa.] hæc Constantinus, eadem de his Zonaras, Cedrenus, Glicas & alij.

Tunc etiam accidit, vt sacrosanctam Saluatoris imaginem super portam æneam publice expositam Leo e loco eminenti deiiciendam præceperit. enarratur rei tum gestæ historia in Actis S. Stephani martyris iunioris apud Ioannem Damascenum positis, vbi ista leguntur. Ac primum (o ingentem Christe patientiam tuam) aduersus tuam imaginem audacissima illa anima grassatur, eamq. quæ supra portâ fixa erat, ac vulgo ærea dicebatur, Theandricam tuam formam deiici atque obliterari iubet. Cum autem ad hoc facinus perpetrandum missus satelles, imposita iam scala, conscenderet, diuino zelo incensæ mulieres, præclarissimum ac generosissimum virtutis specimen edentes, arreptam manibus scalam in terram deiiciunt, vnaq. eum qui hoc facinus aggrediebatur præcipitem agunt: qui statim hanc præstiti ad hoc ministerij mercedem tulit, vt vita orbaretur.] quæ autem sequuntur postea contigerunt, cum eiecto sancto Germano Patriarcha, homo hæreticus in eius locum subrogatus est: Sanctæ autem illæ mulieres, ob Christum cuius zelo flagrabant, opportune abiecto & contempto pudore, cursu effuso in Ecclesiam feruntur, atque impium Patriarcham, qui tum illic erat, illum (inquam) vt Christi verbis vtar, a desolationis abominationem in loco sancto stantem lapidibus incessunt, mercenarium non pastorem, lupum non pastorem, Ecclesiasticarum denique sanctionum proditorem appellantes. Ille autem pudore simul & metu correptus, confestim ad Imperatorem confugit, eiq. quod factum fuerat, narrat, atque ad mulierum cædem cum extrimulat. Huiusmodi enim boni illius ac pacifici pastoris studium erat, tamquam videlicet per ea quæ agebat docere cupientis, malum pro bono rependendum esse. Mox igitur gladio necantur, ac pro pietatis præmio mortem ferunt.

At tunc videre erat multos eorum, qui Orthodoxam fidem arcte complectebantur, patrium solū tamquā inimicum & hostile fugientes, atque ad solitudines & deserta perfugij causa se cōferentes, tutiusq. censentes cum feris habitare quam viris huiusmodi versari.] hæc ibi. Præter cæfas tūc mulieres illas, efferuescēte ira & crudelitate Imperatoris, habitata quæstio est de nobilibus quibusdam viris, necnon de Maria Patricia femina, quasi horum impulsu feminæ illæ licet genere viles & sexu fragiles adeo forte facinus essent aggressæ: qui cum multa passi essent, demū gladio capitibus abscissis egregium consummauerunt martyrium die nona mensis Augusti, qua in tabulis Ecclesiasticis eos adscriptos Græci anniuersaria commemoratione celebrant: In ipsorum enim Menologiō ista leguntur: Natalis beatorum decem martyrum qui propter sanctam imaginem Saluatoris nostri sunt,

A Iesu Christi in ærea porta constitutam martyrium passi sunt. Quorum nomina hæc sunt, Iulianus, Marcianus, Ioannes, Iacobus, Alexius, Demetrius, Photius, Petrus, Leonius, & Maria Patricia. Omnes hi sub Leone Imperatore impio pro defensione sanctarum imaginum multas ærumnas perpeffi, & varijs tormentis superatis, postremo gladio percussi martyrio coronati sunt.] hæc ibi.

Tunc & illud memoria dignū accidit, quod tradit Gregorius Papa in epistola ad Leonē Imp. nimirum reliquos Christianos principes, cum a suis qui Legatorum munere Constantinopoli apud eum Imp. fungebantur, accepissent ipsum Leonem sic insanisse in sacrosanctam imaginem Saluatoris: mox omnes conuersos aduersus imagines Imperatoris, eas omnis generis ludibrio & ignominia affecisse, in ipsumq. Imperium commotos esse. atque de his fatiis. Iam vt sumus polliciti redeamus ad S. Germanum, qui nihil (vt dictum est) antiquius habuit, quam vt de his omnibus quæ Constantinopoli accidissent, redderet certiozem Gregorium Romanum Pontificem datis ad ipsum litteris, quibus & certamen, quod sæpe iniisset aduersus Imperatorem, pariter significaret. Non extant ipsæ quidem litteræ ab ipso ad Gregorium scriptæ, sed tantum illæ quas idem Gregorius rescripsit ad eundem Germanum Episcopum, quæ recitatae & intextæ reperiuntur in sacrosancto posteriori Nicæno Concilio; sed cum Latine primum scriptæ, postea in Græcum translatae, & de Græco iterum sermone Latinitati redditæ habeantur, non sine detrimento (vt ipse intelligere poteris, cum ipsas legeris) id accidisse videmus. quæ sic se habent ex duplici versione.

Quanta, qualisq. animi delectatio nostrâ sic lætificare animam nouit, cum venerabile tuū & honorificū nomen ex audio, quod mihi gratiam annunciat, non possum satis declarare. Hanc enim nunciationem, quæ & nuper a te tuis venerandis litteris mihi euangelizata est, plurimo gaudio & exultatione suscepi, & præ gaudio nimio spiritus meus rescillatus est. Deinde in cælum oculos sustollens, gratiarum actionē Deo omnium rerum principi dixi, qui ita in omnibus beneplacitū suum facit, & vobiscum vsque ad finē adest: hic enim omnia vestra ad lucem perducit. Hoc est enim, quod noctu, diuq. precor, neque vmquam ab hac intentione cessabo: confido enim in Christum, neque ab eo absistam. Testatur idē suavis illa & honesta in singulas horas tuæ probitatis recordatio, o benedictæ & Deo amate frater. Hanc enim in labijs habens, non possum dimittere quin per litteras subinde te alloquar. Non enim mihi solummodo hoc vtile est, sed omnibus, quod tam insignem Ecclesiæ propugnatorem habeant, vt recte tua certamina omnium ore celebrentur. maxime autem in hoc certamine, in quo quamquam multa passus sis, & præbe nefactis iniuriam acceperis: tamen laudandus es quod ad summam felicitatem res perduxeris. Cecidit enim impietatis præcurfor. Nam postquam putabat iuxta suam voluntatem omnia peragere, ex alto in profundum ruens, & viribus comminutus cecidit & insigniter frustratus. Audiuit autem ab Ecclesia, quæ & Pharo Aegyptius tyrannus prius, Moyse illi accinente, audierat: Dixit inimicus: Comprehendam, diuidam spolia, implebo animam meam: Acclamabatur autē illi, velut diabolus ipse foret, hæc prophetica execratio: Propter hoc auferet te vsque ad finem, euellet te & transferet de tabernaculo suo, & radicationem tuam e terra viuentium. Ita ille præter spem frustratus proposito suo secundum spem perijt, idq. fortitudine propugnationis quæ venit desuper, qua ad summam peruenit excidionem, vt de eo verum esse videatur quod per scripturam dictum est: Telum potentium imbecillum redditum est, & impotentes accinditi sunt fortitudine. Ob id nihil est quod contra impietatem eorum, qui cum Deo pugnant, Deum esse imbecillum credamus. Et si in insanos totus mundus pugnare dicitur: quare tu qui sanctificatus es, cum Deo hostes tuos non posses superare?

Bellum enim erat cum impijs, in quo licet non aperte, insignem tamen belli focium habuisti Dominum nostrum Iesum Christum, cuius quidem labarum insigne gestasti, ipsam dico viuificantem Crucem, magnum illud post mortem illius trophæum, in quo mundi fines quadripartito descripsit, partes etiam eius litteris tres indicauit. Deinde etiam sanctam omnium Dominæ castæ Dei matris imaginem, cuius faciem diuites populi supplicant: sanctum enim est, vt patribus videtur: nam quicumque eam ita venerantur, his sine dubio magna retribuit, quandoquidem imaginis veneratio in prototypum (iuxta magnum Basilium) redit. Pietate enim plenum est venerandarum picturarum argumentum, vt est auctor Chrysostomus: Si quis alius, Ego certe, inquit,

FRVSTRA TENTAT IMP. BIBLIOTHECARIOS.

EXVSTI AB IMP. BIBLIOTHECARIIS CVM BIBLIOTHECA.

EGREGIVM FACINVS MVLIERVN ORTHODOXARVM.

SVBEVNT MARTYRIVM FEMINAE.

DECEM MARTYRES.

GERMANVS SCRIBIT AD GREGORIVM PAPAM.

a Concil. Nicæno. 2. act. 4. in epistolis Gregor. Pap. 2. ep. 4.

EPISTOLA GREGORII PAP. AD GERMANVM EPISCOPIVM CONSTANTINOP.

b Exod. 15.

c Psal. 51.

d 1. Reg. 20.

e Sap. 3.

Psal. 72.

quit, ex cera fusilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim Angelum turmas barbarorum in imagine persequentem, & Dauid vere dicentem: ^a Domine in ciuitate tua imaginem eorum annihilabis.

Neque vnquam Ecclesia errauit in hoc quod dixerit, Deum nobis imagines concessisse: neque etiam hoc Ethnicam traditionem sapit. Nam & in Pancadem ciuitatem Hæmorrhoiſſæ imago transmissa in memoriam miraculi, quod herbæ excreſcentes omnibus ægritudinibus auxiliares essent, celebratur: idq. summa Dei erga nos bonitate. Ergo Ecclesiæ capita & columnæ talia fieri permiserunt & tradiderunt, vt in omnium oculis huiusmodi picturæ exhiberentur, sacer ille & venerandus typus, quo iuxta humanitatem Christus qui peccata mundi abstulit, velut columna erigeretur, per quam humilitatis Dei altitudinem nosceremus, & dispositionem illius incarnationis in memoriam reduceremus, inq. agnitionem sacratæ mortis illius veluti manu duceremur, quemadmodum ^{*}quam redemptionem quæ huic mundo effecta est: neque tamen in hoc quicquam, quod a diuinis discordat, dicitur.

Si enim prophetica præconia euentum non assecuta sunt, ne scribantur res ipsæ ad demonstrationem eorum quæ nondum contigerunt: hoc est, nisi incarnatus est Dominus, ne figuretur illius iuxta carnem imago: Si in ^bBethlehem non natus est ex gloriosa Virgine Deipara, neque Magi munera obtulerunt, neque pastoribus astitit Angelus, turbaq. cælestis exercitus hymnum nato puerulo cantarunt: si non in brachijs is qui cuncta portat gestatus est, neque lacte nutritus est qui dat escam omni carni: neque etiam illa pingantur. Si non a fene susceptus is, qui vitæ & mortis omnium princeps & dominus est (fuit simul ab ipso cognitus cum ab eo liberationem, dissolutionemq. precaretur) ipsumq. prædicauit: si non in Aegyptum a matre deportatus, & rursus ex ea redijt, Nazarethq. habitauit: coloribus non effingatur: Si non mortuos suscitauit, si non dissolutos restituit, si non lepras mundauit, & cæcis oculos reddidit, & impeditam linguam soluit; item gressus claudorum firmavit, dæmoniaq. exegit, aures surdorum aperuit, cuncta vltra fidem hominum diuinis signis egit: non pingatur. Si passionem volens non subiit, & infernum non spoliavit, & vbi furrexisset, in cælum ascendit, vnde venturus est iudicare viuos & mortuos: non per picturam indicetur, neque etiam earum rerum figuræ & historiæ picturis & coloribus repræsententur. Hæc autem cuncta si facta sunt, magnumq. hoc pietatis mysterium est: vtinam fieri possit, & cælum & terra & aqua, omnia quoque animantia & plantæ, & si quid aliud est, siue per colores, siue per picturas, aut voces possent narrare. Siquidem earum rerum quæ non sunt, effiguratō, imaginatiua pictura vocatur: quam sane & Græcorum fabulositas poësin tacentem esse dixit.

Neque tamen volumus vt in Ecclesia Christi idolum aliquod sit: Absit: Non enim vaccas adorauius; neque vitulum in Horeb sudimus; neque Deus nobis factitius existimatus est; neque rursus sculptili procidimus; neque Beelphegor initiati sumus; neque filios nostros & filias nostras vniquam dæmonio obtulimus, vt nobis ea quæ in Salomonem ^cdicuntur, obijci possint: neque a nobis terra sanguine cædium perfusa est, aut imaginem fecimus quadratam continentē idolum; nec in templum hoc induximus, neque impuritatem serpentium aut volatiliū parietibus templi inscripsimus: neque Ezechiel ^dspectauit nos Adonim lamentantes, & thymiana Soli offerentes; de quibus, inquit ^eApostolus: seruiuerunt in colenda creatura, creatorem relinquentes: neque etiam imagines ^fduarum meretricium Oolla & Ooliba in Aegypto creximus, aut has adorauius: neque sacrificia a nobis Bel in Babylone, neque Dagoni in Palæstina obtulimus, neque etiam alijs Gentium dijs subiecti fuimus. Non sunt ista: vere non ita se habent: nemo hac de re nos accuset. Non enim ijs rebus quæ nihil sunt, nomen illud quod supra omne nomen est, inferius Christi populus vsque in hunc præsentem diem iudicat, sed viuificantem Trinitatem colimus & adoramus: Absint impura illa a nobis: modus enim quo idola coluntur, satis manifestus est: Christianis autem pietate studiosis omnium Dominus est, quem adorant.

Quod si quispiam Iudaico animo nobis obijciat ea, quæ in eos qui insano in idola amore ferebantur dici solent, Ecclesiamq. nostram idololatriæ propter venerandarum imaginum diuina & admiranda ad promotionem & adductionem ad pietatem studia accuset: habeatur hic non alius quam canis oblatrans, & vt in funda a nobis quam pro-

cul

A cul abijciatur. Vtinam sane & Israelem ^aIudæus imiteretur, cui iussum erat per visum, vt ^aGen. 28. 32. Deum typica commemoratione adoraret: neque vitulum & muscas ante tabulas testamenti extulisset. Vtinam sacrum altare illi placuisset, & non ^bvaccæ Samariæ. Vtinam ^bose. 10. virgam Aaron aspexisset & nō Astarthen ^c: profecto longe honestius & iustius fuisset illis, petra ^d per quam Deus aquam dedit salutarem, Baal. Vtinam satius duxisset virgam Moysis inspicere, & vas aureum, & arcam, & propitiatorium, & velum, & ephod, & mensam, & tabernaculū interius exteriusque, quæ omnia ad honorem Dei quamuis manu hominum erant facta, & ^eSancta Sanctorum vocabantur: deinde etiam sculpta Cherubim gloriæ obumbrantium propitiatorium, quoque gloriam Dei prouehere, ex factis ^fscripturis edocti sumus, quam coram Idolis ^gprocidere, lucisq. adorandis sanctitatem collocare: omne enim opus quod in nomine Domini factum est, venerandum & ^g3. Reg. 14. sanctum est.

Quid multis opus est verbis? maxime autem ad virum in diuinis eruditum & electum vas Dei, quiq. gratiam Spiritus sancti accepit? Non sane necessarium est descendere ad diuinorum decretorum profunditates: cum tu ad altitudinem scientiæ, Deo duce, facile ascendas. Sed hæc hæctenus. Ad id autem quod in principio dicebamus, reuertamur. Propugnatrix illius sanctæ & omnium Christianorum dominæ, *Dei genitricis videlicet* miranda facta, quæ in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes seruatus es, non sunt reticenda. Illi enim cum insania multa tumultuarentur, tantum inueniunt in se aduersitatis hostilis, quantum eorum causa iniustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est. Nam si Bethulia per manus Iudith ^hIsraelitis seruata est, cuius opus, Holofernis erat sublatio, & per ea tempora ob id salus Israelis vocata est: quomodo non oportebat tuam sanctitatem huiuscemodi propugnatrice vtentem hostibus ciuitatis præualere, ipsamq. victoria coronare? Sane ipsius *Deiparæ scilicet* intercessionibus, omnium Sanctorum precibus potens est in bello, Deus noster fortis & longanimis, qui duxit te super Ioseph, & tamquam ⁱouem pascere, custodiet te in longa etiam tēpora, vt Christianorum Rempubicam vniuersam beneficijs afficias, & ad diuinam regulam cuncta dispenſes. Simul autem inuicem cohortemur, vt mandata quæ a sanctis Patribus accepimus, seruemus, errantesq. in viam rectam ducamus, pro quo tibi gaudium & oblectatio, & bonorum fruitio, o pater sanctissime, & omnibus Christianis expectate] hæctenus Gregorij Pontificis epistola ad Germanum ex Actis Nicænis accepta.

At non ista sibi satis visa Gregorio, qui ad euellenda venenatæ hæresis germina, quæ alta radice Imperator in Oriente plantasset, Romæ Synodum conuocauit, qua hæresis ⁱcondemnavit; ipsum vero pium cultum sacrarum imaginum sancito decreto firmiter roborauit. Cuius quidem Synodi vnicum quod extat fragmentum recitatum ab Hadriano Romano Pontifice in epistola ad Carolum Magnum, hic tibi ad conseruandum rei gestæ tanti Pontificis monumentum describendum putauimus, sic enim se habet: Pro his (inquit Hadrianus) firmissimis exemplis prædecessor noster sanctissimus dominus Gregorius secundus, iunior Papa, in suo sacro Concilio (quod & in alio Concilio prædecessoris nostri domini Stephani Papæ vna cum sacerdotibus partium Franciæ atque Italiæ acto, susceptum & veneratum est) in eo ipso præsidente sanctissimo ac beatissimo quondam domino Gregorio Papa per semet ipsum similiter dixit: Si contraria sentientibus & irritas facere quærentibus antiquas Patrum traditiones, ^{*}salutis occurreret conuersio, sufficerent vtique ea quæ superius a nobis ex Patrum testimonijs vel ^{*}salutarijs cris dicta sunt documentis; sed quia videmus (quod mærentes dicimus) plerosq. turbatis mentibus statuta conturbare Ecclesiæ: ideo fratres carissimi, extenditur sermo, & cupimus ad compescendam erroris insaniam adhuc ex veteribus documentis aliquid dicere, si forsan respiciant inquieti.

In libro enim Exodi sic legimus: Locutus est Dominus ad Moysen dicens: ^kLoquere filijs Israel vt tollant mihi primitias: ab omni homine qui offert vltro neus, accipietis eas. Hæc sunt autem ea quæ accipere debetis. ^lEt cetera per ordinem vsque ad duos Cherubim: qui erant super arcam testimonij, cuncta quæ mandabo per te filijs Israel. Nam & illud protulit testimonium ex libro tertio ^lRegum (vt fileant garrientes mandato Dei) A Salomone constructo templo inter alia fecit in oraculo duos Cherubim, de lignis oliuarum. ^mEt infra; Exculpſit in eis picturam Cherubim, & palmarum species, & anaglypham valde prominentia, & textit ea auro, & operuit tam Cherubim quam palmas & ce-

DE LIBERATA
CONSTANTI-
NOPOLI PER
DEI GENITRI-
CEM MA-
RIAM.
b Iudith. 4.CONCILIVM
ROMANVM
ADVERSVS
ICONOCLA-
STAS.

* salutarijs

k Exod. 25.

l 3. Reg. 6.

tera auro. Ecce carissimi fratres consideramus quid Deo mandante Moses fecerit, quid- ue Salomon sapientissimus iussu construxerit diuino &c. Quanto debemus puro corde & animo sculptum Christum Deum nostrum, sanctamq. semper Virginem eius genitricem Mariam, Apostolos quoque vel omnes sanctos Dei per eorum sacras effigies atque imagines colere vel adorare, & ad propitiandum nobis petere relaxari delicta? Nos non ob aliud nomen imagines facimus & adoramus, sed pro nobis incarnato Verbo Dei. Si autem manufacta omnia abijcienda sunt: neque Arca foederis, neque aurei & celati Cherubim eius debuerunt recipi, quae per Beseleel & Ooliab facta sunt iuxta praecipitum Dei. Si vero illa suscepta sunt, & haec imagines opportune recipiuntur, quoniam secundum Deum fiunt: unde & operantur, sicuti & Arca, multa miracula. Nam & Arca & Cherubim, ut & haec, sine anima erant, & manufacta & sculpta: sed sicut illic per illa operabatur Deus & glorificabatur: ita & haec simili modo secundum visiones & reuelationes prophetarum coloribus distinctae efficiuntur.

Et ne quis aliter propter adorationem, quae a praedecessoribus nostris sanctissimis Praefulibus promulgata est, oblatrare praesumat: sciat ipsos talem adorationem docuisse, qualem praedecessor noster sanctus Gregorius egregius doctor & Papa in epistola sua, quam in praefato Concilio domini Stephani Papae Herulphus Episcopus prouinciae Galliarum ciuitatis protulit. Vbi inter cetera Secundinum seruum Dei inclusum Galliae docuit, dicens: Scimus quia tu imaginem Saluatoris nostri ideo non petis, ut pro Deo, aut quasi Deum colas, sed ob recordationem filij Dei, & in eius amore recalescas, cuius tu imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante illam profitemur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nobis illa pictura quasi scriptura ad memoriam Filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione laetificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi Surtarias duas, imaginem Saluatoris & sanctae Dei genitricis Mariae, beatorumq. Petri & Pauli Apostolorum continentes per suprascriptum filium nostrum diaconum, & vnam Crucem & clauem pro benedictione a sanctissimo corpore Petri Apostolorum principis: ut per ipsum a maligno sis defensus, per cuius sanctum lignum munitum te esse credis, &c.] hucusque ex Concilio Romano sub Gregorio secundo Hadrianus Pontifex recitat.

In quo ipso item Concilio dictum esse anathema Iconoclastarum haeresi, & his qui eam sequerentur, Zonaras docet his verbis: Gregorius qui tum Romae veteris Ecclesiam gubernabat, repudiata societate Praesidis nouae Romae, Leonis scilicet Imperatoris, nec non eorum qui illum sequerentur, illos vna cum Imperatore Synodico anathemate obstrinxit, & vestigalia quae ad id usque tempus Imperio inde pendebantur inhibuit, isto cum Francis foedere.] & inferius: Igitur Papa Gregorius deserta Imperatoris obedientia ob peruersam eius opinionem (ut dictum est) pacem cum Francis fecit, cum prius saepe dedisset operam, ut Leonem per litteras ab odio Dei reuocaret, atque ad cultum sacrarum imaginum reduceret.] haec Zonaras, quae & alij Graecorum historicorum affirmant.

Quod autem ad populum Italiae pertinet & totius etiam Orbis Occidentalis: factum est, ut simul ac audierunt per promulgatum edictum rugitum Leonis saeuientis: quodam veluti tonitru excitati vniuersi, non ex timore fugam captarunt, sed zelo Orthodoxae religionis aestuantes omnes aduersus eum ad certandum pro fide Catholica mouerentur. Tantum enim absuit, ut eius parerent iussionibus timore poenarum, ut eidem resistere, immo & ab ipso desciscere omnes vno consensu decernerent. ex quo factum est, ut in primis ipsi tributata pendere recusarent, iure inquietes illi non esse parendum, qui defecisset a Deo, & secum subditos in haeresis praecipitum conaretur impellere; vtpote qui non haereticus tantum esset, sed haeresiarcha, eiusdem haeresis auctor & propagator pariter & propugnator existeret. Porro Occidentaliu[m] tumultu[m] istu[m] ipse Imperator adscripsit Gregorio Romano Pontifici, e cuius ore pendere Occidentales omnes existimaret. Quod enim accepisset, ipsum Gregorium, edictu[m] illud ut haereticum abiectis, subiecissetq. anathemati omnes, qui ipsi quomodolibet assentirentur: in ipsum furorem conuertit, quem & decreuit, illata necesse, auferre de medio, ut quae paulo post sumus dicturi, manifestius declarabunt.

Vulgatu[m] est interea in Oriente, quod iactaret coram omnibus publice Imperator, ipsum Gregorium Pontificem magno studio Italiae populum ad defectionem ab Imperio sollicitasse, pendereq. eos tributata Imperatori vetuisse: quod sicut ab illis fuit creditu[m], ita & scri-

Greg. lib. 7. cap. 53. in fin.

QVID IN SYNODO ROM. STATUTUM SIT.

POPULI ITALIAE REBEL- LANT ADVERSUS IMP. HAE- RETICVM.

ptum, nam audi Theophanem: Cum (inquit) didicisset Gregorius Papa Romanus de imaginibus sacris Leonis errorem: tributa Romanae Urbis prohibuit, & Italiae, scribens ad Leonem epistolam dogmaticam, non oportere Imperatorem de Fide facere verbum, edictum scilicet promulgare, & nouitate violare antiqua dogmata Ecclesiae Catholicae, quae a sanctis Patribus sunt praedicata.] haec Theophanes, eadem & Zonaras, quae nuper recitata audiuius, eadem & reliqui Graecorum historici, sed rerum Latinorum ignari, ut quae sumus dicturi manifeste docebunt. In odium enim atque inuidiam Romanae Ecclesiae, iacturam factam Occidentalis Imperij in Romanum Pontificem Graeci schismatici retorquere soliti sunt, ad commouendos tum Imperatorum, tum aliorum animos in Romanam Ecclesiam. Ceteru[m] tantum abest, ut Gregorius Papa ad rebellionem contra Imperatorem Italiae populum, defectionemq. his temporibus sollicitarit, ut potius

magnopere laborarit, ut eum sub Imperatore in officio contineret, aduersus Longobardos Imperium inuadentes arma mouens. sunt de his testes quam fidelissimi, temporis huius scriptores Latini, inter quos eminent Paulus Diaconus, & post eum Anastasius, qui tradunt, Gregorium cohibuisse populum, continuisseq. ne recederent ab Imperatore, ait enim ille: Omnis quoque Rauennae exercitus, vel Venetiarum talibus iussis vno animo resisterunt, & nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi.] haec Paulus. Tunc quidem Longobardorum Rex Luithprandus sacrilegum Imperatorem detestatus, quod Saluatoris venerandam imaginem deturbasset, indignumq. ratus ut Catholicis imperaret, qui bellum eo modo in Christum indixisset: ad eius inuadendas regiones, quae essent in Italia mox validum exercitum comparauit, & Rauennam inuasit, eaq. potitus est, classe destructa. id quidem cum Anastasio Paulus quoque Diaconus tradit; in primis vero ipsemet Gregorius Romanus Pontifex docet id ipsum in epistola ad Leonem Imperatorem post haec scripta, de qua proxime dicturi sumus. Sanctissimus enim Pontifex cupiens beneficijs potius Imperatoris animu[m] delinire, reuocareq. ab errore, quam austeritate censurae Ecclesiasticae exasperare, secundum illud Apostoli: Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: omne remedium antea experiri tentauit, quam ab Orientali scindere Imperium Occidentale, semper cum vellet in promptu habere sciens omnem inobedientiam vlscendi. Sic igitur primum mouit omnem lapidem, quo Longobardorum Regem a locis Imperatoris occupatis arceret; hisq. tunc scriptis litteris, quam citissime aduersum eum Ducem Venetiarum comouit.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Vrso Duci Venetiarum. Quia peccato faciente, Rauennatum ciuitas, quae caput extat omnium, a nec dicenda gente Longobardorum capta est, & filius noster eximius dominus Exarchus apud Venetias (ut cognouimus) moratur: debeat nobilitas tua ei adherere, & cum eo nostra vice pariter decertare, ut ad pristinum statum sanctae Reipublicae in Imperiali seruitio dominorum, filiorum nostrorum Leonis & Constantini magnorum Imperatorum ipsa reuocetur Rauennatum ciuitas, ut zelo & amore sanctae Fidei nostrae in statu Reipublicae & imperiali seruitio firmi persistere, Domino cooperante, valeamus. Deus te incolumem custodiat, dilectissime fili.] ita Gregorius pro conseruando Exarchatu Rauennae Imperatori valde sollicitus. Porro eiusmodi Pontificis Romani conatum haud frustra cessisse, sed per Venetos expulsu[m] fuisse Regem Longobardorum, receptamq. Rauennam, omnes affirmant.

Vidisti, Lector, arbitrio Romani Pontificis Venetos arma parasse, victoresq. magna gloria extitisse. Erant olim belli tubae in manibus Sacerdotum, quibus significaretur, non absque consilio ipsorum arma mouenda; hocq. esse quod Jeremias admonet, bellum esse sanctificandum, legitime scilicet decernendum, auspiciandum, & prosequendum, sed ingratus Imperator ut impius mala pro bonis rependit sancto Pontifici. Quod enim ipsum in errore perseuerantem Gregorius fortissimis litteris corripuisset; magno ipse furore commotus litteras ad eum reddidit, cominationes fulminans; fore namque dicebat, ut sicut olim Martinus Papa per Constantium Augustum abductus ab Vrbe re-legatus fuerat Chersonam: ita ipsum quoque vincu[m] ab eadem Vrbe abstrahendum & re-legandu[m]. Adiecit insanus, se quoque missurum Romam, qui imaginem aeneam prostantem conspicue sanctissimi Apostoli Petri confringeret. Quibus acceptis Gregorius litteris, tantu[m] absuit, ut hisce Leonis rugitibus terreretur, ut post alias dulcedine plenas ad ipsum datas epistolas, aliam scriberet reprehensionibus aculeata, summo Pontifice dignam.

GREGORIVS PAPA PRO IMPERIO LABORAVIT NON CONTRA IPSVM.

RAVENNA CAPTA A REGE LONGOBARDORVM.

Anast. in Greg. 2. b Paul. Diac. lib. 6. c. 14. in noua edit. cap. 48.

c Ephes. 6.

d 2. Cor. 10.

e Exscrip. Cod. rerum Venet. Andr. Dand. GREG. PAPAE EPISTOLA AD VR SVM DVCEM VENETORVM.

f Num. 10.

g Ierem. 6.

qui sacerdotali constantia, inuictō robore, & intrepido animo furenti Imperatori resistere, atque stylo ferreo lancinaret. Quo quidē nomine etiam apud Orientales omnes ipse Gregorius summam sibi ex virtute laudem & gloriam comparauit; laudantes omnes ipsius scripta aduersus impietatem emergentem edita, quibus hæresim Iconoclastarū profciderit, atque opportune afflictatæ admodum ab impio tyranno Ecclesiæ Orientali subuenerit. sed quæ hæc scripta, nisi epistolæ? præter epistolas enim aliquid scripsisse nullus meminit; sed erant epistolæ illæ dogmaticæ, graues, quas ipsi Orientales in Græcū & Latino translatas custodierunt, de quibus Theophanes: Gregorius autem eundem Leonem per epistolas, quæ multis sunt notæ, manifeste redarguit.] sed periere istæ penitus apud Latinos; apud Græcos vero Græce scriptæ adhuc extant illæ litteræ, quas hoc anno ad Leonem Imperatorē reddidit, cum ille ad ipsum spirans minarum & cædis antea, hoc eodem anno scripsisset, nona videlicet Indictione, licet antehac, annis singulis, singulas idem Leo Imp. ad Gregorium Papam misisset litteras, vt numerat idem Gregorius in ipsa priori hoc anno ad eum reddita epistola, in qua inter alia plura commemorat, quæ pro ipso Imperatore apud Christianos Principes in Occidente regnantes fecisset, secundum ea quæ nuper hoc anno a nobis sunt dicta.

Accepimus ipsas Græce scriptas epistolas duas ex bibliotheca Cardinalis Lotharingæ, inde depromptas atque in lucem editas a viro insignis doctrinæ ac pietatis Ducæo Frontone Societatis Iesu professore, qui & easdem in Græcum translatas restituit Latinitati. Nos autem sicut ipse misit, pro magno munere accepimus, easq. tum Græce tum Latine scriptas, hæcenus numquam excusas, hic edendas curauimus in gratiam Lectoris antiquitatis sicut & veritatis studiosi. sic autem se habet ipsarum prior.

Sancti Patris nostri

Του εν αγίοις πατρὸς ἡμεῶν

GREGORII DIALOGI ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ

De sacris Imaginibus ad Leonem Isaurum Imperatorem.

Περὶ τῶν ἀγίων εἰκόνων πρὸς Λέοντα βασιλέα, Ἰσαυρον.

LITTERAS vestræ a Deo custoditæ ma- liefatis ac fraternitatis per Augustalem Spatharocandidatum missas accepimus, impertante Indictione quartadecima; ipsius etiam 14. & 15. & 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. Indictionum acceptas epistolas tuas, in sancta Ecclesia repositas in limine Confessionis sancti & gloriosi ac Principis Apostolorum Petri diligenter seruiamus, vbi & Christi amantium prædecessorum tuorum qui pie imperarunt, sunt litteræ. Et in decem syllabis recte ac pie, vtque Imperatorem Christianorum, decet, obseruatum te ac custoditum in perpetuū omnes sanctorum Patrū nostrorum & doctorum admonitiones promissisti. In primis autem ac præcipue quod litteræ tuæ, & non alienæ, sigillis Imperatoris ob signatæ diligenter essent, & accuratæ intus subscriptiones per cinnabarin propria manu tua, vt mos est Imperatoribus subscribere, recteq. admodum ac religiose confessionē inculpata & orthodoxa Fidei nostræ edidisti, sed & scripsisti, eum qui * soluit ac dissoluit terminos patrum, execrandum esse. Cumq. isthæc accepissemus, gratiarum actionis hymnos Deo obtulimus, quod a Deo tibi plane donatum esset imperium. Et: cū recte curreres, quis auribus tuis in-

T A γραμματα της ὑμετέρας θεοφρονητου βασιλείας, καὶ ἀδελφότητος, ἐδέξαμεθα διὰ Αὐγουσταλίης τοῦ Σπαθαροκανδιδάτου, βασιλευσάντος σου εἰς τὴν πενταρεσκαδεκάτην ἑτηνέμησιν, αὐτῆς τε τῆς ιδ' καὶ ιε' καὶ β' καὶ γ' καὶ δ' καὶ ε' καὶ ς' καὶ ζ' καὶ η' καὶ θ'. τῶν ἑτηνέμησεων δεξάμενοι τὰς ἐπιστολάς σου, ἀσφαλῶς δεκτικὰ ἔχομεν ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ δοποκειμένης εἰς τὸ πρῶτον τῆς κοιμήσεως τοῦ ἀγίου, καὶ ἐνδόξου, καὶ κερυφαίου τῶν ἀγίων ἀποστόλων Πέτρους ὅπου καὶ πρὸ σου βασιλευσάντων δισεβῶς Φιλοχρίτων καὶ εἰς τὰς δέκα συλλαβὰς καλῶς, καὶ δισεβῶς, καὶ ὡς πρὸς βασιλεὺς Χριστιανῶν, οὕτως ὁμολογήσεις τηρεῖν, ἔ Φυλάττειν ἀνελλιπῶς πάντας τὰς παραμένους τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν, καὶ διδασκάλων καὶ τῶν πρῶτων, ἔ ἐξείρεται, ὅτι τὰ σου γραμματα, καὶ ὅτι ἀλλότρια, τῆς βασιλικῆς σφραγισσιν ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς, καὶ ἐσώθη ἀσφαλῶς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρους ἰδιοχειροῦ σου, ὡς εἰδύσαι τὴν βασιλεύσιν ὑπογράφειν καὶ ὁμολογήσεις πάντων καλῶς, καὶ δισεβῶς πρὸς τῆς ἀμαρμήτου ἡμῶν, καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἀλλὰ καὶ ἐγραψάς ὅτι ὁ λύων, καὶ καταλύων τὰ ὄρια πατέρων, ὀπικατάρους καὶ τὰς δεξάμενοι, δὲ χαρισηλούς ὑμῶν ἀνεπέμπαι μὲν πρὸς τὸν θεόν, ὅτι πάντως καὶ τὸ βασιλεῖον ἐκ θεοῦ σου δεδωρητὴ καὶ καλῶς σου τρέχοντες τὴς διεκωνδάνισέ σου τὰ ὄρα, καὶ τὴν καρδίαν διεσρέψεν, ὡς ἔχον

σρεβλόν, καὶ εἰς τὰ ὀπίσω ἀπέβλεψας; τὸς δέκα ἐνιαυτοὺς χάριτι θεοῦ καλῶς πειεπάτησας, καὶ εἰς μνησὴν τὰς ἀγίας εἰκόνας ὅτι ἤραγες νῦν διέλεξής ὅτι εἰδώλων ἔπον ἀναπληροῦσι καὶ ὅτι οἱ προσκυνοῦντες αὐτὰς, εἰδωλολάτραι καὶ ἐπέσρεψας ἀφανίσαι αὐτὰς, καὶ τελείως ἀφανίσαι ἡμέδαυ καὶ ὅτι ἐφοβήθης τὸ κλέμα τοῦ θεοῦ, τὰ σκάνδαλα ἐλθεῖν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἔ μόνον πτωῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπίστων. ὡς γὰρ γέλλει δὲ σοὶ ὁ Χριστὸς, μὴ σκάνδαλιζέιν ἐνα τῶν μικρῶν, καὶ διὰ τὸ μικροῦ σκάνδαλου εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον ἀπερχεῖσθαι ἕ ὅλον τὸν κόσμον ἐσκάνδαλίσαι, ὡς μὴ βυλόμενος θείαν τὴν ὑποσῆναι, καὶ κακίῳ δόπολορίαν δοῦμαι; καὶ ἐγραψάς, ὅτι ἔ δὲ προσκυνοῦν χειροποίητα, καὶ πᾶν εἶδος κατ' ὁμοίωμα; κατ' ὁμοίωμα εἶπεν ὁ θεός, μὴ τε ἐν ἔρανω, μὴ τε ὅτι τῆς γῆς καὶ ὅτι πλῆροφώρησον με, τὴς ἡμῖν παρέδωκε σέ βεδοξ, καὶ προσκυνοῦν χειροποίητα κατ' ὁμολογῶ, ὅτι θεοῦ νομοθεσία ἐστὶ. καὶ διὰ τὴν βασιλεύσιν, καὶ κεφαλὴ τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἡρώτησας γνωστικὸς ἔχοντες πείραν ἔ παρ' αὐτῶν πλῆροφώρησαι εἰχες, διὰ ἔ ἐλεγν ὁ θεός χειροποίητα πρὸν ἢ συμφορᾶν, καὶ συγχύσαι, καὶ σωταρῆσαι τὸς παπεινοὺς λαούς; ὁμῶς σὺ ἀπώσας, καὶ ἡρῆσας, ἔ ἐξέβαλες ἐξ ὅ τὸς ἀγίας ἡμῶν πατέρας, καὶ διδασκάλους ὅις ἰδιοχείρους, καὶ ἐγραψάς ὁμολογήσεις πειθεδοξ, καὶ ἀκρολαθεῖν ἢ γραφῆ ἡμῶν, καὶ τὸ φῶς, ἔ ἡ σωτηρία ἡμῶν, οἱ ἀγιοί, καὶ θεοφόροι πατέρες, ἔ διδασκαλοὶ ἡμῶν τυγχάνουσι, καὶ αἱ ἐν Χριστῷ ἐξ σωδοδοὶ παρέδωκαν ἡμῖν, ἔ ἐπὶ τὸν ἔρανον αὐτῶν τὰς μετρησίας ἀνάγκην ἔχομεν, γραψάσαι σοὶ παχέα, ἔ ἀπαύδωτα, ὡς περ εἰ ἀπαύδωτος, καὶ παχύς ἀλλ' οὕτως δυνάμιν, καὶ ἀλήθειαν θεοῦ ἔχουσι. ὡς γὰρ καλεῖσθαι σε διὰ τὸν θεόν δόπορρίψασθαι τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ ὑποερηφανίαν τὴν πειεκαμένην σοὶ καὶ μὴ πολλῆς ὑπερήνωσεως χαρίσασθαι ἡμῖν γνωστικῶν τῶν ἀκροασῶν σου καὶ πειθοῦ σὺ ὁ θεός εἰς τὴν ἀλήθειαν, διὰ ἢν ἐλάλησε. διὰ γὰρ τὸς εἰδωλολατρίας διελέξατο τὸς ἐγκραζομένους εἰς τὴν γλῶ τῆς ἐπαγγελίας ὅι περ προσκυνοῦν τῶν χροσῶν, καὶ δεγνῶν, καὶ ξύλινα, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν προσκυνοῦν, καὶ πάντα τὰ πέτρεμενα ὄρρα καὶ ἔλεγον οὗτοι εἰσιν οἱ θεοὶ ἡμῶν, καὶ ἀλλ' ὁ θεός ὅστις ἐστὶ. διὰ τῶν τὰ χειροποίητα ἔ διὰ βόλας, τὰ ὀπιβλαβῆ, καὶ ὀπικατάρτα, ἐλεγν ὁ θεός, μὴ προσκυνοῦσθαι ἐπειδὴ γὰρ εἰσι χειροποίητα εἰς ὑποερησίαν, καὶ εἰς δόξαν θεοῦ, ὡς βυλόμενος, τὸν οἰκιακὸν αὐτῶν λαὸν τὸν ἡγιασμένον τῶν Εβραίων εἰσαγαγεῖν, κατ' ὁμοίωμα πρὸς τὸν θεόν τῶν Αβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ, δοῦμαι αὐτοῖς τὴν γλῶ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ποιῆσαι τὸς Ἰσραηλίτας κτήτορας, καὶ κληρονόμους τῶν κτημάτων τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ σωταρῆσαι, καὶ τελείως ἐξαλείψαι τὸς ἡμεῶς ἐκείνας, ὅτι ἐμίαναν τὴν γλῶ, καὶ τὸν ἄερα ὅτι τῆς ὑποερησίας, ὡν ἐπρασῆον, πρὸς ἐλεγν ὁ θεός, καὶ πρὸς φραλίζετο τὸν λαὸν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσωσιν εἰς τὰ προσκυνοῦντα αὐτῶν. εἰς τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν δύο ἀνδρας ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ δόλορησεν αὐτοὺς, καὶ ἡγίασεν, ἵνα ἐργα χειροποίητα ἐργάζωνται, ἀλλ' εἰς δόξαν, καὶ ὑποερησίαν θεοῦ, εἰς μνημόσιν τῶν ἡμεῶν αὐτῶν, τὸν Βεζεελελ λέγω, ἔ τὸν Ἐλιὰβ

num, & in ea² quæ a tergo sunt respexisti? Decem annos Dei benignitate recte ambulasti, neque sacrum imaginum mentionem fecisti: nunc autem eas dicis idolorum locum implere, atque illos qui eas venerantur, idololatræ esse; teq. ad eas euertendas penitusq. delendas conuertisti: neque iudicium Dei reformidasti, cum scādala in hominum corda non fidelium modo, sed & infidelium ingruerent. Atqui denuntiat tibi Christus, vt ne vnū de pusillis scandalis, & ob exiguum scandalum in ignē æternum immissum iri: at tu mundum totum scandalizasti, vt qui mortē nolis subire atque infelicem rationem reddere? Scripsisti autem non esse manufacta veneranda, nec vllam effigiem ad similitudinem effictam, sicut dixit Deus, neque in cælo neque in terra; & demonstra mihi quis tradiderit veneranda & adoranda esse manufacta, tum ego Dei esse mandatum fatebor. Quare vero tamquam Imperator & caput Christianorum, sapientes non percontatus es, qui experientia pollēt, & ab ipsis edoceri potuisses propter quæ manufacta Deus hæc dixerit, priusquam cōfunderes & commisceres humiles populos atque conturbares? Verum tamē tu sanctos patres nostros ac doctores reiecisti ac repudiasti, & foras amandasti, quibus manu propria scriptisq. tuis te pariturum, eosq. sequiturum promissisti. Scriptura nostra lux & salus nostra sācti ac Deo pleni patres & doctores nostri sunt; & hoc lex in Christo Synodi nobis tradiderunt, & tu eorum testimonia non accipis. Necessē habemus crassa tibi & indocta scribere, vt indoctus es & crassus, sed re vera tamē virtutem ac veritatē Dei in se continent. Per Deum te obtestamur, vt arrogātiā deponas & superbiam, quā circumstus, multaq. cum humilitate sincere nobis aures accommodes. Flectat animum tuū Deus ad veritatē sermonum suorum efficacitate. Propter idololatræ enim, qui terram promissionis occupabāt, verba faciebat, qui aurea & argentea ligneaq. & omnem creaturam adorabāt, & volantes aues omnes, ac dicebant: Isti sunt dii nostri, & alius Deus non est. Propter hæc manufacta diaboli noxia & execranda dicebat Deus, ne ea adoraremus. Nam quia sunt manufacta quædam ad ministeriū & gloriam Dei, cum peculiarem populum suum Hebræorum sanctificatum introducere vellet, prout ante Deus Abrahā, Isaac, & Iacob promiserat se terrā illis promissionis daturū, & possessores ac hæredes possessionū idololatrarum illos redditurū, ac gentes illas concisurum penitusq. deleturū, quia terram & aerem iniquitate sua, quam perpetrauerāt, contaminarant, prædicebat Deus ac præmuniebat populū suū, ne in eorum adorationes prolaberentur. In populo Israelitico viros duos selegit Deus, ac benedixit eos & sanctificauit vt opera manufacta fabricarētur, verum ad gloriam & ministerium Dei in monumentū generationum ipsorū; Bezeleel in quā & Eliab prima

Vertical text on the left margin, likely a library or archival stamp.

Vertical text on the right margin, likely a library or archival stamp.

prima tribu Dan. Dixit Moyſi Deus : Præcide tabulas duas lapideas, & affer mihi : cumq; præcidiffet aduexit, & digito ſuo decem & viuifica & immortalia verba ſcripſit Deus. Deinde, fac Cherubim & Seraphim, inquit Deus, & fac mēſam, ac deaurato intus & foris, & arcam fac de lignis imputribilibus, & impone teſtimonia tua in arcam in memoriale generationum veſtrarū, hoc eſt, tabulas, vnam, virgam, manna. Sunt hæc figuræ ac ſimulachra manufacta, an nõ veruntamen ad gloriam & miniſteriũ Dei. Moyſes ille magnus timore correptus cum figuram vellet & ſimulachrum intueri, ne forte erraret, orabat Deum dicens : Oſtende mihi teipſum manifeſto, vt videam te. Et reſpondit Deus: Si videris me, morieris; ſed aſcende per foramen petræ, & videbis poſteriora mea. Oſtendit ei Deus in viſione myſterium a ſæculis abſcõditum & a generationibus. Verum noſtrarum generationũ ætate in nouiſſimis tẽporibus manifeſtum ſeipſũ & poſteriora ſimul & anteriora perfecte nobis oſtẽdit. Cum vero genus hominum in perpetuum perire vidiffet Deus, ſigmenti ſui miſertus, Filium ſuum ante læcula genitum miſit, & de cælis descendens in ventrem virginis Mariæ ingreſſus eſt, cum in eius utero verum lumen eluxiffet, & ſemini loco lumen factum eſt caro. & in Iordane fluuio baptizatus eſt, & nos quoque baptizauit. Indiciorum nobis pignora dare cepit ne fallamur; & Hieroſolymã ingreſſus, in canaculo ſancitæ & glorioſæ Sion in myſtica cæna ſacrum nobis corpus ſuũ obtulit, & pretioſo nos ſanguine ſuo potauit. Illic & pedes noſtros lauit, & cum ipſo bibimus & comedimus, & ipſũ manus noſtræ contrectauerunt, & familiaris noſter eſt factus, & manifeſtata nobis eſt veritas, & error, & caligo, qua circumfuſi eramus, auſugit, & e medio ſublata eſt, atque in omnem terram exiuit ſonus eius, & in fines orbis terræ verba eius. Cœperũt ab vniuerſo terrarum orbe homines velut aquilæ aduolantes Hieroſolymam venire, prout in Euãgelijſ dixit Dominus: Vbi fuerit corpus illic congregabuntur & aquilæ. Chriſtus autem cadauer, aquilæ in ſublime volâtes religioſi ſunt homines & Chriſti amantes. Qui Dominum cum vidiffent, prout viderant, ſpectandum ipſum proponentes depinxerunt: cum Iacobum fratrem Domini vidiffent, prout viderant ſpectandum ipſum proponentes depinxerunt; & vt vno verbo dicam, cum facies martyriũ, qui ſanguinem pro Chriſto fuderant, vidiffent, depinxerunt, & his conſpectis deinceps in toto terrarum orbe homines diaboli adorationibus derelictis, has exhibuerunt non latria, ſed habitudine. Num tibi iuſtum videtur Imperator, has imagines venerari, an erroris diabolici? Cum Hieroſolymis ageret Chriſtus, Augarus, qui cum temporis dominabatur & Rex erat vrbs Edēſſe-

της πρώτης φυλῆς τοῦ Δαν. λέγει ὁ θεὸς τῷ Μωϋσῆϊ λάξουσιν πλάκας δύο λιθίνας, καὶ φέρε μοί τε λάξουσας ἡγάρα· καὶ ἐγραψεν ὁ θεὸς τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ τοὺς δέκα, καὶ ζωοποιούς, καὶ ἀθάνατους λόγους. εἶπα λέγει ὁ θεὸς· ποιήσον Χερουβὶμ, καὶ Σεραφὶμ, καὶ ποιήσον τετραπέζαν, καὶ περιχύσωσιν ἐσωθεν, καὶ ἐξώθεν· καὶ ποιήσον κιβωτὸν ἐκ ξύλων ἀσηπέων, καὶ ἐμβαλεὶν ἐν αὐτῷ ἐκ τῆς γῆς τὸ μαννά. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς· ἕνα εἶδος, καὶ ὁμοιωμάτω χειροποίητα, ἢ ἕνα· ἀλλὰ εἰς δύοσαν, καὶ ὑπορεοῦσαν θεοῦ. ὁ Μωϋσῆς ἐκείνος ὁ μέγας, φόβῳ συνεχόμενος, θεῶν ἰδεῖν εἶδος, καὶ ὁμοίωμα, μὴ πως πλανηθῆ, παρεκάλει τὸν θεόν, λέγων· κύριε, δὲἴξόν μοι σεαυτὸν γνωσῶς, ὡς ἰδῶ σε· καὶ ὁ θεὸς ἀπεκρίνατο· ἐὰν ἴδῃς με, δόποθὴν σκεῖ· ἀλλὰ Διὰ βῆθαι Διὰ τῆς ὀπῆς τῆς πέτρας, καὶ ὄψει τὰ ὀπίσθια μου. ἐδείξεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐν ὀραματι τὸ δόποθὸν κρυμμένον μυστήριον ἐκ τῶν αἰώνων, καὶ ἐκ τῶν γυναικῶν. ἀλλ' ὅτι τῶν ἡμετέρων γυναικῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐδείξεν ἡμῖν ἑαυτὸν φανερόν, καὶ τὰ ὀπίσθια, καὶ τὰ ἐμπροσθεν, ὁλοτελῶς. ὅτε δὲ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τέλος δόποθὸν κρυμμένον, ἀπαγγελλοῦσιν εἰς τὸ ἴδιον πλάσμα, ἐξαπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν ἀθάνατον γεννημένον· ἐκασπελάτων ἐκ τῶν ἐραυνῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἀγίας παρθένου Μαρίας, ἐκλάμπας τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ἐν τῇ μήτρᾳ αὐτῆς, καὶ τὸ φῶς ἀντὶ πάντων σαφῶς ἐγένετο. καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ἐβάπτισεν καὶ ἡμᾶς. ἤρξατο δοῦναι ἡμῖν ἐνεχυρεὰ γνωσῶματάων, ἵνα μὴ πλανώμεθα. καὶ εἰσελάτων εἰς τὰ ἱεροσολύμια εἰς τὸ ὑπερώϊον τῆς ἀγίας, καὶ ἐκδόξου Σιών, εἰς τὸ μυστικὸν δειπνῶν παρέβαλεν ἡμῖν τὸ ἀγιον αὐτοῦ σώμα· καὶ ἐπότισεν ἡμᾶς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα· ἐκεῖ καὶ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐνέψυξε, καὶ συνεπότισεν, καὶ συνεφάρμακεν αὐτῶν· καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν αὐτῶν· καὶ γνώριμος ἡμῶν ἐγένετο· καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν ἡ ἀληθία· καὶ ἡ πλάνη, καὶ ἡ ἀχλὺς ἡ περιειμένη ἡμῖν ἐξεφύγε, καὶ ἀφωτῆς ἐγένετο· καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθγγὸς αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέτρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτοῦ. ἤρξατο δὸν ὄλου τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι πετόμενοι, ὡς ἀετοὶ, εἰς τὰ ἱεροσολύμια πτοῦργίνεσθαι· καὶ οὕτως εἶπεν ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· ὅπου τὸ πῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ αἵτι· ὁ Χριστὸς δὲ τὸ πῶμα, ἀετὶ ὑψηλοπέτει οἱ θεοσεβεῖς, καὶ φιλόχρηστοι ἄνθρωποι· ἰδόντες τὸν κύριον, καθὼς εἶδον, ἰσπρόσαντες ἐζωγραφέησαν· ἰδόντες ἰακώβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου, καθὼς εἶδον, αὐτὸν ἰσπρόσαντες ἐζωγραφέησαν· ἰδόντες τὸν πρωτόμαρτυρον Στεφάνον, καθὼς εἶδον, αὐτὸν ἰσπρόσαντες ἐζωγραφέησαν· ἐκατ' ἕπος, ἰδόντες τὰ πρῶσωπα τῶν μαρτύρων τῶν ἐκχυσάντων τὸ αἷμα ὑπερ' Χριστοῦ, ἐζωγραφέησαν· καὶ θεωρήσαντες λοιπὸν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ οἱ ἄνθρωποι, ἀφέντες τὰς προσκυνώσας τῷ διαβόλῳ, τούτως προσκυνώσασιν, ἀλατρεδπηκῶς, ἀλλὰ χρετικῶς. ποῖον σοὶ φαίνεται, βασιλεῦ, δίκαιον, πάντας τὰς εἰκόνας προσκυνοῦσθαι, ἢ τῆς πόλης καὶ Διὰ βόλας ἐν τῇ παρεσίᾳ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἱεροσολύμια· Ἄνθρωπος, ὁ ἴτε κρατῶν, καὶ βασιλεύων εἰς τὴν πόλιν·

Εδέση-

Εδσηνῶν, ἀκούων τὰς θαυματουργίας τοῦ Χριστοῦ, ἐγραψεν τῷ Χριστῷ ὀπίσω, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέστειλεν ἰδιόχειρος ἀντιγραφοὺς, καὶ τὸ ἄγιον, καὶ ἐνδοξον αὐτῶν πρῶσωπον. καὶ εἰς ἐκείνῳ τῷ ἀχειροποίητον πέμψον, καὶ ἴδε· πολλῆς λαῶν τῆς ἀναπλήρης ἐκεῖ συναθροίζονται, καὶ προσδύχονται· καὶ ἀλλὰ πολλὰ χειροποίητα τριαυτά εἰσιν, ἀπὲρ Διὰ κατέχουσιν τὰ φιλόχρηστα ἐκστρατεύματα τῶν θεαμάτων, ἀπὲρ καθ' ἡμέραν προσκυνοῦσιν, καὶ ἀποφρονεῖς. Διὰ τί τὸν πατέρα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐκ ἰσπρόσαν, καὶ ζωγραφοῦμεν; ἐπὶ δὴ σὸν οἶδαμεν, τίς ἐστίν, καὶ θεοῦ φύσιν ἀδιώκων ἰσπρόσαν, καὶ ζωγραφέησαι· καὶ εἰ ἐθεασάμεθα, καὶ ἐγνωρίσαμεν, καθὼς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ κείνον αὐτῶν εἶχομεν ἰσπρόσαν, καὶ ζωγραφέησαι· καὶ ἵνα κακείνου τὸν χαρακτήρα εἰδῶλον δόποθαλῆς. μαρτυροῦμεθα σοι, ὡς ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, εἰσελθε πάλιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅθεν ἐξῆλθες· δόποθὸν τῶν ὑψηλοφροσάντων· καὶ τὸ πῆσιμά σου κατέρησον· καὶ γράψον πάντι, καὶ πανταχοῦ, καὶ Διὰ ἐπέστησεν οὐς ἐσκασάλινας, καὶ ἀπετύφλωσας, καὶ εἰς οὐδὲν αὐτῶν ἔχης, Διὰ τὴν πικρίαν σου ἀναμθησίαν. οἶδεν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ὅτε εἰσελάτων εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου κερουβίμ Πέτρος, καὶ θεωρήσωμεν τὴν ζωγραφίαν τοῦ ἀγίου, εἰς κατάνυξιν ἐρχόμεθα, καὶ ὡς περὶ ὑπερὸς ἐκ τῆς τοῦ ἀέρος βροχῆς, οὕτως τὰ δάκρυα ἡμῶν καταχέονται. ὁ Χριστὸς τοὺς τυφλοὺς ἀνέβλεψε· σὺ τοὺς καλῶς βλέποντας ἀπετύφλωσας, καὶ ἐνεμπότισας, καὶ εἰς οὐδὲν αὐτῶν ἔχης, καὶ ἀπεμύδους ἐποίησας, καὶ τὸν καλὸν δρόμον τῶν ἀνθρώπων ἐνεκέψας, καὶ τῶν ὄχλων αὐτοῦ ἀπεσέρησας, καὶ ἀντὶ ἀρετυνῶν, ἐπροσεδρείας, καὶ ασοῦδῆς τῆς πρὸς θεόν, εἰς ὑπνοὺς, καὶ νυστεργμοὺς, καὶ ἀμελείας τοὺς ταπεινὸς λαοὺς κατέρραξας, καὶ ἀπεκεφάλισας, καὶ λέγεις· ὅτι πέτρας, καὶ πύργους, καὶ σινδὴα προσκυνοῦμεν. οὐκ ὡς λέγεις, ἐστὶ βασιλεῦ, ἀλλ' εἰς ὑπομνησιν ἡμῶν, καὶ εἰς διεγερσιν, καὶ τὸν ναῦ ἡμῶν τὸν σκαῖον, καὶ ἀπεμύδου, καὶ παχίῳ αὐῶ ἀναφέρονται, δι' ὧν τὰ ὀνόματα, καὶ δι' ὧν ἡ ὀπίσθησις, καὶ δι' ὧν οἱ χαρακτῆρες, καὶ ἐκ ὡς θεοῦ, ὡς λέγεις σὺ, μὴ γένοιτο· ἔσ' ὅτι ἐχομεν τὰς ἐλπίδας εἰς αὐτῶν· καὶ εἰ μὲν ἐστὶν εἰκῶν τοῦ κυρίου, λέγομεν κύριε Ἰησοῦ Χριστὸ ἢ τοῦ θεοῦ, βοήθησον, καὶ σώσον ἡμᾶς· εἰ δὲ τῆς ἀγίας αὐτῶν μητρὸς, λέγομεν· ἀγία θεοτοκε μήτηρ τοῦ κυρίου, πρὸς ἑσβῶσαν εἰς τὸν υἱὸν σου τὸν ἀληθινὸν θεόν ἡμῶν, εἰς τὸ σώσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν· εἰ δὲ μάρτυρος· ἀγία Στεφάνε, ὁ ἐκχύσας τὸ αἷμά σου ὑπερ' Χριστοῦ, ἔχων παρρησίαν, ὡς πρωτόμαρτυρος, πρὸς ἑσβῶσαν ὑπερ' ἡμῶν. καὶ ὅτι πάντος μάρτυρος μαρτυρήσαντες οὕτως λέγομεν. τριαυτάς ὄχλας δόποθὸν πέμψομεν δι' αὐτῶν· καὶ σὸν ἐστίν, ὡς λέγεις, βασιλεῦ, θεοῦ τοὺς μάρτυρας ὀνομάζοντες. ἀπέσπεσον τὰς ἐνοίας σου τὰς κακὰς· μαρτυροῦ μοι· καὶ ῥύσαι τὴν ψυχὴν σου ἐκ τῶν σκανδάλων, καὶ ἐκ τῶν καταρῶν, ὧν λαμβάνεις ἐκ τῶν ὄχλων τοῦ κόσμου· ὅτι καὶ τὰ μικρὰ παιδία καταπέμψασιν σοὶ. γύρωσον εἰς τὰς Διὰ τρεῖς τῶν σοιχείων, καὶ εἰπέ, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ καταλύτης, καὶ διώκτης τῶν εἰκόνων· καὶ ὡς τὰς πινυκίδας αὐτῶν εἰς τὴν κεφαλὴν σου ῥίψασιν· ἔσ' ὅπερ σὸν ἐπομύδουσιν ὑπερ' τῶν φρονιμῶν, ποιῶ δὲ

Edeffendorum, cum Christi miracula inaudijset, epistolam scripsit ad Christum; qui manu sua responsum, & sacra gloriosamq; faciem suam ad eum misit. Itaque ad illam non manufactam imaginem mitte, ac vide: congregatur illic Orientis turbæ populorum, & oratur: & alia multa sunt tales manufactæ, quas Christi amantes peregrinantium cœtus conferuat, qui ad spectacula eiusmodi confluit, quæ quotidie veneraris & circūspicis. Cur tandem Patrem Domini Iesu Christi non oculis subijcimus ac pingimus? quoniam quis fit non nouimus, Deiq; natura spectanda proponi non potest ac pingi. Quod si eum intuiti effemus ac nouissemus prout Filium eius, illum quoque spectandum proponere potuissemus ac pingere, ut & illius imaginem idolum appellares. Obtestamur te tanquam fratres in Christo, ingredi rursus ad veritatem unde exiisti; excute spiritus elatos, & pertinaciam tolle, atque ad omnes scribe quouuerfum, eosq; quibus offendiculo fuisti, erige, quosq; excæcasti: tametsi præ nimia tua stupiditate illud pro nihilo habes. Nouit caritas Christi: quando templum sancti principis Apostolorum Petri ingredimur, & Sancti pictam imaginem contemplamur, cõpunctione percellimur, & instar imbris plente cælo lacrymæ nostræ funduntur. Christus visum cæcis restituit; tu eos qui recte videbāt, excæcasti, & obstaculo illis fuisti, tametsi pro nihilo istud habes, & imperitos reddidisti, rectumq; hominum cursum interrupisti, ac precibus ipsos priuasti, & vigiliarum loco atque assiduitatis & studij erga Deum in somnum & dormitationem & incuriam humiles populos deuoluisti: ac præcipites egisti. Et dicis nos lapides & parietes ac tabellas adorare. Non ita est, ut dicis, Imperator, sed ut memoria nostra excitetur, & ut stolidi & imperitia crassaq; mēs nostra erigatur, & in altum prouehatur per eos, quorum hæc nomina, & quorum appellationes, & quorum hæc sunt imagines, & non tamquam deos, ut tu inquis; absit; non enim spem in illis habemus. Ac si quidē imago sit Domini, dicimus: Domine Iesu Christe Fili Dei succurre & salua nos. sin autē sanctæ Matris eius, dicimus: Sancta Dei genitrix Domini mater intercede apud Filium tuum verum Deum nostrum, ut salua faciat animas nostras: sin vero martyris: Sancte Stephane, qui pro Christo sanguinem tuum fudisti, qui ut protomartyr loquendi cõfidentiam habes, intercede pro nobis. Et de quouis martyre, qui passus est martyriũ, ita dicimus, tales per illos preces offerimus: nec ita est uti dicis Imperator, quasi deos martyres appellemus. Auerte cogitationes tuas malas, te obtestor; & libera animam tuam a scandalis & execrationibus, quibus ab vniuerso mundo incefferis, quando quidē vel a puerulis paruis illuderis. Obito scholas eorum qui elementis imbuuntur, & dic: Ego sum euersor & persequutor imaginum. Et confestim tabellas suas in caput tuum proijciet; quodq; a sapiētibus minime doceri potuisti, ab insipien-

† Postea usu venit, ut pingatur in Ecclesia Deus Pater & spiritus sanctus, non quod sub aspectu cadat, sed ut apparuisse in diuinitis scripturis legatur sub forma senioris. & sub imagine colūba: quod enim describitur idem & pingitur, cum sit eadem ratio ueriusque, styli nimirum & penicilli.

* & capite truncasti

4.

ἦσθη

ἰπριεν.

mus, pacem illorum tibi ac benevolentiam conciliantes, teq. laudantes, ac mirifice effe-

6. Laurata dicebatur imagines Imperatorum in promittat mitti solita.

7.

8. Constantius

9. Constantius

Quin etiam Maximo monacho & huius discipulo Anastasio mala multa exhibuit, & Lazicam in exilium

A ουμνήκαμεν, εἰρηνόωτες αὐτοὺς πρὸς τὴν ψυχλὴν σου, καὶ ἐπαμυνώτες, καὶ μεγαλύνοντες σε, καθὼς ἐθεωροῦμέν σε πολιδόμονον τὸ πρῶτον. Διὰ τοῦτο, καὶ τὰ λαυράτια σου κατεδέξαυτο, καθὼς πρέπει βασιλεύσι βασιλέως ἡμῶν καὶ ταῦτα, οὐπω τὴν κακίαν ἐγχείρησιν τῶν εἰκόνων, ἐπιήσασ, ἀκηκόετις ὅτι δὲ ἐμαρτον, καὶ ἐπληροφόρηθησ, ὅτι ἀπίστειλασ τὸν Ἰσβῖνον τὸν Σπαταροκανδιδάτον εἰς τὰ Χαλκιδεῖα εἰς τὸν σωτήρα καὶ ἀλάστον, καὶ καὶ ἀκλάστον τὸν λεγόμενον τὸν ἀντιφωνήτον, ὅπου ἔ πολλαὶ θανάτιστα γὰρ ἡμῶν, διέβησ, καὶ ἐπὶ γυναῖκες ζηλώτριαι, καὶ μυροφόροι, ὡρκακαλοῦσαι τὸν Σπαταροκανδιδάτον μὴ, καὶ μὴ, λέγουσαι, ποιήσ, καὶ μὴ δεξάμενος τὴν ὡρκακλήσιν αὐτῶν, ἐσῆσ, τὴν κλίμακα, ἀνῆλθε, καὶ τὴν τὴν ἑξῆς εἰς τὸ πρῶτον τὸν χαρακτήρος τὸν σωτήρος, ἰδοῦσαι αἱ γυναῖκες, ἔ μὴ φέρεσαι τὴν ὡρκανομίαν, συστάσαι τὴν κλίμακα, καὶ ἄποτυμπαίνουσαι αὐτὸν, ἐκαὶ τὸν τὸν αὐτῶν ἐπιήσ, οὐ δὲ ὁ ζηλωτὴς τὸν κακὸν, πέμψασ, οὐκ οἶδα, ποῦσ, γυναῖκας ἐφόνόουσαι ἐκέισ, παρεστμένων ἀνθρώπων χρησίμων ἀπὸ Ρώμης, ἀπὸ Φραγίας, ἀπὸ Οὐαυδαλῶν, ἀπὸ Μαυραίνιας, ἀπὸ Γοτθίας, ἔ ὡριεκτικῶς εἶπεῖν, ἀπὸ πίστες τῆς ἐσωτέρας δύσεως. ὅταν δὲ ἤλθον, καὶ ἐξηγήσασ, ἐκαστος πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν, τὰ νεωτερικὰ σου, καὶ παιδικὰ ἔργα, τὴν ῥίψαντες τὰ λαυράτια σου, κατεπίτησαι, καὶ ἀνασκαφῶν τὸν πρῶτον σου ἐπιήσ, ἔ σρατλογήσ, οἱ Λογζίβαρδοι, καὶ οἱ Σαρμάται, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐκέισ, οἱ κτ' τὸν Βορραῖν, κατέδραμον τὴν ἐλευθέρω Δεκάπλιν, καὶ αὐτὴν τὴν μητρόπολιν Ραβέννης παρελάβον, καὶ τὸν ἀρχοντῶν σου ἐδῶξαν, καὶ ἰδίως ἀρχοντῶν κατέσασ, καὶ βούλονται καὶ τὰ πρῶτα ἀκίμενα ἡμῶν βασιλεία, καὶ τὴν Ρώμην οὕτω ποιήσ, οὐδὲ μὴ διωαμένους ἡμῶς ἐκδικήσ, καὶ πῶτα ἀπὸ ἀνεκασίας, καὶ ἀφροσύνης ὑπέσ, ἐκφοβεῖς δὲ ἡμῶς, καὶ λέγῃς ὅτι ἀποσελῶ ἐν Ρώμῃ, καὶ τῷ ἀγίῳ Πέτρῳ τὴν εἰκόνα κατεκλάσ, ἀλλὰ καὶ Γρηγόριον τὸν ἐκέισ, ἀρχιερέα, δεδεμένον ἀνακρίσ, καθὼς Κωνσταντῖνος Μαρτῖνον ἐπιήσ. καὶ ὀφείλασ γῶνας, καὶ πληροφόρηθῆναι, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ κτ' καὶ ἐν Ρώμῃ διὰ τὴν εἰρήλην καθέζονται, τῆς ἀνατλής, καὶ τῆς δύσεως μεσοτρίχον, καὶ μεσοφραγμα τυγχάνοντες, τὴν εἰρήλην βραβύσ, καὶ οἱ πρὸ σου βασιλεῖς τὸν εἶχον τὸν ἀγῶνα τῆς εἰρήλης. ἐὰν γὰρ σβαρδῆ, καθὼς λέγῃς, καὶ ἀπειλάσ ἡμῶν ὑποβάλλῃς, οὐκ ἔχομεν ἀνάγκην μὴ σου παλαίειν. εἰκοστίσασ ἀπὸ ὑποχωρήσ ὁ ἀρχιερέως Ρώμης εἰς τὴν χώραν Καμπανίας, καὶ ὑπαγε, διώξον τὸν ἀνέμης. ὁ πρὸ ἡμῶν ἀρχιερέως Μαρτῖνος διὰ τὴν εἰρήλην ἐκαθεζέτο ὡρκακαλῶν. διὰ τῶν οὐ κακῶν ἐκεῖνος Κωνσταντῖνος ὁ βεβλαμμένος εἰς τὰ δόγματα τῆς ἀγίας τριάδος, ἔ συμπαρελάθων τῶν ἐπιπρῆσ ἀρχιερεῶσ τῶν πρῶτον ἀσμενῶσ, Σεργίῳ, καὶ Πάυλῳ, καὶ Πύρρῳ, πέμψασ, καὶ ἀρπάξασ, τυραννῶν ἀνῆλθῶν, καὶ τὸν τῶν μαθητῶν Ἀναστάσιον, πολλὰ κακὰ ἐκεδέξασ, καὶ εἰς ἐξορίας ἐπέμψεν ἐν Δαξίῳ.

καὶ ἡ Κωνσταντῖνος ὁ ἐξορίσας αὐτοὺς ἐνεκρώθη, ἐ ἐν τῇ ἀμαρτία αὐτῶ ἀπέθανε. Νεζδύσιος γὰρ ὁ τῶν χόμης τῆς πομπῆς αὐτῶ πληροφόρηθῆσ ἐκ τῶν Σικελίας ἀπλοκόπων, ὅτι ἀρετικῶς ἐσῆσ, ἐσῶ εἰς τὸ ἱερόν τὸν τὸν αὐτῶ ἐπιήσ, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτία αὐτῶ ἐπελειώθη. τὸν Ἰ μακάριον Μαρτῖνον μαρτυρεῖ ἡ πῆλις, ἐν τῇ ἐξορία, Χερσῶνος, καὶ Βοσπόρου, καὶ ὅλος ὁ Βορραῖς, καὶ οἱ οἰκήτρες τῶ Βορραῖ, εἰς τὸ μνήμα αὐτῶ κατατέρεχοντες, καὶ τὰς ἰασῆς λαμβάνοντες. ἀξιοῖ ἔ ἡμῶς κύριος τὴν ὁδὸν Μαρτῖνος πρὸς τὴν ἁλήσ, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὀφείλασ ἡλεόμεν ζῆσ, καὶ ἀπὸ τῆς ἁλήσ ὅτι πῶσ ἡ δύσις εἰς τὴν ἡμετέραν ἀποβλέπῃ ὡρκακλήσιν. εἰ ἔχ ἡμεῖς πρῶτον, ἀλλὰ ἐκεῖνοι μερῶν πῆσιν ἔχασιν εἰς ἡμῶς, καὶ εἰς ὃν ἐπαγγέλλῃ κατελάσ, ἔ ἀφάνισῃ τὸν χαρακτήρα τὸν ἀγίου Πέτρου, ὃν αἱ πῶσαι βασιλείαι τῆς δύσεως θεὸν ἀπῆλθον ἐχουσι, καὶ εἰ τὸν τὸν ἐκδικήσ, ὄντως ἐκδικήσ, ἐχουσι οἱ τῆς δύσεως, καὶ τὸς ἀνατολικούς, οὐδὲ ἠδύκοις. ἀλλὰ ὡρκακαλῶμέν σε διὰ τὸν κύριον, ἀπῆλθον ἐκ τῶν νεωτερικῶν σου, ἔ παιδικῶν ἔργων. οἶδας, ὅτι τὴν Ρώμην τὸ βασιλείον σου ἀμύαδα ἔ δῶσαται, εἰ μὴ μόνον τὴν πόλιν διὰ τὴν πρῶτα ἀσμενῶν αὐτῶ ἡλεάσασ, καὶ τὰ πῶσα. ὡς πρῶτον γὰρ, εἰ εἰκοστίσασ ἀπὸ ἐμάσ ἐξέλεθ ὁ πάπας ἀπὸ Ρώμης, ἐδὲν πρῶτον σου. ἐν Φλιβῶμεθ, ὅτι οἱ ἀγιοι, καὶ βάρβαροι, ἡμεῖς ἐχῶντες, καὶ ὁ ἡμερος, ἀγριοι, καὶ ἀνῆμερος. πῶσαι ἡ δύσις καρποφορίας πῆσ πρῶτον φέρει τῶ ἀγίῳ κερυφάῳ, καὶ εἰ πέμψῃς πῆσ ἀπὸ κατεκλάσ τῆς εἰκόνας τὸ ἀγίου Πέτρου, βλέπε, πρῶτον μαρτυρομεθά σοι, ἀθῶοι ἡμεῖς τῶ ἀιμάτων ἐσμῶν, ὧν μελλουσι ἐκχεῖν. εἰς δὲ τὸν πρῶτον ἡμῶν σου, ἔ εἰς τὴν κεφαλῶν σου ταῦτα. ἀρχῶσ γὰρ ἐδέξάμεθα ἔ πρῶτον ἀκλήσιν ἀπὸ τῆς ἐσωτέρας δύσεως τὸν λεγόμεν Σελίπτον, πορτῶσ τὸ πρῶτον ἡμῶν χάρησ, ἐξ, ὅτι τῶ δούνα τὸ ἀγίου Βάπτισμά, τὰ ἐκαὶ πρῶτον ἡμῶν μὴ τῆς ἀμελείας, καὶ τὸ ῥαθυμίας ἡμῶν λόγον μέλλωμεν ἀπαυτίσασ, ὅτι τὴν ὁδὸν ὡρκακαλῶμεθα. ὁ Ἰ θεὸς Βάβη εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν φόβον αὐτῶ, καὶ ἀπῆλθον σε εἰς τὴν ἀλήθῃσ, ἐξ ὧν περ κακῶς ἐπῆνεγκας εἰς τὸ ἁσμον. ἔ δὲξάμεθα σου τὰ ῥαμμῶσ πρῶτον αὐτῶ τὴν τῆς ἀπῆλθον σου ἡμῶν ὑποχρῶσ, ἀπῆλθον. ὁ Ἰ θεὸς ὁ κατελάθων ἐκ τῶν ἔργων, ἔ εἰσελάθων εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἀγίας παρθένου τῆς θεοτόκου διὰ τὴν σωτήρησ τῶν ἀνθρώπων, ἐνοικήσ ἐν τῇ καρδίῳ σου, καὶ ἀπῆλθον ἐν τῇ τῆς ἐνοικηῶσ σοι, καὶ τὰ σκαῖδα ἐξέλεθ, καὶ τὴν εἰρήλην δωρήσασ τῇ πάντων Χριστιανῶν ἐκκλησίῳ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμῶ.

lium misit. At Constantinus qui eos relegarat, interfectus, & in peccato suo mortuus est. Nezeuxius enim qui tum Comes obsequij eius erat, ab Episcopis Siciliae certior factus haereticum eum esse, ipsum intus in templo trucidavit, & in peccato suo interijt: beatum vero esse Martinum testatur ciuitas Cherfonis, in quam relegatus est, & Bosphori, totusq. Septentrio & incolae Septentrionis, qui ad monumentum eius accurrunt, & curationes accipiunt. Atque utinam Dei munere nobis contingat, vt per Martini viam incedamus, tamen ob plebis utilitatem viuere volumus & superuiuere, quandoquidem Occidens vniuersus ad humilitatem nostram conuertit oculos: ac licet tales non simus nos, illi tamen magnopere nobis confidunt, & in eum, cuius denuntias te imaginem euerfurum atque deleturum, sancti scilicet Petri, quem omnia Occidentis regna velut Deum terrestrem habent. Quod si hoc velis experiri, plane parati sunt Occidentales vlcisci etiā Orientales, quos iniurijs affecisti. Verumtamen per Dominum te obsecramus, a iuuenilibus ac puerilibus factis auertere. Scis Romam vlcisci imperium tuum non posse, nisi forte solam urbem propter adiacens illi mare ac nauigia. Vt enim ante diximus, si ad quatuor & viginti stadia Roma fuerit egressus Papa, nihil tuas minas extimescit. Vnum est quod nos male habet, quod agrestes & barbari mansueti fiant, & tu mansuetus contra agrestis & ferus. Totus Occidens sancto Principi Apostolorum fide fructus offert. Quod si quospiam ad euertendam imaginem miseris sancti Petri, vide, protestamur tibi, innocentes fumus a sanguine quem fufuri sunt; verum in ceruices tuas & in caput tuum ista recident. Nuper siquidem ab interiori Occidente preces illius, quem Septentum appellant, accepimus, qui vultum expetit nostrum Dei gratia, & vt ad impartendum ei sanctum baptisma illuc proficiscamur: ac ne, si socordia negligentiaq. nostrae ratio nobis reddenda sit, ad iter nos accingimus. Deus autem timorem suum in cor tuum immittat, & te ad veritatem conuertat ab ijs, quae in mundum perperam inuexisti, tuasq. litteras quamprimum accipiam; quae nobis tuam annuntient conuersione. At is qui de caelis descendit Deus, & in vterum sacrae Virginis Dei genitricis propter nostram salutem intrauit, inhabitet in corde tuo, citoq. abigat eos qui te inhabitant, & scandala inuehunt; pacemq. cunctorum Christianorum Ecclesijs largiatur in saecula saeculorum. Amen.

OCCIDENTALIVM FIDES.

DE REGE CONVERSO BAPTIZARI A PAPA PETENTE.

Qui hanc inuenit & in Latinum transtulit Gregorij epistolam, eamdem his notationibus locupletatam ad nos Romanam misit Duceus Fronto.

1. Gregorij Dialogi.] Hadrianus Pontifex in epist. ad Constantinum Irenes filii testatur, Gregorium II. & eius successorem Gregorium III. ad Leonem Isauricu de Imaginibus scripsisse. Reperitur haec epistola act. 2. Synodi II. Nicenae, cuius inter alia haec verba sunt: Qua de causa in magna tribulatione vterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora sanctissimi coniecti sunt; saepius etiā proauū vestrae serenitatis admonuerunt, ne sineret venerandas Imagines de statu suo deijci.] Sed hanc secundi

potius quam tertij esse epistolam vt credamus suadent quae suo tempore gesta narrat Pontifex, vt inter cetera illud de Rauenna a Longobardis occupata, & quod Dialogus hic auctor cognominetur. nam & hoc secundo Gregorio cognomen tribuit Cedrenus ad annum x. Leonis. Romae autem Gregorius Apostolicus vir & Petri Apostolorum coryphaei affessor, qui ob suas lucubrationes Dialogi cognomen adeptus est, a Leone ob eius impietatem defecit, & pacto cum Francis inito, tributa Leoni denegauit, Anastasium ac socios anathemate ferij, Imperatoremq. multis epistolis, & a multis lectis, manifesto redarguit.] & Theophanes, qui falso inscribitur Pau-

Paulus Diaconus lib.xxj. Anno ix. Imperij sui coepit impius Imperator Leo contra sanctas & venerandas Imagines facere verbum...

Contra Leonem Aug. lib. 1. Ad Ioannem Episc. Constantinop. lib. 1. Epistolarum ad diuerfos lib. 1.

Morus an. Domini 731. Indict. 14. 3. Id. Februar. Minus ergo mirum si Græcus siue interpres siue librarius, qui hanc exscriptit epistolam, Gregorio cognomen Dialogi addidit...

Ex prima tribu Dan. Hic error subest, ita forte tollendus, hinc quædam quælibet, & hinc de tribu Iuda, quæ propter imperium ei delatum prima hic dici potest videri...

Non latia, sed habitudine. Sic locum Nicephori Constantinopolit. ex eius Orthodoxo citatum vertit Turrianus noster lib. 1. pro Canonibus Apost. cap. 25. Cum Christus initio prædicatus esset...

Ac si quidem imago. Horum similia sunt illa in eisdem sententijs de imaginibus pag. 16. & ei. mèn èν τῷ εἰκόνι τῷ κρείττω λέγουμεν κρείττω Ἰησοῦ Χριστοῦ...

Improbium illum Ephesum. In ms. erat. τῷ ἐπισημοῦ μὲν Εφεσου. ac si quidem μωροῦ legissem, improbum itulimusq. vertissem...

desiderari Θεοδοσίῳ τῷ Εφεσου, Theodosij Ephesi Episcopi, qui a consilijs erat Constantino Copronymo, & vt hinc constat, Leoni patri. Cedrenus anno 13. Copronymi, καὶ τῷ ἀγίῳ εἰκόνα ἀποτρόμοιον συνέδριον τλῆν...

Idcirco etiam Laurata. Vocem Græcam retinimus, cum interprete veteri Synodi septimæ, vt quidem citatur a Franc. Balduino in lib. 3. Optati sub finem: Lauratis & iconibus, quæ mittuntur ad ciuitates, vel regiones...

Iouinum Spatharocandidatum. Narratur hoc ipsum a Paulo Diacono lib. 21. Miscellæ (ita Theophanes verus auctor inscribitur) vbi quosdam regios homines occisos ait...

Sicut Martinum Constantinus. Paulus Diaconus Constantem scribit lib. 18. nepotem Heraclij Indict. 8. anno Imperij sui nomina S. Martinum & Maximum apud Cherlonam & alia climata relegasse...

Ventos persequere. Alludit ad illud Ecclesiastici 34. 2. οἱ δὲ δραστήριοι οὐρανοῦ, καὶ δίκαιοι ἀνέμοι. Quasi qui apprehendit vmbra, & persequitur ventos, sic qui intendit in somnijs...

Sed iam videamus posteriorem, & fortasse nouissimam ipsius Gregorij ad eundem Leonem epistolam, tanto Pontifice reuera dignam, eodem quoque anno haud diu post priorem nuper recitatam ab ipso conscriptam...

Τὸ ἐν ἀγίοις πατέρις ἡμεῖς

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ GREGORII DIALOGI ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ PAPA ROMANI

Sancti Patris nostri

Περὶ τῶν ἀγίων εἰκόνων πρὸς Λέοντα βασιλέα, ἢ Ἰσαυρὸν ὀπισθὸν δούτρεα. De sacris Imaginibus ad Leonem Isaurum Imp. epist. secunda.

Τὰ θεάματα τῆς ὑμετέρας θεοφωρητοῦ βασιλείας, καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, ἐδέξαμεθα διὰ Ραφίνου ἑπείσεως ὑμῶν, καὶ πάντων ἀπέργων τῆς ἐμῆς ζωῆς...

Accepiamus vestri a Deo conseruati Imperij atque in Christo fraternitatis litteras per Rufinum Legatum vestrum delatas; meq. prorsus vitæ meæ tædium quod sententiam nō mutaris, sed in eisdem malis perfeueres...

Sic Sacerdotes Imperatores hos nominat, quod zelo sacerdotali insurrexerunt aduersus hereticos. Ceterum idem auctor inferius plusquam satis demonstrat absurdum esse ut Imperatores immisceant se Fidei dogmatibus decidendum, quum id munus ad sacerdotem tantum spectet.

gis, citharis, crepitaculis, tibijs, & tricis occupasti, & pro gratiarum actione ac celebratione ad fabulas illos traduxisti: hereditatem cum illis habeto, & cum ijs qui inutilia fabulantur, & inscitias blaterant. Audi humilitatem nostram, Imperator, cessa, & sanctam Ecclesiam sequere, prout inuenisti, atque accepisti. non sunt Imperatorum dogmata, sed Pontificum; quoniam Christi sensum nos habemus. alia est Ecclesiasticarum constitutionum institutio, & alius sensus secularium in administrationibus seculi. militarem ac ineptum quem habes sensum & crassum, in spiritualibus dogmatum administrationibus habere non potes. Et ecce tibi palatij & Ecclesiarum scribo discrimen, Imperatorum & Pontificum: agnosce illud, & saluare, nec contentiosus esto. Si quis a te regia indumenta, purpuram, diadema capitis, trabeam abstulerit, & obsequij ordines: futurum est, ut ab hominibus turpis, deformis, & abiectus habearis: quem in statum Ecclesiarum redequisti: quod enim ipse non habes, sanctas Ecclesias ornatum priuasti, deformesque reddidisti. Nam quem admodum Pontifex introspicendi in palatium potestatem non habet, ac dignitates regias deferendi; sic neque Imperator in Ecclesias introspicendi & electiones in clero peragendi, neque consecrandi, vel symbola sanctorum sacramentorum administrandi, sed neque participandi absque opera sacerdotis. Sed vnusquisque nostrum in qua uocatione uocatus est a Deo, in ea maneat. Vides, Imperator, Pontificum & Imperatorum discrimen? Si quisquam te offenderit, domum eius publicas & spolijs, solam illi vitam relinquens, tandemque illum etiam vel suspendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumque longe a liberis, & ab omnibus cognatis & amicis suis amandas. Pontifices non ita; sed ubi peccarit quis, & confessus fuerit, suspendij vel amputationis capitis loco euangelium & crucem eius ceruicibus circumponunt, eumque tamquam in carcerem in secretaria, sacrorumque vasorum araria conijciunt, in ecclesiarum diaconia & in Cathecumena ablegant, ac uisceribus eorum ieiunium, oculisque uigilias, & laudationem ori eius indicunt. Cumque probe castigantur, probeque fame afflixerint, tum pretiosum illi Domini corpus impartunt, & sancto illum sanguine potant: & cum illum was electionis restituerint, ac immunem peccati, sic ad Dominum, purum infontemque transmittunt. Vides Imperator Ecclesiarum Imperatorumque discrimen? Imperatores qui pie & in Christo uixerunt, Ecclesiarum Pontificibus obedire minime recusarunt, nec eos vexarunt: tu uero, Imperator, cum transgressus fueris, ac peruersus euaseris, & manu propria subscripseris, te ipsum subiiciens, & confessus fueris, eum qui terminos patrum tollit, execrabilem esse; in hoc proprio iudicio condemnatus es, ac Spiritum sanctum a te alienasti. Persequeris nos, ac tyrannice vexas, militari, carnalique manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, inuocamus Principem

1. Cor. 2.

mysteriorum

1. Cor. 7.

egregie

σας, αὐτοὺς εἰς δόξολογίας, καὶ ὑμναίους, καὶ κροτάλια τε, καὶ αὐλοὺς, καὶ λυρὰς, καὶ ἀντὶ ἀχαριστίας, καὶ δόξολογίας εἰς μύθους αὐτῶν ἐμβάλεες. ἔχε τὴν κληρονομίαν μετ' αὐτῶν, καὶ μετ' τῶν δόξολογιῶν, καὶ ἀπαυδασίας λαλόντων. ἀκούσον τὴν ἀπηνάθειαν ἡμῶν, βασιλεῦ, καὶ παύσον, καὶ ἀπολύθησον τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καθὼς εὐρες, καὶ παρέλαβες. ἔκ εἰς τὰ δόγματα τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τὸ δέχιερέων, ὅτι ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. ἀλλὰ παρ' ἀλλήλους ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικῶν διατάγμάτων, καὶ ἀλλοτρίων τῶν κερματικῶν εἰς τὰς διοικήσεις ἔχουσα τὸν πολέμικόν, καὶ σκαμνὸν ἔχεις, καὶ παρ' αὐτῶν τὸν δόγματῶν διοικήσεις ἔχειν εἰς δὴ ὡς αὐτῶν. καὶ γὰρ σοὶ τὰς διαφορὰς τοῦ παλάτιου, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ βασιλείων, καὶ δέχιερέων, καὶ ὁπίστητων, καὶ σῶτην, καὶ μὴ φιλονεικίαν. εἰς τὴν ἀρετὴν ἐκ σοὶ τὰς βασιλικὰς ἐνδύσεις, τὴν πορφύραν, τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, τὴν ἀλεργίδα, τὰς τῆξες τῶν πομπῶν, ὅντως μέλλεις θρωπεύειν, καὶ τὸ ἀνθρώπων ἀρχηγός, καὶ ἀμφοφόρος, καὶ ἀδαμνός, καθὼς κατέστησας τὰς ἐκκλησίας, ὅπερ γὰρ ἔκ εἰς σοὶ, τὰς ἀγίας ἐκκλησίας ἀπεκόσμησας, καὶ ἀμφοφόρος κατέστησας. ὡς ἐργὸν γὰρ ἔκ εἰς ἐξέστην ὁ δέχιερός σου ἐγκύψαι εἰς τὸν παλάτιον, καὶ ἀποβαλέσθαι ἀξίας βασιλικὰς, ἕτως ἔπει τοὺς βασιλοὺς ἐγκύψαι εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ψήφους ποιῆσαι εἰς τὸ κλήρον, ἕπει ἀγίασεν, καὶ χειρίζεν τὰ σύμβολα τῶν ἀγίων μυστηρίων, ἀλλ' ἔπει μέγα λυπηθῆναι χωρὶς ἱερέως. ἀλλ' ἔκ εἰς ἡμῶν ἐν ἡ κλήσιν ἐκλήθη ὑπὸ θεοῦ, ἐν ταύτῃ μενέτω. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν δέχιερέων, καὶ βασιλέων; εἰς τὴν ἀμαρτήσιν σου, βασιλεῦ, δημῶν τὸ οἶκον αὐτῶν, καὶ γυμνοῖς, ἐάσας ἐκ τῆν τὴν ψυχῶν, καὶ τέλος ἀκείνον ἢ ἀπαύχαις, ἢ δότο κεφαλίζεις, ἢ ἐξορίζεις, καὶ ἀλλοδοπῆ αὐτῶν ποιεῖς τῶν τεκνῶν, καὶ πάντων τῶν συγγενῶν, καὶ φίλων αὐτῶν. οἱ δέχιερείς ἔκ ἕτως ἀλλ' ὅταν ἀμαρτήσιν σου, ἐξομολογήσῃ, ἀντὶ τῆς ἀγχοῆς, καὶ ἔδοκεφαισμός, περὶ τῆς αὐτοῦ εἰς τὸν ἀρχηγόν αὐτῶν τὸν ἀγαθόν, καὶ τὸν σκευρόν, καὶ φυλακίζου αὐτὸν εἰς τὰ κειμηλιαρχεῖα, καὶ εἰς τὰς διακονίας τῆς ἐκκλησίας ἐξορίζου αὐτὸν, καὶ εἰς τὰς καταχόμενα, καὶ νηστῖαν εἰς τὴν ἔνπερσιν, καὶ εἰς τὸν ὀφθαλμοὺς ἀρρηπίαν, καὶ δόξολογίαν ἐν τῶν σωματι αὐτοῦ ἐμπιοῦσι. ἐπεὶ καλῶς παρ' ἀλλήλους, καὶ καλῶς λιμαρχονήσῃ, καὶ ἀλλοδοπῆ αὐτῶν τὸν τιμιον σῶμα ἔκ κυρίας, καὶ τὸ ἀγιον ἀμαρτίασιν αὐτῶν, καὶ ἀπακαθάρσιον αὐτῶν σκεδὸς ἐκλογίας, καὶ ἀναμάρτητον, ἕτως αὐτὸν ἀποπέμπουσι καθαρὸν, καὶ ἀμαρτων ὡς κύριον. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τῶν βασιλείων; οἱ βασιλεῖς, οἱ ἀποβῶς, καὶ ἐν Χριστῶ ζήσαντες, τῶν δέχιερέων τῶν ἐκκλησιῶν οὐπε παρρηκουσῶν, οὐπε ἐθλιψῶν. σὺ, βασιλεῦ, καὶ βασιλεῦ, καὶ διαφορῶν, καὶ ἰδιοχέρως γράψαι, καὶ ὑποβαλῶν αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσας, ὅτι ὁ καταλύων ὄρα πατέρων, ὁπικατέρας, εἰς αὐτὰ κατὰ κριτὸς γέγονας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀγιον ἀπεχώρησας ἀπὸ σοῦ. ἡμῶν, καὶ τεραννεῖς ἡμᾶς στρατιωτικῆ, καὶ σαρκικῆ χειρὸς. ἡμεῖς ἀόωλοι, καὶ γυμνοὶ, μὴ ἔχοντες στρατοπέδα ὁπίστησα σαρκικὰ, ὁπικαλούμεθα τὸν δέχιεράστρον

πάσης κτίσεως, τὸν ἐν οὐρανοῖς καθήμενον Χριστόν, τὸν ἐπὶ τῶν στρατιῶν τῶν αἰῶν δυνάμεων ἵνα πέμψῃ σοὶ δαίμονα, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος: ὡς ἀποδοῦμαι τὸν πνοῦτον τῶν σαρκῶν, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκῆς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. βλέπεις, βασιλεῦ, εἰς ποῖαν ἀνάδειαν, καὶ ἀπηνάθειαν ἐξήλασας σεαυτὸν; τὴν ψυχῶν σου εἰς βάρβαρος, καὶ κρημνοὺς ὑποβάλεες, καὶ τὸ μὴ θέλειν σε ἀπηνάθειαν, καὶ ὑποκλίναί τὸν σκληρόν σου τράχηλον. ὅταν γὰρ οἱ δέχιερείς τοὺς βασιλεῖς ἀφ' οὐθεσίας καλῆς, καὶ διδασκαλίας, τῶν θεῶν ἀφ' ἀφύσθασιν ἀμέμπτους, καὶ καθαρῶν τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ πηλασμάτων, μέγαν ἐπαίνον, καὶ δόξαν ἔχουσι παρ' αὐτῶν εἰς τὴν ἀγίαν μετὰ ἀνάστασιν, ὅταν μέλλῃ ὁ θεὸς τὰ κρυπτά ἡμῶν ἔργα φανερώσῃ, εἰς ἀρχαίω ἡμῶν ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ἡμεῖς οἱ ἀπηνάθει μέλλομεν ἀρχαίω εἶδον, ὅτι ἀφ' τῆς ἀφύσθασιν σου σοὶ ἐκπερδύναμεν σε. ὅτι οἱ πατὲρ ἡμῶν δέχιερείς οἱ κατὰ τοὺς ἰδίους καιροὺς τοὺς βασιλοὺς σου ἀποσφύρουσι τῶν θεῶν εἰς ἀρχαίω ἡμῶν τῶν ἀπηνάθει ὅτι οὐ ἀποσφύρομεν ὅτι τῶν ἡμετέρων καιρῶν βασιλεῖα ἐντιμον, καὶ ἐνδοξον, ἀλλ' ἀπηνάθει, καὶ ἀφ' ἀφύσθασιν ἀμέμπτους, καὶ ὁπίστρον, καὶ ἐπὶ εἰσελθε εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ καθὼς εὐρες, καὶ παρέλαβες, φύλαξον, καὶ τήρησον, καὶ δόξασον τοὺς ἀγίους, καὶ ἐνδοξάσας πατέρας ἡμῶν, καὶ διδασκαλίας, οἱ ἱερεῖς καὶ θεοὶ τῶν τυφλώσας τῶν καρδιῶν, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, διλύουσιν, καὶ ἀνέβλεψαν. ἐργασίας δὲ, ὅτι ἀφ' τὴν εἰς τὰς ἐξ ἀποδόσους ἔδεν ἐρρέθη περὶ τῶν εἰκόνων; ἀληθῶς, βασιλεῦ, οὐπε περὶ ἀργυροῦ, καὶ ὕδατος οὐδὲν ἐρρέθη, φαρμακίον ἢ μὴ φαρμακίον, πῖν, ἢ μὴ πῖν ὅτι ταῦτα ἔχεις ἀναθεν, καὶ ἐξ ἀφύσθασιν, καὶ ἀποδομένη εἰς ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. οὕτω καὶ αἱ εἰκόνες παρ' ἀποδομένη ἦσαν, καὶ αὐτὸ εἰς τὰς ἀποδόσους οἱ δέχιερείς ἐπέφεροντο τὰς εἰκόνας, καὶ ἔδεν φιλόχρηστος, καὶ φιλόθεος ὁδοιπορῶν, χωρὶς εἰκόνων τὰς παρεΐας ἐπιουῶν, ὡς ἐνάρετι, καὶ καλοὶ τῶν θεῶν. παρ' ἀποδομένη σε, γὰρ δέχιερός σου, καὶ βασιλεῦ, καθὼς ἀποδομένη εἰς τὸν ἐρρηχάσας, ὡς βασιλεῦς ἀποδομένη αὐτῶν, γράψον εἰς πῶσας τὰς χώρας, οἷας ἐκαστὴν αἰσῶν ὅτι Γρηγόριος ὁ πᾶπας Ῥώμης ἐσφαλλε περὶ τῶν εἰκόνων, καὶ Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡμεῖς ἀναδεχόμεθα τὸ σφάλμα τῆς ἀμαρτίας, ὡς λαβόντες ἀφ' ἀφύσθασιν τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀφύσθασιν λύειν, καὶ δεσμεῖν τὰ ὁπίστρον, καὶ τὰ ἐπὶ οὐρανοῖς, καὶ οὐ θέλεις ἡμεῖς, ὡς λόγον ἀποδομένους τῶν ἀφύσθασιν Χριστῶ, τὰς νοθεσίας, καὶ διδασκαλίας παρ' ἀφύσθασιν σοὶ, καθὼς ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ κυρίου, καὶ ἀπέφυγες, καὶ παρρηκουσῶν ἡμῶν τῶν ἀπηνάθει, καὶ Γερμανὸς ὁ πατριάρχης, καὶ τῶν ἀγίων, καὶ ἐνδοξῶν ἡμετέρων, καὶ διδασκαλῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἡκολούθησας διεσπασμένοις, καὶ ἀποδομένη τῶν ἀφύσθασιν σφαλόμενοις, ἔχε τὴν μετὰ μετ' αὐτῶν. ἡμεῖς, καθὼς ἀποδομένη σοὶ, ἐπέστημεν χάριτι θεῶ τῶν ὁδῶν ὅτι τῶν ἐσωτέρων χωρῶν τὸν

pem exercitus omnis creatura sedentem in caelis, Christum, qui est super omnes exercitus supernarum virtutum, ut immitat tibi demonem, sicut ait Apostolus: Tradere huimodi fatanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus sit. Vides Imperator quo impudenter atque inhumanitatis teipsum prouexeris? animam tuam in barathra & prarupta loca praeipitem egisti, quod humiliari nolueris, duramque ceruicem tuam submittere. Nam ubi praeclara commonitione adhibita, & doctrina Pontifices Deo exhibuerint Imperatores, irreprehensibiles & mundos a peccatis ac delictis: magnam apud eum laudem & gloria obtinēt in sanctam resurrectionem magna, quo tempore res nostras occultas, opera nostra in lucem prolaturus est in confusionem nostram coram Angelis suis. Tum uero futurum est, ut nos humiles erubescamus, quod te propter inobedientiam tuam lucrati non fuerimus, cum illi qui ante nos fuerunt Pontifices, eos qui suis temporibus imperarunt, Deo obtulerint; quod nobis humilibus pudorem incutiet, qui temporum nostrorum Imperatorem non offeramus gloriosum & celebrem, sed infamiosum & adulterinum. Ecce nunc quoque te hortamur, poenitentiam age, & conuertere, atque ad ueritatem ingredi: sicut inuenisti & accepisti, custodi. Honore affice & glorifica sanctos & gloriosos Patres nostros ac doctores, qui caecitate a cordibus oculisque nostris secundum Deum dispulerunt, iisque uisum restituerunt. At enim scripsisti: Qui sit in sex Concilijs de imaginibus nihil dictum? Enimvero, Imperator, ne de pane quidem & aqua dictum est quidquam, sit ne comedendum, an non comedendum; bibendum, an non bibendum; quandoquidem haec antiquitus & a principio ad uitam humanae conseruationem habes tradita: sic etiam imagines tradita fuerant, ipsique Pontifices imagines ad Concilia deferebant, nec vllus ex Christi amatoribus ac religiosis hominibus iter peragens, absque imaginibus peregrinationes obibat, utpote qui uirtute praediti atque apud Deum probi essent. Hortamur te, ut sis Pontifex & Imperator, prout ante scripsisti. Quod si te pudeat, hoc tibi ipsi tamquam Imperatori tribuere: ad regiones omnes, quibus scandalo fuisti, scribe, Gregorium Papam Romanum circa Imagines errare, itemque Germanum Constantinopolitanum Patriarcham; & nos culpam peccati recipimus, utpote qui potestatem a Domino acceperimus & auctoritatem terrena caelestiaque soluendi ac ligandi; teque ab hac cura quietum praestabimus. neque uoluisti, neque uis, nos, ut rationem Christo domino reddiduri, monita atque documenta tibi adhibuimus, prout a Domino edocti sumus: at tu refugisti, atque obedire nobis humilibus recusasti, simulque Germano Praesuli, & sanctis atque gloriosis miraculorum effectoribus & doctoribus Patribus nostris, & sequentibus peruersos, prauosque dogmatum magistrum, qui a ueritate aberrant. Habeto partem cum illis: nos, prout ante scripsimus tibi, uiam ingredimur Dei benignitate in extremas Occi-

1. Cor. 5.

infamia notatum

ABSQVE IMAGINIBVS SACRIS NON PERGRINABAN TVR PATRES.

Ironia

dentis regiones versus illos, qui sanctum baptisma efflagitant. Cum enim illuc Episcopos misissem, & sanctæ Ecclesiæ nostræ clericos; nondum adducti sunt vt capita sua inclinarent & baptizarentur eorum Principes, quod exoptent, vt eorum sum susceptor. Hac de causa nos ad viam, Dei benignitate accingimus, ne forte dānationis & incuriæ nostræ rationem reddamus. Det tibi Deus prudentiam, ac pēnitentiā, vt ad veritatem conuertaris, a qua descisti; rursusq. restituat humilibus populis in vnum pastorem Christum, & in vnum ouile orthodoxarum Ecclesiarum ac Præfulum, & pacem Dominus Deus noster præbeat vniuerso terrarum orbi nūc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

A δύσεως τῶν ἁγίων βασιλισσα ἐπιζητήσι. Ἐὶ δὲ ἀπελείαντες μὲ ἐκείσε ἐπισκόπους, ἔ τ ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας κληρικῶν, ἔπω κατεδέξαντο ὀπικλῖναι τὸ κεφαλαίον, ἔ Φωλιθῶναι, οἱ δεχηθῶν αὐτῶν, ἐμὲ ὀπικη τῶν τῶν γῆρας αὐτῶν ἀνάδοχον. ὀπικ τῶν ἐπέσημεν θεῶ χάριτι τῶν ὁδῶν, ἵνα μὴ τ κατακρίσεως, ἔ τ ἀμελείας ἡμῶν λόγον ἀποδώμεν. ὁ θεὸς δὴν σὶ σύνεσιν, ἔ μετάνοιαν εἰς ὀπικροφῶν τ ἁληθείας, ὁθεν ἐξέφυγες, ἔ ἀπακαταστήσει πάλιν τῶν ἁπῶν λαοῖς εἰς εὐνα πικμένα τ Χριστῶν, ἔ εἰς μίαν πικνῶν τ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ἔ ἱερέων, ἔ τῶν εἰρηλῶν ὁ κύριος, ἔ θεὸς ἡμῶν ὁ δὴν ἁγιοὶ πῶση οἰκουμένη νῦν, ἔ αἰ, ἔ εἰς τῶν αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμῶ.

Hactenus Gregorij posterior epistola nunc primū in lucem edita. In qua, sicut in priori B dū Gregorius meminit de eius profecōne ad baptizādos Principes recēs ad fidē conuersos, putamus intelligēdū de Saxonū principibus, viris primarijs per S. Bonifacium ad fidē conuersis; verum nō vt animo disposuerat, proficisci ab Vrbe contigit, Deo aliter disponente, quod de se quoque Paulus excusat, quod promissum nō impleuerit. Sed antequā reliqua profsequamur, hic Græcorū corrigendus error de his quæ ad Gregorij cognomētū spectāt, cū a Græcis antiquis scriptoribus passim Dialogus nuncupatus inueniatur, ex quibus etiā id reperimus ad Latinos pariter deriuatū: & aliquando occasio fuit, vt & nos cum illis in errorem traduceremur. Ceterum vbi legi Gennadium Scholarium virū doctissimū, sensi in vno omnium Græcorum errorem, quod scilicet Græci primum Gregorium cum secundo cōfundant, dum vtrique, quasi vni Gregorio, Dialogi cognomentum adscribunt. Nam ipse Gennadius in expositione pro Concilio Florētino hæc habet: Gregorius Magnus Dialogus impietatem eorū, qui imagines oppugnant, anathemati subiecit.] hæc cum non nisi de Gregorio secundo intelligi possint: satis perspectum habetur, hoc loco ab ipso Gregorium secundum cognominatum esse Dialogum. Verum cum idem auctor eodem libro sæpe superius Gregorium seniore eus nominis primum nominet etiam cognomento Dialogum, cum & dialogorum eius nonnulla citat: manifestum est, ipsum sicut & alios id profitentes, delectum habendum penitus ignorasse, quo primum Gregorium a secundo distingueret: re vera tamen per Gregorium Dialogum, Gregorium Magnum qui dialogos scripsit, significare voluisse videtur.

a 2. Cor. I.

b Gennad. c. 5. Sect. 16.

c Gennad. c. 3. Sect. 5. 6.

LEGATI PONTIFICIS IN EXILIUM MISSI,

inori

PRIMA CONIURATIO IN GREGORIVM PAPAM.

Ceterum ipse Gregorius Papa non solum litteras dedit, quas legisti ad Imperatorem, sed & legatos misit, per quos, si licuisset, eius animum demulceret. Verum ferus barbarus contra ius Gentium eosdem legatos detrusos in carcerem damnauit exilio, vbi & eos mori coegit. Testantur hæc litteræ Nicolai Romani Pontificis, ad Michaelē Imp. quibus exprobrans Orientalium Imperatorum aduersus Romanam Ecclesiam perpetrata flagitia, post alia subdit: Sub Papa Gregorio factum est, qui post sextam Synodum fuit, quando pro zelo Dei, & sanctarum imaginum reuerentia religiosi viri ac Dei famuli directi, in exilium missi sunt, & bona confessione huiusmodi finierunt vitam.] hæc ipse.

Iam vero quæ molitus sit aduersus ipsum Gregorium Leo Imp. vbi litteras ipsius accepit, in medium adducamus.

His tamquam stimulis cruentatus Imperator animo illud decreuit, vt omnino sanctum Pontificem neci traderet; omnemq. ad hoc perpetrandum adhibens fraudem, dolis omnia miscens, nec semel tantum, sed iterum atque iterum pertentauit, prout ex ijs quæ Anastasius tradit, poteris intelligere, qui ait: Post aliquod tēpus Basilius Dux, Iordanus Chartularius, & Ioannes subdiaconus cognomento Lurion inierunt consilium, vt Pontificem interficerent, quorum assensum Mauritius Spatharius Imperialis qui Romanū Ducatum tenebat, regia missus vrbe, Imperatore mandante, hoc probauit, sed tempus inuenire non potuerunt. Qui Dei iudicio dissolutus contractus est, & sic Roma recessit.] hæc breuiter Anastasius. Fuit ista prima coniuratio per ministros regios prouocata, quibuscum etiam alter Iudas subdiaconus cōspirarat. secundam autem coniurationem hoc modo se habuisse, idem Anastasius tradit.

Postmo-

A Postmodum Paulus Patricius & Exarchus missus in Italiam est. Qui denuo, ijdem qui supra coniurati, vt scelus perficerent, meditabantur, quorum consilium Romanis patefactum est. Qui moti cuncti Iordanem interfecerunt, & Ioannem Lurionem subdiaconum; Basilius vero monachus factus, in loco in quem retrusus vitam finiuit.] hactenus secunda coniuratio, quæ detecta, Romanorum armis fuit extincta. egregium sane specimen amoris & obseruantia erga communem omnium patrem, peculiarem vero suum ipsorum parentem Romani tunc edidere, cum pro salute Pōtificis aduersus regios magistratus, ipsius Imperatoris auctoritate pollentes insurrexere, committentes eo facto se, sua, suoq. discrimini. Quod vero audisti Basilium Ducem detrusum in monasterium illic vitam finijisse: scias hunc Ducem illorum, qui ab Imperatoribus Romam mitti solerent ad curandam Urbem, & ad eam spectantes ciuitates, fuisse nouissimum, B desijseq. penitus Duces Urbis, curamq. omnium in omnibus recidisse in summum Pontificem. Sed post duas recensitas aduersus Gregorium Papam coniurationes, audi adhuc tertium machinamentum, quod Anastasius mox subdit his verbis.

SECUNDA CONIURATIO IN GREGOR. PAPAM.

Paulus vero Exarchus Imperatoris iussione eundem Pontificem conabatur interficere, eo quod censum in prouincia ponere præpediebat, & cogitaret ipse Imperator suis opibus Ecclesias denudare, atque alium Pontificem in eius ordinare locum.] Vides deregimentem sacrilegi Imperatoris, inhiantis, vt vidimus, ad Ecclesiæ sacra vasa diripienda, eo prætextu quod essent sacris imaginibus ornata, eadēq. (vt fecerat Constātinopoli) quasi nefaria inde auferret, & in fiscalem arcam inferret. Subdit vero Anastasius: Post hunc Spatharius cum iussionibus missus est alter, vt Pontifex a sua sede amoueretur. Denuo & Paulus Patricius Exarchus ad perficiendum tale scelus, quos seducere C potuit, ex Rauenna cum suo Comite, atque ex castris aliquos misit. Sed motis Romanis, atque vndique Longobardis pro defensione Pontificis, in Salario ponte Spoletini, alijq. hinc inde Duces Longobardorum, circumdantes Romanorum fines hoc præpediebant.] Vidisti miraculum: Longobardi qui infestare Romanam Urbem nunquam desiere, tempore præsertim Gregorij Magni Romani Pontificis (vt visum est superius) ijdem omnes modo aduersus Exarchum pro Pontifice diuino insurgunt impulsu.

TERTIA CONIURATIO IN ROM. PONT.

At quid post hæc Imperator? toties ne perficeret quod tentabat a Deo repulsus: venenum latens in stomacho, quod pararat in perniciem fidelium omnium, tandem palam foras euomuit, rugitumq. emittens suum, quid ageret, quidve tentaret, efficit penitus manifestum; cum videlicet edictum aduersus sacras imagines, quod promulgarat D in Oriente, misit in Occidentem. de quo Anastasium audi: Iussionibus itaque postmodum missis, decreuerat Imperator, vt in nulla Ecclesia imago cuiuslibet sancti, aut martyris, aut Angeli haberetur (maledicta enim omnia asserbat) ac si acquiesceret Pontifex, gratiam Imperatoris haberet; & si hoc fieri præpediret, a suo gradu discederet.] Quidnam his auditis Gregorius? Vbi pro religione certamen esse cognouit, alacriori animo descendit in prælium, ipsiq. fortius toto conatu restitit, omnes vbique excitans. Christianos pro legitimis ad mortem vsque certare: scriptisq. Apostolicis litteris, quibus profanum & sacrilegum damnaret edictum, eas longe lateq. patentes vbique vulgavit, quibus veluti classico cælitus audito, omnes excitati fideles aduersus impium Legislatorem protinus insurrexere tanto animo, vt fuerint ab ipso Pontifice cohibendi, ne torrentis instar influerent in Orientem ad exturbandum tyrannicum Imperatorem.

VANI REDDITI CONATVS IMP. IN ROM. PONTIF.

E nam audi Anastasium.

Despiciens ergo vir pius profanam Principis iussione; iam contra Imperatorem quasi contra hostem se armauit, renuens hæresim eius; & scribens vbique cauere Christianos, quæ orta fuisset, impietatem. Igitur permoti Pentapolenium & Venetiarum exercitus, iussioni Imperatoris restiterunt: & numquam se eius Pontificis condescendere neci dicebant; sed quod pro eius magis defensione viriliter decertarent.] Ista ingenti, præstantiq. animo Veneti, licet terra mariq. essent proximi Imperatori, a quo deleri timere potuissent, si adhuc viribus haud adeo fortes, pro Pontifice certamen inire aduersus ipsum aliquo modo præsumerent. Sed vbi pro religione scirent esse certamen, cuncta ei posthabenda, merito censuerunt. Sic enim creuere Respublicæ, cum religionem ceteris omnibus prætulere; excidere vero cum in eis religio contempta elanguit. Vnanimis igitur omnes Italiae populi, tam barbari, quam

ITALI RESISTVNT IMPERATORI.

RELIGIO REIPVB. INCREMENTVM.

Aborigines, licet mutuo semper inter se bella gerere indefesso studio consueverint: **A** vno omnes religionis vinculo colligati aduersus Imperatorem accincti sunt armis, detestati in primis Exarchum, per quem tale impius Imperator in Italia promulgari curasset edictum, quem & anathemati ipse Pontifex subiecisset: nam Anastasius de eo.

Ita vt anathemati Paulum Exarchū, qui illud edictum direxerat, eiusq. consentaneos submitteret, sperantes eius ordinationem: ibiq. omnes in Italia mori eligerent. Atque sic de Pontificis, deq. sua immunitate cuncti studuerunt. Cognita ergo Imperatoris nequitia, omnis Italia consilium iniit, vt sibi eligerent Imperatorem, & ducerent Constantinopolim. Sed compescuit tale consilium Pontifex, sperans conuersionem Principis.]

Ita tum quidem Pontifex, quo ostenderet quam longe abesset, vt tyrannice rem ageret, sed potius paterne cuncta præstaret; & nihil magis antiquius esse sibi, quam vt Occidentale Imperium conseruaret integrum Imperatori, ipsumq. ad fidem Catholicam reuocatum (vt erat antea) omnium efficeret liberum possessorem. Verum sicut huic nihil magis in optatis erat quam ipsius consulere salutem; ita & Imperatori nihil magis in animo fixum, quam ipsum Gregorium neci traderet. nam quid iam quarto per suos aduersus eum molitus sit, per eundem Anastasium sic accipe.

Ipsis interea diebus Exhilaratus Neapolis Dux, deceptus diabolica instigatione cum suo filio Andriano Campania partes tenuit, seducens populum, vt obediret Imperatori, & occideret Pontificem. Tunc Romani omnes eum insequuti comprehenderunt, & cum suo filio occiderunt: post hæc & Petrum Ducem, dicentes turbati, quod cōtra Pontificem quoque scripsisset. Igitur dissensione facta in partibus Rauennæ, alij consentientes prauitati Imperatoris, alij cum Pontifice & eius fidelibus tenentes, inter eos cōtentione mota, Paulum Patricium Exarchum occiderunt. Longobardis vero Aemiliae castra,

Moncella, * Venafrum cum suis oppidis, Buxo, præ . . . Pentapolis quoque cum Auximana ciuitate se tradiderunt.] hæc tanta parturijt noua hæresis damna Imperatori, vt eum ipso iam penitus totius Occidentalis Imperij dominio spoliaret, cum ille in hoc vnum omnes suos conatus & studia collocasset, vt Gregorium de medio auferret: aduersus quem hæc rursus iam sexto loco ponenda sunt tentata machinamenta, quæ idem Anastasius ita narrat.

Post aliquod vero tempus Eutychium patricium eunuchum, qui dudum Exarchus fuerat, Neapolim Imperator misit, vt illud quod Exarchus Paulus, Spatharij quoque, & ceteri malorum consiliatores facere nequiuissent, ille perficeret. Sed nec sic, iubente Deo, latuit miserabilis dolus, sed claruit cunctis pessimum consilium, quo Christi violare conabatur Ecclesias, & perdere cunctos & diripere omnia loca. Cumq. mitteret hominem proprium Romam cum scriptis suis, in quibus continebatur, vt Pontifex occideretur cum optimatibus Romanis, agnita crudelissima insania, protinus ipsum Patricium missum occidere voluerunt, nisi defensio Pontificis nimia præpedisset. Verum eundem anathematizauerunt Eutychium Exarchum, seseq. magni cum paruis constringentes sacramento, numquam Pontificem Christianæ fidei zelotem & Ecclesiarum defensionem permittere noceri, aut amoueri, sed mori essent pro salute illius omnes parati.] At quid tandem satellites sacrilegi Imperatoris? Quod ferro perficere non valerent, auro tentant, vt ex ijs intelliges, quæ istis subiicit Anastasius, vbi ait.

Munera tunc hinc inde Ducibus Longobardorum sunt missa, & Regi pollicens plurima, vt a iuuamine desisterent Pontificis, per suos Legatos Patricius ille suadebat. Qui ex scriptis detestandam viri dolositatem despicientes: vna se, quasi fratres, catena fidei constringerunt Romani atque Longobardi, desiderantes cuncti mortem pro defensione Pontificis sustinere gloriosam, numquam illum passuri perferre molestiam, pro fide vera & Christianorum certantes salute.] sed quibus aduersus Imperatorem Gregorius Papa se potissimum defendere armis curarit. idem auctor mox ista subiiciens indicat

His ita se habentibus, elegit maius præsidium pater ille, pauperibus distribuere largissima manu quæ reperiebat, incumbens orationibus, ieiunijs, litanijs, Deum quotidie deprecabatur; speq. ista manebat semper fultus plusquam ab hominibus: Gratias tamen voluntati populi referens pro mentis proposito, blando omnes sermone, vt bonis in Deum proficerent actibus, & fide persisterent, rogabat; & ne desisterent ab amore & fide Romani Imperij admonebat. sic cunctorum corda mollebat, & dolores conti-

EXARCHVS
ITERVM CON-
TRA PONTI-
FICEM AGIT.

* Locus cor-
ruptus.

SEXTA CON-
SPIRATIO IN
GREG. PAPAM

VENTATI MV
NERIBVS LON-
GOBARDI AD-
VERSVS PON-
TIFICEM.

nuos mitigabat.] hucusque Anastasius. reliqua autem quæ subiicit, spectare indicans ad vndecimam Indictionem, post sequentem annum ea contigisse asserere opus est. sicq. ea quæ hæcenus sunt enarrata, non hoc anno tantum, sed & sequenti esse peracta noscuntur.

Sicigitur vides ex his quæ dicta sunt, longe dissimilia a Græcis Latinos de Gregorij Papæ conatu ac fide ipsius scripsisse erga Leonē Imperatorē: quem cū frustra videret Pontifex se laborare, vt ab hæresi reuocaret ad Catholicam fidē, in deterius illo iugiter prolabente, tunc contigit quod ait Zonaras ipsū cū Francis iniisse foedus, de quo hæc habes in Appēdix ad Gregorium ex auctore sui tēporis res scribente: Eo etenim (inquit) tempore bis a Romana sede S. Petri Apostoli beatus Papa Gregorius clauēs venerandi sepulchri cū vinculis S. Petri & muneribus magnis & infinitis, legationem (quod antea nullis auditis aut visis temporibus fuit) memorato Principi *Carolo scilicet Martello* destinauit. Eo pacto patratō, vt ad partes Imperatoris * recederet, *veniret scilicet si opus esset in Italiam*, & Romanum Consulatū præfato Principi Carolo sanciret. Ipse itaque Princeps mirifico, & magnifico honore ipsam legationem recepit, munera pretiosa contulit, atque cum magnis præmijs cum suis sodalibus missis Grimonem Abbatem Corbeiensis monasterij, & Sigebertum reclusum basilicæ S. Dionysij martyris Romam ad limina sancti Petri & sancti Pauli destinauit.] hæc ibi. Quibus declaratur sancitum inter eos foedus, vt si opus esset, in Italiam Carolus se conferret, susciperetq. pro Romana Ecclesia defensionem aduersus impugnantem eam Imperatorem, accepturus Consulatū in Vrbe.

Profuerunt ista salutem totius Italiæ: siquidem cum sancita hæc cum Carolo innotuissent Orienti, abstinuit Imperator inferre in Italiam arma; magni quippe nominis ob ingentes præclarasq. victorias Carolus vbique terrarum erat, utpote quod Sarracenos in Aquitaniam irrumpentes superasset, atque eorum extincto Rege, ingenti strage eosdem affecisset, vt superiori anno dictum esse meminimus. Scitum sane, prudensq. Gregorij Papæ consilium, Francorum expetere aduersus persecutorem Ecclesiæ vires: haud enim satis fiduciæ esse sciret in Longobardis sæpe repertis in Romanam Ecclesiam infidelibus; sed nec satis virium erat in Venetis, vt tantæ molis Orientalis Imperij se armis obijcerent. In Francis vero erga Romanam Ecclesiam firma fides, atque constantia sæpe cognita, vt Carolum ita sibi conciliaret, Pontifici suaserunt. Nec irritum fuit votum, & spes inanis: siquidem vbi tantum innotuit, Carolum studiosum esse Romani Pontificis, mox fuit ab eius persecutione cessatum. Sed quid interea in Vrbe visum?

Dū nefarius Orientalis Romani Imperij moderator se Catholicæ Ecclesiæ aduersariū publicis profiteretur edictis, & Romanam sibi Ecclesiā subijcere studio indefesso laborat: Deus ex Orbis finibus, ex Britannia, inquam, Regem in Urbem mittit, qui non solum Catholicæ fidei professione, sed mundi contemptu, verum se fidei Christianæ exhibuit confessorum. in hunc annum quidem accidit, quod Beda narrat his^a verbis: Abeunte autem Romam Ceadualla, successit in regnum Huu de stirpe regia, qui cum triginta & septem annis Imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto regno, ac iunioribus commendato, ad limina beatorum Apostolorum, Gregorio Pontificatum tenente, profectus est, cupiens in vicinia locorum sanctorum ad tempus peregrinari in terris, quo familiarius a sanctis recipi mereretur in cælis. Quod his temporibus plures de gente Anglorum nobiles, ignobilesq. laici & clerici, viri ac feminae certatim facere consueverunt.] hæc Beda.

Sed & ad hæc eadē tempora Gregorij Papæ pariter referēda putamus, quæ de Bauariæ Duce habet Paulus Diaconus verbis istis: ^b His (inquit) diebus, Theudo Boioariorum gentis Dux, orationis gratia Romam ad beatorum Apostolorum vestigia venit.] hæc ipse, qui & paulo superius ait huius filiam nomine Guntrudam acceptam in vxorem a Luithprando Rege Longobardorum. Vide miraculum: cum Imperator suos satellites Romam sæpe mittit, qui Pontificem neci tradant: mittit Deus Reges & Duces, qui Romam pietatis ergo venientes post Apostolos Domnum Apostolicum venerentur.

Eodem anno contigisse ad Deum transitum Tobia Episcopi Rhofensis, viri doctrina insignis, idem qui supra auctor est Beda, dum ait: ^c Anno post quem, *vigesimum quintum scilicet*, proximo Tobias Rhofensis Ecclesiæ Præsul defunctus est. Erat enim discipulus beatæ memoriæ magistrorum Theodori Archiepiscopi, & Abbatis Hadriani, vnde (vt dictum est) cum eruditione litterarum vel Ecclesiasticarum vel generalium, ita Græcam quoque cum Latina didicit linguam, vt tam notas & familiares sibi eas quam na-

^a Appēd. ad
Gregor. Turon.
cap. 110.

REGORIVS
CVM CAROLO
MARTELLO
FOEDVS INIT.
* accederet

^a Bed. li. 5. cap.
7. in fin.

PEREGRINA-
TIO FRE-
QUENS AD LI-
MINA APO-
STOLORVM.

^b Paul. Diacon.
lib. 6. cap. 13.
vet. edit. 6
non. 44.

^c Bed. li. 5. cap.
24.

OBIVS TO-
BIAE EPISC.
RHOFENSIS.

tiuitatis suæ loquelam haberet. sepultus vero est in porticu sancti Pauli Apostoli, quam intro Ecclesiam sancti Andreæ sibi ipsi locum fecerat sepulchri.] hæc Beda. cuius sententia liquet Anglos non fidem Catholicam tantum, sed & bonas litteras a Romana esse Ecclesia consequutos. Scribebat his diebus ipse Beda historiam Ecclesiasticam Anglicanam, quam absoluit anno Redemptoris septingentesimo trigesimo primo. Porro hoc tempore cum sederet Gregorius Pontifex, ad explendos vndique numeros diligentis historici, missus est Romam Nothelmus presbyter, qui peteret a Gregorio Papa epistolas illas ex Archiuo Ecclesiæ Romanæ, quæ ad res Anglicanas spectare noscerentur: quas acceptas in Angliam ad Bedam detulit. testatur id ipse in epistola nuncupatoria ad Regem Anglorum Ceolulphum, vbi ait: Nothelmus postea Romam veniens, nonnullas ibi beati Gregorij Papæ, & aliorum Pontificum epistolas, perscrutato eiusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ scrinio, permissu eius qui nunc ipsi Ecclesiæ præest Gregorij Pontificis inuenit, reuersusq. nobis nostræ historiæ inferendas cum consilio præfati Albini reuerendissimi patris attulit.] hæc ipse.

Ad huius vero anni finem, iam cœpta decima Indictione, sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus Romam mittit Denualem presbyterum, cui litteras dedit, quibus de nonnullis sibi dubijs ipsum Gregorium Romanum Pontificem consulendum putauit. His acceptis sanctus Pontifex ad eum rescribens, ad cuncta respondit. Extant ipsæ Gregorij litteræ, sed male positæ sub Gregorio tertio, siquidem ex indictione in ea posita, hoc anno esse scriptæ reperiuntur, decimo Kalendas Decembris, decima Indictione, vt in fine ipsarum habetur, quæ sic se habent:

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

Desiderabile mihi a te missus Denual religiosus presbyter, attulit nuncium, cum te sospitem narravit, & in ministerio pro quo missus es, fauente Deo, proficere nuntiavit. Detulit etiam a te missas litteras, vbi indicasti quod ager Dominicus, qui incultus iacebat, & spinarum aculeis ex infidelitate riguerat, vomere tuæ doctrinæ exarante, semen verbi suscepit, & fertilem messem protulit fidelitatis. In iisdem litteris quadam subnexuisti capitula, sciscitando qualiter teneat, vel doceat sancta Apostolica Romana Ecclesia. Bene noscis satis, quia beatus Apostolus Petrus, & Episcopatus principium extitit, & consulenti tibi de statu Ecclesiæ, non ex nobis quasi ex nobis, sed eius gratia qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas, qualiter tenere debeas Apostolici vigoris doctrinam, dicimus. Igitur in primis legebatur, in quota progenie propinquorum matrimonium copuletur. Dicimus quod oporteat quidem, quamdium se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem. Sed quia temperantia magis, & præsertim inter barbaram gentem plus placet, quam districtio censuræ: concedendum est, vt post quartam generationem iungantur.

Nam quod posuisti, quod si mulier infirmitate correpta, non valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis? Bonum esset, si sic permaneret, vt abstinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum est: ille qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidij opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non detestabilis culpa excludit.] hæc Gregorij sic accipias, vt dicat de impedimento perenni, quod nesciebatur vbi contraxit. Sed pergit.

Presbyter vero, vel quilibet sacerdos a populo accusatus, si certi non fuerint testes, qui criminis illati approbent veritatē, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentia suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, sicq. maneat in proprio gradu.

Nam de homine qui a Pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis reiteratio prohibenda est.

In Missarum solemnij obseruandum est, quod Dominus noster Iesus Christus sanctis suis tribuit discipulis: Accepit namque calicem, dicens: Hic est calix noui testamenti in meo sanguine: hoc facite quotiescumque sumitis. Vnde congruum non est duos vel tres calices in altario ponere cum Missarum solemnia celebrantur.

De immolatijs autem efcis consuluisti, si a fidelibus superductum fuerit viuificæ crucis signum, edi liceret an non: illud sufficit respondere, quod beatus Apostolus dicit: Si quis dixerit quia hoc immolatum est, nolite edere propter eum qui indicauit, & propter conscientiam.

Addidisti

Addidisti adhuc, quod si pater vel mater filium vel filiam intra septa monasterij in infantia annis sub regulari tradiderint disciplina: vtrum liceat eis postquam pubertatis impleuerit annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino deuitamus, quia nefas est, vt oblati a parentibus Deo filijs voluptatis frena laxentur.

Enimvero quosdam absque interrogatione Symboli ab adulteris & indignis presbyteris fassus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem Ecclesiæ: Quia quisquis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari eum minime licet. Non enim in nomine baptizantis, sed in nomine Trinitatis huius gratiæ donum percepit. Et teneatur quod Apostolus ait: Vnus Deus, vna Fides, vnum Baptisma. Doctrinam vero spiritualementalibus studiosius, vt impertias, demandamus.

De paruulis vero qui a parentibus subtracti sunt, & an baptizati sunt, an non, ignorant: hos vt baptizare debeas, secundum Patrum traditionem (si non fuerit qui testificetur) ratio poscit.

Leprosis autem, si fideles Christiani fuerint, Dominici corporis & sanguinis participatio tribuatur. Cum sanis autem conuiuia celebrare negentur.

Adiecisti etiam, quod si pestifer morbus aut mortalitas in Ecclesia vel monasterijs irreperit: quos nondum tetigit, a loco fugiant euitantes periculum. Valde fatuum hoc videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus.

In fine epistola continebat, quod sunt quidam presbyteri, seu Episcopi multis vitijs irretiti, quorum vita in seipsis sacerdotium maculat. Et si tibi liceret cum eis edere aut loqui, nisi coerciti fuerint. Dicimus, vt hos ex Apostolica auctoritate redarguendo admoneas, & ad munditiam Ecclesiasticæ disciplinæ reducas. Et si quidem obedierint, saluabunt animas suas, & ipse mercedem lucratus es. Verumtamen collocationem & mensam communem cum eis agere non recuses. Plerumque contigit quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conuiuiorum sedulitas & admonitio blanda ad viam perducit iustitiæ. Id ipsum autem & in illis proceribus qui tibi adiutorium præstant, obseruare debebis.

Hæc frater carissime ex Apostolicæ sedis vigore scripsisse sufficiant. De reliquo implorantes misericordiam Dei, vt qui te illis in regionibus vice nostra, ex Apostolica auctoritate peragere fecit, & opacam siluam lumine veritatis per os tuum micare prædestinavit, opitulationis suæ misericordissimum tribuat incrementum, quatenus de fructu operis & ipse valeas præmia percipere, & veniam peccatorum inuenire. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data decimo Kalendas Decembris imperante domino pijsimo Augusto Leone a Deo coronato magno Imperatore, anno decimo Imperij eius. Sed & Constantino magno Imperatore regni eius anno septimo Indictione decima.] hætenus Gregorius ad Bonifacium.

Cui magis laborandum fuit in correctione prauorum morum virorum Ecclesiasticorum, quam in conuersione Gentilium, vt eius litteræ eodem argumento datæ ad Danielem suum olim in Anglia Episcopum docent, quæ numquam hætenus cusæ hic redduntur. sic enim se habent.

Domno dilectissimo Danieli Episcopo Bonifacius seruus seruorum Dei optabilem in Christo caritatis salutem.

Consuetudo apud homines esse dignoscitur, cū alicui triste & onerosum quid acciderit, anxietatis solatium, vel consilium ab illis quærere, de quorum maxime amicitia, vel sapientia, & foedere confidit. Eodem modo & ego de paternitatis vestræ probabili sapientia, & amicitia confidens, vobis fessæ mentis angustias expono, & vestræ pietatis consilium & solatium quæro. Sunt enim nobis, iuxta dictum Apostoli, non solum foris pugnæ, sed intus timor maxime semper per falsos sacerdotes, & hypocritas, qui & Deo aduersantur, & sibi perduntur, & populum per plurima scandala, & varios errores seducunt, dicentes populis iuxta dictum Prophetæ: Pax, pax, & non est pax. Et semen verbi, quod de sinu Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ sumptum, & nobis commendatum, seminare aliquantulum studemus, illi cum lolio superfeminare, & suffocare nituntur, vel in herbam pestiferi generis conuerture. Et quod plantamus non irrigant, offerentes populis, & docentes nouas sectas, & diuersi generis errores. quidam abstinentes a cibis, quos Deus ad percipiendum creauit; quidam melle & lacte proprie pascentes se, panem, & ceteros abijciunt cibos: quidam autem affirmant quod plurimum nocet populo,

EPISTOLAE PONTIFICVM QVAESITAE

IN HUIUSMODI

S. BONIFACII CONSULIT APOSTOLICA M. S. DEM.

In epist. Greg. III. epist. 4.

b Sap. 10.

LIBER DE

c Marc. 26. Luc. 21.

d 1. Cor. 8. Rom. 14.

a Ephes. 4.

* vices nostras

* vndecimo

b Eod. quo supra scrip. Cod. epist. 11.

EPIST. BONIFACII AD DANIELEM.

c 2. Cor. 7.

d Iere. 8.

A 1. Tim. 4. populo, homicidas, vel adulteros in ipsis sceleribus perseverantes fieri tamen posse sacerdotes. Populi autem, iuxta dictum Apostoli^a, sanam doctrinam non sustinebunt, sed coaceruabunt sibi magistros secundum sua desideria, & reliqua.

Nos quidem patrociniatus auxilium in palatio Francorum quærentes, a talium corporali communione abstinere, & segregare nos, iuxta præceptum canonum, non possumus, nisi hoc tantum, quod sacra Missarum solemnitas in sacris mysterijs corporis, & sanguinis Domini cum eis non comunicamus; sed & * concilium & * confessum illorum deuitamus. Nam talibus & cum paganis, & cum permixta & plebeia multitudine nostri labores, & pugnae forasticae videntur esse; intimæ vero quando quis de gremio matris Ecclesiæ presbyter vel diaconus, clericus, vel monachus discedit a fide, & veritate, cum demum præsumit cum paganis in contumelias filiorum Ecclesiæ edere, obstaculum horrendum Euangelio gloriæ Christi.

B De his namque omnibus, vt sine detrimento animæ cursum ministerij nostri implere possimus, in primis paternitatis vestræ apud Deum intercessionem quærimus, & intimis per Dominum obsecramus precibus, vt pro nobis intercedere dignemini, vt pius laborantium Dominus consolator inter tales turbines diuersarum causarum animas nostras illasas, & sanas a peccatis custodire dignetur. De supradicta autem dictorum sacerdotum communione salubre consilium vestrum audire & exaudire in hianter desidero. Sine patrocinio Principis Francorum, nec populum Ecclesiæ regere, nec presbyteros, vel clericos, monachos, vel ancillas Dei defendere possum, nec ipsos paganorum ritus, & sacrilegia Idolorum in Germania sine illius mandato & timore prohibere valeo. Cum autem ad illum de istis causis auxilium quærens peruenero, a talium communione abstinere canonice nullatenus corporaliter possum, nisi tantum a confesso illorum. Nam ego de illa communione culpam timeo, quia recolo me ordinationis meæ tempore, iuxta præceptum Gregorij Papæ, iurasse in corpore S. Petri, talium communionem me declinaturum, si eos ad viam canonicam conuertere nequierim. Timeo magis damnum de prædicatione, quam populis impendere debeo, si ad Principem Francorum non venero. De istis quid paternitas vestra tristi & dubitanti filio discernere & iudicare, & mandare ad consilium voluerit, indicare dignemini. Mihi enim maxima ex parte ab illis segregatus esse videor, etsi ab illorum voluntatis consilio & consensu, & Ecclesiastico ministerio, vbi canonici non sunt, abstinero.

D Præterea Paternitatis vestræ clementiam de vno solatio peregrinationis meæ intimis precibus diligenter rogare velim, si præsumam, id est, vt librum prophetarum, quem venerandæ memoriæ Vuiribertus Abbas & Magister quondam meus de hac vita ad Dominum migrans dereliquit, vbi sex corpora in vno corpore clavis & absolutis litteris scripta reperiuntur, mihi transmittatis. Et si hoc Deus cordi vestro facere inspirauerit, maius solatium vitæ meæ senectutis, & maius nobis præmium mercedis transmittere non potestis: quia librum prophetarum talem in hac terra, qualem desidero, acquirere non possum, & caligantibus oculis minutas litteras ac connexas clare discernere non possum; & propterea de illo libro prædicto rogo, quia tam clare discretis, & absolutis litteris scriptus est. Interea per Fortereum presbyterum litteras, & parua munuscula propter indicium puræ caritatis transmittito vobis, id est, casulam non holosericam, sed caprina lanugine mixtam, & villosam ad tergendos pedes dilectionis vestræ.

E Nuper quoque, reuelante presbytero, qui a vestra præsentia ad Germaniam venit, corporalem orbitatem vobis contigisse cognoui; sed vt vos id melius scitis, quis, vel per quem dixit: ^b Quem diligit Deus corripit &c. & Paulus Apostolus, ^c Quando infirmor, tunc potens sum. Et: ^d Virtus in infirmitate perficitur. Et Psalmographus: ^e Multæ tribulationes iustorum. & reliqua. Habes, pater mi, sicut Antonius de Didymo fertur dixisse, oculos scilicet, quibus videri Deus, & Angeli, & supernæ Hierusalē gloriosa gaudia speculari possint. Et propter hoc de sapiētia tua, & patientia cōfidens, credo quia hoc Deus ad profectum virtutum, & ad augmentum meritorum tibi dedit, & vt eo magis spiritalibus oculis ea conspicias, & desideres, quæ præcepit & diligit Deus; & eo minus respicias, vel concupiscas, quæ non amat, sed interdixit Deus. Quid enim, frater, isto periculoso tempore corporales oculi? nisi (vt ita dicam) maxima ex parte veraciter fenestras peccatorum, per quas aut ad peccata & ad peccantes aspiciamus, aut, quod peius est, ad nos ipsos flagitia considerantes, & concupiscentes contrahimus? Valere sanctitatem vestram,

A vestram, & pro me orare in Christo diligenter opto.] hætenus Bonifacius ad Danielem Episcopum, quem in rebus Ecclesiasticis & in scientia Scripturarum æque ac Aldelmu sufficenter instructum, testatur Beda^a: quod & ex redditis ab ipso ad eundem Bonifacium litteris possumus intelligere. reddemus hic eas nondum cūctas tanti viri memoriæ conseruandæ gratia. sic enim se habent^b.

Domno reuerendissimo & merito ab omnibus Orthodoxis amplectendo multiplici scientia variarumq. virtutum gratia insigniter decorato Bonifacio Archiepiscopo, Daniel Dei plebis famulus sincerissimam in Domino cuncta cælorum culmina præminenti salutem.

B Lectis litteris a tua fraternitate transmissis, multum mærore commoti sumus; quia hoc amantibus intolerabile visum fuerit, si his, a quibus amantur, aliquid incommodi contigerit. Quamdam tamen consolationem, sæpius reuoluentes, inuenimus in eo, quia hostis callidi inextricabilis astutia nequaquam ritus religionis nostræ tanta violentia, & tam varijs bellorum, seu errorum oppositionibus per sublimes sacerdotum, vel ceterorum quorumcumque reproborum personas expugnare tentauerit, nisi & in illis maioris meriti excellentiam agnosceret. Vnde vos operam dare primitus oportet, vt inceptio gloriosa quæ est (vt arbitror) Apostolicis cœquanda certaminibus, nullatenus propter illorum deferatis insidias, qui dolis instructi salutaris solent resistere doctrinæ; sed tanto libentius illatæ difficultates ferendæ sunt, quanto certius comperimus sanctorum esse ac martyrum in mundo pressuras, in cælo autem copiosissimam Domino promittente, mercedem, quem & hic auxiliatorem (si tantum in tribulationibus tolerantia non tædet) & illic cum iustis gauisuri remuneratorem habere meremur.

C Quapropter cum caritas excellentiæ tuæ consilium sibi a nostra paruitate petere dignata sit: hoc existimamus profuturum, quatenus inuicta patientia perferre studeat, quod absque Dei prouidentia prouenire non nescit. Quamuis ergo forasticae pugnae pernicies sæua sit: ipsa quoque atrocius intestina formidanda ferocitas noceat, quod utique non minor, cum Christus Iesus^c olim fratrem a fratre in mortem esse tradendum testatus est, & filium a patre, & parentes a nepotibus propter nomen suum necandos scilicet. Impugnantes per escaurū superstitiosissimam obseruationem, Dei opus destrui quærentes, quæ proponuntur in ipso vsu hominis: pari detrimento peribunt. Aut si turpe lucrum sectantes, adulationis gratia vel per ipsorum laudes, vestras vero vituperationes falso securitatem populis pronuntiant, & secundum Esaiæ^d vaticinantis præsagium, dicentes malum bonum & bonum malum, & reliqua. Vel si segetem vestræ venerabilitati commissam sterile lolium interserendo suffocare conentur (quæ utique ante messis maturitatem a quoquam, Domino monente, compefcitur euelli, de quo inferius dicemus) licet inquam hætenus inaudita proferant dogmata, ad decipienda minus intelligentium corda; quæ vos in diuinis voluminibus optime eruditos neque horum introducta latent, neque etiam ea quæ eis opportune opponi possit, ignorat.

Sed ne te diutius morer, ducendo per singula, dicam breuiter: Quamquam vniuersa nefandæ factionis argumenta ad expugnandos, & affligendos vos exerceant: tamen secundum præcedentium sanctorum exempla quod corrigendo curari nequit, saltem sustinendo portate.

E De sacerdotio autem homicidarum, & adulterorum, qui absque vlla respicientia in peccatis suis perdurare præsumunt: satis tibi sanctissimi canones ac decreta Pontificum persuadent. Si igitur homicidis iungitur agentibus poenitentiam: circa exitum vitæ perfectio, id est, communionis Christi gratia conceditur: In correctis qua ratione cura regiminis Christianæ conuersationis coniungitur? Adulter vero, quem nec sero suæ impudicitia poenituit, qua consequentia sibi sacerdotale officium vsurpabit? quando secundum statuta Innocentij Papæ, ceterorumque, qui viduam, aut secundam duxit uxorem, non modo a ministerio Ecclesiasticæ dignitatis, verum etiam a clericatu^{*} coercetur, cum & hæc propter carnis fragilitatem indulgenter concessa sint; adu-
teria vero ab omnibus peritissimis prohibentur. A communione autem falsorum fratrum, siue sacerdotum, quale consilium est tam idoneum, vt te in rebus corporalibus separatim disungat, nisi^c forte de hoc mundo exire incipias? quando quidem isti vbique
& semper subintroire nituntur, a quibus se periculis implicatum Paulus^f Apostolus asserbat, & ceteri religionis Christianæ conditores: id ipsum aut se passos, aut posteris patiendum

^a Bed. lib. 5. cap. 19.

^b Eod. qui supra præscrip. Cod. epist. 12.

DANIELIS EPISC. EPISTOLA AD BONIFACIUM.

^c Matth. 10.

^d Isai. 5.

^{*} arcetur

^e 1. Cor. 5.

^f 2. Cor. 11.

tiendum fore fatentur. Dicis enim te ab illis in sacris oblationum libaminibus remotissimum esse, ne sanctum canibus dare videremini: de hoc quid sentiret sanctus Augustinus inter cetera subtile insinuabimus. Insuper si non sponte, non consensu, neque ex voluntate, sed sola necessitate cogente, nonnumquam te inter ipsos habitare necesse: Hieronymus ait in Euangelio: Voluntas quaeritur, quae si etiam affectum non habuerit, tamen praemium non amittit. Quod si his coniungeris, verbi gratia, in perceptione ciborum, vel in cohabitatione loci: nonne ille qui non venit vocare iustos, sed peccatores, ibat ad conuiuia peccatorum, ut occasionem haberet docendi? Aut in eo quod mixtim adire Regem interdum debetis, & pro pace Ecclesiastica pariter deprecari, quia ipsi ut ouium pastores, plerumque pro ouibus interuenire se fingunt. Primum quidem implendum esse, quod scriptum esse scimus: ^a Subditi estote omni humanae ordinationi, & reliqua. Deinde considerandum est, quia proposita est similitudo tritici, & zizaniarum de permissione malorum, atque bonorum, & munda & immunda animalia (ut ait Augustinus) introisse in arcam leguntur: neque enim quacumque libuit intrare immunda animalia, arcae compage fracta, sed ea integra per vnum atque idem ostium, quod artifex fecerat. Non enim, inquit, per has similitudines & pronuntiationes consilium desidia datum est bonis, qui negligant quod prohibere debeant, sed patientiae, qua perferant salua doctrina veritatis, qui emendari non valent. Item dicit: Cum ergo inueniamus in Ecclesia malos, quos Ecclesiastica disciplina corrigere & coercere non possumus: tunc ne ascendat in cor nostrum impia, & perniciose praesumptio, qua existimemus nos ab his esse separandos, ut peccatis eorum non coinquinemur, at ita post nos trahere conemur mundos, sanctosque discipulos ab unitatis compage, quasi a malorum consortio segregatos; veniant in mentem illae de scripturis similitudines, quibus demonstratum est, malos in Ecclesia permixtos bonis usque ad finem saeculi tempusque iudicij futuros, & nihil bonis unitate, ac participatione sacramentorum, qui eorum factis non consenserint, obfuturos. Cum vero ab eis, per quos Ecclesia regitur, pace salua, potestas disciplinae aduersus reprobos aut nefarios est exercenda: tunc rursus ne socordia, segnitiaque dormiamus, alijs aculeis praecceptorum quae ad seueritatem coercionis pertinent excitandi sumus. Ita est etiam ratio dissimulandi, & tolerandi malos in Ecclesia, & est rursus ratio castigandi, & corripiendi, non admittendi, vel a communione remouendi; ut nec patientia torpescamus, nec obtentu diligentiae saeuimus.

Dicam quoque quod ex operibus antiquorum excerpfi doctorum, & vtiliter in tam perniciose barbaria ad memoriam debet reduci. Si forte in praedicta condescensione a quolibet calumniaris de aliquo: simulandi siue etiam fingendi genera legimus, quod simulatio utilis assumenda sit in tempore. Vnde & ^b Cephass subtrahebat, & segregabat se, timens eos, & reliqua: & Vas electionis ^c totondit caput, & Timotheum ^d circumcidit: ipse quoque Dei filius ^e finxit se longius ire, & nescire, ut est in Euangelio: ^f Quis me tetigit? Et: ^g Vbi posuistis eum? Sed & Psalmista immutauit vultum suum ^h coram Achis. & ⁱ Ioseph ludens fratribus locutus est: Nec non ^k & Israel hedinis pellibus membra contexit, hoc fecit, ut putaretur esse qui non erat. Et si diligenter, & fideliter attenditur, non est mendacium, sed mysterium. Per hedinas quippe pelles peccata, per eum vero, qui eis se operuit, ille significatur, qui aliena peccata portat. Haec tuae charitati, non quasi priscae auctoritatis ignarae, vel nostrae rusticitatis admonitione indigenti; sed ne quid tuis rogatibus derogassem, trepidantes scripsimus, pro eo quod te cum maioribus ^e contraxisse negocium comperimus, *ut ipse cum Romano Pontifice*, amore tamen atque obedientia amplius incitati, quam arte, vel audacia freti, tantum reuelando, non etiam imperando praefati diximus, ne forte in aliquo his, qui ultra modum excellentiores sunt, aduersari videremur.

Exhortatoria profecto tuae suggestionis monita, de instanti corporis molestia perferenda satis libenter suscepimus, & in quantum vires sufficiunt, ipso Domino auxiliante, qui pro sua misericordia monet nos, suis salutaribus obtemperabimus dictis.

Hoc quoque cognoscat vestra beneuola dilectio, quia licet terrarum spaciose sequestremur interuallo, ac maris immensitate nimia, & caeli inaequali climate dirimamur: paritamen tribulationum deprimimur fasce. Eadem est enim operatio satanae hic ut ibi, propter quod diligentissime deprecor vos, uti nos orationum mutua vicissitudine iugiter muniamus,

Amiamus, reminiscetes sermonis, quem dixit: ^a Si consenserint ex vobis duo aut tres, & a Matt. 19. reliqua. Vale, Vale centupliciter, carissime mihi, & alia manu, &c.] haec tenus Danielis epistola. atque de his satis.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
727. 14. 12.

SEQUITUR annus Redemptoris septingentesimus vigesimus septimus Indictione decima, quo tum Romae (ut vidimus) tum Constantinopoli, ob promulgatam haeresim acerrime pugnatum est. Verum Deus Romanis, omnibusque Italis praesto fuit, ipsumque Gregorium Romanum Pontificem potenti gratia ab insidiantibus eius vitae saluauit. Nec sic quidem Constantinopoli res cessere dextere, sed mouentes aduersus Imperatorem arma delati sunt. de quibus ista Theophanes hoc anno duodecimo eiusdem Leonis Imperatoris. In his zelo diuino moti tumultuabantur contra eum, magna congressione nauales exercitus concitati, tam Helladici, quam ij qui cycladum fuerant insularum. Agallianus autem Turmarcha Helladicorum erat militiae dux simul & Stephanus: qui & regiae proximantes vrbi, quarto decimo Kalendas Maias decimae Indictionis, superantur congressi cum Byzantijs, ibi confecto igne nauibus concrematas, & alij quidem horum demerguntur; inter quos & Agallianus armatus seipsum praecipitavit. Porro superstitibus ad Imperatorem confluentibus, Cosmas & Stephanus capite puniuntur.

Crescit itaque malitia impij Leonis, & consentanei eius contra pietatem extendendo persecutionem. Per aestiuum vero solstitium huius decimae Indictionis post nequam de contribulibus acceptam victoriam, contra Bithynensium Nicaeam praedium instruunt Sarracenorum Amira duo, Amer scilicet in millibus quindecim expeditorum praecurrens, & insperate circumdans ciuitatem; & Muhauias subsequens in alijs octoginta, quinque millibus. Qui post multam obsidionem, & particularem murorum euersionem hanc quidem non obtinuerunt, bene acceptis sanctorum precibus Patrum ad Deum directis, & sanctificatione faciente venerabilis templi, vbi in colendis suis characteribus eriguntur, & usque nunc ab his qui eis similes sunt honorantur.] haec Theophanes, alludens ad trecentos illos decem & octo sanctos Patres, qui Nicano magno Concilio interfuerunt, quos ciuitas illa celebri cultu prosequi consuevit.

Cum interea Iconoclastae Constantinopoli non desinerent impie agere, quidnam vni ex illis acciderit ex Theophane item sic accipe: Praeterea Constantinus quidam Strator Artabardi videns imaginem Dei genitricis stantem, apprehensum lapidem aduersus eam proiecit & contriuit, & cum cecidisset calcavit. Et vidit in somnis stantem sibi Dominam nostram, & dicentem: Nosti quam fortem causam in me operatus fueris? Verum contra caput tuum hoc fecisti. Postea vero dum Sarraceni aduersus murum congressione facerent, & ageretur bellum, currēs ad murum ut fortis miles, infelix ille eijcitur e lapide transmissio ex Mangone *machina ita dicta*, & contritum est caput eius & facies, dignam impietatis suae retributionem percipiens. Praeda multa ex exuuijs Sarraceni collecta reuersi sunt, ostendente Deo in hoc impio, quod non propter pietatem, quam diffamabat, de contribulibus triumphauerat, sed propter diuinum & ineffabile quoddam iudicium; retundens ac remouens huiusmodi Arabicam fortitudinem a sanctorum Patrum ciuitate intercessionibus illorum, propter diligentissimos characteres ipsorum, qui honorantur in ea, in redargutionem ac inexpugnabile iudicium tyranni, & pie agentium certitudinem. Non enim solum circa venerabilium effectiuam imaginum orationem errabat impius; sed & circa castissimae Dei genitricis intercessionem, omniumque Sanctorum, quorum & reliquias scelestissimus ac magistri eius Arabes abominantur.] ita ipse ostendens omnes Iconoclastas fuisse pariter hagiomachos. Subdit vero Theophanes.

Ex hoc igitur tempore impudenter beato Germano Patriarchae Constantinopolitano derogabat Imperator scilicet, accusans omnes antecessores suos Principes & Pontifices, atque populos Christianos, quasi idololatrae fuerint super adorationem sanctorum ac venerabilium imaginum, non capiens idiota infidelitate captus de affectuali

oratione sermones.] Porro Germanus, cur non statim eiectus fuerit, causa illa intercessisse videtur, quod utebatur eo ministro ad reuocandos Italos ad obedientiam Imperatoris. Germanus enim litteris scriptis reprehendebat eos, quod ita penitus ab Imperatore resiliissent. Extat enim in Græco codice Orientalium canonum eiusdem S. Germani epistolæ fragmentum, quo inuehitur in eos, qui ab Imperio desciiissent. Magnam esse sciebat emeritissimi senis æstimationem etiam apud Latinos: toleratus est igitur tamdiu sanctus Patriarcha, quamdiu spes fuit, vt aliquid proficeret ad continendos in fide Imperatoris subditos Occidentales. Mos iste semper fuit impiorum Principum, non ad suum finem, ad Deum scilicet, res sacras colere, sacrasq. personas; sed ob sua cōmoda, cogentes præpostero ordine diuina humanis, & spiritualia temporalibus inferuire, sicq. de religione nundinationem turpiter exercentes.

Qui autem restiterint in hoc pro Catholica fide certamine Imperatori in Oriente, duo potissimum reperti sunt, ipse Germanus Constantinopolitanus Episcopus, & Ioannes Damascenus in Syria monachus; vterque enim scriptis suis pro facultate studere confodere monstrum hoc. De Germano præter illa quæ dicta sunt, fidem faciunt pauca ex multis quæ reperiuntur scriptæ ab eo epistolæ, recitatæ in quarta Actiōe Nicæni posterioris Concilij, quibus ostenditur conatum esse stantes firmare, labantes roborare, lapsos vero in statum pristinum restituere: epistolam enim in primis dogmaticam scripsit ad Episcopos, quo omnes aduersus hæresim in officio contineret, quam qui eo erant errore aspersi occultare conabatur: vt inter alios Theophilus Metropolitanus Nacoliæ: per hunc enim disseminasse Imperatorem hæresim, querela fuit Orthodoxorum in Nicæno Concilio, ab eoq. nouitatis huius sumpsisse initium tradunt; quem conuictum erroris poenitentiam simulasse, ostendunt Germani litteræ ad Constantinum Episcopum Nacoliæ datæ, quæ sic se habent^a.

Ioannes amatissimus Synnadon Metropolitæ nobis scripsit, quomodo tua caritas litteras nostras illi non tradiderit. Qua de causa non mediocrem propter te dolorem concepimus, quod videris mihi amorem Dei & caritatem & honorem, quæ membra Christi mutuo sibi debent, postposuisse. Quam ob causam per litteras istas præsentem caritati tuæ nunciamus, vt Theophilo* Constantino Metropolitæ confestim litteras tradas, omnemq. honorem illi debitum tribuas, illiq. secundum sacerdotalem ordinationem subijciaris: quemadmodum quoque sermones nostros tua caritas suscepit, professaq. est eos sequuturum, neque propriæ sententiæ adhæsurum. Nouisti enim quæ loquuti fuimus, cum me inuocasti, ne Episcopatu tuo priuareris. Promittebas te correcturum ea & confirmaturum, de quibus fides tua vacillare dicebatur: neque etiam quicquam amplius contumeliæ aduersus Dominum aut Sanctorum eius imagines dicturum aut facturum: sed tantummodo e scriptura probaturum, nihil diuini honoris in creaturis consistere, sed licere tamen venerationem illis exhibere. Quam sane rem & nos docuimus sic habere, quamque stabiliter tenemus & confitemur. Scripta autem ad Theophilum Metropolitam eandem continet, & nos illi exemplar item transmisimus.

Ne igitur populo innocenti offendiculum tribuatur, in memoriam redigas diuinum iudicium, quo ait: ^b Quicumque scandalizauerit vnum ex minimis istis, satius vt sumergatur, illi fuerit. Hoc ergo caritas tua cognoscat: & epistolam nostram Metropolitæ reddito. Atque per sanctam consubstantialem & venerandam Trinitatem hoc iubeo, vt nisi facias, numquam sacrum officium amplius administrare possis. Nam si admonitionibus nihil profecerimus, certe sententiæ austeritate (quantum poterimus) te deterere cupimus, ne Dei subdaris iudicio.] hæc ad Constantinum Episcopum Germanus, qui disceprationem habuerat iam ante cum eodem Theophilo iam in errorem lapso: quam quidem disputationem, & eius conuersionem recitat idem S. Germanus in epistola ab ipso scripta ad eundem Ioannem Synnadon Metropolitanum, quam tibi vt reddamus a nobis necessitas exigit argumenti. sic enim se habet.

Epistolam sanctitatis tuæ Tarasius gloriosus Patricius nobis tradidit, in qua de Theophilo Episcopo Nacoliæ scriptum fuit. Significamus autem hoc priusquam a sanctitate tua accepissemus litteras, nos ipsum Theophilum conuenisse, perscrutatosque, quænam illius mens, quæve sententia in causa illa, de qua audieramus, esset. Hanc autem nobis apologiam obiecit (oportet autem, vt tuæ sanctitati omnia pro mediocritate mei ingenij

GERMANI
EPIST. AD
IOANNEM AR
CHIEPISCO-
PVM SYNNA-
DOS.

THEOPHILVS
EPISCOPIVS
NACOLIAE IN
ERROREM DV-
CTVS.

Extat in Ni-
cæn. Concil. 2.
Art. 4.

* Nacoliæ

^b Matth. 18.
Marc. 9.
Luc. 17.

ingenij scribam) dicebat se instructum sacra scriptura dicente: Nullam facies similitudinem ad adorandam illam, neque in cælo desuper neque super terram. Deinde dixit: Non oportet manufacta adorare, hoc est, quæ manu hominum elaborata sunt.] intelligis Lector, ab Imperatore non domesticos tantum, sed & Episcopos in trāsuersum actos. Magna plane fuit ista tentatio, quum progredere impietas regio diademate insignita. Numquam hæc acciderat in Ecclesia Dei, vt cum multi fuerint Imperatores hæretici, ex ijs aliquis exiterit hæresiarcha, vt modo accidit: augebatur vero inde periculum, cum vix aliqua alia hæresis esset inueniri, quæ maiorem sibi vendicaret ex diuina scriptura auctoritatem, cum sexcenta ferme sit numerare loca, in quibus de non adorandis manufactis, expressum sit diuinum mandatum.

Sed quæ subijcit Germanus attende: Cum vero (inquit) sanctos Christi martyres veras Christi margaritas omni honore dignos arbitremur, & intercessionem eorum postulemus: non potui illi non respondere. Christianorum itaque fidem, cultum, & adorationem in vnum & solum Deum consistere dixi (quemadmodum scriptum est) tum ab ijs qui in cælo sunt sanctis & intelligibilibus incorporeis potestatibus, tum ab ijs qui in terra sunt, quotquot veritatis viam nouerunt. Quemadmodum in omnibus Ecclesijs sancta laudatur & glorificatur Trinitas in vnica dominatione & deitate. Quemadmodum & nos vnum Deum confitemur (neque aliquis est præter eum, qui ex potestate illius dominatur per sæcula, qui ex non existentibus cuncta produxit, tam quæ visibilia sunt, quam quæ inuisibilia) hoc est, Patrem, Filium, & sanctum Spiritum, sanctam consubstantialem viuificantem Trinitatem, in qua credentes, confitentes baptizati sumus. Quemadmodum tradidit Deus Verbum existēs incarnatum, vnus ex sancta & incomprehensibili Trinitate Dominus noster Iesus Christus, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Hic sane creaturas non adoramus, Absit: neque cultum diuinæ dominationi debitum in conseruos deducimus, Absit. Neque Principes aut Regē super terram adorantes, æqualem illis cum Deo adorationem præstare videmur. Nam & propheta^a Nathan apparet, in terra cum esset, Dauid adorasse, quamquam hominem & Regem; neque tamen ob id reprehensus est, quod hominem iuxta Deum adorauit. Neque imaginum ex cera & colore effigiationem in errorem perfectionis diuini cultus suscipimus. Non enim inuisibilis Dei imaginem, aut similitudinem, aut figuram, aut formā expressam; quin etiam ipsorum sanctorum Angelorum præstantes ordines neque intelligere neque inuestigare omnino possumus: sed quando vnigenitus filius, qui in sinu Patris existens, suam creaturam ex mortis additione reuocando, Patris & sancti Spiritus beneplacito homo fieri dignatus est, non aliter ac nos carnem & sanguinem assumens, & vt inquit magnus Apostolus: ^b Per omnia nobis similis factus, excepto peccato. Igitur humanitatis illius characterē & iuxta carnem indiscretæ hominis formæ imaginem figurantes, ipsius incomprehensibilem deitatem atque inuisibilem (vnde ea quæ nostræ fidei præcipua sunt nascuntur) ostendere nequimus. Non enim iuxta phantasiā & vmbritice nostram naturam sibi vniuit, vt quidam ex veteribus hæreticis errantes tradiderunt: verum re ipsa, vereq. homo perfectus per omnia, excepto (quod nobis ab hoste insitum est) peccato, factus est.

Hanc ob causam in fide certi sanctæ illius carnis characterem in imaginibus delineantes salutamus, & cultu & honore omni quo decet dignamur, nec ob aliud nisi in recordationem diuinitatis eius viuificæ & expressæ humanitatis. Eadem ratione & intemeratæ eius iuxta carnem Matris sanctæ Deiparæ Virginis similitudinem referimus, hoc modo ostendentes, quod mulier iuxta naturam existens, & a nostra massa haudquaquam aliena, Deum inuisibilem & omnia manu sua continentem vltra omnium, & hominum & Angelorum existimationem in ventre suo conceperit, & ex se incarnatum genuerit. Etenim ob id eam & vere & proprie veri Dei Matrem veneramus & magnificamus, & quauis visibili & inuisibili creatura superiorem reputamus.

Ad hæc sanctos martyres Christi, Apostolos, prophetas, conseruos nostros, & veros Dei ministros, bonis operibus & diuina prædicatione veritatis, item perpeffione pro ipso Deo afflictionum gloriosos, amicos Dei veros, quibus etiam ipse magnam loquendi confidentiam dedit, admiramur, & beatos prædicamus, nec non ad recordationem fortitudinis eorum & rectam pro Christo seruitutem, similitudines eorum depingimus: non quod de diuina natura participent, per hoc demonstrare volentes, neque debitum

THEOPHILI
LAPSI ET
GERMANI
CONGRESSVS.

DE CVLTV
SANCTORVM
RATIO RED-
DITVR.

^b Hebr. 4.

CVLTVS DEI-
PARÆ.

MARTYRVM
CVLTVS.

tantummodo diuinæ potestati & gloriæ honorem illis tribuentes: verum desiderium nostrum & amorem, quo erga eos affecti sumus, ita declarantes. Nam quæ per auditionem tamquam vera credimus, hæc etiam per pingibilem imitationem ad stabilitatem nostram instructionem collocamus. Quando & ipsi sancti Dei in vnum & solum Deum cultum adorationis, & glorificationem ac procreationem conseruantes, pro Christo sanguinem suum effuderunt, & veræ confessionis coronam acceperunt.

Hæc imaginum apparatus ratio est, non quod nos adorationem in spiritu & veritate incomprehensibili & inuestigabili deitati decente in manufactas imagines, aut in opera hominum arte facta, aut in ea quæ subsunt Deo, siue visibilia sint, siue inuisibilia, transferre studeamus; verum ut dilectionem nostram, quam iuste in sanctos Dei seruos habemus, per istum modum exhibeamus. Et per honorationem illorum, in eum qui per illos glorificatus est, quiq. illos glorificauit in confessionem potentia suæ Christum glorificationem & cultum referimus: ita ut nos imitatores fortitudinis eorum & dilectionis erga Deum per bonorum operum contra passiones resistantiam fiamus.

Hunc autem esse imaginum in Ecclesia Dei vsum vnusquisque per hanc instructionem cognoscat, neque aliunde nos spem salutis siue in hoc mundo, siue in futuro sæculo expectare, nisi ab vnigenito filio Dei, qui simul cum Patre & Spiritu sancto diuina dona largitur: non enim aliud nomen per quod saluari queamus ab hominibus, datum est. At si Domini & Saluatoris nostri, item intemeratæ matris eius veræ Deiparæ, necnon sanctorum imagines salutamus; confestim etiam fidem & dispositionem mentis erga illos habemus: sed vnum Deum sine principio, sine fine, qui omnia in manu sua habet, factorem nostrum & omnis creaturæ, & vere Saluatorem, habentem potestatem in cælo & in terra, pro genere humano hominem factum agnoscimus. Ancillam autem & matrem illius existentem, vere pro genere nostro intercedentem præsentissime, ita ut Dominus quidem noster salutem dispenset, illa vero materno affectu pro nobis poscat, agnoscimus.

Sanctos denique omnes tamquam conseruos nostros & eiusdem nobiscum naturæ participes, gratissimos Dei ministros (vt dictum est) & hac gratia a Deo donatos, vt beneficia a Deo data nobis ministrent, curationes inquam morborum & periculorum liberationes, quando per memoriam eorum inuocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodijs & glorificationibus possibile est (memoria enim eorum cum encomio celebratur, vt ait Scriptura^a) agnoscimus.

Hæc igitur omnia Theophilo Nacoliæ Episcopo proposuimus: quæ sane & suscepit, & vt diuina, confessus est se seruaturum: neque quicquam amplius dicturum aut facturum, quod alijs possit esse offendiculo, aut tumultum excitare. Hæc igitur cognoscens vestra sancta congregatio, illum amplius, nisi in eundem errorem labatur, vexare non pergat, sed tam ipsum cum litteris nostris transmissum, & satisfactione illius condescendentia accipiens, contenta esto. Pro potentissimis nostris dominis & Imperatoribus, vt quam diutissime viuant & victores declarentur, precetur: Oret etiam, vt Christianorum populo pax Dei contingat quæ omnem mentem exuperat.] hætenus S. Germanus ad Ioannem Synnados Archiepiscopum de Theophilo ad pietatem restituto. Verum non stetit in proposito, sed in errorem esse relapsum, quæ sunt dicta testantur, confessioneq. Patrum septimæ Synodi constat, adeo per hominem esse propagatum errorem, vt idem auctor sit nominatus tantæ blasphemie. nam de eo Tarasius in sanctæ Synodi actione quarta hæc dixisse reperitur: Venerandi fratres (quemadmodum prædixi) inductio peregrinæ istius nouitatis a prædicto Episcopo Nacoliæ initium coepit.] Hæc ratio tantum habeatur Episcoporum; verum ipse Imperator primus auctor ab omnibus declaratur, vt quæ sunt dicta superius docent.

Ceterum idem S. Germanus de prima origine agens erroris huius, a Iudæis primum, inde a Sarracenis manasse docet, illapsumq. eo modo quo dictum est in Christianos. Et enim de his prolixam scribens epistolam ad Thomam Episcopum Claudiopolis idem S. Germanus de his fusius agit. Recitata est dicta epistola in posteriori Nicæno Concilio, ex qua hic pauca describenda putamus, vt quæ eius fere exordio ait: Vt fraterna approbatione mentem nostram aperiamus, breuibus quæ de ea re nobis cognita sunt, dicemus. Illud in primis subiicientes, oportere nos omnem vanam nouitatem obseruare, & maxime cum in fide in Christo populo discordiæ tumultus & scandali argumentum suboritur. Deinde in Ecclesijs consuetudo longi temporis tenenda est.] Quod autem ad consuetudinem

nem spectat, in principio nascentis Ecclesiæ viguisse vsum sacrarum imaginum pluribus docet, cumq. firmatum non subsequenti vsu tantum, sed etiam sententijs sanctissimorum Patrum, quos citat. Quod autem ad contradicentes & hoc improbantem pertinet, ista subiicit.

Hoc igitur cognoscere oportet, non solum nunc, verum sæpius, idq. maxime Iudæos nobis opprobrio vertisse, cum tamen idololatriæ serui & ministri vere semper extiterint, non sane aliam ob causam, quam vt fidem nostram inuiolatam contaminent. cum autem in manufacta inuehuntur, eaq. auferre student, non hoc agunt, vt diuina natura omnibus visibilibus & sensibilibus superior cognoscatur; sed omne studium, cultusq. eorum huc vertitur, quo diuinam naturam humiliant. Sed hos fatius fuerit relinquere. Quid enim aliud quam canes sunt latrantes contra ouile Christi? Sarracenis autem (quandoquidem & ipsi ea de re aliquid dicere velle videntur) sufficiat quod in eremo lapidi inanimato sacrificia faciant, acclamentq. hac voce, Chobar, quod a patribus acceptum per puerilia mysteria & festa peragunt. Christianis vero, quibus per vniuersum orbem terrarum sub vnum Euangelij iugum videlicet (vt propheta inquit) seruientibus Deo character propriissimus est fides & confessio in vnum Deum &c.] hæc pluribus docens, longe abesse tradit, vt Christiani colant idola, vtpote quod nemo sit in Ecclesia, qui intuitus sanctorum imagines, alicui earum dicat, gloria tibi Deus, & Deum putet, licet tamen ante eas lumina ponat, vel suffitum admoueat, vt moris erat. additq. ex eiusmodi cultu sanctorum frequentia scaturire solere miracula inuocantibus eos sanctos, quorum sunt imagines venerationi expositæ, meminitq. de sanctissimæ Dei genitricis picta imagine in Sozopoli existente, ex cuius manu vnguenti scaturigines emanant.

Apponit & inter alia eiusmodi contestationem, dicens: Scandalizare aliquem, intolerabile & horrendum iudicium affert illis qui intendunt. Nunc autem & totæ ciuitates, & hominum congregationes non parum hac de re tumultuantur. caueamus omni studio, ne huius rei auctores simus. Ante omnia vero prouidendum est, ne a sententia permuteris, ne ex hoc inimici nostri, & hostes Crucis Christi supercilium eleuent contra fidem nostram, dicantque: Hucusque Christiani errauerunt: nisi enim institutum suum idololatriam cognouissent, non sane nunc manufacta abijcerent. Quod ipsum quantum contumeliæ, subuersionisq. fidei in Christum conciliet, quisquis agnoscere potest. Nam qui semel errarint, eos in viam reducere difficile est, vt qui a veritate alienantur. Quid autem dicere oportet, cum videamus Reges nostros & Imperatores ex propria erga Deum affectione pro sua statua salutiferæ Crucem, gloriationem sæculi erexisse? &c.] Hæc in sancta Synodo vbi lecta adeo probata sunt, vt secundum ea quæ audiissent, subiecerit post veram de his confessionem anathematismos in hæc verba.

Credentes vnum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines veneramur. Qui sic non credunt: anathema: qui aliter sentiunt, longe ab Ecclesia abijciantur. Nos veteri Ecclesiæ legislationi insistamus. Nos Patrum statuta conseruemus. Nos qui addunt aut auferunt aliquid de Ecclesia: anathematizauimus. Nos venerandas imagines salutamus. Nos qui sic nolunt: anathemati subiicimus. Christianorum accusatoribus, videlicet Iconoclastis: anathema. Qui ex scriptura sancta contra idola dicta in sanctas imagines detorquent: anathema. Qui sacras imagines idola vocant: anathema. Qui dicunt Christianos tamquam deos imagines amplecti: anathema. Qui communionem habent cum ijs, qui sacras imagines reiiciunt aut contemnunt: anathema. Qui dicunt præter Christum aliquem nos a cultu idolorum liberasse: anathema. Qui dicere audent sanctam Catholicam Ecclesiam idola vniquam accepisse: anathema.] hæc tunc ibi dicta, hic autem recitata, quod iisdem scriptis sancti Germani litteris a Patribus apposita fuerint. Sic igitur (vt vidisti) primus coryphæus, qui contra Iconoclastas in Oriente vexillum confessionis erexit, scriptis hæresim impugnando, Germanus fuit Constantinopolitanus Episcopus.

Post ipsum vero sanctus Ioannes Damascenus nobilibus parentibus ortus Damasci, doctissimus ipse quidem, cum & Romanam fidem ab incunabulis ab Italo homine; Cosma nomine, ceu lac purum ebibisset. Hic vbi tempus vidit opportunum, intrepide profiliit in arenam, tribus editis orationibus pro sacrarum imaginum cultu, quo funiculo triplici in cultu veræ religionis Catholici tenerentur; eodemque, veluti facto flagello, impij manu Domini flagellarentur. Iste quidem vbi accepit ab Imperatore pro-

IOANNES DAMASCENVS
FORTIS PRO-
PVGNATOR
CATHOLICAE
FIDEI.

mulgatam esse blasphemiam : ad confodiendum monstrum arma parauit illa, quæ A
tum ministrabat occasio, cum videlicet pro defensione sanctarum imaginum cultus, in
condemnationem recens emergentis erroris coepit epistolas scribere ad diuersos, per
quos eadem in alios spargerentur, sicq. fieret, vt vbi contigisset sparsum esse venenum,
cito adesset quo curarentur antidotum. Erat enim celebre nomen Ioannis, cum gene-
ris (vt superius dictum est) nobilitate, tum quod ipse ferme solus inter Christianos, si-
cut & pater eius, ob virtutum eminentiam, quæ solet semper libera etiam hostibus
dominari, apud Sarracenos venerationem, & Principem Sarracenorum primum ven-
dicauerat sibi locum, vt olim Daniel apud Regem Assyriorum, vel Ioseph apud Regem
Aegyptiorum. Non extant ipsæ quidem datæ hoc tempore a Ioanne ad diuersos epi-
stolæ, sed tantum mentio de illis habetur apud Ioannem Hierosolymorum Episcopum.
Sed quales illæ essent, ex alijs eius lucubrationibus eodem argumento conscriptis quibus B
que poterit facile assequi, nempe fuisse aculeatas, ad feriendos aduersarios bene dispo-
sitas, & loricas ad defensionem paratas. Satis namque illæ visæ sunt hoc exordio pu-
gnæ, tamquam in velitatione ad armandum fideles; postea vero cum fortius atque ve-
hementius ingruit prælium, validiora parauit arma, illa nimirum, quæ hactenus in sa-
cro armentario sanctæ Ecclesiæ Catholicæ integra asseruantur: tres illæ videlicet ora-
tiones de imaginibus inscriptæ, quæ pro imaginibus promulgatæ leguntur. quando au-
tem illæ ab eo fuerint elucubratae, eiusdem sancti testificatione, suo loco dicturi
sumus.

4 I. Reg. 17.
IOANNES IN
LEONEM VIR-
RILITER PV-
GNAT.

Ita quidem nobilis athleta Ioannes: quem si quis hac ex parte Dauidi comparauerit
aduersus leonem insurgenti, puto quidem scopum veritatis attinget. Quod ille ad Saul,
necessitate cogente, ista de se magnifice prædicaret: "Quando veniebat leo vel vrsus, & C
tollebat arietem de medio gregis: persequer bar eos & percutiebam, eruebamq. de ore
eorum: & illi consurgebant aduersus me, & apprehendebant mentum eorum & suffocabam,
interficiebamq. eos. Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus." istud quidem &
ipse Ioannes videtur expleffe, cum in Leonem Isauricum insipientem in ouile Catholicum
insurrexit, tenensq. rabidum mentum, abstraxit ex ore prædam, dum ab eo seductos reuo-
cauit ad vitam & reduxit ad caulas; tunc & ipse Leo extinctus penitus videri potuit &
suffocatus: tum potentia veritatis victa impietas atque prostrata fuit. Ita Deus eligit
infirmam mundi vt confundat fortia. Siquidem non Imperatorem obijcit aduersus Impe-
ratorem exercitibus repugnantem, sed stylo certantem; quo vno potentissimo telo ip-
sum ita perterritum, vt quod viribus diffideret, ad fraudem parandam, qua eum e me-
dio tolleret, improbus se conuerterit. Quomodo autem ista se habuerint, inferius suo D
loco dicturi sumus. modo autem quæ sunt hic breuiter enarrata, pariter sincera fide te-
stata, omniq. ex parte firmata posteris relinquamus.

IOANNES DAMASCENVS
CONSILIARIVS
REGIS.

Ioannes Patriarcha Hierosolymorum in vita eius, quam scriptam posteris tradidit,
habet in primis ista de Ioanne post parentis obitum a principe Sarracenorum in aulam im-
portune vocato. At vero Sarracenorum princeps Ioannem accersens, eum primarij
consiliarij dignitate ornauit. recusabat autem ille, vt cuius cupiditas alio tenderet. Ve-
rum ita tandem coactus est, vt iam repugnare non posset. Itaque in maiore quam eius
pater, dignitatis gradu constitutus est. Tum autem Leo Isauricus Romanum Imperium
gubernabat, qui aduersus venerandas imagines, ac recte de religione sentientem
Ecclesiæ coetum erat tamquam leo rapiens rugiens: nam & illas belluina insania igne
comburebat, & earum adoratores rapiebat ac debebat: tyranniceq. impietatis dentibus E
miserum in modum laniabat. Quæ postquam ad Ioannis aures peruenerunt, Eliæ zelum
atque cognominis sui Baptistæ reprehendendi libertatem imitatur, eum videlicet
etiam ante vnctionem inuisibiliter vngente spiritu, ac verbum Dei veluti spiritus gla-
dium incidendi facultate præditum, ad ferinæ illius mentis dogma, tamquam caput
amputandum obijcit. Ad Orthodoxos itaque quibus notus erat, pro venerandarum
imaginum honore libellos epistolares mittebat, quibus illud eruditissime demonstra-
bat, diuinarum imaginum adorationem necessariam esse; ipsosq. hortabatur, vt alijs ea-
dem commemorarent, suasq. epistolas omnibus ostenderent: atque omni oratione ac
studio nouus ille veritatis pugil ad hoc incumbere, vt epistolæ suæ, velut per orbem
quemdam e piorum manibus ad piorum manus transfirent, sicq. recta doctrina confir-
maretur. Ac Pauli instar omnem correctionem adhibebat, vt si non pedibus, at certe

IOANNES DAMASCENVS
PVGNATOR
VERITATE.

A per epistolas terram vniuersam veritatis prædicatione in orbem complecteretur.] hæc
de Ioanne Ioannes. Quæ autem hæc sint subsequuta, & quas Leo Imperator in eum
fit molitus insidias, suo loco dicturi sumus.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS
728. 15. 13.

ANNVS Redemptoris septingentesimus vigesimus octauus Indictione vndecima
A notatus adest, quo ingrauescente magis persecutione Leonis Imperatoris aduersus
Orthodoxos: cum ipse præ ceteris sibi aduersantem fuerit expertus S. Germanum Epi-
scopum Constantinopolitanum: quomodo eum throno pelleret, animo agitare coepit. B
Mireris Leonem affectare mansuetudinem, non insilire in ipsum impetu & deuorare (vt
cupiebat) sed fraudibus agere, aliquamq. venari si posset & captare occasionem, vt iusto
aliquo simulato prætextu, eum a sede deijceret. Ad scelus operandum idoneum mini-
strum inuenit nouum Iudam, eius discipulum Anastasium, quem ad prodicionem fa-
ciendam redemit promissione Episcopatus eiusdem Constantinopolitanæ Ecclesiæ.

LEO IMP. PRO-
DITIONE
AGIT VT DE-
PONAT S. GER-
MANVM.

Non præterierunt hæc Germanum, vt qui diuino reuelante spiritu, non præsentia tan-
tum cognita habuit, sed futura prædixit, quæ multos post annos eidem infelicissimo
ventura essent, prout Theophanes docet, qui & illud narrat; contigisse nimirum, vt
idem Anastasius cum aliquando suum sequens Episcopum ad Imperatorem ingredien-
tem, percalcarit pedibus magno animi fastu oram stolæ sancti Pontificis: ad eum ille C
cõuersus propheticum hoc prænuntiarit oraculum, dicens: Non effugiet tempus a te in-
grediendi Duppin.] locus hic publicus erat regiæ ciuitatis populorum frequentiori coetu
reliquis præstans. Quod vaticinium tunc cognitum, & in memoriam reuocatum fuit,
cum impleri contigit. Cum videlicet Anastasius, pulso Germano, Episcopus factus
esset, diuq. sedisset, ex eo quod tyrannum coronasset Arthabasdum Constantini Co-
pronimi cognatum, ab eodem Copronymo, post tyrannum extinctum regnante, fuit
iste magistri proditor Anastasius asino impositus verso vultu, summaq. infamia & lu-
dibrio totius populi per Duppin publice circumductus. Tam nobilem pompam eius Epi-
scopatus, ante quindecim ferme annos, propheticè cognitam eidem prænuntiauit san-
ctus Germanus; qui imitatus Christum Redemptorem, tolerauit perfidum proditorem.
Porro deiectionem S. Germani e throno post annum sequentem contigisse suo loco di-
D cturi sumus.

GERMANI VA-
TICINIVM DE
ANASTASIO
PRODITORE.

Qui igitur S. Germano (vt vidimus) Leo Isauricus tetendit insidias ad perdendum
eum, idem cum scisset se scriptis Ioannis Damasceni fuisse haud mediocriter læsum: vt
in eum vlceretur, ad fraudes pariter se conuertit, in quibus concinnandis ipsi fuit
diutius laborandum, quod non haberet præsentem hominem, nec suæ potestati subie-
ctum, immo apud Sarracenos, & quidem inter proceres eorum & principes collocatum,
nempe (vt anno superiori dictum est) a principe Sarracenorum in primum locum Con-
siliarium adscitum. Quodnam autem fraudulentus homo machinamentum in eundem
excogitarit: accipe a Ioanne Patriarcha Hierosolymitano, res ab eo gestas sic prose-
quuto.

LEO IN IOAN-
DAMASCENVM
TENDIT INSI-
DIAS.

Vbi ab Imperatore compertum est (Ioannem scilicet scriptis suis magnopere esse
E conatum, vt exortam hæresim profligaret) accersitis nonnullis, qui eadem cum ipso
de religione sentiebant (siquidem indignissime ferebat impietatem suam Ioannis epi-
stolis traduci, aperteq. peruulgari) negotium ipsis dedit, vt imposita sibi pietatis larua,
omni studio atque conatu id agerent, vt per colloquij speciem, epistolam quamdam
Ioannis manu scriptam nanciscerentur. Quamobrem vitij propagatores nullum (vt
dici solet) funem mouere, fraudemq. tegere, atque id quod ipsis imperatum fuerat,
inuestigare destiterunt, quoad inuentam epistolam Imperatori tradidissent. Ille au-
tem accitis quibusdam notarijs suis, epistolarum Ioannis exemplar ad imitandum ip-
sis proposuit, in hoc nimirum, vt & scripturæ notas & ipsius sententias ac verba expri-
merent. Cum igitur multos qui ad eam rem ipsi operam nauarent, inuenisset: tum
denique iussit, vt epistolam tamquam ex Ioannis persona ad ipsum impium Imperato-
rem scriptam exararent, cuius hæc sententia esset.

Saluc

EPISTOLA FI-
CTA NOMINE
IOANNIS.

Salve Imperator. Maieſtati tuæ hoc nomine gratulor, quod eandem nobiſcum fi-
dem tenes, tuæq. Imperatoriæ præcellentiæ cultum ac venerationem quam debeo, tri-
buo. Ea q. de cauſa illud tibi ſignifico, urbem hanc noſtram negligenter omnino cuſto-
diri, atque Agarenorum præſidium quod hic eſt, exiguum & infirmum eſſe. Quare per
Deum te obteſtor, vt huius ciuitatis commiſeratione afficiaris, atque ingenti & ſtrenua
manu præter omnem expectationem miſſa, quæ alio ſeſe proficisci ſimulet, urbem ſine
villo labore obtinebis. Ad id enim ipſe quoque non mediocrem opem tibi afferam: quan-
doquidem & vrbs & regio vniuerſa in mea pene poteſtate eſt.

Hac epiſtola conſcripta, ex eadem animi peruerſitate impius ille alteram ad Sarrace-
norum principem epiſtolam conſinxit hoc exemplo.

LEONIS IMP.
EPISTOLA AD
REGEM SAR-
RACENORVM.

Nihil pace beatius atque amicitia fortunatius eſſe cenſeo: ac propterea pacis foedera
ſeruare, laudabile ac Deo gratum eſt. Proinde nihil antiquius duco, quam amicitiaæ fœ-
dus, quod tecum ſanxi, firmum atque inuiolatum conſeruare: quamquam ad illud clam
infringendum, ac verſute violandum, a Chriſtiano quodam, qui ſub tua ditione atque
Imperio eſt, crebris ipſius litteris incitor; quibus illud certo confirmat, ſe mihi ad urbem
tuam in meam poteſtatem redigendam, ingentem opem allaturum eſſe, ſi ingentem
exercitum eo miſero. Vnde etiam vnam ex ipſis ad me miſſis epiſtolis ad te miſi, vt ijs
quæ ad te ſcribo, fidem conciliem, atque intelligas quam in tuendis amicitijs veræ ac
ſincerae fidei ſim: ſimul etiam eius qui ad me hæc ſcribere auſus eſt, improbitatem ac
fraudem perſpectam habeas.

REX SARRA-
CENORVM IN
IOANNEM
COMMOTVS.

Ambas has itaque litteras ille, vt nomine Leo, ita & ſerpentina verſutia præditus
per quemdam ex ſuis ad Barbarum miſit. Ille autem his acceptis, Ioannem accerſit, ac
fraudentam ipſam epiſtolam illi oſtendit. Qua perlecta Ioannes, litterarum quidem
formas ſuis ſimiles eſſe conſeſſus eſt, ſe autem ea quæ in ipſis cõtinerentur, proſus igno-
rãre, nec vñquam ſibi huiusmodi quicquam in mentem veniſſe. Nec vero cum epiſto-
lam eam legiſſet, cum fugit, quoniam dolo, quibusve inſidijs hæc aduerſum ſe compa-
rata eſſent. Verum ille Chriſti inimicus Princeps ad ea quæ a Ioanne dicebantur, perin-
de erat ac aſinus lyram audiens (velut eſt in proverbio) atque a bonis quidem & cum ve-
ritate coniunctis verbis obmutuit, atque non ita obticuit, quin iniquum facinus impera-
ret. Nam nulla mora interpoſita, dexteram Ioannis amputari iubet. Cumq. ille ab eo
precibus peteret, vt purgandi ſui cauſa, atque vt impij Imperatoris furorem in ſe expo-
neret, breue quoddam temporis ſpaciũ ſibi concederetur; a Barbaro tamen, vt cui fu-
ror mentem omnino ademiſſet, id impetrare non potuit.

IOANNI PRÆ-
CIDITVR DEX-
TERA.

Itaque dextera ea, quæ ſcriptis ſuis virtutem Orthodoxis in Deo fecerat, exciſa eſt:
dextera, inquam, ea exciſa eſt, quæ homines Domini odio percitos reputabat: atque
pro atramento, quo, cum imaginum adorationem litteris mandaret, prius tingi ſolebat,
ſuo cruore perfunditur. Deinde exciſa hæc manus a Domino (vt ſic loquar) in foro ſu-
penſa eſt. Cum autem adueſperafſet, ac Ioannes Tyranni indignationem ſedatam at-
que compreſſam eſſe conijceret, legationem ad eum miſit, ſupplex rogans & obſecrans,
atque huiusmodi verbis vtens: Dolor mihi ingraueſcit, meq. intolerandum quemdam
in modum excruciat, neque acerbatis aculeo leuari poſſum quãdiu præciſa mihi ma-
nus in aere pendet. Hanc igitur, quæſo, donari mihi iubeas, vt ea humo condita, doloris
acrimonia relaxetur. His precibus ſtatim ceſſit tyrannus; redditaq. eſt viro iuſto
manus.

IOANNIS PRÆ-
CES AD DEI
GENITRICEM.

Qua accepta, ille ad oratorium, quod domi habebat, ingreditur, pronoq. omnino
corpore ante diuinam imaginem, quæ Dei genitricis effigiem gerebat, prouolutus, ex-
ciſamq. manum priſtinæ ſuæ commiſſuræ admouens, intimo pectore ingemiſcit, ac cum
lachrymis exclamans, illam ad miſericordiam propenſiſſimam hunc in modum obſecra-
re cœpit: Domina & caſtiſſima Mater, quæ Deum meum peperisti, diuinarũ imaginum
cauſa dextera mihi manus amputata eſt: Neque enim te fugit, quid Leonem in fu-
rorem coniecerit. Quare quam celerrime accurre, & manui meæ medicinam adhibe. Dex-
tera Excelsi quæ ex te incarnata eſt, per tuam interceſſionem virtutes multas efficit. Tuo
itaque rogatu meam quoque dexteram obſecro ſanet, vt tuas quemadmodum conceſ-
ſeris, Filijq. ex te incarnati laudes modulo contentu, o Dei genitrix, litteris con-
ſignet, atque Orthodoxo cultui adiumento ſit. Potes enim quicquid lubet, vt Dei
Mater.

Hæc

Hæc Ioannes lachrymis dicens obdormiuit, atque in ſomnis Dei genitricis imagi-
nem videt, placitis & lætis oculis ipſum intuentem, ac dicentem: Ecce ſanitati eſt reſti-
tuta manus tua. Iam ergo ſine vlla cunctatione, quemadmodum nunc pollicitus es,
eã ſcribæ velociter ſcribentis calamum effice. Experrectus igitur ille qui ſanus fuerat,
cum exciſam manum contemplaretur, eamq. ſanatam conſpexiſſet, ſpiritu exultauit in
Deo ſalutari ſuo atque ipſius matre: quoniam fecit ipſi magna qui potens eſt, pedibusq.
ſtans, manus in altum extulit, carmenq. quod temporĩ maxime conueniret, cecinit; to-
taq. nocte vna cum vniuerſa familia lætabatur; ad grati animi ſignificationem canticum
nouũ Deo cantans ac dicens: *Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitudine: Dex-
tera tua manum meam amputatam ſanauit, ac per eam hoſtes, qui venerandam tuam ac
genitricis tuæ imaginem honore minime proſequuntur, conſcindet; atque in multitu-
dine gloriæ tuæ aduerſarios, imaginum fractores per manum meam confringet. Eſt
itaque illi nox ea, dies & non nox, ac lumen & non tenebræ (licet autem hoc loco pro-
phetæ vocem cum alia immutatione uſurpare) erat illic nox pure epulantium, & ſonus
exultationis in iuſti viri tabernaculo.*

Hæc porro non occulte in ſilentio peragebantur, verum admirandus ille ſonus atque
continua illa iubilatione ad vicinos & eos qui in orbem habitabant, ſeſe diffundebat. Ex
quo factum eſt, vt conſeſſim quidam ex Chriſti inimicis Sarracenis Principem ſuum adi-
rent: Ioannis dexteram minime abſciſſam eſſe affirmantes, verum alij cuiſpiam, ſeruo
puta, aut alioqui ipſi miniſtranti, qui beneuolentia erga eum ductus, ſeipſum domini
loco huic ſupplicio expoſuiſſet: eos autem quibus huiusmodi ſectio imperata fuiſſet, pe-
cunia corruptos poenam in alium tranſtulit: En enim Ioannes (inquebant) domi deſi-
dens canit, ac perinde oblectatur, ac ſi nuptiale feſtum celebraret, epithalamiumq. ali-
quem tantum ederet; immo & huiusmodi lætitiã ipſius exultatio ſuperat. Hoc nuncio
allato, ſtatim Ioannes accerſitur. Ac cum veniſſet, exectam dexteram extendere iube-
tur. Qua demonſtrata, certo Dei matris conſilio ac prouidentia linea quædam in ea
elucebat, veriſſimam exciſionem eſſe oſtendens. Tunc igitur ex eo Barbarus quæſiuit,
quiſnam medicus ipſum in ſanitatẽ aſſeruifſet, ac quænam medicamenta impoſuiſſet.
Ille clara & ingenti voce miraculum prædicat. Dominus meus (inquit) omnipotens
medicus, cuius vis ac potentia orationem pari pede comitatur, in ſanitatẽ me ven-
dicauit.

Ad hæc Barbarus: Quantum coniectura aſſequor, o homo, id quod paſſus es, in ſons
paſſus es. Ac velim illud nobis ignoſcas, quod præcipiti & inconfiderata ſententia ſup-
plicium tibi intulimus. Tu vero priſtinum munus miniſtrabis, principemq. inter conſi-
liarios noſtros locum obtinebis. Neque enim poſt hæc niſi de tuo conſilio ac ſententia
quicquam facturi ſumus. Ille autem humi proſtratus adorauit, pronuſq. iacens cum
perdiu rogauit, vt id ſibi remitteret, aliamq. viam multo iucundiorẽ & optabiliorem
ingredi permitteret, eius qui ait: Ego ſum via, veſtigij inhærec. At Barbarus pote-
ſtatem minime faciebat; eratq. cernere tamquam gladiatores quosdam, Barbarum &
virum iuſtum inter ſe pugnantem. Ille autem multis mundi vinculis Ioannem coercere
contendebat; hic contra magnam vim ac ſtudium adhibebat, vt ea rumperet, atque An-
gelicis pennis in ſublime volaret. Quin illud quoque fortaffe nec immerito dixerit
quiſpiam, quod improbi ſpiritus a ſiniſtro latere animum Barbaro addebant, atque ad al-
liciendum Ioannis animum eum acuebant, atque luculento tandem cum præconio vin-
cit gladiator meus, omneſq. aduerſarij illecebras tamquam paruulorum ſagittas ducit,
victorq. diſceſſit illuſtri vitra caput redimitus, domumq. læto atque hilari vultu ingre-
ditur qui prius mæſtus ac triftis exceſſerat.

Cumq. duæ ipſi dominicæ ſententiæ propoſitæ eſſent: altera quæ hoc ſtatuerat, vt fa-
cultates ſuas venderet, ac pauperibus diſtribueret; altera vt domos & agros aliaq. omnia
Domini cauſa relinqueret: ita ſe comparauit, vt nec in priori temporis aliquid ſibi te-
rendum putaret, ne forte ea res ſibi moram afferret; nec item in ſecunda, niſi facultates
ſuas temere relinqueret, inter eos qui ſanguine ipſi coniuncti erant, lites atque conſiſta-
tiones orientur, alijs nimirum aliud quoddam hæreditatis capeſcendæ ius proferenti-
bus. Verum inter vtrumque graditur, atque conſeſſim bonis in pauperes, captiuos ſer-
uos ſuos, quos etiam libertate donauerat, & cognatos diſtribuit, atque diuinis templis
conſecratis, quemadmodum ex matris vtero nudus exiuerat, ſic etiam neceſſarijs indu-
mentis

MANVS IOAN-
NI DIVINI-
TVS RESTI-
TVTA.

a Pſal. 44.
b Luc. 1.

c Exod. 15.

d Pſal. 41.

MIRACVLVM
DIVVLGATVR.

REX SARRA-
CENORVM
PROPENSIOR
ERGA IOAN-
NEM.

e Ioan. 14.

IOANNES DA-
MASCENSIS
MONACHUS
MVM. AMPLE-
CTATVR.

mentis exceptis nudus e mundo excessit. Ac Hierosolymam profectus, cum in his ve- nerandis locis orationis munere (vt par erat) perfunctus fuisset, tamquam ceruus diui- na siti flagrans, in solitudinem contendit, atque ad diuini Sabæ Laurum se confert, co- mitem & socium non itineris dumtaxat, sed instituti etiam Cosmam habens, qui eam- dem cum ipso educationem ac disciplinam habuerat.] Quæ autem hæc sit sequuta op- timate instituta vita monastica, idem auctor late prosequitur: sed hæc nobis modo satis ad institutum. Quomodo autem postea alios libros elaborauerit aduersus Iconoclastas, suo loco dicturi sumus.

Quod ad res Occidentales pertinet, hoc anno, Indictione videlicet vndecima, Longo- bardi Sutrium munitionem ab Ecclesia abstulerunt, de quo ista apud Bibliothecarium: Eo tempore per vndecimam Indictionem dolo a Longobardis peruasum est Sutrien- se castellum, quod per quadraginta dies ab eisdem Longobardis possessum est. Sed Pon- tificis continuis scriptis & cōmonitionibus ad Regem missis (quamuis multis datis mu- neribus) quamuis suis omnibus nudatum opibus, donationem beatissimis Apostolis Pe- tro & Paulo antefatus emittens Longobardorum Rex restituit atque donauit.] hæc Anastasius.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

729.

16.

14.

SEPTINGENTESIMVS vndetrigesimus voluitur annus duodecima Indictione, quo Imperator icō foedere cum Luithprando Rege Longobardorum res Italiae in- tutum collocare visus est, alliciens ad id eundem Regem spe potiundi monarchia totius gentis Longobardorum, Ducibus omnibus adeptis, Exarcho ad id præstandum opi- tulante. Ex quo etiam foedere clades imminere Vrbi, quæ ab Imperatore defecerat; & Gregorij Papæ exitium, in quem toties vidimus Imperatorē suos immisisse magistra- tus. sed diuinum auxilium affuit, vt machinamenta ista omnia cito dissoluerentur. Quo- modo autem id acciderit, ab Anastasio audiamus, qui primum in his quæ ad tempus spe- ctant, hæc accidisse ait hoc anno duodecima Indictione. Eodem, inquit, tēpore sæpe dicti Euty chius Patricius, & Luithprandus Rex inierunt consilium nefandum, vt congrega- to exercitu Rex subijceret Duces Spoletinum & Beneuentanum, Exarchus Romam, & quæ pridem de Pontificis persona iussus fuerat, impleret, nempe vt eum occideret. Qui Rex Spoletum veniens, susceptis ab vtrisque Ducibus sacramentis atque obsidibus, cum D tota sua cohorte in Neronis campo conuenit. (erat locus iste prope basilicam Vaticanam, olim dictus Prata Neronis) Ad quem egressus Pontifex, eiq. præsentatus, studuit (vt potuit) Re- gis mollire animum commonitione pia. Ita vt ipse Rex se prosterneret eius pedibus, & promitteret nulli inferre læsionem. Atque sic ad tantam compunctionem ipse pijs mo- nitus flexus est, vt quæ fuerat indutus arma exueret, & ante corpus Apostoli poneret, mantum, * armillam, balthcum, spatam, atque ensē deauratum, necnon coronam auream & crucem argenteam. Post orationem factam obsecrauit Pontificem, vt memo- ratum Exarchum ad pacis concordiam suscipere dignaretur. quod & factum est, & sic recessit, Rege declinante a malis, quibus inerat consilium cum Exarcho.] ista quidem Gregorius vbiq. mirāndus, nimirū quod accensos hostis animos ira restinxerit, quod & furentē armis Regem Crucis potentia exuerit, deq. illius opimis spolijs trophæa ad Pe- tri Apostoli confessionem erexerit. Quanta vis Petri, non tam cum exerit gladium de va- gina, quam cum gladio spiritus (quod est verbū Dei) præcordia penetrat aduersantium?

Sed & mirandus non minus in eo Gregorius etiam fuit, dum eundem Exarchum, quem sæpius vidimus conspirasse in necem suam, amice susceperit, immo & auxiliari- bus copijs præsto fuerit. nam audi quæ his subijcit Anastasius.

Igitur Exarcho Romæ morante, venit in partibus Tusciæ in Castro * Maturanensi quidam seductor Tiberius nomine, cui cognomen erat Petasius, sibiq. regnum Romā- ni Imperij vsurpare conabatur, leuiore quosque decipiens, ita vt Maturanenses, Lunen- ses, atque Blerani ei sacramenta præstitissent. Exarchus vero hæc audiens, turbatus est, quem sanctissimus Papa confortans, & cum eo proceres mittens atque exercitum profectus est. Qui veniens in Maturanense castellum, ibidem Petasius interemptus est;

cuius

A cuius abscissum caput Constantinopolim ad Principem missum est: nec sic plenam Ro- manis gratiam largitus est Imperator. nam post hæc claruit Imperatoris malitia, pro qua persequebatur Pontificem.] Quænam autem ista fuerit, sequenti anno (vt ratio temporis postulat) dicturi sumus.

Hoc tempore, nempe triennio antequam successor huius itidem Gregorius, tertius eius nominis dictus sederet, contigerunt iustæ querelæ Donati Gradenfis Patriarchæ aduersus Serenum Foroiulensem Antistitem, cuius rei causæ reperiuntur a Gregorio Pontifice scriptæ epistolæ hic recitandæ.

Præerat hoc tempore Serenus Episcopus Ecclesiæ Foroiulensi, cui & Gregorius Pa- pa pallium misit, rogante Rege Luithprando (meminit huius Paulus Diaconus, Cal- listiq. prædecessorem fuisse tradit.) De hoc autem cum accusatio venisset ad Grego- rium Papam, quod inuaderet res Gradenfis Ecclesiæ: hæc ad eum ipse Gregorius scripsit.

Gregorius seruus seruorum Dei dilecto fratri Sereno.

Tanto munere quisque ditatur, quantum in sublimitate positus de se, ex mandato Domini Redemptoris, humiliter sentit: Etenim pastoralis dignitas singulariter ex hu- militate ornatur. Sprenendos quippe Apostolica lectio arguit elatos: Quid habes quod non accepisti? Et si accepisti quid gloriaris, quasi non acceperis? Nam dum ad cumulum tui honoris, precibus eximij filij nostri Regis flexi, plurimum Ecclesia pro rectitudine fidei, per quam te, tuaq. Ecclesiam amplecti cognouimus, prouocati, pallium tibi di- reximus, interdicientes & inter cetera prohibentes, ne vnquam aliena iura inuaderes, aut temeritatis ausu vsurpares iurisdictionem cuiuspiam: sed his esses contentus, quæ vsque hactenus possedisti. Nunc vero (vt cognouimus) Gradenfis Patriarchæ niteris inuadere iura: atque ex ijs quæ possedit omne vsque vsurpare. Ne ergo in quoquam existas temerator, ex auctoritate Apostolica præcipimus, ne villo modo terminos ab eo possessos accedas, sed de his habeto quæ modo vsque possedisti: nec amplius quam in finibus gentis Longobardorum existentibus gressum tendere præsumas, vt non iniuste suscepisse te gratiam collatam pallij ex præsumptione ostendas: & de Apostolici vigore consilij, si inobediens fueris comprobatus, vltione dignus iudicaris.] hucusque Gregorij epistola ad Serenum. Idem vero ad Gradensem Patriarcham, & alios Episcopos sub eo- dem constitutos atque Duci, alijsq. ista tunc scripsit.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Donato Patriarchæ, & Epi- scopis, atque Marcello Duci, & plebi Venetiæ & Istriæ.

D Quamquã ex ministerio, quod ex miseratione diuina gerimus, quicquid prouide deli- beratum peragere absque obstaculo conueniat: verū ne frustra iudicium egisse videre- mur, illa cupimus profecui, quæ non ad læsionē cuiusquam, sed potius ad immunitatem respiciant: illa satagere, vnde non ex potestate cōcessa, supplicia, sed præmia sperentur. Conuenit enim vt cum alterius votis paremus, alterius iura non fraudentur. Quia igitur missa relatione nos a Deo saluata communitas vestra petijt contra Foroiulensem Antistitem agentes, quod cupiebat inuadere ditionem Gradenfis Patriarchæ. Sed vt numquam excedere terminum vel iura inuadere aliena, sed ea quæ hactenus possedit, se esse contentum: cui vt Ecclesiam in præsentem non attentet ex auctoritate Apostolica interdiximus: eiq. consensum ad hanc esse conditionem dilectissimi sciatis: cui denique ne præsumat excedere præcipimus. Ne ergo iniuria quadam aut diffidio locum gens eorum insidiando (vt assolet) inuadat, peruigiles caute, potius solliciti de vestra post diuinum præsidium cogitare salute; quia illud non occasione agitur, sed vbi pos- sunt, Deo eis non resistente, virtuti obtemperare nitantur, optantes de reliquo in amo- re Domini nostri Iesu Christi pollere, & ab omni immunes aduersitate manere. Bene valete.] hæc Gregorius oppressorum defensor. ex quibus etiam intelligis adhuc super- stitem fuisse Serenum, cum male in annum Domini septingentesimum vigesimum sex- tum eius obitum alij referant. Producta autem hæc rursus sunt in iudicium post trien- nium cum sederet Gregorius tertius. Quomodo vero controuersia definita fuerit per eundem Gregorium secundum, eiusq. successorem Gregorium tertium, Leo nonus Romanus Pontifex docet in epistola data omnibus Episcopis Venetiæ & Istriæ pro- uinciæ, cum adhuc eadem altercatio recrudesceret. quæ epistola, vt quæ hoc tempore fa- cta sunt sciamus, hic describenda est. sic enim se habet.

PETASIVS TY- RANNVS EX- TINCTVS.

Exat in scri- pto Chron. An- drea Danduli. DISSENSIO INTER GRA- DENSEM ET AQVILEIEN- SEM EPISCO- POS. b Paul. Diacon. lib. 6. cap. 13. vet. edit. & non. 45. c Ex scrip. Cod. rerum Venet. And. Dand. * Locus depra- uatus. d I. Cor. 4.

*excedas

Ex eod. Cod. GREGOR. PAP. EPIST. AD PA- TRIARCHAM GRADENSEM.

*

DE DIVISIONE DIOECESIS FOROIULIEN- SIS ET GRA- DENSIS. f Leon. epist. 2.

Nouerit

REX LONGO- BARDORVM CONVENIT CVM EXAR- CHO.

REVOCATVR AB IMPIETA- TE REX LONGO- BARDORVM

* armillam GREGORII PA- PAE EGREGIE FACTA.

* Maranitenf. GREGORIVS PRAESTO EST EXARCHO.

Nouerit vestra carissima nobis in Christo fraternitas, hac in presentia Indictione sexta, carissimum cōfratrem nostrum Dominicum Gradensem, immo nouæ Aquileiæ Patriarcham ad Synodum nostram Romæ habitam venisse, & querimoniam de sua & Foroiulensi Ecclesia, quam credimus vos non ignorare, lachrymabiliter coram fecisse. Cuius tandem relectis priuilegijs a sancta Romana & Apostolica Sede sibi concessis, iudicio sanctæ Synodi hoc definitum fuit, vt noua Aquileia totius Venetiæ & Istriæ caput & metropolis perpetuo haberetur, secundum quod euidentissima prædecessorum nostrorum adstruebant priuilegia. Foroiulensis vero Antistes tantummodo finibus Longobardorum esset contentus, iuxta priuilegium Gregorij secundi, & retractationem tertij, &c.] vendicabat autem sibi illa tamquam debita Foroiulensis Episcopus; eo quod idem & veteris Aquileiæ esset Patriarcha: ita enim (vt alias dictum est) idem Foroiulensis Episcopus æque Patriarcha dicebatur Aquileiensis & Foroiulensis. sic igitur subiectos voluerunt ambo Gregorij Episcopo Foroiulensi tantum esse Longobardos, eos intelligens, qui sub Ducis Foroiulensis ditione erant. Sed de bonis inuasus Ecclesiæ Gradenfis ab Episcopo Foroiulensi hæc accipe a Gregorio huius successore, ex epistola scripta ad Callixtum Sereni successorem his verbis.

Gregorius seruus seruorum Dei Callixto, &c.] iam triennium euolutum prædecessoris nostri tempore. & infra. Cognouimus enim quod auiditate deuictus, ausu illicito peruasuris possessiones, quæ Centenaria, & * Mansiones nuncupantur, pertinentes monasterio sanctæ Dei genitricis sito in insula Barbiana, quod prisco & longo tempore sancta iure possidet Gradenfis Ecclesia, & eius hæctenus fuerat ditionis. Quod (quia aliena nulla licet inuadere præcipue Sacerdotibus) quia contra Deum est: præcipimus beati Petri Apostolorum Principis auctoritate, cui a Domino & Salvatore nostro ligandi & soluendi in cælo terraq. potestas concessa est, vt ea quæ peruadere contra legem ausus es, in præfenti cum omnibus eius pertinentibus Gradenfi Patriarchæ restituere debeas, cuius ditioni pertinere videntur. Scias enim si extiteris temerator, & reddere distuleris aliena, Apostolicæ sententiæ canonicæ te subiaceret correctioni atque pœnitentiæ, dum iusta fueris condemnatus sententia.] hucusque quæ reperiuntur ex dictis eiusdem Gregorij litteris.

Porro etsi idem Patriarcha Aquileiensis diceretur pariter & Foroiulensis, eo quod apud eam ciuitatem habitationem delegisset: tamen constat Foroiulium peculiarem suum habuisse Episcopum, aduersum quem turbas idem Callixtus excitauit, quas a Paulo Diacono scriptas sic accipe: Grauis (inquit) sane per id tempus inter Pemmonem Ducem Foroiulij, & Callixtum Patriarcham discordiæ rixa surrexit. Causa autem huius discordiæ ista fuit. Adueniens anteriore tēpore Fidentius Episcopus de Castro Juliensi, cum voluntate superiorum Ducum intra Foroiuliani castri muros habitauit, ibiq. sui Episcopatus sedem statuit. Quo vita decedente, Amator eius loco ordinatus est. Vsq. ad eundem diem superiores Patriarchæ, quia in Aquileia propter Romanorum incursionem habitare minime poterant, sedem non in Foroiulij, sed in Cormones habebant: Quod Callixto qui erat nobilitate conspicuus satis displicuit, vt in eius dioecesi cum Duce & Longobardis habitaret Episcopus, & ipse tantum vulgo sociatus vitam duceret. Quid plura? contra eundem Amatorem Episcopum egit, eumq. de Foroiulij expulit, atque in illius domo sibi habitationem statuit. Hac de causa Pemmo Dux contra eundem Patriarcham cum multis Longobardis consilium inijt: apprehensumq. eum ad castellum Pontium, quod supra mare situm est, duxit; indeq. eum in mare præcipitauerunt. Sed tamen Deo prohibente, minime fecit: intra carcerem tamen eum detentum pane tribulationis sustentauit. Quod Rex Luithprandus audiens in magnam iram exarsit, Ducatumq. Pemmoni auferens, Ratchis eius filium in eius loco ordinauit.] hæc Paulus, atque de his satis.

Hoc eodem anno præcessisse signa cælestia de imminente clade Sarracenorum in Gallias, testatur Beda qui vidit, atque descripsit his verbis: Anno Dominicæ incarnationis septingentesimo vigesimo nono, apparuerunt cometæ duo circa solem, multum inuentibus terrorem incutientes. Vnus quippe solem præcedebat mane orientem, alter vespere sequebatur solem occidentem, quasi Orienti simul & Occidenti diræ cladis præfagi: vel certe vnus diei, alter noctis præcurrebat exortum, vt vtroque tempore mala mortalibus imminere signaret. Portabant autem facem ignis contra Aquilonem, quasi

* Mansiones DE REBUS INVASIS AB EPISCOPO FOROIULIENSIS. a. Paul. Diacon. lib. 6. cap. 19. vet. edit. 8. non. 51.

b. Bed. hist. Angl. lib. 5. c. 24. SIGNA DE SARRACENIS GALLIAS INVADENTIBUS.

A quasi ad accendendum accliuem, apparebantq. mense Ianuario, & duabus ferme septimanis permanebant. Quo tempore grauissima Sarracenorum lues Gallias misera cæde vastabat. & ipsi non multo post in eadem prouincia dignas suæ perfidiæ pœnas luebāt.] hucusque Beda.

Qui enim ante annos quatuor a Carolo Martello in Aquitania fuerant dira cæde Sarraceni confecti (vt suo loco superius dictum est) reparantes vires, novos cogentes exercitus, maiori impetu, sicut vehementiore furore inuasere primum Galliam Narbonensem, inde in reliquas Galliarum prouincias processuri: potiti sunt ea, munitionibus expugnatis. Quas strages in miseros Christianos, in sacra templa direptiones, incendia, & sacrilegia, in sacerdotes cædes, in sacratas Deo virgines stupra nefarie perpetrarint, nemo puto mortalium scriptione, locutione ve digne satis expresserit, quæ, vt visum est Bedæ, duabus hisce linguis igneis e cælo clamantibus prænuntiari meruerunt.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 730. 17. 15.

SECVITVR annus septingentesimus trigessimus Redemptoris, decimatertia Indictione, quo Leo Imperator, quo minus veritate polleret, eo magis violentia sibi agendum putauit, vt quam promulgauerat hæresim stabiliret. Quod enim conciliato Luithprando Rege Longobardorum, res Italiæ in tutum collocatæ esse videri possent, inita præsertim concordia inter Exarchum atque Romanum Pontificem, liberius posse agere in Oriente sibi visus, primum omnium sanctissimum Patriarcham Germanum Orthodoxorum antesignanum aggreditur, quem ad res Italiæ sedandas vsque in hanc diem federe (vt diximus) passus est. factus enim vt sibi videbatur, voti compos, eum magna de throno depositum ignominia in exilium misit; in locūq. eius impium hæreticum Iconoclastam Anaastium Syncellum tyrannice subrogauit, nullo adhibito, vel in depositione illius, vel in promotione istius, consilio sacerdotum, vel cleri, ex præscripta canonum auctoritate, omnia sibi pro arbitrio vendicante hæretico Imperatore. De his dicturi primum omnium, quæ de abdicatione ipsius Theophanes scribat, audiamus.

Septimo Idus Ianuarij, tertiædecimæ Indictionis, tertia feria impius Leo Silentium, concionaturus ad populum, contra sanctas ac venerabiles celebrauit iconas in tribunali decem & nouem cubitorum, aduocato quoque Germano sanctissimo Patriarcha, ratus posse illi persuadere, quod subscriberet contra sanctas iconas. Sed fortis Christi seruus nullatenus acquiescens detestabili cacodoxiæ ipsius, cum verbum veritatis recte dixisset, abrenuntiauit summum sacerdotium, tradens pallium, & post multos didascalicos sermones dicens: Si ego sum Ionas, mitte me in mare. Absque vniuersali quippe Synodo innouare fidem impossibile est mihi secundum Apostolicam doctrinam & Paternam traditionem, o Imperator: & abiens ad locum qui dicitur Platanium, in parentali domo sua quieti operam dedit, summo sacerdotio functus annis quatuordecim, mensibus quinque & diebus septem.] hæc de abdicatione potius quam depositione Germani Theophanes. Verum Ioannes Damascenus, qui isto viuebat & scribebat tempore, nequaquam ita placide, sed cum ignominia factam ab Imperatore abrogationem satis testatur, ipsumq. in exilium esse missum. nam audi: Et nunc (inquit) beatus Germanus a lapis percussus, & in exilium missus est, & complures alij Patres, quorum nomina nos ignoramus. Nonne id latronum est? &c.] sic igitur de Germano maiorem fidem præstandam Ioanni Damasceno quam Theophani quisquis iure definierit: cum præsertim ex Actis S. Stephani martyris fulciantur, quæ paulo post reddituri sumus; & ex historia de S. Euphemie reliquiarum translatione.

Sed quæ de subrogatione successoris, studio Imperatoris tyrannice facta idem scribat Theophanes, audiamus. subdit hæc ipse. Porro vndecimo Kalendas Februarij creant falsi nominis Anaastium discipulum & Syncellum eiusdem beati Germani, consentientem Leonis impietati propter amorem principatus mundani, hunc ipsum Constantinopoleos prouehentes. Sane Gregorius sanctissimus Præsul Romanus (quem admodū prædixi) Anaastium vna cum libellis abiecit; Leonē per epistolas tamquam inique agentem redarguens, & Romam cum tota Italia Annal. Eccl. Tom. 9. I ab

LEO IMP. DECERNIT INTERVUM PERSECVTIONEM ADVERSVS IMAGINES.

S. GERMANVS PATRIARCHA E THRONO DEPOSITVS.

a. Ioā. Damasc. de imag. orat. 2.

* aliquid deest. ANASTASIVS IMPIVS EPISCOPO. CONST.

ab illius Imperio recedere faciens: Infaniens ergo Tyrannus contra venerabiles imagines A persecutionem tetendit. porro multi clerici & monachi, & religiosi laici pro recto periclitati sunt verbo.] hucusque Theophanes res huius anni. sed de iisdem ita superius. Gregorius Leonem per epistolas, quæ multis sunt notæ, redarguit. Sed & Ioannes hunc cum Orientis Episcopis anathematibus subdidit.] hæc ipse, intelligens Ioannem Damascenum, quem presbyterum cognomento Chrysooram nuncupatum fuisse tradit. Sed quæ his consentientia habeat Anastasius Bibliothecarius in Gregorio post recitata, quæ superiori sunt anno relata, videamus.

Post hæc (inquit) claruit Imperatoris malitia, pro qua persequebatur Pontificem: ita ut compelleret omnes Constantinopoli habitantes, tam virtute, quam blandimentis, ut deponerent vbicumque habebantur imagines tam Saluatoris, quam eius sanctæ Genitricis, vel omnium Sanctorum, easq. in medio ciuitatis (quod dicere crudele est) igne cremarent, & omnes dealbarent depictas Ecclesias. Et quia plerique in eiusdem ciuitatis populo tale scelus fieri præpediebant: aliquanti capite truncati, alij parte corporis abscissi poenam pertulerunt. Pro qua causa etiam Germanum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Antistitem, eo quod ei consensum præbere nolisset, Pontificatu priuauit idem Imperator, sibiq. complicem Anastasium presbyterum in eius loco constituit. Qui missa Synodica ad Gregorium scilicet Romanum Pontificem; dum tali errori eum cõsentientem reperiret vir sanctus, non censuit ut fratrem & confacerdotem solito; sed rescriptis commonitorijs, nisi ad Catholicam se conuerteret fidem, etiam extorem a sacerdotali officio esse mandauit. Imperatori quoque mādauit, salutaria suadens; & ut a tali execrabili miseria declinaret, scriptis commonuit.] hæc Anastasius. Quod vero non obtemperasset omnino: tunc demum factum est, ut idem Pontifex tandem eundem Imperatorem, utpote penitus impoenitentem hæreticum cognitum & declaratum, fuerit anathemate execratus; tumq. Romanos, tum Italos ab eius obedientia recedere penitus fecerit, qui antea id sponte (ut vidimus) simul facere sæpe tentassent.

Retinuerat hætenus habenas rebellantis populi sæpe Gregorius, ne aduersus Imperatorem penitus rebellarent, quamdiu spes aliqua esse potuit, ut sæpe monitus promulgatum de impietate reuocaret edictum, non curans se ob eam causam sæpius esse vitæ in discrimen adductū. Vbi autem eundem neque verbis scriptisve a cõceptis potuit reuocare, neque beneficijs cõtinere quin in deterius laberetur: tempus iã aduenisse ratus, ut securis ad radicem admoueretur arboris infelicis, Apostolica auctoritate, Succidite eam, a clamat. Quo tonitru excitati fideles occidentales: mox desciscunt penitus a Leonis Imperio, Apostolico Pontifici inhærentes. Sic dignum posteris idem Gregorius reliquit exemplum, ne in Ecclesia Christi regnare sinerentur hæretici Principes, si sæpe moniti in errore persistere obstinato animo inuenirentur. Tunc enim accidit quod & Græci historici omnes affirmant, & idem Theophanes ait anno decimoquarto Leonis Imperatoris, ipsum Leonem ab eodem Gregorio priuatum esse tributorum Italiæ exactione. Testantur id Cedrenus & alij. Zonaras hæc Romæ (quod par est credere) facta esse Synodice tradit, atque in eodem Concilio ipsum Imperatorem anathematis affectum poena. Cuius rei causa factum, ut vehementius a Leone in Oriente Ecclesia vexaretur.

Sed res gestas in eo tumultu Cõstantinopoli plenius videamus, quas Theophanes ieiunadeo, paucis vix degustatis præterijisse videtur. In Actis vero S. Stephani iunioris Martyris tunc scriptis fusius hæc digna memoria enarrantur, in depositione S. Germani & subrogatione Anastasij accidisse: Imperator milites gladijs accinctos mittit, qui sanctū virum contumeliose habitum, a plagis male mulctatum throno exturbarent. Ipse itaque statim ad monasticū & quietum vitæ genus se contulit. Ac contra Ecclesiam inuasit ille persecutor & contumeliosus, eamq. miserum in modum peruastans, ac magno mærore implens non modo ob egregij pastoris ereptionem, sed etiam ob eius, quem in ipsius locum subrogauit, immunitatem. Confestim enim scelestum Patriarcham, hoc est, eiusdem (ut dici solet) figlinæ hominem suffecit, nimirum seruum Anastasium, qui in omnibus rebus ipsi assentiens, ac turpissimum obsequium persoluens, atque omnia ea quæ ab ipso gerebantur, seruillem in modum laudans, huic quoque pernicioso dogmati patronum se adiungebat.] hæc ibi. reliqua suo sunt loco dicenda. Sic igitur Constantinopolitanæ Ecclesiæ propugnaculum desijt, cum ex ea subductus est S. Germanus Orientalis Ecclesiæ lucerna ardens & lucens, utpote qui non solum sanctis operibus, & fidei Catholicæ defensione

A fensione vniuersum illustrauit Orientem; sed & scriptis ipsam Ecclesiam Catholicā luce perfuderit. vtinam extarent omnia, atque ea præsertim, quæ exul ocio maiori cõscripsit. Porro eiusdem Germani Patriarchæ, præter Theoriam rerum Ecclesiasticarum, & homilias, aliaq. nonnulla, quæ edita sunt in Bibliotheca SS. Patrum, extat in Bibliotheca Vaticana liber, qui inscribitur

N. 435. Πρὸς Μαρίνον ὑπάτου, ἐ ἀντιγραφέος λόγος ἀπὸ τῶν ζωῆς. Ad Marinum Consulem & notarium oratio de vitæ definitionibus.

439. Item in Collectaneis quibusdam Græcis canonum & legum, est eius veluti constitutio quædam, in qua perstringit Italos, tamquam Imperatori suo non obtemperantes.

B 577. Annotationes quædam in Dionysium Areopagitam præter illas, quarum superius meminimus epistolarū, quæ in Synodo generali VII. Act. 4. citantur. Epistola ad Ioannem Episcopum Synnadorum. Epistola ad Constantinum Episcopum Nacoliæ. Epistola ad Thomam Episcopum Claudiopolitem.

Ioannes Cyparissiotus lib. 8. citat Germani ἐκθεσιν τῆς πίστεως, id est, expositionem fidei. Photius in Bibliotheca c. 233. Germani Patriarchæ ἀπόθωρον. Sed non dubito quin in alijs Bibliothecis alia plura sanctissimi viri lateant scriptorū monumenta, quæ aliquando Deo volente, prodentur in lucē. Sunt præterea Constitutiones synodales S. Germani: Celebratur in Menologio Basilij Imp. (ita nominatur quod eius iussu collectū est) die duodecima Maij, memoria S. Germani, vbi & asseritur nonagenarius ex hac vita migrasse. Cuius tempore Constantinopoli claruit sanctitate Stephanus Abbas, quem ex monasterijs Palæstinæ idem S. Germanus vocauit Constantinopolim ad regendos monachos disciplina solutos, cuius anniuersaria dies agitur in eodem Menologio Basilij Imp. decimatertia mensis Ianuarij.

Accidit etiam iisdem diebus (quod non prætereundum est) ut Gothorum populus, qui incoleret regionem trans Euxinum pontum, defuncto suo ipsorum Episcopo, eligerent Ioannem quædam sanctis moribus imbutum, & consecrandum mitterent Constantinopolim ad Germanum Patriarcham: qui ne pollueretur hæreticorum contagio, missus ab eo est in Iberiam trans pontem Euxinum ab Episcopis regionis illius consecrandus. est autem eius memoria celebris in Menologio die vigesima sexta Iunij.

Sed iam ad Ioannem Damascenum se conuertat oratio, quem his ipsis diebus scribere aggressum esse sermones illos de imaginibus, eius testificatione constat, dum ait: Et nunc beatus Germanus alapis percussus & in exilium missus est.] horum cum meminit Ioannes Hierosolymorum Episcopus, ait: Amplissimos libros de diuinarum ac venerandarum imaginum adoratione contexit: Quo enim diuinæ imaginis pulchritudinem in se ipso inde ab initio præstantius impresserat, eo quoque sublimius de venerandarum imaginum honore conscripsit. Ad huiusmodi porro labores hortatorem & stimulatorem Cosmam habebat, de quo supra.] & inferius: Ipsum autem eo etiam diuinus zelus impulit, ut propter leges diuinas pugnans, e Damasco prius, per epistolas scilicet, ut dictum est, ac postea e Palæstina, vbi debebat in monasterio, eos qui diuinas imagines in vrbe Constantinopolitana euertebant, contumeliosq. afficiebant, impeteret.] hæc Ioannes. Factum siquidem est, ut lectione Ioannis librorum quisque sufficiens esset, qui posset aduersus Iconomachos inire certamen.

E Sed aliqua ex his hic intexamus, quibus potissimum aduersus Apostatam Imperatorem inuehitur; atque primum cum in illis scribendis sui rationem instituti offert his verbis in exordio primæ orationis: Ob id (inquit) magis sum incitatus ad scribendum scilicet. Nam ad subiectos populos decipiendos multum valet Regis auctoritas. Pauci enim, nimirum illi qui terrarum Reges cælestis Regis imperio gubernari, & leges debere Regibus imperare sciunt, iniqua eorum iussa negligunt & aspernantur.] & inferius in eundem: Domini exercitus sancti sunt. Spoliet se ipsum exercitu suo terrenus Imperator, & tunc spoliet Regem ac dominum suum. Deponat purpuram, & tunc eorum qui aduersus Tyrannum optime atque egregie sese gesserunt, pietatem amputet.] in fine autem eiusdem primæ orationis: Cum igitur antehac sacerdotes Regesq. fuerint Christianæ Reipublicæ diuinitus dati pietate, doctrina, & vitæ sanctitate præstantes, plurimaq. Concilia a sanctis & diuino spiritu afflatis Patribus celebrata: cur nemo eorum imaginum

QVID GREGORIVS PONTIFEX IN LEONEM IMP.

HÆRETICI PRINCIPES QUANDO REGNO PRIVANDI.

a Dan. 4.

Lib. 3. Iuris Graec.

GREGORII PAP. II. OBITVS.

IOANNIS DAMASC. SENTENTIAE ADVERSUS REGES. QVAE SVNT SACERDOTVM VINDICANTES.

a Isai. 2. vsu censuit improbandum? Nouam fidem doceri non patiemur. Ex Sion enim veniet A lex (vt per prophetam inquit Spiritus sanctus) & verbum Domini ex Hierusalem. Non permittemus vt aliud alias sentisse & temporibus mutati fuisse videamur; nec fidem nostram ij qui ab eo sunt alieni, risum & ludum putent. Regio non cedit imperio Patrum conanti auertere consuetudinem: Neque enim piorum est Regum Ecclesiastica instituta conuellere. Non paternam pietatem, sed latronum sauitiam arguunt, quae pecunia imperantur, non autem verbis persuadentur.] & paulo post: His de rebus statuere atque decernere non ad Reges pertinet, sed ad Concilia. Nam vbi duo vel tres b Matth. 18. (inquit Dominus) congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum: ligandi & soluendi potestatem non Regibus, sed Apostolis & eorum successoribus & Pastoribus & Doctoribus Christus dedit &c.]

Et in secunda oratione: Audite (inquit) populi, tribus, linguarum, viri, mulieres, pueri, senes, adolescentes, infantes, gens Christianorum sancta: Si quis euangelizauerit vobis praeter id quod Ecclesia Catholica a sanctis Apostolis, a Patribus, atque Concilijs acceptum ad hunc vsque diem seruauit, eum ne audieritis, neve serpentis consilium acceperitis, quemadmodum fecit Eua, ex qua mortem est affecuta. Licet Angelus, licet Rex euangelizet vobis praeter id quod accepistis: aures occludite. Vereor enim illuc vsque progredi, quo progressus est Paulus, anathema, inquiens, sit.] id ea de causa, quod sciret esse Episcoporum non monachorum, inferre anathema. & inferius: Considera enim

c 1. Cor. 12. quid sanctus Apostolus dicat: Et quosdam quidem in Ecclesijs posuit, primum Apostolos; deinde Prophetas, tum Pastores atque Doctores. Ad Ecclesiae constitutionem non adhibuit Reges. Et rursum: d Obedite (inquit) Praepositis vestris & subiaceate eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Item rursum: Memen-

totē (inquit) Praepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei; quorum intuetes exitum conuersationis, imitemini fidem. Verbum non sunt loquuti vobis Reges, sed Apostoli; & Prophetae, Pastoresque, atque Doctores.] & paulo post: Regum est civilis administratio: Ecclesiastica vero constitutio Pastorum atque Doctorum. Impetus iste latronum est; fratres: Saul scidit pallium Samuelis: & quid ei contigit? Abscidit regnum eius Deus, &c.]

Ac rursum de iisdem inferius haec exprobrans in Iconomachos: Manichaei (inquit) Euangelium secundum Thomam conscripserunt: Et vos secundum Leonem Euangelium scribite. Non suscipio Regem sibi per tyrannidem sacerdotium vendicantem: Noui Valentem Regem, qui cum Christianus nominaretur, Orthodoxam fidem persequebatur: Zenonem item & Anastasium, & Heraclium & Constantinum illum, qui in Sicilia d fuit, & Bardanisem qui & Philippicus appellatus est. Non Regijs regulis, sed patrijs institutis tam scriptis quam non scriptis Ecclesiam censeo constitui & gubernari oportere. Quemadmodum enim in orbem vniuersum monumentis litterarum promulgatum est Euangelium; sic in vniuerso terrarum orbe sine scriptis est constitutum, vt Christus Deus carnem indutus, & sancti homines imaginibus exprimerentur, sicut etiam vt Crux adoraretur, &c.] habet eadem in commentario de fide Orthodoxa. At de Ioanne haec tenus satis modo quae erudiant Nouatores, praesertim vero Politicos.

NON ESSE REGVM SANCIRE LEGES ECCLESIAE.

IMAGINES EX TRADITIONE.

Io. Damasc. de fid. Orth. lib. 4. c. 17.

Q V I sequitur annus Redemptoris septingentesimus trigessimus primus Indictione decimaquarta, fuit obitu sancti Gregorij Papae lugubris: Qui contigit (inquit Anastasius) tertio Idus Februarij Indictione decimaquarta, cum sedisset annos sexdecim, menses octo & dies viginti. De quo praeter illa quae dicta sunt superius certis annis intexta, haec de eodem idem Anastasius habet: Hic quadragesimali tempore, vt in quinta feria ieiunium atque Missarum celebritas fieret, in Ecclesijs in quibus non agebantur, instituit. Oratorium in patriarchio in nomine beati Petri Apostoli, diuersis ornatum metallis a nouo refecit, & circumquaque altaris parietes de argentauit, ac distinxit duodecim Apostolos, pensantes libras centum octoginta.] & in fine: Hic fecit calicem aureum praecipuum

GREGORII PAPAE II. OBITU.

A cipuum, diuersum, ornatum lapidibus pretiosis, pensantem libras triginta: similiter & pensantem auream pensantem libras viginti octo & semis. Hic diuisit omni clero, monasterijs, diaconijs, & mansionarijs solidorum duo millia centum sexaginta, & ad luminaria B. Petri Apostoli solidos mille. Hic fecit ordinationes quinque, quatuor per mensem Septembrem, & vna mense Iunij, creauitque presbyteros xxxv. diaconos iij. Episcopos per diuersa loca cl. Qui & sepultus est ad beatum Petrum Apostolum tertio Idus Februarij Indictione xiiii. Leone & Constantino Imperatoribus: & cessauit Episcopatus eius dies quinque.] hactenus Anastasius. Apud quem additum inuenimus in aliquibus exemplaribus mensem vnum, quod repugnat ijs quae dicuntur ab eodem Anastasio in eius successore Gregorio tertio. Porro Gregorius ipse defunctus receptus est inter Sanctos, anniuersariaque memoriae cultu in Ecclesia perseuerat. Cuius si scripta extarent, resque ab eo gestae diligentius scriptis mandatae essent, Gregorio Magno haud minorem existimares. Praeter epistolas scripsisse fertur Responsum librum vnum ad Leonem Imp. & alium ad Episcopum Constantinopolitanum, & alia. Eo igitur defuncto, hoc eodem anno die xvj. eiusdem mensis in locum ipsius Gregorij subrogatus est alius Gregorius eius nominis tertius, de quo haec idem Anastasius.

Gregorius tertius natione Syrus ex patre Ioanne, vir mitissimus & valde sapiens, in diuinis scripturis sufficienter instructus, Graeca, Latinaque lingua eruditus, Psalmos omnes per ordinem memoriter retinens, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque in lectione politus, exhortator omnium bonorum operum, plebi florentissime salutaria praedicans, Fidei Catholicae & Apostolicae immutate conseruator, perenniter suo monitu corda fidelium corroborans, Orthodoxae Fidei aemulator ac defensor fortissimus, paupertatis amator, & erga inopes prouisor, non solum mentis pietate, sed studij sui labore sollicitus, captiuorum etiam redemptor, orphanorum quoque & viduarum largitor, necessaria tribuens, amator religiositatis in Christiana norma, & religiose volentibus viuere, & Dei timorem habentibus in suis praecordijs director existens, Deo fauente peruenit ad ordinem presbyteratus. Quem viri Romani, seu omnis populus a magno ad paruum diuina inspiratione permoti, subito cum eius decessor de hoc saeculo migrasset, dum in obsequio sui antecessoris esset intentus, vi abstolentes in Pontificatus ordinem elegerunt.] haec de eius vita ante Pontificatum, & ipsius electione Anastasius.

Exigebat quidem temporis vehemens perturbatio, vt qui videretur optimus, idem quam citissime eligeretur, ne capite deficeret Romanus populus, qui (vt vidimus) ab Imperatore haeretico penitus se subtraxerat, atque omnino defecerat, cuius adhuc in Italia vigeret potentia in Exarcho. Sic igitur Gregorius eleuatus in thronum Apostolicum, nihil antiquius habuit, quam obortam haeresim extirpare: cuius rei gratia securim ad radices admouens, primum omnium, Imperatorem Leonem eius auctorem petit litteris Apostolicis, ad eumque legatum misit. Sed vtinam sicut arcus fortissimus fuit, ita emissa sagitta plumbea non fuisset. Quidnam acciderit, ex eodem Anastasio res gestas eiusdem Gregorij prosequente audiamus.

Fuit autem (inquit) Gregorius Papa tertius temporibus Leonis & Constantini Imperatorum, ea persecutione grassante, quae per ipsos mota est ad depositionem & destructionem sacrarum imaginum Domini nostri Iesu Christi, & sanctae Dei Genitricis, sanctorum Apostolorum, omniumque sanctorum Martyrum & Confessorum. Pro quibus idem sanctissimus vir, vt ab hoc resipiscerent ac se remouerent errore, commonitoria scripta, vigore Apostolicae Sedis instituta (quemadmodum & sanctae memoriae decessor ipsius direxerat) misit per Gregorium presbyterum, qui humano ductus timore, non eadem scripta Imperatori porrexim.]

E Siquidem Leonis rugientis & saeuientis crudelitas ipsa oculis visa perterrita. Maiora enim praesens vidit, quam quae fama perceperat; adeo vt timore correptus defecerit penitus animo, tutius ratus non dare litteras, quas acerrimas esse sciebat, quam deficiendo in discrimen adducere Sedis Apostolicae maiestatem. Sed quid in eum Gregorius Papa statuerit, Anastasium audi de Gregorio ipso presbytero ista subdentem.

Reuertens secum illas litteras in ciuitatem Romanam reducens, ipsi sanctissimo Pontifici patefecit, confessus, se faciens reum culpa. Quem magna comminatione Pontifex ipse voluit ab ordine sacerdotali priuare.] Congregatis enim Episcopis qui in Vrbe essent, vel in proximis Ecclesijs, Concilium ab ipso Pontifice est congregatum, vbi inter alias causa eiusdem Gregorij, vt pote grauis, in medium allata est; praeloquutusque ipse Gregorius Papa facinus detestatus, sententiam depositionis laturus cum esset in eum, ne id faceret, Episcoporum preces intercesserunt, cum idem Gregorius presbyter reus, emendaturum se quod peccasset, sponte, libereque promitteret, imitaturum se Petrum pollicitus, qui etsi timore percul-

* diuersis
GREGOR. PAP. III. ELECTIO
AD HAERESIM TOLLENDAM PONTIFEX SE CONVERTIT.
GREGOR. PAP. LEGATIONEM MITTIT AD LEONEM IMP.
CONCIL. ROMANVM IN CAUSA GREGORII-PRESBYTERI.
sus

A sus ab animi proposito excidisset, postea repetita sæpius confessione, mortem tandem libenti animo suscepisset. ait enim de ipso Anastasius: Cui nempe Pontifici resistente Concilio, & obsecrante tam Concilio quam optimatibus vt non deponeretur, sed magis idem presbyter poenitentiae submitteretur; illi imposita digna poenitentia, iterum secundo cum iisdem scriptis litteris apud Regiam direxit urbem.] sed quod hæc secunda legatio contigisse appareat anno sequenti, suo loco de ipsa acturi sumus.

Qui sic comparatus erat Leo, vt nec audire veller a Romano Pontifice veritatem: eos qui ipsam prope etiam nolenti auribus ingerebant, procul in exilium eicere consuevit. Inter alios autem fuit vir sanctissimus qui successerat S. Germano in Cyziceno Episcopatu Aemilianus, cuius natalem diem celebrant Græci in Menologio istis verbis: Commemoratio S. Aemiliani Episcopi Cyzici. Hic propter sanctarum imaginum cultum multas æumnas perpeffus, in exilium ab impio Imperatore Leone missus, accepta confessionis corona, dormiuit in Domino.] hæc illi die octaua mensis Augusti. Tunc etiam Basilus & Procopius Decapoluta idem subeuntes certamen, eandem poenam perpeffi, eadem sunt facti digni corona: quorum natalis dies a Græcis agitur vigesima septima Februarij. Tunc & Theophilus sanctus monachus æque coronam promeruit, de quo iisdem his agunt verbis, die secunda mensis Octobris, quo eius diem natalem colere consueuerunt: Natalis sancti patris nostri Theophili, qui fuit monachus religiosus & timens Deum sub Leone Isaurico, cuius impietatem & execrabile odium in venerabiles Sanctorum imagines euertendas, eius hæresim in faciẽ exprobrans redarguit, ipsum impium, nefarium, & Antichristi præcursores, & Christi proditorem appellans, aliaq. similia obijciens. Quibus ille ad iram incitatus, primo verberari eum iussit, & in carcerem conijci: vnde postmodum eductus sanctas imagines abnegare cogitur, quod omnino renuens facere in exilium missus est, & illic præsentem vitam reliquit.] Hæc impius, sed non pro concepta rabie in Catholicos agens, inuidens illis coronam martyrij, sciens eosdem colendos fore in Ecclesia Martyres, & eorum reliquias venerationi quoque exponendas, quas impius perdere laboraret. Tunc & Niceta Patricius idem certamen subiens in album sanctorum Confessorum relatus est decimatertia mensis Octobris.

Abstinuit tamen idem Isauricus ab infligendo supplicio Iohanni Episcopo Polyboti, qui claritudine miraculorum adeo celebris erat in Oriente, vt & ipse, sicut olim magnus ille Gregorius, cognomento dictus fuerit, Thaumaturgus. Hic enim cum ad redarguendum Imperatorem se Constantinopolim contulisset, vehementerq. reprehendisset, nullam vim passus, ad suam redire Ecclesiam permissus est; vbi suum curans gregem illæsum ab hæresi custodiens quieuit in pace, quinta die mensis Decembris, qua Græci in Menologio anniuersariam eius commemorationem agunt. Inter horum classẽ adnumeratur Gregorius Decapolis in Isauria ciuitatis ciuis, qui Orientem & Occidentem peragrans in confessione Catholice Fidei, diem clausit extremum. Simeon præterea sanctitate nitens tunc vixit, quem Leo detrusit in carcerem, vbi eum idem qui supra Gregorius Constantinopoli inuisit. habet hæc Menologium vigesima die mensis Nouembris; sed de alijs agendum inferius erit. Iam res Germanicas inuisamus.

Hoc eodem anno cum audiuisset S. Bonifacius Germanorum Apostolus defunctum esse Gregorium II. a quo acceperat Apostolatam, & in eius locum fuisse subrogatum Gregorium III. ad ipsum Romam Legatos misit; per quos etiam de nonnullis Sedem Apostolicam consuluit. id enim constat testificatione auctoris, qui ex Vuilibaldo Episcopo S. Bonifacij res gestas prosequutus ait: Cumq. multa hominum millia tam per se quam per suos contereaneos ad Christi religionem traducta baptismatis vnda diluisset, defuncto beatæ memoriæ Gregorio II. Sedis Apostolicæ Pontifice, tertioq. Gregorio eandẽ Sedem obtinente, Romam Legatos misit, qui cum nouo Pontifice prioris amicitiaẽ fœdera renouarent, & pristinam humanitatem atque beneuolentiam eius erga ipsum expeterent. Ab ipso vero Bonifacio omnẽ obedientiam Romanæ Sedi debitam pollicerentur: denique plurimorum Germanorum ad fidem Christi adductorum conuersionem indicarent. Legati cum Romam venissent, & Pontifici ea retulissent: ille primum Deo gratias egit: denique non solum omnia amicitiaẽ & beneuolentiaẽ officia a Bonifacio expetita pollicitus est, sed ea etiam quæ non petijt, largitus est, nempe Archiepiscopi pallium, & litteras quibus ad eius quæstiones * multiuarias respondit.] Quod autem ipsæ Pontificis litteræ sequenti potius anno datæ esse ex ipsarum contextu intelliguntur: dicere opus est, eosdem Legatos tardius profectos in sequentem vsque annum fuisse Romæ detentos. Porro Gregorij Papæ litterarum hoc est exemplum.

Reue-

A Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circumquaque in vmbra mortis morantibus Gentibus in errore constitutis ab hac Apostolica Sede directo, Gregorius feruus feruorum Dei.

Magna nos habuit gratulatio, lectis sanctissimæ fraternitatis tuæ litteris, cum in eis relecta serie, fuisset repertum, Domini nostri Iesu Christi gratia, plurimos te a gentilitate & errore ad veræ fidei agnitionem conuertisse. Quod quia diuina institutione docemur in parabolis, cuius quinque talenta credita fuerant, alia quinque fuisse lucratum: in talis commercij lucro cum tota plaudimus Ecclesia. Hinc iure tibi sacri pallij direximus munus, quod beati Petri Apostoli auctoritate suscipiens induaris, atque inter Archiepiscopos vnus, Deo auctore, præcipimus, vt censearis. Qualiter autem eo vtaris, ex mandato Apostolico informatus agnosce. Itaque dum Missarum solemniam geris, vel Episcopum te contigerit conseruare, illo tantummodo tempore eo vtaris.

Quia vero turbas, Domini gratia, in iisdem partibus ad rectam fidem asseruisti conuersas, ideoq. nequire te occurrere omnibus quæ salutis sunt impendere vel intimare, cum iam longe lateq. gratia Christi eius fides in illis propagetur: præcipimus vt iuxta sacrorum canonum statuta vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apostolicæ Sedis debeas ordinare Episcopos, pia tamen contemplatione, vt non vilescat gratia Episcopatus.

Presbyterum namque, quem præterito asseruisti anno ad nos venisse, nostroq. iudicio fuisse a suis nefarijs absolutum actionibus: credas, quod neque nobis confessionem aliquam fecit, nec a nobis, vt suos expleat libitus, absolutus est. Sed si eum errori deditum repereris: hunc Apostolicæ Sedis vigore, vt iuxta sanctorum canonum censuram corrigas & emendes præcipimus, vel si quos forsitan tales inueneris. Ille enim veniens: Presbyter sum, ait, & commendatitias ad filium nostrum Carolum litteras expetijt. Nullam illi aliam concessimus licentiam. Quem vitari, si prauè conuersatur, cum reliquis volumus.

Eosdemq. quos a paganis baptizatos esse asseruisti: si ita habetur: vt denuo baptizes in nomine sanctæ Trinitatis mandamus.] Si extaret quæ hanc Gregorij præcessit, epistola Bonifacij, qua de his consuluit ipsum, sufficiens satis esse ista responsio appareret, quæ absque illa imperfecta videtur, sicut & ea qua paulo post subiicitur de baptizatis a presbytero Ioui sacrificante, vt rebaptizarentur; intelligereturq. de his loqui Pontifex, qui non fuissent baptizati in nomine sanctissimæ Trinitatis. Quod autem ista nostra interpretatio nõ sit diuinatio, sed necessaria demonstratio, testis adducitur huius successor Zacharias Papa, qui ad eundem Bonifacium scribens de ijs qui absque certa expressione nominis Trinitatis baptizati essent ab hæreticis: vt baptizarentur, rescribit, exemplo, vt ait, Gregorij nostri prædecessoris, idem ad ipsum Bonifacium de his hac epistola rescribentis; plane significans, respondisse Gregorium ad Bonifacium, iterandum esse illorum tantum baptismum, qui absque expresso nomine sanctissimæ Trinitatis baptizati fuissent. Porro ipsa epistola Zachariæ inferius suo loco describetur, quæ incipit: Sacris liminibus] intexta eadem in vita eiusdem S. Bonifacij libro secundo. Sed & idem ipse Gregorius suorum verborum certior accedat interpres, qui in alia epistola post hanc ad eundem Bonifacium scripta, quæ incipit: Doctores Gentium] expresse tradit, nõ esse iterandum illorum baptismum, qui gentiliu ministerio baptizati, si in nomine sanctæ Trinitatis id factum esset, sed hos vt Christianos esse recipiendos per manus impositionem & chrismatism vnctionem. sed prosequamur reliqua.

Inter cetera agrestem caballum aliquantos comedere adiunxisti, plerosq. & domesticum: hoc nequaquam fieri deinceps, sanctissime frater, sinas; sed quibus potueris, Christo iuante, per omnia compefce, & dignam eis impone poenitentiam. Immundum enim est atque execrabile.] Sic ferinos mores componere, & ad humaniorem cultum Gregorius Papa reducere, quouis prætextu & occasione curauit. sed pergit.

Pro obeuntibus quoque consuluisti, si liceat oblationem offerri: Sancta sic tenet Ecclesia, vt quisquis pro suis mortuis vere Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum faciat memoriam; & quamuis omnes peccatis subiaceamus: congruit tamen, vt sacerdos non nisi pro mortuis Catholicis memoriam faciat & intercedat. Non enim pro impijs quamuis Christiani fuerint, tale quid agere licebit. Eos etiam qui se dubitant fuisse baptizatos, vel qui a presbytero Ioui mastrante & immolatis carnes vescente baptizati sunt, vt rebaptizentur præcipimus.] utpote quod qui idololatriæ inhæssissent, nullam habuisse intentionem in illis explere salutis remedium videri potuissent. pergit ipse.

Progeniem suam vnumquemque vsque ad septimam generationem obseruare decreuimus. Et si volueris, deuitandum doce, ne cui vxor obierit, amplius quam duabus debeat

Hieron. ep. 10. & c. c. c. r. l. i. copulari.] id eius relinquit arbitrio, quod bigamiam, trigamiam, &c. concedere, sit ex^a Ec-
clesiæ indulgentia.

De his vero qui patrem, vel matrem, vel fratrem, aut sororem occiderint: dicimus vt to-
to vitæ tempore corpus Dominicum non suscipiant, nisi in suo exitu pro viatico: abstineant
etiam se a carnis comestatione & potu vini donec aduixerint: ieiunent secunda quarta &
sexta feria, vt sic desistentes possint diluere commissum scelus.

Hoc quoque inter alia crimina agi in partibus illis dixisti, quod quidam ex fidelibus ad
immolandum paganis sua venudent mancipia. Quæ vt magnopere corrigere debeas, fra-
ter, commonemus, ne sinas fieri vltra. Scelus enim est impietas. Eis ergo qui hæc perpetra-
uerunt, similem homicidæ indices poenitentiam.

At quoties Episcopum consecraueris, duo vel tres conueniant tecum Episcopi, vt Deo sit
gratum quod geritur, & eis conuenientibus, ipsisq. præsentibus consecres. Hæc te, frater car-
rissime, diligenter obseruare volumus, & studio pietatis coeptum negotium salutis exequi,
vt de lucro apportato valeas a Domino Deo nostro mercedem percipere in æterna beatitu-
dine. Priuilegium vero iuxta quod petisti facientes, his iunctum direximus, optantes te
Domini Dei nostri præsidio de conuersione errantium plenissimum apportare lucrum.
Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater.] hucusque reddita ad Bonifacium per
Legatos epistola Gregorij Papæ. pergit vero auctor.

Redeunt igitur nuntij & præfules Apostolici tum scripta tum munera optata repor-
tantes, ingenti sanctum Bonifacium gaudio afficiunt. Itaque sicut par erat, Deo laudes,
gratesq. agens mox duas Ecclesias construxit: alteram quidem Frisariæ in honorem san-
cti Petri Apostolorum principis; alteram vero Amanburgi in honorem Michaelis Archangeli.
duo quoque monasteriola duabus adiunxit Ecclesijs, non minima illic adunata Deo
seruientium congregatione: vbi etiam hætenus laudes & cultus diuini officia peraguntur.]
hucusque de Bonifacij rebus gestis, reliqua de ipso inferius suo loco.

Vidisti puto, Lector, & consideraisti vnde prodierit Germanis in tenebris consistentibus
gentilitij erroris, lumen Euangelij. Vnde prouenerit inuixæ siluæ cultus. Vnde euersæ do-
mum accesserit restitutor. Vnde infidelitatis diuturno morbo languentibus venerit medicus
& medicina. Vnde adhuc insanientibus in idolis, aduenerit de vero Deo certa scientia. Vnde
feris barbaris inhæserit humanitas, & politicæ vitæ cultus, vt coeperint esse homines, qui pe-
ne bestix videbantur. Vnde leges legum exortibus, & rudibus disciplina. Non aliunde qui-
dem quam ab Ecclesia Romana, a qua Bonifacius prædicare Euangelium missus est. Eluxit
Germanis a Romana Ecclesia Euangelij lumen, Dei cultus, instauratio disciplinæ, medicus,
medicina animorum morbis, scientia ac sapientia stultis, humanitas rudibus, feris atque in-
domitis lex. Quis neget ista Nouator? Quod omnes fatentur, negare puto nec audebunt
insani. Pudeat ingratos in Romanam Ecclesiam insanire: de illis loquor, qui per deuia hæ-
reseosa Fide Catholica aberrantes deserunt etiam esse quod nati sunt homines participes
rationis: cum alioqui sciamus in compluribus eius prouincijs vigere Fidem Catholicam,
quo si sancto semine caruissent, diriora vtique supplicia quam Sodoma & Gomorrha ab ira-
to Domino subiissent. sed in Angliam transeamus.

Hoc eodem anno suæ historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum Beda finem imponit, breui
compendio describens statum, quo eandem relinquit Ecclesiam Anglicanam: quinam Re-
ges prouincijs & Episcopi Ecclesijs præessent, recensens, ita demum perorat: Et arridente pa-
ce & serenitate temporū, plures in gente Nordanhumborum tam nobiles, quam priuati, se
suosq. liberos, depositis armis satagunt magis accepta tonsura monasterialibus adscribere
votis, quā bellicis exercere studijs. Quæ res quem sit habitura finem, posterior ætas videbit.
Hic est in præsentiarum vniuersus status Britannix, anno aduentus Anglorum in Britannia
circiter CCLXXXV. Dominicæ autē incarnationis DCCXXXI. in cuius regno perpetuo exultet
terra, & congratulante in fide eius Britannia lætentur insulæ multæ, & confiteantur memo-
riæ sanctitatis eius.] hucusque Bedæ historia. Cui mox ipse adiecit appendicē de rebus suis,
his verbis: Hæc de historia Ecclesiastica Britannorū, & maxime gentis Anglorum, prout ex
libris antiquorum, vel ex traditione maiorū, vel ex mea ipse cognitione scire potui, Domino
adiuuante, digessi Beda Dei famulus & presbyter monasterij beatorū Apostolorum Petri &
Pauli, quod est ad Vuirimundam & Ingimū. Qui natus in territorio eiusdem monasterij,
cum essem annorum septem, cura propinquorū datus sum educandus reuerendissimo Ab-
bati Benedicto, ac deinde Ceolfrido, cunctumq. ex eo tempus vitæ in eiusdem monasterij
habitatione peragens, omnem meditandis scripturis operam dedi, atque inter obseruan-
tiam

Amiam disciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in Ecclesia curam, semper aut disce-
re, aut docere, aut scribere, dulce habui.

Decimonono autem vitæ meæ anno diaconatum, trigesimo gradum presbyteratus,
vtrumque per ministerium Episcopi Ioannis, iubente Ceolfrido Abbate, suscepi. Ex quo
tempore accepti presbyteratus, vsque ad annum ætatis meæ quinquagesimum nonum,
hæc in scripturam sanctam, meæ, meorumq. necessitati ex opusculis venerabilium Pa-
trum breuiter annotare, siue etiam ad formam sensus & interpretationis eorum super-
adijcere curauim.] deest apud Bedam catalogus scriptorum eius, qui ponitur ad finem
epitomes, ante antiquum auctorem anonymum, qui post eum res Anglorum est profe-
cutus. sicq. se habet.

In principium Genesis vsque ad natiuitatem Isaac, & electionem Israelis, & Ismaelis
B reprobationem libros tres.

De tabernaculo & vasis eius ac vestibus sacerdotum libros tres.

Item in primam partem Samuelis, id est, vsque ad mortem Saul libros quatuor.

De ædificatione templi allegoricæ expositionis, sicut & cetera libros duos.

Item in Regum librum triginta quæstionum.

In Prouerbia Salomonis libros tres.

In Cantica Canticorum libros sex.

In Isaiam, Daniele, duodecim Prophetas, & partem Hieremiæ, distinctiones capi-
tulum ex tractatu beati Hieronymi excerptas.

In Esdras & Nehemiam libros tres.

In Canticum Abacuch librum vnum.

C Item capitula lectionum in Pentateuchum Moyse, Iosue, Iudicum.

In libros Regum & verba dierum.

In librum beati Patris Iob.

In parabolas, Ecclesiasten, & Canticum Canticorum.

In Isaiam prophetam.

† In Esdras quoque & Nehemiam.

In Euangelium Marci libros quatuor.

In Euangelium Lucæ libros sex.

Homiliarum Euangelij libros duos.

In Apostolum quacumque in opusculis S. Augustini exposita inueni, cuncta per or-
dinem transferre curauim.

D In Actus Apostolorum libros duos.

In Epistolas septem Canonicas libros singulos.

In Apocalypsim S. Ioannis libros tres.

In capitula lectionum in totum nouum Testamentum, excepto Euangelio.

Item librum Epistolarum ad diuersos, videlicet: De sex ætatibus sæculi vna est. De
mansionibus filiorum Israel vna. De eo quod ait Isaias: Et claudentur ibi in carcere, &
post dies multos visitabuntur, vna. De ratione Bissexti vna. De Aequinoctio iuxta
Anatolium vna.

Item de historijs Sanctorum, librum vitæ passionis S. Felicis Confessoris, & de metri-
co Paulini opere in prosam transluli. Librum vitæ & passionis S. Anastasij male de Græco
translatum, & peius a quodam imperito emendatum, prout ad sensum, correxi.

E Vitam sancti Patris, monachi simul & Antistitis Cudberti, & prius heroico metro, &
postmodum plano sermone descripsi.

Historiam Abbatum monasterij huius, in quo supernæ pietati deseruire gaudij, Be-
nedicti, Ceolfridi, & Vuertthberti in libellis duobus.

Historiam quoque Ecclesiasticam gentis nostræ in quinque libros.

Martyrologium de natalitijs sanctorum Martyrum diebus, in quo omnes quos inue-
nire potui, non solum qua die, verum etiam quo genere certaminis, vel sub quo iudice
mundum vicerint, diligenter annotare studui.

Librum hymnorum diuerso metro siue rythmo.

Librum Epigrammatum heroico metro, siue elegiaco.

De natura rerum, & de temporibus libros singulos.

Item de temporibus librum vnum maiorem.

Librum etiam de orthographia, alphabeti ordine distinctum.

Item librum de arte metrica, & huic adiunctum alium.

De schematibus & tropis libellum, hoc est, de figuris, modisq. locutionum, quibus scriptura sancta contexta est.] haecenus Indiculus lucubrationum Bedæ: edidere alij alios locupletiores. Quod autem ad hunc pertinet, illud animaduertendum, non omnia ibi recensita scripta, ab ipso Beda esse tum posita, sed ab alijs postea, quæ in illis desiderari videbantur, ad integrum numerum operum eius adiecta, quæ ab ipso Beda post præsentem annum scripta esse noscuntur, prout exemplo eorum, quæ paulo post dicturi sumus, perspicue demonstrabitur. Scriptis igitur suis recensitis, has mox idem Beda subijcit ad Christum preces.

Te deprecor, bone Iesu, vt cui propitius donasti verba tuæ sapientiæ vel scientiæ dulciter haurire: dones etiam benignus aliquando ad te omnis sapientiæ fontem peruenire, & apparere semper ante faciem tuam, qui viuis & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.] haecenus Appendix ad historiam Ecclesiasticam gentis Anglorum, quam obtulit Ceoluulpho Nordanhumborum Regi, scribens ad eum nuncupatoriam epistolam, qua sui instituti affert rationem, quos habuerit in scribendo viros insignes adiutores. Simulq. lectorem eiusmodi pia valde admonitione interpellat, sic dicens: Omnes ad quos hæc historia peruenire poterit nostræ nationis, legentes, siue audientes, suppliciter deprecor, vt pro meis infirmitatibus mentis & corporis apud supernam clementiam sæpius interuenire meminerint, & in suis quicq. prouincijs hanc mihi suæ remunerationis vicem rependant: vt qui de singulis prouincijs, siue locis sublimioribus, quæ memoratu digna, atque incolis grata crediderim, diligenter adnotare curauim, apud omnes fructum piæ intercessionis inueniam. Vale. Hæc autem nouissima eius verba a nobis hic sunt idcirco descripta, quo ipsdem verbis eius ad suadendum fortioribus, pauperimus ego precum stipem absque rubore a pio Lectore mendicem.

Quod vero Sigebertus hoc eodem anno Bedam defunctum affirmet, ex ipsius scriptis redarguitur, dum vltimo capite libri quinti Beda meminerit de consecratione Tacuini Episcopi facta decima die mensis Iunij, cum omnium feratur sententia, obiisse Bedam, vt dicitur, mense Maij. Si igitur mortuus est mense Maij, quomodo scripsisse potuit res gestas mensis Iunij? Longe grauius errat Marianus Scotus, qui Bedæ transitum ponit anno Domini septingentesimo vigesimo nono: illi vero longe longius a scopo veritatis aberrant, qui mortuum ponunt anno Redemptoris septingentesimo. Trithemius affirmat excessisse ex hac vita anno tricesimo tertio, rursus alij tricesimo quarto supra septingentesimum, vt inconstans omnium reperiatur esse sententia, sicut & asserentium eiusdem Bedæ annos ætatis: alijs dicentibus annos vixisse sexaginta, cui numero vnum addunt alij; alij vero plures: siquidem Trithemius tribuit ætati ipsius annos septuaginta duos.

Maneat igitur in primis, quod ipse ait, quinquaginta nouem annorum ætate fuisse hoc anno Redemptoris septingentesimo trigesimo primo, nimirum hoc anno absoluisse quinquagesimum nonum, inchoasse vero sexagesimum: sicq. ipsum natum anno Domini sexcentesimo septuagesimo primo; traditum monasterio anno septuagesimo octauo post sexcentesimo, ordinatum diaconum sexcentesimo nonagesimo, presbyterum, vbi primum attigit tricesimum annum, qui fuit Redemptoris septingentesimus, vel septingentesimus primus inchoatus. Quæ omnia ex alia etiam deducuntur ratione: cum enim ipse dicat, se accepisse sacræ diaconatus ordinem atq. presbyteratum a Ioanne, qui fuit Augustaldensis Ecclesiæ Episcopus, eiusdemq. Bedæ auctoritate constat, ipsum sedere cœpisse anno Redemptoris sexcentesimo octogesimo octauo (vt pote quod ipse tradat eum sedisse annis triginta tribus, decessisse vero anno septingentesimo vigesimo primo) plane constat ante dictum annum Episcopatus eius minime potuisse diaconum ordinari, Episcopo illo nondum creato. Rursus vero apparet, eum nec post dictum annum Redemptoris potuisse ordinatum esse presbyterum, eoq. ipsum constat fuisse presbyterum viuente Sergio Papa, vt liquet ex eius litteris, suo loco tomo superiori recitatis, quibus eum presbyterum nominat: siquidem ipsum Sergium, certum est, ex hac vita migrasse eodem anno septingentesimo primo, vt suo loco superius est demonstratum.

His igitur terminis, sic Bedæ ætatis & ordinationum præscripta tempora remanent consi-

A consignata, vt nec quid his addi possit vel minui. Ad quem autem annum Redemptoris vita peruenerit: ex eius scriptis certo certius elici posse videtur, vt alterum de duobus sit affirmandum, vel scriptum librum, Bedæ absque controuersia ipsi tributum eius non esse, vel ex eo fateri ipsum saltem peruenerit ad annum ætatis centesimum quintum. Etenim in ea epistola inter alias eius lucubrationes superius numeratas, cuius est titulus, De æquinoctio iuxta Anatolium, ad fratrem Vuicrhedam presbyterum scripta, quæ incipit: Libenter accepi litteras tuæ benignitatis &c.] habet ista prope finem, post prolixam ea de re disputationem: Vt te exemplis ad inueniendam instruat feriam, quæ decimaquarta occurrat luna (vt puta) anno præsentis Dominicæ Incarnationis septingentesimo septuagesimo sexto: sume epactas huius anni &c.] docens eo anno lunam decimamquartam fuisse quinto Idus Aprilis, Dominicum vero diem Paschatis decimo octauo Kalendas Maij. Cum igitur dicto anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo sexto ea Beda scribere se testetur; vtique affirmare necesse, vt dictum est, peruenerit saltem ad annos ætatis centum quinque. Nec est quod quis dicere possit errorem in numerum irrepsisse: siquidem idem designatus annus ad amissim concordat cum tabulis Astronomicis in circulo decemnouali decimotertio, in quo dictis diebus æque ponitur luna decimaquarta, & dies Paschæ.

Sic igitur eius epistolæ auctoritate, quam Bedæ adscribunt omnes, apparet, longe diuturniorem vixisse ætatem, quam tradant alij. Certe quidem se multum vixisse, diem obituro testatus est exatiatus ætate longæua, vt proxime dicturi sumus. Quod si hæc de longa Bedæ ætate non placent, vt noua & hæcenus inaudita; tunc incumbit labor his qui negant, non esse Bedæ citatam nuper epistolam, falsoq. recenseri inter ipsius scripta monstrare; & nos veriora promenti haud inuiti acquiescemus, parati semper sequi firmiora tradentem.

Ceterum de transitu eius ad Dominum ex hac vita extat epistola vnus cuiuspiam ex discipulis eius, qui interfuit, germana quidem ac sincerissima, quæ extat ad finem operum eius, quam hic tibi describendam vt annalibus dignam putauimus: ex qua multa colliges notatu dignissima. sic enim se habet, carens titulo.

Munusculum quod misisti, multum libenter accepi; multumq. gratanter litteras tuæ deuotionis legi, in quibus (quod maxime desiderabam) Missas videlicet & orationes sacrosanctas pro Deo dilecto patre ac magistro Beda, a vobis insigniter celebrari reperi. Vnde delectat magis pro eius caritate, quam fretus ingenio, paucis sermonibus dicere, quo ordine migrarit e sæculo; cum hoc etiam te desiderasse & poposcisse intellexi.

Grauatatus est quidem infirmitate, & maxime creberrimi anhelitus, sed tamen pene sine aliquo dolore, ante diem Resurrectionis Dominicæ, id est, fere duabus hebdomadibus. Et sic postea lætus & gaudens, gratias agens Deo omnipotenti omni die ac nocte, immo horis omnibus vsque ad diem Ascensionis Dominicæ, id est, VII. Idus Maij vitam ducebat, & nobis discipulis suis quotidie lectiones dabat. quicquid autem reliquum diei fuit, in psalmodum cantu, prout potuit, se occupabat; totam vero noctem lætus in orationibus & gratiarum actione ducere studebat, nisi tantum modicus somnus impediret; itemq. euigilans, statim consueta scripturarum modulamina ruminabat, extensisq. manibus Deo gratias agere non est oblitus. Vere fateor, quia neminem alium vnquam oculis meis vidi, nec auribus audiui, tam diligentes gratias Deo viuo referre. o vere beatus vir!

Canebat autem sententiam S. Pauli dicentis: Horrendum est incidere in manus Dei viuientis: & multa alia de sacra scriptura, in quibus nos a somno animæ exurgere, præcogitando horam vltimam, admonebat. Et in nostra quoque lingua (vt erat doctus in nostris carminibus) dicens erat de terribili exitu animarum a corpore. Cantabat etiam antiphonas ad nostram consolationem & suam, quarum vna est: O Rex gloriæ, Domine virtutum: cum venisset ad illud verbum: Ne relinuas nos orphanos: prorupit in lachrymas & multum flebat, & post horam cœpit repetere quæ inchoauerat, & sic per totum diem faciebat. Et nos quidem audientes, luximus cum ipso & fleuimus. Altera vice legimus, altera vice plorauimus: immo cum fletu legimus. In tali lætitia quadragesimales dies vsque ad diem præfatum deduximus.

Et ille multum gauisus est, & Deo gratias referebat, quia sic meruisset infirmari. Et sæpe

DE LONGA
ÆTATE BE-
DÆ ASSER-
TIO.DE TRANSITU
BEDÆ EPI-
STOLA.

*

a Hebr. 10.

DE BEDÆ
ÆTATE DI-
VERSÆ SEN-
TENTIÆ.DE BEDÆ
ÆTATE
VARIÆ
SENTENTIÆ.a Bed. lib. 5.
cap. 6. in fin.

^a Hebr. 2.^b Apud Paulin.
in vit. S. Ambr.

sæpe dicebat: Flagellat^a Deus omnem filium quem recipit. & sententiam^b Ambrosij: A Non sic vixi, vt me pudeat inter vos viuere, sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. In istis autem diebus, duo opuscula memoriæ digna exceptis lectionibus, quas quotidie accepimus ab eo, & cantu psalmodum, facere studuit, id est, a capite Euangelij sancti Ioannis, vsque ad eum locum in quo dicitur: Sed hæc quid inter tantos? in nostram linguam ad vtilitatem Ecclesiæ Dei conuertit. Et in libris Isidori excerptiones quasdam, dicens: Nolo vt pueri mei mendacium legant, & in hoc post obitum meum sine fructu laborent.

Cum venisset autem tertia feria ante Ascensionem Domini, cœpit vehementius ægro-
tare in anhelitu; & modicus tumor in pedibus eius apparuit. Totum autem illum diem docebat, & hilariter dictabat, & nonnumquam inter alia dixit: Discite cum festinatione, quia nescio quam diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus. Vnde B nobis videbatur, ne forte exitum suum bene sciret. Et sic noctem in gratiarum actione peruigil duxit. Et mane illucescente, id est, quarta feria, præcepit diligenter scribi, quæ cœperamus: & hoc fecimus vsque ad horam tertiam. A tertia vero hora ambulauimus cum reliquijs Sanctorum, vt consuetudo illius diei poscebat. & vnus ex nobis erat cum illo, qui dixit ei: Adhuc capitulum vnum de libro quem dictasti, deest, & videtur mihi difficile tibi esse, pluste interrogare. At ille inquit: facile est. Accipe calamum tuum & tempera, festinanterq. scribe. & ille fecit ita.

At nona hora dixit mihi: Quædam pretiosa in mea capsella habeo, id est, piper, oraria, & incensa. Sed curre velociter, & adduc presbyteros monasterij nostri ad me; vt & ego munuscula, qualia mihi Deus donauit, illis distribuam. Quod cum tremore feci: & præsentibus illis locutus est ad eos, vnumquemque monens & obsecrans Missas & C orationes pro se diligenter facere. Quod illi libenter se facturos responderunt. Lugebant autem & flebant, maxime a verbo quod dixerat: quia æstimauit, quod faciem eius non multo amplius in hoc sæculo visuri essent. Gaudebant autem de eo quod dixit: Tempus est, si sic Factori meo videtur, vt ad eum modo absolutus ex carne veniam, qui me quando non eram, ex nihilo formauit. Multum tempus vixi; beneq. mihi pius iudex vitam meam præuidit. Tempus absolutionis meæ prope est. Etenim anima mea desiderat Regem meum Christum in decore suo videre. Sic & alia multa vtilitatis causa ad nostram ædificationem locutus, diem vltimam in lætitia vsque ad vesperum duxit.

Et præfatus puer, nomine Vuilberch adhuc dixit: Magister dilecte, restat adhuc vna non descripta. At ille: Bene, inquit, consummatum est, veritatem dixisti. Accipe caput meum in manus tuas, quia multum me delectat sedere ex aduerso loco sancto meo, D in quo orare solebam, vt & ego sedens, Patrem meum inuocare possim. Et sic in pavimento suæ casulæ decantans, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, & cetera: vltimum ex corpore exhalauit spiritum. Atque sine dubio credendum est, quia pro eo, quod hic semper deuotissimus in Dei laudibus laborauerat, ad gaudia desideriorum cælestium anima eius ab Angelis portaretur. Omnes autem qui audierunt, & viderunt obitum Bedani patris nostri: numquam se vidisse alium in tam magna deuotione atque tranquillitate vitam finisse testabantur. Quia, vt audisti, quousque anima eius in corpore fuit, Gloria Patri, & alia quædam ad gloriam Dei cecinit, & manibus expansis Deo gratias agere non cessabat. Scire autem debes, quia adhuc multa narrari & scribi possent de eo, sed nunc breuitatem sermonis ineruditio linguæ meæ facit. Attamen cogito, Deo adiuuante, ex tempore plenius de eo scribere, quæ oculis vidi, & auribus au- E diui.] hæcenus de transitu Bedæ discipulus eius.

Ex hac quidem epistola, nisi in numeri nota mendum euidentem contraxisset, com-
pertum haberi posset, quoto Redemptoris anno ex hac vita migrarit, cum in ea, ip-
sum in die Ascensionis septimo Idus Maij, finem viuendi fecisse tradatur. Verum si ad
Astronomicarum tabularum ista referantur demonstrationem, cum nihil sit ex eis
quod veri, certiq. elici possit, mendosam necesse est asserere lectionem: siquidem toto
isto centenari non nisi bis, nimirum anno septingentesimo vigesimo incidit dies
Ascensionis in septimum Idus Maias, quando Aureus Numerus fuit 18. & litteræ
Dominicales G. F. quo anno certum est adhuc fuisse in humanis Bedam: & rursus
anno Redemptoris septingentesimo nonagesimo nono, quando aureus numerus fuit
2. & littera Dominicalis F. quo incidit Ascensionis festa dies in septimum Idus eius-
dem

dem mensis, ad quod tempus peruenisse haud dicendum puto, cum eum tunc excedere oportuisset annos ætatis centenos atque tricenos. Sic igitur ea numeri nota deprauata obscurat magis quam elucidat tempus Bedæ ex hac vita ad Deum transitus. Vt autem sancto viro demum persoluamus extrema, hic reddemus epitaphium etsi pium, haud tamen ob eius nimiam simplicitatem tanto viro dignum existimatū. Sic enim se habet.

Presbyter hic Beda quiescit, carne sepultus.

Dona Christe animam in calis gaudere per anuum;

Daq. illum Sophie debriari fonte, cui iam

Suspirauit ouans intento semper amore.]

Qui hos primus reperitur reddidisse versus, vetus affectator Bedæ in historia Anglicana ita mox iure exoptulat: Poterit ne, inquit, vlla excusatione hic pudor extenuari; vt nec B in eo monasterio, vbi illo viuente, totius litteraturæ exultabat gymnasium, potuerit inueniri homo, qui memoriam eius formaret, nisi exili & miserabili stylo?] sed illud deterius quod finxit sibi fabula epitaphium Bedæ, de quo hæc in vita eius, quæ a Petro describitur in Sanctorū catalogo: Alius discipulus eius cum, ipso defuncto, titulum sepulchro facere disposuisset vnico carmine leonino sic incipiens. *Hæc sunt in fossa, & vellet finire, Bedæ sancti, vel, presbyteri ossa;* nec metrū stare posset, & nullū aliud vocabulum eidē occurreret; at-
tædiatus tādē iuit dormitū. Et ecce mane in tumulto manibus Angelicis reperit scriptū.

Hæc sunt in fossa Bedæ venerabilis ossa.]

Hæc auctor dum causam affert, cur Beda non, vt alij, Sanctus dictus sit, sed Venerabilis, ad quod astruendum ista quoque adducit: Cum ex nimia senectute oculis caligasset, & discipulo duce ad lapidum congeriem peruenisset: discipulus ei suadere cœpit, quod ma-
gnus illic esset populus congregatus, qui summa affectione & silentio eius prædicationem expectabant. Cumq. sanctus feruenti spiritu elegantissimum sermonem fecisset & conclusisset, per omnia sæcula sæculorum: Lapidēs responderunt Amen, Venerabilis Beda.] hæc ibi de indito ipsi cognomento Venerabilis. De quibus cum nihil Bedæ affectator discipulus dicat, post ipsum ista excogitata esse videri possunt, quæ nec a Trithemio esse recepta noscuntur.

Porro ista quidem vel ex eo saltem erroris redarguuntur, quod eiusmodi titulus, Venerabilis, communis alioqui presbyteris omnibus, incognitus maioribus fuisse videtur, qui eundem Bedam non isto sed alio titulo nominarunt: siquidem Hilduinus in Areopagiticis, auctor eiusdem sæculi, ipsum, Sanctum Bedam presbyterum nominat, sicut & Marianus Scotus, cum de ipso ait: Sanctus Beda presbyter Anglicus, computator, his temporibus clarus habetur.] Albinus Flaccus & ipse Anglus atque eiusdem temporis scriptor, cum eum citat, Bedam sacerdotem & doctorem eximium appellat in libris de diuinis officijs, & Amalarius qui & ipse eodem sæculo vixit, citans sæpe Bedam, numquam eo titulo, Venerabilis, ornat, sed potius honoris causa, interdum, dominum Bedam appellat. Vsuardus qui & eodem vixit tempore, simpliciter absque illo, Venerabilis, titulo nominat Bedam; adeo vt appareat inanis ea quæ asseritur eius tituli causa. Porro vitam Bedæ a Cuthberto Abbate scriptam fuisse, Molanus testatur, sed caremus ea, maximo detrimento veritatis. Tanto doctore iure semper gloriata est sancta Ecclesia Anglicana: quem cum reijciant filij desertores, qui, loco ipsius Pseudoapostolos^a errantes, & in errorem mittentes, abeuntes retro post satanam sunt secuti: in futuro sæculo, ante iudicium magni Dei, tanto instante accusatore, sententiam damnationis accipient.

Sunt de eodem Beda pleraque illustrium virorum elogia atque laudationes. Sane quidem Cuthbertus eiusdem monasterij Abbas, qui & vitam eius scripsisse traditur, in epistola quam scripsit ad Lullum, indicat, æquum esse, vt vniuersa Anglorum gens solemnibus ritibus in omnibus prouincijs Deo bonorum omnium largitori gratias ageret, quod tam mirabilem virum adeo doctrina & sanctitate celebrem ipsis concesserit. Laudauit eum & laudatissimus vir S. Bonifacius Germaniæ Apostolus, cuius hic duas epistolas, in quibus meminit scriptorum eius, hæcenus nondum editas reddendas putauimus, quarum prior ad eundem Cuthbertum Abbatem scripta sic se habet: ^a

Dilectissimo ac reuerendissimo fratri * Cuthberto Abbati, & vniuersis fratribus sanctæ Congregationis eius, Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei in Christo fraternæ caritatis salutem.

Fraternitatis vestræ pietatem intimis obsecramus precibus, vt nos inter feras & ignaras

BEDÆ SEPVE
CHRISTE EPITAPHIUM.DE NOMINE
VENERABILIS
FABVLA.

a Ind. epist.

a Ex eod. Cod.
epist. 15.
Vberto

ras gentes Germaniæ laborantes, & grana Euangelica plantantes vestris sacrosanctis A orationibus adiuuemur, & precibus sanctitatis vestræ in nobis sæuus Babylonice ardor restinguatur flammæ, & sparsa sulcis ad fructum multiplicata surgant semina: quia iuxta dictum Apostoli, neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed Deus qui incrementum dat; & detur nobis sermo in apertione oris, & sermo Domini currat & clarificetur.

a 1. Cor. 3.
b Ephes. 6.
DE BEDÆ
SCRIPTIS.

* partem vnam

Interea rogamus, vt aliqua de opusculis sagacissimi inuestigatoris scripturarum Bedan monachi, quem nuper in domo Dei apud vos vice candelæ Ecclesiæ, scientia scripturarum fulsisse audiuius, conscripta nobis transmittere dignemini: & si vobis laboriosum non sit, vt donum vnum nobis grande solatium peregrinationis nostræ transmittatis. Ad indicium quoque intimæ caritatis, lectisternia caprina vobis, (sicut hic vocant) direximus: quæ petimus, licet digna non sint, vt pro memoria suscipiatis. Alma Trinitas & vna Diuinitas fraternitatem vestram, & hic sanctis virtutibus proficientem ac valentem, augeat & custodiat, & in futura beatitudine inter splendida Angelorum agmina gaudentes remunerando glorificet.] hæc S. Bonifacius. cuius verba de Beda si interpretari quis velit, quod ait, eum fulsisse in Ecclesia, iam ipsum esse defunctum, & non magis eo tempore elucere in Ecclesia cœpisse suorum editione librorum, detrahare necesse est assertæ de eiusdem ætate longeva sententiæ: nam ante Bonifacium ipsum esse defunctum affirmare oporteret. Sit liberum quam quis velit sequi sententiam. Non desunt qui tradant eum vocatum Romam litteris Gregorij secundi Romani Pontificis; Romæq. diu versatum, addant alij. Iam vero reddamus eiusdem Bonifacij epistolam ad Ecgbertum Archiepiscopum, de quo habetur in Epitome apud eundem Bedam, quod successit Vuilfrido in Episcopatu Eboracensi, anno Domini septingentesimo trigésimo secundo; inde vero anno septingentesimo trigésimo quinto, accepto ab Apostolica Sede pallio, primus post Paulinum, in Archiepiscopum confirmatus est. Occasione igitur, quod in ea Bonifacius pariter meminit scriptorum Bedæ, cum alia plura contineat quæ delectent, hic tibi eandem reddendam putauimus. sic enim se habet.

DE BEDÆ
SCRIPTIS.

Red. Cod. epl. 44.

BONIFACII
EPIST. AD
ECGBERTVM.

Caritatis lacertis amplectendo amico, immo spiritali germanitate copulando fratri, summi Pontificatus infula prædico Ecgberto Archiepiscopo, Bonifacius exiguus Episcopus Legatus Germanicus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, florentem in Christo immarcescibilis caritatis salutem.

Dona, ac libellos dulcissimæ beatitudinis vestræ a vobis directa gratanti animo gaudentes suscepimus. Suspensis ad æthera palmis supernum Regem obsecrauimus, vt vobis in superna Angelorum curia florentia mercedis præmia restituat. Modo autem sanctitatis vestræ clementiam intimis postulamus precibus, vt pro nobis laborantibus & periclitantibus pietas vestra exorare dignetur. Quia grandis necessitas nobis imminet iustorum adiuuamina expetere, quia scriptum est: Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Enarrare autem omnia mala, quæ nos extrinsecus & intrinsecus patimur, epistolaris breuitas prohibet. Modo autem in hianter desiderantes flagitamus a vobis ad gaudium, vt memores nostri eo modo, quo & ante mecum fecistis, aliquam particulam, vel scintillam de candela Ecclesiæ, quam illuxit Spiritus sanctus in regionibus prouinciæ vestræ, nobis destinare curetis; id est, vt de tractatibus, quos spiritalis presbyter & inuestigator sanctarum scripturarum Bedan referendo composuit, partem qualemcumque dignemini mittere. Maxime autem (si fieri possit) quod nobis prædicantibus habile, & manuale, & vtilissimum esse videtur super Lectionarium anniuersarium, & Prouerbia Salomonis, quia commentarios super illa eum condidisse audiuius.

e Iacob. 3.

DE BEDÆ
SCRIPTIS.

DE LAPSO
MALE RESTI-
TYTO PRES-
BYTERO.

DE BEDÆ
SCRIPTIS.

Interea nos magna cogit necessitas, vestri consilij iudicium inquirere. Nam dum inuenio presbyterum iam ante multa tempora lapsum in fornicationem, qui & post poenitentiam in officium gradus sui a Francis iterum restitutus est, & nunc habitans in latissimo pago fidelium, sed errantium populorum sine alijs sacerdotibus solus ministrat baptismum, & solemnia Missarum celebrans. Modo autem si talem secundum iustissimos canones abstulero: morientur sine sacro regenerationis fonte infantes propter caritatem sacerdotum. Si meliorem ad restaurandum prioris lapsum non habuero: iudicabo ergo inter me, & inter populum erroneum, vtrum melius sit, vel saltem minus malum, vt talis ministerium sancti altaris impleat, aut pagana moriatur multitudo populi, quia castiorem ministrum acquirere nequiverit. Vel si inter multitudinem sacerdotum inuenero in eodem peccamine lapsum, & iterum post poenitentiam priori gradui restitu-

A restitutum, de quo omnis multitudo sacerdotum, & populorum bonæ opinionis confidentiam habuere. & si ille modo degradatus fuerit, secretum peccatum reuelatum fuerit, & scandalizabitur multitudo plebium, & per scandalum multæ peribunt animæ, & detestatio erit maxima sacerdotum, & diffidentia ministrorum Ecclesiæ, vt omnes perfidos, nulli credentes, despectos habeant: Quamobrem audaciter præsumpsimus patientes, & consentientes illum in ministerio diuino persistere, existimantes leuius esse * dubium vnius hominis periculum, & audaciam, quam ruinam, & perditionem animarum pene totius populi. De istis autem vniuersis quid mihi sustinendum sit, necessitate cogente, scandala vitandi, quidve refutandum, sanctum consilium vestrum per scripta videre & audire omnino desidero. Præterea vice osculi, duas vini cupellas celsitudini vestræ per hunc portatorem litterarum transmisimus, petentes vt caritatis inter vos participes nos, interea latum diem cum fratribus vestris faciatis. Obsecramus igitur, vt de istis petitionibus faciatis, vt mercedis vestræ præmia in cælorum culmine clarescant: hucusque Bonifacij epistola a nobis recitata occasione scriptorum Bedæ, ne vetustiora istiusmodi pereant monumenta, cum non desint ex recentioribus, qui de Beda plura scripserint, quos tu consulas.

* plurimæ
* damnum

Quod ad res Francorum pertinet, hoc anno (vt veteres ipsorum Annales habent): Sarraceni, qui in fausto agrum Galliam Narbonensem, vt vidimus, occupant, a Carolo Martello vincuntur; ab occupatisq. munitionibus expelluntur, penitusq. fugantur, reliquis omnibus cæsis: quæ hoc anno cœpta in sequentem sunt propagata, vt ex ipsorum Francorum Annalibus constat. Faut Deo inuictio Principi, dum zelo Christianæ religionis offensæ vindex exurgens in gentem perfidam, quæq. ardua ac difficilia eius auxilio superauit. Dolendum quod tantæ res, prolixa vix historia complectendæ, summam tantum indice temporis consignatæ, in textæ Annalibus inueniantur. Ex quibus & illud proditur, Sarracenos illos, qui fuga lapsi naues conscenderunt, vt redirent ipsius quibus venerunt nauibus in Hispaniam, vi tempestatis fuisse fluctibus mersos. Est etiã mentio de eorum immenso naufragio in epitaphio sculpto in sepulchro S. Cæsarij Episcopi Arelatensis denuo restituto. Etenim inuadentibus Sarracenis ciuitatem Arelatensem, ab ipsis etiam Sanctorum monumenta fuere contrita, penitusq. deleta; ipsis vero cæsis atque fugatis, parta pace cum securitate fidelibus: quæ impij fuerant demoliti, pij continuo restaurare cœperunt, & inter alia eorum patroni sepulchrum S. Cæsarij, quod & huiusmodi versibus ornauere.

a Fræc. Annal.
a Pithæo editi
hoc anno.
SARRACENI
EXPELLUNTUR
A GAL-
LIA NARBO-
NENSI.

D Cernitur hic Pario renouatum marmore tegmen
Patri Casario, Pontificiq. sacro:
Quod scelerata cohors rabie destruxit acerba.
Hanc virtute Dei sorbuit vnda maris.
Præsul & in stagno Arelatis sede locato
Gemminus id Paulus strenue composuit opus.
Cui Christus iribuat celestis præmia vita.
Cæribus Angelicis consocietur ouans.
Et nobis, venerande Pater, miserere precando,
Diluat vt nostra crimina cuncta Deus.] hætenus sepulchralis inscriptio
Sarracenorum naufragij index.

E Contigit eodem anno obitus S. Eucherij Episcopi Aurelianensis, quæ ab exilij tempore re sex annos superuixisse, qui res ab eo gestas eodem tempore scriptis mandauit, affirmat: sicq. ad hunc vsque annum peruenisse cum ipse testetur, colligitur pariter ex antiquis Francorum Annalibus a Pithæo editis, in quibus ponitur bellum a Carolo in Aquitania gestum, cum Eucherius exulauit, anno septingentesimo vigesimo quinto, quo tempore si sex annos numeres, quibus Eucherius superuixit, vtique hoc anno esse defunctum, affirmare necesse habes. Scimus tamen Molanum virum doctissimum ante annos quatuor (nescimus qua inita ratione) eum mortuum tradere. An autem audiendi sint, qui adhuc annos decem superuixisse, atque Carolo Martello superstitem fuisse tradunt, inferius suo loco dicturi sumus.

S. EUCHERIVS
MORTIVS.

SEPTINGENTESIMVS trigessimus secundus adest annus Indictione decimaquin-
ta signatus, quo Leo Imperator ea qua coeperat impietate perseverans, redivit patri-
monij Romanæ Ecclesiæ, quod in Sicilia possidebat, in Fiscu inferri præcepit, quod Theo-
phanes tradit. Sed de connubio filiæ Chagani, siue Chaiani Regis Cazarorum cū filio suo
Constantino hoc anno contracto primum agit his verbis: Anno decimosexto Impe-
rij sui Leo Imperator filiam Chaiani Cazarorum arbitri filio suo Cōstantino, cum hanc
Christianam fecisset, matrimonio sociavit, nominans eam Irenem. Quæ cum sacras lit-
teras didicisset, pietati operam dans claruit, hos impietatis redarguens.] Miranda pla-
ne Dei providentia factum, vt barbara femina, & peregrina atque neophyta, inuito &
contradicente Imperatore, insuper & persequente, supplicijsq. addicente cultores sacra-
rum imaginum, eas ipsa coleret, atque colendas esse libere testaretur: ita Deus infirma
mundi eligit, vt fortia confundat, & veluti miraculo, e fonte agnam nuper egressam con-
tra Leonem immittit. paulo post vero auctor hæc subdit.

Ast Imperator contra Papam atque recessum Romæ ac Italiæ (quod scilicet ab ipso Impe-
ratore recessissent) sæviebat. Constructumq. stolum, exercitum videlicet magnum direxit
aduersus eum, Manem Prætozem Cyberrotensium caput in eo constituens. Tunc Im-
pugnator Dei per amplius sæuiens, cum Arabico sensu teneretur aduersus imagines, tri-
buta capitalia tertiæ parti Siciliæ seu Calabria superimposuit. Ea vero quæ dicuntur
patrimonia sanctorum Principum Apostolorum, quæ olim Ecclesijs auri dimidium &
tria conferebāt argenti talenta, publicæ rationi exolui præcepit. Considerare etiam ac
describere natos mares iubens, vt Pharao quondam eos qui erant ex Hebræis, quod nec
ipsi magistri eius Arabes in Christianos, qui in eis sunt oris, fecisse noscuntur.] hucus-
que Theophanes.

Adiunt a alij adhuc etiam hoc eodem anno ingentem classem aduersus Italos, Ro-
manosq. ab eodem Imperatore paratam in Adriatico mari naufragio periisse, sicq. spe-
potiundi Italia & rebelles puniendi, diuina misericordia, spe penitus frustratum esse, cum
tamen malum quod posset perpetrare non desineret. Nam ad alia mala addidit quo-
que illud Imperator hoc anno, vt Gregorium presbyterum, quem vidimus anno supe-
riori missum cum litteris commonitorijs ad Imperatorē, re infecta reuersum Romam,
& iterum missum, fecerit in Sicilia retineri, scripta auferri, & in exilium amandari. ha-
bet hæc enim Anastasius verbis istis: Nequiter augmentata dispositio eorumdem Im-
peratorum eadem venerabilia scripta in Siciliensi insula retineri fecit, nec ad urbem Re-
gium pertransire permisit, sed eundem portatorem pene per annum integrum in exi-
lium relegauit.] hæc Leo hoc anno.

Quibus delatis in Urbem, Gregorius Pontifex collegit Romæ Concilium Episcopo-
rum, quo primum omnium ad confirmandas antiquas Patrum traditiones de cultu sa-
crarum imaginum, decretum constituit, quod Constitutum appellant, quo diro anathe-
matice scrij omnes, qui eidem aduersarentur: additum præterea vt iterum ex Synodo lit-
teræ commonitorie ad eundem Imperatorem mitti deberent. habet hæc omnia paucis
his Anastasius: Maiori fidei ardore permotus Gregorius Papa Synodale fecit decretum
cum sacerdotali conuentu coram sacrosancta Confessione sanctissimi corporis beati Pe-
tri Apostoli, residentibus cum eodem summo & venerabili Papa, cum Archiepiscopis,
Antonio Gradensi Archiepiscopo, & Ioanne Archiepiscopo Rauennate, cum ceteris Epi-
scopis istius Hesperie partis numero nonagintatribus, seu presbyteris huius Apostolicæ
Sedis, assistantibus diaconibus cum cuncto clero, nobilibus etiam Cōsulibus & reliquis etiã
Christianis plebibus assistantibus, quo ista decreuit: Vt si quis deinceps antiquæ consuetudi-
nis & Apostolicæ Ecclesiæ fidelem vsum contemnens aduersus eandem venerationem
sacrarum imaginum, videlicet Dei & Domini nostri Iesu Christi, & Genitricis eius sem-
per Virginis immaculatæ atque gloriose Mariæ, beatorum Apostolorum, & Sanctorum
omnium depositor atque destructor, & profanator vel blasphemus extiterit, sit extor-
ris a corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, vel totius Ecclesiæ vnitatem atque
compagine. Quod insuper subscriptione sua solemniter firmauerunt, & inter cetera

MATRIMONIUM IRENE ET CONSTANTINI.

IMPERATOR AVERT. ECCLIES. ROMANAE BONA.

Cedren. hoc anno.

CLASSIS LEONIS PERIIT.

CONCILIUM ROMANVM DE IMAGINIBVS.

compagne.

A constituta probabilium prædecessorum, orthodoxorum Pontificum adnectenda sanxerunt.] hæc de Synodo, Synodaliq. decreto Anastasius. At non extat ipsum quidem ea de re in Synodo Constitutum.

Quæ autem post Synodum absolutam sequuta sint, hæc Anastasius habet: Post peractum igitur hoc memoratum superius Synodale Cōstitutum, iterum misit alia similiter scripta commonitoria pro erigendis imaginibus ad Leonem Imperatorem per Constantinum Defensorem. Quæ similiter, vt anteriora detenta sunt, & portatorem eorum fortissima custodia constrinxerunt fere per integrum annum, postmodum auferentes ei ipsa scripta, comminantes ei post tanti temporis custodiam cum iniurijs remiserunt.] hæc de rebus gestis hoc anno per Gregorium Papam, qui cum Leone omnem frustra laborem impendit: de ipso autem & eius prædecessore Gregorio, hæc Hadrianus Pontifex ad Cōstantinum Imperatorem: In magnam tribulationem vterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora sanctissimi, coniecti sunt. Sæpius etiam proauum vestræ Serenitatis admonuerunt, ne sine ret venerandas imagines de statu suo deici: verum illorum salutiferæ preces nequicquam, in vanum scilicet, fusæ sunt, animumq. illius nequaquam commouerunt.] hæc Hadrianus.

Qui ergo scriptis stabiliuit sacrarum imaginum vsum summus Pontifex, etiam factis, nouas magni precij erigendo imagines, confirmavit, de quibus Anastasius ista habet: Gregorius concessas sibi columnas sex onychinas volubiles ab Eutychio Exarcho, duxit ad Ecclesiam beati Petri Apostoli, quas statuit circa presbyterium ante Confessionem, tres a dexteris & tres a sinistris iuxta alias antiquas sex lithoparias. Super quas posuit trabes, & vestiuit eas argēto mundissimo; in quo sunt expressæ ab vno latere effigies Saluatoris & Apostolorum, & ab alio latere Dei Genitricis & sanctarum virginum. posuitq. super eas lilia & phara argentea pensantia in vnum libras septingentas.]

Quod insuper ab eodem Iconomacho & Hagiomacho Leone sanctorum reliquiarum contemptui haberentur atque despectui: idem Pontifex sanctorum omnium, quas potuit toto orbe Christiano collectas reliquias in oratorio a se constructo honorifice collocavit. tradit hæc Anastasius istis verbis: Hic fecit oratorium intra eandem basilicam iuxta arcum principalem in parte virorum, in quo condidit in honorem Saluatoris, sanctæq. eius Genitricis reliquias sanctorum Apostolorum, & omnium sanctorum Martyrum & Confessorum, iustorumq. perfectorum in toto orbe terrarum quiescentium: quorum festa vigiliarum a monachis trium monasteriorum illic feruentium quotidie per ordinem existentibus, atque natalitiorum Missas in eodem loco celebrare instituit, in Canone ita a sacerdote dicendum præcepit: QVAE SOLEMNITAS HODIE IN CONSPECTV TVAE MAIESTATIS CELEBRATVR DOMINE DEVS NOSTER IN TOTO ORBE TERRARVM. quam institutionem in eodem oratorio in tabulis lapideis conscribere fecit.] Recitat hæc eadē Vualfridus Strabo de ipso Gregorio Papa, additq. hæc de his quæ spectant ad Canonem: Quia specialiter eadē signata verba ad illam pertinēt celebritatē, non est Canon qui generaliter dicitur adnotatū.] hæc ipse.

Pergit vero de eodem oratorio ista dicere Anastasius: In quo faciens pergulam contulit dona diuersarum specierum, id est, gabatas aureas numero duas, & alias saxicas numero quinque, cruces pendentes numero quatuor, item cruces similes numero decem, amulas superauratas, paria duo, pendentia fibulatoria numero quinque, coronam auream cum cruce pendentem in gemmis super altare, patenam & calicem aureum paratum, aquamaniles argenteos duos; & in imagine sanctæ Dei Genitricis diadema aureum in gemmis, & collarium aureum in gemmis, & cum gemmis pendentes in aures habentes hyacinthinas sex; & faciem altaris & confessionem cum regulis vestiuit argento, & in tribus lateribus altaris posuit cruces argenteas quatuor, pensantes in vnum libras triginta; canistra argentea duo, calicem argenteum vnum quotidianum, coronulas argenteas quinque, & calicem argenteum vnum qui pendet in apside ipsius oratorij, & super eandem apsidem cruces argenteas tres, & cetera quæ in ornamentum pergulæ, & ad vestes altaris ordinata sunt.

Hic fecit in Ecclesia sanctæ Dei Genitricis per circuitum super columnas regulare candelaborū ad instar Ecclesiæ sancti Petri Apostoli, & fecit ibidem in oratorio sancto, quod ad Præsepe dicitur, imaginem auream Dei Genitricis, amplectentem Saluatorem Dominum nostrum, in gemmis diuersis pensantem libras quinque.] hucusque de his

CONSTANTINVS LEGATVS DETRYDITVR IN CARCEREM.

SACRAE IMAGINES SYMPTVOSAE ERECTAE.

SACRAE RELIQUIAE VNDIQ. QVAESITAE AD CVLTVM.

Vualfr. Strab. de reb. ecclies. cap. 22.

ORNAMENTA ORATORII.

QVAE IN S. MARIA AD PRAESEPE.

Anastasius. Ita quidem ipse sanctissimus Dei sacerdos scriptis factisq. aduersus impietatem Imperatoris potentia in Oriente grassantē obnititur in cultu sanctarum imaginū, & ueneratione reliquiarum Sanctorum omnium; quorum plane precibus factum est, vt Occidens permaneret a sc̄uiente Leone securus, classe in mari demersa, & reliquo omni conatu in eos mille artibus comparato, reddito penitus irrito: cum interea quod non posset re ipsa præstare, vt vlcisceretur in eos, rugitu perterrere, iugiter minas inferendo, non cessaret.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 733. 3. 18.

SEPTINGENTESIMVS trigésimus tertius Christi annus prima Indictione sequitur, quo tum Gregorius Papa, tum & seorsum Italia legationem misere ad Leonem Imperatorem, quibus ipsum suaderent ab impietate desistere; qua sublata de medio, fore vt omnes se ipsi subijcerent, consuetumq. vectigal, vt subditi, penderent. De hac autem ab Italia legatione missa, meminit Anastasius verbis istis: Cuncta generalitas istius prouinciæ Italiæ similiter pro erigendis imaginibus supplicationes scriptas vnanimiter ad eodē Principes Leonem & Constantinum direxere: quæ & ipsa similiter vt anteriora ablata sunt a Sergio Patricio Extratego, qui dignitate Strategi functus fuerat ipsius insulæ Siciliæ, ac fere per octo menses Legati detenti, remissi sunt similiter cum exprobrationibus portatores.] hæc de Italorum legatione Anastasius. qui & de ipso Gregorio Papa ista mox subdit: Et iterum faciens adhortatorias litteras pro erigendis scriptis sacris imaginibus, quas in Oriente deiecerat, & Orthodoxæ Fidei firmitate direxit per Petrum Defensorem apud Regiam urbem tam Anastasio inuasori sedis Constantinopolitanæ, quam Principibus Leoni & Constantino.] Quid autē hæc consequutum sit, non narrat auctor; sed nihil penitus actum esse, reliqua euenta declarant, cum certum sit, ipsos numquam ab impietate cessasse.

Qui igitur aduersus absentes frustra spirabat rabidas Leo minas & cædes, aduersus eos qui aderant furorem conuertit, exagitauitq. rectæ Fidei Confessores detestantes eius errores: reperiuntur quidem complures sancti Episcopi ea de causa ab ipso abrepti e sede in exilium missi, & inter alios Theophylactus Episcopus Nicomediæ, qui Constantinopolim profectus pro Fide Catholica certans, ab eodem Leone ad Strobelum castrum missus est in exilium. agunt de eo Græci in Menologio, eius annuam cōmemorationem celebrâtes septima die Martij. Vigésima vero eiusdem mensis S. Nicetæ Episcopi Apolloniadis, de quo: Hic (inquiunt) pro defensione sanctarum imaginum persecutionem passus, eo quod nollet venerabilem Christi Domini & immaculatæ Matris ipsius, & aliorum Sanctorum imagines negare, in exilium missus, & varijs afflictionibus tentatus, beatam præstans confessionem, sanctam Deo tradidit animam.] Tunc & Michael Synnadorum Metropoli, de quo superius, eiusdem certaminis cursum exigens, ab Episcopatu suo pulsus eadem ex causa, coronam a Deo confessionis accepit, cuius Græci agunt annuum natalem diem vigesimatertia Maij; sed & alij plures idem subiere certamen.

Eodem anno res Francorum a Deo per Carolum Ducem magna gloria illustrauit: siquidem cum anno superiori idem Princeps Narbonem detentam a Sarracenis, & eorum Regem ibi degentem obsidisset, & alij qui erant in Hispania Sarraceni opem laturos ingenti numero aduersus eum superuenissent: hos adortus Carolus ad internecionem usque deleuit. habent hæc Annales Francorum recens a Pithœo in lucem vindicati: quæ quidem longiori fuissent describenda historia. Sed racemos non negligamus, qui vindemia tanta caremus.

Hoc tempore (quod ad res Germanorum pertinet) accidisse videtur, quod S. Bonifacius Germanorum Apostolus, visitans Boioariam, emergentem hæresim Apostolica auctoritate vna cum hæresiarcha damnauit. Siquidem in rebus ab eo gestis ista narrantur: His ita confectis S. Bonifacius Boioariorum regiones, quibus per id tempus dominabatur Hugbertus Dux, inuisit, prædicationisq. munus apud illum studiosissime exercens, Ermuoulsium hæreticum pestilentem, magno diuinæ æmulationis feruore incensus ex canonum præscripto damnauit; & ab Ecclesia eiecit. Ac deinde ad suæ diocesis

ITKATZMOZ
ZV FAGEZ VV
KSTIDVZM
DORAD VV
MKT

BARDEZ
ZV FAGEZ VV
KSTIDVZM
DORAD VV
MKT

BARDEZ
ZV FAGEZ VV
KSTIDVZM
DORAD VV
MKT

LEO SÆVIT
IN CVLTORES
SANCTARVM
IMAGINVM.

¶ Vet. Chron. a
Pithœo edit. hoc
anno & sequē-
ti.

¶ Vit. S. Bonif.
lib. 1. cap. 27.

Acetis homines reuersus, omnia circumibat, instaurans ea, quæ Ecclesiarum cura potescere videbatur.] hucusque de his ibi. quænam autem hæresis ab eodem fuerit seminata, nescitur, ipsa vna cum auctore statim euulsa.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 734. 4. 19.

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus trigésimus quartus secunda Indictione, quo (inquit Theophanes) a Leone Imperatore Theodorus Mansur in exilium missus est apud climata eremi.] fuisse tradunt Theodorū Episcopum Grapforum, Cantorem cognomento dictum, quod sicut Ioannes Damascenus & Cosmas Maiumæ Episcopus sacros hymnos in Ecclesia tunc canendos luculentissime scriberet. At sc̄uijt eadem bestia ferocissima in alios sanctos viros cultores sacrarum imaginum, nempe Paulum & Theosterictum, quorum Græci celebrant anniuersariam natalis diem decimam septimam mensis Martij: quorum priorem igne consumptum tradunt; posteriorem vero post multa mala in pace quieuisse. Tunc etiam Theophilum monachum multa perpeffum tradunt, cuius & natalem diem celebrant decima die Octobris.

Porro sic comparatus erat Leo cruenta bestia, vt licet sanguinem sitiret Orthodoxorum sibi contradicentium, inuidens tamen ipsis gloriam consummati martyrij, ab eorum nece sæpe abstinerit, eos amandans longius in exilium. Sed audi certamen Ioannis Abbatis monasterij Catharorum, de quo ista quidem ijdē Græci habent in Menologio:

Hic (inquiunt) sub impio Imperatore Leone pro sanctarū imaginum defensione cum in exilium mitteretur conuocans multos, eosq. admonens: Vigilate, inquit, patres & fratres ne a diabolo ad negandam sanctarum imaginum uenerationem subripiamini. Ductus autem ad Imperatorem, libera voce impietatem illi exprobrans, iussus est in oculos verberari, ac ferreis catenis vinctus exul mittitur ad castrum Pentadactylum nomine, ibiq. ligatis pedibus carcere inclusus, decem & octo menses detentus est. Post hæc in urbem ipsam in conspectum Imperatoris tamquam ad triumphum duxerunt. Denique post multas ærumnas cum alijs pluribus relegatus in Insulam Aphrusiam, exat̄is illic duobus annis cum dimidio, visione quadam admonitus, cum ijs qui illic cum ipso erant obitum suum prædixisset, migravit ad Dominum.] hæc ibi. Porro Leo non semper se continuit ab inferenda Confessoribus nece, vt quæ anno sequenti dicentur, fidem faciunt.

Hoc eodem anno moritur in Anglia Tacuinus Archiepiscopus Dorouernensis, vir (vt inquit Beda) religione & prudentia insignis, sacris quoque litteris nobiliter instructus: successerat hic Berthualdo æque pietate & doctrina conspicuo successori Theodori, post Tacuinum vero anno sequenti, Nothelmus nobilis pietate ac doctrina pariter insignis, ad quem scribens S. Bonifacius, de rebus sibi dubijs consuluit, nempe de cognatione spiritali matrimonium impediens, vt de re sibi hæcenus incomperta: nam plane accidit (quod fatetur) ipsum rei inscium, errore lapsum esse: cuius rei gratia factum, vt non solum Nothelmu ipsum, sed alios viros doctrina insignes in Anglia existentes consuleret, ad quem adhuc eiusdem eo argumento conscriptæ extant epistolæ iisdem temporibus datæ, quibus idem Bonifacius suæ mentis æstus & angustias, quas in ministerio verbi pateretur, æque significat. Scripta autem ad Nothelmu epistola sic se habet.

Domno dilecto summi Pontificatus insula prædito Nothelmo Archiepiscopo Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo æternæ caritatis salutem.

Almitatis vestræ clementiam intimis obsecro precibus, vt mei in vestris sacrosanctis orationibus memores esse dignemini, & nauem mentis meæ varijs Germanicarum gentium tempeffatum fluctibus quassatam, precibus vestris in portu firmæ petreæ stabilire studeatis, & vt communionem fraternam non aliter, quam vt mihi venerandæ memoriæ antecessor vester Berthualdus Archiepiscopus exeunti a patria concessit, vobiscum adunatus sim nexu spiritali, & glutino caritatis coniunctus; similiter cum fraternis comitibus peregrinationis meæ Catholicæ Fidei vnitate, & spiritalis amoris dulcedine semper sociatus vobis esse merear.

CONFESSORES
PLVRES OB
CVLTVM SA-
CRARVM IMA-
GINVM.

¶ IOANNIS
ABBATIS
CONFESSIO.

¶ Bed. epit. hoc
An.
¶ Bed. hist. An-
gl. lib. 5. c. vlt.
¶ Bed. lib. 5. c. 9.

¶ Eod. Cod. ep. 21.

BONIFACII
EPISTOLA AD
NOTHELMVM
ARCHIEP. DO-
ROVERNEN.

DE MATRIMONIO IN TERTIO GRADU.

Similiter & diligenter obsecro, vt illius epistolae, qua continentur vt dictum, interrogaciones Augustini Pontificis, ac praedicatoris primi Anglorum, & responsiones S. Gregorij Papae, exemplar mihi dirigere curetis, in qua inter cetera capitula continetur, quod in tertia generatione propinquitatis fidelibus liceat matrimonia copulare: & vt scrupulosa cautela diligenter inuestigare studeatis, si illa conscriptio supradicti Patris nostri sancti Gregorij esse comprobetur an non: quia in scrinio Romanae Ecclesiae, vt affirmant scriniarij, cum ceteris exemplaribus supradicti Pontificis quaesita non inueniebatur.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Præterea de vno peccato commisso, vestrum consilium audire desidero, quod cuidam homini in matrimonio concedendo nesciens commisi, quod hoc modo contigit: Homo quidam (sicut multi solent alter alterius filium de sacri baptismatis fonte eleuantes) adoptauit sibi in filium, cuius matrē postea viduatam marito duxit vxorem; quod Romani peccatum censent, ita vt in talibus diuortia facere praecipiant, affirmant & regnantibus Christianis Imperatoribus, illius matrimonij scelus capitali sententia mulctandum, vel peregrinatione perpetua delendum. Vt si hoc in Catholicorum Patrum decretis, vel canonibus, vel etiam in sacro eloquio pro tam magno peccato computatum esse inueneritis, indicare mihi curetis, vt & ego intelligendo cognoscam cuius auctoritas sit in illo iudicio: quia nullatenus intelligere possum, quare in vno loco spiritualis propinquitas in coniunctione carnali copulata grande peccatum sit, quando omnes in sacro baptisate Christi, & Ecclesiae filij, & filiae, fratres & sorores esse comprobemur. Similiter rogo, vt mihi studeatis indicare, in quoto anno ab Incarnatione Christi Praedicatorum primi a sancto Gregorio missi ad gentem Anglorum venissent. Vale.] Ista ad Nothelmum Archiepiscopum Bonifacius, qui & de eadem quaestione consuluit * Pethelmum Episcopum, a Beda pariter ob doctrinam, sanctitatemq. laudatum. sic ipsa ad eum data se habet epistola.

* Pethelmum.

Ex eod. Cod. epistola 17. * Pethelmo

BONIFACII EPISTOLA AD PETHELMUM.

Venerando fratri a me diligendo * Pethelmo Coepiscopo Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo caritatis salutem. Paternam sanctitatis vestrae clementiam intimis obnixe flagitamus precibus, quia nobis opus est periclitantibus, vt vestris Deo dignis orationibus adiuuemur: & quia Germanicum mare periculosum est nauigantibus, precibus vestris Deo gubernante, ad aeternae tranquillitatis litus, sine macula, vel damno animae perueniamus. Et dum caecis, proprias tenebras ignorantibus, & aspicere nolentibus, lumen Euangelicae veritatis offerre nitimur, tenebris priorum peccaminum non inuoluamur, & non in vacuum curramus, aut cucurrissemus; sed vestris intercessionibus fulti, ad aeternitatis lumen immaculati & illuminati tendamus. Præterea parua munuscula pro inditio caritatis direximus, id est, corporale, pallium album, stigmatum, variatum & villosum ad tergendos pedes seruorum Dei, quae petimus, vt pro memoria accipere non dedignemini.

DE SPIRITUALI COGNATIONE.

De vna quoque re vestrum consilium & responsum desideramus. Affirmant sacerdotes per totam Franciam & per Gallias, nec non, & * pro his maximi criminis reum esse hominem, qui in matrimonium acceperit illam viduam, cuius ante filium in baptismo adoptiuum suscipiebat: quod peccati genus (si verum est) haecenus ignorabam, & nec in antiquis canonibus, nec in decretis Pontificum Patres, nec in calculo peccatorum, Apostolos vsquam enumerasse cognoui. † Qua de re si aliquid vsquam in Ecclesiasticis scriptis disputatum inuenissetis, nobis indicare curate, & quid vobis videatur, nosse vellemus. Sospitatem vestram sanctis virtutibus proficere, & longo tempore valere te cupio in Christo.] haecenus Bonifacij ad Pethelmum epistola.

† Maximam habitam esse rationem eiusmodi vinculi spiritualis a Romanis Pontificibus Iulio, Innocentio, Callisto, & Gregorio dedit Papa in epistola ad Gordianum Episc. Hispan. a Bed. lib. 5. c. 19.

Fuit iste (vt auctor est Beda) primus Episcopus Ecclesiae recens erectae, dictae Casae candidae, vir eruditione insignis, quem habuisse tradit successorem Aldhelmum aequae disertum, qui & post se eiusmodi scriptorum monumenta reliquerit. Scripsit, inquit, iubente Synodo suae gentis, librum egregium aduersus errorem Britannorum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia per plura. Ecclesiasticae castitati & paci contraria gerunt; multosq. eorum qui occidentalibus Saxonibus subditi erant Britones, ad Catholicam Dominicam Paschae celebrationem huius lectione perduxit. Scripsit & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere & versibus hexametris & prosa composuit. Scripsit & alia nonnulla, utpote vir vndecumque doctissimus: nam & sermone nitidus, & scripturarum, vt dixi, tam liberalium quam Ecclesiasticarum

Africanarum erat eruditione mirandus.] haec Beda, qui & de eadem quoque spiritali cognatione voluit consuluisset Duddonem Abbatem virum in Anglia doctrina celebrem, qui olim eiusdem Bonifacij discipulus fuerat: sicq. discipulum suum consulere non erubuit, quod vir esset humilis corde. epistola autem per breuis sic se habet.

Dilecto filio Duddoni Abbati Bonifacius qui & Vuinfredus, seruus seruorum Dei optabilem in Christo caritatis salutem.

Memorem te esse, fili carissime, desidero Sapientis cuiusdam sententiae, qui dixit: b Serua antiquum amicum, vt antiquae amicitiae, quam in pueritia iam olim coepimus, & seruauiimus, non in senectute obliuiscaris, sed recorderis patris tui, iam nunc decrepiti, & membris omnibus ad viam vniuersae terrae vergentibus; & licet parum doctus praceptor fuisset, tamē tibi omnium deuotissimus, vt ipse testis es, esse studui: illius deuotionis memor mei iam senis, Germanici maris tempestatibus vndique quassantibus fatigati recorderis, hoc est, vt orationibus ad Dominum fufis, me subleuare studeas, & sanctis scripturis adiuuare, maxime in sanctorum Patrum spiritalibus tractatibus, qui spirituales tractatus magistri legentium sacrum eloquium esse dignoscuntur. Rogo, vt mihi in adiutorium diuinae scientiae partem tractatus super Apostolum Paulum, quae mihi deest, mittere digneris. habeo enim supra duas epistolas tractatus, id est, ad Romanos, & ad Corinthios primam. Similiter & quicquid in sacro scrinio inueneris, & mihi utile esse arbitreris, & me latere, vel scriptum non habere existimes, insinuare velis sicut fidelis filius, licet rustico patri, & rescripta beatitudinis tuae dirigere dignare, si tibi placuerit, vt semper ambo inter nos ita faciamus. Quicquid tibi filius meus Eoba presbyter gerulus litterarum mearum verbo indicauerit de matrimonio commatrum, quarum filios suscepimus in baptismo, in scripturis quare, vnde iudicetur capitale peccatum esse apud Romanos; & si alicubi in scriptis Ecclesiasticis de hoc peccato disputatum aliquid reperies, mihi manifestare non dubites. Vale, dilectionem beatitudinis tuae prosperis successibus proficere in Christo optamus.

a Eod. cod. ep. 28.

b Eccli. 29.

PETIT AD SE MITTI SCRIPTA.

*

DE SPIRITUALI IMPEDIMENTO MATRIMONII.

SEPTINGENTESIMVS trigessimus quintus Redemptoris annus tertia Indictione signatur, quo tempore, seuiente magis Leonis rabie aduersus cultores sacrae imaginum, nihil remissum est coeptae persecutionis, sed aucta ipsa magis: siquidem Hippatium Lydorum Episcopus & Andream dire excruciatos necauit: de his enim Graeci in Menologio vigesima die mensis Septembris haec habent: Commemoratio sanctorum Patrum & Martyrum Hippatij Episcopi & Andreae presbyteri, qui cum sanctorum imaginum cultum valide propugnarent, audiens ista Leo, ad se Epheso venire iubens detrusit in carcerem, & excarnificari praecipit; insuper & capitis cutem extrahi, desuperq. pictas tabellas congestas accendi, barbamq. pice liquente conspergi & sic incendi. sicq. per Constantinopolitanam urbem distracti, ad partes Xirolophi perducti iugulati sunt, expositaq. ipsorum cadauera canibus. Quo etiam tempore egregium spectaculum edidit Gregorius Limniota monachus propemodum centenarius, de quo ista Graeci itidem in Menologio vigesima quarta mensis Augusti. Commemoratio sancti Patris nostri Gregorij Limniotae, qui a puero in monte Olympico monasticam vitam exercuit, & sub Leone Imperatore sacras imagines frangente, & venerandas Sanctorum reliquias comburentes, cum libere admodum veritatem praedicaret, atq. Tyrannum redargueret impietatis, in summa senectute (annum enim agebat nonagesimum quintum.) multiplices cruciatus perpeffus; postremo abscissis manibus, & combusto capite, gratias agens Deo, ipsi spiritum commendauit.] haec ibi. quod autem audis ipsum capite fuisse combustum, idem quod nuper dicti Martyres passi sunt, intelligas tolerasse supplicium.

HIPPATII ET ANDREAE MARTYRIUM.

GREGORII LIMNIOTAE MARTYRIUM.

Passi sunt grauissima eodem tempore Procopius & Basilus, de quibus etiam in Menologio Basilij Imp. die vigesima septima Februarij haec habetur: Hi sub Leonis Isauri Iconomachii fuerunt Imperio, mundum & quae in mundo sunt relinquentes, fiunt monachi & beneprius exercitati, haeresi postmodum in sanctas imagines excitata, studiose restiterunt Iconomachis.

CERTAMINA SS. MARTYRYM.

nomachis. Vnde comprehensi, multa q. passi tormenta non cefferunt, sed ad mortem usque veritatem predicabant: quamobrem immaniter laniati sunt, & detrusi in carcerem, vbi manserunt usque ad Imperatoris obitum, & liberati, sancto fine quieverunt.] Subijt idem certamen Sergius Confessor, de quo pariter est memoria in eodem Menologio die decimatertia Maij. His accessit Macarius Confessor, qui ob eandem causam exul vitam finiuit, de quo in Rom. Martyrologio die prima Aprilis. Idem quoque stadium cucurrit Theophilus monachus, cuius natalis dies colitur secunda Octobris in Menologio Basilij Imp. vbi dictum eius certamen ita describitur: Sanctus Pater noster & Christi Confessor Theophilus monachus & Deum timens, sub Leonis Isauri Principatu certauit: nam conspicatus eum sanctas studente imagines subuertere, & omnes ad Iconomachorum peruertere sectam: diuino motus zelo, coram eo stetit, eumq. cum fiducia redarguit, impium vocans, & Antichristi praecursorem, & orthodoxae negatorem fidei. Cum igitur illum in iram atque furorem concitasset: primum quidem crudeliter vapulauit, & missus in carcerem fame cruciari finitur. Carcere eductus, rursus Sanctorum adorationem, & cultum iussus abnegare imaginum, nec acquiescens, in exilium mittitur: vbi multas passus tentationes & incommoda ferens, in omnibus Deum glorificans, & ipsius sancto gratias agens nomini, ad Christum laetus migravit.] haec ibi.

ALII MARTYRES ET CONFESSORES SVB LEONE.

Fuerunt istae primitiae Deo oblatae. Porro ingens creuit numerus Confessorum, qui retinentes pristinum usum cultus sanctarum imaginum, multa vbique ab obuiantibus Iconomachis passi sunt, cum omnes libere in eos insurgere, Imperatoris edicto concederetur. Tunc & illustratus est glorioso titulo confessionis S. Eudaeon Episcopus Lampfacenus, qui post multa certamina in exilium missus, ibidem moriens vitae coronam accepit: cuius memoria a Graecis decimaquarta Martij annis singulis agitur. Similiter & Niceta Episcopus Apolloniadis, cuius diem anniuersarium Graeci celebrant vigesima Martij. Similiter & Georgius Episcopus Melitenus. & ipse ob eandem confessionem in sanctos Confessores relatus, cuius natalis dies septima Aprilis reperitur in tabulis Graecorum adscriptus. Sicut & Basilius Episcopus Parij, cuius anniuersaria die celebrandam memoriam habent Graeci notatam in Menologio decimatertia mensis Aprilis. Hi & alij ex impietate & crudelitate Imperatoris immortales texuerunt sibi coronas.

Vis. S. Bonif. lib. 1. c. 32.

SECVITVR annus Redemptoris septingentesimus trigessimus sextus Indictione quarta notatus, quo Vtilo Dux Boioariorum erga Romanam Ecclesiam, vti sui praecedessores, studiosissimus, defuncto Boioariorum Episcopo, Romam ad Gregorium Papam consecrandum Vuinilum misit. Quod praestitit libenti animo sanctus Pontifex, quem consecrans ad eam regendam Ecclesiam misit. haec ex epistola eiusdem Gregorij ad Bonifacium constant, & ex Actis eiusdem Bonifacij additis ad vitam ab eius discipulo scriptis, de quibus inferius dicendum erit. Quod ad res pertinet Orientis, coepta semel persecutio in sacrarum cultores imaginum maioribus in dies incrementis propagatur, vtpote quae non exagitauit tantum proximos Confessores, sed etiam longe positos, inter quos fuit egregius athleta Ioannes Episcopus Gothiae, cuius natalem diem isto elogio celebrant Graeci in Menologio: Eadem die decimasexta Martij sancti Patris nostri Ioannis Episcopi Gothiae ex Tauro Scytharum regione, temporibus Leonis Isaurici sanctarum imaginum oppugnatoris: quarum venerationem cum beatus Episcopus defenderet, ab impio illo Imperatore aermnas & exilium passus pro Catholicae fidei defensione, ex huius vitae molestijs ad caelestem vitam translatus est.] haec ibi.

PHILIPPI PRAEFECTI IUDICIVM DE STRIGIS.

Sed ad alia transeamus. Gerebat praefecturam Vrbanam his temporibus Philippus aequi amantissimus, qui ab Imperatore ipse iussus est caedi, quod absoluisset quasdam mulierculas tamquam innoxias. Res gesta memoratu digna ita describitur ab Ignatio diacono in Tarasio his verbis: Accusatae fuerant caedem fecisse lactentium infantium pauperulae quaedam feminae, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes & ex improviso infantes interficientes. Quae etiam trahebantur in iudicium ab ijs qui credebant fabulis, & volebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quae simulachris & phantasmatis

Abus nequaquam decipitur. Est enim apud Graecos in fabulis femina quaedam, Gello nomine, quae dicitur cum immatura morte vitam abruptisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, & eos interfecisse. Huius fabulae improbo pellecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, & eis adscribere in spiritum conuersis causam eorum qui moriebantur ante tempus. O stuporem, o cordis oculorum caecitatem! Si corpus longitudine, profunditateq. & latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, & hoc facere conceditur? Christus ergo qui est ipsa Veritas, dicens: Spiritus a Luc. 24. carnem & ossa non habet, reputatus est phantasma ab ijs qui haec asserunt. Quin etiam Christus quoque, qui veram carnem accepit, & spiritum carnem & ossa non habere, vere affirmavit discipulis: nulla re circumscribetur, quo minus sit phantasia? Circa haec ergo censens, & citra dubitationem iudicans Gregorius, feminas absoluit a criminibus. Qui tunc rerum potiebatur, erat iste Leo Isauricus (valde enim defendebat phantasiam) cum sensisset sic iudicasse Gregorium, iussit eum adduci ad se, a quo euidenter edoctus de vero exitu latae a se sententiae: eum quidem caecidit per summam ignominiam: latam autem ab eo sententiam vel inuitus comprobatur, vt qui a criminibus absolutas conseruauit mulierculas.] haecenus de Philippo Patricio Ignatius. Longior plane de his, quae dicuntur Strigae, ineunda hic esset disputatio; sed quod non vno sed pluribus a diuersis ea res commentarijs tractata sit, habent, quos petant qui curiosa ista disquirunt. Satis sit nobis ex historica veritate de his probata iudicia antiqua narrasse.

a Luc. 24.

de veritate

SEPTINGENTESIMVS trigessimus septimus adest annus, quinta notatus Indictione, quo tempore cum praedicatione S. Bonifacij Germanorum Apostoli Dominus incultas siluas ad culturam redigens fertilissimas reddidisset: adfuit inimicus homo, vigilante licet patrefamilias, qui superseminaret zizania haeresis. Inter alios autem, vt ex litteris Gregorij Papae ad Episcopos datis apparet, quidam Britones non secundum Deum ambulantes, actu inuidiae perciti, quod Anglorum nouellae gentis, quae fidem haud pridem suscepisset, aliqui potentes opere, & sermone Apostolico munere multas provincias ad Deum praedicatione conuerterent; haeresim disseminare coeperunt, vt constat ex litteris ipsius Gregorij Papae inferius recitandis.

HAERETICI PVLLVLANT IN GERMANIA.

Quod igitur Bonifacius sibi decertandum sciret non solum aduersus Gentiles, quorum causa acceperat Apostolatam, sed aduersus haereticos: visitandi in primis ex usu veteri sacra limina Apostolorum occasione, adeundi pariter ipsum Romanum Pontificem; Romam pergendi consilium iniit, vt coram de rebus tanti momenti ageret, qui per legatos haecenus apud ipsum rem pertractasset. Id namq. fuisse Bonifacij animi institutum, ex epistola Gregorij Papae ad illos Episcopos reddita, de qua agemus anno sequenti, satis potest intelligi. Porro eius ad Urbem profectio sequenti pariter anno contigisse, ratio temporis persuadet, quae certa ex epistola Gregorij ad eum reddita intelligitur.

Hoc anno pariter S. Ermino Episcopo ex Abbate Lobienfe defuncto, successit in locum eius Theodulphus aequae sanctus, quorum diem natalem colit Ecclesia Belgij, nempe Ermini die vigesimaquinta Aprilis, Theodulphi vero vigesimaquinta Iunij.

Molan. in Natal. SS. Belg.

Quo pariter anno Rex Anglorum Noðanhumbroꝝ Ceoluulphus, ille ipse ad quem Beda scripsit historiam de rebus gestis Anglorum, diuino amore succensus, fide feruens, relinquens regnum Eadberto, capillis artonsus, monasticam sectatus est vitam. Ita quidem maiorum sequutus exemplum, regnum nihili fecit, cum fide nouit se Dei filium esse, & Christi cohaeredem in Regno Caelorum. Ita melius sancti per fidem vicerunt regna.

Bed. in Epit. hoc anno.

REX ANGLORVM PROFITENTVR MONACHISMVM.

SEPTINGENTESIMVS vigesimus octauus annus adest Indictione sexta, quo sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus Romam ad Apostolicam sedem, ex qua Apostolatam acceperat, se contulit, vt inde acciperet qua alijs possit infundere. Qui bene exceptus a Gregorio Papa, qua petijt impetrauit. Iure namq. diuinus Spiritus sanctus prophetæ Apostolicos viros sicut nubes ostendit, vtpote qua e mari aquas hauriunt, quibus longe positam terram irrigent. Sic igitur Bonifacius ex more iterum Romam venit, vt inde qua in noua deserti cultura opus esse videret, ab ipsa Romana Ecclesia posset accipere: Quomodo autem ista se habuerint, suorum temporum scriptor Vuilibaldus eius discipulus in primis narrat, a quo accepit recentior auctor, his verbis. b Eo tempore Romam ire decreuit, tum vt Pontificis Apostolici, quem ex facie nondum nouerat, conspectu frueretur & colloquio; tum vt Apostolorum & aliorum illic quiescentium Sanctorum sese precibus commendaret.] Porro eius aduentus Romam etiam causam illam fuisse docent litteræ Gregorij ad Germanos, vt ab ipso Gregorio doceretur de nonnullis ad curam animarum spectantibus. sed pergit auctor:

Itaque proficiscens multa stipatus turba Francorum, Boioariorum, & Britannorum, vbi Romam venit, a Pontifice comiter acceptus est. Porro Romani omnes tantam eum veneratione prosequuti sunt, vt ad salutarem eius hauriendam doctrinam, non pauci confluerent, illumq. apud se diu retinerent.] Antiquitus namque Romanis fuit in more, vt cum magni nominis & famæ sanctitatis virum aliquem Romam scirent aduenisse: eum frequenter ambirent, colerent, & omni officio prosequerentur. Ita namque actum cum Athanasio, Epiphano, Hieronymo, Petro Alexandrino & alijs pluribus, suis locis superius dictum est. sed pergit auctor: Cum autem Bonifacius discedere vellet, muneribus & reliquijs Sanctorum, quascumque petijt, a Pontifice liberaliter & honorifice donatus est. Quasdam etiam ab eodem epistolas ad Episcopos, Abbates, & omnes Germaniæ Principes accepit, quarum exempla hic describemus. c

Gregorius seruus seruorum Dei dilectissimis nobis omnibus Episcopis, venerabilibus presbyteris, religiosis Abbatibus omnium prouinciarum.

Domino cooperante, & sermone confirmante, presens sanctissimus vir Bonifacius frater & Coepiscopus noster, a decessore nostro sanctæ recordationis Gregorio Præsule in Germaniæ partes missus prædicare verbum Dei: post multum temporis, orationis causa, Liminibus sacris Apostolorum Petri & Pauli præsentandus aduenit. Qui perfecta oratione, ad acceptum laborem, Angelo Domini præueniente, a nobis est absolutus: Cui vestra omnium dilectio, seu reuerentia & religiositas propter Christi amorem iuuamina impendere dignetur, dum & agnoscitis, qua Dominus noster Iesus Christus promissit, dicens: Qui suscipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui suscipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.

Et si forsitan quis ex vestris ministris sese ipsi sanctissimo viro in ministerio exhortationis sanctæ, Catholicæq. fidei adiungere voluerit: nullo modo prohibeatis carissimi; sed magis concursum præbete, & ex vestro ouili adiutores tribuite, qui possint per Dei gratiam sufficienter Gentibus ministrare verbum prædicationis, vt omnipotenti Deo animas lucrifaciant; vt & vestra communitas boni operis portionem sortiatur, atque illa mereantur Dominicam vocem audire: Vos qui reliquistis omnia & sequuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.] hætenus epistola, cui salutatio apponi consueua, atque tempus datæ deesse noscuntur. post hanc habetur illa scripta ad Germaniæ Principes siue Optimates his verbis.

Gregorius Papa vniuersis Optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ, Thuringis & Hessis, Borthuanis, Nistresis, Vuedrinis, & Lognais, Suduodis, & Graueldis, & omnibus in Orientali plaga constitutis.]

Quoniam decessor noster sanctæ recordationis Gregorius Præsul nutu diuino motus, ad faciendam Deo plebem perfectam, presentium portatorem reuerendissimum fratrem nostrum & Coepiscopum ordinans ad vos vsque destinauit, eamq. regulam & normam Apostolicæ & Catholicæ fidei edocens, direxit, & post temporum spatia orationis

tionis causa ad Limina beatorum Apostolorum sese præsentauit, & qua ad salutem animarum pertinent, a nobis poposcit imbui. Nos, Deo fauente, vt sacra docet scriptura, eum * educantes, ad vos carissimi, remeandum voluimus: hortantes vos in Domino, vt digne suscipiatis ab eo verbum exhortationis, vt Episcopos vel presbyteros, quos ipse ordinauerit per Apostolicam sibi datam auctoritatem, in Ecclesiæ ministerio recipiatis. Et si quos forsitan deuiantes inuenerit a rectæ fidei tramite, seu canonica doctrina, eosq. prohibuerit, a vobis nullo modo impediatur; & quod eis impositum fuerit, obediendo, propter Deum suscipiant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, sibi ipsi damnationem acquirit. Vos autem carissimi, a qui in nomine Christi baptizati estis, Christum induistis, abstinete ab omni cultu paganorum, non tantum vosmetipsos corrigentes, sed & subditos vestros. Diuinos autem & fortilegos, vel sacrificia mortuorum, seu lucorum, vel fontium auguria, vel phylacteria & incantatores & maleficos, & obseruationes varias, qua in vestris finibus fieri solebant, omnino respuentes, atque abijcientes, totam mentis intentione ad Deum conuertimini, ipsumq. timete, adorate, honorificate, Sanctorum b memorijs communicantes, vt ait Apostolus.

Si enim fides vestra secundum Domini nostri dicta fuerit sicut granum c sinapis, dicitis monti huic: Transfer & transfertur. Item Dominus & Saluator noster in suo sacro eloquio docet, dicens: Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Et iterum: Qui me confessus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis est. Item & alibi f promittit, dicens: Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, fiet vobis. & Petite & accipietis, quaerite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit, & qui quaerit inuenit, & pulsanti aperietur. Et vos, carissimi, facite fructus dignos, vt in die aduentus Domini nostri Iesu Christi sidereas mereamini adipisci mansiones.] ita Gregorius, nouellas plantationes irrigans imbribus Euangelicis. Sed quas idem ad Episcopos prouinciarum Germaniæ & Alemanniæ dedit per eundem Bonifacium litteras, his addamus h.

Dilectissimis nobis Episcopis in prouincia Boioariæ & Alemanniæ constitutis Vuigoni, Luidoni, Rodulpho, Viuilo, seu Addæ, Gregorius Papa.

Catholica sanctorum Patrum auctoritas iubet, vt bis in anno pro salute populi Christiani, seu exhortatione adoptionis filiorum, Synodalia debeant celebrari, vt causarum canonicarum examinatio prouenire possit, atque vt necessitas vniuscuiusque poposcerit, pia educatio agatur. Vnde secundum Apostoli doctrinam, admoneo & hortor vos, carissimi, per misericordiam Dei, vt digne ambuletis ea vocatione qua vocati estis, vt ministerium vestrum perfectum sit coram Domino.

Opportunum namque est, vos nosse fratrem & Coepiscopum nostrum presentem Bonifacium, nostram agentem vicem, cum digno ac debito honore pro Christi nomine suscipere, & ministerium Ecclesiasticum cum fide Catholica secundum morem, & normam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, cui, misericordia Dei præueniente, præesse videmur; sicut Apostolica auctoritate a nobis destinatus est, ab eo suscipientes, dignanter teneatis, & gentilitatis ritum & doctrinam, vel venientium Britonum, vel falsorum sacerdotum & hæreticorum aut vndecumque sint, renuentes ac prohibentes abijciatis; & vt populum vobis a Deo commissum pijs admonitionibus edocetis, & a sacrificijs mortuorum omnino abstinete; & iuxta quod fueritis a prædicto nostro consacerdote edocti, ita Catholicam & Apostolicam doctrinam tenentes, Domino Deo Saluatori nostro placeatis; cui quo vobis loco ad celebranda Concilia conuenire mandauerit, siue iuxta Danubium, siue in ciuitate Augusta, vel vbiicumque iudicauerit, pro nomine Christi parati esse inueniamini: quatenus cognoscamus per eius mandatum de vestro conuentu, vt in die aduentus Christi Iesu cum fructu boni operis ante eius tribunal assistere mereamini, dicentes: Ecce nos & pueri, quos dedisti nobis Domine: Non perdidimus ex eis quemquam. Vt & vos Dominicam vocem audire mereamini, dicentem: Venite benedicti Patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.] hætenus Gregorij Papæ litteræ. pergit auctor. Hisce litteris Pontificis instructus Bonifacius Roma discessit, Ticinumq. veniens, apud Regem Longobardorum aliquamdiu moratus est.] nouerat eum ante, receperatq. hospitio Luithprandus; potuit illic retinuisse Bonifacium cultus magni Doctoris Augustini, cuius

a Isai. 60.

BONIFACIUS ROMAM VENIT AD GREGORIVM PAP.

b Vit. Bonifac. lib. 1. cap. 27.

BONIFACIUS BENIGNE HABITVS A PONTIFICE AC ROMANIS.

c Cod. lib. 1. cap. 28.

EPISTOLA DATA BONIFACIO REDEVNTI.

d Matth. 10.

e Matth. 19.

ALIA EPISTOLA GREGORII PAPAE DATA BONIFACIO PROFICISCENTI.

a Gal. 1.

b Rom. 12.

c Luc. 17.

d Matth. 22.

e Luc. 12.

f Ioan. 14.

g Matth. 7.

h Eod. lib. 1. c. 30.

ALIA GREGORII EPISTOLA.

i Ephes. 4.

DE CELEBRANDO CONCILIO.

k Isai. 8.

l Matth. 25.

sanctissimum corpus haud pridem e Sardinia illuc translatum diximus. Quæ autem A
gessit ubi se contulit in Germaniam, dicemus anno sequenti, quo ea contigisse, ex alijs
ad eum a Gregorio Papa redditis litteris possumus intelligere.

Eodem plane tempore contigit ipsum S. Bonifacium has ad suos dare litteras, de sua
peregrinatione eos certiores reddens.

** Eod. qui sup. Cod. epist. 30.* Dilectissimis filijs Geppan, & Eoban, Tacuino, & Vuyx, & omnibus fratribus, & so-
roribus nostris, Bonifacius seruus seruorum Dei in Christo puræ caritatis salutem.

DE SYNODO CELEBRANDA Notum sit caritati vestræ, & gratias agite Deo, quia cum prosperitate venientes ad
Limina beati Petri principis Apostolorum, gratanter nos cum gaudio Apostolicus Pon-
tifex suscepit, & de legatione nostra læta responsa reddidit, & consilium, & præceptum
dedit, vt iterum ad vos reuertamur, & in coepto labore persistamus. Nunc autem hic ex-
pectantes sacerdotum Concilium, vel Synodi consultum, adhuc ignoramus quando hoc B

b Gal. 6. fieri faciat Apostolicus Pontifex; sed eo finito, Deo volente, & vita comite, ad vestram
præsentiam festinabimus. Hoc autem scientes, nos cum fraterna caritate & fidei vnitate
expectate, alter alterius onera portantes: sic adimplebitis legem Christi, & gau-
dium nostrum renouabitis. Valet in Christo, & orate pro nobis.] ex his apparet, dici
posse, Bonifacium redeuntem non mox se in partes interiores Germaniæ infudisse, sed
Augustæ confedisse, vbi iussam a Pontifice Synodum expectaret.

Iam vero laborantes Hispanias & sub Sarracenorum armis gementes inuisamus. Fa-
ctum est, vt cum antiquæ nobilitatis Hispani memores, vtrumque regni titulum pro-
pagare ad posteros conati impiorum Arabum seruitutis impatientes, instar Machabæo-
rum montana petijissent, & (vt vidimus) Pelagium regulum sibi constituissent: atque vbi
ipse Dei virtute miranda operatus esset, post annos decem & octo quibus regnavit, de-
cedens filio regnum reliquisset, & ipse anno secundo regni extinctus esset: gener Pelagij, C

REGNUM ADE FONSI CATHOLICVM. nomine * Adelfonsus, regni suscepit habenas hoc anno septingentesimo trigésimo octa-
uo, vt per Eræ notam Tudenis enumerat, vbi ait: Era septingentesima septuagesima sex-
ta Adelfonsus Catholicus ab vniuerso populo Catholico in Regem eligitur.] pergit di-
cere de eius genere ex Recaredo Gothorū Rege proueniente his verbis: Fuit namq. Pe-
trus ex Recaredi Serenissimi Gothorum Principis progenie ortus, qui debitum carnis
exoluens filios supradictum * Adelfonsum scilicet & Froilā reliquit. Sed Adelfonsus cui
Pelagij filia nupserat, vbi mortuo Fauila Pelagij filio, in Regem constituitur, cum Froi-
la contra Sarracenos exercitum mouens, plures ciuitates ab eis possessas recepit, &c.]

** alij Adelfon- sus, siue Alfonso* Bene quidem cessit rebus Hispanicis, vt Sarraceni maximo suo ipsorum damno Gallias
bello rentarint, vbi ad interuentionē sæpe deleti sunt a fortissimo duce Carolo cognomen-
to Martello. Qui hoc ipso anno eosdē Sarracenos Prouinciam regionem occupantes vin-
cens, in fugam adegit; eamq. sibi vindicans Francorum regni coronæ coniunxit: Ex vi-
ctorijs ergo Francorum in Sarracenos, eorum vires non nihil sunt imminutæ, vnde fa-
ctum est, vt Hispani profugi non solum suæ ipsorum salutis prospexerint, sed ad propa-
gandum regnū adiecerint quoque animum, sub Rege Adelfonso maxime pio, de quo ista
Tudenis dicere pergit: Humilis Rex fuit, & hominibus amabilis extitit: Ecclesias, nefan-
do Mahometi nomine remoto, in nomine Christi consecrare fecit: Episcopos vniciuique
ciuitati quas capere potuit & retinere, præposuit secundum traditionem sacrorum cano-
num, atque Ecclesias auro, argento, lapidibus pretiosis, & sacræ legis libris decorare stu-
duit.] hucusque Tudenis.

** siue Adelfon- sus* Quod vero spectat ad nobilem, insignem, & egregium gloriæ titulum, vt dici voluerit E
c Vet. Chron. Fræc. anonym. edit. a Pithæo. Rex Alphonfus cognomento, Catholicus, sic accipe: Qui a Reccaredo Catholico Rege
ducebat originem, eius quoque gloriæ æmulus, quam ille sibi iuste peperit ex propaga-
ta Catholica fide in Gothos gentiles suos, ob quam causam in Episcoporum Concilio
REX Catholicus est acclamatus: iste sicut regni ita & tituli voluit esse successor, at-
que dici cognomento Catholicus. Quod intermissum a successoribus, Ferdinandus
Aragonius Hispaniæ Rex cum ex omnibus titulis, Regumq. coronis nil gloriosius fulge-
re sciret, quam ex illibata custodita religione comparatum Catholicum cognomentum:
enixis precibus a Iulio eius nominis Secundo Romano Pontifice impetrauit, vt eiusmodi
titulus hæreditarius esset omnium Regum Hispaniarum: quod Dei benignitate etiam
cum augmento dominij feliciter in posteris perseuerat.

VIRTUTES ADELPHONSI REGIS. Interea vero cū iā e Galliis fuissent Sarraceni penitus fugati, Episcopi qui remanserant,
ad re-

CATHOLICVS TITVLVS VNDE REGIBVS HISP. PROVENIIT.

REGNUM ADELPHONSI REGIS.

CATHOLICVS TITVLVS VNDE REGIBVS HISP. PROVENIIT.

CATHOLICVS TITVLVS VNDE REGIBVS HISP. PROVENIIT.

CATHOLICVS TITVLVS VNDE REGIBVS HISP. PROVENIIT.

A ad restaurandas Ecclesias ab eis exultas animū addixere; & inter eos huic operam egre-
giam nauauit Vuilicarius Episcopus Viennensis, de quo ista apud Adonem eiusdem Ec-
clesiæ Episcopum: Vuilicarius Acyneberto venerabili Episcopo Viennæ succedit. Qui
ob cladem Sarracenorum, cum esset domus præclarissima Martyris citra Rhodanum
ab eis incensa, ossa beati Ferreoli cum capite Iuliani Martyris intra urbem trāstulit, eisq:
accelerato opère, non magno pretio Ecclesiam construxit; vbi & eorundem Martyrum
reliquias reuerenter composuit. Idem Vuilicarius, quum furioso & infano fati consilio:
Franci res sacras Ecclesiarum ad vsus suos retorquerent, videns Viennensem Ecclesiam
suam indecenter humiliari, relicto Episcopatu, in monasterium sanctorum Martyrum
Agaunensium ingressus vitam venerabilem duxit. Vastata & dissipata Viennensis &
Lugdunensis prouincia, aliquot annis sine Episcopis vtraque Ecclesia fuit, laicis sacrile-
ge & barbære res sacras Ecclesiarum obtinentibus.] hæc Ado. Porro Anastasius Biblio-
thecarius tradit ipsum Gregorium tertium Romanum Pontificem ad hunc Vuilicarium
Episcopum Viennensem misisse pallium, ex quo putauit ipse, tum in Archiepiscopa-
tum Viennensem Ecclesiam erectam fuisse. Sed longe antea ab ipso ferme initio coa-
lescentis in Gallia Christi Ecclesiæ fieri contigit, vt Ecclesia Viennensis sedes esset Ar-
chiepiscopalis.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSIS.

la quæ feruntur de anima ipsius ad inferos condemnata, quæ a nobis inferius quam ex-

atissime disquirentur. sed pergit Gregorius. Igitur quia indicasti perrexisse te ad gentem Boioariorum, & inuenisse eos extra ordinem Ecclesiasticum viuentes, dum Episcopos non habebant in prouincia nisi vnum, nomine *Vuiuilum, quem nos paulo ante ordinauimus, & quia cum assensu Vtilonis Ducis eorundem Boioariorum, seu Optimatum prouinciæ illius, tres alios ordinasse Episcopos, & in quatuor partes illam diuifisti, id est, in quatuor parochias, vt vnusquisque Episcopus suam habeat parochiam: bene & satis prudenter peregristi, frater: quoniam Apostolicam præceptionem ex nostra vice implesti, & sicut tibi præcepimus, ita egisti. Itaque non desinas, frater reuerendissime, docere eos sanctam Catholicam & Apostolicam Romanæ Sedis traditionem, vt illuminentur rudes, & viam salutis teneant, per quam possint ad æterna præmia peruenire.

Presbyteros autem quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint viri illi, a quibus sint ordinati, & dubium est eos Episcopos fuisse, qui eos ordinauerunt: si bonæ actionis & Catholici viri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omniq. lege sancta educati: ab Episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur, & sic ministerio sacro fungantur.

Illi vero qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarum gentilitatis, si tamen in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem & sacri chrismatis confirmari: Nam Vuiuilus Episcopus a nobis ordinatus est. Hic si aliquid excedit extra canonicam regulam, doce, & corrige eum iuxta Romanæ Ecclesiæ traditionem, quam a nobis accepisti.

De Concilio vero, vt iuxta ripam Danubij debeas celebrare nostra vice, præcipimus C fraternitati tuæ Apostolica auctoritate, te ibidem præsentari, & in quantum tibi Dominus vires dederit, prædicare verbum salutis non cesses, vt religio Christiana in nomine Domini crescat & multiplicetur. Nec enim habebis licentiam frater pro incepti laboris vtilitate in vno morari loco, sed confirmatis cordibus fratrum & omnium Fidelium, qui rarefcunt in illis Hesperix partibus, vt tibi Dominus aperuerit viam salutis, prædicare non desistas; & vbi locum inueneris, secundum canonicam regulam Episcopos ordina nostra vice, & Apostolicam atque canonicam traditionem eos tenere edoce. ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis: quoniam omnipotenti Deo nostro facies plebem perfectam. Non pigeat dilectissime frater, itinera carpere aspera & diuersa, vt Christiana fides longe lateq. tuo conamine extendatur; scriptum namque

a Matth. 7. est: a Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vitam. Operare igitur, frater, opus bonum, D

b Matth. 25. quod cœpisti, vt in die Christi Iesu merearis dicere: b Ecce ego & pueri mei quos dedisti, non perdidisti ex eis quemquam. & iterum: Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratum sum, vt subsequenter merearis audire vocem Domini dicentis: c Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Dat. quarto Kalendas Nouembris imperante domino pijssimo Augusto Leone, Imperij eius anno vigesimo * tertio. Sed & Constantini Imperatoris eius filij anno vigesimo, Indictione octaua.] inchoata a mense Septembris. Meminit & huius epistolæ Marianus Scotus in Chronico.

Audisti lector Boioariorum gentem culturâ Bonifacij redditam esse paradysum Dei quatuor fluentis irriguum, in quo flumen vnum, sicut in illo a Deo formato, diuisum fuit in quatuor capita, vniuersam irrigans regionem, cum vna sedes Episcopalis, in quatuor diuino consilio partita fuit.

Ipsæ vero Gregorius Papa hoc eodē anno in maximas est cōiectus angustias, occasione Luithprandi Longobardorum Regis, vrbem ipsam infesto exercitu obsidentis. Quomodo autem ista se habuerint, Anastasius ita narrat in Zacharia Pontifice eius successore: Inuenit Zacharias Papa totam Italiam valde turbatam, simul & Ducatum Romanum, persequēte Luithprando Longobardorum Rege, occasione Transamundi Ducis Spoletani, qui in hanc Vrbē Romanam, eodem Rege persequente, confugium fecerat. Et dum a prædecessore eius beatæ memoriæ Gregorio Papa, atque a Stephano Patricio Romano & Duce, vel ab omni exercitu Romano prædictus Transamundus redditus nō fuisset, obsidione facta, pro eo ab eodē Rege ablata sunt a Ducatu Romano ciuitates quatuor,

Ameria, ...

A Ameria, Hortus, Polimarium & Blera. & sic idem Rex ad palatium suum est reuersus, mense Augusti, Indictione septima. Transamundus vero, habito consilio cum Romanis, collecto generali exercitu Romani Ducatus, ingressus est per duas partes in fines Ducatus Spoletani. Hi continuo, timore ducti, præ multitudine Romani exercitus, eidem Transamundo sese subdiderunt, Marficani, Furconenses atque Valuenfes, seu Pennenses: deinde ingressi sunt per Rauense territorium & venerunt in Reatinam ciuitatem, qui Reatini continuo & ipsi subdiderunt se. Et inde progressus est Spoletum mense Decembris, prædicta Indictione.] hæc ipse.

Sed corrigendum quod ait, prædicta Indictione: nam mense Septembris expleta septima, inchoatur octaua, vt dicendum fuerit potius, eodem anno, quam eadem Indictione.

B Verum multa prætermiffa ab Anastasio inueniuntur, & inter alia deprædatio basilicæ S. Petri, quæ in Vaticanis collibus extra Urbis moenia posita erat, cui Gothi hostes antea pepercerant, quantumlibet fuerint Arianæ. Extat de his epistola eiusdem Gregorij Pontificis ad Carolum Francorum Principem, quem & alijs ante datis litteris interpellarat, vt auxilium ferret Romanæ Ecclesiæ contra Longobardos: ipsam igitur ex duobus petitam exemplaribus sic tibi reddimus.

Domino excellentissimo filio Carolo Subregulo Gregorius Papa.

Ob nimium dolorem cordis & lachrymas, iterata vice tuæ excellentiæ necessarium duximus scribendum, confidentes te esse amatorem filium beati Petri Principis Apostolorum, & nostrum; & quod pro eius reuerentia nostris obedias mandatis ad defendendam Dei Ecclesiam & peculiarem populum, qui iam persecutionem & oppressionem gentis Longobardorum sufferre non possumus. Omnia enim luminaria ad honorem ipsius Principis Apostolorum, & quæ a vestris parentibus vel a nobis oblata sunt, ipsi abstulerunt. Et quoniam ad te post Deum confugium fecimus; propterea ipsi Longobardi in opprobrium habent, & opprimunt: Vnde & Ecclesia S. Petri denudata est, & in nimiam desolationem redacta: tamen omnes nostros dolores subtilius in ore posuimus præfenti portatori tuo fideli, quos in auribus tuæ excellentiæ suggerere debeat.

Tu autem, fili, habeas cum ipso Principe Apostolorum hic & in futura vita coram omnipotente Deo nostro, sicut pro eius Ecclesia, & nostra defensione disposueris, & decertaueris sub omni velocitate; vt cognoscant omnes gentes tuam fidem & puritatem atque amorem, quem habes erga Principem Apostolorum beatum Petrum & nos, eiusq. peculiarem populum zelando & defendendo. Ex hoc enim tibi poteris immortalē & æternam vitam acquirere.] hucusque epistola Gregorij Papæ ad Carolum cognomento Martellum; reliqua autem anno sequenti. Luit, luit quidem Luithprandus maximo suo damno, quod sacrilegas manus in ipsam basilicam S. Petri omnibus antehac Barbaris etiam hostibus & hæreticis reuerendam iniicere ausus est, multatus amissione regni in filio, omniq. gente Longobardorum; qui quamuis alias semper gravibus fuerint delictis obnoxij; tolerati tamen a Deo, & regnare hætenus permiffi sunt in Italia: cum vero attingere ausi sunt ipsam sacrosanctam Petri basilicam, a regno penitus in perpetuum excidere, positiq. sunt in exemplum iræ diuinæ ceteris principibus; quanto periculo inconcessa tententur.

E IESV. CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

740.

10.

25.

R E D E M P T O R I S annus septingentesimus quadragesimus Indictione inchoatur octaua, quo S. Bonifacius Germanorum Apostolus, vbi accepisset litteras a Gregorio Papa datas anno superiori, quarto Kalendas Nouembris de Concilio congregando; de quo & monuerat idem Pontifex Episcopus Boioariæ & Alemanniæ ante annum, litteris eidem Bonifacio redeunti in Germaniam datis: obseruantissimus custos Pontificiorum mandatorum, vigilantissimo studio, ex more implere studuit, quod sciret magna industria imperatum.

Quod ad locū spectat, Augustane, an alibi prope Danubium fuerit celebratū (vterque

enim locus litteris Pontificijs nominatus reperitur) haud satis exploratum habetur; cum alioqui Augustæ celebratū esse, sunt qui afferant. Ceterum re vera habitū fuisse dictum Concilium documentis plurimis perspectum habetur; præsertim vero ex eiusdem Bonifacij epistola data ad Cuthbertū Archiepiscopum in Anglia. nam id ex multis quæ in ea continentur argumentis, possumus intelligere, utpote quod contineat ea quæ per eos in Synodo tractanda Pontifex monuisset, & inter alia de cogenda annis singulis Synodo; quodq. prima hæc ab eis Synodus celebrata videatur. Occasio enim eius scribendæ epistolæ Bonifacio illa extitit, quod cum Cuthbertus reditum Bonifacij ex Vrbe accepisset: caritatis ergo veteris amicitia cultor, visitationis causa ad eum diaconum suū misit cum muneribus, deditq. litteras. Quibus grato animo Bonifacius acceptis, reddidit ad eū suas Apostolico plane homine & martyrij candidato dignissimas, quibus & de rebus recens gestis reddidit certiorē, nimirū de sua legatione Apostolica Romæ confirmata, de Concilio congregato eiusdem Pontificis iussione; immo nec illud prætermittendū putauit, quod magno cum dolore toto itinere cōspexerat, nempe ex Anglia deductas feminas sub pio peregrinationis prætextu Romam ad sancta limina Apostolorum, quæ fatanæ laqueis irretita suam in via prostituisent publice pudicitiam. Cum igitur plures in vnum consentiant coniecturæ, quod ea epistola Bonifacius non de alia aliqua quam de ista, de qua sermo est, Synodo agat: illam hic tibi integram reddendam putauimus. De qua illud primum accipe, Cuthbertum Archiepiscopum, ad quem scribit, hoc ipso anno Domini septingentesimo quadragesimo (ut apud Bedam in Epitome legitur) post Nothelmum, de quo superius dictum est, fuisse consecratum Episcopum Dorouernensis Ecclesiæ, prædecesore iam anno superiori defuncto. Hincq. est quod Bonifacius hac epistola plura ingerit de ministerio pastorali, quo nouum Antistitem moneat, ut in dioecesi sua quæ corrigenda sunt, corrigat; quod & mirabili dexteritate concinnat, dum seipsum deplorans, quid sit illi timendum, & nauiter operandum, insinuat. sic enim se habet.

Epist. 48. eod. Cod. EPISTOLA BONIFACII AD CUTHBERTVM. a Eccl. 25.

Spiritualis affinitatis necessitudine copulando fratri Archipontificatus infula sublimate Coepiscopo Cuthberto Bonifacius Legatus Germanicus Catholica & Apostolica Romanæ Ecclesiæ optabilem in Christo salutem intime.

Scriptum est in libro Salomonis: Beatus homo qui inuenit amicum, cum quo possit loqui quasi cum semetipso. Cum muneribus munificentia vestra dulcissimas litteras vestras fraterna caritate interlitas, Deo & vobis gratias agentes, filio vestro diacono Cuthberto offerente, suscepimus; viua vocis quoque melliflua colloquia vestra de fraternis consilijs per illum nobis caritas vestra mandauit: quæ consiliorum spiritualia colloquia optamus, ut Deo volente, quamdiu in hac mortali vita viuamus, inter nos iugiter insinuentur, illo operante, a quo sola sancta desideria, recta consilia, & iusta sunt opera: vos melius, & plenius, quibus Deus multa donauit & prudentius nosse, & melius & plenius posse scimus; nos quasi in paucis fideles, vestri & deuoti studemus instrui, aureo cælestis amoris vinculo, quod rumpi non potest, inuicem catenati. Nam labor nostri ministerij vnus & eiusdem causæ esse dignoscitur, & æqualis speculatio in curis Ecclesiarum siue populorum nobis credita est, siue in docendo, siue in hortando, & monendo, siue in defendendo canonicos gradus, vel plebeios. Idcirco humillime, ut ille insinuauit, similia faciamus.

Major enim nobis sollicitudo Ecclesiarum, & cura populorum propter pallia credita & recepta, quam ceteris Episcopis, qui proprias tantum procurant parochias, incumbit. Propterea, carissime, non quia vestra prudentia opus sit rusticitatis nostræ statuta audire, vel legere; sed propter bonam, humilem, & sanctam voluntatem vestram putamus vos libentius scire velle, quam nescire, quæ hic sacerdotes nobiscum seruanda decere, vobis emendanda & corrigenda destinamus.

Decreuimus autem in nostro Synodali conuentu, & confessi sumus Fidem Catholicam, & vnitatem, & subiectionem Romanæ Ecclesiæ sine tenus vitæ nostræ velle seruare, sancto Petro & Vicario eius velle subijci. Synodum per omnes annos congregare. Metropolitanos pallia: ab illa sede quærere, & per omnia præcepta sancti Petri canonice sequi desiderare, ut inter oues sibi commendatas numeremur. Et isti confessioni vniuersi consensimus, & subscripsimus, & ad corpus sancti Petri Principis Apostolorum direximus: quod gratulando clerus Romanus, & Pontifex suscepit.

† Sic usurpatur improprie vox ista, Vicarius, vbi loquitur de illius temporis, quod loco Petri Christi vicem Papa gerat in terris.

Statuimus, ut per annos singulos canonum decreta & Ecclesiæ iura, & norma regularis vitæ in Synodo legantur, & recuperentur. Decreuimus, ut Metropolitanus, qui sit pallio sublimatus, hortetur ceteros, & ad moneat, ut inuestiget quis sit inter eos curiosus de salute populi, quis ve negligens feruus Dei. Venationes, & siluaticas vagationes cum canibus, & ne accipitres, & falcones habeant prohibuimus. Statuimus, ut per annos singulos vnusquisque presbyter Episcopo suo in Quadragesima rationem ministerij sui reddat siue de Fide Catholica, siue de Baptismo, siue de ordine ministerij sui. Statuimus, ut singulis annis vnusquisque Episcopus Parochiam suam sollicitè circumeat populum confirmare, & plebes docere, & inuestigare, & prohibere paganas obseruationes, diuinos, vel fortilegos, auguria, phylacteria, incantationes, vel omnes spurcicias Gentilium. Interdiximus seruis Dei, ut pompato habitu, vel sago, vel armis non vtantur. Statuimus, quod proprium sit Metropolitanis, iuxta canonum statuta subiectorum sibi Episcoporum inuestigare mores, & sollicitudinem circa populos, qualis sit, & moneat, ut Episcopi a Synodo venientes in propria parochia cum presbyteris, & Abbatibus conuentum habentes præcepta Synodi obseruare insinuando præcipiant, & vnusquisque Episcopus, si quid in sua dioecesi corrigere, vel emendare nequiverit, itidem in Synodo coram Archiepiscopis, & palam omnibus ad corrigendum insinuet, eodem modo, quo Romana Ecclesia nos ordinatos cum sacramento constrinxit, ut si sacerdotes, vel plebes a lege Dei deuiasse viderim, & corrigere non potuerim, fideliter semper Sedi Apostolicæ & Vicario sancti Petri ad emendandum indicauerim: sic enim, nisi fallor, omnes Episcopi debeant Metropolitanis, & ipsi Romano Pontifici, si quid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere, & sic alieni fient a sanguine animarum perditarum.

De cetero, frater carissime, quia nobis æqualis labor, & maius periculum imminet, quam ceteris sacerdotibus, quia canones antiqui præcipiunt, ut omnes sciant Metropolitanam sollicitudinem totius prouinciæ gerere. Et (ut verbi gratia dicam sicut timeo) nauim gubernandam inter fluctus feri maris semel suscepimus, quam nec caute regere, nec sine peccato dimittere valemus: quia, ut quidam sapientium dicit: Si periculosum est nauem inter fluctus caute non regere; quanto periculosius est, eam vndis tumescentibus fluctuantem in tempestate relinquere? Et idcirco Ecclesia, quæ velut nauis magna per mare mundi huius enauigat, diuersisq. tempestatum fluctibus in hac vita tunditur: non est tamen relinquenda, sed regenda. Cuius rei in exemplo priores Patres habemus Clementem, & Cornelium, & ceteros sanctos plures in Vrbe Roma; Cyprianum in Carthagine, Athanasium in Alexandria, qui sub paganis Imperatoribus nauem Christi, immo carissimam sponsam eius Ecclesiam scilicet docendo, defendendo, laborando, & patiendo, vsque ad sanguinis effusionem gubernabant.

Possum enim de meipso pro certo, iuxta vocē Cantici Cantorum dicere: Filij matris meæ pugnaverunt contra me. Posuerunt custodem in vineis, vineam meam non custodiui: Vineam enim, secundum Esaiam Prophetam Domini Sabaoth, domus Israel est. Hæc videlicet Ecclesia Catholica esse comprobatur, cuius Synodum congregandam iussu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum & Gallorum sub spe restaurandæ legis Christi suscepi, circumfodi, confinium stercoreis apportavi, sed non custodiui. Cum autem expectarem ut faceret vvas, fecit labruscas. Et iuxta alium Prophetam: Mentitur opus oliuæ, & campi non faciunt escas. Sed pro dolor, officium laboris mei rerum collatione simillimum esse videtur cani latranti, & videnti fures, & latrones frangere & suffodere, & vastare domum domini sui, & quia defensionis auxiliares non habeat, submurmurans ingemiscat & lugeat.

Nunc autem quod mihi in tali periculo posito iustum & cautum esse videtur, salubre consilium vestrum quærens, & scire desiderans, insinuo libertatem prædicandi: Dico, ut in Actibus Apostolorum Paulus Apostolus sacerdotibus intimauit, dicens: Contestor vos hodierna die, quia mundus sum ab omnium sanguine. Non enim subterfugi quominus annuntiarem vobis omne consilium Dei. Attēdite vobis, & vniuerso gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sibi sanguine suo: Regnum, inquit, Dei, inter vos ambulans prædicaui, ut me alienum ab omnium perditione seruarem. Nam Apostolus Episcopum, & Prophetam speculatorem, Saluator mundi pastorem

CANONES CONCILII PER S. BONIFACIUM HABITI.

* diuinationes, vel fortilegia

* seruare

* viderem
* possem
* indicarem
* debent

DE PASTORALI SOLICITUDINE.

* memetipso
a Cant. 1.

b Isai. 5.

* Nunc

* cophinum

c Isai. 5.

d Habac. 3.

f Ibid.

g Ezech. 3.

h Ioan. 21.

PRO ALIENA SALUTE SOLICITI SINT SACERDOTES

pastorem Ecclesie sacerdotem appellat, & omnes tacentem peccata populi doctorem A sanguinis animarum perditaru reum sub silentio esse comprobant. Propter hoc horribilis & maxima necessitas cogit, vt iuxta dictum Apostoli nos formam debeamus exhibere fidelibus, hoc est (nisi me fallat opinio) ita iuste viuendum doctori, ne dicta sua repugnantibus factis euacuet, & ne cum sit de proprio tutus, alieno damnetur peccato; quia ad hoc est Ecclesie Dei prepositus, vt non solum bene viuendo alios exemplo instruat, sed etiam fiducialiter predicando singulis ante oculos peccata sua constituat; & quae poena maneat duos, quae gloria obedientes ostendat: quia iuxta verbum Domini ad Ezechielem, cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sancte viuat, & tamen perdit viuentes arguere aut erubescat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierint condemnabitur. Et quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato?

a Ezech. 5. * perierint

b Ezech. 5.

SACERDOTES LIBERE ARGVANT DE LINQVENTES.

Taciturnitatem quidem sacerdotis Dominus ad Ezechielem loquens terribiliter prohibet, & speculatorem sacerdotem appellat; vt sicut speculatoris est de loco editiori plus omnibus contemplari, ita sacerdos debet esse meritorum sublimitate celsior, & maioris scientiae habere gratiam, qua possit ceteros instruere. Audiens, inquit diuinus sermo, sermonem annuntiabis eis ex me. Indicat, vt hoc dicat sacerdos, quod ex diuina dilectione didicerit, quod illi Deus inspirauerit, non quod humano sensu inuenierit: Annuntiabis, inquit, ex me, non ex te. Mea verba loqueris: non est, quod ex his, tamquam de tuis inseris. Ex me, inquit, eis annuntiabis: si me dicente ad impium, impie morte morieris; non fueris loquutus, vt se custodiat impius a via sua; ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem vero eius de manu tua requiram. Ac si aperte dicat, si ei peccata sua non annuntiaueris, & si eum non argueris, vt conuertatur, & viuat, & te, qui non increpasti, & ipsum qui te tacente peccauit, flammis perennibus tradam.

c 1. Pet. 5.

EPISCOPI ADMONENDI.

d 2. Tim. 4.

Non simus ergo tam saxei, vel tam ferrei pectoris, vt nos ista verba Domini non terreant: Non simus tam alienati a fide, vt istis verbis Domini non credamus; sed excitemus & exhortemur fratres nostros venerandos verbi S. Petri Apostoli: Sobrii estote, & excitamini, quia aduersarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit quaerens quem deuoret: cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem, quae in mundo est, vestrae fraternitatis fieri. Et Episcopus Synodi nostrae subiectionis adiuratione S. Pauli Apostoli admoneamus Timotheo dicentis: Testificor coram Deo & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos, per aduentum ipsius & regnum eius; praedica verbum, in sta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Est enim iam praedictum ab Apostolis tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, &c. Clamemus in fortitudine, iuxta dictum Prophetae, qui annuntiamus pacem in terris hominibus bonae voluntatis. Ille namque in fortitudine clamat, quem nec metus nec verecundia praedicare verbum vitae impedit.

e Isai. 58.

f Ezech. 34.

DE MALIS EPISCOPIS.

Contendamus, auxiliante Domino, vt non simus inter illos falsos pastores ouium, quos Propheta accusat, dicens: Hae dicit Dominus Deus: Vae pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges pascebuntur a pastoribus? Lac comedebatis, & lanis operiebamini: quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod aegrotum non sanastis: quod fractum est non alligastis, & quod abiectum non reduxistis: quod perierat non quaesistis, sed cum austeritate imperabatis, & cum potentia. Et dispersae sunt oues meae, eo quod non esset pastor, & factae sunt in deuorationem omnium bestiarum agri. Vae, quod Propheta dicit, pro maledicto posuit; per pastores Episcopos significauit greges Domini, id est, fideles populos ad pasendum; sed semetipsos pasunt, qui non populi salutem, sed suas voluntates attendunt, licet lanas ouium Christi oblationibus quotidianis, ac decimis fidelium suscipiunt, & curam gregis Domini deponunt. Non sanant spiritali consilio infirmum peccatis; non solidant sacerdotali ope diuersis tribulationibus fractum; non reuocant erroneum ad viam salutis; non requirunt solitudine pastoralis veniae iam desperatione perditum: nec afflictos contra violentiam potentum, qui in eos serarum more deserviunt, defendunt; nec diuites peccantes vel potentes non solum non arguunt, sed etiam venerantur, & ideo minaciter superbiam talium sermo diuinus contundit, dicens: Vae pastoribus Israel. & iterum: Propterea pastores audite verbum Domini. Hae dicit Dominus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, vt ultra non

or. 8.

id. 7.

id. 8.

id. 9.

A non pascant gregem, nec pascant amplius semetipsos. Quid est aliud, quam pastores, qui semetipsos, sed greges non pasunt, de sublimitate honoris inter reprobos, & inter maledictos proijciam? Ad haec omnia quis non intremiscat, nisi qui futura non credit? nam omnia quae Deus voluit obseruari, tam aperte posuit, & sui nominis auctoritate firmavit, vt ea facilius (quod dictu quoque nefas est) contemnamus, quam nos non intelligere tam aperta & diuina mentientes fingamus. Quando audimus: Hae dicit Deus: Dominus quis futurum esse non credat, quod dicit Deus, nisi qui Deo non credit? Et horum, & his similibus consideratione perterritus sum, & timor & tremor venerunt super me, & pene contexerunt me tenebrae peccatorum meorum, & semel susceptum gubernaculum Ecclesiae si licuisset, placuisset mihi omnino dimittere; si valerem, vel exempla Patrum, vel scripturas sacras consentaneas inuenire.

B Idcirco frater carissime, quia haec omnia ita se habent, & veritas fatigari potest, vinci autem & falli non potest; fatigata mens nostra confugiat ad illum, qui per Salomonem dicit: Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiae tuae. In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. & alibi: Turris fortissima nomen Domini, ad ipsam confugit iustus & saluabitur. Stemus in iustitia, & praeparemus animas nostras ad tentationem, vt sustineamus sustentationem Dei, & dicamus ei: Domine refugium factus es nobis a generatione & progenie. Confidamus in eum, qui nobis onus imposuit: quod per nos portare non possumus, portemus per illum, qui est omnipotens, qui dicit: Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue. Stemus in praelio in die Domini, quia dies tribulationis, & angustiae venerunt super nos. Moriamur, si Deus voluerit, pro sanctis legibus Patrum nostrorum, vt haereditatem cum illis aeternam consequi mereamur. Non simus canes muti, non simus taciti speculatores, non simus mercenarii lupum fugientes, sed pastores solliciti vigilantes super gregem Christi, praedicantes maiori & minori, diuiti & pauperi omne consilium Dei, omnibus gradibus, vel aetatibus, in quantum Deus donauerit posse, opportune, impertune, eo modo quo sanctus Gregorius in libro Pastoralis conscripsit.

C Præterea non taceo caritati vestrae, quia omnibus seruis Dei, qui hic vel in scriptura, vel in timore Dei probatissimi esse videntur, displicet, quod bonum & honestas pudicitiae nostrae Ecclesiae illudatur, & aliquod leuamentum turpitudinis esset, si prohiberet Synodus, & Principes vestri mulieribus frequentiam, quam ad Romanam ciuitatem veniendo, & redeundo faciunt; quia ex magna parte pereunt, paucis remanentibus integris. Perpaucæ enim sunt ciuitates in Longobardia, vel in Francia, aut in Gallia, in qua non sit adultera, vel meretrix generis Anglorum, quod scandalum est & turpitudine totius Ecclesiae vestrae.

D Illud autem quod laicus homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Praefectorum, vel Comitum saeculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat monasterium de potestate Episcopi vel Abbatis, vel Abbatissa, & incipiat ipse vice Abbatis regere, & habere sub se monachos, & pecuniam possidere, quae fuit Christi sanguine comparata: talem hominem antiqui Patres nominabant raptorem, & sacrilegum, & homicidam pauperum, & lupum diaboli intrantem in ouile Christi, & maximo anathematis vinculo damnandum ante tribunal Christi. De talibus memorare sancti Pauli Apostoli ad Timotheum dicentis: Diuitibus huius saeculi praecipue, non superbe sapere neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo qui praestat omnia. Talibus, si correptionem Ecclesiae non recipiunt, quia vt Ethnici, & publicani sunt, nec viuis nec mortuis communicat Ecclesia Dei: Talibus, quia, & hic & ibi reperiuntur, cum tuba Dei clangamus, ne tacentes damnemur.

E Superuacua his & Deo odibilem vestimentorum superstitionem omni intentione prohibere stude; quia illa ornamenta vestiu (vt illis videtur, quod ab alijs turpitudine dicitur) latissimis clauis, vermium imaginibus clauata, aduentum Antichristi ab illo transmissa praecurrunt. Illius calliditate per ministros suos introducere intra claustra monasteriorum fornicationem, & luxuriam &c.] hucusque epistola, cui finis deesse videtur.

Iam vero quid eodem anno in Anglia acciderit memoria dignum, iisdem Annalibus intexamus: Rex Occidentalium Saxonum sanctorum Regum suorum praedecessorum insignis pietatis aemulus, nolens illis se degenerem demonstrare, perpetuo pietatis monumento erga Romanam Ecclesiam fidem suam voluit reliquisse testatam. Nuntium siquidem remisere

* Dominus

a Prou. 3.

b Prou. 18.

c Matt. 11.

DE FEMINIS PEREGRINANTIBUS. * vestrae

DE VSRPATORIBUS REVRVM ECCLESIAVRVM. * desunt in alio textu

d 1. Tim. 6.

* repelluntur

DE VESTITV VANO. * calliditatem

remisere regno antecessores Reges, de quibus suis locis superius dictum est, Ceadualla A
& Huu, & peregrinantes Romam ad Limina Apostolorum, illic monasticam vitam am-
plexi, sancto sine in Domino quieuerunt. Ille vero antequam regno se abdicaret, voluit
illud Ecclesie Romanæ vestigal iure perpetuo constituere, vt domus singulæ, singulos
denarios annuatim sancto Petro penderent; sic deuincire populum suum studens, vt
annui census p̄sitatione cognosceret se subditum S. Petro, cuius & fidem firmam illiba-
tamq. iugiter conseruaret; quem & scientes omnes Dominum esse suum, propensiori
studio colerent, & in opportunitatibus inuocarent. Ina nomen fuit huic Regi maxime
pio, cuius vxor Regina nomine Edilburga, licet in sexu fragili, haud impari fortitudi-
ne suo viro se exhibuit, dum & ipsa de contemptu mundi peregrinatum specimen dedit.
Monasticam siquidem vitam amplexa, perpetuo se ergastulo mancipauit, cum mona-
sterium monialium sanctarum ingressa, ibidem ex Regina se in ancillam conuertit, at- B
que tantum sibi ipsi imperare delegit, probe sciens, vere esse illum Regem, qui Christi
amore alijs subditum se constituit, & vere imperare, qui suis passionibus dominatur.

Omittimus de his loquentes singulos historicos recensere, satis putantes afferre in me-
dium auctorem illum, qui similis scribæ docto, profert de thesauro suo noua & vetera;
Virgilium dico, qui res Anglorum summa cum laude profequutus, de eodem Rege
numquam satis laudato hæc quæ sequuntur, habet, totidem verbis reddita: Officia au-
tem eiusdem Regis pietatis plena infinita produntur, & illud in primis, quod regnum
suum Romano Pontifici vestigale fecerit, singulis argenteis nummis, quos denarios vo-
cant, in singulas domos impositis. Fecit autem idem, eius exemplo (vt opinor) du-
ctus, Offa Merciorum Rex, qui non multum post tempus regnauit. Fuit is annus salu-
tis circiter septingentesimus quadragesimus. Hoc vestigal, prout quidam scribunt, au- C
xit post hæc Etheluuolphus, seu Athulphus Rex, qui vt proximo libro demonstrabi-
tur, totius fere insulæ imperium obtinuit.] hæc ipse, qui & de suo tempore, nempe præ-
senti sæculo ista subiicit: Omnis Anglia hoc tempore istud vestigal, pietatis & religio-
nis causa Romano Pontifici pendit domesticatim collatum, & nummi illi argentei vo-
cantur a vulgo, Denarij diui Petri, quos Pontificius Quæstor, quem non inscienter, Col-
lectorem nuncupant, exigit. Nos hanc olim quæsturam aliquot per annos gessimus,
eiusq. muneris obeundi causa primum in Angliam venimus.] hæc ipse, scribens ad Hen-
ricum octauum tunc Regem, anno Redemptoris millesimo quingentesimo trigesimo
tertio, cum Londini esset. Sed mirandum illud accidit: vbi cessauit pendere vestigal istud
vtcumque male redemptum, hæresum alluione Anglicana Ecclesia absorbetur.] At
de rebus Angliæ satis. D

Iam inuisamus Orientalem Ecclesiam, quam sub duro iugo persecutoris Imperatoris
reliquimus laborantem, cum vbique terrarum eius Imperio subditarum Orthodoxis om-
nibus non nisi luctus esset & dolor; alijs dira morte mulctatis, proscriptis alijs, diuersi
generis cruciatibus alijs afflictatis, alijs mancipatis carceribus, fame frigoreq. consum-
ptis, ludibrijs popularibus expositis alijs, per publica loca tractis, membrisq. distractis,
alijsq. poenis affectis, præter multitudinem haud mediocrem illorum qui e ciuitatibus,
relictis bonis omnibus, sponte migrantes in solitudines, voluntario exilio facti extorres
abdita montium petiere, & recessus quæsiere siluarum, antra ferarum sua domicilia
facientes. Dum inter hæc Imperator, quasi (vt sibi visus) de idololatria profligata
triumphans, lætus incederet atque superbus, vt pote quod de prostrata impietate, & pu-
ro cultu reddito Deitatis, ipsum Deum sibi fecerit debitorem. Qui (sicut in psalmo^a est) E
de cælo auditū fecit iudicium: terra tremuit & quieuit: iuxta illud^b: Nam respiciens iratus
terrā fecit eam tremere: haud enim diutius tolerans mala, prænuntijs iræ suæ perterrefe-
cit Imperatorem: Etenim irato numine totus contremuit Oriens, ciuitates complures
æquatæ solo fuere, & quæ erant in vrbe statuae Imperatorum collapsæ, contritæ sunt,
quasi ipsæ stare nō possent, vbi sacræ imagines essent ab ipso impio Leone prostratæ; qui
nec ipse quidem amplius potuit esse superstes: nam paucos post menses a terræmotu (vt
dicetur) ex hac vita sublatus est. At quomodo hæc se habuerint, a Theophane petamus:
in quo primū emendes, quod habet id accidisse vigesimo tertio Leonis Imp. anno; cor-
rigasq. ex ijs quæ ipsemet subdit, id factum mense Octobri, nona Indictione, inchoata
iam ipsa mense Septembri, præsentem per Indictionis notam significans annum vigesi-
mum quintum, iuxta initam superius rationem eiusdem Imperatoris, inchoatum ab
octauo

Octauo Kalend. Aprilis: eodem (inquit) anno, terræmotus factus est magnus atque
terribilis Constantinopoli, septimo Kalendas Nouembris, Indictionis nonæ, feria quar-
ta, hora octaua. Et corrueunt Ecclesie & monasteria, populusq. multus extinctus est.
Cecidit autem & simulachrum quod stabat super Attali porta magni Constantini vna
cum ipso Attalo, & titulus Arcadij, qui supra Xerophili columna stabat, & simula-
chrum maioris Theodosij, quod super auream portam videbatur, necnon & terreni vr-
bis muri, ac ciuitates & villæ in Thracia, & Nicomedia in Bithynia & Prænetus &
Nicæa, in qua salua tantum remansit Ecclesia. Fugit autem mare & terminos suos in
quibusdam locis, & perdurauit terræmotus mensibus duodecim.] hucusque Theopha-
nes. qui & subdit, tantam cladem Leonem in suum lucrum conuertisse, tributo super-
imposito, vt ad muros instaurandos ciuitatis per singulos * aureos nummus argenteus
B solueretur: quod & propagatum in posteros tradunt.

Remansit terræmotus huius memoria in Græcorum Menologio Basilij Imp. iussu
collecto, perpetuo elogio consignata verbis istis: Vigesimo quinto Leonis Isauri prin-
cipatus anno, Indictione nona, vigesima sexta Octobris die, in S. Demetrii commemo-
ratione, factus est ingens & terribilis terræmotus Constantinopoli, & omnes domus &
Ecclesie conciderunt, multiq. ruinis oppressi sunt mortui. Vnde tam terribilis terræ-
motus memoriam recolentes, supplicamus; & ad magnum & sacrum immaculatissimæ
Dominæ nostræ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ templum, quod est in Blacher-
nis, supplicantes, & eam intense precantes, & ex ipsa sine viri semine vel corruptione
propter nos natum peccatores Dominum nostrum Iesum Christum orantes, vt nos a sua
iusta liberet ira contra nos excitata.] hæc in Menologio memoria terræmotus, an- C
nis singulis recolere solemner consueti.

Quod ad res spectat Occidentales, Roma ipsa motu bellico exagitur, parante ad-
uersus eam exercitum Luithprando Rege Longobardorum, eo quod (vt anno superiori
dictum est) Romanorum auxilio Transamundus Dux Spoletanus ab ipso expulsus, in
Ducatum fuerat restitutus; ipse vero Transamundus haud stans promissis æque Roma-
nis apparisset infidelis, sibiq. vendicasset Galleium castrum. His pressus angustijs
Gregorius Pontifex, ad petendum auxilium a Carolo Martello Duce Francorum lega-
tionem ornauit honorificam satis, misitq. eidem sacra munera. De his enim hæc apud
Anastasium leguntur his verbis: Huius temporibus concussa est prouincia Romanæ
ditioni subiecta, a nefandis Longobardis simul & Rege eorum Luithprando. Veniensq.
Romam in campo Neronis tendit tentoria, deprædataq. Campania multos nobiles de
D Romanis more Longobardorum totondit ac vestiuit.

Pro quo vir Dei Gregorius Papa vndique dolore constrictus sacras clauas ex Confes-
sione beati Petri Apostoli accipiens, direxit nauali itinere ad partes Franciæ Carolo sa-
gacissimo viro, qui tunc regnum regebat Francorum, per missos suos, id est Anastasium
sanctissimum virum Episcopum, necnon & Sergium presbyterum, ad postulandum a
præfato excellentissimo Carolo, vt eos a tanta oppressione Longobardorum liberaret:
Eodem tempore necessitate compulsus plurimam partem murorum huius ciuitatis
Romanæ restaurauit: alimoniam quoque artificum & pretium ad emendam calcem de
proprio tribuit. Huius denique temporibus * Galleium castrum, pro quo quotidie ex-
pugnabatur Ducatus Romanus a Ducatu Spoletano, pecunias nō paruas Transamundo
Duce eorum, redemit vt cessarent bella & † quæstiones, potuit causam finire, atque in
E compage sanctæ Reipublicæ atque corpore Christi dicti exercitus Romani annecti præ-
cepit.] hæc in Anastasio. Sunt qui confundant hanc legationem cum illa ad eum-
dem Carolum a Gregorio secundo missa. Sed plane diuersa ista ab illa fuisse conuincit-
ur: siquidem illa non aduersus Longobardos, sed aduersus hæreticum Imperatorem
missa fuit, quod etiam Græci auctores affirmant; istam vero ad reprimendum Longo-
bardorum furorem esse directam apparet. præterea tunc ab eodem Carolo recipiam
fuisse missam legationem constat; modo vero nequaquam, eo quod morte, quæ sequenti
anno contigit, fuerit ille ne id faceret, impeditus. Sane quidem auctor sui temporis res
gestas scribens, qui Appendicem addidit ad Gregorium Turonensem, bis tradit missam
esse legationem ad eundem Carolum a Gregorio Papa cum iisdem sacris muneribus
clauium, vt plane de his dubitatio esse non possit.

Ceterum hæc quæ ab Anastasio sunt enarrata, certiorum & magis integram vendi-
cant

EDILBURGA
REGINA EF-
FICITVR MO-
NIALIS.

ANGLIA TRI-
BYTARIA S.
PETRO.

TERRAEMO-
TVS MAXI-
MVS CON-
STANTINOP.

LONGOBARDI
INFESTANT
ROMAM ET
CAMPANIAM

DE LEGATIO-
NE GREGO-
RII PAP. AD
CAROLVM
MARTELLVM.

* Gallienum

† Locus corrup-
tus.

TERRAEMO-
TVS CON-
STANTINO-
POLIM VE-
XAT.

a Psal. 75.
b Psal. 103.

cant sibi fidem ex epistola Gregorij ipsius Romani Pontificis, quam hoc anno (vt ex ea A apparet) scripsit ad Carolum Martellum: eam itaque describendam hic tibi operæpretium duximus, vt ex ea res gestæ exploratæ reddantur. Contulimus eam cum duobus exemplaribus, quo mendis absoluta reddatur. sic enim se habet a.

* Recitant eadem etiam Genur. tom. 3. c. 10. EPISTOLA POSTERIOR GREGORII PAP. AD CAROLVM MARTELLVM.

Domino excellentissimo filio Carolo Subregulo Gregorius Papa. Nimia fluctuamur tribulatione, & lachrymæ die noctuq. ab oculis nostris non deficiunt, quando conspiciamus quotidie & vndique Ecclesiam sanctam Dei a suis, in quibus spes erat vindicandi, destitui filijs. Propterea coarctati dolore, in gemitu & luctu consistimus, dum cernimus, id quod modicum remanserat præterito anno pro subsidio & alimento pauperum Christi, seu luminarium concinnatione in partibus Rauennatum, nunc gladio & igne cuncta consumi a Luithprando & Hilprando Regibus Longobardorum. Sed in istis partibus Romanis, mittentes plures exercitus, similia nobis fecerunt, B & faciunt; & omnes scalas S. Petri destruxerunt, & peculia quæ remanserant, abstulerunt: Et nulla nobis abs te, excellentissime fili, refugium facientibus peruenit hactenus consolatio. Sed, vt conspiciamus, dum indultum a vobis eisdem Regibus est motiones faciendi, quod eorum falsa suggestio plusquam nostra veritas apud vos recepta est; & timemus, ne tibi respiciat ad peccatum. Quando nunc vbi resident ipsi Reges, ad probationem nostram ita proferunt verba, dicentes: Adueniat Carolus, apud quem refugium, & exercitus Francorum; & si valent, adiuuent vos, & eruant de manu nostra.

O quam insanabilis dolor pro his exprobrationibus in nostro retinetur pectore, dum tales ac tanti filij suam spiritualem matrem, sanctam Dei Ecclesiam, eiusq. populum peculiarem non conantur defendere! Potens est, carissime fili, ipse Princeps Apostolorum, C ob a Deo sibi concessam potestatem, suam defendere domum & populum peculiarem, atque de inimicis dare vindictam, sed filiorum fidelium mentes probat.

QVID REGES CONTRA DVCESES.

Non credas, fili, falsidicis suggestionibus & suasionibus eorumdē Regum. Omnia enim tibi falso suggerunt, scribentes circumventiones, quod quasi ob aliquam culpam commissam habeant eis eorum Duces, id est, Spoletinus & Beneuentanus. Sed omnia mendacia sunt. Non enim pro alio (satisfaciat tibi veritas, fili) eosdem Duces persequuntur crimine, nisi pro eo quod noluerunt præterito anno de suis partibus super nos irruere; & (sicut illi fecerunt) res sanctorum Apostolorum destruere, & peculiarem populum deprædare, ita dicentes ipsi Duces: * Quia contra Ecclesiam sanctam Dei, eiusq. populum peculiarem non exercitamus, quoniam & pactum cum eis habemus, & ex ipsa Ecclesia fidem accepimus: ideoq. mucro eorum desæuit contra eos. Nam ipsi prædicti D Duces parati fuerunt & sunt secundum antiquam consuetudinem eis obedire: sed illi reijcentes iram pro eo, quod superius diximus, per exquisitam occasionem volentes illos & nos destruere & inuadere; ideoq. vtrosq. persequentes, & vestræ bonitati suggerunt falsa, vt & Duces illos nobilissimos degradent, & suos ibidem prauos ordinent Duces; & multo amplius quotidie & ex omni parte Dei Ecclesiam expugnent, & res beati Petri Principis Apostolorum dissipent, atque populum peculiarem captiuent.

* qui

Tamen vt rei veritas vobis penitus declaretur, Christianissime fili, iubeas post ipsorum Regum ad propria reuersionem tuum fidelissimum missum, qui non præmijs corrumpatur, huc dirigere, vt proprijs oculis persecutionem nostram, & Dei Ecclesiæ humiliationem, & eius rerum desolationem, & peregrinorum lachrymas conspiciatur, & tuæ deuotioni omnia pandantur.

LEGATVM PETIT MITTI AD EXPLO-RANDVM.

Sed hortamur tuam bonitatem coram Domino & eius terribili iudicio, Christianissime fili, vt propter Deum & animæ tuæ salutem, subuenias Ecclesiæ S. Petri, & eius peculiari populo, eosdemq. Reges sub nimia celeritate refutes. Non despicias deprecationem meam, neque claudas aures a postulatione mea; * sic non tibi Princeps Apostolorum claudat caelestia regna.

* si

Coniuro te per Deum viuum & verum, & per ipsas sacratissimas clauas Confessionis beati Petri, quas vobis ad Regnum direximus, vt non præponas amicitiam Regum Longobardorum amoris Principis Apostolorum, sed velocius sub nimia festinatione sentiamus post Deum tuam consolationem ad nostram defensionem; vt in omnibus Gentibus declaretur vestra fides, & bonum nomen; quatenus & nos cum Propheta b mereamur dicere: Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Iacob.

b Psal. 19.

Harum

Harum autem litterarum portator * Anthardus vester fidelis, quod oculis suis vidit, * Anthardus (& nos ei iniunximus) omnia tuæ benignæ excellentiæ viua voce narrabit. Et petimus bonitatem tuam coram Deo teste & iudice, vt nimis festinanter lenias dolores, & lætambunda nobis celeriter mittas nuntia, vt læto affecti animo, die noctuq. pro te, tuisq. fidelibus coram sacris sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli Confessionibus, Domino fundamus preces.] hucusque Gregorij ad Carolum epistola.

a Esai. 3. b Ierem. 31.

Vidisti Lector, immensos animi æstus tanti Pontificis, mentis angustias, cordisq. dolorem ipsius æque intellexisti. Sed occinas ipsi tu illud Propheticum: a Dicite iusto quoniam bene.] & illud: b Quiescat vox tua a ploratu, & oculi tui a lachrymis, quia est merces operi tuo.] Eadē quippe via, qua humana calliditate iniqui humiliare atque deprimere Sedem Apostolicam putant, seipsos vero in immensum attollere & exaltare: eadem ipsam eleuant & extollunt, seipsos vero penitus perdunt, & ad nihilum redigunt. B O mirabilis Deus in consilijs super filios hominum, dum c reprobat consilia Principum!

c Psal. 32.

Meminisse debes hic opportune, quod (vt superius dictum est) nefandus Imperator Leo Isauricus ob contractionem sacrarum imaginum Principum omnium Occidentaliū in se odia conuertit vsque adeo, vt in eum arma mouere omnes æque parati essent, iamq. mouerent: cum ille in odium Romani Pontificis, cui motus istos omnes tribuit, astuta malitia pacis foedere conciliauit sibi Regem Longobardorum in Italia potentissimum, concitauitq. eum in Romanum Pontificem, eo prætextu quod foueret Duces Longobardorum ipsi infestos, Spoletinum atque Beneuetanum, in spem erigens, vt suo auxilio illos eiciens, solus absque socijs in Italia Longobardorum esset potiturus imperio. Suasit cito ista cæca prudentia carnis, & regni dilatandi insana cupiditas ad malum impulit. Cum miser ille, nulla habita ratione sacrorum, omni penitus diuini iudicij abiecto timore, diuinis legibus penitus proculcatis, in Romanam Ecclesiam immittit exercitum, qui primum omnium in sacrosanctam S. Petri basilicam extramuros Vrbs positam impetum faciat.

Sed toto isto molimine atque conatu nihil aliud præstitit ipsi huiuscemodi absque Deo initum & contra Deum adhibitū prauum consilium, nisi (quod declararunt euenta) vt adimeret suis posteris ipse regnum auitum in perpetuum; Romanam vero Ecclesiam plurium prouinciarum possessione locupletaret, augetet gloria, potentia dilataret, atque cumularet honore. Vt plane secundum illud Dauidicum: d Mentita est iniquitas sibi.] præter spem & contra spem male conceptam cuncta successerint, licet ipsa principia visa sint eius aridere consilio, & fauere nequitiae, ita permittente Deo, vt ita ex verbi D lachrymarum semente sancti Pontificis & cum ipso laborantis Ecclesiæ, locupletissima messis gaudiorum excresceret, quam Apostolica falce lætantes meterent successores: nam ex sententia Domini, in hoc est verbum verum: d Quia alius est qui seminat, alius est qui metit.]

CVR CAROLVS NON SVBVENIT ECCLESIAE.

Quod autem ad Carolum spectat, cur aduersus Luithprandum non cito surrexerit: ea certior ratio afferri posse videtur, quod eundem Regem in prælijs aduersus Sarracenos magno discrimine, dubiaq. valde alea sæpe commotis fidelissimum habuerit adiutorem, cuius ope etiam eisdem magna gloria superarit. Ne videretur igitur malum pro bono, animo ingrato rependere, ab inferendis copijs in eum abstinuit, cui par erat, nisi aduersus Romanam Ecclesiam militasset, etiam (vt ille fecerat) suo exercitu præsto esse. Sed quoniam eiusmodi ratio apud Deum minime probaretur, cum religioni sint iura omnia posthabenda: inde fortasse accidit, quod vindice numine, cito & miserando interitu fuerit ex hac vita sublatus, vt dicetur anno sequenti. De auxilio autem aduersus Sarracenos a Luithprando Carolo præstito, testis est ipsa sepulchralis inscriptio eiusdem Regis, suo loco inferius recitanda.

RELIGIONI OMNIA POSTHABENDA.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. CONSTANTINI COPRON. IMP. A N N V S A N N V S A N N V S 741. II. I.

REDEMPTORIS anno septingentesimo quadagesimo primo, Indictione nona die decimo octauo Iunij moritur Leo Imperator, moxq. in locū eius, qui cum pari Annal. Eccl. Tom. 9. M tre

Mors Leonis

CONSTANTI-
NVS COPRO-
NYMVS IMPE-
RAT SOLVS.

tre regnabat solus Imperij habenas moderandas suscepit. Habentur hæc firma assertio-
ne Theophanis vbi ait: Regnavit Leo ab octavo Kalend. Aprilis quintadecimæ Indi-
ctionis vsque ad quartumdecimum Kalendas Iulij nonæ Indictionis, cum regnasset an-
nis viginti quatuor, mensibus duobus, diebus viginti. Similiter & Constantinus filius
eius, Imperij & impietatis eius successor ab eodem decimoquarto Kalend. Iulij Indi-
ctionis nonæ regnare coepit, &c.] Sed de Imperij eius initio corrige secundum ea, quæ
suo loco superius dicta sunt. subdit vero Theophanes.

Taliter ergo (vt prædiximus) mortuus est Leo tum animæ tum corporis morte, *nimi-
rum detrusus ad inferos*, & imperat eius filius. Et quidem quæcumque sub Leone impio
Christianis euenerant, siue circa orthodoxam Fidem, siue super ciuilibus dispositioni-
bus, siue super turpis lucri quæstu & auaritia per Siciliam, Calabriam, & Cretam adin-
uenta pariter & adimposita, siue in Italiæ defectione propter eius cacodoxiam, siue in
fame & pestilentia, gentiumq. pressuris, vt particularia taceam, in præcedentibus osten-
duntur capitulis.] hæc de Leone.

QUALIS CON-
STANTINVS
COPRONY-
MVS.

De filio autem ista: Hic enim perniciosissimus & ferus, tyrannice nec legitime abusus
Imperio, primo quidē a Deo, & intemerata Matre ipsius, & ab omnibus Sanctis abscedit,
magicis maleficijs, & luxurijs, cruentisq. sacrificijs, & caballinis stercorebus atque
lotio delectatus, mollitiibus, ac dæmonum inuocationibus gaudens, atque omnibus
animas corrumpentibus adinventionibus a tenera ætate conuiuens.] Heu quale mon-
strum in suum damnum peperit Oriens! Vt plane perspicuum redditum fuerit, non
nisi ob flagitia in præteritum perpetrata, tale Constantinopolim malum esse perpessam.
Reuoca in memoriā iustorum exilia, & alia dira sub Monothelitis illata fidelibus, quæ
sunt dicta superiori tomo. ^a Altissimus enim est patiens redditor.] nec irascitur per
singulos dies, quibus homines peccant; sed misericordia magna sic puniens non solum
peccata in tribulatione dimittit, sed gloria quoque coronat, dum videlicet, eo modo
Martyrum coronis Ecclesiam Orientalem illustrat, vt in camino ignis, scoria selecta, au-
rum purum existat, quo & conficeretur corona Martyribus. Quis non videat, atque ip-
sis manibus tangat, hoc fuisse consilium Domini, cum nefandissimos homines nō solum
regnare permiserit, sed tū patrem tum filium ad annos plurimos propagare vitam siue-
rit, insuper & a coniurationibus tentatis sapius liberos absque obice summa securitate
reddiderit? Nam audi quos nexus idem Constantinus euasit hoc ipsius Imperij exor-
dio, ab Imperio iam factus extorris; & quomodo statim exactus ab Imperio, in ipsum
fuit denuo restitutus.

^a Eccles. 5.

Sed de eo primum dicendum hic est, hoc primo anno eius Imperij ab eo fuisse pro-
mulgatum edictum contra venerandas imagines. Theophanes enim id testatur, & Ce-
drenus, atque alij idem affirmant; sed repressus est, ne quod coeperat malum, modo
perficeret, aduersarium Deus excitans contra eum, si forte his monitus malis a coepto
desisteret. sed audi Theophanem.

ARTABASDI
MOLITIO.

Fuit gener Leonis Imperatoris maritus Annæ eius filia Artabasdus Curopolata,
olim Prætor Armeniæ, qui præsto fuit ipsi Leoni ad inuadendum Imperium. Hunc, vbi
Imperium assumpsit, suspectum habere coepit Constantinus, ob idq. primum molitus
est necem filiorum ipsius. Hoc namque anno quinto Kalendas Iulij profectus aduer-
sus Arabes Imperator, petijt ab Artabasso vt filios suos ad se mitteret, quos vt nepotes
ex sorore filios videre cuperet. Intelligens autem paratam fraudem Artabassus, minime
mittere voluit; cumq. se sciret ob id male habendum ab Imperatore, præuenit ipse in-
ferre eum, & ex Imperatoris amicis quos habere potuit, interfecit, cum ipse Constantinus
fuga lapsus, equo strato reperto, fugit Amorium ad Lacinum ductorem Thracensium
copiarum, quem pollicitationibus induxit, vt sibi aduersus Artabasdum præsidio esset.

ARTABAS-
DVS IMPE-
RIVM ARRI-
PIT.

Interea vero Artabasdus Constantinopolim ad Theodorum Patricium, cui cura
commissa erat Urbis, absente Imperatore, misit Athanasium Silentiarium, vt cum in
suas partes pertraheret: quod ille præstitit, & populo mentiens iam esse mortuum
Constantinum, effecit vt Artabasdus Imperator acclamaretur: sic igitur populus libe-
rum se credens ad Imperio Constantini, in eum omnia iacere opprobria & maledicta
coeperunt; contra vero acclamare Artabasso vt homini orthodoxo: cum & Episcopus
ciuitatis Anastasius licet hæcenus se exhibuisset hæreticum, inseruiens temporis, cum
inspiceret imperare Catholicum, vna cum alijs detestari coepit Constantinum Impera-
torem,

atorem, tamquam Dei inimicum, & in omnibus impium, & vna cum populo laudibus
tollere Artabasdum Orthodoxum & Catholicæ fidei propugnatorem. Sic itaque Ar-
tabasdus acceptus ab omnibus Constantinopolim est ingressus, vbi filios Constantini
captos, cæcos, & tonsos carceri mancipauit. Quo autem sibi noui Principis gratiam de-
mereret Anastasius Patriarcha, grande pandit Constantini secretum. Nam tenens (in-
quit Theophanes) honoranda & viuifica ligna sanctissimæ Crucis, iurauit populo, di-
cens: Per eum qui in ipsis affixus est, sic dixit mihi Constantinus asseuerans: Ne existi-
mes filium Dei esse quem genuit Maria, quiq. dicitur Christus, sed purum hominem.
Maria autem eum peperit, sicut me peperit Maria mater mea.] quibus adeo horrendis
blasphemijs populus valde commotus, probra & blasphemias in eum iacere nō cessauit.

Vidisti, Lector, quæ in imo profundæ foueæ impietatis turpitudine lateret; aspexisti, de-
tegente secretum Anastasio, quem gestaret foetum in vtero hæresis Iconoclasta: vt non
mireris odisse Christi Domini nostri, eiusq. sanctissimæ Matris imagines, qui nec ipsum
Deum esse credebat, nec eam Virginem: dicendus plane non Christianus, sed Sarrace-
nus. Et quis hæc docuit adolescentem natum annos viginti tantum & vnum, nisi parens
maxime impius? siquidem ad patrem referre debet quicquid deriuatum in filium repe-
ritur, secundum illud diuinorum Prouerbiorum: ^a Filius sapiens doctrina Patris.] sed vul-
pis illa alto silentio tenebat occultum, quod iuuenulus facilius ad loquendum aperuit
Anastasio, per quem Deus ista voluit omni populo palam fieri, quæ ob immensitatem
perfidia minime credita essent, si ab alio aliquo eadem annuntiata, vel alio modo quam
tanto iuramento præmissa promulgata fuissent. Ex his igitur (si non desipis omnino Le-
ctor) probe satis intelligere potes, vnde fluxerit doctrina ista per Leonem Imperatorem
in Ecclesiam primum illata, & per filium propagata, quæ a Christi diuinitatis, & Mariæ
integritatis negationis fonte scaturijt: vt plane consenseris non aliunde quam ex inferni
profundo erumpere potuisse. Quæ autem hæc sequuta sint, suo loco anno sequenti di-
cturi sumus.

VNDE PRO-
PIIT HAERE-
SIS ICONO-
CLASTARVM.

^a Prou. 3.

Hoc eodem anno (vt idem tradit Theophanes) Euclid Rex Arabum in Oriente in-
terfecit Christianos captiuos in omni ciuitate. Inter quos Eutychnus filius Mariani Pa-
triciij martyr verus ostensus est in Charris Mesopotamiæ. Vbi & reliquiæ ipsius sancti-
tates per Dei gratiam operantur, & multi alij per sanguinem consummati sunt.] hæc
perbreuiter Theophanes. quæ pluribus fuissent scribenda voluminibus, si quæ in singu-
lis ciuitatibus vastissimi Sarracenorum Imperij tunc de Christianis occisis acciderunt:
gloriosæ confessiones, a diligenti historico scriptis mandatae fuissent. sed ad res Occiden-
tales oratio conuertatur.

PERSECUTIO
CHRISTIANO-
RVM A SAR-
RACENIS IL-
LATA.

Hoc pariter anno, quarto Kalendas Decembris, moritur Gregorius Papa cum sedisset
annos decem, menses nouem, dies duodecim, vt Anastasius tradit, qui de his quæ hoc
anno eius obitum præcesserunt, hæc habet in eius successore Pontifice Zacharia: Dum
idem Transmundus Spoletanus Dux noluit implere, quæ prædicto Pontifici & Patri-
cio simul & Romanis promiserat pro recolligendis, *recuperandis scilicet*, quatuor ciui-
tatibus quæ pro eo perierant, & alia quæ sponderat capitula, & prænominatus Rex
Luithprandus ad motionem contra Ducatum Romanum se præpararet: in his prædi-
ctus Papa diuina vocatione ex hac luce subtractus est.] hæc de tempore obitus Gregorij
Anastasius. De eodem autem Gregorio tertio (inquit Vualfridus ^b) veluti inauditum
quiddam & nouum refertur, quod omnes psalmos memoriter tenuerit: Vbi intelli-
gatur paucos priorum ita psalterium didicisse.] hæc ipse. quibus deploret quisque hu-
ius temporis litterariæ facultatis inopiam. Sed quæ idem Gregorius in restituendis &
exornandis Ecclesijs tempore sui Pontificatus præstiterit, ab eodem Anastasio audia-
mus: præter illa autem quæ superius suo loco sunt dicta, hæc adijcit.

GREG. PAPA
III. OBITVS.

^b Vualfrid.
cap. 25.

Hic (inquit) renouauit tectum sancti Chryfogoni martyris, & cameram, siue picturas
parietum, ciborium etiam de argento, seu arcus quinque pensantes libras ducentas vi-
ginti, vbi obtulit coronas aureas quatuor, phara canthara duo, patenam argenteam
vnam, calicem argenteum vnum, etiam vestes altaris, necnon & vela serica alba ornata
blatto circumquaque pendentia. Construxit quoque monasterium circa eundem ti-
tulum sanctorum Martyrum Stephani, Laurentij, atque Chryfogoni, constituens ibi Ab-
batem & monachorum congregationem ad persoluendas Deo laudes, in eodem titulo
diurnis atque nocturnis temporibus ordinatas ad instar officiorum beati Petri Apo-
stoli,

stoli, segregatum videlicet monasterium a iure potestatis presbyteri dicti tituli. In quo A monasterio pro sustentatione idem sanctissimus vir prædia & dona, atque familiam ibidem largitus est. Et diuersi alij fideles & amatores Domini nostri Iesu Christi in eodem monasterio sanctorum Stephani & Laurentij atque Chryfogoni prædia & dona deuotissime contulerunt.

Simili etiam modo renouauit monasterium sanctorum Ioannis Euangelistæ, Ioannis Baptistæ, & sancti Pancratij secus Ecclesiam Saluatoris antiquitus constructum, quod ab omni ordine monastico extiterat nimia incuria destitutum. In quo prædia & dona contulit; & quæ inuenerat de ipso monasterio alienata, reddito pretio, eidem loco restituit. Vbi & congregationem monachorum & Abbatem constituit ad persoluenda quotidie sacra officia laudis diuinæ in basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, quæ Constantiniana nuncupatur, iuxta Lateranas, diurnis nocturnisq. temporibus ad instar officiorum Ecclesiæ beati Petri Apostoli. Item imaginem sanctæ Dei Genitricis deargentauit & vestiuit de argento purissimo, pensante libras quinquaginta. Item fecit patenam auream magnam cum diuersis lapidibus pensantem libras vigintifex, & calicem similiter in gemmis pensantem libras vigintinouem. Similiter & Euangelia aurea in gemmis pensantia libras quindecim.

Fecit autem & tectum nouiter, simul & cameram sancti Andreæ Apostoli ad sanctum Petrum Apostolum, quam depinxit. Et fecit in eadem basilica imaginem auream in gemmis beati Andreæ Apostoli pensantem libras septem, & intra Confessionem vestiuit argento, quod deaurauit auro mundissimo.

Hic etiam basilicam sancti Callisti Pontificis & Martyris pene e fundamentis dirutam nouis fabricis cum tecto construxit ac totam depinxit. Vbi contulit patenam argenteam, & calicem, & vestes altaris. Item tectum basilicæ sanctorum Processi & Martiniani a nouo construxit, supposita pila fabricis fortissimis post eorumdem Sanctorum veneranda corpora, ad firmamentum murorum sanctæ basilicæ. Item in Ecclesia beati Genesij martyris tectum a nouo restaurauit, vbi & altare erexit in nomine Saluatoris Domini nostri, in quo contulit patenam argenteam, & calicem seu coronam argenteam cum delphinis sex, necnon & coronulam auream cum Cruce pendentem super altare.

Item in basilica sanctæ Dei Genitricis, quæ ad Martyres dicitur, tectum vetusta incuria demolitum purgari fecit ad purum, & cum calce abundantissima, seu chartis plumbeis nouiter restaurauit: & quæcumque per circuitum eiusdem tecti fuerant dissipata, nouo nitore construxit atque depinxit.

Item diaconiam sanctorum Sergij & Bacchi, sitam apud beatum Petrum Apostolum, D in qua pridem paruum oratorium erat, a fundamentis ampliore fabrica dilatauit. Et concedens omnia quæ in vsu diaconiae existunt, statuit perpetuo tempore pro sustentatione pauperum in diaconiae ministerium deseruire. Item in cœmeterio beatæ Petronillæ stationem annuam dari instituit, vbi obtulit coronam, calicem & patenam argenteam, seu diuersa ad ornatum Ecclesiæ pertinentia. Item accubitus, qui sunt ad beatum Petrum Apostolum in ruinis positi, a fundamentis nouiter instaurauit atque depinxit.

Item basilicæ sancti Marci sitæ foras muros huius ciuitatis Romanæ via Appia tectum dirutum a nouo refecit. Item in Ecclesia beati Pauli Apostoli mutauit trabes, atque totum eiusdem basilicæ tectum ab . . . altaris vsque ad *regias refarciuit & instaurauit.

Mutauit etiã trabes in Ecclesia sanctæ Mariæ Dei Genitricis ad Præsepe numero sex. Fecit vero Ecclesiam sanctorum Petri & Marcellini iuxta Lateranas, etiam & cœmeteria E beatorum Martyrum Ianuarij, Urbani, Tiburtij, Valeriani, Maximi: & tectum in ruinis positum a nouo perfecit.] & inferius: Hic fecit vestes ad altare in Ecclesijs Saluatoris, Dei Genitricis, sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, atque Andreæ, & ceteris diuersis Ecclesijs.

Nam & Centumcellensis ciuitatis muros dirutos pene a fundamentis fortissime constructui fecit. Et hoc constituit, vt fere sine interuallo & a presbyteris hebdomadarijs Missarum solemnias, & a monachis diuina officia, secundum Constitutum, quod a collegio sacerdotum coram sacro corpore beati Petri Apostoli factum est, in *solemnijs Christi Domini nostri, sanctæq. eius Genitricis, sanctorum Apostolorum, vel omnium Sanctorum Martyrum, Confessorum, atque Virginum in oratorio nomini eorum dedicato: atque vt intra Ecclesiam beati Petri, sub arcu principali similiter & vigiliæ celebrarētur. Iisdemq. institutis

A institutis disposuit vt in cœmeterijs circūquaque positis Romæ in diebus natalitiorum eorum luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per Oblationarium deportentur ad celebrandas Missas, per eum quem præuiderit Pontifex pro tempore sacerdotem. Rursus autem quod ad eius scripta pertinet, scripsit ad Leonem Imp. & eius filium libros tres pro cultu sanctarum imaginum: reliquit & epistolarum librum vnum, sed his caremus. Ad postremum vero Anastasius his claudit periodum rerum ab eo gestarum. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, presbyteros viginti quatuor, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero octoginta. Qui sepultus est in cœmeterio Petri Apostoli, quarto Kalendas Decembris, Indictione decima. cessauit Episcopatus dies octo.] hastenus Anastasius. reliqua vero ab eodem auctore de ipso Gregorio scripta, suis sunt locis pro ratione temporis collocata.

B Quod igitur Longobardi essent in armis, in ipsoq. procinctu ad cladem Urbis parati, factum est vt quamprimū, Gregorio Papa defuncto, crearetur a clero successor: Sic igitur vix eidem persolutis extremis, octauo die ab eius obitu Zacharias Pontifex summo omnium consensu creatur die quinta mensis Decembris; quantum autem sederit, inferius in obitu eius dicturi sumus. de eo autē habet ista Anastasius. Zacharias natione Græcus ex patre Polychronio, vir mitissimus atque suavis, omniq. bonitate ornatus, amator cleri & totius Populi Romani, tardus ad irascendum, velox ad miserendum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictæ sibi meritum tribuens, sed pius & misericors. A tempore ordinationis suæ omnia omnibus factus, etiam ijs qui antea sui fuerant persecutores, bona pro malis reddidit, eosq. honoribus promouens & prouehens, simul & facultate ditauit. Inuenit totam Italiam valde turbatam, simul & Ducatum Romanum, persequente Luithprando Longobardorum Rege.] & inferius: Diuino nutu prænominatus sanctissimus Zacharias ad Pontificatum est eleuatus; cui omnipotens Dominus tantam contulit gratiam, vt etiam pro salute Populi Romani suam ponere animam non dubitaret. Missa igitur legatione ad iam dictum Regem Longobardorum Luithprandum, salutaria illi prædicauit. Cuius sancti viri admonitionibus inclinatus, prænominatas quatuor, quas a Duce Romano abstulerat ciuitates, reddere promisit. Dumq. commotione facta ad comprehendendum Transamundum Ducem Spoletanum exhortatione sancti viri exercitus Romanus coniungeret se in adiutorium prædicti Regis, egressi sunt, & ipse Transamundus suam deceptionem conspiceret, qua scilicet Romanos, vt dictum est, decepisset, egressus a Spoletana ciuitate sese prædicto tradidit Regi.] hæc hastenus. quæ autem idem Anastasius istis subdit, sequenti potius anno contigisse noscuntur.

D Quo pariter anno vndecimo Kalendas Nouembris Carolus cognomento Martellus moritur, cum iam pacem multis sudoribus partam stabilem posteris reliquisset. De anno affirmant omnes tam veteres quam recentiores chronographi; de die testatur auctor anonymus, qui sui temporis res scribens, ad Gregorium Turonensem addidit Appendixem, sicut pariter apud Aimoinum expressum habetur: quem & in basilica sancti Dionysij apud Parisios esse sepultum, æque omnes assentiuntur. De quo ea quæ ad religionis cultum spectant ab alijs prætermissa, quæ nec certo quo gesta sunt anno, potuerunt haberi comperta, hic reddemus, quæ Lupus in rebus gestis sancti Maximini Episcopi Treuerensis scribens ad Valdonem anno Christi octingentesimo trigésimo narrat his verbis.

Cum (inquit) Carolus Princeps cognomento Martellus longa febrium vexaretur molestia, & cibi potusq. fastidio vitæ periculum incurrisset: ei beatus Maximinus capienti somnum apparuit; vtq. se ad suam abeuntem sequeretur Memoriam demonstrauit, expergefactusq. Carolus, satellitem qui sibi forte assistebat percontatur, si videret beatum Maximinum, qui secum paulo ante contulisset sermonem: illo vero negante: Modo (inquit) foras egreditur, atque imperauit, vt se continuo sequeretur, apud eius tumultum salutis compos futurus. Ita illo in lectica deportatum, & in soporem resolutum sanctus Maximinus iterum alloquitur, seq. pro illo Domini postulasse clementiam ostendit: illum vero ne se vltro dedat vitijs. admonet. Mox igitur vt euigilauit Carolus, exurrexit, & promotis promissis in sacrarium secessit, sibiq. offerendos cibos poposcit, qui triginta diebus proximis sumendorum alimentorum sibi possibilitate sublata, vix vitam solius aquæ haustu retinuerit. Escis itaque sumptis amissas redire vires persensit. Huiusq. non immemor beneficij, cœnobium S. Maximini prædijs auxit, quorum vnum *Patriosala,

ZACHARIAS
PAPA CREA-
TUR.

CAROLI MAR-
TELLI OBI-
TVS.

Aimon. lib. 4.
cap. 57.

aliud Vitmaris Ecclesia, tertium Commiciacus vocatur; sancto autem Petro Andacla-
nam obtulit villam.] hucusque Lupus.

Sic igitur ex his vidēs hunc, quem multi ferunt expoliassē bonis Ecclesias, eas lo-
cupletasse, more prædecessorum suorum.

Sed iam quæ scripta leguntur de Caroli anima æternis pœnis inferis mancipata, hic
reddenda erunt, & eorum veritas disquirenda: præter illa autem quæ de his leguntur
in vita S. Eucherij^a Aurelianensis Episcopi, ^b & in vita sancti Rigoberti Archiepiscopi
Rhemensis, hæc accipe ex scriptis capitulis (vt præferebat titulus) ab Episcopis prouin-
ciarum Rhemensis, & Rhotomagensis, ad Ludouicum Regem missis, apud Gratianum
vero descripta, vbi agit de bonis Ecclesiæ non auferendis, his verbis: ^c Quia vero Caro-
lus Princeps Pipini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Princi-
pes res Ecclesiarum ab eis separauit atque diuisit, pro hoc solo maxime est æternaliter
perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianus Episcopus, qui in monasterio sancti Tru-
donis requiescit, in oratione positus, ad alterum sæculum raptus, & inter cetera quæ sibi
Domino ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interro-
ganti ab Angelo eius ductore responsum est: Quia sanctorum iudicatione, qui in futu-
ro iudicio cum Domino iudicabunt, quorumcumque res abstulit ac diuisit, ante illud
iudicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recepit simul cum pec-
catis suis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore
Domini ad sanctorum loca luminaribus diuini cultus, & alimonij seruorum Christi, ac
pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderunt.

Qui in se reuersus sanctum Bonifacium & Fuldradrum Abbatem monasterij sancti
Dionysij, & summum Capellanum Regis Pipini ad se vocauit: eisq. talia dicens, si
gnum dedit, vt ad sepulchrum illius irent, & si corpus eius ibidem non reperissent, ea-
quæ dicebat, vera esse concredent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium,
vbi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumq. ipsius aperientes, visus est subi-
to exisse draco, & totum illud sepulchrum interius inuētum est denigratum, ac si fuisset
exustum. Nos autem illos vidimus, qui ad nostram vsque ætatem durauerunt, qui huic
rei interfuerūt, & nobis viua voce veraciter sunt testati, quæ audierunt atque viderunt.

Quod cognoscens filius eius Pipinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui
præfuit cum sancto Bonifacio Legatus Apostolicæ Sedis Gregorius nomine. Nam &
Synodum ipsam habemus, & quantumcumque de rebus Ecclesiasticis, quas pater suus
abstulerat, potuit, Ecclesiæ reddere procurauit. Et quoniam res Ecclesijs, a quibus ab-
latæ erant, restituere propter concertationem, quam cum Vvaifaro Aquitanorum Prin-
cipe habebat, non præualuit: precarias fieri ab Episcopis exinde petijt, & nonas ac de-
cimās ad restaurationes terrarum, & de vnaquaque casata duodecim denarios ad Ec-
clesiam vnde res erant beneficiatæ (sicut in libro capitulorum Regum habetur) dari
constituit, vsque dum piæ res ad Ecclesiam reuenirent. Vnde & dominus Carolus Im-
perator adhuc in regio nomine constitutus edictum fecit, vt nec ipse, nec filij eius suc-
cessores huiusmodi res agere attentarent: quod manu sua firmavit, cui plenitudinem
habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitulorum eius, quicumque li-
brum illum habet, legere voluerit, inuenire valebit.

Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viua vo-
ce dominum Ludouicum Imperatorem patrem vestrum referre audiuius.] hucusque
ibi. Ceterum cum in vita Eucherij eadē legantur, superadditum esse caput illud, haud le-
uis suspicio est: si quis consideret, mox ante eiusmodi narrationem dici, contendisse
precibus Sanctum, vt ex hac vita solueretur: sed non cohærent quæ subsequuntur de
Caroli damnatione, sed bene quæ post illa habentur de eius ex hac vita migratione.

Quod ad crimen pertinet, quam sæpissime accidisse, vt bonorū Ecclesiarum inuasores,
raptores, & vsurpatores diuinitus immissa vindicta perculerit, innumera declarāt exem-
pla, omni fide constantia, quæ superius diuersis in locis pro tēporum ratione sunt sparſa,
vt nemo de his dubitare aliquando possit. Si enim profanarum etiam rerum raptoribus
vindictam pro foribus astitisse sæpe legimus: quomodo non magis aduersus sacrilegos,
expilantes Deo semel oblata, supplicium diuinitus irrogari dixerimus? Vt plane impius
penitus conuincatur, qui eiusmodi sacrilegijs obnoxios, nisi pœnitentes satisfaciant,
pœnas posse euadere sempiternas existimet, contestante Apostolo^d atque dicente, quod

QVAE LEGAN-
TUR DE CARO-
LI ANIMA
DAMNATA
AD INFEROS.
^a Extat apud
Sur. tom. I. die
20. Febr.
^b Eodem tom.
die 4. Ianuar.
^c Apud Grati.
16. q. 1. post cap.
59. ex Concil.
Rothom.

AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

A neque fures, neque rapaces regnū Dei possidebunt. Verum historiam istā de visione facta
S. Eucherio (quod asseritur) non posse subsistere, ex ijs quæ dicta sunt in obitu eiusdem
sancti, qui contigit ante decennium quam Carolus moreretur, siue annos quatuordecim
(vt Molanus ponit) satis intelligi potest, cum adeo repugnent tempora, vt S. Eu-
cherius viderit animam Caroli apud inferos cruciari; qui post eiusdem Eucherij obitum
decem saltem annos reperiatur fuisse superstes. vnde intelligas quantum absit, quod as-
seritur, vt Eucherius ea tempore Pipini Regis per visum scire ac referre potuerit.

Sed & quod de ipsius Caroli pietate reperitur eiusdē Ludouici Imperatoris, ad quē talia
fuisse scripta dicuntur, elogium, eadē mendacij certe redarguit. Ipse enim Ludouicus Im-
perator in epistola ad Hilduinum^a Abbatē, hæc habet: Proauus noster Carolus Princeps
Francorum inclytus per orationes ipsius excellētissimi Martyris, adeptū se fuisse gratu-
latus est apicem principatus, eidemq. decurso mortalitatis tempore, quod carius potuit
habere depositum, corpus scilicet proprium in magni die iudicij suscitandum, & animam
Domino præsentandam fideliter commendauit, ac per hoc maxime deuotionem ac fidu-
ciam cordis erga peculiarem patronum patenter ostendit.] hæc Ludouicus. qui si tam
certam de damnatione Caroli sciret testificationem factam esse Pipino: quo modo non
potius silentio præterijisset memoriam sepulturæ Caroli apud sanctum Dionysium, tan-
to miraculo infamatam, quam illam tanto præconio celebrare?

Accedit & his, quod recte intelligenti omnem penitus dubitationē possit auferre. Idem
enim ipse S. Bonifacius, qui asseritur inspector fuisse sepulchri, & testis oraculi de damna-
tione ipsius ad inferos, scribēs epistolam ad Ethelbaldum Merciorum Regem in Anglia,
hominem scelestissimū, vt eum reuocet ad pœnitentiā, inter alia plura ingerit exempla
Regū, qui ob ipsorum immensa scelera male pereuntes, vna cum corpore perdidit &
animam, damnati in cruciatus perpetuos apud inferos; vbi de Carolo ipso agit, ponit nō-
nisi ista: Carolus quoque Princeps Francorum multorum monasteriorum euerfor, &
Ecclesiasticarum pecuniarum in vsu proprios commutator, longa torsione & verenda
morte consumptus est.] hæc tantum ipse de Carolo, & nihil præterea amplius de eius ex
inspectione sepulchri a se visa, vt dicunt, & certa habita ad pœnas inferni damnatione;
sicut de alijs dixerat ibi Regibus. Cum tamen cogeret argumentum ea non solum silen-
tio non præterire, sed magno id fuisset ipsi pretio redimendum, vt diceret, ingereret,
atque etiam inculcasset tam horrendum spectaculum quod vidisset, si reuera dicere po-
tuisset, cum ad ipsum perterrendum quæreret vndique rationes. Immo & si impœnitens
mortuus esset, vtique & hoc dicere non tacuisset, sicut de alijs ibi dixerat. Verum etsi
D dira ob immensos dolores morte consumptus sit, haud tamen absque exomologesi ex
hac vita recessisse, quæ ex Ludouico Imperatore sunt recitata, demonstrant.

Vindex Deus, sed non iudicans bis in idipsum, sic inuasores iurium Ecclesiarū Principes
Christianos pœnitentes interdum miserando cruciatu ante interitu vult affligi, tum vt
posteris sint in exemplū non minuendi, vel violandi Ecclesiasticam immunitatem, vtque
non leue esse delictum quod peccassent, ex portentosis & pene insolitis ab vltore numine
illatis pœnis posset intelligi; tum etiam vt cum ijdem catholice vixerint, & alia com-
plura bona fecerint, maxime vero quod propagantibus fidem fuerint adiutores (vt a
Carolo, de quo agitur, factum vidimus) quod peccassent in Ecclesiæ iura, hic luerent,
potius quam damnarentur perpetuis cruciatibus in inferno: a quibus eundem fuisse
immunem putamus ex iis, quæ de eo superius pluribus in locis sunt dicta; nempe (quod
E est hic in memoriam reuocandum) laudatā pietatem Caroli duorum Romanorum Pon-
tificum assertionem, Gregorij secundi, atque Gregorij eius successoris, eiusdem nominis
tertij, cuius illud maximum est de eodem Carolo Martello præconium, quod tum Dei,
tum eiusdem Caroli opitulatione S. Bonifacius centum millia paganorū Germanorum
ad Christianam religionem suscipiendam conuertisset: vt plane de ipso (occulta licet &
nobis incognita sint diuina iudicia) salutem cum pijs Regibus consequutum, existimare
liceat; & si peccator extiterit (vt solent Reges sæpe delinquere) per exomologesim il-
lam factam, qua suam animam Domino per sanctum Dionysium præsentandam
adeo sollicito studio commendauit, bene de eius sit salute sperandum. Sed nec illud ta-
cendum, quod idem Carolus laudatus etiam inuenitur ab ipso S. Bonifacio Germano-
rum Apostolo, cum rogauit eius filium Carolomannum, vt bene coepta a parente
circa cultum Christianæ religionis prosequeretur, rogans eum insistere paternis vesti-

IMPROBATVR
HISTORIA DE
DAMNATIO-
NE ANIMAE
CAROLI.

^a Habetur in
Areopagis
ante vitā Dio-
nyſij . . . iicis
apud Sur. tom.
5. die 9. Octob.

LAUDATVS
CAROLVS A
ROMANIS
PONT.

LAUDATVS
CAROLVS A S.
BONIFACIO.

gijs, vt dicetur inferius, cum de eius cum Carolomanno congressu agetur. At hic de A his fati.

Mortuo Carolo, duo filij Carolomannus maior natu, atque Pipinus successerunt hæredes: principatum vero suum Carolomannus administrabat, nempe prouinciam Aufrasiæ (quæ & Alemannia appellatur) atque Thuringiæ: qui simulac partem suæ hæreditatis accepit, nihil antiquius habuit, quam ijs consulere quæ ad religionem conseruandam & propagandam spectare viderentur. quamobrem S. Bonifacium ad se mox accersendum curauit, vt cuncta secundum canonem recte disponerentur. De his ipse Bonifacius testis est in epistola ad Zachariam data, quam hic tibi redemus. Cum enim Bonifacius ex verbis Carolomanni cognouisset illud ipsi esse in proposito, vt Synodum cogeret Episcoporum, quo rebus Ecclesiasticis vbique collapsis consuleretur: antequam quicquam aggrediretur, statuit de his consulere recens creatum Romanum Pontificem Zachariam: quamobrem has ad eum primas omnium litteras dedit.

Domino carissimo, summi Pontificatus infula prædito viro Apostolico Zachariæ, Bonifacius seruus seruorum Dei.

Confitemur, domine Pater, quia per nuntios referentes, quod venerandæ memoriæ Apostolatus vestri præcessor Gregorius ergastulo corporeo absolutus ad Dominum migravit, quod maiorem lætitiâ non *audimus, & expansis ad æthera palmis, Deo gratias egimus, quod clementem Paternitatem vestram altissimus arbiter canonica iurare, & Apostolicæ Sedis gubernacula tenere concessit. Ergo non aliter quam vt ante vestigia vestra geniculantes intimis flagitamus precibus, vt sicut præcessorum vestrorum, pro auctoritate S. Petri, serui subditi, & subditi discipuli sumus, sic & vestræ pietatis serui obedientes subditi sub iure canonico fieri mereamur, optantes Catholicam fidem, & vnitatem Romanæ Ecclesiæ seruare, & quantoscumque audientes, vel discipulos in ista legatione mihi donauerit Deus, ad obedientiam Apostolicæ Sedis inuitare & inclinare non cesso.

Neesse quoque habemus indicare Paternitati vestræ, quia per Dei gratiam Germaniæ populis aliquantulum perculsis vel correctis, tres ordinauimus Episcopos, & prouinciam in tres parochias discreuimus, & illa tria oppida siue vrbes, in quibus & ordinati sunt, scriptis auctoritatis vestræ confirmari, & stabiliri precantes desideramus. Vnam esse sedem Episcopatus decreuimus in castello quod dicitur Vuirzburg, & alteram in oppido quod nominatur Buriburg: tertiam in loco qui dicitur Erphesfurt, qui fuit olim vrbs paganorum. Hæc tria loca propria auctoritate Apostolatus vestri roborari, & confirmari diligenter postulamus, vt si Dominus voluerit, per auctoritatem & præceptum sancti Petri, iussionibus Apostolicis fundatæ & stabilitæ sint tres in Germania sedes Episcopales; & vt præsentis vel futuræ generationes non præsumant vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apostolicæ Sedis.

Notum similiter sit Paternitati vestræ, quod Carolomannus Dux Francorum me accersitum ad se rogauit, vt in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, faciam Synodum congregari; & promisit se de Ecclesiastica religione, quæ iam longo tempore, id est, non minus quam per sexaginta vel septuaginta annos calcata, & dissipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter si hoc, Deo inspirante, veraciter emendare voluerit, consilium & præceptum vestræ auctoritatis habere debeo. Franci enim (vt seniores dicunt) plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ canonica iura alicubi fundabant vel renouabant. Modo autem maxima ex parte ciuitates & Episcopales sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendum, vel clericis scortatoribus, vel publicanis sæculariter ad perfruendum. Nam si per verbum vestrum hoc negotium, Duce rogante supradicto, renouare & corrigere debeo: præceptum & iudicium Apostolicæ Sedis cum *canonicis Ecclesiasticis præsto habere cupio. Si inuenero inter illos diaconos quos nominant, qui a pueritia sua semper in stupris, semper in adulterijs, & in omnibus semper spurcitijs vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad diaconatum, & modo in diaconatu concubinas quatuor vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Euangelium tamen legere, & diaconos se nominare nec erubescunt, nec metuunt: & sic in talibus incestis ad ordinem presbyteratus venientes, in iisdem peccatis perdurant, & peccata

* In vit. S. Bonifac. lib. 2. c. 1.

BONIFACII
PRIMA EPI-
ST. AD ZACHARIAM
PAPAM.

* canonicis

A cata peccatis adijcientes, dicunt se pro populo posse intercedere, & sacras oblationes offerre: nouissime (quod peius est) sub talibus testimonijs per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur Episcopi: Si, inquam, tales inuenero inter illos, rogo vt habeam præceptum conscriptum auctoritatis vestræ, quid de talibus definiatis, & per responsum Apostolicum conuincantur & arguantur peccatores. Inueniuntur etiam quidam inter eos Episcopi, qui licet se fornicarios & adulteros dicant non esse, sunt tamen ebriosi vel venatores, & pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum, siue paganorum, siue Christianorum. Et quia seruus & Legatus Apostolicæ Sedis esse dignoscor, vnum sit verbum & meum hic & vestrum ibi, si contingat vt ad iudicium auctoritatis vestræ pariter missos dirigamus.

Præterea de vna re neesse habeo & consilium quærere, & licentiam petere, eo quod B venerandæ memoriæ præcessor vester, sicut audistis, in præsentia vestra mihi præcepit, vt presbyterum ante obitum meum, Deo volente, in Ecclesiastico ministerio hæredem & successorem constituere deberem. Et hoc mihi, si Dei voluntas est, placet, & modo dubito, & nescio si fieri possit: quia postea frater illius auunculum Ducis Francorum, occidit, & adhuc ignoramus, qualiter ista discordia pacificari, vel finiri valeat. Sed obsecro, vt auctoritatis vestræ licentia sit, cum consilio seruorum Dei de ista electione facere, quod nobis in commune pro Ecclesiæ vtilitate, vel fructu spirituali, & defensione, religionis optimum esse videatur; vt consensum vestrum habeam de hoc facere, quod optimum mihi inspirare dignetur Deus: quia hoc non videtur posse fieri, si contrarius Princeps fuerit.

Præterea quærere & interrogare Paternitatis vestræ consilium debeo de quadam confusione, quæ nuper ad nos veniens, mentem nostram conturbauit, & sacerdotibus Ecclesiarum verecundiam incutiebat: Nam laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens dicebat, sibi ab Apostolicæ Sedis Pontifice sanctæ memoriæ Gregorio datam esse licentiam, vt in matrimonium acciperet viduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor confortini sui, & ipsa, illo viuente, discessit ab eo, & iste vir qui nunc eam accipere desiderat, affirmat sibi licentiam datam, & in tertia generatione propinqua esse dignoscitur. Hæc etiam votum castitatis Deo vouens, velata fuit, & iterum abiecto velamine maritata. Tale enim matrimonium supradictus homo sibi ab Apostolica Sede affirmat esse concessum, quod non existimamus verum: quia Synodus & Ecclesia, in qua natus & nutritus fuit, id est, in transmarina Saxonia, Lundonensis Synodus, quæ in primis a discipulis S. Gregorij, id est, Augustino, Laurentio, Iusto, Mellito Archiepiscopo constituta, & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium maximum scelus & horribile flagitium ex auctoritate sacræ scripturæ iudicabant.

Quapropter Paternitas vestra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, vt Ecclesiæ sacerdotibus vel populo Christiano inde scandala & schismata non oriantur: quia carnales homines & idiotæ Alemanni, vel Boioarij, vel Franci, si iuxta Romanam Vrbe aliquid fieri viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum esse putant, & nobis improprium deputant, sibi vero scandalum vitæ accipiunt.

Sicut affirmant se vidisse annis præteritis in Romana Vrbe, & iuxta Ecclesiam S. Petri, die vel nocte, quando Kalendæ Ianuarij intrant, paganorum consuetudine, choros ducere per plateas, & acclamationes, & cantiones sacrilegas facere, & nullum de domo sua vel igne, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino suo præstare velle. Dicunt quoque, E se vidisse ibi mulieres pagano ritu phylacteria, & ligaturas in brachijs, & cruribus ligatas habere, & publice ad vendendum venales alijs offerre. Quæ omnia, eo quod ibi a carnalibus & insipientibus videntur, hic improprium & impedimentum prædicationis & doctrinæ efficiunt. De talibus ait Apostolus: ^a Dies obseruatis & tempora: timeo, ^a Gal. 4. ne sine causa laborauerim in vobis. Et S. Augustinus dixit: ^b Qui diuinationibus & auspicijs, vel phylacterijs, vel quibuslibet augurijs credit: etsi ieiunet & oret; etsi iugiter ad Ecclesiam currat; etsi largas elemosynas faciat; etsi corpusculum suum in omni afflictione cruciauerit; nihil ei proderit, quamdiu sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas paganas ibi Paternitas vestra in Romana Vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Ecclesiastica acquirat. Episcopi quoque & presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri vel fornicatores acerrimi, quos in gradu Episcopatus vel presbyterij fornicationum nati filij arguunt, redeuntes ab Apostolica

^a Gal. 4.
^b August. serm. de temp. 241.

lica Sede, dicunt sibi Romanum Pontificem licentiam dedisse, ministerium Episcopale in Ecclesia vsurpare. Contra quos contendimus, quia Apostolicam Sedem contra decreta canonum nequaquam audiuimus iudicasse.

Hæc omnia, domine carissime, propterea vobis nota fecimus, vt vestræ auctoritatis responsum talibus dare possimus, vt per cautelam vestræ doctrinæ oues Ecclesiæ non seducantur, sed lupi rapaces conuicti & superati pereant. Interea munuscula pauca vobis direximus, non quia digna sint paternitate vestra, sed pro indicio caritatis, obedientiæ & deuotionis, id est, villosam vnam, argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente, incolumem valere, & in Christo proficere beatitudinem vestram in longitudine dierum optamus.] hæcenus epistola, cui hi subijciuntur versus:

*Te Deus Altiithronus sancta conseruet in aede
Sedis Apostolica Rectorem, tempore longo
Melliflua gratum populis doctrina per orbem;
Perficiatq. Deo dignum pia gratia Christi.
Splendida percipiat florens sua gaudia mater,
Atque domus Domini letetur prole* secunda.]*

† Vnus videtur
desse versus

* secunda
iucunda

Dedit autem has litteras Bonifacius Dencardo presbytero fidelissimo nuntio, vt apparet ex redditis a Zacharia ad ipsum Bonifacium litteris, quæ anno sequenti, quo sunt datæ, ponentur. Porro proficiscentem Dencardum his commendatitijs litteris communiuit.

* Eod. qui sup.
Cod. epist. 32.

Carissimo filio Regiberto Præfecto Bonifacius seruus seruorum Dei in Domino æternam salutem.

BONIFACIUS
MITTIT
LEGATVM
ROMAM.

Dignitatis tuæ clementiam obsecramus precibus, vt hunc missum litterarum mearum Romam pergentem propter responsa Ecclesiastica, & orationum causa, per vestros fines conseruatum transire permittatis, vt eum adiuuare in proprijs necessitatibus dignemini, sicut prioribus missis nostris fecisse mihi reuertentes referebant. Agite ergo de hac petitione, vt merces vestra coram Deo crescat & multiplicetur. Vale in Christo.]

IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS

CHRISTI Redemptoris annus septingentesimus quadragesimus secundus decima D
inscribitur Indictione, quo flagrat Oriens bello ciuili, dum Constantinus in Armenia imperaret, Artabasdus vero Constantinopoli: qui aduersus eum progressus posteriores retulit, redijtq. Constantinopolim, magna accepta clade suorum.

ARTABAS-
DVS ET NICE-
TA FILIVS
VINCVTVR
A CONSTAN-
TINO.
b Sap. 4.

Quod enim antequam proficisceretur ad bellum, filium suum Nicephorum coronauit Imperatorem per Anastasium Pseudoepiscopum Constantinopolitanum: huius rei gratia diuinam indignationem incurrit, vt nec filij nec patris ab eodem pariter coronati Imperium staret: Plantationes siquidem adulterinæ (quod Sapiens ait^b) non dabunt altas radices, nec stabile fundamentum collocabunt.] Par enim erat, si eum vendicandæ e manibus Imperatoris hæretici Christianæ religionis zelus incenderet, incipere a domo Dei, & ante omnia nefarium Patriarcham e throno depellere, & Episcoporum iudicio subijcere iudicandum; orthodoxum vero Præsulem subrogare. Sed quia magis apud E
eum valuit ius regnandi, quam vera religio: meruit excidere ab Imperio atque vita.

Ante hæc autem qui ab eodem Artabaso missus fuit Niceta filius iunior aduersus Constantinum Imperatorem, æque male pugnavit hoc pariter anno mense Augusti decimæ Indictionis, vt testatur Theophanes de his pluribus agens.

Quo pariter anno (idem inquit auctor) pluuiæ defectus & terræmotus per loca facti sunt adeo vehementes, vt montes vnirentur ad inuicem per eremum Sabæ, & castella in terram immergerentur absorpta.] Sed & eodem anno Ecclesia Antiochena, accepto quo caruerat diu Præsule, respirare aliquantulum cœpit: nam de his Theophanes: Anno (inquit) secundo Imperij Constantini mortuus est Euclid Arabum princeps. Sic sanctissima Ecclesia Antiochena per annos quadraginta viduata manens, prohibentibus Arabibus Patriarcham fieri in eadem, habens quemdam amantissimum monachum

SEDES ANTIO-
CHENA CON-
SEQUITVR E-
LECTIONEM
EPISCOPI.

Syrum,

A Syrum, nomine Stephanum, agrestem quidem, sed religiosum: iubet nouus Princeps in Oriente positus Christianis, si vellent, permitti sibi Patriarcham habere, ipsum eligerent Stephanum. Qui diuinitus id fieri arbitantes, consecrant eum in sede Theopoleos. Ex tunc vsque nunc discurrit sine prohibitione fieri huiusmodi.] vt scilicet libera sit electio eius sedis Antistitis. Porro Euclid subrogatum fuisse Gizid Principem Sarracenorum, idem auctor affirmat. Faustum & illud hoc anno accidit, vt Cosmas Patriarcha Alexandrinus vna cum suis abnegata hæresi Monothelitarum, ad Ecclesiam Catholicam se contulerit, quod idem Theophanes tradit.

Damascenus autem Episcopus Petrus zelo fidei æstuans ab eius ciuitatis Principe Sarraceno lingua abscissus est, eo quod inuectus esset in superstitionem ipsorum cultus; scribit enim hæc paucis Theophanes istis verbis: Hali autem (id erat nominis Principi) sanctissimum Metropolitam Damasci, nomine Petrum, lingua mutilari præcepit, tamquam arguentem palam Arabum ac Manichæorum cognitionem, & exulem penes felicem Arabiam Eudæmonem fecit, vbi moritur, martyrio pro Christi nomine percepto, cum expressiori voce diuinis Missas celebrasset, sicut huius rei narratores aiunt, qui se proprijs auditibus super hoc satisfactos esse testantur.

PETRVS EPI-
SCOPVS DA-
MASCENVS
MARTYR.

Huius æmulator homonymus Petrus apud Mauimenam iisdem temporibus ostensus est pro Christo Martyr vltroneus. Languore siquidem detentus primores Arabum aduocauit, vtpote assuetos sibi, cum Chartularius esset, & publica tributa facta ratione conferret, & ait illis: Mercedem quidem pro mei visitatione a Deo recipiatis; licet infideles amici sitis, testamēti mei testes vos volo, quod est tale: OMNIS QVI NON CREDIT IN PATREM ET FILIUM ET SPIRITVM SANCTVM CONSVBSTANTIALEM ET DIVINAM IN VNITATE TRINITATEM MORTVVS EST ANIMA ET AETerno DIGNVS TORMENTO. TALIS EST MAHAMMAT PSEVDOPROPHETA VESTER ET ANTICHRISTI PRAECVRSOR. Discedite ergo (si mihi creditis testanti vobis cælū & terram) ab illius fabulatione: Consulo enim vobis ne cruciemini cum illo. Cum hæc & plura cum eis de Deo ratiocinatus differeret: audientes illi stupore seu vesania detenti longanimitate nisi sunt ferre, ex languore hunc præter sensum esse putantes. Cum autem ex infirmitate conualuisset, maiori cœpit voce clamare: Anathema Mahammath & fabulosum scriptum eius, & cuncti qui obediunt & credunt ei. Tunc per gladium animaduersionem perpeffus, Martyr ostensus est. Hunc declamationibus sermonum honorauit sanctus Pater noster Ioannes qui cognominatus est Chrysoroas propter auream & fulgidam Spiritus sancti gratiam, quæ in ipso tam verbo quam in vitæ actu effloruit. Quem videlicet Constantinus impius Imperator annue, propter eminentem orthodoxiam eius, anathemati submittebat, & pro Mansur (quod eius auitum nomen est) idque, redemptus, interpretatur, sensu Iudaico Manseron, nouum Ecclesiæ magistrum, mutato nomine, vocitabat.] hucusque Theophanes, quem loqui de sancto Ioanne Damasceno egregio Theologo, viro sanctissimo, non dubium est. Sed ad res Occidentales iam se transferat oratio.

PETRVS MA-
VIMENVS
MARTYR.

Hoc anno Zacharias Papa cum accepisset quas recitauimus litteras a sancto Bonifacio Episcopo Germanorum, ad ipsum prima die mensis Aprilis epistolam reddidit, in qua necesse est corrigas, quod in fine data ponitur dicta die vndecima Indictione: vt restituendum sit, decima: idq. ex ijs quæ ibidem ponuntur, datam videlicet anno vigesimo quarto Constantini Imperatoris, ex quo scilicet cum patre imperare cœpit: secundo autem ex quo solus post obitum patris administrare cœpit Imperium. quod anno superioris factum esse, quæ dicta sunt docent. Sic igitur ex eiusdem contextu epistolæ, & ex ijs quæ dicta sunt ex Theophane & alijs de annis Constantini, Indictio mendosa corrigitur. epistola autem sic se habet.

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Episcopo Zacharias seruus seruorum Dei.

ZACHARIAE
PAP. EPIST.
AD BONIFA-
CIVM.

Susceptis sanctissimæ fraternitatis tuæ litteris per Denehardum religiosum presbyterum tuum: quia sospitem te (vt semper cupimus) esse cognouimus, omnipotenti ac misericordiosissimo Deo nostro magnas retulimus gratias, qui tibi in omnibus bonis prosperare dignatur. Magnam enim in cordibus nostris infundis lætitiā, quoties nobis sanctitatis tuæ scripta mittuntur, quando reperimus quæ ad salutem respiciunt animarum, dum quotidie in gremio sanctæ Matris Ecclesiæ per tuam prædicationem noui po-

puli

puli adduntur; vbi & tres Episcopos per loca singula, secundum seriem syllabarum tuarum, te ordinasse cognouimus; qui eidem populo, quem tibi Dominus Deus noster per tuam sanctitatem aggregare dignatus est, praesse debeant, & petisti vt per auctoritatem nostrae Sedis, Episcopales ibidem sedes firmentur.

Sed tua sancta fraternitas pertractet mature, & subtili consideratione discernat, si expedit, aut si loca, vel populorum turbæ, talia esse probantur, vt Episcopos habere mereantur. Meminisse enim debes, carissime, quod in sacris canonibus praecipimur obseruare, vt minime per villulas vel modicas ciuitates Episcopos ordinemus, ne vilescat nomen Episcopi. Sed nos tuis sincerissimis atque nobis dilectis syllabis prouocati, quæ poposcisti absque mora concedimus, & statuimus per Apostolicam auctoritatem, Episcopales esse illic sedes, & per successionem Episcopos teneri, qui populis praesint, atque verbum praedicationis subiectis insinuent; vnam quidem in castello Vuirzburg, & alteram in oppido quod nominatur Buriburg, tertiam vero in loco qui dicitur Erphestfort; ita vt nulli post hæc liceat ea quæ a nobis sancita sunt, violare, & auctoritate beati Petri Apostoli firma esse decernimus.

De eo autem, quod nobis intimaſti, quia te Carolomannus filius noster rogauit, vt in parte Francorum in sua ditione constituta Synodum celebrares, eo quod omnis Ecclesiastica regula, seu disciplina ab eadem prouincia funditus abolita sit: nimis mærendum est, quod per spatia tanta temporum ibidem Synodus sacerdotum minime celebraretur: vnde nec quid sit sacerdotium ab eis, qui se sacerdotes esse existimant, cognoscitur. Sed dum iuuante Deo, quæ a præfato filio nostro promissa sunt, ad effectum perducta fuerint, tuaque fraternitas in memorato Concilio confederit cum eodem excellentissimo viro, si quos repererit Episcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones, vel statuta Patrum excessisse, id est, in adulterio; vel si plures vxores habuerunt; aut si sanguinem Christianorum, siue paganorum effuderunt; vel etiam alijs capitalibus vitijs, quibus canones obuiaſſe reperit tua sanctitas: nulla ratione Apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi: quia tales a suo tantum ore falso nominantur sacerdotes, & deteriores sæcularibus esse noscuntur, qui se neque a fornicationibus, neque a nefarijs matrimonijs abſtinent, neque ab humani sanguinis effusione manus seruant innoxias. At quid inde sentiunt, dicente Domino: Sacerdotes mei semel nubant: & Apostolus: ^a Vnius vxoris virum, &c. & hoc ante susceptum sacerdotium vti licitum est; nam a die suscepti sacerdotij etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt. Quomodo se sacerdotio fungi considerant, qui talibus sceleribus inuoluti monstrantur, vt neque sæculares fideles his facinoribus inuolutos optemus? Quomodo non pertimescunt diuina mysteria contingere: aut quomodo ad adorandum pro peccatis populi accedere praesumunt, dum sacri canones neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptijs permittunt? Isti vero e contrario, non solum post susceptum sacerdotium se abſtinere nolunt ab vna vxore, immo luxuriæ dediti, peiora sæcularibus scelera committunt, vt plures vxores habere praesumant, quibus neque vnam concessum est post susceptum ministerium attrectare.

Sed & ista paruipendentes, atque Dominum ad iracundiam prouocantes, maiora committunt facinora, dum proprijs manibus Christianos atque paganos necant; & fit vt qui in remissionem peccatorum debuerunt lauacrum regenerationis impendere, & Christi sacramenta donare alijs, ne in æternum perirent; eorundem sacrilegis manibus extinguantur. Quis enim sapiens hos existimet sacerdotes, qui neque a fornicationibus abſtinent, neque ab effusione humani sanguinis manus seruant innoxias? Quis eorum sacrificijs Dominum esse credit placatum? dicente Propheta: ^b Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. Istos ergo, vt præmissi, nec sacerdotio fungi patiaris, neque diuina contingere mysteria. Quicquid vero aliud eos contra Ecclesiasticam regulam excessisse repereris: canones, siue instituta Patrum præ manibus habeto; & sicut in eis edoctus fueris, discerne.

Quod autem tibi successorem constituere petisti, vt te viuente in tuo loco eligatur Episcopus: hoc nulla ratione concedi patimur, qui contra omnem Ecclesiasticam regulam esse monstratur: sed volumus vt tibi ministret, & sit in Euangelio Christi adiutor; dicente Apostolo: ^c Si quis bene ministrauerit, gradum sibi bonum acquirat. Nimis enim reprehensibile ac detestabile esse manifestum est, vt te viuente, tibi alium

subſti-

A substituiamus. Sed hoc admonemus, vt quamdiu te diuina iusserit clementia superesse, sine intermissione orare studeas, vt tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & populum quem ad suam gratiam per tuæ sanctitatis industriam vocare voluit, irreprehensibiliter regere, atque ad viam vitæ perducere valeat. Nam quomodo hæc quæ poposcisti, si etiam voluerimus, concedere possumus, dum nos fragiles homines sub conditione mortis constituti ignoremus quid superuentura pariat dies, & quis e nobis prior de præſenti sæculo migret? Si autem eundem diuina voluerit clementia post tui transitum diem superesse, si cum aptum agnoueris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua te de præſenti sæculo migraturum cognoueris, præſentibus cunctis, tibi successorem designa, vt huc veniat ordinandus, quod nulli alij concedi patimur.

B De illo vero qui viduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini sui, & sacrum velamen habere monstrata est, & a beatæ memoriæ prædeceſſore sibi licentiam esse concessam diuulgauit, vt in perniciosum matrimonium assumere debuisset: Absit hoc vt deceſſor noster ista præciperet. Nec enim ab Apostolica Sede illa permittuntur, quæ contraria esse Patrum, siue canonum institutis probantur. Admonere & increpare eos, frater carissime, ne cesses, quatenus a tam scelesto recedant matrimonio, ne in æternum pereant: reminiscantur se Christi sanguine esse redemptos, & non sponte se contradant diabolicæ potestati, sed magis omnipotenti Deo & Christo filio eius, Spirituique sancto, in cuius nomine ab illius antiqui hostis erepti sunt potestate. Labora igitur, sanctissime frater, in eis qui scriptum cognoscis: ^a Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, saluauit animam eius a morte, & suorum operit multitudinem peccatorum. Nos quoque ei pro hoc commonitoria scripta direximus.

De Kalendis vero Ianuarij, vel ceteris augurijs, philacterijs, & incantationibus, vel alijs diuersis obseruationibus, quæ Gentili more obseruari dixisti apud beatum Petrum Apostolum, vel in Vrbe Roma: hæc & nobis & omnibus Christianis detestabilia & pernicioſa esse iudicamus, dicente Domino: ^b Non augurabimini. & iterum scriptura dicit: ^c Non sint auguria in Israel, nec obseruatio in domo Iacob. Igitur a nobis cauendum esse censemus, vt nullis augurijs & obseruationibus attendamus, quia omnia hæc abscissa esse a Patribus edocti sumus. Sed quia per instigationem diaboli iterum pullulabant, a die qua nos iussit diuina clementia (quamquam immeriti existamus) Apostoli vicem gerere: illico omnia hæc amputauimus: pari etenim modo volumus tuam sanctitatem populis tibi subiectis prædicare. Nam & sanctæ recordationis prædeceſſoris ac nutritoris nostri domni Gregorij constitutione omnia hæc pie atque fideliter amputata sunt, & alia quamplura, quæ diabolo suggerente, pullulabant in Christi ouili.]

Audisti, Lector, quam differat, res quæ geruntur in Vrbe, longe positum audire quempiam, vel prope spectare. Nam præter illud vulgatum, quod dicitur de fama, Vires acquirit eundo, vt interdum accidat vt leuis rumusculus crescat in immensum; etiam quæ non sint, tamquam quæ sint firma assertionem ferantur. hæc magis inualue istis ipsis nostris temporibus, quibus perditissimi Nouatores, vt populum ab ipsis semel deceptum & per apostasiam ab Apostolica Sede in transuersum actum, in impietatis officio valeant continere; ostentant populo litteras, quas se ab Vrbe accepisse fingunt, vel a suis confictas accipiunt, refertas illas quidem nefandis criminibus, quæ ab Ecclesiasticis viris asserunt perpetrata, eademque ac si vera certaque exaggerant amplificantque, vt illud quod conantur deceptæ plebeculæ persuadeant, non sedere Romæ Vicarium Christi, successorem Petri, sed Antichristum: ita ex moribus, quos vane credunt, aut fingunt, vel ficta percipiunt de fide iudicant stulte admodum, quasi morum prauitas corrumpere fidem valeat, quam numquam neque prauis moribus, neque infidelitas aliena valeat labefactare, dicente Apostolo: ^d Numquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Absit: est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Vt iustificeris in sermonibus tuis.] quibus sermonibus? equidem illis: ^e Rogauit pro te Petre, vt non deficiat fides tua.] Et: ^f Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.] & alijs id genus factis a Christo Domino Petro promissionibus, quas numquam aliena scelera obruent vel extinguent, licet vera essent, quæ de Romano Pontifice fingunt. Porro deceptis miseris illud ad salutem consequendam, si eam cu-

LICENTIA
DESIGNANDI
SUCCESSO-
REM.QVAE AB APO-
STOLICA SE-
DE NON CON-
CEDANTVR.

a Iacob. 5.

b Leuit. 19.

c Num. 23.

OMNIS VETI-
TA SVPER-
STITIO.CALVMNIOſA
MULTA DE
HIS QVAE IN
VRBE FIVNT
A NOVATORI-
BVS FINGI.

d Rom. 5.

e Luc. 22.

f Matth. 16.

piant, suadendum, vt praesentes adesse velint, & oculis intueri num vera sint, quae A
saepius praedicata, vehementius inculcata a suis ipsorum concionatoribus audiere.

Hoc non dico, vt asseram omnes Romae degentes esse sanctos. Quae cum theatrum sit orbis,
iure comparari possit fagenae missae in mare ex omni genere piscium congregantis; atque
arcae Noe, quae domus salutis facta immundis non caruit animalibus: & sit quod dicit Apo-

2.Tim. 2. stolus: In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, &
quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam.] Hae idcirco dixerim,

ne ex eo quod vides aliquos Romae delinquere, fidem putes pariter labefactam: alio-
qui non erit inueniri fidem alicubi super terram. Ceterum si prope perspexeris, & ocu-
lus tuus simplex fuerit, totum corpus lucidum erit, vt excuses, si quod corrigitur, ite-
rum perpetretur: vt vidimus de superstitionibus toties Apostolica falce Romae succisis, ite-
rum pullulantibus, cum noua gens semper, quotidiano concursu, frequenti coetu ex om- B

6 Tit. 1. ni orbe sese infundat in Urbem, vt quae mundaueris hodie, cras aspersa sordibus neesse sit
reperire. Sed secundum Apostolum: Omnia munda mundis: coinquinatis autem &
infidelibus nihil est mundum, sed inquinatae sunt eorum & mens & conscientia.] At
haec obiter occasione S. Bonifacii querelarum, & Zachariae ad eum scribentis excusationis.
Iam vero quae sunt reliqua eiusdem Pontificis epistolae videamus eodem argumento
conscripta.

De sacerdotibus vero falsis, qui falsa opinantur, qui etiam adulteri & fornicatores esse
probantur, & sibi ab Apostolica Sede indultum esse testantur: hoc nulla ratione credat
sancta fraternitas tua, sed similiter in eis canonicam exerce vindictam, quemadmo-
dum de his, quibus superius a nobis edoctus monstraris. Non enim aliud te agere vo-
lumus, praeter quod sacri praecipiant canones, vel etiam ab hac Apostolica Sede in- C

structus esse cognosceris. Tuae quoque sanctitatis petitionem impleuimus, mittentes
tribus Episcopis tuis singulas confirmationis epistolas, quas per sanctitatis tuae manus
eas largiri volumus. Et Carolomanno filio nostro alia scripta direximus, vt adminicu-
la, quibus indiges, implere festinet. Iam frater carissime, de omnibus superius com-
prehensis capitulis, vt Dominus donauit, respondimus, ad amputanda omnia diabolicae
fraudis scandala. Tua vero sancta fraternitas, si quid de cetero euenerit, vt sacri docent

canones, studeat emendare in plebibus tibi a Deo commissis. Non enim aliud nobis
conuenit praedicare, praeter quod a sanctis Patribus sumus edocti. Si vero noui aliquid
inimici astutia agente acciderit, quod tua sancta fraternitas minime per canonum insti-
tuta discernere possit, hoc nobis non pigeat insinuare, quatenus Deo iuuante, quaeq. ad
emendationem nouae plebis esse possunt, tibi absque tarditate respondere curemus. D

Cognoscat ergo tua sancta fraternitas ita dilectionem tuam haberi in nostris praecor-
dijs, vt te praesentialiter quotidie videre desideremus, & ita in nostro consortio habere,
vt ministrum Dei & dispensatorem Ecclesiarum Christi. Confortare itaque in Domino,
frater carissime, & esto robustus, & labora in opere ad quod te diuina voluit clementia
vocare. Magna etenim te spes remunerationis expectat, quam promisit Deus diligen-
tibus se. Et nos licet peccatores existamus, tamen Dei nostri immensam clementiam
non cessamus exorare, vt qui coepit in vobis perficiat opus bonum vsque in finem: &
beatus Petrus Apostolorum Princeps cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parere
desideras. Deus te incolumem custodiat sanctissime frater. Data Kalendis Aprilis, im-
perante domino pijsimo Augusto Constantino anno vigesimoquarto (additum habet Rom.

* decima editio) Imperij eius anno secundo, Indictione * vndecima. E

Quo pariter anno & die data reperitur eiusdem Pontificis epistola communis tribus,
non singulae singulis, vt promiserat, de confirmatione trium sedium illarum, quae a
Bonifacio recens in Germania institutae sunt, quarum (vt vidimus) superius mentio fa-
cta est. describemus eam, quo ritum & formulam addiscamus, qua solerent Romani
Pontifices nouas institutas sedes confirmare. sic enim se habet scribens ad Episcopum,
qui vni ex illis praefectus fuit sacerdos.

Dilectissimo nobis Vittae sanctae Ecclesiae * Birburgensis Zacharias Papa
Domino cooperante, & sermonem confirmante, ad dilatandam Christianitatis le-
gem, & Orthodoxae Fidei tramitem, ad docendum, iuxta quod praedicat sancta haec Ro-
mania, cui Deo auctore praesidemus, Ecclesia, innotuit nobis sanctissimus ac reuerendis-
simus frater & Coepiscopus noster Bonifacius, nuper decreuisse & ordinasse in Germa-
niae

Zach. epist. 2.
tom. 2. epist. De
cret. Rom. Pöt.
* Barberenae
Episcopo
DE CONFIR-
MATIONE
TRIVM SE-
DVM INSTI-
TVTARVM
EPIST. ZA-
CHAR. PAP.

Aniae partibus Episcopales sedes, vbi praest vestra dilectio, & prouinciam in tres diuissis
parochias: quo cognito, cum magna exultatione, extensis ad sidera palmis, illumina-
tori & datori omnium bonorum Domino Deo & Saluatori nostro Iesu Christo gratias a Ephef. 2.
egimus, qui facit vtraque vnum.

Flagitauit autem a nobis pro suis syllabis iam dictus sanctissimus vir, per Apostoli-
cam auctoritatem vestras confirmari sedes. Pro quo & nos ardenti animo & diuino iu-
uamine, ac auctoritate beati Petri Apostolorum Principis, cui data est a Deo & Salua- b Matth. 16.
tore nostro Iesu Christo ligandi soluendiq. potestas peccata hominum in caelo & in ter-
ra, confirmamus, atque solidas permanere vestras Episcopales sedes sancimus, interce-
dente ipsius Principis Apostolorum auctoritate, a praesente in futuras omnes generatio-
nes, vt nullus audeat contra eandem vestram venire ordinationem, quae dignante Do-
mino, ex nostra praerceptione in vobis facta est. Et hoc interdicens, vt nullus audeat,
iuxta sanctorum canonum traditionem ex alio Episcopatu ibidem translatare aut ordi-
nare Episcopum post vestram de hoc saeculo euocationem, nisi is, qui Apostolicae nostrae
Sedis in illis partibus praesentauerit vicem.

Sed nec vnus alterius parochias inuadere, nec Ecclesias subtrahere praesumatis. Nam
(quod non credimus) si quis ille fuerit qui contra hanc nostram praerceptionem reme-
rario ausu venire tentauerit: sciat se aeterno Dei iudicio anathematis vinculo esse inno-
datum. Si quis vero Apostolica seruauerit praercepta, & normam rectae & Orthodoxae
fidei fuerit assecutus: benedictionis gratiam consequatur. De cetero petimus diuinam
clementiam, vt confirmet & corroboret hoc, quod operatus est Dominus in vobis. Et
caritas Dei, gratia, & pax vera sit cum spiritu vestro. Sanctissimi & dilectissimi nobis

C toto conamine elaborate pro fide Christi, & ad ministerium eius perficiendum decerta-
te, vt cum egregio Apostolo mereamini dicere: Bonum certamen certavi, cursum con- c 2.Tim. 4.
summaui, fidem seruaui: de reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi
Dominus in illum diem iustus Iudex. Salutantes vos in Domino, valere optamus.
Bene valete. Data Kalend. Aprilis, imperante Domino Constantino magno Imperato-
re anno vigesimo quarto, ex quo cum patre cepit imperare, Imperij eius solius anno secundo
Indictione decima.] alicubi perperam ponitur vndecima. Sed & putamus quod loco,
Data, Accepta, sit restituendum: siquidem non patitur ratio temporis, vt Kalendis
Aprilis epistola data sit, & Synodus celebrata vndecima Kalendas Maii.

Missis his in Germanias litteris, simul ab eodem Pontifice datae sunt aliae ad Carolo-
mannum, sed ijs caremus.

D Extat praeterea alia epistola nondum cusa, per eundem Deneardum Bonifacii Lega- d Eod. Cod. ep.
tum redeuntem ad ipsum reddita, scripta vero ab aliquo ex clero Romano, qui ab ipso
primum acceperat: quae carens titulo, sic se habet.

Venerabilibus sanctissimae Paternitatis vestrae syllabis susceptis per praesentem geru-
lum Deneardum venerabilem virum missis, cum omni, vt decuit, veneratione atque
caritatis affectu, suscepisse insinuo, simul & benedictionem, quam misistis mihi, quae
apud paruitatem meam super aurum & argentum accepta est, eo quod mei memorem
esse in sanctis suis orationibus, almitatis vestrae coronam, cognouisquam concedere mihi
diuina patiatur Maiestas, incolumem quamdiu me superna voluerit clementia superesse,
vt vestris sacris interuentionibus iuuatus exercitator inueniar, Deo propitio, aduer-
sus antiqui hostis insidias repugnare.

E Interea insinuatis mihi quod vobis de illis epistolis sancti Gregorij mitteremus; sed
nunc minime potuimus sanctis Paternitatis vestrae praerceptis parere, eo quod nimis attri-
tum, atque in podagrico humore, & dolore fatigatum, memoratus missus vester pres-
byter per tempus cognouit, ita vt in eo me dolore afflictum relinqueret, quod & ore
vobis proprio intimabit. Sed si vita comes fuerit, & vestra mihi oratio non defuerit, quae
iussistis dum saluti fuero plenius restitutus, sanctissimae Paternitatis vestrae obtemperabo
iussionibus, vt dum alia vice hunc vestrum missum direxeritis, quae praercepistis impleta
esse reperiantur, vt absque tarditate, quae desideratis expleantur. Transmissimus enim
per praedictum vestrum presbyterum aliquantum * cotzumbri, quod incensum Domino
offeratis temporibus matutinis, & vespertinis, siue dum Missarum celebratis solemnibus
miri odoris, atque flagrantiae. Sed peto vt absque iniuria suscipiatis quod pura caritate
dirigitur. Salutans vestram sanctissimam Paternitatem in Domino, & vt pro nobis ora-

Annal. Eccl. Tom. 9. N 2 re iu

a *Iacob. 5.* re iubeatis depono: sed & omnem Ecclesiam quæ vobiscum est per vos saluto, & vt ipsi pro me exorent. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Nam & ego, licet peccator existam, tamen vestri memoriam ante sacras Confessiones Apostolorum faciens, orationi incumbo. His præmissis optamus sanctitatem Paternitatis vestræ in Domino bene valere, atque in opere, quo assumptus es, multo amplius fructum boni operis pululare concedat, & ad incrementum perducere patiatur diuina Maiestas. Trinitas indiuisa sanctitatem vestram conferuet orantem pro nobis.] hætenus redditæ ad Bonifacium litteræ.

Acceptis autem ijs Bonifacius litteris Zachariæ Pontificis, sollicitus iussa ipsius implere, continuo se contulit ad Carolomannum, celebrandæ Synodi causâ. Habent hæc eiusdem Bonifacij vitæ Acta verbis istis.

b *Vit. Bonif. lib. 1. c. 33.* **B** Ea tempestate cum Carolus Dux inclytus vitæ suæ cursum exegisset, & filij eius Carolomannus & Pipinus ei ceu patri successissent in Imperio: cum ad nutum Carolomanni, qui erat maior natu, omnia paterni regni iura disponentur: sanctus Bonifacius ad eum accessit, & Apostolici Præfulis scripta offerens, modis omnibus petijt, vt Christianæ religionis cultum, quem pater eius animo promptissimo inchoasset & exercuisset, ipse quoque pro Dei amore & regni sui stabilimento, atque pro omnium sibi subiectorum salute, eadem beneuolentia prosequeretur.

Quibus ille verbis haud aliter atque diuino oraculo permotus & compunctus, omnes suæ ditionis homines tum clericos tum laicos, qui a Christiana religione deflexissent, tam regia quam canonica auctoritate ad viam iustitiæ reuocare studuit; iussitq. vt coacta Synodo, omnia ad canonum præscriptum corrigerentur. Cuius quidem Synodi decreta, quod non modo secularibus, sed etiam Ecclesiasticis rectoribus plurimum utilitatis & ædificationis adferre posse videantur, sicut ea in antiquis codicibus & in iam **C** casis scripta reperimus, hic inferere visum est.

e *Extant apud Sur. tom. 3. die 5. Jun. ibid. lib. 1. c. 34.* In nomine Domini nostri Iesu Christi ego Carolomannus Dux & Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini septingentesimo quadagesimo secundo, vndecimo Kalend. Maij, cum consilio seruorum Dei & Optimatum meorum, Episcopos qui in regno meo sunt cum presbyteris ad Concilium & Synodum pro timore Christi congregauit, id est, Bonifacium Archiepiscopum, Burchardum, Reginfridum, * Vuitranum & Vuiliboldum, Dadanum, & Adanum, cum presbyteris eorum, vt mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei & Christiana religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum dissipata corrui; & qualiter populus Christianus ad salutem animæ peruenire possit, qui per falsos sacerdotes hucusque deceptus est. Itaque per consilium sacerdotum religiosorum & Optimatum meorum ordinauimus per ciuitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est missus, *Legatus scilicet, sancti Petri.* Statuimus quoque per annos singulos Synodum congregari, vt nobis presentibus, canonum decreta & Ecclesiæ iura restaurentur, & religio Christiana emendetur.] **D** De his autem quæ in Synodo statuta essent, capita ista subnectit.

f *Concilium Germaniæ sub Carolomanno.* Fraudatas pecunias Ecclesiarum, Ecclesijs restituumus & reddidimus. Falsos presbyteros, & adulteros vel fornicatores diaconos vel clericos de pecunijs Ecclesiæ abstulimus & degradauimus, & ad poenitentiam coegimus.

g *mysterium* Seruos Dei per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere, omnino prohibuimus: nisi illos solummodo, qui propter diuinum ministerium, Missarum scilicet solemnium adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, nempe reliquias Sanctorum, ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos Episcopos cum Capellanis presbyteris Princeps secum habeat, & vnusquisque Præfectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicere poenitentiam possit.

Necnon & illas venationes & siluaticas vagationes cum canibus omnibus seruis Dei interdiximus, & vt accipitres & falcones non habeant.

Decreuimus quoque vt iuxta sanctorum canones vnusquisque presbyter in parochia habitans, subiectus sit illi Episcopo, in cuius parochia habitat: & semper in Quadragesima rationem & ordinem ministerij sui siue de baptismo, siue de fide Catholica, siue de precibus & ordine Missarum, Episcopo reddat & ostendat. Et quodcumque iure canonico Episcopus circumueat ad confirmandos populos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari de-

A bet. Et in coena Domini semper nouum chrisma accipiat ab Episcopo. Et vt Episcopus sit testis castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

Statuimus quoque, vt secundum canonicam cautelam omnes vndecumque venientes ignoti Episcopi, vel presbyteri, ante probationem Synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittantur.

Decreuimus quoque, vt secundum canones vnusquisque Episcopus in sua parochia sollicitudinem gerat, adiuuante * Graphione, qui defensor Ecclesiæ eius est, vt populus Dei paganas non faciat, sed vt omnes spurcitas gentilitatis abijciat, siue sacrificia mortuorum, seu sortilegos, vel diuinos, siue phylacteria & auguria, siue incantationes & hostias immolatas, quas stulti homines iuxta Ecclesias ritu pagano faciunt sub nomine sanctorum Martyrum vel Confessorum, Deum & sanctos suos ad iracundiam prouocantes.] *ex scripto Codice ista subiiciuntur:* Siue illos sacrilegos ignes, quos Metfres vocant, siue omnes quæcumque sunt paganorum obseruationes, diligenter prohibeant, statuimus.] Porro per Graphionem intelligi magistratum Principis, quem nos consueuimus dicere Fiscalem iudicem, glossarium appositum ad finem Capitularium Francorum significat. Grauionem vero hodie dicunt Baronem, quem nos Comitem appellamus.

Statuimus similiter, vt post hanc Synodum, quæ fuit vndecimo Kalendas Maij, quisquis seruorum Dei vel ancillarum Christi in crimen fornicationis lapsus fuerit, in carcere poenitentiam faciat, in pane & aqua. Et si ordinatus presbyter fuerit, duos annos in carcere permaneat antea flagellatus. *Ex scripto Codice additur:* Et scorticatus videatur, & post Episcopus adaugeat. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum incidit, post tertiam verberationem in carcerem missus, vnum annum poenitentiam ibi agat.]

Quæ autem his subiiciuntur, pertinent ad Concilium Leptinense, de quo suo loco dicturi sumus. Auctor enim cuncta quæ in tribus Synodalibus conuentibus gesta esse noscuntur, sub vno conegessit. *Subiiciuntur autem in scripto Codice ista.* Similiter & nonnæ velatæ eadem poenitentia contineantur, & radantur omnes capilli capitis eius.

Decreuimus quoque, vt presbyteri & diaconi non sagis, laicorum more, sed casulis vtantur ritu seruorum Dei, & nullus in domo sua mulierem habitare permittat: & monachi, & ancillæ Dei monasteriales, iuxta regulam sancti Benedicti ordinate viuere, vitam & propriam gubernare studeant.] hætenus ibi.

Quod rursus ad præsens Concilium spectat, cuncta in eo decreta sunt missa Romanam ab ipso Pontifice comprobanda. Pontifex vero cognitis omnibus, colligi Synodum voluit, in qua quæ per Bonifacium atque collegas Episcopos facta sunt, comprobauit; de ijsq. litteras ad ipsos reddidit, quas suo loco ponemus. Benedictus Leuita in ea quam affixit libro quinto præfationem, de huius Synodi confirmatione hæc habet: His ita peractis, est in fronte primi libelli posita Zachariæ Papæ epistola, omnibus Episcopis, & reliquis Ecclesiastici ordinis gradibus Deum timentibus per Gallias & Francorum prouincias constitutis directa, sicut & in ea continetur. Quam sequuntur duo Synodales conuentus, quos sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ Legatus Bonifacius, memoratæ Moguntiacensis Ecclesiæ Archiepiscopus vice supradicti Papæ Zachariæ vna cum Carolomanno Francorum Principe canonicè tenuit: vt agnoscant omnes hæc prædictorum Principum capitula maxime Apostolica auctoritate fore firmata.] hæc Benedictus de duabus Synodis a Zacharia Pontifice confirmatis, subiiciens epistolam Zachariæ de confirmatione ipsarum, quæ sic se habet, data post acceptas a Bonifacio de rebus in Synodo gestis litteras, quæ non extant *:

Zacharias Papa vniuersis Episcopis, presbyteris, diaconibus, Abbatibus, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibusq. Deum timentibus per Gallias & Francorum prouincias constitutis.

Referente nobis reuerendissimo atque sanctissimo fratre nostro Bonifacio Episcopo, quod dum Synodus aggregata esset in prouincia vestra iuxta nostram commotionem, mediantibus filiis nostris Pipino & Carolomanno Principibus vestris, peragente etiam vice nostra Metropolitano Bonifacio, Dominus illuminasset corda vestra cum Principibus vestris ad predicationem eius, vt omnibus commonitionibus eius obediretis, & falsos, & schismaticos, & homicidas, & fornicarios a vobis expelleretis sacerdo-

* *Capit. Franc. lib. 5. in princ. & Zach. ep. 7. & in Bonifacio lib. 2. cap. 6.*
ZACHARIAE
PAPAE EPIST.
DE CONFIRMATIONE SY-
NODI.

tes: omnipotenti Deo gratias egimus, & pro vobis incessanter sumus orantes, vt qui coepit in vobis opus bonum, perficiat vsque ad finem. Obsecro enim vos coram Deo, vt eius commonitionibus firmiter obediatis. Ipsum enim vice nostra in partibus illis ad praedicandum constitutum habemus, vt vos, Deo propitio, ad viam perducatur rectitudinis, & a cunctis facinoribus salui esse possitis.

Habuitis enim, peccatis facientibus, nunc vsque falsos & erroneos sacerdotes: vnde & cunctae paganae gentes vobis pugnantibus praeualebant, quia non erat differentia inter laicos & sacerdotes, quibus pugnare licitum non est: qualis enim victoria datur, vbi sacerdotes vna hora Dominica pertractant mysteria, & Christianis Dominicum porrigunt corpus pro suarum animarum redemptione; & post, Christianos, quibus hoc ministrare debuerant, aut paganos, quibus Christum praedicare, proprijs sacrilegisq. manibus necant, praecipue dicente eis Domino: Vos estis sal terrae: quod si sal euauerit, in quo condietur? Ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus. Dum haec ita sint, & tales in vobis fuerint sacerdotes: quomodo victores contra vestros inimicos esse poteritis? Nam si mundos & castos ab omni fornicatione & homicidio liberos habueritis sacerdotes, vt sacri praecipiant canones, & nostra vice praedicat praefatus Bonifacius frater noster, & ei in omnibus obediens extiteritis: nulla gens ante conspectum vestrum stabit, sed corruent ante faciem vestram omnes paganae gentes, & eritis victores, insuper & bene agentes vitam possidebitis aeternam.

Vos autem carissimi fratres, qui estis veri sacerdotes, & sub regulari disciplina constituti, sic vosmetipsum exhibete, vt decet ministros Dei, & dispensatores ministeriorum Dei, vt non vituperetur ministerium vestrum: ne fiat in vobis (sicut scriptum est) Erit sicut populus, sic sacerdos. Nam si hoc fuerit: qualis vobis erit ab hominibus laus? Aut qualis a Deo expectatur retributio? Quamobrē sic vos corrigite, vt veri sacerdotes: & tales ad sacerdotium prouehite, vt & vobis & illis testimonium maneat bonum ab his qui foris sunt: quatenus ab hominibus vobis acquiratis laudem, & a Deo mercedis praemium in aeterna beatitudine percipere mereamini, eo quod per vos ad Christi perducti sunt, rectam fidem populi multi, innoxios habentes sacerdotes. Ad Synodum quoque omnino conuenite, ad pertractandum de vnitatem Ecclesiae, vt si quid aduersi acciderit, radicitus amputetur, & Dei Ecclesia maneat inconcussa. Bene valete.] haec tenus epistola Zachariae Papae post Synodum data ex scripto Vaticano exemplari.

Dum haec agerentur in Germania, Zacharias Pontifex conueniens Longobardorum Regem Luithprandum, ciuitates patrimonij sancti Petri diuino auxilio abique armis ab eodem Rege recuperat: vt acciderit tunc plane quasi miraculum a Deo, cum post tot turbas, tot depradationes & caedes, inermis Christi Vicarius armatos conueniens hostes, eosdem diuina potentia superarit, & ad reddenda ablata compulerit, & ad captiuos liberos dimittendos adegerit: vt plane apparuerit, longe praestare arma spiritalia, Deo potentia, quam carnalia; atque gladium spiritus (quod est verbum Dei) hostium corda potentius penetrare quam ferreum. Quomodo autem ista se habuerint, sinceram ab Anastasio scriptam historiam accipe, sermone licet rudi contextam. pergens enim inchoatam narrationem de quatuor ciuitatibus ab Ecclesia Romana sublatis, de quibus suo loco superius dictum est, ista subiicit: Dumq. idem Rex Luithprandus protraheret dilationem ad reddendum iuxta suam promissionem iam fatas quatuor ciuitates: praenominatus Pontifex Zacharias, vt verus pastor populi sibi a Deo crediti, spem ponens in Deo, egressus ex Romana ciuitate cum sacerdotibus & clero, perrexit fiducialiter & audacter ad ambulandum in locum Interamnensium, vbi in finibus Spoletanis ipse Rex residebat. Qui dum in Ortanam conuenisset ciuitatem, ipseq. Rex eius cognouisset aduentum: misit Grimoaldum missum, id est, Legatum suum, qui ei obuius factus, vsque ad Narniensem perduxit ciuitatem. Ad cuius sancti viri occursum iam nominatus Rex misit Duces ac Satrapas suos, magnumq. exercitum, & a Narniensem ciuitate, octauo fere milliaro, eodem Rege eum suscipiente.

Die, quae est sexta feria, perrexerunt ad basilicam beati Valentini Episcopi & martyris, sitam in praedicta Interamnensium vrbe Ducatus Spoletani. Ante cuius fores basilicae idem Rex cum reliquis Optimatibus & exercitu suo sanctum virum suscepit, factaq. oratione, atque salutatione sibimet persoluentes, dum diuinis ab eo fuisset commonitus colloquijs, impensaq. caritate, ab eadem Ecclesia egressus, in eius obsequium Rex dimidiū

A fere milliarium perrexit. & sic in suis tentorijs vterque eadem sexta feria sunt morati.

Sabbato vero iterum conuenientes, Zacharias Papa diuina perfusus gratia, Deo placitis admonitionibus eum est allocutus, praedicans, eum ab hostili motione & sanguinis effusione quiescere, & ea quae pacis sunt, semper sectari. Cuius pijs eloquijs flexus, & de constantia sancti viri & admonitione admiratus, omnia quaecumque ab eo Papa petijt, gratia Spiritus sancti obtinuit, & praedictas quatuor ciuitates, quas ipse ante biennium per obsessionem factam pro praedicto Transamundo Duce Spoletano, hoc est occasione ipsius, abstulerat, eidem sancto viro cum habitatoribus eorum redonauit. Quas & per donationem firmavit in oratorio Saluatoris, sito intra Ecclesiam beati Petri nomine aedificatam. Nam & Sabinense patrimonium, quod per annos fere triginta fuerat ablatum, atque Narniense & Auximanum, atque Anconitanum, necnon & Polimarense, & Vallem, quae vocatur, magna, sitam in territorio Sutrinum per donationis titulum ipsi beato Petro Apostolorum Principi reconcessit, & pacem cum Ducatu Romano ipse Rex per viginti firmavit annos. Sed & captiuos omnes quos tenebat ex diuersis prouincijs Romanorum, missis litteris suis tam in Tusciam suam, quam trans Padum etiam vna cum Rauennatibus captiujs, Leonem, Sergium, Victorem, & Agnellum * Consules * Consulares praedicto beatissimo redonauit Pontifici.

In praedicta basilica beati Valentini per eiusdem Regis petitionem in locum * Constantini Antistitis, qui transferat, alium ordinavit Episcopum. In cuius consecratione dum ipse adestet cum suis iudicibus, compunctione inspirationis diuinae tanta orationis dulcedine illa ab eo sunt prolata, vt cum sanctum virum conspicerent fundere preces, plures ex eisdem Longobardis ad lachrymas sint permoti. Eodem vero die Dominico post peracta Missarum solemnias, ad prandium eundem Regem, ad Apostolicam benedictionem suscipiendam, ipse beatissimus Pontifex inuitauit, vbi cum tanta suauitate esum sumpsit, & hilaritate cordis, vt diceret ipse Rex, tantum se numquam meminisse * comedisse.

Alio vero die, quae fuit secunda feria, Vale faciens ei Rex ipse, misit in eius obsequium Aldeprandum ducem Clusinum nepotem suum, seu Tacipertum Castaldum, & Raringum Castaldum Tuscanensem, atque Grimoaldum, qui eidem sancto viro vsque ad praedictas ciuitates obsequium facerent, eademq. ciuitates cum suis habitatoribus traderent. Quod & factum est: In primis Amerinam ciuitatem, deinde Ortanam tradiderunt. Dumq. in Polimartio castro conuenissent, eumq. recepisset Pontifex, & fuisset itineris longitudine per circuitum finium Reipublicae eundem vsque ad Bleranam ciuitatem, partes Sutrinae ciuitatis, per fines Longobardorum Tusciae, qui de propinquo erant, id est, per castrum * Liternum, ipse missus a Rege Grimoaldus eundem beatissimum Pontificem perduxit vsque ad Bleranam ciuitatem, quam & ipsi sancto viro praenominati Raringus Castaldus, & Grimoaldus tradiderunt. Et sic regressus est, Deo propitio, cum victoriae palma in Urbem Romam. Qui etiam omnem populum aggregans, ab Ecclesia sanctae Dei Genitricis quae vocatur ad Martyres egressi sunt omnes generaliter properantes ad beatum Principem Apostolorum Petrum. Quos & alloquutus est, admonens Deo omnipotenti reddere gratiarum actiones. Quibus expletis decima Indictione &c.] pergit dicere quae sequenti Indictione vndecima ab eodem Pontifice gesta sint cum eodem Luithprando Rege Longobardorum, quae nos anno sequenti, ordine temporum dicturi sumus.

E IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

743.

2.

3.

SEPTINGENTESIMVS quadragesimus tertius annus, qui sequens est, vndecima Indictione signatur, quo mense Martij ad Liptinas congregatum est Concilium, cui vna cum pluribus Episcopis interfuit Carolomannus Francorum Princeps. Quod enim ad tempus spectat, id significant litterae Zachariae Papae hoc ipso anno ad Bonifacium redditae, quas subiiciemus inferius, cum iam Bonifacius ipse (vt ex iisdem constat) mense Augusti hoc eodem anno de omnibus rebus gestis scripsisset litteras ad ipsum Zachariam Romanum Pontificem. haec est enim illa Synodus, de qua Benedictus Leuita

CONGRESSVS ZACHARIAE CVM LVITHPRANDO.

* a se numquam meminisse comessum.

ZACHARIAS ROMAM REDIT. * Viteruum

SYNODVS LIPTINENSIS IN GERMANIA.

a Matth. 5.

b Isai. 24.

ZACHARIAS PAPA CONVENIT LVITHPRANDVM.

ista habet in libri quinti Capitularium Regum Francorum exordio istis verbis. **A**
 Item altera Synodus a superscriptis Episcopis ac Principe auctoritate Apostolica Kalendas Martias ad Liptinas habita. Jex qua hæc in Capitularia infert.

Modo in hoc Synodali conuentu, qui congregatus est Kalendas Martias in loco qui dicitur Liptinæ, omnes venerabiles sacerdotes Dei, & Comites, & Præfecti, prioris Synodi decreta consentientes firmauerunt; seq. ea implere velle & obseruare promiserunt. Et omnis Ecclesiastici ordinis clerus, Episcopi, presbyteri, & diaconi cum reliquis clericis suscipientes antiquorum Patrum canones, promiserunt se velle Ecclesiastica iura, moribus & doctrinis & ministerio recuperare. Abbates vero & monachi receperunt regulam sancti Patris Benedicti ad restaurandam normam regularis vitæ. Fornicatores namque & adulteros clericos, qui sancta loca vel monasteria antea tenentes coinquinauerunt, præcepimus inde tollere, & ad poenitentiam redire. **B**
 Et post hanc definitionem si in crimen fornicationis vel adulterij ceciderint, prioris Synodi iudicium sustineant, similiter monachi & nonnæ, *moniales videlicet.*] his hæc addidit Carolomannus.

Statuimus quoque cum consilio seruorum Dei & populi Christiani, propter imminetia bella, & persecutiones ceterarum gentium quæ in circuitu nostro sunt, vt sub precario & censu aliquam partem Ecclesiastica pecuniæ in adiutorium exercitus nostri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus ea conditione, vt annis singulis de vnaquaque casata solidus, id est, duodecim denarij ad Ecclesiam vel monasterium reddantur, eo modo, vt si moriatur ille cui pecunia commandata fuit, Ecclesia cum propria pecunia reuertita sit. Et iterum si necessitas cogat, aut Princeps iubeat, precarium renouetur, & rescribatur nouum; & omnino obseruetur, vt Ecclesia vel monasteria penuriam & paupertatem non patiantur, quorum pecunia in precario præstita sit; sed si paupertas cogat, Ecclesiæ & domui Dei reddatur integra possessio. **C**

Similiter præcipimus, vt iuxta decreta canonum adulteria, & incesta matrimonia, quæ non sunt legitima, prohibeantur & emendentur Episcoporum iudicio. Et vt mancipia Christiana paganis non tradantur. Decreuimus quoque (quod pater meus ante præcipiebat) vt qui paganas obseruationes in aliqua re fecerit, mulctetur & damnetur quindecim solidis.] hucusque ex Synodalibus decretis Benedictus Lenita.

Quod vero ad reliqua Synodalia acta pertinet, liquet ex rebus gestis sancti Bonifacii, damnatos ab eodem Bonifacio fuisse duos impostores hæreticos, Adalbertum, & Clementem: quod testatur Zacharias Papa in litteris hoc eodẽ anno ad ipsum Bonifaciũ redditis. De damnatione autem Episcopi Moguntini, & subrogatione eiusdem Bonifacii nequam in hoc Concilio actum est, sed postea, vt suo loco dicemus. Decretum præterea hic fuit, vt pro tribus Metropolitanis Episcopis Treuerensi, & duobus alijs pallia peterentur ab ipso Romano Pontifice, quorum gratia ipsi Francorum Principes litteras ad ipsum scripsere, sicut & Bonifacius ipse. Non extant ipsæ quidem, sed ex illis quas Zacharias Papa ad Bonifacium rescripsit, eadem omnia comperta habentur: Duæ enim hæc de re epistolæ ad Bonifacium hoc anno a Zacharia Pontifice scriptæ reperiuntur, datæ nimirum anno tertio Artabaldi & Nicephori eius filij Imperatorum, qui imperare cœperunt ipso ferme exordio Imperij Constantini Copronymi, nempe primo ipsius anno. litteræ autem a Zacharia ad Bonifacium redditæ sic se habent ^a.

Legimus in libro Actuum Apostolorum ^b, sanctum Spiritum Apostolis præcepisse: Separate mihi Barnabam & Saulum in opus in quod assumpserim eos, id est, vt per prædicationem Christianæ religionis, & eiusdem Spiritus sancti gratiam mundum illuminarent vniuersum, quorum illuminatio prædicationis atque doctrinæ Christi præsidio mansit, & manet Catholica Dei Ecclesia præfulgens, horum & beati Apostolorum Principis Petri illuminata doctrinis. Et eorum sequi pedem, ex inspiratione diuina, tuam sanctissimam fraternitatem in partibus illis esse credimus destinatam, vt etiam instar eorum idem Spiritus sanctus in eodem te assumpserit opere ad illuminationem gentium illarum. Vnde nimis exultamus in Deo, & eius omnipotentia immensas referimus laudes.

Dum vero & series syllabarum tuarum nobis panderet per singula: multo amplius lætati sumus in Domino, qui tibi suam gratiam ita largiri dignatus est, vt sic duræ gentis corda lenires, quatenus libenti animo inclinarentur ad obediendum fidei, & di-

A & diuinis obtemperarent præceptis. Indicasti enim nobis, quo modo & qualiter tetigisset Deus corda excellentissimorum filiorum nostrorum Pipini & Carolomanni, vt tibi in prædicatione socij & adiutores esse niterentur ex inspiratione diuina, quorum merces copiosa manet in cælis: quoniam benedictus homo per quem benedicitur Deus.

De Episcopis vero Metropolitanis, id est, Grimone, quem iam nos compertum habemus, Abel siue Arberto; quos per vnamquamque Metropolim per prouinciam constituisti, hos per tuum testimonium confirmamus, & pallia dirigimus ad eorum firmissimam stabilitatem, & Ecclesiæ Dei augmentum, vt in meliori proficiant statu. Qualiter enim mos pallij sit, vel quomodo fidem suam exponere debeant hi, quibus pallio vti licentia conceditur, eis direximus, informantes eos, vt sciant quod sit pallij vsus, & subiectis viam prædicare salutis, & Ecclesiastica disciplina in Ecclesijs eorum in utilitate seruetur, & maneat inconcussa, & sacerdotium quid in eis fuerit, non pollutum vt antea fuit, sed mundum & acceptum Deo esse possit, quantum humana conditio valet; ita vt nullus reperiri possit sacris deuiare canonibus, & sacrificium mundum eorum ab eis immoletur, ita vt Dominus in eorum placetur muneribus, & populis Dei purificatis mentibus ex omni squalore sincerum exhibere valeant Christianæ religionis officium.

Retulisti etiam nobis, carissime frater, quod duos pseudopphetas (sed magis pseudochristianos appellare debemus) ex quibus vnum quidem & nouum Simonem, iuxta tenorem tuarum syllabarum reperimus, qui etiam sibi & vendicabat sacerdotium, & a luxuria se minime continebat, seducens populum, & inania prædicans, non solum suam animam iuri diaboli tradens, sed populorum corda in infernum demergens, & seducens populum per falsitates, ita vt ab Ecclesia Dei subtraheret, & a Christiana lege discordaret: Et cruces statuens in campis & oratoriola, illic populum seducebat, relinquens Ecclesias publicas, concurrens ad illa signa quæ ab eo false fiebant, & sanctitatis nomine se vocari censuit, & in suo nomine Ecclesias consecrauit, affirmans etiam se Angelorum nomina scire, quorum in tuis syllabis conscripta direxisti: Quæ nomina nos non Angelorum, sed magis demonum affirmamus.

Alium vero ita luxuriæ deditum, vt concubinam haberet, & duos ex ea filios procrearet, & tamen sacerdotium sibi vendicabat, affirmans hoc iustum esse iuxta traditionem veteris testamenti, vt defuncti fratris superstes frater ducat vxorem. Et quia Christus resurgens ab inferis, nullum ibi reliquisset, sed omnes inde abstraxisset. Quæ omnia hæc detestabilia & scelestia iudicamus. Bene enim tua fraterna sanctitas iuxta Ecclesiasticam regulam eos damnauit, & in custodiam misit, & optime vocauit Antichristi ministros & præcursores. De cetero decerta, carissime, & viriliter age, & peruigil mane in ministerio Christi, vt amplius Christi grex augeatur, & tibi præmium æternæ retributionis maneat copiosum, & cum sanctis & electis Dei (vt credimus) inueniaris participes & Apostolorum consors. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data decimo Kalendas Iulij imperante domino Artabaldo a Deo coronato magno Imperatore anno tertio, & Nicephoro magno Imperatore anno tertio Indictione * vn-^a decima.]

Sed quid accidit? Nescio quo falso nuntio Bonifacius de Zacharia Pontifice accepit pro tribus pallijs ipsi persolutam pecuniam esse, ipso id exigente Pontifice & Romanæ Ecclesiæ clericis. Quod quidem indignissimo animo tulit, putans verum esse: cuius rei gratia ipse ad eundem Zachariam statim litteras dedit, quibus significauit, non pro tribus, sed pro vno tantum, ipsoque Rhemeni Archiepiscopo se petere pallium. Sed & magnopere redarguit Zachariam simoniacæ labis, quod pro pallijs conferendis pecuniam acciperet. Ita plane diabolus operabatur, vt si quo modo disseminaret dissensiones inter Bonifacium atque Romanum Pontificem, quo interciperet prædicationis fructus. his acceptis litteris Zacharias ad eundem Bonifacium, nihil sibi conscius admirandus ista rescripsit ^a.

Suscipientes fraternitatis tuæ litteras per præsentium gerulum, & relegentes quæ in eis continebantur, in extasi quadam incidimus & admiratione magna, eo quod nimis repertæ sunt dissonare ab eis syllabis, quæ a tua directæ sunt fraternitate per elapsam Augustum mensem, vbi nobis indicasti, quod Concilium, adiuuante Deo & Carolomanno præbente consensum & contestante factum est: & qualiter falsos sacerdotes, qui diuinum

DE PALLIIS AD EPISCOPOS METROPOLITANOS MISSIS.

DE DVORVS PSEVDOPROPHETIS.

ERRORES NOVORVM HABRETICORVM.

VERBA BONIFACII DE ZACHARIA PAPA.

a Zachar. ep. 8. tom. 2. epist. decret. Rom. Pont.

a Zachar. ep. 9. tom. 2. epist. decret. Rom. Pont. b Act. 13.

CAROLOMANNI ET PIPINI LAUS EGREGIA.

vinum non erant digni atrectare mysterium, a sacro munere suspendisti: & quia tres Archiepiscopus per singulas Metropoles ordinasses, referasti, id est, Grimonem in ciuitate quæ dicitur Rhemorum tertium denique Artbertum in ciuitate quæ dicitur Sennis, qui & apud nos fuit, & tua pariter & Carolomanni & Pipini detulit scripta, per quæ suggestisti, vt tria pallia iisdem tribus prænominatis Metropolitanis dirigere deberemus: quod & largiti sumus pro adunatione & reformatione Ecclesiarum Christi. Nunc autem denuo tuas suscipientes syllabas, valde sumus (vt diximus) admirati, eo quod antea nobis vna cum memoratis Principibus Galliarum pro tribus pallijs suggestisti, & postea pro solo Grimone. Sed volumus, vt nobis tua indicet fraternitas, cur nobis ita direxisti antea pro tribus, & postmodum pro vno, vt & nos certi redditi, ex hoc nulla in nobis sit ambiguitas.

ZACHARIAS PVRGAT SE AB ILLATIS CALVMNIIS.

Reperimus etiam in memoratis litteris tuis, quæ nimis nostros animos conturbant, B quod talia a te de nobis referantur, quasi nos corruptores simus canonum, & Patrum scindere traditiones quæramus, ac per hoc (quod absit) cum nostris clericis in simoniacam hæresim incidamus, accipientes, & compellentes, vt hi, quibus pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias. Sed carissime frater, hortamur caritatem tuam, vt nobis deinceps tale aliquid minime tua fraternitas scribat: quia fastidiosum a nobis & iniuriosum suscipitur, dum illud nobis ingeritur, quod nos omnino detestamur. Absit enim a nobis & a nostris clericis, vt donum quod per Spiritus sancti gratiam suscepimus, pretio venundemus, dum & illa tria pallia, quæ a te suggerente, vt prædiximus, sumus flagitati, nullum ab eis quisquam commodum expetijt; insuper & chartas, quæ secundum morem a nostro scrinio pro tua confirmatione atque doctrina tribuuntur, de nostro concessimus, nihil ab eis auferentes. Absit, vt sic quippiam a tua C fraternitate criminis nobis simoniaci obijciatur. Anathematizamus namque omnes, quicumque aui fuerint donum Spiritus sancti pretio venundare.

PRO PALLIIS NIHIL ACCIPIENDVM.

Suggestisti etiam nobis per alia tua scripta, quod in Baioaria vnum reperisses falsum sacerdotem, qui & affirmabat quod a nobis fuisset Episcopus ordinatus: & tua hoc fraternitas optime egit, dum ei non credidit: quia falsus homo omnia falsa suggestit, & falsum reperiens, sacerdotio suspende. Sic etenim auctoritate beati Petri Apostolorum Principis tibi præcipimus, vt quemcumque repereris a sacris canonibus deuiare, nulla ratione patiaris sacrum ministerium atrectare. Et quia, si deberes in Baioaria prouincia ius habere prædicationis, sciscitasti, an non, quam a decessore nostro habuisti concessam: Nos denique auxiliante Deo ea quæ tibi largitus est decessor & prædecessor noster, non minuimus, sed augemus, & non solum Baioariam, sed & omnem Galliarum prouinciam, donec te diuina iusserit superesse Maieftas, nostra vice per prædicationem tibi iniunctam, quæ repereris contra Christianam religionem vel canonum instituta, spiritualiter studeas norma rectitudinis reformare. Dominus te incolumem custodiat, reuerendissime & sanctissime frater. Dat. Nonas Nouembris, Imperante pijsimo Aug. Artabafdo a Deo coronato magno Imperatore anno tertio, Patriciatu eius anno tertio: sed & Nicephoro magno Imperatore eius filio anno tertio, Indictione * vndecima.] hætenus Zacharias.

* decima

ZACHARIAS PAPA RECUPERAT QVATOR CIVITATES.

Hac eadem vndecima Indictione, contigit eundem Zachariam Papam ad liberandos Rauennates proficisci ad Luithprandum Regem Longobardorum, eumq. sibi in omnibus obsequentem reddere. Quod enim bello ciuili flagraret Imperium Orientis, Luithprandus, qui viuente Leone Isaurico, cum ipso foedus aduersus Romanos inierat, E eo mortuo, Exarchatum Rauennæ tentauit, vt eum sibi subijceret: quod & fecisset, nisi Zacharias quam citissime occurrisset. Ex his vide, quam iniustæ sint querelæ Orientium de Romano Pontifice, quod exuerit Occidentali Imperio Orientales Imperatores. Quomodo autem ista se habuerint ab Anastasio sic accipe: Indictione vndecima, dum nimium opprimeret prædictus Rex prouinciam Rauennatum, fuissetq. præparatus ad motionem faciendam & obsidendam Rauennatum urbem: cognoscens motionem eiusdem Regis Eutychius excellentissimus Patricius & Exarchus, vna cum Ioanne Archiepiscopo Ecclesiæ Rauennatis atque vniuerso populo prædictæ ciuitatis, ac ciuitatum Pentapolis & Aemiliæ, facta in scriptis obsecratione, miserunt sanctissimo domino Papæ, petentes vt pro eorum occurreret liberatione.

Qui missis legatione & muneribus ab obsecrandum Regem per Benedictum Episcopum

A pum & Vicedominum, atque Ambrosium primicerium Notariorum, petijt vt a motione cessaret, & Cesenatense Rauennatibus redderet castrum. Qui non consensit. Cuius cum duram perseuerantiam conspiceret dictus sanctissimus vir, trophæo fidei munitus, relicta Romana Vrbe iam dicto Stephano Patricio & Duci ad gubernandum, non sicut mercenarius, sed sicut vere pastor ad oues quæ perierant redimendas concurrat. Cui obuiam occurrit prænominatus excellentissimus Exarchus vsque ad basilicam beati Christophori, positam in loco qui vocatur Ad aquilam, quinquagesimo fere milliario a Rauennatum vrbe. Egressi autem de Rauennatense ciuitate viri & mulieres diuersi sexus & ætatis, agentes gratias omnipotenti Deo, profusis lachrymis eundem sanctissimum Pontificem susceperunt, clamantes & dicentes: Venit, venit Pater noster, qui suas reliquit oues, & ad nos perditos liberandos occurrit.

ZACHARIAS VENIT RAUENNAM.

B Ex eadem quoque Rauennatum vrbe Zacharias misit ad prænominatum Regem, Stephanum presbyterum, & Ambrosium primicerium, annuntians ei suum aduentum. Qui viri in finibus Longobardorum ingressi ciuitatem, quæ vocatur Imola, & cognoscens quod * proditio meditabatur prædicto sancto viro, ne illuc ambularet, per epistolam scriptam per noctis silentium eidem nuntiauerunt. Quo cognito iam nominatus Pontifex, lucente die sabbato, non mortis timore perterritus, sed Christi fretus auxilio, audacter egressus Rauennatum vrbe, & fines Longobardorum ingressus, sequipes factus est suis missis. Quos quidem præcedentes ante eum dictus Rex dolore percussus suscipere noluit. Ipse vero summus Pontifex vigesima octaua die mensis Iunij ad Padum conuenit: vbi & ad suscipiendum eum ipse Rex suos misit Optimates, cum quibus Ticinum conueniens, vbi ipse residebat Rex, foras muros ciuitatis pertransiens C ad orationes Nonæ, pro vigiliarum beati Apostolorum Principis Petri celebrâdis Missarum solemnij, in basilicam eius, quæ vocatur Ad cælum aureum, perrexit: & post, expleta libatione, eandem urbem ingressus moratus est.

* præpeditio

ZACHARIAS LABORAT PRO RAUENNATIBVS.

Alio quoque die, pro ipsius Principis Apostolorum natali celebrando a prænominato Rege inuitatus, Missarum solemnia celebrauit, ibiq. mutuo inuicem salutantes, pariter susceperunt cibum, & sic in prænominatam ciuitatem regressi sunt. Quem sanctum virum sequenti die Rex per Optimates suos ad suum palatium properare inuitauit. Et ab eodem Rege honorifice nimis susceptus, salutaribus monitis eum allocutus est, obsecrans, ne amplius Rauennatum prouinciam per factam motionem opprimeret, sed magis ablatas ciuitates redonaret cum finibus, simul & castrum Cesenatense. Qui prædictus Rex post multam duritiam inclinatus est fines Rauennatum vrbis dilatare, sicut antea detinebat, & duas partes territorij Cesenatensis ad partem Reipublicæ restituit; tertiam vero eius castri partem, inito constituto, vt vsque ad Kalendas Iulias cum eius missi a Regia vrbe, Constantinopoli videlicet, reuersi sunt, idem castrum, & tertiam partem quam pro pignoris causa detinebat, * parti Reipublicæ restitueret. * patri

* patri

Post hæc idem Rex egressus de loco in locum, vsque ad Padum eidem sancto viro * comitatus, deduxit illum. In quo loco, Vale faciens, condigna ordinatione ad repedandum absoluit, dans in obsequium eius Duces & primates suos, sed & alios viros, qui sæpe dicta Rauennatum territoria, & Cesenam redderent. Quod ita factum est. Deus enim mirabiliter Rauennatum & Pentapolensium populos ab oppressione & calamitate, qua detinebantur, liberauit; & saturati sunt frumento & vino.

* comitatus

Regressus autem in Urbem Romanam cum omnibus qui secum erant, gratias agentes E Deo, denuo natale beatorum Principum Apostolorum Petri & Pauli celebrauit cum omni populo Rauennatum & Romano, Deum orantes, vt ab insidiatore, & persecutore illo Luithprando Rege eos liberaret. Cuius preces Deus non despiciens, diuina clementia eundem Regem ante constitutum de hac luce subtraxit, & omnis quieuit persecutio. Factumq. est gaudium non solum Romanis & Rauennatibus, sed etiam & genti Longobardorum.] hæc Anastasius. Verum Luithprandi Regis obitus non hoc anno, sed sequenti potius contigit.

ITERVM NA-TALEM DIEM APOSTOLORVM CELEBRAT.

Hoc eodem anno vbi a bellis cessatum est, indicta est Synodus a Zacharia Pontifice: quæ & celebrata est Romæ hoc eodem anno, inchoata iam a mense Septembri Indictione duodecima, cum & Luithprandus ingrederetur annum sui regni trigesimum secundum, vt eiusdem Synodi Acta in fine ita declarant: Factum est hoc Concilium anno * secundo Artabafdi Imperatoris, necnon Luithprandi Regis anno trigesimo secundo Indi-

ROMANA SYNODVS.

* tertio

do Indictione duodecima.] sed quod ad annum Artabafdi secundum, tertium, resti-
tuendum est, ex epistolis eiusdem Zachariae hoc anno datis. Huic autem Synodo con-
gregatae Zacharias Papa obtulit quae sequuntur a se antea conscripta capitula his
verbis.

† Ex Bibliotheca Vaticana. & alijs.
Zacharias † sanctissimus ac beatissimus Episcopus Sedis Apostolicae, cum omnibus Epi-
scopis, presbyteris, & diaconibus, Domino volente & auxiliante, ita decreuit qualiter sin-
gulis capitulis nunc subter declaratur.

Cap. j. Primum cap. Vt Episcopi cum mulieribus omnino non habitent, ne antiqui hostis frau-
de decipiantur. vt iuxta ^a Apostolicam vocem non vituperetur ministerium nostrum ;
a 2. Cor. 6. quia scriptum est : ^b Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Cauere
b 1. Cor. 3. nos oportet, fratres mei, ab illicitis, vt mundas valeamus ad Deum leuare manus. scri-
c Leuit. 11. ptum est enim : ^c Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus.

Cap. ij. Vt presbyteri vel diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum audeant * ha-
* habere bitare, nisi forsitan matrem suam, aut proximitatem * generis sibi habentes, quae suspi-
* al. generatio- ciones effugiant, sicut in Synodo Nicæna continetur. Si quis vero praesumpserit praeter
nis statuta agere, sacerdotij sui priuetur honore.

Cap. iij. Vt Episcopus, presbyter, & diaconus saecularia indumenta minime vtantur, nisi vt
21. q. 4. Episco- concedet tunica sacerdotali ; sed nec dum ambulauerit in ciuitate, aut in via, aut in pla-
pi cap. 3. teis, sine operimento praesumat ambulare, praeter si in itinere longo ambulauerit. Quia
d 1. Cor. 11. sicut mulier orans in Ecclesia non velato capite, deturpat caput suum, iuxta ^a Apostoli
vocem ; ita sacerdos sine operimento deturpat suum sacerdotium. Nam si temere praesumpserit contra statuta agere, communionem priuetur, donec quae statuta sunt adimplere maturet.

Cap. iij. Vt iuxta sanctorum Patrum & canonum statuta, omnes Episcopi qui huius Aposto-
Dist. 93. licæ Sedis ordinationi subiacebunt, qui propinqui sunt, annue Id. mensis Maij sanctorum
Principum Apostolorum Petri & Pauli Liminibus praesententur, omni occasione seposita.
Qui vero de longinquo, iuxta chirographum suum impleant. Nam qui huius con-
stitutionis contemptor extiterit, praeter si aegritudine valida fuerit detentus, sciat se ca-
nonibus subiaccere.

Cap. v. Vt presbyteram, diaconam, nonnam, aut monacham, vel etiam spiritualem com-
Viden. Concil. matrem nullus sibi praesumat nefario coniugio copulare. Nam qui huiusmodi opus
Gregorij 11. * perpetrauerit * penetrauerit, sciat se anathematis vinculo esse obligatum, & Dei iudicio condemna-
* perpetrauerit tum, atque a sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi alienum. Statuentes
Apostolica censura, vt quicumque sacerdotum eos communicare praesumpserit, eo-
D rum consortio condemnatus sacerdotij sui honore priuetur. Si autem sic qui coniuncti
sunt admoniti declinauerint, & ab alterutrum fuerint diuisi, poenitentiae submittantur,
vt sacerdos loci prouiderit.

Cap. vj. Vt consobrinam, neptem, nouercam, fratris vxorem, vel etiam de propria cognatio-
e Leuit. 18. ne nullus praesumat in coniugio copulare, quia scriptum est in lege Domini : ^c Turpi-
tudinem vxoris patris, vxoris fratris, atque sororis tuae non reuelabis : turpitude enim
Vide Synod. Eu- tua est. Et si ab Hebraico populo ante Incarnationem vnigeniti filij sui haec seruanda
gen. 2. & Leon. mandauit : quanto amplius nos, qui Christianae religionis documenta tenemus, ab illicitis
4. cap. 38. connubijs * obseruare debemus, ne demersi in voragine, ignis aeterni concrememur
Iuo par. 9. c. 21. incendio ? Si quis vero in hoc nefario coniugio conuenerit, & in eo permanerit, sciat
* abstinere se auctoritate Apostolica anathematis * vinculo esse innodatum. Et nullus sacerdos il-
* al. vinculis li tribuat communionem, vt in superiori capitulo continetur. Et si inclinatus diuisusq.
E fuerit ab illicita copula, poenitentiae subdatur, vt sacerdos loci considerauerit.

Cap. vij. Si quis temerario ausu praesumpserit virginem aut viduam furari in vxorem, praeter
Concil. Greg. 2. si desponsatam habuerit, anathema sit.

Ibid. Vt nullus clericus aut monachus comam laxare praesumat. Si quis clericus aut mo-
Cap. viij. nachus comam laxare praesumpserit, anathema sit.

Cap. viij. Vt nullus Kalendas Ianuarias, & bromas colere praesumpserit, aut mensas cum dapi-
26. q. 7. Si quis bus in domibus praeparare, aut per vicos & plateas cantationes & choros ducere, quod
Kalendas maxima iniquitas est coram Deo, anathema sit.
Vidend. Synod. 6. cap. 62.

Veron par. 14. Si quis Christianus filiam suam Iudaeo in coniugio copulare praesumpserit, nisi perfe-
Cap. x. cte crediderit Christo & baptizatus fuerit ; vel seruum aut ancillam eidem Iudaeo Chri-
stianus

A stianus venundare praesumpserit, & si vidua Christiana Iudaeum duxerit virum, vel con-
sentientibus ei, anathema sit.

In multis Concilijs hoc statutum est, etiam & nunc confirmatum est a vestra pru-
dentia, sanctissimi fratres, vt primi, quarti, septimi, & decimi mensis horum sacerdotum
debeant fieri ordinationes. Aliqui enim ex nostris per incuriam, ignorantes annorum
seriem illicitam fecerunt ordinationem. Sed dum nostris insonuisset auribus, canonicam
susceperunt disciplinam, pro quo omnibus Apostolica auctoritate interdico. * At qui
norunt canonum seriem obseruent, & qui nesciunt meditentur, ne dum fuerint lapsi, ca-
nonica succumbant sententiae. Sed & hoc interdico, vt nullus Episcoporum audeat,
iuxta sanctorum canonum instituta quemlibet clericum bigamum, aut qui viduam du-
xerit vxorem, ad sacros ordines promouere, aut alterius ciuitatis clericum sine dimisso-
B rijs sui Episcopi suscipere, vel ordinare, neque eum vsurpet, nisi Episcopus eius precibus
exoratus concedere voluerit, quia hoc sancti Patres statuerunt. Si quis vero praesumpse-
rit, canonicas damnationes sentiat.

De presbyteris, diaconibus, seu clericis qui inter se causam habuerint, nullo modo
praesumant publicis actoribus interpellationem facere, nisi suo Episcopo. Et si forsitan
* Episcopus contra eum habuerit, ad vicinum Episcopum confugium faciat, iuxta cano-
num statuta : & si minime conuenerit vt decidatur inter eos intentio, apud Apostolicam
veniat sedem. Si quis praeter statuta agere praesumpserit, gradus sui honore priuetur, &
ab Ecclesia pellatur * domusq. causa susceperit finem.

Vt nullus Episcopus, presbyter, aut diaconus ad celebrandum Missarum solemnium
praesumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere, quoniam & Apo-
C stolus prohibet viros velato capite orare in Ecclesia : & si temere praesumpserit com-
munionem priuetur.

Vt Episcopus aut presbyter, dum ingressus fuerit ad Missarum solemnium celebra-
nullo modo audeat * data oratione recedere, vt ab alio Episcopo aut presbytero sup-
pleantur Missarum solemnium : sed qui initium ponit, suppleat vsque ad finem. Quia
scriptum est : ^a Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Si quis vero praesum-
pserit praeter quod posuimus agere, a sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Chri-
sti sit suspensus.

Scripsimus de gradibus cognationum, vel quomodo debeant quilibet amodo, & de-
inceps legitimo coniugio copulari. Et quia diuina clementia nos congregauit in vnū,
vt ea quae necessaria sunt pro salute animarum, capitula vobis ea, quae saepius scripta sunt,
D enarrare studui, ad memoriam vobis quippe reducens, quod beatæ memoriae praefes-
sor noster Gregorius, huius Apostolicae Sedis iunior PP. propter aliquas illicitas coniun-
ctiones, quae fiebant per hanc Italiam, seu Longobardorum prouinciam, vel in alijs lo-
cis, aggregato sacerdotali collegio promulgata sententia, anathematis vinculo obliga-
uit. Sed dum cerno adhuc populos in eodem errore persistere (quod ingemiscens dico)
quoniam Christianorum animae dum diabolica fraude decipiuntur, timeo, ne nos qui
rectores animarum vocamur, si earum salutem prouidere negleximus, a iusto iudice pro
illis torqueamur. Sed neque hoc silendum est, quod in Germaniae partibus ita diu
vulgatum est, quod quidem in Archiuo nostrae sanctae Ecclesiae scriptum minime repe-
rimus, ipsis tamen asserentibus hominibus de Germaniae partibus didicimus, quod bea-
tae recordationis S. Gregorius Papa, dum eos ad religionem Christianitatis diuina gra-
tia illustraret, licentiam illis dedisset in quarta se copulare generatione, † quod quidem
Christianis licitum non est, dum vsque se cognouerint, sed dum rudes erant & inuitandi ad fi-
dem, quamquam minime scriptum, vt dictum est, reperimus, credere non ambigimus :
Deo autem largiente, qui ^b illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,
praeteritis annis litteras miserunt Archiepiscopi & Reges prouinciae illius, petentes
Apostolica praecipua, qualiter liceat eis coniugia copulare, & quomodo debeant obser-
uare. Quibus quantum Dominus dare dignatus est, admonitionis praecipua direximus.
sed neque hoc silendum est peruenisse ad nos (quod cum grandi tristitia animi dico)
per diuersa loca huius Italiae, & Longobardorum partes, sacerdotes cum sanctimonia-
libus feminis, id est, monachis habitare. Quod nefarium est dicere vel audire contra
canones * esse sancita.

Vbi enim talis fuerit commorantium habitatio, antiqui hostis stimuli non desunt : vn-
de om-

Cap. xi. Initium est canonis 44. Concil. Carth. 3.

* & qui

Cap. xij.

* Episcopum contrarium

* dum vsque Veron. p. 14. Cap. xij. De cons. dist. 1. cap. nullus.

Cap. xiiij.

* dicta

a Matth. 20.

Iuo p. 9. cap. 207

† Hac desunt in originali, sunt in collectione Iuonis, idq. notatum ad marginem. b Ioan. 1.

* & decreta

de omnino cauendum & vitandum est, fratres mei, ne fallant, & impleatur in eis Propheta dictum: Sacerdotes eius contaminant sancta, & reprobant legem. Quod & alius propheta increpat dicens: Vos sacerdotes qui fallitis nomen meum, & dixistis in qua re fefellimus nomen tuum? Quibus respondendum est: offerentes ad altare meum panem pollutum. Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris. Pro quo timeo, dilecti mei, ne nobis in capite positis, si neglexerimus, illud contingat quod Dominus per Prophetam dicit: Ideo pastores audite verbum Domini. Ecce lac deuoratis, & lanis eorum cooperitis vos, & quod crassum est iugulastis, & oves meas disperdistis. Quod infirmum erat non confirmastis, in eo quod male habebat non curastis, & contritum non alligastis, & quod errabat non conuertistis, & quod perierat non requisistis, & dispersae sunt oves meae, eo quod non sint pastores: & factae sunt in deuorationem omnibus bestijs agri, nec erat qui requireret, neque qui reuocaret. Propterea oportet nos sollicitos esse, vt de credito ministerio cum venerit Dominus, qui talentum nobis ad tempus credit, duplum illi apportemus lucrum, vt & ipse in bonis suis nos respiciat: quia scriptum est: Beatus seruus ille quem cum venerit Dominus inuenerit sic facientem. Hucusque Zachariae Papae capitula siue decreta, vel dixeris canones, quae congregatae ad hoc Synodo cognoscenda obtulit: de qua Synodo ista leguntur, sed mendosissime in omnibus quae vidimus exemplaribus.

Præsidente sanctissimo ac ter beatissimo Zacharia Papa in basilica beati Apostolorum Principis Petri ante Confessionem, pro supra memoratis capitulis declarandis vna cum Episcopis sanctissimis, quorum nomina subter adnectimus, ad haec capitula petra tractanda, confidētibus, sicut dictum est, sanctissimis Episcopis, Ioanne Segnensi, Sabatio Alateni, Haudentio Perusino, Arcadio Clusino, Mauritio Hortano, Ioanne Fallaritano, Thoma Florentino, Gaudioso Bladero, Petro Esino, Hirtiofio Sutirino, Andrea Pisarense, Marco Lucerino, Lando Conselino, Pelagio Cosentino, Aufredo Tarentino, Munualdo . . . Niceta Gabinate, Vitaliano Auximense, Theophanio Siluae cadidae, Martino Verulano, Venantio Praenestino, Agnello Ariminensi, Armato Fanensi, Ioanne Polimartienfi, Benedicto Numentano, Ioanne Nepesino, Griso Trebiano, Anderamo Bisuntiano, Caesareo Beneuentano, Ambrosio Anagnino, Theodoro Capuano, Amantio Niciano, Theodoro Ostia, Gregorio Orbeuetano, Grosso Senensi, Iffo Sabinensi, Tiburtino Albano, Gratiofio Vileterno Anconitano, Gregorio Portuensi, Tudertino . . . & venerabilibus presbyteris, Ioanne Archipresbytero, Gregorio, Stephano, alio Stephano Dominico, Theodoro, Anastasio, Andrea, Petro Iordane, Leone, item Leone, Gregorio, Eustachio, Anastasio, Georgio, Ioanne, Sergio, Theophanio, Procopio, Gaudentio, Epiphanio. Astantibus quoque Theophylacto, Arcidio, Gemmulo, Theodoro, Stephano, & Paulo diaconibus, vel cuncto clero Ecclesiae sanctae.

Zacharias sanctissimus ac beatissimus Papa dixit. Sanctorum probabiliū Patrum exempla nos prouocant, quae ad firmitatem Orthodoxae Fidei & status sanctae Catholicae atque Apostolicae Dei Ecclesiae, seu Christianae religionis decreuerunt documenta prosequi, & vt vere speculatores animarum a Deo constituti curam Dominici gregis habere, vt iam & a torpentibus & illicitis causis, iuxta egregij Apostoli vocem, monendo, arguendo, & increpando, subiectorum animas, a fauce deceptoris, & antiqui hostis humani generis seruatatas, valeamus reuelata facie gloriam Dei speculari ac dicere: Ecce nos & pueri quos dedisti nobis, non perdidimus ex eis quemquam: ita vt & nos vnusquisque mereamur audire desiderabilem Domini vocem dicentis: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Sanctissimi Episcopi & venerabiles presbyteri & diaconi omnes responderunt: Spiritus sancti gratia diffusa, cor Apostolatus vestri succensum est, vt nostrarum simul & subiectorum animarum diuino ardore & zelo constantiae prouideat; quae quantum assiduae magistrae & dominae nostrae Apostolicae Sedis praesentamur, tantum amplius docemur nobis a Deo creditis esse plebibus quae necessaria sunt ad regendam plebem Dei educatis. Animarum lucra sectemur, & quia a pia consideratione bene prouisum est, quae a vestro sancto Apostolatu decreta sunt capitula cum praemissis, nobis lectione pandantur, vt antidoto saluari morbus a grege Domini compellatur, ne deinceps quisque Romanus aut Longobardus vel cuiuscumque gentis qui in te baptizati sunt attetare praesumat, vt non ante iniquitatis pondere op-

a Sophon. 3. b Malach. 1. * al. responsum est c Ezech. 34. d Matth. 24. * Gaudentio * al. Gratiofio * al. Luceria * Epiphanio * Valencio * Amato * Nucirino * Torisso * al. coram dominicum gregem e 2. Tim. 4. f Heb. 2. g Matth. 25. Ex Concil. Greg. 11. * quia quanto * tanto * expellatur * inter baptizatos * tanta

re oppressus cum diabolo & angelis eius pereat. Placeat potius vt illicita vitentur, & funditus euellantur. sicq. recitata sunt superius scripta capitula atque probata: in fine autem ista leguntur. Factum est hoc Concilium anno secundo Artabaldi Imperatoris, nec non & Luithprandi Regis anno trigesimo secundo, Indictione duodecima, FELICITER.]

Sed iam ad res Orientales veniamus. hoc ipso anno qui tertius numeratur Constantini Imperatoris, mense Septembris, quo duodecima Indictio incipit, idem Constantinus valido exercitu comparato Constantinopolim obsidet, cum ciues magnopere laborarent annona; qui autem missi sunt frumentatum Anastasius a secretis & Artabaldus Comes Donasticorum, a classe Constantini comprehensi, ab eodem iussi sunt excacari. Post haec egressus exercitus Artabaldi Imperatoris, conferens manus cum militibus Constantini, superatus est atque fugatus. crescente penuria coactus est ipse obsessis ciuibus vrbs aperire portas, ijs qui imbelles erant egredientibus, vt quisque suae vitae consulere. egressi sunt plures indumento muliebri & monastico induti habitu, quod ijs pateret egressus.

Quarto vero nonas Nouembris, vrgens Constantinus vrbs, post meridiem in eam ingressus est, & fugiens Artabaldus cum filijs duobus captus est, moxq. ambo priuati oculis. Bagranus Patricius qui opem tulerat Artabaldo fuit capite amputatus, & honesto loco sepultus. post triginta annos ab eius vxore effodi ossa praecipit, & proijci cum biothanatis, ijs scilicet, qui violenta abrepti morte essent. habet ista omnia pluribus narrata Theophanes, qui & de eius immanitate ista subiungit.

Multos autem & alios ex primoribus, qui auxiliati fuerant Artabaldo, peremit: innumerabiles oculis, & alios manibus, seu pedibus ablatos debilitauit. Praecipit autem externis militibus qui secum ingressi sunt, introire domos, rapere familiares ciuium res.

Multa quoque & alia, quin & innumera mala vrbi monstrauit. Cumq. Hippodromium celebraret, equestres ludos scilicet, introduxit Artabaldum vna cum filijs eius & amicis ligatum per Dippium, simul cum Anastasio falsi nominis Patriarcha verberato publice, & in asino verso vultu pendente: quos omnes per Dippium in Circum ostentauit. ita accidit, sicut ipse praedixerat (vt superius dictum est) sanctus Germanus Constantinopolitanus Episcopus. haec eadem narrat Zonaras, alijq. Graecorum historicorum, qui pariter testatur ab eodem Imperatore ipsum Anastasium adeo insigniter ignominia affectum, in thronum rursus restitutum, quod non esset facile reperire alium, qui eum aequaret impietate.

Quod autem idem Constantinus accepisset res bene gestas a Zacharia Romano Pontifice pro Rauennae Exarchatu, quem liberasset (vt dictum est) a Luithprando Rege Longobardorum, quo eum demereret magis, contineretq. in officio, quae erant iuris Imperij praedia quaedam donauit Romanae Ecclesiae, hac saltem ex parte ei placere desiderans, qui ob haeresin omnino sciret se illi displicere. Scribit ista Anastasius verbis istis: Hic beatissimus vir, Zacharias videlicet, iuxta ritum Ecclesiasticum, ubi creatus est Pontifex, fidei suae sponfionis Orthodoxae Ecclesiae Constantinopolitanae misit Synodicam, simulq. aliam suggestionem dirigens Constantino Principi. Et pergentibus Apostolicae Sedis Responsalibus ad regiam vrbs, inuenere intra palatium regiae potestatis inuaforem quemdam & rebellem (Artabaldum nomine) & post alia de restitutione Constantini locutus, haec subdit.

Post haec vero, ubi scilicet Constantinus Constantinopolitana vrbe potitus esset, requirens Mifsum, Apocryfarium scilicet Apostolicae Sedis, quem ibidem perturbationis temporibus contigerat aduenisse, eumq. repertum ad Sedem Apostolicam absoluit, & iuxta quod beatissimus Pontifex postulauerat, donationem in scriptis de duabus massis, quae Nymphas & Nornias appellantur, iuris existentibus Reipublicae, eidem sanctissimo Papae, sanctaeq. Romanae Ecclesiae iure perpetuo direxit possidendas. haec Anastasius de rebus gestis cum Copronymo, qui quod esset haereticus, venenum, vt serpens, in cauda continebat, suo tempore euomendum; intentus enim ad stabiliendum Imperium interea, nulli fidei causa negbicum faceflebat. Ceterum Zachariam Pontificem saepius interpellasse Constantinum Imperatorem, vt eum ab haeresi reuocaret, testatur Hadrianus Papa in epistola ad Constantinum in Irenem.

CONSTANTINVS EXPVGNAT CONSTANTINOPLIM. CONSTANTINVS POTITVR VRBE CONSTANTINOP. CRVDELITAS CONSTANTINI IMP. QVOD CONSEQVATVR ZACHARIAS PAPA A CONSTANTINO IMP. CONSTANTINVS ABSTINET A PERSECVTIONE. In Concil. Nic. 2. act. 2.

CHRISTI Redemptoris anno septingentesimo quadragesimo quarto, Indictione duodecima, Constantinus Copronymus Imperator iam in Imperium restitutus, sine imposito bello ciuili, vt sedem Imperij, e qua diuulsus fuerat, sibi magis stabiliret, operam dedit, concilians sibi populum, quem nimia seuitia admodum exterruerat.

THEOPHYLACTVS EPISC. ANTIOCH.

Quo pariter anno (inquit Theophanes) defuncto Stephano Episcopo Antiocheno, vbi sedisset annos duos, permisit Princeps Sarracenoru consecrari Theophylactum Edefsenum in locum eius, virum magnae virtutis, diuinis charismatibus fulgentem.] haec de his quae spectant ad res Orientalis Ecclesiae. Res autem Germanorum sic se habent.

Hoc item anno Virgilius atque Sidonius viri religiosi, qui & ipsi Dei nutu, propagandi Euangelij causa venerant in Baioariam (ex Hibernia vero Virgilius, Sidonius vnde, nescimus) Bonifacio noti, cuius & subditi erant disciplinae, cum oborta aliquando occasione, opus esset contradicere eidem Bonifacio, veritate cogente, dum ipsi videretur, esse rebaptizandos, quos minister forma solita, sed vitiata Latinitate baptizasset: modestiae consulentes, maluerunt eum monendum esse per Romanum Pontificem, quam vt gere publica disputatione coram Ecclesia. Quamobrem de his scripsere ad Zachariam Papam. Qui acceptis litteris, ad Bonifacium ista conscripsit.

CORRIGENDVS BONIFACIVS PER ROMANVM PONTIF.

Zachar. ep. 4. tom 2. ep. Rom. Pontif. in vi. 1a S. Bonif. lib. 2. cap. 3.

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei.

Virgilius & Sidonius viri religiosi apud Baioariorum prouinciam degentes, suis apud nos litteris vsi sunt, per quas intimauerunt, quod tua reuerenda fraternitas eis iniungeret, Christianos denuo baptizare. Quod audientes, nimis fuimus conturbati, & in admirationem quamdam incidimus, si habetur, vt dictum est. Retulerunt quippe, quod fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens Latini eloquij, infringens linguam diceret: Baptizo te in nomine Patriae & Filiae & Spiritus sanctae. Et per hoc tua reuerenda fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille qui baptizauit, non errorem introducens ac haeresim, sed pro sola ignorantia Romanae locutionis infringendo linguam, vt supra fati sumus, baptizans dixisset: non possumus consentire, vt denuo baptizentur: quia (quod bene tua comperitum habet sancta fraternitas) quicumque baptizatus fuerit ab haereticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manus impositionem purgari debeat. Nam, sanctissime frater, si ita est, vt nobis relatum est, non amplius a te illis praedicentur huiusmodi, sed vt Patres sancti docent & praedicant, tua sanctitas studeat conseruare. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data Kalendis Iulij, imperante domino pijsimo Augusto Constantino a Deo coronato magno Imperatore anno vigesimo sexto, Imperij eius anno quarto, Indictione duodecima.

DE NON ITERANDO BAPTISMO EX FALSA LATINITATE.

His acceptis litteris Bonifacius, vt pacis filius, tamquam diuino oraculo, Apostolicae Sedis sententiae acquieuit: ita vt de eadem controuersia nullum amplius reperiatu factu verbum. Sed quomodo post haec inter eosdem viros sanctissimos, qui excellentia meritorum videbantur esse columnae, nisi est diabolus in damnum nouellae coalescentis Ecclesiae concitare discordias, & quomodo eadem Dei benignitate fuerunt cito conuulsa: suo loco dicemus. Inter haec autem cum idem Bonifacius prodicione domestici serui apud Pipinum Regem calumpnijs se oppressum sciuisset: ad eundem Regem has litteras dedit.

Domino excellentissimo Pipino Regi Francorum Bonifacius Episc. in Domino salutem. Celitudini vestrae clementiae magnas gratias agimus, & Dominum Iesum Christum precantes, vt vobis in Regno caelorum aeternam mercedem retribuatur, eo quod petitiones nostras clementer exaudire dignati estis, & senectutem meam, atque infirmitatem consolari. Nunc autem, gloriose fili, cognoscas, quia per misericordiam Dei credo, quod possum in vestro seruitio iterum esse. Propterea petimus vos, vt nobis indicetis si ad placitum istum debeamus venire, vt vestram voluntatem perficiamus. Quidam seruus Ecclesiae nostrae & ipse mendacissimus, qui nos arte fugiebat, Ansfrius nomine, veniens ad nos cum indiculo vestro, rogans vt ei iustitiam faceremus: misimus illum ad vos cum ipsis litteris cum Misso nostro, vt cognoscatis quam mentitus est vobis, petentes vt

BONIFACII EPIST. AD PIPINVM REGEM.

A nos pro mercede vestra defendatis contra tales falsarios, & eorum mendacis non credatis. Valete in Domino semper.] haecenus litterae Bonifacij ad Pipinum, qui solite curans res, quae ad Francorum Ecclesias spectant, hoc eodem anno litteras dedit, atque legationem misit per Eobanum presbyterum ad Zachariam Romanum Pontificem, vt ipsum de multis quae ad disciplinam Ecclesiasticam spectarent, consulere, idq. etiam nomine Episcoporum & aliorum eiusdem regni Francorum Christianae legis cultoru Principum.

Non defuit sanctissimus Pontifex eisdem in omnibus satisfacere, Quamobrem rescripsit ad Pipinum, atque Episcopos, Abbates, & alias Francorum sublimiores potestates epistolam, vigintiseptem capita responsionum continentem, quam numquam haecenus editam, ob scribentis & ad quem scripsit insignes personas, hic eudenda curauimus. sic se habet.

Ex Bibl. Vatic. scrip. Cod. Concil.

Domino excellentissimo atque Christianissimo Pipino Maioridomus, seu dilectissimis nobis vniuersis Episcopis Ecclesiarum, & religiosis Abbatibus, atque cunctis Deum timentibus Principibus in regione Francorum constitutis, Zacharias Episcopus sanctae Dei Ecclesiae Catholicae & Apostolicae Romanae in Domino salutem.

Gratia vobis & pax a Deo Patre omnipotente, & Domino Iesu Christo, vnico Filio eius, & a Spiritu sancto ministretur. Gaudio magno gaudemus in Domino, addiscentes per relationem sublimissimi atque a Deo seruati praedilecti filij nostri Pipini, vestram omnium bonam conuersationem: & quod vt in bonis & Deo placitis dispositionibus vnanimis, atque cooperatores estis: ita & Ecclesiae Dei venerabilia loca per vniuersam vestram prouinciam sita, atque eorum praesules, sacerdotes & religiosos Abbates, vt condecet, in sancto habitu & conuersatione sacerdotali conseruetis, vacantes orationibus, insistentes precibus ad implorandam diuinam potentiam, & caelitus victoriam tribuendam aduersus paganas & infideles gentes propugnatoribus vestris.

EPISTOLA ZACHARIAE PAE AD PIPINVM REGEM ET EPISCOPOS.

Etenim vobis in vera confessione, & simplici corde ad Deum accedentibus, sicut Moses ille amicus Dei oratio pugnabat, & Ionathas cum populo Israel bella Domini praeliando vincebat: ita & vos agere oportet, carissimi mihi, vt sitis adiutores populo vestro orando, & bonis actibus inharendo, declinantes a curis, & negocijs saecularibus. Scriptum est enim: Vacate & videte quoniam suavis est Dominus. Et iterum: Accedite ad eum, & illuminamini, & vultus vestri non erubescant. Principes & saeculares homines, atque bellatores conuenit curam habere & sollicitudinem contra inimicorum astutiam, & prouinciae defensionem. Praesulibus vero, sacerdotibus, atque Dei seruis pertinet salutaribus consilijs atque orationibus vacare, vt vobis orantibus, & illis bellantibus, Deo praestante, prouincia salua persistat, fiatq. vobis in salutem, laudem, & mercedem perpetuam.

Exod. 17. 1. Reg. 14.

Psal. 45. Psal. 33.

Ex hoc quippe praesulatus vester apparebit in sanctitate, & principatus dilecti filij nostri Pipini approbabitur per subiectorum potestatem, & bonum dispositum.

Itaque vt flagitauit a nobis cum vestro consultu superius effatus filius noster Pipinus, vt de omnibus capitulis quibus innotuit, responsum demus: in quantum Domino dante valemus: de vnoquoque capitulo inferius conscriptum, iuxta quod a sanctis Patribus traditum habemus, & sacrorum canonum sanxit auctoritas: etiam nos quod, Deo inspirante, Apostolica auctoritate decernere potuimus, mandauimus in responsis.

Primum capitulum. Quomodo honorari debeat Metropolitanus Episcopus coram Episcopis, & parochialibus presbyteris, in Canone sanctorum Apostolorum, capitulo xxxv. scriptum est: Episcopos gentium singularum scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, & nihil amplius praeter eius conscientiam gerant: cum illi soli singula quae parochiae propria, & villis quae sub ea sunt, competant. Sed nec ille praeter omnium conscientiam faciat aliquid. Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. Item in canone Concilij Antiocheni, capitulo ix. continetur ita: Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse, Metropolitanum Episcopum totius prouinciae sollicitudinem gerere: propter quod ad Metropolim omnes vndique, qui negocia videntur habere, concurrent: vnde placuit eum & honore praecellere, & nihil praeter eum ceteros Episcopos agere, secundum antiquam a Patribus regulam constitutam, nisi ea tantum quae ad suam dioecesim pertinent, possessionesq. subiectas. Vnusquisque enim Episcopus habeat suae parochiae potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem: & prouidentiam gerat omnis possessionis, quae sub ea est potestate. Item vt presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo iudicio comprehendat. Amplius autem nihil agere praeter Antistitem Metropolitanum

tentet: nec Metropolitanus aliquid gerat sine ceterorum sacerdotum consilio, item **A** ex libro Decretorum beati Leonis Papæ capitulo xxxij. continetur. Igitur secundum sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prærenditur, ius traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemperatum habere decernimus, ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant, aut in habitu, aut incessu sanctitatis. Nam & nos ab Apostolica auctoritate subiungimus, ut Episcopus iuxta dignitatem suam indumentis utatur. Simili modo & presbyteri Cardinales, & qui in monastica vita velle habeant * viuendi, plebi quidem sibi subiectæ, præclariore veste induti, debitum prædicationis persoluant: & in secreto propositum seruent sui cordis, ut qui videt in abscondito Deus reddat illis in palam. Scriptum quippe est: ^a Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris **B** compungimini. Non enim nos honor commendat vestium, sed splendor animarum.

* *a Psal. 4.*

Monachi vero laneo indumento, iuxta normam & regulam monasticæ disciplinæ, atque traditionem sanctorum probabilium Patrum, sine intermissione utantur. Sic enim abrenuntiantes ea quæ sæculi sunt, tota se Deo intentione cōtulerunt, de omnibus illicitis debent abstinere: ut quantum corpore suo sustinuerint laborem, tantum remunerationis præmium a Deo percipere mereantur. Apostolis ^b quippe diuinum datum est mandatum, duas tunicas non habendi. Tunicas dixit itaque, laneas, non lineas. Qui ergo obedierit Dominico præcepto, bonis actibus inhærens, habebit vitam æternam. Item ex canone Antiocheni Concilij capitulo decimo, de his qui vocantur Chorepiscopi, decretum est: Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & ut Episcopi consecrati sint: tamen **C** sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium cognoscant, & gubernent subiectas sibi Ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum vero, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis Episcopum, cui ipse cum possessione addictus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus quo utebatur honore priuetur. Chorepiscopum vero ciuitatis Episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

* *b Matth. 10.*

Secundo capitulo de Episcopis, presbyteris, & diaconis damnatis, quod pristinum officium usurpare non debeant, ex libro canonum sanctorum Apostolorum capitulo xxix. dictum est: Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iuste super certis criminibus, ausus fuerit attrahere ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ec- **D** clesia penitus abscondatur.

Tertium capitulum, de presbyteris superuenientibus, ex Concilio Carthaginensi, capite vndecimo: Si quis presbyter contra Episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Anathema sit. Si quis presbyter a Præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Episcopos conqueri, ut ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendo se ab Episcopi sui communione subduxerit, ac separatim cum aliquibus faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat. Si querimoniam iustam aduersus Episcopum non habuerit, inquirendum erit.

Quartum capitulum. De presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere Episcopis, & presbyteris Cardinalibus, ex Concilio Neocæsariensi capitulo xiiij. ita continetur: Presbyteri ruris in Ecclesia, ciuitatis Episcopo præsentem, vel presbyteris vrbs ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicemque porrigere. Si vero absentes fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debent. Chorepiscopi quoque ad exemplum & formam septuaginta videntur esse, ut quod ministrauerint, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorentur.

Quintum capitulum de monachis, id est, ancillis Dei, de quibus flagitatum, si liceat eas * ad Missarum solemnias, aut Sabbato sancto publice lectiones legere, & ad Missas psallere, aut Alleluia, vel responsorium. De his in Decretorum libro beati Gelasij Papæ capitulo xxxij. destinatum est, quod nefas sit, feminas sacris altaribus ministrare, vel aliquid ex his quæ virorum sunt officiis deputata præsumere. Nihilominus impatienter audiimus, tantum sacrarum rerum subiisse despectum, ut feminae sacris altaribus **E** ministra-

* ante

A ministrare firmentur, cunctaque quæ non nisi virorum famulatu deputata, sexum cui non competit, exhibere: nisi quod omnium delictorum, quæ sigillatim perstrinximus, noxiorum reatus omnis & crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando prauis excessibus se fauere significant.

Sextum capitulum, de viduis, si possint in proprijs habitaculis suis saluare animas. Item ex eodem libro capitulo xxj. ita continetur: Ut viduæ non violentur a pontificibus & si professam continentiam proposito mutato calcauerint, ipsæ pro se rationem Deo pro suis sint actionibus reddituræ. Nam de viduis sine vlla benedictione velandis, superius duximus latius differendum: quæ si propria voluntate professam coniugij castitatem mirabili mente calcauerint, periculi eius intererit, quali Deum debeat satisfactione placare. Sicut enim, si se forsitan continere non poterat, secundum ^a Apostolum nullatenus nubere vetabatur: sic habita secundum deliberationem, promissam Deo pudicitiam fidem debuit custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus iniicere, sed solum adhortationes præmij sempiterni, poenasque proponere diuini iudicij, ut nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio.

* *1. Cor. 7.*

Septimum capitulum de laico pellentem suam coniugem: ex canone sanctorum Apostolorum capite xlvij. Si quis laicus uxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimissam duxerit, communione priuetur.

Octauum capitulum, de presbyteris, & diaconis, qui se a ministerio Ecclesiastico subtrahunt, & seorsum collectas faciunt, ex canone Antiocheni Concilij capite v. promulgatum est: Si quis presbyter, aut diaconus Episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestrauerit, & seorsum colligens altare constituisset, & commonenti Episcopo non acquieuerit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterum vocanti: hic **C** damnatur omni modo, nec vltra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam turbare & sollicitare persistit, tanquam seditiosus per potestates externas opprimatur.

Nonum capitulum de clericis, & monachis non manentibus in suo proposito, quod interrogatum est, in canone Chalcedonensi capite septimo decretum est: Qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetiuerunt: statuimus neque ad militiam, nec dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes poenitentiam, quo minus redirent ad id quod propter Deum primitus elegerint, anathematizari.

Decimum caput, de clericis qui sunt in ptochijs, monasterijs, atque martyrijs, ex canone Chalcedonensis Concilij capite nono ita decretum est: Clerici qui præficiuntur ptochijs, vel ordinantur in monasterijs, & basilicis Martyrum, sub Episcoporum, qui in vnaquaque ciuitate sunt, secundum sanctorum Patrum traditiones, potestate permanent: nec per contumaciam ab Episcopo suo desiliant. Qui vero audent euertere huiusmodi formam quocumque modo, nec proprio subiiciuntur Episcopo, si quidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt: si vero laici vel monachi fuerint, communione priuentur.

Vndecimum caput: Qui clerici etiam ab vxoribus abstinere debeant, ex Concilio Africano capite xxxvij. ita continetur. Præterea cum de quorundam clericorum quamuis erga proprias uxores incontinentia referretur, placuit, Episcopos & presbyteros, seu diaconos, secundum propria statuta etiam ab vxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico officio remoueantur. Ceteros autem clericos ad id non cogi, sed secundum vniuscuiusque Ecclesiæ consuetudinem obseruari debere.

Duodecimum caput, de his qui uxores aut viros dimittunt, ut sic maneant, ex Concilio superscripto Africano, capite lxix. ita continetur: Placuit ut secundum Euangelicam & Apostolicam disciplinam neque dimissus ab vxore, neque dimissa a marito alteri coniungantur: sed ita maneant, aut sibi inuicem reconcilientur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur.

Decimum tertium caput: Inquisitum est quod monachus si clericus factus fuerit, quid agere debeat. Ex decreto beati Innocentij Papæ capite xvij. continetur: De monachis qui diu morantur in monasterijs, & postea ad clericatus ordinem peruenerint, non debere eos a proprio proposito deuiare. Aut enim sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit, in meliori gradu positus amittere non debet: aut si corruptus postea baptizatus, **O** 4 tus,

tus, & in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omnino **A** habere non potest, qui nec benedici cum sponsa potest iam antea corruptus. Quæ forma seruat in clericis, maxime cum vetus regula hoc habeat, vt quisque corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se vxorem omnino non ducere.

Decimum quartum caput: Quod presbyteri, aut diaconi si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manus impositionem pœnitentiæ remedium consequi. In decreto beati Leonis Papæ, capite decimo sexto decretum est ita: Alienum est a consuetudine Ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore aut diaconij gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei secreta est expetenda secessio, vbi illis satisfactio fuerit digna, & etiam **B** fructuosa.

Decimum quintum caput, pro eo quod interrogatum est de laicis, qui Ecclesias in suis proprietatibus construunt, quis ipsas debeat regere, aut gubernare: A sanctis Patribus ita statutum est, & in præceptis Apostolicis sic continetur, iuxta petitoris imploratum, vt si in quolibet fundo cuiuscumque iuris oratorium siue basilica fuerit constructa, pro eius deuotione in honorem cuiuscumque sancti, in cuius Episcopi parochia fuerit fundatum oratorium, percepta primitus donatione legitima, id est, præstante tot, gestisq. municipalibus allegata, prædictum oratorium per Missas publicas solemniter consecrabis: ita vt in eodem loco nec futuris temporibus baptisteria construatur, nec presbyter constituatur Cardinalis. Sed & si Missas ibi facere maluerit, ab Episcopo nouerit presbyterum postulandum, quatenus nihil a quolibet alio sacerdote vllatenus **C** resistatur, nisi ab Episcopo fuerit ordinatum.

Decimum sextum caput: De clericis qui proprias Ecclesias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex Canone sanctorum Apostolorum capite xv. ita continetur: Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino declinans præter Episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc vltius ministrare non patimur, præcipue si vocatus ab Episcopo redire contempserit in sua inquietudine perseverans, sed tamquam laicus ibi communicet.

Decimum septimum caput: Item pro Episcopis, qui alterius clericos susceperint, vt excommunicentur, in eodem Concilio capite xvj. continetur: Episcopus vero, apud quem memoratus esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans **D** tamquam clericus forte susceperit, velut magister inquietudinis, communionem priuetur.

Decimum octauum: Qui clerici vxores sortiri debeant, in ij. & vij. capitibus canonum sanctorum Apostolorum decretum est: Innuptis autem qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiant, sed lectores cantoresq. tantummodo.

Decimum nonum caput: Vt nullus presbyter, aut diaconus sine commendatitijs suscipiatur epistolis, in eodem Canone sanctorum Apostolorum continetur: Nullus Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, seu diaconorum sine commendatitijs suscipiatur epistolis: & cum scripta detulerint, discutiantur attentius: & ita suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint: sin minus, neque necessaria subministrantur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia a surreptione multa proueniunt. **E**

Vigesimalium caput, de virginibus velatis, si deuiauerint, quid de illis agendum sit, in libro Decretorum beati Innocentij Papæ, capite decimonono adfertur: Quæ Christo spiritualiter nubunt, & a sacerdote velantur, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruerint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se adiunxerat, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur: quæcumque viuente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec eis agendi pœnitentiam licentia concedatur, nisi vnus ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortali se sponso coniunxerat, & postea humanas ad nuptias transmigravit?

Vigesimalium primum caput. Idem de non velatis virginibus, si deuiauerint, in eodem libro, vigesimo capite continetur: Hæc vero quæ nec dum sacro velamine testæ, tamen

A tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere, licet velatæ non fuerint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsione eiusmodi tenebantur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolui: quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solui sine vindicta non poterit? Nam si Apostolus Paulus, quæ a proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt: quanto potius virgines, quæ prioris promissionis fidem frangere conatæ sunt? Hæc itaque, fratres carissimi, si plena vigilantia fuerint ab omnibus Dei sacerdotibus obseruata, cessabit ambitio, iniquitas superata calcabitur, veritas spirituali feruore flagrat, pax prædicata labijs cum voluntate animi concordabit: implebitur edictum Apostoli, vt vnanimus vnus sentientes permaneamus in Christo: nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vendicantes: non hominibus, sed Deo nostro Saluatori placentes.

B Vigesimalium secundum caput, de his quæ duobus fratribus nupserunt, vel qui duas sorores vxores acceperint, in Concilio Neocæsariensi, capite vndecimo continetur: Mulier si duobus fratribus nupserit, abijciatur vsque ad mortem. Verumtamen in exitu propter misericordiam, si promiserit, quod facta incolumis huius coniunctionis vincula dissoluat, fructu pœnitentiæ in vita permanenti*. Nos autem gratia diuina suffragante, iuxta prædecessorum, & antecessorum Pontificum decreta multo amplius confirmantes dicimus, vt dum vsque sese generatio cognouerit, iuxta ritum & normam Christianitatis & religionis Romanorum non copulentur coniugijs. Sed nec spirituales, id est, commatrem, aut filiam, quod absit, quis ducat temerario ausu vxorem. Est namque nefas, & perniciosum peccatum coram Deo, & Angelis eius. In tantum enim graue est, vt **C** nullus sanctorum Patrum, neque sanctorum Synodorum assertiones, vel etiam in Imperialibus legibus quispiam iudicatus sit; sed terribile iudicium Dei metuentes sententiam dare.

Vigesimalium tertium caput, de his qui homicidium sponte perpetraverunt, in xxj. capitulo Anquirani Concilij continetur: Qui voluntarie homicidium fecerunt, pœnitentiæ iugiter se submittant, perfectionem vitæ vero circa exitum consequantur.

Vigesimalium quartum caput, de his qui homicidium non sponte perpetraverunt, in eodem canone, vigesimo quinto capite continetur: De homicidijs non sponte commissis, prior quidem definitio post septem annorum pœnitentiam perfectionem consequi præcepit: secunda vero, quinquennij tempus explere.

D Vigesimalium quintum caput, de his qui adulteras habent vxores, vel si ipsi adulteri comprobantur, in Concilio Anquirano capite decimonono continetur: Si cuius vxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem consequi secundum pristinos gradus.

Vigesimalium sextum caput de monachis, & virginibus propositum non seruantibus, in libro Decretorum beati Siricij Papæ, cap. vj. continetur: Præterea monachorum quosdam, atque monacharum abiecto proposito sanctitatis, in tantam proteftaris demersos esse lasciuam, vt prius clanculo, vel sub monasteriorum prætextu illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: postea vero ad abruptam conscientie desperationem perducti, de illicitis complexionibus libere filios procreant. Quod publice leges, & Ecclesiastica iura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesq. personas monasteriorum coetu, electorumq. conuentibus eliminandas esse, quatenus retrusæ in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione desentes, purificato possint pœnitentis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem, solius misericordie intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subuenire.

Vigesimalium septimum caput, de his quæ non coacte, sed propria voluntate virginitatis propositum susceperunt, quod delinquant cum nupserint, etsi nondum fuerint consecratæ, in libro Decretorum beati Leonis Papæ, capite vigesimo octauo continetur: Puellæ, quæ non coacte parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, præuaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accessit: cuius vtique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

Hæc itaque, carissimi nobis & dilectissimi, quæ superius annexa sunt, in quantum miserante Deo valuimus, inter cetera cap. deslorantes, tam sanctorum Apostolorum, quam

quam etiam beatorum Patrum sanctiones, seu etiam probabilium & beatissimorum Pontificum decreta, ut uniuscuiusque capituli sententia continet, in breui eloquio perstringentes, ad vestri praesulatus notitiam, & praedicationem, atque populi vobis a Deo crediti aedificationem mandauimus ministranda atque perficienda: hortantes vestram omnium prudentissimam sanctitatem, & procerum dilectionem, ut omnimoda ratione non declinantes a dextris aut sinistris, sed viam regiam incedentes, fortissime obseruetis Apostolica mandata. Ceterum haec, amantissimi nobis, dedimus vobis in mandatis, ut nec nos coram Deo de taciturnitate iudicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem, sicut scriptum est in Dominico praepcepto: a Si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent. Itaque nihil excusationis adhibentes, omnium rationabilium animarum salutem procuretis, ita currentes in agone, ut non vituperetur ministerium vestrum, sed magis de palma victoriae brauium accipiatis, iuxta egregij Apostoli dictum: b Habentes bonis actibus inharendo repositam coronam iustitiae in siderea mansione, quam vobis reddat in illum diem iustus iudex, Dominus Deus & Saluator noster IESVS Christus, qui viuit in unitate cum Deo Patre omnipotente, & Spiritu sancto, per omnia saecula saeculorum. Amen.] haecenus epistola Zachariae Romani Pontificis, ad Pipinum & Francorum Episcopos missam.

a Ioan. 15.

b 2.Tim.4.

Ut autem quae in ea scripta essent obseruarentur, Bonifacio mandauit, cui & litteras dedit, ut Concilium cogeret, de quibus omnibus canonice custodiendis inter Episcopos ageret. Extat ipsa Zachariae ad Bonifacium de his hoc anno data epistola, quae sic se habet:

c Habetur in Actis S. Bonif. lib. 2. cap. 7. d 1. Cor. 11.

Reuerendissimo Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei c. Egregius nos admonet Apostolus Paulus in eo quod ait: d Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Hinc est ergo quod per spirituale caritatis vinculum, etsi corpore absentes, spiritu tamen semper fraternitati tuae sumus praesentes, & in nostris orationibus memoriam tuam agere non desistimus, petentes immensam Domini nostri pietatem, ut ad peragendum suum te confirmet ministerium, quatenus in die aduentus eius illam placabilem merearis vocem proferre: e Ecce ego & pueri mei quos dedisti mihi: non perdidisti ex eis quemquam: ut continuo cum ceteris Sanctis illa supernae vocationis dicta audias: f Venite benedicti Patris mei percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

e Isai. 8. f Ioan. 18. g Matt. 25.

Agnoscas igitur, carissime, flagitasse a nobis Pipinum excellentissimum Maiorem domus gentis Francorum per suum hominem nomine Audobanum religiosum presbyterum aliquanta capitula de sacerdotali ordine, & quae ad salutem animarum pertinent; simul etiam pro illicita copula, qualiter se debeant custodire iuxta ritum Christianae religionis, & statuta sanctorum Patrum, inquisisse. Et quamquam de hoc iam experta sit tua sancta fraternitas, quae a nobis sunt decreta; illius tamen votis aures accommodantes, in breui elogio scripta Apostolica documenta direximus. Quae ut in sacerdotali collegio pandantur, tuam sanctitatem inibi euocari dedimus in mandatis.

DE COGENDO CONCILIO IN CAUSA PSEVDOPOSTOLO RVM.

Cumque pro hac re aggregatum fuerit Concilium, in medium deducantur illi sacrilegi & contumaces, Aldebertus, & Godalsacius, & Clemens, ut eorum denuo subtili indagacione cribretur causa. Quos si deuiantes a rectitudinis tramite vsquequaue repereritis, & conuicti fuerint nolle ad viam rectam conuerti, ut bonum atque placitum vobis videtur, cum Principe prouinciae disponite secundum canonum sacrorum statuta. Si autem in superbia persistierint contumaciter, proclamantes se reos non esse, tunc cum probatissimis & sanctissimis sacerdotibus tribus vel duobus ad nos dirigite viros, ut profunda inquisitione coram Sede Apostolica eorum inquiratur causa, & iuxta quod meruerint, finem suscipiant. Age itaque, frater dilectissime, in ministerio tibi commisso, ut ab omnipotenti Deo praemium recipiens, aeternam vitam consequi merearis. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater.] haecenus Zachariae epistola, quae licet sine anno & Indictione data habeatur in Actis S. Bonifacij Moguntini Episcopi, in Romana tamen editione data habetur anno vigesimo octauo eiusdem Constantini, ex quo cum patre regnare coepit, & anno sexto ex quo post patrem solus imperauit. Verum tamen errorem in numerum oportet irrepsisse, siquidem non sibi cohærent: nam vigesimus octauus Imperij annus, idem octauus erit & non sextus ex quo solus regnare coepit; cum tamen vterque numerus reperitur esse mendosus, ut quae dicuntur anno sequen-

A sequenti, significant, cum causa Aldeberti primum per Bonifacium in Concilio cognita ostenditur, & postea in alio Concilio Romano est discussa, missis iam Actis Romam ex Germania, non autem personis, quod perdifficilis esset eorum Romam deductio. Quae autem de his per Zachariam in Romano Concilio gesta sint, suo loco dicturi sumus.

Hoc anno contigit obitus Luithprandi Regis Longobardorum: qui enim (ut vidimus) regnare coepit anno Redemptoris septingentesimo duodecimo, & tenuit regnum (ut Paulus docet) annos triginta unum, & menses insuper septem, ad praesentem annum peruenit. Certe quidem sub Indictione duodecima fuisse superstitem, testantur Acta Synodi Romanae sub Zacharia, de qua diximus anno superiori. Sed & cum ex publicis monumentis numeretur annus secundus Rachisij Regis successoris eius anno Domini septingentesimo quadagesimo sexto, istud ipsum confirmat. De eius obitu, & tempore regni eius Paulus Diaconus haec habet in fine suae historiae rerum Longobardorum. Luithprandus postquam triginta & uno anno, septemque mensibus principatum obtinuit; iam aetate maturus huius vitae cursum expleuit. Corpus eius in basilica beati Hadriani Martyris, ubi & eius requiescit genitor, sepultum est. Fuit autem vir multae sapientiae, consilio sagax, pius admodum & pacis amator, bello potens, delinquentibus clemens, castus, pudicus, orator peruigil, eleemosynis largus, litterarum quidem ignarus, sed philosophis aequandus, nutritor gentis, legum augmentator. Hic initio regni sui Barioariorum plurima castra coepit, plus semper orationibus quam armis fidens, maxima semper cura Francorum, Auarumque pacem custodiens.] hucusque Paulus.

TEMPVS OBITVS LVITHPRANDI REGIS.

Q V A L I S LVITHPRANDVS.

Verum plurima de eodem Rege praetermississe satis euidenter scriptis Anastasij conuincitur, sed haud rerum ignoracione, cum his temporibus vixerit, sed, ut apparet, ne tanto viro notam inureret, si quae in S. Petri basilicam perpetrasset, fideli stylo profecutus esset. Cum tamen non negandum sit, multa fuisse eiusdem Principis laude dignissima, licet interdum furor in malum praecipitem egerit: ut plane de illo dicendum sit, quod de Theodosio sanctus Ambrosius, ad ipsum scribens, dixit: a Quod habeas fidei studium, non possum negare, quod Dei timorem, non diffiteor; sed habes naturae impetum, quem si quis lenire velit, cito vertes in misericordiam: si quis stimulet, in maius exultitas, & ut eum reuocare vix possis.] ita quidem comparatus Luithprandus, ad veniam facilis si orator accederet. Quanam autem pietatis monumenta reliquerit, praeter illa quae dicta sunt de impenso opere in transferendo ex Sardinia sancti Augustini venerandum corpus, haec idem Paulus Diaconus habet.

LVITHPRANDI NON OMNIA LAUDE DIGNA.

a Ambros. ep. 28.

Hic gloriosissimus Rex multas in Christi honore per singula loca ubi degere solebat, basilicas construxit. Hic monasterium beati Petri, quod foras muros Ticinensis ciuitatis situm est, & Caelum aureum appellatur, instituit. In summa quoque Bardonis Alpe monasterium quod Bercetum dicitur, aedificauit. In Olonna nihilominus suo profectio miro opere in honorem sancti Anastasij Martyris Christo domicilium statuit, in quo & monasterium fecit. pari etiam modo multa per loca singula diuina templa instituit. Intra suum quoque palatium oraculum Domini Saluatoris aedificauit: & quod nulli alij Reges habuerant, sacerdotes & clericos instituit, qui ei quotidie diuina officia decantarent.] haec de pijs monumentis.

SACRA AEDIFICIA A LVITHPRANDI.

Porro quod sepulchro eius in basilica Petri Apostoli posito inscriptum fuit epitaphium, sic se habet.

E Flavius hoc tumulo Luithprandus conditur, olim Longobardorum Rex inclytus, acer in armis Et bello victor. Sutriumque Bononia firmant Hoc, & Ariminum, necnon inuicta Spoleti Maenia: namque sibi hac subiecit fortior armis. Roma* suas vires iam pridem milite multo Obfessa expauit. Deinceps tremuere feroces Vsq; Saraceni, quos dispulit impiger, ipsos Cum premerent Gallos, Carolo poscente iuuari. Vngarus a solo hoc adiutus, Francus & omnes Vicini grata debebant pace per omnes. Rege sub hoc fulsit (quod mirum est) sancta, frequensq; Religio, ut recolunt Alpes, Ecclesia quarum

EPITAPHIUM LVITHPRANDI.

* eius

Hunc

*Hunc habuit, vincente ipso, & pręgrandia templa
 Quę viuens struxit: quibus & famosus in orbe
 Semper & æternus lustrabit secula cuncta.
 Pręcipue Petro celesti hac sede locata
 Clauigero statuit, Cælo quam prouidus aureo
 Augustinus ubi huc aliunde abductus, eodem
 Rege, cuius doctrina Ecclesia fulget.]*

A

hactenus epitaphium. His vero iungamus quę idem qui supra Paulus Diaconus narrat de viris sanctis, qui tunc temporis floruerunt, eidem Regi notis.

Paul. Diac. lib. 6. c. ult.

DE BAODOLINO DEI SERVO. * VNAM

Huius (inquit) Regis temporibus fuit in loco, cui Forum nomen est, iuxta fluuium Tanarum vir mirę sanctitatis, Baodolinus nomine, qui multis miraculis, Christi gratia suffragante, refulsit, qui sæpe futura prædixit. Denique cum Rex Luithprandus in urbem siluam venatum isset, vnus ex eius comitibus ceruum sagitta percutere nisus, eius Regis nepotem, hoc est, sororis eius filium Aufulfum nomine nolens fauciauit. Quod Rex cernens (valde enim eum puerum amabat) cum lachrymis eius incommodum lamentari cœpit, statimq. vnum e suis equitem misit, qui ad virum Dei Baodolinum curreret, vt pro vita eiusdem pueri Christum supplicaret. Qui cum ad feruum Dei pergeret, puer defunctus est. Cui Christi famulus ad se peruenienti ita dixit: Scio quam ob causam veneris, sed illud quod postulas iam fieri non potest, quia puer ille defunctus est. Quod cum is qui missus fuerat, Regi quod a seruo Dei audierat, renuntiasset, Rex licet doluerit, quod effectum supplicationis suę habere non potuit: tamen quia vir Domini Baodolinus spiritum prophetię habuerit, aperte cognouit.

THEODELAPIVS DEI SERVVS.

THEODELAPIVS DEI SERVVS.

Huic quoque non dissimilis apud Veronensem ciuitatem Theodelapius nomine fuit, qui inter miranda quę patrabat, præfago etiam spiritu, multa quę erant ventura prædixit.] hæc ipse qui pergit dicere de Petro Episcopo Ticinensi, de quo nos suo loco.

RACHIS REX LONGOBARDORVM.

Successit Luithprando Hildebrandus eius nepos, qui septem tantum menses regnavit, & quidem dominio aspero: ob id genti suę minime gratus, a Longobardis ipsis simul conspirantibus est redactus in ordinem, in locumq. ipsius subrogatus Rachis dux Forouiliensis, quem ob virtutem bellicam, humanitati ac pietati coniunctam, dignum existimarunt, qui fortissimę Longobardorum genti præfesset. Quantum vero hic maiores suos religione præcesserit, quę inferius suo loco dicturi sumus, significabunt. Cum autem Zacharias Pontifex accepisset Rachim, siue Rachisim, regno auctum, legationem ad eum misit pro stabilienda cum ipso pace. de quo ita Anastasius: Ad quem misit legationem ipse beatissimus Pontifex: & continuo ob reuerentiam Principis Apostolorum, & eius precibus Rex inclinatus, viginti annorum spatio inita pace, vniuersus Italiae quietuit populus.] hæc Anastasius.

AMBROSIVS MORALIS VETUS MONUMENTUM EX ARCHIVO LUCENSIS ECCLESIE ACCEPTUM, QUO ALIQUA EX PARTE QUÆ SUNT DICTA, CLARESCUNT: NOTATUM ILLUD (VT AIT) ERA HISPANICA SEPTINGENTESIMA OCTOGESIMA SECUNDA, DIE QUINTA IUNIJ: EST IS ANNUS REDEMPTORIS PRÆSENS, NEMPE SEPTINGENTESIMUS QUADRAGESIMUS QUARTUS. ORDINATUS ENIM LUCENSI ECCLESIE PER IPSUM ALFONSUM A SARRACENIS CREPTÆ NOUUS EPISCOPUS NOMINE ODOARIUS, CUM AD PROPAGANDUM IN POSTEROS DIUINUM CULTUM, AGROS A REGE DONATOS ECCLESIE COLENDOS CURARET, DE DONATIS IN PERPETUUM BONIS ILLIS EIDEM LUCENSI ECCLESIE CIUSMODI RELIQUIT POSTERIS SCRIPTUM MONUMENTUM. SED MENDOSUM VALDE.

AMBROSIVS MORALIS VETUS MONUMENTUM EX ARCHIVO LUCENSIS ECCLESIE ACCEPTUM, QUO ALIQUA EX PARTE QUÆ SUNT DICTA, CLARESCUNT: NOTATUM ILLUD (VT AIT) ERA HISPANICA SEPTINGENTESIMA OCTOGESIMA SECUNDA, DIE QUINTA IUNIJ: EST IS ANNUS REDEMPTORIS PRÆSENS, NEMPE SEPTINGENTESIMUS QUADRAGESIMUS QUARTUS. ORDINATUS ENIM LUCENSI ECCLESIE PER IPSUM ALFONSUM A SARRACENIS CREPTÆ NOUUS EPISCOPUS NOMINE ODOARIUS, CUM AD PROPAGANDUM IN POSTEROS DIUINUM CULTUM, AGROS A REGE DONATOS ECCLESIE COLENDOS CURARET, DE DONATIS IN PERPETUUM BONIS ILLIS EIDEM LUCENSI ECCLESIE CIUSMODI RELIQUIT POSTERIS SCRIPTUM MONUMENTUM. SED MENDOSUM VALDE.

REX CATHOLICVS ADFONSVS PROPAGATVLM RELIGIONIS.

Sed inuisemus Hispanias, nobilibus his temporibus factis Alfonso, siue Adefonfi, vel Adelfonfi, aut Ildefonfi (ita diuerse a diuersis scriptum eius nomen reperi) Catholici Regis egregie illustratas, sed ingenti scriptorum inopia obscuratis, cum vix summam esse complexi reperiantur ex multis pauca scriptores ipsi. Omnium quidem qui res eiusdem Regis sunt prosequuti, vna eademq. assertio est, ipsum Catholicum Regem plurimas ciuitates e Sarracenorum manibus vendicasse, Gallaciamq. ab eisdem barbaris liberasse; sed & quod Catholici Regis est, Catholicam propagasse religionem, ne tantus titulus gratis videretur assumptus. In omnibus enim ciuitatibus illis, quas a gente perfida abstulit, Episcopos ordinari curauit, restituens Christianę religionis cultum. recitat Ambrosius Morales vetus monumentum ex Archiuo Lucensis Ecclesie acceptum, quo aliqua ex parte quę sunt dicta, clarescunt: notatum illud (vt ait) Era Hispanica septingentesima octogesima secunda, die quinta Iunij: est is annus Redemptoris præsens, nempe septingentesimus quadragesimus quartus. Ordinatus enim Lucensi Ecclesie per ipsum Alfonso a Sarracenis ereptę nouus Episcopus nomine Odoarius, cum ad propagandum in posteros diuinum cultum, agros a Rege donatos Ecclesie colendos curaret, de donatis in perpetuum bonis illis eidem Lucensi Ecclesie eiusmodi reliquit posteris scriptum monumentum. sed mendosum valde.

E

In nomine Domini nostri Iesu Christi, qui vere de Patris substantia agnosceris ante omnia sæcula, ipse in finem sæculorum de omnium decus, sancta gloriosa Virgine Maria sæculo genitus: qui formam seruitutis nostrę indutus, vt nos humanum genus ab hoste

A hoste callido erueres, dignumq. efficeres tuo consortio. Cuius nunc cernitur in nomine Genitricis suę fundata Ecclesia in ciuitate Lucensi, territorio Gallaciac, iuxta flumen Minei, vbi est domus orationis & pię venerationis, vna cum sanctorum Apostolorum, Virginum, & Confessorum, vbi sit Deo laus perennis. Amen.] præfatur ista, quod solemne esset Catholicis Gothis Episcopis, suis scriptis Christi confiteri diuinitatem Patri consubstantialem, quo procul se abesse a suorum parentum erroribus Arianę impietatis ostenderent. Ista vero præfatus, mox subiicit quę sequuntur: Igitur notum omnibus maner, qualiter ego Odoarius Episcopus fui ordinatus.] post hæc autem causam assert. intermissę diu in ciuitatibus curę pastoralis, sic dicens.

In territorio Africę surrexerunt quædam gentes Ismaelitarum, & tulerunt ipsam terram a Christianis, & violauerunt Sanctuarium Dei, & Christicolas Dei miserunt in captiuitatem & ad iugum seruitutis, & Ecclesias destruxerunt: nos fecerunt exules a patria nostra, & fecimus moram per loca deserta multis temporibus. Postquam Deus per suum beneplacitum in hanc regionem respicere iussit, & Christianos in hac patria dilatauit, suum & diuę memorię principem dominum Adefonsum in sedem ipsius sublimauit, quia ipse erat de stirpe Regis Reccaredi & Ermenegildi: Dum talia audiuius, perducti fuimus in sedem Lucensem cum nostris multis & cum ceteris populis, tam nobiles quam ignobiles, & inuenimus eam sedem destructam & inhabitabilem factam. Tunc denique laboramus ibidem, & ædificamus domum Dei & Ecclesiam sanctę Marię, præsimus loca palatij & ipsam ciuitatem, restauramus eam intus & foris, & plantauimus vineas & pomifera. Præterea vero fecimus de nostra familia possessores per vndique partes, & dedimus illis boues ad laborandum & iumenta ad seruiendum eis. Tunc exiimus per terras ciuitatis ad inquirendum, vt laborassent illas, & inuenimus in ripa Minei villas destructas &c.] hucusque ex authographo Morales recitat. qui ait reperiuntur ibidem eiusdem Odoarij Episcopi testamentum, quo omnia suę relinquit Ecclesie; & quo illud firmitus esset, voluit illud muniri chirographo Regio ita apposito: Ego itaque Adefonsum Rex, cuius in tempore superni Regis auxilio hæc restauratio, seu reintegratio facta dignoscitur, in hanc vestrã scripturam, quã expressor eradicitus annuntiauitis: vobis domino Odoario ac cunctis successoribus vestris per cuncta sæcula futuris, auctoritate regali & priuilegij dignitate vobis consignamus & condonamus, vt habeat nostrum priuilegium firmum robur per cuncta sæcula, manu propria confirmans.] Porro scriptum testamentum habetur Era Hispanica septingentesima octogesima quinta, qui est annus Redemptoris septingentesimus quadragesimus septimus. At de his hactenus.

Christianis

expressa Era dicta

SEQUITVR annus Redemptoris septingentesimus quadragesimus quintus decimę tertię Indictionis, quo habitum est Concilium Episcoporum in Germania a S. Bonifacio Apostolicę Sedis Legato, vbi ea quę succreuerant in agro, licet sæpe culto spineta, quę iam magna ex parte duobus alijs Concilijs excisa fuere, immissa rursus Apostolica falce, idem Pontifex Bonifacius vna cum collegis Episcopis auxilio Christianissimorum Principum Carolomanni atque Pipini succidit. Actum est in eo præcipue de duobus illis hæreticis Aldeberto atque Clemente; visumq. est de iisdem referendum ad Romanum Pontificem. Insuper inter alia, iisdem adnitentibus principibus, exauctoratus est Episcopus Moguntinus homicidij reus conuictus, inq. locum eius ab iisdem subrogatus est Bonifacius ipse, qui hactenus Apostolatui tantum Germanię generatim mancipatus, nulli fuerat adscriptus certę sedi. De his enim hæc habentur in rebus ab eo gestis. Cum ita (vt diximus) Carolomanno iubente, & Bonifacio consulente Synodus haberetur, multi illic nõ solum clerici quilibet hæretica prauitate infecti extra Ecclesie communionem pellebantur, sed etiam Episcopi capitalium criminum maculis infames deponebantur. Totius autem erroris qui tum in Germania grassabatur, præcipui auctores duo fuere hæretici, Clemens & Aldebertus, de quibus postea, cum epistolas ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportunius dicetur. In ijs enim illorum hæ-

BONIFACIVS CREATOR EPISCOPIVS MOGUNTINVS.

Vis. Bonif. lib. 1. cap. 37. apud Sur. tom. 3. die 5. Iunij.

resis exitialis commemoratur. Depositus est etiam tunc Geruilio Moguntinae sedis Antistes; cuius quidem depositionis causa fuit haec.

Ea tempestate Saxonibus Thuringiam vastantibus, eius prouinciae homines Carolomanni opem implorabant. Ille mox exercitum mittit, & cum eo Geroldum Moguntinum Episcopum Geruilionis patrem. In ipso autem conflictu Geroldus cum plerisque alijs caesus est. Geruilio vero filius eius qui tum adhuc laicus in palatio versabatur, in clerum adsciscitur leniendi doloris causa, quem ex patris morte conceperat, eademque in Moguntino Pontificatu subrogatur. Non diu post Carolomannus rursus colligit militem, proficiscitur contra Saxones, Geruilionem secum ducit. Exercitu utroque ultra citraque ripam fluminis Visurgis (auctor vocat Vuifaraham) confidente, Geruilio iubet puerum suum ire ad hostium castra, diligenter illic inquirere nomen eius, qui patrem ipsius interfecerat. Abit puer, discit ex quodam, non longe abesse eum quem quaereret: rogat ut ad domini sui colloquium properare velit. Venit ille, & aduentu eius denunciato, paratis equis, Episcopus Geruilio ei procedit obuiam, & cum in medio flumine inter se colloquerentur, Geruilio clam ferens gladium, hominem confodit ira dicens: Accipe iam ferrum, quo patrem vendico carum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat spiritum. Repente autem eius comperta caede, sublato clamore utrinque ad arma concurritur. Fit pugna atrox, Saxonibus victis, Carolomannus ad sua se recipit, nemine tum id, quod Geruilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaque reuersus domum, perrexit solito more Episcopi munia obire.

At sanctus Praesul Bonifacius inter cetera hoc etiam in Synodo pronuntiauit: Neminem qui hominis caede pollutus sit sacerdotio fungi posse. Tum etiam obiecit ei, suis se conspexisse oculis illum cum auibus & canibus ludentem: quod Episcopo fas non esset. Geruilio his auditis, sentiens se nullo pacto contra stimulum vel saecularis potentiae, vel canonicae auctoritatis, quae per sanctum Bonifacium in praesentes omnes proferebatur, calcitrare posse: omnium de se calculis subscripsit, & exauctoratus est. Eo autem deposito, sanctus Bonifacius a Carolomanno & Pipino fratre eius Moguntinae sedi praeficitur. Et ut eius dignitas esset eminentior, statuerunt iidem Principes Ecclesiam Moguntinam, quae tum alteri subiecta erat, in totius Germaniae Metropolim prouehere: missaque mox legatione, a Romano Pontifice id impetrarunt.] haecenus de rebus in eadem Synodo gestis, quam hoc anno factam esse, litterae Zachariae ad Bonifacium redditae satis significant.

Pertinet ad hoc Concilium, quod sanctus Bonifacius zelo caritatis exestuans, cum sciret Regem Merciorum in Anglia Athelbaldum nomine vitam scelestissimam ducere, ut eum ad meliorem frugem conuerteret, nomine non suo tantum, sed & Episcoporum, qui Synodo interfuerunt, epistolam scripsit commonitionibus paternis plenam, quam facta collatione diuersorum exemplarium hic tibi reddimus.

Domino carissimo & in Christi amore ceteris Regibus praefereudo inelyta Anglorum Imperij scepra gubernanti Athelbaldo Regi Bonifacius Archiepiscopus Legatus Germanicus Romanae Ecclesiae, & Vuera, & Burgard, & Vuicberth, & Abel, & Vuibald Coepiscopi perennem in Christo caritatis salutem.

Confitemur coram Domino, & sanctis Angelis, quia quaecumque prosperitatem vestram, & fidem in Domino, & opera bona coram Deo, & hominibus, per nuntios fideles audiui: quod intus gaudentes & pro vobis orantes laeti gratias agimus Domino; postulantes & obsecrantes Salvatorem mundi, ut vos sospites, & in fide stabiles, & in operibus coram Deo rectos in principatu Christiani populi longo tempore custodiat. Quando autem aliqua dilectionis vestrae iniuria de statu regni vestri, vel euentu bellorum facta, aut, quod maius est, de salute animae periculosum damnum perpetratum per auditum ad nos usque peruenerit, maeror & tristitia nos cruciat: quia gaudio vestro in Domini voluntate congaudemus, & aduersitate contristamur.

Audiui enim quod elemosynarum plurima facias, & in hoc congratulamur, quia quae elemosynas minimis fratribus indigentibus tribuunt, iuxta veritatem Euangelicam, in die Iudicij clementem sententiam a Domino audituri sunt, dicente: Quamdiu fecistis vni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis: Venite benedicti, & quae sequuntur. Audiui namque quod furta, & iniquitates, periuria, & rapinas fortiter prohibeas, & defensor viduarum & pauperum esse dignosceris, & pacem stabilitam in regno tuo habeas,

* Athelbaldo
* Eod. Cod. ep. 23.

BONIFACII
EPISTOLA AD
ATHELBALDUM
REGEM

AVIATIKOB
IPIVITABE
COBANE
CYIKENE
VAVIACON
IPIVITABE
IPIVITABE

b Matth. 15.

& in hoc quoque laudantes Dominum, gauisi sumus, quia ipsa Veritas, & pax nostra Christus dicebat: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.

Sed interim vna malae existimationis fama de vita pietatis vestrae ad auditum nostrum peruenit, qua audita, contristati sumus, & illam optamus non fuisse veram. Multis enim narrantibus compertum est nobis, quod numquam legitimam in matrimonium uxorem duxisses, quod a Domino Deo ab ipso mundi primordio constitutum est, & per Apostolum Paulum Dei praecipuum & interminatum, illo dicente: Propter fornicationem autem vnusquisque uxorem habeat, & vnaquaeque virum suum. Nam si hoc causa castitatis & abstinentiae facere voluisti, ut ab uxoris coniunctione pro timore & amore Dei abstinuisses; & hoc verum, & impletum pro Deo comprobaueris: & in hoc gaudemus, quia non est reprehensibile, sed magis laudabile. Si autem (quod absit) ut

multi dicunt, nec legitimam accepisti uxorem, nec castitatis abstinentiam pro Deo seruasti; sed libidine dominante, in scelere luxuriae & adulterij, famam gloriae tuae coram Deo & hominibus confuderis, in hoc valde contristamur: quia, & in conspectu Dei flagitium, & coram hominibus famae vestrae confusio esse dignoscitur: & adhuc quod peius est, qui nobis narrant, adijciunt, quod hoc scelus ignominiae maximae cum sanctimonialibus & sacris Deo virginibus per monasteria commissum sit. nam hoc peccatum duplex esse, non dubium est. Ut verbi gratia dicamus, cuius vindictae reus sit puer apud dominum suum, qui uxorem domini sui adulterio violauit; quanto magis ille, qui sponsam Christi creatoris caeli & terrae putredine suae libidinis commaculauit? dicente beato Paulo Apostolo: An nescitis, quia corpora vestra templa sunt Spiritus sancti? Et alibi: Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Et iterum idololatriae seruituti adulteros, & fornicatores, in sermone, & numero peccatorum iungit, dicens: An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Apud Graecos enim & Romanos, quasi blasphemiam Domino irrogasset, qui in hoc reus sit; ut proprie de hoc peccato ante ordinationem interrogatus, si reus inuentus fuerit, ut cum velata & consecrata Deo Nonna concubisset, ab omni gradu sacerdotij Domini prohibeatur.

Propter hoc, fili carissime, sollicitè considerandum est, quanti ponderis hoc peccatum esse iudicetur ante oculos aeterni Iudicis, quod facientem inter idololatriae seruos constituit, & diuino ministerio altaris abiicit, licet ante peracta poenitentia reconciliatus sit Deo. Corpora enim per votum propriae sponsionis, & per verba sacerdotis Deo consecrata templa Dei esse per sanctam scripturam dicuntur, & ideo violatores illorum, iuxta Apostolum, filij perditionis esse dignoscuntur. Princeps autem Apostolorum Petrus, luxuriosos libidine prohibens, dixit: Sufficit enim praeteritum tempus, & reliqua. Tum, Pretium scorti vix vnus est panis. Mulier autem viri pretiosam animam capit. & alibi: Non grandis est culpa, cum quis furatur: furatur enim ut esurientem impleat animam, deprehensus quoque reddet septuplum. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam: Longum est enim enumerare quanti spirituales medici huius peccati venenum, ut horrendum vituperabant, & ut terribile prohibebant, quia pene omnibus peccatis grauior & deterior est talis fornicatio, & veraciter dici potest laqueus mortis, & puteus inferni, & vorago perditionis.

Propterea obsecramus, & contestamur, fili carissime, clementiam tuam, per Christum filium Dei, & per aduentum eius, & regnum ipsius, ut si hoc verum sit, quod in isto scelere versaris, & vitam tuam poenitendo corrigas, & purificando emendes, & memoreris, quia indecens esse comprobatur, ut imaginem Dei quae in te creata est, per luxuriam, in imaginem & similitudinem maligni diaboli conuertas. Ut tu quem non propria merita, sed larga pietas Dei, Regem ac Principem multorum constituit, teipsum per luxuriam seruum a maligno spiritu constituas. quia iuxta Apostoli dictum: Quodcumque peccatum fecerit homo huius seruus est, non solum a Christianis, sed etiam ab ipsis paganis in opprobrium & verecundiam deputatus. Quia ipsi pagani verum Deum ignorantes, naturaliter quae legis sunt, & quod ab initio Deus constituit, custodiunt in hac re, quia proprijs vxoribus foedera seruantes, fornicatores, & adulteros puniunt.

Annal. Eccl. Tom. 9. P 2 Nam

a Matth. 5.

b 1. Cor. 7.

c 1. Cor. 6.

d 1. Cor. 3.

e 1. Cor. 6.

* Deo

f 1. Pet. 4.

g Prou. 6.

h Ibid.

i Ioan. 21.

SAXONES SE-
VERI VLTIO-
RES LAESAE
PUDICITIAE.

Nam in antiqua Saxonia, si virgo paternam domum cum adulterio maculauerit, vel si **A** mulier maritata, fracto foedere matrimonij, adulterium perpetraverit: aliquando cogunt eam propria manu per laqueum suspensam vitam finire; & super bustum illius incensae & concrematae corruptorem eius suspendunt: aliquando congregato exercitu femineo, flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducunt, virgis caedentes, & vestimenta eius abscondentes iuxta cingulum, & cultellis suis totum corpus eius secantes, & pungentes minutis vulneribus cruentatam, & laceratam de villa ad villam mittunt, & occurrunt semper novae flagellatrices, zelo pudicitiae adductae, usquequo eam aut mortuam, aut vix viam derelinquant, ut ceterae timorem adulterandi, & luxuriandi habeant: Et apud Persas, quod foedissimum & deterrimum genus hominum, tam magno zelo matrimonium amore mutuo observant, ut mulier viro proprio mortuo vivere recuset: & laudabilis mulier inter illos esse iudicatur, quae propria manu sibi mortem intulit, ut in **B** una strue pariter ardeat cum viro suo. Cum ergo Gentiles, qui Deum nesciunt, & legem non habent, iuxta dictum ^a Apostoli naturaliter, ea quae legis sunt faciunt, & ostendunt scriptum opus legis in cordibus suis: qui error, fili carissime, cum tu Christianus, & veri Dei cultor esse cognominaris, si in iuventute adolescentiae tuae putredine luxuriae inquinatus, & foetore adulterij inuolutus, & voragine libidinis quasi puteo inferni demersus fueris?

^a Rom. 2.

Iam tempus est, ut memor Domini tui a diaboli laqueis resipiscas, & a foetore luxuriae sordidatam animam laues: iam tempus est, ut pro timore Creatoris tui tale piaculum iterare, & maculare te ultra non praesumas; tempus est, ut multitudini pereuntis populi parcas, quae sequendo exempla peccantis Principis cadebat in puteum mortis: **C** quia quantoscumque vel per bona exempla ad vitam caelestis patriae trahimus, vel per mala exempla ad perditionem sequentes praerimus: de tantis procul dubio ab aeterno Iudice vel poenas, vel praemia accepturi sumus. Si enim gens Anglorum (sicut per istas provincias divulgatum est, & nobis in Francia & in Italia impropertur, & ab ipsis paganis impropertur) spreto legalibus connubijs, adulterando, & luxuriando ad instar Sodomitanae gentis, foedam vitam vivit: de tali commixtione meretricum existimandum est degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum uniuersam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouissime nec in bello saeculari fortem, nec in fide stabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam, sicut alijs gentibus Hispaniae, & Prouinciae, & Burgundiorum populis contigit, quae sic a Deo recedentes fornicatae sunt; donec Iudex omnipotens talium criminum vltices poenas per ignorantiam legis Dei, & per Sarracenos **D** venire & saeuire permisit. Et notandum, quod in illo scelere aliud immane flagitium subter iacet, id est, homicidium; quia dum illae meretrices, siue monasteriales, siue saeculares male conceptas soboles in peccatis genuerint, eas saepe ex parte maxima occidunt, non implentes Christi Ecclesias filijs adoptionis, sed tumulos corporibus, & inferos miseris animabus fatiantes.

^b Prou. 28.

^c Ibid.

Præterea nuntiatur est nobis, quod multa priuilegia Ecclesiarum & monasteriorum fregisses, & abstulisses inde quaedam facultates. Et hoc, si verum est, peccatum grande esse dignoscitur, testante sacra scriptura, quae ait: ^b Qui abstulerit aliquid patri, vel matri, & dicit hoc non est peccatum, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit, mater nostra Ecclesia, quae nos in baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo qui Christi pecunias, & Ecclesiae fraudabit, vel rapiet: homicida ante conspectum iusti Iudicis esse deputabitur; de quo quidam sapientum dicebat: ^c Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit: qui autem pecuniam Ecclesiae abstulerit, sacrilegium facit. Et quoque dicitur, quod Praefecti, & Comites tui maiorem violentiam & seruitutem monachis & sacerdotibus irrogant, quam ceteri ante Christiani Reges fecissent. Igitur postquam Apostolicus Pontifex sanctus Gregorius ab Apostolica Sede misit praedicatorum Catholicæ fidei, gentes Anglorum intemeratae & inuiolatae permanere usque tempora Ceolredi Regis Merciorum, & Hofredi Regis Deirorum & Berniciorum: hi duo Reges hæc duo peccata maxima in prouincijs Anglorum diabolico instinctu suis exemplis sceleratis contra præcepta Evangelica & Apostolica Saluatoris nostri publice facienda monstrauerunt; & in istis peccatis commorantes, id est, in superstitione, & adulterio Nonnarum, & fractura monasteriorum, iusto iudicio Dei damnati de culmine regali

A ne regali huius vitæ abiecti, & immatura & terribili morte præuerti a luce perpetua extranei, in profundum inferni, & tartarum abyssi demersi sunt. Nam Ceolredum præcessorem venerandae celsitudinis tuæ, stupratorem sanctimonialium, & Ecclesiasticorum priuilegiorum fractorem (ut testati sunt qui praesentes fuerunt) apud Comites suos splendide epulantem malignus spiritus arripuit, qui cum ad fiduciam damnandae legis Dei suadendo pellexit, potantem subito in insaniam mentis conuertit, ut sine poenitentia, & confessione, & viatico, * furibundus & amens cum diabolis fermocinans, & Dei sacerdotes abominans, de hac luce sine dubio ad tormenta inferni migravit. Osredum quoque spiritu luxuriae fornicantem, & per monasteria Nonnarum sacras virgines stuprantem, & furentem agitauit, usquequo ipse regnum Anglorum, & iuuenilem vitam, & ipsam luxuriosam animam contemptibili & despecta morte perdidit.

B Carolus quoque Princeps Francorum multorum monasteriorum euersor, & Ecclesiasticarum pecuniarum in usus proprios commutator, longa torsione & verenda morte consumptus est.

Quapropter, fili carissime, caue tibi foueam, in quam vidisti coram te alios cecidisse; caue tibi iacula antiqui hostis, per quae propinquos proprios coram te vulneratos cadere vidisti. Attende tibi a laqueo insidiatoris, in quo notos & commilitones tuos videbas strangulatos, & praesentem vitam & futuram perdere. Noli talium ad praeruaricationem exempla sequi. Tales enim iuxta prophetiam sanctae scripturae sunt, ^a qui angustia iustos, & qui abstulere labores eorum, in die iudicij dicturi sunt: Errauimus a via veritatis, & iustitiae lumen non luxit nobis, & sol non ortus est nobis, & viam Dei ignorauimus, & quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactatio contulit nobis? **C** Transiere omnia illa tamquam umbra, & tamquam nuntius praecurrens, & tamquam nauis, quae pertransit, cuius non est vestigium inuenire, aut tamquam auis trauiolans in aere: Et post pauca: Sic & nos nati continuo desuimus esse, & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere, in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixere in inferno hi qui peccauerunt, quia spes impij tamquam lanugo est, quae a vento tollitur, & tamquam spuma gracilis, quae a procella dispergitur, & tamquam fumus, qui a vento diffusus est, & tamquam memoria hospitis vnius diei praetereuntis. Et alias: ^b Numerus dierum vitae hominis si multum, centum anni, quasi paruula gutta de magno mari deputatus est. hæc omnia secundum auctoritatem scripturae rerum collatione simillima sunt. Sic & Iacobus frater Domini & Apostolus de impio diuite disputans dixit: ^c Sicut flos foeni transibit. Exortus enim est sol cum ardore, & arefecit foenum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt. Ita & diues in itineribus suis marcescet. & ipsa Veritas in Euangelio proponens dixit: ^d Quid enim proderit homini si lucretur uniuersum mundum, animae vero suae detrimentum patiat? **D**

Quapropter, fili carissime, paternis te & subnixis precibus deprecamur, ut non despicias consilium patrum tuorum, qui pro Dei amore tuam appellare celsitudinem fatagunt. Nihil bono Regi salubrius, quam si commissa cum arguuntur, libenter emendantur; quia per Salomonem dicitur: ^e Qui diligit disciplinam, diligit sapientiam. Ideo, fili carissime, ostendentes consilium iustum, contestamur & obsecramus per viuentem Deum, & eius filium Iesum Christum, & per Spiritum sanctum, ut recorderis, quam fugitiua sit vita praesens, & quam breuis & momentanea delectatio spurcae carnis, & quam ignominiosum sit, ut breuis vitae homo mala exempla in perpetuum posteris relinquat. **E** Incipe ergo melioribus moribus vitam componere, praeteritos errores iuventutis corrigere; ut hic coram hominibus laudem habeas, & in futuro aeterna gloria gaudeas. Valere celsitudinem tuam, & in bonis moribus proficere optamus.] hucusque epistola Bonifacij. Extat & perbreuis ad eundem Regem epistola eiusdem viri Apostolici Bonifacij, cum ad eundem munuscula misit, aues scilicet ad venationem aptas, ita factus (ut ait ^f Apostolus) omnia omnibus: Et ut Iacob cum ^g Esau fecerat, quo eius animam lucrari posset, ^g demerendam eam muneribus procurauit: epistola autem sic se habet ^h:

Domno reuerendissimo & dilectissimo Athelbaldo Regi Merciorum Bonifacius seruus seruorum Dei intimae caritatis salutem.

Obsecramus celsitudinis tuae clementiam, ut istum missum meum, nomine Cedam praesentatorem harum litterarum in necessitate nostra, & itineris sui, & in quoque illi necessitas contigerit, solatium praebendo adiuuare dignemini, & mercedem pro eo & a

BONIFACIUS
MUNERA
MITTIT AD
REGEM AT-
HELBALDUM.

Deo habeas de missis nostris, qui praeterito anno ad vos venire, quia eis in omnibus adiutorium, ut referebant, praestitistis. Interea pro signo veri amoris & deuotae amicitiae direximus tibi accipitrem vnum, & duos falcones, duo scuta, & duas lanceas: quae rogamus licet indigna sint munuscula, caritate benedictionis suscipere digneris.

a Eccles. 12.

Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, & mandata eius obserua. Petimus quoque, ut si per alterum nuntium verba nostra ad praesentiam tuam scripta peruenierint, auditum tuum accommodare digneris, & solícite audire cures. Vale in Christo.] de epistola illa intelligit ad ipsum scripta nuper recitata.

Quid insuper? Missurus ad dictum Regem Bonifacius eam epistolam, voluit primum ipsam cognosci per amicum fidelem Hebertum Archidiaconum, ad quem etiam eiusmodi litteras dedit.

b Eod. Cod. ep. 34.

Dilectissimo ac reuerendissimo fratri Heberto Archidiacono Bonifacius seruus seruatorum Dei Legatus Germanicis Sedis Apostolicae sinceram in Christo spiritualis germanitatis salutem.

BONIFACII EPIST. AD HEBERTVM.

Caritatis tuae muneribus, & libris susceptis, erigens ad supera palmas, magnas omnipotenti Deo gratias egi, qui mihi longe peregrinanti talem inuenire concessit amicum, qui me & in rebus terrenis adiutorium, & in spirituali ratione communionis diuinum solatium transmisit. Nunc autem intimis praecordiorum precibus almitatis tuae clementiam obsecro, ut vestrae fraternitatis Synodo vna cum seruis Dei mecum laborantibus adunatus esse merear, & sis mihi consiliarius, & adiutor in inquirendis & inuestigandis regulis Ecclesiasticis iudiciorum Dei; & ut me non ludiuaga sermonum voce, sed serie rogantem ac dicentem esse scias, & non arrogantem & superbum; aut proprio iudicio plus iusto placentem aestimes. Nam Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, quando indignum ac vilem praedcatorem ad praedicandum Germanicis erroneis, vel panis egentibus direxit, praecipit mihi, ut ex auctoritate Romani Pontificis, si alicubi viderem, inter Christianos pergens, populos erroneos, vel Ecclesiasticas regulas mala consuetudine deprauatas, vel homines per inuium a Catholica fide abductos, ad viam salutis inuitare, & reuocare totis viribus niterer.

DE LITTERIS SCRIPTIS AD REGEM ATHEL BALDVM.

Hoc praecceptum seruare cupiens, admonitoriā, vel precatōriā epistolā ad Athelbaldum Regem Merciorum cū consilio & consensu Episcoporum, qui vna nobiscū sunt, transmisit quam praesentare fraternitatis tuae obtutibus iussi, ut si quae in ea prae posita sint, emendes, & quae iusta sunt, sale sapientiae tuae condias, & auctoritate confirmes. Et si radicē aliquā flagitiorum, de quibus in illa epistola contra Regem Merciorum disputatum est, in gente tua germinare velle videas: sicut prouidus & sapiens colonus cū falce Domini-

* intenus. c Deut. 32.

nica auctoritatis in tempus praecidas, & radicitus euellas, ne cū floruerint, fiat ex vinea Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha; & sit furor draconum vinū eorum, & furor aspidum insanabile. Inauditum enim malum est praeceteris saeculis. Et, ut hic serui Dei gnari scripturarum dicunt, in triplo, vel in quadruplo Sodomitanam luxuriam vincunt, ut gens Christiana contra morem vniuersae terrae, immo contra praecceptum Dei, despiciat legitima matrimonia, & adhæreat incestis, luxuriosis, adulteris, & nefanda supra consecratam & velatarum seminarum sequatur.

* Bede BONIFACIUS PETIT BEDAE OPERA.

Præterea, ut mihi de opusculis Bedae lectoris aliquos tractatus conscribere & dirigere digneris, quem nuper (ut audiuimus) diuina gratia spirituali intellectu ditauit, & in nostra prouincia fulgere concessit; ut & candela, quam vobis Dominus largitus est, nos quoque fruamur. Interea ad inditiū caritatis fraternitati tuae direxi exemplaria epistolarum sancti Gregorij, quas de scrinio Romanae Ecclesiae excepi, quae non rebar ad Britanniam venisse, & plura iterum si mandaueris remittam, quia multa inde excepi dedi & commorale, pallia, & villosam vnam ad tergendos pedes, cum laueris, seruatorum Dei.

d Eod. Cod. ep. 16.

Valere beatitudinem tuam, & sacris virtutibus proficere in Christo optamus.] haec ad Hebertum Archidiaconum Bonifacius, qui & tunc eidem nuntio dedit pariter litteras ad Heresfridum presbyterum, virum egregia animi constantia praeditum, ab eo ad hoc delectum, ut scriptam ad Regem dictam epistolam illi suis manibus porrigat, & legat, & interpretetur. sic enim se habet:

Dilectissimo ac reuerendissimo fratri Heresfrido presbytero Bonifacius seruus seruatorum Dei, optabilem in Christo caritatis salutem. Almitatis tuae clementiam intimis obsecro precibus, ut in tuis sacrosanctis orationibus mei

abus mei memor esse digneris; & iam a sic narrantibus, & a te venientibus iam fecisse fraternitatem tuam, & facturam esse non dubito, ut sancti Iacobi Apostoli sententia in nobis impleatur, qua dixit: Orate pro inuicem; ut saluemini: Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Praeterea nos octo Episcopi qui ad vnam Synodum conuenimus, quorum nomina subter annotauimus, in commune te, frater carissime, deprecamur, ut verba admonitionis nostrae Athelbaldo Regi Merciorum interpretando, & recitando annunties, eo ordine, & eo modo, quo ad te scripta transmittimus, solícite enumerando, & praedicando illi indicares. Audiuimus enim quia pro timore Dei personam hominis non timeas, & quod supradictus Rex aliquantulum, quibusdam temporibus, audire dignetur tua monita. Et notum sit caritati tuae, quia haec verba admonitionis nostrae ad illum Regem propter nihil aliud direximus, nisi propter puram caritatis amicitiam, & quod de eadem Anglorum gente nati & nutriti, hic per praecceptum Apostolicae Sedis peregrinamur; bonis & laudibus gentis nostrae laetamur & gaudemus; peccatis autem eius & vituperationibus tribulamur & contristamur.

a Iacob. 5. DE SYNODO BONIFACIO CELEBRATA.

Opprobriū namque gētis nostrae patimur, siue a Christianis, siue a paganis, quod gens Anglorum spreto more ceterarum gentium, & despecto Apostolico praeccepto, immo Dei constitutione, legitimas vxores dedignetur habere, & hincientium equorum consuetudinem, vel rudentiam asinorum more, luxuriando, & adulterando omnia turpiter foederet & confundat. Igitur si hoc scelus maximum verum sit, frater carissime, rogemus omnes communiter supradictum Regem, ut semetipsum cum populo corrigat, ne tota gens cum Principe hic & in futurum pereat, sed ut vitam propriam emendando & corrigendo, exemplis suis item gentem propriam ad viam salutis dirigat: & vnde peccatum ante contraxit, inde mercedem mereatur aeternam. Praeterea partem thymiamatis, & fabanum pro benedictione, & signo purae caritatis tibi direximus. Sanctis operibus florentem, & probatis moribus proficientem fraternam dilectionem tuam atque beneuolentem sancta Trinitas aeternaliter custodiat.] haec Bonifacius.

DE EPISTOLA SCRIPTA AD ATHEL BALDVM REGEM MERCIORVM.

Quae autem ista secuta sint, ignoratur: Ceterum ad meliorem frugem redditum ipsum Regem litteris Bonifacij fuisse, nullus prodit; cum tamen illud certum sit, post biennium ipsum infelici exitu diem clausisse extremum. de eo enim ita in Epitome historiae Anglicanae anno Redemptoris septingentesimo quinquagesimo septimo: Edilbaldus, qui & Athelbaldus, Rex Merciorum a suis tutoribus, defensoribus militibus scilicet, nocte morte fraudulenta miserabiliter peremptus occubuit.] & de eodem superius hoc ipso Redemptoris anno septingentesimo quadragesimo: Edilbaldus Rex Merciorum per impiam fraudem vastabat gentem Nordanhumbrorum, &c.]

* beneolentem

His igitur ex Germanica Synodo per S. Bonifacium missis litteris ad Regem Merciorum iam recitatis: reliqua, quae eandem consequuta sunt Synodum, enarremus. Ut quae ibi aduersus haereticos sunt decreta, tenaciori vinculo firmarentur, nempe ut damnati Aldebertus & Clemens ab Apostolica quoque Sede sententiam damnationis acciperent: idem sanctus Bonifacius legauit Romae ad Zachariam Pontificem Deneardum presbyterum, quem alias (ut vidimus) ante alia occasione in Urbem miserat, cui & litteras dedit vna cum Actis ad eandem causam spectantibus, quibus Zacharias acceptis, Concilium collegit Episcoporum, in quo eosdem haereticos condemnauit. Extant eius Synodi Acta in vita Bonifacij, atque in antiquis scriptis codicibus fidelissime recensita, quae sic se habent:

b Vit. Bonifacij lib. 2. c. 4. apud Sur. rom. 3. die 5. Iunij. * anno quinto CONCILIVM ROM. CONTRA ALDEBERTVM ET CLEMENTEM.

In nomine Domine nostri Iesu Christi, imperante domino pijsimo Augusto Constantino Imperatore anno vigesimo sexto Imperij eius, in mense Octobris die vigesima quinta, Indictione decima quarta, caepia hoc anno mense Septembris, praesidente sanctissimo domino Zacharia Papa, in Patriarchio Lateranensi, in basilica quae appellatur Theodori, confidentibus etiam cum eo sanctis Episcopis.

Epiphanio e Silua candida. Benedito Nomento. Venantio Pranesse. Gregorio Portuensi. Nireta Gabijs. Theodoro Offiensi. Gratiofo Velitris, seu venerabilibus presbyteris.

Ioanne Archipresbytero tit. S. Sufannæ.

Gregorio presbytero tit. S. Clementis.

Stephano presbytero tit. S. Marci.

Stephano presbytero tit. S. Eusebij.

Dominico presbytero tit. S. Priscæ.

Theodoro presbytero tit. S. Laurentij.

Anastasio presbytero tit. S. Mariæ.

Gregorio presbytero tit. SS. Ioannis & Pauli.

Sergio presbytero tit. S. Pudencianæ.

Iordane presbytero tit. S. Sabinæ.

Theophanio presbytero tit. SS. Coronatorum.

Leone presbytero tit. S. Anastasiæ.

Gregorio presbytero tit. S. Balbinæ.

Stephano presbytero tit. S. Chryfogoni.

Eustathio presbytero tit.

Leone presbytero tit. S. Damasi.

Procopio presbytero tit. S. Cyriaci.

Propositis in medio sacrosanctis Euangelijs, astantibus quoque diaconibus, cunctoq. clero, Gregorius Regionarius & Nomenclator dixit: Deneardus religiosus presbyter Legatus sanctissimi Archiepiscopi prouinciæ Germaniæ, directus ad vestrum sanctum Apostolatam, pro velo est, & petit ingredi. Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur.

Cumq. ingressus fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Ante hos dies litteras reuerendissimi fratris nostri Bonifacij Archiepiscopi nobis detulisti, per quas nobis ea quæ oportuna visa fuerant, indicauit. Quid ergo denuo nostris secretarijs te ingredi postulasti? Deneardus religiosus presbyter dixit. Domine mi, dum iuxta vestri Apostolatus præceptum dominus meus Bonifacius Episcopus famulus pietatis vestræ in prouincia Francorum Synodum aggregaret, & reperisset illic falsos sacerdotes hæreticos & schismaticos, id est, Aldebertum & Clementem, sacerdotio priuans vna cum principibus Francorum, retrudi fecit in custodiam. Illi autem non in poenitentia degunt, vt iudicatum est, sed e contrario, adhuc populum seducunt. Pro quo & hanc epistolam præfati domini mei, quam manibus gero, vestro sancto Apostolatu missus offero, vt eorum sancto Concilio legi faciatis. Dictum est: Suscipiatur epistola, & coram nostra præsentia relegatur. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius, relegit in his sermonibus.

D Excellentissimo Patri atque Apostolico Pontifici Zachariæ Papæ Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo caritatis salutem.

Postquam me ante annos prope triginta sub familiaritate & seruitio Apostolicæ Sedis, annuente & iubente venerandæ memoriæ Antistite Apostolico Gregorio, anteriore voto constrinxi, quicquid mihi lætitiæ vel tristitiæ accideret, Apostolico Pontifici solemus indicare, vt in lætis simul laudaremus Dominum, & in tristibus eius consilio roborarer. Ira & nunc mihi liceat indicare, precor, sicut scriptum est: ^a Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi. Notum enim sit Paternitati vestræ, quia postquam indigno mihi mandastis in prouincia Francorum, sicut & ipsi rogarunt, sacerdotali Concilio & Synodali conuentui præesse, multas iniurias & persecutiones passus sum a falsis sacerdotibus & adulteris presbyteris, seu diaconibus, & fornicarijs clericis: maximus tamen mihi labor est contra duos hæreticos pessimos & blasphemos contra Deum & Catholicam fidem. Vnus qui dicitur Aldebertus, natione Gallus est, alter qui dicitur Clemens, genere Scotus est, specie quidem erroris diuersi, sed pondere peccatorum compares.

Contra istos obsecro auctoritatem vestram, vt me defendere & adiuuare, & populum Francorum & Gallorum per scripta vestra corrigere studeatis, ne hæreticorum fabulas, & vana prodigia ac signa præcursoris Antichristi sectentur; sed ad canonica iura, & ad viam veræ doctrinæ conuertantur, & vt per verbum vestrum isti duo hæretici mittantur in carcerem, nullusq. cum eis communionem habeat, ne forte fermento doctrinæ illorum fermentatus aliquis pereat, sed segregati viuant, & iuxta dictum Apostoli ^b, trahantur in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. ^c Et si Ecclesiam non

A non audierint, sint vobis iuxta Euangelicum præceptum, sicut Ethnici & publicani. Propter istos enim persecutiones & inimicitias & maledictiones multorum patior, & Ecclesia Christi impedimentum doctrinæ rectæ sustinet. Dicunt enim de Aldeberto, quod eis sanctissimum Apostolum abstulerim, patronum & oratorem, virtutumq. factorem, & signorum ostensorem abstraxerim.

Sed pietas vestra audiens vitam eius, iudicet ex fructu, vtrum vestimentis ouium indutus intus lupus rapax fuerit, an non. In primæua igitur ætate hypocrita fuit, dicens quod sibi Angelus Domini in specie hominis, de extremis finibus mundi miræ sed tamen incertæ sanctitatis reliquias attulerit: & exinde potuerit omnia quæcumque poposcerit, a Deo impetrare. Hac ergo simulatione (sicut beatus Apostolus prædixit ^a) penetravit multorum domos, & captiuas duxit post se mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur varijs desiderijs, & multitudinem rusticorum dicentium, quod ipse esset vir Apostolicæ sanctitatis. præterea conduxit Episcopus indoctos, qui se contra præcepta canonum absolute ordinauerunt: vnde in tantam superbiam elatus est, vt se æquipararet Apostolis Christi; & dedignatus in alicuius Apostolorum vel Martyrum honore Ecclesiam consecrare, in proprio honore dedicaret oratoria, vel (vt verius dicam) fordidaret.

Ad hæc etiam impropere, cur voluisset homines visitare Limina sanctorum Apostolorum: fecit eis cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbicumque sibi videbatur, & iussit ibi publicas orationes celebrari, in tantum vt multitudines populorum, sprete ceteris Episcopis, & dimissis antiquis Ecclesijs, in talibus locis conuentus agerent, dicentes: Merita sancti Aldeberti adiuuabunt nos. Vngulas quoque suas atque pilos dedit ad honorificandum & portandum cum reliquijs sancti Petri Apostolorum Principis. Tantis itaque flagitijs inuolutus præsumpsit quoddam, quod maximum scelus & blasphemia contra Dominum esse videtur: Venienti enim populo & prostrato ante pedes eius, & cupienti confiteri peccata sua, dixit: Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra, ideoq. non est opus confiteri ea: securi ergo & absoluti de peccatis vestris præteritis, reuertimini ad domos vestras cum pace. hæc igitur & his similia, quæ sanctum Euangelium hypocritas facturos esse testatur, idem Aldebertus suo habitu & incessu, moribusq. solet operari.] Vidisti, Lector, perseuerantem iugiter in Ecclesia veterem vsu confitendi occulta peccata sacerdotibus, cui assuetus populus præstare perseuerans ad Aldeberti pedes (quem putabant virum Apostolicum) peccata vt propalaret quisque sua, prosterneretur. pergit vero de Clemente altero pseudopropheta dicere.

Alter autem hæreticus qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Ecclesiam, abnegans scilicet & resurans canones sacros, tractatus, & expositiones sanctorum Patrum, Hieronymi, Augustini, & Gregorij; Synodalia etiam iura spernens, affirmat se post duos filios in adulterio natos, esse posse legis Christianæ Episcopum. præterea Iudaismum introducens, iustum esse dicebat Christiano, vt si voluerit, viduam fratris defuncti accipiat vxorem. Ipse etiam contra fidem sanctorum Patrum contendit dicens, quod Christus Filius Dei descendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, indeliberasset, credulos videlicet & incredulos, necnon cultores idolorum. Multa quoque alia horribilia, & contraria fidei Catholicæ de prædestinatione Dei affirmat. Quapropter precor, vt litteras vestras de hoc hæretico mandare curetis Duci Carolomanno, vt mittatur in custodiam, ne semina satanæ latius seminans, vna ouis morbida totum gregem polluat. Valere sanctitatem vestram, & prosperis profectibus gaudere in longitudine dierum optamus.] hætenus epistola Bonifacij ad Zachariam. pergunt Synodalia Acta.

Cumq. lecta esset epistola, Zacharias Papa dixit: Audistis, carissimi fratres, quid in epistola lectum sit ex sacrilegis illis, qui se ad suam condemnationem Apostolos nominare præsumpserunt? Sancti Episcopi & venerabiles presbyteri responderunt: Audiuius certe per omnia, non Apostolos, sed ministros satanæ & præcursores Antichristi. Quis enim aliquando Apostolorum, vel quilibet Sanctorum ex capillis suis aut vngulis pro sanctitate populis tribuit, vt ipse perniciosus agere conatus est Aldebertus? Sed hoc scelus a sancto vestro Apostolatu rescandum est, tam de illo, quam etiam de transgressore Clemente, qui sacros canones spreuit, atque expositiones sanctorum Patrum,

Ambrosij,

b 1. Cor. 5.

c Matth. 18.

SCELERA ALDEBERTI.

a 2. Tim. 3.

INGENS SUPERBIA ALDEBERTI.

DE CLEMENTE PSEUDOPROPHETA.

Ambrosij, Augustini, ceterorumque respuit: Ambo itaque iustam dignamque transgressionibus suis suscipiant sententiam. Zacharias sanctus Papa dixit: Quia iam tardior hora est, venturo secretario de conscripta vita & oratione, quam sibi exponit Aldebertus, vel ceteris eius gestis, cum nobis lecta fuerint, communi consensu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractabimus.] hactenus primum secretarium, siue sessio Romani Concilij. Sequens autem non in sequentem vel alium aliquem diem dilatum est, sed die eodem iterum conuentum, ut habent Synodalia Acta verbis istis.

SECUNDA
SESSIO.

Cumque in eodem die sanctus Zacharias Papa, ceterique Episcopi, necnon presbyteri supradicti, alijque clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius Notarius Regionarius & Nomenclator dixit: Iuxta sancti vestri Apostolatus præceptum, quod in præterito secretario iussistis, Deneardus religiosissimus presbyter adest pro velo: Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur. Cumque ingressus esset, Zacharias sanctus Papa dixit: Actus illi nefandissimi Aldeberti, siue cetera eius scripta, quæ præterito secretario in manibus gerebas, coram præsentibus Concilio porrigenda. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius legit vitam illius, cuius initium est.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Incipit vita sancti & beati Aldeberti Episcopi ex electione Dei nati. De simplicibus parentibus fuit procreatus, & de gratia Dei coronatus: Quia dum in utero matris suæ esset, ibidem gratia Dei coepit in eo retineri. Et antequam peruenisset beatissima natiuitas eius, vidit genitrix eius per visionem quasi egredientem vitulum de dextero latere suo. Qui nimirum vitulus designabat illam gratiam, quam accepit ab Angelo, antequam exiret de vulua. Cumque hic libellus usque ad finem lectus fuisset: Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hanc blasphemiam responderis, sanctissimi fratres? Epiphanius Episcopus Ecclesiæ sanctæ Siluæ candidæ dixit: Domine Apostolice, ex diuina profecto inspiratione motum est cor vestri sancti Apostolatus, ut prædictum Bonifacium sanctissimum Episcopum & Francorum Principes commoneretur, in partibus illis post longa tempora Concilium congregare sacerdotum, ne hæc schismata & blasphemiam sancto vestro Apostolatu celarentur.

Zacharias sanctus Papa dixit: Si quid adhuc habet Deneardus religiosus presbyter nobis porrigere ad legendum, porrigat. Deneardus presbyter respondit: Ecce, domine, epistola, qua utebatur Aldebertus, & quam diuulgabat esse Iesu, sibique de cælo venisse. Et accipiens Theophanius Notarius legit, cuius initium erat. In nomine Domini. Incipit epistola Domini nostri Iesu Christi Filij Dei, quæ in Hierosolymam cecidit, & per Michaelem Archangelum inuenta est in porta Ephraim, & per manus sacerdotis nomine Icoræ ipsa epistola fuit exemplata: & transmisit ipse eandem epistolam ad Germaniæ ciuitatem alio sacerdoti Thalassio, & ipse Thalassius transmisit illam ad Arabiæ ciuitatem alio sacerdoti Leoban, & ipse Leoban transmisit epistolam istam ad Verphaniam ciuitatem, & recepit eam Macrius Sacerdos Dei, & transmisit in montem sanctum Archangeli Michaelis, & per manus Angeli Dei peruenit ad Romanam ciuitatem ad sepulchrum sancti Petri, ubi clauis regni cælorum constitutæ sunt. Et duodecim papati qui sunt in Romana ciuitate, triduanas fecerunt vigilias in ieiunijs & orationibus, & cetera usque ad finem perlecta.

TERTIA
SESSIO.

Zacharias sanctus Papa dixit: Pro certo, carissimi fratres, & prædictus Aldebertus in insaniam conuersus est, & omnes qui hac vtuntur commentata epistola, paruulorum more absque sensu sunt, & muliebri errore insaniunt. Sed ne leuiore amplius decipiat, indiscussam & absque sententia causam hanc relinquere non possumus. Sancti Episcopi & venerabiles presbyteri responderunt. Ex diuina illustratione cognoscimus, cor sancti vestri Apostolatus illuminatum, & quæ a vobis dicta sunt, ex administratione Spiritus sancti emanarunt. Et idcirco ut a vobis præuisum fuerit, in utrosque sententia promulgetur. Zacharias Papa dixit: Non ut a nobis solis præuisum fuerit, sed pariter cum sanctitate vestra, ut Domino placuerit, in futuro secretario est pertractandum.] hucusque secundum secretarium. Tertium eadem die habitum legitur, ut plane mirum sit, eodem die iam tertio esse conuentum, tresque habitas sessiones. Sic enim eadem pergunt Acta.

Cum autem tertia vice in eodem die sanctus Zacharias Papa, ceterique Episcopi, necnon presbyteri supradicti, sed & alij clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius Notarius Regionarius & Nomenclator dixit, secundum quod a vestro sancto Aposto-

Apostolatu præceptum est in præterito secretario, ut Deneardus religiosus presbyter hic se vestris præsentaret obtutibus, præsto est præ foribus. Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur. Cumque ingressus fuisset, Zacharias Papa dixit: Habes adhuc ex sacrilegorum illorum conscripto aliquid, quod coram Concilio proferre debeas ad legendum? Deneardus religiosus presbyter respondit: Etiam, domine mi, orationem, quam sibi Aldebertus componere nisus est: & ecce in manibus eam gero, iubete eam suscipi. Moxque suscepta est, & lecta oratio, cuius initium tale erat.

Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, & α & ω , qui sedes super septimum thronum, & super Cherubim & Seraphim, pietas magna, & dulcedinis satis est apud te, pater sanctorum Angelorum, qui fecisti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: te inuoco, & clamo, & inuito super me miserrimo, qui tu dignus fuisti dicere: Quodcumque petieritis a Patre in nomine meo, dabit vobis. A te peto, ad te clamo, & Domino Christo confido animam meam. Cumque per ordinem legeretur, peruenit ad locum, ubi ait: Precor vos, & coniuro vos, & supplico me ad vos, Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel. Dum vero hæc oratio sacrilega usque ad finem perlecta fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hæc sancti fratres responderitis?

Sancti Episcopi, & venerabiles presbyteri responderunt: Quid aliud agendum est, nisi ut omnia quæ coram nobis lecta sunt, igne concrementur; auctores vero eorum anathematis vinculo percellantur? Octo enim nomina Angelorum, quæ in sua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaelis, sed magis dæmonum nomina sunt, quos ad præstandum sibi auxilium inuocauit. Nos autem, ut a vestro sancto Apostolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas, non plus quam trium Angelorum nomina agnoscimus, id est, Michael, Gabriel, Raphael.] hæc Patres, quibus perspicuo intelligis librum quartum Esdræ nomine vulgatum, in quo frequens est mentio Angeli Vriel, ab Ecclesia Romana proscriptum penitusque esse reiectum.] habentur eadem de tribus tantummodo Angelorum nominibus in Capitularibus Caroli Magni. pergunt Acta.

Zacharias sanctus Papa dixit: Optime prouisum est a vestra sanctitate, ut conscripta illius omnia igne concrementur. Sed opportunum est, ut ad reprobationem in scrinio nostro conferentur ad perpetuam confusionem. Nunc vero quia omnia peracta sunt, de utrorumque sententia, quorum superius mentio facta est, pertractandum est. Vniuersum Concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta sunt, & qui se Apostolum censuit nominari: & capillos & vngulas suas populis pro sanctitate tribuit, qui sub obtentu Angelorum dæmones in suum auxilium inuocat: sit ab omni officio sacerdotali alienus, agens poenitentiam pro commissis, & amplius iam populum minime seducat. Sin autem in his erroribus perseverauerit, & populum amplius seduxerit: sit anathema, & æterno Dei iudicio condemnetur, omnisque pariter, qui ei consenserit, & eius doctrinam sequutus fuerit, aut adiunctus fuerit. Similiter & Clemens, qui per suam stultitiam sanctorum Patrum statuta, omniaque Synodalia acta respuit, inferens etiam Christianis Iudaismum, dum prædicat fratrem fratris defuncti accipere posse uxorem; insuper & Dominum Iesum Christum descendantem ad inferos omnes pios & impios exinde prædicat abstraxisse: ab omni sacerdotali officio nudatus sit, & anathematis vinculo obligatus, pariterque Dei iudicio condemnatus, & omnis qui eius sacrilegis consenserit prædicationibus.] hactenus Acta Concilij, quibus tum Zachariæ, tum aliorum Episcoporum & presbyterorum superius nominatorum apposita est subscriptio. Vides, Lector, eadem sententia in Clementem prolata ob id quod sacrorum Conciliorum, & Ecclesiæ doctorum doctrinam respueret, perstringi, damnarique pariter No- uatores eadem cum Clemente perfide sentientes?

Ad hæc spectant, quæ in Capitularibus Caroli habentur his verbis: Pseudographæ & dubiæ narrationes, vel quæ omnino contra Catholicam fidem sunt, ut epistola pessima & falsissima, quam transacto anno, dicebant aliqui errantes & in errorem mittentes; quod de cælo cecidisset: nec credantur, nec legantur, sed comburantur, ne in errorem pro tali scripto populus mittatur: sed soli canonici libri, & Catholici tractatus, & sanctorum auctoritates & dicta legantur & tradantur.] Respicit hoc etiam quod in iisdem habetur de Scotis, qui mentiebantur se esse Episcopos: Vel quod in eos qui falsa nomina Martyrum, & incertas sanctorum memorias venerantur, statutum est.

Quod

Quod rursus ad idem Concilium spectat, desiderari videntur ea Synodi Acta, quibus confirmata sunt quæ in Synodo a Bonifacio hoc anno in Germania collecta statuta fuerunt, nisi per se ea seorsum a Zacharia dixerimus confirmata, qui de iisdem omnibus post hanc Synodum litteras dedit ad eundem Bonifacium verbis istis:

Reuerendissimo & sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei.

Cum nobis sanctissimæ fraternitatis tuæ syllabæ delatæ fuissent, atque per singula legi fecissemus, reperimus in earumdem litterarum serie, quod peccatis nostris facientibus, dum Dominici tritici semina quæeres elaborare ad augendam segetem spiritualem: subito inimici superfeminauerunt zizania, vt sanctitatem tuam in bono opere impedirent. Sed tua sancta fraternitas incessanter orationi instet pariter cum fratribus qui tecum laborant, vt spirituali sarculo eradicare possis zizania. Hoc opus si tibi semper erit in voluntate, Deus sine dubio adiuuat, vt beatus Gregorius Papa: Bonum opus (inquit) nobis sit in voluntate; nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. Vnde, carissime frater, confortare in Domino, & ipse erit adiutor tuus.

De incurfione autem Gentium, quæ in tuis plebibus facta est, mærendum nobis est: sed hæc aduersitas nullatenus tuam fraternitatem conturbet, quia & Romana ciuitas ex accidentibus facinoribus sæpius est depopulata, & tamen omnipotens Dominus dignatus est eam consolari. Sic etiam credimus, quia & vos consolabitur, si fideliter ad eum clamaueritis, & ieiunium, supplicationesq. litaniarum in populis commissis agendas prædicaueritis. Nos quoque (licet peccatores existamus) precibus nostris & consacerdotum nostrorum, in quantum possumus, adiuuamus.

De Synodo autem congregata apud Francorum prouinciam, mediantibus Pipino & Carolomanno excellentissimis filijs nostris, iuxta syllabarum nostrarum commonitionem, peragente nostram vicem tua sanctitate, qualiter egisses agnouimus, & omnipotenti Deo nostro gratias egimus, qui eorum corda confirmauit, vt in hoc pio opere adiutores existerent, & quia omnia optime & canonicè peregisti, tam de falsis Episcopis & fornicarijs & schismaticis, quam etiam de reliquis nomine sacerdotibus contra canonum instituta agentibus, vel contra Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, de quibus secundum tuam relationem respondemus.

De eo vero quod suggestisti, quia elegerunt vnã ciuitatem, nempe Moguntiam omnes Francorum Principes, pertingentem vsque ad paganorum fines, & in partes Germanicarum gentium, vbi antea prædicasti, quatenus ibi sedem Metropolitanam perpetuo tempore habere debeas, & inde ceteros Episcopos ad viam instrueres rectitudinis, & postmodum tui successores perpetuo iure possideant: hoc quia decreuerunt, nos læti suscepimus, eo quod ex Dei nutu factum est. Quod vero falsi sacerdotes & schismatici hoc impedire conati sunt, eorum vanum agonem Dominus dissipabit, & illa faciet stabilita, quæ sanctorum Patrum statutis videntur concordare. Et quia ipsi Principes Francorum tibi etiam in hoc adiutores extiterunt: retribuatur illis omnipotens Deus adiutorij huius præmium, & innumera largiatur bona.

De illo etiam falso Episcopo, quem dixisti, quod adulterati clerici & homicidæ filius in adulterio natus, & absque disciplina nutritus esset, & quod sui similes sacerdotes consecrauit: hoc meminit tua reuerenda fraternitas, quod etiam tibi sæpe scripsimus, vt nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator sacrum ministerium debeat tractare: sed neque ex poenitente quis, aut talis, qualem sacri canones prohibent, esse sacerdotem.

De baptizatis vero ab illis, seu Ecclesijs consecratis, requirat tua fraternitas, si aut Ecclesias in nomine sanctæ Trinitatis consecrauerunt, aut paruulos similiter baptizauerunt: & tunc consecratio Ecclesiarum, & paruulorum baptisma sit rite confirmatum.

Hoc etiam pariter retulisti, quod illi qui ante proiecti sunt sacerdotes, se a nobis absolutos esse, apud Francorum prouinciam diuulgarent. Quod tua sancta fraternitas nullo modo credat: quia impossibile est, vt si hoc fecissemus, non tuæ caritati per nostras indicassemus litteras. Impossibile ergo nullo modo credas: quia non aliud prædicamus, & aliud agimus, aut aliud dirigimus, vt illi garriunt; sed auxiliante Deo, illud firmissime hortamur vt teneas, vt sanctorum Patrum institutis & consultis sacrorum canonum omni modo parere studeas.

Quod

Quod obsecrasti, vt Francorum Principibus scriberemus: scias a nobis esse gestum. Per singula enim eis scripsimus, vt petisti, vt tibi amici sint, & adiutores in Dominico opere existant.

De censu vero expetendo, quod impetrare a Francis ad reparandas Ecclesias vel monasteria plus non potuisti, quam vt vertente anno, ab vnoquoque coniugio seruorum duodecim denarij reddantur: ex hoc gratias ago Deo, quia hoc potuisti impetrare. Dum enim Dominus donauerit quietem, augentur & luminaria sanctorum, pro eo quod nunc tribulatio accidit a Sarracenis, Saxonibus, vel Frisonibus, sicut tu ipse nobis innotuisti.

De his etiam qui postquam depositi sunt pro capitalibus peccatis de gradu sacerdotali, reperiuntur nec clerici esse velle nec monachi sub poenitentia, sed *pergentes ad palatium Regis Francorum, rogant vt eis loca tribuat Ecclesiarum vel monasteriorum, vt dispergant Sanctorum loca: de his, inquam, quid fieri debeat, Francorum Principibus commonitoria direximus scripta.

In alia quippe tua epistola reperimus contineri omnia quæ contra te egerunt falsi & schismatici Episcopi, id est, Aldebertus & Clemens. in qua omnia Acta eorum, ac impiissimum errorem singulatim indicasti. Nos autem congregatis consacerdotibus nostris, eorumdem prauorum sceleratissima Acta in eorum præsentia legi fecimus. Et cum nobis coram Concilio lecta fuissent: pio studio omnes eadem schismatica dogmata, & sceleratissimam vitam, quam sibi Aldebertus conscribi fecit, vna voce decreuerunt, vt igne cremarentur. Sed nos hoc non fieri rectum iudicantes, pro eorum perpetua damnatione in scrinio sanctæ Ecclesiæ referuari mandauimus. Ad hæc etiam dignam sententiam contra eorum errorem scribi fecimus; cuius exemplar epistolæ ad tuam direximus sanctitatem, vt lecta in prouincia Francorum, omnis schismaticus audiens taliter a sancta & Apostolica Ecclesia iudicatum, a sensu sui prauitate resipiscat.

In tertia vero epistola tua intima nobis de alio seductore Geuiliobo, qui antea falso Episcopi honore fungebatur, & quia sine consultu ad nos properat. Hic dum aduenerit, vt Domino placuerit, fiet. Tua autem reuerentia, vt auxiliante Domino cœpit, vice nostra, petimus, perficere studeat. Volumus namque omni anno, tempore apto, in prouincia Francorum Concilium te celebrare, vt frequentia sacerdotum per instituta sacrorum canonum correcta, illic nulla aduersitas valeat pullulare, sed magis Ecclesiæ sanctæ vnitas & disciplina Apostolica vbique in illis partibus dilatata existat, vt non amplius populi per falsos sacerdotes deprauati demergantur in interitum. Dum vero Concilium congregaueris, sic tua fraternitas conflictum habeat cum Metropolitanis, vt nullus sine commendatijs suscipiatur epistolis. Pro eadem quippe causa, & pro omnibus utilitatibus sanctæ Ecclesiæ Francorum Principibus direximus litteras, vt alias præfatum sumus. De ciuitate autem illa quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, iuxta petitionem Francorum, per nostræ auctoritatis præceptum nomini tuo Metropolitanum confirmauimus, & tuæ sanctitati direximus eiusdem Metropolitanæ Ecclesiæ stabilitatem. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data prid. Kalend. Nouembris, imperante domino Augusto Constantino, anno vigesimo septimo Imperij eius, Indictione decima quarta.]

Desiderantur litteræ, quas se ad Francorum Principes scribere testatur.

Constat pariter cum iisdem Pontificis litteris redditam esse eidem Bonifacio epistolam eius qui a secretis, siue ab epistolis erat ipsi Romano Pontifici Zachariæ, quam quod numquam hætenus cusam sciamus, hic tibi scribendam curauimus. sic se habet.

Summis & Deo amabilibus apicibus acceptis, cum magno & omni quo condecet honore & veneratione relegi. Et quia post tot tempora merui ex vestris syllabis visitari, omnipotenti Deo nostro gratias egi, qui me indignum famulum suum etiam de vestra lætificauit incolumitate. Igitur omnia, quæ nobis per nunc directas litteras præcepistis, vt Dominus vires donare dignatus est, adimpleuimus; sed & ea, quæ Domno Apostolico suggestisti, per nos sunt suscepta, & annuntiata, atque relecta, & nos ea pertractantes omnia scripta quæ vobis ab eo directa sunt, a nobis esse dictata iuxta vestram voluntatem cognoscite: sed & quod non sperabatis fieri, suggestimus, & facta est Synodus sacerdotum præsentate Domno Apostolico, & relecta est sacrilega illius Aldeberti nefandissimi vita, & omnia opuscula eius coram Synodo: pariter epistola sanctissimæ fraternitatis

Annal. Eccl. Tom. 9.

Q

ternitatis

* Eod. qui sup. Cod. epist. 4.

SECRETARIVS BONIFACIO.

DE SYNODO ROMANA IN CAUSA ALDEBERTI.

ternitatis vestrae, ubi de illo, & de Clementis demeria suggestistis: & sic post gesta peracta, A sententia anathematis in eos promulgata est, vel in omnes, qui eorum nefandam secuti fuerint sectam: Cuius instar, *hoc est exemplar*, vobis a Domino Apostolico directa est. Et haec coram praesentia praesentis fratris nostri Deneardi venerabilis presbyteri acta sunt, & ipse vobis ore proprio poterit enarrare, quod omnia ista per nos acta sunt. Nam pro certo cognoscite, sanctissime pater, quia in omnibus me paratum offero vestris obtemperantem praecipis: tantummodo peto, ut pro nobis orare iubeatis. Scio enim quia vestris orationibus adiutus erutus sum a tentationibus inimici, & misertus Dominus suo famulo medellam tribuit, & diuersis infirmitatibus circumdatus, quamquam indignus, illud Apostoli sequor consolationis dictum, quo ait: ^a Cum infirmior, tum potens sum. Et: ^b Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me per vestras sanctas preces virtus Christi.

^a 2. Cor. 12.
^b Ibid.

Venerandas namque sorores nostras, & Dei ancillas, quae apud Limina sanctorum Patrum Apostolorum properauerunt, quas etiam nobis vestra sancta Paternitas commendare iussit, in quantum Dominus vires donare dignatus fuerit, curam eorum habemus propter vestram sanctam praecipionem. Benedictionem etenim, quam nobis direxistis suscepimus, id est, poculum argenteum, & sindonem unam: quae in duplici suscepimus benedictione, eo quod a tanto patre meruimus visitari. Et licet retribuere non valeamus, tamen adinuicem caritatis cum magna reuerentia direximus cinnamomum vnc. iij. costum vnc. iij. piper lib. ij. cotzumbrem lib. j. quae peto ut absque iniuria suscipere iubeatis, & ut pro nobis orare dignemini omnino deosco. Incolumem sanctissimam paternitatem vestram diuina conferuet maiestas orantem pro nobis Deum, meritis Apostolorum decorande pater.] haec tenus epistola.

Ceterum simul cum his missa sunt anni huius Synodi Acta in Germaniam, eadem quoque recepta. Nam eadem legibus suis Carolus probata reddidit, dum legem statuit aduersus huiusmodi pseudoprophetas, ^c quam superius recitauimus.

^c Capitul. lib. 1.
cap. 78.

Finem hunc acceperunt res gestae praesentis anni, quo pseudoapostoli vna cum suis ipsorum erroribus delati ad Apostolicam Sedem, damnationis sententiam acceperunt: sicque cuncta machinamenta diaboli sunt dissoluta, quibus nouam coalescentem Ecclesiam ille perfidus hostis humani generis perturbare conatus est, eiusmodi subdolis operariis; sed Bonifacio ad primarium dominum vineae ex aduerso clamante: ^d Capite nobis vulpes paruulas, quae demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.] Et: ^e Increpa feras arundinis.] laqueo illae anathematis praefocatae cessarunt.

^d Cantic. 2.
^e Psal. 67.

IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

746.

5.

6.

R EDEMPTORIS annus sequitur septingentesimus quadragesimus sextus Indictionis decimae quartae, quo bello ciuili inter se mutuo confligentes Sarraceni in Syria, Mauuias sibi subiicit Emesam, Damascum, Heliopolim, & Hierosolymam. Quo etiam tempore post tenebras terrae motus prodigiosi facti sunt in Syria Palaestina, & pestis ingens in Calabria & Sicilia incipiens, inuasit demum Constantinopolim. De his enim ista Theophanes: A quarta (inquit) Augusti usque ad Octobris Kalendas tenebrae factae sunt caliginosae.] & paulo post: Anno sexto Imperij Constantini, factus est terrae motus magnus in Palaestina, & circa Iordanem & totam Syriam, mense Ianuario, hora quarta, & multa millia; quin & innumerabilia hominum mortua sunt: Ecclesiaeque & monasteria corruerunt, & maxime penes eremum sanctae ciuitatis.

Eodem anno pestilens morbus e Sicilia & Calabria incipiens, veluti quidam ignis depascens, ad Monastiam & Helladem, atque interiacentes insulas venit per totam quartamdecimam Indictionem, flagellans impium Constantinum, & cohibens ab insania, quam aduersus sanctas Ecclesias, & sanctas ac venerabiles imagines intentabat. Verum ille, ut Pharaon quondam, incorrectus permanfit. Sane pestilentia haec, bubonis dicta, discurrens, decimaquarta Indictione, ad regiam peruenit urbem. Coeperunt autem fieri subito tam in hominum vestimentis, quam in sacris Ecclesiarum indumentis, & in velis cruciculae plurimae veluti ex oleo designatae. Facta est ergo hinc tristitia & defectio animi multa propter dubium eiusmodi signum. Venit nihilominus & diuinitus indi-

TERRAEMOTVS IN PA-
LAESTINA.

PESTIS DIRA
GRASSATUR
CONSTANTI-
NOPOLI.

gnatio,

A gnatio, dissipans incessanter non solum urbis ciues, sed & in omnibus suburbanis eius degentes. Factae vero sunt & phantasiae in multis hominum qui in * exthasi facti existimabant se cum peregrinis quibusdam (ut putabant) & trucibus faciebus comitari: & eos qui in itinere obuij fiebant, se quasi amicos salutare ac colloqui fingeant. Notatis vero ijs quae dicebantur ab eis haec postea referebant. Contemplabantur autem eosdem domos ingredi, & alios quidem ex domo deferre, alios autem vulnerare. Contigit autem eorum quae dicta sunt ab eis, plurima, ut viderunt, fieri.] Ita quidem significans Deus non ob aeris ista fieri intemperiem, sed immisiones esse per angelos malos, ut alias factum vidimus superioribus temporibus.

Quae igitur coepit hoc anno pestilentia & sequenti grassata est, tertio quoque anno maioribus perseverauit incrementis. nam pergit Theophanes: Praeterea vernali tempore primae Indictionis magis extensa est, aestiuo autem profus incendit, ita ut integrae quoque domus penitus clauderentur, nec essent qui non haberent mortuos sepelire. Ex necessitate itaque multa excogitatum est, quod super animalia tabulae sternerentur, & ita super has impositi mortui deferrentur. pari modo & alij in plaustris suprapositi mortui deferrentur. Cum autem repleta fuissent vniuersa tam scilicet urbana quam suburbana monumenta, & cisternae quoque sine aqua, & lacus, & plurimae vineae, necnon & interiores horti, qui intra veteres muros erant ad huiusmodi capeffendam sepulturam effossi sunt. & ita vix omnia haec ad tantam necessitatem sufficere valuerunt; omni autem domo calamitate repleta propter depositionem quae impie facta est ab Imperatoribus sacrarum imaginum.] hucusque de his Theophanes: iungens simul tres annos, quibus eadem pestilentia Constantinopolim in primis depasta est.

C Sed quae breuiter de his habet Theodorus Studita in oratione de S. Platone, hic sunt breuiter recitanda, utpote ab auctore dignissimo scripta, qui & suae aetatis res est prosecutus. dum enim agit de auis suis Sergio & Euphemia hac peste defunctis, ex quibus ipse Theodorus genitus esset, hanc subiicit de his narrationem: Quoniam (inquit) illis temporibus caelestis ira inflata est (res enim me admonet, ut de hac dicam; quippe quae publicam intulerit calamitatem, non in paucis aliquibus regionibus ac ciuitatibus versans, sed velut Aegyptiacum quoddam flagellum ex alia in aliam ciuitatem transiens) ac vel maxime in regia vrbe Byzantio nialum illud fuit: Hi vero quos diximus semper memorabiles e vita excefferunt. Non alienum autem fortasse fuerit vtilitatis causa mortis etiam ipsius genus conscribere. Narratio enim haec talis est, quae illorum animos terre possit, qui prudenter eam intellexerint. Repente in singulorum vestibulis salutaris Crucis signum caeruleo colore velut a manu aliqua pulcherrime pingente, sed Dei potius digito, & superna manu expressum cernebatur. Quicumque ergo talis deprehensus fuerat, diuulgabatur, ac statim mors illi afferebatur.

Eodem die aliquis mortuum efferebat, & ipse mortuus efferebatur. Duo simul in fetetro, quatuor in iumento portabantur: onera corporum miserabilium semper recens cumulata. Lamentationes vbique & voces miserabiles vndique resonantes. Qui mortuorum cadauera efferebant, tam multis oneribus sufficere non poterant: itaque deerant qui tot mortuos sepelirent. Claudebantur domus, urbis regiones inanes fiebant, sepulchra ipsa implebantur, cum intra duos menses vrbs celeberrima, & multis millibus hominum habitata, iam deserta & talis fere sit facta, ut si a nullis habitaretur. Haec illius impij Constantini temporibus acciderunt, a quo imago Christi contumeliose sprete, & a nefario illo homine, ac populi corruptore simulachra erroris nominata: immo vero Christus ipse noster Deus ab eo despectus fuit: siquidem honor imaginis ad eum refertur cuius est ipsa imago, ut diuinus Basilius quodam loco ait. Haec Dei virga (ut aliquis diceret) prima fuit iustissima, qua peccantes homines instruerentur, nosque a summa nostra malitia reuocati emendaremur: ita inquam illa, quae ad salutis viam his cunctis dux est, qui eius correctionem prudenter & aequo animo accipiunt.] hucusque Theodorus sublime philosophatus. Sed de rebus Orientalibus haec tenus.

Hoc anno, quo absoluitur secundus, atque tertius incipit numerari Rachisis Regis Longobardorum annus, ipse Rex conuentum coegit omnium Principum Longobardorum, ut publicis initis comitijs vna simul de legibus agerent Longobardorum, vel emendandis vel addendis: quas ex sententia omnium bene dispositas, hoc itidem anno secundo Regni eius, Indictione decimaquarta, hac praefatione praeposita promulgauit.

Annal. Eccl. Tom. 9.

Q 2

Quoniam

PESTIS SAN-
VIT OB OP-
FENSAS SA-
CRAS IMAGI-
NES.

LEGISLATO-
RES REGES
LONGOBAR-
DORVM.* omni conti-
nentia.

Quoniam gloriosissimus & præcellus Rotharis huius Longobardorum gentis Princeps, sibi Deo inspirante, leges inferuit, atque innouauit, vt omnes intentiones & defensiones malorum regali studio refecaret: equidem statuit, vt cuncti successores eius, quæ sibi Deo inspirante, aspera & dura cognoscerent, illa ad molliem & pietatis adducerent gratiam. Deinde successor eius Grimoald præcellentissimus Rex, dum studiose ac vigilanter singulorum considerans necessitates, quæ illis melius complacere ad cultum salutis, augendo, minuendoq. adduxit. Post hunc vero gloriosissimus & Orthodoxæ Fidei cultor, atque huius gentis gubernator, & noster per Dei omnipotentiam nutritor Luithprandus eximius ac præcellus ac sapientissimus Princeps, persistens in Dei operibus, & quotidianis vigilijs * omnipotentia & sobrietate ornatus, sicuti a Deo promeruit, per ipsius inspirationem omnia dicentem, reliquit, & in edicti pagina cum suis Longobardis iudicibus confirmauit. Idcirco per Redemptoris nostri prouidentiam B ego diuino auxilio fretus Rachis præcellētissimus & eximius Princeps anno Regni mei secundo, die Kalendarum Martiarum, Indictione quartadecima, dum cum gentis nostræ, id est, Longobardorum iudicibus, tam de Austria, quam de Tuscia, vel Neustria finibus, vniuersa quæ a decessoribus nostris statuta sunt, solcite considerassem, quædam ibi iusta, & quædam peragenda cognouimus, &c.] satis hæc ad institutum, & rerum gestarum temporis ordinem.

IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

747.

6.

7.

SEPTINGENTESIMVS quadragesimus septimus, Indictione decimaquinta incipit annus, quo Carolomannus nuntio remisso sæculo, monasticam vitam amplexus, Cassinense cœnobium in agro Aquinate positum, adijisse antiquorum omnium asseritione narratur. Quod ad tempus spectat, id vetus Francorum Chronicon a Pithoco in lucem vendicatum testatur his verbis: Septingentesimo quadragesimo septimo anno Carolomannus, relicta quam tenebat potestate, Romanam vadit, ibiq. mutato habitu, in Cassinum ad sanctum Benedictum secedit, & monachus efficitur.] hæc ibi, & alij id ipsum hoc anno; a Ado autem Viennensis, Regino, & alij plures superiori id anno factum affirmant.

CAROLOMAN-
NVS MONA-
STICAM VI-
TAM AMPLE-
CTITVR.* Sigebert. in
Chron. & Lam-
bert. hoc anno.* In vit. S. Boni-
fac. lib. 2. c. 8.

* Ibid. cap. 10.

* Ibid. cap. 13.

Ceterum neque hoc, neque superiori anno id accidisse, Zachariæ Papæ epistolæ ad Bonifacium Moguntinum Episcopum potius persuadent. atque primum in epistola ad eum scripta anno sequenti Indictione prima, adhuc fuisse Carolomannum in principatus Francorum dignitate, vna cum fratre Pipino, haud obscure ostendit his verbis: b Conforta etiam dilectissimos nobis orthodoxos Episcopos, sacerdotes, atque leuitas, ceterosq. clericos, religiosos Abbates & monachos, pariterq. gloriosissimos Duces, &c.] per Duces namque & Principes, ipsum significasse Carolomannum atque Pipinum, aliæ pluræ eiusdem Pontificis litteræ docent. Quin etiam & in epistola eiusdem Pontificis data itidem ad Bonifacium Indictione quinta, anno videlicet Redemptoris septingentesimo quinquagesimo primo, itidem de iisdem simul Principibus facta mentio reperitur his verbis: c Quod de Principibus Francorum scripsisti, &c.] Illud quidem certum est, Pipinum post fratris discessum, neminem sibi aliquem cooptasse in collegam, sed solum totius Francorum Regni habenas administrasse. Hæc igitur quo ad tempus spectant E consideranda proponimus: rei vero gestæ narrationem, de qua numquam contigit dubitari, ab antiquioribus petamus. In vita S. Bonifacii ista habentur, d vbi de donatione facta ab eodem Carolomanno Fuldensi cœnobio a S. Bonifacio ædificato, narratio textitur.

His auditis Carolomannus lætatus est, cunctisq. proceribus suis conuocatis, preces sancti Episcopi eis exposuit, & coram illis locum illum tradidit Episcopo, dicens: Quicquid eo in loco quem petis, meæ est ditionis, ab hodierno die in ius Domini transfero, ita vt ab Occidente & Oriente, Septentrione & Meridie ad tria millia passuum illi assignentur. hac facta traditione, misit nuntios, qui nobiles omnes Grapheldensis regionis conuocarent, eosq. obnixè precarentur, vt quicumque intra eos quos diximus limites iuris aliquid haberet, monasterio a S. Bonifacio construendo in Dei cultum largiretur. Vbi innotuit nobilibus Principis petitio, mox cum omni deuotione, Deo, & S. Bonifa-

A cio, venerandoq. Abbati * Stunnis quicquid illic iuris haberent, tradiderunt. Vt autem * Stunnis firma esset ad omnem posteritatem ea traditio, Carolomannus, qui huius auctor erat, chartam suæ donationis scribi iussit, eiq. suum sigillum impreffit.] hæc de donatione monasterio facta præmisimus, vt ostendatur, quod secundum illud Euangelicum: a Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ recipiet.] Carolomannus erga sanctos monachos propensior cum esset, eandem a Deo meruit gratiam consequi, vt & ipse monachus efficeretur. de quo auctor ista mox subdit.

Hæc, & id genus alia faciens Carolomannus, cum in Dei timore magis ac magis proficeret, nec tamen in habitu sæculari eam posset quam vellet vitæ seruare integritatem, partem optimam elegit, quæ non posset ab illo auferri. Nam relictis omnibus huius mundi opibus & honoribus, ad Cassinum montem, vbi tunc arctissimæ vitæ monasticæ B disciplina vigeat, profectus est, ibiq. monachus factus est, Pipino fratri Regni omnia committens. Qui paterna, fraternaq. potitus dignitate, cum esset Maiordomus, vt tunc dicebatur, eandem curam & sollicitudinem, & deuotionem, quam eius frater, tam erga diuina quam sæcularia negocia præstulit; per omnia se accommodans ad sancti Bonifacii consilia.] hæc auctor. Sed sancti Principis extorris mundi, cæli incolæ vestigia assectemur. Quid autem acciderit vbi per Alpium iuga peruenit ad S. Galli cœnobium, audi ex Vualfrido Strabone, qui eiusdem Sancti res gestas conscripsit.

CAROLOMAN-
NICASSINVM
PROFECTIO.PERVENIT AD
MONAST. S.
GALLI.

Carolomannus itaque paucorum decursibus euolutis annorum, ob amorem regni cælestis, sæcularis gloriæ pompam deposuit, & cum causa quietioris vitæ Romam tenderet, in viciniam supradicti loci adueniens, ad idem monasterium causa deuotionis accessit, audiensq. assiduis signorum virtutibus eundem locum pro beati viri meritis a Domino illustrari, dixisse fertur: Tenuis quidem hic locus est facultate, sed pro meritis beati Galli celebri diffamatus rumore. Cumq. vellet ibidem degentibus aliquod suæ largitatis conferre solatium, sed retractaret, a negotijs se Regni disiunctum implere non potuisse: quod voluit fratri rescripsit, vt sui amoris intuitu eidem monasterio aliquod regni largitatis solatium dignaretur impendere. Cum igitur ab Othmaro Abbate præsentatam Pipinus Princeps accepisset epistolam, annuens petitioni fraternæ, libellum, quem Benedictus pater de cœnobarum conuersatione composuerat, eidem Abbati tradidit, &c.] sed cum Carolomanno hic aliquantulum remoremur.

Ex quo enim mentio de miraculis facta est fieri solitis ibidem ad sepulchrum sancti Galli: quid his temporibus Carolomanni acciderit, accipe ab eodem auctore Vualfrido Strabone: Temporibus igitur Carolomanni Maiorisdorus miraculum memoria dignum per meritum sancti Patris effectum, huic operi inferere iudicauimus. Vir quidam pauperculus in pago quodam ex summa deuotione cum vxore sua ad cellam beati Galli causa orationis properare disposuit. Cuius intentione deuotionis, dum mulier, pallulam, quam in loco sancto oblatura erat contextam parauisset, inuoluit ea formellam ceræ, quam simul oblatum ire cogitabat, & in arca sua inter alia vestimenta reposuit. Contigit autem dum ire pararent, domum illorum, cum omnibus quæ intra villam erant rebus, igne cremari. Cumq. consumptis omnibus, flamma cessante, sopitum fuisset incendium, coeperunt inter fauillarum cumulos ferramentorum reliquias quaritare. Et ecce inueniunt (mirum dictu) ceram pallula inuolutam inter cinerem & carbones, nihilq. in eis læsionis apparuit: cum ipsam arcam, & quicquid aliud in ipsa positum erat, penitus consumpsisset incendium. Viso igitur tantæ virtutis miraculo, benedixerunt Deo, & iter quod disposuerunt peregerunt: & narrantes fratribus quæ gesta fuerant, obtulerunt donarium, quod huic voto consecratum, in supremis non poterat perire periculis. Seruatæ sunt eadem res in testimonium postfuturis vsque ad tempora Othmari Abbatis.] & inferius idem Vualfridus subiicit ista: Illud quoque miraculum, quod quarto anno Carolomanni * Regis in pago, cuius mentionem fecimus, contigit, libet memoriæ commendare.

PALLA ET CE-
RA AB INCEN-
DIO ILLAESA
SERVATA.

* Principis

OBLATIONEM
FVRTIVAM
NON RECIPIT
DEVS.

Pauperculus quidam iuxta Regiam possessionem, quæ Rotumuila dicitur, cōmanens, dum ad cellam sancti viri Dei pergere voluisset, nec haberet aliquid, quod ob deuotionis indicium illuc deferre potuisset: diabolo suadenti consentiens, atrium cuiusdam diuitis irrupit, & aluere cum melle & apibus furtim auferens, intulit domui suæ; apibus deinde extinctis, ceram conficit. Et non multo post inter vicinos & amicos cum hoc furto munere ad Ecclesiam venerabilis Galli perrexit. Cumq. singuli, quod attulerant, obtulif.

obtulissent : is qui contra fas offerre voluit de rapina donarium, ceram reperit in lapidis A durissimi rigorem mutatam. Ingenti itaque timore perculsus, vni eorum qui secum venerant, reatum suum confessus est. Qui deinde cum custodibus Ecclesiae quae facta fuerant indicaret, fama huius miraculi mira celeritate cunctis innotuit.] Sed pauca haec ex multis ad institutum fati. iam Carolomannum de mundi totius superati victoria-trophæa inferentem in Urbem, triumphantemq. de saeculo spreto sequamur.

Vbi per Flaminiam veniens obuium Soractem montem prope in agro Veientano po- situm aspexisset; memoriaq. ingessisset, nobilitatum illum esse latebris sancti Silue- stri & aliorum sanctorum virorum, qui ibidem vitam monasticam excoluissent: eius iuga conscendens, cum omnia quae illic erecta fuerant aedificia, iugi bello Longobardo- rum solo esse aequata conspiceret: vt ibidem erigeretur monasterium, atque sancti Sil- uestri memoria restitueretur operam dedit. haec cum multi affirmant, tamen tradunt B alij ipsum monasticam illic exercuisse disciplinam. nam audi quae apud Eginhardum in vita Caroli Magni leguntur: Carlomannus incertum quibus de causis, tamen videtur quod amore conuersationis contemplatiuae succensus, operosa temporalis Regni admi- nistratione relicta, Romam se contulit in ocium, ibiq. habitu permutato, monachus factus, in monte Soracte apud Ecclesiam beati Siluestri constructo monasterio, cum fra- tribus secum ad hoc venientibus per aliquot annos optata quiete perfruitur. Sed cum ex Francia multi nobilium ad vota soluenda Romam solemniter commearent, & eum veluti dominum quondam suum praeterire nollent, ocium quo maxime delectabatur, cre- bra salutatione interrumpentes: locum mutare compellunt. Nam cum huiuscemodi frequentiam suo proposito officere vidisset, relicto monte, in Samnium prouinciam ad monasterium S. Benedicti, situm in arce Cassina secessit, & ibi quod erat reliquum tem- C poralis vitae religiose conuersando compleuit.] haec Eginhardus reliquis antiquior, ex quo Aimoinus ista breuiter collegisse visus est verbis istis:

¶ Carolomannus Romam profectus, dimissa saeculari gloria, habitum mutauit, & mo- nasterium in honorem S. Siluestri in monte Soracte aedificauit, vbi quodam tempore persecutionis, quae sub Constantino Imp. facta est, sanctus Siluester latuisse fertur. Ibiq. aliquamdiu commoratus, meliori consilio, hoc loco dimisso, ad monasterium sancti Be- nedicti in Samnia prouincia, iuxta Cassinum Castrum constitutum, Deo seruiturus ve- nit, ibiq. monachicum habitum suscepit.] haec auctor.

Porro res tantae admirationis ab omnibus saeculi huius, & alijs reperitur auctoribus scripta, licet in aliquibus paulo diuersus alter ab altero. Nam Anastasius Bibliothecarius, in Zacharia Pontifice ista habet: Huius Pontificis temporibus Carolomannus filius Ca- D roli Francorum Principis, praesentis vitae relinquens gloriam atque potestatem terre- nam, ad beatum Petrum Apostolorum Principem deuotus cum aliquantibus aduen- nit fidelibus; seseq. Dei contulit Apostolo, atque in speciali habitu fore spondens per- mansurum, clericatus iugum ab eodem sanctissimo suscepit Pontifice. Et post aliquan- tum temporis ad beati Benedicti, quod in Aquinensium finibus situm est, profectus est monasterium, in quo & suam finire vitam iure professus est iurando.] haec Anastasius, praeteriens commorationem eius in monasterio montis Soractis.

At generosus animus ille, qui calcato penitus mundo, sublimem Christianae philosophiae attingere conatus est verticem, non sic induit monachum, vt vna simul Principem latetem intus includeret, sed exiit penitus, vt nec signum quidem in se remanere passus sit veteris hominis, in nouum nouo cum habitu in omnibus transformatus, procul abhorrens ab eo E quod reprehendit S. Basilius in nobili quodam sed ignauo mundi contemptore, dicens: Sen- natorem perdidisti, & monachum non fecisti.] nam audi quae dicat Regino de eodem Ca- rolo magno: Cum adhuc Romae seu magis prope Romam in Soracte positus in monasterio, quod sibi aedificauerat, ab omnibus propter regiam nobilitatem, & quod maius est, propter contemptum Regni terreni & gloriam praesentis saeculi veneraretur, & laudibus extolleretur: timens vir Deo plenus fauorem laudis humanae, qui tanta pro Christo reliquerat, fu- gam magis arripere disposuit, quam vanae gloriae subiaccere. Et hoc tantum modo vni fido socio confessus est, quem ab infantia in omnibus fidelem probauerat, & cum eo noctu, omnibus aufugit inscijs, & ad Cassinum montem vsque peruenit, nihil secum portans ex omnibus bonis quae corpori erant necessaria, nudus Christum sequutus est. & iuxta morem portam monasterij pulsans, colloquium patris monasterij expetijt. In cuius

IN SORA-
CTEM PERGIT
CAROLOMAN-
NVS.

GA MONTANUS
DE SORACTE
MONTIS

IN SORACTE
MONTIS
DE SORACTE
MONTIS

Regino in
Chron. anno
576.

CAROLOMAN-
NVS OCCVL-
TVS PETIT
CASSINVM.

A praesentiam cum venisset, mox in terram corruit: se homicidam esse, se reum omnium criminum protestans, misericordiam exposcit, poenitentiae locum exquirat.] Quod au- tem se homicidam confessus sit Carolomannus, certe quidem haud putamus voluisse mentiri (quod Christiano quauis ex causa non licet) sed cum pluribus aduersus barba- ros praelijs decertasset, multos ab eo caesos homines contigisse quis dubitat? Quod igitur in iusto bello sine peccato vel leui ab eo factum esset, ille ea bene ad humilitatem se- ctandam vsus occasione, homicidam se esse professus est. pergit vero Regino.

Pater cum hominem peregrinum esse cognouisset: interrogat cuius patriae, aut gen- tis esset. At ille confessus est se Francium esse, & ex Francia propter talia scelera migra- se, exilium libenter ferre paratum, tantum vt patriam caelestem non amitteret. Spi- ritualis pater eius precibus annuens praecipit eum in cella nouitiorum recipi vna cum B suo collega, probari secundum quod regula iubet, & tanto arctius, quanto barbarae & ignotae gentis homo erat, implens illud Apostolicum: ^a Probate spiritus, si ex Deo sunt. ^a 1. Ioan. 4. Itaque probatus in omni patientia, sociatus est congregationi vna cum collega. Post emensum anni circulum professus est stabilitatem, conuersationem monasterij, obedi- entiam secundum regulam sancti Benedicti. Coepit autem irreprehensibiliter inter fra- tres conuersari, omnibus virtutibus pollens.

Accidit autem, vt iuxta quod mos est, ad coquinae officium hebdomadarius deputa- retur. Quod cum libenter quidem faceret, sed in multis ignoranter offenderet, coquus vino aestuans ei alapam dedit, dicens: Ita te fratribus deseruire oportet? Cui ille nihil motus, placido vultu respondit: Indulgeat tibi Dominus, frater, & Carolomannus. Ne- que enim cuiquam suum nomen prodiderat, ne agnosceretur. Rursus cum in quibus- C dam cibarijs administrandis errasset, a coquo percussus est: cui eadem quae supra im- precatus est. Et cum tertio a coquo crudeliter caederetur: indignatus ille comes in- diuiduus suae peregrinationis, quod tantus vir a tam vili persona tam contumeliose affi- ceretur, iam ferre non valens, arripuit pilum, vnde panis in olera patrum mittendus conterebatur, & cum omni adnifu percussit, dicens: Nec tibi Deus parcat, serue nequam, nec Carolomannus indulgeat.

Fratres hoc audito valde commoti sunt, quod homo alienigena & pro misericordia receptus talia facere praesumpisset: protinus ergo custodiae mancipatur, vt die sequenti talis praesumptio acrius vindicaretur. In crastinum productus de custodia, in medio con- uentu sistitur. Percunctatus cur manus extendere in fratrem ministrum ausus fuisset? Respondit: Quia, inquit, vidi seruum nequiores omnibus virum meliorem & nobilio- D rem omnibus, quos in terra conuersari scio, non solum verbis de honestate, sed etiam pla- gis afficere. Furore nimio exagitati, quod eum, qui peregrinus venerat, ceteris prae- tulisset, interrogant, quis esset ille qui bonitate & nobilitate omnes anteiret, cur saltem pa- trem monasterij non excepisset? Ille necessitate compulsus, celare non valens (Deus iam manifestari volebat) ait: Iste est Carolomannus quondam * Rex Francorum, qui * Princeps pro Christi amore Regnum & gloriam mundi dereliquit: qui de tanta excellentia ita se humiliavit, vt modo a vilissimis personis non solum contumelias afficiatur, verum etiam verberibus affligatur. Quo audito tremefacti a sedibus surgunt, pedibus eius se proster- nunt, veniam postulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contra in terram prouolutus, cum lachrymis negare coepit; haec non esse vera, non se esse Caroloman- num, sed hominem peccatorem & homicidam, collegam suum timore correptum pro- E pter commissum piaculum haec excogitasse. Quid plura? cognitus ab omnibus, cum magna reuerentia est obseruatus.] haec Regino.

At nec puto hic mendacij arguendum esse eundem Carolomannum, cum se eum esse negauit. Etenim quod sciret monastica professione abijci veterem hominem & nouum indui, secundum quod monet Apostolus, dicens: ^b Expoliantes veterem hominem in- duite nouum, qui secundum iustitiam creatus est & sanctificationem veritatis.] hoc sen- su, se non illum esse, iure dicere posse putauit.

Quod autem dicat Regino, ex hoc tempore cultum fuisse magna veneratione eundem Carolomannum: ita quidem ipse iure putauit. Verum qui venerat Christi opprobria- consequuturus, haud carere voluit illis: qui enim semel exierat extra castra, crucis im- properium portans, vilissimis mancipari seruitijs exoptauit. Nam audi quae Leo Ostien- sis ^c post narrata illa quae Anastasius tradit, statim subiungit: Sub praedicti Abbatis Pe- tronacis

CAROLOMAN-
NVS TERTIO
PERCVTITVR.

AGNOSCITVR
CAROLOMAN-
NVS.

* Princeps

^b Coloss. 3.

^c Leo Ostiens.
Chron. Cassin.
lib. 1. c. 7.

tronacis regimine cum omni humilitate & deuotione Domino seruiens, aliquos transegit annos. Non autem ociosum erit, quanta humilitatis, quantaq. obedientiae exempla idem Princeps ediderit in monasterio, ad posterorum exemplum litteris tradere.

Cernens enim praefatus Abbas ita Carolomanni feruere propositum, volensq. iuxta mandatum regulae ipsius explorare patientiam, perseverantiamq. cognoscere, paucorum ouium quae erant in monasterio, curam illi tentauit adiungere, ut quotidie ad pascendum educeret, pascentes custodiret, pastasq. reduceret. Quam ille obedientiam, ac si ex ore Domini feruenter amplexus, fatagebat quotidie quae sibi fuerant imperata perficere. Post paucos dies cum longiuscule pascebat duxisset oves: latrunculi quidam repente irruentes, aliquas ex eis nitebantur violenter abripere. Tum ille constanter occurrens: Oves (inquit) curae meae commissas auferre vos nulla ratione permitto; de me autem quod vobis permiserit Dominus, facere non contradico. Illi autem peruersae mentis homines eum penitus expoliantes, abire coeperunt. At Carolomannus regi pudenda non ferens, femoralia tantum ab eis violenter eripuit; cetera patienter illos auferre permisit. Abbas vero probare volens an vera esset, an simulata ista patientia, coepit eum vehementer arguere, eiq. segnitiam ac stultitiam exprobrare: Cum ille nihil excusans, ad omnia se peccasse fatebatur. Iubetur ergo vestiri, & ad opus solitum regredi.

Cum vero die quadam oves a pastu reduceret, vna ex eis aegra claudicare coepit. Videns ergo propterea ad constitutam horam occurrere nullatenus posse: claudicantem ouiculam imposuit humeris suis, sicq. cum omnibus ad monasterium redijt. sed dum rediret, ouiculae quam gestabat humeris, perfundi eum lotio contigit. Quod ille quondam praepotens, ille regia dignitate conspicuus tanta patientia pertulit, tanta animi virtute tolerauit, ut ne ouiculam quidem idcirco deposuerit, neque vlla prorsus ratione murmurauerit. Id cum Abbati nuntiatum fuisset: admirans tanti viri mansuetudinem, ac prorsus regiam humilitatem, diuinoq. spiritu plenum animaduertens praecipit, ut iam illo opere omisso, iuxta positum hortulum, ut sciret, excoleret.] hucusque de his Leo. Quot autem annis monachus vixerit, inferius suo loco dicturi sumus.

At vnde tanta ista manarint, & quis Catechista extiterit, qui docuerit Reges philosophari, aperit Vuilibaldi affectator in rebus gestis S. Bonifacii Episcopi Moguntini, cui ait: Carolomanno longe alia mens fuit, quam scilicet insecutor esset monastici ordinis. Qui licet ante quam esset sancti Bonifacii concionibus institutus, de Christiana religione parum sciuerit: attamen illius adhortationibus in timore & amore Dei ita perfectus esse coepit, ut humana simul & diuina sapienter disponeret, nihilq. iura saecularia absque diuini cultus administratione, cui monastica vita adiuncta est, proficere non ignoraret.]

& inferius de eodem his verbis: Princeps ergo Carolomannus quem diximus, quamuis adiacentium regionum bellis infestaretur: non tamen ijs potuit a sacrorum locorum & seruorum Dei procuratore retardari; nimirum persuasum habens, arma spiritualia, quae sunt virtutes animi, multo esse potiora, validioraq. armis manufactis, neque vllam habens fiduciam in multitudine exercitus, si virtutes spirituales abessent, conuenienter illi propheticae sententiae: Non saluatur Rex per multam virtutem, & gygas non saluabitur in multitudine virtutis suae. Itaque dum omnia Christianae religionis iura (ut ex superioribus potest animaduerti) tum in pseudo-christianis, tum haereticis profligandis, ad sancti Bonifacii consilium peregrinasset, illius etiam votis &c.] dignus profecto tanto magistro discipulus.

Diuini Spiritus opus fuisse quis neget, primum ut ipse Carolomannus primogenitus filius cum fratre Pipino aequa iura seruauit dum in praefectura Francorum vixit, summaq. pace vinculum fraternae caritatis absque vlla vel leui saltem laesione saluum in omnibus custodierit; atque demum totum se Deo dedens, quod in hoc mundo possidebat, ipsi reliquerit? Mirabitur autem magis quisque Carolomannum ita philosophantem, qui praestantem ipsius virtutem bellicam perspectam habeat: Bellicosissimo enim patre genitus, ut catulus leonis non degenerans a parente, mox post obitum patris, rebellantes Principes Aquitaniae Homaldum, Baioariae Odilonem, grassantes Saxones superauit, & noua tentantes Alemannos praелиjs victos compefcuit. Iamq. pacatis omnibus, Francorum Regno subditis regionibus, imperanti Spiritui tantum cedens, fratri quem sciebat fortitudine consilioq. praestantem, cuncta relinquens, se ipso fortior factus, vincendo se ipsum, immortalem apud Deum & homines est gloriam consequutus.

CAROLOMAN-
NI MONASTI-
CA PROBATIOS. BONIFACIUS
CATECHISTA
CAROLOMAN-
NI.a Vit. Bonifacii
lib. 1. c. 30. apud
Sur. tom. 3. die
5. Iunij.b Ibid. lib. 2.
cap. 13.

c Psal. 32.

CAROLOMAN-
NI LAVS E-
GREGIA.

VI sequitur annus septingentesimus quadragesimus octauus, prima notatur Indictione, quo contigit S. Burchardum Episcopum Vuirceburgensem siue Herbipolensem Romam ad Zachariam Pontificem se conferre, cui ad eundem Pontificem S. Bonifacius Moguntinus Episcopus litteras dedit, ex quibus id quod de eius aduentu Romam asseritur, redditur manifestum. Qui eiusdem Burchardi res gestas est prosequutus Egiluardus duplicem ponit Burchardi Romam aduentu, priorem vna cum Bonifacio, posteriorē vna cum Folrado misso a Pipino pro Regno Francorū a summo Pontifice impetrando; quos omnes quidē ab hoc esse diuersos, tempora diuersa declarāt; quamobrem testificatione litterarum Zachariae Pontificis tertio eum Romam venisse dicendum erit.

Porro auctorem quem diximus Egiluardum, in ijs quae temporum sunt, optassemus accuratorem fuisse, redarguendum in eo potissimum dum Episcopatus Vuirceburgensis ab eo ponitur institutus anno Domini septingentesimo quinquagesimo primo: sed ex litteris Zachariae Pontificis erroris arguitur, quibus testificatio nulla certior esse potest.

Quod autem ad S. Bonifacii res pertinet: Cum nimis valde sceleratorū numerus excreuisset, & complures conspersi essent inter fidelem populum impij sacerdotes; atque inter alios esset quidam Sampson genere Scotus, qui negabat sanctum baptisma esse necessariū ad salutem: de his omnibus idem Bonifacius censuit monendum esse Romanū Pontificem. Adiecit etiam de Virgilio (de quo superius) Apostolico plane viro querelas, quas tamen non veritas sed calumnia eidem suggessisset. primum quidem quod odia sereret inter ipsum atque Baioariae Ducem; deinde quod falso iactaret, se ab Apostolica Sede nactum vacantem Episcopatum: demum vero quod diceret, nouum reperiri mundum, qui alio sole atque alia luna illustraretur. Verum omnia ista in Virgilium ad Bonifacium primo, inde vero per eum ad Zachariam perlata vanum prorsus fuisse cōmentum prauorum hominum arte contextum, declararunt euenta; siquidem ut inania penitus euauerūt. Etenim cum Pontifex, his acceptis, facultatē dederit Bonifacio, ut cōgregato Concilio Virgilium ab Ecclesia pelleret, sacerdotioq. priuaret: & nec quicquā huiusmodi factū appareat, immo cōtrarium, cum perseuerauerit ipse auctus etiam Episcopatu in suscepta semel Apostolica functione, atque longe, lateq. Euāgelium in gentes finitimas propagarit: quis non intelligat accusationes illas vanas cognitatas penitus euauuisse; eosdemq. Apostolicos viros cum etiam si Bonifacius neglexisset, Zacharias Papa, qui vindex exurgens de mittēdo in Urbem Virgilio litteras ad Ducem Bauariae dedit, immo & suis litteris eundem cum collega Sidonio Romam se vocaturum promisit: si aliquod scelus intercessisset, nequaquam inultum reliquisset. Quod ergo tot litteris post hanc inter Bonifacium & Zachariam Papam intercurrentibus, nulla prorsus de his mentio amplius facta sit: plane ea omnia ut fide vacua, atque penitus falsa, fuisse abolita intelliguntur. Ceterum ipsum Virgilium solemnibus ritibus inter Sanctos relatum a Gregorio nono Rom. Pont. vetera monumenta testantur. Sed videamus Zachariae litteras ad Bonifacium redditas, quibus ea omnia quae ipse Bonifacius ad Zachariam scripserat, innotescunt.

Reuerendissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei b. Sacris Liminibus beati Apostolorum principis Petri & nostris obtutibus praesentatus praesens Burchardus dilectus nobis Episcopus, sanctitatis tuae attulit affatus, per quorum scripta agnouimus, magnum te habere certamen in praedicatione Euangelij Domini nostri & exhortatione sanctae fidei, quam per beatum Petrum & vas electionis Paulum, ceterosq. Apostolos traditam suscepimus. Quibus agnitis omnipotenti Deo immensas agimus gratias, petentes eius ineffabilem diuinitatem, ut multo amplius confirmet atque corroboret cor fraternitatis tuae, & sospitem corpore annuat permanere, vsquequo eius diuinitas te superstitem in hac iusserit esse vita, ad perficiendum ministerium tibi impositum, & ad portandum lucrum animarum in die Christi Iesu, ut illam merearis audire vocem desiderabilem, quam dicturus est Dominus diligentibus se: Venite benedicti Patris mei percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

Erant autem inserta in iisdem tuis affatibus diuersa capitula, de quibus iudicium & consilium atque solatium Sedis Apostolicae tibi dirigi flagitabas. Primum capitulum pro Synodo prouincia in qua natus & nutritus es, quam & in gentem Anglorum & Saxo-

S. BURCHARDI
ADVENTVS
ROMAM.a Apud Sur. die
14. Octob. tom. 5.ACCUSATIO-
NES IN VIR-
GILIVM.INNOCENTII
PROBATIO
VIRGILIVS
ET SIDONIVS.b Bonif. lib. 2. c.
8. fo. 2. ep. Rom.
Pont. ep. Zach.
ZACHARIAS
BONIFACIUM
CONSOLATVR.

c Matth. 25.

xonum in Britania insula primi prædicatores ab Apostolica Sede missi Augustinus, Laurentius, Iustus, & Honorius, nouissime vero tuis temporibus Theodorus Græcolatinus ante philosophus Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio sublimatus, ad Britanniam præfatam transmissus, iudicabat & gubernabat. In illa Synodo tale decretum & iudicium demonstratum esse dignoscitur. Vt quicumque sine inuocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est. Quia si merus in fonte baptismatis quis sine inuocatione Trinitatis fuerit, perfecte non est baptizatus.

Quod autem per quosdā affirmari scripsisti, vt quamuis sceleratissimus quisque hæreticus & schismaticus, vel latro, vel fur, siue adulter, baptismum iuxta regulam a Domino impositam, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, consecraret, sicq. homini petenti ministraret, tamen Christi esse baptismum Euangelicis verbis consecratum: Et contra licet minister iustus fuerit, & Trinitatem iuxta regulam a Domino positam in lauacro non dixisset, verum baptismum non esset quod dedit. Vtrumque fraternitati tuæ notum est quid de illis sacrorum canonū series contineat, quod & te tenere firmiter hortamur. Scriptum

Leuit. 11. quippe est, dicente Domino: ^a Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.] Apparet enim hoc consuluisse Bonifacium, ad docendū alios, qui de his dubitarent, vt auctoritate Sedis Apostolicæ moniti, dubitare desinerent, nec de his amplius negotium facerent eidem Bonifacio; aduersus quos roborans idē Pontifex Zacharias ista mox subiicit. Quod suscepisti frater a nostro prædecessore sanctæ recordationis Gregorio huius Apostolicæ Sedis Pontifice: in eo permansere, & ab Euangelica & Apostolica doctrina nullo modo declines; sic indutus lorica fidei & galeam salutis, viriliter contra nequitiam diabolicæ fraudis resiste. Scriptum namq. est: ^b Ecce dedi faciem tuam potentem aduersus faciem eorū, & constantiam tuam confortabo aduersus contentiones eorum, & erit fortior petra constantia tua. ^c

Eos autem quos reperisse se, affata est fraternitas tua, pseudosacerdotes multo maioris numeri quam Catholicos, qui numquam ab Episcopis Catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, & ministeria Ecclesiæ confundentes, qui sine Episcopo proprio arbitrio viuentes, populares defensores habentes contra Episcopos, vt sceleratos mores eorū non prohibeant, seorsum populum consentaneum cōgregant, & illud erroneum ministerium non in Ecclesia Catholica, sed per agrestia loca & per cellas rusticorum, vbi eorum imperita stultitia cæleri possit, perpetrant, nec Fidem Catholicam paganis prædicant, nec ipsi Fidem Catholicam habent, nec quærunt ab eis quos baptizare student abrenuntiationem satanæ, sed neque signaculo Crucis Christi eos muniunt (quæ præcedere debent baptismum) sed nec aliquam crudelitatem vnus diuinitatis & sanctæ Trinitatis docent: Hos itaque ministros satanæ & non Christi vbicumque repereris, carissime frater, congregato prouinciali & sacerdotali collegio, a sacerdotio depositos, sub regula monachica, & poenitentia submissos vitam finire decernas, vt carne afflicti, quādoquē redeant ad viam salutis. Si vero non fuerint conuersi, tuæ prædicationis merces non peribit.

Confortare ergo in lege & Euangelio Christi & prædicatione Catholicæ Fidei, quia ipsa glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri temporalis est, & finem habet; merces autem quæ pro hac tribulatione a Deo præparatur, sempiterna est: ^c ideoq. circumferamus mortem Iesu in corpore nostro, vt & vita Iesu in corpore nostro manifesta fiat, sicut per eius diuinam edocti sumus doctrinam: ^d Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Conforta etiam dilectissimos nobis Orthodoxos Episcopos & sacerdotes atque leuitas, ceterosq. clericos, religiosos Abbates & monachos, pariterq. religiosissimos Duces, cunctosq. Optimates Francorū, vt vobis sint adiutores contra aduersarios Orthodoxæ Fidei, omnesq. hæreticos & schismaticos; quatenus & ipsi de fructu boni operis gaudere mereantur in cælestibus Regnis.

Scripsit quoque inter cetera reuerenda fraternitas tua reperisse quemdam presbyterum genere Scotum, nomine Sampson, errantem a via veritatis, dicentemq. sine mystica inuocatione aut lauacro regenerationis posse fieri Catholicum Christianum per Episcopalis manus impositionem. Hic autem qui hoc dicit, vacuus est Spiritu sancto, & alienus a Christi gratia, consortioq. sacerdotali abiiciendus. Quis enim nisi baptizetur iuxta præceptum Domini, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & sic per manus impositionem potest esse Catholicus? Hunc nequissimum virum talia prædicantem, ab Ecclesia sancta condemnatum expelle. Illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati sunt, & nescitur, an in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti sunt baptizati, inquisita

rei veritate, si ab hæreticis sacerdotibus baptizati sunt; hos sine dubio, iuxta prædecessoris nostri beatæ memoriæ Gregorij Papæ, & sacrorum canonum traditum tibi mandatum baptizari permittas, ne in æternum pereant, sed potius Euangelica consecratione saluentur.] Tam hic, quam superius eadem epistola Zacharias Papa illud rite recteq. confirmat, nullum a quolibet ministratum siue ab hæretico, siue schismatico, siue gentili iterandum esse baptismum, si constaret in nomine sanctissimæ Trinitatis illud esse collatum: secus vero si contra, secundum antiquos canones quos citat, & Gregorij Papæ III. prædecessoris epistolam ad eundem Bonifacium datam, de qua dictum suo loco superius. Eadem quoque ingerit idem Zacharias in epistola ad eundem Bonifacium antea data, quæ incipit: Cum nobis.] Pergit deinde:

Intuiti autem sumus & volumen a te directum vniuersis Episcopis, presbyteris, ceterisq. religiosis de vnitate Fidei Catholicæ scriptum, quod valde nobis acceptabile esse cognoscas; quoniam per Spiritus sancti gratiam in te diffusam hoc operari studuisti. Inter cetera sanctitatis tuæ scripta petisti, vt sacerdos a nobis dirigatur in partes Franciæ & Galliæ. Quod implere omittimus, quia dum Deo propitio, tua sanctitas superstes extitit, qui Sedis Apostolicæ & nostram illic præsentas vicem, alium illuc dirigere necessarium non est. Quos autem repereris, amantissime frater, habentes sanæ doctrinæ scientiam, vitæq. puritatem: hos mittere stude in quibus præuideris locis ad prædicandum verbum salutis. Concilia vero, aggregatis Episcopis prouincialibus, vbi tibi rectum videtur, celebrari procura, & quos deuiantes inueneris, confunde facies eorum ignominia, vt sint coram omnibus sine honore.

Suscepimus & chartam de vera & Catholica Fide conscriptam, quam cum dilectissimis nobis Episcopis partis Francorum, tua direxit reuerenda fraternitas: hanc itaque referentes, nimio gaudio sumus repleti, innumerabilesq. gratias agimus Deo omnipotenti, qui vnanimitatem eorum ad societatem nostram reuocare dignatus est. Nostra autem vice, carissime frater, omnes in osculo pacis saluta.

EPISCOPI
FRANCORVM
CATHOLICAM
VNITI ECCLIE
SIAE.

Intimatum est etiam a sanctitate tua, quod Virgilius ille (nescimus si dicatur presbyter) malignatus aduersum te, eo quod arguebatur a te erroneus esse a Catholica doctrina, seminaret odium inter te & Otilonem Ducem Baioariorum, dicens quod a nobis accepisset licentiam, vt vnus defuncti ex quatuor illis Episcopis, quos tua illic ordinavit fraternitas, diocesin obtineret. Quod nequaquam verum est, quia ^a mentita est a *Psal. 26.* iniquitas sibi.

De peruersa autem doctrina, quam contra Dominum & animam suam locutus est, quod scilicet [†] alius mundus, & alij homines sub terra sint, aliusq. sol & luna, si conuictus fuerit ita confiteri: hunc, accito Concilio, ab Ecclesia pelle sacerdotij honore priuatum. Sed & nos scribentes prædicto Duci, euocatorias de prænominato Virgilio mittimus litteras, vt nobis præsentatus, & subtili indagatione requisitus, si erroneus fuerit inuentus, canonicis decretis condemnetur. Qui enim ^b seminant dolores, metunt eos.

[†] Dubitasse de Agrippina non est habitus, sed plures statuisse mundos, diuina repugnat scriptura, ac proinde hæresis esse conuincitur.

^b *Iob 4.*

Pro Sidonio autem & Virgilio supradicto presbyteris, quod scripsit sanctitas tua, agnouimus. Et illis quidem (vt decebat) cōminando scripsimus: tuæ autem fraternitati credulitas plus quam ipsis admittetur. Si autem Deo placuerit, vita comitante, ad Sedem Apostolicam eos, missis litteris (vt prælatum est) euocabimus. Docuisti enim eos, & non susceperunt: & factum est illis sicut scriptum est in libro Sapientiæ: ^c Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam arena. Non ergo ad iracundiam prouocetur cor tuum, frater: sed in patientia, vbi tales repereris, admone, obsecra, increpa, vt conuertantur ab errore ad viam veritatis. Et si ^d conuersi fuerint, saluasti animas eorum: si vero in malitia permanerint, mercedem laboris tui non perdes.

^c *Eccli. 22.*

^d *Iacob. 5.*

Alia denique scripta fraternitatis tuæ continebant, quod iam olim de Agrippina ciuitate scripsisti, quia Franci non perseuerarent in verbo quod promiserunt, & nunc moratur fraternitas tua in ciuitate Moguntia. Petisti etiam vt cum nostro consultu, superueniente tibi senectute, atque imbecillitate corporis, si inuenire potueris idoneum virum ad sedem Episcopalem, in qua præes, pro te valeas, collocare. Pro qua petitione, nos adiutore Deo, consilium damus tuæ sanctitati, vt sedem sanctæ Ecclesiæ Moguntinensis, quam pro salute animarum accepisti, nequaquam relinquant, vt impleas illud Dominicum præceptum: ^e Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Si vero ^e *Matth. 10.* minus

minus dederit iuxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit curam animarum habere : illum ordinabis pro te Episcopum , eritq. in Euangelio tibi credito ad ministerium Christi portandum in omni loco , requirens & confortans Ecclesiam Dei . Oramus itaque Dominum & Redemptorem nostrum, vt sacris interuentionibus sanctæ suæ Genitricis semper Virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, orantem pro nobis sanctitatem tuam sospitem conseruare dignetur . Dat. Kalendas Maij, imperante pijssimo Augusto Constantino anno vigesimo nono Imperij eius, Indictione prima.] haecenus epistola Zachariæ .

Quod autem ad Episcopos pertinet, quos ipsi communicatione coniunctos iam esse scripserat : ipse Pontifex Zacharias ad eosdem litteras dedit . In quarum inscriptione, quæ essent nomina conuenientium ad Synodum Episcoporum , ita declarat .

^a Dilectissimis nobis Raginfrido Rothomagensi Episcopo. ^B
 Deodato Bellouacensi Episcopo. Ramberto Ambianensi Episcopo.
 Dauid Spirensi Episcopo. Aetherio Tharuanensi Episcopo.
 Elifæo Nouiomeni Episcopo. Treuuarto Cameracensi Episcopo.
 Burchardo Vuirceburgensi Episcopo. Folerico Tungrensi Episcopo.
 Genebaudo Laudunensi Episcopo. Romano Meldensi Episcopo.
^a Serasburgensi Agilolpho Coloniensi Episcopo. Ottoni * Strasburgensi Episcopo, & ceteris
 amantissimis Coepiscopis, presbyteris etiam & diaconibus, cunctisq. orthodoxis Eccle-
 siarum Dei clericis Apostolicam doctrinam tenentibus Zacharias diuina gratia * prædi-
^a præordinatus tus Apostolicæ Sedis Pontifex feruus feruorum Dei in Domino salutem dicit.

Gratias ago Deo Patri omnipotenti, & Domino nostro Iesu Christo vnico Filio eius, & sancto Spiritui, qui vestrum omnium corda inflammare dignatus est per diffusam a ^C se gratiam, vt in vnitæ fidei, & vinculo pacis ambuletis, & sit splendor Domini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, & abundans gratia pacis & caritatis, vt sitis vnum corpus spiritualis matris vestræ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, in qua Deo auctore præsumus, implentes illud propheticum dictum : ^b Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum . Quamuis enim pro itineris longitudine corpore simus absentes ; in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentēs, habentes vos in visceribus nostris, & assidue orantes, vt Deus & Dominus noster Iesus Christus multo amplius confirmet corda vestra in exhortatione Euangelij, in ministerio quo fungimini, vt credita vobis plebs pijs admonitionibus, adiuuante Domino a diabolica fraude liberata persistat salua, vosq. mereamini de eorum animabus in die Christi apportare lucrum . Obsecro ^c ergo vos, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, vt decet sanctos cum multa patientia, supportantes inuicem in caritate, solliciti seruare vnitatem, ^D spiritus in vinculo pacis & caritatis : ^d quia finis præcepti est caritas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.

Gaudeo in vobis, carissimi, quoniam fides vestra & vnitas erga nos pretiosa est, & manifesta non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magistrum vestrum a Deo constitutum beatum Petrum Apostolorum principem benignissima voluntate conuersi estis, & in hoc laudabilis est fides vestra, quoniam id ipsum sapitis quod oportet sapere . Habetis itaque nostra vice ad confortandam dilectionem vestram sanctissimum Bonifacium fratrem nostrum Archiepiscopum ; Apostolicæ Sedis Legatum, & nostram præsentantem vicem . Sit ergo constantia vestra aduersus contentionem eorum, qui aduersa sapiunt, & non quæ Dei sunt : neque ^E terremini a facie eorum (sicut scriptum est) ^e qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere ; sed potius eum timete, qui potest animam & corpus mittere in gehennam . Fratres mei in carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus . ^f Arma enim militiæ nostræ non carnalia, sed spiritualia sunt ad destruendam omnem exaltationem extollentem se aduersus scientiam Dei : ^g Confortamini itaque in Domino, & in potentia virtutis eius . Pax vobis & gratia a Deo & Domino nostro Iesu Christo ministrretur . Amplectimur, & osculamur, ac si præsentēs, caritatem vestram in vnitæ spiritus in vinculo pacis & caritatis Christi . Deus vos incolumes custodiat.] haecenus Zacharias & princeps pastorum, pastores confirmans fratres suos . At licet careat die & Indictione epistola ista, tamen hoc anno datam esse, superior (vt vidimus) ostendit epistola .

^a Vit. S. Bonif. lib. 2. cap. 5.

^a Serasburgensi

^a præordinatus

ZACHARIAE
 EPIST. AD
 EPISCOPOS
 CATHOLICAE
 COMMVNIO-
 NIS.

^b Psal. 132.

^c Ephes. 6.

^d 1. Tim. 10.

^e Matth. 10.

^f 2. Cor. 10.

^g Ephes. 6.

^A Sub hac eadem prima Indictione datæ extant litteræ nomine Zachariæ Papæ de priuilegijs concessis monasterio Cassinensi, in quo etiam expressum habetur, hoc anno dedicatam ab eodem Zacharia Ecclesiam ibidem ædificatam . Ceterum quod idem sicut prima Indictione, ita & primo anno Zachariæ id factum ponatur : nullo pacto hæc simul conuenire possunt : siquidem prima Indictione annus Zachariæ Pontificis numeratur septimus & non primus, sed & nimia prolixitas illa de ipsis non nihil suspicionē auget ; cum quæ esse soleret eiusdem Zachariæ Papæ forma priuilegiorum monasteriorum exemptionis, ostēditur in scripto priuilegio Fuldenis celeberrimi monasterij in Germania, ab eodem Zacharia in gratiam sancti Bonifacij Episcopi Moguntini concessio : quod suo loco inferius reddidit sumus . Quidnam autem contineret priuilegium a Zacharia concessum monasterio Cassinensi, docet ^a Leo Ostiensis in fine cum enumerat res ab ^B eo eidem collatas, his verbis .

Sequenti item tempore sanctissimus Papa Zacharias, qui Gregorio memorato successerat, plurima huic adiutoria contulit, libros scilicet aliquos sacros, sanctamq. regulam, quam Pater Benedictus manu propria scripserat : pondus etiam libræ panis & mensuram vini, quæ olim sub Longobardorum impetu (sicuti supra iam diximus) fugientes monachi Romam secum detulerant : varia etiam ad ministerium Ecclesiasticum ornamenta : nonnulla item ad diuersas monasterij vtilitates pertinentia Apostolica liberalitate largitus est . Ab hoc etiam Papa sanctissimo prædictus Abbas priuilegium primus accepit, vt hoc monasterium cum cellis omnibus ad se pertinentibus vbicumque terrarum constructis, ob honorem ac reuerentiam sanctissimi Patris Benedicti, ab omnium Episcoporum ditione sit liberum, ita vt nullius iuri subiaceat, nisi tantum Romani Pontificis .

^C Gilulphus ^b præterea iunior, nepos Luitprandi Longobardorum Regis, qui post Gotscalcum Beneuenti Dux extitit, cum per eos dies in hanc arcem Cassini (quæ tunc Mello vocabatur) ascendisset, atque iuxta corpus sanctissimi Patris Benedicti tam religiose prædictos fratres in Dei seruitio versari vidisset, diuino motus instinctu, cuncta per circuitum tam campestria quam montana eidem Patri Benedicto in scriptis contulit, firmisq. donarijs in perpetuum posteris habenda concessit cum castellis omnibus, vicis, domibus, Ecclesijs, molendinis, & aquis, ac ceteris quæ intra præscriptos fines tunc temporis habebantur . Vxor etiam eius Ducis Scaumperga nomine templum idolorum, quod in Cassino monte antiquitus fuerat, in beati Petri Apostoli honorem conuertens, iconas ibi, & cetera Ecclesiæ officijs congrua ministeria ad posterorum memoriam deuotissime contulit .] hæc Leo .

^D IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
 A N N V S A N N V S A N N V S
 749. 8. 9.

^S EQVITVR annus Redemptoris septingentesimus quadragesimus nonus, Indictio-
 ne secunda, quo magna ira Dei rursus Oriens terræ motu cōcutitur, de quo ista Theopha-
 nes : Anno vero eodem terræ motus factus est in Syria, & ingens ac terribilis casus ;
 vnde ciuitatum aliæ quidem penitus exterminatæ sunt, aliæ vero mediocriter, aliæ au-
 tem a montanis ad subiecta campestria cum agris & habitatoribus suis integræ migra-
 uerunt & saluæ quasi ad milliaria sex, vel etiam modicum quid ultra . Denique assue-
 rarunt hi qui proprijs visibus terram Mesopotamiæ contemplati sunt, in longitudine
^E disruptam fuisse ad milliaria duo, & ex profundo eius ascendisse aliam terram nimis
 albam & arenosam, de cuius medio ascendit animal mulinum incontaminatum lo-
 quens humana voce, & prænutians gentis incurSIONEM ab eremo aduersus Arabes quod
 & factum est .] hæc TheophaNES sui temporis historiam prosequutus . Portenta ista
 & spectra Deus ostendit cum imperaret Copronymus portentosus .

Sed & additum in Syria malū, dum qui ad Dei iram placandā sequester esse deberet, idem eandem maxime concitavit Anastasius Abbas monasterij S. Euthymij omnium ce-
 leberrimi : hic enim extinctam hæresim perditissimi Gnaphei in lucem reuocare laborat,
 & nihil citius S. Iōanes Damascenus occurrisset sui celebritate nominis, ingentem intulisset
 cladē Ecclesiæ . Audiens enim ista Iōannes quam citissime errorē confutandum putauit ;
 eaq. occasione scripsit epistolam de Trifragio ad Iordanem Coenobiarchā, cuius est exor-
 dium . Summus meus erga te amor &c.] & paulo inferius hæc de eodem Anastasio : O

^a Leo Ostiensis lib. 1. c. 4.

^b Idem Leo lib. 1. cap. 5.

TERRÆMO-
 TVS IN SY-
 RIA .

ANASTASIUS
 ABBAS EXTIN-
 CTAM HÆRE-
 SIM EXCI-
 TAT .

rem miseram, pater, rem inquam miseram, quoniam pacto Ecclesiae hostis id semper omni studio contendit, ut eam perturbet; quodque grauius est, per eos qui se pietatis alumnos profitentur? Etenim summa pietate praeditus frater noster Abbas Sergius, cuius, & familiaris, & amicus meus, per litteras, quas probus ac sincerus frater Abbas Iob attulit, certiore me fecit, Abbatem Anastasium, praclarum illum inquam monasterij beati Euthymij antistitem, nonnulla e sanctorum Patrum libris loca protulisse, quae scilicet factum hymnum ad Filium dumtaxat referant. Quod si concessum fuerit, nihil erit quod prohibeat, quin lues ea, quam Gnapheus male ac pestifere inuexit, omnes funditus inficiat & labefactet.] cuius error eo tendebat, ut cum vnam in Christo naturam contra Chalcedonense Concilium praedicaret, hymnoque Trisagio adderet, Qui crucifixus es pro nobis, sanctissimae Trinitati aequae crucem adscriberet. Cuius prauae sententiae cum inhæserit Anastasius, idem ipse suis quoque scriptis testatus est, Ioannem Hierosolymorum Episcopum eiusdem esse sententiae: quod magis conturbauit audientes. Cuius rei gratia factum est, ut ipse Ioannes Damascenus ardentius aduersus pullulantes ex succiso trunco arboris infelicis exurgentes furculos gladij verbo succidendos occurreret; disputationeque longissima errorem confutans, quam citissime exurgentem flammam extingueret.

Demum post longam de his habitam disputationem, eundem Iordanem Coenobiarum compellat his verbis. Haec diuinissime pater, columna & firmamentum veritatis, ut coram omnibus patribus & fratribus, atque vniuerso Ecclesiae coetu recitentur, obsecramus: verbisque lenis & placidis rogetur illustri pater noster & dominus Abbas Anastasius pij monasterij diuini Patris nostri Euthymij antistes, ut huiusmodi contentioni finem imponat, ac nobiscum diuino afflatu correptorum Patrum vestigijs haerens, Sanctus Deus ac pater dicat, Sanctus fortis Filius Dei incarnatus, & carne salutis nostrae causa crucifixus, Sanctus immortalis Spiritus sanctus, vnus Dominus Sabaoth, miserere nobis.

Neque nos accuset, nec per beatum Patriarcham Ioannem, ut qui certum & persuasum habeamus de vna dumtaxat diuina persona ter sanctum hymnum dicendum esse: nam quisquis hoc sentit & profitetur, sordidae Gnaphei stultitiae socium se praebet. Quis enim mentem Ioannis Patriarchae melius nouit? Nemo profecto; quippe qui (ut vere loquar) numquam ullam spiritualem doctrinam efflauit, quam mihi ut discipulo non communicarit. Quid autem est, quam obrem viuente & loquente sacrosancto viro, haec minime de ipso dicta sunt? Nihil sane haec aliud sunt quam praetextus quidam atque obtentus nihil firmi habentes. Desinant homini diuino zelo praedito, quique rectae doctrinae ignem spirauit, obrectare, clarissimo inquam Ioanni, qui omnem vocum inanitatem exterminauit ac de medio sustulit, ut qui Theologiam cum sanctis Patribus semper communem habuerit. Quin potius ipsius zelum amplectantur, atque ut sacrum & luculentum nominis virum laudibus eum afficiant.] haec Damascenus de Ioanne Hierosolymitano Patriarcha: qui quando, quantumve sederit, interrupta, occasione eam obtinentium barbarorum, serie sanctae ciuitatis Episcoporum, certum quid affirmari non posse videtur: satis autem patet hoc vixisse saeculo, cum se eius discipulum fuisse idem Ioannes Damascenus affirmet. Sic igitur Ioannis Damasceni opera antequam haeresis vulgaretur, extinguitur. At de his satis.

Quod spectat ad res in Germania gestas, quae in ea ostenderit signa Deus, cum Regni habenas Pipinus Princeps maxime pius moderaretur, & quam hoc eodem anno victoriam de hostibus obtinuerit, enarremus. Vir sanctus ista scribit & sui temporis res gestas scripta epistola prosequutus.

Fuit iste Ludgerus Episcopus Monasteriensis, qui ad Rixfridum Traiectensem Episcopum de miraculis sancti Suuiberti Episcopi epistolam scripsit. Et cum alia plura quae ad res gestas sui temporis spectant de Frisiorum apostasia, & Marcellini praedicatione narret, postea ista subiicit, quae ad praesentem annum spectant.

Contigit, ut idem egregius Princeps Pipinus anno sequenti, anno scilicet Domini septingentesimo quadragesimo nono, Saxones & Vuestphalos debellans, potiusque victoria cum triumpho cum suo exercitu multum lassum ad Coloniam Agrippinam reditum maturaret. Vuestphali vero dolentes Christianos eis dominari (licet Deo auxiliante, triumphali gladio ipsius Pipini victi, profligati, & prostrati succubissent) indignati, valde exercitum fortem nimis festinanter denuo congregantes, per compendia itinerum & deuia exercitum Christianorum praueientes, positis insidijs multum hostiliter & calide

Alide prope Vuerdam, Pipinum cum suis Christicolis animose inuadere, & bellum rursus instaurare & committere decreuerunt.

Quod inclytus Princeps per suos exploratores percipiens; primo parum doluit, tum propter lassitudinem exercitus sui, tum propter defunctos & fauciatos; fiduciam tamen firmam habens in Deum, recordatusque miraculorum sanctissimi Suuiberti, descendens de caballo suo, prostratus in terram flexis genibus sanctum Suuibertum deuota mente inuocans, & auxilium & patrocinium implorans vouit Deo & ipsi sancto Suuiberto, quod si is pro honore nominis Christiani, a Christo sibi & exercitui suo, suis meritis & precibus victoriam contra paganos impetraret, & Christianum populum protegeret; ut sanum inde reduceret: ipsum in Vuerda cum suis primatibus suppliciter peregre visiteret.

Quo emisso voto, statim lux immensa super exercitum Christianorum splendens, non solum paganos exterruit, sed & fere excacauit, pauorque ingens eos inuasit. Quod cernentes pagani timore valido percussi, formidantes manum omnipotentis Dei Christianorum super eos sauire, caelumque super eos ruere, consilio celeriter inuito, miserunt duos Satrapas ad Pipinum, petentes quae sunt pacis, eique se subdentes, ac referentes constanti animo quae viderant, & eis contigerant. Pipinus vero cum hoc audisset, intelligens hoc meritis sancti Suuiberti accidisse, laetus in terram cum suis proceribus prostratus, Deum adorans, & gratias deuote referens, receptis a paganis pacis obsidibus, Vuerdam cum suo exercitu humiliter intrauit, discalceatusque cum suis inclytis primoribus & praecipuis ministris, sepulchrum sancti Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus visitans, benedixit Deum & S. Suuibertum, qui absque effusione sanguinis humani victoriam sibi contra perfidos praestitisset: & deinceps sanctum Suuibertum in suum protectorem & patronum ac specialem elegit aduocatum.] haec Ludgerus de rebus gestis Pipini Principis isto anno.

IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

750.

9.

10.

ANNVS Redemptoris septingentesimus quinquagesimus, Indictione tertia inscriptus in Fastis habetur, quo nouis tumultibus exagitur Italia: Nescitur enim qua occasione pacificus atque religiosus Rex Longobardorum Rachis, nulla habita ratione pacis vicennalis sanctae cum Romano Pontifice Zacharia, Pentapolitanam inuadens prouinciam, ferro & igne omnia turbans, Perusiam usque perrexit, ut vallatam obsidione ciuitatem caperet. Permisit Deus Regem iustitiae atque religionis amantissimum ita delinquere, ut ex poenitentia in sublimiorem in caelis gradum gloriae sublimaret. Quo modo autem acciderint ista, ex Anastasio Bibliothecario in medium adducimus, qui ait.

Ipsis item temporibus Rachis Longobardorum Rex ad capiendam ciuitatem Perusianam sicut cetera Pentapolis oppida vehementi profectus est cum indignatione, quam & circumdans fortiter expugnabat. Hoc audiens sanctissimus Papa Zacharias, continuo spe diuina fretus, assumptis aliquantibus ex suo clero optimatibus, quantocumque ad eandem peruenit ciuitatem, impensisque eidem Regi pluribus muneribus, atque oppido eum deprecans, opitulante Domino, obsidionem ipsius ciuitatis amouit. Cui & salutifera praedicans, Deo auctore, valuit animum eius ad spirituale studium inclinare.

Et post aliquantos dies idem Rachis Rex relinquens regalem dignitatem deuote cum vxore & filia ad beati Principis Apostolorum coniunxit Limina. Acceptaque a praefato sanctissimo Papa oratione, clericus effectus, monachico indutus est habitu cum vxore & filia.] haec Anastasius. Eadem & Leo Ostiensis qui & haec addit: Moxque ad hoc S. Benedicti monasterium, eodem Apostolico iubente perueniens, ac sub regulari magisterio se instituendum tradens, post aliquot in sancto religionis proposito, ac Deo placita conuersatione peractos annos, Deo spiritum reddidit. Extat hodieque prope monasterium vinea quae Rachisis appellatur, quod ipsam Rachis ipse & plantasse & coluisse putetur. Eius vero vxor Thesia, & filia Rattruda, permittente & adiuuante ipso Abbate, monasterium puellarum, haud longe a Cassino in loco qui Plumbariola dicitur;

VOTVM NVN-
CVPAT PIPINVS S. SVVIBERTO.PIPINVS VIN-
CIT VVEST-
PHALIOS
ABSQVE AR-
MIS.RACHIS IN-
SVRGIT IN
CIVITATES
ROMANAS.RACHIS REX
LONGOBARDO
RVM FIT MO-
NACHVS.Leo Offiens.
Chron. Cassin.
cap. 8.DE DOCTRINA
IOANNIS EPI
SCOPI HIERO
SOLYMITANI.Extat apud
Sur. in Append.
ad vit. S. Suui-
ber, die 1. Mar-
tij.Extat apud
Sur. in Append.
ad vit. S. Suui-
ber, die 1. Mar-
tij.

proprijs sumptibus construxerunt, multis ditantes opibus; vbi sub magna cautela ac di- A strictione regulari vitam ducentes, in sancto proposito vitam finierunt.] hucuf- que Leo.

Vidisti, & admiratus es potentiam Crucis Christi, qua furentes mitiget Reges, & vi- ctos ducat absque armis sub iugo captiuos, & faciat agri Dominici fidelissimos esse colonos: hanc plane virga illa, de qua prophetice dictum: ^a Virgam virtutis suae emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.] qua Zacharias Pontifex illud renouat antiquum spectaculum ^b Banaias filij Ioiadae, cum Aegyptium hasta po- tentem virga tantummodo superauit.

^a Psal. 109.

^b 2. Reg. 23.

AISTVLPHVS REX LONGO- BARDORVM.

Successit autem hoc anno Rachisi in Longobardorum Regno Aistulphus eius frater, consensu Principum Longobardorum. Etenim cum Leo Ostiensis, & alij testentur, Ra- chisim annos quinque, & sex menses regnasse, vtique in hunc vsque annum propa- B gasse Regnum apparet. Porro de Aistulpho dicemus inferius.

Hic modo haud absimile exemplum de contemptu mundi, quod de alio Rege scri- ptum legimus iisdem temporibus accidisse, subiiciendum putamus, quod nobilis Lucen- sis Ecclesiae monumenta conseruant his ipsis verbis inscriptum.

^c Apud Sur. die 7. Febr. tom. 1.

Epitaphium S. Richardi Regis Angliae sculptum in ciuitate Luca Italiae, vbi re- quiescit.

DE SANCTO RICHARDO REGE.

Soror Offonis Regis fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus Rex Angliae, exul patriae, spreto mundi, contemptor sui, pater sanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuini- baldi, & beatae Vualburgis virginis, terrenum Regnum in caeleste mutauit. Deposuit co- ronam regiam pro vita perpetua. Exiit purpuram, & vilem induit tunicam. Regio- num reliquit tribunal, & sanctorum quaesiuit Limina. Dimisit sceptrum, & accepit ba- C culum. Dimisitq. filiam suam in Regno beatam Vualburgam, atque simul cum fi- lijs peregre profectus est. Et eis relictis apud sanctum Bonifacium Martyrem glorio- sum, tunc Archiepiscopum Moguntinensem, virum mirae sanctitatis, eo quod Angli- cus esset, de Regno suo natus: idem sanctus exilio se vltiori, * Limina sanctorum trans Alpes adiit. Et loca deinceps magis deuia petijt solitudinum, Deo soli idem solus libere vacaturus. Deinde post longa exilia, post multa certamina, post famis, sitis, & frigoris multimodas aërumnas, in prouincia Italiae, ciuitate Luca finitur pugna, dantur praemia, caelo recipitur anima, & in beati Frigidiani basilica iuxta corpus eius ponuntur pia- membra. Vbi & miraculis coruscat. cuius festiuitas septimo Idus Februarij celebratur. Locus autem in quo requiescit his versibus adornatur.

* Apostolorum

Hic Rex Richardus requiescit sceptrifer almus. Rex fuit Anglorum: Regnum tenet ipse polorum. Regnum dimisit, pro Christo cuncta reliquit. Ergo Richardum nobis dedit Anglia sanctum. Hic genitor sanctae Vualburgae virginis almae, Et Vuillebaldi sancti simul & Vuinibaldi: Suffragium quorum det nobis Regna polorum. Amen.] Porro de Vuillibaldo & Vuinibaldo fratribus Anglis discipulis sancti Bonifacij, & postea in praedicatione socijs mentio est in rebus gestis eiusdem Bonifacij, quas idem ipse Vuillibaldus scriptis est fide- lissime prosequutus. Et de Vualburga, quae & Vualtpurga dicta reperitur, est mentio in epistolis eiusdem S. Bonifacij, de quibus superius dictum est.

EPITAPHIUM RICHARDI REGIS.

SEPTINGENTESIMVS quinquagesimus primus Redemptoris annus Indictione quarta notatus habetur, quo Francorum monarchiae bene consulturus Zacharias Romanus Pontifex, Francorum Regnum, quod sub Regibus Morouingis inertibus, & nouissime sub Hilderico Stupido periclitaretur, Apostolica auctoritate in Pipinum Caroli Martelli filium, Carlomanni germanum, post obtentas aduersus diuersos hostes saepe victorias transfulit, eumq. Regem creat, ipso Hilderico anno sequenti detruso in monasterium.

quing

s. n

quing

De his

A De his acturi, in primis quod ad tempus spectat, scimus complures auctores in supe- riorem annum ista referre: verum vt potius id hoc anno factum esse credamus, persua- det vetus Chronicon Francorum a Pithoeo nuper editum: itemq. cum Aimoinus tradat id factum post decem annos, ex quo defuncto patre, ei successit in Regni principatum titulo Maioridomus: praesentem plane annum designat. haec de tempore. Quod vero ad rei gestae seriem pertinet, idem auctor narrat verbis istis.

Burchardus Vuirceburgensis Episcopus, & Fulradus Capellanus missi sunt a Pipino Romam ad Zachariam Papam, vt consulere Pontificem, de causa Regum qui in illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, sed nullam potestatem regiam ha- bebant. Per quos dictus Pontifex mandauit, melius esse illum vocari Regem, apud quem summa potestas consisteret. Dataq. auctoritate sua, iussit Pipinum Francorum Regem institui. Hoc anno, secundum Romani Pontificis sanctionem, Pipinus Rex Francorum appellatus est, & ad huius dignitatem honoris vnctus sacra vnctione, manu sanctae memoriae Bonifacij Archiepiscopi & Martyris, & more Francorum eleuatus in so- lium Regni Sueffione ciuitate.] haec auctor.

LEGATIO A PIPINO AD ZACHARIAM PAPAM.

Quod autem ad missam legationem a Pipino ad Zachariam Pontificem per Burchar- dum Episcopum atque Fulradum pertinet, de ea mentio est in Burchardo ex Egiluardo monacho. Porro citatum superius vetus Chronicon, non vno eodemq. anno haec esse gesta testatur: sed hoc anno contigisse legationem a Pipino ad Romanum Pontificem missam, sequenti vero Zachariam Papam da ea re Pontificium decretum misisse in Gallias, & reliqua rite peracta fuisse, adeo vt nomen Regis non nisi anno sequenti Pipi- nus fuerit consequutus: quod exploratum quoque redditur ex epistola Zachariae Pontificis data hoc anno ad Bonifacium Episcopum Moguntinum, in qua non Rex, sed Princeps, vt antea, idem Pipinus cum alijs appellatur, de qua modo hic nobis agendum.

QUANDO PI- PINVS REX SIT INSTITV- TVS.

Contigit enim hoc anno legari Romam ab eodem sancto Bonifacio ad Zachariam Pontificem Lullum presbyterum, ob nonnullas Ecclesiasticas consultationes, necnon ob impetranda priuilegia Ecclesiae Moguntinae, & monasterio Fuldenfi. quae sic se- habent.

Reuerendissimo Patri & dilectissimo domino, cum timore & tremore venerando, Apostolicae Sedis infula sublimato Zachariae, Bonifacius exiguus seruus vester, licet indi- gnus & vltimus, tamen Legatus Germanicus deuotissimus, optabilem in Christo im- marcescibilis caritatis salutem.

In vit. Bonif. lib. 2. cap. 9. LEGATIO MISSA A S. BO- NIFACIO AD ZACHARIAM PAPAM. LITTERAE S. BONIFACII AD ZACHARIAM PAPAM.

D Paternae pietatis vestrae sanctitatem subnixis precibus obsecro, vt hunc presbyterum meum, portatorem litterarum praesentium, nomine Lul, grato animo clementer susci- piatis. Habet enim secreta quaedam mea, quae soli pietati vestrae profiteri debet, quae- dam quidem viua voce dicens, quaedam vero per litteras ostendens. De quibusdam namque necessitatibus meis inquirere & interrogare, mihiq. Paternitatis vestrae re- sponsum & consilium ex auctoritate sancti Petri Apostoli, ad solatium senectutis reprae- sentare debet, vt his omnibus auditis & consideratis, si quae sint quae vobis placeant, * fa- * facere cta, Deo auxiliante, studeam. Si quid autem (vt timendum est) displiceat: ex praeco- pto sancti Apostolatus vestri, vel indulgentiam merear, vel dignam poenitentiam persoluam.

E Antecessor enim praedecessoris vestri venerandae memoriae Gregorius, dum me in- dignum ordinauit, & ad praedicandum verbum fidei Germanicis gentibus misit, sacra- mento me constrinxit, vt canonicis & iustis Episcopis & presbyteris, in verbo, in facto, in consensu adstipulator & adiutor fierem. Quod cum diuina gratia implere studui: falsos tamen sacerdotes, hypocritas, & seductores populorum, vel corrigerem ad viam salutis, vel declinarem, vel abstinere a communione ipsorum. Quod ex parte serua- ui, & alicubi implere non potui. Spiritualiter autem impleui sacramentum: quia in- consensum & consilium illorum non venit anima mea, dum veniens ad Principem Fran- corum, cogente Ecclesiarum necessitate, & tales ibi reperissem, quales nolui: sed tamen in sancta communione Corporis Christi illis non communicauit.

Praecepit quoque mihi praefatus Apostolicus Pontifex, vt populorum quoscumque visitaassem, conuersationem & mores Apostolico Praesuli indicarem. Quod in Domino confido me fecisse. De eo autem quod iam praeterito tempore de Archiepiscopis & pal- lijs

lijs a Romana Ecclesia petendis, iuxta promissa Francorum sanctitati vestrae notum feci: indulgentiam a vobis flagito, quia quod promiserunt, tardantes non impleuerunt, & adhuc differunt, & quid inde perficere voluerint, ignoratur.

Est praeterea locus siluaticus in eremo vastissimae solitudinis, in medio nationum, praedicationis nostrae, in quo monasterium construens monachos constituimus sub regula sancti Patris Benedicti viuentes, viros strictae abstinentiae, absque carne, vino, & seruis proprio manuum suarum labore contentos. Hunc ergo locum per viros religiosos & Deum timentes, maximeq. per Carolomanum Principem Francorum iusto labore acquisiui, & in honorem sancti Saluatoris dedicaui. In quo loco cum consensu pietatis vestrae proposui aliquantulum, vel paucis diebus, fessum senectute corpus requiescendo recuperare, & post mortem iacere. Quatuor enim populi, quibus verbum Dei praedicauimus in circuitu loci huius habitare noscuntur, quibus cum vestra intercessione, quamdiu viuo vel sapio, utilis esse possum. Cupio quippe vestris orationibus intercedentibus, pariterq. opitulante gratia Dei, in familiaritate Romanae Ecclesiae, & vestro seruitio inter Germanicas gentes, ad quas missus fui, perseverare, ac praeepto vestro obedire, sicut scriptum est: ^a Iudicium patris audite filij dilecti, & sic facite, vt salui sitis. Et iterum: ^b Honora patrem tuum, & veniet tibi benedictio a Domino.] hucusque litterae Bonifacii ad Zachariam.

Has accipiens ipse, aliaq. ex ore a Lullo Legato misso audiens, haec ad eundem Bonifacium rescripsit pridie Nonas Nouembris hoc eodem anno, iam coepta Indictione quinta mense Septembris.

Reuerentissimo fratri & Coepiscopo Bonifacio Zacharias Episcopus seruus seruorum Dei.

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui dispersa congregat, & congregata conseruat, augetq. fidem & fiduciam seruis suis ad praedicandum Euangelium Domini nostri Iesu, cum eodem Patre, & Spiritu sancto viuentis in saecula saeculorum. Ipse enim dixit: ^d Qui credit in me, vita viuet & non morietur: quoniam ego sum Via, Veritas, & Vita. Laudamus igitur & superexaltamus nomen sanctum eius laeti, quod per sanctae fraternitatis tuae litteras allatas superstitem in hac vita, & in Domino te valere cognoscimus, petentes immensam Dei nostri pietatem, vt ad praedicandum Euangelij, & sanctae fidei sacramentum te longaeuum conseruet, suaq. protectione a cunctis aduersantium insidijs custodiat.

Suggestit itaque fraternitas tua in suis apicibus, quod praedeceffor noster beatae memoriae Gregorius huius Apostolicae Sedis Praesul, dum ad praedicandum te misisset in Germaniae partes, verbo pollicitationis ab eo constrictus fuisses, vt orthodoxos Episcopos ac presbyteros, vel quosq. reperire potuisses, in verbo exhortationis confirmares & communicares cum eis. Si quos vero seductores Episcopos, aut pseudopresbyteros, vel quosque a recto fidei tramite deuiantes reperisisses, nulla tibi cum eis esset communio. Quod te, Domino auxiliante, vsque ad praesens spiritualiter seruasse confessus es. Si autem cogente aliqua necessitate, ad Principes gentis Francorum accedens corporaliter ab eis abstinere non valuisses, tamen in eorum consilio & consensu anima tua non fuerit coinquinata. Propter hoc ergo quod cum eis conuersatus es, non consentiens iniquitati eorum, nullum est tibi detrimentum coram Deo. Te enim praedicante, si obediunt, salui essent: si autem in iniquitate sua permanent, ipsi peribunt: tu autem iuxta prophetam ^e dictum, saluasti animam tuam.

Quod de Principibus Francorum scripsisti, quia in constitutione Episcoporum, quibus pallia misimus, promissionem suam nondum impleuerunt: illis magis quam tibi imputandum est. Si enim impleuerint verbum tuum, habebunt ex eo laudem; si vero aliter egerint, ipsi videant: nos autem quod diuina gratia largiente, gratis accepimus, gratis dedimus: tua autem bona voluntas mercede non priuabitur.

Petisti & hoc, vt monasterium in vastissima solitudine, & in medio gentium, quibus praedicas, constitutum, atque in honorem Saluatoris nostri dedicatum, vbi & monachos sub regula S. Benedicti degere fecisti, nomini tuo, priuilegio Sedis Apostolicae munire deberemus. Ideoq. votis tuis acquiescentes, desiderium tuum & petitionem implemus. Congruit enim diuini ministerij praedicatori, optimumq. ministrum ad desiderata pertingere, & inchoatum opus bonum vsque ad finem perducere.

Præterea

Præterea praedictus gerulus tuus Lul cum ceteris suis comitibus quae iniuncta fuerant a sanctitate tua tã verbo quam scripto omnia ^{*} innotuerunt. De quibus responsum dantes, tuae rescribere studuimus fraternitati. Continebat enim in ^{*} pittacio ab eis porrecto, quia nos flagitasses tibi ^{*} innotescere quae recipienda, & quae respuenda sunt: in primis de volatilibus, id est, graculis, corniculis, & ciconijs, quae omnino cauendae sunt ab esu Christianorum: equi etiam siluestri multo amplius vitandi. De his igitur omnibus, sanctissime frater, ex hac scriptura satis instrui potueris.

De igne autem Paschali, quod inquisisti, ita statutum est a sanctis Patribus, postquam pretioso sanguine Domini nostri Iesu Christi Ecclesia eius dedicata est, vt quinta feria Paschae, quando sacrum Chrisma consecratur, tres lampades magnae capacitatis ex diuersarum Ecclesiae lampadum oleo collectae, & in secretiori loco Ecclesiae constitutae cum magna diligentia ardeant, ita vt oleum ipsum sufficere possit, atque ad tertium diem, id est, ad Sabbatum. Tunc pro sacri baptismatis fonte sumptus ignis lampadum renouetur. De igne vero, qui ex crystallis sumitur (vt asseruisti) nullam habemus traditionem.

De ijs etiam qui regio morbo vexantur inquisisti, siue homines, siue equi sint; quid dicendum sit de illis. Si ergo homines ex natiuitate aut genere huius morbi sunt, extra ciuitatem conuersari debent; eleemosynam vero accipere a populo illis licet. Si autem contigerit magnum vel paruum quemquam non a natiuitate, sed superueniente ægritudine vexari, non est proijciendus, sed si possibile est, curandus. A tramen dum ad communionem venerit ad Ecclesiam, post omnes accedere debet ad percipiendum sacri muneris mysterium. Equi vero qui praefato morbo fuerint coinquinati, si curari non valuerint, in puteos & foueas proijciendi sunt, ne eiusmodi contagione ceteri coinquentur. Animalia vero quae a furentibus & rabidis lupis & canibus fuerint lacerata: oportet ea a ceteris separari, ne furentes & mordentes cetera coinquent.

Inquisiuit & hoc fraternitas tua, si liceat sanctimoniales feminas (quemadmodum viri faciunt) sibi pedes lauare, tam in coena Domini, quam in ceteris diebus. Hoc Dominicum praeeptum est, ^a quod qui per fidem impleuerit, habet ex eo laudem. etenim viri & mulieres vnum Dominum habemus qui in caelis est. Pro benedictionibus autem quas Galli faciunt (vt nosti frater) multis vitijs variantur. Nam non ex Apostolica traditione hoc faciunt, sed per vanam gloriam, adhibentes sibi damnationem, quia scriptum est: ^b Si quis vobis euangelizauerit praeter id quod euangelizatum est, anathema sit. Regulam itaque Catholicae traditionis, quam a sancta Romana Ecclesia accepisti, omnibus praedica.

Inquisisti etiam, si ante trigesimum annum liceat sacerdotem ordinare. Bonum & congruum est, carissime frater, si fieri potest, vt prouecta ætatis & boni testimonij viri, iuxta sanctorum canonum decreta, ordinentur sacerdotes: si autem minime reperiantur, & necessitas exposcit, a viginti quinque annis & supra leuitae & sacerdotes ordinentur, quemadmodum in ^c lege Domini continetur.

Miloni autem, eiusq. similibus, qui Ecclesijs Dei plurimum nocent, vt a nefario opere recedant, iuxta Apostolicam vocem, opportune & importune praedica: si acquiescuerint admonitionibus tuis, saluabunt animas suas: si vero non obedierint, ipsi peribunt obuoluti peccatis suis: tu autem qui recte praedicas, non perdes mercedem tuam.

Hoc simul inquisisti, post quantum tempus debeat lardum comedi: licet pro hoc a Patribus institutum non sit, tibi tamen petenti consilium praebemus, quod non oporteat illud mandi, priusquam desuper fumo siccetur, & igne coquatur: si vero libet, & incoctum manducetur, post Paschalem festiuitatem erit manducandum.] quod populus ille subiectus esset morbo regio, & Elephantiae, a porcinae carnis esu ad tempus saltem oportuit cohiberi.

Episcopus autem condemnatus, de quo inquisisti qui pugnator & fornicator extitit, atque res Ecclesiae post degradationem sibi vindicare nititur: hic omnino respuendus est. Quae enim portio fideli cum infideli, aut quae communio Christi ad Be-lial?

De ordinatione etiam presbyterorum vel diaconorum, qui cogente necessitate & paupertate rogantium, non legitimis temporibus ad te peruenerunt, si aliquam haberes offensionem inquisisti: Bene autem nosti, frater, quod sacri canones docent, aptis tem-

R 4 poribus

^a Eccli. 3.
^b Ibid.

^c In vit. Bonif.
lib. 2. cap. 10.
ZACHARIAE
AD BONIFACIUM
LITTERARUM

^d Ioan. 11. 27.

^e Ezech. 11.

^{*} notificauit
^{*} pinacio
^{*} notificare

^a Ioan. 13.

^b Gal. 1.

^c Num. 8.

poribus sacerdotes ordinandos. Attamen in eo quod a te pro bona intentione actum **A** est, a Domino Deo nostro indulgentiam postulamur.

De censu etiam Ecclesiarum, quid agendum sit tibi, diximus: Nullam itaque hæsitacionem habeas, solidum de casa suscipere, quia ex eo poteris elemosynam tribuere, & opus perficere sanctarum Ecclesiarum, iuxta canonum instituta.

Si* qui vero presbyteri qui de laicis promoti fuerunt, & antea capitalibus vitijs inuoluti, sed cælantes ea ordinati sunt, postmodum autem manifestata sunt, hos a sacerdotali habitu priuatos poenitentiae submitte. Non enim odit Deus peccantem & poenitentem, sed peccantem & negantem.

Hoc etiam inquisisti a nobis, si liceat persecutionem paganorum fugere, an non. Pro hoc igitur salutare consilium tibi damus, si fieri potest, & locum inueneris, insta ad prædicandum illis; si autem sustinere non valueris eius persecutionem: habes præceptum **B**

a Matth. 10. Dominicum^a, vt in aliam ingrediaris ciuitatem.

Inquisisti etiam, quid faciendum sit de excommunicato Episcopo, & Apostolicam auctoritatem negligente. Hic ergo detestabilis est coram Deo & hominibus. Et quicumque eius condemnationi non communicauerint: ipsi non condemnabuntur in die reuelationis iusti iudicij.

De* Slauis quoque Christianorum terram inhabitantibus, si oporteat censum accipere, interrogasti frater: Hoc quidem consilio non indiget dum res est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quoque terram quasi propriam sibi vendicabunt. Si vero tributum dederint, norunt dominatorem esse illius terræ.

Flagitasti etiam a nobis, sanctissime frater, vt in sacri canonis prædicatione, quot cruces in locis quibusdam facere debeamus, tuæ significarem sanctitati. Quam petitionem libenter implentes, in rotulo, *id est, volumine*, dato prædicto Lul presbytero tuo, quot signa sanctæ Crucis fieri debeant, infiximus. In his igitur & omnibus rebus sanctitatis tuæ vota amplectentes, diuinam clementiam deprecamur, vt suo te muniat & confortet auxilio, nosq. annuat prosperitatis tuæ semper læta suscipere nuntia. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino Augusto Constantino, Imperij eius anno trigesimo secundo *a tempore quo cum patre regnauit numerando*, Indictione quinta.] hæc Zacharias ad Bonifacium. Sed & his adiecit litteras de confirmatione sedis Moguntinæ, vt sit perpetuo Metropolis, quæ sic se habent ^b.

b In vit. Bonif. lib. 2. cap. 11.

Zacharias Papa Bonifacio Episcopo sanctæ Ecclesiæ Moguntinæ perpetuam salutem.

Qualiter Dominus Deus noster sanctæ suæ Ecclesiæ propitiatus sit, & laboribus sanctissimæ fraternitatis tuæ cooperatore extiterit: per singula dicere longum est. Tamen **D** vt hæc quæ* obijcimus, confirmemus: quæ ex parte te narrante perpeximus, enarremus. Igitur dum in Germania prouincia sanctitas tua ad prædicandum fuisset directa, a sanctæ recordationis prædecessore nostro Gregorio Papa, & post inchoatum opus & ex aliqua parte ædificatum Romam reuersus, ab eo Episcopus ordinatus, & ad prædicandum denuo remissus es, & elaborasti, Deo præuio, nunc vsque per annos viginti* quinque in eadem prædicatione ex quo Episcopatum accepisti: Sed & in Francorum prouincia nostra vice Concilium egisti, & iuxta canonum instituta omnes flexi sunt tibi obedire: & dum in ijs pijs operibus occupata esset sanctitas tua, nunc vsque cathedralem sedem sibi minime vendicauit. At vbi Deus prædicationem tuam auxit: obtinere voluisti, vt tibi Episcopalem Ecclesiam, vel successoribus tuis confirmare debeamus, iuxta eorumdem filiorum nostrorum Francorum petitionem. Et idcirco auctoritate beati **E** Petri sancimus, vt suprædicta Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in Metropolim sit confirmata, habens has sub se ciuitates, id est, Tungris, Coloniæ, Vuormatiæ, Spiratiæ & Trectis, & omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam prædicationem Christi lumen cognoscere fecit. His a nobis definitis, per huius nostræ confirmationis paginam in tua Ecclesia perpetuis temporibus pro sui confirmatione hæc conseruari mandamus. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino nostro Augusto Constantino anno trigesimo secundo Imperij eius, Indictione quinta.] his vero adiecit idem Zacharias litteras de exemptione Fuldenfis ab ipso erecti monasterij quam petierat. quæ sic se habent ^c.

c Viz. Bonif. lib. 2. c. 12.

Zacharias Papa Bonifacio Episcopo, & per eum fratribus in monasterio ab eo constructo.

Quoniam

A Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationabilibus congruunt desiderijs: oportet vt deuotioni conditoris piæ constructionis oraculum in priuilegijs præstandis minime denegetur. Igitur quia postulasti a nobis, quatenus monasterium Saluatoris a te constructum in loco, qui vocatur, Erga ripam fluminis Fuldæ, priuilegio Sedis Apostolicæ decoretur, vt sub iurisdictione sanctæ nostræ, cui auctore Deo deseruimus, Ecclesiæ constitutum, nullius alterius Ecclesiæ potestati submitatur. Pro qua re pijs desiderijs fauentes, hac nostra auctoritate id quod exposcitur, effectui mancipamus. Et ideo omnem cuiuslibet Ecclesiæ sacerdotem in præfato monasterio ditionem vllam habere, aut auctoritatem præter Sedem Apostolicam prohibemus, ita vt nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus, nec Missarum solemnitatem ibidem quisquam præsumat celebrare, vt profecto iuxta id quod subiectum Apostolicæ Sedi consistit, inconcussa dotatum permaneat: locis quoque & rebus tam eis, quas moderno tempore tenet vel possidet, quam quæ futuris temporibus in ius ipsius monasterij diuina pietas voluerit augere ex donis & oblationibus, decimisq. fidelium, absque vllius personæ contradictione firmitate perpetua perfruatur.

Constituimus quoque per huius decreti nostri paginam, vt quicumque cuiuslibet Ecclesiæ Præsul, vel quacumque dignitate prædita persona hanc priuilegij nostri chartam, quam auctoritate Principis Apostolorum firmamus, temerare tentauerit, anathema sit, & iram Dei incurrens, a coetu Sanctorum omnium extorris fiat: & nihilo minus præfati monasterij dignitas a nobis indulta, perpetualiter inuiolata permaneat Apostolica auctoritate subnixæ. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino Augusto Constantino, anno trigesimo secundo Imperij eius Indictione quinta.] hæc priuilegium monasterij Fuldenfis.

Redeunti autem Lullo presbytero Bonifacij Legato in Germaniam, hæc quæ sequuntur ad eundem S. Bonifacium redditæ sunt litteræ, quæ licet absque titulo reperiantur datæ; alicuius tamen ex Romano clero, ad quem idem Sanctus scripserat, esse noscuntur. sic enim se habent ^a.

a Ex eod. Cod. epist. 1. Variar.

Præfens venerabilis Lullus presbyter Paternæ sanctitatis vestræ missus honorandos nobis tuos attulit affatus, quorum textus continebat, multis te necessitatibus, & turbinibus esse tristatum, per homines non timentes Deum, & falsos Episcopos, atque pseudopresbyteros, & fornicatores clericos, eorumq. iniquas actiones, prauasq. immissiones, iamq. inimicantium & persequentium gentium, quorum persecutio finem, habebit interitus sempiterni. Etenim sanctissime Pater: ^c Omnes Sancti quanta passi **D** sunt tormenta, vt securi possiderent vitæ æternæ palmam? Habemus consolatorem egredium Apostolum Paulum, qui docet: ^d Oportet nos per multas tribulationes intrare in Regnum Dei. Magna tibi merces est, o sanctissime Pater, & corona gloriæ coram omnipotente Deo, dum omnia toleranter sustines propter diuinum mandatum, & prædicationem Euangelij Christi Iesu Domini Dei & Saluatoris nostri. Cuius, licet peccator, potentiam deprecor, vt domino meo beato Apostolorum Principe intercedente, cuius & vicem agis inter feroces & indomitas gentes, vt ipse te sua pietate custodiat, vt decursum ministerij tui in die aduentus eius copiosum fructum afferre valeas, & a conditore omnium Deo remunerationis præmium centuplum accipias, & vitam possideas æternam. Etenim me ipsum sanctis tuis orationibus commendans, vt valui, in verbo & opere prædicto tuo Misso adiutor apparui. Benedictionem denique a **E** vstra beatitudine missam sicut a patre meo suscepi, & omnipotenti Deo gratias egi, & vestræ sanctissimæ Paternitati. Etenim beatissime Pater, paruum munusculum sanctitati vestræ direxi fabanum vnum, & facitergium vnum, & modicum thymiamatis: quod peto vt absque iniuria vestra honoranda Paternitas suscipere non dedignetur. Vale in Christo semper amantissime Pater.]

ROMANI PRESBYTERI EPIST. AD BONIFAC. CONSOLATORIA. c Apoc. 7.

d Act. 14.

Quod spectat ad res orientalis Ecclesiæ hoc tantum proditur, quod hoc anno Theodorus creatur Episcopus Antiochenus, vt Theophanes auctor est, qui & eum fuisse annos sex, asserit.

SEPTINGENTESIMVS quinquagesimus secundus sequitur annus, Indictione quinta, quo Pipinus in Regem Francorum inungitur Sueffione a S. Bonifacio Episcopo Moguntino, iubente id Zacharia Romano Pontifice, qui anno superiori (vt vidimus) de his gerendis legationem acceperat a Pipino. hæc enim veteres Annales his reddunt verbis ^a: Septingentesimo quinquagesimo secundo anno ab Incarnatione Domini, Zacharias Papa ex auctoritate Petri Apostoli, mandat populo Francorum, vt Pipinus, qui potestate regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Itaque Hildericus Rex qui vltimus Morouingorum Francis imperauit depositus & in monasterium missus est. **P**ipinus vero in ciuitate Sueffionum a sancto Bonifacio Archiepiscopo in Regem vnctus, Regni honore sublimatus est.] hæc Annales. quibus scriptores omnes rerum Francicarum siue veteres siue recentiores absque controuersia adstipulantur, licet in annum superiorem alij id factum referant, vel ante biennium alij: vt superius dictum est.

Quo pariter anno Zacharias Papa vbi sedisset annos decem, menses tres & dies decem, decima quinta Martij ad Deum feliciter migrat, inter Sanctos relatus & anniuersaria memoria auctus. hæc ex Anastasio, apud quem nonnulla de eodem Pontifice scripta leguntur, quæ cum incerto eius Pontificatus anno ferantur, hic simul describenda putauimus, reliquis rebus ab eo præclare gestis, suis locis & annis quibus gestæ sunt, collocatis. sic enim se habent.

Hic in Lateranensi Patriarchio ante basilicam beatæ memoriæ Theodori Papæ a **n**o refecit triclinium, quod in diuersis marmoribus, & vitro, metallis, atque musiuo & pictura ornauit: sed & sacris imaginibus tam oratorium beati Siluestri, quamq. porticum decorauit. vbi etiam & omnem substantiam suam per manus Ambrosij primicerij Notariorum introduci mandauit. Fecit autem a fundamentis ante scrinium Lateranense porticum apud turrinam, vbi & portas æreas atque cancellos instituit, & per figuram Saluatoris portas ante ornauit. Et per ascendentes scalas in superioribus super eandem turrinam triclinium & cancellos æreos construxit, vbi & Orbis terrarum descriptionem depinxit, atque diuersis versiculis ornauit, & omne Patriarchium pene e nouo restaurauit. in magna enim penuria eum locum inuenerat.

Hic in Ecclesijs Apostolorum Principum Petri & Pauli pendentia vela inter columnas ex pallis sericis fecit. Hic in Ecclesia prædicti Principis Apostolorum omnes codices **D** domui suæ proprios, qui in circulo anni leguntur ad Matutinum, armariorum opere ordinauit. Hic domum cultam Lauretum nouiter ordinauit, adiiciens & massam Fontinianam quæ cognominatur Paunasia.

Hic viginti auri libras pro emendo oleo annuo, vt de lucro eorum in luminarijs Apostolicis proficiat, instituit, & Constitutum sub anathematis vinculo obligauit. Hic fecit vestem super altare beati Petri ex auro textam habentem natiuitatem Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, ornauitq. eam ex gemmis pretiosis, simul & vela serica alithina quatuor, quæ & ornauit in votis & ornamentis varijs auro textis. Item fecit coronam de argento purissimo cum delphinis ex proprio suo pensantem libras centum viginti.] & inferius post multa suis locis superius scripta hæc subdit.

Porro eodem in tempore contigit plures Veneticorum, *Venetia prouincia scilicet*, hanc **E** Romanam venisse in Urbem negociatores, & mercimonij nundinas peragentes, multitudinem mancipiorum, virilis scilicet & feminei generis emere visi sunt, quos ad paganas gentes in Africam nitebantur abducere. Quo cognito idem sanctissimus Pater fieri prohibuit: hoc indicans, quod iustum non est, vt Christi abluti baptismo paganis generibus deseruirent, datoq. eisdem Veneticis pretio, qui in eorum emptionem dedisse probati sunt, cunctos a iugo seruitutis redemit, atque more liberorum degendos absoluit.] & inferius.

Huius denique temporibus magnum thesaurū Dominus Deus noster in hac Romana Vrbe per eundem almificum Pontificem propalare dignatus est: In venerabili itaque Patriarchio sacratissimū beati Georgij Martyris idē sanctissimus Papa in capsā reconditum reperit caput, in quo & pittacium pariter inuenit litteris exaratum Græcis, ipsum esse significans.

A significans. Qui sanctissimus Papa omnino satisfactus, ilico aggregato Romanæ Urbis populo, cum hymnis & canticis spiritualibus in venerabilem diaconiam eius nominis sitam in hac Romana ciuitate, regione secunda, Ad velum aureum dictam deduci fecit, vbi immensa miracula & beneficia omnipotens Deus ad laudem sui nominis per eundem sanctissimum Martyrem operari dignatur.

Huius temporibus defunctus Theodorus maior filius * magnifici Cataxanti, ob veniā * magistri suorum delictorum prædium, quo ex hæreditate fruebatur paterna, situm quinta ab hac Vrbe milliario via Tiburtina, in quo & Oratorium sanctæ Cæciliæ esse dignoscitur, beato Petro reliquit. Quod ipse beatissimus Papa magnis constructis fabricis & picturis decorauit, ampliauitq. in eo fines ex omni parte. data enim digna recompensatione ijs qui in vicino eius loci possessiones tenere videbantur, nemini viam inferens, sed magis, **B** vt condecet patri, cuncta secus eundem locum amica pactione emit prædia, & Domum cultam beato Petro eundem locum iure perpetuo statuit permanendum, quæ & Domus culta sanctæ Cæciliæ vsque in hodiernum diem vocatur. Construxit quippe in ea & Oratorium S. Abhachyri, vbi & multas Sanctorum condidit reliquias. quam videlicet Domum cultam vsui proprio, Dominicæ videlicet traditioni descripsit.

Hic constituit aliam Domum cultā in decimo quarto milliario ab hac Romana Vrbe. Et patrimonium Tusciæ constitutionibus obligauit vsui Ecclesiæ permanendum, vt tam loca quam annua relicta quædam Agathonis primicerij beato Petro viderentur esse concessa. Hic massas, quæ vocantur Antias, & Formias suo studio iure beati Petri acquisiuit, quas & Domos cultas statuit. & de omnibus superius annexis Domui cultæ Apostolicæ rationis constituta faciens, atque sacerdotale collegium aggregans, sub anathematis interdictionibus statuit, nulli cuiuslibet successorum eius Pontificum, vel aliæ cuiuslibet personæ licere ipsas Domos cultas ab vsu Ecclesiæ quoquo modo alienare.] hæc cū dicat Anastasius de Domibus cultis, nihil præterea ijs nominibus intelligendum putamus, nisi latifundium, cui ad culturam familiæ colonorū adscriptæ essent, quæ satis esse possent, quibus & ad habitandum domus erectæ essent, cultæ ob id dictæ, quod omnibus necessarijs ad cultum agri refertæ essent: non enim vox, cultam, ad ornatum, sed ad vtilitatem spectat, quod domus ipsa hominibus, iumentis, & rusticis instrumentis, & alijs vtensilibus ad agri cultum spectantibus bene composita esset. pergit vero Anastasius.

Hic fecit vestem super altare beati Andreæ Apostoli ad beatum Petrum nimis optimam. Hic beatissimus Papa statuit, crebris diebus alimentorum sumptus, quæ & eleemosyna vsque nunc appellatur, de venerabili Patriarchio a paracellarijs pauperibus **D** & peregrinis qui ad beatum Petrum morantur, deportari, eisq. erogari, necnon & omnibus inopibus & infirmis per vniuersas regiones istius Romanæ Urbis constitutis.

Huius temporibus contigit subito tegumentū tituli beati Christi Martyris Eusebij cadere: qui sanctissimus vir cum tota sua decerrās virtute, prudenterq. elaborans, sicut antiquitus fuit, rursus quod ceciderat, reparauit, atque optime restaurauit. Hic præcipuus Pontifex multa loca Sanctorum in meliorem statum perduxit, & vestes optimas super altaria earundem Dei Ecclesiarum fecit.

Hic dilexit clerum suum valde, atque presbyteria eis auxit in duplo, & amplius tribuit, omnes vt pote pater & bonus pastor amplectens, & vtiliter fouens, & penitus quempiam minime tribulari permittens. Huius itaque temporibus in magna securitate & lætitia populus a Deo illi commissus degens vitam vixit.

E Hic beatissimus Papa suo prudentissimo studio, quos beatæ recordationis Gregorius Papa fecit, quatuor dialogorum libros de Latino in Græcum transtulit eloquium, & plures qui Latinam ignorant lectionem, per eorum illuminauit lectionem historicam.] testatur id ipsum Photius tomo secundo suæ Bibliothecæ. pergit Anastasius.

Ad postremum illud non ignorandum, concessum fuisse ab eodem Zacharia Romano Pontifice Pipino Regi Francorum nominationem, quam vocant, siue postulationem Episcoporum pro Ecclesijs vacantibus in Regno suo: vt intelligas, cum legis, a Regibus Ecclesijs esse datos Episcopos, rotundum id factum non iure proprio (quod nullum penitus in rebus Ecclesiasticis Reges habent) sed concessione Apostolicæ Sedis. vnde erubescant mētientes Politici Nouatores, cum Ecclesias subijciunt Regibus. Extat de his * episcopi * Lup. epist. 81. **S**cola Lupi Abbatis Ferrariensis ad Amulū Archiepiscopum Lugdunensem ex parte Guinilonis Episcopi & Gherardi Comitum, in qua ista leguntur.

Præcepit itaque *Rex Francorum*, vt eius vobis sermonibus diceremus, se fideliter tenere, quod Rex Regum, idemq. Sacerdos sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam regere quam redemit, postquam humanitatem suam in cælum euexit, semper cum suis futurus diuinitate, potestatem suam ad eandem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes diuisit & Reges, vt quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent deuotissimi Reges. Quamobrem se cupere debitam Sanctitati vestræ impendere reuerentiam sicut ei, quem sciat diuinitatis cultum integre velle seruare, atque vicissim postulare, vt cum eo tale foedus concordiae ineat, vt vbiicumque Ecclesiasticae utilitati in portione Regni diuinitus sibi collata vestræ auctoritatis dispositione in re tanta cupit consulere: vnanimite vestri consensus continuo adiuuetur.

Et ne vos longis ambagibus diutius fatigemus: recens incommodum Augustudunensis Ecclesiae, & proluxa perturbatio flexit eius pietatem, vt sua largitate, vestraq. promotione talem ei præficiat, qui ruinas illius & spiritualiter & seculariter strenue sarcire sufficit. Est autem quem benignitati vestræ plurimum commendat propinquus eius Bernus, ab ætate memoriæ gloriosæ Imperatoris Ludouici tenere educatus, & claris ornatus honoribus, quem & ipse hoc suo tempore multis experimentis inuenit idoneum, & opitulante gratia Dei tanto negotio credit aptissimum. In hoc probatissimum eius consiliarium acquiescit consensus.

Idq. vestræ prudentiæ dominus noster nobis iussit suggerere, non esse nouitium, aut temerarium, quod ex palatio, honorabilioribus maxime Ecclesijs procurat Antistites. Nam Pipinus, a quo per maximum Carolum, & religiosissimum Ludouicum Imperatores duxit Rex noster originē, exposita necessitate huius Regni Zachariæ Romano Papæ in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit: eius accepit consensum, vt acerbitati temporis industrie sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur; ne forte simplicitate Pontificum possit contingere quod in hac Eduorum vrbe, cuius nos nunc cura exercet, euenit. Proinde suppeteret, vt honorē a Papa Romano maioribus eius & Regibus & Imperatoribus cōcessum, & a Lugdunensis Ecclesiae Metropolitanis, cui auctore Deo præsidetis, numquam hætenus infirmatum: a vobis nulla vestra iniuria consequatur. Quod si in hac parte spretus non fuerit, facturum se, vt in Regno eius vestrum ministerium debitam semper venerationem obtineat.] hæc Lugdunensi Archiepiscopo ex parte Regis nuntiari iussa in dicta a Lupo epistola scripta. Demū de eodem Zacharia hæc Anastasius.

Hic fecit ordinationes tres per mensem Martium, creauit presbyteros triginta, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca octoginta quinque: qui sepultus est ad beatum Petrum Apostolum Idibus Martij, Indictione quinta.] hæc ipse. qui & subdit ab obitu eius sedem vacasse dies duodecim.

Sic igitur die vigesima septima Martij creatus est successor eius Stephanus, de quo ita idem Anastasius: Defuncto vero beatæ memoriæ Zacharia Papa, Stephanum quemdam presbyterum ad ordinem Pontificatus cunctus populus sibi elegit, & intro Lateranense Patriarchium misit, vbi biduo manens, tertio die postquam a suo surgeret somno, & sedens familiares causas disponderet, subito dum sederet, alienatus obmutuit, & sequenti die defunctus est.] Propter breuitatem temporis, quo sedit, factum est vt a pluribus dimittatur in ferie Romanorum Pontificum, cum tamen vere Pontifex fuerit. De successore autem pergit dicere Anastasius.

Post hæc vero cunctus Dei populus congregatus intra venerabilem basilicam sanctæ Dei Genitricis ad Præsepe, vbi & omnes misericordiam Domini Dei nostri petentes, & in ipsius Dominae nostræ sanctæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ bono animo & consona voce alium Stephanum beatissimum virum sibi elegere Pontificem. Quem omnes sincera mente cum laudum præconijs in basilicam Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, deportauerunt, & exinde intus venere, & in Patriarchium iuxta morem intromiserunt.] hæc de electione posterioris Stephani, de quo idem Anastasius ista præmittit, de eius prima ætate. Hic natione Romanus post transitum patris sui derelictus, in venerabili cubiculo Lateranensi pro doctrina Apostolicæ traditionis sub prædecessoribus beatis Pontificibus permansit: quem singillatim per clericales ordines promouentes, diaconatus ordine cum ordinauerunt.] & inferius: Erat hic benignissimus Papa amator Ecclesiarum Dei, traditionem etiam Ecclesiasticam firmam stabilitate conseruans, pauperum Christi velox subuentor, & verbi Dei in magna constantia

stantia prædicator; viduas & pupillos multo melius visitans, *elemosynis scilicet quam corporali presentia*, fortissimus etiam ouilis sui cum Dei virtute defensor.] Quam autem statim vt Pontifex factus est, pauperum curam gessit hoc primo eius Pontificatus anno, idem Anastasius ita pergit dicere.

Mox vero restaurauit & quatuor in hac Vrbe sita antiquitus Xenodochia, quæ diuturnis & longinquis temporibus destituta manebant, & in eis ordinauit omnem utilitatem in diuersis eorum locis intus & foris, in quibus & multa contulit dona, quæ & priuilegij pagina sub anathematis interdictione confirmauit. Pari modo a nouo fundasse dignoscitur & Xenodochium in Plataria, centum pauperum Christi dispositum illic faciens, quotidianum videlicet victum eorum decernens tribui. Nam & foras muros huius ciuitatis Romanæ secus basilicam beati Petri Apostoli duo fecit Xenodochia, in quibus & plura contulit dona: quæ & sociauit venerabilibus diaconijs illic foris existentibus perenniter permanere, id est, diaconia beatæ Dei Genitricis, & beati Siluestri: quas ex priuilegijs Apostolicis perenniter permanenda muniuit.] hætenus de Xenodochijs hoc anno a Stephano Pontifice institutis & restitutis.

Iacta sunt opportune hæc solida fundamenta pietatis, quibus aduersus ingruentes fluctus bellici motus Longobardorum in Romanam Ecclesiam excitati, ipse Pontifex diuino præsidio fultus seruaretur illæsus. At quinam isti fuerint, qui hoc anno coepti, ad quadriennium maiore semper impetu irruerunt, ex Anastasio enarremus, qui etsi rudi stylo, fidelissime tamen rerum gestarum historiam exarauit, atque primum de his quæ acciderunt hoc anno, vbi idem Stephanus in Sedem Pontificiam est eleuatus. ait enim.

Inter hæc vero, dum magna persecutio a Longobardorum Rege Aistulpho in hac Romana Vrbe vel subiacentibus eius ciuitatibus insisteret, & vehemens eiusdem Regis sæuitia immineret: illico idem beatissimus Papa tertio Apostolatus sui mense, disponens suum germanum, sanctissimum scilicet Paulum diaconum atque Ambrosium Primicerium, pluribus cum muneribus ad eundem Longobardorum Aistulphum Regem ad pacis ordinandum atque firmandum foedera misit. Qui præfati viri ad eum conuenientes, impertitis muneribus quo facilius eadem apud eum impetrarent, in quadraginta annorum spacia pacti foedus cum eo ordinantes confirmauerunt. At vero idem proteruus Longobardorum Rex, antiqui hostis inuasus versutia, ipsa foedera pacis post pene quatuor menses, in periurij incidens reatum, dirupit.] quod secundum initam temporis rationem dictorum septem mensium post Stephani Papæ creationem, oportuit hæc contigisse hoc anno, mense Octobris. Quæ præterea impius sit molitus audire. Vbi enim initam pacem dissoluit: multas (inquit Anastasius) in præfatum sanctissimum virum vel cunctum populum Romanum ingerens contumelias, varias illi minas dirigens, cupiens quippe, Deo non sibi contrario, cunctam hanc prouinciam inuadere, & onerosum tributum huius Romanæ Urbis inhabitantibus adijcere nitebatur, per vnumquodque scilicet caput singulos auri solidos annue auferre inhiabat, & suæ iurisdictioni ciuitatem hanc Romanam, vel subiacentia ei castra subdere, indignanter asserebat.

Cernens vero idem sanctissimus Papa, validam præfati Regis imminere sæuitiam magnopere, ad se accersitis venerabilium monasteriorum sanctorum Vincentij & Benedicti religiosi Abbatibus, sua vice eos crudelissimo misit Regi, obnixè per eos postulans pacis foedera, & quietem vtrarumque partium populi obtinere confirmandam. Quos nempe suscipiens, omnino contemptui habens, spreuit eorum monita, & ad suam animæ detrimentum, sine effectu causæ, confusos ad propria absoluit monasteria, obtestans eos minime ad sanctissimum Papam declinare. Quod audiens ipse præcipuus Pater, ex templo (iuxta vt crebro consueuerat) omnipotenti Domino Deo nostro suam populiq. sibi commissi commendans contulit causam hanc, lugubremq. eius diuinæ maiestati insinuauit lamentationem.

Et dum hæc agerentur conuenit Romam Ioannes Imperialis Silentarius, deferens eidem summo Pontifici iussionem, simulq. & aliam ad nomen prædicti Regis impij detulit adhortationis annexa verba, vt Reipublicæ loca ab eo diabolico usurpata ingenio proprio restitueret dominio. Quem videlicet venerabilem Missum confestim sæpe factus sanctissimus Papa cum suo germano prædicto Paulo diacono ad eundem misit, nequissimum Aistulphum Rauennam. Quibus susceptis, cum inani absoluit responso, adherens, coniungens scilicet, eidem Imperiali Misso quemdam propriæ gentis nefarium virum,

PRIMA STVDIA PIETATIS STEPHANI PAPAE.

CONATUS AISTULPHI REGIS LONGOBARDORVM.

LEGATI A STEPHANO PAP. AD AISTULPHVM.

* coniunxit ALIA LEGATIO AD REGENEM LONGOBARDORVM MISSA.

virum, diabolicis imbutum consilijs ad regiam properandum urbem, *Constantinopolim* A videlicet. Reuerſiq. Legati Romam, & præſentati eidem ſanctiſſimo Papæ, enarrauerunt nihil ſe egiſſe.] hætenus res anni huius, reliqua ſequenti, vt ratio poſtulat temporis, dicentur.

Porro eſſi Aiuſulphus adeo impius & ſacrilegus ex rebus geſtis apparuit: eius tamen cognatus Anſelmus frater vxoris eius religione inſignis eſt habitus, quippe qui hoc ipſo anno Nonantulam nobile monaſterium in agro Mutinenſi conſtruxit in honorem Apoſtolorum, quod & ampliſſimis redditibus auxit, quo etiam Roma acceptas S. Silueſtri venerandas reliquias tranſtulit. ita Sigibertus hoc anno & alij. Ipſum autem monaſticam vitam eſſe profeſſum, & in Abbatem promotum ducentis monachis præſuiſſe Ricobaldus affirmat.

Hoc eodem anno S. Bonifacius Epicoſopus Moguntinus vbi accepiffet Zachariæ Papæ B Stephanum ſubſtitutum fuiſſe, has ad eum litteras dedit.

Domino excellentiſſimo Stephano Papæ Bonifacius exiguus Epicoſopus, diſcipulus Romanæ Eccleſiæ in Chriſto caritatis ſalutem.

Sanctitatis veſtræ clementiam intimis obnixe flagito precibus, vt familiaritatem & vnitatem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ a veſtra clementia habere merear, & in diſcipulatu pietatis veſtræ, Sedi Apoſtolicæ ſeruiendo, ſeruus veſter fidelis & deuotus permanere poſſim eo modo, quo ante ſub tribus prædeceſſoribus veſtris Apoſtolicæ Sedi ſeruebam, Gregorijſ duobus & Zachariæ, qui me ſemper exhortatione & auctoritate litterarum ſuarum muniebant & adiuuabant. Quod apud vos inuenire deprecor, vt præceptum Paternitatis veſtræ eo melius perficere & implere poſſim: nam ſi quid in iſta legatione Romana, qua pluſquam triginta annis functus ſum, vtilitatis Eccleſiæ præfatæ peregi, C adhuc implere & augere deſidero: Si autem minus perite aliquid aut iniuſte a me factū vel dictum reperitur, iudicio Romanæ Eccleſiæ prompta voluntate & humilitate emendatum me ſpondeo. Interea deprecor, vt pietas domini mei non dedignetur, quia tam tarde Miſſum meum & litteras ad præſentiam veſtram direxi. Hoc idcirco contingit, quia præoccupatus fui reparatione Eccleſiarum, quas pagani incenderant, qui per titulos & cellas noſtras pluſquam triginta Eccleſias vaſtauerunt. & hæc * cauſa fuit tarditatis meæ, & non aliqua negligentia incuria.] hætenus fragmentum quod reperimus epistoſe potius quam integra epistoſa Bonifacij ad Stephanum Papam. Quæ autem huic appoſita alicubi reperitur appendix de controuerſia cum Coloniienſi Epicoſo, non ad hanc, ſed ad aliam ſpectat epistoſam, vt ſuo loco dicetur, cum agemus de prædicatione ipſius ad Friſios. Ad Friſiorum enim conuerſionem Bonifacium omne poſt hæc D ſtudium impendiſſe, quæ ſuo loco dicenda erunt, oſtendent.

EX EPISTOLA BONIFACII EPISCOPI MOGUNTINI AD STEPHANVM PAPAM.

* occaſio

IESV CHRISTI STEPHANI PAP. III. CONSTANTINI COPRON. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

753.

2.

13.

SEQUITVR ordine temporis annus Redemptoris ſeptingentefimus quinquageſimus tertius Indiſtione ſexta, quo Roma ab Aiuſulpho Longobardorum Rege obſeſſa dire vexatur, & ciuitates Romanæ Eccleſiæ ab eodem Rege inuaduntur, cum ipſe Stephanus Romanus Pontifex ad hæc auertenda, ſtudio indefeſſo laborat. Quomodo autem iſta ſe habuerunt, tibi per ſingula ſuo ordine ingeremus. Qui igitur hæc quam E fideliffime proſecutus eſt Anaſtaſius (fidelioſem namque ipſo habemus neminem) iſta deſcribit: atque primum de legatione ab eodem Stephano Pontifice miſſa ad Conſtantinum Imperatorem, quem eſt hortatus, vt aduerſus Longobardos ad deſenſionem eorum quæ ſupererant Imperij Romani, in Italiam exercitum mitteret, iſta habet.

Tunc præſatus ſanctiſſimus vir Stephanus Papa, agnito maligni Regis conſilio, miſſit in regiam urbem ſuos Miſſos, & Apoſtolicos affatus cum Imperiali præſato Miſſo, Ioanne videlicet Silentario, deprecans Imperialem clementiam, vt iuxta quod ei ſæpius ſcripſerat, cum exercitu ad tuendas has Italiae partes, modis omnibus adueniret, & de iniquitatis filij morſibus Romanam hanc Urbem, vel cunctam Italiam prouinciam liberaret. Inter hæc vero permanens in ſua pernicioſa præſatus atrociffimus Longobardorum Rex, exarſit furore vehementi, & fremens vt leo, peſtiferas minas Romanis diri-

LEGATOS MITTIT STEPHANVS PAP. CONSTANTINOPOLIM.

gere

Agere non deſinebat, afferens omnes vno gladio iugulari, niſi ſuæ, vt præſatum eſt, ſeſe ſubderent ditioſi. Rurſumq. antefatus ſanctiſſimus Pater, congregato vniuerſo Romano coetu, taliter eos paterno amore admonuit, inquiring: Quæſo vos, filij cariſſimi, pro noſtrorum delictorum mole Domini imploremus clementiam, & ipſe noſter erit adiutor, liberabitq. ſua prouidentiffima miſericordia a perſequentium manibus. Cuius ſalutiferis admonitionibus cunctus obediens populus, congregati vnanimiter omnes, lachrymis fuſis omnipotentem Dominum Deum noſtrum deprecari ſunt.

In vna vero dierum cum multa humilitate Stephanus procedens in Litaniam cum ſanctiſſima imagine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ * Antheropſita nuncupatur, ſimulq. & cum ea alia diuerſa ſacra miniſteria recipiens, proprio humero ipſam ſanctam imaginem cum reliquis ſacerdotibus idem ſanctiſſimus Papa geſtans, nudis B pedibus tam ipſe quam vniuerſa plebs incedentes in Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis, quæ Ad præſepe nuncupatur, poſito in omnibus capitibus populorum cinere, cum maximo eiulatu pergentes, miſericordiſſimum Dominum noſtrum deprecari ſunt, alligans, connectenſq. adorandæ Cruſi Domini Dei noſtri pactum ſcilicet illud, quod nefandus Rex Longobardorum diſrupit.] Quod vero id non ſemel factum ſit, ſed eadem perſecutione permanente, eadem ſint admonitiones Pontificis, preces, atque Litaniam frequentatæ, ſic idem ſubiicit Anaſtaſius.

Hic beatiffimus Papa omnes ſuos ſacerdotes & clerum in Lateranenſi Patriarchio ſedule aggregans, admonebat diuinam totis niſibus lectitare ſcripturam, & in lectioſe vacare ſpirituſali, vt efficaces inuenirentur in omni reſponſo aduerſariorum Eccleſiæ Dei. Nec enim ceſſabat indefinenter admonendo & confortando cunctum Dei populum ſobrie, pieq. agere, atque ab omni prauitate ſeſe cuſtodire. Hic beatiffimus vir pro ſalute prouinciam, & omnium Chriſtianorum, omni ſabbato die, Litaniam cum omni populo, poſt poſito neglectu, fieri ſtatuit. vno quidem ſabbato ad ſanctam Dei Genitricem Ad præſepe, alio vero ad beatum Petrum Apoſtolum, & alio ad beatum Paulum Apoſtolū.] hæc ſunt quæ de frequentibus Litanijſ indiſtis Anaſtaſius habet.

Quod vero ad legationem ab ipſo Pontifice Conſtantinopolim miſſam pertinet: eadem inanem redditam eſſe, certum eſt; nam non aduerſus Longobardos, ſed aduerſus Catholicam fidem bellum paratum ab Imperatore Copronymo conſtat. Sed in primis (inquit Theophanes) hoc anno decimotertio Imperij Conſtantini, Anaſtaſius, qui ſceleſtate throno Conſtantinopolitano præſuit, mortuus eſt, corpore ſimul & anima miſerabili paſſione, quæ dicitur Cordapſos, fatigatus, cum ſtercus per os euouiſſet, dignam D exoluens vindictam pro audacia ſcilicet, quam contra Deum, & contra ſuum magiſtrum ſanctum Germanum exhibuit.] hæc Theophanes.

Quomodo autem eodem anno ſui Imperij decimotertio collegit concilium, ex quo aduerſus ſacrum imaginum cultum dictum eſt anathema, ſequenti anno dicturi ſumus, quo is qui eſt coeptus hoc anno decimotertius Imperatoris annus, deſinit decimoquarto Kalendas Iulij. Quando autem contigerit reditus Legatorum, pariter inferius dicturi ſumus.

At quid interea Stephanus Papa? Cum enim nulla ſpes eſſet, vt Conſtantinus Imperator iura Imperij quæ in Italia reſidua erant, a Longobardis inuafa defenderet, egit enixius quibus potuit officijs, vt truculentum barbarum Longobardorum Regem placaret, miſſis ad eum ſæpe muneribus. ſed cum hæc omnia inania & irrita redderentur, E ad Regem Francorum, vti fecerant prædeceſſores, Legatos mittendos eſſe putauit. ſed audiamus patienter Anaſtaſium hæc omnia rudi ſtylo ſed veraci omnia proſequentem. Satius eſt enim puram in ſcutella teſtea aquam bibere, quam impuram vaſe aureo propinatam. Vbi enim de indiſtis ab eo publicis precibus egit, iſta ſubiicit.

Itaque dum idem ſanctiſſimus vir iam fatum peſtiferum Longobardorum Regem iteratis vicibus, innumerabilia tribuens munera deprecaretur pro gregibus ſibi a Deo commiſſis, & perditis ciuibus; ſcilicet pro vniuerſo exercitu Rauennæ, atque cuncto iſtius Italiae prouinciam populo, quos diabolica fraude ipſe impius deceperat Rex & poſſidebat: & dum nihil ab eo hac de re obtineret, cernens præterea & ab Imperiali potentia nullum eſſe ſubueniendi auxilium: tunc quemadmodum prædeceſſores eius beatae memoriæ domnus Gregorius & Gregorius ſecundus & tertius, & domnus Zacharias beatiffimi Põrifices Carolo excellentiffimæ memoriæ Principi Francorū direxerunt, pe-

PRECES PVBLICAE PRO SALVTE VRBIS FVSAR.

FREQVENTES LITANIAE.

MORITVR ANASTASIYS EPISC. CONSTANTINOP.

TRACTAT DE PROFICISENDO AD REGEM LONGOB. STEPHANVS.

tentes sibi subueniri propter oppressionem & inuasionem, quas & ipsi in hac Romana A prouincia a nefanda Longobardorum gente perpeffi sunt: ita modo & ipse venerabilis Pater, diuina gratia inspirante, clam per quemdam peregrinum suas misit litteras Pipino Regi Francorum nimio dolore huic prouinciæ inhærenti conscriptas. Adhuc etiam nec cessauit dirigens, ut suos hic Romam ipse Rex Francorum mitteret Missos, per quos eum ad se acceriri fecisset.] quinam isti Legati fuerint, declarat inferius, cum quo statu res tum essent, cum ij peruenissent in Urbem, ita narrat.

LEGATI PI-
PINI REGIS
ROMANÆ VE-
NIUNT.
* Rodigangus

Et dum valde ab eodem Longobardorum Rege ciuitates & prouinciæ istæ Romano-
rum opprimerentur: subito coniunxit, *peruenit scilicet*, Missus iam fati Regis Francorum
Pipini, nomine * Rodigandus Abbas, per quem misit in responsis, omnem voluntatem
& petitionem prædicti sanctissimi Papæ adimplere. Et postmodum alius Missus fami-
liaris eius coniunxit, ea ipsa annuntians.] sed & quonam statu res essent, cum uenerunt B
a Pipino missi Legati, Anastasius subiicit, nimirum tunc eos peruenisse, cum Vrbs ob-
sidione vallata esset, & alia simul oppida obsiderentur, quando & contigerit reditus
Legatorum, qui fuerant missi Constantinopolim, necnon idem Ioannes Silentarius il-
lud in mandatis habens, ut Papa cum Rege Longobardorum ageret, præsensq. ad eum
accederet pro recuperandis rebus Imperij. ait igitur: Cumq. a Longobardis, ut præfa-
tum est, antiqua Romana Vrbs & castra vniuersa distringerentur, ita etiam ut Cicanense
castellum, quod colonorum sanctæ Dei Ecclesiæ existeret, vsurparet: illico ab regia vr-
be coniunxit, sæpe fatus Ioannes Silentarius cum Missis ipsius sanctissimi Pontificis de-
ferens secum, & quæ deportaret iniqui Regis Longobardorum Missus, simul & iusio-
nem Imperialem, in qua inerat insertum, ad Regem Longobardorum eundem sanctis-
simum Papam esse properaturum ad recipiendum Rauennensium urbem, & ciuitates C
ad eam pertinentes. Pro quo & de præfenti Stephanus Papa direxit ad eundem blas-
phemum Regem suum Missum, pro sua, & qui ituri erant indemnitate.

LEGATI MIS-
SI CONSTAN-
TINOPOLIM
REDEUNT.

Ipsoq. reuerso, extemplo & Missi præfati Pipini Regis Francorum coniunxere, id est,
Rodigangus Episcopus, & Antharius Dux, quatenus prædictum sanctissimum Papam
(iuxta quod petendo miserat) ad suam Franciæ Regem deducerent: quem etiam para-
tum inuenerunt ad dictum Longobardorum Regem properandum pro colligendis vni-
uersis Dominicis perditis ouibus. Tunc * consulens idem beatissimus Papa omni-
potentis Dei misericordiam, egressus ab hac Romana Vrbe per beatum Petrum Apo-
stum decimoquarto die mensis Octobris Indictione septima, *inchoata eodem anno mense
Septembris*.

LEGATI MIS-
SI A PIPINO
QUI PAPAM
DUCERENT IN
GALLIAS.

* cernens

Sequuti sunt eum plures Romanorum, & ceterarum ciuitatum populi flentes, vlu- D
lantescq. nequicquam eum penitus ambulare sinebant. Qui videlicet sanctissimus vir
sefe in Dei virtute & protectione sanctæ Dei Genitricis, & beatorum Principum Apo-
stolorum confidens, constanter pro salute omnium, licet infirmitate corporis detentus,
laboriosum aggressus est iter, confortans atque commendans cunctam Dominicam
plebem bono pastori domino nostro Apostolorum Principi Petro. Et assumens secum
ex hac sancta Ecclesia quosdam sacerdotes, proceres etiam, & ceteros clericorum ordi-
nis, necnon & ex militiæ Optimatibus, Christo præuio, coeptum prosequutus est iter,
magnam illi cæli serenitatem Domino in ipso itinere tribuente.]

STEPHANVS
TICINVM
PROFICISCI-
TVR.

Quod autem audisti ab Anastasio dictum, præuio Christo, profectum Stephanum Pa-
pam, alluisse eum putamus ad ritum illum Romanæ Ecclesiæ, quo soleret peregrinan-
tes Romanos Pontifices præcedere sacratissima Eucharistia. sed pergit idem auctor. E
Igitur coniungente eo fere quadragesimum milliarium Longobardorum finium, in
vna noctium signum in cælo magnum apparuit, quasi globus igneus ad partem Au-
stralem declinans, a Galliæ partibus ad Longobardorum partes. Itaque vnus ex ijs-
dem Francorum Missis scilicet * Antharius Dux, quantocyus præcedens Ticinum, eum
præstolatus est.

* Antharius

Cum vero appropinquasset iam fatus beatissimus Papa ciuitati Papiæ, direxit ad
eum sæpe fatus Aistulphus nequissimus Rex Missos suos, obtestans eum nulla peni-
tus ratione audere verbum illi dicere petendi Rauennatum ciuitatem & Exarchatum
ei pertinentem, vel de reliquis Reipublicæ locis, quæ ipse vel eius prædecessores Lon-
gobardorum Reges inuaserant. Ille vero ita ei misit in responsis, quod nullius
trepidationis terrore fileret eiusmodi petendi causam. Coniungente vero Papiam in
ciuitatem

CONGRESSVS
STEPHANI
PAPAE CVM
REGE LONGO-
BARDORVM.

A ciuitatem, & prædicto nefando Regi præsentato, plura illi tribuit munera, & nimis eum
obsecratus est, atque lachrymis profusis eum petijt, ut Dominicas quas abstulerat red-
deret oues, & propria proprijs restitueret. Sed nullo modo apud eum impetrare valuit.
Nam & Imperialis Missus & ille simili modo petijt, & Imperiales litteras illi tribuit, &
nihil obtinere potuit.

Prædicti vero Francorum Missi imminebant fortiter apud eundem Aistulphum, ut
præfatum sanctissimum Papam in Franciam pergere relaxaret. Ad hæc conuocans iam
dictum beatissimum virum, interrogauit, si eius in Franciam properandi esset voluntas.
Quod videlicet ille nequaquam siluit, sed suam illi propalauit voluntatem. Vnde ille,
ut leo, dentibus fremebat: pro quo & diuersis vicibus suos satellites ad eum clam misit,
ut eum quoquo modo a tali intentu declinaret. Alias vero, præfente Rodigango san-
ctissimo Episcopo, interrogauit eundem sanctissimum Papam iam fatus Longobardo-
rum Rex, si velle haberet in Franciam ambulandi, & ita affatus est: Quod si tua est vo-
luntas me relaxandi, mea omnino est ambulandi.

Tandem absolutus est ab eo. Et assumens ex huius sanctæ Ecclesiæ sacerdotibus &
clero, id est, Georgium Episcopum Ostiensem, Vuillarium Episcopum Numentanum,
Leonem, Philippum, Georgium, & Stephanum presbyteros, Theophylactum Archi-
diaconum, Pardum & Gemmulum diacones, Ambrosium Primicerium, Bonifacium, se-
cundum hoc est alium Leonem, & Christophorum Regionarios secum, & ceteros, quin-
tadecima die mensis Nouembris prædictæ septimæ Indictionis a ciuitate Papiæ mouens,
suum in Franciam profectus est iter.

Et post eius absolutionem, *missionem scilicet*, adhuc nitebatur superscriptus Longobar-
dorum Rex a prædicto itinere eum deuiare: quod minime ipsum sanctissimum virum
latuit. Vnde & cum nimia celeritate, Deo præuio, ad Francorum coniunxit Clausas
(*ita nominatas angustias Alpium, quibus transitus impeditur*) quas ingressus cum ijs qui cum
eo erant, confestim laudes omnipotenti Deo reddidit. Et coeptum gradiens iter, ad ve-
nerabile monasterium sancti Christi Martyris Mauritij peruenit. In quo & constitutum
erat pariter secum Francorum Regem conuenire. Annuente Domino, sospes idem san-
ctissimus Pontifex cum omnibus, qui cum eo erant, aduenit. In quo & aliquantis de-
moratus diebus, coniunxerunt in prædicto venerabili monasterio Fulradus Abbas, &
Rhotaldus Dux, directi a sæpe fato Pipino excellentissimo Francorum Rege, petentes
eundem sanctissimum Pontificem ad suum progredi Regem. Quem & cum magno
honore ad eum cum omnibus qui cum eo erant deduxere.

D Audiens vero idem Rex eiusdem beatissimi Pontificis aduentum, nimis festinanter
in eius aduenit occursum vna cum coniuge, filijs etiam & primatibus. Pro quo & * offe-
rens centum millia, filium suum nomine Carolum in occursum ipsius coangelici Papæ
direxit cum aliquibus ex suis Optimatibus. Ipseq. in palatio suo, in loco qui vocatur
Ponticone ad fere trium milliium spacium descendens de equo suo, cum magna humi-
litate terræ prostratus vna cum coniuge & filijs & Optimatibus eundem sanctissimum
Papam suscepit. Cui & vice stratoris vsque ad aliquantum locum iuxta eius sellarem
properauit. Tunc prædictus almificus vir cum omnibus suis, extensa voce, gloriam &
incessabiles laudes omnipotenti Deo referens, cum hymnis & canticis spiritualibus vs-
que ad præfatum palatium pariter cum Rege omnes profecti sunt, sexta Ianuarij mensis
die, Apparitionis Domini & Saluatoris Iesu Christi sacratissima solemnitate, ibiq. intus
E oratorium pariter confidentibus, mox idem beatissimus Papa præfatum Christianissimum
Regem lachrymabiliter deprecatus est, ut per pacis foedera causam beati Petri & Reipu-
blicæ Romanorum disponderet. Qui & petenti, iureiurando eidem beatissimo Papæ sa-
tisfecit, omnibus mandatis & admonitionibus sese totis viribus obedire, & ut illi placi-
tum fuerit, Exarchatum Rauennæ, & Reipublicæ iura, seu loca reddere modis omni-
bus.] hucusque de primo congressu Stephani Papæ cum Rege Pipino Anastasius. At
quoniam terminos anni sequentis ingressi sumus: hic sistendum, reliqua suo loco an-
no sequenti ex eodem auctore dicturi.

AGVNT LEGA-
TI FRANCO-
RVM DE PRO-
FECTIONE IN
GALLIAS.

RECEDENS TI-
CINO PAPA
TENDIT IN
GALLIAS.

MISSI IN OC-
CVRSVM STE-
PHANO PA-
PÆ.

DIGNA OB-
SEQVIA PI-
PINI REGIS
EXHIBITA
STEPHANO
PAPÆ.

STEPHANI PA
PAE ADVEN-
TVS IN GAL-
LIAS.

a Theophan.
lib. 22.

STEPHANVS
PAPA AEGRO-
TAT VS QVE
AD MORTEM.

STEPHANVS
PAPA AEGRO-
TAT VS QVE
AD MORTEM.

b Apud Hil-
duinum in Areo-
pagis.

c Tob. 12.
STEPHANI
PAPAE DIPLO-
MA.

† Surtaria idem
quod scuta ubi sunt
picta imagines, a-
pud S. Gregorium
in epist. ad Secun-
dum.

A N N V S adest Redemptoris septingentesimus quinquagesimus quartus, septimae Indictionis, quo sexta Ianuarij cum peruenisset Stephanus Romanus Pontifex in Gallias, & honorificentissime exceptus a Pipino Rege (vt dictum est anno superiori) post mutuuum congressum, idem Pontifex Parisios venit, & apud sanctum Dionysium habitationem accepit. Habet enim ista Anastasius, his verbis rem gestam narrans: Quia tempus imminebat hyemale, idem Pipinus Rex eundem sanctissimum Papam cum suis omnibus Parisios apud venerabile monasterium beati Dionysij ad habitandum pergere rogauit. Quo peruento, & in eodem venerabili monasterio cum iam praefato Christi amantissimo Pipino coniungente, Domino annuente, post aliquantos dies idem Christianissimus Pipinus Rex ab eodem sanctissimo Papa Christi gratia cum duobus filijs suis Reges vncti sunt Francorum.] haec cum dicat Anastasius, haud dubium est, aduersantes habere Latinos omnes historicos, qui vnctionem Pipini factam iussione Zachariae Pontificis per S. Bonifacium tradunt. Ceterum habet Anastasius testem a Theophanem huius temporis Graecum auctorem, qui Pipinum promotum in Regem per Stephanum Papam tradit his verbis: Praedictus namque Papa Stephanus vi pressus, & crudelitate coactus Aistulphi, simul etiam cohortatus est ab eodem Pipino ire in Franciam, & facere quaecumque posset. Qui veniens Pipinum prouehit in Regem virum probatissimum &c.] praecessisse autem eandem de vnctione Regum functionem Stephani Papae aegritudinem, & subsequutam esse impertitam diuinitus sanitatem, & postea etiam ab eodem factam consecrationem altaris, affirmant. de aegritudine autem in primis habet ista Anastasius.

At beatissimus Papa praenimio labore itineris atque temporis inaequalitate fortiter infirmatus est; vt etiam omnes tam sui quam Franci ibidem existentes de salute desperarent; sed Domini Dei nostri ineffabilis clementia, quae non deserit sperantes in se, saluum cupiens Dominum Christianissimum, dum eum mane mortuum inuenire putabant, subito illo die sanus repertus est.] haec Anastasius. Porro id factum beneficio S. Dionysij, idem Stephanus Papa docet suis litteris, vt paulo post haec dicturi sumus.

De consecratione vero altaris, & Regum Pipini & filiorum facta vnctione accedit (quod maius ceteris omnibus testimonium existimari debet) epistola Ludouici Imperatoris filij Caroli Magni ad Hilduinum scripta, quae habetur in Areopagiticis, in qua ista leguntur: Sanctae nihilominus recordationis auus noster Pipinus propter altare, quod ante sepulchrum saepe fati saepiusq. dicendi Dionysij per diuinam & memorabilem reuelationem, iussu ipsius sanctissimi Martyris in honorem Dei, & Apostolorum Petri & Pauli, qui praesentes ostendebantur, a beato & angelico viro Stephano summo Pontifice dedicatum est inter sacra Missarum solemnia, vna cum duobus filijs Carolomanno videlicet & diuae memoriae domino ac genitore Carolo, iure praenominato Magno, ab eodem Apostolico Papa in Regem Francorum vnctus, super innumeris benedictionem percepit.]

Sed & de aegritudine Pontificis & curatione diuinitus impertita audiamus Stephanum ipsum, qui haec publicis scriptis ad illustrandam Dionysij Martyris gloriam testata reliquit his verbis b.

Stephanus Episcopus seruus seruorum Dei.

Sicut nemo se debet iactare de suis meritis, sic non debet opera Dei quae in illo per suos Sanctos fiunt, sine suis meritis silentiare, sed praedicare: quia sic Angelus admonet Tobiam c. Vnde ego pro oppressione sanctae Ecclesiae a Rege atrocissimo & blasphemonec dicendo Aistulpho ad optimum & S. Petri fidelem dominum Pipinum Christianissimum Regem in Franciam veni, vbi aegrotavi vsque ad mortem, & mansi aliquod tempus apud pagum Parisiacum in venerabili monasterio beati Martyris Christi Dionysij. Quo cum iam me medici desperarent, fui in oratione in Ecclesia eiusdem beati Martyris subtrus campanas, & vidi ante altare bonum pastorem dominum Petrum, & magistrum Gentium dominum Paulum, & nota mente illos recognoui de illorum † surtarijs, & ter beatum

A beatum dominum Dionysium ad dexteram domini Petri, subtilem & longiorem, pulchra facie, capillis candidis, colobio indutum candidissimo, purpura clauato, pallio toto purpureo, auro interstellato, & fermocinabantur inter se latantes.

Dixitq. bonus pastor dominus Petrus: Hic frater noster postulat sanitatem: & dixit beatus dominus Paulus: Modo sanabitur, & appropinquans misit manum suam ad petus domini Dionysij amicaliter, respexitq. ad dominum Petrum, & dixit dominus Petrus ad dominum Dionysium hilariter: Tua gratia sanitas est eius. Et statim beatus Dionysius thuribulum incensi & palmam in manu tenens, cum presbytero & diacono, qui in parte stabant, venit ad me, & dixit mihi: Pax tecum, frater: noli timere, non morieris, donec ad Sedem tuam prospere reuertaris. Surge sanus, & hoc altare in honorem Dei, & Apostolorum eius Petri & Pauli, quos vides, dedica, Missas gratiarum agens. **B** Erat enim ibi inestimabilis claritas & suauitas. Moxq. sanus gratia Dei factus, volebam implere, quod mihi praecipuum erat. Et dicebant qui ibi aderant, quod dementabar. Quapropter retuli illis, & Regi, suisq. Optimatibus quae videram, & quomodo sanus fuerim: & impleri quae iussa sunt mihi. Benedictus Deus.] hucusque ex Stephani Papae diplomate in Areopagiticis, in quibus & quae sequuntur scripta leguntur his verbis.

Gesta sunt autem haec a beato Stephano Papa, diuina clementia, adiuuantibus sanctis Apostolis Petro & Paulo, per beatissimum Martyrem Dionysium hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi septingentesimus quinquagesimus quartus; quinto Kalendas Augusti, quo Christi roboratus virtute inter celebrationem consecrationis praefati altaris & oblationem sacratissimi sacrificij, vnxit in Reges Francorum florentissimum Regem Pipinum & duos filios eius Carolum & Carolomannum, sed & Bertradam ipsius inclyti Regis Pipini coniugem indutam cycladibus regijs, gratia septiformis Spiritus sancti in Dei nomine consecrauit, atque Francorum proceres Apostolica benedictione sanctificans, auctoritate beati Petri sibi a Domino Iesu Christo vero Deo tradita obligauit & obtestatus est, vt numquam de altera stirpe per succedentium temporum curricula ipsi vel quiq. ex eorum progenie orti, Regem super se praesumant aliquo modo constituere, nisi de eorum propagine, quos & diuina prouidentia ad sanctissimam Apostolicam Sedem tuendam eligere, & per eum, videlicet Vicarium S. Petri, immo Domini nostri Iesu Christi in potestatem regiam dignata est sublimare, & vnctione sacratissima consecrare.

Hunc autem locum sacratissimum priuilegijs magnae auctoritatis sublimauit, & super altare quod consecrauit, pallium Apostolicae dignitatis pro benedictione S. Petri reliquit, & clauas ob venerationem praerogatiuae eius, qui in ligandi & soluendi pontificio, clauas Regni caelorum a Domino Iesu Christo accepit, hic in memoria & honore atque reuerentia Principis Apostolorum dimisit. Et quia eius, ceterorumq. Apostolorum simul & sancti ac pretiosissimi Dionysij merita sunt iuncta in caelis, eorum memoriae pariter venerentur in terris.] haec auctor eodem quo gesta sunt anno conscripsit. At licet litteris Zachariae Pontificis Pipinus in Regem ante prouectus fuerit, & S. Bonifacij vnctione initiatus, tamen non ab eo tempore, sed ab hoc anno coepti sunt numerari anni ipsius Regni, vt docent vetera monumenta Francorum a.

Sed quae haec sequuta sint, ab Anastasio audiamus, qui eiusmodi his subiicit narrationem: Pipinus vero Rex cum admonitione & gratia ipsius venerabilis Pontificis absoluitur, dimittitur scilicet, in locum, qui Parisiacus appellatur pergens. Ibiq. congregans cunctos proceres regiae potestatis, & eos tanti Patris admonitione imbuens, statuit cum eis quae, Christo fauente, vna cum beatissimo Papa decreuerat perficere.]

Sed antequam ulterius progrediamur, non praetereat quod ait Vualfridus Strabo, hoc tempore Ecclesiam Gallicanam a Stephano Papa per Romanos clericos sacros cantus perfectius edoctam esse. ait enim: Cantilenae perfectiorem scientiam, quam pene iam tota Gallia didicit, Stephanus Papa cum ad Pipinum patrem Caroli Magni (in primis in Franciam) pro iustitia sancti Petri a Longobardis expetenda venisset, per suos clericos, petente eodem Pipino, inuexit, indeq. vsus eius longe lateq. conualuit.] haec Strabo.

Sed prosequamur reliqua ex eodem auctore Anastasio: Interea, inquit, nefandissimus Aistulphus Carolomannum fratrem benignissimi Pipini Regis a monasterio beati Benedicti, in quo deuote per euolutum temporis spacium monachice degebat, diabolicis ei suasionibus suadens, in Franciam prouinciam, ad obijciendum atque aduersandum causae re-

DE CONSECRATIONE ALTARIS ET REGVM FRANCORVM.

a Lib. 2. verum S. Othomari c. 5. apud Sur. to. 6. die 16. Nouembris ex Vualfrido & Ibone monacho.

SACER CANTVS RESTITVTVS PER STEPHANVM PAPAM.

CAROLOMANVS MISSVS AD PIPINVM AB AISTVLPHO.

demptionis sanctæ Dei Ecclesiæ & Reipublicæ Romanæ, direxit. Dumq. illuc coniu-
xisset, nitebatur omnino & vehementius decertabat sanctæ Dei Ecclesiæ causas subuer-
tere, iuxta quod a præfato nec dicendo Aistulpho tyranno fuerat directus. Sed propi-
tante Domino, minime valuit sui germani, Christianissimi Pipini Regis Francorum in
hoc firmissimum cor inclinare. Potius autem comperta nequissimi Aistulphi versutia,
tota se virtute idem excellentissimus Pipinus Francorum Rex professus est decertare pro
sancta Dei Ecclesia, sicut sæpe iam fato beatissimo sponderat Pontifici. Tunc pari
consilio idem sanctissimus Papa & denominatus Francorum Rex, consilio inito, iuxta
quod præfatus Carolomannus Deo se deuouerat monachicam gerere vitam, in mona-
sterium eum illic in Francia collocauerunt. Vbi post aliquantos dies, diuina vocatione,
de hac luce migravit.] hætenus de Carolomanno Anastasius.

Porro quod ad ipsum Carolomannum spectat: haud ipse sui animi consilio hæc præ-
stitit, sed iussu, cui vouerat Dei nomine obedire, Abbatis monasterij Casinensis. nam au-
di Leonem Ostiensem a res Casinatis monasterij prosequentem: Postmodum vero (in-
quit) cum ab Aistulpho Longobardorum Rege rogaretur, vt pro quibusdam Regni sui
negocijs ad Pipinum fratrem suum Francorum Regem pergeret, Abbate quoque id fieri
postulante, ægre consentiens profectus tandem est. Vbi cum aliquamdiu remoratus
esset, causa pro qua venerat, impediens, defunctus est. Cuius postea corpus idem Pi-
pinus frater eius locello aureo conditum, cum alijs plerisque muneribus huc illud, ad
suum scilicet remisit monasterium.] hæc Leo.

Ad hoc autem Carolomannum ab Abbate fuisse compulsam, traditur etiam apud Ai-
moinum^b: nam timuerat ille, ne (quod alias factum fuit) idem monasterium Casinas
tanto labore restitutum iterum per Longobardos excideretur, id minitante impio Rege,
cuius perfidia nec Romanus Pontifex, nec Vrbs ipsa secunda consisteret. Præerat autem
tunc eidem monasterio Casinati Gratianus Abbas, vt idem testatur Leo Ostiensis.

Ceterum etsi ille prætextus fuit proficiscendi Carolomanni in Gallias, vt reuocaret
Pipinum ab aduentu in Italiam, prout Rex perfidus ab eodem exegerat: haud tamen ex
eius sententia curasse negocium existimamus, eo quod cultor & studiosus esset Romanæ
Ecclesiæ, sed vt barbari Regis furor ab inferenda clade Casinensi monasterio abstineret,
eam proficiscendi in Gallias causam adornauit, eo modo continens barbarum ne sæuieret
in suos. Sed sicut foris apparuit, ita historiæ ea cuncta mandata sunt; cum tamen secre-
ta Principum haud pateant passim hominibus, secundum illud Tobia: c Sacramentum
Regis abscondere bonum est.]

Sed iam ad Pipinū parantem hoc anno expeditionē in Italiam redeamus. pergunt enim
Anastasius hæc scribere: Porro Christianissimus Pipinus Francorum Rex ac vere beati
Petri fidelis antefati summi Pontificis salutiferis obtemperās monitis, direxit suos Missos
Aistulpho nequissimo Longobardorum Regi propter pacis fœdera, & propter præfata
sanctæ Dei Ecclesiæ & Reipublicæ restituenda iura. Atque bis & tertio iuxta sæpe fati
beatissimi Papæ admonitionem eum deprecatus est, & plura ei pollicitus est munera, vt
tantummodo pacifice propria restitueret proprijs. Sed ille, peccato imminente, obedire
distulit. Ad hæc idem eximius Francorum Rex cernens, quod atrocissimi Aistulphi
nequaquam valeret quoquo modo saxum mollire cor, generalem contra eum decre-
uit facere motionem.] quam prosequutus est hoc eodem anno mense Septembris octaua
inchoata Indictione. agemus de ea paulo inferius postquam reliquas Stephani Papæ
cum Pipino hoc eodem anno res gestas dixerimus.

De his Ludgerus Episcopus Monasteriensis in epistola quam scripsit ad Rixfridum
Episcopum Traiectensem hæc habet^d: Idem Rex inter cetera exposuit sanctissimo Pon-
tifici felicissimam vitam & miracula sancti Suuiberti, de quo sæpe superius, cuius ope vt vi-
dimus haud pridem idem Pipinus hostes vicerat, petens benigne ab eo, vt catalogo sancto-
rum Confessorum per ipsum adscriberetur. Sanctus vero Stephanus Papa aequaliter
apud sanctum Dionysium ægrotans, tum propter fatigationem longi itineris, tum pro-
pter senium, tum propter oppressionem Romanæ Ecclesiæ, volens satisfacere feliciter
iustæ petitioni Christianissimi Regis, commisit vices suas ad experiendum actus, virtu-
tes, & gesta, ac miracula ipsius S. Suuiberti ad canonizandum ipsum Sanctum vice ip-
sius venerabilibus Patribus & Pontificibus, sancto scilicet Hildolpho Treuirorum, Bo-
nifacio Moguntinorum Archiepiscopis, Fulcario Leodiensi Episcopo, & præcipue Hil-
degero

^a Leo Ostiensis.
lib. 1. c. 7. in fine.

^b Aimon. lib.
4. cap. 62.

^c Tob. 12.

DECERNITUR
EXPEDITIO
IN ITALIAM.

^d Extat in Ap-
pendice ad vit.
sancti Suuiberti.
apud Sur. die 1.
Martij tom. 2.

PIPINUS A-
GIT CVM STE-
PHANO PAPA
DE CANONI-
ZATIONE S.
SVUIBERTI.

A degero Colonienſi Archiepiſcopo, in cuius parochia S. Suuibertus migravit ad Chri-
ſtum. Qui venerabiles Patres propter incurſionem Saxonum, & expeditionem inclyti
Regis Pipini contra præfatum Aistulphum perſecutorem Eccleſiæ Romanæ in Vuerda
non conuenientes, diſtulerunt canonizationem S. Suuiberti Epifcopi vſque ad reditum
ipſorum de Italia, quia neceſſitate belli imminentis vrgente hoc facere commode nequi-
bant. ſicq. canonizatio eius aliquanto tempore protrac̄ta fuit.] Subdit vero auctor de
elevatione eiufdem ſancti venerandi corporis facta per Colonienſem Archiepiſcopum;
de ipſa vero canonizatione habita a Leone Papa quarto, agemus ſuo tempore.

Contigit eodem quoque anno fieri translationem S. Germani Pariſienſis Epifcopi, de
qua iſta apud Aimonem leguntur: a Sequenti anno venerabilis Lanfredus Abbas Cœ-
nobij S. Germani Pariſienſis glorioſum Regem Pipinum adiit, ſignificans ſibi per reue-
bationem oſtenſum, & commonitum ab ipſo ſancto Pontifice Germano, quatenus ſa-
cratiſſima eius membra de Oratorio S. Symphoriani, in quo ducentis circiter, vel eo am-
plius annis iacuerant, intra maioris Eccleſiæ aulam transferri deberent. Audiens hoc
glorioſiſſimus, Deiq. cultor Rex Pipinus, gaudio gauifus eſt magno. Conuocatiſq. vni-
uerſis Regni ſui præfulibus, eis myſterium ſibi reuelatum declarauit; qualiterq. tan-
tum perficere negocium deberet, ſolerti ab eis indagine perquiſiuit atque tractauit.
Omnibus vero id collaudantibus, die conſtituta glorioſiſſimus Rex præfatus, vna cum
multitudine Antiftitum ac procerum turba, aſſiſtentibus filijs ſuis Regibus, Carolo-
manno ſcilicet & Carolo, qui poſtea Magnus dictus eſt, tunc ſeptenni puerulo, ſacra-
tiſſima membra reuerendiſſimi Antiftitis Germani intra maiorem baſilicam cum di-
gno honore transportauerunt: prædictus autem glorioſiſſimus Pipinus Rex pro oſten-
ſis in tranſpoſitione ſanctiſſimi Pontificis cælitus gauifus miraculis, ipſa die, quamdam
villam nuncupatam Palatiolum, ſitam in pago Pariſiaco, ſancto Pontifici perpetuo ha-
bendam regali præcepto contradidit.] hucusque auctor.

Quod rurfum ad Sanctos pertinet, eodem anno ex hac vita tranſijt S. Hubertus Leo-
diensis Epifcopus, cuius præclare res geſtæ extant, b qui & relatus inter Sanctos, tertia
Nouembris die annua memoria celebratur. Cuius venerandum corpus decimoſexto an-
no ab eius obitu, qui & numeratur tertius Carolomanni regnantis in Gallia cum Carolo
fratre (is eſt annus Redemptoris ſeptingentefimus ſeptuageſimus primus) eleuatum eſt.

Conſtans eſt de eodem ſancto viro aſſertio, eiufq. Apoſtolatu, nempe ipſius prædica-
tione omnē Arduennam ab idolorū fuiſſe cultu liberatam, & in Taxãdria atque Brach-
banto fidem mirifice propagatam; plurimis etiam miraculis ipſum coruſcaſſe, eiufdem
vita Acta teſtantur. In Arduenna quoque diutius laborauit ſanctus Monon, qui & ibi-
dem a ſicarijs occiſus titulum martyrij conſecutus eſt, cuius natalis dies decima octaua
menſis Octobris: de quo & iſta, dicta die Molanus: c Ceterum beato viro ob titulum
Christianitatis maſtato Pipinus Rex regaliter decimas obtulit, quas habet inter Letiam
& Vrcam.] his de Sanctis enarratis, iam Pipinum cū exercitu in Italiam aduerſus Aistul-
phum proficifcentem proſequamur. Factum id quidem hoc anno, menſe Septembri,
octaua iam inchoata Indictione, Anastasius Bibliothecarius in Stephano Papa teſtatur,
qui ea omnia ita proſequitur oratione.

Dum iam fere medium itineris ſpaciū Francorum exercituum graderentur cunei:
rurfum ipſe ſanctiſſimus vir Stephanus Papa præfatum benigniſſimum deprecatus eſt
Pipinum Regem, vt denuo ſæuiſſimo Aistulpho, diro Longobardorum Regi, ſi quo-
modo potuiſſet vel ſero tandem eius ſedare ſæuitiam, & propria proprijs ſaluberrime
ſuaderet reddere abſque humani effuſione ſanguinis. Et ita factum eſt. Atque denuo
ipſe benigniſſimus Francorum Rex ſuos eidem Aistulpho miſit Miſſos. Sed & beatiſſi-
mus idem Papa, & vere Papa & bonus paſtor, ne ſanguis effunderetur Christianorum,
admonitionis & exhortationis Apoſtolicas ei direxit litteras, per eas & fortiter per
omnia diuina myſteria, & futuri examinis diem coniuſrans atque obteſtans, vt pacifice
ſine vlla ſanguinis effuſione, propria ſanctæ Dei Eccleſiæ redderet. Sed iniquitate eius
oſiſtente, nequaquam acquieſcere valuit. Potius e contrario minas & indignationes
præfato Pontifici, & excellentiſſimo Pipino Regi, vel cunctis Francis direxit.

Tunc ſiſus in omnipotentis Dei miſericordia antefatus Pipinus Francorum Rex iter
ſuum proſequutus eſt, præmittens ante ſuum occurſum aliquot ex ſuis proceribus, &
cum eis exercitiales viros ad cuſtodendas proprias Francorum Clauſas (erant Clauſæ
anguſtiæ

^a Aimon. lib. 4.
cap. 62.

DE TRANSLA-
TIONE COR-
PORIS S. GER-
MANI.

S. HUBERTI
OBITVS.
^b Apud. Sur. die
3. Nouemb. tom.
6. Et Molan. in
Natal. SS. Belg.
eadem die.

MONON MAR-
TYR.

^c Molan. in Na-
tal. SS. Belg. die
18. Octob.

angustia Alpium, quibus veluti ostijs accessus hostium vetaretur) ibiq. coniungentes, A remoti residebant, proprii Regis præstolantes aduentum. Audiens itaque proteruus Rex Aistulphus, paucos fuisse Francos illos, qui ad custodiam propriarum venerant Clausarum, fidens in sua ferocitate, subito aperiens Clausas, super eos diluculo irruit cum pluribus exercitibus. Sed iustus iudex Dominus Deus & Saluator noster Iesus Christus victoriam paucissimis illis tribuit Francis, qui & multitudinem illam Longobardorum superantes trucidauere; ita vt ipse Aistulphus fuga arreptus vix ab eorum euadere potuisset manibus, nisi & vsque Papiam ciuitatem absque armis fugam arripuisset. In quam & præ timore Francorum cum aliquantis se detrusit. Ipsi vero Franci introeuntes Clausas, cunctum Fossatum, castra videlicet Longobardorum post peractam cædem abstulerunt, spolia multa auferentes.

Coniungens autem Christianissimus Pipinus Francorum Rex, sequipes etiam & antefatus beatissimus Stephanus Papa sanctus vsque ad muros ciuitatis Papiæ vtique perueniunt, quam & obsidentes aliquantos dies viriliter eam Francorum exercitus constringere. Tunc iam fatus beatissimus & coangelicus Papa Pipinum deprecatus est benignissimum Regem, vt iam amplius malum non proueniret, neque sanguis effunderetur Christianorum, imminens salutifera prædicatione, vt pacifice causæ finirentur. At hanc Christianissimus Pipinus Francorum Rex eiusdem beatissimi Patris & boni Patris audiens adimpleuit admonitionem. Sicq. dilectam Deo pacem ineuntes, atque in scripto foedera partium affirmantes inter Romanos, Francos, & Longobardos, & obsides Longobardorum idem Francorum Rex auferens, spondit ei Aistulphus cum vniuersis suis Iudicibus sub terribili & fortissimo sacramento, atque in eodem pacti foedere per scriptam paginam affirmavit, se illico redditurum ciuitatem Rauennatium cum diuersis alijs ciuitatibus.] hucusque de his Anastasius.

His igitur quam felicissime gestis, Pipinus Rex victor cum suis in Gallias, Stephanus autem Papa in Urbem redijt, vbi summo gaudio a suis exceptus, dignas Deo laudes prototantisq. acceptis beneficijs publice apud basilicam S. Petri ex more persoluit.

Quæ autem reliquæ fuerint eiusdem Pontificis in Urbem post reditum actiones, ex Areopagiticis Hilduini ista ponuntur: Idem namque sanctus Pontifex reliquias sanctissimi Dionysij Romam detulit, & monasterium in honorē ipsius ædificare in proprio suo coepit, quod frater eius Paulus, illo morte præuento (quoniam ipsi in Pontificatu successerat) nobiliter consummauit, & conuectis illuc compluribus sanctorum Martyrum corporibus, consecrauit. Et velut a fratre & prædecessore suo iussus fuerat, famulatores Domini natione Græcos inibi constituit, & idem monasterium, Ad sanctos Martyres in schola Græcorum appellari fecit, ad honorem & memoriam pretiosissimi Dionysij, sociorumq. eius, quorum cultus & veneratio redundat in honorem & laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, cui cum Deo Patre in vnitatem Spiritus sancti habetur honor & adoratio per immortalia sæcula sæculorum. Amen.] hætenus ibi.

Ceterum Græcos monachos Græco Dionysio dare Stephanus voluit, quod constans opinio esset, tum apud Græcos, tum Latinos, eum ipsum fuisse Dionysium magnum illum Areopagitam, qui prædicatione Pauli ad Christi fidem conuersus est.

Sed ad turbas Orientales iam conuertamus orationem. Hoc anno quo decimustertius absoluitur, & decimusquartus inchoatur Constantini Imperatoris septima Indictione, ab eodem Imperatore pseudosynodus celebrata est, quæ sex mensium spacio perduravit, in qua aduersus cultum sanctarum imaginum obfirmatum est a satanæ synagoga decretum. Id quidem Theophanes his verbis enarrat: Eodem quoque anno Constantinus impius contra sanctas ac venerabiles imagines concilium iniquum * triginta octo Episcoporum congregauit in palatio Hieria, quorum primi erant Ephesinus filius Absimari, & Pastillus Pergensis, qui apud se quæ visa fuerunt, dogmatizarunt, nullo præfente ex Catholicis sedibus, Romana scilicet, vel Antiochena, Alexandria, aut Hierosolymitana. A quarto Idus Februarij incipientes, perdurauerunt vsque ad sextum Idus Augusti eiusdem septimæ Indictionis.

Qui cum in Blachernas Dei Genitricis hostes conuenissent, ascendit Constantinus Imperator in ambonem, tenens Constantinum * monachum, qui fuit Sylæi Episcopus. Et cum perorasset, voce magna pronuntiauit, dicens: Constantino vniuersali Patriarchæ multos

CONGILIABV-
LVM CON-
STANTINO-
POLITANVM.

* trecentorum
triginta octo

* monomachū
CONSTANTI-
NVS PATRIAR-
CHA HAERE-
TICVS.

A multos annos.] pronuntians scilicet eum a se esse promotum post Anastasium in cathedram Constantinopolitanæ Ecclesiæ. pergit vero Theophanes.

Deinde (inquit) ascendit Imperator cum Constantino scelerato præfule, & reliquis Episcopis forum, & exclamauerunt suam diulgantes cacodoxam fidem in conspectu totius plebis, anathematizantes Germanum sanctissimum Patriarcham, & Gregorium Cyprium, & Ioannem Chrysoroam Damascenum, nepotem Mansur, viros sanctos & reuerendos magistros.] hucusque Theophanes. & quidem summatim, paucis verbis multa perstringens. Nos vero ab huius temporis scriptore, qui prosequutus est quæ sincerissime Acta Martyrum Stephani & sociorum, rei gestæ seriem memoratu dignam hic describemus, duobus quidem distinctam capitibus, quorum altero de Constantini pseudoepiscopi agitur electione, altero de concilio (vt audistis) hoc anno ab Imperatore nefarie congregato. sed primum omnium de persecutione aduersus cultores sacrarum imaginum, qua occasione eam idem Imperator iterum excitavit, dicendum est. ait enim.

Deinde, post priorem persecutionem scilicet, a pietatis amatoribus eximijsq. monastici ordinis viris reprehensus atque conuictus: implacabile aduersus eos bellum excitat, præclarum illum habitum, tenebrarum indumentum vocans, *σκητιὰς ἐνδύματα*: cum ipse dæmonibus proculdubio tenebrosiorem animam haberet, atque monachos ipsos *ἀμνημονόβητος*, hoc est, immemorandos appellans, cum ipse nec diuina vlla, nec humana memoria dignus esset: ac præterea idololatrias ob venerandarum imaginum adorationem omnes nuncupans, cum ipse aurum potius quam Christum adoraret, ac auaritiæ ac impietati peræque studeret.

Igitur stolidam omnem illam sapientiæq. expertem multitudinem, quæ ipsius Imperio subiecta erat, in concionem aduocat, ac veneranda Crucis ligna vna cum diuinis Dominici corporis & sanguinis mysterijs, atque omni labe puris Euangelij, in quibus Dei filius Christianis ne iurent, a prorsus interdicit, palam proponit, atque ita per ea vniuersos iureiurando astringit, numquam se diuinas imagines adoraturos; quin ea potius idola vocaturos (cum ipse potius impietatis idolum esset) ac nec quidem communionem a monacho accepturos, nec salutantibus quicquam humanitatis vicissim exhibituros. Verum si quisquam eorum monachum aliquem vsquam obuiam habuisset, tenebricosum eum, & immemorandum, & idolorum cultorem appellaturos, ac demum ipsum appetituros.]

Hæc audiens, Lector, vides a quo odium in monachos hæreditarint vna cum hæresi recentiores Nouatores Iconoclastæ, quos si quis certo nomine Copronymianos dixerit, vtique indulgentius ager: siquidem nosces comparatione Copronymi, hos duplo triploq. impios nominandos. siquidem (vt vidisti) etsi imagines sacras Constantinus execrabatur, tamen venerandæ Crucis adhuc cultum retinebat, per quam in medio positam suos astringere voluit iuramento: retinebat & cultum diuinissimi sacramenti corporis & sanguinis Christi, quæ pariter Nouatorum funesta secta, mancipia satanæ, detestantur. vt videas horum comparatione, esse Copronymum execrabilem laude dignum. Pergit auctor de electione Constantini pseudopatriarchæ hæc quæ sequuntur.

Quin etiam sacri ordinis quemdam nactus, cui & nomen cum ipso idem & eadem dei sententia erat (iam enim vt anima, ita quoque corpore Anastasius interierat) ei prohelestum facinus! Ecclesiæ curam, administrationemq. committit, non Patrum electione, non Synodi examinatione, non denique canonico suffragio atque decreto, sed tyrannica potius potestate Antistitem ipsum constituens. Etenim non secus ac si in scena aperte luderent, ac non serio agerent, ambo in pulpitem ascenderunt, ac deinde Imperator manibus impuris diploidem sacram nefario homini profane imponit, dignum Episcopatu eum esse clamans, qui graui potius ignominia & vituperatione dignus erat. O impuram & absurdam audaciam! o execrandum facinus! Qui ense accinctus erat, Antistitem sacrum creabat. Qui bellis ac cædibus per omne vitæ tempus operam dederat, initiatoris sacri munere fungebatur. Qui cum tribus mulieribus flagitiosissime sese contaminarat, inter sceleratos Pontifices constituebat: id quod nec apud Gentilium quidem sacerdotes vmquam perpetratum fuisse repertum est: ita vt illud scripturæ sacræ hic locum haberet: *Qualis populus, talis sacerdos.*] his peractis, quomodo eorum conciliabulum sit indictum & celebratum, sic narrare pergit.

QVID CVM
ARGVITVR A
MONACHIS
CONSTANTI-
NVS.

a Matt. 5.

CONSTANTI-
NVS QVAE
SANCIT IN
MONACHOS.

DE ELECTIO-
NE CONSTAN-
TINI EPISC.
CONSTANTI-
NOR.

b Iai. 24.

CONCILIUM
A CONSTAN-
TINO INDI-
CTVM.

TEMPLVM
BLACHERNIS
AD SYNODVM
ACCOMMODA-
TVM.

Psal. 78.

QVID DECRE-
TVM PRIMVM
IN SYNODO.

ALIA NEFAN-
DA DECRETA
IMPROBÆ SY-
NODI.

Cum itaque in hunc modum obscenum illud par coisset; atque Attagas (vt vulgo A dici consuevit) Numenio sese adiunxisset, *vetus paræmia cum duo nequissimi simul coeunt*, litteræ ad omnes vrbes ac prouincias commeabant, quibus Episcopi ad Imperialem vr- bem confestim accersebantur. Id autem eo fiebat, vt concilium aduersus venerandas imagines cogeretur. Numerus autem eorum qui conuenerunt Episcoporum, reperitur scriptus in suæ ipsorum perfidiæ decreto, quod integrum lectum & confutatum habetur in septima Actione Concilij Nicæni secundi, fuit trecentorum & triginta octo Episcoporum. ex quo intelligi potest quanta fuerit ista ruina Orientalis Ecclesiæ, cum tam ingens numerus sit repertus lapsorum Antistitum, cum nonnisi qui in Oriente sub ditione erant Imperatoris, vocati fuerint. Delectum est ad celebrandum adeo infame concilium augustinissimum templum quod erat Constantinopoli Dei Genitricis in Blachernis nuncupatum, quo Imperator existimatione eidem profano conuentui ex nobili saltem loco conciliaret. Sed qualiter voluerit esse ornatum, ab eodem auctore sic accipe: Insigne illud quod Blachernis est Deiparæ templum eximia quadam ac pene incomparabili pulchritudine, & lapillis aureis in vtroque pariete arte summa exornatum abrasit & immutauit, deletis videlicet omnibus imaginum formis. Etenim eximio & pererudito artificio carnalis Christi natiuitas & diuina ipsius miracula, & venerandorum mysteriorum traditio, ac denique per ipsius Crucem in infernum descensus & resurrectio picta illic erant.

Quibus omnibus horrendum in modum abrais atque deletis, ille perditionis filius Constantinus Imperator arborum species atque omnis generis auium formas eorum loco supplendas curauit. At tum sane quispiam non incommode illud Dauidis dixisset: *Venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam: posuerunt morticina seruorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes sanctorum tuorum bestijs terræ, hoc est, venerandas ac sacras Martyrum reliquias: quas partim igni, partim mari, partim denique (o facinus orbi vniuerso damnus ferens!) præcipitijs tradiderunt.* sic igitur ad conuentum satanæ celebrandum loco sancto ab impio Imperatore impie disposito, quæ ibi sint gesta, sic idem auctor enarrat.

In hoc igitur venerando templo consceleratus tyrannus vna cum impio illo gregis mercenario, necnon minus execrandis Episcopis, qui cum ipso erant, insidens, improbum confessum cogens (& quis enim hoc concilium appellavit?) statuas, o rem grauem! & idola, sacras imagines vocat. Primum itaque illud decretum fuit, vt sacras imagines idola quilibet nuncuparet, eorum vero cultores idololatrias.

Secundum vero huic non impar impietate, quo sanciuit conuentus satanæ, vt omnes sacrarum imaginum cultores anathemati traderentur, in primisq. patronus eorum S. Germanus olim Constantinopolitanus Episcopus. nam subdit: Ac deinde illi iniquitatem suam iniquitate, & malum (vt dici solet) malo cumulant, orthodoxum illum Germanum anathemati per summum furorem subiiciunt: ea scilicet facientes quæ ipsi pati merebantur: Idololatram illum, & lignorum cultorem appellantes, cum vere ipsi dæmonum cultores & amici essent.]

Sed deteriora his scelestissimi addiderunt, decernentes, & scriptis mandantes canonem nefandum, quo negarent non solum Sanctos omnes, sed nec ipsam Deiparam post obitum aliquid iuris habere ad intercedendum apud Deum pro nobis, vel aliquo modo nobis posse prodesse: nam audi tragice declamantem auctorem: Quonam pacto, Christe, lenitatem illam tuam, quæ nullis verbis explicari potest, non admirer? Quonam pacto benignitatis tuæ, quæ vim sermonis omnem superat, abyssum exponere queam? adhuc porro audacissimæ illæ linguæ eo proruperunt, vt ingens quoque istud & improbum eloqui non dubitarint, nimirum illam ipsam Dei Genitricem Virginem inutilem quamdam post mortem & commodi omnis expertem rem esse, nec cuiquam omnino adiumento ac præsidio esse posse.]

Ad hæc insuper additum ab improbis sycophantis, vt prohibuerint Apostolos vel Martyres aliosq. Confessores vel Virgines dici Sanctos: veterunt enim huiusmodi titulo sanctitudinis nominandos esse. Additum præterea, vt idem conciliabulum septima Synodus œcumenica diceretur: Extat vero pseudosynodi definitio integra recitata in Actione septima Nicæni posterioris Concilij hoc inscripta titulo. Definitio sanctæ magnæ & vniuersalis Synodi. ibiq. per singula a sancto vere œcumenico Concilio confutatur. Sed illud

A illud considerandum, hos improbos quo fideles atque Catholicos omnes errare in his, omnibus suaderent, eodem libello perfidiæ dicere non erubuerunt, Orthodoxos omnes esse Nestorianos, Arianos, Dioscorianos, Eutychianos, atque Seuerianos; se autem iudices sex œcumenicorum Conciliorum profiteri.

Sed quod præterea ad ipsa eiusdem conciliabuli Acta spectat, accidit vt in eadem Synodo ab Orthodoxo libellus offerretur aduersus Episcopum quemdam, qui vas sacrum confregisset, in quo Christi ac Dei Genitricis imagines incisæ erant. Sed tantum abfuit vt illi in Episcopum vendicarent, vt eum potius destructorem idolorum nominarent, ac laudibus celebrarent. Constant hæc ex disputatione illa post annos nouem cum Stephano Martyre habita, quam hic modo ob eorumdem pseudosynodi cognitionem Actorum vt reddamus, rerum gestarum exigit argumentum. sic enim se habet.

B Postea autem Imperator cum hæresiarchas illos, qui eandem cum eo doctrinamuebantur, acciuisset (erant autem illi Theodosius Episcopus Ephesi, Constantinus Nicomediæ, Nacolius Nacoliæ, Sisinnius item & Basilius, quorum alter Pastillæ, alter Tricacabi cognomentum habebat: ac præterea Callistus de quo verba fecimus, & Combocanon qui in scribarum numero tum erat: ac denique Masaras, qui eadem cum Sarracenis de religione sentiebat) Patriarcham, qui cum non modo nomen idem, sed etiam eosdem mores ac doctrinam eandem habebat, eos mittit. hac autem de causa id faciebat, vt vna cum ipsis ad Philippici monasterium nauigaret, atque cum diuinitus inspirato Stephano disputationem iniret.

At ille quæ Stephani tum doctrina tum sanctitas esset minime ignorans, quodq. præ eo ne prope quidem (vt dici solet) iacularetur: disputationem recusauit, eam ipsis potius, si possent, permittens. Inter Constantinum enim (inquebat) & Stephanum, quod ad dicendi vim attinet, plurimum interest: siquidem mihi sermo dumtaxat præsto est: illi autem cum sermone diuini quoque Spiritus potentia. Ceterum etiam atque etiam attendendum est: quid enim amplius vos ab eo audituri estis? ita quidem (vt alias sæpe) diuina potentia veritatis confessio ab improbis extorta est aduersus seipsos. Sed pergit auctor. Illi vero assumpto falsi illius concilij decreto, hoc est, ficulneo (vt dicitur) auxilio, ad prædictum monasterium veniunt: atque in balnei gradibus manentes, sanctum virum accersunt, suæ nempe dignitati potius conuenire censentes, vt ille ad se descenderet, quam vt ipsi ad eum se conferrent. Quoniam autem tum ob eas quas superius diximus causas, tum etiam quia ferreis catenis astrictus erat, pedibus suis ingredi non poterat, duobus viris innixus ad eos proficiscitur.

D Primus itaque Theodosius Ephesinus Episcopus ad hunc modum eum alloquitur: Quonam tandem modo, o homo Dei, animum induxisti, nos omnes in hæreticorum numero reponere? teq. supra Imperatores, supra Patriarchas, supra Episcopos, ac ceteros Christianos sapere iudicasti? Annos omnes id molimur, vt nostrarum ipsimet animarum iacturam faciamus? At iustus vir leni ac placida voce: Aduerte (inquit) quid de Elia propheta scripturâ prodiderit: nimirum quemadmodum ad Achab dixerit: *a Non conturbo Israel, inquit, sed tu & domus patris tui: Neque enim ego sum qui cõturbo, verum hi qui contempta veterum Patrum traditione, nouum quoddam dogma in Ecclesiâ inuexerunt. Nam si quicquid antiquitate præstat, veneratione dignum est (vt quidam vir sapiens dixit) recentia vtrique hæc & adscititia vehementer absurda, atque imbecilla sunt, vt quæ perspicue adulterini Ecclesiæ Catholicæ foetus sint. Ac proinde non in-*

E tempestiue propheticum illud mihi dicere in mentem venit: *c Reges terræ & Principes cum mercenarijs pastoribus ac gregis proditoribus conuenerunt in vnum, aduersus Christi administrationem inania meditati sunt.*

Hæc cum ad hunc modum Stephanus protulisset, Constantinus Nicomediensis Episcopus, vt erat truculentia & impudentia singulari, statim e subscellio suo exiliens, atque nihil a calcitronibus asinis diuersum faciens, aduersus sanctum virum impetum fecit, eiq. humi sedenti calces in faciem incussit. Ac præterea vnus ex sæuis satellitibus in ipsum ventrem calcibus impetens, resupinum in terram prostravit: ac deinde continenter eius pectus pede feriebat. At diuinus Stephanus Dominico præcepto obtemperans, seipsum ei ad libidinem ferendum prompto animo præbebat. Hæc porro Callisto Senatori minime æqua atque honesta visa sunt, ob eamq. causam cum profano illi Constantino silentium indixisset, ad Stephanum his verbis vsus est: *Diabus tibi propositis*

EPISCOPI
MISSI AB IM-
PERAT. CON-
VINCERE ST-
PHANVM.

ICONOCLA-
STAB EPISCO-
PI STEPHA-
NVM CONVE-
NIUNT.

STEPHANVS
SVAM CAU-
SAM AGIT.
a 3. Reg. 18.

b Basil. homil.
1. de sermone.

c Psal. 2.

QUAE PASSVS
STEPHANVS
AB EPISCOPO
NICOMEDIAE.

DEBET ISTE
VERBA ISTE
ILLAS

conditionibus, nempe vel vt pareas ac concilij libello subscribas, vel mortem subeas : vt A qui Patrum, ac diuinitus eruditorum Imperatorum legem repudies ac proscribas: vtram e duabus magis velis, confestim elige .

Philipp. 1. Rursum ergo ille diuinitus afflatus Stephanus : Attento ad verba mea animo esto, inquit, domine Patrici. Ea enim cum magno Paulo ipse quoque clamo : a Mihi viuere Christus est : ac pro veneranda ipsius imagine mori lucrum. Quocirca (semel iam dixi, & rursus dicam) si hemina mihi sanguinis est, ea quoque pro Christo fundatur. Ceterum facite, vt mihi concilij vestri decretum recitetur, quo intelligam quibus tandem rationibus adducti, diruendas ac delendas diuinas imagines censuistis.

Nacolius Protinus ergo Constantinus* Nacoliæ Episcopus libellum illum recitandum suscepit. Cumq. initio sic legisset : Decreta sancti & oecumenici Septimi concilij : Sanctus vir silentio manu significato : O singulare mendacium, inquit, infirmo enim & caduco B fundamento caducum quoque profecto & imbecillum ædificium imposuistis. Quoniam enim modo sanctum existimari queat, quod sancta profanare minime dubitauit? Quid enim? An non sancta a vobis protrita sunt? An non cum in concilio vestro federetis, libellus vobis a quibusdam pijs viris oblatus est, qui Episcopum quendam eo nomine deferret, quod lancem sanctam, in qua Christi ac Dei Genitricis imagines sculptæ erant contriuisset? Vos autem contritionis illius crimen imaginibus adscribentes, ipsum quidem omni crimine soluistis; pios autem viros a coetu proscripsistis, idolorum vindices eos appellantes. Quo quid audacius flagitiosiusq. fingi potest? An non etiam sacram supellectilem sanctis imaginibus exornatam concerpistis? An non adiectiuum hunc, Sanctus, ab omnibus iustis, ab omnibus Apostolis, a Prophetis, a Martyribus, pijsq. viris abiectis? Sancitum enim a vobis est, o generosi viri, vt cum quisquam ad horum C aliquem adiret, ex eoq. quæreretur, quo abiret : responderet : Ad Apostolos, Ad Quadraginta Martyres. Siue, Vnde veniret: itidem responderet: ex templo Martyris Theodori, ex templo Martyris Georgij. An non hæ vestræ doctrinæ sunt? Quoniam ergo pacto qui sancta proscripsistis, Sanctum concilium coegistis? o singularem absurditatem!

Iam qui Oecumenicum illud Concilium vocari queat, quod nec Romanus Antistes, (citra cuius auctoritatem nullo modo fieri potest, vt res Ecclesiastica ad normam redigantur) gratum habuit, nec Alexandrinus comprobauit, nec Antiochenus, nec denique Hierosolymitanus? Vbinam eorum libelli sunt? Aut quoniam per diuersa loca Missi sunt, quibus falsum vestrum concilium confirmaretur, vt hac ratione Oecumenicum censeretur possit? Tum autem, quomodo Septimum dicatur, quod sex priora Concilia minime sequitur? Quicquid enim Septimum est, Sextum & Quintum, & ea quæ antecedunt D sequatur necesse est, vt Septimum esse queat. Cum igitur vos sex Conciliorum sanctiones abrogaueritis : quid est quamobrem concilium vestrum Septimum appelletis?

Ad quæ cum Tricacabus dixisset: Et quodnam tandem ex sex illis Concilijs decretis a nobis abrogatum est? Quid, inquit, vir sanctus? An non sex omnia Concilia in sacrosanctis templis coacta sunt? Primum nimirum in Nicæa Metropoli, atque amplissimo vrbis illius templo, Secundum Constantinopoli in sancto Pacis templo, Tertium in pulcherrimo illo Theologi templo, quod in Ephesina Metropoli situm est, Quartum in sanctissima Metropolitana Chalcedonis æde, Quintum autem ac Sextum in Palatij æde, quam * Oatum vulgo appellant in Trullo. Quid igitur? An non in omnibus hisce templis imagines pictæ erant? Quodnam autem ex prædictis Concilijs, quemadmodum vestrum, deiciendas eas ac delendas esse censuit? Responde ad hoc, Episcopo. E

Cum autem ipse rem ita se habere dixisset, sublatis ad cælum oculis ac manibus, grauiq. gemitu imo pectore emisso, vir sanctus alta voce exclamauit : Si quis Dominum lesurum Christum in imagine quantum ad humanitatem, attinet circumscriptum non adoratur: Anathema sit, cum isq. partem habeat, qui dixerunt: b Tolle, tolle crucifige eum. At illi ob præclarâ hanc ipsius dicendi fiduciam stupore defixi; cum beata illa lingua adhuc loqui, ac veritatis hostes fortiter inspectari pararet, firmissima verborum tela, tamquam sagittas in manu potentis, illi metuentes, statim eum quidem in custodiam conijci præcipiunt: ipsi autem obrecti præ pudore vultibus, ad Aulam abierunt. Percunctante igitur Imperatore, quidnam ipsi persequerentur atque Episcopis cladem suam occultare conantibus: Victi sumus, ait Callistus Senator, o Imperator, victi sumus. Magnus enim doctrina vir ille: magnus in disputando: incomparabilis ipsius virtus est, animus intrepidus: ibi non

PSEVDOSYNODVS DICTA SEPTIMUM OECUMENICVM CONCILIVM.

NOMEN, SANCTVS, AVERTYR A SANCTIS.

CONCILIVM NON OECUMENICVM NEQVE DICENDVM SEPTIMUM.

SACRAE IMAGINES QVOMODO RECEPTAE IN CONCILIO OECUMENICIS.

Quantum

ANATHEMA IN ICONOCLASTAS. b Ioan. 19.

VICTI RECEDVNT ADVERSARIIS.

A non modo minis superior est, sed ipsam quoque mortem contemnit.] hætenus quæ ad disputationem pertinent, occasione Actorum pseudoecumenici concilij hic recitata, cum tamen post nouem annos (vt diximus) acciderint.

Quæ autem dictæ sint eidem profano conuentui satanæ acclamationes post abolutam Synodum, idem auctor superius ita : Ac denique quod postremum illorum & grauissimum malum est, scelerati certe & vineæ Christi exitiosi sacerdotes, de quibus Propheta prædixit : a Egressa est iniquitas a sacerdotibus Babylonis. ac rursus : b Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcauerunt partem meam : hi, inquam, inter sanctum & profanum minime distinguentes, postquam e pestilenti illo confessu exurrexerunt, populum ipsum qui post eum a recta doctrina aberrarat, manus in altum tollere iubentes, lætum strepitum excitarunt, atque horrendum illud atque magnum B furorem excedens protulerunt : HODIE SALVS MVNDO, quandoquidem opera tua, o Imperator, idolis liberati sumus. O profanas linguas, quæ nefariam illam vocem emiserunt! quibus illud Dauidis plane quadraret: c Iniquitatem in excelso loquuti sunt. posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transfuit in terra. Existimauit enim robustæ improbitatis ac nobilis impietatis homines se nihil magni ac præclari facturos si ea loquerentur quæ aures ferre possent, audaciaq. suæ modum aliquem constituerent, ac non omnium tam qui vmquam fuerunt, vel futuri sunt maxime impios sese præberent.] hæc ipse.

Porro impiæ acclamationes eiusdem conuentus satanæ habentur in decreto ipsorum definitionis, ad cuius finem ista leguntur in tres præcipuos sanctos Patres ipsorum aduersarios conclamata: d Germani, Georgij, & Manzuris sententiam minus rectam vos disputastis : Germano bilingui ac animo duplici adoratori lignorum, anathema. Georgio consentienti illi & falsario paternorum dogmatum, anathema. Manzuri ignominioso & Saracenico, anathema. Doctore impietatis ac peruerso interpreti diuinæ scripturæ Manzuri, anathema. Trinitas hos tres abstulit.] ita de his perfidi, quos refellēs Orthodoxus antagonista in Nicæno Concilio ista de his: Deus illos in abditum vultus sui abscondit, & a conturbatione hominum protexit illos, a contradictione linguarum liberauit eos: nam vt faces in Ecclesia resplenderent. Germanus enim in litteris sacris eruditus fuit, & velut Samuel a puero Deo dicatus diuinis Patribus semper adhæsit: quare dialogis illius, qui per totum terrarum orbem vulgati sunt, par est acquiescere: altitudo enim Dei in ore illius, & enses ancipites in manibus illius scindentes eos, qui Ecclesiasticæ traditioni aduersantur.

Georgius autem, cui patria Cyprus, ciuilitate in hac vita degens, Christum Deum; D qui nobis suam dispensationem scriptam reliquit, imitatus, non fuit contentiosus, non clamorosus, non calumniator, non redditor conuiciorum: ab alijs vexatus non minabatur, qui illum ad maxillam verberabat, exhibebat huic confestim & alteram: qui cogebat eum ad milliarij vnus iter, adiecit duplum, iugum Dei a iuuentute portauit, optimum ratus secundum Prophetam sedere in solitudine.] Cuius autem fuerit iste Episcopus ciuitatis, non dicitur. Est mentio in Menologio Basilij Imp. die xvij. Aprilis de Georgio Episcopo Antiochiæ Pisdia, de quo inter alia ista : Postquam diaboli consilio fuit Iconomachorum hæresis exorta: & omnes Episcopi ab Imperatore iuberentur Constantinopolim petere: venit & ipse, & cum Sanctorum cogere imaginum adorationem negare, nec assentiretur, in exilium missus fuit, &c.] pergit defensor.

Ioannes vero, qui ab illis Manzur contumeliose nominatur, cunctis relictis cum Mattheo Apostolo, Christum sequutus est, longe maiores diuitias, quàm sunt Arabica, existimans contumeliam pro Christo: maluitq. cum populo Christi affligi quam temporariam in peccato voluptatem. Ipse igitur cruce sua sublata pro Christo, Christi caris, Deum secutus est. & ex Oriente per Christum tuba cecinit, non arbitratus ferendam, quæ in aliena offundebatur regione vaniloquentiam, & eum qui contra Dei Ecclesiam instructus est apparatus, rabiosam insaniam: Sed hanc triumphans vbique exhortatoris & consolabiliter tutam vitam duxit: in Ecclesijs enim veterem consuetudinem, diligenter conseruandam monuit: pacificam quoque illarum compositionem, & statum, quem etiam Dominus discipulis suis in signum quo cognoscerentur, quod essent sui discipuli, dedit, dicens: Pacem meam relinquo vobis, conseruare & roborare studuit. Hos igitur venerabiles & dignos fide viros in Ecclesia Catholica probatos illorum feditiosa lycophantia ferre non potest, &c.] & plura alia in detestationem ipsorum.

NEFANDA POPVLI ACCLAMATIO.

c Psal. 72.

d Nicæ. Concil. Act. 6.

DE S. GERMANO.

DE S. GEORGIO CYPRIO.

DE S. IOANNE DAMASCENO.

His igitur blasphemijs & cōtumelijs in Deum & Sanctos ter miseri homines Synodū A absoluerunt, quam (vt dictum est) Septimam Oecumenicam appellarunt. Perseuerasse autem, vt idem pseudoconcilium ab ijs diceretur, Septima Synodus: Acta veræ Septimæ Synodi dictæq. Nicænæ secundæ confirmant, quod plerique ignorantes cum audierunt ab Orthodoxis Septimam commendari Synodum, putantes hanc ipsam esse hæreticam, scandalum passi sunt. sed de his suo loco inferius.

Accipe modo quæ de damnatione huius Septimæ Synodi a diuersis ponuntur, atque in primis quæ Orthodoxi Orientales habent in libello eidem secundæ Nicænæ oblato his verbis a.

Conc. Nicæn. 2. Act. 3. SEPTIMA PSEVDOSYNODVS DAMNATA.

Precamur vestram sanctitatem, vt bono animo eos recipiatis Legatos. Habebitis enim trium Apostolicorum Thronorū concordem sententiam & cōinentem concordia. Qui sane sex generales Synodos ante habitas vna voce prædicant: Aliam autem illam, quam B Septimā dicunt, non modo non recipiunt, sed vno animo & voce detestatur, vtpote quæ ex hæresi contra Apostolicam & Patrum traditionem sit congregata, non aliam ob causam, quam vt sacrosanctas & venerandas imagines subuertat.] hæc Orientales in dicto Nicæno Cōcilio, in quo omnium Episcoporū sententia eiusmodi Synodus dicta Septima & Oecumenica condemnata est. Sed longe ante, his ipsis ferme diebus, a primario Catholice Fidei Antistite Stephano Papa fuit ipsa penitus cōdemnata, anathematiq. subiecta.

STEPHANVS PAPA ET ALII PATRIARCHAB DAMNANT PSEVDOSYNODVM.

Etenim omnia quæ Constantinus Imperator contra sacras imagines est operatus, Stephanum Romanum Pontificem irrita reddidisse, monuisseq. litteris Imperatorem, vt ab errore desisteret (quod & fecerant prædecessores) testatur Hadrianus Romanus Pontifex in epistola ad Constantinum & Irenem Augustos. Dolemus tam præclara Stephani Papæ monumenta & adeo necessaria perijisse. Quibus tu putas fulminibus conatum esse sanctum Pontificem disijcere molem illam, turrim Babel tam sublime erectam ab Hagiomachis tentantibus bellum inferre cælestibus, pollentemq. superbo nomine Septimi Concilij Oecumenici pseudosynodum confutare, damnare, ad nihilumq. deducere? Plane declarant euenta, eam prorsus disiectam euanuisse, vt nec vlla penitus mentio de illa sit, nisi cum ab Orthodoxis legitur condemnata. Quin etiam & alios Patriarchas id ipsum præstitisse datis litteris, docent quæ habet idem qui supra Stephanus Martyr verbis istis: Antistites autem ipsi, hoc est, Romæ, & Antiochiæ, ac Hierosolymorum, & Alexãdriæ non modo dogma istud ac dogmatis auctorem grauissimo odio persequuntur, sed etiam per inuectiuas epistolas de ipso triumpharunt, apostatam ipsum ac Dei hostem vocantes, vtpote aduersus Christi imaginem male ac pestifere concitatum.] hæc de Imperatore, cuius opere nefarium illud fuit concilium congregatum. D

Vbi autem impietas ex eiusmodi infandis legibus robur accepit: mox ijs tamquam incensis facibus armata progressa, quid intactum reliquit, quid non corruptit, & perdidit? ita vt antiquæ pietatis nullubi aliquod sineret esse vestigium: tunc plane accidit, quod Ioannes Damascenus b ait, quod sacras imagines cum ignominiosissime tractauissent, easdem in minutissimas partes comminuerent, in ignemq. proijcerent, & quæ in parietibus erant depictæ partim aqua calida, partim calce, vel atramento oblitterarent.] Tunc & auditum nouum sectarijs nomen: nam (vt idem ait) Tymoleontes dicti sunt, quod data potestate, cum sectam furore armauerant, eos qui sacras imagines exceperant atque salutassent, plagis & supplicijs sine modo afficiebant.] Sed quæ dispersio Orthodoxorum post dictam Synodum facta sit, dicemus anno sequenti.

GRASSATVR HAERESIS AVCTORITATE CONCILII. b Ioan. Damasc. de hæresib. in fin.

IESV CHRISTI STEPHANI PAP. III. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS

REDEMPTORIS annus septingentesimus quinquagesimus quintus sequitur, eodemq. octaua Indictione notatus, quo Aistulphus Longobardorum Rex fidifragus atque periurus, nullam habens rationem conuictorum pactorum cum Pipino Rege Francorum pro restituendis, quæ ab Ecclesia Romana violenter abstulerat: hoc anno comparato exercitu ad Romanæ Urbis obsidionem properat, ingenti exæstians aduersus Romanū Pontificē odio, quod eius causa Pipinus in Italiam descendisset, bellū gessisset, vicissetq. & ad ea restituenda Romanæ Ecclesiæ promittere coegisset. Furens itaque animo, spiransq. vindictā, ad ruinam Urbis, & excidium sanctæ primariæ ciuitatis aduenit.

Dixit

A Dixit inimicus a persequar, comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea. a Exod. 15. euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.] De his acturi, res ipsas quo gestæ sunt ordine referemus. Simulac igitur Pipinus cum exercitu est regressus in Gallias, Aistulphus solutus timore, nec glebam quidem eorū quæ abstulerat, reddere voluit Romanæ Ecclesiæ, quam & nouis exagitare vexationibus cœpit. Ista videns & patiens Stephanus Papa, mox legationem misit ad eundem Pipinum Francorum Regem, cui & has etiam litteras dedit ex Vaticana Bibliotheca depromptas, his verbis.

Dominis excellentissimis filijs Pipino Regi, & nostro spiritali compatri, seu Carolo & Carolomanno Regibus, & vtrisque Patricijs Romanorum, Stephanus Papa.

EPIST. STEPHANI PAP. AD PIPINVM REGEM CVM AISTVLPHVS FOEDVS FRGIT. b Eccles. 7.

Prouidi & sapientissimi Salomonis prophetica ita fertur assertio: b Nomen bonum super misericordiam. Nomen quippe bonum est, fidem, quam quis pollicitus fuerit, immaculato corde, & pura conscientia custodire, & operibus implere. Nomen enim bonum est, totis viribus ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, per quam & salus Christianorum existit, decertare. Bonum enim inter omnes gentes de vobis exijt nomen, si operibus fuisset impletum. Redemptor namq. noster misericors & multum miserator Dominus, illis propitiator existit, quos omnino tota mentis integritate fideles, & defensores sanctæ suæ Ecclesiæ cognouerit. Qualis remuneratio aut merces sub cælo existimanda & coæquāda est ad eam, quæ pro defensione Dei Ecclesiæ & domus beati Petri est rependenda? Ideo namq. excellentissimā & Deo protectam bonitatem vestrā super turbas populorum & multarum gentium, idem Rex Regum & Dominus dominantium saluos vos instituit, vt per vos sancta Dei Ecclesia exaltetur. Potuerat namq. alio modo, vt illi placitū fuisset, sanctam suam vindicare Ecclesiam, & iustitiam sui Principis Apostolorū exigere. Sed quia mentem & conscientia vestram, a Deo protecte spiritalis compater & dulcissimi filij, probare voluit: ideo nostram infelicitatem ad vos peruenire præcepit.

Tradidimus enim corpus & animam nostram, in magnis laboribus viam spaciosam & longinquam prouinciam, valde fisi in vestra fide, per Dei nutum illuc profecti sumus, afflicti niue & frigore, æstu, & aquarum inundatione, atque validis fluminibus; ac atrocissimis montibus, seu diuersis periculis. Etenim dum vestris mellifluis obtutibus præsentati sumus, omnes causas Principis Apostolorum in vestris manibus cōmendauimus. Quandoquidem inspirati a Deo, aurem petitionibus nostris accommodare dignati estis: & vos beato Petro polliciti estis eius iustitiam exigere, & defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ procurare, & vt vere fideles Deo, pura mente pro defensione Ecclesiæ Dei properastis ad dimicandum. Sed omnipotens Dominus, qui conterit bella ab initio, qui superbos humiliat, & humiles exaltat, illico * iustitiam beati Petri vestræ bonitati & omnibus Christianis demonstrauit: & tale præfulgidum miraculum ostendit, quale omnino gloriosum est referendum. Illi enim inimici Dei, & sanctæ Ecclesiæ, qui in sua ferocitate confidebant, c veloces pedes habentes ad effundendum sanguinem, super breuem numerum populi vestri irruerunt: & ita per manum beati Petri omnipotens Dominus victoriam vobis largiri dignatus est, vt illi qui innumerabiles existebant, a paucis hominibus fuissent interempti: & humiliati sunt ipsi inimici beati Petri vsque ad terram, & ita timorem & tremorem in illis Dominus immisit per intercessionem beati Petri, vt ad nihilum deuenirent. non enim gladius hominis, sed gladius Dei est qui pugnat.

STEPHANVS PAPA LABORES.

* victoriam

c Psal. 13.

Videns namque suam deceptionem * iniquus Aistulphus Rex, cum suis a Deo de-structis iudicibus per blandos sermones, & suasiones, atque sacramenta illuserunt prudentiam vestram, & plus illis falsa dicentibus, quam nobis veritatem asserentibus credidistis. Magno namque dolore & tristitia, excellentissimi filij, cor nostrum repletum est. Cur minime bonitas vestra nos audire voluit? Omnia denique quæ per Dei visionem vobis locuti sumus, veraciter ediximus, & iam patefacta sunt, vt facta ipsa demonstrant. Etenim sicut primitus Christianitati vestræ ediximus, iniquus Aistulphus Rex, ingresso in eius perfido corde diabolo, omnia quæ per sacramentum beato Petro per vestros Missos restituenda promisit, irrita fecit, & nec vnus palmi terræ spacium beato Petro reddere voluit. A die enim illo, a quo melliflua bonitate vestra separati sumus, tantum nos affligere & tribulare nisus est, quantum non potest os hominis enarrare, In magna namq. despectione sanctam Dei Ecclesiam, & nostram humilitatem, & vestros Missos habere visus est. Quia etiam & ad propriam nostram animam auferendam mala eius imperatio & summissio facta est. Quid multa dicimus? tantum nos tribulauit,

* deest in alio exemplari.

DE AISTVLPHI PERFIDIA.

Fulradus bulauit, * quia etiam, si dici potest, & ipsi lapides pro nobis flerent. Tamen omnia vester A
-consiliarius * Vuolradus presbyter & Abbas, vna cum suis socijs, si Deum præ oculis ha-
-bent, vobis enarrare possunt. Non enim iam reddere, vt constituit, propria beati Petri
-voluit: sed etiam scamaras atque deprædationes, seu deuastationes in ciuitatibus, & lo-
-cis beati Petri facere sua imperatione non cessauit, nec cessat.

Oblitus quippe est Domini qui fecit eum, & fidem Christianam transgressus est. Quo-
-modo vltius credendus est aut ipse, siue eius consentanei, cum in tanta Dei mysteria sa-
-cramenta præbuerunt, & noluerunt obseruare? Vere enim omnia vobis prædiximus de
-eius impij Regis falsitate & mendacio. Et quemadmodum diximus, manifestata sunt vo-
-bis, & periurium eius declaratum est. Pro quo peto vos, excellentissimi & a Deo protecti
-filij, & nimis obsecro, doleat vobis pro sancta Dei Ecclesia & beati Petri causa; & quæ per
-donationem beato Petro offerenda promisistis, ei possidenda contradere debeatis. Memen- B
-tote, & semper in vestris præcordijs firmiter tenete quod promisistis eidem Ianitori Re-
-gni cælorum. Nulla iam vos seducat suasio, aut acceptilatio. Considerate quam for-
-tis existit exactor idem Princeps Apostolorum beatus Petrus. Videte, omnia quæ ei pro-
-misistis, & per donationem offerenda polliciti estis, contradere festinate, vt non lugeatis
-in æternum, & condemnati maneat in futura vita. Vita enim huius mundi breuis est, &
-sicut vmbra declinat, & sicut vestimentum inueterascit. Illam vitam æternam, quæ vobis
-beatus Petrus pro sua causa & iustitia promisit, tota mente, & integro corde quærite.

Decertate, bonum opus, quod coepistis, implere: & quæ per donationem manu ve-
-stra confirmastis, protectori vestro beato Petro reddere festinate. Quoniam scriptum
-est: ^a Melius non vouere, quam vouere & votum non reddere. Sciatis enim, quia sicut
-chirographariam vestram donationem Princeps Apostolorum firmiter tenet, ita necesse C
-est vt ipsum chirographum expleatis: ne dum iustus iudex ad iudicandum viuos & mor-
-tuos, & sæculum per ignem aduenerit in futuro iudicio, idem Princeps Apostolorum
-idem chirographum demonstrans nullam habere firmitatem, districtius cum eo faciatis
-rationes: sed magis explete quod promisistis velociter, vt iterum vitam æternam, quam
-ab ipso Principe Apostolorum promissam habetis, possideatis. Coniuro vos, excellentissimi
- & a Deo protecti filij, per Deum omnipotentem, qui continet omnia sua potentia, & per
-sanctam eius Matrem gloriosam semper Virginem Mariam Dominam nostram, atque
-per Virtutes cælorum, & per beatos Principes Apostolorum Petrum & Paulum, atque per
-tremendum iudicij diem, vbi omnes constriçte ad reddendam de nostris factis rationem
-assistere habemus, vbi nulla est ingeniosa excusatio: velociter & sine vlllo impedimento,
-quod beato Petro promisistis per donationem vestram, ciuitates & loca, atque omnes ob- D
-sides & captiuos beato Petro reddite, vel omnia, quæ ipsa donatio continet. Quia ideo
-vos Dominus per humilitatem meam, mediante beato Petro, vnxit in Reges, vt per vos
-sancta sua exaltetur Ecclesia, & Princeps Apostolorum suam suscipiat iustitiam.

Magnum desiderium est in nostro corde, vestros mellifluos vultus aspicere, & de
-vestra iucunditatis lætitia gaudere, iuxta quod sapientissimus ait Salomon: ^b Per vi-
-cos & plateas quæsiui quem dilexit anima mea. Et certe quos dileximus, per Dei iussio-
-nem inuenimus, & quos desiderauimus amplexi sumus: pro quo diffusa est super vos
-benedictio & gratia beati Petri, vt Domini fuit prouisio. Quod nullus de vestris pa-
-rentibus meruit suscipere, vos suscepistis: & Princeps Apostolorum præ ceteris Regi-
-bus & gentibus vos suos peculiare faciens, omnes suas causas vobis commisit: Et vos
-reddetis rationem Deo, quomodo pro iustitia ipsius Ianitoris Regni cælorum decer- E
-taueritis. Cunctus namq. noster populus Reipublicæ Romanorum, magno dolore, &
-amarissimis lachrymis vna nobiscum tribulatur, pro eo quod cum ad tam longam &
-spaciosam prouinciam properauimus, & præ fastidio validi itineris caro nostra minuta
-est: sic vacui & infructuosi sine effectu iustitiæ reuersi sumus. Attamen nos infelices iuxta
-Dominicum præceptum egimus, & omnes causas beati Petri vobis commendauimus: Et
-vobis pertinet hoc siue ad peccatum, siue ad mercedem. Nam & omnes gentes ita firmi-
-ter tenebant, quod beatus Petrus nunc per vestrum fortissimum brachium suam perce-
-pisset iustitiam: & factum non est, & in magno cordis stupore de hoc omnes euenerunt.

Sed peto excellentissimam bonitatem vestram, vt vituperium hoc a gentibus ex-
-tollatis: & omnibus fidem vestram operibus ostendite, eo quod fides, vt scriptum
-est: ^c sine operibus ociosa est. Cum qua enim fiducia aut fortitudine ad expugnandos
-inimicos

A inimicos vestros pergere potestis, si iustitiam beati Petri, vt promisistis & initiastis, non
-perfeceritis? Si enim vt coepistis operibus adimpleueritis: eritis semper victores, & for-
-tissimi super vestros inimicos, & præsens Regnum per multorum annorum spacia cum
-bona possidebitis fama, & vitam percipietis æternam. Tanto operi direximus ad vos
-Vuilharium reuerendissimum & sanctissimum fratrem & Coepiscopum nostrum & fi-
-delem, qui vobis omnia de nostra tribulatione & causa beati Petri proprio ore enarret.
-Cui in omnibus credere debeatis, & exitum bonum in causa beati Petri ponere. Inco-
-lumem excellentiam vestram gratia superna custodiat. Bene valete.] hætenus litteræ
-Stephani Papæ ad Pipinum Regem & filios eius.

Sed quid præterea Aistulphus post hæc? Non solum negauit perfidus reddere,
-quæ erant Ecclesiæ, sed & quæ reliqua essent est conatus inuadere, studens totis viri-
-bus & ipsa potiri Vrbe, si licuisset: cuius rei gratia, vt hoc perficeret, ex omnibus gen-
-tibus sibi subditis præualidum comparauit exercitum, atque exæstians furore bar-
-barico, ad obsidionem properat Urbis. Id quidem ex litteris ab eodem Stephano ad ip-
-sum Pipinum tunc scriptis, paulo post hic recitandis apparet. De ipsa autem Urbis obsi-
-dione quæ Anastasius habet, primum hic describamus, qui ait: Post aliquanta temporum
-spacia furore vehementi repletus aduersarius ille & suæ animæ inimicus Aistulphus,
-Deo sibi contrario, quæ promiserat minime adimpleuit; sed etiam generalem faciens
-commotionem, cum vniuerso Regni sui Longobardorum populo contra hanc Roma-
-nam aduenit Urbem, quam per trium mensium spacia obsidens, atque omni circumdans
-parte, quotidie eam fortiter expugnabat; omnia extra Urbem posita ferro & igne de-
-uastans, atque funditus demolitus consumpsit, imminens vehementius idem pestifer
-Aistulphus, vt hanc Romanam capere posset Urbem. Nam & multa corpora Sancto-
-rum, effodiens eorum sacra cœmeteria, ad magnum animæ suæ detrimentum abstulit.

Hæc itaque impie ab eodem Aistulpho gesta quanto citius sæpe dicti Francorum in-
-notuerunt Regis in aures. Sed & beatissimus Pontifex per * marinum iter suos ordinans * maritimum
-ad eum in Franciam dirigit Missos vna cum quodam religioso viro Vuarnerio nomine,
-qui ab eodem Francorum Rege huc Romam directus fuerat, & cuncta quæ gesta sunt, &
-quæ crudeliter tyrannus ille peregit Aistulphus subtili fictione, suis Apostolicis relatio-
-nibus sæpe fato Christianissimo & Dei cultori Pipino Francorum intimauit Regi, adiu-
-rans eum fortiter firmiterq. sub diuina diei iudicij obtestatione, ad cuncta quæ beato Pe-
-tro pollicitus est, adimplenda. Extant ipsæ litteræ, datæ quinquagesimo quinto obsi-
-dionis die, vt in eis apparet; quæ sic se habent:

D Dominis excellentissimis, Pipino, Carolo, & Carolomanno * tribus Regibus, & no- * deest in alio
-stris Romanis Patricijs, seu omnibus Episcopis, Abbatibus, presbyteris, & monachis, exemplari.
-seu gloriosis Ducibus, Comitibus, vel cuncto exercitui Regni & prouinciæ Francorum, EPIST. STE-
-Stephanus Papa & omnes Episcopi, presbyteri, diaconi, seu Duces, Chartularij, Comites, PHANI PAP.
-Tributenentes, & vniuersus populus & exercitus Romanorum, omnes in afflictione positi. DATA TEMPO-
-RE OBSIDIO-
-NIS VRBIS.

Quanta luctuosa & amarissima tristitia circumuallati, quantaq. anxietate atque an-
-gustia coarctati simus; & quantas, crebrescentibus continuis malis, oculi nostri destil-
-lantes profundant lachrymas: credimus quod & ipsa omnium elementorum segmenta
-enarrent. Quis enim harum tribulationum conspexerit non lugeat? Quis auditor ha-
-rum nobis inhærentium calamitatum non vlulet? Quamobrem cuiusdam bonæ mulie-
-ris Susannæ pudicæ verba loquamur: ^a Angustiæ nobis vndique, & quid agamus igno-
-ramus. O Christianissimi, ecce venerunt nobis dies angustiæ, præsto sunt dies fletus &
-amaritudinis: quando, quod timebamus a Longobardis, euenit. Pro quo angustiati,
-afflicti, & ex omni circumquaque parte circumdati ab eorum nequissimo Aistulpho
-Rege, & gente, cum propheta Dominum deprecantes dicimus: ^b Adiuua nos Deus sa-
-lutaris noster, & propter honorem nominis tui libera nos. Et rursum: ^c Apprehende
-arma & scutum, & exurge in adiutorium nostrum: Ecce enim cognitum habeas, quo-
-modo pacis foedera a præfato impio Aistulpho Rege & eius gente dissipata sunt; & qua-
-liter nihil iuxta, vt constituit, & per vinculum sacramenti confirmatum est, valuimus
-impetrare. Et iam quia nullum augmentum nobis factum est, & in ipsis * Ianuarij Ca-
-lendis cunctus eiusdem Longobardorum exercitus e Tusciæ partibus in hanc ciuitatem
-Romanam coniunxerunt & resederunt iuxta portam beati Petri, atque beati Pancratij
- & Portuensem. Ipse vero Aistulphus cum alijs exercitibus coniunxit ex alia parte, &

ROMA OBSES-
SA AB AI-
STULPHO.

* maritimum

* deest in alio
exemplari.
EPIST. STE-
PHANI PAP.
DATA TEMPO-
RE OBSIDIO-
NIS VRBIS.

a Dan. 13.

b Psal. 78.

c Psal. 34.

* Iunij

VRBS VNDI-
QUE OBSESSA.

sua fixit tentoria iuxta portam Salariam & ceteras portas. Et sapius nobis dixerit: **A**perite mihi portam Salariam, & ego ingrediar ciuitatem: & tradite mihi Pontificem vestrum, & patientiam ago in vobis. Sin minus videte ne muros euertens, vno vos gladio interficiam, & videam quis vos eruere possit de manibus meis.

Sed & Beneuentani omnes generaliter se in hanc Romanam Vrbem coniungentes, re-federunt iuxta portam beati Ioannis, & beati Pauli Apostoli, & ceteras istius Romanæ Vrbis portas. Et omnia extra portam prædia longe lateq. ferro & igni consumpserunt: domos omnes comburentes pene ad fundamenta destruxerunt, Ecclesias Dei incenderunt, & sacratissimas Sanctorum imagines in ignem proijcientes, suis gladijs consumpserunt. Et munera sacra, id est, corpus Domini nostri Iesu Christi in suis contaminatis vasis, quos folles vocant, miserunt: Et cibo carniū copioso saturati, comedebant eadem munera. Velamina altarium, Ecclesiarum Dei omnia ornamenta (quod nimis crudele dici est) **B** auferentes in proprijs vtilitatibus vsi sunt. Seruos Dei monachos, qui pro officio diuino in monasterijs morabantur, plagis maximis tundentes lanauerunt: & sanctimoniales feminas, atque reclusas, quæ ab infantia & pubertatis tempore pro Dei amore sese clausuræ tradiderunt, abstrahentes cum magna crudelitate polluerunt; quin etiam & in ipsa contaminatione alias interficere nisi sunt.

Et omnes Domos cultas beati Petri igni combufferunt, vel omnium Romanorum (vt dictum est) domos comburentes extra Vrbem funditus destruxerunt, & omnia peculia abstulerunt, & vineas ferro ad radices absciderunt, & messes conterentes omnino deuorauerunt: & neque domui nostræ sanctæ Ecclesiæ, neque cuiquam in hac Romana Vrbe commoranti spes remansit viuendi, quia (vt dictum est) omnia ferro & igni consumpserunt, & multos homines interfecerunt. Sed & copiosam familiam beati Petri, vel **C** omnium Romanorum, tam viros quam mulieres iugulauerunt, & alios plures captiuos duxerunt. Nam & innocentes infantulos a mammillis matrum suarum separantes, ipsosq. vi polluentes, interemerunt ipsi impij Longobardi: & tanta mala in hac Romana Vrbe fecerunt, quanta certe nec Paganæ gentes aliquando perpetrarunt. Quin etiam (si dici potest) & ipsi lapides nostras desolationes videntes vlulant nobiscum.

Quinquaginta & quinque dies hanc afflictam Romanam ciuitatem obsidentes, & ex omni parte circumdantes, proelia fortissima die noctuq. cum pessimo furore incessantes cum diuersis machinis & adinventionibus plurimis contra nos ad muros istius Romanæ Vrbis commiserunt: vt suæ potestati (quod auertat diuinitas) subiiciens, omnes vno gladio idem inimicus Aistulphus interimeret. Ita enim cum magno furore nos exprobrantes asserebant: Ecce circumdati estis a nobis; * venite nunc Franci & eruant **D** vos de manibus nostris. Nam & ciuitatem Narniensem, quam beato Petro concessistis abstulerunt, & aliquas ciuitates nostras comprehenderunt. Quamobrem constrikti, vix potuimus marino itinere præsentis nostras litteras & Missum ad vestram Christianitatem dirigere, quas & cum magnis lachrymis scripsimus.

Vnde &, dilectissimi nobis, peto vos, & tamquam præsentialiter assistens cum diuinis mysterijs coniuro coram Deo viuo & vero, & eius Principe Apostolorum B. Petro, vt sub nimia festinatione nobis subueniatis, ne pereamus: cum post Deum, in manibus vestris nostras omnium Romanorum commissimus animas. Non nos derelinquatis: sic non vos derelinquat Dominus in omnibus vestris actibus. Non nos spernatis: sic non vos spernat Dominus, eius inuocantes potentiam. Ne elongetis a nobis auxilium vestrum, Christianissimi: sic non elonget Dominus auxilium suum a vobis, dum ingressi **E** fueritis contra inimicos vestros ad dimicandum. Adiuuate nos sub magna velocitate, dilectissimi nobis: occurrite, * occurrite, & subuenite nobis, antequam gladius inimicorum ad cor nostrum pertingat. Peto vos, ne pereamus: nequando dicant gentes, quæ in cuncto orbe terrarum sunt: Vbi est fiducia Romanorum, quam post Deum in Regibus, & in gente Francorum habebant? Ne nos permittatis perire, & ne differatis nobis ad solatia dādum, nec a vestro separetis auxilio: sic non sitis alieni a Regno Dei, & ne obduret Dominus aurem suam vestras ad exaudiendum preces: & ne auertat faciem suam a vobis in illo futuro examinis die, quando cum B. Petro, & ceteris suis Apostolis ad iudicandum sederit omnem ordinem, omnemq. potestatem humanam, & sæculum per ignem: dicaturq. vobis (quod auertat diuinitas) Nescio vos, quia non auxiliati estis; Dei Ecclesiam defendere minime procurastis, eius periclitantem populum peculiarem.

Audite

A Audite nos, dilectissimi, audite nos, & subuenite nobis: ecce adest tempus saluandi nos: saluate nos antequam pereamus, Christianissimi. Omnes etenim gentes, quæ circumquaque sunt positæ, & ad vestram per Dei potentiam Francorum fortissimam gentem refugium fecerunt, saluæ factæ sunt. Et si omnibus auxilium impartire non difertis, multo amplius sanctam Dei Ecclesiam, & eius populum de inimicorum impugnatione debueratis liberare. Considerate dilectissimi, & omnino percogitate (per Deum viuum vos coniuro) quoniam post Deum, & eius Principem Apostolorum, nostræ omnium Romanorum animæ in vobis pendent: & si perire (quod absit) eas contigerit, pensate in cuius animam respiciat id peccatum. Certe enim omnino credite, Christianissimi, si nobis aliqua euenerit calamitas (quod absit) periclitandi: vos de omnibus ante tribunal Dei eritis reddituri rationem. Sed magis, dilectissimi nobis, **B** agite, & liberate post Deum in vobis confugientes, vt fructum bonum afferentes in futuri examinis die mereamini dicere: Domine noster Princeps Apostolorum B. Petre, ecce nos clientuli tui, cursum consummantes, fidem seruantes tibi, Ecclesiam a superna Dei clementia commendatam de manibus persequentium defendentes liberauimus, & assistentes immaculati coram te, offerimus tibi pueros, quos nobis commisisti de manibus inimicorum eruendos, sospites atque incolumes existentes. Tunc & in præfenti vita, & in futuro sæculo, cælestium præmiorum gaudia adipisci mereamini, audientes paternam desiderabilemque vocem illam inquentis: * Venite benedicti Patris **a Matt. 25.** mei, percipite Regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.

Quare direximus præsentem nostrum Missum Georgium, reuerendissimum ac sanctissimum fratrem & Coepiscopum nostrum, atque * Vuarneharium religiosum Abbatem Missum vestrum, seu * Homaricum, & Comitum magnificos eosdem nostros Missos, qui omnes nostros dolores, & cunctas desolationes, quas a Longobardorum gente, & eorum proteruo Rege passi sumus, & assidue patimur, vobis subtili enarratione, quæ proprijs oculis viderunt, viua voce edicere debeant. Quibus & in omnibus tamquam nobismetipsis credere * debeatis, & nostram liberationem nimis festinanter procurare. *** iubeatis**

Et coniuro vos per Deum viuum & verum, vt nequaquam amplius discredatis nostras afflictiones, & neglectum ponatis ad liberandum nos: ne (quod absit) si amplius credere distuleritis, & neglexeritis nos * eruendum, nobis (quod auertat diuinitas) irruat calamitas pereundi, & vobis pertineat ad magnum detrimentum, & peccatum atque condemnationem in præfenti, & æterna vita, quia vobis animas omnium nostrorum Romanorum tradidimus. Sed magis magisq. vos (vt prædictum est) coniuramus per **D** Patrem & Filium & sanctum Spiritum, Trinitatem indiuisam, vt nostras tribulationes & angustias atque dolores & desolationes credere sine qualibet ambiguitate * iubeatis, & nobis propter Deum subuenire, & ad liberandum nos de manibus Longobardorum inimicorum nostrorum nimis festinanter occurrere iubeatis, vt fructum afferentes copiosum, vita æterna, intercedente beato Petro, perfrui mereamur. Præfatus vero Vuarneharius, pro amore beati Petri lorica se induens, per muros istius afflictæ Romanæ ciuitatis vigilabat die noctuq. & pro nostra omnium Romanorum defensione atque liberatione, vt bonus athleta Christi decertauit totis suis cum viribus. Bene valeat.]

Audisti dolores vt parturientis, & hominis in maximis angustijs animi constituti, afflictati, excruciat, & in tam imminente periculo ope humana penitus destituti? Hinc euenit, vt idem sanctissimus Pontifex longe clamans, & petens auxilium in tanto vna cum **E** suis discrimine positus, omnino exaudiretur, clamoribus suis clamores Sanctorum iniungeret, & (quod numquam hætenus factum vidimus) Petrum Apostolorum principem vna secum clamantem inducens, Petri ipsius nomine litteras ad eundem Principem scriberet, quo magis mereretur audiri. Quid enim importuna & imperiosa necessitas intentatum præterit, vel inexpertum relinquit? Extant ipsæ litteræ, quas itidem duorum facta exemplarium collatione, sic accipe.

Petrus vocatus Apostolus a IESU Christo Dei viui Filio, qui ante omnia sæcula cum Patre regnans in vnitatis Spiritus sancti, in vltimis temporibus pro nostra omnium salute incarnatus & homo factus; nos suo redemit pretioso sanguine, per voluntatem Paternæ gloriæ, quemadmodum per sanctos suos destinavit prophetas, in scripturis sanctis, & per me omnis Dei Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, caput omnium Ecclesiarum Dei, ipsius Redemptoris nostri sanguine supra firmam fundata petram, & **atque**

IMMANIA SACRILEGIA LONGOBARDORVM.

ALIA IMPIA FACINOROSA LONGOBARDORVM.

LONGOBARDORVM EXPROBRATIO DE FRANCIS.

* veniant

ENIXIS PRECIBVS PETIT AVXILIVM STEPH. PAPA.

* succurrite

MAGNA FRANCORVM GLORIA IN SVBVENIENDIS OPPRESSIS.

* Matt. 25.

LEGATI IN GALLIAM MISSI.

* Vuarnerium * Thomaricum

* iubeatis

* eruendo ITERVM OBTESTANDO CLAMAT.

* debeatis

atque eiusdem almæ Ecclesiæ Stephanus præful, Gratia, pax, & virtus ad eruendam eamdem sanctam Dei Ecclesiam, & eius Romanum populum mihi commissum de manibus persequentium, plenius ministretur a Domino Deo nostro, Vobis viris excellentissimis Pipino, Carolo, & Carolomanno tribus Regibus, atque sanctissimis Episcopis, Abbatibus, presbyteris, vel cunctis religiosiis monachis, verum etiam Ducibus, Comitibus, & cunctis generalibus exercitijs, & populo Franciæ commorantibus.] hætenus inscriptio, sequitur epistola.

EPIST. STEPHANI PAP. NOMINE PETRI ET SVG. a Matt. 28. b Ioan. 20. c Ioan. 21. d Matt. 16.

Ego Petrus Apostolus, dum a Christo Dei viui filio vocatus sum supernæ clementiæ arbitrio, illuminator ab eius potentia totius mundi sum præordinatus, ipso Domino Deo nostro confirmante: ^a Ite docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et iterum: ^b Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & mihi suo exiguo seruo & vocato Apostolo singillatim B suas commendans oues, ait: ^c Pasce oues meas, pasce agnos meos. Et rursus: ^d Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauas Regni cælorum: quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Quamobrem omnes qui meam audientes impleuerunt prædicationem, profecto credant sua in hoc mundo Dei præceptione relaxari peccata, & mundi, atque sine macula in illam progredientur vitam. Etenim * quibus illuminatio Spiritus sancti in vestris refulsit præfulgidis cordibus, vosq. amatores effecti estis sanctæ & vnicæ Trinitatis per susceptum Euangelicæ prædicationis verbum: profecto in hac Apostolica Dei Romana Ecclesia nobis commissa, vestra futuræ retributionis spes tenetur annexa.

* quia

Ideoq. ego Apostolus Dei Petrus, qui vos adoptiuos habeo filios, ad defendendum de manibus aduersariorum hanc Romanam ciuitatem, & populum mihi a Deo commissum, seu & domum, vbi secundum carnem requiesco, de contaminatione gentium eruendam, vestram omnium prouocans dilectionem adhortor, & ad liberandam Ecclesiam Dei mihi a diuina potentia commendatam omnino protestans admoneo, pro eo quod maximas afflictiones & oppressiones a pessima Longobardorum gente patiuntur. Nequaquam aliter teneatis, amantissimi, sed pro certo confidite, memetipsum tamquam in carne coram vobis viuum assistere, & per hanc adhortationem validis constringere, atque obligare adiurationibus. Quia secundum promissionem, quam ab eodem Domino Deo & Redemptore nostro accepimus, peculiare inter omnes gentes, vos omnes Francorum populos habemus.

FRANCI PÉCVLIARES FILII S. PETRI.

Itaque protestor, & admoneo tamquam in * ænigmate, & firma obligatione coniuuro vos Christianissimos Reges, Pipinum, Carolum, & Carolomannum, atque omnes sacerdotes, Episcopos, Abbates, presbyteros, vel vniuersos religiosos monachos, & vel cunctos Iudices, item Duces, Comites, & cunctum Francorum Regni populum, & tamquam præsentialiter in carne viuus assistens coram vobis ago ego Apostolus Dei Petrus: ita firmiter credite vobis per adhortationis alloqui verbum: quia etsi carnaliter desum, spiritualiter autem a vobis non desum. Quoniam scriptum est: ^e Qui suscipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem suscipit prophetæ.

e Matt. 10.

NOMINE DEI GENITRICIS ET OMNIUM SANCTORVM AGIT.

Sed & Domina nostra Dei Genitrix semper Virgo Maria nobiscum vos magnis obligationibus adiurans protestatur, atque monet & iubet, simul etiam & Throni, atque Dominationes, vel cunctus cælestis militiæ exercitus, necnon & Martyres, atque Confessores Christi, & omnes omnino Deo placentes, & hi nobiscum adhortantes, & coniuurantes protestantur: quatenus doleat vobis pro ciuitate ista Romana nobis a Domino Deo commissa, & ouibus Dominicis in ea commorantibus, necnon & pro sancta Dei Ecclesia mihi a Domino commendata: defendite atque liberate eam sub nimia festinatione de manibus persequentium Longobardorum, ne (quod absit) corpus meum, quod pro Domino Iesu Christo tormenta perpeffum est, & domus mea, vbi per Dei præceptionem requiescit, ab eis contaminetur, & populus meus peculiaris lanietur amplius, nec trucidetur ab ipsa Longobardorum gente, qui tanto flagitio periuri, rei existunt, & transgressores diuinarum scripturarum probantur. Præstate ergo populo meo Romano mihi a Deo commissum, in hac vita fratribus vestris, Domino cooperante, præsidia totis vestris viribus, vt ego Petrus vocatus Dei Apostolus in hac vita, & in die futuri examinis vobis alterna impendens patrocinia, in Regno Dei lucidissima ac præclara

A præclara vobis præparem tabernacula, atque præmia æternæ retributionis, & infinita paradisi gaudia vobis pollicens ad vicem tribuam: dummodo meum peculiarem populum & Romanam meam ciuitatem, fratres nostros Romanos de manibus iniquorum Longobardorum nimis velociter defenderitis.

Currite, per Deum viuum & verum vos adhortor & protestor. Currite, & subuenite, antequam fons viuus, vnde sacriati & renati estis, arefcat: antequam ipsa modica fauilla de flagrantissima flamma remanens, de qua vestram lucem cognouistis, extinguatur: antequam mater vestra spiritualis, sancta Dei Ecclesia, in qua vitam speratis accipere æternam, humilietur, inuadatur, & ab impijs violetur, atque contaminetur. Protestor vos, dilectissimi filij mei adoptiui, per gratiam Spiritus sancti protestor, & nimis coram Deo terribili, creatore omnium, adhortor atque admoneo ego Apostolus B Dei Petrus, & vna mecum sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, quam mihi Dominus commisit: ne patiamini perire hanc ciuitatem Romanam, in qua corpus meum constituit Dominus, quam & mihi commendauit, & fundamentum fidei constituit: Liberare eam, & eius Romanum populum, fratres vestros; & nequaquam inuadi permittatis a gente Longobardorum. Sic enim sint inuasa prouinciæ & possessiones vestræ a gentibus quas ignoratis. Non separemini a populo meo Romano: sic enim non sitis alieni aut separati a Regno Dei, & vita æterna. Quicquid enim poscitis a me, subueniam vobis videlicet, & patrocinium impendam. Subuenite populo meo Romano, fratribus vestris, & perfectius decertate, atque * finem imponite ad liberandum eos. Nullus enim accipit coronam, nisi qui legitime decertauerit: & vos decertate fortiter pro liberatione sanctæ Dei Ecclesiæ, ne in æternum pereatis.

EFFICACES INGERIT STEPHANVS PRECES.

* fidem impendite

C Coniuuro vos (vt præfatum est) dilectissimi, per Deum viuum, & omnino protestor, minime permittatis hanc ciuitatem meam Romanam, & in ea habitantem populum amplius a gente Longobardorum lanari, ne lanientur & crucientur corpora & animæ vestræ in æterno atque inextinguibili igni tartareo cū diabolo, & eius pestiferis angelis: & ne dispergantur amplius oues Dominici gregis mihi a Deo commissi, videlicet populus Romanus: ne vos dispergat & proiciat Dominus, sicut Israeliticus populus dispersus est.

VRGET VEHEMENTIVS PRECIBVS PAPA.

Declaratum quippe est, quod super omnes gentes, quæ sub cælo sunt, vestra Francorum gens Apostolo Dei Petro prima * extitit; & ideo Ecclesiam, quam mihi Dominus tradidit, vobis per manus Vicarij mei commendaui ad liberandum de manibus inimicorum. Firmissime enim tenete, quod ego seruus Dei vocatus Apostolus, in omnibus vestris necessitatibus, cum modo peccati estis, auxiliatus sum, & victoriam per D Dei virtutem vobis de inimicis vestris tribui: & in ante attribuam nihilominus, credite, si ad liberandum hanc meam ciuitatem Romanam nimis celeriter accurretis. Mementote & hoc, quomodo & inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, dum contra vos prælium incœperunt, a vobis qui paruo numero contra eos fuistis, prosterni feci. Pro quo decertate, hanc meam velociter adimplere admonitionem, vt perfectius mereamini meum auxilium adipisci, per gratiam quæ mihi data est a Christo Domino Deo nostro.

* existit EXCELLIT GENS FRANCORVM OMNES GENTES.

Ecce, filij carissimi, prædicans admonui vos. Si obedieritis velociter: erit vobis pertingens ad magnam mercedem, & meis suffragijs adiuuari, & in præfenti vita omnes vestros inimicos superantes, & longæui existentes, bona terræ comedetis, & æterna proculdubio fruemini vita. Sin autem (quod non credimus) & aliquam posueritis moram, E aut adinventionem, minime velociter hanc nostram adimplendam adhortationem, ad liberandam hanc meam ciuitatem Romanam, & populum in ea commorantem, & sanctam Dei Apostolicam Ecclesiam a Domino mihi commissam, simul & eius Præfulem: sciatis vos ex auctoritate sanctæ & vnicæ Trinitatis per gratiam Apostolatus, quæ data est mihi a Christo Domino, vos alienari pro transgressione nostræ adhortationis a Regno Dei, & vita æterna. Sed Deus & Dominus noster IESVS Christus, qui nos suo pretioso sanguine redimens, ad lucem perduxit veritatis, nos quoque prædicatores & illuminatores totius mundi constituit, det vobis ea sapere & intelligere, eaq. disponere nimis velociter; vt celerius hanc ciuitatem Romanam, & eius populum, seu sanctam Dei Ecclesiam mihi a Deo commissam ad eruendum occurratis, quatenus misericorditer, sicut fidelibus suæ potentia, meis pro vobis interuenientibus suffragijs, & in præfenti vita longæuos, sospites, & victores conseruare iubeat, & venturo in sæculo dona

COMMUNICATI- TVR EXCOMMUNICATI- NEM.

suæ

suæ remunerationis faciat multiplicius promereri cum Sanctis & electis suis. Bene A
valete.]

His acceptis litteris Pipinus Rex, qui nihil antiquius vniquam habuit, quam Romano Pontifici, cui & Regnum acceptum ferebat, inferuire, ipsiq. Romanæ Ecclesiæ præsto esse: mox comparato exercitu, expeditionem in Italiam aduersus Regem Longobardorum fidifragum parat. Quomodo autem, præuio eodem Apostolorum principe Petro, res quam felicissime gesta est, Anastasius enarrat his verbis.

At vero ad hæc Christianissimus Pipinus Francorum Rex feruore fidei motus, iterum cum Dei virtute generalem faciens motionem, ad Longobardorum partes coniunxit, *peruenit scilicet* ad Clausas, & funditus eorum dē evertit Longobardorum exercitum. Et enim cum ad prædictas Longobardorum Clausas iam fatus Christianissimus Pipinus Francorum appropinquaret Rex; coniunxerunt in hanc Romanam Urbem Imperiales B
Missi Gregorius scilicet Protosecreta, & Ioannes Silentarius directi ad prædictum Francorum Regem. Quos suscipiens beatissimus Papa, eisdem motionem præfati Francorum Regis nuntiauit: quod quidem illi dubium habuerunt credendi, & adhærens eis Missum Apostolicæ Sedis, eos in Franciam absoluit, *dimisit videlicet*. Et pergentes marino itinere, quantocyus Massiliam aduenerunt. In quam peruenientes didicerunt, iam prædictum Francorum Regem Longobardorum fines fuisse ingressum, iuxta adhortationem antefati beatissimi Papæ, & promissionem quam beato Petro iureiurando obtulerat. Et hæc cognoscentes ipsi Imperiales Missi, tristes effecti, nitebantur dolose Missum Apostolicæ Sedis detinere Massiliæ, vt minime ad dictum properaret Regem, affligentes eum valide. Sed interueniente beato Petro Apostolorum Principe, eorum callida ad nihilum deducta est versutia. C

Itaque vnus ex ijs, *Gregorius videlicet*, Protosecreta præcedens Apostolicæ Sedis Missum, celeriter prænominatum Francorum affecutus est Christianissimum Regem, quem & in finibus Longobardorum non procul a Papiæ reperit ciuitate. Et nimis eum deprecans, atque plura spondens tribui Imperialia munera, vt Rauennatum urbem, vel ceteras eiusdem Exarchatus ciuitates & castra Imperiali tribuens concederet ditioni. At nequaquam valuit firmissimum iam fati Christianissimi atque benignissimi fidelis Dei, & amatoris beati Petri Apostoli, scilicet antefati Pipini Francorum Regis inclinare cor, vt easdem ciuitates & loca Imperiali tribueret ditioni; asserens idem Dei cultor mitissimus Rex, nulla penitus ratione easdem ciuitates a potestate beati Petri, & iure Ecclesiæ Romanæ, vel Pontificis Apostolicæ Sedis quoquo modo alienari pati, affirmans sub iuramento, quod nullius hominis fauore sese certamini sæpe dedisset, nisi pro amore beati Petri, & venia delictorum, asserens & hoc quod nulla eum thesauri copia suadere valeret, vt quod semel beato Petro obtulit, auferret. Et hoc prædicto Imperiali Misso reddens in responsis; continuo eum ad propria remeandum per aliam viam absoluit; qui & sine effectu Romam coniunxit. D

Dum vero antefatus benignissimus Pipinus Francorum Rex Papiam obsidens, constringeret ciuitatem: tunc Aistulphus atrocissimus Rex Longobardorum, vt veniam sibi tribueret, rogauit, & quas prius contempserat conscriptas in pacti foedere reddere ciuitates, se modis omnibus professus est redditurum. Et denuo confirmato anteriori pacto, quod per elapsam octauam Indictionem inter partes conuenerat, restituit ipsas ciuitates, addens & castrum, quod cognominatur *Comiacum. De quibus omnibus seceptis ciuitatibus donationem in scriptis beato Petro atque sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel omnibus in perpetuum Pontificibus Apostolicæ Sedis emisit possidendam; quæ & vsque hætenus in Archiuo sanctæ nostræ Ecclesiæ recondita tenetur. Ad recipiendas vero ciuitates misit ipse Christianissimus Francorum Rex suum consiliarium, id est, Fulradum venerabilem Abbatem. Et continuo eius eximietas cum suis exercitibus Franciam repedauit.

Prænotatus autem Fulradus venerabilis Abbas & presbyter Rauennatum partes cū Missis iam fati Aistulphi Regis coniungens, & per singulas ingrediens ciuitates, tam Pentapoleos, quam Aemiliæ, easq. recipiens, & obsides per vnamquamque auferens, atque Primates secum vna cum clauibus portarum ciuitatum deferens, Romam coniunxit. Et ipsas claues tam Rauennatum urbis, quamq. diuersarum ciuitatum ipsius Rauennatum Exarchatus, vna cum supradicta donatione de eis a suo Rege emissa in Confessione

A fessione beati Petri ponens, eidem Apostolo & eius Vicario sanctissimo Papæ, atque omnibus eius successoribus Pontificibus perenniter possidendas, atque disponendas tradidit, id est, Rauennam, Ariminum, Pisaurum, atque Fanum, Cefenam, Senogallias, Esium, Forum Pompilij, Forum Liuij cum Castro Sussubio, Montem Feretrum, Acerragium, Montem Lucari, Serram castellum sancti *Mariani, Bobium, Vrbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, *Comiacum, necnon ciuitatem Narniensem, quæ a Ducatu Spoletano a parte Romanorum per euoluta spacia fuerat inuasa.] hæc Anastasius. *Marini *Comaclium

Ceterum Leo Ostiensis^a latioribus extendit terminis eiusmodi donationem Pipini, ait enim: Fecit autem idem inclytus Rex vna cum filijs concessionem beato Petro, eiusq. Vicario de ciuitatibus Italiæ & territorijs per designatos fines, a Lunis cum insula Corsica, inde Suranum, inde in montem Bardorem, Vercetum, Parmam, Regium, Mantuam, B & Montem silicis, simulq. vniuersum Exarchatum Rauennæ, sicut antiquitus fuit cum prouincijs Venetiæ & Istriæ, cunctumq. Ducatum Spoletinum & Beneuentanum. Eamq. donationem manu propria & filiorum, plurimorumq. Iudicum & Optimatum subscriptione roborauit. Demum idem Rex vna cum Romano Pontifice in Italiam veniens, Rauennam & alias viginti ciuitates eidem Aistulpho memorato sublatas Apostolicæ Sedi subiecit, cuius rei gratia Romanus Patricius constitutus est.] hæc Leo, non solum post debellatum hoc anno Aistulphum recensens ciuitates Romanæ Ecclesiæ reditas, sed & alias antea eiusdem donatione collatas.

Sic igitur, secundum illud Dauidicum: ^bHumiliasti sicut vulneratum superbum] ^bPsal. 88. Deus omnem barbari truculenti furorem non solum compescuit, sed redegit in nihilum. Subiecit eum ipsi Pontifici, aduersus quem adeo ingentem conduxisset exercitum, & obfessum vndique coarctasset, qui & liberatus, & exaltatus, Petri occinuisse iure potuit episcopia: ^cNunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis.] & illud insuper carmen Dauidicum, ad Deum conuersus, cum admiratione cantare: ^dQuantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas; & conuersus viuificasti me, & de abyssi terræ iterum reduxisti me: multiplicasti magnificentiam tuam, & conuersus consolatus es me: nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi.] sic vna cum vniuersa Ecclesia summas ipsi Deo gratias agens, ad restauranda loca sancta, quæ impius exusserat vel fuerat demolitus, se conuertit.

Contigit eodem anno, vt cum mortuus esset in Gallijs Carolomannus Germanus Pipini Regis, sanctus Bonifacius Episcopus Moguntinus peteret ab eodē Pipino Rege confirmari donationem factam ab ipso Carolomanno Fuldensi coenobio, aliaq. ipsi monasterio concessa priuilegia suis scriptis pariter roborare. Cui sancti viri petitioni idem Rex annuens istas ad eum litteras dedit.

Pipinus Rex Francorum V. C. Bonifacio Archiepiscopo & Legato Germanico ab Apostolica Sede directo.

Quia veneranda pietas tua nostram excellentiam postulauit pro monasterio, quod a te nouiter instructum est in solitudine Buchonia iuxta fluuium Fuldæ in loco, quem beatæ memoriæ Carolomannus germanus noster legitima donatione tibi concessit, vt sicut ex auctoritate sancti Petri Principis Apostolorum, pro quo legatione fungeris, priuilegio Sedis Apostolicæ sublimatus esse constat, ita etiam nostræ auctoritatis præcepto roboretur: placuit nobis petitioni tuæ assensum præbere. Et ideo hanc nostram præceptionis seriem ob honorem Dei & venerationem sancti Petri conscribi iussimus, per quam priuilegium Sedis Apostolicæ a beato Zacharia tibi collatum, cum consensu Episcoporum, cunctorumq. fidelium nostrorum per omnia roboramus, præcipientes, vt nullus sacerdotum in Regno nostro diuinitus nobis concessio, in præfato monasterio iurisdictionem aliquam sibi vendicet præter Apostolicam Sedem, ita vt nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus, nec Missarum solemnia ibi quisquam præsumat celebrare: sed iuxta id quod subiectum constat Apostolicæ Sedi, firmitate priuilegij inconcussa roboratum permaneat. Locis etiam & rebus, quas tam moderno tempore tenet vel possidet, quam quas futuris temporibus iuribus ipsius monasterij diuina pietas augere voluerit ex donis, oblationibus, decimisq. Fidelium, absque vllius personæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Si autem quisquam nostræ auctoritatis præcepto repugnare voluerit, sententiam Apostolicæ distinctionis, quæ in priuilegio expressa est, expectetur. Et tamen hoc quod ob amorem Dei & venerationem sancti Petri auctoritate

PIPINI CELEBRIS EXPEDITIO IN LONGOBARDOS.

CONSTANS FIDES PIPINI ERGA ROMANAM ECCLESIAM.

REDDITAE CIVITATES ECCLESIAE ADDITO COMACLIO.

* al. Comaclum

-MOXER VIT -OSTACIUM

^a Leo Ostiens. hist. Cassin. lib. 1. c. 7. PIPINI DONATIO FACTA ROM. ECCLESIAE.

^b Psal. 88.

^c Act. 12.

^d Psal. 70.

PIPINVS CONFIRMATIONEM CAROLOMANNI FACTAM FULDENSI MONASTERIO.

S. BONIFACIUS
VS SCIPIT
PRAEDICA-
TIONEM AD
FRISIOS.

nostra firmuimus, stabile permaneat manu nostra roboratum, & tam annuli nostri im-
pressione, quam fidelium nostrorum adstipulatione subnixum.] haecenus Pipini ad
Bonifacium missum priuilegium, haud diu ante martyrium ab eo consummatum, quod
hoc anno fieri contigit Nonis Iunij. In quo plane mirandum, quod qui saepe petijt mis-
sionem a Zacharia Romano Pontifice iam senectute confectus, vt quiescere iam posset
in monasterio a se erecto hanc ob causam, vt senectutis veluti portum illud haberet: ta-
men illo constructo & in omnibus bene disposito, tantum abest vt ad optatam contulerit
se quietem, vt laboriosioris praedicationis susciperet onus, nempe vt animo promptiori
difficillimamq. omnium subiret prouinciam Frisij Euangelium praedicandi, qui illud
saepe ab alijs praedicatum, vt vidimus, saepius abiecerat.

GERMANO-
RVM ECCLES-
OMNIBVS DO-
TIBVS AVCTA
PER S. BONI-
FACIUM.

At decebat Apostolicum virum Apostolicos vsque ad obitum subire labores, atque
demum Apostolatium suum relinquere, Apostolorum more, proprio sanguine confi-
gnatum, vt nihil minus haberet Germania ab alijs erectis ab Apostolicis viris Ecclesijs,
sed perenni memoria, summa gloria, tanto Apostolo gloriaretur & Martyre, a quo rece-
perit Euangelium testatum sanguine, morte signatum, miraculorum sigillo munitum,
atque etiam (ne quid deesset) scriptis multiplicibus roboratum: vt non nisi procaz & te-
merarius, proteruus atque sacrilegus, infidelis & perfidus, impius & execrabilis, ne-
fandus denique ac diabolicus habendus is esset, qui dissoluere illud auderet, ac penitus
scindere. ita plane censebit omnis qui rationis non sit penitus expertus.

COLONIENSIS
EPI SC. ERI-
STORVM SIBI
VENDICAT EC-
CLESIAM.

At sanctissimi senis, designati Martyris, ad Frisios praedicationis gratia profecturi asse-
ctates vestigia reliquas res gestas vsque ad consummationem martyrij prosequamur, quibus
tamquam Apostolicis signis nobilitari nostros Annales, certo scimus. Inuictis igitur animo,
diuini Spiritus gratia roborato aggressurus S. Bonifacius illius conuersionem gentis Fri-
siorum, quae fide Christiana relicta, defecerat in Paganismum, obicem illum primum inue-
nit, quod Coloniensis Episcopus assereret, gentem illam, atque sedem Episcopalem consti-
tutam Traiecti, ad suam dioecesim pertinere. Contra vero Bonifacius assererat, pleno iure
spectare absque medio ad Romanam Ecclesiam cuius Legatus esset. Cuius controuersiae
causa hanc scripsit epistolam, quae in aliquibus codicibus appendix ponitur ad superiorem
ad eundem Stephanum Papam datam: in Vaticano autem hac inscriptione habetur notata.

BONIFACII E-
PIST. AD STE-
PHANVM PAP.

Venerando ac diligendo Domno Apostolatus priuilegio praedito Stephano Papae Bo-
nifacius exiguus Legatus vel Missus Catholicae & Apostolicae Romanae Ecclesiae optabi-
lem in Christo caritatis salutem.

MAIORVM
MAIORVM
MAIORVM

Iam tempore Sergij Apostolicae Sedis Pontificis venit ad Limina sanctorum Aposto-
lorum presbyter quidam mirae abstinentiae & sanctitatis generis Saxonum, nomine Vuil-
lebrord, & alio nomine Clemens vocatus, quem praefatus Papa Episcopum ordinauit, &
ad praedicandum ad paganam gentem Frisonum transmisit in littoribus Oceani Occidui,
qui per quinquaginta annos praedicans, praefatam gentem Frisonum, maxima ex par-
te conuertit ad fidem Christi, fana & delubra destruxit, & Ecclesias construxit, & sedem
Episcopalem, & Ecclesiam in honore sancti Saluatoris constituens in loco & Castello,
qui dicitur Traiectum. Et in illa sede, & Ecclesia sancti Saluatoris, quam construxit praed-
icans, vsque ad debilem senectutem permansit, & sibi chorepiscopum ad ministerium
complendum substituit, & finitis longae vitae diebus, in pace migravit ad Dominum.

* Coepiscopum

DE TRAIEC-
TENSIS ECCL-
SIAE IVRIBVS

Princeps autem Francorum Carolomannus commendauit mihi sedem illam, ad con-
stituendum & ordinandum Episcopum, quod & feci. Nunc autem Coloniensis Episco-
pus illam sedem praedicti Episcopi Clementis a Sergio Papa ordinati sibi vsurpat, & ad
se pertinere dicit, propter fundamenta cuiusdam destructae a Paganis Ecclesiae, quam
Vuillebrordus dirutam vsque ad solum in Castello Traiecto reperit, & eam proprio la-
bore a fundamento construxit. & in honore sancti Martini consecrauit; & refert, quod
ab antiquo Rege Francorum Dagoberto Castellum Traiectum cum destructa Ecclesia
ad Coloniensem Parochiam donatum, cum ea conditione fuisset, vt Episcopus Colo-
niensis gentem Frisonum ad fidem Christi conuerteret, & eorum praedicator esset, quod
& ipse non fecit, non praedicauit, non conuertit Frisones ad fidem Christi, sed pagana re-
mansit gens Frisonum vsquequo venerandus Pontifex Romanae Sedis Sergius supra-
dictum seruum Dei Vuillebrordum Episcopum ad praedicandum supra dictae genti trans-
misit, qui illam gentem (vt praefatus sum) ad Christi fidem conuertit. Et modo vult Co-
loniensis Episcopus sedem supra dicti praedicatoris Vuillebrordi sibi contrahere, vt non sit

Episco-

A Episcopalis sedes subiecta Romano Pontifici, praedicans genti Frisonum. Cui respon-
debam (vt credidi) quod maius, & fortius fieri debeat praecipuum Apostolicae Sedis, ordi-
natio Sergij Papae, & legatio venerandi praedicatoris Vuillebrordi, vt & fiat Episcopalis se-
des subiecta Romano Pontifici praedicans genti Frisonum, quia magna pars illorum
adhuc Pagana est, quia destructae Ecclesiae fundamenta diruta & a Paganis conculca-
ta, & per negligentiam Episcoporum derelicta. sed ipse non consentit.

Sed modo Paternitatis vestrae iudicio mihi indicare dignemini, & si hoc iustum sit, re-
sporum & vobis placeat illi Coloniensi Episcopo reddi, & vestra auctoritate roborare, vt
praecipuum Sergij Papae, & sedes illa stabilis permaneat. Sic enim potestis nos (si vobis pla-
cet) adiuuare, si de scrinio Ecclesiae vestrae exemplar iubetis & mihi transmittere, quo quid
praedicto Episcopo Vuillebrordo ordinato sanctus Sergius praeeperit, & conscripserit, vt

B ex auctoritate sanctitatis vestrae contradicentes conuincere & superare valeam. Si au-
tem aliter iustius sanctitati vestrae videatur; consilium Paternitatis vestrae insinuare
mihi dignemini, vt sequar.] haecenus Bonifacii epistola ad Stephanum Papam, & nouis-
sima earum quae reperiuntur ad Romanum Pontificem scriptae; cum tamen desiderari
ea videatur, quae eundem exorauit Pontificem Stephanum, vt occasione profectio-
nis ad praedicandum Euangelium Frisij, liceret sibi relinquere in sua Ecclesia Moguntina

Lullum creatum Episcopum, qui relictum gregem fidelissime custodiret: inter tot enim
suos discipulos ipsum elegit, quem cerneret praestare prudentiam atque scientiam. At licet alias
superius (vt vidimus) id ipse Bonifacius ab ipso Romano Pontifice expetisset, numquam
tamen potuit obtinere, quamuis enixis precibus exorasset, sic Deo disponente, vt semel
Apostolatus muneri mancipatus, illud ad obitum vsque laborans impleveret. Modo autem

C quod iustissima causa id videretur exigere, non amor quietis, vt antea, sed maioris labo-
ris susceptio, quam facillime impetrauit; cuius rei gratia voluit idem Bonifacius inter-
pellare Pipinum Francorum Regem, litteris ea de re ad Fulradum eiusdem Regis Ca-
pellanum primum datis. quae cum Dei beneficio adhuc extent integrae, ex scriptis ci-
tatis saepe codicibus hic tibi reddimus, sic enim se habent ipsae, quibus & eidem commen-
dat Regi suos quos proficiscens reliquit discipulos praefatus futurorum.

Bonifacius seruus seruorum Dei, gratia Christi Episcopus, carissimo consacerdoti Ful-
rado presbytero, perennem in Christo caritatis salutem.

Fraterna dilectioni tuae propter spirituali amicitiam, quam saepe in necessitatibus meis
pro Dei intuitu mecum fecisti, dignas gratias quantas meruisti, persolvere non possum.
Sed Dominum omnipotentem deprecor, vt tibi in alto caelorum culmine mercedis praemia
D in gaudio Angelorum aeternaliter retribuatur. Nunc autem in Christi nomine deprecor,
vt quod bono initio coepisti, cum bono fine perficias idem, vt meo verbo gloriosum &
amabilem Regem nostrum Pipinum salutes, & illi magnas gratias referas de omnibus
pietatis operibus, quae mecum fecit; & vt illi referas, quid mihi & amicis meis similiter
esse videtur, quod vitam istam temporalem, & cursum dierum meorum per istas infir-
mitates cito debeam finire: Propterea deprecor magnitudinem Regis nostri pro nomi-
ne Christi Filij Dei, vt mihi nunc viuenti indicare & mandare dignetur circa discipulos
meos, qualem mercedem nostram de illis facere voluerit. Sunt enim penes omnes pere-
grinis; quidam presbyteri per multa loca ad ministerium Ecclesiae & populorum constituti;
quidam sunt monachi per cellulas nostras, & infantes ad legendas litteras ordinati: sunt
etiam aliqui seniores, qui longo tempore mecum viuentes laborauerunt, & me adiuuabant.

E De his omnibus sollicitus sum, vt post obitum meum non disperdantur, sed vt ha-
beant mercedis vestrae consilium, & patrocinium celsitudinis vestrae, & non sint di-
spersi, sicut oves non habentes pastorem, & populi prope Marcam Paganorum non
perdant legem Christi. Propterea almitatis vestrae clementiam diligenter in Dei no-
mine deprecor, vt filiolum meum, & Coepiscopum Lullum, si Deus voluerit, & si cle-
mentiae vestrae placeat, in hoc ministerium populorum & Ecclesiarum componere
& constituere faciatis praedictorem, & doctorem presbyterorum & populorum. Et
spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant presbyteri magistrum, & monachi regula-
rem doctorem, & populi Christiani fidelem praedictorem & pastorem. Propterea
hoc fieri maxime peto, quia presbyteri mei prope Marcam Paganorum pauperulam
vitam habent, panem acquirere ad manducandum possunt, sed vestimenta inuenire ibi
non possunt, nisi aliunde consilium & adiutorem habeant, vt sustinere & adiuuare in il-
lis locis.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

BONIFACIUS
LULLVM RE-
LINQUIT MO-
GUNTIAE.

* lubeat

* Ex eod. Cod.
epist. 45.

BONIFACII
AD FVLRA-
DVM EPIST.

* celsitudinem

DE LULLO
EPISCOPO.

his locis ad ministerium populi possint, eodem modo sicut ego adiuui. Et si pietas Christi hoc vobis inspirauerit, & hoc quod peto consentire & facere volueritis: per hos Missos meos presentes, aut per litteras pietatis vestrae hoc mihi mandare non dedignemini, ut eo laetior in mercede vestra vel viuam, vel moriar.] hæc ad Fulradum S. Bonifacius: qui cum haud obscuris verbis significarit, se cito ex hoc sæculo migraturum, diuinum responsum de suo exitu accepisse, par est credere, sicut Apostolo Petro scimus reuelatum fuisse, quod ipse testatur dicens: ^a Certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi.] Tamquam igitur non amplius reuersurus Bonifacius cuncta disposuit. Qui enim post Vuilbaldum res ab eo gestas est profecutus, hæc ad finem habet.

^a 2. Pet. 1.

^b Viz. S. Bonif. lib. 2. c. 18.

LVLVS RELINQUITVR CVRARE ECCLIASTIAM MONTANAM.

Antequam autem ^b tam periculoso se daret itineri, sciens absurdum id esse, si quis proprijs posthabitis ouibus, alienas curandas suscipiat, sanctum Lullum qui prædicationum & laborum eius comes extiterat, cuiusque virtutes omni honore dignas nouerat, consentiente tum Pipino Rege, tum Episcopis, Abbatibus, canonicis & proceribus ad ipsius diocesim pertinentibus, per se Episcopum ordinauit: id quod iam ante a Romano Pontifice impetrarat. Deinde manu sua apprehensum commendauit illum cunctis Principibus illic congregatis, ut ei tamquam patri obedirent, & in omni necessitate adiutores se illi præberent. Postea ad Thuringos & Rheni accolæ profectus, similiter fecit. Postremo ipsum sanctum Lullum adhortans ait: Quandoquidem tempus resolutionis meæ appropinquat, decreui proficisci quocumque diuinæ gratiæ visum est mittere. Tu ergo, fili carissime, animarum mihi creditarum curam age. Tu populum ab errore reuoca: Tu inchoatam basilicam meam apud Fuldam absolue, & illic corpus meum ubicumque tandem decessero, trade sepulturæ. Tum præterea da operam, ut habeamus itineri nostro res necessarias, & linteum quo hoc decrepitum corpus post obitum obuoluatur, in librorum meorum theca reponere. hæc cum vir sanctus dixisset: tamen si Lullus ab imo pectore multa traheret suspiria, & præ dolore nimio lachrymas cohibere non posset: non tamen ausus est quicquam se illi opponere.]

Habentur eadem in Vita S. Liobæ a Rodulpho iussu Rabani conscripta, in qua post narrata omnia quæ sunt transacta cum Lullo, auctor ista subiicit: Cumq. hæc & alia huiusmodi ei mandata dedisset, accersitam ad se Liobam virginem, quam ex Anglia ad curandas Deo sacratas virgines una cum alijs (ut dictum est superius) accerserat, exhortatus est terram peregrinationis suæ non deserere, nec assumpti propositi vigore lassescere, sed quotidie bonum quod coeperat, omni studio ampliare, dicens ei, corporis fragilitatem non esse considerandam, nec prolixæ ætatis spacia computanda, nec arduum virtutis finem, nec grauem existimandum perueniendi laborem; præsertim cum huius temporis spacia ad æternitatem comparata breuia sint, & non sint condignæ passionis præsentis temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Commendauit autem illam Lullo Episcopo & senioribus monachorum supradicti monasterij, qui aderant, monens eos, ut cum honore & reuerentia curam eius agerent; suæq. voluntatis esse affirmans, ut post obitum eius, corpus illius ad ossa sua in eodem sepulchro ponerentur, quatenus pariter diem resurrectionis expectarent, qui pari voto ac studio in vita sua Christo seruiant. Quibus dictis, dedit ei cucullam suam, rursus admonens atque contestans de non relinquendo peregrinationis suæ loco. Et sic præparatis omnibus, quæ in itinere necessaria erant, in Frisiam perrexit.] hæc in Lioba Rodulphus. quæ sequuntur ex rebus gestis Bonifacij sunt accepta.

Paucis post diebus nauim cum delectis ad illud iter socijs vir beatus ingressus per Rheni alueum ad Frisonum regionem incolumis perlatus est. Vbi circumquaque progrediens verbum Domini cum multa fiducia prædicauit, & Ecclesias ingenti studio extruxit. Tantam autem gratiam contulit illi Deus, ut intra breue tempus multa virorum ac mulierum millia cum suo socio Eobano baptizaret. Eum autem Eobanum, ut suæ senectuti aliquod pararet leuamentum, Episcopum Traiecti instituit. Aderant vero etiam ei presbyteri tres & totidem diaconi, puta, Vuintrugius, Vualterus, & Adalherus, Stirchaldus, Hamuntus & Boso: Porro Vuaccarrus, Gunderharus, Vuilliherus & Adolphus professione erant monachi, eumq. sequebantur. atque hi omnes vnanimiter cum illo laborantes in prædicatione Euangelij, meruerunt etiam palmæ martyrij esse confortes.

Cum

A Cum enim per latas ipsorum terras discurrissent, & ad Bortnam flumen peruenissent, quod est in confinio eorum, quos vulgari idiomate vocant Oester, & Vuestereiche; S. Bonifacius solis comitibus suis stipatus iussit ibi tentoria figi, volens in eodem loco baptizatorum sustinere aduentum Confirmationis gratia. Iam enim appropinquabat dies eidem Confirmationi destinatus. Is postquam aduenit, sole iam summos occupante gradus, omnes illi, qui haud aliter atque filij a patre expectabantur, indigni percipere gratiam Spiritus sancti, quæ illo die per sacram Confirmationem offerenda erat, ex amicis in hostes, & ex neophytis in lictores mutati, cum ingenti strepitu armorum ad Sanctorum castra aduolant. Id cernentes famuli, sumptis armis, contra illam furentis populi multitudinem Sanctos tueri nitebantur. At sanctus Bonifacius audito tumultuantis turbæ impetu, primo quidem ad spiritualis præsidij asylum confugit, Sanctorum reliquias, quas semper secum circumferre solebat, arripiens: deinde accitis ad se clericis, e tentorio processit, famulosq. ad resistendum paratos compescuit, dicens: Nolite quæ se pugnare, filij mei: nolite aduersarijs bellum inferre, sed etiam pro malis bona exhibere. Iam diu optatus adest dies: iam tempus illud aduenit, quo de laboriosa sæculi huius ærumna ad æternæ beatitudinis gaudia inuitamur: Cur ergo tantam gratiam, tantam gloriam a vobis excludere vultis? Immo vero confortamini in Domino, & oblata celestis gratiæ mûnera gratis animis nos excipere patimini. Sperate in Domino, & ipse nos de periculis omnibus eripiet.

His, & id genus alijs sermonibus compescuit ministros ab armis hostibus inferendis: Deinde etiam clericos cuiusque ordinis patria & libera voce adhortans: Fratres carissimi, inquit, si qua diuini cura amoris, si qua apud vos mearum admonitionum residet memoria, hac hora iam declarate: in animum reuocantes illa verba Saluatoris: ^a Nolite timere eos qui occidunt corpus, animas autem non possunt occidere, spei vestrae anchoram in Deo defigite, qui post vitam hanc momentaneam perpetuæ salutis brauium vobis rependens, ad ciuium supernorum consortium vos perducet. Nolite, obsecro, diuertiturnâ inuictarum mentium præmia in hoc temporis puncto amittere: nolite improbis Gentilium blandimentis & adulationibus eneruari, sed præsentissimum hoc mortis discrimen, quod nobis impendet, pro illius amore, qui nostri causa passus est, constanter & viriliter perferte, ut cum illo in æternum gaudere possitis.

Nondum vero sanctus Episcopus huius salutaris exhortationis verba absoluerat, cum ecce furens illa Paganorum turba cum gladijs & omnis generis infesta armatura in eos irruit, cruentisq. manibus barbara quadam feritate eos trucidat. Inde ad tentoria eorum properant, & tum libros, tum sacrarum reliquiarum capsulas secum auferentes, arbitrantes se magnos in eis argenti & auri thesauros reperturos. Mox ad naues aduolant, alimenta omnia exportant; & cum aliquid vini illic reperissent, hilariter inde potitant. Postea inter se tractant de diuidendo thesauro illo, quem se inuenisse falso existimabant. Cumq. longa disceptatione nihil inter se pacifice possent constituere, repente inter illos immanis existit discordia, quæ eousque processit, ut eodem furore, eadem vesania, iisdemq. armis, quibus sanctos Martyres suæ salutis ministros iugulassent, mutuo se conficerent. Ea cæde peracta, qui ex ijs supererant, iterum spe pecuniarum incitati ad thecas illas properant, ijsq. contractis, pro auro & argento codices & diuinæ doctrinæ chartas inueniunt. Tum furore & amentia perciti, codices illos partim per campi planitiem, partim per paludes dispergunt, partim in loca incongrua abijciunt. Qui tamen beneficio Dei, ut cuius esset meriti vir sanctus innolesceret, post longa temporis spacia illæsi & inuiolati reperti sunt, & ad Ecclesias in quibus hodieq. manent, a singulis eorum inuentoribus reportati.

In ijs autem repertus est sancti Euangelij codex, quem vir beatus pro sanctitate sua iugiter apud se ferre consueuerat; qui licet ense acuto (ut etiam nunc videre licet) per medium sectus sit, nulla tamen littera ea sectione abolita est. Eum librum fertur sanctus Episcopus tum, cum in eius caput ensis vibraretur, sicario obiecisse, & pro tuendo capite (ut tali in periculo fieri solet) vel pro spiritali clypeo. Et est sane illustre miraculum, quo & Dei virtus, & beati viri sanctitas declaratur, in secto libro nullius litteræ abolitionem videri. Frustrati autem spe sua carnifices illi, domum tristes abierunt.

Vbi autem vicini Christiani eam sanctorum virorum necem perceperere, terras latronum illorum armata manu inuaserunt: & cum se ad repugnandum homines impij compararent;

IRRVVNT FRI SII IN S. BONIFACIVM.

^a Matt. 10.

BONIFACIVS SVOS HORTATVR.

* proelia

MARTYRIVM S. BONIFACII.

*

pararent, sed tanti sceleris conscientia pressi, nihil possent, in fugam acti, a Christianis A interfecti sunt. Cumq. res illorum diripiissent Christiani, ad sua reuersi sunt. Ita qui salutis suæ ministros trucidare non sunt veriti, duplici contritione contriti sunt, corporis in hac vita, animarum apud inferos. Non diu post Traiectensis Ecclesiæ clerici corpus S. Bonifacii Traiectum deportarunt, & cum multa veneratione tumularunt. Postquam autem rescivit sanctus Lullus, conuocatis permultis tam clericis quam laicis venerabilibus viris, indicauit eis necem S. Bonifacii, & quemadmodum Traiecti humatus sit: simul etiam exponens eis quo in loco se adhuc viuens iusserit sepeliri, petijt vt ad eius exequendam voluntatem ipsi velint adiumento esse.]

Quomodo autem Dei nutu Traiecto Moguntiam, & inde Fuldam celebri pompa translatum sit, idem auctor pluribus narrat, itemq. de miraculis illic fieri solitis, atque ad postremum hæc de tempore sedis eius, & necis habet: Vixit, inquit, in Episcopatu B S. Bonifacius annos triginta sex, menses sex, & dies totidem. Passus est cum socijs suis Nonis Iunij, anno peregrinationis suæ quadragesimo, Incarnationis autem Dominicæ septingentesimo quinquagesimo quinto.] hæc auctor, qui post eius discipulum Vuilbaldum res ab eo gestas, additis epistolis prosequutus est.

Verum quod ad præscriptum numerum spectat annorum triginta sex Episcopatus eius, totidem sunt non Episcopatus, ex quo videlicet ordinatus est Romæ a Gregorio eius nominis tertio, sed ex quo munus prædicationis accepit a Gregorio secundo, anno Redemptoris septingentesimo decimonono, vt superius demonstratum est: Episcopatus vero quo a Zacharia Papa est consecratus, nonnisi anni decem numerantur.

Sed & corrigendus auctor, qui auxit Bedæ Epitomen, dum habet eundem S. Bonifacium Martyrem obiisse anno superiori septingentesimo quinquagesimo quarto, & C quod addit, Redgerum post eum consecratum Archiepiscopum a Stephano Romano Pontifice; maioris enim est nobis auctoritatis, qui eius Acta persecutus est Vuilbaldus eius discipulus, immo & Bonifacii ipsius scriptæ epistolæ, & auctor qui in meliorem stylum conuertit atque auxit vitæ ipsius historiam. Quod autem in Notis ad Romanum Martyrologium de anno obitus Bonifacii, priori sententiæ inhæserimus, quæ apud Bedæ Epitomen expressa habetur, per ista emendari volumus. Sed non prætereundum, quod apud eundem Bedam numerantur quinquaginta tres Martyres, qui in itinere comites Bonifacii, vna cum eo æque tunc subiere martyrium. Quorum omnium natalem diem, qui contigit Nonis Iunij, notatum retinet tabulæ Ecclesiasticæ, & præter Bonifacium nomine expressum quoque Eobanum habent, atque annis singulis publica memoria in Ecclesia repræsentant. Præter Vuilbaldum, & qui eum secutus est, auctorem, reperitur scripsisse vitam eiusdem Bonifacii heroico carmine a Ruthardus Rabani discipulus. D

Non omitteremus dicere recitari in Concilio b Triburiensi scite dictum Bonifacii, de antiquis sacerdotibus aureis, in calicibus ligneis, & recentioribus ligneis, in calicibus aureis. ita Sanctus, cum sui temporis sacerdotum ignauiam deploraret. Sed de Bonifacio nec prætereatur, ipsum simulac martyrio coronatum innotuit, ab Ecclesia Catholica in album Martyrum fuisse relatum, eiusq. diem natalem solemniter in Francorum Regno potissimum celebrari cœpisse: quod intelliges ex ijs, quæ obiter c Lupus Ferrariensis, qui sub Ludouico Pio claruit, scribens ad Einardum (idem dictus Eginhardus) qui fuit a secretis Carolo Magno, docet his verbis: Illustris Abbas Rabanus postquam egressus a palatio, foret necne per id temporis istic propter legationem sibi commissam, ad liquidum scire non potuit; atque ob eam rem hortatus est, vt reditum meum ad Nonas Iunij E differrem, quando solemnitas Bonifacii se abesse minime sineret, nisi forte ipsi quoque Imperialis iussione, & ea quam grauissima præiudicaret auctoritas.] hæc ibi. Quibus significatur festa dies natalis S. Bonifacii fuisse Francis solemnissima.

Sub hoc anno notata accepimus a docto viro Duçæo Frontone Societatis Iesu ornatissimo professore eruta ex codice peruetusto capitula quædam a Pipino Rege facta, quorum est titulus: Incipiunt capitula de alia Synodo sub ipso Domino Rege Pipino facta.

Si homo incæstum commiserit &c.] pluribus cohibentur putridæ inquinamenta carnis, quæ infelicitatem huius temporis repræsentant; quibus ressecandis adhibitus est censeræ gladius. ista omnia a Pipino facta videntur ante expeditionem in Longobardos adornatam, vt peccata cohibendo faceret sibi Deum propitium, & beneficientes adiu-

A uando conciliaret sibi a Deo auxilium aduersus hostes: nam in eodem conuentu hæc statuta leguntur pro suscipientibus peregrinationem ad loca sancta.

De peregrinis humiliter constituimus, qui propter Dominum ad Romam, vel alicubi vadunt: vt ipsi per nullam occasionem ad pontes, & ad Exclusas, aut nauigio detineantur propter scripta sua: nullus peregrino calumniam faciat, nec vllum telonium ei tollat. Et si quis hoc fecerit, qualiscumque homo hoc cōprobauerit, de sexaginta solidis, quos soluere debet qui hoc fecit, triginta illi concedimus, & illi alij in sacello Regis veniant. Sic igitur Pipinus dum pietatis ergo peregrinantibus Romam prospicit securitatis aperit sibi viam, vt inter hostes liber atque securus Romam veniat, vt suo loco patebit.

Quod ad res Orientales pertinet, hoc anno Paulicianorum hæresim, eandem & Manichæorum in Thracia propagatam esse, Theophanes auctor est. Ita Imperator omnem errorem in Orientalem induci Ecclesiam passus est, intentus tatum ipse ad destruendum cultum sacrarum imaginum. Porro de Paulicianis superius sæpius dictum est.

Sed quæ persecutio, & dispersio Orthodoxorum secuta sit pseudocœcumenicum concilium anno superiori celebratum, auctor qui his intererat, prosequutus Acta insignis Martyris Stephani iunioris, narrat his verbis: Cernere erat audacissima illa facinorosa, atque impietatem omnem excedentia, quæ sine vlllo metu perpetrabantur. Nam & sacrosancta vasa ob venerandarum imaginum picturas pedibus obterebantur, & templorum decor & pulchritudo, quam sacrarum imaginum picturæ pariebant, partim abradebatur, partim calce illinebatur. etenim vbi Christi, aut Matris illius, aut Sanctorum imago erat, vel in ignem conijciebatur, vel in puluerem redigebatur, vel etiam albario opere inducebatur. At vbi arborum, aut auium, aut bestiarum effigies, aut etiam circus ac venationes pictæ erant, his nimirum parcebatur ac summa cura prospiciebatur. Quo & Ecclesia toto eo ornata, quem ipsæ sacræ imagines afferebant, spoliabatur, & tamquã sponsa coniuge orbata mæsta & squalida atque incompta cernebatur.

Quis autem temporis illius calamitatem satis digne deplorare queat? quæ lingua quæ perpetrata sunt, vlla ratione complecti possit? Quæ auris placide & sedate huiusmodi narrationem excipiet? Tempestiuum scilicet tunc erat Prophetæ verba cum lachrymis vsurpare: a Perijt sanctus de terra, & qui bonum agat inter homines non est. b In securi enim & ascia Ecclesiæ Christi portas confregerunt, atque igne sanctuarium ipsius incenderunt. Quænam alio mystico sensu porta hic esse queat, quam diuinarum imaginum pictura? Nam ea menti aditum ad exemplar aperit, ac per ea quæ in sensum cadunt, ad ea quæ intellectu percipiuntur, introducit. Nam alioqui materiam non adoramus, quemadmodum impijs facere videmur. Sed spiritalem adorationem ad eam rem, quæ figura exprimitur, per picturam referimus. Siquidem imaginis honor (vt cum Basilio loquar) ad exemplar ascendit, atque hac ratione Crucem, ex quacumque tandem materia constructa sit, adorare ita didicimus, vt non ipsi materiæ, sed ei affixo cultum tribuamus.

Huius porro venerandæ Crucis imago est omnis ad exemplaris formam depicta materia. Neque enim illud dumtaxat lignum cui Christus affixus est, adorare didicimus, verum alia quoque omnia, quæ ad Crucis formam expressa sunt. Quamobrem aut diuini ligni formæ cultus negetur, aut etiam Christi, & Sanctorum imaginibus honor habeatur. Atque hæc a me veluti per digressionem dicta sint, vt istos ab Orthodoxa doctrina procul aberrare demonstrarem. Nunc vero eo, vnde huc deflexit oratio, reuertatur. Pergit dicere de dispersione facta sanctorum monachorum, qui ciuitates incolebant ad montana, deq. his potissimum agit, qui confugerunt ad montem S. Auxentij, de quodiu ante, cum de Synodo Chialcedonensi actum est, diximus. Ibi enim morabatur magni nominis Stephanus monachus, in quem (vt suo loco dicemus) idem Imperator dira proelia concitauit. ait igitur: Ad hunc modum Ecclesia laborante ac male affecta, piorum multitudo in summa consilij inopia & mærore versabatur. Ac potissimum sacrum monachorum agmen, vtpote quod Orthodoxam Fidem arctius complecteretur, ita tamquam ex compacto, tum Byzantio, tum alijs Europæ vrbibus ac Bithyniæ excedentes ad Auxentianum montem se contulerunt, ac beatum Stephanum adentes, ab eo petebant, vt ducem se illis præberet, eosq. consilio iuaret. Loquere (inquirebant) o pater, si quis in te consolationis sermo est, mentesq. ingenti mæstitia oppressas cohortare, titubantem animum fulcè, ne humano metu labefactatus de ipso salutis capite periclitetur, ac pietatem prodat.]

Trithem. in Chro. Hirsaug. b Cœcil. Tribur. c. 18. de consec. dist. 1. cap. vasa quibus. e Lup. epist. 5.

PAULICIANI HAERETICI. COPRONIMI PERSECUTIO DIRA ADVERSUS ORTHODOXOS. a Mich. 7. b Psal. 73. MALA AB ICO. NOCLASTIS. ILLATA EG- CLESIIIS. FVGAM CON- SVLIT STE- PHANVS. ET LOCA. DOCET. FVGAE.

Quemnam sermonem tunc ad eos habuit sanctus martyrij candidatus, idem auctor A refert cui potuit interesse. praterimus eum inuiti, breuitati consulentes, illa tantum qua post habitum sermonem locutus est, ostendens quo se conferre deberent, hic red- dimus ex eodem auctore, dum subdit.

His, & alijs huiusmodi sermonibus ad monachorum, qui & ipsi lachrymis madebant, cateruam vsus Stephanus, hac verba insuper adiecit: Ad has tres partes qua nefariae ha- scis labem minime contraxerunt, vt fugiatis, censeo. Neque enim alius locus est, qui quidem sub draconis huius Imperio ac potestate sit, qui ab eius veneno purus manserit, quam ea qua ad accliu Pontu Euxini sunt, hoc est, Zicchia, & Chersonis, & Bosphori;

& Nicopsi, & Gothia, atque ea item qua ad Parthenium mare se porrigit. Quin & id quod in antiquioris Romae decliu est, ac Nicopolitana, & Neapolitana Metro- polis, qua ad Romanum vsque flumen protenduntur. Sed & Lyciae prouinciae cli-

* mata, hoc est ex Sylae sicu, ac denique Cypria insula, qua e regione ipsius sunt vsque ad Turrum & Ioppem. Haec, inquam, partes ab execrando hoc dogmate purae persti- terunt.] pergit dicere de Romano Pontifice & tribus Patriarchis, Alexandrino, Antio- cheno, & Hierosolymitano, qui suis scriptis eandem haesim profciderunt, qua nos an- no superiori, opportuna occasione posuimus. & post haec idem auctor.

Haec, inquit, verba, vt pius ille coetus audiuit, piumq. virum velut extremum allo- cutus atque complexus est, ad loca qua cuique commodiora visa sunt, sese contulerunt, in hoc quoque videlicet Christo obtemperantes: a quippe qui eos qui persecutionem patiuntur, ex vna vrbe in aliam profugere iubeat: quandoquidem minime conuenit, vt ipsi nosmet in pericula coniciamus; quemadmodum contra reprehensione non care- mus, si in periculis constituti animum despondeamus. Spectabatur itaque Byzantium, C velut in expugnatione quadam captiuitate oppressum, monasticoq. habitu priuatum, & tamquam in squalorem redactum: sublato nimirum atro colore, qui prius ad vrbis ornatum albo mixtus erat. Etenim alius ad Euxinum Pontum nauigabat, alius ad Parthenium pelagus omni festinatione contendebat, alius Cyprum petebat, alius ad antiquiorem Romam properabat.] haec ibi, & alia qua suo loco reddita sunt superius, auctor habet.

IN AIDIVAT
IDITURAH
IMYRONED
GIVVLEND
REYVA ARIT
ORTUO

QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus quinquagesimus sextus nu- meratur Indictione nona, quo Aistulphus Rex Longobardorum, vlsciente nu- mine, male periit: posteris Principibus relinquens exemplum, maximo ipsorum dam- no Ecclesiastica iura tentari.

Ne igitur rursus ea qua bene a Rege maxime pio Pipino constituta essent, eiusdem perfidia Aistulphi labefactata corruerent, diuina prouidentia factum est, vt fidifragus ille e medio tolleretur hoc ipso anno. de quo audi Anastasium rem magnam paucis istis prosequente: Dum ergo haec agerentur, ipse infelix Aistulphus, quoda loco in venatio- nem pergens, diuino ictu percussus, defunctus est.] Sic igitur accidit, vt infelix, qui ad- tuerus Deum, Sanctosq. eius, Regni causa saepe bella mouisset, Regno pariter priuaretur & vita: & qui eadem ex causa saepe pacta conuenta atque iurata confregerat, eadem sua morte relinqueret confirmata. Sed exoritur inter Longobardos de successore turbatio.

Carebat Aistulphus prole, qua euchi posset in Regem, & frater eius Rachis iam il- lud pietatis causa dimiserat, monasticam vitam professus. Sed ei insidias prauus dae- mon ingerebat in aures, vt qui miserat manum ad aratrum, retro respiceret, ne fieret aptus Regno Dei: sicq. egit, vt ad temporale Regnum oculos animumq. conuerteret: sed cito obstitit summus Pontifex Stephanus, qui Ducem Tusciae Desiderium multa- spondentem Ecclesiae in Regem promouit. Anastasius enim coeptam prosequutus hi- storiam, ait: Tunc Desiderius quidam Dux Longobardorum, qui ab eodem nequissi- mo Aistulpho Tusciae in partes erat directus, audiens praefatum obiisse Aistulphum: il- lico aggregans ipsius Tusciae vniuersam exercitus multitudinem, Regni Longobardo- rum arripere nisus est fastigium. Cuius personam despectui habens Rachis dudum Rex,

OBITVS AI-
STVLPHI RE-
GIS.
MOD MADVE
HET TIVVZ
HESIDIVS
REGNUM IN-
VASIT ET RA-
CHIS RESI-
STIT.

A Rex, postmodum monachus germanus praefati Aistulphi, sed & alij plures Longobar- dorum Optimates cum eo eundem Desiderium spernentes, plurimam trans Alpes, vel cetera Longobardorum loca exercituum multitudinem aggregantes, ad dimicandum contra eum profecti sunt.

Ad haec praefatus Desiderius obnixè praefatum beatissimum Pontificem deprecatus est, sibi ferre auxilium, qualiter ipsam regiam valeret assumere dignitatem, spondens iureiurando omnem praefati Pontificis adimplere voluntatem. Insuper & Reipublicae redditurum se professus est ciuitates qua remanserant, immo & copiam daturum mu- nerum. Tunc idem praecipuus Pater & bonus Pastor inito consilio cum saepe fato Ful- rado venerabili presbytero & Abbate atque Consiliario Christianissimi Pipini Franco- rum Regis, misit suum germanum Paulum scilicet diaconum, atque Christophorum.

B Consiliarium vna cum praefato Fulrado in partes Tusciae ad praedictum Desiderium. Cum quo loquentes, confestim per scriptam paginam terribili iuramento idem Deside- rius cuncta professus est superius annexam sponfionem adimplere.

Post haec vero peracta statim suum Missum, id est, Stephanum venerabilem presby- terum cum Apostolicis exhortatorijs litteris praefato Rachisi, vel cunctae genti Longo- bardorum direxit; properans & praedictus Fulradus venire cum aliquantis Francis in- auxilium ipsius Desiderij; sed & plures exercitus Romanorum, si necessitas exigeret, in- eius disposuit occurrere adiutorium.] Verum vbi accepit Rachis litteras Pontificias, ne- quaquam vltius ausus est progredi, reueritusq. eius Apostolicam iussionem, relictaq. militia, rursus seipsum Deo reddidit, cui se sponderat in monasterio seruiturum. Cuius & exhortatione etiam ceteri Longobardi illum susceperunt in Regem, quem-

C idem Stephanus Papa dedisset Desiderium. sic igitur (inquit Anastasius) suffraganti- bus praedicti summi Pontificis Deo acceptis precibus, ita omnipotens Dominus dispo- suit, vt sine vlla animarum periclitatione antefatus Desiderius per iam dicti coange- lici Papae consensum eandem quam ambiebat, assumeret regalem dignitatem.

Dum vero haec agerentur, direxit Missum suum sanctissimus Pontifex, & abstulit ip- fas ciuitates quas saepe dictus Desiderius Rex reddere promiserat beatissimo eidem Pa- pae, id est, Fauentiam cum castro Tiberiano, seu Gabellum, & vniuersum Ducatum Fer- rariae in integro, & annuente Deo, Rempublicam dilatans, & vniuersam Dominicam plebem, videlicet rationales sibi commissas oues bonus Pastor, animam suam ponens, omnes ab insidijs eruit inimicorum.] hucusque Anastasius de rebus gestis Stephani Pa- pae, vsque ad sequentis anni mensem Aprilem, quo ex hac vita, Deo vocante, migravit.

D Sic igitur iusto Dei iudicio factum est, vt cum Longobardi nollent Romanam Ecclesiam quicquam iurium in Italiae ciuitatibus possidere, idem ab ipsa supplices Regnum pete- rent, vt non nisi ipso volente Romano Pontifice posse regnare, cognoscerent.

Vidisti, Lector, ex vsu pristino, ab exordio nascentis Ecclesiae, Deo ita disponente sua inenarrabili prouidentia, Romanam Ecclesiam persecutionibus semper crescere, & vexa- tionibus dilatari consueuisse? Et quod ad haec tempora spectat, id manifestissime cunctis innotuit. Cum enim Leo Imp. inito foedere cum Longobardis aggressus est dire persequi Romanam Ecclesiam, in eam commouens Luithprandum; & sub Constantino eius filio Ai- stulphus eandem Ecclesiam iugi ferme bello vexauit, prout qui extant gemitus in chartis lachrymis exarati Gregorij Papae significant, & Stephani iustae querelae demonstrant: re- spexit tandem Deus in ipsam Ecclesiam, eandemq. ab impiorum manibus vindicatum liberam esse voluit. Quis neget omnia haec diuina prouidentia facta, qui sciat quod Deus ne- que Gentiles ipsos iniuste a tyrannis oppressos, in eorum manibus reliquerit indefensos, pro quibus vltorem insurrexisse, innumeram Gentilium produunt historiae?

Debet hoc sibi Deus, vt iustificetur (quod Dauid cecinit a) in sermonibus suis, vt pro iu- stitia vindex exurgat, nec relinquat b virgam peccatorum super forte iustorum, sed & vt exal- tentur c cornua iusti, cornua peccatorum cofringat. Qui igitur (vt e nostris mutuemur ex- emplum) laborantes Hebraeos sub duro seruitutis iugo respexit, eorumq. lachrymas exaudi- uit, & vendicans in libertatem, corripuit d pro eis Reges: idem ipse lachrymas sanctorum Pontificum non despexit, sed respexit, & votis annuit, & per Gregorium & Stephanum Pon- tifices adimpleuit, iuxta illud: e Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.] Ista enim tanta, atque adeo admiranda non nisi nudipedalia illa, litaniae frequentes, vectiones illae sacrarum imaginum, processiones ad sacras basilicas tanta a Deo consequi meruerunt. Sed de

DESIDERIVS
OPB STEPHA-
NI PAP. CON-
SEQUITVR RE-
GNVM.

* concursum
RECEPIT SVAS
CIVITATES
STEPH. PAPA.

ROMANA EC-
CLESIA DILA-
TAVR ANGV-
STIIS.

a Psal. 50.
b Psal. 124.
c Psal. 74.
d Psal. 104.
e Psal. 125.

Sed de his alia occasione rursus inferius modo autem hic de legatione agendum, quam A Stephanus Papa misit ad Pipinum Regem in Gallias. atque in primis hic describamus illas ipsas litteras, quas idem dedit Stephanus Papa ad eundem Pipinum Regem Francorum de Regno Longobardorum Desiderio tradito. habent autem in primis cum exultatione gratiarum actionem, de tot tantisque acceptis a Deo his temporibus beneficijs.

a. Ex scrip. Cod. Panvini. quas etiam tom. 8. Centurias habent.

Domino excellentissimo filio, & nostro spirituali compatri, Pipino Regi Francorum, & Patricio Romanorum Stephanus Papa.

STEPHANI PA- PAE EPISTOLA AD PIPINUM REGEM.

Explere lingua, excellentissime fili, non valemus, quantum tuo opere, tua vita delectamur: facta quippe diebus nostris virtute diuina miracula vidimus. Quod per excellentiam tuam sancta omnium Ecclesiarum Dei Mater & caput, fundamentum fidei Christianae Romana Ecclesia, quae valde ab hostium impugnatione lamentabatur, magna nunc gaudij soliditate * nimirum est translata, atque confirmata, & merentes B Christianorum animae, tuo fortissimo praesidio maxime sunt releuatae laetitia.

INGENS PIPINI GLORIA EX LIBERATA ECCLESIA COMPARATA.

Pro quo vestro opere, & exultatione nostra libet cum Angelis exclamare: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et quia elapso anno, isto in tempore, valde ab hostium depopulosa impugnatione sauciati, & ultra citraque circumdati affligebamur: nunc autem tuo potentissimo auxilio erepti ab imminentibus periculis, immenso exultamus gaudio, & benedicentes nomen Domini cum Psalmographo consona dicimus voce: b Hae est immutatio dexteræ Altissimi. Et rursus: c Ad vesperam demorabitur fletus, & ad matutinum laetitia. Cuius enim vel saxum pectus tam benigno opere a tua praecleara bonitate peracto, cognitoque non statim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuae excellentiae amorem emollescat? Hae me, fateor, excellentissime fili & spiritualis compater, quae per te mirabiliter facta sunt, saepe conuenientibus ex vniuerso C orbe terrarum nationibus dicere, saepe cum eis pariter admirari delectat, extensa voce mellifluae excellentiae tuae laudes persolueri indeficienter.

b Psal. 76. c Psal. 29.

CELEBRAT TV RE PAPA PIPINVM LAVDIBVS.

Hae me plerumque etiam in momento horarum excitant inflexibili oculo, pro im- mensa bonitatis tuae, & vniuersae gentis Francorum sospitate omnipotenti Deo fundere preces. Denique, amantissime & a Deo inspirate victor felix & diuina prudentia fortissime Rex, qualiter beatus Petrus Apostolorum Princeps tuae deuotionis affectum, quem pro eius causa decertans adhibuisti, susceperit, ipsa cunctis liquido vestra vita testatur. Scriptum quippe est: d Vota iustorum placabilia. Libet quippe omnino, excellentissime fili, tuae bonitati magnas gratiarum persolueri laudes, & nomen Domini pro tam maxima benignitate glorificantes exhilarata voce canere: e Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit plebem suam: & redemptionem facere cupiens populo suo suscitauit te nobis, Christianissime victor Rex, diebus nostris fortissimum liberatorem. Quid enim aliud quam nouum te dixerim Moysen, & praefulgidum asseram Dauid Regem? Quoniam quemadmodum illi ab oppressione Allophylorum populum Dei liberauerunt: ita tu quoque, benedicta a Deo victor, fortissime Rex, tuo certamine Ecclesiam Dei & eius afflictum populum, ab hostium impugnatione eruere studuisti.

d Prov. 15.

e Luc. 1.

BENEDICTIO- NES MULTIPLES PA- PAE ERGA PIPINVM.

Benedictus es, eximie fili, a Deo excelsio, qui fecit caelum & terram. Et benedictus Deus, quo protegente, in manibus tuis hostes sunt. Benedicat tibi Dominus, pulchritudo iustitiae, & tuos amantissimos natos, meosque spirituales filios, Dominum Carolum & Carolomanum, a Deo institutos Reges Francorum & Patricios Romanorum, cum Christianissima eorum matre, excellentissima Regina, dulcissimaque coniuge, fidei Dei spirituali nostra commatre, tueatur, & in omnibus protegat. Dilatet Deus semen vestrum, & benedicat in aeternum, atque solium Regni fruendum perenniter concedat, & vniuersam gentem Francorum sub vestra ditione permanentem illaesam custodiat. Vale in Domino Rex benignissime, quia per te sanctae Dei Ecclesiae inimici humiliati sunt, & magna laetitia ipsa Dei Ecclesia est releuata, & eius peculiaris populus iucundatur, & per te benedicatur Deus, pro quo & eius benedictio super te plenius est effusa. gaudium enim vberimum in vniuersum orbem terrarum intulisti. Magna sunt haec, & omnipotentis Dei laudibus tribuenda. Sed inter haec misericordiosissimi Dei nostri clementiam indefinenter petimus, ut caelestis sui Regni gaudio vobis tribuat vicissitudinem.

Quapropter cum magna fiducia tamquam praesentialiter coram tuo mellifluo consistens aspectu, flexis genibus petens pectore & animo coram Deo viuo deprecor, ut iubeas firmiter in hoc bono opere, sicut certe confidimus, usque in finem permanere, pro

* iubeat

sanctae

sanctae Dei Ecclesiae perfecta exultatione, & eius populi liberatione, & integra securitate: & plenariam iustitiam eidem Dei Ecclesiae tribuere digneris, atque optimum ac velocem finem in causa fautoris tui beati Petri adhibere iubeas, ut reliquas ciuitates, quae sub vnius dominij ditione erant connexae, atque constitutos fines, & territorio in integro matri suae spirituali sanctae Ecclesiae restituere praecipias, ut populus Dei, quem a manibus inimicorum redemisti, in magna securitate, & delectatione tuo auxilio adiutus viuere valeat. Quoniam & filius noster Deo amabilis * Vuolradus, fidelis vester, omnia conspiciens, satis testatus est, quod nequaquam iste populus viuere possit extra eorum fines, & territoria atque possessiones, absque ciuitatibus illis, quae semper cum eis sub vnius dominij ditione erant connexae. Peto te fili, peto te coram Deo viuo, & fortiter coniuro, spiritualis compater, ut in hoc bono opere perfectius maneat, & non ho- B minum blanditijs, aut suasionibus vel permissionibus, quod absit, faueas, & in aliam declines partem: sed magis vere timens Deum, omnia quae beato Petro sub iureiurando promissisti, adimplere iubeas: & sicut coepisti, plenariam iustitiam illi impartire.

AGIT PRO RESTITVTIONE PLENA ALIARVM CIVITATVM.

* Fulradus

Etenim tyrannus ille sequax diaboli Aistulphus, deuorator sanguinum Christianorum, Ecclesiarum Dei destructor, diuino ictu percussus est, & in inferni voraginem demersus. In istis quippe diebus, quibus ad hanc Romanam Urbem deuastrandam profectus est, post annui spacij circulum ita diuino mucrone percussus est, ut profecto in eo tempore, quo fidem suam tentans, diuersa piaculi scelera perpetratus est, in eo & suam impiam finiret vitam. Nunc autem Dei prouidentia per manus sui Principis Apostolorum beati Petri, simul & per tuum fortissimum brachium, praecurrente Deo, industria amabilis viri * Vuolradi tui fidelis, nostri dilecti filij, ordinatus est Rex super gen- C tem Longobardorum Desiderius, vir mitissimus: & in praesentia ipsius Fulradi sub iureiurando pollicitus est, restituendas beato Petro ciuitates reliquas, Fauentiam, Insubres, & Ferrariam, cum eorum finibus simul, & saltora, & omnia territoria: necnon & Ausinum, Anconam, & Humanam, ciuitates cum eorum territorijs: & postmodum per Garinodum Ducem, & Grimoaldum nobis reddendam spopodit ciuitatem * Bonam cum D finibus suis, & in pacis quiete cum eadem Dei Ecclesia & nostro populo semper mansurum professus est. Atque fidelem erga a Deo protectum Regnum vestrum esse testatus est: & petijt nos, quatenus bonitatem tuam deprecaremur, ut cum eo & cuncta gente Longobardorum magnam pacis concordiam confirmare iubeas. Nam & Spoletini Ducatus generalitas per manus beati Petri & tuum fortissimum brachium constituerunt sibi Ducem: & tam ipsi Spoletini, quamque etiam Beneuentani, omnes se commendare D per nos a Deo excellentiae tuae seruatae capiunt, & imminent anhelantius in hoc deprecando bonitatem tuam. Vnde petimus te, excellentissime fili & spiritualis compater, ut si praedictus Desiderius, quemadmodum spopodit, iustitiam sanctae Dei Ecclesiae, Reipub. Romanorum beato Petro protectori tuo plenius restituere, & in pacis quiete cum Ecclesia Dei & populo nostro, sicut in partibus a tua bonitate confirmatis continetur, permanerit cum vniuersa sua gente: iubeas in id quod petijt tuas a Deo inspiratas aures inclinare.

DE MISERANDO INTERITV AISTVLPHI.

* Fulradi

* Bononiam

DE REGE LONGOB. CREATO DESIDERIO.

Hoc interea anhelamus, ut nimis velociter eidem Desiderio Regi, obtestando, admonendo etiam, & praecipiendo dirigere iubeas, ut reliquas ciuitates, loca, fines atque territoria, & patrimonia & saltora in integro sanctae Dei Ecclesiae reddere debeat: & tale fundamentum, & optimum finem in causa eius imponere iubeas, ut auxiliante Domino, ipsa etiam Dei Ecclesia secura maneat usque in finem saeculi: ut plenaria iustitia a iusto Iudice Domino Deo nostro, & memoriale nomen tibi in saecula maneat, vel etiam cunctae Christi protectae genti vestrae Francorum. Inspiratus autem a Deo, nimis festinanter causam sanctae Ecclesiae perficies.

Quia sunt aliae canonicae causae, quas perficere debeamus, pertinentes ad magnam Regni tui laudem, & magnam animae tuae vel cunctae gentis Francorum immensam mercedem: & hoc obnixè postulamus praecelsam bonitatem tuam, ut inspiratus a Deo & eius Principe Apostolorum beato Petro, ita disponere iubeas de parte Graecorum, ut fides sancta Catholica & Apostolica per te integra & inconcussa permaneat in aeternum; & sancta Dei Ecclesia sicut ab alijs, & ab eorum pestifera malitia liberetur, & secura reddatur, atque omnia proprietatis suae percipiat: unde pro animae vestrae salute indefessa luminarium concinnatio Dei Ecclesijs permaneat,

AGIT PRO RESTITVTENDIS REBVS A GRAECIS ABLATIS

neat, & esuries pauperum, egenorum, vel peregrinorum nihilominus refecetur, & ad
veram saturitatem perueniant. Qualiter autem cum Silentario locuti fueritis, vel quo-
modo eum tua bonitas absoluerit, vna cum exemplari litterarum quas ei dederitis, nos
certiores reddite: vt sciamus qualiter in communi concordia agamus, sicut inter nos, &
* Vuolradum Deo amabilem constitit. Ipse vero dilectus filius noster * Vuolradus in
omnibus causis iuxta tuam præceptionem peregit, & maximas gratias illi egimus pro
suo certamine, quo videlicet ad vos reuertens omnia qualiter acta sunt, bonitati vestræ
intimabit.

Præsentes vero fidelissimos nostros, id est, Georgium reuerendissimum & sanctis-
simum fratrem & Coepiscopum nostrum, atque Ioannem Regionarium, nostrumq.
facellarium, petimus vt hilariori suscipiens vultu, in omnibus acceptari iubeas: &
quicquid nostra vice bonitati tuæ locuti fuerint, eis in omnibus credere digneris; at-
que cum effectu causæ & lætabundis nuntijs ad nos remeandos absoluere iubeas. Nam
& hoc obsecramus bonitatem tuam, vt nimis celeriter ad nos commigrandum absol-
uere præcipias reuerendissimum fratrem & Coepiscopum nostrum.

Omnipotens autem Deus in cunctis actibus, excellentissime victor Rex, suæ dexteræ
extentione te protegat: tibiq. & præsentis vitæ prospera, & post multorū annorum curri-
cula: gaudia æterna cōcedat; faciatq. cum tua dulcissima coniuge excellentissima Regi-
na, spiritali nostra commatre, & vestris, meisq. dulcissimis filijs maximo gaudio iucun-
dari, & Regni vestri gubernaculo a Deo vobis cōcesso perfrui, & qui in præsentis vita Re-
gni potestatem tenetis, etiam futuro in sæculo cum Christo in æternū regnetis, prome-
rentes illam Dominicam promissionem audire: Venite benedicti Patris mei; pro eo quod
certamen bonum certastis, cursum consummastis, fidem seruastis, sumite repositas vobis
coronas, & accipite Regnum vobis ab origine mundi præparatum. Nam & ex hoc, præ-
cellæ & a Deo protectæ & custoditæ excellentiæ vestræ innotescimus: quia petijt nobis
optatus religiosus Abbas vestri monasterij sancti Benedicti, pro monachis suis, qui cum
tuo germano profecti sunt, vt eos absoluere iubeas: sed qualiter tua fuerit voluntas, ita
de eis exponere iubeas. Incolumem excellentiam tuam gratia superna custodiat.] ha-
ctenus Stephani Papæ epistola per eosdem Legatos missa. Quæ autem per eos firmata
sint, sunt nobis inexplorata.

Hoc anno qui numeratur quartus Pipini Regis, ex quo a Zacharia Pontifice Rex con-
stitutus est, ab eodem Rege Synodus celebrata est in palatio, Vernis, dicto, in qua habentur
sancti canones viginti sex, qui ad disciplinam & iura Ecclesiastica restituenda perti-
nent. Inter alia vero illud monuit pius Rex, ne quid exigeretur a peregrinis, qui reli-
gionis causa inuiserent loca sancta.

Quod ad res pertinet Orientales, hoc anno decimo sexto Imperij Constantini (inquit
Theophanes) terræ motus haud modicus factus est in Palæstina & Syria septimo Idus
Martij: & exul factus est Theodorus Antiochenus Patriarcha, inuidia Arabum, quod
dicerent crebro Imperatori Constantino causas eorum per litteras indicare. Misit hunc
ipse Princeps Halim nomine in Moabitidem regionem patriam suam, prohibens ne Ec-
clesias ædificaret ac Cruces erigeret, vel Euangelium prædicaret. hæc ex Theophane.

Porro plures Christianorum sub eodem Sarracenorum Principe Hali coronatos fuisse
martyrio, certum est. Est enim in Menologio Basilij, die prima Octobris, mentio mo-
nachorum, qui ab eodem causa fidei trucidati, adepti sunt coronam martyrij. Hæc
enim de his ibi leguntur: Sanctus Michael cum sexaginta sex monachis, qui prope Se-
bastopolim monasticam vitam sectabantur, a Principe Sarracenorum Hali nomine ten-
tus, cum ab eo cogere negare Christum; omnes illi sanctissimi Patres id facere pe-
nitentiam negauerunt, & aduersantes responderunt: Non timemus tormēta, neque vestram
faciemus voluntatem cum sitis Christi Crucis inimici, sed vestram conculcamus impie-
tatem virtute Domini nostri Iesu Christi confirmati. Cumq. illi necem illis inferre pa-
rati essent: Michael Abbas omnes constanter agere adhortatus, singulis capite trunca-
tis, ipse nouissime gladio percussus, vna cum illis martyrij coronam promeruit.]
hæc ibi.

ANNVS Redemptoris septingentesimus quinquagesimus septimus adest, Indictio-
ne decima consignatus in Fastis, quo Stephanus Papa post immensos labores pro
Romana Ecclesia honeste perfunctus, ex hac vita migravit sexto Kalendas Maij, cum
sedisset annos quinque & dies viginti octo, vt Anastasius habet, qui post alia annis sin-
gulis superius enarrata hæc de eodem habet: Cursum consummans, & omnem vtilita-
tem perficiens, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam migravit requiem. Qui fecit
ordinationem vnam per mensem Martij, creauit presbyteros duos, diaconos duos, Epi-
scopos per diuersa loca numero viginti. sepultus in basilica beati Petri Apostolorum
principis, sexto Kalendas Maij, Indictione decima: & cessauit Episcopatus eius dies
triginta duobus.] hæc Anastasius. ex cuius sententia dicere opus est Paulum fuisse crea-
tum successorem Pontificem die xxviii. mensis Maij. Porro idem Anastasius Pauli vitam
a primordio eius ætatis ita recenset.

Paulus natione Romanus ex patre Constantino genitus, ab ineunte ætate in Latera-
nensi Patriarchio cum proprio seniore germano Stephano prædecessore eius Pontifice,
pro eruditione Ecclesiasticæ disciplinæ traditus est temporibus domni Gregorij secundi
iunioris Pontificis, postmodum a domno Zacharia beatissimo Papa in diaconij ordine
pariter cum antefato suo germano consecratus est.] hæc vsque ad diaconatus promotio-
nem. quomodo autem in Romanæ Ecclesiæ Pōtificatum assumptus sit, ita pergit dicere.

Cum idem eius germanus & antecessor Stephanus Pontifex ad extremum pertin-
geret vitæ: illico & populus huius Romanæ Urbis diuisus est, & alij Theophylactum
Archidiaconum tenentes, in eius domo congregati residebant: alij vero eidem beatif-
simo concordabant Paulo diacono, plurima pars Iudicum & populi cum eo tenentes,
quam cum prædicto Theophylacto Archidiacono. Ipse autem sanctissimus vir viuen-
te Stephano nequaquam a Lateranensi Patriarchio recessit, sed cum ceteris fidelibus
suo ægrotanti germano & prædecessori Pontifici perseueranter famulabatur. Dum ve-
ro de hac vita prædictus eius germanus prædecessor Pontifex migrasset, eoq. cum in-
genti honore in basilica sancti Petri sepulto: continuo eadem populi congregatio, quæ
cum sæpe fato beatissimo Paulo tunc diacono tenebat, quoniam validior & fortior
erat, eum in Pontificatus culmen elegerunt. Post hæc hi, qui cum præfato Archi-
diacono congregati erant, dispersi sunt. & ita Deo annuente, idem sanctissimus vir in
Apostolicam beati Petri Sedem consecratus Pontifex est.] hæc de electione. de
moribus autem ista subdit.

Erat mitis & multum misericors, nulli vniquam malum pro malo reddens: & si pro
modico quemquam per iniquos satellites tribulatos audiebat: tamen pietate motus,
consolationis illi referebat misericordiam. Hic (vt multi testati sunt) nocte per semet-
ipsum cellas pauperum infirmorum proiacentium, qui nequaquam ex suis valebant
exurgere lectulis, necnon & aliorum inopum cum suis familiaribus noctis circuibat si-
lentio, amplissima illis ministrans alimenta, alijq. subsidij ferens opem. Sed & carce-
res atque alia claustra per eadem noctium secreta visitabat. Et si quos inueniebat re-
trufos, a mortis eruens periculo, liberos ire relaxabat. Sed & plures qui debitis obliga-
ti atque afflicti a suis sceleratoribus opprimebantur, reddito illis ipso debito, a iugo re-
dimebat seruitij, viduis & pupillis, & omnibus egentibus opem ferens.] hæc Anasta-
sius de eius vitæ instituto cum Pontifex esset, nimirum agens quod erat, patrem atque
pastorem, non quæ sua sunt quærens, sed quæ aliorum.

Vbi autem creatus est Pontifex Paulus, ad Pipinum Francorum Regem litteras de-
dit, quibus obitum Stephani fratris, & suam ordinationem exponit; indicatq. se in ami-
citia ab eodem Stephano inita cum Francis perseueraturum, petens ab eo vt idem præ-
staret. Hæc fuerunt primæ litteræ ab ipso Paulo ad Pipinum datæ, primoq. loco in codice
positæ, aliæq. plures in indice datæ sequuntur: de quibus singulis dicendum inferius.
magna enim sollicitudine res ad Romanam Ecclesiam pertinentes, vt saluæ ipsi essent ab
inuasione Longobardorum, curauit.

PAVLVS PAPA
FRVSTRA A-
GIT DE CON-
VERSIONE
CONSTANTI-
NI.

Ceterum ista peragens sanctissimus Papa Paulus, maiori studio ea quæ erant Fidei A Orthodoxæ, & ad vniuersalem Ecclesiam spectare sciebat, administrabat, enixius laborans, si posset impium Constantinum ad pietatem reuocare, vt quam læserat Ecclesiasticam in sacrarum imaginum destructione antiquam traditionem, in integrum restitueret. tentauit id sæpius, sed frustra, cum perfidus homo in lapidem obduruisset. Desiderantur litteræ quæ ab ipso eo argumento sunt scriptæ, tantummodo mentio de eis est in epistola Hadriani Papæ ad Constantinum & Irenem Augustos. Meminit & de his Anastasius istis verbis: Erat Paulus fortissimus Orthodoxæ Fidei defensor. Vnde sæpius suos Missos cum Apostolicis obsecratorijs atque commonitorijs litteris præfatis Constantino & Leoni Augustis direxit pro restituendis, confirmandisq. in pristino venerationis statu sanctissimis imaginibus Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, sanctæq. eius Genitricis, atque beatorum Apostolorum, omniumq. sanctorum Prophetarum, Martyrum, & Confessorum.] hæc Anastasius.

PERSECVTIO
A REGE SAR-
RACENORVM
IN ORIENTE.

Ceterum Orientalis Ecclesia non solum laborauit vexata tyrannide scelerati Copronymi, sed etiam dira persecutione Sarracenorum. Hoc namque anno (inquit Theophanes) Habdalas Princeps Sarracenorum tributorem Christianis ampliauit, adeo vt omnes monachos & inclusos, atque Leonitas qui Deo placere noscebantur, sub tributis redigeret. Signauit autem & Ecclesiarum cimilia, id est, pretiosa Ecclesiæ ornamenta, & adduxit Hebræos ad venundandum illa, & emerunt illa libere.] hæc Theophanes hoc anno decimoseptimo Constantini. ex quibus intelligere possis, quam grauis ista pressura fuerit, videre expoliari Ecclesias omnibus ornamentis, eademq. a Iudæis perfidis emi.

PIPINVS DE-
BELLAT SA-
XONES.

Quod ad res Francorum spectat, qui defendendo Romanam Ecclesiam a Longobardis Pipinus Rex diuinum numen sibi conciliauit, æque ipsum adiutorem in bellicis rebus sensit. Siquidem bellicosissimos Saxones hoc anno compressit, atque sub tributo redegit. Ita Regino, & Sigibertus. Sed & sequentibus annis eidem iugiter affuit Deus, vt de hostibus semper victoriam referens ipse inuictus extiterit, vt inferius suis locis dicetur.

* Alfonso
FROILA REX
PIETATE IN-
SIGNIS.

Hoc item anno Alfonso, siue Adefonso Rex Gallæciæ cognomento Catholicus, vbi regnasset annos decem & nouem, gloriosus Sarracenorum triumphis, migravit ad Dominum. de quo ista Tudensis: Post multa quæ sibi feliciter successerunt, obiit, & voces in eius obitu auditæ sunt in aere laudantium Dominum, & dicentium: Ecce quomodo tollitur iustus, & nemo considerat, ablatum a facie iniquitatis, & erit in pace memoria eius. Regnavit annis xix. & sepultus est vna cum vxore sua Hermenefenda in territorio Comgas in Ecclesia S. Mariæ.] hæc ipse.

* Omar

Porro eodem hoc anno post * Alfonso Catholicum Regem defunctum, successit in locum eius Froilanus (Froilam alij dicunt) ipsius filius, Era scilicet septingentesima nonagesima quinta, vt idem Tudensis Chronicon habet. Durum dominium Sarracenorum, & iuges tumultus bellici plane effecerunt, vt vetus ac nobilis Hispaniarum Ecclesia soluta disciplina siluesceret, vt dormitantibus; vel potius de correctione desperantibus qui residui erant Episcopi, fuerit pijs Regibus laborandum, vt canones exules postliminio redderentur. Quod & quantum licuit egregie præstitit Froilanus: de quo idem ista Tudensis: Perquisiuit etiam diligenter sacros Ecclesiæ Christi canones, & prohibuit ne ministri Ecclesiæ carnalia matrimonia vltius fortirentur, sed in suis ordinibus absque feminarum manifesto coniugio ministrarent. Pro qua re (quamquam in quibusdam alijs austerus fuit) quia magnum Deo exhibuit famulatum, ei diuina virtus de inimicis multoties dedit triumphum.]

Siquidem, vt addit, Maurorum Ducem Gallæciam inuadentem vicit gloriosa victoria, cæsis ex Sarracenis quinquaginta quatuor millibus: qua victoria nulla sublimior hæcenus fuerat de Sarracenis accepta. cum & Ducem eorum * Amaynu, & alios plures captiens omnes æque neci tradidit. Sed & rebellantem Gallæciæ populum superauit, perdomuitq. Nauarros itidem rebellantes.] hæc de ipso Tudensis.

Porro qui nimiam eiusdem Regis feueritatem in crimen adducunt, obijciunt necem fraternam, qua haud mediocrem nomini suo labis notam inussit. Laudi autem Froilæ tribuitur, quod Ouetum ciuitatem in Asturibus condidit, in eaq. templum duodecim Apostolis dedicatum, duodecim pariter altaribus auctum.

Huius

A Huius Regis tempore claruisse tradunt in Hispania Verum Archiepiscopum Hispanensem, tum scriptis tum vita insignem: sed & celebrem fuisse Petrum præfulem Toletanum, qui de ratione Paschatis libellum accurate conscripsit, cum incuria disciplinae in calculo diei Paschatis erratum esset.

IESV CHRISTI PAVLI P A P. CONSTANTINI COPRON.IMP.
A N N V S A N N V S A N N V S
758. 2. 18.

B R EDEMPTORIS annus septingentesimus quinquagesimus octauus sequitur, Indictione vndecima, quo Paulus Papa, concessa Ecclesiæ pace, ad cœmeteria, quæ sub Aistulpho obfessa Vrbe, maximum detrimentum a Longobardis (vt ipse suis testatur litteris inferius recitandis) acceperant, inuisenda intentus; ne rursus Sanctorum corpora hostili manu iniuriam aliquando pati possent, consilium inijt, vt quæcumque illic obuia essent Sanctorum veneranda corpora, e sepulchris eleuata, in Urbem transferret. Erat inter alia vetus cœmeterium, S. Petronillæ dictum, ex quo idem Pontifex sacrum corpus eiusdem Sanctæ sublatum transtulit apud basilicam Vaticanam hoc anno.

PAVLVS PAPA
E DIRVTIS
COEMETERIIS
CORPORA SS.
TRANSFERET.

a Sigib. in Chro-
nic. hoc anno.

Porro de pio huiuscemodi Pauli Pontificis studio ita Anastasius Bibliothecarius: Hic beatissimus Pontifex cum omnibus spiritualibus suis studijs, magnam sollicitudinis curam erga Sanctorum cœmeteria indefinenter gerebat. Vnde cernens plurima eorundem Sanctorum cœmeteriorum loca neglecta, ac desidia & antiquitate maxima demolita, & alia iam ruinæ proxima: protinus eadem Sanctorum corpora de ipsis dirutis abstulit cœmeterijs. Quæ cum hymnis & canticis spiritualibus intra hanc ciuitatem Romanam introducens, alia eorum per Titulos atque Diaconias, seu monasteria & reliquas Ecclesias condecanti studuit recondi cum honore.] hæc Anastasius.

MEMORIA S.
PETRONILLÆ
IN VA-
TICANO.

Petronillæ autem memoriam apud sancti Petri basilicam in Vaticano fuisse, idem Anastasius inferius in eodem Paulo, dum agit de Oratorio illic ab ipso cōstructo his verbis meminit: Intra Ecclesiam beati Petri Apostoli foras muros huius ciuitatis Romanæ nouiter Oraculum, Oratorium scilicet, in honorem sanctæ Dei Genitricis construxit, iuxta Oratorium sancti Leonis Papæ, secus fores introitus sanctæ Petronillæ, atque beati Andreæ Apostoli, musuis & diuersis metallis cum adornans. ibi & effigiem sanctæ Dei Genitricis in statua ex argento deaurato, quæ pensat libras C. construxit. In quo Oraculo & sepulturam sibi construxit.] hæc Anastasius.

DESIDERIVS
REX RELI-
GIOSIS OPE-
RIBVS INTEN-
TVS.

Dum in his esset Paulus Papa, Desiderius quoque Rex Longobardorum, & ipse bono pacis bene vsus, ad religiosa loca construenda animum addixit. Aedificare enim coepit monasterium nomine sancti Benedicti in agro Brixiano: quod exstructum latifundijs locupletauit. Insuper & monasterium monialium erexit in Ansilbergæ filia virginis gratiam, quæ ibidem vitam monasticam professa est. Quod quidem cum amplissimis redditibus auxisset, rogauit Paulum summum Pontificem, vt Apostolico illud priuilegio communiret, quod & fecit. Sed hoc factum est post quinquennium, prima Indictione currente, vt datæ ab eodem Paulo Apostolicæ litteræ docent, quæ in eodem monasterio adhuc integræ asseruari dicuntur. Ita quidem prospere feliciterq. absque obice nouum Regnum ab Apostolica Sede acceptum, nouus Rex Desiderius summa tenuit tranquillitate, quod & felicioribus successibus est propagatum, donec ipse sanctis fuit intentus operibus. Vbi vero summa ingratitude in sanctam Romanam Ecclesiam arma conuertit, cessere illi omnia infelicia, donec & ipsum Regnum Longobardorum penitus excisum defecit. sed de his inferius suis locis.

Eodem anno egregium specimen religiosissimi Regis edidit Eadbertus Rex Northanhumbrorum in Anglia, cum sublimioris Christianæ philosophiæ amore nuntium remittens Regno; Osuulfo filio relinquens illud, inter monachos profiteri coepit.

b Apud Bed. in
Epis. hoc anno.

De rebus vero Orientalibus nihil præterea in Annalibus hoc anno, nisi Persarum Magorum vesania, cum ita miseros demones deceperunt, vt ad cælum volatum ijs-

Annal. Eccl. Tom. 9.

X 2 dem

dem ipsi suaserint: Et cum nudi ex eminentibus locis ad volatum sese precipites da-
rent, periere. Porro Habdallas Rex Sarracenorum in eorum primores sexdecim ani-
maduertens, sectam extinxit. habet ista Theophanes hoc anno.

IESV CHRISTI PAVLI PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
759. 3. 19.

SEPTINGENTESIMVS vndesagesimus Redemptoris agitur annus Indictio-
nis duodecimæ, quo Nonas Februarias Paulus Papa Apostolicas dedit litteras pro
immunitate monasterij S. Hilari Galiatensis dicti sub Rauennate Ecclesia positi, cu-
ius quæ in sua Rauennati historia recitat ^a Rubeus, hic intexamus. Tanti enim Ponti-
ficis quæcumque reperiri possunt, monumenta Annalibus sunt attextenda. sic enim se
habent post plura de Pontificio munere præclare præposita.

^a Rub. hist. Ra-
ven. lib. 5. ann.
759.

PAVLVS PAPA
REVOCAT SVB
ECCL. RAVEN.
MONASTE-
RIVM GALIA-
TENSE.

Igitur dum diuino nutu ante horum . . . annorum sanctæ recordationis
dominus & germanus noster beatissimus Stephanus, huius Apostolicæ Sedis Præsul ad
redimendam Italiæ prouinciam, simulq. Exarchatum Rauennatum de manibus gen-
tium, Franciæ properasset regionem: contigit, eo reuertente, suum peragrari iter per
monasterium beati Hilari, situm in territorio Populiense, cessante æmulorum sæuitia,
gratissime atque cum maxima honoris humilitate susceptus est ab Anscauso quondam
Populiensi Episcopo & Abbate ipsius venerabilis monasterij: & . . . eundem
beatissimum Pontificem . . . prædictus quondam Anscausus Episcopus af-
fluenter ipsius itineris subsidia illi tribuit.

PAVLVS PAPA
REVOCAT SVB
ECCL. RAVEN.
MONASTE-
RIVM GALIA-
TENSE.

Et dum idem beatissimus prædecessor noster huius Apostolicæ Sedis Antistes suo la-
borioso certamine prouinciam illam, videlicet Exarchatum Rauennatum, a iugo ser-
uitutis ditionis gentium Dei prouidentia redemit: tunc vicissitudinem propensi bene-
ficij eidem Anscauso Episcopo irrogans, prædictum monasterium diebus vitæ suæ fruen-
dum illi concessit. Vnde & nos huiusmodi concessi præsidij largitatem sub Apostolicæ
præceptionis pagina confirmauimus, atque iurisdictioni sanctæ nostræ Ecclesiæ sub-
missimus eum.

Nunc vero diuina vocatione ipso Anscauso de hac migrante luce, agnoscentes rei
veritatem, prædictum venerabile monasterium iuris sanctæ Rauennatis Ecclesiæ a diu-
turnis existere temporibus, ideoq. perpendentes contra omnem rationem esse, vt ipse
venerabilis locus a sancta Rauennate Ecclesia abstrahatur . . . ea quæ pri-
dem pro eius subtractione promulgata sunt, incongrue atque irrationabiliter omnia
irrita & inualida esse statuentes, statuimus.

PAVLVS PAPA
REVOCAT SVB
ECCL. RAVEN.
MONASTE-
RIVM GALIA-
TENSE.

Vnde per huius nostræ Apostolicæ præceptionis paginam, denuo ipsum venerabile
monasterium beati Hilari cum omnibus ei pertinentibus sub iurisdictione Rauennatis
Ecclesiæ, atque reuerendæ fraternitatis tuæ, successorumq. tuorum perpetuis, atque
perennis temporibus statuimus permanendum: & vt tuæ . . . successoribusq.
tuis placuerit, perenniter ipse venerabilis locus disponatur. Statuentes Apostolica cen-
sura sub anathematis interdictione, & diuini iudicij obtestatione, nulli cuiuslibet personæ
paruæ vel magnæ quoquomodo licere, eundem venerabile monasterium a iurisdictione
sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, atque tuæ fraternæ reuerentiæ successorumq. tuorum au-
ferre, sed etsi quodlibet monimen de eodem monasterio contrarium Ecclesiæ vestræ
Rauennati repertum fuerit, vacuum & inane esse decernimus.] Dat. Non. Februar.
imperante Domno pijssimo Augusto Constantino a Deo coronato magno Imperatore
an. XL. & pacis eius an. XX. sed & Leone Imp. eius filio an. VII. Indictione XII.]
hactenus Pauli Papæ constitutio.

* XIX.

ECCL. GERMANO-
RVM IN DE-
TERIVS LA-
PSA.

Hoc eodem tempore conciliabulum in Germania agitur, in quo damnatur S. Otho-
marus Abbas monasterij S. Galli. Ita accidit, vt dum viveret sanctissimus Bonifacius Mo-
guntinus Episcopus, atque totius Germaniæ Apostolus, Concilia cogentur, quibus
nesarij damnarentur, eo autem per martyrium ex hac vita in cælum vocato, in Ger-
mania

Amania ad deponendos e loco Sanctos pseudosynodi vocarentur. Quorum autem stu-
dijs, ignorante pio Rege Pipino, tantum sit facinus perpetratum, ex Vualfrido Stra-
bone viro doctissimo hic in medium adducemus. duos ipse libellos scripsit, quorum al-
tero res præclare gestas sancti Othmari prosequutus est, alio quo edita post obitum ab
ipso ^a miracula scripsit. Atque vbi de Pipini Regis Francorum erga sanctum virum
studijs & officijs egit, hæc de prauorum hominum persecutione ^b subiungit.

^a Extant apud
Sur. tom. 6. die
16. Nouemb.
^b Ibid. li. 1. c. 4.

Igitur cum iam Dominus meritis eius digna rependere decreuisset, callidus vniuersæ
bonitatis inimicus bonis eius actibus inuidens, eiusq. exemplis aliorum vitam dolens
proficere, quietem quam in Christi seruitio, licet non parum laborando possedit, per-
turbare contendit. Sed quamuis flatibus aduersitatis temporariæ pulsata, radicem pe-
træ veritatis habens infixam, paradisi cedrus inconuulsa permansit. Nam Vuarinus &
B Ruadhardus, qui tunc temporis totius Alemanniæ curam administrabant, diabolo sua-
dente, immanissimo auaritiæ morbo præuenti, res Ecclesiarum sub sua potestate sita-
rum magna ex parte in proprietatis suæ dominium per vim contraxerunt. Qui cum si-
bi de possessionibus beati Galli per plura eodem violentiæ ausu vendicassent; vir Dei
Othmarus non possessionibus terrenis inhians, sed cœnobialis vitæ, in eodem loco re-
rum ingruente penuria, defectum præmetuens, Pipinum Regem adiit; ipsi tyranni-
cam eorum præsumptionem exposuit, pariter protestatus, graue eum crimen incur-
sum, si eorum actibus consentiendo faueret.

OTHMARIUS
PIPINVM RE-
GEM ADIT.

Pro qua causa beneuolus Princeps vtrumque conueniens, interminatus est eis, gratia
sua illos omnimodis carituros, si non Ecclesijs Dei quæ iniuste abstraxerant, absque re-
craftinatione restituerent. At illi patriam repetentes, vitio rapacitatis infecti, & bestiali
C sæuitia efferati iussionem regiam neglexerunt. Virum etiam Dei Othmarum, cum pro
hac re iterum Principem adire vellet, missis clanculum post eum militibus, vinculis
iniectum per vim redire fecerunt. Necnon & Lamberto cuidam, qui fratribus eius pro-
fessione contumeliosus erat, non vitæ sanctitate, persuaserunt, vt ei ficta quadam ma-
chinatione luxuriæ crimen impingeret: id elaborantes, vt sanctitate eius huiusmodi su-
spicionibus infamata, deponendi eum occasionem inuenirent. Qua causa plurimi tam
dolose factionis ignari ad Concilium euocantur.

IN CONCILIO
OTHMARIUS
REVS CONSTI-
TUTVR.

Itaque vir venerabilis castitate integer, vitæ & morum maturitate grandæuus in me-
dio collocatur: & in eius accusationem Lambertus falsitatis minister coram omnibus
præsentatur. Acceptaq. loquendi licentia, veritatis oblitus, falsitatis assertor, dixit, se
quamdam feminam nosse, quæ a beato viro vim pollutionis fuisset perpeffa. Ad quod
D nullum penitus dedisse fertur responsum. Cumq. a plurimis respondere cogeretur obie-
ctis, huiusmodi dicto temperauit eloquium: Fateor me quidem supra modum in mul-
tis peccasse: de huius autem obiectione criminis, secreti mei inspectorem Deum inuoco
testem. Illis autem, vt huius facti se excusatione purgaret, attentius ei insistens
mente securus & conscientia liber tacitus perdurauit. Et quia accusandi licentiam apud
iudices patere cognouit: maluit pro sinceritate sui pectoris diuino quam humano pro-
excusatione criminis placere iudicio.

Mox ergo vt cunctis claresceret, ipsius castimoniam falso fuisse infamatam, Lam-
bertum diuina vltio corripuit: nam febrium vexatione peruasus, paulatim resolutio
membrorum vigore, contrahi coepit, sicq. omnibus membris status sui amittentibus
restitutionem & formam, capite ad terram more quadrupedis inclinato, non solum de-
E formitate figuræ terribilis, verum etiam viua voce, in Sanctum peccasse, omni tempore
fatebatur.

Concilio autem inique inchoato, & iniquius terminato, vir Dei Othmarus ad villam
Potamum palatio inclusus est. Quod cum nullus intrare & colloqui cum eo permit-
teretur, aliquot dies absque corporalis sustentatione victus transiegit. Cumq. diutur-
na famis vexatione laboraret, Patgozus quidam e fratribus eius noctu aduenire solebat,
& ei victus solatia ministrare. Postmodum vero Gozbertus quidam vir potens, dum si-
bi virum Dei commendari ab iniquis Principibus impetrasset, in quadam Rheni flumi-
nis insula, nomine Stein, iuxta prædium suum custodia illum deputauit. Vbi sanctus
pater spiritali tantummodo exercitio, id est, orationibus ac ieiunijs vacans, eo liberius
Domino deseruiuit, quo ab humana frequentatione, curisq. sæcularibus fuerat absolu-
tus. His, & similibus notæ deuotionis insistens operibus, exacto iam multo temporis
spacio,

OBITVS S.
OTHMARI.

a In vita eius lib. 2. cap. 5.

b Vualfrid. in vit. S. Galli lib. 2. cap. 14.

c Sur. to. 5. die 16. Octob.

Idem lib. 2. c. 15. 16. 17.

SIDONIUS EPISC. CONST. INVASOR MONAST. S. GAL. LI.

EXAMEN TO

EXAMEN TO

SIDONIUS EPISC. CONST. INVASOR MONAST. S. GAL. LI.

VINDICTA IN SIDONIUM EPISC. CONSTANTIENSEM.

* solita

spacio, a b his mundanæ perturbationis angustijs ad cælestis latitudinem gaudij decimo- A sexto Kalendarum Decembrium die migravit.] Quod, vt^o inferius dicitur, contigit post biennium, anno septimo Pipini Regis, qui numeratur Domini septingentesimus sexagesimus primus. Quæ autem miracula contigerunt post elevationem & translationem corporis eius post decennium factam, duobus scriptis omni fide libris significantur. tu ipsos consule. Porro annis quadraginta præfuisse S. Othmarum monasterio S. Galli, idem Vualfridus alibi testatur^b.

Sed quæ poena sequuta sit Sidonium Constantiensem Episcopum, iura eiusdem S. Galli vendicantem, idem Vualfridus narrat his verbis: ° Hoc itaque, nempe S. Othmaro, rebus humanis subtracto, prædicti Comites sublatis sancti loci possessiones retinentes, Ioan- nem quemdam monachum de proximo monasterio in locum eius subrogarunt, ac de- inde vt suæ tyrannidis crimen augmentarent, Sidonium Constantiensis Ecclesiæ præ- B fulem instigarunt, vt idem monasterium Episcopij partibus subijcere studeret. Et hoc idcirco fecerunt, vt eo licentius, ipso machinationibus eorum fauente, ea quæ iniuste abstulerant, retinere potuissent. Pontifex igitur cum suasionibus eorum libenter præberet assensum, monasterium ingressus, fratres opprimere, & eundem locum rebus Episcopij subijcere molitus est. Porro fratres dum potentia illius resistere non au- derent, maluerunt eius ditioni parere, quam tot aduersitatibus implicari. Sed se- quentia probant quam peruerse egerit, qui per auaritiæ morbum sacri loci priuile- gium ausus est violare.

Fertur siquidem, eundem Episcopum aliquando ad iter hostile sibi de ipsius monaste- rij sumptibus viaticum præparare iussisse. Quod cum fratres prætermittere non aude- rent, ea quæ fuerant iussa, naui imposita per quorundam manus fratrum ad Episco- C pum transmiserunt.] sed ea vna cum alijs rebus Episcopi ad iter parata incendio diuini- tus immisso conflagrasse tradit. At vero quæ eundem Sidonium dira est vindicta se- quuta, sic idem auctor narrat rem memoratu dignam.

Tempore quoque alio idem Episcopus ad monasterium veniens, dum quadam vio- lentia Episcopo subijcere, suæq. tyrannidi non consentientes monachos quasi rebelles iniurijs multiformibus afficere tentauisset: Tello quidam Curiensis Ecclesiæ præsul, mi- sit ad eum humiliter deprecans, vt sui amoris causa (quoniam eorundem fratrum aliqui consanguinitatis vinculo illi erant coniuncti) ab eorum cessaret iniurijs, nihilq. incom- modi Dei famulis irrogaret. Quam petitionem furore dictante, superbe contemnens, remandauit se illius precibus nullo pacto consensurum; verum resistentibus sibi cele- rem pro contemptu illaturum vindictam. Et mox Oratorium beati Galli Confessoris D quasi oraturus ingreditur, & ante aram ipsius nomine consecratam consistit. Quiq. ad salutem non merebatur audiri: afflictiones quas alijs se irrogaturum iurauerat, conuenienti fati talione recepit.

Nam intestina eius more sartaginis igni superpositæ feruere cœperunt, & tam diræ viscerum torsiones illum inuaserunt extemplo, vt sine aliorum adminiculo nequaquam egredi potuisset: sed (quod dicere pudet) egestio naturæ turpi impetu prorumpens, cum astantes nimio foetore grauaret, sine mora ab Ecclesia eiectus, vehiculo quo decedere mo- nasterio posset (sicut rogauerat) est impositus. Sicq. immoderato fluore, naturæ con- suetudine carens, vasi in quod egesta defluerent, superfedens egressus est, & ad vicinum monasterium, quod Aurea, nominatur, cui & tunc præerat, perductus est. Vbi etiam ingrauescente languore, tantum sibimet famulantibus ob nimium foetorem intolerabi- E lis factus est, vt etiam pene nullus impendere obsequia * solito potuisset. Tali itaque poena mulctatus, cum hoc factionum suarum præmio post aliquot dies de cloaca cor- poris spiritum exhalauit.] hætenus de his Vualfridus, qui & alia superaddit admiratio- ne digna, sed hic de his finis.

IESV CHRISTI PAVLI PAP. CONSTANTINI COPRON.IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

760.

4.

20.

SEQUITUR Annus septingentesimus sexagesimus decimæ tertie Indictionis, quo reddunt Annales Græcorum, ex Emesa in Syria translatum fuisse sacrosanctum caput præcur-

A præcursoris Domini Ioannis Baptistæ, quod ibi diu (vt dictum est) fuerat asseruatum: habet enim de his ista Theophanes: Eodem anno vigesimo Constantini Imperatoris; translatum est caput sancti Ioannis præcursoris atque Baptistæ a monasterio Spelei in templum suum Emesæ situm quod esset illustre, & descensus, nempe Confessio, ædificatus esset. ibi vsque hodie a fidelibus honoratum & adoratum, omni suauitatis, corporali scilicet & spirituali, honoratur odore, & emanans effundit omnibus sanitatem qui fide flagrantes occurrunt.] Hæc Theophanes sui temporis historiam prosequutus, quo redarguuntur omnes, qui ante hæc tempora eiusdem capitis translationem factam referunt in Occidentem.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc anno Pipinus bellum mouet aduersus Vuaipharium Aquitaniæ Ducem res Ecclesiarum inuadentem; ductoq. in Aquitaniam exercitu, B rerum Ecclesiæ iniuste ablatarum restitutionem facere, exhibito iuramento, obsidibusq. datis, promittere ipsum coegit. hæc facta hoc anno vetus Chronicon docet, sed hæc pluribus apud Aimoinum his verbis: Vuaipharius Dux Aquitaniæ cum res quæ in sua potestate erant, & ad Ecclesias sub manu Pipini Regis constitutas pertinebant, rectoribus ipsorum venerabilium locorum reddere nollet, ipsumq. Regem pro his se per Legatos suos commonentem audire contemneret, contumacia sua ad suscipiendum contra se bellum concitauit. Nam Rex contractis vndique copijs Aquitaniam ingressus, bello se res & iustitias Ecclesiarum exacturum pronuntiauit. Cumq. in loco qui Theodoad vocatur, positis castris confedisset, Vuaipharius bello certare non ausus, missa ad Regem legatione, spondet se imperata facturum, Ecclesiarum possessiones & res debitas reddi- turum, obsides qui imperarentur, daturum. Dedit etiam de primoribus gentis duos C Adalgarium & Itherium, & hoc facto commotum contra se Regis animum adeo miti- gavit, vt statim bello desisteret. Nam acceptis obsidibus, qui ad fidem promissionibus faciendam dati sunt, Rex bello abstinuit, domumq. reuersus, dimisso exercitu, in Villa Carisiaco hiemauit, in qua & Natalem Domini & Pascha celebrauit.] hæc ipse. per- git vero dicere de perfidia Vuaipharij qui periurus, reddere Ecclesijs quæ promise- rat, recusauit, adeo vt opus fuit rursus anno sequenti Pipinum exercitum compa- rare, ac iterum post annum aduersus eundem bello agere, cum tandem anno Re- demptoris septingentesimo sexagesimo quinto eodem occiso periuro, tota potitus est Aquitania.

Sed hic opportune reddenda putamus quæ S. Hincmarus Rhemensis Episcopus scripsit in priori translatione S. Remigij de ijs, quæ eidem Pipino iam in Regem inuncto accidere. D At primum meminisse debemus, quæ dicta sunt superius, concessum eidem Pipino a Ro- mano Pontifice, vt ablata antea quædam bona Ecclesiastica, annuo persoluto censu, re- tinere posset. Sed quid ipsi accidit, cum villam a sancto Remigio donatam Dei Genitri- cis Mariæ Ecclesiæ sub eodem persoluendo censu vendicare vellet, ab eodem auctore sic accipe: Processu denique temporis Pipinus Rex, Caroli Magni pater, volens Episcopij Laudunensis villam, quæ Anisiacus, siue Aniciacus dicitur, accipere quasi sub censu, si- cut & alias quasdam fecerat: venit in ea manere. Vbi cum dormiret, venit ad eum san- ctus Remigius, dicens: Tu quid hic facis? Quare intraisti in hanc villam, quam mihi te deuotior homo dedit; quamque ego Ecclesiæ Domine meæ sanctæ Dei Genitricis do- nauit? Et flagellauit eum satis duriter, ita vt liuores postea in corpore eius apparerent. Et cum disparuit sanctus Remigius, Pipinus valida correptus febre, quantocyus ab ipsa E villa recessit. qua febre non paruo tempore laborauit. Et deinde Princeps Regni vsque ad moderna tempora ibi non mansit, licet nec in Codiciaco, vel Iuliaco, nisi Ludouicus Rex Germanorum, quando super fratrem suum Carolum Regnum eius inuasit, in Iu- liaco mansit, & in die crastina turpiter ante ipsum fratrem fugiens vix euasit.] hucusque Hincmarus.

Sic Deus corripit voluit filium quem diligebat: quod si qui sacrilegi talem haud exper- ti sunt vltionem, meminisse debent ab Apostolo dictum, non esse filium, qui non est sub disciplina. Nam ad Hebræos: ° Quem diligit Dominus castigat: flagellat autem om- nem filium quem recipit: tamquam filijs vobis offert se Deus: Quis enim filius quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri & non filij estis.] vt ex ijs intelligas, quam male agatur cum illis, qui dicunt: peccauit & quid mihi accidit triste?] vtpote quod non sint filij, sed reprobi, non filio- rum

CAPVT SAN- CTI IOANNIS BAPTISTAE TRANSLA- TVM.

PIPINVS VIN DICEM AGIT RERV M EC- CLESIASTICA RVM.

CORRIPITVR A S. REMIGIO PIPINVS REX.

a Hebr. 12.

b Eccl. 5.

rum flagello ad emendationem, sed paratis diabolo & angelis eius ad perpetuam damnationem supplicij sint puniendi. Sed & hic meminisse oportet diri anathematis, quod in suo sanctus Remigius scribi voluit testamento aduersus Reges Francorum, si quis ex eis, quæ Ecclesijs donata essent, aliquid quoquo modo surripere ausus esset. Qui igitur Rex maxime pius vt filius a Deo correptus est, tantum abfuit vt quouis honesto titulo res Ecclesiarum acciperet, vt potius aduersus eos, qui ea tentassent inuadere, mox vindex insurgeret. vt factum vidimus aduersus quem diximus Aquitaniæ Ducem. Discant homines, quam periculose siue sub annuo prætoso censu, siue alio modo laicus homo possideat res Ecclesiæ, quas sæpe inuitus ac nolens, fatigatus precibus, vel alijs compulsus occasionibus, vel deceptus falsis suasionibus Pontifex Romanus illis possidendas indulget.

IESV CHRISTI PAVLI P.A.P. CONSTANTINI COPRON.IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 761. 5. 21.

SEPTINGENTESIMVS sexagesimus primus Christi annus voluitur Indictione decimaquarta, quo celebratum est Romæ Concilium, in quo inter alia Paulus Papa Constitutum fecit de Ecclesia & monasterio a se erectis in paternis ædibus sub titulo sanctorum Stephani Papæ & Martyris, necnon Siluestri Pontificis & Confessoris, illatis in eam compluribus sanctorum Martyrum corporibus & diuersis cœmeterijs erutis. Sacrum autem eius diploma, dignum monumentum hucusque seruatum eiusdem sancti Pontificis sic se habet.

CONCILIVM ROMANVM SVB PAVLO PAPA.

Extat apud Moniales S. Siluestri Romæ. * Leontio

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei * Icontio religioso presbytero & Abbati venerabilis monasterij sanctorum Stephani Martyris atque Siluestri Confessoris Christi, & aliorum innumerabilium Martyrum & Confessorum Dei in eodem sancto monasterio a nobis, annuente Deo, fundato quiescentium, & cum eo ipsi venerabili monasterio in perpetuum.

SACRVM DIPLOMA PAVLI PAPAE.

Inter diuersa studiorum examina, & varias humanæ inconstantia operationes, quæ nimirum in hac temporali vita pertractantur: illa præsertim toto mentis nisu perficienda sunt, quæ ad laudem Domini Dei nostri, & Sanctorum eius celeberrimum respiciunt honorem. Et profecto omnia sequuntur prospera, si primitus quæ Deo sunt gloriosa, & Sanctis eius præfulgida, procuramus. Ob hoc nempe, dum diuina Redemptoris nostri ineffabilis potentia gratia in meam respicere dignata est exiguitatem: magna cura insistere & anhelante fere dilectionis affectu, diuturna eius benignitate ac misericordia procuramus laudes, & meorum ipsi offerre maiestati desideria votorum. Atque ex hoc diuinæ illustrationis compunctus inspiratione, vehementer, licet immeritus, procurare studij ea, quæ ad cultum Dei, & dignam Sanctorum pertineant venerationem, & maxima roborationis censura confirmare.

* vicis

Quoniam valde me, fateor, opimis beneficiorum eorumdem Sanctorum suffragijs apud diuinam adiutum misericordiam, pro eo quod nullis virtutum profectibus mereor institutum, scilicet graui peccatorum mole prægrauatum, adeo magnum & terribile Apostolicæ * Sedis officium proficere, nisi eorum præsidio diuina me præuenerit dignatio: Verumtamen in hoc omnipotentia suæ cunctorum præscius, conditor & Redemptor Dominus noster Iesus Christus demonstrat indicia, quod ea quæ apud eos ipsos despecta sunt, nobis ad spem profectus, potentia suæ gratia illustrante, perducit. quod in me nimirum cernitur euenisse. Idcirco ingenti gratulationis lætitia reffectus, laudem Domini loquitur os meum, cor & lingua benedicit sanctum nomen eius, atque intra cordis affectum, eius magnæ pietatis clementia congruenter confero vota.

COEMETERIA COLLAPSA ANTIQVITATE A LONGOBARD. DIRVTA.

Igitur cum per euoluta annorum spacia, diuersa sanctorum Christi Martyrum atque Confessorum eius foras muros huius Romanæ Urbis sita antiquitus cœmeteria neglecta, satis manerent diruta: contigit postmodum ab impia Longobardorum gentium impugnatione funditus esse demolita. Qui etiam & aliquanta ipsorum effodientes Martyrum sepulchra, & impie deuastantes; quorundam Sanctorum deprædati, auferentes secum deportauerunt corpora. Et ex eo tempore omnino desidiose atque negligenter eis debitus venerationis exhibebatur honor. Nam & (quod dici nefas est) etiam & diuersa

diuersa animalia in aliquantis eisdem Sanctorum cœmeterijs aditum habentia: illic enim eorum existebant septa animalium, in quibus foetoris egerebant squalorem.

DE COEMETERIIS TRANSLATA MARTYRVM CORPORA.

Vnde conspecta eorumdem sanctorum locorum desidiosa incuria, & ex hoc valde ingemiscens, atque plurima doloris attritus mæstitia: aptum prospexi, Deo annuente, eosdem sanctos Martyres & Confessores Christi, & Virgines ex iisdem dirutis auferre locis. Quos & cum hymnis & canticis spiritualibus in hanc Romanam introduximus Urbem, & in Ecclesiam, quam nouiter a fundamentis in eorum honorem construxi intra moenia scilicet in domo, quæ mihi parentali successione obuenerat, in qua me natum constat atque nutritum) eorum sanctissima collocans condidi corpora. Vbi congregationem constitui monachorum speciali censura in honorem & nomine beatorum Stephani Papæ & Martyris, atque Siluestri Papæ & Confessoris Christi. In quo veneranda eorum quiescunt corpora. Monasterium virorum monachorum esse censui, scilicet ad modulationis exercendam psalmodiam, in perpetuum esse decreui, constituens sedulas ibidem Domino Deo Redemptori nostro referri laudes, & æternam eorumdem Sanctorum illic quiescentium venerationis memoriam ad gloriam diuinæ potentia celebrari, atque pro dilatatione atque stabilitate Reipublicæ, necnon & salute omnium fidelium Christianorum, & ob meorum veniam delictorum quotidianas fundi preces, & debitum & condecens eisdem omnibus Dei Sanctis exhiberi honorem.

DE CVLTV SS. MARTYRVM.

Quoniam dum ipsi Martyres Christi, contemptis humanæ gloria blandimentis, atque diuersa tormentorum supplicia perpeffi, pro Christi sunt nomine capite truncati, & amici Dei effecti: omnino congruit, vt sicut eorum animæ in caelestibus Regnis cum Angelis triumphant, ita & in terris quoque eorum sacratissima corpora lucidissimis habitaculis collocata optime ab omnibus venerentur Christianis, dum nimirum impensius pro suis cultoribus diuinam non desistunt implorare omnipotentiam. Ipsorum quippe me Sanctorum confero præsidijs, confidens eorum me suffragijs a peccatorum, qua premor, exui mole.

Et ecce, propitiante Domino, idem a nobis in eorum honorem fundatum monasterium diuersis prædijs atque rebus & possessionibus vrbis vel rusticis, & cunctis necessarijs utensilibus optime ditantes, omnia quæ ad concinnationem luminarium, & sedulam sacrificiorum oblationem, vel ea quæ ad vsus illic consistentium monachorum sufficiunt, concessimus, id est, massas, fundos, casales, colonias, vineas etiam atque hortos, & oliueta, seu domos, & hospitia, salinas, & aquimolas, vel piscarias, & reliqua possessionum prædia in diuersis locis & ciuitatibus sita, simulq. & seruorum famulantium sedum peculia. Addentes etiam, & sub iure & ditione ipsius nostri monasterij confirman-tes aliqua monasteria & venerabilia loca cum vniuersis possessionibus & omnibus eis generaliter & in integro pertinentibus.

* Sed & ECCLESIA ET MONASTERIVM ERECTVM A PAVLO PAPA.

Hæc nempe omnia loca, possessiones, vel prædia vrbana vel rustica, cum vniuersis generaliter & in integro eis pertinentibus, vbi, & quocumque loco & ciuitate consistunt, & a nobis iam præfato nostro monasterio concessa sunt, vel in posterum fuerint largienda, per præcepta Pontificalia & ceteras monitiones ibidem sint vel fuerint confirmata: præsidente sacerdotali Concilio, statuentes, sancimus Apostolica censura, & sub diuini iudicij obtestatione a nostris successoribus Pontificibus seruanda decernimus, vt in eodem venerabili monasterio perenniter permaneant, atque in eius vsu pro quotidiana sacrificij oblatione, in luminarium concinnatione, atque sustentatione illic existentium monachorum sempiterno iure proficiant.

DONATIO FACTA MONASTERIO.

Vnde & sub terribili & tremenda futura cauemus die aduentus magni Domini nostri Iesu Christi, in qua iudicaturus est viuos & mortuos & sæculum per ignem, etiam & maximis sub anathematis interdictionibus, Domini nostri Iesu Christi, & beati Petri principis Apostolorum auctoritate decernimus, nulli quoquo modo nostrorum successorum Pontificum licere, vel alicui magnæ, paruaq. personæ, cuiuscumque sit honoris prædita dignitate, qualibet exquisitiore ingenij arte dissoluere hæc, quæ a nobis pio intuitu ad laudem Redemptoris nostri & honorem Sanctorum eius constituta sunt. Nec penitus ex iisdem locis vel possessionibus atque rebus & facultatibus, familijs etiam & peculijs, vel quicquid ad idem venerabile monasterium pertinere dignoscitur, auferre, neque quoquo modo alienare; potius autem omnia (vt prælatum est) in eodem sancto loco perenniter in integro permaneant. Sed nec Abbas, qui pro tempore curam ipsius monasterij gesserit;

NE QVID OBLATVM MONASTERIO AVFERATVR.

gesserit, quoquo modo praesumat quemlibet locum qui in vsu existit monasterij, cui-
quam locare, aut venundare, nec quicquam ex rebus ei pertinentibus vsurpare ac
fraudare.

Statuentes interea & hoc decernimus, vt cuncta congregatio monachorum in eodem
sancto consistentium monasterio septies in die Domino Deo nostro referant laudes, &
debitum illic quiescentibus Martyribus atque Confessoribus Christi persoluant hono-
rem. Sed etiam ei qui vires subuenit, amplissimas omnium Redemptori nostro studeant
referre laudes: quoniam scriptum est: ^a Et adiciam super omnem laudem tuam. Nam
& hoc promulgantes sancimus, & per omnipotentis Dei nostri virtutem, sub terribili
anathematis obligatione, omnes obtestantes, decernimus, nullum vnquam praesumere
quamlibet contrarietatem aut malitiam in eodem nostro monasterio, vel pertinentibus
ei causis inferre; sed magis pro Dei timore & maximo Sanctorum eius honore cuncti iu-
uamina, & auxilij opem ipsi, vel pertinentibus ei causis atque vtilitatibus ingerant, vt
participes & ipsi huius boni efficiantur operis, & mercedis praemia huiusmodi benefi-
cio ab omnipotenti Deo consequantur.

Haec vero omnia a nobis ad laudem Redemptoris nostri promulgata, & ab vniuerso
sacerdotali Concilio confirmata, & maximis obligationibus corroborata Deo viuo &
vero decernimus perenniter conseruanda. Si quis autem ex nostris successoribus Ponti-
ficibus, aut ex quocumque homine potente vel inferiore, magna scilicet paruaq. perso-
na, cuiuscumque sit honoris praeditus & dignitatis, praesumpserit quocumque argu-
mento vel exquisita occasione, haec quae a nobis ad cultum Dei statuta sunt, destruere, aut
dissoluere, vel quoquo modo temerare, aut etiam frangere, & (quod non optamus)
quemlibet locum aut possessionem, vel quicquid praedicto venerabili monasterio perti-
nere dignoscitur, auferre, aut alienare ex eodem sancto loco conatus fuerit: sciat se Do-
mini nostri Iesu Christi, atque beati Petri principis Apostolorum auctoritate, insolubili
anathematis vinculo innodatum esse, & a Regno Dei alienatum, contrarios sibi sentiens
omnes eisdem sanctos Martyres & Confessores & Virgines Christi, & cum ipsis ante
tribunal Dei omnipotentis in tremenda examinis die iudicij debeat cum eisdem Sanctis
facere rationes.

Ipsam enim Iudicem peto, qui est retributor omnium, pro cuius laude haec nos con-
stituisse dignoscimur, vt iram suae potentiae omnibus huius nostri Apostolici Constituti
transgressoribus inferat, & insanabili vltionis vulnere percutiat cunctos, qui praedictum
nostrum monasterium laedere, vel contrariam mentem in causis pertinentibus ei exhibe-
re temptauerint, vel quicquam ex omnibus ei pertinentibus * abstollere praesumpserint; D
vt sit vita eorum laboriosa & pessima, nimisq. lugubris; atque languentes deficient, &
suorum minime consequantur nisi respuerint, veniam delictorum, sententiam sumentes
Ananiae & Saphyrae, qui mendacij noxae in sepe, ante pedes Apostolorum expirauerunt.
Contingatq. eis sicut Dathan & Abiron, quos aperiens terra os suum, viuos deglutiuit;
Et cum diabolo eiusq. atrocissimis & teterrimis pompis, atque cum Iuda traditore Do-
mini nostri Saluatoris Iesu Christi, & omnibus impijs deputati in tartareo igne & inex-
tinguibili incendio, & in voragine chaos demersi crementur in aeternum.

Porro qui inuenti fuerint monasterium nostrum defendere, quod ad laudem Dei &
honorem Sanctorum eius constituimus, & omnia quae in hoc Apostolico continentur
Constituto annexa custodientes, integra mentis sinceritate obseruauerint: a dextris Dei
inueniantur in loco lucis constituti, & omnes sanctos Dei Martyres, Confessores, & Vir-
gines Christi, qui in eodem venerabili monasterio quiescunt, firmos habeant protecto-
res, eorumq. suffragijs & in praesenti vita adiuuentur, & in futura beatitudine caelestis
Regni gaudere cum Angelis Dei & omnibus Sanctis & electis per infinita consequantur
saecula.] haec tenus sacrum diploma, quod Constitutum nuncupare consueuerunt: dies
autem & annus quo datum est, post subscriptionem Episcoporum & Cardinalium positi
habentur. Sequitur modo subscriptio Episcoporum & Cardinalium S. R. E. qui eidem Conci-
lio interfuerunt, primoq. loco positum chirographum eiusdem Romani Pontificis his verbis:

Paulus Episcopus sanctae Catholicae & Apostolicae Romanae Ecclesiae huic Constituto
a nobis facto subscripsi.
Ioannes humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Nepesinae huic Constituto a nobis facto
interfui & subscripsi.

Ioannes

DIRVM ANA-
THEMA IL-
LATVM IN
VIOLANTES
IURA MONA-
STERII.

* abstrahere

SVBSCRIPTIO
EPISCOPO-
RVM.

- A Ioannes humilis Episcopus Ecclesiae Tiburtinae huic Constituto a nobis facto interfui
& subscripsi.
Gratianus humilis Episcopus Velitrensis Ecclesiae huic Constituto a nobis facto inter-
fui & subscripsi.
Petrus humilis Episcopus Ecclesiae Labicanensis huic Constituto a nobis facto inter-
fui & subscripsi.
Paruus humilis Episcopus sanctae Ecclesiae in Tribus tabernis huic Constituto a nobis
facto interfui & subscripsi.
Bonifacius humilis Episcopus Ecclesiae Tifernae &c. vt supra.
Domnus humilis Episcopus Ecclesiae * Maturanensis &c. vt supra. * Maturanen-
sis
Epiphanius peccator Episcopus sanctae Ecclesiae Perusinae &c. vt supra.
B Constantinus humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Anagninae &c. vt supra.
Anastasius humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Senogallienensis &c. vt supra.
Leo humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Salernitanae &c. vt supra.
Petrus humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Cerenensis &c. vt supra.
Leo humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Albanensis &c. vt supra.
Gregorius humilis Episcopus Ecclesiae Praenestinae &c. vt supra.
Iordanus humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Senensis &c. vt supra.
Adam humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Hortanae &c. vt supra.
Rodolphus humilis Episcopus sanctae Ecclesiae * Cellensis &c. vt supra. * Calliensis vel
Vercellensis
Gregorius humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Siluae candidae &c. vt supra.
Sunalbus humilis Episcopus sanctae Ecclesiae Amerinae &c. vt supra. & alij ceteri qui

- C capere non possumus.] ita ibi.
Sequitur post haec subscriptio Cardinalium S. R. E.
Gregorius Archipresbyter S. R. E. tituli sanctae Balbinae.
Philippus humilis presbyter S. R. E. tituli S. Marci.
Gregorius S. R. E. presbyter tit. S. Anastasiae.
Theophilus S. R. E. humilis presbyter tit. S. Sabinae.
Eustochius humilis presbyter S. R. E. tit.
Stephanus humilis presbyter S. R. E. tit. S. Caeciliae.
Constantinus humilis presbyter S. R. E. tit. SS. quatuor Coronatorum.
Marinus humilis presbyter S. R. E. tit. S. Laurentij qui vocatur Damasi.

- Hos sequitur subscriptio trium Episcoporum qui residui erant, sed defectu chartae absque subscriptio-
ne praeterierant.*
D ,, Suthinius Episcopus Tranensis Ecclesiae.
,, Leontius Episcopus Amiterninae Ecclesiae.
,, Stephanus Episcopus Ferentinatis Ecclesiae.

- Sequitur subscriptio reliquorum Cardinalium.*
Theopemptus presbyter S. R. E. tit. S. Eusebij.
Leontius presbyter S. R. E. tit. S. Susanna.
Eusebius presbyter S. R. E. tit. S. Laurentij in Lucina.
Benedictus presbyter S. R. E. tit. S. Marcelli.
Clemens presbyter S. R. E. tit. S. Anastasiae.
Christophorus presbyter S. R. E. tit. S. Vitalis.

- E Donatus presbyter S. R. E. tit. S. Sixti.
Andreas presbyter S. R. E. tit. S. Mariae in Callisto.
Saxolus presbyter S. R. E. tit. S. Cyriaci.
Hermogenes presbyter S. R. E. tit. S. Prisca.
Petrus humilis Archidiaconus sanctae Sedis Apostolicae.

Datum quarto Nonas Iulij, imperante domino Constantino Augusto a Deo coronato
magno Imperatore anno quadragesimo primo, ex quo cum patre regnare coepit: & post
Consulatum eius anno vigesimo primo, Indictione decimaquarta.

Porro in eadem membrana Pauli Papae verbis haec addita reperiuntur. Mense Iunij die
decimanona introduximus in hoc oraculum corpus beati Siluestri Episcopi & Confes-
soris Christi. Mense Augusti die septimadecima introduximus corpus beati Stephani
Martyris atque Pontificis, tempore Constantini & Leonis Augustorum, & Pipini excel-
lentissimi

SVBSCRIPTIO
CARDINA-
LIUM.

lentissimi Regis Francorum & Defensoris Romani Indictione quartadecima.] Quod A autem & in cœmeterio Callisti æque corpus S. Stephani Papæ & Martyris positum adhuc dicatur : inde id prouenisse putatur , quod sicut in alijs fieri consuevit , cum transferri solerent sacra Sanctorum corpora , pars aliqua in loco priori relinqui soleret.

Sed quæ de his habeat Anastasius Bibliothecarius. vt auctoritas auctoritate firmetur, videamus : Hic sanctissimus Præsul in sua propria domo monasterium a fundamentis in honorem S. Stephani Papæ scilicet & Martyris, necnon & beati Siluestri itidem Pontificis & Confessoris Christi construxit. Vbi & Oraculum in superioribus eiusdem monasterij moenijs ædificans, eorum corpora magna cum veneratione condidit. Infra claustra vero ipsius monasterij Ecclesiam miræ pulchritudinis a fundamentis nouiter construxit : quam musuo & marmoribus decorans, & omnem illic ornatum ex auro argentoq. & diuersis speciebus largiens, etiam ciborium ibidem ex argento librarum B

fecit ; illicq. innumerabilium Sanctorum corpora, quæ de præfatis demolitis abstulit cœmeterijs, maximo venerationis condidit affectu. In eodem quippe monasterio plura contulit prædia & possessiones, loca vrbana vel rustica, superfluent & abundanter cum ditans in auro & argento, alijsq. rerum speciebus, & omnibus vtilitatibus : vbi & monachorum congregationem construens, Græcæ modulationis psalmodiam cœnobium esse decreuit, atque Domino nostro omnipotenti, & omnibus ibidem requiescentibus Sanctis, magnis sub interdictionibus sedule ac indefinenter laudes statuit persoluendas.] hætenus de his Anastasius.

Vt autem Græca lingua illic volu erit Paulus Papa psalmos occini : id inde accidisse putamus, quod cum Copronymus impius Imperator, edicto promulgato, vetuerit esse monachos in Oriente : ingens monachorum Orientalium multitudo sese in Vrbe C infuderit, quorum cum Græca lingua peculiaris esset, eosdem in monasterijs collocatos, voluerit ea præstare, quæ consueuissent in monasterijs Orientis, vt psalmodiarum cantum, aliaq. officia Ecclesiastica sua ipsorum lingua persoluerent.

Sed iam quæ anni huius reperiuntur res gestæ Orientalis Ecclesiæ videamus.

Hoc quidem anno recruidisse quam acerbissime persecutionem ab eodem Constantino Copronymo aduersus Orthodoxos Christianos excitatâ, testatur Theophanes verbis istis, hoc ipso anno vigesimoprimum eiusdem Imperatoris: Eodem quoque anno Constantinus persecutor Andream memorabilem monachum, qui dicebatur Calybitis, apud Blachernas, flagris in hippodromo sancti Mammæ occidit, redarguentem impietatem eius, & Valentinianistam ac Ciuilianum appellantem eum ; quem & in rheuma maris iactari præcepit, nisi sorores eius hunc rapientes, in Emporio Leucadij sepelissent.] D hucusque Theophanes, & alij, sed breuiter ac succincte nimis ingentis molis opus absolunt. Nos autem tum eius, tum aliorum Orthodoxorum gloriosas confessiones his inferemus, petitas e Græcis fontibus, ex eiusdem Andreae martyrij Actis ^a. atque primo de edicto Imperatoris sic.

Constantinus doctus a maligno spiritu, iussit per omnem terram quæ sub cælo, ipsi tamen subiectam Imperio, procedere, & ad extremos fines pertransire alienum hoc edictum, omne genus supplicij omni generi & ætati asperere minitans, si quis suo decreto non pareret, promptoq. & alacri animo illud non exciperet ; immo si diuinam aliquam figuram verbotenus videretur honorare.] decretum suum nominat, quod de abijciendo cultu sacrarum imaginum ab oecumenica (quam dicebat) pseudosynodo (vt vidimus) sancitum fuit.

Quod vero illud decretum a pijs contemptui haberetur : inde causa manauit, cur tantopere ira exæstualet, atque ad corroborandum illud & auribus omnium ingerendum præfens edictum hoc anno promulgaret : hoc agens, vt quod haud pridem concilium celebratum aduersus sacras imagines esset, quod (vt vidimus) oecumenicum appellauit, sciens illud ab Orthodoxis haberi ludibrio, quod nec nomine quidem Concilij dignum esse dicebant : huius rei gratia minas illas per edictum promulgat, quæ adeo vehementes erant & fortes, vt magnopere Orthodoxorum perculerint animum : nam subdunt A etiam

Propter has ergo asperas & sæuas minas, licebat tunc videre ciuitates effectas in solitudinibus, esse autem plane desertas ciuitates propter multitudinem eorum, qui ad eas veniebant solitudines. Nimis arctæ reddebantur custodiæ, replebantur carceres non

A non latronibus (pro dolor) non expilatoribus, aut alijs huiusmodi maleficis hominibus, sed viris pijs ac religiosis & Dominum timentibus, quorum erant pernoctes stationes, & qui sunt ex Deo sudores & nocturnæ lachrymæ, & quos Hierusalem vocabat libera ciuitas, honorifice apud eam diuersaturos.] hæc quidem omnia consentientia illis omnibus, quæ superius dicta sunt ex Actis Stephani Martyris ab huius temporis auctore conscriptis. sed certamen quod hoc anno contigit intueamur Andreae sanctissimi monachi. Cum enim (vt dictum est) ob persecutionem peculiariter indictam aduersus monachos, alij alio commigrassent ad tutiora loca : hic diu moratus, tandem ab eodem spiritu qui alios impulit in desertum, hic est immissus in Constantinopolitanam ciuitatem, ne sine patenti confessione oppressa veritas veluti extincta putaretur, cum e contra in tanta ciuitate præconio confessionis frequenti populo celebrata, magis vero clamore B sanguinis exaltata, fronde festa virefcens, erigeret de superata impietate trophæa. sed quomodo id acciderit audi.

Cum ergo tam magnum & tam graue bellum esset excitatum, & multi statim temporari cessissent, feruenterq. & illiberaliter omnino loquerentur : beatus hic Andreas non ferens hunc nouum modum captiuitatis, atque pijs animas, quæ superna ciuitate misere priuabantur, despiciens, sed tempus aptum esse arbitratus ad zelum magno & excelso animo ostendendum, quem pro pietate iamdiu parturiebat, relicta terra patria, & solo quod eum aluerat, venit statim Byzantium, tamquam quispiam fortis & generosus athleta, qui in exercitatione satis studij posuerat, & in stadium sæpius descenderat. Itaque nec metum magistratum, neque aliquid aliud graue reputans, in medium progressus, Imperatoris & eorum qui erant ex eius parte, palam sectam libere arguebat ; & honorem qui diuinis debebatur figuris, docebat & statuebat : sic (dicens) debet coli Deus, sic venerari imagines.

Porro autem dicebat se eo venisse, vt tolleretur quæ a diabolo parabantur, insidias, & eos quidem qui suam salutem prodiderant, adduceret ad poenitentiam, & animum eis adderet, vt rursus pugnarent ; rursus vero eos qui stabant, precibus, adhortationibus, & consilio muniret, tutosq. redderet. Hæc cum publice prædicaret, nec tantillum quidem de dicendi libertate remitteret : ea significantur Imperatori. Qui cum ante ciuitatem in Martyris Mamantis quæ dicitur basilica, cum suo consueto confedisset supercilio, & magnum quidem ex scenica illa specie fastum, magnam autem ex assentante illo satellitio gloriam sibi induisset, nec eos quidem qui aderant, solum intueri sustineret, Orthodoxos vero torue & ferociter aspiceret, & nihilo mitior quam fera agrestis in eos ferretur, & alios quidem bouum neruis crudelissime cæderet, alios autem igni & alijs supplicijs traderet, multorum vero etiam ipsos oculos & linguam erueret, vt illis quidem oculis scilicet aliorum athletarum non aspicerent animi magnitudinem, nec hi tolerantia magnum acciperent solatium ; hac autem adempta, non possent alios excitare ad certamen, neque eis veluti manum præbere per consilium & suasionem : alijs autem simul manus ac pedes auferret propter iræ vehementiam & acerbiteriam.

Hic beatus Andreas animo sauciatus, & pro Domino spirans virtutem & animi magnitudinem, cum & e medio corde sibi esset precatus, & subinde dictitasset : Domine ferua, Domine dirige, seipsum in media iniecit pericula, & eorum qui circumstabant diuisa multitudine, latens eos qui ambigebant, cum venisset in conspectum Imperatoris : Cur (inquit) o Imperator (si es Christianus) hæc mala machinaris aduersus Christi imaginem & eius seruorum ? Ille autem non ferens hanc loquendi libertatem, sed apertam contumeliam eam rem esse existimans, loquentem Sanctum statim interruptit, & iubet eis qui astabant, eum comprehendere. Ij autem eadem spirantibus manibus in eum irruentes, & alij quidem eius caput, alij autem manus apprehendentes, alij vero superhumeralia, & alij tunicam per summam contumeliam, & vt ei qui iusserat magis gratificarentur, eum humi deiiciunt, qui erat animo excelso ; neque prius cessarunt eum trahere, donec ipse Imperator postquam satis vltus esset dicendi libertatem athlete, volens vtique videri clemens, iussit eum relaxari.

Cum autem proxime adducendum & sistendum curasset, cum eum prius terruisset sæuitia, deinde etiam alliceret mansuetudine : Vndenam, inquit, hæc tanta tibi audacia & inscitia, vt iussis repugnes Imperatoris, & coram eo intempestiue & citra vllam rationem libere quæuis loquaris ? sed (vt videtur) volens aliquo modo notus nobis euadere,

TIBA
CVR ANDREAS
SE PROFIT IN
MEDIUM.

CAVSAM SVT
ADVENTVS
CONSTANTI
NOPOLIM AN
DREAS PRO
DIT.

MARTYRIUM
SVVM DEO
COMMENDAT
ANDREAS.

QVID IN AN
DREAM IM
PERATOR.

ANASTASII

THEOPHANI

CIRCA COPRONYMUM

PERSECVTIO
IMP. CON
STANTINI
RECRVDI
SCIT.

Apud Sur. die
17. Orob.

dere, hanc viam ingressus es. Voluntas itaque tua deducta est ad effectum, & tibi tuus A recte succedet scopus, dummodo sententiæ nostræ assentiaris, & quæ valde recte se habet, confitearis religionem: tunc namque tibi omnia euenient ex sententia.

Ad hæc Andreas ille admirabilis: Non, inquit, audacia nec inscitia motus, o Impe- B rator, nec ut tibi notus. & tuæ euaderem potentia, huc veni: Quid enim mihi rei est cum tuis? similiter autem possum omnino etiam dicere cum ijs quæ sunt huiusmodi, a quo quidem iam olim despecta sunt tamquã somnium: sola autem sola grata est quies, & seorsum versari cum Deo. Sed postquam accepi, te sentire aliena a Fide Orthodoxa, & priuare Christianos honore qui debetur diuinis imaginibus, & sic quidem perturbare eos qui tuo parent imperio, conturbare autem etiam Ecclesiam: non potui hanc ferre iniustitiam: sed patria relicta & meis, tantum maris spacium emensus, venio magno cordis zelo incensus, vel vos ab hoc errore liberaturus, vel pro meo Christo meam animam B positurus, qui suam, etsi esset Dominus, pro me posuit & sua imagine.

Imperator autem: Venisti quidem certe, inquit, magna visione apprehendens, & animo agitans, nempe ut ipsum Imperatorem, & omnes magistratus & pontificalis digni- tatis venerandam, quantacumque ea sit, canitiem traducas ad id quod tibi videtur. Sed ut prolixis uti verbis mittamus, audi me ea quæ oportet consulentem, & ab hac profunda emergens caligine, pare ijs quæ nostra decernit potentia, & ipse quoque sis contentus sequi communem sententiam; sin minus, te omnino docebit experientia quan- tum malum sit consilij inopia & vana de se persuasio, & suam tantum sequendo senten- tiam, se arroganter gerere aduersus Imperatores.

Audiuit Martyr, & cælos aspiciens: Non te negabo (inquit) Christe Saluator. Non te pulchra frustrabor confessione: Non tuam contemptui habebō imaginem: non de- C spiciam, quod ad me quidem attinet, male patientem. Cædatur meum corpus, o Im- perator, lingua secetur, pedes excindantur. Nam ego quidem paratus sum omnia pati potius, quam meum Christum, vel umbra tenus vilipendere, quem habeo pro om- nibus, & quem olim solum sequi constitui. Ad hæc Tyrannus: Quænam est (inquit) tanta amentia, & quam est crassi & hebetis ingenij, crassæ, & in quam cadit interitus, materia, Dei ab interitu remoti & materia expertis gloriam tribuere, & nec audire quidem quod a Moyse prohibetur legislatore, qui dicit: a Non facias similitudines? Vn- denam ergo grauissimus hic morbus, qui vestra menti infedit, effecit, ut non solum scien- ter resistatis, sed vos etiam conijciatis in periculum? Sed enim intellige, non pro ve- ritate, neque pro Christo, sed pro ipsa sola quæ est a ratione aliena audacia, extrema- patieris.

Hoc in loco cum ferre non potuisset vir generosus blasphemæ linguæ contumeliam, sed perinde atque honesti prodicionem arbitratus, sacræ imaginis pati contumeliam: Execrandum, inquit, caput: Non tibi videtur pati pro Christo, qui pro illius forma pa- titur, neque ad primum exemplum credis transire ignominiam, qua imago afficitur? Et quomodo vos, eos sæpe qui Imperatorias cõtumelia affecerunt statuas, perinde ac eos qui Imperatorem ipsum sunt insectati, vltimis affecistis supplicijs? quos quidem ego noui in statuis æneos, vel etiam aureos extrinsecus, pice intus esse repletos & stuppis & lignis, & alia vili & abiecta materia. Quod si vos qui nunc estis puluis, & cras non estis futuri, sic adoramini statuis ac imaginibus, & propemodum tamquam dij vultis adora- ri, & eos qui in Imperatorias peccauerunt statuas, acerbissime punitis: aduersus Christi sacram aliquid audere imaginem, non reputatis esse archetypo ipsius exemplaris igno- miniam? Nec eos qui sunt parati pro eo pati omnia, æstimatis periculum adire pro veritate?

Deinde cum iam hæc dixisset Martyr, & de Moyse vellet explicare, cuiusnam iussif- set non facere similitudinem, & quomodo ille effinxisset Seraphim, cum ipsum etiam exemplum sit incorporeum: Imperator abrumpens orationem: Iam tempus est, dixit circumstantibus, docere eum esse moderatum ac temperantem, & temerariæ illius lin- guæ referre ei gratiam. Si enim ij, qui regias statuas (ut ipse dicit) iniuria afficiunt, acerbum & inexorabile supplicium subeunt: qui adeo impudenter & audacter scelera- tam in nos linguam immittit, quasnam luens poenas punietur pro meritis? Sic dixit, & irato vultu Martyrem statim intuens, & manum de more mouens, & valde exclamans, cum iubet nudari, deinde etiam extensum funibus vehementer flagellari.

SVAM AGIT CAUSAM ANDREAS.

ANDREAE FORTIS CONFESSIO.

Exod. 20. a Leuit. 26. Deut. 4.

PRO SACRA- RVM IMAGI- NVM CVLTV CAUSAM AGIT ANDREAS

IMP. IN MAR- TYREM IN- FENSVS.

Ille autem nec sic pusillo & abiecto animo se gessit aduersus sententiam, neque eius promptum animi studium retardarunt quæ iam expectabantur plagæ & flagella: sed id magis reddebant attentius, ut quod spiritu a ratione alienis appetitionibus & Imperatoris minis accenderetur. Cum ergo Imperator vidisset sic se habentem virum fortem, & nihil omnino formidantem, sed esse omnino paratiorem flagella sustinere, quam dimittere illam rationem sententiæ: timens ne si ipse Sanctus tormenti faceret periculũ, fieret inde in confessione constantior, & minime traduci posset, quomodo fortia anima post plagam: inducens personam benignitatis: Priusquam (inquit) facias periculum tormentorum (ad Martyrem aspiciens) nostro parens decreto, libera te ab ijs quæ te expectant malis.

Martyr autem Christi ad suum agonothetam sublati oculis tam corporis quam ani- B mæ, cum sibi esset precatus firmam & immutabilem diuinarum imaginum veneratio- nem: & deinde etiam deorsum aspexisset, & in Tyrannum parum oculos coniecisset: O Imperator, inquit, missis bellis quæ gereres contra barbaros, & ciuiliū rerum admini- nistracione, totum, ut video, aperte tuum posuisti studium contra Christum & eius seruos. Et hæc agens, existimas te posse in pace tenere scepra Romani Imperij? Numquidne Dei quidem times iudicium, neque illum tuorum factorum expectas exa- minatorem?

Hoc in loco conuicta fuit ficta mansuetudo Imperatoris, & aperta fuit simulatio. Nam solita detecta feritate, Martyr vehementissime cædebatur bouum neruis. Qui au- tem circumstantabant, volentes iræ Regis morem gerere, partim quidem iussi verberare, plagas crudeliter intentabant, & adeo crudeliter, ut fluerent riuus sanguinis ex pretioso illo corpore, & subiectum solum fieret alte purpureum: partim autem gladios accipien- tes, irruebant ad interficiendum athletam: multi etiam lapides in ipsum iaciebant, & omnibus modis iniuria afficiebant non illum, sed seipsos, sic quidem Regi, qui est ad tem- pus, studentes coniungi: omnino autem ignorantes miseri, quantum hæc agentes, se procul a Deo remouerent, & qualem ad tempus iudicij illi quidem lætitiā, sibi autem lachrymas & dolores miserabiliter recondent.

Sed Imperator mouebat omnem lapidem, ut posset Sanctum in sua habere potesta- te: Nescio enim quomodo etsi esset insipiens, non ignorabat tamen hac in re quidem certe se sapienter gerens, fore ut si illo potiretur, multos alios ex Orthodoxis statim ca- peret, eum tamquam caput, corpus & membra consequentes: Hæc cum ille sciret, iu- bet ipsum rursus relaxari a plagis, & rursus persuasione & prætextu beneuolentiæ eum D aggredi tentat. Cum ergo cum curasset prope sistendum, & suum sermonem molli- set plusquam oleum, acutum tamen iaculum aduersus pios & acutum gladium, post- quam vidit virum ne tantillum quidem illi blanditijs, sed cum maiore dicendi liber- tate eius argueret amentiam, deposita pelle lupina (erat lupus manifestus) iussitq; lapi- dibus confringi maxillas Martyris, hæc reddens pro verbis, quibus cor eius fuerat con- fauciatum.

Ille autem erat plane alius Stephanus, ijs qui illi iniuriā faciebant preces reddens. Deinde Martyrem quidem Imperator tamquam reum condemnatum misit rursus in- custodiam: sed ignorabat se ijs qui in ea habitabant Christianis, valde promptum mit- tere doctorem. Gaudebat autem ipse quoque, sicut Paulus, propter Christum passio- nibus & afflictionibus, benignoq; & clementi Deo magnas agebat gratias, quod dignus B esset habitus plagis & carcere propter illius nomen. Quamobrem & ijs quæ dicebat, eos qui aderant valde instruebat & confirmabat, & eo quod quæ erant molesta & aspera fer- ret cum gratiarum actione. Et corpus quidem erat vinctum in custodia, anima autem etiam antequam illinc solueretur, iam cælestia visione intelligenter apprehendebat, adeo ut Tyrannum propemodum reprehenderet, quod non ipsum citius liberaret a pondere carnis, & a vinculis naturalibus: Corpus enim erat illi carcer, qui eius arctabat animam, & suo tegumento eam seungebat a tabernaculis, quæ eam exceptura erant, & inenar- rabili quæ illic est beatitudine.

Dies interim non multi præterierunt, & rursus accersit Imperator Martyrem e carcere metu eorum quæ expectabantur, & dolore malorum quæ obuenerant, fractũ ad futura eius animum, & futurũ multo molliorem & ignauiozem existimans. Postquam autem productum sanctum virum vidit audaciorẽ, & magis spirantem acrem propter Chri- stum.

REDAR CVI- TVR IMPERA- TOR AB AN- DREA.

CARDI TVR DIRISSIME MARTYR.

CONSILIVM VAPRVM IM- PERATORIS.

CONSTANTIA IN PIETAS MARTYRIS.

FRVSTRA IM- PERLABORAT PERVERTERE MARTYREM.

stum amorem: eum veste exuit, & prope eum lictores rursus iubet assistere & flagellis A vehementer cedere, adhuc priorum plagarum aperta per vniuersa membra ferentem vestigia. Illi autem laniabant quidem carnes, & fodiebant eius latera, & plurimam eius carnis partem auferebant. Sed ne sic quidem poterant suffurari thesaurum illius fidei.

Postquam ergo vidit Tyrannus omnia a se sic temere & frustra fieri, iamq. esset plane animi dubius & perplexus: eo descendit, vt se fateretur superatum, nempe vt eum morte deinceps damnaret. Et iubet vt funibus alligatis illis beatis pedibus in solo trahatur per totam viam publicam: deinde vt cum deductus fuisset ad locum maleficorum, ibi iaceretur, qui Eden, qui supernis tabernaculis, qui erat dignus ipsis cælis. Cum autem curreret Martyr hunc cursum decertationis, & in terra per plenum vrbis forum traheretur:

vir quidam qui e mari fuerat piscatus pisciculos, & eos in foro proponebat vanales (sedebat autem super cathedram pestilentia, cum vidisset eum tam turpiter trahi, & quamnam esset causa accepisset) exiliit statim tamquam a malo aliquo motus dæmone, & cum e propinquo cultrum macelli arripuisset, eo & pedem sacri corporis amputat, & sistit Martyri cursum decertationi, eiq. finem imponit certaminis: nam simul cum pedis amputatione e vita quoque excedit vir generosus, vel potius ad cælum currit, & ad eum ascendit qui posuit eius vitam nulli reprehensioni affinem, & perfecit a pedes eius tamquam cerui, & collocauit super excelsa.] haecenus de martyrio auctor.

Quæ autem sequuntur de projectione corporis ad feras, & de eius inuentione, Deo cogente, per arreptitios facta, discrepant a Theophane, qui eum a fororibus sublatum antequam proijceretur, affirmat atque sepultum. Quod vero locus sepulturae Chrysis dicitur, inde & accidit, vt diceretur ipse Martyr, sanctus Andreas in Chrysi, quo titulo reperitur inscriptus in sacris Ecclesiae tabulis, in quibus anniuersaria dies natalis celebranda proponitur.

Hoc anno (vt iam res Occidentales inuisamus) cum nouis cladibus ageretur Hispania, & Valentia ciuitas in Tarraconensi prouincia a Sarracenis excisa iam esset, Christianiq. sacra Vincentij Martyris ossa inde auferentes, deportassent in extremam Lusitaniae partem, in locum qui ex eo postea Promontorium sancti Vincentij est appellatum: tunc coeptum est eiusdem sancti Vincentij nomine monasterium perinsigne erigi Oueti, cuius antiquae memoriae extant vestigia apud Ambrosium Moralem b. vt plane appareat, haud exaruisse virorem Christianae religionis in Hispania. Licet enim tot angustijs vallati essent fideles, in retinenda tamen antiquitus tradita obseruantia monachali ita ferbuerunt, ac si summa pace fruerentur, frequentiq. concursu eam colere omni studio laborarent; sed & eo propensiores cultum Vincentio Martyri exhiberent, quo magis a Sarracenis grauioribus iniurijs se cõspicerent affici. Sicq. factum vt ita colentes Vincentium, vincendi aliquando penitus Sarracenos aperuerint sibi viam, prout declarauerunt euenta.

Hoc eodem anno c in Anglia Egbertus Archiepiscopus Eboracensis, Regis germanus, scientia & sanctitate clarus diem clausit extremum, vbi sedisset annos vndetriginta. Fuit iste magister Albinus, qui & Alcuinus Flaccus dictus inuenitur, qui ipsam pluribus laudat in litteris ad Carolum Magnū scriptis, vt pote quod inter alia insignia eius opera publicum litterarum saerarum gymnasium Eboraci constituit, eamq. Ecclesiam nobili valde bibliotheca ditauit. dicendum rursus de eo inferius, cum de Albino agendum erit.

SECVITVR ordine temporis septingentesimus sexagesimus secundus Christi annus Indictione decimaquinta notatus, quo Imp. Constantinus immenso odio flagrans in monachos, quos praeter ceteris sibi in promulganda haeresi aduersarios saepe expertus fuit, maxime vero anno superiori, cum aduersum Andream Cretensem monachum fuisset sibi certandum: cum audisset in Auxentiano monte in Bithynia posito, degere magni nominis Stephanum monachum gratia miraculorum illustrem, potentemq. sermone ad cohortandum alios, vt aduersus debacchantem haeresim forti consistere animo, ad

A eumq. habere confugium plurimos, in hunc ipsum mouere bellum necessarium sibi duxit, vt perficere posset, quod conabatur (si liceret) haeresim stabilire. Sed quem scit maxime martyrij cupidum, haud armis expugnandum tentat, sed verbis. Ad hocq. virum eloquentem mittit, qui viro suadeat subscribere decretis pseudoconcilij oecumenici nominati. Id quidem factum est hoc anno, antequam bellum Bulgaricum pararetur, quod anno sequenti esse confectum, ex auctore qui res gestas eiusdem Stephani est prosequutus, qui & hoc viuebat tempore, & ijs omnibus potuit interesse, certum exploratumq. habetur, vt sequenti anno ostensuri sumus. modo autem primi huius certaminis Stephani ex eodem auctore totidē verbis hic describamus historiam, quæ sic se habet a. Apud Ioan. Damasc. in fin.

Imperator huiusce Stephani virtutem audiens, secumq. istud perpendens, quod si hunc quoque retribus suis includeret, fauoremq. ipsius ac praesidium sibi adiungeret, B execrando suo dogmati magnum ob ingentem virtutis illius claritatem atque splendorem robor conciliaret: Callistum quemdam Patricij ordinis summa secum familiaritate deuinctum, atque suam haeresim apprime callentem, & eximia dicendi facultate praeditum ad se accersit, eumq. ad sanctum virum legat his verbis vtens: Ad Auxentianum montem contende, ac Stephano, qui illic delitescit, atque ex Immemorandorum classe ac numero est (ita enim impium solere vocare monachos dictum est superius) persuade vt concilij decretis assentiatur, & subscribat: sicq. eum alloquere: Pij ac rectissime de religione sentientes Imperatores Constantinus & Leo beneuolentia erga te, quia virtute & sanctitate delectaris, impulsu, te Orthodoxi Concilij decreto nunc edito & promulgato subscribere iubent. Tu vero & caricas ipsi & palmas feres, amygdala item, aliaq. nonnulla, quibus vir Dei colendae pietatis studio deuotus ali consueuit. Norat enim & ipse, C quanta esset illius continentia, pene vt etiam hoc virtutis genere cum spiritibus a materia remotis contenderet.

Callistus itaque quam celerrime poterat ad montem profectus, sancto viro Imperatoris mandata exponit, eaq. omnia, quæ alliciendi atque inflectendi vim habebant, in medium profert, ipsumq. ad subscribendum pertrahere conatur. Verum pietatis corona erat Stephanus, zeloq. atque virtute Protomartyris similis. Tamquam enim qui Dominum a dextris suis esse semper prouideret, ac propterea nullo haeresis impetu concuteretur, ad perniciosum illum nuntium his verbis vsus est: At ego nec huic decreto, ac falsi huius concilij vaniloquio subscribam, nec illud vniquam comprobabo, nec amarum dulce, nec tenebras lucem dicam, ne Prophetæ maledictionem in caput meum pertraham. Sacrarum autem imaginum causa promptum mihi ac procliue est mortem D oppetere, Imperatoris minas, qui has delere ausus est, nihil moranti. Hæc vbi dixit, caquam manum statim ostendens: Etiam si mihi (inquit) tantulum dumtaxat sanguinis esset, id tamen pro Christi imagine profundere minime dubitarem. Quos vero ab eo ad me cibos attulisti, referas sane licet; quoniam (vt cum diuina scriptura loquar) oleo peccatoris non impinguetur caput meum, nec haeticorum cibus guttur meum deliniatur.

Hac oratione audita, Callistus maximo pudore suffusus reuertitur, atque Imperatorem adiens, omnia ei narrat. Ille autem iræ ac furoris nube obducitur, ac statim sicarios vna cum Callisto mittit, eisq. imperat vt sanctum virum e cella sua in vertice montis sita abstrahant, ac protinus ad inferius monasterium deductum, illic cum summa cura ac vigilantia inclusum tenerent, quoad arbitratu suo de eo constituerit. Sic igitur dicto citius id quod imperatum fuerat exequi contententes, ad speluncam veniunt, & sanguinario animo insiliunt, ostioq. statim calcibus effracto, pium virum per vim foras trahunt. Ac cernere erat rem proborum oculis admiratione dignam ac memorandam. Etenim ex ingenti quadam continentia, & domicilij humilitate atque angustia, tibiæ ipsius in femoribus adhæserant, vt nec villo modo stare vel moueri posset. Quod cum amentes homines perspexissent, summa admiratione perfusi sunt, atque ex saeuitia & feritate animos ad commiserationem inflexerunt. Ac duo quidem ex ipsis (sunt enim inter malos & flagitiosos homines feminali quidam, atque eiusmodi, vt eorum improbitati remedium afferri possit) concepta ex sancti viri ærumna commiseratione, confertis manibus acceptum eum sufferebant. Mox autem ad Patris Auxentij coemeterium venientes eum vna cum monachis illis, quibuscum versabantur, incluserunt, atque ipsi pro foribus excubabant, imperium aliquod & nuntium a Tyranno expectantes.

ANDREAS CONSUMMAT MARTYRIUM.

a Psal. 17.

b Ambros. Moral. lib. 13. c. 18.

c In Epitome Appen. lxx ad Bedæ histor. S. EGBERTI EPISC. EBORACENSIS OBIVS.

CONSTANTINVS PERSEQVITVR MONACHOS.

CONSTANT. IMP. AGGREDITVR PERSEQVI S. STEPHANVM.

QVAM STEPHANVS AD CALLISTVM.

b Isa. 5.

c Psal. 15. Psal. 140.

STEPHANVS PERVERTITVR ET DVCTIVR CAPTIVS.

STEPHANI IN CARCERE CANTICVM.

At enim uero generosus ille atque eximia virtute præditus Stephanus tot molestijs affectus, ac facinorosi cuiusdam hominis ritu, in custodiam coniectus, animo non concidit: verum vna cum socijs suis alta & modulata voce psallebat: IMPOLLVTAM IMAGINEM TVAM O BONE ADORAMVS] est cantici principium. Ac deinde quid aliud huiusmodi ab ipsis psallebatur: In cogitationum mearum latrones incidi, ab ijsq. mihi misero mens abrepta est.] hæc idcirco, quod auulsus fuerat ab illo specu in supercilio montis sito, vbi puriorem contemplationis fructum gustabat. pergit auctor. At ij quibus custodia commissa fuerat, pro foribus stantes, atque quod ab eis cantabatur audientes, atque veluti excantari sese propter illos existimantes, capita mouebant, seq. miseros ducebant, quod a monachis, qui nihil sceleris admisissent, atque inique inclusi tenerentur, optimo iure latrones appellarentur.

CALLISTE PATRICII FRATRIS COMPOSITAE ADVERSVS S. STEPHANVM.

Cum autem sex dies iam effluxissent, in quibus pius ille vir nihil cibi gustarat: septimo die affuit quidam a Tyranno missus, qui sanctum virum ob id quod recens acciderat (nunciatum enim fuerat bellum a Scythis inferri) cellæ suæ restituit.] hic finis Imperatoris hoc anno conatus, sed non Callisti Patricij: qui nouis machinis oppugnare virum sanctum aggreditur; agens nimirum, vt calumnijs eum potius profcindat quam ferro fauciet, gloriosorem inde putans sibi parare triumphum, quam si necem inferat; ex qua sciret maiorem ab Orthodoxis illi parari laudem, & gloriam immortalem, qui eum essent in perpetuum celebraturi Martyrem. contra vero si calumnijs eum superet, fore vt concitata & vbique sparsa eius sanctitatis fama dispereat atque penitus euanescat, tuncq. fieri vt nullum inferre damnum hæresi possit celebritas eius nominis infamia prorsus extincta, immo magnâ ea ex re fieri accessionem peruersæ sectæ, cuius aduersarij inuenti essent operibus scelestissimi. Quas vero interim dum Imperator aduersus Scythas pararet arma, Callistus aduersus sanctum parat insidias ab eodem auctore sic accipe.

CALLISTE PATRICII FRATRIS COMPOSITAE ADVERSVS S. STEPHANVM.

Ceterum ille *κακιστος* potius, hoc est, pessimus, quam Callistus, cum vnum ex sancti viri discipulis nomine Sergium, de quo iam nos verba facturos esse promisimus, remotis arbitris accersiuisset, misero illi persuadet, vt non Iudam solum proditoris reum agi sinat, sed ipse quoque rursus patris & præceptoris sui proditorem se præbeat. Confestim igitur in ipsius perniciem meditari non desijt, atque omnem artem adhibere, quo magnum illum virum cassibus suis implicitum teneret. Vt autem se frustra laborare & nihil efficere perspexit (cur enim sacram illam animam atque ab omni reprehensionis nota immunem aggrediebatur?) statim a sancto ouili digreditur, velut nimirum filius improbus atque alienus, a semita recta claudicans, atque ad eum, qui legendis Nicomediensis oræ vestigalibus præerat, Aulicalamum nomine, accedit, eumq. socium & adiutorem in his, quæ aduersus sanctum virum struebantur, adhibet.

INGENS CALVMNIA DE ANNA VIDVA

Ambo igitur in capitis sui perniciem inito consensu, libellum in eum calumnijs referunt peruersissimo animo conscribunt. In quo primum illud inferunt, eum Imperatoris tamquam hæretici memoriam execrari, & diris deuouere, eumq. Syrum atque Vitelium appellare.] per Syrum Nestorianum intelligi certum est, per Vitelium nescimus, sicut & pariter ignoramus quid sit quod tradit Theophanes, eundem Cōstantinum Imperatorem ignominie causa appellatum ab Andrea Cretensi Martyre, Ciuilianum. Sed perguit auctor, aliam recensere in eum cōparatam calumniam, nempe ipsum, ait, aduersus ipsius Imperatoris maiestatem technas moliri, aliaq. permulta, quæ ob prolixitatem atque inutilem loquacitatem, intempestiuum ac superuacaneum est commemorare.

Postremo autem de proba illa atque præclara Anna, quam ipse mundum fuga relinquente in monacharum numerum atque ordinem adscripserat, hoc ponunt: Quod mulierem quamdam nobili loco natam fraude circumuentam monasticis institutis initiasset, atque in inferiori monasterio teneret, cum eaq. noctu ad ipsum ascendente consuetudinem haberet. Ad hæc ipsius ancillam pecunia corrumpunt, eiq. tum libertatem, tum aulici cuiusdam connubium pollicentes, hoc persuadent, vt aduersus eam simul ac sanctum virum consentanea ijs diceret, quæ illi in illo calumnijs pleno libello contexuerant.] sed quænam ista insignis femina fuerit Anna, ex eodem auctore dicamus, qui superius hæc de ipsa habet.

ANNA VIDVA MONASTICAM AMPLIETVITAM.

Mulier quædam illustris atque honesta, marito haud ita pridem orbata, festinanter sanctum virum adiit. Cumq. se viduam atque liberorum expertem, ac proinde solam esse, ipsi narrasset: nihil aliud sibi superesse dicebat, quam vt monastica veste, cuius se incredi-

incredibili quodam desiderio teneri afferebat, indueretur. Ille autem eam longa oratione instructam, ac salutiferis præceptis sedulo eruditam dimisit, his verbis ad extremum vtens: Vide cum quo pacifceris: ac si qua te animæ cura tenet, id quod promissisti, mox præsta, nec te cunctantem mors inuadat. Pia igitur illa mulier ad matrem rediens, ac Patris sermonem in intimis cordis penetribus abditos tenens, facultates omnes suas auro commutat, eoq. magna ex parte pauperibus erogato, confestim parentes, propinquos, vicinos, amicos relinquens, ad diuinum Stephanum se confert, non parvam auri illius portionem secum gestans. At ille asperiori orationis genere ad eam vtens: Cum tu (inquit) ex Saluatore ipso audieris eius discipulum esse minime posse, qui non bonis omnibus renuntiauerit: quonam modo contempto ac pro nihilo habito hoc præcepto, partem aliquam mundi retines?

Hæc vt mulier audiit, ipsius perspicaciam ad stuporem vsque admirans: Non me (inquit) honorande Pater, auara, spiritualis potius (nisi me animus fallit) cupiditas impulit, vt auri aliquid mihi reliqui facerem: quod videlicet id per tuas sanctas manus erogari, maioremq. mihi tua opera utilitatem comparari cuperem. Tum ille: Alienorum delictorum scintillas manibus meis extinguere nullo modo sustineo. Vereor enim ne qua earum furtim succendatur, maximumq. in animo meo incendium excitet. Id enim nonnullis, dum non satis animum attendunt, vsu venire compertum habeo. Illud autem omnino perspicuum est, quod qui seminat, idem suis quoque manibus metit. Hæc loquutus, eam quidem rursus ad matrem redire, haudquaquam vtile esse iudicauit. Ceterum vt vicinis locis vna cum pio Marino peragratis, ipsamet suis manibus pecuniâ illam distribueret, imperauit. Quo munere cum perfuncta fuisset, tum denique monastica eam veste induit, atque ad mulierum monasterium transmittit, Antistitæq. etiã atque etiam mandat, vt summam ipsius curam gerat, manumq. ei ad virtutis studium amplexandum porrigat, seduloq. opituletur. Atque hæc quidem ita se habuerunt.] Quomodo autem hæc ipsa per calumniam grauissimi criminis rea constituta quæstionibus dirissimis subiecta fuit, dicemus anno sequenti, quo contigit.

Ceterum quod spectat ad persecutionem Constantini Copronymi, non ea tantum fuit aduersus sacras imagines, eorumq. veneratores fideles, sed magis exarsit aduersus monachos, quos immenso cum insectaretur odio, illud adiecit, vt lege sancita vetarit, ne quis amplius monachus efficeretur, sicq. ad monachismum omnis via præclusa penitus esset. Testatur id quidē Theodorus Studita huius tēporis scriptor in oratione, quam de sancto Platone conscripsit, vbi primum de latebris eiusdem sancti Platonis agens hæc ait: Con-

stantinus ille impijs cogitationibus feruens, malitiæ domicilium, multorum capitum draco, eius hæresis propugnator, quæ sanctis imaginibus bellum indixit, monastici ordinis acerbissimus persecutor tunc regnabat. At quisnam nostrorum Nazarorum, monachorum videlicet, non fuit exterminatus? Aut quis latens non in medium prolatus? Quisve eorum qui ei resistebant, non ad impietatis barathrum detractus? Ita vt sicubi aliquis eorum, qui insignes erant, relictus fuisset, tamquam scintilla quædam in occulto & obscuro loco iacens, ita latuerit, vt pro mortuo haberetur apud eos, qui adhuc supererant. Talis fuit noster Elias, Plato scilicet, a Domino ipso seruatus ijs in locis, in quibus exercitationi monasticæ operam nauabat, non eius manibus captus, qui nouus Achab dici poterat.] & inferius cum de Irene pia Augusta agit: Postea vero quam coepit regnare Christi cultrix Irene, quæ pacem ipsam, vt cognomento, ita & re attulit, in cuius Regno cum alijs bonis & monasticæ vitæ ineundæ facultas & ianua patefacta est, quæ olim ab impio Imperatore clausa fuerat.] Sic igitur ex his omnibus satis liquet fuisse vetitum vsque ad Irenem Augustam, ne quis posset monasterium ingredi. Quomodo autem hac etiam de re magnam persecutionem conflagrit idem Imperator aduersus S. Stephanum, de quo supra, dicemus anno sequenti.

CONSTANTIN. IMP. PROHIBET MONACHOS FIERI.

Sed quomodo ista se habuerint, exacte sunt referenda; ac primum quod ad tempus spectat, diligentior eius ratio habenda est. Cum enim anno quadragesimo nono eiusdem Stephani eius exilium contigisse, martyrij eius Acta testentur, idemq. incidisse tempore belli cum Scythis, nempe Bulgaris initi: hoc quidem anno id oportuit euenisse: quadragesimus enim nonus hic fuit annus ætatis eiusdem Stephani, quem natum vidimus, cum S. Germanus creatus est Constantinopolitanus Episcopus, anno Redemptoris septingentesimo decimo quarto; sed & hoc anno idem bellum Bulgaricum accidisse, Theophanes auctor est.

BELLVM BVLGARICVM BENE CONFECTVM.

Hoc namque anno, prima Indictione, septimo Kalendas Iulij, Imperatorem Constantinum ad bellum profectum tradit, vicisseq. Bulgaros, atque de iisdem redeuntem Constantinopolim egisse triumphum: quum ingratus pingues hostias litauit satanæ: nam inter alia eundem sanctissimum virum Stephanum post multa ludibria relegauit.

CALVMNIA RV M LIBEL LV S ADVER SV S S. STE PHANVM COMPOSITVS.

Cum enim calumniarum libellus aduersus eundem sanctum opera Callisti Patricij, Sergijq. monachi confectus esset: eum ad Imperatorē agentem in castris miserunt. Quid illic ipse, habent hæc Acta: Hoc cum scripsissent per militem quendam ad Imperatorem, qui tum in Scytharum locis morabatur, libellum mittunt. Ille igitur lucri cuiusdam instar, eum accipiens, ac leonem iam in vinculis habens, ad Antherum, qui vicariam ipsi in vrbe gubernatione operam nauabat, epistolam quam primum scribit hoc exemplo.

Ad monasterium illud, quod ad Auxentiani montis radices situm est, summa celeritate proficiscere. In eo enim quedam Immemorandorum scorta sub pietatis prætextu degunt: quarum tu vnam, cui nomen Anna est, assumptam, per publicos equos quam celerrime ad nos mitte.

SATELLITES PERVADVNT MONASTERIV M ONI ALIVM.

Ille igitur scelerati Regis sceleratior Præfectus simulatque litteras accepit, militum agmine cinctus, ad monasterium proficiscitur, ac sacras illas mulieres tertie horæ laudes Deo canentes offendit. Confestim itaque milites, quibus ipse septus erat, gladios stringunt, ac Christi sponas circumdant. Ita diuina laudatione incondito clamore compressa, Christi famulæ qua fugerent non habentes, partim intra sacri altaris cancellos sese protinus abdebant, partim venerandum diuinæ mensæ peplum subibant, partim ad montem excurrere tentabant, sed ab ineuitabilibus illis prædonibus retinebantur. Quorum impetum domus illius Præfecta, *Abbatissa videlicet*, minime ignorans (etenim in sua cella quiescebat) mulier ætate quidem prouecta, ceterum in perferendis laboribus vegeta, intrepido animo ad eos egreditur. atque: Quid perpetratis (inquit) cum Christiani sitis? Quid in mulieres diuino cultui consecratas, quæ nemini vnquam iniuriam vllam inferre in animo habuerunt, impetum fecistis?

ANNA CVM THEOPHANE MITTITVR AD IMP.

Hi autem venerandæ illius anus libertatem summopere admirantes, atque eam Antistitem esse intelligentes, insolenti illo impetu suo statim in diuersum mutato, non sine quodam pudore ac reuerentia leniter ad eam his verbis vtuntur: Annam Stephani amasiam nobis dede. Hoc enim Imperatoris edictum poscit. Ipsa autem eam protinus ac quamdam alteram cum ea nomine Theophanam accersens: Abite, inquit, ad Imperatorem, ac prudenter ipsi respondete. Ceterum quoad eius fieri poterit, prouidentum vobis est, ne per fraudem aliquam in prædam incidatis. Postquam igitur adductæ sunt, atque ille eas adesse comperit, disiungi ab inuicem iubet, ac deinde accitam Annam ad hunc modum affatur.

QVÆSTIO HABETVR DE ANNA.

Mihi quidem nullo modo omnino dubium est, quin ea omnia vera sint, quæ de te ad me perlata sunt. Ceterum eo te acciri volui, vt tu quoque libere ac submota omni dissimulatione, cuncta detegas, nimirum quonam pacto præstigiator ille ac sceleratus huc te adduxerit, vt & bonorum tuorum possessionem relinqueres, ac paternam nobilitatem pro nihilo duceres, ac denique hanc tenebrarum vestem indueres. Perspicuum videlicet est (quemadmodum etiam a quibusdam intellexi) id illum tibi idcirco suasisse, vt te tamquam scorto abuteretur. Verum quid tandem in eo pulchritudinis perspexisti, vt tu in eam fraudem incideres?

ANNAE ANIMI FORTITVDO. Psal. 139.

At casta illa mulier, turpibus his verbis auditis: Absit (inquit) Imperator, vt hac de causa paternas opes abiicerim, atque ornatum omnem exuerim, vt animam meam huiusmodi libidinibus in seruitutem addicerem. Verum qui hæc de me detulerint (vt cum a Dauide loquar) acuerunt linguam suam sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum. En igitur corpus meum tibi proponitur, ferro, igni, verberibus excrucietur.

A cietur: nihil aliud quam dicitur mihi spiritus ac vita suppetet ex Anna audies, quam quod verum est. Sanctum & iustum virum huic esse, animæq. meæ salutem attulisse, perspectum habeo.

Obriguit ad hæc Tyrannus, horæq. parte haud exigua vocis vsu caruit, summumq. læuæ manus digitum (vt illi in mense erat) præmordens, ac dexteram manum in orbem torquens, hanc quidem sedulo custodiri iubet, ipsius autem comitem inuitam licet & repugnantem domum reuerti. Quo etiam, vt redijt, Antistitæ suæ ac magno Stephano cuncta exponit.

At vero Imperator non multo post, confecto ex animi sententia bello, Constantinopolim redijt: ac parum admodum aut nihil omnino de publicarum rerum administratione laborans: hoc vnum serio agit, ac negocijs omnibus anteponit, nempe vt Stephanum retribus suis implicitum teneat. Annam itaque, de qua verba fecimus, in Phialæ carcere includi iubet (est autem ille mire caliginosus, atque inferno propemodum haud absimilis) ac deinde per cubicularium quemdam hæc ei significat: Parce tibi ipsi, mulier, animumq. induc honeste viuere, atque abiecto hoc tenebrarum indumento, cum Imperatrice vitam degere. Ceterum crastino die, cum interrogaberis, fac coram omnibus vera dicas. Præsto enim est ancilla tua, quæ etiam si ea quæ perpetrata sunt, inficiari volueris, te conuincet. Ego autem veritatis patronus ac propugnator membratim ac frustatim carnes tuas lacerabo, faciamq. vt intelligas, quantum Imperator, qui te hæc monet, valeat, quantum rursus Immemorandorum Antistes Stephanus. Sin autem hoc tibi persuaderi sinas, vt nomen eius aperte deferas, ipsiusq. voluptates ac libidines palam prodas, maximos a nobis honores ac munera consequeris.

C Hæc vt pia Anna audiuit, nihil aliud quam meras nugas hæc omnia esse ducens, breue responsum dedit, hoc vnum inquiens: Dei voluntas fiat. At Imperator cum ingenitum hominum coetum ante palatij carcerem postridie mane collegisset, vt qui se ipsi quod volebat, persuasurum esse confideret: nudam eam in omnium conspectu sisti iubet, virgarumq. fasce in ipsius oculis & aspectu posito: Hæc, inquit, non ad spectaculum dumtaxat, incutiendumq. tibi terrorem adhibui, sed vt tergum tuum & ventrem ijs conscindam, nisi execrandos Stephani concubitus, hodierno die, in apertum proferas.

Ad quæ cum casta illa mulier, animiq. magnitudine præstans, ad Christi exemplum obtinuerit: Tyrannus oculos in eam iracunde coniciens, ac meretricem eam, quæ pudicitie amore tenebatur, scelesto ore appellans, flagris eam crudeliter affici iubet. Cum itaque ipsa a quatuor valentissimis hominibus ducta fuisset, ac per diu & ventre & tergo tunderetur, nihil aliud ab ipsa audiri poterat quam hoc solum: Non noui hominem quemadmodum ipse ais: Non noui, Domine miserere. At vero versipellis illa ancilla, atque animo etiam adhuc magis seruili ac scelesto, Imperatoris iussu in ipsius conspectu stans, manus aduersus eam prætendebat, ac ne conspuere quidem ipsam verebatur. Cumq. nonnulli ipsius calamitate sese commoueri fingerent, atque in aurem insurrepentes, ipsam admonerent, vt ea quæ Imperatoris voluntati consentanea essent, diceret, atque ad hunc modum cruciatu eximeretur: Illa in pristina animi fortitudine ac tolerantia perstans, a vero minime descisciebat.

Vt autem eam verberum multitudine confectam ac pene spiritum exhalantem Tyrannus vidit, subsellio exurgens, celeri cursu in palatium se abdidit, eam in vno quodam vrbe monasterio includi iubens, & quidem ita, vt omni corporis cura destitueretur.

E Quid postea de Anna factum sit, nihil amplius auctor, ad res Stephani intentus: ibi quidem diem clausisse extremum Martyre dignum putamus. At quod terribile Dei iudicium fuit in ancillam illam, Annæ dominæ suæ calumniam tantam inferentem, ita idem auctor narrat in fine: Nec versuta quidem illa ancilla, quæ sanctum virum & heram suam accusauerat, iustum Dei iudicium effugit. Nam cum trans turbam ad Aulicalatum peruenisset, seq. fabulam detecturam esse confirmaret, & quonam modo vt sancto viro calumniam strueret, subornata fuisset, nisi ipse quod promiserat, expleret: id ille metuens, cuidam eorum qui legendis Bithyniæ tributis præerant, eam in matrimonium collocat. Prægnans autem facta gemellos filios in lucem edit. Ceterum sub mediam noctem repente conturbati infantes illi, arreptis maternis mammillis, horrendumq. in modum exesis, eam protinus necant, atque vna cum ea viperini illi foetus extinguuntur.] hæc miserandæ fuit ancillæ poena.

Cum

Cum autem Imperator ea se spe frustratum videret, ut in Stephanum agere posset occasione delicti cum Anna prætenso: ad alias aduersus eum fraudes comparandas conuertit animum. illaq. ex omnibus facilior atque securior visa est, si eum pietatis ergo sui faceret transgressorem edicti. Magnis namque poenis agendum sanxerat aduersus eos, qui in monachum reciperet aliquem in monasterio. Effecit igitur, ut carissimus sibi aulicus, simulans fugam ab aula, abierit ad Stephanum, ut inter monachos assumeretur: quod post multas preces tandem obtinuit. cuius rei gratia causa patuit, qua in ipsum agere iure posset. Sed quibus hæc artibus fuerint concinnata, & coloribus ficta, eundem auctorem audi, qui hæc de Imperatore subiungit: Ipse autem & varios ac multiplices insidiarum modos animo versari non desinebat, quo sanctum virum morte afficeret. Quocirca postridie cum Georgium quemdam cognomento Syncletum nitidum ac vigentem iuuenem, ipsiq. carissimum acciuisset, priuatim eum ita alloquitur: Quantam, o Georgi, tui erga me amoris vim esse ais? Infinitam (inquit ille) Imperator, nec in mensuram ullam cadentem. Tum Imperator. Audeas ne igitur pro hac tua erga me benevolentia mortem oppetere? Et quidem libenter, inquit ille, ac summa cum animi voluptate istud fecerim. Hic Imperator animo lætissimo ipsum osculatus: En, inquit, nouum quoque Isaac. ac deinde: Nec ut mea causa mortem subeas, Georgi, nec ut membrum aliquod tibi adimi finas, nec denique ut quicquam aliud huiusmodi sustineas, nunc iubeo: verum hoc vnum, ut ad Auxentianum montem propere te conferas, cumq. omni memoria indigno Stephano agas, eiq. persuadeas, ut tibi monasticum habitum imponat, ac te in suorum album adscribat. Quod cum contigerit, statim ad nos quam celerrime poteris, redeas.

Ille autem hunc sermonem prompto ac lubenti animo excipiens, atque ad hanc fraudem obeundam, ab eo (ut erat in huiusmodi rebus ingeniosissimus) plurimis verbis instructus & eruditus, confestim ad montem ascendit, ac sub nemoroso quodam loco ac virgultis pleno delitescens, media nocte demonibus non absimilis egreditur, atque ad monasterium accedens, voces ad ciendam misericordiam comparatas emittebat: Misere mini mei (inquiens) misere mini, Christiani omnes qui hic habitatis, nec me a feris abripi, aut in præcipitium ac voraginem ruere sinite. Oberravi enim in via, nec quid faciam habeo. Hæc & alia quædam cum simulatissimo animo quereretur, Stephanus vir humanus & ad misericordiam propensus, exaudiens, Marinum monachum accersit (rei enim commentum simplex illa ac fuci & malitiæ expers anima fidem adhibebat) atque, Abi propere, inquit, ac lugentem istum, quicumque tandem ille sit, huc admittite, ne pereat.

Ille igitur confestim admissus, ad ipsius genua se abiecit atque (o Deus bone) quanta cum simulationis larua impurus ille & execratus vsitatum illud, Benedic Pater summe venerande, pronuntiant: Postquam autem sanctus vir ipsi bene precatus est, ipsumq. exurgere iussit: tum ab indumentis, tum a facie ac genis prorsus abrais eum agnouit: siquidem crasso mento erat: nam id omnibus Tyrannus edixerat, in hoc nimirum Deo aduersari legem sanciens, ad Mosem videlicet dicenti: Loquere ad populum, ac prohibe ne barbam in rotundum radant, aut eam implexam gerant. Etenim ut in alijs omnibus rebus, sic in hac quoque ipsi aduersari contendebat. Atque omnibus tam iuuenibus quam senibus barbam ad cutim vsque radere præceperat, ut qui eos tamquam salaces equos ad bene semper curandam cutim atque ad lasciuia studium extimularer.

Cum igitur hinc cum ex Imperatoris classe esse coniecisset, percunctabatur ab eo, undeenam esset, & quo pergeret. Ille autem (ac vide quæso hominis malitiam) quin ex aulicorum numero esset, minime inficias ibat. Ceterum (inquit) dum flagitiosissimi Imperatoris sententiam & ego & focij mei sequimur, pene in Iudaismum præcipites abrepti sumus, atque in ingens animæ periculum iam incidimus. Ego vero quo in malo versarer, tandem aliquando per sentiscens, ad tuæ sanctitatis pedes (ut vides) properanter veni, ut angelicum hunc habitum, cuius desiderio teneor, a te obtineam. Quocirca ne me quæso abijcias, honorande pater: nec tamen indignum, a præclara hac spelunca remoueas. Tum ille nomini suo respondens Stephanus: Nequeo, inquit, fili, huiusmodi rem aggredi, ne quid mihi periculi a Tyranno creetur. Ille autem statim figmentum suum ac simulationem adigens, atque id omni studio contendens, ut fabulam eam quam agebat, quoad eius fieri posset, ab omni suspitione vendicaret. Ac propterea quo sanctum

NOVAM MOLITVR IMPERATOR FRAVDEM IN STEPHANVM.

GEORGIVS SE CONFERT AD STEPHANVM.

NOVAM MOLITVR IMPERATOR FRAVDEM IN STEPHANVM.

a Leuit. 19.

GEORGI ARTES AD FALLENDEM COMPOSITAE.

A. Etum virum ad id quod expetebat alliceret: Rationem (inquit) Deo pro anima mea reddes, nisi me hodierno die sine vlla cunctatione detonsum in monachorum ordinem adscribas: nihil enim mihi alioqui superest, quam ut statim ad prioris vitæ institutum reuertar.

At venerandus ille vir hoc sermone commotus (norat enim omnia pro nihilo ducere, cum de animæ salute agi existimaret) Etiam si periculum hac in re situm est, inquit, tamen quia te sincero animi affectu accessisse dixisti: non committam, ut contra Dominicum præceptum te foras eijciam. Ceterum attento animo sis oportet, peccatum aduersus omnem ærumnam præmunias. Sic enim suos Dominus explorare solet. Hoc sermone habito, mundanam vestem ipsi detrahit, atque obedientiæ vestimento eum induit. Atque ita impostor ille ad tertiam vsque diem perstitit, non tam decipiens, quam ipsemet a dæmone, qui eum ad huiusmodi facinus abripiebat, deceptus.

Nec vero subdolum Tyrannum hoc fugit: verum interim dum hæc peragebantur, ingentem hominum multitudinem in teatro colligens, ac gradus eos, in quibus purpuratorum corona stare consueuerat, ascendens, mæroreque profligati hominis laruam induens: Nulla mihi reliqua vitæ pars est, inquit, præ veteratoria Deo inuisi Immemorandorum horum agminis nequitia. Cum autem populus ad istud exclamasset: Quoniam modo hæc, cum huiusce habitus ne vestigium quidem vllum in tua vrbe superisset? Ille editiori voce: Insidias eorum, inquit, nullo pacto ferre queo. Omnes enim meos subdolo animo circumuentos ad se pertraxerunt, atque adamatis suis tenebris manciparunt. Nunc autem, tamquam ne nunc quidem ijs quæ perpetrarunt contenti, grauiora prioribus adiecerunt, ac Georgium meum, quem (ut scitis) amore complectebar, a latere meo abreptum auulsumque, monachum (o terra, o sol!) effecerunt. hæc me intolerando quodam mærore excruciant. Ceterum cura nostra in Dominum conijcienda est, nobisq. ad eum preces adhibendæ, atque ille breui (quod expetimus) in apertum proferet.

Ad hunc modum præstigiator ille ac vanus, quod curarat atque imperarat, ac veteratorio animo molitus fuerat, iam iamque euenturum erat, ante prædicit, ut vatis famam consequeretur, qui densissimis tenebris ac scelere plenus erat. Cum autem ij qui aderant, quicquid nihil ad veritatem, sed ad gratiam omnia sua tum facta tum dicta referabant, tritum illud ac promulgatum dixissent: Cor Regis in manu Dei est: & orantem te Deus omnino exaudiet, concionem soluerunt.

Porro admirandus Stephanus execrandum illum ac Mali malum discipulum, post tertium diem accersit, plurimisq. instructum detondet, & monastico habitu adornat, atque ut Salomonis verbis vtar, in auream nari porcinae imponit. Ille autem nihil diuina illa præcepta moratus (qui enim? cum in maleuolam animam sapientia intrare profecto nequeat?) montem tamquam ignauus quispiam ac fugax miles relinquens, ad aulam abiit. Imperator vero libenter eum excipit, ac læto animo amplectitur, non ob sanctum habitum, ut oportebat, sed ob id potius quod eum abiecisset, hincq. ipse iusti viri de medio tollendi nactus causam esset.

Confestim igitur omnibus cuiuscumque ætatis hominibus, ad publicum theatrum sub matutinum tempus ipsius iussu coactis: stans ille eodem quo prius loco, alta quadam voce, ac mira lætitia perfuso animo: Vicit (inquit) fortuna mea: precesq. meas Dominus exaudiuit. Papæ, cuius hominis! Immo vero earum potius principis tenebrarum auditor extitit. Cum autem multitudo pro suo more ipsi applausisset, atque ista ad gratiam & obsequium comparata rursus dixisset. Quando autem, o here, te Dominus non exaudiuit? Ipse hoc sermone delectatus, ac iucunde arridens: Reuelauit mihi, inquit, Deus quem quærebam. Quem si vultis, hodierno die vobis commonstrabo. Ac simul spectandum eum produxit. Promiscua itaque illa multitudo, simulatq. ipsum conspexit, quo tempore magis adhuc obsequeretur: Hunc (inquit) male de te meritum, malum ac nefas est intueri. Obtruncetur ergo quamprimum nefandus iste, obtruncetur. Quæ cum dicerent, id quidem dicebant, quod illum pati oportebat. Ceterum ab Imperatoris mente ac sententia prorsus aberrabant.

Quocirca statim Tyranno ita iubente, sacram ipsi epomidem detrahunt: eamq. ad populum vna cum cuculio (nam ita appellari consuevit) abijciunt, quæ extemplo ab impuris

GEORGIVS FA CTVS MONACHVS.

QVERELAE IMPERATORIS DE GEORGIO FACTO MONACHO.

IMPERATOR VULT VIDERI PROPHETA AC PIVS.

a Prou. 21.

b Prou. 11.

NOVVM SPECTACVLVM IN THEATRVM INDVCITVR.

impuris illis ac foederatis conculcata sunt. Vt autem cruciferum quoque analabum, A hoc est, redimiculum, vt etiam ipsum deicerent, nefario illi demere coeperunt: manibus acceptum illum Imperator vndique contorquebat, quidnam istud esset sciscitans.

HABITVM LV-
DIBRIVM DE
INDVMENTIS
MONASTICIS.

Tum Senator quidam, vt nomine ita etiam re Draconius: Projiciatur, inquit, Imperator, hic quoque fatanei laquei funis, dignus ipse proculdubio eiusmodi laqueo. Quod etiam cum illico factum fuisset, is quoque a plebe protritrus cernebatur. Et quidem res praclaræ indigno homini recte detrahebantur: at non ita recte a scelestis ac sacrilega multitudine per contumeliam obterebantur. Post autem quatuor homines prono corpore acceptis profani illius vestibus, tamquam pelle aliqua ipsum statim exuunt, atque eius loco militarem vestem ipsi imponunt, caputq. ipsius galea cingunt.

Cumq. eum prius, inspectante turba, vndis eluissent (ad expiandam scilicet spurcitiem eam quā in sacro illo habitu contraxerat) ac Iudaicū in modum (quid enim aliud dicam?) B ipsi quoque res diuinas ac sacras ludibrio habuissent (o quonā pacto hæc vel aures dumtaxat ferent?) tum denique suis manibus Imperator ense ipsius humeris appenso, eum Hippocomi dignitate ornat. Atque hanc Georgius abnegati magistri mercedem tulit, quemadmodum Iudas pro negato Christo triginta talenta.] hunc tandem consecuta est finem comœdia, quam ipse Imperator adinuenit, atque in theatrum recitandam produxit. At quorsum hæc omnia? Quid in his agendis Imperator vaferrimus prætendebat? nihil aliud post ludibrium religionis, quam vt Stephani male habendi occasionem videri posset nactus esse legitimam. Quod infelix ex sententia tandem est consequutus. nam hæc ea quæ sunt dicta sequuntur.

SAJHHEVO
-OTASHMI
-RHOHGER
OTASHVO
LONAKOM

Confestim itaque multitudo, impetu facto, sancti viri discipulos disturbat, ac monasterium vna cum templo igni absumit, sanctumq. virum illum latronum instar e spe- C lunca abreptum ad Chalcedonis nauale abducit. Quenam lingua calamitates eas, quas in tam longo itinere perferendas habuit, oratione complecti queat? Alij enim eum magno impetu trahebant, alij fustibus a tergo feriebant, alij in vallem eum deuoluebant, alij tibias eius calcibus laniabant: erant etiam qui in venerandam eius faciem conspuerent; alij denique petulantiori animo præditi, cæsis palmarum ramis ante ipsum incedebant cachinnantes, & illudentes & sexcenta in eum dictoria iacentes. Quidnam porro hæc ab impio Iudæorum furore distabant? Vt autem nullo in eum genere contumeliarum prætermisso, ad litus peruenerunt, tum demum lembo impositum ad Philippici monasterium (id autem Chrysofoli haud longe a Byzantio situm est) fortem virum abducunt. Vbi etiam illum custodientes, de ipsius statu Imperatorem certiorum faciunt. Quem, vbi atrocem illam huiusce viri raptationem & contumelias, incen- D sumq. monasterium audisset: lætitiā inde concepisse aiunt, atque edictum statim promulgasse, quo capitalem pœnam in eum sanciebat, qui ad Auxentianum collem vel solum appropinquare ausus fuisset.]

INCENSO MO-
NASTERIO DI
SPERGVTVR
MONACHI STE-
PHANI.

Post hæc autē ad eum misisse Imperatorem Episcopos atque Patricios, produunt Acta, qui eum conuincerent disputando, & suaderent cedere ipsi Imperatori. Qui cum de sub- scribingendo eo, quod dicebatur ab ipsis, Concilio Oecumenico verba fecissent; ab eodem conuicti sunt, asserente nequaquam illud conciliabulum vlla ex parte consistere posse, tantumq. abesse vt Oecumenicæ Synodi nomen habere posset. Recitauimus eam dispu- tationem, cum de ipso Concilio pluribus superius actum est, vt non sit opus eadem hic repetere, sed tantum quæ post disputationem sunt sequuta narrare de exilio eius ab Imperatore decreto. Nam subdit auctor: Imperator autem ob hæc ira percitus, Stephanum E ad Hellepontis partes, hoc est, ad Proconnesum exilij causa mittit.]

DE CERNIT
EXILIVM STE-
PHANO IM-
PERATOR.

At quomodo Deus Sanctum suum, vbiicumque esset, miraculorum virtute illustrans, reddidit clariorem: eadē ostendunt Acta. Ita plane Deus hoc modo, penes quos esset Catholica Fides, ex sequentibus eam signis euidenti argumento monstrauit. Sed audiamus quid auctor de eo afferat antequam discederet: Vbi (inquit) septem & decē integros dies in illo monasterio ita cōsumpsit, vt nihil prorsus cibi attingeret, tametsi alioqui Imperator plurima ad eum alimenta mitteret: nam ea ille rursus remittebat, nullum prorsus ex eis degustās. Per hos autem dies grauissimo morbo correptus huiusce monasterij Præfectus, quantum quidem ad medicos attinebat, vitæ spem omnem abiecerat: mittit itaque ad sanctum virum, eumq. ad se veniat rogat: quo, inquit, alter alteri extremam salutem dicamus: incertum est enim an nona hora apud viuos adhuc futurus sim. Quod

S STEPHANVS
DEPORTATVR
IN PROCON-
NESVM.

vbi

A vbi audiit, statim ad eum accessit: ac deinde cum manu eius collum tenuisset, labia quidem ipsa precationis causa mouebat, febris autem quæ morbum pepererat, a corpore profugiebat. Quid postea? Poculum suum vino mero impletum ei ad bibendum porrigit: quod cum hauisset, statim plurimus sudor ex ipso manauit, & dicto citius sanitati restitutus est. Cum igitur ei non tam extremum quam iucundum osculum præbisset, illinc excedens, profectioem suam (vt cum Propheta loquar) in mari statuit, atque in eam nauim quæ parata erat ascendens, exulatum profectus est, in Proconnesum scilicet.

Cumq. desertissima quæque insulæ loca peragrasset, in speluncam admiratione dignam incidit (Cissadam eam incolæ nuncupabant) in qua Christi auia Annæ templum erat. hac igitur re oblectatus, atque huiusmodi locum non sine numine diuino sese inuenisse ratus, domicilium ex eo sibi constituit, herbarum quæ illic nascebantur radices luculentæ cuiusdam & opiparæ mensæ instar habens. At vero omnes ipsius discipuli ab Auxentiano monte depulsi, tamquam oues vndique oberrabant pastorem suum quærentes. Tandem autem eum, cum ad Proconnesum venissent, inuenerunt, duobus tantum exceptis, qui a præclarissimo illo ouili, vt a diuino duodenario^a Iudas, vel potius a Paulo^b Demas & Hermogenes, sese auulserant, ac pro monastico habitu mūdanum induerant, nimirum Sergio, de quo ante verba fecimus, qui etiam inuectiuum atque execrandum aduersus virum sanctum volumen condidit, & ter misero Stephano, qui cum presbyter ac supradicti Callisti minister primum extitisset, ac deinde a sancto viro in monachorum album adscriptus fuisset, atque in montis monasterio sacerdotis munus obijisset, postea tamen & monasticum habitum & Deum eiurauit, atque ab ipsomet Tyranno mundana veste indutus, quem prius vitam abijcere oportebat, nefariam illam vocem emisit: (o scelerata labia, o impuram & foetidam linguam!) Hodierno die, here, a fatanicis faucibus opera tua ereptus, ac tenebroso amictu exutus, splendidum pallium indui. Cuius execrando sermone Tyrannus summopere delectatus, Sophiani palatij ministrum eum constituit. Quo etiam crebro commeans, gaudij patrem eum, qui multis luctibus dignus erat, appellabat.

a Marc. 14.
b 2. Tim. 4.

His itaque solis ab ouili sacrosancto auulsis, ceteri omnes in Proconnesum (vt a me dictum est) appulsi, monasterium construxerunt. Quin & a philosophica ista vitæ de- gendæ ratione, ne diuini quidem Stephani mater abfuit: verum vna cum sorore insulam illam adiens contubernium ipsius amplexa est. Illic itaque diuinus Stephanus extracta columna, ac supra eam angustissima quadam ædicula, in ea sese inclusit annos iam nouem & quadraginta natus.] hæc res ad præsentem annum spectantes. Quando autem ob ingentia ab eo edita miracula motus inuidia Imperator reuocauerit eum Constantinopolim, vbi & martyrium consummauit, suo loco dicturi sumus.

AUXENTIANI
MONACHI IN
PROCONNESO
AEDIFICANT
MONASTERIUM.

Hoc eodem anno tres Patriarchæ anathemate damnarunt Cosmam Episcopum Epiphaniæ in Syria, de quo Theophanes ita narrat: Cosmas autem quidam Episcopus erat Epiphaniæ, quæ est ciuitas Apameæ Syriæ: quibusdam autem ex ciuibus Epiphaniæ ad Theodorum Patriarcham Antiochenum accusationem contra eundem Cosmam super diminutione sacrorum vasorum facientibus. Cum ille minime potuisset restituere, discessit ab Orthodoxa Fide, consentaneus Constantini Imperatoris hæresi, sacris aduersatus imaginibus: quem communi sententia Theodorus Antiochenus Patriarcha, atque Theodorus Hierosolymitanus, atque Cosmas Alexandrinus cum Episcopis sibi subiectis die sancto Pentecostis post lectionem sancti Euangelij consonanter anathematizarunt singuli in sua ciuitate.] hæc Theophanes, qui & de irruptione Turcarum in Armeniam hoc anno fieri coepta, & sequenti anno rursus repetita, agit. Sic igitur (quod obseruatione dignum est) egressio eorum e portis Caspijs eo tempore ponitur, cum aduersus sacras imagines, & Deo dicatos homines scelestissimi Imperatoris efferuisceret indignatio.

COSMAS EPIS.
EPIPHANIE
TRANSVGA
AD HAERETICOS.

Sed quæ tunc monstruosa portenta futurorum malorum præfagia sint ostensa diuinitus ad compescendam grassantem impietatem, Theophanes qui aderat, ita narrat: Eodem anno a Kalendis Octobris factum est gelu magnum & amarissimum non solum in terra nostra, verum etiam in Oriente, & multo magis in Septentrionali parte, vt pelagus Ponti vsque ad centum milliaria præ glaciei rigore in lapidis duritiem fuerit versum, habens cubitos in superficie ad profundum triginta, cunctis nimirum regionibus

TURCARVM
EGRESSIO E
PORTIS CAS-
PIJS.

PRODIGIOSA
GLACIES.

gionibus ab ipsa Lycia vsque ad Danubium & Euphæ fluuium, Danaasti quoque & Danapri atque Necropela, necnon & per reliquas ripas vsque ad Mesembriam & Mœsiam similiter patientibus. Cumq. huiusmodi gelu niue fuisset coopertum, super alios viginti cubitos creuit; ita vt mare aridæ conformaretur, & pedibus calcaretur in superficie glaciei a Cazaria & Bulgaria, quin & adiacentibus insulis, tam ab hominibus, quam ab agrestibus & mansuefactis animalibus. Februario vero mense ipsius secundæ Indictionis huiusmodi gelu per iussionem Dei in multas ac diuersas in speciem montis factas concisiones in Danupsiam & Hieron descendit, taliter per angustum pelagus perueniunt ad urbem, & vsque ad Propontidem, & Abydum, & insulas omnes, maritimos thors & ripas implentes, quarum videlicet concisionum inspectores & nos ipsi extitimus, descendentes super vnam earum cum quibusdam triginta coætaneis nostris, &c.] Ingentem hæc secutam esse siccitatem, ita vt fontes arefcerent, idem tradit, signaq. de celo visa, adeo vt vltimam imminere diem homines existimarent.

CONST. COPRO
NYMVS NE-
STORIANVS.

Sed solus Imperator ex tot prodigijs non solum nullam est consecutus vtilitatem, sed in deterius prolapsus, quem gestabat in animo Nestorianismum propalare studens, illum primo Cōstantini Patriarchæ in aures ingessit, sed ab eo repulsus quieuit a proposito hæresis diuulgandæ, ratus nimirum frustra in alios laboraturum, si ipsum, de quo adeo bene meruerat, Cōstantinum adeo auersum inuenit. sed audi Theophanem: Imperator accersito Patriarcha, dicit ei: Modo quid vos læderet, si dixerimus Θεοτόκου Χριστού? At ille hunc complexus ait: Miserere domine, ne ad contagionem tuam veniat sermo iste. Nonne vides qualiter diuulgetur & anathematizetur Nestorius in tota Ecclesia? Qui respondens ait: Ego discere volens interrogavi: verum vsque ad te sermo.] ita versipellis cum videret non recipi quod proposuit, ignorantiam simulauit.

QVOS PA-
TRIARCHAS
HABEANT
NOVATORES.

Vides in Cōstantino (quod itidem superius dictum est) quod vidisti in Leone eius parente, negatorem & ipsum fuisse Christi diuinitatis, vt intelligas per quos diabolus hæresim aduersus imagines in medium protulit: adeo vt tantum ostendere vnde originem duxerit, & per quos primum fuerit promulgata, hoc sit eam plenissime confutasse. quod impossibile fuerit, vt Spiritus sanctus ipsos afflauerit, qui Christi essent diuinitatis negatores. Disce pariter quos sint æmulati nostri temporis Nouatores in sacras imagines hostes & in monachos infensissimi, nempe Cōstantinum Copronymum facem omnium scelestissimorum Imperatorum: & tu prudens disce discipulos a magistro.

IESV CHRISTI PAVLI PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP. D
ANNVS ANNVS ANNVS
764. 8. 24.

DE SACRIS SS.
MARTYRVM
RELIQVIVS
IN GALLIAS
TRANSLATIS.
a Sigib. in Chro-
nic. hoc anno.

CHRISTI Redemptoris sequitur annus septingentesimus sexagesimus quartus Indictione secunda notatus, quo cum iam fama increbuisse in Gallijs, per sanctissimum Pontificem Paulum plurima Sanctorum corpora esse e coemeterijs in Urbem translata, eorum cupidi Franci Sanctorum cultus studiosissimi, mittunt Legatum Romanam ad eum Pontificem, rogantes vt aliqua ex Sanctorum corporibus recens inuentis darentur in Gallias transferenda. Functum tradunt hac legatione Crodogandum religiosissimum virum Metensem Episcopum, atque accepisse ab eo corpora sanctorum Martyrum Gorgonij, Naboris, & Nazarij. Verum potius dixerimus ex eis partem, quam ipsa integra accepisse corpora: siquidem vt taceamus de ceteris ipsius Gorgonij corpus vsque hodie reconditum habetur in basilica Vaticana in Confessione S. Gregorij Papæ. Porro qui hæc de translatione tradunt, habent, repositum Gorgonium in Gorzia, Naborem in Illyriaco, & Nazarium in cœnobio Lorisham. Verum Naboris & Nazarij sacras reliquias pluribus in locis iam diu ante fuisse diuisas atque honorifice collocatas alibi diximus in Notis. Quo igitur tempore Sanctorum cultus perfidia Imperatoris in Oriente tantopere labefactatur, in Occidente & apud Italos & Francos (vt vides) & apud Hispanos etiam magis magisque floruit, vt quæ dicta sunt de reliquijs sancti Vincentij Martyris, satis ostendunt.

IESV

IESV CHRISTI PAVLI PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
765. 9. 25.

SEPTINGENTESIMVS sexagesimus quintus Redemptoris annus vertitur, Indictione tertia inchoata, quo Imperator Cōstantinus odio exæstiuans in monachos Orthodoxos ob cultum sanctarum imaginum, reuocat ab exilio sanctum Stephanum Confessorem ex insula Proconneso, vltimū de eo sumpturus supplicium. Quod ad tempus spectat, errare videtur Theophanes, dum habet hoc anno abstractum ipsum a monasterio Auxentiani montis, & Cōstantinopolim ductum ad martyrium consummandum. Ceterum eius martyrij acta habent, hoc anno, post biennium scilicet ab exilio esse Stephanum reuocatum Cōstantinopolim, martyrium vero post annum ab eodem consummatum. Qua autem occasione idem Imperator eum reuocandum putarit, ex ipsidem Actis quam sincerissime scriptis accipies: Accidit enim, vt cum ingentia in dies ab eo miracula edita noscerentur, quod ab illis mirum in modum eiusdem Imperatoris redargueretur impietas, ipsum e medio tollendi pessimus homo pessimum consilium iniit. Deus enim per eum diuinitus ostensis signis rudi populo qui nesciret litteris concertare, satis aperte significauit, penes quos vere esset Fides Catholica. Quid enim aliud vera miracula quam vox Dei cælitus clamans, ac comprobans ex eis Fidem, cum eiusmodi gratia negata sit semper hæreticis, vt vera miracula possent edere?

S. STEPHANVS
IYSSV IMP.
REVOCATVR
CONSTANTI-
NOPOLIM.

At quænam fuerint tanta ista a Stephano signa edita, quorū fama peruenerit Cōstantinopolim, atque adeo ipsum exagitauerint Imperatorē, iam audi: atque primum de eius vitæ instituto toto isto biennio in columna tranfacto: Perinde autem (inquit auctor) ac si magnos cōsecrata vitæ labores tum primum iniisset, ita se ipsum asperrimis quibusque certaminibus dedebat, non secus videlicet ac si certamen ipse secum instituisset, atque id contenderet, vt vna cum ætate labores quoque nouis incrementis cumularet. Quam ob causam diuina quoque miraculorum gratia ipsi infedit, atque admirabilium operum admirabilis effector extitit. Cæcus enim quidam iuxta illum Euangelicum a natiuitate cæcum, ad eum adiens, supplicesq. easdem voces vna cum pari fide mittens, lucem quam nemo non expetit, obnixè sibi dari rogabat. Ipse autem, vt qui modeste atque humiliter de se sentiret, primum detrectabat. Cum vero ille supplex instaret: Si fidem (ad eum inquit) in Deum habes, si imaginis ipsius cultor es: lucem ac rerum ab eo admirabili modo conditarum pulchritudinem intuere. Vix hæc dixerat, cum ille apertis oculis, ac purgata ea, quæ in ipsis offusa erat cæcitate, lætus ac lucem cernens ambulabat: testisq. omni exceptione maior miracula Stephano editi. Atque hoc primum & maximum in ea insula beati viri miraculum extitit.

VIRTUTE SA-
CRARVM IMA-
GINVM STE-
PHANVS MVLT-
TA MIRACV-
LA EDIT.

Alterum autem atque eo posterius (quamquam haud scio an potentia inferius censerit debeat) huiusmodi fuit. Femina cuidam haud obscuro loco nata, quæ Cyzici degebat, filius erat nouennis a malo dæmone diuexatus. Quo secum assumpto mater, in insulam profecta est. Vt autem ipse admirandi viri cubiculum vel solum perspexit, tumultuari & æstuare, ac nunc sublimis in altum ferri, nunc rursus in terram allidi cœpit, incontinenter quasdam voces in sanctum virum emittens, dæmone nimirum, dum mouebatur, ipsum mouente, vimq. ei, dum vim ipsemet pateretur, afferente. At mater, cuius viscera non minus quam illius distorquebantur (quid enim aliud cum mater esset?) tum lachrymas internæ flammæ indices profundeabat, tum voces quibus misericordiam moueret, emittebat: Miserescat te mei (inquiens) miserescat te eius qui longe grauiori mæroris dæmone cōsistatur. Vnigenitus enim mihi hic est, atque hoc vno spes omnis meæ nitebatur.] hæc & alia quæ dolor vehemens ingerebat adiciens, commouet sanctum virum ad commiserationem. de quo idem auctor ista subiicit.

CAECVS CV-
RATVR.

ARREPTI-
TIVS CVRA-
TVR.

Huius igitur luctibus commotus Stephanus, vni discipulorum imperat, vt Crucis signum vniuerso pueri corpori adhibeat. Ipse autem intra se collectus, atque animæ oculum attollens, eum qui celerrime salutem afferre poterat, inuocabat. Atque ipse quidem lachrymis perfusus precabatur: ille autem humi magno cum impetu deiectus, amissa voce iacebat. Ipse surgere eum, atque ad se venire iubebat: Ille iussis obsequabatur. Demum eum, adorata Christi imagine, matri suæ sanum atque incolumem tradit.]

ALTA AB EO EDITA MIRACVLA.

tradit.] subijcit & aliud miraculum de muliere quæ Heraclea Thraciæ venerat ad sanctum virum, vt a fluxu sanguinis curaretur. & alia de alijs eius precibus e maris tempestate liberatis. post hæc de eius matre atque sorore hoc ipso secundo exilij anno ex eadem insula ad cælum vocatis: atque ad postremum de milite ab infirmitate incurabili, hoc eodem anno, reddito sanitati. At vero quomodo huius miraculi occasione ex eo loco dimoueri & Constantinopolim mitti ab eodem Imperatore iubetur, idem auctor sic narrat.

MILES GIBVS CVRATOR.

Eodem tempore miles quidam nomine Stephanus genere Armenius, ab Europæ partibus profectus, qui dimidia sui parte contabuerat, totusq. præ morbo humi vergebat, cum magna illa miracula, quæ a magno hoc viro designabantur, intellexisset: ad eum perrexit, atque ad eius pedes accidens, ea postulare cœpit, quæ & ipse accipere summo pere optabat, & ille facile præbere poterat: At ille qui fide erga Dominum ac benevolentia præditus erat, miraculum ad ipsum transfert. Cumq. ei qui ægrotabat, vt & ipsius & Matris imaginem adoraret imperasset, atque ille id faceret: sanum eum profus ac valentem reddidit. Vt igitur ad commilitones suos se recepit, quærebatur ex eo quam ratione conualuisset: ille autem eam minime reticebat, nimirum: Monachus quidam (dicebat) Stephanus nomine, qui apud Proconnesum in angustiissima quadam ædicula degit, duas me imagines adorare iussit, vnâ quæ Christi, alteram Deiparæ, dicebatur: ac protinus conualui, corpusq. omnino erexi.

MILES EVRANS CVLTVM SS. IMAGINVM DIVINITVS PVNITVR.

At impij illi ac conscelerati, manus non sine magno terrore complaudentes: Væ tibi (inquiunt) qui in idololatriam prouisti: confestim itaque eum apud summum Thraciæ Præfectum deferunt. Qui cum de eo quæstionem habuisset, nulla interposita mora, eum ad Imperatorem misit. Is vero cum accuratius eum examinasset, atque recuperatæ valetudinis modum intellexisset, pro ea qua laborabat stoliditate, non intellexit. Verum quod ipsi summo studio erat, percunctabatur eum qui morbo liberatus fuerat, an in simulachrorum cultu perstaret. Qui cum ingenti poenitudine se affici, atque huiusmodi simulachra execrari dixisset: Tyrannus vt ei impietatis mercedem referret, Centurionem eum creauit. Ceterum vindex Dei iustitia e vestigio ingratum illum persecuta est: nam cum statim ab aula reuerteretur, atque in equum conscendere pararet, ille subito saltitans, in terram ipsum prostravit, atque contriuit; nec calcibus in eum infilire destitit, quoad ille ingratham animam euouisset.

STEPHANVS REVOCATVS IN CARCEREM DETRUDITVR.

Tyrannus igitur tamquam hinc arrepta ansa, sanctum virum quamprimum e Proconneso ad se adduci iubet; illud addens, quod ne exilio quidem multatus sibi temperasset, quin plebem idolis cultum adhibere doceret. Cum ergo illinc abductus esset; vt in Phiala perquâ obscuro ergastulo tum vincit ferro manibus, tum pedibus ad lignum ferro astrictis includeretur, edixit. Interiectis autem quibusdam diebus, ad Heliacum, qui Pharus dicitur, duobus tantum primarij ordinis viris comitatus, sanctum virum præsto esse iubet. Cum autem ad eum idem sanctus Stephanus ductus fuisset, a pio quodam viro nummum petit, eumq. cucullæ suæ furtim imposuit.

CONSTANT. CVM. STEPHANO CONGRESSVS.

Tyrannus itaque cum eum vidit, exclamare cœpit: O vim mihi illatam, o calamitatem, o arrogantiam! Videte a quonam Imperium meum contumelia afficiatur, a quonam ludibrio habeatur. Cum autem vir sanctus nihil omnino respondisset, verum humi defixus hæreret: Tyrannus eum iracunde prospiciens, ignemq. (vt dici solet) spirans, atque vt ipsi in more positum erat, manum in orbem contorquens, alteq. exclamans: Non mihi respondes (inquit) scelestū caput? At ille: Si me ita leuiter condemnare in animo habes, Imperator, supplicio quam celerrime affice. Sin autem huc me idcirco adesse iussisti, vt me interrogares, ac vicissim audires: iracundiam lenitate tempera, atque æquo animo & interroga, & audi. Tum Imperator: Dic age, quibusnam paternis decretis minime paruimus, vt apud te in hæreticorum numero censeamur? Quoniam (inquit ille) venerandarum imaginum picturam multis ante temporibus a diuinis Patribus traditam, scelerate ab Ecclesijs eiecistis. Tyrannus autem: Ne has, inquit, imaginum picturas dicas (neque enim sunt) sed plane idolorum picturas: Quidnam porro idolis cum Sanctis commune est?

STEPHANVS DEFENSIO PRO IMAGINIBVS.

Hic vero sanctus vir ille: Non, inquit, cum imagines adoramus, materiæ cultum aut venerationem tribuimus: verum imaginum honor ad exemplar transit, quemadmodum a Basilio dictum est. Quid (inquit Tyrannus) æquumne est ea, quæ a Patribus ante

A ante prædicata sunt, quæq. & multa & perobscura sunt, ac neque mente comprehendere neque verbis vllis explicari possunt, per colores in sensum cadentes exprimere, atque in materia adorare, cum eorum essentia nemini, nisi quantum ad infinitatem (vt Gregorij verbo vtar) attinet, explorata sit? Minime vero (ait sanctus vir) Ecquis enim mortalium, qui quidem mentis compos sit, diuinitatis naturam, quæ & materia caret, & omnem mentis captum fugit, coloribus & materia conflatis pingi posse dixerit? Cuius enim forma ne mente quidem delineari potest: quoniam tandem modo ipsa coloribus exprimi queat? At nos cum Christum in imagine pingimus, diuinitatis naturam haudquaquam pingimus, verum Theandricam eam formam, quæ in nostra specie apparuit, quamq. Apostolicæ manus contrectarunt; quemadmodum alicubi ait Theologus Ioannes: Quod vidimus, & manus nostræ contrectauerunt.]

B Hic attende, Lector, non tantum pingi non debere diuinam naturam sed nec posse, quod incorporea cum sit, non cadit sub sensibus. Ceterum haud erroris arguenda sancta Ecclesia est, quod Patrem & Spiritum sanctū expertes corporis per imagines representare coloribus consuevit: siquidem corporeas illas imagines ipsa per picturam representat, quibus sanctis Patribus per visum innotuere. Quod enim ostensus est Danieli b Antiquus dierum sedens in throno: eandem S. Ecclesia similitudinem reddit, dum Patrem ipsum per senis imaginem coloribus representat. Sic de Spiritu sancto, vt apparuit, siue per columbæ speciem, siue per ignem, siue per aquam, ita pariter pingi ab Ecclesia consuevit. Dicendum id ipsum de Angelicis spiritibus, qui licet inuisibiles nobis sint, per visibiles tamen, quibus apparere, formas, & sicut Moyse c præceptum est in Arca alijsq. in locis effigiari: ita & Catholica Ecclesia ex prototypo per colores eas imagines deducere cōsuevit. C Vt plane omnes imagines, quæ per characteres stylo scriptæ esse in sacris litteris reperiuntur, easdem penicillo coloribus reddere esse licitum iudicetur: id namque pure pieq. semper sancta Ecclesia custodiuit, quæ & ante aduentum Christi, iussu Dei, incorporeos spiritus & inuisibiles per imagines (vt sæpe dictum est) representauit. Sed redeamus ad Stephanum, serio grauerq. admodum cum Constantino Imperatore causam agentem his verbis.

Quod si mihi dictum illud Moyse d in medium protuleris: Non facies tibi similitudinem vllius rei, tam ex ijs quæ in cælo quam ex ijs quæ in terra sunt: hunc tibi Moysen ostendo, duorum Cherubim effigiem auro efficientem. Quibus de rebus ad hunc quoque modum diuinus Apostolus disseruit e: Et Cherubim obumbrantia Propitiatorium. Quin ipsum quoque Propitiatorium & Tabernaculum testimonij, & sancta sanctorum, an non cælestium figuram exprimebant? quemadmodum idem Apostolus rursus ait: Vmbra cælestium deseruiuimus. Quid igitur sceleris admittimus, cum Christi formam humanitatis aspectam in imagine pingimus & adoramus? Quid autem? An cum Crucem etiam, ex quacumque tandem materia confecta sit, adoramus, rei conditæ cultum adhibere videmur, adorationem materiæ tribuentes? Sed & templa sancta, & sacrosancta vasa a nobis adornata nullam nobis reprehensionis notam inurunt. siquidem ea per Christi inuocationem in sancta mutari, persuasum habemus.

Quid? An tu quoque corporis & sanguinis Christi antitypa ab Ecclesia proscibes, vt quæ imaginem & veram figuram f teneant? quæ & adoramus, & osculamur, & eorum perceptione sanctitatem consequimur. Vos igitur inter sanctum ac profanum minime distinguentes, Christi imaginem non secus atque Apollinis statuam, Deiparæq. item non secus ac Dianæ idolum appellare, minime horruistis. quin ipsam quoque pedibus protriulistis & exuffistis. Ad hæc Imperator: O cæca mente perditæ, inquit, ac supra omnes immemorandos obliuione digne! His imaginibus proculcatis, Christumne proculcauimus?

Cum vero ille vere in diuinis rebus solers Stephanus in morem eorum qui bellica laude præstant, aduersarium suomet telo ferire, ac per ea ipsa quæ dixerat, profligare cupiens, manum in cucullam immittens, atque inde nummum in quo impius ille sculptus erat extrahens; eumq. quemadmodum Christus olim, Cæsaris nummum Iudæis ostendens: f Cuiusnam (inquit) est hæc imago & superscriptio? Eo autem mirante ac respondente, cuius tandem alius quam Imperatorum? Quid (inquit vir diuinus) si quis eum contumeliose in terram proiectum pedibus terat, poenas ne aliquas luet? Quidni autem dixerunt ij qui adstant, cum Imperatoriam effigiem proculcet? Ad hæc vir sanctus, ante

4. 1. Ioan. 1.

b Dan. 7.

INCORPORA ETIAM PINGI POSSE ET IVSSA A DOMINO SCVLPE. c Exod. 25.

d Exod. 20.

e Hebr. 9. RESPONDET AD FACITAS OBJECTIONES STEPHANVS.

f Figuram & imaginem sic appellat corpus & sanguinem Christi, quod scilicet sub speciebus panis & vini idem Christi corpus & sanguis representatur, quibus & consecretur.

f Matth. 20. VRGET EXEMPLO STEPHANVS IMPERATOREM.

grauem quemdam ex imo pectore gemitum emittens, ac cum magno animi dolore exclamans: O immanem, inquit, cæcitatem! Si pro mortalis Imperatoris forma & effigie grauissimas pœnas irrogandas esse dixistis: Quas tandem pœnas eum subituri esse putatis, qui Filij Dei & Matris ipsius effigiem conculcarit, igniq. tradere minime dubitarit? Vix hæc dixerat, cum nummum eum pedibus protriuit.

Cum autem ij qui astabant, ferarum ritu accurrissent, vt sanctum virum præcipitem in mare deijcerent (audax enim & præceps est assentatio, dum obsequijs aliquem demereri nimirum studet, mediocritatis omnes fines excedit) Imperator lenitatem simulans, quo iracundiæ haudquaquam obnoxius videretur, qui eam ingentem atque arcanam in animo insidentem habebat: in præsens quidem eos prohibet, atque ab huiusmodi conatu abducit: Ceterum sanctum virum collo alligari ac manibus a tergo vinciri iussum ad publicum Prætorij carcerem amandat, vt videlicet ob protritam Imperatoris imaginem pœnas a lege constitutas lueret. Hæc nimirum lenis ille ac facilis, cunctosq. iniuriarum obliuione superans. Nam qui Christi imaginem proculcarat atque in ignem conieceraut, ij suæ imaginis vindices sedebant, atque vlticem huiusce facinoris legem proferebant. Et quis autem amentiam eorum satis rideat, immo potius eorum vecordiam & cæcitatem satis deplorare queat?

At spiritu diuino maiorem in modum afflatus Stephanus, simulatq. vel ipsum carceris limen attingit, pectore incalescens, atque ab eo quo præditus erat, perspicaci spiritu concitatus, dierum suorum metam in lingua sua loquutus est, his verbis vtens: Hæc est præsentis vitæ meæ requies: Hic enim saltem vsque ad extremum spiritum habitare necesse est: quoniam pro imaginis Christi honore hanc sedem elegi secundum illud Dauidicum: ^a Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo quia elegi eam.] Quoniam autem vsque ad annum Domini septingentesimum sexagesimum septimum in Prætorio carceris nimirum vsque ad obitum egisse Stephanum, Acta eius martyrij tradunt, cum nonnisi post sequentem annum necatum constet; carcerem illum Prætorianum anni vnus sequenti potius anno contigisse videri potest, de quo ea quæ sunt digna memoria, suo loco anno sequenti opportunius dicturi sumus.

Iam vero reliqua, eadem quarta Indictione, Constantinopoli ab eodẽ Constantino Imperatore aduersus cultores sacrarum imaginum & religiosos monachos gesta, a Theophane relata videamus, ait enim: Multos etiam Principes ac milites accusatos quod imagines adorarent, diuersis pœnis affecit, & immanissimis tradidit verberibus. Iusurandum etiam generale ab omnibus sub Imperio suo degentibus exegit, ne quisquam adoraret imagines, cum quibus & Constantinum falsi nominis Patriarcham super ambonem ascendere, & exaltare pretiosa ligna & iurare fecit, quod non esset ex eis qui adoraret imagines. Cui mox vt ex monachus Stephanites efficeretur, persuasit, & carnis vesceretur, atque ad mensam regiam citharædos admitti pateretur. Sed non in longum tardata vltio, hunc homicidam debitis pœnis tradidit.] at quænam ista fuerit, suo loco dicetur anno sequenti. Præter alia sacrilegia, execrandum facinus idem Constantinus Imp. adiecit, vt nobilem Ecclesiam S. Pelagiæ Martyris fuerit demolitus, locumq. illum damnatorum sepulturæ subiecerit. hæc Cedrenus hoc anno.

IESV CHRISTI PAULI P. P. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 766. 10. 26. E

SEQUENS annus Domini septingentesimus sexagesimus sextus, Indictione quarta, Constantinopoli magis magisq. grassatur persecutio aduersus cultores sacrarum imaginum atque cultores vitæ monasticæ. Sed primum quam expertus est Constantinus a Deo vindictam ob sæuitiam aduersus pios, anno superiori, exhibitam, a Theophane ista audies, qui ait: Denique duodecimo Kalendas Februarij, quartæ Indictionis motus est Imperator contra Bulgaros, & direxit ad Achelon duo millia sexcenta chelandia, extruens ea & armans ex cunctis militiæ ordinibus. Quæ cum in Thoris stationem fixissent, flante Aquilone contrita sunt pene omnia, ita vt Imperator extenderet retia, & mortuos educere ac sepelire præceperit.] His admonitus tantum abest, vt resipuerit, vt homo peccati deteriora adiecerit. nam subdit:

Porro

DETRVDITVR IN PVBLICVM CARCEREM STEPHANVS.

DE EXITV SVO VATICINATVR.

a Psal. 38.

ADVERSVS SS. IMAGINES IVRAMENTVM EXIGITVR.

CLASSIS IMP. MALE PERIIT.

Porro decimo sexto Kalendas Septembris, eiusdem quartæ Indictionis publice diffamauit & dehonestauit habitum monachorum in hippodromo, præcipiens vnumquemque monachum manu tenere mulierem, & taliter transire per hippodromum, sumptis iniurijs ab omni populo cumulatis.] hæc in monachos.

Similiter (subdit Theophanes) & octauo Idus Septembris ducti sunt ad ludos Circenses Principes decem & nouem, & dehonestati sunt, quasi mala contra Imperatorem consiliati fuerint, non veraciter accusati, sed quia inuidebat eis, eo quod essent formosi & robusti, & ab omnibus collaudati. Quibusdam vero ex eis & ob religionem têtis, eo quod ad prædictum inclusum Stephanum essent ingressi, & passiones eius publice diuulgarent, quos & interfecit. Quorum præcipui sunt Constantinus Patricius, & dudum Logotheta Dromi, cui nomen imposuit Podopagurum, & huius frater Strategius Spatharius & Domesticus Excubitorum, Antiochus Logotheta Dromi factus & Prætor Siciliae, David Spatharius & Comes obsequij, Theophylactus protospatharius, & alij, quos cum in Hippodromo ludos palam traduci, & ab omni populo cõspui & maledici fecisset, sententiam dedit: & illos quidem duos fratres Constantinum & Strategium intra venationis septa capitis animaduersione puniuit, multo super eos vniuersæ plebis facto lamento: adeo vt cum hoc didicisset Imperator, indignaretur, & Procopium Præfectum cæderet, & ab administratione depelleret tamquam id fieri permittentem: ceteros autem oculis priuatos in exilium destinauit, quos & per singulos mittens, cum esset & omni crudelitate plenus, ad loca in quibus degebant, catenis & flagris vapulare iubebat.

Porro tertio Kalendas Septembris eiusdem quartæ Indictionis, insaniens idem maleuolus aduersus æquiuocum suum & consentaneum suum Patriarcham; & inuentis quibusdam clericis ac monachis, instruxit illos, vt dicerent: Audiuimus Patriarcham cū Podopagurum aduersus Imperatorem loquentem. Et misit eos ad Patriarcham, vt arguerent illum. Cumq. ille negaret, fecit eos ad pretiosa ligna iurare, fatentes ac dicentes: A Patriarcha hæc maledicta audiuimus. Inter hæc ergo misit, & bulla signauit Patriarcham, & hunc exilio relegauit apud Hiberiam, & rursus apud Principem insulam.] Insuper Theophanes inferius eodem anno de persecutoris insatiabili crudelitate hæc addit:

Is autem qui Christianis ineffabilibus Dei iudicijs imperabat, fortassis vt Iezabel quondam, vel vesanus Achab, multo peiora, quam Arabum sit insania, sub Imperio suo positus Orthodoxis Episcopis, monachis, laicis, prælatis atque subiectis ostendit: vbique intercessionem sanctæ Virginis & Dei Genitricis, & omnium Sanctorum in scriptis, ac sine scripto vt inutiles repellens, per quas nobis manat omne suffragium; & sanctas eorum reliquias eiiciens & inuisas reddens. Sicubi insignis quisquam audiebatur, ad animarum sanitatem & corporum, vel sicut moris est, a pie agentibus honorari: mox mortem aduersus huiusmodi tamquam impie agentem minabatur: sin autem, proscriptiones, exilia, & tormenta.

Deo autem gratissimum lipsanum, reliquias sacras scilicet, vtpote quidam thesaurus possessoribus habitus, auferebatur, inuisibile de cetero efficiendum. Tale quid & in pretiosissimum laudabilis Martyris Euphemie lipsanum profanus hic Imperator gessit: in profundum id cum loculo iaciens, non ferens eam ex se super omnem populum suauitatem vnguenti reddentem, & arguentem eius aduersus intercessionem Sanctorum deliramenta. Sed Deus qui custodit ossa sibi placentium, secundum diuina eloquia, illæsum hoc conseruauit, rursus ostensurus illud apud Lemnum insulam. Per noctur-

nam ergo visionem apparens, eleuandum præcepit & conseruandum. Sub Constantino enim & Irene pijs Imperatoribus, Indictione quarta, anno Redemptoris videlicet nonagesimo sexto post septingentesimum cum decenti honore redijt ad templum suum, quod ipse quidem tamquam inimicus Ecclesiarum, commune fecit armentarium, sterquilinumq. fore decreuit. Illi vero repurgatum hoc, iterum sacrauerunt ad redargutionem quidem huius impietatis, ostensionem autem horum pietatis. Hoc autem obstupendum & scriptura dignum miraculum post vigintiduos annos post iniqui Principis mortem, vna cum pijsissimis Imperatoribus, & Tarasio sanctissimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi sumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes.] hæc ipse.

Sed quod dicit Theophanes stupendum atque scriptura dignum miraculum, ipsum ab eiusdem temporis scriptore (licet nomen non sit expressum) scriptis mandatum:]

Z 4

scias,

INFAMAT MONASTICVM ORDINEM.

VIRI NOBILES DIRA PASSI.

PATRIARCHA HAERETICVS DIGNA PASSVS.

COPRONYMVS ALTER ACHAB.

QVID IN S. EUPHEMIAM SACRILEGVS IMPERATOR.

a Psal. 33.

b Apud Metaphr. die 11. Iulij.

scias, licet in eo a Theophane discrepet, dum factum id sub Leone parente Copronymi A tradit, Theophanes vero, vt audisti, contigisse affirmet sub Constantino eius filio Imperatore. Porro rem gestam sic narrat, petens exordium a translatione eiusdem S. Euphemiae reliquiarum Chalcedone Constantinopolim, tempore Heraclij Imp. In eo templo, quod est prope id quod dicitur Hippodromum, erant eiusdem beatissimae reliquiae integrae, intactae, illaesa. E Chalcedone enim cum arca translatae fuerant Constantinopolim, propter eam quae tunc fuerat Persarum incursionem. In arca autem fuerat diuina ara collocata, quae super sanctissimas habebat reliquias. Super eam autem peragebatur intemerati corporis & sanguinis Domini Iesu Christi Dei nostri incruentum mysterium.

In eadem vero arca erat paruum foramen, quod etiam stat nunc vsque in hodiernum diem, quod intus ferre potest quasi manus hominis magnitudinem. In qua cum ego B quoque indignus aliquando ausus essem manum inferre, & loculum tetigissem, sensi bonum odorem, & gratiam apprehendi. Dicam autem quoque causam foraminis, quod diuino consilio & prouidentia factum est. Quando enim venerabiles & miraculorum effectrices reliquiae erant Chalcedone, cum impij Persae eum locum occupassent in diebus Heraclij Imp. moti inuidia diaboli quem colebant; cum paleae & lignorum magnum aceruum circa arcam congesissent, eam statuerunt comburere cum venerabilibus quae in ipsa erant reliquijs. Sed nihil valuit eorum barbaricum & daemonicum incoeptum: cum Deus (prout scriptum est) seruet omnia ossa eorum, qui propter ipsum decertarunt. Ossa ergo eius ignis omnino non tetigit; nisi solum quod cum ex arca forma globi resiliisset, prouidit, vt facilius daretur ingressus ad reliquias ijs qui volunt haurire gratiam curationum, nempe per prius dictum foramen.]

Sed quod ad foramen spectat, puto Lector, fuisse hanc opinionem auctoris potius quae veram ipsius causam. Siquidem longe ante incursionem Persarum, oportuit extitisse in arca illa veneranda foramen ad hauriendum, quod ex sacris illis reliquijs fluebat sanguine mixtum vnguentum, vt suis locis saepe superius dictum est. Cum alioqui absque etiam eiusmodi scaturigine vnguentorum, soleret in sacris Martyrum loculis foramen relinqui, per quod demitterent sudariolum, quod S. Gregorius appellat brandeum, quo tactu sacrarum reliquiarum gratiam curationum haurirent, ipsum vero loco reliquiarum haberi soleret. Visum est eius rei exemplum his diebus cum haec scriberemus in theca marmorea, in qua foramen ad opus quod diximus inerat. Sed de hac inuentione dicturi sumus inferius in Paschali Pontifice. modo coeptam prosequamur historiam.

Erat, inquit, magna fides eorum qui habitabant Constantinopoli (vt superius diximus) in templo & reliquijs omni ex parte benedictae Euphemiae. & confluebant omnes instar fluuij haurientes curationes: ex pretiosis enim eius reliquijs exibat sanguis plenus bono odore, qui quidem tanquam vnguentum a Deo suppeditatum dabatur aegrotantibus: & erat quidem fidelibus miraculum terribile & venerandum; infidelibus autem, & ijs qui aliter sentiebant, dedecus & ignominia.

Tunc autem ille execrandus & perniciosus Imperator temeraria vsus audacia, noctu ingressus cum quibusdam qui erant suae sectae, impetum fecit in reliquias omni ex parte benedictae Martyris Euphemiae: & cum arcam aperuisset, abstulit reliquias benedictae Martyris, cum loculo, qui eas continebat. Cum parata autem haberet alia ossa mortui exiccata, ea iecit intra arcam, & cum eam rursus texisset, recessit. Venerandas autem benedictae Euphemiae reliquias cum ligneo loculo deposuit in quadam domo oratoria ex ijs quae illic erant in Regia. Quamobrem eius sorores & filiae, aromatibus, vnguentis, & luminibus id adorabant clanculum propter insignem gratiam & miraculorum magnitudinem.

Cum haec rescuisset sceleratus, traiecit in Bucoleonem & Ferreum carcerem, & proiecit in fluctum maris. Et die sequenti coepit aduersus benedictam Euphemiam mouere suam sceleratam & execrandam linguam, eam insectans, & dicens: Abite & videte quantum errabant qui dicebant esse saluas & integras benedictae Euphemiae reliquias, & eas asserebant effundere vnguenta. Illi autem cum abiissent, & vidissent non esse in carne pretiosas Euphemiae reliquias, sed arida quae ab ipso proiecta fuerant ossa: ea conspuerunt, & maledictis sunt insectati. Cum fraudem autem & ludibrium & meras nu-

A gas dixisset esse curationes, arcam euerterunt, & cum ea aram sanctam, templumque: destruunt. Eduxerunt vero arcam extra suggestum, quod erat habitaculum virorum qui non erant baptizati, & erant ineruditi. Eos autem qui erant bello capti ex Gentibus, & Regiae dabantur spolia, illic exonerabant. Alij autem armorum opifices, & sordidarum ac illiberalium artium artifices, cum fixissent in eo fornaces, fecerunt domum saecularem, quae aliquando fuerat templum. In sancto autem suggesto, vt pote loco occulto, requisita corporis facientes, excrementa corporis deponebant. o mi Christe, tuam tunc patientiam! Haec ego quoque postquam vidi, totus plenus lachrymis & eiulatu egressus sum, admirans omnipotentis Dei tolerantiam atque permissionem. Et haec quidem facta sunt tempore praedicti impij Imperatoris.

Sed quoniam Dominus est virtutum, qui inuictam habet potentiam & vires, quae subfannari nequeant (Deus enim reuera non irridetur) audiamus quid Christus Deus noster prouidit in reliquijs benedictae Euphemiae. Nam dum eae iactatae sunt in mare, prouidentia Dei summe misericordis, cymba quorundam duorum fratrum virorum piorum egreditur e portu Sophiarum, quae dicuntur. Et dum ipsi parum quid e portu nauigant: ecce loculus (quem ligneum fuisse dictum est) qui cum fluento descendebat, fuit prope nauem. Extractus itaque fuit a viris illis pijs & repositus in nauigio, ipsis existimantibus, se mundanum aliquem ferre thesaurum. Sublatis autem velis nauigarunt vt exirent in ostio Abydi. Cum autem parum aperuissent loculum: vident reliquias, & suauis odore repleti, sunt admirati, neque sciebant quid agerent, nisi quod solummodo inuocabant Dominum, vt eis reuelaretur, sanctum ne esset an commune.

Illa autem nocte vident gloriam maximam, & lumina, & cereos, & viros candidis vestibus indutos, & Christum laudantes. Rursusque bono odore repleti nauem agnouerunt eas esse sanctas reliquias. Magno ergo gaudio affecti, clam profecti sunt propter metum Tyranni, vt thesaurum ferrent in suam patriam. Postquam autem venissent in insulam quae dicitur Lemnos, accidit eis magna tempestas. & cum incidissent in promontorium insulae, in quo fuit asper locus, & plane aptus ad naufragium, de salute desperabant. Cum Deus autem per intercessionem benedictae Euphemiae corripuisset nauem vna cum fluctibus, superato periculo, inuenti sunt in loco tranquillo, & cum Deo gloriam emisissent, conuenientem honorem tribuere reliquijs.

Angebantur autem & dubitabant, cuiusnam essent Sancti reliquiae. Illa autem nocte acceperunt reuelationem reliquiarum per eius nominis enuntiationem. In illa enim insula sanctae Glyceriae iacebant reliquiae. Dicta autem nocte visa est egredi ex insula

D Christi Martyr Glyceria, & haec e nauis exisse, & se inuicem esse complexae. Et cum dixisset, quae ex insula erat ingressa, ei quae e nauis exierat: Salue Martyr Christi Euphemia benedicta, & se inuicem salutassent: rursus per se recedebant. Tunc e somno excitati, cum lachrymis & gemitibus pretiosas acceperunt reliquias, & loculum sunt amplexi praecleari naucleri Sergius & Sergonas (haec enim erant eorum nomina.) cum fuisset autem dies, enauigarunt, volentes ire in suam patriam. Et cum processissent vsque ad viginti circiter milliaria, vento spirante contrario, vel inuiti reuersi sunt in locum unde soluerant. Rursus vero cum paucis post diebus experiri voluissent, vterentur secundae nauigatione: iterum reuersi sunt. Hoc cum semel, bis, terque probassent, nec vllomodo possent in suam ire patriam; reuersis & ad portum appulsi, illa nocte visa est illis Christi Martyr Euphemia, dicens: Cur contenditis me huc & illuc circumagere? non lo vterius progredi; neque hinc eo proficisci, quo me vultis ducere. Haec cum dixisset: rursus dixit eis: Non fatis fuit, quod Chalcedone translata sum Byzantium, & in mare proiecta fuerim, & hic steterim? Cur autem me vultis circumagere in partes inferiores? hoc a me quidem fieri non potest. Nolite hoc facere, sed facite vt hic quiescam.

Haec cum audissent, bonum capientes consilium, & quae iubebat Martyr, impigre exequi statuentes, aedificauerunt domum oratoriam, & cum omne onus nauigij consumpissent, & suas facultates Deo, & Martyri obtulissent, seipos totonderunt, dicentes: Non dimitemus, o benedicta Martyr, tuas venerandas reliquias, sed hic vsque ad vitae terminum tuis reliquijs diuinissimis assidebimus. His ita gestis, sanctissimus Lemni Episcopus venerandum templum aedificarat in illis temporibus. Visum est ergo, vt illic portarentur sacrae benedictae Euphemiae reliquiae ad dedicationem templi, quod ab eo

DE TAP...
MY...
MELI...

DE...
...
...

DE CORPORE
S. EUPHEMIAE
CHALCEDONE
POSITO.

Psal. 33.

QVID FORA-
MEN IN SE-
PULCHRIS
MARTYRVM.

VNGVENTVM
MIRIFICVM
EX CORPORE
S. EUPHE-
MIAE.

IMPERATOR
SACRILEGVS
QVID IN
MARTYREM.

* deferunt
PROFANATIO
LOCI SANCTI

RELIQUIAE
S. EUPHEMIAE
REPERTAE.

COGNITAE
RELIQUIAE
ESSE.

QVOMODO DE-
TECTAE ESSE
S. EUPHEMIAE

NON QUIESCIT
MANERE SEMPER
IN LEMNO S.
EUPHEMIAE.

constructum fuerat. Et cum supplex fudisset preces, & venisset ad reliquias benedi-
ctæ Euphemie, & illic totam noctem transegisset: ab eo visa est in somnis Martyr Chri-
sti, dicens: Ne aggrediaris facere quod statuisti: non obediam enim hac in re tuæ san-
ctitati; sed abi ad sororem meam, & in martyrio sociam Glyceriam, & ego illam roga-
bo: ipsa enim se tibi tradet ad hoc, vt impleas quod desideras. Experrectus autem san-
ctissimus Episcopus, fecit vt ei iusserat benedicta Christi Martyr. Et hæc quidem facta
sunt illis temporibus.] vere (vt Theophanes dixit) stupendum & scriptura dignum mi-
raculum. De translatione autem eiusq. reuentione Constantinopolim in locum pristi-
num, ex eodem auctore inferius suo dicturi sumus tempore, quo id fieri contigit. sed
quæ sunt anni huius reliqua prosequamur.

NICETAS PSEV
DOEPISC. CON
STANTINOP.

Hoc eodem anno (idem ipse inquit Theophanes) sexto Kalendas Decembris eiusdem
quintæ Indictionis coeptæ mense Septembris, decreto Imperatoris promouetur Nicetas
Eunuchus e sclauis ortus irregulariter Patriarcha Constantinopoleos.] & inferius: Ead-
dem die & Indictione quinta prouehit sui sensus Prætores & operarios sua nequitia con-
dignos, Michaelem scilicet Edessenum in themate Orientalium, & Michaelem Laco-
nodraconem in Tracesijs; super Bucellarios vero Manem, a mania, id est, insania, nomi-
natum. sed quis est idoneus ad enarrandum horum scelerata piacula, quæ partim a
nobis in suis perstringuntur locis? omnia enim opera si conscribentur, quæ ad ratio-
nem imperantis sunt effecta, nec ipsum arbitror (vt proprie cum * Euangelista di-
cam) capere mundum eos, qui scribendi sunt, libros.] hæctenus res anni huius Theo-
phanes.

a Ioan. vlt.

MONACHI
CONFESSORES
IN CARCERE
DETENTI.

Sed inuisamus degentem in carcere Stephanum Confessorem, de quo post illa quæ
dicta sunt anno superiori, hæc in eius Actis scriptis madata fidelissime reperiuntur. In in-
teriori carcere cõclusos eximia virtutis monachos trecentos quadraginta duos ex varijs
locis collectos atque in eodem carcere condemnatos inuenit, qui partim nares, partim
aures exectas habebant, partim euulsos oculos, partim amputatas manus, ob id vide-
licet, quod pro venerandarum imaginum pictura & erectione lucubrationes edidissent.
At quidam alij plagarum notas adhuc circumferabant: alij præclaras genas pice illitas
atque ambustas habebant: alij caput ad ludibrium abrasum. Quorum varios istos ac
multiplices cruciatus diuinus Stephanus cernens, patientiæ nomine beatos eos prædica-
bat; ac contra, lachrymis dignum sese iudicabat, vt qui in earumdem plagarum par-
tem cum illis minime venisset, nec pro Christi imagine membrorum executionem quo-
que pertulisset.

CARCR CON-
VERSVS IN
MONASTE-
RIVM.

At diuini illi Patres, vt primum sanctum virum conspexerunt, ad eum tamquam ad
magistrum & præceptorem accesserunt, vt ab eo salutis præceptis erudirentur. Itaque
ex Prætorio monasterium factum est: quippe cum illic omnis monastica vitæ forma ac
regula ad vnguem obseruaretur. Ii autem quibus carceris custodia mandata erat, quiq.
sancti viri famam iam pridem audierant, tum demum animi quoque ipsius statum, ab
ea tranquillitate, quæ in ipsius moribus elucebat, quantum fieri poterat coniectantes,
ad eum tamquam ad Dei Angelum animas conuertebant, eiq. summam reuerentiam,
ac venerationem tribuebant, adeo vt quidam etiam eorum, remotis arbitris, eadem ad
vxorem suam diceret, quæ olim Manue ille: ^b Morte moriemur, præ Tyranni huius fu-
rore: Virum enim perinde ac Deum hodierna die vidi; hunc inquam in vincula coniec-
tum monachum, quem Auxentianum vocant.

b Iud. 13.

Sapiens autem illa mulier non frigide ac negligenter ad hæc verba effecta, verum per
concinnam atque prudentem ad virum interrogationem vitæ sancti huius Patris ratio-
nem omnem perscrutata, clam in carcerem ingressa est, acceptisq. venerandis ipsius pe-
dibus, ab eo, vt pro se precaretur, ipsaq. vicissim, ei quæ opus essent, subministra-
ret, postulabat. At diuinitus inspiratus Stephanus preces quidem ei annuit & con-
cessit: ceterum adduci non poterat, vt quicquam ab ea susciperet. Instabat autem rur-
sus illa, dicens: Quidnam est, quamobrem tu exiguam fidei erga te meæ promptitudi-
nem tam obstinate reijcis? Quamquam enim id ipsa non merear, tuam tamen mode-
rationem ac benignitatem ad indignos quoque indulgenter sese dimittere, compertum
habeo. Quemadmodum enim ^c Sarephana illa quondam Eliæ farinam, & ^d Sunami-
tis Elisæo cubiculum hospitij causa præbebat, ac beata illa ^e vidua duos in summa sua
penuria obolos erogabat, ac denique ^f Samaritana illa ex fonte haustam aquam Deo
porrige-

c 3. Reg. 17.
d 4. Reg. 4.
e Marc. 12.
f Ioan. 4.

A porrigebat: ad eundem etiam ipsa modum cum pari fide aliquid in te conferre benefi-
cij studeam, ne quæso desiderio meo excidam.

Ille vero rursus id constanter recusabat, non quidem ob naturæ contumaciam, aut
ipsius indignitatem id officij in se repudiari dicens (ego enim, inquebat, memet indi-
gnum, atque omnium postremum duco) sed quia ab eo prohiberetur, qui cum hæreti-
cis quicquam commune haberi vetuerat: neque enim meminisse, se cum imaginum ho-
stibus vllum vmquam commercium habuisse, aut aliquid omnino ab eorum manibus
accepisse. Hæc vt illa audijt, humi sese prouoluens, quid non dicebat, quid non fa-
ciebat, vt ostenderet quam ab hæreticorum societate atque commercio semper abhor-
ruisset? Absit hoc a me (inquebat) venerande Pater, vt Christi, aut Matris ipsius, aut vl-
lius sancti imaginem contempserim. Scio enim me a Patre nostro Germano didicisse;
B quas pœnas daturi sunt, qui eo audaciæ proruperint.

MVLIER SB
PRODIT CA-
THOLICAM.

Ceterum fac quæso, vt nec vir meus, nec custodum quisquam resciscat, quod pietati
tuæ indicare cupio: atque ego re ipsa omnem dubitationem tibi eximam. Hæc locu-
ta, statim domum recurrit, atque aperta arca, tres imagines arcanas eduxit, vnam
Dei Genitricis filium sæculis omnibus antiquiorem complectentis, duas alias Petri &
Pauli Apostolorum. Quas, vt ipso inspectante, religiose adorauit, ipsi postea porre-
xit: Accipe ista, inquit, atque hinc tibi mei, hoc est, mulieris peccatricis memoria re-
fricetur. Ad hunc modum pijs ipsius moribus comprobatis, petitioni cedit, ac deinceps
Sabbato ac Dominico die ad eum ipsa panis vncias sex, aquæ non plus tribus poculis af-
ferebat. Tantulum enim singulis hebdomadis ipsi cibi ac potus fuit totos vndecim
menses, quos in Prætorio transegit.]

PIA MVLIER
PROFERT SA-
CRAS IMAGI-
NES.

C Ex his intelligis, Lector, congressum hunc religiosæ feminæ cum S. Stephano con-
tigisse hoc anno mense Octobris, cum constet eum martyrium consummasse anno se-
quenti mense Nouembris: quod quidem apparet ex eo, quod auctor numeret menses vn-
decim, ex quo cibum ab eadem muliere accipere coepit, cum tamen haud diu ante in
eodem ipse carcere permansisset. Sed audi quæ post hæc eadem Acta reddant.

TEMPVS CAR-
CERIS.

Quadam autem die vna cum ceteris captiuis sedente viro diuino, de supplicijs illis,
quæ iustis viris ab iniquis iniquissimi Imperatoris Præfectis varijs locis illata fuerant,
sermo ortus est. Siquidem in medium progressus Antonius quidam e Creta oriundus,
vir fortis, & qui fortibus certaminibus egregie defunctus fuerat: Quonam modo (in-
quit) præclara Pauli monachi certamina vobis ob oculos proponere queam? Aut quo-
nam pacto ea sine lachrymis commemorem? Princeps quidam Cypri Præfectus erat
D nomine Theophanes, cognomento Lardotyros. Hic cum sanctum virum, vt in eum
inquireret, accepisset, ad Heracliti Prætorium eum duxit. proposita autem erat humi
Christi in Cruce protensi imago, vnaq. item cruciatus instrumentum, quod catapultam
vocant. Aitq. ad eum Præfectus (scelestam inquam illa lingua, atque iniquitatem in
excessum loquens) vnum e duobus tibi Paule proponitur, nimirum, vt aut calcata ima-
gine, vitam obtineas, aut hoc tormenti genere discrucieris. hoc autem dicens, puerorum
laruis leonem perterrefacere velle videbatur.

NARRATIO
ANTONII CRE-
TENSIS.

Statim enim generosus ille vir magna voce exclamans: Absit a me, inquit, Domine
Iesu Christe vnigenite Fili Dei, vt Theandricam hanc imaginem pedibus teram, atque
hæc loquutus, statim humi se curuans, osculum ei fixit, re ipsa planum faciens, quam
nihil iudicis minas moraretur. Ille itaque confestim iracundia totus æstuans, nudari
E sanctum virum, atque in catapultam extendi iubet, vbi cum tortores duabus tabulis ip-
sum firmissime compressissent, ac ferreis pectinibus totum ipsum corpus exarassent, pro-
no capite suspenderunt: ac deinde non exiguo igne infra eum accenso, ita demum ho-
locaustum Deo gratum ipsum effecerunt.

MARTYRIVM
S. PAVLI MO-
NACHI.

Hoc eo commemorante, patribusq. lachrymis madentibus, Theosterictus quidam
hoc nomen merito consequutus vir senex ac sacerdotij dignitate ornatus, qui ex pio illo
monasterio erat, quod Peleceta nuncupatur, atque & nasum abscissum, & genas feruen-
ti pice ac bitumine illitas, miserumq. in modum ambustas habebat (hos enim crucia-
tus pietatis causa pertulerat) prodiens ipse quoque in medium superioribus sermonibus
hæc adiecit: Impossibile est, impossibile inquam est, vt vel hic ipse Antistes noster Ste-
phanus scilicet siccis oculis ista commemoret: Quanam enim oratione quisquam illius,
qui tum Asiam cum imperio obtinebat, furorem amplecti possit? cui Lachanodracon,
qui-

THEOSTERI-
CTI CONFES-
SORIS NAR-
RATIO.

PRAEFECTI ASIAE CRV-DELITAS. quidem cognomentum erat, verum ipsius fel atque iracundia draconis quoque virus amaritudine superabat. Ad quem beatus Stephanus: Narra, quæso, pater, nihil omittens eorum quæ tum contigerunt, verum omnia oratione prosequens. Etenim per eiusmodi exempla, cum animi promptitudine, tum robore impleti ad eundem zelum præparamur: si quidem voluntas Dei hoc tulerit, vt pro diuina ipsius imagine nos quoque certamen subeamus. Tum igitur Theosterictus inchoatum sermonem in hunc modum prosequitur.

MONACHI CONFESSORES ET MARTYRES. Cum incruentum sacrificium in monasterio nostro celebraretur (erat autem vespera sanctæ ac magnæ quintæ feriæ, in qua Christus Iudæis tradendus erat) hic draconis nomen habens Tyranni iussu cum magna militum manu in monasterium impetum fecit: ac mysticum quidem sacrum euerit, mysticis videlicet hymnis protinus silentio compressis; lectissimos autem monachos duodequadraginta vinculis ferreis adstrinxit; reliquos vero partim verberibus crudelem in modum laceravit, partim eorum barbamicæ illitam exussit, naribus prius amputatis: quorum numerum ipse quoque augeo, quemadmodum faciei meæ notæ certissime testantur. Quibus impius ille nondum expletis, vniuersum monasterium postea inflammavit, ipsas quoque Ecclesias vna cum reliquis ædificijs concremans. Mox autem prædictos duodequadraginta patres ad extremos Ephesi fines relegavit, vbi cum eos in veteris balnei fornice conclusisset, ac deinde aditum obstruxisset, in hunc modum eos e vita migrare coegit.

GRATIAE DEO IN PERSECVTIONE AGENDAE. Cum vsque adeo tristes tragœdiæ narrarentur, atque omnes in gemitus ac lachrymas prorumperent, rogatus a patribus Stephanus, vt ad mitigandum eorum mærorem orationem aliquam haberet: intimo corde ingemiscens: Gratias, inquit, Deo agere possumus, fratres ac patres, gratias inquam ei agere de omnibus rebus quæ præter voluntatem accidunt. Etenim gratiarum actio cum patientia coniuncta coronas nobis neectere consuevit. Quocirca etiam si igne, aut gladio, aut maris profundo, aut præcipitio, aut alio quodam mortis genere nos mulctent, qui impietatis scelere sese deuinxerunt, prono atque alacri animo cuncta perferamus. Habemus enim velut exemplar quoddam, in quod intuemur, claros illos patres qui ante nos extiterunt, & per martyrium Deo vitam consecrarunt, nimirum sanctum illum Petrum Blachernis in vincula coniectum: qui cum spectante Imperatore pro Christi imagine neruis atrocissime concideretur, nullum ignaui ac timidi animi specimen in eo cruciatu edidit; verum acerbioribus eum plagis verborum laceravit, Iulianum alterum & Apostatam appellans: atque in his tormentis gratias Deo agens, animam exhalauit.

PETRVS MARTYR. Habemus item Ioannem Monagriæ Præfectum, quem Tyrannus cum nullo omnino terrore afficere potuisset, neque adducere, vt Christi, Matrisq. ipsius imaginem pedibus protereret, sacco inclusit, grauiq. ipsi saxo appenso, in profundum mare deiecit.

IOANNES ABAS MONAGRIAE MARTYR. Sed quis tandem est, qui omnia facinora enumerando recēdere possit, quæ per omnes Tyranni prouincias Prætores, qui eum crudelitate superabant, aduersus sanctos viros designarunt? Immo vero quis est, qui Sanctorum aduersus eos contentionem atque ad extremum vsque spiritum patientiam vilo sermone referre queat? Quorum si nos exemplum sequamur, beati profecto erimus, vt qui exiguis laboribus amplissimas opes nobis ipsis aggeramus: Neque enim condignæ sunt passionibus huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Hæc & alia his plura, ad excitandos & acuendos eorum animos, qui vna cum eo vincti tenebantur, accommodata cum dixisset, orationi suæ finem imposuit. Ista auctor vnus ex intimis eius qui ista optime perspecta habuit. Ceterum ipsius Stephani Auxentiani martyrium non ante quam ad finem anni sequentis contigisse, eiusdem Acta demonstrant.

a. Rom. 3. Hoc pariter anno Abdallā Principem Sarracenorum in Oriēte esse defunctum, Theophanes auctor est, sub quo Christi Ecclesiam persecutionem esse passam, testatur his verbis: Abdallas cū Amiræ fungeretur honore, multa mala Christianis sub principatu suo degentibus demonstravit: siquidem & Cruces Ecclesiarum abstulit, & vigilias nocturnas celebrare & litteras discere prohibebat: hæc ipse. Sed ad res iam Occidentales.

b. Sigibert. in Chron. hoc an. Regin in Chro. anno seq. lib. 4 cap. 67. Hoc eodem anno Synodus celebratur in Gallia in villa, Gentiliaco dicta, annuente Pipino Rege, vbi disceptatum est de cultu sanctarum imaginum, & de quadam alia quæstione, nempe de sanctissima Trinitate: Alij autem anno sequenti potius eandem habitam tradunt. Sed vnde manauit occasio, vt de sacrarum imaginum cultu eiusmodi

A modi Synodus haberetur, cum nemo dicat, neque quid in eadem Synodo fuerit definitum, sit vsquā penitus vlla mentio: fortis coniectura suadet, vt hæc merces in Gallias per Legatos perfidi Imperatoris vna cum donis pluribus ab eodem ad Pipinum allatis fuerint infeliciter allata, vt plane tempestiue admodum illud poeticum fuerit occinendum: Timeo Danaos ac dona ferentes. Adornatam siquidem fuisse nobilem legationem ab eodem Constantino Imperatore ad Pipinum Regem Francorū Veteres Annales tradunt, & inter alia missum organum musicum. Et quis poterit dubitare ab ipso missos homines eiusdem hæresis assertores & defensores? & cum iam ante toti orbi innotuisset edictum ab eodem Imperatore contra sacras imagines promulgatum, & vbique a Catholicis impugnatum: quomodo non tales ab eodem missi sunt Constantino, qui pollerent scientia, & impugnatum edictum quoquo modo defendere potuissent? Insufurasse hos nefarios in aures Pipini aliquid, & cum aulicis de iisdem cōseruisse sermones, etsi nemo dicat, declarauit tamen euentus, cum ob fata zizania ista, oportuit eiusmodi Synodū conuocare.

B Obfuit plurimum Francis cum Græcis iisdemq. hæreticis ista per Legatos inita consuetudo, vt quæ inferius suo loco dicturi sumus, facient manifestum. Quod enim sciret Constantinus impius, male se audire apud fideles omnes Occidentalis Ecclesiæ ob nefariæ hæresis promulgationem; cuius causa etiam sciret negatum sibi tributum ab Italis, & Exarchatum Rauennæ ablatum: quibus potuit legationibus atque muneribus laborauit, vt Francos, quorum ope Romana Ecclesia iura Imperij in Italia fuerat consecuta, demerere posset; conatusq. pariter, vt quos mitteret viros disertos, defensionem hæresis poscentibus exhiberent, & non poscentibus etiam cum possent, ingererent. Porro defensores fuisse Gallicanos Episcopos sacrarum imaginum, docet Synodus Romana celebrata sub Stephano, de qua inferius dicturi sumus. vbi & asseritur de cultu sanctarum imaginum perlatam fuisse Synodalem epistolam ab Oriente: datam illam, quidem fuisse a Theodoro Episcopo Hierosolymitano & Cosma Alexandrino, atque Theodoro Antiocheno, auctor est Hadrianus in epistola ad Carolum Magnum, de qua agemus inferius, cum erit sermo de Concilio Romano sub Stephano, vbi eadem epistola Latinitati donata lecta fuit.

C Quod autem ad quæstionem spectat, quæ dicitur inter Græcos & Latinos in hac Synodo agitata de sanctissima Trinitate; quænam ista fuerit, Ado Viennensis docet, nimirum fuisse de processione Spiritus sancti, num videlicet dici posset, ipsum a Patre Filioq. procedere. Vides, Lector, quo tempore & a quibus Græcis eiusmodi quæstio primum fuerit mota & agitata, nempe ab impijs Iconoclastis. Quod enim Occidentales plurima in Constantinū eiusq. sectatores obijcerent; præsertim ea quæ spectarent ad sacrarum imaginum cultum; illi contra, Latinis quod adiecissent ad Symbolum ea verba, FILIOQVE, vitio vertebant. Videant igitur schismatici Græci dum Latinos impugnant, se causam agere improbandi Constantini Copronymi, qui, ipsorum etiam sententia, omni ex parte fuit impius & sceleratissimus Hagiomachus.

IESV CHRISTI SEDES VACAT CONSTANTINI COPRON. IMP.

A N N V S

767.

A N N V S

27.

E ADEST annus septingentesimus sexagesimus septimus Redemptoris, quinta Indictione notatus, quo Paulus Papa vbi sedisset annos decem & mensem vnum, moritur vigesima nona Iunij. De cuius rebus gestis opulentioribus tibi, Lector, apposuissemus mensam, si epistolas ab eo scriptas ad Pipinum Francorum Regem & alios reperire potuissemus, quarum dumtaxat argumenta summam præstricta & recensita vidimus a Panuino in Vitis Romanorum Pontificum, easq. integras haberi in Vaticana Bibliotheca testatur: verum easdem diu quæsitae minime inuenire valuimus, vt eas vel furto vel alio aliquo modo inde sublatas existimemus. Ceterum nihil est, quod eius fides possit in suspicionem adduci, cum & earumdem totidem numero argumenta pariter recitent Nouatores: qui pertæsi prolixitatem atque multipliciter pariter, sed magis veritatem, non ipsas integras, sed ipsarum argumenta tantummodo edidere; quæ si non simul congestæ, sed per annos singulos, quibus sunt data, digestæ fuissent, non fastidium vel nauream legentibus attulissent, sed maximam voluptatem, vtpote, quod ex

eis epistolaris historia, quæ ceteris veritate & sinceritate præstat, ignota hæctenus, fuisset A egregie concinnata: quod nec tu negaueris, cum earundem argumenta perlegeris, quæ hic tibi subijcimus, ne ieiunum penitus dimittamus, quem opipara mensa (quod optafemus) excipere non conceditur. Sed & ex his quisque intelligat, & fateatur, licet inuitus, quam bene & optime de Ecclesiasticis antiquitatibus mereatur, qui non fragmenta, vel argumenta reddat epistolarum, sed ipsas integras edat non amplius perituras, cum sic earum perpetuitati bene consulat, dum eas in Archiuo recondens, consecransq. immortalitati, conseruet posteris integras. Primæ igitur epistolæ & aliarum deinceps argumenta sic se habent.

1. Paulus Papa Pipino Regi obitum Stephani fratris & suam ordinationem exponit: indicat se in amicitia ab eodem Stephano inita cum Francis perseueraturum; petit vt idem præstet. B
2. Monasterium sancti Siluestri cum tribus alijs vicinis donat Pipino, quæ a Carolomanno monacho fuerant Zachariæ Papæ concessa.
3. Gratias agit Pipino pro defensione contra insidiatores; & pollicetur se curaturum, vt monachi Carolomanni psalmodiam discant.
4. Marinum presbyterum iubet Episcopum creari, vt a consilijs Sedi Romanæ contrarijs auocetur.
5. Gratulatur Pipino de incolumitate, ac Legatos suos nondum Constantinopoli reuerfos esse indicat.
6. Gratias agit pro exaltatione S. R. E. indicat fiduciam suam post Deum in fortissimo Regis Pipini brachio existere: & petit vt ad se Legatum mittat, per quem possit ei aperire Græcorum consilia & insidias. C
7. Monachum ei a Cosma Alexandrino Patriarcha missum commendat.
8. Imperatorem Græcum in armis esse, & Rauennatem Exarchatum & Romam recuperare velle narrat; ac ab eo auxilium contra Græcos implorat.
9. Exponit se Rauennæ cum Desiderio locuturum, & paraturum quæ ad defensionem contra Græcos necessaria essent.
10. Purgat se de crimine obiecto: quasi dixisset Pipinum non valere auxilium præbere Romanis in angustia constitutis. Et de Marino facit potestatem, vt statuatur quid velit. Petit auxilium pro Rauennatum defensione.
11. Eum de ipsius valetudine percontatur: quia ab amicis nescio quid rumoris aduersi de eius ægritudine sparsum fuerat.
12. Narrat de Beneuentanorum iniuria: petit vt Pipinus litteris eos increpet: Et si nolint parere, vt consentiat in expeditionem contra eos institutam. D
13. Gratias agit pro defensione Ecclesiæ: de pace inter se & Desiderium constituta narrat: ac postulat, vt obsides Desiderio restituat, quo & ipse Urbem Forum Cornelij recipere possit.
14. Litteras proditorias Sergij Rauennatis Episcopi mittit, & petit auxilium.
15. Per Vulfardum Coepiscopum, quem Pipino exemplo fratris Stephani commendat, scribens, ijs litteris laudes Pipini & gratiarum actiones pro defensione sanctæ Dei Ecclesiæ continentur. Auxilium contra Longobardos, quod sanctæ Dei Ecclesiæ iustitias minime redderent, postulat. Item pro fabario inisso, in quo Pipini filia ex sacratissimo fontis lauacro abluta, suscepta fuerat, gratias Pontifex agit: quem celebratis Missarum solemnibus magna iucunditate, aggregata populi multitudine infra aulam sacrati corporis beatæ Petronillæ, quæ pro laude æternaq. memoria nominis Pipini consecrata erat, suscepisse se scribit. Adijcit se indefinenter laborare, vt Sergius Episcopus suæ restituatur Ecclesiæ. E
16. Ad Pipinum & omnes Francos, per * Fardum & socios eius, in quo continentur laudes vberimæ. Item de Legatis ad Græcorum Regem in Francia morantibus, & de Gregorio Episcopo, & Petro presbytero.
17. Pipino indicat sex Patricios cum CCC. nauibus Constantinopoli Romam venturos esse, & postea in Franciam ad Pipinum profecturos. Queritur Desiderium iustitias sanctæ Dei Ecclesiæ, quas coram Legatis Pipini facere promiserat (quod pollicitus fuerat) non adimpleuisse. quinimmo eum Romanos iniurijs plurimis affecisse deplorat.

* Fulradum

Conti-

18. Continentur gratiarum actiones & vberimæ benedictiones pro vita & incolumitate eiusdem Pipini, Caroli, & Carolomanni nobilissimorum filiorum eius: multis adiurationibus contra Longobardos auxilium flagitans. In embolio adiuncto præceptum, quod Marino presbytero de titulo Chryfogoni dedit, & de libris quos Pipino transmisit, continetur.
19. Pipino per Georgium Episcopum. Gratiarum actiones pro defensione sanctæ Dei Ecclesiæ continet. In embolio postulat vt Pipini filium, qui ei tunc natus fuerat, ex sacro baptismatis fonte excipere mereatur.
20. Petro presbytero ad eundem dedit continentem quasdam laudes eius, quod Romanam Ecclesiam ab hæreticis defenderit. Postea acta Remedij Episcopi & Andegarij Comitum narrat, qualiter iustitias beati Petri Apostolorum Principis apud Desiderium Regem ex parte receperit, & quod reliquas iustitias facere pollicitus sit; cum obtestatione, vt si Desiderius ista neglexerit, Pipinus illum, sicut Stephano Papæ & eius germano, & sibi promiserat, cogeret.
21. Ad Pipinum per Vuilharium Episcopum, Dodonem, & Vulchardum: In qua gratiarum actiones cum adhortationibus, vt Pipinus pro defensione Ecclesiæ pugna- re pergat. Papa de sua constantia erga Pipinum multa recitat, scilicet quod nullo fauore aut terrore ab eius caritate separari possit. Indicat se post Deum, eius Genitricem, & beatos Apostolos, in nullo quam Pipino maiorem habere fiduciam.
22. Pipino gratias agit, quod Legati Ioannes subdiaconus, Pamphilus Abbas, & noster defensor Regionarius S. R. E. cum Imperialibus Legatis ab ipso Pipino honorifice suscepti essent: Refert item gratias, quod sibi omnia indicauerit, quæ cum Imperatore Constantinopolitano acta fuerant: valde eum laudat & commendat.
23. Per Ioannem subdiaconum & Abbatem atque Petrum primum defensorem. Gratiarum actiones vberimæ & benedictiones continet de firmo atque incommutabili pollicitationis verbo, & magna perseuerantia Pipini in causis Apostolicis, cum admonitione vt ita pergat, Pipinum Dauidi comparat.
24. Ad duas Pipini epistolas respondet, quarum alteram Pipinus per Petrum primum defensorem miserat, alteram per Vuitmarum & Gebertum Abbates atque Hugobaldum virum illustrem. Est eiusdem argumenti cum proxime precedenti, nisi quod quædam adijcit de Longobardis, quod quasdam S. Petri iustitias reddiderint, quasdam non, & nunc priores redditas iterum inuadere conentur. Quare Pipini auxilium contra ipsos implorat.
25. Gratias agit pro defensione Ecclesiæ, cum adhortatione ad Pipinum, vt pergat omnimodam S. R. E. exaltationem facere. De suo erga Pipinum amore, & quod nihil sine eius voluntate facere velit, largissime promittit. Pro monasterio in Soractis monte a Pipino sibi donato gratias agit.
26. Per Georgium Coepiscopum, Stephanum presbyterum, vna cum Radberto, Pipini Legato missos. Prolixe de Longobardorum crudelitate ac malitia queritur: Indicat se suis Legatis ad eum dedisse litteras, in quibus peteretur dimissio obsidum Desiderij Regis in Francia detentorum: idq. ideo factum, vt per Longobardiam ipse proficisci tuto posset: alias se id ipsum non petijisse. Hortatur Pipinum & vehementer obtestatur, ne illos dimittat: ipsum Desiderium constringat, & ad restitutionem omnium bonorum beati Petri cogat, vt in aduentu Domini sicut radiantissimus sol lucere mereatur. In * embolio adiuncto munuscula quædam * embolio Pipino mittit.
27. Per Andream & Gundricum Pipini legationem mittit: In qua gratiarum actiones continentur, cum petitione & adiuratione de auxilio contra Longobardos mittendo.
28. Scripsit epistolas tres ad Carolum & Carolomannum: in quibus hortatur eos vt maiorum vestigijs insistentes, fidem Deo & B. Petro præstent, & Ecclesiam Romanam defendant & exaltent.
29. Scripsit etiam epistolam ad cunctum exercitum Regni Francorum: In qua gratias & benedictiones pro fidei opera sibi & beato Petro præstata eis impertit. hortatur eos vt in seruitio S. R. E. perseuerent, ac pro ea viriliter decertent.] hæctenus Pauli epistolarum argumenta.

Annal. Eccl. Tom. 9.

Aa 2

Ceterum

PAVLI PA-
PAE RES GE-
STAE.

Ceterum praeter haec, & alia quae dicta sunt superius suis certis locis, haec haud anno A certo notata Anastasius habet: Hic, inquit, fecit nouiter Ecclesiam infra hanc ciuitatem Romanam in Via sacra iuxta templum Romae . . . in honorem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, vbi ipsi beatissimi principes Apostolorum, tempore quo pro Christi nomine coronati sunt, dum Redemptori funderent preces, & propria genua flectere visi sunt, impreserunt genua ipsa in eo loco, vbi vsque hactenus in testimonium omni in posterum venturae generationi, in quodam firmissimo silice esse ostenduntur designata.

At in Ecclesia beati Petri Apostoli foras muros huius ciuitatis Romanae in Vaticano videlicet, nouum Oraculum siue Oratorium in honorem sanctae Dei Genitricis construxit iuxta Oratorium sancti Leonis Papae, secus fores introitus sanctae Petronillae, atque Andree Apostoli, musiuo ac diuersis metallis eum adornans, vbi & effigiem sanctae Dei Genitricis in statua ex argento deaurato fecit, quae pensat libras centum, in quo Oraculo & sepulturam sibi construxit.

Hic dum in Ecclesia beati Pauli Apostoli aestiuo tempore pro valido caloris feruore demoraretur, corporali praecipue occupatus aegritudine, illic vitam finiuit, vbi & sepultus est; illic fere trium mensium spacio post corpus eius humatum permansit funus. postmodum vero congregati Romani ciues & aliae nationes eius corpus per flumen Tiberis transportantes ad beatum Petrum cum psalmodiae honore deportauerunt, & in praefato ab eo constructo Oraculo eum sepeliere. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, creans presbyteros duodecim, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero . . . Cessauit Episcopatus eius annum vnum & mensem vnum.] hucusque Anastasius. Sed quomodo ista se habuerint, & quae intercesserint impedimenta, vt C tamdiu legitimo Pastore vacarit sedes, idem auctor narrat in rebus gestis Stephani Papae eiusdem Pauli Pontificis successoris his verbis.

Dum vero praedeceffor eius domnus Paulus pro austeritate feruoris, aestiuo tempore in Ecclesia beati Pauli demoraretur, & valida ibidem aegritudine praecipue occuparetur, de qua & vitam finiuit: die noctuq. idem beatissimus Stephanus in eiusdem sui praedecefforis perseuerans seruitio, nullo modo ab eius lectulo, donec spiritum emitteret, recessit.

At vero Paulus Papa in aegritudine positus cum nondum adhuc spiritum exhalaret: illico Toto quidam Dux Nepesinae ciuitatis dudum habitator cum suis germanis Constantino, Passiuo, & Paschale, aggregantes tam ex eadem Nepesina ciuitate quamq. ex alijs Tusciae ciuitatibus multitudinem exercitus, atque cateruam rusticorum, ingredientesq. per portam beati Pancratij in hanc Romanam Urbem, atque in domo antedicti D Totonis armati adsistentes, elegere ibidem subito Constantinum fratrem eiusdem Totonis laicum existentem: quem cum armis plurimi eorum loriceis induti latrocinanter in Lateranum Patriarchium introduxerunt, & ascendentes cum eo in Vicedominio, continuo accersito Gregorio Episcopo, compulere eum orationem clericatus eidem Constantino tribui. Ipse vero omnino hoc renuebat facere, corruensq. in terram prostrauit se pedibus ipsius Constantini, adiurans eum fortiter per omnia diuina mysteria, vt locum daret, & ab eiusdem impiae praesumptionis proposito recederet, ne per eum talis inaudita nouitas in Ecclesia Dei fieret. Et dum huiuscemodi adiurationis proferret verba, concitati plurimi ex ipsis malignis, qui eandem impiam electionem fecerant, insurgentes super eum atque fortiter comminantes ei, a quibus ipse timore correptus orationem illi clericatus tribuit, & ita clericus effectus eundem sanctum Lateranensem inuasit Patriarchium.] Agebantur ista per Totonem Ducem voluntate & consensu Desiderij Regis Longobardorum, vt constat ex epistola Hadriani Papae, de qua inferius. Pergit vero Anastasius.

Alio vero die, illucescente secunda feria, subdiaconus atque diaconus ab eodem Episcopo in Oratorio sancti Laurentij intra eundem Patriarchium contra sanctorum canonum instituta consecratus est, sicq. vniuersum populum sibi sacramentum praebere fecit, & adueniente Dominico die, rursus cum multitudine armatorum exercituum in basilicam beati Petri properans, Pontifex ab eodem Gregorio Episcopo Praenestino & alijs duobus Episcopis Eufrasio Albanense & Citomalo Portuense consecratus est, & per anni spacium & mensem vnum Sedem Apostolicam inuasam detinuit.] quomodo autem qui per vim ingressus est, per vim pariter sit sublatus, dicemus anno sequenti, quo contigit.

PAVLI PA-
PAE OBIVS.TOTO DVX
FRATREM
SVVM CON-
STANTINVM
INTRVDIT
IN SEDEM
PONTIFI-
CIAM.PSEVDOPAPA
CONSTANTI-
NVS ORDINA-
TVS.

* Citonato

A. Modo autem exitum Georgij Episcopi Praenestini eius ordinatoris ab eodem Anastasio audiamus, qui haec subiicit: Antedictus vero Georgius Episcopus Praenestinus, qui eum diaconem & Pontificem consecrauit, non post multos dies consecrationis ipsius Constantini valida ac pessima aegritudine praecipue occupatus, immobilis factus est, & postea Missarum solemnia nequaquam celebrauit: eius enim dextera manus aruit atque contracta est, quam etiam nec ad os suum asferre valuit, sicq. timens ac languens vitam finiuit.] haec de primo ordinatore Georgio ostendit Deus signa, ne quis existimaret excusare posse vim illatam ad imponendam manum super inuadentem Apostolicam Sedem, sed teneri quemlibet millies vitam prodigere quam tam immane scelus patrare. Ceterum Constantinus Pseudopapa, quod sciebat suam ordinationem sacris canonibus penitus labefactari, & reddi irritam: potioribus remedijs eam suffulcire conatus est: Nam B. & conciliabulum collegit proximorum Episcoporum, qui ex eius sententia omnia vi metuq. miscntis, probauere eius electionem. Porro eiusmodi coeuentus postea a Stephano Papa (vt suo loco dicturi sumus) penitus irritus redditus est & nullius auctoritatis. Verum idem Constantinus Pseudopontifex, vt sedem suam, cathedram pestilentiae stabilite posset, ipso sui Pontificatus initio duas epistolas scripsit ad Pipinum. In quarum prima Pauli obitum exponit, seq. inuitum & immeritum esse subrogatum: petit vt a morem & fidem sibi seruet, quem erga antecessores; eiq. librum mittit de rebus gestis Sanctorum.

In posteriore iterum queritur, se vi a multitudine manu iniecta Pontificem factum: petitq. vt Pipinus Ecclesiae agat Defensorem, ne de se credat maleuolis. Indicat quoque Constantinum presbyterum a Theodoro Hierosolymitano & alijs Synodicam attulisse C. de cultu imaginum, quam Graece & Latine ei mittit, vt qualis feruor in Orientalibus Ecclesijs pro imaginum conseruatione sit, cognoscat. In pagina insertitia petit, vt Georgium Episcopum, Martinum & Petrum presbyteros, a Paulo ad se Legatos remittat ad suos: Rogat postremo, ne desinat Ecclesiam Romanam tueri.] Ista sunt argumenta. Pseudopapae epistolarum ex eodem quo supra in Paulo dictum est, codice Vaticano accepta. Ceterum quod ad Synodicam a Theodoro Patriarcha Hierosolymorum missam Romam de cultu sanctarum imaginum spectat, ne putes eam ad ipsum Constantinum Pseudopapam missam fuisse, sed potius ad Paulum Papam, quem Legati venientes Romam reperere esse defunctum. quod testatur Hadrianus Papa, vt inferius suo loco dicitur.

Sed quid interea in Oriente? Vbique luctus, vbique dolor, tam in Occidente quam in Oriente: laborat Occidens Orthodoxorum (vt vidisti) complurium factiosorum pro- D. teruia Romanam Ecclesiam infestantium: Qui dum sancto corpori monstruosum student caput apponere, factum est, vt sine visibili capite, miserando modo, hoc anno, post obitum Pauli aliquamdiu perseuerarit Ecclesia: Laborat & Oriens, crudeli persecutione haeretici Imperatoris, Sanctorum caedibus horret. Hoc enim anno inter alios insignis ille sanctissimus Stephanus Auxentianus gloriosissime martyrium consummauit die vigesima octaua Nouembris. Quae autem ista praecesserint, ex eiusdem martyrij Actis quam verissimis hic sunt reddenda, iungendaq. illis, quae de ipso, anno superiori, sunt recitata de Praetoriano carcere, vbi cum alijs trecentis & quadraginta duobus egregijs Confessoribus detentus tenebatur inclusus. post igitur illa quae de eo & alijs sunt enarrata, subiiciuntur ista de praeuisa iam ante consummatione martyrij.

E. Non multi dies intercesserant, cum ipse suam a terra ad Deum migrationem animae oculo prospiciens, quadragesimo ante mortem suam die, praeclearam illam mulierem, quam inquam hospitalitatis laude florentem, ac nouam * Idandulam, atque eorum qui in vinculis erant ministram accersit, ad eamq. his verbis vtitur: Tuae erga me hospitalitatis fructum velim tibi cum foenore Christus rependat. Belle enim mihi, atque vt ipsi gratum est, ministrasti, ac me recreasti. Deinceps autem ad quadraginta vsque dies, prorsus mecum ipse versari, ac memet excutere cupio. Peto igitur abs te, vt panem eum & aquam, quae ad me asferre consueueras, per hos dies ne afferas. Vt autem eo nomine marentem eam vidit, atque huiusce rei causam scire cupientem: Noui, inquit, mihi vitae finem imminere: ac propterea monasticae exercitationis rigorem etiam atque etiam intendere gestio. Cessit his auditis hospitalis illa ac praestanti fide mulier.

Per omnes itaque noctes & dies non desinebat vir sanctus patres eos quos carceris fo-

GEORGII OR-
DINATORIS
INFELIX EXI-
TVS.TEMPVS MAR-
TYRII STE-
PHANI.QVOMODO SE
PARET STE-
PHANVS AD
MARTYRIVM.
*

ciós habebat, monere, docere, salutaribus præceptis erudire, atque id efficere, vt toto A
pene nocturno tempore in canendis Deo laudibus versarentur: adeo vt ciues etiam non-
nulli, qui sanctioris vitæ studium colebant, vilibus pannis obuoluti clam ad eum in-
grederentur, & ipsius benedictione atque doctrina non sine magna animi voluptate
fruerentur. In his igitur muneribus cum quadraginta illi dies absumerentur, ac iam
octauus & trigessimus inchoaret, hospitalem illam mulierem rursus accersitam, audien-
tibus patribus, ita alloquitur.

Deus qui se pijs omnibus laborum fructus centuplicato redditurum promisit, beni-
gno oculo te ex alto sancto suo aspiciat, ac pro tuo in me officio longe copiosorem ti-
bi mercedem referat. Ipsi enim vere discipula extitisti, qui dixit: ^a Quod fecistis vni
ex minimis his meis, mihi fecistis. Et: Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iu-
sti accipiet. Et: Qui potum dat calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam. En B
itaque tuæ erga me voluntatis merces expleta est, quam tu eiusmodi a Deo habitura
es, vt ea tibi numquam eripi possit. At postea sacris imaginibus ostensis: Accipe, in-
quit, præclarum hoc tuum depositum, quod quidem tibi, & in præsentia hac vita aduer-
sus omne malum præsidij loco sit, & in futura tuæ erga Deum benevolentia atque Or-
thodoxæ Fidei pignus. Hæc vbi dixit, alte sursum ex imo pectore ingemiscens, aperte
hoc extulit: Craftina luce ex hac vita migrans, ad alium mundum atque Imperatorem
proficiscar.] Dolens quidem non suum bonum quo gauisurus esset, sed alienis peccatis,
quibus Deum ipsum offensuri hæretici essent. Sed pergit: Ipsa igitur cum amarum quem-
dam & acerbum gemitum edidisset, extremamq. ei salutem dixisset, receptaq. eas quas
vitandas dederat imagines, linteo quodam obuoluisset, domum postea se recepit. At di-
uinitus afflatus Stephanus, conuocatis rursus patribus, eos in diuinis laudibus conci- C
nendis pernoctare iubebat.

Porro autem ille Deo prorsus inuisus Tyrannus, præter alia quæ Deo odio & exe-
crationi erant facinora, ne Brumalium quidem cæremoniam contemnebat, verum eam
quoque splendide ac luculenter celebrabat, vt qui Brumum quemdam ac Bacchum in
his Gentilium ritu colere in animum induxisset, eoque vt frugum ac vini curam ge-
rentes, atque ad maturitatem eos perducentes, summis honoribus afficeret. Parabat
itaque tertiæ quoque vxori suæ Eudociæ Brumalium postridie, iuxta quinti* elementi
circumductionem celebrare. Progressus autem atque ad scholarum porticus sedens vna
cum Symmystis suis, satanicas quasdam cum organis ac citharis cantiones aduentanti
festo congruentes addiscebant. Hic igitur ab impijs quibusdam viris ad eum delatum est,
Stephanum ex Prætorio monasterium effecisse, eumq. totas noctes illic in cantillandis D
psalmis traducere, ac præterea complures ciues illuc proficiscentes, idolorum cultum
ab eo edoceri.

Hæc ille vt audiuit, grauiore ira inflammatus, statim militi cuidam, qui in Proximi
ordine adscriptus erat, hoc imperat, vt sanctum virum e carcere eductum extra urbem
obtruncet, illic nempe vbi prius eximia Martyris Mauræ templū situm erat. Post autem
locus ille carnificina factus est, templo scilicet illo a Tyranno funditus euerso & solo
æquato, ac Maura nuncupato; quo in loco foedera cum dæmonibus occulte sanciebat,
tametsi non ad extremum vsque scelus hoc ipsius obscurum fuerit: prodidit enim id
quod clam ab eo perpetrabatur Suphlamij filius ipsis sacrificij loco dono datus, de quo
nunc consulto sermonem silentio comprimemus. cum igitur sanctum virum morti ad-
dixisset, confestim edictum huiusmodi per totam urbem promulgauit. E

Quisquis amicum, aut affinem, aut omnino genere coniunctum habere, eumq. oc-
cultare, aut etiam pullam vestem ferre deprehensus fuerit: hic post varia tormentorum
genera exilio mulctabitur. Cernere igitur erat urbem grauissima calamitate laboran-
tem. Neque enim inimici dumtaxat inimicos apud Imperatorem facillime accusabant,
sed etiam amici amicos, & fratres fratres, & serui dominos, atque (vt breui complectar)
in grauiore luctu & planctu tota vrbs versabatur, quam cum Iulianus & Valens Impe-
rij Romani clauum tenerent.

At vero carnifex ille, qui missus fuerat, sancto viro a Prætorio assumpto, colloq. ip-
sius ac manibus ligno alligatis, ad cædem properabat. Eo autem die Tyrannus e pala-
tio progressus in Milij porticu stabat, vbi prius sex illa Oecumenica Concilia depicta
erant, post autem crudelis Imperatoris iussu, inducto albario opere, deleta fuerant, at-

que

que eorum loco Circus ille quem amabat atque plurimi faciebat, atque auriga is,
quem in delicijs habebat, atque Vraniacum, hoc est, cælestem, cum ne terra quidem di-
gnus esset, appellarat, picti cernebantur. In hoc igitur loco cum superbe staret, omnesq.
eum faustis ominibus prosequerentur: Nulla mihi, inquit, requies est, ita Immemorandi
isti exitium vitæ meæ afferunt. Hic vero quidam eius factionis ait: Et vbinam tandē vllus
eorum delituit, aut vestigium vllum ipsorum in hac vrbe tua, aut in vlla alia ciuitate vel
regione occultatum est, cum omnes funditus deleti sint? En enim Imperij quoque tui
hostem, hoc est, Auxentianum Stephanum abduci hodie vidi, vt quas meritis est poe-
nas subeat. Tum Imperator: Et quid iucundius Stephano accidere queat, quam vt gla-
dio vitam finiat? Verum huius desiderij minime compos futurus est: multo enim gra-
uiore mortis genere mulctabitur. Nunc quippe Imperatrix non mediocriter aduersus
B nos stomachabitur, si festum ipsius diem in cæde conficiamus. Quocirca nouus hic
Herodes, atque vxoris mancipium reduci quamprimum eum in Prætorium iubet.

Quod cū contigisset, rursus cum ijs patribus, qui in vinculis erant, Dauidicos psalmos
canebat: ^a Qui habitat in adiutorio Altissimi, & quæ deinceps sequuntur. Tyrannus autē
cum vesperam totam in tibiaram & cithararum cantu transegisset, postridie instructa
splendidissima cœna, cum ijs qui suæ factionis erant, epulabatur. Cūq. duos quos-
dam fratres tam dignitate claros, tum corporis simul atque animi pulchritudine flo-
rentes (quos postea inuidiæ œstro percitus interfecit) seorsum acciuisset: Ite ad Prætorium
(inquit) ac meo nomine ad Auxentianum Stephanum hæc dicite: Vides quanta tui cura
afficiar, vt qui tibi ex ipsis mortis faucibus erepto vitam concesserim: quocirca tandem
aliquando animum inflectens, voluntati meæ obsequeris. Non quidem me fugit, quin
C homo contumax & durus ad contumelias potius nobis inferendas prorupturus sit. Vos
vero si sermonum illecebris inflectere eius animum potueritis, rem gratam mihi fecerit-
is, & ministerium istud vestrum comprobabo. Sin istud ei persuaderi nequeat, tandiu
eum a vobis, & a fronte, & a tergo verberari volo, quoad misere animam efflauerit.

Igitur præclari illi duo fratres postquam ad Prætorium venerunt, furiosam quidem
illam Tyranni sententiam sancto viro exponunt: verum nullo eum malo prorsus affe-
cerunt, quin potius vbi eum sermonibus ad cohortandum accommodatis confirmassent,
atque ab eo benedictionem accepissent, ad reditum se accinxerunt. Quæ autem ad Im-
peratorem dixerunt, huiusmodi fuere: Imperator, miserum illum in pristina sententia
perstantem, tuumq. Imperium infauis omnibus prosequentem offendimus, ac pro-
inde tot plagis eum proscidimus, vt pene spiritus omnis expers iaceat, nec certum sit
D an craftina die inter viuos futurus sit. Qua quidem ex re cum mirificam lætitiā feri-
nus ille concepisset, atque ingentem risum effudisset, luxu quo ipsi nihil carius erat,
operam date postea pergebat, vt qui ventris, & eorum quæ ventre inferiora sunt,
feruus esset.

At vero dignissimus Stephanus sub auroram ad se coacto monachorum agmine, po-
stremum hunc ad eum sermonem habuit: Valetate Patres, & fratres, Valetate, atque in
Orthodoxa Fide constantissime perseuerate, ac pro mea tenuitate, quæso, preces fundite.
En enim iam iamq. adest mortis meæ tempus, ac pro foribus iam corona est: Quam
obrem vereor ne caliginosa dæmonum multitudo propter ignorantiarum mearum
multitudinem mihi impedimento sit. Ob quæ cum omnes annis cuiusdam in modum
lachrymas profunderent, tolli sibi sacram epomidem atque deinde analabum cum lo-
ro iussit. Cum autem cucullam quoque abijcere pararet, ne id faceret, patres prohi-
bebant, negantes conuenire, vt sine pretioso hoc indumenti genere dierum suorum fi-
nem videret. Ad quos diuinitus afflatus vir ille: Athletam (inquit) nudum decet luctari.
Ac præterea ne æquum quidem est, pretiosam hanc rem a furente populo contumelia
affici, ac profanis pedibus conculcari. Hæc cum loquutus esset, omnes ei morem ges-
serunt: itaque cucullam quoque exiit, ac cum pelliceo dumtaxat pallio vna cum mo-
nachis sedebat, de his rebus quæ ad salutem pertinebant, sermonem ad eos habens.]

Dum ista aguntur, ex ijs quæ subsequuta sunt, intelligi potest, Imperatorem per vi-
sum, dormientem ea passum esse, quæ passam vxorem Pilati ^b Euangelista commemo-
rat, & velut quibusdam furij exagitatam, nouisq. per dæmones, Stephanum Au-
xentianum nihil penitus vt iusserat, esse passum: ob id Imperator ipse magis est crucia-
tus. Nam audi quæ subijciat idem auctor: Verum enimvero fieri omnino non poterat,

Aa 4

vt quæ

REDDIT GRA-
TIAS AC PRE-
CES STEPHA-
NVS PIAE FE-
MINAE.

REDDIT GRA-
TIAS AC PRE-
CES STEPHA-
NVS PIAE FE-
MINAE.

a Matt. 19.

COLIT BRV-
MALIA IM-
PIVS IMP.

*

IVBETVR DV-
CI S. STEPHA-
NVS.

EDICTVM NO-
VVM IMP.

DVCITVR STE-
PHANVS SED
REVOCATVR.

a Psal. 90.
RVRSVS TEN-
TAT STEPHA-
NI CONSTAN-
TIAM IMP.

DVOS FRA-
TRES OCCVL-
TE PII PAR-
CVNT STE-
PHANO.

SACRAS
EXVIT VE-
STES NE SINT
LVDIBRIO.

b Matt. 27.
AGITATVS
FVRIIS FVRIIT
IMPERATOR.

vt quæ in carcere acta fuerant, & quo pacto duo illi pij fratres admodum benigne ac indulgenter cum diuino Stephano egissent, Tyrannus ignoraret. Quare cum de his omnibus a dæmone aliquo (vt vero consentaneum est) certior factus fuisset, hora diei secunda e somno experrectus, leoninum quiddam rugiens, atque ad aulæ vestibulum festinanter proficiscens: O vim mihi illatam! exclamauit. O insignem mei contemptum! Nemo est qui mihi opituletur, nemo qui subsidium ferat? Quid mihi cum tenebricosis & Immemorandis istis (sic enim ipsi vsitatum ac familiare erat monachos appellare) Cum autem ij qui voluptatibus ac delicijs dediti erant, vltro ad intemperantem illam mensam currerent: perturbatissimo animo ipsis occurrens, magno cum clamore quærebat: Quo pergitis, & quem quæritis? His autem respondentibus: Ad te benignum nostrum dominum imus. Tum ille altiori voce: Non sum (inquit) dominus vester: Non sum Imperator. Alius dominus vester est, alius Imperator, ad cuius pedes vos ipsos prouoluitis, contactisq. ipsius vestigijs, ab eo vota precesq. supplices petitis: nemo in me obsequiosus est, vt illo de medio sublato, animum meum reficiat & recreet. His vero animi anxietate laborantibus, & quisnam ille esset sciscitantibus, quisquis ille quem ipsi ei anteferrent, aut quem alium Imperatorem agnoscerent: Tum ipse contra: Stephanus Auxentianus est, inquit.

Nondum integrum nomen in eorum aures influxerat: cum subito impetus quidam & clamor promiscuus, & vox quædam incondita personabat, omnibus, vt erant, ad Prætorium concurrentibus. Mox trucescentum leonum instar in carcerem insilientes: Date nobis (custodibus inquit) Auxentianum Stephanum. At ille constanti atque intrepido animo, velut in hoc ipsum paratus, ad eos decoro gestu ac vultu ab omni perturbatione libero egreditur, & quemadmodum olim Christus Iudæis, ipsius cædem anhelantibus: Ego sum, quem quæritis, inquit. Illi autem illico eum arripiunt, atque in terram allidunt, ferreisq. vinculis, quibus eius pedes adstringebantur, ab eo extractis, ad publicam viam raptim eum adducunt, calcibus in eum insilientes, saxis impetentes, fustibus ferientes, nullum denique supplicij contumeliæq. genus omittententes.

Cum autem per primam Prætorij portam non tam duceretur quam raptaretur, ac iam in templi Theodori Martyris vestibulo esset, manibus humi fixis, ac sublato aliquantum capite, vltimum adorationis munus Martyri persoluebat: etenim ne in tanta quidem calamitate pietatis amorem ex animo suo eiecerat. Quem ex sanguinarijs hominibus quidam, Philommatius nomine, conspicatus, præcipiti quodam furore percitus: Videsne, exclamauit, Immemorandus iste tamquam Martyr mori cupit. Atque hoc sermone habito, ad siphones qui illic erant, quiq. ob ea incendia quæ interdum oboriuntur, adhiberi solent, excurrit, auulsumq. ab ijs haud paruum lignum trahit, ac sanctum virum quam vehementissime potest, in cerebri membrana ferit. sicq. protinus interemptum, Martyrem quidem illum profecto, seipsum autem (quod omnium grauissimum scelus est) Martyris carnificem reddit.

Ac vide, quæso, vim illam Dei vlticem. Non enim quemadmodum plerumque solet, moram vllam interposuit, sed celeri pede processit. Etenim simulatque ferijt, ipse quoque in terram diabolica plaga percussus ruit, dentibus horrendum in modum stridens, & ore spumam emittens: atque ita graue illud flagellum permansit, ad extremum vsque spiritum miserum illum comprimens atque castigans. Ac nec sic quidem tamen furibundum illud vulgus animorum impetum remisit: verum per publicam viam adhuc eum raptabat. Et quidnam tandem ex sacrosanctis illis Stephani membris coronæ expers relictum est? Nam & manus ac pedes ad saxa offendentes conterebantur, & digiti vna cum vnguibus auellebantur, atque in terram spargebantur, & venter disrumpebatur, atque intestina omnia profluebant. Siquidem e scelestis illis hominibus vnus grauissimum lapidem vtraque manu acceptum in ipsius ventrem iniecit, vnde confestim abdita omnis viscerum compages aquæ ritu in terram effusa est: nam & mortuo Stephano per summum furorem insultabant, nec contumelijs in eum debacchari cessabant, circumdantes eum tamquam canes multi, atque omni modo raptantes & discerpentes, saxisq. per totam viam incessentes, non viri dumtaxat, sed etiam mulieres; qui nec puerilem quidem ætatem sanguinarij huius impetus expertem reliquerunt: nam ipsi quoque litterario ludæ relicto (sic enim Imperator iusserat) lapides manibus gestabant,

stabant, eisq. Stephanum insectabantur. ac quisquis in eum, dum raptaretur, incidens lapidem non iecisset, pœnas luebat, atque Imperatoris hostis censebatur.

Quin etiam cum ad Bouis locum Martyrem raptantes peruenissent, caupo quidam, pisces coquens, vt eum raptari videt, vitæ vsura adhuc eum frui arbitratus, assumpto flagrante titione in caluaria ipsum ferit, ac repente contracto occipitio, cerebrum effluere coepit. Theodorus autem quidam vir pius e tergo sequens, illud e capite fluere videns, simulato lapsu sustulit, & ipsum furtim impositum in sinu abscondit. Atque ita deinde ad spectaculum motus properat, nimirum cernere cupiens, quonam tandem sedato furore, reliquias Martyris proiecerent. At vero sanguinaria illa turba sanctum virum raptans, cum ad Monocionis monasterium accessisset, in animo habebat beati viri sororem (illic enim diuinum vitæ genus colebat) per vim eijcere, eoq. ipsam adigere, vt fraternum corpus tot certaminibus defunctum saxis peteret. Verum illa hoc prænoscens, atque in obscurum quoddam sepulchrum sese abdens, huiusmodi facinus effugit.

Illi igitur spe hac sua deiecti rursus Martyris cadauer trahentes, in Ethnicorum reorum foueam projiciunt, vbi prius quidem sancti Pelagij Martyris templum erat, verum postea vetustate labefactatum impius Imperator euerterat, atque in sepulchra redegerat, ac Pelagij sepulchretum nuncupabat, adeo, vt tunc quoque diuinæ scripturæ locum illud haberet: Cum iniquis vir iustus deputatus est.

Postmodum læti redeunt, qui latronum sauitiam crudelitatis suæ immanitate impauerant, lætum Tyrannum adeunt, veluti dæmonis cuiusdam intemperijs diuexati, qui sceleratissime in ipso pugnauerant. Quos quidem lubenti animo susceptos ad mensam suam eduliorum copia onustam adhibuit. Cumq. illi ærumnosissimam Martyris mortem referrent, audiens ille magnopere ridebat, ac lætitia diffundebatur, hominis quid amplius dicam) cruciatus & calamitates in voluptatis materiam trahens.

Atque hæc quidem in hunc modum se habuerunt. Martyrio porro perfunctus est ille egregius sane luctator Stephanus tertio & quinquagesimo ætatis suæ anno, Nouëbris mensis octauo & vigesimo die] hoc ipso anno videlicet. Nam quem idem auctor natum ponit eo tempore, quo S. Germanus Constantinopolitanâ sedem accepit, anno nimirum Redemptoris septingentesimo decimoquarto, vti que hoc anno martyrio coronatum, apparet. hæc quidem auctor omnia fide sincera, vti pote qui eadem spectarit, & (vt quidem existimo) eius affectatus vestigia, quantum licuit, eiusdem Martyris imitator discipulus fuerit, qui & eodem ferme tempore cuncta narrata scriptis mandarit, absque tamen nomine, quod ita iniquissima tempora illa ferebant. Sed quid prodigiosum eo tempore acciderit Constantinopoli, ab ipso audi, dum ista subiicit.

Ceterum ne ea quidem miracula silentio præterire conuenit, quæ ab ipso, illius videlicet beneficio, qui dixit: Ego glorificantes me glorificabo: qui autem me contemnant, erunt ignobiles, etiam post mortem patrata sunt. Eo enim ipso die, quo sanctum virum (vt scripturæ verbis vtar) aggressi viri sanguinum, tamquam arietem insignem de medio sustulerunt, cum tranquillum cælum esset, & radijs solaribus colluceret, hora tertia ad Orientalem aulæ partem ignea nubes ad montis verticem, vbi vir egregius monasticæ vitæ certamina exantlarat, repente coorta, atque deinde ad summas vrbis partes excurrens vniuersum aerem horrenda caligine infecit & obscurauit. Atque (vt eum Propheta loquar) cernere erat, diem ac non diem, tenebras ac non noctem: cumq. vna cum ea vehemens turbo excitatus esset, ingens vis grandinis, magnitudinis haud facile credendæ cecidit, idq. circa palatium dumtaxat, hincq. multi in discrimen vitæ uenerunt. Hæc scilicet Sanctorum Deus prodigiose patrare nouit, dum impios re ipsa conarguit: eos autem qui ipsius metu præditi sunt gloria afficit.

Porro autem pius ille Theodorus, qui contractam capitis sanctissimi partem sustulerat, cum ad beati Dij monasterium profectus esset, eiusq. antistitem remotis arbitris conuenisset: ei quæcumque insignis athleta Stephanus eo die pertulisset, exposuit. Ille autem acerbe ingemiscens, ad quoddam Protomartyris Stephani Oratorium, quod ad dexteram templi monasterij partem erat, eum ducit: atque vnam quamdam educens, in ea diuinas illas reliquias collocat, præserte quoddam puero monasterij, & quæ fiebant, inspicente. Ambò autem orationis munere perfuncti, tamquam thesaurum quendam ingentis pretij intra altare occultant.

Interic-

CONCVRRI-
TVR AD PRÆ-
TORIVM AD
NECEM STE-
PHANI.

Ioan. 18.

S. STEPHANVS
MARTYRIVM
CONSUMMAT.

DIVINA VL-
TIO IN PER-
CVSSOREM.

SACRÆ RELI-
QUIÆ COLLI-
GVNTVR.

Luc. 22.

IMPII DE
MORTE IUSTI
EXULTANT.

TEMPVS MAR-
TYRII STE-
PHANI.

PRODIGIO-
SVM TEMPVS
ARGVIT IM-
PIETATEM.

RELIQUIÆ
STEPHANI
MARTYRII
CONSERVA-
TÆ.

THEODORUS
VNA CVM
DIENSI AB-
BATE ACCV-
SATVR AD
IMP.

Interiecto autem aliquo tempore, accusatur apud Imperatorem Theodorus: nam ne-
tum quidem a tentatione liberum atque immunem liuor reliquit, verum vt imaginum
adorator, exilio mulctatur, atque in Siciliam insulam vna cū vxore ac liberis ablegatur.
Quem cum diuturno tempore exilij causa illic commoratus fuisset, in patriam rursus
reduxit iudex iustus Deus. Reductionis autem modus huiusmodi fuit: Etenim adole-
scens ille, de quo proxime verba fecimus, ad maturam ætatem prouectus cum antistite
agebat, vt diaconus crearetur: quod cum ab eo impetrare non posset, vt qui & iuueni-
lem ipsius ætatem perspiceret, & vitæ socordiam exploratam haberet, se grauissimo eum
malo affecturum comminatus est. Itaque vnam illam occulto surripit, atque ad Im-
peratorem currit, eiq. rem totam exponit: Antistes enim meus, inquit, vna cum Theo-
doro qui in Siciliam exilij causa missus est, damnatorum, quos tu vt nocentes & faci-
norosos morte afficis, ossa colit atque adorat; te autem Tyrannum ac nouum Apo-
statam appellat.

His auditis Imperator ira inflammatur, atque antistitem illum correptum ac vincu-
lis firmissime adstrictum in carcere custodiri iubet: Theodorum autem e Sicilia redu-
ctum dignas huiusmodi facinoris poenas subire; puerum autem ad vtrumque conuin-
cendum asseruari. Reducitur itaque e Sicilia Theodorus. Statimq. eum & antistitem
in medium producit Imperator, atque in faciem ipsis puerum sistit, vt quod factum
fuerat indicaret. Cum autem illi nihil se huiusmodi scire assererent, vnam asserere iube-
tur adolescens: Atque (o ingens miraculum!) euanescit illa, nec hucusque reperiri po-
test. Itaque vacuis manibus reuertitur. Imperator pudore suffunditur, atque id quod
contigerat, premere silentio atque occultare conatur, ne illustriorem etiam quam ante
sancti viri gloriam reddat. neque enim ipsum fugiebat, quia diuinum Stephanum om-
nes pene sanctum confiterentur: Iuuenem autem illum vt calumniatorem multis verbe-
ribus laceratum exilio mandat. Sic nimirum Deus iustos a tentationibus eripere, im-
pios autem eorum loco tradere nouit. At de certamine Stephani & miraculis cultuq.
hactenus. Cui nos (vt qui scripsit facit) precibus commendamus.

Ex his autem quæ germane sincereq. de tanto Martyre scripta extant, cōsiderare quis
prudens poterit eorū certamina, quæ nota Deo tantum, absque scriptorum monumentis
ex hominū memoria exciderunt. Relatus est inter sanctos Martyres Stephanus in Ecclesia
Catholica celebrandus die vigesima octaua Nouembris, vna cum SS. Martyribus Andrea
& Petro, de quibus ibi post elogium Stephani hæc habentur: S. Andreas dum traheretur
vinculus, expirauit: Petrus vapulans reddidit Deo spiritū. Subijciuntur autem ista eadem
die: Multi milites orthodoxi tunc mundo spreto, facti sunt monachi, quos impius Imp.
cruciatos interemit. E quibus vnum Basilium nomine erutis oculis, & adhuc de sancta-
rum imaginum adoratione loquentem calcibus percussit: qui excruciatu dolore ex
hac vita migravit. Alius Sostenio clausus, amputatus auribus in Cherisonam missus est
exul: & ibi occidendus fugiens ad Cazaros, ibi ab illis est factus Episcopus. Subdit de
alijs in exilio pariter ductis & ibi defunctis: Ista de militibus. At quemnam finem certa-
minis acceperit illud sacrum examen Confessorum, quos Stephanus reliquit in carcere,
ignoratur; neque illa quæ in diuersis Imperij prouincijs passi alij sunt, perpauca exce-
ptis, scriptis consignata remanserunt.

Quod autem pertinet ad duos fratres illos, quos ad Stephanum suadendum ab Impe-
ratore missos vidimus, eos ob pietatem ab eodem Imperatore occidi iussos, idem auctor
trahit: hos enim fuisse illos putamus quorū alterum nomine Constantinum, Strategium
alterum Theophanes ponit anno superiori esse capite truncatos: Etenim ipse anni vnus
termino errare arguitur ex Martyris Actis in obitu Martyris Stephani: sic & de alijs eius-
dem anni factum apparet, vt quæ ab eo superiori recensita sunt anno, quæ in hoc esse col-
locanda, ex eiusdem Martyris Actis comprobantur. Sed quæ reliquæ sunt anni huius eius-
dem Imperatoris res gestæ, videamus. Theophanes enim ista describit, ac primum om-
nium, quæ gessit aduersus Constantinum exauctoratum Patriarcham Constantinopo-
litanum. Hic quidem quam secreto acceperat ab Imperatore ipsius impietatem, quæ
negabat Christum Deum eiusq. Matrem esse Deiparam, nominandam, loco vindictæ;
id ipsum in insula vbi relegatus erat, omnibus propalauit (vt Cedrenus & alij tradunt)
quam obrem euocatus Constantinopolim, quas iussus sit poenas dare, luereq. suppli-
cium, ita Theophanes narrat.

ACCVSATVR
ELVSVS PV-
NITVR AC-
CVSATVR PII
LIBER A N
TVR.

SAM 22
TRIMESTR
1972
1973
1974

PRODUCIT
VNA CVM
DIENSI AB-
BATE ACCV-
SATVR AD
IMP.

CONSTANTI-
NVS PATRIAR-
CHA AB EXI-
LIO AD SV-
PPLICIUM RE-
VOCATVR.

Anno vigesimo septimo Imperij Constantini, Constantinus falsi nominis Patriarcha
ductus est nona Octobris sexta Indictione a Principe insula: quem & cæcidit Tyrannus
quod euadere non valeret eius maledicta. Iussit autem in foro parari locum, & eum-
dem sedere in gremio Ecclesiæ magnæ, eratq. a secretis, ob secreta videlicet patefacta, cum
eo conferens chartæ tomum, in quo erant scripti huius excessus. Omni ergo populo
ex præcepto Regis illic congregato & vidente, legebatur charta totius populi & per
singula capitula a secretis, ob secreta videlicet manifestata, vt Cedrenus insinuat, percu-
tiebat faciem eius, Niceta Patriarcha sedente in Confessione & intuente. Post hæc vero
cum imposuissent eum in ambonem & rectum stare fecissent: accepit Nicetas chartam,
& misit Episcopis, & ablato superhumerali eius, anathematizauerunt eum, & hunc so-
cium* Absim cognominantes, ab Ecclesia abstraxerunt. Postera vero die cum Iudi Cir-
censes agerentur, raserunt faciem eius & barbam denudauerunt, capitisq. & supercilio-
rum pilis ablati, indutum hunc lanceo, breui ac sine manicis vestimento sedere fecerunt.
super asinum sagma ferentem, & ipsius tenere caudam, & duxerunt per Dippium in
Hippodromum, cuncto populo imprecante illi mala & conspuente: trahebat autem
asinum Constantinus nepos eius naso reciso. Cumq. venissent ad vulgus: descenderunt
& conspuerunt & puluerem iecerunt super illum, & dum abduxissent eum ad confisto-
rium, deiecerunt eum de asino, & calcauerunt super collum eius, & collocatus contra
vulgus, audiebat ab illis ludicra verba vsque ad absolutionem ludorum equestrium.

Eodem quoque mense missis impius Imperator Patricijs, significat ei dicens: Quid
dicis de fide nostra, & Concilio quod fecimus? Oblata ex his digna fuit infelici homini
ocasio, vt si voluisset, potuisset opprobria omnia illa in gloriam conuertere sempiternā,
& promereri coronam martyrij, si quod absens fecerat obloquendo, præsens fecisset for-
titer confitendo ipsum Imp. esse hæreticum, profitendo Catholicam fidem; sed vilis &
ignauus ob scelera sua his addictus supplicijs, ad adulationē assentationemq. sermonem
conuertit, ex quo duplo delinquens, vltimo demum meruit supplicio affici: nam pergit
Theophanes de ipso: Constantinus Patriarcha sensibus ad vanitatem cōuersis responde-
bat. Bene, inquit, & credis, & Concilium operatus es; putans se ob hoc illum sibi placare.
Et confessum illi respondentes dixerunt: Nos hoc audire volumus ab ore tuo polluto:
ex hoc ergo vade in tenebras. Et sic accepta sententia, descendit ad claustra ferarum,
& decollatus est: Et caput quidem per aures ligantes tribus diebus in Milio suspende-
runt ad ostensionem plebis: corpus vero recte pede ligato traxerunt per plateas vsque
ad loca pelagi, & sociandum biothanatis statuerunt: similiter & caput eius post tres
dies illuc delatum proiecerunt. O irrationabilitatem, & crudelitatem, atque immiserico-
diam immitissimæ bestię! non est veritus miser sanctum lauacrum: duos enim filios eius
ex tertia coniuge ipsius in vnas suas susceperat. Siquidem semper feralibus moribus &
immanuetus esse probabatur. Hactenus tragoedia Constantini hæretici Patriarchæ, quæ
sui immanitate commiserationem a Catholicis etiam elicit, qui præ ceteris in eum ma-
gis inuehi, acriusq. insultare debebant ob scelera ab eo in eosdem perpetrata. Sed hæc
docuit Christiana mansuetudo, cuius Orthodoxi legitimi sunt hæredes. Sed quæ his im-
maniora subijciat Theophanes, audiamus.

Ab hoc autem anno ampliori est infania vsus; mittens quippe deposuit Petrum nobi-
lem Stilitem a Metra; quem virum cum suis dogmatibus cedere renuisset, ligatis pedibus
eius, in prædicto palatii loco inclusit, & hunc tractum quoque per plateas projici iussit.
Alios etiam in sacris vinciens, & lapidibus aggrauans, eruens oculos, in pelagus iactari
præcipiebat, nares abscindens, flagellis excorians, & omnem tormenti speciem aduer-
sus eos qui pie viuebant excogitans. Et in vrbe quidem per seipsum hæc & consentaneos
suos Antonium Patricium, & scholarum Domesticum, ac Petrum Magistrum super po-
pulum singulorum ordinum qui a se fuerat eruditus ad talia, agebat; in exteris vero par-
tibus per iam dictos Prætores. Ipse namq. citharæ delectabatur sonitu, atque conui-
uijs, turpibus sermonibus & saltationibus, eos qui sibi adhærebant, incessanter erudiens.
Ita & in his imitatus Neronem in omnibus sæuissimus Imperator, dicendus & ipse ea ex
parte pariter Matricida, dum a qua per lauacrum sanctum est genitus, Ecclesiam Ca-
tholicam (quantum in se fuit) sæpe necauit.

Sed reliqua audi monstri portenta, quæ idem sic pergit narrare Theophanes. Si quis
quam, inquit, corruens vel dolens, solitam Christianorum vocem emitteret, dicens, DEI

CONSTANTI-
NVS PATRIAR-
CHA SOLEM-
NI RITV EX-
AVCTORATVR

* Abiron

VLTIMVM
SVPLICIUM
CONSTANTI-
NI PATRIAR-
CHÆ.

SAEVITIA
CONSTANTI-
NI COPRONY-
MI.

GENITRIX IVVA, aut vigilias agens deprehenderetur, aut Ecclesijs assuetus, aut cum A religione viuens, aut non passim iuramentis abutens, vt inimicus Imperatoris damnabatur, & Immemorabilis memorabatur.] quo nomine (vt sapius dictum est) sanctos monachos peculiariter fugillabat. De tanta blasphemia agens Theosterictus huius temporis scriptor in Niceta, hæc paulo fufius prosequutus, vbi plura in detestationem impij Constantini dixisset, hæc ait: Habitum erat Christianus, mente Iudæus: Quam enim Christus sibi in domicilium delegit, gloriosissimam inquam suam Matrem omnibus alijs rebus creatis superiorem, omnium hominum salutem, mundi patrociniū, quæ propter virginitatis suæ præstantiam prope Deum versatur: huius, inquam, venerandum nomen multis modis ab Ecclesia expellere studuit; eius vero intercessionem, per quas mundus consistit, illas ne nominare quidem voluit, cum diceret, nemini eam posse optulari. Conabatur autem quod dicebat hoc exemplo confirmare: Cum enim aliquando marsupium aureis nummis plenum in manum sumpsisset, & ijs qui cum ipso versabantur, illud ostendisset, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marsupium hoc valet: Multum, inquit illi. Cum vero aurum eiecisset, rursus quæsiuit: quantinam marsupium esset. Cumq; illi respondissent, nihil valere: Ita, inquit, miser ille, & Dei parens Maria (neque enim sanctam dignabatur nominare eam indignus ille) quo tempore Christum in se habebat, valde honoranda illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differebat a reliquis: O blasphemiam, o superbiam, o immensam Dei tolerantiam, o summam patientiam! quomodo ipsius lingua non obmutuit, quæ aduersus Christi Matrem tam superbe iniquitatem loquuta est? Quidnam a blasphemis Iudæis nouus hic Pharisæus & Deo inuisus differebat?] ita quidem Theosterictus, quem attendant nostri temporis Nouatores, sciantq; se eadem habituros partem absque dubio cum Copronymo in inferno, qui eius discipuli impietatis se esse factis dictisq; in omnibus profitentur. Porro idem auctor persecutionem eiusdem in monachos subijcit, consentientia ijs quæ a Theophane conscribuntur. ait enim.

Nostros vero monachos indignos existimabat de quibus cogitaret: quinimmo abiectos & nulla memoria dignos vocabat illos ipse, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Quicumque autem prauo eius consilio parere noluerunt, partim exilio cōdemnati sunt, partim in carceribus mortui, alij gladio interfecti, alij uestibus contusi, qui sic discerebantur, vt eorum viscera in plateis dissiparentur. Testatur id Stephanus nouus Christi Martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit socius. Ad hæc aliqui sunt in altum mare proiecti. Alij vt tyrannis tormenta inferentibus peccandi occasionem auferrent, fugiebant, & in montibus & speluncis versantes, in fame & siti, in frigore & nuditate afflicti, angustias multas tolerabant. Alij cruciatus extimescentes, neque suæ carnis infirmitate confisi in alienam regionem migrarunt, & illic quod ad conscientiam & propositum pertinet, martyrium compleuerunt.

Alij tormentorum metui succumbebant. Alij assentationibus capiebantur. Quidam humanam magis quam diuinam gloriam appetentes, seipsi subijciebant. Alij corporeis voluptatibus addicti suas etiam vxores circumducere non erubescabant. Itaque animarum salutis domicilia, pro scelus, facta sunt adulterij & incestorum diuersoria. Totum autem eius viri quem diximus propositum & studium erat omnino in ea re occupatum, vt ordinem monasticum deleret: idq; ex eo tempore quo regnare cœpit in animo propositum habebat.] hæc Theosterictus huius temporis scriptor & rerum inspector. Relati reperiuntur in tabulas Ecclesiasticas duodecima Ianuarij quadraginta duo monachi Martyres Ephesi sub eodem Copronymo Imperatore, & vigesima octaua Nouembris post Stephanum iuniorem, Basilium, Petrum, & Andream, atque aliorum trecentorum triginta nouem monachorum recensitæ coronæ martyrij, qui sub eodem Imperatore passi sunt. die vero decima septima Martij habent natalem diem sancti Pauli, qui per ignem sub eodem Imp. martyrij coronam pariter adeptus est. Sunt & alia innumera de victorijs Christi militum tunc erecta trophæa, quæ scriptorum inopia, & iniuria temporum remanserunt incognita.

Sed redeamus ad Theophanem, qui de monasteriorum cladibus ista subijcit: Monasteria vero, quæ in gloriam Dei & in saluandorum refugium facta sunt, domos fore communes fautoribus suis militibus fanciebat, effectis iam illis Pratorijs castris. Denique Dalmatij coenobiū, quod erat inter optima Byzantij coenobia, militibus in habitaculum tribuit.

A tribuit; ea vero quæ dicuntur Callistrati & Dij monasteria, necnon alias sacras monachorum ac virginum domos a fundamentis destruxit.

Eos autem qui monasticam vitam subire ex insignibus militibus studuerant, & maxime illos, qui sibi adhæserant & complices libidinis suæ & nefandorum actuum fuerant, morti subdebat, suspectui habens confusionem, quæ sibi ex propalationibus fieret se pronuntiantium. Vnde & Strategium Podopaguri fratrem, cum esset vrbanus specie, assumpsit: amabat enim talibus adhærere propter luxurias suas. cumq; eum moleste tulisse sensisset infandas in viros insanias suas, & beato Stephano incluso S. Auxentij has manifestas reddidisse, salutisq; remedia suscepisse: hunc quasi insidiatorem suum diffamans, vna cum incluso (vt prædictum est) interfecit.] addit & de auaritia eiusdem Tyranni, qua miseros agricolas denudauit.

B Ad postremum anni huius ista de nouo pseudopatriarcha adijcit: Eodem anno Niceta falsi nominis Patriarcha, iconas ex musuo factas, quæ in Patriarchio secreti minoris erant, erasit; & imagines Magnifecreti, quæ sculptæ erant in ligno, deposuit, & ceterarum imaginum facies deliniuit. sed in Abrahamio similiter fecit.] hæc tunc de anni huius rebus impie gestis ab Imperatore Theophanes in Annalibus.

IESV CHRISTI STEPHANI PAP. III. CONSTANTINI COPRON. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

768.

I.

28.

C SEPTINGENTESIMVS sexagesimus octauus sequitur annus sexta Indictione signatus, quo eiecto Constantino pseudopapa, vbi sedisset annum vnum, mensem vnum, & qui subrogatus est præter ius fasq; Philippo pariter cessare iusso: legitime ritq; ex sacrorum canonum præscripto creatur Stephanus, Nonas Augusti mensis, huius nominis quartus, dictus a nonnullis tertius. Sed quomodo ista se habuerint, sunt ex Anastasio petenda, quo antiquiorem & fideliorem habemus neminem: qui vbi narrauit inuasionem Apostolicæ Sedis factam per ipsum Constantinum, de ijs qui postea hoc anno aduersus eum vindices insurrexerunt, hæc ait: Hoc vero cernēs Christophorus Primicerius & Consiliarius, zelo Fidei vna cum filio suo Sergio tunc facellario existente, maluerunt magis mori, quam talem impiam nouitatem, & impiam præsumptionem in Sedem Apostolicam perpetratam conspici. Et quotidie in fletu & lachrymis perdurantes, simulauere se monachos fieri velle: seseq; absolui ab eodem Constantino petere, & in monasterium Saluatoris Domini nostri Iesu Christi proficisci, asserentes illic monachicum fore suscepturos habitum. Suscepto ab eodem Christophoro Primicerio sacramento Constantinus illis credens, eos absoluit, dimisit scilicet. Quibus properantibus, & vsque ad fines Longobardorum coniungentibus, hoc est, peruenientibus, velletq; Abbas iam fati monasterij eos in idem monasterium deducere: declinauere ab itinere idem Christophorus Primicerius & eius filius Sergius dudum quidem facellarius postmodum Secundicerius, adiurantes firmiter Theodiciū Ducem Spoletinum, vt eos trans Padum ad Desiderium suum deduceret Regem Longobardorum, nitentes ob hoc redemptionem sanctæ Dei Ecclesiæ perficere. Eosq; idem Spoletinus Dux ad suum deportauit Regem. Et dum eius obtutibus præsentati fuissent, obnixè eundem Regem deprecati sunt, eius auxilium tribui, vt talis nouitatis error ab Ecclesia Dei amputaretur.

Dum vero prænominatus Christophorus & Sergius eius filius apud præfatum demorarentur Regem: fecit prædictus Constantinus Apostolicæ Sedis inuasor ordinationem presbyterorum & diaconorum, presbyteros octo, diaconos quatuor ordinans, sed & Episcopos in ipsius anni circulo & vnus mensis fecit per diuersa loca numero octo.] & infra: Dum hæc agerentur coniunxerunt antefatus Christophorus & Sergius in ciuitatem Reatinam, absoluti a Longobardorum Rege. Et præcedentes Sergius & Vualdipertus presbyter cum Reatinis & Furconinis, atque alijs Longobardis Ducatus Spoletini, coniunxerunt subito ac repente in hanc Romanam Urbem, vigesima octaua die Iulij mensis, Indictione sexta, vespere in ipso crepusculo noctis, vigilia beatorum Martyrum Abdon, & Sennen, occupantes pontem Salarium. Alia vero die transeuntes per pontem Miluium venerunt ad portam beati Petri, & inde pergentes, appropinquauerunt

Apud Sur. die
3. April. tom. 2.

BLASPHEMIA
HORRENDATA
IN DEI GENI-
TRICEM.

PERSECUTIO
VIGENS IN
MONACHOS.

MARTYRES
SVB COPRO-
NYMO.

CONSTANTI-
NVS LIBIDI-
NE NEFANDA
TVRPISSIMI-
VS.

STEPHANVS
PAPA.

CHRISTOPHO-
RVS ET SER-
GIVS VINDI-
CES CONTV-
MELIAR EC-
CLESIAE.

ad portam sancti Pancratij. Quidam vero propinqui iam fati Christophori & Sergij ipsam portam obseruantes ac custodientes, cernentes ipsum Sergium ad eandem portam appropinquasse, annuere ei, & protinus ipsam aperuerunt portam. sicq. iam dictus Sergius & Vualdipertus cum Longobardis in Romanam Urbem ingressi sunt. Et per muros ciuitatis cum flammula ascendebant, metuentes Romanum populum, & nequaquam de* Genuculo ipsi ausi sunt descendere, sed cum nimio tremore ibidem assistebant.

Hoc vero audiens Toto & Passius germani fratres, ignorantes ingenium & dolum, quod ei proditores inierant, cucurrere cum aliquantibus ad predictam portam, cum quibus & Demetrius Secundicerius, & Gratiolus tunc Chartularius postmodum Dux, properauerunt, qui & ipsi in consilio erant cum praefatis proditoribus. Et appropinquantes ad eosdem Longobardos, obuiauunt Totori Duci ex iisdem Longobardis, qui bellator pra omnibus apparebat Racipertus nomine, & impetum fecit super eundem Totonem; super quem idem Toto irruens, atque fortiter percutiens eum, interfecit. Quod adspicientes Longobardi, in fugam conuersi nitebantur euadere. Sed Demetrius Secundicerius & Gratiolus Chartularius post tergum supradicti Totonis adstantes, eum in dorsum lanceis percipientes, sic aduersus eum praualuere atque interfecerunt. Passius vero in Lateranense fugit Patriarchium, annuntians suo germano Constantino quae gesta fuerant.

Hoc vero audito fugit idem Constantinus cum supra scripto Passio & Theodoro Episcopo & Vicedomino suo in Ecclesiam sancti Venantij, & aliquantulum ibi resedere. Et considerantes si melius se possent saluare, in Vestiarium ascendere. Illic intus Oratorium sancti Casarij ingredienti, clausisq. super se ianuis, ibidem residebant. Et conuenientes post aliquantas horas huius Romanae militiae Urbis iudices, eos ex ipso Oratorio eijcientes, sub cautela muniere.

Alio vero die Dominico congregans Vualdipertus presbyter, ignorante autem praedicto Sergio, aliquantos Romanos, pergentesq. in monasterium S. Viti: abstulere exinde Philippum presbyterum, quem eligentes & cum gaudio vocibus acclamantes, Philippum Papam, sanctus Petrus elegit eum, in basilicam Saluatoris more solito deduxerunt, illic oratione ab Episcopo data, iuxta antiquitatis morem, tribuentemq. pacem omnibus, in Lateranense deduxere Patriarchium: & ibidem similiter in Sede Pontificali sedens, omnibus tribuens (vt mos est) pacem, ascendit sursum, & mensam (vt assolent Pontifices) tenuit, sedentes cum eo aliquanti primates Ecclesiae, & Optimates militiae.

Post paululum vero conueniens eodem die saepofatus Christophorus Primicerius, cognitaq. causa electionis ipsius Philippi: illico cum magna ascendens ira, iureiurando coram omnibus Romanis affirmabat, dicens, se Romam minime ingressurum, quousque Philippus presbyter de Lateranensi non fuisset expulsus Patriarchio. Tunc properans antedictus Gratiolus cum aliquantibus Romanis expulerunt iam dictum Philippum presbyterum de eodem Patriarchio, qui & per scalam quae ducit ad balneum descendens, cum magna reuerentia ad suum reuersus est monasterium.

Sicq. praefatus Christophorus alia die aggregans in Tribus Fatis sacerdotes & primates cleri, & Optimates militiae, atque vniuersum exercitum, ciues honestos, omnisq. populi Romani coetum, a magno usque ad paruum, pertractantes pariter, concordauere omnes vna mente, vnoq. consensu in personam praefati beatissimi Stephani. Pergentesq. in titulum beatae Caeciliae, in quo idem Stephanus presbyter existens, spiritualem agebat vitam, eum Pontificem elegerunt: quem cum vocibus acclamationum & laudibus in Lateranense deportauerunt Patriarchium. & rite omnibus in eius electione peractis, Deo auctore, Pontificatus assumpsit culmen.] quisnam iste fuerit Stephanus, idem Anastasius haec superius.

Stephanus tertius dictus, reuera quartus, natione Siculus fuit, ex patre Oliuo, vir strenuus & diuinis scripturis eruditus, atque Ecclesiasticis traditionibus imbutus, & in earum obseruationibus constantissimus perseuerator. Hic dum a Siciliensi insula in hanc Urbem venisset Romanam: contradidit eum domnus Gregorius sanctae recordationis Papa tertius monasterio S. Chrysogoni, quod tunc nouiter fundabat, illicq. monachus atque clericus est effectus. quem postea beatissimus Zacharias Papa ex ipso auferens monasterio, in Lateranensis Patriarchij cubiculo suo praefecit. Eum postmodum in presbyterum tituli sanctae

li sanctae Caeciliae consecrauit, quem tamen pra eius castitatis modestia in suo officio in Lateranis detinuit. sed & reliqui scilicet domnus Stephanus & Paulus beatissimi Pontifices, eundem sanctissimum Stephanum pro eius pijs conuersationibus in suo seruitio similiter detinuerunt.] haec de Stephano Anastasius.

Pergit vero de ijs dicere, qui sequuti sunt post eius electionem turbinibus: Dum vero, inquit, adhuc electus extitisset idem sanctissimus vir, congregati aliquando peruersi quidam pra oculis Deum non habentes, nec metuentes terribile futurum iudicium, submissi a quibusdam pestiferis malorum auctoribus, quibus digna factis retribuit Dominus, comprehendentes Theodorum Episcopum & Vicedominum Constantini (quod dici impium est) eruere oculos, & linguam ei crudeliter amputarunt, sed & Passii similiter oculos eruere nisi sunt; & tantam impietatem in eos monstrauere, vt nec in prias domos eos deportari permiserint, vt illis cura a suis hominibus exhiberi deberet: sed ablatis omnibus eorum rebus atque familijs, atque possessionibus, vnum ex eis, Theodorum scilicet Episcopum, in monasterium Cliui Scauri retrudi fecerunt, vbi fame & siti cremans, clamansq. aquam, ita exhalauit spiritum. Passium vero in monasterium sancti Siluestri deduxerunt: Nam & Constantinus inuasor Apostolicae Sedis, dum deductus in medium esset, magna pondera in eius adhibentes pedibus, in sella muliebri sedere super equum fecerunt, & in monasterium, Cellas nouas, coram omnibus deportatus est.

Sabbato vero die diluculo ante vnam diem ordinationis praefati beatissimi Papae Stephani, aggregati aliquanti Episcoporum & presbyterorum & cleri in basilica Saluatoris, iterum praefatus Constantinus ad medium allatus est, lectisq. sanctissimis canonibus, ita depositus est. Accedens enim Maurianus subdiaconus orarium de eius collo abstulit, & ante pedes eius proiecit, & compages eius abscidit, sicq. alio die Dominico antedictus beatissimus Stephanus consecrationem suscepit Pontificatus.

Facta q. ab vniuerso populo Romano poenitentiae & confessionis deprecatione apud diuinam clementiam: per quam se omnes peccasse in praedicti Constantini inuasoris Apostolicae Sedis impia ordinatione, confitentes, pro eo quod ei non restiterunt: ita ex alta voce in ambone beati Petri basilicae a Leontio Scriptorio eadem relecta est confessio.

Post haec vero congregati vniuersi exercitus Romanae ciuitatis & Tusciae & Campaniae, pergentes Alatum partis Campaniae, vbi erat Gracilis Tribunus consentaneus iam dicti Constantini Apostolicae Sedis inuasoris, per quem plurima mala in Campaniae parte perpetrata sunt, constringentesq. fortiter eandem ciuitatem, ipsum exinde abstulerunt Gracilem, & huc Romam detulerunt: quem in arctam custodiam detrudentes, aliquantis diebus ibidem mancipatus extitit. Postmodum vero quidam iniqui Campani, qui huc Romam aduenerant, adhortati ab alijs nequioribus & impijs, eundem Gracilem ex ipsa custodia auferentes, & quasi eum in monasterium deportantes, dum ad Colosseum aduenissent, illic eius oculos eruere & linguam abstulere.

Porro aliquantis post haec praeteritis diebus, dum Tuscani & Campani hic Romae aggregati fuissent, inito consilio, cum praefato Gratiolo & fortioribus eius, per quorum auctoritatem tanta mala operabantur, Deum non metuentibus perrexerunt cum cuneo militum Tuscaniae atque Campaniae primo diluculo in monasterium ad Cellas nouas, vbi Constantinus antedictus Apostolicae Sedis inuasor retrusus erat, eumq. ex ipso eijcientes monasterio, eius eruerunt oculos, & caecum in platea iacentem reliquerunt.] Ita quidem factum, permittente & vlciscete Deo nefarium scelus, vt posteris esset exemplo, ne vmquam sacrosanctam Apostolicam Sedem inuaderet laicus homo, vel quiuis alius manu militari se in eam intruderet. Pergit adhuc auctor reliqua hoc anno in eadem crudelitate transacta narrare his verbis.

His itaque gestis, peractisq. insurrexere quidam dicentes, quod antedictus Vualdipertus presbyter, Longobardorum genere ortus, consilium cum Theodocio Duce Spoletino & aliquantis Romanis iniisset ad interficiendum praefatum Christophorum Primicerium, & alios Romanos primates, & ciuitatem Romanam Longobardorum genti tradendam. Vnde directus est quidam Christophorus Vicedominus cum multitudi- ne populi ad eum comprehendendum: ipse vero hoc agnito, fugit in Ecclesiam sanctae Dei Genitricis Virginis Mariae, quae vocatur ad Martyres. Quem exinde idem Vicedo-

TOTO OCCIDITVR.

SVGA CONST. PSEVDOPAPAE.

STVDIO VVALDIPERTI ELEVA TVR IN PONTIFICEM PHILIPPVS.

PHILIPPVS MALE ELECTVS EIICITVR.

STEPHANVS PAP. ELIGITVR.

CHRISTOPHORVS PRIMICERIVS

QVAE ADVERSVS INVASORES SEDIS APOSTOLICAE SVNT FACTA.

CONSTANTINVS PSEVDOPAPA DEGRADATVR.

POPVLVS ROM. PVBLICA CONFESSIO.

QVAE PASSVS GRACILIS TRIBVNVS.

CONSTANTINVS PSEVDOPAPA QVAE PASSVS.

VVALDIPERTVS PRESBYT. EXCAECATVS MORITVR.

LEGATIO AB STEPHANO PAPA AD REGES FRANC. PRO SYNODO AGENDA.

PIPINVS REGIS OBIVS.

PIPINVS REGIS OBIVS.

a Annal. Franc. a Pithoo editi. Simon. lib. 4. cap. 67. Marian. Scot. in Chron. CAROLVS ET CAROLOMANVS REGES FRANCORVM. b Simon. lib. 4. cap. 61. in fin.

e Recitat Papi. Mason. Annal. lib. 4.

CONST. COPRONAT EVDOXIAM ET FILIOS CREAT CAESARES.

minus abstraxit, portantem eundem Vualdipertum imaginem ipsius Dei Genitricis: A eumq. in teterrimam fecerunt retrudi custodiam, quæ vocatur, Ferrata, in Cellario ma- iore. Et post modicos dies ipsum de eadem custodia eijcientes Vualdipertum presbyte- rum, eumq. proijcientes in terram, iuxta transfendam campi Lateranensis, eius effode- runt oculos, & linguam ipsius crudeliter ac impie absciderunt, dirigentesq. illum in Xenodochium Valerij, ibidem postmodum ex eadem oculorum effusione vitam fi- niuit.

Itaque in exordio ordinationis suæ, quo idem sanctissimus Præful Pontificatus api- tem assumpsit, direxit in Franciæ partes ad eximios viros Pipinum, Carolum, & Caro- lomannum Reges Francorum & Patricios Romanos; Sergium antedictum Secundice- rium, & Nomenclatorem illo tempore existentem, deprecans atque hortans eorum ex- cellentiam per suas Apostolicas litteras, vt aliquantos Episcopos gnaros, & in omni- bus diuinis scripturis, atque sanctorum canonum institutionibus eruditos ac peritissi- mos dirigerent, ad faciendum in hac Romana Vrbe Concilium pro eadem impia noui erroris ac temeritatis præsumptione, quam antefatus Constantinus Apostolicæ Sedis peruasor ausus est perpetrare.

Et præperante antedictio Sergio in Francorum regiones: tunc inuenit de hac luce mi- grasse Christianissimum Pipinum Regem; & coeptum gradiens iter, peruenit ad eius fi- lios antedictos Carolum, & Carolomannum germanos fratres Reges Francorum & Pa- tricios Romanorum: quibus Apostolicas litteras tribuens, benigne ab eis susceptus est, & dignam illi impendentes humanitatem; cuncta nihilominus, pro quibus missus est ab eorum excellentia impetrauit, dirigentes ipsi Christianissimi Reges duodecim Epi- scopos ex eisdem Francorum regionibus nimis in diuinis scripturis, & sanctorum cano- num cæremonijs doctos, ac probatissimos viros scilicet.] Porro aduentus eorum in Vr- bem non hoc anno, sed sequenti contigit, veris initio, cum & celebratum Romæ Con- cilium fuit. agemus ergo de eo suo loco.

Audistis ex ijs quæ dicta sunt, & certum annum, quo Christianissimus Rex Pipinus ex hac vita decessit, ex quibus redarguas eos qui ante præsentem annum, vel qui post eum decessisse tradunt. de die autem alij, vt Regino, & qui eum sunt sequuti, tradunt octauo Idus Augusti esse defunctum, a alij octauo vel nono Kalendas Octobris. Illud autem certum, annos Caroli Magni Pipini filij numerari coeptos a septimo Idus Octobris hoc anno, cum videlicet ipse coronatus est Nouiomi, & Carolomannus frater Sueffione.

Pipinus igitur bene perfunctus bellicis rebus, subægrotans ad proximum se parans obitum orationis causa inuisit sepulchrum S. Martini Turonis, inde reuersus Parisios, D ad S. Dionysium reddidit Deo spiritum. qui & a tempore, quo a Stephano Papa coro- natus est, annos regnavit quatuordecim. Ab vnctione vero per Bonifacium exhibitam numerant Pipini Regni annos quindecim, menses quatuor & dies viginti, licet per- peram Ado Viennensis tribuat Regni eius annos decem & octo.

Porro Pipinus cum ob præstantiam rei militaris, qua sæpe hostes ingenti gloria su- perauit, tum ob insitum eius animo religionis cultum, munificentiamq. qua cum om- nes, tum præsertim profecutus est Romanam Ecclesiam, immortalem peperit sibi apud homines laudem, & æternam gloriam apud Deum. De ijs autem, quæ contulit Ro- manæ Ecclesiæ præter alia vetera scriptorum monumenta, legebatur Rauennæ antiqua tabula, cuius hæc tantum integra seruauit iniuria temporum.

PIPINVS. PIVS. PRIMVS. AMPLIFICANDAE. ECCLESIAE. VIAM. APE- RVIT. ET. EXARCHATVM. RAVENNAE. CVM. AMPLISSIMIS. reliqua E defunt inuidia fortasse tyrannorum.

Defunctus Pipinus, humatus est Lutetiæ Parisiorum in Ecclesia S. Dionysij, vt affi- xa sepulchro tempore Caroli Magni inscriptio docet his verbis.

PIPINVS REX PATER CAROLI MAGNI. quod si breue elogium, satis ipsum nomen tantum Pipini ad ingentem laudem perpetuo consignandam.

Quod ad res pertinet Orientis, hæc ex Theophane reddunt Græcorum Annales. Ani- no vigesimo octauo Imperij sui Constantinus Imp. coronauit Eudoxiam vxorem suam, cum esset trigamus, hæcq. esset tertia coniunx, in tribunali decem & nouem cubito- rum, Kalendis Aprilis, filios suos ex ipsa creatos Christophorum & Nicephorum, po- stera die, qua sanctum celebratum est Pascha, Caesares ordinauit, Patriarcha Nicetæ oratio-

A orationem faciente, & Imperatoribus chlamydes & Caesareas galeas imponentibus, pa- ri modo & Nicetæ nouissimo fratri eorum Nobilissimo facto, superposuit ei chlamydem & auream coronam, & ita processerunt, iactantibus Imperatoribus hyppatia & trimis- sa, & semissa, & emissa, & numismata noua vsque ad magnam Ecclesiam.] erant ista missilia more maiorum diebus lætitiæ spargi solita in populum.

Quis ista considerans de felicitate scelestissimi Principis, pariterq. mente recolens tot tantaq. ab eo scelera perpetrata, quibus plane a Deo alienus pluribus modis est demon- stratus, non subito prudens ad illud recurrat, quod de istiusmodi a Propheta Dauid est di- ctū: a Erue me de manu filiorū alienorum, quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis: quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua, filia: eorum circumornatæ vt similitudo templi, promptuaria eorum plena eructantiū ex hoc B in illud, oues eorum foetosa abundantes in gressibus suis, boues eorum crassæ: non est rui- na maceriæ, neque clamor in plateis eorū. Beatum dixerunt populum cuius hæc sunt.] ita vulgus, ex humana felicitate beatitudinem ponderans. Sed quid Videns, quid Dei Consiliarius, & cernens vera Propheta? id quod subiicit: Beatus populus cuius Dominus Deus eius.] procul abhorrens vt beatos felicesq. existimet filios alienorum, de qui- bus idem alias: b Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudica- uerunt a semitis suis.] Sed qui magis alieni dicendi, quam qui per hæresim a Catholica fide discedunt? de quibus mystice ab eodem Propheta dictum: c Errauerunt ab vtero, locuti sunt falsa.] & quæ sequuntur ab eo ibidem expressa certa stigmata hæreticorum.

a Psal. 143. FELICITAS HAERETICO- RVM QVALIS.

b Psal. 17. c Psal. 37.

IESV CHRISTI STEPHANI PAP. III. CONSTANTINI COPRON. IMP. C ANNVS ANNVS ANNVS 769. 2. 29.

SEQUITVR annus Redemptoris septingentesimus vndeseptuagesimus Indictione septima, quo celebratum est Romæ Concilium a Stephano Papa, cui inter alios in- terfuerunt duodecim Episcopi selectissimi e Gallijs accersiti (vt vidimus) anno superiori, & alij plures Tusciæ Campaniæq. & aliarum Italiæ regionum Episcopi. Porro tanti ce- lebradi Concilij ea causa magni momenti præcessit, nimirum vt corrigeretur impudens factum a Constantino Pseudopontifice perpetratum, cum ille inuasor Apostolicæ Sedis ex laico vno ferme momento tamquam in scena prodijt factus Pontifex. Damnauit itaque sancta Synodus vna cum auctore eundem Sedis Apostolicæ inuasorem; & ne in- D posterum talia quis præsumeret, canone sancito prohibuit.

CONCILIVM ROMANVM.

De his etiam qui ab eodem Constantino fuerant ordinati, in eadem Synodo actum at- que definitum est, ne vllatenus in eo ordine ministrarent. Ad postremum vero quæ- cumque aduersus sacras imagines Constantinopoli decreta fuissent, statuit sancta Syno- dus esse penitus irrita. Porro Synodi huius licet Acta non extant, tamen loco ipsorum suppetunt quæ apud Anastasium Bibliothecarium sunt scripta, & quæ in epistolis Ha- driani Papæ leguntur.

Peruenientibus (inquit Anastasius) in hanc Romanam Urbem mense Aprilis, Indictione septima, duodecim Gallicanis Episcopis omnium doctissimis a Carolo Rege electis: pro- tinus antedictus Stephanus sanctissimus Papa aggregans diuersos Episcopos Tusciæ at- que Capaniæ, & aliquos alios istius Italiæ prouinciæ. Quibus omnibus congregatis, Cō- E ciliū peractū est in basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, iuxta Lateranense pala- tiū. Et præsidente eodem beatissimo Stephano Papa, cōsidentibus etiam pariter cum eo iisdem omnibus Episcopis: deductus est Constantinus Apostolicæ Sedis inuasor, iam ex- cæcatus oculis. Et subtiliter exquisitus est, cur præsumpisset Apostolicam Sedem laicus existens inuadere, & talem iniquæ nouitatis errorem perpetrare? Ita corā omnibus pro- fessus est, vim se in populo pertulisse, atque per brachium populi fuisse electum, atque coactum in Lateranense Patriarchium deductum propter grauamina & præiudicia illa, quæ Romano populo ingessisset domnus Paulus Papa. Et corruens in terram manibus extensis in pauimento, se reum, ac super numerum arenæ maris peccasse desiebat, pe- tens misericordiæ veniam ab eodem sacerdotali consequi Concilio. Quem e terra eleuare facientes, ipso die nullam de eo protulere sententiam.

CONSTANTE- NVS PSEUDO- PAPA SISTI- TVR IN IVDI- CIO CORAM SYNODO.

Alia vero die denuo afferentes eum, atque interrogantes de eadem impia nouitate, respondit.

CVR IN CON- STANTINVM ITA SEVERA CENSVR A ACTVM.

DE ORDINA- TIS A SCHIS- MATICO PAP. QVID STATV- TVM IN SY- NODO.

PUBLICA OM- NIVM CONFES- SIO ET POE- NITENTIA.

DE ORDINA- TIS A SCHIS- MATICO PAP. QVID STATV- TVM IN SY- NODO.

* conciliaret * conciliandi

EPISCOPORVM ELECTIO ITE- RATA.

* conciliati * conciliati

CVLTVS SS. I- MAGINVM RVRVS PRO- BATVS.

respondit, nihil noui se fecisse dicens; quia & Sergius Archiepiscopus Rauennatum lai- cus existens effectus est. Et Stephanus Neapolitanæ ciuitatis & ipse laicus repente Epi- scopus consecratus est. Dum vero talia ipse Constantinus prosequeretur: illico irati zelo Ecclesiasticæ traditionis vniuersi sacerdotes alapis eius ceruicem cadere facientes, cum extra eandem Ecclesiam eiecerunt.] ita plane tanta insolens fuit adhibenda seueritas, ne ad tantum patrandum scelus quis audax rursus auderet irrumperere, sicq. nullus penitus pateret aditus audacissimæ temeritati. Sed quæ præter hæc in sancta Synodo in eadē gesta sunt causa, ab eodem auctore sic accipe: Tunc combustis omnibus eius actionum gestis, simul & Concilium illud, quod in scriptis de eius quasi confirmatione editum fuerat, combussere in medio presbyterij ipsius Ecclesiæ.] hic monendus Lector, apud Marianum Scotum perperam ex vitioso textu legi, ipsos sacerdotes, ac etiam Constantinum tunc fuisse combustos: quod falsissimum est, vt ex eodem Anastasij textu error ipse conuinci- tur. sed quæ hæc secuta sunt audi.

Hoc facto, proijciens se in terram sanctissimus Stephanus Papa cum vniuersis sacer- dotibus & Populo Romano, clamantesq. Kyrie eleison, cum ingenti fletu peccasse se omnes confessi sunt, pro eo quod de manibus ipsius Constantini communionem susce- pissent: sicq. ex hoc omnibus indicta est poenitentia. Tunc allatis sacratissimis canoni- bus, eisq. liquido perscrutatis, prolata est sententia ab eodem sacerdotali Concilio sub anathematis interdicto, ne vllus vniquam præsumat laicorum, neque ex alio ordine nisi per distinctos gradus ascendens, diaconus vel presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem possit promoueri.] sic igitur eo statuto canone, omnis inuafori- bus sanctæ Apostolicæ Sedis occlusus est aditus, veluti alto interiecto pariete; quo pro- fanum esset a sacro diuisum. Quæ vero his addiderunt Patres de rebus ab eodem Con- stantino Pseudopontifice gestis, sic accipe ex eodem Anastasio auctore.

Sed & alia plura (inquit) quæ de eo canonica indigebant correctione, in eodem Con- cilio statuerunt emendanda. De Episcopis vero atque presbyteris & diaconibus, quos ipse Constantinus consecrauerat, ita in eodem Concilio promulgatum est: Vt qui Epi- scopi ex presbyteris siue diaconibus ab eo ordinati fuerant, in pristinum honoris sui gra- dum reuerterentur. & si placibile fuisset omni populo ciuitatis suæ, denuo facto decreto electionis more solito, cum clero & plebe ad Apostolicam venissent Sedem: ab eodem sanctissimo Stephano Papa benedictionis suscipere consecrationem. Presbyteri vero illi & diacones ab eodem Constantino consecrati simili modo, in illum in quo existerent, habitum reuerterentur. Et postmodum si qui eorum placibiles extitissent, antefatus beatissimus Pontifex presbyteros eos aut diacones * consecraret. Statuentes vt hi qui ex eis * consecrandi essent, nequaquam ad potio- rem honorem ascenderent, nec ad Pontifi- catus promouerentur culmen, ne talis impius nouitatis error in Ecclesia pullularet.

Ipsè vero antefatus beatissimus Stephanus Papa coram omni sacerdotali collegio clara voce clamauit, dicens, nullo modo se mittere aut penitus declinare in eorundem presbyterorum & diaconorum consecrationem. De laicis vero qui ab eodem Constanti- no presbyteri & diaconi consecrati sunt, ita promulgatum est, vt in religioso habitu cun- ctis diebus eorum vitæ siue in proprijs domibus vel vbi fuissent, permanere deberent. Huiusmodi vero promulgatis sententijs: illico Episcopi illi, qui ab eodem Constantino ordinati sunt, reuertentes iuxta eiusdem Pontificis sententiam in pristino honoris gra- du, electi denuo a clero & plebe cum solito decreto ad Sedem Apostolicam properan- tes, ab eodem sanctissimo Papa * consecrati sunt. Nam presbyteri & diacones illi vsque ad mortem ipsius Pontificis sic remanentes numquam sunt ab eo * consecrati. Ita enim in eodem Concilio statutum est, vt omnia quæ idem Constantinus in Ecclesiasticis sa- cramentis ac diuino cultu egit, iterari debuissent, præter sacrum baptisma ac sanctum chrisma.] At quod ad Episcopos spectat, ne eos existimes iterum consecratos, sed acce- pisse dumtaxat, more maiorum, benedictionis mysterium, quod auctor nominat bene- dictionis sacramentum, ritus illos solemnes adhiberi solitos in reconciliatione schisma- tici vel hæretici. pergit autem Anastasius.

Post hæc vero omnia promulgata, continuo & diuersa sanctorum Patrum testimonia de sacris imaginibus Domini nostri Iesu Christi, sanctæq. & gloriose eius Genitricis sem- per virginis Mariæ Dominæ nostræ, & beatorum Apostolorum, omniumq. sanctorum Prophetarum, Martyrum seu Confessorum in idem sunt allata Concilium, & subtilius multum

DAMNATA SY- NODVS HÆ- RETICORVM.

Hadria. Pap. de imaginib. ad Carol. cap. 12. A. 6.

HABRIANI PAPAE TESTI- MONIA DE SY- NODO SVB STEPHANO.

Joan. 20.

Matth. 16.

A multum perindagantes, statuere, magno honoris affectu ab omnibus Christianis ipse esse venerandas imagines, sicuti ab omnibus prædecessoribus huius Apostolicæ Sedis & cunctis venerabilibus Patribus vsque hæctenus de earum honoris obseruantia effectum & cunctis ad memoriam * compunctionis est traditum: condemnantes & anathematizan- tes execrabilem illam Synodum, quæ in Græciæ partibus nuper facta est pro disperden- dis ipsis sacris imaginibus.] hæc de his, quæ ad cultum sacrarum imaginum, in Synodo gestis Anastasius habet. Sed non ignorandum, reperiri in tractatione illa Hadriani Pa- pæ ad Carolum Magnum de imaginibus fragmenta quædam huius Concilij de his quæ spectant ad sanctarum cultum imaginum: quæ hic tibi reddenda putauimus. atque pri- mum illud, quo ait: Præfens Concilium sub Stephano ex sacerdotibus partium (vt ait *) Franciæ atque Italiæ, in hocq. probatum cultum sanctarum imaginum.] Et inferius: B Ne aliquis propter adorationem, quæ a prædecessoribus nostris sanctissimis Præsulibus promulgata est, oblatrare præsumat, sciat ipsos talem adorationem docuisse, qualem prædecessor noster sanctus Gregorius doctor Papa in sua epistola, quam in præfato Concilio domini Stephani Papæ Herulphus Episcopus prouinciæ Galliarum ciuitatis protulit, vbi inter cetera Secundinum seruum Dei inclusum Galliæ docuit, dicens: Sci- mus &c. quæ sequuntur recitata suo loco epistolæ Gregorij Papæ ad Secundinum. se- quenti vero capite sic.

Hoc testimonium, sancti Ambrosij videlicet, quo meminit de cultu Apostolorum per- visum ostenso & cognito ex pictura, a Sergio sanctissimo quondam Archiepiscopo Ec- clesiæ Rauennatis per Ioannem diaconum suum in præfato Concilio sanctæ recorda- tionis domini Stephani prædecessoris mei pro sacrarum imaginum veneratione obla- tum est &c.] Rursus idem Hadrianus in eadem scriptione hæc de eadem sub Stephano Papa Synodo habet: Prædecessor noster sanctæ recordationis dominus Stephanus quon- dam sanctissimus Papa in supradiçto Concilio præfatus inter plurima veridica testimo- nia per semetipsum asserens docuit ita: Sed nec illud est prætereundum, quod relatione fidelium de partibus Orientis aduenientium sæpe cognouimus (in quibus licet Euange- lium sileat, tamen nequaquam in omnibus incredibile fidei meritum, & hoc affirmante de ipso Euangelista: b Multa quidem & alia signa fecit Iesus, quæ non sunt scripta in li- bro hoc) denique fertur ab asserentibus, quod Redemptor humani generis appropin- quante die passionis, cuidam Regi Edessæ ciuitatis desideranti corporaliter illum cernere, & vt persecutiones Iudæorum fugeret, ad illum conuocare, vt auditas miraculorum opinioniones & sanitarum curationes illi & populo suo impertiret: respondisset: Quod si speciem meam corporaliter cernere cupis: en tibi vultus mei speciem transformatam in linteo dirigo, per quam & desiderij tui feruorem refrigeres, & quod de me audisti, impossibile nequaquam fieri existimes. postquam autem compleuero ea quæ de me scripta sunt, dirigam tibi vnum de discipulis meis, qui tibi & populo tuo sanitates imper- tiat, & ad sublimitatem fidei vos perducatur &c.] eandem de Abagaro mentionem habi- tam esse etiam in eadem Synodo ex litteris Theodori Patriarchæ Hierosolymorum ad Romanum Pontificem, idem inferius tradit. ex qua hæc recitata inter alia docet.

Restat mihi tempus tractandi de Abagaro Edesseno, & alia aut similia sanctorum Pa- trum, quæ & vos melius cognoscitis. Perseuera, sanctissime frater, perseuera in eadem bona fide, corroboratus super petram fidei, sicut Deiloqua vox affata est Apostolum Petrum: a Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ in- feri non præualebunt aduersus eam. Vere non præualebunt ei in sæculum sæculi. Cogni- tum facimus tibi sanctissimo domino, quod ego humilis Theodorus Patriarcha Hieroso- lymorum & hi qui nobiscum sunt, Cosmas Patriarcha Alexandriæ & Theodorus Patriar- cha Antiochiæ id ipsum intelligimus & credimus, sicut & vestræ sanctitati patet.] ista in hac Synodo recitata sunt testimonia trium Patriarcharum Orientis litteris Theodori subscriptorum, quænam esset eorum recta fides & receptus antiquitus traditus cultus sanctarum imaginum.

Porro epistola Theodori & collegarum Patriarcharum Synodalis fuit, sed non ad hunc Stephanum Papam scripta, sed (vt dictum est) ad prædecessorem eius Paulum Papam, de quo ita idem Pontifex Hadrianus: Iste Theodorus Patriarcha Hierosolymorum cum ceteris præcipuis Patriarchis, videlicet Cosma Alexandriæ, & Theodoro alio Antiochiæ dudum prædecessori nostro sanctæ recordationis quondam Paulo Papæ miserunt pro- priam

priam eorum rectæ fidei Synodicam, in qua & de sacratissimis imaginibus subtili nar-
ratione, qualiter vna cum nostra Fide Catholica & Apostolica vniuersali Romana Ec-
clesia, ipsi vel ceteri Orientales Orthodoxiæ Episcopi, & Christianus populus sentiunt,
& in earumdem sanctarum imaginum veneratione sincero mentis affectu feruentes in
Fide existunt, studuerunt intimidandum.

Quam Synodicam in Latino interpretatam eloquio, prædecessor noster sanctissimus
domnus Stephanus Papa in suo Concilio, quod ipse pro sacris imaginibus, & vna cum
diuersis Episcopis ex partibus Franciæ seu Italiæ fecit, suscipientes ac relegentes sta-
tuerunt, tam de diuersis Francorum Patrum testimonijs, quam de Symbolo Fidei, vbi
fati sunt dicentes: Qui alium terminum Fidei, siue Symbolum, aut doctrinam habet,
præter quod traditum est a sanctis magnis & vniuersalibus sex Synodis, & confirma-
tum est ab his sanctis Patribus, qui in eis conuenerunt, & non adorant imaginem siue
figuram Domini nostri Iesu Christi, neque humanationem eius confitentur, sic vt qui
descendit, & incarnatus est propter genus humanum: talem impium anathematizamus
& alienum extraneumq. deputamus Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, &c.] hætenus
de Synodi sub Stephano Pontifice rebus gestis quas inuenire potuimus. Sed quæ de ip-
sius promulgatione post hæc omnia sunt subsequuta, Anastasius pergit ita describere.

Expletis vero omnibus quæ in eodem Concilio promulganda erant, tunc idem bea-
tissimus Pontifex aggregans vniuersos sacerdotes atque clerum, & cunctum populum,
profecti sunt ad beatum Petrum principem Apostolorum cum hymnis & canticis spiri-
tualibus, nudis pedibus incedentes. Illicq. in ambonem ascendens Leontius Scrinia-
rius, cuncta quæ in eodem peracta sunt Concilio extensa voce legit populo. sed & tres
Episcopi, id est, Gregorius Siluæ candidæ, Eustrasius Albani, & Theodosius Tiburti-
nus, in eundem præfatæ Ecclesiæ ambonem ascendentes anathematis obligationem
protulere, si quisquam præsumat quoquo tempore transgredi quippiam de omnibus,
quæ in eodem Concilio statuta sunt.]

Hæc sunt quæ ad dictum Concilium Romæ sub Stephano Papa habitum spectare, vi-
deri possunt. Ex quo dum audis, quæ pro sanctis imaginibus statuta sunt aduersus pseu-
dosynodum Constantinopolitanam: plane intelligere potes, quid de iisdem in Concilio
Gallicano haud pridem sit decretum; siquidem huic Synodo (vt dictum est) duodecima
Gallicani Episcopi delecti ex omnibus doctrina insignes interfuere consentientes illis;
qui haud contraria quæ in Gallia statuissent, absque præuaricationis nota, & suorum
contemptu sensisse, atque confirmasse sententia, existimari potest, cum nihil diuersum
ab his traditum inueniatur. Cum vero quæ Gallicanæ Ecclesiæ de sacrarum imaginum
cultu esset assertio, eadem per duodecim hos Episcopos Romæ coram plena Synodo in-
notuerit, & vna cognita omnium esse sententia, non defuit idem Stephanus Papa suis lit-
teris significare Constantino Copronymo Imp. ea quæ pro sacrarum imaginum cultu Ro-
mæ statuta essent; & admonere eum vt ab errore desisteret. Testatur id quidem Hadria-
nus eius successor in epistola sua recitata in Actione secunda Nicæni Concilij posterioris.

Rursum vero siue in hoc Concilio, siue seorsum, & illud ab eodem Pontifice statutum
reperitur apud eundem Bibliothecarium: Vt omni Dominico die a septem Episcopis
Cardinalibus hebdomadarijs, qui in Ecclesia Saluatoris obseruant: Missarum solemniam
super altare beati Petri celebrarentur, & Gloria in excelsis Deo diceretur.] hæc ibi. Hicq.
prima mentio de septem Episcopis Cardinalibus reperitur, illis scilicet, qui proximos Vr-
bi habentes Episcopatus, assisterent Pontifici, eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ annexi
cardini. de quibus inferius sæpe dicendum.

Quod vero ad Sergium Archiepiscopum Rauennatem pertinet, quem in sui excusa-
tionem ex laico profilijsse ad Episcopatum, Constantinus Pseudopapa citauit: ita qui-
dem eius causa in iudicio Apostolicæ Sedis diu tractata est: Accusatus nimirum quod cum
uxorem haberet, Archiepiscopatum Rauennatis Ecclesiæ ausus esset inuadere. huius rei
gratia a Paulo Põtifice cum iussus fuisset Romam venire & causam dicere: ibi mansit vs-
que ad obitum ipsius Pauli, & sub Stephano vsque in præsentem annum, quo ex hac vita
decedente, ad diuinum examen delatus est. Sed sunt qui tradant, hunc a suis aduersarijs
fuisse calumnijs exagitatam, & in hoc Romano Concilio absolutum, innocentemq.
probatum, in suam Ecclesiam restitutum, & sancto fine vitæ terminum clausisse octauo
Kalendas Septembris: ita ex antiquioribus eius Ecclesiæ monumentis^a Rubeus in lucem
prodidit,

ATAZMAO
NAR ZYDO
M/HOETHI

Hadria-
nus
et
d. 52.

Publ-
cacio
Concilij
Fati-
cta.

Publ-
cacio
Concilij
Fati-
cta.

IN ECCLESIA
GALLICANA
VIGVIT CVL-
TVS SS. IMA-
GINVM.

CAUSA SER-
GII ARCHIE-
PIS. RAVEN-
NATIS.

a Rub. hist. Ro-
men. lib. 5.

A prodidit, eumq. sancti Nicolai Mirensis Episcopi fuisse studiosissimum, quem & consue-
uisse præ ceteris frequentare precibus atque votis, quo ab oppressione calumniantium
eriperetur, vtpote qui sciret tres aulicos ipsum implorantes, absentem licet sensisse ope
præsentem.

Quomodo vero acciderit, vt eadem Ecclesia Rauennas grauius turbaretur, iam di-
cendum erit: Accidit namque, vt cum ab hac celebrata hoc anno Synodo Romæ men-
se Aprilis, elapsis mensibus aliquot, idem Sergius Rauennas Episcopus moreretur, &
Longobardorum potentia Michael eiusdem Ecclesiæ Scrinarius intruderetur: ad eum
dimouendum eidem Pontifici Stephano fuerit plurimum laborandum hoc & sequenti
anno; amplius enim anni circulo idem intrusus fultus præsidio Longobardorum sedit,
adeo vt Francorum Regum Legati adhibendi fuerint ab ipso Pontifice, vt expelli posset
intrusus, & legitimus Archiepiscopus consecrari Leo Archidiaconus legitime electus ab
eis. Porro cuncta hæc quomodo se habuerint, ab auctore eiusdem temporis scripta, ab
Anastasio vero descripta sic accipe.

His vero peractis Synodalibus gestis, contigit post aliquantum temporis de hac vita
migrasse Sergium Archiepiscopum ciuitatis Rauennatum: & continuo surgens Mi-
chael Scrinarius ipsius Ecclesiæ, qui nullo sacerdotali fungebatur honore, profectus est
Ariminum ad Mauritium Ducem Ariminensem. Et congregans inde nefandissimus
Mauritius exercitum vna cum consilio Desiderij Longobardorum Regis properauit, &
ingressus est Rauennam, & brachio forti elegit ipsum Michaellem, & in Episcopium
Rauennatis Ecclesiæ introduxit; & Leonem Archidiaconum, qui electus erat in Archie-
piscopatus ordinem Ariminum deportantes, ibidem arcta custodia mancipatum idem
Mauritius detineri fecit. Tunc direxit quantocyus prædictus Michael vna cum Mau-
ritio & iudicibus Rauennatum ad præfatum beatissimum Stephanum Pontificem,
promittentes ei copiosa munera, vt ipsum Michaellem Archiepiscopum consecrare
deberet.

Ipse vero beatissimus Præsul per nullius donationis promissionem inclinatus est
eundem Michaellem consecrare, asserens nulla ratione hoc fieri posse, dum in sacer-
dotij honore minime ipse prædictus existeret Michael. Qui idem Stephanus Ponti-
fex pluribus vicibus obtestationis & prædicationis litteras atque Missos direxit, vt idem
Michael ab iniusto proposito recederet: sed nullo modo Apostolicis admonitioni-
bus acquiescere voluit, danq. plurima munera Desiderio Longobardorum Regi, & cy-
milia, & ornatus ipsius Ecclesiæ cum alijs speciebus, brachio forti per vnus anni curri-
culum, & eo amplius ipsius Ecclesiæ Episcopium inuasum detinuit, denudans atque in-
magnam paupertatem eum redigens.

Sed dum nullo modo firmissimam mentis constantiam ipsius sanctissimi Pontificis,
flectere potuissent nequissimi consentanei ipsius Michaelis: dum Missi excellentissimi
Caroli Regis Francorum & Patricij Romanorum præsentialiter adessent, dirigens idem
beatissimus Præsul tam suos Missos denuo, quam prædictos Francorum Regum Missos,
omnes Rauennianos admonendo: statim insurrexere super ipsum Michaellem, & eum
cum opprobrio de ipso Episcopo proiecerunt, quem vinctum huc Romam dirigentes,
elegere sæpe fatum Leonem Archidiaconum ipsius Ecclesiæ Rauennatis in Archiepisco-
patus honorem, & ab eodem sanctissimo Papa Stephano ordinatus & consecratus est.]
hætenus de Rauennatibus turbis, quæ hoc anno coeptæ in sequentem sunt propagatæ.

Hoc item anno habent Francorum Annales Carolum & Carolomanum Francorum
Reges rebellantem Hunaldum Aquitaniæ Ducem superatum cepisse^a. Eundemq. post
biennium poenitentiam simulantem dimissum Romam quasi ibi perseueraturum; sed
non diu post fugam arripuisse, desertorem factum, defecisse ad Longobardos, vbi non
diu post lapidibus obrutum male perijsse affirmant^b.

De rebus Orientalibus nihil præterea Græcorum Annales reddunt, nisi sponsalia Ire-
nes cum Leone filio Constantini Imp. eiusdemq. coronatio facta per Nicetam Patriar-
cham hoc anno decimosexto Kalendas Ianuarij.

OBITVS SER-
GII ARCHIEP.
RAVENNATIS.

MICHAEL
INTRVDITVR
A LONGOBAR.
IN ECCL. RA-
VEN.

HEICITVR IN-
TRVSVS ET
ORDINATVR
LEGITIMVS
PASTOR LEO
EPISC. RAVEN.

a Chron. vetus
a Pirheo edita
in Chron. ann.
771.
b Sigiber. in
Chron. ann.
771.

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus Redemptoris numeratur annus, Indictione octaua, quo Romana Ecclesia vexatione Desiderij Longobardorum Regis dire fuit exagitata. cum Christophorus & Sergius, qui aduersus laicum hominem in Apostolicam cathedram opera Longobardorum intrusum strenue agentes, Romanam Ecclesiam in pristinam libertatem vindicauerunt: ab eodem Desiderio per fraudem tenti, luminibus sunt priuati. Quomodo autem tragica ista se habuerint: ab auctore eius temporis scripta, quem recitat Anastasius Bibliothecarius, videamus. Plane accidisse B perspicies, tunc omnino collapsum, ac periisse penitus Regnum Longobardorum, cum ipsorum Reges in Romanæ Ecclesiæ iura immittere manus temere præsumpserunt. Sed videamus quæ rudi stylo, sed veritate micante apud eundem Anastasium habeantur de laboribus aduersus eundem Regem ab eodem sancto Pontifice exantlatis, cum Romana Ecclesia dira persecutione vexaretur. ait enim.

Sedulo idem beatissimus Pontifex suos Missos atque litteras commonitorias dirigere studebat antedicto excellentissimo Carolo Francorum Regi, & eius germano Carolomanno itidem Regi. Imminentibus namque & decertantibus in hoc sæpius nominatis Christophoro Primicerio & Sergio Secundicerio pro exigendis a Desiderio Rege Longobardorum iustitijs (*iuribus scilicet*) beati Petri, quæ obdurato corde reddere sanctæ Dei Ecclesiæ nolebat: inde nimia furoris indignatione contra prænominatos Christophorum & Sergium exardescens ipse Desiderius, nitebatur eos extinguere atque delere. Pro quo suo ingenio maligno simulauit se quasi orationis causa ad beatum Petrum huc Romam properaturum, vt eos capere potuisset. Dirigens ergo munera Paulo Cubiculario cognomento Afiarta, & alijs eius impijs sequacibus, suavit eis, vt in Apostolicam * indignationem eos deberet inducere. Eiq. idem Paulus consentiens, de eorum prodicione absconse decernebat.

Dumq. hoc cognouissent præfati Christophorus & Sergius, & eundem proteruum Desiderium Regem Romam properaturum agnouissent: illico aggregantes multitudinem populi Tusciæ & Campaniæ seu Ducatus Perusini, viriliter cum eadem populi congregatione eidem Desiderio Regi parauere se ad resistendum. Quin etiam portas huius Romanæ Urbis claudentes, & alias ex eis fabricauerunt, & ita armati omnes D existebant ad defensionem propriæ ciuitatis. Et dum hæc agerentur, subito coniunxit (*peruenit scilicet*) ad beatum Petrum antedictus Desiderius Rex cum suo Longobardorum exercitu (erat namque extra Urbis muros ipsa basilica Vaticana principis Apostolorum) & continuo direxit Missos suos præfato Pontifici, deprecans vt ad eum regredi deberet: quod & factum est.

Dum vero coram eo præsentatus fuisset, pariterq. pro iustitijs beati Petri loquutus esset: rursus ipse beatissimus Pontifex reuersus, ingressus est in ciuitatem. Præfatus siquidem Paulus, & eius nefandissimi sequaces inito cum prædicto Longobardorum Rege consilio, nitebantur populum Romanum contra eos seducere ad insurgendum contra prædictos Christophorum atque Sergium, vt eos interficerent. Et cum hoc eis nuntiatum fuisset, aggregantes populum ascendere armati in Lateranas ad capiendum E suos insidiatores: nuntiantesq. mox saluati: impetum faciens vniuersa multitudo, quæ cum eis aduenerat ingressa est cum armis in basilicam domni Theodori Papæ, vbi ipse prænominatus sedebat Pontifex: qui eos fortiter increpauit, cur præsumpissent armati in idem sanctum Patriarchium ingredi, pariterq. loquentes, recedere eos iussit.

Alia die denuo egressus est sæpe dictus Pontifex ad beatum Petrum cum eodem Rege loquendum. & dum simul præsentibus fuissent, prætermittens ipse Desiderius causas de iustitijs beati Petri, tantummodo pro deceptione prædictorum Christophori & Sergij insistebat. Vnde claudens vniuersas ianuas beati Petri, neminem Romanorum qui cum ipso sanctissimo Pontifice exierant, ex eadem Ecclesia egredi permisit. Tunc direxit ipse almificus Pontifex Andream Episcopum Prænestinum, & Iordanem Episcopum Signiensem ad portam ciuitatis, qua egreditur ad beatum Petrum, vbi prænominati viri

Christo-

A Christophorus & Sergius cum multitudine populi residebant, protestando eos, vt in monasterium ingrederentur, suas ad saluandum animas, aut ad beatum Petrum ad eum studerent properandum. Ipsi vero metuentes prædicti Regis Longobardorum malignam sæuitiam, ad eum egredi minime ausi sunt, asserentes se prius in manibus Romanorum suorum fratrum & conciuum esse tradendos quam extræ genti.

Dum ergo populus qui cum eis erant, audirent eadem a prænominato Pontifice directæ ex ore prædictorum Episcoporum, illico conturbati, illorum confracta sunt corda, & coepit vnusquisque ab eis recedere. nam Gratosus quidem Dux cognatus iam fati Sergij simulans se ad propriam pergere domum, congregans aliquantos Romanorum, profecti sunt pariter ad portam Portuensem: quam clausam reperientes, a cardine ipsam portam auferre ausi sunt, & ita per noctem ad prænominatum egressi sunt Pontificem. Christophorus & Sergius conspicientes se in magno deceptu esse positos: prius quidem Sergius eadem nocte, qua campana insonuit, descendit per murum & properauit ad beatum Petrum. Quem ad gradus Ecclesiæ beati Petri comprehendentes custodes Longobardorum ad suum duxere Regem: eumq. subsequutus est Christophorus, qui pariter eiusdem prænominati Pontificis obtutibus sunt præsentati. Quos Almus conseruare cupiens, monachos fieri præcepit. Post hæc faciens missionem prænominato Regi, ingressus est idem beatissimus Pontifex Romam, relictis præfatis Christophoro & Sergio in Ecclesia beati Petri Apostoli, cupiens eos noctis silentio propter insidias inimicorum saluos introduci Romam.]

Quod insuper ad hæc spectare videtur, habet idem Anastasius in Hadriano huius Stephani Pontificis successore, ante hæc omnia ipsum Desiderium Regem Longobardorum super corpus beati Petri iuramento promississe sanctissimo Stephano Papæ iura sancti Petri illibata seruare, neque aliquem Romanæ Ecclesiæ ministrum lædere. Sed ista omnia ipsum perfidum Regem promississe liquet, vt deciperet ipsum Pontificem, quo Christophorus & Sergium capere posset, & suam in eos explorare sæuitiam. quæ omnia postmodum in eum, ad sugillandum eius perfidiam, Hadrianus Pontifex exprobrauit. Sed quæ ista sequuta sint, audi ex eodem Anastasio auctore, qui ait.

Dum vero sol ad occasum declinare videretur, continuo congregantes prænominatus Paulus Cubicularius & alij eius nefandissimi consentanei multitudinem populi, & properantes ad Desiderium Longobardorum Regem, inientesq. cum eo impium consilium, abstulere eosdem Christophorum & Sergium ab Ecclesia beati Petri, & properantes cum pluribus Longobardis vsque ad portam ciuitatis, ibidem eorum oculos eruerunt. D Sicq. prædictus Christophorus in monasterium S. Agathæ deductus, ibidem post triduum ob dolorem ex oculorum effusione vitam finiuit. Sergius vero in monasterium Cliui Scauri deportatus, postmodum in Cellarium Lateranense deductus, illic vsque ad transitum prænominati Pontificis extitit. hæc vero omnia mala per iniquas missiones Longobardorum Desiderij Regis prouenere.] quando (vt dictum est) crebræ legationes ad Carolum & Carolomannum Francorum Reges missæ sunt aduersus eosdem impios Longobardos.

Sed qualiter Desiderius excusauerit illatam vindictam in Christophorum atque Sergium, cum eam in ipsum Desiderium Pontifex exprobrarit: audi quæ in Hadriano idem Bibliothecarius habeat, ex verbis eiusdem Pontificis in Desiderium iuste exoptulantis: Sed & hoc, inquit, meus prædecessor Stephanus, pro dilectione quam erga me suum pusillum habuit mihi retulit: quia dum ad eum postmodum Stephanus suos Missos direxisset, videlicet Anastasium primum Defensorem & Gemulum subdiaconum, adhortans eum, vt ea quæ præsentialiter beato Petro pollicitus est, adimpleret: taliter per eosdem Missos direxit in responsis. Sufficere Apostolico Stephano, quia tuli Christophorum & Sergium de medio, qui illi dominabantur, vt non sit illi necesse iustitias requirendas. Nam certe si ego ipsum Apostolicum non adiuuero, magna perditio super eum eueniet, quoniam Carolomannus Rex Francorum amicus existens prædictorum Christophori & Sergij, paratus est cum suis exercitibus ad vindicandam eorum mortem, Romam properare ad ipsum capiendum Pontificem.] hæc tunc ad Stephanum Papam per missos Legatos Desiderius Rex.

Habent Annales Francorum, hoc anno contigisse connubium inter Carolum & Bertram filiam Desiderij Regis Longobardorum. Apud Aimoinum enim ista leguntur: Bertruda vero mater Regum cum Carolomanno minore filio apud Salutias locuta, pacis causa

DESIDERIVS
VRBEM DOLO-
RE INFESTAT.DESIDERIVS
VRBEM DOLO-
RE INFESTAT.DESIDERIVS
IRA INCEN-
SVS IN CHRI-
STOPHORVM
ET SERGIVM.MOLITIONES
PAVLI CON-
TRA CHRI-
STOPHORVM
ET SERGIVM.REDIT STE-
PHANVS AD
DESIDERIVM
REGEM.STEPHANVS
PAPA REDIT
IN VRBEM.CHRISTOPHO-
RVS ET SER-
GIVS EXCAE-
CATI.

BERTA FILIA
DESIDERII
IUNGTA CA-
ROLO.

cis causa in Italiam proficiscitur. Peractoq. propter quod illuc venerat, negotio (nam A propter filiam Desiderij Regis Longobardorum expetendam in matrimonium filio suo Regi Carolo ierat) adoratis etiam Romae sanctorum Apostolorum Liminibus, ad filios in Galliam reuertitur.] hęc ipse. Eadem Eginhardus in vita Caroli. Cum autem ista de matrimonio rescisset Stephanus Papa, scripta ad ipsum Carolum & Carolomanum epistola, ne id facerent, sub excommunicatione prohibuit: nam ab eorum patre alijs nuptijs fuerant obligati, vt ex eiusdem Papę litteris constat, quę sic se habent.

Dominis excellentissimis filijs Carolo & Carolomanno Regibus Francorum & Patricijs Romanorum Stephanus Papa.

STEPHANI
PAPAE EPIST.
AD REGES
FRANC.

Dum omnium electorum Dei præcipuam vitam, & digna operum merita in nostram B memoriam reuoluimus: inuenimus profecto nulla eos potuisse qualitatis diuersitate ab eorum cordis statu, & pristina sponsonis constantia amoueri. Vnde & varijs antiqui hostis suasionibus & blandimentis circumuallati, immutabiles in suę mentis firmitate constat permansisse: & ob hoc cum triumpho victorię ad optata pertingere meruerunt gaudia. Et nimirum considerandum est, quia si quis quibusdam suasionibus demulcitus, victus fuerit: a recto confestim tramite, qui ducit ad vitam æternam per abrupta declinans deuia contendat, vt ex hoc in procliuem delabatur noxam. Nam plerumque certum est, quia idem antiquus hostis per infirmam naturam fidelium mentes subripere nititur. Hinc est enim, quod olim primo homini in paradiso constituto per infirmam mulieris naturam pestiferis valuit suadere blandimētis, diuinum transgredi mandatum, & ob hoc dirę mortis humano generi irrepsit excidium. Et ideo præcellentissimi filij magni Regis, tanto studiosius eiusdem molimini immiti resistendum est, ne quemquam suis irretire valeat argumentis, quanto cernimus suis crebro insidijs ad decipien- C dum corda insistere.

didicimus

Itaque nostrę perlatum est notioni (quod certe cum magno cordis dolore * dicimus) eo quod Desiderius Longobardorum Rex vestram persuadere dignoscitur excellentiã, suam filiam vni ex vestra fraternitate in coniugio copulari. Quod certe si ita est, hęc proprie diabolica est immissio, & non tam matrimonij coniunctio, sed consortium nequissimę adinventionis esse videtur. Quamplures comperimus, sicut diuinę scripturę historia instruitur, per alienę nationis iniustam copulã a mandatis Dei deuiare, & in magna deuolutos facinora. Quę est enim, præcellentissimi filij magni Regis, talis desipientia, vt penitus vel dici liceat, quod vestra præclara Francorum gens, quę super omnes gentes enitet, & tam splendidua ac nobilissima, regalis vestrę potentię proles perfida (quod absit) ac foetentissima Longobardorum gente polluat, quę in numero Gentium nequaquam computatur: de cuius natione & leprosum genus oriri certum est. Nullus enim, qui mentem sanam habet, hoc vel suspicari potest, vt tales nominatissimi Reges, tanto detestabili atque abominabili contagio implicentur: quę enim societas luci ad tenebras? aut quę pars fidei cum infidei?

DISSVADET
NUPTIAS CVM
LONGOBARDIS.

Etenim, mitissimi & a Deo instituti benignissimi Reges, iam Dei voluntate & consilio, coniugio legitimo ex præceptione genitoris vestri copulati estis, accipientes sicut præclari & nobilissimi Reges de eadem vestra patria, scilicet ex ipsa nobilissima Francorum gente, pulcherrimas coniuges, & earum vos oportet amori esse annexos; & certe vobis non licet, eis dimissis, alias ducere vxores, vel extraneę nationis consanguinitate immisceri. Etenim nullus ex vestris parentibus, scilicet neque auus vester, neque proauus, sed nec genitor vester ex alio Regno, vel extranea natione coniugem accepit.] Vides igitur ex eo dissuaderi connubium cū Longobardis, quod alijs fuissent ante coniugibus copulati; quod & inferius æque testatur. Subdit vero: Et quis de vestro nobilissimo genere se contaminare, aut commiscere cum horrida Longobardorum gente dignatus est, vt nunc vos suademini (quod auertat Deus) eadem horribili gente pollui?

ALIIS ANTEA
OBLIGATI
NUPTIIS
ALIAS INIRE
IVRE PROHIBENTVR.

Itaque nullus, extrę gentis assumpta coniuge, innoxius perseuerauit. Aduertite quæso, quanti qualesq. potentes per alienigena coniugia a præceptis Dei declinantes, & suarum sequentes vxorum alienę gentis voluntatem, validis irrepti excessibus, immensa pertulere discrimina. Impium enim est, vt vel penitus vestris ascendat cordibus, alias accipere vxores, super eas, quas primitus vos certum est accepisse. Non conuenit vobis tale peragere nefas, qui legem Dei tenetis, & alios, ne talia agant, corripitis. Hęc quippe paganę gentes faciunt. Nam absit hoc a vobis, qui perfecti estis Christiani, at-

que

A que gens sancta, & regale estis sacerdotium. Recordamini, & considerate, quia oleo sancto vncti per manus Vicarij B. Petri, cęlesti benedictione estis sanctificati: & cauendum vobis est, ne tantis reatibus implicemini. Mementote hoc, præcellentissimi filij, quod sanctę recordationis prædecessor noster Dominus Stephanus Papa excellentissimę memorię genitorem vestrum obtestatus est, vt nequaquam præsumpsisset dimitti Dominam & genitricem vestram; & ipse, sicut reuera Christianissimus Rex, salutiferis eius obtemperauit monitis. Nam & illud excellentiam vestram oportet meminisse, ita vos beato Petro, & præfato Vicario eius, vel eius successoribus spondidisse, se amicis nostris amicos esse, & se inimicis inimicos; sicut & nos in eadem sponsonis firmiter dignoscimus permanere. & quomodo nunc contra animas vestras agere contenditis, & cum nostris inimicis coniunctionem facere vultis; dum ipsa periura Longobardorum gens semper B Ecclesiam Dei expugnantes, & hanc nostram Romanorum prouinciam inuadentes, non sibi esse comprobantur inimici?

Itaque & hoc peto, ad vestri referre studete memoriam, eo quod dum Constantinus Imperator nitebatur persuadere sanctę memorię mitissimum vestrum genitorem ad accipiendam coniugio filij germanam vestram nobilissimam Ghyssilam; neque vos alij nationi licere copulari; sed nec contra voluntatem Apostolicę Sedis Pontificum quoquo modo vos audere peragi. Et quam ob causam nunc contra Apostolica mandata, & voluntatem Vicarij Apostolorum principis agere conamini, quod numquam vester pater perpetravit? An nescitis, quod non infelicitatem nostram, sed beatum Petrum, cuius licet immeriti, vicem gerimus, spernitis? Scriptum est enim: Qui vos recipit, me recipit; & qui vos spernit, me spernit. Recordamini peto, excellentissimi filij, quomodo * vos fide dicere visus est præfatus vester dominus ac genitor, promittens in vestris animabus Deo, & beato Petro atque eius Vicario antefato sanctę recordationis prædecessori nostro domino Stephano Papę, firmiter vos debere permanere erga sanctę Ecclesię fidelitatem, atque omnium Apostolicę Sedis Pontificum obedientiam, & illibatam caritatem: & postmodum prædecessori nostro domino Paulo Papę, eadem vos vna cum eodem vestro genitore certum est plerumque per Missos, & scripta promississe, & post decessum antefati sanctę memorię patris vestri, & vos ipsi sæpius tam per vestros Missos, quamq. per litteras, simulq. & per Sergium fidelissimum nostrum Nomenclatorem; & per alios nostros Missos nobis spondidistis, in eadem vos vestra promissione, sicut genitor vester, circa sanctam Dei Ecclesiam, & nostram fidelitatem esse perseueraturos.

Sed & illud quæso ad vestri referte memoriam; qualiter vos prælatus dominus Stephanus Papa in suo transitu per sua scripta sub terribili adiuratione adhortari studuit, firma stabilitate vos esse permansuros erga dilectionem sanctę Dei Ecclesię, & illibatam caritatem Apostolicę Sedis Pontificum; & omnia vos adimplere iuxta vestram eidem Dei Apostolo adhibitam sponsonem: Et nunc ista est vestra promissio? O quantum laborem sustinuit idem præcipuus ac beatissimus Pontifex: qui ita imbecillis existens, tanto se exhibuit prolixi itineris periculo; & nisi Dominus præsto fuerit, in vana cum eius labor deducetur; fietq. nobis iter illud, quod ibidem idem noster prædecessor Franciam properauit, in magnam ruinam, dum nostri inimici plus nunc, quam prius in superbię ferocitatem eleuati sunt. Et ecce quod verebamur, euenire cernimus, conuersaq. est nostra lætitia in luctum, & facta sunt nouissima mala peiora prioribus, & vnde expectabamus nobis lumen oriri, eruperunt tenebrę.

Quapropter & B. Petrus princeps Apostolorum, cui Regni cęlorum clauis a Domino Deo traditę sunt, ac in cęlo, & in terra ligandi, soluendiq. concessa est potestas, firmiter excellentiam vestram per nostram infelicitatem obtestatur; simulq. & nos vna cum omnibus Episcopis, presbyteris, & ceteris sacerdotibus, atque cunctis proceribus, & clero sanctę nostrę Ecclesię, Abbatibus etiã, & vniuersis religiosi diuino cultui deditis, seu Optimatibus, & Iudicibus, vel cuncto nostro Romanorum istius prouincię populo, sub diuini iudicij obtestatione vos * exoramus per Deum viuum & verum, qui est Iudex viuorum & mortuorum, & per eius ineffabilem diuinę Maiestatis potentiam, atque per tremendum futuri iudicij diem, vbi omnes Principes & potestates, & cunctum humanum genus cum tremore assistere habebimus, necnon & per omnia diuina mysteria, & sacratissimū corpus beati Petri, vt nullo modo quisquam de vestra fraternitate præsumat filiam iam di- C ti Desiderij Longobardorum Regis in coniugium accipere. Nec iterum vestra nobilissi-

LUM ITA...

Matth. 10.

vobis fideliter

coniuamus

ma germana Deo amabilis Ghyfila tribuatur filio saepe fati Desiderij, nec vestras quo-

ARTE VILIA

LEGATI MIS-

VETVS RITVS DE LITTERIS APOSTOLICIS

Vnde ecce vt cuncti nostri dolores subtiliter vestris auribus suggerantur, direximus nostros Missos, videlicet Petrum dilectum filium nostrum presbyterum, & Pamphilum Defensorem Regionarium sanctae nostrae Ecclesiae, quos & de imminente nobis tribulatione, necnon & de singulis causis subtiliter informauimus vestro regali intimandum,

Praesentem itaque exhortationem nostram, atque adiurationem in Confessione B. Petri ponentes, & sacrificium super eam atque hostias Deo nostro offerentes, vobis cum lachrymis ex eadem sacra Confessione direximus. Et si quis (quod non optamus) contra huiusmodi nostrae adiurationis, atque exhortationis seriem agere praesumpserit: sciat se auctoritate domini mei beati Petri principis Apostolorum anathematis vinculo esse innodatum, & a Regno Dei alienum, atque cum diabolo, atque eius atrocissimis pompis, & ceteris impijs, aeternis incendijs concremandum deputatum. At vero qui obseruator & custos istius nostrae exhortationis extiterit, caelestibus benedictionibus a Domino Deo nostro illustratus, aeternis praemiorum gaudijs cum omnibus Sanctis & electis Dei particeps effici mereatur. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat. sic epistola.

His acceptis litteris Carolus nutabundus ac dubius redditus, plane resiliisset, nisi mater impedimento fuisset: quae quod coepisset, & cuius causa in Italiam descendisset, omnino perfici voluisset. Verum ille sic passus est se teneri, vt tamen solutionem meditaretur, quam quantum posset acceleraret. Quomodo autem sequenti anno ad eius patrem Regem Longobardorum Desiderium eam dimiserit, suo loco dicturi sumus.

Sed hic illud iure reuocari potest in dubium, quod tradunt rerum Francarum scriptores, Carolomannum accepisse in uxorem filiam eiusdem Desiderij Regis Longobardorum, ex eaq. filios suscepisse; siquidem nonnisi de vna filia eiusdem Regis mentio habetur in litteris Stephani Papae, eandemq. Carolo nuptam, testis est inter alios Eginhardus, qui fuit ipsi Carolo a secretis. Nec dici potest, aliam filiam Desiderij ante fuisse Carolomanno nuptam: nam non ipsi, sed potius Francae nobili feminae coniugio obligatum a patre, eiusdem Stephani Papae litterae indicant. Verum plures eas fuisse, ex eisq. alteram Carolo, alteram vero Carolomanno nuptam esse, veteres Annales docent. Quomodo autem ista soluantur contraria, haecenus non inuenimus.

Quod insuper ad res Francorum spectat, hoc anno ponitur habita a Carolo Magno Rege Synodus in Vuarmatia ciuitate. Religiosissimus quidem Rex satis perspectum habens tunc Regna florere, Regesq. aduersus hostes victores existere, cum religio viget: hoc & sequenti anno ac deinceps multus fuit in sacris Concilijs celebrandis: tria naque ab hoc tempore singulis annis Vuarmatiae ciuitatis & ad Valentinianas ab eo leguntur a Concilia celebrata. Extat Concilium Vuormatianum, siue Vormatiense, in quo post dignam fidei confessionem octoginta canones subiiciuntur. Porro in Capitularibus Regum Francorum digna memoria ista leguntur tunc suggesta a populis supplici corporis habitu coram ipso Carolo Rege.

Vit. Caroli Magni.

Capit. Franc. lib. 6. c. 285. & 286.

SVPPlicatio POPVLI IN CONCILIO VVORMAT. * hostilibus * canonicis

Flexis omnes precamur poplitibus maiestatem vestram, vt Episcopi deinceps, sicut haecenus non vexentur hostibus: sed quando vos nosq. in hostem pergimus, ipsi proprijs resideant in parochijs, Deoq. fideliter famulari studeant, & earum sacrosanctae mysteria canone & Deo placite peragere satagant, atque pro vobis cunctoq. exercitu vestro vna cum omnibus sibi commissis orare viriliter, Missasq. decantare, litanias at-

A que elemosynas facere decertent. Quosdam enim ex eis ab hostibus & proelijs vulneratos vidimus, & quosdam perijsse cognouimus. Haec vero valde periculosa, & oppido sunt cauenda: quae idcirco suggerimus, ne pro talibus vos & nos simul pereamus. Nouit Dominus, quando eos in talibus videmus, terror apprehendit nos, & quida ex nostris timore perterriti propter hoc fugere, & inimicis terga vertere solent. Plures enim potestis habere proelatores, si illi proprijs resident in parochijs, quam si nobiscum pergunt: quoniam illi qui eos praudent, omnes tunc pugnabunt: quod modo nequaquam faciunt, sed eos tantummodo custodiunt. Nam sine dubio potius vobis nobisq. proficere possunt, si remanserint, quam si in hostem, vel ad pugnam perrexerint: quia tunc eorum precibus adiuramur, & modo eorum pressuris grauamur. Quando vero a Moyse expansis ad caelum manibus orabat, vincebat Israel, & quando a precibus cessabat, & manus eius grauabatur priusquam sustentata fierent, & ipse precibus insisteret, vincebatur & terga vertebat.

* in CVM MAGNO DAMNO MILITANT CLERICI.

* Exod. 17.

Talibus ergo & multis alijs exemplis fulti, quorum prolixitatem vitantes modo non dicimus, quia sapienti semel dicta sufficiunt praedicta: obnixè omnes precamur, & vt concedantur rogamus, quia nullatenus volumus assentire, vt nobiscum ad talia pergant, nisi duo aut tres bene docti, electione videlicet ceterorum, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam, ne vos & nos simul cum pluribus pereamus, sed eorum precibus (vt iam memoratum est) fulciamur. Quam formam & de sacerdotibus tenere optamus, id est, vt nec illi in hostem nisi benedicti, & ipsi electione atque permissione priorum Episcoporum pergant scilicet; qui tamen tales sint, de quorum scientia & vita & conuersatione omnes securi esse possumus.

* proelia QVI SACERDOTES PROCEDANT AD CASTRA.

Illud tamen vobis & omnibus scire cupimus, quod non propterea haec petimus, vt eorum res, aut aliquid ex eorum pecunijs, nisi ipsis aliquid sponte nobis dare placuerit, aut eorum Ecclesias viduari cupiamus; sed magis eis (si Dominus posse dederit) augere desideramus, vt & ipsi & vos & nos saluiores simus, ac Deo potius, ipso adminiculante, placere mereamur. Scimus enim res Ecclesiae Deo esse sacratas, scimus eas oblationes esse fidelium, & pretia peccatorum: quapropter si quis eas ab Ecclesijs, quibus a fidelibus collatae, Deoq. sacratae sunt, aufert, proculdubio sacrilegium committit. caecus enim est, qui ista non videt. Quisquis ergo nostrum suas res Ecclesiae tradit, Domino Deo illas offert, atque dedicat, suisq. Sanctis, & non alteri, dicendo talia, & agendo ita.

REGES NON ACCIPIANT RES ECCLESIAE.

Facit enim scripturam de ipsis rebus quas Deo dare desiderat, & ipsam scripturam coram altari, aut supra tenet in manu dicens eiusmodi loci sacerdotibus atque custodibus: Offero Deo, atque dedico omnes res quae hac in chartula tenentur insertae pro remissione peccatorum meorum ac parentum & filiorum, aut pro quocumque illas Deo deliberare voluerit, ad seruendum ex his Deo in sacrificijs, Missarumq. solemnij, orationibus, luminarijs, pauperum ac clericorum alimonijs, & ceteris diuinis cultibus, atque illius Ecclesiae vtilitatibus. Si quis autem eas inde (quod fieri nullatenus credo) abstulerit, sub poena sacrilegij ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, strictissimas reddat rationes. Ponit etiam in ea alias coniurationes, quas enumerare longum est. Nam qui eas inde postea aufert, quid agit nisi sacrilegium? Si ergo amico quippiam capere furtum est: Ecclesiam vero fraudari vel auferri indubitanter sacrilegium est. Vnde & in sacris canonibus spiritu Dei conditis habetur ita: Si quis oblationes Ecclesiae extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit, praeter Episcopi conscientiam, vel eius cui huiusmodi sunt officia commissa, nec cum eius voluerit agere consilio, Anathema sit.

RITVS SACRARVM OB-LATIONVM.

Abfit enim vt rerum Ecclesiarum cupiditate vel ablatione sacrilegi, aut anathema efficiamur, aut talibus laqueis vnquam deuinciamur: quoniam scimus anathematos homines vel sacrilegos, non solum infames, & a consortio fidelium priusquam haec per publicam satisfactionem Ecclesiae & Episcoporum reconciliationem, manusq. impositionem emendent, alienos esse; sed etiam a Regno Dei extorres fieri, si in talibus defecerint, non dubitamus. Vt ergo omnis suspicio a nobis, cunctis sacerdotibus & omnibus Christi & sanctae Dei Ecclesiae fidelibus funditus auferatur: profitemur omnes stipulam dextris in manibus tenentes, eamq. proprijs e manibus abijcientes, coram Deo & Angelis eius, ac vobis cunctisq. sacerdotibus, & populis circumstantibus, nec talia facere, nec facere volentibus consentire, sed magis Deo auxiliante resistere.

* anathematizatos

ABSTINEANT REGES A REBUS ECCLESIAE.

Et hoc vobis omnibusq. fidelibus sanctae Dei Ecclesiae, & nostris notum esse cupimus, quod cum his, qui absque voluntate aut consensu vel datione rectoris illius Ecclesiae, cui ip-

ADVERSVS
OCCVPANTES
BONA ECCLE-
SIASTICA.

sa res iuste esse debentur, & maxime proprij Episcopi res Ecclesiae a Regibus petere, aut A
retentare, vel auferre, aut inuadere, vel vastare praesumpserint: nec in hostem, nec ad pu-
gnam ire, nec cibum fumere, nec ad Ecclesiam, vel ad palatium, aut in itinere pergere, nec
etiam nostros homines cum eorum hominibus, aut caballos, vel reliqua pecora nostra cum
eorum pecoribus, aut ad pastum ire, aut simul habitare, vel manere, nec vllam participa-
tionem cum eis nisi pro emendatione, ante publicam emendationem, & Ecclesiae satisfactio-
nem vnuquam scinter, aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque
flagitijs vna cum eis nos & nostri (quod absit) pereamus. Scimus enim quia perit iustus
pro impio. Tales vero a nobis, si nos fideles habere vultis, segregate, & in ergastulum sub
publica poenitentia redigite, & postulata concedite. Vt ergo haec omnia a vobis, & a no-
bis, siue a successoribus vestris & nostris futuris temporibus absque vlla dissimulatione
conferentur, scriptis Ecclesiasticis inferere iubete, & inter vestra capitula interpolare B
praecipite.] haec tenus petitio populi. Sequitur ibidem concessio Caroli istis verbis a.

a Eod. lib. 6. Ca-
pitul. c. 186.

Omnibus notum esse volumus, quia non solum ea quae super Episcoporum & pres-
byterorum hostium vexationibus & precibus pro nobis & vobis fieri rogastis, conce-
dere optamus; sed quicquid pro sanctae Dei Ecclesiae & sacerdotum, siue totius populi
& vestra vtilitate inueneritis, concedere paratissimi sumus: & modo ista, sicut petistis, con-
cedimus. Et quando vita comite, Deo auxiliante, ad generale placitum venerimus, si-
cut petistis consultu omnium fidelium nostrorum, scriptis firmare nostris, nostrorumq.
atque futuris temporibus irrefragabiliter manenda firmissime, Domino amminiculante,
cupimus. Modo ea quae generalia sunt, & omnibus conueniunt ordinibus, statuere, & cu-
ctis sanctae Dei Ecclesiae, nostrisque fidelibus, ob Dei omnipotentis amorem & recordatio-
nem, tradere parati sumus: Et ad proximum synodale nostrum conuentum, ac generale C
placitum, vbi plures Episcopi & Comites conuenerint, ista sicut postulastis, firmabimus.]
haec tenus responsio & concessio Caroli Magni. Sequenti autem capite ista ponuntur b.

CONCESSIO
CAROLI MA-
GNI FACTA
ECCLESIIIS.

b Eod. lib. 6. Ca-
pitul. c. 187.

Auctoritas Ecclesiastica atque canonica docet, non debere absque sententia Romani
Pontificis Concilia celebrari.] haec ibi, quibus intelligas quotquot sub ipsidem Franco-
rum Regibus legisti, celebrata fuisse eorum ordinatione Concilia, eadem nonnisi assen-
su Romanorum Pontificum habita esse, quod & alias pluribus ostendimus.

Interea res Christianorum in Hispania magis magisque fluctuant, dum praeter bellum
aduersus Sarracenos, & duram seruitutem quam magna ex parte subire cogentur,
adijceretur ciuili discordia & domesticum malum, cum perempto Froila Rege per Au-
relium eius patrum, siue (vt alij tradunt) germanum, idem Aurelius Regnum inuadit
hoc ipso anno, nempe (vt Tudensis supputat) Era octingentesima octaua, licet alij vn-
decim tantum annos eidem Froilae tradant, defunctumq. anno octingentesimo sexage-
simo octauo. Huius tempore etiam seruili bello Regnum flagrauit, cuius causa, vt cum
Mauris foedus iniret, infamem quoque illam conditionem subire non renuit, vt numerum
quemdam Christianarum virginum loco tributi quotannis Maurorum Regi persolue-
ret. Imperabat tunc Mauris Abderrhamanus omnium felicissimus. tradit praeterea Tu-
densis, huius Regis Aurelij & illud periniquum decretum, nempe, vt nobiles Hispanae
mulieres matrimonio iungerentur cum Sarracenis.

PERSECUTIO
IN MONA-
CHOS RECRU-
DESCIT.

Quod vero ad res pertinet Orientales: illic magis magisque persecutio recrudescit, tan-
tum abest, vt ex litteris Stephani Romani Pontificis Constantinus Imperator ad meliorem
frugem conuersus sit. Qui enim Constantinopoli monachos omnes quos reperit ludi-
brio affectos male perdidit: idem in prouincijs agi curauit per earumdem rectores prouin-
ciarum. nam audi quid Ephesi actum sit, memorandum turpitudinis, atque crudelita-
tis exemplum: Theophanes enim ait: Eodem vero anno trigesimo Imperij Constanti-
ni imitatus Lachanodracon Praefectus magistrum suum, omnem monachum & mona-
cham in themate Thracensium commorantes apud Ephesum congregauit, & eduxit
eos in campum, & ait: Qui vult Imperatori ac nobis obedire, alba induatur veste, &
vxorem hac sumat horasat qui hoc facere paruipenderint, priuati luminibus in Cyprum
exilio damnabuntur. Tuncq. opus pariter cum verbo consummatum est, & multi
ostensi sunt Martyres. Multi vero deficientes & eneruati perierunt, quos & familiares
sibi Draco faciebat.] haec Theophanes. Porro eadem persecutio haud vnus anni perio-
do clausa finem accepit, sed magis magisque saeuit, vsque ad obitum ipsius Constantini
Copronymi, vt quae inferius dicturi sumus ostendent.

In tanto

A In tanto monastici ordinis in Oriente naufragio, vix aliquis remansit monachus, qui
ab eodem non fuerit addictus supplicio; alij qui subterraneas latebras quaeritantes ab ho-
minum oculis penitus se subdixerint. Fuit inter alios sanctus Plato Abbas monachorum
montis Olympi: qui ad hoc saluatus, vt post procellas posset esse alijs causa salutis. eius
res gestas Theodorus Studita conscripsit. dicturi sumus de ipso inferius suo loco.

IESV CHRISTI STEPHANI PAP.III. CONSTANTINI COPRON.IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

771.

4.

31.

B SEQUITVR ordine temporis septingentesimus septuagesimus primus annus Re-
demptoris, Indictione nona, quo coepta semel in Oriente aduersus monachos per-
secutio per Constantinum Imp. maioribus augmentis saeuit non in ipsos tantum, sed
& in eorum domicilia. de quibus omnibus hoc anno habet ista Theophanes: Eodem
quoque anno trigessimoprmo Imperij Constantini, misit Praetore Thracensium La-
chanodracone & Leone Notario suo, & Leone ex monacho, venudabat omnia monaste-
ria virorum ac mulierum, & omnia vasa sacrata, & libros, & pecora, quae patrimoniorum
eorum erant, & horum pretia Principi detulit. Quotquot autem monachicos & pa-
ternos libros, in quibus vitae erant sanctorum Patrum, reperit, igne combussit: & sicu-
bi lipsanum, hoc est, venerandas reliquias sancti cuiusquam habens apparuisset: ad cu-
stodiam & hoc quoque nihilominus igni tradebat; eum vero qui habebat illud, vt im-
pie agentem puniebat. Et multos quidem monachorum interfecit verberibus, quosdam
etiam gladijs trucidauit.

DIRA PERSE-
CUTIO AUGE-
TVR IN MO-
NACHOS.

Praeterea innumerabiles oculorum visibus priuauit, & quorundam quidem barbas
cera & oleo perungens succendebat igne, & ita tam facies eorum, quam capita crema-
bat. Porro post alios cruciatus etiam exilijs destinabat: & postremo in toto themate,
hoc est, prouincia sibi subiecta, non deseruit hominem vnum monastico schemate ami-
ctum. Quod cum didicisset Imperator, bonum semper exosum habens scripsit ei gra-
tias, dicens: Inueni hominem secundum cor meum, quia facias omnes voluntates meas.
Hunc ergo imitantes ceteri similia perpetrabant:] haec Theophanes.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiae pertinet, hoc anno, Carolus Magnus vxorem
quam duxerat, Bertam filiam Desiderij Regis Longobardorum repudians, eam misit ad
patrem, soluens se nexibus contracti coniugij. In Francorum enim a Annalibus ita ista
hoc anno scribuntur: Hoc anno etiam dominus Carolus Rex repudiavit filiam Deside-
rij Regis Longobardorum, anno postquam matris hortatu eam duxerat vxorem, &
Hildegardem de gente Sueuorum praecipuae nobilitatis feminam in matrimonium ac-
cepit.] haec ibi. habet eadem Eginhardus, siue Einardus (vt alij nominant) in vita quam
ipsius Caroli scripsit.

a Ann. lib. 4. c.
68. 69.
CAROLVS RE-
PUDIAT BER-
TAM FILIAM
DESID. REGIS.

Ceterum quid intercesserit impedimenti, vt matrimonium, quod contraxerat, solu-
retur, nemo scriptorum veterum (quod recordemur) refert. Qua in re praeter iussio-
nem Romani Pontificis, qua sub diro anathemate iusserat, ne cum ea matrimonio
iungeretur, aliqua etiam alia potuit iusta causa ex parte mulieris antea incognita inter-
cessisse, ex qua eiusmodi contractum dissolui legitime potuit matrimonium, & alia duci
E (vt fecit) mulier in vxorem. Sic licet de Rege Christianissimo opinari.

Verum quod huiusmodi causa secreta latuit: complures pij viri haud leue passi
sunt scandalum, cum sic repudiatam eam & aliam ductam viderunt a Carolo, con-
tradicientibus Ecclesiasticis legibus. Fuit ex his vnus Adelhradus eiusdem Caroli con-
sobrinus, qui hac occasione se ab eiusdem Principis palatio abdicauit, ac monasti-
cum institutum amplectens, mira claruit sanctitate: in cuius rebus gestis quam fide-
lissime scriptis ab huius temporis auctore Paschasio Ratberto, ista leguntur b: Cum
Carolus desideratam Desiderij Regis Italorum filiam repudiaret, quam sibi du-
dum etiam quorundam Francorum iuramentis petierat in coniugium, vt nullo ne-
gocio beatus senex persuaderi posset, dum adhuc esset tyro palatij, vt ei quam vi-
uente illa, Rex acceperat, aliquo communicaret seruitutis obsequio. Sed culpabat
modis omnibus tale connubium: & gemebat puer beatae indolis, quod & nonnulli

b Apud Sur. dia
2. Ianuar.

Francorum ex eo essent periuri, atque Rex illicito vteretur thoro, propria sine aliquo crimine repulsa vxore. Qui nimio zelo succensus, elegit plus saculum relinquere adhuc puer, quam talibus admisceri negocijs; vt propinquo, cui contraire prohibendo non posset, non se consentire fugiendo monstraret.] hæc auctor, qui & de eodem inferius subijcit, ipsum petijisse Corbeiaë monasterium, in eoq. excoluisse vitam monasticam, atque vixisse sanctitate conspicuum.

Hoc eodem anno, qui & numeratur tertius Caroli & Carolomanni Regum, inuentum est venerandum corpus sanctissimi viri Huberti Episcopi Leodiensis, translatumq. per eundem Regem Carolomannum honorificentissime. Idq. factum anno decimo-sexto ab eius felicissimo transitu. Rem gestam scribit eius discipulus a atque familiaris, qui his omnibus potuit præsens esse: sed quomodo integrum inuentum est corpus, vt nuper defuncti referret imaginem, hæc ab eodem auctore accipe: Introspectantes gloriosum eius corpus nulla detrimenta passum, illæsum a dissolutione atque putredine repererunt. Et pro tabo atque putredine, aromatum more illud senserunt mirifico odore feruere. Caput autem eius perlustrantes oculis, vident quidem vultum eius (quod dictu quoque mirabile est) sudore perfusum, & velut noctis opacæ roscidulis perfusum guttulis: coronam vero capillorum alienam prorsus ab omni læsione, cæsariemq. auctam & prolixitate & pulchritudine: neque enim candore senili albebat, sed colore & visione sui iuuenis caput repromittebat, &c.] Quomodo autem ad tam admirabile spectaculum, qui in proximo erat accurrit Rex Carolomannus, & eidem religiosa impendit officia, inferius idem auctor ita describit.

Vt autem in tanto miraculo Domini potentia potissimum magnificaretur, & virtus nota redderetur, pars magna Princeps clarissimus atque Orthodoxus extitit Carolomannus. Qui talibus auditis, regali e folio exilijt, & vna cum vxore & primoribus palatij sui, & ad viri Dei corpus peruidendum accessit. Et admirans potentiam Domini, virtutem eius magnificauit, misericordiam collaudauit, & quia in diebus suis talia ostendere dignatus sit, gloriosum nomen eius benedixit, nimioq. gaudio permotus interpias laudes & gratiarum actiones, gaudio eliciente, lachrymas fudit. sed & aduenientium itidem quisq. fecit, gaudebantq. exoculari manus & pedes beatissimi viri, quem Deus honorare dignatus est tanti prærogatiua miraculi.

Rex interea memorabilis Carolomannus, vna cum Optimatibus suis, proceribusq. sui palatij, sanctissimi viri membra suauissimis, & (vt ita dixerim) inenarrabilibus odoribus redolentia sustulit ex vase sepulchri, & loculo imposuit, & cum magna lætitia atque honore, necnon hymnorum decantatione, sed & candelabrorum lumine, aromatatumq. suauissimo odore detulit ante sacrum altare; idemq. maxima munera deuouit atque attribuit, vasa scilicet argentea, & pallia peregrino opere elaborata; necnon fundos, fundorumq. redditus, itemq. seruos, prædiorumq. dederat incolas. Quæ singula testamento mandauit, & Ecclesiæ in quam sanctū corpus intulit, in perpetuam hæreditatem delegauit, sanctiq. viri ossa nobiliter ibi collocauit.] hæc de eleuatione & trāslatione auctor, & de insigni pietate Carolomanni erga sacras venerandasq. sancti viri reliquias. Ex quibus & illud intelligas, Deum vbique mirabilem in Sanctis suis; dum eodem ipso tēpore, quo per impium Constantinum Copronymū in Oriente sacra reliquiæ dehonestantur, proijciuntur, & disperguntur, fecerit in Occidente regio obsequio tolli, eleuari, adorari, coli, transferri, & munificentia regia frequentari. Has igitur propitiationis hostias præmisit ad Deum religiosissimus Rex Carolomannus, ipse suo sequuturus aduentu. Etenim hoc ipso anno pridie Nonas Decembris in Villa Salmuntiaci ex hac vita migravit, anno Regni sui post patris obitum tertio, sepeliturq. Remis. vxor vero eius, filia Desiderij Regis Longobardorum cum filijs in Italiam pergit.] hæc veteres Annales Francorum hoc anno.

Fratre destitutus Carolus, ad capiendam reliquam Regni partem, quæ fratris erat, Synodum habendam curauit in Villa Carboniaco dicta, vbi fratris Optimates benigne suscepit, & Vuillarium Episcopum Sedunensem & Fulradum Capellanum, & alios plures sacerdotes qui inhærebant suo germano. In quo quidem Episcoporum, Abbatum, Ducum, Comitumq. conuentu, nihil præterea actum reperitur, quam quæ ad monarchiam Francorum Regni spectabant, vt ea Carolus potiretur.

a Apud Sur. die 3. Nouemb. tom. 6. S. HVBERTI ELEVATIO ATQ. TRANSLATIO.

INSIGNIS PIETAS CAROLOMANNI REGIS.

INSIGNIS PIETAS CAROLOMANNI REGIS.

CAROLOMANNI OBITVS.

Annal. Franc. Pithæi hoc an. Et apud Aim. lib. 4. cap. 88.

SEQUITVR annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus secundus, Indictione decima, quo viuente adhuc Stephano Papa ante dies octo quam ex hac vita migraret, nouis turbis Vrbs exagitur, dum factione Pauli cognomento Afiarta, miser Sergius Secundicerius, qui antea eius opera fuerat excæcatus, & ita luminibus orbibus asferuabatur in Cellario Lateranensi, conductis Anagnia suæ factionis nefandis hominibus, prima noctis hora eductus inde, fune ad collum ligato ductus ad Merulanum prope basilicam sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe locum, ibi ab eis plurimis cōfossus vulneribus, intra sepulchrum prope porticum proiectus est. Quod impium facinus postea apud Stephani Papæ successorem delatum, habita quæstione repertum atque punitum est, vt suo loco inferius dicturi sumus. hæc acta sunt cum Stephanus Pontifex ægrotaret, qui post dies octo a nece Sergij defunctus est Kalendis Februarij, cum sedisset annos tres, menses quinque, dies viginti octo.

SERGII SECUNDICERII CAEDES.

STEPHANI PAPAE OBITVS.

Quod autem ad scriptas ab eo epistolas pertinet, ex eodem citato superius codice quinque ab eo scriptarum epistolarum, eiusmodi argumenta redduntur his verbis.

Scripsit Pontificatus initio ad Pipinum, petens homines doctos mitti ad Synodum Romanam.

Aliam scripsit ad Carolomannum, qua petit, vt liceat sibi esse compater & testis baptisimi filij eius.

Insuper & aliam dedit ad Carolum & Carolomannum fratres, in qua gratulatur eis, quod post lites sibi inuicem reconciliati essent. Et petit, vt cogant Longobardos redde-re, quæ de patrimonio sancti Petri rapuissent.

Scripsit & aliam ad Carolum & matrem eius, in qua illis & gratias agit pro defensione Ecclesiæ, & commendat Itherium quod diligenter curarit, quæ fuerant ipsi commissa.

Adhuc aliam ad eosdem Reges dedit epistolam, in qua prolixè commemorat insidias sibi per Dodonem Francorum Præfectum structas, & Desiderij erga se beneuolentiam, cuius ope se defensum esse indicat.] hæc sunt epistolarum argumenta, præter illius, quam de non ineundo coniugio cum filia Desiderij ad Carolum scripsit, iam superius integram recitatam, suoq. loco positam. Demum vero de ipso hæc Anastasius: Fecit ipse sanctissimus Pontifex ordinationem vnam mense Decembris, creauit presbyteros quinque, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero. Qui & sepultus est ad beatum Petrum Apostolum, & cessauit Episcopatus eius dies octo.]

Sic igitur die nona eiusdem mensis Februarij summa concordia Hadrianus cuius Romanus nobili genere ortus ex patre Theodoro ex diacono Cardinale Pontifex creatur, de cuius primordijs hæc apud Anastasium leguntur: Hic namque beatissimus vir defuncto eius genitore, atque paruulus nobilissimæ suæ genitrici relictus, studiose a patre Theodulo dudum Consule atque Duce, postmodum Primicerio sanctæ nostræ Ecclesiæ, post sanctæ dictæ suæ genitricis obitum nutritus atque educatus est. Nam a primæ ætatis suæ pueritia, dum adhuc laicus existeret, spiritualibus studijs & caritati, modestiq. vehementius insistebat, sedule perseuerans in Ecclesia sancti Marci, quæ propinqua domus suæ esse videretur. illic crebras Domino nostro referebat diu noctuq. laudes, indutusq. cilicio, ieiunijs corpus suum macerabat, & elemosynas enucleanter egenis & inopibus iuxta possibilitatis suæ vires libenter tribuebat: eiusq. bonæ actionis merita in omnium Romanorum aures frequenter resonabant; ita vt ex hoc nobilitatis ac pudicitie eius fama longe lateq. diuulgaretur.

HADRIANVS PAPA CREATVS.

* tante

* *

* tercius

Cuius piæ conuersationis vitam & spiritualem operationem ac præcipuos mores conspiciens sanctæ recordationis domnus Paulus Papa, cum clericari iussit, quem Notarium Regionarium in Ecclesia constituens, postmodum eum subdiaconum fecit. Dum vero post decessum domni Pauli Papæ ad Pontificatus culmen prouectus fuisset domnus Stephanus secundus iunior Papa, & ipse cernens eiusdem beatissimi Hadriani spiritualium conuersationum merita, in diaconij ordinem eum prouexit. & ex tunc multipliciter

HADRIANI
PAPAE VIR-
TVTES.

tipliciter spiritualibus pollens studijs, maximam tam ad euangelizandum populo so- A
lenter & clare diuina atque Euangelica verba, quam ad exercendum Ecclesiasticam tra-
ditionem gessit curam; & ita Spiritus sancti gratia in eius corde refulsit, vt in omnibus
efficax & idoneus comprobaretur. Sicq. factum est, vt dum de hac vita migraret ante-
fatus domnus Stephanus Papa, illico (dum feruentissimo affectu a populo Romano dili-
geretur) idem præcipuus ac sanctissimus vir & Dei cultor Hadrianus, ad sacrum Ponti-
ficatus erectus est culmen.] hæc Anastasius, qui de eodem superius hæc ait: Vir valde
præclarus ex nobilissimi generis prosapia ortus, ex potentissimis Romanis parentibus
editus elegans nimis fuit & persona decorabili: constans etiam atque fortissimus Or-
thodoxæ Fidei ac patriæ suæ & plebis sibi commissæ defensor, viriliter sua virtute inimi-
cis sanctæ Dei Ecclesiæ ac Reipublicæ impugnantibus resistens, pauperum ac indigen-
tium misericordissimus ac copiosus consolator: Ecclesiasticæ namq. traditionis & san- B
ctorum Patrum constitutionum obseruator.] hæc generatim de virtutibus eius idem
auctor habet.

Simulac autem Hadrianus creatus est, adierunt eum legati Veneti missi paulo ante
ad Stephanum Papam, sed ipso tunc defuncto, successorem eius Hadrianum conuen-
runt. Fuerunt hi Gradensis Antistes, Magnus presbyter, atque Constantinus Tribunus.
Causa autem huius a Senatu Veneto decernendæ legationis fuit iugis vexatio Ioannis
Episcopi Aquileiensis, qui fultus viribus Longobardorum, haud mediocre damnum in-
ferret Gradensi Ecclesiæ, a qua & Episcopos Istriæ alienare studuit contra præcepta
prædecessorum Romanorum Pontificum, & Stephani Hadriani antecessoris. Cum igitur
ij Hadrianum tum creatum Antistitem adiissent, congratulati ipsi de summa dignitate
collata, quod haberent in mandatis, ipsi significarunt. Vetus querela, quæ Apostolicæ C
Sedis tribunalis aditum frequenti accessu triuisset. Hadrianus igitur memor illius sen-
tentia: Noli fieri iudex nisi valeas irrumpere iniquitates.] aduersus Ioannem exurgens,
Apostolicis eum censuris absterruit; continuitq. Istricos Episcopos sub Patriarcha Gra-
densi. Sed & cum res Longobardorum in deterius laberentur, quorum viribus Aquil-
leiensis Patriarcha factus erat audacior: res ad longum tempus compositæ perseuera-
runt. Cum inter hæc iidem Veneti ex Senatusconsulto ab eodem Hadriano Pontifice
Riuoalto, vbi ipsi populo frequentiori conuenerant, Episcopum petiere, primusq. An-
tistes illi datus Obeliatius nomine filius Eneagri Tribuni. Sicq. res Venetæ sub Hadria-
no pacis ac religionis augmento florere. pluribus autem ista Sabellicus a.

Sabel. lib. 8.
Eun. 8. prope fin.

Sed ad res Vrbanas conuertatur oratio, & quæ Hadrianus vbi ordinatus est, gessit hoc
anno, ex eodem Anastasio videamus: Hic namque, inquit, ipsa electionis suæ die, confe-
stis eadem hora qua electus est, reuerti fecit Iudices illos huius Romanæ Urbis tam de
clero quam de militia, qui in exilium ad transitum domni Stephani Papæ missi fuerant
a Paulo Cubiculario, cognomento Afiarta, & alijs consentaneis impijs satellitibus. Sed
& reliquos qui in arcta custodia mancipati & retrusi erant, absolui fecit, & ita omnibus
cum eo exultantibus, Pontificalem, Deo auspice, suscepit consecrationem.

Idemq. in ipso exordio consecrationis suæ, direxit ad eius beatitudinem suos Missos
Desiderius Longobardorum Rex, id est, Theodoricum Ducem Spoletinum, Tunnorum
Ducem Eburæ Regiæ, & Prandulum Vestiarium suum, suasionis per eos verba mittens,
sefe quasi cum vinculo caritatis velle colligari. Quibus ita beatissimus Pontifex respon-
dit, dicens: Ego quidem cum omnibus Christianis pacem cupio habere, etiam & cum
Desiderio Rege vestro, & in ea fœderis pace, quæ inter Romanos, Francos & Longo- E
bardos confirmata est, studeo permanere. Sed quomodo possum credere eidem Regi
vestro, in quem subtilius mihi sanctæ recordationis prædecessor meus domnus Step-
hanus Papa de fraudulenta eius fide retulit, inquiens, quod omnia ille mentitus fuisset,
quæ ei in corpus beati Petri iureiurando promisit, pro iustitijs sanctæ Dei Ecclesiæ fa-
ciendis?] hæc & alia quæ anno quo sunt facta, superius habentur relata. postq. hæc
adhuc ista ad illos: Ecce qualis est fides Desiderij Regis vestri; & cum qua fiducia illi
confoederari possumus?

Hæc vero eodem beatissimo Hadriano Præsule prosequente iisdem Missis Desiderij
Regis: illi magis confirmabant vinculo sacramenti, quod eorum Rex & omnes iustitias,
quas antefato domno Stephano Papæ non fecerat, eidem præcipuo Pontifici & summo
Pastori perficeret, & in vinculo caritatis insolubili connexionem cum eo fore perman-
rum.

A rum. Quorum iuramentis credens eius beatitudo, direxit ad eundem Desiderium Re-
gem Missos suos pro his omnibus perficiendis, scilicet Stephanum Notarium Regiona-
rium & Sacellarium, atque Paulum Cubicularium & cetera super ista. Quibus egredien-
tibus ab hac Romana Vrbe & Perusiam coniungentibus, coniunxit mandatum, *nuntium*
scilicet, quod iam fatus Desiderius Rex abstulisset ciuitatem Fauentiam & Ducatum
Ferrariæ & * Comacium de Exarchatu Rauennate, quem sanctæ memoriæ Pipinus Rex * Comacium
& eius filij Carolus & Carolomannus excellentissimi Reges Francorum & Patricij Ro-
manorum beato Petro concedentes obtulere.

Nec duo menses præteriere, ex quo ipse sanctissimus Pontificatus culmen adeptus
est, cum idem atrocissimus Desiderius easdem abstulit ciuitates, constringens ex omni
parte ciues Rauennates, & Casales, & hæc omnia præsidia Rauennatum occupans, cun-
B taq. victualia, familias etiam seu peculia ipsorum, vel quæ in ipsis præsidijs habere vi-
debantur abstulit. Et dum nulla remanisset spes viuendi neque Leoni Archiepiscopo
neque præfatis Rauennatibus in magna angustia & fame & inopia positis: direxere hi
Romam Missos suos, scilicet Iulianum, Petrum, & Vitalianum Tribunum, deprecantes
cum magno fletu eundem sanctissimum Pontificem, vt qualiter potuisset, subueniret
ipsis, atque decertaret ad recolligendas ciuitates, asserentes quia si ipsæ ciuitates non
fuerint restitutæ, viuere nullo modo possent.

Tunc ipse almificus Pontifex, dum adhuc prænominati Missi essent Romæ, per Ste-
phanum Sacellarium & Paulum Cubicularium super ista, vt ad prænominatum perge-
rent Regem, direxit & suas deprecatorias litteras, vt easdem redderet ciuitates, incre-
pans eum fortiter per sua scripta, cur de promissione illa quam per suos Missos pollicen-
do direxerat, mutatus fuisset, & etiam quia iustitias beati Petri, iuxta vt promiserat, non
reddidit, insuper & ciuitates illas quas ante successoris eius beatissimi Pontificis domni
Stephani Paulus, & idem Stephanus detinuerant, abstulisset. Dum vero talia eidem
proteruo Desiderio antefatus sanctissimus Pontifex deprecando, monendo, & coniuran-
do dixisset, ita ille remisit in responsis: Quod nisi prius se cum eo ipse almificus Præsul
coniungeret pariter ad loquendum, minime easdem redderet ciuitates.

In ipsis vero diebus contigit vxorem & filios quondam Carolomanni Regis Franco-
rum ad eundem Regem Longobardorum fugam arripuisse cum Authcario &
Nitebatur ipse Desiderius, atque in hianter decertabat, quatenus ipsi filij eiusdem
Carolomanni Regnum Francorum assumerent: & ob hoc ipsum sanctissimum Præsul-
lem ad se properandum seducere conabatur, vt ipsos antefati Carolomanni filios Re-
D ges vngeret, cupiens diuisionem in Regnum Francorum immittere, ipsumq. beatissi-
mum Pontificem a caritate & dilectione excellentissimi Caroli Regis Francorum & Pa-
tricij Romanorum separare, & Romanam Urbem, cunctamq. Italiam sub Regni Longo-
bardorum potestate subiugare. Sed fauente Deo, hoc nullo modo potuit impetrare: quo-
niam sicut lapis adamas ita firmus extitit Hadrianus Pontifex. Prænominatus siquidem
Paulus super ista adhuc apud eundem Desiderium existens, firmiter ei promittebat, se
ipsum beatissimum Papam ad eum deducere, dicens: Quod si etiam funem in eius pedi-
bus me adhibere conuenierit, eum qualiter potuero, ad tuam deducam præsentiam.

Sed factum est, vt eodem Paulo in itinere illo existente, palam omnibus fieret, qualiter
necare fecisset Sergium Secundicerium, qui cæcus in Cellario erat: & metuens idem san-
ctissimus Præsul, ne si eiusmodi nuntium ad aures ipsius præsonuisset Pauli, vt aut ad
E eundem Regem reuertetetur, atque etiam in fines Longobardorum ab ipso itinere de-
clinaret, & aliquam malitiam amplius cum eodem Desiderio in fines Romanorum at-
que Exarchatum perpetraret (nam nimis dilectus illi atque fidelis exitebat) ob hoc di-
rexerat antefatus sanctissimus Papa clam, nimisq. secrete Leoni Archiepiscopo Rauenna-
tium ciuitatis per Iulianum Tribunum, vt dum reuertetetur ipse Paulus a Desiderio
eum siue in Rauenna, siue in Arimino detineret. Quod & factum est, atque in custodia
est detentus.

Tunc idem sanctissimus Pontifex cepit curiose antefati Sergij Primiticij mortem in-
quirere, comiocansq. omnes Cellarios subtiliter cunctos perscrutatur, quomodo ipse
Sergius ex eodem Cellario abstractus fuisset. Qui respondentes dixere, quia prima no-
ctis hora veniens Caluentius Cubicularius eum extraxit. Et inquisitus, quis illi præce-
pisset eundem Sergium a præfato abstracti Cellario ad prænominatis * Campanis tra-
dendum.

DESIDERIVS
INVADIT CI-
VITATES EX-
ARCHATVS.HADRIANVS
PAP. AGIT
PRO RECUPE-
RANDIS CI-
VITATIBVS
EXARCHA-
TVS.CONSILIVM
DESIDERII
REGIS.PAVLVS CV-
BICVLARIVS
CAPTVS DE-
TINETVR IN
CVSTODIA.

* Campanis

dendum. Respondit mandatum id a Paulo Cubiculario cognomento Afiarta, sed & a Gregorio Defensore Regionario, & Ioanne Duce germano domni Stephani Papæ, atque a Caluulo Cubiculario sibi hoc fuisse præceptum tradi iisdem Campanis.

* Caluentio

Dirigensq. idem sanctissimus Præful in Campaniam, in ciuitatem Anagninam adduci fecit prædictos Lauiffonem & Leonatium. Qui præsentati Apostolicis obtutibus, fortiterq. constricti, confessi sunt, dicentes: Quia a prænominato Paulo Cubiculario & Gregorio Defensore Regionario, seu Ioanne germano præfati domni Stephani Papæ, & Caluulo item Cubiculario & maligno consentaneo illis præceptum fuisset, prænominatum Sergium abstollendum, ac interficiendum. Tunc protinus direxit ipse sanctissimus Papa cum prænominatis Campanis suos fidissimos ministros, vt demonstrarent locum, vbi ipsum Sergium interfecerunt atque sepelierunt. & properantes venerunt vsque ad Merolanam, ad arcum depictum, qui est secus viam quæ ducit ad Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis ad Præsepe. Ibiq. iuxta eundem arcum aperientes vnam sepulturam, demonstrauere corpus illic Sergij repositum, funeq. eius guttur constrictum, atque ictibus totum corpus eius compunctum: vnde non dubium est suffocatum, ac semiuuium fuisse transfuerberatum.

INQUIRIT PAPA DE NECE SERGII.

Quod cernentes vniuersi primates Ecclesiæ ac Iudices militiæ, ascendentes vnanimiter cum vniuerso populo in Lateranense Patriarchium, prostrati Apostolicis vestigijs obnoxie eundem almificum Pontificem deprecati sunt, vt vindictam atque emendationem fieri præciperet de tanto inaudito piaculo in eos, qui præsumpsissent cæcum hominem sæpius tormentis concrematum crudeliter interficere, quod factum numquam legeretur; asserentes, quia si talis flagitij reatus non expiaretur, nimis ipsa temeritatis præsumptio in hac Romana Vrbe pullularet, assumentes ex hoc audaciam peruersi homines, vt tentarent peiora perpetrare. Tunc præfatus sanctissimus Præful precibus Iudicum, vniuersiq. populi Romani iussit contradi antefatum Caluulum Cubicularium & prænominatos Campanos Præfecto Urbis, vt more homicidarum eos coram vniuerso populo examinaret. Ductiq. e præfato Patriarchio in carcerem publicum, illic coram vniuerso populo examinati sunt.

QVAESTIO HABITA DE NECE SERGII.

Sicq. ipsi Campani sicut prius examinati sunt, ita & in eadem examinatione confessi sunt. Caluulus vero obdurans cor suum, vix confessus est, ita se omnia habere. Qui tamen in eodem carcere crudeli morte emisit spiritum. pro amputandis tam intolerabilibus flagitij reatibus missi sunt ipsi Campani Constantinopolim in exilium. Post hæc vero iussit antefatus beatissimus Papa abstolli corpora Pauli & prænominati Sergij eius fratris, eaq. cum honore in Ecclesia beati Petri fecit sepeliri. Gesta vero examinationis, qualiter proprii reatus noxam confessi sunt iam dictus Caluulus Cubicularius & prænominati Campani, direxit antefatus almificus Pontifex Rauennam, vt ibidem Paulo per ordinem relegerentur.

FACINOROSI CONFITENTVR DELICTVM.

Suscipiens vero Leo Archiepiscopus Rauennatum eadem gesta, confestim sine autoritate Apostolica tradidit eundem Paulum Consulari Rauennatum vrbis: examinatusq. Paulus coram omnibus Rauennatibus fuit, eademq. Acta ei relecta sunt; sicq. se reū manifestans, tanti piaculi confessus est se perpetrasse noxam. Ita vero cum idem Paulus examinatus est, neque scientia rei exinde data est præfato Romano Pontifici, neque ab Archiepiscopo, neque ab aliquibus Rauennatibus, sed per alios hoc eius sanctitas cognouit. Dum vero hoc ageretur, cupiens ipse præcipuus Pastor & egregius Pontifex saluare animam iam dicti Pauli, ne in æternum periret: conscribi fecit suggestionem suam Constantino & Leoni Augustis magnisq. Imperatoribus, significans de ipsius Sergij cæci impia morte, atque deprecans eorum Imperialem clementiam, ad emendationem tanti reatus ipsum Paulum suscipi, atque in ipsis Græciæ partibus vt in exilium mancipatum retineri præciperent. Direxitq. eandem suggestionem eius beatitudo Leoni Archiepiscopo, vt ipsum Paulum Constantinopolim in exilium, siue per Venetias, siue aliunde, qualiter potuisset, dirigeret, cum præfata Apostolica suggestione.

HADRIANVS EXILIYM PAVLO DECERNIT.

Ipse vero Archiepiscopus Leo insidians vehementer eidem Paulo, adhibuit impiam occasionem, dirigens eidem præcipuo Pontifici in responsis, inexpedibile omnino esse eundem Paulum illuc dirigere, eo quod Desiderius Longobardorum Rex filium Mauritiij Ducis Venetiarum apud se captiuum detineret: nam ipse Mauritijs filium suum cupiens ab eodem Rege recipere, eundem Paulum illi vicarium tradiderat. Ecce qualem

RETINETVR PAVLVS NE MITTATVR IN ORIEN-TEM.

A Iam occasionem ipse Archiepiscopus Ecclesiæ Rauennatum callide adhibuit, vt ipsum Paulum extinguere valeret, sicq. remisit ad Apostolicam Sedem suggestionem illam.

Post hæc vero ipse sanctissimus Præful cum direxit Gregorium Sacellarium suum ad Desiderium Longobardorum Regem deprecationis atque exhortationis causa profectus, ab Ecclesia ablatis ciuitatibus: præcepit ei, vt firmiter contestaretur Leonem Archiepiscopum, quatenus saluum eundem conseruare studeret Paulum, & cum reuerteretur e Ticino, secum eum huc Romam reduceret. Dum ergo præfatus Gregorius Sacellarius in Rauennatum properasset urbem, constanter & firmiter protestatus est ante præfatum Archiepiscopum & Iudices Rauennates ex præceptione Apostolica præfata Arinaldo Chartulario ibi existente ciue Romano (illuc enim missus fuerat ab Apostolica Sede) saluum atque incolumem ipsum Paulum conseruandum, donec Ticino reuerteretur, asserens sibi fuisse præceptum ab Apostolica potestate, eum secum Romam deportandum, & Apostolicis saluum præsentandum obtutibus. hoc vero protestans, Archiepiscopum ceptum Ticinum prosequutus est iter. At continuo prænominatus Archiepiscopus, accersito Consulare Rauennatum ciuitatis, præcepit ei, ipsum Paulum interficiendum. Et dum reuersus fuisset sæpe fatus Sacellarius, Rauennamq. coniungeret, inuenit prænominatū Paulum iam interfectum, pro quo nimis increpauit, eundem Archiepiscopum, cur præsumpsisset cõtra Apostolicum præceptum taliter de eodem Paulo agere.

DE STATO PAVLO OCCIDITVR OPERA LEONIS ARCHIEP. RAUEN.

PAVLVS OCCIDITVR OPERA LEONIS ARCHIEP. RAUEN.

Post aliquantos dies propria conscientia idem Archiepiscopus territus, direxit prænominato sanctissimo Papæ Iulianum Tribunalium suum Missum, deprecans Apostolicas dirigi sibi litteras & consolationis monita, quasi ipsi nulla imputaretur culpa de eiusdem Pauli morte, eo quod Deus sanguinem innocentem vltus fuisset, sed nullo modo potuit ipsum sanctissimum Pontificem inclinare. ita dirigens in responsis: Quod ipse videat quid in eundem Paulum operatus est: nam certe ego animam eius saluare cupiens, poenitentia eum submitti decreueram: ideo meum Sacellarium direxi huc Romam eum deferendum. Sic igitur expers Apostolicæ communionis Leo Archiepiscopus diu mansit.

DE SALVANDO PAVLO CONSIDRIANI.

Sed quid post obitum Pauli accidit? Quod enim (vt vidimus) homo iste Romanus princeps esset factionis Longobardorum, aduersus eos qui essent studiosi Francorum (ita quidem maximo malo erat diuisa ciuitas, studentibus alijs Francis, alijs vero Longobardis) Desiderius Rex Longobardorum vehementi exæstuans ira, tantum abfuit vt ablata iura & ciuitates Romanæ Ecclesiæ restitueret, vt etiam suo exercitu Ticino recedens, in Vmbriam descenderet, aliasq. ab Ecclesia Romana ciuitates auferret, propediem ad obsidionem venturus Urbis. nam audi Anastasium: Hic quidem (inquit) nominatus Desiderius Longobardorum Rex superbia eleuatus atque iactantia, qua hora præfatum exercitum Rauennatum ciuitatis abstulit: confestim direxit multitudinem exercitus, & occupare fecit fines ciuitatum, id est, Senogalliensis, Montis Feretri, Urbini, Eugubij, ceterarumq. ciuitatum Romanorum, plura homicidia & deprædationes, atque incendia in ipsis finibus perpetrantes. Nam in ciuitatem Bleranam dirigens generalem exercitum partium Tusciæ: dum ipsi Blerani in fiducia pacis ad colligendas proprias segetes, generaliter cum mulieribus & filijs, atque famulis egrederentur: irruere super eos repente Longobardi, & cunctos primates, qui intro in eadem ciuitate erant interfecerunt, & prædam multam tam de hominibus, quam de pecudibus abstulere, ferro, & igne cuncta in circuitu deuastantes. Sed & in finibus Romanæ Urbis, seu ceterarum ciuitatum multa mala ac deprædationes idem Desiderius perpetrare iussit, etiam & castrum Vtriculum occupare fecit.

DESIDERIVS QVANTA MALA IN ROM. ECCLESIAM PARAT.

Vnde sæpius atque sæpius ipse beatissimus Præful, tam per obsecrationis litteras, quam per Missos eidem Desiderio direxit, deprecans eum vt a talibus malis resipisceret, & eas quas abstulerat ciuitates redderet. Ille vero non solum ad eas quas coeperat ciuitates reddendas minime est inclinatus, sed nec ab eadem malitia recedere voluit, non cessans crudeliter multa atque immemorabilia mala finibus Romanorum, vt dictum est, ingerere. Tunc præfatus sanctissimus Pontifex faciens accersiri præfatum religiosum Abbatem venerabilis monasterij sanctæ Dei Genitricis siti in territorio Sabinensi cum viginti senioribus Dei seruis monachis, direxit eos ad eundem Desiderium deprecationis causa. Quibus ad eum properantibus (vt ipsi Dei famuli referunt) eius pedibus prouoluti

STVDIUM HADRIANI PAP. PRO RECUPERANDIS REBUS ECCLESIAE.

luti coram Iudicibus Longobardorum cum lachrymis ex persona antefati Vicarij beati Petri eum deprecantes, vt a tantis malis respiceret, & præfatas ciuitates quas abstulit, beato Petro redderet. Sed nequaquam eius cor lapideum deflectere valuerunt; sicq. infructuosi ipsi Dei famuli reuerfi sunt.

LEGATIO DESIDERII REGIS AD ROM. PONTIF.

Dirigens suos Missos idem Desiderius ad antefatum beatissimum Pontificem, id est, Andream Referendarium & Stabilem Ducem, vt se cum eo loquendi fieret concessio. Quos suscipiens idem almificus Pastor, ita his respondit, inquit: Sic Regi vestro de mea persona satisfacite, me vobis firmiter coram Deo omnipotente promittente, quia si prædictas ciuitates beati Petri, quas tempore meo abstulit, mihi reddiderit: continuo siue Ticini voluerit, siue Rauennæ, siue Perusiæ, siue hic Romæ, vel etiam vbi illi placitum fuerit, ad eius properabo præsentiam, & cum eo pariter me coniungam ad colloquendum quæ ad salutem populi Dei vtrarumque partium respiciunt. Et si forsitan de hoc dubitationem habet, me cum eo minime debere coniungi, postquam ipsas ciuitates reddiderit: si me cum ipso non coniunxero ad loquendum, licentiam habeat eas denuo occupandi. Nam si prius ipsas ciuitates non reddiderit, & iustitiam nobis minime fecerit: sciat pro certo quod numquam meam videbit faciem. Vnde ecce sequipedes vestros dirigere studebo meos Missos ad eundem vestrum Regem, qui easdem recipiant, si reddere voluerit ciuitates. Et de præsentia, qua hora mei Missi receptis ciuitatibus ad me hoc ipsum nuntiantes reuerfi fuerint: continuo ad eius, vbi voluerit, properabo præsentiam ad simul cum eo loquendum.

ALIA LEGATIO MISSA PRO REGI PIENDIS CIVITATIBVS.

Ipsis Longobardorum Missis properantibus, & ad suum reuertentibus Regem, direxit eius beatitudo continuo ad eundem Desiderium Regem suos Missos ad easdem recipiendas ciuitates, scilicet Pardum Egumenum, id est, Præfectum monasterij beati Sabæ, & Anastasium primum Defensorem: præsentatq. eius obtutibus, & ipsi ad eius pedes corruentes lachrymis profusis eum deprecantes, vt antedictas redderet ciuitates: promittentes ei per Apostolicam auctoritatem sub iuramentum, quia si eas reddidisset, statim prænominatus almificus Pontifex ad eum properaret proficiscendum, ac loquendum pariter. Sed per nullam rationem eius ferreum pectus, & durissimam mentem emollire potuere. Nihilq. recipientes, sine effectu reuerfi sunt.

LEGATIO PAPE AD CAROLVM.

Tamen non desisteat antedictus Pontifex suos Missos ad eum propter hoc ipsum dirigendum, tam de sacerdotibus quam de singulis religiosi habitus ordinibus, sed nihil apud eum impetrare valuerunt. Sed potius permanens in sua iniquitate, multa ciuitatibus ac finibus Romanorum inferri faciebat ex omni parte mala. Sed & magnas comminationes dirigens eidem Hadriano Pontifici, se cum vniuersis Longobardorum exercitibus properaturum ad Romanam ciuitatem perstringendam.

LEGATIO PAPE AD CAROLVM.

Pro quo nimio fletu ipse sanctissimus Pontifex cum suo populo positus, portas ciuitatis Romanæ claudi iussit, alias ex eis fabricari fecit; muro scilicet claudi, & dum in magna angustia & tribulatione consisteret, necessitate compulsus direxit suos Missos maritimo itinere cum Apostolicis litteris ad excellentissimum Carolum a Domino protectum Regem Francorum & Patricium Romanorum, &c. hucusq. res gestæ anni huius. Quid autem ita furendo, agit insanus? nisi vt contra seipsum, suumq. Regnum ad perdendum id arma conuertat? in hocq. labore & sudet amens, quomodo Regnum vna cum omni gloria gentis Longobardorum, tanto tempore, tot bellicis laboribus partu, & sanguine fuso redemptu, penitus perdat, funditusq. numquam amplius restituendū conuellat. Nonne ista declararunt euenta? Ita plane; nec in hoc nouissimo Rege Longobardorum tantum, sed in alijs omnibus posterioribus Principibus, qui impugnaverunt iura Ecclesiæ, factum produnt Annales. Adeo vt ex præteritis tuto quis

a Eccles. 1.

ventura prænuntiet secundum illud Ecclesiastes: Quid est quod fuit? id quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est. nempe fore, vt ipsi Regno suo damnum inferant, qui Regnum Dei (quod est Ecclesia) insectantur & persequuntur. Petra est, quam dura fronte percutiunt; silexq. durissima, quam sic miseri appetunt, vt oppetant mortem. Quid igitur in seipsam male laborat carnis cæca prudentia incassum concutere petram; aduersus quam neo angelicæ ipsi potentia aliquid concessum esse; diuinitus facta Petro promissio declarauit, dicens: Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. sed reliqua prosequamur.

Dum hæc in Italiâ gererentur, ipse Carolus Rex Francorum cognomento Magnus, aduersus

A aduersus Saxones bellum gerebat, cui ad eos debellandos affuit diuinum auxilium; sed quomodo id acciderit, in vita ipsius Caroli annis singulis per periodos dierum festorum Natalis & Paschatis distincta hæc leguntur: Rex Carolus celebrauit Natale in Villa Actiniaco, & Pascha in Aristallio, deinde Synodum tenuit ad Vuarmatiam, & inde perrexit Saxoniam, & Eresburgum castrum coepit, peruenitq. vsque ad Ermenful, & ipsum fanum destruxit, & aurum & argentum quod ibi reperit abstulit. Fuitq. siccitas magna, ita vt aqua deficeret in suprascripto loco, vbi Ermenful stabat. Et dum vellet ibi stare tres dies gloriosus Rex ad destruendum fanum ipsum, & valde homines & iumenta siti- rent; subita Christi gratia, media die, cuncto exercitu quiescente, apparuit eis torrens ebulliens salubres aquas, & cunctus exercitus & iumenta eorum sufficienter recreati sunt: & tamdiu ebullijt aqua viua, donec fanum destructum est. Tunc Magnus Rex Carolus super fluuium Vuiforam veniens, ibi habuit placitum cum Saxonibus, & receptis obsidibus duodecim reuersus est in Franciam. hæc ibi. quæ eadem hoc pariter anno habentur in veteri sæpius citato Chronico rerum Francorum.

CAROLVS VIN CIT SAXONES ET IDOLI TEMPLVM DEMOLITVR.

Quod spectat ad Synodum, cuius nuper mentio facta est, hoc anno a Carolo Magno habitam in Vuormatia, quæ & secunda eius nominis est dicta, quod de ea in Francorum Capitularibus scriptum reperitur, hic describemus. sic enim se habet.

a Capit. Frans. lib. 7. c. 205.

De purgatione sacerdotum, qualiter Vuormatiæ secunda vice, a domino Carolo, & a suis tractata, atque sopita est.

Omnibus vobis tam præsentibus quam futuris scire cupimus, quia ideo consultu Apostolicæ Sedis & omnium nostrorum Episcoporum & reliquorum sacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium nostrorum de purgatione criminorum sacerdotum tanta tractauimus, cumq. cum testibus, sicut in anteriori Capitulari nostro continetur, fieri decreuimus, quoniam nesciebamus eandem causam a beato Gregorio Papa esse definitam. Nam cum Vuormatiæ generalem conuentum habuissemus, allata est nobis a Trichulfo Maguntiacensi Metropolitano epistola B. Gregorij Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: De presbytero vero vel quolibet sacerdote a populo accusato, si certi non fuerint testes, qui crimine illato approbent veritatem, iuramentum erit in medio, & illū testem proferat de innocentia suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, sicq. maneat in proprio gradu. Ista vero omnia quia vires nostras excedunt, in iudicio Episcoporum iuxta canonicam sanctionem definienda relinquimus, vt huc quando orta fuerint, ita definire satagant, vt nec secundum sæculum, iustam reprehensionem, nec penes Deum (quod absit) damnationem, sed æternæ beatitudinis, ipso auxiliante, qui omnia infucata præstat, præmia consequantur. hæc in Capitulari secunda Synodi Vuormatiensis.

Rursum vero hoc eodem pariter anno, qui & Tassilonis Bauariæ Ducis, numeratur XXII. annus, eodem religiosissimo Principe operante, celebrata est Synodus Episcoporum in loco qui ab accolis Dingoluinga dicebatur, cuius ex antiquo scripto codice membraneo accepimus fragmenta quæ extant, a viro doctissimo æque & nobilissimo Marco Velfero Augustano, dum obrutam immensa impietate, mersamq. profunda ignorantia, atque offusam densa caligine Ioannis Auentini hæretici, nobilem Bauariæ historiam in lucem apertissimam summa gloria vindicat. Tam dignum igitur Ecclesiasticæ antiquitatis monumentum, hic tibi, Lector, describendum putauimus; sicuti in eodem reperitur codice scriptum, cum tamen in multis appareat corrigendum: vetera enim non nisi temporis edacitate corrosa, sed non ob id spernenda, solemus accipere, quæ sic se habent.

E Hæc sunt decreta quæ constituit sancta Synodus, in loco qui dicitur Dingoluingen, domno Tassilo mediante.

* Tassilone

De die Dominico ita constitutum est, vt tali honore habeatur sicut in lege scriptum est, & in decretis canonum. Et si quis præsumpserit frangere contra legem aut decreta canonum, tali poena subiaceat sicut ibi scriptum est.

* quis

De hæreditate quæ tradita est ad Ecclesiam, ita constituit, vt quisquis hæreditatem suam ad Ecclesiam ante donauerat, aut postea donauerit, si quid mutare voluerit, chartam suam habeat ita scriptam, vt locum & tempus & personam habeat, aut tribus testibus fidelibus & nobilibus testificetur. Si sacerdos non habeat chartam nec testem, vt prædiximus, tunc sicut in lege Baiouariorum & iudex iudicat, sic defendat.

De eo quod Episcopi iuxta canones, & Abbates monasteriorum iuxta regulam viuantes, ita constituit.

* viuant, aut viuentes sint.

* De Sancti-
monialibus.

* De eo quod sanctimonialia quæ in seruitio Dei sunt, ita constituit, vt nullus ausus sit in coniugium & matrimonium ducere, aut si quis ausus fuerit contra decreta canonum, ita componat sicut canones decreuerunt.

De eo quod ius ad legem quam habuerunt in diebus patris sui, nobiles & liberi & serui eius, ita donauerunt vt firma fieret.

* vellent

De eo quod vt si qui de nobili genere de hæreditate sua dare * ad sanctuarium Dei, in sua potestate esset, nemo prohibuisset nec mutaret in perpetuum.

* abundat

De eo quod vt serui Principis qui dicuntur Adelschalche * vt suam habeant Vueregeldam, iuxta morem quem habuerunt sub parentibus, & ceteri minores Vueregeldi iuxta legem suam, ita constituit.

De eo quod parentes Principis quodcumque præstitum fuisset nobilibus intra Baioarios, hoc constituit, Vt permaneret & esset sub potestate vniuscuiusque relinquendum, B postferis, quamdiu stabiles foedere seruassent apud Principem ad seruiendum sibi, & hæc firma permaneret, ita constituit.

* quæ

De eo vt nullus hæreditate sua priuetur nisi per tres causas * quas in pacto scribentur: Propter homicidium, hoc est, vt quisquis hominem Principis sibi dilectum occiderit, ob iniuriam Principis, & ad calumniam, hominem componat secundum legem, tunc priuetur hæreditate sua.

* seruus, vide-
tur deesse.

De eo quisquis * mulierem nobilem acceperit in coniugium & non præsciuit, ita constituit, vt iterum libera esset, dimittat seruum, & postea non redigatur in seruitium, sed esset libera.

De eo quod & si quis de quocumque reatu accusatus ab aliquo, potestatem accipiat cum accusatore suo pacificare si voluerit, antequam pugnam quæ Vuchadinc vocatur C permittat.

* permittatur

* III.

* quibus

* ille hæredi-
tatis suæ

De eo quisquis de nobili genere deprehensus fuerit de illis * III. causis de * qua supra diximus, * si ille hæreditate sua portionem pro illius criminis reatu perdat, vxor autem illius suo iure non priuetur, ita constituit.

De collaudatione quam Episcopi & Abbates in Baioaria inter se fecerunt, pro defunctis fratribus.

* Virgilius

In Christi nomine. Notitia qualem conuenientiam gentis Baioariorum Episcopi & Abbates inter se fecerunt, quorum nomina infra perarare stylo decreuimus. Id est, Manno Nuuenpurgenfis ciuitatis Episcopus, Alim, * Vigilus, Vuiferich, Sintpreht, Heres Episcopi, Oportunus, Vuolfpreht, Adalpreht, Ato, Vto, Lantfrit, Albune, Ruothhãrt, Ernest, Reginpreht, Volchanhart, Perhkoch, Sigido, Abbates. Vt eorum quis de D hac luce migraret, vnusquisque superstitum Episcoporum vel Abbatum pro defuncto in domo sua Episcopali vel coenobio C. missas speciales & eodem numero * psalterio cantare faciat. Ipse vero de propria persona sua XXX. speciales missas compleat, vel a religiosi sibi met subiectis implere omnino prænotatum faciat numerum presbyteris siue monachis, cum de hoc sæculo migrauerint Episcopus seu Abbas, vno presbytero vel vno monacho XXX. missas speciales, totidem psalteria faciant celebrari.] post hæc mox in eodem codice ista subiiciuntur eodem, vt vides, ordine.

* psalteria

De Concilio quod Dux Tassilo apud Dingoluingam celebrauit.

* fortasse Cal-
listi, incidit e-
nim prid. Id.
Octobr.

Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, in anno vero XXII. Regni religiosissimi Ducis Tassilonis gentis Baioariorum sub die * consulem quod erat II. Id. Octob. atque anno ab incarnatione Dominica DCCLXXII. Indiæ. X. diuina præstus E inspiratione, vt omne Regni Dei prænotatus Princeps collegium procerum coadunaret, in villam publicam Dingoluingam nuncupatam, vt ibi tam regulare moderaret in sancto habitu coenobium virorum & puellarum, quam Episcopales moderaretur obsequias, insuper gentis suæ institutiones legum per * primatos imperitos, vniuersa consentiente multitudine, quæ reperit * diuturna vitiata, & quæ videbantur abstrahendo euellere, & quæ decretis placerent componenda instituerentur. Inter tot vero collegia sacerdotum, deuolutis Episcoporum & Abbatum in præsentia paginis, regularis ordinis vitæ atque canonum normas vel decreta patrum, nullis comprobare quiuerant testimonij, vt monachis parochiæ commendari deberent vel publica baptismatis obsequia, nisi forte pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, excepto * vicissitudinis villarum propriarum singulis annis obedientialibus curis commisi-

* primates &
peritos
* diuturnitate

* sic

* limite man-
cipium

* alterius

* ita dicat

* debes

* exeuendi

* Martijs

A si ab Abbate proprio fuerit determinata. Vnde ab vniuersis Abbatibus facta professio, vt minime titulis popularibus se ingerere depellerentur, & hæc omnia, cui commissæ sunt plebes, sub potestate Episcoporum permanerent, sicut in sanctis Synodis vel decretis præcorum Patrum perarata comprobatur conscriptio, ab Episcopis vero simili modo, & nihilominus * prælati ponderauerunt sententijs, vt erga eos caritatis gererentur cura, ita vt canonica auctoritas confirmat, & spiritalis concordia declarat. Hoc peracto Concilio, & ab vniuersis vno ore confirmato, vt si quis de eadem institutione deuiare præsumperit, a collegio eorum alienetur, vsque iterato examine, id est, publica Synodo.

* prolatis

De popularibus legibus.

Prænotatus Princeps vniuerso concordante collegio, * hic constituit, vt nullus a B prouinciæ suæ * mancipium limine venundare vel proprium vel fugitium præsumperit, & si quis hoc decretum non obseruauerit, Vueregeldo suo culpabilis permaneret.

* sic
* limite man-
cipium

Vt nullus furtiuam rem, tam in equis & alijs quadrupedibus quam in reliqua supellectilia, extra finem Baioariorum venundare, vel machinis diabolicis extra minandi, insidijs tegi, vt si quis hoc præsumperit, XL. solidis componat in publicum. Vt si quis domum tam liber quam seruus * altius effoderit, & ibi occisus fuerit, sine compositione C in sua damnatione permaneat. Si autem supellectilia abstulerit de eadem domo, & eo fugiente in curtem vel extra curtem, hic cui damnum intulit consequitur & interfecerit, pari subiaceat sententia. Similiter qui liberum vel mancipium suum furauerit, & cum comprehendere minime quiuerit, & ibidem interfecerit reum, superior permaneat sententia. Sed tamen ea genera trium homicidiorum, debita signa vicinis suis & his qui assistunt insignet.

* alterius

De pugna duorum, quod Vuenhadinc vocatur, vt prius insortientur quam parati sunt, ne forte carminibus, vel machinis diabolicis, vel magicis artibus insidiantur.

Qui supradictæ pugnae, quod Chamfuuic dicimus, peracto iudicio, se simili vindicta erigere contra querentem præsumperit, sacramentum quod Ahteia dicitur iuret in Ecclesia, cum tribus nominatis sacramentalibus.

De eo quod Baioarij Stapflaken dicunt, in verbis quibus ex vetusta consuetudine Paganorum idolatriam reperimus, vt deinceps non aliter nisi * indicat qui quærit de- * ita dicat bitum; hæc mihi iniuste abstulisti, quæ reddere * debet: Reus vero contradicat, nec * debes hoc abstuli nec componere debeo, iterata voce requisito debito dicat: Extendamus D dextras nostras ad iustum iudicium Dei, & tunc manus dexterarum vterque ad cælum extendat.

Vt nullus furtiuam rem suscipere vel intra terminum abscondere præsumat, qui hoc fecerit, XL. solidis componat.

Vt hi qui Ducali manu liberi dimissi sunt, ad eadem cogantur iudicia quæ Baioarij Vrtella dicunt.

Vt hi qui in Ecclesia libertatem conquirebant, deinceps tam ipsi quam eorum posteritas in secura libertate permaneant, nisi forte ipsi sibi met insolubile damnum inferant, quod componere minime quiuerint.

Qui ex eis occiduntur, pretium eorum his saluatur Ecclesijs vbi liberi dimissi sunt. Liberi qui ad Ecclesiam dimissi sunt liberi, vel per chartam acceperunt libertatem a Rege, si occidantur LXXX. sol. componantur Ecclesiæ vel filijs eorum, in Dominico XL. sol. componantur. Si ancilla libera dimissa fuerit per chartam aut in Ecclesia, & post hæc seruo nupserit, Ecclesiæ ancilla permaneat. Si autem libera Baioaria seruo Ecclesiæ nupserit, & seruire opus ancilla contradixerit, abscedat: si autem ibi filios & filias generauerit, ipsi serui & ancillæ permaneant, potestatem * exinde non habeant: illa autem mater eorum quando exire voluerit, ante annos III. liberam habeat potestatem: si autem III. annos indurauerit opus ancillæ, & parentes eius non exadomauerunt eam vt libera fuisset, nec ante Comitem, nec ante Ducem, nec ante Regem, nec in publico mallo, transactis tribus Kalendis * Martijs, post hæc ancilla permaneat in perpetuum, & qui- * Martijs cumque ex ea nati fuerint, serui & ancillæ sunt.

Qui furtiuam, quod Zougengunt dicitur, super furem comprobare nequiuerit, furtiuo compon. more.

Qui resisterit domum suam, quod selisuchen dicunt, qualem rem quærenti resisterat, talem compon. In publico XL. sol.

Qui manum immisionem resisterit, quod hantelod dicunt, XL. sol. soluat in publico, & ipsam rem quærenti reddat.

* homicidij
* repertus
De his qui supradictis * homicijs debita morte in furto * repertis, vt si quis huius interfecti parentelæ eum qui suo scelere captus est, vindicare tentauerit, a propria alode alienus efficiatur.

Et si quis signum quod est sigillum inhonorauerit, vel huiuscemodi iniuncta minime impleuerit, prima vice arguetur, secunda XL. sol. compon. III. suum Vueregeldum, III. exterminetur abacto officio.

* ditaretur.
* scelerum
* quot
* reus
* quis
Vt si quis iudiciū furti in bina vel terna reprehensione non damnauerit, & eum diabolico lucro dimiserit, vt per eum quasi comparticeps spolijs pauperum * ditaretur, tot * sceleris * quod commiserit ante oculos Dei & Angelorum * efficiatur, & nihilominus cui fraudem fecerit, quasi proprium compon. debitum. Vt si quis in virtute coniunctus, a coniuge propria adulterina separatus fuerit, eiusq. ex cognatione coniugis propter eandem dimissionem * qui eum persequi tentauerit, a proprio alienantur patrimonio.

Vt nullus post tonsuram capillos vsu populari nutrire præsumat, nec velata relicto velo sæcularem habitum sumat, vt si quis vel qua in hoc vitio reperti fuerint, aut corripiantur aut excommunicentur.] hucusque ea quæ reperiri potuerunt fragmenta Synodi.

QVID HAB-
DALLA IN
CHRISTIA-
NOS.
Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, Christiani populi degentes in Syria, subditi Regi Sarracenorum Habdallæ persecutionem passi sunt ea occasione, quod cum idem Rex Hierosolymam venisset religionis ergo, illic promulgauit edictum, quo iuberentur Christiani omnes atque Iudæi inscribi manibus, quo a ceteris dignosci possent. Cuius rei causa factum est, vt complures Christianorum, cum eam ignominiam sustinere nullatenus vellent, ad Romanarum sese regiones transferrent, relictis bonis quæ inter Arabes possiderent. ista hoc anno Theophanes.

QVI sequens incipit annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus tertius, D Indictione notatur vndecima, quo laborans Hadrianus Papa infestatione Desiderij Regis Longobardorum, legationem misit ad Carolum Regem Francorum, de qua hæc apud Anastasium Bibliothecarium leguntur: Dum in magna angustia & tribulatione Hadrianus Papa consisteret ob Desiderium scilicet Romanæ Ecclesiæ ciuitates inuadentem, necessitate compulsus direxit suos Missos marino itinere cum Apostolicis litteris ad excellentissimum Carolum a Deo protectum Regem Francorum & Patricium Romanorum, deprecans eius excellentiam, vt sicut eius pater sanctæ memoriæ Pipinus, & ipse succurreret ac subueniret sanctæ Dei Ecclesiæ, & afflictæ Romanorum seu Exarchatus Rauennatum prouinciæ, atque plenarias beati Petri iustitias & ablatas ciuitates ab eodem Desiderio Rege exigeret.] sed & ipse perfidus Longobardorum Rex Legatos misit ad eundem Carolum Regem, qua significaret se cuncta E quæ ad Sedem Apostolicam pertinerent, reddidisse. Hæc idcirco, vt eum detineret, ne cum exercitu influeret in Italiam. Sed quæ interea in ipsam Romanam Ecclesiam idem Desiderius egerit, ab Anastasio sic accipere.

LEGATIO PRI-
MA HADRIA-
NI AD CARO-
LVM. MA-
GNVM.

Interea vero dum per nullam occasionis versutiam potuisset idem malignus Desiderius persuadere antefatum sanctissimum Pontificem ad se deducendum, vt antefati Carolomanni Regis filios vngeret; & ipsum almficum Pontificem a caritate & dilectione sæpe fati Caroli Magni Regis separare voluisset: tunc cum pertinacia & audacia egressus a suo palatio cum Aldegiso proprio filio & exercitu Longobardorum, deferens secum & vxorem & filios sæpe dicti quondam Carolomanni, necnon & Autcharium, qui ad eum (vt dictum est) fugam arripuerant, huc Romam properare nitebatur sine conscientia antedicti Pontificis, dirigens suos Missos, scilicet prænominatum Andream

CONATVS DE-
SIDERII IN
HADRIANVM
PAPAM.

A dream Referendarium & alios duos cum suis Iudicibus, eius aduentum denuntiantes. Quibus Romam peruenientibus, præsentatisq. Apostolicis obtutibus tale eis reddidit responsum: Quod nisi (vt iam ille promisit) reddiderit beato Petro ciuitates illas quas sub meo tempore abstulit, & plenariam parti nostræ fecerit iustitiam; nullo modo sit illi necesse fatigationem sumere: quia minime fieri potest, me prius cum illo præsentari.

Suscipiens vero idem Desiderius hoc responsum, nequaquam exinde repedauit, sed versus Romam carpebat iter. Cuius iam aduentum appropinquantem recognoscens sanctissimus ipse præcipuus Pastor; aggregans vniuersum populum Tusciæ & Campaniæ & Ducatus Perusini, & aliquantos de ciuitatibus Pentapoleos, muniuit hanc ciuitatem Romanam, omnesq. parati erant, vt si ipse Rex adueniret, fortiter cum Dei B auxilio, & beati Petri, fulti orationibus prædicti sanctissimi Præsulis, illi resistere. Tunc Ecclesias beatorum Petri & Pauli fecit exornare, hoc est, ornamentis nudare eius sanctitas, & cuncta earum cymilia & ornatus in hanc ciuitatem Romanam introduci, claudi faciens omnes ianuas Ecclesiæ beati Petri, & deintus ferris supponi ac muniri iussit, vt si ipse proteruus Rex sine licentia & permissu Pontificis aduenisset, minime ad dictam Ecclesiam facultatem introeundi haberet, nisi brachio, ad suæ animæ interitum, ipsas confringeret ianuas.

Dumq. hæc omnia disposuisset, extemplo facto in scriptis anathematis verbo, direxit eidem Desiderio Regi tres Episcopos, id est, Eustratium Albanensem, Andream Prænestinum, & Theodosium Tiburtinæ ciuitatis, protestans eum in eodem obligationis & execrationis verbo, & adiurans per omnia diuina mysteria, vt nullo modo si- C nes Romanorum sine eius absolute ingredi atque conculcare præsumeret neque ipse, neque quispiam Longobardorum, sed nec Autcharius Franco. Suscepto itaque eodem obligationis verbo per antefatos Episcopos ipse Longobardorum Rex: illico cum magna reuerentia a ciuitate Viterbiense confusus ad propria reuersus est.]

EXCOMMUNI-
CATIONE DE-
SIDERIVS AB-
STERRETVR.

Vidisti, Lector, grande miraculum, vt potuerit excommunicationis vis continere furentem Regem, eiusq. atque suorum impetum coercere, torrentemq. exundantem obice opposito retrorsum conuertere. Tanta erat etiam apud impios & iniustos de excommunicationis sententia timor, quæ e Petri cathedra, velut Dei throno instar a fulminis, a Apoc. 4. immitti solet magno tonitru.

Hic recitant alij quoddam edictum eiusdem Desiderij Regis de nomine Viterbiensis ciuitatis & alijs, quæ cum nullatenus nobis probentur, libenter omitimus: multa enim D habet, quæ non constant, nec constare possunt.

Quæ autem interea per Legatos in Gallias a Pötifice missos ad Carolum Magnum facta sint, dicamus. Etenim vbi idē Carolus missos Legatos a Romano Pontifice audiuit: non statim de inferendo bellum Desiderio Regi consilium inijt, sed de legatione ad eum mittenda, quæ cognosceret, si quæ debebat Apostolicæ Sedi (vt per Legatos suos significauerat) reddidisset. Sed quid hac sua legatione Carolus egerit, Anastasius ita tradit. Post hæc (inquit) coniunxerunt, perueniunt scilicet, ad Sedem Apostolicam Missi sæpe dicti Caroli excellentissimi Regis Francorum, & Patricij Romanorum, id est, Georgius sanctissimus Episcopus, Gulfardus religiosus Abbas & Consiliarius, seu Albinus delicias ipsius Regis, inquirentes si præfatus Longobardorum Rex sublatis ciuitates, & omnes iustitias beati Petri reddidisset, sicut falsè in Franciam dirigens, assererat se E omnia reddidisse: & satisfacti sunt præsentialiter, nihil ab eo redditum fuisse.

SECUNDA LE-
GATIO HA-
DRIANI PAP.
AD CAROLVM
MAGNUM.

Quibus referens idem præcipuus Pontifex cuncta quæ gesta erant, eos in Franciam absoluit remeandos, dirigens cum eis suos Missos ad præfatum excellentissimum Francorum Regem cum Apostolicis admonitionum syllabis, adiurans eum fortiter, vt ea quæ beato Petro cum suo genitore sanctæ memoriæ Pipino Rege pollicitus est, adimpleret, & redemptionem sanctæ Dei Ecclesiæ perficeret, sed vniuersa quæ ablata sunt a perfido Longobardorum Rege, tam ciuitates, quam reliquas iustitias, sine certamine reddere beato Petro principi Apostolorum faceret.

Ipsi itaque Francorum Missi properantes cum Apostolicæ Sedis Missis declinauerunt ad prænominatum Desiderium: qui & constanter eum deprecantes adhortati sunt, sicut illis a suo Rege præceptum extitit, vt antefatas quas abstulerat ciuitates pacifice beato Petro redderet, & iustitias parti Romanorum faceret. Sed minime quicquam eorum

DESIDERIVS
DVRVS ET
OBSTINATVS.

apud eum obtinere valuerunt, asserens se minime quicquam redditurum. **A**cepto itaque responso hoc, reuersi sunt ipsi antefati Missi: qui subtilius cuncta referentes, & de maligno proposito prænominati Regis Desiderij annuntiantes antefato excellentissimo & a Deo protecto Carolo Magno Regi: confestim idem mitissimus & reuera Christianissimus Carolus Francorum Rex direxit eidem Desiderio suos Missos; id est, deprecans, vt easdem quas abstulerat, redderet ciuitates, & plenarias parti Romanorum faceret iustitias, promittens insuper ei tribui quatuordecim millia auri solidorum quantitatem in auro & argento. Sed neque precationibus neque muneribus eius ferocissimum cor flectere valuit. Nihil enim obtinentes ipsi Missi Francorum, ad præfatum suum Christianissimum regressi sunt Regem.

DEVS CAROLO
INSTAR CYRI
PRÆSTO
FVIT.

Tunc aggregans is ipse a Deo protectus Carolus Magnus Rex vniuersorum Regni sui Francorum exercituum multitudinem, atque ad occupandas Clausas aliquos ex **B** suo exercitu dirigens; ipse quoque cum plurimis fortissimis bellatoribus Francis per montem Cinisium ad easdem appropinquauit Clausas; & remotus in finibus Francorum cum suis exercitibus resedit. Iam vero dictus Desiderius & vniuersa exercituum Longobardorum multitudo ad resistendum fortiter, in ipsis Clausis assistebant, quas fabricis & diuersis materijs munire nisi sunt.] Quis speraret vmquam eiusmodi Clausas instar Thermopylarum, vel Caspiarum portarum adeo munitas irrumpi potuisse per Francos, obice præsertim tanto Longobardorum exercitu? At nihil impossibile vel difficile illi, quem Deus exercituum antecedit. Carolo enim Christianissimo Francorum Regi tamquam Cyro Deus ad res arduas, magnasq. viam semper aperuit, cum vindicem ipse egit Ecclesiæ, id illi præstans, quod fuerat eidem Cyro pollicitus, dicens: * Subijciam ante faciem eius gentes, & dorsa Regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & post non claudentur: Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo, portas areas conteram, vectes ferreos confringam.] Ita plane Deus ostia patefecit Alpina, adaperiens manu sua ianuas Clausas. Illud etiam præstans, quod ait per Moysen: **b** Nullus stabit contra vos; terrorem vestrum atque formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis.] Sed quomodo ista facta sint, ex eodem auctore Anastasio audiamus, qui ait.

a Isai. 45.

b Deut. 15.

CAROLVS MA-
GNVS ITERVM
LEGATOS
MITTIT AD
DESIDERIVM
REGEM.

At vero qua hora prænominatus Christianissimus Francorum Rex ad easdem appropinquauit Clausas: illico suos denuo Missos ad præfatum direxit Desiderium, deprecans sicut pridem, vt quantitatem prædictorum solidorum susciperet Rex, & easdem pacifice redderet ciuitates; sed nequaquam penitus acquiescere voluit. Et dum in tanta duritia proteruus ipse permaneret Desiderius Rex: cupiens antedictus Christianissimus **D** Francorum Rex pacifice iustitias beati Petri recipere, direxit eidem Longobardorum Regi, vt solummodo tres obsides Longobardorum Iudicum filios illi tradidisset pro ipsis restituendis ciuitatibus, & continuo sine vlla inserta militia, aut commisso proelio ad propria cum suis Francorum exercitibus reuerteretur. Sed neque sic valuit eius malignam mentem flectere.

FVGA MIRA-
CVLOSA LONGOBARDORVM.

Vnde omnipotens Deus conspiciens ipsius maligni Desiderij iniquam perfidiam, & intolerabilem proteruiam, dum vellent Franci alio die ad propria reuerti; misit terrorem & validam trepidationem in cor eius, atque filij ipsius Aldegisi scilicet, & vniuersorum Longobardorum, & eadem nocte dimissis proprijs tentorijs, atque omni suppellectile, fugam omnes generaliter, nemine eos persequente, arripuerunt. Quod cernentes exercitus Francorum persecuti sunt eos, & plures ex eis interfecerunt: ipse vero **E** Desiderius quantocyus cum suis Iudicibus & multitudine Longobardorum se intra ciuitatem Ticinum recludi studuit. Et muniens muros ipsius ciuitatis ad resistendum Francorum exercitibus, & propriam defendendam ciuitatem cum suis Longobardis se præparauit. Aldegisus vero eius filius assumens secum Autcharium Francum, & vxorem atque filios sæpe dicti Carolomanni, in ciuitatem quæ Verona nuncupatur, pro eo quod fortissima præ omnibus ciuitatibus Longobardorum esse videretur, ingressus est.

* Clausas

Porro Longobardi reliqui dispersi in proprias reuersi sunt ciuitates. Nam Spoletini & Reatini, & aliquanti eorum vtiles personæ antequam Desiderius & Longobardorum eius exercitus ad * Clausas pergerent, illi ad beatum Petrum confugium facientes prædicto sanctissimo Hadriano Papæ sese tradidere, & in fide ipsius principis Apostolorum,

SPOLETINI
ET REATINI
SESE DANTE
ROMANAE
ECCLESIAE.

Arum, atque prædicti sanctissimi Pontificis iurantes, more Romanorum, tonsurati sunt.] Erat hoc signum defectionis a Longobardis, cum quis more Longobardorum crines solutos habens eisdem more Romano capillos attonderet. pergit auctor.

Etiam & reliqui omnes ex eodem Ducatu Spoletino inhiante desiderabant se tradere in seruitium beati Petri, sanctæq. Romanæ Ecclesiæ, sed metuentes suum Regem, hoc nequaquam ausi sunt perpetrare. Vnde dum a Clausis fugam arripuissent, omnibusq. exinde de diuersis ciuitatibus Ducatus Spoletini reuersis, confestim generaliter ad almificum Pontificem confluentes aduenere, eiusq. prouoluti pedibus, obnixè ter sanctam ipsius beatitudinem deprecati sunt, vt eos in seruitium beati Petri, sanctæq. eius Romanæ Ecclesiæ susciperet, & more Romano tonsurari faceret.

Quos suscipiens profectus est cum eis in Ecclesiam beati Petri: & omnes vnanimiter **B** a magno vsque ad paruum sub indiculo sacramenti iureiurando promissere eidem domino Apostolico in seruitio eius, atque antedicti Vicarij ipsius sanctissimi Hadriani Papæ, atque omnium successorum eius Pontificum fideliter permanuros cum filijs, & cuncta eorum generatione. Tunc post præstitum sacramentum, omnes more Romanorum tonsurati sunt. Et confestim ipse ter beatissimus bonus Pastor & Pater cum omnibus exultans, constituit eis Ducem quem ipsi propria voluntate tunc sibi elegerunt, scilicet Gildeprandum nobilissimum, qui prius cum reliquis ad Apostolicam Sedem confugium fecerat, & ita Deo annuente, prædictum Ducatum Spoletinum generaliter sine certamine idem præcipuus Pontifex, sub iure & potestate beati Petri subiugauit. Sed & omnes habitatores tam Ducatus Firmani, & Anconitani, simulq. & de castello * Fulginatis, & ipsi dum a * Clausis fugientes reuersi sunt, ad præfatum sanctissimum Pontificem concurrentes eius ter se beatitudini tradiderunt. præstitoq. sacramento, in fide & seruitio beati Petri, atque eius Vicarij antefati almifici Hadriani, successorumq. eius Pontificum fideliter permanuros, more Romanorum tonsurati sunt.

SPONTE POPV-
LI SE DANTE
ROMANO PON-
TIFICI.

* Felicitatis
* Clusis

At vero sæpe fatus Christianissimus Carolus Francorum Rex mouens se cum suis generalibus exercitibus, atque ad Papiam perueniens ciuitatem, eam ex omni parte circumdans vallauit. dirigensq. continuo in Franciam ibidem apud Papiam adduci fecit suam coniugem excellentissimam Hildegardam Reginam & nobilissimos filios. Et dū cognouisset fugam arripuisse Veronam prænominatum Aldegisum, relinquens plurimam partem ex suis exercitibus Papiæ: ipse quoque cum aliquantis fortissimis Francis in eandem Veronam properauit ciuitatem: & dum illuc peruenisset, protinus Autcharius & vxor & filij prænominati Carolomanni propria voluntate eidem benignissimo **D** Carolo Regi se tradidere: eosq. recipiens eius excellentia, continuo repedauit Papiam. idemq. confestim dirigens cuneos exercituum bellatorum, comprehendit diuersas ciuitates Longobardorum vltra Padum constitutas, suæq. redegit potestati.] hæcenus res anni huius & sequentis vsque ad Paschale tempus, quo idem Carolus Magnus, relicto exercitu in obsidione Papiæ, Romam profectus est. Dum vero ait Anastasius, a tempore obsidionis vsque ad aduentum in Urbem intercessisse sex mensium spacium, plane significat ad finem Octobris mensis contigisse aduentum eiusdem Caroli in Italiam.

CAROLVS PO-
TITVR C I-
VITATIBVS
TRANSPADA-
NIS.

Habes ex his plura, Lector, quibus suppleas ieiunos admodum Francorum Annales: & quæ summam nimis perstringuntur in vita ipsius Caroli Magni, vbi pauca tantum de his omnibus narrata inuenies verbis istis: Inde ex Arethallio perrexit ad hiemandum in **E** Theodonis Villa: ibi venit ad eum Missus domni Apostolici Hadriani Petrus per mare Arelatum, & inde per terram. Et inuitauit gloriosum Regem, & Francos eius pro diuino seruitio & iustitia sancti Petri, contra Desiderium Regem & Longobardos. Et ideo maritime venit, quod Romanis clausæ fuerant viæ a Longobardis. Et præcellentissimus Rex sumpto consilio vna cum Francis quid ageret, promisit se auxilium Romanis præbiturum. Tenuit cum Francis generaliter Synodum in * Geneua ciuitate, ibiq. exercitum diuidens, perrexit ipse per montem Cinisium: misitq. Beroardum auunculum suum per montem Iouem cum alijs eius fidelibus: & tunc ambo exercitus ad Clausas se coniunxerunt. At Desiderius Rex obuiam venit domno Carolo Regi. Dominus vero Carolus vna cum Francis castrametatus est ad easdem Clausas, misitq. scaras suas per montana. Hoc sentiens Desiderius Clausas reliquit, & dominus Rex Carolus vna cum Francis, auxiliante Domino, & intercedente beato Petro, sine læsione vel ali-

RES GESTAS
SVMMATIM
COLLECTAE.

* Geneua
Gebenna

qua conturbatione, Clausis apertis, Italiam intravit, & Papiam vsque peruenit.] & inferius: Domnus vero Carolus Rex obfessa Papiam, Desiderium Regem ibi inclusit, & ibi Natale Domini celebrauit, & Pascha Romæ.] hæc ibi. Sed quæ interim acciderint, dum in hac esset expeditione Carolus, his verbis ibi narrantur.

Et dum pro defensione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Carolus ibi intenderet: dimissa Marca, & contra Saxones nulla fœderatione suscepta, ipsi Saxones cum magno exercitu exierunt super confinia Francorum, perueniuntq. ad castrum quod dicitur Barinburg. Confiniales vero hac de causa solliciti, castellum ingrediuntur & defendunt. Gens autem Saxonum cum sæuiret deforis, & incendio cuncta cremaret, venit ad quamdam basilicam in loco qui dicitur * Friedissar, quam sanctæ memoriæ Bonifacius Martyr consecrauerat, & per spiritum prophetiæ prædixerat, quod numquam incendio cremaretur.

Et coeperunt Saxones cum nimia intentione aduersus eandem certare basilicam, quemadmodum eam quolibet ingenio cremare potuissent. Dum hæc agerentur, apparuerunt quibusdam Christianis qui erant in castello, similiter & quibusdam Paganis, qui in ipso aderant exercitu duo iuuenes in albis, qui ipsam basilicam ab igne protegabant. & propterea ibidem non potuerunt neque interius neque exterius ignem accendere, nec aliquod damnum inferre basilicæ, sed nutu diuinæ Maiestatis pauore perterriti, in fugam conuersi sunt, nemine persequente. Inuentus est autem postea vnus ex iisdem Saxonibus mortuus iuxta ipsam basilicam genibus curuis, acclius supra pedes, habens ignem & ligna in manibus, velut ore stando eandem basilicam igni tradere voluisset.] hæc ibi, quibus diuina prouidentia eluxit, quæ super res Caroli inuigilaret, dum ipse quæ Dei sunt ageret. Qui igitur anno superiori dum idoli templum sterneretur, aquam insperatam diuinitus dedit, hoc anno vim ignis ne incenderetur sancta Ecclesia, impediuit, vbique mirabilis Deus in omnibus operibus suis.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

774.

3.

34.

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus quartus duodecima Indictione annus felicissimus Romanæ illuxit Ecclesiæ, quo penitus liberatur a durissimo iugo & durissimo sceptro Regum Longobardorum, quibus diu multumq. afflictata mæruerat, vt illud propheticum ei fuerit occinendum: ^a Consurge, consurge: induere fortitudinem tuam Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Hierusalem ciuitas Sancti. Iugum enim oneris eius & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian.] cum contra hostes tuos absque exercitu tuo pugauerit Dominus & dissipauerit inimicos tuos. Sed quomodo ista se habuerint, quæ collecta sunt ab Anastasio, scripta vero ab huius temporis scriptore demonstrant, quæ sic se habent.

Dum per sex mensium spacium apud Papiam demoraretur in obsidione ipsius ciuitatis: magnum desiderium habens ad Limina Apostolorum properandi, considerans quod & sacratissimum Pascha appropinquasset: tum tollens secum diuersos Episcopos, Abbates etiam & Iudices, Duces, & Graphiones cum plurimis exercitibus huc Romam per partes Tusciæ properauit; ita festinans & adueniens, vt in ipso Sabbato sancto se Liminibus præsentaret Apostolicis. Cuius aduentum audiens antedictus beatissimus Hadrianus Papa, quod sic repente ipse Francorum aduenit Rex, in magnum stuporem & extrasum deductus, direxit in eius occursum vniuersos Iudices ad fere triginta millia ab hac Romana Vrbe in locum qui vocatur, Nouas, vbi eum cum bandoris, siue bandis, hodie bandera dicta, militari signo, susceperunt. Et dum appropinquaret vno fere milliaro a Romana Vrbe, direxit vniuersas scholas militiæ vna cum patronis, simulq. & pueris, qui ad discendas litteras pergebant, portantes omnes ramos oliuarum, laudesq. omnes canentes, cum acclamationum earundem laudum vocibus ipsum Francorum susceperunt Regem; obuiam illi eius sanctitas dirigens venerandas Cruces, id est, signa (sicut mos est) Exarchorum, aut Patriciorum Romanorum.

Qua hora easdem sanctissimas Cruces ac signa sibi obuiam aduenisse conspexit, descendens de equo in quo sedebat, ita cum suis Iudicibus ad beatum Petrum pedestris properare

A properare studuit. Quum quidem antedictus almficus Pontifex diluculo surgens in eodem Sabbato sancto cum vniuerso clero & populo Romano ad beatum Petrum properauit ad suscipiendum eundem Francorum Regem, & in gradibus ipsius Apostolicæ aulae eum cum clero suo præstolarus est. Coniungente vero eodem excellentissimo ac benignissimo Carolo Rege, omnes gradus sigillatim eiusdem sanctissimæ beati Petri Ecclesiæ deosculatus est: & ita ad prænominatum peruenit Pontificem, vbi in atrio super gradus iuxta fores Ecclesiæ adstitebat. eoq. suscepto, mutuoq. se amplectentibus, tenuit idem Christianissimus Carolus Rex dexteram manum antedicti Pontificis, & ita in eandem venerabilem aulam beati Petri principis Apostolorum ingressi sunt, laudem Deo, & eius excellentiæ decantantes, vniuersus clerus & cuncti religiosi Dei famuli extensa voce acclamantes: Benedictus qui venit in nomine Domini, &c.

B Sicq. cum eodem Pontifice ipse Francorum Rex, simulq. omnes Episcopi, Abbates & Iudices, & vniuersi Franci qui cum eo aduenerant, ad Confessionem beati Petri appropinquantes, seseq. proni ibidem prosternentes, Domino nostro omnipotenti & eidem Apostolorum principi propria reddidere vota, glorificantes diuinam potentiam in eo, quod talem eis per interuentionum suffragia eiusdem principis Apostolorum concedere iussit victoriam. Expleta vero eadem oratione, obnixè deprecatus est idem Francorum Rex antedictum almficum Pontificem, sibi licentiam tribui Romam ingrediendi ad sua orationum vota per diuersas Dei Ecclesias persoluenda. Et descendentes pariter ad corpus beati Petri tam ipse sanctissimus Papa, quamq. antefatus excellentissimus Francorum Rex cum Iudicibus Romanorum & Francorum, seseq. mutuo per sacramentum munientibus, ingressus est Romam continuo cum eodem Pontifice ipse Francorum Rex cum suis Iudicibus & populo. In eodem Sabbato sancto in basilicam Saluatoris iuxta Lateranas pariter sunt ingressi. Ibidem ipse excellentissimus Rex mansit cum omnibus suis quousque sancti baptismatis sacramentum antedictus ter beatissimus Pontifex celebrauit: & ita postmodum ad beatum Petrum ipse beatissimus repeda- uit Rex.

Altera vero die, illucescente Domini * sancto, in ipsa sanctissima Paschali festiuitate direxit diluculo ipse sanctissimus Præsul cunctos Iudices & vniuersa obsequia militiæ ad eundem Regem, qui cum magno honore eum suscipientes ad Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe properarunt cum omnibus qui cum eo aduenerant Francis, ibiq. Missarum solemnibus celebratis, perrexit idem Rex cum prænominato Pontifice in Lateranensem Patriarchium. illicq. ad mensam Apostolicam pariter epulati sunt.

D Alia vero die secunda feria simili modo in Ecclesia beati Petri more solito ipse conspicuus Pater & egregius Pontifex Missarum solemnia celebrans, Deo omnipotenti & præfato Carolo excellentissimo Regi Francorum & Patricio Romanorum laudes reddere fecit. Tertia vero die (iuxta vt mos est) in Ecclesia beati Pauli Apostoli Missas eidem Regi fecit.

At vero quarta feria prænominatus Pontifex cum suis Iudicibus tam cleri quam militiæ in Ecclesia beati Petri Apostoli pariter cum eodem Rege ad colloquendum se coniungens, constanter eum deprecatus est, atque admonuit, & paterno affectu adhortari studuit, vt promissionem illam, quam eius sanctæ memoriæ genitor Pipinus Rex & ipse præcellentissimus Carolus cum suo germano Carolomanno vna cum omnibus Iudicibus Francorum fecerat beato Petro & eius Vicario sanctæ memoriæ domno Stephano iuniori Papæ, quando in Franciam perrexit pro concedendis diuersis ciuitatibus ac territorijs istius Italiæ prouinciæ, & contradendis beato Petro ei & omnibus Vicarijs in perpetuum possidendis, adimpleret in omnibus.

Cumq. ipsam promissionem quæ in Francia in loco, qui vocatur Carisiacus, facta est, idem excellentissimus Rex Carolus sibi legi fecisset: complacuit illi & eius Iudicibus omnia quæ ibi erant adnexa confirmare. Et propria voluntate, bono ac libenti animo aliam donationis promissionem ad instar anterioris ipse antedictus excellentissimus & reuera Christianissimus Carolus Francorum Rex conscribi iussit per Etherium religiosum ac prudentissimum Capellanum & Notarium suum, vbi concessit easdem ciuitates & territoria beato Petro atque præfato Pontifici, atque spondit per designationem, confinium, id est, a Lunis cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardone, inde in Vereto, deinde in Parma, deinde in Regio, & exinde in Mantua & ponte Silicis,

QVID IN INGRESSU BASILICAE CAROLVS FECERIT.

INSIGNIS PIETAS CAROLI MAGNI.

* Dominico

RES GESTAE CAROLI ROMANE.

VETEREM DONATIONEM CONFIRMAT ET NOVAM AVGET.

* Fritslar vel Furslar

SAXONES FRVSTRA LABORANT ECCLESIAM INCENDERE.

a Isai. 52.

CAROLVS MAGNVS ROMAM VENIT.

PEDESTRES CAROLVS VENIT AD S. PETRVM.

Silicis, simulq. vniuersum Exarchatum Rauennatum, sicut antiquitus erat, atque pro-
uincias Venetiarum & Istriae, necnon cunctum Ducatum Spoletinum & Beneuentanū,
factaq. eadem donatione, eam propria sua manu ipse Christianissimus Francorum
Rex corroborans, vniuersos Episcopos, Abbates, Iudices, etiam & Graphiones in ea
subscribere fecit. Quam prius super altare beati Petri, & postmodum intus in sancta
eius Confessione ponentes, tam ipse Francorum Rex, quam eius Iudices beato Petro &
eius Vicario sanctissimo Hadriano Papae sub terribili sacramento se omnia conseruatu-
ros, quae in eadem donatione continerentur promittentes, tradidere, * apparem ipsius
donationis per eundem Etherium describi faciens ipse Christianissimus Rex Franco-
rum, intus super corpus beati Petri subtus Euangelia quae ibidem sunt, est osculatus,
pro firmissima cautela, & aeterna nominis sui ac Regni Francorum memoria, proprijs
suis manibus posuit: aliaq. eiusdem donationis exempla per Scriuarium huius sanctae
nostrae memoratae Ecclesiae descripta, eius excellentia secum deportauit.]

* hoc est, exem-
plar

Sed quid interea? Ista dum curat Christianissimus Princeps totus in obsequio dedi-
tus Apostolorum, Deus ipse bellum difficillimum confecit, vt quae sex mensium obsi-
dione expugnari nullatenus potuerit ciuitas, immisso in ciues atque milites morbo,
absque armis dedit Regi Carolo fecerit. quod idem auctor narrat his verbis.

CAROLVS EX-
PVGNAT TI-
CINVM ET
DVXIT CAP-
TIVVM DESI-
DERIVM.

Reuersusq. cum suis exercitibus Ticinum ipse excellentissimus Francorum Rex, for-
titerq. debellans & obsidens ciues Papienses, dum ira Dei super omnes Longobardos,
qui in eadem ciuitate erant, grassaretur atque saeuiret, & plures ex languoribus atque
mortalitatis clade defecissent: ita Dei nutu eandem ciuitatem, simulq. & Desiderium
Longobardorum Regem, atque cunctos qui cum eo erant, ipse excellentissimus Fran-
corum Rex comprehendit, & suae potestati cunctum Regnum Longobardorum subiugauit:
praefatum vero Desiderium Longobardorum Regem, & eius coniugem secum in
Franciam deportauit.] hucusque de rebus a Carolo Magno in Italia hoc anno gestis
apud Anastasium.

CAROLVS RE-
DIENS VICIT
SAXONES.

De filio autem Desiderij Regis qui Veronae erat in praesidio, & de rebus gestis ipsius
Caroli, in Francorum Annalibus ista leguntur: Aldagifus vero filius Desiderij Regis
fuga lapsus, mare introiuit, atque Constantinopolim perrexit. Gloriosus itaque dom-
nus Rex Francorum Carolus Italia subiugata, custodia Francorum in Papia relicta, ma-
gno triumpho, Deo adiuuante, cum vxore sua, & reliquis Francis reuersus est in Fran-
ciam, perueniensq. ad locum qui dicitur Ingilheim, misit quatuor scaras, hodie *squadras*,
in Saxoniam (rebellauerant enim illi) quae inierunt tres pugnas cum Saxonibus, & au-
xilante Domino, victores extiterunt, & cum praeda magna illaesi iterum reuertuntur ad
propria.] haecenus anni huius periodus tot victorijs celeberrimi, quo Romana Ecclesia
in integrum per Carolum Magnum restituta de Longobardorum perfidia triumphauit.

HADRIANVS
EXORNAT
CONFESSIO-
NEM S. PETRI.

Postquam vero ipse Carolus tantam victoriam Apostolorum principi acceptam fe-
rens eius Memoriam adijisset, & omni religiosi obsequij genere frequentasset, Hadria-
nus Papa cuncta praesens proxime contemplatus, vt debitas gratiarum actiones sancto
Petro persolueret, ad eius Confessionem augustius exornandam adiecit animum, vt
de tanta ab eo accepta victoria quasi trophaea & columnas erigeret, ac statueret veluti
fornicem triumphalem ipsi Defensori & propagatori Romanae Ecclesiae sancto Petro, in
ipsius ornatu Confessionis. Quisnam autem eiusmodi cultus fuerit, ab eodem aucto-
re Anastasio accipe, apud quem ista leguntur: Hic (inquit) egregius sacerdos ob nimium
amorem, quo prosequeretur eundem Apostolum, Confessionem beati Petri Apostoli
totam intus ex auro purissimo in laminis, diuersis historijs effigiatis compta ornauit,
ponderis trecentarum librarum, ponens & in postem superiorem eiusdem sacrae Con-
fessionis auri mundissimi libras tredecim: pari modo & in ipsius Apostoli Confessionis
liminari inferiori libras viginti quinque. Aspectum vero altaris super eandem Con-
fessionem atque dexteram, laeuamq. partem iuxta gradus quibus haeret iam dicta Con-
fessionis, addens in eis argenti libras centum triginta sex, curiose renouauit, eiusq. histo-
rias ex auro purissimo librarum decem & octo nitidissime deaurauit: simulq. & can-
tharos in eadem dicta Ecclesia Apostoli numero decem renouauit, addens in eis argen-
ti libras centum. Ante ianuas argenteas fecit canistros argenteos duodecim, pensantes
libras triginta sex. Simili modo & in turre canistros argenteos duodecim pensantes li-
bras quadraginta quinque. In eadem quoque beati Petri Ecclesia per diuersas coronas
fecit

A fecit delphinos ex argento pensantes libras centum.] & paulo post: In Ecclesia beati
Petri per diuersa Oratoria fecit canistra argentea numero duodecim pensantia libras
quadraginta, & rugas cum presbyterio a parte virorum ac mulierum ex argento purif-
simo pensantes libras quinquaginta & vnam.] haec de basilicae S. Petri ornatu.

Antequam autem ulterius progrediamur, conueniendus est nobis Sigebertus, atque
de re magni momenti ab eo ratio exposcenda. Erit Lector, vt cum audieris, mox illud
more tragico exclamare cogaris, O scelus, o impostura, o fraus! Iste quidem cum totis vi-
ribus foueret partes Henrici Imp. schismatici in gratiam ipsius finxit, quod ille vane pra-
tendebat, iam fuisse concessum a Romano Pontifice Hadriano Carolo Magno Imperatori,
quod ipse tradit in fine suae Chronographiae anno millesimo centesimo vndecimo. Nam
videns quod ista per veteres eius temporis historicos probari minime possent, quid fe-
cit? In gratiam schismatici Imperatoris vindicantis sibi Ecclesiarum inuestituras, do-
lo malo in sua Chronographia anno gesta superiori posuit ista: Postea rediens Caro-
lus, Papiam coepit: iterumq. Romam redijt, Synodum constituit cum Hadriano Papa,
alijq. centum quinquaginta tribus religiosis Episcopis & Abbatibus, in qua Hadrianus
Papa cum vniuersali Synodo dedit ei ius eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam
Sedem, dignitatem quoque Principatus. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per sin-
gulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit, & vt nisi a Rege laudetur & in-
uestiatur Episcopus, a nemine consecretur; omnesq. huic decreto rebelles anathematiza-
uit; & nisi resipiscerent, bona eorum publicari.] haec Sigebertus, qui ista scribebat an-
no Redemptoris millesimo centesimo duodecimo, post annos videlicet trecentos & tri-
ginta octo ab hoc tempore, nullo alio auctore conscio, fauens ipsi (vt dictum est) Henrico
Imperatori schismatico, vt ex eius scriptis quisq. facile videre potest, in cuius gratiam
eiusmodi adornasse imposturam, aperta luce quidem quisq. veritatis sincerus inspector
intelliget.

DE SIGEBER-
TI MAXIMA
IMPOSTURA.

DE COMMEN-
TITIO CON-
CILIO QVOD
ASSERITVR
ROMAE HA-
BITVM.

Quid enim, vt rem tantam nullus nouerit vel scripserit antiquorum, sed post annos
numeratos trecentos & duos de quadraginta, vnus Sigebertus tantum sciuerit atque co-
scripserit? Etenim ex scriptoribus omnibus rerum Francorum, qui ipsum tempore
praecesserunt, nullus penitus reperitur, qui de Carolo id asseruerit: nam qui vitam scri-
pserunt eiusdem Caroli Magni, necnon & qui per annos singulos res ab eo gestas quam
diligentissime digesserunt, de his nihil penitus: cum alioqui iidem scriptores nec mini-
mum praetermiserunt conuentum publice habitum, quem scriptis non reddiderint suo
quolibet anno. Quoniam igitur tantum mendacium introducit auctore? Cum potius
contrarium omnes affirmant, nempe quod post captum Ticinum non Romam vene-
rit iterum Carolus, sed quam celeriter in Galliam redierit, vt aduersus rebellantes Sa-
xones expeditionem pararet. Vrgente igitur periculosissimo Saxonum bello, quis locus
induciarum, & longissimae morae celebrandi adeo numerosi Concilij, quod Vniuersale
idem nominat Sigebertus, cum tempus ipsum manifeste repugnet? Quantum rogo pri-
mum temporis intercessisset, vt Carolus post Pascha reuerteretur Roma Ticinum? Qua-
ntum rursus quousque ipsa obsessa Papia potiretur? Rursum quot dies intercesserunt,
vt Ticino Romam postea sit reuersus? Et (quod maioris momenti est) quas oportuit
intercessisse moras conuocandi, & expectandi centum quinquaginta Episcopos hinc
inde etiam e longe vocatos? Et quantum opus fuerit in tanta Synodo peragenda in-
fumi temporis?

IMPOSSIBILE
OSTENDITVR
CONCILIVM
ILLVD PO-
TUISSE CELE-
BRARI.

E Sed quid in his immoramur, cum Eginhardus, qui Caroli Magni lateri inharebat,
& vitam eius scripsit, omnem de his auferat dubitationem, dum expresse affirmat, ip-
sum Carolum non nisi quater Romam se contulisse. quod si verum esset, quod turpiter
nimis Sigebertus mentitur, non quater, sed quinquies Romam venisse Carolum, dicen-
dum esset, contra Eginhardum, & omnes qui res gestas Caroli profecuti sunt. Primus
enim eius aduentus fuit iste contra Longobardos, de quo anno superiori. Secundus fuit
soluendi voti causa anno D C C L X X. Tertius aduersus Ducem Beneuentanum an-
no D C C L X X V I. Quartus ad restituendum Leonem Papam in locum suum an-
no D C C C. quando & creatus est Imperator. Vbi ergo quintus a Sigeberto confictus,
nusquam assertus ab alio aliquo vel excogitatus Caroli Magni in Urbem aduentus? Vt al-
terum de duobus necesse sit dicere, vel Eginhardum, & alios omnes temporis huius aucto-
res, & ceteros omnes quorquod fuerunt, esse mentitos, vel his omnibus aduersantem Sige-
bertum

QVINTVS AD-
VENTVS RO-
MAM FINGI-
TVR A SIGE-
BERTO.

bertum post trecentos & amplius annos ista scribentem, & contraria profitentem, atque **A** impossibilia asserentem turpiter admodum dolo malo ista finxisse, & pro animi arbitrio in Henrici gratiam composuisse, vt saltem aliquis quamuis commentitius extaret titulus, quo aduersus Romanum Pontificem Imperator schismaticus iure agere videri posset.

STVLTE CREDITVM SIGEBERTO.

Res accidit ex sententia, vt nullo de impostura habito diligentiori examine, creditum esse verum fuit, quod a Sigeberto esset quam mendacissime affirmatum: vt non ad hæc refellenda se conuerterint pij Ecclesiastici tractatores, sed laborarint vt ostenderent ista ab Hadriano Pontifice concessa Carolo, fuisse postea reuocata. Fuit ex ijs vnus Gratianus nimis credulus, qui improvide nimis (pace ipsius dixerim) eandem Sigeberti manifestissimam imposturam totidem verbis exscripserit, atque perinde ac firmissimum aliquod Pontificium decretum, vel Synodi Oecumenicæ canonem, suo libro Decretorum **B** ^a inseruerit. Cum potius, re accurate perspecta, commenticia ista fuerant exsufflanda, & (vt par erat) execrationibus insectanda cum auctore ipsius, penes quem, licet monachum, tantum valuerit gratia Imperatoris ab Ecclesia diro schismate alieni, vt ad eam promerendam, cum dispendio æternæ vitæ, vti hisce malis artibus non sit veritus, nimium nimiumq. suæ salutis oblitus.

a Diff. 65. c. 22. Hadrianus II.

At non alterius quàm eiusdem auctoris, vel huic similis putamus parem illā imposturam esse, quæ Leonis octaui nomine ab eodem Gratiano ibidem mox apponitur istis verbis: **B** In Synodo congregata Romæ in Ecclesia S. Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apostolicæ Sedis Antistitis, qui domino Carolo victoriosissimo Regi Francorum & Longobardorum, Patriciatus dignitatem, & ordinationem Apostolicæ Sedis, & inuestiturā concessit: Ego quoque Leo Episcopus seruus seruorum Dei, &c.] vsque ad finem, quibus eadem se concedere Othoni, quæ Hadrianus Carolo concesserat, assertus ille Pontifex profitetur. Hic primum obijci posset, nullius esse momenti eiusmodi constitutionem, quod non a legitimo Papa facta sit, vt qui sederit viuentē adhuc legitime creato Romano Pontifice, de quo nobis erit agendum suo loco. Sed nos & hanc contendimus esse imposturam, & commentitium esse decretum priori simile: etenim totum quod asseritur falsum esse monstratur.

b Diff. 63. cap. In Synodo.

ALIA DETECTIVR IMPOSTURA.

Nam quod in primis ad Carolum spectat, cuius exemplo id factum dicitur, tantum abest, vt Carolus sibi arrogare voluerit (quod asseritur) electiones Episcoporum, vt potius suo promulgato decreto, eas statuerit esse liberar, atque ex sacrorum canonum præscripto decerni. Accipe quæ a se statuta, in suis Capitularibus ipse collegit: Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine S. Ecclesia suo liberius potiretur honore: assensum ordini Ecclesiastico præbuimus, vt scilicet Episcopi per electionem clericorum & populi, secundum statuta canonum de propria diocesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur; vt exemplo & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.] hæcenus germana Caroli constitutio.

CAROLVS LIBERAS ESSE VOLVIT ELECTIONES EPISCOPORVM. e Capitul. lib. 1. cap. 84. habet etiam diff. 63. cap. 34.

Quod si hæc facta essent a Carolo, vt renuntiaret (vt dicunt) priuilegio ab Hadriano collato, utiq. aliqua saltem vel leuis mentio de eo habita ibidem esset. At cum non extaret illa quidem, quæ nec extitisset aliquando, nulla potuit haberi de ea mentio, sed simpliciter a Carolo secundum canones cuncta disponi voluit aduersus eos, qui (vt sæpe fiebat) a Regibus peterent Episcopatus.

TEMPORE CAROLI MAGNI NVSQVAM NOMEN INVESTITVRAE.

Sed & quid est, quod in asserto decreto Leonis dicitur, concessas esse Carolo Magno **E** inuestituras ab Hadriano, cum nec ipsum quidem nomen inuestituræ, temporibus Caroli esset in vsu? Legant, & scrutentur auctores omnes, qui Caroli temporibus aliquid scripserunt, si alicubi penes eorum aliquem inuenerint nomen inuestituræ, vel vsum eius per anuli collationem (vt tradunt) & baculi.

Verum & quod dicitur id a Leone factum in Concilio habito in Ecclesia Saluatoris: penes quem, rogo, mentio, eiusmodi Concilium a Leone octauo dicto Pontifice factum, vt quid huiusmodi sit ab eo concessum Othoni?

Sed & repugnant his omnibus praxis & leges aliorum post Carolum successorum Imperatorum, vt quid dici possit fuisse ab Hadriano concessum eidem Carolo Magno de electione Romani Pontificis. Nam audi quæ in electione Hadriani secundi Papæ legantur: **D** Cum Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab Ecclesia Dei Genitricis

d Diff. 63. c. 29.

A tricis Domine nostræ, quæ dicitur Ad præsepe, traheretur ad Lateranense Patriarchium, certatim a clero & proceribus & plebe deportatus est. Quod audientes Missi Ludouici Imperatoris moleste tulerunt, indignati scilicet, quod dum præsentibus essent, non fuerint inuitati, nec optata a se futuræ Præsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quod non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis prospectu omisum hoc fuerit (ne videlicet Legatos Principum in electione Romanorum Præsulum expectandi mos per huiusmodi fomitem inolefceret) omnem indignationem medullitus sedauerunt, & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter acceperunt.]

NON ADMISSI LEGATI IMP. IN ELECTIONE ROM. PONTIFICIS.

At quomodo, rogo te, se iniustam causam fouere cognoscentes quieuerunt, si pro eis vigeat adeo amplum priuilegium a tanto Pontifice Regi tanto, Carolo Magno concessum? nam si illud vere datum fuisset, eos præterire minime potuisset, vel ipsum Imperatorem Ludouicum, qui (vt eadem habent res gestæ Hadriani secundi) aduersus suos Legatos talia præsumentes indignatus est, Romanos vero laudauit: quæ enim ibi leguntur attēde: sunt ista: Audiens hoc Ludouicus Imperator Christianissimus, mox Imperialem scribens epistolam, cunctos Romanos qui dignum tanto peregrissent officio Præsulem, collaudauit.] Sed & in edita a se pro iuribus Romanæ Ecclesiæ conseruandis constitutione ista inter alia habet: Quando ^a diuina vocatione huius sanctissimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migravit: nullus ex Regno nostro aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi, &c.]

a Diffin. 63. c. 30. 31. 32.

At quod dicunt eo modo datis ab Hadriano priuilegijs renuntiasse Imperatorem: quomodo quis renuntians, non exprimat quia renuntiat? necessaria enim omnino eius est **C** mentio. Quod de Imperatore dicimus, de Pontifice pariter dicendū est Si quæ priuilegia concessa fuissent ab Hadriano Carolo Magno, cur Hadrianus secundus cum per octauam Oecumenicam Synodum sancendum curauit, vt nullus laicorum se immisceret penitus electionibus Episcoporum, non meminit cōcessionis eiusmodi, nec reuocauit generatim saltē concessa eidem Carolo priuilegia? Vel si rata firmaq. ea consistere voluit: cur non expressit dum legem contrariam illis statuit? Sed quia re vera nulla erat facta concessio, nulla de illis fieri potuit mentio. Omittimus recitare de his ad Lotharium & Ludouicum Imp. Leonis quarti decretum, & Henrici primi atque Othonis constitutiones de libera electione ex præscripto canonum facienda Romani Pontificis. Sed de his iam satis: puto quidem te veritatis amantem Lectorem, iam omnino de impostura Sigeberti, de qua agimus, persuasum, re tam perspicue tot demonstrationibus patefacta. Adeo vt non putem inueniri posse aliquem, nisi similem illi schismaticum vel hæreticum, qui tantæ, tamq. dilucidæ, omniq. ex parte constanti obniti audeat veritati.

CATHOLICI IMPERATORES LIBERAM ESSE VOLEVERVNT ELECTIONEM PAPAE.

His iam cōfutatis, redeamus ad captiuos Longobardos, quos vna cum Desiderio Rege Carolus Magnus secū duxit in Gallias. Fuit ex eis inter alios Paulus Diaconus Aquileiensis, qui Desiderio Regi erat a secretis. de quo hæc memoratu digna habet Leo Ostiensis: **b** Capta vero (vt diximus) Papiæ vrbe, cum Regi Carolo pro sua prudentia carus admodum & familiaris factus Paulus esset, accusatus est ab inuidis apud Regem, quod ex affectu Desiderij, illi pararet insidias. Quem cum Rex comprehensum adduci ad se iussisset, interrogat an vera sint, quæ de illo dicerentur. Tum ille constanter se domini sui fidelissimum asseueravit, & in eadem fide quoad viueret perseueraturum. His auditis Rex, ira succensus iussit incunctanter manus abscindi. Sed continuo mutata sententia, memor illius sagacitatis atque prudentiæ, suspiransque: Et si, inquit, ei manus abscindimus, vbi tam elegantem scriptorem reperire poterimus? Atque ad proceres conuersus, quidnam de tali viro agendum esset, percontabatur. Illi eruendos ei oculos, monebant, ne vllas aduersus Regem litteras scriberet. Et vbinam (ait ille) vel quando talem reperiemus historicum? Illi vero Regis clementiam, propensamq. ad virum pietatem attendentes, suaserunt vt illum apud Diomedis insulam, quæ hodie Tremiti dicitur, exilio relegaret. sicq. factum est.

b Leo Ostiensis. Chron. lib. 1. c. 17. PAVLVS DIACONVS CAPTIVVS DESIDERII REGIS STVDIOSISS.

Vbi cum aliquot annos exulans duxisset, homunculus quidam qui ei propter Dominum obsequia præstabat, clam illum ex insula asportans, cum eo pariter Beneuentum perrexit. Quo viso Arichis, qui filiam prædicti Desiderij Adelpergam habebat uxorem, valde tam ipse, quam eadem ipsius coniux gauisi sunt, eumq. secum in palatio honorifice detinuerunt. Quo tempore vtrumque palatium eiusdem Principis alterum

PAVLI DIACONI LVCVBRATIONES.

quidem quod Beneuenti, & quod Salerni alterum confruxerat, idem Paulus versibus luculentissimis exornauit. Eiusdem etiam Adelpergæ precibus in historia Romana, quam breuiter Eutropius scripserat, plurima hinc inde ex historijs Ecclesiasticis addidit, duosq. præterea libros a tempore Iuliani Apostatæ, in quem ipsam historiam Eutropius terminauerat, vsque ad tempora primi Iustiniani Imperatoris adiecit: sed & vniuersas fere annalis computi lectiunculas rithmo composuit.

Defuncto autem Arichisi, mox ad hoc monasterium Cassinense (vt supra retulimus) properauit, factusq. monachus, plures postea vixit annos. rogatus quoque ab Abbate ac fratribus, expositionem regulæ sancti Benedicti perutilem edidit: vbi multa de veteri monasterij huius consuetudine necessario inserit, nonnulla etiam alia scripta eleganti stylo conscripsit, atque inter alia versus quoque reciprocos & hymnos de singulis beati Benedicti miraculis diserto sermone composuit.

Ad hunc præfatus Carolus Rex qui eum exilio relegauerat, comperto quod huius monasterij monachus effectus esset, multum illi gratulatus, affabiles satis & iucundas epistolas versibus misit, ex quibus hic aliquid inferre placuit. Ait enim post aliquos versus, suam alloquens chartulam.

Hic celer egrediens facili mea charta volat

Per siluas, colles, valles quoque præpete cursu,

Alma Deo cari Benedicti tecta require.

Est nam certa quies fessis venientibus illuc:

Hic olus hospitibus, piscis, hic panis abundat.

Latus amor, cultus Christi simul omnibus horis:

Pax pia, mens humilis, pulchra & concordia fratrum.

Dic Patri & socijs cunctis, Saluete, Valete:

Colla mei Pauli gaudento amplectere benigne,

Dicito multoties: Salue Pater optime Salue. etc.

Cui ille similiter versibus rescribere, & pro visitatione & salutatione sua & fratrum gratias referre maximas studuit.] hæc Leo, qui addit, eundem Paulum illic consenuisse in monasterio, & longæuum ætate in Domino quieuisse. Ait Trithemius, eundem iussu Caroli Magni ordinasse historias & lectiones per totum annum singulis festiuitatibus Sanctorum congruentes. Sane quidem in sæculo tam rudi, ipse claruit inter primos.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANTINI COPRON.IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

775.

4.

35.

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus quintus agitur annus Indictione decima-
 tertia, quo tandem post propagatum ad plurimos annos Imperium Constantini, secundum illud propheticum Danielis^a: Ecce Vigil & Sanctus de cælo descendit, & clamauit fortiter dicens: Succidite arborem, præcidite ramos eius, & dispergite fructus eius.] cum videlicet impius Constantinus vbi regnasset annis triginta quatuor, mensibus duobus & diebus viginti sex, infelicissimo exitu diem clausit extremum, decima-quarta mensis Septembris. prout ex Theophane exacte annis singulis eius Imperij supputante collegimus, dum eius Imperij exordium numerare incipit a die obitus patris, quem contigisse ait decimoquarto Kalendas Iulij nonæ Indictionis, anno Redemptoris (iuxta Latinorum supputationem) septingentesimo quadagesimo primo, totidem ferme annis quibus pater regnauit & mensibus, minus diebus nouem: siquidem Leonem annis pariter triginta quatuor mensibus tribus & diebus duobus imperasse, idem Theophanes tradit. Vt autem impij tam diu regnare permitti sint, non Dei benedictio, sed maledictio fuit secundum illud Iob:^b Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim.] nam quo longius vita producitur, eo copiosior eorum maledictio propagatur, cum totum quod viuunt tempus, non nisi ad thesaurizandum^c sibi ipsis iram in die iræ profecerit, vt nec illis ad vitam fuerit computandum; iisdem ipsis id in inferno testantibus^d & inter alia ista de nimia vitæ suæ breuitate dicentibus: Tamquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aer continuo in se reclusus est, vt ignoretur transitus illius; sic & nos nati continuo desiuimus esse.]

At quæ

At quæ de exitu eius Theophanes breuiter narrat, sic accipe: Anno trigesimo quinto, inchoato scilicet, sui Imperij mense Augusto tertiadecima Indictione exiuit contra Bulgaros Constantinus, qui diuinitus est in cruribus plaga percussus, quæ Græce αἰθερά, appellatur. Et hinc febre validissima detentus, Archadiopolim redijt a subiectis humeris in lectum delatus. Et veniens Silimbriam, nauem ingressus est, cumq. Strongylum peruenisset castellum, miserabiliter in Chelandio moritur, clamans & dicens: Viuens adhuc igni sum inextinguibili traditus; sanctamq. Virginem & Dei Genitricem laudari exposcens, cum sine foedere eius fuerit inimicus.] Eadem & reliqui omnes Græci auctores testantur. Addit autem aliqua Cedrenus his verbis: Nauigio vsque ad Castellum Strongylum vectus, ibi animæ & corporis mortem obiit, vociferans, atque dicens se inextinguibili igni traditum propter Mariam, iubens eam exinde honorari, ac

celebrari vere Deiparam. Moriens, suamq. vltimam voluntatem testatam faciens, hæc pronuntiauit: Incolume esto magnum templum diuina Sophia: Incolumis esto ædes sanctissimæ Deiparæ in Blachernis: incolumis esto Ecclesia eiusdem in Chalcoopratrijs: Incolumis esto ædes sanctorum Apostolorum: Incolumis esto vrbs & Senatus: Incolumis esto fili mi Imperator, etq. tu etiam o Theophanes, cui magnum meum arcanum credidi.] hæc Cedrenus. Erant præcipuæ Ecclesiæ illæ, quas iubere valet ab ipso præ ceteris ignominia affectæ. Sic igitur ea quam audisti ab eo extorta diuinitus confessione veritatis, tum de sua in perpetuum damnatione, tum de cultu quem execratus est ante

Deiparæ, diem clausit extremum, hac ex parte Antiocho similis, qui semper & vbique impius, moriens eam primum sanam veramq. sententiam dixit: ^a Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria cum Deo sentire.] subijcit autem ista Theophanes: Re-

gnauit autem post mortem patris sui annis triginta quatuor & mensibus duobus, diebus viginti sex.] quod legebatur triginta quinque annis, corrigitur ex ipsomet auctore Theophane, dum qua Indictione, tum hic tum superius in Leone, mortuus sit insinuat.

Sed audi quod subijcit elogium dignum eius sepulchro. Ita vitam dissoluit sanguinibus multis infectus, & dæmonum inuocationibus & sacrificijs, persecutionibus quoque sanctarum Ecclesiarum, rectæq. & immaculatæ fidei, necnon & monachorum peremptionibus, & violationibus monasteriorum, malisq. varijs supercrescens, non minus quam Diocletianus vel aliquis tyrannorum.] hæc Theophanes. Porro si quis ex sectis quibus communicauit, eius nomina addiscere velit: ex ijs quæ superius dicta sunt, Iudæum ipsum iure vocabit, Nestorianum, & Manichæum, præter nomina Iconomachi, Copronymi & Caballini, quorum primum ex secta, secundum e stercore, quo infans consperfit

facrosanctum lauacrum, tertium vero mutuatus e stercore caballorum, quo tale mon-
 strum ipsi etiam naturæ auersum, dicitur delectatus. Nam audi Theosterictum huius temporis scriptorem in Niceta: Tantopere vero sordium & impurissimæ cuiusque rei odore malo delectabatur, vt animalium brutorum stercoreibus se illiniret, & eos qui cum illo erant, id facere iuberet, quos amabat, ob idq. benigne accipiebat, quod rebus male olentibus semper delectaretur.] hæc ipse. Sed risimus Glicam, dum Caballinum a Cabala ciuitate refert denominatum, quod caballini eius ciues dici testetur. Sed quid commune Constantino cum Cabala, natus ipse atque educatus Constantinopoli? Nam & Theophanes ipsum caballino stercore delectatum, eius Imperij exordio ita narrat, post alia scelera de ipso commemorata: Magicis maleficijs, & luxurijs, cruentisq. sacrificijs,

& caballinis stercoreibus, atque lotio delectatus, mollitiebusq. ac dæmonum inuocationibus &c.]

Sed & quod præter personam Imperatoris, ageret quoque Theologum & doctorem Ecclesiæ, scriptorum aliqua monumenta reliquit. meminit de eorū aliquibus idem Theosterictus quæ vidit: Ego ipse, inquit, legi tresdecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit: in quibus de Sanctorum intercessione mentio nulla facta erat.] hæc ipse. Tanto iā gloriantur Nouatores antesignano; tollant hunc vt faciunt, laudibus Sanctorum blasphemi; susurrumq. sui obuoluti stercore audiant scarabæi: eosdem cum illo globulos stercoreos voluant, dum easdem cum illo putidas hæreses coagmentant, idem absque dubio cum ipso subituri supplicium apud inferos, cuius iudicij præiudicium idem proxime moriturus sensit: dum enim in se latam sententiam perpetuæ damnationis expressit, eandem vtique eius sectarios accepturos fore significauit.

Annal. Eccl. Tom.9. Ec 2 Defun-

DE CONSTANTINI SEPULTURA ET EFFUSIONE.

Defunctus igitur Constantinus sepultus est in templo sanctorum Apostolorum, natus quam non meruerat sepulturam; qua penitus indignus cum esset, iusto Dei iudicio postmodum (vt suo loco dicetur) effossus, eius ossa publice in foro cremata sunt. Reliquit Constantinus post se filium hæredem Imperij Leonem & alios filios, sed & filiam a parentis moribus longe dissimilem. In qua Dei manifestata est sapientia, quum ex putrido illo stercore sciuit aurum colligere, gemmamq. seligere quam pretiosissimam, Anthusam dictam hanc Copronymi filiam, egregia sanctitate conspicuam, de qua in tanta scriptorum penuria satis hic tibi sit reddidisse, quæ in Menologio sæpe citato Basilij Imperatoris descripta habentur his verbis, die decima septima mensis Aprilis.

DE ANTHUSA FILIA COPRONYMI.

S. Anthusæ Constantini Caballini Imperatoris filia memoria.] hic titulus. Pergit vero: S. Anthusa Constantini quidem Caballini fuit filia. Cum autem vt viro copularetur, ab illo cogere non acquieuit. Sed post illius obitum nata libertatem, omnes suas dispersit diuitias; & has quidem dans pauperibus, has autem in Ecclesiarum & monasteriorum impendens ædificia: porro reliquas in captiuorum redemptionem: suas autem aureas vestes in Ecclesiarum ornamenta. Fuit autem multorum mater orphanorum: Expositos enim suscipiens infantes educabat, & instruebat, & hos quidem morientes Deo transmittabat, hos autem viuentes ad senum curam mittebat, & feminas tondens inducebat in monasteria. Frequenter autem a piissima Irene cognata, vt cum illius filio ac pariter secum regnaret, inuitata, minime consensit. Sed a sancto Tharasio monacha in Eumeniæ cœnobio facta, ad Dominum migravit.] hætenus S. Anthusæ dignum elogium, quod anniuersaria die ex sacro ritu in Ecclesia legi publice consuevit. vt ingens plane miraculum videretur ex monachorum persecutore nasci filiam, quæ erigeret monasteria, atque ipsa monialis pariter efficeretur. vt omnes intelligant, quod non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.] quodq. ipse est qui reprobatur consilia Principum.] Et tu Nouator infelix, nihilominus factis, verbisq. sectaris, defendisq. Copronymum, quem & vnica eius filia vniuerso orbi opere demonstraui errasse, pluris faciens vilem monasticum habitum, quam purpuram Imperatoriam?

a Prout. 21.
b Psal. 32.

DE ANTHUSA SENIORI.

Sed vnde huic Imperatoris Constantini filia nomen Anthusæ, ex eodem Menologio discas, vbi vigesima septima Iulij de alia Anthusa fit commemoratio: hæc enim ibi leguntur: Anthusæ memoria. Hæc anachoreticam vitam diligens, miraculis clara fuit: cognita autem a Constantino Caballino, quod coleret venerandas imagines, cogebatur negare cultum earum. Non acquiescens, dire percussa fuit. At postea Imperatoris vxori parere non valenti prædicens, duos filios eam genituram, masculum alterum, alteram feminam: a tormentis eximitur. Et erga eam Regina sic affecta est, vt eam loco matris haberet, & filiam quam peperit, eius nomine Anthusam nuncuparet: demum vero ipsa in pace quieuit.] hæc ibi. Sed iam redeamus ad Constantini filium, nouum Imperatorem Leonem, qui statim ab obitu patris absque aliqua controuersia cepit Imperium.

e Cedren. in Compend. hoc anno.
d Theoph. lib. 23. in princ.

LEO IMP. PIVS APPARVIT.

Post autem persoluta postrema Constantino patri, idem Imperator a Theophane quæsiuit, quodnam grande esset illud patris secretum ipsi soli cognitum? Respondit, fortasse patrem tuum eius rei poenituit, quam nos occulte egimus, xvij. centenarios defodimus quodam in loco in vsum fratrum tuorum Cæsarum & Nobilissimorum. Leo autem omne illud famulis missis abstulit, nihilq. fratribus reliquum fecit.] hæc e Annales Græcorum. Leo vero (subdit Theophanes d) cœpit expendere pecunias, quæ sibi fuerant a patre dimissæ: placuitq. tam Optimatibus, quam populo, & visus est breui tempore pius esse, sanctæq. Dei Genitricis & monachorū amicus, vnde & monachos Metropolitanos Episcopos creans in summis sedibus collocavit.] tunc accidit, vt ipse Platonem Olympi montis monachum celebrem, ciuem Constantinopolitanum, rediens Constantinopolim, in Episcopum Nicomediensem prouehendum curaret; sed renuit ipse vir sanctissimus, qui in humili gradu Apostolicum obire munus non prætermisit, prout Theodorus Studita qui hoc viuebat tempore, & res ab eo gestas scriptis prosequutus testatur, quæ hic reddendæ sunt, vt ex ijs quæ vnus iste operatus est, aliorum sanctorum monachorum facta, quæ non prodita scriptis, intelligamus.

Dehinc (inquit Theodorus) necessarijs quibusdam de rebus Byzantium ingressus est. Quo tempore videre licuit monachos ipsos, qui superfuerunt tamquam lumina quædam,

A dam, ab ijs qui in vrbe Byzantio erant, conspectos fuisse. Tunc & beatus ille qui mortuus antea putabatur, rediuius agnitus est (neque enim a cognatis superesse credebatur) ex eo quod non solum consanguineis hominibus, sed toti Byzantio celeberrimus factus est, alijs aliunde illum attrahentibus atque amplexantibus, benigne eius dexteram apprehendentibus, denique nobili eius doctrina libentissime fruuentibus, &c.] pluribus namq. narrat spirituales profectus, cum verbi prædicatione singulos monens, eos ad meliorem vitæ frugem conuertit. & inferius in eodem argumento versatus hæc addit.

Itaque in illa vrbe regia, tãquam vexillum quoddam, erexit orationem spectatæ vitæ testimonio cõprobatam. Adde quod tenui & modesto habitu indutus, aspectu ipso eos, qui eum videbant, ad virtutem hortabatur. Quod si cum politico aliquo viro negocium illi fuisset, orationem suauem adhibebat, ad eius mōres, qui eum audiebant componens. Nec quisquam hac in re ipsius institutum accuset, sed vtilitatem inde proficiscentem consideret. Et quænam (inquier) hæc est? peccantium hominum poenitentia, & vitæ renuntiantium multitudo. Primus enim & solus fere (vt ita dicam) is apparuit, qui nostri generis homines & alienigenas ad virtutis exercitationem suscipiendam alacres reddidit; primus, inquam, nobis vt sancte viuere, hortator diligens extitit. Quamobrem & monasterio cuidã quod in vrbe erat, præesse cogebatur quidem, sed noluit tamen. Quin etiam Nicomediensium Ecclesiæ præsidere eum hortabatur qui tunc præsidebat, sed assentiri noluit, clerum fugiens is, qui clero erat dignus, & sacerdotij fastigium metuens, qui virtute sublimis & præstans erat.] Porro idem sanctissimus vir Apostolicus tamdiu Constantinopoli mansit, quamdiu hæresi profligata, fides Catholica fuit postliminio restituta. tunc demum redijt ad monasterium suum.

C Ita pugil egregius vtraque potens manu, actiua atque contemplatiua vita sublimis, pro temporum ratione (prout spiritus imperabat) exegit vtrumque munus. Ceterum quod ad statum Orientalis Ecclesiæ spectat, Leo ipso sui Imperij exordio, quo sibi conciliaret omnium animos, omnibus morem gerere studuit: perseuerabat ipse tamen hæreticus, hæreticus pariter Patriarcha Niceta iura Ecclesiæ ministrabat, adeo vt potius fuerit obitu Constantini persecutionis cessatio, quam Catholice Fidei restitutio: Ceterum vbi habenas ipse Imperij iam secure possidere visus est sibi: rursus ipsos Orthodoxos persequi aggressus est, vt quæ dicemus suis locis, ostendent. Et si Platoni vel alicui alij indultum est vitam monasticam propagare, ceteris tamen omnibus numquam id licuit, nisi vbi Irene Augusta cum filio Constantino regnauit. Hæc sunt quæ ad statum Orientalis Ecclesiæ, vbi Romanus Imperator dominabatur, pertinent; altera vero pars Orientalis orbis Sarracenis subiecta, & ipsa hoc anno alleuiata est, morte persecutoris qui dum vixit Christianos afflixit Habdallæ. de quo hoc anno ista Theophanes.

Præterea eodem anno & eodem mense, quo obiit Constantinus, moritur Habdallæ Arabum Rex. Cum enim ambo hi velut acerrimæ bestia diuturnis temporibus ac crudelitatibus humanum genus depasti sunt: mortui sunt prouidentia Dei, & obtinent principatum Leo, & Madi filij eorum. Præterea eodem anno Aldegisus Desiderij Longobardorum Regis filius ad regiam urbem veniens, ad Imperatorem se profugus contulit.] hæc Theophanes, cuncta summa breuitate perstringens. Aldegisus igitur qui anno superiori fugam Orientem versus arripuit, hoc anno Constantinopolim venit; vbi ab Imperatore benigne exceptus, ab eodem Patriciatus dignitate donatus est, vbi cum frustra tentasset res Italiae, absque spe aliqua Regni iterum potiundi consenuit.

E Quod autem ad Occidentales res pertinet, Synodum a Carolo Magno in Duria habitam, Saxonesq. duobus prælijs ab eodem Rege profligatos, docent Francorum Annales veteres. Plane obseruatione digna res est, quod antequam in bellum aduersus hostes Carolus cum exercitu proficisceretur, ad componendum ciuilem statum, & bene disponendas res Ecclesiasticas Episcopos & Abbates conuocare consueuisset. Quæ autem in tot Synodis ab eo celebratis statuta fuerint: promiscue simul in librum vnum congeffit Ansigisus Abbas Lobiensis, quo centum & sexaginta octo capita continentur. His plane Carolus diuinum sibi nomen concilians, aduersus hostes pugnans, victor semper extitit, docens omnes Principes Christianos, qua via sit incedendum, vt maxima quæque intrepide aggredi, fortiter prosequi, atque feliciter valeant consummare. Cui hoc anno in rebus Saxonibus occupato nouus interea paratur ex Longobardorum in Italia rebel-

S. PLATONIS PIETATIS ORFICIA.

LEONIS IMP. CONSILIVM IN ADMINISTRANDO IMPERIO.

HABDALLÆ REGIS SARRACENORVM OBIVS.

lantium subiugatione triumphus. Etenim hoc anno Notgardus Foroiuliensis Dux fidi- A fragus, Regnum sibi Italiae vendicare, comparato exercitu, tentans; anno sequenti ad eum debellandum fuit Carolo iterum in Italiam redeundum. de quibus suo loco dicendum erit.

Hoc eodem anno Offa Rex Orientalium Saxonum, post alia pietatis opera ad expiationem suorum delictorum adhibita, Regnum suum vectigale fecit Romanae Ecclesiae, vt singulae domus nummum argenteum penderent Ecclesiae S. Petri. Quod ex veteribus Anglicanae Ecclesiae monumentis prodens Polydorus, haec ait: a Deinde metu poenae, qua propter peccata afficiendus erat, Deum sibi placandum constituens, decimam partem omnium bonorum sacerdotibus alijsq. inopibus hominibus condonauit. Templum quod Herfordiae id temporis magnificum erat, amplissimis donarijs cumulauit, reliquias corporis diui Albani magno studio perquisiuit, easq. inuentas, ac in scrinio auro & gemmis ornato coniectas, locauit in coenobio quod ipse diuo Albano posuerat, illudq. magnis locupletauit possessionibus: vbi etiam loci statuit familiam monachorum diui Benedicti. Huius quoque Regis opus esse ferunt coenobium monachorum eiusdem ordinis, quod est Bathoniae. Offa tamen quem vere suorum delictorum poenitebat, visus sibi nequaquam plena manu de commissis Deo satisfecisse, traiecit propterea Oceano, Romam se contulit veniae consequendae causa, Romanoq. Pontifici Hadriano primo Regnum suum vectigale fecit, imposito tributo ex singulis nummis argenteis, quos denarios vocant, domesticatim in annos singulos conferendis: qui fuit annus salutis humanae septingentesimus septuagesimus quintus.] haec auctor.

a Polydor. Virg. Anglic. hist. l. 4. OFFA REX MERCIORVM SVVM REGNVM VECTIGALE FECIT ROM. ECCL.

b Sur. die 1. Iul. 10. 4. Molan. in Natal. SS. Belg.

s. RVMOLDVS MARTYR.

c Apud Sur. die 22. Octob. 10. 5. GVMMARVS CONFESSOR.

d Ioan. Maria. de reb. Hisp. lib. 7. c. 6. in fin.

DE VOCE MARRANATHA.

e 1. Cor. 16.

Hoc eodem anno martyrio coronatur apud Machliniam in Belgio sanctus Rumoldus Apostolicus vir genere Hibernus: qui Romam petens, & a Pontifice Apostolatus munere initiatus, Machliniam veniens, illic Euangelium praedicauit, populumq. illum ad Christum conuertit: cumq. Dei verbo, & egregio virtutum exemplo, atque miraculis ex nouis palmitibus illam plantasset Ecclesiam: eandem fuso sanguine irrigauit, hoc anno a duobus occisus sicarijs, quorum alterum adulterij arguisset. Extant eius Acta Apostolice plane viro digna. c Claruit hoc tempore, qui eius quoque vsus est amicitia sanctus Gummarus Confessor, qui in aula primum Pipini Regis, magna gloria militat. Scriptae fuerunt res ab eo praclare gestae a Theobaldo ad Sigerum Lirensis Praepositum. Hic est annus, qui Era Hispanica notatur octingentesima decimatertia, qua Tuden- sis habet, defunctum esse Aurelium Regem Gallaciae in Hispania, suffectumq. in eius locum Silum, siue Silonem, eis sororis filium. referunt alij id factum anno superiori, auctoritate diplomatis donationis factae monasterio, Era octingentesima duodecima, d eius Regni anno primo. de quo d nobilis rerum Hispanarum historicus: Est autem inquit, ad memoriam insignis ijs in litteris contenta execratio, qua eius donationis violator iubetur esse ANATHEMA MARRANO ET EXCOMMUNICATVS. vnde intelligitur Marrani vocem vulgarem non a Mauris quasi Mauriani, vt quidam suspicantur, factam in Italia Frederici Aenobarbi tempore, cum Mauri plurimi fidem Christo datam in baptismo, passim eiurata quam susceperant religione violarent, sed potius ex Syriaca voce Maranatha deductam, qua anathematis ignominia, execratioq. in diuinis litteris continetur.] haec vir doctus ac pius. Sed hinc postea factum est, vt sicut nomen, Marrano, iure exhorrent Hispani, ita & vnde deductum est, Maranatha e ab Apostolo introductam in Ecclesiam vocem, & a maioribus frequentatam, in Ecclesiae censuris si apponatur, indigne ferant, & contumeliae loco accipiant. toleranda simplicitas, si tamen de re potius quam de nomine sit sollicita, nec peruicax obuersetur Ecclesiasticae antiquitati.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. LEONIS IIII. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 776. 5. 1.

ANNVS sequitur septingentesimus septuagesimus sextus, Indictione decimaquarta, quo Leo Imperator primo sui Imperij anno, filium Constantinum coronat Imperatorem. Cum enim omnes Constantinopolitani ciues liberalitate Leonis bene erga ipsum affecti essent, omnes Optimates cum multitudine populi copiosa (inquit Theophanes) ingressi sunt ad eum petentes Constantinum filium Imperatorem eius. At ille (vt moris est

LEO IMP. CORONAT CONSTANTINVM FILIVM.

est Principibus) renuntiauit eis: Filius est (inquit) meus vnicus mihi, & idcirco vereor hoc facere, ne forte contingat mihi, quod humanum est, & cum adhuc sit paruulus, morti eum tradatis, & alium promoueat. At illi cum iuramentis se profitebantur illi satisfacturos, neminem regnaturum praeter filium eius, etiam si mori eum Deus voluisset. Hoc autem a Dominica die, qua Palmarum solemnitas agitur, vsque ad quintam feriam hebdomadae maioris, populo in Hippodromo coaceruato petente, sancta Parasceue iussit iurare illos. Et iurauit omnis populus in honorandis & viuificis lignis sanctae Crucis, tam scilicet ex thematibus, militia scilicet, & Senatu, quam etiam exterioribus ordinibus & ciuibus omnibus & ergasteriacis, Imperatorem non admittendi, excepto Leone seu Constantino ac semine ipsorum, & fecerunt scripta, quemadmodum iurauerunt, propriae manus.

B Et in crastino Sabbato sancto ascendit Imperator in tribunal decem & nouem cubitorum, & fratrem suum Eudoxium creauit Nobilissimum, alium vero fratrem nomine Anthimum a patre Constantino illum honorem fuerat consequutus. Et processit Imperator cum reliquis Caesaribus & tribus Nobilissimis ac nouo Constantino ad magnam Ecclesiam, & mutato indumento, sicut Imperatoribus moris est, ambonem ascendit cum filio suo simul & Patriarcha, & ingressus omnis populus, posuerunt omnes scripta sua in mensa sancta. Tunc Imperator allocutus est populum sic: En fratres, petitiones vestras adimpleo, & dono vobis filium meum Imperatorem. Ecce eum ab Ecclesia de manu Christi suscipitis. At illi acclamauerunt voce magna dicentes: Fideiussor noster esto, Fili Dei, quomodo de manu tua Christe, suscipimus dominum Constantinum Imperatorem ad custodiendum eum, & commoriendum pro eo.

C Et in crastinum, quando videlicet magnus & Dominicus dies Paschae celebratus est octauo Kalendas Maij decimaquarta Indictione, aurorae crepusculo, exeunte Imperatore vna cum Patriarcha in Hippodromum, delato altario, omni populo contemplante, Patriarcha fecit orationem, & coronauit Imperatorem filium eius. Et ita processit ad magnam Ecclesiam vterque Imperator cum duobus Caesaribus, & tribus Nobilissimis. Processit autem & Imperatrix Irene, cum processissent Imperatores, sceptris consequentibus per scholas antelatis, & ascendentibus per aereae portae ascensum in catachumenij Ecclesiam, non exiens in plateam Emboli.] haec de solemnibus ritibus tunc exhibitis Theophanes, qui & eisdem potuit interesse. subdit vero paulo post, mense Maio Nicephorum Caesarem fratrem Imperatoris postulatum reum maiestatis, vna cum alijs eiusdem conspirationis hominibus publice caesis ac tonsis, ignominiae causa Chersonam in exilium deportatum. haecenus de rebus Orientalibus.

Quod autem pertinet ad res Occidentales, hoc anno Carolus Magnus cum audisset Rotgaudum Ducem Longobardorum Foroiulensium noua conantem, & Regnum Longobardorum sibi vendicare studentem: in Italiam, nullo obice, venit. Eademq. celeritate eundem victum occidit, captisq. Foroiulio atque Taruisio, quae rebellaerant, ciuitatibus, Francorum illis praesidia reliquit. contigerunt haec ipso veris initio: nam rebus confectis, Pascha Taruisij celebrauit. Posthaec rebellantibus Saxonibus citius in Gallias cum exercitu redijt. Sed quomodo antequam ipse in Saxoniam peruenit, Deus pugnarit pro Francis: audi diuinum miraculum antiquis illis, quae diuina scripta testantur, minime impar.

Saxones iterum rebellauerunt, ruptis sacramentis, & obsidibus promissis mentitis, & Eresburgum castrum per mala ingenia & iniqua placita capientes, Francos expulerunt, & castrum destruxerunt. Similiter voluerunt facere de Sigisburgo castello: sed dum per placita Francos, qui intus erant, non potuissent illudere, sicut fecerant alias de Eresburgo: praeparauerunt pugnas & machinas, vt castrum vi caperent; Deoq. volente petriarias quas paraerunt, in suo plus damno senserunt, quam illi de castello. Item praeparauerant clitas ad debellandum per virtutem, castrum; sed Dei virtus superauit illorum virtutem. Quadam autem die cum bellum praepararent aduersus Francos, qui ipsum castrum custodiebant: apparuit manifesto gloria Dei super Ecclesiam quae est infra ipsum castrum, videntibus cunctis tam a foris, quam etiam de- intus, ex quibus multi manent adhuc, qui dicunt vidisse se instar duorum scutorum colore rubeo flammantium, & agitantium super ipsam Ecclesiam. Cum hoc signum vidissent Pagani qui a foris erant, statim confusi sunt, & magno timore perterriti, fugerunt.

EVDXIVS CREATVR NOBILISS.

CORONATVR CONSTANTINVS FILIVS LEONIS.

CAROLVS ITRE RVM IN ITALIA CONTRA LONGOBARDOS.

a Vita Carol. Magni Annal. Frac. & Chron. Regin.

* gladius DE FVGA ET NECE SAXONVM INGENS MIRACVLVM.

gere coeperunt ad castra, & omnis multitudo eorum fugam arripiens, alij ab alijs inimicem interficiebantur, & qui retro respiciebant propter pauorem ab antecedentibus lanceis confodiebantur, & diuersos ictus inter se perpeffi sunt omnes, & diuina ultione vindicati. At quantum super eos Dei virtus propter salutem Christianorum operata est, nullus narrare potest: & quanto plus illi pauore perterriti sunt, tanto magis Christiani confortati omnipotentem Deum laudabant, qui dignatus est ostendere potentiam suam super seruos suos. Ita Francis viriliter resistentibus, Saxones nihil praeualuerunt, & Franci persecuti eos interfecerunt vsque ad flumen Lippiam, & cum victoria reuersi sunt.] Cum hæc audiuit Carolus, celebrem Synodum in Vuarmatia celebrandam curauit ad componendas, ex more, res Ecclesiasticas & politicas, exemplo expertus sapissime, curare Deum res bellicas, cum ipse esset sollicitus de rebus Ecclesiasticis conseruandis. nam audi quæ sequuntur.

Cum autem in Vuarmatia dominus Rex Carolus hæc audisset, tenuit ibi Synodum, & publicum placitum, & consilio habito, introiuit cum summa festinatione, Deo adiuuante, in Saxoniam. Et perterriti Saxones omnes, ad locum vbi Lippia confurgit, venerunt ex omni parte, & domno Regi Carolo per Vuditum manibus suis reddiderunt patriam, & sponderunt se esse Christianos. Et iterum subditi sunt ditioni domni Regis Caroli. Dominus autem Rex Carolus reedificauit Eresburgum castrum, & fecerunt aliud castrum super Lippiam. Vbi venientes Saxones vna cum vxoribus & infantibus, innumerabilis multitudo, baptizati sunt in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & obsides dederunt domno Regi Carolo, sicut voluit. Disponens autem dominus Carolus Francos per castella Saxonie, reuersus est in Franciam, & celebrauit Natale Domini in Aristallio.] hucusque in dictis Annalibus res ab eo gestæ anni huius.

Ceterum quod ad frequentes Synodos a Carolo annis fere singulis habitas pertinet: minime placet quod asseritur opinione quadam potius quam certa auctoritate, hos fuisse tantum laicales conuentus ad res bellicas aliaq. politica disponenda: etenim cum in his constet sancitos esse canones ad res Ecclesiasticas spectantes, quorum aliquot ex Capitularibus Regum Francorum superius scripsimus & alios suo loco reddituri sumus, cessare de his contraria omnis assertio vel dubitatio debet. Custos siquidem sacrorum canonum tenacissimus Carolus, ex eorum præscripto, annis singulis Synodales voluit eosdem sacros celebrari conuentus: quibus & magistratus Regni interfuisse æque sentimus, in ijsq. etiam quæ ad Regni optimum statum pertinent, esse cognita, optimeq. disposita non negamus. Et vt huius instituti originem repetamus, sciendum, fuisse anno quarto Pipini Regis Concilium celebratum apud Palatium Vernis, in quo statutum quarto canone, vt bis in anno Synodus celebrari deberet quo Rex ipse iussisset, in eiusq. agi præsentia, ad quas conuenirent Episcopi & Abbates; earumq. alteram Kalendis Martij, alteram vero Kalendis Octobris celebrandam esse. Vt taceamus modo dicere de innumeris antiquis Ecclesiasticis legibus, ista iubentibus: ad omnem de hac re tollendam dubitationem, reddendus est hic ipse eiusdem Synodi canon, qui sic se habet.

Vt bis in anno Synodus fiat: prima Synodus mense primo, quod est Kalendis Martij, vbicumque dominus Rex iusserit, in eius præsentia. Secunda Synodus Kalendis Octobris aut ad Sueffiones vel alibi, vti in Martij Kalendis inter Episcopos, & illi Episcopi ibidem conueniant, quos modo vice Metropolitanorum constituimus, & alij Episcopi vel Abbates seu presbyteri quos ipsi Metropolitanus ad se venire iusserint, ibidem in ipsa secunda Synodo conuenire faciant.] hæc canon dicti Concilij celebrati anno quarto Regni Pipini Caroli patris: vt mirandum non sit, si vel saltem semel in anno coram se Synodum Carolus fecerit celebrari, qui (si in omnibus canon seruandus fuisset) bis in anno Synodo suam præsentiam teneretur exhibere. Sed est canon Synodi Sueffionensis ab eodem Pipino Rege habitæ, quo decernitur, annis singulis singulas esse Synodos celebrandas; ex cuius præscripto potius Carolus eius filius singulis ferme in annis colligebat Episcoporum conuentus singulos. Quantum autem ista sibi, Regnoq. profuerint, probantur euenta.

* iudicati

FREQUENTES
SYNODI SVB
CAROLO MA-
GNO QVALES
FVERINT.

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus septimus Redemptoris annus decima Quinta Indictione notatur, quo Bulgarorum Rex Telericus qui aduersus Constantinum Copronymum sæpe pugnarat, Christianæ religionis amore suos deserens, contulit se Constantinopolim, vt sacrum baptismum susciperet, Regnum relinquens terrenum, vt cælestis Regni particeps esse posset. Operata est ista fides in Christum etiam ante Christum. Nam ad Hebræos Apostolus: ^a Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filium filia Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorum, improprium Christiani aspiciat enim in remuneratore.] magnum quidem dedit iste specimen viæ fidei, dum Regno numerosissimæ, victricisq. gentis prætulit seruitutem humilem Christi. Exceptit hunc Leo benigne satis, atque baptismum consecutum, Patricium creauit, & nobili coniugio honestauit. de his enim breuiter ista Theophanes: Anno secundo Imperij Leonis confugit Telericus Bulgariae dominus ad Imperatorem. Qui fecit eum Patricium, iungens illi vxoris suæ Irenæ consobrinam. Cum autem baptizatum eum ex sancto lauacro suscepisset, magnifice honorauit, pariter & amauit.] hæc ipse: Fuerunt istæ primitiæ Bulgariae gentis ad Christianam religionem accedentis, postea magna alacritate confluentis. vt dici possit frumenti granum, seminatum fructum centuplum reddidisse.

Eodem anno, qui & tertius numeratur ante Leonis Imperatoris obitum, contigit certamen Theophanis (qui & Isacius dictus est) nobilissimi ciuis Constantinopolitani cum Leone Imperatore, accusatus a socero quod vna cum coniuge minime liberis procreandis vacans, vitam monasticam exerceret vna cum coniuge, bona sua pauperibus largiens: Rem gestam a Theodoro Studita (vt creditur) scriptam sic accipe: Socer eius qui hanc spem in ipsis folis positam habebat, eam rem sic ægre tulit, vt ipsum quoque Imperatorem in magnam indignationem impulerit. Leo hic fuit sordidi patris filius atque successor: qui & ipsorum adolescentiam commiseratus, & proprium amicum eius patrem honorans, iureiurando comminatus est adolescenti, se illi, nisi a proposito desisteret, oculos effossum. Et Cyzicum misit eum, munusq. præclarum commisit, vt rebus inanibus atque caducis administrandis, earum quæ semper permanent splendorem obliuisceretur. At ille tamquam murus in suo instituto stabilis permanens, libenti animo iter ingressus, apud Sygrianem occurrit admirando seni qui Gregorius appellabatur, & tum alijs donis, tum prophetiæ gratia præstabat: multis enim sudoribus animum a perturbationibus liberum, seseq. tum in contemplatione rerum diuinarum, tum ad eorum quæ essent euentura cognitionem aptum reddiderat.

Huic Theophanes animi sui propositum aperit, sibiq. certum iam esse dicit exilium eligere voluntarium. At ille sancto Spiritu (vt erat solitus) illustratus: Nihil est, inquit, o iuuenis, quamobrem de exilio cogites: paulo post enim licebit tibi, nemine prohibente, ad solitudinem te conferre: socero enim tuo & Imperatore defunctis, ad vitam pristinam reuocaberis. & hæc dicens, solito murmure labijs intonabat, quemadmodum ipse iuuenis comitibus dixit, cum eius testimonium narraret. Senis autem iumento vsus est, eoq. magis quam regio equorum ministerio, quo erat ornatus, gloriabatur. Senis igitur monitu & aliorum Patrum consilio confirmatus reditum in patriam distulit, & vna cum socijs in loco quem nactus est, cum supellectile sua confedit. Verum cum & magnis caloribus & siti cruciarentur, non tantum indignatus est, nec aquæ penuria sententiam mutauit, nec proprium orauit Dominum vt sibi mederetur; sed solitas illi preces fundens, super tapete recubuit, vt somno paulisper sitim leniret.

At rerum mirabilium effector Deus iuuenem intuitus, propter se libenti animo labores ferentem, magno illum miraculo decorauit: Qui enim ingrato populo ex durissima petra latices effudit, cur grato iuueni necessaria non ministraret? Prope igitur vbi iacebat, diuino iussu fons mirabilis emanauit, tactuq. suum seruum Deus excitans, sese illi patefecit. Qui socijs conuocatis, sitis remedium a Deo datum ostendit. Causis igitur manibus aquæ copiam haurientes, debitas bonorum omnium largitori Deo gratias egerunt.

a Hebr. II.
TELERICVS
REX BVLGARORVM
FACTVS CHRISTIANVS.THEOPHANIS
ISACII CERTAMEN
CVM LEONE IMP.GREGORII
CONSILIO
QUIESCIT
THEOPHANESAQVAM DEVS
SITIENSIBVS
LARGITVR.

egerunt. At ne quis posset suspicari casu fontem illum repertum fuisse: nocte repente sic euauit, vt ne vestigium quidem eius vllum mane relinqueretur. hoc amoris, quo sanctus hic iam inde ab adolescentia Deum prosequeretur, signum fuit.] & paulo post: Nondum anni tres præterierunt, cum iocer eius & Imperator a præfenti gloria depulsi sunt, & ad domicilium illis conueniens missi &c.] reliqua enim suo loco reddiduri sumus, quæ memoria digna sub Irena Augusta & Constantino filio contigerunt.

Quo pariter anno Carolus Magnus ad stabiliendam Ecclesiam Saxonum, habuit Synodum Paderburnæ, vbi Saxones baptizati iuramento firmare se Christianam Fidem perpetuo seruaturus, alioqui passuros ob poenam, omnium suorum bonorum dispendium. hæc Acta Caroli, vetus Chronicon, Annales Francorum & Regino tradunt. Sic igitur firmata, penitusq. stabilitæ videri poterant res Saxonum, nisi vnus ex eorum Principibus Vuidichindus nomine, ne cum alijs ad Synodum conueniret, vna cum paucis socijs fugam arripens, aufugisset in Normandiam. Excepisse autem in eadem Synodo ab Hispania venientes tres Sarracenorum Principes, pariter tradunt. habet eadem de rebus hoc anno gestis Paderburnæ Gobelinus in Meinulpho, qui & originem Episcopalis sedis Paderburnensis enarrat. Sed & de aduentu Principum Sarracenorum hæc Annales sub Ludouico scripti ab eius domestico produunt: Venit, inquit, iisdem & loco & tempore ad Regis præsentiam de Hispania Sarracenus quidam, nomine Ibinalarabi cum alijs Sarracenis socijs suis, dedens se ac ciuitates quibus eum Rex Sarracenorum præfecerat.] & paulo post: Persuasionem ergo Rex prædicti Sarraceni, spem capiendarum quarundam in Hispania ciuitatum haud frustra concipiens profectus est &c.] Porro expeditio in Sarracenos contigit anno sequenti.

SYNODVS PADERBURNENSIS.

SYNODVS PADERBURNENSIS.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. LEONIS IIII. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

778.

7.

3.

SEQUITVR temporis ordine annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus octauus, prima Indictione, quo Caroli Magni cõtigat expeditio in Hispaniã aduersus Sarracenos, ab alijs Sarracenis (vt vidimus) anno superiori ad id faciendũ permoti: etenim bello ciuili Sarracenis inter se dissidentibus, qui regnabat Cæsaraugustæ, ab alijs pulsus Sarracenis, in ipsos Carolum concitauit. Francorum rerum scriptores veteres tradũt, subegisse Carolum Nauarram, potitumq. Cæsaraugustana ciuitate, atque Pampilona, eadem moenijs reliquisse nudatas. Verum cessit exercitui infelix exitus, Vasconibus in montibus Pyrenæis, vsis locorum opportunitate, exercitus extrema cædentibus. Qua impressione facta, desideratos esse inter alios insigniores Eggobardum regiæ mensæ præpositum & Rutlandum præfectum Britannici litoris, testis est Eginhardus in rebus gestis Caroli Magni. Porro de historia vel nimia breuitate contracta, vel sub nomine Turpini Rhemensis Episcopi nimia fabulositate producta, nihil præterea est tutum asserere.

Sed quomodo errore lapsi sunt nonnulli persecuti suis scriptis res Hispanas, dum eiusmodi cladem quam in saltu Pyrenæo passus est Carolus, referunt ad tempora Regis Alfonsi cognomento Casti, paulo ante obitum eiusdem Caroli Magni, suo loco plenius dicturi sumus. hic satis sit ista notasse. Regnabat autem tum in Hispania in Regno Legionis & Asturiorum Silo gener Alfonsi Catholici, qui pace cum Sarracenis composita, tranquillam transegit vitam, ab anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo quinto, Era nimirum (vt Tudensis habet) octingentesima decimatertia, tenuitq. vsque ad Eram octingentesimam vigesimam primam, annum Domini septingentesimum octogesimum tertium. Cum interea Aragonenses, Principe Ansar sese a Sarracenorum iugo magna animi generositate vendicantes, libertatem sunt consequuti, pro qua tuenda studio indefesso certarunt.

Cum autem in ea aduersus Sarracenos expeditione Carolus esset, fidifragi Saxones suasionem Vuidichindi Principis rebellantes, quæ obuia habuerunt ad Rhenũ vsque omnia cæde atque incendio vastant, sed non impune: nam idem Carolus licet annus declinaret ad finem, & exercitus imminutæ vires non nihil essent ex clade illa a Vasconibus illata, nulla mora

CAROLI MAGNI EXPEDITIO IN HISPANIAM.

CAROLI MAGNI EXPEDITIO IN HISPANIAM.

ARAGONENSES IN LIBERTATEM VINDICATI.

SAXONES REBELLANTES CUNCTA CAEDE MISCENT.

la mora eos per suos adoriri voluit, quos in fugam verfos magna ex parte necauit. hæc Francorum vetera Chronica & Annales. Verum cædem Saxonum anni sequentis exordio contigisse, quæ dicuntur ostendent. Sed hæc ex epistola sancti Ludgeri Monasteriensis Episcopi ad Xixfridum Traiectensem Episcopum a data, petenda sunt, qui ea quæ hoc anno Saxones in sancti Suuiberti Vuerdense cœnobium perpetrarunt, & quam a Deo ob sacrilegium experti sint vltionem, scribit cuncta quidem Annalibus digna, quæ sic se habent.

Postremo (inquit) imperante Carolo Magno Rege Francorum inclyto filio præfati Regis Pipini, cum is subiugatis potenter Saxonibus, & Vuestphalis, decreuisset cum grandi exercitu Christianorum contra Gentiles Hispanos, Sarracenos scilicet regnantes in Hispania, ire in Hispaniam, & eos mittere sub iugum Fidei Domini Dei nostri Iesu Christi, anno scilicet a Natiuitate eiusdem Domini nostri septingentesimo septuagesimo octauo, Indictione prima: ferocissimi & perfidi Saxones & Vuestphali excitati spiritu satanæ ac inebriati calice Babylonis, cum præfatus Carolus Rex esset cum toto suo exercitu in Hispania, putantes ac videntes se habere aptum tempus vlscendi damna a Carolo & a Christianis ipsis sæpe illata, conglomerati in inuicem præceptis Satraparum ipsorum, venerunt validissimis & grandibus agminibus strenuorum & ferocium armigerorum, depopulantes longe lateq. crudeli ferro & edaci flamma cuncta quæ erant Christianorum. Veneruntq. vsque ad litora Rheni.

Et in tantum sæuijt ira & crudelitas ipsorum, vt nullatenus parcerent nec Ecclesijs Dei, nec sexui, nec ætati hominum, quin omnia consumerent ac demolirentur vsque ad internecionem. sed anno sequenti maxima vindicta subsequuta fuit, & denuo ad fidem reuocati triumphali gladio serenissimi Francorum Regis Caroli propugnatoris Fidei Christianæ fuere. Qua horrida clade sæuiente, prædictæ ferocissimæ gentes Saxonum & Vuestphalorum ad Ecclesiam sanctissimi Suuiberti, & ad oppidum Vuerdam ferocitatis suæ direxerunt gressum. Quod oppidum liuore magno, feroci igne & ferro solo tenus destruxerunt. Eadem tempestate Ecclesia cum conuentu sancti Suuiberti concremata fuit, sacerdotes aut trucidati aut effugati, incolæ vtriusque sexus omnes fere occisi, libri sacri exusti, vicusq. fere in solitudinem reductus est. Dempto sacro corpore S. Suuiberti, sagaciter subtus terram deposito & depresso, quod licet industrie per totum conuentum quæsierint, minime tamen inuenire potuerunt. Et licet essent Christiani vi adacti, & hæc crudelia peragerent: oderant tamen sanctum Suuibertum, eo quod pridem Christianis Francigenis præstitisset victoriam contra eos, & (vt arbitrabantur) inimicus ipsorum esset, & defensor exercitus Christianorum.

Erat autem in eodem flagitioso exercitu quidam satelles diaboli, nomine Ogellus Oesterbach de Paderborne, qui in eadem sæua depopulatione oppidi de Vuerda infinita flagitia commiserat, gaudens in rebus pessimis. Is tota vi conatus inflammare sancti Suuiberti Ecclesiam, ignem primus copiosum ad fastigium iactauit Ecclesiæ. sed protinus ignis sæpe repulsus & mortuus extinctus & diminutus fuit: vim enim suæ virtutis primo oblitus est ignis. At ille obstinatus in malitia, licet hæc cerneret, & nullo modo desistere dignaretur: tandem permissione diuina eam incendit, & lætus abiuit. Igitur cum hæc effera & bellicosissima gens Saxonum infinita abominabilia vbique in Christianos grassando ad libitum peregrisset, diuisisq. inter eos lætarentur rapinis ac spolijs, sedissentq. in suburbanis & vicinis pratis virentibus oppidi Vuerdensis, ouantes & gratulantes de cædibus & oppressionibus Christicolarum: ecce venit ille sceleratissimus & sacrilegus Ogellus ad commilitones & conterraneos suos in eodem prato prandentes, cachinnando recitans, vt ipse Ecclesiam sancti Suuiberti protectoris Francorum incenderit, quamuis commode eam aliquamdiu incendere nullatenus potuisset.

Statimq. Dominus noster Iesus Christus, qui est splendor Sanctorum suorum, volens sacrilegis Saxonibus palam ostendere, cuius meriti sanctus Suuibertus nobilis Pontifex apud ipsum esset in Regno cælorum, illum nefandum Ogellum miserabiliter puniuit, vt alij terrentur, & a talibus desisterent. Nam cum perniciosus Ogellus hæc prædicta mala per ipsum perpetrata coram prandentibus socijs & complicibus suis cachinnando, immo Deum blasphemando recitaret: statim ira Dei ascendit super ipsum, cadensq. retrorsum coram omnibus super planam terram fracto collo, dignas temeritatis ac sacrilegij poenas debitas horribili morte luit. Quod alij sacrilegi videntes & audientes exterriti

a Extat in Appendice ad vitam Suuiberti apud Sur. ro. 2. die 1. Martij. b Ead. epist. c. 4. 5. 6. 7.

SAXONVM IRRVPTIO IN VVERDAM FACTA.

INCENDITVR ECCLESIA S. SVUIBERTI.

IMPIVS OGELLVS DIVINITVS PERCVSIVS INTERIT.

exterriti valde, compuncti poenitentia saluari, quidam ipsorum iram Dei mitigauerunt.

Nec hoc sufficiebat Deo ad laudem sancti Suuiberti, quin etiam illustrius honorare voluit Sanctum suum coram omni exercitu Saxonum & Vuestphalorum. Nam cum sacrilegus Ogellus mortuus, coopertus velamine sic per tres fere horas iacuisset, & signo dato, iuberentur vbique per totum exercitum castrametari in alio loco: statim conuenerunt consanguinei & focij malitiæ nefandi Ogelli, eumq. sepelire in cœmeterio Ecclesiæ sancti Suuiberti decreuerunt, sed nullo modo valebant. Namq. cum indigestam terram effoderent, conantes facere sepulturam in præfato sancto cœmeterio, in quo ipsum condendo sepelirent, statim digesta terra per se defluxit in eandem foueam, ac si non fuisset sulcata. de quo omnes valde mirabantur. Cumq. iterum atque iterum fodiendo tentassent, & multum laboris insumpsissent, vt facerent sepulchrum licet in alijs locis eiusdem cœmeterij, & semper terra per se, omnibus stupentibus, subito decidisset in eandem foueam, permanens & apparens plana terra vt antea; desistebant a fodiendo sepulchro in eodem cœmeterio: & exterriti dicebant alterutrum, ipsum indignum Ecclesiastica sepultura, & præsertim sepultura illius cœmeterij, eo quod Ecclesiã illam & cœmeterium cremando profanasset. Et sic multum attoniti recedentes, cum venissent ad cadauer mortui, & abiecto velamine, denudassent faciem eius, ecce tam horribilis & miserabilis apparuit facies eius, quod omnes in terrorem & formidinem vertit, ita vt omnes trementes, stupidi & pauidi cito recederent ab eo, ignorantibus quid de corpore facerent. Sed instanti recessus tempore, quidam alij satellites ex alia prouincia Saxonum prædicta audientes, & ipsum mortuum inuenientes, proiecerunt indignanter cadauer in Rhenum, vt esset pabulum piscium, & sic malus male perijt.

Itaque cum ex præcepto Satraparum per totum facinorosum exercitum signo dato, iuberentur castra mouere, domumq. discedere: ecce dolenter nuntiatum fuit a contri- bulibus & complicibus malitiæ & commissi sacrilegij, duobus præcipuis Satrapis Nothelino & Oconi, strenuum Ogellum de Paderbone, qui primus Ecclesiã S. Suuiberti incenderat, ex vindicta Dei & sancti Suuiberti patroni illius loci plagatum & punitum esse, fregisseq. collum suum super planam terram, cum iucunde iactaret, quod illud facinus sacrilegum admisisset. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc casu accidisse, & non ex vindicta alicuius Sancti & præcipue S. Suuiberti, & quod S. Suuibertus esset impotens, & nullius virtutis ac potestatis, qui nequiuisset suum oppidum, suamq. Ecclesiã tueri. Cumq. hæc & alia huiusmodi multa verba blasphemiæ superbe ac indignanter protulissent, nec dantes gloriam Deo & Sancto eius: simul atque recessissent illi duo Satrapæ ab inuicem, Nothelinus glorians in via de victoria habitans contra Christianos, priuatur coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atque in cunctis membris suis grauiorem morte poenam tamdiu sustinuit, donec rubore coopertus & in se reuersus, ac se colligens, quanta in Deum ac S. Suuibertum superbe commiserat, medullitus suspirando agnouit & doluit.

Itaque crescente per momenta temporum dolore corporis, consilio proborum flexis genibus humiliter Deo vouit deuote visitare sepulchrum S. Suuiberti & Ecclesiã eius in fauillam redactam, iuxta facultatem suam restaurare, modo intercessionibus ipsius recuperaret pristinum visum & sanitatem corporis. Quo voto coram multis dolenter & deuote facto, protinus dolor viscerum cessauit & visus redijt, & ipse surgens, lachrymabili voce Deum deuotissime laudans, cunctis apparuit, vt meritis sancti Suuiberti liberatus sit. Et Vuerdam vsque properans, votum cum multa familia deuote adimpleuit.

Alter autem Satrapa Occo nomine opimis ditatus spolijs cum equester cum vernaculis rediret e Vuerda, ignorans vt Nothelinus a Deo punitus esset, recitaretq. in viam quam bene vindicassent Saxones contra Christianos contumelias & oppressiones ipsis a Carolo pridem illatas, & vt humana pariter & diuina in finibus Christianorum perturbassent, & præsertim vti Ecclesiã sancti Pontificis Suuiberti, in quo multum Christiani confidebant, incendissent: mox coram omnibus mulctatus est a Deo, auditu carens & loquela, rediensq. domum mæstus & dolens, mansit longo tempore surdus & mutus. Qui similiter in se reuersus, erubescens ingemuit valde, perpendens quod

Deus

A Deus vindicat blasphemias Sanctis suis illatas. Saluari igitur poenitentia ductus dolens toto corde de commissis in Deum & eius seruum Suuibertum, elemosynis & precibus sperabat a Deo recuperare priorem sanitatem, sed nihil proficiebat, & nihil obtinuit.

Cum vero didicisset qualiter Nothelinus Satrapa cæcitate percussus meritis sancti Suuiberti liberatus fuit, spem magnam concipiens in sanctum Suuibertum, similiter voluit peregre visitare ipsum sanctum Suuibertum in Vuerda, & seruituti eius se mancipare; modo pristinae merito ipsius Sancti restitui posset sospitati. Eadem hora sanatus a cælesti medico, disposita domo sua, publice accedens cum solemnibus familia ad Ecclesiã sancti Suuiberti in Vuerda, votum impleuit reuerenter & deuote; redire quoque domum spernens, sumptibus suis, & præfati Satrapæ Nothelini aliorumq. multorum deuotorum hominum eandem exustam Ecclesiã anno sequenti eleganter restaurauit. Et dignitati sui Satrapatus renuntians, in Vuerda apud S. Suuibertum cõfenuit, seruiens feruenter Deo & S. Suuiberto omnibus diebus vitæ suæ.] hæc de his S. Ludgerus Episcopus res sui sæculi narrans. Porro sequenti anno Saxones atque Vuestphali post acceptam ingentem cladem subdiderunt se Carolo Magno.

Ceterum ipse S. Ludgerus genere Frisius, Frisiorumq. Apostolus iure dicendus, hoc tempore Frisiorum conuersioni operam dabat, vt colligitur ex Actis vitæ ipsius a Vuerden- sibus monachis scriptis proditæ. Hic enim genere Frisius ex Christianis parentibus ortus, educatus sub disciplina S. Gregorij discipuli S. Bonifacij Martyris in Ecclesiã Traiectensi, ibi initiatus est clericatu, ab eoq. missus in Angliam, vbi Albinus siue Alcuinus publice profitebatur litteras sacras, eum audiens annum integrum mansit, iterum ad eum qui miserat Gregorium, ordinatus diaconus redijt. Postea vero rursus profectus in Angliam, tres integros annos & sex menses eundem præclarissimum doctorem audiuit, vsu litterarum Carolo Magno notissimum. Vocatus deinde defuncto Gregorio, ab Apostolico viro Lebuino per visum, qui Euangelium Dauentriæ prædicarat, illuc se contulit, vbi combustam a Saxonibus Ecclesiã restaurauit. inde a successore Gregorij Albino in Frisiam missus, sana illic idolorum plura destruxit, ipsis spectantibus idololatrias, & Dei virtute ne repugnarent, agente. Septem vero ibi annis mansisse, eadem produit Acta: cum autem longe lateq. eius Apostolatus gloria claruisset, qui sub Albino in Anglia profitebatur eius condiscipulus, eiusmodi salutationem ad eum hæc versibus scripsit.

Frater amore Dei, cognato dulcior omni
Et consanguineis merito pretiosior ipsis,
Ludger amate mihi, Christi te gratia saluet.
Vive tua gentis Frisonum clara columna,
Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris,
Doctus in eloquio, prudens, & mente profundus,
Ipse gradum meritis ornans & moribus almis,
Vt puer in senibus humili de corde ministras,
Vt germanus agis cunctis equalibus auro,
Atque parens pueris vitæ documenta rependis.
Tu melius crescendo, mei memor esto sacerdos,
Tu precibusq. tuis commendes queso Tonanti
His breuibus vatem qui te laudauit in odis.
Si teretis baculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas, fors hæc mercedula vati
Concordat modico. Felix sine fine valeto.]

hæc discipulus, vt diximus, Albinus, qui Eboraci in Anglia docebat in Gymnasio florentissimo. quomodo autem idem sanctus Ludgerus, Saxonibus ingruentibus in Frisiam, necesse habens inde recedere, Romanam se contulit, suo loco dicturi sumus.

Quod vero pertinet ad Albinum Eboraci summa cum laude sacras litteras publice profitentem, Bedæ fuisse discipulum cum tradant, & Caroli Magni asserant præceptorum: an vera sint, exquirendum est. Nam quod ad primum spectat, quemnam ipse suum tradat Albinus fuisse magistrum, habes in eius epistola ad Eadbaldum Eboracensem Archiepiscopum his verbis: ^b Laus & gloria Deo, qui dies meos in bona prosperitate conseruauit, vt in exaltatione filij mei carissimi gauderem, qui laboraret vi-

Annal. Eccl. Tom.9.

Ff

ce mea

SACRILEGO
TERRAE SE-
PULTVRAM
NEGAT.NOTHELINVS
DIVINITVS
EXCAECATVR
ET SANATVR.VLTIO IN OC-
CONEM ET MI
SERICORDIA
IMPERTITA.a Apud Sur. die
26. Martij 10.2.LVDGERVS
PRAEDICAT
FRISIIS.DISCIPVLVS
ALBINI AD S.
LVDGERVM
SALVTATIO.b De reb. gest.
Angl. aut. ve-
tus anon. post
Bedam cap. 9.

ce mea in Ecclesia, vbi ego nutritus & eruditus fueram, & præsset thesauris sapientiæ, A
 in quibus me magister meus dilectus Egbertus Archiepiscopus hæredem reliquit, &c.]
 Succesit hic, ad quem scribit, tertio loco ab Egberto, de quo quidem fratre Regis Eg-
 berti itidem nominati, auctor qui post Bedam profecutus est res gestas Anglorum,
 hæc ait: Hic omnium liberalium artium (vt ita dicam) armarium, immo sacrarium
 fuit, & nobilissimam Eboraci bibliothecam instituit.]

DE ALBINO
 FLACCO AN-
 GLICANAE
 ECCLESIAE
 DOCTORE.

Porro de eodem Egberto idem Albinus in epistola ad Carolum Magnum id ipsum
 profitetur, fuisse nimirum magistrum suum. Sunt enim hæc ibi verba: Date mihi ex-
 quisitiones eruditionis scholasticæ libellos, quales in patria habui per bonam & deu-
 tissimam magistri mei Egberti industriam; & si placet sapientiæ vestræ remittam ali-
 quos ex pueris nostris, qui excipiant inde quæq. necessaria, & reuehant in Franciam
 flores Britanniae, & non sit tantummodo Eboraci hortus conclusus, sed etiam in * Tu- B
 ronica emissiones paradisi.] hæc ipse intelligens de bibliotheca, quam copiosissimam
 Egbertus Archiepiscopus Eboraci reliquit. Sed & Beda ipse cum de Albino meminit
 in præfatione historiarum rerum Anglorum, dum testatur, se impulsu Albini illud opus
 esse aggressum, eius vt æqualis tantum & amici non vt discipuli meminit, vbi ait: Au-
 ctor autem ante omnes atque adiutor opusculi huius Albinus Abbas reuerendissimus
 vir per omnia doctissimus extitit.] & inferius eundem patrem Albinum nominat.

* Theutonica

Quod vero dicatur idem Albinus Caroli fuisse magister, de eo idem auctor ista sub-
 iungit: * Hic est Alcuinus, qui, vt dixi, pro pace ad Carolum directus, & ibi seu terræ
 amœnitate, seu Regis humanitate captus refedit: magniq. apud eum habitus, Imperia-
 lem animum (quantum ab aulicis curis vacabat) Dialectica, Rhetorica, & etiam Astro- C
 nomia composuit. Erat enim omnium Anglorum, quos quidem legeris, post beatum
 Adelmum & Bedam, doctissimus: multis libris ingenij periculum fecit.] hæc auctor.
 Sed demus de Mathematicis scientijs vel Philosophicis Albinum cum Carolo Magno
 differuisse: certe quidem sacrarum rerum scientia adeo idem Carolus erat imbutus, vt
 magistri potius quam discipuli locum teneret: siquidem in ea facultate non Carolus
 Albinum, sed Albinus Carolum consulebat, si quod dubium esse obscurum sibi vide-
 retur & arduum. Docent quidem id litteræ eiusdem Albini ad ipsum Carolum Ma-
 gnum, quibus eum consultit, quid sibi velit quod Ecclesia celebrat Septuagesimam, Se-
 xagesimam, & Quinquagesimam ante Quadragesimam. De quibus quæ in principio &
 sine habentur, quod ad hæc de quibus agimus spectare noscantur, hic reddam totidem
 verbis. est earum eiusmodi exordium.

* Exat Appen-
 dix de diuin.
 offis.

CAROLVS MA-
 GNVS SCIEN-
 TIA SACRA-
 RVM RERV
 PRAESTANS.

Benedictus sit Deus Pater omnipotens, qui te creauit & honorauit: & benedictus sit D
 Dominus noster Iesus Christus Filius Dei vini, qui te redemit & elegit: benedictus sit
 Spiritus sanctus Paraclitus, qui te illuminauit, & dilatauit cor tuum in omni sapientia
 & scientia claritatis dilectissime DD. & dulcissime Domine: & benedicta sit sancta Tri-
 nitas, vnus Deus omnipotens, Pater & Filius & Spiritus sanctus, qui mihi seruulo suo,
 licet indigno, talem concessit dominum, amicum, & adiutorem gratiæ suæ, qui mihi
 per seruum suum beatæ memoriæ magistrum meum ministrare elementer dignatus est.
 Et benedicta sit potestas & Regnum tuum & filij tui, & filij filiorum tuorum vsque in
 generationes sæculi sempiternas, vt veniat super te, & super tuam generationem be-
 nedictio Sanctorum in die Domini nostri Iesu Christi; vt quæ sanctissima voluntas sem-
 per vigeat, floreat, & crescat in corde tuo, clarissime Ecclesiæ Christi rector & defensor.

EPISTOLA
 ALBINI FLAC-
 CI AD CARO-
 LVM MA-
 GNVM.

Repletus sum gaudio vestram audiens prosperitatem & exaltationem, & totus iu- E
 cunditate exhilaratus, dum vestræ beatitudinis litteras accepi, & legi osculatus sum.
 Vnde & aliquid familiarius vestræ dilectioni scribere præsumo, & illatas quæstiuncu-
 las venerabili affectui vestro præsentare; sciens autem scholasticæ inquisitionem erudi-
 tionis & Ecclesiasticæ disciplinæ solertiam vestræ clarissimæ sapientiæ, & dulcissimæ
 familiaritati gratam esse & iucundam, & quicquid vrbauitatis sale conditum cogno-
 scitur, vestris intellectualibus fauorabile auribus, & acutissimis scientiæ oculis amabile
 esse probauimus. Vnde & quod scholastica tyronum iuuentus flaccidis ingerere auri-
 bus solet, vestræ sanctissimæ prudentiæ * dirigeratum duximus, & inde solatia respon-
 sionis quærere, vnde sôphiæ flumina manare nouimus; tametsi has interrogationes
 vestræ sanctissimæ sapientiæ patefieri posse fateor. Et ne meæ aliquid rusticitati præ-
 sumptuose responderet, vestrum laudabile ingenium, & præfulgens eruditionis cacu-
 men,

EXCELLENS
 SCIENTIA
 CAROLI MA-
 GNI.

A men, consulere tutum esse putauimus. Nam velut vermes fenestris inuolant æstiuus, sic
 auribus meis insident quæstiuncula, & horum conuenientiū nunc temporum excitati,
 Ecclesiastico munere interrogant: Cur septuagesimus, & sexagesimus vel quinquagesi-
 mus ordo per dies Dominicos ante quadragesimum dicatur, vel colatur. Si respondero
 Ecclesiæ hanc esse consuetudinem, & Romana auctoritate huius religionis ritum esse fir-
 matum: minus illis videtur * auctoritati, quia dico, nihil sine causa in Ecclesiasticis con-
 suetudinibus a Doctoribus constitutum præcipuis, &c.] differuit ipse de propositis quæ-
 stionibus arithmetis rationibus, atque ad postremum.

Idcirco paucis hæc prælibaui verbis, quia vobis hæc omnia notissima esse sciebam, &
 (vt dictum est) cum sapiente paucis vtendum est verbis, &: Beatus qui a loquitur aurem a
 audientem, id est, intelligentem. Mihi itaque in fine epistolæ cum Regina Saba dicen-
 dum est: b Beati serui tui hi, qui stant coram te semper & audiunt sapientiam tuam. Sit b
 Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuiisti, & posuit te super thronum Israel in-
 sempiternum, & constituit te Regem, vt faceres iudicium & iustitiam.] hic finis episto-
 læ Albini ad Carolum Magnum Regem. Ad quem ipse haud cunctatus est suis litteris
 respondere, propositas elucidans quæstiones: præfigitur autem regiæ epistolæ eiusmodi
 titulus c, & epistolæ exordium.

Carolus gratia Dei Rex Francorum, Imperator Longobardorum (sive potius, atque Lon-
 gobardorum, vt in alijs eius publicis legitur documentis) & Patricius Romanorum dilectissi-
 mo magistro, nobisq. cum amore nominando Albino Abbati in Domino nostro Iesu
 Christo æternam salutem.

* Exat epist.
 posita Append.
 ad Albini li-
 bros de diuin.
 offic.

Peruenit ad nos epistola missa a religione prudentiæ tuæ, quæ post laudes & benedi-
 ctiones omnipotenti Deo debitas, nobis & progeniei nostræ benedictionem optabilem, EX EPISTOLA
 CAROLI AD
 ALBINVM.
 summamq. benevolentiam detulit. post hæc textus illius inquirendo subiectus est, cur
 Septuagesima & Sexagesima & Quinquagesima in ordine per dies Dominicos ante
 Quadragesimam dicantur vel scribantur, &c.] pluribus quidē & quam doctissime satisf-
 facit propositis quæstionibus, ex quibus facile iudices, quantum sacrarum rerum scientia
 præcederet eum, quem magistrum vocat Albinum, vt intelligas magistri titulum illi
 potius honoris causa inhæsisse, quam vt Carolus doctrina loco discipuli esset habendus.

Plane miraculum videri potuit, hoc sæculo rudi inueniri Regem adeo excultum sa-
 cris litteris, & in procinctu semper positum Principem veluti ociosum de rebus diui-
 nis philosophantem, vt plane quem Magnum titulo merito dicunt, ipse iure ter Ma-
 ximum appellarim, nempe bellica fortitudine, scientia, & pietate; quo nomine eo ma-
 gis plurima laude dignus habitus est, quod non solum ipse in eius cultu numeros om-
 nes absoluit, sed ceteris auctor fuerit, vt sacri ritus Ecclesiæ quam diligentissime ab
 omnibus seruarentur; nam de ipso inter alia hæc Eginhardus in Vita eius, quam cuncta
 videns, testis fidelis conscripsit. Legendi, inquit, atque psallendi disciplinam diligen-
 tissime emendauit: erat enim vtriusque admodum eruditus, quamquam ipse nec publice
 legeret, nec nisi summissis & in commune caneret.]

EX EPISTOLA
 CAROLI AD
 ALBINVM.

CAROLVS MA-
 GNVS TER MA-
 XIMVS.

Sed & in eo commendandū eius erga cultum religionis impensum studium; quod quæ
 ipse ob bellicos apparatus ex sui officina ingenij præstare minime posset, ea ne rāto bono
 Christiana religio fraudaretur, ab alijs præstanda curauit; sicut cum significationē sacro-
 rum vestimentorum per Archiepiscopos quosdam scientia celebres voluit explanari, vt
 Amalarius testatur his verbis: Scio, inquit, eorumdem vestimentorū significationem dili-
 genter explanatam ab Archiepiscopis, qui fuerūt tempore beatissimæ memoriæ Caroli,
 ad eundem, eius tamen admonitione.] hæc ipse, ista scribens sub eius filio Ludouico.

Ad hoc etiam spectat, quod cum quæ recitarentur in Ecclesijs Martyrologia siue san-
 cti Hieronymi, siue Bedæ, breuia nimis viderentur atque ieiuna: iussit Vsuardum mona-
 chum doctrina præstantem in his laborare, vt illud quod in Ecclesia quotidie legeretur,
 Martyrologium redderet opulentius. Est de his ad Carolum eiusdem auctoris breuis
 præfatio, qua & in his studium Caroli erga sacros ritus commendatum, & sua in opere
 perficiendo industria pariter testata redditur: quæ sic se habet.

* Amal. de di-
 uin. offic. lib. 3.
 c. 29.

Domino Regum pijsimo Carolo Augusto Vsuardus indignus sacerdos & Monachus
 perennem in Christo coronam.

Minime latet vestram celsitudinem, sapientissime Princeps, qualiter monemur, in imi-
 tandis antiquorum studijs, vt quicquid in gestis præcipue Ecclesiastico dogmati con-
 gruus,

gruis, minus perfectum inuentum fuerit, debeamus pro posse supplere, vel certe, suppleri optare. Quæ res pia quidem sollicitudine, vestro, si recordamini, iussu dignanter admoto, me ad hoc, et si indignum compulit, quatenus Sanctorum sacras atque necessario recolendas festiuitates, ex quibusdã præcedentium Patrum Martyrologijs in quamdam colligerem vnitatem. Recolebamq. in ipsis eorundem solemnitatibus quam multos propriæ negligentia excessus, quos etiam purgari tali cupiebam officio. Præterea & venerabilium Hieronymi scilicet & Bedæ presbyterorum pijs, quamuis succinctis super hoc prouocabar descriptis; quorum prior breuitati studens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inueniuntur huius operis præterijisse necessaria. Quos tamen secutus, censui & Flori memorabilis viri latiora iam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo eius libro. Ibi enim multa, quæ in priori omiserat, & correxit & addidit. At siquid præter quod ab illis accepi in hoc tempore autum, aut mutatum est, sagaci a me indagine id perquisitum agnosci poterit.

Ceterum benignissime, idcirco hanc exiguitatis meæ præfatiunculam huic opusculo inferere malui, vt sciretur non me in hoc vsum leuitatis conamine, sed potius vestris (vt erat dignum) paruissè imperijs, Catholicorum fidelium solito consulentibus vtilitati. Vnde quod vestrum est obsecro, vt si iustum decernitur, propriæ tuitionis anchora roboretur, quo videlicet præsentibus regulis examinis auctoritate & futuris tantæ auctoritatis firmetur examine. Excellentiam magnitudinis vestræ per multa annorum curricula Rex Regum Dominus sua dignetur custodire potentia. Amen.]

Sed quid insuper? & libros eiusdem de quo nuper diximus Albi Flacci de Diuinis officijs monitu eiusdem Caroli fuisse ab eo elaboratos: firma est omnium sententia. Quin etiam quæ ad officia Ecclesiastica rite disponenda Hadrianus Papa elaborauit (vt Amalarius ait^a) Antiphonarium atque Responsoriale: ea omnia petitione Caroli ab eo edita esse pariter existimantur.

Sed & quod præstat ceteris, eidem Carolo Magno debemus ingens opus illud ab eodem Alcuino, siue Albino elaboratum, quo totius diuinæ scripturæ tam veteris quam noui testamenti vulgata editio emendata est. Acciderat enim, vt ipsa multiplicium librorum exscribentium vitio, mendis obsita iam vilesceret: quod periniquo animo ferens Carolus, vt quam emendatissima ederetur, in pristinamq. vendicaretur integritatem atque splendorem, studio propensiori curauit. Cuius rei fidem facit eius in Capitularibus intextum elogium istis verbis^b.

Volumus (& ita Missis nostris mandauimus, & præcepimus) vt in Ecclesijs libri canonici veraces habeantur, sicut iam in alio Capitulari sæpe mandauimus.] hæc ipse, qui vt quod omnes refugerent, ob nimiam difficultatem, omnino perficeretur, opus delegauit Albino, vt absolueret. Qui in id ipsum viribus totis inuigilans, vniuersam diuinam scripturam e vetustioribus ac verioribus fontibus descriptam recognitam & emendatam eidem Carolo Magno obtulit, ad cuius calcem, hos quos hic descriptos leges versus apposuit, per epigrammata diuersa distinctos. Extat eiusmodi vetus Biblia, Alcuini labor, in Vallicellana nostra bibliotheca, vbi velut ingens thesaurus asseruatur, vtpote quod viri eruditi, qui in emendatione Vulgatæ iterum nostro tempore laborarunt, eius vt antiquiori sunt vti, cui & plurimum detulerunt. Porro primū Albi epigramma sic se habet.

Nomine Pandecten proprio vocitare memento
Hoc corpus sacrum, Lector, in ore tuo.
Quod nunc a multis constat Bibliotheca dicta,
Nomine non proprio, vt lingua Pelasga docet,
In hoc dicta Dei conduntur mystica summi,
De quibus egregius vates in ore canit:
Est mihi lex Domini dulcis super omnia mella,
Carior atque auri millia multa super.
Srenuus hanc Domini famulus custodiet arcem,
Cui merces celi perpes in arce manet.
Codex illius quot sint in corpore sancto
Depicta formis litterula varijs,
Mæcedes habeat, Christo donante, per auum
Tot Carolus Rex, qui scribere iussit eum.

Aliud.

A

Aliud.

Hæc diuina Dei placeat scriptura precamur
Sensibus atque oculis, Lector honeste tuis:
Spiritus hanc celi sanctus dictauit ab arce,
In qua vera fides fulget & alma salus.

Aliud.

Pro me, quisque legas versus, orare memento:
Alcuine dicar ego. Tu sine fine vale.

Aliud.

Magni magna Deo portantes munera templo,
Quas laudauit ouans ore pio populus:

B

Paruula sed vidua Dominus duo nummula præfert
Nobilium donis fame veridico.

Non ego parua tuis, Rector, munuscula gælis
Infero, persona sit mea parua licet.

Munera sed Domini celestibus incluta Regnis
Porto tibi plenis, optime Rex, manibus:

Nempe noua ac veteris, * parum, pia famina legis
In hoc clauduntur corpore quippe sacro.

Hæc ego porto libens ad sacra sacraria templi,
Quod tua mens nouiter condidit alma Deo.

Laudibus vt præsto Christi sit semper in illo
Iste liber, resonans verba superna Dei.

C

Aliud.

Nauta rudis pelagi seuis ereptus ab undis
In portum veniens, pectora lata tenet.

Sic scriptor fessus calamum sub calce laboris
Deponens habeat pectora lata satis.

Ille Deo dicat grates pro sospite vita;
Proq. laboris agat fructibus & requie.

Aliud.

Perge libelle sacer cunctis præclarior odis
Prosperè pacifice nunc, misere Deo.

Et pete præclari præclara palatia Regis,
Vt maneat Christi semper in æde sacra.

Atque Dei famulis pacis ser munera cunctis,
Dextera quos Domini protegat, atque regat,
Quos colo corde, fide, sancto quoque semper amore
Cum lachrymis optans, vt vigeant valeant.]

D

Hucusque Alcuini versus ex dicto codice, cuius cum ob nimiam vetustatem pagina esset exesa, consumpta, & characteres oblitterati, describi vix potuerunt. At de Alcuino fatis.

Quod insuper ad anni huius res gestas pertinet, auctus est hoc anno Carolus Magnus prole mascula. nam licet Hildegardis coniunx gemellos peperisset infantes, altero cedente, alter tantum superstes fuit, quem Ludouicum ipse vocari voluit^a.

LUDOVICVS NASCITVR. Apud Aimon. lib. 5. c. 1.

E

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. LEONIS IIII. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
779. 8. 4.

ANNVS sequitur septingentesimus septuagesimus nonus, Indictione secunda, quo Carolus Magnus antequam parata expeditione proficisceretur in Saxones, in Villa Duria Synodum habuit ex more, sic primum quæ Dei sunt curans, quam bellica inchoaret. In ipso autem procinctu, exposcente Roberto Abbate sanctorum Vincentij atque Germani Parisiorum Episcopi confirmauit, quæ eorum monasterio pater Pipinus bona contulerat, & alia ipse adiecit, Extat ipsum quidem priuilegium, quod quæ Annal. Eccl. Tom. 9. Ff 3 interfuit,

CAROLI EXPEDITIO IN SAXONES.

a Amal. de ordin. Antiph. in præfat. 1. & 2.

b Capitul. lib. 6. c. 227.

c Psal. . .

* Inq. hoc

inter fuit rebus a se scriptis (vt ipse testatur ^a) recitat, istis præmissis quæ de Episcopis at- que Abbatibus vel alijs a se delectis, qui Regno diuersis in locis præessent instituit, quibus hæc subiicit: Quibus ^b rite peractis, Ligerim cum reliquis transmeauit copijs, & Lutetias, quæ alio nomine Parisij vocantur, sese recepit. Tunc eius adiit præsentiam venerabilis Rotbertus Abbas coenobij sancti Vincentij sanctiq. Germani, petens quatenus præceptum immunitatis ipsius Ecclesiæ, quod olim dominus Pipinus genitor eius fecerat, ipse sua benignitate confirmaret. Quod non solum fecit, sed etiam nouum sua præceptione descriptum sigillo suæ regis maiestatis firmavit. est autem huiusmodi.

PRIVILEGIUM A CAROLO CONCESSVM MONASTERIO S. VINCENTII ET GERMANI.

Carolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum, atque Patricius Romanorum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, siue iunioribus nostris.

Si opponenda beneficia ad loca sanctarum Ecclesiarum vel sacerdotibus præstare non desinimus: hoc procul dubio ad æternam nobis beatitudinem retribuendum profuturum confidimus. Igitur cognoscat magnitudo seu virilitas vestra, qualiter venerabilis vir Rotbertus Abbas de basilica sancti Vincentij vel domini Germani, vbi ipse pretiosus corpore requiescit, clementiam Regni nostri accessit; & præceptum domini & genitoris nostri bonæ memoriæ Pipini Regis nobis ostendit relegendum, vbi reperimus insertum, qualiter propter nomen Domini beneficium præstitisse cognoscitur, vt annis singulis quocumque in Regno nostro negociantes ipsius sancti loci pergere velint (sicut ipse Rotbertus Abbas mercari videretur) tam ad luminaria comparanda, quam pro reliqua necessitate discurrentes, tam extra Ligerim quam citra, vel in Burgundia etiam, in Aquitania, vel in prouincia, seu in Francia, necnon & in Austria quocumque in Regno, Christo propitio, nostra pergere voluerint, nullum teloneum vel de sarcinis vel de caricatione, neque de nauigio, vel de qualibet redhibitione exinde ad partem fisci nostri, nisi Abbatis discurrentes persolvere quicquam debeant.

Præterea præsentis præcepto decernimus (quod perpetualiter mansurum esse iubemus) vt non per vios portus, neque per ciuitates tam Viroduno, quam Aurelianis, vel Ambianis, neque in Traiecto, neque in Dorstade, vel Neomago, neque per omnes pontes, vel ad sanctum Maxentium, siue Parisijs, siue Ambianis, neque in Burgundia, vel in pago Treassimo, neque in Senonico, vel per omnes ciuitates vbicumque in nostro, propitio Christo, Regno, aut pagis, vel territorijs teloneus exigatur, nec de nauali, nec de carrali, neque de saumi, siue de trana, euectione vel rotaticum vel pontaticum, nec pulueraticum, nec salutaticum, nec cispitaticum vel vllam redhibitionem, quam fiscus noster exinde possit sperare, nec vos aut iuniores, vel successores nostri ab eisdem requiratis seu exigatis: sed omnia hæc propter nomen Domini ipse Abbas vel successores eius, seu memorata Ecclesia S. Vincentij vel domini Germani habeant indultum, vt ad luminaria ipsius sancti loci proficiat in Augumentis.

Adiungimus etiam teloneum illum quem Gerhardus Comes apud Villam nouam in curte sancti Germani visus fuit recipere, quia in nostrum redijt ius, vt deinceps ad partem sancti Germani ipse teloneus cum omni integritate in nostra eleemosyna ad luminaria ipsius sanctæ Ecclesiæ recipiatur absque alicuius refragatione. Quam vestra auctoritate, sancti Pontifices, nostri ac proceres, perpetuis temporibus valituram manu propria signatione nostri sigilli studuimus roborare. Data sexto Kalendas Aprilis, anno vndecimo Regni nostri, & quinto Patriciatus nostri. Actum Aristallio in palatio: reintegratum vero Parisijs.] hæcenus priuilegium.

His ex more præuijs pietatis officijs aduersus Saxones Carolus profectus est; quæ illi ad eos debellandum perfacilem aditum aperuere: etenim fugientibus illis, incruento bello Saxoniam atque Vuestphaliam debellauit, receptisq. ab iisdem obsidibus, firmatisq. rebus denuo iuramento, in Franciam redijt. hæc Annales Francorum pluribus, ex quibus & Regino eadem affirmat.

SAXONES ET VVESTPHALIA CAROLO DEBELLATI.

Octogesimus post septingentesimum annus agitur Indictione tertia, cum Orientalis Ecclesia tum a Sarracenis tum etiam a Leone Imperatore persecutione vexatur.

vexatur. Quod in primis pertinet ad Sarracenos, auctor est Theophanes, hoc anno quinto Leonis Imperij Madi Principem Sarracenorum edictum promulgasse, vt omnes, qui ex Iudæis & alijs infidelibus ad Christianam Fidem transiissent (quorum ingens erat numerus ex ijs qui seruilis conditionis cum essent, religionem susceperant Christianam) desertores efficerentur, alioqui poenis acerbissimis plecterentur. Misit ad hoc perficiendum Thesiam quemdam sæuissimum hominem, qui profectus Emesam in Syria, dirisimas ibi de Christianis habuit quæstiones, adeo vt quæ scribuntur facta a Præsidibus acerbissimis persecutoribus Lysia, siue Agricolo sub Ethnicis Imperatoribus, istius excederet carnificina. Verum nec isto tempore defuerunt qui antiquos Martyres inuicta constantia fuerint imitati, sed & sexus fragilior, robustior sit inuentus: siquidem Christianæ feminæ complures erexerunt de eius crudelitate triumphos, post innumera supplicia martyrium summa gloria consummantes, vt idem qui supra testatur auctor.

MARTYRIA IN SYRIA A SARRACENIS ILLATA.

Addit ad hæc præterea idem Theophanes, ab eodem Sarracenorum Principe esse iustas Christianorum Ecclesias solo æquari, idq. factum Emesæ, & alijs in locis Syriæ vsque Damascum; idq. contra pacta conuenta passi sunt Christiani, vtpote qui se ea conditione dederant Sarracenis, vt Christianæ religioni esset bene consultum, simulq. sanctis Ecclesijs. Hæc passa est Ecclesia Syriæ, quæ si habuisset qui singula quæ acciderant Christianorum martyria scriptis posteritati dedissent, equidem ingens volumen ex eis conficiendum fuisset, quæ hic per paucis notata tantum potius quam narrata ex eodem auctore Theophane scriptis prodimus.

ECCLESIAE CHRISTIANORVM A SARRACENIS DIRVTAE.

Constat etiam ex eodẽ auctore, hoc ipso anno Constantinopoli, defuncto Niceta eius Ecclesiæ hæretico Patriarcha octauo Idus Februarij, subrogatum in locum eius Paulum genere Cyprium hæreticum itidem Iconoclastam, licet sua cõscientia Orthodoxum, vtpote qui probe sciret se errore duci: quod & mortis tempore testatus est, vt suo loco dicetur. quæ autem ad hunc annũ pertinent, ita Theophanes: Octauo Idus Februarij mortuo Niceta (de quo prædictum est) Constantinopoleos Episcopo secũda ieiuniorum hebdomade, die Dominico, Paulus honorabilis genere Cyprius, verbo & actu coruscãs, post plurimam propter hæresim qua tenebatur excusationem, vi multa compellente consecratur Patriarcha Cõstantinopoleos.] Sic ipse, cum reuera intus crederet quæ sunt Catholica Fidei: tamen ob timorem Imperatoris persequi agredientis cultores sacrarum imaginũ, silentio rem obtegens, & communicans cum hæreticis, indignissimum se throno illo iudicabat. Cum enim videret Leonem Augustũ aggressum esse persequi Christianos Catholicos, timore percitus, numquam est ausus, quam corde credebat, pandere veritatem: probe sciens id haud sibi licere absque vitæ discrimine, iam pluribus Constantinopolitanis ciuibus dire cæsis, & alijs paulopost nobilibus viris eadem ex causa ingenti quoque ignominia affectis, de quibus hoc anno hæc ipse Theophanes.

PAVLVS EPISCOPVS CONSTANTINOPOLITANVS.

Media vero hebdomada ieiuniorum tentus est Iacobus Protospatharius & Papias & Strategius & Theophanes Cubicularij vna cum alijs religiosi viris, eo quod imagines adorarent. Tunc demum occultam malitiam suam Leo persecutoris filius patefecit, & hos immisericorditer cæsos & tonsos, & per medium vrbs vincetos ad pompam duci fecit, & includi in Prætorio mandauit. Inter quos moritur Theophanes, Confessor effectus, & coronam est Martyrij consequutus: reliqui autem omnes post huius obitum probati monachi inuenti sunt.] Paulopost vero, eodem anno, mense Septembris, ipse Leo mortuus est. Sed quæ proxime causa præcesserit horum aulicorum damnationis audi.

LEO IMP. PERSECVITVR CVLTORES SACRARVM IMAGINVM.

Idem Leo Imperator media ieiuniorum septimana duas imagines reperit in puluinarum vxoris suæ Irenes, quas cum diligenter esset contemplatus, inquisitione facta, deprehendit eas a Papiæ Palatino, alijsq. nonnullis Primiceriorum fuisse illatas: quos & cruciatibus, supplicijsq. grauissimis addixit. In vxoremq. Irenem acriter inuectus, eã nauici esse dixit, quæ suo patri Imperatori horribilibus, atque intemeratis fidei mysterijs prolatis diuersum plane iurasset, constanter asseuerantem eas a se non visas repulit, neque postea rem cum ipsa habuit.] Tunc accidit vt eam, quam diximus, de aulicis quæstionem dirisimam habuerit, deq. illis infame supplicium sumpserit.

a Cedren. in Comp. Annal.

REDA RGVITVR IRENE PROPTER SACRAS IMAGINES.

Sed de obitu agamus ipsius Leonis Imperatoris, qui contigit hoc eodem anno mense Septembris. Miseratus tandem Deus Orientalis Ecclesiæ, quæ iam sub duobus nefandissimis Imperatoribus Leone Isaurico, & Constantino Copronymo eius filio longo tempore vexata duplicia pro peccatis suis supplicia tulit, Leunculum hunc simulac

aggressus est Sanctorum sanguine cruentari, e medio sustulit. sed quomodo id acciderit, A
ex Theophane ista accipe.

MORITVR
LEO IMP.

Eodemq. mense Septembri, quarta iam inchoata Indictione, mortuus est Leo filius
Constantini hoc modo. Cum insaniret circa lapides pretiosos, nimis adamauit coro-
nam magnæ Ecclesiæ. Et accipiens portauit eam. Tunc exierunt carbunculi in capite
eius, & captus valida febre, mortuus est, cum regnasset annis quinque & diebus sex.]
hæc Theophanes. Amans igitur carbunculos, ex sacrilegio carbunculos pariter passus
est, & his coronatus, est mortuus.

IRENE ET
CONSTANTI-
NVS IMPE-
RANT.

Tunc (inquit Theophanes) sexto Idus Septembris, Indictione quarta, Irene pijsima
cum filio suo Constantino gloriose Imperium diuinitus accepit.] Mirabilis Deus præ-
dicatur in hoc, dum per viduam feminam & puerum orphanum excitatam impieta-
tem compefcuit, & aduersus cunctas Ecclesias motam impugnationem continuit. B
Quomodo vero hoc eodem anno simulac salutati sunt Imperatores, iisdem coniura-
tionem sint passi, Theophanes ista subdit: Post quadraginta vero dies Imperij eius,
cum eius filius esset decem annorum, consilium facientes quidam Senatorum, volue-
runt educere Nicephorum Cæsarem & Imperatorem statuere. Cum autem hæc ad
eius notitiam peruenissent: tenti sunt Gregorius Logotheta Dromi, & Bardas dudum
Prætor Armeniorum, Constantinusq. Vicarij Spatharius & Domesticus excubitorum,
& Theophylactus Ramgabi Drungarius duodecimæ insulæ, & multi alij, quos cæcos &
tonfos in diuersis insulis exilio relegauit.

Porro viri fratres Cæsares ac Nobilissimos tonsos, sacerdotio fungi, & populo com-
munionem in festiuitate Natiuitatis Christi porrigere fecit, in qua procedens Imperato-
rio more, publice cum puero reddidit Ecclesiæ stemma, coronam scilicet, quod fuerat a C
marito sublaturum pulcherrime fabricatum, & lapidibus pretiosis venustatum.] hæc
Theophanes, qui & subiicit hoc eodem anno victos Arabes, qui audito Imperatoris obi-
tu sese infuderant in Romanum Imperium, sic Deo fauente Principum Orthodoxorum
primordijs. post hæc vero subiicit ista Theophanes.

LIBERTAS
CONCESSA
MONASTICAE
PROFESSIO-
NIS.

Ceterum interea pijsimi Principes fiducialiter agere cœperunt, & verbum Domini
dilatate: & qui volebant saluari, sine prohibitione mundo abrenuntiare, & glorifica-
tionem Dei exaltare, atque omne bonum manifestare.] Sed hæc pluribus Theodorus
studita in Platone his verbis: Postea vero quam cœpit regnare Christi cultrix Irene,
quæ pacem ipsa, vt cognomento ita & re attulit, in cuius Regno cum alijs bonis & mo-
nasticæ vitæ adeundæ facultas, & ianua patefacta est, quæ olim ab impio Imperatore
clausa fuerat, quemadmodum ab ijs Imperatoribus, qui Græcorum superstitionem D
sequebantur, Christianæ Fidei aditus præcludebatur: Ex eo, inquam, tempore quo Ire-
ne ipsa regnare cœpit: nostra tota eorum qui rebus terrenis renuntiauerant, familia
monasticæ vitæ obedientiam profitebatur.] & inferius post præfecturam spiritualem S.
Platonis hæc ingerit de altercationibus inter Orthodoxos atque hæreticos ob cultum
sacrarum imaginum exortis, Catholicis iam libere eum profitentibus, & contraria sen-
tientes redarguentibus. ait enim.

Cum iam regnaret pia illa femina Irene, multa q. disceptatio de venerandarum ima-
ginum argumento facta esset: idem pater S. Plato ante multos alios, & cum paucis qui-
busdam libera oratione imagines prædicabat, cumq. ijs qui contra eiusmodi veneratio-
nem bellum gerebant, quantum poterat ipse pugnabat: quandoquidem ad disputan-
dum de dogmatibus idoneus non erat: nam simplicem quidem orationem habebat, at E
amplam tamen & nomini suo congruentem, & auditoribus probabilem. Cuius rei ar-
gumentum illud fuit: quod in cathedra vrbis Metropolitanæ Epiphanorum in Synodo
illa, quæ in Apostolorum templo habita fuit, a Præside qui illo tempore erat, prouoca-
tus est is, qui neque antea hæreticorum militaris ordinis impetum timuit. Quo tem-
pore ad magnum illud templum festinauit, aduersus Præsidem clamans, & fallacem
illum cœtum contra venerandas imagines coactum vituperans. Et paulopost cum con-
cilium illud falsum dissolutum fuisset, tam cœtus ille veritatis propugnator, quam
Regina ipsa e medijs Leonibus crepta fuit. Tunc sine sanguine (vt ita dicam) Martyr
apparuit noster præceptor, Pontificem ipsum sequens, neque quicquam ob ea quæ au-
sus fuerat, veritus.] hæc Theodorus, subobscurè notam omnibus illius temporis homi-
nibus rem gestam paucis perstringens, illud plane significans, Iconoclastas, qui sub
duobus,

CONCILIABV-
LVM HAERE-
TICORVM.

A duobus, vel tribus Imperatoribus ipsis fauentibus altas radices fixerant in solo impie-
tatis, haud, simul ac Principes Catholici illuxere, dedisse manus, sed magnopere resti-
tisse, refragatos esse, conciliabula conuocasse, & alia id genus operatos esse, ne pietas,
quæ tamdiu compressa iacuerat aliquo pacto resurgeret.

Postremo vero, quod item ad huius anni res gestas pertinet, addit Theophanes admi-
ratione dignum euentum de inscriptione inuenta in refossa tunc temporis veteri sepul-
tura. quod cum omnes tam Græci quam Latini historici æque afferant, nolimus præ-
mittere. Theophanes igitur sui temporis prosequutus historiam, ita rem gestam
paucis narrat: Hoc etiam anno in longis Thraciæ muris quidam homo fodiens, inuenit
arcam lapideam, quam cum expurgasset & releuasset, reperit virum iacentem, & con-
glutinatas arcæ litteras continentes hæc: Christus nascetur ex Virgine Maria. Credo
in eum. Sub Constantino & Irene Imperatoribus, o sol iterum me videbis.] increbuit
fermo, Vatis alicuius eiusmodi fuisse sepulchrum, eiusdemq. repertum in eo vaticinium
scriptum diuinitus reuelatum.

Sed ad res Occidentales transferamus orationem. hoc eodem anno Carolus Ma-
gnus Francorum Rex firmaturus res Saxonum, in Saxoniam abiit, inq. Lippiam ve-
niens Synodum illic habuit, propagataq. fide apud Barbaros, iam Baptismate initia-
tos, reuersus est in Franciam, inito consilio proficiscendi Romam religionis causa, visi-
taturus sacra Apostolorum Limina, acturusq. gratias sanctis Apostolis Petro & Paulo de
conuersione Gentilium Saxonum ad Christianam Fidem, simulq. communicaturus cū
Hadriano Pontifice, quæ in Synodo in Saxonia habita statuta essent. Sic igitur ipse vna
cum Regina Hildegarde autumnali tempore profecti in Italiam venientes, Natalem
diem Domini Ticini celebrauerunt, sequenti autem anno celebraturi sacratissimum
diem Paschatis Romæ. hæc Annales Francorum.

Porro etsi qui statuti canones in ea Synodo, vel quæ decreta fuerint ibi, non ex-
tent, quæ docere nos possint: ex alijs tamen diuersorum scriptorum assertionibus in-
telligere satis possumus, in eadem Synodo actum de erigendis sedibus Episcopalibus in
Saxonia: hoc namque anno prima iacta esse fundamenta Ecclesiæ Osnaburgensis, qui
eius prosequutus est res gestas Crantzius^a profitetur: Ipse vero Carolus testatur diplo-
mate, primum a se erectam Ecclesiam Osnaburgensem in honorem sancti Petri prin-
cipis Apostolorum, & sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani. Post hanc autem
erexisse liquet in Episcopatum Ecclesiam Salingenstensem, eamq. nomine S. Stephani
Protomartyris Deo optimo maximo consecrasse. Extant^b acta sancti Meinulphi dia-
coni, in quibus asseritur hoc pariter anno ab eodem Carolo Magno paruam esse constru-
ctam Ecclesiam Paderbornæ, post annos vero quindecim datum illi fuisse Episcopum, vt
suo loco dicturi sumus.

Hæc sunt cunabula Ecclesiæ Saxonum, sæpe Euangelium profitentium, ac deserentium
(vt superius dictum est, cum Gentilium suorum Anglofaxonum sanctorum vi-
rorum perfunctos in prædicatione labores recensuimus) cum tandem armis Caroli
in Christiana religione retenti sunt, penitus abdicato cultu ipsorum idoli, nomine
Krodo, reddentis formam senis super piscem stantis, atque rotam vtraque manu te-
nentis, quem Saturnum esse, dixere Latini. Factum vero, vt cum probe imbuti Euan-
gelio essent, pristini erroris poenitentes & erubescerent, quod scilicet in hæc vsque
tempora, vniuerso credente orbe, ipsi adhuc perseverassent idololatræ: in detestationem
E^c pudendæ impietatis vsu loquendi receptum fuerit inter eos, vt in detestationem rei
nefandæ, solerent dicere, Krodo. Sed quo tardius, eo propensius quam nouerunt ve-
ram religionem postea excoluere, vsque ad nostra tempora, quibus eiurata Fide Ca-
tholica, proh dolor, hæretici facti sunt, ab auitis legibus & Ecclesia Catholica alieni,
a monacho desertore & impostore seducti.

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus octuagesimus primus Indictio
ne quarta, quo Carolus Imperator Romam vna cum coniuge atque filio Pipino
se contulit. Qui igitur Natalem diem Domini Papiæ, vt dictum est, celebrauit, magno
desiderio

SAXONVM
ECCLESIAM
OSNABVLA.
a Crantz. in Me-
trop. lib. 1. c. 2.

b Apud Sur. 10.
s. die 5. Octob.

c Crantz. hist. Sa-
xon. lib. 2. c. 7.

CAROLI MA-
GNI ADVEN-
TUS ROMAM.
& Egin. in vita
Caroli.

desiderio exarsit, vt Pascha Domini Romæ ageret cum Pontifice. Festinauit enim, A
vt in die quo ex Ecclesiæ præscripto solemne baptisma celebrari consuevit, Romæ ef-
set, quo Pipinum filium eidem sancto Pontifici baptizandum offerret. Sed antequam
ista omnia profequamur: Eginhardi a testificationem de vehemēti eiusdem Regis
studio erga Romanam Ecclesiam, & basilicam sancti Petri in medium afferamus, qui
ait: Carolus colebat præ ceteris sacris & venerabilibus locis apud Romam Ecclesiam
beati Petri Apostoli, in cuius donaria magna vis pecuniæ tam auri quam argenti, nec-
non & gemmarum ab illo congesta est: multa & innumera Pontificibus munera missa.
Nec ille toto Regni sui tempore quicquam duxit antiquius, quam vt Vrbs Roma sua
opera, suoq. labore veteri polleret auctoritate, & Ecclesia sancti Petri non solum per
illum tuta ac defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesijs esset ornata ac dita-
ta. Quam cum tanti penderet, tamen intra quadraginta septem annorum, quibus re- B
gnarat spacium, quater tantum illo, votorum soluendorum ac supplicandi causa pro-
fectus est.] hæc Eginhardus, eiusdem Caroli (vt ipse testatur) Regis alumnus, qui cun-
cta quæ scripsit, spectasse etiam oculis potuit.

AB HADRIA-
NO PAPA VN-
GVNTR PI-
PINVS ET
LVDVICVS
REGES.

Sed quæ de eiusdem Caroli hoc anno Romam aduentu habeant Annales Franco-
rum sub Caroli filio Ludouico conscripti, in quibus singula singulis redduntur annis,
videamus. Inde anno (inquiunt) septingentesimo octogesimo primo Romam veniens, ho-
norifice ab Hadriano Papa susceptus est. Et cum ibi sanctum Pascha celebraret, bap-
tizauit idem Pontifex filium eius Pipinum, vnxitq. in Regem Ludouicum fratrem
eius, quibus & coronam imposuit, quorum maior Pipinus in Longobardia, minor
autem in Aquitania Rex constitutus est. Rege vero Romam digresso, ac Mediola-
num veniente, Thomas eiusdem ciuitatis Episcopus baptizauit ibi filiam eius nomine C
Gislam, & de sacro fonte suscepit. Quibus gestis, in Franciam reuersus est. Sed cum
Romæ esset, conuenit inter ipsum & Hadrianum Pontificem, vt simul Legatos mitte-
rent ad Tassilonem ducem Baioariæ, qui eum commonerent de sacramento, quod Pi-
pino Regi ac filijs eius ac Francis iurauerat, scilicet vt subiectus eis ac obediens esset.

LEGATI HA-
DRIANI PA-
PÆ AD DV-
CEM BAVA-
RIÆ.

Electi ac directi sunt in hanc legationem de parte Pontificis Formosus ac Damasus
Episcopi, & de parte Regis Richolfus diaconus, atque Eberhartus magister Pincer-
narum. Qui cum (vt iussi erant) commemorato Duci loquuti fuissent, in tantum cor
eius emollitum est, vt diceret, se statim velle ad Regis properare præsentiam, si sibi
tales dentur obsides, sub quibus de sua salute dubitare nulla sit necessitas. Quibus datis,
sine cunctatione apud Vuormatiam ad Regem venit. Sacramentum, quod iubebatur
iurauit: obsides duodecim qui imperabantur, sine mora dedit, quos Sindbertus Reginen- D
sis Episcopus de Baioaria in Carisiaco ad conspectum Regis adduxit. Sed idem Dux
domum rediens, non diu in ea quam promiserat fide permansit. Rex autem in eadem
villa hiemem transegit, & Natalem Domini & Pascha celebrauit.] hæcenus Annales.
Vetus Chronicon a Pithæo editum hæc his addidit: Eodem tempore multa signa appa-
ruerunt, inter quæ signum Crucis in vestimentis hominum frequentissime visum est.]

THEOPH.

Desiderantur in Francorum Annalibus, quæ hoc anno Græci reddunt, nimirum quod
Theophanes his narrat verbis: Anno secundo Constantini & Irenes direxit Irene Con-
stantem Sacellarium & Mamalum Primicerium ad Carolum Francorum Regem, quo
filiam suam nuptui traderet Imperatori Constantino filio suo. Et facto placito ac iure-
iurando adhibito inter vtrosque, reliquerunt Elisæum Eunuchum atque Notarium ad
docendum illam Græcorum litteras simul & linguam, vt erudiret eam secundum mo- E
res Romani Imperij.] hæc de his Theophanes.

SPONSALIA
INTER CON-
STANTINVM
IMP. ET CA-
ROLI FILIAM.

Contracta sunt igitur sponsalia per Legatos inter Constantinum annum agentem ata-
tis duodecimum, & Caroli filiam, quæ retenta est in Gallia annis septem, cum Constan-
tini Imperatoris animus erga eam propensissimus esset. Interea vero pace soluta cum
Francis, dimissa Caroli Regis filia, Irene eius mater ex Armenia coniugem quæsiuit ei-
dem filio Constantino, ex quo tempore, vt dicemus, domesticum exortum est bellum
inter matrem & filium Imperatoris. Quæ autem desponsata fuit Constantino Impera-
tori filia Caroli Magni, nomine dictam fuisse Rotrudrim, eamq. primogenitam natam
ex Hildegarde, auctor est idem Eginhardus in vita eiusdem Caroli Regis.

Hoc pariter anno occupatus Romanus exercitus detētus est bello ciuili in Sicilia, cum
rebellasset Helpidius missus Insulæ Prætor, in quem sub Theodoro Patricio Imperator
classē

A classē ornauit. Quo etiam anno Madi Princeps Sarracenorum misit filium suum mi-
norem natu Aaron nomine (maior enim Moyse vocabatur) ad infestandum Orienta-
les partes Imperij: cum Irene Augusta, vt pacem Orientis redimeret, præter plurima ad
eum missa munera, vestigale illi constituit Romanum Imperium, statuto annuo censu,
quem Imperator singulis annis Principi Sarracenorum persolueret. Sicq. inter Roma-
nos & Sarracenos pax composita hoc anno fuit. Cum autem Helpidius tyrannus vi-
geretur a Theodoro, sumpto secum thesauro fugiens nauigauit in Africam, accepta ab
eo securitate, vbi degens, Sarraceni eundem vt Romanorum Imperatorem colebant.] BELLVM AD-
CVLVM CON-
FECTVM.
hæc Theophanes. Sic igitur belli Siculi aduersus tyrannū suscepti causa necesse fuit Con-
stantino & Irenæ eam de censu annuo soluendo Sarracenis iniquam conditionem subire.

B IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANTINI
ANNVS ANNVS ET IRENES IMPP. 3.
782. 11.

R EDEMPTORIS annus septingentesimus octogesimo secundus Indictione quin-
ta notatus habetur, quo ab Augustis per Stauratium confectum est in Græcia bel-
lum aduersus Sclauos barbaros, cum illi eam prouinciam occupassent, vna cum Pelo-
ponneso, quibus Romano Imperio vendicatis, & iisdem barbaris tributarijs constitutis,
cum captiuis ac spolijs onusto exercitu, idem Stauratius ouans, sequenti anno est reuer-
sus Constantinopolim. hæc Theophanes hoc anno & sequenti. Erat tunc in expeditio-
ne ista inter Excubitores Ioannicius miles ob egregia facta spectatus ipse quidem, qui
Iconoclasta cum esset, apud montem Olympum magno Dei beneficio diuinitus admo-
nitus, hæresi abdicata, ad Catholicam Ecclesiam transijt, & mirifica claruit sanctitudine.
agebat ipse, hoc tempore, suæ ætatis annos quinquagintatres, vtpote qui natus asseri-
tur anno decimoquarto Leonis Imperatoris, qui est annus Domini septingentesimus vn-
detrigesimus. Extant res ab eo præclare gestæ ab auctore eius temporis scriptis editæ,
ex quibus quæ ad præsentem annum pertinent de eius diuina vocatione, Annalibus di-
gna hic describamus; ac primum, quæ de statu Ecclesiæ Orientalis huius temporis idem
auctor præmittit his verbis.

BELLVM AD-
VERSUS SCLA-
VOS PROSPE-
RE CONFE-
CTVM.

Postquam autem huius sceleris operatores impietate miserabili perierunt, Roma-
norum Imperium transijt ad coniugem eius Irenem, quæ res Christianorum tuēba-
tur & habebat in honore, etiam si propter metum mariti non poterat, eo superstitē, libere
loqui veram religionem. Cum vero in Imperio fuisset constituta: tum ipse quoque
Christus qui propter nos carnem induit, rursus honorabatur figuris, & exoptatæ Sancto-
rū imagines in Ecclesijs, in foro, in populo cernebātur. Sed neque sic quidem multi huius
Iconomachorum hæresis acerbiter eluerunt ex animis, sed cum temporis diuturnitate
ad mali habitum peruenissent, ægre ferebant se ab eo liberari. Quorum vnus erat hic
quoque præclarus Ioannicius, qui non erat promptus & velox ad mutationem, neque
enim omni vento conuertebatur, aut circumferebatur, sed morum ostendens grauita-
tem etsi in re non laudabili, permanebat in ijs quæ sibi recte opinari videbatur, & diui-
nis imaginibus nullum cultum tribuebat.

Deinde quid sit? eum venatur egregius agricola, qui nouit terram animi vnus cuius-
que, & ei iniecit semina fidei Orthodoxæ. Quomodo autem? Mittitur ab Imperatore
ad Occidentem cum toto exercitu. Illinc autem reuertens, per quamdam partem Olym-
pi ex nutu diuino iter fecit prope quemdam ex monachis qui in eo monte exercebatur.
Deinde ille sanctus anachoreta apparens ex silua: O fili, inquit, Ioannici: si magnum
tibi est Christianum esse & nominari: cur Christi imaginem despiciens, efficis vt labor
virtutis a te frustra suscipiatur? Hæc audiuit vir diuinus, & miratus est, quod ei euiden-
tissime dixisset de omnibus. Humi itaque cadens, petijt veniam, quod ille ignorans,
fuisset ingratus in Dominum. Et affirmavit se deinceps Christi imaginem & omnium
qui ei placuerunt honoraturum cum omni proposito: ab illo ergo tempore beatus ille
satellit officio fungens in vestibulo Regiæ, accubabat in nudo solo, eratq. orationi in-
tentus & ieiunio. Nam etsi conuiuia inibat cum alijs, cibum tamen non sumebat vsque
ad satietatem; sed eatenus vt illis quidem non videretur ieiunare, corpus tamen ei con-
sisteret,

IOANNICVS
EXCVBITOR.
ICONOCLA-
STA A VIRO
SANCTO MO-
NETVR.

sisteret, & ad pernoctem illam inferiret stationem.] hactenus de eius conuersione. A
erit autem vt in posterum, certis temporibus, sæpe eum conuenire contingat.

RES SAXO-
NUM QVEM
TANDEM EXI-
TVM HABVE-
RINT.

Quo pariter anno a Carolo Magno habita est Synodus Colonienfis, cui cum inter-
effet, excepit illic Legatos diuersarum gentium; cum interea Vuidichindo vrgente, Saxo-
nes rebellarent, iterumq. a Carolo sunt victi. Plane accidit (vt Eginhardus affirmat) per
triginta tres annos bellum Saxonicum perdurasse. Quod igitur iam fastidium Lectori
affert ista singulis ferme annis de Saxonum fide varia erga Deum & Carolum Magnum,
interrupta narratio: hic recitemus, quæ idem Eginhardus vna simul vsque finem belli cū-
cta perstringens habet his verbis: Susceptum est, inquit, contra Saxones bellum, quod
magna vtriusque animositate, tamen maiore Saxonum quam Francorum damno per
continuos triginta tres annos gerebatur. Poterat siquidem citius finiri, si Saxonum hoc
perfidia pateretur. Difficile dictu est, quoties superati, ac supplices Regi se dederint, im-
perata facturos polliciti sint, obsides qui imperabantur absque dilatione dederint, Le-
gatos qui mittebantur susceperint. B

Aliquoties ita domiti & emolliti, vt & cultum dæmonum dimittere, & Christianæ
religioni se subdere velle promitterent. Sed sicut ad hæc facienda aliquoties proni, sic ad
eadem peruertenda semper fuere præcipites: vt non facile existimare possis, ad vtrum
horum feliciores verius dici possent; quippe cum post inchoatum cum eis bellum vix
annus vnus exactus sit, quo non ab eis huiusmodi facta sit permutatio. Sed magnani-
mitas Regis ac perpetua tam in aduersis quam prosperis mentis constantia, nulla eorum
mobilitate vel vinci poterat, aut ab ijs quæ agere cœperat defatigari. Nam numquam
eos huiusmodi aliquid perpetrâtes, impune ferre passus est, quin aut ipse per se ducto, C
aut per Comites suos misso exercitu perfidiam vlcisceretur, & dignam ab eis pœnâ exi-
geret, donec omnibus qui resistere solebant profligatis & in suam potestatem redactis,
decem hominum millia ex ijs, qui vltra ripas Albis fluminis incolebant, cum vxoribus &
liberis sublatis transtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam multimoda di-
uisione distribuit, eaq. conditione a Rege proposita & ab illis suscepta tractum per tot
annos bellum constat esse finitum, vt abiecto dæmonum cultu & relictis patrijs cære-
monijs, Christianæ fidei atque religionis sacramenta susciperent, & Francis adunati,
vnus cum eis populus efficerentur.] hæc Eginhardus.

SAXONIA
OBLATA S.
PETRO.

Ceterum hic opportune ingerendum est, quod testatur Gregorius Papa septimus in
epistola ad Petrum Episcopum Albanensem & G. Principem Salernitanum ab eo Le-
gatos in Galliam missos, nempe ipsum Carolum Magnum conscium se ope Apostoli Pe-
tri tandem indomitos domuisse Saxones, obtulisse eandem prouinciam beato Pe-
tro, insuper & nummum vnum per singulas domos Galliarum omnium prouinciarum
perfoluendum Romanæ Ecclesiæ indixisse. Sed reddamus hic ipsius Gregorij epistolam,
vt hæc fiant omnibus notiora. sic enim se habet.

Gregor. VII.
lib. 8. epist. ult.
num. 23.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs nostris P. Albanensi Episcopo,
& G. . . . Principi Salernitano Legatis nostræ Apostolicæ Sedis in Gallias salutem
& Apostolicam benedictionem.

GALLIÆ VE-
STIGALES S.
PETRO.

Vobis commissa negocia non latent: etiam vos, ita ac si nostra, immo quia nostra ibi
in vobis præsentia est, cuncta digne peragite. Dicendum est autem omnibus Gallis, &
per veram obedientiam præcipiendum, vt vnaquæque domus saltem vnum denarium
annuatim soluant beato Petro (si eum recognoscunt patrem & pastorem suum) more an-
tiquo. Nam Carolus Imperator (sicut legitur in tomo eius qui in Archiuo Ecclesiæ beati E
Petri habetur) in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad serui-
tium Apostolicæ Sedis, id est, Aquisgrani, apud Podium sanctæ Mariæ, & apud sanctum
Aegidium, excepto hoc quod vnusquisque propria deuotione offerebat. Idem vero
Magnus Imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cuius eam deuicit adiutorio, Et po-
suit signum deuotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes
illorum satis sciunt.] hæc Gregorius. quæ cum facta dicat a Carolo iam Imperatore,
non nisi ad finem belli Saxonici ea contigisse putamus.

ROTIEN-
SIS
-ANDON-
ORIV-
-OM-
-RVT-

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus octogesimus tertius, Indictione
sexta, quo pridie Kalendas Maij moritur Hildegardis Regina vxor Caroli Magni,
& quinto Idus Iulij moritur eiusdem Caroli mater, femina ambæ pietate insignes. Quo
pariter anno contigit Carolum iuniorem ita dictu filium Caroli Magni maiorem natu,
Vuestphalos rebellantes suo exercitu profligare, quo in proelio quid mirandum accide-
rit Brunoni militi, narrat S. Ludgerus his verbis.

a Extat in Ap-
pendice ad A-
Ga S. Suuiberti
apud Sur. die 1.
Martij.
CAROLVS IV-
NIOR VINCIT
VVESTPHA-
LOS.

Anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo octogesimo tertio, Indictione sex-
ta, cum victoriosissimus Carolus Francorum Rex præsidia & propugnacula rebel-
lium Saxonum & Vuestphalorum vastaret, venissetq. in Vuestphalam ad firmam
munitionem Dromi dictam, & illam expugnans destruxisset, commisissetq. eam-
dem munitionem in clyto filio suo Carolo, eo quod idem Rex Carolus ad interio-
ra Saxonie diuertisset: ecce illo absente, occurrerunt præfato Principi Carolo infe-
stissimis animis Vuestphali cum grandi turba armatorum ad expellendum ipsum po-
tenter cum suis Francigenis extra regionem ipsorum & patriam, aut formidolosum
cum illo proelium committendum. Quos conferto proelio, congressuq. inter eos facto
iuxta munitionem Dromi serenissimus Princeps Carolus filius Caroli Magni Regis sta-
tim vicit equitatu suo, trucidans multos, inter quos erat quidam bonus Christianus
Vuestphalus, qui coactus per suum Satrapam interfuit bello in paganismo dictus El-
C dack, sed Christiano nomine Bruno, vir diues & potens, fortis viribus, audax animo &
armis strenuus. Hic Bruno postquam viderat & perpenderat mente sæpe reuoluens ne-
fandum Ogellum de Paderborne cõterraneum suum male perijsse, se præfente, qui san-
cti Suuiberti Ecclesiam incenderat, & Oconem & Nothelinum Satrapas ipsorum a Deo
percussos, iterum meritis sancti Suuiberti sanitati pristina restitutos, honorauit deinceps
sanctum Suuibertum, atque dolens de commissis in Vuerda in prædicta Saxonum ex-
peditione: omni die deuote legit ad honorem ipsius Sancti vnam orationem Dominicam
& Angelicam salutationem, efflagitans deuoto corde, vt imminente extremæ suæ ne-
cessitatis articulo, dignaretur ipsi auxiliari & adesse, & Deo suis patrocinijs ipsum re-
conciliare, elegitq. ipsum in specialem patronum.

DE BRVNO
MILITE CV-
RATO MIRA-
CVLVVM.

Igitur hic Bruno cum staret in prima terribili acie strenue bellans, tandem oppressus
D grandi equitatu partis aduersæ, & inter cetera vulnera grandi lancea impetitus & in pe-
ctore hasta confixus & prostratus, & corruens in terram pedibus equorum cum multis
alijs miserabiliter conculcatur, ita vt de sua desperaret vita. Cumq. sic volutatus in pro-
prio sanguine pene deficeret, & in extremis fere laboraret, deuotione qua potuit, inuo-
cauit mæsto & contrito corde sanctum Suuibertum, petens vt sibi, vtpote famulo suo
iam in necessitate tanta & periculo constituto adesse, & Deo suis precibus commendare
se dignaretur, vouens quod si ex inflictis vulneribus conualesceret & sanaretur, deuote
visitaret ipsum in Vuerda, spretisq. sæculi curis, se ipsum seruitio suo, quamdiu super-
stes esset, mancipaturum.

Quo expleto promisso, facto illo in exstasi, apparuit cum magna claritate S. Suuibertus
E Bruno confortare & gaude, hac vice hic non morieris, quia precibus meis impetraui ab
omnipotenti Deo vitam tibi, eo quod deuote in hac præfenti anxietate auxilium implo-
raſti a me, vt tibi adessem. Sed postquam per gratiam Dei conualueris ab his plagis,
non negligas visitare sepulchrum meum in Vuerda, vt spondisti cum condignis obla-
tionibus, ne æterna morte inuoluaris. His dictis signans eum signo sanctæ Crucis dispa-
ruit & claritas euauit. Hæc facta fuerunt finito bello. Victores vero cum viderent il-
lam claritatem super corpora occisorum, quidam ex eis Deum timentes accurrunt ad
eumdem locum, in quo illam perspexerant claritatem, suspicantes ibidem quemdam
sanctum virum occisum vel agonizantem, cuius merita Deus per illam claritatem ipsis
decretaret.

Bruno autem inter occisorum cadauera similis mortuo, fere exanguis aliquo tem-
pore iacens, meritis sancti Suuiberti parum se erigens, cum vidisset viros hostilis exerci-
tus,

tus, arbitrans eos amicos qui ipsum liberarent, & curam sui agerent, coepit flebili voce, A prout potuit implorare auxilium ab eis, vt sui miserentur. Milites vero videntes ipsum tam horribilibus vulneribus grauatum, & praecipue grandi hasta confixum, viuere adhuc potuisse, mirabantur valde. Qui postquam eis inter multa enarrasset, qualiter ibidem in tam horrido instantis mortis periculo sanctum inuocasset Suuibertum gloriosum Episcopum, quem omni die speciali oratione deuote honorare consueuisset, & ab eo ipsi apparente seruatus esset, addidit quod coactus per suum Satrapam eidem bello interfuerit, quia urgente & stimulante conscientia contra Christianos bellare sibi graue fuisset.

Victores ergo hoc audientes, memores claritatis ab eis visae, pietate moti liberauerunt ipsum: armis sanguine madidis exuunt, adhibentes ei diligentem curam vt conualesceret: ponebant ipsum insuper in quodam excelso loco, postquam ligauerunt vulnera eius, ita vulneratum ad honorem S. Suuiberti Episcopi, quem multi in exercitu Francorum honorabant, vt omnes animaduertent, eum temporariam mortem non euasurum, nisi meritis S. Suuiberti id fieret. Serenissimus vero Rex Carolus Magnus tunc in Saxonia apud locum dictum Stromingi positus haec audiens, & vt Pipinus Rex genitor suus in maximum honorem sanctum Suuibertum habuerat propter victoriam meritis ipsius contra Saxones prope Vuerdam habitam, admirans praecipit, praefatum Brunonem quam cito posset, migrare de loco ad locum, & sibi adduci & praesentari. Qui cum ei praesentatus esset, & cuncta vulnera vidisset, audissetq. ab eo qualiter sanctus Suuibertus patronus suus sibi apprensus, consolatus eum fuisset: laxauit ipsum a captiuitate, restituens ipsum pristinae libertati, ad honorem sancti Suuiberti. Et deinceps idem Rex Carolus Magnus semper in honore habuit sanctum Suuibertum, omnibus diebus vitae suae, & subiugatis Saxonibus & Angarijs cum Vuestphalibus, in gratiarum actionem, statim fratres conuentus sancti Suuiberti in diuersis tutis locis dispersos reuocauit, Ecclesiam sancti Suuiberti diuersis pretiosis ornamentis decorauit, ablata restituens & recuperans, multa dona & praedia ex regali Fisco hilariter adiecit deuotis fratribus conuentus S. Suuiberti. Bruno tandem conualuit, & vt vouit, ipsum peregre deuote in Vuerdam cum condignis oblationibus visitauit, & ibidem Deo & sancto Suuiberto, quamdiu vixit seruauit. Quo miraculo cognito, multi Saxones & Vuestphali deuote ipsum in specialem patronum eligentes, humiliter coluerunt & honorauerunt. hucusque Ludgerus. Porro ista hoc anno coepta in sequentem sunt propagata. Etenim Annales Francorum peruetusti istiusmodi bellum a Carolo iuniore, anno sequenti, confectum tradunt.

Hoc item anno Silo Rex Gallaciae in Hispania ex hac vita migravit, anno nimirum D octauo sui Regni, sepultusq. est in Ecclesia sancti Ioannis Euangelistae, quam ipse construxit, iamq. solus regnare coepit Alfonso siue Adelfonso cognomento Castus, quem viuens in collegam assumpserat. Huic primum pugnandum fuit ciuili bello aduersus Maurogatum eius patruum, qui potens Maurorum auxilio cum e Regno expulit. Conciliauerat enim ipse illos foedo tributo pacto, pendendi illis (quod dictum est) per annos singulos centum virgines, quinquaginta ex nobilibus, & ex plebe totidem.

Adosinda Regina viro Silone Rege viduata, non amplius secunda vota expetijt, sed remittens nuntium saeculo, monasticam vitam professa est. Sed quid accidit? Insufurrauit serpens in aures eius, vt olim in totius humani generis cladem tentauit Euam; sed eo periculosius aggressus est certamen diabolus aduersus eam, quod vsus est ad ruinam viro qui minister salutis a Deo fuerat constitutus, nempe Archiepiscopo, eodemq. Hispaniarum Primate Elipando Toletano, Nestorianae instaurandae haereseos auctore: Hanc igitur cum ad errorem, suamq. prauam sententiam conaretur pellicere Elipandus: praestitit ipsa quod est prudentissimae feminae, specimen edens mulieris fortis, quae non circumduceretur omni vento doctrinae; sed quae non haberet quem domi interrogaret, ex monitu Pauli, virum suum, rem detulit ad Episcopos & sacerdotes, sciens ab eodem Apostolo a I. Cor. 14. impositum esse iure silentium feminis, vt taceant in Ecclesia. Inter alios autem quos consuluit Adosinda femina maxime pia, fuit presbyter quidam, quem sciret valde sanctum atque doctissimum, nomine, reque Beatum, necnon eius familiarem Etherium Vxumensem Episcopum.

Error erat Elipandi perditissimi hominis non tolerandus, quem sacrosancta Ephesina Catholica Synodus in Nestorio condemnarat. Iste siquidem asserens Christum

A Dei Filium, quod ad humanitatem spectat, dicendum esse adoptiuum & non proprium ac naturalem, in necessariam consequentiam deducebat, vt duas constitueret in Christo personas, atque assereret duos filios, naturalem alterum, atque alterum adoptiuum, sicq. horrendum dictu, damnata olim in Oriente Nestorij haereseos, nunc opera miseri Elipandi reuiuisceret in Hispania. Addebantur haec ad cumulum omnium calamitatum, quas infelix Hispania sub iugo gemens Sarracenorum, & bello ciuili exagitata his temporibus perditissimis pati etiam a sacerdotibus cogebatur; cum Primate Antistite totius prouinciae e cardine Catholicae Fidei diaboli arte conuulso, in discrimen omnes fideles inducerentur, vt sequentes pastorem primum, omnes simul cum eo in Nestorij haereseos praecipites agerentur; iam iamq. omnes idem sentirent de Christo, quod Mahumetana doceret impietas.

B At Deus omnipotens in tanto periculo positos fideles suos non dereliquit: excitauit siquidem qui resisterent, eosdem quos diximus sanctos, doctosq. viros, Beatum qui praestabat scientia, & Etherium qui anteibat (quod esset Episcopus) dignitate. Iure dixisses hos duos fulmina belli, si vidisses quanta animositate tantae potentiae resisterunt, primumq. illud efficientes (quod maximi erat momenti) vt detegeretur error, & haereseos, quae velamine pietatis & decora prodibat nomine veritatis, & quam turpis esset atque nefanda & execrabilis pariter omnibus innotesceret; sicq. egerint, vt si eam penitus extinguere, tanta contradicente auctoritate, non daretur, saltem ne ulterius incognita in ruinam totius Ecclesiae grassaretur, obstiterint, donec conuentu publico congregato, maiore auctoritate accedente Romani Pontificis (quod postea factum est) telis omnium Orthodoxorum confossum monstrum penitus interiret. Non latuerunt Elipandum Beati atque Etherij pro Fide Catholica defendenda conatus, & ad impugnandos a se promulgatos errores studia comparata. Quamobrem qui se a presbytero vno impugnari, & ab Episcopo minoris dioecesis vrgeri persensit: indignatione haud leui commotus (quae enim terrena, animalis, & diabolica sapientia est, a zelum amarum parit & contentiones) aduersus eos exerit styllum, scribens epistolam ad Fidelem quemdam Abbatem in Asturia degentem. extat ipsa quidem, dataq. habetur Toleti hoc ipso anno Redemptoris septingentesimo octogesimo tertio, mense Octobris, quam si nacti essemus, utiq. hic, ex more, descripsissemus, sed dumtaxat legimus eiusdem epistolae argumentum, quod sic se habet.

Ipsa eius exordio magnopere queritur de Beato atque Etherio rixas (vt dicebat ipse) miscentibus, quodq. cum ipse sit Archiepiscopus Toletanus, ad ipsum caput non referent quae de Fide ortae sunt quaestiones, ipsum non consulere, & expeterent ab ipso responsa, cum iidem essent homines origine viles, ipse autem primarius ab omnibus colebatur Hispaniarum Antistes; ac proinde ipsos ista conantes, superbiae & arrogantiae nomine condemnandos. Contra vero laudat humilitatem cuiusdam Episcopi, Arcarici nomine, qui audiens quae ipsi Etherius, Beatusq. docerent, quid de quaestione illa sentiendum esset: statim ipsum Archiepiscopum Toletanum consuluisse. Subijcit his, quod sicut vna cum alijs Episcopis haud pridem correxisset errores illorum, qui in diei Paschatis computatione tunc errassent: ita fore, vt tolleretur ab Asturijs haereseos Beatianam (ita sententiam Catholicam Beati presbyteri nominans) excusans enim aliqua ex parte eundem Etherium Episcopum, omnem reijcit culpam in ipsum Beatum presbyterum, qui tamquam auctor erroris, illo imbuisset Etherium. Demum vero monet eundem E ad quem scribit, Fidelem Abbatem, vt ipsum Beatum presbyterum accersat, admoneat, reprehendat, & si possibile sit, corrigat, atque ad sentiendum vna secum perducatur.

Cum autem eas litteras accepisset Fidelis Abbas, neglexit accersire Beatum vel Etherium, neque curauit ipsas ad eos mittere, sed casu inueniens eos, illis easdem ostendit, die vigesima sexta Nouembris eiusdem anni. Qui his acceptis litteris, cognitisq. ijs quae ab Elipando scripta fuissent, intelligentes ipsum eidem errori firmiter inhærere, nec pati Catholicam doctrinam aduersus eius sententiam fidelibus praedicari: haud amplius differendum existimantes, amplo satis scripto volumine aduersus haereseos illam duobus libris distincto, ipsum vrgerere magis, magisq. exagitare coeperunt. Extant haec tenus eiusmodi sanctorum virorum aureae lucubrationes, seruatae in Archivo Ecclesiae Toletanae, vt fidem facit qui eos caractere Gothico exaratos legit Ambrosius Morales regius Historicus de antiquitatibus Ecclesiasticis eius prouinciae optime

CAROLVS MAGNVS STVDIOSVS ERGA S. SVUIBERTVM.

SILONIS REGIS GALLACIAE OBITVS

ADOSINDAE REGINAE LAVDATA PRVDENTIA.

ERROR ELIPANDI EPISCOPI TOLETANI COGNITVS.

ETHERIUS EPISCOPVS ET BEATVS PRESBYT. CONTRA HAERESIM INSVRGVNT.

a Iacob. 3.

DE ELIPANDI EPISTOLA AD FIDELEM.

DE SCRIPTIS LIBRIS ADVERSUS ELIPANDVM ARCHIEP. TOLETANVM.

meritus; qui & testatur, eos vt veritatis defensores, diuina imbutos sapientia (quæ primum pudica, deinde pacifica & modesta est) egisse cum eo humilitate plurima, ipsum vt Archiepiscopum etsi hæreticum nondum tamen damnatum honore debito ac reuerentia prosequentes, errorem tantum argumentorum peracutis cuspidibus profcidentes: qui enim inscriptus in liminari pagina titulus legitur, id in primis ostendit, qui sic se habet.

Eminentissimo nobis, & Deo amabili Elipando Toletanæ Sedis Archiepiscopo Ethe-rius & Beatus in Domino salutem.]

At quod dolendum est, nequaquam his ille monitus correxit errorem, sed certum est in eo perseuerasse: post enim decem annos, ea de causa aduersum eum atque Felicem Vrgelitanum contigit Concilium celebrari, de quo suo loco dicendum. De Beato autem idem qui supra tradit auctor, ipsum vt vere beatum in Hispania coli sanctum, cuiusq. sacras reliquias in honore seruari. huius & testatur extare commentarium egregium in Apocalypsim, ad ipsius socium in certamine sanctum Etherium inscriptum. Eluxerunt ambo hi in tot errorum tenebris faces diuinitus accensæ. sed de his satis.

SEPTINGENTESIMVS octogesimus quartus annus agitur septima Indictione signatus, quo moritur Paulus Patriarcha Constantinopolitanus Kalendis Septembris, qui licet foris habitus sit hæreticus Iconoclasta, tamen intus bene conscius veritatis, abdicans se, in monasterium ad pœnitentiam secessit, vbi Fidem Catholicam professus, reddidit Deo spiritum. Cuius confessio magnum attulit ad profligandam hæresim adiuumentum, vtpote hominis qui omnium sapientissimus sine controuersia ab omnibus haberetur. hæc autem quomodo se habuerint ex Theophane ita accipe.

Primo die Kalendarum Septembrium, eiusdem septimæ Indictionis Paulus almificus Patriarcha sanctissimus infirmatus, thronum reliquit, & descendens ad monasteriũ Flori, monasticum suscepit habitum, Imperatrice ignorante. Cum autem Imperatrix hoc didicisset, venit cum filio tristis & clamans: Cur (inquit) hoc fecisti? At ille cum lamentis ait ad eam: Vtinam ne vnquam in sacerdotij throno sedissem, Ecclesia Dei tyrannidem patiente, præsertim cum scissa sit a reliquis vniuersalibus sedibus & anathematizata. Quæ demum adscitos Patricios & Senatus primores misit ad eum audire quæ ab ipso dicebantur. Qui dixit ad illos: Nisi Synodus vniuersalis fiat, & error qui est in medio vestri corrigatur, salutem non habebitis. At illi dixerunt: Quare subscripsisti, cum consecraris, Iconoclastiæ? At ille: Idcirco lamentis afficior, & cucurri ad pœnitentiã deprecaturus Deũ, ne me sicut sacerdotem iudicet & cruciet, qui tacuerim vsque nunc, & præ timore fauoris vestri non prædicauerim veritatem. Et in his dormiuit in pace, derelicto lamento multo tam pijs quam impijs & religiosi viris Reipublicæ. Colendus enim vir erat, & supra mensuram misericors & omni reuerentia dignus, multamq. fidem habebat tam Respublica quam Imperium erga illum. ex tunc ergo cœpit dici & disputari de sanctis imaginibus.] hæc Theophanes. eadem habet & Ignatius in Tarasij rebus præclare gestis.

Hactenus enim imagines colētibz minime disputare palam licebat aduersus hæreticos Iconoclastas, prohibentibus magistratibus: etenim tam palatinæ quam castrēsis militiæ primates, quin & ipse Senatus his erant irretiti laqueis impietatis. Ex hoc igitur tēpore (quod ait Theophanes) cœpit absque periculo dici ac disputari de sanctis imaginibus, tali aperta ad differendũ de ijs a Paulo adhuc superstitē vltimo illo elogio via: quã postea licentiam firmarunt Imperatores litteris suis, quibus & Pauli egregium facinus sunt laudibus prosequuti, ita scribentes: Damus quoque vnicuique libertatem, vt sine omni formidine ea loquantur quæ secum animo deliberauerint, quo veritas magis magisq. elucescat, & intrepida voce audiantur, simulq. etiam vt ex multis Ecclesijs dissidium auferatur, pacisq. copulatio & constantia in omnibus connectatur.] istis præmissis ijdem Imperatores de Paulo mox ista subiiciunt, quæ aliqua ex parte in Theophane desiderantur.

146. 2.

PAVLI EPISC. CONST. OBITVS.

PAVLI EPISC. CONST. OBITVS.

CONFESSIO PAVLI IN OBITV.

LICENTIA DISPUTANDI ADVERSVS HAERESIM.

Apud Nicen. Synod. 2. Act. 1.

Et si-

Et simulatque Paulus sanctissimus Patriarcha, iuxta diuinam voluntatem carnem præsentem commutaturus erat, præsensq. habitaculum derelicturus, & ad superiores sedes commigraturus, immo vero ad Dominum nostrum Christum, iudicandus scilicet, Episcopatu renuntiavit, monasticam eligens vitam. Nobis vero interrogantibus illum, qua de causa hoc fecisset: Respondit quod si morte occupatus & præuentus in Episcopatu huius piæ & regiæ ciuitatis fuisset, etiam in nouissimo die extra omnem Ecclesiam Catholicam resurgere cogeretur: quod ipsum in tenebras exteriores, quæ diabolo & Angelis ei paratæ sunt, adducit.

Dolebat enim Synodum quamdam hic indictam, quæ subuertere contemnebat imaginum picturas, quas sancta Ecclesia Catholica seruat, atque amplectitur, & ad memoriam præfiguratorum suscipit. Idipsum (inquirebat) est, quod animum meum commouet, quod meam conscientiam vrget: quomodo iudicium Dei effugere queam. At quæ causa est, quamobrem cum huiuscemodi viris commorari debeam, aut simul cum illis versari? Hæc vero & alia plura Ducibus quoque nostris gloriosissimis loquutus est, vitamq. finiuit.]

At quomodo his auditis, ipsi Imperatores commoti sint, ijdem ipsi professi sunt verbis istis: Hanc igitur responsionem nostra regia maiestas animaduertens horrebat, præsertim cum & ab alijs antea audieramus hæreticam esse horum hominum cogitationem: animo nostro deliberauimus, quidnam hac in re vtile esset & factu opus, vt re- præsentato nouiter electo Patriarcha, finis contentionibus per illum imponeretur, &c.] Sicq. factum est ex his, vt Pauli successor deligeretur Orthodoxus. Fuit iste Tarasius, qui laicus existens erat Imperatoribus a secretis. Defuncto enim Paulo, per quem Fides Catholica diu obruta publica testificatione in lucem emerit, in eo magnopere euigilauit studium Imperatorum, vt eidem non imparem subrogarent Episcopum: Quod autem haud facile inueniretur, qui simul Catholicæ Fidei zelo & auctoritate præstaret, ardentiq. animo perarduum posset opus aggredi, ipsam Fidem Catholicam celebratione Oecumenici Concilij in locum pristinum vindicare: necessitas coegit in laicum hominem ad hæc omnia exhibenda optime comparatum post multum temporis in- deliberando consumptum conuerti animos Imperatorum, & vota Orthodoxorum ciuium conspirare. ipso vno dumtaxat Tarasio refragante, prout Theophanes & Ignatius monachus, & alij eiusdem temporis Græci auctores rem gestam prosequuti, testantur, quorum Theophanes his verbis dignum memoria factum enarrat ex Actis publicis, cum coram populo ab Imperatoribus exhibitus Tarasius fuit ab omnibus expetitus, licet ille refragratus omnino consensum præstare negarit, quousque promissionem accepisset ab omnibus de celebrando Concilio Oecumenico, per quod hæresis damnaretur, & anathemate ipsa Constantinopolitana Ecclesia solueretur. sed ipsa Acta publica audiamus.

Hoc quoque anno quinto scilicet Irenes & Constantini Imperatorum, collecto omni populo apud Magnauram, ipsa Irena dixit ad eos: Scitis fratres quid fecerit Paulus Patriarcha. Et siquidem vixisset, non hunc vtique pateremur dimittere sacerdotij thronum licet monasticum induerit habitum. Quia vero, sicut Deo placuit, de hac vitamigravit, qui posset pascere nos; prouideamus hominem qui Ecclesiam Dei didascalis possit seruare sermonibus. Qui vniuersaliter dixerunt: Non fore alium nisi Tarasium a secretis. At illa: Et nos (inquit) ipsum elegimus, sed resultat, & dicit pro sua causa, non suscipit electionem Imperij, & totius plebis.

At ille nempe Tarasius respondit populo, dicens: Immaculatæ fidei nostræ Christianorum custodes, & eorum qui in gloria Dei sunt æmulatores fideles Imperatores nostri, & in commodum nostrum curam facientes, & maxime nunc Ecclesiastica negocia diligenter considerantes, quo summus sacerdos in hac vrbe Regia constitueret, in suæ pietatis animum me assumere, & vt manifeste mihi diceretur, quod consiliati sunt præceperunt. Cumq. ad hoc me indignum esse pronuntiarem, & nullum consensum afferrem, vtpote qui iugum huius sarcinæ portare vel sufferre non possem: iusserunt me adduci ante faciem vestram, pro eo quod huius consilij vnanimis, & comprobatores effecti sitis. Et nunc, o viri qui Deum timetis, & semper hanc in cordibus habetis, quiq. Christi inuocatione nominamini, viri Dei nostri, Christiani, audite breuissimum ab exiguitate mea & humilitate sermonem.

PERCVLSI ANIMI IMPP. VERBIS PAVLI MORIENTIS.

TARASIVS EPISC. CONSTANTINOP.

QVIBVS EX CAVSIS TARASIVS SIT ADEO REFRAGRATVS.

Ego enim quicquid pijs Imperatoribus nostris, & per omnia Orthodoxis responde-
rim, etiam in conspectu vestro orationis meae apologia respondebo. Timore deprimor
ad consentiendum huic electioni, & vereor a facie Dei currere taliter, & quoquomo-
do incircumspectus, ut cum terribili damnatione succumbam. Si enim diuinus Pau-
lus Apostolus, qui Dei voces audiuit, caelumque habuit erudiens se, & paradisi inspe-
ctor effectus est, audiuitque arcana verba, & portauit nomen Dei coram Gentibus &
Regibus, dixit: ^a Ne forte cum alijs praedicauerim, ipse reprobus efficiar: Quomodo ergo
ego qui in mundo conuersatus, & cum laicis connumeratus, in Imperij administrationi-
bus militaui, sic absque iudicatione atque circumspectione possum insilire in sacerdo-
tij magnitudinem? horrendum conamen ad exiguitatem meam, & temerarium stu-
dium.

Causa vero timoris mei haec est: Aspicio enim & video Ecclesiam, quae supra pe-
tram, Christum Deum aedificata est & fundata, scissam nunc & diuisam, & nos alia
atque aliter loquentes, & aliter eos Christianos qui in Oriente vnus nobiscum sunt fi-
dei, sed & his concordantes Occidentales, nos ab omnibus illis alienatos, & a se per sin-
gulos dies anathematizatos. Dira poena est anathema, procul a Regno caelorum ex-
pelli, & a Deo emitti ducendum in tenebras exteriores. Nescit lex Ecclesiae vel termi-
num haeresim siue contentionem, sed sicut nouit confiteri vnum Baptisma, vnam Fidei,
ita concordiam vnam in omni Ecclesiastico negotio. Nihil enim est in conspectu Dei
tam acceptum atque placabile, quam ut vnum simus, & vna efficiatur Ecclesia Catho-
lica, quemadmodum in sinceram Fidei nostro symbolo confitemur.

Expetimus nos, fratres (ut reor) & vos, quoniam scio timorem Dei vos habere, a pijs-
simis Imperatoribus nostris & Orthodoxis Synodum vniuersalem colligi, ut efficiamur
nos qui vnus Dei sumus, & vnum. Et qui Trinitatis cultores existimus, vnici & vna-
nimes collegae: & qui capitis Christi sumus, efficiamur corpus vnum compactum at-
que connexum: Et qui sancti Spiritus sumus, efficiamur non contra inuicem sed pro in-
uicem: Et qui veritatis existimus, efficiamur sapientes verum atque dicentes, & non sit
in nobis certamen neque dissensio, ut pax Dei, quae exuperat omnem sensum muniat
nos omnes. Et si quidem iusserint Orthodoxi & propugnatores Imperatores scilicet ve-
strae postulationi & meae annuere: consentio ego; sin autem, impossibile est mihi & haec
facere, ne subijciar anathemati, & inueniar condemnatus in die Domini nostri & iusti
Iudicis, vbi neque Imperator, neque sacerdos, neque Principes, neque hominum multi-
tudo poterit eripere me. Et quicquid placuerit vobis, fratres, date apologiae meae, im-
mo vero assertioni vestrae, & reddite petitioni meae responsum. Et libenter audierunt
omnes quae dicta sunt, assensum praebentes, ut Synodus fieret.

At vero Tarasius rursus disputans ad populum ait: Leo Imperator subuertit ima-
gines. Et quando facta est Synodus subuersas inuenit. Et propterea quod Imperatoria
manu subuersae sunt, iterum quaestionem habet idem capitulum: quomodo antiquam
consuetudinem in Ecclesia traditam praesumpserunt, sicut eis libitum fuit, exterminare.
Sed veritas Dei (ut Apostolice dicamus) non est alligata.] hucusque ex Actis publicis
Theophanes^b. Ex quibus plane illud exploratum habetur, nullo pacto adduci potuisse
Tarasium suae electioni consensum dare, nisi sicut Imperatorum ita totius populi polli-
citatione securus redditus esset de Synodo Oecumenica celebranda, per quam ipsa
Constantinopolitana Ecclesia, abiecto procul errore, compagine Catholicae commu-
nionis, Catholicae Ecclesiae, a qua tamdiu fuerat excommunicatione diuisa, coniungeretur.
Scitum sane prudensque consilium, ante suam ordinationem habere ordinationem eius
Ecclesiae oppignorata omnium sponcione. Quomodo autem vbi fuit certus redditus de
Oecumenica Synodo celebranda, ordinari denique passus est, subijcit ista Theophanes.

Itaque octauo Kalendas Ianuarij ipsius octauae Indictionis consecratus est almus pa-
ter noster Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus.] Quod autem subijcit idem
Theophanes, mox ut consecratus est Tarasius, misisse Catholicae Fidei professionem
ad Hadrianum Romanum Pontificem, agemus de ea anno sequenti opportuniori loco.
Porro haec eadem, quae dicta sunt, ipsi publicis litteris Imperatores testati sunt Patribus
ad Nicenum Concilium postea conuocatis, quibus omnem a se adhibitum conatum
pro constituendo Episcopo regiae urbis Tarasio, iisdem comperta esse voluerunt, ne
scandalum paterentur quod laicus electus esset: post enim enarrata quae contigerunt,
cum

A cum Paulus se a throno sponte, professus monasticum ordinem, abdicauit, haec habent:
Consilium nostrum in medium proposuimus, ut representato electo nouiter Patriarcha,
finis contentionum per illum imponeretur. Aduocantes igitur viros negociorum Eccle-
siasticorum haud imperitos, Christum vero verum Deum nostrum inuocantes, & cum
eis consilium capientes, quem ex omnibus dignissimum haberent, cui primas partes in
hanc sacratissimam diuinorum obseruantissimam & regiae ciuitatis nostrae cathedram
deferremus: vno animo, concordique sententia Tarasium, qui nunc in sacrosancta digni-
tate nobis praesidet; dignus declaratus est.

Hunc igitur ad nos vocantes, testimonium de illo & suffragia data exposuimus. Ve-
rum is nulla ratione acquiescere his volens, reliquorum electioni assentiri respuit. No-
bis vero perquirentibus, qua tandem causa obedire nollet: principio quidem occasio-
nem hanc attulit; maius esse summi sacerdotij cathedrae iugum, quam possit illius hu-
meris sustineri. Nos autem considerantes, quod occasionem quaereret, nec auscultare no-
bis vellet: non destitimus virum sollicitare; omnibus viribus in eo perseuerauimus, donec
assensum nobis praeretur, ut summi sacerdotij dignitatem assumeret. Contemplatus ita-
que nostram instantem & urgentem sedulitatem, causam recusationis nobis denuncia-
uit: Quandoquidem inquit, video & considero supra petram Christum &c.] quae ex ijs-
dem Actis sunt nuper allata, de petitione ab eo facta, de conuocando Concilio Oecume-
nico. quibus ista subijciunt. Huic igitur petitioni annuere tum visum est: meoque nutu
iussi conuenire.

Debetur igitur tantae rei palma Tarasio, vel potius Hadriano Papae, qui hoc exegit
ab eo, ut ab Imperatoribus progenitam, propagatam, corroboratamque haeresim, appo-
sita ad radices eius quas alte fixerat securi Apostolica, per Concilium omnino praecide-
rit, etsi sacris canonibus atque Ecclesiasticae disciplinae in electione laici hominis infli-
ctum est vulnus: quod modo honestum dixerim & non deforme, salubre & non lethale
vulnus, per quod salus vniuerso corpori fuit feliciter comparata, & pristina gloria in
communicatione Catholica reparata. Ceterum etsi ex laico fuit Tarasius promotus
ad sacerdotium, ex sacerdotalibus tamen moribus dignis Episcopo in Episcopatum as-
sumptus est, cui ex cognita nobilitate fulgor accessit. Etenim (ut Ignatius auctor est) ex
patricio ortus est genere, patre Georgio praefecturam vrbis magna gloria admini-
strante, matre vero Eucratia dicta, aequae pietate conspicua: ipse vero Tarasius auctus
Consulari dignitate, & ob eruditionem insignem, morumque egregiam laudem ad secre-
ta curanda adscitus fuerat ab Imperatore.

D Cum vero idem, inquit, Ignatius per nouae dignitatis gradum laudem assecutus, to-
tum se Deo dicasset per pietatem & puram conscientiam, venit ad habitum spiritalis
perfectionis, & mundi munera obiens, in mundano habitu, se & a mundana remouit
ambitione, & spiritui adaptans animam, vas sacrum efficitur electione melioris etiam
ante sacerdotium, & pastor pecudum rationis compotum qui pascebatur adhuc, praen-
untiabatur fore ut susciperet vniuersam omnium praefecturam, ut lucida lucerna iam
accensa, igne virtutum mundum illustrans vniuersum, & omnem haereticam dispellens
caliginem & lucem procuras rectae fidei.] Ceterum etsi Imperatores atque sacer Senatus
eius electioni fauebant, non tamen defuerunt, qui eidem e contrario aduersarentur, illi
nimirum qui propugnatores erant execrabilis haeresis. de quibus omnibus ista Ignatius,

Imperatoribus assentiebatur quicquid erat optimum & praestantissimum in sacro Se-
nato, diuinus plane coetus, ut qui omnino scirent virum in omnibus praefulgere, & di-
gnum cui commendaretur dignitas pastoralis. Quicquid autem erat promiscuum &
circumforaneum, & lucernam redolebat haereticam, patris sanctitatem, etiam ante sa-
crum ab eo acceptam vestem, ut ad arguendum vehementissimum, & acutissimam
suspectam habens securim, nolebat consentire communibus suffragijs, non volens ab an-
tiqua sua resipiscere sententia, & malebat inuolui caeno limi haereseos, quam potari
viuifico fluente puri & imperturbati fontis doctrinae Tarasij. Sed id vicit quod iustum
erat &c.] fuisse autem milites qui aduersati sunt Tarasio, inferius auctor aperte signifi-
cat, eo quod essent haeresi addicti: nam ait: Hoc caput rectae fidei aegre ferebat turba mi-
litaris, ut cui non videretur esse admittendas & adorandas & venerandas imagines.]
Porro eius electionem licet per homines, haud tamen ab hominibus sed a Deo fuisse, signa
Apostolatus quae postea in eo eluxerunt significarunt, atque in primis quae in ipso vita-

^a Concil. Nica.
^{2.} Act. 1. in prin-
cip.
IMPERATO-
RVM TESTIFI-
CATIO DE E-
LECTIONE TA-
RASII.

TARASIVS AV-
CTOR ABOLEN-
DAE HAERE-
SIS.

TARASII GE-
NVS ET VI-
TAE INSTITV-
TIO.

MILITES HAE-
RETICI TA-
RASIO INFE-
STI.

^a 1. Cor. 9.

QVA CONDI-
TIONE TARA-
SIVS PASSVS
SIT EPISCO-
PVS ORDINA-
RI.

^b Habet eandem
Apologiam Ana-
stasius Bibliotheca-
rius & in praem-
bulis septima Syno-
di a se translata.

DE COGENDO
CONCILIO
OECUMENICO
FACTA PRO-
MISSIO.

enituit Apostolica tam in his quæ pertinent ad corporis cultum, quam animæ. nam audi Ignatium.

TARASII VITAE INSTI-
TUTIO.

Vitæ autem suæ habenas ita moderabatur, & animi perturbationum tumultus ita reprimebat, vt esset omnibus diuinissimum exemplar propositum, cui numquam persuaderi poterat, vt moueretur ad appetitum voluptatis. Cum autem ad diuinarum scripturarum meditationem sibi domesticam adsciuisset vigiliam, somnum membræ soluentem vt inutile amandabat mancipium, & cum vsus exigeret rursus iubebat adesse. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus stragulis vquam vidit inuolutum? Quis tunicam & zonam super cubile dimittentem vquam accepit & præparauit vt esset elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus vquam detraxit calceos, & alligata spongia (vt mos est) læuigauit & polijt? Sed ipse erat sibi (vt dicitur) balneator, & inseruiebat sibi ad vsus corporis, in hoc quoque Christum magistrum diuino zelo imitatus qui dixit: * Non veni vt mihi ministraretur, sed vt ministrarem.

Matth. 20.

Habebat autem precationem, quæ mentem sublimem ad cælos euehat, & soli Deo reddebat familiarem & coniungebat incorporeis, & expellebat omnem tentationem conuenienter Domini elogio. Nullum erat tempus, quo non habebat solum eum genu flectentem & surgentem, & manus ad cælos extollentem, & superne a Deo accipientem illuminationem. Humilitatem vero, vt quæ ei a puero fuerat familiaris, ita est complexus, vt non solum ea in ipso conspiceretur, & ex ea laudem assequeretur, sed etiam transiret ad alios qui exemplo suo informabantur. Multis enim ex ijs qui erant relati in numerum clericorum, qui suos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant varijs & pretiosis vestibus sericeis, aurum quidem ademit: fecit autem succingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. His vero qui toti corpori ex iisdem filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas a curiositate nimia & delicijs, & quæ essent vestitus honesti & conuenienter ijs qui Deo seruire statuerunt, & profiterentur humilitatem.] hæc de his Ignatius qui ea quæ oculis vidit magna ex parte (vt præfatur) conscripsit. addit ad hæc de egregia viri castitate, & erga pauperes misericordia, quorum catalogum scriptis mandari curauit, quo non cibo tantum, sed indumentis æque eorundem egestati consuleret.

VESTIUM LV-
XVM CORRI-
GIT IN CLE-
RICIS TARA-
SIVS.

Sed quid die solemni Paschali facere aggressus sit, post multa de effusa erga pauperes largitate, sic subdit: In salutari autem prius dicto die venerandæ Christi resurrectionis, post diuinæ synaxis & communionis peractum mysterium, adhuc sacris vestibus candidatus ad veteris basilicæ iam dirutum locum, qui vocatur, Estin, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cum fecisset recumbere, incipiebat ipse ministrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis distribuens. Deinde cum hoc munus obijisset, ibat in domum suam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum (vt dicit fabula) medullis se nutriens, neque mensa Sybaritica excipiens, neque quæ ventrem titillant & impinguant bellarijs, sed frugalibus obsonijs, & quæ non spectabant ad delicias, se reficiens.] hæc rerum cunctarum inspector Ignatius, reliquit tu consulas. hæc enim satis ad institutum, quibus habetur testatum, a Deo electum virum, pietatis cultorem egregium.

MINISTRAT
TARASIVS
MENSÆ PAV-
PERVM.

Hoc eodem anno Hadrianus Papa ea quæ spectant ad sacros ritus, quam diligentissime curans, librum scripsit, cuius titulus fuit: Responsoriale de circulo anni, quæ videlicet Responsorialia in singulis essent sacris officijs dicenda. Non extat ipsum quidem; meminit tamen ipsius Amalarius Fortunatus, qui pergens Romam sub Ludouico Caroli filio Imperatore, eum se legisse testatur: ipse enim notatum exordium & finem eiusdem suis scriptis testatum reliquit: In prologo enim libri, quem scripsit de ordine Antiphonarij habet ista: Hic inserimus, quomodo inuenimus scriptum de auctoritate Hadriani Apostolici: In nomine Domini nostri Iesu Christi, Incipit Responsoriale de circulo anni, temporibus ter beatissimi & Apostolici Domini Hadriani Papæ per septimam Indictionem.] Item in fine. Hoc opus summus reparat Pontifex dominus Hadrianus sibi memoriale per sæcla.] hæc ex ipso Amalarius.

Sed quod rursus ad res spectat Orientalis Ecclesiæ, mortuo hoc anno Moysæ Rege Sarracenorum, qui anno superiori Madi successerat, substitutus est in locum eius Aaron nomine, Sarracenus bellicosissimus, qui tenuit imperium annos vigintitres, semper infestissimus Christianis. ita hoc anno Theophanes. Vnde illud summa admiratione dignum,

agnum, quod cum acerbissimus hostis Christianorum esset: nihilominus propensissimo studio coleret Carolum Magnum Francorum Regem. virtutis est ista potentia, quæ & hostes, licet barbaros atque impios, reddat obsequentes atque cultores, insuper & laudatores. Sed audi quæ de his habeat Eginhardus eiusdem Caroli rerum gestarum inspector & scriptor. In vita enim ipsius hæc scribit: Cum Aaron Rege Persarum, qui, excepta India, totum pene tenebat Orientem, Carolus talem habuit in amicitia concordiam, vt is gratiam eius omnium qui toto orbe terrarum erant Regum ac Principum amicitia præponeret, solumque illum honore ac munificentia sibi colendum iudicaret. Ac proinde cum Legati eius, quos cum donarijs ad sacratissimum Dei ac Saluatoris nostri sepulchrum, locumque Resurrectionis miserat, ad eum venissent, & domini sui voluntatem indicassent: non solum quæ petebantur, fieri permisit, sed etiam sacrum illum & salutarem locum, vt illius potestati adscriberetur, concessit. Et reuertentibus Legatis suos adiungens, inter vestes & aromata, & ceteras Orientalium rerum opes ingentia illi dona transmisit, cum ei paucos ante annos, quem tunc solum habebat, roganti mitteret elephantem.] hæc Eginhardus. Sic igitur Rex Christianissimus primus inter Reges Occidentales legitimus dominus factus est sacrosancti nostri Redemptoris sepulchri, pro quo ab impijs iterum vendicando, summa gloria eius posterius sanguinis profudere. sed de his suis locis dicendum.

S. CHRISTI
SEPULCHRVM
CAROLO MA-
GNO DONA-
TVM.

Sed licet obseruauerit Aaron Carolum, haud tamen remisit odium in Christianos, de quo inter alios ab eo neci traditos, hoc tempore Irenæ & Constantini Imp. occidisse Bacchum, Iuniorum appellatum Martyrem, respectu senioris illius qui cum Sergio passus est, testantur Græcorum sacra tabulæ: siquidem in Menologio Basilij Cæsaris hæc de ipso notata leguntur die decima septima mensis Decembris. S. Bacchi iunioris corona. E Palæstina fuit hic Bacchus sub Irenæ & Constantini principatu. Ipsius parentes Christiani quidem fuerunt a primogenitoribus; sed pater a dæmonibus seductus transijt ad perfidiam Sarracenorum & magarizauit. Filios vero septem habuit, & eos in simili peruersitate educabat. Ipsorum autem vnus nomine Gelasius Hierusalem petijt, & inde ad S. Sabæ se contulit monasterium & monachus efficitur, & Bacchus nominatur. Bene vero conuersatus, imminente persecutione, a prælato iussus est fugere, ne sciretur quod ipse Sarracenum baptizasset. Domum itaque reuersus, quinque fratres baptizauit: vnus vero non baptizatus Bacchum fratrem apud Præsidentem accusauit. Qui sanctum obruncans consummauit.] hæc ibi. Sic igitur huiusmodi & his similibus captatis occasionibus Regnum Aaron funestum Christianis in Oriente fuit.

BACCHVS IV-
NIOR MAR-
TYR.

QUI sequitur annus Redemptoris septingentesimus octuagesimus quintus, octaua Indictione exorditur, quo Imperatores Constantinus & Irena, de creatione & consecratione Tarasij, quæ contigit in fine anni superioris, vt tradit Theophanes, octauo Kalendas Ianuarij, eadem Indictione octaua inchoata, scripserunt litteras, atque miserunt Legatos ad Hadrianum Romanum Pontificem; quod & præstitit Tarasius ipse. Extant litteræ tum Imperatorum, tum etiam Tarasij, recitat eas Anastasius in præambulis Nicæni Concilij, quas licet mendis aspersas, hic tibi reddendas existimauimus. vertit ipse in Latinum qui & eandem Synodum pariter Latinitate donauit. primo autem loco ponemus Imperatorum epistolam, quæ sic se habet.

Dualis sacra a Constantino & Irena A. A. ad sanctissimum & beatissimum Hadrianum Papam senioris Romæ.

Qui a Domino nostro Iesu Christo vero Deo nostro suscipiunt siue Imperij dignitatem, siue principalis sacerdotij honorem, debent quæ illi placita sunt & cogitare & curare, & creditos sibi ab illo populos secundum eius voluntatem regere & gubernare. Ergo debitum nobis & vobis, o sanctissimum caput, hoc est, vt irreprehensibiliter quæ eius sunt sapiamus, & in suis versetur, vtpote ab ipso nos quidem Imperium, vos vero principalis sacerdotij dignitatem suscipientes. Incipimus ergo hinc sermonem. Scit vestra beatitudo quæ pridem facta sunt in hac nostra regia ciuitate propter venerabiles imagines, qualiter qui ante nos regnauerunt, eas destruxerunt, & in dehonestatam at-

LEGATIO ET
EPIST. IMP.
AD HADRIA-
NUM PAPAM.

* dehonestatam
que

que iniuriam posuerunt. Vtinam illis non imputetur: melius enim fuerat non mittere manus suas in Ecclesiam: Et omnem populum qui hic est, immo Orientalem, eodem modo seduxerunt, & in propriam voluntatem retraxerunt, vsquequo Deus suscitauit nos regnare in his quæ in veritate gloriam eius . . . & tenere quæ tradita sunt ab Apostolis suis & omnibus simul doctoribus.

ROGANT
IMPP. PONTI-
FICEM VENI-
RE CONSTAN-
TINOP.

Vnde nunc constanter cum mundo corde & vero cultu, quæ ad Deum pertinent, vna cum omnibus subditis nostris & his sacerdotibus doctissimis locuti sumus, & cum consilio decreuimus, vt fieret vniuersale Concilium. Et rogamus vestram Paternam beatitudinem, immo vero Dominus rogat, qui vult omnes saluos fieri & in agnitionem veritatis venire, vt det seipsum, nec tarditatem faciat, & ascendat huc in stabilitatem & firmitatem antiquæ traditionis super venerabilibus imaginibus. debitum enim illi est hoc facere. Agnoscit vero quia scriptum est: ^a Consolamini consolamini popule meus, ^b sacerdotes, dicit Dominus. Et: ^b Labia sacerdotum custodient scientiam. Et de ore eius egredietur lex, quoniam Angelus Domini exercituum est. Et iterum diuinus & veritatis prædicator Apostolus ^c qui ab Hierusalem in circuitu vsque in Illyricum prædicauit Euangelium, sic mandauit: Pascite gregem Dominicum disciplina, quem Iesus acquisiuit proprio sanguine.

^a Isai. 40.

^b Malac. 2.

^c Rom. 15.

Et tamquam verus primus sacerdos, & is qui in loco & Sede sancti & superlaudabilis Apostoli Petri præsidet (sicut dictum est) ascendat, & simul cum omnibus sacerdotibus qui hic sunt, inueniatur, & voluntas Dei fiat: ^d Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo (sicut Euangelice didicimus) ibi sum in medio eorum. Certificetur enim & confirmetur a magno Deo & Rege omniumq. Domino nostro Iesu Christo & a nobis seruis eius qui ascendentem vestram Paternam & sacram beatitudinem huc cum honore & gloria habemus & suscipere, & quæ opportuna sunt impertiri. & iterum expleto Capitulo, quod beneplacito Dei Christi speramus fieri, cum honore & magnitudine gloriæ præire illam * sinemus ad remeandum ad propria. Si enim non potuerit ascendere huc (quod putamus non fieri, scimus enim studiosum esse circa diuina) eligat viros honorabiles habentes scientiam, & dirigat vna cum syllabis, vt inueniantur ex persona sacræ & Paternæ vestræ beatitudinis hic.

^d Matth. 18.

DE LEGATIS
SALTEM MIT-
TENDIS.

* habemus

Verumtamen conuenientibus ipsis, cum omnibus sacerdotibus qui hic sunt, synodice confirmetur antiqua traditio sanctorum Patrum nostrorum, & confundatur omne zizanium male plantatum, & Domini nostri Saluatoris Iesu Christi verbum impleatur: ^e Quoniam porta inferi non præualebunt aduersus eam. Et ex hoc non sit schisma & separatio in vna sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, cuius est caput Christus verus Deus noster. Constantinum præterea sanctissimum Episcopum Leontinum Christo amabilis Sicilia nostræ insulæ, quem melius noscitur Paterna vestra beatitudo, adduximus ad nos, & facie ad faciem loquentes direximus cum præfenti nostra venerabili iussione ad vos. Qui cum venerit ad vos, continuo absolue eum, vt remeet ad nos, scribens nobis per ipsum aduentum tuum, quibus diebus habet moueri illinc & proficisci ad nos. Porro sanctissimum Episcopum Neapolitanum omnino tenere debet, vt cum ipso ascendat huc. etenim iter vestrum per Neapolim & Siciliam habet fieri, & super hoc Stratego Sicilia iussimus, vt omnis requiei & honoris vestri curam habeat, quo veniat vestra paterna beatitudo ad nos. (*Legimus*) Data quarto Kalendas Septembris, Indictione septima a regia vrbe.

^e Matt. 16.

QUI MISSI
LEGATI.

Quid autem ad ista rescripserit Hadrianus, nescitur, exciderunt ipsæ ad hæc redditæ eius litteræ: quæ enim ipsius Pontificis ad Imperatores datæ habentur, cum nihil ad excusationem suam habeant de non proficiscendo Constantinopolim, postea scriptæ esse noscuntur per Legatos suos quos misit, non per Legatum Imperatoris Episcopum Leontinum. reddemus eas suo loco.

Porro non Imperatores tantum, vt dictum est, sed & ipse Tarasius mox vt ordinatus est Constantinopolitanus Episcopus, litteras scripsit ad eundem Hadrianum Romanum Pontificem: sed non extant; alias insuper seorsum ad Orientalium sedium Patriarchas Alexandrinum videlicet Antiochenum & Hierosolymitanum litteras dedit, quæ extant eiusmodi inscriptione notatæ.

^f Ath. 3. Nicæn.
2. Concil. ver-
sion. Anast. Bi-
blioth.

Exemplar litterarum, quæ missæ sunt ad summos sacerdotes Antiochiæ, Alexandria, & sanctæ ciuitatis a Tarasio sanctissimo & beatissimo Patriarcha Constantinopolitano.

Multa

A Multa & magna prouidentia Dominus Deus hominum vitas regens & protrahens, atque prouentum vitæ vniuscuiusque consulte deducens (sine ipso namque factum est nihil) qua & capilli capitis nostri numerati sunt ei: Et me in laicorum ordine vsque nunc connumeratum, & Imperialibus ministerijs deputatum, nescio quibus * iudicijs (ipse scit) in cathedram Pontificalem euexit hortatu valido a veritatis propugnatoribus pijsissimis ac Orthodoxis Imperatoribus, & sanctissimis Episcopis, seu clericis, in me violenter affectis, quibus succumbens annui, & obedientiæ fructum his carpendū commisi. Et rogo vos sacratissimos, vt tamquam patres me pusillanimum baculo potentiæ, id est, paternis vestris magisterijs fulciatis, & veluti fratres puris orationibus vestris nos cum armatura Dei contra versutias aduersarij hostis adiuuetis, atque fluctibus inuicem surgentibus vacillantem gubernetis, qualiter pertingam ad portum voluntatis Christi Domini nostri: est enim prorsus apud nos quoddam proelium sine ferro, dum sermones iaciant & iaciantur, sed triumphale habemus trophæum, veritatem, quæ non vincitur. Deinde quoque & procellis vehementibus inspirantibus, in auxilium vobis assumptis, harum pusillum quid sufferentes æstum, Christum has increpantem inueniamus, & vitam tranquillam per omnia transigamus.

EPISTOLA TA-
RASII AD PA-
TRIARCHAS.

* iudicijs

Et his quidem sufficienter in præfatione nostra præmissis, in ceteris euidenter horum cognitio denuntiabitur. Nunc autem ad aliam intentionem dicendo progredior. Quia enim prisca quædam, & (vt verius fateamur) Apostolica traditio in omnibus Ecclesijs inoleuit, vt qui ad Pontificium prouehuntur, præcedentibus se in eodem ordine, qualiter se habeant quæ Fidei sunt exponendo, commendent: visum est mihi hoc sectanti me vobis inclinare, & liquido confessionem pronuntiare, quemadmodum a tubis sancti Spiritus (quarum sonus in omnem terram exiit, & in fines orbis terræ verba eorum) & ab earum alumnis, & a sæculis, sacratissimis videlicet Patribus nostris educatus, ex istis mollibus vngulis didici.

Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei & Deum nostrum, natum ex Patre sine tempore, coæternum. Et in Spiritum sanctum Dominum & viuificantem, ex Patre per Filium procedentem. Et eundem Deum esse & cognosci, Trinitatem vnius substantiæ, vnius honoris & sedis, sempiternam & increatam, omnium creaturarum conditricem, vnum principium, vna deitatem & dominationem, vnum imperium, potentiam & potestatem in tribus subsistentijs, indiuidue quidem * diuisam, & diuise vnitam, non ex imperfectis tribus vnum aliquid perfectum, sed ex tribus perfectis vnum superperfectum, vt magnus locutus est Dionysius. Itaque secundum proprietatem personarum tria quidem adoranda, at vero secundum communem naturæ rationem vnus Deus omnium factor, visibilium & inuisibilium omnium prouisor.

TARASII FI-
DEI PROFES-
SIO.

* distinctam &
distincte

Confiteor autem factam propter salutem nostram in nouissimis diebus secundum carnem natiuitatem vnius sanctæ Trinitatis Filij scilicet Dei, & Dei ac Domini nostri Iesu Christi ex veraciter sancta Dei Genitrice semperq. Virgine Maria, consubstantialiter quidem factum nobis modis omnibus absque peccato, non autem desinentē quod erat, sed duabus naturis inconfuse manentibus, vna cum consistentibus in se duabus voluntatibus & operationibus, crucifixum pro nobis carne, & sepultum & resurrexisse, in caelosq. ascendisse, & venturum iudicare viuos & mortuos. Insuper spero resurrectionem mortuorum. Et credo in singulorum gestorum redditionem bonorum scilicet & his contrariorum.

Expetens etiam intercessionem sanctissimæ ac intemeratæ Domine nostræ Dei Genitricis & semper Virginis Mariæ, sanctorumq. Angelorum & sanctorum gloriosissimorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, Confessorum & magistrorum: Salutans & venerandas iconas eorum: Et omnem hæreticam abominans * contentionem, nec non & eorum ductores & primores, Simonem videlicet, Marcionem, Manem, Paulum quoque Samosatenum, & Sabellium Libyem, eorumq. dogmata nefaria pariter & doctrinas. Recipio etiam sanctas & venerabiles sex Synodos, & eorum diuina dogmata, tamquam quæ diuina inspiratione nobis tradita fuerint. Et cum prima quidem homouision, & vna cum Patre sine initio Filium esse credens. Anathematizo impium Arium & Aetium, Eunomium, Eudoxium & Demophilum: post hos quoque qui iure dicuntur dissimiles & semiariani, & omnem coinquinatam eorum cateruam.

* contagionem

Cum

ΑΙΙΙΙΙΙΙΙ
ΑΙΙΙΙΙΙΙΙ
ΑΙΙΙΙΙΙΙΙ

Cum secunda vero Synodo Oecumenica scilicet Deum esse Spiritum sanctum & uiuificatorem confitens, abijcio Macedonium & omnes qui cum illo eiusdem sunt sensus. Cum his autem & Deo perosum Apollinarium. Cum tertia autem in vnum Dominum Iesum Christum verum Deum nostrum ex Patre genitum, eundemq. in nouissimis diebus propter salutem nostram incarnatum ex sancta Dei Genitrice semperq. Virgine Maria abdicans hominis cultorem Nestorium & bigam, quæ circa ipsum est (Diodorum aio & Theodorum) necnon & eorum prodigiosam fabulam prædicantes, & in Christo personaliter dualitatem informantes procul a confessione mea repello. Præterea cum quarta ex duabus naturis, & in duabus naturis vnum sanctæ Trinitatis Christum Dominum nostrum carne venisse sentiens, anathematizo Eutychetem, Dioscorum, & eorum sine capite multitudinem vna cum diuinitus fulminando Seuero, Iuliano Halicarnasseo, qui fabulasse Dominum nostrum incorruptum corpus suscepisse perhibetur.

Denique quintam Synodum, quæ sicut machæra spiritus in superficie quodammodo ex prioribus temporibus nauigantes iniquas rescidit hæreses, & inuentores patefecit eorum, Origenem videlicet & Didymum & Euagrium. Ita & ego utpote portentuosas ipsorum hæreticorum fabulationes repello.

Porro per sextam, sicut ex duabus naturis Christum, ex quibus & in quibus est, olim esse didiceram: ita & duas naturales voluntates & operationes, eius in vtraque natura credidi, humana scilicet & diuina, & submitto anathemati Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, Paulum, ut Sodomiticam vitem, & Gomorrheticam propaginem, amaritudinis botrionem habentem, odi. Ipsi autem sanctæ sextæ Synodi cum omnibus dogmatibus quæ legaliter & diuinitus ab ea promulgata sunt, etiam depromptos canones recipio, in quibus refertur quod sequitur.

De consecrat. dist. 3. cap. Sextum sanctum.

In quibusdam venerabilium imaginum picturis Agnus digito præcursoris exaratur ostensus, qui in figuram præcessit gratiæ, verum nobis per legem demonstrans agnum, Christum videlicet Dominum nostrum. Veteres ergo figuras & umbras utpote veritatis indicia & præcedentes characteres Ecclesiæ traditos salutantes, gratiam honorem præferimus & veritatem, hanc ut legis plenitudinem admittentes. Ut ergo perfectio etiam per colorum operationes in omnium vultibus depingatur, characterem Agni Dei nostri Christi qui tollit peccata mundi secundum humanitatem etiam in iconis ex hoc pro veteri agno definitum depingi, per eum videlicet celsitudinem humanitatis Dei Verbi considerantes, & ad memoriam conuersionis quam in carne gessit, passionis quoque ac salutaris mortis eius adducti, ac redemptionis, quæ huic est mudo effecta.

ΑΙΙΙΙΙΙΙ

Superfluas altercationes & garrulitates posthac inconsulte promulgatas, & apud nos minime receptas, neque per diuinam gratiam dictas, irritas æstimamus (nec Aue dicentes) fugacisq. facturæ, accingimur lumbos mentis nostræ in veritate. Et suscitamur vna cum pijs & fidelibus Imperatoribus nostris, propugnatoribus videlicet veritatis ad vnitatem sanctæ Dei Ecclesiæ: a quibus & Synodum vniuersalem petiuimus in præsentia totius coram Deo amabilis populi. Et postulationi nostræ pie annuerunt.

* fugacis

Vos qui superædificati estis super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipsum videlicet summum & angularem lapidem Christum Iesum (quemadmodum de præcedentibus dictum est) concertatores & consecratores, accurrite confidentes. Præsumentes confidentiam habemus (non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi a nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est) quia disrupta membra & discissa in vnum corpus compactum & connexum crescere faciet, in quibus caput est Christus, ut vltra iam non dispersa sint.

De cetero rogamus sanctitatem vestram vsque ad duos loci seruatores mittere ad nos cum Deiloqua epistola sua, & quicquid fuerit diuinitus super hoc negotio reuelatum, vobis facere manifestum, sed secundum quod debitum est, tam loci seruatores, quam litteræ vestræ Synodicæ, siue ad loquendum, siue ad legendum in omnibus inuenientur; quatenus per hoc quæ scissa sunt vniantur. Id ipsum enim & a Præsule senioris Romæ petiuimus. Et rogo vos fraterne, Apostolicam vobis vocem pronuntians, tamquam Deo exhortante per nos, omnia perscrutantes secundum consilium vestrum, quod in Deo patefacite nobis. Scriptum est enim: Labia sacerdotum custodient scientiam, & legem exquirent ex ore eorum: certi enim sumus quod semina veritatis in vobis salua custoditis. Sed & pij Imperatores nostri per cuncta Orthodoxæ veritatis firmitatem sectantur, & Domino Deo supplicare non cessant, secundum Gregorium qui a Theologia

b Malach. 2.

logia nomen sortitus est, ut efficiamur nos, qui vnus Dei existimus, vnum, & qui sumus Trinitati vniti, & honore pares, atque vnanimis in cunctis inueniamur: & qui sumus sancti Spiritus, non contra inuicem, sed pro inuicem simus: & qui sumus veritatis, id ipsum sapientes atque dicentes exhibeamur, & non sit contentio vel dissensio in nobis; sed sicut habemus vnum Baptisma, vnam Fidem, ita & consonantiam vnam in omni Ecclesiastico negotio. Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, in vnum nos conducat, & diuisa vniat, atque diuturnum vulnus sanet, & in incolumitate Fidei integros seruet, & in vera confessione & concordia stabiliat omnes, vniantq. sanctam Ecclesiam suam, & compescat scandala quæ superiacent ei, intercessionibus intemeratæ Domine nostræ Dei Genitricis, & omnium Sanctorum. Fiat. Amen.] hætenus ad tres Patriarchas Tarasij epistola. Quem & scripsisse etiam ad Hadrianum Papam, testatur Theophanes, vbi ait: Octauo Kalendas Ianuarij ipsius octauæ Indictionis consecratus est almus pater noster Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus: Qui missis Synodicis Romam viris, & libello Fidei suæ, receptus est ab Hadriano Papa.] Non extant huiusmodi litteræ Tarasij, nisi dixerimus, easdem ad eum missas esse, quas nuper recitauimus datas ad tres Orientales Patriarchas. Scripsere tunc pariter Imperatores ad Hadrianum, ut tradit idem Theophanes, vbi ait: Mittens autem & Imperatrix, petijt ab Hadriano Papa, ut mitteret litteras suas, & homines claros qui inuenirentur in Synodo.] hæc Theophanes.

Porro de veritate harum litterarum plura sunt testimonia, ut de eis nullus dubitare possit. Siquidem de litteris ab Irena missis ad ipsum Hadrianum, testis est etiam Nicolaus Papa, scribens ad Michaellem Imperatorem, ex quibus etiam fragmentum recitat, quod declaratur, Imperatores rogasse ipsum Hadrianum, ut se Constantinopolim conferret, iudicantes primæ Sedis Pontificis necessariam esse præsentiam ad comprimendam hæresim, quæ opera antecessorum Imperatorum adeo inualuisset. sunt hæc enim Nicolai verba ad Michaellem, dum commendat modestiam Orthodoxorum Imperatorum: Non hoc alius Constantinus & Irena Augusti dicunt, qui ad Hadrianum Papam scribentes aiunt: Rogamus vestram Paternam beatitudinem, magis quidem Dominus rogat, qui vult omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, ut det seipsum, & nullam tarditatem faciat, & ascendat huc. Et paulo post: Si non potuerit (inquiunt) ascendere huc: eligat viros pretiosissimos, & dirigat vna cum syllabis, &c.] hæc Nicolaus de litteris Imperatorum ad Hadrianum.

Cum autem ipse Romanus Pontifex, acceptis Orientalibus litteris a nouo electo Patriarcha Tarasio atque ab Imperatoribus, manifeste cognouit ipsum Tarasium ex laico esse prouectum in Patriarchatum: factum huiusmodi exhorruit tamquam monstrum, in memoriam reuocans, qualia quantaq. passa fuerit Romana Ecclesia, cum haud pridem intrusus fuerit in eam homo laicus Constantinus, & quomodo oportuerit Synodalibus occurrere decretis, quibus caueretur ne vnumquam laicus quisquam in sedem Pontificiam profiliret. Quod igitur vetitum est tum in Romana Ecclesia, tum etiam in alijs cunctis Occidentis & Orientis Ecclesijs, prohibentibus id antiquis atque recentioribus Conciliorum canonibus: non potuit Hadrianus non vituperasse quod factum modo esset Constantinopoli. Quamobrem veluti electionem eius perperam factam detestatus, non recipendam esse rescipit, nisi ipse omnem penitus hæresim aboleret, atque hæreticos profligaret. Testatur id quidem de litteris Hadriani Nicolaus ad Photium scribens, qui cum itidem ex laico prouectus esset in thronum, & excusaret exemplo Tarasij, ad eum idem Pontifex Nicolaus rescipit his verbis.

a Nicol. epist. 8.

b 1. Timot. 2.

HADRIANVS QVA CONDI-TIONE RECI-PIT ORDINA-TIONEM TARASII.

c Nicol. ep. 6.

De Tarasij siquidem promotione, qui similiter ex laicali coetu ad Patriarchatus ex- templo culmen promotus est: quam & vos quasi in auctoritatem vestræ defensionis assumere vultis: Si sanctam quæ apud vos, tempore sanctissimi viri Hadriani Papæ, celebrata est, Synodum diligentius scrutati fueritis, atque attentius intenderitis, inuenietis quid in ea idem sanctissimus vir consultus decreuerit: & quod dum eius consecrationis penderet actus, & maiorem se pro tam præsumptua factione nimium sustinere profiteretur: dicit etiam: Quod nisi in erigendis imaginibus feruentius contra illarum depositores, atque illarum conculcatores, ut verus miles Christi resisteres: nequaquam vestræ consecrationi assensum præberemus, aut in ordine Patriarchatus vestram dilectionem suscipere[mus].] hæc apud Nicolaum Pontificem. sed præstat ipsam hic inte-

* præsumpta actione enim

gram epistolam datam, primum ad Imperatores describere ob multiplicium rerum A gestarum, quæ continet argumenta. Epistola igitur reddita ab Hadriano ad Imperatores sic se habet scripta hoc anno, mense Octobris nona iam Indictione inchoata.

Hadrianus Episcopus seruus seruorum Dei dominis pijsissimis ac beatissimis victoribus Imperatoribus ac triumphatoribus filijs diligendis in Deo Domino nostro Iesu Christo Constantino & Irenæ Augustis^a.

Deus qui dixit^b de tenebris lucem splendescere, qui eripuit nos de potestate tenebrarum per filij sui veri scilicet luminis incarnationem, in quo complacuit omnem plenitudinem deitatis habitare, & per eum renouare omnia, & in ipso pacificans per sanguinem Crucis eius, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt: per multiplices diuitias bonitatis suæ in faciem Ecclesiæ suæ respiciens, vestram præcitatam & destinatam serenissimam & Imperialem clementiam ad fidei tunc integritatem vocare dignatus est, ita vt B omni falsitatis nubilo procul expulso, per vos victricem faciat veritatem.

Quantum enim relationibus vestræ pijsissimæ tranquillitatis ad nos venientium didicimus: etiam ipso auditu nimis noster exultans releuatus est animus. & totum iucunditatis gaudium in cor nostrum ascendit, vt lingua humana explicare nullus sufficiat sermo: quia nimirum magis nobis lætitia de vestris iussionibus nunc orta est, quam dudum pro schismaticorum hæresi mæror affecerat. De his quippe in his venerandis iussionibus vestris referebatur, quæ pridem facta sunt in vestra regali ciuitate propter venerabiles imagines, quas qui ante vos regnauerunt, destruxerint, & in inhonestate atque iniuria posuerint. Vtinam illis non imputetur: melius enim fuisset non mittere manus in Ecclesiam eorum.

Et quia omnis populus qui ibidem est, immo in Oriente modo errauerunt, & sua C voluntate vsi sunt illis, vsquequo Deus erexit vos regnare, qui in veritate quæritis gloriam eius, & quæ tradita sunt a sanctorum Apostolorum, & omnium simul magisterio tenere, quibus referuantes & venerabiles imagines ad vestrum pijsissimum Imperium, laudabiliter exaratas reperientes, atque hæreticorum abijcientes vesaniam, seu in diuinæ examinationis iudicio Principum, qui manus miserunt in Ecclesiam, piaculum deputantes, vestram a Deo promotam in triumphis Imperialem potentiam infontem esse ab eorum sæuitia prorsus credidimus. Vnde omnipotentis Dei clementiam exorantes, referimus grates sine fine, tenentesq. ea, quæ vestra sanxit & cœpit serenitas, * constantia estote.

Quod si perseuerantes permaneritis in ea quam cœpistis, Orthodoxa Fide, & per vos partibus illis in pristino statu erectæ fuerint sacræ & venerabiles imagines: sicut piæ D memoriæ dominum Constantinum & beatam Helenam, qui Fidem Orthodoxam promulgarunt, atque sanctam Catholicam & Apostolicam spiritualem matrem vestram Romanam Ecclesiam exaltauerunt, & cum ceteris Orthodoxis Imperatoribus, vtpote caput omnium Ecclesiarum, venerati sunt: Ita vestrum a Deo protectum clementissimū nomen, nouum Constantinum & nouam Helenam habentes, per quos in primordijs sancta Catholica & Apostolica Ecclesia robur Fidei sumpsit, ad quorum instar vibrantissime, ac in toto orbe terrarum vestra optatissima in triumphis Imperiali fama laudabiliter diuulgatur. Magis autem si Orthodoxæ Fidei sequentes traditiones, Ecclesiæ beati Petri Apostolorum principis amplexi fueritis censuram; & sicut antiquitus vestri prædecessores sancti Imperatores egerunt, ita & vos eam honorifice venerantes, eius Vicarium ex intimo dilexeritis corde, potius quam vestrum a Deo concessum E Imperium eorum secutum fuerit Orthodoxam secundum sanctam Romanam nostram Ecclesiam Fidem, ipse princeps Apostolorum, cui a Deo ligandi, soluendiq. peccata in cælo & in terra potestas data est; crebro vobis protector existens, omnesq. barbaras nationes sub vestris prosternens pedibus, vbique vos victores ostendet.

Etenim eius insignia dignitatis sacra pandit auctoritas, quætaq. veneratio eius summæ Sedi exhibenda sit a fidelibus cunctis per orbem: Dominus enim eundem clauigerum Regni cælorum cunctis præposuit principem, & hoc ab ipso honoratur priuilegio, quo ei clauis collatæ sunt Regni cælorum. Isto igitur tam præcelso prælatus honore promeruit confiteri fidem, supra quam fundatur Ecclesia Christi: beatam confessionem beatitudo sequuta est præmiorum, cuius prædicatione sancta venerabilis illustrata est Ecclesia, & ex ea ceteræ Dei Ecclesiæ fidei documenta sumpserunt. Nam ipse princeps Aposto-
lorum

A lorum beatus Petrus, qui Apostolicæ Sedi primitus præfedit, Apostolatus principatum ac principalis curæ successoribus suis, qui in eius sacratissima Sede perenniter sessuri sunt dereliquit, quibus & auctoritatis potestatem quemadmodum a Salvatore nostro Domino Deo ei concessa est, & ipse quoque suis contulit ac tradidit diuino iussu successoribus Pontificibus.

Quorum traditione Christi sacram effigiem, sanctæq. eius Genitricis, Apostolorumq. vel omnium Sæctorum veneramur imagines; ex eo enim quod Christi Dei nostri Ecclesiæ tempore quietis & pacis apertæ sunt fores, hætenusq. depictæ Ecclesiæ imaginibus sunt ornata, beato atque beatissimo Papa Siluestro testante. In ipsis enim exordijs Christianorum, cum ad fidem conuerteretur pius Imperator Constantinus, sic legitur.

Transacta die, nocturno Regi facto silentio, somni tempus aduenit: & ecce adsunt B sancti Apostoli Petrus & Paulus dicentes: Quoniam flagitijs tuis posuisti terminum, & effusionem innocetum sanguinis horruisti, missi sumus a Christo Iesu Domino dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra & fac omnia quæcumque indicabimus tibi. Siluester Episcopus ciuitatis Romæ ad montem Soractem persecutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum suis clericis latebras fouet: Hunc cum ad te adduxeris, ipse tibi piscinam ostendet, in quam dum tertio merferit, omnis te valetudo deferet lepræ. Quod dum factum fuerit, hæc vicissitudinem Salvatore tuo compensa, vt omnes iussu tuo per orbem totum Romanum Ecclesiæ restaurentur. Tu autem in hac parte purifica te, vt relicta omni superstitione idolorum, Deum vnum qui verus & solus est, adores & excolas, & ad eius voluntatem attingas.

Exurgens itaque a somno, statim conuocans eos qui obseruabant palatium, & secundum tenorem somni sui misit ad montem Soractem, vbi sanctus Siluester cum suis clericis receptus lectionibus & orationibus insistebat. At vbi a militibus se conuentum vidit, credidit se ad martyrij coronam euocari, & conuersus ad clerum omnem qui cum eo erat, dixit: Ecce nunc tempus acceptabile. Ecce nunc dies salutis. profectus itaque, vt dictum erat, peruenit ad Regem, qui nuntiatus, cum tribus presbyteris & duobus diaconis introiuit. Ingressus dixit: Pax tibi; & victoriæ de cælo ministrantur. Quem cum Rex alacri animo & vultu placidissimo suscepisset: omnia illa quæ facta, quæ dicta sunt, quæ etiam reuelata sunt, secundum textum superius comprehensum exposuit. post finem vero narrationis suæ percunctabatur, qui essent dij Petrus & Paulus, qui illum visitassent ob eam causam suæ salutis, & eius latebras detexissent.

Siluester respondit: Hi quidem dij non sunt, sed idonei serui Christi & Apostoli electi D ab eo, & missi ad inuitationem Gentium, vt credentes salutem consequantur. Cumq. hæc & his similia Augusto diceret Papa, interrogare cœpit Augustus; vtrumnam istos Apostolos habeat aliqua imago expressos, vt ex pictura disceret quos relatio docuerat. Tunc sanctus Siluester misso diacone; imagines Apostolorum sibi exhiberi præcepit, quas Imperator aspiciens, ingenti clamore cœpit dicere ipsos esse quos viderat, nec debere iam differre factam per Spiritum sanctum ostensionem piscinæ, quam ipsos promissæ suæ saluti memorabat.

Ecce (vt præmissum est) Sanctorum figuræ ab ipsis sanctis fidei nostræ rudimentis apud omnes fuerunt Christianos, atque in Ecclesijs Sanctorum sacræ figuræ expressæ atque depictæ hætenus fuerunt, quatenus Gentilitas Paganorum conspectu diuinæ scripturæ depicta historia ab idolorum cultura & dæmonum simulachris ad verum Christianitatis lumen atque amoris Dei culturam verti deberet. sicut & præcipuus Pater, atque idoneus prædicator beatus Gregorius huius Apostolicæ Sedis Præsul ait, vt hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valent. Ob hoc quippe sancti probatissimi Patres ipsas imagines atque picturas diuinæ scripturæ & gesta Sanctorum in Ecclesijs depingi statuerunt, & cuncti Orthodoxi atque Christianissimi Imperatores, & omnes sacerdotes ac religiosi Dei famuli, atque vniuersus Christianorum cœtus, sicut a principio traditionem a sanctis Patribus susceperunt, easdem imagines atque picturas ob memoriam piæ compunctionis venerantes obseruauerunt, & in partibus illis vsque ad tempora proauis serenitatis vestræ Orthodoxæ coluerunt. Sed ipse vester proauus per quorundam impiorum immisiones easdem deposuit sacras imagines; & ex hoc error magnus in ipsius Græciæ partibus accreuit, & ingens scandalum in vniuersum mundum deuenit sicut ipsa veritas testatur^a.

Vnde magno dolore conficti dominus Gregorius atque alius item Gregorius beatissimi Pontifices, qui illo tempore existerant, eundem vestrae tranquillissimae pietatis proavum, suis Apostolicis exhortationis apicibus deprecari sunt, ut ab eadem novae praesumptionis temeritate resipisceret, easdemque imagines in primo statu restitueret. Sed nullo modo eorum saluberrimis deprecationibus inclinatus est. Et postmodum dominus Zacharias & Stephanus atque Paulus, & alius item Stephanus praedecessores nostri sancti Pontifices saepius avum seu genitorem vestrae serenissimae tranquillitatis pro statuendis ipsis imaginibus sacris deprecari sunt. simulque & nostra pusillitas cum magna humilitate vestram studuit clementissimam Imperialem potentiam constanter postulare. Et demum subnixius quaesivimus, ut sicut a sanctis Patribus & praedecessoribus nostris probatissimis Pontificibus suscepimus, divinae historiae scripturam in Evangelijs pro memoria pie operationis & doctrina Imperatorum depingimus, & sacram imaginem Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi secundum incarnatam eius humanam formam in aula Dei constitavimus, simulque & sanctae eius Genitricis atque beatorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & Confessorum ob horum amorem designantes veneramur: Ita & vestra clementissima Imperialis potentia partibus eiusdem Graeciae faciat vestrae Orthodoxae fidei consignari, ut sicut scriptum est: Fiat vnus grex & vnum ovile: quia in vniuerso mundo, vbi Christianitas est, ipsae sacrae imagines permanentes ab omnibus fidelibus honorantur, ut per visibilem vultum ad inuisibilem diuinitatis Maiestatem mens nostra rapiatur speciali affectu per contemplationem figuratae imaginis secundum carnem, quam Filius Dei pro nostra salute suscipere dignatus est, eundem Redemptorem nostrum qui est in caelis adoramus.

Nam absit a nobis, ut ipsas imagines (sicut quidam garriunt) deificemus, sed affectum & dilectionem nostram, quam in Dei amorem & Sanctorum eius habemus, omnimodo praefereamus: & sicut divinae scripturae libros, ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostrae fidei puritatem seruantes. Nam Creator noster Dominus Deus, dum ad imaginem & similitudinem suam de limo terrae plasmasset hominem, sagacitatis industria illustrans, in proprio considerationis arbitrio eum constituit. & ipse primus homo ex proprio arbitrio diuina inspiratione cuncta animantia & volatilia caeli, & omnes bestias terrae proprijs nominibus appellavit, & in ipsa appellatione permisit animantia permanere. Etiam & Abel diuino ignitus spiritu de primogenitis gregis sui munera ex proprio considerationis arbitrio Domino obtulit: pro quo legimus, quod respexisset Deus ad Abel & ad munera eius. Porro post Noe & diluuii inundationem & ipse superna inspiratione suo arbitrio propriae adinventionis consideratione altare Domino aedificauit & de cunctis pecoribus & volucribus mundi holocausta super eodem altare Domino obtulit. Similiter etiam Abraham (sicut scriptum est) suo arbitrio altare aedificauit ad honorem & gloriam Dei qui apparuit ei. Sic Iacob fugiens Esau fratrem suum, dum in somnis Angelos Dei ascendentes in caelum & descendentes per scalam atque innixum ipsius scalae loquentem sibi Dominum aspiceret, surgens protinus suo arbitrio tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, erexitque in titulum, fundens oleum desuper, appellavitque locum illum Bethel, dicens non est hic aliud nisi domus Dei & porta caeli. Porro nequaquam omnipotens Deus iratus est, quod lapidem illum erexit in titulum suo arbitrio & consideratione. vnde post paululum in eadem historia Genesios fertur dictum illi fuisse: Ego sum Deus Bethel, vbi vnixisti lapidem & votum vouisti mihi. ob quam sane causam non legimus illi iratum Deum: non enim illi exprobrauit, quod sua voluntate lapidem erexisset.

Ecce serenissimi domini filij, magni Principes, omnia quae humana consideratione ad laudem Dei parantur, non sunt prohibenda: potius autem omnino Creatori nostro Domino constat esse placabilia: Nam idem ipse Iacob proprio demum arbitrio summatem virgae filij sui Ioseph deosculatus est, fidei dilectione hoc agens, sicut beatus Paulus in epistola ad Hebraeos testatur: Non virgae sed tenenti eam honoris & dilectionis tribuit affectum. sic & nos pro amore & dilectione, quam apud Dominum & Sanctos eius habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt.

Rursumque legimus praecipuum fuisse Moysi a Domino Deo nostro, cum dicitur: Facies & Propitiatorium de auro mundissimo duorum cubitorum & dimidium erit longitudo

A tudo eius, & semis cubitus altitudo: duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex vtraque parte oraculi. Et post paulum: Ad cooperiendam Arcam, in qua pones testimonium quod dabo tibi: inde praecipiam & loquar ad te super Propitiatorium. Sed & medios Cherubim qui erant super Arcam testimonij: sed & in cortinis atque opertorio tabernaculi Cherubim in texturino opere diuersis coloribus fieri praecipuum est. Considerandum quippe est, tranquillissimi domini filij, magni Principes, quod omnipotens Dominus Deus noster inter eos Cherubim manufactos existentes ob salutem populi sui loqui dignatus est. Porro dubium non est, quod omnia quae in Ecclesijs Dei ad laudem & decorem ipsius constituta sunt, sancta ac veneranda esse noscuntur.

Et in hoc, serenissimi filij, addendum est ad incredulorum satisfactionem & directionem errantium, quod Deus famulo suo Moysi praecipit dicens (in libro enim Numeri) Ita legitur praecipuum contra pestem quae in eos irruerat) Fac serpentem & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem aereum & posuit pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur. O insania frementium contra fidem & religionem Christianam, ut asserant, non colere aut venerari debere imagines, in quibus figuratae sunt Salvatoris effigies & eius Genitricis vel Sanctorum, quorum virtute subsistit orbis atque potitur humanum genus salute! Aerei serpentis inspectione credimus Israeliticum populum a calamitate iniecta liberari, & Christi Domini nostri & Sanctorum effigies aspicientes atque venerantes dubitamus saluari? Absit tali nefariae temeritati cedere assensum. Patrum praefatas sequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. At vero & Salomon Rex in templo quod aedificauit, Cherubim ad gloriam Dei fecisse legimus, etiam diuersis coloribus idem adornauit templum: ob hoc quippe nos & omnes Orthodoxi ob confessionem fidei nostrae ad pulchritudinem domus Dei varietatem colorum atque ornamentum picturam exhibemus, quemadmodum Isaias propheta vaticinatus ait: In die illa erit altare Domini in medio terrae Aegypti, & titulus Domini iuxta terminum eius: eritque in signum & in testimonium Domino exercituum in terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis: & mittet eis Salvatorem & propugnatorem qui liberet eos.

Sicut eximius Prophetarum beatus David cecinit dicens: Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Et idem ipse: Domine dilexi decorem domus tuae & locum tabernaculi gloriae tuae. Et iterum aduentum redemptionis nostrae atque incarnationem ipsius Filij Dei annuntians, magnopere vultum eius secundum humanitatis ipsius dispensationem adorari praemonuit, inquit: Vultum tuum Domine requiram. Et post: Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. Et rursum: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Hinc & beatus Augustinus praecipuus Pater & optimus doctor in suis admonitionum sermonibus ait: Quid est imago Dei nisi vultus Dei, in quo signatus est populus Dei?

Praeterea & B. Gregorius Nyssenus Episcopus inter plura quae in sermone habet, quem de Abraham instituit, ita dixit: Vidi multoties conscriptionem imaginis passionis, & non sine lachrymis visionem praeterij, opere artis ad faciem afferentis historiae, & cetera. De interpretatione eius in Cantica Cantorum: Sicut scripta doctrina (dicit) materia quaedam est omnino in diuersis tincturis, quae complet animae imitationem: ita qui ad imagines conspiciunt, ex eadem arte per colores completam tabulam, non tincturis praefert contemplationem, sed ad visionem depictam conspiciunt tantummodo, quam per colores magister demonstrat.

Et in epistola Basilij ad Iulianum transgressorem missa refertur: Secundum id quod a Deo haereditate possidemus, nostram immaculatam Fidem Christianorum confiteor & sequor, & credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, vnum Deum, haec tria adoro & glorifico. Confiteor autem & Filij incarnatam dispensationem, & Dei Genitricem quae secundum carnem eum genuit sanctam Mariam. Suscipio vero & sanctos Apostolos, Prophetas, Martyres, qui ad Deum deprecationem faciunt, quia per eorum interuentionem propitiator mihi efficitur misericordissimus Dominus, & remissionem mihi facinorum donat, pro quo & figuras imaginum eorum honoro & adoro & veneror specialiter: hoc enim traditum est a sanctis Apostolis: nec est prohibendum: ac ideo in omnibus Ecclesijs nostris eorum designamus historiam.

a Ioan. 10.

b Genes. 2.

c Genes. 4.

d Genes. 8.

e Genes. 28.

f Genes. 29.

g Hebr. 11.

h Exod. 37.

a Exod. 38.
39. 40.

b Num. 21.

c 3. Reg. 6.

d Isa. 19.

e Psal. 95.

f Psal. 25.

g Psal. 4.

Item eiusdem de sermone in sanctos Quadraginta Martyres: Nam & bellorum triumphos ac victorias & sermonum conscriptores multoties & pictores significant, quidam quidem verbis adornantes, quidam vero tabulis præsignantes: & multos vtrique ad virilitatem excitauerunt. Quæ enim sermo historię per auditum depinxit, hæc conscripta silens admonitio per imitationem demonstrat.

Item beati Ioannis Archiepiscopi Constantinopolitani, qui & Chrysostomi, de parabola sementis: Indumentum Imperiale si contumelijs affeceris, nonne ei qui induitur, contumelias irrogas? Nescis quia si quis imagini Imperatoris iniuriam infert, in ipsum Imperatorem, id est, in ipsum principalem & ad eius dignitatem refert iniuriam? Nescis quod si quis imagini quæ ex ligno & coloribus est, maledicit: non iudicetur veluti si contra inanimatum quiddam præsumptuose gesserit, sed tamquam is qui contra Imperatorem egerit? Duplíciter enim in Imperatorem contumeliam infert. Et iterum de sermone eiusdem patris habito in quinta feria Paschæ: Omnia nostra facta sunt propter gloriam Dei & vsum nostrum: nubes ad imbrium ministerium; terra ad fructuum abundantiam; mare nauigantibus absque inuidia est: omnia famulantur homini, magis autem imagini Dei: Neque enim quando Imperiales vultus & imagines in ciuitates introducuntur, & obuiant iudices & plebes cum laudibus, tabulam honorant, vel superflam cera scripturam, sed figuram Imperatoris. Sic & creatura non terrenam speciem honorat, sed cælestem ipsam figuram reueretur.

Similiter & beati Cyrilli ex interpretatione sancti Euangelij secundum Matthæum sermonem proferimus: Depinxit enim fides quod in forma Dei extitit Verbum, sicut & nostræ vitæ redemptio oblata est Deus secundum nos carne indutus & factus homo. Idem ipse post pauca: Imaginum nobis explent opus parabolæ significantes virtutem, ac si oculorum adhibitione & palpatu manus suggerant etiam ea quæ in exilibus cogitationibus inuisibiliter habent contemplationem.

Item sancti Athanasij Episcopi Alexandrini de humanatione Domini, cuius initium est: Sufficenter quidem de multis pauca sumentes intimauiimus: Et post: Et ipsa quæ scribuntur in lignis abolita forma per exteriores fordes, iterum necesse est id ipsum in omnibus sumere & vnire ei cuius est forma, vt reuocari possit imago in eadem materia & elemento: per eandem enim formam atque materiam vbi & conscribitur & non deiicitur, sed in ea ipsa configuratur &c.] *totum id significans quod est in imagine esse referendum ad imaginatum.*

Item beati Ambrosij ad Gratianum Imp. ex libro tertio capitulo nono: Numquid ne quando & deitatem & carnem adoramus, diuidimus Christum? aut quando in ipso & Dei imaginem & crucem adoramus, diuidimus eum? Absit.

Item sancti Epiphanijs Constantiæ Cypri: Numquid enim & Imperator pro eo quod habet imaginem, duo sunt Imperatores? non sane: sed Imperator vnus est etiam cum imagine.

Item sancti Episcopi Stephani Bostrorum de imagine Sanctorum: De imaginibus vero Sanctorum confitemur: quoniam omne opus quod fit in Dei nomine bonum est & sanctum. aliud est enim imago, & aliud simulachrum, id est, parua statua. Quando enim Deus Adam plasmauit, id est, condidit, dicebat: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & fecit hominem ad imaginem Dei: Numquid enim quia imago Dei est homo, ideo simulachrum, id est, idolorum cultus est & impietas? nequaquam fiat. Si enim Adam imago dæmonum esset, abiectus vtrique & inacceptabilis est. Omnis enim imago in nomine Domini aut Angelorum & Prophetarum aut Apostolorum aut Martyrum, aut iustorum facta, sancta est. Non enim lignum adoratur, sed id quod in ligno conspicitur & memoratur, honorificatur. omnes enim nos adoramus Principes & salutamus licet & peccatores sint: cur ergo non debemus adorare sanctos Dei seruos, & in memoriam eorum constituere & erigere imagines eorum, ne obliuioni tradantur? Sed dicis quia ipse Deus interdixit adorare manufacta. Dic itaque, o Iudæe, quid est super terram quod non sit manufactum, cum a Deo sit factum? Numquid Arca Dei quæ ex lignis Setim fabricata atque constructa fuit, manufacta non est? Altare & Propitiatorium & vna in qua erat manna & mensa & candelabrum, & tabernaculum interius & exterius, non fuerunt ex hominum operibus manuum quæ Salomon fecit? Et cur sancta sanctorum vocantur manufacta existentia? Numquid Cheru-

bim & senarum alarum animalium, quæ in circuitu altaris erant, non fuerunt imagines Angelorum opus manuum Domini? Et quomodo non abijciuntur? Quia vero per præceptum Dei imagines factæ sunt Angelorum, sanctæ sunt, & hæc animalia erant: etenim idola Gentium, quia imagines fuerunt dæmonum Deus deposuit, & condemnauit ea. Nos autem ad memoriam Sanctorum imagines facimus Abrahamæ videlicet, Moyfi, Heliæ, Esaiæ, Zachariæ, & reliquorum Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum sanctorum, qui propter Deum interempti sunt: vt omnes qui vident eos in imagine, memorentur eorum, & glorificent Dominum qui glorificauit eos. Decet enim eos honor & adoratio, & commendatio secundum iustitiam eorum, vt omnes qui vident eos, festinent & ipsi imitatores effici actionis eorum. Qualis enim est adorationis honoratio, nisi tantum quemadmodum & nos peccatores adoramus, & veneramur alterutrum per honorem & dilectionem? Ita & imaginem Domini nostri non aliter adoramus & glorificamus & contremiscimus, quia imago est similitudinis eius, & in ea ipse depictus est. Ergo quicumque pij sunt, & bonum quidem agunt & Sanctorum memores sunt, nec prohibent beneficientes, nec scandalizant eos qui honorant Sanctos & seruos Dei: quinimmo potius memorantur eorum, mercedem bonam ex bona operatione percipient: impij vero secundum quod cogitauerunt, habebunt * consolationem inhonorationis, pro eo quod illud quod erat iustum neglexerint, & a Deo recesserint. Propter memoriam enim Sanctorum etiam imagines pinguntur, adorantur, & honorantur sicut seruorum Dei, & pro nobis diuinitatem deprecantium. Dignum est enim commemorari præpositorum nostrorum, & gratias referre Deo nostro.

De sermone beati Hieronymi presbyteri Hierosolymitani. Etenim sicut permisit, Deus adorare omnem gentem manufacta, Iudæos autem tabulas quas dolauit Moyses, & duos Cherubim aureos: & sic nobis Christianis donauit Crucem & bonarum operationum imagines pingere & adorare, & venerari, & demonstrare opus nostrum.

Itaque hæc ipsa, pijssimi ac tranquillissimi domini filij, prædicta testimonia sanctorum Patrum transiuimus breuiter, sed & diuinæ scripturæ vtriusque Testamenti testatur historia de diuini cultus obseruatione, quod ad laudem Dei in Ecclesijs in memoriam piæ operationis Dei nuru constituta sunt, secundum traditionem sanctorum Patrum. Sed & de statu sacrarum imaginum etiam a diuinæ scripturæ historia satis promulgata sunt, quemadmodum in huius Apostolicæ suggestionis serie a Deo corroboratæ serenitatis vestræ potentia cum omni humilitate & sinceritate cordis studuimus intimare. vnde & quod in diuersis & probabilibus Patrum testimonijs, qui ipsas sacras imagines statuerunt, subtiliter videri potest, sicut in eorum libris reperimus, vestræ clementissimæ potentia fore studuimus intimandum, deprecantes cum magna cordis dilectione mansuetissimam vestram clementiam, & tamquam præsentialiter humo stratus vestris vestigijs prouolutus quæso, & coram Deo deposco & adiuro, vt easdem sacratissimas imagines in ipsa a Deo conseruata regia vrbe, & ceteris Græciæ partibus, in pristinum statum restituere & confirmare iubeatis, obseruantes traditiones huius sacrosanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, abijcetes & respuentes antiquorum hæreticorum calliditatem, vt in huius nostræ sanctæ Catholice & Apostolicæ, ac irreprehensibilis Romanæ Ecclesiæ vlnis suscipiamini.] hæc tenus quæ recitata sunt in Actione secunda Nicæni Concilij, cum alioqui ipsa epistola sit prolixior, pluraque habeat de ordinatione Tarasij præsumpta (vt videbatur) contra sacros canones. Omnia sunt ea referri in S. Synodo, quod ad rem non pertinerent, & potuissent præsentibus Episcopos contra eundem Tarasium concitare, quod inopportunitate satis esse tunc videretur.

Anastasius igitur, qui ipsam integram epistolam ex antiquo codice restitutam recitat, ista subiicit: Ab hinc vsque ad finem huius epistolæ codex Græcus non habet: Græci namque, quia eodem tempore ex laicis Constantinopolitanus fuerat Patriarcha factus, ne publice ab Apostolica Sede argui videretur, & aduersus eum tamquam reprehensione dignum hæreticis repugnandi occasio præberetur, ac per hoc Synodi, cui intererat, vtilitas excluderetur: quæ siue de non facienda laicorum promotione, siue de ceterarum præsumptionum redargutionibus, in Synodo nec recitari, nec Actis inseri passi sunt.] hucusque Anastasius. pergit vero Hadrianus sua epistola hæc quæ sequuntur.

Si vero impossibile est hæreticorum vesania pro incredulitate ipsorum ipsas sacras

ac venerandas imagines sine Synodi actione in pristino erigere ac confirmare statu, & A
nostros sacerdotes pro huiuscemodi pia operatione, vestra serenissima Imperialis po-
tentia accersire, sicut in vestris fertur Imperialibus iussionibus: In primis pseudosyllo-
gum illud, quod sine Apostolica Sede enormiter & irrationabiliter, nequiterq. contra
sanctorum venerabilium Patrum traditiones de sacris imaginibus actum est, anathema-
tizetur, presentibus Missis nostris: & tunc sicut antiquitus mos exitit, iureiurando ve-
stra piissima atque tranquillissima potestas vna cum domina Augusta piissimi Imperij
vestri genitrice, seu eiusdem regiae vrbis Patriarcha, necnon & cuncto Senatu corpo-
rale tribuentes sacramentum, verbum commonitorium sicut antiquitus, pia sacra no-
bis dirigere vestra dignetur Imperialis potestas: quia non est apud vos partis cuiuslibet
fauor aut defensio, sed aequalitatem vtrisque partibus conseruabitis, nullatenus necessi-
tatem facientes in quocumque capitulo eis qui a nobis diriguntur quoquomodo, sed B
omni honore cum honorificentia competenti, & susceptione dignos eos habebitis. Et
siquidem vtrimque conuenerit, iterum cum omni humanitate eos ad nos dirigere fata-
getis: quia dudum ibidem pro zelo fidei ac sanctorum imaginum religiosi viri, ac
Dei famuli directi in exilio missi sunt, & bonae confessionis huiusmodi finierunt
vitam.

Porro & hoc vestrum a Deo coronatum piissimum Imperium poscimus, vt si veram
& Orthodoxam sanctae Catholicae & Apostolicae Ecclesiae Romanae nitimini amplecti fi-
dem: sicut antiquitus quae ab Orthodoxis Imperatoribus, seu a ceteris Christianis fide-
libus oblata atque concessa sunt, patrimonia beati Petri Apostolorum principis fautoris
nostri, in integrum nobis restituere dignemini pro luminariis concinnationibus ei-
dem Dei Ecclesiae, atque alimonijs pauperum. Immo & consecrationes Episcoporum, C
sive Archiepiscoporum (sicut *olitana constat traditio) nostrae dioecesis existentes, peni-
tus canonice sanctae Romanae nostrae restituantur Ecclesiae. Vt nequaquam schisma,
inter concordiam perseverare valeat sacerdotum, sed sicut in vestra serenissima iussio-
ne exaratum est, confundatur omne zizanium male plantatum, & Domini & Salua-
toris nostri Iesu Christi verbum impleatur: ^a Quoniam portae inferi non praeualebunt
aduersus eam. Et rursum: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam
meam: & tibi dabo claves Regni caelorum, & quodcumque ligaueris super terram erit
ligatum & in caelis. Cuius sedes in toto orbe terrarum primatu fungens, caput om-
nium Dei Ecclesiarum constituta est. Et quamuis beatus Petrus Apostolus per Domini
praecipuum rexit Ecclesiam: nihilominus subsequens, *hoc est successor*, & tenuit semper,
& tenet principatum. Quod praecipuum vniuersalis Ecclesiae nullam magis oportet D
exequi sedem, quam primam, quae & vnamquamque Synodum sua auctoritate confir-
mat, & continuata moderatione custodit.

Et vnde mirati sumus, quod in vestris Imperialibus iussis pro Patriarcha regiae vr-
bis, scilicet Tarasio directis, vniuersalem, ibi reperimus exaratum: sed vtrum per impe-
ritiam, aut schisma, vel haeresim iniquorum scriptum est, ignoramus. Sed deinceps
suademus vestrae clementissimae Imperiali potestati, vt minime in suarum exaratio-
num serie, vniuersalis, describatur, quia contra sanctorum canonum instituta, seu san-
ctorum Patrum traditionum decreta esse videtur. In secundo enim ordine, si non per
sanctae nostrae Catholicae & Apostolicae Ecclesiae auctoritatem (sicut in omnibus patet)
numquam valuit nomen habere: quod nimirum si vniuersalis super praelatam sibi Ro-
manam Ecclesiam, quae est caput omnium Ecclesiarum describatur, tamquam sancta- E
rum Synodorum rebellem atque haereticum manifestare se, certum est. Quod si vni-
uersalis est, etiam Ecclesiae nostrae sedis primatum habere dignoscitur: quod ridiculum
omnibus fidelibus Christianis apparet: quia in toto orbe terrarum ab ipso Redem-
ptore mundi beato Petro Apostolo principatus & potestas data est, & per eundem
Apostolum, cuius vel immeriti vices gerimus, sancta Catholica & Apostolica Romana
Ecclesia vsque hactenus & in aeuum tenet principatum ac potestatis auctoritatem:
quatenus (quod non credimus) si quispiam eum vniuersalem nuncupauerit, vel assen-
sum tribuerit, sciat se Orthodoxae Fidei esse alienum, & nostrae sanctae Catholicae &
Apostolicae Ecclesiae rebellem.

Ipse enim Tarasius regiae vrbis Patriarcha misit nobis Synodicam, priscam implens
consuetudinem: quam suscipientes & liquidius indagantes, & de confessione tam re-
cta fidei

A etae fidei eius, quam dogmatum sanctarum sex Synodorum, & venerandarum imagi-
num ouantes, nimis iterum turbati, ac conturbati sumus, quia ex laicorum ordine, &
Imperialibus obsequijs deputatus, repente in Patriarchatus culmen electus est, & apo-
calligus contra sanctorum canonum censuram factus est Patriarcha. Et quod dicere
pudet, & tacere graue est, qui regendi adhuc & docendi sunt, doctores non erubescunt
videri, nec metuunt ducatum animarum imprudenter assumere, quum via in omnibus
ignota doctoris est, & quo vel ipsi gradientur, ignari sunt. Quod quam prauum, quam-
ue temerarium sit, saeculi ordine & disciplina monstratur. Nam dum Dux exercitus
non nisi labore & solitudine expertus eligitur: quales animarum duces esse possint, qui
in Episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere? Huius saltem rei
comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores abstineant: quippe
B qui non didicerint quod docent.

Vnde canonica instituit censura, nequaquam ex laico ad sacerdotium repente tran-
sire, nisi per eius fidelem concursum pro sanctorum imaginum erectione, in eius con-
secratione assensum omnimodo tribuere nequiuimus. Et ideo domini rerum a Deo
coronati magni Principes & serenissimi Imperatores petimus, & obnixae iterum depre-
camur a Deo illustratam clementiam vestram, & omnipotentem Deum qui vos regna-
re praecipit, & Imperialis culminis apicem vobis conscendere iussit, pietatem vestram
(vt dictum est) coniuramus, vt pio intuitu vestras clementissimas aures nostrae humil-
limae deprecationi inclinare iubeatis, ipsasq. sacratissimas imagines in pristino statu
constituere, vt omnes Christiani in vniuerso mundo exultent, & magno latentur
gaudio.

C Nam cum talis iniquum erroris scandalum, quod in ipsis Graeciae partibus irrepsit,
abolitum fuerit, & Deo annuente, ipsae venerandae imagines restitutae: erit magna lae-
titia dilatata per vniuersum terrarum orbem, & nunc super omnes barbaras nationes,
beato Petro principe Apostolorum vobiscum comitante, eritis in triumphis victores si-
cuti filius & spiritualis compater noster dominus^a Carolus Rex Francorum & Longo-
bardorum ac Patricius Romanorum vestris obtemperans monitis, atque adimplens in
omnibus voluntates, omnes Hesperiae, Occiduaeque partis barbaras nationes sub suis pro-
sternens conculcauit pedibus, omnipotentatum illarum domans, & suo subijciens Re-
gno adunauit. Vnde per sua laboriosa certamina eidem Dei Apostolicae Ecclesiae, ob-
nimium amorem plura dona perpetuo contulit possidenda, tam prouincias quam ci-
uitates, seu castra & cetera territoria. Immo & patrimonia quae a perfida Longobar-
dorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei Ecclesiae restituit, cuius & iure esse
dignoscebantur. Sed & aurum atque argentum quotidie pro luminariis concin-
natione, seu alimonijs pauperum non desinit offerendo: quatenus eius regalis memoria
non derelinquatur in saeculum saeculi.

Idcirco nimium diligentes ac venerantes vestrum a Deo concessum Imperium ma-
gnopere suggerentes quaesumus, vt praesentium transuectores, videlicet Petrum dile-
ctissimum nostrum Archipresbyterum, seu Petrum Abbatem atque presbyterum vene-
rabilis monasterij sancti Sabae hilari mente ac vultu placidissimo suscipiens, sospites ite-
rum ad nos remeare disponere iubeat vestra serenissima Imperialis clementia, vt dum
de vestra Orthodoxa Fide, quam coepistis, nos reddiderint certiores, nosq. ex hoc de
vestro proposito laetos efficientes, altissimas Domino Deo nostro referre studeamus lau-
des, diuinam pro impensa piissimae serenitatis vestrae laetitia exorantes clementiam, at-
que consona cum Propheta inquires: ^b Domine saluos fac inuictissimos nostros Prin-
cipes & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacumque die te deprecantes pro eis
inuocauerimus.

Ipse enim rerum opifex & arbiter Dominus Deus noster, in cuius manu omnia Re-
gna consistunt mundi, per ^c quem etiam Reges regnant, & Principes imperant, & po-
tentes quae pietatis sunt clementer cuncta modigerando disponunt, vestrae pia serenita-
tis mellifluis cordibus inspirare dignetur ad exaudiendas nostras humillimas preces, &
restituendum in pristino statu sacras imagines: tribuatq. vobis, intercedentibus beatif-
simis Apostolorum principibus Petro & Paulo, longaeua, ac prospera, & felicia tempo-
ra, & cum maxima corporis sanitate atque animae salute Imperialis potestatis sceptris
vos perfrui faciat: & sicut terrae summae potestatis gloriam vobis concessit, & caelorum
quoque

PETIT RESTI-
TUI ROMANA-
NAE ECCLESIAE
SVBLATA AB
HAERETICIS.

* vsurpatur oli-
tana pro anti-
qua

a Matt. 16.

NOMEN, VNI-
VERSALIS IM-
PERATORIS

a Recitat haec
Ansel. Lucens.
tit. de potest. &
primat. Rom.
Eccles. cap. 86.

b Psal. 19.

c Prou. 8.

quoque Regna vobis per infinita sæcula largiri possidenda dignetur. Data septimo Kalendas Nouembris Indictione nona.

Sed quas ad Tarasium Patriarcham iisdem Legatis Hadrianus Pontifex litteras dedit, videamus. habet eas idem qui supra Anastasius Bibliothecarius istis verbis.

Dilecto fratri Tarasio Patriarchæ Hadrianus Episcopus seruus seruorum Dei.

Pastoralibus curis, quibus conuenit nos pascere populum Dei, & subtilissimis cogitationibus perpendentes, quemadmodum prædicationis vox sana a præcone in omni tempore debeat prædicari, & qualis pastor in compassione, & qualis in conuersatione debeat esse, vt omnibus proximus in compassione fiat, & cunctis conuersatione insignis: quatenus & piam miserationem ad se omnium infirmitatum transferat, & ipse per summum respectum sui ad diuina transcendat: considerauimus vestræ dilectæ sanctitati sacra affari concordia, & subtiliter verbum manifestare in Synodicis confessionis vestræ fidei, quæ Apostolicæ Sedi nostræ directæ sunt per Leonem reuerendissimum presbyterum vestrum.

Inuenimus in eis in initio primæ paginæ, reuerentiam vestram ex laico ordine & Imperatoria administratione ad sacri gradus sublimatâ esse fastigium. & vehementer in his anima nostra mirata est. & nisi vestram sinceram & Orthodoxam fidem in prædictis Synodicis sacri Symboli secundum ritum sanctarum sex vniuersalium Synodorû, & de venerabilibus imaginibus bene se inuenissemus habere, nullatenus auderemus huiuscemodi obaudire Synodica.] hæc & alia quæ sequuntur. At quoniam in Actione secunda Nicænæ posterioris Synodi aliter posita, vel integra scripta & decurtata inueniuntur: ipse idem pie monet Lectorem Anastasius, dicens hæc interloquendo: *Ita in Græco, scilicet a Papa in his est verbis transmissum.*] quod & ex eadem epistola ipse recitare pergit his verbis.

Sed quantum cor nostrum mærore consumptum est de illicita vestra ordinatione, & quântum cor nostrum tribulatur de * inepta veteri ex vobis distantia, tanto confessionem & rectam fidem vestram anima nostra inueniens lætata est. Inuenimus autem in prædicta Synodica epistola sanctitatis vestræ post plenitudinem fidei & confessionem sacri Symboli & omnino sanctarum sex Synodorum, & de sacris ac venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri.

Quin & ea quæ sunt eiusdem sanctæ sextæ Synodi, suscipio cum omnibus regulis quæ iure ac diuinitus ab ipsa promulgatæ sunt, inter quas continetur in quibusdam venerabilium imaginum picturis agnus digito præcursoris exaratus ostensus, qui in figuram præterijt gratiæ, verum nobis per legem præostendens Agnum Christum Dominum nostrum: Ergo veteres figuras & vmbras vt veritatis indicia & præfagia Ecclesiæ traditas amplectentes gratiam præferimus & veritatem, hunc vt plenitudinem legis suscipientes. ^a Vt ergo perfectio etiam per colorum operationes in cunctorum vultibus depingatur agni Christi qui tollit peccata mundi, secundum humanitatem, characterem & imaginem pro veteri agno depingi definimus, per ipsum Dei Verbum humilitatis celsitudinem considerantes, & ad memoriam in carne conuersationem tam scilicet passionum eius quam salutarem mortem atque redemptionem, quæ hinc est mundo effecta, manu quodammodo reducentes.

Hoc testimonio Orthodoxæ fidei malignorum curiositatem & hæreticorum garrulitatem vestrum repulit fraternum sacerdotium, quemadmodum & eorum magna sollicitudo non est a nobis neque a gratia diuina recepta, sed instabilis in huiusmodi reputata.

Siquidem nobis succinctis lumbos mentis nostræ confitetur etiam nostra Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, consonans & concordans aduersus hæreticorum amentiam, a quibus omnino repugnat, taliter disposuisse ostenditur. Quia ergo sanctas imagines Christi Dei nostri, qui secundum nos & pro nobis & propter nos incarnatus est iuxta humanum characterem, atque sanctæ intemeratæ & reuera Dei Genitricis, necnon & Sanctorum eius imagines vestra dilecta sanctitas colere atque adorare pollicita est: idcirco eius Orthodoxum propositum (si quemadmodum coepit, perseuerauerit) modis omnibus collaudamus, & vt pastoralis curæ sollicitudinem habentes, consilium damus, vt Orthodoxam fidem, quam semel confessâ est, immutabiliter seruet prædicando pariter & docendo. ^b Fundamentum enim aliud potest ponere nemo præter id quod positum est, quod est Dominus Iesus. Ergo quisquis dilectionis Dei & proximi

vel

A vel fidei quæ in ipso est firmamentum tenet, eundem Iesum Christum Dei & hominis Filium apud se posuit fundamentum. Confitendum est enim quia vbi Christus fundamentum est, bonorum etiam operum sequatur ædificium. Ipsa vero per se Veritas dicit: ^a Qui non intrat per ostium in ouile, sed intrat aliunde, ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Vnde rursus idem Saluator ait: Ego sum ostium. Ille ergo ad ouile intrat per ostium, qui intrat per Christum: ipse autem per Christum intrat, qui de eodem conditore ac liberatore humani generis veritatem intelligens, prædicat & custodit, culmen regiminis ad officia portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriæ transitorij honoris; curæ quoque suscepti ouilis diligenter inuigilat, ne oues Dei aut peruersi homines praua loquentes dilanient, aut maligni spiritus oblectamenta vitiorum suadentes deuaſtent.

B Certe beatum Iacob ^b, qui pro vxoribus diu deseruierat, dixisse meminimus: Viginti annis fui tecum, & oues tuæ & capræ steriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, nec captum a bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam; quicquid furto perierat, a me exigebas, diu noctuq. æstu vrebam & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si igitur sic laborat & vigilat qui pascit oues Laban: quanto labore, quantisq. vigilijs debet intendere, qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse vos instruat qui propter nos homo factus est, & qui dignatus est fieri, quod ipse fecit, & caritatem sancti Spiritus sui ac amorem infundat in vos, & omni cura conseruet, & oculos vestræ mentis aperiat, vt per cursum & agonem atque sollicitudinem vestræ dilectionis, Apostolicam nostram imitantes prisca & Orthodoxæ fidei traditionem.] *verba Anastasij quæ sequuntur sunt:* Ab hinc quoque apud Græcos multa subtracta sunt, quæ tamen sicut missæ sunt litteræ, in Archiuo Romanæ reperiuntur Ecclesiæ.

In partibus piorum Imperatorum nostrorum sacra & venerabiles iconæ secundum antiquum ordinem sistant, quatenus vestrum per hoc stabile permaneat sacerdotium. Porro post confessionem fidei vestræ notum factum est nobis, quod vestra venerabilis sanctitas postulauerit ab Orthodoxis & propugnatoribus veritatis, pijsſimis videlicet Imperatoribus nostris qui ad gloriam Dei facti sunt, quo fieret venerabilis Synodus, & repromiserint coram omni Christiano populo suo, supplicationi vestræ pie anuentes, Synodumq. in regia vrbe fieri definientes: Nos autem quemadmodum & in Episcoporum diuina iussione continebatur, dilectos nobis & approbatos atque prudentes sacerdotes pro statu sacrarum imaginum, vt prisco illis in partibus ordine cõstituantur, cum magno desiderio & maximo gaudio destinauimus.

D Sed vestra sanctitas iisdem pijsſimis Imperatoribus & triumphatoribus alacriter suggerat, vt in primis pseudosyllogus (id est, falsum collegium) ille qui sine Apostolica Sede inordinate, & insyllogistice factus est aduersus venerabilium Patrum traditionem, contra diuinas imagines, anathematizetur, præsentibus Apocryfarijs nostris, & omne zizaniû eradicetur ab Ecclesia, & Domini nostri Iesu Christi sermo compleatur: ^c Quia portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Ac rursus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo clauis Regni cælorum, & quæcumque ligaueris super terram erunt ligata & in cælis: cuius sedes in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, & caput omnium Ecclesiarum consistit. Vnde idem beatus Petrus Apostolus Domini præcepto pascens Ecclesiam, nihil dissolutum dimisit, sed tenuit semper & retinet principatum.

E Cui si adhærere cupit vestra sanctitas: & nostræ Apostolicæ Sedi (quæ est caput omnium Ecclesiarum Dei) sacram & Orthodoxam formam incorrupte & incontaminate ex profundo cordis & sinceritate mentis custodire studeat, vt reuera Orthodoxa & Dei cultrix consistens, hoc primum omnipotenti Deo offerat, vt ex persona nostra prædictorum pijsſimorum ac a Deo coronatorum magnorum Imperatorum * sublimia obsecret, & vt in conspectu Dei per terribile illos adiuret iudicium, vt sacras imagines in ipsa Deo conseruanda & regia vrbe, & in omni loco in antiquum restituere & stabilire iubeant, conseruantes traditionem huius sacra & sanctissimæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, & persequentes ac abominantes malignorum hæreticorum errorem per certamen vestrum & fidelem sollicitudinem.

Si autem sacras ac venerabiles imagines illis in partibus non restituerint: consecrationem vestram modis omnibus recipere non audemus, & maxime si sectatus fueris eos, qui non

HADRIANI
PAP. EPIST.
AD TARASIVM.

^a Ioan. 1.

^b 1. Cor. 3.

^a Ioan. 10.
PASTORALIS
FVNCTIO
QUALIS.

^b Genes. 31.

ROM. ECCL-
ESIAE PRIMA-
TVS.
^c Matth. 16.

* familia

non credunt veritati. Quapropter cum summo labore & amore fidei atque agone in his omnibus indubitanter vestram venerabilissimam sanctitatem conuenit sacrosanctas imagines Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, & sanctæ ipsius Genitricis semperque virginis Mariæ, seu sanctorum Apostolorum & omnium sanctorum Prophetarum atque Martyrum simul & Confessorum illis in partibus in antiquo erigere statu: quatenus vno consensu digne propheticum canamus canticum dicentes: ^a Domine saluos fac piissimos Reges, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te: ^b quia dilexerunt decorem domus tuæ & locum tabernaculi gloriæ tuæ.

a Psal. 19.

b Psal. 25.

Dilectos autem nostros Petrum scilicet Archipresbyterum sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, & Petrum monachum & presbyterum atque Abbatem, qui missi sunt a nobis ad vestigia tranquillissimorum ac piorum Imperatorum, rogamus propter amorem sancti Petri Apostolorum principis, & propter nos, omni benigna susceptione ac humanitate dignos apud vos iudicandos pariter & habendos, quatenus & in hoc magnas referre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem vestram si stabiliter permanerit, conseruare annuat, & fructum qui tibi creditus est, super mensuram abundantiam faciat abundare, atque in sempiterna transire gaudia iubeat. Deus te incolumem conseruet, dilectissime frater.] hætenus Hadriani ad Tarasium epistola, qua eius electionis approbationem ea conditione (vt audisti) suspendit, si hæresim Iconoclastarum profligando, sacrarum imaginum cultum restituat in Ecclesijs. Quod ille facere iam aggressus, hisce calcaribus, velocissime currens, minime indigebat, quippe qui ad hoc agendum, sibi oppignorauerat fidem Imperatoris, dum suæ se electioni minime consensurum publice fuerat contestatus, nisi eiusdem erroris abolitionem polliciti iidem fuissent Imperatores. Sic igitur secundum illud propheticum: ^c Dies dici eructat verbum] accidisse videmus, dum hoc Tarasio sub eâ poena iusserit Hadrianus, quod sub eadem poena ipse Tarasius Imperatoribus imperarat.

c Psal. 18.

Non sic autem fuit facultas tribus Patriarchis Orientalibus ad Tarasium rescribendi: neque etiam Legatis missis ab ipso facultas data fuit eosdem conueniendi, cum regnaret, de quo diximus, Aaron Princeps Sarracenorum acerbissimus tyrannus, in Christianos infensissimus: Cum autem duo qui missi fuerant ad eos Legati Constantinopoli peruenissent in Palæstinam, audientes Theodorum Patriarcham Hierosolymorum exulem iam defunctum: diuerterunt ad monachos vita sanctissimos, a quibus acerbissimam quâ paterentur Christiani Orientales seruitutem intellexerunt, quamque periculosissimum esset, adire siue Antiochenum siue Alexandrinum Patriarcham, nimirum si detecti essent, fore, vt non ipsi tantum Legati extremum subirent periculum, sed in illud ipsum omnes Orientis fideles conijcerent. Quamobrem eos a proposito reuocarunt illuc proficiscendi.

Ceterum de illorum Fide Catholica firma atque secura iidem sanctissimi monachi, quos penes se ipsorum libellos habebant, ostenderunt, litteras videlicet eo argumento conscriptas ad Theodorum Hierosolymorum Episcopum, cum ab eo recens creato, ex more de Fide Catholicæ professione Synodalem epistolam accepissent. Sic igitur cum Legatis eo modo interclusa videretur esse omnino via Patriarchas trium sedium conueniendi, ne eos vacuos redire penitus sinerent monachi illi, synaxim habuerunt, deq. his mutuo agentes, vna omnium sententia illud decretum est, vt pro excusatione Legatorum apologeticas ad Tarasium litteras redderent, quibus pariter de Fide Catholica trium illorum Patriarcharum eundem redderent certiore.

Ad hæc omnia confirmanda, & vt quomodocumque liceret, satisfacerent Tarasij atque Imperatorum petitioni: decernunt iidem monachi Palæstinæ Legatos Constantinopolim ad Patriarcham & Imperatores, qui pariter interesse deberent Synodo celebrandæ. Cum autem in hac decernenda legatione consultatio haberetur, de ijs qui eo munere functuri essent, delecti ad opus sunt duo ibi inuenti sanctissimi monachi, quorum alter Patriarchæ Antiocheni, Alexandrini alter Syncellus fuisset. fuit nomen vni ipsorum Thomas, alij vero Ioannes egregia virtute præditi, qui etsi idonei satis ad prouinciam tantam subeundam videri possent: magna tamen animi dimissione, vt qui se longe impares oneri firmiter affirmarent, se excusabant. Verum vrgentibus illis qui præfecturam gerebant, omni contradicendi nudati facultate acquieuerunt. Sicq. dimissi sunt vna cum duobus illis Legatis qui venerant Constantinopoli.

Audisti

Audisti iam totius rei gestæ historiam, at eam non aliunde melius quam ab ipsorum litteris ad Tarasium datis petere licet, non tamen ab illis, quæ mutilate magna ex parte descriptæ habentur in tertia Actione Nicæni posterioris Concilij, sed in illis quæ leguntur sincerissime scriptæ in editione Anastasij Bibliothecarij, quas ob exactam probatamque rerum gestarum cognitionem hic reddidimus, vt & ex ijs pariter videas, quam miserimus esset status Orientalis Ecclesiæ eorum, qui sub duro iugo Sarracenorum iugiter affligerentur. epistola igitur sic se habet.

Sanctissimo & beatissimo domino Tarasio Archiepiscopo Constantinopoleos & vniuersali Patriarchæ Orientis summi sacerdotes, & alij sacerdotes in Domino salutem,

Sacratissimis ex diuina Deitatis inspiratione libellis Apostolicæ & paternæ sanctitatis vestræ perlectis, Beatissimi, nos humiles, & eorum qui desertum incolere gestiunt vltimi, tremore pariter & gaudio sumus detenti: tremore quidem propter timorem eorum quibus ob peccata nostra seruire decreti sumus, quiq. vere sunt impij, & in circuitu (secundum quod scriptum est) impij ambulant, ac per singulos pene dies occurrunt, vt nos morti tradant: gaudio vero propter veritatem Orthodoxæ Fidei quæ fulget in eis solarium more radiorum, & luculentissimam explanationem Apostolicorum dogmatum & paternorum, de quibus ipsi genitorem Vocis Verbi, id est, Zachariam Prophetam ad memoriam reducentes, magna voce clamamus: ^a Visitauit nos Oriens splendidus ex alto, Theoreticæ & diuinæ prouidentie illustratæ mentis, in tenebris & in ymbra mortis maligni erroris, id est, Arabicæ impietatis sedentes, ad dirigendos intelligibiles pedes nostros in viam & semitas pacificæ constitutionis.

Quis loquetur potētias Domini? (nobiscum psallat Dauid pater Dei) aut auditas faciet omnes laudes eius? quoniam miseratus est Deus desperati populi sui, & distantia ad vnam fidei collegit harmoniam. Et erexit cornu salutis nobis & directionis in domo Dauid, recipiente templo vnigeniti Filij sui Domini videlicet Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quod estis vos sanctissimi, atque hi qui portant secundas, per legem & ordinem Ecclesiæ nostræ, triūphatores scilicet ac diuinitus redimiti seu decreti Principes nostri & domini terrarum orbis. † Sacerdotium enim Imperij sanctificatio est & constitutio, & Imperium sacerdotij fortitudo & firmamentum. de quibus sapiens quidam Princeps & in sanctis Regibus beatissimus ait: Maximum donum Deus hominibus præstitit, sacerdotium & Imperium: illud quidem adornans & regens cælestia, hoc vero gubernans ista terrestria.

Nunc veraciter medius maceriæ paries solutus est, & concordia discordiæ principiat, & incuruatur virtuti diuisio, & fuga capta disperijt dissonantia, & pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, iucundo vultu triumphat & fiducialiter conuersatur. Nunc nos quidem facti fuimus opprobrium vicinis nostris & affinibus, subsannatio & derisio ijs qui in circuitu nostro sunt. & per hoc ad terram præconfusione prospicientes, & ad cælos vnanimi alacritate suspicimus, & psallentes in exultatione proclamamus: In hoc cognoui quoniam voluisti me, quia non gaudebit inimicus meus super me; me autem propter innocentiam & simplicitatem cordis titubantem suscepisti, & saluum me faciens crexisti, & super petram Apostolicæ Fidei claudicantes pedes meos infixisti.

Hæc & his consentientia scribere nos fecerunt diuinitus exarata volumina vestra, quæ, canonica moti lege & paternæ traditionis disciplina, addentes his qui Apostolicarum Sedium moderamen fortiti sunt per reuerendam & Deo dilectam bigam, duos scilicet Legatos misistis: qui peruenientes & per Dei voluntatem ac nutum occurrentes Dei cultoribus fratribus nostris viris sanctis, qui dederunt animas suas pro Ecclesiarum correctione, & recogniti & vera & antiqua conuersatione, valde gauisi sunt, & maxime reperientes ambos in vno loco degentes, & modum Deo placitum prosequentes, & sese reuelantes ostenderunt eis Orthodoxæ vestræ Deo decentes & dignos admiratione libellos, referentes per ordinem Deo placitæ sanctitatis tuæ mentis & pium Deo conseruatorum dominorum nostrorum consilium, vt communis omnium salutis expectationem, & circa Deum sine confusione spem.

At illi quasi vnam animam in duobus corporibus habentes, & vnum secundum Apostolum sapientes, ac diuino agitati spiritu, secreto pariter & intelligenter fratres contem-
gentes & occultantes propter formidinem inimicorum Crucis, quæ hinc inde disposita

EPISTOLA PATRIARCHARVM AD TARASIVM.

a Luc. 1.

b Psal. 105.

* Domini

† Anastasius addit. Secundas Ecclesiæ portæ Imperatores, nam primū in Ecclesiā locum sacerdotes possident.

c Psal. 78.

d Psal. 40.

e Philip. 2.4.

est, non sunt ausi licet essent sapientes, vel credere visionem ipsam, vel causæ operari A decursum, præsertim cum in timore res haberetur, & quam maxime crebescens consilium & diligens circumspiciendi tractatus exigeretur. Consilium enim bonum custodiet (inquit^a) te, cogitatio vero bona seruabit te. Et ecce dum lateret eos, qui se sub tuitione custodiæ posuerant, cucurrerunt vsque ad nos, & in idipsum congregati silenter, humilitatem nostram primo quidem adiuramento horribili vincientes, nos seruare secreto, ac sine propalatione quæ ab eis erant dicenda. & in hunc modum quicquid ad cautelam pertinet exaggerantes, reuelauerunt nobis omnem rei quæ sibi acciderat circumstantiam.

Stupefacti & compuncti corde, lachrymisq. perfusi feruentibus super huiusmodi narrationis miraculo, & gloria tantæ rerum mutationis, stetimus ad orationem veluti peccatores cum timore & tremore, & ei qui facit omnia, & transfert ad id quod melius est, decentem laudem referentes, petiuimus obnixè benignitatem eius, quo in minimis nobis fieret medius, & per Spiritum sanctum illucesceret lux sapientiæ in cordibus nostris, atque communis vtilitatis consilij donaret virtutem, cogitationesq. bonas ad determinationem optimi vestri propositi: quod fecit cum esset benignus & misericors. B

Considerauimus igitur, sanctissime, contaminatæ nationis cognoscentes contra nos infestationem, remittere hos qui missi sunt, & prohibere appropriare ijs ad quos destinati sunt, ducentes hos in medium nostrum, & admonentes plurimum, ne inducerent turbationem, immo (vt specialius dicamus) exitium quiescentibus, & Dei gratia pacificatis Ecclesijs, vel populo miserabiliter iugo seruitutis afflicto, & importabilium illatione tributorum oppresso. At illi hoc moleste ferentes, dicebant quia in hoc destinati sumus, vt tradamus nostras in mortem animas pro Ecclesia, & propositum sanctissimi Patriarchæ, & pijsimorum Imperatorum perducamus ad finem. Sed si in vestras tantummodo animas (diximus ad eos) coarctaretur periculum, haberet fortasse sermo vester aliquam firmitatem. At vero qui contra commune corpus procedit Ecclesiæ, qualis erit profectus? immo qualis erit læsio, ædificium construere super putredinem & firmo fundamento priuatum? Vel quomodo (inquiunt) vel qua facie ad eos qui nos miserunt, redibimus, nihil horum quæ secundum votum suum sperabant, omnino ferentes. C

Ad hæc deficientes nos, scientesq. Deo amabiles fratres nostros, Ioannem scilicet & Thomam, zelo diuinæ Orthodoxæ Fidei adornatos, atque duorum sanctorum & magnorum Patriarcharum Syncellos, quia & sanctifici silentij amatores, diximus ad eos: D
b 2. Cor. 6. ^b Ecce tempus, fratres, acceptum salutis, & silentio excellentius: Ite cum viris istis, & pro eis Apologiam assumite, & enarrate vna voce quæ per litteras intimare dominis nostris super vires esse conuicimus. Nostis enim qualiter per pusillam accusationem exul factus sit a nobis^{*} multis signorum ille, qui ad regendum thronum fratris Domini fortitutus est Iacobi. Cum autem opus Dei adimpleueritis, & Apostolicam traditionem, quæ tenetur in Ecclesijs per Aegyptum & Syriam, dominis nostris cognitam feceritis: tum quod a nobis desideratur, *silentium scilicet*, amplectimini.

Et quomodo nos, responderunt, idiotæ cum simus inexpertes, ad tantam causam infirmi & indocti præsumemus arripere negocium, quod virtutem nostram exuperat? Sed Christus Deus noster, qui per vilissimos & idiotas (e vestigio diximus) cooperatus est sanctis Apostolis, & per eos orbem terrarum captauit ad obedientiam verbi dispensationis suæ, potens est dare vobis sermonem in apertione oris vestri, ad supplendum intentionem & sensum eorum, qui neque litteras quiuerunt suscipere, neque ausi sunt resistere, vel super talibus quolibet modo mutire. Qui cum Dei essent amatores, obedientiæ filij apparentes, obedierunt verbo nostro, & acquieuerunt hortationi: quos cum prolixa profecti oratione, & gaudium non qualecumque his qui missi conciliantes, taliter diuulsi sumus ab inuicem cum multa lachrymarum effusione. E

Verum, o sanctissimi & beatissimi (vt decet paternam dominationem vestram) benigne fratres nostros suscipite, & dominis orbis absque subtractione vel timore humano præsentate. Habebitis enim eos scientes liquido trium Apostolicarum Sedium concinuantem & concordantem Orthodoxiam. Qui sanctas ac venerabiles sex Synodos voce consona prædicant. Aliam ad has, quam & septimam quidam susurrando nuncupant, nullate-

A nullatenus admittentes, immo modis omnibus respuentes, nimirum vt dudum in Apostolicarum & magistralium traditionum depositionem, & sacrarum ac venerabilium imaginum interemptionem, collectam.

Vos vero, sanctissimi, diuino illustrati zelo, consentaneos quoque habentes diuinitus conseruandos dominos, qui iusto decreto Dei in vobis imperare præordinati sunt, simul etiam & a Deo protegendum & muniendum Senatam, præualete, & viriliter agite & confortetur cor vestrum, omnem inobedientiam Apostolice vlciscentes, & ad Christi obedientiam coaptantes. Illud autem tamquam necessarium penes pontificalem apicem vestrum commonendum ducimus, vt si beneplacito cunctorum, Regis Christi videlicet Dei nostri, & eorum qui cum eo regnare meruerunt, Dei scilicet amicorum & triumphatorum dominorum nostrorum volueritis celebrare Synodum: ne molesta vobis appareat trium Apostolicarum sedium almorum Patriarcharum, & sanctissimorum Episcoporum, qui sub ipsis degunt, absentia, non ex proprio eorum accidens proposito, sed ex tenentium, seu dominantium illis terribilibus nimis & mortiferis poenis.

Hoc autem subtilius est considerandum etiam ab ipsa sacra ac venerabili sexta Synodo, in qua nullus eorum, qui per idem tempus in his partibus Episcopi erant, conuenisse repertus est propter nefariorum hominum dominatum; sed nullum ex hoc sanctæ adhæsit Synodo præiudicium, neque sequuta est prohibitio aliqua statuendi, & manifesta faciendi recta dogmata pietatis, præcipue cum sanctissimus Apostolicus Papa Romanus concordauerit, & in ea inuentus sit per Apocryfarios suos. & nunc sanctissimi, hoc cum auxilio Dei similiter fiet. Nam sicut tunc illius fides in orbis terræ personuit fines, ita & Synodi, quæ nunc per gratiam Dei congreganda est, per interventionem vestram, & eius qui moderatur Apostolorum principis Sedem, prædicabitur in omni loco qui sub sole est fides, videlicet quæ tyrannice destructa sunt erigens, & in antiquam & Apostolicam reformans traditionem.

Porro ad munitionem generalium litterarum nostrarum, satisfactionemq. beatitudinis dominationis vestræ, atque victorum & triumphatorum Imperatorum nostrorum conspeximus, atque exemplar Synodicorum Theodori sanctæ memoriæ Patris nostri & Patriarchæ Hierosolymorum subiicimus ijs quæ dicta sunt a nobis. Hunc autem libellum secundum solitum Ecclesiæ morem idem sanctæ recordationis scripsit beatis & almis^{*} termini sanctissimis Patriarchis Cosmæ scilicet Alexandria, & Theodoro Antiochiæ Theopoleos: qui & reciproca Synodica eorum, dum adhuc viueret, receperisse dignoscitur. Incolumes vos pro nobis orantes Dominus conseruet sanctissimi, & diuinitus honorati.] hætenus Orientalium epistola. Cui mox subnectitur dicta Theodori confessio, isto titulo: Exemplar Synodicorum Theodori sanctissimi Patriarchæ Hierosolymorum, &c.] Recitantur ipsæ in Actione secunda septimæ Synodi. * terque

Hoc ipso anno contigit quod narratur a Constantino Episcopo Constantiæ Cypri in Actione quarta Nicæni posterioris Concilij, his verbis: * Ante biennium nauigauerunt viri Cyprij in duabus nauibus in ciuitatem Syriæ quæ vocatur Gabala. Cum autem essent Gabalæ secundum consuetudinem sagittarij Agarenorum, descenderunt ad maritima, & venientes quidam eorum Gabalam, diuertunt in quoddam templum ciuitatis. Porro vnus ex Agarenis videns imaginem in pariete de calculis, interrogauit quemdam Christianum qui aderat: Quid prodest imago hæc? Ad quem Christianus ait: Quia ijs quidem qui eam honorant, prodest; his autem qui eam inhonorant, nocet. Et Sarracenus: Ecce ego, inquit, effodiam oculum eius, & videbo quid mihi noceat. Hæc dixit, & extendens contum suum, imaginis oculum dextrum effodit. Protinus ergo & suus dexter oculus in terram exiliit; idemq. ignea est febre detentus. Hi autem qui simul cum illo aderant, acute eum ægotantem videntes, tulerunt, & ad ciuitatem ipsius reducerunt. Hæc nobis retulerunt viri, qui remearunt ad Cyprum numero triginta duo.] hæc in plena Synodo Constantinus Episcopus. Sed ad res Occidentalis Ecclesiæ stylym conuertamus.

Hoc eodem anno Carolus Magnus Rex in Saxonia Synodum habuit Paderburnensem, in qua inter alia status Ecclesiæ Saxonum dispositus est: baptizatis enim hoc anno ijs qui rebellare consueuerant, Vuidichindo atque Albione Principibus Saxonum, res Saxonum in tuto quodammodo videri poterant collocatæ. Iacta etiam feruntur hoc

VUIDICHIN- DI ET ALBIO- NIS PRINCI- PVM SAXO- NVM CONVER- SIO AD FI- DEM. a Criz. Metrop. Sax. lib. 1. cap. 9. b hist. Sax. lib. 2. cap. 23.

anno fundamenta Mindensis Ecclesiae in Saxonia, cui primus praefectus est Episcopus A Herimbertus. quomodo autem haec se habuerint, ex Annalibus Saxonum ista a nar- rantur.

Vicina erat Paschalis solemnitas, & Rex cum vniuerso milite pro Christiana pietate se tam sacris imminentibus apparabat commemoratione Dominicæ passionis, & expur- gatione criminum in purgatione conscientiae. Vuidichindus mendici habitu per flu- uium in nauicula allabatur: & quo minus nosceretur, mendicus cum mendicis ad stipem sedebat: ingens quippe pauperum multitudo quotidie affectabatur. Rex illis largam stipem iussit erogari. Vuidichindus, ubi ad eum peruentum est, dexteram & ipse pro- tendit. Attendit qui distribuit incuruum in manu digitum, qualem sciebat habere Vuidichindum, vultum eius diligenter intuetur, agnoscit arridens qui largiebatur. Quid ita mendicus inter mendicos federet Princeps ditissimus, percontatur. Ille nihil ad hæc, B sed ad Regem se iubet introduci.

Erat tum sanctissimus Paschæ dies. Rex hilariter excepit venientem: percontatus quid sibi vellet indignus Principe habitus. Ille sub hæc: Volui serenissime Rex, hoc habitu incognitus (vt sperabam) lustrare secreta gestorum, quæ cognitus non tam fi- denter aspicerem. curiositas induxit vt latibulum quærerem, qui inter tuos nunc in gra- tiam susceptus, propalam potero percontari quæ vellem. Quid igitur (inquit Rex) vi- disti quod te vidisse delectat? Ille vt erat adhuc rerum Christianarum rudis subintulit: Vidi quod mirabar ante biduum te demisso vultu tristem, incertus quid contigisset quod tantum Regem contristaret (commemoratio fuit Dominicæ passionis, qua die Parasceues regium vultum obscurasset) rursus, inquit, vidi hodierna te die primum sollicitum & ad rem attentissimum; postquam vero mensam adieras in templo mediam, C ita hilari mihi conspectus es vultu, vt repentinæ in te mutationis me caperet mira- culum.

Stupor autem erat videre, quod de manu purpurati sacerdotis singuli pulchellum puerum in os susciperent, quem quibusdam ludibundum arridere, vltro properare, alijs vero abhorrentem, auertisse vultum, & tamen in ora demissum, nec redeuntem aspexi. Hoc quid sit, nec dum accipio. Tum Rex: Bene, inquit, profecisti: plus tibi aliquid quam cunctis sacerdotibus & omnibus nobis est ostensum. Inde mutata ve- ste, manu secum abstractum docuit grande pietatis mysterium in altaris sacramento. Qua re cognita, exhilaratum Ducem orasse, vt proprium illi sacerdotem permitteret, qui diuinæ rei curam haberet, crebriusq. in conspectu perageret altaris sacrum my- sterium. Rex etiam Pontificem illi daturum promittit, modo illi habitationem Epi- D scopo dignam prouiderit. Ducem vero arcem suam ad Vuiseram vtriusque capacem ostendisse: deditq. in eiusdem arcis non exiguo circo locum ædificandæ Ecclesiae. Ferunt proinde nomen Ecclesiae prouenisse quod meum & tuum, quasi communis duorum pos- sessio, sonat in lingua Saxonum vernacula Min, din.

Erat vir præcipua religione Herimbertus, qui cum Carolum latere non posset, di- gnus est habitus, quem primum præficeret eidem Ecclesiae Mindensi Episcopum: adie- cit illi ministeriales non paucos nec paruos, vt haberet Ecclesia defensores suos. Illi ve- ro quia ex imo gradu in nobilitatem excreuerant, vt partim Comites, partim Duces fierent, spreuisse matrem videntur.

* Abundij

Ornata est autem Ecclesia iam tum ab initio multis Sanctorum reliquijs, Feliciani Fulginatis Episcopi & Martyris, Theodori Episcopi, Carpophori & * Abundæ Marty- E rum. Profecit autem Ecclesia tam in spiritualibus quam in temporalibus sub hoc Pon- tifice, agente nouitio feruore in populo recens conuerso, instante nihilominus bono Pontifice, qui frugem diuini verbi curauit in populo multiplicari.] hætenus de his au- ctor in Metropoli Saxonum: quæ totidem verbis reddidisse volumus, ne quid additum putetur ad ea, quæ ex Annalibus Saxonum prodita auctor refert. Qui & addit, hoc anno iam Vuidichindo ad religionem Christianam conuerso, coeptas a Carolo Magno alias Cathedrales Ecclesias erigi in Saxonia, eisdemq. qui eas curarent esse postea datos san- ctos Episcopos, de quibus inferius dicendum erit. hæc modo fatis.

CHRISTI Redemptoris annus adest septingentesimus octogesimus sextus Indi- ctione nona, quo septimo Idus Augusti cum Oecumenica Synodus in basilica sanctorum Apostolorum collecta esset, manu militari Iconoclastarum hæreticorum exturbatur. Quamobrem Imperatorum prudentia in tempus magis opportunum dif- ferri iubetur. At quomodo ista se habuerint, ex eiusdem temporis scriptoribus accipe, atque primum ex Theophane, qui hæc ait: Anno sexto, nempe superiori, Imperij sui, B mittentes Imperatores conuocauerunt omnes, qui sub eorum erant potestate Antistites, peruenientibus quoque a Roma transmissis ab Hadriano litteris & hominibus, vt præ- diximus, & ab Antiochia & Alexandria, & septima Idus Augusti nona Indictione, hoc nempe anno septimo eorumdem Augustorum, præsidentes in templo sanctorum Aposto- lorum apud regiam urbem, coeperunt sanctas scripturas relegere, & obijcere inuicem, Imperatoribus & * catechumenis insipientibus. Ast populi scholariorum & excubito- rum atque ordinum ceterorum *militarium* adunati a suis Principibus, cum haberent etiam ipsi magistrum Constantinum Deo odibilem dudum Imperatorem, irruerunt in eos nudatis gladijs, minitantes morte afficere tam summum sacerdotem, quam Ortho- doxos Episcopos & Abbates. Imperio vero per astantes sibi familiares homines hos se- dare nitente, non acquieuerunt, quin potius exprobrauerunt. Cum autem surrexisset C Patriarcha, & tribunal cum Episcopis & monachis esset ingressus, hi qui maligni sensus erant eorum Episcopi, exierunt ad eos clamantes, & dicentes: Vicimus. Et gratia Dei nemini nocuerunt furiosi illi & inhumani; & taliter dissoluta Synodo, vnusquisque redijt ad propria.] hæc de his summam Theophanes, qui quod ait Tarasium esse tunc ingressum tribunal, vt hæc intelligas ex Ignatio, qui eiusdem viri sanctissimi res gestas est profecutus, dilucidius enarrante, & ex ipsius Tarasij litteris vt accipias ne- cesse est. Qui igitur præsens fuit ijs quæ scriptis mandauit Ignatius, hæc habet a.

CONCILIUM OECUMENI- CVM EXTUR- BATVR. * Hegumenis

a Ignat. in Ta- rasij. apud Syr. tom. 1. die 25. Februar.

Tarasius animum adhibebat ijs quæ ad rectam fidem pertinent, vt quæ Deo volen- te visa fuerant, & ab Imperatoribus promissa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, vt Oecumenica procederet Synodus, & ab eo quod iustum est, minime aberraret Ecclesia. Iussu ergo Imperatorum omnes Pontifices ex vnaquaque regione D & ciuitate proficiscuntur in regiam ciuitatem. Et iam edicto conuento in inelyto tem- plo diuinorum Apostolorum, & iam sedentibus Episcopis in sedibus propositis: ecce quoddam examen vesparum, virorum inquam qui erant animis leoninis ex exercitu Constantini, qui olim Imperij sceptrum pie administrabat, exurgens veluti ex qui- busdam alueis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem sacram, bellicis armis eam ob- structurum. Qui cum venerandæ ædis atrijs appropinquassent, incondita voce locum repleuerunt, dicentes, non esse ferendum infirmari & transgredi ea quæ olim visa fue- runt Constantino. Nam non permittemus (aiebant) illius abrogari dogmata, & præ- dicari esse statuendas imagines. Quod si quis hoc incœperit, & ante nostros oculos vi- derimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipso congregata: sanguine sacerdotum terram reddemus purpuream.

TARASIVS INTREPIDVS SACRIFICAT.

E Hæc dicebant, & in portas irrumpentes volebant eos qui erant intus interficere. Tunc nutu Imperatoriæ potestatis, Sessionem relinquunt Pontifices. Imperatores au- tem in eos qui res nouauerant cum ira feruentes, cito venerunt in suum palatium, co- rum insolentiam & insurrectionem & euerfionem vniuersi reputantes. Tarasius vero ad sacram aram accedens, timoris nullum signum præferens, incruentum incipit sa- crificium, & mystica communionem peracta, domum reuertitur, ubi vacabat prioribus laboribus, nempe in sacra scriptura, & in demonstrationibus faciendis ex Patrum elo- quijs.] Prouide sane cedendum existimauerunt in præsentiarum Imperatores, secundum illud Ecclesiastici: b Ne coneris contra ictum fluuij.] Porro Tarasius ipse testatur, se ab eiusmodi Iconoclastis prohibitum esse cathedra. Etenim meminit harum turbarum ip- se in epistola ad Hadrianum Romanum Pontificem, ubi ait: Verum nos ante annum Sessionem colligere Synodi statueramus: cum improbi aliquot homines, & quorum- mentes

b Eccli. 4. SEDERE PRO- HIBITVS AB HAERETICIS TARASIVS.

mentes infania tumultuabantur, turbam in nobis cientes, cathedram prohibuerunt: A quamobrem coacti sumus integrum annum a proposito nostro desistere, nihilq. quod ad eam rem attinebat, tentare.] hęc Tarasius, qui postea præfatus in prima Actione Nicænæ Synodi, id hoc anno factum, ipsis Kalendis Augusti, affirmat, operaq. Iconoclastarum Episcoporum. Ceterum cum reliqui omnes Episcopi ad proprias Ecclesias dimissi fuerint: ipsi tamen Apostolicæ Sedis Legati Constantinopoli recedentes, cum in Siciliam peruenissent, Romam reuersuri, illic iussi sunt consistere, tempus opportunū expectantes colligendi iterum Concilij Oecumenici. Quod & accidit ex sententia, vt suo loco dicemus. Testatur id quidem Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnū. Anastasius Bibliothecarius in præfatione ad septimā Synodum ad Ioannē Papam, de his agens, his addit, milites ab Episcopis Iconoclastis fuisse instigatos ad contradicendum.

Quomodo autem in hæreticos, factiososq. milites Synodi sacre perturbatores vlti B sint Catholici Imperatores, ab eo de quo supra Theophane ita accipe: Anno septimo Imperij sui, misso Irena Stauratio Patricio & Logotheta in Thraciam mense Septembri, & initio decimæ Indictionis ad vltiora themata (ita appellatos ordines militares) persuasit eos sibi cooperatores fieri, & depellere ab vrbe impium populum (*milites illos videlicet Concilij turbatores*) quem Constantinus, cognomento Copronymus instruxerat. Et cum fingeret, totum exercitum motum esse in Orientales partes, eo quod eas Arabes fuissent aggressi: exijt omnis regius apparatus atque supellex vsque ad Malagana. & sic introeuntes hi qui exteriorum thematum erant, tenuerunt urbem. Mittens autem ad illos, significauit eis dicens: Mittite mihi arma vestra: opus enim non habeo vobis. At illi stulti diuinitus facti dederunt arma. Tunc missis familijs eorum in naues, exules misit, ab vrbe in propriam regionem vnumquemque iubens abire, in qua genitus esset. C Et cum fecisset proprium exercitum & Principes sibi obtemperantes, ipse iterum mense Maio anni sequentis, mittens per omnem locum, congregauit omnes Episcopos, &c.] Dicentur hæc inferius de facta iterum conuocatione Concilij Oecumenici. Ignatius eadem habet in Tarasio.

Erant hi (vt apparet) milites Prætoriani, qui medullitus imbibissent Iconoclastarum hæresim, propinatore illis facto Constantino Copronymo, quibus addebant calcaria plures Episcopi Iconoclastæ ad hoc conuenientes, vt quæ parabantur exturbarent: erant hi ex illis qui sub eodem Copronymo septimam quam dicebant Oecumenicam Synodum habuerunt. de quibus eodem loco meminit Anastasius, hos nimirum conatos primum esse, ne Synodus cogeretur: quod cum obtinere minime potuissent, illud nifos, vt eandem coactam iam exturbarent, exturbataq. eosdem septimam pseudosynodum acclamasse: nam audi Anastasium: Porro Patriarcha delata causa Imperatoribus, nequaquam prohibitus est quo minus fieret Episcoporum conuentus in prædicto venerabili templo. Factisq. quibusdam allocutionibus tam a sancto Patriarcha, quam a Deo amabilibus Antistitibus, & lectis quibusdam Synodicis conscriptis, quæ prohibent non oportere aliquando Synodum vniuersalem fieri præter consensum ceterorum sanctissimorum Patriarcharum. Cumq. legerentur hæc, facta est turba militum: & ante ianuas venerandi templi simultatem & clamorem faciebant ex immixtione quorundam Episcoporum, qui ad hoc moti, in Synodo male sentientes reperti sunt esse.

Quibus peractis, Imperator per Cubicularium omni Synodo iussit interim dicere: Abscedite, vt populi inordinatum impetum euadamus: & post hæc voluntas Domini fiat. Taliterq. Antistitibus e templo egredientibus, quidam eorum veritati resistentes cum turba concinnauerunt, & impie declamationem faciebant pseudosyllogi, septimam Synodum collaudantes atque Oecumenicam nominantes. Sed Catholicus scriptor, hæreticorum conciliabulum, quod ante hanc Synodum factum est, quod septimam Synodum appellabant, pseudosyllogum, falsum collegium nuncupat. Cum ergo taliter malignum concilium clamorem emisisset, & hora esset quasi sexta: domum iam esurientes abibant, & ita commotio seditionis sopita est.] hætenus Anastasius. Ex quibus intelligas conatum hæreticorum Episcoporum vi militari pollentium, nimirum exturbatis Orthodoxis Episcopis, ipsos ibi remansisse acclamationibus confirmantes septimam pseudosynodum.

Quod ad res pertinet Occidentales, hoc eodē anno Hadrianus Pontifex collectionem canonum octoginta a se elaboratam dedit Ingelramno Episcopo Mediomatricis ciuitatis tunc

Atis tunc Romæ degenti, vt causam suam aduersus falsos accusatores defenderet. Quem absolutum hæc canonibus communitum remisit ad suos. postulabat id causa, vt colligeret idem Pontifex canones spectantes ad accusationem Episcoporum, & ad iura Romanæ Ecclesiæ pertinentes, ex qua aduersus oppressiones illatas Episcopis a Principibus defensio prodire solet, ea vero oppressa, omnes cum ipsa Ecclesiis opprimi sit necesse. Porro eidem collectioni reperitur eiusmodi præposita inscriptio.

E Græcis & Latinis canonibus & Synodis Romanis atque decretis Præfulum ac Principum Romanorum hæc capitula sparsim collecta sunt, & Ingelramno Mediomatricæ urbis Episcopo Romæ a beato Papa Hadriano data sub die decimotertio Kalend. Octobris Indictione nona, quando sui negocij causa agebatur.] ita inscriptio, cui canones subijciuntur. Ex more tunc celebratam esse Synodum existimamus, in qua de iurisdictione Romanæ Ecclesiæ inspicere canones opus fuisse aduersus oppressiones Episcoporum, quorum iudicia eidem primariæ Ecclesiæ sint reseruata. Vetus ista in Ecclesia persecutio secundum Paulum^b, vt qui secundum carnem nati, eos affligant qui secundum spiritum generati sunt.

Hoc pariter anno Carolus Magnus iam rebus Saxonum cōpositis orationis causa Romam parat aduentum, importuno licet hiemis tempore. In itinere enim constitutus celebravit Natalem Redemptoris solemnē diem Florentiæ in Tuscia. ita Chronica quæque vetera & Annales Francorum. Porro eius Romam aduentus contigit anno sequenti. dicemus de ipso suo loco. Quid Rex Christianissimus in animo haberet, exitus declarauit, nimirum expugnare Ducatum Beneuentanum, qui possidebatur a Longobardis, ne quid amplius iurium esset Longobardorum in Italia. Sed quæ inter ipsum Regem & Ducem transacta sint, pro temporis ratione anno sequenti Annalibus inferentur.

Ante autem eius in Italiam aduentum constat domuisse hoc anno Britones, qui (inquit Eginhardus) ad Occidentem in extrema quadam parte Galliæ super litus Oceani residentes, dicto audientes non erant: missa enim in eos expeditione, qua & dare obsides & quæ imperarentur se facturos polliceri coacti sunt.] hæc Eginhardus. Ita quidem (vt anno superiori vidimus ex litteris Hadriani Papæ ad Orientis Imperatores) cuncta Carolo dextere accidere, eo quod in primis, vt profiteretur, Petri Apostoli auxilio niteretur. Qui igitur hoc anno, mente conceperat Limina Apostolorū, vt illa adire posset, perdifficile bellum Britannicum, nullo ferme negotio; quam citissime feliciter hac ætate confecit.

SEPTINGENTESIMVS octogesimus septimus annus Redemptoris Indictione decima consignatur, quo sacrosanctum Concilium Oecumenicum in Nicæa Bithyniæ celebratum est. Etenim (inquit Theophanes) mense Maio huius decimæ Indictionis, mittens Irene Augusta conuocauit omnes Episcopos, qui conuenirent in Nicænsium ciuitatem ad celebrandum illic Concilium. & per totum tempus æstiuum congregati sunt omnes apud Nicæam: siquidem eos qui ex Romanæ Sedis, & Orientalium Patriarcharum persona venere omnino non dimiserat, sed retentos secum habebat. & octauo anno Imperij Irenæ & Constantini exiuit Tarasius Archiepiscopus Constantinopoleos in Nicænsium ciuitatem.] hæc de loco & tempore magnæ Synodi. Ignatius item in Tarasio de his agens tradit, non nisi postquam se ceteri Episcopi in Nicæam contulissent, Tarasium cum Legatis Patriarcharum illuc esse profectum. Sed quinam isti fuerint, & alij quos secum duxit, sic narrat.

Cum sanctissima classis dicto citius in dictam venisset ciuitatem, Tarasius quoque venit ex vrbe regia, ex Apostolicis Sedibus secum assumens eximios quoslibet & præstantissimos, nempe ab Hadriano quidem Papa Romano Petrum primum presbyterum, & Petrum monachum & præfectum; ab Apostolica autem dioecesi, a Politiano inquam sacratissimo Papa Alexandrino Thomam monachum & presbyterum, & a Theodoro Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe pastorum Aeliæ Ioannem monachum presbyterum & Syncellum, adducens etiam secum quosdam ex ijs qui gerebāt magistratus,

COLLECTIO CAN. HADRIANI PAP.

* Exstat ro. 3. Concil. edit. Venet.

b Gal. 4.

CAROLI MAGNI ADVENTVS IN ITALIAM.

CONCILIUM OECUMENICVM ITERVM INDICTVM.

TARASII ADVENTVS NICÆAM.

* Theodoro

MILITES SEDITIONIOSI MALE MVLTATI.

pietate claros & gratia doctrinæ & facundiæ, inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat **A**
a secretis Imperatoris, qui cum vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus
& doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedis Patriarchalis suscepit honorem post Ta-
rasij sanctam consummationem: & quicumque erant venerandi & eximij monachi,
qui mouebantur zelo disciplinæ & regulæ Ecclesiasticæ, & contendebant semper se-
qui Synodalem accurationem, profecti sunt Nicæam.] hæc Ignatius eorumdem re-
rum inspector.

Inter hos venerabiles monachos interfuisse sanctum Platonem, de quo plura superius,
auctor est Theodorus Studita in Actis vitæ ipsius, similiter magnus quoque ille Theo-
phanes Confessor, qui ex Patricio genere amplexus erat (vt diximus) monasticam vi-
tam, eidem pariter interfuisse conuentui vocatus traditur; de eo enim hæc in vita ipsius
auctor eiusdem temporis scriptor: Pulcherrimum illius, inquit, factum me pene præ-
terijt: Cum enim Nicææ Synodus secunda coacta esset, ad eam ipse quoque cum alijs **B**
Patribus vocatus est. Cumq. omnes equis præstantibus & splendidis vestimentis ornati
venirent, ipse veste solita indutus lacera, & asinæ insidens læto animo iter suscepit. Sed
cum omnes viderent eum, qui prius omnium diuitiarum copijs abundauerat, sic in-
dutum, maiorem ex illo quam ex reliquis vtilitatem acceperunt, & ingenti tranquillitate
animi repleti sunt: Ipse vero veritatem amplexus & errores aspernatus, maxima
virtutum opinione insignis redijt.] hæc de Theophane Cōfessore, de quo rursus dicen-
dum erit inferius. Interfuit eidem Concilio S. Euthymius Sardicensis Episcopus Con-
fessor illustris, cuius dies natalis tam Græcis quam Latinis tabulis consignatus habetur
vndecima mensis Martij. Interfuerunt pariter & alij præclarissimi Confessores, qui
tempore Constantini Copronymi vincula & exilia, sediumq. priuationem passi fuerant: **C**
qui omnes postliminio restituti ardentibus animis ad sanctum Concilium tamquam
apes ad aluearium conuolarunt. Porro numerum omnium qui Synodo interfuerunt,
fuisse trecentorum & quinquaginta Episcoporum est communis assertio; nam & Psellus
de singulis agens Synodis, vbi de hac meminit, istos habet iambicos versus:

Postrema septima rursus facta est in Nicæa

Quinquaginta conuenerunt supra trecentos.]

Photius autem trecentos septuaginta septem numerat. In Menologio autem Basilij Imp.
numerantur Episcopi trecenti sexaginta septem.

Antequam autem ipsa ingrediamur Acta Concilij, hic præmittenda sunt, quæ Ana-
stasius Bibliothecarius in nuncupatoria epistola ad Ioannem Papam octauum de tran-
slatione a se facta eiusdem septimæ Synodi Oecumenicæ, prudenter admonuit, ne cui **D**
pateat occasio vilius scandali. Ait enim: Sane notandum est, quædam in hac Synodo
ex Apostolorum & sextæ vniuersalis Synodi canonibus & sententijs inueniri, quæ penes
nos interpretata nec habentur, nec admittuntur. Et certe de Apostolorum canonibus
liquido nouimus, quoniam ijs quidam facile non præbuerunt consensum. Sed & præde-
cessor vester beatissimus Papa Stephanus non ex ijs plusquam quinquaginta recipien-
dos, synodice promulgauit, cum quædam constituta Pontificum ex ipsis canonibus as-
sumpta esse videantur: Vnde Apostolatu vestro decernente, non solum illos solos quin-
quaginta canones Ecclesia recipit, sed omnes eorum, vtpote Spiritus sancti tubarum;
* quoniam & omnium omnino probabiliū Patrum & sanctorum Conciliorum regulas
& institutiones admittit illas dumtaxat, quæ nec rectæ fidei nec probis moribus obuiāt;
* ad modicum sed nec Sedis Romanæ decretis * admodum quid resultant, quin potius aduersarios, id est, **E**
hæreticos potenter impugnent.] sic igitur si qui veteribus Romanæ Ecclesiæ institutis &
regulis cōtradecere reperiuntur, ijdem canones exploduntur, vtpote non Apostolorum,
sed vt adulteri partus ipsorum nomine suppositi. pergit vero dicere de canonibus sextæ
Synodi, quorum mentio in huius Actis septimæ frequens reperiatur.

Ergo & regulas quas Græci a sexta Synodo perhibent additas; ita in hac Synodo
principalis sedes admittit, vt nullatenus ex ijs illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus
vel decretis sanctorum Sedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniantur ad-
uersæ. Quamuis omnes hætenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec
interpretatæ, sed nec in ceterarum Patriarchalium sedium (licet Græca vtantur lingua)
reperiuntur Archiuis, nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut
consentiens, aut saltem præsens inuenta est, quamquam eosdem Patres illas Græci pro-
mulgasse

DE CITATIS
IN SYNODO
CANONIBVS
APOSTOLI-
CIS.

* quin

* ad modicum

DE CITATIS
IN SYNODO
CANONIBVS
SEXTAE SY-
NODI ADMO-
NITIO.

A mulgasse perhibeant, qui in sexta Synodo sunt inuenti: sed hoc nullis probare certis pos-
sunt indicijs.] hætenus de sextæ Synodi canonibus Anastasius occasione eorumdem ca-
nonum, qui in hac eadem Synodo citati reperiuntur.

Monet & illud quod haud minoris momenti esse videtur, sic dicens: In eo sane quod
frequenter Vniuersalem in hac Synodo Græci Patriarcham suum inconuenienter appel-
lant: Apostolatus vester Græcorum adulationi veniam det, prælati suis non sine repre-
hensione placere studentium. Verum cum apud Constantinopolim positus frequenter **B**
Græcos super hoc vocabulo reprehenderem, & fastus vel arrogantiam redarguerem: as-
serebant, quod non ideo Oecumenicum, quem multi Vniuersalem interpretati sunt, di-
cerent Patriarcham, quod vniuersi orbis teneat Præsulatum, sed quod cuidam parti
præsit orbis, qui a Christianis inhabitatur: nam quod Græci οἰκουμενικὸν vocant, a Latinis
non solum orbis, a cuius vniuersitate, Vniuersalis appelletur, verum etiam habitatio vel
locus habitabilis nuncupatur.] Ita tunc Græci frigide admodum excusantes errorem,
atque absurde nimis. Etenim hac ratione qua Oecumenicum dici posse suum ipsorum
Patriarcham professi sunt, quod etsi non orbi, loco tamen & habitationi eiusdem præ-
esset: ceteri omnes Episcopi Oecumenici pariter dici possent, quod quilibet eorum ha-
bitabili orbis loco præsit.

Ceterum si ex diuinis scripturis eius nominis petatur interpretatio: quod apud Se-
ptuaginta, qui Græce eloquia diuina scripsere, οἰκουμενικὴ sæpe habetur, Latini inter-
pretes (vt est frequenter videre in psalmis) orbem terræ, siue orbem terrarum tran-
stulere ex eius vocis proprietate, quam Græci secundum Græcos interpretes quotidie
psallentes, ignorasse minime potuerunt, qui tam inepte redargutionem Anastasij elu-
serunt. **C** At de voce hac plenius actum est superius in Gregorio Papa eius nominis pri-
mo. Quod igitur isti Græci, qui cum Anastasio de ea voce controuersiam habuere, dis-
simularunt se eius proprietatem nosse, eo modo insulse respondententes potius quam erro-
rem fatentes: posteriores Græci hæc considerantes & erubescences tantum abest vt eo vsi
sint nomine, vt etiam in ipso qui vere est & dici potest Vniuersalis, detestati sint Romano
Pontifice, vt Ioannis Cōstantinopolitani Patriarchæ atque Innocentij Papæ tertij epistolæ
inducunt. Nam ipse Ioannes obijciens & exprobrans hæc scripsit de Romana Ecclesia ^a.

Quid autem mihi in tuæ sanctitatis scripto non modicam superinduxit ambiguita-
tem, non abscondam: Nam & pro miro habeo, quomodo vnam & Vniuersalem Ro-
manorum vocasti Ecclesiam, vt quasi diuisam in species quasdam specialissimas, &
hoc vno existente grege, ouilium Christi nobis quodammodo pastoribus sub eo consti-
tutis pastorum principe, communiq. doctore.] ad hæc Innocentius. ^b Nos autem, inquit,
inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod Ecclesia duabus de causis Vniuersalis voca-
tur (intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi, cum non res ser-
moni, sed rei sit sermo subiectus) dicitur Vniuersalis Ecclesia illa vna quæ de vniuersis
constat Ecclesijs, quæ Græco vocabulo Catholica nominatur, & secundum hanc acce-
ptionem vocabuli Ecclesia Romana non est Vniuersalis Ecclesia, sed pars Vniuersalis Ec-
clesiæ, prima videlicet & præcipua veluti caput in corpore: quoniam in ea plenitudo
potestatis existit; ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur Vniuer-
sali Ecclesia illa vna quæ sub se continet Ecclesias vniuersas; & secundum hanc nominis
rationem Romana tantum Ecclesia Vniuersalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singula-
ris priuilegio dignitatis ceteris est prælata. Sed & Deus vniuersalis Dominus appella-
E tur non quasi diuisus in species aut specialissimas aut subalternas, sed quoniam vniuersa
sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit
ad Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et sunt
multæ particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: Instantia mea quotidiana solici-
tudo omnium Ecclesiarum. Ex omnibus vna consistit tamquam ex particularibus ge-
neralis: & vna præeminet omnibus; quoniam cum sit vnum corpus Ecclesiæ; de quo
dicit Apostolus: Omnes enim vnum corpus sumus in Christo, illa velut caput ceteris
membris excellit.] hæc Innocentius, non ad aliud insinuandum a nobis inducta, quam
vt intelligatur, Græcos aliquando amentiam eius tituli non solum in se execratos esse,
sed & in ipsa Romana Ecclesia admiratos. Verū posteriores qui extiterunt Constantino-
politani Episcopi, maiori quam prædecessores leuitate nomen illud sibi rursus vendica-
uerunt, quod tamen licet numquā probatum, toleratum tamen a Latinis fuit. Sed accidit
miseris

DE TITULO
OECUMENICI
ADMONITIO.

GRÆCI E-
MENDANTES
ERROREM.

^a Apud Innoc.
III. lib. 2. epist.
197.
QUANDO
GRÆCI DE-
TESTATI
SINT NOMEN
OECUMENICI
^b Innocent. lib.
2. epist. 198.

miseris, vt dum inani gloriantur nomine, rerum etiam quæ legitime possiderent, face-
rent sub Turca diro Tyranno iacturam.

Rursum quod ad hanc pertinet Synodum, admonendum adhuc putamus, eiusdem
e Græco in Latinum triplicem diuersis temporibus factam esse versionem. Primam qui-
dem e verbo ad verbum adeo inconcinnam atque ineptam, vt nec eam librarij exscribe-
re dignarentur: quæ cum contemptui penitus haberetur, Anastasius Bibliothecarius op-
portunus interpres occurrit, atque eam in Latinum vertit, sensa sensibus quam diligen-
tissime reddens, eamq. inter alia e Græco in Latinum translata Concilia Oecumenica in
S. R. E. Archiuo recondidit. Postremo qui Anastasij versionem ignorauit, exosus pri-
mam, aliam elaborauit: hæc ipsa est, quæ cum alijs Concilijs in Conciliorum tomis
cusa habetur, communi vsui exposita. Cui quantum præster quæ Anastasij est, inruebitur
Lector si legat, simulq. conferat, cum plura apud Anastasium inueniet, quæ in edita
desiderantur, & ea quidem haud parui momenti, prout noster Petrus Morinus qui con-
tulit, diligentissime adnotauit; quæ breuitatis causa prætermittimus, cum præsertim
eam sis accepturus in editione quæ Romæ elaboratur Oecumenicorum Conciliorum.

Sed de prima versione quæ ad Ioannem Papam scribens Anastasius habeat, ex verbis
ipsius videamus. ait enim in ipso ferme exordio epistolæ nuncupatoriæ: Indecorum &
inconueniens arbitratus sum, septimam vniuersalem Synodum, quæ, præside in vi-
carijs suis beatæ recordationis prædecessore vestro Hadriano, apud Nicæam secundo
conueniens sub Irena seu Constantino Imperatoribus celebrata est, non habere Latinos:
Nam nulla ratione octaua dici vel teneri poterit, vbi septima non habetur: non quod
ante nos minime fuerit interpretata, sed quod interpres pene per singula, relicto vtrius-
que linguæ idiomate, adeo fuerit verbum e verbo sequutus, vt quid in eadem editione
intelligatur, aut vix, aut numquam possit aduerti, in fastidiumq. versa legentium, pene
ab omnibus hac pro causa contemnatur, vnde a quibusdam nec ipsa lectione, non dicam
transcriptione digna penitus iudicatur. Quod ipse intuens, nec proprio infirmo corpo-
ri parcens, auxiliante Domino, hanc nisus sum interpretari Latinis: indecens & incon-
gruum censens, vestram maxime omnium magistram, Romanam videlicet Ecclesiam
eadem Synodo defraudari.] hæc Anastasius cum ab eodem Ioanne Papa præfectus est
bibliothecæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quem in eadem editione sequemur. Sed ad
eiusdem Acta iam veniamus.

Quando autem eiusdem sacrosanctæ Synodi contigerit prima Sessio, ipsa Acta verbis
istis significant, ita Patribus exordientibus: In nomine Domini & Dominatoris Ie-
su Christi veri Dei nostri, Imperij pijsimorum & amicorum Christi dominorum no-
strorum Constantini & Irenæ matris eius, octauo anno Consulatus eorum, octauo Ka-
lendas Octobris, Indictione vndecima] ab ipso mense Septembris tunc inchoata. Conue-
niente sancta & vniuersali Synodo &c. hæc quo ad tempus pertinent. Quod vero ad lo-
cum spectat, Nicææ conuenit in basilica primaria eius ciuitatis titulo sanctæ Sophiæ
nuncupata. Vbi recensitis primum Legatis Apostolicæ Sedis duobus Petris videlicet,
alijsq. duobus Legatis Ioanne & Thoma trium sedium Patriarchalium nomine legatio-
ne fungentibus, & alijs singulis qui interfuerunt Episcopis & magistratibus Imperatoris,
rogantibus Sicilia Episcopis, Tarasius Constantinopolitanus Episcopus causam cogen-
dæ Synodi præloquutus ostendit, sic exordiens: Opportunum est nunc dicere prophe-
ticam^a illam vocem, quam sæpe audiimus per Euangelium prædicari: Erunt praua
in directa, & aspera in vias planas &c.] redditaq. de omnibus exacta ratione, & exhorta-
tione adhibita, vt aduersus exortam hæresim strenue agerent, verbis Domini filii, quibus
dixit: ^b Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.] ex suggestione Constantini Epi-
scopi Constantiæ Cypri, primum omnium iussi sunt adesse Episcopi, eius hæresis ac-
cusati, qui intromissi sunt.

Suggesterunt interea magistratus qui aderant, allatas sacras litteras Imperatorum ad
Synodum, quæ legendæ essent: quæ iussu Synodi lectæ sunt. Inde Imperatores animi sui
consilium aperientes, manifeste testati sunt, se admodum percussos animo Pauli Patriarchæ
confessione, detestantis errorem, atque ob eam causam ad reuocandam Catholicam Fide
exulem, esse mirum in modum excitatos; coepisse vero tantæ molis ædificij sternere fun-
damentum, a creatione Catholici Antistitis Tarasij, qui conuocandæ Synodi ipsis Impe-
ratoribus auctor fuisset. Porro inter alia exhortationis verba ad Synodum habita
hæc

A hæc quæ obscura absque germano sensu leguntur in Vulgata, apud Anastasium ita
redduntur.

Igitur quoniam a toto terrarum orbe collegit vos Deus, consiliū suum statuere volens:
ecce propositis sanctis Euangelijs, & intelligibiliter clamantibus: IVSTE IVDICATE:
state stabiles pietatis propugnatores, & omnem nouitatem vocum, & nouiter apparen-
tem seditionem recidere procurate, quemadmodum & Petrus primus princeps collegij
Apostolici; qui seruilis deceptionis amentia percussa, Iudaicæ auditionis sensum gladio
abstulit: extendite securim spiritus, & omnem arborem germinantem fructum conten-
tionis & introductæ nouitatis aut magistralibus vocibus transplantate, aut canonicis in-
crepationibus concidite, & in ignem futuræ gehennæ transmittite &c.] subdit de litteris
quas acceperat ad id ipsum præstandum ab Hadriano Romano Pontifice per missos ab
ipso Legatos, quas legi iubet in Synodo: simul & quaterniones a tribus Orientalibus Pa-
triarchis ad Synodum per Legatos itidem missos. Audisti Lector, nihil magis admoni-
tam sanctam Synodum a pijs Imperatoribus, quam explodere nouitatem qua scitu di-
gna Orthodoxorum Imperatorum sententia ex nomine ipso infamatos omnes simul
condemnes necesse est Nouatores: sed prosequamur Acta.

His auditis, sancta Synodus bene precata Imperatoribus adeo de Catholica Fide bene
merentibus, ad cognitionem lapsorum Episcoporum conuersa est. Fuerunt hi primi in
medio producti Basilus Ancyra, Theodorus Myrensis, atque Theodosius Amorig. Stan-
tes ij omnes ante sacrum Patrum confessum, sponte ex hæresi ad Catholicam Fidem
reuerfi, recipi in Ecclesiam petierunt, offerentes Orthodoxæ Fidei confessionem in his
præsertim, quæ spectare videbantur ad condemnationem hæresis & hæreticorum, qui-
bus adhæserant. In ea igitur quam obtulit Basilus Ancyranus Episcopus post confessio-
nem sanctissimæ Trinitatis, ista leguntur.

Ipsæ expetens etiam & intercessionem intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ Dei Geni-
tricis Mariæ, sanctarumq. & cælestium Virtutum & omnium Sanctorum, atque sancta
& pretiosa lipsana, venerandas videlicet reliquias eorum cum omni honore suscipiens, sa-
luto & honorabiliter honoro, fidem habens illorum particeps fieri sanctimoniam. Simi-
liter & venerabiles imagines tum dispensationis Domini nostri Iesu Christi secundum
quod homo factus est propter salutem nostram, & intemeratæ dominæ nostræ san-
ctæ Dei Genitricis, atque sanctorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & om-
nium simul Sanctorum, salutans pariter & amplectens, atque admonitionem quæ
pertinet ad honorem impendens; proijciens nihilominus & anathematizans ex tota
anima & ex tota mente Synodum, quæ ex stoliditate & dementia congregata & septima
Synodus nominata est; ab his vero qui recte sapiunt, Pseudosyllogus legaliter & re-
gulariter appellatur, tamquam quæ totius pietatis sit aliena & contra diuinitus tradi-
tam Ecclesiasticam legislationem audacter & temere, quin potius absque Deo latrauerit, &
sanctas ac venerabiles imagines conuicijs appetierit, sed & has præceperit auferri a san-
ctis Dei Ecclesijs. Cuius dux fuit Theodosius falsi nominis Ephesus, Sisinnius Pergæ
cognominatus Pastillas, Basilus Pisidius improbus ille cognominatus Tricacabus, quos
euomuit sectator miser Constantinus qui fuerat Patriarcha. Hæc ita confiteor & his as-
sentior, & idcirco in simplicitate cordis & recta mente, Deo mihi testimonium perhi-
bente, subiectos Anathematismos facio.

Christianorum calumniatoribus, id est, imaginum confractoribus, Anathema.
E His qui assumunt eloquia, quæ a diuina scriptura aduersus idola sunt, in venerabiles
iconas, Anathema.
His qui non salutant sanctas & venerabiles imagines, Anathema.
His qui appellant sacras iconas simulachra, Anathema.
His qui dicunt, quod sicut ad deos, Christiani ad imagines accedunt, Anathema.
His qui communicant scienter cum ijs qui conuiciantur & exhonorant venerabiles
iconas, Anathema.
His qui dicunt quod præter Christum Dominum nostrum, aliquis ab idolis nos libe-
rauerit, Anathema.] erat enim Iconomachorum eiusmodi iactatio, nempe post Chri-
stum, Leonem Isauricum & eius filium Constantinum Copronymum liberasse Christia-
nos ab idolis. sed pergit Basilus.
His qui spernunt magisteria sanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Ecclesiæ,
præten-

DE TRIPLI-
CIVISIONE SE-
PTIMAE SY-
NODI.

EXPLOSA PRI-
MA, SECUNDA
AB ANASTA-
SIO ELABORA-
TYR.

SYNODI CON-
GREGATARIE
TEMPVS.

a Isai. 40.
Luc. 3.
PRIMA AC-
TIO.
b Matth. 7.

LECTAE LIT-
TERAE IMPE-
RATORVM.

EXHORTATIO
IMPP. AD SY-
NODVM.

AGITVR DE
LAPSORVM
PENITEN-
TIA.

BASILII AN-
CYRANI EPI-
SCOPI CATHO-
LICAE FIDEI
PROFESSIO.

præudentes & affumentes voces Arij, Nestorij, Eutychetis, & Dioscori, & perhibentes A. quod nisi de veteri & nouo Testamento fuerimus edocti, non sequemur doctrinas sanctorum Patrum, neque sanctorum Synodorum, atque traditionem Catholicæ Ecclesiæ, Anathema.]

IN QVO FONTE NOVATORES PRODIERINT.

Vides, Lector, quinam fuerint magistri recentiorum Nouatorum, qui se religiosos, siue Euangelicos dicunt? quiq. vt illi, præter diuinas scripturas nihil in Ecclesia recipiendum esse blasphemant, idem in se anathema conuertunt, eandem postea cum illis absque dubio poenam apud inferos accepturi, quorum sunt vestigia consequuti. Rursum Basilius.

His qui dicunt, quod diabolicæ argumentationis inuentio sit, factura imaginum, & non sanctorum Patrum nostrorum traditio, Anathema.

His qui præsumunt dicere, Catholicam Ecclesiam idola aliquando suscepisse, Anathema. B

Hoc quidem ita confiteor, & his assentior, & ex toto corde & anima & mente pronuntio. Si vero (quod absit) ex diabolica immisione, aliquo tempore voluntarie vel non voluntarie auersus fuero ab istis quæ iam professus sum, Anathema sim a Patre, Filio, & Spiritu sancto, atque Catholica Ecclesia, seu sacro ordine penitus alienus. Conferuabo autem secundum diuinos canones tam sanctorum Apostolorum, quam probabilitatem Patrum nostrorum memetipsum ab omni data acceptione seu turpi lucro.] hætenus Basilij Ancyranij Episcopi fidei professio, & post lapsum poenitentia.

THEODORI MYRENSIS EPISC. POENITENTIA.

His acceptis, & a sancta Synodo collaudatis, Deoq. gratijs redditis, Theodori Myrensis Episcopi audita est recantatio, dum publice relegit & professus est eandem fidei professionem, quam Basilius: post ipsum vero introductus est Theodosius Episcopus Amorij, qui magna cordis contritione, hæc primum ipso ingressu verba protulit. C

THEODOSII EPISC. POENITENTIA ET RECTA CONFESSIO.

Sanctissimi & Deo honorabiles domini, & omnis sacra Synodus, hæc & ego peccator, & miserabilis, & seductus, qui multa mala locutus sum aduersus venerabiles iconas, agnita veritate, recognoui & reprehendi memetipsum, & anathematizauit & anathematizo quæ male docui & locutus sum in hoc mundo. Et obsecro & rogo sanctam Synodum vestram cum omnibus Christianis, recipiatis & me indignum seruum vestrum.] Post hæc laudata a Synodo eius humili poenitentia, lectus est ab eodem libellus confessionis Catholicæ veritatis cum detestatione nefariæ hæresis, qui sic se habet.

Sanctæ & venerabili Synodo Theodosius Christianus exiguus. Confiteor & polliceor & recipio & amplector atque adoro principaliter intemeratam iconam Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, & iconam Dei Genitricis, quæ illum sine semine peperit viri, & auxilium, & protectionem eius, & intercessionem illius vnaquaque die ac nocte inuoco vt peccator in adiutorium meum, tamquam eam quæ habeat confidentiam apud Christum Dominum nostrum qui ex ea natus est. D

Pari modo sanctorum & laudabilissimorum Apostolorum, Prophetarum, & Martyrum, & Patrum, & cultorum eius iconas recipio & adoro, non tamquam deos, absit; sed affectum & amorem animæ meæ, quem habebam prius in eos, etiam nunc ostendens, rogo cunctos illos ex toto animo, vt intercedant pro me ad Deum, quatenus det mihi per intercessionem eorum inuenire misericordiam penes se in die iudicij.

Similiter & ipsana Sanctorum adoro & honoro & amplector, tamquam qui decertarint pro Christo, & acceperint gratiam ab ipso ad sanitates efficiendas, & languores curandos, & dæmones eijciendos, quemadmodum Ecclesia Christianorum suscepit a sanctis Apostolis & Patribus & vsque ad nos. E

Pingi autem consentio in Ecclesijs Sanctorum, principaliter iconam Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei Genitricis ex varia materia auri & argenti & omni colore, vt carne dispensatio ipsis omnibus innotescat. Similiter pingi conuersiones sanctorum, & famosissimorum Apostolorum, Prophetarum, ac Martyrum, quo innotescant certamina & agones eorum in breui scriptura, ad excitationem & magisterium populorum, maximeq. simplicium. Si enim Regum * laureas & iconas missas ad ciuitates vel regiones obuij adsunt populi cum cereis & incensis, non cera perfusam tabulam, sed Imperatorem honorantes: quanto magis oportet in Ecclesijs Christi Domini nostri iconam depingi Saluatoris Dei nostri, & intemeratæ Matris eius, omniumq. sanctorum & beatorum Patrum & studiosorum virorum? quemadmodum & sanctus Basilius ait:

* laureatas

Num

A Nam & opera magna bellorum scriptores & pictores designant; illi quidem sermone ornantes, isti vero tabulis exarantes; & multos ad fortitudinem erexerunt vtrique. Et rursus idem ipse: Quantum laborasti vtrique homo, vt inuenires vnum ex Sanctis obsecrantem Dominum, qui pro te scilicet apud ipsum intercederet. Et Chryostomus dicit: Sanctorum enim gratia non reciditur morte, nec hebes fit obitu, sed postquam defuncti fuerint, viuus potentiores existunt. & alia multa & immensa.

Et ideo oro vos, Sancti, & clamo: peccaui in cælum & coram vobis: Suscipite me, sicut suscepit Deus * luxuriosum, & meretricem, & latronem. Quærite me, sicut quæsiuit Christus ouem quæ periit, quamq. super humeros suos sustulit, & fiat gaudium coram Deo & Angelis eius pro salute & poenitentia mea per intercessionem vestram, o sanctissimi domini.

* prodigum

B His qui non adorant venerabiles iconas, Anathema. His qui audent detrahere ac blasphemare venerabiles iconas, vel vocare illas idola, Anathema.

His qui non docent diligenter cunctum Christi amatorem populum adorare venerabiles iconas sacras & adorandas omnium Sanctorum, qui a sæculo Deo placuerunt, Anathema.

Christianorum calumniatoribus, id est, imagines confringentibus, Anathema.] hætenus confessio Theodosij ab ipso in Synodo lecta.

His peractis, consensu totius Synodi iussi sunt tres hi poenitentes Episcopi in suis locis inter alios residere. productiq. sunt alij Episcopi pariter lapsi, quorum quod fides haud adeo explorata esset, prolixior de eis cognitio adhibita est. Erant hi Hypatius Episcopus

EPISCOPI VERBIS PŒNITENTIBUS RESTITUTI IN SVAS SEDES.

C Nicæus, Leo Rhodiensis, Gregorius Pisidiæ, alter Gregorius Pessinuntis, Leo alter Iconij, Nicolaus Hierapolis, alter item Leo Episcopus Carpathi. Cum vero Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus Leonis Rhodiensis fidem exploraret, audissetq. multo ipsum tempore in eadem hæresi permansisse: illam auream memoratu dignam sententiam dixit: Diuturniores passiones difficiliore sunt ad curandum: sic & anima quæ in obscuro est hæreseos, lumen Orthodoxiæ difficile recognoscit.] Quomodo autem hi recipiendi essent in Ecclesiam, & qui ab eis ordinati fuissent: ex sacris antiquis canonibus, sanctorumq. Patrum assertionibus ex codicibus e Patriarchio in Synodum allatis, facta est prolixior disquisitio. & inter differendum idem Tarasius interlocutus ostendit, eiusmodi hæresim iam diu ante ab improbis hæreticis esse plantatam, a Marcionistis videlicet, Manichæis, a Petro Fullone, Xenaia Hierapolitano, atque Seuero nefandissimis hæresiarcho. sicq. renouatam hanc hæresim magis dici posse quam adinuentam. D

Cum autem quidam difficiliore se exhiberent ex numero Orthodoxorum Episcoporum, qui Synodo præsentis erant ad eosdem lapsos recipiendos Episcopos, commiseratione permotus Iuuenalis quidam Episcopus (cuius autem fuerit ciuitatis non dicitur) ex sua sede surgens, se cum lapsis immiscuit, æque eandem cum illis excepturus sententiam. Sed & Illyrici Episcopi se æque peccatores esse publice clamantes, veniam lapsis deprecari sunt. Cognitis igitur ijs, quæ de restitutione lapsorum, & de receptione ordinatum ab ipsis, vetera monumenta Ecclesiastica proderent, eorum receptionem insequentem Actionem placuit differri debere.

EPISCOPI ORTHODOXI DIGNVM COMMISERATIONIBUS HABENDVM.

Conuenerunt rursus Patres ibidem loci, hoc eodem anno post biduum, nempe sexto Kalendas Octobris, vbi a Tarasio habita est diligens de Gregorio Neocæsariensi lapsi Episcopo poenitente examinatio; num vere, vel fiste cuperet Catholicæ Ecclesiæ iungi. cum ille ex intimis præcordijs signa edens vere poenitentis, libellum supplicem, quo se vere Catholicum esse velle profiteretur, iussus est scribere, & sequenti Actione Synodo offerre. Post hæc autem lectæ sunt litteræ Hadriani Papæ ad Imperatores conscriptæ, quas nos superius eo quo scriptæ sunt anno, suo loco posuimus integras. Post hæc Patres voluerunt legi pariter eiusdem Romani Pontificis litteras ad Tarasium Constantinopolitanum Episcopum scriptas, quibus lectis, interpellauerunt Apostolica Sedis Legati Tarasium ipsum, dicentes: Dicat nunc sanctissimus Patriarcha Tarasius regiæ ciuitatis, si consentiat litteris sanctissimi Papæ senioris Romæ, an non. Tarasius sanctissimus Patriarcha dixit.

ACTIO SECVNDA.

Sacratissimus Paulus Apostolus, qui illustratus est lumine Christi, & genuit nos per Euangelium, cum Romæ is scriberet, approbans studium sinceræ fidei eorum, quam in Annal. Eccl. Tom. 9. Christum.

PROBARE ET APPROBARE

Rom. I.

Christum Deum verum habebant, sic ait: ^a Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. Hoc testimonium sequi necessarium est; & inconsulte agit, qui huic conatur resistere. Vnde Hadrianus Præful senioris Romæ, cum esset particeps eorum qui prædicto testimonio muniti meruerant, scripsit expresse ac veraciter pijs Imperatoribus nostris, atque ad humilitatem nostram, affirmans bene ac optime se habere antiquam traditionem Ecclesiæ Catholicæ. Nam & ipsi nos scrutando scripturas & syllogistice approbando rimati sumus, sicq. confessi sumus, confitemur, & confitebimur, consonamus, & confirmamus, atque permanebimus in significatione litterarum quæ lectæ sunt, imaginæ descriptiones (quæ scilicet ad sacras imagines pertinent) suscipientes, secundum antiquam Patrum nostrorum traditionem, & has affectuoso amore, &c.]

magis

Interpellarunt rursus Apostolicæ Sedis Legati vniuersam ipsam sanctam Synodum, dicentes: Dicat nobis sancta Synodus, si admittit litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ, an non? Sancta Synodus dixit: Sequimur & suscipimus & admittimus. quæ sequuta sunt hæc: In primis Legatorum trium Patriarcharum præconia de litteris Hadriani, & fide recepta a Tarasio Patriarcha: deinde aliorum Episcoporum singulis elogijs eas laudantium, & subscriptione probantium. Præstiterunt id ipsum venerabiles Archimandrita, inter quos subscriptus habetur sanctus Plato, de quo plura superius dicta sunt, & erunt dicenda. sicq. finem accepit secunda Synodi Actio.

TERTIA

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

Tertia autem Actio celebrata habetur tertio Kalendas Octobris, vt versio Anastasij, qua vtimur, docet, ex qua corrigenda vulgata est editio, in qua legitur habita sexto Kal. eiusdem: secunda enim Actio (vt vidimus) dicta est habita die sexto Kal. In hac primum causa Gregorij Episcopi Neocæsareæ cognoscenda proposita est. Hic enim antesignanus ferebatur Iconoclastarum hæreticorum, quiq. persecutionis tempore grauiter vexasse Orthodoxos diceretur, quorum causa etsi poenitens admittendus esset in Ecclesiâ, non tamen esset restituendus in Episcopatum. Verû quia persecutio probata non est, decreto in primis Legatorum Apostolicæ Sedis iussus est cum collegis recipi in sedem suam.

Post hæc autem legi sancta Synodus præcepit litteras Tarasij Patriarchæ Constantinopolitani datæ ad tres itidem Patriarchas Orientales, & eas quas reddiderunt ijdem ad Tarasium monachi Palæstinæ, nomine eorundem trium Patriarcharum Orientalium, quæ superius, eo quo scriptæ fuerunt anno, sunt collocatæ. Quibus probatis & assertis, aduersus aliter sentientes anathema illatum est ab ipsis Apostolicæ Sedis Legatis nomine trecentorum decem & octo Patrum, qui ante in eadem ciuitate Nicænum primum Concilium collegere, quibus sancta Synodus in omnibus annuit. Sequutaq. est subscriptio ceterorum Episcoporum. Quibus rebus ita gestis, impositus est finis eius diei Actio, additis faustis acclamationibus ipsis Imperatoribus, illo nouo Constantino, ista noua Helena nuncupatis.

QUARTA

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

ACTIO

Ipsis vero Kalendis Octobris (vt translatio habet Anastasij) iterum conuenere Patres, atque omnium sententia iussa sunt afferri sacra volumina, ex quibus de cultu sacrarum imaginum testimonia recitarētur, primumq. ex diuina scriptura tam veteris quam noui Testamenti, inde ex sanctorū Patrum sacris voluminibus decerptæ sententiæ. Sed ex versione Anastasij hic corrige inter alia, quæ habentur in vulgata Synodi editione, templum Romæ Saluatoris sacris imaginibus a Ioâne iussu decorari: loco enim Ioânis, Constantinū habet Imperatorē Anastasij versio his verbis: Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & Vicarij Hadriani Papæ senioris Romæ dixerunt: Tale quid & diuæ memoriæ Constantinus Magnus Imperator olim fecit. Aedificato enim tēplo Saluatoris Romæ, in duobus parietibus templi historias veteris & noui Testamenti designauit, hinc Adam de paradiso exeuntem, & inde latronem in paradysum intrantem figurans. Porro quamplurima quæ sunt e diuersis locis allata de cultu sacrarum imaginum testimonia, ne singula recensendo diutius in longo itinere morari contingat, maiori tu ocio Lector inspicio.

DE IMAGINE

CRUCIFIXA

BERYTI.

Sed & de eo te necessario monendum putauit, historiam de imagine crucifixæ Beryti, in vulgata Suriana editione, habere admixta quædam apocrypha de imagine Christi facta a Nicodemo, & alia, quæ integram ipsam narrationem suspectam faciunt. Quamobrem operæpretium duxi, eandem historiam hic tibi puram ex versione Anastasij describere, quæ sic se habet.

Sermo sanctæ memoriæ Patris nostri Athanasij de imagine Domini nostri Iesu Christi Dei veri, Dei nostri, facto miraculo in ciuitate Beryto.

LIBRARIUS

X A

.q. 107. 108.

Sustollite

A Sustollite oculos mentis vestræ, & videte nouum spectaculum, quod factum est nunc, in infinitam admirationem Dei aspiciate, & date gloriam ei. Contemplamini ineffabilem misericordiam eius, & magnitudinem dispensationis eius, atque lamentum cum lætitia sumite. In Deo quidem nihil extraneum. Deus enim cum sit, omnia potest. Quod vero in diebus nostris & in nobis factum est, * expauescit omne cor audientium. * obstupefcit. Vere expauescit cælum, quod audenter factum est, conturbatæ sunt abyssi, & sol obtenebratus est, & luna & stellæ similiter super hoc quod patratum est. Sed iterum lætata sunt in eo quod a Domino dispensatum est, omnes cælorum virtutes. Audite & admiramini quid factum est in diebus nostris: Intelligentes intelligite, & aurem vestram inclinate: & quidem ante exteriorē aurem quæ cordis est, porrigite, & audite.

B Ciuitas est, Berytus vocata, in confinibus Tyri & Sidonis sita, Antiochiæ subdita. In hac ciuitate Beryto multitudines erant copiosæ Iudæorum. Porro iuxta synagogam ipsorum, quæ valde magna esse videbatur, Christianus quidam cepit ad pensionem cellulam a quodam, in qua habitans, contra accubitum suum fixit imaginem Domini nostri Iesu Christi honeste depictam, & integræ staturæ habentem Dominum nostrum Iesum Christum. Transacto præterea modico tempore, perquisiuit mansionem maiorem ille Christianus, quemadmodum & indigebat. Hoc autem Domini nostri Iesu Christi gratia dispensauit (vt credo) qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ostendens miracula sua se colentibus, & omnibus in se credentibus in redargutionem impiorum, & stabilitatem fidelium.

DE IMAGINE
CHRISTI CRUCIFIXA
NARRATIO.

Quæsiuit ergo Christianus (vt dixi) maiorem domum, & inuenit in quodam loco ciuitatis, & transfuit se illuc a domo quæ erat iuxta synagogam Iudæorum, & sublatis omnibus suis: per obliuionem, dispensatione tamen Dei, imaginem Domini dimisit, obliuioni (vt præfatus sum) traditam. Quidam vero Iudæus accepit domum illam ad pensionem, in qua imago Domini stabat: intronissis autem omnibus suis permanebat in domo, minime contemplatus iconam Domini, quod staret illic: neque enim considerauit locum illum, sed ingressus manebat. Quadam vero die inuitauit Iudæus vnum ex contribulibus suis ad prandium. Et cum pranderent, eleuatis oculis, Iudæus, qui inuitatus fuerat, vidit iconam Domini nostri Iesu Christi, & dicit ei qui se inuitauerat: Tu cum sis Iudæus, quomodo imaginem huiusmodi se habentis habes? conuicia plurima quoque & nefanda emittens aduersus Dominum, quæ non audeo scribere, absit, quæ dixit contra Saluatorem, is qui fuerat inuitatus.

D Abijt autem ad summos sacerdotes suos, & accusat Iudæum qui in domo manebat, in qua imago erat, dicens, quia ille imaginem habet Nazareni videlicet in domo sua. Qui audientes dixerunt: Si potes hoc ostendere. At ille affirmavit: Quia ostendam hoc in domo eius. Illi vero repleti furore, vespere quidem siluerunt. Mane vero facto, summi sacerdotes eorum atque presbyteri, assumpto eo, qui Iudæo detraxerat, & turbamulta gentis suæ, pergunt ad domum Iudæi, in qua imago Domini stabat. Peruenientes autem ad locum summi sacerdotes insiluerunt, & seniores cum eo qui indicauerat, & vident imaginem Domini stantem. Tunc vehementer irati in eum qui habitabat in domo illa, extra synagogam facientes expulerunt, imaginem vero Domini nostri Iesu Christi deponentes dixerunt: Quia sicut patres nostri illuserunt ei aliquando, ita & nos illudamus ei.

E Tunc incoeperunt conspuere in faciem sanctæ imaginis Domini, & dare alapas coram his qui conuenerant, hinc & inde imaginem Domini conspuentes, atque dicentes: Quæcumque fecerunt patres nostri, faciamus & nos imagini eius. & dicunt: Audiuius quia illuserunt ei, & hoc ipsum nos faciamus & vos. Infinitis ergo ludibrijs illuserunt iconam Domini, quæ nos neque dicere audeamus. Deinde dicunt: Audiuius quia clavis infixerunt manus eius & pedes: hoc & nos faciamus ei. Tunc in manus & pedes imaginis Domini infixerunt clauos. Iterum sæuientes dixerunt: Audiuius quia accepto aceto & felle potauerunt eum cum spongia: faciamus ei & nos. & fecerunt apponentes ad os imaginis Domini spongiam aceto plenam. rursus dicunt: Didicimus quia percusserunt caput eius arundine patres nostri: id ipsum & nos faciamus. & accipientes calamum percusserunt caput Domini.

IMAGINE
CHRISTI CRUCIFIXA.

Ceterum nouissime dicunt (vt liquidius edocemur) quod lancea latus eius aperuerunt: Annal. Eccl. Tom. 9. K k 2 runt:

runt: nihil prætermittamus, sed addamus & hoc. & facientes deferri lanceam, præceperunt cuidam suorum tollere lanceam & percutere contra latus imaginis Domini. Mox manavit multitudo sanguinis & aquæ ab ea. **A** Christe gloria tibi, incomprehensibilis gloria tibi: Quis sicut tu Deus? Quis præter te Deus faciens terribilia & stupenda? O miraculum Maiestatis Saluatoris immensum! Horruerunt veraciter super hoc etiam supernæ Virtutes tuæ. O quantus es Domine ad humanitatem, o quantus ad longanimitatem, o quantus es ad misericordiam! pius enim propter nos & propter salutem nostram cum esses sine carne, incarnatus es ex Virgine Maria. Crucifixus es in illa carne, cum esses ipse impassibilis in deitate. Nunc vero iterum in imagine crucifixus es Domine in redargutionem impiorum, & omnium incredulorum, atque stabilitatem eorum qui veraciter in te credunt. Sed gloria tibi Domine qui solus omnia potes vna cum benedicto Deo nostro & Patre atque cum Spiritu sancto. Amen. **B**

Vos autem, o filii, audite reliqua quæ dispensata sunt ab eodem Domino; ipsius enim erât permissio. Denique postquam percussus est lancea latus eiusdem imaginis Domini, & emanavit sanguis & aqua (vt superius dictum est) dicunt summi sacerdotes eorum & seniores: Quoniam susurrant colentes eum quod sanitates multas fecerit: sumamus ergo sanguinem hunc & aquam, & deferamus ad synagogam, & colligamus omnes qui male habent in populo, & vngamus eos ex illo, & videamus si vera sint quæ dicuntur. Tunc afferentes lateri iconæ Domini vas secundum locum percussionis lanceæ vnde exiit sanguis & aqua, & repleuerunt *** amphoram** secundum locum iugulationis lanceæ, & inferentes illudebant, vt iniurijs appeterent (sicut putabant) coram omnibus vniuersorum Dominum. *Non putantes scilicet aliquod edendum fore miraculum.*

Et collectis omnibus qui male habebant, & ante omnes paralyticum, quem a natiuitate nouerant, adducentes vnxerunt & statim substitit, & exiit sanus homo penitus. Deinde cæcos adduxerunt, qui & ipsi visum receperunt. Dæmonium vero patientes mox adunati sunt. Turbatio quoque magna & infinita per totam ciuitatem effecta est, cunctis confluentibus propter infinita miracula. Commotæ autem sunt omnes multitudines Iudæorum: plures enim ciuitatem habitabant. Currebant ergo ferentes eos, quos in domibus suis habebant languentes, aut paralyticos, aut debiles, aut aridos, aut leprosos: omnes accurrerunt, ita vt neque synagoga eorum, licet magnafuerit, caperet illos neque locus, multitudine infiniti populi propter miracula concurrente.

Omnes autem principes sacerdotum & seniores & populus Iudæorum virorum, puerorum & mulierum crediderunt in Dominum Iesum Christum, clamantes: Gloria tibi **D** Christe, quem patres nostri crucifixerunt, qui & a nobis Domine crucifixus es in imagine tua. Gloria tibi Fili Dei, qui tanta fecisti miracula: Tibi credimus: propitius esto nobis & suscipe nos. Hoc clamabant lugentes omnes, & voces emittebantur, & miracula perficiebantur, summis sacerdotibus vngentibus, & cunctis curatis & viuificatis.

Postquam autem omnes sanati sunt, confestim ad Episcopum sanctissimæ constitutæ illic Ecclesiæ, qui iam quæ fuerant facta didicerat, multitudines concurrebant dicentes, & clamantes, vnus, vnus Deus Pater, vnus Deus Filius & ipse vnigenitus, vnus Christus quem patres nostri crucifixerunt, ipsum Deum nouimus: huic nos credimus. Multis itaque laudibus glorificauerunt Deum, imaginem Archiepiscopo demonstrantes, annuntiantes, quæ fecerant imagini Domini, qualiter & sanguis & aqua exierunt e latere imaginis, necnon & infinita miracula quæ facta sunt. Ita omnes multitudines, vt **E** sancto baptismo digni fierent, supplicabant. Quos Episcopus vna cum clero suo assumptos, omnes baptizauit per multos dies, & synagogam eorum Ecclesiam Saluatori nostro Christo dicauit. Illis autem rogantibus, etiam ceteras synagogas eorum Martyria fecit. & sic gaudium magnum factum est in ciuitate illa, non solum corporibus sanatis & viuificatis, sed & animabus in vitam mortuis redeuntibus æternam.

Hæc agnoscens ego, festinaui indicare vobis, fratres amantissimi, ad vtilitatem animarum vestrarum, vt cognoscentes & in hoc Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi virtutem, plus aliquid in fide ipsius confirmemini, & exultetis super magnalibus eius quæ nunc operatus est. Date ergo gloriam in lætitia, in compunctione ex lamento gaudentes, & gratias agentes, quia & sua vos fide, & sua fecit agnitione dignos in Christo Iesu Domino nostro.

A nostro. Cum quo & Patri vna cum Spiritu sancto gloria & nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] hætenus historia de imagine crucifixa Beryti ex Anastasij versione: at vero quæ plura his inueniuntur in Vulgata, decurtes, vtpote addita ab eo qui exscripsit admiscens veris apocrypha.

Porro tantum abest, vt alius ex Patribus aliquid obiecerit, ad veritatem labefactandam eius narrationis, vt omnes Patres (quod ipsa testantur Acta) ea audientes lachrymis sint perfusi, perinde ac si crucifixionem Saluatoris ex vno Euangelistarum acceptam recitari audissent. Cum igitur res pro constanti accepta sit ab omnibus veritate, neque ab ipsis refractarijs eiusdem Synodi calumniatoribus & Iconoclastis aliquid reperitur vel leuiter derogatum: perquirendum modo nobis est de tempore, quo ista accidere potuerunt. Primum autem omnium ille amputandus est error aliquorum, qui cum **B** eius scripti auctorem audiunt Athanasium, existimant magnum illum eius nominis Episcopum Alexandrinum. quod si probari posset, iam exploratum pariter esset quonam tempore id acciderit, cum ipse auctor in suæ narrationis exordio dicat, id accidisse in diebus suis: vt plane appareat, rem gestam sui temporis auctorem scripsisse. Verum & cum qui aderant in Synodo Patres, vt in re hætenus inaudita, in fletum prorupisse eadem historiæ Acta testentur: sane quidem rem recens gestam esse demonstrant.

Quod insuper is qui scripsit, non fuerit magnus ille Athanasius, nec eius tempore id **C** acciderit, inde ducimus argumentum, quod post quadringentos & amplius annos ab Athanasij tempore in hunc diem, nemo repertus est qui tantæ rei vllam aliquo pacto fecerit mentionem: præsertim cum in hac ipsa Synodo Patres aliquot loca ex ipsius Athanasij scriptis adduxerint ad probandum cultum sacrarum imaginum, & huius tam celebris nec verbum quidem, qui præ omnibus fuisset tamquam columna ingens ob omnium oculos erigendus. Præterea cum sanctus Ioannes Damascenus, & ipse Syrus, haud ignorasse facile potuisset, quæ in Syria gesta erant, nec prætermisisset (sicut fecisse reperitur de alia imagine ex sagittæ vulnere sanguinem dante) huius rei tam insignis meminisse: plane inducimur vt credamus, etiam post sanctum Ioannem Damascenum ea Beryti fieri contigisse: vt magis audiendus sit Sigebertus, qui narrat id factum anno Redemptoris septingentesimo sexagesimo quinto, cum imperaret Constantinus Copronymus Iconoclasta, qui nominat insuper Episcopum qui tunc Beryti Ecclesiæ præerat, Adeodatum, hancq. apponit appendicem ad ea quæ dicta sunt: Episcopus sanguinem per **ampullas** diuisum longe lateq. dirigens prædicabat magnalia Dei, obtestans omnes, vt singulis annis quinto Idus Nouembris celebraretur passio Dominicæ imaginis. Hæc ipse.

Sed forte magis audire placeat, quod in veteribus Ecclesiarum Lectionarijs id factum **D** hoc tempore dicatur sub Irene & Constantino filio. Celebris namque fuit olim in Ecclesijs tantæ rei annua commemoratio, quæ vniuersum ferme Christianum orbem in sui admirationem commouerat. Etenim rei veritate accurate perspecta, in tabulis Ecclesiasticis ad posterorum fidem perpetuo conseruandam scripta fuit, vt annis singulis, singulis in Ecclesijs publico præconio decantetur, quæ in Romano etiam Martyrologio quinto Idus Nouembris ita reperitur esse conscripta. Beryti in Syria commemoratio imaginis Saluatoris, quæ a Iudæis crucifixa tam copiosum emisit sanguinem, vt Orientales & Occidentales Ecclesiæ ex eo vbertim acceperint.] At non hoc tantum, sed rei gestæ historiam in Ecclesijs legi antiquitus consueuisse, indicant veteres codices Ecclesiarum, quos Lectionaria, seu Sanctuaria consueuerunt nominare: in quibus (vt dictum est) scriptum reperimus, id accidisse sub Constantino & Irene Impp. Sed quod his temporibus huius hæresis duo fuerunt Constantini ac duæ pariter Irenæ, diuersa scribendi de tempore occasio data est. Fuit prior Irene natione Cazara filia Chagani Regis ipsi nupta Constantino Copronymo, ex qua genitus est Leo, qui ei in Imperium successit, fuitq. ipsa auia Constantini, qui hoc tempore regnauit cum Irene matre, quæ Attica genere fuit.

Tanta quidem Deus hoc tempore, cum vigeret impietas Iconoclastarum hæreticorum, & Sarracenorum idem docentium & cogentium de abdicando venerandarum imaginum cultu, operatus est, quo vel vno signo ex aduersariorum officina deprompto (ne quid posset imposturæ adscribi) eorumdem impietas confutaretur, penitusq. error aboleretur, diluereturq. sanguine Christi iterum per imaginem crucifixi. Sed docuit experimentum, superari perfidiam Iudæorum ab hæretica prauitate, illis licet Christi ho-

21089480

EMIGANI BO
-VND IRENE
... AXIHI
... OITA.

*ampullam

EX SANGVI-
NE MIRACV-
LOSO MIRA-
CVLA.

CONVERSIO
IYDAEORVM.

IYDAEI BA-
PTIZANTVR.

VERITATI
HISTORICAE
OMNES ASSEN-
SI SVNT.

ERROR DE NO-
MINE ATHA-
NASII.

DE TEMPORE
TANTI MI-
RACVLI.

stibus implacabilibus manus dantibus, istis resilientibus, & in deterius prolabantibus, A atque in obstinationis profundum abyssum lapsis, impie blasphemantibus.

Post hæc autem, vt ad Acta Synodi redeamus, alijs innumeris allatis de veneratione sacrarum imaginũ hinc inde locis, lectisq. epistolis Gregorij Papæ secundi eius nominis, & Germani Episcopi Constantinopolitani ad diuersos eodem argumento conscriptis, quas nos superius eo quo sunt anno datæ posuimus: ad postremum sancta Synodus inhære se antiquis traditionibus & Patrum sententijs professa, anathematismos superioribus similes aduersus Iconoclastas hæreticos promulgauit: Quæ omnia secuta est subscriptio omnium Episcoporum.

ACTIO QVINTA. Quinta autem Actio collecta est eodem anno, quarto Nonas Octobris, vbi præloquutus Tarasius Constantinopolitanus Episcopus, cum ostendisset hæreticos Iconoclastas sectatos esse Iudæos, Sarracenos, Gentiles, Samaritas, & Manichæos, vsu sacrarum imaginum respuentes, ad veritatis comprobationem alia allata testimonia iussa sunt recitari, redargutis argumentis, ab hæreticis ad suam ipsorum hæresim confirmandam allatis. Post hæc autē patefactæ sunt hæreticorum eorundem fraudes tempore vrgentis persecutionis admissæ in corrupendis, abolendis, & incendendis sacris codicibus, in quibus de venerando cultu sacrarum imaginum mentio aliqua esset inuenta. Qui id nefarie præstiterunt fuisse hæreticos Patriarchas, Anastasium, Constantinum & Victorem, testatus est Tarasius Constantinopolitanus Episcopus. His peractis, & firmiter stabilito cultu sacrarum imaginum, sententia Legatorum Apostolicæ Sedis & aliorum, rursus iterati sunt aduersus Iconoclastas anathematismi. impositusq. est finis eidem Actioni.

ACTIO SEXTA. Sequenti rursus die, nempe tertio Nonas Octobris, vt ex versione Anastasij liquet, licet in Vulgata pridie Nonas legatur, in sexta Actione recitata est definitio facta ab hæreticis Iconoclastis in pseudoseptima ab eis ita appellata Synodo Oecumenica, cui per singula capita paratum fuit ad venenum antidotum, Gregorioq. Episcopo Neocæsariæ legente textum hæreticorum per capita singula, Epiphanius diaconus scitam a Patribus appositam responsionem perlegit. Quæ tu omnia maiori ocio consulas, ne hic diutius, quam par est, immoremur. Titulum tantum ponemus, quem hæretici suæ ipsorum sententiæ præfixerunt, scilicet: Definitio sanctæ magnæ & vniuersalis Synodi.] cui digna est indita confutatio ex sancta Synodo, nimirum nullum Episcoporum conuentum mereri nomen Oecumenicæ Synodi, cui non interfuerit Romanus Pontifex præsens nec per Legatos, neque per litteras Synodales.

ICONOCLASTARUM QVAM SE IMAGINEM PROFESSI SINT VENERARI. Post multa ab hæreticis calumniöse, subdole, & mendaciter dicta confutata de sacris imaginibus, eo peruentum est inter legendum, vbi illi, postquam omnes humana opera factas imagines se detestari & anathemati tradere professi sunt, eam se venerari tantum imaginem dixere, qua Filius Dei seipsum in sacramento panis & vini ante passionem expressit. Ita ipsi quidem, cum tamen veritatem corporis & sanguinis Christi confiterentur. At quantum exhorruerint Patres vocem istam imaginis in sacrosancto sacramento Eucharistiæ, responsione omnium declaratum est, ex qua magis magisq. redarguas nostri temporis Nouatores, Iconoclastis istis deteriores. Vt igitur tam ab his quam ab illis, hæreticis scilicet & Catholicis Nouatores prædamnatos intelligas, hic caput ipsum reddendum putamus, quod sic se habet ex hæreticorum fonte depromptum, ex septima ipsorum pseudosynodo, in ista legitima & Oecumenica recitatum & confutatum.

Gregorius Episcopus legit: Lætentur & exultent & fiducialiter agant hi qui veram Christi imaginem sincerissima anima faciunt & desiderant & colunt, & in salutem animæ & corporis offerunt, quam ipse sacratissimus immolator & Deus noster ex nobis ex toto nostram massam assumens secundum tempus propriæ passionis, in typum & rememorationem euidentissimam tradidit ministris suis. sese namq. voluntarie traditurus memorabili & viuificæ morti suæ acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite & comedite in remissionem peccatorum: Hoc est corpus meum. Similiter & calicem tradens dixit: Hic est sanguis meus, hæc facite in meam commemorationem. Veluti nulla alia specie ab eo electa sub cælo vel forma imaginari eius incarnationem volens. Vide ergo quod imago viuifici corporis pretiosè & honorabiliter facta sit.

Quid enim argumentatus est in hoc sapientissimus Deus? Nonne vt ostenderet & ex-

A primeret euidenter nobis omnibus mysterium quod operatus est per dispensationem suam? Quia id quod ex nobis suscepit, materia sola est humanæ substantiæ per omnia perfectæ, non figuramentis proprie subsistentem personam, vt non additamentum personæ diuinitati intercedat: Ita & imaginem & materiam præcipuam, id est, panis substantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroducatur. Sicut ergo corpus Christi quod secundum naturam sanctum est, vt pote diuinitus sanctificatum: ita manifestum est, quod adoptione, id est, ipsa imago eius sancta est, vt pote per quamdam * satisfactionem gratia sanctificata. Hæc enim & gessit (vt diximus) Dominus Iesus, vt sicut carnem quam suscepit, propria secundum naturam sanctificatione, ex ipsa vnitione deificauit, similiter & Eucharistiæ panem, & non falsam imaginem naturalis carnis per sancti Spiritus aduentum sanctificandum diuinum corpus fieri voluit, mediante sacerdote, qui oblationem de communi separans, ad sanctificationem pertingere facit. Itaque Christi caro secundum naturam animata & intelligibilis vncta est Spiritu sancto in diuinitatem: similiter diuinitus tradita imago carnis eius, diuinus videlicet panis repletus est Spiritu sancto cum calice vitam ferentis sanguinis lateris eius. Hæc ergo demonstrata est vera imago dispensationis quæ in carne effecta est, scilicet Dei nostri (quemadmodum supradictum est) quam ipse nobis veræ naturæ viuificator & factor voce propria tradidit.] hætenus Iconoclastæ in pseudosynodo septima ab eisdem nuncupata. Quæ ipsa (vt magis mireris) contra nos obijciunt Nouatores, calumniantes a nostris hæc esse dicta, quæ ab Iconoclastis sunt asserta, sed a nostris, ab Orthodoxis scilicet confutata: nam ad ista responderunt Patres, verbum imaginis in sacratissima Eucharistia penitus detestantes.

C Epiphanius diaconus legit: Patet qualiter omnis sermo propositus, quando semel a veritate auersus est, multas & periculosas prauitates a consequentia seductoria profectus. Quippe & isti præceptores nouitatis hoc passi sunt: auersi enim a veritate propter imaginum fractionem, etiam in alteram extremam apoplexiæ insaniam delapsi sunt. Etenim quasi ex Delphico Tripode forsan hæc & perniciofa dogmata oraculo deprompserunt. Sed audiant a Prouerbiali verbo: Laqueus fortis viro labia sua, & capitur pro prijs verbis oris: ligna enim & fœnum & stipulam apposuerunt, quorum finis in combustionem.

Nullus enim aliquando tubarum Spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri & omnis dispensationis eius efficitur, dixit imaginem corporis eius: neque enim acceperunt a Domino sic dicere vel confiteri; sed audiant Euangelice dicente eo: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non intrabitis in Regnum cælorum. Et qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. & accepto pane gratias agens fregit, deditq. discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et non dixit, accipite & comedite imaginem corporis mei.

Sed & Paulus diuinus Apostolus, & ex diuinis Domini vocibus hauriens, ait: Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quoniam in qua nocte tradebatur, accepit panem & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cænauit, dicens: Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem hunc bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Ergo liquido demonstratum est, quod nec Dominus, neque Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per sacerdotem offertur, sed ipsum corpus & ipsum sanguinem.

Et ante sanctificationis quidem celebrationem, typos, siue antitypa quibusdam sanctorum Patrum hæc pie visum est nominare, quorum est Eustathius propugnator Orthodoxæ Fidei, & Arianae destructor vesaniæ, & Basilius eiusdem infelicis superstitionis deponitor, qui omne quod sub sole est, planam rectorum dogmatum basim edocuit. Ex vno enim eodemq. Spiritu disputantes, vnus quidem eorum interpretans Salomon-

sanctificatio-
nem

CONFUTATIO
DICTORVM.

a Prou. 6.

EVCHARI-
STIA VERE
CORPVS CHRI-
STI ET NON
IMAGO.

b Ioan. 6.
Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.

c I. Cor. 11.

* *Prout.*

niacum dictum, quod in Prouerbijis legitur: * Comedite panem meum & bibite vinum. A quod miscui vobis, hæc dicit: per panem & vinum, typos corporalium Christi prædicat membrorum. Alter vero ex eodem fonte hauriens (vt nouerunt omnes sacerdotij mystici cultores) in oratione Dominicæ oblationis ita dicit: Confidentes appropinquamus sancto altari, & proponentes typos sancti corporis & sanguinis Christi tui, te deprecamur, & te rogamus. Et quod deinceps infertur, certiorum Patris huius perfectæ sententiam, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocata sint typhi, imagines scilicet: post sanctificationem autem corpus proprie & sanguis Christi dicuntur, & sunt, & creduntur. Ipsi vero viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed corpus & sanguis. Porro improbitate & astutia referti, sophismate prauo semet decipientes, adoptione nominauerunt fieri hanc diuinam oblationem. Et quemadmodum hoc dicere, apertæ est dementiæ, B ita & imaginem dicere, ampliore indisciplinationis habet impietatem.

Deinde dimisso mendacio, tangant paucillum quid veritatem, diuinum corpus dicentes fieri. At si imago est, non potest esse hoc diuinum corpus. Ergo hinc inde circumductis, inualida omnino manent, quæ ab illis susurrata sunt. Sicut enim oculus turbatus, non recte videt, ita & ipsi prauarum confusione cogitationum sensum suum turbantes, ac turbulentum reddentes, id ipsum patiuntur quod insanientes, alia scilicet pro alijs phantastice passi, aliquando quidem imaginem dicentes sancti corporis Christi intelligibile sacrificium nostrum, aliquando vero positione corpus. Porro hæc passi sunt quemadmodum diximus, imaginalium formationum cultum ab Ecclesia volentes exterminare, gaudentes super euerisionem Ecclesiasticarum traditionum.] hætenus de his Patres. Sunt post hæc alia recitata ex pseudosynodo Monothelitarum, atque pariter C ab Orthodoxis Patribus confutata: sicq. clausa est præfens sexta Actio.

Conuenerunt autem rursus Patres ibidem loci, eodem anno atque mense, nempe tertio Idus Octobris, in qua (quod reliquum videbatur iam damnata perfidia Iconoclastarum) sancita est Catholicæ Fidei definitio, in qua primum mentio facta est reliquarum sex Synodorum Vniuersalium, & confirmatio earumdem est sequuta: Catholicum pariter est Symbolum recitatum. vbi cum ad Spiritus sancti confessionem ventum est, his est ipsa verbis expressa: Et in Spiritum sanctum Dominum & viuificantem, QVI EX PATRE FILIOQ. PROCEdit, qui cum Patre, &c.] habet id vulgata versio eius Concilij, item & vetus translatio Anastasij Bibliothecarij ad Ioannem octauum Papam conscripta: id ipsum continet & Græcus textus, ne quis imposturam esse arguere possit.

Cum enim eiusdem Fidei definitio recitata esset in Concilio Florentino in Sessione quinta Ferrariæ habita, hæc de germana textus lectione Acta habent: Lecta septimi generalis Concilij definitione, Latini quemdam vetustissimum librum in medium attulere, in quo quidem eadem ipsa definitio, sanctumq. Spiritum ex Patre Filioq. procedere, scriptum erat. Qua de re non mediocris contentio in illa Sessione fuit exorta.] Græcis videlicet reluctantibus; cum & Iulianus Cardinalis S. R. E. tituli S. Sabinæ hæc ad Imperatorem qui præfens erat:

Septimi Concilij Symbolum, serenissime Imperator, quod modo fecimus recitari, in vetustissimo volumine scriptum est, ita vt nemo poterit suspicari corruptum fuisse, cum præsertim quidam historicus noster antiquus quidem ac litteratus inter alia id quoque testetur, hoc ipsum Symbolum in septimo Concilio recitatum fuisse. Tali præterea E Symbolo cum hac additione vel declaratione, EX FILIOQ. non mediocrem tribuimus auctoritatem.]

Ceterum liber ille dictus, Capitulare aduersus Nicænam Synodum, missus a Carolo Magno per Engilbertum Abbatem & Capellanum suum ad Hadrianum Romanum Pontificem, quænam germana fuerit lectio eius textus, edocet, vt pote quæ ab aduersario reprehendatur, quod Tarasius in Actione tertia non dixerit A PATRE FILIOQ. Fuit enim ista prima reprehensio aduersarij his verbis concepta. Quod Tarasius non recte sentiat, qui Spiritum sanctum non ex Patre & Filio, secundum Nicæni Symboli fidem, sed ex Patre per Filium procedentem in suæ credulitatis lectione profiteatur.] Si ergo hoc ipsum scriptum fuisset in totius Synodi fidei professione, quæ in hac septima habetur Actione, Spiritum sanctum scilicet a Patre per Filium procedentem: &

A non potius (vt habet) a Patre Filioq. procedentem: certe quidem ab aduersario non vnus Tarasius in crimen vocatus esset, sed ipsa Synodus vniuersa, quam acriter impugnabat. Sed quod (vt superius dictum est) Iconoclastarum prima fuit illa reprehensio & prohibitio, ne diceretur Spiritus sanctus a Patre Filioq. procedere: Patres ipsi ne vel in hoc communicarent cum illis, contra ipsorum sententiam dixerint: A PATRE FILIOQ. PROCEdit.] Cum igitur aduersarius non vniuersam Synodum, sed Tarasium tantum errasse in tertia Actione dicat, euidentis testimonium est, in Synodi professione fidei Actione septima aliter scriptum esse, sicq. germanam eam fuisse lectionem, quam vetus Latinus codex dicitur habuisse.

Quod etiam ex responsione Hadriani Papæ colligitur, dum Tarasius defenditur, & asseritur ab Ecclesia Romana vtrumque receptum fuisse, vt posset dici Spiritum sanctum B a Patre Filioq. procedere, & a Patre per Filium. Et Gennadius: * Diuinus (inquit) Tarasius Constantinopolis Patriarcha in epistola ad Orientis Pontifices, quæ incipit: Multis & ingentibus prouidentijs, sic ait: Et in Spiritum sanctum, qui ex Patre per Filium procedit. & eum esse Deum cognoscimus. Audis, ex Patre, inquit, per Filium procedere? Quod vero dicto, per, causam significet, antea dictum est, &c.] hæc Gennadius, contendens quod idem sit dicere, per Filium, quod ex Filio. At de his satis ad institutum.

Quem vero cultum a fidelibus impertiri voluerint sancti Patres sacris imaginibus, hisce verbis significarunt: His ita se habentibus, regia quasi euntes semita, sequentes diuinitus inspiratum sanctorum Patrum nostrorum magisterium, & Catholicæ traditionem Ecclesiæ (nam Spiritus sancti hanc esse nouimus, qui nimirum in ipsa habetur) definimus in omni certitudine & diligentia, sicut figuram pretiosæ & viuificæ Crucis, ita C venerabiles ac sanctas imagines proponendas, tam de coloribus, & taxellis, quam ex alia materia congruenter in sanctis Dei Ecclesijs & sacris vasis ac vestibibus, & in parietibus ac in tabulis, domibus & vijs, tam videlicet imaginem Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quam intemeratæ Domine nostræ sanctæ Dei Genitricis eius, honorabiliumq. Angelorum, & omnium Sanctorum simul & aliorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitiuorum earum memoriam, & desiderium, & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæq. solum diuinam naturam decet, impertiendam: Ita & istis, sicuti figuræ viuificæ Crucis, & sanctis Euangelij & reliquis sacratis monumentis incensorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur, D quemadmodum & antiquis piæ consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitiuum transit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam, personam videlicet.

Sic enim robur obtinet sanctorum Patrum nostrorum doctrina, id est, traditio sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ a finibus vsque ad fines terræ suscepit Euangelium. Sic Paulum qui in Christo locutus est, & omnem diuinum Apostolicum cœtum, & pristinam sanctitatem sequimur, tenentes traditiones quas accepimus. Hinc triumphalis Ecclesiæ propheticæ canimus hymnos: b Gaude satis filia Sion: prædica filia Hierusalem: b Soph. 3. Iucundare & lætare ex toto corde tuo. Abstulit Dominus iniustitias aduersantium tibi: redemit te de manu inimicorum tuorum. Dominus Rex in medio tui: non videbis mala ultra, & pax in te in tempus æternum. Eos ergo qui audent aliter sapere & docere, secundum scelestos hæreticos Ecclesiasticas traditiones spernere, & nouitate quælibet excogitare, vel projicere aliquid ex his quæ sunt Ecclesiæ deputata, siue Euangelium, siue figuram Crucis, siue & imaginalem picturam, siue sanctas reliquias Martyrum, aut excogitare prauæ & astute subuertendi quamcumque ex legitimis traditionibus, siue Ecclesiæ Catholicæ, vel etiam quasi communibus vti sacris vasis, aut venerabilibus ministerijs: si quidem Episcopi vel clerici fuerint, deponi præcipimus; monachos autem & laicos a communione priuari.] hætenus definitio Fidei ex versione, qua vtimur, Anastasij.

Eadem quoque suis scriptis professus est sanctus Ioannes Damascenus c, qui libro e Io. Damasc. de hæres. prope finem. primo & tertio Apologetici sæpe sæpius repetit, imagines nullo modo coli debere cultu latriæ: numeratq. inter hæreticos illos, qui imagini cuiquam dixerint tribuendum esse latriæ cultum, hosq. nominat Christianocatos, nempe accusatores Christianorum, eo quod Christianæ religioni magnam inurerent notam, quod ipsorum cau-

sa di-

* *Gennad. pro Concil. Florent. cap. 1. sect. 6. prope finem.*

TRADITIO CONSERVANDA.

b *Soph. 3.*

HADEM CVM SYNODO IO. DAMASCENI SENTENTIA.

SEPTIMA ACTIO ET VLTIMA.

sa dicerentur ab aduersarijs Christiani idolorum cultores, qui vt deos imagines colerent. **A**

Ceterum nequaquam in horum classẽ coniecerimus Scholasticos illos, qui Christi Redemptoris imagini atque sanctissimæ Cruci latriæ cultum tribuendũ esse dixere. Nam cum ipsi idem senserint reuera cum Orthodoxis, ob diuersitatem tãtum vocum, adhibita aliqua distinctione, seu declaratione, haud ab ijs villo modo sunt separandi; siquidem constantissima est etiam ipsorum assertio, nulli creaturæ diuinũ cultum, qui soli Deo conuenit, esse impertiendum. Cum vero eisdem sacris Christi imaginibus latriæ adorationẽ esse impendendam iisdem asseruere: vtique dicendum, intellexisse improprie & non propter se, aut ex sua natura, sed per accidens, & relatiue ad aliud: vt tunc non imago colatur vt Deus proprie, sed Deus in imagine siue per imaginem: Sic etiam cum coluerunt antiqui patres Deum (quem nemo a vidit vmquam neque videre potest) in diuersis formis seu imaginibus apparentem, in quibus constat repræsentatum fuisse Deum, non tamen illas ipsas fuisse Deum: eos non peccasse, sed meruisse dicendum, dum illas ipsas imagines vt Deum coluere cultu latriæ, quas scirent repræsentasse Deum. Quod igitur nemo ipsorum dixerit adorandas imagines cultu latriæ propter se (id enim esset reuera idololatria) sed propter aliud: vtique non proprium per se existentem latriæ cultum illis tribuisse noscuntur, ob quod damnandi essent, sed cultum latriæ illum tantum qui fit ob aliud, & per accidens, relatiue ad primum exemplar.

Verum cum re ipsa vna eademq. sit eorumdem & omnium Orthodoxorum sententia de sacrarum imaginum cultu; quod autem diuersis eadem verbis expressa & pene contrarijs reperitur: non aliunde accidisse puto, nisi quod eiusmodi tam firma, constans, & certa, tamq. serio pertractata ac definita, atque in canonem redacta sententia Nicæni posterioris Concilij minime iisdem sanctis & doctis viris innotuit. Nam etsi quid de eodem Concilio per leuem aliquam historiarum lectionem perceperunt: cum itidem illud improbatum esse in Synodo Francofordiensi intellexerunt, nullam de eo rationem esse habendam existimarunt. Vel si iisdem (quod puto verius) ipsum Oecumenicum esse sciuerunt, approbatumq. a Romano Pontifice, damnatũ vero ab aduersarijs; tamen quod in eo mentirentur aduersarij, definitum esse cultum latriæ sacris Christi imaginibus tribuendum: verum id esse putantes, in contrarium nisi, calumniam non intelligentes (de qua fusius suo loco dicendum erit inferius, cum erit sermo de Francofordiensi Concilio) pro ipso Concilio causam agere se putarunt, si quomodocumque, improprietate verborum licet, latriæ cultum in sacris Christi imaginibus tuerentur. Sicq. ex ignoratione rerum gestarum diuersitas ista loquendi accidisse cognoscitur.

Ceterum etsi ignoratio ista Nicænae definitionis videatur reprehensibilis, tolerabilis est tamẽ & in doctis viris etiã excusabilis, sicut in S. Augustino (quã fassus est publice) ignorantia Nicæni prioris magni Concilij canonis toto orbe vulgati & vsu recepti, ne in vna Ecclesia duo ordinarẽtur Episcopi. Nõ enim omnia possumus omnes simul scire, & multa prætereunt multos etiam multa scientes. Quamobrem, si (vt diximus) ea quæ fuerunt in Nicæno Cõcilio statuta, & Apostolicæ Sedis auctoritate firmata, isti de quibus est sermo, nouissent, atque certius intellexissent, non ex veritate, sed per calumniam proclamatum ab aduersarijs, definitũ esse cultum latriæ sacris imaginibus in Nicæno Concilio, atque sciuisent ab ipso reuera penitus fuisse contrariũ decisum atque firmatum, nimirum nullã imaginem colendam esse cultu latriæ: sane quidem (vt fuit ipsis semper Orthodoxis in more) nulla penitus contrarietate siue diuersitate verborum quouis pretextu veritatem Orthodoxæ Fidei circumduxissent: sed eadem ipsissima verba atque sententiam sacri Oecumenici Concilij defendissent, totidemq. verbis reddita & asserta firmassent.

Sed & quod non minoris auctoritatis & roboris vlla ex parte est Oecumenicũ Conciliũ Nicænum posterius a priori Nicæno: sicut antiqui Patres illi millies mortẽ pati parati erant, quã vocem illam, Consubstantialẽ, ab illo Concilio in Symbolo positã & definitam deserere, licet per æquipollentia verba idem dici posse ab aduersarijs proponeretur: ita & isti huius posterioris Concilij Nicæni non solum sententiam, sed ipsa quoque verba mordicus tenuissent, cõstantius defendissent, atque firmiter asseruissent, probe scientes, nõ esse moris in Ecclesia aduersus Oecumenici Concilij decreta Romanorum Pontificum auctoritate firmata quantumuis doctos, quantumuis sanctos insurgere, & vel latum vnguẽ ab eorum sententia, verbisq. recedere, sed quam constantissime ad apicem vsque quæcumque in eis reperiuntur, scripta defendere, tantum abest, vt alijs ab illis contra-

rijs

rijs vel diuersis verbis veritatem Catholicam fidelibus seruandam proponerent. quod si secus fecissent, magnam profecto suæ ipsorum existimationi infamiæ notam inuississent, & hac ex parte an Catholici essent, qui Oecumenicæ Synodo aduersari tam libere viderentur, suspicionem in nonnullorum animos induxissent, vel saltem temeritatis nomine redarguendi fuissent. Sed ab his omnibus eos excusat ignoratio historicæ veritatis. At de his satis iam quæ sunt reliqua Nicæni Concilij videamus.

His igitur in Synodo definitis accessit omnium Episcoporum subscriptio, quam subsecutæ sunt publicæ eiusdem sanctæ Synodi acclamationes, quæ sic se habuerunt additis anathematismis.

Sancta Synodus ita exclamauit: Omnes ita credimus: Omnes id ipsum sapimus: Omnes consentientes subscripsimus.

B Hæc est fides Apostolorum: Hæc est fides Patrum: Hæc fides Orthodoxorum: Hæc fides orbem terrarum stabiliuit: credentes in vnum Deum in Trinitate laudandum, honorabiles imagines osculamur. Qui sic non habent, Anathema sint. Qui sic non sentiunt, procul ab Ecclesia pellantur.

Nos antiquam legislationẽ Ecclesiæ Catholicæ sequimur. Nos leges Patrũ custodimus.

Nos eos qui addunt vel adimunt de Ecclesia, anathematizamus. Nos subinductam nouitatem Christianos accusantium anathematizamus.

Nos venerandas imagines recipimus. Nos eos qui sic non se habent, anathematismis submittimus.

Nos ijs qui assumunt dicta, quæ a diuina scriptura contra idola proferuntur, in venerabiles imagines, dicimus Anathema.

C His qui vocant sacras imagines idola, Anathema.

His qui dicunt, quia vt ad deos, Christiani ad imagines accesserunt, Anathema.

His qui communicant scienter ijs, qui iniuriam & contumeliam venerabilibus imaginibus inferunt, Anathema.

His qui dicunt, quia præter Christum alius exemit nos ab idolis, Anathema.

His qui audent dicere Catholicam Ecclesiam aliquando idola recepisse, Anathema.

Multos annos Imperatoribus Constantino & Irenæ matri eius. Multos annos Victoriæ Imperatorum. Multos annos nouo Constantino, & nouæ Helenæ, æterna memoria: Dominus custodiat Imperium eorum. Cælestis Rex terrenos custodi. Omnibus hæreticis, Anathema. Frementi Concilio contra venerabiles imagines, Anathema. Theodosio falsi nominis Episcopo Ephesino, Anathema. Sisinnio Episcopo cognomento Pastillæ, Anathema. Basilio, qui obscœna pronuntiatione Tricacabus appellatus est; Anathema. Trinitas horum trium dogmata deposuit. Anastasio, Constantino, & Nicetæ, qui per successionem throno Constantinopolitano præfederunt ac si nouo Ario, Nestorio & Dioscoro, Anathema. Sancta Trinitas horum trium dogmata deposuit. Ioanni Nicomediæ, Constantino Nacoliæ hæresiarchis, Anathema. Ad nihilum deduxerunt imaginem Domini & Sanctorum eius: ad nihilum deduxit eos Dominus. Si quis hæreseos Christianos accusat, vel in ea hæresi vitam suam transigentem defendit, Anathema.

Si quis Euangelicas narrationes titulis, picturisq. factas non admittit, Anathema.

Si quis non osculatur has tamquã nomine Domini & Sanctorum eius factas, Anathema.

E Si quis omnem traditionem Ecclesiasticam siue scriptam siue non scriptam irritam facit, Anathema.

Germani Orthodoxi æterna memoria, Ioannis & * Gregorij æterna memoria. prædicatorum veritatis æterna memoria. Trinitas hos tres glorificat: quorum disputationes sequi mereamur miserationibus & gratia primi & magni Pontificis Christi Dei nostri, intercedente intemerata Domina nostra sancta Dei Genitrice, & omnibus Sanctis eius. fiat. Amen.] hætenus acclamationes. Porro hi tres quibus acclamauit adeo fauste Synodus, ij sunt, quos potissimum Iconoclastæ in suo ipsorum conciliabulo diris deuouerunt, & anathematismis atque maledictionibus sunt prosequuti, nempe sanctum Germanum Episcopum Constantinopolitanum, Ioannem Damascenum & Georgium in Cypro Episcopum, de quibus superius dictum est. Præter fidei Catholicæ decretum, ab eadem sacrosancta Synodo canones sanciti sunt viginti duo, quos in posteriori editione Conciliorum positos habes ex Heruetiana translatione. Porro eosdem

canones

SCHOLASTICORVM VNA
EADEMQVE
SENTENTIA
CVM NICAENO
CONCILIO.

1. Ioan. 4.
1. Tim. 6.

VNDE INVNA
SENTENTIA
LOQUENDI
ORTA DIVERSITAS.

Aug. A. de
trad. de sign. ep.
110.

IGNORATA
DEFINITIO
NICAENI
SECVNDI CONC.

ACCLAMATIONES
SYNODI.

ANATHEMATISMI
SYNODALIS.

* Georgij

canones a Gratiano in Decretorum volumen sub diuersis titulis relatos inuenies. **Omittimus hic omnes recitare prolixos fati.**

Incipientes autem Patres ab Episcoporum ordinatione, præceperunt non ordinandos Episcopos, nisi promittant se canones seruatuos, neque etiam assumendos qui non eruditione & scientia sacrarum litterarum atque canonum essent instructi. Sed tertius canon itidem ad Episcoporum electionem spectans totidem hic reddendus est verbis, plane dignus, qui Regum omnium domus foribus inscribatur vna cū titulo ipsi ita præfixo.

a Diff. 63. omni electio.

NE A PRINCIPIBVS ELIGANTVR EPISCOPI.

Quod non oporteat Principes eligere Episcopum. Omnis electio a Principibus facta Episcopi aut presbyteri aut diaconi irrita maneat, secundum regulam quæ dicit: Si quis Episcopus sæcularibus potestatibus vsus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes qui illi communicant. Oportet enim vt qui prouehendus est in Episcopum, ab Episcopis eligatur, quemadmodum a sanctis Patribus qui apud Nicæam conuenerunt, in regula definitum est, quæ dicit: Episcopum conuenit maxime quidem ab omnibus, qui sunt in prouincia, Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis conuenientibus & alijs per litteras consentientibus, tunc consecratio fiat. primatus tamen eorum quæ geruntur per suam quamque prouinciam Metropolitanis tribuatur Antistiti.] hæc canon. quibus videas penitus inhibatum esse Principibus, Ecclesijs præficere sacerdotes. Habent tamen aliqui id ex Sedis Apostolicæ priuilegio.

NE A PRINCIPIBVS ELIGANTVR EPISCOPI.

b Ead. Synod. 6. 12.

Sed & illud a sacrosancta Synodo statutum fuisse reperitur, ad reparandas illatas (vt vidimus) per Iconoclastas hæreticos clades, cum Episcopia & monasteria in vsum profanum conuersa sunt, vt in pristinum vsum eadem restituerentur. Hæc & alia, quæ ob ingruentem persecutionem defectu culturæ spineta Dei Ecclesiâ occuparant, falsæ Apostolicæ censuræ succidit. Et inter alia illud fuit, vt ab iisdem Iconoclastis introductum in Ecclesiam vestitum pretiosum clericorum, eadem sancta Synodus emendaret, sanciens ista:

c Eccli. 1. DE VESTITV CLERICORVM.

Quoniam radice amaritudinis exorta, contaminatio facta est in Catholica Ecclesia, Christianos calumniantium hæresis, etiam hi qui hanc receperunt, non solum imaginarias picturas abominati sunt, sed etiam omnem reuerentiam repulerunt, eos qui religiose & pie viuunt offendentes; ac per hoc completur in eis quod scriptum est. Abominatio est peccatori Dei cultus. Igitur si inuenti fuerint deridentes eos qui vilibus & religiosi vestibus amicti sunt, per poenam corrigantur: priscis enim temporibus omnis sacratus vir cum mediocri & vili veste conuersabatur. Omne quippe quod non propter necessitatem suam, sed propter venustatē accipitur, elationis habet calumniam: quemadmodum magnus ait Basilius. Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat, neque apponebant variorum colorum ornamenta in summitatibus vestimento-

d Matth. 11.

rum: audierant enim ex Deifona lingua, quia qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt.] sic igitur infectata est sancta Synodus omnem superfluum vestimentorum ornatum, ab hæreticis, explosa antiqua modestia, introductum. hæc & aliæ fuere hæreticorum a sanctis Patribus in hoc Concilio verrendæ quisquiliæ. ex quo demum Synodales scriptæ sunt litteræ ad diuersos.

SYNODALES EPISTOLAE.

Synodalis enim epistola data est in primis ad ipsos Imperatores, alia vero Encyclica ad omnes Ecclesias, tertia ad Hadrianum ipsum Romanum Pontificem, quam hic tibi ex Anastasij versione reddituri sumus; illud non prætermittentes significare, ab eodem Tarasio scriptam haberi aliam epistolam eruditam satis atque prolixam ad eundem Hadrianum Pontificem de simoniaca hæresi profliganda, quæ ab Anastasio ad finem eiusdem septimæ Synodi posita legitur, necnon apud Theodorum Balsamonem in appendice ad Nomocanonem Photij, de qua inferius, hic tibi eam reddam, quæ ab eodem Tarasio ex hac eadem Synodo scripta fuit, cum se habeat tamquam recapitulatio omnium rerum gestarum in Synodo, his verbis.

ijg100d

EPISTOLA TARASII AD HADRIANVM PAM.

Per cuncta sanctissimo ac beatissimo fratri & comministro Hadriano Papæ senioris Romæ Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos Nouæ Romæ in Domino salutem.

Sufficeret quidem salutaris dispensatio magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi ad pacem, vnanimitatem, & concordiam omnibus Christianis: ipse namque post ex mortuis resurrectionem Apostolis suis insufflans ait: Pacem meam do vobis, pacem meam

A meam relinquo vobis. cuius rei gratia contestans omnibus nobis ille qui raptus in tertium cælum, & in paradysum ingressus audiuit arcana verba, Paulus scilicet diuinus Apostolus asseruit, dicens: Christus est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceræ dissoluens inimicitiam in carne sua. Et rursus Thessalonicensibus præcipiens ait: Itaque fratres mei stete, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Sed quoniam inimicus, qui ab initio nequæ est diabolus, non dimisit per diuersa tempora ædificatam supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum Ecclesiam, secundum quod sibi visum est, discindere atque disrumperé, semet inferens per quosdam sequentes se viros malos, & zizania superfeminare in regione hac, quæ culta est a tubis sancti Spiritus, Apostolis scilicet sanctis (ipsi enim virtute ex alto accepta, & hac diuinæ sulcis operationis proficissa, escam æternæ vitæ reliquerunt his qui per ipsos crediderunt, carpendam) horum Deiloquam doctrinam sancti Patres nostri, qui huius pastores & custodes per singula fuere tempora, suscipientes, zizania, id est, hæreses & nouitates addititias atque introductas radicibus exciderunt, & messem mundam aruo conseruauerunt.

a Ephes. 2. b 2. Theff. 2.

Vestra ergo fraterna & summo Pontificio decorata sanctitas cum his per Deiloquas suas doctrinas quodammodo fermocinatur, & ab eis accepto veritatis verbo, spinosas herbas quæ nunc germinauerunt, fidelissimorum & pacificorum Imperatorum veritati concordans euellere machæra spiritus festinavit, mittens secundum scriptam sibi petitionem nostram ad vniuersalem Synodum faciendam æquiuocos viros, Petros duos videlicet, principis Apostolorum Petri. Quibus aduenientibus, pijs & tranquillissimi Imperatores nostri eos benigne suscipientes ad nos iubebant mitti, per eos litteras vestras nobis suscipientibus, & locuti cum illis quæ conueniebant, aduocauimus, & eos qui ab Oriente venerant sacerdotio decorantes Ioannem & Thomam verbi & sapientiæ participes, atque reuerentia & modestia perornatos; aderant enim hic & ipsi, per idem tempus peruenientes.

Itaque congregatis omnibus amabilibus Deo Episcopis huius dioceseos, per nutum & diuinum zelum fidelissimorum & piorum Imperatorum Sessio Synodi facta est. Sed quidam ex insensatis sensibus moti, turbationemq. intra se facientes, exurgere nos fecerunt e confesso, & prohibiti, anno vno taciti mansimus. At vero anno transacto, rursus Deo amabiles Episcopi congregari in Nicænsium clara Metropoli Bithynensium prouinciæ a pijs Imperatoribus nostris iussi sunt. Siquidem & nos comites adsciscentes Deo amabiles viros & loci seruatores vestros, similiter & eos qui de Oriente venerunt:

* loca tenentes

D perreximus ad eandem Metropolitim. Qui cum omnes sedissemus, caput fecimus Christum: iacebat enim in sancta sede Euangelium sanctum, contestans omnibus nobis sacratis viris qui conueneramus, iudicium iustum iudicare: Iudicare inter sanctam Dei Ecclesiam & nouitatem quæ facta est.

Et cum perlata primitus vestræ fraternæ sanctitatis litteræ legerentur, præstolabantur omnes, spiritualibus edulijs tamquam in regalibus cænis fruentes, quæ Christus per litteras tuas epulantibus præparabat: & sicut oculus totum corpus ad rectitudinis & veritatis semitas ostendebat: sic ergo dirupta membra in vnum conueniebant; sic vera consonantia confirmabatur; sic Catholica Ecclesia vnitatem recipiebat: cum quibus & earum quæ de Orientali diocesi missæ sunt nobis litteræ, lectione facta, integra Paternæ traditionis pulchritudo demonstrabatur, ac vis veritatis roborabatur, propositis videlicet pluribus testimonijs Patrum.

His itaque gestis, prædicabatur a nobis omnibus, qui beneplacito Dei congregati eramus, recta & irreprehensibilis confessio quæ vobis missa est a nobis, per relationem etiam missam pijs Imperatoribus nostris: & omnes hæreticæ illius prauitatis hæresiarchæ, & qui eos sunt sequuti & inconuertibiliter vitam suam finierunt, pari depositione damnati sunt cum his qui ante Catholicæ hæretici fuerunt Ecclesiæ. Qui enim in vita sua præsentis fuere, salutem suam per scriptos a se libellos confessi sunt. Et nequaquam dimisit Christus Deus noster, petra nimirum in qua stabiliti sumus, desuper contextam per totum tunicam, id est, Ecclesiam suam, quæ ab ipso & per ipsum ædificata est, discissam & diruptam; sed nec membra alias atque aliter sese mouentia: quin potius vna cum veteribus hæresibus etiam errorem vanæ prauitatis eorum, qui Christianos accusantes contra venerabiles imagines rabide latrant, verbo gratiæ suæ destruxit, &

gladio spiritus pupugit, & satisfacti sumus per omnia, & per experimentum cognouimus, quia valet super omnia veritas, & vincit secundum non mentientem dicentis vocem: ^a Resistit autem ei nullus vniuersorum, & est robustissima, ita vt eleuetur contra omnes inimicos, & eorum qui resistunt sibi legiones dissoluat. Ecce enim ecce labia quidem falsa loquentium cessauerunt, & caligo procacium vituperationum quieuit: illuxit autem veritatis dogmatum speciositas, vbique abiecta est hæretica infamia, & Ecclesia ornamentum suum sortita est, & accepit requiem ex opprimentibus se doloribus: immobilis enim est & inexpugnabilis; aduersus cuius fidem portæ inferi & infidelitatis præualere non poterunt. Sicut ex Dominica voce audiimus: ^b Et repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione, & facti sumus lætantes in Ecclesia cui præsidemus secundum voluntatem Dei. Hæc itaque facta sunt, Christo, qui super omnia Deus noster est, volente per Orthodoxos & fortissimos Imperatores nostros. Ipsi enim in omni loco venerabiles imagines erexerunt, tam scilicet in celeberrimis templis quam in regalibus palatijs suis: quibus Dominus Deus vicissitudinem tribuat, exaltans cornu Regni eorum tam ad pacem Ecclesiarum suarum, quam ad salutem omnium Christianorum. Et sit nomen eius benedictum in sæcula sæculorum. Amen.] hucusque sacrosanctæ Synodi Acta.

Porro ipsa dies, qua eadem Synodus est feliciter absoluta, relata fuit a Patribus in tabulas Ecclesiasticas, anniuersaria memoria celebranda, qua Deo gratiæ agerentur de profligata hæresi, & seruata veteri Ecclesiæ in cultu sanctarum imaginum obseruantia. In Græcorum enim Menologio iussu Basilij Imperatoris restituto ista leguntur scriptis mandata. Die duodecima mensis Octobris.

Sanctæ septimæ Synodi trecentorum sexagintaseptem Patrum commemoratio. C Sancta septima Generalis Synodus Nicææ secundo conflata fuit sub Constantini & Irenæ ipsius genitricis Imperio, cum esset Constantinopoli Patriarcha Tarasius sanctissimus Deifer Pater noster. Sancti namque Patres numero trecenti sexagintaseptem aduersus imaginum impugnatores conuenerunt Principis iussu; & in scriptis omnem excommunicauerunt hæresim, & hæreseon principes, & omnes Iconomachos, cunctis eadem voce dicentibus: Sanctas non adorans imagines, est ab Orthodoxorum alienus fide. Et imaginis honor (sicut Magnus inquit Basilus) ad primitiuum refertur. Qui namque colit imaginem & veneratur: in ea veneratur picti substantiam & adorat. Et cum ita statuissent, & in scriptis Orthodoxam firmassent fidem, ab Imperatore honorati, ad suum quisque missus est Episcopatum.] hucusque de septima Synodo sacrum elogium in cunctis Ecclesijs, dicta die, apud eos, annis singulis sacro præconio decantandum.

De his autem quæ absolutam sanctam Synodum sint consequuta, Ignatius in Tarasio ista habet: ^c Tandem cum Tarasius & pius qui cū eo collectus coetus Patrum venerandum litterarum decretum tutis monumentis mandassent; & vt id saluum & integrum maneret precati essent, vt & Patres qui primam aduersus furiosum Arium victoriam erant consequuti, adiutores haberent, & eorum quæ decreta fuerant custodem Deum inuocassent; & vanæ inanisque huius sententiæ auctores, & omnis hæresis inuectores ab atrio Ecclesiastico per anathema separassent: in urbem regiam delata sunt ab istis Orthodoxa dogmata. Quos summa beneuolentia exceperunt Imperatores. Erecta itaque cathedra ipsorum Imperatorum, & totius a Deo electæ Synodi in iam dictæ Magnauræ insigni æde, & nouo decreto recitato, cum aures Imperatorias diuinus impleisset Spiritus E (audiebant enim eos in vnum conuenisse concentum auxilio eius qui omnia continet, & in vnam consensisse sententiam) ijdem admirati sunt accuratorem; & esse doctrinam diuinæ inspirationis quæ ab eis decreta fuerant, sapienter iudicantes, penna & manu Imperatoria ea optime comprobant & confirmant: & non vilibus donis Synodum prosequuti, vnumquemque mittunt in suam ciuitatem, & ad greges rationis participes.

Tarasius autem & Apostolicarum sedium mystæ eximij, cum ad sacrosanctæ Ecclesiæ venissent præfecturas, & diuinis doctrinis populum instruxissent ac roborassent: ijs qui in clerum cooptati fuerant, aut Episcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos qui ordinati fuerant ab hæreticis a pascuis segregant Ecclesiasticis; sed Synodalem & Paternam

^c Apud Sur. die
25. Febr. rom. 2.

PATRES VENERABILES
CONSTANTINOPOLIM.

QUALITER
CVM LAPSI
GESSIT TARASIVS.

A Paternam sequentes dispensationem, eos quidem qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tamquam fratres & collegas in munere pontificatus: eos vero qui in re aliqua claudicauerant, & in his quæ ad fidem pertinent peruersis aspexerant oculis, & deinde a lapsu respuerant, & libellis comprehendendam abrogant opinionem, iisdem amplectentes visceribus, collocabant in suis sedibus, & in pacifico statu & tranquillitate nullis agitatam fluctibus conseruauerunt Ecclesiam orbis terræ.

Et in ijs quidem quæ ad gloriosam fidem pertinent, sic magnus Tarasius affectus ad eam recte & aperte explicandam, & ad eos qui vacillabant & vtrisque pedibus claudicabant, vt recto pede incederent persuadendos, magnum suscepit certamen & immensum laborem: quotidie quidem eos qui recedebant, honestis monitis inducens, & si quos videbat corde peruersos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosque legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiæ sacras hostias, &c.] hæc Ignatius huius temporis historicus. Eadem quoque de aduentu Patrum Constantinopolim, & subscriptione Imperatorum Theophanes habet.

Sic igitur hoc anno accepit finem Nicænum Concilium, ab eoque restitutus est vetus & ab Ecclesia receptus sacrarum imaginum vsus, confirmataque pristina Ecclesiæ traditio; simulque sacrarum reliquiarum Sanctorum cultus: quæ omnia improba hæresis improbat, penitusque perdidit. Recepit Ecclesia nitorem suum hæcenus murorum dealbatione lugubris, atque impuro candore funesta. Imperatoribus igitur in primis (vt ex litteris vidisti Tarasij) erigentibus tum in Ecclesijs tum in palatio sacras imagines: id ipsum ardentioribus animis vbique locorum Orientalis Ecclesiæ præstitere fideles, gratulantibus iisdem cunctis qui in Occidente erant tunc Christianis, paucis exceptis qui in Gallia respuebant cultum sanctarum imaginum ex schola Sereni Massiliensis Episcopi primi (quod sciatur) in Gallijs Iconoclastæ effractoris sacrarum imaginum, quem (vt diximus) sanctus Gregorius monuit. Hi ipsi postea in Concilio Francofordiensi sua scripta, quibus eandem sanctam Nicænam Synodum fugillabant, Carolo Magno obtulerunt, qui eadem simul collecta velut in fascem vnum quæ quisque scripserat perstringens, misit ad Hadrianum Romanum Pontificem, qui eadem singula confutauit.

Sed & a Græcis & quidem haud mediocris sanctitatis viris passa est eadem Synodus Nicæna obiectionem, ea ex parte scilicet, quod lapsos Episcopos poenitentes recepisset in Ecclesiâ absque dispendio dignitatis: nam in Episcopatu iussi sunt permanere. Fuit ex eis vnus obijciens ista Theodorus Studita. At de his dicendum inferius suo loco. Sed quæ acciderunt Constantinopoli post celebratum Nicænum Concilium Tarasij opera videamus.

Audisti superius ex Ignatio res gestas Tarasij prosequente, ipsum post Synodum totum fuisse in recipiendis lapsis, & in pristinum gradum restituendis. quod quidem magnam ipsi inuidiam peperit. Etenim sanctissimi qui videbantur monachi, aduersus eum insurrexerunt, & qui inter illos eminebat Saba. De his autem Theodorus Studita in epistola ad Arsenium ista scribit: ^a De Simoniacis autem tum quidem in Nicæno Concilio prætermisum est, quia de eo capite post Synodum quærendum erat. Postquam vero quæsitum fuit primum annuæ poenitentiae, aut aliquanto amplius præfixo spacio, o facinus audax! cum monachis quibusdam, quorum nominibus parco, data est ab eo, Tarasio scilicet, relaxatæ perpetuæ depositionis, ita vt Dei sacerdotes iterum forent, quos Deus per Apostolorum principem Petrum deposuisset. Deinde cum Saba in ea re non assentiretur, sed illi plane aduersaretur, quid facit? malum recto corrigit.

E Negat se poenitentiam dedisse, neque eos admittit qui per pecuniam ordinassent. ordinative essent. Conuincitur ab eius temporis Augusta, a qua inductus fuerat, vt iniquam poenitentiam daret. Aderat dies Theophaniorum Christi. Adueniunt illo die quibus imposita poena fuerat, & ea iam peracta, se absolui petunt. Abnebat ille, Augusta vrgebat, vt admitterentur. Rectum iterum malo destruit Patriarcha. Cum illis eo ipso festo palam sacrificat, non inuitus sane, sed sponte. Quandoquidem cum posset cum depositis non sacrificare, sacrificauit, quoquo modo quis dicat, eum non potuisse. Hinc illa Sabæ cum eo contentio. Hinc emerfit amplior quam diuini canones ferant, absolutio. At Roma hæc minime probauit, absit.] hæc Theodorus occasione discessionis Sabæ, & aliorum a communionem Tarasij. Sed & alibi idem Theodorus testatur, statim post Synodum ab aliquibus factam esse discessionem huiusmodi a Tarasio, quod dicerent pecuniariam ab eo factam ordinationem, quod non fuisse verum, idem tradit, licet

^a Theod. Stud.
lib. 1. ep. 38. ex
Cod. Colum. Biblior.

TARASIVS CALVMNIAM
PASSVS DE SIMONIA
ORDINATIONE.

dicat in suspicionem de ea re fuisse adductum. Sed audiamus quæ de eo idem Theodorus scribat, qui ab eius communione nequaquam cum alijs recessit. ait enim in epistola ad Stephanum lectorem.

Omnem quæstionem ad Tarasium olim Patriarcham pertinere conieci. Ego autem hac de re iam dudum non sine cura fui, multa mecum animo versans, & rerum euentus considerans. Et quidem eos qui pro recto decertarunt, & diu grauiam perpeffi sunt, in honore habeo, & amplector, non tamen vsquequaque, vt mox dicam, & consentientes eos habere cupio. Quidni enim, qui tam fortes pro pietate se præbuerunt? sed tamen cum veritatis verbo, & quatenus rite possint, & expedit. Vt ergo ad rem veniam: Quidnam fuit, quod dissentire nos fecit a Tarasio? fides? At qui palam quidem Orthodoxus erat, sacras Synodos sequebatur, & cum alijs Patriarchis consentiebat, & maximum antea pro fide certamen sustinuerat. Eorum ne causa qui ab hæresi redierant susceptio? At non ab illo hæc primum inuenta, cum a sanctis Patribus triplici modo suscepti fuerint, vel repetito baptismo, vt Pepuziani, vel per vnctionem vt Ariani, vel per propriæ opinionis detestationem vt Nestoriani. An ordinatio per pecunias, quæ in depositionem necessario incurrit? Nec id profus verum est. Tum etenim pastores in lupos rapaces conuersi, altaria effossa, diuinæ reliquiæ dedecore affectæ, sacri libri exusti. Quid amplius? ipsa Christi imago cum alijs sanctissimis contumeliose tractata & conculcata. Et quis breui complecti queat quæ longam narrationem requirunt? Quid autem? Quod sequens Patriarcha ex seculari ad Episcopalem dignitatem repente prouectus, pro spiritu quantum fatis erat, decertare non potuit? Hinc scandala, hinc illa quæ nunc conturbant, originem duxerunt. Vos itaque quemadmodum erga illum vos habeatis, nostis. Nos vero quoniam sigillatim eos qui pecunia ordinati fuerant, audiebamus non admitti ad communionem (quamuis non ita existimabatur) operæpretium duximus, pacis studio cum eo concordiam retinere. Ad hanc siquidem quoad licet, flectendum est, vt ait Theologus. Et vbi quod offendit, suspicio est, melius est assentiri quam pertinacem esse. Nec vero ipsi vos de conscientia vestra deducimus. Nec vos rursus id exigite, vt nos de non manifestata nobis cognitione; quandoquidem & persona & tempus & experientia conciliare solet eos, qui de iisdem rebus non eadem sentiunt.] & post alia: Zelotæ qui tum erant, & exacti, & Tarasio se coniunxerant, & cum eo consentiebant, & subito post Synodum discessionem fecerunt ob susceptam (vt ipsis visum est) pecuniariam ordinationem, & alias quasdam quæstiones, &c.] at vero perseuerasse Tarasij cum Romana Ecclesia communionem, idem ad finem testatur his verbis: Manifestum est cum Romanorum Antistite Tarasij temporibus sacrificasse Apocrypharios hinc missos, & illius fortasse cum Orientalibus, &c.]

Quod igitur in suspicionem simoniacæ prauitatis ab aduersarijs inductus esset Tarasius, ad hanc abolendam ea vsus est arte, vt ad huiusmodi crimen radicatus ab Orientali Ecclesia conuellendum viribus totis insurgeret. Nam audi Ignatium monachum, quæ in eius vita conscribat de rebus ab eo gestis post Nicænum Concilium: Primum quidem simoniacæ crumenæ scindens vinculum, quo Spiritus sancti donum venale proponitur, statuit vt sacerdotum gratis fierent creationes & ordinationes, ex atrio Ecclesiastico omnem pecuniariam expellens consuetudinem, & quicquid erat asperum eiciens, rectas fecit semitas Fidei.]

At reperitur (quod mirandum est, si verum esse monstrari potest) eiusdem Tarasij epistola ad Hadrianum Papam aduersus simoniacam prauitatem, arguens eundem Hadrianum quod ea sit labe pollutus. Certe quidem nusquam apud quemlibet scriptorem aliquid huiusmodi de Hadriano dictum inuenire quis poterit, vt mirum admodum videri possit, vt qui a suis eius erroris argueretur, ipse in Romanum Pontificem tale crimen impingat, cumq. corrigat acerbe nimis. Certe quidem qui eam primus edidit, Theodorus Balsamo Romanæ Ecclesiæ acerbissimus hostis in suspicionem adducitur imposturæ, vtpote schismate scissus homo nihil magis scribendo labore, quam vt Ecclesiæ Romanæ notam inurat, eamdemq. contemptibilem reddat. Sed reddamus hic eius epistolæ Tarasij nomine scriptæ saltem exordium, de his quæ ad ipsum Hadrianum Romanum Pontificem spectant. sic enim se habent.

Sanctissimo ac beatissimo fratri & comministro domino Hadriano Papæ veteris Romæ Tarasius indignus Episcopus salutem in Domino.

Multipli-

A Multipliciter, multisq. modis, Euangelice, Apostolice, & paterne docemur, vt mores ab auaritia alienos in sacerdotij consecratione habeamus; & neque deauremur, vel deargentemur, vel nobis aliquid vendicemus in cuiusquam sacerdotalis viri ordinatione; vt demonstrabimus in sententijs hic subiectis ex diuinis scripturis & Paternis doctrinis. Qui enim manus imponunt, sunt ministri spiritus, non spiritus venditores. Et qui spiritus gratiam gratis acceperunt, eam quoque gratis dare ijs qui illam participant, iussi sunt, a Domini voce hac libertate accepta. Si quis autem eam auro emisse conuictus fuerit: diuina ei actione interdictum esse iubent. Etsi enim nomine sacerdotium fortitus est, re tamen ipsa falsa esse eius oratio conuincitur: Nemo enim potest Deo & Mammonæ seruire: vt ex Euangelio didicimus. Et quoniã audiuius Deum prophetice loquentem: Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem. Et rursus minitantem & diacentem: Speculator si gladium exeuntem viderit, & id tuba non significauerit, & veniens gladius animam ex ijs abstulerit: sanguinem ex speculatoris manu requiram; co quod propter metum non denuntiarit, vel non condemnarit: Omnibus nostrarum Ecclesiarum præsulibus vt libere iuxta diuinum Apostolum loquamur: mundi sumus a sanguine eorum, qui transgrediuntur canonicas constitutiones, & multo magis eorum qui pecunijs ordinauerunt, vel ordinati sunt (vt cum diuino Apostolo loquamur) mundi sumus a sanguine eorum.

Cum diuinus Petrus Apostolus, cuius cathedram sortita est fraternitas vestra, vt Simonem Magum eos deposuerit: eam ob causam veritatem annuntiare non veremur, seruantes & retinentes ea, quæ a sanctis Apostolis & inlytis Patribus nostris canonicè tradita sunt, & si quid eorum ab aliquibus est præteritum, auersamur. Fraternitas ergo vestra & sacerdotalis sanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate Pontificale munus administrat: magna laborat infamia. Dicit enim per Prophetam magnus & primus Pontifex Christus Deus noster: Viuo ego. Sed eos qui me glorificant, glorificabo. Scis enim o homo, Macedonij & eorum qui circa illum erant sancti Spiritus hostium, tolerabiliorem esse hæresim cupiditatis spiritus. Cum enim illi sanctum Spiritum Dei & Patris creaturam & seruum nudentur: hæ ipsam vt videtur, seruum suum faciunt. Omnis enim dominus id quod habet, si vult, vendit, &c.] pluribus detestans Simoniam labem, recitat canones veteres & diuersorum Patrum sententias, in eiusmodi detestationem erroris.

Ad postremum vero ipsum Hadrianum Romanum Pontificem compellare auctor videri voluit his verbis: Sic nos quoque doce, vir Dei sanctissime, & scripturæ & Euangeliorum & Apostolorum & canonum & Patrum præcepta sequi. Verbis enim oris vestri paremus. In altum montem conscende, exalta in fortitudine vocem tuam: ambulā in dilatationibus, prædica cum libertate, vt tollatur, & ad interitum deducatur quæ pecunijs facta est per manuum impositionem ordinatio, & quicquid eam propter auaritiam, iniustitiam & mercaturam turpis lucri gratia consequitur. Ea enim cum ijs, quæ in eodem sunt ordine, ex peculiari populo, qui Christi nomine est appellatus, & redemptionem gratis est assecutus, sublata, omnia vitij inquinamenta quæ consequuntur, funditus excisa sunt; & sacerdotes vt palma floreant, Christi bonum odorem ijs qui seruantur inspirantes, & Ecclesiæ epinicion canentes: Abstulit Deus a te iniquitates tuas &c.] sic igitur Tarasius (si velimus rem serio actam & non Tarasij nomine fictam) contra concitatam in se de simonia suspicionem laborans, aduersus eam stylum exerens quomodocumque, & aduersus quemcumque pugnasse videri voluit. Sed de Tarasio hætenus. dicendum modo de Theodoro Studita in his quæ spectant ad Nicænum Concilium.

Laborauit & ipse Theodorus alia suspitione, quod Nicænam hanc Synodum non Oecumenicam sed Localem dixisset in epistola ad Arsenium. Certe quidem cum eam epistolam legi, in eam existimationem adductus sum, vt existimarem non esse ipsius Theodori, vtpote indignam quæ vel cuiuslibet homini Catholico adscribatur, in qua tot adeo aperta mendacia proferuntur; nempe non fuisse eam Oecumenicam, non missos Roma ad eam Legatos Apostolicæ Sedis, quod Papa non recepisset eam vt Oecumenicam sed vt Localem, quodq. qui ipsi subscripserant Apocrypharij Romanæ Ecclesiæ, cum Romam reuersi sunt, ea de causa fuissent ab Hadriano depositi: quod denique non interfuerint aliæ legationes a Patriarchis missæ: hæc inquam, cum (quod dictum est) adeo sint,

Annal. Eccl. Tom. 9.

L1 3

Theo-

Theod. ep. 53.
lib. 1. cod. Cod.
Columnens. Bibl.
liot.

TARASIVS
INNOGENS
COMPROBATA
A THEODORO
STVDITA.

TARASIVS
INSURGIT
ADVERSUS
SCHISMATICOS.

Exat apud
Theodor. Bals.
in Append. ad
Nomoc. & Iuris
Græc. lib. 3.
sentent. Synod.

Isai. 60.

Theodorus
STVDITA AS-
SERTOR SENO
DI OECUMENI-
CAE NICAE-
NAE.

* Theod. epist. 227.

Theodoro indigna, & quolibet Orthodoxo, ex ijs quæ idem Theodorus scribit, se ipsum defendens in epistola ad Petrum Nicænum Episcopum, sunt refutanda. sic enim ait: Obiectiones & criminationes deducemus, quas contra nos, nescio unde, pacis opifices concinnarunt. Schismaticos nos depinxerunt, a diuini Pontificis nostri consortio auersos Idionomos appellarunt, id est, priuati iuris auctores, in eorum pœnis, qui hæreticæ communioni adhæserunt. aliaq. multa, quæ epistola includere molestius foret. Verum ad singula, vt diximus, apposite precibus tuis respondentes: cum sacro Pontifice communicare nos ostendimus, qui & summa humanitate nos excepit, & amanter tractauit, & dimisit, nullo verbo de his quæ per dolum conficta fuerunt, interiecto. Quin etiam cum mentio fieret de domino & beato Tarasio (nam & ab eo dixerant, Patrum scilicet amatores, nos desciuisse, & secundam in Nicæa sanctam Synodum Localem appellare) probauimus nos & illum in sanctis Patribus habere, & Synodum verbis, scriptisq. Oecumenicam confiteri.] hæc ipse. & sane quidem multis in locis suarum epistolarum eandem Nicænam secundam, Oecumenicam septimam appellat & probat. Sed de his satis ad Theodori excusationem atque defensionem.

* Arichisus * Romualdum

Iam vero, fero licet, res Occidentales inuisamus: Hoc namq. anno (vt habent Annales Francorum, & qui eisdem collegit Regino) Carolus Magnus Romam venit, & a Pontifice Hadriano susceptus, ibi aliquot dies moratus est. quod cum audisset * Heregisius Dux Beneuentanorum timore perterritus, misit * Romaldum filium suum cum magnis muneribus ad Regem, postulans pacem, & promittens se omnem voluntatem eius facturum: sed his suasionibus minime Apostolicus credidit (quod peculiare esse Principum Longobardorum fidem frangere saepe fuisset expertus) sed magis exhortatus est Regem, vt Beneuenti fines intraret: quod & fecit. Et cum Capuam venisset, Heregisius reliquit Beneuentum, & Salernum secessit, ibiq. se muniuit. Et exinde misit filium suum Grimaldum (nam Romaldum Rex secum retinebat) cum magnis muneribus offerens obsequium, & promittens omnem fidelitatem, tantum ab impugnatione cessaret. Tunc Rex cum consulto fidelium & sacerdotum, ne penitus Episcopatus & monasteria deuastarentur, elegit duodecim obseques, præter filium supradicti Ducis Grimaldum, & accepit munera, & iurauerunt omnes Beneuentani; & reuersus est Romam, ibiq. celebrauit Pascha cum Præfule Sedis Apostolicæ.] hæc Regino. Eadem reliqui omnes res Francorum prosequuti.

CAROLVS MAGNVS BENEVENTVM CONTRA ARICHISIVM PERGIT.

Qui post Paulum diaconum prosequutus est res Longobardorum Herempertus vir illustri (ita enim inscribitur) plura his addit quæ interceperunt inter Carolum Magnum & Episcopos Beneuentanum atque Salernitanum, & alios ab Arichisio Duce Legatos missos, quæ cum non in omnibus nobis probentur, quod & fabulosa multa commisceantur, libentius præterimus, reddidit tantum Pauli diaconi quod recitat epitaphium sepulchro Ducis Arichisij affixum: quem hoc anno, mense Augusti, esse defunctum, idem auctor docet. sic enim se habet in mendoso scripto codice.

EPITAPHIVM ARICHISII DUCIS BENEVENTANI.

Lugentum lachrymis populorum roscida tellus Principis hæc magni nobile corpus habet. Hic namq. in cunctis recubans celeberrimus heros Præpollens Arichis, o decus, atque dolor! Tullius ore potens cuius vix pangere laudes Vt dignum est possit, vel tua lingua Maro: Stirpe Ducum, Regumq. satus transcenderat ipse Nobilior gentis culmina celsa sua. Famofus, validus, suauis, moderatus, & acer, Facundus, sapiens, luxque, decorq. fuit. Quod Logos effinxit, moderansq. quod Ethica pandit, Omnia condiderat mitis in arce sua. Strenuus eloquij diuini cultor, & Index, Pernigil in lachrymis tempora noctis agens. Anteibat iuuenes venatu, viribus, armis. Flaminihusq. ipsis flamina sancta dabat. Ter binis lustris patria sic rexit habenas, Fluctibus ut lintrem nauita doctus agit.

* pangit

Solliciteq.

A

* Solliciteq. gratiam pacis seruaui amator, Consilio cautus, prouidus atque sagax. Cum natis proprium nil ducens tradere censum, Insuper & patria promptus amore mori. Sic nostrum solamen erat, solamen egentum: Hos satagens verbis, hos releuare manu. Ornasti patriam doctrinis, mœnibus altis; Hinc in perpetuum laus tua semper erit. * Turris, quiesq. tuis, portusque, salusque fuisti, Gloria, delicia, tu generalis amor.

* Sollicitus gratiam pacem seruauit amator

B

Hec mihi quam subito perierunt omnia tecum, Gaudia, prosperitas, paxque, quiesque simul! Planctus ubique sonat: te luget sexus & atas: Omnis & ante omnes tu Beneuente, doles; Nec minus excelsis nuper circumdate muris Structorem orbe tuum clare Salerne gemis, Appulus & Calaber, Bulgar, Campanus & Afer Quosq. Silar potat, Romuleusq. Tyber. Iam felix olim, nunc namq. miserrima coniunx, Regali in thalamo quam tibi iunxit amor: Eheu perpetuo pectus transfixa mucrone, Languida membra trahens, te moribunda dolet.

* Tu requiesq.

C

Viderat vnus heu nuper funera nati, Ast alium extorrem Gallia dura tenes. Huic gemina nata vernanti flore supersunt, Solamenq. mali, sollicitusq. timor. Has cernens, reddi vultus sibi credit amatos: His trepida fit, & fluctuabunda pauet. Solatur tantos spes hæc utcumque dolores, Quod te pro meritis nunc paradifus habet. O Regina potens Virgo, genitrixq. Creantis Profit ei * hic sacro membra dedisse lari.]

* huic

Hucusque Pauli diaconi epitaphium, cui hæc quæ sequuntur, inhærent. Vixit autem D quinquaginta tres annos, obiit septimo Kalendas Septembris, anno ab Incarnatione Domini septingentesimo octogesimo septimo, & ex donna Adelperga Principissa filios Romoald & Grimoald, Egisifum, Theoraldam, & Adeleisam suscepit.] hæc tenus ibi.

Post mortem vero Arichisij, dimissum fuisse Grimoaldum filium obsidem a Carolo Magno, Leo Ostiensis testatur his verbis: Sequenti etiam tempore Grimoaldus filius eius, quem Carolo obsidem datum præmisimus, cum post mortem patris Beneuentum, permittente Rege, reuersus, & Princeps esset effectus: per præceptum donationis concessit sancto Benedicto vniuersa dominicalia sua cum seruis & ancillis in eodem territorio Gentianæ, &c.] hæc Leo. Herempertus in historia Longobardorum de obitu Arichis & concessione Caroli, vt Romoaldus loco ipsius in Ducatum succederet, dum agit, hæc inter alia habet: Ipse Rex Carolus e suis fidelibus duos præclarissimos cum ipso Romoaldo misit, Antharim videlicet & Paulipertum, vt quemadmodum suæ dignitati, sic per omnia illi fidem seruarent.] & paulo post: Dum simul (vt diximus) caperent iter, peruenerunt in Beneuentanos fines, non procul a Capuana vrbe. Sed antequam Vulturnum fluuium transmearent, immensa Longobardorum plebs in occursum eius venit, atque cum gaudio est ab eis exceptus: qui cum cateruatim Beneuentum properassent fere miliarium viginti, ab vrbe exierunt cum hymnis & canticis, Deo gratias agentes, id ipsum concinentes: Veni pastor noster, & post Deum salus nostra. Dum vrbem fuisset ingressus, statim Dei Genitricis Ecclesiam adiit, & in faciem se in pavimento prostravit, & veniam ab ipsa Dei Genitrice efflagitauit &c.] hæc tenus de aduentu Romoaldi Ducis Beneuentani.

REDDITVS GRIMOALDI. A Leo Ostiens. lib. 1. c. 16.

Sed quæ de Paulo diacono post mortem Arichis scribat Leo audiamus: Defuncto paulo diacono post mortem Arichis scribat Leo audiamus: Defuncto autem

b Leo Ostiens. lib. 1. c. 17.

* autem (inquit) Arichisi, mox ad hoc Cassinense monasterium Paulus diaconus (vt supra retulimus) properauit: pluresq. postea vixit annos. Rogatus quoque ab Abbate & fratribus, expositionem regulæ S. Benedicti perutilem edidit, vbi multa de veteri monasterij huius consuetudine necessario ingerit.] hæc ipse, qui & de Carolo Magno ista habet².

At vero idem Rex Carolus vbi victoria potitus a Beneuento redijt, orationis causa Cassinum tetendit ad corpus sancti Patris Benedicti, seq. fratrum omnium Deo seruientium orationibus commendauit. Ab hoc primum Rege memoratus Abbas Theodormarius præceptum confirmationis de tota hac terra suscepit: alio item præcepto Rex ipse monasteria S. Mariæ in Cingla, & S. Mariæ in Plumbariola, & sanctæ Sophiæ intra Beneuentum S. Benedicto sua quoque auctoritate firmavit vna cum ceteris, quæ tunc temporis habere videbatur, vniuersis quoque aquis cum vtriusque partis ripis, vbicumque fuissent terris huius monasterij iunctæ. Ad hunc Abbatem idem Carolus per Aldigarium Episcopum de Francia litteras misit, rogans vt aliquot sibi de monasterio beati Benedicti dirigeret fratres, qui regularem disciplinam in illis partibus extinctam renouarent. quod & fecit, mittens illi etiam regulam & hymnos, qui tunc ex traditione regulæ in hoc monasterio canebantur: pondus quoque libræ panis & mensuram vini, sed & calicis mensuram, quam in mixto seruitores accipere deberent, & omnem consuetudinem quæ tunc in hoc loco seruabatur scriptam transmisit.] hæc ipse Leo, qui & adhuc ista addit.

His temporibus vir quidam de gente Anglorum mutus & surdus cum quibusdam gentis suæ socijs ad Limina Apostolorum venit. Inde cum socios ad Memoriam beati Michaelis Archangeli, quæ in Monte Gargano sita est, properare conspiceret, vna cum eis iter arripiens, ad hoc monasterium venit. Cumq. oratorium ingressi ante corpus sanctissimi Benedicti oraturi se pariter prostrauissent, cum ceteri post modicum surgerent, eundem quoque vt surgeret, pulsare cœperunt: verum ille cælesti visitatione compunctus gemitibus cordis, mentisq. clamoribus, prout poterat, oratione producta, sancti Patris Benedicti auxilium pectore pleno fiduciæ postulabat. Cum ecce post vnam ferme horam de loco se in quo prostratus fuerat, erigens (Benedictus & mirabilis Deus) recepto auditu pariter & loquela, non solum in lingua patria, hoc est, Anglica, verum & Romana cœpit absolutissime loqui.] hæc de his Leo. sed ad Carolum Romam redeuntem ad Hadrianum Pontificem veniamus.

In veteri Chronico Caroli Regis Francorum, quod Pithœus edidit, ista Romæ tunc gesta leguntur: Reuersus est Rex pijsissimus Carolus, & celebrauit Romæ Pascha cum domino Apostolico. Ecce orta est contentio per dies festos Paschæ inter cantores Romanorum & Gallorum. Dicebant se Galli melius cantare, & pulchrius quam Romani. Dicebant se Romani doctissime cantilenas Ecclesiasticas proferre, sicut docti fuerant a S. Gregorio Papa; Gallos corrupte cantare, & cantilenam sanam destruendo dilacerare. Quæ contentio ante dominum Regem Carolum peruenit. Galli vero propter securitatem domni Regis Caroli valde exprobrabant cantoribus Romanis. Romani vero propter auctoritatem magnæ doctrinæ, eos stultos, rusticos, & indoctos velut brutæ animalia affirmabant, & doctrinam S. Gregorij præferebant rusticitati eorum. Et cum altercatio de neutra parte finiret: ait dominus pijsissimus Rex Carolus ad suos cantores: Dicite palam quis purior est, & quis melior, aut fons viuus, aut riuli eius longe decurrentes? Responderunt omnes vna voce, fontem velut caput & originem puriorem esse; Eriuos autem quanto longius a fonte recesserint, tanto turbulentos & sordidos ac immunditjs corruptos. & ait dominus Rex Carolus: Reuertimini vos ad fontem S. Gregorij, quia manifeste corrupistis cantilenam Ecclesiasticam.

Mox igitur petijt dominus Rex Carolus ab Hadriano Papa cantores, qui Franciam corrigerent cantu: ille dedit ei Theodorum & Benedictum Romanæ Ecclesiæ doctissimos cantores, qui a S. Gregorio eruditi fuerant, tribuitq. Antiphonarios S. Gregorij, quos ipse notauerat nota Romana. Dominus vero Rex Carolus reuertens in Franciam, misit vnum Cantorem in Metis ciuitate, præcipiens de omnibus ciuitatibus Franciæ magistros scholæ, Antiphonarios eis ad corrigendum tradere, & ab eis discere cantare. Correcti sunt ergo Antiphonarij Francorum, quos vnusquisque pro arbitrio suo vitauerat, addens vel minuens, & omnes Franciæ cantores didicerunt notam Romanam, quam

A quam nunc vocant notam Franciscam, excepto quod tremulas vel vinnulas siue collibiles vel secabiles voces in cantu non poterant perfecte exprimere Franci naturali voce barbarica, frangentes in gutture voces, quam potius exprimentes. Maius autem magisterium cantandi in Metis ciuitate remansit. Quantumq. magisterium Romanum superat Metense in arte cantilenæ, tanto superat Metensis cantilena ceteras scholas Gallorum. Similiter erudierunt Romani cantores supradicti cantores Francorum in arte organandi. Et dominus Rex Carolus iterum a Roma artis Grammaticæ & Computatoriæ magistros secum adduxit in Franciam, & vbique studium litterarum expandere iussit. Ante ipsum enim dominum Regem Carolum in Gallia nulli studium fuerat liberalium artium.] hæc de his ibi. Porro de cantico Romano recitando in Gallijs est constitutio ipsius Caroli Magni his verbis: ^a Monachi vt cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant, secundum quod beatæ memoriæ genitor noster Pipinus Rex decretauit, vt fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob vnanimitatem Apostolicæ Sedis & sanctæ Dei Ecclesiæ pacificam concordiam.] hæc ipse.

Porro hæc quæ spectant ad ipsum canendi ritum, certum est eum curatum esse per Hadrianum Papam, poscente Carolo Magno, missis cantoribus in Galliam, etsi sub Pipino Caroli Magni patre a Stephano Papa id factum, auctore Vualfrido ^b Strabone diximus. Insuper certum est testificatione Amalarij Fortunati, qui temporibus Ludouici Imperatoris filij Caroli Magni vixit, ab ipso Hadriano Romano Pontifice scriptum esse Antiphonarium. Nam in prologo de ordine Antiphonarij: Inueni, inquit, in vno volumine memoratorum Antiphonarij ex ijs quæ infra continebantur, esse illud ordinatum prisco tempore ab Hadriano Apostolico.] meminit idem auctor & de Metensis Ecclesiæ Antiphonario. Porro addit Antiphonarium a Romanis dici a cantu, Cantorarium, idemq. diuisum in duas partes, duplici augeri nomine, nempe vt quæ Responsoriorum continet, Responsoriale nuncuparetur, quæ vero Antiphonas, Antiphonarium appellaretur. partem igitur priorem voluminis his verbis inscriptam se inuenisse testatur: In nomine Domini nostri Iesu Christi incipit Responsoriale de circulo anni temporibus ter beatissimi & Apostolici domni Hadriani Papæ per Indictionem septimam. *item in fine.* Hoc opus summus reparat Pontifex dominus Hadrianus sibi memoriale per sæcula.]

Quod vero ex vno licet fonte purissimo tam Romana quam Gallicana sacra manarint officia, tamen diuersa interdum esse reperiantur, cantoribus incuria atque desidia accidere potuisse, idem Amalarius docet, vbi ait: ^c Post officium quo dedicatur Ecclesia, scripsi Antiphonas de Euangelijs, de quibus interrogavi magistros Romanæ Ecclesiæ, si illas canerent: responderunt nequaquam: Nostri tamen magistri dicunt, se eas ab eis percepisse per primos magistros, qui melodiam cantus Romani docuerunt intra terminos Francorum. Deus scit si isti fallant, aut si ipsi sefellissent, qui gloriati sunt se eas percepisse a magistris Romanæ Ecclesiæ, aut Romani propter incuriam & negligentiam eas amisissent.] Sed & inde diuersitas pariter orta est (quod idem auctor testatur ^d) quod ea sint vsi licentia, quam sanctus Gregorius Augustino Anglorum Apostolo imperitiuit, vbi hæc ad ipsum ita rescripsit: Nouit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit nutritam: sed mihi placet vt siue in Romana Ecclesia, siue in Gallicana, siue in qualibet Ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solcite eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc ad fidem noua est institutione præcipua, quæ de multis Ecclesijs colligere potuisti, infundas: non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. ex singulis ergo quibusque Ecclesijs quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.] hæc Gregorius, qua inquam licentia alij etiam vsi, id effecere, vt quæ ab Ecclesia Romana acceperunt, longe diuersa ab eius ritu in nonnullis postea sint inuenta. qua pariter licentia se vsu esse Amalarius ipse testatur. Sed ad Carolum redeamus.

Dum adhuc Romæ ipse commoraretur, Legati a Duce Bauariæ venerunt, de quibus hæc vbi supra: Per ipsos dies Paschales venerunt Romam ad dominum pijsissimum Regem Carolum Missi Tassilonis Ducis Bauariæ Episcopus * Isarnus & Abbas Henricus, petieruntq. Apostolicum, vt pacem faceret inter dominum Regem Carolum & Tassilonem

Leo Osiens.
lib. 1. cap. 14.

MVTVS ET
SVRVS CVRA
TVS A S. BE-
NEDICTO.

ALTERCATIO
INTER ROMA-
NOS ET GAL-
LOS DE CAN-
TV ECCLES.
DEPHE 611

DEPHE 611

a Capit. Franc.
lib. 1. c. 80.

b Vualfrid. de
reb. Eccles. c. 25
in fine.

HADRIANI
PAPAE LIBER-
ANTIPHONA-
RIVS VEL RE-
SPONSALIS.

VNDE OBOR-
TA DIVERSI-
TAS SACRO-
RVM OFFI-
CIORVM.
c Amalar. de
ord. Antiph. c.
68.

d Amalar. in
prolog. de ord.
Antiphonarij.

LEGATI TAS-
SILONIS RO-
MAM MISSI.
*

filonem Ducem Baioariorum. Et domnus Apostolicus multum se interposuit, postu-
lando pijsimum Regem. Cui ipse respondit: hoc se voluisse, & per multa tempora
quæsisse, & minime inueniri potuisse, vt præferbat, statim fieri. Voluitq. mox in præ-
sentia Papæ cum ipsis Missis pacem firmare. Et reuentibus Missis, quia non ausi fuif-
sent de eius parte firmitatem facere: cum cognouisset Apostolicus instabilitatem &
mendacium eorum: anathema posuit super Ducem eorum & suos consentaneos, si ipse
Dux sacramenta quæ promiserat Pipino & domno Carolo Regi, non adimpleisset. &
obtestatus est supradictos Missos, vt contestarentur Tassilonem, vt non aliter faceret,
nisi in omnibus obediret domno Regi Carolo & filijs eius ac genti Francorum, ne fan-
guinis effusio proueniret, vel læsio terræ ipsius. Et si ipse Dux obdurato corde ver-
bis Apostolici minime obediret: tunc domnus Rex Carolus & suus exercitus absoluti
essent ab omni periculo peccati, & quicquid in ipsa terra de incendijs eueniret, vel de
quacumque malitia, hoc super Tassilonem & eius consentaneos recideret, & dom-
nus Rex Carolus ac Franci innoxij ab omni culpa exinde permansissent. His ver-
bis expletis Missi Tassilonis absoluti sunt, *dimissi scilicet.*] addit vero Eginhardus, Ca-
rolum Magnum antequam Roma recederet, consumpsisse aliquot dies in veneratio-
ne locorum sanctorum. sed pergit auctor institutam de reditu Caroli in Franciam
orationem.

Tunc inuicem sibi domnus Apostolicus & domnus Rex gloriosus Carolus, Vale,
dicentes, benedictione assumpta, & oratione peracta, in Franciam cum gloria reuer-
sus est: adducens secum cantores Romanorum & grammaticos peritissimos, & calcu-
latores, peruenitq. idem mitissimus Rex Carolus ad coniugem suam domnam Fastar-
dam Reginam in ciuitate Vuarmatia, & ibi ad inuicem gauisi sunt lætificantes, ac Do-
mini misericordiam collaudantes, vbi Synodum congregauit. Et deinde misit ad Tas-
silonem, vt omnia impleret secundum iussionem Apostolici, vel sicut iustitiæ erat, eo
quod sub iureiurando promissum habebat, vt in omnibus obediens & fidelis esset ei, &
filijs eius, & Francis, & ad eius præsentiam veniret. Quod renuit, & venire contem-
psit. Tunc domnus Rex Carolus sentiens instantiam suam, pergit Baioariam, venitq.
in loco qui dicitur Lecfeld super ciuitatem Augustæ, & iussit fieri alium exercitum de
Australijs & Thuringijs & Saxonibus, & coniunxerunt se per Danubium fluuium in loco
qui dicitur Faringa, & tertium exercitum iussit fieri de Italicis, vt filius eius Pipinus Rex
veniret vsque ad Triancum, & ipse ibi maneret, & exercitum suum pleniter in ante-
mitteret vsque ad Baioariam. Tassilo videns se circumdatum ex omni parte, vidensq.
quod omnes Baioarij plus essent fideles domno Regi Carolo, quam sibi, & cognouif-
sent domni Regis fideles & magis vellent iustitiæ consentire quam contrarij esse: con-
tristatus vndique, tradidit semetipsum domno Regi Carolo &c.] subdit enim dedisse
obsides Carolo Tassilonem, & inter alios filium Theodonem annumeratum, sicq. per-
missum esse Ducem Baioariæ permanere.

Quod autem ista Tassilo in Carolum tentare præsumperit, tradit Eginhardus ipsum
id fecisse impulsu vxoris suæ, quæ filia fuerat Desiderij Regis Longobardorum e Regno
a Francis expulsi. Sed & quod foedus inijsset cum Hunnis, mente elatus inferre bellum
magno Regi non formidauit; sed diuina ope factum est, vt bellum, quod (vt ait) maxi-
mum futurum videretur, sicut citissime, ita & felicissime confectum sit: nam Tassilo
vilis redditus est & ignauus, vbi Apostolicæ censuræ gladio percussus fuit. hoc igitur
anno cœptum eadem occasione est bellum Hunnicum, quod teste Eginhardo, perdu-
rauit annos octo, sed quos alij Hunnos, alij Auares eos dixerunt.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANTINI
ANNVS ANNVS ANNVS
788. 17. ET IRENES IMPP. 9.

QVI sequitur annus Redemptoris nostri septingentesimus octogesimus octauus,
vndecima Indictione notatur, quo Imp. Constantinus inuitus nolensque, Irenæ ta-
men matris impulsu, desponsatam sibi Caroli Magni filiam repudiavit, quam deperi-
bat, vxoremq. accepit Mariam Armenam a matre Irene ipsi procuratam. hæc Theo-
phanes.

Aphanes. ex quo quidem principio quot mala euenerint, dicetur inferius suis locis.
Porro Maria ista humili loco nata, vt folium Imperatricis ascenderet, sanctitas effecit
eius patru S. Philareti cognomento Misericordis: de quo agitur dies natalis in Menolo-
gio Basilij die secunda Decembris hoc elogio: Sub Imperatrice pijsima Irene fuit hic
beatus a Paphlagonia. Cum autem ex labore suo diues fuisset, diabolica inuidia factus
est pauper, nec tamen eleemosynarum oblitus est. Ex vno autem facto ipsius in omni-
bus misericordiam ostendemus. Defecit aliquando vicini bos. Qui veniens ad Sanctum,
in agello deprehendit eum cum tenui iugo serentem. Qui videns ipsum mærentem, so-
lutum e duobus bouem alterum ipsi tradidit, ipse vero cum altero iugum subiit. At
Deus conspicatus viri virtutem, fecit vt Irena Imperatrix neptem ipsius Mariam filio
suo Constantino iungeret in matrimonium. ex quo ille factus diues & copiosus in mi-
sericordia, senex migravit ad Dominum.] hæc ibi, quæ annis singulis, dicta die, in Ec-
clesijs decantari consueuere.

Vt autem Irene Imperatrix se a Francorum Regis foedere, amicitia, & affinitate se-
iunxerit, alia non est quæ asseri causa possit, nisi quod Carolus Ducatum Beneuentanum
inuasit, quem vna cum Duce in suum patrociniū Orientales Imperatores suscepe-
rant. Porro vna cum Beneuentano Ducatu reliqua omnia a Carolo ablata esse, quæ in-
teriacent vsque ad Adriaticum mare, certum est: nam de dominio Caroli Magni in
Italia hæc Eginhardus in eius vita: Totam Italiam, quæ ab Augusta Prætoria vsque in
Calabriam inferiorem, in qua Græcorum & Beneuentanorum constat esse confinia,
decies centum & amplius passuum millibus longitudine porrigitur, occupauit scilicet.]
& inferius: Erat (inquit) semper Romanis & Græcis Francorum suspecta potentia, vnde
illud Græcorum extat prouerbium: *πὸν φραγκῶν φίλον ἔχης γείτονα σὸν ἔχης*, id est, Francum
amicum habeas, vicinum ne habeas.]

Sed exæstiuans ira femina, sicut malo consilio dissoluit foedera nuptiarū, ita imprudens
aduersus eundem Carolum hoc eodem anno in Italia bellum mouit. de quo ista Re-
gino: Eodem anno commissum est bellum inter Græcos & Longobardos, Ducibus Hil-
deprando Spoletano & Grimoaldo Beneuentano & Vuinigiso a Rege Francorum di-
recto cum Francis: & fugati sunt Græci, & victores extiterunt Franci & Longobardi.]
Qui putarunt non repudiatam ab Imperatore, sed negatā fuisse a Carolo Magno filiam
Constantino: hac de causā huiusmodi bellum constatum esse dixere. nam in Annalibus
sub Ludouico Imperatore conscriptis ista leguntur: Interea Constantinus Imp. propter
negatā sibi Regis filiam iratus, Theodorū Patricium Siciliæ Præfectum cum alijs Duci-
bus suis fines Beneuentanorum vastare iussit. Qui cum imperata exequeretur, Grimoal-
dus, qui eo anno post mortem patris Dux Beneuentanis a Rege datus est, & Hildepran-
dus Dux Spoletanorum cum copijs quas congregare potuerunt, in Calabria eis oc-
currerunt, habentes secum Legatum Regis Vuinigisum, qui postea in Ducatu Spoletano
Hildeprando successit; cōmissoq. proelio, immodicam ex eis multitudinem occiderunt,
& sine suo suorumq. dispendio victores facti, magnum captiuorum & spoliatorum nume-
rum in sua castra retulerunt.] hæc ibi.

Ceterum quantum ex Theophane colligi potest, Aldegisus filius Desiderij Regis
Longobardorum, qui fugerat Constantinopolim, fuit malorum omnium architectus:
sperans enim, si eiusmodi nuptiarum foedera inter Carolum atque Constantinum ini-
ta soluerentur, bellumq. inter eos accenderetur: fore vt ipse ad suos reuersus, ab illis
reciperetur, Francis explosis, in Regem. Sed spes ista fefellit eum: nam audi Theo-
phanem: Interea, inquit, Irena misit Ioannem Sacellarium & Logothetam in Longo-
bardiā vna cum Aldegiso dudum maioris Longobardiæ Rege, quem illi a Deo da-
tum dicebant ad vltionem inferendam, si possent, in Carolum, & quosdam subducen-
dos ab illo. Descenderunt ergo cum Theodoro Patricio Exarcho Prætorie Siciliæ, &
inito bello, tentus a Francis, amare interemptus est.] hæc Theophanes. Est mentio
huius victoriæ in Epitaphio Grimoaldi Ducis, vbi inter alia hi de superatis ab eo Græ-
cis versus leguntur.

*Cum Danais bellum felici sorte peregit,
Finibus & pepulit belliger ipse suis.*

Quo pariter anno Carolus Magnus Tassilonem Bauariæ Ducem, maiestatis reum
conuictum damnatum legibus, commiseratione motus exemptum a gladio, concessit
ingredi

TASSILO DVX
BAVARIÆ
CVM THEODO-
NE DEBRVSVS
IN MONASTE-
RIVM.

DISSOLV-
TA PAX IN-
TER IMPERA-
TOREM ET
CAROLVM
MAGNVM.

VICTI GRÆ-
CI A LONGO-
BARDIS ET
FRANCIS.

ingredi monasterium vna cum filio Theodone, vbi ambo tonsura & monastico habitu A
suscepto, permanserunt. Porro qui ab eo sollicitati sunt Hunni duobus comparatis
exercitibus, altero Marcam Foroiulensem, altero Baioariam sunt aggressi, sed frustra:
nam vtrouque victi, fugatiq. sunt, & multis ex ipsis amissis magno cum damno ad sua se
loca in Pannoniam receperunt. Hæc igitur quæ felicissime hoc anno Carolo Magno cessere.

Si vis scire quem tandem octo annorum bellum Hunnicum consecutum sit finem,
ab Eginhardo sic accipe: Maximum (inquit) omnium quæ ab illo gesta sunt bello-
rum præter Saxonum, huic bello successit illud videlicet, quod contra Auares siue
Hunnos susceptum est: quod ille animosius quam cetera, & longe maiori apparatu ad-
ministravit. Vnam tamen per se in Pannoniam (nam eam prouinciam ea gens tunc
incolebat) expeditionem fecit, ceteras filio suo Pipino ac Præfectis prouinciarum, Co-
mitibus etiam atque Legatis perficiendas commisit. Quod cum ab his strenuissime B
fuisset administratum, octauo tandem anno completum est. Quot prælia in eo gesta,
quantum sanguinis effusum sit, testatur vna cum omni habitatore Pannonia, & locus
in quo Regia Cagani erat ita desertus, vt ne vestigium quidem in eo humanæ habitatio-
nis appareat.

Tota in hoc bello Hunnorum nobilitas periit, tota gloria decedit, omnis pecunia &
congesti ex longo tempore thesauri direpti sunt. Neque vllum bellum contra Francos
exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti sint:
quippe cum vsque ad id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri & argenti in
Regno repertum, tot spolia pretiosa in præliis sublata, vt merito credi posset, hoc Fran-
cos Hunnis iuste eripuisse, quod Hunni prius alijs gentibus eripuerant. Duo tantum
ex proceribus Francorum eo bello perierunt, Ericus Dux Foroiulianus in Liburnia iux- C
ta Tarfaticam maritimam ciuitatem insidijs oppidanorum interceptus, & Gerollus Ba-
ioariæ Præfectus in Pannonia, cum contra Hunnos præliaturus aciem strueret, incer-
tum a quo, cum duobus alijs qui eum obequitantem, ac singulos hortantem comita-
bantur, interfectus: ceterum incruentum pene Francis hoc bellum fuit, & prosperissi-
mum exitum habuit, tametsi diutius sua magnitudine traheretur.] hæcenus Eginhar-
dus: quæ Annalibus contexta volumus, quo fieret manifestum, quem tandem finem
consequuta sit barbara illa gens Auarum orbis terror, quæ Occidentales atque Ori-
entales innumeris cladibus affecerat, & Constantinopolitanum Imperatorem sub tributo
rederat, sæpeq. etiam mœnia Constantinopolitana ferro pulsauerat. Vt pariter in-
telligamus, sic Deum permittere ad peccata populorum plectenda, barbaros interdum
inuincibiles reddi, verum eosdem ipsos, cum vult, per fideles piosq. Duces subigi at- D
que deleri. Porro tot ista tantaque, potius pietate quam armis ipsum Carolum obtinuis-
se, quæ dicenda erunt ostendent.

Hoc anno Hadrianus Papa præfecit Bremensi Ecclesiæ in Saxonia S. Vuillehadum
probe sibi Romæ cognitum cum venit ad Limina Apostolorum. Cum in tot bellorum
angustijs Carolus Magnus pietatis cultum propensius profecutus, eiusdem Hadria-
ni Papæ iussa capescens, eundem Apostolicum virum primum Episcopum ordinatum
accepit, insuper & Ecclesiam illam amplissimis redditibus auxit, finesq. eius Ecclesiæ
certis finibus circumscripsit. Extat de his omnibus a diploma Regium eiusdem Ca-
roli, quo & gratias agit Deo de consecuta sæpe victoria aduersus Saxones ipsi Domino
totum adscribens. sic enim se habet.

In nomine Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi Carolus, diuina ordinante cle- E
mentia, Rex.

Si Domino Deo exercituum succurrente, in bellis victoria potiti sumus: in illo, &
non in nobis gloriamur, & in hoc sæculo pacem & prosperitatem & in perpetuo futu-
ro æternæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter nouerint
omnes Christi fideles, quod Saxones, quos a primogenitoribus nostris ob suæ pertina-
ciæ perfidiam semper indomabiles, ipsiq. Deo & nobis tamdiu rebelles, quousque illius
non nostra virtute ipsos & bellis vicimus, & in baptismi gratiam, Deo annuente, per-
duximus, pristinae libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius
qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios & subiugales deuote addiximus, videlicet,
vt qui nostræ potestatis iugum hæcenus ferre detrectarunt, victi iam, Deo gratias, & ar-
mis & fide Domino Saluatori nostro Iesu Christo ac sacerdotibus eius, omnium suorum
Sancto-

A iumentorum ac fructuum, totiusq. culturæ decimas ac nutrituræ, diuites ac pauperes
legaliter constricti persoluant.

Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in prouinciam redigen-
tes, & inter Episcopos certo limite determinantes, Septentrionalem illius partem, quæ
& piscium vbertate ditissima, & pecoribus alendis habetur aptissima, pio Christo, &
Apostolorum suorum principi Petro pro gratiarum actione deuote obtulimus: sibiq.
in Vuigmodia, in loco Bremon vocato super fluuium Virraam Ecclesiam & Episcopa-
lem statuimus cathedram. Huic parochiæ decem pagos subiecimus, quos etiam adie-
ctis eorum antiquis vocabulis & diuisionibus, in duas redigimus prouincias, his nomi-
nibus appellantes, Vigmodiam & Lorgoe. Insuper ad præfatam constructionem Ecclesiæ,
in supradictis pagis septuaginta mansos, cum suis colonis offerentes, totius huius pa-
rochiæ incolas decimas suas Ecclesiæ suoq. prouisorii fideliter persoluerent, hoc nostræ
maiestatis præcepto iubemus, donamus, & confirmamus.

Adhuc etiam summi & vniuersalis Papæ Hadriani præcepto, necnō & Maguntiacen-
sis Episcopi * Lullonis, omniumq. qui affuere Pontificum consilio, eandem Bremensem *
Ecclesiam cum omnibus suis appendicijs Vuillehado probabilis vitæ viro, coram Deo &
sanctis eius, commisimus. Quem etiam primum eiusdem Ecclesiæ, tertio Idus Iulij, con-
secrari fecimus Episcopum, vt populis diuini semina verbi, secundum datam sibi sapien-
tiam fideliter dispensando, & nouellam hanc Ecclesiam canonico ordine, & monasteriali
competentia vtiliter instruendo interim plantet & riget, quousque precibus Sanctorum
suorum exoratus incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam venerabilis vir se-
renitati nostræ eam quam diximus parochiam, propter barbarorū infestantium pericu-
C la, seu varios euentus, qui in ea solent contingere, ad sustentacula siue stipendia Dei seruorū,
inibi Deo militantium, minime sufficere posse. Quamobrē quia Deus omnipotens in ge-
te Fresonū, sicut & Saxonum, ostium fidei aperuit, partem prænominate regionis, videli-
cet Fresiæ, quæ huic cōtigua parochiæ esse dignoscitur, eidē Bremēsi Ecclesiæ, suoq. prou-
isorii Vuillehado Episcopo, eiusq. successoribus perpetualiter delegauimus retinendam.

Et quia casus præteritorum cautos nos faciunt in futurum: ne quis (quod non opta-
mus) aliquam sibi in eadem diocesi vsurpet potestatem, certo eam limite fecimus ter-
minari, eiq. hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluuium, Liam, Steinbach, Hafalam,
Vimarcham, Sneidbach, Ostam, Mulinbach, Motam paludē, quæ dicitur Sigefridismoer,
Quistinam, Chisemmor, Ascbroch, Visbroch, Biuernam, Vternam, iterumq. Ostam.
Ab Ostam vero Bicinam vsque quo perueniatur ad paludē quæ dicitur Chaltenbach. Dein-
de ipsam paludem vsque in Vemnam fluuium. A Vemna vero Bricinā Farstinam vsque
in Virraam fluuium. Dehinc ab Orientali parte eiusdem fluminis viam publicam quæ
dicitur Hesseuech, Sturmego, & Lorgoe, determinatam Sethbasam, Alapam, Chaldho-
ua, iterumq. Virraam. Ex Occidentali autem parte viam publicam quæ dicitur Föluech,
Derue, & Lorgoe diuidentem vsque in Huntam fluuium. Deinde ipsum flumen & Am-
rinum Lucum siue stream, quem incolæ loci Vildloch nominant, Finolam, Valdesmor,
Bercpol, Eddinriad paludem, Emisgoe, & Ostrigoe determinatam Brustlaho, Biber-
lach; iterumq. mare, firmos & intransgressibiles circumscribi iussimus. Et huius dona-
tionis ac circumscriptionis auctoritas, nostris futurisq. temporibus, Domino prote-
gente, valeat inconuulsa manere, manu propria subscripsimus, & anuli nostri impres-
sione signari iussimus. *Signum Domini Caroli Regis inuictissimi.*

E Hildibaldus Archiepiscopus Colonienfis & sacri Palatii Capellanus recognoui.
Data pridie Idus Iulij anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo octogesimo octa-
uo, Indictione * duodecima. Anno autem domini Caroli vigesimoprimo. Actum in pa-
latio Nemetensi feliciter. Amen.] hæcenus de fundatione Bremensis Ecclesiæ diploma.

Porro qui res Saxonum sunt profecuti, eundem Vuillehadum annos tantum duos
sedisse, mensiq. tres & dies viginti sex tradunt: relatumq. inter Sanctos, diemq. transi-
tus eius, sexto Idus Nouembris, quo obiit, Ecclesiastico ritu celebrari consueuisse. Quod
autem tradant ante Episcopatum ipsum vna cum sancto Ludgero Romam peregrina-
tum esse, id minime ex Ludgeri vitæ Actis probari: siquidem aduentus eiusdem Ludgeri
Romam contigisse ponitur sub Hadriani successore Leone Papa, cum iam non amplius
S. Vuillehadus in humanis esset.

M. Adam. hist.
Ecll. Septentr.
lib. 1. cap. 10.

ECCLESIAE
PER PROVIN-
CIAS DIUI-
SAE.

al. Lulli
HADRIANI
PRÆCEPTVM

REDITIBVS:
LOCVPLETAT
BREM. ECCL.

FINES BRE-
MENSIS DIOE-
CESIS.

* vndecima

DOMESTICVM
BELLVM IN-
TER IRENEM
ET CONSTAN-
TINVM.AMICI CON-
STANT. IMP.
RELEGANTVRa Exant apud
Sur. die 25. Fe-
bruar. tom. 1.IOANNES PRO-
TOSPATHA-
RIVS CONFV-
GIT AD EC-
CLESIAM.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus octogesimus nonus, Indictione duodecima, quo Orientale Imperium domestica dissensione matris & filij Imperatorum mirum in modum exagitur, de qua ista Theophanes: Anno decimo Imperij Irenæ mouit diabolus liuore impietatis Imperatorum homines, qui instigarent matrem aduersus filium, & filium aduersus matrem.] nimirum, vt ipsa sola regnare deberet, ex Dei voluntate esse, asseuerantibus illis. Contra vero auribus filij alij insurrabant, haud decens esse, vt viginti iam annos natus Imperator adhuc sub matris esset tutela atque regimine. Quomodo autem matris partes præualuerint, accipe: Cum, inquit, Imperator iam viginti esset annorum factus robustus atque idoneus, cum videret se nihil potestatiue gerere, tristabatur: intuens e contrario Stauratium Patricium a matre præfectum Logothetam omnia possidere, omnesq. ad illum accedere, & neminem se frequentare audere: consilio inito cum familiaribus per paucis hominibus suis & Petro magistro suo & Theodoro Patricio & Damiano Patricio æque firmavit comprehendere eam, & in exilium in Siciliam destinare, sicq. ipse teneret Imperium sine matre sua.] & paulo post.

Cum autem Stauratio nuntiata fuit & præsignata res; commouit Augustam contra filium. Quæ comprehensos omnes Imperatoris homines cæcidit atque totondit, vna cum Ioanne Protospathario & baiulo ipsius, & exilio relegauit in inferioribus partibus vsque in Siciliam; Petrum vero magistrum dehonestationibus subijciens, in domo sua sedere præcepit, similiter & Theodorum Patricium: Porro Damianum Patricium cæsum ac tonsum in castrum Apolloniadem exulem fore destinauit. percutiensq. filium & conuicijs multis laceffens, egit ne procederet per dies non paucos. coepit autem militiam sacramentis submittere ita dicentem: Quia quousque tu viuis, non permittimus filium tuum imperare. Et iurabant omnes sic, nemine contradicere audente.] hic status erat rerum Imperij nutabundus & turbulentus, quem & natura euidentiori expressit signo, dum (quod idem Theophanes ait) eodem anno sexto Idus Februarij horribilis factus est terræ motus, ita vt non auderet quisquam domi dormire, sed omnes in hortis sub dio tabernaculis factis & tentorijs degebant. Ast Imperatrix vna cum filio suo egressa est ad sanctum Mamantem.] hæc Theophanes.

Porro his diebus cum Augusta Præfectos, & inter alios Protospatharium, quem Theophanes Ioannem nomine dictum tradit, insequeretur: quo modo confugiens iste ad Ecclesiam, a Tarasio diu defensus sit, accipe ab Ignatio, qui res eiusdem Tarasij prosequutus hæc habet^a:

Aliquando quidam ex ijs, qui gerebant magistratus, splendore & gloria & diuitijs insignis, qui etiam vt ens Imperatorum gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens poenas, cum graues & acerbæ de eo haberentur quæstiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione & cruciatu omni ex parte vrgeretur, deturbatur in profundi desperationem præ animi ægritudine. Is cum noctem obseruasset intempestam, eos latens, quorum custodiæ fuerat creditus, ad templi diuinum se contulit refugium. Cum autem fuisset intra adyta, venerandæ mensæ mox apprehensis cornibus, ea tenebat cum magno tremore & timore. Cum ergo cum cognouissent au fugisse, metu ne idem subirent supplicium, velocibus pedibus venerunt ad diuinum templum, & eum aspicientes mensam diuinam apprehendisse, circumdabant adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum vt posset vti reliquis necessarijs, sed sperabant fore, vt eum proderet necessitas, quæ eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem custodiam: prohibebant enim omnino ingressum ad aram, vt nemo eum sermone impertiret, aut ad eos qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur.

Cum hæc ita venissent ad aures Pastoris, Tarasij videlicet Episcopi Constantinopolitani, cum repleuerunt maxima animi ægritudine, vt qui viderat contemptum diuinorum sacramentorum mouere ad indignationem datricem Dei benignitatem. sed videte

A dete a misericordi Patre suppeditatum tunc ei auxilium, & admiramini prudentiam. Eo enim tempore quo oportebat cibum sumere eum qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum, & per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant necessaria suppeditabat, abunde ex se afferens, & deinde abibat eum relinquens. Si quando autem venter, cui negari non potest, eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ: ex alto rursus descendens, & eum ad secessum educens & expectans, & eum postea manu capiens restituebat tribunali. idq. non semel & bis in die faciebat, sed quoties euocatus erat ad hoc ministerium ab eo qui grauitur periclitabatur. Hanc insatiabilem diuini viri demissionem admirantes milites, & fieri non posse cogitantes, vt qui supplex erat, caperetur, quamdiu iusti manus eum regeret: improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem & astutiam. Clam enim **B** per alium aditum collocant insidias, vt quando ex sacris adytis ouem pastor traheret naturæ seruientem, eam instar luporum raperent: quod etiam factum est. Nam cum Sanctus viri, vt solebat, curam gereret, & ad requisita naturæ eum duceret, ij qui secure latebant in insidijs, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt & ad Regiam per vim trahunt.

Postquam autem sceleratam infelicium machinationem in eum adunatam cognouit Pastor sanctissimus, ira & dolore arreptus, nulla vtens dilatione, ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc forte contigit degere Imperatricem) accedit. Cum ij vero Patris aduentum sensissent, & eius præsentiam in ipsos futuram zelo plenam & instar acuti gladij suspicarentur, eum suerunt extra Regiam, ne sermone quidem dignati. Ille videns situm aduentum nihil sibi profuisse: Ecclesiasticæ poenæ vinculis omnes communiter alligat, pronuntians indignos communionem Christi sacramentorum, si vlllo grauidamno afficerent eum, qui confugerat supplex ad Ecclesiam. Cum hæc ergo tamquam ex Apostolica auctoritate libere dixisset, est reuersus. Illi anathematismi laqueis adstricti, cum non possent effugere sacra retia poenæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non amplius habuere quæstionem tormentis, sed verborum solis examinationibus, de quibus agebant pecunijs trutinam exinanientes, tamquam innocentem eum absoluunt.] hæc Ignatius de egregio facto Tarasij Patriarchæ religiosissimi.

Sed & illud præclare accidit hoc eodem anno (vt idem qui supra Theophanes auctor est) quod Theophilus Præfectus Imperatoris classis, cum ante aciem pugnans aduersus Sarracenos, tentus esset, atque perductus ad ipsorum Principem Aaron: cum sollicitaretur ab eo Christianam Fidem negare, & sectæ Mahumetanæ inhærescere & ille facere omnino renuisset, & vi adhibita nequaquam aliquo modo flecti potuisset, subiectus gladio martyrij coronam consecutus est, inq. Martyrum sanctorum album relatus, vndecimo Kalendas Augusti natali die, memoria anniuersaria celebratur hoc elogio: In Cypro S. Theophili Prætoris, qui ab Arabibus tentus, cum nec donis nec minis flecti posset, vt Christum negaret, gladio cæsus est.]

Quod ad res pertinet Occidentales, hæc de Carolo laude digna leguntur^a in eius Capitularibus: Anno Incarnationis septingentesimo octogesimo nono, Indictione duodecima, anno vigesimo Regni nostri actum est huius legationis edictum in Aquisgrani palatio publice. Data est quarta die decimo Kalendas Aprilis.

Tempore Hadriani Papæ & Caroli Magni Imperatoris, quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ Sedis, in Aquis pie factum istud capitulum propter hoc, quia **E** laici homines solebant diuidere Episcopia & monasteria ad illorum opus, & non remansisset vlli Episcopo, nec Abbati, nec Abbatissæ, nisi tantum vt velut canonici & monachi viuerent.] & infra.

Quia iuxta sanctorum Patrum traditionem nouimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum & patrimonia pauperum: cuique non solum habita conseruare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus: tamen vt ab Ecclesiasticis de non diuidendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoueremus: statuimus, vt neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostrâ vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus diuisionem vel iacturam patiantur.] hæc ibi. In quam sententiam sancta Hildegardis Abbatissa res^b profecuta sancti Desibodi, hæc ait. Post annos autem plurimos & aliquot Regum decessum, rursus ingentia orta sunt bella in re-

RAPIVNT MY-
LITES EXTRA
ECCLESIAM
QVI AD EAM
CONFVERATTARASIVS
EXCOMMUNI-
CAT IVDICES.THEOPHILVS
PRÆTOR
CLASSIS MAR-
TYR.DE BONIS EC-
CLESIAE
NON LAICIS
DANDIS DE-
CRETVM CA-
ROLI MAGNI.b Apud Sur.
die 8. Iulij.

NEGAT CARO
LVS RES MO-
NACHORVM
DARE LAICIS.

gione ista. Itaque maiores natu & Principes terræ illius Carolum Magnum, qui tunc Romanum Imperium susceperat, adeuntes, dixerunt, æquum non esse, vt ij quos non, carni sed spiritui; non mundo, sed Deo seruire oporteret, mundi pompam & opes superfluas obtinerent, quemadmodum facerent illi qui in monte S. Desibodi degerent: cum ipsi proelijs & angustijs pressi, diuitijs & facultatibus egerent, vnde tum seruire Regno, tum sibi consulere possent. Eorum orationem Imperator & prudenter audiuit, & sapienter dissimulauit. Responditq. se fratribus illis nec fundos aut possessiones, neque alias res, quas eis fideles contulissent, vlla ratione adempturum. Eo accepto responso, illi deinceps quieuerunt.] hæc Hildegardis, quæ Principes audire debeant, si Caroli summæ gloriæ summiq. Imperij hic æmuli, & æterni in cælo Regni eius velint esse participes.

B

IN NOVEM
ANNIS
HABITIS

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANT. SOLIVS. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

790.

19.

I.

SOLVS CON-
STANTINVS
IMPERAT
ABSQVE MA-
TRE.

NONAGESIMVS post septingentesimum annus Redemptoris Indictione decimatertia consignatur, quo pulsa matre Irena, Constantinus solus regnare cœpit. Quod contigit factione legionum in Armenia degentium, quæ ipsum Constantinum dumtaxat acclamarunt Imperatorem: quorum exemplo alij, qui in alijs degebant prouincijs, milites moti, & ipsi Constantinum tantum fore imperatorem, iuramentis etiam publice contestati sunt, licet antea Irenæ iurassent. Cuius rei gratia factum est, vt Irena sibi timens, Constantinum a se dimitteret, quem pene carcere custoditum hætenus asseruasset. Qui habenas suscipiens Imperij, vltus est in Præfectos a matre constitutos, in eos potissimum, qui expelli procurauerant quos diximus Imperatoris amicos, vt Stauratium, & alios; sicq. annus iste primus numeratus est eiusdem solius Constantini absque matre regnantis.

C

Sic igitur pax post longum bellum, quam Orientalis Ecclesia fuerat tot laboribus consequuta, domestico Imperatorum bello turbatur. Inter tot tantaq. discordiæ flagrantis incendia eodem tempore conflagrasse etiam partem Constantinopolitanæ vrbis, & inter alias quoque domum Patriarchæ, testatur Theophanes atque Cedrenus qui ait: Incendium quoque triclinium Patriarchæ domus, quod Thomaites appellatur, & ei subiectas cameras absumpsit, vbi repositæ erant vniuersa scripta, quibus sacram scripturam sanctus Ioannes Chrystostomus fuerat interpretatus; grassatumq. est incendium vsque ad Milliarium & Quæstorium, omnibus quæ in medio erant exustis.]

D

Eodem anno, quo Era Hispana numeratur octingentesima vigesima octaua, defuncto Maurogato Rege Gallaciæ, in locum eius successit Veremundus diaconus, qui inde magnam comparauit sibi laudem, quod Alfonso ab illo e Regno eiectum restituit, ita bene consulens rebus Christianorum, & Regno iam omni ex parte collapso. ista Tudensis & alij.

INCENDIUM
CONSTANTI-
NOP.

INCENDIUM
CONSTANTI-
NOP.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANT. SOLIVS IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

791.

20.

2.

VINCITVR
IMPERATOR
A BVLGARIS.

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus primus Indictione decimaquarta, quo (vt auctor est Theophanes) Constantinus Imp. decimo octauo Kalendas Februarij rogatus a matre & ab alijs Optimatibus, pronuntiat eandem iterum Imperatricem, amboq. simul, vt antea, acclamati sunt Imperatores, adhuc tamen Armenis militibus contradicentibus. Quo item anno male pugnatum est aduersus Bulgaros, cum scilicet (vt idem testatur Theophanes) Imperator a pseudopropheta certam victoriam pollicentibus deceptus, dum minus caute bellum gerit, ab hostibus superatur, fugatusq. redijt Constantinopolim, compluribus desideratis & primoribus magistratibus: occisus pariter Pancratius Astronomus pseudopropheta,

A pheta, qui certam ipsi victoriam vane prædixerat. sed quæ hæc acerbiora sequuta sunt mala, audi Theophanem.

Cum (inquit) collecti essent ordines militares in vrbem, consiliati sunt educere Nicephorum filium Constantini senioris, cui scilicet ipsius tunc regnantis, eundem & Cæsarem & Imperatorem constituere. Quo comperto, Constantinus Imperator misit & eduxit suos patruos filios Constantini cui sui ad sanctum Mammatem, & Nicephorum quidem oculis, Christophorum atque Nicetam, Anthimum atque Eudoxium linguis priuauit; cum quibus & prædictum Alexium Patricium, quem legiones Armeniæ quaesierant prouehere in Imperium, luminibus priuauit, obediens maternis, & præfati Stauratij suadelis, ei asseuerantium, quod nisi hunc cæcum redderet, in Imperatorem forent electuri.] acta sunt autem hæc adeo crudeliter, vt ait, mense Augusto, die Sabbati, hora nona, Indictione * decimaquarta. Subdit vero idem Theophanes: Verumtamen non in longum Dei iustitia hanc iniquam vltionem misit inultam. Post quinquennium namque, eodem mense, & eodem die Sabbati, orbatus est oculis a propria matre idem Constantinus.

CONSTANTI-
NI IMP. CRV-
DELITAS IN
PATRVOS.

* XV.

Sed sicut in Oriente, vbi scæuitia cum iniquitate grassatur, barbari prævalent in Imperatore: ita e cõtra in Occidente, Caroli Magni Regis pietas inuictos hætenus barbaros superat. hoc siquidem anno (vt habent veteres Francorum a Annales) triduo ieiunio & Litanijs, solemniq. celebratione Missarum roboratus exercitus, fide potentior quam armis aduersus Auares bellum quam felicissime gessit. Nam Franci (inquit auctor) prostrauerunt Auarum innumerabilem multitudinem, & reuersi sunt ex vtraque ripa Danubij ad propria, magnificantes Deum pro tanta victoria] plane incruenta.

CAROLI VI-
CTORIA IN
AVARES.
a Chron. Franc.
edit. a Pithoe
e. Regino in
Chron. & alij.

C Quod vero ad res Italiæ pertinet, hoc ipso anno celebratum est in Italia Concilium Foroiulienſe sub Paulino Episcopo Aquileiensi, sub cuius Metropoli Foroiulium continebatur. De tempore quidem ex Actis ipsius Concilij fati liquet, vbi in eorum exordijs ista scribuntur: Anno igitur felicissimo Principatus eorum, Caroli scilicet tertio & vigesimo, & Pipini decimoquinto: canonicis siquidem euocatum syllabis fratrum quorundam Episcoporum contubernium Foroiulium municipium Metropolim Aquileiensem veneranter coaceruatum cõuenit, &c.] Qui huic præfuit Paulinus Patriarcha, egregia enituit sanctitate, & doctrina fuit insignis, plurimusq. in Synodalibus coactis a Carolo Magno cõuentibus, ad quos ab eodem Rege vocari solitus esset: nam ipse in hoc eodem Concilio dum se excusat, quod tardius & infrequentius conuocaret ad Synodum prouincialem sibi subiectos Episcopos, præter excusationem bellicorum tumultuum, hanc addit, quod frequenter ad generales coactus fuerit proficisci. Sed audi ipsum:

CONC. FORO-
IULIENSE.

PAVLINVS
EPISC. FORO-
IULIENSIS
QUALIS.

Per tot temporum curricula quod minime sit reuerendi Concilij Sessio celebrata, vestram scire non ambigo sincerissimam caritatem. Nam propter improbos, qui solent irrumpere, mundanos tumultus, propterq. imminetia proeliorum bella, quæ circumquaque per gyrum finium nostrorum fomenti ferocitatem ingruere non cessabant, intermissum interim hoc magnificum opus, proculdubio poterit approbari. Verumtamen non penitus intermissum veridicis valebit assertionibus æstimari. Nam quoties reuerendis principalibus accersiti imperijs in generali celeberrimæ Synodi venerabilium Patrum conuentione humillimam paruitatis meæ præsentiam, quia sæpius contigit adfuisse: vestris est animis (vt opinor) non cælatum, vestrisq. etiam obtutibus aliquoties latius patuisse, in promptu non dubito.] hæc de præteritis.

E De præſenti autem Synodo congreganda, accipe eius animi consilium ex temporum opportunitate quaesitum: Nunc autem (inquit) diuina opitulante clementia, attritis vtique ferocium barbarorum superbiæ typo erectis ceruicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita iam quietissima pace terris, superna prorsus largiente gratia, paululumq. respirantibus regalibus iussis, necessarium duximus summopere festinantes dilectissimam fraternitatem vestram iuxta priscorum canonum inuiolabiles sanctiones in vno collegio aggregari, &c.] Sane quidem Paulinum hunc vt insignis nominis virum citat b Vualfridus Strabo, qui claruit paulopost sub Ludouico filio Caroli Magni, dum agit de sacrorum hymnorum in Ecclesia vsu: Traditur siquidem (inquit) Paulinum Foroiulienſem Patriarcham sæpius, & maxime in priuatis Missis circa immolationem sacramentorum hymnos vel ab alijs vel a se compositos celebrasse.] hæc ipse. Sed de his quæ ad res gestas sanctasq. in hac Synodo spectant, agamus.

b Vualf. Strabo
de rebus Eccles.
cap. 25.

QVAESTIO Duo erant quæ in Catholica Fidei sacramentis, hoc tempore, Catholicam pulsabant **A**
DE PROCES- Ecclesiam, in Oriente alterum, alterum vero in Occidente: in Oriente inquam quæstio
SIONE SPIRITUS de processione Spiritus sancti magnopere exagitari cœpit, indeq. dilapsa in Italiam,
VS SANCTI. Gallis cum Hispanis contra nitentibus, vt superius est demonstratum. In Occidente
 vero in Hispanijs ab Episcopo Toletano Elipando, & Felice Episcopo Vrgelitano Nesto-
 rianismus restitui cœpit, dum assererent Filium Dei Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum secundum humanitatem dicendum esse filium adoptiuum, ac proinde duos Dei fi-
 lios in Christo, naturalem, & adoptiuum esse. Ad vtrumque errorem conuincendum
 & corrigendum Paulinus visus est huiusmodi Synodum potissimum conuocasse, vtq.
 etiam de his quæ ad disciplinam Ecclesiasticam bene restituendam & instituendam per-
 tinent, canones ordinaret.

VX Quod ad primum spectat, hæreticos cum nominet, negantes Spiritum sanctum **B**
 a Patre Filioq. procedere: diuersum plane est ab eo, quod aliqui simpliciter dixere ex
 sancti Euangelij præscripto, Spiritum sanctum a Patre procedere, non negando tamen
 etiam ex Filio procedere. Hos quidem non esse censendos hæreticos, Hadrianus Papa
 excusat in responsionibus ad Carolum Magnum datis aduersus Synodi secundæ Nicenæ
 detractores, vbi Tarasium excusat, qui Spiritum sanctum dixerat ex Patre procedere
 per Filium, cum ait: ^a Hoc dogma Tarasius non per se explanauit, sed per doctrinam
 sanctorum Patrum confessus est, quorum capitula pro vestro nimio amore, quem erga
 vestram ^{*} perfectissimam a Deo protectam regalem excellentiam gerimus, breuiter exo-
 ramus. Athanasius &c.] Recitat nonnullorum Græcorum & Latinorum Patrum senten-
 tias Tarasij assertioni consentientes, quod scilicet Spiritus sanctus a Patre procedit per
 Filium. de quibus videas quæ disputat diffusus S. Thomas ^b. Non ergo consensit Ha- **C**
 drianus illis damnantibus Græcos, ob id quod dicerent Spiritum sanctum a Patre proce-
 dentem, non tamen negarent a Filio æque ipsum procedere. At quod addita Symbolo
 illa verba fuerint, **FILIOQ.** hanc assert Paulinus rationem: Hæc enim (inquit) &
 cetera quæ sequuntur in Nicæni Symboli sacro dogmate non habentur. sed & postmo-
 dum propter eos videlicet hæreticos, qui susurrant Spiritum sanctum solum esse Patris,
 & a solo procedere Patre, additum est: Qui ex Patre, Filioq. procedit.]

Quomodo autem nonnisi ex diuinarum scripturarum auctoritate id factum sit, plu-
 ribus idem Paulinus docet, licet quando sit, non dicat: Tu vero eius rei originem, su-
 perius in Annalibus, tempore Leonis Magni fusius declararam, si libet, cognoscere po-
 teris, cum ostensum est in Hispanijs id primum factum, atque postmodum in Gallijs:
 cum etsi doctrinam eandem Ecclesia Romana receperit, in Symbolum tamen numquã **D**
 admisit, nisi sub Nicolao Papa, vt suo loco inferius pluribus dicturi sumus. Est de his
 Pithœi compendiosa tractatio ad Iacobum Sermundum Societatis Iesu professorem.

Disputas insuper idem Paulinus in hac Synodo pluribus de sanctissima Trinitate, hæ-
 reses aduersus eam obortas, prædamnatas confutat, atque demum de Verbi Incarnatio-
 ne tractas, redarguit eos qui Filium Dei factum hominem nominant adoptiuum, eodemq.
 Fidei Catholicæ Symbolo eisdem condemnat errores. Quomodo autem eadem hæresis
 de adoptione Christi sequenti anno damnata est in Concilio Ratisponensi coram Caro-
 lo Magno Imperatore, suo loco dicturi sumus. Demum vero in hac eadem Synodo post
 tractationem dogmaticarum disputationum absolutã, sanciti sunt quatuordecim cano-
 nes ad disciplinam Ecclesiasticam spectantes. in quibus quã accuratus fuerit Ecclesiasti-
 cæ disciplinæ restitutor & custos, vel ex eo quisque poterit intelligere, dum nec cū per-
 missis a Nicæno Cōcilio mulieribus matre & sorore, permiserit suos clericos cohabitare. **E**

Hoc eodẽ Redemptoris anno migravit ex hac vita ille Apostolicus sanctitate illustis
 Burchardus Episcopus Herbipolensis, cū sedisset annos quadraginta, cuius res gestas pro-
 sequutus est ^c Egilardus eius monasterij monachus. Sed alia plura de eo e latebris vindi-
 cata accepimus, quæ si fuerimus consecuti, in appendice collocabimus. Haud diu autem
 ante obitum sanctissimus vir consulens nouæ plantationi, imitatus exemplum magistri
 sui Bonifacij, sicut ille auctoritate Apostolicæ Sedis delegerat sibi successorẽ, ita ipse au-
 thoritate Lulli Moguntini Episcopi Apostolicæ Sedis, instar S. Bonifacij prædecessoris fun-
 gentis legatione, & assentiente Carolo Magno Mengingandũ voluit sibi in eius Episco-
 patu sedem substitui: quod & feliciter consequutus est. Porro relatus sanctus inter San-
 ctos, ab Ecclesia Catholica, anniuersaria cōmemoratione cœptus est celebrari. Ecclesia

vero

A vero Herbipolensis, Apostolicorum plantata laboribus, hætenus Apostolico fulgore
 coruscat, Catholica ibi doctrina in tanto Germaniæ naufragio conseruata.

Quod igitur in obitu sancti Burchardi fit mentio Lulli Episcopi Moguntini, superui-
 xisse cum non solum Burchardo & successori eius, eadem citata Acta testantur, ex qui-
 bus redarguas eos qui eum longe ante hæc tempora decessisse ex hac vita tradiderunt.

In fine autem anni huius, nempe mense Decembri Indictione decimaquinta, mirũ in
 modũ exundans Tiberis, Romanæ Urbis planitiem alluione repleuit: hæc enim apud
 Anastasium Bibliothecarium verbis istis enarrantur: In vigesimo huius prædicti eximij
 Põtificis anno, mense Decembris, decimaquinta Indictione, fluuius Tiberis e suo egressus
 alueo intumescens, sese per campestria dedit. Qui etiam præ nimia inundatione portam,
 quæ dicitur Flaminia, ingressus, ipsam e fundamentis euellens portam, vsque ad arcum,
 qui vocatur, Tres Facciolas, eam deduxit, & muros in aliquibus transcendit locis, atque
 ultra basilicam sancti Marci redundans, per porticum, quæ vocatur Palatina, se exten-
 dens, vsque ad pontem Antonini, ipsum euertens, egressus, in suum se iterum remisit
 alueum, ita vt in Via lata amplius quam duas staturas eiusdem fluminis aqua excreue-
 rit, atque a ponte beati Petri vsque ad pontem Miluium aquæ se extenderint: iuxta
 remissam vim ipsius fluminis perdidit domos & euertit, atque agros desertauit, euel-
 lens & eradicans arbuta & segetes: & propter hoc imminebat tribulatio magna.

Quo audito, ipse præcipuus Præsul, per hoc triduum, quo ipsum flumen quasi per
 alueum per ciuitatem currebat, se nimis in lamentationes dedit, & humi in oratione
 prostratus persistens, misertus Dominus eius orationis, post triduum cessauit. Sed per
 plures dies aqua Romam detinuit. Intereaq. ipse præcipuus Antistes diuina permotus
 inspiratione, per sandala, *scaphas scilicet*, morantes in Via lata cibus alebat, vt non fame
 necarentur, eo quod ostium domicilij exire nequibant præ nimia inundatione aqua-
 rum. Postmodum vero arefacta aqua, omnes ipsas regiones Viæ latæ in domino con-
 solatus est.] hæc ibi de Tiberis inundatione, & Hadriani Papæ erga gregem suum pa-
 storali cura propensiore.

Hoc ipso anno Alfonso cognomento Castus a Veremundo Rege Gallæciæ, de quo
 dictum est anno superiori, restituitur in Regnum, in collegam assumptus ab ipso: quod
 ex veteribus monumentis Morales prodidit, cum ex priuilegio antiquissimi monasterij
 S. Vincentij Montis fortis ista refert.

Era octingentesima vigesima nona vnctus est in Regno magnus Adefonsus decimo
 octauo Kalendas Octobris Era qua supra.] hæc de vnctione. Ceterum eodem anno, duo-
 decimo Kalendas Augusti, ipsum reuocatum in Regnum fuisse, auctor est Isidorus Pacẽ-
 sis huius sæculi non ignobilis scriptor. Fuit hic Froilæ Regis filius, ob ætatem infirmam
 prohibitus ne regnaret: vbi vero proeuctionis est factus ætatis, tum bellicæ virtutis, tum
 bene institutæ vitæ egregium specimen edidit, adeo vt cum Berta propria coniuge, so-
 rore Caroli Magni continenter vixisse dicatur. De his autem quæ ad religionis cultum
 spectant, ista prodimus ex Tudensi, qui ait: Multis virtutibus emicuit, solum suum for-
 ti & pulchro opere Oueti firmavit. Saluatoris nostri ibidem firmavit templum, aulam
 sanctæ Mariæ iuxta ipsum templum: ædificauit quoque basilicam sancti Thyrsi Marty-
 ris, pulchro ædificio fieri fecit, omnesq. has Domini domos cum arcibus lapideis atque
 columnis marmoreis auro, argentoq. ornauit, palatium regale Oueti fecit & picturis
 varijs decorauit, omnem Gothorum ordinem, sicut in Toletum fuerat, tam in Ecclesia
 quam in palatio ordinauit. **E**

Cum esset homo castus & Catholicus, Arcam quam Pelagius Rex a Toletum detulerat
 in Asturias, diuersorum Sanctorum reliquijs plenam, Ouetum detulit. Aedificauit etiam
 altare meridianum in vltima parte S. Saluatoris, vnde ascensus fit per gradus ad altare
 sancti Michaelis Archangeli, vbi transtulit sanctissimam Arcam cum multis alijs Sancto-
 rum reliquijs propter loci tuitionem & securitatem. Hoc factum vides ad firmitatem
 & securitatem Regni sui & salutem totius populi Christiani. Concurrerunt ad pia San-
 ctorum suffragia ex multis partibus fideles, vota cum deuotione ferentes, & auctoritate
 Apostolica tertiæ partis suæ poenitentiae indulgentiam consequentes. Ea quidem Ar-
 ca, gentili errore comitante, tempore Mahometi pseudoprophetae ab Hierosolymis nauig-
 io Hispalim est delata: deinde per annos septuaginta nouem Toleti permanit. rursus
 cum a Mauris Toletum opprimeretur, Arcam Dei Pelagius rapuit, & per abdita loca

M m 4 ad

QVAESTIO
 DE PROCES-
 SIONE SPIRITUS
 SANCTI.

^a Hadrian. epi.
 ad Car. cap. 1.

^{*} prærectissi-
 mam

^b S. Thom. par.
 1. q. 36. art. 3.

ROMANA EC-
 CLES. RECEPIT
 IN SYMBOLVM
 VERBA ILLA
 FILIOQVE.

^c BURCHARDI
 EPISC. OBI-
 TVS.
 c Extant apud
 Sur. die 14. Oct.
 tom. 5.

LVLVS SV-
 PERSTES S.
 BURCHARDO.

TIBERIS IN-
 VNDATIO IN-
 SIGNIS.

HADRIANI
 PAPAE TEM-
 PORE DILV-
 VIVM VRBIS

ad Asturias duxit, quam Rex Alfonso (vt dictum est) in Ecclesia Ouetensi honorifice cum multis Sanctorum reliquijs collocavit. Iulianus quoque quondam Archiepiscopus Toletanus, qui a nefario Vuitiza Rege ab Archiepiscopatu fuit expulsus, cum prædicta Arca venit, & Queti quiescit.

Decoratur etiam dicta Ouetensis Ecclesia Angelici miraculi nouitate. Dum enim quadam die Rex Alfonso haberet casu coram se pondus auri splendidissimi, & quosdam lapides pretiosos, cogitare coepit intra se, quomodo ad opus diuini altaris inde Crux fieri posset, ita sancta deuotione Regis existente. Cum post auditam Missam a templo nostri Saluatoris regale palatium peteret, obuiam habuit duos Angelos in figuram peregrinorum, qui se aurifices esse dixerunt. Rex autem Alfonso illico tradidit eis aurum & lapides, & iussit illis dari domum, in qua possent sine impedimento hominum operari. Sed Rex dum pranderet ad se reuersus, quibus personis dederit aurum inquit, & statim vnum post alium Legatum misit, vt viderent quid ignoti aurifices agerent. Iam ministri domui fabricæ accedebant, cum subito tanta lux intra domum resplenduit, vt non possent eam oculi humani aspicere præ nimia claritate. Et cum nuntiatum Regi fuisset, cito accurrit ad domum, & Crucem solam sine aurificibus reperit, atque totam domum sicut sole irradiatam. Rex autem accipiens benedictam Crucem, conuocato omni clero, cum laudibus & hymnis Deo gratias agens, eandem super altare S. Saluatoris reuerenter posuit.] hæc ex scripto codice Tudensis nomine: quæ etiam ab alijs qui nobili stylo profecuti sunt res Hispanorum narrantur^a.

Ceterum Crucem ipsam factam esse antequam restitueretur in Regnum, quæ in ea legitur inscriptio docet. Est enim ipsa sancta Crux quaqua versum inscriptionibus consignata in hunc modum. in cornu superiori habet ista.

SVSCEPTVM PLACIDE MANEBIT HOC IN HONORE DEI
OFFERT ADELFONSVS HVMILIS SERVVS CHRISTI

In cornu vero sinistro ac dextero hæc quæ sequuntur:

QVISQVIS AVFERRE PRAESVMSERIT MICH
FVLMINE DIVINO INTEREAT IPSE.
NI LIBENS VOLVNTAS DEDERIT MEA
HOC OPVS PERFECTVM EST ERA DCCCXXVI.

In stipite autem deorsum in hunc modum:

HOC SIGNO VINCITVR INIMICVS.
HOC SIGNO TVETVR PIVS.

LESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 792. 21. 3.

ANNVS sequens numeratus septingentesimus nonagesimus secundus decimaquinta Indictione notatur, quo celebratum est Concilium Reganesburgi siue Ratisponæ, vbi damnatus est Felix Vrgelitanus Episcopus, quem sic damnatum Angelbertus Abbas Romam perduxit ad Hadrianum Pontificem, vbi confessione rectæ fidei facta, hæresim damnauit. hæc Annales Francorum, & apud Reginonem & alios. In ijs autem qui sub Ludouico Caroli filio scripti sunt, ista paulo latius explicantur verbis his: Vrgelis est ciuitas in Pyrenæi montis iugo sita, cuius Episcopus nomine Felix, natione Hispanus ab Elipando Toleti Episcopo per litteras consultus, quid de humanitate Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sentire deberet, vtrum secundum id quod homo est, proprius, an adoptiuus filius credendus esset ac dicendus: valde incaute atque inconsiderate, & contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam adoptiuum non solum pronuntiauit, sed etiam scriptis ad memoratum Episcopum libris, pertinacissime præiudicium opinionis suæ defendere curauit. Huius rei causa ductus ad palatium Regis, Caroli scilicet, qui tunc apud Reginum Baioriæ ciuitatem, in qua & hiemauerat, residebat. Vbi congregato Episcoporum Concilio auditus est, & errasse conuictus ad præsentiam Hadriani Pontificis Romam missus: vbi etiam coram ipso in basilica sancti Petri Apostoli hæresim confessus est, atque abdicauit: quo facto, ad ciuitatem suam reuersus est.] hæc ibi.

^a Descriptio Mo-
ralis lib. 13. c.
38.

SYNODVS RA-
TISPONENSIS

FELIX ROMAE
DETESTATUR
HAERESIM.

Sed

A Sed expressius atque fidelius hæc habentur apud Ionam Aurelianensem Episcopum, qui sub eodem filio Caroli Magni Ludouico & eius filio Carolo Caluo claruit, atque scripsit aduersus Claudium Episcopum Taurinensem, vbi ipsius primi libri exordio de Felice dicturus, sic incipit: Disertissimos viros & eloquentissimos atque Catholicæ & Apostolicæ Fidei inuictissimos defensores Hispaniam protulisse, manifestum est, quorum imitanda exempla & documenta sequenda quia in promptu habentur, & Ecclesiæ amplectuntur, ab eis, Christo fauente, non ab iure sancta salubriter instruitur & fouetur Ecclesia. Sed quoniam sæpissime & hæresiarchas simplicitatem Catholicæ Fidei peruersis dogmatibus commaculare conantes, & multifarijs superstitionibus auctoritati sanctæ Dei Ecclesiæ contraeuntes creauit, & hæcenus creare non cessat; cunctis valde fidelibus dolendum est. Vt igitur ceteros omittam: emerit ex eadem Hispania tempore sanctæ memoriæ Caroli pijsissimi atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine, actu infelix, Vrgelitanensis ciuitatis Episcopus, qui iuncto suo scelerato errori * Elipando Toletanæ vrbs Episcopo, secundum humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptiuum prædicare ausus est. & hac virulenta doctrina vterque Hispaniam magna ex parte infecit.

Deinde Apostolorum Christi actus imitari videri volentes, cum ipsi non Apostoli Christi, sed præcones essent hostis antiqui, vnusquisque separatim diuersas prouincias eadem insana sua doctrina imbuendas appetiuere, Elipandus scilicet Asturias & Galliam, cuius discipulos apud Astures me aliquando vidisse memini, quos & Catholicorum virorum regionis illius, qui eorum vesanæ doctrinæ secundum sanam doctrinam rationabiliter renitebantur, relatu, perspicuitatisq. meæ probatu secundum eorum actum & habitum, certissimos Antichristos esse liquido deprehendi; manifestum cernens in illis illud beati Ambrosij compleri: Habitus mentis in corporis statu cernitur. & illud cuiusdam: Frons hominis propriæ mentis depromit affectum. Qualis vultus erit, talia corda gerit. Quibus verissime & apertissime cognitis, & quia iam secundum Apostolicum præceptum ter, vt ab eadem sua erronea prædicatione desisterent, admoniti fuerant, tamen in eodem errore permanebant, vt hæreticos deuitauit.

Porro idem Felix cum multis apud Septimaniam eundem haustum pestiferum propinarit; eum tamen Galliarum, Germaniarumq. (quantum in illo fuit) propinare voluit. Sed diuina gratia adminiculante, nullum apud Galliam, Germaniamq. eius error locum inuenire quiuit: quoniam non solum apud Germaniam studium litterarum & amor sanctarum scripturarum, verum etiam apud eandem Galliam (quæ sola, teste Hieronymo, monstra non habuit, sed viris semper fortibus & eloquentissimis abundauit) eiusdem memorabilis viri solertissimo studio & feruentissimo desiderio actum est, vt Domino opem ferente, in sibi commissæ Ecclesiæ filijs & liberalium artium apprime disciplina & diuinarum scripturarum perfecte polleret intelligentia. Quibus milites Christi, vtpote inuictissimis armis muniti, eius vesanam doctrinam propulsauerunt. Eiusdem namque Principis iussu in vnum coacti, adhibita etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritate, eundem Felicem damnauerunt, immo cum auctore sui erroris Nestorio, quem imitatus est, perpetuo anathemati mancipauerunt.] hæcenus de his Ionas. sed vnde emerferit erroris istius occasio, dicturi sumus, cum de Concilio Francofordensi, vbi iterum Felix damnatus est, erit agendum.

E Quod autem de Angilberto, siue Engelberto mentio facta est, quod perduxerit Felicem Vrgelitanum hæreticum ad Hadrianum Romanum Pontificem: fuit ipse gener Caroli Magni, vitæ bene institutæ meritis clarus, Abbas postea monasterij sancti Ricarij in Centulo, quod ipse egregio opere struxit. de quo eius filius Nithardus^a hæc obiter, dum agit de translatione corporis eius: Eadem quoque, inquit, die, Angilbertus vir memorabilis Centulo translatus, & anno post decessum eius vigesimo octauo, corpore absque aromatibus indissoluto, repertus est. Fuit hic ortus, eo tempore, haud ignoræ familiæ. Madhelgaudus autem, Richardus & hic ex vna progenie fuerunt, & apud Carolum merito magni habebantur. Qui ex eiusdem magni Regis filia nomine Berheta Harnidum fratrem meum & me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honorem omnipotentis Dei, sanctiq. Ricarij construxit. Familiam sibi commissam mirifice rexit. Hinc vita cum omni felicitate defuncta, Centulo in pace quieuit.]

* Elipando

FELIX ET
ELIPANDVS
PSEUDOAP-
STOLI.

^a Nithard. hist.
lib. 4.

quieuit] anno octingentesimo decimoquinto. Meminit eiusdem Angilberti Albinus A Flaccus in epistola nuncupatoria ad Carolum Magnum, quæ est præfatio ad vitam sancti Ricarii quam scripsit.

Extat apud Sur. die 26. April. 10. 2.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 793. 22. 4.

SEQUITVR annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus tertius Indictionis primæ, idemq. tertius incipit Alfonsi siue Adefonsi cognomento Casti regnantis iterum in Gallæcia, Era nimirum octingentesima trigesima prima: qua idem Rex religiosissimus zelo exæstuans diuinæ legis, cū indigno animo ferret proffutui tributi nomine pudicitiam nobilium virginum Hispanarum, vindex exurgens, licet longe imparibus viribus aduersus Mauros collegit exercitum, in eosq. irruens apud Asturias, ad septuaginta millia ex eis occidit, vna cum Duce ipsorum Mugait.] hæc Tudensis, qui & subijcit alia multa proelia cum Sarracenis habita dum vixit, in quibus semper victor extitit. Ceterum tantam hanc partam victoriam plurima consecuta sunt bona, atque in primis quod seruitutis pressa iugo colla fidelium, Maurorum dira tyrannide se cœperunt erigere, ipsiq. animos sumere, & de perfecta consequenda libertate spem haud vanam concipere: contra vero fuerit audacia Maurorum cohibita atque retusa, redditiq. ipsi timore segnes. Accessit ad hæc, vt ex his Alfonsi nomine reddito celebri, ipsum Carolus Magnus amicum habere voluerit, sicq. inita inter eos amicitia se inuicem legationibus frequentarint, quod æstimationi ipsius plurimum attulit virium.

obiter

ADEFONVS CASTVS VINCIT SARRACENOS.

Ceterum ipse Rex Alfonsus gratias acturus Deo, cui tantæ victoriæ munus ferret acceptum: in honorem Saluatoris humani generis eam quam diximus Oueti erexit Ecclesiam, vbi fixerat Regni sedem, in qua duabus lapideis tabulis incisum suæ pietatis reliquit egregium monumentum; licet (vt ferebant tempora illa) rude, sed fide nitens, quod sic se habet^b.

b Ambros. Moral. hist. lib. 3. 6. 32.

DE TEMPLO ERECTO AB ADEFONSO REGE.

QVICVMQVE CERNIS HOC TEMPLVM DEI HONORE DIGNVM NOSCITO HIC ANTE ISTVM FVISSE ALTERVM HOC EODEM ORDINE SITVM QVOD PRINCEPS CONDIDIT SALVATORI DOMINO SVPPLEX PER OMNIA FROILA DVODECIM APOSTOLIS DEDICANS BISSENA ALTARIA. PRO QVO AD DOMINVM SIT VESTRA ORATIO CVNCTORVM PIA PRETERITVM HIC ANTEA EDIFICIVM FVIT PARTIM A GENTILIBVS DIRVTVM SORDIBVSQVE CONTAMINATVM. QVOD DENVVO A FAMVLO DEI ADEFONSO COGNOSCITVR ESSE FVNDATVM ET OMNE IN MELIVS RENOVATVM. SIT MERCES ILLI PRO TALI CHRISTE LABORE. ET LAVS HIC IVGIS SIT SINE FINE TIBI.

In altera autem tabula ista quæ sequuntur, habentur: quæ est pia ipsius obtestatio ad Dei ministros illic positos, vt pro ipso orent.

PIA REGIS ADEFONSI OBTESTATIO.

QVISQVIS HIC POSITVS DEGIS IVRE SACERDOS PER CHRISTVM TE OBTESTOR VT SIS MEI ADEFONSI MEMOR QVATENVVS SEPE AVT SALTEM VNA DIE PER SINGVLAS HEBDOMADAS SEMPER CHRISTO PRO ME OFFERAS SACRIFICIVM VT IPSE TIBI SIT PERENNE AVXILIVM. QVOD SI FORTE NEGLEXERIS ISTA VIVENS SACERDOTIVM AMITTAS.

TVA SVNT DOMINE OMNIA QVE TV INSPIRASTI VEL CONFERRE NOBIS DIGNATVS ES. TIBI DOMINE TIBI TVA OFFERIMVS HVIVS PERFECTAM FABRICAM TEMPLI.

EXIGVVS SERVVS TVVS ADEFONSVS EXIGVVM TIBI DEDICO MVNERIS VOTVM. ET QVOD DE MANV TVA ACCEPIMVS IN TEMPLO TVO DANTES GRATANTER OFFERIMVS.] Hactenus Alfonsi Casti casta monumenta digna Deo, qui non verba, sed animi pensat affectum.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc ipso anno Sarraceni pyriticam exercentes, improuiso agmine inuadentes prouinciã Narbonensem, graue damnũ Septimaniæ & Gothiæ ita tunc nominatis illis prouincijs intulere. hæc habent veteres Annales Francorũ.

Qua

A Qua clade accepta Carolus monitus ita cuncta disposuit præsidia in litoribus Mediterranei maris per subiectas sibi prouincias, adeo vt a Sarracenorũ incurfibus easdem tutas reddiderit. nam Eginhardus in vita ipsius hæc habet: Per omnes portus & ostia fluminum, qua naues recipi posse videbantur, stationibus, & excubijs dispositis, ne qua hostis exire posset, tali munitione prohibuit. Fecit idem a parte meridiana in litore prouinciæ Narbonensis ac Septimaniæ, toto etiam Italiæ litore vsque Romam contra Mauros nuper pyriticam exercere aggressos; ac per hoc nullo graui damno vel a Mauris Italia, vel Gallia atque Germania a Northmannis diebus suis affecta est.] hæc ipse.

Verum cum alijs quam cum pyratis Sarracenis rem actam esse, docet inscriptio prope Arelatem in ædícula S. Crucis in monasterio Montis maioris super interiorem portam in marmore longissimo ita scripta.

B Nouerint vniuersi, quod cum serenissimus Princeps Carolus Magnus Francorum Rex ciuitatem Arelatem, quæ ab infidelibus detinebatur, obsedisset, & ipsam vi armorum cœpisset, & Sarraceni in eadem existentes pro maiori parte aufugissent in montana Montis maioris, & ibidem se retraxissent, & in eadem se munissent: & idem Rex ibidem cum exercitu suo venisset pro ipsis debellandis, & ipsos debellando triumphum de ipsis obtinisset. Et de ipso gratias Deo agendo, in signum huiusmodi victoriæ præsentem Ecclesiam in honorem S. Crucis dedicari fecit, & præsens monasterium in honorem S. Petri Apostolorum principis dedicatum, quod ab ipsis infidelibus penitus destructum fuerat, & inhabitabile redactum, idem Rex ipsum reparauit & reedificauit, & monachos ibidem pro seruiendo Deo venire fecit, & ipsum dotauit, & plura bona eidem contulit. In quo quidem monasterio multi nobiles de Francia ibidem debellantes sepulti sunt. Ideo fratres orate pro eis.] Accepimus a Francisco Claret rerum antiquarum studio Archidiacono Arelatensi, & vna simul distichon descriptum in valuis antiquissimæ Ecclesiæ sancti Petri præ vetustate collabentis prope antiquum Mausoleum vrbs Remigianæ diocesis Auinionensis, litteris ipsis præ nimia antiquitate ex parte corrosis.

SI CHRISTVS EST DEVS ET PETRVS CLAVIGER EIVS IAM NISI PER PETRVM NEMO VIDEBIT EVM.] Sic vt lapides ipsi, si alij fileant, contra Nouatores inclament.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 794. 23. 5.

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus nonagesimus quartus Indictione secunda, quo Francofordiæ in Germania congregatum est Concilium, quod ob numerositatẽ Episcoporum, præsentiamq. Apostolicæ Sedis Legatorum, Plenarium reperitur nominatum. Ex Italia namque, Gallia, atque Germania frequentes, circiter trecenti numero Episcopi conuenerunt, quod magni momenti causa id postulare: siquidem de Fide Catholica quæstio verteretur, disputandumq. esset de Filij Dei Incarnationis alto mysterio. Num scilicet idem Dei Filius, secundum assumptam humanitatem, dicendus esset Filius Dei adoptiuus an proprius. Licet enim sancta Dei Ecclesia Catholica, nihil quod de his vel leuiter dubitaret haberet, vtpote quod in Concilio Oecumenico Ephesino, quid de his sentiendum esset, fuisset plenissime definitum, cum Nestorium condemnasset, duos filios Dei introducentem, alterum secundum diuinitatem, alterum secundum humanitatem; atque nuper pariter damnasset Felicem Vrgelitanum Episcopum, asserentem, Christum secundũ carnem esse dicendum Dei Patris filium adoptiuum (quem erroris poenitentem diximus recantasse Romæ palinodiam apud Hadrianum Romanum Pontificem) tamen quia infelix Felix iste, vt canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota redijt ad volutabrum luti: rursus eundem quem damnauit errorem & Romæ execratus est hæresim professus publice Catholicæ Fidei confessionem ad altare principis Apostolorum: eandem ardentioribus animis iterum defendere est aggressus magno damno fidelium animarum: iterum ne malum longius serperet, & infusum venenum sana membra corrumpere, fuit ad plenarium iudicium reuocandus, co-

gis

gis quod non solus tanti reperiretur assertor erroris, cuius ipse potius confector quam A auctor dicendus esset.

Erat enim tantæ blasphemiae restitutor primariæ sedis Hispaniarum Antistes Elipandus Archiepiscopus Toletanus, qui (vt vidimus) tantum abfuit vt admonitus ab Episcopis atque presbyteris Orthodoxis sibi subiectis emendaretur, atque damnatum ab illis detestaretur errorem, & Fidem Catholicam poenitens sequeretur: vt conuersus in arcum prauum, etiam longe positos Ecclesiæ Catholicæ filios infectis veneno sagittis appetere non desisteret, factus hæresis non solum propugnator acerrimus, sed studiosissimus propagator. Siquidem numquam destitit, neque quieuit, donec reuersum Felicem ad Orthodoxos, reuocarit ad castra impietatis, & potentius armarit ad proelium, & exacerit diligentius ad certamen, probe sciens relabenti in crimen maiora suppeti solere ab inferno subsidia, a vt loco vnus per poenitentiam eiectionis spiritus nequam, septena dæmonia vni in auxilium adiungantur, eademq. nequiora mittantur ad funestiora patrandam.

Quid amplius? vorax est omnis iniquitas, multoq. magis insatiabilis hæresis, vt pote quæ ardentioribus inferni caloribus æstuet, vt secundum illud propheticum: ^b Absorbebit fluuium, & non mirabitur, fiduciam habens vt influat in os eius Iordanis.] Perinde ac si perangusti essent termini latissimarum Hispaniarum ad zizaniorum sementem, Gallias, Germaniasq. laborat illis implere, spargensq. per litteras prauum semen, eousque progressus, vt ipsorum Regem Christianissimum, turrim munitissimam Fidei Orthodoxæ, in suam sententiam, si posset, conaretur adducere Carolum Magnum, scribens ad eum epistolam veneno refertam, sed tamen ita melle delibutam, vt nihil continere videretur amarulenti. Cum enim ipsum de sua sententia redderet certiore, simul petit, vt vbi quam scribit epistolam coram se legere fecerit, Theologos, quid ea in re sentirent, simul interrogaret, vt veritas posset exquiri, cuius se cupidissimum præferret. Addidit his alia plura, quibus conciliaret sibi animum tanti Regis, nempe se pro ipsius salute iuges ad Deum preces offerre. Quibus præmissis, salubres admonitiones ingerere simulat, reddereq. ipsum cautum aliorum exemplo, ne scilicet vti Constantinus bene coeptum opus (vt ait) male consummet, adeptamq. ex pietate gloriam immensam obscurat. hæc & alia plura miscens, ipsum Christianissimumq. Regem ad suum dogma sollicitans, Nestorianum hæreticum reddere ex Catholico studuit. Non extant ipsæ quidem datæ ad Carolum litteræ Elipandi, sed hæc ipsa omnia quæ sunt dicta ipsas continuisse, eius Caroli ad ipsum tunc redditæ litteræ docent.

Qui igitur ad tantum Regem eius argumenti scripsit epistolam priuatim ad ipsum D datam, alias addidit publicas & generales ad omnes Galliarum Episcopos. Erubescere nescit hæresis: hinc enim propheticè demonstratum, Babylonem scriptam in fronte gestare blasphemiam. Haud enim erubuit, puduitue Elipandum ad Galliarum Episcopos de hæresi sua scribere litteras, licet sciret, eam haud pridem ab ipsis in Felice collega, & cum Felice fuisse damnatam. Sed quid callidus agit? ne sui turpitudine deformis atque infamis hæresis quam prodit, appareat infectanda diris, & execrationibus explodenda: alienis indutam vestibus instar Aesopi graculi, laborauit representare formosam, dum & diuinæ scripturæ dictis, & sententijs sanctorum Patrum eam studuit exornare. Sed reddidit duplo deformem; nam ornamenta castissimæ virginis, Ecclesiæ Christi sponsæ, nullatenus meretrici congruere, fuit omnium sententia patefactum.

Sed veniamus ad eius fidei confessionem, immo perfidiæ professionem, quam in eadem E scripsit epistola, ipso eius exordio. Recitant eam Patres in redditis ad ipsum Synodalibus litteris istis verbis: Inuenimus (inquiunt) in libelli vestri principio scriptum, quo vos posuistis, scilicet: Cōfitemur & credimus, Deum Dei Filium ante omnia tempora, sine initio ex Patre genitum coæternum & consubstantialem, nō adoptione sed genere. Item post pauca in eodem loco legebatur: Confitemur & credimus eum factum ex muliere, factum sub lege, non genere esse Filium Dei, sed adoptione, sed gratia, &c.] hæc sunt Elipandi venena, quæ Patres præparato antidoto, ne cui possent obesse, cauenda ab omnibus docere. Ista quidem cum Nestorio ipsum sensisse (ne aliquo modo ex ignorantia excusari posset) ex eo haud dubium edidit argumentum, prodiditq. signum euidentis & manifestum, quod in eodem ad Episcopos Galliarum dato libello siue scripta epistola, cum singulos nominatim damnat hæreticos, Nestorium indemnatum præterijt, quem primo

ELIPANDVS
IMPOENI-
TENS PERSE-
VERAT.

a Luc. 17.

b Job. 40.

ELIPANDVS
FATAGIT
HAERESIM
PROPAGARE.

c Apoc. 13.
E 17.

ELIPANDVS
SVBDOLAE
ARTES.

ELIPANDVS
DETEGITVR
NESTORIANVS.

A primo loco, si bona fide rem egisset, nominatum omni execratione atque detestatione, execrari, detestari, & anathematizare penitus debuisset, quo significaret, se quam longissime ab eius sententia discrepare, licet eidem affinis existeret videretur. Hinc iure Patres dum rescribunt ad ipsum: Nonne olim (inquiunt) hæresis vestra in Nestorio ab vniuersali sancta Ecclesia refutata est etiam & damnata? Quapropter forte illū anathematizare noluitis, dum alios, Bonosum scilicet, Arium & Sabellium, Manichæumq. qui praua de Filio Dei senserunt, in epistola anathematizastis? &c.] docentes Nestoriū idipsum de Filio Dei homine factum, quod ipse Elipandus, sensisse, vt pote qui duos diceret filios Dei, alterū secundum diuinitatē, secundum vero humanitatem alterum & adoptionem. Ex consuetudine enim cum Mahometanis didicisse ita humiliter sentire de Christo secundum humanitatem, infelix Elipandus existimatur; inducens fortasse in animum, si hoc euincere potuisset, coniungeret simul Mahometanos & Christianos in vnam fidem.

Quod insuper ter impius rem non ex incitia, sed dolo malo ageret, ex eo etiam Patres persensere, atque omnibus patefecere, dum citatas ab eo Sanctorū sententias, eas vel per ipsum deprauatas esse, vel in prauum sensum longe a germano discrepantem detortas, in redditis ad eum litteris ostendere, quas si legeris, ipse intelliges. Ita plane a sanctis Patribus ipsis est demonstratum de sententijs illis e sacris Ecclesiæ doctoribus ab illo citatis sed corruptis ac deprauatis. Sed vbi ab eo domestici sunt testes adducti, dum, inquam, ex Toletanæ Ecclesiæ ritualibus, siue ex suis prædecessoribus Toletanis Episcopis nominatum esse Christum secundum carnem Dei Filium adoptiuum idem asseruit: quod non esset in promptu Patribus illis citatos inspicere codices eius tantum Ecclesiæ proprios, neque communes omnibus alijs: iidem nimis impostori credentes, eodem modo, quo ipsum Elipandum, eius quoque sunt detestati quos citauit prædecessores, Eugenium, Ildefonsum, & Iulianum, qui tum ex vitæ sanctitate, tum etiam ex sacrarum litterarum doctrina, magnum in Hispania nomen fuerant consequuti.

Ne vero iusti cum impio condemnentur, & maledictionem iniquorum Sancti possideant, quorum memoria in benedictione hactenus in Ecclesia Catholica perseverat: vendicandi sunt isti in primis a tanta calumnia Elipandi & a Synodi maledictione. Vt autem ipsa veritas clarius elucescat, hic tibi reddenda putamus, quæ idem perfidus Elipandus in suo libello in Gallias misso de iisdem est mentitus prædecessoribus: repertiuntur enim ista repetita in litteris a Patribus ex Synodo ad eum redditis his verbis: Sequitur in eodem libello vestro: Item prædecessores nostri Eugenius, Ildefonsus, Iulianus Toletanæ sedis Antistites in suis dogmatibus ita dixerunt in Missa de cœna Domini: Qui per adoptiuum hominis passionem, dum suo non indulget corpori. Item in Missa de Ascensione Domini: Hodie Saluator noster post adoptionem carnis sedem repetiuit deitatis, &c.] Hæc suo inseruit Elipandus libello fidei, non quod ista acceperit ex eorum quos nominat scriptis, sed quod scripta ea in Missali Toletanæ Ecclesiæ (vt ait) in sacris oblationibus recitari solerent; sed an fideliter, vel vt in alijs fraudulenter, quod non adesset præ manibus qui esset codex inspiciendus, ex quo (vt in alijs) idem Elipandus imposturæ conuinci posset, Patres hæc tunc respondere: Hæc ex parentum vestrorum dictis posuistis, vt manifestū sit, quales habeatis parentes, vt notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus infidelium. Quia hominē Christum verum Dei Patris Filium esse negastis, vobis defensor esse noluit, sed tradidit vos in manus inimicorū suorum, qui dominantur vestri qui eum recipere noluerunt.] & paulo post hæc in eundem.

E Et melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio quam Ildefonsi vestri, qui tales vobis composuit preces in Missarum solemnibus, quas vniuersalis & sancta Dei non habet Ecclesia, nec vos in illis exaudiri putamus. Etsi Ildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptiuum nominauit, noster vero Gregorius Pontifex Romanæ Sedis clarissimus toto orbe doctor in suis orationibus semper eum vnigenitum nominare nō dubitauit, &c.] hæc Patres, quod scilicet, vt ille perfidus assererat, putarent, ea Ildefonso auctore in sacris Missalibus vere legi. At quisnam fuerit certus & primus huius erroris auctor in Hispania, dictum est superiori tomo, si recte memoria tenes, nempe successorem S. Isidori pseudoepiscopum, hæreticum hominem, qui & depositus transfijt in Mahometanā impietatem, Theodiscum nomine natione Græcum, hominem impostorem: Hic, vt dictum est, anno Redemptoris sexcentesimo trigesimo sexto, primus in Hispania asseruit, Christum Dei Filium esse adoptiuum Dei Patris omnipotentis, &c.

CVR PARCAT
NESTORIO
ELIPANDVS.

FRAVDIBVS
AGIT ELI-
PANDVS.

ELIPANDVS
CALVMNIOSE
SVOS PRÆ-
DECESSORES
CONSORTES
ERRORIS TRA-
DIT.

PROSCINDI-
TVR INIVSTE
S. ILDEFON-
SVS.

S. ILDEFON-
SVS A CALVM-
NIA VINDI-
CATVR.

Ceterum tantū abest, vt S. Ildefonsus eius erroris assertor fuerit, vt potius in suis scri-
ptis, crebris sententijs tamquam spiculis tale monstrum sæpe confecerit. Est igitur in
promptu, vt impostoris in eum tanta illata calumnia quam apertissime detegatur, nec
ex dubijs quidē testibus, testimonijsq. obscuris, sed eiusdem Ildefonsi germanis scriptis,
quibus non semel totidem verbis eiusmodi Nestorianismum in Hispanijs disseminatum
impugnet, negans penitus Filium Dei secundum carnem dici debere filium adoptiuum.

In primis igitur illud adducamus in medium, quod habet in libro de virginitate
sanctæ Mariæ, & in necessariam deducitur assumptionem, vbi post multa secun-
dum veritatem Catholicam disputata: Audisti (inquit ^a) quod cum aliud sit Deus,
& aliud homo; non tamen est alter Deus, & alter homo, sed vnus est Dominus meus
Iesus Christus, idem Deus & homo.] & inferius ^b de S. Maria: Ita in vtraque natura
vnum generans filium, vt idem sit Filius Dei, qui filius hominis; nec alter sit filius ho-
minis, quam sit Filius Dei.] Et in libro De perpetua virginitate sanctæ Mariæ, & de eius
parturitione, quem haud pridem in lucem edidit vir doctissimus Feuarentius Theolo-
gus Parisiensis, hæc item in eadem sententiam: Christus Deus numquam non fuit ex
quo homo factus est, & assumptus in vnitatem personæ semper mansit & permanet ve-
rus Deus homo; non duo quidem, vt esset alter Deus & alter homo; sed vnus idemq.
Deus & homo. Quamuis enim aliud per quod Deus, aliud per quod homo, in vtro-
que tamen Deus & homo, quia non fuit aliquando purus sine Deo conceptus vel natus
homo: sed quia conceptus est de Spiritu sancto ex virginea carne, & natus homo vere:
mox ex ipsa conceptione ineffabili natiuitate Deus verus processit, & natus est homo.]
hæc cum ipse tradat, omnem excludit in Filio Dei secundum carnem adoptionem, cum
numquam fuerit sine Deo homo, qui in filium potuerit adoptari.

Possent quidem ista sufficere ad coarguendū calumniæ, sicut & impietatis perfidum
Elipandū, sed Deo agenda sunt gratiæ, Deiq. Matri sanctissimæ Virgini, quod laudator
eius Ildefonsus disertis verbis sæpe inferius omnem prorsus in Filio Dei Christo Iesu ex-
cludit adoptionem, vbi in eadem tractatione ista subiungit: Ac per hoc talis partus non
est communis lege naturæ, sed sicut mirabiliter conceptus, ita mirabiliter Deus & ho-
mo natus. Ergo non illum, vt ceteros filios Dei adoptio fecit filium, sed diuinitatis
natura illum in proprium Dei Filium exaltauit, donauit & illi nomen quod est super
omne nomen, vt esset totus Dei Filius homo & Verbum; quia numquā non fuit Dei Fi-
lius sempiternus, permanet vnici Genitoris vnigenitus.] Et post nonnulla eodem argu-
mento accuratissime disputata, hæc subiicit ex S. Gregorij Papæ auctoritate: Quoniam

sicut ipse ait in eisdem Moralibus, aliud est natos homines gratiam adoptionis per eam
accipere; aliud est singulariter per diuinitatis potentiam Deum ex ipso conceptu pro-
diisse.] Ac post nonnulla, dum tuetur sicut in conceptione, ita in partu nullam contra-
xisse Mariam Virginem corruptionē, ista mox subiicit: Alioquin si ipse ex matre coin-
quinatus esset, aut materna viscera quasi pro peccato corrumperet, & fordibus ex vitio
primæ damnationis coinquinaret, non esset Dei Filius, sed adoptiuus, vt ceteri; quin-
immo nec adoptiuus, & nullus esset per quem adoptaretur ipse, si non esset proprius.]
& inferius: Et ideo non est ille adoptiuus, sed adoptator (vt ita dicam) ceterorum.]
ac subiungit: Christus non adoptiuus, sed proprius Dei Filius in plenitudine temporum
venit, missus a Patre, natus ex muliere, factus sub lege, qui solus non eguit regeneratio-
nis sacramento, neque renasci, quoniam proprius Dei Filius, qui nobis per adoptionis
gratiam sua dignatus est benignitate per lauacrum regenerationis largiri fraternitatis
consortium. Vnde Ioannes: ^c Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem
filios Dei fieri: quam sane potestatem a Patre genitus ipse ex sua natura in se habuit, &
non aliunde vt proprius esset Dei Filius, & daret quibus vellet adoptionis gratiam.]

Hæc & alia ipse Ildefonsus, quibus omnibus magis magisq. coarguas hæretici impo-
storis illatam in ipsum calumniam, vendicetq. eum pariter a Patrū concepta de ipso san-
ctissimo atque doctissimo viro ex testificatione Elipandi mala existimatione atque as-
serta falsa sententia: vt plane appareat, nihil adeo alienum fuisse a tanto Patre, quam de
adoptione Christi Filij Dei secundum carnem assertio. Dolendum fuit, eiusmodi lucu-
brationes viri sanctissimi, dolo fortasse perfidi Elipandi, fuisse diu suppressas & occulta-
tas ne proderentur in lucem, ex quibus ipse filius tenebrarum redargui posset a lumine,
dum vocat lucem tenebras, & tenebras lucem. Gaudendum vero quod in tanto Hispani-
anarum

^a Ildefons. de
Virginitate S.
Mariæ cap. 6.
^b De Virginit.
S. Mariæ c. 11.

TESTIMONIA
ILDEFONSI
CONTRA ER-
RORES ELI-
PANDI.

^c Ioan. 1.

A niarum naufragio, superfuerint tam præclara nobilissimi ingenij monumenta, eademq.
e latebris vendicata, atque in lucem edita a viro veritatis amantissimo, antiquitatum
Ecclesiasticarum studiosissimo, non Hispano (ne vel leuis suspicio priuatæ affectionis er-
ga gentilem suum alicuius animum pulsare potuisset) sed Gallo, Parisiensis Academiæ
professore, cultore integritatis & pietatis, & claritudine nominis in Ecclesia Catholi-
ca optime noto, quem nominauimus, Feuarentio.

His igitur de Elipandi litteris ante Synodum conuocatam conscriptis iam enarratis,
ad ipsam Synodi indictionem veniamus. Vbi igitur Elipandi dictæ litteræ ad Carolum
Magnum redditæ sunt: nihil antiquius ipse habuit, quam ad vniuersalē cogendam Syno-
dum ex totius Occidentalis orbis Episcopis, operam dare, crebras ea de causa ad Hadria-
nū Romanum Pontificem Legatos mittens, exploraturus eius sententiam quid de pro-
posita per Elipandum quæstione sentiret. Quale enim in his peragendis fuerit Caroli
Magni vigilantissimum studium, a nullo fideliori teste, quam ex ipsius ad Elipandum
redditis litteris cognoscemus, in quibus hæc inter alia de his leguntur: Ad impletionem
vero huius gaudij, nempe hæreticorum conuersionis, fraterna cogente caritate, iussimus
sanctorum Patrum Synodale ex omnibus vndique nostræ ditionis Ecclesijs congregari
Concilium, quatenus sancta omnium vnanimitas firmiter decerneret, quid credendum
sit de adoptione carnis Christi, quam nuper nouis assertionibus & sanctæ Dei vniuersa-
li Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis vos ex vestris scriptis intulisse cognouimus.
Immo & ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione nostræ
deuotionis ter quaterq. direximus Missos Legatos scilicet, scire cupientes quid sancta
Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus de hac respondere voluisset inquisi-
tione. Necnon & de Britannia partibus aliquos Ecclesiasticæ disciplinæ viros conuoca-
uimus, vt ex multorum diligenti consideratione veritas Catholicæ Fidei inuestigaretur,
& probatissimis sanctorum Patrum hinc inde roborati testimonijs absque vlla dubitatio-
ne teneatur.] & inferius, vocatos ad Synodum tradit Petrum Mediolanensem Archiepi-
scopum, & Paulinum Foroiuliensem vel Aquileiensem (vt ait) Patriarcham, Episcopos
præterea ex Germania, Gallia, Aquitania atque Britannia. Paulinus autem Aquileien-
sis Episcopus in libello Sacrosyllabo addit ex Hesperia, Liguria, Aemilia, & Austria pro-
uincijs esse ad Synodum vocatos Episcopos.

Vbi autem Hadrianus Papa crebris legationibus Caroli Magni permotus est, vt de sen-
tentia Elipandi decerneret; ea iterum examinata atque discussa, inuentaq. in hæresim
declinare: publicas litteras conscripsit ad Episcopos Galliciæ & Hispaniarum, in qui-
bus prouincijs fuerat error disseminatus; de hisq. disputans, pluribus confutat assertam
de Christi adoptione sententiam; atque demum, eiusmodi oratione deuos omnes a ve-
ritate in fine compellat sic dicens: Priusquam libelli imponatur terminus finalis, adhi-
benda est litigatorum optio sententialis: eligant namque quæ volunt, vitam aut mor-
tem, benedictionem aut maledictionem. Optamus namque, & infinitam boni Pasto-
ris Domini precamur benignitatis clementiam, qui ouem ^a perditam ad ouile proprijs
humeris portauit, vt relictis carnis anfractibus, in quibus malæ bestia, id est, maligni spi-
ritus commorantur, vt ad viam quæ ducit ad vitam æternam fidei passibus, Christo re-
deant pertrahente; quatenus in sinu matris Ecclesiæ suscepti per lamentum poenitiæ
fordes abluant peccatorum, & infamata eorum modestia bonæ famæ recipiant pristina
dignitatem, nec honoris periclitentur naufragio, & a nostro non disiungantur.
E consortio, ac per hoc reconciliati communioni Catholicæ Fidei, diuina illos pietas cæle-
stium faciat esse participes gaudiorum.

Quod si exigentibus indignis meritis, tam insolubili eos malignus spiritus perfidiæ
laqueo iusto Dei iudicio strangulauit, vt resolui nequeant: Ex auctoritate prorsus Sedis
Apostolicæ ac beati Petri Apostolorum principis, ac per eum qui illi magister & Domi-
nus tradidit potestatem, & soluendi ligandiq. licentiam tribuit (quod sine graui mæro-
re dicere non possumus) perpetuo eos anathematis vinculo religatos vltici cum sequa-
cibus suis iudicamus vindicta plectendos, ac per hoc a gremio matris Ecclesiæ & a no-
stro consortio definitio alienos.

Si quis autem fidelium Deumq. timentium caritatem eis benignitatis impertiendo,
& Christi amore, pro eis ^{*} precis oblationem Domino offerre voluerit: non solum non
inhibemus, sed vt faciat, Apostolica admonitione & optamus, & salubri incitamus ad-
* precum

CAROLVS MA-
GNVS GENE-
RALEM SYNO-
DVM CONVO-
CARE LABO-
RAT.

OPTIO DATA
HÆRETICIS
AB HADRIA-
NO PAPA.
Luc. 15.

HADRIANI
PAP. SENTEN-
TIA IN HÆ-
RETICOS.

A hortatione, vt Deus omnipotens^a qui neminem vult perire, & omnes homines propter
nimiam bonitatem suam vult saluos fieri, reuocet eos ad viam veritatis, & ad agnitio-
nem pertingere (sicut dignum est) rectæ fidei, quæ est in Christo Iesu Domino no-
stro &c.] ista habent litteræ Hadriani, quæ & postea sunt in hac de qua agimus Synodo
recitata.

QVID IN SY-
NODO CARO-
LYS EGERIT.

Vbi igitur Synodus conuenisset, præfente Carolo Magno Rege, ab eodem iussæ sunt
legi litteræ Elipandi Archiepiscopi Toletani: quibus recitatis (inquit Paulinus) statim
surgens venerabilis Princeps de sella regia, stetit super gradum suum, & locutus est de
causa fidei prolixo sermone, & adiecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorsus præterito,
ex quo coepit huius pestis, infania tumescere, perfidiæ vlcus diffusius ebullisse, non
paruus in his regionibus, licet in extremis finibus Regni nostri, error inoleuit, quem
censura fidei necesse est modis omnibus refecari. Cumq. imprecata & concessa esset mo-
rosa dilatio per dies aliquot; placuit eius mansuetudini, vt vnusquisque quicquid inge-
nij captu rectius sentire potuisset, per sacras syllabas, die statuto, eius clementiæ obla-
tum sui pectoris fidei munus styli ferculo mentis viuacitate deferret.] hæc de iussione
Caroli Magni Paulinus.

SENTENTIA
AB ITALIAE
EPISCOPIIS
IN HAERETI-
COS.

Qui ingenij sui nobile edens foetum, commentariolum inscriptum, libellum Sacro-
syllabum, aduersus nouam resurgentem hæresim elaboratum obtulit sanctæ Synodo,
cui placuit vt in Hispanias mitteretur ad confutandos exortos in eis errores. extat ip-
se integer, quem tu consulas: scriptus enim ab eo est non suo ipsius tantum nomine, sed
& Petri Mediolanensis Archiepiscopi & aliorum ipsis subiectorum Episcoporum, ad
cuius libelli finem eiusmodi aduersus eundem Elipandum atque Felicem sententiam
profert istis verbis: Elipandum namq. atque Felicem nouos hostes Ecclesiæ, sed veter-
nosa fæce perfidiæ pollutos, nisi ab hac stultitia resipiscant, & per rectæ fidei satisfa-
ctionem lamentis se abluant poenitentia, indignos & ingratos eos etiam qui post hanc
tam saluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus sancto afflata Spiritu con-
corditer subtili sinceritate terminauit, falsissimis eorum assertionibus siue clam, siue
in publica voce præbuerint assensum: simili eos sententiæ vindicta sancimus esse ple-
ctendos, reseruato per omnia iuris priuilegio summi Pontificis domini & Patris nostri
Hadriani primæ Sedis beatissimi Papæ.] sed quod priuilegium? illud nimirum, quod
(vt sæpe dictum est) nouas condemnare hæreses & hæresiarchas, esset solius Roma-
ni Pontificis: vel illud fortasse intelligit priuilegium, quo Romana Ecclesia (vt supe-
rius demonstratum est) Conciliorum omnium Acta cognoscit, probatq. vel improbat
ipsa.

PRECES PRO
CAROLO MA-
GNO.

D Demum vero pro ipso Rege eiusmodi ad Deum obtulit pias preces. Catholicū atque
clementissimum, semperq. inclytum dominum Carolum Regem per intercessionem bea-
tæ & gloriosæ semperq. Virginis Dei Genitricis Mariæ, per quam meruimus auctorem
vitæ suscipere, & beati Petri primi Pastoris Ecclesiæ, omniumq. Sanctorum, verum etiam
suffragantibus precibus vestris, omnipotens & sancta Trinitas sua eum gratia circum-
cingat, suaq. dextera semper protegat & defendat, vt faciat semper quæ illi sunt placita,
quatenus cælestibus fretus armis inimicos nominis Christi, auxilio fultus de cælo, ad
terram prosternat; barbaras etiam nationes infinitas Deus omnipotens ditioni eius po-
tentia subdat, vt ex hac occasione ad agnitionem perueniant veritatis & agnoscant ve-
rum & viuum Deum Creatorem suum &c.]

SYNDALIS
EPISTOLA AD
HAERETICOS.

E Recepto autem atque perlecto a Paulino oblato nomine Episcoporum libello: ab ipsa
sancta Synodo condemnata est hæresis, & aduersus eam & ab Elipando Episcopo Tole-
tano missum perfidiæ libellum scripta fuit Synodalis epistola ad Hispaniæ Episcopos,
qua Patres confutauerunt singulas ab hæreticis assertas pro errore defendendo senten-
tias. Extat ipsa integra habens in fine admonitionem ad eosdem, vt abdicato errore,
sanam sequantur Ecclesiæ sanctæ doctrinam. Sed & ipse Carolus Magnus, quod priua-
tas ab Elipando (vt diximus) pro errore defendendo litteras accepisset, ad eundem &
alios Hispaniæ Episcopos scripsit epistolam tanto Principe dignam, qui pietate & doctri-
na præstaret, eandemq. vna cū litteris Pontificijs, libelloq. a Paulino conscripto, & Syno-
dali epistola ad eos misit, qua omnibus suaderet, vt ab errore Elipandi desisterent. Porro
quod tanti Principis scriptorum monumento ipsa sancta Synodus est magnopere illu-
strata, vt istud ipsum intexatur Annalibus, a nobis exigit personæ dignitas & argu-
menti,

A menti, atque personæ, & multiplex vtilitas, quam quis eam legendo percipiet. sic
enim se habet.

Carolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum,
FILIVS ET DEFENSOR sanctæ Dei Ecclesiæ, Elipando Toletanæ ciuitatis Metro-
politano, & ceteris in partibus Hispaniæ confacerdotibus Orthodoxæ Fidei & fraternæ
caritatis in Christo Dei Filio proprio & vero optamus salutem.

Gaudet pietas Christiana diuinæ scilicet atque fraternæ per lata terrarum spacia du-
plices caritatis alas extendere, vt materno foueat affectu, quos sacro genuerat baptis-
mate. Et maxima est sanctæ matris Ecclesiæ exultatio suorum adunatio filiorum, vt
sint consummati in vnum qui redempti sunt ab vno, dicente eodem Redemptore nostro
Iesu Christo: ^a Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt omnes vnum

B sint, sicut & nos vnum sumus. Vnde & in Cantico Canticorum de sancta dicitur Eccle-
sia: ^b Terribilis vt castrorum acies ordinata. Constipata exercitus ordinatio & vnanimis
bellatorum fortitudo magno solet hostibus esse terrori: sic filiorum sanctæ matris Ec-
clesiæ intra murum Catholicæ Fidei pacifica adunatio aereis potestatibus nimium con-
stat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ spiculis omnino impenetrabilis extat, sicut &
verissimus Gentium prædicator & fortissimus Ecclesiæ procliator præcipit, dicens: ^c In
omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extingue-
re, & hoc sæculum nequam libero ad cælestia volatu euadere: ^d Sine fide enim impossi-
bile est placere Deo: impossibile est quod omnino ab homine fieri non potest. Princi-
pium est salutis nostræ fides, qua intemerata & integra sanitate confirmata, totius
vitæ cursus per bonorum vestigia operum feliciter sine tenus currit: per fidem enim
C (sicut idem præfatus^e doctor in epistola ad Hebræos testatur) omnes Sancti placue-
runt Deo.

Hanc igitur Fidem Orthodoxam & ab Apostolicis traditam doctoribus, & ab vniuer-
sali seruata Ecclesia nos pro virium nostrarum portione vbique in omnibus seruare &
prædicare profiteamur: quia non est in alia aliqua salus nisi in illa, quam pacifica ab ini-
tio salutis nostræ vnanimitate semper seruabat Ecclesia. Pro qua etiam, viri fratres, &
vestra bona deuotio, quam vos habere decet in Domino, his partibus fidei vestræ litteras
dirigere curastis, nempe & generales ad sacerdotales sanctissimas aures, ad nos quoque
speciales: In quarum vtique serie litterarum non satis nobis elucebat, an quasi ex aucto-
ritate magisterij vos vestra docere disposuistis, an ex humilitatis discipulatu nostra disce-
re desideratis: tamen siue hoc siue illud vestris inesset animis, petitionem vestram, cari-
tate Christianæ religionis cogente, non spernendam esse censuimus, valde desideran-
tes, Deumq. ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in veræ fidei soliditate fir-
miter vtrunque permaneamus, contra fluctuagos huius sæculi ætus, Spiritu sancto na-
uigium vestri cursus regente, ad portum perpetuæ tranquillitatis peruenire mereamur.

Ad hanc tranquillitatem capiendam oculus cordis fide purificandus est, & assiduis
sanctarum orationum precibus mentis acies illustranda, vt puræ veritatis lumen, omni
errorum nube expulsa, contemplari valeat, ne in opiniones noxiæ falsitatis temeritas
inordinata incautius gradientes præcipitet. Non pudeat Christianum, vbi hæsit, quæ-
rere; vbi nesciat, discere: quoniam pia humilitas discendi sapientiæ intrat secreta: Et
melius est discipulū esse veritatis quam doctorem existere falsitatis; ille ad altiora sem-
per prouehitur; iste ad inferiora semper dilabitur, & inde magister efficitur erroris, vnde
E auditor contempsit esse veritatis. Hanc igitur, fratres, perniciosam deuitantes elationem,
sanctorum Patrum & sanctorum doctorum sacris inhæreamus sensibus: discamus quæ
scripserunt, credamus quæ docuerunt, & non declinemus ad dexterā neque ad sinistram,
sed per viam regiam ad Regem & Redemptorem & Deum & Dominum nostrum Iesum
Christum concordī fidei & veritatis curramus professione: ^f Corde enim creditur ad iu-
stitiam, ore autem confessio fit ad salutem, eodem attestante Apostolo: ^g Iustus autem
ex fide viuit: Si iustus ex fide viuit, quomodo qui fidem nō habet rectam, se viuere æsti-
mat? ^h Nos nempe non sumus infidelitatis filij in perditionem, sed filij ad acquisitionem
animæ. Sequamur sanctorum Patrum venerabilia in caritate præcepta.

Decet enim vt omnium Christianorum vna sit fides & vnus animus, ⁱ sicut est vnum
ouile & vnus pastor. Qui enim extra Ecclesiastici ouilis septa inuenientur, lupina ra-
bie deuorabuntur, qui vocem boni pastoris non audiunt, qui ante suas oues ingredietur
Annal. Eccl. Tom.9.

EPISTOLA CA-
ROLI MAGNI
AD ELIPAN-
DUM.

^a Ioan. 17.

^b Cant. 8.

VNITAS EC-
CLESIAE CA-
THOLICAE
INSUPERABI-
LIS.

^c Ephes. 6.

^d Hebr. 11.

^e Ibidem.

DE LITTERIS
AB ELIPANDO
MISSIS.

PATRIBUS
INHAEREN-
DUM.

^f Rom. 10.

^g Rom. 1.

^h Hebr. 10.

ⁱ Ioan. 10.

& egredietur, vt eos ad pascua vitæ perducatur æternæ. Nobis itaque dictum intelligamus quod egregius prædicator suis carissimis filiis præcipiebat, dicens: "Obsecro vos per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt vnum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata; sitis autem perfecti in vno sensu & in eadem sententia. Hæc habentes Apostolicæ auctoritatis præcepta, concordate nobiscum. Diligimus vos: hoc vobis volumus in Domino quod & nobis, quia perfecta quæ habemus in Christo, caritas congregare gaudet non spargere, adunare non scindere, & inconfutilem Saluatoris nostri tunicam integram seruare non diuidere, præuidentes hoc idem in pace Christi custodire, quod milites in passione eius obseruabant.

a I. Cor. 1.

b Ioan. 19.

DE VNITATE ET CARITATE SERVANDA.

c Rom. 9.

d Psal. 146.

e I. Tim. 2.

QVAE FVERIT RATIO CONGENDI CONCILII.

QVAE CONGESSERIT CAROLVS AD REVDICENDOS AD FIDEM HAERETICOS.

EXEMPLVM CAROLI CONSERVANDAE CATHOLICAE FIDEI.

VBI INQVIRENDA SIT VERA FIDES SCITA CAROLI SENTENTIA.

His ita prælibatis, vestris in Domino valde cõgaudemus profectibus, ita vt in cordibus nostris fraterno vulnerati amore vestram quam patimini lachrymabili gemitu condelemus oppressionem; sed maiore multo tristitia lugemus, si aliquid diabolica fraude interius oppressionis per infidelitatē vel cuiuslibet schismatici erroris patimini in cordibus. Ipse est continuus dolor pectoribus nostris, & pene irremediabile vulnus, nisi per eius misericordiam qui sanat contritos corde, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, illi nos lætificent qui tristauerunt, Vestra igitur correctio, nostra est lætificatio. Desiderantes vos socios habere in fide Catholica & cooperatores in prædicatione veritatis, vt gaudium quod Christus suis promisit discipulis, habitet in nobis, & gaudium nostrum impleatur in vobis.

Ad impletionem vero huius gaudij, fraterna cogente caritate, iussimus sanctorum Patrum Synodale ex omnibus vndique nostræ ditionis Ecclesijs congregari Concilium, quatenus sancta omnium vnanimitas firmiter decerneret quid credendum sit de adoptione carnis Christi, quam nuper nouis assertionibus, & sanctæ Dei vniuersali Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis vos ex vestris scriptis intulisse cognouimus; immo & ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione nostræ deuotionis ter quaterque direximus Missos, scire cupientes, quid sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus in hac respondere voluisset inquisitione. Necnon & de Britannia partibus aliquos Ecclesiasticæ disciplinæ viros conuocauimus, vt ex multorum diligentis consideratione veritas Catholicæ Fidei inuestigaretur, & probatissimis sanctorum Patrum hinc inde roborata testimonijs absque vlla dubitatione teneatur.

Idcirco vobis per singulos libellos dirigere curauimus, quid prædictorum Patrum vnanimitas & pacifica perscrutatio auctoritate Ecclesiastica inueniret, statuisset, confirmaret. Primo quid dominus Apostolicus cum sancta Romana Ecclesia & Episcopis in illis partibus quaqua versum commorantibus, & Catholicis doctoribus sentiret, sub vnus libelli tenore statuimus. Deinde secundo loco quid Ecclesiastici doctores & sacerdotes Ecclesiarum Christi de propinquiribus Italiae partibus cum Petro Mediolanensi Archiepiscopo, & Paulino Foroiulianensi vel Aquileiensi Patriarcha, viris a Domino valde venerabilibus intelligi, vel firmiter credi voluissent, suis proprijs responsionibus exaratum posuimus libellum; quia ipsi quoque præsentibus nostro Synodali conuentui adfuerant. Post hæc tenet & tertius libellus Orthodoxorum sanctorum Patrum Episcoporum & virorum venerabilium fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britannia partibus dignis Deo deseruiunt officijs, vestrisque obiectionibus sanctarum scripturarum testimonijs roboratas obtinet responsiones. Deinde quarto loco meæ propriæ vnanimitatis cum his sanctissimis prædictorum Patrum decretis & Catholicis statutis consensus subnexui, sicut vosmetipsi in vestra epistola, quam meo specialiter designastis nominari, rogare curastis, id est, ne subdolis paucorum assertionibus consentirem, sed plurimorum testimonijs roboratam fidem tenerem.

Facio certissime, Deo Domino meo Iesu Christo donante, horum me sanctissimæ multitudini & probatissimæ auctoritati veræ fidei professione associans, nec vestrae me paucitati in consensione huius nouæ assertionis socium admitto, sed Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ, & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungo. Quicquid in illorum legitur libris, qui diuino Spiritu afflati, toti orbi a Deo Christo dati sunt doctores, indubitanter teneo, hoc ad salutem animæ meæ sufficere credens, quod sacratissimæ Euangelicæ veritatis pandit historia, quod Apostolica in suis epistolis confirmat auctoritas, quod eximij sanctæ scripturæ tractatores & præcipui Christianæ Fidei doctores, ad perpetuam posteris scripturum reliquerunt

Aliquerunt memoriam: cum his quoque doctoribus, & sanctæ Ecclesiæ pastoribus veram prædico fidem, quos in præfenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: "Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Hi sunt propugnatores fidei nostræ, hi sunt rectores per diuersas sedes ciuitatis Christi, cuius antemurale est Fides Catholica, & caritas firmissimus murus, & propugnacula diuinarum testimonia scripturarum, & diuitiæ salutis in ea sunt sapientia & scientia & spes portarum custodia: quæ quatuor clauibus, id est, prudentia, iustitia, fortitudine, & temperantia pijs aperiuntur animis. Huius vero ciuitatis ipse Dei verus & proprius filius, Deus verus homo verus Iesus Christus Dominus noster regali præsidet potentia, cuius gratia totam illius ciuitatis structuram regit, defendit, & exaltat. Quisquis ad hanc ciuitatem, recta sibi præuante fide, manus bonorum operum habens plenissimas peruenire festinat: apertas inueniet portas, & Regem Regum cum millibus sanctorum agminum obuiare sibi gaudebit.

a Matt. 28.

b Isai. 26.

Sed & gratias vobis agimus de instantia orationum vestrarum, quibus memoriam nostri assidue vos habere dixistis, optantes vt preces vestrae acceptabiles sint Domino Deo Saluatori nostro; & vt ipse per suam misericordiam, dignos vos efficiat exaudiri, & ad vnitatem sanctæ suæ Ecclesiæ reuocare dignetur, & eiusdem pietatis humeris in sanctæ matris Ecclesiæ reportet ouile, qui de cælis veniens ouem requirere perditam, inuentamque cum triumpho gloriæ ad sedem Paternæ Maiestatis reuexit.

PRECES HAERETICORVM NON MERENTVR EXAUDIRI.

Illud quoque, quod vobis nostram pietatem flagitare placuit, quatenus in præfentia nostra libelli vestri legeretur textus, & perscrutante plurimorum consilio, quid in eorum rectæ fidei sanctionibus consentiens inueniretur: fecimus sicut petistis, collectisque vndique, veluti præfati sumus, Ecclesiasticis doctoribus & populi Christiani rectoribus, nobisque omnibus pacifico vnanimitatis choro confidentibus, eundem libellum a capite calce tenus per distinctiones vniuscuiusque sententiæ, & per interrogationes & responsiones, prout cuique libuit, perlegere iussimus. Quid vero de illo libello Præfules Ecclesiarum Christi, Fideique Catholicæ doctores intellexissent: non est opus mihi in hac mea iterare epistola, dum illorum libellus proprius hoc vobis euidenter ostendet.

LIBELLVS HAERETICORVM IN SYNODO DISCVSSVS.

Scriptam itaque in epistola vestra huiusmodi obsecrationem inuenimus, poscentes vos per eum, qui pro te in Cruce manus innoxias extendit, & pro te sanguinem pretiosum effudit, & pro te mortem pertulit & sepulturam, ad liberandum electos ad infernum descendit, & pro te resurgens, tibi viam ad cælos reuertendi, scilicet ad cælestem patriam demonstravit, vt per te ipsum arbiter sedes: Ecce ego vestris petitionibus satisfaciens, congregationi sacerdotum auditor & arbiter adfedi. Discernimus, & Deo donante decreuimus quid esset de hac inquisitione firmiter tenendum: sed modo per eandem obsecrationem vos iterum atque iterum obtestor, vt in pacifica vnanimitate & Catholicæ Fidei professione nobiscum firmiter maneatis, nec vos doctiores existimetis vniuersali sancta Dei Ecclesia. Eam fidem tenete, quam Orthodoxi Patres in suis nobis symbolis scriptam reliquerunt; & nolite plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem; nec ratiocinando humano ingenio diuina vos mysteria inuestigare arbitremini, sed magis credendo honorare, quæ humana fragilitas temere perscrutando inuenire non valet.

SALVBERRIMA CAROLI MAGNI ADMONITIO AD HAERETICOS.

Exemplum mihi Constantini Imperatoris proposuistis, cuius initium beatū Isidorum laudasse dicitis, & finem doluisse: quod ne mihi accidat, per quemdā Beatum (quem per antiphrasin cognominastis) benigne suadetis: Hoc etiam, diuina miserante gratia, præcauere satago, non ab illo tantummodo, sed etiam ab omnibus qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur: assiduaque deuotione Dominum deosco, & quoscumque ex filiis sanctæ matris Ecclesiæ valeo mihi in hac petitione adiutores conuoco, ne me alicuius verbosa adulatio, vel fraudulenta laudatio decipiens a via veritatis auertat, sapius cum Propheta decantans: "Corripiet me iustus in misericordia & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum."

EXEMPLVM CAROLI CONSERVANDAE CATHOLICAE FIDEI.

c Psal. 140.

Vos vero vobismetipsis caute, quos vos fraterno monuistis amore, procurantes diligentissime, omnipotentisq. Dei vobis assiduis precibus clementissimam conuocate gratiam, ne callida antiqui hostis versutia sensus vestros in aliqua parte corrumpat, & peius fiat interitus diaboli seruitium quam exterius gentis inimicæ.] hæc Carolus, alludens

SPES BONO-
RVM NVLLA
ABSQVE RE-
CTA FIDE.

a Matt. 25.

EXHORTATIO
AD FIDEM CA-
THOLICAM.

EXHORTATIO
AD FIDEM CA-
THOLICAM.

IMPERATOR
NON DAT AV-
XILIVM HAE-
RETICIS.

b Ioan. 12.

c Gal. 1.

ad seruitutem, qua a Sarracenis miseri Hispani tenebantur oppressi, quod hac eadem A
epistola inferius saepe ingerit, sed pergit: Eumq. expectate Redemptorem, quem salu-
tis vestrae habuistis auctorem. Illum glorificate in corde & portate in corpore, & di-
gnam in vobis illi praeparate habitationem in fide qua per dilectionem operatur, qua-
tenus vos illius gloriosa potentia & ineffabili misericordia ab vtriusque seruitutis mo-
lestia, exteriori scilicet & interiore liberet & custodiat, & in magno Iudicio ante con-
spectum gloriae suae cum multiplicibus laboris vestri diuitijs stare concedat, & vocem
optabilem cum operatoribus Apostolicae Fidei audire faciat: ^a Venite benedicti Patris
mei, percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Paratum igitur vobis
Regnum ab origine mundi, indubitata veritatis professione speratis, si Catholicae Fidei
vnanimitati vosmetipsos adiungere curetis. exteriores seruitutis molestias interna fide-
litate spe consolamini: Oculos mentis vestrae ad eum erigite, qui vos eripuit de potesta-
te tenebrarum, & transtulit in Regnum Filij dilectionis suae. B

Haecenus antequam huius adoptionis in Christo nomen a vobis exortum nostros
non offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus; & si nos vestrum corporale
seruitium contristaret, rectitudo tamen Fidei Catholicae laetificauit in vobis: Nunc vero
duplici pro vobis afficimur maerore, diabolica fraude deceptis in corde, & inimica ser-
uitute oppressis in corpore. Sed redite, obsecro, ad vnitatem sanctae matris Ecclesiae, vt
vos eruat de angustia seruitutis terrenae, qui vos per baptismi gratiam a vinculo libera-
uit originalis peccati. Expoliastis veterem hominem: quomodo iterum fraude decepti
maligna induamini illum? Adoptionis filij Deo Patri facti estis per eum qui non est
adoptiuus sed proprius. State per fidei inuiolabilem confessionem in libertate filiorum
Dei, & nolite infidelitatis iugum subire: expellite vincula diabolicae deceptionis de cor-
dibus, quatenus Deus Christus qui soluit compeditos, excutiat catenam gentis inimicae C
de manibus vestris. Habetis nos, diuina auxiliante gratia, cooperatores gaudij vestri, si
vos nobiscum Catholicae Fidei vultis esse praedicatores: Certissimum namque erit diui-
nae miserationis auxilium, vbi vna est totius Ecclesiae caritas & vna verae fidei confessio.

Ad multitudinem populi Christiani & ad sacerdotalis Concilij vnanimitatem reuer-
timini: Si enim duorum vel trium sancto pioq. confessui, secundum suam promissionem
Dominum esse praesentem non dubitamus; quanto magis vbi tot sanctissimi fratres, tot
filij matris Ecclesiae in nomine illius pacifica conueniunt vnanimitate, eum adesse me-
dium non est dubitandum, & illorum regere consilia, qui sui nominis laudem quaerere
dignoscuntur? Ad confirmandum igitur corda vestra in fide & veritate, hanc nostri no-
minis, fraterna instigante caritate, epistolam scribere curauimus, optantes vt nostra D
quam habemus pro Fide Catholica proficiat deuotio, & vos diuina clementia ad Fidem
reducat Catholicam.

Ante igitur quam huius saepe dicti scandali a vobis oriretur offensus, duplici caritate
(sicut praediximus) dileximus vos, id est, in orationibus nostris per omnes Regni nostri
Ecclesias habuimus socios, & vestri memoriam quotidie facientes: itidem quoque & Deo
auxiliante, voluntatem habuimus vos liberare a seruitio saecularis necessitatis secundum
temporis opportunitatem & vestri consilij adhortationem: nunc vero hac duplici cari-
tate (quod sine dolore non dicimus) fraudastis vosmetipsos, non intelligentes, fraude
diabolica esse deceptos, vt vtroque iuuamine vos denudaret, id est, participatione fidei
& orationum nostrarum, vel solatio auxilij nostri. Videte, videte quam grande malum
aduersus vosmetipsos habetis factum, quod nequaquam ausi sumus orare pro vobis, si-
cut pro fidelibus sanctae Dei Ecclesiae filijs, nec vos adiuuare, quomodo fratres in vestris E
maximis necessitatibus. Quapropter reuertimini ad hanc duplicem consolationem, &
abijcite a vobis hanc malignam diabolicae fraudis versutiam, vt possitis nobiscum con-
sortium habere in omni caritate & gaudio opportuno.

Post hanc vero correctionem siue admonitionem Apostolicae auctoritatis & Synoda-
lis vnanimitatis si non respiscitis ab errore vestro: scitote omnino vos pro haereticis ha-
beri, nec vllam vobiscum communionem pro Deo audeamus habere. Currite dum ^b lu-
cem habetis, ne tenebrae vos anathematis comprehendant, vnde non potestis pedes ve-
stros explicare, sed interna damnatione irretitos esse lugebitis. Adhuc enim pia mater
reuocat vos in gremium suae misericordiae, volens vos Deo nutrire in filios. Tantum noli-
te vos abstrahere ab eius pietate, qui ^c vos vocauit in Regnum filij dilectionis suae.] Subij-
cit his

A cit his Catholicae Fidei Symbolum, quo & asseritur Dei filius non esse adoptiuus, sed
proprius. postea vero sic perorat.

Hanc fidem vos, fratres carissimi, firmiter tenere, in commune praedicamus: & si
aliter ante in quolibet verbo sensistis, corrigite vosmetipsos, & ad vnitatem sanctae Dei
Ecclesiae pura fide festinate, & contentiones nominum, nouitatesq. vocum deuitate,
quia iuxta Apostolum, non est haereticus nisi ex contentione. Vos igitur quia pauci
estis, vnde putatis vos aliquid verius inuenire potuisse, quam quod sancta & vniuersalis
toto orbe diffusa tenet Ecclesia? Sub tegmine alarum illius requiescite, ne vos auida
diaboli rapacitas (si foris inuenerit) nefando gutture deuoret. Redite ad pium matris
Ecclesiae gremium, illa vos foueat & nutriat, donec accurratis in virum perfectum, & in
plenitudinem corporis Christi. Habete nos cooperatores salutis vestrae, Catholicae pa-
cis auxiliares; & societas vestra sit in Christo Iesu Domino nostro, ^a qui vos nobiscum
incorruptos, & immaculatos fide pariter & opere custodiat, & constituat ante conspectu
gloriae suae incontaminatos, & irreprehensibiles, & perpetuae hereditatis haeredes pariter
perficiat in aeternum. Amen.] haecenus ad Elipandum Carolus Magnus & ad alios eius
perfidiae socios; finemq. accipiunt hic Acta, quae extant eiusdem Francofordiensis Concilij.

Quoniam autem est nonnullorum assertio, in hac eadem Synodo damnatum esse
Nicenum Concilium secundum, idemq. dictum, septimam Synodum Oecumenicam, ve-
rum ne id sit, & si aliquod attulerit praedictum veritati, & dicta Nicæna Synodus ex ijs
aliquod acceperit detrimentum, sollicitius inuestigandum remanet, & accuratius disqui-
rendum, quod res sit grauissima, maximiq. momenti. Scimus ex Orthodoxis complu-
res, cum obijcerentur ista a Nouatoribus quam audacissime, nimirum in Francofordien-
si Concilio damnatum esse septimam Synodum, eo confugisse, vt assererent, non esse
damnatum ibi eam septimam Synodum, quam Orthodoxi Nicæna in Bithynia congre-
garunt, sed eam, quam Iconoclastae Constantinopoli sub Constantino Copronymo col-
legerunt, eandemq. pariter septimam Synodum Oecumenicam appellarunt. Fauebant
huic Orthodoxorum responsioni, quod veteres qui asseruerunt, damnatum in Francofor-
diensi Concilio septimam Oecumenicam Synodum, eam non Nicenam, sed Constanti-
nopolitanam nominauerunt, quam fuisse constat haereticorum.

Haec quidem cum iure dici possent, nisi alia addita essent, euieta penitus causa fuisset:
verum cum constet, eam ab illis assertam damnatum fuisse septimam Synodum, quae pro
cultu sanctarum imaginum statuta fuit: vtique ad Nicenam, non ad Constantinopolita-
nam, eandem septimam damnatum Synodum esse referendam, licet sit ab illis erratum
D in nomine: aequus arbiter iudicabit; nec nos tale iudicium subterfugimus: Gaudet enim
innocentia veritate, nec indiget ficis folijs quibus pudenda, quae nulla sentit, contegere
debeat. Tantum abest igitur, vt negemus Nicenam secundam Synodum, eandemq. se-
ptimam Oecumenicam dictam, damnatum dici in Francofordien-
si Concilio: vt etiam au-
geamus numerum testium id profitentium, & quidem haud dubiae fidei, vel reiiciendae au-
toritatis. Sic igitur iustae causae confisi, id sponte ac liberaliter concedimus aduersarijs,
quod ab alijs penitus negatum sciunt; vt nos non nisi cupidos esse veritatis intelligant,
remq. agere sine fuco & fallacijs more maiorum nostrorum sanctorum Patrum, vt quae
sint vera firmemus, & quae falsa a quouis sint dicta negemus.

Tanti ponderis aggredientes nos quaestionem, in ipso eius exordio (ne qua ambigui-
tate verborum currens veritas quasi compedibus teneatur) in sententiarum diuersarum
E biuio constituti, quo quis gradiatur aperiens, illud in primis asserimus: longe inter-
se esse ista diuersa, vel dicere esse damnatum aliquid in Concilio, vel damnatum per
Concilium, vt primum actum habeat imperfectum, secundum doceat consummatum.
Cum enim aliquid in Concilio agitur a male sentientibus, nec accedit consensus eo-
rum, quorum est statuta firmare, quo si careat, omne quod decretum est, nullius est
ponderis & penitus euanescit: tunc id statutum tantum dici potest in Concilio, nec ali-
cuius roboris esse, deficientibus necessario requisitis. Sed tunc per Concilium, cum om-
nia ad actus perfectionem concurrissent, remq. esse perfectam liquet. Sic igitur, quod ad
rem de qua agimus spectat: Sic asserimus cum antiquis auctoribus, damnatum in Fran-
cofordien-
si Concilio Nicenam secundam Synodum, vt deficiente consensu eorum, quo-
rum erat Synodum comprobare, negemus omnino per Francofordien-
se Concilium Ni-
cenam secundam Synodum esse damnatum; cum haud dubium, quaecumque ab illis fa-
cta fuisset

DE REBUS
GESTIS IN
FRANCOFORD.
CONC. ADVER-
SUS NICAE-
NAM SYNO-
DUM SECVN-
DAM.

DAMNATA
NICAEA SY-
NODVS SE-
CVNDA IN
CONC. FRAN-
COFORD.

Acta fuissent, irrita penitus atque cassa reddita essent; vt non mireris, si quæ sunt ab eis tunc A Acta conscripta nusquam appareant, vtpote quod abolita, perpetuoq. fuerint sepulta silentio, quæ non probassent Legati Apostolicæ Sedis, nec qui eos miserat Hadrianus Rom. Pontifex confirmasset.

Magdeburg. Cent. 3. c. 9. col. 639.

Hincm. Episc. Rem. contra Landun. Episc. c. 20. NIC. SYNODVS NON EST DAMNATA PER FRANCOFOR. CONC.

Sane quidem contradixisse Legatos Apostolicæ Sedis ijs quæ aduersus Nicænâ secundam Synodum ibi decreta fuissent; nec ipsi quidē Nouatores aduersantes a negant. Sed & ab Hadriano Papa non solum non assensum, sed magnopere contradictum: eius quæ extat confutatio & redargutio aduersariorum ad Carolum Magnum conscripta palam ostendit. Quin & cum Hadriano alios Episcopos paria sensisse, Hincmarus b affirmat. Vnde & eiusdem Caroli factum esse præcepto existimandū est, vt explosis atque reiectis ijs quæ cōtra Nicænam Synodum gesta fuissent, ipsa tantum Acta quæ contra Elipandū atque Felicem omnium consensu firmata fuissent, eiusdem Synodi integra remanerent; B quod probe sciret ipse Carolus, quod profiteretur, nulla Conciliorum decreta subsistere, quibus Romani Pontifices contradicerent, quod & tum Latinorum tum Græcorum auctoritate sæpe superius apertissima luce declaratum constat: vt nec ipse quidem (quisquis ille fuerit, qui aduersus Nicænam secundam Synodum commentarium scripsit, qui fertur nomine Caroli) id negare audeat; immo & firmissime asserat atque confirmet, esse sententiam eiusdem Francofordiensis Concilij, asserentis iudicium vltimum controuersiarum esse solius Romani Pontificis. quo argumento reijcit septimam Synodum, vt quæ (quod turpiter mentiretur) non fuerit a Romano Pontifice confirmata.

CAROLVS SECVTVS SENTENTIAM ROM. PONTIF.

Sic igitur caruit his Actis Synodus Francofordiensis; quæ cum nullum acceperit a Sede Apostolica robur, sed ab ea penitus confutata atque damnata, fuerint etiam eiusdem Caroli Principis maxime pij auctoritate reiecta, penitusq. deleta. Quod affirmare C ea saltem ratione necesse est, cum videlicet certum sit, ipsum Carolum nequaquam contra Hadrianum Pontificem contentiosum funem trahere perseverasse, vt se ab eius communicatione diuideret: nam & exploratissimum est, eum non desisse aliquando a communicatione & amicitia eiusdem Pontificis: quem non tantum viuentem coluit, sed etiam mortuum celebravit, atque immenso honore fuerit profecutus, vt ostendent inferius, quæ suo loco dicturi sumus. Sicque, vt diximus, affirmare necesse est, ipsum eidem Pontifici in ijs penitus acquieuisse, atque ex eius sententia male sancita damnasse.

ROM. ECCLESIAM CONSVLVIT SEMPER CAROLVS.

Certe quidem non nisi ad ipsam Sedem Apostolicam in Ecclesiasticis controuersijs ipsum Carolum recurrere consueuisse, ab eaq. responsa accipere solite procurasse, atque ex ipsorum præscripto perficere omnia laborasse: ipsamet Acta Francofordiensis Concilij docent in eiusdem Caroli ad Elipandum epistola nuper reddita, ex qua hic D la de his est tibi repetenda sententia, qua ait: Ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione, nostræ deuotionis ter quaterq. direximus Missos, scire cupientes, quæ sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus de hac respondere voluisset inquisitione.] & inferius de acceptis ab illa responsis sollicitius custoditis, subiicit ista: Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniūgor.] hæc ipse, tanto quidem Principe digna ex ipso Concilio scripta, quibus adeo perspicue ex ipsius verbis significatis, reliqua cur Acta illa non extant, intelligas, vindicesq. a calumnia Principem, quem Nouatores Nicænæ secundæ Synodi destructorem conclamant: quem ab Apostolicæ Sedis sententia per Hadrianum declarata vel latum vnguem aliquando recessisse, nemo iure poterit affirmare, cum præsertim ipse Hadrianus testatus e sit epistola ad E eum scripta, quod ea de imaginibus secundum antiquas Patrum traditiones, sub Gregorio Secundo Pontifice in Romano Concilio fuerint constituta, & postea iterum alio itidem Romano Concilio sub Stephano Papa præsentibus Episcopis e Francia missis firmiter confirmata.

Epist ad Carolum Magnum de imagin.

CAROLI NON ESSE LIBRVM AD HADRIANVM MISSVM CONTRA SEPTIMAM SYNODVM.

Quod autem calumnia ista contra Carolum conflata a Nouatoribus sit ex libro illo contra Nicænum Concilium scripto & ad Hadrianum Pontificem misso, quem esse eiusdem Caroli, qui illi præfatur, incertus auctor affirmat, necnon ex Synodali epistola Parisiensis Concilij sub Ludouico in eadem causa habiti: id ne verum sit, remanet accuratissime disquirendum. Erroris autem inde emanasse videtur occasio, quod cum eius confutatio ad Carolum sit ab Hadriano Papa conscripta: ipsum scriptionis illius fuisse auctorem leuiter existimarint, cum ad eum quis soleat rescribere litteras a quo scriptas acce-

A acceperit. At non negandum de his scripsisse litteras Carolum ad Hadrianum, quibus tamen alias non suas alligavit, fascem scilicet contradictionum illarum: quas tamen ipse Caroli non fuisse, sed aliorum auctorum, licet missæ ab illo essent, ex eadem ipsius Hadriani reddita ad Carolum responsione, si quis accurate perspicieret, facile intelligere poterit, vel illa vna saltem ratione, quod cum sæpe Hadrianus acerrime inuehatur in aduersarios, Carolum ipsum perstringit numquam, nec leuiter saltem de ipso queritur.

Verum nec libri illius aliquem certum fuisse demonstrat auctorem, sed plures fuisse, qui aduersus Nicænum Concilium contradictionis stylum exacuerunt. nam audi ipsum: a Addendum est (inquit) ad incredulorum satisfactionem, & directionem Francicam.] Et paulo post: O insania frementium contra Fidem & religionem Christianam, vt asserant non colere aut venerari imagines, in quibus figuræ sunt Saluatoris, eius Genitricis, vel B Sanctorum, quorum virtute subsistit orbis, atque potitur humanum genus salute!] Et post pauca: Absit talium nefariæ temeritatis cedere amentia: Patrum priscas sequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione.] hæc & alia his similia sæpe. Vides igitur non in Carolum, vt auctorem libri illius spicula dirigi, sed plane in multos; qui per Carolum ipsum ea ad Hadrianum mitti curassent. sicuti & cum post nonnulla idem de illis Hadrianus subiicit ista: In hoc capitulo qui hæc scripserunt, incriminari moliuntur, & contradicere veritati nituntur, &c.] Sed & omnibus intuentibus liquet ex ipso contextu rerum, quod non vnus auctor in eo volumine a principio vsque ad finem absque rerum ordine pergat impugnare Nicænam Synodum, sed quæ ex aduersarijs quisque impugnanda suscepit (cum fuerint plures) in vnum congesta, eademq. in vno simul fasciculo alligata, data Carolo fuerint, & ab ipso missa ad Hadrianum.

Hadrian. ep. ad Carol. cap. 26. Respons.

NON CAROLVS AVCTOR SCRIPTORVM IN CONC. NIC.

CAPITVLARVM ADVERSVS NICÆ. CONC.

C Has autem ipsorum contradictiones cum capitulorum serie distinctæ essent, Capitulare, librum illum idem nominat Hadrianus, quod multa aduersus Nicænum Concilium capitula contineret; quæ quidem scripta in eodem Francofordiensi Concilio, & Acta continere eiusdem Concilij Francofordiensis, idem qui supra Hincmarus asserit, eiusdem ferme temporis scriptor, vt de his non sit dubitandum. Qui enim ea prurigine laborarunt, vt quæ statuta essent in dicto Nicæno Concilio dissoluerent; ea seorsum singuli eorum aduersus idem Concilium conscribere, quæ ab illis singulis contradictoribus oblata fuerunt ipsi Francofordiensi Concilio. Ex his autem esse permotos Episcopos, vt damnarent Nicænum Concilium: ex eo liquet, quod ex falsis ipsorum assertionibus ipsi pariter affirmarunt, idcirco damnandum esse Nicænum Concilium, quod cultum patriæ vni Deo debitum tribuendum esse statuerit imaginibus. Quod plane D falsissimum esse, paulo inferius dicturi sumus.

LIBER NON VNIVS AVCTORIS SED PLVRIVM MISSVS A CAROLO AD HADRIANVM PP. * Angilbertum

Vbi vero sensisset Carolus impugnari ab illis Nicænam Synodum, defendi vero a Legatis Apostolicæ Sedis: tunc illud more suo, salubre consilium iniit, vt collectas in vnum propositas contradictiones illorum, easdem per Legatum ad hoc opus ab eo delectum Angilbertum Abbatem S. Ricarij mitteret Romam ad Hadrianum Pontificem. Quod cum plures testentur, profiteretur id ipsum Hadrianus in epistola ad Carolum missa, in cuius ferme exordio ista leguntur: Præterea directum a vestra clementissima præcellsa regali potentia suscepimus fidelem familiarem vestrum, videlicet * Engelbertum Abbatem, & ministrum Capellæ, qui pene ab ipsis infantia rudimentis in palatio vestro enutritus est, & in omnibus consilijs vestris receptus, vt ideo sicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita & a nobis reciperetur & condecenter honoraretur.

E Vnde pro nimio amore, quem erga vestram mellifluam gerimus regalē excellentiam, sicut misisti cum nimio amore dulcedinis eximia eum recipientes, prout voluit, & qualiter voluit cum magna familiaritate nobis enarrantem aure placabili, & mente benigna eum suscepimus, & quasi vestra corporali excellentia nobis narrante, ei patientius credimus consilium ad profectum sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, & vestræ a Deo protectæ regalis potentia exaltationem. Inter quæ edidit nobis Capitulare aduersus Synodum, quæ pro sacrarum imaginum erectione in Nicæa acta est. Vnde pro vestra melliflua regali dilectione per vnumquodque capitulum responsum reddidimus, non quemlibet (absit) hominem defendentes, sed olitanam traditionem sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ tenentes, priscam prædecessorum nostrorum sanctorum Pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.] hæc de misso aduersariorum Capitulari per Angilbertum præfatus est ad Carolum Hadrianus.

nus. Cuius quidem operis cum plures fuerint auctores, Caroli Magni vltimum dumtaxat esse capitulum: monet idem Pontifex Hadrianus, quod & testatur, ad illud in fine respondens. nos vero reddemus ipsum inferius.

Ceterum liquet pariter eiusdem qui supra Hincmari auctoritate, in eodem Francofordiensi Concilio, duo esse Concilia condemnata, Constantinopolitanum hæreticorum, quo imagines confringi iuberentur, & Nicænum secundum quo eas coli præciperentur: quod etiam ex Capitulari illo libro ad Hadrianum per Carolum misso intelligi potest. fuisseq. eam sententiam Episcoporum, secundum quod aiebant, perperam intellectam sententiam S. Gregorij Papæ in epistola ad Serenum, vt imagines non confringerentur, sed esse sinerentur, ita tamen vt non colerentur.

Quod igitur ex dicto Capitulari volumine haud accurate perspectis ijs, quæ in eo essent consuta mendacia, conclamata fuerit in eodem Francofordiensi Concilio damnatio septimæ Synodi, eiusdemq. Nicænae secundæ; quodq. idem liber aduersarius vbique vulgatus, & absque veritatis discussione receptus a compluribus fuerit; Synodoq. absoluta, æque putauerint in eo tractata retractatione minime indignisse: ex his accidit, vt nonnulli absque aliqua hæsitacione conscripserint, in eodem Francofordiensi Concilio damnatam fuisse Nicænam Synodum. Posteriores vero nonnulli id ex eius Actis, nempe dicto Capitulari volumine, siue ex Actis Parisiensis Concilij, falsa ipsorum assertione decepti, putantes esse vera, quæ in eis falso reperirentur asserta: absque vlla dubitatione id ipsum asseruerunt, nempe condemnationem Nicænae Synodi in Francofordiensi Concilio.

Sed iam ipsos singulos audiamus antiquiores auctores, qui asserunt damnatum esse ipsum Nicænum Concilium secundum, septimam Synodum Oecumenicam dictam, per Francofordiense Concilium, eorumq. singula verba reddamus, quo in tanta controuersia ipsa veritas apertius elucescat, quæ aduersantium densa caligine, ne appareat, obscuratur. Vetusissimum omnium Chronicon hac ætate conscriptum sub Ludouico Imp. Caroli filio in primis hæc habet, vbi agit de eodem Francofordiensi Concilio hoc anno habito, deq. damnata in eo (vt ait) hæresi Felicianæ: Synodus, inquit, etiam quæ ante paucos annos Constantinopoli sub Irene & Constantino filio eius congregata, & ab ipsis non solum Septima, verum etiam Vniuersalis erat appellata: vt nec septima nec vniuersalis haberetur, dicereturve, quasi superuacua omnino ab omnibus abdicata est.] hæc ibi. eadem totidem verbis apud Aimoinum descripta leguntur. Chronicon itidem eodem tempore scriptum, a Pithæo nuper editum hæc eodem anno de iisdem habet: Pseudosynodus Græcorum pro adorandis imaginibus habita, ab Episcopis damnatur,] in eodem videlicet Francofordiensi Concilio; Et Ado Viennensis Episcopus, qui scripsit sub Carolo nepote huius Caroli Magni: eadem verbis iisdem; idem Regino, sed & alij complures longe nobiliores auctores, quos inferius recensebimus. Verum de ipsis primis auctoribus, Episcopis, inquam, qui interfuerunt eidem Francofordiensi Concilio, primum peruestigandum est: quomodo ex aduersantium scriptis, Capitulari scilicet libro illo inducti sint, vt Nicænam Synodum condemnarent.

Certum quidem & exploratum omnino habetur, eos ipsos Episcopos ab iisdem aduersarijs dolo malo deceptos esse, atque per imposturam & falsitatem cuncta esse transacta, vt locum nullum veritas inueniret. Hæc nisi tu ipse, Lector, manu tetigeris, nolim credas. Non enim a longe petitis testificationibus vtimur, sed ex ipsorum scriptis, vt nulla possit tergiversatione veritas falli. Qua in re sicut Patres illos qui Synodo interfuerunt dolo caruisse facile dixerim: ita eorum oscitantiam non excuso. Quomodo inconsultis legitimis Synodalibus Actis, de re tanta, aduersantibus præsertim Legatis Apostolicæ Sedis, aduersarijs credere maluerunt? Et quonam pacto, eos quidem potuisse fallere, vel falli (quod humanum est) non putantes, omnem illis adhibere fidem in omnibus in re tanta minime detrectarint? Hæc mihi diu cogitanti, & plane fateor obstupescenti, illud occurrit, his temporibus res Græcorum Francis pessime oluisse, ex eo quod Constantinus Imp. Irenæ matris suæ impulsu recusarit pollicitas nuptias diu expectatas filia Caroli Magni (vt suo loco superius dictum est) ob idq. quamlibet oblatam occasionem arripuisse, rebus ab eo gestis, pietatem licet præferentibus, detrahendi pariter & insultandi; atque adeo ipsam Nicænam Synodum, ipsorum opera collectam & absolutam non sine stomacho audiuisse: homines sumus, & quamdiu in hac vita degimus, hisce interdum priuatis pulsari affectibus inuiti cogimur. Mitior sit ista reprehensio, & tolerabilior

A lior redargutio, quæ eos omnes falsitatis arguere & imposturæ, dum illis acquieuerunt, qui his malis artibus in eadem Nicænam Synodum irrupere, in quos omnis culpa vertatur.

Etenim aduersarij illi concinnatores mendaciorum, & fraudum architecti, dolis atque fallacijs circumuenerunt eosdem ipsos Episcopos qui venerunt ad Synodum, atque specie quidem pietatis ad condemnationem Nicænae Synodi permouerunt, mentientes in primis (vt apparet ex libro illo Capitulari dicto ad Carolum Magnum misso) Nicænam Synodum minime confirmatam esse a Romano Pontifice, sine quo (vt idem ibi auctor ait) Concilium subsistere minime possit, quod omnis de fide controuersia ad Romanum Pontificem spectet. Sed & quod plane nefandum est, addiderunt eandem Synodum promulgasse manifestissimam impietatem, eo quod ex ea hæresis firmaretur, qua (vt aiunt) assererentur imagines eodem honore & cultu quo Deum, esse a fidelibus venerandas: hæc enim in præfatione eiusdem libri Capitularis ad Hadrianum missi leguntur, cum agitur de rebus gestis in Francofordiensi Concilio: Allata est (inquiunt) in medium quæstio de noua Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerant, in qua scriptum habebatur, vt qui imaginibus Sanctorum, ita vt deificæ Trinitati seruitium aut adorationem non impenderet, anathema iudicaretur. Qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & seruitutem eis impendere renuentes, contempserunt, atque consentientes condemnarunt.] Citantur insuper in ipso Capitulari Acta eiusdem Nicæni Concilij, quibus falso assereretur Constantinus Episcopus Cypri in eodem Concilio Nicæno anathema dixisse ijs, qui non adorant imagines ea adoratione, qua sanctissima Trinitas adoratur: quæ ad rem ipsam exploratius cognoscendam, hic voluimus descripsisse. sic enim se habent^a.

C Quod infauste & præcipitanter siue insipienter Constantinus Constantiæ Cypri Episcopus dixit: Suscipio & amplector honorabiliter sanctas & venerandas imagines: adorationem autem quæ fit secundum latrariam, id est, Dei culturam, tantummodo substantiali & viuificæ Trinitati conferuo: Et qui sic non sentiunt, neque glorificant, a sancta Catholica & Apostolica Ecclesia segrego, & anathemati submitto, & parti eorum qui abnegauerunt incarnatam & saluabilem dispensationem Christi veri Dei nostri emitto.] hæc aduersarij tamquam ex Nicæna Synodo. Quos Hadrianus iure redarguit, nimirum neque Constantinum, neque alios tunc cum eo ad Ecclesiam Catholicam reuertentes aliter se credere esse professos, quam quæ ab eadem Nicæna Synodo sunt statuta; nimirum sic imagines sacras venerandas esse, vt tamen latrariæ cultus illis nullo modo daretur, qui soli Deo deberetur impendi.

D Ita quidem & non aliter se habere Constantini Episcopi Constantiæ Cypri assertionem, ipsa Nicæna Acta quæ adhuc extant integra docent his verbis: Constantinus Episcopus Constantiæ in Cypro dixit: In nullis peccantes cum videam litteras quæ nunc lectæ sunt, & ab Orientalibus Episcopis ad Tarasium sanctissimum ac beatissimum Archiepiscopum & vniuersalem Patriarcham missæ; item cum his eadem fidei confessionem cognoscam: ego indignus etiam assentior, & vno animo idem prædico. Suscipio enim & amplector venerandas imagines: adorationem autem quæ fit secundum *λατρειαν*, hoc est, Dei culturam, tantummodo supersubstantiali & viuificæ Trinitati conferuo: Qui vero aliter sentiunt, quique gloriosos Sanctos non approbant, a Catholica & Apostolica Ecclesia separo, & anathemati subijcio, & ad eos relego qui incarnatam Christi Dei nostri oconomiam pertinaciter negant.] hucusque sententia Constantini Constantiæ Episcopi, secundum assertionem recitatarum superius litterarum Orientalium ad Tarasium Patriarcham, quas citat, qua declaratur Deiparæ & Sanctorum imagines, non vt Dei, sed (vt habent) Dei amicorum coli debere.

Sed & ipsa Synodus Nicæna eadem his omnibus consentientia habet in Fidei Catholicæ definitione, Patrū omnium subscriptione firmata, verbis istis: ^b Definimus cum omni cura & diligetia, venerandas & sanctas imagines ad modum & formam venerandæ & viuificantis Crucis e coloribus & taxillis aut alia quauis materia comode paratas dedicandas, & in templis sanctis collocandas, habendasq. tum in sacris vasis & vestibis, tum in parietibus & tabulis, in ædibus, in vijs publicis, maxime autem imaginem Domini & Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratæ nostræ Deiparæ, venerandorum Angelorum, & omnium deinde sanctorum virorum. Quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & desiderium

veniant, illisq. salutationem & honorariam adorationem exhibeant, non tamen secundum fidem nostram, veram latrariam, quæ sola diuinæ naturæ competit.] hæc sacrosancta^a Nicæna Synodus ex vulgata editione, in hoc non dissimili ab editione Anastasij, ex qua eadem sunt superius recitata. Habes igitur detectam fraudem, proditam imposturam de textu falsato, & lectione vitiata, atque in contrarium penitus detorta sensum in Synodo plena edita ad destructionem Synodi Oecumenicæ, a Patribus autem illis inconsulte nimis accepta absque aliqua facta inspectione legitimæ lectionis, vel Græco inspecto textu, collationeq. habita codicum diuersorum, vt in re tanti momenti perfici necesse erat.

Sed quod deterius videri potest & magis admirandum, quod non solum apud Patres illos, qui eidem Francofordiensi interfuerunt Synodo, tot tantaq. mendacia fidem inuenere; sed apud posteros, & quidem viros eruditione conspicuos, & magni in eo sæculo nominis, existimantes atque scriptis affirmantes, a nostris coli ex præscripto eiusdem Nicæni Concilij sicut Deum venerandas imagines. Hi enim duas constituerunt classes in sacris imaginibus errantium; alteram eorum, qui eas frangerent, exurerent vel quouis modo delerent: atque hac ex parte damnarunt septimam illam Synodum Constantinopoli a Copronymo habitam: alteram vero eorum, qui (vt putabant) ex Nicæni Concilij decreto assererent, debito Deo cultu esse colendas imagines: in hanc classem reiicientes omnes Nicænae secundæ Synodi professores, & Romanam quoque Ecclesiam inter eos annumerantes, quæ profiteri inueniretur eandem Synodum esse auctoritate Romani Pontificis celebratam & confirmatam, atque scriptis defensam, posterioribusq. Concilijs roboratam. Vt plane obstupescas adeo leuiter ex ipsorum falsa assumptione, qua dicerent, a Nicæno Concilio statutum, vt adoratione latrariæ colerentur imagines, Orientem simul & Occidentem, quod reciperent illam Synodum, vna eorum sententia damnationis inclusos.

Sed quod tam patens error, tamq. apertum mendacium possit haberi pro monstro, nec fidem fortasse inueniat præ tanta sui deformitate apud fidelium aures: hic tibi ista dicentium catalogum texam, singulorum sententias verbatim referens. Fuerunt isti viri doctrina insigniores, qui sub Ludouico Imp. Caroli Magni filio claruere, vt suo loco dicturi sumus: Simulq. alij qui in Parisiensi conuenticulo tunc eadem ex causa collecto, in eundem errorem ab iisdem traducti sunt, vt septimam Synodum dicerent docuisse coli debere vt Deum imagines: quam ob causam & magna temeritate atque proteruita aliqui ex illis etiam inueherentur in Romanum Pontificem, qui eiusdem Synodi eiusmodi decretum assereret atque probaret.

Fuit ex eis vnus & pars magna Ionas Aurelianensis Episcopus, qui ea de causa tunc functus est legatione, ad Eugenium Romanum Pontificem missus a Caroli Magni filijs Imperatoribus Ludouico atque Clothario, vt eiusdem Parisiensis conuenticuli Acta significant. Hic enim dum aduersus Claudium Taurinensem Episcopum perfidum Iconoclastam stylum exacuit, hæc de imaginum cultu, quæ ad propositum argumentum pertinent, in medium profert: ^b Illud quod imaginum adoratores tibi, ad suum errorem muniendum, respondisse scripsisti, ita inquit: Non putamus imagini quam adoramus aliquid inesse diuinum, sed tantummodo pro honore cuius effigies talis, eam veneratione adoramus: Vna autem reprehendimus ac detestamur; quia cum eorum scientiam non subterfugerit, imaginibus nihil esse diuini, maiori digni sunt inuestione, eo quod debitum honorem diuinitati impenderint infirmo & egeno simulachro. Quantumq. huius erroris sectatores ac defensores a vera exorbitent religione: non opus est per singula, mea declarare narratione. Id ipsum etiam nonnulli Orientalium, qui eodem sceleratissimo manciantur errori, se obiurgantibus respondere solent. Tribuat Dominus sua gratuita pietate, vt tandem aliquando & isti & illi ab eadem eruantur superstitione, & Apostolicis disciplinis salubriter instructi traditioni reuocentur Ecclesiasticæ.] & paulo inferius ad Claudium, qui eiusmodi imaginum adoratores idololatrias appellabat, ista subiicit: Illi qui nimio & indiscreto amore ob honorem Sanctorum imaginibus supplicat, nescio an temere idololatriæ sint vocandi. Videntur sane potius ab hac superstitione, adhibito rationis moderamine reuocandi, quam idololatriæ, cum utique sanctæ Trinitatis fidem veraciter credant & prædicent, nuncupandi. cetera vero in eadem assertionem tua faciunt nobiscum &c.] hæc quidem Ionas, qui cum validissime pugnet aduersus Claudium imaginum effractorem, æque exagitat & perstringit eandem

dem cultores, illud asserens, imagines in Ecclesijs conseruandas, tum ad ornatum ipsarum Ecclesiarum, tum & ad populi historicam instructionem: idq. vt ait, ex sententia sancti Gregorij Papæ, scribentis ad Serenum Massiliensem Episcopum. Sed cum idem ipse aduersus eundem Claudium differat toto illo quod reliquum est eius operis, & imaginem sanctæ Crucis adorandam esse confirmet, nitens in primis auctoritate eiusdem sancti Gregorij Papæ, & Catholicæ Ecclesiæ traditione: totum quod ædificarat, destruit, vel potius erigit quod male destruxerat: nam si Crucis imago est adoranda, cur non Christi imago pariter est colenda?

Eiusdem plane sententiæ fuisse reperitur Vualfridus Strabo eiusdem sæculi auctor, qui duas pariter classes in his errantium constituens, ait: ^a Nunc iam de imaginibus & picturis, quibus decus Ecclesiarum augetur, dicenda sunt aliqua; quia & earum varietas nec quodam cultu immoderato colenda est, vt quibusdam stultis videtur; nec iterum speciositas ista est quodam despectu calcanda, vt quidam vanitatis assertores existimant.] & inferius: Notandum vero quod sicut quidam easdem imagines ultra quam satis est venerantur; ita alij dum volunt cautiore in religione videri, illas vt quasdam idololatriæ species respuant &c.] citans autem Concilia aduersus destructores imaginum habita, reticens verò illa quæ pro imaginum cultu fuerunt antea celebrata: iam plane cuius ipse farinæ fuerit, liquido est aspicere, dum & illum tantum honorem docet sacris imaginibus tribuendum, si non deijciantur & conculcentur. nam subdit: Non sunt omnimodis honesti & moderati imaginum honores abijciendi: si enim ideo quia nouimus non adorandas nec colendas iconas, conculcandæ sunt & delendæ picturæ, quasi non necessariæ vel nociuæ: ergo &c.] docens eas conseruandas tantum ad ornatum, & ad instructionem populi historicæ veritatis.

Eiusdem fuit classis Amalarius, Altigarius siue Elisagarus, Treuolphus, & Adegarus, vt ex dicto Parisiensi Concilio sub Ludouico Imp. apparet, vna cum alijs, qui eidem Synodo interfuerunt. Inter hos est annumerandus Hincmarus Rhemensis Episcopus, dum hæc ait ^b: Septima autem apud Græcos vocata vniuersalis pseudosynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant: neutra vero pars intellectu sano definiens sine auctoritate Apostolicæ Sedis, non longe ante nostra tempora Nicæna est a quamplurimis Episcopis habita & Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Vnde tempore Caroli Magni Imperatoris, iussione Apostolicæ Sedis, generalis Synodus in Francia *Francofordiæ scilicet*, conuocante præfato Imperatore, celebrata, & secundum scripturarum tramitem, traditionemq. maiorum, ipsa Græcorum pseudosynodus destructa & penitus abdicata. de cuius destructione non modicum volumen, quod in palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quemdam Episcopum missum.] & paulo post de titulo vniuersalis Synodi ista subnequit: Auctoritate itaque huius Synodi Francofordiensis videlicet non nihil repressa est imaginum veneratio: sed tamen Hadrianus & alij Pontifices in sua opinione perseverarunt, & mortuo Carolo, suarum pupparum cultum vehementius promouerunt, adeo vt Ludouicus Caroli filius libro longe acriori insectatus sit imaginum cultum quam Carolus.] hæc ipse, & certe nimis inconsulte, atque adeo temere: Si enim ipsa legitima Acta Nicænae Synodi, quam adeo impugnat, inspexisset: stylum a tanta insultatione continuisset, & magis sobrie rem egisset.

De his quidem intelligit, hosq. omnes fugillat Anastasius Bibliothecarius in præfatione quam præmisit septimæ Synodo a se in Latinum translata, dum ait, scribens ad Ioannem octauum Romanum Pontificem: Quæ enim super venerabilium imaginum adoratione præfens Synodus docet, *Nicæna scilicet*, hæc & Apostolica Sedes vestra, sicut nonnulla conscripta innuunt, antiquitus tenuit, & vniuersalis Ecclesia semper venerata est, & hæc tunc veneratur, quibusdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus utique nondum est harum vtilitas reuelata: aiunt namque quod non sit quodlibet opus manuum hominum adorandum; quasi non sit codex Euangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie osculantes adorant. venerabilior canis, quem non esse opus manuum hominum, proculdubio non negabunt. Similiter & forma sanctæ Crucis, quam se adorare omnes vbique Christiani fatentur, in quo videlicet considerare libet, quia si quamlibet Crucem auream aut argenteam aut ligneam adoramus, quæ utique non eadem est ipsa Crux in qua salus nostra patrata est, sed figura & imago eius: quare non

^a Nic. Concil. a. 7.

ALII ADVERSARI SEPTIMAE SYNODI.

^a Vualfrid. de reb. Eccl. c. 8. VUALFRIDVS ET ALII SVS ABQVALES ADVERSARI SEPTIMAE SYNODO.

^b Hincm. contra la. Episc. c. 20. HINC MARVS ADVERSARIVS SEPTIMAE SYNODO.

^b Tom. de cult. imag. lib. 1. IONAS AVRELIANENSIS ADVERSARIVS SEPTIMAE SYNODI.

ANASTASIVS SVGILLAT FRANCOS SEPTIMAM SYNODVM NON RECIPIENTES.

adoremus figuram & imaginem eius, qui eandem salutem operatus est in medio terræ? Venerabilior namque est qui salutem operatus; ac per hoc magis est adoratione digna imago Christi salutem operantis, quam imago Crucis salutem tantummodo baiulantis.] hæc Anastasius aduersus Nicænæ Synodi aduersarios. ex quo illud pariter accepisti (quod obseruare debes, ne decipiaris) non vniuersalem Gallicanam Ecclesiam eo fuisse errore implicatam, sed (quod idem ait Anastasius) quosdam dumtaxat Gallorum fuisse eius peruersæ sententiæ sectatores, fugillans eos quos superius nominauimus.

Quoniam vero iidem ipsi qui Nicænæ Synodo aduersabantur, Hadrianum quoque Romanum Pontificem præstringebant, quem eandem comprobasse scirent: hic etiam de his agendum erit; & coaceruata in eum mendacia confutanda. Post multos enim annos ab obitu eiusdem Hadriani Pontificis, qui sub Ludouico Pio eius filio cōuenere in conuenticulū illud Parisiense, eodē falso prætextu, quod idem Romanus Pontifex Nicænæ Synodum cōprobasset, quæ imagines veluti Deum (vt mētiebatur) venerandas esse sanxisset: aduersus eum stylum exeruere, atque calumniose agentes nō sunt veriti dicere eundem Hadrianum palinodiam recantasse, atque tandem eadem cum ipsis sensisse.

De his acturi, te cupimus, Lector, intentum, cum de re magni momenti sit sermo. Agamus hic igitur de eodem conuenticulo Parisiensi, in his tantum quæ spectant ad Hadrianum: de reliquis autem prolixior erit disceptatio suo loco & tempore opportuno. Aduersarij igitur, qui illic conuenerunt, in epistola Synodali ad Ludouicum atque Lotharium Imperatores, post multa aduersus Hadriani Apologiam pro Nicæno posteriori Concilio scriptam, hæc habent: Sed licet in ipsis obiectionibus aliquando absona, aliquando inconuenientia, aliquando etiam reprehensione digna testimonia, defensionis gratia, proferre visus sit: in fine tamen eius Apologiæ sic se sentire, & tenere, & prædicare, ac præcipere de his quæ agebantur professus est, sicut a beato Papa Gregorio institutum esse constabat. Quibus verbis liquido colligitur, quod non tantum scienter quantum ignoranter eodem facto a recto tramite deuiauerit. Nisi enim in conclusione obiectionum suarum retinaculis veritatis, beati scilicet Gregorij institutis adstrictus iter deuium præcauisset, in superstitionis præcipitium omnino labi potuisset.] hæc ipsi de Hadriano.

Sed quam ista mendacissima sint, tu ipse Lector (quisquis es, nec hæreticum quidem excipio) cum legeris, quæ Hadrianus habet in fine dictæ epistolæ Apologeticæ, satis intelliges: sumus enim ea proxime reddituri.

Sed primum, quæ priores aduersarij in Capitulari libro misso Romā a Carolo ad Hadrianum, in ipsum ex eodē S. Gregorio obiecerunt aduersus ipsam septimam Synodum videamus, simulq. & quomodo eosdem ipsos Hadrianus cōfutat attendamus, vt facilius sit responsio ad ea quæ alij quos diximus post obitum obiecerunt ex dicta Synodo Parisiensi: Ipsi enim eo prætextu potissimū aggressi sunt impugnare Nicænæ posteriorem Synodum, quod dicerent, eam esse contra doctrinam sanctissimi Papæ Gregorij, cui se tamquam firmissimæ anchoræ inhærere profiterentur, a qua diuelli se nullo modo posse iactarent. Extrat enim ibi eiusmodi eorumdem aduersariorum ad Hadrianum scripta reprehensio verbis istis: Quod contra beati Gregorij instituta sit, imagines adorare, seu frangere: & quia vetus & nouum Testamentum, & pene omnes præcipui doctores Ecclesiæ consentiunt beato Gregorio in non adorandis imaginibus; nec vt aliquid prætereā adorare debeamus, in multis locis confirmat S. Gregorius Papa.] hæc aduersarij.

His autem aduersatus Hadrianus ita respondet: Nequaquam sacras contempsit imagines aliquando, *sanctus Gregorius scilicet*, sed magis constantissime obseruauit, & eorum veneratus est figuras.] Et inferius de earum veneratione probat ex verbis ipsius Gregorij in epistola ad Ianuarium Calaritanum, cum agit de imagine Dei Genitricis, & Cruce illatis in Iudæorum synagogam, & vt inde auferantur, admonet, ista ait: His hortamur affatibus, vt sublata inde cum ea qua dignum est veneratione, imagine atque Cruce, debeatis quod violenter ablatum est reformare, &c.] Quomodo igitur quis negare poterit in Gregorio venerationem imaginum, cum veneratione eas iubet e synagoga tolli, & in locum pristinum reportari?

Sed præter hæc omnia rursus adorationem ipsam sacrarū imaginum docuisse S. Gregorium, idē Hadrianus inferius post alias ad obiecta defensiones sic docet: Et ne aliquis propter

A propter adorationem, quæ a prædecessoribus nostris sanctissimis Præsulibus promulgata est, oblatrare præsumat, sciat ipsos talem adorationem docuisse, qualem prædecessor noster sanctus Gregorius egregius doctor & Papa in epistola sua, quam in præfato Concilio domni Stephani Papæ Herulphus Episcopus prouinciæ Galliarum ciuitatis protulit, vbi inter cetera Secundinum seruum Dei inclusum Galliæ docuit, dicens: Scimus quia tu imaginem Saluatoris nostri ideo non petis, vt pro Deo, aut quasi Deū colas, sed ob recordationem Filij Dei, vt in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre consideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur, &c.] hæc ibi ipse. Sed petenda hic illa, quæ idem habet in fine cum pluribus differit de sententia S. Gregorij circa cultum sanctarum imaginum, vt ex his appareat, tantum abesse, vt per Gregorij sententiam Hadrianus resiliat a decretis Nicæni Concilij, vt per eundem S. Gregorium eadem firmare studuerit.

Sed ad confutandas penitus aduersariorum calumnias, in quem sensum dicta a S. Gregorio Hadrianus acceperit, & quidnam Carolus, quidue de eodem cultu SS. imaginum ipse idem senserit Hadrianus, non aliunde certius quam ex eorum scriptis id accipere possumus: in vltimo enim Capitulari libri ab eodem Carolo ad Hadrianum missi capitulo, ista leguntur.

Vltimum Capitulum est: Vt sciat dominus Apostolicus & Pater noster & cuncta simul Romanorum Ecclesia, vt secundum quod continet in epistola beatissimi Gregorij, quā ad Serenum Massiliensem Episcopum direxit. Permittimus imagines Sanctorum, quicumque eas formare voluerint tam in Ecclesia, quamq. extra Ecclesiam, propter amorem Dei & Sanctorum eius: Adorare vero eas nequaquam cogimus, qui noluerint. Frangere vel destruere eas si quis voluerit, non permittimus. Et quia sensum sanctissimi Gregorij sequi in hac epistola, vniuersalem Catholicam Ecclesiam Deo placitam, indubitanter libere profiteamur.] hæc tamen vltimum eius libelli capitulum: quod vnum esse Caroli Magni, reliqua vero aduersariorum, testificatione eiusdem Pontificis Hadriani apparet, vbi ait mox subdens.

Hoc sacrum & venerandum Capitulum multum distat a totis supradictis capitulis. Et idcirco eum agnouimus vestræ a Deo seruatæ, Orthodoxæq. regalis excellentiæ esse proprium, in eo, vbi rectæ fidei plena, penitus confessa est, sensum sanctissimi Gregorij sequi: Meminit vestra præcelsissima regalis præexcelsa scientia, qualiter in ipsa S. Gregorij Papæ epistola Sereno Massiliensi directæ fertur, inter cetera contineri, vbi eundem Episcopum increpans, inquit: Aliud est enim picturas adorare, aliud per picturæ historiam quid est adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident, quid sequi debeant, in ipsa legunt qui litteras nesciunt: vnde præcipue gentibus pro lectione pictura est: quod magnopere te sequi qui inter gentes habitas, attendi decuerat. & post pauca: Et quia in locis venerabilibus Sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit. & interuallo: Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, vt nescientes litteras, ipsam historiam intendentes, quid actum sit discerent. iterum post pauca: Sed hoc solite fraternitas tua admoneat, vt ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant, & in adorationem solius omnipotentis S. Trinitatis humiliter prosternantur. Simili modo & de alia sua epistola Ianuario Calaritano Episcopo directæ pro sanctarum imaginum veneratione, breuiter superius exarauimus.

Sed & de epistola Secundino seruo Dei clauso in Gallias directæ similiter intimauimus vbi in ea ita fertur: Imagines enim quas nobis tibi dirigendas per Dulcitium diaconem tuum rogasti: valde nobis tua postulatio placuit, quia illum in corde tota intentione quæris, cuius imaginem præ oculis habere desideras, vt visio corporalis quotidiana te semper reddat exercitatum, vt dum picturam vides, ad illam animo ardescas, cuius tu imaginem videre desideras. & post pauca: Scimus quia tu imaginem Saluatoris nostri ideo non petis, vt quasi Deum colas, sed ad recordationem Filij Dei, in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre, desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsas prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nos ipsa pictura, quasi scriptura ad memoriam Filij Dei reducit, animum nostrum, aut de resurrectione

DE HADRIANI SENTENTIA QUID GARRIBINT ADVERSARII.

CALVMNIA PATENS IN HADRIANVM.

ADVERSANTES SEPT. SYNODO MALE VTUNTUR AVTORITATE S. GREGORII.

EVITATA

EX GREGORIO PROBATUR CVLTVS SS. IMAGINVM. Greg. lib. 7. epist. 5. Indict. 2.

QVOD S. GREGORIVS CVLTOR ET ADORATOR SS. IMAGINVM FVERIT. a Greg. lib. 7. ep. 53. Indict. 2.

QVAE SENTENTIA CAROLI DE SANCTIS IMAGINIBVS.

b Gregor. lib. 9. epist. 9.

HADRIANVS S. GREGORII SENTENTIAS EXPENDIT.

lætificat, aut de passione demulcet. Ideoq. direximus tibi furtarias duas, imagines Saluatoris, sanctæ Dei Genitricis Mariæ, beatorumq. Apostolorum Petri & Pauli, per supradictum filium nostrum diaconem, & vnam Crucem, & Clauem pro benedictione, vt ab ipsa a maligno defensus permaneat, cuius signo te esse munitum credis, &c.] his ex Gregorio recitatis, quæ ab aduersarijs in medium adduci solerent, mox idem Hadrianus Pontifex ista subdit.

*** accepimus** Et quoniam in his vestrum a Deo inspiratum regalem Orthodoxum sensum: * memorandum est etiam & docendum, qualiter sanctus Gregorius Papa Sereno Episcopo docuit de sacris imaginibus, vt ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant: hoc est, easdem sacras imagines aspicientes, in adoratione solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur. Eo ipso tenore Secundino seruo Dei incluso inquit: Ideo enim petis, vt non quasi Deum colas, sed ad recordationem Filij Dei in eius amore calescas, cuius imaginem te videre desideras: Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsas prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum aut passum aut in throno sedentem recordamur. Sicut vero innuit Sereno Episcopo, aspicientem sacras imagines in adorationem humiliter se prosterni, solius omnipotentis sanctæ Trinitatis, sic & Secundino incluso seruo Dei docuit, non quasi Deum colere, sed ante easdem sacras imagines se prosternens, non quasi ante diuinitatem, ante ipsas prosterni, sed prosternente se, illum adorare, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur.

HADRIANVS
EX S. GREGORII
SENTENTIA
DOCET
ET RECIPIT
CVLTVM
IMAGINVM.

Iam vero & nos eundem ipsum irreprehensibilem & Orthodoxum sensum sancti Gregorij Papæ sequentes & amplectentes, dudum Irenæ & Constantino Imperatori pro sacris imaginibus prædicandis, & ipsarum erectione emisimus dicentes: Quia in vniuerso mundo vbi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes, ab omnibus fidelibus honorantur, vt per visibilem vultum ad inuisibilem diuinitatis Maiestatem mens nostra rapiatur spirituali affectu pro contemplatione figuratæ imaginis secundum carnem, quam Filius Dei pro nostra salute suscipere dignatus est, eundem Redemptorem nostrum qui in cælis est adoramus, & in spiritu glorificantes collaudamus: quoniam iuxta quod scriptum est, Deus spiritus est, & ob hoc spiritualiter diuinitatem eius adoramus. Nam absit a nobis, vt ipsas imagines (sicut quidam garriunt) deificemus, sed affectum & dilectionem nostram, quam in Dei amorem & Sanctorum eius habemus, omnimodo proferimus, & sicut diuinæ scripturæ libros ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem obseruantes, & reliqua. Quidquid namque de sanctis Patrum opusculis aliquantula ibidem exarauimus testimonia, in eodem sensu atque tenore (vt in præsentibus diximus) cum prædecessore nostro S. Gregorio Papa eundem sensum fidei tenentes, emisimus prædicantes.

*** demum** Illi vero (vt nobis Missi nostri, videlicet Petrus Archipresbyter sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, Petrus religiosus presbyter & Abbas venerabilis monasterij S. Sabæ viua voce dixerunt) statim nostras Apostolicas amplectentes syllabas, Concilium fieri iusserunt. Sed ab hæreticis seditione facta, in Siciliam insulam Missi nostri, sine responso reuersi sunt. Et * denuo post eos mittentes iterum Constantinopolim eos ascendi fecere, & sic Synodum istam, secundum nostram ordinationem fecerunt: & in pristino statu sacras & venerandas imagines erexerunt. Et sicut de imaginibus sancti Gregorij sensus & noster continebatur: ita & ipsi in eadem Synodi definitione confessi sunt: his osculum & honorabilem salutationem reddidere, nequaquam (secundum fidem nostram) veram culturam, quæ decet solum diuinæ naturæ.

Insuper & pseudosyllogum illud, quod ab hæreticis factum est sub Constantino hæretico, in primis anathematizantes, cum eorū sequacibus atq. cõplicitibus condemnauerunt: Et ad Fidem Orthodoxam sanctæ Catholice & Apostolicæ Ecclesiæ reuersi, per libellos eorum fecerunt rectæ fidei confessionem. Et ideo ipsam suscepimus Synodum: Nam si eam minime recepissimus, & ad suum pristinum vomitum erroris fuissent reuersi: quis pro tot millium animarum Christianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile & tremendum diuini Iudicis examen, nisi nos solummodo? Si * enim super vnum peccatorem poenitentiam agentem gaudium factum est in cælis: quanto magis de tot millibus Christianorum, qui sunt ab errore reuersi, quis non gaudeat? & cum Psalmista canat: **b** Accedite ad eum & illuminamini, & vultus vestri non erubescant, & reliqua.

a Luc. 15.

b Psal. 33.

Nos

A Nos vero adhuc pro eadem Synodo nullum responsum hætenus eidem Imperatori reddidimus, metuentes ne ad eorum reuerterentur errorem. Dudum quippe, quando eos pro sacris imaginibus erigendis adhortati sumus, simili modo & de diocesi tam Archiepiscoporum, quam etiam Episcoporum sanctæ Catholice & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ componentes, quæsiuimus restitui eidem sanctæ Catholice & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ quæ tunc cum patrimonijs nostris abstulerunt, quando sacras imagines deposuerunt: & nec responsum quodlibet exinde dederunt.

Et in hoc ostenditur, quia ex vno capitulo ab errore reuersi sunt, & ex alijs duobus in eodem permaneant errore. Si enim vbique Christianorum Ecclesiæ canonice intactas suas possident dioceses: quanto amplius sancta Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, quæ est caput omnium Ecclesiarum, sua diocesi, videlicet Archiepiscoporum & Episcoporum, immo & patrimonia pro luminarium cõcinnatione atque alimonijs pauperum, irrefragabili iure & tenere & possidere omnibus modis debet?

Vnde si vestra annuerit a Deo protecta regalis excellentia, eundem adhortamur; impetu pro sacris imaginibus, & in pristinum statum erectione gratiam agentes. Sed de diocesi sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ tam Archiepiscoporum quam Episcoporum, seu de patrimonijs iterum increpantes commonemus: Et si noluerit ea sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ restituere: hæreticum eum pro huiusmodi erroris perseverantia esse decernemus: plus enim cupimus salutem animarum, & rectæ fidei stabilitatem conferuare, quam * huius ambitum mundi possidere.] hic iterum audis Lector, quod & initio superioris tomii verbis sancti Gregorij Papæ audisti, nimirum transire in hæresim obstinatam occupationem iurium sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & hæreticum esse dicendum **C** & vt hæreticum condemnandum, qui in huiusmodi errore tentus, monitus non corrigit quod deliquit. Sed de his alias pluribus.

Ad postremum vero ad ipsum Carolum Magnum conuertens Hadrianus orationem, Apologeticam claudit epistolâ istis verbis: De vestra vero prærectissima a Deo protecta excellentia Orthodoxæ Fidei stabilitate roborata freti existimus, quia radix eius firmissima, a prauis & infidelibus hominibus nequaquam concutitur vel mouetur, sed in ea quam cœpit rectæ fidei traditionis doctrinam * spiritualis matris suæ sanctæ Catholice & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ tenere & amplecti, incunctanter vsque in sæculum sæculi sine reprehensione manere credimus. Et ideo confidimus de Dei nostri potentia, quia quantum erga beatorum principum Apostolorum Petri & Pauli Ecclesiam fidem geritis, & amorem semper pro eius profectu & exaltatione, regali nisu, vbique certantes, habueritis: tanto brachij sui propitius in regalibus triumphis ab aduersis & iniquis hominibus vos defendere & circumtegere * dignabitur: vt vna cum spirituali filia nostra, domina Regina, vestraq. præcella nobilissima prole longiori æuo in hoc regnantes mundo, in futuro sine fine vitam cum Regno in arce poli habere mereamini. Incolorem excellentiam vestram gratia superna custodiat.] hic finis epistolæ, ex qua videt quisquis legit, quam euanescent pudendæ aduersariorum calumniæ de Hadriano ab aduersarijs procaci stylo conscriptæ, quod ipse aduersus septimam Synodum, per motus auctoritate S. Gregorij, ei consentiens calculum tulerit, cum potius ad defensionem eiusdem Synodi ipsius S. Gregorij testimonijs vsus fuerit.

Sed quod hac sua responsione Hadrianus minime tetigerit ea Caroli verba quibus dixerat: Adorare vero eas nequaquam cogimus qui noluerint] ratio id temporis postulabat, **E** ne cogendo schisma aliquod conflaretur, cum (vt vidimus) eius sententiæ essent viri qui scientia in hoc rudi sæculo eminere viderentur: Videbat enim prudentissimus Pontifex id quod ex Anastasio recitauimus in epistola ad Ioannem Papam, eos, de quibus scribebat, nondum veritatis eius esse capaces. Verum ipse Hadrianus oblique verba illa reprehendit, dum laudat S. Gregorij Papæ sententiam, ex qua colligeretur, imagines quidem non esse adorandas, quasi eadem essent dii quidam, sed tantum esse venerandas ob relationem, quam habent ad Christum & Sanctos, quos effigie repræsentant. Et ideo caute Hadrianus non laudat omnia quæ habentur in vltimo capitulo epistolæ Caroli; sed ea solum quæ pertinent ad sententiam S. Gregorij, quam recipi tum a Carolo: tum ab aduersarijs (vt profitebantur) Synodi Nicænæ videbat: Sic enim loquitur Hadrianus: Et idcirco eum agnouimus, vestræ a Deo seruatæ Orthodoxæ regalis excellentiæ esse proprium, in eo vbi rectæ fidei plene penitus confessæ est, sensum sanctissimum Gregorij sequi.]

QVID ACTVM
AB HADRIANO
CVM IMP.
PRO RESTITVTIONE
REVERVM ABLATA
RVM.

INSTAT PRO
RESTITVTIONE
IURIVM
ET BONORVM
ROM. ECCLES.

* huiusmodi
habitum
HAERETICVS
ARGVITVR
QVI MONITVS
NON RESTITVIT
BONA ECCLESIAE.

* specialis

PROTECTIO S.
PETRI PRO
FICVA REGI-
BVS.

* dignetur

ALIQVA DIS-
SIMVLAT HA-
DRIANVS PA-
PA.

sequi.] Visum est autem summo Pontifici ad tempus dissimulare in eo, ut iisdem non cogere-
rentur sacras imagines quas habere solerent adorare, eo quod sic errantes nondum inter
hæreticos erant annumerati sicut Iconoclastæ, sed tolerabantur quamdiu diuinæ
gratiæ lumine illustrarentur, quod postea factum est.

Confutatis igitur ijs quæ ab aduersarijs in eodem libro Capitulari ex Gregorij Papæ
scriptis obijcerentur eidem Hadriano Pontifici: ad ea modo transeundum, quæ longe
post eiusdem Pontificis obitum in conciliabulo Parisiensi ab iisdem aduersarijs habito ex
eiusdem Gregorij Papæ epistolis sunt obiecta. Atque primum quomodo aduersarij ipsi
conati sint trahere sancti Gregorij verba in sui defensionem erroris, locumq. in epistola
ad Secundinum, quo feriuntur, in suam ipsorum sententiam detorquere: audi ex Actis
citatæ superius pseudosynodi Parisiensis, cuius hæc sunt verba^a:

Sed quia hic ordo verborum ita præposterus, atque a non intelligentibus confusus
videri potest, ut nisi caute consideretur, ita a nonnullis minus capacibus intelligi possit,
quasi beatus Gregorius id quod prius omnibus illicitum esse prædixit, se fecisse, sibiq.
faciendi licitum esse testetur: quod quam absurdum, quamq. contra Dei Ecclesiæ reli-
gionem de tanto Ecclesiastico Doctore sentire indignum sit, nullus qui dicta eius ser-
uando vel legendo cognouit, ignorare permittitur. Nam ut sibi ipsi contrarius esse de-
beat: iustitia vel rectitudo sanctæ Dei maximeq. Romanæ Ecclesiæ sustinere non valet.
Quod & si paupertas insipientiæ nostræ id intelligere non valet: melius, ut contra insi-
pientiam, quam contra tantam a Deo datam sapientiam insurgere præsumat. Sed & si
ipsum modicum sensum nostrum virtus misericordiæ Dei aliquantulum illuminare di-
gnatur; quomodo id ipsum contrarium sibi non sit, facillime intelligetur.

Nam quia ab imaginum adoratione adorantes compescuerit, nulla dubitatio est: in eo
vero quod ad Secundinum scripsit: Nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsam
prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem, natum aut passum vel in thro-
no sedentem recordamur. Vbi (ut præmissum est) ac si sibi contraria dixerit, intelligen-
tiæ nostræ se caligo confundit. sed ne nos non necessaria ignorantia id non intelligen-
do, diutius torqueat; sensus eiusdem sententiæ talis est: Nos quidem ante ipsam non
prosternimur, quasi ante diuinitatem, sed illum adoramus &c. Quod tale est, ac si
Regi in throno sedenti dicas: Nos quidem, o Rex, non quasi ante diuinitatem, ante te
prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem tuam, quia homo es, Domi-
num Iesum Christum hominem recordemur natum aut passum, vel in throno seden-
tem cuius imitator es tu sedens in throno. Numquid tali dicto mox consequens est, ut
eundem Regem adorare compellar sedentem in throno? Ita nec in eo quod dicitur:
Nos quidem non quasi ante diuinitatem ante ipsam prosternimur, sed illum adora-
mus &c.

Ad imaginum adorationem inuitamur; quia sicut in multis diuinæ auctoritatis volu-
minibus sententias ordine verborum præpostero scriptas inuenimus; ita quoque factum
esse, eo sensu ut supra dictum est, hoc in loco minime dubitamus. Cum enim ibi scriptum
sit: Nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsam prosternimur: Quis non animad-
uertat, id ipsum magis refutando, quam imperando, vel adorando eandem adoratio-
nem imaginum dictum esse, ita ut dictum est? Quanto magis (sicut supra factum est)
ordo verborum suo restituatur in ordine, omnem quemcumque ob nimiam simplicita-
tem errantem, in eo quod beatum sanctæ Dei Ecclesiæ Doctorem aduersum se ipsum sen-
sisse æstimabat, corrigere poterit? Insuper etiam si quemquam subtilius intelligentem
hoc negligentius minusve intente legere contigisset, facillime se ipsum dijudicante, cur
aliquando aliter senserit, ad sobrium intellectum reuocare poterit.

Si quis autem (quod quidem a sane sapientibus omnibus absit) magis suum sensum se-
quendo, illum voluerit condemnare, quam se corrigere: nulli dubium, quia ab vniuersa,
maxime tamen a sancta Dei Romana Ecclesia debeat cōdemnari. Nequaquam enim fie-
ri potest, ut hæc duæ sententiæ sibi contrariæ non existant, vna qua populus ab adora-
tione imaginum, ne criminis, id agendo, reus appareat, prohibeatur: altera vero quæ illū
id ipsum egisse, ceterosq. ut hoc faciant docuisse perhibeatur. Sed absit hoc in tanto taliq.
generali Catholice Ecclesiæ magistro, ut qui vniuersas perplexas scripturæ quæstiones,
quæ sibi contrariæ videbantur, eiq. ad explanandum vel tractandum occurrerunt, num-
quam dissidentes relinquere consuevit, sua sibi met dicta discordantia reliquisset.] huc-
usque

A usque in Synodo Parisiensi sapientes illi, quos superius numerauimus, hærentes in sa-
lebris, in syrtibus nauigantes, e quibus emergere nesciant, præcluso semel ab iisdem adi-
tu veritati, qui si patuisset, aperta luce, ipsius veritatis radiante fulgore, perspicue intelle-
xissent, his S. Gregorij scriptis ad Secundinum illustratam esse obscuritatem eiusdem lit-
terarum ad Serenum, nimirū vetitum in illis a S. Gregorio cultum patriæ impendi ima-
ginibus sacris, rationi vero decentem assertum & suo exemplo demonstratum in dicta
epistola ad Secundinum.

Sed ut hæc certiora fiant, quid de huiuscemodi ante sacras imagines prostratione &
adoratione eiusdem S. Gregorij Papæ necnon Eleutherij viri sanctissimi idem eodē volu-
mine Hadrianus Pontifex scribat, sic accipe: Sed & S. Gregorius Papa in monasterio suo
publicum fecit oratoriū, & ipsum diuersis historijs pingi fecit, atque sacras ibidem erexit
B imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro ægritudine stomachi sui ingressus, in oratio-
ne pariter exauditi sunt. Et ille vir sanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum susci-
tasse, ante ipsas sacras imagines se prosternens, diuinam exorare clementiam cum san-
cto Gregorio non dubitauit; sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt, & vs-
que hæcenus apud nos eadem venerantur.] hæc de sancto Eleutherio atque Gregorio.

Vidisti, Lector, re ipsa prostratum ante sacras imagines sanctum Eleutherium cū Gre-
gorio pro recuperanda eius valetudine exorasse, ut nihil sit quod quæras interpretatio-
nem verborum, vbi ipsa facta proclamant. Ex quibus pariter intelligas, quam procul
absit ad aduersariorum fatua illa assertione, quod Hadrianus professus se cum S. Grego-
rio eandem sequi sententiam, aduersus septimam Synodum adorationem sacrarum
imaginum condemnari, cum potius ex eius scriptis validissime roborauerit.

C Mirandum plane atque dolendum est, præclarioris huius sæculi eius prouinciæ viros
nominatim superius recensitos sub duobus Imperatoribus Carolo & Ludouico adeo
contentiose, & animo penitus refractario, pertinaci studio, indefesso conatu, inflexibili
proposito voluntatis aduersus adorationem sanctarum imaginum contra septimam Sy-
nodū obstrepuisse, clamasse, & (pace eorum dixerim) insanisse, ut nihil reuerenti Oecume-
nicæ Synodi maiestatem, neque tot pro ea pugnantium Romanorum Pontificum pote-
statem, vsi patentibus (ut vidisti) mendacijs, male perceptæ Gregorij Papæ sententiæ inni-
tentes, a comuni Ecclesiæ Catholice sententia resilierint, atque aduersus eius vsum at-
que doctrinam scripserint, turbasq. miscuerint, spicula calumniarum intorserint, aliaq.
plura coniunxerint sua ipsorum existimatione prorsus indigna, dum in suum ipsorum
errorem Gregorium ipsum penitus reluctantem & contra sentientem adducere, & eius
D erroris auctorem cogere profiteri.

At in super & iisdem ipsi asserunt, fuisse Gregorium imaginis sanctæ Crucis adorantem:
quod summa cū laude, magnaq. gloria vnus ex nominatis idem qui supra Ionas Episco-
pus Aurelianensis aduersus Claudium Taurinensem Episcopum agens, sic ostendit, cum
hæc ait: Beatus Gregorius, de cuius dictis nemo, nisi immemor salutis suæ ambigit, in
libro sacramentorū ita meminit: Deus qui vnigeniti tui Domini nostri Iesu Christi pre-
tioso sanguine humanum genus redimere dignatus es: concede propitius, ut qui ad ado-
randam viuificam Crucem adueniunt, a peccatorum suorum nexibus liberentur.] Hæc
& alia plura quibus asseritur Gregorius S. Crucis imaginem adorasse, & alios ut idem
facerent docuisse, Ionas asserit.

Sed qui bene offert, male diuidit Ionas, dum videlicet asserens in Gregorio cultū Cru-
E cis, neget in eodem cultum sacrarum imaginum. Cur male diuidis quæ ipse bene coniun-
git? Nonne ipse simul eadem veneratione imaginem sanctissimæ Dei Genitricis & ima-
ginem Crucis ex Iudæorum synagoga in Ecclesiam voluit reportari, ut dictum est nuper
ex eius epistola ad Ianuarium? An non etiam idē ipse simul imaginem Saluatoris Crucis
coniunxit imagini, dans ambas Augustino, ut iisdem munitus ingrederetur (quod Be-
da testatur) in Angliam? Cur, inquam, cultu male diuidis, quas ipse vna eademq. religio-
ne sancte pieq. coniunxit imagines Crucis & Saluatoris? At nihil est quod in contrarium
asserri possit: hæc satis ad Concilij Nicæni, Gregorij atque Hadriani defensionem. De-
ducta iam e controuersiarum spinetis & cardinis, in planum & latum campum emergat
oratio. At Carolo nulla quies: qui post Concilij Francofordiensis tumultus, ad bel-
licos reuocatus labores, cum expeditione aduersus Saxones rebellantes profectus, eos
Dei beneficio in deditorem accepit. hæc Annales sæpe citati Francorum.

Quod

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

FRVSTRA LA-
BORANT AD-
VERSARI NE
GREGORIVS
PROBETVR
ADORATOR
SACRARVM
IMAGINVM.

ADVERSARI
REPREHEN-
SIONE DIGNI

GREGORIVS
CVLTOR IMA-
GINIS S. CRV-
CIS.

Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, hoc anno Theodorus ille cognomento Studita, lumen Orientalis Ecclesiæ in tanta huius sæculi obscuritate refulgens, ubi annos tredecim vixisset sub regulari obseruantia, in monasterio sancti Platonis: creatus est eiusdem Præfectus, natus annos trigintaquinque, coactus plane, seu potius deceptus a magno illo S. Platone præfecto eiusdem monasterij: Cum enim renitentem omnino, prorsusq. reluctantem expertus esset, ad dolos se conuertit, non immemor Pauli Apostoli dicentis: ^a Cum astutus essem coepi vos dolo. Michael enim monachus eiusdem temporis scriptor, quæ inspexerat historia prosequutus, hæc de his habet.

^a 2. Cor. 12.

Postquam animaduertit Plato se nullis verbis, precibusve illi persuadere: rem cõminiscitur prudentia sua & vrbanitate dignam. Morbo enim repente correptus, extrema sibi instare simulans, monachos omnes ad se vocat, & in his diuinũ virum, quibus cum periculosa esse ægritudinem indicasset, atque adeo lethalem, & se ipse ad excessum comparabat, & illos quemadmodum, se mortuo, victuri essent, edocebat: de præfectura etiam obtestabatur, quisnam post ipsum præpositus futurus esset, & quemnam ipsi communi suffragio electuri essent. Quem enim illi, aiebat, dignum iudicassent, eundem sibi pariter probatum iri. Norat enim vir sapientissimus, in quem eorum suffragia propenderent. At vero vna voce consentientia responderunt, Theodorum omnium ad præfecturam & ad regendas animas aptissimum esse tamquam vita & doctrina excellentem.

THEODORVS
STVDITA AB-
BAS MONAST.
S. PLATONIS
CREATVR.

Id in rem suam vertens Plato, vt maxime opportunum, nihil amplius adijciens, administrationem suam illi nec opinanti statim imponit, annuentibus discipulis vniuersis, & magistri consilium collaudantibus. Quibus ille cum refragari omnibus non posset, nec adeo conspirantibus suffragijs obniti, impositum onus non sine animi dolore vix tandem subiit, annum agens vitæ quintum & trigesimum, instituti vero monastici decimum tertium.] quæ in præsentem Domini annum incidisse, ex eo constat, quod ex eodẽ auctore asseritur natus anno decimonono Copronymi Imp. qui est annus Domini septingentesimus quinquagesimus nonus. Etenim qui Indictione quinta mense Nouembris sub Michaelæ Balbo defunctus asseritur anno suæ ætatis sexagesimo septimo, qui est annus Christi octingentesimus vigesimus sextus, vtique natum esse oportuit anno Domini septingentesimo quinquagesimo nono; Abbas vero creatus hoc anno suæ ætatis trigesimo quinto. Quæ autem post hæc ab eodem sunt facta, atque pariter scripta, suis locis dicturi sumus.

ÆTAS THEO-
DORI STVDI-
TAR.

11222222
11222222
11222222

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANT. SOLIVS IMP. D
ANNVS ANNVS ANNVS
795. 24. 6.

ANNVS Redemptoris septingentesimus nonagesimus quintus qui ordine sequitur, Indictione tertia consignatur, quo summus Pontifex Hadrianus cum sedisset annos vigintitres, menses decem, dies sexdecim septimo Kalendas Ianuarij ex hac vita migravit. Huius sedes omnium felicissima existimanda esset, si potius rerum temporalium prosperitate, more principatum terrenorum, & non magis gloria Crucis esset ipsius expendenda prosperitas: siquidem diuturnior, & sub Principibus Christianissimis eidem obsequentibus, defendentibus, locupletantibus, & in omnibus eam venerantibus floruit, aucta noua sobole conuersorum ad fidem infidelium populorum, E vendicata a Longobardorum perfidia, & protecta a superba Græcorum & illis cohærentium insolentia. Sed & in his omnibus magnopere virtus Euangelicæ Crucis enituit, nimirum, quod cum ipsa duro Græcorum iugo iugiter teneretur oppressa, & lugeret ex iterata sæpe obsidione Longobardorum: mox velut ex obscuris densisq. nubibus sol emergens effulserit, illo iubente, qui imperans mari & b vento, reddidit mare tranquillum, atque c Petri pedibus præbuit percalcandum fluidum elementum.

HADRIANI
PAP. OBIVS.

FELICITAS
HADRIANI
PONTIFICIS.

b Luc. 8.

c Matt. 14.

Fuissent tanta ista copiosiori atque luculentiori stylo narranda, & non ferreo, eodemq. obducto rubigine detruncata, nimiaq. breuitate decurtata potius quam declarata posteritati tradenda. Sed accessit ad damnũ, quod cum quadragintaquatuor eiusdem Pontificis Hadriani Bibliotheca Vaticana possideret epistolas, ex quibus locupletanda fuisset historia, illis deperditis, earumdem fuerint tantummodo argumenta relicta, summa-

tim

tim elicita, quorum hauſtu maiorem sibi sitim Lector accendat, ad fontem anhelans, non sine spe, vt aliquando (si quis est earumdem bonæ fidei possessor) easdem in lucem prodant, quæ suis singulæ locis reddantur. Tu vero interim illarum hic tibi descripta summaria legito, quibus quæ superius sunt dicta confirmes, aliaq. ignorata, perdiscas: quæ sic se habent, vt descripta extant in codice.

1. Prima de Arechiso Duce Beneuentano, quod postquam Carolus Rex Capua reuersus esset, ad Imp. Constantinopolit. Legatos direxerat, petens auxilium & honorem Patriarchatus, promittens tam in vestitu quam in tonsura cum Græcis similitudinem. Hæc Gregorius presbyter Capuanus Hadriano Papæ narrauit. Hadrianus Capuanos sibi & B. Petro iurare fecit. Carolum in auxilium pro exaltatione Sanctæ Ecclesiæ vocat.

B 2. Pro exaltatione Sanctæ Dei Ecclesiæ gratias Regi agit. Ermemberto Episcopo, vt Carolus petierat, vsu pallij concessit.

3. Gratias agit pro Rosellis, Populonio & Beneuento, quas vrbes Carolus ipse dederat. Queritur de inobedientia horum: item de insidijs & malitia Græcorum. Exercitus, cum necesse fuerit, vt Carolus paratos habeat, atque transmittat, sicut promiserat, petit.

4. Multa de suo erga ipsum amore indicat. Item quod pro eo in Confessione B. Petri totis viribus preces fundat. Gratulatur Carolo, quod per eius laboriosa certamina, sancto Petro suffragante, hostium Ecclesiæ conatus ad nihilum redacti sint. Hortatur vt vsque in finem perseueret. Quod promiserit, se nihil pro Ecclesiæ deminoratione, sed pro eius exaltatione omnia facturum, gratias agit. Si quis mendacia de se sparserit: eum vt Romam mittat, rogat; vt secundum sua peruersa merita puniatur. Postea multa scribit de paroccijs Episcoporum.

5. Indicat se iussisse, vt Veneti Rauenna seu Pentapoli expellerentur. Germanum Ducem res ac possessiones Rauennatis Ecclesiæ inuasisse exponit. Quare Carolum orat, vt pro amore sancti Petri eum expellat, vt sua territoria intacta remaneant.

6. Paulum Ducem suum Carolo commendat, qui ad ipsum missus fuit, vt se & Constantinum Ducem de mendacijs falso apud Carolum sparsis purgaret.

7. Gratiarum actiones seu benedictiones continet, & simul indicat, Sacramentarium quod Carolus Rex petierat, se per Ioannem monachum atque Abbatem Rauennatem misisse.

D 8. Pro Cruce missa gratias agit: & scribit se semper pro Carolo orare, & pro genitore eius sanctæ memoriæ Pipino. Precatur vt Legatos dirigat, qui Romanæ Ecclesiæ Populonensem ac Rosellanum agrum cum Ducatu Beneuentano restituant: mercedem eius rei a B. Petro promittit.

9. Indicauerat Carolus Rex Hadriano per Itherium & Monegarium Abbates, Saxones quosdam in Paganismum relapsos esse, de quibus quid agendum esset interrogauit. Respondit Hadrianus Papa, post longam poenitentiam illos ad consortium Ecclesiæ posse recipi.

10. Pro Abbate monasterij S. Vincentij intercedit, qui falso apud Carolum accusatus fuerat.

E 11. De Episcopis ac presbyteris agit, ne arma militaria induant, sed spiritualia: id est, ieiunijs, & orationibus vacent. Laudes quasdam Caroli commemorat cum gratiarum actione pro exaltatione S. Dei Ecclesiæ. Indicat de agro Sabinensi, quod * Monegarius fidelissimus eiusdem Regis ipsum sancto Petro tradere voluerit, sed quod propter iniquos atque peruersos homines id minime præstare potuerit.

* Machinarius,
ita in Genar.
8. Colum. 740.

12. Carolo Regi musua & marmora Urbis Rauennæ, tam in templis quam in parietibus & stratis sita, sicut petierat, donat. Pro equo misso gratias agit. Orat sibi mitti equos, qui ad suam faciant sessionem, ossibus atque plenitudine carnis decoratos.

13. Ad Carolum. Indicat, Itherium & Monegarium agrum Sabinensem S. Petro reddere voluisse: sed propter iniquos homines id minime præstare valuisse.

14. Gratiarum actiones pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ: & de agro Sabinensi perit, vt sicut pollicitus fuerat S. Petro, in integrum contradi iubeat.

15. Carolum rogat, vt trabes maiores, quas ad Ecclesiarum restorationes pollicitus fuerat

fuerat, celeriter, & stannum ad Ecclesiam B. Petri cooperiendam mitteret. Præterea A
de dissidijs inter Neapolitanos & Amalfitanos non nihil monet.

16. De suis & Romanorum orationibus pro Carolo indicat. Romanos excusat, quod
non vendiderint Sarracenis Christianos; sed in Longobardos ac Græcos culpam istam
transfert. Sacerdotes etiam suos defendit, quod non sint polluti libidinibus: de qui-
bus ad Carolum accusati fuerant. * Quod Græcorum naues plurimas combusserit, &
ipso Græcos in vinculis diu detinuerit, eum demum monet.

* additum hoc
in Centur. 8.
Inuocationem
Sanctorum tra-
dit.

17. Apud Carolum Neapolitanos ac Græcos accusat, quod consilio Arichis Beneuen-
tanorum Ducis Terracinam inuaserint. Et a Carolo S. Petri amore auxilia postu-
lat, vt ipsam & alia in Ducatu Neapolitano ad Beatum Petrum pertinentia reci-
pere possit: quod virtus atque gloria Pontificis vna cum beato Petro ipse Caro-
lus sit.

18. De suo ac populi amore erga Carolum multa scribit: & orat, vt, quod pollici-
tus fuerat, reuertens e Saxonia, ad Limina S. Petri Apostoli properet: & Legatos
eius Possessorem Episcopum & Rabigandum a fidelitate in seruitio sancti Petri com-
mendat.

19. Orat pro exaltatione S. Dei Ecclesiæ, & simul de orationibus Romanorum pro Ca-
rolo & suis indicat.

20. Per Oddonem diaconum, trabes seu ligna ad Ecclesiam S. Petri cooperiendam a
Carolo petit. Orat etiam vt Vuilcharius Archiepiscopus Romam mittatur. De
corpore sancto quod Oddo diaconus cum Fulrado Abbate olim sibi dari petierat: in-
dicat, quomodo absterritus sit ad ipsum mittere. Promittit se missurum Candidi
Martyris corpus, si petat Carolus. Quod Beneuentani ac Neapolitani consultare C
cum Græcis soleant, aperit: sed quid, Oddonem diaconum indicaturum pro-
mittit.

21. Constantinum Imperatorem obiisse indicat, adiunctis ea de re litteris Stephani
Neapolitani Episcopi. Reginaldum Ducem Clusanae accusat, quod multa mala in
castello Felicitatis continue committat, beati Petri bona auferendo. Petit vt officio
amoueat.

22. Queritur, Hildebrandum, Arogin, Rodgaum, & Reginaldum Duces, consilium
inijisse cum Græcis & Aldagiso, terra mariq. contra Romam & Italiam dimicare:
quare multis adiurationibus auxilium contra eos postulat.

23. Indicat quale consilium Legatis eius dederit. Item monet de Legatis Græcorum,
qui cum Dispositore Siciliae, & cum relicta Arichisi Ducis egerint, quam ratione D
Ducatum Beneuentanum Carolo Regi eriperent. Orat itaque Carolum, vt sic om-
nia pertractet, vt suam & Ecclesiæ Romanæ tutelam procuret.

24. Queritur, se despectum a Possessore Episcopo, & Rabigando Abbate, Caroli Lega-
tis. Indicat ipsos non venisse Romam, sed Spoletum ad Hildebrandum Ducem: &
inde Beneuentum profectos esse. In quanto ob id mærore constitutus sit, scribit:
orat Carolum vt se consoletur exaltando Ecclesiam Romanam, & Spoletinum Du-
catum reddendo.

25. Indicat, quod patrimonium S. Petri apud Rauennates non integre receperit, te-
stificans id senioribus Ecclesiæ, testibus eiusdem vrbis. Petit patrimonium Sa-
binense in integrum S. Ecclesiæ restitui: indicat se nullorum irrationabiliter finibus
indigere.

* Ausfridus

26. Gratulatur Carolo pro victoria, quam ipsi * Ausfridus Pisanus Abbas narrauerat:
Quam diligenter pro ipso preces faciat, indicat. Ausfridum Carolo commendat.
Pro Pisano & Lucensi Episcopis orat, vt ipsos pro sua pietate ad proprias sedes atque
Ecclesias redire permittat.

27. Indicat, quod in partibus Italiae atque Tusciae Episcopi quidam alienas dioceses &
paroecias inuadant, vestem monasticam contra sanctos canones relinquunt, matri-
monia contrahant vestibus sæcularibus induti. Orat itaque Carolum, vt ista emen-
det, fidem Catholicæ & Apostolicæ S. R. E. semel amplexam continuo tueatur, vt
cum sanctis omnibus felix permanere possit.

28. Propter inobedientiam Leonem Rauennatem Episcopum accusat.

29. Vberimæ benedictiones pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ continentur. Indi-
cat se

A cat se mittere epistolam Gradenfis Patriarchæ. Hanc a Leone Archiepiscopo Ra-
uennate prius apertam & lectam fuisse queritur. Idem Leonem iterum accusat.

30. Orat Carolum, vt meminerit, quæ Petro Apostolo promiserit: quanta etiam ab ip-
so beneficia acceperit, scilicet prouinciam Longobardorum: & quod eius circumual-
latus suffragijs, ceteras omnes nationes sibi subijcere possit. De Leone Archiepiscopo
Rauennate indicat, gratum sibi esse quod ad Carolum profectus sit.

31. Iterum vehementer Leonem Rauennatem Archiepiscopum accusat, quod inobe-
diens ac proteruus factus sit, ab illo tempore quo a Carolo redijt. Et Carolum orat,
ne S. Petro auferri patiat, quæ ab ipso & Pipino patre eius ipsi beato Petro ob-
lata sunt.

B 32. Multa admodum de fide & constantia sui amoris Carolo scribit. admonet illum,
vt amicitia & promissionis ad Confessionem B. Petri factæ recordetur. Cum eo-
dem exoptulat, quod Legatum suum Anastasium in Francia detineat. Accusat Lon-
gobardos: hortaturq. Carolum, vt in ipsos vindictam exercent, & S. Petri iustitias,
quas promisit faciat. Indicat se Carolo Paulinum quemdam vinctum misisse,
quod male de eo locutus esset; ipsumq. adiurat, vt idem de suis inimicis faciat.

33. Gratiarum actiones continentur, cum petitione pro exaltatione sanctæ Dei Eccle-
siæ. Item de Legatis Caroli Regis, qui autumnii tempore Romam venire debuerant.

34. De præda Persarum in finibus Græcorum, & inter ipsos discordia indicat.

35. Gratiarum actiones continentur, & plurimæ petitiones pro restitutione patrimo-
nij B. Petri. Meminit donationis Constantini temporibus S. Siluestro Papæ factæ, &
aliorum qui pro animæ suæ salute multa donarint B. Petro, quæ a Longobardis ere-
pta sint: ac dicit in Lateranensi scrinio eas donationes haberi. Carolum nouum
Constantinum nominat. Orat vt sibi filium eius ex sacro baptisate suscipere
liceat.

C 36. S. Petrum Carolo maxime commendat, & orat, vt Sabinensem agrum integrum
Ecclesiæ Romanæ restitui faciat. Profitetur Romanam Ecclesiam totum quartum
Chalcedonense Concilium amplecti & venerari.

37. Ipsum fidei ac dilectionis, quam erga B. Petrum Apostolorum principem habere
visus est, admonet; vtq. illam inconcussam & inuiolatam conferuet, & nulla calli-
da versutia ab Apostolico amore animum disungi patiat, orat. Postea Eleuthe-
rium & Gregorium quemdam accusat, & petit ne illos apud se agere sinat, sed Ro-
mam mittat.

D 38. Commendat Carolo Legatos monasterij S. Hilarij in Calligata. orat, ne ipsum seu
hospitales domos, quæ per colles Alpium sitæ sunt in susceptionem peregrinorum, ab
vlla magna paruaq. persona inuadi permittat: & Gundibrando Duci Florentino man-
det, vt quæ eidem monasterio abstulerat, restitueret.

39. Ipsum mendacij arguit & obiurgat, quod Rauennam ad electionem noui Pontifi-
cis Legatos suos direxerit.

40. Indicat quomodo contentionem monachorum ad se missorum composuerit: &
quod Potho Abbas cum decem monachis, ad Carolum Regem proficisci voluerit, vt
ibidem quoque de obiectis criminibus se purgaret.

41. Carolus per Georgium Episcopum Papæ de suis certaminibus & laboribus pro B.
Petro susceptis indicauerat: quare Hadrianus ipsi gratias maximas agit, commen-
dans ipsi Georgium Episcopum.

E 42. Indicat, * Adalchisum Desiderij filium in Calabriae partes aduenisse. orat Carolum, * Adalgisum
vt contra hunc bellum gerat, & Beneuentanos cum alijs obedire cogat. Item ne Gri-
moaldum Ducem Beneuentanum constituat: vt Beneuentum, Rosellas, Populonium,
& alia loca S. Petro reddat.

43. Indicat Offæ Regis Anglorum Legatos cum Caroli oratoribus honorifice abs se
susceptos fuisse, quod Carolus per nuntios petierat. Adjicit se permittere diuinum
verbum Gentilibus prædicare.

44. Indicauerat Carolus Rex, quod per laboriosa certamina Saxones ad Fidem Ca-
tholicam, ac baptismatis fontem perduxisset: Petierat ob id ab Hadriano vna aut
duabus ferijs litanias fieri. Respondet Papa ei, in omnibus Occidentalibus partibus
xxij. xxvj. & xxvij. mensis Iunij, id est, vigilia Ioannis Baptistæ, natale SS. Ioan. &
Pauli,

Pauli, & vigilia SS. Apostolorum Petri & Pauli debere fieri litanias. Inbet, vt Carolus A
ijsdem diebus in omnibus suis regionibus litanias celebrari curet. Indicat quod Romæ
continuo pro Carolo gratias agant & Deum orent.

Scripsit etiam ad alios, vt ad Egilam in Hispania Episcopum, ipsumq. hortatur de
Fide Orthodoxa tuenda. Pro ieiunio sexta feria ac Sabbato celebrando. Idem ad Egi-
lam Episcopum, seu Ioannem presbyterum de conseruatione continentiae in Hispaniae
partibus praedicanda epistolam scripsit. Ac de Paschali festiuitate, vt eo tempore cele-
bretur, quando a Romana celebratur Ecclesia. Item eum monuit de praedestinatione
hominis siue ad bonum siue ad malum: de coinquinatione eorum tam in escis, quam in
potu, de diuersis erroribus, & de eorum pseudosacerdotibus, qui * viunte viro fortiantur
vxores, de libertate arbitrij, ac de alijs multis capitibus in partibus illis contra Fidem
Catholicam exortis. In fine ipsos hortatur, vt omnes sint concordēs, vt canones sciant, B
vt omnes non obediētes salubribus praecipis excommunicent.

Idem Hadrianus ad omnes Hispaniae Episcopos scripsit, maxime tamen ad Elipand-
um & Ascaricum. in cuius epistolae initio Romanam Ecclesiam caput omnium Eccle-
siarum nominat: & quicumque se ab hac abscindit, hunc Christianae religionis exor-
tem fieri dicit. Deinde refutat Elipandi, seu Ascarici errorem, quo Filium Dei adopti-
uum dixerat, opponens inter alia dictum ad Romanos: Proprio Filio suo non pepercit
Deus. & citat Athanasium Alexandrinum, Gregorium Magnum, Amphilochem Ico-
nij, Gregorium Nyssenum Episcopos, Chrysostomum, Augustinum, Hilarium, Leo-
nem Papam & alios.] haecenus ex Hadriani Papae epistolis inuenta summaria.

Quod rursus ad alia eiusdem Pontificis scripta pertinet, praeter alias epistolas a no-
bis superius recitatas, constat collegisse Conciliorum volumen, illudq. misisse ad eum C
dem qui petierat Carolum Magnum, praefixa ad eum praefatione, & epigrammate
acrostichicis versibus. Est praeterea auctor Ioannes diaconus, ab eodem Hadriano ex
epistolis S. Gregorij Papae duos conscriptos libros: Meminimus superius de alijs eius-
dem Pontificis lucubrationibus ad Ecclesiasticos ritus spectantibus. Sed iam quae post
eius mortem secuta sunt, videamus.

Obitum eius multis lachrymis prosequutus est Carolus Magnus, qui eum vt patrem
coluit, & vt amicum plurimum dilexit: Nam audi quae habeat Eginhardus: b Nuntia-
to etiam sibi Hadriani Pontificis obitu, quem amicum praecipuum habebat, sic fleuit,
ac si fratrem aut carissimum filium amisisset.] At non fletu tantum, sed religiosis offi-
cijs, atque suffragijs eius prosequutus est animam, pro ipsa longe lateq. per prouincias
sibi subiectas, & alias externis Regibus subditas erogans eleemosynas. D

Deo plurimas agimus gratias, quod tanta pietatis magni Principis aliquod saltem re-
lictum fuerit monumentum in epistola ad Offam Merciorum Regem in Anglia, quae sic
se habet, respondens c ad litteras ab eodem Rege acceptas, quibus commendauerat pere-
grinos ex Anglia Romam petentes.

Carolus gratia Dei Rex Francorum & Patricius Romanorum viro venerando ac fra-
tri carissimo Offae Regi Merciorum salutem.

Domino gratias agimus omnipotenti Dei * de salute animarum, de * Fidei sinceritate,
quam in vestris laudabiliter paginis reperimus exaratam. De peregrinis vero, qui pro
amore Dei & salute animarum suarum beatorum Apostolorum Limina desiderant adire:
cum pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui non religioni seruiētes,
sed lucra sectantes inueniantur inter eos, locis * optimis statuta soluant telonea. Nego- E
ciatores quoque volumus, vt ex mandato nostro patrociniū habeant in Regno nostro
legitime; & si in aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclamant * ad nos, vel no-
stros iudices, & plenam iubebimus iustitiam fieri.

Cognoscat quoque dilectio vestra, quod aliquam benignitatem de dalmaticis no-
stris * vel pallijs ad singulas sedes Episcopales Regni vestri, * vel Ethelrhedi direximus in
eleemosynam domini Apostolici Hadriani, deprecantes, vt pro eo intercedi iubeatis, nul-
lam habentes dubitationem, beatam illius animam in requie esse, sed vt fidem & dile-
ctionem ostendamus in amicum nobis carissimum. Sed & de thesauro humanarum re-
rum, * quem Dominus Iesus * gratuita pietate concessit, * aliqua per Metropolitanas ci-
uitates direximus; vestrae quoque dilectioni vnum balthem, vnum * vniscum, & duo
pallia serica.] hucusque recitat auctor ex epistola Caroli ad Offam Regem: quae tamen
videtur

DE RELIQUIIS
HADRIANI
PAPAE SCRIP-
TIS.

b Eginhar. in
vir. Caroli.

c Recitat eam
Guilielmus Mal-
mesberius histo-
ricus qui cla-
ruit an. 1100.
cussa extat in
hisor. Angl. in
addit. ad Bed.
lib. 2. c. 14. facta
coll. diuer. lecti.
EPISTOLA CA-
ROLI AD OF-
FAM REGEM
MERCIORVM.
* & Saluatori
* Catholicae
* opportunis
* ad se
* &
* &

PRO ANIMA
HADRIANI
CAROLVS MVLTAS
EROGAT
ELEMOSY-
NAS.
* quas
* ad. noster no-
bis
* aliquid
* Huniscum

A videtur fuisse longe prolixior: nam auctor ista subiicit: Haec saltem verba epistolae de-
cerpens idcirco apposui, vt posteris elucescat amicitia Offae & Caroli, cuius familiaritate
fretus, licet multorum impeteretur odio, & dulci tamen vitam consumpsit ocio & Ec-
fertum filium ante mortem suam in Regem inunctum, successorem dimisit. Haec ipse in-
tētus rebus gestis Anglorum. Toto plane Catholico orbe diffusam fuisse Caroli pro ani-
ma Hadriani Pontificis largitatem intelligere possumus, quam in Anglia etiam exer-
cuisse comperitur: Siquidem nulla ratio vt in Anglia potius quam in Italia alijsve pro-
uincijs ipsi subditis eiusmodi exercuerit pietatis officium.

Quam multus Carolus fuerit in eleemosynis erogandis toto orbe Christiano, Eginhar-
dus earū omnium praesens inspector habet haec in vita ipsius: Circa pauperes sustentandos
& gratuitam liberalitatem (quam Graeci eleemosynam vocant) deuotissimus, vt qui non
in patria sua solum, & in suo Regno facere curauerit, verum trans maria in Syriam, &
Aegyptum atque Africam, Hierosolymam, Alexandriam, atque Carthaginem, vbi Chri-
stianos in paupertate viuere compererat, penuriae eorū compatiens, pecuniā mittere so-
lebat. Ob hoc maxime transmarinorū Regum amicitiam expetens, vt Christianis sub eo-
rū dominatu degentibus refrigerium aliquod ac releuatio proueniret.] haec Eginhardus.

Quod rursus spectat ad ea quae ab ipso Carolo sunt post mortē exhibita eidē Hadriano
Pontifici pietatis officia: Non solū hisce eleemosynis amico carissimo parentauit, & extre-
ma perfoluit, verum etiam sepulchrum eius in Vaticana basilica collocatū regio ipsemet
epitaphio decorauit, quod hodie extat pro foribus eiusdem basilicae his versibus scriptū:

Hic pater Ecclesiae, Roma decus, inclytus auctor
Hadrianus requiem Papa beatus habet.
C Vir cui vita Deus, pietas lex, gloria Christus,
Pastor Apostolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis ex magna genitus iam gente parentum,
Sed sacris longe nobilior meritis.
Exornare studens deuoto pectore Pastor
Semper ubique suo templa sacrata Deo.
Ecclesias donis, populos & dogmate sancto
Imbuit, & cunctis pandit ad astra viam.
Pauperibus largus, nulli pietate secundus,
Et pro plebe sacris peruigil in precibus.
Doctrinis, opibus, muris crexerat arces,
Vrbs caput orbis honor inclyta Roma tuos.
Mors cui nil nocuit, Christi qua morte perempta est,
Ianna sed vita mox melioris erat.
Post Patrem lachrymans Carolus haec carmina scripsi:
Tu mihi dulcis amor: te modo plango, Pater.
Tu memor esto mei: sequitur te mens mea semper,
Cum Christo teneas regna beata poli.
Te Clerus, populus magno dilexit amore,
Omnibus vnus amor, optime Praesul, eras.
Nomina iungo simul titulis, clarissime, nostra
Hadrianus, Carolus Rex ego, tuq. Pater.
Quisque legas versus, deuoto pectore supplex,
Amborum, mitis, dic, miserere Deus.
Hac tua nunc teneat requies, carissime membra,
Cum Sanctis anima gaudeat alma Dei.
Vltima quippe tuas donec tuba clamet in aures,
Principe cum Petro surge videre Deum!
Auditurus eris vocem, scio, Iudicis almam:
Intra nunc Domini gaudia magna tui.
Tum memor esto tui nati, Pater optime, posco,
Cum patre, dic, natus pergat & iste meus.
O pete Regna Pater felix caelestia Christi,
Inde tuum precibus auxiliare gregem.

Annal. Eccl. Tom. 9.

Pp 2

Dum

CAROLI ELEMOSYNAE TO
TO ORBE DIF-
FVSAB.

EPIGRAPHVM
AD SEPVL-
CHRVM PA-
PAE HADRI-
ANI A CAROLO
SCRIPTVM.

*Dum sol ignicomo rutilus splendet ab axe,
Laus tua, sancte Pater, semper in orbe manet.
Sedit beata memoria Hadrianus Papa*

Annos XXIII. M. X. D. XVII. obiit VII. Kal. Ian.

Sic igitur Rex Christianissimus maxime pius quem viuentem mirifice coluit, & post obitum eodem prosequutus amore, & quibus potuit frequentauit & cumulauit officijs, qui ipsi viuenti auctor fuerat, vt admirabili sumptu Romanæ Urbis exornaret Ecclesias, quænam ista fuerint ornamenta, ex Anastasio dicturi sumus, sed ante quæ de his summatim habeat Eginhardus^a, audi.

^a Egin. in vita
Caroli Magni.
CAROLI MA-
GNI ERGA
ROM. ECCLIE-
SIAS MVNIFI-
CENTIA.

Colebat Carolus præ ceteris sacris & venerabilibus locis apud Romam, Ecclesiam beati Petri Apostoli, in cuius donaria, magna vis pecuniæ tam auri quam argenti, nec non & gemmarum ab illo congesta est; multa & innumera Pontificibus munera missa: **B** nec illo toto Regni tempore quicquam duxit antiquius, quam vt Vrbs Roma sua opera, suoq. labore veteri polleret auctoritate, & Ecclesia sancti Petri non solum per illum tuta & defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesijs esset ornata ac ditata.] hæc ipse. Vidisti, Lector, quibus depictum coloribus reddat antiquitas magnum & Christianissimum Principem erga Romanam Ecclesiam studiosissimum; de quo sæpe legisti superius, & inferius æque lecturus eris quot quantaq. ipse a Deo consecutus sit pro his in hac vita etiam beneficia.

Iam vero quæ apud Anastasium Bibliothecarium in Hadriano leguntur, de mirifico Ecclesiarum ornatu videamus. reddemus hic ea cuncta eo ordine quo apud ipsum scripta reperiuntur, prout ab eodem Pontifice dari Ecclesijs contigerunt, & ab auctore eius temporis scribi, veritate sincera, licet sermone rudi, impolito, semigræco ac penitus barbaro. Anastasius enim, apud quem magis cum simplicitate veritas, quam cum furo mendacia valuerunt, eadem vt scripta reperit, in suum volumen describendo transtulit, in ipsum de Romanis Pontificibus commentarium, quæ hic a nobis ad finem eius vitæ ex more scribuntur, quod quo singula anno sint facta, non liquet. sunt huiusmodi.

Erat sæpefatus beatissimus Pontifex amator Ecclesiarum Dei, magnam indefinenter gerens curam pro ornatu & restauratione procuranda omnium earumdem Ecclesiarum. Hic enim coangelicus vir fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli vestem miræ pulchritudinis ex auro & gemmis habentem præfiguratam historiam, qualiter beatus Petrus a vinculis per Angelum ereptus est. Item in eadem basilica ab introitu rugas vsque ad Confessionis pauimentum vestiuit de argento purissimo, quod pensat libras centum quinquaginta. Fecit etiam in eadem ipsa basilica beati Petri iuxta ianuas maiores argenteas cortinas miræ magnitudinis de pallijs stauracinis, seu * quadruplis: nam & per vniuersos arcus eiusdem Apostolorum principis basilicæ de pallijs Tyrijs atque fundatis fecit vela numero sexaginta quinque.] hæres hic tu mecum, vt video, Lector, in salebris, dum obscurarum vocum interpretationem exoptas, quid rugæ, quid stauracium, quadruplum quid, atque fundatum sibi velint, quæ & frequenter cum alijs huiusmodi vocibus continget apud Anastasium reperiri, qui vt vulgo tunc notissima, eadem absque interpretatione reliquit: Vt nisi aliquem eiusdem temporis glossarium resurgere contingat, desperata res sit, vt singularum vocum peregrinarum in Latinam linguam tunc acceptarum interpretationem assequi valeas. pergit vero Anastasius.

Denique eius beatitudo fecit & pharum maiorem in eadem beati Petri Ecclesia in typum Crucis, qui pendet ante presbyterium habens candelas mille trecentas septuaginta, & constituit vt quater in anno ipsum pharum accendatur, id est, in Natali Domini, in Pascha, in natali Apostolorum, & in natali Pontificis. Item præfatus sanctissimus Pontifex fecit in ea basilica calicem fundatum argenteum pensantem libras quinque, quem & posuit in presbyterio pro eo qui perierat temporibus domni Pauli Papæ. nam & in Ecclesia beati Andreae Apostoli sita iuxta eandem beati Petri Apostoli Ecclesiam * ciborium nouum ex argento purissimo ipse ter beatissimus Pontifex fecit, quod pensat libras centum trigintaquinque.] & inferius rursus de his quæ spectant ad eandem basilicam, de ipsius ornatu sumptuoso.

Hic vero egregius sacerdos obnuptum amorem beati Petri Apostoli, totam eius Confessionem ex auro purissimo in laminis cum diuersis historijs compte ornauit ponderis triginta librarum, ponens & postem superiorem eiusdem sacre Confessionis auri mundissimi

HADRIANI
RES GESTAE
IN CVLTV EC-
CLESIAE S. PE-
TRI.

* quadruplis

MIRIFICVM
CANDELA-
RYM.

* ciborium

A diffimi librarum tredecim, pari modo & liminare inferius eiusdem Confessionis auri mundissimi librarum viginti quinque. Aspectum vero altaris super eandem Confessionem atque dextera læuaq. parte iuxta gradus iam dictæ Confessionis, addens in eis argenti libras centum triginta sex, cariosum renouauit, eiusq. historias ex auro purissimo librarum centum & octo nitidissime decorauit. Simulq. & canthara in eadem Ecclesia dicti Apostoli numero decem renouauit. addens in eis argenti libras centum.

Ante ianuas vero argenteas fecit canistros argenteos pensantes libras triginta sex, simili modo & in turre canistros argenteos duodecim pensantes libras quadraginta quinque. In eadem quippe beati Petri Ecclesia per diuersas coronas fecit delphinos ex argento librarum centum.] & paulo post: Et in Ecclesia beati Petri per diuersa oratoria, canistra argentea numero duodecim simul librarum quadraginta, & rugas in presbyte-

ALIA ORNA-
MENTA ECCLIE
S. PETRI.

B rio a parte virorum & mulierum ex argento purissimo quinquaginta, librarum centum triginta, necnon alias rugas in caput presbyterij ante Confessionem ex argento pensantes simul libras centum tres.] & inferius: Item fecit patenam & calicem in basilica beati Petri Apostoli in quotidianis ministerijs ex auro purissimo pensantes simul libras viginti quatuor.] & paulo post: In altari maiori Ecclesiæ beati Petri Apostoli fecit ex auro purissimo diuersas historias ponderis librarum quingentarum nonaginta duarum. Et intus in Confessione imaginem in modum Euangeliorum ex auro obrizo librarum viginti. simul & cancellos ante eandem Confessionem ex auro purissimo pensantes libras quinquaginta sex. Quæ fiunt simul quæ sunt in altari intus, & in sacra, vltro citroq. Confessione, & in ambone Euangeliorum, & in postibus inferioribus & superioribus atque cancellis simul & corpore auri obrizi libræ mille trecentæ viginti octo.]

C Quod rursus ad eiusdem basilicæ ornatu spectat, hæc postea apud eundem Anastasium leguntur: Fecit etiam ter beatus ille imagines sex laminis argenteis inuestitas, ex quibus tres posuit super rugas, quæ sunt in introitu Ecclesiæ presbyterij, vbi & regulare ex argento inuestito fecit & posuit super eandem regularem præfatas tres imagines in medio existentes, vnam quidem pictum habentem vultum Saluatoris, & in vtriusque lateribus imagines habentes depictas, vnam beati Michaelis, & aliam beati Gabrielis Angelorum: in superiore vero ruga, id est, in medio presbyterij faciens alium regularem ex argento inuestitum, constituit super eum tres reliquas imagines, in medio quidem habentes præfiguratum vultum sanctæ Dei Genitricis, & ex duobus lateribus vnam habentem vultum depictum S. Andreae Apostoli, & aliam sancti Ioannis Euangelistæ: **D** easdem vero sex imagines (vt dictum est) ex laminis argenteis miræ pulchritudinis factas deaurauit, in quibus imaginibus posuit libras centum.] & inferius: Idem præstantissimus Antistes fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli ad corpus eius imagines, quæ dudum ex argento factæ erant, Saluatoris, sanctæ Dei Genitricis, sanctorum Apostolorum Petri & Pauli atque Andreae de auro purissimo miræ magnitudinis, pensantes libras ducenas: ipse vero præcipuus Pontifex fecit imaginem ex laminis argenteis deauratis habentem effigies Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, quæ posita est super introitum basilicæ beati Petri Apostoli, vbi portæ argenteæ existunt, quæ pensant libras quinquaginta.]

ALIA ADDI-
TA ORNA-
MENTA.

In his vero quæ ad ædificium spectant eiusdem basilicæ hæc apud eundem Anastasium habentur: Pro honore beati Petri Apostolorum principis & ornatu ipsius sancti **E** Patriarchij instruxit & ædificauit ibidem nouiter turrim miræ pulchritudinis decoram, coherentem porticui quæ ascendit ad balneum, vbi & deambulatorium scilicet solarium suum cum cancellis æreis miræ pulchritudinis construi fecit. Sed & porticum ipsam quæ vetustate diruta erat, vtiliter renouauit, & picturis atque marmoribus eandem turrem & cuncta ædificia ab eo nouiter reparata decorauit.] & post nonnulla: Cameram vero beati Petri Apostolorum principis in omnibus destructam atque dirutam restituit atque pinxit diuersis coloribus.] rursus de his quæ spectant ad eandem basilicam: Duos eius gradus maiores qui ascendunt in atrium simul, & qui ex duabus portibus ascendunt in eandem Ecclesiam, ex vtriusque lateribus renouauit; sed & cunctum pauimentum ipsius Ecclesiæ, vbi marmora confracta erant, adhibitis alijs pulcherrimis ac melioribus marmoribus renouauit. porticus vero ex vtriusque lateribus superscriptæ Ecclesiæ, in quibus confractæ trabes inerant, & tectum quod ruinæ vicinum posi-

DE RESTAV-
RATIONE BA-
SILICAE.

tum erat, positis nouis trabibus, & ipsum tectum nouiter faciens, restaurauit.] subijcit **A** vero de Forma Sabbatina, quæ eidem Ecclesiæ affluenter aquas ministrabat, ab eo restaurata his verbis.

At vero per euoluta viginti annorum spacia, Forma quæ vocatur Sabbatina nimis con fracta existens, per quam decurrebat aqua per Centenarium in atrium beati Petri Apostoli, simul & in balneum iuxta eandem Ecclesiam situm, vbi fratres nostri, Christi pauperes, qui ad accipiendam eleemosynam in Paschalem festiuitatem annue occurrere & lauari solebant, & ex qua diuersæ molæ macinabant, aqua ex eadem Forma, neque in atrium beati Petri, neque intra ciuitatem decurrebat, dum ipsa Forma (quod dictum est) diruta extitit ob arcus ipsius Formæ magna altitudine constructos a fundamentis demolitos atque destructos, vt nulla spes videretur esse eosdem arcus vel fractam Formam reædificandi atque restaurandi: ipse beatissimus ac sanctissimus Præsul aggregans multitudinem populi, per semetipsum ad faciendam & restaurandam eandem Formam præparauit, & tantam curam & sollicitudinem in eiusdem Formæ fabricam exhibuit, quod eam nouiter a fundamento renouauit atque restaurauit. Et confestim per Centenarium ex eadem Forma in atrium sancti Petri aqua decurrebat. Et cum per nimium neglectum & incuriam plumbum ipsius Centenarij furtim iam plurima ex parte exinde sublatum fuisset, & reliquum plumbum conuassatum fuisset: protinus idem Pastor, addita multitudine plumbi, ipsum Centenarium nouiter fecit, & Deo auspice aqua in atrium beati Petri simul & in præfatum balneum, verum etiam & intra ciuitatem, id est in * Coenaculum vbi molendina macinabant, sicut antiquitus abundanter decurrere fecit.] & inferius: Idem vere sanctissimus Præsul portas æreas maiores miræ magnitudinis decoratas studiose a ciuitate Perusina eas deducens, in basilicam beati Petri Apostoli ad turrem compte erexit.]

Rursum quod pertinet ad restaurationem eiusdem basilicæ hæc ibidem: Simili modo & in famosissima toto orbe terrarum præclara & veneranda basilica beati Petri Apostolorum principis per olitana tempora vetustissimas trabes, quæ ibidem existebant cernens idem præcipuus Pontifex, mittens Ianuarium Vestiarium secum, cognoscens eam idoneam personam, cum multitudine populi mutauit ibidem trabes numero quatuordecim, atque tectum eiusdem basilicæ sancti Petri & protinus nouiter restaurauit.] & inferius de via quæ ducebat ab Vrbe ad basilicam eandem hæc habet.

Hic item præfatus vir considerans plurimi populi salutem, super ripam fluminis porticum, quæ ducit ad beatum Petrum Apostolum arctam & angustam existentem, per quam viam transeuntes ad eundem beatum Petrum Apostolorum principem perueniebant: plusquam duodecim mille tufos in litore aluei fluminis in fundamentis ponens, a solo vsque ad tectum miræ magnitudinis porticum, vsque ad gradus beati Petri restaurauit.] & de relictis bonis eidem basilicæ in vsum pauperum, hæc idem auctor habet.

Huius temporibus defunctus Leoninus Consul & Dux, postmodum vero monachus, ob veniam suorum delictorum reliquit tres vncias massæ * Aricianæ, qua ex hæreditate parentum suorum fruebatur, sitæ longe ab hac Romana Vrbe milliario decimosexto via Ardeatina, in qua & Ecclesia beati Edistij esse dignoscitur: quam ipse beatissimus Papa construens, fabricis decorauit, amplificauitq. ad easdem tres vncias suprascriptæ massæ Aricianæ alias tres vncias a Petro Comite, atque Agnete relicta Agathonis scriuarij, & Theodoræ relicta quondam Domini Præfectorij addidit: fines enim ex omni parte conquisiuit, & data digna compensatione, nemini vim inferens, sed magis (vt condecet patri) cuncta secus eundem locum emit prædia, & Domum cultam beato Petro eundem locum iure perpetuo statuit permanendum. Quam & Domum cultam sancti Edistij vocant vsque in hodiernum, pariter & massa quæ vocatur * Acuciafa, quæ iuxta eandem Domum cultam esse videtur, ab eodem Leonino beato Petro concessa est.] obtulit & villam beato Petro quæ Capracorum dicebatur, de qua inferius.

Quod vero spectat ad cultum diuinum in psalmodia in eadem basilica exhibendum, hæc apud eundem Anastasium habentur: Hic beatissimus Præsul diuina inspiratione ignitus, constituit in monasterio S. Stephani cata Barbaram Patriciam sito ad beatum Petrum Apostolum congregationem monachorum, vbi & Abbatem idoneam personam ordinans, statuit vt sedulas laudes in Ecclesia S. Petri persoluant, sicut & cetera tria monasteria,

FORMA SABBATINA RESTAURATA.

TRABES RENOVATAE.

* præfatus RESTAURATA PORTICVS.

* Aricianæ DOMVS CVLTA S. EDISTII.

* Anisiana

DE PSALMODIA S. PETRI.

nafteria, vt duo monachi pro latere Deo nostro canant laudes: quoniam ipsum monasterium in magna desidia, incuria, & negligentia positum erat, & nullum diuinum officium cultui ibidem exhibebatur.] Hæc sunt quæ spectant ad basilicam S. Petri diuersis in locis in Hadriano apud Anastasium recitata, suo ordine collocata: quod & fecimus in ijs quæ pertinent ad alias Urbis Ecclesias, de quibus singulis ex eodem auctore dicendum est, atque in primis de basilica S. Pauli. ait enim.

Idem beatissimus Pontifex in Ecclesia beati Pauli Apostoli vestiuit corpus eius Doctoris mundi (*Confessionem scilicet vbi corpus est ipsum*) ex laminis argenteis pensantibus libras triginta, quas addidit idem sanctissimus Præsul, quoniam argentum illud quod primitus erat, nimis con fractum existebat. Item fecit in eadem basilica beati Pauli cortinam maiorem iuxta ianuas principales ex pallijs * quadruplis ad instar cortinæ quam in Ecclesia beati Petri fecit: Sed & aliam cortinam maiorem fecit ex pallijs quadruplis, quæ pendet sub arcu maiori sub eodem altari. Etiam per diuersos arcus eiusdem Ecclesiæ ex pallijs quadruplis fecit vela numero septuaginta. Atrium vero beati Pauli Ecclesiæ, quod antea nimis desolatum existebat (nam ibi boues & caballi ingrediebantur ad pabulandum propter herbam quæ ibidem nascebatur) inspiratus a Deo idem summus Pontifex ex marmoribus pulchris sternere fecit.] & rursus inferius de eiusdem basilicæ alijs ornamentis.

Idem sanctissimus Pontifex fecit in basilica beati Pauli Apostoli ex laminis argentei imagines tres, quæ ponuntur super rugas in introitu presbyterij, vnam quidem habentem depictum vultum Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & in vtroque latere imagines depictas habentes effigies Angelorum vigintiquatuor.] & inferius: In Ecclesia beati Pauli, ad instar eorum quæ fecerat in basilica S. Petri, fecit delphinos argenteos cum coronis pensantes libras centum octuaginta.] & post aliqua.

Fecit & in Confessione beati Pauli Apostoli ex auro purissimo imaginem in modum Euangeliorum, seu *Euangelistarum*, intus super eiusdem sanctissimum corpus, pensantem libras viginti.] & post multa: Hic idem eximius Papa altare beati Pauli Apostoli vna cum eiusdem Confessionis foribus auro mundo sacras designans historias mirifice ornauit, pensante libras centum triginta.] Et paulo post: Hic ipse almificus Præsul fecit in basilica beati Pauli Apostoli patenam ex auro obrizo, & calicem, pensantes simul libras viginti.]

De his vero quæ spectant ad restaurationem eiusdem basilicæ, idem auctor ex ordine quo sunt facta scribens hæc superius habet: Restaurauit basilicam S. Pauli: cernens ibidem existentes trabes e priscis temporibus iam ruituras, fecit, sicut superius dictum est in basilica principis Apostolorum, cuncta disponens per Ianuarium Vestiarium suum cum multitudine populi. Sed & ipse ter beatissimus Pastor per semetipsum frequentans totam nouiter restaurauit, in qua & mutauit ibidem trabes maiores trigintaquinque, & per circuitum eandem basilicam renouauit.] & post plurima: Porticum vero quæ ducit ad beatum Apostolum a porta vna cum Ecclesia S. Eupli vsque ad prædictam Ecclesiam S. Pauli de nouo restaurauit.]

De his vero quæ spectant ad basilicam Lateranensem idem auctor hæc habet: In basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi iuxta Lateranas similiter fecit vestem de stauracio, sed & cortinam maiorem ex pallijs * quadruplis, sed & per diuersos arcus vela serica numero quinquaginta septem, omnia ex pallijs quadruplis, seu stauracinis.] Et post multa ista subijcit: In Ecclesia Saluatoris quæ vocatur Constantiniana fecit ante vestibulum altaris aureas tres gabathas pensantes libras decem.] & inferius: In Ecclesia Constantiniana fecit delphinos argenteos librarum triginta.] Et rursum, quod ad restaurationem pertinet: Item & basilicam Saluatoris, quæ Constantiniana vocatur iuxta Lateranensem Patriarchium in ruinis positam nouiter restaurauit, & quadriporticum & fornices, sicut in Ecclesijs beatorum Apostolorum Petri & Pauli, renouauit, in qua trabes maiores mutauit quindecim.]

Rursum de his quæ spectant ad eiusdem Ecclesiæ sacrarum laudum functionem hæc ibidem habentur: Hic idem beatissimus & Apostolicus vir cum diligentissima inquisitione reperisset monasterium Honorij Papæ in nimia desolatione propter quorundam negligentiam, diuina inspiratione motus, nouiter ædificauit, atque ditauit, & Abbatem cum ceteris monachis regulariter ibidem vitam degentes ordinauit, & constituit

DE BASILICA S. PAULI.

* quadruplis

ORNAMENTA BASILICAE S. PAULI.

DE RESTAURATIONE BASILICAE.

DE DONIS OB LATAE BASILICAE LATERANENSIS. * quadruplis

DE PSALMODIA IBI CONSTITUTA.

eos, vt in basilica Saluatoris, quæ Constantiniana dicta est, iuxta Lateranensē Patriar- A
chium posita, officium celebrarent, hoc est, matutinā horam, Primam, Tertiam, Sextam,
sed & Nonam etiam & vespertinam; & quidem ab vno choro monachi monasterij sancti
Pancratij ibidem posito, ab altero monachi monasterij sanctorum Andrea & Bartho-
lomæi, Honorij Papæ, quatenus pijs laudibus pariter psallentes hymniferis choris læ-
ti resonarent cantus, reddentes Domino gloriosos melos, persæpius memorantes ve-
nerandi Pontificis nomen, scilicet in *herula memoriale eius pangentes carminibus.]
hæc de his ibi.

Sed & de restituta ab eodem Pontifice aqua Claudia in basilicam Lateranensem hæc
habet: Dum vero Forma quæ Claudia vocatur per annorum spacia demolita esse vide-
retur, vnde in balneis Lateranensibus de ipsa aqua lauari solebat, & in baptisterio Sal-
uatoris Domini nostri Iesu Christi, & in plures Ecclesias in die sancto Paschæ decurre- B
re solebat, & cum modica aqua de prædicta Forma decurreret: proficiscens præcipuus
& coangelicus Præsul aggregans multitudinem populi a partibus Campaniæ, per se-
metipsum ad fabricandam & restaurandam eandem Formam totis viribus properavit,
& tantam curam & sollicitudinem in eius Formæ fabrica exhibuit, & eam nouiter reuo-
cauit & restaurauit: atque confestim ex eadem Forma aquæ in præfata balnea, & intus
ciuitatem, sicut antiquitus, abundanter decurrere fecit.] hæc ibi.

Et post aliqua de Forma aquæ Virginis habet ista: Hic idem almissimus Præsul diui-
na inspiratione repletus, & misericordia motus, Formam quæ Virginis appellatur, quæ
per annorum spacia demolita atque ruinis plena existerat, perspicuus hic benignissi-
mus & pius Pastor, nouiter eam restaurauit, quæ in tantam abundantiam aquæ proflu-
xit, vt totam pene ciuitatem satiaret.] & de alia Forma Iouia nuncupata hæc ait: Item C
ipse sanctissimus Præsul Formam quæ Iouia vocatur, quæ euoluta viginti annorum
spacia confracta iacebat, a fundamentis restaurare fecit.]

Iam vero quæ in basilica Dei Genitricis Ad præsepe dicta apud eundem Anastasium
leguntur facta ab Hadriano Pontifice, hic reddamus: In primis habet hæc de vestibus
altaris, velis atque cortinis: In Ecclesia sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe fecit vestes
duas super altare maius, vnam ex auro purissimo, atque habentem Assumptionem san-
ctæ Dei Genitricis, & aliam de stauracio ornatam in circuitu blattis. Fecit & in ea Ec-
clesia cortinas maiores ex pallijs * quadruplis ad similitudinem earū quas fecit in Eccle-
sia S. Petri, sed & per diuersos arcus eiusdem basilicæ vela fecit ex pallijs quadruplis nu-
mero quadragintaduo.] Et post multa: In basilica sanctæ Dei Genitricis quæ est Ad
præsepe, in altare ipsius præsepj fecit laminas ex auro purissimo historijs depictas pen-
santes libras centumquinque. Et intra supra Confessionem tabulas duas ex argento
pensantes libras quindecim.] Et paulo post: In basilica beatæ Dei Genitricis Ad præsepe
fecit delphinos argenteos per diuersas coronas pensantes libras vigintiquatuor.]

Sed & de his quæ spectant ad sacrarum laudum functionem a monachis exhibendam
idem hæc habet: Monasterium sanctorum Hadriani atque Laurentij, quod in ruinis
marcescebat, & a prisicis temporibus tamquam * crepta a sæcularibus inhabitabatur: ip-
se vero egregius Antistes a nouo restaurauit, & prædictorum sanctorum videlicet Ha-
driani atque Laurentij nomine * ædificauit, in quo multa donauit tam in auro quam in
argento, seu agris atque familijs, diuersisq. pecunijs, & monilibus. & constituit in basi-
lica Dei Genitricis Mariæ Ad præsepe, sicut in ceteris monasterijs ibidem constitutis,
Deo diu noctuq. canentes solitas dicere laudes.] Sed & de reparatione eiusdem Ecclesiæ E
hæc inferius: In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe, posuit trabes maiores nu-
mero viginti.

In basilica autem S. Laurentij hæc ab eodem Hadriano Pontifice facta esse narrantur.
Fecit in basilica beati Laurentij Martyris, foris muros scilicet, vbi sanctum corpus eius
requiescit, vestem de stauracio; & in eius Ecclesia maiori altari similiter fecit vestem.
Sed & tectum eiusdem beati Laurentij basilicæ, quæ iam distecta erat, & trabes eius
confractæ, nouiter fecit.] Et post multa rursus hæc habet: Fecit idem præfatus Anti-
stes in Confessione beati Laurentij Martyris foris murum, imaginem ex auro purissi-
mo in modum Euangeliorum, eiusdem beati Laurentij effigiem continentem.] ac rur-
sus inferius.

Similiter & in Ecclesia beati Laurentij Martyris foris murum fecit ex auro purissimo
patenam

AQVA CLAV-
DIA REVOCA-
TA.

FORMA A-
QVAE VIRGI-
NIS RESTAV-
RATA.

DE BASILICA
S. MARIAE AD
PRAESEPE.

* quadruplis

* septa crypta

* dedicauit

DE BASILICA
S. LAURENTII
EXTRA MV-
ROS.

A patenam cum calice pensantem simul libras quindecim.] item de porticu sancti Lau-
rentij: Porticum quæ ducit ad sanctum Laurentium foris murum, a porta vsque ad
eamdem basilicam de nouo construxit, & ipsam basilicam S. Laurentij restaurauit. im-
mo & Ecclesiam sancti Stephani iuxta eam sitam, vbi corpus sancti Leonis Episcopi &
Confessoris requiescit, similiter vndique renouauit vna cum coemeterio beati Cyria-
ci & ascensum eius. Insuper in dicta Ecclesia fecit vela ex pallijs sericis viginti, linea
viginti.

Quæ autem fecerit in basilica S. Mariæ Transiberim, titulo Callisti, hæc ab eodem
auctore notantur diuersis in locis, atq. primum: Itemq. titulum sanctæ Dei Genitri-
cis semperq. Virginis Mariæ, quæ vocatur Callisti Transiberim, a nouo in integrum
ex omni parte restaurauit.] Et inferius: Fecit in ea canistra quinque argentea, pensan-
tia simul libras quindecim.] Et de Ecclesia S. Mariæ Ad Martyres habet ista: In basilica
Dei Genitricis Ad Martyres simili modo fecit vela de pallijs sericis numero viginti, & li-
nea viginti.] Et inferius: In Ecclesia S. Mariæ quæ Ad Martyres vocatur, renouauit cibo-
rium de argento, quod ex vetustate consumptum erat, & addidit in eo argenti libras se-
xaginta, & in pristinum erexit eum nouiter locum. Sed & arcum in eadem venerabili
Ecclesia fecit de argento pensantem libras duodecim.

De Ecclesia autem S. Marci hæc in eam ab eodem Pontifice collata idem auctor af-
firmat: Ecclesiæ vero beati Marci, cuius tectum erat iam vetustate putridum, vicinum
ruinæ, depositis vetustissimis trabibus, & alijs impositis nouiter, ipsum tectum atque
porticus in circuitu fecit, eamq. Ecclesiam restaurauit. Arcus vero tres qui vetustis-
simi erant, addens ipse Pontifex beatissimus libras argenti duodecim, nouiter fecit. Et
C in eadem Ecclesia super altare maius fecit vestem de stauracio ex pallijs quadruplis.
Fecit & in ea vela numero vigintiseptem, similiter & cortinam ex iisdem pallijs qua-
druplis sub trabe fecit.] & inferius: In prædicta basilica S. Marci fecit alios arcus argen-
teos numero sex, pensantes simul libras quinquagintaquinque, pariter & calices mini-
steriales a Catholica procedentes ex auro purissimo restaurauit, pensantes libras nouem
& semis.] & in fine: In titulo beati Marci nutritoris sui fecit patenam & calicem ex
auro obrizo, pensantes pariter libras vndecim, & calices argenteos quatuor, pensantes
libras duodecim.

De basilica vero SS. Apostolorum ista habet: Basilica quoque Apostolorum in Via la-
ta, porticus in circuitu renouauit, quas antea initiauerat eius prædecessor dominus Pau-
lus Papa, & non compleuerat omnia. Deo propitio reparauit præfatus Pontifex simul &
D tectum. Sed & apsidem ipsius Ecclesiæ cernens iam ruinæ vicinam existere, cancanis fer-
reis eandem apsidem confirmare fecit, & ita eam renouauit. Fecit & vestem in eadem
Ecclesia super altare maius de stauracio. Et inferius: Fecit in eadem basilica vela de pal-
lijs sericis numero viginti, & linea viginti.] Et post ista.

Item ter beatissimus Præsul in basilica maiore, quæ appellatur sanctæ Dei Genitricis,
quæ est iuxta basilicam beati Laurentij Martyris & Leuitæ, vbi corpus eius requiescit
foris muros huius ciuitatis Romanæ obtulit vela de stauracio, siue quadrupli numero
quindecim.

De basilica vero S. Pancratij hæc idem: Simili modo fecit & in basilica beati Pan-
cratij Martyris, quæ est foris muros huius ciuitatis Romanæ, vela de stauracio seu Tyria,
numero triginta octo.] & inferius: Item in basilica S. Pancratij monasterium, vna cum
E monasterio S. Victoris, ibidem situm reparauit.]

In basilica autem beati Valentini, simili modo fecit vestem de stauracio.] & inferius:
Tectum vero basilicæ beati Laurentij ad Taurellum dum nimis vetustissimum esset, om-
nes eius trabes nouas ibidem posuit, eumq. restaurauit, simulq. & vestem de quadruplo
super altare eiusdem Ecclesiæ fecit & obtulit.

Basilicam vero beati Felicis positam in Pincijs, quæ in ruina erat, & tectum eius di-
scoopertum existerat, facto eodem tecto, nouiter ipsam Ecclesiam reparauit, & vestem
super altare eius de quadruplis faciens, obtulit.

Renouauit etiam & tectum basilicæ S. Laurentij quam Damasi dicunt, vbi & vestem
super altare eius de stauracio obtulit; simulq. & aliam vestem post altare fecit, vbi re-
quiescit corpus S. Damasi.] & paulo post.

Coemeterium item Petri & Marcellini via Lauicana iuxta basilicam beatæ Helenæ
renouauit,

S. MARIAE TI-
TVLI CALLIS-
TI ET S. MA-
RIAE ADMAR-
TYRES.

ECCLES. S.
MARCI.

ECCLES. SS.
APOSTOLO-
RVM.

S. PANCRATII
MONASTERIUM.

S. VALENTINI
ECCLES.
S. LAURENTII
AD TAUREL-
LVM.

FELICIS IN
PINCIIIS.

LAURENTII
IN DAMASO.

PETRI ET
MARCELLINI.

renouavit, & tectum eius, id est, S. Tiburtij, & eorumdem SS. Petri & Marcellini nouiter fecit, quoniam nullus erat iam descensus ad ipsa sancta corpora.

S. HADRIANI. Item in basilica beati Hadriani fecit cerosstrata argentea pensantia libras duodecim, simul & laudas duas ex argento pensantes libras octo, quas posuit super rugas presbyterij, vbi arcus de argento existit. Fecit etiam & vestes duas de stauracio, vnam super altare beati Hadriani, & aliam super altare S. Martinæ, sed & vela de pallijs quadruplis numero quindecim in eadem Ecclesia fecit.] & post multa.

SS. COSMAE ET DAMIANI. Idem egregius Præsul basilicam beati Hadriani Martyris, & SS. Cosmæ & Damiani, quas de nouo restaurauit, diaconias constituit, in quibus & multa bona fecit per suam sempiternam memoriam, concedens eis agros, vineas, oliueta, seruos, & ancillas, & peculia diuersa atque res mobiles, vt de re ditibus eorū crebris exactiōibus diaconia proficientes, pauperes Christi reficerent. In præfata vero diaconia S. Hadriani obtulit ex argento canistra duodecim, amam vnam, scyphum vnum, patenam vnam, calicem vnum, amulam offertoriam vnam, pensantes omnes libras sexagintaseptem.] Et de iisdem diaconijs inferius: Item & in basilica beatorum Cosmæ & Damiani similiter obtulit calicem & patenam de auro obrizo, pensantes omnes libras vndecim. Verum & in diaconia sancti Hadriani patenam & calicem ex auro mundo obtulit, pensantes item libras vndecim. Fecit & in diaconia S. Hadriani arcus argenteos duos pensantes libras viginti.] & de eadem: Eidem altari vestem de stauracio fecit, simul & cortinam ante basilicam ex pallijs de quadruplis, necnon vela ex eisdem quadruplis numero viginti, linea viginti.

S. MARTINI. Et in Ecclesia sancti Martini fecit arcus argenteos tres pensantes libras triginta.]

S. CLEMENTIS. Tectum vero tituli beati Clementis, quod iam casurum erat, positum in regione tertia restaurauit. Necnon in basilicam beati Siluestri Confessoris atque Pontificis sitam in Orphea, quæ in ruinis posita erat, & tectum eius dirutum erat, factō tecto, ipsam Ecclesiam renouavit.] Et post aliqua.

S. IANVARII. Tectum denique basilicæ beati Ianuarij Martyris ad portam beati Laurentij Martyris & Leuitæ restaurauit.]

ABDON ET SENNEN. Item in cœmeterio beatorum Martyrum Abdon & Sennen foris portam Portuensem, vestem de stauracio fecit atque obtulit.] Et inferius: Simulq. etiam basilicam sanctorum Abdon & Sennen, atque beatæ Candidæ, vna cum ceteris Sanctorum cœmeterijs pariter renouavit.]

S. PRISCÆ. Tectum denique tituli S. Priscæ quod iam casurum erat, in ruinis positum nouiter fecit, vbi & vestem de stauracio fecit.] Et inferius.

S. STEPHANI. In basilica S. Stephani Protomartyris in Coelio monte fecit vela de stauracio, seu Tyria numero viginti.] Et post multa de eadem basilica hæc addit: Pariter & in basilica beati primi Martyris Stephani sita in Coelio monte, quæ per olitana tempora marcuerat, maximas deferens trabes, tam vastam molem basilicæ porticu mirifice intrinsecus & extrinsecus renouavit.] Et rursum.

S. APOLLINARIS. In basilica beati Apollinaris simili modo vela de octaplo numero decem, & linea decem fecit.] Et inferius.

S. VALENTINI. Item in basilica beati Valentini Martyris, quæ sita est foris muros huius ciuitatis Romanæ similiter fecit vela de stauracio, seu octaplo numero vigintiduo, & linea vigintiduo.] & inferius.

S. SUSANNAE ET QUIRIACI. Titulum beatæ Susannæ Martyris inter duas domos sitam iuxta sanctum Quiriacum, cuius tectum iam casurum erat, & in ruinis positum nouiter restaurauit. Similiter & titulum beati Quiriaci Martyris, & Ecclesiam S. Laurentij ad Formosam pariter restaurauit.] Sed & de alia Ecclesia S. Laurentij in Palatino sita, & de monasterio ibi posito ita subiicit.

S. LAURENTII IN PALATINO. Item hic almificus Præsul monasterium S. Laurentij, quod in Palatinis desertis reperit, nouiter restaurans & ditans, coniunxit cum alio monasterio iuxta ipsum posito S. Stephani, quod cognominatur Baganda, & ordinauit monachos, & constituit vt in titulo beati Marci Pontificis & Confessoris officio fungerentur, id est, Matutina hora, Prima, Tertia, Sexta, atque Nona, & Vespertina psallerent pro requie animæ suæ.] & inferius.

Diaconiam vero sanctæ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ Scholæ Græcæ, quæ appellatur

A appellatur Cosmedin dudum breuem in ædificijs existentem sub ruinis positam restaurauit: nam maximum monumentum de Tiburtino tuso super eam dependens super amnem Circi, plurimam multitudinem populi cōgregans, multamq. lignorum struem incendens, demolitus est: simulq. collectionem ruderum mundans a fundamentis ædificans prædictam Ecclesiam vltro citroq. spaciose dilatans, tresq. apsidēs in ea constituens præcipuus Antistes, vere Cosmedin amplissimam a nouo restaurauit.

Pariterq. restituit titulum beati Laurentij Martyris: quam Lucinæ dicunt, seu Ecclesiam beati Martini sitam iuxta titulum beati Siluestri.

Simili modo Ecclesiam beati Agapiti Martyris foris muros iuxta sanctum Laurentium positam reparauit: quæ a prisca temporibus marcescens in ruinis defecerat: eam vero vna cum porticibus idem Antistes feruēs amore Dei e nouo miro decore restituit.]

B Item titulum S. Sixti renouavit. Itemq. titulum S. Eusebij vndique renouavit.] & paulo post.

Verum etiam basilicam Hierusalem quæ in Sessoriano sita est, in qua trabes olitanæ, id est veteres, marcuerant, mutans eas in omnibus restaurauit.]

Pariter templum Apostoli, quod appellatur Eudoxiæ, ad Vincula totum restaurauit.] & inferius: In titulo Eudoxiæ, videlicet beati Petri Apostoli ad Vincula fecit canistra duodecim pensantia simul libras triginta sex & delphinos per diuersas coronas triginta quinque pensantes libras octo.]

Item basilicam sanctorum Ruffinæ & Secundæ, quæ ponitur in Episcopio Siluæ Candidæ, quæ olitana vetustate marcuerat, vna cum baptisterio, summo studio renouavit.

C Sicut & basilicam beati Petri sitam in Via Appia in silice vltra sanctum Thomam Apostolum non procul a trigesimo, desolatione & ruinis præuentam de nouo vna cum baptisterio restaurauit mole magnitudinis decoram.] & post nonnulla: Ecclesiam beati Ioannis Euangelistæ sitam iuxta portam Latinam ruinis præuentam in omnibus renouavit.

Verum etiam Ecclesiam Apostolorum foris portam Appiam milliario tertio, in loco qui appellatur Catacumbas, vbi corpus beati Sebastiani Martyris cum alijs requiescit, a ruinis præuentam restaurauit.

Item & titulum Pudentis, id est, Ecclesiam sanctæ Pudentianæ in ruinis positam nouiter reparauit.

D Sed & basilicam sancti Theodori sitam intra Velum iuxta Domum cultam Sulpicianam restaurauit.

Item basilicam S. Petri positam in Massa Merulana per vetusta tempora dirutam renouavit.] & inferius.

Hic fecit in basilica beatæ Petronillæ ad beatum Petrum Apostolum arcus argenteos sex pensantes libras quinquaginta.

Titulum vero sanctæ Praxedis ex parte ruentem restaurauit.

Basilicam S. Eugeniæ tam intus quam foris de nouo restaurauit.] de qua basilica rufus inferius hæc habet: Porro in basilica S. Eugeniæ vt iugiter illic Domino cantaret laudes, videlicet hora Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespertina, & Matutina. In qua & plura dona obtulit, id est, agros, vineas, domos, seruos & ancillas cum diuersis peculij & ceteris mobilibus rebus.

E Simili modo basilicam S. Gordiani atque Epimachi, & cœmeterium eiusdem Ecclesiæ renouavit.

Cœmeterium sanctorum Simplicij & Seruiliani atque Quarti & Quinti Martyrum & beatæ Sophiæ vna cum cœmeterio sancti Tertullini foris portam Latinam renouavit.

Necnon & Ecclesiam beatorum Tiburtij & Valeriani atque Maximi renouavit.

Item basilicam S. Zenonis vna cum cœmeterio sanctorum Urbani Pontificis, Felicissimi & Agapiti atque Ianuarij & Cyrini Martyrum foris portam Appiam vno cohærentes loco, renouavit.

Simili modo titulum sancti Marcelli in Via lata situm de nouo restaurauit.

Basilicam cœmeterij sanctorum Martyrum Hermetis, Proti & Hyacinthi atque basilicam miræ magnitudinis renouavit.

S. MARIÆ IN SCHOLA GRÆCA.

S. LAURENTII IN LVCINA.

S. AGAPITI.

S. SIXTI. S. EYSEBII.

BASILICA HIERUSALEM.

S. PETRI AD VINCULA.

SS. RUFFINAE ET SECUNDÆ.

S. PETRI IN VIA APPIA.

S. IOANNIS EVANGELISTÆ.

SS. APOSTOLORVM.

S. PUDENTIANÆ.

S. THEODORI.

S. PETRI.

S. PETRONILLÆ.

S. PRÆXEDIS.

S. EUGENIÆ.

SS. GORDIANI ET EPIMACHI.

COEMETERIA RESTAVRATA.

Cœmeterium sanctæ Felicitatis via Salaria vna cum Ecclesijs sancti Siluani Martyris, A & sancti Bonifacij Confessoris atque Pontificis vno hærentes solo, mira magnitudine restaurauit.

Basilicam sancti Saturnini in prædicta via Salaria positam vna cum cœmeterio sanctorum Chrysanti & Dariæ renouauit.

Atque cœmeterium sanctæ Hilariæ innouauit.

Item & cœmeterium Iordanorum, videlicet sanctorum Alexandri & Vitalis & Martialis & sanctarum septem virginum a nouo restaurauit.

Cœmeterium sancti Siluestri Confessoris atque Pontificis aliorumq. multorum Sanctorum foris portam Portuensem in ruinis positum restaurauit.

Similiter & sanctorum Abdon & Sennen vna cum ceteris Sanctorum cœmeterijs pariter renouauit.

Ecclesiam beatæ Agnetis seu basilicam beatæ Emerentianæ, pariter & Ecclesiam sancti Nicomedis sitas foras portam Numentanam, simul & cœmeterium beati Hippolyti Martyris similiter restaurauit.] & inferius: Sed & facta tecta tituli sanctorum Quatuor Coronatorum quæ in ruinis existebant, trabes plures imponens restaurauit.] pariter inferius: Ecclesiam sanctæ Sabinæ sitæ in territorio Ferentillo de nouo restaurauit.] & paulo post. Item diaconiam sanctorum Sergij & Bacchi restaurauit.] sed quæ subijcit de Ecclesia S. Anastasij videamus.

Basilicam vero beati Anastasij Christi Martyris vna cum baptisterio & egumenarchio ceterisq. ædificijs per incuriam monachorum in nocturno silentio exustam a fundamento vsque summum, cum audiuit misericordissimus Præsul: valde diluculo velociter currens, reperit eam adhuc ardentem, & solummodo arcam eiusdem Martyris erutam in media curte iacentem. Cetera vero sanctuaria seu ministeria tam in Ecclesia quam in vestiario ab ipso igne conflagrata sunt. Qui nimio mærore affectus, vna cum sanctorum ministris certatim extinguere ignem curauit. Atque cõfestim viribus totis a flammæ ruinis erutam de nouo in meliorem statum prædictam Ecclesiam cum vestiario & egumenarchio & ceteris ædificijs renouauit atque restaurauit. Et amplius in ea Ecclesia sanctuaria atque ministeria & ornamenta maiora quam quæ ibi combusta sunt contulit.]

De diaconijs autem ab ipso restitutis hæc ibidem leguntur: Restituit diaconias tres foris portam beatorum Apostolorum principis, id est, vnam quidem sanctæ & gloriosæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ Dominæ nostræ quæ sita est in atrio, aliam quæ sita est foris portam beati Petri Apostoli in caput portici item nomine sanctæ & intemeratæ Dominæ nostræ. necnon aliam diaconiam, quæ appellatur sancti Siluestri iuxta Hospitale S. Gregorij. Quas suprascriptas diaconias restaurauit & dona plurima mobilia & immobilia pro remedio animæ suæ obtulit; constituitq. per vnamquamque hebdomadam quinta feria cum * psallentio vt a diaconia pauperes vsque ad balneum pergerent, & ibi per dispensationem eleemosynas fieri.]

Quod vero spectat ad eleemosynas in pauperes erogandas, quænam harum causa idem obtulerit basilicæ Vaticanæ, ita idem auctor docet de villis ab eo constructis, ex quibus annona pauperibus ministrari posset: ait enim: Hic beatissimus Præsul fecit & constituit nouiter Domo cultas quatuor (*ita villas nominat*) vnam quidem quæ vocatur Capreorum, positam in territorio Vigentano, milliario ab Vrbe plus minus quinto-decimo, atque primitus fundum ipsum Capreorum cum alijs pluribus fundis ei cohærentibus ex hæreditaria parentum suorum successione eius proprijs existentibus, & alijs pluribus fundis casalibus & massis, data iusta compensatione a diuersis personis emptis, & eidem Domui cultæ additis coniunxit. Quam videlicet Domum cultâ * Capreorum cum alijs massis, fundis, casalibus, vineis, oliuetis, aquimolis, seu molendinis, & omnibus ei pertinentibus statuit per priuilegium Apostolicum sub magnis anathematis obligationibus vt in vsum fratrum nostrorum Christi pauperum perenniter permaneat; & triticum & hordeum quod annue in locis eiusdem Domus cultæ fuerit, diligenter in horrea sanctæ nostræ Ecclesiæ deferantur, & sequestrata reponantur. Vinum etiam & diuersa legumina, quæ in prædijs & locis eiusdem antefatæ Domus cultæ annue nata fuerint, simili modo curiose in paracellario prænotatæ sanctæ nostræ Ecclesiæ deducantur & separatim reponantur. Sed ex porcis qui annue in casalibus sæpius dictæ Domus cultæ inglandati fuerint, capita centum exinde occidant, & in eodem paracellario reponantur.

decernens

A decernens eius ter beatitudo atque promulgans sub validissimis obligationibus, interdictionibus, vt omni die centum fratres nostri pauperes, etiam si plures fuerint, congregati in Lateranensio patriarchio constituentur in porticu quæ est iuxta scalam quæ ascendit in patriarchium, vbi & ipsi pauperes depicti sunt, & quinquaginta panes pensantes per vnumquemque libras duas, simulq. & decimatas vini duas, pensantes per vnamquamque decimatum libras sexaginta, & caldaria plena de pulmento erogenturq. omni die per manus vnius fidelissimi paracellarij eorundem pauperum, accipiens vnusquisque eorum portionem panis & portionem vini, id est, cuppam capientem calices duos, necnon & carnem de pulmento. ita videlicet statuens eius beatitudo promulgauit, vna cum sacerdotali collegio, vt in nullis alijs vtilitatibus fruges ex redditibus & diuersa peculia antefatæ Domus cultæ erogentur aut expendantur, nisi solummodo in proprijs subsidijs & quotidianis alimentis prædictorum fratrum nostrorum Christi pauperum, quibus cuncta proficiant, & perenniter erogentur.

B Alias vero tres Domo cultas, videlicet Galeria posita via Aurelia, milliario ab Vrbe plus minus decimo ad sanctam Ruffinam cum fundis & casalibus, vineis, aquæmolis, oliuetis & omnibus ei pertinentibus, reliquas vero duas, id est, aliam Galeriam positam in Portuensi, milliario ab Vrbe plus minus duodecimo cum fundis & casalibus, vineis, aquæmolis, seu monasteriū beati Laurentij positum in insula Portus Romani cum vineis pertinentibus, simulq. & lecticariam quæ vocatur Asprula: verum etiam aliam Domum cultam quæ vocatur Caluisianum, cum fundis & casalibus, vineis & oliuetis, aquæmolis & alijs omnibus ei pertinentibus posita via Ardeatina milliariibus ab Vrbe plus minus quindecim, quas videlicet tres Domo cultas, scilicet Galeriam, Caluisianam & aliam, C Galeriam statuit eius beatitudo per Apostolicum priuilegium sub validis anathematis obligationibus vt in vfu proprio & vtilitate sanctæ nostræ Ecclesiæ permaneant.

Et inferius de Ecclesia erecta ab eodē in Capracoro villa ista habet: Hic item sanctissimus Pontifex in Domo culta quæ Capracorum appellatur, quam obtulit pro alimonijs pauperum beato Petro Apostolorum principi nutritori suo, a solo fundauit Ecclesiam, simulq. speciose ornauit, & in nomine eiusdē, Deo factori suo dicauit, recondens in ea reliquias ex vestimentis Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & eiusdē Genitricis semperq. Virginis Mariæ, atque duodecim Apostolorum, & aliorum venerabilium Martyrum. In quâ sanctissimam Ecclesiam cum clero, Senatuq. Romano pergens cum mira gloria & exultatione, ac pariter ouantes, & in pauperes Christi ibidem magnam consuetam eleemosynam faciens, translatauit & introduxit in eam corpora sanctorum Martyrum simulq. Pontificum, videlicet corpus S. Cornelij Martyris atque Pontificis, pariterq. S. Innocentij Confessoris atque Pontificis, quos vt patronos in Domino almus sacer Pontifex ob amorem sanctæ Sedis Apostolicæ in qua præsiderunt, sicut decuit, honorauit.]

Ad postremum de muris Urbis collapsis & ab eo restitutis hæc ibidem leguntur. Ipse vero a Deo protectus Præsul cõspiciens muros huius ciuitatis Romanæ per olitana tempora in ruinis positos, & per loca plures turres vsque ad terram euerfas: per suum solemne studium omnes ciuitates tam Tusciæ quam Campaniæ congregans vna cum populo Romano, eiusq. suburbanis, necnon & toto Ecclesiastico patrimonio, omnibus prædicans, diuidens ex sumptibus, & dapibus Apostolicis totam Urbem in circuitu restaurans, vniuersa renouauit atque decorauit.] habet superius idem auctor expensas esse in opus mille centum auri libras, secundum veriore lectionem. in fine vero: Hic beatissimus Pontifex omnia vtiliter tam in eleemosynis pauperum quam in ornamentis Ecclesiarum perficiens, cursum consummans, atque Fidem Orthodoxam solertissime seruans, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam requiem migravit. Qui fecit ordinationes duas per mensem Martij creans presbyteros viginti quatuor, diaconos septem, Episcopos per diuersa loca numero centum octoginta quinque, & sepultus est in basilica B. Petri Apostoli septimo Kalendas Ianuarij Indictione quarta. Fuit autē temporibus Caroli Magni Regis.] hucusque apud Anastasium. Non prætermittendū quod vltimis Hadriani temporibus Offa Rex Anglorū, reperto corpore S. Albani Martyris cum alijs reliquijs, Romā venit, vt probarētur ab Hadriano, priuilegiumq. acciperet pro monasterio eius nomine Verolumij erigendo, vtq. suorum peccatorum remissionem a Christi Vicario consequeretur. quibus omnibus acceptis, est reuersus in Angliam.

Post obitum vero Hadriani Pontificis neque die integra Sedes ipsa vacauit, siquidē ea-

DE DIACONIS RESTAURATIS.

* cantu psal-morum

COLLATA S. PETRI BASILICAE PRO ELEEMOSYNIS PAUPERVM.

* Capracorum

a Matth. V. uesb. monast. an. 794.

LEO PAPA
TERTIVS
CREATVR.

dem qua obiit Hadrianus die creatus est eius successor Leo, huius nominis tertius. de quo A hæc apud eundem Anastasium leguntur: Leo tertius natus est Romæ ex patre Asupprio: qui a parua ætate in vestiario patriarchij enutritus & educatus, in omnemq. Ecclesiasticam disciplinam spiritualiter educatus, tam in psalterio, quam in sacris, diuinis scripturis pollens subdiaconus factus, in presbyterij honorem prouectus est. Erat enim vir castus, loquela facundus, & animo constans. Vbi inueniebat aliquem præcipuum monachum vel seruum Dei, in colloquijs diuinis & orationibus cum eo penitus vacare non cessabat. Et valde, nimisq. hilaris in eleemosynis existerat; verum etiam & infirmorum maximus fuit visitator, prædicans illis scripturaliter, vt eorum animas eleemosynis redimerent. Plures eius prædicationibus annuentes, quicquid ille pro Christo commendabat, die noctuq. pauperibus erogabant: fructum animarum crebro offerens salubriter Deo. Et dum taliter in ipso vestiario præcipue docens splenderet, & eius solertissimam B curam ipse Vestiarius diligeret: ab omnibus amantissime diligebatur. Quapropter diuina inspiratione, vna concordia, eadem voluntate, a cunctis sacerdotibus seu proceribus & omni clero, necnon ab Optimatibus, & cuncto Populo Romano, Dei nutu, in natali die beati Protomartyris Stephani electus est, & sequenti die in natali S. Ioannis Apostoli & Euangelistæ ad laudem & gloriã omnipotentis Dei in Sedè Apostolica ordinatus est. Erat enim Ecclesiasticarum rerum defensor & contrariorum fortissimus expugnator, & mitissimus, & Ecclesiæ beneuolus & præclarus amator, tardus ad irascendum & velox ad miserandũ, nulli malũ pro malo reddens, neque vindictam secundum merita tribuẽs, sed pius ac misericors a tẽpore ordinationis suæ omnibus studuit iustitiã facere.] hæc ibi.

LEONIS VIR-
TVTES INSTI-
GNES.

Probat quidem insignem Leonis sanctitatem ipsa omnium consensu electio quam celerrime facta, vtpote qui eximio virtutum fulgore mox omnium oculos in se conuertit, neque filij tenebrarum (si qui essent inter eos) ausi sunt resistendo tantam eius gloriam obscurare. Electus plane a Deo, vt magna pateretur, sicut de Paulo dictum est ad Ananiam a Domino: Ostendam illi quanta eum oporteat pro nomine meo pati.] Electus pariter vt magna præstaret, qui videlicet Apostolica auctoritate Imperium restitueret Occidentalibus oris, sed de his fusius suo loco dicendum. Reijcitur vero quæ nulla subsistit firmitate fabella de Leone, quod sui exordio Pontificatus passus carnis incendiũ ob mulierem eius manũ exosculantem, eã ipse sibi præciderit: statueritq. ne manus sed pedes quis deberet osculari Pontifici: cũ ante hæc tẽpora reperiatur moris fuisse osculari pedes, manus numquã. multaq. alia cũ sint quæ repugnent, prorsus sit vt audiatur indigna.

ad. 5.

Quod ad res pertinet Orientalis Imperij, hoc anno Constantinus sine matre regnans iuuenili temeritate, ardore libidinis, abdicata iam Maria legitima coniuge, Theodoro D cubiculariam ducens, Augustamq. coronans mense Augusto, nuptias in palatio sancti Mennæ celebrauit. hæc Theophanes anno hoc ipso sexto (vt ait) eiusdem Imperatoris. apud quem corrigas, dum eiusdem sextus annus signatus Indictione prima reperitur, cum tertius ipsius Imperij annus ab eodem auctore superius consignetur nota Indictionis primæ, vt plane hic signandus sit (vt superius dictum est) Indictione tertia. hæc quidem in his quæ ad temporis notam spectant, super quam omnis vertitur cardo historicæ veritatis. Porro ex huiusmodi Constantini Imperatoris scelere perpetrato, magnæ sunt in Ecclesia illa inter Catholicos cõflatæ discordiæ, turpi adulatione alijs probatibus nefariũ scelus Imperatoris, alijs vero quibus Ecclesiastica disciplina cordi erat illud ipsum magnopere detestantibus, & execrationibus insectantibus; cuius rei causa & persecutionem ab eodem Principe passi sunt. Vt igitur rerũ gestarũ series omnibus legentibus E pateat, primum quæ de his breuiter Theophanes habet, in medium adducamus, qui ait:

NUPTIAR
CONST. IMP.
CVM THEODO-
TE IMPERA-
TRICE DICTA

Constantinus odio habens Mariam vxorem suam, summessione matris suæ Imperium appetentis, & (quod ab omnibus reprehensibilis iudicaretur) affectantis, coegit vt fieret monacha: quam cum inflexisset, totondit mense Ianuario. & Aprili mense mouit exercitum aduersus Arabes, & mense Maio bellum iniens cum vno cursu ipsorum, in loco qui dicitur Amusam, vicit, vertit, & hos insequutus est vsque ad amnem. Et cum venisset Ephesum, & apud Dei locum orationes fecisset, commercium nundinarum quod centum esset auri librarum indulsit ad famulatum sancti Ioannis Apostoli. Augusto vero mense coronauit Imperator Theodotem cubiculariam in Augustam & desponsauit eam Imperator anno sexto Imperij sui solius regnantis, Indictione primã celebrauit Imperator nuptiarum principia in palatio sancti Mennæ.] hæc de nuptijs,

DIMISSA MA-
RIA ALIAM
VXOREM AC-
CIPIT IMPER-
RATOR.

tertia

A nuptijs, sed audi diffidia, de quibus idem auctor hoc eodẽ anno inferius habet his verbis.

Eodem quoque anno Sacundionis Abbas abscidit se a communione Tarasij Patriarchæ pro eo quod Imperatorem receperit in communionem, & permiserit eum tondere vxorem suam Mariam, & Iosepho monacho & Abbati monasterij, quod appellatur Cõcarata, coronare Theodoten præceperit. Quod cum didicisset Imperator, misso Bardanio Patricio & scholarum domestico, cum Ioanne Comite Obsequij Platonem introduxit in urbem, & retrusit intra claustra in templo Principis militiæ, quod est in palatio, reliquosq. monachos cum nepotibus eius percussos exilio relegauit apud Thessalonicam, quibus auxiliabatur mater Imperatoris, tamquam quia filio resistebant, & cum confundebant.] hæc Annales ex Theophane, & nihil præterea. Ceterum ex Theodoro Studita luculentissimo huius temporis rerum gestarum scriptore petenda B sunt multa, quæ ad deformem tragœdiam istam spectare noscuntur, qui in primis in rebus gestis S. Platonis ista habet:

PLATO ABBAS
A TARASIO
PATRIARCHA
ABSTINET.

Tempus igitur quo præsidendi munus pater exercuerat, iam absoluiamus, orationem deinceps ad id quod celebrius est, conuertemus. Sed in mentem mihi venit ingemiscere, quæ vera sunt dicere aggredienti quidem, sed harum tamen rerum narrationem reculanti eorum causa qui ea fecerunt. Verum cum fieri non possit, vt aliter manifestantur quæ occultari non debent (quamuis vbique ea vulgata sint) veniam tamen ad eorum narrationem, non quod velim his qui hæc egerunt obtrectare, sed vt viri beatissimi virtutem monumentis litterarum consignem. Væ tibi ciuitas (inquit Salomon) cuius Rex iunior est: id quod a litteris diuinis olim audieram, nunc etiam expertus sum: Constantinus Irenes filius, cuius quidem fides recta fuit, vita vero peruersa ex Imperij C potestate, intemperantia velut stimulo quodam excitabatur. Cum enim pubescente ætate, nuper Imperium habere cœpisset, partim maternæ reuerentiæ & custodiæ fræno abiecto, partim diuinis legibus pro nihilo habitis, vxorem sibi legitime copulatam eiecit, & Herodis exemplo mœchus factus est.

Eccl. 10.

Sed quorsumnam hæc spectat historia? vt nostrum hunc magistrum, Platonem scilicet, præcursoris illius Ioannis imitatore quodammodo fuisse intelligatis. Cum enim omnes fere iniquo illi facto assentirentur, solus hic (vt ita dicam) cum suis pueris, hoc est, discipulis, stabilis permansit. Ob idq. quot & qualia per totum annum certamina eum subijisse putamus? Nuntia nuntijs, minæ minis addebantur, flagella, exilia, membrorum mutilationes proponebantur. Cum vero nihil eorum, quæ Cæsar ipse studebat, perfici posset; verbo quidem alij persequebantur, re autem vera Imperatoris manus illi infesta erat. Nostis monachos illos & litteras ad eum missas. Postremo cum ea ipsa inania atque infirma deprehensa essent, viro illo sancto quod decebat, faciente, & contrarias litteras mittente: tunc Imperatoris persona detecta fuit, cum non amplius ficta species locus habere potuisset. Rem quidem aperte ostenderunt, quæ a duobus illis exercitus ducibus, ab eo veluti hostibus quibusdam, ad inermem Christi monachum sola diuina lege armatum missis facta sunt.

PLATONIS
CERTAMEN
ADVERSUS
IMP.

Pastor igitur e medio sublatus est, & oues gregis dispersæ sunt, alijs verberatis, alijs in exilium missis, alijs persecutores fugientibus. Quodq. miserabilius est, regium edictum prohibebat, ne quis eorum qui Dei causa persecutionem patiebantur, alicubi reciperetur. Eiusmodi edicto monasteriorum præfecti obtemperauerunt. nec quotusquisque inuentus est qui virum illum accipere ausus fuerit. Interea Christus dormiebat ob eam E quam ipse nouit rationem, probans & explorans aliorum animum num firmior esset; aliorum vero inhumanitatem patientia sua flectens ad misericordiam, & ad poenitentiam prouocans. Ille igitur Christi athleta sponte a proprijs membris abscinditur, atque omnino solus relinquitur, animam pro ouibus suis exponens, vere bonus pastor, vt in b Euangelio dicitur.

ADVERSUS
PLATONIS
MONACHOS
PERSECVTIO.

Idem ad Cæsarem Briarei manu ductus, coram prostitit (audeo dicere velut præcursor Domini Ioannes) nisi quod ille vltro, hic ab alio ductus id fecit. O fortem illius viri mentem & animum, qui non Imperium formidauit, non minis cessit, non illecebris fractus est, cum præsertim cognata illi esset femina, quæ Herodiadis mentem habebat: quinimmo intrepida oratione vsus, ac nihil veritus, id quod vnum erat, confessus fuit. Non licet tibi (inquit præcursor) vxorem habere Philippi fratris tui. His similia & præcursoris imitator dixit illi, qui Herodis erat similis. Non iste quidem fuit securi c Matt. 4. Marc. 6.

b Ioan. 10.

percussus, quoniam noluit Cæsar ipse Martyrem eum virum esse, qui animo & proposito iam fuerat, & ijs quæ dixerat ante, se certasse, fatis ostenderat; sed imprudens tamen Christi Confessorem eum esse probavit, cum in cellula quadam, ut maleficum hominem, illum veritatis thesaurum conclusisset, clauibus alijs alias addens, ac cibum per foramen quoddam ei dari iubens, ut a nullo profusus videri posset, qui a Deo ipse videbatur.

Hæc vna cum Cæsare agebant monachorum præfecti quidam, quos pudet me nominatim proferre: quodque miserabile est. Carcer erat monasterium Imperatoris palatio adhærens, & eiusmodi custodia princeps erat is, qui adulteros coronauerat. Hei mihi (ut cum Propheta clamem) quoniam perijt vir Deum timens a terra, & qui recta faciat in hominibus non est! Quid dicam de illo, qui sanctum virum custodiendum ei tradidit, qui adulteros viros coniugauit? Quid de illo, qui mandato Imperatoris virum nullis rationibus reddendis obnoxium, tamquam reum conquisiuit? Quid eos in medium afferam, quos Cæsar ipsos sacrorum ministros insignes in carcerem misit ad persuadendum iusto illi viro, ut verbo tantum assentiretur ijs quæ fiebant, si a carcere dimitti vellet, & omnibus suis dominari? Quid denique illos proferam, qui ei valde illudebant & obtredebant tam consanguinei quam alieni, tam qui eodem, quam qui diuerso habitu induebantur? O rem absurdissimam, immo vero, o factum contra veritatem iniuriosum! Insimulabant generosum hominem adulterorum comprobatores, quod mente delira esset; falsæ gloriæ studiosum esse iactabant eum, qui pro Christi gloria certamen subierat; illi nimirum homines hæc dicebant, qui cum ad Cæsaris voluntatem omnia loquerentur & facerent, a Deo ipso Domino exciderant. Eius temporis calamitosam inhumanitatem Christi cultor ferebat, veritatem ipsam solam propositam habens, & quæ veritatem defendenti retribuenda sunt, secum cogitans. Itaque æumnas illas ita trāsegit, ut si cum tranquillitate in aliquibus locis occultus requiesceret. Cuius enim viri studiū Deus est, eius religionē & in Deum caritatem nihil superare potest. Hæc Theodorus Studita de certamine S. Platonis, quod anni vnus spacio perdurauit.

Sed quæ in hoc certamine fuerunt Tarasij Patriarchæ partes, dicendæ sunt. Non sic eum auersatus est Plato, quod ipse probauerit scelus Imperatoris: id quidem nequaquam accidit vnumquam, neque quod coronauerit Theodoten pellicem; nam & ab hoc longe longius remotus fuit. Probatur ipse quidem de abiecta coniuge acerrime redarguisse Imperatorem, & desertatum esse nouum contra leges sacras initum coniugium, neque coronare villo modo voluisse nouam pellicem ab ipso Imperatore nominatam Augustā. Verum eo quod redargutum Imperatorem nequaquam ab Ecclesia separasset, sed cum illo communicaret, neque eum qui adulteram coronasset ab Ecclesia abieciisset: idcirco ipse Plato ab eius se communionem abstinuit. Cum vero post obitum Imperatoris in suum monasterium Plato restitutus fuisset (ut testatur idem qui supra Theodorus Studita) idem Tarasius se apud Platonem purgans, cum eo est communionem coniunctus.

Gravis angustia premebat animum Patriarchæ, cum vereretur ne nimis exasperando animum Imperatoris, & ab Ecclesia remouendo; eum faceret Fidei Catholicæ desertorem: adhuc recentia Ecclesiæ vulnera, & vix obducta erant per Concilium eius operabile celebratum Nicææ aduersus Iconoclastas: adhuc vigeant hostes Ecclesiæ: erat ipse adolescens animo mobilis & instabilis, & hæreticorum parentum mala propago, perfacilisque, ut leui flatu in hæresim præceps impelleretur: hæc inquam, & alia huiusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen cum, licet poena illa dignum, noluerit ab Ecclesia separare. Verum tanti viri digna audi in hac pugna exantlata certamina. In rebus enim ab eo præclare gestis hæc ab eius temporis scriptore Ignatio monacho narrata leguntur his verbis, dum agit de Constantino Imp. solo, sine matre Irene regnante.

Is aggreditur infirmare leges, & quod a Domino dictum est in Euangelijs, patrocinio vtens suæ potentia. Et cum statuisset a sua coniuge facere diuortium, & aliam in animo haberet extollere ad Imperij altitudinem iuuenis, adornat facinus indignū sua potestate. Id autem fuit, quod mortiferæ insidiæ a coniuge Imperatrice ei paratæ dicuntur. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortē simul attrahebat, quod quidem conabatur probare, & cuiuslibet persuadere: putabat enim fieri non posse, ut fides sibi non haberetur, cum esset Imperator, & verba faceret apud eos qui subiecti erant eius Imperio. Nullus vero persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam

A in animum inducebat iusto ius adimere. Postquam autem, excitata fama, hoc transmisit vsque ad atria Ecclesiæ, & nefaria actio peruenit vsque ad aures pontificis: id eum reddidit valde dubium & perplexum, dum apud se cogitat quomodo se armaret aduersus hanc decertationem, & in ipsum Imperatorem rei bellicæ peritissimum, & fortissimum pugnatorem ex pharetra & arcu telum iacularetur, iam olim horonatus sacerdotali horum omnium nuditate.

Cum autem hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, & pararet se ad congregandum cum Imperatore, & decertandum armis sacerdotalibus: ecce quidam ex ijs qui gerebant magistratus ab Imperatore instructus, nuntians quod factū & cōparatum inaniter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis: cumque id quæ potuisset accuratissime & subtilissime contexuisset, omnia esse verissima, & quæ nullā admittant calumniam affirmabat; & ut consentiret, ut Imperator posset venire ad secundū matrimonij contractum, instabat. Hæc cum dixisset, expectabat, ut de his responsum acciperet.

Cui cum ex imo suspirasset, & lachrymabiliter subrisisset sanctus, respondit: Si hæc (ut tu dixisti) cogitauit Imperator, & carnem diuina lege cōglutinatam, & quæ vna cum ipso facta est, statuit excindere: nescio quemadmodum feret grauissimum quod in eum a Gentilibus inferendum est probrum; aut quemadmodum eius potestas gregem coget ad temperantiam, & fornicationem puniet & adulterium, cum ipse sit tam turpium conuictus flagitiorum: Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quæ a te adducuntur: & esset mulieris euidens maleficium; sic etiam oporteret id cauere propter reuerentiā vocis Domini, quæ dicit: Qui dimittit uxorem suam præterquam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem Imperio excellentiorem sibi societate matrimonij voluit coniungere, quæ ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideo prætextitur, ut honorabiles nuptiæ & thorus immaculatus violetur: introducatur vero dedecus fornicationis, & germanum semen fiat adulterinum, & alienet id quod est cognatum, introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergo a nobis, & ijs qui sunt nostri similes accipe responsum, & eam aperi ijs qui miserunt: non enim cedemus ijs quæ a te iactantur: mortem potius & graua subibimus supplicia, quam in rebus eiusmodi ei villo modo velimus inferuire. Audiat Imperator, nos huic improbabili consilio non esse parituros.

His verbis cælestibus attonitus is qui Imperatoris seruiebat responsum: vultu tegens tristitiam, venit quam citissime ad eum qui miserat, eorum quæ ille sperabat nihil quod ei esset cordi, omnino afferens. Postquam autem sacrosancti pastoris constantiam vidit Imperator quercu firmiorem esse, quæ ab impetu ventorum non concutitur: in admiratione habuit quod factum fuerat, timens ne in clyti patris mens inflexibilis nullo strepitu terreretur. Rursus ergo mittens, iubet adesse sanctum, credens si coram affuisset, fore, ut se submitteret potestatis austeritati.

Cum ergo venisset in Regiam, & ad ipsum Imperatorem, & cum eo de more confedisset habens secum senem illum Ioannem, quem cum in Synodali versaretur expositione, admonuit oratione fuisse Legatum diocesis Orientalis; multisque salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset vsus princeps pastorum, & non persuasisset; erat enim (ut in prouerbio est, hydram scindere) ipsum a lapsu liberare, qui iam suis instar volubatur in fornicatione: impulsus enim ab impudentia, his verbis vsus est ad pontificem:

Ego quidem id quod iam pridem mihi accidit, ad vestram retuli sanctitatem. Nihil enim te volui calare, affectionem ac benevolentiam patris in te iudicans: porro autem nunc quoque per meam linguam Imperatoriam statui clarius agere causam meam. Meo enim Imperio insidiantem, quæ non ex Deo mihi vnita fuerat, adiutricem, cum lex aperte iubeat, quin ab ea possim diuertere, nemo contradicet. Nam cum sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet, aut (quod est benignius) per totam vitam ager poenitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adornatum erat scelus, sed ad germanum coniugem, & fidelissimum Imperatorem & Gentibus terribilem, & ad vniuersum orbem terræ peruasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosus, & magis horribile? adeo ut ipsa deinceps ad nullam possit confugere defensionem: est enim priuata omni oratione, & quæ ipsam commendare possint probationibus, & quæ argumentorum, quæ euitari non possunt, habeant contra se veritatem ad perfectam condemnationem.

GRAVIA SY-
STINET PLA-
TO CVM SVIS.
Mich. 7.

INGENS SCE-
LVLS OBVOLVI-
QVERITVR
IVSTITIA.

TARASIVS RE-
SISTIT IM-
PERATORI.

a Matth. 5.

IMP. ACCER-
SIT TARA-
SIVM.

TARASIVS
VENIT AD
IMP.

QVERELA IM-
PERATORIS
ADVERSVS
AVGVSTAM.

De cetero autem vocat tempus, vt ipsa lethifera potio venena aperiam, vt sancta A vestra paternitas iam viderit sceleris magnitudinem, id certum habens & exploratum, non amplius dubitet, neque vllam expectet moram, aut temporis dilationem, sed quamprimum eam legibus subijciat canonicis, & persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter viuos. Nam cum hoc maleficium mihi sit positum ante oculos, fieri non potest, vt cum ea seruem amplius iura coniugij, aut amice amplius cum ea coniungar, & foedus ineam. Nocentem enim (vt dicit prouerbum) Deus quoque persequitur.

Innuat ergo, & allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiose composito ad falsam accusationem: quae ante faciem eius & magni patris statuerunt qui afferebant, quibus dicebat, coniugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergo magnus Tarasius, ijs qui nequaquam conueniebant nexibus captum Imperato- B rem, & falsis labyrinthis ita inuolutum, vt euadere non possit, labi in peccati periculum: acerrimum telum infigit in corde eius, sic dicens:

Ne moueas, o Imperator, arma surda aduersus Dei leges, neque propter horum transgressionem clanculum contra milites. Est enim Imperatoriae potestatis indicium, omnia cum libera facere conscientia, & nihil testum ac dissimulatum mente agitare aduersus eum qui dedit coronam, & maxime euertendo diuinum eius mandatum & voluntatem. Neminem enim latet, nullum intercessisse scelus ad ea quae nunc nefarie struuntur aduersus Imperatricem, & qui eam volunt subijcere maleficorum veneficijs, & affirmant eam machinatam esse mortem maiestati tuae incomparabili. Quis enim (vt prius dixi) glorians specie iuuentutis comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt a fraude inescata tibi venenum praeberet muliercula, & se ab ea quae est in te abduceret amicitia C & germano ardore? Quisnam apparet maiori glorians excellentia, quam vestri Imperij quadruplici purpura? quem oculis & nutibus plectum summam vestrae praetulit dignitatis? Quis contra aduersarios in tot proelijs tam praclare se gessit supra vestram plusquam Dauidicam fortitudinem, vt ab ipsa amaretur plusquam tua Imperatoria dominatio? Non est, non est ita. Fuerunt haec inuenta & excogitata, vt praetenderentur ad omne vitium proposita, vt labem inurant sceptrum Imperij, parabolam in Gentibus, & commotionem capitis in populos vos ponere, grauiter vrgentia.

Propterea legitima iura vestrae coniugalitatis & Imperatoriae vnionis non audemus dissoluere, Dei legislatoris timentes sententiam. Neque verbis quae spectant ad accusandam tuam coniugem credere sustinemus, etiam si mille mortibus atque tormentis subiecti fuerimus, vt qui sciamus diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. Quin etiam hoc quoque notum facimus coram Deo D in primis honorandae tuae purpurae, quod intra cancellos incruentae mensae, in qua sacrificium magnae hostiae Christi venerabiliter peragitur, non sinemus amplius nobiscum ingredi vestram potentiam: ne nos quoque audiamus, quod in execrationibus iam olim dicitur ad sacerdotes: ^a Calcarea atrium meum non adijcietis.

Haec Tarasius, qui primi Pastoris Christi oues regebat spiritualiter, cum coram Imperatore pronuntiasset in cordis contritione, orationem conclusit silentio. Praedictus autem Ioannes cum ipse quoque ad Imperatorem multis vsus esset admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominiae ab ijs qui Praeturae dignitate gloriabantur & honore Patriciatus; qui etiam minabantur, se enses adacturos per intestina senis, vt qui Imperatoriae potestati verba expueret contraria, & non cito acquiesceret voluntati Imperatoris. Cum autem firmam ac stabilem manere vtriusque sententiam Imperator his verbis sensisset; & minis feruente ira succensus sciens se non posse contra haec dicere, iussit eos a se expelli, victores sine vibicibus & Martyres quod ad se attinet proclamans corona redimitos. Quid hoc abest a ^b Ioannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris sui sponsae infano amore tenebatur arguit: hic autem cum adhuc esset superstes vxor Imperatoris, & cum ea ornata esset Imperij diademate, & deinde expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat: fuit conuenienter ^c Psalmographo ad matutinum acutissima reprehensio: etiamsi cribro (vt dicitur) aquam hauserit, & acinum inflarit, cum saucia esset & perflueret mens Imperatoris.

Etenim cum statim eam quae sibi matrimonij iure coniuncta erat, a se amandasset, & ab Imperatoria aula alienasset, & priuato habitu & loco eam circumscriptisset, a

A tempestate & caliginoso illo salo, quod subierat, animo, destitit per separationem a germano suo membro. Cum vero volutaretur in caeno introducti illius concubitus, & maxima vi ei illata, crebro Pontificem incitasset, vt eius vertici contexeret coronam tenebrosi illius & occulti contractus: non fuit quod volebat assequutus. De cetero autem huc obibat quaerens sacerdotem qui coronam contexeret, vt turpem illum celebraret hymenaeum. Et de Imperatoris quidem infirmo praeepto, recusatione, & diuini patris forti ac generosa constantia haecenus. neque enim fas est res illius vltimis mandare monumentis litterarum, quae ijs qui audiunt nullam afferunt vtilitatem.

Hoc autem oportet commemorare, quod a tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem B vsi sunt Syncellorum, moribus vero longe aberant a pietate: quos nisi assumpsisset, & nisi per eorum oculos transiisset, non licebat cuiquam ad diuinum & sapientem pastorem principem accedere, & ea quae videbantur eloqui. Taceo quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos qui illi appropinquabant & eum obseruabant germana seruitute, plagis affligens & condemnans exilijs nulla iusta de causa, studens eum deicere de cura rerum diuinarum, & tentans eum afficere tristitia: ille autem forti & constanti excelsoque & infraeto animo ea quae accidebant tamquam quae erant vtilia reputas, graues illos Praefectos, tamquam ^a Aegyptiacos operu exactores sustinuit, & in omni tentatione & labore se promptum esse ostendit, adamantina lobi ratiocinatione tamquam armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patientiam; adeo vt ignaue verbum insipientiae e labijs suis numquam emitteret. Neque enim habebat humilem & abiectum animum vir ille iustus in ijs quae accidebant; sed virtutibus sublimem & excelsum, C & pontificalibus canonibus & legibus pulchre erectum, & plane expertem omnis limosae nequitiae.] hucusque de rebus Tarasij cum Imperatore Ignatius monachus horum inspector.

His consentientia Michael monachus rerum ipse quoque sui temporis scriptor in rebus gestis illius Theodori Studitae magni pro Fide Catholica & Ecclesiasticis legibus aduersus haereticos & sceleratos Principes agonistae, de quo iam dicturi sumus; sed quae primu de Tarasio Patriarcha habet hic describamus: Neque enim, inquit, vel Patriarcha ipse, quantum in eo erat, aut factum id approbat, aut non absurdum illud & alienum ab Ecclesia iudicabat, aut Patrum aeternis non compatiebatur. Sed sapiens quoddam consilium & alta mente qualis eius fuit, dignum agitans: non habuit tum vlciendi auctores facultatem, temporis iniuria quae vellet agere, non permittente. Quamobrem Regina ipsa vtriusque prudentiam amplectens & magnopere collaudans summam vtriusque virtutem, & in vtili dijudicando intelligentiam, boni consulebat: Quod Patriarcha quidem de summo iure non nihil remittens, vesanum Imperatorem a grauiori malo reuocasset, minantem iam se, maiorum exemplo sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo conceperat, peragere sineretur: Pater autem, *Theodorus videlicet*, flagitium propalam arguendo, & acri reprehensione atque obiurgatione longius progredi prohibendo, tum eos qui peccarant, tum eos qui simile aliquid meditabantur, omnes affectibus suis non intemperanter vt edocuisset. Prorsus autem & relaxare interdum aliquid in iudicio, bonum est, & exactum ius non praeterire, vtilissimum; vnum in finem vtrumque spectans, vt quod melius est, id pro re nata praestetur. Quod nimirum E diuini ambo ratiocinantes, altiore quam captus noster fuerat, consilio praesentia administrabant, ita vt caritatis vinculum nulla ratione soluerent, quo coniuncti semper fuerant, & diuino inter se Spiritu colligati. Quod nos recte nobis debemus, & opportune de his quae opportune gesta sunt, iudicare, & propositum vtrique finem laudemus & amplectamur, & eos qui aliter sentiunt, vel affecti sunt, de sententia dimoueamus.] haec de his Michael in Theodoro Studita.

Sed res admiratione plane digna, quod cum eisdem conflictus idem ipse Theodorus recenset, omnia Platoni tribuit, certamen atque victoriam; cum tamen vel saltem praefecturae ratione, ipsum Theodorum oportuerit aduersus hostes progredi antesignanum. Quae igitur ipse modestiae causa de se tacuit, Michael discipulus spectator rerum ita describit: Sed iam tempus admonet, vt ad strenui athletae certamina transeamus, quo eius animi robur, & in aduersis patientia magis eluceat. Per id ergo tempus Constantinus

PULCHRE
ADMONET TA
RASIVS IMPE
RATOREM.

EXCOMMUNI
CATIONIS
COMMINA
TIO.

^a Ezech. 44.

^b Matt. 14.

^c Psal. 100.

TARASIVS
INVICTVS
PERMANET.

^a Exod. 5.

TARASII CON
SILIVM COM
MENDATVM.

THEODORI
STVDITAE
CERTAMEN
ADVERSVS
CONSTANTI
NVM IMP.

tinus piæ Irenes filius audacium & proiectorum hominum collecta manu, & quem iu- A
uenilis ætatis impetus agebant, & matrem Regno pellens, eius Imperium occupauit, &
summa vitæ licentia, indomiti & effrænati equi more, totum se dedit voluptati. Hic
ad cetera quæ perpetravit, nihil flagitij intentatum relinquens, legitima coniuge eiecta,
& ad monachalem habitum vi compulsa, alteram duxit Theodotem nomine, & genere
(vt ferunt) patri propinquam: quam in Augustæ thorum induxit, fornicationem ausus
infelix & fornicationem pessimam ac penitus detestandam.

NEQVISSIMVS
IOSEPH NE-
FARIAS BE-
NEDICIT NV-
PTIAS.

Quæ cernens Patriarcha Tarasius, nec manus illis imponere voluit, nec vlla prorsus
ratione factum approbavit; qui cuique nefariam esse hanc coniunctionem & sacris le-
gibus vetitam sciebat. At repertus est presbyter quidam, Ioseph nomine, gradu vero
œconomus Ecclesiæ, qui plus illo sapiens, diuinaq. omnia contemnens, illicitarum nu-
ptiarum (quod minime debuit) lenonem se præstitit, initiatoremq. & conciliatorem con- B
iugij, obsequentem se per omnia Imperatori præbens, vir fide feruus æque ac volunta-
te. Quamquam ille haud multo post temeritatis suæ poenam sensit, sacris templi septis
ob ea quæ confidentius egerat exturbatus. Fuit autem ea res passim exempli, viamq.
multis ad grauia quæq. aperuit non solum in regia, alijsq. ciuitatibus, verum etiam in re-
motis quoque regionibus, sic Bosphori, sic Gothiæ, sic reliqui prouinciarum Duces,
quiq. aliqua cum potestate præerant ciuitatibus, impune flagitia committebant, vxori-
bus partim eiectis, partim nouis inductis, impurasq. animi libidines, eius qui viam osten-
derat exemplo & patrocínio defendebant.

Quibus cognitis, magnus Theodorus incredibili dolore tactus angebatur animo, gra-
uiter ingemiscens, & talium hominum sortem miserans, qui tanto scelere tam multi se
obstrinxissent: Id reformidans vehementer, ne ad omnes tandem permaneret malum, C
& in legem abiret flagitium, auctoris sui viribus & potentia subnixum. Quare omnes
animo cogitationes versans, omnesq. coercendi mali rationes circumspiciens, rem susce-
pit dignissimam suæ virtutis. Imperatorem qui peccarat, in omnium oculis excommu-
nicat, in ipsum eiusq. factum inuehitur, ipsumq. omnibus monachis lapsus denuntiat.]
Quod autem audis Theodorum Archimandritam excommunicasse Imperatorem, non
sic accipias, vt quæ sunt Episcoporum sibi vsurparet iura, sed ob flagitium eum a Deo
separatum exclamaret, indignumq. quo cum quis suorum communicaret, denuntians
scilicet suis monachis Imperatorem ob scelus a Deo seiunctum & ab Ecclesiastica com-
municatione ob facinus separatum, ne quis cum eo vt publice peccante aliquo symbo-
lo communionis Ecclesiasticæ iungeretur. sed pergit auctor.

THEODORVS
PRONVTIAT
EXCOMMUNI-
CATVM IMPE-
RATOREM.

Cuius rei fama euulgata ipsius quoque Imperatoris aures attigit; qui tamen si acerri- D
ma ira exarserat, serenitatis tamen speciem induendam sibi existimauit, vt remisisset
animum placatusq. videretur. Cum enim sanctum virum timeret, vt qui primas in om-
nium animis teneret, suam statim acerbiter prodere non placuit, sed ipsum potius
blande aggredi, si qua forsitan ratione demereri queat: sic enim facile ceteris potitu-
rum, si hunc vnicum deuinceret. Stulte id ille prorsus & valde absurde coniectans, at-
tamen omnia secum agitabat, atque omnes machinas frustra parans, vitiumq. animi
& vitia patefaciens. Quin & coniugem ipsam ad captandum sanctum virum submisit:
quæ viri consilij parens multo illum auro, muneribusq. tentare adorta est; & quod pre-
cum omnium vim haberet, generis propinquitatem opposuit (erat enim Theodote ipsi
Theodoro sanguine coniuncta) Postquam vero irrita hæc omnia animaduertit, manen-
te nihilominus firmo ac stabili, aliud mox promptus mali artifex consilium excogitat. E

THEODORVS
FRVSTRA
TENTATVR.

Proficiscitur ipsemet ad ea loca, in quibus sanctus habitabat, specie quidem repen-
tini alicuius vrgentisq. illic negocij, reuera autem, vt in patris congressum veniret,
cumq. sibi adiungeret, quorum alios quoque habiturus erat cum ipso iam animo fa-
ctisq. coniunctos. Verum vbi nec pater ipse nec alius quispiam ex socijs repertus est,
qui ad Imperatorem propius accederet, vel cum eo colloqueretur, vel vsitatam saluta-
tionem impertiret: tunc ille ira incensus ardentiore celeriter redijt ad palatium, accitoq.
vno ex domesticis, qui scholarum ordines regebat, flagellis cædi sanctum iubet, & simul
e monachis eos quos constantiores norat, firmioresq. in sententia persistere.

MONACHI OM-
NES VITANT
COLLOQVIVM
IMPERATO-
RIS.

Ille autē qui gratificari & placere cuperet imperanti, nulla sanctorū nec reuerentia nec
misericordia motus, atrociter eos flagellauit, vt carnes passim dissecarentur, & sanguinis
riui diffuerent. sic porro vexatos, verberibusq. concisos Thessalonicā extemplo relegat,
& addi-

THEODORVS
CVM SVIS
FLAGELLA-
TVS EXVLAT.

A & addicit, prout fuerat imperatum. Vndecim numero erant cum patre vincti, qui cum
eo certaminis societatem coeuntes, dura omnia sereno & alacri animo perferebant.] ve-
rum exilium contigit anno sequenti, dicemus de eo suo loco fusius. pergit vero auctor.

Ceterum quid boni attulerit hæc sanctorum concertatio, perspicuum multis post-
modum euasit. Etenim Chersonesi ac Bosphori sacerdotes & monachi & quotquot
per vicinas circum oras atque insulas populos regebant, ea quæ sanctis acciderant au-
dientes, & quemadmodum magnus Theodorus intrepido animo nefariæ libidini se op-
posuisset: æmulantur & ipsi beatum virum, eiusq. exemplum sequentes, Imperatorem
excommunicatum pronuntiant, & a sorte sua alienum, nullis illius vel minis cedentes,
vel muneribus animum emollientes. Vtrisque siquidem eorum constantiam impius ex-
plorauit: & cum flecti posse diffideret: patrijs tandem finibus exulare iussit, hoc nimi- B
rum spectans, vt bonis omnibus remotis, nequitiam suam latius nullo reclamante pro-
pagaret. Quid ergo inde consecutum est? fiduciam sumpserunt plurimi, & pro veri-
tate adeo fortiter loqui coeperunt, vt terrorem iniicerent ijs qui talia facere audebant,
vel ausi iam fuerant, atque ita paulatim minui ac reprimi malum coepit, damnata pa-
lam eius turpitudine, multisq. in eorum sensibus venientibus quæ incaute commise-
rant. Quo illustrior apud omnes & clarior diuini patris fama facta est; qui ne tot qui-
dem ærumnis afflictus egregium conatum remisit, tum alios plures ad sceleris vltio-
nem exuscitans, tum exules litteris suis confirmans, ne laboribus succumberent, sed vi-
riles potius animos demonstrarent.

ALII MONA-
CHI ET SA-
CERDOTES
IMITANTVR
THEODORVM.

Misit etiam ad Romanæ Urbis Antistitem epistolas & tabellarios, ei quæ gesta fue-
rant indicans; & quæ ab Imperatoribus pertulerat, cum illorum refrænare vellet intem- C
perantiam. A quo responsa vicissim accepit, quibus ipsius prudentiam & constantem
atque inuictum animum diuinis laudibus efferebat. Sed quoniam Rex ferus incidit in
mala (sicut ait Propheta) & viæ eius tenebræ, hoc ipsum sensit impudens Constanti-
nus, & poenas iniquitatis suæ æquissimas perfoluit, Imperio breui orbatus, atque ante
Imperium oculis, vt quibus videns improbe vsus erat, eorum lumine priuaretur.] plane
accidit misero secundum illud sacrorum Prouerbiorum: * Qui expellit mulierem bo- a Prou. 18.
nam: expellit bonum. Qui autem tenet adulteram: stultus est & impius.] Quanta post
hæc illi mala? sed de his pluribus suo loco inferius agendum.

THEODORVS
SCRIBIT AD
ROM. PONT.

Optassemus Theodori epistolam scriptam ad Romanum Pontificem hic tibi reddere:
sed quæsitā diu inter multiplices eiusdem Theodori epistolas, quæ in diuersis bibliothe-
cis Romæ extant, hætenus inuenire minime concessum est. Sed loco ipsius duas hic red- D
demus eiusdem eodem argumento conscriptas, alteram ad Stephanum a secretis, alte-
ram ad Nicephorum consobrinum eundemq. Præfectum. Aulicorum enim & aliorum
Imperatori adulantium illa erat aduersus Theodorum & alios accusatio, siue querela,
quod nonnisi ob læsam Catholicam Fidem communicationem Catholicam liceret di-
rumpere, deq. his coram egerat cum Theodoro idem Stephanus: post quam concerta-
tionem idem Theodorus ad ipsum istam rescripsit epistolam, quæ apud ipsum in codi-
ce Columnensis bibliothecæ numeratur ordine quinta, atque sic se habet.

Hesterno die cum gloriosa præsentia tua frueremur, post alia quædam colloquia, E
quorum causa huc veneras, deuenimus tandem ad scripturæ quæstiones, & in ambi-
gua hærentes disputatione, re infecta, digressi sumus. Et nos quidem, domine, rudes
& ignari, sapientiæ tuæ minime pares sumus. Ne tamen eorum quæ dici debent, silen-
tio nobis iudicium aceramus (Arguendo enim, ait, b argues proximum tuum, & non b Leuit. 19.
habebis super illo peccatum, maxime cum sapientem c arguentes magis diligamur) ne- c Prou. 9.
cessarium duximus, congruentia tibi commemorare. Tu, domine mi (vt compendio
dicam) interrogationes multas, responsionesq. præcidents, hæc dixisti: Non debere An-
tistitem qui gregi præsit, extra Fidei causam, si quid in alijs Domini mandatis vel impru-
dens vel sponte sua faceret quod vetitum sit, ab vlllo admoneri. Nobis contra affirman-
tibus, omnino debere, sed ab ijs qui inter alios sapientiæ & prudentia eminent. Vnde-
nam vero dicti huius absurditatem tibi ostendemus? Primum quidem ex veteri Testa-
mento. Quid enim de Daniele censes? d Num seniores, quamuis nondum ea ætate, d Dan. 13.
quæ legitimam loquendi libertatem daret, in diuinæ Susannæ condemnatione præuari-
cantes, non solum admonens, verum etiam condemnans, laudatus est, an non? Deinde
non animaduertis loab e in populi enumeratione, cum in Dei tentationem res vergeret, e 2. Reg. 24.
& suppli-

EPISTOLA
THEODORI
AD STE-
PHANVM.

a Exod. 18. supplicansem, obtestansem, persuadere Dauidi conansem, ne id faciat? nota enim tibi **A** est historia. Me vero mouet & Ietro magnum Mosem admonens & exhortans non sic regere populum, hominemque rudimentis quodammodo instituens, traducensque ad consilium suum. & quidnam ipse? Alienigena, etsi focer. cui loquens? ei qui omnia ex diuina relatione agebat. Atque hæc quidem paucis, ne longiores simus. transeundum est ad nouum Testamentum scilicet.

b 1. Cor. 14. Reuereamur, si placet, gloriosissime, clarissimi orbis terræ præconis edictum **b**: Si postremo reuelatum fuerit, primus fileat. non sicut obijcit caritas tua, de fide sola. Et

c Matth. 14. quod me propemodum fugiebat: Magnus præco veritatis Ioannes Herodem reprehendit. quæso responde mihi. Sed explodam (vt video) & deridebor, quod æquiparem

d 1. Cor. 10. me Prophetæ. Absit. non ita est, optime. Hæc vero (inquit **d**) scripta sunt ad correctionem nostram. Et iterum Paulus: **e** Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. **B** Qui autem fieri potest, vt recte quis sentiat, agens peruerse, diuino Iacob **f** affirmante, ex operibus ostendi fidem, & ijs qui circa vnum aberrant, neque alterum inesse? Tot igitur &

f Iacob. 2. tanta cum sint testimonia, non puto habere nobilitatem tuam quid contradicat. Sic autem: mittat impari amicitia nostræ solutiones propositionum nostrarum, tum clariores

contrarias oppositiones eorum quæ astruis. Vtinam vero suppetant, & nos silebimus, veniamque contentionis nostræ, quamuis cum zelo coniunctæ, postulabimus. Reprehendere enim tantummodo, facile est, & cuiuslibet volenti promptum, vt legisti; suam vero sententiam sacræ scripturæ testimonijs confirmatam inducere, hominis est sanæ mentis ac iudicij.

Ne ergo in immensum crescat epistola, finem hic faciemus, adiectis quoque Magni Basilij sententijs ad plenioram demonstrationem. Saluus sis cum tota familia, domine dilectissime, vtrisque bene valens. Nos enim caritatis tuæ bonum & scribentes & non scribentes cupimus retinere.] subijciuntur ijs in codice loca S. Basilij, quibus quæ dicta sunt confirmantur, quæ breuitatis causa prætermittimus.

In ea autem, quam ad Nicephorum consobrinum suum, eundemque præpositum epistolam **g** scripsit, post alia versatur in eo tantum argumento, vt demonstrat perperam factum ab Imperatore dimittendo vxorem & aliam ducendo contra Apostoli Pauli præceptum & sanctorum Patrum doctrinam: **h** ait enim post alia.

Quod ergo a me indocto discere voluisti: sic penitus habet, vt dictum est a domino diacono. Neque id nos temere affirmauimus, aut locuti sumus: sed inuestigandis & perscrutandis sacris litteris confirmati & corroborati, ijsque etiam interrogatis, quos conueniebat. Et profecto ea veritas est, diuina lege manifeste vetante, non per Paulum Apostolum modo, sed per alios etiam Theologos Patres, qui hoc ipsum dijudicant & declarant & consentiunt cum Apostolico mandato. Et quorsum ego amplius absurde dissimulabo, ac non potius retraham me ipsum, & subducam ab ijs qui infelicem animam meam opprimunt?

Quantum porro est periculum, cum Patrum summus vociferetur & dicat: Si quid sit præter mandatum aut mandato officiens, nequaquam ferendum est, quamuis promissionem vitæ, quamuis mortis minas habeat? Mitto dicere quam multæ aliæ sint sententiæ, quæ nos vel minimum a mandato discedere prohibent, cum Magni iterum Basilij edictum habeamus: Quod omnia prorsus per Euangelium & Apostolos a Domino tradita, seruanda sint. Hæc ego tibi vt patri & amico patefacere non dubitavi, quandoquidem nos (vt testis est cordium inspector Deus) neque prædicamus; non enim præminentes sumus; neque odia profiteamur. Sed & Imperatorem ipsum, Regemque pijsimum in pectore gerimus, caritate & sanguine mihi coniunctos omnes, cum necessariorum studiosus sim, vt ipsi nostis; & mentionem eius fecimus etiam in diuina liturgia, & pro illo precamur priuatim ac publice: Et Ecclesiæ communionis participes sumus. Absit vt ab ea vquam separemur. Ignoscite mihi soli peccatori. delegi hunc mihi angulum, vt desileam peccata mea, & ne miscear cum mundo. Quodnam hoc crimen est? Concede hoc mihi, dilectissime consobrine, potes enim, sat scio, vt quietus hic agam, ab omnibus quoad licet segregatus. Et acri solertia tua obliqua dirige, & aspera cõplana, pacisque nostræ conciliator esto, & quietis adiutor. Vt si quid hinc nobis commodi extet, iuste atque ex ratione dispensetur.] hæc Theodorus, cuius verbis etiam intelligas quo sensu sit accipiendum quod dicunt ab eo excommunicatum fuisse Constantinum Imperatorem, non more Ecclesiastico, vt communionem precum priuatarum vel publicarum priuaret

g Theod. epist. 4. ex cod. Columnens.

b Theod. ibid.

A priuaret illum. Vel quod seipsum Theodorus separauerit, & ab Ecclesia, quod omnino factum negat, sed negauerit Imperatori communis vitæ vsus, cuius rei causa (vt ait) latebat in angulo. Porro consobrinus Theodori Nicephorus & alij affines, quod ex huiusmodi matrimonio Imperatoris cum Theodote ipsorum propinqua iam Augusta creata corrudere magnum sperarent emolumentum; in Theodorum ista nihili facientem sed aduersantem commouebantur. At de his modo satis.

Hoc eodem anno, vt habetur ex Theophane, Ioannes præficitur Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ.

Quod vero spectat ad res Occidentales, hoc ipso anno Carolus Magnus desertores Christianæ religionis Saxones rebellantes, cum exercitu aduersus eos profectus coer-

B ue Thuduini, qui se cum suis subijceret Carolo, spondens etiam Fidem Christianam omnes suscepturos. Addit his hæc Ado Viennensis: Thuduin Princeps Auarum ad pium Carolum Regem se contulit: & cum populo suo credens, baptizatus, muneribus regijs donatus, fidelis redijt. Sed id in annum sequentem reijciunt alij, defecis-

seq. eum a Christiana Fide suscepta confirmant.

Bellum vero aduersus Hunnos siue Auares per Henricum Ducem Foroiuliensem gestum, testatur Ado, per eumque debellatos, atque auitis thesauris spoliatos, quos (idem inquit) pio Regi Carolo postmodum misit. Et ille Deo gratias referens, ad Memoriam sanctorum Apostolorum partem inde misit, partem officialibus Regni, & Ecclesijs alijs distribuit.] hæc Ado.

Conuersos vero post hæc Hunnos ad Christianam Fidem, ab eisque primam erectam Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, produnt Annales Hungarici. Oblationem vero Caroli ex thesauro Hunnorum ad basilicam sancti Petri Romam missam, in annum sequentem reijciunt.

Sed & hoc ipso anno primum Episcopum datum Paderburnensi Ecclesiæ in Saxonia, * Harimarum, Saxonem hominem, discipulum S. Burchardi, virum sanctitate clarum, produnt Annales Saxonum. Verum qui profectus est res Saxonum, & ipse Saxo antiquior scriptor res S. Liborij profectus, non hoc anno, sed longe postea, paucos ante annos obitus ipsius Caroli Magni, factum esse testatur.

C * Hathumarum. a Crant. histor. Eccl. Sax. lib. 1. cap. 11.

D IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. CONSTANT. SOLIVS IMP.

A N N V S A N N V S A N N V S

796. 1. 7.

Q VI sequitur annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus sextus Indictione quarta signatur, cuius initio ab Imperatore Constantino decernitur exilium Theodoro Studita, & alijs sanctis monachis, a quibus iustissime (vt par erat) redargutus esset, quod dimissa legitima coniuge, aliam præter ius fasque sibi matrimonio copulasset. Scribit ipse Theodorus ad Platonem de suo exilio epistolam tertiam ordine positam in antiquo codice Columnensibus bibliothecæ, ex qua hic describamus ea quæ ad rem spectare videntur. Incipit ipsa: Profluunt mihi lachrymæ ante verba &c.] Quibus declarat lætitiā quam acceperat ex eiusdem Platonis litteris. Et post alia: Et quoniam distincte narrare me iubes ab illa die, qua luctuosam separationem sustinimus, totum iter nostrum, tum quæ in eo nobis contigerunt: equidem impar sum; aggrediar tamen impigre quod iubes. Illo ergo die quo abiisti tu quidem, pater, ad mortem tua voluntate: missi & nos in exilium sumus, obuijs (vt res tulit) iumentis subuecti. Et primum quidem, tamquam harum rerum rudes atque inexperti, non nihil animo consternati sumus. Appulimus enim ad pagos quosdam, spectaculum facti omni hominum sexui & ætati: vbi tumultu clamoribusque impletæ nobis aures fuerunt, cum soluerent, & subsisterent ad cõparanda victui necessaria, qui nos ducebant. Postquam assuefacti tandem fuimus, facilius & lenius ferre cœpimus aduersa. Omnium porro maxime nos angebat patris & domini diaconi infirmitas. atque hoc modo tristes & exhausti iter confecimus.

Mansiones autem hæc fuerunt, a Catharis ad Libiana, inde ad Leucas, tum Phyræum. quo in loco lugubre quiddam nobis accidit. Cum enim ex improviso se obtulissent no-

uem ex primarijs fratribus, ouium instar disperfarum, circumfederunt nos flentes & corda

E THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

PERSECVTIO CONSTANT. IMP. ADVERSVS MONACHOS.

THEODORI EXVLANTIS ITER RELEGITVR.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.

corda nostra conficientes. At ductor noster nec alloqui eos sinebat. Ita miserum in modum aspectantes mutuo, & Vale dicentes, cum lachrymis tandem diuisi & separati fuimus. Deinde Paulam ducti, inuenimus venerandam sororem tuam cum domino Sabba, & clam venimus in conspectum; totamq. noctem congruo sermone duximus: tum inuicem tamquam morti addictos salutantes, discessimus cum gemitu & euolatione. Actunc videre erat conuulsa pectora & fatifcentia, cum decenter victa cederet natura. Ex hoc loco digressi substitimus in Lupadio, vbi peramanter ab hospite habitii fuimus, balneoq. vsi propter vibices: nonnullis enim pene insanabiles euaserunt ex itineris agitatione. Et diuertimus Tilin. Illic ergo assecutus nos Abbas Zacharias cum Pionio, præ animi ardore nobiscum venire cupiebant, sed permissum id eis non fuit. Inde Alcerizam, tum ad Anagegrammenos, deinde Perperrinam, atque illinc Parium, cū Episcopis communicantes, & de iureiurando modeste admonentes. Post hæc Horcum, inde Lampfacum, vbi Heracleotas nacti, triduo hæsimus nauigare non valentes.

NAVIGATIO THEODORI AD LOCVM EXVLANTIS.

Deinde soluentes appulimus Abydum. a Præsede humaniter excepti; cumq. ibi vsque ad Sabbatum octo dierum spacio mansissemus, vela fecimus ad Eleutes, vbi hebdomadem commorati, quod nauigari non posset, secundo vento flante, peruenimus in Lemnum nouem horarum velificatione. Orationem hic moratur pietas Episcopi, qui me (si quis alius) benigne suscepit, consolatus est, & viatico instruxit. Inde ergo soluta nauis, non sine metu, propter finitimam gentem, in aduersam oram, valido spirante Borea, transmisimus, centum quinquaginta millium pelagus duodecim horis emensi, appulimus Canastrum in finibus Theſsalonicæ, deinde Palenam Sinui contiguam. Tum ad portum, ex quo in animalibus iterum sedentes, in urbem ingressi sumus Sabbatho die, festo Annuntiationis, hora tertia. Qualis vero ingressus? neque hoc præterire fas est.

PERVENIT THEODORVS AD LOCVM EXILII.

Præmissus a Præsede vnus ex primoribus cum militum manu, ad Orientalem portum expectabat. Et appropinquantibus nobis, occurrerunt recta acie, silentio, & clausis post ingressum nostrum portis, per forum nos duxerunt celebri pompa, in oculis eorum qui ad spectaculum accurrerant, perduxeruntq. ad Præsidem. O præclarum virum! placidum enim vultum nobis exhibens, cum prostratus salutasset, miti nos sermone affatus est, misitq. ad Archiepiscopum, precibus ante fuis in S. Sophia. Vbi ergo in oratorio suo precatus est sanctissimus, excepit nos, & opipare tractauit, consentaneis verbis alloquens, tum balneo, cibisq. reficiens ac restituens. Postridie mane abducti sumus, & per speciem quasi ad S. Demetrii precum causa duceremur: separauerunt nos omnes, orantes mutuo & Vale dicentes. Nos vero fratres duo, cum in hunc, in quo nunc dego, locum perduxissent, seiunxerunt, flebiliter amplectentes mutuo, adeo vt spectantium nonnulli misericordia commouerentur. Sic se habent res nostræ, pater, & ego vitam hic ago luctuosam & lamentabilem, &c.]

Porro non his tantum cruciabatur Theodorus, sed maximopere cum angebat cura suorum quos reliquerat: quorum muniendorum causa sanctus Plato monuit ipsum, vt hortatorias litteras ad se ipsum daret, quibus reliqui commoneri potuissent, ne timore vel blanditijs a cœptis aliquando desisterent, & Imperatori assentirentur. Præstitit id egregie Theodorus, ad eundem Platonem eo argumento epistolam verbis istis conscribens.

a Theod. epist. I. ex Cod. Columenſi.

Platoni patri spirituali Theodorus a. Quibus verbis te affabimur, pater dulcissime, sanctis visceribus tuis orbat? Quid læti aut iucundi loquemur? neque enim luctuosa & tristia, quasi acerbe ferentes hoc quod exilium existimatur; quod nos a te didicimus non agnoscere, vt qui incolæ simus vniuersæ terræ; sed illud solum, quo quis a Deo per cuiuslibet eius mandati præuaricationem excidit, longeq. projicitur. Quapropter gaudemus sane, & lætamur, quod quamuis indigni cælo & terra simus: tecum tamen spirituali patre nostro digni habitii sumus qui pro eius mandato hæc pateremur, tuaq. secundum carnem consuetudine priuaremur. Ceteroqui enim nobiscum semper es, pater, in oculis atque ore omnium nostrum. Ecqui aliter viuere possimus, nisi a te sanctarum precum præsidio tegamur, & a malo seruemur innoxij? Scorsim abiuncti ac segregati omnes fuimus, salui tamen omnes atque integri ac stabiles permanſimus. Et quamquam parua quædam incommoda in via pertulimus, nonnullis nostrum etiam morbo affectis: ille nihilominus qui dixit: Respicite volatilia cæli & lilia agri, qui minime fallit in promissis suis, incolumes nos

A nos tandem præter spem nostram huc perduxit, ad ærumnæ nostræ commiserationem incolarum corda inflectens, sed potissimum Archiepiscopi.

Reliqua vero vna est cura nostra, & assidua meditatio, cum prolixis precibus & immeritis, vt ipse corroboreris, pater desiderabilissime, & in instituta pro veritate Dei confessione fixus atque immobilis maneat, nihil trepidans, aut animum conturbans ad eorum insultus, qui certaminum gloriam, quæ pro pietate cum diuina gratia obijsti, euertere conantur. Sparſa enim vbique fama est, omnesq. propemodum homines stupore compleuit, & cornu salutis erexit in Christianis, infamiam auferens ex ordine monachorum. Atque hoc, scio, vnusquisque fatebitur compos rectæ mentis, viuere Christum in nobis & regnare, eiq. obedire nos magis quam hominibus, quos creauit, vt non contemnatur sed glorificetur ab eis. Omnia ergo tibi perspecta sunt: scis quid factu opus

HORTATIO THEODORI AD S. PLATONEM EFFICAX.

B commonitione nostra non eges, verumtamen hæc ita nos scribere præcepisti. Quare noli hominem timere, pater, aut hominum vexationes. Nosti sanctos, cum umbram & somnium hæc ducerent, admirabiles cælo, terrisq. extitisse. Modicum quæſo laboremus: modicum adhuc sustineamus, & egregium cursum consummabimus. Iam corona textitur, merces æterna præparatur, & cælestis Regis amicus, Sanctorumq. particeps vocabere, & apud homines Confessor. Sic, sic, oro atque obtestor paterna viscera mea: esto nobis fortitudo, patientia, constantia. Tu enim pater, si steteris, nos imbecilles filij tui valentiores mox reddemur, & viriles animos capiemus, casus omnes pariter feremus: Dei virtute ac precibus tuis: a Deo siquidem est hic secessus, sic approbante omnino res nostras, viresq. suppeditante.

C Facundiam eorum qui te a veritate dimouere conantur, haudquaquam formides, pater. Simplex sermo. Ait enim vsquam S. Epiphanius in oratione sua de Paschate, qualis sit homo, præter ea quæ in diuinis litteris scripta sunt, consulens, ex corde loquitur & enarrat mandata hominum: Et de his ipsis Apostoli verba producens: Licet, inquit, Angelus de cælo sit, Anathema illi. Quo autem numero illud censebimus: Sacerdotes mei contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea? Quod Prophetæ dictum vsurpans Theologus in magno Apologetico hæc addit: Profana & sacra non distinguebant, sed omnia illis communia erant. Quam multa sunt alia, si quis audire velit? Desinant ergo qui falsis sermonibus peruertunt Dei veritatem, sibiq. ipsis attendant. Nos enim, cum perspicuum sit mandatum, & ignem æternum præuaricantibus minetur, nequaquam cedemus humanis terroribus, aut supplicijs, per suscepta pro veritate certamina. Quin si sanguinem profundere opus sit, lubentes atque hilares profundemus. Deo

a Gal. 1. b Ezech. 22.

D nos per sanctas preces tuas corroborante.

Viriliter age, & tu domine frater Euthymi, bonum certa certamen, ne deseramus nos lux mea, & viscera mea, ne pro exiguo & breui lætitiæ fructu beatam vitam amittamus, ne præsentium rerum iucunditate capiaris, neve ad tribulationes succumbas, frater, non li terga dare. Gauisus est Christus, videns te sua causa flagellatum. Caue illum contristes, dilecte mi, vel collatantes Angelos, vel dominum Patrem, vel quæ nos Spiritu sancto enixa est, venerandam matrem, vel fratres tuos omnes, meq. præcipue, quem amare te dicis. Tres sumus carne fratres, simus & spiritu, ne violemus sacrum & diuinum numerum. Exponamus nos ipsos pro Dei mandato ad supplicium, vt in æternum viuamus.

HORTATIO EUTHYMIUM FRATREM.

E Quod superest, solliciti etiam, pater, sumus de reliquis fratribus nostris dulcissimis, quam recte illos Dominus direxerit. Hoc enim peccatores oramus, vt ipse illorum curator sit, dispensator & ductor, prout ipse nouit, & iubet, res illorum administrans. Reuera enim vberes lachrymas pro illis fundimus, semper in oculis nostris illorum vultus versantur, dum eorum preces imploramus subsidio negligentia nostræ. Verumtamen tu pro omnibus precare, pater, vt patientiam adipiscamur, felicitatem, præsidium a Deo, & auxilium aduersus diaboli tentationes. & quod Deo placuerit, vt te in carne aut alios fratres nostros videamus. Fiat, fiat. Quæsumus, & audemus, ex nobis salutare dulcem fratrem nostrum si tecum est, aut si quis alius fratrum nostrorum, quisquis erit, cui nuntiabis. Salutatur mecum sanctam animam tuam dominus diaconus, & pater noster, egregius frater meus & filius tuus œconomus, ceteri honorandi fratres & desiderandi. Ora pro nobis, pater, enixe & incessanter.] hucusque Theodori ad Platonem epistola. Cui & aliam addidit haud absimilis argumenti, cum responsum ad priores litteras non-

dum accepisset. est ipsius exordium eiusmodi: Iam iterum scribo ad dominum & patrem meum: nec scio an litteras meas acceperis, &c.] Sic Theodorus, qui suo exemplo alios docuit, quid Deo gratum facere deberent, eisdem suis litteris continet in officio. Protectus ipse a Deo, quousque in sacrarum legum contemptorem Imperatorem Deus vlcisceretur, secundum illud Dauidicum: ^a Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, vt mitiges ei a diebus malis, donec fodiatur peccatori fouea.] Quod perficere haud diu moratus est.

^a Psal. 93.

CONSTANTINVS IMP. EX CAECATVR.

^b Matt. 10.

^c Exod. 32.

Hoc siquidem anno a matre Irene Constantino Imperatori parantur insidiae, quibus tandem sequenti anno tentus, orbatus oculis ac simul vita fuit. Scelus plane execrandum, nisi (quod multi excusant) iustitiae eam zelus ad id faciendum excitasset, quo nomine eadem post haec meruit commendari. At non fuit matris iussio vt ista pateretur, sed vt teneretur, nec amplius imperaret, tamquam si e manu furiosi gladium auferret. Docuit Christus verbis suis summam pietatis genus esse in hoc aduersus filium esse crudelem, ipso dicente: ^b Qui diligit filium suum plusquam me, non est me dignus.] Non veni pacem mittere, sed gladium, veni separare filium a matre.] Cum iam olim Dei praeepto iustae sint armatae manus parentum in filios abeuntes post deos alienos, illisq. necatis, qui hoc fecerunt Moysis ore laudati ita dicentis: ^c Consecrasti manus vestras hodie Domino vnusquisque in filio & patre suo, quos occiderunt, vt detur vobis benedictio.] Plurimum quidem interest quo quis aliquid animo agat. Si enim regnandi cupidine Irene in filium molita esset insidias, detestabilior Agrippina Neronis matris fuisset, cum illa suae quoque vitae dispendio filium imperare maluisset: nam illa fatidico praedicenti, fore, vt si imperaret, matrem occideret, respondisse fertur: Occidat, modo imperet.] Contra vero quod ista religionis causa, amore iustitiae in filium perpetrata credantur, ab Orientalibus nonnullis qui facto aderant viris sanctissimis eadem post haec meruit praeconio celebrari, vt suis locis dicturi sumus. Modo autem exordium magnae tragediae, seriem rei gestae anni huius a Theophane narratam sic accipe.

Anno septimo Imperij sui, mense vero Septembri, ingressus est Imperator cum matre sua, vt calefieret apud Prusam (erant ibi balnea ad opus parata) Octobri vero mense natus est Imperatori filius, quem cognominavit Leonem. Quae cum cognouisset Imperator, derelicta matre apud Thermas vna cum ordine regio vniuerso, atque Principibus, cursim in urbem regressus est. Quapropter huius mater spacio reperto, allocuta est & subtraxit muneribus & promissionibus agminum principes, vt deponeretur filius eius, & ipsa singulariter imperaret: & alios horum per se ipsam, & alios per homines suos blandiens attraxit ad se omnes, & praestolabatur congruum inuenire diem.] haecenus de his quae praesenti anno sunt inchoata, quae vero sequenti sunt consummata, suo loco dicturi sumus.

MATER FILIO MOLITVR IN SIDIAS.

S. EUPHEMIAE RELIQUIAE REPERTAE.

^a Apud Metaphr. die 1. Iul. Lipom. tom. 6. eadem die.

RESTITVTVR TEMPLVM S. EUPHEMIAE.

Hoc eodem anno, Indictione quarta, qui & vigesimus sextus numeratur ab obitu Copronymi, delatum est Constantinopolim ex Lemno insula corpus S. Euphemiae, quod ipse testatur qui interfuit Theophanes, qui ait: Hoc stupendum & dignum scriptura miraculum post viginti duos annos post iniqui Principis mortem, Copronymi scilicet, vna cum pijs Imperatoribus, & Tarasio sanctissimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi sumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes.] haec Theophanes anno vigesimosexto eiusdem Constantini Copronymi, quo eiusdem Martyris capsam venerandum corpus continentem in mare fuisse proiectam affirmat. Qui autem rem gestam fusius descripsit eiusdem temporis auctor, sic narrat: ^d Post eius projectionem in mare, & delationem in insulam Lemni enarratam, sic prosequitur de translatione facta Constantinopolim historiam.

Vbi pia Imperatrix diuino zelo incitata, coepit omnia reaedificare: Fractum templum benedictae Euphemiae ante alia omnia contendit rursus aedificare & ornare. Quod etiam fecit: & cum id omni pietate ornasset; effecit, vt in eo offerretur incruentum sacrificium. Et Chalcedone statuit Episcopum, erat enim ad hoc vsque tempus vidua propter iniuriam ei illatam ab impijs Imperatoribus, qui beatam Euphemiam memoriam & ciuitatem delere statuerant. Atque diuino quidem zelo mota pia illa Imperatrix de reliquijs beatam Euphemiam satagebat, & erat sollicita. Et cum omnes ad quaerendam hanc rem sanctam adhortaretur: ei qui facit voluntatem eorum qui ipsum timent, & implet consilia eorum

A eorum, qui ipsum inuocant; placuit benedictae Euphemiae aperire reliquias eo modo, qui est a nobis declarandus.

Annis praeteritis fuerant in eo loco occulta & tecta silentio, omnibus insulae incolis maximam in eis fidem habentibus, & hoc arcanum conseruantibus, partim propter tyrannorum insolentiam, partim autem ne agnoscerentur, & ab eis auferrentur huius quae multa & praecleara subiit certamina reliquiae. Cum autem insignis & benedictae Martyris Euphemiae miracula in omnem partem peruaderent, magnaq. aduenarum multitudo ad reliquias conueniret: repente quidam ex proceribus, nempe ex Apocryfarijs, ijs inquam qui dant responsa, mittitur ab Imperatore in Occidentem, venitq. Lemnum, & cōtemplatus populi multitudinem & ea quae fiebant miracula, cum veluti quaedam hostilis inuidia illum scelestum inuasisset: rogauit quanam haec esset populi congregatio, & quanam ea quae fiebant. Cum autem recte didicisset: coepit vociferari & tenere eos, qui illic conueniebant populos, sic dicens: Ossa rursus habentur in honore? sic docent Imperatores? & multum minatus, diruit domunculam, in qua iacebat locus benedictae Euphemiae. Cumq. haec fecisset, fremens recidit. Illinc factum est, vt damnus Martyr acciperet, & eius corpus vilipenderetur.

Sed quoniam vbi vult Deus, vincitur ordo naturae, & perit omnis humana ratio & inuentio, hoc accidit. Contigit enim vt per successionem ad quemdam virum bonum perueniret benedictae Euphemiae habitaculum & oratorium, in quo positae erant venerandae huius Martyris reliquiae. Erat autem eis marmor impositum, quod illi pij naucleri imposuerant, inscriptum tali inscriptione: NOS SERGIVS ET SERGONAS NAVIGANTES PER HELLESPONTVM CVM EX PROFVNDO SVSTVLISSEMV S RELIQUIAS BENEDICTAE ET SANCTAE MARTYRIS CHRISTI EUPHEMIAE EIVS IVSSV HIC DEPOSVIMVS.

Cum ergo per successionem huius loci haeres fuisset Anastasius Comes clarissimus, accidit vt quorundam emulatione falsis appeteretur maledictis & a sua dignitate excideret. Is vero nihil cunctatus venit Constantinopolim, volens in suum restitui Comitatum. Cum autem (vt solet vnusquisque) quaereret aliquem inuenire, qui eum sua intercessione defenderet apud Imperatorem: quidam ei dixerunt, Chalcedonensem Metropolitanum ad id fore idoneum, vt qui possit libere & fidenter loqui, & maiora sustineat & defendat negocia.

Cum ergo de eo interrogasset, inuenit illum in palatio. Et cum ad eius pedes procidisset: renuntiauit ei propter quam causam adsit, rogans vt sit ei intercessor & adiutor. Contra autem dicebat Metropolitanus, se id non posse facere. Postquam ergo eum dimisit, ingressus est in partem aedis Episcopatus, in qua est etiam templum benedictae Euphemiae. prope autem eum secutus est vir, diuina motus prouidentia. Templum vero Comes ingressus, cum Deo diuinam emisisset orationem, sedit in quodam loco. Ad eum autem accedens supradictus vir, qui erat vnus ex clericis templi, & cui sua vice creditum erat officium, rogauit cuias, & quisnam esset. Ille autem ei illico exposuit, cuiasnam esset, & quae ei molesta acciderant. Rogauit autem Comes clericum, cuiusnam esset hoc templum. Is vero dicit, benedictae Euphemiae. Ille autem respondens & sincerissime manum pectori admouens, inquit: O meam omni ex parte benedictam Euphemiam! Ei vero rursus dicit clericus: Quemadmodum dixisti, tuam esse benedictam Euphemiam? Ille autem respondens, dicit: Domi meae & in oratorio meo eius venerandas teneo reliquias. Et is rursus: Quomodo, inquit, fieri poterit? Vide o homo, ne forte loquaris contra teipsum, nec eas possis ostendere. Nam Augusta & Imperator eas curat diligenter quaerendas. Quare Metropolitanus quoque ea de causa iussere facere supplicationes. Ille autem rursus: Pro certo habeat tua reuerentia, quod reliquiae beatae Euphemiae, quae erant Chalcedone, sunt apud me.

Sic confirmatus clericus & laetus & exultans renuntiat Andreae sanctissimo Metropolitanus, gratulans, & Dei praedicans magnalia. Qui cum statim accersisset Comitem, & ab eo fuisset factus certior: dedit gloriam Deo omnipotenti. Surgens autem profectus est ad Tarasium sanctissimum Patriarcham, & ei narrauit omnem rei seriem. Tunc profectus est sanctissimus Patriarcha ad Imperatricem & eius filium Constantinum, qui erat Orthodoxus & amicus Martyrum, & exposuit omnia quae facta fuerant. Qui rem admirati quae erat praeter opinionem: laudibus & hymnis Deo emissis, magno sunt affecti

HAGIOMACHVS SPERNIT RELIQUIAS S. EUPHEMIAE.

ANASTASIVS COMES POSSIDET SACRAS RELIQUIAS.

PRODVNTVR RELIQUIAE S. EUPHEMIAE.

RES DELATA AD IMPERATORES.

festi gaudio. Et scapha quamprimum expedita miserunt Comitem suæ dignitati restitutum, donatumq. muneribus, & insignes quosdam clericos ex templo benedictæ Euphemie. Cum ipsi autem in Lemnum descendissent: congregati sunt illic qui circumcirca habitabant, in ira & indignatione, nolentes dimittere eis, qui missi erant ab Imperatore, reliquias benedictæ Euphemie. Qua de re cum non leuis exorta esset perturbatio: videns Lemni sanctissimus Episcopus populi motum progredi; surrexit, & ingressus est in medium eorum, vociferans, & dicens: Cedite o homines: eorum enim quæ fiunt, nihil fit sine Dei nutu. Sic omnino Deo visum est. Vitemus itaque Regis indignationem: ^a Ira enim Regis est tamquam ira leonis.

^a *Prout. 19.*

Hæc cum dixisset, & plura alia, vix sedavit multitudinem, ne ijs qui venerant aliquid mali facerent & dicto Comiti. In eum enim concitatus erat populi animus clamantis: Per ipsum proditus est noster thesaurus. Tunc ergo cesserunt & traducti sunt ad pacem, & Deo dederunt gloriam & laudem Martyri, concedentes volentibus benedictæ Euphemie venerandas reliquias. Quas cum accepissent, qui ad eas missi fuerant, tulerunt Constantinopolim, tota ciuitate & Imperatrice & sanctissimo Patriarcha egressis obuam. Cum eis ergo obuam processissent, & complexi essent cum ea cum qua par est glorificatione, deposuerunt in eius templo, & in ea arca in qua prius Martyr fuerat, vnde profanus & execrandus Imperator eam ablatam immisit in profundum. Ij autem qui eas intulerunt Byzantium & proceres, & qui primas obtinebant apud Artabastinem & filias Imperatoris, & alij plurimi diripere reliquias. Quando etiam manum sanctam, quæ librū accepit, sublatā a Niceta Patricio cognomine Monomacho qui in Sicilia insula Martyris templū extruxit, dicunt illic fuisse repositam. Hinc itaque factum est, vt pauca quædam ossa capitis quæ remanserunt, in ea qua olim fuerant arca, clauderentur cū alijs reliquijs: quæ etiam in hodiernum vsque diem scimus seruari in arcula. Arbitror autem in dicta quoque insula Lemno relictas esse quasdam partes corporis. hucusque de his auctor historiam prosecutus, consentientem ijs quæ Theophanes scribit, gloriatus se non solum vidisse, sed etiam easdem venerandas reliquias esse complexum.

RELATAE RELIQUIAE S. EUPHEMIE CONSTANTINOPOLIM.

Quod ad res pertinet Occidentalis Ecclesie, anni huius principio, Leo Romanus Pontifex vbi sedere cœpit, nihil antiquius habuit, quam ad Carolum Magnum legationem decernere. Mittens itaque ad eum Legatos, eisdem ad ipsum munera dedit, claves scilicet aureas, ex sancti Petri Confessione ex more acceptas, necnon vexillum Romanæ Urbis. Hic tu rideas opus est, Lector, Nouatorum deliria, dum quamlibet occasionem captantes, per claves ex legum præscripto tradunt, Carolum in possessionem immisum Romanæ Ecclesie, & per vexillum Romanæ Urbis. Ignorantes miseri eiusmodi dona mitti consueuisse a Pontificibus Christianis Principibus, vt quæ dicta sunt sæpe superius de clauibus itidem ex sepulchro sancti Petri missis a sancto Gregorio Papa Francorum Regibus, & alijs Principibus, & viris clarissimis; factitatumq. id ipsum ab eius successoribus Pontificibus, quod hic a Leone factum vidimus. Et ne de vexillo misso habeas quod obijcias: inuenies inferius, anno octingentesimo in fine, a Patriarcha Hierosolymitano ad eundem Carolum Magnum missas pariter loco benedictionis claves locorum sanctorum vna cum vexillo, vt intelligas eiusmodi munera mitti consueuisse Regibus ab Episcopis. Honorasse vero Leonem Pontificem ipsum Carolum Magnum dono vexilli, eo quod potētissimus esset Ecclesie Romanæ defensor, dicere quoque possumus.

LEGATIO ET MVNERA A LEONE PAPA AD CAROLVM MISSA.

Rursum vero hoc eodem anno ab ipso Christianissimo Principe Carolo Magno Engelbertum Abbatem monasterij sancti Richarij missum esse Legatum ad Leonem Romanum Pontificem, ad munera deferenda quæ ex thesauro Hunnorum erepto idem Rex fuerat consequutus: Annales Francorum affirmant. De quo bello cum meminit Eginhardus, hæc ait: Maximum omnium quæ ab illo gesta sunt bellorum, præter Saxonicum, huic bello successit, illud videlicet, quod contra Auares siue Hunnos susceptum est. & inferius de thesauris ab eis ereptis: Neque vllum bellum contra Francos exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti: quippe cum vsque ad id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri & argenti in Regia repertum, tot spolia pretiosa in prælijs sublata, vt merito credi posset, hoc Francos Hunnis eripuisse quod Hunni prius alijs gentibus eripuerant. hæc ipse.

LEGATIO CAROLI AD LEONEM.

Insuper vero eodem anno missa est legatio ad eundem Leonem Pontificem ex Britannia a Rege Merciorum, qui Offæ successerat Kemulpho nominato. Hic vbi audisset

A diffet defuncto Hadriano Pontifice, in locum ipsius subrogatum esse Leonem Pontificem, legationem ornauit suo nomine & Episcoporum Regni sui; quæ cum haud quem putauit effectum esset consecuta, mox aliam direxit, cui has quas subiungimus litteras dedit, dignas quippe pietate sanctorum Anglorum Regum: sic enim se habent ^a.

LEGATIO REGIS MERCIORVM AD LEONEM PAPAM. ^a De Gestis Anglor. continuat. lib. I. c. 12. ^{*} Kenulfus

Domino beatissimo & vere amantissimo Leoni sanctæ & Apostolicæ Sedis Romanæ Pontifici * Kemulfus gratia Dei Rex Merciorum cum Episcopis & Ducibus, & omni sub nostra ditione dignitatis gradu sincerissimæ in Christo dilectionis salutem.

Gratias omnipotenti Deo agimus, qui Ecclesiam suo pretioso sanguine acquisitam, inter diuersas mundi huius procellas, nouis semper prioribus ad vitam sumpris fuescit ducibus ad portum salutis attrahere, eamq. noua luce infundere, quatenus nullo sit tenebrarum errore fuscata, sed viam veritatis inoffenso pede gradiatur. Vnde merito om-

EPISTOLA REGIS MERCIORVM AD LEONEM PAPAM.

B nis per orbem exultat Ecclesia, quia cum omnium verus remunerator bonorum gloriosissimum gregis sui pastorem Hadrianum perpetuo remunerandum super æthera duxisset: suis tamen ouibus pia erexit prouidentia præuium, qui scit ouile Dominicum ad caulas non inferius vitæ agitare. Nos quoque merito, quos extremas orbis tenet, eodem modo præ ceteris gloriamur, quia illius sublimitas nostra salus est, illius proceritas nobis perennis exultatio. Quapropter opportunum arbitror tuis sanctis iussionibus aurem obedientiæ nostræ humiliter inclinari: & quæ tuæ pietati rite nobis sequenda videantur, toto nisu implenda: quæ vero rationi contraria deprehensa fuerint; citius delinanda, ac interim a nobis omnimodis rescanda.

^{*} inferior vita ^{*} prosperitas

Sed modo ego Kemulphus gratia Dei Rex excellentiam tuam humilis exoro, vt te sine offensione animi vestri, de profectu nostro, vt optamus, liceat alloqui, quatenus me in gremium pietatis tuæ tranquilla pace recipias: & quem meritorum nulla facultas erigit, larga benedictionis tuæ vbertas ad plebem suam regendam locupletet, vt vna mecum gentem, quam nostræ Apostolica auctoritas fidei rudimentis imbuit: per intercessionem tuam contra impetum exterorum omnipotens erigat, & per se Regnum, quod ipse Deus dedit nobis, dilatare dignetur. Hanc benedictionem omnes, qui ante me ceptro præfuerunt Merciorum, meruerunt ab antecessoribus tuis adipisci: Hanc ipse humilis peto, & a vobis, o sanctissime, impetrare cupio, quatenus in primis adoptionis sorte me tibi filium suscipias, sicuti te mihi patris persona deligo, & totis obediētiae viribus semper amplector. Debet enim inter tantas personas fides seruari, & inuiolata caritas custodiri; quia paterna pietas filiorum felicitas in Deo esse credenda est, secundum illud Ezechie: ^b Pater filij notam faciet veritatem tuam, Domine. In quibus verbis te, amando

^b Esa. 38.

D genitor, imploro, vt filio tuo etsi indigno veritatem Domini tuis verbis sacrosanctis notam facere non deneges; vt per tuam sanam eruditionem, Deo adiuuante, ad melioris vitæ propositum merear peruenire. Quin etiam, dulcissime, cum omnibus Episcopis nostris & quibuscumque apud nos dignitatis personis deprecor, vt nobis de multimodis inquisitionibus, super quibus maximam sublimitatem vestram dignum duximus perquirere, benigne respondeas, ne sanctorum traditio Patrum, & ab illis tradita nobis regula quasi incognita per aliquid vitietur in nobis; sed sermo tuus directus nobis in caritate & mansuetudine veniat, vt per Dei misericordiam profuturum in nobis percipiat fructum.

Primum namq. est, quod Pontifices nostri ac peritissimi quique in nobis dicunt, quod contra canones & Apostolica statuta, quæ nobis a Patre beatissimo Gregorio dirigente statuta sunt (sicut vos scitis) auctoritas Dorouernensis Metropolitanus in duas scindatur paroccias, cuius, eodem Patre mandante, ditioni subiacere debent Episcopi duodecim, sicut per Ecclesias nostras legitur in epistola, quam fratri Coepiscopo Augustino direxit, de duobus Lundoniæ & Eboracæ Metropolis Episcopis, quam etiam apud vos habere non dubitamus. Sed ipse primum pontificalis apex Lundoniæ sub honore & ornamento pallij fuerat conscriptus: pro eo Dorouernensis oblatum est, atque concessus: Nam quia beatæ recordationis Augustinus, qui verbum Dei, imperante Gregorio, Anglorum genti ministrabat, & gloriosissime præstitit Ecclesie Saxonie, in eadem ciuitate diem obiit, & corpus illius in basilica beati Petri Apostolorum principis, quam successor eius Laurentius sacrauit, conditum fuisset: visum est cunctis gentis nostræ sapientibus, quatenus in illa ciuitate Metropolitanus honor haberetur, vbi corpore pausat, qui his partibus fidei veritatem inseruit. Cuius itaque, sicut vos scitis, dignitatis

honorem primum Rex Offa, propter inimicitiam cum venerabili Lamberto & gente Cantuariorum acceptam auertere, & in duas paroccias dissipare nisus, & piissimus Coepiscopus & antecessor vester Hadrianus rogatu praedicti Regis facere coepit, quod prius nemo praesumpserat, & Merciorum praesulem pallio extulit. Neutrum tamen in his culpamus, quos Christus (vt credimus) aeterna victoria triumphat.

Sed tamen excellentiam vestram humiles exoramus, quibus a Deo merito sapientiae clavis collata est, vt super hac causa cum sapientibus vestris quaeratis, & quicquid vobis videatur, nobis postea seruandum rescribere dignemini, ne tunica Christi inconsutilis alicuius inter nos dissensionis schisma patiat, sed per vestram sanam doctrinam, vt desideramus, ad verae pacis vnitatem dirigatur. Magna enim humilitate simul & dilectione haec tibi scripsimus, Papa beatissime, clementiam tuam profusus precantes, quatenus ad ea quae a nobis necessario explicata sunt, benigne & iuste respondeas. sed & illam

Athelardus epistolam, quam * Ethelardus Archiepiscopus noster coram cunctis prouincialibus Episcopis nostris multipliciter de suis ac totius Britanniae causis & necessitatibus tibi scripsit: pra amore perscrutari digneris; & quicquid de rebus quae in ea scriptae sunt, fidei formula poscat, pagina nobis veritatis patefacere memineris.

Ego praeterito anno legationem meam etiam & Episcoporum per Vuadam Abbatem misimus. At ille accipiens ipsam legationem, segniter immo insipienter deduxit. Sed modo modicum, amoris gratia, misimus per Byrne presbyterum & Phildas & Cheoleres ministros meos, mittoque centum viginti manufas cum litteris, precans te, vt benigne suscipias, & benedictionem tuam nobis donare digneris. Omnipotens Deus te longaeuo tempore ad laudem suae sanctae Ecclesiae custodiat incolumem.] haecenus litterae Kenulphi Regis Merciorum. porro & Athelardus ipse Archiepiscopus Dorouernensis Romam se contulit ad Leonem Pontificem.

His acceptis a Rege litteris, necnon alijs ab eodem Rege ad ipsum datis, rescripsit Leo Papa quas his iungimus litteras, sed minime integras. aliqua enim ipsis deesse noscuntur. sic se habent.

Domino excellentissimo Kemulfo Regi prouinciae Saxoniae Leo Papa. Veniens ad sacratissima Limina beatorum Apostolorum Petri & Pauli tam orationis vota fideliter soluens, quam nostrae Apostolicae Sedi causam sui sacerdotij suggerens reuerendissimus & sanctissimus frater noster Athelardus Archiepiscopus Dorouernensis Ecclesiae, obtulit nobis vestrae regalis excellentiae syllabas, quibus in duabus epistolis a vobis directis plenis fidei rectae magnam humilitatem vestram reperientes, omnipotenti Deo referimus grates, qui vestram prudentissimam excellentiam in omnibus adornauit & decorauit erga beatum Petrum Apostolorum principem & nobiscum habere dilectionem, & in omnibus Apostolicis humiliter consentire censuris.

Porro in vna ex illis epistolis reperimus gratia nostrae Apostolicae functionis, si iusta fecissetis, animam vestram pro nobis posuissetis benigne. Immo nostrae prosperitati multum in Domino congaudentes: & quando nostrae dulcissimae admonitionis litterae ad vestrae humanitatis perueniunt aures, cum omni suauitate cordis de gaudio spirituali, quasi filij parentum munus suscipere fatemini. Ferebatur vero & hoc quod aliquantula ex vestra benedictione nobis offerri demandasti, id est, centum viginti manufas, quas cum magno amore pro animae vestrae salute suscepimus. Et praedictus Archiepiscopus cum socijs suis honorifice ac benigne a nobis susceptus est; & adiuuari eum in suis necessitatibus fecimus libenter.

Interea credentes vestrae prudentissimae excellentiae, vbi ferebatur in ipsis tuis apicibus, quod nostris quidem Apostolicis sanctionibus nullus Christianus contraire praesumat: ideo totis viribus nostris ea quae Regno tuo expediunt, emittere atque praedicare conamur, vt ea quae praelatus frater noster Athelardus Archiepiscopus, seu tota Synodus Evangelicae & Apostolicae doctrinae, sanctorumque Patrum, necnon praedecessorum sanctorum nostrorum Pontificum, canonica censura praedicante vestrae regali excellentiae, seu Principibus gentis vestrae & vniuerso populo Dei edisserit: nequaquam in Orthodoxa eorum doctrina quippiam resistere debeat, Domino Redemptore nostro in Euangelio dicente, vbi ait: Qui vos recipit, me recipit; & qui recipit Prophetam in nomine Prophetae, mercedem Prophetam recipiet: quanto magis pro ipso saepe dicto Archiepiscopo, quem nobis valde nimisq. collaudasti, sicuti & est, videlicet clarissimus, dignissi-

A dignissimus, carissimus atque peritissimus, & quia illum scitis prudentem & bonorum ornatum moribus, Deoq. & hominibus dignum.

Ecce fili dulcissime & amantissime atque praestantissime, Rex bone, in his tuis assertionibus collaudauimus Dominum omnipotentem, qui talem nobis demonstrauit Antistitem: qui sicut verus pastor inducere verbis secundum doctrinam sanctarum scripturarum dignam poenitentiam valet, & eruere qui sub ditione sacerdotali eius existunt, animas eorum ab inferno inferiori, & ab igne inextinguibili, deducens eos & introducens in portum salutis, & offerre pro illis hostiam dignam & immaculatam in conspectu diuinae Maiestatis omnipotenti Deo. Et quia multum nobis praenominatus Archiepiscopus in omni sanctitate sua & vitae conuersatione vltro, citroque placuit, vt valde nimis ei credentes: ex auctoritate beati Petri Apostolorum principis, cuius vel immeriti vicem

B gerimus, talem praebuimus praesulatum, vt si quispiam ex subiectis suis, tam Regibus & Principibus, quam vniuerso populo transgressus fuerit Dominica mandata, excommunicet eum vsque dum poeniteat: & si impoenites fuerit, sit vobis sicut Ethnicus & publicanus. De secundo Ethelardo iam facto Archiepiscopo Dorouernensis Ecclesiae, sicut a nobis poposcit vestrorum praesulum excellentia, vt ei iustitiam de ipsis dioecibus suis tam Episcoporum quam monachorum, quibus illicite, vt vos cognouistis, expoliatus est, & a venerabili sede eius quam dudum tenuit, ablatae sunt: nos per omnia enucleatius trutinantes, in sacro scrinio nostro reperimus, sanctum Gregorium praedecessorem nostrum in ipsa sancta sede omnia in integro ipsam parocciam numero duodecim beato Augustino Syncello suo Archiepiscopo tradidisse, & confirmasse Episcopos consecrati ius. Vnde & nos, veritate ipsa reperta, ordinationes, seu confirmationes Apostolica auctoritate eas illi in integro, sicut antiquitus fuerit, constituentes reddidimus, & priuilegium confirmationis secundum sacrorum canonum censuram Ecclesiae suae obseruandum tradidimus. reliqua desunt. At de rebus Anglicanis satis.

Eodem anno idem sanctus Pontifex Leo animum adiecit, vt Caroli Magni de Hunnorum thesauris missam largissimam oblationem ad sacra Limina Apostolorum, in ornamenta Ecclesiarum conuerteret, & in clericos erogaret: omniaque perfecit, quae ante persecutionem illatam Anastasius recenset seorsum ab alijs quae post quadriennium addidit, cum est reuersus ex Germania, quae hic describenda putamus ex Anastasij codice valde mendoso licet, & obscuritatibus inuoluto. ait enim: Hic vero rogam, *stipendium scilicet*, clero suo in presbyterio maxime ampliauit. Fecit etiam in basilica beati Petri principis Apostolorum nutritoris sui thuribulum aureum ante vestibulum altaris pensans libras decem & septem, immo & in Confessione eiusdem Apostoli rugas ex auro purissimo cum gemmis diuersis pensantes libras quadraginta & nouem. Item coronas maiores argenteas tres pensantes libras trecentas & septem. Verumetiam cortinas albas holosericas rosatas, habentes in medio Crucem de chrysoclauo & periclysin de fundato vnam. Sarta vero tecta basilicae beati Petri Apostoli, id est, nauem maiorem, & aliam nauem super altare, cum quadam porticu, simul & fontes, & ante fores argenteas, verumetiam cum cameris, scilicet ab imo vsque ad summum omnia in omnibus nouiter restaurauit. Praesertim vero imaginem Saluatoris cum reliquis in fastigio sub arcu maiori posuit. Pari modo & in basilica beati Pauli Apostoli, & in basilica Saluatoris instar, *hoc est similes imagines*, fecit & constituit.

Sarta tecta vero tituli beatae Anastasiae, quae a priscis temporibus per incuriam mar-
E cuerant, & pene casura erant, suo almo studio nouiter instaurauit. Similiter & S. Sabinae studiose renouauit. In quo vero templo idem egregius Praesul fecit ex argento coronas quinque pensantes libras quatuordecim. canistra duo pensantia libras * tres & semis gathas intersatiles nouem pensantes libras vndecim.

Fecit autem & in basilica beatae Dei Genitricis, quae appellatur, Ad praesepe, ciborium ex argento purissimo pensans libras sexcentas & decem, simul & rugas argenteas in ingressu presbyterij pensantes libras octoginta, & cortinas maiores sericas albas habentes periclysin & Crucem de fundato. Immo & in sacratissimo altari maiori fecit vestem de chrysoclauo habentem historiam Natiuitatis, & S. Simeonis, & in medio Cheretimon. Simul etiam & in camera eiusdem Ecclesiae, & in quadam porticu coronas argenteas tres, pensantes libras argenteas centum quinquaginta quinque, & uncias nouem.

QVAE IN BASILICA S. LAURENTII.

Item & in basilica beati Christi Martyris Laurentij sita foris muros fecit imagines argenteas tres, Saluatoris, B. Petri Apostoli, & S. Laurentij, pensantes simul libras quinquagintaquatuor & semis, & in sacro altari vestem sericam chrysoclauam habentem historiam Dominicæ Passionis & Resurrectionis.

SS. FELICIS ET ADAUCTI S. MENNAE S. VITALIS SIXTI CORNELII ZOTICI S. MARIAE.

Item renouauit facta tecta beatorum Felicis & Adaucti Martyrum iuxta S. Paulum Apostolum. sed & basilicam S. Mennæ, atque tituli B. Vitalis Christi Martyris, necnon & coemeterium beati Sixti atque Cornelij Via Appia, simul & coemeterium S. Zotici via Laucana; pariter & Ecclesiæ sanctæ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ Dominæ nostræ, sitæ in Fonticana, quæ per olitana, hoc est antiquitatem, marcuerat.

QVAE IN BASILICA S. PAULI.

Fecit autem idem Præful in basilicâ Doctoris mundi beati Pauli Apostoli Confessione simul & rugas ex auro obrizo habentes gemmas pretiosas instar beati Petri Apostoli pensantes libras quadraginta sex, & super ipsum altare imaginem auream habentem Saluatorem & duodecim Apostolos pensantem libras septuagintaquinque, & vela holoserica maiora sygillata, habentem periclysin & Crucem de fundato numero quindecim, vela promiscua maiora de quadraplo in vestibus, quæ pendent per arcus quadraginta quatuor. Vela modica sygillata quæ pendent per arcus minores ornata quadraplo viginti. Item alia vela modica de stauraci, quæ pendent per annos decem, & aliam decem, ex quibus tres habent periclysin de chrysoclauo. Item vela quatuor filo pari Alexandrinâ. Item vela alithino rotatu habentia periclysin, rotas cum cancellis, & in medio crucem cum gemmis & quatuor rotas de Tyrio filo paria.

IN BASIL. S. ANDREAE CONSTANTINIANA BASIL. ITEM S. PETRI.

Item fecit in basilica beati Andreæ ad beatum Petrum Apostolum rugas argenteas pensantes libras octoginta & semis. Verum etiam in basilica Saluatoris quæ appellatur Constantiniana fecit cameram miræ magnitudinis.

Hic almiscus Præful fecit in altare maiore beati Petri Apostolorum principis vestem chrysoclauam pretiosam gemmis ornatam, habentem historiam tam Saluatoris, beato Petro Apostolo ligandi soluendiq. potestatem tribuentis, quamq. principum Apostolorum Petri & Pauli passionem figurantem miræ magnitudinis in natali Apostolorum resplendentem.

IN TIT. EUDOXIAE.

Item fecit vestem in titulo Eudoxiæ super altare Tyriam habentem gryppas maiores & duas rotas chrysoclauas cum Cruce & periclysin, blatthin & chrysoclauum.

IN BASILICA S. PETRI.

Hic autem præcipuus Præful fecit in basilica beati Petri pharum argenteum ante presbyterium cum gabathis argenteis triginta & canistrum octogoni in medio pensans libras sexagintatres, & in cantharis argenteis tam in circuitu altaris, quam in presbyterio posuit cerostrata argentea pensantia libras ducentas duodecim. In altare beatæ Petronillæ posuit vestem de stauraci vnam habentem periclysin de blatthis seu chrysoclauo.

S. PETRONILLAE.

BASIL. CONSTANTINIANA. S. CLEMENTIS.

Fecit etiam in basilica Saluatoris, quæ & Constantiniana, vestem habentem historiam Crucifixi, & Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi habentem periclysin de chrysoclauo. Sed & in basilica beati Clementis fecit vestem de stauracin etiam habentem periclysin de chrysoclauo.

IN TIT. S. SYNNANAE.

Fecit etiam per arcus Ecclesiæ beati Petri Apostoli vela alba Paschalia. & in natali eiusdem Apostoli vela de stauraci valde pulcherrima.

IN TIT. S. SYNNANAE.

Ipsè vero beatus Pontifex titulum beatæ Sufannæ, vbi Pontifex ordinatus fuerat, ob amorem ipsius ampliavit, renouans firmissima posuit fundamenta, ædificauit Ecclesiam cum abside amplissima, & picturis de musiuo decorauit, cameram & presbyterij pavementum pulchris ornauit marmoribus, verum dextera læuaq. porticus cum columnis marmoribus extruxit, sed & Baptisterium ibi constituit, vbi & dona obtulit, videlicet gabathas aureas fundatas tres pensantes libras quatuor & semis. Cruces aureas duas cum gemmis pensantes libras vndecim; virgas argenteas pensantes libras tres & cent. lucernam argenteam pensantem libras quinque, imagines argenteas tres pensantes libras trigintaquinque. Fecit & Confessionem eiusdem altaris ex argento purissimo pensantem libras centum tres & uncias duas, columnas argenteas octo & gammadias duas & arcus duos cum Cruce ex argento, & gabathas quindecim pensantes libras centum quinquaginta. Crucem diam. pensantem libras quatuordecim, canistrum de pensantem libras duodecim & semis, coronam maiorem de argento vnam cum delphinis trigintaduobus pensantem libras trigintaduas, necnon canistrum de argento

de argento pensans libras decem & octo. Vasa colatoria argentea deaurata pensantia libras quatuor & uncias tres, gabathas argenteas habentes gryphos deauratos pensantes libras duas, coronas argenteas duas cum delphinis decem & octo pensantes libras decem & octo. Item vero idem præcipuus Antistes fecit in eadem Ecclesia vestem de chrysoclauo cum periclysi, & aliam vestem de blatthi habentem in medio Crucem in chrysoclauo, & tabulas chrysoclauas quatuor cum gemmis ornatam, atque gammadias in ipsa veste chrysoclauas quatuor, cum periclysi de chrysoclauo.

Fecit & in patriarchio Lateranensi triclinium maius super omnia triclinia nominis sui magnitudine decoratum, ponens in eo fundamenta firmissima, & in circuitu laminis marmoreis ornauit atque marmoribus in exemplis stratis, & diuersis columnis tam porphyreticis quamq. albis & sculptis cum vasis & lilijs simul postibus decorauit cameram cum abside de musiuo, & alias duas absides diuersis historijs pingens, & marmorum incrustatione pariter, & in circuitu decorauit.

TRICLINIVM PATRIARCHII LATERANEN.

Et in Ecclesia beatæ Priscæ fecit idem Antistes calicem fundatum superauratum, vnum & coronas tres, vnam habentem delphinos decem, alias duas numero nouem, & gabathas octo pensantes simul libras vigintinouem, & vestem aliam holosericam ornatam in circuitu blatthi byzantio.] his enarratis subiiciuntur quæ ab aduersarijs passus est, quæ suo loco inferius enarrabimus, quibus exacte descriptis, idem auctor reliqua eodem ordine quo sunt facta post reditum Romam, recenset, quæ suo loco dicturi sumus.

CIESV CHRISTI LEONIS PAP. III. IRENES ITERVM IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

797.

2.

I.

ANNVS sequitur Christi septingentesimus nonagesimus septimus quintæ Indictionis, quo Constantinus Imperator orbatus oculis simul & vita cum esset, in matrem rursus Imperium est deuolutum. Rem gestam idem qui supra Theophanes res sui temporis profecutus, & qui interfuit, narrat verbis istis: Mense Martio exijt Imperator aduersus Arabes, habens secum Stauratium Patricium, & ceteros amicos matris suæ, necnon & electam cateruam peditum militum ex vtrisque thematibus viginti millia. Videntes autem qui circa Stauratium erant alacritatem populi & Imperatoris: timuerunt, ne forte inito bello, ille vinceret, & ipsi adiuuentis aduersus eum frustrarentur insidijs. Ergo numeratis vigilibus, persuaserunt eis mentiri, perhibendo Sarracenos fugisse. Imperator itaque multum tristatus, inefficax in urbem regressus est. Et Kalendis Maij mortuus est filius eius Leo, & luxit eum vehementer. Porro decimo sexto Kalendas Augusti ab equestri agone ad sanctum Mammatem transeunte, transmeant ad eum comprehendendum hi qui erant ex ordinibus, quos mater Imperatoris allocuta est. Quo ille cognito, in Chelandium suum ingressus est, & transmeauit ad Pylas, volens ad Orientalium thema confugere. Erant autem cum eo & amici matris eius, quos ille sic esse ignorabat. Porro ipse & vxor eius exiuit vsque ad Tritonem.

Porro consilio inito, amici matris eius dixerunt ad semetipsos: Si coaceruatus ei fuerit populus, non iam dominio constringetur, nec iam latere poterimus eum, & perder nos. Materq. ipsius congregatis in palatio Eleutherij, qui ex ordinibus fuerant collocati, introiuit in palatium: & cum didicisset populi ad Imperatorem concursum, timuit nimis, & tractabat qualiter mitteret Episcopos ad eum, & acciperet verbum, vt sederet in angulo. Verum scripsit occulte ad amicos qui cum ipso erant, quia nisi modum quemlibet feceritis & tradideritis eum, verba quæ habetis mecum habeo indicare Imperatori. At illi metuentes, tenuerunt eum proceres, & in Chelandium deducto eo, Sabbato mane venerunt ad urbem, & concluderunt eum in domo Porphyrii, in qua & natus est. Et circa horam nonam crudeliter & insatiabiliter oculos eius euellunt, ita vt mors subsequens confestim exstingueret consilio matris suæ & consiliariorum eius. Obtenebratus est autem sol per dies septemdecim, & non dedit radios suos, ita vt errarent naues maris, omnesq. dicerent, quod propter obcæcationem Imperatoris sol obcæcatus

CONSTANTINI IMP. OB- CAECATIONE ET OBITU.

DIRA IN CON-
STANTINVM
VINDICTA.

cæcatus radios suos retraxerit.] Porro nonnisi irato in eum numine vindictam expo-
sciente de fuso ab eo innocentium sanguine facta hæc esse, idem Theophanes tradit,
dum agit secundo anno eius Imperij de eorumdem innocentium nece, ista subijciens:
Non in longum Dei iustitia hanc iniustam vltionem misit inultam: post quinquen-
nium namque eodem mense, & eodem die Sabbati orbatus est oculis a propria matre
idem Constantinus.] Porro in Constantino sic genus Copronymi prorsum extinctum
tradunt.

EXVLES CON-
FESSORES RE-
DEVNT CON-
STANTINOP.

Quomodo autem, ita e medio sublato Constantino Imperatore, qui ab eo deportati
sunt in exilium viri sanctissimi, & inter eos eminens Plato Archimandrita sunt restituti,
audies ex Theodoro Studita: qui & ipse vnus ex illis & pars magna fuit, res gestas eius-
dem S. Platonis prosequutus oratione, hæc de his subijcit: Breue (inquit) tempus inter-
cessit, & adulterum illud Imperium, quod noluit intelligere, vt bene ageret, de medio
sublatum fuit; vt & Imperatores ipsi discerent diuinas leges non violare, neque iniquas
persecutiones & carceres struere, quamuis purpura nimium efferantur. Tunc fidelis-
simus ille diuinarum legum custos S. Plato videlicet confessionis brauiio recepto, e car-
cere ipso tamquam victor exijt, multisq. laudationibus & carminibus celebratus, felix
dicebatur, eorum testimonijs comprobatus qui antea ipsi obtrectabant atque illudebant.
Solent enim (vt est a Gregorio Theologo dictum) homines alicuius virtutem vel hostes
ipsi admirari, cum furore extincto, res ipsa per se probata fuerit. Licet hoc loco, diuer-
so modo res se habeat, ac dici possit. Cum enim Regina illa quæ pacis nomen habens,
Irene dicta est, rursus imperare cœpisset, & virum hunc tamquam Martyrem profe-
queretur: tunc instar fluuij retro fluentis, si quis inimicus antea fuerat, in amicum &
laudatorem conuersus est, ita vt custos carceris in terra prostratus sibi veniam dari in
terra supplex petierit. Sed vir ille factis aut dictis tam motus fuerat, quasi lapis sen-
sus experts.

GAVDIVM ET
CONCORDIA
TOTIVS EC-
CLESIAE.
a Isai. 60.

Postea vero quam ab exilio reuersi fuimus: alijq. ex alijs locis tamquam volucres
quædam aduolassent: factum illud pijs hominibus admirationi erat, & cum capite ipso
membra copulabantur. Diceret fortasse hoc loco (quamuis verbum hoc audax sit)
clarissimus ille vates Isaias: ^a Leua in circuitu oculos tuos, & vide congregatos filios
tuos: veniunt omnes filij tui de longe: videbis & gaudebis & metues atque obstupesces
corde. Ille quidem Propheta hæc diceret: ego vero addiderim. Illum etiam qui sacris
præsidebat, & in ea re principatum tenebat (*Tarasius iste erat Constantinopolitanus Episco-
pus*) ita affectum fuisse, vt eum de quo dicimus, reuerentia prosequeretur. qui cum se
illi purgasset, ad concordiam etiam ipsum inuitavit. Quod factum fuit, eiecto illo,
qui adulteros coniugatos coronauerat, vt diffidium remoueretur, quod beatus ille ma-
xime fugiebat. Quo facto, victoria præmium apud vniuersos qui conuenerant, affecu-
tus est. quid enim aliud Deo ipsi concordia & coniunctione carius, modo coniunctio ip-
sa hominem a diuinis præceptis non sciungat? Sed quidnam postea factum est? E priore
monasterio gentis illius causa Byzantium migrauimus. Quo loco pater ipse virtutis ap-
petens, ne monasterij gubernationem sustineret, intra cellulam se claudens, eam vitam
amplexus est.] Quod vero ad initam cum Tarasio communionem pertinet: testatur ipse
Theodorus in epistola ad Simeonem, de qua inferius, se cum Tarasio, vbi redijt, com-
municare noluisse, nisi probasset quæ ab ipso gesta essent. At pergite auctor ceptam
narrationem.

S. PLATONIS
CONFESSORIS
POST TRIVM-
PHVM HVMI-
LITAS.

Sed vide etiam hic admirabilis rei studium, tam multa eius erat humilitas, vt cum
fratrum societas sub duobus principibus esse non posset: seipsum vir ille Dei studiosus,
atque imitator, obedientiæ legibus subiecerit; idq. fecerit illis ipsis præsentibus, & eius
rei testibus qui eo conuenerant. An non peregrinum & alienum hoc est, filium dici eum
qui antea pater dicebatur, eius inquam filium, quem ipse in spiritu genuerat? (*de seip-
so hæc Theodorus.*) Quid quod ei subiectus erat, cui olim imperauerat? cum præsertim tot
essent illius egregia facta, vt satis illi ad laudem esse possit, si cunctarum rerum gloria
non elatus modeste se gesserit. Sed admirabilis ille vir facile & nullo negotio hoc per-
fecit, non fiste quodammodo & adulterine, vt verbo tantum imperanti subiectus esset,
sed sincere, & eo modo quo Deus postulat, id ipsum faciebat. Vbi enim confessio est,
illic & fiducia: vbi fiducia, illic propriæ voluntatis remotio: vbi propriæ voluntatis re-
motio, illic & obedientiæ perfectio esse solet. Recte factorum testes illi sunt, quorum
causa

A causa petitiones aliquot extiterunt: Supplicabat pro aliquo propinquo, & cum petiti-
nem affecutus esset, eius causa qui petitionē obtinuerat, ipse gaudebat. quod si petitionis
compos non fuisset, sed re infecta discessisset, nequaquam id moleste ferebat, vnum illud
propositum habens, vt re aliqua egenti vtilitatem afferret, non vt voluntatem suam ex-
pleret. Hei mihi, pater (vt Propheta ^a voce vtar) quare me genuisti? Patrem vocare non
erubescio, qui dignus non sum, qui filius tuus nominari possim. quorsum me ad hanc
dignitatem extulisti, qui neque imperio parere aptus sum? Nouit Deus quemadmodum
& tua sancta anima huius rei rationem, quod scilicet amicitia ipsa vel obedientia etiam
potius illa, quæ supra vires sunt, ferre potest, vt breui oratione defensionem meam
comprehendam & hoc loco finem faciam.] hæc Theodorus ingemiscens de collata
ab eo ante biennium monasterij præfecturâ, de qua superius dictum est. pergite vero.
B ipse res gestas sancti Platonis admiratione summa dignas referre, sed hæc nobis ad
Annales satis.

a Esa. 45.

Dicendum modo de ipso Theodoro Studita, de se adeo modeste humiliterq. scriben-
te; illaq. afferemus quæ Michael monachus qui fuit eius discipulus, & res ab eo gestas
descripsit, quam fidelissime narrat, incipiens a Constantini nece his verbis: Sed quoniam
Rex ferus incidet in mala (sicut ait Propheta ^b) & viæ eius tenebrosæ, hoc ipsum sensit
imprudens Constantinus, & pœnas iniquitatis suæ nequissimus persoluit, Imperio breui
orbatus, atque ante Imperium oculis, vt quibus viuens improbe vsus erat, eorum lumi-
ne priuaretur. Eo autem Regia pulso, Imperium iterum eius pia mater obtinuit, quæ
pacem statim complexa nomini suo congruentem, nihilo illam quam antea segnius
conseruare studuit. Itaque exilium patribus subito relaxat, non his modo, vel illis, sed
omnibus in vniuersum, atque ante omnes ei, qui virtute omnes anteibat, pastori inquam
nostro ac magistro, *Theodoro videlicet*. Quem Thessalonica redeuntem, frequens (vt pat-
erat) omnium hominum occursum excepit. At longe clarissimus honor fuit, quo ingre-
dientem Patriarcha & Regina ipsa eum honestarunt. Eam ob rem qui ante alios dissen-
sionis socius & particeps fuit, Iosephus ille presbyter, qui præfracta temeritate inaudita
peregerat, sacris septis eiectus, ex sacerdotum albo expungitur, vt vnus amputatio-
ne, atque casu, reliqua membra coalescant & coniuncta cohæreant. hoc enim Augustæ
summum studium erat, vnum tollere vt omnes consentirent, nec dissidio vlllo vel schif-
mate dissiderent. quod ei sane feliciter cœsit ex animi sententia: breui enim omnes ani-
mis coniuncti ad pacem concordiamq. redierunt.

b Ezech. 28.

REDITVS
THEODORI
AB EXILIO.

Neque enim vel Patriarcha ipse, quantum in eo erat, haud factum id approbat,
aut non absurdum illud & alienum ab Ecclesia iudicabat, aut Patrum ærumnis non
compatiebatur; sed sapiens quoddam consilium, & alta mente, qualis eius fuit, dignum
agitans, non habuit tunc vlciscendi auctores facultatem, temporis iniuria, quæ vellet,
agere non permittente. Quamobrem Regina ipsa vtriusque prudentiam amplectens, &
magnopere collaudans, summam vtriusque virtutem, & in vtili dijudicando intelligen-
tiam boni consulebat, quod Patriarcha quidē de summo iure non nihil remittens, vesanum
Imperatorem a grauiore malo hac ratione reuocasset, minantem iam se, maiorū exem-
plo, sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo concupierat, peragere sineretur.

EXCVSATVR
TARASIVS.

Pater autem, nempe Theodorus, flagitium propalam arguendo, & acri repre-
hensione atque obiurgatione longius progredi prohibendo, tum eos qui peccarant,
tum ceteros qui simile aliquid meditabantur, omnes affectibus suis non intemperanter
vti edocuisset. Prorsus autem & relaxare interdum aliquid de iudicio, bonum est, &
exactum ius non præterire, vtilissimum, vnum in finem vtrumque spectans, vt quod
melius est, id pro re nata præstetur. Quod nimirum diuini ambo ratiocinantes, altiore
quam captus noster ferat, consilio præsentia administrabant, ita vt caritatis vinculum
nulla ratione solueretur, quo coniuncti semper fuerât, & diuino iure inter se Spiritu col-
ligati. Quod nos certe persuadere nobis debemus, & opportune de his quæ opportune
gesta sunt, iudicare, vt propositum vtrique finem laudemus & amplectamur, & eos qui
aliter sentiunt, vel affecti sunt, de sententia dimoueamus.] hæc omnia Michael Tara-
sium Patriarcham excusans, in quem plurimi oblocuti fuissent.

THEODORI DI-
VERSA SEN-
TENTIA.

Ceterum ipse Theodorus post victoriam consequutam, haud vrbis potuit retineri
blanditijs, sed ardua repetit vitæ monasticæ, ad suum remeans monasterium, congre-
gans dispersos Israel, & alios ad eiusdem vitæ instituta sectanda virtutibus prouocans,
prout

THEODORVS
REDIENS IN
MONASTE-
RIVM COLLI-
GIT MONA-
CHOS.

prout idem Michael eius vitæ scriptor his subiicit verbis: His ergo in hunc modum trans-
actis, Theodorus regia vrbe relicta, in monasterium reuertitur, optimiq. pastoris instar,
segregatas oues conuocat, quas, se absente, prædones animarum abegerant & in omnes
circum montes disperferant. Accurrit insuper innumerabilis aliorum tam monacho-
rum quam sæcularium multitudo, & magni patris reditui gratulatur, diuulgante illum
vbique fama, Theodorumq. celebrante & Sacundionem. Respondebat autē exitus opi-
nioni, & famam res ipsa confirmabat. Quicumque enim accedebant, meliores ab eo fie-
bant, & præstantiorem inde vitam auspiciabantur. Plurimi ex eo tempore Byzantio
profecti, ad sanctum protinus aduolarunt; eius tamquam Sirenum minime fallacium
vobis repente capti, redeundi curam penitus abiecerunt. obtestantes, accidentes, om-
nia supplicum more facientes, vt sibi cum illo esse & viuere liceret; melius longe atque
vtilius id existimantes quam in sæculo versari. Quos ille cunctos excipiens, eorumq. fi-
dem amplectens, Deo offerebat & in virtutis disciplina exercebat.] Quæ autem ipsi cau-
sa fuerit illud relinquendi monasterium, & reuerti Constantinopolim, & illic præfe-
cturam suscipere amplissimi monasterij, iam diutius monachis destituti, eiusdemq.
Studij appellati, ex quo & cognomentum illud est consequutus, vt Theodorus Studita,
sit appellatus, idem auctor enarrat. sed quoniam ea facta noscuntur anno sequenti, de
his nos suo loco dicemus.

Quod spectat ad res Occidentales, Barcinona ciuitas, quæ a Francis defecerat, per Za-
tum Sarracenorum Præfectum Carolo Magno reddita est. Cum & Habdalla Sarraceno-
rum Princeps in Africa a fratre pulsus, ad eundem Carolum Magnum confugit, quem
cum filio suo Ludouico in Hispaniam proficisci iussit. Quo anno pariter res bellicæ ei-
dem Carolo prospere ex sententia successere. Cum autem degeret Aquilgrani accepit
legationem a Constantino Imperatore antea missam. qui ea functus est, fuit Theophi-
lus Nicetæ Siciliae Præfecti filius, verum anno sequenti a Carolo susceptam, hoc vero
anno missam, a Constantino adhuc superstite alij tradunt. Sed eius audita nece, omnia
vana cessere.

IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. IRENES ITERVM IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
798. 3. 2.

SEPTINGENTESIMVS nonagesimus octauus Christi annus qui sequitur Indi-
ctione sexta signatur. Quo in Oriente Arabes Sarraceni sub Duce Habdimelech Ro-
mano Imperio infestissimi, cum petenti pacē Irenæ Imperatrici negassent, infesto agmi-
ne progressi sunt Constantinopolim vsque, eius suburbia deprædantes, onustiq. spolijs
sunt reuersi. hæc Theophanes pluribus. Quorum occasione factum est, vt Theodorus, de
quo anno superiori plura dicta sunt, quo ab horum infestatione monachos sibi subditos
saluos redderet atque securos, eosdem Constantinopolim duxerit, atque Studij mona-
sterium habitare cœperit. Rem gestam Michael his præfens sic narrat: Impijs Arabibus
Romanum Imperium per id tempus infestantibus, cum sedes passim seruitutis metu ver-
terent, non solum propinqui, verum etiam remoti ac procul dissiti: necessario facien-
dum patri visum est, vt tempori cederet, nec manifesto periculo se, sociosq. (quod amen-
tis erat) obijceret. Quare in regiam urbem se recipit, Patriarchæ optabilis & Augustæ,
quibus aduentu suo se socium incredibilem attulit. Qui mox summis ab eo precibus
contenderunt, vt Studij moderator cœnobij quod in vrbe erat, esse vellet, & in eo mo-
nasticæ exercitationis scholam collocare, vt hac ratione a tanto viro ciuitatum princeps
ornaretur. Magnificum plane ac præcellens eius cœnobij templum, & siue pulchritu-
dinem siue amplitudinem spectes, paucis concedens.]

Vnde autem acciderit, vt idem monasteriū, Studium sit appellatum, licet nos suo loco
superius diximus, rursus istud audi ab eodem auctore rem breuiter perstringente, cum
pergit: Venerat (inquit) ab Vrbe Roma vir genere & opibus præstans, Studius nomine
(Euprepium lingua nostra vocare solet) qui & Patricij & Cōsulis honorē fuerat adeptus.
Hic cum in hac vrbe domicilium collocasset, præclarū hoc templum magno præcurfori
Baptistæ posuit, monachorū deputans habitationi. Et quidem nullo vquam tempore
defuerunt

THEODORVS
OB SARRACE-
NORVM INCVR-
SIONES, CVM
SVIS MIGRAT
CONSTANTI-
NOP.

MONASTERII
STVDII NO-
MEN ET ORI-
GO.

defuerunt qui communem in eo vitam agentes, præclara virtutis ac religionis suæ argu-
menta darent, quoad Deo inuisus Constantinus Copronymus, indicto monachis bello,
cum ceteris omnibus hos pariter eiecit. Postquam vero in pristinum statum res Ecclesiæ
redierunt, cessauitq. schismatis persecutio: eundem locum monachi iterum sed perpau-
ci, nec plures (vt ferunt) numero quam duodecim inhabitauerunt.

Hoc ergo cœnobium pater cum insigni templo aptissimum & ornatissimum nactus,
ex conditoris mente scilicet adiit, discipulosq. suos in eo constituit. sic enim reuera con-
ueniebat, eum qui virtute omnibus antecederet, suum ipsius templum apponere, eum-
dem eius incolam ac pastorem esse, & pastorem longe præstantissimum, cuius oues &
numero plurimæ & virtute perinsignes essent. Cui enim & cura omnis & studium erat
fidei suæ creditas, meliores in horas reddere, & quicquid pulchrum ac honestum esset,
eis proponere atque inserere, earumq. salutem, suam salutem ducere: hos par erat
augeri maximis incrementis, & vitæ perfectionis apicem capeffere. Quorum sane mo-
nasterium propterea clarissimum nomen obtinuit, omniumq. aliorum celeberrimum
euasit. At enim cum multi, crescente eius fama, quotidie confluerent, partim laici, par-
tim monachi, nonnulli etiam delicatæ vitæ dediti & voluptuariæ, quibus adeo nulla vir-
tutis cura fuisset, benigne omnes pariter excipiebat, & diuinæ scripturæ documentis in-
struebat, atque ad meliora ducebat, nullius rei præterquam virtutis studio capi docens,
boni immortalis ac perpetui.] pergit auctor pluribus dicere de monasticis ab eo suis di-
scipulis traditis institutis admiratione quidem maxime dignis, iisdemq. scriptis metro,
de quibus hæc ait.

Edidit præterea institutiones Iambicis versibus conscriptas, quemadmodum vnum
quemque imperata facere oporteret. Quorum versuum contextus initium a Præposito
ipso duceret; cum deinde ceteros omnes ad infimum vsque percurreret, definit ac statuit;
quibus poenis, quibusq. separationibus, aut genuflexionibus affici debeat, qui ad diuinas
laudes tardius venerit, qui vas confregerit, aut temere proiecerit, ac negligentius tracta-
rit: qui fratrem in re quapiam offenderit: qui in loquendo modum excefferit, & linguæ
frænum non iniecerit. quibus omnibus congruentes pro delicti modo poenas imposuit.]
Porro monachorum numerum ad decem peruenisse centenaria, idem auctor vnus ex il-
lis affirmat, qui pariter occasione laboris operum manuum singulis præscriptorum,
eiusdem Theodori scripta recensuit: sed primum in describendis codicibus eius labores
sic narrat: Memor autem beati Pauli dicentis: Neque gratis panem manducaui, sed
manus istæ mihi & ijs qui mecum erant, ministrauerunt: laborare & ipse constituit,
manus continuo versans in codicibus, operamq. suam ad eos adiungens ex discipu-
lis, qui opus manu faciebant. Extant apud nos ad hunc diem eius manuscripta pul-
cherrima.

Composuit & libros alios, quos propria lingua dictauit, quorum sensus manifestam
quamdam diuinæ gratiæ vim ostendunt. In his primum locum tenet, qui Parua dicitur
Catechesis quatuor & triginta supra centum distincta sermonibus, quos quidem fratri-
bus ipse pronuntiauit, congruentes cuique diei singulos, lectissimis sententijs, verbisq.
ornatissimis scite admodum pertractans nunc de animi fortitudine aduersorumq. con-
temptu, de monasticæ obseruationis perseuerantia, & membrorum mortificatione:
nunc de constantia in quotidianis certaminibus, & præstanti aduersus casus omnes ani-
mi contentione. Ex hoc libro tres sermonum particulæ prima quaque die hebdomadis
apud nos in Ecclesia recitari consueuerunt. Alterum deinde librum elaborauit, Magnum
Catechisticum tribus membris seu partibus comprehensum, qui egregia cœnobij insti-
tuta singillatim declarat, disciplinam tradens supra quam dici queat vtilissimam. Quan-
tum vero vtrique insit gratiæ, cælestisq. philosophiæ, cuius notum, qui eorum lectio-
nem vel leuiter attigerit. Etenim multi sane libros multos, eosq. vtilis elucubrarunt
elegantia & sermonis ornatu excellentes: mihi tamen sic persuadeo, nullo ex alio tan-
tum lucis, tantumq. compunctionis haurire animam, quantum ex patris Catechesibus,
quæ singularem cum suauitate persuadendi vim habent, & coniunctam cum vtili gra-
tiam præferunt.

Scriptis præterea vir diuinus panegyricum volumen, in quo insignes Domini dies fe-
stos enarrat, & præclaris orationibus exornat, nec Domini solum, verum etiam Dēipa-
ræ, & præcurforis item Ioannis Baptistæ, cuius etiam solitudinem, vitamq. ab hominum

MONASTE-
RIVM STVDII
RESTITVTVM
ET AVCTVM.

THEODORVS
MONASTICA
INSTITVTVA
SCRIPSIT.

a 2. Theff. 3.

THEODORVS
STVDITAE
SCRIPTA DI-
VERSA.

congressu semotam eleganti hymno celebrauit. Scripsit & librum Iambicis versibus, in quo & primi parentis ortum, lapsumq. descripsit, Caimiq. inuidiam ac manum quæ fratri, heu, iniecta, cædem patrauit iniquissimam. Enoch deinde gratam innocentiam, ac Noe, eiusq. filiorum exortum, vitam, conuersationem. Recensuit insuper eodem opere vniuersam Iconomachorum hæresin, quos vt malorum fautores atque auctores anathematis nota perstrinxit. Epistolarum autem eius libri quinque sunt numero, qui apud nos hætenus asseruantur: In his & singularem patris libertatem videre est, & solitudinem ac sedulam industriam, & quemadmodum inter calamitates erectus semper manserit & inuictus, nullis ærumnis fractus, nihil remittens de mentis proposito in tantis incurfibus & temporum iniurijs.

THEODORI LIBRI QVINQUE EPISTOLARVM.

DOGMA TICVS LIBER THEODORI.

Præter hos omnes Dogmaticum etiam librum composuit, in quo validæ insunt disputationes refutatoriæ mirabiliter contextæ ad dissoluenda Iconomachorum sophismata, quibus illi sic vrgentur & anguntur, vt nec spirare eos sinat, verisq. dogmatum argumentis illorum mendacia expugnet ac deiciat. Contra impios autem Imperatores multis inuehitur, illos pariter congruenti oratione contingens, quæ illorum vitæ moribusq. perpetuam notam inussit. Atque hi sunt libri, quos Deiser pater ore suo edidit ac disertissima lingua explanauit.

Semper enim præsentem habuit secum veram sapientiam primam omnium intus insonantem & mentis aciem illustrantem, parum aut nihil penitus egens humana sapientia, quam contemnebat iamdudum, ex quo ad sublimiorem illam oculos conuerterat. Quo fiebat, vt abundantis gratiæ ope nixus multa quotidie indefessus præstaret, scribens ipse, alijs dictans, facienda præcipiens, diuinis rebus incumbere persuadens, atque (vt vno verbo dicam) omnibus commodans, omnes aptis ad salutem rebus instituens.]

THEODORI LIBRI QVINQUE EPISTOLARVM.

QVAE THEODORI SINT LATINITATI TRADITA.

hætenus de scriptis Theodori Studitæ Michael eius discipulus, quæ quidē magna ex parte desiderari videntur. Quas autem ex Columnensi bibliotheca nacti sumus epistolas ad Annales spectantes, eas vna cum vita ipsius a dicto Michaele conscripta Sirmundus Parisiensis Theologus Societatis Iesu professor me rogante Latinitati tradidit, quo nomine non ego solum, sed & vniuersa ei plurimum debeat Christiana religio. nos eas suis locis pro temporis ratione reddemus. Vtinam inueniatur aliquis vir doctus qui maiori ocio cuncta sanctissimi atque doctissimi viri egregia monumenta e bibliothecarum diuersarum latebris aliquando in lucem vendicet, eademq. Latinitati, beneficio omnium, donet. Ceterum erit vt inferius ipsum Theodorum Studitam nouis auctum coronis ex nouis persecutionibus repetita sæpe confessione visurus sis. sinas eum interim ocio monastico bene uti, & operosa frui quiete vna cum suis Angelicam vitam in monasterio pie sancteq. ducentibus. Iam vero quæ anni huius sunt reliqua, prosequamur. Misisse hoc anno Irenem Augustam Legatos ad Carolum Magnum, veteres tradunt Annales Francorum, auditosq. ab eo Aquisgrani, redditumq. illis ab ipso quem petierunt Sisinnium, fratrem Tarasij Patriarchæ olim in bello captiuum.

Quod ad res Hispanicas pertinet, hæc de Alfonso cognomento Casto habent Annales Francorū, & vetus Chronicon a Pithæo editū: Hoc anno Hadofuns (quod idem est quod Adefonsus siue Alfonsus) Rex Gallæciæ & Asturiæ per Froium Legatum suū papilionem miræ pulchritudinis Regi Carolo misit.] & inferius eodem anno: Hadofuns quoque supradictus Rex prædata Vlyssipona Hispaniæ ciuitate, insignia victoriæ suæ loricas, mulos, captiuosq. Mauros per Froium & Basilicum Legatos suos Carolo misit.] hæc ibi. Ex quibus patet magnam amicitiam consuetudinem intercessisse inter Alfonsum Castum & Carolum Magnum, ambos Reges pietate insignes. testatur & hoc ipsum Eginhardus in vita Caroli, cum ait: Adeo namq. Adelfonsum Gallæciæ atque Asturiæ Regem sibi societate deuinxit, vt is cum ad eum litteras vel Legatos mitteret: non aliter se apud illum, quam proprium suum appellari iuberet.] hæc ipse.

SEPTINGENTESIMVS nonagesimus nonus annus Christi Redemptoris, Indictione septima inchoatur, idemq. valde Ecclesiæ Romanæ lugubris, quo immane facinus

facinus commissum atque sacrilegium ingens perpetratum est aduersus summum Pontificem a scelestis quibusdam ac prorsus impijs Ecclesiæ Romanæ potentioribus clericis, quod nec a Gentilibus infensis nomini Christiano Imperatoribus, vel ab hæreticis Catholici Fidei perduellibus fuisset aliquando tentatum. Nepotes siquidem Hadriani Pontificis militantes in Romani cleri primis ordinibus inuidia tabescentes ob Leonis electionem, odio implacabili ipsum persecuti, calumnijsq. insectati, tandem eo furoris & insaniam sunt perducti, vt non sint veriti in ipsum sacrilegas manus iniicere, effodere ipsius oculos, atque radicibus linguam præcidere. Accessit ad tantis sceleris immentitatem, quod totum id factum est, cum idem Pontifex esset in sacri muneris functione, expiando per litanias populum ritu solemnem. Sed & sacrilegia sacrilegijs cumlata sunt, dum rursus in Ecclesia ante altare, iuxta Confessionem tantum sit repetitum rabido furore flagitium. Ista autem tam nefanda, tam horrenda & execranda, quomodo se habuerint, præ sceleris immanitate declamato vbique facinore, tam Occidentales quam Orientales historiarum scriptores sunt prosequuti. Nos accipiemus ab Anastasio eius sæculi scriptore antiquiore, qui ea paulo latius narrat his verbis.

LEO PAPA QVAE PASSVS A SVIS PERSB CVTOR IBVS.

Cum die quadam more solito in litaniam, quæ ab omnibus Maior appellatur, Leo Pontifex procederet, vbi sibi populus obuiam sacra religione occurrere deberet, vt secundum annuam consuetudinem litanias & Missarum solemniam cum sacerdotibus celebraret, & omnipotenti Domino pro salute Christiani populi preces funderet. Et cum secundum olitanam traditionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in Ecclesia beati Georgij Christi Martyris, in eius natali, ipsa litaniam prædicata fuisset: omnes tam viri quamq. feminae deuota mente cateruatim in Ecclesia beati Christi Martyris Laurentij, quam Lucinae dicunt, siue Ad craticulam, vt hic habent Annales Francorum, vbi Collecta prædicata erat, occurrerunt. Et dum prædictus venerabilis Pontifex a patriarcho egressus fuisset: obuiam illi sine planeta Paschalis Primicerius occurrit, & in hypocrisis veniam illi petebat, dicens: Quia infirmus sum, & ideo sine planeta veni. Tunc sanctissimus Præsul veniam illi dedit. Similiter & Campulus Sacellarius, qui in ipsorum dolositate pariter in Pontificali obsequio pergentes, & dulcia verba quæ non habebant in pectore cum eo loquentes, maligni & iniqui ac peruersi, falsiq. Christiani, prorsus Pagani, filij diaboli, in vnum se satanice colligentes, pleni iniqua cogitatione, in ipso itinere, ante monasterium sanctorum Stephani & Siluestri, quod domnus Paulus Papa fundauerat, clam armati astiterunt, atque repente de loco insidiarum exilientes, ad ipsum (quod dictu nefas est) trucidandum, absque vlla reuerentia confluerunt, Paschale ad caput: stante, & Campulo ad pedes, secundum iniquum eorum consilium.] Accidisse autem id septimo Kalendas Maij Ado confirmat. Pergit Anastasius.

PROCESSIO S. LEONIS IN LITANIA MAIORI.

QVAE EXEGRANDA IN S. LEONEM IMP. PII PATRARCHAE VERB.

Quo facto, omnis qui circa eum erat populus, cum esset inermis, & in diuino officio præparatus, timore armorum perterritus, in fugam conuersus est. Ipsi vero insidiatores atque operatores malorum, Iudaico more, sine vlllo diuino vel humano honoris intuitu, serino more comprehendentes, in terram proiecerunt, & absque vlla misericordia scindendo, expoliando eum, crudeliter oculos euulsere, & ipsum penitus necare conati sunt: nam & lingua eius ab ipsis præcisa est. Et vt ipsi omnino tunc arbitrati sunt, cæcum eum & mutum in media platea dimisere. Verum ipsi maligni Paschalis & Campulus sicut veri Pagani & impij ad ipsius monasterij Ecclesiam, ante Confessionem eum trahentes, ante ipsum venerabile altare iterum oculos & linguam amplius crudeliter eruere, & plagis eum diuersis ac fustibus cædentes laniauere, & semiuivum in sanguine reuolutum ante ipsum altare dimisere. Postmodum vero sub custodia in ipso monasterio dimisere.

QVAE NEFANDA SVMMVS PONTIFEX PATRI COACTVS.

Timore autem perterriti, ne a Christianis hominibus inde furatus esset, tunc malignum consilium adepti, sicut ipse Hegumenus monasterij sancti * Gerasimi professus est, fecerunt eum ad se venire clam per noctem tam Paschalis malignus qui tunc Primicerius erat, quam Campulus Sacellarius, & Maurus Nepesinus, & miserunt in prædictum monasterium S. Siluestri, cum pluribus iniquis consentaneis ipsorum malefactoribus sic eum per noctem exinde abstrahentes deduxerunt in monasterium sancti Gerasimi, & in arcta & angusta custodia eum recluserunt.

* al. Gerasimi S. LEO TOTVS SAUCIATVS IN CVSTODIAM DETRV DITVR.

Sed Dominus omnipotens qui eorum malitiam præsciendo, diu patienter sustinuit, ipsos eorum iniquos conatus mirabiliter destruxit. Contigit enim cooperante Domino, Annal. Eccl. Tom. 9. S. 2 & beato

ERIPITVR & beato Petro Apostolo suffragante, quod antedictus Papa cum ab ipsis carnificibus in **A** monasterium S. Gerasimi in custodiam mitteretur, & visum recepit & lingua ad loquendum ei restituta est, vt ostenderet omnipotens Dominus super suum famulum solitam misericordiam & magnum miraculum, & diuino eius nutu a fidelibus Christianis viris, videlicet Albino Cubiculario, & alijs fidelibus Deum timentibus, ex ipso eum claustro occulte auferentes, in basilicā beati Petri Apostolorum principis, vbi eius sacratissimum corpus quiescit, deduxere.

GRATIAE Qui omnes audientes & videntes mirabilia Dei, qui innocentem & iustum Pontificem de manibus inimicorum eruit, glorificauerunt Dominum Deum, dicentes: Benedictus Dominus Deus Israel qui facit mirabilia magna solus, & non deserit sperantes in se, sed in eo adimpleuit misericordiam suam, vt manifestaretur gloria Dei & mirabilia in illo, quemadmodum promisit sperantibus in se, Psalmista dicente: **B**

a Psal. 26. ^a Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ

b Psal. 118. ^b a quo trepidabo? Et iterum: ^b Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Et vere a tenebris eum Dominus eripiens, lumen reddidit, & linguam ad loquendum restituit, & totis eius consolidatis membris, in omnibus operibus mirabiliter deducens confortauit. Quantum gaudium habuere Christiani homines & fideles, tantum mærore & tristitia angustiati illi nesciebant quid agerent, & in periculo se esse existimantes, quærebant semetipsos interficere. At dum non inuenirent quid aliud agerent, domum Albini fidelis B. Petri Apostoli & eiusdem Pontificis deprædantes, destruxerunt.

In ipsa beati Petri Apostoli aula cum degeret præfatus Pontifex, confestim Vuinigis **C** gloriosus Dux Spoletanus cum suo exercitu obuiauit: & cum summum Pontificem videntem & loquentem conspexisset, venerabiliter eum recipiens, Spoletum deduxit, glorificans Deum & laudans Dominum, qui per talia mirabilia eum clarificauit.] Habent Annales Francorum, apud sanctum Petrum tunc contigisse morari Legatos Caroli Magni: erat ex ijs vnus Vuiradus Abbas, quorum ope fultus Pontifex, vna cum Duce Spoletano Vuinigiso Spoletum (vt dictum est) perductus fuit. Pergit vero Anastasius.

Quo audito, per diuersas ciuitates Romanorum fideles ad eum occurrere, & pariter **D** cum aliquibus ex ipsis ciuitatibus Episcopis, presbyteris, seu clericis Romanis, & primatibus ciuitatum ad excellentissimum dominum Carolum Regem Francorum & Longobardorum atque Patricium Romanorum profectus est. Ipse vero Christianissimus & Orthodoxus atque præcipuus clementissimusq. Rex, illico vt audiuit, misit in obuiam eius Gildualdum Archiepiscopum & Capellanum, & Ascharium Comitem, & postmodum proprium filium suum Pipinum excellentissimū Regem cum alijs Comitibus obuiam ei iterum, & vsque vbi ipse magnus Rex ei obuiauit, & sicut Vicarium B. Petri Apostoli venerabiliter & honorifice cū hymnis & canticis spiritualibus eum suscepit; & pariter se amplectentes, cum lachrymis se osculati sunt. Et prædicto Pontifice, Gloria in excelsis. Deo inchoante, & iuncto clero suscipiente, oratione super cuncto populo data: tunc benignissimus dominus Carolus Magnus Rex addictum Pontificē conspiciens, gratias Deo retulit, qui tam magna mirabilia super famulum suum per suffragia principum Apostolorum Petri ac Pauli operatus est, & ad nihilum prædictos viros iniquos deduxit.

Qui dum in magno honore apud se aliquantulum tempus eum ipse serenissimus **E** Rex habuisset: hæc præfati iniqui & filij diaboli audientes, post dira & iniqua incendia, quæ in possessionibus seu rebus B. Petri Apostoli gesserunt: moliti sunt Deo contraria, falsa aduersus sanctissimum Pontificem imponere crimina, & post eum ad prædictum mittere Regem, quæ probare nequaquam potuissent, qui per insidias & iniquitates ipsorum talia nec dicenda, sanctam Ecclesiam humiliare volentes, proferebant.

Sed dum apud prædictum clementissimum magnum Regem præfatus Pontifex cum magno & condecienti honore degeret, ex omni parte tam Archiepiscopis quam Episcopis & ceteris sacerdotibus venientibus, vna cum filio eiusdem pijsissimi magni Regis, omnibusq. eximijs Francis, Deo præuio, illum * remeantem in suam Apostolicam Sedem honorifice cum nimio (vt decuit) remiserunt honore: qui per vnamquamque ciuitatem, tamquam ipsum suscipientes Apostolum, vsque Romam deduxerunt. Quum Romani præ nimio gaudio suum recipientes Pastorem: omnes generaliter in vigilijs beati Andreae Apostoli tam proceres clericorum cum omnibus clericis, quamq. Optimates & Senatus, cunctaq. militia & vniuersus Populus Romanus cum sanctimonialibus

& diacono

* remeare
REMITTITVR
ROMAM LEO
PAPA MAGNO
CVM HONORE.

* cuncto
* ante

QVAE SINT
ADDITA A SA
CRILEGIS SCE
LERA.

LEO PAPA
SPOLETVM
DVCTVR.

ERPTVS LEO
PROFICISCI
TVR AD CA
ROLVM MA
GNVM.

LEO PAPA
SPOLETVM
DVCTVR.

GRATIAE
DEO REDDI
TAE PROERE
PTO PONTI
FICE.

ERIPITVR
LEO PONTI
FEX ET PER
DVCTVR IN
BASILICAM
S. PETRI.

A & diaconissis & nobilibus matronis cum vniuersis feminis, simul etiam & cunctæ scholæ peregrinorum, videlicet Francorum, Frisonum, Saxonum atque Longobardorum, simul omnes connexi ad pontem Miluium cum signis & bandis & canticis spiritualibus susceperunt, & in Ecclesiam beati Petri Apostoli eum deduxerunt, vbi & Missarum solemnia celebravit. Et omnes cōmuniter corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi fideliter participati sunt, & alia die secundum olitanam consuetudinem natale beati Andreae Apostoli celebrantes, Romam ingrediens cum multo gaudio & lætitia, in patriarchium Lateranense introiuit.]

Post hæc autem ab eis qui a Carolo Magno missi sunt, quæstio habita est de ijs qui tam enormia scelera perpetrarant, de quibus hæc apud eundem Anastasium scripta leguntur: Post aliquantos dies fidelissimi Missi qui cum eo venerunt in Pontificale obsequiū, **B** videlicet Gildualdus & Arno reuerendissimi Archiepiscopi, atque Cunipertus, Berahardus, Atto, & Iesse reuerendissimi & sanctissimi Episcopi, necnon & Flaccus electus Episcopus, vna cum Kelmgoth, Reticario & Germano gloriosis Comitibus, residentes in Triclinio ipsius domni Leonis Papæ, & per vnam & amplius hebdomadam inquirentes ipsos nefandissimos malefactores, quam malitiam ab ipsorum Pontifice habuissent tam Paschialis quam Campulus cum sequacibus eorum, & nihil habuerunt aduersus eum quod dicerent. Tunc illos comprehendentes prædicti Missi Magni Regis, miserunt eos in Franciam.] hæc ibi. Quæ omnia facta esse subdit ante aduentum ipsius Caroli Magni Romam, qui contigit anno sequenti, licet iudicium huiusmodi præsentem Carolo factum alij tradant.

Sed dices, quomodo fieri potuit, vt tam deformia perpetrata scelera, leui exilio punirentur? Regino satisfacit, dum tradit pro suis persecutoribus exorasse ipsum Leonem **C** Pontificem, ne quid detrimenti in ipsorum corporum membris paterentur; idq. ipsi enixe roganti concessum esse, cum tamen antea capitis sententiam accepissent; & in eos lege agendū esse, definitum esset: quod & testantur Annales Francorum sub Ludouico filio Caroli Magni conscripti. Sed & in vita Caroli per annos singulos scripta, hæc leguntur: Post paucos autem dies iussit Carolus eos qui Papam anno superiori dehonestauerant exhiberi, & habita * decies secundum legem Romanam, vt maiestatis rei, capite damnati sunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem intercessit, & vita & membra eis concessa sunt, sed pro facinoris magnitudine exilio deportati sunt.] hæc ibi, eademq. reliqui eiusdem sæculi scriptores, sed sequenti anno id factum tradunt, postquam Carolus acclamatus & coronatus est Imperator. Nos tamen sequimur **D** Anastasium, indecens existimantes, quod primum de Pontifici obiectis criminibus actum sit, quam de adeo facinorosissimis delinquentibus. Porro de causa Pontificis tractata anno sequenti, vbi Carolus Romam venit, suo loco dicemus. Ceterum iudicium hoc anno factum esse cum idem auctor affirmet, sententiæ autem executionem, expectato Caroli aduentu, in sequentem annum esse dilatam, idem qui supra auctor affirmat, nosq. suo loco ex eodem Anastasio dicturi sumus.

His de iudicio delinquentium enarratis, recitatissq. cunctis quæ hoc anno ipsi Leonis Pontifici contigerunt, prætermittendum non putamus quæ ab ipso facta esse narratur, cum adhuc apud Carolum in Germania esset. & inter alia dedicatum ab eo altare **E** Paderburnæ, vbi conuenit ipsum Carolum Magnum, de quo hæc in translatione S. Liborij fideliter scripta leguntur: ^a Religiosum eius, Caroli videlicet, & salutare Christianitatis dilatandæ studium nobiliter inchoatum, Leo Papa Apostolica auctoritate firmavit, atque in Ecclesia tunc ibidem nouiter constituta, quoddam altare consecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas secum Roma detulerat, collocavit, fiducialiter id Principi promittens, quod oratorium illud tanti Martyris patrocinio munitum non vltius passurum foret iniuriam, quam ipso referente, prius ei contigisse cognouit, vt videlicet ob incolarum loci perfidiam & odium in Christianam religionem aliquoties igni traderetur. Et ob hanc maxime causam easdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit; non sine effectu congruæ fiduciæ, sponsonisq. suæ, cum nihil tale postmodum illic perpetratum esse certissimum sit. Hoc igitur ordine Paderburnensis Ecclesiæ sedes Episcopalis tam Imperatoris sanctione, quam Apostolicæ benedictionis auctoritate primitus constituta, ob causam superius memoratam commendata fuit aliquandiu tuitioni præfulum Capellæ Orientalis Franciæ, quod

DELINQVENTIUM CAUSA TRACTATA.

LEO PRO PERSECUTORIBVS ROGAT.

* decisio

LEO PAPA DEDICAT ALTARE ECCL. PADERBURNEN.

^a Apud Sur. 10. 4. die 23. Iulij. in Translat. S. Liborij.

INVISIT LEO PAPA CORPV S. SEVERINI.

a Apud Sur. 10. 5. die 23. Octob. in Translat. S. Severini.

b Extat apud Regestum Innoc. III. * Regi Francorum

* octava

HIEROSOL. PA TRIARCHA CLAVES S. SEPULCHRI AD CAROLVM MITTIT.

c Capitul. lib. 4. in append. c. 31.

CAROLI MAGNI ADVENTVS IN VRBEM.

d Apud Sur. die 26. April. 10. 2.

sermone barbaro Vuirtzburg appellatur.] hæc de his auctor. Contigit etiam vt cum A esset in itinere, pertransiens Coloniã, licet festinus ad Carolum properaret, ibi tamen substitit, & ingressus in Ecclesiam S. Seuerini, cuius corpus haud pridem in domum suam fuerat restitutum, illic orauit. Habet enim ista auctor qui de eius translatione scripsit historiam, aitque: a Cum Roma præfatus Pontifex Leo profectus propter poenas iniuste sibi illatas, ad Imperatorem Carolum migraret in Franciam: deuenit ad locum, quo viri Dei Seuerini corpus venerabile requiescit, ibiq. præter morem, quem in via seruauerat, oratum Ecclesiam introiuit: comites autem eius mirantes, causam huiusmodi sciscitabantur. Quibus ille: Loci (inquit) huius defensor domus est: ideo non ausus sum illam præterire insalutatam. Hinc ergo consuetudo ciuibus inoleuit, vt vno die per singulas hebdomadas ad sancti Seuerini sepulchrum veniant; & vt per totam hebdomadam eius patrocinio fulciantur, supplici deuotione deposcunt.] hæc de B his ibi.

Hoc eodem anno idem Leo Papa dedicauit capellam a Carolo Magno constructam in Eresburg, eundemq. locum eiusmodi priuilegio muniuit b.

Leo seruus seruorum Dei, Carolo Magno * Romanorum Imperatori.

Piæ tuæ petitioni per omnia congaudentes, quod iubes annuere non tardamus. Igitur hunc montem Eresburg, quem expugnatum cum tota Saxonia Deo obtulisti, & per nos beato Petro consecrasti, liberum ab omni humana potestate esse, & fratrum inibi ad Christi seruitium adunatorum ditioni tantummodo parere censemus. Qui ne aliquid in hoc impedimenti patiantur, neve Regni vestri inuasoribus aliqua rebellandi fiducia præparetur: sub anathemate, sancti Petri auctoritate, interdicimus, ne quis vmquam bellica in ipso monte præsidia collocare, aut per te collata prædia, aut decimas circa montem per duas Saxonicas ristas, quas illuc delegasti, audeat diripere. Hæc C conseruantibus sit pax a Deo Patre, infringentibus excommunicatio, & a beatorum collegio sit separatio in æternum. Dat. Eresburg per manus Ioannis Bibliothecarij, & Cancellarij Ecclesie Romanæ viij. Kal. Ianuar. anno Domini Leonis III. quarto, Indictione * septima, die dedicationis Capellæ in Eresburg. De Saxonia oblata a Carolo Magno sancto Petro sunt etiam litteræ Gregorij Papæ septimi suo loco recitatæ.

Eodem pariter anno Patriarcha Hierosolymorum per suum monachum misit ad Carolum Magnum sacrosancti Sepulchri Redemptoris nostri clauis, quem dimittens ipse Carolus, Zachariam presbyterum illi adiunxit, qui dona ad loca illa sancta deferret. hæc Annales Francorum. Innotuerat in Oriente etiam tanti Regis Christianissimi D pietas atque potentia, adeo vt ad hunc vnum respicerent omnes, tamquam vnicum Christianæ religionis, temporibus istis perditissimis quibus sub Sarracenorum iugo gemebant, decus & ornamentum. Porro pro restauratione Ecclesiarum Hierosolymorum Carolus collectam more maiorum indixit. Est ea de re titulus in eius Capitularibus his verbis inscriptus: c De elemosyna mittenda in Hierusalem, propter Ecclesias Dei restaurandas proximo Natali Domini.] ipsum vero decretum seu capitulum excidit.

IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. IRENES ITERVM IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

800.

5.

4.

E

OC TINGENTESIMVS Redemptoris nostri illucescit annus octauæ Indictionis, ad cuius finem Carolus Magnus Romam se contulit, vt Ecclesiam illam impiorum factionibus perturbatam in securitatem pristinam restitueret. Sed quæ ista præcesserint, quibusve itineribus se contulerit in Italiam, primo dicendum. Habent veteres Annales Francorum in vita eiusdem Caroli Magni ipsum hoc anno celebrasse sacrû diem Paschatis in Centulo seu Centula apud S. Richarium: erat illic insigne monasterium, quod eius gener Angelbertus siue Engelbertus (vtrouque modo apud antiquos scriptus reperitur) erexit, vbi postea præfatus Abbas vitam duxit Angelicam. Ad erat vna cum Carolo tunc inter alios Albinus Flaccus qui & Alcuinus, illicq. dum degeret, scripsit vitam d eiusdem S. Richarij Confessoris, in qua ita ad ipsum Carolum præfatus est epistola nuncupatoria.

Domino

A Domino semper venerabili, semperq. desiderabili, pijsimo sanctæ Ecclesie tutori, gratia Dei semper Augusto Carolo vestræ salutis perpes amicus Albinus.] adiectum est postea nomen Augusti, quod consequutus est anno sequenti.

Remorante vestræ excellentiæ pietate in loco sancto & merito venerabili Centula; cum & ego vestræ gloriæ seruus, vestræ pietatis vestigia ibidem prosequutus, aliquantisper commorarer: orauerat paruitatem meam vir magnus in Christo, dominus & venerabilis Abbas Angilbertus, quo in laudem Conditoris, qui mirabilis semper apparet in electis suis, quemdam libellum stylo simplici digestum de vita sanctissimi ac vere magnifici Confessoris Richarij cultius annotarem. &c.] adiecit ad finem præfationis more suo distichon, de eo quod illo libello contineretur, in hunc modum.

Gesta sacerdotis magni tenet iste libellus

B Richarij, cuius Centula corpus habet.] Scripsit & idem Albinus a vitam quoque Vuilembrordi qui & Clemens dictus, quæ extat, & alia plura id genus.

Sed redeamus ad Carolum, qui recedens e Centulo per litus Oceani venit Rotomagû, inde per Sequanam profectus est ad sepulchrum S. Martini orationis causa: vbi & defunctâ pridie nonas Iunij Luitgardem coniugem sepeliuit, piam valde feminam S. Liobæ virginis obseruantissimam, cuius res gestæ scriptis mandata extant. Post hæc habuit conuentû generalem Moguntia: inde iter Italiam versus arripuit, Rauennam cum peruisset, ibi ordinata expeditione in Beneuentanos, post septem dierum inducias Romam versus dirigit iter, præmissis exercitu cum Pipino filio aduersus Beneuentanos in Romanam Ecclesiam tunc infestos. Romam verò peruenit ad octauum Kalendas Decembris.

Quo modo autem exceptus fuerit ab ipso Leone summo Pontifice, ex Francorum C pe citatis Annalibus ita fideliter reddimus: Pridie (inquiunt) quam Carolus Romam veniret, Leo Papa apud Numentum occurrit, & eum magna veneratione ibidem suscepit. Post coenam qua simul refecti sunt, ibi illo manente, Pontifex ad Urbem processit. Posteroq. die missis obuiam Romanæ Urbis vexillis, ordinatis etiam atque dispositis per congrua loca tam peregrinorum quam ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent: ipse Leo cum clero & Episcopis equo descendente, gradusq. ascendente suscepit. dataq. oratione, in basilicam beati Petri, psallentibus cunctis introduxit. Facta sunt hæc octauo Kalendas Decembris. Post septem vero dies, Rex concione vocata, cur Romam venisset, omnibus patefecit. Et exinde quotidie ijs propter quæ venerat facienda operam impendit. In quibus vt maximum, ita difficillimum erat, quod primo inchoatum est, de inuestigandis videlicet quæ Pontifici obijciebantur. Qui tamen D postquam nullus eorumdem criminum probator esse voluit, coram omni populo, in basilica beati Petri Apostoli Euangelium ferens, ambonem conscendit, inuocatoq. sanctæ Trinitatis nomine, de obiectis criminibus iureiurando purgavit.] hæc Annales sub Ludouico Caroli Magni filio scripti, & ex alijs, a quibus vita Caroli Magni contextitur.

Sed quod ait: Postquam nullus eorumdem criminum probator esse voluit, alij habent, Probator existeret. Hæc autem quomodo se habuerint, apud Anastasium satis accurate ita narrata reperies: Fecit Carolus Magnus in eadem Ecclesia cõgregare Archiepiscopos & Episcopos, Abbates & omnes nobiles Francorum, atque inclytos Romanorû, & sedentes pariter tam magnus Rex quã beatissimus Pontifex fecerunt residere sanctissimos Archiepiscopos, Episcopos & Abbates, stâtib. reliquis sacerdotibus & Optimatibus Francorum & Romanorum, vt crimina quæ aduersus alium Pontificem dicta fuerant, examinent: Qui vniuersi Archiepiscopi & Episcopi & Abbates vnanimiter audientes dixerunt: Nos Sedem Apostolicam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum, iudicare non audemus: Nam ab ipsa nos omnes & Vicario suo iudicamur, ipsa autem a nemine iudicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit: sed sicut ipse summus Pontifex consuevit, iubeat, canonicè obediemus. At venerabilis vero Leo Præsul inquit: Prædecessorum Pontificum vestigia sequor; & de talibus falsis criminationibus quæ super me nequiter exarserunt, me purificare paratus sum.

E Alia vero die in eadem Ecclesia beati Petri Apostoli, in eorum præsentia amplectens venerabilis Pontifex sancta Christi quatuor Euangelia, coram omnibus ascendit ambonem, & sub iureiurando clara voce dixit: Quia de istis falsis criminibus quæ super me imposuere Romani, qui inique me persecuti sunt, scientiam non habeo; nec talia egisse

ALBINVS SCRIBIT VITAS SANCTORVM.

a Apud Sur. die 7. Nouem. 10. 6.

CAROLI ITER ROMAM VERSVS.

QUOMODO EXCEPTVS CAROLVS IN VRBEM VENIENS.

LEONIS CAUSA IN SYNODO PROPONITVR DISCVTIENDA.

LEO PAPA PVBLICE SE IVRAMENTO PVRGAT.

Sf 4

me

me cognosco : Et hoc peracto, omnes Archiepiscopi, Episcopi & Abbates, & cuncti clerici A litania facta, laudes dedere Deo atque Dei Genitrici semperq. Virgini Mariæ dominae nostræ, & B. Petro Apostolorum principi omnibusq. Sanctis Dei.] Habetur autē toridem verbis concepta ipsa formula purgationis a Leone Pontifice facta, in hunc modum.

Nota res est, fratres carissimi, malos aduersum me homines insurrexisse, meq. ac vitam meam grauissimis criminibus infamasse. Cuius rei cognoscendæ gratia clementissimus hic ac serenissimus Rex Carolus vna cum sacerdotibus ac Principibus suis in hanc Urbem se contulit. Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. a nemine iudicatus, neque coactus, sed mea voluntate impulsus purgo me, præsentibus vobis coram Deo & Angelis eius qui conscientiam nouit, & beato Petro principe Apostolorum, in cuius conspectu consistimus, neque sceleratas res quas mihi obijciunt perpetrasse, neque perpetrari iussisse, Deum testans, in cuius Iudicium venturi sumus, & in cuius conspectu consistimus. Et hoc facio, non legibus vllis obstrictus, neque hanc consuetudinem aut decretum in sancta Ecclesia successoribus meis & fratribus Coepiscopis imponere cupiens, sed vt certius iniquis vos suspicionibus liberem.] hæc ex sacris ritibus Romanæ Ecclesiæ prodita sunt. Porro hæc ibi gesta traduntur ante Natalem diem Domini.

Qui autem annos Redemptoris a Natali die Domini auspicari sunt soliti, in sequentem reijciunt annum coronationem ipsius Caroli Magni in Imperatorem, quæ ipso die Natali Domini facta est; qui autem a Kalendis Ianuarij initium anni sumere consueverunt (vt & nos facimus) hoc certe anno ipsam ponere necessè habent. de qua hæc apud Anastasium leguntur: Post hæc adueniente die Natali Domini nostri Iesu Christi, in iam dicta basilica beati Petri Apostoli omnes iterum congregati sunt: & tunc venerandissimus almificus Pontifex manibus suis proprijs pretiosissima corona coronauit eum. C Tunc vniuersi fideles Romani videntes tantam defensionem & dilectionem, quam erga sanctam Romanam Ecclesiam & eius Vicarium habuit, vnanimiter altifona voce, Dei nutu atque beati Petri clauigeri Regni cælorum exclamauerunt, CAROLO PISSIMO AVGVSTO A DEO CORONATO, MAGNO, PACIFICO IMPERATORI VITA ET VICTORIA. Ante sacram Confessionem beati Petri Apostoli plures Sanctos inuocantes, ter dictum est ab omnibus, & constitutus est Imperator Romanorum. Illico sanctissimus Antistes & Pontifex vnxit oleo sancto Carolum & excellentissimum filium eius Regem in ipso die Natali Domini nostri Iesu Christi.] Theophanes vero coronatum tradit Carolum a Romano Pontifice Kalendis Ianuarij Indictionis nonæ, verum errore labitur, Latinis omnibus aduersantibus.

Non omisit idem Imperator iuramento tunc se obligare Romanæ Ecclesiæ defensori: quod iusiurandum his verbis concipi a posteris etiam consuevit. In nomine Christi spondeo atque polliceor ego Carolus Imp. coram Deo & beato Petro Apostolo, me protectorem ac defensorem fore huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ in omnibus vtilitatibus, quatenus diuino fultus fuero adiutorio, prout sciero, poteroq.] hæc in sacrorum librorum rituum, quem vetustas, Romanum Ordinem, appellauit. Dum agit de eodem a Leone coronato Imperatore. Eginhardus, id ipso Carolo nihil præsciente, factum affirmat, atque ait: Romam veniens propter reparandum qui nimis conturbatus erat Ecclesiæ statum, ibi totum hiemis tempus protraxit, quo tempore Imperatoris & Augusti nomen accepit, quod primo tantum auersatus est, vt affirmaret se, eo die, quamuis præcipua solemnitas esset, Ecclesiam non intraturum fuisse, si consilium Pontificis præscire potuisset. Inuidiam tamen suscepti nominis, Constantinopolitanis super hoc indignantibus, magna tulit patientia, vicitq. eorum contumaciam magnanimitate, quæ eis proculdubio præstantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, & in epistolis, fratres eos appellando.] Quinam autem isti fuerint, idem auctor superius docet, his verbis.

Imperatores etiam Constantinopolitani Nicephorus, Michael & Leo vltro amicitiam & societatem eius expetentes, complures ad eum misere Legatos, cum quibus tamen propter susceptum a se Imperatoris nomen, & ob hoc quasi qui Imperium eis surripere vellet, valde suspecto, foedus firmissimum statuit, vt nulla inter partes cuiuslibet scandali remaneret occasio.] subjicit idem auctor petitum tunc a Leone Pontifice, sicut antea factum fuerat ab Hadriano, vt idem Carolus Imperatoria veste vteretur, chlamyde scilicet, ait enim: Peregrina vero indumenta quamuis pulcherrima respuebat, nec vnumquam eis indui patiebatur, excepto quod Romæ semel Hadriano Pontifice petente, & iterum Leone

FORMVLA PYRGATIONIS LEONIS PAP. III.

CAROLVS MAGNVS CORONATVR IMPERATOR.

DEFENSOREM SEMPER FORE PROFITETVR ROM. ECCLES.

IMPERATORES CONST. CVM CAROLO MAGNO QVAE RVNT PACEM.

A Leone successore eius supplicante, longa tunica & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis, induebatur.] hæc tenus Eginhardus, qui cum esset a secretis eidem Carolo Magno, rei gestæ interfuisse putatur.

At non ipse tantum & Anastasius de collata per Leonem Romanum Pontificem Imperiali dignitate Carolo Magno sunt testes, sed & fatentur id ipsum (vt vno verbo dicā) Latini omnes & Græci auctores, vtpote de re haud intra parietes domesticos gesta, sed in ipso orbis theatro, Vrbe Romana, in amplissima basilica Vaticana, non solum Romanis ipsis præsentibus atque spectantibus, sed quotquot ex toto Christiano orbe solebant illuc religionis causa confluere, peregrinis, & ipsis, quos idem Carolus secum duxerat exercitibus.

Rem tantam considerans, tu velim Lector, in primū auctorem horū omnium bonorum conijcias oculos, in ipsum omnipotentem Deum optimum maximum, sciasq. secundum diuinum illud oraculum: ^a Quod dominatur excelsus in Regno hominum, & cuiuscumque voluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum.] & quod ipse verbis istis confirmat: ^b Per me Reges regnant, per me Principes imperant.] Intel- ligasq. pariter, tanta ista graui diuini Iudicij statera pensari, nec quicquam posse sibi sumere homines quantumlibet violenti, nisi ipse rerum Dominus ^c dederit; de his enim hæc sunt diuina eloquia: ^d Regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias & iniurias & contumelias & diuersos dolos.] & datur a Deo (si meruerit populus) optimo Principi. Secundum quod ibidem scriptum est: ^e In manu Dei potestas terræ, & vtilis restorem suscitabit in tempus super illam.] Id quod ipse Redemptor dixit: ^f Auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.]

C Hæc idcirco proposuisse voluimus, ne quod per ministerium hominis factum apparet, id humanitus & non diuinitus actum putetur. Dei autem id fuisse consilium, satis perspicue declararunt euenta, secundum ^g veram illam Gamalielis in concilio Iudæorum sententiam: Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur; si vero ex Deo, non poteritis dissoluere illud.] Quod igitur id quod per Leonem Pontificem factum est, vt translatum ante Occidentale Imperium in Orientem reuocatum fuerit in Occidentem, & semper steterit & hæcenus perseueret: non nisi diuino consilio factum esse, vel fieri potuisse, nemo prudens inficias ire poterit. Sed & quod totum id sit opus Dei, vti- que vt quod factum est, ita fieret per Romanum Pontificem totius Christianæ religionis Antistitem, æque diuina dispositio fuit.

Quis enim negandum putet, concessum Christi Ecclesiæ, quod scimus traditum Synagoga: in qua Deus per ministerium sacerdotum, vt voluit abstulit, & transtulit Regna, nouosq. diuinæ ex voluntatis arbitrio Reges instituit. Ita per Samuelem primum Iudæorum Regem Saulem creari ^h voluit, & per eundem ex ipso in Dauidem ⁱ transferri. sic & per Eliam ^k & Elisæum transmitti Regnum e domo Achab in Iehu, & restitui illud rursus per Ioiadam ^l sacerdotem. Sic pariter etiam externum Regnum Syriæ dis- sponi voluit per Eliam, dum iussit ei, vt Hazael ^m famulum Regis Benhadad vngeret Regem Syriæ.

Secundum ergo quod dictum est a Domino ad Ieremiam: ⁿ Constitui te hodie super Gentes, & Regna, vt euellas & destruas & dissipas, plantes & ædifices,] impleri id voluit in Ecclesia sua, de qua mystice dictum: ^o Maior erit gloria domus huius quam primæ.] nempe præstantiorem fore Ecclesiæ gloriam quam Synagoga. Sed & ministros nouæ legis longe superare gloriæ splendore ministros antiquæ legis, firmissimā assertione Paulus ^p docuit verbis illis: Si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moyfi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.] Si igitur in veteri Testamento per sacerdotes seruos suos voluit Deus Reges institui, & Regna transferri: quomodo non & id concessum ab eo dixerimus sacerdotibus nouæ legis?

Ista quidem ex conuenientia; ex qua pariter asserendum, quod cum in Ecclesia (vt est omnium Orthodoxorum sententia) super omnes emineat visibile caput Romanus Antistes, inreq. semper prædicatus ipse Catholica Ecclesiæ Episcopus: ista per ipsum præstari conueniens fuisse, quisque sapiens affirmabit, consentietq. æque conueniens extitisse, translationem istam, de qua est sermo, impleri potissimū debuisse per talē sanctissimum Pontifi-

DE IMPERIO COLLATO CAROLO TESTES

A DEO DARI REGES.

a Dan. 4.

b Prou. 8.

c Ioan. 19.

d Eccli. 10.

e Ibidem.

f Matt. 21.

g Act. 5.

DIVINA DISPOSITIONE TRANSLATVM IMPERIVM IN OCCID.

h 1. Reg. 9. 10.

i 1. Reg. 16.

k 3. Reg. 19.

l 4. Reg. 9.

m 2. Par. 23.

n 3. Reg. 19.

o Ierem. 1.

p Agg. 2.

MAIOR GLORIA ECCLESIAE QVAM SYNAGOGAE.

p 2. Cor. 3.

DECEBAT PER S. LEONEM PAM TANTA IMPLERI.

Pontificem, mitissimum super omnes homines, super quem Deus præ ceteris ostendisset **A** omnipotentiam suam, eripiendo eum de manibus hostium, & sanando immaniter trucidatum; quem & oculis orbatum, & lingua radicitus præcisum, tanto miraculo videntem reddidisset atque loquentem; cum alioqui etiam per ministros aliquando, qui male audirent, suam in his perfici voluerit voluntatem; vti accidit de eo qui missus est vngere Iehu in Regem^a: licet enim putaretur insanus, & diceretur falsa locutus: mouit tamen Deus animos eorumdem qui talia de eo crederent ac prædicarent, vt eius dictis fidem adhiberent & obedirent, & quæ essent ab eo dicta, suo ministerio adimplerent. tanta est vis diuinæ potentæ, vt quæ Deus vult, per quem vult (qualiscumque is sit) impleri velit, frustra omnibus repugnantibus.

a 3. Reg. 9.

IVSTE PER
LEONEM ET
DIGNUM IN CA
ROLVN TRAN
SLATVM IM-
PERIVM.

Quod igitur (vti ostendimus) conueniens fuit per Leonem impleri, pariter decens fuisse in Carolo Magno expleri, nemo puto erit qui secus senserit, vtpote viro pijsimo, **B** fortissimo, mitissimo, iustissimo, adijce & doctissimo, de Ecclesia Catholica, & statu publico semper in omnibus optime merito, optimis Christianis Principibus in omnibus coæquando, & in multis etiam præferendo. Si cui igitur fuit istiusmodi beneficium diuinitus conferendum, per quem potius quam per Leonem, & in quem melius quam in Carolum? Sed & quædo opportunius quam hoc tempore? Iacebant absque possessore titulus iuraque. Occidentalis Imperij, a Græcis ob hæreses, quibus pertinacius inhæssissent, iuste Pontificia auctoritate sublata: nec enim dignus est habitus Constantinus licet Catholicus, & de Fide Catholica bene meritis videretur, cui restitui deberet, vtpote qui ablatos a prædecessoribus hæreticis Imperatoribus Archiepiscopatus, & Episcopatus, qui essent immediate sub iuribus Romanæ Ecclesiæ, & dempta eiusdem amplissima patrimonialia, admonitus licet per Hadrianum Pontificem, minime restituere voluisset, ob **C** quam causam eius sententia excommunicandus esset, atque hæreticus decernendus. Sunt ista omnia expressa in fine epistolæ eiusdem Hadriani Pontificis ad Carolum Magnum data pro defensione Nicæni secundi Concilij.

CONVENIENS
ET NECESSA-
RIA TRANSLA-
TIO IMPERII

Sed quod conueniens fuisse dictum est, idem pariter vtile & necessarium etiam extitisse, si quis tempora posteriora consideret, non negabit. Quam deforme, & penitus indecens esset, vt Orientali Imperio in deterius, atque in ruinam penitus prolabente, posteriores qui fuerunt schismatici ab Occidentali Ecclesia diuisi, iidem dicerentur Occidentalis orbis Imperatores, cui nec religione communicarent? Sed quanto deformius vt idem ius ac titulus propagaretur in Turcas Christianæ religionis infensissimos hostes, in quos Dei indignatione, in vltionem populorum schismaticorum, traditum est destruendum potius quam regendum Orientis Imperium? Quo nomine plurimas om- **D** nium bonorum auctori Deo optimo maximo gratias agendas esse, sed & tantæ rei ministro Leoni Pontifici esse pariter persoluendas, fidelis nemo negarit, nisi Nouator hæreticus, Catholice Ecclesiæ perduellis, & Romanorum Pontificum infensissimus hostis, suomet iudicio condemnatus extra corpus Ecclesiæ exulare, qui communi totius corporis bono non gaudeat, sed secundum illud Dauidicum: ^b Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet,] doleat infelix, obtrechet, furat, clamet, stridat, aduersariumque stylium exacuatur.

b Psal. 1.

Quod autem ex conuenientia, vtilitate exigente, & necessitate poscente, Deo volente, factum diximus: id ipsum ex insita ipsi Romano Pontifici concessa diuinitus auctoritate fuisse impletum, pariter affirmamus. Neget si quis ista: plane impius & infidelis ac rerum Ecclesiasticarum penitus rudis esse conuincitur. Conuertat iste oculos in antiquiorem **E** Ecclesiam, quam dicimus Synagogam, & videbit sacerdotes antiquæ legis eiusmodi auctoritate non caruisse, fuisseque apud eos concilium magnum Iudæorum pontificum ac primarij summiq. omnium sacerdotis, penes quos inter alia potestas esset, de Regibus iudicare, vt si causa exigeret, e throno dimitteret, & in eius locum alium subrogaret, quorum amplissimam potestatem Herodes tyrannus eius iudicio postulat aliquando veritus, eiusmodi concilium mutauit, occisis illis, suffectis alijs, quos sciret sibi consentientes, vt Iosepho auctore, tomo primo Annalium, suo loco narrauimus. Dixeris ne tu, Christi Ecclesiam eiusmodi potestate caruisse, quæ etiam in Synagoga vigeat? cum ampliora charismatum dona collata esse Christi Ecclesiæ quam Synagogæ, fuerit semper absque controuersia vna semper omnium Orthodoxorum sententia?

ROMANI PON-
TIFICIS AV-
CTORITAS IN
IMPERIVM.

Hanc potestatem esse in Ecclesia Dei, & in ipso Pontifice primario residere, posseque ipsum,

A ipsum, si causa postulet, Apostolica plenissima potestate infestum Ecclesiæ Regem, siue Imperatorem deponere, inq. locum ipsius iustum & pium sufficere, ex Dei verbo, iure diuino & lege naturæ necessaria assumptione probari, exploratissimum est.

Si enim Christi verbo vnus in primis a Christo Redemptore iussus est Petrus pascere suas^a oues, pascere agnos: ex ouium Christi numero demoueas necesse est Reges & Imperatores, si a Petri eos segregas pastoralis regimine atque censura; vt opus sit inter ^b hœdos colles, quos ab ouibus segregas; nisi velis eos potius inter leones, lupos, dracones, & alias feras bestias numerare: sed & de his æque Petro dictum scias: ^c Occide & manduca. Verum inter Christi oues recensendos esse Principes omnes, nemo Orthodoxorum aut hæreticorum hætenus dubitauit, cum secus sentire nihil aliud sit, quam eos inter reprobos collocare.

PETRO SVB-
DITI OMNES
PRINCIPES.
a Ioan. 21.
b Matt. 25.
c Act. 10.

B Cum igitur superiori tomo, & alijs omnibus sequentibus, doctrina & exemplis frequentissime iteratis sit clarissima luce demonstratum, Romanum Pontificem præsidere Patrem atque Pastorem Ecclesiæ vniuersæ, idque semper fuerit a sanctis Patribus cognitum, & declaratum, & præsentis sæculo plurimorum scriptione librorum a veris Orthodoxis iidemque doctissimis aduersus Nouatores hæreticos demonstratum: si Pontifex Romanus est Pastor, vtique & Principes oues illi subijci (si non insanis) debeas affirmare, & ipsum his præesse debere, simul asserere. Ex quo ordine hierarchico necessario sequitur, vt si quæuis ouium erret, corrigenda sit a pastore. Et error adeo sit perseuerans, vt non solum nolit ipsa sanari, sed quærat alias perdere: plane fatui & non prudentis pastoris erit, eam non extra gregem abijcere. Sed da aliquem non existentem, ouem, sed mentientem, ouiumque pelle contextum lupum includere, quid ager pastor? **C** quid ipsi faciendum omnes alij suadebunt, nisi longe procul (quisquis iste fuerit) abijcere? nec est istud politicum statum destruere, sed perficere, & conseruare.

ROM. PONTI-
FICIS CENSU-
RÆ SVBDITI
REGES.

Etenim natura docet hoc ipsum, vt præsidens animus corpori, sectionem imperet putridi membri, cuius sit desperata curatio. ^d Sumus nos inuicem membra, & omnes vnum corpus in Christo, in quo caput ceteris præstare membris quis neget, & animam corpori imperare quis dubitet? diuinamque potestatem humanæ, cælestem terrenæ, spiritualē carnali præesse debere quis non affirmet? Ita Paulus, qui ad conseruationem politici status hæc dixit: ^e Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit,] de Principibus loquens. Sed idem dicit cunctis Christianis simulque Principibus: ^f Obedite præpositis vestris, & subiaccete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.] Idemque in omnes discipulos vigilare Apostolicam disciplinam sic docet: ^g Arma militiæ

d Rom. 13.
e EX NATVRA-
LI RATIONE
PROBARI
PRAEFECTV-
RAM SACRAM
e Rom. 13.
f Hebr. 13.
g 2. Cor. 10.

D nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitio. ^h paulo post: In promptu habentes vlsceri omnem inobedientiam &c.] Et Petrus qui dicebat: ^h Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sic Regi quasi præcellenti, &c.] Idem aduersus male iudicantes sublimiores potestates: ⁱ Oportet, inquit, obedire magis Deo quam hominibus.] Et qui dixit Episcopis: ^k Pascite qui in vobis est gregem Dei prouidentes non coacte sed spontaneè, & non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.] Idem ipse ^l Ananiam & Saphiram mentientes Spiritui sancto interfecit spiritu oris sui; vt intelligeret vnusquisque, sic in diuinis verbis insinuari humilitatem, vt velit Deus conseruatam esse in omnibus potestatem.

h 1. Petr. 2.
i EX DIVINA
SCRIPTVRA
PROBARI SVB-
DITOS PRIN-
CIPES PON-
TIFICIBVS.
i Act. 5.
k 1. Petr. 5.
l Act. 5.

Hinc factum est vt Gregorius Magnus, idemque eius nominis primus, mitissimus super omnes homines, & corde humillimus, pro conseruatione tamen bonorum xenodochij & **E** monasterij ipsos Fræcorum Reges Regno priuet, si quid ab eisdem abstulerint pijs locis. Nā in priuilegio concessio Augustodunensi xenodochio, hæc ad finem ipsius habet: ^m Si quis vero Regum, sacerdotum, Iudicum, ac personarum sæcularium hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentauerit, potestatis, honorisq. sui dignitate careat.] habet eadem ⁿ in priuilegio concessio monasterio S. Medardi Sueffionensi. Si igitur ob vnus hospitalis domus, vel monasterij vnus inuasa a Regibus bona, eis S. Gregorius Regno priuationem comminetur: quid agant successores eius cum viderint Reges & Imperatores vniuersam Ecclesiam, siue bellorum vi, siue hæresibus pessundare: vt non mireris si alter Gregorius eius nominis Secundus æque sanctus, Imperatorem hæreticum & inuasorem rerum Ecclesiæ Romanæ in Oriente (vt vidimus) priuauerit iuribus Occidentalis Imperij, quæ hic Pontifex, de quo est sermo, contulit meritissimo Carolo Magno Ecclesiæ defensori.

m Greg. lib. 11.
epist. 10. Ind. 6.
n PRIVATIO-
NEM REGNI
COMMINA-
TVR GREGO-
RIVS.

o Greg. lib. 12.
epist. 32. Ind. 7.

His offensum crabronum examen excitatum exurgit, & exerto aculeo obuium quem- que petit. Talis est Nouatorum huius temporis schola, cuius qui in historica facultate apud eos esse profitebatur antistes, commentarium a scripsit aduersus eos qui assererent collatum esse Occidentis Imperium per Romanum Pontificem in Carolum Magnum: quam quidem scriptionem si quis mendaciorum nuncupauerit officinam, proprio quidem titulo mendax opus inscripserit. Cum nescio an quis alius sit inueniri huius temporis scriptor, qui plura, maiora, patentiora dicam & putentiora ac magis deformia, vna simul in vno volumine, mendacia coaceruauerit. Qui ista non credit, & figura hyperbolis, amplificationis causa nos vti existimet; inspiciat ipse oculis easdem, tamquam in nundinis palam expositas merces patentes omnibus factas. Qui enim eiusdem officinae abdita penetrauit, veritatis lucerna singula perscrutatus, quae tenebrarum erant offusa caligine qualia essent non omnibus nota, iam aduersaria scriptione palam fecit, & cunctis perspicue demonstrauit vir doctissimus Bellarminus, hodie Collegij Apostolici decus & ornamentum Cardinalis amplissimus, qui id quod conatus est, adeo est feliciter consecutus, vt nobis vel alijs non sit admodum laborandum, sed gratulandum potius, vt potentissimo vindici veritatis; agendaq. gratiae quod labore plurimo liberauerit immittendi falcem in adeo densam immensamq. mendaciorum siluam: nam contemnendus est potius quam confutandus ille, qui mendaciorum frigidus defensor accedens, post collapsos tuba b Iosue muros Iericho, leuem maceriem excitauit, quae sponte corruat, indigna penitus, vt ad eius demolitionem iterum buccina sacerdotalis infonet.

a Sugillat au-
ctor Centuria-
tores, & eorum
principem Mar-
thiam Ilyricu.

CONFUTATVS
DEFENSOR
FALSAE RE-
GIAE IMM-
UNITATIS.

b Iosue 6.

c Matt. 21.

IMPERII SE-
CVRITAS
QVAE
d Matt. 7.

CAROLI IM-
PERATORIS
OBLATIONES
DATAE EC-
CLESIIIS.

EXILIVM SCE-
LERATORVM.

Cum igitur Dei & Apostolicae Sedis gratia totum hoc, quod acceperunt, Occidentalis orbis Imperatores se consequutos intelligant: par est vtrisque Deo atque Apostolicae Sedi gratos esse, non immemores, quod cuius facultatis est dare, eiusdem est potestatis adimere, & pro Ecclesia sancta sua exurgere vindicem Christum Dominum, qui est cōminatus Hebraeis: Auferetur (c inquit) a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.] Quod quidem cum eis atque cum alijs Gentibus saepe factum, produnt saeculis cunctis Annales. Sed magna Dei benignitate inde parta est Imperio Occidentali securitas, vt maneat semper, quia aedificata est supra petra tanta moles structurae: quod d Domini verba demonstrant, & exempla declarant. Stetit enim immobile & inconcussum, percussum licet & exagitatum valde Imperium Orientis, quamdiu eius inhæserunt fundamenta petrae; vbi vero eadem saepe nutantia sunt inde omnino dimota: mox totum corruit ingenti fragore, nec amplius exurrexit. Sed iam coeptam historiam prosequamur.

Quas autem tunc post coronationem idem Carolus oblationes obtulerit Romanis basilicis, habes apud Anastasium verbis istis: Post celebrationem Missarum obtulit ipse serenissimus dominus Carolus Imperator mensam argenteam cum pedibus suis pensantem libras . . . Sed & in Confessione eiusdem Dei Apostoli vna cum praecellente filio suo Rege & filiabus diuersa vasa ex auro purissimo in ministerium ipsius sancti pensantia libras . . . sed & coronam auream cum gemmis maioribus, quae pendet super altare, pensantem libras quinquagintaquinque, & patenam auream maiorem cum gemmis diuersis pensantem libras triginta, & calicem maiorem cum gemmis & ansis duabus pensantem libras octo. item calicem communiorem fundatum cum scyphone pensantem triginta septem libras: immo & calicem alium maiorem fundatum pensantem libras triginta sex.

Obtulit & super altare sanctissimum beati Pauli Apostoli mensam argenteam minorem cum pedibus pensantem libras quinquagintaquinque cum diuersis vasis mirae magnitudinis, quae ad vsum ipsius mensae pertinent.

Item in basilica Saluatoris Domini nostri, quam Constantinianam vocant, obtulit Crucem cum gemmis hyacinthinis, quam almificus Pontifex in litanis praecedere constituit, secundum petitionem ipsius piissimi Imperatoris. item & altare cum columnis argenteis & ciborio, verumetiam & Euangelium ex auro mundissimo cum gemmis ornatum pensans libras . . .

Item & in basilica Dei Genitricis Ad praesepe obtulit * siclumaca argentea maiora pensantia libras . . . hucusque de oblationibus Caroli Imp. post haec vero de exilio perditissimorum damnatorum hominum ista subiicit.

Postmodum vero dum deducti fuissent iniquissimi illi malefactores, videlicet Paschalis & Campulus, & sequaces eorum in praesentia piissimi domini Imperatoris, circumstantibus

Astantibus nobilissimis Francis & Romanis, & omnes simul exprobrantes de malis ipsorum consilijs & operationibus, increpabat Campulus Paschalem dicendo: Mala hora faciem tuam vidi, eo quod tu me misisti in istud periculum, & ceteri similiter, alter alterum condemnans, manifestabant suum ipsorum reatum. Quos cum tales iniquos cognouisset piissimus Imperator, in partes Franciae misit.] hucusque de his apud Anastasium.

Eodem autem die quo Leo Pontifex coram populo se purgavit, a Zacharias presbyter, qui anno superiori missus fuerat ad loca sancta Hierosolymam cum elemosynis, bene perfuncto legationis munere, cum duobus monachis, vno de monte Oliueti, altero de Sabae monasterio de Oriente reuersus Romam venit, quos Ioannes Patriarcha ad Regem misit: qui benedictionis causa clauis Sepulchri Dominici ac loci Caluariae, clauis etiam ciuitatis & montis Oliueti cum vexillo detulerunt. Quos Rex benigne suscipiens, aliquot dies secum detinuit, & Aprili mense sequentis anni remuneratos absoluit.] haec ex Annalibus Francorum in vita Caroli Magni.

Scribit Eginhardus, ipsum Regem Sarracenorum, Aaron dictum, dono dedisse locum illum venerandi Sepulchri ipsi Carolo. sunt enim haec verba Eginhardi: Cum Aaron Rege Persarum, qui excepta India totum pene tenebat Orientem, talem Carolus habuit in amicitia concordiam, vt is gratiam eius omnium, qui toto orbe terrarum erant, Regum ac Pontificum amicitiae praeponeret, solumq. illum honore & amicitia sibi colendum iudicaret; ac proinde cum Legati eius quos cum donarijs ad sacratissimum Domini ac Saluatoris nostri Sepulchrum, locumq. Resurrectionis miserat, ad eum venissent, & ei domini sui voluntatem indicassent, non solum quae petebant fieri permisit, sed etiam sacrum illum & salutarem locum, vt illius potestati adscriberetur concessit, & reuertentibus Legatis suos adiungens, inter vestes & aromata, & ceteras Orientalium terrarum opes ingentia illi dona transmisit, cum ei paucos ante annos, eum quem tunc solum habebat mitteret elephantem.] haec Eginhardus.

Sed de his monendus Lector, quod cum sit de Carolo scriptum, quod recuperauerit Terram sanctam, quod eiusmodi clauis acceperit: error ex eo natus, quod id factum armis dixerunt alij. Sed non nisi donatione Regis Sarracenorum id euenisse constat. Verum non hoc anno gesta sunt ista, cum paucos post annos a misso elephante accidisse restetur: cum tamen elephantis donum sequenti anno contigisse, suo loco dicturi sumus, vbi & de legatione ab eodem Rege missa ad Carolum agemus anno sequenti.

DIESV CHRISTI LEONIS PAP. III. CAROLI MAGNI I. IMP. ANNVS ANNVS IRENES ITERVM 5. 801. 6.

OCINGENTESIMVS primus annus sequitur notatus Indictione nona, quod (vt habent Annales b Francorum) Carolus Magnus Imperator septimo Kalendas Maias Roma profectus Spoletum venit: & dum esset ibi, pridie Kalendas Maij hora noctis secunda terrae motus maximus factus est, quo & tota Italia grauiter concussa est. Quo etiam terrae motu Romae tectum basilicae B. Pauli Apostoli magna ex parte cum suis trabibus decidit, & in quibusdam locis vrbes, montesq. ruerunt, &c.] De hac vero clade, quam tunc Romae passa est basilica S. Pauli, Anastasius agit his verbis in ipso Leone.

E Nona vero Indictione, peccatis nostris imminentibus, subito terrae motus factus pridie Kalendas Maij, Ecclesia beati Pauli Apostoli ab ipso terrae motu concussa, omnia facta tecta ruere. Quae conspiciens magnus & praecclarus Pontifex, in magnam venit tribulationem, & lamentari coepit tam pro argento quam pro ceteris speciebus, quae ibidem demolitae & confractae sunt. Sed Domino annuente, & beato principe Apostolorum protegente, praecclarus Pontifex totis nisibus suis, certamen petentis instar, sicut antiquitus existerat ampla & maxima, fortitudine potens, in meliorem deduxit statum, & in meliorem speciem eam marmoribus decorauit, & tam presbyterium quam totam Ecclesiam marmorauit, & eius porticus renouauit: simulq. & nauem quae est super altare, facta tecta omnia nouiter restaurauit: quin etiam & tres imagines aureas ibidem obtulit, scilicet Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Sed & aliam imaginem Saluatoris deauratam super postes in introitu posuit.

a Vita Caroli Magni hoc anno.

CLAVES S. SEPULCHRI ET CIVITATIS HIERUSALEM MISSAE AD CAROLVM.

b Vita Caroli Magni hoc anno. TERRAEMOTVS INGENS ITALIA M QVATIT.

BASILICA S. PAULI TERRAEMOTV CONCYSSA.

DE ORNAMENTIS IN BASILICAM S. PAULI. * Cibotium

penfantem libras sexaginta : sed & omne argentum ibidem, quod quassatum erat, nouiter restaurauit. Necnon & fenestras ipsius Ecclesiae mirae pulchritudinis ex metallo Cyprino decorauit.] & inferius de eadem basilica.

Item fecit in eadem basilica beati Pauli calices maiores fundatos ex argento purissimo, ex ipsius Apostoli donis qui pendent inter arcus maiores numero vndecim, alios qui pendent inter columnas maiores dextera laeuq. numero quadraginta, simul pensantes libras ducentas & sexagintaseptem. Fecit & * ciborium cum columnis quinquagintaquinque super altare mirae magnitudinis & pulchritudinis ex argento purissimo, pensans duo mille & quindecim libras, necnon & Crucem anaglypham pendentem in pergula ante altare pensantem libras tredecim, atque velum rubeum quod pendet ante altare habens in medio Crucem de chrysoclauo.] & rursus: Fecit ibidem idem beatissimus Pontifex canistros ex argēto puro numero quadragintaseptem pensantes simul libras ducentas quadraginta.] & inferius: Fecit in eadem basilica Doctoris mundi B. Pauli Apostoli Angelos ex argento purissimo duos, iuxta imaginem Saluatoris in ingressu vestibuli, pensantes libras centum & semis. Verum & polycandilum pendentem in pergula ante Confessionem cum catenulis aureis, quae pensant libram vnam. Præterea & in ingressu basilicæ super rugas maiores fecit imagines ex argento quinque, pensantes libras ducentas vigintinouem. Fecit & vbi supra Aquamanus ante . . . deauratos duos argenteos pensantes libras quatuordecim. Fecit & super cestrostratas maiores versatiles anaglyphos ex argento purissimo, pensantes simul libras octogintafex & vncias octo, atque lucernas maiores fusiles bimixas anaglyphas duas pensantes libras quinquagintaseptem. Et constituit eius beatitudo, vt quotidianis noctibus ante altare ipsius Apostoli ardere debeant.

Idem diuina inspiratus gratia inuestiuit trabem maiorem, quæ est sub arcu principali ex argento mundissimo pensante vndique libras mille trecentas quinquagintaduas. Fecit & super altare maius vestem chrysoclauam mira pulchritudine decoratam, habentem historiam Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, sanctæq. eius Genitricis, atque duodecim Apostolorum cum periclysi de chrysoclauo, vndique ex margaritis ornatam, atque ab vtroque latere blatthi cum chrysoclauo, quæ in natalibus Apostolorum ibidem poni constituit. Fecit etiam ibi super Crucem maiorem ex auro fuluo nimis epanoclystum ornatam gemmis pretiosis pensantem libras quadragintaduas & vncias duas, necnon & cestrostratorum paria quatuor inuestita ex argento deaurato pensantia simul libras septuagintaseptem.] ac rursus inferius hæc habentur: Fecit & in basilica eadem vestem super altare habentem historiam Resurrectionis, & imagines Apostolorum chrysoclauam ornatam margaritis & imagines Apostolorum duas ex argento deaurato pensantes libras octogintafex.] Post multa vero alijs collata Ecclesijs hæc habentur ad eandem Ecclesiam pertinentia.

Fecit & in basilica Doctoris mundi beati Pauli Apostoli vestem chrysoclauam habentem in medio Saluatorem, dextera, laeuq. beatum Petrum & Paulum Gentibus prædicantes cum periclysi de chrysoclauo & gemmis pretiosissimis.] & inferius: Fecit in basilica S. Pauli thuribula ex auro purissimo duo.] ac rursus.

Fecit in eadem Ecclesia S. Pauli Crucifixum ex argento purissimo mirae magnitudinis decorum pensantem libras quinquaginta duas, verum etiam fecit ibi super tetra vela alba holoserica rosata, ex quibus vnum habens in medio Crucem de chrysoclauo, & gammadias de chrysoclauo numero octo, quæ pendent in pharo in medio basilicæ pensante libras duodecim. Ingressum vero corporis eius super . . . ex marmoribus candidis miro decore ornauit, atque rugas æreas ibidem posuit. Super columnas vero marmoreas quæ stant in circuitu altaris ipsius Doctoris mundi, vbi trabes quondam lignæ positæ fuerant, quæ etiam nimia vetustate marcerant, hic sacer Antistes super ipsas columnas lilia poni fecit . . . & capitella ex metallo, & super ipsas marmoreas platonias posuit, & diuersis picturis opus mirae magnitudinis decorauit, necnon ibi fecit vela Alexandrina maiora numero quinque, quæ pendent super rugas maiores in ingressu basilicæ mirifice decorata.] & post multa: Fecit in basilica beati Pauli Apostoli Doctoris Gentium phara canthara ex argento purissimo cum delphinis suis numero quinque pensantia libras sexagintaseptem & vncias quatuor.] & ibi supra: Vestiuit altare beati Pauli Apostoli ex argento mundissimo deaurato pensante libras . . . centum

centum & nouem. Necnon & Confessionem ipsius atque faciem altaris ipsius vestiuit ex auro purissimo pensante libras centum viginti quinque & vncias octo.

Fecit & super in ingressu corporis scutum argenteum purissimum, in quo Orthodoxæ Fidei Symbolum scribi fecit, quod pensat libras triginta duas. Fecit ibi desuper, coronas maiores tres ex argento purissimo pensantes in vnum libras nonaginta tres.] hæc omnia post terræmotum ab eodem Pontifice facta ponuntur. Quæ autem ante terræmotum, sed postquam ex Germania est reuersus, ab ipso diuersis in locis diuersa Ecclesiarum ornamenta confecta sunt: ex eodem auctore hic describemus. Sed primum quæ ad ædificia pertinent, his verbis.

Præfatus vero sanctissimus Pontifex iuxta Ecclesiam beati Petri Apostoli fecit in triclinio maiori mirae pulchritudinis decoratam absidem musiuo ornatam, & absides duas dextera, laeuq. super marmore & pictura splendentes, & in pauimento marmoreis exemplis stratis cum ceteris amplis ædificijs tam in ascensu scalæ, quam post ipsum triclinium compta.]

Quod autem ad vestes pertinet & alia ornamenta: hic pariter eadem ipsa in Annalibus cum ceteris superius memoratis tamquã in armario recondamus, sic fiet, vt vestes nullis tineis corrodantur, nec vasa a furibus auferantur, neque quauis temporū iniuria pereant. Cū enim & in eisdem antiquarum Ecclesiarū memoria conseruetur, & de multis alijs scitu dignis admoneamur: nequaquã putes in his recensendis ociose nos laborare. sic se habent.

Fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli vestem e chrysoclauo cum pretiosis gemmis ornatam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, & inter arcus vela serica alba, & vela de stauraci pulcherrima. Post reuersionem suam ob nimium amorem fecit eidem

nutritori suo presbyterium nouiter totum marmoreum pulchrum sculptum & compta erectum. sed & super altare maius fecit tetra vela holoserica alithina quatuor cum astillis & * rosis chrysoclauis, & in eodem sacro altari fecit aliam vestem cum historijs Crucifixi Domini.

Et in Ecclesia Doctoris mundi beati Pauli Apostoli fecit tetra vela holoserica alithina quatuor, & vestem super altare albam chrysoclauam, habentem historiam Natiuitatis Domini, & sanctorum Innocentium. Item & aliam vestem Tyriam habentem historiam cæci illuminati & resurrectionem.

Idem autem sanctissimus Præsul fecit in basilica beatæ Mariæ Ad præsepe vestem albam chrysoclauam habentem historiam sanctæ Resurrectionis, sed & aliam vestem in orbiculis chrysoclauis habentem historiam Annuntiationis & SS. Ioachim & Annæ.

Fecit in Ecclesia beati Laurentij foris muros idem Præsul vestem albam rosatam cum chrysoclauo. sed & aliam vestem super sanctum corpus eius albam stauracinam & chrysoclauam cum margaritis.

In titulo Callisti vestem chrysoclauam ex blatthi Byzanteo habentem historiam Natalis Domini & sancti Simeonis.

Item in Ecclesia sancti Pancratij vestem Tyriam habentem historiam Ascensionis Domini.

Sed & in sancta Maria ad Martyres fecit vestem Tyriam vt supra. In titulo S. Sabinæ vt supra. In diaconia S. Bonifacij vt supra. In diaconia S. Mariæ quæ vocatur Cosmedin vt supra.

In basilica SS. Cosmæ & Damiani fecit vestem de blatthi Byzanteo cum periclysi de chrysoclauo & margaritis.

Item in Ecclesia sancti Valentini fecit vestem chrysoclauam, & aliam vestem de fundato pulcherrimam.

In diaconia SS. Nerei & Achillei fecit vestem de stauraci.

In diaconia sanctæ Dei Genitricis quæ vocatur Domnica, fecit vestem de stauraci.

In monasterio S. Sabæ fecit * butronem argenteum cum canistro suo pensantem libras duodecim. & vestem de stauraci cum chrysoclauo & margaritis.

Item in monasterio S. Gerasimi. fecit vestem de stauraci cum periclysi de chrysoclauo.

Necnon in monasterio Cliui Scauri fecit vestem de stauraci cum periclysi de chrysoclauo.

Verum etiam in titulo Pammachij fecit vestes duas, vnam de stauraci cum periclysi de chrysoclauo & aliam vestem de * imizino.

SYMBOLVM DEI IN SCVTO ARGENTEO.

TRICLINIVM VATICANVM.

VETERA MONVMENTA CVSTODIENDA.

IN ECCLES. S. PETRI.

* rotis

IN ECCLES. S. PAULI.

IN ECCLES. S. MARIÆ AD PRÆSEPE.

S. LAURENTII EXTRA MVROS.

S. CALLISTI.

S. MARIÆ AD MARTYRES.

S. BONIFACII.

S. MARIÆ IN COSMEDIN.

SS. COSMÆ ET DAMIANI.

S. VALENTINI.

SS. NEREI ET ACHILLEI.

S. MARIÆ IN DOMINICA.

S. SABÆ.

*

S. GERASIMI.

S. GREGORII.

S. ANDREAS IN SILICE.

Item supradictus Antistes Ecclesie beati Andree Apostoli sita via Appia in silice in trigesimo lapide facta tecta nouiter restaurauit vna cum baptisterio & porticu. In qua Ecclesia presbyterium constituit, vbi & dona obtulit tam in argento quam in vestibus & libris.] hac de rebus vsque ad terramotus tempus Anastasius : atque de his satis, iam ad Carolum redeamus.

Signon. lib. 4. Reg. Ital. hoc anno. DE LEGIBVS A CAROLO IMP. SANCITIS.

Hoc eodem anno, ab ipso Imperatore datae reperiuntur leges, quae Mutinae adhuc legi hac praefatione dicuntur. Carolus diuino nutu coronatus Romanum regens Imperium serenissimus Augustus omnibus Comitibus, Castaldis, seu cunctis Reip. per prouinciam Italiae a nostra mansuetudine praepositis, anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi DCCCI. Indictione IX. anno Regni nostri in Francia XXXIII. in Italia XXVIII. Consulatus autem nostri primo. Cum in Italiam propter vtilitatem sanctae Dei Ecclesiae ac prouinciarum disponendarum venissemus: multae atque diuersae per vrbes singulas ante conspectum nostrum quaestiones venerunt, tam de Ecclesiasticis quam de publicis & priuatis rebus, per ea quae statim recitata, ex Romana, seu Longobarda lege competenti sententia terminata sunt, quorum iudicialis sententia a legislatoribus aut penitus omissa est, aut a posteris obliuioni tradita. Quocirca nos considerantes vtilitatem nostram & populi a Deo nobis concessi, ea quae ab antecessoribus nostris Regibus Italiae in edictis legis Longobardicae ab ipsis editae praetermissa sunt, iuxta rerum ac temporum considerationem addere curauimus, solliciti, vt necessaria quae legi defuerunt, supplerentur, vt in rebus dubijs non quorumlibet arbitrium, sed nostrae legis auctoritas praualeret.] hac ibi.

DE CAPTYLIS A CAROLO ADDITIS.

Sed & Eginhardus in vita ipsius ista de legibus: Post susceptum, inquit, Imperiale nomen, cum aduerteret multa legibus populi sui deesse (nam Franci duas habent leges plurimis in locis valde diuersas) cogitauit quae deerant addere, & discrepantia vnire, praua quoque & perperam prolata corrigere. Sed in ijs nihil aliud ab eo factum est, quam quod pauca capitula, & ea imperfecta legibus addidit. omnium tamen nationum, quae sub eius ditione erant, iura quae scripta non erant, describi ac litteris mandari fecit.] hac Eginhardus. Numerant viginti tria capitula legum Caroli Magni, duoq. ex illis reperiuntur recitata a Gratiano, atque primum illud de Romana Ecclesia his verbis.

DE CAPTYLIS A CAROLO ADDITIS.

In memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, vt quae nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat Ecclesiasticae magistrationis. Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas: VT LICET VIX FERENDVM AB ILLA SANCTA SEDE IMPONATVR IVGVM: TAMEN FERAMVS, ET PIA DEVOTIONE TOLEREMVS. Si vero (quod non decet) quilibet siue sit presbyter, siue diaconus aliquam perturbationem machinando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolica Sede detulisse epistolam, vel aliud aliquid, quod inde non venerit: salua fide & integra circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, vtrum eum in carcerem, aut aliam detrudat custodiam, vsquequo per epistolam, aut per idoneos suae partis Legatos Apostolicam interpellat sublimitatem, vt potissimum tam sancta legatione dignetur discernere, quid de talibus iusto ordine statuatur lex Romana definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.] recitatum hoc ipsum capitulum & repetitum apparet in Concilio Triburiensi, vtpote tanto Principe Christianissimo dignum.

QVID DE ROMANI PONTIFICIS LITTERIS FALSIS VTENTIBVS.

Vidisti, Lector, Caroli Magni erga Sedem Apostolicam reuerentiam, animiq. summisionem erga Romanum Pontificem, omnibus Christianis Principibus positam in exemplum, vtpote potentissimi atque prudentissimi Principis: cui idcirco dederit Deus subijcere sibi Reges & populos, cum nouerit ille se subijcere propter Christum successori hominis piscatoris. Considerasti pariter quam modeste agat de cognitione Apostolicarum litterarum, vt nolit ipse nec aliquis ex suis prouinciarum Praesidibus eas an verae sint vel falsa cognoscere & perscrutari, etiamsi de laesa maiestate causa tractetur, sed totum iudicium vult per Episcopum agitari, & eius sententiam expectari. Ita cum egit, & adeo se legibus Ecclesiasticis obsequentem exhibuit, bene consuluit Regno Francorum, vt Deo protegente, licet ciuilibus & externis bellis diu multumq. fuerit fatigatum, permanens semper fuerit, liberumq. a gente Sarracenorum longe lateq. vbique locorum terrarum orbis dominantium, atque semper diuino auxilio fuerit integrum feliciter propagatum ad posteros.

Concil. Tribur. bur. 6. 30.

DE CAPTYLIS A CAROLO ADDITIS.

Ex alia autem lege quae extat apud eundem Gratianum mutilata, integra autem in Capitularibus Regum Francorum, vide quam fauerit, Theodosij exemplo, iudicio Episcoporum.

II. q. 1. c. 37. volumus. b. Capit. Franc. lib. 6. c. 281.

Volumus, atque praecipimus, vt omnes ditioni nostrae, Deo auxiliante, subiecti, tam Romani, quam Franci, Alamanni, Baiuarij, Saxones, Thuringij, Fresones, Galli, Burgundiones, Brittones, Longobardi, Vascones, Beneuentani, Gothi, Hispani, ceteriq. nobis subiecti omnes, licet quocumque videantur legis vinculo constricti, vel consuetudinario more connexi, hanc sententiam, quam ex sextodecimo Theodosij Imp. libro, capitulo videlicet vndecimo ad interrogata Ablauij Ducis illi & omnibus rescriptam sumpsimus, & inter nostra capitula pro lege tenendam consultu omnium fidelium nostrorum tam clericorum quam laicorum posuimus, lege cunctis perpetua tenendam, id est.

Quicumque litem habens, siue possessor siue petitor fuerit, vel in initio litis, vel decursis temporum curriculum, siue cum negotium peroratur, siue cum incoeperit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosanctae legis Antistitis: illico sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragatur, ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Multa enim quae in iudicio captiosae praescriptionis vincula promi non patiuntur, inuestigat & promit sacrosanctae religionis auctoritas. Omnes itaque causae, quae vel praetorio iure vel ciuili tractantur, Episcoporum sententijs terminatae perpetuo stabilitatis iure firmentur. Nec liceat vterius tractari negotium, quod Episcoporum sententijs deciderit. Testimonium etiam ab vno licet Episcopo perhibitum, omnes Iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum testimonium Episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud est enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a sacrosancto homine conscientia mentis inlibatae protulerit. Hoc nos edicto salubri aliquando censuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes, vt miseri homines longis ac pene perpetuis actionum laqueis impliciti ab improbis petitionibus, vel a cupiditate perpera maturo sine discedant. Quicquid itaque de sententijs Episcoporum clementia nostra censuerat, etiam hac sumus lege complexi, grauitatem tuam, & ceteros pro vtilitate omnium, in perpetuum obseruare conueniet.]

QUANTVM CAROLVS DETVLERIT ECCLESIASTICO FORO.

Ista sunt quae ex Theodosio Carolus Imp. ab Imperatore mutuatus, pius ex pio, iustissimus a iustissimo, vtroque Christianae religionis decore maximo & ornamento, siue virtutem militarem spectes in eis, siue cultum Fidei Orthodoxae, vel erga subditos sibi populos regimen probatissimum. Hac audiant, & erubescant illi qui his penitus aduersarias leges statuunt, & contraria edicta proponunt, timoribus exagitantes populos, nouis adinventionibus inhibentes, quacumque occasione praetensa, via indirecta procurant, ne laici ipsi attingant limen Ecclesiastici fori. Timeo, timeo istis, ne quando si ista facere perseverant (quod absit) Deus vindex tandem exurgens virga furoris ferrea, secundum illud Dauidicum, tamquam vas figuli confringat eos. Vnde & ob imminens quod astat periculum aequae cum eodem ipso ex alto corde vociferor: Nunc Reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram.] & exemplo discite Caroli, ex obedientia & obseruantia erga Apostolicam Sedem Regna & Imperia propagare, atque firmiter stabilire.

SALVBRE AVGTORIS ADMONITIO.

Quod rursus ad eundem Carolum in his spectat, quam parcissimus fuit in non condendis legibus, adeo vt cum tamdiu vixerit Rex atque Imperator, per pauca legum capita sanxisse dicatur; sed in veteribus restituendis, vt seruarentur, multus fuit hinc apparet, colligi iussisse centum sexaginta octo capitula legum Ecclesiasticarum ex sacrosanctis Concilijs atque decretis summorum Pontificum, vt per ea in Ecclesia disciplina vigeret. Ne autem vel ex hoc videri posset praescribere ipse leges Episcopis: collectioni suae ista ipsa quam religiosissime praefatus est.

CAROLVS ABSTINET ANNOVIS CONDENDIS LEGIBVS.

Praefatio domni Caroli Imperatoris. Regnante Domino nostro Iesu Christo in perpetuum, Ego Carolus gratia Dei, eiusdemq. misericordia donante, Rex & rector Regni Francorum, & deuotus sanctae Ecclesiae defensor, humilisque adiutor omnibus Ecclesiasticae pietatis ordinibus, seu secularis potentiae dignitatibus in Christo Deo aeterno perpetuae pacis & beatitudinis salutem.

COLLECTIO CAROLI IVS SV FACTA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

Considerans pacifico mentis intuitu vna cum sacerdotibus & consiliarijs nostris abundantem in nos, nostrumq. populum Christi clementiam, qua necessarium est non solum toto corde & ore eius pietati agere gratias incessanter, sed etiam continua bonorum operum

operum exercitatione eius insistere laudibus, quatenus qui nostro Regno tantos contulit honores, sua protectione nos, nostrumq. Regnum in æternum conseruare dignetur.

ADMONITIO CAROLI AD EPISCOPOS.

Quapropter placuit nobis vestram rogare solertiam, o pastores Ecclesiarum Christi & ductores gregis eius & clarissima mundi luminaria, vt vigili custodia & sedula admonitione populum Dei per pascua vitæ æternæ ducere studeatis, & errantes bonorum exemplo operum, seu adhortatione humeris intra Ecclesiasticæ firmitatis muros reportare satagatis: ne lupus insidians aliquem canonicas sanctiones transgredientem, vel paternas traditiones vniuersalium Conciliorum excedentem (quod absit) inueniens deoret. Ideo magno deuotionis studio admonendi & adhortandi sunt, immo compellendi, vt firma fide & infatigabili perseuerantia intra paternas sanctiones se contineant. In quo operis studio sciat certissime sanctitas vestra nostram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & nostros ad vos direximus Missos, qui ex nostri nominis auctoritate vna vobiscum corrigerent quæ corrigenda essent. Sed & aliqua capitula ex canonicis institutionibus, quæ magis vobis necessaria videbantur, subiunximus.

MODESTA EXCVSATIO CAROLI.

Reg. 22. 23.

Ne aliquis, quæso, huius pietatis admonitione esse præsumptuosam putet vel iudicet, qua nos errata corrigere, superflua abscindere, recta cõnectere studeamus; sed vt magis beneuolo caritatis animo suscipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo sanctus Iosias a Regno sibi a Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei studuit reuocare. Non vt me eius sanctitati æquiparabilem faciam, sed quod nobis sint vbique Sanctorum semper exempla exequenda, & quoscumque poterimus, ad studium bonæ vitæ in laudem & in gloriam Domini nostri Iesu Christi congregare necesse est. Quapropter, vt prædiximus, aliqua capitula notare iussimus, vt simul hæc eadem vos admonere studeatis, & quæcumque vobis alia necessaria esse scitis, vt & ista & illa æquali intentione prædicetis. Nec aliquid quod vestræ sanctitati, populoq. Dei vtile omittatis, vt pio studio nos admoneat, quatenus & vestra solertia, & subiectorum obedientia æterna felicitate remuneretur. hucusque præfatus est Carolus.

Apud Sigon. an. 802.

Quod rursus pertinet ad leges ab eodem Carolo Magno pro Ecclesiastica præsertim immunitate sancitas: vt omnino seruentur, ita ipse scripsit ad Pipinum filium in Italia regnantem.

CAROLI AD PIPINVM REGEM EPISTOLA PRO ECCLIASTICA IMMUNITATE

Carolus serenissimus Augustus a Deo coronatus, Magnus, pacificus Imperator, Romanorum gubernans Imperium, ac per misericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum, dilectissimo filio suo Pipino glorioso Regi sempiternam in Domino salutem.

exigere

Peruenit ad aures clementiæ nostræ, quod aliqui Duces, eorumq. iuniores Castaldij, Vicarij, Centenarij, Venatores, & ceteri per singula territoria habitantes, vel discurrentes mansionaticos & par . . . accipiunt non solum a liberis hominibus, sed etiam ab Ecclesijs Dei, monasterijs videlicet virorum ac puellarum, & xenodochijs, atque per diuersas plebes, insuper seruientes Ecclesiarum Dei in eorum opera, id est, in vineis, campis seu pratis, necnon & in eorum ædificijs illos faciunt operari, sed carnaticum & vinum contra omnem iustitiam ab eis exactare non cessant: & multas patiuntur oppressiones ipsi Ecclesiæ Dei seruientes.

cognitam

Ideo, carissime fili, has litteras ad tuam dilectionem direximus, vt hoc anno, hanc causam diligenter & prudenter inquirere facias; & si veritas est, quod ita factum sit, deinceps omnimodis emendare & corrigere studeas; quatenus in diebus nostris citius pax Ecclesiarum Dei, siue illarum seruientium in omnibus conseruetur; & vt merces copiosa nobis, & tibi exinde iugiter accrescat. Audiuius etiam quod quædam Capitula, quæ in lege scribi iussimus, per alia loca aliqui ex nostris ac vestris dicunt, quod nos nequaquam hanc causam per nosmetipsos conditam habeamus, & ideo eam nolunt obedire ac consentire, ac pro lege tenere. Tu valde nosti quo modo vel qualiter tecum locuti sumus de ipsis Capitulis. Et ideo admonemus tuam amabilem dilectionem, vt per vniuersum Regnum tibi a Deo commissum ea nota facias, & obedire atque implere præcipias. hactenus epistola Caroli ad Pipinum.

LEGATIO REGIS SARRACENORVM AD CAROLVM.

Ista de legibus Caroli satis dicta sunt: prosequamur modo ipsum ex Italia in Gallias redeuntem. Habent hæc Annales Francorum sub Ludouico filio ipsius Caroli Magni descripti: Imperator de Spoletio Rauennam venit, & dies aliquot ibi moratus, Papiam perrexit tibi nuntiatum est Legatos Aaron Regis Persarum Pisas intrasse, quibus obuiam mittens,

A mittens, inter Vercellas & Eporedium, vel Hipporediam, eos sibi fecit præsentari. Vnus eorum erat Persa de Oriente Legatus prædicti Regis (nam duo fuerant) alter Sarracenus de Africa Legatus Amirati Abraham, qui in confinio Africæ Fossato, id est, castris, præsidebat. Hic Isaac Iudæum quem Imperator ante quadriennium ad memoratum Regem Persarum cum Lanthfrido & Sigismundo Legatis suis miserat, reuersum cum magnis muneribus nuntiauerat: nam Lanthfridus & Sigismundus ambo in eodem itinere defuncti sunt. Tunc ille misit Ercelbaldum Notarium in Liguriam ad classem parandam, qua elephas, & ea quæ cum eo afferebantur, subuehi possent. Ipse celebrato die natalis S. Ioannis Baptistæ Hipporediæ, Alpes transgressus, in Gallias reuersus est. hæc de his ibi. Porro tum elephantem, tum reliqua munera relicta esse in Africa, & comparata classe, illuc reuersum Isaac ad deferenda ea in Italiam, idem auctor inferius docet.

Hoc eodẽ anno de martyrio Salui siue Saluij Episcopi hæc refert Sigibertus: Sanctus Saluus Episcopus veniens ab Aquitania ad Fiscum Valentianas a Vuinigardo filio Genardi procuratoris ipsius Fisci martyrizatur; & super eius corpore requirendo Carolus Magnus Imperator diuinitus tertio admonitus, corpus quidem inuentum honorifice sepeliuit, interfectores autem eius graui poena multauit, nec tamen per hoc in eos visio diuina cessauit. hæc Sigibertus. Sed corrige in ipso quod ait Saluum pro Saluio. Fuit iste Episcopus Engolismensis, qui prædicationis Euangelicæ causa, vna cum socio in Gallias veniens, a dicto nefario homine clam comprehensus in capite securi percussus interiit. Qua morte pariter affectus est eius socius, Superius nomine, quorum natalis martyrij dies agitur vigesima sexta Iunij, eleuatio autem Idibus Octobris. Plura de his Molanus habet in natalibus Sanctorum Belgij. De ipsorum autem corporum inuentione habet ista: Corpora in stabulo iumentorum sunt defossa beati Saluij subtus; & comitis ex transuerso in formam Crucis. Quorum sepulturæ locum taurus quasi dux & custos armenti a reliquis animalibus, & ab immunditia conseruauit: Vifa sunt a diuersis etiam luminaria in stabulo. sed Carolus Imperator ter ab Angelo admonitus est, vt corpora Sanctorum quæret. Quæ inuenta ex Martyrum manifesto indicio, ad Ecclesiam S. Martini sunt translata, vbi vsque hodie signis & miraculis clara coruscant. hæc de his ipse.

DE S. SALVIO EPISC. ENGO- LISMENSE MARTYRE.

De rebus Orientalibus anni huius illud visum magni momenti, quod Theophanes ait: Martio mense, nona Indictione, Irene pia Imperatrix Byzantij ciuilia donauit tributa. Quanti autem ponderis fuerit ista Irenes munificentia: ex epistola Theodori Studitæ, tunc ad eandem Imperatricem scripta, facile cognosces, septima est ordine posita libro primo epistolarum in codice Colummensi. quæ sic se habet.

Irenæ Augustæ Theodorus.

Vox in Ramma audita est (ait visionum Dei spectator a Ieremias) ploratus & vlulatus multus: Rachel tum plorans filios suos. Nunc vero qualia, & cuiusmodi sunt præsentia? Vndenam hesterni, domina optima, sacri Palatij tui nuntij, quos vidimus & audiuius, cum recentes nobis operum tuorum laudes commemorarent? Personuerunt reuera ambæ aures nostræ. Quid ergo? Quia sustulisti signum ab extremis finibus tantæ pietatis. Et ecce ad te veniunt vndique nubium instar aduolantium preces quam plurimæ, Deum laudantes pro auspicijs actionibus tuis. Dic nobis domina: Ecquis ille est, qui castissimam mentem tuam erexit ad altissimos sensus veritatis, vt tamquam ex edita specula & sublimi hæc talia cerneret Deo grata & sancta? Doce, vnde tantus tibi pietatis amor incessit, vt Deo placentia insatiabiliter expeteres, & ad summum culmen pertingeres saluberrimæ erga Christianorum tum animas, tum corpora prouidentia? An vt diuina intelligens & amplectens, maternum in morem non satis duxisti, populum cælesti ore ex Aegyptiaca quadam seruitute, impia inquam fide liberasse; nisi ad præterita & siderum instar varie collucentia beneficia tua, hanc veluti quemdam virtutum tuarum colophonem, adijceres gratiam?

a Ierem. 31. THEODORI STUDITAE EPIST. AD IREN. AVG. LAVDVS DICTAE IRENÆ DE RELAXATIONE TRIBVTIS.

Sanctus, Sanctus, Sanctus. Latetur cælum desuper, cum sacre vocis b Isaiâ dicamus, (tamen si temerarium est) quia Deus per te misertus est populi sui. Impletum est ergo vniuersum Regnum tuum gaudio & exultatione, quoniam ablatum est iugum, quod premebat, & sceptrum de collo potentia huius. Quis talia audiuit? Eia dicite viri: Quis sub alio Imperio tale ac tantum facinus vidit? Laudate eam omnes populi, magnificate

Laudate cæli Vulg. Isai. 44.

cam mecum Principes & subditi, sacerdotes & monachi, & Christianorū natio vniuersa. **A**

Non enim admiranda solum fuit tot auri talentorum remissio (quamquam incomparabilis illa res est) verumetiam quod iniustitiæ multiplex via hac simul ratione præcisa est, opus fuit longe sanctissimum. Sublati sunt e medio nexus violentarum lethiferarumq. exactio, qui prædecessores tuos omnes latuerunt, licet ex eis nonnulli pie sancteq. imperauerint. Hoc enim ibi seruabatur. Cessit iusiurandum, crebra deratio, vel potius periurium exigentium simul & debentium, vtrisque simul pro remala altercantibus, dum ille cæleri debitum exprobrat; hic contra se opprimi, sacramento adiurat. Cessauit inopum afflictio, & pauperum sollicitudo, non iam quo remedio mendicitatem depellant, quærentium, sed vt præuaricationem, & quod deforsum quodammodo vt peccati foetus irrupit, coactoribus persoluant. Non pendunt nunc via terra mariq. vectigalia. consona sunt hæc magni & sancti Chrysostomi verbis: Non spoliatur iniuste pecunia mediterranei ab ijs qui angustos viarum aditus obsident, agrestis cuiuspiam dæmonis more, aut immanuetæ feræ, delibantes semper aliquid ex sarcina pauperis viatoris. Nec turpium huiusmodi quæstuum metu domi se continent egeni, neque oppida neque maritima loca frequentantes: vbique enim iniquitatis scopuli prominent.

Non amplius nauatæ ab Oriente & Occidente & Aquilone soluentes, nauigando præfocantur, tamquam ex gutture angustis faucibus portorium reddituri. Liberati sunt qui venandi artem exercent, expeditæ nunc illam obeuntes, Irene sacrosancta: piscator qui tres forte pisces traxit, idq. post magnum prorsus laborem totius diei, vnum pendere non cogitur. Auceps cum arcu aut visco pauculas forte aues ceperit, ad victum sibi necessarias, rationum expers manens, beatus viuet. Militum vxores, domesticum luctum habentes ob virorum amissionem, non acerbè insuper flebunt miserabilem & inhumanam pro mortuo exactio. Missos facio subulcos, ouium institores, vini emptores, mitto lanios, textores, ferrarios, sutores, fullones, aromatarios & architectos, atque vt paucis complectar, artem omnem, quæ in muro, vel in ligno, vel in alia demum materia cernitur, ne longior sim.

Ad hanc monetæ sectionem, optima domina, plauserunt omnes suis manibus, & gauisi sunt gaudio magno valde, dicentes: Benedicam te Domine, quoniam misertus es mei, & factus es mihi in salutem. Propterea fiduciam sumam in hoc diuinitus dato Imperio tuo. Hæc omnia laudis plena & prædicationis, Irene Deo cara, dulcis res, & nomen. Hæc non solum qua patet Imperij tui potestas, sed ad ipsos vsque orbis terræ terminos celebrabuntur: audientq. de nobis exteræ Gentes, & mirabuntur, & obstupescunt sapientissimarum actionum tuarum felicitatem. Reuerentur enim hominum virtutem etiam hostes, ait Theologorum clarissimus. Ita conseruatur inconcussum Imperium tuum, ita cedunt & lubenter obediunt tibi subditi.

Hac arte Deum colis, hac electos Dei Angelos lætificas, immo & illos qui sanctè ac iuste vitam ducunt, Irene diuinum nomen, in his pietas tua elucet, in his os omne & lingua in laudes tuas aperitur. hæc vera est gloria Ecclesiæ: hoc sigillum assertæ in te paternæ & diuinitus inspiratæ Christianorum Fidei Orthodoxæ, vindex Dei, & veritatis propugnatrix. Tanta sunt virtutum tuarum incrementa: quam magna & præclara merces tua! Quanta & quam excellens retributio ab vniuersorum Deo! Magnum enim & prorsus est, vel vnum seruare: Quid ni enim? cum dicat diuina scriptura: ^a Qui educit dignum de indigno: erit sicut os meum. tot animas & populum omnem seruasse, quomodo magnum non censeatur & gloriosum, & cælesti munificentia dignum? Tuum ergo magnum reuera & efficax nomen, Imperium cum omni bono aggressa es: tu easdem iustitiæ reliquias semper vigere sinas.] hæc Theodorus Studita de proficua valde populo Imperatricis in remissione tributorum munificentia. Verum bene operantes Deus ad maiorem probationem sæpe affligi, terrenisq. bonis nudari permittit, vt maioribus reddantur digni muneribus. regia via ista est Sanctorum attrita vestigijs, per quam pariter, cum postea ambulare Deus Irenem concessit, non reprobationis signum, sed quod Deo gratior esset, fuit certius argumentum.

QUANTA BONA EX REMISSIO TRIBUTORVM PROVENIUNT.

QUANTA BONA EX REMISSIO TRIBUTORVM PROVENIUNT.

QUANTA BONA EX REMISSIO TRIBUTORVM PROVENIUNT.

a Ierem. 15.

QUANTA BONA EX REMISSIO TRIBUTORVM PROVENIUNT.

A NNVS sequitur Redemptoris octingentesimus secundus decimæ inchoatæ Indictionis, quo (inquit Theophanes) peruenerunt Constantinopolim Legati, siue Apocryfarij a Carolo Magno Imp. & a Leone Romano Pontifice ad Irenam Augustam missi, pro pace & perpetua concordia ineunda. auctor est Zonaras, Carolum Imp. per Legatos Constantinopolim missos, expetisse coniugium Irenæ Imperatricis; ipsamq. a tali connubio minime abhorruisse. Porro quasi hi missi essent non ad conciliandas nuptias, sed ad spectandam tragœdiam, omnia sub eorum oculis continuo mutata sunt: hæc Constantinopoli cum adhuc essent, ipsa Augusta e folio turbata atque in ordinem redacta, Nicephorus Tyrannus inuasit Imperium. Quomodo autem ista se habuerint, ex eodem Theophane primum audi: Sequenti autem anno, qui primus annus Nicephori, pridie Kalendas Nouembris, Indictione vndecima, quarta noctis hora, quæ feria secunda lucefcit, idem Nicephorus cum esset Patricius & Logotheta generalis, tyrannidè aduersus Irenam pijsimam concitauit, Deo quidem ineffabilibus ob nostrorum multitudinem peccatorum iudicijs indulgente, cooperantibus ei Niceta Patricio ac Domesticis scholarum, & Sifinnio Patricio fratre eius, viro periurijs & fraudulentijs pleno, & Niceta Triphilio. Erant autem & cum eo Leo Patricius Mausulatij, & Theoctistus Patricius, & Petrus Patricius & Quæstor, seducentes quosdam e populo, qui erant ex ordinibus.

Cumq. venissent ad portam, quæ dicta est Chalce, custodesq. falso ac subito decepissent, persuaserunt eis vt crederent, quod ab ipsa fuerant destinati, quatenus eundem Nicephorum Imperatorem appellarent, eo quod Aetius Patricius sibi vim inferret ad annuntiandum fratrem suum Leonem Imperatorem. Qui mendacio tanto credentes, Imperatorem pariter pronuntiauerunt eum qui erat Tyrannus. Taliter ergo ad magnum palatium iidem venientes ingressi sunt illud; indeq. per totam urbem ignobiles seruos dirigentes acclamationem fecerunt ante mediam noctem, & custodes in medio palatij, quod Eleutherij nuncupatur, posuerunt, vbi contigit Imperatricem esse. Diluculo sane accersentes eam, concluderunt eam in maiori palatio, & ita processerunt ad magnam Ecclesiam ad coronandum scelestum.

D Conuenit interea vniuersa multitudo urbis; & omnes quæ super his gerebantur, moleste ferebant. Maledicebant coronanti & coronato, cunctisq. congratulantibus ei. Equidem cum ratione & religione viuentes diuinum mirabantur iudicium, qualiter eam permiserit; quæ pro recta Fide more Martyrū agonizauerat, a subulco expelli, præsertim cum ei deuotissimi eius præcipue adherere propter auaritiā proposuerint, Leo scilicet Patricius Eunuchus & Sacellarius Synopeos, & Deo perosi trium filij ac Patricij, qui superius dicti sunt, qui donis plurimis ab illa ditati sunt, & cum ea sæpe conuicentes, & adulationibus cum iuramentis horribilibus certam reddentes, omnibus mundi rebus se necessariorem reputare quam haberent erga illam beneuolentiam affirmabant. Alij autem vt in exstasi facti gestorum certitudinem minime sentientes, somnium se vidisse putabant. Alij autem qui dumtaxat perpendere bene sciebant, præteritam felicitatem beatificabant, & futuram infelicitatem per tyrannidem lugebant, maximeq. hi qui maligni voti Tyranni experientiam quandam antea perceperant. Porro vniuersos communiter possidebat caligo, & sine consolatione mentis defectio, ne per singula illius miserandæ diei deformia verba scribens, protelem sermonem.

Denique sequenti die, sumptis quibusdam ex Patricijs, ascendit ad Imperatricem custodiae mancipatam, simulans (vt ei moris erat) falsam benignitatem, per quam & plures decepit; & excusans se, quod inuitus ad Principatum ascenderit, nec hunc vquam desiderauerit: maledicebat autem his, qui se prouexerant, & illum insidijs appetuerant, vt proditor Iudas Dominum postquam cum ipso cœnauerit, quos & imitatores illius testabatur. Offensis autem nigris calciamentis, amare se talibus vti præter leges Imperatorias affirmabat; fiduciamq. habere, dolose monebat eam, etiam cum iuramentis de omni corporali requie, quam consequi dominam a seruo deceret, nullamq. arbitrari.

DEPOSITVM IRENE IMPERATR. NICEPHORVS.

QUOMODO TYRANNIDE ARRIPIIT NICEPHORVS IMPERIVM.

CONVENIT NICEPHORVS IMPERATRICEM.

arbitrari ærumnam casus illius hortabatur. Commonebat postremo nil oculere a se Imperialium thesaurorum; & damnabat avaritiæ vitium, hos illam habere non ferens: languebat enim eo vehementer omnia deorans, omnemq. in auro spem & fiduciam ponens.

QVAE IRENE AVG. IN NICEPHORVM TYRANNVM.

At vero dilecta Deo Irena quamvis congrueret, vt passione tam repentinæ commutationis, vtpote mulier, teneretur, forti prudentia dixit ad eum: Qui heri quasi seruus periurus fuerat, hodie solers & feditiosus Tyrannus ac impudens habetur. Ego quidem, o homo, Deum deuto, & pridem cum essem orphana, exaltasse me, ac dein super folium cum essem indigna, prouexisse me: causam vero depositionis mihi met applico, & peccatis meis adscribo. In cunctis autem, ac modis omnibus sit nomen Domini benedictum. Porro modum promotionis tuæ Deo redde. Verumtamen delatas mihi contra te super dignitate qua nunc circumdaris auditiones non ignorabam, quas veras fuisse rerum finis ostendit: quas si moleste tulissem, facile mihi erat te interficiendi; sed modo iuramentis tuis fidendo, modo tibi parcendo, multos mihi deuotos parui- pendendi, Deo quæ mea sunt dans, per quem Reges regnant, & potentes obtinent terram. Sed & nunc cum sis pius, & ab ipso profectus, te adoro, & peto meæ parcere infirmitati, & concede mihi domum Eleutherij a me constructam in refocillationem incomparabilis calamitatis meæ. At ille: Si hoc vis fieri tibi, iura mihi per omnem diuinam virtutem, non absconfuram te quicquam ex thesauris Imperij, & adimplebo postulationes tuas, & omnem placationem faciam. Quæ iurauit ei ad pretiosa & viuifica ligna, quia non mouebo a te obolum vnum: quod & fecit. Verum ille consequutus quod desiderabat, protinus exilio relegauit eam ad Principem insulam in monasterio, quod ipsa ædificauerat. Hæc cum adhuc essent in vrbe Missi Caroli, & quæ agebantur, aspicerent. Anno ab Incarnatione Domini DCC. XCV. secundum Græcorum supputationem.

IRENE DEPORTATA VR IN EXILIUM.

Nicephorus vorax cum rerum Imperio potitus esset, nec saltem parum voluit hypocritam tegere, sed quasi recisurus iustitiam, nequam in Magnaura & iniustum fore constituit iudicium. Intentio namque Tyranno inerat, vt res ipsæ ostenderunt, non pauperibus iura tribuendi: sed per hoc omnes qui magni erant, inhonorandi & captiuandi, & ad se, quæ cunctorum erant, transferendi. Videns autem aduersus se omnes contristatos, & pauens, ne forte memores Irenæ beneficiorum adsciscerent eam iterum in Imperium, Nouembre mense, hieme nimium graui imminente, non est ipsius misertus immisericors ille, sed exilio deportari præcepit in insulam Lesbum, & cautissime custodiri, quin & a nemine contueri.] hæc de rebus Nicephori anni huius Theophanes.

LEGATI A CAROLO MISSI AD IRENEM REDEVNT CVM PACI.

Qui autem missi fuerant Legati a Carolo Magno Imperatore ad Irenem Augustam, acceptis a Nicephoro nouo Imperatore litteris pacis, ad Carolum Magnum reuersi sunt vna cum Legatis Imperatoris anno sequenti. De his enim hæc Ado: Irena ab Imperio deposita, Nicephorus Imp. Constantinopoli creatur, qui Legatos suos vna cum Legatis Imperatoris Caroli remisit. Nam Imp. Carolus Iesse Episcopum Ambianensem, & Elinigaudium Comitem Constantinopolim direxerat. Susceperunt autem Legati Nicephori Imperatoris epistolam inscriptam de fœdere pacis, sicq. tali pacto Constantinopoli reuersi sunt.] hæc Ado, & alij anno sequenti de eorum reditu.

NICEPHORVS OMNIBUS PARTE IMPIJS.

Quod pertinet ad eiusdem Nicephori fidem: Catholicus licet haberetur, tamen tunc impius semper apparuit diuersis ex causis; quod scilicet (vt Theophanes auctor est) faueret Iconoclastis hæreticis, probaret (vt dicitur) Manichæorum hæresim, & pro ea stabilienda Synodum congregarit; quodq. studeret Manichæorum incantationibus, quod insuper vt aduersarius Euangelij deridebat colentes diuina mandata, quod etiam sacra cuncta vt profana habebat; quod omnem Ecclesiasticam immunitatem pessum dedit, iubens Præfectos suos, vt Episcopis & clericis veluti mancipijs vterentur; quod itidem sanctas Ecclesias, & sacra hospitalia, omnesq. religiosas domos sub tributo redigeret, diras ab eis exactiones extorquens: hoc enim suo Imperij primo anno facere aggressus est, vt ex Theophane senties; postremo autem (quod ceteris omnibus euidentius eius impietatem ostendit) quod auersatus est Romani Pontificis communionem, adeo vt nec passus sit Nicephorum Catholicum Patriarcham recens creatum postquam Tarasius obiit, mittere ex more pro communione Catholica litteras ad Romanum Pontificem: id enim non nisi post Nicephori obitum præstare Patriarchæ licuit sub Michaelæ Imperatore, vt idem Theophanes in eodem Michaelæ testatur.

A statur. Omittimus autem modo dicere eius impietatem de his quæ ad politicum statum pertinent. quæ omnia ex Theophane rerum inspectore cognosces.

CONCILIUM ALTINENSE.

Quod ad res Occidentales attinet, hoc anno celebrata reperitur Synodus Altinensis ab Episcopis eius prouinciæ, præsidente ipsi Paulino Patriarcha Foroiulienfi siue Aquileiensi, a quo scripta extat epistola Synodalis ad Carolum Magnum. Causa autem huius celebrandæ Synodi fuisse videtur immane scelus a Duce Venetorum hoc tempore perpetratum, cum in Gradensem furens Episcopum, eundem e turri præcipitem dedit. Porro Paulini studium Carolum Magnum implorantis illud fuisse videtur, vt eum aduersus Venetos in vltionem tanti sceleris prouocaret, vt eius ostendit epistola, quæ sic se habet.

REGI, ALIJ TEXTUS HABENT

Catholico, semperq. inclyto triumphatori domno Carolo, diuina coronante clementia * Imperatori, Paulinus minimus omnium seruorum seruus concordiam pariliq. deuotione, cum fratribus & cum confacerdotibus nostris roseo in Christo Iesu cruore æternas multipliciter suppliciter concinnamus stylifona voce salutes.

* Regi, alij textus habent

Et sacris Paternorum canonum valenter incitantibus documentis, & vestris (vt verum resonat) mellitis salubribus inrorantibus syllabis in hac, cui Deo auctore, licet indignus, indignoq. famulatu deseruio, sede, Concilium habitum Altini fuisse, sub nomine Regis tranquillissimis vestræ serenitatis auribus operæpretium duximus humillimis horum, quamuis incultorum apicum, suppliciter notulis intimare.] & inferius.

CONCIL. ALTINENSIS SYNO DALIS EPIST.

De sacerdotibus autem plagis impositis femiqueuiuis relictis, vel certe diabolico feruescente furore, per eius satellites interemptis, non meum, sed vestræ definitionis erit iudicium: in vestræ itaque potestatis altitudine, in quodam iudiciali libello a sanctis olim Patribus salubriter prælibato legisse me recolere referuatum. Ob quam igitur causam hæc fecerint, vestris certius scio omnino non latuisse, neque latere sacris memorijs. Neminem namq. alium arbitrati sunt sanctam Ecclesiam de inlatis iniurijs, tam potentissime, quam regali animaduersione vlcisci, vicariam ab eo vicissitudinis expetens curam, vt quemadmodum illa eum & in præsentis sæculo, & inter bella spiritalibus non cessat coronare triumphis & cælesti Regno, diuinam implorando clementiam, participem fieri imprecatur; ita & ille principalem adeptus potentiam, & ab inimicis eius valenter eam defendere, & de hostibus eius vlticis inuectionis sententia non desinat vindicare.

CAROLVS EXCITATVR IN VLTIONEM NECIS SACERDOTVM.

Non igitur dedignetur benignitatis vestræ excellentia, sollicitudinis erga eam pro hoc negocio vigilanter gerere curam, rememorantes per omnia sacri fontis vtero, de qua multo longe feliciter renati, fideiq. lactis dulcedine enutriti, quam prius materna bene, quamuis vulua generati, carnalibus estis vberibus ablactati. Egrediatur quapropter (si placet) vna de hac re, per vniuersam Regni vestri late diffusam monarchiam decretalis sententiæ vltio, quæ nulla vmquam possit inimica veritatis, & aduersatrix iustitiæ, quælibet vrgente refragationis instincto obliuio abolere. Valde enim huius sceleris truculenta præstigia, ob incuriam disciplinæ, per cunctas mundi Ecclesias præualuerunt partes. Vnde vestri est censura magisterij rescanda hæc noxialis morbi modis omnibus pestis, & potentissima dociliq. funditus manu extirpanda; quatenus sit sancta Ecclesia, vestris adiuta præsidijs, libera ab humano sanguine impolluta, quæ Christi est pretioso sanguine purpurata; quocirca eiusdem retenti feliciter gremio, & in hac vita incolumes, & gloriosi, & æterna beatitudine gaudebundi, semper potiamini, & felices; per Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt & regnant Deus in Trinitate perfecta per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hæc sunt quæ vix elicere potuimus ex Vaticano mendosissimo codice.

CAROLVS EXCITATVR IN VLTIONEM NECIS SACERDOTVM.

Ceterum quod spectat ad sacerdotes interemptos, produnt Annales Veneti, Ioannem Ducem aduersus Ioannem Gradensem Patriarcham ira commotum, classe comparata, ingentem patrasse cædem, ipsumq. Patriarcham e celsa turri præcipitem dedisse. aduersus ista adeo nefanda eius regionis Episcopi in vnum coacti litteris scriptis auxilium postulauerunt Francorum. Porro sequenti anno in locum necati Patriarchæ substitutus est Fortunatus, cui Leo Papa pallium concessisse reperitur eodem anno Indictione vndecima duodecimo Kalendas Aprilis. Sed quæ causa præcesserit, vt Fortunatus Episcopus Gradensis, tam immaniter trucidaretur, sic accipe.

DUX VENET. IOANNES QUID IN GRADENSEM PATRIARCHAM.

Christophorus homo Græcus Vliuolensis Episcopus, Ioanne Duce concedente, ac gratia Nicephori Imperatoris ea in re seruiente, fuerat constitutus. Quam rem cum iniquo an imo

animo ferrent Venetiarum Tribuni, Ioannem Gradensem Patriarcham ne illum consecraret, orarunt. Itaque Ioannes obsequutus, Christophorum non solum non consecrauit, sed etiam a priorum communione semouit. Quo facto Ioannes Dux vsque adeo exarsit ira, vt Mauritio filio Duce assumpto classem Gradum adduxerit, atque oppido primo aduentu capto, Patriarcham arreptum ex celsissima turri præcipitarit. Ioanne inde mortuo suffectus est studio Tribunorum Fortunatus, sanguinis illi coniunctione propinquus. Hic autem ob turbas inter Venetos ciuili bello mutuo inter se concertantes abire iussus, ad Carolum Magnum in Gallias se contulit, in quo securitatis suæ diploma eiusmodi retulit.

Concedit Carolus Imp. Augustus Fortunato Patriarchæ Gradi, vt ipse, sacerdotes serui & coloni eius in terra sua, in Istria, Romaniola, & Longobardia & vbicumque quiete degant: lubetq. vt in possessionibus, quibus rite inuestitus est, nullus iudex publicus iniuste ad causas audiendas, præda exigenda, * mansiones, aut paratas faciendas, in iustas redhibitiones inquirendas exarcere audeat. Datum Idibus Augusti.]

Sed & hoc anno defunctum esse ipsum Paulinum Patriarcham Aquileiensem, habent veteres Annales Franciæ ex Pithoci bibliotheca prodi. Porro idem (vt dictum est) Foroiulienfis Patriarcha idcirco appellatus reperitur, quod sedes Aquileiensis Foriumiulium esset translata, de quo nomine Foroiulienfi in nuper citato loco hæc leguntur. Hoc anno Paulinus Patriarcha Foroiulienfis obiit.] sed de eo superius pluribus dictum est.

Quod rursus ad eundem Paulinum spectat, in monumentis Aquileiensis Ecclesiæ ipsum dum vixit & post mortem miraculis claruisse, æque legitur. Sed ex iisdem Francorū Annalibus corrigas quæ habentur in eius vita, ipsum diem obiisse anno Domini octingentesimo quarto, & quod legitur in diplomate illo nomine Caroli Imperatoris, datum ipsum anno tertio Imperij ipsius, Indictione prima: non enim ista sibi coherent de annis Imperatoris & Indictionis. Porro meminit a eiusdem Paulini Vualfridus Strabo, cum de hymnis Ecclesiasticis agit his verbis: Traditur quidem Paulinum Foroiuliensem Patriarcham sæpius & maxime in priuatis Missis, circa immolationem sacramentorum hymnos vel ab alijs vel a se compositos celebrasse: Ego vero crediderim tantum, tantæq. scientiæ virum hoc nec sine auctoritate, nec sine rationis ponderatione fecisse.] hæc Strabo.

Huius si primordia repetes, inuenies; antequam ad Patriarchatum vocaretur, fuisse artis Grammaticæ professorem: quod eiusdem Caroli diploma significat. Docuisse Grammaticam hoc sæculo etiã homines Ecclesiasticos tradit Eginhardus in vita Caroli Magni, dum de Caroli eruditione scribens hæc inter alia habet: Artes liberales studiosissime coluit, eorumq. doctores plurimum veneratus magnis afficiebat honoribus. In discenda Grammatica Petrum Pisanum diaconum senem audiuit.] testatur Lupus^b Abbas monasterij Ferrarionis huius temporis auctor, se didicisse Grammaticam ab Aldrico Archiepiscopo Senonensi. Affirmat id ipse in epistola prima ad Einardum, quem alij nominant Eginhardum: ait enim de ipso: Doctorem Grammaticæ sortitus sum, præcepta ab eo artis accepi sic: Quoniam a Grammatica ad Rhetoricam, & deinceps ordine ad ceteras liberales disciplinas transire, hoc tempore fabula tantum est &c.] ita plane, quod qui sciret tantum Grammaticam isto sæculo rudi, doctissimus haberetur. Sed ad Paulinum redeamus. Quantum autem coluerit Carolus ipsum antequam fieret Patriarcha, adhuc Grammaticis facultatibus operam dantem, eiusdem Caroli tunc de donatione ipsi facta de nobili villa Laberiana, diploma declarat, quod in eius vita descriptum hic reddere, haud fuerit ociosum. sic enim se habet.

Carolus Dei gratia Rex Francorum & Longobardorum & Patricius Romanorum omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Castaldis vel omnibus fidelibus nostris presentibus & futuris. Merito quidem a nobis subleuantur muneribus qui nostris fideliter obsequijs famulantur. Et ideo si petitiones eorum pro quibus nostras pulsauerint aures ad effectum perducimus, regiam consuetudinem exercemus, atque illorum animam nobis deseruendo provocamus; Igitur notum sit omnium vestrum magnitudini, qualiter cedimus & donamus a nobis viro valde venerabili Paulino, artis Grammaticæ magistro, hoc est, res quondam & facultates quæ fuerunt Vualdandij filij quondam Mimoni de Laberiano, quæ ad nostrum deuenierunt palatium pro eo quod in Campo cum Foticaufo inimico nostro a nostris fidelibus fuerit interfectus, casa videlicet in

A cet in Laberiano cum omni integritate & soliditate sua, id est, cum terris, domibus, ædificijs, ac * colabijs, mancipijs, casis, massarijs, cum seruis & aldionibus, vineis, filuis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumue decursibus, mobilibus & immobilibus, omnia & ex omnibus quantumcumque prædictus Vualdandus ibi, aut alicubi habere visus fuit tam ex domo Regum, aut Iudicum, seu de comparato, aut de quolibet adtracto, prædicto Paulino a die præsentis tradimus atque cedimus perpetualiter ad possidendum, ita vt ab hac die prædictus Paulinus superscriptis de rebus quieto ordine teneat & possideat, & quicquid exinde facere voluerit, liberum in omnibus perferatur arbitrium. Præcipientes ergo iubemus, vt nullus quamlibet de fidelibus aut successoribus nostris prædicto Paulino de iam dictis rebus vlllo vmquam tempore inquietare, aut calumniam generare præsumat: sed omni tempore ex dono largitatis nostræ ipsas res iure proprietario valeat possidere firmissimo. Et vt hæc præceptio firmior habeatur, vel nostris vel futuris temporibus melius conseruetur, manu propria in æternum decreuimus roborare, ac de anulo nostro iussimus sigillari. Data XV. Kal. Iulij anno octauo Regni nostri e Loreia ciuitate in Dei nomine feliciter.] hætenus diploma datum anno Domini septingentesimo septuagesimo tertio, quo ipse Carolus aduersus Desiderium in Italiam venit, quo numerari contigit octauus annus eiusdem Regni. hæc de his quæ ad Paulinum spectant.

Vt autem dicere pergamus de Carolo, hoc nomine etiam plurimum illi debet hoc sæculum, quod bonas litteras penitus collapsas restituit. Eo namque profundi mersæ erant, vt si quis nobilioris ingenij vellet addiscere, magistrum non inueniret qui doceret: Carolus Magnus autem effecit, vt scientiæ obruta ignorantia surgerent. Sed audi Lupum ista scribentem^a in epistola ad Eginhardum siue Einardum, qui erat eidem Carolo a secretis: Nisi, inquit, intercessisset inopia præceptorum, & longo situ collapsa priorum studia pene interiissent: largiente Domino, meæ auiditati satisfacere forsitan potuissem. Siquidem vestra memoria per famosissimum Imperatorem Carolum (cui litteræ eoufque deferre debent, vt æternitati parent memoriã) coeptæ reuocari; aliquantum quidem extulere caput, satisq. constiruit, veritate subnixum præclarum dictum, Honos alit artes, & accenduntur omnes ad studia gloriæ.] hæc de Carolo adeo de bonis litteris bene merente Lupus. Testatur id ipsum Ionas Aurelianensis Episcopus, qui, quantum profecerint Germaniæ & Galliæ Ecclesiæ bonarum studio litterarum opera eiusdem Caroli Magni, docet his verbis: Non solum apud Germaniam studiū litterarum, & amor sanctarū scripturarum, verum etiam apud eandem Galliam eius memorabilis viri solertissimo studio & feruentissimo desiderio actum est, vt Domino opem ferente in sibi commissæ Ecclesiæ filijs, & liberalium artium apprime disciplina, & diuinarum scripturarum perfecta polleret intelligentia.] hæc Ionas in exordio commentarij sui aduersus Claudium Taurinensem, de quo inferius suo loco dicturi sumus. Ansegisus insuper hæc in eadem sententiam: b Carolus siquidem constituit, in singulis monasterijs & episcopijs scholas esse, vbi ingenuorum & seruorum filij Grammaticam, Musicam & Arithmeticam doceantur.] & in Concilio c Cabilonensi, de quo inferius suo loco, de huiusmodi Caroli Constitutione mentio habetur his verbis: Oportet etiam, sicut dominus Imperator Carolus vir singularis mansuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, iustitiæ & temperantiæ præcepit, scholas constituant, in quibus litteraria solertia disciplinæ & sacræ scripturæ documenta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur a Domino: d Vos estis sal

E terræ &c. His addunt alij Parisijs tunc scholas erigi coeptas, atque studio successorum Regum præ ceteris in dies magis maiori claritate fulsisse; sed & constitutas esse scholas litterarum Latinarum & Græcarum in Ecclesia Osnaburgensi in Saxonia, vt ad vsum legationum in Orientem mittendarum pueri erudirentur, constat ex priuilegio ab ipso Carolo eidem Ecclesiæ concesso, quod inferius suo loco ponetur.

Ceterum eiusmodi in docendis & addiscendis litteris feruor vixit, vsque dū Carolus vixit: post obitū vero ipsius, ipsum studium litterariū refriguisse non nihil, idem qui supra vetus assertor rerum suorum temporū Lupus affirmat, probro nimirū tunc adscribi consueuisse si quis rei litterariæ operam daret: nam in dicta e ad Eginhardum epistola sic ait: Amor litterarū ab ipso fere initio pueritiæ mihi est innatus; nec earū, vt nunc a plerisque vocantur superstitiosa ocia, fastidio sunt.] & paulo inferius de suo tempore, nempe sub Ludouico filio Caroli Imperatoris: Nunc, inquit, oneri sunt, qui aliquid discere affectant,

IOANNI GRA
DENSI EPISC.
NECATO FOR
TUNATVS SVB
STITVITVR.

* mansos

PAVLINVS PA
TRIARCHA
FOROIVLIEN
SIS OBIT
DIEM.

a Vualfr. Strab.
de reb. Eccles.
6.25.

EPISCOPI
DOCENTES
GRAMMATICAM.

b Lup. epist. 1.

DONATIO CA
ROLI FACTA
PAVLINO.

BONAE LIT
TERAE A CA
ROLO MAGNO
RESTITVTAE.

a Lup. epist. 1.

b Anseg. lib. 2.

c Concil. Ca
bil. c. 3.

d Matth. 5.

e Lup. Ferrar.
epist. 1.

stant, & velut in edito fitos loco studiosos quosque imperiti vulgo aspectantes, si quid in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, sed qualitati disciplinarum assignant. Ita dum alij dignam sapientiæ palmam non capiunt, alij famam verentur indignam, a tam præclaro opere destiterunt.] hæc ipse.

Quibus vides, Lector, quas suo tempore Carolus pene extinctas reuocauit bonas litteras, easdem cum ipso ferme defunctas, vel saltem languore correptas, suo genuino caruisse virore; vt non mirum sit, si eo tempore, qui doctiores esse viderentur, iidem iuxta Apostolum, infirmi & imbecilles extiterint, & dormierint cæco ignorantia somno, vt non fuerint vllatenus affecti, quæ de sacris imaginibus Nicænum Oecumenicum Concilium statuisset, & Romana Ecclesia comprobasset, vt suo loco superius de ipsis est pluribus demonstratum, & alia occasione iterum dicetur inferius in Ludouico.

1. Cor. II.

IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. CAROLI MAGNI 3. IMPP. ANNVS ANNVS NICEPHORI 2. 803. 8.

REDEMPTORIS annus octingentesimus tertius Indictione vndecima inchoatur, quo mense Augusto moritur in exilio Irene Augusta ærumnis confecta Nicephori Tyranni sæuitia. sed & Bardanes in Oriente frustra suscepit Imperium: extincti sunt alij complures nobiles eiusdem Imperatoris sæuitia, de quibus scribit Theophanes qui res gestas Nicephori huius anni ita recenset: Pridie Kalendas Maij mortuus est Niceta Triphilius (vt aiunt) a Nicephoro veneno extinctus. Et Nonis Maij feria quinta, cum Nicephorus ad suburbana Chalcedonis exisset, equumq. mansuetissimum ascendisset, hic ipsum ex Dei prouidentia eiiciens, pedem eius contriuit. At vero decimoquarto Kalendas Augusti, feria quarta, hora prima, Bardanes Patricius & Prætor Orientalium qui cognominatus est Turcus, appellatus est Imperator vltro ab omnibus suis thematibus. Qui multum renitens, vt euaderet illos, minime valuit, & descendens vsque Chrysopolim, & cum circuisset diebus octo, & minime receptus fuisset, redijt vsque Malagma. Qui metuens Deum, & recogitans, ne forte pro se mactatio Christianorum efficeretur, misit ad Nicephorum, & accepto in scriptis propriæ manus eius, in quo & sanctissimus Tarasius Patriarcha & omnes Patricij subscripserunt, quod illæsus & indemnis cum omnibus qui cum ipso erant, foret reseruandus, sexto Idus Septembris clam fugiens, descendit in ciuitatem Bithyniæ, in monasterium Heraclij, & inuento chelandio quod ab Imperatore fuerat ad hoc missum, tonsus est, & indutus stola monastica, & ingressus illud, abiit in insulam quæ dicebatur Prima, in qua ædificauerat monasterium, opinatus, quod foret veritibus verbum quod dederat sibi contemptibilis Nicephorus, & in nullo esset lædendus. At ille primum quidem denudat eum substantia eius, & accepta occasione, omnes thematum principes & habitatores quosdam de regia vrbe captiuauit, exercitum autem priuatum toga deseruit.] addit inferius de eodem misero Bardane ab eodem Nicephoro luminibus priuato.

BAR DANES ACCLAMATOR IMPERATOR.

IRENES AVGVSTAE OBIVS.

De obitu autem Augustæ hæc habet: Verum quis sermo enarrare sufficet digne cetera quæ diebus illis ab eo gesta sunt propter indulgentiam Dei pro commissis nostris? Nona vero die, mense Augusto vndecimæ Indictionis defuncta est Imperatrix Irene Augusta in exilio, in insula Lesbo, & translatum est corpus eius in insulam Principis, in monasterium quod ipsa construxerat.

Eodem anno secundo Imperij sui Nicephorus coronauit filium suum Stauratium per Tarasium sanctissimum Patriarcham in ambone maioris Ecclesiæ in Imperatorem, cum esset inutilis modis omnibus ad tantam dignitatem, tam aspectu, quam robore & sensu.] hæc Theophanes, additq. mense Augusti in proelio aduersus Arabes Nicephorum posteriores tulisse, in discrimenq. vitæ inductum a suis vix ereptum. Sed ad res Occidentales.

Hoc anno Legati Caroli Magni qui cum pace a Nicephoro Imp. dimissi fuerunt, vna cum Legatis ipsius ad Carolum in Germaniam peruenere, de quibus hæc in vita eiusdem Imperatoris hoc anno: Missi domini Imperatoris de Constantinopoli reuersi sunt, & venerunt cum eis Legati Nicephori Imperatoris qui tunc Rempublicam gerebant (nam Irenam post aduentum legationis Franciæ deposuerunt) quorum nomina sunt, Michael

LEGATI NICEPHORI IMP. REDEVNT CVM PACE CONSTANTINOPOLI.

Episco-

A Episcopus, Petrus Abbas, Callistus Abbas, Candidatus Abbas, qui venerunt in Germaniam super fluuium Sala in loco qui dicitur Sales, & pactum faciendæ pacis in scripto susceperunt. & dimissi cum epistola Imperatoris Romam regressi, & in Constantinopolim reuersi sunt.] hæc ibi.

Hoc anno Indictione vndecima, decimo Kalendas Aprilis, Leo Papa pallium concessit Fortunato Gradeni Patriarchæ in locum Ioannis successore, qui occisus fuerat a Ioanne Duce Venetiarum.

Apud Sigon. de Reg. Ital. lib. 4. hoc ann. & seq.

IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. CAROLI MAGNI 4. IMPP. ANNVS ANNVS NICEPHORI 3. 804. 9.

OCTINGENTESIMVS quartus annus Redemptoris duodecima Indictione signatur, in cuius fine Leo Romanus Pontifex rursus in Germaniam se contulit ad Carolum Magnum, de cuius aduentu & eius ratione hæc habent Annales Francorum in vita Caroli Magni per singulos annos digesta: Medio Nouembrio allatum est Carolo, Leonem Papam Natalem Domini cum eo celebrare velle vbiicumque hoc contingere potuisset. Quem statim, misso ad S. Mauritium Carolo filio suo, honorifice suscipere iussit. Ipse obuiam illi ad Rhemorum ciuitatem profectus est, ibiq. suscepit eum. Primo Carisiacum villam, vbi Natale Domini celebrauit, deinde Aquisgranum perduxit, & donatum magnis muneribus per Baioariam ire volentem reduci fecit vsque Raennam. causa aduentus eius hæc erat. Perlatum est ad Imperatorem, æstate præterita, Christi sanguinem in Mantua ciuitate fuisse repertum. Propter hoc misit ad Papam, petens vt huius famæ veritatem inquireret. Qui accepta occasione exeundi, primo in Longobardiam quasi pro inquisitione ista profectus est, idem ad Imperatorem veniens, mansit cum eo dies octo, reuersusq. est Romam.] hæc ibi, & quidem summam collecta.

LEO PAPA ITERVM VENIT IN GERMANIAM AD CAROLVM MAGNUM.

Ceterum quod ad sanguinem Christi pertinet, re multum examinata, inuentus est & comprobatus ille fuisse, qui ex Christi corpore fluxit, tempore Passionis eius, non autem ille, qui Beryti (vt vidimus) ex sacra Crucifixi imagine fluxerat. de qua veritate extare dicuntur sacra diplomata Romanorum Pontificum, vt de his non sit amplius dubitandum. sed ego non vidi.

Quod vero spectat ad res gestas a Leone in Germania: prolixior de cunctis narratio habetur in epistola S. Ludgeri his verbis: Idem S. Leo Papa, anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo tertio cum magna solemnitate suorū Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, & prælatorum & primatum ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore Imperialiter cū suis susceptus, inter multa pietatis suæ opera, instatiam eiusdem serenissimi Imperatoris & Regis, Aquisgrani in Palatio dedicauit Ecclesiam perpetuæ Virginis Mariæ, donans eandem Ecclesiam multis indulgentijs. Deinde humili petitione & instantia venerabilis patris Gerbaldi Episcopi Leodiensis consecrauit Ecclesias gloriosæ Virginis Mariæ tam in Tungris, quam in Viseto. Et in Colonia Agrippina, tam ad sanctum Martinum, quam in Capitolio altaria consecrauit, & multa alia monasteria & altaria & capellas per Alemanniam & Galliam consecrauit, vbiq. multas indulgentias conferendo. Tandem deuota instantia gloriosissimi Imperatoris Caroli, & venerabilis viri Hildebaldis Archiepiscopi Colonienfis, venit a Colonia idem sanctus Papa Leo nauigio in Vuerdam stipatus Imperatoria maiestate, ac sacro choro sanctorum Cardinalium & Archiepiscoporum, & multorum procerum. Cui occurrunt vsque ad Rhenum deuoti fratres conuentus sancti Suuiberti processionaliter cum incolis eiusdem oppidi de Vuerda, introducentes eum cum Imperatore, & ceteris in Ecclesiam sancti Suuiberti, multum deuote ac honeste. & die illo quo intrauit, ieiunauerunt incolæ de Vuerda cum toto conuentu auctoritate Apostolica.

Epist. S. Ludg. c. 9. apud Sur. in suuibert. die 1. Mart. tom. 2.

RES GESTAE A S. LEONE PAPA IN GERMANIA.

INDVLGENTIAE CONCESSAE A LEONE PAPA.

Altero vero die, qui fuit pridie Nonas Septembris, tam Papa sanctus Leo quam Carolus Imp. & alij conuenientes in Ecclesia & conuentu S. Suuiberti, ibi oratione finita omnium conuenientium in Ecclesia statim celebrante solemniter summam Missam Felice Hildebaldo Colonienfi Archiepiscopo, & sanctissima vita ipsius Suuiberti cum innumeris miraculis conscripta per venerabilem presbyterum Marcellinum sociū & conterraneum ipsius Sancti ibidem lecta, Papa sanctus Leo, de assensu pariter & consensu

RELATVS INTER SANCTOS S. SVVIBERTVS.

suorum Cardinalium, ceterorumq. praelatorum illic coram astantium solemniter catalogo sanctorum Confessorum ipsum adscripsit. Quo facto, pulsata campana, conuentus per aliquot horas ad honorem Dei, & gloriam ipsius Sancti, cum per dulcia modulamina laudum fratres deuotissime Deo rependissent gratias, cantando humiliter hymnum, Te Deum laudamus, & reliquæ, siue ossa ipsius ex monumento, in præsentia sanctissimi Apostolici Leonis & Caroli Imperatoris, ceterorumq. per præfatum Archiepiscopum Coloniensem tollerentur deuote, maxima dulcissimi odoris in eodem loco cælitus effusa est fragrantia, cuius suauitas omnium ora & corda adstantium reficiebat, ita ut nullus ambigeret, ibidem adesse Angelorum choros.

Facta sunt hæc pridie Nonas Septembris, præsentibus ibidem victoriosissimo Carolo semper Augusto, Romanorum Imperatore & Francorum Rege, venerabilibusq. Patribus, Cardinalibus, Archiepiscopis, Bernardo Ostiensi, & Fortunato Treuerorum, Theodoro Sabinensium, Nicolao tituli S. Crucis in Hierusalem, Eustochio S. Praxedis, Bonifacio tituli sanctorum Marcellini & Petri presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodiensi, Volquino Normensium Episcopis, & præsertim Felice Hildebaldo Colonienfi Archiepiscopo, cuius industria & pia instantia sanctus Leo Vuerdam nauigauit, & S. Suuibertum in * diuos retulit, cum multis alijs prælatis & proceribus.

* sanctos

INDULGENTIAE CONCESSAE ECCLESIAE S. SVVIBERTI.

Statuit insuper sanctissimus Papa Leo illum diem canonizationis & exaltationis S. Suuiberti egregij Episcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum a cunctis incolis Vuerdæ celebrandi ob honorem sancti Suuiberti Apostolici Episcopi. Obtulit autem idem sanctus Papa eidem Ecclesiæ speciales indulgentias cunctis fidelibus celebrantibus festum sancti Suuiberti Episcopi, & ad diuina confluentibus. Item idem Papa obtulit paruam auream Crucem refertam particula sanctæ Crucis Domini nostri Iesu Christi.

* OBLATIONES FACTAE S. SVVIBERTO.

Imperator vero Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidē ampullas eiusdem auri cum multis alijs Ecclesiarum * Clenodij pretiosis, ut dum diuinum mysterium in Vuerdensi conuentu perageretur cum eisdem, ipsius Imperatoris iugis fieret memoria. Obtulerunt pariter omnes a maiori usque ad minorem, iuxta deuotionem & inspirationem spiritus, & pro facultate, ut fieret solennis capsula, & pretiosum feretrum, in quo collocarentur sacrosancta ossa sancti Suuiberti Episcopi, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui uiuit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti per infinita sæcula sæculorum. Amen.] Quid præterea mirandum acciderit, cum adhuc esset ibidem S. Pontifex Leo, in eadem S. Ludgeri Episcopi epistola ita narratur.

* octo cum dimidio

DE PVERO IN RHENVM MER SO.

Igitur cum rumor aduentus sancti Leonis Papæ, & Caroli serenissimi Imp. ceterorumq. praelatorum & Principum in Vuerdam ad canonizandum sanctum Suuibertum, vbique per vicinam prouinciam peruolasset, confluebant multi populi vtriusque sexus cum filijs & filiabus suis Vuerdam, ad percipiendum a sancto Papa remissionem suorum peccatorum & Apostolicam benedictionem, & ad intuendum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina Irmgardis, mulier honesta & proba, germana venerabilis patris Hildebaldi Colonienfis Archiepiscopi, vxor strenui Bartoldi domicelli de Geinbergem habitans & residens illo tempore in Troia siue Xantis. Quæ domicella cum duabus solummodo pedisequis, & primogenito suo Gocellino * semiocto annorum puero, & cum multis alijs honestis personis ex Xantis Vuerdam nauigans eidem celebritati consensu mariti sui interesse voluit & decreuit. Et appropinquantes Vuerdæ, cum nauta propter multas alias naues ibidem congregatas subito amplius mutaret, ut conuenientius litori nauim applicaret: Gocellinus stans prope matrem in prora nauis ex collisione nauium cespitans pedibus, corruit extra nauim in Rhenum & submersus est. Quod mater eius videns (quæ etiam cecidit ex collisione nauium in nauim) & puerum suum iuuare non valens, seipsam in Rhenum præcipitare conabatur, sed tenta & impedita per pedisequas & alios probos homines, scisso velamine capitis sui, præ nimio dolore inconsolabiliter flens, magno eiulatu & lamentis impleuit litora Rheni. Erat autem hora fere quinta vespertina. Archiepiscopus vero frater eius illa audiens ingemuit & multum tristabatur. pedisequa quoque concita denuntiauit Bartoldo discrimen submersi pueri sui.

Domicella itaque complois manibus, tamquam mulier vesana, intrans Ecclesiam S. Suuiberti, cum magno ululatu & gemitu Dei exorauit pietatem, ut meritis S. Suuiberti

A berti filium suum sibi restituere dignaretur. Consolata denique a multis honestissimis matronis, & præcipue ab Archiepiscopo fratre suo ducente eam in hospitium suum, ut eam refocillando consolaretur. Sed ipsa quiescere nullatenus valens, noctem illam totam insomnem ducens, implorauit assidue deuoto & contribulato corde sanctum Suuibertum, petens ut qui dudum multis in tribulationibus subueniebat, sibi etiam desolatæ solita pietate subuenire non dedignaretur, vouensq. si ipsum suis suffragantibus meritis viuum recipere posset, perpetuis temporibus suo ministerio assignaret.

Alter die cum aurora eminentibus radijs illucesceret, quidam honesti viri amore Dei & petitione Archiepiscopi amotis nauibus coeperunt submersum domicellum Gocellinum quærere sagenis & vncis, & alijs opportunis instrumentis. Tandem hora fere octaua ante Missarum solemniam, quidam dictus Lambertus Dohel de Embrica vnco sentiens, & tangens ipsum veste, vocatis alijs socijs, sagaciter ex profundo Rheni per vestem sursum trahens & eleuans defunctum matri præsentauit. Quæ ipsum defunctum videns, exanguis effecta, & in exstasi posita, stupuit. sed ad se reuerfa, puerum vlnis amplectens, sequentibus eam multis honestis vtriusque sexus personis flentibus, & ei condolentibus, deposuit illum ante sepulchrum S. Suuiberti, factaq. ab omnibus deuote oratione, spiritus in illum redijt, oculos aperuit & reuixit, surgensq. stetit supra pedes suos admirans multitudinem & frequentiam populorum ipsum intuentium, loquebatur matri suæ dulciter. Statimq. exuentes eum madidis vestibus propter compressionem hominum, de consilio quorundam, posuerunt in eminentiori loco, ut ab omnibus posset videri. Quo viso, factus est clamor omnium, Deum in sancto Suuiberto collaudantium, de tanta, tamq. manifesta gratia ibidem meritis sancti Suuiberti palam omnibus ostensa.

PVER MORTVVS REVIXIT.

Eadem vero hora venit festinanter equester pater eius Bartoldus cum decem tantum vernaculis, multum nimirum tristis & dolens de perditione dilecti filij sui: erat enim Præfectus Imperatoris Caroli in illis oris. Intrans vero Ecclesiam, cum audisset & vidisset eum a morte resuscitatum, glorificauit Deum in sancto suo Suuiberto. Igitur sanctissimus Apostolicus & Imperator Carolus ista percipientes ab Archiepiscopo Colonienfi auunculo Gocellini resuscitati, eundem puerum ad se accersiri & adduci præceperunt. Quem viuum videntes, qui per quindecim fere horas sub aquis in profundo Rheni iacuerat, laudauerunt pietatem Dei, qui semper diuersis signis dilectos suos magnificat & honorat. Archiepiscopus vero consensu parentum, deposita argentea torque, quam circa collum gessit idem Gocellinus resuscitatus, ipsum clericum ordinauit, Duransq. nomen eius, ipsum Suuibertum nominauit: qui intra monasterium S. Suuiberti intrans, eidem Sancto semper humiliter seruiuit. Assignauitq. domicellus Bartoldus eidem monasterio, amore S. Suuiberti & filij sui, certa prædia perpetuis temporibus possidenda.] hucusque auctor.

Hæc autem de tempore commorationis Leonis Papæ cum Carolo Imperatore in Germania, cum in Annalibus Francorum asseratur, nonnisi octo dies apud Carolum mansisse Leonem: fortasse ad primum aduentum Leonis in Germaniam referenda commodius essent: tu considera.

Hoc eodem anno (ut iidem Annales Francorum habent) idem Carolus Imp. ob rebellantes annis ferme singulis Saxones, consilium iniit, ut qui positi erant trans Albim fluium, eosdem inde deduceret, & in Franciam colonos duceret. sicq. factum est, ut Saxonum bellum triginta annorum spacio agitatam tandem quiesceret. De his autem Eginhardus in Caroli Magni vita hæc habet: Omnibus qui resistere solebant profligatis, & in suam potestatem redactis, decem hominum millia ex ijs qui trans ripam Albis fluminis incolebant; cum vxoribus & liberis sublatis transtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam multimoda diuisione distribuit, eaq. conditione a Rege proposita, & ab illis suscepta, tractum per tot annos bellum constat esse finitum, ut abiecto dæmonum cultu, & relictis patrijs cæremonijs, Christianæ Fidei atque religionis sacramenta susciperent, & Francis adunati vnus cum eis populus efficeretur.] hæc ipse, qui numerat spacium belli huius annos trigintatres.

SAXONVM COLONIAE DIUISAE.

Porro ex eisdem Saxonibus Romam quoque directam esse coloniã, apud Anastasium leges: datus illis locus prope basilicam S. Petri Apostoli ad incolendum, qui ob id nominatus est Vicus Saxonum, de quo inferius suo loco dicendum erit, hodie vero Saxia.

VICVS SAXONVM IN VRBE.

pro Saxonia idem locus appellatus, vbi nunc est celebre Hospitale, dictum S. Spiritus A in Saxia. Consule Notas in Martyrologium Romanum, vbi agitur de SS. Martyribus Tryphone, Ruspicio, & Nymphä, qui ponuntur in Saxonia, hoc est, in Vico Saxonum, qui nunc (vt dictum est) Saxia pro Saxonia nuncupatur.

Quid insuper? constat quidem certa fide, ipsum Carolum Magnum Imperatorem subiectam sibi Saxoniam (vt profitebatur) auxilio sancti Petri Apostolorum principis, eidem sancto Petro Apostolo obtulisse. Est de his assertio Gregorij Papæ septimi in epistola quam scripsit ad P. Albanensem Episcopum, & G. Principem Salernitanum, quos Legatos misit in Gallias: qua etiam innotescit eiusdem Imperatoris pietas, qui collectam annuam indixit suis prouincijs Ecclesiæ Romanæ exhibendam. est perbreuis ipsa epistola, quam hic tibi reddendam putamus. sic se habet.

a Gregor. VII. lib. 8. ep. 14.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs nostris P. Albanensi Episcopo, & G. Principi Salernitano Legatis nostræ Apostolicæ Sedis in Gallias salutem & Apostolicam benedictionem.

COLLECTA ANNUA A CAROLO MAGNO INDICTA ECCLESIAE ROM. PRAESTANDA.

Vobis commissa negocia non latent, etiam vos ita, ac si nostra, immo quia nostra ibi in vobis praesentia est, cuncta digne peragite. Dicendum est autem omnibus Gallis, & per veram obedientiam praecipendum, vt vnaquaque domus saltem vnum denarium annuatim soluant beato Petro, si eum recognoscunt patrem & pastorem suum, more antiquo. Nam Carolus Imperator, sicut legitur in tomo eius, qui in Archiuo Ecclesiæ beati Petri habetur, in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad seruitium Apostolicæ Sedis, id est, Aquisgrani, apud Podium S. Mariæ, & apud S. Aegidium, excepto hoc quod vnusquisque propria deuotione offerebat. Idem vero Magnus Imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cuius eam deuicit adiutorio, & posuit signum deuotionis & libertatis, sicuti ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis sciunt:] hucusque epistola Gregorij Papæ, qua religiosissimi Principis pietatem magis magisque commendat.

SAXONIA A CAROLO OBLATA S. PETRO.

Sed quod priuilegium hoc anno quarto sui Imperij idem Carolus dedit Ecclesiæ Osnaburgensi in Saxonia videamus; integrum enim conseruatum extat b, quod sic se habet.

b Apud Crans. hist. Eccl. Sax. lib. 1. cap. 2.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Carolus Imp. Augustus Romanum gubernans Imperium, dominus, & Rex Francorum, & Longobardorum, necnon dominator & Saxonum.

PRIVILEGIUM ECCLESIAE OSNABVRG.

Notum sit omnibus sanctæ Ecclesiæ fidelibus, nostrisque presentibus & futuris, quod nos ob nostræ mercedis augmentum, Vuifoni Episcopo Osnaburgensi suæ Ecclesiæ, quam nos primam in omni Saxonia, in honorem S. Petri principis Apostolorum & sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani construximus, quoddam nemus vel forestum intra hæc loca Farneuinchel, Rustenstheim, Angara, Osnimngsenethe, Dershoffet, Egsterfeldt, innumera collaudatione illius regionis potentum, cum omni integritate in porcis siluestribus, ceruis, aibus & piscibus, omniq. venatione quæ sub banno vsuali ad forestum deputatur ad similitudinem foresti nostri Aquisgrani in Silueta Osningi, in perpetuum pietatis vsu donauimus, ea videlicet ratione, quod si quispiam hoc idem nemus nostro banno munitum sine prædictæ sedis Episcopi licentia studio venandi, vel aliud agendi vnquam introierit, sciat se tam diuinæ quam regis ultionis vindictam incursum, necnon pro delicto sexaginta solidos nostri ponderis, quos nobis pro banno violato debere statuimus, redditurum.

Insuper vero eidem Episcopo, eiusque successoribus perpetuam concedimus licentiam, libertatem, & ab omni regali imperio absolutionem, nisi forte contingat, vt Imperator Romanorum, & Rex Græcorum coniugalia foedera inter filios eorum contrahere disponant: tunc Ecclesiæ illius Episcopus cum sumptu a Rege vel ab Imperatore adhibito, laborem simul & honorem illius legationis assumet. Et ea de causa statuimus, quod in eodem loco Græcas & Latinas scholas in perpetuum manere ordinauimus, nec vnquam clericos vtriusque linguæ gnaros deesse confidimus. Et vt hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus melius conseruetur, manu propria subter ea robore decreuimus, & anulo nostro sigillare iussimus. Dat. tertio Kalendas Ianuarij, anno quarto Christo propitio Imperij nostri, trigesimo septimo Regni nostri in Francia, atque trigesimo primo in Italia. Actum Aquisgrani in Palatio, in nomine Domini feliciter.

liciter. Amen.] Sicigitur Carolus Magnus hac donatione non solum Ecclesiæ illi consuluit, sed & regijs legationibus, vt illic erudirentur homines. tum Græcis tum Latinis litteris, vt vtraque præditi facultate, digne idem munus obire possent.

Hoc eodem anno Alcuinus qui & Albinus Flaccus cognomento, de quo plura superius, idemq. Abbas sancti Martini ex hac vita migravit, vt Odorannus est auctor. Meminit de ipsius scriptis Sigebertus anno Redemptoris septingentesimo nonagesimo, pariterq. Honorius Augustudunensis, sed copiosius Hælinandus. Præter Abbatiam sancti Martini nihil inuenimus Alcuino collatum, nisi cellam sancti Iudoci ad hospitium præstandum peregrinis eidem commendatam: est de his testimonium Lupi Ferrariensis in epistola ad Lotharium Regem, cum eandem ipse cellam accepisset a Caroli Magni filio Ludouico Imp. ait enim: Cellam sancti Iudoci, quam Carolus Magnus quondam Alcuino ad eleemosynam exhibendam, peregrinis commiserat, beatæ memoriæ pater vester nobis ea ratione concessit (sicut edictum illius attestatur) vt quod eleemosynæ superesset, in nostrum vsu cederet.] hæc Lupus Abbas.

Lup. epist. 11.

CHRISTI annus octingentesimus quintus, decimatertia Indictione inchoatur, quo Princeps Sarracenorum Aaron aduersus Nicephorum Imperatorem duxit exercitum trecentorum milium armatorum. cum Nicephorus videns se illi resistere minime posse, legationem pacis ad eum misit, nimirum Metropolitanum Synnadorum, & Petrum Egumenum Gylei & Gregorium Oeconomum, qui nomine Imperatoris pacti sunt dare illi tributum annuum tricenorum millium numismatum, & tria millia numismata in tributum capitis Imperatoris, & tria filij eius. Acquiescens itaque conditionibus his Princeps Sarracenorum: vbi ab Imperatore Romanorum tributum exegit, redijt ad suos. hæc ex Theophane.

NICEPHORVS TRIBVTVM SPONDET PRINCIPIS SARRACENORVM.

De rebus Occidentalis Imperij anni huius hæc reddunt Annales Francorum. Non multo post Caganus Princeps Hunnorum siue Auarum propter calamitatem populi sui Imperatorem Carolum adiit, postulans sibi locum dari ad habitandum Sabariam & Caruantum, quia propter infestationem Sclauorum, qui Behemanni vocantur, in pristinis sedibus esse non poterant (illi enim omnem terram Hunnorum depopulantes Lichonem tunc Ducem habuerunt) hunc Imperator benigne (erat enim Caganus Christianus, nomine Theodorus) suscepit, & precibus eius annuens, muneribus donatum redire permisit, qui rediens ad populum suum, paruo tempore transacto, diem suum obiit. Et misit Caganus successor eius vnum de Optimatibus suis, petens sibi honorem antiquum quem Caganus apud Hunnos habere solebat, cuius precibus Imperator assensum præbuit, & summam totius Regni iuxta priscorum ritum habere præcepit. Eodem anno misit exercitum suum cum filio suo Carolo in terram Sclauorum qui Behemanni vocantur, qui omnem illorum patriam depopulatus, Ducem eorum nomine Lichonem occidit.] ita plane Christianissimo Principi de Ecclesia iugiter benemerenti omnia dextere contigisse videmus, vt dum ipse de Ecclesia laborat, Deus pro ipse pugnet.

CAROLVS CAGANVM REGEM SVSCIPIT ET DVCEM SCLAVORVM PERMITTIT.

Subijciunt his iidem Annales de venatione Caroli Imperatoris in loco qui dicitur Kamp. Sed quæ acciderint eidem Imperatori, venationi operam danti, habentur in rebus mirifice gestis S. Gudilæ his verbis enarrata b: Vt Ecclesiarum amator semper extitit, defensorq. strenuus in cunctis deuotissimus eandem Villam Morfellensem sacrae virginis testamentis donauit legalibus & prædictum prædiolum Kamp, vnde arbor aduenerat, sub pluribus & idoneis tradidit testibus, vt ei loco tota Villa deinceps subiecta maneret.] & post alia hæc de venatione eiusdem subijcit auctor: Post hæc memoratus Imperator & Rex Carolus venationi, pro more, deditus, locis vicinis venationi aptis exturbabat rabidas feræ a suis saltibus, inter quas miræ magnitudinis vsu insequitur, qui iam multo spacio victus, cum nullum esset effugium, vndique campis late patentibus, ac mortem imminentem, iam iamq. capiendus, crebris differret flexibus: prope cursu recto tendit Morfellam, & in sancti Saluatoris irrumpit Ecclesiam. vbi tum res contingit,

b Apud Sur. die 8. Ianuar. to. 1.

DE VRSO IN VENATIONE CAROLI AD ECCLESIAM CONFUGIENTE.

a Psal. 35. git, quam facilius sit admirari quam eloqui. Nam Deus, qui (vt scriptum est^a) homines saluat & iumenta, bestialem quodammodo vrsi sensum permutauit, rationemque quamdam intelligendi in eo formauit. Erat namque cernere prope lipsana sacrae virginis eum se inferre, & sub tanta protectione a strepitu insequentium eum securum procumbere; deinde oblitum feritatis suae, flexa ceruice, submissoque humiliter capite, sanctimonialium aduenientium vestigia lambere ac more lasciuientium catulorum omnibus blandiri, & hoc ipso fatis indicare, se fuisse defensum patrocinio famulae Dei, eiusque deinceps paratum esse seruire obsequijs. Quod ubi nuntiatum est Regi cum suis, rem, quae in bestia diuinitus agebatur, intellexit, Deique magnalia in virgine venerans recessit sine eiusdem quidem vrsi laesione, sed non sine rei quam viderat in vrsu admiratione: iam vero vrsus e siluestri coepit esse domesticus, & in reliquum apud eiusdem loci sanctimoniales non aliter vixit, quam ab illis iussus esset.] haec auctor. **B**

b De reb. gest. Angl. continuat. lib. 1. c. 17. Hoc anno depressum valde fuisse Regnum Merciorum in Britannia, qui prosequuti sunt res Anglorum fidem faciunt, istis praemissis: *b* Bulredus accepta Ethelspida filia Regis Artulfi filij Egberti, affinitate illius & vetigalium pensionem & hostium depradationem consolatus est, sed postea, vigesimo secundo anno, ab eisdem patria deturbatus, Romam diffugit, ibique apud scholam Anglorum, in Ecclesia S. Mariae tumulatus est. Vxor eius tunc quidem in patria residens, postea virum secuta, apud Papiam extremam fortem incurrit. Tunc Regnum a Danis cuidam Celulpho * Burreddi ministro traditum, & ne ultra placitum teneret, iuramento firmatum. post paucos annos Elfridus nepos Egberti obtinuit. Ita Principatus Merciorum, qui per tumidam gentilis viri insaniam subito effloruit, tunc per miseram semiuiri Regis ignauiam omnino emarcuit anno Dominicae Incarnationis quingentesimo octogesimo quinto.] haec auctor. **C**

b De reb. gest. Angl. continuat. lib. 1. c. 17.
REGNUM MERCIORVM DEPRESSVM.

* Bulredi

STANTINOPOLITANVS

TARASII EPISC. CONSTANTINOPOLITANVS

SEQVITVR Christi annus octingentesimus sextus Indictionis decimaquarta, quo mensis Februarij vigesima quinta Tarasius Constantinopolitanus Episcopus moritur sanctitate clarus. Scripsit res ab eo praclare gestas Ignatius monachus, qui morienti praesens fuit & de eius ad Deum transitu ista scripsit memoria digna.

Post plurima certamina, & profundum doctrinae infinitum, & vitae honestae puritatem & verae Fidei confessionem, & ratione praediti gregis ad ea quae sunt praestantiora & diuina eius monitis deductionem, & in alendis pauperibus copiosam suppeditationem, & assiduum sanctis rebus data operam, & in pastoralis munere diuturnam moram (viginti enim & duos annos pontificalem decorauit cathedram) ingruens morbus, & valde grauem ei dolorem afferens, non persuasit vt obliuisceretur perpetui & diuini officij. Nam & morbo & senio laborans, nequaquam satiatur sacrosancti mysterij celebratione, sed intenso amore ad Deum ardens, & morbi nullam ducens rationem, pectore innitens mensae lignae, quae ponebatur ante aram diuinam, sancta peragebat infirmus videlicet. o fidem, & sapientem in rebus diuinis diligentiam! o interminatum in Deum amorem! Non enim curam gerebat corporis, vt cum rerum diuinarum eum coepisset satietas, mysteria diuina interrumpere, sed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans: *c* Cum infirmior, **E** tunc potens sum, acriter vacabat diuino cultui.

Inualuit ergo morbus, & eum de cetero cessare faciens a diuinorum operatione, ei parauit lectum infirmitatis: quod vtinam non fecisset, ante oculos eorum, qui cum nunquam in lecto conspexerant. Tunc fit miraculum nouum & terribile, quod nos qui aderamus, admiratione impleuit & timore, videntes eum velut in exstasi & luctantem cum aduersarijs qui non cadunt sub aspectum. Non enim aduersus carnem & sanguinem erat certamen, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus spiritualia nequitiae. Tamquam enim verba faciens cum aliquibus qui eum examinabant, & actae vitae rationem ab eo exigebant, ita causam suam agebat. Quamobrem multis videbatur esse reus debendi, & rationem reddere exactionis. Erat vero iustum iudicium superni auxilij, omnem vitam maculam eluere, & nullum illinc ferre delictum; appellari autem

d Ephes. 6.
TARASII MORIENTIS PVGNA ADVERSVS DAEMONES.
* locus obscurus

Ari autem lucis participem, & simul obire caelestibus materiae expertibus potestatibus. Nam quamdiu quidem habuit linguam ijs quae audiebat sensa aperta explicantem, verbis resistebat, & prompta dabat responsa ad ea quae obijciebantur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium, quorum eum accusare voluerant. O nulli culpae affinem cum Deo coniunctionem! Non potuerunt maligni inimici eum vel parua in re deprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid effingere, sed eos redegit ad omnem consilij inopiam per generalem & terribilem inficiationem, vt nec in eum quidem possent ullam causam in speciem dicere probabilem. Quando autem linguae obtorpuit instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro & manu & nutu eos euertebat, & non cessabat eos expellere. Videbatur enim nobis tamquam in inimicos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donec sensus coeperunt conuiuere: tunc enim tranquillissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesia & clamante, Inclina Domine, & exaudi me: ipse pelliceam hunc exiit amictum, & relictis vinculis carneis, venit ad luminosa atria caelestium, & habitat in ineffabili laetitia, quae percipitur intelligentia, ex ea quae hic est improbitate in anima nullum signum inferens. Nam cum hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum &c.] Subijcit dicere de luctu populi totius & Imperatoris, atque frequenti concursu omnium ad corpus eius, de quo sepulchro ipsius in monasterio, quod aedificauerat in templo omnium Martyrum in Bosphoro: narratque miracula ab eodem post obitum diuinitus edita diuersi generis, quae qui cupit, legere poterit.

Defuncto Tarasio, Imperator cogitare coepit de eius successore deligendo, in quo vt speciem saltem ostenderet pietatis, consuluit Theodorum Studitam virum quidem pietate insignem, vt proferret in medium, quem sciret tanto sacerdotio dignum. **A**rte enim regnandi scelestissimus Imperator, praeferebat pium, religiosum in omnibus, induens lupum pastoris habitu, Tyranni diluens nomen iustis quibusdam rationibus, quod videlicet non liceret vni feminae Romani Imperij moderari habenas, nec quidem expedire in tanto orbis discrimine, imminentibus vndique Sarracenis, vni feminae creditum periclitari Imperium. Haec & alia ipse populo ingerens, & viris religiosis monachis seruis Dei, non solum Tyranni nomen aboleuit, sed bonum quoque nomen fuit consecutus, vt de eo quae essent optimi Principis praedicarent non adulantes aulici tantum, sed viri quoque sanctissimi, vt Theodorus inter alios, quem ipse de futuro eligendo in locum Tarasij Episcopo successore consulisset. ad quem ipse respondens, has ad eum litteras dedit. **a**

DE SUCCESSORE DELIGENDO A NICEPHORO IMP. CONSULTVR THEODORVS.

D Omnino sic futurum erat, vt bonus Deus noster Ecclesiae suae curam gerens, pietatem vestram, hac aetate, Imperio praeficeret Christianorum, vt non saecularis solum dominatio male constituta rectius componeretur, sed Ecclesiasticus etiam principatus, si quid desideraretur assurgeret, & noua quaedam conspersio fieret in vtroque. Quod quidem in altero membro praclare ipsius gratia iam praestitum est a Christi amante Imperio vestro: atque adeo praestare perget caelesti numine corroboratum. Reliquum modo est vt alterum pari cura fruatur, pari que prudentia. Id vero post Deum & cum Deo a vobis tribuetur per approbationem legitimae electionis futuri Archiepiscopi.

a Cod. Columnens. bibl. epist. 16.

De quo, quando ex nobis etiam peccatoribus sciscitari voluisti, coram Deo, qui nos iudicaturus est, de eo quod dicturi sumus in die Iudicij, hic est sensus noster. Non nouimus, nec scimus vltimum (non quod defecerint viri vita & sermone illustres, sunt enim & Deo per specti & hominibus, impari licet ratione, atque in primis praclarae menti tuae) sed quia talem ratio deposcit, & desiderium Imperij vestri, qui possit corde perfecto Dei iustificationes exquirere; qui gradu atque ordine ab inferiore sensum ad superiorem ascenderit, qui tentatus fuerit per omnia, qui ex eis quae passus est, tentatis possit opem ferre. Et quid multis apud te verbis opus est qui omnia nosti, & ex tui ipsius statu ac dignitate tantum virum tibi repraesentas? Praelucere ceteris oportet non secus ac solem inter sidera.

EPIST. THEODORI STUDITAE AD NICEPHORVM IMP.

Cum igitur tale non videamus, nec suffragium ferre audemus. Hoc vero memoriae causa non sine metu & reuerentia suggerimus, quod ipsum plane non fugit peritissimam & diuinam prudentiam tuam, vt ex Episcopis etiam & ex praepositis, & ex stylitis, & ex inclusis: tum deinde ex clero delectum habens, ex illis ipsis perfectis desumas, prudentia, sensu, ac vita ceteris praestantiorum. Descendat enim Stylita, exeat Inclusus; quandoquidem publicum

cum est comodum quod quaeritur. Discerne & confer, & cum ipsis deprehendas digniore. **A** Et beatus est, & vere ter beati si haec omnia exequamini Christi imitatores Domini nostri.

SACERDOTIUM ET IMPERIVM BENE DISPONEDVM.

Hinc magis, magisque confirmabitur Imperium vestrum, magnificabitur nomen vestrum in generationes, augebuntur denique anni Principatus vestri. Duo siquidem haec Christianis munera tribuit Deus, sacerdotium & Imperium, per quae colitur; per quae ornantur, & gubernantur caelestium exemplo terrena. Vtrumvis ergo praeter dignitatem se habuerit, totum vna periclitari necesse est. Quare si optima Imperio vestro decernere vultis, & per Imperium vestrum omnibus Christianis, aequalem, quoad fieri potest, Imperatoriae virtuti vestrae fortietur Ecclesia Praefulem suum, ut exultent caelestia, latenturque terrena. Dux vobis sit Dei manus, in qua & cor vestrum est, ostendatque meliora & ab ea recipietis ob susceptos pro opere hoc labores, curas & sollicitudines Regnum sempiternum.] haec tenus Theodorus ad Imperatorem.

Quaeruit idem Imperator & S. Platonis de futuro eligendo Patriarcha sententiam: quanam autem ipse rescripserit ad Imperatorem, accipe ab ipso etiam Theodoro Studita, ubi res gestas eiusdem scriptis prosequutus, haec ait: Cum vero e vita excessisset diuinus ille vir, qui tunc Episcopatus praesidebat: quisnam Patriarcha futurus esset, suffragiis quaerebatur. quae quidem de multis ferebantur, cum plerique alius alium cooptaret, prout benevolentia aut veritate ducebatur. Quaeritum est & patris nostri suffragium non solum ab ijs qui sacerdotio insignes erant, sed ab ipso etiam Imperatore. Quid igitur (vos quaeso) faciendum illi erat? An non decebat eum, qui bonarum rerum causa certauerat, & accurata vitae legem omnibus se proposuerat, libere ac vere sententiam suam proferre, id quod ad communem vitae utilitatem spectaret, considerantem? **C** Minime, inquiunt, irrisores & obtractatores, sed vel ignorationem simulare, vel abiectius suffragium illud concedere oportebat; quorum alterum mendacium habet, alterum simulationem, vtrumque respuendum. Ille igitur suffragium suum misit. Cui autem illud detulerit, omitto dicere. Misit autem, Deo ipso teste. Quod & illi libenter acceperunt, nescio quomodo, quod scriptum fuerat, confirmantes. Qui enim suffragium ipsum accepit, reuoluit calculos ipsos, ac peruertit.

PLATONIS DE ELIGENDO PATRIARCHA SENTENTIA.

Et Plato quidem ipse, quoniam necesse erat, ut pro capite proponendo, singula membra suo fungerentur officio, ad quemdam eorum qui eodem habitu induti erant, Caesaris ipsius propinquum, communis utilitatis causa egredi ex eo loco, in quo erat, nequaquam veritus, nocte adijt: cui cum ea dixisset, quae decebant, in cellam celeriter redijt. Ille vero cum haec audisset, in furorem versus est, ac paululum moratus, quantum ad id quod consultauerat, perficiendum satis esset, sanctum virum cum illo & nos vna comprehendit, & quatuor & viginti dies munito quodam in carcere detentos, domum postea redire permisit.] At ista quidem quae ingerit Theodorus de carcere Platonis, suique & aliorum post electionem Patriarchae acciderunt, cum Plato atque Theodorus ipse, redarguissent Imperatorem, quod Iosephum illum damnatum ante nouem annos a Tarasio, quod coronasset subintroductam feminam Constantini, in statum pristinum reuocasset. Sed de his dicturi postea sumus, de electione modo noui Patriarchae agendum est.

IN CARCERE TRVSI PLATO ET THEODORVS.

Cum autem diuersa suffragia (ut dictum est) in diuersos pro affectione cuiusque ferrentur, placuit tandem eligere Nicephorum laicum adhuc hominem, sed quem virtutes ornabant. nobilis hic ciuis erat, diuque in curia apud Imperatores militauerat, ministerio illo quod a secretis appellari consuevit, de quo ista habet Ignatius monachus huius temporis scriptor in Tarasio, ubi agit de his qui interfuerunt Nicæno Concilio posteriori: Inter quos fuit Nicephorus qui erat a secretis Imperatoris, qui cum vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedem Patriarchalem suscepit post Tarasij sanctam consummationem.] Hic ipse mundi rerum inquietum ac mobilem statum, animaeque periculosum admodum esse intelligens, ut animae suae salutem cõsuleret iam ante ista, nuntium remisit saeculo, & in solitudinem se contulerat, non ut statim monachus fieret, sed ut experiretur, & assuesceret vitae monasticae, quam meditabatur. Cum ergo placuisset Imperatori, illum deligere virum: eum accitum, immo vi abstractum perducere curat Constantinopolim. sed reclamans licet, & renuens, cogitur tamen impositum onus Episcopatus subire, qui ut vni animae suae vacaret, abdicata honorifica functione, iam (ut dictum est) aufugerat in solitudinem. Testatur haec

NICEPHORVS ELIGITVR PATRIARCHA CONSTANTINOPOL.

A haec ipse pluribus in epistola ad Leonem Pontificem, quam suo loco inferius redditurum sumus. Scripsit enim eam (ut ipse tradit) mortuo Nicephoro Imperatore, cum Michael imperare coepisset, testatus id faciendi, sibi ob duritiam Nicephori Imperatoris, liberum non fuisse. At quanta mala passi sint serui Dei Plato & Theodorus, & qui cum ipsis erant monachi Constantinopoli, occasione restitutionis nefarij Iosephi, idem Theodorus sic pergit in Platone narrare.

Quid (inquit) opus est dicere, quot iniurijs virum illum, vel potius virtutem ipsam affecerit Imperator videlicet, fratrum societatem furiose oppugnans atque conturbans, & alios quidem in carcere seruans, alios ad iudicia tamquam reos trahens, quamuis in alijs omnibus rebus imbellis & ridiculus existeret? Quae omnia erant apparatus quidam malitiae, quam ille meditabatur, & velut iniquitatis cuiusdam exordium, necnon eius nominis nugarum, & apertae petulantiae significatio. Propediem vexatio ista illata est, eiusque causa fuit Ioseph ille qui adulteros, quos diximus; coniugauerat: clandestinum namque malum illud, & Ecclesiae ipsius perturbatio. Cuius quoniam tamquam serpentis cuiusdam venenum, canonicè communionem effugimus, a Caesare ipso minae nobis proponebantur; quique instabant parati erant. Sed qui possum paucis verbis comprehendere quam multos terrores, quot certamina & tentationes nobis attulerit, quam saepe nos abducendo vexarit? scit haec tam qui ea passus fuit, quam qui prope illum qui haec patiebatur, tunc erat. Profecto militaris phalanx locum in quo manebamus, ita cinxit, ut neque aliquem hincere, aut omnino caput efferre permetteretur, intus timores, foris terror & minae proponebantur. A quibus autem haec proposita fuerint, non dicam, eorum qui haec fecerunt, personam reueritus. Heu quanta fuit temporis illius calamitas! Nemo fere impetum illum ferre potuit. Nemo fuit qui recta consuleret, & diuinas partes sustineret. Quinimmo optabile erat, ne quis iracundiam Principum magis excitaret. Haec & miserabiliora faciebant, qui eiusdem ordinis erant participes.] haec de his summam Theodorus. Quae autem de Synodo, siue potius conuentu satanico post haec facta subdit, suo loco dicemus, quo fieri contigit.

IOSEPHI CAUSA ECCLESIA PERTVRBATA.

Porro laudum suarum parcissimus Theodorus, qui in his praclare gestis rebus principem locum tenuit, ista ieiune admodum percurrere visus est, ne videri posset sua facta laudare; verum in datis tunc ab eo pluribus eodem argumento epistolis, quantum in his laboris insumpserit, aperte satis significat. Sed & qui vitam ipsius Theodori perpetuitati sacrauit Michael monachus eius discipulus, paulo fufius ista est prosequutus, dum ita a Nicephoro inchoat historiam:

NICEPHORVS IMP. PERTVRBATOR PACIS ECCLESIAE.

D Sed ferre non poterat inimicus, nec tenere se, quin Theodorum iterum aggredere- tur, tamquam inuidens ipsi perpetuo, eiusque recte factis succensens. Eum enim qui scriptis per id tempus potiebatur, Nicephorum dico improbum illum, qui piam Irenem Imperio spoliavit, & Imperium ipse per vim atque iniuriam inuasit; hunc inquam, ad oppugnandum sanctum virum Theodorum impudens excitauit. Quoniam autem pacto, deinceps exponam. Hic ergo Nicephorus specie quidem Christianus, eademque nobiscum communionem habens, reuera autem, factisque ipsis, Christi hostis (quod omnium pessimum erat) conuiuere nequibat, tamquam ad malum natus, nisi omnia miscere conaretur, & quicquid in animum venisset, nihil intentatum relinqueret. Cui inter cetera nulla cura, nulla sollicitudo fuit, res Ecclesiae perturbare, ut ad maiora, & qualia ipsum decebant, eius malitia progredere- tur.

E Hac enim pace, quam paulo ante adeptam vix fuerat, frui non ferens, multis nuper agitatum tumultibus, alia rursus ratione conatus est in novos motus, seditionesque conijcere. Iosephum siquidem illum, communi Ecclesiae calculo a Tarasio iure olim eiectum ob manifestum ab eo commissum crimen, quod nemini obscurum est: non dubitauit iterum tyrannice & contra canones in Ecclesiam reuocare, atque ademptum illi sacerdotium restituere. Quid nouus hic dogmatum auctor non erat dicens, quid non agens, quod denique sceleris genus praetermittens, ut cogitata & inchoata perficeret? adeo ut quod omnium absurdissimum erat, haec iam dicere non puderet: Nihil noui, inquit, aut temerarij alioqui fecerimus, si ab alio pulsum ipsi recipiamus, quinimmo caritatis legem obseruabimus; in quo quidem & obsequentes vniuersos habebimus & suffragatores atque socios. Et legem hoc loco caritatis (o legum aequitas & sacri sermones!) impudens commemorabat, cui nec quid lex, quid caritas sit, exploratum unquam fuit.

Quem

Quem si nihil aliud, hoc certe cogitare oportebat, quamuis amens & vecors in ceteris esset. Tamen si hunc Patriarcha Tarasius deposuerit, qui a nobis nunc abiit, & ad superas sedes emigravit; tamen si suis alij eum sententijs damnauerint: at nobis non solum quæ ab illis statuta sunt transilire nefas est, sed eadem confirmare vel maxime conuenire, cum eadem nobis atque illis sit gratia, ne Patrum nostrorum leges mutare videamur, & studio impij esse.

NICEPHORVS COACTVS AB IMP. IOSEPHVM RESTITVIT.

Quorum ille nihil prorsus recogitans, Patriarcham vi aggreditur (Nicephorus is erat Tarasij successor) omnibus eum machinis oppugnans, vt vel inuitus voluntati eius obsequeretur, & sacerdotium redderet Iosepho. Quod ille sane vi tandem ægre adductus præstitit, veritus, opinor, vir Dei, ne atrocius quippiam insanus ille moliretur, Ecclesiamq. vehementius exagitaret, si quod tantopere concupierat, non obtineret. Verum hoc non sponte, neque solus fecit Nicephorus, sed adhibito Episcoporum concilio, de quo modo dicturi sumus: at certe quidem perfacile fuit laicum hominem in palatio tantum versatum; & ad regimen tantæ molis recens assumptum pertrahi in sententiam aliorum seniorum & qui peritiam canonum quam maxime profitebantur Episcoporum.

B

Hoc itaque anno Synodus iussu Imperatoris congregata est paucorum Episcoporum qui tunc erant Constantinopoli, in qua ipse qui antea fuerat damnatus Iosephus, fuit restitutus in pristinum sacerdotij gradum, de quo ista habet Theodorus Studita ad Nicephorum Patriarcham post biennium scribens: Cum enim (inquit) factus est conuentus ille paruus, & nescio quo nomine appellem, ex carcere per id tempus redieram.

Theod. Stud. ep. 25. Cod. Column. SYNODVS CONST. IN QVA ABSOLVITVR IOSEPHVS. b Eccli. 20. c Isai. 42.

Cumq. viderem eos esse congregatos, qui adulterium ante susceperant, qui scilicet conuenerant, vt Theodotem duceret Constantinus, Episcopi, & adulterij copulatorem amplexi fuerant; venit mihi in mentem illius dicti Prophetici: Sapiens in illo tempore silebit, quoniam tempus malum est. Sed iam dicat idem: Tacui, numquid semper tacebo? propterea tempore congruenti calumnia pressus, hæc tandem protuli, quia quantum in me fuit omni ratione caui duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum voluens, quandoquidem Episcopi dignitate præditus non essem, vt arguendi habeam potestatem, sufficere si me ipse custodiam, & non participem illius communionis, eorumq. qui scientes cum illo sacra faciunt, quoad scandalum de medio tollatur. Ista quidem Theodorus, vbi vidit hominem in Synodo male absolutum, tradit; quæ & alijs epistolis sæpe refricat & inculcat.

C

Ceterum ne quis errore labatur, dum apud Theophanem, immo & apud Theodorum ipsum Studitam, necnon Michaelem in Theodoro nonnisi vnus Synodi mentionem habitam esse videt, qua ipsis sanctis exilium decretum est: constat eiusdem Theodori assertionem in epistola ad Leonem Romanum Pontificem, duplicem ab illis esse Synodum congregatam, quarum priori receptus est Ioseph, altera qua anathematizati sunt, qui cum illo non communicarent, quam & secuta sunt exilia sanctorum. dicemus nos de ea suo loco. Porro quod ad præsens pertinet conuenticulum: nominat id Theodorus in epistola ad Leonem, Synodum hæreticorum, vel Synodum adulterantium, eorum scilicet qui adulterium comprobassent Imperatoris.

SYNODVS ADVLTERANTIUM.

Sequenti autem die a Synodo congregata, ipse ad Nicephorum Patriarcham Theodorus scripsit epistolam, studens auocare eum ab ijs quæ statuta essent de receptione damnati, se excusans pariter si illius communicationi minime admisceri velit. epistola sic se habet.

Theod. Stud. lib. 1. epist. 30. Cod. Colum.

Necesse non erat litteris indicare Angelo beatitudinis tuæ, quæ ore ipso iam significata sunt, quamuis per humiles nos ambos non fuissent. Attamen ne qui hesternò die iussu tuo conuentus habitus est Episcoporum, diuersum aliquid docens ab ijs quæ cum illo dicta a nobis sunt, sacras aures vestras conturbet: consentaneum duximus, summam referre totam Apologiæ nostræ rationem. Nos igitur, beatissime, Orthodoxi sumus in omnibus, omnem hæresim reiicientes, omnemq. Oecumenicam & Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab eis sacras & canonicas constitutiones arte complectimur. Neque enim veritatem prorsus tenet is, qui rectam fidem habere se existimans, diuinis canonibus non regatur. Ad hæc, legitimas a Sanctis pro tempore vsurpatas dispensationes admittimus, quando & nos humiles sanctitatem tuam per Oeconomi eiectionem amplecti, non exactum ius sectantium est, sed admodum dispensan-

THEODORI STUDITAE EPISTOLA AD NICEPHORVM EPISC. CONST.

A dispensantium & conspirantium. Et prædecessorem sanctitatis tuæ Patriarcham eadem ratione suscepimus in hoc ipso negotio, quando reuersi ab exilio sumus, disrupto adulterino coniugio, & Oeconomo sacerdotij munere deiecto. Non enim (aiebamus) nobis pars tecum neque hic, neque in futuro sæculo, propterea quod adulter promiscue a sanctitate tua participarit. Illo vero contra, dicente: Dispensatione vsus sum, vt etiam impartirem ad tempus. Deinde hæc subiiciente, manus meæ abscissæ fuerunt in adulterina coronatione. Numquid ego vlla ratione coronauit? Post hæc communicauimus vsque ad obitum ipsius, & sanctitatem tuam rursus suscepimus ad dignitatem Archiepiscopatus; quemadmodum & mentionem eius quotidie facimus in sacrificio: nec aliare discrepamus, quam propter Oeconomum per sacros canones depositum multis modis, ac præcipue quod post nouem annorum excommunicationem iterum sacris operetur, neque id in abdito (ferendum enim id esset, nobis eius rei minime conscijs) sed in ipso fonte sacerdotij nostri, hoc est, cum sincera conuersatione tua assidue pergens ad sacrificandum. Aequum igitur & sanctum ac sine scandalo populo Dei fuerat, in primisq. ordini nostro, eijci & priuari sacerdotio qui indigne prosiliit: nobis sanctitatis tuæ memoriam seruantibus, & ab omni Episcopo & sacerdote, qui manifesto reprobis non sit, communicantibus iuxta Theologum. Quod si hoc nulla ratione factum propter peccata nostra: num vt aliquid (non ex metu sermo, sed commiseratione communi) in humilitatem nostram a sanctitate tua illicitum fiat & contra canones? quoniam perferemus nos quidem, Dei virtute, atque vtinam id nobis contingat eius concessu.

CVR PVBLICE NON COMMVNICET.

Verum testor sanctitati tuæ coram Christo & sanctis Angelis audientibus, magnum a te schisma conuari in Ecclesia nostra. Quod si potestati subijcitur vt homines, atque sub sacrorum & diuinorum canonum potestate, velimus nolimus, regimur, & obsequemur. Ceterum oramus sanctitatem tuam: flecte aurem tuam, & audi vocem nostram vt peritus medicus, vt pastor bonus ouem vnã prohibe a sacrificio, & omnes a scandalo redime, ne vnus scabie tota Ecclesia nostra inficiatur, quã acquisiuit Dominus & Deus noster sanguine suo. De nugis enim nugentur qui volunt, & calumniantur sycophantæ, parati sumus ad omnem defensionem, refutationemq. accusatoriæ obiectionis. Amici & laudatores tui sumus. in primisq. pijsimorum & triumphatorum dominorum nostrorum. Cumq. tales simus, quamobrem turbatio? Qua de causa euenient quæ euentura sunt, siquidem contraria Dei præceptis? Tribue nobis sacras preces tuas.] hæc tunc ad Patriarcham Theodorus.

REMEDIUM VT COMMVNICET.

D Quid ad hæc Patriarcha rescripserit, non habemus, sed potius non rescripsisse eum, verius dici potest, secundum ea quæ idem Theodorus ad Simeonem præpositum scribens ait: De Patriarcha enim quid attinet loqui? Qui nec responsa dare vult, nec admittere qui verba faciat: Qui in omnibus Cæsari inseruit.] At sic licet subduxerit se Theodorus cum suis a communicatione Iosephi Oeconomi, secrete id quidem & sub silentio per biennium fecit, quo tempore & cum ipso Patriarcha communicare non destitit, vt idem ipse testatur; ita tamen, quod licet in publicis precibus ipse eius memoriam faceret in sua monasterij Ecclesia, accedere tamen ad sacra eius quibus interesse solet perditus ille Iosephus, penitus detrectaret. nam audi quid ad Basilium scribat.

Theod. ep. 26. in Cod. Colum.

Nos ergo & sanctissimi Patriarchæ mentionem facimus (vt conuenit) in Mystagogia, sicut & piorum Imperatorum nostrorum: & cum omni sacerdote inculpato communicare non detrectamus. Scripsimusq. ad ipsum Patriarcham: quod & pij Imperatores nostri sciunt, nos in nulla re discrepare præterquam de Iosepho. Et simul ac depulsus fuerit sacerdotio, cum ipso statim communicaturos: etenim desiderabilem nobis virum esse, non solum quod caput sit Ecclesiæ nostræ, sed quia iam olim reuerendus nobis erat, & singula ipsius bona laudare non cessamus.] hæc Theodorus. Sed iam quæ sunt anni huius reliqua prosequamur, nonnisi post sequentem annum eum iterum conuenturi, quando rursus aduersus eum tempestas est excitata.

Theod. ep. 28. in Cod. Colum. QVOMODO CVM PATRIARCHA COMMVNICASSE THEODORVS DICATVR.

Quod igitur pertinet ad res Occidentales: produnt Annales Francorum hoc anno habitum esse conuentum ab Imperatore Carolo in Villa Theodonis, atque ex testamento tribus filijs tripartitum esse ipsum Regnum, singulas singulis partes esse diuisas, si cõtingeret eos post patris obitum esse superstites. Extat ipsum quidem eiusmodi testamentum, siue diuisionis decretum ab eodem Carolo Magno constitutum hoc anno, ap-

CONVENTVS IN VILLA THEODONIS IN QVO TRIPARTITVM REGNVM FILIIS A CAROLO MAGNO.

positum parergon ad vitam ipsius, atque ex Pithoei bibliotheca in lucem editum, ver-
bis istis. A

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Imperator Cæsar Carolus Rex Franço-
rum inuictissimus, & Romani rector Imperij, pius, felix, ac triumphator semper Augu-
stus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, & cuncto populo Catholico præsentis & fu-
turo gentium ac nationum quæ sub eius Imperio ac regimine constitutæ sunt.

TESTAMEN-
TVM CAROLI
MAGNI QVO
REGNUM PAR-
TITVR IN-
TER FILIOS.

Sicut omnibus vobis notum esse, & neminem vestrum latere credimus, quomodo
nos diuina clementia, cuius nutu ad occasum tendentia sæcula per successiones genera-
tionum reparantur, tres nobis dando, filios, magno miserationis ac benedictionis suæ
ditauit munere, quia per eos, secundum vota nostra & spem nostram de Regno confir-
mauit, & curam obliuioni obnoxia posteritatis leuiorem fecit. Ita & hoc vobis notum
fieri volumus, quod eisdem per Dei gratiam filios nostros Regni a Deo nobis concessi, B
donec in corpore sumus, & post nostrum ab hac mortalitate discessum huius a Deo con-
seruandi Regni vel Imperij nostri hæredes relinquere, si sic diuina Maiestas annuerit,
optamus. Non vt confuse atque inordinate, aut sub totius Regni dominatione iurgij
controuersiam eis relinquamus; sed trina partitione totum Regni corpus diuidentes,
quam quisquis illorum tueri vel regere debeat, portionem distribuere & designare vo-
lumus, eo videlicet modo, vt sua quisque portione contentus, iuxta ordinationem nostram
& fines Regni sui, quæ ad alienigenas extenduntur, cum Dei adiutorio nitatur defende-
re, & pacem atque caritatem cum fratre custodire.

Diuisiones vero a Deo consecrati & conseruandi Imperij vel Regni nostri tales facere
placuit, vt Aquitaniam totam & Vualconiam (excepto pago Turonico) & quicquid inde
ad Occidentem atque Hispaniam respicit, & de ciuitate Niuernis, quæ sita est super fluuium C
Ligerim cum ipso pago Niuernense, pagum Aualensem, atque Alensem, Cabillionensem,
Matisconensem, Lugdunensem, Saboiam, Moriennam, Tarentasiam, Montem Cini-
sium, Vallem Segusianam vsque ad Clusas, & inter terminos Italicorum montium vsque
ad mare, vel vsque ad Hispanias continetur, hoc est, illam portionem Burgundiæ, &
Prouinciam ac Septimaniam, vel Gothiam, Ludouico dilecto filio nostro consignauimus.

Italiam vero, quæ & Longobardia dicitur, & Baioariam, sicut Tassilo tenuit exce-
ptis duabus villis, quarum nomina sunt Ingoldestat, & Lutrahahof, quas nos quondam
Tassiloni beneficiauimus, & pertinet ad pagum, qui dicitur Northgouue, & de Aleman-
nia partem quæ in Australi ripa Danubij fluminis est, & de ipso flumine Danubij cur-
rente limite vsque ad Rhenum fluuium sursum versus vsque ad Alpes, quicquid intra
hos terminos fuerit, & ad Meridiem vel Orientem respicit, vna cum Ducatu Curienfi & D
pago Burgouue, Pipino dilecto filio nostro.

Quicquid autem de Regno nostro extra hos terminos fuerit, id est, Franciam & Bur-
gundiam, excepta illa parte quam Ludouico dedimus, atque Alemanniam (excepta
portione quam Pipino adscripsimus) Austriam, Neustriam, Thuringiam, Saxoniam, Fri-
siam, & partem Baioariæ, quæ dicitur Northgouue, dilecto filio nostro Carolo conces-
simus, ita vt Carolus & Ludouicus viam habere possint in Italiam ad auxilium facien-
dum fratri suo, si ita necessitas extiterit, Carolus per vallem Augustanam, quæ ad Re-
gnum eius pertinet, & Ludouicus per vallem Segusianam. Pipinus vero & exitum &
ingressum per Alpes Noricas atque Curiam.

Hæc autem tali ordine disposuimus, vt si Carolus qui maior est natu, priusquam ceteri
fratres diem obierit, pars Regni quam habebat, diuidatur inter Pipinum & Ludouicum, E
sicut quondam diuisum est inter nos & fratrem nostrum Carolomannum, eo modo vt
Pipinus illam portionem habeat, quam frater noster Carolomannus habuit, Ludouicus
vero illam partem, quam nos in illa partitione suscepimus. Si vero Carolo & Ludouico
viuentibus, Pipinus debitum humanæ naturæ compleuerit, Carolus & Ludouicus diui-
dant inter se Regnum quod ille habuit. Et hæc diuisio tali modo fiat, vt ab ingressu Ita-
liæ per Augustam ciuitatem accipiat Carolus Eboariam, Vercellas, Papiam, & inde per
Padum fluuium termino corrente vsque ad fines Regensium & ipsum Regium, & ciui-
tatem nouam atque Mutinam vsque ad terminos S. Petri. Has ciuitates cum suburbanis
& territorijs suis, atque Comitatus quæ ad ipsas pertinent, & quicquid inde Romam
pergenti ad læuam respicit de Regno quod Pipinus habuit, vna cum Ducatu Spoletano
hanc portionem, sicut prædiximus, accipiat Carolus.

Quicquid

A Quicquid autem a prædictis ciuitatibus vel Comitatus Romam eunti ad dexteram
iacet, de prædicto Regno, id est, portionem quæ remansit de regione Transpadana vna
cum Ducatu Tuscano vsque ad mare Australe & vsque ad Prouinciam Ludouicus ad
augmentum sui Regni fortiat. Quod si ceteris superstitibus Ludouicus fuerit defun-
ctus, eam partem Burgundiæ, quam Regno eius adiunximus cum Prouincia & Septi-
mania siue Gothia vsque ad Hispaniam Pipinus accipiat, Carolus vero Aquitaniam at-
que Vualconiam.

Quod si talis filius cuiuslibet istorum trium fratrum natus fuerit, quem populus eli-
gere velit, vt patri suo succedat in Regni hæreditate, volumus vt in hoc consentiant pa-
trui ipsius pueri, & regnare permittant filium fratris sui in portione Regni, quam pater
eius, eorum frater habuit.

B Post hanc nostræ auctoritatis dispositionem placuit inter prædictos filios nostros sta-
tuere atque præcipere propter pacem, quam inter eos perpetuo permanere desidera-
mus, vt nullus eorum fratris sui terminos, vel Regni limites inuadere præsumat, neque
fraudulenter ingredi ad conturbandum Regnum eius, vel marcas minuendas, sed ad-
iuuet vnusquisque illorum fratrem suum, & auxilium ei ferat contra inimicos eius
iuxta rationem & possibilitatem siue intra patriam, siue contra exterarum nationes.

Neque aliquis illorum hominem fratris sui pro quibuslibet causis siue culpæ ad se
confugientem suscipiat, ad intercessionem pro eo faciendam: quia volumus vt quilibet
homo peccans & intercessione indigens intra Regnum domini sui, vel ad loca sancta,
vel ad honoratos homines confugiat, & inde iustam intercessionem mereatur.

Similiter præcipimus, vt quemlibet liberum hominem, qui dominum suum contra
C eius voluntatem dimiserit, & de vno Regno in aliud profectus fuerit: neque ipse Rex
suscipiat, neque hominibus suis consentiat, vt talem hominem recipiant vel iuste retine-
re præsumant. hoc non solum de liberis, sed etiam de seruis fugitiuis statuimus ordi-
nandum, vt nulla discordijs relinquatur occasio.

Quapropter præcipiendum vobis videtur, vt post ab hac mortalitate discessum ho-
mines vnus cuiusque eorum accipiant beneficia vnusquisque in Regno domini sui, &
non in altero, ne forte per hoc, si aliter fecerit, scandalum aliquod accidere possit. Hæ-
reditatem autem suam habeat vnusquisque illorum hominum absque contradictione
in vnoquoque Regno, quam eum legitime habere contigerit.

Vt vnusquisque liber homo post mortem domini sui licentiam habeat se commen-
dandi inter hæc tria Regna ad quodcumque voluerit, similiter & ille qui nondum ali-
D cui est commendatus.

De traditionibus autem & venditionibus quæ inter partes fieri solent: præcipimus vt
nullus ex his tribus fratribus, suscipiat de Regno alterius a quolibet homine traditio-
nem, vel venditionem rerum immobilium, hoc est, terrarum, vinearum atque liberta-
tem seruorumq. qui non casati sunt, siue terrenorum quæ hæreditatis nomine censetur,
auro, argento, & gemmis, armis ac vestibus, necnon & mancipijs non casatis, & his
speciebus quæ proprie ad negotiatores pertinere noscuntur. Ceteris vero liberis homi-
nibus hoc nomine interdendum iudicauimus.

Si quæ autem feminae sicut fieri solet, inter partes & Regna fuerint ad coniugia po-
stulata, non denegentur iuste poscentibus, sed liceat eas vicissim dare & accipere, &
affinitatibus populos inter se sociari. Ipsæ vero feminae potestatem habeant rerum
E suarum in Regno, vnde exierant, quando in alio propter mariti societatem habitant.

De obsidibus autem qui propter credentias dati sunt, & a nobis per diuersa loca ad
custodiendum destinati sunt, volumus vt ille Rex in cuius Regno sunt absque voluntate
fratris sui, de cuius Regno sublatis sunt, in patriam eos redire non permittat, sed potius
in futurum in suscipiendis obsidibus alter alteri mutuam ferat auxilium, si frater fra-
trem hoc facere, rationabiliter postulauerit. Idem iubemus & de his qui pro suis facino-
ribus in exilium missi vel mittendi sunt.

Si causa vel intentio controuersiae talis inter partes propter terminos & confinia Re-
gnorum ortæ fuerint, quæ hominum testimonio declarari vel definiri non possint: tunc
volumus vt ad declarationem rei dubiæ, iudicio Crucis, Dei voluntas & rerum veritas
exquiratur, nec vnquam pro tali causa cuiuslibet generis pugna vel campus ad exami-
nationem iudicetur. Si vero quilibet homo de vno Regno hominem de altero Regno

de infidelitate contra dominum suum accusauerit, mittat eum dominus suus ad fratrem A suum, vt ibi comprobet quod de homine illius dixit.]

IUDICIUM ET EXAMEN CRUCIS.

Sed antequam ulterius progrediamur hic considerandum est, quod sicut hic probatur iudicium Crucis, ita alibi ab eodem prohibitum reperitur examen Crucis; & sicut illud licite fieri posse demonstrat, ita hoc certum est fuisse vetitum eiusdem Caroli Imperatoris sancito decreto; siquidem libro primo Capitularium, capitulo centesimo octauo ista leguntur: Sancitum est, vt nullus deinceps quamlibet examinationem Crucis facere praesumat, ne Christi passio quae est glorificatio cuiuslibet, temeritate contemptui habeatur.] quodnam autem fuerit istud examen vel iudicium Crucis, nobis haecenus est incompertum. Pergit vero dignum tanto Principe Christianissimo praecipuum iisdem tribus filiis eiusmodi publica solemnique testificatione insinuare sic dicens.

REGES FRANCORVM CONSTITVIT DEFENSORES PONTIFICVM.

Super omnia autem iubemus, VT IPSI TRES FRATRES, CVRAM ET DEFENSIONEM S. PAPAE SIMVL SVSCIPIANT, sicut quondam ab auo nostro Carolo & beatae memoriae genitore Pipino Rege, & a nobis postea suscepta est, vt eum cum omni adiutorio ab hostibus defendere nitantur, & iustitiam suam quantum ad ipsos pertinet & ratio postulat, habere faciant. Similiter & de ceteris Ecclesijs quae sub illorum fuerint potestate praecipimus, vt iustitiam suam & honorem habeant, & pastores & rectores venerabilium locorum habeant potestatem rerum quae ad ipsa pia loca pertinent, in quocumque de his tribus Regnis illarum Ecclesiarum possessiones fuerint.

Quod si de his statutis atque conuenientijs aliquid casu quolibet vel ignorantia (quod non optamus) fuerit irruptum: praecipimus, vt quam citissime secundum iustitiam emendare studeant, ne forte propter dilationem maius damnum possit accidere.

De filiabus autem nostris, sororibus scilicet praedictorum filiorum nostrorum iubemus, vt post nostrum ab hoc corpore discessum, licentiam habeat vnaquaeque eligendi sub cuius fratris tutela & defensione se conferre velit. Et qualiscumque ex illis monasticam vitam elegerit, liceat ei honorifice viuere sub defensione fratris sui in cuius Regno degere voluerit. Quae autem iuste & rationabiliter a condigno viro ad coniugium quaesita fuerit, & ei coniugalis vita placuerit, non ei denegetur a fratribus suis, si & viri postulantis & feminae consentientis honesta & rationabilis fuerit voluntas.

De nepotibus vero nostris, scilicet filiis praedictorum filiorum nostrorum qui eis vel iam nati sunt, vel adhuc nascituri sunt; placuit nobis praecipere, vt nullus eorum per quaslibet occasiones quemlibet ex illis apud se accusatum sine iusta discussione atque examinatione aut occidere, aut membris mancare, aut excacare, aut inuitum tondere faciat. sed volumus vt honorati sint apud patres vel patruos suos, & obediens sint cum D omni subiectione quam decet in tali consanguinitate esse.

Hoc postremo statuendum nobis videtur, vt quicquid adhuc de rebus & constitutionibus, quae ad profectum & vtilitatem eorum pertinent, his nostris decretis atque praecipuis addere voluerimus, sic a praedictis dilectis filiis nostris obseruetur atque custodiantur, sicut ea quae de his iam statuta & descripta sunt, custodire, & obseruare praecipimus.

CVR DE IMPERIO NIHIL DISPOSVIT CAROLVS MAGNVS.

Haec autem omnia ita disposuimus, atque ex ordine firmare decreuimus, vt quamdiu diuinae Maieitati placuerit nos hanc corporalem agere vitam, potestas nostra sit super a Deo conseruatum Regnum atque Imperium istud, sicut haecenus fuit in regimine atque ordinatione, & omni dominatu regali atque Imperiali, vt obediens habeamus praedictos dilectos filios nostros atque Deo amabilem populum nostrum cum omni subiectione, quae patri a filiis, & Imperatori ac Regi a suis populis exhibetur.] hucusque Caroli de diuisione decretum siue testamentum factum in Villa Theodonis, subscriptum ab Optimatibus Francorum, & Romam missum per Eginhardum a secretis ad Leonem Pontificem confirmandum atque subscriptione muniendum. Sub cuius dispositione de Imperio decernendum reliquisse visus est, vt cui vellet, Pontifex daret, cum nullam de eo in testamento mentionem habere voluerit, de quo ante omnia fuisset ipsi testandum, si haereditarium existimasset, & non potius Romani Pontificis arbitrio electiuum. Porro ijs omnibus quae statuta fuerunt a Carolo Leo Pontifex & assensum praebuit, & propria manu subscripsit. haec veteres Annales Francorum.

Veru[m] etsi du[m] viueret, totius Imperij & Francoru[m] Regni Carolus apud se retinuit plenu[m] dominiu[m], tamen administrationem illis concessit, Consiliarios illis tribuens viros prudentes

tes ac religiosos. Pipini siquidem lateribus iunxit Hadelhartum virum sanctissimum, cuius vitae admirandae monumenta extant. Quod vero ad reliqua eiusdem bona pertinet, idem Imperator triennio ante obitum de rebus mobilibus condidit testamentum, siue donationem causa mortis, quae ad finem vitae eius apud Eginhardum posita legitur, nosq. suo loco reddituri sumus.

a Sur. die 2. Ianuar. tom. 1.

Quod rursus spectat ad conuentum hunc habitum in Villa Theodonis, huius occasione hic mentio habenda de Concilio triginta duorum Episcoporum in eodem loco occasione necis Ioannis Episcopi celebrato, in quo aduersus percutientes Ecclesiasticos omnes in sacro ordine constitutos antiquae sunt renouatae censurae atque aliae superadditae: praesertim vero aduersus insidiantes Episcopis viguit Ecclesiasticae censurae seueritas. Sed quod ad tempus Synodi spectat, sunt qui collocant hanc anno octingentesimo

DE CONCILIO HABITO IN VILLA THEODONIS. b Habetur in tom. 3. Concilio rui edit. Vener.

duodecimo Saluatoris, sed considerent quod alij Episcopi huic Synodo scripti reperiuntur, nempe Aistulphus Maguntiae, Ebbo Rhemensis diuersi ab illis, qui Maguntiaco Concilio habito anno octingentesimo decimotertio subscripti habentur, nempe eius ciuitatis Archiepiscopus Hildebaldu[s], sed & in Concilio Rhemensi eodem anno celebrato, non Ebbo, sed Vulfarius nominatus habetur Rhemensis Episcopus.

Vrgentibus autem diuersorum sacerdotum accusationibus, factu[m] est vt ex Synodo per Carolum Magnum missa fuerit consultiatio ad Leonem Romanum Pontificem rogatum de ipsis sacerdotibus criminosis quid agendum, cum probatio certa deficeret. Est de ea mentio in Capitularibus ipsius Caroli his verbis: Et hoc vobiscu[m] magno studio pertractandu[m] est, quid de illis presbyteris criminosis, vnde approbatio non est, & semper negant, faciendum sit: Nam hoc saepissime a nobis & progenitoribus atque antecessoribus nostris ventilatum est, sed non ad liquidum haecenus definitum. Vnde ad consultandum: Patrem nostrum Leonem Papam sacerdotes nostros mittimus: & quicquid ab eo vel a suis perceperimus, vobis vna cum illis quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdum vicissim tractate attentius, quid ex his vobiscum constituamus vna cum praedicti sancti Patris institutionibus, vt murmur cesset populi; & nos his satisfacientes, illaesi, Domino auxiliante, ab vtrisque maneamus.] quid autem de his statutum fuerit, sequens declarat Constitutio istis verbis d.

c Capitul. lib. 5. c. 33.

Omnibus vobis visu aut auditu notum esse non dubitamus, quod saepissime, suadente antiquo hoste, sacerdotibus crimina diuersa obijciantur; sed quoniam qualiter ex eis ab his rationabilis examinatio & satisfactio fiat, licet tempore bonae memoriae domni genitoris nostri Pipini, siue praecis temporibus a sanctis Patribus & reliquis bonae deuotionis hominibus saepissime ventilatum fuerit: nos tamen pleniter & ad liquidum definitum reperire minime quiuimus. Nostris quippe temporibus, ad ipsum a sanctis Episcopis & reliquis sacerdotibus & ceteris Ecclesiasticae dignitatis ministris nostris in Regnis, seu in alijs Deo degentibus; nobisq. vna cum eis agentibus saepissime propter multas & nimias reclamaciones, quae ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerunt, ventilatu[m] est. Sed qualiter consultu[m] domini & Patris nostri Leonis Apostolici, ceterorumq. Romanae Ecclesiae Episcoporum, & reliquoru[m] sacerdotum seu Orientalium, & Graecorum Patriarcharum, & multorum sanctorum Episcoporum, & sacerdotum, necnon & nostrorum Episcoporum, omniumq. ceterorum sacerdotum ac leuitarum auctoritate & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum consiliarioru[m] nostrorum consultu[m] definitum est: vobis omnibus vtriusque ordinis ministris scire volumus.

d Eod. lib. c. 34.

Statutum est namque ratione & necessitate & auctoritate praedicta, consultu[m] omnium: vt quotiescumque cuiquam sacerdoti crimen imponitur: si ipse accusator talis fuerit, vt recipi debeat (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant, in canonibus pleniter expressum est) Si autem, vt dictum est, ille accusator qui canonicus est recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu Episcoporum poterit: tunc canonicus diiudicetur; & si culpabilis inuentus fuerit, canonicus damnetur.

Si vero eum supradicto praetextu approbare ipse accusator minime poterit: & hoc canonicus definiatur. Ipse ergo sacerdos si suspiciosus, aut incredibilis suo Episcopo, aut reliquis suis consacerdotibus, siue bonis & iustis de suo populo vel de sua plebe hominibus fuerit: ne in crimine, aut in praedicta suspicione remaneat, tunc tribus, aut quinque, vel septem bonis ac vicinis sacerdotibus, exempto Leonis Papae, vel eo amplius, si

suo Episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi inesse prospexerit; & cum alij bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quatuor Euangelia dato, purgatum Ecclesiae reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quicquid de accusatore faciendum sit: pleniter in canonibus reperire poterit.] hucusque Caroli Constitutio in Episcoporum Concilio comprobata, ex sententia Leonis Romani Pontificis confirmata. spectant ad idem Concilium quae in sexto Capitularium libro ita leguntur.

Capitularium Dominicum datum anno Incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCCVI. ad Theodonis Villam anno Imperij domni Caroli VI.

- I. Vt lectiones in Ecclesia distincte legantur.
- II. De cantu: Vt secundum ordinem & morem Romanae Ecclesiae fiat Cantatus.
- III. De Notarijs: Vt vnusquisque Episcopus & Abba & singuli Comites suum Notarium habeant.
- III. De ceteris disciplinis Ecclesiae vt secundum canones & regulam fiant.
- V. De medicinali arte, vt infantes hanc discere mittantur.
- VI. De Ecclesijs sine honore manentibus absque officijs & luminarijs, & de his qui decimas assument & de Ecclesijs non curant, vt hoc omnimodis emendetur.
- VII. De altaribus: Vt non superflua sint in Ecclesijs.
- VIII. De computo: Vt veraciter discant omnes.] haecenus de his quae spectant ad Concilium praesentis anni in Theodonis Villa habitum.

Hoc insuper anno Carolum Imperatorem audisse legationem Venetorum & Dalmatarum iidem habent Annales: Diuersas insuper expeditiones hoc eodem anno a filijs eiusdem Imperatoris feliciter gestas, summatim referunt: numerantq. ac describunt munera missa ab Aaron Rege Sarracenorum in Oriente ad Carolum Magnum, & inter alia horologium admirando opificio elaboratum. Rursum ista ab Adone hoc eodem anno facta narrantur: Tunc temporis, inquit, delata sunt ossa beati Cypriani Carthagine cum reliquijs beatorum Scillitanorum Martyrum Sperati, sociorumq. eius, & posita sunt in Ecclesia beati Ioannis Baptistae in ciuitate Lugdunensi.] haec Ado sui saeculi res gestas scribens. Locupletatae sunt tunc & Venetiae eodem thesauro S. Cypriani reliquijs, quas Legati redeuntes a Carolo dono acceptas in patriam detulerunt, quibus a Venetis erecta est in Murano nobilis S. Cypriani memoria, quae haecenus perseuerat. Ex Adone autem corrigitur Sigebertus, qui sui translationem corporis S. Cypriani necnon Primi & Sperati Scillitanorum factam dicit anno octingentesimo secundo.

DECIMA QVINTA inchoata Indictione incipit annus Redemptoris octingentesimus septimus, quo Aaron Sarracenorum Princeps in Oriente, dum comparata valida classe Rhodum pessumdat & Miram Lyciae ciuitatem aggreditur, & arcam reliquiarum sancti Nicolai disicere parans, in aliam in locu eius suppositam irruens, ipsam contriuit. qui sic illusus dedit tamen nihilominus poenas prauae eius animi voluntatis: siquidem turbinibus agitata classe, & disiecta, fluctibus marinis magna ex parte obruta est, vixq. ipse praeter spem euasit incolumis, poenitens facti, quod magno suo damno diuina temerario ausu tentasset.

Quo pariter anno Nicephorus iniquitates cumulans, ad praeterita scelera hoc adiecit, vt quaerens vxorem Stauratio filio suo, Theophaniam cognatam Irenes defunctae Imperatricis alij desponsatam viro, ipsi coniunxerit, reliquas vero duas virgines ceterarum pulcherrimas inter alias ad delectum quaesitas homo turpissimus factus ludibrium cuncto populo destorauerit: cruentauit vero ciuitatem sanguine nobilium ciuium, qui aduersus eum pro vindicanda Republica conspirassent. haec Theophanes pluribus hoc anno sexto Nicephori, mense Ianuarij, vt affirmat.

Mense autem Februarij (subdit Theophanes) simultatem excogitantes aduersus Nicephorum Imperatorem multi ex proceribus, Arsatium Quaestorem & Patricium vi-

rum pium & rationabilissimum elegerunt. Quodcum multiformiter Nicephorus cognouisset, ipsum quidem caesum ac tonsum monachum fecit, & exilio relegatum in Bithyniam misit, reliquos autem caedibus & tonsuris & publicationibus insuper & exilijs subdidit, non solum mundialis vitae participes, sed & Episcopos & monachos, necnon & maioris Ecclesiae Syncellum, & Sacellarium, & Chartophylacem, viros venerabiles & reuerentia dignos.] haec Theophanes hoc anno sexto Imperij ipsius. Ita Nicephorus nouis semper occasionibus, quas haud inuitus captabat, acrius & acerbius semper saeuijt.

Hoc eodem anno (vt attingamus res Occidentis) aduersus Mauros Carolus sub Duce Burchardo classe immissa in Sardinia atque Corsica aduersus eos pugnavit, atque iterum profligauit, qui iidem Sarraceni & alij in locis pugnando tulere posteriores: quae infortunia ea ex causa sibi contigisse nouerunt, atque confessi sunt, quod anno superiori pyriticam exercentes in Patellaria insula sexaginta monachos captiuos duxerunt in Hispaniam ac vendiderunt, quorum aliquos postea Carolus Magnus sua liberalitate redemit, qui in pristinum locum sunt reuersi.] haec auctor sui temporis scribens Annales; a quibus Regino & alij.

Porro idem Carolus Magnus sicut armis, ita & religione pollens, hoc anno (vt auctor est Sigebertus) ex Patribus colligi fecit lectiones suis quasque temporibus recitandas: ait enim: Carolus Imperator per manum Pauli diaconi decerpens optima quaeque de scriptis Catholicorum Patrum, lectiones vniciuique festiuitati conuenientes per circuitum anni in Ecclesia legendas compilari fecit.] haec ipse. Sed etiam ad haec ipsa spectat quod Eginhardus, qui fuit illi a secretis, in vita ipsius Caroli haec ait: Legendi atque psallendi disciplinam diligentissime emendauit; erat enim vtriusque admodum eruditus, quamquam ipse nec publice legeret, nec nisi submisso & in commune cantaret.] Fecit & aliam iisdem ferme temporibus collectionem idem Carolus ad componendos bonos mores regularium personarum, de qua est mentio in Capitularibus eiusdem Caroli Imp. verbis istis.

Quia vero canonica professio a multis partim ignorantia, partim desidia dehonestabatur: operapretium duximus, Deo annuente, apud sacrum conuentum ex dictis sanctorum Patrum, velut ex diuersis pratis quosdam vernantes flosculos carpendo, in vna regulam canonicorum & canonicarum congerere, & canonicis vel sanctimonialibus seruanda contradere, vt per eam canonicus ordo absque ambiguitate possit seruari. Et quoniam illam facer conuentus ita etiam laudibus extulit, vt vsque ad vnum iota obseruandam percenseret: statuimus vt ab omnibus in eadem professione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus siue a canonicis, siue a sanctimonialibus canonicis degentibus deinceps obseruetur.] haec Carolus. Quibus & intelligis quomodo gerere se scieret in promulgandis legibus Ecclesiae profuturis, nimirum vt nihil ageret Episcopis incosultis, eisdemq. in Concilijs congregatis, quibus & porrigere soleret quae cuperet obseruari, vt antequam in publicum ederentur, ab ipsis Episcopis probarentur. sed & si res grauior esset, ipsum consulere Romanum Pontificem, cuius auctoritatem tanti faciebat, vt etiam partitionem Regni in filios factam, confirmari atque subscribi voluerit eiusdem manu Pontificis, vt suo loco superius dictum est.

Interea Ludouicus Caroli filius, cui a patre anno superiori Aquitaniae Regnum est traditum, illuc profectus collapsam Christianam disciplinam restituere laborauit; erectisq. in ea prouincia pluribus monasterijs, reddidit eam spiritualium aquarum irriquo tamquam alterum Dei paradysum. De his enim haec huius saeculi scriptor accuratissimus ista habet: b Et Regis quidem ab ineunte aetate, sed tunc quam maxime circa diuinum cultum & sanctae Ecclesiae exaltationem piissimus incitabatur animus; ita vt non modo Regem, sed ipsius opera potius eum vociferarentur sacerdotem.

Nam totius Aquitaniae qui videbatur clerus, antequam ei crederetur (vt pote sub tyrannia agens) magis equitationi, bellicae exercitationi, missilium librationi, quam diuino cultui operam dare nouerat: Regis autem studio, vndecumque adductis magistris, tam legendi quam cantandi studium, necnon diuinarum & mundanarum intelligentia litterarum citius, quam credi poterat coaluit. Praecipue tamen affectu illorum ducebatur qui sua pro Domini amore cuncta relinquentes, contemplatiuae curabant fieri participes vitae. Nam antequam Aquitania sub eo regnaret, collapsus erat in ea huiuscemodi

CONSPERATORUM IN NICEPHORVM MALIB MVLTATI OB CAPTOS MONACHOS.

SARRACENI MALIB MVLTATI OB CAPTOS MONACHOS.

LECTIONES COLLIGI EX PATRIBUS IVRET CAROLVS MAGNVS.

Capitul. lib. 1. cap. 85.

MOS CAROLVS IN SANCIENDIS LEGIBVS AD ECCLESIAM SPERANTIBVS.

LVDVICVS RESTITVIT CHRISTIANAM DISCIPLINAM COLLAPSAM IN AQVITANIA. b Aim. lib. 5. cap. 8.

SARRACENI SVO DAMNO IN S. NICOLAVM PEGCANT.

ordo. At sub eo adeo coaluit, vt etiam ipse aui fraternū Carolomanni imitari gestiens memorabile exemplum, ipse quoque Theoricæ comprehendere niteretur culminavit. Sed huius voti ne compos fieret, obicem se præbuit refragatio patris, vel potius diuinæ nutus voluntatis, quæ tantæ pietatis virum noluit sub suæ cura solius salutis delitescere, sed potius per eum, & sub eo multorum salutem adulescere.

Et quidem multa, vt dictū est, ab eo sunt in eius ditione reparata, immo ædificata monasteria, sed præcipue hæc, monasterium S. Philiberti, monasterium S. Florentij, monasterium Karoffi, monasterium Concas, monasterium S. Maxentij, monasterium Menatæ, monasterium S. Magniloci, monasterium Musciacum, monasterium S. Sabini, monasterium Masciacum, monasterium Nobiliacum, monasterium S. Theotfridi, monasterium S. Pascentij, monasterium Doforæ, monasterium Solemniacum, monasterium Puellare S. Mariæ, monasterium Puellare S. Radegundis, monasterium de Vera, monasterium de Vtera in pago Tolofano, monasterium Vadala in Septimania, monasterium Anianæ, monasterium Galijnæ, monasterium S. Laurentij, monasterium S. Mariæ quod dicitur Nirubide, monasterium Caunas, & cetera plurima, quibus veluti quibusdam lychnis totum decoratur Aquitanie Regnum, Hoc eius exemplum non modo Episcoporum multi, sed & laicorum quamplurimi æmulati collapsa restaurabant, & noua certabant monasteria instituere, quod cernere oculis est. In tantam denique Respublica felicitatem Aquitanici profecerat Regni, vt proficiscentē quolibet Rege, vel in palatio residente, vix aliquis reperiretur se conquerens aliquid iniuste perpeffum. Tribus enim diebus Rex per singulas hebdomadas rei iudiciariæ intererat, &c.]

Sed & Italia sub Pipino Rege optime per S. Adelhardum Abbatem disposita est, quæ anno superiori Pipinus a Carolo Magno in partem acceperat. ita quidem testatur Paschasius a Ratbertus huius & ipse temporis scriptor, qui & de Leone Papa eum Romæ excipiente ista testatur: Adelhardus vbi a domino Leone tunc temporis Apostolico tanto familiaritatis officio est susceptus, vt neminem constiterit Fræcorum antea suscepisse: Vnde nostrorum quidam narrant, sibi iocoso dixisse animo: France, inquit, sciendo scias, quia si te aliud inuenero quam te credo, non vltra neceffe est Francorum aliquem huc venire, cui credere debeam.] hæc ipse.

REDEMPTORIS agitur annus octingentesimus octauus prima inchoata Indictione, quo Ioseph Archiepiscopus Thessalonicensis, & Theodorus Studita eius frater, atque S. Plato cum suis monachis detecti non communicare cum Patriarcha, asserentes se non communicaturos fore cum eo, nisi eiecto Iosepho Oecono, qui coronauerat Theodotem pellicem quam superinduxerat Constantinus: magnam sustinere persecutionem, qua de causa magnæ sunt excitatæ turbæ in Ecclesia Constantinopolitana.

De his dicturi, primū omnium per quem res detecta, & in lucem prodita sit, dicendū: mox vero de causa ipsa erit agendum, num iusta fuerit propter quam sanctissimi viri isti se a communicatione separauerint Patriarchæ, & aliorum qui Iosephum Oeconomum recepissent. De quibus singulis & alijs dicendum cum sit, recitandæ erant ipsius Theodori quæ ad rem pertinent tunc scriptæ ad diuersos epistolæ, quas numquā hætenus Latinitas nouit, sed nunc primum ex codice Columnensis bibliothecæ acceptæ atque Latinitati donatæ sunt opera & diligentia Sirmundi Parisiensis Societatis Iesu professoris, cui tu Lector, sicut & ego, ob tantum elargitum munus, bene preceris.

Qui primus rem occultam in apertū deduxit, atque tumultuari coepit, fuit Logotheta Dromi, nobilis magistratus, qui considerans Episcopum Thessalonicensem morantem Constantinopoli, plurimis diebus festis abstinuiffe ab Ecclesia, in quam conueniebat Patriarcha cum reliquo clero & populo, causam rogans, inuenit, se a Patriarchæ abhorre communiōne, propterea quod ipse cum Iosepho illo cōmunicaret in sacris, qui coronat Constantini adulteram. Sic igitur re iam in apertum deducta, quod non esset amplius tempus dissimulandi, Theodorus ipse monuit monachos suos monasterij Saccundionis,

A dionis, hanc ad eos scribens epistolam, qua rei gestæ seriem texuit. Sic enim se habet. Fratribus qui sunt in Saccundione.

Quamdiu tempus fuit dissimulandi, & occultandi consilium non communicandi cum Iosepho Oecono, fecimus id studiose, filij ac fratres, non metu correpti, quamuis peccatores simus, sed dispensatorie condescendentes, imitantesq. quodammodo sanctos Patres nostros, quatenus & illi opportuno tempore & id obseruantes, subdixerunt seipfos tentationibus; partim quidem, vt infirmioribus & vexantibus parcerent, partim vt aliquantulum remittentes, gubernatorum more, scopum suum postmodum attingerent. Postquam vero nunc Deo sic visum est, vt in apertum res prodiret: scribimus & ipsi. Quomodo autem? per Logothetæ Dromi interrogationem & Archiepiscopi Thessalonica responsionem.

B Sic enim ille: Cur hætenus (inquit) nobiscum non comunicas, nec cum Patriarcha, cum tot dies festi præterierint? Dic causam confidenter: Et confessus est & non negauit. Neque aduersus pios Imperatores nostros quicquam habeo, neque aduersus Patriarcham, sed aduersus Oeconomum, qui adulterum coronauit, ideoq. depositus est sacris canonibus. Ad hæc Logotheta: Pij Imperatores nostri te opus non habent, nec Thessalonica, nec alibi. Post hæc verba nec responsum amplius datum est, nec interrogatio alia proposita, cum elapsi sint dies tredecim, nisi quod litteras misimus ad dominum Simeonem, quas istis inseruimus, vt totius rei naturam cognoscatis. Peruenit autem res ad Patriarchæ aures, & totius ferme ciuitatis. Et sunt sane multi qui nobiscum affligantur & consentiant, sed nocturni Dei cultores, qui in sole libertatem ostendere non possint. Nos vero, filij & fratres, fiducia in Deum nixi, & veritatis fundamento, ipsoq. adeo præterito, & palam agnito, iustitiæ euentu, in ijs quæ mundus vidit circa adulterum eiusq. adiutores, immobiles in mandato, paternisq. canonibus insistamus, nec prodamus pietatem, neque adeo destruamus quæ per exilij constantiam recte ædificauimus, ne legis præuaricatores videamur. diuinæ autem legi innixi vincamus, vt ante vicimus, omnia optantes, omnia sustinentes, si permiserit Deus, potius quam vt illius eorumq. qui cum eo sacrificant, communionem attingamus, quoad priuetur, depositus ministerio.

C Multa igitur blaterabunt homines, illudentq. & irridebunt; quodq. grauius est, ex ijs qui eiusdem sunt habitus, ordinis eiusdem, & qui amici esse videntur, non pauci. Sed nouum nihil. Scriptum est: Inimici hominis domestici eius. Et si lenocinati sunt, seruiertq. adulterinis nuptijs, vna ederunt, vna biberunt, & calamum tinxerunt in exilium nostrū. Sed Dominus qui tum exurrexit in vltionem legis suæ, & adulteri quidem Regnum cæcitate perfregit, socios autem ignominia perfudit, sicut sacerdotes Baal; nos denique humiles præter spem ad monasterium nostrum reduxit: Ipse idem nunc adest: Ipse quamuis ad breue spacium permiserit iterum nefariam coniunctionem; attamen rursus improbare dignatus est lætitiā adulteros copulantium, & amantium Nazæorum, per æquissimum iudicium piorum Imperatorum nostrorum, qui reddiderunt post mortem adulterum legitimæ coniugi suæ, adulteram appellantes eam quæ moechata fuerat, & prolem eius adulterinam exhæredem relinquentes tamquam illegitimam & iniustam, vt ipsimet affirmarunt me audiente, iuxta leges Romanas.

D Et tamen qui scelus patrarunt non se abdunt, nec latebras quærit, qui in sacris precibus in coniugum coronatione vilitatis aduersus sanctum Spiritum blasphemauit, sed insilij felis instar in Ecclesiā Dei: rursus incipit sacra polluere, & iniquitatem iustitiam esse, probare nititur, & quod dici solet, seipsum ostendere Præcursore ac Baptista sanctiorem. Cum tamen reprehenderit ille Herodis adulterium, & pro veritate mortem oppetierit; hic secundum Herodem adulterio patefactum & coronauit & amplexus est vsque ad mortem, non quidem verbis, sed factis ipsis loquens & dicens, errasse Ioannem Præcursorem, qui iniuste & inepte arguerit, mortuusq. sit. Quid autem Ioannem dico maximum omnium Sanctorum? Christo ipsi (quod temerarium est dictu) contradixit, repugnauitq. impio ore suo. Nam cum adulterum vocet Christus eum qui legitimam vxorem dimittit; adulteriumq. peccatum sit grauissimum homicidæ par, masculorumq. & brutorum concubitori, venefico & idololatæ, vt docet canon diuini Basilij: hic illum ad altare ducens, in totius populi corona impias illas contra Spiritum sanctū voces edere ausus est: considerate quam horrendas & absurdas, videlicet ex Rituali libro in hunc modum.

E Tu Do-

MONASTERIA A LVDOVICO REGE IN AQUITANIA BRECTA.

DE ITALICI REGNI PIPINI ADMINISTRATIONE PER S. ADELHARDVM. a Apud Sur. die 2. Ianuar. 10. l.

THEODORVS ET ALII PALAM PROFITENTVR NOLLE CVM NICEPHORO COMMUNICARE.

RES QVOMODO IN APERTVM DEDVCTA.

THEODORI STUDITAE EPIST. AD SVOS DE COMMVNIONE DENEGATA OECONOMO.

b Matt. 10.

SACER RITVS
BENEDICENDI
MATRIMONIVM
CONTRAHENTES.

Tu Domine, mitte manum tuam ex sancto habitaculo tuo, & coniunge famulo tuo A
famulam tuam, connecte illos in mutuam concordiam: vni eos in carnem vnam, quos
tibi placuit inter se copulari: honorabiles nuptias redde, immaculatum eorum tho-
rum custodi, sine macula ipsorum contubernium permanere concede in puro corde.

Non exhorruistis hæc audientes? Quantam censetis Spiritus sancti indignationem
fuisse ob huiusmodi blasphemiam? quam grauiter vna succensuisse Angelos sanctos?
Aut quomodo non statim velut Dathan & Abiron absumpsit dehiscens terra mendacij
promulgatorem? qui tenebras lucem dicit, & Christum in contrarias sententias per-
trahere conatur. Prorsus enim quæcumque enuntiat sacerdos, eadem Deus confir-
mare ac rata habere se profitetur, iuxta magnum Dionysium. Attamen qui flagitium
hoc commisit, exemplum subditis ad improbitatis imitationem præbuit, vt res ipsa do-
cet; quin etiam procul positus Principibus & Ducibus, sicut imitando iam factum est in B
Longobardia & Gothia eius confinibus: neque enim apud Gentiles tale quid perpetratur.
Et non erubescit miser, sed sacrificat (sicut dictum est) profanus: & eos qui ipsum
merito auersantur, relegare conatur. Dominus autem adiutor eorum qui pro eius man-
dato decertant; qui inflectet corda piorum Imperatorum nostrorum, vt vindices se præ-
beant Ecclesiæ suæ, quemadmodum in adultero: eijciq. hunc placeat sacro ministerio,
prout expedit sanctissimo Patriarchæ, totiq. Ecclesiæ Catholicæ.

Quamobrem, confidite filij ac fratres, vt ne terreamini, nec succumbite. tempus cō-
fessionis, tempus resistentiæ, tempus certaminum fortasse aliarumq. afflictionum, sed &
coronarum & gloriæ cælestis. ait enim: ^a Glorificantes me glorificabo, & qui contemnit
me, erit ignobilis. &: Beati qui non declinant a mandatis eius. Ideo gaudete & exul-
tate, quoniam merces vobis, cum sustinueritis, multa est in cælis: operibus vestris inten- C
ti estote. Pro Imperatoribus vestris orate: pro Patriarcha, vt eijciatur Ioseph: pro pace
Ecclesiæ, ambulantes in via immaculata, in mandatis eius volentes nimis; in omni ho-
nesta & canonica conuersatione; quoad aliquid amplius audiatis, aut a nobis significetur.
Christus sit vobiscum: Deipara protegens vos: Præcursor & Theologus custodientes
vos: Sancti omnes, precibus patris mei ac patris vestri. Omnes saluto nominatim: Gra-
tia Domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis, filij dilecti.] hætenus ad suos mo-
nachos monasterij S. Platonis Theodorus.

Iam vero antequam his alligatas litteras (vt testatur) ad Simeonem inspiciamus, no-
bis præstandum quod polliciti sumus, inspicere scilicet an in Theodoro atque suis cau-
sa iusta fuerit, vt se subducerent, vitarentq. communicare cum Patriarcha in sacris so-
lemnibus coram populo in magna Ecclesia: nam priuatim in monasterio se eius reti- D
nuisse communicationem, vt in Missis eius nomen recitare numquam prætermiserit,
sæpe ipse suis litteris professus est. Magna sane de his concertatio fuit, vsque adeo, vt
complures, atque potissimum ipse Patriarcha iactaret tam Theodorum quam reliquos
ipsum sequentes esse schismaticos, quod absque digna causa sese a communione ipsorum
subduxissent, sicq. Ecclesiam scidissent: cum tamen non destiterit ipse Theodorus suam
ornare defensionem apud omnes id expetentes. Ista vt tu intelligas, primum omnium
illud accipe, non in eo quæstionem atque controuersiam versatam esse, num delinquenti,
in grauissimū quemuis errorem lapsō ab Ecclesia iuste deiecto, digne poenitenti aperienda
esset Ecclesia, & in sacerdotij gradum, ex quo eiectus fuerat, esset ipse recipiendus.
Ista quidem in dubitationem minime deduci potuerunt, num lapsus ab Ecclesia eiectus,
possit per poenitentiam in Ecclesiam reuocari. Non enim adeo vecors Theodorus vir E
doctissimus fuit, vt id fieri posse negaret, vt huius rei gratia se a Patriarchæ communi-
one subduceret, licet de restitutione illius in pristinum sacerdotij gradum a quo excide-
rat iuste priuatus, dubitari aliquo modo potuisset.

Sed res erat huiusmodi: quod nulla præuia poenitentia, scelerisq. admissi detesta-
tione & deploratione idem Iosephus Oeconomus tamquam innocens, nulliusq. trans-
gressionis reus fuerat in Ecclesiam admissus, & sacerdotium restitutus, eo nimirum
prætextu, quod etsi factum illud ab eo perpetratum illicitum esset, tamen per dispen-
sationem licite absque culpa dicerent fieri potuisse; sicq. vti nullius criminis reus Ioseph
innocens iudicatus in communionem admissus fuerit, & restitutus in sacerdotium:
quod quidem grande piaculum fuit, & satis dignum, vt ob eam causam ipse cum suis
Theodorus ab eorum communione qui ista fecerant, se subtraxerit, quod & fecit. Rem
plane

DE CAUSA
THEODORI
ADVERSUS PA-
TRIARCHAM.IVSTITISSIMA
CAUSA THEO-
DORI.

A plane ita se habuisse, ex eiusdem Theodori epistola intelliges, quam ad Theodistum
scripsit his verbis ^a.

Theodisto Magistro.

Quod de nobis pro eximia sua pietate sollicita sit excellentia tua: declarant sane quæ
per reuerendissimum præpositum significasti; at non minus illa quæ nunc per fratrem
nostrum circa missas relationes & responsa. Et pro hac quidem tanta propensione tua,
mercedem illi omnino, etiam tacentibus nobis, retribuet qui omnia in pondere & men-
sura diuidit Deus. Quamnam vero dispensationem, domine, fieri pro parte nostra con-
uenit, maiorem ea qua vsi sumus? qui subduximus nos hætenus, silentium seruantes,
ego & Archiepiscopus, *Thessalonicensis videlicet*, quoniam tempus est tacendi, & tempus
loquendi, omnem operam adhibentes ne in apertum res veniret. Sed iudicans iudica-
uit, nec mentitus est qui dixit: ^b Nihil occultum quod non reueletur: vt nobis etiam no-
lentibus, cum eo statu res essent, non diu aliud quam erant, esse viderentur. Nunc au-
tem dispensatione quoque vtentes, duo hæc dicimus. Aut abstineat depositus a mune-
re sacerdotis, & confestim communicamus cum sanctissimo Patriarcha, quod quidem
expedit in commune: Aut si ferendum id non est, manemus & nos in eadem, qua prius,
subtractione, huius rei vindictam Domino relinquentes. Amplius his si quid est:
non est, ignosce, dispensationis modus, sed iniquitatis, & diuinorum canonum trans-
gressionis crimen.

Dispensationis enim terminus est, vt nosti, neque eorum quæ constituta sunt, violare
quicquam; neque cum parum aliquid remittere liceat pro tempore ac ratione, vt inde
quod re ipsa quæritur, consequare; ad duriora prouehi, & iacturam facere potiorum.
C Atque hoc ipsum didicimus inter Apostolos quidem ex Paulo sanctificante & circumci-
dente Timotheum: inter Patres, ex Magno Basilio Valentis munus acceptate, Deiq. nu-
dam vocem ad tempus reticente in mentione Spiritus sancti. Ceterum nec Paulus sancti-
ficare perstitit, nec Basilius Valentis dona capere, Deumq. Spiritum sanctum non præ-
dicare; quin ambo contra, pro vtriusque mortem præoptasse videntur. Ad hunc modum
quicumque vniquam vsus est dispensatione, a recto non aberrauit, quin citius affectus
est, quod parumper intermisit, sicut accidere solet gubernatori, clauum non nihil re-
mittenti propter aduersam venti tempestatem. Qui vero aliter progressus est, aberrauit
a scopo, præuaricationem inducens pro dispensatione. Et exempla omnino multa sunt,
quæ scribere, superuacaneum est propter nimiam prolixitatem.

Quod vero a dominatione tua dictum est, in canone Apostolorum de his qui per pecu-
nias ordinant vel ordinantur, remissione quadam vsus videri Chrysostrum erga sex
Episcopos, quos deposuit: nihil id discrepare videtur, cum priuans illos omni prorsus sa-
cerdotio, solam illis ad altare participationem permiserit. Demus autem discrepare, &
remissionem inesse; imitentur hanc qui volent, nullus prohibebit: os enim est ipse Dei
& Apostolorum contubernalis, cuius multa memorantur in hanc diem, & nemo de hac
re dissensit. At longe dispar hic ratio. Qui enim moechum coronauit, quasi absurdi ni-
hil egerit, sacris iterum operatur, neque id in abdito quopiam loco, sed in ipsa Ecclesia
Catholica, tamquam egregium exemplum sacerdotibus propositus. Ista quidem ad si-
gnificandam illius impoenitentiam. pergit vero reliquis obiectionibus Theodorus oc-
currere, ista subiiciens.

Quænam vobis Valentiniani Ethnica bigamia? & quis propterea quod illum corona-
rit, sanctus prædicatur, & non iniustus? si tamen coronatus ille fuit, & quis e sanctis qui
tum viuebant, Patribus, sancte fecisse Valentinianum, prodidit, cum duas vxores du-
xit; atque ita fieri deinceps oportere? Multi ergo & alij, quandoquidem velle ipsis lex
est, non diuina sed humana & reprehendenda, id fecerunt, facientq. fortasse, quam diu
res stabunt. Sed Dei Ecclesia illæsa permansit, tantisq. multis impetita telis, & portæ
infernæ præualere aduersus eam non poterunt: nec præter statutos canones agere aut di-
cere quicquam sustinet, quamuis multi per sæpe pastores insanierint. Quippe qui etiam
Synodos magnas ac frequentissimas coegerunt, & Ecclesiam Dei seipsos nūcuparunt, &
pro canonibus in specie solliciti fuerunt, cum aduersus canones reuera concitati fuerunt.]
accidit hoc quidem cum post sextam Synodum iterū conuenientes Orientales Episcopi
centenos & amplius sanxerunt canones aduersus antiquos & vsu receptos in Ecclesia ca-
nones, vt suo loco diximus. pergit vero auctor: Quid ergo mirū si nunc quoque quinde-
cim

^a Theod. lib. 2.
epist. 24. Cod.
Columnesi.^b Matth. 10.OBIECTA DI-
LVIT ADVER-
SARIORVM.

a Eccles. 4. Eccli. 16.

cim forsitan congregati, hominem per canones duplici ex causa depositum, innocen-
tem declararunt, absolueruntq. vt sacerdotio fungatur? Synodum ergo facit, domine,
non simpliciter congregari Episcopos & sacerdotes, quamuis multi sint: Melior enim
vnus (ait^a) faciens voluntatem Domini, quam mille præuaricatores, sed in nomine Do-
mini ad disceptationem & obseruationem canonum, & ad ligandum, soluendumq. non
quando libet, sed vt veritati congruit & canoni regulæq. exactæ discussionis. Aut pro-
babunt, se hoc fecisse qui conuenerunt, & nos cum eis adhæremus; aut si non proba-
bunt, eijciant indignum, ne vitio ipsis vertatur, imputeturq. etiam apud posteros. Ver-
bum enim Dei tale non est, vt alligari queat: & potestas Episcopis nullatenus data est,
vt canonem vllum transgrediantur, sed tantum vt decreta sequantur, hæreantq. cum
prioribus. Nescio an aliquid sit, de quo canon nullus editus sit, quodq. neglectum fue-
rit. Extat sancti Basilij canon de presbytero qui iurarat, se propria Ecclesia contentum
fore, neque in alia munus oblatum: & Synodi Carthaginensis de ijs qui ordinant
eos qui deserunt monasteria, nec debere tales sacrificare in alia Ecclesia, præterquam
in ea, in qua habent singuli præfecturam: deponi autem eos qui ordinarunt. Si ergo
in his paruis & quæ vulgo nihili æstimantur, qui peccarunt, non inulti abibant diuino
iudicio: quanto minus in re præsentis?

b Gal. 1.

Non licet, domine, non licet nec Ecclesiæ nostræ, nec alteri vlli quicquam præter sta-
tutas leges & canones committere. quoniam si hoc detur: inane est Euangelium, in cas-
sum canones. Vnusquisque Episcopatus sui tempore, quando ipsi integrum est cum
suis quod lubet, facere, nouus erit Euangelista, alius Apostolus, alius legislator, sed ab-
sit. Mandatum enim habemus ab ipso Apostolo, præter id quod accepimus, præter id
quod canones sanciant Synodorum vniuersalium & Localium, quæ diuersis temporibus
fuerint, si quis dogmatizet, aut facere aliquid iubeat, recipiendum non esse, nec
censendum illum in forte Sanctorum, vt omitam male ominosum illud, quod Apo-
stolus imprecatur. A vobis igitur qui extra mundum estis aliud nihil debetur, quam
ea inuestigare & facere, ex quibus nos etiam simul extollamur, & ad æmulationem pro-
uocemur. Et siquidem in his vita ducetur, recte habebit; sin minus, expedire exules &
extorres totum orbem circumire cum omni afflictione & angustia. Adiuuet ergo nos
quoad potest Deo cara anima tua, diuinorum æmulatrix.] hætenus ad Theodotium
Theodorus.

c Theodor. lib. 1. epist. 21. Cod. Columenfi.

Sed videamus eas ad Simeonem scriptas litteras a Theodoro quidem, vt ipse testatur,
sed nomine S. Platonis inclusi, vt in earum contextu significatur. sic enim primo loco
positæ se habent.

Simeoni Monacho.

EPIST. PLATONIS RECLV SI AD SIMEONEM.

Et antea perspeximus, pater, quis, qualisve fueris erga humilitatem nostram in omni-
bus aduersis, quæ nobis acciderunt, cum lenire ea studes & dirigere in nostram vtilita-
tem. Et nunc vehementer sollicitum te esse scimus ob fratris in re præsentis professionem.
Verum quid faciamus, cum extet Dei mandatum, & Patrum canones arcetes nos a ta-
li communionem? Huc adsit velox propensio tua, sincerusq. erga Deum & nos peccato-
res affectus, vt tamquam decumanum quemdam fluctum remoueas tentationem, tran-
quillesq. agitationem piorum dominorum nostrorum. Non enim aduersus illos nobis
sermo est vitæ communionis nec causa controuersæ: quin potius honor, veneratio,
amor & congressus, prout res exigit; sed aduersus illum qui præter ius fasq. omne, ma-
nifestum ex Domini sententia adulterum coronauit, qui ausus est tanti sceleris adiutor
& assertor fieri coram vniuerso mundo, quem Christus ipse deposuit duorum canonum
reum, vt alios omitam. vnus quidem qui nec epulari presbyterum in bigami nuptijs
permittit (adulteri enim scribere non est ausus canon) quanto minus coronare? Alterius
vero quoniam qui in crimen aliquod lapsus sit, ac propterea excommunicatus, nisi intra
annum pro reconciliatione sua pugnet, amplius admitti eius vocem non licet. hic vero
qui nouem annos excesserat, insiliit in Ecclesiam. Si igitur hic innocens: multo magis
adulter ipse si vero reus iste peccati: quis de eo ambigat, qui coniunxit, & in Spiritum
sanctum blasphemauit, quia impurius sit & detestabilior!

Hæc sunt, pater, quæ cor nostrum contrahunt, & timorem incutiunt. Hanc ob cau-
sam quod cum isto non communicarem, nec cum præcedente Patriarcha, qui adultero
communionem dabat: exclusus ego quidem fui in quo resides loco; Præpositus autem
& reliqui

A & reliqui Theffalonicam relegati. Sed congregauit nos Deus precibus tuis. At nec sic
quidem temere nos adiunximus Patriarchæ, nisi postquam fassus est recte nos fecisse.
Si ergo cum regnaret adulterium & canonum transgressio metu minime dissimulaui-
mus Dei virtute freti: quo modo nunc pio dominante Imperio, vnus presbyteri causa
timidiores erimus, prodemusq. cum aperto animæ periculo veritatem? Nequaquam.
Sed ferenda nobis potius omnia vsque ad mortem, quam vt cū eo communicemus, vel
cum ijs qui cum illo sacrificant, quoad priuetur, quemadmodū sub priore Patriarcha, sa-
cerdotio. Esto Oeconomus. Cur etiā indigne sacris operatur? Desijt esse presbyter. Quod
si hæc illis non placent, qui cū eo sacrificant, videbunt quo modo se gerent: parcant hu-
militati nostræ, qui non prouocamus, nihilq. ad hunc vsque diē locuti sumus, sed biennio
nos toto continuimus ex quo ingressi sunt, vt pacatius hoc modo viueremus, domini no-
stri optimi sequestres & arbitri æquitatis, eorū fautores qui veritatem libere defendunt,
& præstanti ore suo sæpe denuntiant. Ferant sacerdotes more sacro; aut persuadentur
illis, aut ipsi persuadent; sin horum nihil; sed ne mutire quidem nos ferendum pu-
tant; Deus intuetur, quo maior est nemo, cuius solius terror est formidabilis, & tribu-
nal illud cui sistemur omnes de omnibus iudicandi.

Ceterum oramus bonitatem tuam, & tamquam sacris vestigijs tuis aduoluti obsecra-
mus, obtestamurque, vt misericordiam nobis impertias, & commune emolumentum
tam pijs Imperatoribus nostris, quam Patriarchæ sanctissimo & Ecclesiæ vniuersæ, non
huic solum quæ apud nos est, sed quæ per totum orbem, vt desinat vnus, ad gloriam
Dei, & non perturbetur eius Ecclesia. Sin minus; at saltem hoc secundum, vt manea-
mus nos in eodem statu, quo per decem hos annos. Nam de ceteris, quamuis innume-
rabiles sint Episcopi, sacerdotes, & præpositi qui cum eo communicant: nihil miran-
dum, quandoquidem iidem ipsi cum adultero consenserunt, & nemo quicquam locu-
tus est. Hæc Deus per nos (licet audax sit dictum) & hortatur & denuntiat, & sicut iu-
bes.] hætenus Theodorus Platonis nomine, vt apparet, qui cum suis inuentus est solus,
qui contra improbitatem surgeret ex aduerso. tanta boni rectiq. penuria tunc inerat Ec-
clesiæ Orientali.

Extat eiusdem alia epistola^a eodem quoque argumento conscripta, qua fusius aduer-
sus canonum peruerforem Iosephum differit, æque sancti Platonis titulo. Visum est
namque Theodoro senioris nomine, viri sanctitatis fama etiam hostibus reuerendi,
ista peragere, quo maioris ponderis eadem apud aduersarios haberentur. est eius epi-
stolæ hoc exordium: Et iterum hortari sanctitatem tuam, optimum factu visum est.]
D Platonis namque vtramque esse epistolam ex verbis illis intellige, quæ in vtraque legun-
tur in hunc modum: Inclusus ego quidem fui in quo præsidet loco: Præpositus autem
(hic erat Theodorus) & reliqui Theffalonicam relegati,] sub Constantino videlicet. ha-
bet autem inter alia hanc ad eundem Simeonem obtestationem post alia multa: Pro-
pterea pietatem vestram obtestamur, accuratamq. iuxta sacrum habitum nostrum cu-
ram disciplinæ, vti verba hæc ad piorum dominorum aures perferatis. Confidimus
enim, si hunc, approbante sanctissimo Patriarcha nostro, represserint, applausuros esse
Angelos, laudaturos esse Sanctos omnes, exultaturam Ecclesiam vniuersam, accessurum
denique ipsorum Imperio cælestis auxiliij magnum incrementum; tum hostium, inimi-
corumq. compressionem, tum pacatæ, diuturnæq. vitæ felicitatem.] hæc & alia multa
per Simeonis internuntium agens ipse, quod Imperator & Patriarcha nollet quemquam
E ipsorum ad auditummittere. Sed & Theodori frater Iosephus Archiepiscopus Theff-
salonica eius sententiæ defensor & propugnator, nec audiri potuit, immo calumniam
passus, quod malis artibus Archiepiscopatum esset adeptus. quod cum scisset ipse, istas
ad eundem Simeonem monachum litteras reddidit^b tunc, cum Imperator egredi co-
actus est aduersus Bulgaros, qui Sardicam ciuitatem excidissent.

In his quæ nobis, pater sancte, significasti, nihil molestius fuit, quam quod nolint pij
domini nostri nos de more accedere, dignariq. veneranda ipsorum adoratione, & pro-
pempticas ac votiuas, vt ceteri faciunt, in eorum discessu voces reddere. Sed non semper
ad humiliationem nostram sic faciet placabile, & iniuriatum immemor, Christi q. æmu-
lum cor eorum, quippe quod hostibus ipsis reconciliari nouit, nedum vt nos reijciat, qui
sincero corde illos colimus & amamus. Belle autem sanctitas tua responsa nostra sacris
illorum auribus subiecit, quibus quod annuerunt, tribuendum est magnanimæ & diui-

a Theod. epist. 22. Cod. Columenfi. DE ALIA EPISTOLAE PLATONIS EPISTOLA.

b Theod. lib. 1. epist. 23. Cod. Columenfi.

IOSEPHI EPISCOPI THESSALONICAE AD SIMEONEM.

Ironia

na eorum prudentia; optime enim de diuinis iudicant vt sapientia pleni & Dei scientia. A referti. Iubet autem interrogare, quamobrem ingessimus nos in Episcopatum, cum manifestum sit vitium. Ad hoc quoque nos cum reuerentia respondemus: quod quantum in nobis erat, nolebamus, partim quidem propter anceps periculum dignitatis, partim etiam propter id, quod de Oeonomo iam dicebatur. Postquam vero aduenerunt Theffalonicenses supplicantes tamquam nomine totius ciuitatis, & domini nostri ad decretum accesserunt: veriti sumus, non obedire & reluctari Deo, ipsiq. dominis nostris, cogitantes, quod possit, cum a proprijs Episcopis fit ordinatio, praedictum periculum declinari.

Quod vero ad alterum caput, occurrebat quod procul hinc semotus sit, fieriq. possit, vt peregre agens, deuitetur multis modis, deinde quod mortes contingant, & de medio tollatur scandalum, quemadmodum & nobis humilibus contigit, qui hic residentes, hucusque conseruati sumus, dispensatione vtendo. Oportet enim, quoad licet, tentationes subterfugere, illos praefertim, qui Episcoporum dignitatem non gerunt. His de causis, Deo teste, nos ingessimus, existimantes (vt hoc etiam dicamus) haudquaquam prorsus ignotum fuisse pijs dominis nostris, qui longe proculq. posita prospiciunt summa cum solertia; sed neque ipsi Patriarchae sanctissimo, quoniam ad ipsum etiam tunc scripsimus de ea re, quod nos propterea communicare nollemus cum eo qui adulterum coronauerat, nec cum antecedente Patriarcha, cum ei tantummodo impertiret: diuersis modis exilium pertulerimus, praeterquam quod venerandum ipsum os eorum saepe discussit, & comperit hoc ita se habere. hoc est responsum nostrum. Idq. vt innuis, perfer ad ipsorum audientiam.] haecenus Episcopus Theffalonicae ad Simeonem monachum, qui licet sequestrem pacis se gereret, tamen haud sincere per ipsum negotium geri, conuestus est ipse Theodorus scribens his diebus ad alium Simeonem praepositum epistolam, in qua post alia, quibus eum laudat vt bonarum partium studiosum, ista habet ^a.

Scire aues quid noui acciderit in praesenti negotio, & nos dicere non possumus, eo quod Imperatores in castris nunc versantur. De Patriarcha enim quid attinet loqui? qui nec responsa dare vult, nec admittere qui verba faciat, qui in omnibus Caesari inseruit. At dominus Simeon bilinguis, nunc quidem sic, nunc aliter varians: nisi quod iterum contulimus sermonem, & veritatem minime dissimulauimus, & parum quidem emollitur. ceterum idem manet, illa quaerens & sentiens quae omnino grata sint rerum potentibus. Cum autem egrederetur pius dominus noster; iterum scripsimus, ipso sic volente, nec tamen in conspectum venire nos voluit. Manemus autem nos peccatores, si vigilant preces vestrae, eodem in statu, nolentes prodere veritatem, nec attingere illorum communionem, etiam si impendeat exilium, & fulgeat gladius, & ignis accendatur, &c.] addit preces & salutationes Archiepiscopi, Calogeri, & Abbatis Leontij.

Quod autem pertinet ad Nicephorum Imperatorem cum filio in castris existentem, quae ipsos occasio progredi fecerit, Theophanes ita narrat: Eodem anno ante solemnitatem Paschae Crunus Bulgarorum Dux acie contra Sardicam directa, dolo hanc coepit. ex militijs autem Romaicis interfecit sex millia absque multitudine priuatorum. Nicephorus autem aduersus eum tertia feria hebdomadae salutaris Passionis egressus, dignum quidem sermone nihil gessit. Hos autem Principes, qui de caede Bulgarica saluari verbum salutis deposcunt, cum dare dedignatus fuisset, amisit, inter quos erat & Cumatius Spatharius, mechanicae artis expertus. At Nicephorus multo dedecore iuratorijs sacris regiae vrbi persuadere satagebat, vt crederent, quod festiuitatem Paschae in aula Crunni celebrauerit.] haec de expeditione hoc anno ab eo Paschali tempore inutiliter auspicata. Subdit auctor de caedibus & exilijs ab eodem hoc anno mandatis: cum tumultuantem populum repressit, quod pati nollet recens impositum vectigal ob restorationem Sardicae ciuitatis.

Cum autem interea magis magisque perseueraret auersio Nicephori Patriarchae aduersus Theodorum, Platonem, atque Iosephum Archiepiscopum Theffalonicam, & alios eiusdem sententiae viros, eosdemq. aperte schismaticos appellaret: ad tantam diluendam calumniam ipse Theodorus istam ad ipsum Patriarcham epistolam scripsit, Apologiam instituens, vt se suosq. tanta calumnia liberaret. sic enim se habet ^b.

Tamquam velo quodam vtentes tenui epistola nostra, Angeli beatitudinis tuae reuerentia, sistimus nos ipsos sacratissimo eius culmini, necessitate cogente. Iam enim renuntiatum nobis est a Leone conseruo & discipulo nostro, quemadmodum ad venerandam

dam tui adorationem admissus, aliena quaedam, nobisq. abominanda ex ea audierit: Apolchitae, inquit, schismatici scilicet vos estis ab Ecclesia. Qui ergo poterat, beatissime, animam nostram ob hanc causam non contristari? quomodo non respondere sanctitati tuae, nec silentio accusationem confirmare? Ego vero ante responsum, cum reuerentia hoc repraesento: Non oportere cuilibet aures temere dare qui aliquid velit contra quempiam loqui. Num enim lex vestra (inquit) hominem iudicat, priusquam illum audierit, & cognoscat quid faciat? Sic & beatitudo tua, cum triste istud & acerbum de nobis audisset. Quodnam enim malum grauius esse queat, quam vt ab Ecclesia separeris, & Archipastorem ouis amittat, siue compastorem? Est enim etiam nobis peccatoribus quamuis immerito, & vnctio a Deo & nomen pastoris. Debit, dicere audeo, discutere, arguere, qua priuatim, qua publice, iuxta traditam a Domino ^a, inter te & ipsum solum, aut inter duos, disciplinam: atque ita si persisteret, sicut ipse ait, sit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus. Nos vero haecenus, neque per internuntium, neque coram tale quicquam a sancta anima tua, vel audiuius, vel moniti fuimus, vt sic inferretur condemnatio. Consideret perfectio tua, num iure molestum id filijs tuis acciderit.

Nunc autem pergimus ad purgationem coram Deo qui omnia cernit, & coram Archipraesulatu tuo verba facturi. Non sumus Apolchitae, id est, segregati, nempe schismatici, o sanctum caput, ab Ecclesia Dei, absit vt id vnquam nobis eueniat. Sed quamlibet alijs peccatis obnoxij teneamur, sumus attamen Orthodoxi, & Ecclesiae Catholicae alumni, haeresim omnem repudiantes, omnemq. Vniuersalem, aut Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab illis canonicas constitutiones. Neque enim perfectum esse Orthodoxum sed dimidiatum, qui fidem quidem rectam habere videatur, diuinis vero canonibus non regatur. Beatitudinem tuam quando promotam fuit, suscepimus, quemadmodum palam ei testati sumus. Et ex eo tempore in hunc vsque diem, in Mystagoga, ipso Missae sacrificio commemoramus. Et sicut testis est Deus, si illo die communicare nos voluisset, communicassemus plane cum ipsa, nihil discernentes; cum desideranda nobis fuerit ab initio.

De Oeonomo autem, cuius causa haec iactantur, quem veritas ipsa deposuit, multis canonibus obnoxium, cum vel ante apertum adulterium, cum moecharetur in varijs personis praecedens Imperator, non solum sacrificauit ipse, & communionem imperitiuit, & vna epulatus sit, sed partem etiam cum eo posuerit, vnde & promptus extitit ad publicam incontinentiam, Deum contemnens & diuina iudicia. Atque vt manifestius fiat, quod dicimus, non docendi studio, absit, sed renouandae memoriae gratia, ipsam si placet, quae dum coronantur sponsi, vsurpatur, Mystagogiam sacram resumat & perspiciet, quatenus hic conijcere liceat Spiritus sancti indignationem in tantis contradictionibus. Omnino enim quaecumque sacerdos pronuntiat, ea impleturum se promittit Deus, iuxta magnum Dionysium. Propterea ergo rogamus perfectionem tuam, vt depositum a canonibus, & a praedecessore sanctitatis tuae prohibitum totis nouem annis, praeter rationem ingressum, cessare iubeas a sacerdotio.

Nunc siquidem humile os nostrum aperuimus, quando vocati fuimus. Cum enim factus est conuentus ille paruus (& nescio quo nomine appellem) ex carcere per idem tempus redieram: cumq. viderem eos esse congregatos, qui adulterium ante susceperant, & adulteri copulationem complexi fuerant: venit mihi in mentem illius dicti Prophetici: ^b Sapiens in illo tempore silebit, quando tempus malum est. Sed cum dicat ^b Eccli. 20. idem: ^c Tacui, num semper tacebo? propterea tempore congruenti calumnia pressus ^c Isa. 42. haec tandem protuli: quin quantum in me fuit, omni ratione caui duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum voluens, quandoquidem Episcopi dignitate praeditus non essem, vt arguendi habeam potestatem, sufficere si me ipse custodiam, & non participem illius communioni, eorumq. qui scientes cum eo sacra faciunt, quoad scandalum de medio tollatur.

Hoc igitur oramus & obtestamur, vt persuadere sibi sinat sancta anima tua, istum hominem coerceri, ne vituperetur inculpabilis sanctitas tua, ne polluat diuinum altare depositi hominis ministerio, ne denique oriantur iustae schismatum occasiones. Verum enim & sincere hoc sciat beatitudo tua, quod nisi haec ita fiant, Deum amantis animae tuae nutu, & pijsimorum ac triumphatorum Imperatorum nostrorum (zelo siquidem

DE EPISCOPA
TV A POLO-
GIA.REDDIT RA-
TIONEM DE
SEPARATIO-
NE SVA.a Theod. epist.
26. ex Cod. Co-
lumnensi.
DE PATRIAR-
CHA ET SI-
MEONE QVE-
RELA.NICEPHORI
EXPEDITIO
ADVERSUS
BVLGAROS.b Theod. lib. 1.
ep. 25. ex Cod.
Colum.

pleni sunt, de nobis quidem pro mandato pugnantibus quid futurum sit, Deus nouit) A schisma quidem, Deo teste, electisq. Angelis, magnum fiet in Ecclesia nostra. Sed miserere, pastor bone, sed adiuua perite medice gregem tuum, oues tuas, Ecclesias tuas sapientiae tuae modis, prudentiae tuae verbis, remedijs artis tuae. Quem vniam exclude a solo sacrificio, & vniuersas lucrare. Et ne vnus scabie Ecclesiam infice, quam acquisiuit Christus & Deus noster sanguine suo.] haec ad Patriarcham Theodorus.

Accidit autem, vt cum haec de Theodoro ac socijs extra Constantinopolim progressa, Romam vsque perlata audita essent, nempe Theodorum cum suis, facto schismate, seorsum agere, nec cum Patriarcha communicare: ipsius namque Patriarchae litteris id innotuisse Pontifici, par est credere: a quo cum in deteriore partem accepta ista fuerint, factum est vt Romae ijs diuulgatis Theodorus tam ab ipso quam ab alijs schismaticus haberetur: cuius rei causa Basilus Abbas monasterij S. Sabae Romae existentis, B licet intima esset cum eo germanitate coniunctus, tamen sese ab ipsius Theodori communicatione subdixerit, significans se in ipsum schismaticum ab Ecclesia separatum (vt par erat) dicere anathema. Verum cupiens amicum ad vnitatem Ecclesiae reuocare, non deseruit eum extra Ecclesiam esse (vt putabat) in schismate, sed scribens ad eum litteras, & munera quoque addidit, quo eum a schismate, quo putabat reuera teneri, penitus liberaret. Quas vbi Theodorus accepit, ingenti dolore percussus rescribens, tum de ipso, tum etiam de Leone Papa conqueritur. Ista quidem ipse tunc vehementi animi angore turbatus paulo licentius. Postea vero aequanimior redditus longe diuersas ad ipsum Leonem litteras scripsit, quas suo loco reddidit: nunc autem ista audi quae ad ipsum Basilium Theodorus amaro animo tunc rescripsit.

Theod. lib. 1. ep. 28. ex Cod. Colum. EPIST. THEODORI AD BASILIVM AB BATEM ROMANAE EXISTENTEM.

Accipimus litteras tuae fraternae caritatis, miratiq. sumus eius repentinam mutationem. Prioribus siquidem verbis (vt cetera sileam) quae ad rem minus necessaria, Iosephum Oeconomum accusabas, vt qui perperam sit ingressus in Ecclesiam: posterioribus innocentem plane ostendebas: & qui eundem in eadem re nunc laudas, nunc vituperas. Quod a quodam Sanctorum dictum est, scire debuisti. Sed pro nihilo id habeatur, quamuis aperta sit contradictio. Quale vero illud est, quod adeo inconsiderate prouectus es, vt priusquam examinares & exacte cognosceres, aduersus humilitatem nostram pronuntiaueris discessionem ab Ecclesia nostra, ac proinde anathematismum? Attende tibi ipsi, ait b scriptura, & priusquam interroges, ne vituperes: & primum cognosce, tum corripe. Tu vero nihil horum obseruans, nec cogitans, posse & nos ex ratione agere ac loqui: sic tamquam imperitos ac rationis expertes, tamquam vitae monasticae tyrones ac discipulos increpasti: nec hoc solum, sed durius obiurgasti. Atque D vtinam hoc solū egisses, quin etiam anathemati deuouisti. O res humanas! & quomodo maior tibi cura non fuit amicitiae iura conseruandi? Haec enim si sancte coleret reuerentia tua: numquam sic ex abrupto tenuitatem nostram proscidisset. Verum his nos digni sumus: nec mirandum, si ab amicitia etiam tua laceessimur. Ceterum qui simus, Deo quidem innotuimus: aequum autem & prudentiae tuae, quandoquidem offenditur & scandalizatur, aperire.

b Eccli. 11.

Non sumus Apofchitae, o mirande, ab Ecclesia Dei. Absit vt nobis hoc eueniat. Sed quamuis alijs peccatis plurimis obstricti simus, attamen vnus cum illa corporis sumus, eiusq. alumni & diuinorum documentorum; & canones eius & constitutiones seruare cupimus. Turbare autem, & ab illa seiungi, quae maculam reuera nullam habet, neque rugam, tum in fidei ratione, tum in canonum sanctione ab omni aeo vsque ad nostram memoriam, eorum est, quorum fides transuersum agitur & vita exlex & sine regula, quorum ex numero Ioseph ille qui adulterum coronauit, & qui cum eo tamquam innoxio offerre non dubitant, quiq. adeo illum defendunt, vt sine culpa sacrificantem. Quomodo enim si canonicè ad nos scribit pietas tua, canones ignorat, & quod iuxta illos depositus vir fuerit? Nam si in bigami nuptijs epulari presbyterum vetant: quod ius in eum qui bigamum coronat? Et quidem in adulterinis nuptijs triginta totos dies conuiuari? Quid, quod perniciosius est, etiam coronare eum, qui ex Domini sententia sit adulter? sacras in coniugio preces recitare adulterij copulatore, & diuinam gratiam impie pro impio inuocare? Execrandus profecto, iuxta magnum Dionysium, Deo est, profanusq. qui haec facit. Superuacaneum fuerit alios in eum canones proferre. Quod vero ex quo depositus ab altero Patriarcha fuit, nouem annorum spacium exegerit,

A exegerit, & canon nisi intra annum absoluitur, absolui postea quemquam vetat, quo loco reponemus? At obijcitur prorsus, absolutum fuisse. Verum si solutus fuerat, cur non sacrificabat? & si solutus erat, cur absolui a Synodo petijt? planum enim est, solutionem ab eo peti qui vinctus sit, non qui solutus. Quare hic etiam in seipsum impedit, contra veritatem erigi volens. Sacrorum enim profanatio est, frater, istum sacris operari, canonumq. magna perturbatio talia negligere. Quid enim est, quod ait Chrysostomus, periculo non vacare, si in sacerdotem non inquiratur, non de fide (vt male censet) sed de vitae integritate? Interrogare quidem & excutere vnumquemque, quomodo se habeat, nihil est opus: gratia enim etiam super indignum per eos qui accedunt, descendit. In ijs autem qui manifesto rei sunt, qualis est Ioseph, & quidem magni sceleris quod in oculis omnium commisit, veritas a Domino nuptias copulans, ipsoq. adultero B manifestior, dum eum coniunxit, quandoquidem haec non discrepant, iuxta Theologum, dissimulare perspicua est proditio veritatis & canonum corruptela.

An nescit beneuolentia tua, Deum ipsum vindicem fuisse, quando non insurrexit qui Ecclesiam tu gubernabat, vt Samueli quondam accidit erga insanum Saulem? iuniorisq. Herodis, quod ad modum adulterij spectat, Regnum euertisse: idem enim Herodis illius flagitium fuit, qui a populo suo pulsus est & occisus, quippe qui Aretae Regis filiam, legitimam coniugem dimisit, iniuste sibi copulans Philippi fratris Herodiadem. Quod si haec vindicare non conuenit: errauit caritatis tuae iudicio Ioannes (quod temerarium est affirmare) cum Herodem reprehendit, mortemq. oppetijt ob reprehensionem. Errauit & Chrysostomus, cum pro viduae agro validum certamen instituit. Pro bono enim (a inquit) audet quisquam mori, vt non commemorem similes alias Sancto- a Rom. 5. rum pro similibus contentiones. An rursus ignorat reuerentia tua, cum duabus ex rebus constet Christianismus, fide & operibus, si alterum desit, alterum non prodesse? Aemuletur itaque, rogamus, diuina. Primum quidem vt communis patris filius excitetur pariter ad honesta; deinde vt a beato Saba eruditus, accuratam non solum fidei, sed etiam canonum rationem amplectatur: deinde germanus cum sit, fraternam, eandemq. nobiscum sententiam teneat: hortamurq. propriam sedem seruet, ne quo pacto inde claudicemus circa praecipua. Ignosce fraternae monentibus, sicut & nos tibi: neque oportet nos monitos indignari. Ne igitur succenseat reuerentia tua, sed ad caritatem potius accendatur, & talia scribat quotiescumque volet. Nullum enim damnum aliud capiemus, quam vt securius viuamus.]

His igitur a Theodoro cum ingenti animi amaritudine scriptis, eodem impetu in Pontificem ipsum, de quo falsa audierat, mouet stylum, quo non ratio, sed dolor impellit. Passi sunt interdum instar solis & Sancti deliquium: sed sicut ille paulo post pristino radorum fulgore mundo resplendet, sic accidit Theodoro. Nam quem atrae bilis nube ad momentum passum eclipsim intelligis, paulo post clarioribus intueberis radijs coruscare, ex epistola quam scripsit ad ipsum Leonem Romanum Pontificem, quam suo loco reddidit inferius. Sed audi modo quae obiter suggestit ingens, quam diximus, animi qua tenebatur amaritudo.

De Papa autem, inquit, quid ad nos, hoc agat, an illud? qui proprijs (ignosce) captus est alis, vt dicitur. Cum enim de manifestis sacerdotij delictis nihil curare dixit, non qualemcumque sacerdotem, sed caput Ecclesiae ita derisit, & aspernatus est, vt vel audire nos pudeat. Quod si id verum est, o Hierarchiam? Ceterum prudenter & sobrie, quae E so, moueamus linguam aduersus capita, & ne adeo acriter pronuntiemus.

Si vero dicturi sunt homines, vt scribis, nos cum ab hoc Patriarchatu excidissimus, ad aliud argumentum versos fuisse: ne curet reuerentia tua; nouit Deus motionem primam & secundam; sed & tertiam ipse probabit, ipse redarguet, ipse representabit formidando tribunali, reddens ipse, prout tractauerimus & egerimus. illud enim: b Si hominibus placerem, Christi seruus non essem; non a nobis peccatoribus dictum est. Nos ergo & sanctissimi Patriarchae mentionem facimus (vt conuenit) in Mystagogia, sicut & priorum Imperatorum nostrorum, & cum omni sacerdote inculpato communicare non detrectamus. Scripsimus & ad ipsum Patriarcham, quod & pij Imperatores nostri sciunt, nos in nulla re discrepare, praeterquam de Iosepho. & simul ac depulsus fuerit sacerdotio, cum ipso statim communicaturos. Etenim desiderabilem nobis virum esse, non solum quod caput sit Ecclesiae nostrae, sed quia iam olim reuerendus nobis erat, &

b Gal. 1.

singula vitæ ipsius bona laudare non cessamus. Si vero contingat, quod & ipse quoque zelum accipiat.

Mitto enim de sanctis Episcopis dicere, de præpositis & monachis, deq. laicorum multitudinem: quid tum dicet reuerentia tua? Quare scito Ecclesiæ schisma nullum esse, sed veritatis defensionem, diuinorumq. canonum victoriam. Alterum vero illud, quod asseruit caritas tua, veritatis infractionem & canonum euersionem esse. ac tibi illud dici recte posse: Sacerdotes legem meam spernebant, & profanabant sanctuaria mea, propterea & sancta non distinguebant, sed erant illis communia omnia. Nullam enim maculam habere aut rugam (vt iterum dicam) sic intelligendum, quod non recipiat impia dogmata, nec ausus illicitos & canonicis contrarios, neque adeo consentiat ijs qui verita ipsi committunt, vt quodam loco ait diuinus Basilius, de quibus & Paulus, nec edere cum talibus permittens. Etenim ab Apostolis & deinceps multæ persæpe in eam hæreses irruerunt, & flagitia illicita, canonicis aduersa fuerunt, sicut nunc sunt: illa tamen (quemadmodum dictum est) sine schismate & macula mansit, & permanet in æternum, subtractis & eiectis ab ea male sentientibus, maleq. agentibus, tamquam fluctibus ab inconcusso maximo saxo repulsis.

Ad nos igitur redeamus, frater, & veritatis lucem, sacrorumq. canonum aspiciamus, quemadmodum dogmata tenere videmur, nos potissimum, qui monachos agimus, & aliquid esse existimamur. Si enim lumen quod in nobis tenebræ sunt: tenebræ quantæ erunt? Et si sal infatuatum fuerit, in quo salientur laici? Arbitramur te (idq. precamur) eorum quæ ibi sunt, seruatores fore, & lumen & lucernam perfectionis ac pietatis, non omnia te omnibus exhibendo, sed virtutis excellentia, vita ex canonum lege acta, sanctaq. cõuersatione & æquo animo fer fratris tui admonitionem ex caritate profectam, studioq. veritatis, & diuino iudicio. Plura dicere animus desiderabat, sed epistolæ prolixitas finem facere coegit. Accepimus eulogiam tuam prædiuitem, & curam quam geris de humili monasterio: argumentum quod parcas, & labores pro eo. Labor tuus magnus, sed Dominus tibi retribuatur, quæ desideras, virtutum incrementum, & perennium ipsius bonorum fruitionem.] hætenus ad Basilium Theodorus. Quæ autem post hæc gesta fuerint, anno sequenti, suo loco dicentur. In qua epistola dum legisti Theodorum in Romanum Pontificem oblocutum: plane intellexisti quam verum sit quod dicebat Theologus, perdifficile esse modum tenere in litigando ac differendo: dum quis se iustitiæ defensorem exhibens, quemq. obuium aduersarium putans, impetu quo fertur, ferit, impellit, & vrget: vt hic vidimus factum a viro magni nominis Theodoro in Leonem Papam plus æquo commotum. Sed quiesce modo: auditorus eris inferius illum longe aliter de eo sentientem atque loquentem.

Quod rursus ad Orientales res pertinet: hoc eodem anno mortuo Rege Sarracenorum Aaron, de quo superius mentio facta est, eius filij Mauhmat & Habdalla de primatu Regni certantes, non inter se solum cuncta cæde miscentes, sed Christianos cædibus, incendijs, rapinis infestantes, magnorum malorum causa fuere. Ac per hoc Ecclesiæ (inquit Theophanes) quæ in sancta Dei nostri erant ciuitate, desertæ factæ sunt, & monasteria duarum magnarum Laurarum, sanctæ videlicet memoriæ Charitonis & Cyriaci, atque Sabæ, necnon & reliqua Sanctorum cœnobia Euthymij & Theodosij, quæ erant in desertis Palæstinæ, pariter monachis destituta fuere.] hæc ipse.

Quod vero ad res pertinet Occidentales anni huius, illud accidit memoria dignum, quod in Annalibus quibuslibet Francorum præsertim veteribus scriptum fideliter reperitur, Regem nimirum Nordanhumborum a suis e Regno pulsum, per Legatum Apostolicæ Sedis, & Caroli Imp. in Regnum fuisse restitutum. In Annalibus enim Francorum sub Ludouico Caroli Magni filio scriptis hæc leguntur: Interea Rex Nordanhumborum de Britannia insula veniens nomine Ardulf, Regno & patria pulsus, ad Imperatorem dum adhuc Nouiomagi moraretur, venit. Ex patefacto aduentus sui negotio, Romam proficiscitur; Romaq. rediens, per Legatos Romani Pontificis & domini Imperatoris in Regnum suum reducit. Præerat eo tempore Romanæ Ecclesiæ Leo tertius, cuius Legatus in Britanniam directus est Adolfus diaconus, de ipsa Britannia Saxo, & cum ipso missi ab Imperatore duo Abbates Rathfridus Notarius, & Nazarius Abbas de sancto Othmano.] hæc ibi.

Sequuta est absque obstaculo eius in Regnum restitutio, nefas omnes ducentes, non parere

a Exech. 22.

b 1. Cor. 5.

c Matt. 6.

d Matt. 5.

MORTVO AARON REGE SARRACENORVM, DVOFILII BELLO CIVILI PVGNANT.

REX NORDANHVMBRORVM PVLVS E REGNO RESTITVTVS PER LEONEM PAP. ET CAROLVM IMP. * Nordanhumborum

* Aldulfus

* Audomaro

A parere Romano Pontifici, atque tanto Imperatori resistere. Porro cœpta sunt ista hoc anno, sequenti perfecta, cum & reuersurus Romam Adolfus Apostolicæ Sedis Legatus a piratis est captus, sed redemptus a Cænulpho Rege, vt iudem Annales testantur. Vidisti in his Romani Pontificis auctoritatem factis expressam? Quod enim non satis sibi suppetere iuris intelligeret Imperator, Regem eiectum in Regnum pristinum restituere: ab ipso Pontifice Romano id præstari posse sciens, dimittit ipsum Regem Regno priuatum Romam ad Leonem Pontificem, cuius auctoritate restituatur in Regnum. Vidisti pariter quantum Papæ detulerint Angli, licet furore perciti, & regnandi cupiditate inflammati, vt expulsus a se Regem eum restitutum auctoritate Pontificis recipere non detrectarint, sed statim paruerint? sed de his satis.

IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. CAROLI MAGNI 9. IMPP. ANNVS NICEPHORI 8.

SEQUITVR annus Redemptoris octingentesimus nonus secundæ inchoatæ Indictionis, idemq. tertius numeratus, ex quo restituito Iosepho Oecono Constantianopolitanæ Ecclesiæ, Theodorus Studita cum suis a communione Nicephori Patriarchæ abstinuit: cum & ab eodem Patriarcha Synodus ea de causa celebrata est, & ipse Theodorus alijq. ipsi inhærentes, in exilium missi sunt. De his singulis narrationem ex rerum ordine instituturi, primo loco eiusdem Theodori hoc anno tertio a receptione Oeconomi datam epistolam ad Nicolaum Chartulariū describemus: deinde agemus de Synodo aduersus eisdem habita, deq. sanctorum exilio postremo loco dicturi sumus.

Quod enim magis magisq. increbuisse perturbationes ex separatione Theodori & aliorum a communicatione Nicephori; & alij alia dicerent, iactarentq. alij, neque Theodorum quieturum fore, etiamsi receptus profanus Iosephus eijciatur, sed contra Nicephorum Patriarcham denuo proelium conuersurum, immo & contra defunctum prædecessorem Tarasium æque bellum instituturum: cum ista rescisset Theodorus, ipse ad amouendam omnem hanc inani studio concitatam suspicionem, ad Nicolaum Chartularium reddit epistolam, qua in primis significat quam maxime optet pacem Ecclesiæ, quamq. sit erga Nicephorū Patriarcham bene affectus. ipsa autem epistola sic se habet.

Nicolao Chartulario. Suspicabar quodammodo magnam pietatem tuam, domine desideratissime, alieniore animo esse ab humilitate nostra ob causæ alicuius interuentum. Sed reuera hoc tempore ostendisti, vacuam omni odio esse venerandam animam tuam, plenamq. adeo omni pietate; quando te promptum ac paratum docuisti, vt pacis Ecclesiæ Dei studio statim ac primum hortati sumus, applicares te ad coniunctionem sanctissimi Patriarchæ nostri. Hoc indicium sinceræ amicitie: hoc proprium hominis Deum timentis: hæc aperta fides zeli veritatis. Itaque retribuet tibi Dominus, tametsi nihil fiat, integram iustitiæ mercedem. Non enim ex rerum exitu, sed ab earum intentione, seu laudabili, seu secus, solet Deus præmia decernere facientibus. Lucratus ergo es temporis puncto non aurum & argentum, sed iuges thesauros cælestis retributionis. Oramus autem & hortamur amplius vt pergas in cœpto, vt tu quidem thesaurum prædiuitem acquiras, & nos humiles Patriarchæ conspectu fruamur, aut potius vt Ecclesia Dei tua opera pacem adepta, multas tibi laudum coronas nectat. Et quorsum plura?

Quoniam autem iussisti significare nos, quid sentiat humilitas nostra: iam sine fuco excellentiæ tuæ coram Christo, qui occulta nouit, significamus. Nulla nobis est cum Patriarcha de communione dubitatio præterquam Oeconomi causâ, eo quod depositus sit per sacros canones. Et quando prohibebitur a sacro ministerio, sicut ante, Dei beneplacito, & sanctissimi Patriarchæ, piorumq. dominorum nostrorum; nimirum quia Oeconomus est & honorem gerit, tum protinus & simul sacrificabimus & communicabimus, & manum porrigemus, nihil inquirentes de triennio hoc quo cum eo sacris operatus est, pacis studio: neque id metu aliquo, sed communis vtilitatis & salutis gratia. Sileant enim linguæ mendaces aduersus Dei pacem incitatæ, vt dicant, nos postquam deiectus sacerdotio fuerit Oeconomus, accusationem aggressuros Patriarchæ nostri, vt qui cum deposito iam sacrificauit; deinde etiam decessoris sanctissimi Patriarchæ.

QVI OBICES PACIS IMMISSI.

Theod. Stud. lib. 1. epist. 32. Cod. Colum.

Labia dolosa quæ hæc loquuntur, calumniatorum, inuidorumq. inuentum, & qui sanari nolint inflicto vulnere Ecclesiæ. Nullo modo, Absit: Et Patriarcham qui præcessit, suscepimus & suscipimus, ideoque ad mortem vsque cum eo communicauimus: & sanctissimum, qui nunc est, Patriarcham suscepimus, & suscipimus: pro eo etiam offerimus quotidie.

Arceatur a sacris Oeconomus qui adulterum coronauit, & nos (vt ante diximus) cum eo communicabimus, si iubet, in Ecclesia Catholica, iuxta gradum nostrum vnusquisque. Quod quidem si fiat, gaudium in celo fuerit, pax in Ecclesia Dei, quæ apud nos est. Cedit schisma, & concordia palam enitescet, Archiepiscopus noster laudibus ornabitur, adeo vt ad posteros transeat eius encomium: potentissimi Imperatores vna cum pretiosis infulis suis Angelica etiam laude coronabuntur. Sacerdotes autem induent iustitiam, multoq. magis sancti (monachicum ordinem loquor) cum exultatione exultabunt. Dominus noster quod & quale brauium accipiet? Quid iucundi non accedat? Dicamus & hoc: Oeconomus ipse celebrabitur, & laudibus efferetur; magnamq. hoc pacto misericordiam consequetur tum in hoc tum in futuro sæculo. Et nos peccatores substrati, & adorantes, & gratias agentes re ac verbo, congruentia Archiepiscopo præ omnibus (vt debemus) deferemus. Ad horum autem faciendam fidem, scriptam declarationem prolixam offerimus, vt nisi postquam a sacrificio cessarit, sicut antea, confestim accedamus & communicemus. Sit in manu vestra sententia, si quid vultis; & nobis loqui amplius non liceat de hoc negocio. Et ecce non Angelus, non homo, sed Dominus ipse, qui ad te per nos transit, & impellit & hortatur.] hæc filius pacis, & pacem querens, pacem petens, & nidificans in pace columba.

Verum cum ista Theodorus scripserit, nullum de his responsum accepit, sed congregatum est ab Imperatore conciliabulum, in quo vna cum Episcopis considerent magistratus, omnia in gratiam Imperatoris facientes: vt plane non fuerit dicendum Concilium in Spiritu sancto legitime congregatum, sed proditorum carnificina, quam quidem & alio infami nomine idem Theodorus in epistola ad Euprepianum appellat moechosynodum. Sed iam accipe quid de eo idem dicat Theodorus in historia quam tenuit de sancto Platone: Postremo (vt summam rem perstringam) fratrum societas noctu abrepta est, & in carcere conclusa. Quo facto, Synodi constitutus est dies, in quo vir ille sanctissimus Plato a militari manu vna cum tribus alijs, velut maleficus quispiam, ad ipsam Synodum ductus fuit. Miserabile certe spectaculum, senem videre propter imbecillitatem ingredi non valentem, sublatum portari catena vinctum, qua ipsius pedes circumdabantur, & ab alijs humeris in alios, velut piaculum quoddam indecora traiectione transmitti. Hei mihi: hæcne fuit ordinationis Synodo congruentis ratio? Hæcne Imperij existimatio? Quæso qua in re sunt hæc illis inferiora, quæ latrocinantium insidijs, & tyrannice imperantium violentia olim patrata sunt?] Hæc de Synodi ordinatione Theodorus, qui & in epistola ad Athanasium numerosam hanc Synodum appellat, in qua, inquit, tres maxime dignitates confidebant.] in eadem vero epistola plura intexit, quæ in hac etiam Synodo facta sunt, quæ audies cum inferius hoc itidem anno reddiduri sumus. Intelligis quam procul a fastu Theodorus abhorruerit, cum aliena, nempe S. Platonis certamina describens & coronas retexens, de se ipso verbum nullum inferuit, licet esset omnium coryphæus & Confessorum antesignanus.

Quod autem ad Synodi tempus spectat (vt hoc non prætereat) hoc anno mense Ianuarij Indictione secunda habitam esse Theophanes tradit, cum de ipsa hæc ait: Tunc Nicephorus Imp. occasione percepta, cum Episcopos & Egumenos congregasset, Synodum aduersus illos celebrari præcepit, per quam a monasterio & vrbe deiectione exilio sunt destinati, mense Ianuario, Indictione secunda.] hæc Theophanes.

Sed quæ in hac pseudosynodo statuta fuerint, videamus, & qui potuerint esse canones talis conuentus. Recenset eos ipse Theodorus epistola quâ ab exilio scripsit ad Leonem Romanum Pontificem, quam suo loco reddiduri sumus, necnon in epistola ad Euprepianum. Porro eiusdem conuenticuli decreta ista fuere. Primumq. illud, quo anathemati subijcerent omnes qui ipsorum errori non adhærescerent, quo (inquit Theodorus) canone vniuersam Catholicam Ecclesiam condemnarunt.

Decretumq. insuper fuit, vt coniugium Constantini cum Theodote, viuente adhuc legitima coniuge, quam detruferat in monasterium, ex dispensatione dici deberet legitimum.

A mum. Ad hæc etiam addiderunt decretum illud nefarium plane & pudendum, nempe leges diuinas aduersus Reges nihil posse. Haud dubium fuisse liquet istam Imperatoris sententiam. Ad hæc illud adiecere: Ne qui pro veritate ac iustitia vsque ad sanguinem restitissent, eos Præcursores, vel Chrysostrum imitatos dicerent. Præter hæc etiam turpe illud: Episcoporum vnumquemque in sacros canones præter ea quæ in illis statuta sunt dispensando potestatem habere, pronuntiarunt. hæc recitat Theodorus ab Imperatoria ista Synodo fuisse decreta Nouatoribus congruentia, qui tanto legislatore, Nicephoro scelestissimo gloriantur vt volent. Sed quæ tam foeda & enormia ista decreta sint sequuta tristitia atque crudelia illata in seruos Dei ab Imperatore audiamus, atque primum quæ de sanctissimo sene Platone ipse referat Theodorus, qui ait.

Sed vt quæ in medio sunt, ea velut ludicra quædam prætermittam (illa enim historiae modum implere possunt) exilium iam decretum fuit; & pater ipse circumscriptus est in vna quadam insula ex his quæ ante urbem sunt, quemadmodum & frater noster, Iosephus Archiepiscopus Thessalonica in alia quadam valde aspera, & munito quodam carcere ad exilium accedente. O rerum mutationem! Monachis ipsis humaniores extiterunt hi qui communi vita vtuntur, & priuati homines veriti non sunt iustum ferre iudicium, quod iudices debuissent. Manifestum enim erat iniquum illud facinus. Missum facio balneum illud, in quo Imperator ipse militari acie omnium fratrum societatem inuadens, cum ex monasterio illo singulos suæ volutati subijcere conatus esset, spe deceptus, suo enim Imperio fortiores illos esse cognouit, qui diuina lege nitentur. Missos facio carceres in monasterijs constitutos, & monasteriorum præfectos carceris duces factos, hisq. quos clausos tenebant, plura quam iussi fuerant, tormenta inferentes. Prætereo quæ postea consecuta sunt: quo tempore multi abducti, & in alium locum translati, persecutiones, inquisitiones, disunctiones, atque exterminationes pertulerunt. quo tempore multæ & ingentes minæ, iræ, interrogationes & responsa, multaq. per omnes vrbes inuestigatio facta est, necubi aliquis fratrum lateret, adeo vt nonnulli præ timore persequentium, in terræ foraminibus sese abdiderint, vt seruari possent.

Hæc autem omnia eius rei causa facta sunt (rursus enim præ admiratione eadem tractare cogor) vt qui adulteros illos contra Euangelium & Præcursores Ioannem coronauerat, quasi salutarem aliquam dispensationem Ecclesiæ attulisset, impune rebus sacris præesse posset: quique illum Euangelicis præceptis obtemperantes non admitterent, exleges, & a Deo alieni haberentur. O diuinas leges contemptas! o persecutorem acerbissimum, Christiani nominis appellationem habentem, & Christi leges conculcare gestientem! Quid ita insanus factus es, stolidus, atque immitis vna cum Leone Isaurico scilicet tibi compare? An non vides, contra inuictas Dei leges te armari, quas nemo ex his Imperatoribus qui vnumquam fuerunt, superare potuit? quinimmo quicumque se, vt nunc tu, his ipsis legibus aduersarium ostendit, iure optimo perijt.

Sed quonam modo Dei seruus abductus est? Ad illum enim ipsum redeo. Rursus translatus, rursus distractus, & a duobus hominibus huc & illuc protrusus, eo quod non amplius progredi posset, trahebatur, & ita distractus vexabatur, vt iniquum illud facinus vel ipsis lapidibus sensus expertibus lachrymas mouere posset. Huius rei testis est celebris illius Martyris Mammatis regio, testis est & abrupta illa insula, quæ post primam fratris iam dicti custodiam, pietatis hunc custodem detinuit. O immites & doloris sensu carentes illorum animos! Sed nescio certe, quo nomine ipsis congruente eos appellem, qui eadem opera monachi, & milites, & carceris erant custodes; qui iustum illum virum omnino desertum, tamquam in lacu profundissimo, in cella quadam concluserunt, hominemq. iam senio confectum & morbo vexatum, sub vnius cuiusdam serui potestate, quem illi rerum terrenarum & Cæsaris serui reliquerunt, vt sanctus vir semel in die vel bis a ministro videretur. Quo tempore senex eum rogabat, vt ad necessarium vsum corporis duceretur: & iniquus ille seruus id ei exprobrabat. Petebat aliquid imbecillitati suæ consentaneum: & peruersus ille fores clauderat. Cumq. hæc pateretur, nihilominus tamen stabilis permansit; quodq. coram Deo & hominibus confessus fuerat, numquam denegauit. Postea vero quam eius carceris causa eum in lethalem morbum incidisse, Cæsar audiuit, animi durtiem leniorem faciens, in urbem Byzantium ipsum transtulit. Cumq. illum eo transtulisset, parabat se ad id quod male factum fuerat corrigendum. Sed quoniam non recto proposito ac sententia mouebatur: quod

PERSECUTIO
ADVERSUS
SANCTOS MO
NACHOS.

S. PLATO
QUAE PASSVS
AB IMP.

a Psal. 131.

230180 149
-16 L. 21044
172112

SYNODVS CON
STANTINOPO
LI CONTRA
THEODORVM
ET EIVS SO
CIOS DICTA
MOECHOSYNO
DVS.

b Theod. ep. 48.

TEMPVS SY
NODI.

DECRETA
PSEVDOSYNO
DI.

quod proposuerat ad finem non perduxit.] siquidem, Deo vindice, a barbaris est inter- A
emptus. sed de his suo loco.

Prosequamur modo Theodori ipsius ista scribentis diram, quam vna cum suis passus
est, persecutionem, a Michaele monacho descriptam vno ex ijs qui eius lateri inhærebant. Ita quidem diuina dispensatione factum, vt qui eiusmodi scribens certamina Theodo-
rus nihil de se magnificum dixerit, licet pars magna immo potissima esset: alius post
eius obitum eius præclaras victorias non siluerit, ita narrationem instituens: Vt enim
(inquit) vidit impius Imperator, nulla in re Theodorum virum sanctum flecti, nec ce-
dere sibi, nec factis suis assentiri: monasterio illum suo atque vrbe pariter extrudit, rele-
gatq. in insulam quamdam ex ijs quæ proximæ sunt Byzantio, eadem poena in Iose-
phum fratrem, Platonemq. sapientem decreta, haudquaquam vna vtrosque custodia
includens, sed singulos seorsum, ita vt mutuus eis conspectus negaretur, quod vnicum B
est in carcere solatium. Reliquam vero discipulorum turbam, vt patre suo orbatam
vidit, importunis minis aggressus, obscuros etiam in carceres coniecit, addita militum
custodia, qui eos custodirent, quoad ipse de illis quæstionem exerceret.

Statuta igitur die, adduci omnes, & coram sibi iubet. Tum ipse prior graui superci-
lio confidens, oculisq. ac vultu, totoq. corporis habitu latentem animi asperitatē osten-
tans, separari ante omnes illos iubet, atque in duas partes distribui. Maiores & iudicio
præstantes a reliquis secernens, quo faciliorem sibi concertationem efficiat. Atque hos
quidem prius aggreditur: ita enim expedire sibi existimabat; quoniam ceteros, vt men-
tis acie inferiores, secuturos esse non dubitabat. Hos igitur omnibus machinis adoritur,
partim rationibus, minisq. interiectis, partim blanditijs ad durissimum quemque emol-
liendum idoneis, partim supplicijs, cruciatibusq. propositis, si qua tandem via possit a C
patris partibus abductos, in suas pertrahere. Quos vbi nulla ratione manus dare sensit,
sed generosis animis omnes ipsius inanes technas eludere: tum secundos conatus admo-
uet, faciles se aduersarios nactum ratus, ac nullo negotio expugnabiles. Sic igitur eos al-
loquitur: Quicumque, inquit, Imperatori parere vultis, & cum Patriarcha, cleroq. sen-
tire: transite ad partem dexteram. Quotquot vero animis & sententijs obsequi recusatis:
ite in sinistram, vt hinc appareat, quinam nobiscum sentiant, & quinam in nos sint con-
tumaces. malitiose & vafre id agens fraudulentus cauillator, vt qui hac ratione confi-
deret, illos loca commutando, ipsas quoque mentes & consilia mutatuos.

Verum inuicti illi nihil his eius verbis permoti, nec de animi sententia tantillum di-
moti, vno ore omnes rerum potentem affati sunt: Nos, Imperator, & animos & cor-
pora & omnia demum in patris ac magistri nostri manu & arbitrio ponentes, nihil mi-
nimum aut maximum, quod illi non probetur, non modo facere, sed ne animo quidem
versare statuimus. Numquam vobis talia intentantibus obsequemur, nec gestis vestris
suffragabimur; nec quicquam prorsus eorum quæ per vos innouata sunt, amplectemur,
præcipue cum magistrum ipsum a nobis seiunctum viderimus, qui & præsens exilium
subire maluit, quam causam prodere, & partes vestras sequi. Nobis vero quid accidere
grauius possit, quam si canones sacros, quos tanto studio seruari conuenit, aspernemur,
& tam noxijs & periculosis rebus nos dedamus? non per sancta virtutis certamina, pa-
trisq. præcepta, in quibus educati sumus, non cedemus, veritatem non deseremus,
vobis non adhærebimus. Specimen nostri, quo animo ac sensu simus, hæc postulat oc-
casio, quam nos sane minime reiiciemus, nec ignauum prorsus aliquid, aut puerile ostē-
demus, cum germani eorum simus, quorum periculum paulo ante fecisti, germana E
cum ipsis & facere & sentire omnia parati.

Hæc cum illi dixissent, obstupescere animo Imperator, illorumq. constantiam, atque
in aduersis insuperabiles animos mirari (admiranda siquidem etiam hostibus ipsis vir-
tus est) præfertim cum imbecilles se nactum arbitratus, primoq. impetu prosterndos:
fortes contra experiretur, & inuictos prorsus ac cedere nescientes. Sed quoniam hos
omnes palam modo mulctare, præter quod inutile foret, stolidi admodum consilij scie-
bat esse: satis tum habuit, arctæ custodiæ illos addicere, male omnino postea tractatu-
rus, & per ocium, non simul omnes, sed seorsum singulos quibus vellet pœnis excrucia-
turus: quamquam illum conatus suus sefellit, vindicta inquam (quæ Dei sunt iudicia)
illico persequente.] cum a barbaris (vt dicitur) occisus est. Sed de his rursus inferius,
quando & agemus de iterato congressu Imperatoris cum Theodoro.

Cum

A Cum autem Theodorus detineretur in exilio, nihil antiquius habuit, quam ad sa-
cram Apostolicam Sedem confugere, eamq. in primis de omnibus quæ gesta essent red-
dere certiore. legationem itaque ad ipsum Leonem Romanum Pontificem misit & lit-
teras per Epiphanium Archimandritam: quæ cur sicut ceteræ cum alijs epistolis non
reperiuntur, in posteriore epistola ad eundem conscripta ipse declarat; nimirum ti-
more ne reperirentur, eas deleuisse penitus. Ipse tamen Theodorus post Epipa-
nium legauit ad eundem Pontificem Eustathium pariter monachum, cui has litteras
dedit^a.

Sanctissimo & summo Patri Patrum Leoni domino meo Papæ Apostolico Theodo-
rus minimus presbyter & præpositus Studiensis.

Quandoquidem Petro magno Christus Deus post clauas Regni cælorum pastoralis
B etiam principatus contulit dignitatem: ad Petrum vtique, vel eius successorem quic-
quid in Ecclesia Catholica per eos innouatur, qui aberrant a veritate, necesse est refer-
ri. Quod nos quoque humiles & minimi a sanctis olim Patribus nostris edocti, post-
quam in Ecclesia nostra nouitas quædam nuper exorta est, & prius quidem per reli-
giosissimum Archimandritam fratrem & conseruum nostrum Epiphanium, & nunc
per simplices litteras nostras ad supremæ beatitudinis tuæ Angelum de ea re referre
nos debere, arbitrati sumus. Factus est, o diuinissimum omnium capitum caput, iux-
ta^b Ieremiam Prophetam, coetus reuera præuaricatorum & concilium adulterantium: b Ierem. 9.
quod enim ibi propter idolorum fornicationem dictum est, hic per adulterinæ copulæ
confirmationem patefactum est. Vtrique eundem Dominum spreuerunt, illi per leges,
hi per Euangelij transgressionem.

C Nec vero satis illi fuit, quod per priorem conuentum in eius qui mœchos copularat
receptione, sacrorumq. cum eo communionem Parasynagogi (vt diuinus loquitur Basi-
lius) facti sunt: sed vt hæresis absolutæ nomen adipiscerentur, in altera publica Syno-
do eos qui prauo ipsorum errori non adhæserant, aut vniuersam potius Ecclesiam Ca-
tholicam anathemati subiecerunt. Et quotquot hactenus in conspectum venerunt par-
tim longinquis exilijs mulctantes, partim carceribus includentes, pristinam vsitato hic
more persecutionem renouarunt. Causam vero suam improba defensione prætexunt;
& iustificatio ipsis nefarij sermonis vsurpatio. Adulterini siquidem coniugij coniu-
ctionem dispensationem esse decernunt: In Regibus nihil posse diuinas leges definiunt:
Eos qui pro veritate ac iustitia vsque ad sanguinem restiterunt vt Præcursores & Chry-
sostomum, imitari vetant. Episcopum vnumquemque in sacros canones, præter ea quæ
D in illis statuta sint, potestatem habere pronuntiant. Quare si quem forte sacris initia-
tum contingat, clam, palamve canonum per quos depositio irrogatur, reum teneri,
hunc sola volentis auctoritate, depositionis exortem manere. Quorum omnium testis
est is, qui varijs canonibus cum alijs obstrictus tenetur, adulteri copulator, vna cum
ipsis publice ministrans. Testes ij qui dum iniquitates tamquam dispensationes faciunt
in eo ipso tum alios, tum seipos sanctos vocant, & eos qui illas non admittunt, velut a
Deo alienos anathemate feriunt. Testis demum hic nata persecutio.

Quid igitur ad hæc, o beate, dicendum est, nisi Apostolicum illud: c Nunc Antichristi c I. Ioan. 2.
multi facti sunt, si diuinis legibus & canonibus omnes homines subditi non sumus? His
ergo a simplicitate nostra sine fuco expositis, vocem nunc illam, quam coryphæus cum
reliquis Apostolis Christo emisit, cum maris fluctus excitarentur, apud Christi imita-
tricem beatitudinem tuam adhibemus: d Salua nos, Archipastor Ecclesiæ quæ sub cælo d Matth. 8.
est, Perimus. Imitare magistrum Christum, manumq. Ecclesiæ nostræ porrigere, sicut
ille Petro; nisi quod ille incipienti in mare mergi, tu autem iam mersæ in hæresis pro-
fundo. Aemulare, precamur, cognominem tibi Papam, atque vt ille, pullulante tum
hæresi Eutychniana, leoninum in morem spiritu experrectus est, vt omnes norunt, dog-
maticis suis epistolis: sic & tu (dicere audeo) iuxta nomen quod geris, irrugi diuinitus,
vel potius infona contra præsentem hanc hæresim, vt decet.

Si enim isti, arrogata sibi auctoritate, hæreticam Synodum cogere veriti non sunt,
qui ne Orthodoxam quidem absque cognitione vestra (vt antiquitus mos obtinet) cogere
potuerunt: quanto æquius vsque adeo necessarium fuerit (cum timore suggerimus)
a diuino tuo principatu legitimam Synodum conuocari, vt Orthodoxum Ecclesiæ dog-
ma hæreticū excluderet: & neque suprema dignitas tua cum Orthodoxis omnibus ana-
themate

QVAE PASSVS
THEODORVS
AB IMP.CERTAMEN
DISCIPVLO-
RVM THEO-
DORI CVM
IMP.a Theodor. lib.
I. epist. 33. Cod.
Columnenf.EPIST. THEO-
DORI AD LEO-
NEM PAPAM.

b Ierem. 9.

DE DVABVS
SYNODIS AB
HAERETICIS
FACTIS.c I. Ioan. 2.
PETITENIX
A LEONE PAP.
AVXILIVM.

d Matth. 8.

ABSQVE ROM.
PONTIFICE
NON COGEN-
DA SYNODVS.

thematē notetur a nouis nugatoribus; neque iniquitatis porro classicum adulterinam A hanc Synodum nacti, quibus id placet, in peccatum facile prolabantur.

Hæc sicut paruitati nostræ conueniebat, ut minima Ecclesiæ membra repræsentantes, & diuino pastoralī vestro principatui parentes; obsecramus de cetero sanctam animam vestram, ut nos ceu proprias oues reputet, & sacris precibus suis eminens illustret, atque confirmet; quod si etiam documentis, tuæ id fuerit diuinæ benignitatis, quemadmodum & Christus ad Abgarum scripsit, & multi etiā de subditis digni habiti sunt, qui ab Apostolis Sanctisq. acciperent litteras. A me autem solo peccatore & in carcere detento mittitur hæc epistola, propterea quod pater, Plato scilicet, & conseruus meus inclusus, & Thessalonica Archiepiscopus germanus noster in alijs infulis pariter custodiuntur. Ipsi nihilominus per me & mecum eadem dicunt, & sacris beatitudinis tuæ vestigijs aduoluuntur.] hucusque Theodorus ad Leonem Romanum Pontificem. B

Qui quidem primū superioribus illis ab eodem Theodoro per Epiphanium datis Leo Pontifex acceptis, ad eundem Theodorum litteras reddidit Apostolicas, paterno amore plenas, licet non extent illæ quidem, sed eas eiusmodi fuisse, redditæ litteræ ad ipsum a Theodoro a declarant, quibus aduersus errorem, nouumq. dogma fortissime disputat. Data vero istæ habentur in primis sancti Platonis nomine & Theodori, quantumlibet illi (ut ipse testatur) essent in carcere ab inuicem separati; quod fortasse id accidit, eo quod ad ambos inscriptas ipse Leo eas quas diximus litteras dedisset. Magni momenti rem agunt: siquidem patefaciunt nefandam obortam hæresim eorumdem, qui errorem mordicus adeo tenentes, defenderent dispensationem (ut aiebant) legitime factam super adulterio: hancq. Mœchianorum appellant hæresim: itemq. seipsos purgant apud eundem Leonem Pontificem, de his quæ accepisset ille, ipsos cum quibusdam hæreticis admisceri. Epistola autem sic se habet b.

Aequali Angelis beatissimo & Apostolico Patri Leoni Papæ Romæ, Plato inclusus & Theodorus presbyter ac præpositus Studiensis.

Magnum reuera nobis humilibus & summi voti opus fuit, quod digni habiti sumus, qui ab Apostolica beatitudine vestra salutationis allocutionem, & sacrorum eius qui a spiritu mouentur sermonum significationem acciperemus per conseruum ac filium nostrum Epiphanium; & hæc inclusi licet teneamur ab hæreticis, atque ita ut tabellarium ipsum oculis conspexerimus. Quamobrem lætitia exultauimus, gauisi sumus, Domino gratias egimus, qui diuinis illius precibus ea quæ spem nostram superabant, nobis indignis miro modo largitus est, ita ut propemodum sacram eius formam per interiectas voces videre nobis videremur. Verum illa quidem ad Christi exemplum nos humiles affata est, & mentes nostras recreauit, imbecillitate corroborauit, languentesq. confirmauit, suis nos quasi perungens caput nostrum excedentibus consolatorijs, monitorijsq. sermonibus, in Fide Orthodoxa constanter ad finem vsque manere persuadens, quod vtinam propitijs eius precibus ita nobis contingat. Nos vero nihili homunciones recte haberi existimauimus, sicuti antea per hunc fidissimum tabellarium nostrum, & postea per Eustathium alterum filium nostrum, ita etiam ad eundem consentanea referre.

Synodus, o beatissime, apud nos publica celebrata est, ijs etiam qui magistratus gerunt vna confidentibus, & Synodus ad condemnationem Euangelij Christi, cuius tu clauas ab ipso accepisti per intermedium principem Apostolorum & successores vsque ad eum qui sanctissimum caput tuum antecessit. Et quomodo hæc sustineat Dei E imitatrix æquitas tua? Incipiamus enim a lege & Prophetis, & quidem, c Non mœchaberis, inquit, Non loqueris falsum testimonium, Non assumes nomen Dei in vanum. Et d Ieremias: d Stultus, ait, & insipiens qui tenet adulteram. Malachias vero: e Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus f Domini exercituum est. Transeamus ad Euangelium: f Quicumque (inquit) dimiserit uxorem, & aliam duxerit, mœchatur. & g Quos Deus coniunxit, homo non separet. Quanta vero sit differentia legis & gratiæ, ex ipsis Domini verbis discimus, qui ait: Et ecce plusquam templum hic. Deinde ex verbis Apostoli, dicentis: Irritam quis faciens legem Moyse sine vlla miseratione, duobus vel tribus testibus, moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcarit, & sanguinem Testamenti pollutum dixerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

Hæc

A Hæc igitur cum ita se habeant, isti nefaria lingua Domino reluctantes, legis atque Euangelij solutionem, id est, huius nuper Imperatoris adulterium, qui legitima eiecta, mœcham induxit, & hac ipsa maiorem iniquitatem, adulterorum scilicet coniunctionem, propter falsum testimonium, quod aduersus Deum locuti sunt, eius nomen in illicita actione inter sacra mysteria vsurpantes, victricesq. de Christo coronas adulteris imponentes, in ipsa diuinorum munerum participatione, quibus quidem veluti communibus & pollutis contumeliam fecit adulteri copulator, Angelum se non Dei omnipotentis, sed principis mundi satanæ re ipsa declarans, omnesq. vna qui huic transgressioni cooperando, eamq. approbando, partem suam cum adultero & adulteri copulatore posuerunt, salutarem Ecclesiæ Dei dispensationem appellarunt; adeo firmam illam & apud Deum ratam, ut eos qui ipsis non cesserunt, Synodice anathematizarent, B additis carceribus, alijsq. supplicijs, propterea quod fateri nolint, sanctum opus fuisse, istiusmodi dispensationem. Audi cælum, ait Isaias a, & auribus percipe terra, quæ satanas molitus est. Si enim ex Dei voluntate ac nutu coetus ille, & anathematis pronuntiatio: Dei profecto lex non est, nec Prophetæ, cum quibus & Præcurfor qui adulterum reprehendit, nec Euangelium, contra quod isti suam illam tantopere adamatam dispensationem fecerunt. Nam si eiusdem esse, aiunt: alterum duorum necesse est, aut mendacem Christo statuent, qui olim quidem in Prophetis locutus est, & legem dedit, nunc vero per seipsum in Euangelio: aut veracem, uti certe est ipsa veritas, ipsos vero mentiri, & Dei criminatores consequenter ostendi, atque ideo anathematis, quod contra Christum, Sanctosq. protulerunt, reos esse, ut qui adulterium, adulterorumq. copulationem, & adulterorum communionem, Dei, eiusq. Sanctorum dispensationem esse confirmant. Nec est profecto, quod aliter dici queat.

Non enim est personarum acceptio apud Deum, sicut indicant Mœchiani, qui eius leges omnibus ex æquo positas negant, sed in Regibus cessare eas, comminiscuntur. Et vbinam est Regum Euangelium? Sed impie illi valde prorsus egerunt, non intelligentes quod Deus personam hominis non accipit, quemadmodum testatur b Apostolus, neque quod idem per vnum e Prophetis ipsos increpans ait: c Vos non seruaistis vias meas, sed accepistis faciem in lege. Numquid non Deus vnus creauit vos? numquid non Pater vnus omnium vestrum? Salomon autem his verbis: d Audite Reges & intelligite. Et post alia: Quoniam cum essetis ministri Regni altissimi, non recte iudicastis, nec custodistis legem, neque secundum voluntatem Dei ambulastis, horrende & cito apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum in his qui præsumunt fiet: non D enim subtrahet personam cuiusquam omnium Dominus. Iam vero, quod & totum Euangelium suis illis nefarijs ausibus violarint, o sacrum & diuinum caput, manifestum est: siquidem peccatum vnum sufficit ad euertendam totam legem. Omnia enim mandata mutuo connexa sunt, & sibi cohærent (sicut ait magnus Basilius) ita ut vno soluto, reliqua etiam solui necesse sit. Quod quidem ille non ex seipso, sed a Christo dixit in ipso loquente: e Qui enim soluerit vnum de mandatis istis minimis, hic minimus e vocabitur in Regno cælorum. Et beatus Iacobus: f Quicumque totam legem seruaerit, offendat autem in vno: factus est omnium reus. Soluerunt itaque vetus & nouum Testamentum, o beate, solutis non minimis, sed maximis quibusq. Domini mandatis, legem aduersus Euangelicam legem promulgantes miseri, Regum voluntatem Deo anteferre cum voluerint. Volunt autem alij aliud, & alias aliter, ac proinde euersio sit omnium vsque ad Antichristum. Vnde merito quæ apud illos a satana dispensatio dicitur, Antichristi præcurfio vocabitur.

De canonum enim præuaricatione quid attinet loqui? Cum enim ab Euangelio ipso auersi discesserint: ociosum est de illis curare. Ac Deus quidem per Prophetam sic ait: g Dabo clauem domus Dauid super humerum eius; & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. Inimici autem Dei quæ ille aperuit clauserunt, dum innoxios deposuerunt, ut ipsis quidem visum est, sed non Deo; quæ vero clausit, aperuerunt, eos qui depositionis poenam diuino iudicio meruerunt, honoribus restituentes. atque ut semel dicam, sacris canonibus ad omnia quæ arident & placent, tamquam ministris & famulis pro arbitrio semper abusi sunt.

Hi sunt Mœchianæ hæreseos impij & iniusti conatus, hæc opera; quæ nos, ut minimi filij Ecclesiæ tibi, primo omnium Apostolico capiti nostro nuntiare, necessario optauimus.

OPTAT LIT-
TERAS A PON-
TIFICE.

a Theod. lib. 1.
ep. 34. ex Cod.
Colum.

b Epist. 34. ex
Cod. Colum.

EPISTOLA PO-
STERIOR AD
LEONEM PA-
PAM A THEO-
DORO STVDI-
TA DATA.

DE PSEUDO-
SYNODO MOE-
CHIANORVM.

c Exod. 20.

* Prouerbia
d Prou. 18.

e Malach. 2.

f Matth. 19.

g Matth. 12.

VRGET MOE-
CHIANOS
THEODORVS.

a Isai. 1.

QVID MOE-
CHIANI HÆ-
RETICI DELI-
RABANT.
b Gal. 2.
c Malach. 2.

d Sap. 6.

e Matth. 5.
f Iac. 2.

g Isai. 22.

uimus. Eius est de cetero quæ Deo sunt placita excogitare, & facere, Spiritus sancti A ductu, a quo ut in alijs, sic enim hoc quoque regitur & gubernatur. Quin etiam Sanctorum, quibus idem zelus fuit, exemplo, eo adduci, ut a se dictatas & diuinitus exaratas litteras ad nos mittere dignetur, sicut nunc opulenta & meritis nostris maiora eius munera, eulogiaque accepimus.

Retulit porro nobis idem frater noster Epiphanius, o diuinissime vertex, se ex postulationem eius suscepisse propter Barsanuphium, Esaiam, & Dorotheum hæreticos; quod eos scilicet pro Catholicis recipiamus. Et valde mirati sumus, si nos humiles qui pro recta fide patimur, hæreticis adhæreamus. Obturet os omne contra nos loquens, & calumnias submittens. Orthodoxi sumus, quamuis alioqui peccatores. Neque in hoc ab Apostolica Fide vllatenus discrepamus. Omnem Synodum Oecumenicam & Localem approbatam, veritatiq. congruentem cum sanctis eorum canonibus amplectimur, B omnem hæresim & hæreticum detestantes, atque anathematizantes. Anathema Barsanuphio, Esaiæ, Dorotheo & Dositheo, quos sanctus Sophronius anathematizauit. Sed & si quis alius eorum cognominis pariter hæreticus, eorum hæresim vel aliam quâlibet sequens, siue Episcopus, siue monachus, vel quicumque demum sit: Anathema esto. Si quis item opportune (ut conuenit) omnem hæreticum non anathematizat, eiusdem fortis esto. Nos enim puri sumus ab omni hæretica opinione sanctissimis precibus tuis, religiosissime.

Denique hoc etiam significamus, tametsi in epistola, quam per Eustathium fratrem misimus, non significatum sit: nos sacro vertici scripsisse per Epiphanium: nequaquam mentitum fuisse Epiphanium: res enim in hunc modum gesta est. Dederamus illi reuera epistolam. Postea vero Imperantium metu eam expunximus. Ipse nihilominus, C cum eius notas teneret, attulit ad sacra illius vestigia, beneuole id agens postquam in exilium acti fueramus. Est enim os humilitatis nostræ. Quare sancta animâ tua scandalum ne suspicetur in conseruo nostro per omnia fidelissimo. Frater vester Archiepiscopus Thessalonica supplicibus cordis manibus beatitudinis tuæ salutationem suscepit, & per nos sanctissimum verticem tuum adorabundus salutat.] hætenus ad Leonem Romanum Pontificem Theodori cum Platone litteræ, quas dedit Epiphanio remittens eundem iterum Roma, cui & dedit epistolam ad Basilium S. Sabæ Abbate, illum nempe, qui ignorans, zelo tamen pietatis, in eundem Theodorum (ut vidimus) dixerat anathema. Verum rei veritate cõperta, erga eundem redditus est propensissimus, ut ad eum datæ litteræ istæ tum suo, tum in primis Platonis nomine indicant, quæ sic se habent.

Basilio religiosissimo præposito & Archimandritæ Romæ Plato humilis Inclusus & D Theodorus minimus præbyter & præpositus Studiensis.

Litteras paternæ sanctitatis tuæ non aliter expectabamus, quam terra sitiens imbrem suum. Et postquam spe nostra frustrati sumus, doluimus, ut par erat vehementer. At tamen cum ex Epiphanio dilectissimo & fidelissimo filio nostro causam cognouissemus, quod nimirum coactus id fecisses non contemptu aliquo nostrum (qui simplices licet, virtutem tuam nihilominus summopere obseruamus) animi dolorem abstersimus, summamque lætitiâ percipimus. Renuntiavit enim nobis, te eundem esse, qui erga nos semper fuisses affectu & caritate, quin etiam adiecisse potius non parum bonitatis tuæ varijs modis. Zeli vero quem pro pietate geris, quanta vis & constantia sit sanctæ animæ tuæ commemorans, ambas nobis aures impleuit. Et benedictus sit Dominus virtutum, qui te in prima omnium ciuitate collocauit lumen diuinitus accensum, verbum E vitæ præferentem bonorum operum abundantia: qui linguam tibi dedit diuina Fidei Orthodoxæ documenta libere celsoque animo eloquentem. In quo & te obtestamur, opem ferre Ecclesiæ nostræ, tum tuo te robore, tum apud sanctissimum Apostolicum intercedendo. Etenim virilis vestra pro veritate concertatio, vniuersæ quæ sub cælo est Ecclesiæ, est firmamentum, & qui a vobis oritur zelus, semper totum orbem solet ad feruentem in Spiritu sancto fidei nostræ confessionem accendere. Quare conijciat religio tua quanta vobis occasio fidei retinendæ, & quanta laus a Deo cum debitis præmijs vos maneat illam conseruando & profitendo: quam semper conseruetis & annuntiare non cessetis, diuinissimi & admirandi Patres nostri.

Præterea autem iterum misimus fratrem & vestigiorum tuorum veneratorem Epiphanium, ut renuntiet ipse de rebus nostris, quemadmodum sanctis precibus vestris re-

ste ha-

A ste habeant omnia, gaudentibus nobis peccatoribus & exultantibus in persecutione & carceribus, ita ut dicere audeamus: a Nobis datum est non solum credere in Christum, a Philip. 1. verum etiam pro ipso pati, ut excitet vos ad enixius orandum & pro imbecillitatis nostræ fortitudine, & pro communi vtilitate, pro qua nobis sermo est, & ad vos tertio iam repetita deprecatio, non ut e custodia liberemur, quia hanc non ducimus infamiam, sed maximam & supra merita nostra gloriam; sed ut in commune redundet vtilitas, tametsi ex infimis simus; semper enim (ut ait Theologus) priuatum commodum spernendum, est pro vtilitate multorum.

Vtile autem fuerit (quod vnum est consilium nostrum & desiderium) per supremum Apostolicum, sicut ab initio semper factum est, Synodice damnari eos qui contra Euangelium Christi cœtum inierunt, & anathemate illius defensores appetierunt; quod adulterium & adulteri coniugium, & adulterij patrocinium mox receperint tamquam dispensationem Sanctorum, sicut Moechiani statuerunt, Sanctorum nomen dantes iniustis; quoniam nullus Sanctorum partem posuit cum adultero, nedum & adulteros coronarit, & diuina eis dona tradiderit, quando nec igni, tectove, quamuis Reges essent, imperitiosos docuerunt. Quid autem quod Deum ipsum contumelia affecerunt coronarijs illis mysterijs, & anathema in eum dixerint, eos qui legem eius propugnabant, anathematizantes? Quod si hæc non fiant, petimus de cetero precum vestrarum robur, caritatis vinculi confirmationem, rescriptorum auctoritatem: quod omnino præstare dignemini, consolando pusillanimos, imbecilles corroborando, sanctissimi & desiderabiles & semper venerandi patres nostri.] hæc Theodorus vna cum Platone ad Basilium, atque hætenus de legatione Romam missa per Epiphanium.

C Ceterum etsi vincus in Domino Theodorus in carcere positus esset, litterarum tamen internuntio vbique præfens erat, hos hortans, illos consolans, & roborans, vel docens: tunc enim scripsit inter alias epistolam b ad Euprepianum & eos qui cum eo erant, in fide stare monens; & aperiens eorumdem hæreticorum errores, eos confutat; sed quod eosdem refellit in dicta posteriori epistola ad Leonem Papam, hic eam præmittimus recitare. Scripsit & tunc pariter ad Arsenium c epistolam, qua diluit argumentationes aduersariorum, quibus per dispensationem crimen licitum factum affirmarent.

Sed & ad Theophilum præfectum eodem itidem argumēto alias d litteras dedit, quibus eum cum in vnitatem persistere cohortatur, obiectioni illi respondit, cur ipse Theodorus vocet hos hæreticos, quibus cum haud pridem secreto saltem comunicasset, ista subiiciens: Quod si quærat sanctitas tua, quid causæ sit, cur hæc ipsi ante dispersionem non dixerimus, sed & commemorationem ipsi fecerimus in Byzantina ciuitate? Hoc habeto. Synodum eo tempore nondum fuisse, nec promulgatum adhuc erat prauum dogma, & anathema. Et ante hæc tutum non erat discedere penitus a præuaricantibus, sed apertam illorum solum communionem refugere, & congruenti dispensatione ad tempus commemorare Patriarchæ & Imperatoris nomina scilicet. At postquam in apertum nunc erupit impietas hæretica per Synodum: oportet religionem tuam vna cum ceteris Orthodoxis libere agere, nec communicando cum hæreticis, nec vllius nomen commemorando ex ijs qui Moechosynodo adfuerunt, aut qui cum ea sentiunt.] ad finem autem eiusmodi colophonem apponens hortatur eum his verbis.

Quamobrem suggero ut minimus frater & filius: Nequaquam sileamus, ne clamor Sodomorum simus. Nequaquam terrenis parcamus, ne cælestia amittamus: Nequaquam scandalum demus Ecclesiæ Dei, quæ vel tribus Orthodoxis definitur, ea Sanctorum sententia, ne Domini sententia condemnetur, qua dixit: e Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo in medio eorum ego sum. Neque mea causa infelix hæc dico: Mihi enim (si dicere fas est) vel pro veritate mori, lucrum & vita, si modo sacris precibus vestris confirmet, sed propter veterem inter nos spirituales dilectionem, & pro communi vtilitate. Etenim si Dei Filius ac Dominus noster se ipsum obtulit pro omnibus Deo & Patri hostiam: quid debemus nos? Et quantum pro eo pati ac perferre nos æquum est, monachos præsertim & renuntiatione ipsa crucifixos? si modo reuera & non in casum renuntiauerimus; quandoquidem non ab externa solum specie diiudicare res debet, cum multi personas sumant, & non sint id quod esse videntur, sed ab operibus ipsis species externa. Si ergo monachi sunt vlli, his temporibus: factis ostendant. Monachi autem munus est, ut nec tantillum sinat in Euangelio innouari; nec exemplum laicis præ-

THEODORVS
PHANIVM TA
BELLARIVM.

SE PVRGAT
DE CALVM-
NIA S. DO-
ROTHEVS.

EXCVSAT EPI-
PHANIVM TA
BELLARIVM.

a Theod. lib. 1.
ep. 35. in Cod.
Colum.

THEOD. EPI-
ST. AD BASI-
LIVM ABBA-
TEM S. SABAE.

PER ROM. PON-
TIFICEM EX-
MORE DA M-
NANDI HAE-
RETICI.

STVDIVM
THEODORI IN
MONENDIS
SINGVLIS.
b Theod. lib. 1.
epist. 36. Cod.
Columensf.

c Theod. lib. 1.
ep. 38. eod. Cod.

d Theod. lib. 1.
ep. 39. eod. Cod.

THEODORVS
SE EXCVSAT.

e Matth. 18.

THEODORI
VEHEMENS
EXHORTA-
TIO.

bentes hæreseos, atque hæreticæ communionis rationem reddant illorum perditionis.] A hæc ipse.

IMPUGNATVR
SENTENTIA
THEODORI.

Verum cū eiusmodi Theodori epistolæ circumferrentur, quibus Synodi illius errorē iā esse conuersum in hæresim, constantissime affirmaret: non ab aduersarijs tantum, sed ab aliquibus ex ijs, qui prius ipsi adhærescere visi erant, contradicendum est, inter quos vnus Athanasius fuit, ad quem idem Theodorus ea ex causa epistolam scripsit, hic necessario recitandam, quo omnibus innotescat, quibus niterentur aduersarij rationibus ad purgandum perpetratum facinus, quibusve Theodorus, & factum vere hæreticum, & eos qui fecerunt hæreticos esse demonstrat. aurea quidem ipsa, vt quæ plurimorum Confessorum coronas recenseat, & docta disputatione hæresim palam ostendat. sic enim ipsa se habet^a. Athanasio^{*} fratri.

Theod. lib. 2.
ep. 48. ex Cod.
Column.

* filio

THEODORI E-
PISTOLA AD
ATHANAS. MO-
NACHVM.

Magna cum patientia legi litteras tuas, frater carissime, & obstupui ad repentinam B mutationem tuam. Mitto priora illa, quod coram cum mecum esses, hæresim esse confessus es Mœchianicam falsam opinionem; postea etiam cum Pentalogū legisses, quincuplicem eum lucem esse, pronuntiasti: Nunc vero (vt apparet) impugnantem tibi illam fumis: totam orationem tuam pristinae illius ignorantiae tuæ similem, ac multo etiam magis infestam humilitatis meæ dictis effutens. Et quidem si verba mea essent, quia obscurus sum, nihil mirum esset: cum vero ex Domini voce, Apostolorumq. & Prophetarum, a Patribus etiam Deo plenis demonstratum sit, hæresim esse grauissimam: videat prudentia tua & quisquis alius est qui tecum sentiat, quo redigendi sitis. Argumenta enim illa, quibus hæreses non esse contenditis, ignoscite, non ex Domini verbis, neque ex ore sancto deprompta sunt; sed (vt cum Propheta loquar)^b ex terra clamantium, & ex legibus alienis, multitudineq. omnia humano metu loqui permessa. C

b Isai. 29.

PROBATVR
ESSE HAERE-
SIS MOECHIA
NORVM SEN-
TENTIA.

Ais enim, amicos omnes ac pios, doctos iuxta & indoctos insanire, cum hæresim esse audiunt, hæc contra oppositantes: Cum aduersetur nemo, dicatve mœchari, & sacrilegos absoluere: quomodo hæreticos illos appellabimus? Transgressores enim mandatorum Domini & conculcatores canonum diuinorum & sacrilegos, æquum est appellare eos scilicet, non autem hæreticos.] hæc ille, ad quæ Theodorus: Qui ergo possumus non obstupescere primum diligentiam vestram, quæ eadem atque illi identidem producit in medium, & vera inde responsa refert, quæ pueris ipsis persuadere possint? Deinde rursus eadem velut oblita quæ prius audiuit, profert cum acriore controuersia & reprehensione nostra, qui hæresim esse immerito affirmemus? Hoc inquam est, in quo demirari nos cogitis. Quod vero ad ipsos aduersarios attinet, hoc dico: Quo pacto, quod Synodice promulgarunt, quod confirmarunt sub eorum anathemate, ipsorum qui dogmatis se opponunt, hoc est, ipsorum dispensationi, quod etiamnum quotidie factis ipsis docent, id prædicare & docere se negant? Quam igitur ob causam ego humilis inclusus hic teneor? Cur inclusus pater meus Plato ærumnis affectus est ab alijs segregatus primum, deinde in eum detrusus locus, vbi nunc est? D

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

Cur Archiepiscopus Theffalonicae Iosephus scilicet ipsorum iudicio depositus, & in eas angustias reductus, vt cibum certa mensura caperet, ministris imperio adstrictis, tum in palatio inclusus, ac nuper etiam in exilium eiectus? Cur reuerentia tua cum fratribus custodia tradita Theffalonicae & Theosofus præpositus ex eadem ciuitate pulsus cum discipulis, & alter ibidem præpositus immodice diuerberatus? Cur Naucratijs & Arsenius fratres arcta custodia hucusque detinentur, pariq. modo Basilius & Gregorius? Cur Stephanus ille virtutis amans præpositus cū discipulis quinquaginta sex exactus monasterio, cū vna cum centum & decem & cum eo qui Episcopus ante fuerat, Mœchosynodum tamquam Euangelij infratricem anathemate damnasset, sicut missa ab eo litteræ restant? Cur Antonius religiosissimus præpositus in custodiam apud Amorium datus, cum eodem quo superior modo Mœchosynodum vna cum fratribus suis anathematizasset? Cur Amilianus frater a Nicomediensi in Thyniam vincus ductus est, verberibus & ludibrijs affectus, direpto ab ijs qui irruerant monasterio, proinde ac si hostium spolia fuisset? Cur in Chersonese persecutionem passus Leo piissimus Episcopus, Valclades cogitamento & Antonius reuerendus præpositus cum alijs duobus custodiae septus? Cur in Lipara insula ultra Siciliam posita fratres nostri in custodia detenti? Cur Iarionus in Chersonese retentus, indeq. sub custodia ad Imperatorem missus, tum Byzantij iterum in carcerem missus, & alij pariter in monasterio detenti. Dicam

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

PROBATVR
SENTENTIA
THEODORI.

A Dicam rursus de nobis tribus. Cur ad Agathi nobis illa per Spatharium ab Imperatore denuntiata? Vos anathematizati estis, & a Synodo depositi. Cur illa ad S. Mamantem custodia, nobis tribus segregatis? Cur eodem aduenerunt iidem Spatharius: cum tribus qui ab aduersario depositionis & excommunicationis nostræ tabulas iterum afferebant, vt audiremus, tamen aures occludebamus? Cur nos alij alio relegati & conclusi, tum Oeconomus, tum Arsenius fratres: alij ad duodecim ab vrbe Constantinopoli millia passuum pulsi, adeo vt quidam in spelunca delitescant quo nobis ministrant, laica veste induti: alij toto die in speluncis lateant, & quia interdiu comparere non audent, noctu inter se concurrunt? Cur quotquot a militibus inueniri poterant, rapti & in carceres coniecti, deinde ab vrbe proiecti fuerunt? Atque vt initia ipsa perstringam: Cur Studianum monasterium a militum manu subito immissa occupatum, ita vt respirare nobis vix liceret, & Nicææ & Chrysofoli Episcopi eo aduentantes, vt adulteri copulatorem susceperemus, velut qui a præcedente Patriarcha iussus, adulterij copulationem peregerat? Et quoniam, aiebant, Sanctus qui iussit sicut Chrysofomus, Sancti est dispensatio: Quare illam recipite. Cur noctu nos quatuor inde sublatis per duces ac milites, atque ad Simeonem nescio quo nomine appellandum abducti, & quæ per illum nobis ab Imperatore significata, vt mutata sententia, ab instituto desisteremus, & dispensationem factam agnosceremus? Cur ad sanctum Sergium iterum inclusi, & Simeon eodem iterum profectus eandem ob causam?

Cur per duces representati nos Synodo numerosa, in qua & tres maxime dignitates confidebant? Cur ego humilis contumeliose ibi tractatus, vndique obuallatus, illud subinde audiens: Nescis quid nugeris, quid dicas: Cum ego inclamarem: Concidit præcursor, soluitur Euangelium, non est dispensatio. Et ille sæpius iteraret, dispensatio est, atque ita Sancti dispensarunt & præcedens sanctus Patriarcha. En testes quod ille adulteri copulationem præceperit, quamquam illi non sic eam appellabant: quin fremebant, & dentibus stridebant, cum adulteri copulatorem audirent. Cur anathema ijs qui sanctorum dispensationes non admittunt clara voce denuntiatum, & ego cum Patre meo & Calogero a ducali manu e medio exterminati? Archiepiscopus autem derelictus atque ob eam solum causam, quod a me rogatus cum Studianis celebrasset, velut communis presbyter, ipsorum sententia depositus: Etenim a Christo ipso & sacris canonibus depositum adulterij copulatorem absoluerunt, innoxium per omnia pronuntiantes, qui & cum ipsis antea sacrificabat. Eum vero qui deponi per canones non poterat, depositioni addixerunt, suum illud dictum factis confirmantes, posse Episcopos, prout eis visum fuerit, vti canonibus: quod illi quidem perpetuo ita faciunt; nec hoc saltem considerare volentes, si ita res se habeat, posse Episcopos qui deponunt, ab eo quem deponant, ipsosmet deponi, vt impleatur Apostolorum oraculum. Hæc nos vobis, Episcopi constitimus. Vos vero in eis perseuerantes salui eritis & pacem habebitis; non obaudientes autem puniemini, & perpetuum inter vos bellum geretis, abiectæ obedientiæ poenas congruas luentes.

Cur quæ post Synodum gesta sunt? Fratrum per Imperatorem discussio, cum diceret, nos quidem depositos, Synodum vero sanctam esse, & a se obsignatam. quandoquidem sanctorum dispensatio esset adulterina copulatio, & indemnatus qui eam peregerat, eorumdemq. cum admitteret illum nemo, aut singulorum seorsum, aut binorum, ternorumve simul, atque etiam plurium per monasteria & castra inclusio, nonnullorum etiam flagella & cruciatus, cum hæc iam vbique terrarum terra mariq. nota sint, vulgoq. iactata? Quam igitur ob causam hæc omnia, vt paucis complectar? Nonne quod adduci non possent vt dicerent, aut assentirent, dispensationem fuisse Euangelij transgressionem, quam velut salutarem & Sanctis parem aduersarij vociferabantur, factis & verbis etiamnum in eo consistunt, id loquentes, id agentes ista persecutione? Quoniam nam igitur pacto dicunt, quod nemine aduersante, aut docente, ipsos vocemus hæreticos? Phantasia sunt ista quæ diximus & somnia: an vera? Et quoniam vera sunt, quo modo non vbique docent & prædicant verbis, factisque? Aut quo modo vos illis credentes, propemodum cum ipsis qui hoc dicunt, statis? Sed & si tacuerimus nos, orbis ipse veritatem testatur, horrendum silentij iudicium in vos ipsos attrahentes.

Quamobrem ego humilis cogor, non silere, siue scripto, siue sine scripto quoad vires ferunt cum timore ac tremore, cum vitæ discrimine. Et si quispiam vestrum fortasse non necessario

cessario, dicam & superuacane me facere existimet. Verū ad rem tandem veniat oratio. **A** Ais, nemine aduersante, aut docente mœchari, sacrilegosq. absoluerē: quo iure illos appellemus hæreticos? Mœchari ergo & sacrilegos absoluerē, verbo illi reuera non docent: nam nec Gentes quæ leges non habent, mœchari docent. Neque nos nude hoc ab illis dici, posuimus, sed quod adulterinam coniunctionem approbantes, & quæ illi annexa sunt, & per eam alias Euangelij transgressiones cum canonum infractionibus, salutarem esse dispensationem, interiecto anathemate, sancientes; atque hoc ipsum in dies per exilia carceresq. quos dixi vindicantes, Euangelium soluerint ex Sanctorum sententia & virtute, dispensationem in omni præuaricatione fieri adstruunt, immutabilia Dei mandata variantes & mutabilia statuentes. Et qui possint mobilia ac mutabilia non esse, si dispensationem esse, quando violantur, re ac verbo Synodice docent? Non enim tam impudenter mentientur, vt Synodum a se coactam negent, si adulterinam **B** copulationem fateri nolint, dispensationem Sanctis parem appellasse, nec eos qui illam non recipiunt, excommunicasse. Quod si excommunicasse negant, quorsum illud exclamarunt: Iis qui Sanctorum dispensationes non recipiunt, anathema sit. Perspicuum est enim, cum recipere illas aliqui nollent, inde natam esse sanctionem, nisi ebrii simus. Quanam vero de re alia quæstio erat præterquam de adulteri coniunctione? propter illam ergo excommunicatio, vt quæ iuxta Sanctorum dispensationes facta esset. & quidem si earum similis sit, iniustæ fuerunt Sanctorum dispensationes: at si Sancti iniusti non sunt (vti verum est) excommunicati illi fuerunt, quod adulterinam copulationem non recipiant. quantumuis artificiose id agant, vt quæ perspicue sunt, obscura reddant, sed occultari nequit quod factum est.

Iam vero quam immutabilia sint mandata Dei, audi Basilium magnum: Fortasse **C** intendere animam meam, vigilantiorēq. in posterum reddere Dominus voluit, vt homines non attendat, sed per Euangelica mandata perficiatur, quæ nec temporibus, nec humanarum rerum circumstantijs commutantur, sed eadem permanent, sicut ex beato & minime fallaci ore prodierunt, sic in æuo perseverantia. Contra vero, qui adulterinam coniunctionem, salutarem dispensationem esse dixerunt: quid aliud dicunt, quam mutabilia esse Dei mandata, quæ nunc quidem mutantur, nunc minime mutantur? Sed immutabiles agant, & nonnullis temporibus atque humanis circumstantijs, sicut ipsi de Imperatoribus dixerunt, mutantur, & ad iniquitatem non imputentur. Rursum autem tantam vim habeant, vt qui ea non suscipiunt, hoc est, transgressiones, quæ vt ipsi aiunt, dispensationes sunt Sanctorum, anathemate damnentur ab Ecclesia. Ex his ergo conficitur nihil aliud quam mutabilem & variabilem Deum esse, vt dicto suo similis sit, qui **D** dixit: Et Euangelium indifferens esse ad salutem & perditionem. Num enim in omnibus hominibus, & in omni mandati transgressione dispensatio est, an in quibusdam, & in aliqua? Et quænam fors ista est, vt in quibusdam sit & in aliqua, in aliquibus & in aliquo nequaquam? A quibusnam ergo, & a quam multis hæc dispensatio? ab Episcopis solis, an etiam a sacerdotibus? Synodice, an priuatim vtrumque? Et si in Regibus tantum? An in adulterio solo, an in qualibet iniquitate? & quo modo a Regibus cessent Dei mandata? An omnino quasi finem habeat eius imperium, quandoquidem nec Imperatoris cessat lex, nisi Imperator alter succedat?

Sed & hoc quoque indagandum est, cum dicit Apostolus: ^a Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet sibi ipse gloriosam Ecclesiam **E** non habentem maculam neque rugam, aut quid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata: Quo modo quæ nunc quidem adulterium & adulterij coniunctionem admittat, alijs autem mox temporibus similes alias, sine macula & sine ruga persistat, ac non lacerata potius & sordibus obsita, quod dicere perhorresco? Decidant hæc nobis noui Euangelistæ: Se ipsos enim qui talia recipiunt, Ecclesiam Dei vocant, & eos qui eadem non probant, Ecclesie aduersarios decernunt. Sed reuera, iuxta Prophetam: ^b Stultus fatua loquetur, & cor eius vana cogitabit, vt perficiat iniquitatē, & loquatur ad Deum fraudulentē. ^c Postima hæc hæresis hæc est. Atque illud beatissimi Apostoli vsurpare est hoc loco: ^c Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in gratia Christi in aliud Euangelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant & volunt conuertere Euangelium Christi, sed licet nos, aut Angelus de caelo euangelizet vobis aliud

A aliud, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Præterquam autem euangelizauit nobis non Apostolus, sed Christus ipse, euangelizauit nobis Mœchosynodus adulteri coniunctionem, ex qua adulterium & multimodam ad mœchandam inductionem, salutarem esse dispensationem. & hoc illa vbique euangelizat verbis, factisq. quamuis callide dissimulet; vt postquam plurimos deceperit, & illaqueauerit, tum corybanta suum iterum exaltet, a qua miser ego vtina m procul fugiam, & fugere vos, vt peccator, oro, licet auscultare mihi nolitis.

En igitur, frater, ex Euangelio & Prophetis, necnon ex Patribus ostendi tibi, si modo fidem habere vis v erbis veritatis, Mœchosynodum omnis hæresis numeros sine controuersia expleffe, tamen paululum quiddam in medio subtraxit, eo quod adulterinam tantum coniunctionem nominauit, vel potius prædicauit, dispensationem esse **B** in Ecclesia Dei. Nec vero mirere, si vox vna hæresim pariat, cum Dominum dicentem audias: ^a Iota vnum, aut vnus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. Et caue ^a Matth. 5. dicas, quid opus est, nimis anxie laborare, & per vnam dictionem doctas speculationes reuocare, atque hoc illudve concludere? ne forte impingas in hæresim Gnosimachorū, de qua hæc auctor: ^b Gnosimachi sunt, qui omni Christianorum agnitioni ac scientiæ ^b Damas. de hæres. ita aduersantur, vt vanum & minus necessarium laborem esse dicant eorum, qui in diuinis scriptis aliquam exquirunt sententiam: neque enim Deum aliud a Christianis postulare, nisi præclaras & bonas actiones. Itaque aliquem simplici rudiq. animo institutum suum persequi melius est, vt aiunt, quam omnem curam in cognoscendis decretis, atque scientijs ponere. Ad hunc ergo modum Gnosimachi. Doce vero tu, si potes, ex diuinis litteris hæresim non esse: & ne mihi multitudinem obijcias, nec nocturnos Dei **C** cultores iactes, doctosq. quos ais, & amicos. Nam si Deum colunt, vbi libertas? Et si docti (neque ego inficior tales esse: multos enim confiteor me imperito doctiores) sed si veritatem tenent, scienter ostendant ex ipsa veritate, atque adeo ab exemplis, aptis dico & non alienis, contrarijsq. veritati, & Apostolicis, paternisq. canonibus. Et si amici secundum Deum, quomodo hæreticorum communioni participant? neque enim sunt tales amici veri & fideles.

Attende itaque, frater, quid sanctus Basilus dicat in eos qui veritatem mentiuntur ex multitudine: Qui deposita quæstione rationem reddere non potest, cui non suppetit demonstratio, ideoque per fugium habent in multitudine: is victum se fatetur, vt qui nullum habeat fiducia adiuuentum. & post alia: Ostendat mihi vel vnus pulchritudinem veritatis, & prompta mox erit persuasio. Multitudo autem sine demonstratione **D** auctoritatem sibi vendicans, terrere quidem potest, persuadere non potest. Aut quot hominum myriades mihi persuadeant, vt diem noctem putem, vel vt æreum nummum pro aureo habeam & accipiam? vel certum venenū hauriam pro cibo congruenti? Ergo terrenarum quidem rerum causa multitudinem nihil verebor, si mentiar, in cælestibus autem decretis ad nutum sine vlla ratione sequar, ab ijs recedens, quæ iam olim magno consensu ex diuinorum scriptorum testimonio tradita fuerunt? Non audiuius Dominum dicentem: ^c Multi vocati, pauci vero electi? & iterum: ^d Angusta & arcta est via, ^c Matth. 20. quæ ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam. ^d Matth. 7.

Quis ergo sanæ mentis non mauult ex paucis esse, qui per angustam introeant in salutem, quam ex multis qui per latam ferantur ad perditionem? aut quis non magis optasset, si tempore illo vixisset, quo beatus Stephanus certamen obiit, in illius parte ceneri, qui solus lapidibus petebatur, qui omnium ludibrio expositus erat, quam inter multos illos, qui propter iniustam auctoritatem verisimilem causam obtinere videbantur? Pluris est vnus Deo placens, quam myriades sese arroganter iactantium, quemadmodum ex veteri Testamento discimus, cum millia multa e populo cælesti plaga caderent, & ^e Phinees solus fuerit, Deumq. placuit, & cessauit percussio. Quod si dixisset ^e Num. 25. ille: Qui ausim ergo aduersus ea quæ tam multo tanto contemptu faciunt? Qui refrager ijs qui sic viuere decreuerunt? nec egregium facinus edidisset ipse, nec cessasset matum, nec seruati ceteri fuissent. Optimum ergo, optimum vel vnum iure audere, & iniustorum concordiam dissoluere. Tu vero, si videtur, seruato Noe summersam multitudinem antepone: mihi vero permittite, vt cū paucis ad arcam conuolem. Et rursum si placet, adiunge te multitudini Sodomorum, ego vero cum Lot abibo, quamuis solus turbæ viriliter se subducatur. Enimvero mihi etiam reuerenda multitudo non inquisitionem

nem fugiens, sed demonstrationem præbens; non amare vlciscens, sed paterne castigans; non nouitate gaudens, sed paternam retinens hæreditatem. Quamnam vero multitudinem mihi prædicas blanditijs & muneribus conductam? imperitia & ignorantia captam? metu & terrore prostratam? quæ breuem peccati vsuram æternæ vitæ prætulit? quod multi aperte confessi sunt. Multitudine mendacium defendis? hinc mali vim declarasti: quo enim plures malum tangit, tanto maior est calamitas. De his ergo in hunc modum. Ceteras autem propositiones tuas persequi superuacaneum foret, carissime, tum quia epistolæ modum excedunt, tum quia recto sensu dicta accipientibus obuia erunt quæ dicuntur.] hucusque ad Athanasium Theodorus.

THEODORI
SCRIPTIO
ADVERSUS
MOECHIA-
NOS.

At non hic finis certaminis: quoniam hæresim stabilire conantes, rursus alij argumentis eundem Theodorum appetuere, iisdemq. ex diuina scriptura petitis. Si quidem cum, vt dictum est, plurimos Theodorus haberet contradictores etiam extra numerum eorum qui Mœchosynodo interfuerunt, iisdem potissimum innitebantur argumento ab exemplis petito, ostendentes nimirum sanctissimos Patres, ab Apostolo Paulo incipientes, qui ex dispensatione Timotheum circumcidit, dispensatione aliquando vsos esse. Ad horum vero destruenda omnia argumenta idem ipse Theodorus volumen de Dispensatione vniuersali conscripsit, cuius meminit in epistola ad Naucratium, in qua & plura differuit de iisdem. Aggressus est autem Theodorus eundem librum scribere hortatu fratris sui Iosephi Archiepiscopi Theffalonicæ aduersus Mœchianos, qui scuto illo dispensationis diuina humanaq. iura violarent, vel ab alijs violari eo falso prætextu paterentur. Nam audi quæ ipse ad eundem Archiepiscopum germanum suum scripserit in eius ferme exordio, vbi meminit de quaternionibus suauis sancti Platonis cognoscendis ad eum missis: ^a Belle autem (inquit) accidit, quod quaterniones inspexisti: occasionem enim præbuit commonitio, seu potius iussio tua, vt huiusce propositionis refutationem aggrederer: quam hortatu patris nostri in quaternionibus illis mihi sanctitati tuæ, nullam meam propriam in toto opere sententiam texens, quoniam nec lege iustius, nec canone rectius quicquam esse potest. Sed diuinorum tantummodò Patrum, quamuis inepte documenta & præcepta proferens atque connectens, prout oppositæ propositionis ratio postulabat. ac nisi lectionem laboris metu refugas, erit, ni fallor, operæpretium.] hæc ipse.

^a Theod. lib. 1.
ep. 43. ex Cod.
Colum.

Porro Theodorus, hoc tempore ceteris eminentior doctrina in Oriente fulgebat, vt Orthodoxi omnes eius Ecclesiæ cum quid dubitationis in facultatibus Theologicis habere contingeret, ad eum tamquam ad oraculum solerent recurrere. Ipse tamen summa animi demissione præditus nihil sibi tribuens, sed cuncta patri sancto Platoni accepta ferens, intra septa sanctæ humilitatis procul ab omni arrogantia atque fastu se liberum custodiuit. Nam accipe quæ de his scribat ad Stephanum Lectorem, qui eum doctrinæ nomine plurimum suis litteris celebrasset. sic enim exorditur: ^b Accepi litteras Deum æmulantis caritatis tuæ inscriptione quidem tamquam ab vno, sententia vero tamquam a diuersis missas. Seu igitur ab vno, seu a pluribus de Deo interrogatus, quoad imperitia mea potest congruentissimum responsum dabo. Primum ergo quibus me celeberrima lingua tua exornauit: ab his ego laudibus longe remotus sum, cum peccator sim, & vitam agam minime laudabilem. Si quid vero in me est, Dei donum est, eius qui spiritu me genuit, patris precibus tributum, &c.]

THEODORVS
OMNIUM DO-
CTISSIMVS.

^b Theod. ep. 53.
ex Cod. Colum.

Quam bene consuluit Deus sua prouidentia, his temporibus perditissimis, Ecclesiæ Orientali, cum malorum Episcoporum, & pessimorum Imperatorum conatu, vniuersum ferme Euangelium, & reliqua diuina scriptura in maximum discrimen adducerentur; dum quod diuina esset lege prohibitum, id per dispensationem posse fieri asserbatur: quod & carnalis populus auide amplecteretur, qui iam exemplo Constantini contra canones & Ecclesiæ morem veterem inconcessa tentaret, vt idem Theodorus testatur in epistola ad Naucratium: sicq. populus sponte etiam ad deteriora diffunderet, quouis prætextu, ipsi adiuuati malis sacerdotibus patefacto. Quamobrem, nisi tuba Theodori intonisset tanto illato vulnere Euangelio, totus pene Oriens corruisset. Sed eius clangore factum, vt quamplurimi ad resistendum nouæ hæresi sese pararent ad proelium. Sed non prætereamus dicere de alijs Confessoribus hoc persecutionis tempore eadem ex causa coronatis, de quibus idem Theodorus in alijs duabus sequentibus ad Naucratiū datis epistolis scribit: in prioris enim exordio, tamquam panegyri quadam laudibus ornat Philippum

THEODORVS
SVBVENIT PE-
RICLITANTI
ECCLESIAE.

^a Theod. ep. 50.
ex Cod. Colum.

Philippum atque Philonem qui in persecutione obierant, inter sanctos Confessores ob eam rem merito connumerandos. Rursus vero in alia ad eundem Naucratium scripta ista leguntur, cum agit in primis de pseudoarchiepiscopo Theffalonicensi, qui Iosephi fratris Theodori sedem inuaserat.

^a Theod. lib. 1.
ep. 51. Cod. Col-
lum.

Tria hæc in me effecerunt litteræ tuæ, fili desiderate: simul enim obstupui, admiratus sum, & cantavi. Primum propter impios, alterum propter pios, tertium propter Deum, qui corroborat eos qui in eius lege innituntur. At de sacro quidem Athanasio, qui antea visus est lapsus pedibus, eiusq. socijs desideratissimis, ac de fortissimo item meo Theososto, & de septemdecim eius strenuis comitibus, cum satis dictum sit in meis ad illos epistolis, omittendum est hoc loco, quamuis longiore digni sint oratione ac laudibus, qui diuinitus ac fortiter decertarunt. venio ad colophonem.

THEODORIE-
PIST. ALIA
AD NAVCRA-
TIUM DE CON-
FESSORIBVS.

Quis vniquam adeo iniqua & absurda Christianus audiuit, vt gesta sunt a nefarijs Mœchianis, nomine Episcopis, re autem sacrilegis ex Apostolico & Patrum testimonio, etiam si hæresim excipias? Hominem verberans quis vniquam sic cæcidit? non Christianam dico manum, sed etiam barbaricam. bis centum sexaginta sex verberum, ac non multo post, bis ducentis boiarum ictibus in humeros inflictis, vt generosus Archiepiscopus, seu potius Allotri Episcopus, id est, alienæ sedis infessor Episcopus Theffalonicæ, neque gregarium quemquam, sed monachum, cumq. Præpositum, & quidem religiosissimum, Euthymium, securi rectiq. animi reuera nomini respondentem. Expauit cælum hoc spectaculo, & ego miser audiens inhorui, & mecum opinor omnes quibus aliquis sensus est humanitatis & misericordiæ. Quem ad Christi exemplum componi oportebat, & percussus non repercutere: is immanior feris extitit, nullum Christiani vestigium retinens, nedum Episcopi. Et quamobrem hæc dilaniatio? Vt Christi athletam eo impellat, vt ipsum commemoret tamquam Episcopum. Sed o fortem atque inuictum animum beati! sic enim loqui æquum est, quia post tot plagas, tantamq. profusi sacri sanguinis copiam, vt tingerentur astantium vestigia, & in limbum quodammodo concreveret purpureus ille puluis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei, cum sic iaceret pene exanimis & elinguis, instarentq. tortores, vt commemoraret Tyrannum dixerim non Archiepiscopum: Minime, ait beatus. Eo modo ad mortem propemodum perseuerans, immobili animo, fixoq. in ijs quæ recte semel decreuerat.

EUTHYMI
ABBATIS GLO-
RIOSA CON-
FESSIO.

Pene omiseram quod in primis obseruandum. Templum ipsum Dei Prætorium factum fuisse Pilaticum. Ibi enim, hoc est, in sacra quam vocant Archangeli æde verberatum Martyrem fuisse ais, quem implacabiles quidem carnifices semimortuum reliquerunt. Christi vero imitator quidam in domum suam eum recepit, impositaq. ad defluentis cruoris, laceræq. carnis plagas recens iugulati agni pellicula, virum refocillauit, viribusq. paulatim confirmatis, clam emisit, euocante mandato. Ita euasit qui iam mortuus erat, & mirabiliter reuixit ad Orthodoxæ Fidei decus, triumphumq. de hæreticis. Quid his impij magis esse possit? Quis Orthodoxus in hæreticum talia vniquam exercuit? & paulo post de ipso ad quem scribit Naucratio, ista subiicit.

QUOMODO EUTHYMIVS LIBERATVS.

Tu vero, fili carissime, tametsi alibi custodieris, vt indicas, gaude, quia plures tibi coronæ texuntur. Et quamquam Leontius, discipulus olim, nunc negator, illis præsit locis, in quibus inclusus teneris, nihil mirere: hoc enim tempus est longanimitatis Dei, vt cognoscantur electi, & regnet filius Tabeel in Berlehem &c.]

DE NAVCRATIO.

^b Isai. 7.

Cum in hunc modum pseudoepiscopus Theffalonicensis, dirissimus persecutor, tam crudelia atque deformia ageret aduersus sanctissimos monachos, qui eius communionem auersarentur, illamq. Ecclesiam, ceu lupo gregem ouium vastans, mirum in modum pessundaret: qui vere pastor erat, & pater, legitimusq. Archiepiscopus Theffalonicæ Iosephus ab hæreticis Mœchianis in Synodo Mœchiana depositus, his auditis magnopere cruciabatur, de hisq. iterum scripsit ad ipsum germanum suum S. Theodorum: quibus ille acceptis consolatorias reddidit ad eum litteras, quæ sic se habent.

^a Theod. lib. 1.
ep. 43. Cod. Col-
lum.

Et prior epistola fraternæ ac paternæ tuæ sanctitatis, tametsi breuis numero syllabarum, abundabat tamen allegorici sensus copia, & posterior omni scientia atque humilitate, vnicum habens reprehendendum, indignas infelices laudes meas. Ego vero non per antiphrasim, absit, sed vere profusus, elucere te his temporibus nostris in Archiepiscopali dignitate, sanctorum Patrum exemplo dixi. Nec aberrem, si columnam & firmamentum Ecclesiæ te vocem, mi frater optime. Quisquis enim pro veritate decertat & pati-

THEODORIAN
IOSEPHVM
EPISTOLA.

& patitur, columen eius est & fastigiū.] & post multa, cū agit de quaternionibus, scriptis aduersus emergentē hæresim iussu S. Platonis, missis ad ipsum, aliaq. de pace adijcit, subiicit ista: De ciuitate autem tua, columnam accendisti pietatis, quam obscurare nullus unquam possit. Neque est quod ægre feras; quin lætare potius, vti & nos in dissipatio-
A ne humilis monasterij mei: quia propter Christum hæc dissolutio. Neque ob eam causam, quod tam multi steterint, qui genua non curuauerunt, magna laus est; sed & quāuis vnicus esset: melior siquidem vnus Domini faciens voluntatem, quam decem millia præuaricantium. Nec vero ipse causa es illorum dispersionis, licet id garriant nonnulli, sed ego infelix. Erit autem nobis, si perferas, vtriusque rei cōmunio, tantamq. ipse mercedem capies in diuina fratrum dispersione, quantam ego nansciscar in reliquijs legis diuinæ apud Thessalonicam.] & paulopost: Scito accusatum fuisse Theofostum, quod ab eo non participaret qui sedem tuam sacrilege inuasit, eundemq. strenue monasterio suo
B pulsum fuisse, &c.] Extat vero & ad eundem Iosephum germanum suum alia eiusdem Theodori^a epistola de eadem per Mœchianos persecutione excitata. omittimus eam breuitatis causa.

^a Theod. lib. 1. epist. 33. Cod. Colum.

PERSECUTOR ES THEODORI IPSVM VENERATI.

^b Theod. lib. 1. ep. 43. Cod. Colum.

Sed quid ipse Theodorus? Furore illo primo persecutionis efferuescentis non nihil sedato, factum est, vt iisdem ipsi, qui eum fuerant persecuti, in honore haberent, & veneratione etiam prosequerentur, ipseque Nicephorus Patriarcha eum mitteret salutatum; & alij rursus alijs officijs ipsum demerere satagerent. Est de his eiusdem Theodori significatio in dicta epistola ad Iosephum Thessalonicensem Archiepiscopum, in qua hæc leguntur ad finem: ^b Carceris mei auctor cum exisset, attulit mihi Patriarchæ salutationem. Ignoscet tibi Deus, inquit, hic habere te volebamus ad auxilium nostrū: Abijisti, & isthic confedisti. Inuideo tibi. Quod cum audissem, risi. Neque enim opus erat
C respondere me vsque ad illa verba. Tum ego: Si inuidet, inquam, exeat & ipse. Relaxauit porro custodiam inuitans ad refocillationem. Attulit enim & Simeonis salutationem, & quod Imperatori dicere velit, me in carcere laborare. Et a Leontio humilem salutationem: Passus sum, ait, necessitatem: Non separet me Deus a sermone tuo. Et ego: Hæc ego, inquam, ab illo non requiro.] hæc Theodorus de ijs qui persecutionem mouerunt, quiq. cum aduersarijs communicantes poenitentia ducti, atque Theodori virtute conuicti sunt. Ista tamen Theodorus vsque ad bienniū passus, ad obitum scilicet Nicephori Imperatoris. At satis iam quæ ex eius epistolis ad rerum gestarum notitiam vsque ad necem ipsius Imperatoris, historia epistolari quam fidelissime sunt collecta, numquam hætenus Latinis visa, quibus præsens Annaliū tomus magnopere decoretur. Quæ præterea spectant ad eiusdem Nicephori Imperatoris aduersus vniuersum populum
D tyrannidem, Theophanes ista habet:

NICEPHORI TYRANNIS IN SVBIECTOS.

Anno octauo Imperij sui Nicephorus post multas impias animaduersiones, militias prorsus humiliare tractās, Christianos exules ex omni themate in Sclauinias ferri iussit, horum autem substantias venundari. Erat autem hæc res captiuitate non minor, multis ex amentia blasphemantibus, & inimicorum cursu poscentibus, alijs nihilominus circa sepulchra parentalia lamentantibus, & defunctos beatos asseuerantibus. Fuerunt autē & qui suspendio vsi sunt.] & paulo inferius, numerans reliquas illatas ab eodē calamitates, sic pergit: Hæc quidem inchoata sunt a Septembri mense, porro circa Pascha finita sunt.

Secundam vero hanc afflictionem commouens, militare præcepit egenos, & armari aduersus compatriotas, conferre nihilominus etiam decem & octo ac dimidium numisma per singulos Fisco, vna cum omni proximitate ad tributa publica.

Tertiam malignitatem inferens, perpendere iussit & augeri horum tributa & præstare
E Cariacitorum causa siliquas binas.

* Cariacitorum

Et ad quartam nequitiam, reliquos redditus omnes augmentari præcepit.

NUMERANTVR NICEPHORI TYRANNICAE EXACTIONES.

Quinta vero afflictione illata venerabilibus domorum inquilinis, orphanotropij scilicet, ac Hospitalium, Gerocomiorum, Ecclesiarum quoque ac monasteriorum regularium per singulos focos census exigi a primo tyrannidis eius anno præcepit. Et quæ meliora erant in rebus, in regiam Curatoriam deferri iubebat.

Sextam commouens afflictionem, a Prætoribus inspici iubet eos qui ex paupertate repente ditati essent, & ab his pecunias exigi, quasi ab inuentoribus thesaurorum.

Septimam quoque adinueniens, eos qui ante viginti annos, & vsque ad hunc inueniant dolium, aut vas quodcumque, omnibus proprijs iussit priuari pecunijs.

Octauam,

A Octauam, eos qui ex auis vel patribus hæreditaerunt, & diuisa substantia, pauperes facti fuerunt: ex iisdem annis viginti siclos Aerario publico iubebat præbere. Et eos qui emerant extra Abydum corpora seruilia, bina numismata in tributum dare præcepit, maxime eos qui in Dodecaniso erant.

Nonam, naucleros qui maritima inhabitabant, & maxime eos terreno labore minoris Asiæ viuentes, emere de rebus quæ ab illo rapiebantur, cogebat, vtcumque appetiarentur ab ipso.

Decimam, insignibus Constantinopoleos naucleris collectis, dedit in vsuram quatuor siliquarum numismata, cum auri duodecim librarum persoluerent, simul & consueta commercia.

Hæc ex multis summatim pauca descripta sunt, significantia multimodum ad omnem speciem eius molimen. Quæ enim in regia vrbe primoribus, mediocribus & exiguis ostensa sunt mala, nequeunt scribi. Alios quidem, eo inuestigante, qualiter domi viuerent, ac summittente quosdam malignorum seruorum derogandi dominis; in primordijsq. quasi dubitante super his quæ dicebantur, deinde vero affirmante calumnias. Id ipsum & super ignobilibus gerebat, * dignos eos honoribus iudicans. Præterea domorum multas habitatorum a prima in tertiam generationem subuertebat, spe fretus, vt quanto celerius ruerent, tanto has ipse hæreditate citius possessurus esset. Dignum autem est, vt & hoc causa voluptatis & paradigmatis memoriæ commendemus. Cerularius quidam erat in foro ex laboribus suis locuples & nihil agens; quo accersito, omnium vorax Imperator ait: Pone manum tuam in vertice meo, & iura quantum tibi sit auri. Qui parum, tamquam indignus, recusans, coactus est ab eo hoc facere. & centum se libras dixit habere: quas eadem hora auferri præcepit, dicens: Tu quid opus habes sollicitari? prande mecum, & tolle libras decem, & his vade contentus.] hucusque Theophanes de iniquissimi Imperatoris rebus gestis.

* indignos

Quod ad res pertinet Occidentales, produnt Annales veteres Francorum, celebratum fuisse hoc anno Concilium Aquisgranense occasione motæ quæstionis de processione Spiritus sancti, de quo Annales sub Caroli filio Ludouico conscripti hæc habent: Iis ita gestis, Imperator de Arduena Aquisgranum reuersus, mense Nouembri Concilium habuit de processione Spiritus sancti. Quam quæstionem Ioannes quidam monachus Hierosolymis primo concitauit. Cuius definiendæ causa * Berahartus Episcopus * Vuormatiensis atque Iesse Episcopus & Adelhardus Abbas monasterij Corbeix Romam ad Leonem Papam missi sunt. Agitatum est etiam in eodem Concilio de statu Ecclesiarum
D & conuersatione eorum qui in eis Deo seruire dicuntur. nec aliquid tamen in eis definitum est, propter rerū, vt videbatur, magnitudinem.] hæc Annales, eadem & alij omnes.

CONCILIUM AQUISGRANENSE.

* Berantius * Vuangiomi * Iesse Episc. Vuormatiæ

Hic monendum esse putamus Lectorem, non de his dubitatum vel tractatum, num Spiritus sanctus a Patre, Filioq. procederet; sed quod tum apud Hispanos (vt vidimus & suo loco pluribus diximus) tum apud Gallos additæ fuerunt Symbolo quatuor illæ syllabæ, FILIOQVE: num id bene factum esset, vt & ita auctum Symbolum in Ecclesia caneretur: Acceperant enim licentiam a Leone ipso Romano Pontifice Franci, vt liceret eis Nicænum Symbolum siue dixerimus Constantinopolitanum, in Ecclesia canere. Sed cum ipsi illud canerent cum eo additamento: inde oborta est controuersia, num licite illis appositis syllabis, legitime in Ecclesia cani posset. cum alioqui de ipsa processione Spiritus sancti, disputari minime debuit neque in controuersiam adduci, cum sancti Leonis Magni auctoritate constaret (vt a nobis suo loco dictum est) recte dici Spiritum sanctum a Patre Filioq. procedere. Quid autem actum sit Romæ a Legatis a Synodo missis, vetera nos docent Ecclesiastica monumenta ex Zmaragdi ad Carolum epistola, in qua ipsa Acta^a inseruntur hac inscriptione notata.

DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI.

Ratio, quæ habita est de Symbolo Fidei in Secretario B. Petri Apostoli inter D. Leonem sanctissimum & coeuangelicum Papam Vrbis Romæ & Bernarium atque Iesse Episcopos, seu Adelhardum Abbatem missos D. Caroli Imperatoris per Indictionem secundam.

^a Accepimus a Duca Frōtone Societ. Iesu, habuimus etiam ex script. Cod. Antonij Augustini.

Lectis a prædictis Missis per ordinem testimonijs, atque a domno Apostolico diligentissime auditis, ait, Ita sentio, ita teneo, ita cum his auctoribus & sacræ scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re sentire vel docere voluerit, defendo: & nisi conuersus fuerit, & secundum hunc sensum tenere voluerit, contraria sententiam funditus abijcio.

EPISTOLA CAROLI NOMINE AD LEONEM III. SCRIPTA A ZMARAGDO.

His

His dictis, noui quod nonnulla colloquendo potius quam disputando præcesserunt. **A** quorum series sensuum seu verborum nisi tantum quod inde fuit, non satis memoriæ occurrit. Cumq. eadem collatio ad hoc vsque procederet, vt iam magis certa disputatio, quam vt supra collocutio habenda esset: & si non eadem fuit proprietates sermonum; in quantum recordari valeo, iste tamen fuit cursus sensuum & summa conclusio nouissimarum definitionum.

PROCESSIO
SPIRITVS
SANCTI A FI-
LIO ASSERI-
TUR A PON-
TIFICI.

Missi: Quia vero, vt dicitis, ita certissimum credendum est, credendo immutabiliter tenendū, tenendo vero sicubi necesse fuerit, constantissime defendendum est: numquid non id nescientes docēdum, scientibus autem vt id attentius teneamus, confirmandū est? Papa. Ita est. Missi: Si ita est, si quis hoc nescierit, vel ita non crediderit: num saluus esse poterit? Papa: Quisquis ad hoc sensu subtiliori pertingere potest, & id scire, audita sciens credere noluerit, saluus esse non poterit. Sunt enim multa, e quibus istud vnum est, **B** scilicet fidei altiora mysteria, subtilioraq. sacramenta, ad quorum indagacionem pertinere multi valent: multi vero aut ætatis quātitate aut intelligentiæ qualitate præpediti, non valent. & ideo (vt prædiximus) qui potuerit, & noluerit, saluus esse non poterit.

PETVNT LE-
GATI VT CAN-
TARE LICEAT
QVOD CREDI-
TUR.

Missi: Si ergo ita est, immo quia ita est, quod non credere, non licet, & non tacendo, docere licet: Cur non licet cantare, vel cantando docere? Papa. Licet, inquam, licet docendo cantare, & cantando docere. Sed illicite in prohibitis, nec scribendo nec cantando licet inferere. Missi: Quia ergo vtrisque notum est, quod ideo a vobis, vt id Symbolum cantando vel scribendo inferatur, illicitū ducatur vel dicatur: quia illi qui idem Symbolum condiderunt, non indiderunt, vt cetera sequentes principales Synodi, Chalcedonen-
C sis, scilicet quarta, Constantinopolitana quoque quinta, & sexta, & nouum vltra Symbolum a quoquam qualibet necessitate, seu saluandi homines, deuotione condere, & in veteribus tollendo, addendo, mutandove quicquam inferere prohibuerunt, non est ibi diutius immorandum. Sed hoc quæro. Hoc vt dicatur, rogo: quia id credere bonum est: bonum hodie sicut ad credendum, ita ad cantandum esse, si tunc ab eis insertum fuisset. Papa: Bonum certe & valde bonum, vtpote tam fidei sacramentum magnum, quod non licet non credere, quisquis ad hoc valet pertingere.

MVNDVS
CANTANDI
SYMBOLO

Missi: Numquid non bene idem tum auctores fecissent, si quatuor tantum addendo syllabas, tam pernecessarium fidei sacramentum cunctis deinceps sæculis perspicuum redderetur? Papa: Sicut non audeo dicere, non bene fecisse, si fecissent, quia proculdubio sicut cetera quæ vel omiserunt scientes vtique & non tam humana quam diuina illuminati sapientia fecerunt: ita quoque non audeo dicere, istud eos nobis minus intellexisse, perpendisse, cur dimiserunt, vel cur dimissum, ne vltra mitteretur, **D** sicut & cetera prohibuere. Tu & tui videte quid sentiat de vobis. Nam vt ego me illis non dico præferam, sed etiam illud absit mihi, vt cœquare præsumam. Missi: Absit etiam, Pater, Deo nostro protegente, illud a nobis, vt nos quicquam horum cogitemus, vel dicamus, vel superbia inflati, vel indiuisis rebus humanæ laudis cupidine prouocati, ac si nosmet illis non tantum præferre, verum etiam cœquare præsumamus: sed tantum secundum huius temporis qualitatem, imbecillitatem fratrum nostrorum caritate compatientes, illud quærimus, in eo laboramus, vt quia finis mundi appropinquat, in quo, sicut prædicta sunt, tempora periculosa: etiam ideo inter cetera maxime fratribus nostris prodesse valeamus. Quo ergo fideles in Domino in sacramento fidei reddere studeamus; & idcirco quia præfatum Symbolum a quibusdam ita cantari reperimus, & quod id Ecclesiasticæ congruere fidei, sicut sentimus, vtique cognouimus, at-
E que per hoc & nunc iam plurimos doctos & sine fine vsque in finem sæculi de tanto mysterio, si ita teneatur, instruendos esse cognouimus, qui nequaquam instruerentur, nisi cantaretur: melius nobis visum fuit, cantando tantos instruere, quam tacendo indoctos relinquere. Si enim sciret Paternitas tua, quanta sunt hodie millia id scientium quia cantatur, qui numquam scituri essent, nisi cantaretur: fortasse nobiscum teneres, & id tuo etiam consensu, vt cantaretur, acquiesceres.

Papa: Interim assentio: Verū tamen, quæso, responde mihi: Num vniuersa huiusmodi fidei mystica sacramenta, quæ Symbolo non continentur; sine quibus quisque, qui ad hoc pertingere potest, Catholicus esse non potest, Symbolis inferenda & propter compendium minus intelligentiū, vt cuique libuerit, addenda sunt? Missi: Nequaquam, quia non æque omnia necessaria sunt. Papa: Et si non omnia, certe plurima sunt his similia, quæ

A quæ nisi a capientibus credantur, Catholici esse non possunt. Missi: Dabisne aliquid, non dico sublimius, sed saltem huic simile Symbolo deesse? Papa: Nempe dabo, & abundanter dabo. Missi: Da primo vnum, & si necesse fuerit, adde alterum.

Papa: Quia amica agitur contentione, quod agitur, & pro vtrarumque partium quæritur salute, quod quæritur (atque vtinam quoties aliquid huiusmodi in maioribus seu in minoribus Ecclesiasticis vel Catholicis vtilitatibus quæritur, ita per omnia pacifice sine peruersa* intentione quæreretur) ne quid forte de tam reuerendis mysterijs temere loquamur, detur considerandi locus: & dabimus quicquid de his dederit Dominus.

NON OMNIA
QVAE CRE-
DUNTUR CAN-
TANTUR IN
SYMBOLO.
* contentione

Et nocturna dilatione congrua data, ait Papa: Numquid magis salutare est credere, periculosumve non credere Spiritum sanctum a Filio sicut a Patre procedere, quam Filium sapientiam, Deum a sapientia Deo, veritatem Deum a veritate Deo genitum esse; **B** & tamen vtrumque vnam sapientiam, vna veritatem, essentialiter Deum esse: cum tamen constar, id a sanctis Patribus eidem Symbolo inditum non esse? Si ergo hæc duo, sicuti sapientes decet, in tam familiari disputatione ad hoc valent, vt nobiscum sentiatis, & cognoscatis, tot priores Catholicos Patres, qui hoc vnde agitur, vel Symbolis non inseruerunt; vel inferere, quemadmodum cetera (vt supra dictum est) prohibuerunt: non præfenti ignorantia, non futura negligenti prouidentia prætermisisse: & prætermisum ne mitteretur prohibuisse, a coaceruandis testimonijs libentissime quiescimus. Sciendū vero, non solum secundum essentiam diuinitatis, verum etiam secundum mysterium Dominicæ incarnationis tanta, Deo auctore, & ex eorundem Patrum auctoritate, damus & talia, quanta non solum sapientibus satisfacere; sed etiam stultos valent opprimere. **C** Missi: Non inquam necesse est in eo laborare, an nesciamus quod scimus, quia quicquid exinde ceteri sciunt, nos Deo auctore scimus, aut scire possumus, si non scimus.

Papa: Hoc est, inquit, quod miramur, qui sine profectuoso labore potestis quiescere, laboratis ne quiescatis. Missi: Non ideo laboramus, ne quiescamus; sed ne propter inertiam pij laboris præmium amittamus; & salua diligentiore inquisitione, declinataq. pertinaci contentione, adhuc maius æstimamus lucrum, quod per hoc in corde quærentium acquiritur, quam detrimentum in eo fieri, illorum qui addiderunt, ac si per contumaciam contemptores paternarum constitutionum existerent. Aliud est enim per arrogantiam transiliendo bona contemnere, aliud bona per benevolentiam meliora efficere. Papa: Istud quoque etsi in quibusdam vt agatur, bonum est: non tamen ideo vbi que **D** agendum est. Qua de re multa id ita esse probantia addi poterant testimonia; sed res per se admodum patet, quanto melius sit, vt quisque quodlibet bonum ita vt est, vtile reddere studeat. aut si forte id ipsum bonum melius efficere nititur; hoc primo caueat, hoc magnopere perpendat, ne & se vltra quam debuit, temerarium præsumendo, & illud quod per se salubre erat reddat noxium corrumpendo. Nisi quis forte asserere velit, de præfenti vnde agitur, vel similibus capitulis, quæ sine periculo loco suo docere licet, & discere, vt ordo docendi licitus dimittatur, & ibi deserantur, vbi numquam deinceps docens aut discens innocens, sed semper sane in transgressionis crimine merito culpabilis vterque iudicetur: Quod te fortasse, si non dedigneris audire, non immerito tangit: qui hic quod hætenus in Ecclesia Dei, & sibi quisque sapiens scire, & sine cogitatione delicti insipienter potuit docere, iam deinceps non dico, stultus discere: sed **E** nec ipse sapiens sine præuaricatione possit cantare, cantandove, vt vultis, quemquam docere; & dum multis alio, quam debetis, tramite prodesse eligitis, nullum in hac dumtaxat parte dimittitis, cui si vos sequutus fuerit, non noceatis. Nam de eo, quod supra docuistis, non æque iudicandus vel habendus sit ille, qui tale aliquid deuote fructum quærendo ageret; illo qui hoc contumaci iussione præsumeret. Hæc defensio, vel si dici liceat, tergiuersatio, non hunc respicit, non istud intendit: quia non idem Patres discernendo vel decreuerunt, nec sanxerunt: vt ipsum beneuolus præsumeret, non maleuolus, sed tantummodo nullus.

REPRIMIT PA-
PA IMPORTV-
NITATEM PE-
TENTIVM.

Missi: Numquid non a te id ipsum Symbolum est data in Ecclesia cantandi licentia? **P** Numquid a nobis huc vsus ille cantandi processit? Hinc etenim illuc, mos idem cantandi non a nobis huc aduenit: & quomodo illum vsque hodie cantamus? Papa: Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quippiam addendi, minuendi, seu mu-

LICENTIA
CANTANDI
SYMBOLO
DATA A LEONIS
PAPA.

tandi, & vt expressius aliquid, quia vos cogitis, loquar: quamdiu vobis in hoc satis fuit, A quomodo in huiusmodi cantando vel celebrando sacrosanctis mysterijs, sancta Romana tenet Ecclesia: nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut alijs laborandi occasionem necesse fuit ingerere: Quod vero asseritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in istis partibus, vobis priores audistis cantasse: quid ad nos? Nos enim id ipsum non cantamus sed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo, aut docendo addere quippiam eidem Symbolo inferendo præsumimus. Quæ vero prædictis Symbolis fidei tantum non congruentia deesse cognoscimus, non (vt sæpe dictum est) inferere præsumimus, sed locis, temporibusve opportunis, quibus competit, ministrare curamus. Missi: Ergo, vt video, illud a vestra Paternitate decernitur, vt primo illud, de quo quæstio agitur, de sæpe fato Symbolo tollatur, & tunc demum a quolibet licite ac libere siue cantando siue tradendo discatur, & doceatur. Papa: Ita proculdubio a nostra parte decernitur: ita quoque vt B a vestra assentiatur, a nobis omnimodis suadetur. Missi: Quamquam ergo (vt supra ipse dixisti) pro ambarum partium quæritur salute, quod quæritur: sublatis his, quæ vultis, bonum est, vt idem Symbolum cantetur. Papa: Bonum sane. Quod tamen, non imperando, sed vt prius permittendo dicimus. Quia illud, sicuti tunc, ita & nunc, si sincere agatur, vtile indigentibus esse posse, non ignoramus.

Missi: Quia vero (vt dicitis, & verum dicitis) bonum est cantare id ipsum Symbolum; numquid enim, si sermo plenus recta fide e medio tollatur, idem sermo ab omnibus ac si contra fidem sit condemnabitur? Quale ergo dabis consilium, ne id ipsum ad aliquod transeat exitium? Papa: Si prius quam ita cantaretur, interrogatus essem: ne infereretur vtique respondiissem. At nunc (quod tamen non affirmando, sed vobiscum pariter tractando dico) quantum menti occurrit, ita mihi videtur posse vtrumque fieri: vt paulatim in palatio (quia in nostra sancta Ecclesia non cantatur) cantandi consuetudo eiusdem C Symboli intermittatur: sicq. fiat, vt quod id ipsum, vt cantaretur non quælibet imperantis auctoritas, sed potius audiendi id fecerat nouitas. Si dimittatur a vobis, dimittetur ab omnibus. & ita fortasse quantum esse potest, non incongrue vtrumque fieri possit, vt quod iam nunc a quibusque prius nescientibus recte creditur, credatur; & tamen illicita cantandi consuetudo, sine cuiusque fidei læsione tollatur.] haecenus habent Acta.

Post hæc autem Leo Papa custos antiquitatis, ab eis præsumptæ absque consensu Apostolicæ Sedis licentiæ vindex assurgens, non solum verbis differendo & præcipiendo, quid vellet fieri patefecit; sed indelebile monumentum erigendum putauit, quo posteris innotesceret, in sacro Symbolo esse nihil addendum. Siquidem in basilica S. Petri (non autem Pauli, vt aliquis asseruit) duas tabulas argenteas, ad Confessionem eiusdem S. Petri affigendas curauit, in quarum altera Symbolum Latine scriptum legeretur, in altera vero Græce exaratum absque aliquo quatuor illarum syllabarum additamento FILIOQVE; sed illud in suo pristino candore voluit integrum permanere. Est mentio harum tabularum apud Anastasium in ipso Leone, dum agens de basilicæ S. Petri collatis donis, hæc ait, postquam de ornamentis oblatis eidem Ecclesiæ nonnulla præmisit: Hic vero, inquit, pro amore & cautela Orthodoxæ Fidei fecit vbi supra scutos argenteos duos, scriptos, vtrosque Symbolo, vnum quidem litteris Græcis, & alium Latinis, sedentes dextera, lauaq. super ingressum Corporis, pensantes argenti libras nonaginta quatuor & vncias sex.] hæc ibi.

Quando autem, & qua occasione illa verba FILIOQ. itidē auctoritate Romani Pontificis: in Symbolum in Romana Ecclesia sint recepta, alia poscente causa, suo loco dicturi sumus, ac quando pariter coeptum sit idem Symbolum in eadem Ecclesia cani, par erit suo loco tractatio. Vualfridus Strabo temporis huius scriptor tradit, vsum hunc cantandi Symbolum a tempore damnatæ Felicianæ hæresis in Gallia atque Germania frequentatum; atque ea ratione factum, vt Constantinopolitanum potius quam Nicænum in Ecclesia caneretur, quod scilicet Constantinopolitanum aptius videretur modulis musicis. Sed cur non potius, quod hoc plenius sit, vt pote quod de Spiritu sancti diuinitate habeat magis expressam sententiam? Sed de Symbolo satis.

Moritur hoc eodem anno septimo Kalendas Aprilis sanctus Ludgerus Monasteriensis Episcopus egregia sanctitate conspicuus. Cuius res gestas & miracula post obitum descripserunt monachi Vuerdenses omni sinceritate, extant ipsa iam cula. porro dies natalis

QVID DECERNAT LEO PAPA.

SVADET PAPA NON CANTANDVM SYM BOLUM.

Mag. Sent. lib. I. dist. II.

SYMBOLVM DVPLEX IN SCVTIS ARGENTEIS.

Vualfr. Strab. de reb. Eccles. cap. 22.

A talis eius in Ecclesiastica monumenta relatus anniuersarie in Ecclesia Catholica recolitur, atque colitur. Tradunt iidem scripta ab eo opuscula quædam, & inter alia res gestas a S. Bonifacio Episcopo Moguntino & Martyre, necnon vitam SS. Gregorij & Alberici.

Quæ autem intercesserunt inter ipsum & Carolum Magnum Imperatorem vltimo loco, ante obitum, ab eisdem ita memoria digna narrantur: Carolus Imperator cum ad se pro quadam Reipublicæ vtilitate euocari fecit. Qui cum secundum præceptum eius venisset, & iuxta palatium mansionem accepisset: primo statim mane, missis ad eum Rex cubiculario, ipsum ad se venire præcepit. Ea ipse hora persoluendis ex more cursibus, consuetis scilicet recitandis precibus, cum suis insistebat. Cumq. his expletis, se venturum nuntio respondisset, & hoc Regi ille retulisset: secunda quoque vice & tertia ad eum accersendum misit. Sed ille diuinum seruitium cunctis B alijs rebus anteponendum esse non ignorans: omnino venire distulit, donec coeptam psalmodiam consummaret. Qua finita in conspectum Regis cum venisset: cur ad imperium suum venire contempsisset, interrogauit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente constantiori: Ego Imperator, inquit, tuum semper præceptum ita in omnibus exequendum putavi, vt tamen Deum tibi vbique præferendum non dubitarem, quem omnibus anteponendum esse, omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipse mihi præcepisti, quando pastoralis curæ sollicitudinem mihi commendabas, vt Deo primum seruiendum scirem, post hæc tuis consequenter imperijs cognoscerem esse obtemperandum. Hanc tui mandati auctoritatem, hanc iustissimæ discretionis regulam secutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo: nec tuum esse credidi quod huic iussioni & perspicacissimæ rationi contrarium esset. Ideo non Regiæ potestatis inhonorationem C & contemptum, vt maleuoli criminantur, sed potius propter tuam salutem, qua Deo debitum exoluere curavi, & ita consequenter ad tuum expeditior seruitium veni. Hanc eius responsonem Rex optimus amplexus: Gratias, inquit, habeo Episcope: quia qualem te esse credidi semper, talem nunc te esse expertus sum. Nam aliqui quidem fuerunt, qui hoc tuum factum aliter interpretandum, & ad meam iniuriam retorquendum putarunt: sed vt pote sanctitatis tuæ inuidos, minus deinceps gratos habebō, & nullius de cetero contra te accusationem auditorum me, Deo volente, promitto. Tu, vt hactenus fecisti, Dei semper operare voluntatem, & simul nobis deuotus & fidelis pro nostri Imperij statu orare memento, &c.] at de his satis.

SANCTVS ANTE VULT PRECES ABSOLVERE QVAM PARERE VOCANTI IMP.

D IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. CAROLI MAGNI 10. IMPP. ANNVS ANNVS ANNVS NICEPHORI 9.

SEQUITVR Redemptoris annus octingentesimus decimus, Indictione tertia inchoata, quo Nicephorus Imp. persecutionem in monachos damnantes hæresim Mœchianorum prosequens, in alios etiam conuertit tyrannidem, de qua Theophanes, qui præsens ista spectabat, postquam diras & recens adinuentas exactiones recensuit; hæc ait: Denique militares principes more seruatorum vti Episcopis, & inferioris ordinis clericis iussit. Adituris Episcopia & monasteria tributū imposuit persoluendum. Aurea & argentea Ecclesiæ vasa improbabat, eademq. licet sacrata pro communibus habebat, E illud ludæ de vnguento exhibitō Domino vsurpans: ^a Vt quid perditio ista?] Ait idem Theophanes, ipsum deridere consueuisse omnem Christianum proximum diligentem.

NICEPH. IMP. IN OMNIBVS IMPIJS ET SCELESTVS.

a Matt. 26.

Sed vnde (quis dicet) tanta impietas homini, in quo nec vestigium quidem Christianæ pietatis inesset? Possimus id quidem satis intelligere ex ijs quæ idem Theophanes hoc pariter anno tradit: Ipsum fuisse nimirum studiosissimum Manichæorum, de quibus hæc idem ait: Manichæorum, qui nunc Pauliciani & Atingani dicuntur, quique in Phrygia & Lycaonia constituti, confines eius habebantur, amicus feruentissimus erat, responsis eorum semper, & immolationibus congratulatus. In quibus & cum Bardanius Patricius contra eum infurrexit, his aduocatis, hunc molitionibus eorum subegit. Taurum quippe in loco quodam, ferreo palo cornibus alligans, ad terram incuruatum, sic dum mugiret & volutaretur, occidi fecit, huiusq. vestem in mole versâ vice molens, & incantationibus vsus, victoriam tulit, permittente Deo propter multitudinem peccatorum

NICEPHORVS MANICHÆVS ADMODVM FAVET.

* testem et testem

torum nostrorum. Isti locum sub Imperio eius adepti sunt intrepide conuersandi; unde multi seniorum nefandis eorum corrupti sunt sectis.] hæc Theophanes. Quod igitur occulte Manichæus faueret Manichæis, non potuit non odisse magnopere Christianos, & eleemosynas facientes secundum ipsorum impietatem, suo loco superius enarratam.

Quam autem fuerit impius iste seuius hostis Christianorum, vel ex hoc discet, quod hoc ipso anno nono eius Imperij diro supplicio complures necauit Christianos, quos uti martyrio coronatos, ipsorum sanguine & victricibus laureis ditata illa Ecclesia, anniuersaria die celebrat, hocq. elogio ipsi Græci in Menologio eorum agunt natalem diem vigesimatertia mensis Julij: Commemoratio eorum, qui sunt in Bulgaria interfecti sub Nicephoro & Stauratio Imperatoribus, anno nono Imperij Nicephori, quorum alij lethalibus plagis acceptis, cum Christum negare non paterentur, multiplicibus & acerbissimis tormentis subiecti, e vita discesserunt, alijq. ense obruncati; alij funibus uincti & suffocati, alij sagittis confossi, alij denique carceribus & fame consumpti expirarunt, & corona martyrij donati sunt.] hæc Græci. De his etiam eadem omnes Latini agunt in Martyrologio, ubi hos a Nicephoro cæcos tradunt, licet Bulgaris alij tribuant. Fuisse quidem ipsum addictum sectæ Manichæorū Theodorus Studita huius temporis scriptor testatur in Platone, sed & fauisse Iconomachis, idem qui supra Theophanes habet: Tot habuit capita cornuta monstrum vnum, quorum singulis dire infestauit Ecclesiam.

At quoniam innouatam hæresim Manichæorum rursus in Oriente sub Constantino Heraclij nepote superius pro ratione temporum sumus prosequuti ex Luca Siculo, qui floruit sub Basilio & filiis Imperatoribus, qui de his scripsit historiā ad Archiepiscopum Bulgarorū: hic apposite reliqua prosequamur, quæ non hoc tempore solū ab ipsidem nefarijs fieri contigerūt, sed ab Irene Imperio vsque Michaelem & eius successorē Leonem annis tredecim. Sic enim ait, de Sergio instituens narrationem, qui eandem hæresim Paulicianorum collapsam restituit. Nec longum (inquit) tempus abiit, cum exortus est alter veritatis inimicus ex locis Tiliæ ciuitati vicinis. Est enim in illo tractu Arnia dictus, in eoq. vico Drynus quidam tūc erat, cuius filius fuit Sergius, ille diaboli maximus propugnator: Sergius qui multos ex ouibus lupos fecit, & per eos Christi ouilia dissipauit: Sergius acer ipse sub ouina pelle lupus, virtutum fraudulentus simulator, quiq. hac arte plurimis fucum faciebat: Sergius Crucis Christi hostis, os impietatis in Christi Matrem, Sanctosq. contumeliosus: Sergius Christi Apostolorum aduersarius, qui & Prophetas odio habuit, & a diuinis litteris versus ad fabulas, & mendacia se conuertit: Sergius Christi osor Ecclesiæ perduellis, qui Dei Filium conculcauit, & sanguinem Testamenti pollutum dixit, & Spiritui gratis contumeliam fecit: Sergius qui Paraclitum se esse mentiens, lucidam stellam se esse iactabat. Et quid diutius immoror, nec paucis concludo? At enim opinor, nec ætas omnis eius nequitias commemoranti sufficeret.

Hic itaque Sergius iuuenilibus adhuc annis, Manichææ cuidam feminæ adhærens, in fraudem ab illa, erroremq. perductus, præcursor factus est Antichristi. Ira nimirum conueniebat, turpissimæ sectæ ministros, vel ex Sarracenis genus ducere, vel ex seruis, alios ex scortis nasci, alios ex feminis foedo errore seduci. At ne cui forte videar immerito illum accusare, res eius exequar sigillatim, primumq. exponam, qua ratione miser in hanc hæresim lapsus sit: deinde ex ipsiusmet verbis ostendam qualis sit, aut potius qualis fuerit infelicissimus. Hic igitur cum iuuenis adhuc esset, vt dixi, in feminam quamdam casu incidit moribus infamem, secta Manichæam. Illa vero diaboli sectatrix, vt callida erat ac subdola, sic iuuenem allocuta.

Audio, domine Sergi, te litterarū scientia & eruditione præstantē esse, ac bonū præterea virū vsquequaque. Dic ergo mihi, cur sacra Euāgelia nō legis? Quibus ille verbis illectus, nec occultū potius intuens nequitiae venenū quod latebat, ita respōdit: Nobis ista legere non licet, sed sacerdotibus dumtaxat. At illa: Non ita est, inquit, vt putas: nec enim personarū est acceptio apud Deum: Omnes siquidē homines vult saluos fieri Dominus, & ad agnitionem veritatis venire. At sacerdotes vestri, quoniam Dei verbum adulterant, & mysteria occultant quæ in Euangelij continentur, idcirco vobis audientibus omnia non legunt, quæ scripta sunt, sed quædam legunt, quædam omittunt, ne possitis peruenire ad agnitionem veritatis. Scriptum enim in illis est, quod in illa die quidam dicent: Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? & respondens Rex dicet illis, Amen, Amen dico vobis, non noui vos. Scrutare & vide,

MARTYRES SVB NICEPHORO.

HERACLIUS IMPERATOR ANNO NONO IMPERII NICEPHORI

SERGIVS INSTAVRATOR HAERESIS MANICHAEORVM.

PRIMORDIA SERGII MANICHAEI

MANICHAEA QVOMODO SEDVIT SERGIVM.

a 1. Tim. 2.

b Matth. 7.

num ita scriptum sit. Quosnam ergo istos esse putas, quibus Dominus dicet: Non noui vos?

Ad hæc stupidissimus homo, cum imperitus & rudis esset, hæsitans tacebat. Et nobis quidem, inquit, Euangelici dicti sententiam in promptu fuerit in hunc modū exponere: Quidam sunt, hodieq. qui Christianam vitam colunt, & pie viuere videntur; ceterum incantamentis quibusdam, & dæmones expellere, & morbos curare consueuerunt, sicut olim Scauæ filij, & qui dicebantur Exorcistæ, qui quidem (vt in Actis est Apostolorū) a dæmonibus obsessos adiurabant his verbis: Adiuramus vos per Christum, quem Paulus prædicat: Exite ab hominibus his. Dæmones autem Christi nomine audito, trepidi fugabantur. Hoc ipsum nunc plurimi faciunt, non animaduertentes se huiusmodi artibus salutis suæ iacturam facere. Clamabunt igitur in illa die: Domine, Domine,

nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Et respondebit Dominus: Amen, Amen dico vobis, Non noui vos. Sunt & alij porro qui monasticam vitam, & inculpatam vitæ formam susceperunt, sed ignauia & imperitia sua in errores prolapsi sunt; ideoq. cælorum Regnum minime consequentur. His ne quid in illa die ab iusto Iudice ipsis debeat, conceduntur hic dona curationum, vt quando vociferantur: Domine, Domine, nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus? audient pariter: Amice non facio tibi iniuriam, accepisti quæ tua erant in vita tua: nunc tolle quod tuum est & vade.

Enimvero hæc, aut similia ignorans Sergius, Euangelij codicem euoluit, & verba nactus quæ infelix illa pronuntiarat: Dic, quæso, ait, de quibus hæc Dominus dicit? Illa autem tum quidem nihil respondit, sed pergens ipsa percontari: Tu vero, inquit, de

quibusnam illud a Domino dictum esse censet: Multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in Regno cælorum, filij autem Regni eicientur in tenebras exteriores? Quinam hi sunt filij Regni? Ille vero cum dicere nesciret, hos Israelitas esse, quorum adoptio propria fuerat & cultus & promissio, quos Christus ipse filios vocat, cum Chananæa dicit: Non est bonum sumere panem filiorum, quiq. propterea eieci sunt, quia ipsum Cruci affixerunt: Hæc, inquam, responde re nesciens infelix Sergius, & mænadem illam salutis suæ ducem se nactum ratus, sollicitè cœpit de his omnibus interrogare. Tum vero præclara exitij magistra, cuius os sepulchri patet instar erat, aperte ausa est aduersus Sanctos debacchari: Filij Regni, ait, Sancti tui sunt, qui & dæmones pellunt, & hominum sanant infirmitates, quos tu tamquam deos colis, relicto Domino viuente, immortalis, quibus vtique die illa iustus Iudex dicet: Numquam noui vos.]

Videant Nouatores & recognoscant suum ipsorum catechistam diabolum, qui eadē quæ ipsos, docuit Sergium per Manichæam, & erubescant suam ipsorum intuentes originem, & auctorem a quo didicerint impiam Hagiomachiam, quam eodem ferme ordine, & verborum serie & magisterio alios ipsi docent. Sed & intellige, quæ pariat monstra, credere quibuscumque absque delectu personis etiam laicis diuinam scripturam: & quam procul absit a Catholicæ Ecclesiæ moribus, vt alijs quam sacris Theologis diuina scriptura committeretur legenda. Sed cœpta prosequamur. pergit auctor.

Eodemq. filo singula percurrens Euangelij verba, & cuiusque vocis sensum, prout capere illum videbat, mirifice deprauans, breui aptum reddidit diaboli instrumentum, dirumq. & ipsa contra humanum genus telum exacuit, quale ante illud tempus nullum fuerat. Qui enim hanc præcesserunt, tamen propter graue intemperantiæ cœnum, foedaq. facinorum inquinamenta, & impias in Deum voces, malitia præcipui & insignes erant: attamen fugiendi hominibus & abominandi passim iudicabantur, quo fiebat, vt pauci ab eis in fraudem pertraherentur. Hic vero reiectis omnibus illorum flagitijs ac libidinibus, blasphemias velut salubria dogmata complexus, virtutes nonnullas callide simulabat, pietatisq. specie velut ouina pelle lupum tegens, pietatis autem abnegans virtutem, ijs qui ipsum non norant, certissimus salutis ductor videbatur. A emulabatur enim virtutem improbitas, non secus ac lolium pro tritico conseri, & haberi vult. Atque his illi artibus ac fuco fallunt, & percellunt instabiles: quod vtinam a tam perniciosâ fraude, fucoq. eruamur omnes precibus ac patrocinio immaculatæ sanctissimæ dominæ nostræ propriæ veræq. Deiparæ & semper Virginis Mariæ, Sancto-

Act. 19.

FALSAS DOCTRINAE CAECHESES.

b Matth. 7.

c Matt. 8.

d Matt. 15.

AD NOVA TORRES ADMONITIO.

FRAVDLEN- TI DOCTORES IMPIETATIS.

rumq. omnium. Illi enim quoad extremam ad perniciem miseros homines pertraxerint, numquam eis illud magnum mysterium suum offerunt, quod est Dei abnegatio.

SERGIVS TYCHICVS DICI VULT PAVLI DISCIPVLVS.

a Ephes. 6. Coloss. 4. 1. Tim. 4. Tit. 3.

b 2. Thess. 2.

NEFANDA OPERA SERGII MANICHAEL.

EXCVSATIO FRAVDVLENTA SERGII.

c Matth. 5.

d Matth. 6.

e 2. Cor. 10.

REDARGVTIVR IMPIVS SERGIVS.

f Matth. 15.

g 1. Cor. 11.

Edoctus ergo ab exitiosa femina diaboli propugnator Sergius, cum haeresim altius imbibisset, crederetq. omnes homines, qui sinceram & illibatam Christianorum Fidem nostram ac pietatem colunt, in pernicie versari: zelo satanico insurgit, & novus praeco fit erroris, cognomentumq. assumens^a Tychici, cuius nomen est celebre in epistolis Pauli, Pauli discipulum se vulgo iactavit, & ab eo missum ad praedicandum non Dei verbu, sed haeresim perniciosam. Itaque ciuitates singulas, regionesq. in quibus Apostolus veritatis verbum ante octingentos plus minus annos promulgarat, impigre circumcurfans, multos ab Orthodoxa Fide auertit, & diabolo adiunxit. Quod ipsemet in quadam epistola gloriatur his verbis: Ab Oriente (inquit) vsque ad Occasum, a Borea ad Austrum cucurri nuntians Euangelium Christi, genibus meis laborans. Triginta enim & quatuor annorum spatio, ab Irenae Augustae Imperio, vsque ad Theophilum Imperatorem persistens conflauit illam, qua etiamnum obtinet, defectionem, quam Paulus Apostolus^b Thessalonicensibus praedixerat; qua. iste magnam Christi Ecclesiae partem grauitate affixit.

Alios siquidem huiusce vitae commodis & facultatibus priuauit, siue illos spolians bonis, & ante diem perimens, alios etiam aeterna spe ac iure deiecit, dum nefarijs eius ritibus obsequuntur: multos ille coniuges dissocians, eorum thoros discipulis suis inquinandos obiecit: multos infantes ab vberibus matris rapiens per discipulos suos partim occidit, partim a genitoribus, Deoq. viuente qui suo eos sanguine redemit, abducens vendidit Agarenis: formosos adolescentes, adolescentulas vnigenitas a parentibus seiungens, barbarorum addixit seruituti; multos fratres & sorores, consanguineosq. & amicos separans, proprijsq. sedibus exturbans, in remotas oras ablegauit; quorum gemitus & lamenta caeli ad vsque fornices penetrarunt: monachos complures ac moniales, qua virginitatem suam Christo deuouerant, per discipulos suos corruptit, & a monastica vita reuocans, a Deo simul alienauit. Multos denique sacerdotes & leuitas ab Orthodoxa religione auellens, & ex ouibus lupos faciens, hominuoros esse docuit. Multos in vinculis & custodijs mori coegit: alios inopes reddidit ex opulentis. Et nunc tantorum malorum auctor & artifex, adorandus scilicet erit vt Paracletus; eius namque discipuli, cum in eius nomine vota concipiunt precari sic solent. . . . Spiritus sancti miserebitur nostri.

Verumtamen tantorum iste malorum causam se esse negabat: Saepe, inquit, eos monui & hortatus sum, vt a capiendis Romanis desisterent. Ipsi vero mihi non obtemperauerunt. At qui, obsecro, infontem te esse probas? Si enim tibi illi non obtemperabant, cur cum peruicaci populo tibi esse collibuerit, quem regere non posses? cur ad vltimum vitae tempus cum eis versatus es? Quod si Christi vestigia sequi eos docebas: cur & hoc quoque non docebas, quod Dominus ait: ^c Cum persequantur vos in ciuitate ista, fugite in aliam? Enimvero coarguam te verbis tuis, atque conuincam: In ea enim epistola quam ad Colossenses dedit, haec eius sunt verba: Probationem fidei vestrae praescientes, apud vos commemoramus, quod quemadmodum praecedentes Ecclesiae pastores, magistrosq. susceperunt (Constantinum intelligit & reliquos) ita & vos, splendidam faciem, & lucidam stellam, salutisq. ducem excepistis, iuxta id quod scriptum est: ^d Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.

O ter infelix, omniq. scatens impietate! Si Pauli discipulus es, cur magistrum non aemularis? ille seipsum omnium peripsema dixit, abortiuum & minimum Apostoloru. Tu vero qui tot mala perpetrasti, nihil vmquam recti aut boni egisti, vltra Pharisaum gloriaris. Non legisti quod in sacris litteris prohibitum est: ^e Qui seipsum commendat, nihil est, etiam si vera dicat? At tu porro cum animo tenebricosus sis totus: quare temere lucidam stellam temetipsum, & splendidam faciem, & salutis ducem appellabas? qui tot animas ad interitum adegeras, atque ipsum corporis Ecclesiae Dei oculum occaeras. Amens & attonite, qui caecus eras, quomodo alijs miser dux salutis extitisti? Non illud legisti: ^f Si caecus caeco ducatum praestat, ambo in foueam cadunt? Quonam vero illi virtutem tuam aemulabuntur, vt dicere possis: ^g Imitatores mei estote, & tenete traditiones, quas a me accepistis? En nimirum fidei, doctrinaeq. tuae fructibus magnam peperisti impietatem.

A Discipuli tui priusquam te nossent, oues erant; nunc postquam te norunt, aut a te potius cogniti sunt, in voraces hominum feras conuersi sunt. & post alia pauca: Nemo vos seducat villo modo. Has vero promissiones habentes a Deo, confidite: Nos enim fiduciam habentes in cordibus nostris, scribimus vobis, quoniam imitator & pastor bonus, vt dux corporis Christi & lucerna domus Dei ego sum, & vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem saeculi: etsi enim corpore absum, at spiritu sum vobiscum. O veritatis hostis, fili diaboli, omnisq. nequitiae architecte: qui talia effari ausus es, aequalem te faciens Deo! ^a Qui enim se exaltat, humiliabitur: & eius qui se ipsum glorificat, gloria nihil est. & qui blasphemat^b in Spiritum sanctum: ei non remittetur, neque in hoc saeculo neque in futuro.

IMPVDENS IACTATIO SERGII MANICHAEL.

a Matth. 18.

b Matth. 12.

B Rursum prosequitur: Sed haec dico, Ecclesiam quidem qua Corinthi est, condidit Paulus, eam vero qua est in Macedonia Siluanus & Tirus, quibus verbis Macedoniam appellat caecum illum qui Cibossae erat, Constantinum autem & Simeonem, Siluanum intelligit & Titum: Achaia vero, inquit, iustitiam Timotheus, Achaiae nomine Manalim designans, & Timothei nomine Genesium, qui reuera Thymotheus. Philippensem Ecclesiam administravit Epaphroditus, ille nimirum ex scorto natus Ioseph Caprarius, qui re ipsa potius Aphronetes, Philippenses vero appellat eiusdem discipulos: Laodicensem Ecclesiam ac praeterea Colossensem docuit Tychicus. Hic vero Colossenses quidem vocat Argautas, Ephesios autem eos qui Mopsuestiam, Laodicenses qui Cynas incolunt, seu Caris regionem; hos autem tres vnum esse ait, & ab vno Tychico eruditos. Vides quemadmodum sese in Antichristi cathedra magistrum constituat: atque vt plurimos decipiat, iuxta cuiusque Ecclesiarum Christi, qua in Apostoli epistolis celebrantur, appellationem, nomina insulse ac stulte locis imponat, qua multis ante saeculis proprias nuncupationes sortita sunt?

MENTITOR ET MUTATOR NOMINVM SERGIVS.

C Age vero dic, sycophanta, veritatis impugnator, Paulus Apostolus qui ab Hierosolymis per circuitum vsque in Illyricum docuit, quomodo solam condidit Ecclesiam Corinthiorum? Quod si Pauli discipuli fuerint, quos commemoras: quando nam ab eo & quo in loco edocti fuerunt; qui octingentis post annis nati sunt? Cur veritatem oppugnans? nec pudet tot gentes fucatis verbis, fictisq. nominibus decipere? Cur hominum gloriam dilexisti & non Dei? Quin etiam ab omnibus recipi postulas tamquam Apostolus Christi, & Leoni Montano sic scribis: Tu vero caue tibi, ne fidem diuidas inflexibilem. Quam enim habes contra nos accusationem? Num aliquem circumueni? aut superbe egi? non potes dicere; & si dicas, testimonium tuum verum non est: Mihi vero absit, vt odio te habeam. Solum oro te, vt quemadmodum Apostolos suscepisti & Prophetas, qui quidem numero sunt quatuor, ita pastores & magistros suscipias, ne feris bellis praeda fias. & alibi rursum ais: Prima fornicatio, quam ex Adamo ducimus, beneficium est. Secunda vero maior est fornicatio, de qua dicitur: ^d Qui fornicatur in proprium corpus, pereat. & pergens: Nos sumus, inquit, Christi corpus. Quod si quis dolescat a traditionibus corporis Christi, hoc est a meis, peccat, quoniam alia docentes statatur, & sanis sermonibus non credit.

c Rom. 5.

REDARGVTIVR MULTIMODIS SERGIVS.

D Dic ergo mihi, impietatis defensor: Quo modo beneficium est fornicatio, qua ab ipso qui moechatur, post factum damnatur, & ab vniuersa diuinitus inspirata scriptura pro nihilo ducitur, & penitus profligatur? Qui ausus es & propter intemperantem tuam stupiditatem Domini verba infringere, qui fornicationem ipsam etiam ad spectu definiat, cum ait: ^e Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam moechatus est eam. Tu vero stabilire, vt inanem hominum gloriam aucuperis, & vilia mancipia; incontinentesq. homines tibi deuincias, nullam aliam fornicationem esse confirmans, quam quis a te, doctrinaq. tua desciuerit. Quibus ergo habenda est fides? ijs ne qui a veritate ducuntur, an ijs qui a te plano & fallaci veritatis inimico? Haec itaque pauca de multis eius impie dictis collecta hoc loco protulimus ad eius reprehensionem ac discipulorum eius; vt prauus cordis ipsius thesaurus, patefiat omnibus & innotescat. Ex abundantia quippe cordis os loquitur. Ceterum nemo sibi persuadeat aliam haeresim fuisse quam Sergius docuit ab ea quam Manes inuexit: vna enim, eademq. fuit. Quo vero tempore docere coepit hic Sergius cum multos sibi discipulos cooptare studeret, & ab Ecclesia Christi quosque passim abducere: bis terq. in faciem restitit Baanae spurio discipulo suo & symmytae, fictaq. pi-

REDARGVTIVR COMMENTATOR FORNICATIONIS.

e Matth. 5.

REDARGVTIVR SERGIVS REVERA MANICHAEVS.

tatis imagine reprehendere illum coram vniuersis auditoribus aggressus est, non fidei nomine, sed propter immania & nefanda ipsius facinora. At Baanes contra, Sergio resistens: Tu nuper, aiebat, exortus, & neminem doctorum nostrorum vidisti, cum nullo versatus es: Ego autem domini Epaphroditi sum discipulus; & sicut ab initio tradidit mihi, sic doceo. Verum enimvero Sergius foedam hominis colluuiem, quam docebat, detestans, palamq. illam incessans, haesim in duas partes discidit; eosq. qui Baanae studebant, Baanitas appellauit, vt ille contra Sergiotas, Sergij huius sectatores. Post obitum deinde Sergij non ferentes eius discipuli suam ipsorum ignominiam, & probra quibus passim ab omnibus onerabantur; Baanitis violentas manus intulerunt, vt eorum ab se conuicia abstergerent ac delerent. Tum ex Sergij comperegrinorum numero, Theodotus quidam hoc spectaculo indignatus: Nihil vobis ait, & hominibus istis: omnes enim quoad prodiit magister noster, vnam fidem colebamus, atque ita a caede facienda destiterunt.] haec auctor vsque ad tempus Michaelis, qui successit post annum sequentem Nicephoro. Quae autem statuerit idem Michael aduersus huiusmodi nebulones, tradens omnes caedi: suo loco dicturi sumus.

Vidisti quos audire solitus, quibus auscultare, & quorum consilia capeffere consueverit perditissimus Nicephorus Imperator, vt mirum non sit, si talis fuerit, quales nunquam fuerunt omnium scelestissimi Principes; etsi expers ipse fuit communicationis Ecclesiae Romanae qui Manichaeis inhaerens erat. Sed quas ex tali semine fruges tandem mesuerit; suo loco iam proxime dicturi sumus, anno nimirum sequenti.

Quod ad res Occidentales attinet: Hoc anno (habent veteres Annales Francorum a Pithoco editi) veniente Legato Constantinopoli; Carolus Magnus Nicephoro Imperatori Venetiam reddidit.] Haec autem ibi summam perstricta, vt facilius percipiantur: altius est repetenda narratio ex ijs, quae in vita eiusdem Caroli Magni Imp. ab auctore eius saeculi per annos singulos digesta leguntur; atque in primis quae habentur anno Redemptoris octingentesimo sexto, quod cum Carolus subegisset suo Imperio Dalmatiam & alias circumpositas regiones, a Nicephoro Imperatore Constantinopoli classis missa est ad recuperandam ipsam Dalmatiam. Sed frustra: nam nihil perfecit: quae cum continuerit se Venetijs, sequenti anno pace facta cum Pipino Italiae Rege, Constantinopolim rediit. Post biennium vero, anno nimirum Redemptoris octingentesimo nono, cum iterum Constantinopoli classis in Dalmatiam missa tentasset expugnationem Comaclij insulae, a praesidalibus militibus male habita, Venetias redire compulsus est: Cum vero eiusdem classis dux Paulus interim pacem tentaret cum Pipino Italiae Rege: aduersos sentit Venetorum duces Guillarium & Beatu, eius conatus impediens, eidemq. insidiantes: quamobrem inde discessit. Cuius sceleris ultor surrexit Pipinus, qui & eorundem ducum Venetorum defectione incitatus, Venetiam ipsam bello terra, mariq. statuit appetere. Factusq. voti compos est, vt ex insperato Venetiam subigeret, eosdemq. duces in deditioem acciperet. Post haec autem contigit quod dictum est; nempe vt legationibus intercurrentibus firmata pace inter Nicephorum & Carolum Magnum Imperatores, idem Carolus Venetiam ipsi reddiderit: quod quidem hoc anno coeptum, sequenti vero impletum, ijdem Annales docent, cum alioqui non desierint ijdem Imp. legationum internuntio inter se mutuo stabilire concordiam.

Haec sunt quae vsque ad annum sequentem octingentesimum vndecimum inter Carolum Magnum Nicephorum Imp. atque Venetos transacta sunt; eademq. ex scriptoribus (vt dictum est) eius temporis in lucem prodita, ex quibus inuenias, in quo de rebus Venetis recentioris historicos erroris arguas, & emendes. His addimus ea quae Eginhardus huius etiam temporis auctor; qui fuit Carolo Magno a secretis, in eandem sententiam habet; nimirum Carolum Magnum redegisse sub tributo Istriam, Liburniam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis ciuitatibus, quas, inquit, ob amicitiam & iunctum cum eo foedus, Constantinopolitanum Imperatorem habere permisit.] & inferius de concordia inita cum Nicephoro & successoribus Imp. firmiter conseruata habet ista: Imperatores etiam Constantinopolitani, Nicephorus, Michael, & Leo, vltro amicitiam & societatem eas expetentes, complures ad eum misere Legatos, cum quibus tamen propter susceptum a se Imperatoris nomen, & ob hoc quasi qui Imperium eis capere vellet, valde suspectum, firmissimum foedus statuit, vt nulla inter partes cuiuslibet scandali remaneret occasio.] haec tamen Eginhardus.

Porro

BAANITAS ET SERGIOTAE.

DE REBUS VENETIS SVB CAROLO MAGNO.

CAROLVS MAGNVS QVAS SVBACTAS REGIONES GRAECIS DEDIT.

Porro foedus pactum cum Carolo etiam post Carolum a Ludouico Caroli filio confirmatum perseuerasse, qui eius res gestas per annos singulos profecutus est, domesticus eius Annalium scriptor affirmat.

ANNVS sequens octingentesimus vndecimus Indictione quarta qui incipit, vltimo nis annus Domini fuit Nicephoro Imperatori, cum a Bulgaris occisus est, sese ipsum dans impellente numine, eoru gladijs trucidandum. Ista quo modo se habuerunt, a nullo fidelius quam a Theophane, qui his temporibus Constantinopoli degebat; accipere possumus; qui res gestas ab anni huius exordio sic auspicatur: Interea mensis Februarii eiusdem quartae Indictionis, primo sabbato ieiuniorum obuiam facti Sarraceni penes Euchaicum Leoni Praetori Armeniacorum deferenti thematis rogam, donatum militare scilicet, hanc abstulerunt cum multitudine populi copiosa. Talenta ergo erant sexdecim, librae mille trecentae. In his nec sic redargutus Nicephorus, ab avaritia sua cessauit. Igitur nouus Achab signis non eruditus, quin e contra Phalaride ac Mida ambitiosior factus, contra Bulgaros proelium praeparat vna cum Stauratio filio suo. Et Iulio mense a regia vrbe digressus, iussit Nicetae Patricio & generali Logothetae publicos Ecclesiarum & monasteriorum census imponere, & octo annorum praeteritorum redhibitiones a Principum domibus exigere. Et erat lamentum magnum. Cum autem querimoniam audiret a quodam proprio famulo, Theodosio videlicet Salibara Patricio dicente sibi: Omnes o domine, contra nos clamant; & in tempore tentationis casui nostro congratulabuntur, sic ait ad eum: Si Deus obdurans obdurauit cor meum, vt Pharaonis, quid boni erit his qui sub manu mea sunt a Nicephoro? Theodosi, noli expectare praeter quae a te conspiciuntur: Haec (Dominus nouit) ego ipse conscriptor horum viua voce audiui a Theodosio.

Collectis itaque militijs non solum ex Thracia, verum etiam ex vltioribus thematibus, cum his etiam egenis pedites cum proprijs stipendijs contra Bulgaros fundis & virgis armatos & blasphemantes minauit. Crunus autem Rex Bulgarorum multitudines timens cum esset Marcellis, pacem petebat. At ille nequam, consilij & conscientia, consiliariorum suorum persuasionibus prohibitus est; & post multos anfractus per auia loca praecipitanter temerarius simul & pauidus ingreditur Bulgariam, decimotertio Kalendas Augusti. Cum Syrius appareret cuncta consumens, frequenter ita fatus: Quis ibit, inquiens, & decipiet Achab? Quis siue Deus, siue aduersarius trahit me nolentem? Porro priusquam ingressus fuisset Bulgariam Byzantius dilectus eius famulus ad Crunnum confugit Marcellis, secum subrepta veste Imperiali & auri libris centum. Multi autem huius fugam in malum Nicephori auspiciati sunt.

Tribus itaque diebus post primos conflictus, se prosperari opinatus, non prosperam facienti Deo adscribebat victoriam, sed Stauratij solius bonam fortunam, bonumq. consilium praedicat; & Principibus qui introitum inhibuerant, minabatur, & irrationabilia quoque animantia, & infantes & omnem aetatem immisericorditer occidi praecipit, & mortua comprouincialium corpora insepulta dimisit, solius spoliore collectionis curam faciens: claues autem & signacula penetralibus Crunni superimponebat, ea vt propria de cetero communiens; aures autem & cetera Christianorum membra, si quis saltem tetigisset ex spolijs quicquam, abscondebat, & aulam incendit quae dicitur Chortis Crunni, cum ipse Crunus vehementer esset humiliatus, & significasset, dicens: Ecce vicisti. Tolle ergo quicquid tibi placuerit: egredere in pace.

Tunc saeuens Crunus, regionis introitus & exitus, lignea munimina mittens, materia circumdedit atque turauit. Nicephorus autem hoc comperto, mox attonitus, quidnam ageret circumiens ignorauit, & ijs quibus aderant futuram perditionem pronuntiabat asseuerans: Etiam si pennati fuerimus nemo speret exitum se euasurum. haec autem molimina erant per dies duos quintam videlicet & sextam feriam. Et nocte sabbati turbationes barbararum armatarum circa Nicephorum & eos qui cum ipso erant, audita,

Euchaidam NICEPHORVS EXIGIT AB ECCLESIIS TRIBVTA.

NICEPHORVS ADVERSVS BVLGAROS PVGNANS OBTINET VICTORIAM.

3. Reg. 22.

CRVDELIS INGRESSVS NICEPHORI.

CRUNNVS NICEPHORVM VICTOREM CIRCVMVALLAT.

ditæ omnes enervauerunt. Ante diei vero principium superuenientes barbari contra A tabernaculū Nicéphori & magnates qui cum ipso erant, hunc miserabiliter interficiunt, inter quos erant Aetius, Petrus & Sifinnius, Triphiles Patricij, atque Theodosius Salibarras Patricius qui contristauit & multa mala beatæ ostendit Irenæ, necnon Eparchus Patricius, & Prætor Orientalium, multiq. Protospatharij, & excubitus Domesticus, & ordinum principes, seu Drungarij Imperialis Vigiliæ simul & Thraciæ Prætor & multi Principes thematum cum infinitis populis; omnifq. Christianorum corrupta est species: arma quoque perierunt & Imperij vasa. Porro talis diei deformia verba absit vt Christiani ulterius audiant, vtpote omne lamentum excedentia.

QVI NOBILES CVM IMP. PERRIERE.

Caput Nicéphori Cruynnus recisum suspendit diebus multis in ligno in ostentationem ad se venientium nationum & confusionem omnium nostrum. Post hæc autem accipiens illud & denudans; argentoq. forinsecus induens, bibere in illo Sclauinorum Principes B fecit gloriatus.

NICEPHORI CAPVT PERPETVAE IGNOMINIAB RESERVATVM.

Verum licet multæ viduæ & orphani fuerint facti vno die, & lamentatio intolerabilis haberetur; huius tamen occisio multorum facta est consolatio. modum vero huius occisionis nullus eorum qui saluati fuerunt, liquidius enarrauit. Ferunt etiam quidam, quod Christiani hunc cadentem lapidibus impetierunt. Ast effeminatorum virorum, feruorum scilicet eius cum quibus & concubebat, alij quidem igne, vallis, alij vero gladijs perierunt cum ipso. Huius Principatu Christiani grauiorē nullo tempore sunt consecuti. Omnes enim qui ante se imporauerunt, ambitione & luxurijs atque barbaricis crudelitibus superauit, de quibus per singula persequi & posteris inuidibile, & nobis erit laboriosum.] hætenus de miserando, sed digno, meritoq. casu hominis, qui non potuit a Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum & præualuit in vanitate sua, cui & secundum illud diuinum oraculum accidit. b Cor durum mala habebit in extremo.

QVALE NICEPHORI IMPERIVM.

a Psal. 51. b Eccli. 3.

Hic vero non prætereunda sunt quæ Michael Studita in vita Theodori Studitæ de præuiso & prænuntiato Nicéphori interitu narrat his verbis: Nec vero prætermittendum, quod sanguinario illi euenturum pater prædixit. Hoc ipsum quippe illi prædixit, & imminens periculum denuntiavit: tametsi nec sic quidem amens intellexit. Cum enim iam contra Scythas moueret, tumidosq. & elatos spiritus fremens gereret, probum sibi ducens, se a sancto vinci; nec coeptum iter insistere audens, nisi sibi prius adiungeret: misit ex ijs qui cum magistratu erant aliquot, qui vel minis, vel blanditijs viro persuadeant, & quæ ab Imperatore acta fuerant, probare compellant. At diuinus ille tum ardentiore quodam zelo succensus, & tamquam Spiritus numine afflatus ea v D cordi prædixit, quæ timore illum ac metu concutere poterant, nisi amens profus & rationis expers fuisset. Aequum erat, Imperator, te actorum tuorum poenitentia duci, & medicinam malo facere, ne temporis progressu difficile ad sanandum, aut penitus etiam insanabile redderetur: Sed quoniam haud vllum morbi tui sensum habes, vt non solum ipse vltro te in laqueum inducas, sed alios etiam in eundem impellere conaris, & ruinam nolentibus ac perniciem pares: hæc tibi omnium vindex & spectator oculus meis verbis prænuntiat: Scito, te quam viam nunc ingrederis, ex ea numquam reuersurum.

INTERITVS NICEPHORI IMP. PRÆNUNTIATVS A THEODORO STUDITA.

RVRSVM DE CASV NICEPHORI.

c Ose. 7.

Itaque secundū iusti vaticinationem barbaricis manibus captus, nō solum vitam turpiter amisit, sed caput ipsum amputatum Bulgarorum genti ad ludibrium reliquit, in quo illi inter potandum propinarent, & cladem suam & ignominiam in omnibus conuiuijs misero exprobrarent. De quo quidem apte prophetatum illud dici queat: c Domus Regis erubescite, quoniam in gladio Principes vestri cadent, eo quod legem meam præuaricati sunt, & populum meum vexauerunt. Postquam igitur foedo in hunc modum exitu sublatus est, & Stauratius eius filius cum plagis, quas in eodē proelio acceperat, ægre in regiam urbem delatus, duobus vt ferunt mensibus superuixit, Michael qui Curopolatæ dignitatem habebat, tum sceptrum suscepit, vir Imperio plane dignus & in eo administrando æquissimus.] hucusque Michael Studita de interitu Nicéphori atque Stauratij.

DE PETRO PATRICIO IN MONACHVM CONVERSO.

Eo in proelio militans Petrus Patricius, mira Dei benignitate e periculo liberatus, haud ingratus extitit benefactori: siquidem remisso nuntio sæculo, seipsum Deo totum obtulit, dum quod reliquum eius supererat vitæ tempus, in monastica obseruatione infundum tradidit: quod adeo nauiter profecutus impleuit, vt egregia floruerit sanctitate, atque

A atque post obitum inter Sanctos in tabulis Ecclesiasticis adscribi meruerit, hoc elogio die prima mensis Iulij.

Petrus sanctus Pater noster ex Constantinopoli quidem sub pijsimo fuit Irenæ Imperio Patricij filius Constantini, a quo etiam omnem scripturam didicit Gentilem & Christianam. Postmodum & vxori copulatus factus est Patricius. Et propter fortitudinem electus familiaris miles a Nicephoro Principe Stauratij genitore. Et cum Imperatore profectus in expeditionem aduersus Bulgaros, post ipsius cædem, & filij Stauratij fugā fuit interceptus cum alijs quinquaginta, & a vinculis per orationem & apparitionem S. Ioannis liberatus, mundo relicto, monasticā vitam assumpsit, & in Olympo monte cum sancto se exercuit Ioannicio. Post eius vero transitum urbem regiam petens, & in templo a se in Euandri loco extructo residens, & omnem obiens virtutem, multaq. patrans B miracula, consummatus est.] hæc in Menologio. In quo pariter extat memoria eorum, qui tunc capti sunt a Rege Bulgarorum; ab eo cum compellerentur a Fide Christiana deficere, nec acquiescerent, ab eodem necari iussi, martyrij coronam sunt consecuti. de his enim in eodem Menologio Basilij Imp. die vigesimatertia Iulij agitur istis verbis.

Sanctorum Martyrum in Bulgaria necatorum commemoratio. Sub Nicephoro Stauratij patre Imperatore gestum est bellum a Romanis cum Bulgaris. Et cum Imperator magnā consecutus esset victoriam: delitijs & potibus populus vacabat exultans victoria. Sed reliquiæ barbarorum a diabolo concitatae, in Romanos in castris degentes irruentes, ceperunt Imperatorem, & occiderunt, reliquorum autem alios obruncarunt, alios C multos tormentis excruciatos, alios gladio obruncarunt, alios suspendio suffocarunt, fagittis alios transfixerunt, reliqui consumpti in carcere cursum consummarunt.] hæc ibi. de iisdem agitur in Latino Martyrologio, sed mendose fortasse per Nicephorum, quod sub Nicephoro factum est, dicitur. Sed ad Michaellem nouum Imperatorem designatum redeamus.

MARTYRES A BVLGARIS NECATI.

Quæ autem præcesserunt antequam idem Michael Imperiū sit adeptus, ex Theophane sic accipe: Postquam Nicephorus e medio sublatus est, Stephanus Patricius & Scholarum Domesticus, cum adesset quoque Theodistus Magister, pronuntiauit Stauratiū Imperatorem, licet viuente adhuc patre eodem fuisset ab ipso insignitus honore: displicuit populo qui saluatus fuerat, qui & patris eius interitu delectatus est. Michael sane Curopolates illæsus euadens admodum ab amicis rogatus est, vt Imperator appellaretur. D Et non admisit propter iuramenta Nicephoro præstita atque Stauratio. Huic Stephanus Domesticus resistebat spe vitæ Stauratij.

CONSILIO DE IMPERIO MICHAELIS NON OMNES ASSENTIUNTUR.

Porro Stauratius per vrinam sanguine immenso prorumpente, arefactus est femoribus & tibijs adeo, vt Phorio veniret Byzantium. Hunc Nicephorus Patriarcha validiore amans affectu, consilium dabat ei, vt Deum placaret, & eos qui in avaritia prægrauati erant a patre suo, consolaretur, Ad quem paterni sensus hæres germanus dicebat, non posse plus tribus reddere talentis. Hæc autem erat exilis pars iniustitiæ illius: verum tamen & circa hæc pigritabatur, non viuere fidens.

Cum autem foedus illibatum, more paternæ mentis, circa neminem seruaret, frequentius de honestationibus submittebat Theodistum Magistrum & Stephanum Domesticum; & Michaellem Curopolatam auertens animo, & Procopiam sororem suam E Michaelis uxorem, vt insidiantem sibi Theophaniæ Augustæ submissionibus. Mox quippe misera per beatæ imitationem Irenæ obtinere sperabat Imperium, cum sine liberis esset. Ast vero Stauratius videns se insanabiliter infirmari, habitum Imperij vxori acquirere festinabat, & Bulgaros in Christianos excitare supra præcedentia mala. Super quo pauentes Nicephorus Patriarcha, Theodistus Magister, & Stephanus Domesticus ex multa inimicitia in alteram amicitiam cum Michaelle Curopolata venere.

STAVRATII STUDIA CONTRA MICHAELLEM.

Circa finem Septembris quinta Indictione, Kalendis Octobris vespere, Stauratius aduocatum Stephanum Domesticum percontabatur quonam modo sororis suæ maritum ex propria domo posset ducere ad oculos eruendos. Quo perhibente, hoc impossibile fore hac hora propter virtutem, nempe custodiam quæ circa illum esset, & ob munitiorem domus loci eius; rogat nemini fieri nota quæ dicta sunt. At ille cum verbis persuasibilibus inflexisset eum, ne sollicitus esset: per totam noctem militias ordinum quæ remanesc-

manferant, collegit in Hippodromo vna cum Principibus proprijs ad pronuntiandum **A** Michaellem Imperatorem, quemadmodum in subsequenti iudicabatur.

Porro Nicephorus Patriarcha scriptum a Michaelle propriæ manus exegit de recta fide, & vt sine sanguine manus a Christianis seruetur, ac de sacris hominibus, seu monachis de toto Ecclesiastico catalogo, ne percuteretur ab illo.

Anno ab Incarnatione Domini DCCC. IIII. *secundum Græcorum supputationem*, Indictione quinta, tertio Nonas Octobris, Michael Curopalata mitissimus appellatus est Imperator Romanus in Hippodromo a toto Senatu atque ordinibus, qui imperauit annos duos. Stauratius autem acclamatione huius audita, statim comam totondit, & monachicis indutus est vestimentis, & per Simeonem monachum cognatum suum valde Patriarcham implorans. Qui veniens in palatium vna cum Imperatore Michaelle, Stauratium rogabat ne tristaretur super hoc quod factum est: non enim per insidias, sed desperatione vitæ ipsius id gestum asseuerans. At ille nequitia paternæ rabie furens, non acquieuit, dicens ad eum: Amicum meliorem me non habebis. Hora vero quarta coronatus est Michael a Nicephoro Patriarcha in ambone magnæ Ecclesiæ, in quo magna exultatio facta est.] hæc Theophanes.

MICHAEL CV-
ROP-CORONA-
TVR A PA-
TRIARCHA.

Porro ab eiusdem Michaelis Imperio, Ioannes Curopalata suam est auspicatus historiam. Sed & Leo Grammaticus Leonis sapientis mandato historiam sex sequentium Imperatorum totidem ferme verbis scripsit, ac Curopalata, sed hic habetur præ manibus, ille vero adhuc latet in bibliothecis, Vaticana scilicet, & Medicæ Regiæ Francorum, sed nobis plus satis Curopalata. In his vero quæ sunt temporis huius, præstat audire Theophanem huius temporis auctorem, qui de eodem Michaelle Imperatore hæc dicere pergit: Donauit Patriarchæ auri libras quinquaginta, & clero viginti quinque. Vir enim magnanimus & non auarus omnes consolatus est, qui Nicephori nequitia sunt læsi, donisq. Senatui & militiam recreauit.

* Augusteos

LIBERALITAS
MICHAELIS
IMP.

Porro quarto Idus Octobris coronata est Procopia in Triclinio * Augustali: multisq. donis liberalibus auxit Senatui; mulieribus vero thematicorum militum qui fuerant in Bulgaria perempti, auri quinque talenta dedit. Theophaniam autem uxorem Stauratij, monasticam vitam amplexam, & cognatos illius qui miserabiliter sub Nicephoro vixerant, ditauit. Interq. alia insignem domum & monasterium Thebraica dictum, vbi Stauratius est sepultus, illi concessit. Omnes etiam Patricios & Senatores, sacerdotes, & summos sacerdotes & militantes, monachos & pauperes tam in regia vrbe quam in thematibus degentes, locupletauit, adeo vt immensurabilis auaritia Nicephori, propter quam & male perijt, paucis diebus disparuisse probaretur.

NICEPHORVS
PATRIARCHA
PACIS STY-
DIOSVS.

Super multos præterea optimos mores suos, cum pijsissimus & Orthodoxus esset, tristabatur super his qui a sancta scindebantur Ecclesia, quacumque occasione, siue ratione, multumq. sanctissimum Patriarcham, ac eos qui poterant pro communi pace concurrere, rogans, non acquiescebat, inter quos & Theodorum Egumenum Studij, & Platonem, atque Ioseph Archiepiscopum Thessalonicensem fratrem Theodori in studijs detentos amaris vna cum principibus monasterij satagebat vnire, quod & fecit.] hæc Theophanes, qui cuncta præsens intuebatur.

De reddita autem pace Ecclesiæ, præcipue vero de restitutione S. Platonis, hæc habet ipse Theodorus Studita in vita ipsius quam fidelissime scripsit: Illum (inquit) Nicephorum scilicet diutius arrogantem, & temeritate suspensum cum fortis Dei manus ad Scythas exterminasset, illic cum toto exercitu perdidit, vt posteris narratio quædam terribilis & dictu horrenda, Deiq. iudiciorum quæ comprehendere non possunt, eiusdemq. sapientissimæ prouidentia exemplum relinqueretur. Eum vero, Platonem videlicet, qui antea nobiscum vna clausus tenebatur, cum eorum qui tunc Imperio potiebantur Michaelle & Procopia & pie se gerebant, gratia proprio gregi restituisset, Confessorem illum seipsum esse probauit, idq. quomodo factum sit dicemus: neque enim hoc præterire consentaneum est.

PAX ECCL-
SIAS RESTI-
TVTA.

Eorum cura, qui res nostras beneuolo potius quam inimico animo disponebant, de medio sublatus fuit scandalum: quo remoto, & dissidium quod illi cum Episcopo intercesserat, sublatus fuit, cum principes ipsi hoc eis persuasissent. Itaque sanctissimus Patriarcha se purgavit, quod quæcumque acciderant, Imperatoris violentia facta fuissent. Tunc igitur vna conuenerunt, & vicissim sibi satisfecerunt (quandoquidem ipsi,

Deo

A Deo nihil ita carum est vt pax & concordia, modo concordia non sit fidei dissensio, atque diuini præcepti violatio, non denique canonis alicuius reprobatio, quemadmodum præsens coniunctio se habuit) quantum ad nos pertinebat; ea quæ interea facta fuerunt, præmittentes vt illis similia, quæ diuinorum Patrum memoria facta, & similiter dispensatione quadam neglecta fuerant, immo vero perfecta earum rerum examinatione in futuro illo sæculo illi iusto atque incorrupto Iudici referuata.] hæc de restituta concordia Theodorus.

Facta autem cuncta hæc consensu Leonis Romani Pontificis, Michael Studita in vita ipsius Theodori testatur, cum de restitutis Patribus, & inita concordia ista ait.

Michael, qui Curopalata dignitatem tum gerebat, sceptrum suscepit, vir Imperio plane dignus, & in ea administratione æquissimus. Cui ante omnia res patris curæ fuerant, vt ab exilio eum reuocaret, & honore omni reducem cumlaret. Quin etiam dissidentia membra mox aptissime copulauit, pulchrum Ecclesiæ corpus in vnum iterum connectens, & pristinam sacerdotibus ac monachis concordiam reddens, Iosepho nimirum, qui eiectus ab Ecclesia antea fuerat, ab eadem nunc tamquam inutili membro apertius reciso & excluso, qui in locum eius fuerat intrusus.

Placuit hoc in primis Romano Antistiti, qui per litteras, nuntiosq. suos sententiam confirmavit: nam & illum sequestrem pacis & conciliatorem ad deuincendum Patrum animos, pius Imperator adhibuerat. Exinde vero sanctus & Patriarcha crescente inter illos amore mutuo, perstitit de cetero non tam corporibus quam animis inuicem arctissime colligari, ita vt alter alterius, & vterque vtriusque consuetudine vehementer caperetur.] ista Michael.

PAX ECCL-
SIAS CONST-
A LEONE PAP.
CONFIRMATA

Porro ad hanc ineundam concordiam eo vsus est consilio Michael Imperator, ne quid dissidij semen alicubi reliquum esset: noluit Confessores e carcere liberare, nisi prius pollicerentur Patriarchæ Nicephoro amplectenti quæ sunt secundum sanam doctrinam, & destruenti quæ fuerant male constructa, communicarent. Qua libenter accepta conditione a sanctis Platone, Theodoro, atque Iosepho, vt alij eidem consentirent, sequestres ipsi fuerunt, vt declarat^a epistola hoc argumento conscripta, tunc ab ipso Theodoro ad Antoninum Abbatem, qui vna cum suis ea de causa in carcerem coniectus fuerat, & adhuc eo detinebatur multa passus.

CVR ADHVC
CONFESSORES
ALIQVI DETE-
NERENTVR IN
CARCERE.

* Theod. lib. 1.
ep. 55. in Cod.
Colum.

Antonino præposito S. Petri, & eis qui cum illo &c.]

Cum epistolas vestras magno cum animi angore & afflictione ad nos scriptas a paterna sanctitate vestra accepissemus: quâ opere ingemuerimus, quid dicere attinet, fraternis visceribus commoti, tametsi indigni simus, & ex parili mæore dolorem vestrum æstimantes, atque vna sustinentes? Nec enim alijs licet molestias æstimare, quam ijs qui consimili affectu iisdem molestijs anguntur, Enimuero peccata nostra vsque adeo in hoc sæculo iniquitatem exaggerarunt, refrigescere, iuxta Domini verba, caritate, vt qui offendicula & scandala omnia remouere debeant, eos videre sit paria ac fortasse grauiora externis magistratibus facere. Carceres dicitis, probra, exilia, persecutiones, & ærumnas sustinuisse vos, ac etiamnum sustinere ab ijs qui Ecclesias Dei moderantur, quos non solum pro Dei mandato pugnantes, sed ne siquidem humanis criminibus rei essetis, talia vniquam a Dei pastoribus perpeti fas esset, nedum pro veritate certantes, quibus laus debetur & beatitudo, atque hæc insuper monastica professione ornati.

DEPLORATIO
PERSECVTIO-
NIS.

Ex operibus eorum cognoscetis eos, ait^b Dominus. Haud sane talia in sanctis spectata sunt; quin ipsi cõtra pati potius visi sunt Apostolica voce edocti, quæ de Domino sic ait:

b Matth. 7.

E Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur non comminabatur: præbebat autem placide percutienti diuinam maxillam. Hinc Christi pastores noti: illinc alieni Episcopi. Sed quis sensus vester esse possit de ingruente hac ætate nostra hominum improbitate, & illi gloriam ducentes ostentant; quod iniquum est, æquum æstimantes, auctoritatemq. & imperium suum ad oppugnanda Dei præcepta exercentes. Verum illi quæ gesserunt, quæq. gerunt, aliquando inueniant, aut veniam potius consequantur a Iudice incorrupto, qui nihil inexploratum, inultumq. relicturus est in die iudicij. Vos vero fratres carissimi, ac Patres reuerendissimi gaudete & exultate, quoniam diuinæ beatitudinis gloriam reportastis, & Christi opprobria gloriose suscepistis, exiguis laboribus & ærumnis maxima & sempiterna præmia consequentes.

c 1. Pet. 2.

Et quoniam, vt iam ante scripsimus, optimi Dei beneficio, e medio sublatus est cuius causa dissidium in Ecclesia nostra extitit: victrix pax obtinuit nutu & auctoritate & benignitate,

Annal. Eccl. Tom. 9.

B b b

nignitate,

DE PACE EC-
CLESIAE AD
QVAM INVI-
TAT.

nignitate, addam & hortatu Triumphatorum, Christi. amantium Imperatorum no- A
strorum, necnon opera & defensione sanctissimi Patriarchae nostri (sic enim deinceps ap-
pellare oportet) suscipiat & sanctitas vestra, quae a nobis humilibus multa cum specula-
tione & inuestigatione, paternarumq. actionum contemplatione, ac scandalorum quo-
que, quae in Ecclesia interdum contigerunt, dijudicata & approbata fuerunt, ut sic etiam
in Ecclesia vestra pax Dei regnet in cordibus omnium. Nec enim, nisi hoc facimus, san-
ctum a Deo reputabitur, nec victoria nobis erit, quin amitemus forsitan, rectum curio-
sius inquirentes, & quod haecenus praeteritis laboribus bonum exegimus. Accipite ergo,
vos obtestamur, & suscipite sanctissimum Patriarcham nostrum, & comunicate, in quibus
manifesta non est iniquitas, etiam Episcopo vestro: ea quae intercesserunt, Domino per-
mittentes censori & remuneratori factorum, dictorumque. Ad hoc enim ipsum, precibus
interpositis, & sanctissimum Patriarcham appellemus, ut liberemini vos quoque a cu- B
stodia. Pacisq. tesseram inter vos constituentes, si quid controuersiae subsit, illico deci-
datur; aut si tale sit, ut vestro isthac & reuerendissimi Episcopi congressu curari ne-
queant, coram ipso oecumenico Patriarcha morbi omnes sanentur, concurrantq. vni-
uersa ad pacis laetitiam concordiaeque unitatem.] hucusque ad Antoninum Theodorus
Studita de pace suscipienda atque concordia ineunda.

Sed quae sunt reliqua anni huius ipsius noui Imperatoris ex Theophane recitemus,
qui dictis superius ista subiicit: Misit ad Carolum Regem Francorum pro pace atque con-
tractu nuptiarum in Theophylactum filium suum.] agitur de hac legatione in Annalibus
Francorum anno sequenti, quando videlicet peruenit in Gallias. subdit vero Theophanes.

THEOPHYLA-
CTVS CORO-
NATVR IMP.

Porro octauo Kalendas Ianuarij quintae Indictionis, Michael tranquillissimus Impe- C
rator coronari voluit Theophylactum filium suum Imperatorem a Nicephoro Patriar-
cha in ambone maioris Ecclesiae, feria quinta; & obtulit pretiosissimum stemma in san-
cto altario in vasis aureis & lapidibus vetustis, & quadrangulis velis antiquitus ex auro,
& purpura clare contextis atque admirabilibus sanctis imaginibus variatam. Donauit au-
tem & Patriarchae auri libras viginti quinque, & venerabili clero libras centum, splendi-
dam reddens sanctam festiuitatem, & filij pronuntiationem.]

Insuper huius quoque Michaelis Imperij exordio, de Nicephoro Patriarcha subiicit
ista Theophanes: Nicephorus quoque sanctissimus Patriarcha transmisit Synodicas lit-
teras ad Leonem sanctum Papam Romanum: antea quippe hoc faciendi prohibeba-
tur a Nicephoro Imperatore.] Simulac igitur liberum fuit eidem Patriarchae, quod face-
re tenebatur ipso suae creationis exordio, officiosissime praestitit, quod ante haec implere
non licuit, prohibente id impio Imperatore. Ut primum vero licuit, litteras scripsit ad D
Leonem Romanum Pontificem, quibus de sua rationem redderet electione, simulq. fi-
dei suae Catholicae professionem eidem litteris eidem faceret manifestam: adiecit &
munera, quibus venerari placuit ipsum Romanum Pontificem, Legatumq. misit, cui ea
omnia perferenda dedit. fuit is Michael Episcopus Sinnaculorum. Extat ipsa epistola
ex Graeco reddita Latinitati, cusaq. post Ephesinum Concilium studio Peltani viri do-
ctissimi. Accepimus nos nuper & aliud eiusdem exemplar Latino idiomate scriptum ex
codice Conciliorum bibliothecae Ecclesiae Virdunensis e Lotharingia, nobis impertitum
ab insignis doctrinae viro Frontone Ducae Societatis Iesu professore, quod magis emen-
datum Graeco exemplari se reperisse testatur. sed expedire putauimus, ut quae in ea idem
Fronto praefatus est, hic ante eandem epistolam describamus. sic se habent.

Haec epistola Nicephori Constantinopolitani exscripta fuit ex magno Codice Conci- E
liorum manuscripto bibliothecae Canonice Ecclesiae Virdunensis in Lotharingia, anno
millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, Latino idiomate cum Graeco, ut apparet
reddita a veteri interprete, qui nimium ad verbum transtulit, ut mos erat veterum illo-
rum interpretum, ut illius qui libros Irenaei Latinitate donauit. Et quemadmodum huius
ipsius Irenaei interpretatio Latina, licet minus elegans, in quibusdam tamen locis cor-
rectior reperta est ipso exemplari Graeco Epiphaniij, quo loco multa capita Irenaei re-
citat; sic & ipsius epistolae interpretatio, inculca licet, & multis in locis ita obscura, ut
nullus sensus appareret, emendatior tamen fuit quam exemplar illud Graecum excu-
sum apud Hieronymum Commelinum, anno millesimo quingentesimo nonagesimo
primo in Germania vna cum Synodo Ephesina ex bibliotheca Reuchliniana. Quam-
obrem collatione facta vtriusque libri, hanc interpretationem, vbi manifeste a Graeci con-
textus

A textus sententia aberrabat, sarcuimus & interpolauimus, illis alioquin intactis relictis;
quae in Graeco ambigua erant, & vtrumque ferri poterant, studio nimirum antiquita-
tis, & ut eius auctoritas maior esset: quamobrem & Graecas voces aliquando margini
attexuimus, ut ex ijs posset Lector, si vellet, alium sensum elicere. Certe idem factitasse
eos qui editioni Conciliorum Graecolatinae Romae praesunt, accepi, ut quantum fieri pote-
rat, interpretationem veterem nouae praerferrent. Iuxta Frontonem, qui haec ad me misit vna cum
epistola antiquitus Latinitate donata, & ut puto ab Anastasio, qui in his hoc rudi sae-
culo magna cum laude versatus reperitur. ipse enim (ut dictum est) Theophanis, qua vsi
sumus, historiam in Latinum transtulit. porro epistolae sic se habet titulus & inscriptio.

Epistola Nicephori Constantinopolitani Archiepiscopi ad Leonem Papam, temporibus Caroli.

In omnibus sanctissimo & beatissimo fratri & consacrificanti domino Leoni Papae B
antiquae Urbis Romae, Nicephorus misericordia Dei Episcopus Constantinopolitae in-
Domino salutem.

Magnus quidem vere & memorabilis, & omni fauore dignus est, quicumque est fi-
delis ille ac prudens seruus, qualis in parabolis * sacris & Euangelicis describitur praedi- a Matth. 24.
cationibus, a Domino constitutus in domo eius, & dispensans in iudicio mandatorum
sermonem, & impendens non superuacue, sed ad commodum creditis bene vtens, dans
opportune conseruis tritici mensuram, & suppedians vnicuique & largiens proportio-
naliter quod ei competit, & propterea omnem Domini gratiam & propitiationem in
se * conferens, & beatitudinem ab eo accipiens, & fore, ut super omnia, in quibuscum-
que eum procurare ordinauit, constituatur, promissionem obtinens. Dexter enim cum
esset prope nimium, & optimus, fidem simul & prudentiam accommodatissimam mi-
scuit, & exhibuit; illic quidem beneuolentiam & fidelitatem erga Dominum suum osten-
dens, & minime eorum quicquam, quae sunt credita, subtrahens; hic autem cogitatio-
ne officiosa & mentis sobrietate & attentione & sinceritate liberaliter quibus conuenit
transmittens, quae expenduntur. Pro quibus iam praefectura tamquam dominica * di-
gnus: b Euge serue bone & fidelis, audiet: quia supra pauca fuisi fidelis, super multa te
constituam; & in gaudium Domini sui intrare iuste ei praecipietur. Talia sunt illius
serui & praemia & opera.

BONI PRAE-
SVLIS PRAE-
SCRIBITVR
FORMA.

* δὲ παρ' αὐτοῦ
alliciens

* habitus
b Matth. 25.

Ego autem non eorum qui possunt villicare & regere haec, sed dispositione & re-
gimine indigentium particeps sum, quoniam quidem pusillus nimis & omnium mi-
nimus, & tanta parte prorsus & bona sorte destitutus sum, & ideo neque credi Ec-
clesiam, quae est secundum Apostolum c domus Dei, volui infirmo & inualido natu- c Coloss. 4.
ra, & diuinorum initiatione indigenti, prout dicere conuenientius est, quia qui ne-
que mea bene dispono, neque humilia & terrena superemineo, nec animarum regi-
men & curam gerere vnumquam elegi. Quibus enim in proprijs studium non succedit ad
utilitatem, multo minus hi ad ea, quae sunt aliorum, disponenda idonei erunt. Nam si-
mul dono illo & gratia indignum me ipsum iudicans & reputans, vellem sicuti non-
beatitudine illa dignus sum, nec miser esse & poena dignus, neque particeps opposita-
rum partium & aduersariae prudentiae illius maligni d & male operantis serui, qui pro-
pter multam segnitiam & desidiam Domini aduentum procrastinat, & grauis conser-
uis fit, & communicat ebrijs in mensa. Quae dum fiunt, superueniens Dominus * separat,
& diuidens, cum hypocritis annumerat: neque talentum accipientis, & sub terra po-
nentis, & abscondentis, & idcirco amare pigritiae accusari, & a quo non tantum vsura &
E multiplicatio exacta est, sed in sorte quoque detrimentum passi & tenebris traditi exte-
rioribus. Vtinam non in istis deprehensus exemplar vulgo proponar & subfannatio & ir-
risio his qui in circuitu nostro sunt ostendar, & in motionem capitis videntibus existimers;
iudicatus quoque & damnatus ab eo qui omnia videt & scrutatur quae nostra sunt, &
ductus in flagella actionum iniustarum poenas sufficienter exoluam, ut qui in similibus
rei deprehensi sunt videntes quae patiar, coerceantur, & correctionem suscipiant. Quo-
niam igitur permissione & omissione * Dei sub iugum eius subiunctus sum, & hoc mini-
sterium nolens suscepi * tantum coactus, & non voluntarie, qua conditione antea fue-
rim & ad quem statum prouectus, ut omnes ferme qui hic sunt, norunt, dicturus quodammodo
aduenio.

CVR REFUGE-
RIT EPISCO-
PATVM.

d Matth. 24.

* qui expecta-
batur

* παρ' αὐτοῦ
conniuentia
* δὲ παρ' αὐτοῦ

Alijs quidem ars alia & studium est aut maius aut minus, sicut vnusquisque libero ar-
bitrio ductus, & rerum gerendarum electionem in sua potestate habens, elegit. Enim-

uero sicut multiformes hominum cogitationes sunt & consilia, diuersi etiam mores & viuendi ratio diuersa, sic & vitæ humanæ conditiones discernuntur multis modis & diuiduntur, & in infinitas varietates & multiplicationes producuntur. Nonnulli enim hanc miseram & conculcandam eligere decreuerunt mechanicarum artium coaditionem, & alij agriculturæ laborem exhibentes ostenduntur, quidam negociationis fortunatur cupiditatem, lucri & diuitiarum amorem, aut nauiculariæ artis amorem peregrinationis ac periculorum, alij per alias manuū artis operationes, ne singillatim omnes persequamur, incedunt. Ceteri autem qui & pauci sunt & potiores, monasticam & philosophicam amplectentes conuersationem, animas simul & corpora purificauerunt, & in hac Deo appropinquare digni efficiuntur, & ad supernam beatamq. vitæ conditionem perducuntur, aut eloquentia ex rationalibus disciplinis & artibus insigniti & bonis moribus exornati proprias animas decorarunt: Et sicut unicuique denique dulce & gratum videbatur, & pro inclinatione naturæ contingebat. Mihi autem sic præsentis vitæ negocia euenerunt. Cum igitur ætatem virilem attigissem, & iuuenilem præterissem in regalibus versatus atrijs, militiam quamdam exercebam, & ipsam non absque operac ac remissam, sed quæ per manus & calamos exhibetur. Etenim Imperialibus intereram scriptoribus. A secretis autem eos vocare solitæ, Latinæ linguæ scimus esse dictionem. In hac hærens quibusdam temporibus & humanis rebus impeditus in cognitionem rerum caducarum in hac vita & non consistentium veniens, consilia volebam & cogitationes animo versabam, quam nimirum difficile sit & laboriosum ibi occupatis superna capeffere, præcipue vero vt qui spem aliquam meliorem concepit, ab ea non excidat: nam illa quidem ludentium, hæc vero seria tractantium esse arbitrabar, illaq. valere iubebam, & istis quantum in me situm esset adhærere, meq. in ijs potius excellentem cernere studebam, quam illis deinceps condecoratum videri.

a Deut. 5.
b Eccl. 1.
c 1. Cor. 7.

Me sane legislatorum ac Prophetarū^a optimus attendere mihi ipsi edocuit, & b omnia vanitatem esse, & quæ sit abundantia homini in omni labore suo, quo laborat sub sole, alius sapiens insinuauit. Pertransire autem figuram huius sæculi, c Vas Dei electum denuntiabat, & alias scripturas sacras his similia prædicantes audiens, & simul in mente habens: quod apud quemdam eorum qui sapientiæ nomine celebres sunt, nouimus decantatum, melius esse plebeium viuere quam magnam habere potestatem eum, qui nihil ea dignum sit præstiturus: quemadmodum scenam præsentem deflorescentem gloriam contempsi, meq. ad considerationem mei extemplo conuerti. Idcirco re bene succedente, mihi opitulante Deo, cum dignitatis contemptor sum factus, tum ab Imperialibus atrijs & vrbanis tumultu procul abductus, vasa collegi. Solitudinem igitur quãdam occupo, & iugum montis, quod erat asperum & inaccessum, stadijs non paucis circa Proponticam regionem, regia distans ab vrbe; & illic stationes facere studebam, vt etiam si possem, monasticam conuersationem attingerem.

Ad hoc enim ex multo iam tempore impellebar, & amor quispiam eremi ac tranquillitatis vehementissimus me tenebat, nec alibi vsquam nisi illic, extremum vitæ diem obeundi. Sed quoniam quidem non omnibus omnia, quæ secundum voluntatem sunt, euenire possunt, & sunt quædam in quibus * fatum imperat, & sicut vult Deus, finem inceptis ponit: contigit vtiq. hoc etiam mihi, & ab ijs quæ in animo statueram excidi, & nescio quibus iudicijs, quæ nouit, qui hæc permisit, & omisit Deus; ab amabili eremo sum abstractus, & in Regiam iterum ductus sum, tamquam sub Deo teste, decreto & iudicio eorum qui in his sedibus collocati erant & totius Ecclesiæ coetu sacro ac consilio Senatus suffragantibus absque vlla tergiuersatione & excusatione, quandoquidem iam regiæ vrbs Præsul vitam cum morte commutarat, vt homo humanam, me licet admodum cunctantem & non præsumptam ad hanc sacerdotalem sedem deduxerunt, quod violentia potius, quam persuasione confectum est.

Quia ergo nolens hoc iugum subij, & vim sollicitudinis suscepi non digne, neque vti gratiæ cõueniebat: timeo quidem primū varias & multiplices machinationes inuentoris nequitæ, ac malorum & inuisibilium spirituum insurrectionem, ne cum me nudum & inermem ab ijs, quæ sunt ex virtute, deprehenderint, nondum enim me spiritualibus & diuinis eruditum cognouerunt, aut aduersus eos exercitatum, aut concertantem luctatione perspexerunt, peccati vulnerantes sagittis, Ecclesiæ a Deo electam cateruam feriant, & bene ordinatam eius phalangē exterminent, inconsulti & indocti ducis ruinæ cachinnis

* Dei voluntatem fatum appellat, vtrūque simul iungens, quam quod euitare non possit homo, fatum nominat.

A chinnis insultantes. Deinde vero cum me alienum a principatu, & obiectum inuidiæ viderem, dolositate & malignitate inuidorum verebar, qui omnia obseruare studet, quæ nostra sunt, siue bene, siue aliter se habeant, nec trabes suis impositas oculis vident, neque glumam ab oculis purgare appetunt, & alienas festucas scrutantur, & propter pusilla nimium & vilissima & quæ nullius sunt pretij, linguas suas aduersus præeminentes iniuste armant, & vtriusque amare ac iniustissime vulnerant. Sed hoc suscipiens certamen, quo in hoc adiutore & opitulatore indigeo, nisi ista permittente Deo, a quo postulo incrementum, & adiutorium vt miseranti & propitio oculo in meam respiciat paruitatem, teneatq. manu dextera & ad suam deducat voluntatem, & eorum quæ nobis commissa sunt gubernationem ad salutem: qui quidem differt punire hos difficiles & affligentes nos, aut propter nostram malitiam vt ad meliora nos reducat, aut ad illorum detegendam malitiam & peruersitatem in nos, ne lateat amaritudo subdole in anima, & astute nidificet, sed in lucem prodeat & manifestetur, quod occultum est.

Si autem frater qui adiuuatur a fratre, sicut ciuitas firma, & recte firmata est Regia, quemadmodum Salomonicus^a sermo nos admonuit, aliorum etiam plurium precibus indigeo ad opem ferendam, præ omnibus autem vestræ maxime in spiritu desideratissimæ & sacræ fraternitatis sacris orationibus, & ad Deum intercessionibus vtar, tamquam nobis auxilium ferentibus ac iuuamen, vt quæ Deo appropinquant, & ad supernum & intelligibile feruntur altare, mundo munditer loquentibus vobis & audientibus, tacentibus & clamantibus, sicut audiebantur Moyses & Samuel, & si quis alius eis similis spiritu. Idcirco suffragamini mihi in infirmitate, & manus sanctas in superna leuate.

Certi enim sumus habere ex confidentia virtutem desuper nobis misericordiam impetrantes, & propitium Deum reddentes ad confortandum & roborandum, quod infirmum & lassum est, b vt lorica induti fidei, & galea salutis cooperti, stare possimus aduersus principatus & potestates & mundi rectores tenebrarum sæculi huius, aduersus principalia nequitæ contra quæ nobis luctatio est: ad conseruandam item stabilitam & inconcussam animæ fortitudinem, & vt aduersus obedire recusantes & refragantes decenter & dextere me geram, & ad eos adoptandos in filios Ecclesiæ, & oues rationales electi Christi gregis efficientes, & vt in diuino Ecclesiæ ouili commorentur curantes, ne a lupis crudeliter lacerantibus deuorentur, concordiæ & consensionis signaculis signatæ, vt insidijs non appetitæ & illæse permaneant, vtq. omnium nostrum capiti Christo & Principi pastorum subijciantur, ac fræno ductiles ceruices illi subiungant.

D Ad mundandos autē nos & clarificandos, & vt fiamus perfecta perfectæ lucis germina, sic vt possimus & alijs impertire illuminationem & mundationem: c detur etiam sermo nobis in apertione oris ad implendos eos qui audiunt, spiritu, & ad prædicandum sine pigritia & defectione virtutem mysteriorū nostrorum, eius gratia qui linguam mutorum explicat, & rectos facere potest claudicantes, & ad bene currendum in præparationem Euangelij, firmat & corroborat: ad multiplicandum item commissum talentum, & in tempore reddendum cum vsura Domino debitum: ad operandum etiam in vinea bona, & operis approbationem reportandam cum sustinuerimus quidem magnanimitè laborum grauitatem & difficillimum pondus & generose pertulerimus diei æstum, vt his qui circa d vndecimam introierunt, * absque conductione, in distributione auctoramenti connumeremur. Ad illuminandum autem nostræ mentis introitum, & vt per spiritus

E Nonneque dispiciamus; ita vt Propheticarum vocum auditores reddamur, & diuinorum mandatorum alacres ministri, & eius suscepto dono, id, quod oculus mentis conturbat, & mentem nostram obumbrat, purgetur atque munderetur: vt vndiquaque se ipsos custodiant, & obseruent, & ab aduersariorum ictibus maneant illæsi. Ad prouidendam autem frameam e, cum super peccatores a Deo immissa aduenerit, vt si quidem possibile sit, & dederit Deus, & qui annuntiat aduentum, Deum placans, & ipse, & ij quibus annuntiat iram effugiant. Sin minus, propriam saltem animam saluam faciam, iuxta Loth^f illum iustum, qui saluans animam suam incendium euasit. Et quæ vestræ quidam sint orationis, & spiritualis auxiliij, hætenus dicta sint.

Tempus autem iam adest, magnam veritatis tubam, magniloquum Euangelij prægonem Paulum spectare memorabilem, propter antiquos Romanos admodum confortatum & velut exultantem spiritu & ob eorum fidei studium & feruorem confidentem

a Prou. 18.
PETIT INSTANTER PRECES PONTIFICIS.

b Ephes. 6.

c Ibidem.

QVAE PER PRECES PONTIFICIS A DEO CONSEQUI ROGAT.

d Matth. 10. * ἀσυνέτους

e Zach. 13.

f Genes. 19.

DE ROMANA ECCLESIA PRÆCONIA.

A atque gloriantem, & testificantem in omnibusq. mundi finibus diuulgantem, pronuntiantem in ijs quæ ad illos scripsisse eum constat: ^a Gratias ago Deo meo, quia fides vestra annuntiat in vniuerso mundo: Et quia nostra Euangelica munda & immaculata fides est, & extra quam non est alia, neque Romanis finibus arctata circumscribitur, neque terminis mundanis finitur: in tantum autem effunditur potius & diffunditur, & sicut Prophetica & Apostolica voces incitant fari, ^b in omnem terram diuinæ prædicationis sonus exiuit, & in fines orbis terræ verba prædicantium. Si autem oportet & his dicere altiora, hæc & in cælis in supernis & intelligibilibus virtutibus fiducialiter agit. Si enim vna est Ecclesia in cælo & in terra, & primogenitorum Ecclesiam in cælis exinde audimus descriptam, & est ciuitas ^c ex fide iustificationum, quæ sursum est Hierusalem, cuius artifex & conditor Deus, qui & pacificauit, quæ in cælis & quæ in terra sunt, ^d medium maceræ soluens parietem, perditamq. ouem in humeris attollens per inenarrabilem dispensationem saluis & manentibus adiunxit: hac ratione iuste admodum vniorem & coniunctionem retinemus, quum ad nutum vnum & cōsensionem creatura fidei suffragetur. non enim in Iudæa tantum notus est Deus, sed in omnibus, quæcumque mens & ratio contemplantur.

B Nos vero qui nouum Romanorum nomen sortiti sumus, vtpote super vno & eodem fundamento fidei superædificati, Apostolorum inquam & Prophetarum sapientium ^{*} artificiorum, posito angulari lapide omnium nostrum Salvatore Christo & Deo, nulla in re, quod ad fidem attinet, antiquioribus sumus inferiores. In Ecclesia enim Dei non est prænumeratum & subnumeratum, sicut non Iudæus, non Græcus, non Scythæ, non barbarus, non seruus, non liber, sed omnes in Christo vnum sumus. Igitur & in nobis diuinus Paulus superbiat, & gloriatur, ac se iacet copulans veteribus noua, & comparans in dogmatibus & prædicationibus, cuius & nos doctrinas & admonitiones sequentes, in quibus radicati & firmati sumus confessione fidei nostræ, in qua stamus, & gloriamur, nostrasq. sententias quæcumque sunt sane de nobilissima & immaculata nostra religione, reuelata facie clarissime prædicamus, cum qua Deo seruiamus, & quam spirare potius quam aerem indefinenter debemus. cum qua & abire de præsentis vita contendimus, superna gratia confortati & muniti, sicuti alia non licet incedere & ambulare, aut quæ præsentis sunt vitæ bene disponere, aut quæ in futuro sunt reposita dignis bona impetrare.

C CONFITEOR igitur me credere in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium factorem & dominatorem ac Dominum, & in Filium eius vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum & ante sæcula Verbum sine principio & ineffabilem **D** ex Deo natum, incomprehensibili ratione, & quam intelligibilis ac sensibilis vlla creatura complecti mente non potest. Et in Spiritum veritatis viuificantem, ac sanctissimam Trinitatem vnus substantiæ, supersubstantiali, inuisibilem, incomprehensibilem, inseparabilem, immutabilem, simplicem, indiuisam & inpositam, & sine interuallo incorpoream, sempiternam sine qualitate, sine quantitate, vnus honoris, vnus gloriæ, vnus sedis, vnus deitatis, intractabilem & impalpabilem sine figura, sine fine bonam, perpetue splendentem lucem, tripliciter fulgentem, lumen omne excedentem, semper itidem & secundum eadem se habentem, omnia speculantem, & perficientem, virtutem, omnibus rationabilibus & intelligibilibus repente & non partim effusione diuini luminis splendentem, proportionaliter, pro facultate recipiendi quæ in ijs est qui illuminantur, & ad esse, & ad bene esse conseruantem in subsistentibus rebus & non nudis nominibus cognitam, vna deitate, & potestate, & Regno glorificandam & adorandam ab omni visibili & inuisibili creatura.

E Ex ijs quæ in Trinitate considerantur, Pater quidem sine initio est & sine causa: non enim ex aliquo, sed a se ipso esse habet. Filius autem, non sine principio est, ex Patre enim est. Principium autem filij Pater sicuti causa est; si autem, quod ex tempore est, accipias initium, & sine initio est: creator enim temporum non est sub tempore ^{*} genitus quidem, sed sempiternæ & indistincte consplendens Patri ^c sicut splendor gloriæ & Paternæ figura substantiæ. Spiritus autem sanctus ex Patre substantiam habens, ^{*} non genitus, sed procedens, sempiternæ cum Patre & Filio consideratur; non sine principio quidem propter processionem ex Patre. Principium enim & ipsius est Pater secundum causam rationem: sine initio autem & ipse est secundum tempus.

FIDELIS OMNIBUS VNVM SVNT IN CHRISTO.
^{*} περιγεννητων, vel περιγεννητων
artificum

NICEPHORI EPISC. CONSTANTINOP. FIDEI PRO-FESSIO.

^{*} γεννητος per generationem
^c Hebr. i. ^{*} εστιν υιος ανθρωπου
non per generationem, sed per processionem

Vnus

A Vnus ergo Deus Pater ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus Christus per quem omnia, & vnus Spiritus sanctus in quo omnia, ex tribus perfectis vnum perfectum & perfectissimum, quod est diuinitas, segregatis quidem & personalibus proprietatibus ab inuicem differentia. Vnumquodque enim horum quæ natura indiuisa sunt propter continuitatem substantiæ cum mentis contemplatione diuiditur, Deus a nobis agnoscitur & creditur omnium plenissimum existens diuinitatis proprietatum. Et hæc tria inuicem copulata vnus Deus a nobis adoratur, ternaliter quidem secundum personas, singulariter autem secundum substantiam. Et monarchia est quod a nobis honoratur, non polyarchia, non anarchia propter inordinatam & seditiosam stultitiæ ac confusio-nis conditionem. Monarchia autem non quam circumscribit persona, propter imperfectionem & litteram Iudaicæ inopiæ & puerilitatis, sed quam naturæ vnus honor, & **B** sententiæ conspiratio, & identitas motus ostendit, & eorum quæ ex eodem sunt in vnū consensus, quod in creata natura impossibile est, velut ait magnus inter Theologos Gregorius, & neque id quod copulatum & connaturale est in Trinitate contemplandæ diuinitatis diuiditur. Alienetur enim a nobis & abscindatur insani Arii non recta opinio & rabies. Indiuidua enim ipsa Trinitas est gloria & sempiternitate & Regno non diuisa, neque alienata, neque Dei principalibus personis transmunitis, neque ^{*} concapescentibus inuicem, sed in vnaquaque earum immutabili seruata & inconfusa proprietate. Procul enim refutetur & abigatur male prudentis Sabellij fraudulenta confusio.

Veneror autem & adoro quod erat ante sæcula destinatum mysterium nouissimis autem temporibus reuelatum in salutem omnis generis nostri, & peractum per magnam condescensionem, & ineffabilem dispensationem vnus sanctæ & viuificantis Trinitatis **C** Christi veri Dei nostri, vt vnde esse nobis fuit per inenarrabilem ipsius bonitatem, inde & bene nobis esse daretur. Confiteor igitur & credo ipsum vnum de viuificatrice & beata Trinitate Dei Filium & Verbum cum Patre & Spiritu sancto sempiternæ simul adorandum & conglorificandum, sicuti consubstantiali & ^{*} confessorem, infinita clementia motum ad miserandam propriam plasmationem bona voluntate Paterna & misericordia, gratia autem & cooperatione sancti Spiritus descendentem de cælo, & inter homines conuersatū, vt damnatos nos dudum peccato, & a delectatione expulsos paradisi, & corruptioni subiectos gratia reconciliaret, & diuinæ socios perficeret naturæ. Inhabitans enim in vtero sanctissimæ incontaminatæ Dei Genitricis Virginis, & in anima & in carne præmundata Spiritu, & totum in seipso suscipiens ex ipsa quod nostrum est, quemadmodum in principio plasmans & viuificans hominem, processit Deus incarnatus, manens quod erat, Deus: Virginem post partum supernaturaliter & ineffabiliter **D** Genitricem conseruans: nequaquam mutata secundum naturam virginitate ad ostensionem veram, secundum processionem natiuitatis eius, inconnexæ & immutabilis sempiternitatis. Qui enim Patri connaturalis est, consubstantialis nobis per omnia absque peccato factus, semen Abrahæ apprehendit, similiter nobis particeps factus carnis & sanguinis.

Carnem enim animatam suscepit anima intelligibili & rationali, quæ nullo modo substitit ante vltimam vnitionem, sed simul caro animata rationalis in Christi connaturalitate creditur, non per gratiam habitans in nobis, sed totus totam naturam complectens inconfuse & indiuisæ & supernaturaliter coadunationem operatus: vt conuenientes substantiæ diuinitatis & humanitatis in proprietate, quæ secundum naturam **E** est permanerent, & nullatenus in inuicem transferrentur: licet vocabula ratione connaturalitatis commearie pie intelligamus propter nominum connexionem. contemplatione enim sola & non re ipsa separari existimamus propter supernaturalem conuenientium vnitionem, singularitatem autem & vnionem personæ seruari credimus inseparatam & indiuisam permanentem. Abijciatur enim phantastica impostoris Eutychis, & Dioscori confusio & commixtio. Inde ipsum creatum & increatum confitemur, ante sæcula autem & sub tempore; cælestem & terrestrem; circumscriptum & incircumscriptum: passibilem & impassibilem, sine matre & sine patre; illud quidem inenarrabilem & sine initio & ante sæcula ex Patre natiuitatem, hoc autem propter eam quæ secundum nos est occultam & intelligibilem coadunationem, & duas eius natiuitates prædicamus, quæ sunt incomprehensibiles & omnem sermonem excedunt. Cum enim in forma Dei esset vnigenitus Dei Filius, qui est in sinu Patris, hoc est, in substantia Pa-

^{*} περιγεννητων εις ελληνικας neque comitantibus inter se

DE INCARNATIONE VERBI CONFESSIO.

^{*} ανθρωπον

tris ante saecula, ex eo fulgens, in consummatione saeculorum semetipsum exinaniuit, & serui formam assumpsit, hoc est nostram substantiam.

Ergo in Christo secundum personam coadunatio aliud quidem & aliud, ex quibus Saluator est, introducit, ut puta inuisibile & visibile, passibile & impassibile, non alium autem & alium, absit: Deum eundem perfectum vere & hominem perfectum confitemur: differentiam naturarum attribuentes, vnum & eundem cognoscentes: & post incarnationem, non in dualitatem filiorum diidentes propter diuersitatem concurrentium in coadunationem secundum personam naturarum, ut expellatur a diuino atrio insipiens Nestorius; omnis autem diuinitatis & humanitatis eius operationes perficientem. Sicut Deus enim operatus est diuina, per ipsa Dei signa & mirabilia operans, sicut homo autem ipse passiones & opprobria voluntarie suscepit. Præterea cum duabus naturis consequenter & necessarie numero æquales etiam naturales operationes eius prædico tamquam demonstrantes & constituentes ipsas substantias vel naturas, secundum pias & Deo conuenientes diuina sapientia prædictorum Patrum nostrorum traditiones. Similiter autem & duas voluntates naturales ipsius Domini & Dei nostri Iesu Christi confiteor. Voluntarium enim eum cognosco in vtraque natura, ex quibus & in quibus est & intelligitur, sicut operantem, ita & volentem, ad passionem autem voluntarie venisse.

Credo eum crucifixum esse non in qua splendet cum Patre substantia, etsi Dominum a gloria crucifixum fuisse, dicitur in sermone retributionis, sed in terrena nostra natura, in qua terrestrem nostram massam suscepit, & maledictum pro nobis factus est, ut benedictionis, quæ ab eo est, socios nos efficeret; & malefactorum secundum carnem sustinuit mortem pati, ut mortis aculeum peccatum sustinendo condemnaret in carne sua, & destrueret hunc, qui habebat mortis imperium, hoc est, diabolus. Sepultura autem traditum corpus suum conseruasse incorruptum, nequaquam ab arcana & inenarrabili diuina vnitione, quamuis a rationabili & intelligibili eius anima separatum in spacio triduo. Cum qua ipse & ad infernum descendit, & his qui in carcere erant spiritibus (sicut princeps & diuinus dixit Petrus, veniens prædicauit) resurrectionem, & libertatem & redemptionem dedit. Incorruptionis autem nobis principium factus est, in eo quod primogenitus ex mortuis resurrexit. Surrexit enim sicut Deus calcans mortem, dux itineris factus omni carni in Resurrectione, & simul excitauit nos, qui peccati casu cecideramus.

Assitisse autem post Resurrectionem mulieribus, & gaudium eis annuntiasse, & eam quæ ex femineo nos nuntio inceserat tristitiam dissipasse. Visum autem & sanctis discipulis suis Resurrectionis suæ mysterium confirmantem & ostendentem se, sicut ipse fuerat & ante Resurrectionem, per escam, & sapientis Thomæ circa diuinum latus palpationem. Ascendisse quoque in caelum, & ad dexteram Dei Patris sedisse cum assumpta carne, cum qua iterum veniet in gloria Dei & potestate, quæ est super omnem creaturam, & Iudex sedebit, vnicuique secundum opera sua reddens. Omnes enim nos exhiberi oportet ante tribunal Christi. Cum his credo & carnis resurrectionem cum mundi transmutatio fuerit, ut mortale nostrum induat immortalitatem, & corruptibile incorruptione operiatur. Confiteor etiam vnum baptisma in remissionem peccatorum, quod in Patre & Filio & Spiritu sancto perficitur, secundum Euangelicam & diuinam traditionem.

Hæc sunt autem Orthodoxæ Fidei, & sacræ nostræ religionis venerandæ dogmata & mysteria, secundum traditam nobis a diuis initiatoribus altissimam & purissimam Theologiam, & salutarem circa nos Dei verbi dispensationem, & quæcumque his conueniunt similia dogmata cum omni susceptione & fide conseruo & amplector.

Suscipio autem, & peto intercessionem, & apud Deum interpellationem, primum quidem & præcipue incontaminatæ & immaculatæ & semper Virginis dominæ nostræ Dei Genitricis, deinde diuinarum & caelestium virtutum sanctorum & beatissimorum Apostolorum, & sanctorum Prophetarum, & gloriosorum ac triumphatorum Martyrum & Deiferorum Patrum, & omnium sanctorum a saeculo placentium Domino, qui viuunt semper cum eo (animæ enim iustorum, inquit, in manu Domini) sicut magnam salutem inde animæ & corporis recepturus.

Adoro autem & amplector venerandas eorum reliquias, tamquam in sanitatem animarum

marum & corporalium passionum constitutas. Laudo eorum venerandam in Deum conuersationem, & memoranda eorum certamina & dimicationes. Glorifico thecas, & honoribus supernis coronos eos, quoniam propter gloriam omnium nostrum Saluatoris Dei sanguinem fuderunt, & præsentem vitam propter eius dilectionem contempserunt, imitatores viuificæ & salutaris passionis eius facti, salutans simul omnium nostrum Saluatoris Christi colendam imaginem, & venerandos & sanctos eorum vultus, attribuens eis secundum honorem adorationem.

Præterea venerabiliter approbo & honoro sanctas & vniuersales septem Synodos, & quæ in eis decreta & diulgata, diuina & supernaturalia salutariaq. dogmata, a sanctis & Deiferentibus Patribus nostris, quos secundum tempus posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam & moderari.

Primam quidem in Nicæa conuenientem trecentorum decem & octo sanctorum Patrum Synodum aduersus impium & furiosum Arium, quem de Ecclesia expellens, Fidem nobis veram & rectissimam, per sacrum & diuinum Symbolum expressit. Deum Verbum & Dei Filium, non creaturam secundum se, consubstantialem autem Patri & coæternum, velut Deum verum & creatorem omnium Orthodoxe definiuit.

Deinde post eam in hac regia vrbe congregatam centum quinquaginta a Deo inspiratorum Patrum, quæ nefarium & oppugnatorem Spiritus sancti Macedonium deposuit, & sacri Symboli sententiam explicauit, & sancti Spiritus Theologiam expressit. Deum verum & consubstantialem Patri & Filio, & non creaturam eum confirmans, & cum ipso Apollinarianum Laodicensem plane despicientem, & sine intellectu, ab Ecclesia abdicauit.

Post hanc & in Epheso primam congregatam ducentorum sanctorum Patrum, sanctam Synodum aduersus Nestorium vanitatum & eius blasphemias, quem deponens vnam Christi & Dei nostri, secundum adunationem personarum, & duas naturas inconfuse & indiuisè sapienter decernens ipsum Deum & hominem pronuntiauit, sanctamq. Mariam proprie ac veraciter Dei Genitricem confessa est.

Post hæc in Chalcedonia concurrentium DCXXX. sanctorum Patrum diuorum & Deiferentium, quæ impios Eutychium & Dioscorum, & caliginosam & tenebrosam eorum confusionem damnat, & hos anathematizans, perfectum Deum & perfectum hominem ipsum Christum & Deum nostrum in duabus naturis inconfuse & indiuisè pie prædicauit.

Necnon & iterum in hac a Deo conseruata ciuitate conuenientem sanctam Synodum CLXX. sanctorum Patrum, quæ Origenis & Didymi & Euagrii, & cum ipsis male sentientium impia dogmata diu quidem a multis abscondita, tunc autem amare renascentia & germinantia abscidit: in quibus ipsi erant delirantes fabulis, Iudaicam & Gentilem magis quam Christianam Fidem sequentes.

Deinde sextam CLXX. sanctorum virorum vniuersalem Synodum, & ipsam in hac regia vrbe congregatam, & in Christi naturis proprias & naturales operationes prædicantem & voluntates, & anathematizantem, & ab Ecclesia expellentem Theodorum Pharan Episcopum, & Honorium, Cyrum & Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum, qui permissu Dei in Ecclesia sacerdotium ad corruptionem nati sunt, & Macarium Antiochiæ appellatum Præsulem, & Stephanum discipulum eius, atque Polychronium senem insipientem, qui vnam operationem & vnam voluntatem in Salvatore nostro Christo & Deo opinabantur.

Præter has autem & cū istis in Nicæa secundo conuenientem nostris temporibus CCCL. Patrum septimam sacram Synodum, quæ omnes præcedentes sanctas sex Synodos confirmauit, & earum dogmata, & venerandarum & sacrarum imaginum ab exordio Ecclesiæ traditam adorationem recepit, statuens eas non aliter ac viuificam Crucem adorari. abigens de Ecclesia in iniuriam & excidium earum vane loquentes & Christianos accusantes, quia sicut deos eas adorassent, hoc est, Theodosium, Basilium, & Sifinnium, qui in Deum conuenientia sacerdotalem sedem adepti erant.

Cum his supradictis sanctis & vniuersalibus Synodis suscipio, & omnium sapientium & beatorum Patrum dogmata & præcepta amplector, sicut doctrinam irreprehensibilem & salutis fundamentum, & quos Catholica & Apostolica Ecclesia admittit, suscipio, & quos abhorret, abhorreo. Abijcio autem & abhorreo omnino a Simone mago, &

a 1. Cor. 2.

b 1. Petr. 3.

c 2. Cor. 5.

d 2. Cor. 13.

INTERCESSIO NES PETIT SANCTORVM.

* Sap. 3.

* τὸ καὶ πρὸς τὴν ἀποστολὴν.

* συνέταξεν ἄρχοντα ἀπὸ ἀρχῆς ἡμετέρας.

* μεταδόξα.

* Θεοδορίου καὶ Νεστορίου.

* ποιήματα ἔργα.

go, & haftenus prorsus omnes, qui a pietate recesserunt, & prauorum & pestiferorum dogmatum opinionibus inquinati fuerunt, Sanctorumq. traditionem reprobaauerunt, & amarum zizaniorum semen commiscere Orthodoxae Fidei agro ausi sunt: Eos autem anathematizo, & omnes qui eos sequuntur, & sicut pestem in Ecclesia Christi refuto & anathemati submitto. Nos quidem sententiam nostram beatissimis vobis, & a Deo edoctis in his manifestatam nuncupauimus, ab initio obseruatam Ecclesiasticam legem sequentes, veluti quodam animato praecone vtentes hac nostra epistola dilectionis in Christo, & ad inuicem confessionis, concordiaeq. vadimonium inferente. Vestra autem amabilis in Deo fraternitas vicem nobis reddat, primum quidem orationes, quae ad Deum sunt, deinde sermones conuenientes & res confirmantes, atque intellectum dantes, vt vestris exhortationibus & documentis stemus confirmati in hac fide integre indefinenter & solidi, omnia quae in ea sunt mysteria ab initio tradita inuiolata conseruant, & intra terminos atrij Ecclesiae stantes diuina fistula Apostolicae & paternae doctrinae insigni sibilo, & a Deo inspiratis sonis omnes rationales sacri gregis oues congregare, & seruare valeamus ab insidiantibus bestiis illaefas signatas principis pastorum Christi vnctione & nomine.

Et quae in nobis desunt per vos adimplete sicut estis fratrum amatores, & ad diligendum proximum procliuus, vt abundantia vestra nostrae inopiae sit supplementum, & quod in verbis & rebus nobis minus est, conuersationis vestrae sacra atque veneranda fiducia aedificetur & augeatur, cum tamen nihilo minore fruamini gratia vobis data. Non enim minorationem affert ijs qui sine liuore dant, sed in multiplicationem in tempore opportuno nobilissimos fructus optantibus reddit, ijsq. qui corroborant nos sicut infirmiores sibi a Deo data virtute, & perficientibus pedes nostros in Euangelij semita. Et consulere quae sunt emolumentum & salutis ne desinite. Vt sicut in confessione vnitate & parilitate seruamus, sic & in coniunctione dilectionis coarctati & connexi indiuisum pacis donum in credito nobis ministerio in nobis ipsis retineamus, & consensus concordiaq. in Ecclesia custodiatur: vt inde intelligibilis ciuitas Regis magni munita & custodita, indiruta & inuastata permaneat ab omni malignitate & impetu visibilium inimicorum circumeuntium & quarentium deuorare aliquem eorum, qui in ea descripti & signati sunt in spiritu. Aduersus quos opponimus non arma carnalia, sed spiritualia, scutum fidei & gladium verbi, quod est verbum Dei, ad destruendas peccati molitiones, funda spiritus procul audaciam eorum abigentes & persequentes, & triumphalia aduersus eos iubilantes, sicut diuina custodia & prouidentia digni, quae & tranquillam & pacificam nostram reddit conuersationem, vt & in regeneratione in nouissima tuba digni efficiamur Principi vitae impune obuiate cum gloria Paterna, venienti cum sanctis Angelis suis, & ad nuptias cum prudentibus introeamus virginibus, & spiritalibus & Angelicis fruamur epulis, haeredes facti repositorum dignis bonorum in ipso Christo vero Deo nostro intercessionibus incontaminatae & immaculatae eius Matris, & omnium Sanctorum. Amen.

Licet autem adeo fero in eiusmodi iam memoratis vadimonium obierimus, mirari tamen debet nemo, neque nostram sententiam accusare, sed cognoscat quidem Dei amans fraternitas vestra, quia potestatis sententia dura & rigida gubernabat, quae impedire poterat, ne, quod sentiremus, exponeremus, non sacerdotalis consuetudo neglecta est & excidit, neque ex desidia quadam quae opportuna erant, & ad Ecclesiasticos viros pertinebant, omisimus. Ignoscat igitur sacra anima vestra si quid mihi tarditatis obiectura sit, cum experientia compererit & ipsa quam non sit prouidentia potestatis obistere ijs, quorum voluntates sunt subdita, & omnia implere student, quae ceteris collibuerint. Visum est enim ei qui prohibebat occasionem speciosam obijcere pro nobis, ea quae propter vnctionem Regis sunt facta, & quod vosmetipsos ab Ecclesia expulistis, exercebat & turbabat. Propterea & vos ob ea quae in istis vi coacti passi estis veniam tribuere ijs, qui non sponte in similia inciderint, & idcirco non opus est, vt pluribus verbis apud te nos excusemus, sed hic opportune tibi conscribentur. Sane testificantur satis quae nunc aguntur & perficiuntur, quoniam clavis collisa est, & porta aperta est, & lapides offensionis de via ablati sunt, & omnis via plana & constrata & explanata est, & recedunt iam quae sunt tristitia, & amota sunt scandala, vana sunt reddita quae iniuriam inferebant, quae pauca erant inde dissoluta sunt, & lux libera Ecclesiae illuxit.

Ideo

A Ideo locus datus est dilectioni & exequendis atque peragendis ijs quae consuetudo sacerdotalis ferebat. Sed illi quidem, quibus quae sunt diuina, non curae sunt, propriae autem gloriae causae studuerunt, videbunt qualia eis ex diuino obuiabunt iudicio. Sicut enim gratum eis fuit, ad praesentem vitam gloriam & nobilitatem ea quae ad inuicem erant, disposuerunt. Nos autem propter gloriae Dei & honoris Ecclesiae & concordiae, & sacrarum legum conseruationem studium ponentes, ea quae nostra sunt exequimur, & pro eo qui nunc creatus est pius potentissimus Rex & filius sincerus Ecclesiae, & moribus Deo placitis, & institutis honorum operum splendidus, orationes & deprecationes intentas Deo qui eum coronauit & cum eo regnat offerimus, vt ei pacificam largiatur vitam & Regnum, & in tempora longa custodiat; reportatis de barbaris trophaeis eum ornans, Christianam Rempubliam prospere gubernantem, ad zelum eum rectae fidei promouens & diuinorum mandatorum obseruationem, vt filijs vna cum perenni Imperio celebre nomen acquirat.

Michaeli autem sanctissimo Metropolita Sinnaculorum Christo amabilis ciuitatis praesentes nostras Synodicas litteras ferendas ad vestram dilectissimam & amabilem fraternitatem commendauimus & certi sumus de iam dudum accepta eius apud vos appellatione & locutione quod benigne a vobis videbitur & suscipietur. Rogamus autem & propter nostram paruitatem, vt maiori cum beneuolentia & familiaritate quae susceptionis sunt & honoris ei deferantur. Etenim erga vestram dilectionem valde ardenti & sincero amore afficitur, & in Ecclesiasticis rebus studiosum & alacrem sese praebet, sicut & in sermone & conuersatione ac virtute ceteris antecellit, qui & debet Deo bene iuuante, & vos in hoc mouente dilectionis & concordiae symbola, hoc est, honorandos vestros apices & syllabarum, quae in manibus sunt, rescripta ad nos ferre ad maiorem laetitiam nostram spiritalem & perfectionem nostrae in Domino amabilis affectionis. Omnem vobiscum in Christo fraternitatem plurimum salutamus. Valens in Domino ora pro nobis sanctissime & beatissime Pater, intercessorem & apud Deum communi patronum ac defensorem nostrum magnum ac principem Apostolum, cui pro nobis indignis seruis ipsius preces offerre non graueris.

In signum autem mediatrix inter nos in Domino dilectionis misimus vestrae fraternae beatitudini encolpion aureum, cuius vna facies crystallum inclusum, altera picta nigello est & intus habet alterum encolpion, in quo sunt partes honorandi ligni in figura Crucis positi, tunicam candidam & penulam castaneam inconsutilem, stolam & simichenium auro variata; & haec suscipiens, Deo prosperante & saluante, hanc miseram renouandae memoriae causa missionem benigne excipies. Haec in linteamine ingeniose inuoluta praecipimus plumbeo signaculo obsignari.] hucusque Nicephori epistola, in qua de his quae pertinent ad munera ab ipso ad Leonem Romanum Pontificem missa, quod primo loco sit adnumeratum encolpion: significari videtur eo nomine crux pectoralis ad collum appendi solita: quod in octaua Oecumenica Synodo, Actione quinta, illis verbis ostenditur: Imposuit super colla nostra encolpium.] quibus pariter declaratur fuisse insigne Episcoporum, per cuius appensionem sacerdotij dignitas ablata, antea redderetur, in ea vero lignum sanctissimae Crucis siue Sanctorum reliquiae (vt & nunc fit) includi solebant.

Quod ad res pertinet Occidentales, memorabile est testamentum Caroli Magni de rebus mobilibus, quod hoc anno fecisse, auctor est Eginhardus in vita ipsius, ait enim: Diuisionem tamen thesaurorum pecuniae ac vestium, aliaq. supellectilis coram amicis & ministris suis, annis tribus antequam decederet, fecit, contestatus eos, vt post obitum suum a se facta distributio per illorum suffragium rata permaneret: quidq. ex eis quae diuiserat, fieri vellet, breuiario comprehendit, cuius ratio ac textus talis est.

In nomine Dei omnipotentis Patris Filij & Spiritus sancti. Incipit descriptio atque diuisio, quae facta est a gloriosissimo atque piissimo domino Carolo Imperatore Augusto, anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vndecimo, anno vero eius Regni in Francia quadragesimo tertio, & in Italia trigesimo sexto, Imperij autem vndecimo, Indictione quarta; quam pia consideratione facere decreuit, & Domino annuente perfecit de thesauris suis atque pecunia, quae in illo die in camera eius inuenta est. In qua illud praecipue praecauere voluit, vt non solum eleemosynarum largitio, quae solemniter apud Christianos de possessionibus eorum agitur, pro se quoque de

sua

DE MICHAELI IMP. NICEPHORVS.

DE MICHAELI LEGATO COMMENDATIO.

* & requies

* auxiliatorem obtinens

* δι' ἑγκόλιον
* ἐγκόλιον
* ἐγκόλιον
MVNERA MISSA A NICEPHORO AD LEONEM PAM.

TESTAMENTVM CAROLI MAGNI DE REBUS MOBILIBVS.

fua pecunia ordine atque ratione perficeretur, sed etiam vt hæredes sui, omni ambiguitate remota, quid ad se pertinere deberet, liquido cognoscerent, & sine lite atque contentione sua inter se competenti partitione diuidere possent.

TRINA DIVISIONE MOBILIUM GENERALIS.

Hac igitur intentione atque proposito omnem supellectilem atque substantiam suam tam in auro quam in argento, gemmisq. & ornatu regio, quæ (vt dictum est) illa die in camera eius inueniri poterat, primo quidem trina diuisione partitus est; deinde easdem partes subdividendo, de duabus partibus viginti vnas partes fecit, & tertiam integram referuauit. Et duarum quidem partium in XXI. partes facta diuisio tali ratione consistit. vt quia in Regno illius Metropolitanæ ciuitates XXI. esse noscuntur, vnaquaque illarum partium ad vnamquamque Metropolim per manus hæredum & amicorū suorum eleemosynæ nomine perueniat. Et Archiepiscopus qui tunc illius Ecclesiæ rector extiterit, partē quæ ad suam Ecclesiam data est, suscipiens, cū suis suffraganeis partiatur, eo scilicet modo, vt pars tertia suæ Ecclesiæ sit, duæ vero partes inter suffraganeos diuidantur.

Harum diuisionum, quæ ex duabus primis partibus factæ sunt, & iuxta Metropolitanarum ciuitatum numerū XXI. esse noscuntur, vnaquaq. ab altera sequestrata semotim in suo reposito cum superscriptione ciuitatis ad quam perferenda erat, condita iacet. Nomina vero Metropolitanarum ciuitatum, ad quas eadem eleemosyna vel largitio data est, hæc sunt: Roma, Rauenna, Mediolanum, Forumiulij, Gradus, Colonia, Maguntiacum, Viuanum quæ & Saltzburgum, Rotomagus, Treueri, Senones, Vefuntii, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarantasia, Ebrodunum, Burdigala, Turones, Bituriges.] hic aduerte Lector, Aquileiam non poni, quod eius sedes (vt dictum est) translata fuerit Forumiulij, hinc est vt sæpe reperiatur scriptus Patriarcha Foriulij loco Patriarchæ Aquileiensis: hinc legas apud Sigibertum, cum eadem Metropoles recensentur, cum nominat Forumiulium, sic ait: Forumiulij quæ & Aquileia.] sed pergit.

Vnius autem partis, quam integram referuari voluit, talis est ratio, vt illis duabus in supradictas diuisiones distributis, & sub sigillo reconditis, hæc tertia in vsu quotidiano versaretur, velut res, quam nulla voti obligatione a dominio possidentis alienatam esse constaret, & hoc tamdiu quoad vsque vel ipse superstes esset, vel vsus eius sibi necessarium iudicaret; post obitum vero suum, aut voluntariam sæcularium rerum abdicationem, eadem pars quatuor sub diuisionibus secaretur, & vna quidem earum supradictis XXI. partibus adderetur; altera a filiis & filiabus, nepotibusq. atque neptibus suis assumpta, & iusta ac rationabili inter eos partitione diuideretur: Tertia vero consueto Christianitatis more, in vsus pauperum erogaretur: Quarta simili modo nomine eleemosynæ in seruorum & ancillarum vsibus palatij famulantium sustentationem distributa veniret. Ad hanc tertiam totius summæ portionem, quæ similiter vt ceteræ ex auro & argento constat, adiungi voluit omnia ex ære & ferro alijsq. metallis, vasa atque utensilia, cum armis & vestibus aliaq. pretiosa, aut vili ad varios vsus facta supellectile, vt sunt cortinæ & stragula * tapetes, fulcra, coria, sagmata, & quicquid in camera atque vestiario eius eo die fuisset inuentum, vt ex hoc maioris illius partis diuisiones fierent, & erogatio eleemosynæ ad plures peruenire posset.

* capella

Capellam, id est, Ecclesiasticum ministerium, tam id quod ipse fecit, & congregauit, quam quod ei ex paterna hæreditate prouenit, vt integrum esset, neque vlla diuisione scinderetur, ordinauit. Si qua autem inuenirentur aut vasa aut libri aut alia ornamenta, quæ liquido constaret eidem capellæ ab eo collocata non fuisse: hæc qui habere vellet, dato iustæ æstimationis pretio, emeret & haberet. Similiter & de libris, quorum magnam in bibliotheca sua copiam congregauit, statuit, vt ab eis qui eos habere vellent, iusto pretio redimerentur, pretium in pauperes erogaretur. Inter quos thesauros atque pecuniam tres mensas argenteas, & vnam auream præcipuæ magnitudinis & ponderis esse constat; de quibus statuit atque decreuit, vt vna ex ijs quæ forma quadrangula descriptionem vrbs Constantinopolitanæ continet, inter cetera donaria quæ ad hoc deputata sunt, Romam ad basilicam beati Petri Apostoli deferatur; & altera quæ forma rotunda Romanæ Vrbs effigie insignita est, Episcopo Rauennatis Ecclesiæ conferatur. Tertiam quæ ceteris & operis pulchritudine & ponderis grauitatē multum excellit, quæ ex tribus orbibus connexa totius mundi descriptionem subtili ac minuta figuratone complectitur, & auream illam quæ quarta esse dicta est, in tertiæ illius, & inter hæredes suos, atque in eleemosynam diuidendæ partis augmentum esse constituit. Hanc consti-

A constitutionem atque ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque, qui tunc præsentibus esse potuerunt, quorum hic nomina scripta sunt, fecit atque constituit:

Episcopi.

Hilboldus, Richolphus, Arn, Vuolfarius, Bernoinus, Laidradus, Ioannes, Theodulphus, Iesse, Hetto, Vualtgaudus.

Abbatibus.

Fridogifus, Adalungus, Engilbertus, Irmino.

Comites.

Vualach, Meginher, Othulfus, Stephanus, Vnruchus, Burchartus, Meginhartus, Hatto, Richuinus, Eddo, Erchangarius, Getholtus, Bero, Hildegem, Rochulfus.

Hæc omnia filius eius Ludouicus, qui diuina ei iussione successit, inspecto eodem breuiario, quam celerrime poterat, post eius obitum summa deuotione adimplere curauit; hucusque apud Eginhardum.

Hoc anno pridie nonas Decembris Carolus filius maior natus Caroli Imperatoris hac vita migravit.] id veteres Annales Francorum & reliqui omnes auctores.

Sed & præter duos filios Carolum & Pipinum Reges ex testamento relictos hæredes, obiit etiam anno superiori primogenita filiarū eius quam mirifice diligebat, Rothrudis, olim Constantino Imperatori desponsata. de his agens Eginhardus ait: Pipinus vnum filium suum Bernhartum, filias autem quinque, Adelhaidem Atalam, Gundradam, Berthaidem, & Thedradam superstites reliquit. In quibus Rex pietatis suæ præcipuum documentum ostendit, cum filio defuncto, nepotem patri succedere, & neptes inter filias suas educari fecisset. Mortes filiorum ac filiarum pro magnanimitate, qua exercebat, minus patienter tulit, pietate videlicet qua non minus insignis erat, compulsus ad lachrymas.] hæc Eginhardus.

Porro Carolo Magno (vt Eginhardus est auctor) tribus his annis vltimis vitæ ipsius cælo terraq. visa sunt signa atque portenta, quæ recitat, cognita & ab ipso esse eius obitus indices, nimirum crebra lunæ solisq. deliquia, creber Aquensis Palatij vbi degebat tremor, fulmina, ruina Regiæ, incendia, & alia plura huiusmodi.

D R EDEMPTORIS annus octingentesimus duodecimus, Indictione quinta incipit, quo Michael Imperator reddita Ecclesiæ pace, Manichæos (qui & Pauliciani sive Atingani sunt dicti) regiones Orientis eorum hæresi magnopere infestantes, lege aduersus eos sancita, e medio auferre conatus est. Habet de his in primis ista Theophanes: Multo sane diuino zelo Imperator pijsimus motus contra Manichæos, qui nunc Pauliciani dicuntur & Atinganos in Phrygia & Lycaonia degentes capitalem animaduersionem, Nicephori sanctissimi Patriarchæ & aliorum piorum prædicamentis, promulgauit, ipsi scilicet suadentibus & hortantibus. Auerus est autem per alios nequam morum consiliarios, obtentu poenitentia, cum esset impossibile illos poenitentiam agere, qui eorum errore decepti fuissent. Dogmatizabant autem indocte, non licere sacerdotibus promulgare contra impios mortem; per omnia diuinis super hoc aduersantes scripturis. Si enim Petrus^a vertex Apostolorum Ananiam & Saphiram ab vnico mendacio tantum mortificauit: & Paulus clamat: ^b Qui talia (inquiens) agunt, digni sunt morte, & hæc de solo corporali peccato: quomodo non horum contrarij erunt, qui omni spiritali & corporali spurcicia dæmonibus seruiunt? Ast hic noui schismatis occasio suborta est; etenim maiores nostri, vt inter alios sanctus Ambrosius auersatus est communionem illorum Episcoporum, qui auctores fuerunt, vt Priscillianus cum suis Maximi Imperatoris gladio feriretur. Est & de his Augustini epistola ad Possidium, & alia eiusdem aduersus dictam sententiam assertiones. At de his superius dictum est.

MICHAEL CONTRA MANICHÆOS GLADIO AGIT

^a Act. 9. ^b Rom. 1.

Sed quæ per Michaellem Imperatorem aduersus Paulicianos gladio feriendos lege sancita facta sint videamus: ea Lucas Siculus huius temporis scriptor, in libello quo eiusdem hæresis impietatem & hæreticorum res gestas est profecutus, tradit his verbis: Videns ergo Michael pater pijsimus Imperator & qui post eum Regnum tenuit Leo, Annal. Eccl. Tom. 9. Ccc varijs

DE NECE MA-
NICHAEORVM

uarijs & indignis modis infestari ab hæresi Christianos, missis in omnes Romani orbis partes litteris: omnes nefariæ sectæ participes necari iusserunt. Quare vt in Armeniam perlatum est regium edictum ad Thomam Episcopum Neocæsariæ, & Paracordacem præfectum, occidebantur regio iussu quod quod morte digni exitij duces reperiebantur.

Post hæc quidam e Sergij discipulis, ij nimirum qui Astati seu instabiles appellantur, Præfectum per dolum & prodicionem iugularunt, & Cynachoritæ pariter Thomam Metropolitanum; arreptaq. protinus fuga, in Melitenem fugerunt. Erat tum per illam oram Sarracenorum qui Sarden incolebant Amiras Monocherates. Ab hoc accepto ad habitandum Argeo, sedem inibi figunt Astati, & agmine facto, in omnibus circumlocis populari, & prædas agere per Romanam ditionem incipiunt. Sergius porro cum in Argeo, annis aliquot cum discipulis hæssisset, iusto tandem Dei iudicio, securi diffectus, vt qui Ecclesiam Dei diffecerat, in ignem missus est sempiternum. Nam Tzamio quidam e Nicopoli Castello hominem nactus in monte, qui Argeo superimminet, faciendis asseribus intentum, ascia ex eius manibus extorta, & in eum impacta, ipsum interfecit. Atque in hunc modum erepta est vita nouissimæ & omnium teterrimæ belluæ; anno post orbem conditum sexies millesimo trecentesimo tertio.

DE NECE SER-
GII MANI-
CHAEORVM
PRINCIPI

Huius discipuli præcipui & arcanorum omnium participes fuerunt Michael & Canocaris, & Ioannes cognomento Aoratus, tres hi sacerdotes, & Theodorus ille de quo dictum est, & Basilius & Zosimus, alijq. complures. hi omnes eius discipuli, quos & comperegrinos appellabat, tamquam consacerdotes, populum vniuersum, qui ad Argeum conuenerat, post Sergij magistri necem, eiusdem & aliorum qui præcesserant prauis institutis & placitis corrumpentes, pari omnes inter se in honore fuerunt: nec vnum amplius (vt solebant) ceterorum magistrum designarunt, sed æquali omnes gradu constituti, alios sub se sacerdotes habuerunt, qui ab eis Notarij dicebantur.

CARBEAS CA-
PVT MANI-
CHAEORVM.

Per id vero tempus eminebat gentis princeps Carbeas, qui pestiferam plebem illam regens, vsque adeo eius numerum adauxit, vt cum capi omnes Argeo non possent, mutatis sedibus Tibricam exædificari domiciliumq. in ea collocari, vna opera & Melitenium Agarenorum tyrannidem deuitans, & illa sua ab aliorum hominum consortio separatione ad dæmonum similitudinem propius se componens, studens etiam Armeniæ vicinior esse, Romanorumq. Imperio, nimirum vt eos qui ipsius nutibus obsequi vellent, hoc sibi magis redderet obnoxios, haberetq. ad prædas agendas socios & participes: eos vero qui parere nollent, venundaret Sarracenis. Romanorum itaque arces quæ ad Pontum sitæ sunt, assidue populabatur, tutum illic ex loci opportunitate profugium & asylum ijs statuens, qui per Romanum Imperium ad mortem propter hæresim istam petebantur. Neque hoc solum, sed deliciores insuper & intemperantes arcium illarum quibus vicina erat Tibrica, incolas, proposita talium morum libertate atque impunitate ad se prouocabat & allecabat. Illo igitur adhuc superstitite, nonnulli ex memoratis sacerdotibus vita migrarunt, alij penitus relictæ ac destituti manserunt. post eius vero mortem, excepit rursus pestiferæ gentis tyrannidem Chrysoctenis consobrinus ac gener eius. Quo regnante Tibricam ipsi peruenimus, regalis obsequij causa &c.] At ista sub Basilio, de quo sub eodem auctore suo loco dicendum. Porro sub Nicephoro Imp. mala ista serpsent etiam Constantinopolim.

LABORAT IM-
PERATOR IN
EXPVRGAN-
DIS HAERE-
SIBVS ATQVE
VITIIS.

Turpem vero faciem Constantinopolitanæ Ecclesiæ huius temporis describens Theophanes, ostendit, iacta zizaniorum semina sub Nicephoro Imp. eadem excreuisse diuersarum hæresum non Manichæorum tantum, sed & Iconoclastarum & aliorum hæreticorum, vt eorum expurgatio perdifficilis videretur: ad quas succidendas improbas segetes pij Michaelis Imperatoris studium vigilans non defuit: in eos enim animaduertens, eorundem compescere audaciam laborauit: inter quos (inquit Theophanes) vnum ex supradictis seductoribus falsum eremitam, qui icona sanctissimæ Dei genitricis deposuerat, lingua recisa multauit, qui & mortuus est corpore & anima. Collegam vero suum Nicolaum, promittentem se pœnitentiam acturum, omnibus publicauit, & confitentem sua ipsius mala, tradidit illum in monasterio custodiendum, ne libera conuersatione habitu proprio abuteretur. Sed præter hæreses, prauis quoque moribus imbutum populum sub Nicephoro ita fuisse liquet, atque boni odium adeo insitum in Christianorum animis, vt aduersus Michaellem probitatem restituere satagentem, tumultuati fuerint: cum e contra gratias plurimas Deo rependere debuissent, quod sublato Tyranno omnium vitiorum

A fatore & nutritore, misisset ad ea purganda Michaellem Angelum suum, quem ingratulus populus diu habere non meruit: nam auferens illum Deus, deteriorem Nicephoro Leonem Tyrannum in eorum vltionem immisit. sed hæc anno sequenti.

Contigit hoc anno e vita migrare magnum illum miræ sanctitatis virum Platonem Confessorem multiplicibus ex plurimis certaminibus coronis insignem, a nobis superius ordine temporum recensitis, cuius cum profecuti simus proelia, æquum est recitare triumphum, ipsius inquam ex hac vita ad Deum transitum, ab illo qui aderat, Theodoro Studita æque Confessore descriptum, his verbis.

Sed quidnam (inquit) consecutum postea fuit? ubi scilicet imperante Michaelle e carcere S. Plato deductus suo redditus est monasterio. Non amplius pater ipse clausum se detinebat: quoniam propter infirmitatem non amplius corporis necessarium vsum per seipsum

B explere poterat: sed modo in lectulo recubans superioris exercitationis & certaminis atque laboris relaxatione, modo in humili aliqua fede requiescens, Davidis psalmos pronuntiabat, & mente Deum ipsum precabatur: quæq. ad fratrum societatem adiuuandam pertinebant, omnia conferebat salutaria consilia, admonitiones, correctiones, adhortationes, pro vetere & paterna beneuolentia, qua vti in eos consueuerat. Non tamen valebat opus facere, neque genu flectere, neque lectionibus vacare, nisi quantum ministri alicuius prope se legentis opera utebatur. Nihilominus his rebus dolebat & tristis erat, quasi animam perdidisset, eo quod diuina & sacra ministeria non obiret, sed a corporeis laboribus vacaret. Ac si quem cibum sumebat morbo congruentem, vel la-uacro, vt iussis pareret, utebatur, Deo quidem ipse gratias agebat, sed ægre ferebat tamen, quod remissius viueret. Itaque vere stadium ipsum celeberrimus ille vir, & diu-

C num cursum exegit, quod dicitur, cum obedientia exoriens, & in obedientia desinens: duodecimo enim ac diurno horarum ambitui, cum parem annorum circulum in singulis certaminibus perfecisset, ad vitam illam sempiternam, & perenne lumen habitaturus hinc migravit. Numerata certamina ipsa, & inuenies annos octo & quadraginta, adde duodecim illos annos antequam terrenis rebus renuntiaffet, ad illa quatuor certamina quæ in persecutionibus, decem item & nouem annos, quos in infirmitate corporis transegit, & celebrem virum vnde octogesimo anno hinc migrasse inuenies.

Sed quomodo sine lachrymis eius viri finem enarrabo? Iacebat senex ille senio admodum honorato, ad migrationem ipsam animam habens paratissimam. Illic & fratrum societas circumfusa sanctarum eius orationum donum postulabat. Cum igitur singulis benedixisset, eosdem amplexatus, ad sepulchrum abiit admodum lætus, quod iam pridem videre concupierat, quamuis voti compos antea factus non fuisset, cum non pridem affecutus esset quod volebat. Cum igitur valde hilaris sepulchrum suum vidisset, Deo gratias agens: Hæc, inquit, requies mea in sæculum sæculi. eamq. vocem adiunxit: Voluntatem timentium ipsum faciet Dominus. Mouit & eorum qui foris erant non paucos, qui nullam temporis rationem habentes (erat enim sacrorum ieiuniorum periodus) concursu ad eum venerunt tam monachi, quam in communi vita versantes. Quibus cum ille benedixisset, reuersi sunt, sanctam illius commendationem velut bonum aliquod viaticum accipientes.

Quin etiam sanctissimus ille Patriarcha cum ad eum venisset, eius orationum se participem fieri postulauit: quarum compos factus, amplexus illum fuit. itaque omnis discordiæ suspicio remota est, cum olim tristitia illa quæ inter eos acciderant, impedimento fuissent, quo minus id credi posset. Omnes igitur admonuit: pro omnibus Deum orauit: vniuersis veniam dedit, qui inimice se in illu gesserant, qui eum persecuti fuerant, & molestijs affecerant. Hæc fecit diuinus ille vir, qui Christum ipsum etiã moriens imitatus est.

Quoniam vero & testamentum disponi oportebat, dicam quodnam illud fuerit, Orthodoxa inquam Fides, & legitima vitæ institutio: hæc enim & viuens & moriens seruauit. Hoc autem vel illud distribuere, ad eum minime pertinebat: quoniam neque de amictu ipso quicquam disponere, in potestate habebat. Tunc & a me miserabili homine rogatus, an aliquid haberet quod diceret: manu vestem meam apprehendit, eamq. concussit, symbolum quoddam hoc est, obedientiæ omnino liberæ ac promptæ indicium relinquens, vocemq. valde summissam emittens, dixit, se nihil habere. Quo dicto, ad humilitatem meam omnia referebat. Minime autem illud prætermittam, quod prædictionis apertam habet significationem. Ipse funebre canticum sibi ante mortem modulatus

S. PLATONIS
OBIITVS.

S. PLATONIS
AETAS.

QVAE OBI-
TVM PRAE-
CESSERVNT.

a Psal. 137.
b Psal. 144.

NICEPHORVS
PATRIARCHA
VISITAT S.
PLATONEM.

dulatus est. Cum enim thoracis morbo teneretur, & assiduo anhelitu laboraret, labia ipsa ex consueta diuinorum eloquiorum meditatione mouebat, summissaq. voce illam præcipue cantici partem canebat: Resurgent mortui, & exurgent qui sunt in monumentis, & lætabuntur qui sunt in terra: quem versum hortabatur, vt secum vna carerent qui præsto erant, quoad loqui potuit, & vocem tenuissimam emittere. Canticum autem illud eius obitus consecutus est, qui iusti Lazari, eiusq. diei festi memoriam aduentantem antecessit; ad quem Lazarum canticum illud referebatur, quo cum partem habiturus erat pater hic cuius vitam scribimus. Postremo cum insurrexisset, & Deum precatus esset, vt saluus fieret, decoro habitu iacens, caputq. ad dexteram inclinans, ita leniter tacito corporis motu, tamquam in proprium locum migrandum sibi proponeret, cum oculos ea hora clausisset, qua sol occidit, sanctam animam Angelis tradidit, qui eam ad iustitiæ solem perducerent.] Porro diem hanc natalem eius coluerunt Græci pariter & Latini, quæ fuit quarta mensis Aprilis.

At non prætereamus, quæ ad sepulturam eius pertinent a Nicephoro Patriarcha eisdem sancto extrema perfoluta, narrata vero a Michaelē Studita monacho in Theodoro, paucis istis: Cum autem per id tempus ex hac vita excederet sanctissimus Plato, octogesimum ætatis vno minus agens, vir plurimis defunctus laboribus, egregijs virtutum editis documentis, in eo etiam abundantem Patriarcha caritatis suæ vim, animiq. recte compositi specimen exhibuit. Accurrens ipsemet vna cum clero ad monasterium, & moribundo sancto astitit, totus in illum defixus, membra eius omnia complectens, suauiterq. singula deosculans. Cui quidem tamquam patri Patrum, cum innumeris luminibus, & thuris & suffitu iusta persoluisset, ægre tãdem corpus sepulturæ condidit, multis vndecumque confluentibus, eiusq. depositionem pro virili prohibentibus, vt qui ne mortuo quidem sancto priuari vellent.] hæc Michael, qui cum ceteris discipulis præsens potuit esse: his vero subiicit studium Theodori in restituendis monasticis institutis, iam diu ob illatam persecutionem collapsis, & monasterij Studij reparationem vsque ad Leonem Armenum, cuius tempore iterum eos omnes contigit pro defensione Fidei Catholicæ exulare.

Eodem anno Kalendis Nouembris habitus est conuentus Episcoporum & magistratum Constantinopoli, occasione soluendæ quæstionis inter Episcopos & magistratus obortæ ex huiusmodi causa. Cum pax inter Imperatorem & Crunnum Bulgarorū Regem tractaretur, inter alias conditiones a Rege barbaro illa est apposita, vt fugitiui redderentur. Arbitrati sunt alij eiusmodi conditionem non reijciendam, sed bono pacis accipiendam, aduersantibus alijs atque dicentibus, penitus reijciendam, vtpote contrariam D Euangelio, dicente Domino: ^a Qui venit ad me non eijciam eum foras.] Qui has partes tuebantur principes consiliarij ducem habebant Theodorum Studitam, aduersam vero partē defendebant Episcopi, quibus & assentiebatur ipse Theophanes Abbas monasterij Agri, auctor historiæ, qui rem gestã sic describit: Kal. Nouembris aduocauit Imperator Patriarcham, cum angustiaretur, & de pace consiliū sumpsit: aderant & Metropolitanus, Nicænus scilicet & Cyzicenus, præsentibus quoque prauis cõsiliarijs (*ita appellat eos Theophanes, qui pacem ea conditione dissuadebant*) cum Theodoro Egumeno Studij. Etiam Patriarcha & Metropolitanus Antistites pacem cum Imperatore amplectebantur. Mali vero consiliarij cum Theodoro Egumeno Studij hanc subuertebant, fatentes, in subuersione diuini mandati nemo pacem amplectitur. Eum quippe qui venit ad me, non eijciam foras, ait ^b Dominus.] his, inquam, aduersatus est Theophanes multiplici ratione, vsus illa vero potissima, quod pluris facienda sit multorum salus quam paucorum, cum raro accideret, vt ex Bulgaris aliqui ad Romanos confugerent.

De ista controuersia his diebus Constantinopoli ventilata, vbi Cedrenus agit, nullam de Theodoro Studita mentionem habet, rem gestam sic narrans: Alij eam sententiam, qua decernebatur, fugitios esse reddendos, improbauerant, quorum princeps Nicephorus Patriarcha, & Theoctistus magister, sua ætate virtute & prudentia præstantissimus, alijq. non pauci: Nam hi Deo committendam suam salutem iudicabant, neque perfugarum deditio barbarorum placandam superbiam, omnipotentis Dei auxilio posthabito.] hæc ipse.

Porro defensores aduersæ partis tradit fuisse magni nominis monachos, inter quos liquet adnumeratum ipsum Theophanem Abbatem monasterij Agri. Ceterum obtinuit pars

A pars negantium ea conditione pacem esse accipiendam, ex quo, inquit ipse Theophanes, maxima sunt parta Imperio mala, quæ anno sequenti dicuntur. Quæ enim subsequuta sunt mala ob pacem repulsam, effecerunt, vt tum in Theodorum, tum in alios fuerit ab omnibus declamatum tamquam in Reipublicæ eueriores, præsertim vero ab ipso Theophane, qui damna quæ sunt hæc consequuta describit per prodigia e cælo & cometam inusitatum apparentem significata.

Quæ insuper in Palæstina hoc item anno euenerint mala, idem mox subdit his verbis: Eodem anno multi Christianorum ex Palæstina a Syria in Cyprum venere, fugientes immensam Arabum afflictionem. Cum enim sine generali principatu Syria esset & Aegyptus & Africa; & in omni principatu qui sub ipsis est, homicidia, rapinæ, adulteria, & omnes Deo odibiles actiones in ciuitatibus ac villis a diuinitus peritura gente perpetrabantur, inq. alma Dei nostri ciuitate colenda loca sanctæ Dei Genitricis, & Resurrectionis ac Caluaria, seu reliqua profanata sunt. Similiter & Lauræ eremi opinatissimæ S. Charitonis & S. Sabæ, & reliqua monasteria, & Ecclesiæ desertæ factæ sunt. Alij autem percepto martyrio, interempti sunt: alij vero Cyprum, & ex hac Byzantium properarunt; quos Michael pius Imperator & Nicephorus sanctissimus Patriarcha benigna munificentia receperunt. Nam his qui venerunt ad urbem, monasterium insigne donauit: his vero qui in Cypro remiserant monachis & laicis talentum auri transmisit, & hos diuersis consolatus est modis. Erat quippe Michael circa omnes suavis & clemens, circa negotiorum vero dispositionem iners, seruitute subactus Theoctisto Magistro, & ceteris Principibus.] hucusque Theophanes.

Hoc eodem anno, initio sui Imperij Michael Imperator Legatos suos misit in Occidentem ad Carolum Magnum Imperatorem, & ad Leonem Papam, iunxitq. eos Legatis illis redeuntibus, quos idem Carolus Imperator anno superiori miserat ad Nicephorum Imperatorem confirmandæ pacis causa: missi enim fuerant hi, Hatto Episcopus Basileensis, Hugo Comes Turonensis, & Aio Longobardus Foroiulienis, & cum his Leo Spatharius natione Siculus, atque Vuilharius Dux Venetorum. Hi igitur cum peruenissent Constantinopolim, occiso Nicephoro Imperatore, cum Michaelē rem agentes, cum ad pacem capescendam promptum inuenerunt. Qui (vt dictum est) eum eisdem suis Legatos ad Carolum misit, qui hoc anno ad eundem Aquisgranum peruenierunt, atque Græca oratione laudem eiusdem Caroli Imperatoris dixerunt, & Augusti titulo celebrarunt.] hæc habent veteres Annales Francorum.

Nomina autem eorum qui fuerunt hac functi Legatione Imperatoris, sunt Michael Episcopus Arsaphius & Theognostus Protospatharij. Qui reuertentes, Romam (vt habuerunt in mandatis) venerunt ad Leonem Romanum Pontificem, atque in basilica sancti Petri eiusdem foederis libellum, nempe communicatorias litteras ab eodem Pontifice acceperunt.] hæc Annales Francorum.

Miserat enim ex more Catholicus Imperator ad Romanum Pontificem Catholicæ Fidei professionem, vt Catholicæ Ecclesiæ communionem consequi mereretur, a qua diuulsi fuerant prædecessores Orientis Imperatores: quam consecutus est, datis ab eodem Pontifice, vt dictum est, in basilica S. Petri, ad eundem Imperatorem litteris communicatorijs. De Legatione autem quam sequenti anno Carolus ad Michaelē misit, dicemus suo loco.

Ponitur hoc eodem anno perperam in Conciliorum voluminibus Concilium apud E Theodonis Villam a Carolo Magno celebratum, de quo a nobis dictum est superius: quod & suadetur ex Actis Conciliorum Moguntini atque Rhemensis, quæ sunt anno sequenti celebrata, in quibus alij diuersi recensentur Episcopi Moguntinus & Rhemensis, ab ijs qui in Theodonis Villam ad Concilium conuenisse leguntur. Sed & quod eisdem subiicitur Constitutio ibidem facta a Carolo Magno & Ludouico filio, aduersus percussores sacrorum ministrorum, longe abest, vt Caroli esse possit & Ludouici: siquidem in ea mentio habetur Concilij Triburiensis vigintiduorum Episcoporum: quod celebratum constat longe post Carolum & Ludouicum, sub Arnulpho Imperatore, anno Redemptoris octingentesimo nonagesimo quinto. Hæc sint dicta ad confutandos errores, qui incuria exactioris temporum peruestigationis emerferunt. Porro hoc anno ab eodem Carolo Magno habitum esse generalem conuentum Aquis, veteres Francorum Annales testantur.

PATRIARCHA
EXTREMA
PERSOLVIT
S. PLATONI.

INTER EPI-
SCOPOS ET
MAGISTRA-
TVS QVAE-
STIO VENTI-
LATA DE RED-
DENDIS FUGI-
TIVIS.
a Ioan. 6.

b Ioan. 6.

HIEROSOLY-
MITANAB
ECCLESIAE
PROFANATAE
ET MONASTE-
RIA PALAE-
ST. DESERTA.

DE LEGATIO-
NE MICHAEL.
IMP. AD CA-
ROLVN MA-
GNVM.

DE TEMPORE CLADIS ACCEPTAE IN SALTYBVS PYRENAEIS.

Ad haec vltima tempora Caroli Imperatoris, qui profecuti sunt res Hispanas, referunt decantatam Francorum cladem illam acceptam in saltibus Pyrenæis, ad Rocidam vallem, vulgo dictam Roncisualle, in qua praeter multos alios caesos desiderati sunt illi nominatissimi Duces Rotlandus Britanniae Comes, Anselmus & Eginhardus, aiuntq. & Carolum ipsum fractum viribus in Gallias rediisse, & paulo post defunctum esse, totiq. id factum per Alfosum Regem Gallæiae cognomento Castum. Hi autem quam longe in primis in his quæ sunt temporis aberrent a veritate: omnes sint iudices. Cladem namque illam contigisse anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo octavo, Chronographi omnes, qui per singulos annos res Caroli Magni digesserunt, iidemq. eiusdem sæculi scriptores, absque dubitatione pari consensu testantur. Porro hanc non aliam fuisse ab illa, quam ipsi scriptores rerum Hispanicarum hoc tempore ponunt, illa necessaria demonstratio ex eorum petita officina declarat. Siquidem æque omnes affirmant, in hac clade desideratos esse dictos viros insignes Rotlandum, Anselmum & Eginhardum. Verum cum isti omnes reperiantur occisi in dicto proelio ante annos trigintaquatuor, nihil dubij penitus remanet. Non enim puto, hos esse dicturos, eosdem præstantes viros iterum occisos, iterum esse mortuos. Est de his (vt alios omittam) eius temporis scriptor, qui fuit eidem Carolo a secretis Eginhardus, qui ipsius Caroli vitam scribens, eius ferme scriptionis exordio, ista de his quæ tunc contigerunt, sic habet.

CONVINCITVR MULTIPLICITER ERROR.

Cum enim assiduo pene & pene continuo cum Saxonibus bello certaretur, dispositis per congrua confiniorum loca præsidijs, Hispaniam quam maximo poterat belli apparatu aggreditur, saltuq. Pyrenæi superato, omnibus quæ adierat oppidis atque castellis in deditionem acceptis, saluo atque incolumi exercitu reuertitur, præter quod in ipso Pyrenæi iugo Vasconicam perfidiam parumper in redeundo contigit experiri. Nam cum in agmine longo, vt loci & angustiarum situs permittebat, porrectus iret exercitus, Vascones in summi montis vertice positos insidijs (est enim locus ex opacitate siluarum, quarum maxima est ibi copia, insidijs ponendis opportunus) extremam impedimentorum partem, & eos qui nouissimo agmine incedentes, subsidio præcedentes tuebantur, desuper incursantes, in subiectam vallem deiiciunt; confertoq. cum eis proelio, vsque ad vnum omnes interficiunt, ac direptis impedimentis, noctis beneficio, quæ iam instabat, protecti, summa cum celeritate in diuersa disperguntur. Adiuuabat in hoc facto Vascones & leuitas armorum, & loci in quo res gerebatur, situs. E contra Francos & armorum grauitas, & loci iniquitas per omnia Vasconibus reddidit impares.

In hoc proelio Eghartus, alias Eginhardus Regiæ mensæ præpositus, Anselmus Comes Palatii, & Rotlandus Britannici litoris Præfectus, cum alijs compluribus interficiuntur. Neque hoc factum ad præsens vendicari poterat, quia hostis, re perpetrata, ira dispersus est, vt ne fama quidem remaneret, vbinam gentium quæri potuisset.] hætenus de his Eginhardus. Qui cum dicat id eo tempore factum, quo iuge vrgebat Saxonicum bellum, plane declarat, nequaquam fieri potuisse his vltimis Caroli temporibus, quibus iam diu ante (vt dictum est) a bello Saxonico cessatum esset, superatis penitus illis, & ad Christianam religionem perductis. Sed & longe ante hæc vltima Caroli tempora eam cladem contigisse: ex eo etiam demonstrat idem Eginhardus ibidem, dum eo ordine quo sunt gesta bella a Carolo numerans, post huiusmodi bellum Hispanicum, recenset Britones ab eodem domitos, Beneuentanos sub tributum redactos, inde Bauaricum coeptum bellum, & postea Auaricum; de quibus singulis dum agunt auctores veteres, qui per singulos annos eadem sunt profecuti, æque post Hispanicum istud bellum eadem omnia contigisse demonstrant. His accedunt quæ de propagato ab eo Imperio idem qui supra præsens rerum inspector fidelissimus testatur Eginhardus, dum ait: Ipse Carolus per bella memorata Aquitaniam & Vasconiam, totumq. Pyrenæi montis iugum, & vsque ad Iberum amnem, qui apud Nauarros ortus, & fertilissimos Hispaniæ agros fecans sub Dortosæ ciuitatis moenia Balearico mari miscetur, subegit scilicet, deinde Italiam rotam, &c.] plane significans ea de bello Vasconico antea contigisse quam Carolus in Italiam inferret arma.

Rursum vero procul abest, vt per Alfosum Castum ea aduersus Carolum fuerint perpetrata; siquidem magna amicitiae necessitudine inter se coniunctos fuisse Carolum Magnum Imperatorem, & Alfosum cognomento Castum, nec quicquam discordiarum

NECESSITUDO INTER ADELFOVSVM ET CAROLVM.

Arum inter eos intercessisse, idem Eginhardus in eiusdem Caroli vita demonstrat, vbi ait de Carolo: Auxit etiam gloriam Regni sui, quibusdam Regibus ac Gentibus per amicitiam conciliatis: Adeo namque Adelfonsum Gallæiae atque Asturiæ Regem sibi societate deuinxit, vt is cum ad eum litteras vel Legatos mitteret, non aliter se apud illum, quam proprium suum appellari iuberet.] hæc Eginhardus. Frequentatum namque ab eodem Adelfonso muneribus atque legationibus ipsum Carolum Imperatorem, pariter Francorum Annales edocent. Siquidem aliquando per Froiam Legatum papilionem miræ pulchritudinis ad Carolum Adelfonsum misit; postea vero, alia legatione exhibita per eundem Froiam ac Basiliscum, manubias de expugnata Vlyssipona & a Sarracenis vendicata ad eundem Carolum misit, captiuos Mauros, loricas atque mulos: idq. anno Redemptoris septingentesimo nonagesimo octavo.

B Sed vnde adeo disertis viris, res Hispaniarum historia profecutis, tam grauiterrandi prouenit origo? dicam: Quod enim Turpini nomine (quisquis ille fuerit) somniorum ac fabularum vanus contextor, post venerandi corporis sancti Iacobi Apostoli inuentio-nem (quam etiam per ipsum Carolum factam esse mentitur) ponit bellum illud contigisse, in quo Rotlandus, siue Rolandus inter alios viros insignes occubuit; nulla hic habita exacta temporis ratione, reuera tunc bellum illud contigisse sunt arbitrati, quo a fabuloso auctore ponitur: qui hoc errore ducti sunt, antiquiores adnumerantur Tuden-sis & Rudericus Toletanus Episcopus; recentiores vero omnes, ne singulos nominem, tamquam e caelo allato oraculo firmiter eidem inhæserunt, vno dumtaxat excepto, præcunctis Hispanarum rerum scriptoribus hoc nomine mihi laudando Ambrosio a Morale, qui hæc odoratus, haud imprudens est errantes sequutus, sed hærens substitit, vt rem accuratius consideraret. Sed eos admirati sumus magis, qui difficultatem hanc sentientes, vt soluerent, duas clades exercitus Caroli in Pyrenæis montibus sibi finxerunt, & hanc de qua est sermo, posteriorem dixerunt. Sed hos oportet suis diuinationibus adij-ciant, vt pariter affirmant, Rotlandum, & ceteros nominatos socios bis mortuos esse, cum hos ipsos in posteriori clade dicunt esse necatos, quos in eo iam diu antea firmissi-ma auctoritate ostendimus fuisse peremptos. Sed facessant hæc cum suo auctore menti-to Turpino fabellæ, poeticis dumtaxat dignæ figmentis, ab historico stylo longe longius semouendæ. At sæpe suorum gentilium nimium ardens amor plures fallere coegit hi-storicos, vt absque delectu perciperent quæcumque scripta, quibus ipsi quolibet modo gloriam suis compararent. At de his satis.

FABVLAE TURPINI EXPLO-DVNTVR.

Ambros. lib. 3. cap. 48.

DIESV CHRISTI LEONIS PAP. III. CAROLI MAGNI 13. IMPP. ANNVS ANNVS MICHAEL. CVROP. 2.

SEQUITVR Christi annus octingentesimus decimustertius, sexta Indictione, quo Michael Imperator a Leone Armeno præuentus deponit Imperium quinto Idus Iulij. Quo modo autem ista se habuerint, & quæ hæc præcesserint, ex Theophane qui præsens aderat, audiamus. Cum enim pax penitus irrita reddita esset, nec vlla amplius de ea concilianda spes esset, vtrunque parantur copiæ, progressusq. primum Michael: cū se hostis mœnibus contineret, redijt prorsus inefficax, quando descendens (inquit) ad monasterium Tarasij Patriarchæ, celebratis eius memorijs, vna cum Procopia Augusta, petalo argenteo librarum nonaginta quinque sacrum eius sepulchrum vestiuit.] iam enim Tarasius colebatur vt sanctus, atque eiusdem reliquiæ celebri cultu frequen-tabantur.

MEMORIAM TARASII CELEBRAT IMP.

Egressus iterum mense Maio Michael Imp. nihil hostibus detrimenti, suis vero plurimum intulit damni deprædantibus militibus ipsos Romano Imperio subditos. cuius rei causa suorum in se conuertit odium, arguentiū eius in rebus militaribus imperitiam.

Cum autem ob egressum Regis Bulgarorū mense Iunij ingens pauor Constantinopolim occuparet, visum est Nicephoro Patriarchæ more maiorū publicis litanijs implorare diuinam clementiam. cum e contra hæretici Iconoclastæ sepulchrum adeuntes Constantini Copronymi, ipsum inuocare cœperunt. Quid autem hi nebulones confinxerint, audi ex Theophane rem gestam ita per singula enarrantem: Cum autem vrbs litanias celebra-ret

HÆRETICI
ICONOCLA-
STAE FALSO
PRÆTEKTY.
INSVROUNT.

* vestibus

DE THEOPHANE
HISTORIA

EVGA IMPE-
RATORIS ET
CONSILIVM
EIVS DE IM-
PERIO DEPO-
NENDO.

DE LEONE DI-
VERSAR SEN-
TENTIAE.

CEDIT SPON-
TE MICHAEL
LEONI.

braret cum summo sacerdote in templo sanctorum Apostolorum: quidam impiorum A Deo perosi, Constantini hæreseos, obserata porta Imperialium sepulchrorum, nemine attendente propter turbæ frequentiam, qui subito cum quodam sonitu, vt aperiretur, egerunt, quasi ex quadam operatione facti prodigij, & intro insilientes procidebant se- ductoris monumento, hunc inuocantes & non Deum: Surge, dicentes, & auxiliare per- ditæ Reipublicæ. Diffamaueruntq. quia surrexit super equum sedens, & vadit Bulga- ros debellaturus, quie contrario tartarum habitat cum dæmonibus. Qui ab vrbis Præ- fecto comprehensi, primo quidem mentiebantur, diuinitus vltro fuisse apertas sepul- chrorum portas; præsentati vero tribunali Præfecti, & circa testimonium claudican- tes, reserationis fraudem ante omnem pœnam confessi sunt: quos merito * vestibus pompæ submisit vociferantes causam pœnæ. Sic enim nequitia inuentor diabolus suos milites erudiuit, vt non peccata sua accusent, sed Orthodoxam a Patribus traditam Fi- dem, sacrumq. habitum monachorum, quæ diuinæ est philosophiæ gymnasium. Multi autem qui in his blasphemabant, habitu tantum Christiani erant, veritate vero Pauli- ciani, nempe Manichei, qui non valentes detestabilia opera sua manifestare, huiuscemodi occasione indoctos adulterabant, Constantinum qui Iudaici erat sensus, beatum dicen- tes, vt Prophetam & victorem, hæresimq. ipsius in subuersionem incarnatæ dispensa- tionis Domini nostri amplectentes.] Ita perfidi isti viam patefacere conati sunt hu- iuscemodi inuentionibus eiusdem hæresis consorti Leoni: resq. accidit ex sententia, ob nouam ipsis accommodatam obortam occasionem, quam Theophanes ita de- scribit.

Decimo Kalendas Iunij prælium ineuntibus haud procul ab Hadrianopoli Christiani & Bulgaris, delinquent quidem Christiani valde dire circa bellum: obtinent autem C inimici pugnam, adeo vt plures congressionem nec intuentes, summa fuga vterentur; ita vt Crunus Rex Bulgarorum consternatus æstimaret insidiarum argumentum esse quod factum est, & modicum retineret suos ab infecutione. Quia vero vidit sine vlla retentione fugere, persecutus cæcidit multitudines copiosas, & veniens nihilominus ad sarcinas, has cum exuijs abstulit. Ast Imperator fugiens, repedabat in vrbem cum multitudinibus; harumq. principibus sumptis, insuper pollicebatur Imperij depositio- nem deiurans, inter quos & Leonem Patricium tamquam pium & fortissimum & per omnia strenuum, in tenendo Imperium adsciscere socium voluit. Qui nullatenus acquie- scens, dimisit eum thematibus præesse. Ista Theophanes. Verum hæc diuerse admodum ab alijs enarrantur, nimirum factam culpa Leonis Armeni fugam, proditione captan- tis, vt victoria e Romanorum manibus laberetur. ista Cedrenus & alij. Pergit vero D Theophanes.

Octauo Kalendas Iunij deponere volens Imperium & alium promouere, tamen ab vxore & filijs permissus non est, & ab his qui nequiter præualuerunt. Verum in hoc Nicephorus sanctissimus Patriarcha consentiebat: Et ipse, inquiring, & filij eius saluandi erunt, si taliter quis promoueatur. At vero Prætores descendentes cum multitudini- bus in vrbem, Imperatorem fugisse audientes, desperati quod ab eo de cetero imperandi forent, consiliati sunt apud semetipsos, & implorabant Leonem, quo auxiliaretur com- muni Reipublicæ & Christianorum religioni opitularetur. At ille aliquamdiu quidem vehementer differebat, temporis considerans difficultatem, & barbarorum incurSIONEM intolerabilem, & semetipsum erga Imperatores conseruans rectum absque insidijs. Quia vero ad vrbem properare inimicum videt, scribit Nicephoro de fide sua recta, affirmans: E petens etiam vt cum oratione & nutu eius Imperium sumeret. Et veniens ad tribunal ante vrbem positum vna cum Prætoribus & exercitibus, valde legitimus Romanorum Imperator ostenditur. Et die media Constantinopolim per Carlij portam ingreditur, & ad regalia peruenit. Porro audita huius acclamatione Michael, ad Oratorium Phari accurrens vna cum Procopia & natis suis, detonsis capillis, monastica induit vestimenta, quinto Idus Iulij, sexta Indictione, feria secunda.] ista Theophanes de abdicatione Mi- chaelis Imperatoris. pergit vero dicere de coronatione Leonis, atque eius in defendenda a barbaris vrbe solertia.

At Cedrenus longe aliter rem se habuisse declarat, nimirum omnia tyrannice per Leonem facta fuisse, quod scilicet (videlicet) dedita opera in eiusmodi discrimen- Imperium adduxisset, atque etiam in Michaelē vt segnem & inertem publice decla- masset,

A masset, milites ad defectionem sollicitasse, adegisse vero vt Imperator ipse ab omnibus ac- clamaretur, licet simulate reluctaretur. Quid vero Michael egerit depositurus Impe- rium, a Cedreno sic accipe: Michael vt erat ingenio pacis studiosus, conijcere se in di- scrimen tantæ rei nolens, acriter eos reprehendit, a quibus ad ciuiles cædes committen- das instigaretur. & suorum quemdam intimorum ad Leonem cum diademate, purpura, & calceis coccineis (hæc Imperij sunt insignia) misit, Imperio se ei cedere indicans, quod vel vitam amittere potius censeret, quam guttam vnam Christiani sanguinis fusam cer- nere, iubensq. eum sine vlllo metu aut dubitatione venire & Regiam occupare.] Fecit hoc Leo, ingressusq. Constantinopolim per Auream portam cum exercitu Regiam tenuit. Quid autem sequenti die a Michaelis abdicatione factum sit, Theophanes ita dicere per- git, nimirum Leonem publice a Nicephoro Patriarcha coronatum. de quo ista Cedre- nus: Multo ante, inquit, Nicephorus Patriarcha Leonis peruersitatem præsenferat, ab eo res Ecclesiæ agitatam, turbatumq. iri. Nam quo tempore diadema capiti eius imposuit, visum sibi fuerat, spinis ac tribulis manum compungi, idq. omen malorum, quæ postea essent euentura, interpretatus fuerat.

Postera vero die, Leo coronatus a Nicephoro Patriarcha in ambone maioris Ecclesiæ, vrbis præcepit custodiri portas; & muros, die ac nocte circumiens, & exercitans cun- ctos, ac bonam spei fiduciam habere commonens, eo quod Deus celeriter foret inopina- te facturus per intercessionem intemeratæ Dei Genitricis & omnium Sanctorum; nec om- nino confundi nos, esset passurus ob multitudinem culparum nostrarum. Interea nouus Sennacherib, Crunus videlicet, derelicto proprio fratre cum virtute sua ad oppugnandam Hadrianopolim, post sex dies Imperij Leonis superueniens in viribus suis & equis, C regiam vrbem circumiuit iuxta muros a Blachernis vsque ad Auream portam, osten- dens virtutem suam, & celebrato polluto dæmoniaco sacrificio in prato penes mare si- to: postulauit ab Imperatore, vt figeret contum suum in eadem portam Auream, quo id fieri non permittente, reuersus est ad tabernaculum suum. cum autem admira- tus fuisset muros vrbis, & bene ordinatam Imperatoris aciem, & super obsidionem quam sperabat desperatus esset, ad conuentiones conuertitur & ante pacem tentatoria verba faciebat. At Imperator accepta occasione, conatus est huic insidiari, sed a multi- tudine peccatorum nostrorum hoc ad finem perducere prohibitus est, ministrantium huiuscemodi rusticitate, vulnerantium quidem hunc, mortalem tamen non inferen- tium plagam. Super hoc ergo insanens nequissimus, missō cursu ad sanctum Maman- tem, palatium illic habitum incendit, & æreo leone Hippodromi vna cum vrsō & dra- cunculo, lateribus & marmoribus electis in plaustro impositis, reuersus est; & obsessam D Hadrianopolim cœpit.]

Tunc contigit & eius ciuitatis Episcopum Manuelem martyrio coronari, quem & alij postea securi sunt ad triumphum. In Menologio siquidem Basilij Imp. ista notata reperiuntur vigesima die Ianuarij.

Sanctorum Martyrum Manuelis, Georgij, Leonis & sociorum a Bulgaris perem- ptorum.

Sub Leonis Armeni principatu Crunus Bulgarorum Princeps magno cum populo Hadrianopolim Thraciæ petens, lege belli expugnauit eam, & cum vrbe sanctum quo- que cœpit Manuelem Episcopum, quem * manibus prius ab humeris amputatis, mox * brachijs per medium gladio dissectum feris ad deuorandum proiecit. Crunus vero propter peccatum excæcatus est, proprijq. populi incurrens odium, funibus ab eo suffocatus fuit. Bulgarorum vero suscipiens Imperium Zocus impijssimus omnes captiuos con- gregauit Christianos, duces, presbyteros, diaconos, & laicos, & cum Christi Fidem ne- gare eos cogeret, & illi non acquieuisent, eosdem diuersis affectos tormentis crudeliter obtruncavit.] hætenus ibi.

Porro ad hunc vsque diem captæ ciuitatis Hadrianopolis Theophanes perducens hi- storiam, eidem finem imposuit. Nec est vt dici possit historiam intercisam esse, quod au- ctor perorationem nullam (vt moris est) apposuerit. Siquidem Anastasius qui in Lati- num eam transtulit, testatur vsque ad Leonem hunc qui successit Michaeli ipsum eam scriptionem perduxisse. Cur autem reliqua Leonis Imperij non sit prosequutus: perse- cutio ab eo excitata, qua & vexatus est ipse Theophanes, in causa fuisse videtur. pœni- tuisse eum oportuit (si eius illa sunt & non ab alio addita) Leonē antea laudasse vt pium, & com-

CORONATIO
LEONIS IMP.

REX BVLGA-
RORVM OBSTI-
DET VRBEM
CONSTANT.

MANVEL EPI-
SCOPVS HA-
DRIANOP. CVM
SOCIIS MAR-
TYR.

* brachijs

DE THEOPHA-
NIS HISTO-
RIA.

& commendasse vt iustum, excusasseq. ab inuasione Michaelis Imperij. Fraudulentus A
siquidem homo ita comparatus erat, vt virtutum mentito pallio facillime quemque de-
ciperet, vt optimus ab omnibus haberetur, qui reuera omnium nequissimus esset, nec
qualis vir esset prodiderit, quousque stabilisse sibi videretur Imperium: vt non mireris
si Theophanem virum sanctissimum eundem audisti laudantem. Ceterum si Cedreno
credimus, qui ait Theophanem vsque ad exitum tantum Nicephori suam historiam pro-
duxisse: affirmare necesse est, cuncta quæ ab eo tempore in hunc diem ponuntur, alterius
esse auctoris additamentum, quod & existimo esse verum, factumq. vt aliquis eiusdem
Imperatoris studiosus, illa de Leonis probitate commentus sit.

Quod autem ad ipsum scriptorem Theophanem spectat, Anastasius Bibliothecarius,
qui in Latinum vertit eam historiam, ipsum illum fuisse Theophanem magni nominis
monachum sanctitate celebrem & miraculis clarum asserit, cum de ipso pauca ista B
perstringit.

THEOPHANES
HISTORICVS
QVIS FVERIT.

De altero, nempe de Theophane quid dicam? cum & eius conscripta vita, qualiter
videlicet amplis patrimonijs venditis, crucem suam tulerit, qualiterve secutus Chri-
stum, Abbatis in monasterio Agri functus officio, virtutibus fulserit, miraculis corusca-
rit, & circum quasque regiones his qui prope, & his qui longe sunt, clament: sed & stu-
dia eius ad nos vsque perlata, quis vel quantus vir iste fuerit, solertibus manifestant.]
hæc Anastasius in præfatione a se editæ versionis, quæ falso nomine Pauli diaconi nota-
tur inscriptione, qui longe ante hæc tempora dictus est ex hac vita migrasse. Porro &
alium Theophanem æque monachum & Confessorem constat hoc eodem tempore cla-
ruisse, & sub eodem Leone Armeno coronatum fuisse, qui Sabæ Abbatis monasterij
in Palæstina monachus fuit Theodori frater, de quibus simul suo loco dicturi sumus. C

ANASTASII
RATIO IN
TRANSFEREN-
DO IN LATI-
NVM THEO-
PHANE.

Sed de ipso Anastasio interprete non silendum, sic Theophanem Latinitati donasse, vt
tamen (quod ipse testatur) aliqua omiserit, perstrinxeritq. aliqua breuitate, addiderit ve-
ro ipse nihil. Nam accipe ipsius verba: Operæpretium duxi ex Georgij summatis
quædam & Theophanis chronographia plura sed succincte carpenda.] & post multa:
Accipe itaque hoc, carissime, incompositum opus, & nihil meum in hoc prorsus inser-
tum pernoſce.] & inferius: Porro sic ego ex his duobus illustribus viris quædam deflorare
propofui, vt pene omnia quæ a nominatis historiographis commemorata sunt, a me
commemoranda non duxerim. Ex cuiuslibet autem gestis quædam summatis excep-
psi: quæ amuis a Iustiniano Principe ac deinceps pauca omiserim eorum quæ ab his Chro-
nographis relata sunt.] hæc ipse ad Ioannem diaconum Anastasius cum meditaretur hoc
ipsum, quod nos Deo adiuuante præstamus, historiam Ecclesiasticam texere. cui idem D
Anastasius omnem suam operam spondet tum in reddendis Græcorum monumentis La-
tinitati, tum etiam ex Latinis qui inueniri possent, libentissime exhibere. Ceterum ipsum
integrum absque compendiosa breuiatione Theophanem reperiri Parisijs in bibliotheca
Reginæ matris accepi. nos autem eundem Græce scriptum dono missum consecuti su-
mus a viro doctissimo Aloysio Lolino Veneto Episcopo Belunensi, depromptum ex sua
Græcorum librorū referta bibliotheca, cui perpetua gratiarū actio hic cusa permaneat.

RELEGATVR
MICHAEL
CVM FILIIS
ET VXORE.

Sed ad Leonem redeamus, qui nactus Imperium haud quicuit, Michaellem cum con-
iuge Procopia & filijs degere Constantinopoli, priuatim inter monachos profitentem,
sed relegauit eosdem in insulam Protam, siue Principem dixeris: adiecit ad crudelita-
tem, vt filios eius Theophylactum natu maiorem, necnon Ignatium qui sedem Con-
stantinopolitanam postea gubernauit, castrari iusserit. E

LEGATIO A-
MALHARII
CONSTANTI-
NOPOLIM.

Quod autē pertinet ad res Occidentales, hoc anno, veris initio, Carolus Magnus dum
esset Aquisgrani ad confirmandam rursus pacem cum Michaelle Imperatore, ad ipsum le-
gationem decernit. delecti sunt Legati insignes doctrina Amalharius Episcopus Treue-
rensis, atque Petrus Abbas monasterij Nonantulæ in Italia. Verum cum hi Constanti-
nopolim peruenissent, non Michaellem (cesserat enim ille) sed Leonem Imperatorem in-
uenerunt, a quo sunt auditi atque dimissi anno sequenti cum Legatis eius ad Carolum
Imperatorem, vt suo loco dicitur.

LVDOVICVS
CORONATVR
IMP. A PA-
TRE.

Eodem anno idem Carolus Imp. habito generali conuentu Aquisgrani, filium suum
Ludouicum coronauit Imperatorem, & Bernhartum nepotem suum Pipini filium Ita-
liæ præfecit, atque Regem appellari iussit. hæc veteres Annales Francorum. De Lu-
douico vero in Imperium a patre promotus hæc Eginhardus habet: Extremo vitæ tem-
pore

A pore, cum iam & morbo & senectute premeretur, euocatum ad se Ludouicum Aquis-
grani Regem, qui solus filiorum Hildegardis supererat, congregatis solemniter de to-
to Regno Francorum primoribus, cunctorum consilio consortem sibi totius Regni, &
Imperialis nominis hæredem constituit, impositoq. capiti eius diademate, Imperato-
rem & Augustum iussit appellari. Susceptumq. est hoc eius consilium ab omnibus
qui aderant, magno cum fauore: nam diuinitus ei propter Regni vtilitatem videbatur
inspiratum. Auxitq. maiestatem eius hoc factum, & exteris nationibus non minimum
terroris incussit.] hæc Eginhardus.

LVDOVICVS
PROVEHITVR
IN IMP.

Sed quæ de coronatione Ludouici Theganus habeat scriptor huius temporis (fuit iste
Chorepiscopus Treuerensis, qui de gestis Ludouici commentarium scripsit, cuius &
meminit Vualfridus Strabo) adducamus in medium.

B Supradictus vero Imperator cum iam intellexisset appropinquare sibi diem obitus
sui (senuerat enim valde) vocauit filium suum Ludouicum ad se cum omni exercitu, Epi-
scopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus loco positus: habuit grande colloquium cum eis
Aquisgrani Palatio, pacifice & honeste admonens, vt fidem erga filiū suum ostenderent,
interrogans omnes a maximo vsque ad minimum, si eis placuisset, vt nomen suum, id est,
Imperatoris, filio suo Ludouico tradidisset. Illi omnes responderunt, Dei esse admo-
nitionem illius rei. Quo facto, in prima die Dominica ornauit se cultu Regis, & coro-
nam capiti suo imposuit, incedebatq. clare vestitus & ornatus, sicut eum decuerat. Perre-
xit ad Ecclesiam, quā ipse a fundamentis construxerat, peruenitq. ante altare in eminenti-
iori loco constructum ceteris altaribus, & consecratum in honorem Domini nostri Iesu
Christi, super quod coronam auream aliam, quam ipse gestabat in capite suo, iussit poni.

LVDOVICI CO-
RONATIO.

C Postquam diu orauerunt ipse & filius eius, locutus est ad filium suum coram omni
multitudine Pontificum & Optimatum suorum, admonens eum in primis, omnipoten-
tem Deum diligere & timere, eius præcepta seruare in omnibus, Ecclesias Dei governa-
re & defendere a prauis hominibus, fororibus suis & fratribus qui erant natu iuniores,
& nepotibus, & omnibus propinquis suis indeficientem misericordiam semper ostende-
re præcepit: deinde sacerdotes honorare vt patres, populum diligere vt filios, superbos &
nequissimos homines in viam salutis coactos dirigere, coenobiorum consolator & pau-
perum esse. Fideles ministros & Deum timentes constitueret, qui munera iniusta odio
haberent. Nullum ab honore suo sine causa discretionis deijceret; semetipsum omni
tempore coram Deo & omni populo irreprehensibilem demonstraret.

MONITIO CA-
ROLI FACTA
AD LVDOVICI-
CVM.

Postquam hæc verba & alia multa coram multitudine filio suo ostenderat, interro-
gavit, si obediens voluisset esse præceptis suis. At ille respondit, libenter obedire & cum
Dei adiutorio omnia præcepta quæ mandauerat ei pater, custodire. Tunc iussit eum
pater, vt proprijs manibus coronam quæ erat super altare eleuaret, & capiti suo impo-
neret, ob recordationem omnium præceptorum quæ mandauerat ei pater. At ille in-
sionem patris impleuit. Quo facto, audientes Missarum solemnias, ibant ad Palatium.
Sustinuit enim filius patrem eundo & redeundo quamdiu cum eo fuerat filius. Non post
multos dies magnificis donis honorauit eum pater suus, & dimisit eum ire in Aquita-
niam. Antequam diuisi essent, amplexantes se, & osculantes, propter gaudium amoris fle-
re coeperunt.] hæc Eginhardus de coronatione. his vero hæc addit.

QUANDO CO-
RONARI VO-
LUIT CARO-
LVVS FILIVM.

Postquam diuisi fuerant, dominus Imperator nihil aliud cœpit agere, nisi in orationi-
bus & eleemosynis vacare, & libros corrigere: nam quatuor Euangelia Christi, quæ in-
titulantur nomine Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, in vltimo, ante obitus sui diem cum
Græcis & Syris optime correxerat.] hucusque Theganus.

Præter hæc autem, addunt Annales Francorum, fuisse consilium Caroli, non solum
vt ita bene consulere rebus Imperij, sed & statum Ecclesiæ relinqueret bene dispositum.
cuius rei perficiendæ causa, voluit diuersis in locis Concilia celebrari. Nam hoc eodem
anno (tradunt Annales) quinque Concilia quoque iussu eius super statu Ecclesiarū cor-
rigendo per totam Galliam ab Episcopis celebrata esse. Quorum vnum Moguntiaci, al-
terum Rhemis, tertium Turonis, quartum Cabiloni, quintum Arelati congregatum
est. Et constitutiones quæ in singulis factæ sunt, collatione coram Imperatore in illo
conuentu habita, qui nosse voluerit, in supradictis ciuitatibus inuenire poterit, quanti-
quam & in Archiuo Palatii exemplaria illarum habeantur.] Extant hodie singulorum
omnium canonum editi in recentiori editione Conciliorum. Et quod pertinet ad Mogun-
tinum

DE QVINQVE
CONCILIIS IN
GALLIA CELE-
BRATIS.

tinum Concilium quinquaginta sex canones extant, de quo ea quæ ibi leguntur de certa A temporis nota, quo exploratiora cuncta fiant, hic reddamus.

DE CONCILIO
MOGUNTINO.

Facta est autem hæc Synodus in ciuitate Moguntia, in clauistro basilicæ sancti Albani Martyris anno Domini octingentesimo decimotertio, & Imperij domini Caroli Imperatoris anno decimotertio, Indictione quinta, quinto Idus Iunij, vbi federunt Episcopi triginta, Abbates vero viginti quinque.] Complura sane in eo statuta sunt ad disciplinam Ecclesiasticam spectantia, quæ quisque magno emolumento si velit, inspiciat. Est & in eo illud obseruatione dignum, de armorum vsu, cui ob bellorum frequentiam iam Ecclesiastici assueuerant, quos prohibet sancta Synodus arma gestare, eius autem familiam secus, cui armorum vsus iam esset antiquitate præscriptus. sunt ista verba canonis: ^a Nos autem qui relinquimus sæculum, id modis omnibus obseruare volumus, vt arma spiritualia habeamus, sæcularia dimittamus. Laicis vero qui apud nos sunt, B arma portare non præiudicemus, quia antiquus mos est, & ad nos vsque peruenit.] hæc ibi, consideratione digna aduersus eos qui ista de laicis impugnare consueuerunt.

^a Conc. Mogunt.
sub Carol. c. 17.

DE RHEMEN-
SI SYNODO.

Eodem quoque anno (vt dictum est) habita est Rhemensis Synodus, in qua canones quadraginta quatuor sanciti sunt, quibus de nota loci & temporis eiusmodi præpositus est titulus: Hic est ordo capitulorum breuiter adnotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo decimotertio notata sunt in conuentu Metropolitanæ sedis Rhemensis Ecclesiæ a domno Carolo pijsimo Cæsare, more priscorum Imperatorum congregato, ordinante Vulfario eiusdem sanctæ sedis Archiepiscopo, mense Maio, &c.] Inter alia autem plura tali consensu digna, ista habet digna memoria de mensa Episcoporum atque Abbatum: ^b Pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Dei.] C

^b Conc. Rhem.
sub Carol. c. 17.

DE CONCILIO
TYRONENSI
& CABILONENSI.

Turonense quoque hoc eodem anno eadem ex causa est celebratum Concilium, canones quinquaginta & vnum cōtinens, vbi & de mensa pariter Episcoporum ista itidem: Peregrini & pauperes conuiuæ sint Episcoporum, cum quibus non solum corporali, sed spirituali reficiantur alimento.] In Cabilonensi vero Synodo hoc item anno celebrata in prouincia Lugdunensi, canones sexaginta septem statuti reperiuntur, in quorum tertio canone mentio habetur de præcepto Caroli Magni, quo voluit omnes Episcopos scholas erigere, in quibus bonæ litteræ atque in primis Theologicæ docerentur. Ad sugilandum vero, curandumque simul in sacerdotibus auaritiæ morbum eiusmodi antidotum parat. Oportet etiam, vt si quando sacerdotes fruges, vel quosdam redditus terræ congregant, ac protelant, non ideo hoc faciant, vt carius vendant, & thesauros congregent, sed vt pauperibus tempore necessitatis subueniant.] D

DE PEREGRINATIONIBUS
AD LOCA SANCTA
ABVSVS
TOLLENDI.

Sed illa in eodem Concilio statuta consideratione digna videntur, in quibus agitur de peregrinatione ad loca sancta suscipi solita a fidelibus; & quando probanda illa, quando vero improbanda sint decernit. Quod autem essent hoc tempore illæ inter alias celeberrimæ in Occidente peregrinationes, Romam ad Limina Apostolorum, peccatorum remissionis gratia consequendæ, atque Turonum ad S. Martinum, & ijs complures diuersis ex causis abuti solerent, hæc de his sancta Synodus statuit.

A quibusdam qui Romam, Turonumve, & alia quadam loca sub prætextu orationis inconsulte peragunt, plurimum erratur. Sunt presbyteri & diacones & ceteri in clero constituti, qui negligenter viuentes, in eo se purgari a peccatis putant, & ministerio suo fungi debere, si præfata loca attingant. Sunt nihilominus laici, qui putant se impune peccare aut peccasse, qui hæc loca oraturi frequentent. Sunt quidam potentes, qui acquirendi census gratia sub prætextu Romani seu Turonici itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt; & quod sola cupiditate faciunt, orationum siue sanctorum locorum visitationis causa se facere videri affectant; sunt pauperes, qui vel ideo id faciunt, vt maiorem habeant materiam mendicandi; de quorum numero sunt illi, qui circumquaque vagantes, illo se pergere mentiuntur; vel quia tantum sunt vecordes, vt putent se sanctorum locorum sola visitatione a peccatis purgari, non attendentes quod ait beatus Hieronymus, non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est. De quibus omnibus domini Imperatoris, qualiter sint emendanda, sententia expectetur.]

Quænam vero, quorumve sit peregrinatio proficua Patres ibi ita definiunt: Qui vero peccata sua sacerdotibus, in quorū sunt parochijs, confessi sunt, & ab his agendæ poenitentiae consilium

A consilium acceperunt, si orationibus insistendo, elemosynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apostolorum Limina, vel quorumlibet Sanctorum inuisere desiderant, horum est deuotio modis omnibus collaudanda.] Abstinerunt tamen Episcopi de peregrinis illis quicquā decernere absque Caroli ipsius scientia, eo quod scirent in colligendis huiusmodi peregrinis eundem Carolum fuisse studiosissimum, de cuius in his propensissimo studio ista habet Eginhardus: Amabat peregrinos, & eorum suscipiendorum magnam habebat curam, adeo vt eorum multitudo non solum palatio, verum etiam Regno non immerito videretur onerosa. ipse autem pro magnitudine animi huiuscemodi pondere minime grauabatur, cum etiam ingentia incommoda laude liberalitatis ac bonæ famæ mercede compensaret.] hæc Eginhardus.

CAROLVS MA-
GNVS STVDIO
SVS PEREGRINI
NORVM.

At non desijt ipse Carolus eiusmodi erroneæ lucris causa peregrinantes cohibere. nam B audi quid in eius Capitularibus ^a habeatur de Mangonibus, qui nouis adiuuentis etiam dispendio sanguinis pecuniam corradebant.

^a Capitul. lib. 1.
cap. 79.

Item vt isti Mangones & Cogciones, qui sine omni lege vagabundi vadunt: per istam terram non sinantur vagari, & deceptiones hominibus agere. Nec isti nudi cum ferro, qui dicunt se data sibi poenitentia ire vagantes. Melius videtur, vt si aliquod inconfuetum & capitale crimen commiserint, in vno loco permaneant laborantes, & seruientes, & poenitentiam agentes, secundum quod sibi canonice impositum sit.] Itemq. de pauperibus ita vagantibus ^b.

^b Capitul. lib. 1.
cap. 124.

De mendicis, qui per patrias discurrent, volumus, vt vnusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando. Et vbi tales inuenti fuerint, qui sibi manibus laborent: nullus eis C quicquam tribuere præsumat.] & quod rursum ad hospitalitatem spectat, dicta ab eodem Carolo ad clerum, hæc ^c accipe.

^c Capitul. lib. 1.
cap. 221.

Vt de hospitalitate & cura pauperum memores sitis, & propter quod res Ecclesiasticæ a fidelibus oblatae, & ab Ecclesia receptæ sint; & eo modo illas distribuatis, vt ab illo, cui de his rationem reddituri estis, non damnationem, sed æterni gaudij mercedem accipere mereamini.] De his item alibi ^d, hortans omnes ad hospitalitatem, agit. hæc de his quæ spectant ad Concilium Cabilonense quarto ordine numeratum.

^d Capitul. lib. 1.
cap. 75.

In quinto vero Concilio hoc anno Arelati celebrato canones sunt sanciti vigintifex, quibus nota temporis ita præfixa est: Dum anno quadragesimosexto inclyti & Orthodoxi domini & Principis nostri Caroli Imperatoris, sub die sexta Idus Maias, Era octingentesima quinquagesima prima vnanimittatis nostræ conuentus in Arelatensium vrbe D in basilica S. Stephani Martyris primi aggregatus cōsisteret, &c.] In quo ^e sicut & in Moguntino Concilio præcipitur, vt Episcopo obediant Comites, & Iudices sæculares: Demū illud sic habeto: nihil pene prætermisum in quinque Cōcilijs istis, quod ad optimam Ecclesiæ institutionem spectare posse videretur. Sic igitur Christianissimus Princeps proxime ex hac vita discessurus, Ecclesiæ bene consuluit, de qua dū vixit semper optime meritus fuit.

^e Conc. Arelat.
sub Carol. c. 13.
RES ECCLIE-
STIÆ PER CAR-
OLVM BENE-
DISPOSITÆ.

Sed & in eo potissimum idem Carolus Magnus intentum animū habuit, vt ipsam Dei Ecclesiam omni ex parte liberam relinqueret, cuius rei gratia, Episcoporum electionem vsurpatam a prædecessoribus, in pristinam libertatem restituit, eiusmodi legem vna cum Ludouico sancitam relinquens: ^f Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine sancta Ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini Ecclesiastico præbuimus, vt, scilicet per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum, de propria diocesi, E remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, vt exemplo & verbis sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.]

ELECTIONES
EPISCOPORVM
REDDITÆ LI-
BERÆ.

^f Capitul. lib.
1. cap. 84. &
dist. 63. cap. 34.

Quomodo autem reliquerit Carolus Magnus dispositionem sedium Episcopaliū vacantium, secundum quod (vt vidimus) in suis Capitularibus testatus est, vt secundum canones essent electiones, ex epistola Hincmari ad Carolum postea scripta, possumus intelligere, quæ sic se habet: Venerunt tres clerici & duo laici Siluanectensis Ecclesiæ ad indignitatem meam, innotescens, eandem Ecclesiam, fratre & confacerdote nostro defuncto, viduam esse pastore, ferentes etiam ipsius Ecclesiæ tam cleri quam plebis petitionem, vt secundum sacras regulas pastor tribuatur. Quos interrogavi, si verbum erat de pace cleri ac plebis ipsius Ecclesiæ, & aliqua designata persona? Qui responderunt, se non aliam petitionem ex parte sociorū afferre, nisi vt apud solitam misericordiā vestram illis liberam ac regularem electionem obtinere satagerent: quatenus secundum

PRAXIS DE
EPISCOPORVM
ELECTIONE.

facras regulas illuc canonico Visitatore directo, ab omnibus Ecclesie ipsius alumnis valeat eligi, cui debet ab omnibus obediri.

Ego autem, licet sacerdotem vestrum Hesprinum per fratrem Hildeboldum compresbyterum nostrum VIII. Idus Iunij defunctum audirem: non tamen statui antea dominationi vestrae quicquam inde suggerere, aut pro eadem Ecclesia postulare, priusquam secundum regularem modum, ab eo Legatos acciperem.] & paulo post: Dignetur mihi dominatio vestra, siue litteris significare, quem vultis de Episcopis nostris, vt ei ex more litteras canonicas dirigam, vt Visitatoris officio fungens, in eadem Ecclesia electionem canonicam faciat. Et aut per se, aut per litteras suas Vicario suo differente, eandem electionem canonicam faciat. Et aut per se, aut per litteras ad me referat, & per me ipsa electio ad dominationis vestrae discretionem perueniat.] haecenus de his ad Carolum Hincmarus Rhemenis Archiepiscopus.

Ex quibus intelligis, Lector, non nisi ex praescripto canonum voluisse electiones esse liberas. Sed Visitatorem a Rege mitti, nec ante licere quicquam agi, eo quod magnae rixae in his accidere solerent ob diuersa diuersorum studia in istiusmodi electionibus. quae omnino cessarent, si praesentia Legati Regis adesset. Ceterum in omnibus seruata integra iura clero, populoq. in electione Archiepiscopi, cuius muneris erat de electo reddere. Imperatorem certiore voluisse liquet. Ex quibus omnibus multo magis erroris redarguas eos, qui Carolo asserunt datam facultatem ab Hadriano omnes sui Regni Episcopos eligendi, de quibus abunde superius actum est cum tantum mendacium patefecimus.

CHRISTI Redemptoris annus sequitur octingentesimus decimusquartus septimae inchoatae Indictionis, quo ab ipso Leone Imperatore dira excitatur persecutio aduersus cultores sacrarum imaginum. De his acturi quod primum ad temporis rationem spectat, cum constet Graecorum historicorum assertione, ipsum Leonem imperasse annos septem & mensibus quinque: cumq. testificatione Michaelis huius temporis scriptoris, vbi res gestas magistri sui Theodori Studitae prosequitur, pariter liqueat, hoc anno ipsum Theodorum a Leone in exilium missum: vtique dicendum erit, hoc ipso primo Leonis Armeni anno coeptam persecutionem fuisse: numerat enim ipse septem annos exilij ipsius Theodori, quo solutus est, cum occiso Leone, Michael Balbus accepit Imperium moderandum. Quod vero tradunt omnes, non ita primum ac imperare coepit, ipsum perturbare ac persequi coepisse Catholicos, sed vbi omnium conciliaisset sibi animos: plane id esse intelligendum oportet, quinque in his mensibus perseuerasse, nempe totum quod excurrit a quarto Idus mensis Iulij, quo die coronatus est, vsque ad finem anni superioris.

Ceterum cum multi velint haereseos veneno ante imbutum Leonem, illud ipsum occultasse ad tempus, vsquequo Imperium stabilisset: aliorum diuersa de his est sententia, nempe ex Orthodoxo deceptum fraude haereticorum, haereticum euasisse, remq. gestam sic narrant: Quo tempore, cum videlicet Bulgaros proelio superasset, recordatus Leo Imp. monachi Philomeliensis, qui eo tempore quo sub Bardanio Duce Orientis militabat, praedixerat ipsi Imperium, decreuit muneribus ac donarijs compensare. Mittit ergo suorum quemdam fidelissimum, qui ad eum deferret donaria, supellectilem, vasa argentea & aurea, ac species odoratas, quales ad nos ex India afferuntur. Verum is monachus iam tum vitam cum morte commutarat, successeratq. ei Sabbatius quidam, totus impiae Iconoclastiae haeresi immersus. Ad eum cum venisset Legatus Imperatoris, hortatus est, vt munera praepetori suo missa perciperet, litterisq. ac precibus Imperatorem remuneraretur. At Sabbatius munera respuere, ipsum retro abire iubere, adeoq. Imperatorem dignatione ista indignum dicere, simulacrorum cultui deditum, & Irenae Imperatricis, Tarasijq. Patriarchae statutis obtemperantem: Irenam impurissimus homo Pardalim & Baccham, Tarasium vero nobilem in Patriarcharum numero, Taraxium, quasi perturbatorem denominabat. Celerem quoque Imperij & vitae amissionem Leoni minari, nisi quamprimum sibi parens, sacras deijceret imagines.

Impera-

Imperatoris litteris acceptis, cum ex Legato intellexisset quae ex monacho audiisset, animo maiorem in modum perturbato, Theodotum Melissenum ad se vocat, cumq. eo quid agendum sit, deliberat. At vero Theodorus iam pridem haeresi ista infectus, occasionemq. palam impietatem profitendi praestolatus, hoc consilij dat Imperatori. In Degistenfi monasterio degere monachum quemdam, mirabilia edere facinora. Cum hoc rem communicandam, eiusq. sententiae obtemperandum. Haec cum Leone locutus, statim ab hoc ad monachum eum se contulit, indicatq. Imperatorem vili habitu ad ipsum proxima nocte venturum, & de religione consulturum, alijsq. grauissimis negocijs. Proinde meminisset, ei praesentem Imperij, vitaeq. amissionem denuntiare, nisi vltro Leonis Isauri Imperatoris decretum amplectens, idola (sic sacras imagines appellabat) diuinis aedibus exturbaret. Sin hoc fecisset, fore dominationem, vitamq. eius diuturnam atque felicem. Hoc modo subornato monacho, & quae cum Imperatore loqui deberet instructo, abijt.

Paulo post noctu Imperatorem vili habitu velatum ad monachum adducit. Ibi iam inito colloquio, monachus proxime ad Imperatorem adsistens, veluti qui diuino instinctu Imperatoriam maiestatem adesse sentiret: Non recte, inquit, abs te factum est, Imperator, quod nos priuato habitu decepisti, intus occultans tuam personam. Sed quamquam tu hoc agis, nos tamen gratia diuini Spiritus non diutius est passa a te falli. Hoc vt audiuit Imperator, seq. frustra conatum vili habitu Imperatoriam dignitatem celare putauit, animo percussus est, vt par erat, istius machinationis ignarus: monachumq. diuinum hominem esse fassus, imperata ab eo obedienter & sine mora se facturum promittit, atque ita venerabilium imaginum ab eo mandatam deiectionem suo suffragio probat. Principio deinde cogitauit, quo pacto promissa occulte imple-ret, ne quam ea res in Ecclesia excitaret seditionem. sed post publice quoque decretum ea de re proposuit proceribus & Ecclesiasticis partim vltro, partim contra animorum suorum sententiam obtemperantibus.] haec auctor. Verum singulos ea in re progressus audiamus a Michaelle rerum inspectore in vita Theodori Studitae locupletius ista tractante, qui ita exorditur indictam ab Imperatore Orthodoxis persecutionem.

Sumpto (inquit) Imperio, haud omnem subito proferendam censuit inmanitatem, verum conciliatus prius sibi atque inter se ijs qui dissidebant, quorum multos sentiebat infesto & alieno a se animo esse. ob vsurpatam tyrannidem, vt qui erga Imperatorem suum beneuoli ac fidi essent, cum proceres ac magistratus clam ac callide sensim seduxisset, omnesque, vt sibi videbatur, in suas partes pertraxisset: tum demum latens animi vitium prodere, in lucro posuit. Omnemq. protinus impietatem ostentans, in hanc vocem detestandam, quam cognominis sui Leo vsurparat, sceleratus erupit: Non decet, o fidi mihi comites, colere, aut venerari, vel recipere prorsus, aut retinere imaginum effigies; sed tollere illas atque humo allidere, vt quae manifesta sint idolorum simulacra. Atque haec vesana lingua effutiebatur imprudens non domesticis tantum, sed omnibus si posset propinare cupiens impietatem suam.

Quare quos videbat sententiae suae mordicus esse, atque ab eo omnino pendere (quos quidem non immerito vasa irae ac nequitiae principes, dicere liceat, Paulum a imitando) hos ille consilij sui socios, malorumq. omnium praesides constituendos existimauit. Quorum omnium coryphaeus atque ductor Ioannes ille fuit, cui Lecanomantis cognomentum a suis inditum, quod vaticinijs (vt ego arbitror) alijsq. turpissimis rebus editus erat, cui iam lingua esset prompta & exercita, multaq. & varia sophisticarum artium, externarumq. disciplinarum cognitio, ob eam causam in pretio erat apud Imperatorem, cuius ille velut os vulgo habebatur, omnibusq. negocijs, rebusq. gerendis adhibebatur.

Quae cum illi praclare atque ex animi sententia fluere viderentur: ipsum etiam Ecclesiae Archipastorem aggrediendum sibi putauit, non aspere quidem initio, nec arroganter, sed blande potius, atque adulantis in morem. Quo cum solo solus congressus, postquam omnes machinas illiberali simulatione admouens, re ipsa perspexit, non modo expugnari non posse verissimum rectae fidei praconem; sed ipsum etiam vt nummi aduersum conuictijs non leuibis appetens, stygiamq. eius audaciam proscindens: tum a diuino viro penitus abscessit; maiore mox apparatu & illu & aduersantes simul omnes oppugnaturus.] Subdit his Michael, alia plura de congressu, quem postea idem Imperator

Annal. Eccl. Tom. 9.

D d d 2

rator

DE TEMPORE PERSECUTIONIS LEONIS ARMENI.

in Cedren. in Leon. & alijs.

SABBATIUS MONACHVS HAERETICVS QVOMODO DECIPIIT IMP.

THEODOTI MELISSENI FRAVS AD SEDVENDVM IMP.

LEO IMP. SEDVICTVR AB HAERETICO MONACHO.

LEO IMP. PALAM DETESTATVR CVLTVM SANCTARVM IMAGINVM.

IOANNES DVX ICONOCLASTARVM.

IMP. FRVSTRATENTAT NICEPHORVM PATRIARCH.

rator habuit cum Orthodoxis Episcopis & monasteriorum Præpositis. sed quod ipse A
res dumtaxat Theodori sit prosequutus, audiamus primo de eo congressu quæ scripse-
rit Theosterictus^a in Niceta, auctor & ipse temporis huius. Atque primum vnde ipse
exorditur dicere, de præcipuis Imperatoris ministris, quibus est vsus ad hæresim propa-
gandam. ait enim.

Cœpit igitur Leo Imp. sancta sanctorum persequi, quemadmodum & Leo Isauricus
fuerat persecutus. Deinde suorum mysteriorum duces, prauarumq. rerum magistros
quærebat. Inuenit paucos quosdam e Senatu, Ioannem scilicet cognomento * Spectam
& Eutylianum. ad hæc & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabo-
lus igitur qui hæc in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Ioannem
quemdam, cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu apprehen-
sum ad Imperatorem duxit, & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo quod cupis uti-
lem futurum: Vas enim electionis est mihi iste, ut portet nomen meum contra Ortho-
doxos. Quemadmodum igitur Paulus Christi vas, ita & hic diaboli os factum est; &
sicut torrens ex diuersis imbribus constans maleolentes & perturbatas aquas defert; ita
& iste ex foedo cordis sui thesauro graueolentia & cœnosa dogmata produxit, eos quos
prope se habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs qui
infra folium regale erant, Antonium Syleum, e monachis vero Leontium quemdam &
Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio deprehensus, truncis manibus, mortuus est.]
hæc de adiuuentis ad scelus præcipuis ministris Imperatoris auctor, qui & de congressu
cum Orthodoxis subiicit ista.

Post hæc omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & Metropolitibus ad fan-
tissimum Nicephorum Patriarcham coegit. Qui per totam noctem in magna Ecclesia C
pernoctarunt. Mane vero ipsos ad se Imperator accersuit. Habebat autem secum in-
tra palatium occultos quosdam fallaces homines & malorum magistros, quos veluti
gallina quædam in regia domo fouens, & animans, eisq. dona promittens, iubebat nihil
metuere. Iussit autem & Patriarcham solum in primis ad se introire, ignorans quænam
inter ipsos seorsum dicta fuerant. Deinde omnes accersuit. Itaque ante illum stetit
Patrum caterva lectissimorum hominum ac sanctorum qui Angelis similes erant ac di-
uini. Aderant & Imperatoris Optimates & totus Senatus. Sanctissimus igitur Nicepho-
rus eos qui gradus dignitate præstantes erant affatus: Agite, inquit, dicite mihi: Potest-
ne cadere quod non est? *casui expositum scilicet.* At illi cum ad eius interrogationis obscu-
ritatem ambigerent, & nihil responderent, sed se vicissim intuerentur: rursus Patriarcha
ab eis quæsiuit: Num Leonis & Constantini Isaurorum tempore sanctæ imaginis ceci-
dissent? Illi vero cum capita deorsum inclinassent, & nutu verum esse quod Patriarcha
quæsierat, significassent, quod satis erat ad eorum quæ priuate inter se dixerant propo-
situm confirmandum: tum Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non stat, potest cade-
re? Ad hæc nihil respondit Imperator, sed ad Patres conuersus ait.

Scitote Patres, me idem sentire quod vos, simulq. effigiem quamdam, quam in sinu
gestabat extulit, & per simulationem illam adorans; sentio, inquit, quod vos, ut videris,
neque a vobis disideo. Verum quidam surrexere, qui aliter docentes, eam viam rectam
esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia hæc inter vos in-
quiratur. Et si quidem vobis persuaserint, quod ipsi recte dicant, neque vos quod bonum
est, impediatis. Si vero ipsi a vobis persuasi fuerint, quod res nouas doceant: desistant a
praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat, ut antea. Nam si de alia aliqua re
minoris momenti ad me relatum esset, neque ita deceret me eam rem tacitam præteri-
re: Quomodo de Ecclesiastica quæstione tacuerim?]

Videri posset rerum Ecclesiasticarum rudibus petitio ista Imperatoris æquissima, ut de
dogmatis veritate inter se conferrent coram Imperatore ad veritatem conquirendam Ortho-
doxi atque hæretici. At longe aliter res se habet: Vbi enim aliquid per Synodum Oecume-
nicam semel definitum est, amplius ad differendum & contradicendum hæretici non sunt ad-
mittendi, sed docendi, si velint. quod pluribus docuit S. Ambrosius suis scriptis Valenti-
nianum Augustum. Deinde quod sacerdotum est & non Imperatoris, & in Ecclesia & non
in palatio de Fide agere, ut in Constantium Imperatorem Mediolani a Patribus dictum
est: iuste quidem ac probe (licet non deessent inter eos qui & scientia & dicendi facultate
præstarent, & inter alios magnus ille Theodorus Studita) noluerunt Patres id concedere
Impera-

A Imperatori illicita præsumenti. Quid autem tunc ad hanc Imperatoris rogationem re-
sponderint, idem dicere pergit Theosterictus.

Illi vero (inquit) nempe Orthodoxi, cum neque passi essent eos homines, de quibus Im-
perator dixerat, coram se prodire, neque dicendi facultatem dandam esse dicerent, sed ve-
lut execrabiles quosdam eos haberent: ad hæc cum certo scirent Imperatoris volunta-
tem ad malum procliuem esse, neque vnumquam se illi persuasuros fore, quamuis totam
scripturam testem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Episcopus: Si quæstio, inquit, Eccle-
siastica, Imperator, hæc, ista, ut dixisti: in Ecclesia inquirantur, ut mos est. Altius enim
& a principio ipso, Ecclesiasticæ quæstiones in Ecclesijs, non in palatijs regijs inquirun-
tur. Respondit Imperator: Sed & ego filius sum Ecclesiæ; & ut vos conciliem, utros-
que vestrum audiam, & vtraque vicissim dijudicans, vera cognoscam.

B Ad hæc Michael Sinnaculorum Episcopus: Si nos, inquit, conciliare vis: quare non id
facis, quod conciliantem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos de-
tines & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum faculta-
tem præbes: Alij vero neque in angulis aliquid loqui audent, ubique edictis tuis perter-
refacti. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferentis indicium. Non est ita (in-
quit Imperator) sed ut prædixi, ita ego sum, ut vos estis. Sed quoniam ad me de ea re
prouocatum est, non decet silentio me illa præterire. Quænam causa est, quare cum his
hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis, & testimonium non habetis, quibus vestra
dicta confirmantur?

Ad hæc Theophylactus Episcopus Nicomediæ dixit: Testis Christus est, cuius effi-
giem vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus
C id confirmare possimus, neque dubitamus, ut tu suspicaris; sed non habent isti au-
res audiendi, ob idq. nihil illos iuuaremus: potentia enim & Imperio nos oppu-
gnamur.

Post hunc & Petrus Nicææ Episcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, qui-
bus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, &
eorum propugnator sis, a te adiutos, potentiores quam nos futuros? Non temere san-
ctissimus Petrus hoc dixit; ubi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic ve-
ritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur.

Post hæc sacer. Euthymius Sardensis Episcopus liberiore vsu oratione, sic Imperato-
rem affatus est: Audias Imperator. Ex quo tempore Christus in terram descendit, vsque
ad hunc diem per octingentos annos & amplius in Ecclesijs quæ vbiq. gentium sunt,
D Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quoniam tam arrogans est, qui
audeat totam vocum traditionem a sanctis Apostolis, Martyribus, ac pijs Patribus pro-
fectam dissoluere, vel paululum mouere? Apostolo ipso dicente: ^a State igitur fratres, ^{a 2. Thess. 2.}
& tenete traditiones quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram. &
alio loco: ^b Quamuis Angelus de cælo euangelizet vobis præter id quod accepistis: esto ^{b Gal. 1.}
anathema. Quamobrem aduersus eos qui ante nos hæresim hanc excogitarunt, Syno-
dus apud Nicæam urbem iterum collecta est sub Irene & Constantino pijs Imperatori-
bus. Hanc Synodum ipse Dei Filius proprio digito signauit: Quicumque audebit ex ipsa
mouere, vel expungere, anathema esto. Cum hæc audisset Imperator, & simulatæ men-
tis esset, facile se hæc pati simulauit.

Respondit autem & Theodorus vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: Ne
E rentes nunc, o Imperator, Ecclesiasticum statum dissoluere. ait enim Apostolus: ^c Quo-
dam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio pasto-
res, & doctores ad perfectionem Sanctorum; non dixit, Reges: Tibi quidem, o Impera-
tor, ciuilis status, & exercitus commissus est. Hæc igitur cura. Ecclesiam autem pasto-
ribus & doctoribus (ut ait Apostolus) derelinque. At si non vis hæc facere: Si quis per-
uertendæ Fidei nostræ causa de cælo nobis aliquid annuntiauerit: ipsum non audiemus;
tantum abest ut te audituri simus. Tunc Imperator furore admodum exarscens, &
quod recte dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit, sanctum
vero Theodorum in exilium misit.] ita Theosterictus postrema ista summam per-
stringens: siquidem multa alia intercesserunt; antequam Theodoro decerneretur exi-
lium, plura præteriens, quæ aduersus eundem Imperatorem in hoc eodem congressu
sunt dicta, cum ille exuens quam superinduxerat personam Catholici hominis, aperte
coram

Apud Sur. ex-
vat tom. 2. die
3. April.

*
QVOS SVI ER-
RORIS FAVTO
RES IMP. NA-
CTVS SIT.

IMPERATOR
CONGRESSVM
HABET CVM
ORTHOXIS.

VULT IMPE-
RATOR OR-
THODOXOS
ET HAERETI-
COS SIMVL
CONGREDI.

QUANDO HAB
RETICI NON
AVDIENDI
SED DOCENDI

AEMILIANI
EPISC. SEN-
TENTIA.

MICHAELIS
EPISC. SEN-
TENTIA.

THEOPHYLA-
CTI EPISC.
SENTENTIA.

PETRI EPISC.
SENTENTIA.

EVTHYMI
EPISC. SEN-
TENTIA.

THEODORI
STVDITAE
AVREA SEN-
TENTIA.
C I. COV. 12.

coram illis coepit hæresim propugnare. Michael enim qui Theodori Studitæ prolixius A res gestas est profecutus, sigillatim cuncta recenset, quæ hic tibi labori non parcentes reddituri sumus: narrans ipse quæ tantum sunt Theodori, sic rem cum ipso gestam ab exordio incipit.

Cum igitur die quadam cum incredibili fastu confedisset, nequissimorum hominum corona cinctus, qui impietatis tutelam ac patrociniū susceperant: conuocantur vna omnes eodem sacerdotes pariter & monachi, atque ipse adeo sanctissimus Patriarcha, magnusq. Theodorus Studitarum præfectus. Quibus audientibus, irridere demens coepit atque intemperanti ore subsannare sacrarum imaginum adorationem, vecordes, sensusq. expertes eos vocans, qui illas erexerant: Lex enim (inquit) quam magnus Moyse Dei digito scriptam olim accepit, diserte ac perspicue prorsus vetat, ne manufactū quicquam colatur; neve imago vlla, eiusve similitudo statuatur, diris eos deuouens, qui tale B aliquid facere præsumperint, cum idolici cultus & stolidæ illud amentia inuentum sit; imagines fingere, diuinumq. nomen illis imponere, quod non modo indecorum, sed absurdum etiam est, & plane pugnant, incircumscrip̄tū circumscribi putare, vt cubiti vnus tabulis eum quem locus nullus capiat, includere. Hæc enim qui ante nos regnarunt, Imperatores, perperam fieri cum cernerent, Leonem dico & Constantinum, & qui ex iisdem natus eis successit, imagines deiici, earumq. cultum explodi iusserunt. Hæc impius atque his absurdiora delirans euomebat, & quasi præclarum quiddam diceret, turpissimis dictis gloriabatur, pessimis illis, quorum consuetudine utebatur vsquequaque fretus, illorumq. ante omnes præside ac magistro, cuius maxime verbis (vt dictum est) imbutus fuerat.

At diuinus Patrum coetus nihil ad hæc commotus, multiplicemq. Tyranni manum C ac potentiam nihili faciens, eius orationis vanitatem redarguebat, ineptamq. & insanam doctrinam multis sacrarum litterarum testimonijs confutabat: Orthodoxi dogmatis euerisionem, & Domini ad nos aduentus negationem hanc eius fallacem & perniciosam doctrinam vocans, vt quæ infinitam absurditatem, erroremq. & improbitatem contineret. Etenim si sanctarum, aiebant, imaginum venerationem eiuramus, inanis vtique fides nostra, inanis prædicatio. Frustra nobis diuina olim Patres tradiderunt. Euanescent nobis omnis actio & virtus, Deiq. cognitio, ac denique simul omnia concident & pessimum ibunt. Dominicæ siquidem imaginis abrogatio non solum Dei mandatorū abrogationem affert, sed ipsius etiam ante imagines, Filij Dei, qui communionem carnis nobiscum conuersatus, & homo nostri similis factus, & diuinæ suæ formæ characterem nobis ostendit: quem tu, nescio quam ob causam abnegans, non tibi tantum pessime confuluisi, sed simpliciorum quoque animas, vt improbitas tua notior esset, in parem fraudem & exitium induxisti. Nos vero vel assidere vobis solummodo, cum tales sitis, aut in vnum coire, longe abest, vt decere arbitremur. Suffragetur enim nobis diuinus Dauid^a, non sedere docens in concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introire, & in Ecclesiam malignantium non ire, nec cum illis congregari. Atque in hunc modum Patres vno simul ore talia loquentes, apostata sententiam prima velut acie impugnant, summam eius fraudē & nequitiam ostendentes. Iputo quidem eum qui hæc scripsit Michaelē Studitam, & ipsum vna cum Patribus istis interfuisse: nam quæ fidelissime narrat, æque ex epistolis ipsius Theodori Studitæ certam sibi conciliant fidem. pergit vero de eodem Theodoro dicere.

At parens noster Theodorus tenere se non potuit, quin maiorem & apertio-rem H dendi fiduciam demonstraret, totumq. insani hominis consilium & occultam eius cogitationem penitus patefaceret. Quare vt primas inter eos qui conuenerant & eloquentia & virtute facile tenebat, hæc animo constantissimo, summaq. verborum libertate dicere aggressus est.

O Imperator, quo consilio pacatam nunc & tranquillam Dei Ecclesiam turbare, ac peruertere ausus es? Nec tibi illa quæ ijs acciderunt, qui illam ante te persequuti sunt, quorum tu modo nomina commemorasti, in mentem venerunt; nec impetum tuum retardarunt? Qui cum paria tibi facerent, sacrasq. imagines contumeliose tractarent; dici nō potest, quam graues poenas dederint, vt testata litteris eorum improbitas ad posterios transmitteretur. Nec te diuturna, ac longis temporibus confirmata diuinarum imaginum veneratio, Deiferorumq. Patrum constantis de ea consensus & conspirans sententia

DISSERT PA
LAM LEO AD-
VERSUS IMA-
GINES.

REDARGVNT
PATRES DI-
CTA AB IMP.

a Psal. 25.

ORATIO THEO-
DORI CONTRA
IMPERATO-
REM.

A tentia mouet, nouorum dogmatum propugnator; vt a peruersis istis & exitiosis rebus abstineas; & meliora secteris, sententiam mutes, & veritatem agnoscas? Numquam audisti, quid B. Paulus^a dicat, Timotheo scribens? Nam & hoc aliquando te tractasse arbitror, quamuis nunc illa ex animo eieceris: Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum ad subuersionem audientium. Et rursus idem: Denuntia illis ne aliter doceant, neque intendant fabulis interminatis & quæstionibus vanis, quæ a recta via aberrare eos faciunt, & ædificationem Dei quæ est in Fide destruunt.

Quod & tibi prorsus accidit, qui futilibus sermonibus animum adijciens, & sacras imagines idola vocare non erubescens, tamquam in arcem quamdam, ad legem veterem te conuertis, vtq. inde argumenta tibi desumas, quod nihil creatum, nihil manufactum, nihil denique aliud ex his, quæ similitudine effinguntur, amplectendum, aut villo penitus honore colendum sit. In quo illud primum te cogitare oportebat, Imperator, adueniente gratia, legem cessasse, quam obseruasse nunc, summæ dementiae foret; alioqui circumcidi nos conuenit, & sabbata colere, & alia quæ sunt scripta facere, ne legem videamur dimidiatam tantum obseruare. Deinde hoc etiam cogitandum erat, legem hominibus datam fuisse, qui ex Aegypto nuper egressi, ad Aegyptiorum æmulationem propenso studio ferebantur. Aegyptij autem omnium, qui idola finxerunt infelicissimi fuerunt, vt qui vilissimis rebus, & aliarum gentium sensu turpissimis diuinos honores tribuerunt. Vnde Propheta cum leges daret, qui apud illos educati fuerant, omnis formæ similitudinem interdixit, tamquam hominibus ad deceptionem paratissimis, & manufactorum cultui inhiantibus. Neque tamen id semper obseruasse visus est; cum in tabernaculo Cherubim fabricatus sit, eademq. in Propitiatorio collocarit. Et illis quidem magno cum honore hæc erant & admiratione.

Nos vero superueniens gratia ab omnibus illis abduxit, & ad meliora, multoq. præstantiora traduxit. Quid enim maius, illustriusq. esse possit, quam in carne apparuisse nobis æternum & incomprehensum Deum, & gloriose formæ suæ speciem omnibus repræsentasse? Quinimmo, vt tibi rem altius explanem, postquam conditor & Deus noster, qui hominem bonis omnibus ornatum creauit, vidit ipsum peccato abreptum similitudinem suam amisisse; libuit illi inenarrabili dispensatione carnem nostram assumere, vt lapsum erigeret, immaculatamq. imaginis pulchritudinem repararet. Idcirco naturam nostram totam sibi vniens in substantia, inconfusas vtriusque naturæ, diuinæ scilicet & humanæ retinuit proprietates, orationem omnem excedente admirabili earum concursu & coniunctione. Hinc & sacræ carnis suæ figuram nobis honorandam & colendam & adorandam dedit, vt in imagine stupendum Incarnationis mysterium ipsis oculis cernamus, & a Christi descriptione quæ in imagine cernitur, ad intellectualem & omnis figuræ expertem Dei formam mentis oculos conuertamus, in eum adspirantes perpetuo, nulliq. caducæ rei animum obstringentes.

Quo autem diuini characteris fides nobis certior fieret: idem ipse qui eam gerit Saluator noster suæ ipsius faciei oris formam, admoto ad faciem linteo expressit atque effinxit, petentiq. Abgaro (vir erat fidelis, & inter Edeffenos primarius) misit. Qui diuinam illam effigiem complexus, incredibilem eius vim mox sensit, omnibusq. patefecit, diuturno atque incurabili morbo, quo tenebatur, liberatus, nec magis corpore quam animo corroboratus. Lucas vero qui sacrum composuit Euangelium, cum Domini pinxisset imaginem, pulcherrimum & plurimi faciendum opus posteris reliquit: aliq. deinceps quamplurimi imagines sacras affatim effingendo, publice consignatum earum cultum conseruauerunt. Nec locus vllus est, non Regia, non domus, in qua diuinæ imagines eorum affixæ non sint. quippe omnibus veneranda, minimeq. pudenda res est, cui temporis lapsus & auctoritas honorem conciliarunt. Annis igitur octingentis, & eo amplius promulgatam; & ab omnibus receptam atque confirmatam imaginum venerationem, iamq. vna cum Christianismo auctam & propagatam (vno siquidem patriq. gressu inceserunt Christianismus & imaginum efformatio) tu nunc, temporis momento, solaq. pro animi tui libidine tollendam e medio censuisti, & cum dedecore explodenda, quæ laudem, honoremq. merebantur?

Neque ipsum salutare nomen reueritus es, vt idola (o verborum peruersitatem!) sacras

REFELLIT EX
LEGE VETERI
S V M P T V M
CONTRA IMA-
GINES ARGV-
MENTVM.

DEVS FACTVS
HOMO IVSTE
PINGITVR.

NASCENS CVM
EVANGELIO
CVLTVS SA-
CRARVM IMA-
GINVM.

IMPIE VOCA-
RI IDOLA SA-
CRAS IMAGI-
NES.

cras imagines appellares? unde, & a quo doctus? aut quisnam est qui te docuit, imagi-
nis atque idoli vnam esse vocem? Hoc enim nec Patrum vllus vquam sensit, nec vero
res ipsæ ferunt, vt dicatur. Qui enim? cum infinito spacio inter se diffideant, non nomi-
nis solum appellatione, sed multo magis archetypi substantia. Idolum enim est & ap-
pellatur, quod dæmonis aut alterius cuiuspiam ex ijs, quæ Gentiles turpiter pro dijs co-
luerunt, specimen repræsentat, foedi foedius, & mali deterius. Qualis enim causa, tale
prorsus est causatum; & cuius abominandum est prototypum, nihilo minus abominan-
da est imitatio. Imaginis autem & honorandum est archetypum; Sancti enim alicui-
us, aut Sanctorum Domini figuram depingit, & quæ in tabula depicta est effigies, di-
gna item animaduersione. Hæc siquidem sincerum veritatis simulacrum, illud vero
mendacij, fallacisq. doli similitudo. Sic enim harum rerum peritis visum est hæc no-
mina distinguere, qui idolum falsum imitationem esse dixerunt, imaginem veri expres-
sam similitudinem.

FRVSTRA IM-
PVGNAT IMA-
GINES QVI
COLIT CRV-
CEM.

Deut. 21.

Sed quoniam a vobis, Imperator, imaginis quidem honor odio est, Crux vero vene-
ratione digna censetur; primum illud capere non possum, cum iam vtriusque honor-
coniunctus sit: (simul enim imago, & simul Crux, quandoquidem Domini aduentus
gloriam vtrique attulit) nunc a vobis alterum ab altero secernitur, ita vt alteri fors me-
lior obtigerit, alterum repudietur & contemnatur. Deinde quæram, o veteris scriptu-
ræ interpres, quomodo cum lex execrationem dignam Crucem vocet: Maledictus
enim, ait^a, qui pendet in ea: tu qui Crucem colis, legem vilipendere non videare? im-
mo vero deuotus inter se contrarijs obnoxius teneris, qui nec legi vsquequaque consen-
tias, cuius tu custos perpetuus, & in hoc nobiscum mediâ ex parte sentias, quos omni-
bus modis insectari decreueras; cum oporteret te, quando impius esse statuisti, nec Cru-
cem, nec imaginem confiteri, vt sic posses & consentanea tibi facere, & congruentia:
legi quam obseruas. At enim ratiocinari nescit improbitas, ipsa secum pugnans, &
quos imperio suo submiserit, ab omni honestate procul auocans. Cui tu quoque
semel mancipatus, nullam postea officij nec decori rationem habuisti, ab ijs solis qui
tua obseruant, inductus adulatoribus, scurris, vni voluptati, ventrisq. commodis ser-
uientibus.

PERSTRINGIT
THEODORVS
HÆRETICVM
IMP.

Mihi vero mirari venit in mentem, quomodo eos ad iudicium vocaueritis, qui sic
animo & consilio comparati estis: Ecquis enim erit, qui inter vtrosque diiudicet? Quis
de victoria sententiâ ferat, cum occupati a vobis omnes, potentiaq. perculsi fuerint sup-
pliciorum metu? minæ siquidem & tormenta ijs proponuntur, qui partibus vestris non
fauent. Recte sane quidam e maioribus nostris, primum hoc bonum esse dixit, a vo-
bis longissime recedere; humana specie feras, hæreticos vocans, eorumq. sermones at-
que instituta perniciosâ esse docens, ac penitus exitiosâ; quos deuotare omni ope oporteat,
ac ne occurrere quidem illis, si fieri potest. Ex quo sequitur, cum eis collo-
qui quoquo modo non solum superuacaneum, sed damnosum plane, valdeq. no-
xium esse.

IMP. IRA FRE-
MENS QVI
IN PRÆPO-
SITOS MONA-
STERIORVM.

Hæc illo dicente, ira simul & timor Imperatoris animum agitabat, viri sancti vim
facultatemq. considerantis: iram accendebant verba, quibus perstringi se sentiebat;
metum creabat dicendi vis, quam in eo insuperabilem esse cernebat. Sed iræ potius ce-
dens, qua vehementius impellebatur, indecoris illum contumeliosisq. verbis asperius
excepit, ad terrorem maxime vocem suam & verba componens. Scio quidem, heus tu,
inquit, nomine appellans, te præfractæ adeo amentia esse, vt nobis quicquid dicamus,
aut sentiamus, maximopere semper aduerferis, iniustos nos & stolidos vocans, omniaq.
in nos conuitia ingerens, vt qui colloqui nobiscum, superuacaneum esse dicas atque
damnosum; quasi non cum Imperatore tibi, sed cum infimo quopiam e vulgore res esset.
Martyrem te (vt video) celebrari cupiens, vt nos ad mortem in te decernendam prouo-
ces, hæc contra nos loqui, nobisq. ausus es reluctari. At non facile adeo tibi gloriam
hanc venanti concedemus. Quin nec exilium, nec poenam aliam prius decernemus,
quam iterum vos audiamus, singulorumq. fidem exploremus, vt rectius ac verius
dogma sine controuersia cognoscatur, & vobis deuictis nullus supersit fugæ, aut defen-
sionis locus.

Hæc autem eo dicebat impius, quod potentia amplitudine fretus, in promptu habe-
ret omnes, vel seorsum singulos, vel simul vniuersos multare. deinde vt ea ratione pro-
babilius

PRAEPOSITI
MONASTERIO
RVM SILENT.

a I. Cor. 4.

R V R S V M
THEODORVS
REDARQVIT
IMP. IMM-
SCENTEM SE
SACRIS.

b Ephes. 4.

A babilius facti sui consilium redderet, quasi in iudicium prius perducti, atque ita dam-
nati iam fuissent. Cum vero Patrum chorus nihil amplius Tyranno respondere sta-
tueret: inutile quippe, aiebant, nobis iam condemnatis loqui, ad eos præsertim, qui
occæcatis animis meliora capere nequeant, & insanabiles prorsus facti sunt. Nec vero
deceat nos ab humano^a die, vel a sæcularibus interrogatos, rationem Fidei reddere.

Magnus iterum Theodorus pari fiducia ac libertate sic exorsus est: Haud sane oportebat,
Imperator, tibi a rectis omnibus, sanisq. auerso aut dicere quicquam amplius,
aut respondere. Sed quoniam ad interrogationes etiamnum ac responsiones nos prouo-
cas: hoc tibi ante omnia respondemus: Res Ecclesiasticas ad sacerdotes, doctoresq. per-
tinere; Imperatoris vero exterarum rerum administrationem propriam esse. Hoc enim
sanctus Apostolus ait: ^b Posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas,
tertio doctores, & nusquam Imperatorum meminit. Hi de dogmatibus & de Fide sta-
tuere debent: Si vero, illis obsequi oportet, & nullo modo munus vsurpare. Ait illi Im-
perator, nomine rursus compellans: Num igitur hodie me ex Ecclesia eicies? Non ego, in-
quit Sanctus, sed illius paronymus, diuinus Apostolus. Quin tu illum anteuertens, te
teipse factis tuis eiecisti. Quod si redire ad illum, iterumq. ingredi, est animus: persta-
nobiscum, qui veritatem prædicamus, Christiq. imaginem veneramur, sanctissimum se-
quens & communem omnium Patrem, Patriarcham, cuius, vt vides, oratio æque ac mo-
res vtilitatem plane spirant atque gratiam.

Ad hæc Tyrannus quod diceret, non habens, cum clamore, animiq. perturbatione
a conspectu suo depulit, ne propius accederent, neve amplius loquerentur, magna vo-
ce, minisq. interdicens: quod vnum recte, diroq. animo suo congruenter facere norat.
C Egressi ergo beati omnes vna cum Patriarcha, magnum ambiunt Theodorum, homi-
nem labris simul atque animis deosculantes, eiusq. in dicendo libertatem pariter &
gratiam collaudantes, quod Tyrannum tam fortiter tantoq. pudore affecisset.

P R A E C E P I T
I M P E R A T O R
S I L E N T I V M
O R T H O D O X I S.

Ceterum vix domum quisque redierat, cum afferuntur ad singulos Præfecti vrbis
edicta, quibus continere se iubet vnumquemque, nihilq. prorsus cum alijs tractare, nec
inter se conferre, aut docere, aut de Fide prorsus loqui. Ita enim, inquit, ab Imperato-
re decretum est.

E D I C T V M A D
C O N F E S S O R E S
M I S S V M.

Vt vero ad Sanctum venerunt qui missi fuerant: Aequumne, illis ait, sit vobis, an Deo
parere: vos ipsi rem ratione æstimantes, dicite: Nobis vero, scitote, certum esse, linguis
potius amputatis carere, quam vt fidei nostræ testimonio desimus, nec illam qua pos-
sumus verborum ope propugnemus. Quæ enim ratio est, vos deteriora defendere conari;
D & nos in multo meliore causa silentio vti? Quare non committemus, vt vel ad horam
sermonem abditum teneamus, & populum præsentis eius vtilitate fraudemus.

N E G A T T H E O
D O R V S T A C E N
D A M D O G M A
T I S V E R I T A
T E M.

Vnde congruentia omnibus incunctanter suggerebat, hos vocans, illos adiens, alios
litteris confirmans, abiectosq. & prostratos animos erigens, verbisq. excitans pro virili.]
hactenus Michael Studita, qui, modestiæ causa puto, tacuit referre ea quæ ab alijs mo-
nasteriorum Præpositis (quod adhuc illi fortasse viuerent, & conuersi essent ab errore)
gesta probrose tunc essent. Siquidem illi miseri acquieuerunt iussioni Imperatoris, atque
etiam scripto polliciti sunt, se de sacro cultu imaginum amplius non loquuturos, alios-
ve docturos secundum præceptum Imperatoris. Ista autem sic se habuisse, ex ipsius
Theodori Studitæ epistolis satis expressum habetur. Extant ipsæ quidem: magno nam-
que Dei beneficio factum est, vt ipsæ, aliæq. eodem argumento, hac urgente persecutio-
E ne, conscriptæ ad nostra tempora integræ seruatae sint. habet easidem qui supra sæpe
citatus est vetus Codex bibliothecæ Columnensis, quæ Cardinalis Sirleti doctissimi viri
cum esset, ab Ascanio Columna diacono Cardinali, de antiquitatibus Ecclesiasticis adeo
bene merente, vt Romæ consisteret, nec alio transferretur, empta ab eius hæredibus fuit.
Reddituri sumus sic eas suis locis concinne accommodatas, Latinitati redditas (vt supe-
rius diximus) a viro valde disertio Iacobo Sirmundo Parisiensi Societatis Iesu professore.

Theodorus igitur sic videns monachorum Præfectos silentio victos, lingua victos, at-
que edicto illo prostratos; sciens eiusmodi factum haud mediocrè ceteris monachis, immo
& Orthodoxis omnibus afferre ruinam: mox ex aduerso consurgens, ad tanta Ecclesiæ
illata damna reparanda festinans: exacuit stylum ad pugnam, litteras in facti detestatio-
nè conscribens. Extant ipsæ quidem, quæ his ipsis diebus scriptæ cognoscuntur. sic enim
se habet earum inscriptio generalis, vtpote quod generalis esset atque patens epistola.

Monasti-

*a Theod. lib. 2.
epist. 2. ex Cod.
Colum.*

Monasticam vitam agentibus^a :

In hoc temporis articulo, cum persecutionem in imagine sua Christus pateretur : non solum qui dignitate & scientia præcellit, certare is debet, rectæ fidei doctrinam professens, & ceteris tradens; sed & discipulus quoque ipse fiduciâ sumere & veritatem intrepida ac libera voce profiteri. Non mea sunt hæc verba, qui peccator sum, sed diuini Chrysostomi, quinimmo & aliorum Patrum. Quod vero domini Præpositi ab Imperatore detenti hoc minime præstiterunt, quamuis dignitatis gradu & doctrina omnibus huius oræ præpositis anteirent, at contra potius conticuerunt; neque id solum, quod re ipsa graue est; sed chirographo etiâ suo, se neque congressuros mutuo, neque docturos confirmarunt: id vero est prodere veritatem & præfecturam abnegare, & subditos sibi, atque adeo æquales, & socios subuere. Apostoli enim, cum a Iudæis denuntiatur illis esset, ne docerent in nomine Christi, sic verbis responderunt: ^b Iudicate, si iustū est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum. & : Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Hæc & similia illos dicere oportebat, vt per eos glorificaretur Deus, & ædificarent Orthodoxos, vt monasteria confirmarent, & confortarent eos qui in exilijs patiuntur.

Sed quid, quod plures facimus monasteria quam Deum? plures commoda quæ inde capimus, quam mala quæ boni causa sustinemus? Vbinam est illud: ^c Loquebar in conspectu Regum & non confundebat? & illud: ^d Labia mea non prohibebo, Domine tu scisti. Vbi gloria & fortitudo ordinis nostri? Quonam pacto Sabas & Theodosius, cum impiam hæresim tunc temporis Imperator Anastasius amplecteretur, insurrexerunt, pro Fide acriter pugnantes, tum eos qui perperam in Ecclesia sentiebant excommunicando, tum ad Imperatorem ipsum scribendo, se mortem potius oppetere paratos, quam vt de constitutis aliquid immutarent? Et dicunt (vt fama est) domini Præpositi: Quinam sumus nos? Primum Christiani, qui nunc prorsus loqui debeant. Deinde monachi, quos re nulla abduci, nec abripi par sit, tamquam mundo minime adstrictos, minimeq. obnoxios: denique Præpositi, qui & aliorum scandala tollunt, & in nullo dare offendiculum debent, ne vituperetur (inquit ^e) ministerium nostrum.

Cuiusmodi vero scandalum & vituperationem, seu potius condescensum chirographo suo præbuerint, quid attinet loqui? Nam si consensui par est silentium: illum ipsum scripto in totius Ecclesiæ oculis firmare, quantum est nefas? At occulte (dicitis) sacrificans Nicephorus, clam offert, & Patricij omnes (vt ceteros omittam) sunt Orthodoxi. Verum quid ait Christus? ^f Si quis confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cælis est. & e contra de negatione. Quamquam enim hoc solum chirographo suo pacti sint, se mutuo non congressuros idem plane est. Quomodo enim obseruabunt quod Christus ait: ^g Eum qui venit ad me, non eijciam foras? Veniat quispiam percontans, & discere cupiens veritatem, seu Præpositus ille sit, seu quis alius: quid respondebit ei Præpositus? Mandatum nempe, dicet, accepi, ne loquar. atque vtinam id solum, sed vt te nec monasterio ipso excipiam, nec tecum vescar. Christus dicit: Suscipe, & doce. Quod si subtraxerit se, inquit ^h, non placebit animæ meæ. At hi scripto fidem obstrinxerunt, vt Imperatoris decreto contra Christum obedirent. Hæc sunt fratres ac patres, quæ ab eis gesta, pro certo comperi. Quæ quoniam dicere me, quod scirem, voluisti, coram Deo teste, nuntiaui.] hucusque epistola Theodori, cetera desunt in Codice cum epistola sequenti.

Quod autem, vt ex litteris Theodori accepisti, Nicephorus Patriarcha, & ipse quasi parens Imperatoris edicto contineret se domi, & ipsa etiam sacra clam, in multorum scandalum faceret: non destitit Theodorus ipsum ita labantem statuere, & ad publicam confessionem erigere, probe sciens, quantum esset damni allaturum Fidei Orthodoxæ Patriarchæ silentium, & e contra quantum afferret emolumentum eius manifesta confessio. Quid autem hac in re Theodorus ipse præstiterit, ex eodem qui supra Michaelis sic accipe: Patriarcha in primis maxime frequentabat, consiliariū se illi ad omnia præbens. Cumq. illum afflictum admodum, & præ doloris magnitudine sui pene oblitum videret, saluberrimis monitis recreabat, & ad Dei optimi benignitatem recolendam hortabatur: Non enim sinet, aiebat, misericors & clemens Deus tentari nos supra id quod possumus, neque hæreditatem suam inimicis potiundam relinquet. Nec diutius qui aduersus nos machinabantur, impie agent, sed velocem ac repentinum finem accipient, quamuis nunc sine sensu hebetes, fortisq. suæ ignari viuant.] hæc de rebus Patriarchæ Michael, deq.

THEODORI
STVDIAR
EPIST. DE
PRAEPOSITIS
QVI SCRIPTO
SILENTIVM
SVNT POLLICITI.

b Act. 4. 5.

c Psal. 118.

d Psal. 39.

e 2. Cor. 6.

NICEPHORVS
PATRIARCHA
SE CONTI
NENS SILENS
SCANDALVM
INFERT.
f Matt. 10.

g Ioan. 6.

h Hebr. 10.

THEODORVS
PRAESTO EST
NICEPHORO
PATRIARCHAE.

A deq. Theodoro illi hoc tempore accedente fortissimo adiutore: etenim egit vt idem palam egregius Confessor progredere, atque eius rei causa primus omnium poenas dare iussus, eiectus throno, in exilium mitteretur. pergit enim auctor.

Haud multo post eijcitur e sede sua ab impijs Patriarcha, pulsus itidem ab vrbe ob veritatis defensionē: damnantur pariter exilio quotquot erant in presbyteris Orthodoxi, quibus vnicum crimen, pietas fuit.] sed quomodo pulsus sit ipse Nicephorus Patriarcha, audi ex huius tēporis scriptore Theodori in Niceta, qui ait: Leo Tyrannus sanctissimo viro Nicephoro Patriarchæ scribens: Descende, inquit, tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis litterulis ad eum rescripsit: Non ita, o Imperator, ego temere descendam: non enim causa aliqua in me est, cur deponi debeam. At si rectæ Fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, siue per te ipsum, siue per aliquem regium tuum hominem, mihi significes, & descendam. Tunc Imperator misit vnum ex Optimatibus suis, qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille vero cum in magnam descendisset Ecclesiam, & cereas faces accendisset, thuraq. & preces adhibuisset, cum populus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumq. ad Acropolim descendisset, nauigium conscendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiunijs ac precibus, silentio, tolerantia, & multa patientia vsque ad eum diem permanfit, quo ad Dominum suum migravit.] hæc Theodori.

Sed quæ Patriarchæ exilium Constantinopoli secuta sint, a Michaelis res Theodori prosequente sic accipe: Videres tum impios ea patrans, quæ sola ipsorum excogitaret & caperet improbitas. Sacras enim, pro dolor, & sanctas imagines impuris manibus rapientes (quam fuisse dicam tuam, Christe mi, tum temporis longanimitatem?) solo impudenter allidebant & frangebant, alias flammis dabant, alias luto & fordibus oblinebant, nihil denique omittebant, quod ipsorum similes facere conueniret.] hæc auctor, paucis licet plurima male perstringens.

Porro exulantem ipsum, & gloria confessionis clariorem redditum Patriarcham magis quam mille thronis, ipse Theodorus qui eum ad certamen erexerat, & in hostes immiserat, eiusmodi ad eum scriptis litteris laudibus est prosequutus^a.

Nicephoro sanctissimo Patriarchæ.

Cum sæpenumero ad sacrum beatitudinis tuæ verticem scribere instituiffem, destitit ab incepto, partim indignitatis meæ cōsideratione, partim etiam ex infirmitate ex ærumnis nata præpeditus. Nunc vero vtrumque paruipendens, & Trinitate fretus, miser hæc dico: Gaude, vere victor impietatis, qui virtutum quadrigis Fidei cursum consummas. Salue magne sol doctrinæ Orthodoxæ, cuius confessionis radijs vniuersus orbis illustratur. Salue propugnator veritatis, veterum Sanctorum instar, virtutis pulchritudine collucens. Reliquisti excelsum thronum eius causa, qui semetipsum humiliavit vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Reliquisti ministeria & oblectamenta Archiepiscopalia, & varijs incommodis, Confessorum more, exerceri maluisti quam temporarijs frui delicijs peccati. Ac certe, quoniam non ex illis, etsi in illis viuebas, membra per vitam in Christo actam mortificans, sanctæ matris priuationem pertulisti, caris fratribus, omnibus simul in omnibus spoliatus. Necdum opprobria tua Christi opprobrijs similia commemoro, immixtas ab Imperatoribus oppugnationes, vexationes, angustias, ac veluti suffocationes. Noctu cum Christo abductus es. etenim proditus etiam ipse relegatus es, in collis confinium redactus es, Martyr Christi.

Sed euge quam in bonum tibi omnia. Attolle in orbem oculos ex specula mentis, & aspice filios tuos, seu mauius oues, pastor bone, quamuis corpore dispersas, animo tamen coniunctas, totam pene Ecclesiam tuam varijs locis occupantes, & confessionis tuæ fulgore, stellarum instar, ijs qui in nocturnis hæreseos tenebris versantur, Orthodoxæ Fidei lumen ostendentes. alias quidem Deo immolatas per athleticam consummationem, alias decertantes sine vllō præsentium rerum metu, sed Deum flectentibus precibus tuis corroboratas. Hæc est gloria Ecclesiæ tuæ: Hoc insigne ac symbolum martyrij: quod sequens ætas excipiens, Deum in te, vti nunc, glorificabit. Multa tibi pro Christi imagine pugnantem encomia dicentur. Sed ignosce mihi, Dei imitator, quia hæc ex amore ausus sum quæ dixi, sacras preces tuas impertiens, vt minimus filius tuus esse

NICEPHORVS
PATRIARCHA
EIJCITVR IN
EXILIVM CVM
SVIS.

*a Theod. lib.
2. epist. 18.
Cod. Colum.*

THEODORI
EPISTOLA AD
NICEPHORVM
PATRIARCHAM
CONFESSORVM
REM.

non desinam, qui omnium maxime inutilis sum propter peccata.] hucusque ad Nicephorum Patriarcham Theodorus Studita.

Sed quid de eo ad locum exilij pergente Cedrenus habeat, accipe: Magnum quoque & inter Patriarchas celebrem Nicephorum cogere voluit, vt edicto ei subscriberet: nulloq. modo obtemperantem Proconnesum relegauit.] & paulo post: Cum autem Proconnesum abduceretur Nicephorus, Theophanes Confessor monasterij magni Agri Praefectus eum nauigio praeteruehi diuino instinctu sentiens, cum in parte praedij quadam ipse ageret, suffitu & cereis profectus est. Sed & Nicephorus intensis manibus, vicissim Theophanem salutauit, flexisq. genibus, tum eum veneratus, benedixit, cum quidem neuter alterum videret, sed acie spiritus se mutuo cernentes, dignum inuicem honorem exhibuerunt. Et cum quidam vna nauigantium quaereret, quemnam ita manibus in sublime eleuatis salutaret: Sanctissimum Theophanem Confessorem (respondit) Agri Praepositum, qui nos facibus & suffitu excepit. Neque multo post exitus veram Nicephori praedictionem ostendit: nam mox cum multis alijs Theophanes quoque ab Ecclesia eiectus, infinitisq. vexatus modis, Confessoris coronam deportauit: Neque ei datum est, Patriarcham posse videre, ne eius vel hac in parte falleret vaticinium.

Relegato Nicephoro, solium Archiepiscopale indigne conscendit, ipso Resurrectionis Dominicæ die, Theodotus Melissenus, quem & Cassiteram dictum, supra monuimus.] fuit hic ille, quem idem auctor per fraudem in haeresim perduxisse Imperatorem testatur, qui & subdit: Is eo euectus, & Imperatoris potentiam sibi habens adiumento, non iam in tenebris & angulis, sed palam & pleno ore Iconoclastarum promulgauit haeresim.] haecenus ipse.

At qualis iste fuerit qui tunc fuit Patriarchæ suffectus, audi Theosterictum in Niceta, qui ait: Fecerunt & Patriarcham Theodotum quemdam ex eorum numero qui Spatharij dicuntur, adolescentium ludibrium, eligentes scilicet hominem ita rudem ac leuem, vt & theatri rem ludricam eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & falsum in eum dicere volebant. Hunc, aiunt, & seruam quamdam secum habuisse eo nomine, quod renibus laboraret, re autem vera, vt voluptatem expleret.] hæc de nouo & haeretico Patriarcha Theosterictus.

Tunc & Niceta Patricius eadem ex causa eijcitur in exilium: nam in Menologio die sexta Octobris hæc de ipso: Sancti Patris nostri Nicetæ Confessoris memoria. Hic fuit Irenes Imperatricis consanguineus; quem non modo per consanguinitatem suscepit, verum propter ipsius virtutem. Tantum enim laborauit & virtute perfecit, vt ad facram Nicænam Synodum secundam fuerit ab Imperatricis facie missus, & secundum Dei placitum ibi se gesserit. Multa vero pollens grauitate Patricius honoratus, Siciliæ Dux fuit electus, vbi cum se bene gessisset erga viduas & orphanos, reuersus reperit Imperium occupasse Leonem Armenum Iconomachum: quamobrem relicta dignitate, factus est monachus. Quo audito Imperator, volens eum cruciare, Saluatoris imaginem, vt eam combureret, vel ad se mitteret, significauit. Sed id ille facere negans, ab ipso relegatus est. Qui multas in exilio passus tentationes, consummationem accepit.] hæc ibi in Menologio Basilij Imp. Iussus pariter est exulare tunc Aemilianus Episcopus Cyzici, de quo Græci agunt diem natalem octaua mensis Augusti. Sed pariter in exilium actus est Michael Episcopus *Synnadorum, cuius certamen pariter recolunt Græci vigesima-tertia Maij.

Sed ad res gestas Theodori Studitæ reuertamur. quidnam ab eo factum sit, vbi demotus est Catholicus Patriarcha, & iam imagines sacræ vbique conculcarentur, sic narrat qui eius res gestas prosequutus est Michael Studita: Noster itaque Theodorus acerbe plangens, animumq. despondens in tanta rerum atrocitate, dehiscere sibi terram optabat, ne vel audire talia, vel cernere cogeretur. Verumtamen ne dolorem solus silentio ferre ac lugere videretur, nullumq. mali remedium inuenire: rem excogitauit, quæ & hostes simul vlscisci posset, & nos magis magisq. confirmare. Monachos omnes qui in eius monasterio erant, imagines accipere iubet, easq. manibus sublimes gestare, totumq. coenobij ambitum circumire, hymnum illum dicendo: IMMACVLATAM IMAGINEM TVAM ADORAMVS O BONE, & quæ sequuntur hymni sacri, atque alios pariter victori Christo triumphales hymnos. Agebatur enim tum dies festus Palmarum, quem ante Passionem, Resurrectionemq. Domini fideles omnes celebrare consueuimus.

Quam-

A Quamobrem indignatus Tyrannus (neque enim illum res latuit) fama iam ad omnes peruagante, iniurias statim, minasque, & qui eas inferret, ad Sanctum mittit; aut desinere illum prorsus talia comminisci, aut ni pareat, animumq. mutet, poenas dare, mortemq. referre pro praemio. At ille non modo nihil remisit, sed maiorem etiam fiduciam sumpsit, fidem Orthodoxam omnibus qualis esset, exponens, & imaginum venerationem verbis, factisq. declarans: quid contumeliosi conuiciatores sui dicerent, parum ducens. Multi e monachis ad illum eo tempore confluebant, sua quisque tamquam apud communem patrem deponentes, & quid in re praesenti facere debeant, interrogantes: Quare ratione ad Patriarchium vocati, vocationem defugere ac vitare possint. Vocabant enim illos impietatis duces, vt in erroris sui societatem pertraherent.] Siquidem indixerant haeresis propugnatores vna cum nouo Patriarcha concilium, ad quod vocauerant Orthodoxos, qui eiusmodi conuentum malignantium vitare quauis arte studebant. Quodnam autem fuerit Theodori consilium, ita Michael edocet.

His ille omnibus vtilia pariter & congruentia persuadebat, optimum docens penitus abstinere, neque eo ire, ac ne sermonem quidem conferre cum haeticis; vnde nulla esse posset vtilitas; litterisq. excusationem proferre, cuius rei gratia vocatis adire non liceat. Rogabant autem illum, vt litteras ipse dictaret, & quod vellet, suis verbis exprimeret. Itaque praescribit ipsorum nomine epistolam, duobusq. monachis deferendam, tradit his verbis.

Nos legibus diuinis Ecclesiasticisq. canonibus obsequentes, qui manifeste sic sancunt, nihil praeter Episcopi sui sententiam dicere aut agere oportere, aut de his quæ ad Fidei dogma, vel ad aliam quampiam diuinam controuersiam spectent inuestigare aut penitus inquirere: nec venire, absente Patriarcha possumus, nec vocantibus vobis parere; ne reos nos ipsi faciamus, violataq. legis culpam sustineamus. Est enim talium vindex Deus, minime inultos sinens eos, qui eius mandata despiciunt. Quare ignoscite nobis, quod aduentum refugimus, quem noxium nobis fore scimus. Quid enim respondere vobis, aut omnino loqui possumus, proprio capite destituti, cui tamquam membra copulari omnes sumus, & sine quo reliquum corpus operari non potest? Paruus enim pariter & magnus, in vniuersum omnes ac singuli priuatim Patriarchæ nostro colligati sumus; ab eoq. pendemus, & pendebimus perpetuo.] hucusque Theodori epistola apud Michaellem ad pseudosynodum, data nomine monachorum, qui id ab eo expetierant. Ceterum prolixiorẽ ipsam habemus eius ad eandem haeticorum Synodum congregatam nomine Praepositorum epistolam, quam hic tibi integram recitandam putamus.

D sic enim se habet, eodem inchoata principio. est iste titulus.

Iconomachicæ Synodo tamquam ex persona omnium Praepositorum. Diuinis legibus, canonicisq. decretis obsequentes, quæ praeter Episcopi sui sententiam in ijs quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, nedum quæ ad dogmaticas quaestiones deducunt, nihil agi vel dici oportere definiunt. Cum ab auctoritate vestra semel atque iterum ad talia euocaremur: ausi non fuimus praeter ea quæ statuta sunt agentes, accedere, vt qui sub sacra manu Nicephori sanctissimi Patriarchæ diuino spiritu constituti sumus. Postquam autem quidam ex ordine nostro Praepositi, quasi periculum aliquod facturi, accedendum sibi, & oppositis sermonibus respondendum censuerunt: quid aliud audire nobis liceat, quam quæ humile cor nostrum obstupesciant? Ferunt siquidem conuentum istum ad euerisionem secundæ Synodi Nicænæ, id est, ad tollendam venerationem Domini nostri Iesu Christi & Deiparæ, Sanctorumq. omnium imaginis adorationem constitui.

Et quisnam hæc audiens, ex imo pectore non ingemiscat, tamquam euerfa iam per hæc oeconomia Domini nostri Iesu Christi? Audi cælum, & auribus percipe terra; & quæ sequuntur, nobiscum exclamat clarissimus Isaïas, aut potius, & proprie magis exclamemus: Audi Oriens, Occidens, Aquilo & plaga quæ ad mare est, quo nunc redactæ sint res nostræ, & qua de re conuentum isti agere non reformident. Nos itaque omnium minimi, qui praesentes, quiq. absentes; vtrisque enim idem est sermo, tamquam vnanimis in vno eodemq. diuino sensu, consonam vniuersæ sub cælo Ecclesiæ fidem tenentes, diuinam Saluatoris nostri Iesu Christi, & sanctissimæ Matris eius, aut cuiuscumque Sanctorum imaginem erigere & adorare, non solum ex sancta Nicæna secunda Synodo, altera ve quæ ante illam diuinissime docuit, securum & rutum esse affirmamus,

THEOPHANES
ET NICEPHORVS
NEVTER
ALTERVM
VIDENS SE
SALVTANT.

THEODOTVS
PSEVDOPISC.
CONSTANTI-
NOPOL.

NICETA PAT-
TRICIVS ET
ALII CONFES-
SORES EXV-
LANT.

*Sinnacolorum

PROCESSIONI
BVS CELE-
BRAT THEO-
DORVS SA-
CRAS IMAGI-
NES.

PSEVDOSYNO-
DVS COGITVR
AB ICONOCLE-
STIS.

VITANDVS
CONVENTVS
HAERETICO-
RVM.

RESPONSO
SCRIPTIS
REDDITA.

a Theod. lib. 2.
epist. 1. Cod.
Column.
THEODORI
NOMINE OM-
NIUM EPIST.
AD PSEVDOSY-
NODVM HAE-
RETICORVM.

b Deut. 32.
c Isai. 1.

IVSTA DECLARATIO
THEODORI
STVDITAE.

sed ab ipsomet aduentu Domini nostri ac Dei tam scripto quam sine scripto fundati, scilicet a Mattheo 16. cure supra sedem illam consistimus, de qua Christus ait: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portae inferi non praevalent aduersus eam.] Ista ipse alludens ad Romanam Ecclesiam, cui communionem omnes illi Orthodoxi coniuncti erant: pergit vero.

Quenam enim reperiri possit oratio, si quis tantum veritatis robur impugnandum sibi proponat? Nam si communi omnium consensu Dominus Iesus Christus in humana forma nostra visus est: congruenter profecto describitur, & imagine exprimitur more nostro, quamuis incircumscriptus ipse maneat secundum formam diuinam: quippe qui mediator est Dei & hominum, vtriusque naturae qua constat, proprietates integras conseruans. Quod si non describitur, homo esse desineret, ac multo magis mediator, sublatis vna cum circumscriptionis priuatione, omnibus eiusdem ordinis proprietatibus. Etenim si circumscriptionis non est, nec tangi vti que potest: sin tangi potest, vti que & describi: quibus sane contradicere, stultum esset: corporis enim haec propria sunt, quod sub tactum, coloremque cadit. Quomodo non circumscriptionis, quando & passibilis? Quod si circumscriptionis & passibilis, omnino etiam adorandus, secundum eam nimirum formam, qua describitur, cum prototypi gloria (sicut Magnus Basilus docet) in similitudinis expressione minime diuidatur: honor siquidem imaginis ad prototypum transit, quaecumque haud dubie illa sit, siue naturalis, siue arte facta. quandoquidem & venerandae Crucis typo eadem speculatio locum habet. cum typi enim adoratione viuificum simul lignum adoratur, & vice versa, ea sublata, simul tolli necesse est. Nonne typi confessio, confessio est viuifici ligni? eodemque modo negatio iuxta conuersionis similitudinem. Par igitur analogia in imagine Christi & Christo ipso sumenda est omni recte ratiocinanti.

Sed nondum est tempus dogmaticae explanationis, quae vel obscurae admodum mentis homini facile persuadeat attollere oculos & suspicere ad splendorem veritatis. Haec peccatorum Euangelica Fides nostra: haec humilium Apostolica confessio nostra; haec minimorum a Patribus tradita religio nostra. Praeter hanc non solum si quis, aut si quae ex his qui nunc sunt vel olim fuerunt; sed neque si Petrus, & Paulus (dicemus enim quae euenire nequeunt quasi euenire possint) neque si ex caelis ipsis veniat quispiam aliud docens & euangelizans, illum in communionem recipere possumus, qui sanam Fidei doctrinam non sequatur. Demum quicquid libet auctoritati vestrae, parata est humilitas nostra vsque ad mortem perpeti potius, quam vt negatores simus huiusce nostrae confessionis.] haec Theodorus nomine omnium Praepositorum.] Ceterum & si neque Theodorus neque qui ad eum diuerterant Archimandrita pseudosynodo interesse uoluerunt, sed se ipsos scriptis excusauerunt, & defensionem pro Fide Catholica scripto pariter parauerunt: non defuerunt tamen Orthodoxi Episcopi qui adierunt, itemque alii qui ex Praepositis monasteriorum, vt coram ipsis haereticos redarguerent, prout quae dicentur, ostendent. Quae vero haec consequuta sint, audi a Michaela ex eis vno qui his praesto erant, qui ait.

His ad tumultuariam turbam perlatis, effrenatus omnes furor inuasit, adeo vt in latroes ipsos iram effunderent, grauissimas illis plagas infligentes. Verum illi quidem redierunt a conspectu impiorum gaudentes, eo quod digni habiti sint, pro nomine Domini haec pati. At rectae Fidei propugnator Theodorus haud destitit ab instituto, lingua simul, manuque opportuna docens, veritatisque dogma liquido declarans.] Interea vero quae concilium malignantium statuerit, sunt intelligenda. paucis enim ea significat ipse Theodorus in epistola ad Patriarcham Antiochenum verbis istis: Synodus facta est, veterem illam impiam confirmans, & Orthodoxam, Nicenam scilicet, anathemate damnans.] de eadem quoque Synodo Iatanica haec & Theosterictus in Niceta habet: Postea, vbi scilicet Pseudoepiscopus Constantinopolitanus in locum Nicephori Confessoris creatus est, Iudaicum quoddam Concilium in magna Ecclesia coegerunt, & sub anathemate sanctos Patres eiecerunt. Heu, quae insania haec fuit? Sed reuertetur dolor ipsorum in capita eorum, & in verticem illorum anathema ipsum descendet. Episcopos vero qui ab ipso dissentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcabant, partim per posticum eiecendos & confessu curarunt. Quo facto, iussi sunt introire insignium monasteriorum duces. Itaque omnes introierunt, e quorum numero vnus

b Theodor. lib. 2. epist. 15. Cod. Columensi. QVAE ACTA IN PSEVDOSY NODO HAERE TICORVM. PRIT OTTOM LEVRI SACO

FIRMA FIDEI CATHOLICAE PROFESSIO.

THEODORUS IN CARCERE EXILIUM ET CARCER.

fuit & diuinus pater noster Niceta, de quo nobis sermo est. Deinde illos primum assentationibus, versuto quodam modo decipere; postea vero & minis eisdem perterrefacere conabantur. Cum vero illos omnia contemnentes vidissent, in diuersos carceres coniecerunt, rogitantes quidnam de ipsis fieret.

Tunc & sanctus pater noster Niceta in carcere maleolente & sordido clausus fuit, idque per multos dies, ita vt etsi non alia poena ei accessisset, satis condemnatio haec ad supplicium valeret. Erat enim vir ille, vt quiuus alius, ad nauseam propensus. Ad haec omnia veniebant ad ipsum per singulos dies insani & imperfecti quidam homunculi, abiecti, & pro nihilo faciendi, & plane indigni qui virum appellarent. eiusmodi tamen homines nugaces, maledicta & insana quaedam verba in eum iactabant, vt molestiam viro sancto afferrent. Praeter ceteros autem homo quidam Nicolaus nomine, inani & temerario sermone illum saepius affligebat, quoad eius pater qui mortuus fuerat, in somnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abstine, inquit, a seruis Dei. Ex illo tempore vir ille immodestus resipuit, neque amplius viro iusto molestus fuit. Cum igitur sanctus ille pater multos dies vexatus fuisset; tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem esse iussit, & in castello quodam seruari, quod Masaleon dicebatur.] Porro carceris tempus ad finem anni huius perdurasse, indeque in exilium abire iussum, idem auctor his quae subiicit docet, cum ait: Erat autem medium hiemis tempus: itaque licebat videre sanctum illud corpusculum frigore ac viribus e superiore parte affligi, ex inferiore vero, cum terra ipsa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad haec cum is, qui virum sanctum ad exilium ducere iussus fuerat, natura esset immittis, diuinum illum patrem ita vrgebat, vt per septem dies, qui eo tempore breuissimi erant, totam viae illius longitudinem transegerit.] haec de rebus gestis anni huius, ex quibus quae reliqui Confessores passi sunt, possumus intelligere. de quibus pauca haec tantum idem auctor superius.

Omnes Imperator eiecit, sanctum vero Theodorum, Studitam videlicet, in exilium misit, ac iussit, quamdiu Imperator ipse viueret, in urbem Byzantium non reuerti. Monasteriorum vero praesides cum praecipisset eos nusquam progredi, neque Orthodoxae Fidei veritatem docere, expulit eos ex urbe, magnarumque Ecclesiarum praefectos partim ad Orientem, partim ad Occidentem insulas relegauit.] haec ipse.

Sed de exilio Theodori Michael paulo fusius istis verbis: Quamobrem nesciens quomodo se verteret Tyrannus, cum hominis libertatem ac fiduciam ferre amplius non posset, Byzantio expelli atque in exilium duci, carcerique tradi iussit. Hanc enim vnam quasi vitalem scintillam superesse videns, illam ipsam Orthodoxis eripere properabat, ne quem postea sententiae suae repugnantem haberet. Accepto igitur vir sanctus hoc decreto, discipulos ad se omnes vocat. Quibus cum, Vale, dixisset, & apta cuique sigillatim monita praebuisset: hoc ante omnia vniuersis iniunxit, ne quis post discessum suum in monasterio remaneret, sed abirent omnes, quo via cuique salutem ostenderet: dies enim malos esse, pedesque iniquorum veloces. Ad extremum Deo ac praecipuis fratribus omnes commendans, monasterio digreditur, flens flentes & tristis tristis relinquens. Quae mox vicinus Apolloniae locus in castro, quod e paludis regione, Mesopa nuncupatur, custodiae traditum excepit.

An vero qui liber cum esset, liberumque indefessum docendi studium ostendebat, inclusus nunc carcere pristinam curam intermisit, statimque obmutuit, tamquam si angustiis loci oppressus, linguam idcirco comperceret, velut vna cum corpore vinctam & praepeditam? minime gentium. Quin perinde ac si noui nihil accidisset, ita totus in docendo erat, partim hos coram allocutus & erudiens, partim ad illos atramento, manuque stylum exerens, & tamquam ex mentis tabulis dicta promens; alijs demum aliter, prout temporis ratio dabat, omnibus autem suum fructum, vtilitatemque tribuens: ita vt ex ipso carcere omnes vsitata eius colloquia, doctrinamque perciperent.] haec ipse de scriptis ab eo multiplicibus in carcere litteris, quae ferme omnes quod integrae ad haec tempora fuerint diuinitus custoditae, & in his & alijs Orientalis Ecclesiae naufragijs fuerint illaesa seruatae: Deo ipsi optimo maximo iterum atque iterum plurimas agimus gratias.

Vt autem hisce, Lector, & tu ipse diuitijs potiaris, ex eis aliquas hic tibi pro temporis ratione describere, operae pretium iudicauimus; vtpote quae tamquam monilibus quibusdam, auro, gemmisque progrediantur decoratae, nempe catenis, plagis, vibicibus, sacrisque

NICETAEE CONFESSORIS CARCER ET EXILIUM.

THEODORUS IN CARCERE EXILIUM ET CARCER.

THEODORUS IN CARCERE EXILIUM ET CARCER.

Christi stigmatibus gloriosæ; quæ & Apostolico spiritu scriptæ, repræsentent etiam A
Apostolicam dictionem.

Primum omnium patentem, circularemque epistolam dogmaticam, siue catechetica
dixerim (sic enim ipse eam appellat) scripsit ad eos, qui causa sacrarum imaginum cultus,
vel in carcere essent, vel in exilio longe, extorresve facti, alij alio, fugiētes persecutorem,
migrassent, qua omnes perstare in Fide Catholica hortaretur, roboraretque pusillanimes,
& titubantes erigeret. hic est eius titulus.

THEODORII AD
CONFESSORES
EPISTOLA CA
SECRETICA.

Theod. lib. 2.
epist. 8. ex Cod.
Colum.

Theodorus omnibus ubique propter Christum dispersis fratribus, & ijs qui in carce-
ribus & exilijs detinentur in Domino salutem.] Potuisset utique iure & illud Apostoli-
cum usurpare: Ego vincus in Domino. Verum ex pluribus summam animi demissio-
nem in viro sanctissimo haud minus admiror quam eruditionem, & in afflictionibus to-
lerantiam. epistola vero sic habet.

Gratia vobis, & pax (vt Apostoli verbis utar) a Deo patre nostro, & Domino Iesu
Christo, qui est spes nostra, pro quo & propter quem persecutio, tribulatio, angustia,
solitudo, exilium, carceres, & quotquot alia in dies ad cumulum calamitatis incidunt,
& occurrunt. Huius rei gratia, fratres carissimi, absentia humilis faciei nostræ solatium
aliquod excogitantes, hanc ad vos epistolam mittimus, notum facientes, quod sine in-
termissione memoriam vestri faciamus semper in orationibus nostris, vnumquemque
animo recolentes, ac priuatim commemorantes, cum lachrymis ac gemitibus leuantes
manus ad Deum: vt sicut certamen pro veritate suscepimus, & in vno spiritu & anima
vna, tamquam ex nido, ex sacris asceterijs nostris processimus; ita vsque ad finem Do-
mini virtute perseueremus, eandem fidem habentes, eandem caritatem, vnanimes, idem
sentientes, & veritatis dogma retinentes, quod annuntiatum est, & inscriptum oculis &
auribus in omni creatura quæ sub cælo est: Adorare quidem Patrem & Filium & Spi-
ritum sanctum, venerandam & beatam Trinitatem, sicut Theologiæ ratio docet. Con-
fiteri autem vnum e Trinitate Filium ac Verbum Dei & Dominum nostrum Iesum
Christum, seipsum exinanijsse, seruique formam accepisse, & in similitudinem hominum
factum, in forma nostra effingi, efformarique corporis figura, quatenus idem perfectus
Deus simul & homo est: sic intra circumscriptionem secundum nos, quorum formam
assumpsit consistens, quemadmodum ab ea per diuinæ naturæ incomprehensibilitatem
remotus est. Non enim utique (ait scriptura) Angelos apprehendit (quamquam &
illis effingi conuenit, vt viderunt quibus videre a spiritu concessum est) sed semen
Abrahæ apprehendit.] versatur in his Theodorus, quod (vt vidimus) Leo Imperator
cum suis Hagiomachis diceret effingi non debere Deum incomprehensibilem tabula
vnius cubiti. pergit vero Theodorus aduersus hæc differens.

Dicant ergo Christomachi, quomodo potest semen Abrahæ non effingi? Aut quo-
modo per omnia similis nobis erit, quorum frater vocatur, si circumscriptionis proprie-
tatem, prout in nobis est, qui eius fratres sumus, non sumpsisse demonstratur? Non
igitur frater, nec similis nobis est, ac proinde nec homo. Ita concluditur ex eo quod ne-
gant Christum per imaginem exprimi more nostro. Ita illi salutarem œconomiam de-
struunt, perinde ac Manichæi, Valentiniani, & Marcionistæ, quorum communionem
fugiamus, fratres, tamquam serpentis venenum, non corpus infuscans (vt quodam loco
ait Theologus) sed intima mentis præcordia.

Nos Apostolicæ & vniuersali Ecclesiæ consentientes (hæc enim Byzantina segmen-
tum est hæreticorum, cui solemne est, & ab alijs frequenter abscindi) Dominum no-
strum Iesum Christum corporali figura depingimus, serie sursum ab ipso eius aduentu
& Apostolico facto deducta, imaginem ex imagine deriuantes, quemadmodum & viuifi-
cæ Crucis; non autem vt hanc quidem exprimamus, quæ Christi armatura est aduersus
diabolum, ipsum autem non exprimamus, qui armiger est, satanæ interfector. Qui enim
depingi queat armatura victrix ac vera, quæ armatum quoque ipsum oculis non subij-
ciat? Adoramus deinde sanctam eius imaginem, tamquam expressum in ea Christum
adorantes. Expressus enim & efformatus ex vtero prodiit Deiparæ Matris suæ; sin minus
abortiuum quiddam & non formatus homo fuit, o Theomachi. Quod si conformatus
infans prodit, & verum est, de quo dixit Propheta: c Omne masculinum adaperiens vul-
uam, sanctum Deo vocabitur: necesse prorsus, vt exprimi natura sua possit & effingi.

Audite surdi, & cæci aspiciate. Vna in re dumtaxat nouitatem in Christo agnoscimus,
quod

QUALIS EC-
CLEZIA CON-
STANTINOPO
LITANA.

b Luc. 2.
c Exod. 13.

A quod sine femine in Virginis vtero conceptus sit, & sine corruptione prognatus: quip-
pe qui peccatum non fecit, & in ore eius non inuentus est dolus. Cetera autem omnia
more nostro, edit, bibit, spiritum duxit, venit, ambulauit, sudauit, laborauit, cruci-
fixus est, mortuus est, et si vt Deus tertio die resurrexit, habens etiam post Resurrectionem
expressam formam nostram iam Deificatam & immortalem in ipsa factam. Secundum
quam, vt visus est ab Apostolis, & cum illis edit & bibit rediuuius, & a Thoma contre-
ctatus est, omnibus qui eum spiritum suspicabantur, dicens: b Palpate & videte; quod-
nam spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Sic & assumptus est
in gloria, sic & veniet in forma eadem speciei nostræ, quem videbit omnis caro de cæ-
lo cum Angelis virtutis eius in flamma ignis vindictam dantem ijs; qui non nouerunt
Deum, & qui Euangelio eius non obedierunt, sicut scriptum est c, cum quibus plan-
gent & qui crucifixerunt eum Iudæi, & qui eius effigiem fieri non ferunt, Icono-
machi.

Hæc est, fratres, Euangelica prædicatio, hæc sunt Apostolica documenta. Qui ve-
ro contra sentiunt, ad aliud Euangelium (quod quidem non est aliud) Dei populum
traducere conantur, adulterina scripta proferentes, ex ventre loquentes, & non ex ore
Domini. Solent semper cum tritico zizania seminari, & veritati mendacium adspergi.
Quomodo enim veritas elucescat, si contradictionem nullam habeat? Sed licet nos, in-
quit Apostolus d, aut Angelus de cælo annuntiet vobis, præterquam quod euangelizauit
vobis; anathema sit, sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis euangelizat
præter quod accepistis, anathema sit.

De Deipara autem & vnoquoque Sanctorum, quod eorum efformantur imagines,
superuacaneum mihi est scribere vobis. Stultum quippe dixerim, quemcumque ho-
minem non effigiari. At qui Christum circumscribi negant, qui est caput corporis Ec-
clesiæ, inferre vna voluerunt, membra itidem Christi non effingi. e Corpus enim Christi
nos omnes sumus, & membra de membro. Ipsorum autem confutatio est, Matrem
quidem Dei effingi, nec tamen eum qui ex ea natus est, qui eius vberibus adhæsit, &
quæcumque alia illius in corpore aduentum secuta sunt, aut rursus. Oculatos testes
ac famulos statuis exprimi, ipsum vero cui seruiebant, & quod cum verfabantur, non
exprimi. Et Iudæis plane deteriores se ostendunt, quia nec Moysis, nec alterius cuius-
piam Prophetis imaginem recipiunt, admittentibus illis eos qui ante gratiam fuerant
seu legis cultores, & non Christianos. Isti vero adeo vecordes sunt, vt secum ipsi & cum
Iudæis pugnent, vt neque Iudæi sint legis custodes, neque Christiani, qui Christi effigiem
exprimi nolint, quem hominem factum agnoscunt.

Petri Apostoli vox est in historia S. Pancratij: f Filij Ioseph, adfer imaginem Domini
nostri Iesu Christi, & imprime illam in Pyrgisco, vt videat populus qualem formam
sumpsit Filius Dei, vt videntes, amplius credant, formæ typum intuentes, & remini-
scantur eorum quæ per nos eis annuntiata sunt. Vox Pauli est: g O insensati Galatæ; f Gal. 3.
quis vos fascinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus
est, & in vobis crucifixus? Vox Basilij Magni est: h Exprimatur etiam in tabula certa-
minis Præses Christus. & iterum: i Imaginis habitus honor ad exemplar transit. Vox
multarum palmarum Athanasij: i Non tamquam deos, imagines adoramus nos Chri-
stiani, quod Græci faciunt, absit: sed affectum tantummodo, & caritatis nostræ: stu-
dium erga figuram personæ per imaginem expressæ declaramus. Vox Chrysostomi est:
E k Ego ex cera fusam amo picturam, pietatis ergo factam. Vidi enim Angelum in imagi-
ne barbarorum copias in fugam vertentem: Vidi protritas barbaras gentes, & Dauidem
vera voce concinentem: Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum redi-
ges. Quid in Christum hoc tempore, & in Deiparam ac Sanctos faciunt Iconomachi? O
rem auditu horrendam! sanctas illorum imagines abolendo.

Atque vt ceteras aliorum auctoritates prætermittam, multæ enim suppetunt, si vnâ
adiecero, ad alia orationem conuertam: Vox est diuinorum Patrum, qui sextæ Synodo
affuerunt. In quibusdam sanctarum imaginum picturis agnus exprimitur, quem Præ-
cursor digito demonstrat. Refert enim nobis verum illum Agnum, quem lex significa-
bat, nempe Christum Dominum nostrum. Nos igitur veteres figuras atque umbras, vt
veritatis notas & signa Ecclesiæ tradita complectentes gratiam & veritatem anteponi-
mus, quam vt plenitudine legis accepimus. Itaque vt id quod perfectum est, in picturis

† Caremus nos
Ais his mar-
tyrij S. Pancra-
tij.

g Basil. in Ear-
liam.

h Basil. ad
Amphiloch.
i Athanas. ad
Antioch.

k Chrysost. qui
vtriusque Test.
idem aut. p. sal.
72.

etiam omnium oculis subijciamus, Agnum illum qui mundi peccatum tollit, Christum Deum nostrum, loco veteris agni humana forma posthac exprimendum decreuimus, ut per humilitatem Dei Verbi celsitudinem cogitemus, & in memoriam conuersationis eius in carne, & cruciatum ac salutiferam mortis eius, ex quo mundo redemptio parata est, reducamur,

EXHORTATIO
AD FRATRES.

a Philipp. 1.

His ergo instructi testimonijs, carissimi, cum illa nostra, & ab ipsa veritate minime dubia demonstratione, ut supra demonstratum est, vigilate obsecro, & stare in fide, viriliter agite, confortamini, ne in vilo deterreamini ab aduersarijs, neque a falsis fratribus, qui seducti fuerunt & in fraudem inducti. Quæ est illis quidem ostensio perditionis, nobis autem salutis, & hoc a Deo, sicut scriptum est: ^a Quoniam vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini, idem certamen habentes. quale vidistis in me peccatore, & nunc auditis; idem sentientes, vnanimis, collaborantes Fidei Euangelij, cum timore & tremore salutem vestram operantes: ut ipse gaudeam, cum audio de vobis.

MONET EOS
DEM QUID
CAVERE ET
QVID AGERE
DEBEANT.

b 1. Cor. 9.

c 1. Cor. 14.

d Act. 15.

e 1. Cor. 7.

f 2. Cor. 7.

g 2. Thess. 2.

h Rom. 12.

i Hebr. 1.

k 2. Thess. 2.

l 1. Thess. 5.

m Theod. lib. 2.
epist. 38. Cod.
Column.

BARDA SAE-
VIT IN MONA-
CHOS THEO-
DORI.

Videte fatanam, videte audaciam, videte ne quis in vilo Deum irritet. Draco enim magnus, ut vaser & callidus in varias partes se versat. Vbi enim per fidem perimere non potest, illic per lapsum eandem perniciem adferre studet per legem peccati repugnantem legi mentis nostræ. Rugit, quærit sicut leo quem rapiat, titillat, ignem accendit, inflammare cupit animæ domum. Nusquam invidia habitat, nec contentio, nec inanis gloria, nec quicquam de operibus tenebrarum. Dum adhuc emergunt & oriuntur perturbationes, arceantur; ne postquam admittæ fuerint, animamq. infece- rint, difficilius expellantur. Qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: ^b Sic currite, ut comprehendatis: cedite nouissimi primis. ^c Non enim dissensionis Deus sed pacis. Diligite, sicut Deus, præpositi subditos, & non ex auctoritate, sed ex virtute & bonitate subiectionem exigatis & obedientiam. Ne separemini ab inuicem, loca multa mutant, & nusquam proficientes. Marcum Euangelistam secum assumere noluit Paulus (sicut ^d scriptum est) eo quod non isset cum eis, sed domi prius remansisset. Quanto magis nos acquiescere debemus? ^e Vnusquisque in quo vocatus est, carissimi, in hoc permaneat: ^f Mundemus nos ab omni inquinamento corporis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

Tenete ^g traditiones quas didicistis: instruite inuicem: mortem semper recogitate. Orate obsecro pro omnibus. ^h Benedicite persequentes vos, benedicite, & nolite maledicere. Circumeuntes de loco in locum, egentes, angustiati, afflicti, & speluncas forsan & cauernas terræ intrantes, gloriamini, quia propter Christum: quia vobis dignus non est mundus. ⁱ Sustinete filioli mei: Filioli sustinete modicum, & veniet Dominus coronator, & mercedis retributor: cuius nos cohæredes fore, nobis promissum est, ^k si tamen compatimur, ut & conglorificemur. In omnibus orantes pro me etiam misero, ut confirmetur cor meum ad perferenda vsque ad mortem ea quæ nobis infliguntur: ut non repellat me Christus propter indignitatem meam, ut liberer a malo per omnia vsquequaque. Nunc viuo, dilectissimi, dum statis in Domino. Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos estis tum in hoc, tum in futuro sæculo? Vos enim & solatium caritatis & consolatio mea estis. Ipse enim Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester & anima & corpus sine querela seruetur: ^l Fidelis Deus noster, fratres, qui faciet, ut salutetis inuicem in osculo sancto. Salutatio mea humilis Theodori, ad omnia membra mea ex labijs cordis mei. Salutant vos qui mecum sunt, fratres. Gratia cum spiritu vestro. Amen.] Quæ autem idem Theodorus passus sit, cum prima ista catechesis ad manus venerit Imperatoris, quando & verberari crudeliter iussus est, & arctiori stringi custodia, suo loco, eo anno quo hæc contigerunt, dicturi sumus ex epistola, quam idem tunc scripsit ^m ad eosdem fratres.

Porro aduersus Theodori monachos graue bellum excitauit Tyrannus, existimans eos a Theodoro diuulsos, a Fide quoque Catholica posse diuelli, atque ad hoc opus vsus est Barda propinquo suo, ut Michael in Theodoro testatur. Hic quidem velut immanis fera insiliens in eorum quem primum est nactus Thadæum monachum, suam crudelitatem exercuit, quem in aliorum exemplum adeo sæue verberari iussit, ut inter impacta fortiter verbera, emisisset spiritum. Est de his eiusdem Theodori ad Naucratiū data epistola in hunc modum.

Naucra-

A Naucratiō filio ^a.

Nuntius supra nuntium, & sermo supra sermonem. Quid dicam? aut quid loquar? Quem sensum miser capiam in ijs quæ acciderunt? Gaudium mihi, & dolor: Iubilatio, & luctus. In affectuum duorum medio positus nec statuerere possum, ad vtrum me conuertam. Verumtamen vincit qui fatanam vicit, & principes & tortores sæculi huius. Morti pro Christo datus est, Christi agnus flagellis concisus Thadæus, ramus meus, viscera mea, filius obedientiæ, surculus pietatis, Apostoli cognominis: Gaudium immensum, insuperabilis lætitia non mihi tantum pusillo, sed Angelis pariter & hominibus. Quam magnificata sunt opera tua Domine, quod nunc etiam in humili generatione ista incorruptum veritatis tuæ testem produxisti: & hunc non ex sapientibus, aut nobilibus mundi huius, sed e plane diuersis, ut Apostoli sermo completeretur: ^b Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt, destrueret.

Et quonam mihi abijisti, beate fili? Vbi tam cito exaltatus es in Martyrum Album adscriptus? O sortem tuam! o generositatem tuam! o prudens consilium tuum! vno die sæcula infinita promeruisti. Per cruciatuum tormenta inexpugnabilem lætitiā adeptus es. Centum & triginta verberum suffragio plenam laboris mercedem a sancta Trinitate cum Martyribus accepisti, nimirum ille perfectionis, sic Trinitatis speciem numerus repræsentat; ut vel ex ipso supplicio magnificentiam tuam Deus ostendat. Sanguis tuus, unguentum. Reliquiæ tuæ sanctificationis tangentibus largitrices. Oro te, sancte Thadæe, intercede pro me indigno famulo tuo: neque enim audeo te filium appellare. Videtis, fratres, quid acciderit, qualem thesaurum, & quale membrum possideamus? Sufficit vnus ad Dei gloriam, ad ostentationem nostram, ad Ecclesiæ totius exultationem Dei Martyr Thadæus.

Quid cetera? Erunt (inquit ^c) primi nouissimi, & nouissimi primi. Hoc de Iacobo dixerim & Luciano. Quorum alter quidem decertauit, & vtinam vsque ad finem decertasset, cum Dorotheo & Bessarione. Alter propter peccata mea naufragium fecit cum sui similibus. O quomodo ceciderunt in medio luminum infelices? Obliti sunt illius qui dixit: ^d Nolite timere eos qui occidunt corpus: An non enim vires & facultatem dimensus est, qui solus potens est, & infirmos confortans? At testes adfunt de propinquo. An non eos eripit de tribulatione, qui vires nondum habent, natura non voluntate: at testis Thadæus in cælo fidelis.

Ne igitur terreamur, fratres, neque animo consternemur ob cladem eorum qui lapsi sunt, quasi plagas & ipsi perferre non possimus. Perferemus Dei virtute, & transiliemus, quamuis per ignem, quamuis per gladium. Deus est qui nos ducit, & inuitat, ut promissum nobis Regnum intremus, sicut Israel terram promissionis. Nescitis quid ijs contigerit qui populum tunc subuertebant, dicentes: ^e Non poterimus penetrare, quoniam illic vrbes vsque in cælum muratas vidimus, & gigantes, inter quos Enac? Quid deinde sequutum est? Nonne ob eam causam igne succensi sunt? & murmurator populus vniuersus interiit, & membra eorum ceciderunt in solitudine? Nullus sit huiusmodi perturbator: nullus morosus: nullus desperabundus: Transgrediemur omnino fratres, transgrediemur, sicut Caleb, inquam, & Iesu Naue promissionis hæredes. Corruent ante nos spirituales muri, sicut tum Hierichuntini ^f ad gratiarum actionis buccinam, qua cecinit beatus Thadæus, ex ipsa laborum meta personans. Hæc dies quam fecit Dominus. Sic oro, sic obtestor. Pro ^g Christo enim legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos, obsecramus, ne reformidatis mortem ipsam, si opus sit pro illo, & cum illo sustinere.

Ad omnes hæc epistola, tametsi ad te inscribitur, fili optime. Propterea omnes saluto, & omnibus gratulor in ærumnis: ^h Et quis dignus erit adimplere ea quæ defunt passionum Christi in carne sua? Et væ neganti, aut succumbenti, licet mors impendat: quia mors ⁱ æterna depascet eum: & dominabuntur eius recti in matutino. Pax vobis Christi, robur, fortitudo, consolatio, pro fratribus vniuersis & pro me orantibus, ut ad quæ hortor, ipse impleam Dei misericordia. Salutant vos fratres qui mecum sunt.] ista Theodorus hoc anno, cum licet in carcere nondum adeo arctaretur arctiori custodia, quando autem loco mutatus fuerit, & duriori in custodia, & diris fuerit vinculis mancipatus, dicemus anno sequenti.

Quod autē rursus ad eundem Leonem Imperatorem spectat, qui res Venetorū sunt

Ecc 4.

profe-

a Theod. lib. 2.
epist. 38. Cod. Co-
lumnensi.
DE MARTY-
RIO THA-
DÆI EPISTO-
LA THEODO-
RI.

b 1. Cor. 1.

c Matth. 20.
DE LAPSI
DOLOR THEO-
DORI.

d Matth. 10.

EXHORTATIO
THEODORI AD
SVOS.

e Num. 13.
14.

f Ios. 6.

g 2. Cor. 5.

i Psal. 48.

prosequuti, & inter alios Sabellicus, tradunt ab eodem Imperatore missas ad Ducem Venetiarum (hic erat Angelus Patriciacus) sacras reliquias. quod mirum videri debet, ut quas ipse non coleret alijs colendas mitteret; nisi dixerimus hisce muneribus deuincire sibi conatum animum externorum, quæ ipse contemneret, & ab illis plurimi fieri certo sciret. sunt hæc verba auctoris: Misit (inquit) Leo publice Venetias Zachariæ corpus cum parte sacratissimæ Crucis, ac Dominicæ vestis, & alterius, quæ Deiparæ fuit Virginis: Quæ Patriciacus Princeps nouo intulit templo, quod Zachariæ nomine statuendum curauit.] par est credere Venetos qui erant Constantinopoli hoc procurasse apud Imperatorem, significasseq. nullo ampliori munere quam eiusmodi sacris pignoribus conciliare sibi ac deuincire se posse animos Venetorum: hocq. facile persuasum Principi, de Venetis bene mereri ob inuidiam partam aduersus Occidentis Imperatores Francorum Reges cupienti.

S. ZACHARIAE
CORPVS MIS-
SVM VENETIAS.CAROLI MAGNI
OBITU.

Sed res ipsorum Francorum adeamus. Hoc anno, mense Ianuario, moritur Carolus Magnus Imperator, de cuius ad Deum transitu habet ita Eginhardus. Cum Aquisgrani hiemaret, mense Ianuario, febre valida correptus decubuit. Qui statim (ut in febribus solebat) cibi sibi abstinentiam indixit, arbitratus hac continentia morbum posse depelli, vel certe mitigari. Sed accedente ad febrem lateris dolore, quam Græci pleurifim vocant, illoq. adhuc in ediam retinente, neque aliter corpus quam rarissimo potu sustentante, septimo postquam decubuit die, sacra communionem percepta, decessit anno suæ ætatis septuagesimo secundo, ex quo regnare cœperat quadragesimo septimo, quinto Kalendarum Februarij hora diei tertia.] Sed quibus præuijs ad salutem remedijs curarit animam, accipe ab auctore eius temporis monacho monasterij Engolismensis, qui eius vitam æque per annos singulos scripsit, de quo sæpe superius, qui ait: Oleo autem sancto inunctus ab Episcopis, & viatico sumpto, & omnibus suis dispositis, commendans Domino spiritum suum, obiit in pace, anno octingentesimo quarto decimo ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi.] hæc ipse.

Sed & quæ de eius ad Deum transitu Theganus eius temporis testis adducit in medium, recitemus. ait enim: Septimo die postquam laborare cœpit, iussit familiarissimum Pontificem suum Hiltibaldum venire ad se, ut ei sacramenta Domini corporis & sanguinis tribueret, ut exitum suum confirmaret. Quo facta, laborauit in infirmitate diem illum & noctem sequentem. In crastinum vero, luce adueniente, sciens quod facturus erat, iextensa manu dextera, virtute qua poterat signum sanctæ Crucis fronti imprimens, & super pectus, & omne corpus consignauit. Nouissime autem colligens pedes suos extendens brachia & manus super corpus, clausit oculos, psallens hunc versum leniter: In manus tuas commendo spiritum meum. Statim post hæc in senectute bona plenus dierum perrexit in pace, &c.] ut alij de die & ætate ipsius. His addenda essent quæ de obitu eiusdem Imperatoris auctor, Turpinus falso inscriptus narrat, sed fabularum contextori nec si verum dicat, fides adeo tuta adhiberi potest.

De eius vero sepultura idem qui supra auctor Theganus habet ista: Corpus eius aromatizatum est, & in sede aurea sedens positum est in curuatura sepulchri, ense aureo accinctus, Euangelium aureum tenens in manibus, & genibus reclinatis, humeris in cathedra & capite honeste erecto ligato aurea catena ad diadema, & in diademate signum sanctæ Crucis positum est. Et repleuerunt sepulchrum eius aromatibus, pigmentis, & balsamo, & musco, & thesauris multis in auro. Vestitum est corpus eius vestimentis Imperialibus, pera peregrinalis aurea posita est, quam Romam portare solitus erat. Scutrum autem & scutum aureum, quod Leo Papa consecrauerat, ante eum posita sunt dependentia. Et clausum & sigillatum est sepulchrum eius. Nemo autem referre potest, quantus planctus & luctus pro eo fuerit per vniuersam terram; etiam inter Paganos plangebatur quasi pater orbis.] hæc ipse. His addamus quæ de sepultura & inscriptione habet Eginhardus.

Dubitatum est, inquit, primo ubi poni deberet, eo quod ipse viuis nihil de hoc præcepisset: tandem omnium animis sedit, nusquam eum honestius tumulari posse, quam in eadem basilica, quam ipse propter amorem Dei & Domini nostri Iesu Christi, & ob amorē sanctæ & æternæ Virginis Dei Genitricis, eius proprio sumptu in eodem vico construxit, in hac sepultus est eadem qua defunctus est die; arcusq. super tumulum deauratus cum imagine & titulo extractus, cuius hæc fere sunt verba.

SVB

A SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS CAROLI MAGNI ATQVE ORTHODOXI IMPERATORIS QVI REGNVM FRANCORVM NOBILITER AMPLIAVIT ET PER ANNOS XLVII. FOELICITER *TENVIT. DECESSIT *rexit SEPTVAGENARIVS ANNO DOMINI DCCCXIII. INDICTIONE VII. QVINTO KAL. FEBRVARII.

Qualis autem eius fuerit forma corporis (si & hoc cupis) idem Eginhardus ita tibi describit: Corpore fuit amplo & robusto, statura eminenti, quæ tamen iustam non excederet: nam septem suorum pedum proceritatem eius constat habuisse *mensuram. Apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naso paululum mediocritatem excedente, canicie pulchra, facie læta & hilari, vnde formæ auctoritas & dignitas tam stanti quam sedenti plurima inerat. quamquam ceruix obesa & breuior, venterq. proe-

CAROLI MAGNI
CORPVS
RIS.
* figuram

B tior videretur: tamen hæc ceterorum membrorum cælabat æqualitas, incessu firmo, totaq. corporis habitudine virili, voce clara quidem, sed quæ minus corporis formæ conueniret. valetudine prospera, præterquam antequam decederet, per quatuor annos crebro febribus corripiebatur, ad extremum vno etiam pede claudicaret.] hæc Eginhardus, qui ei (ut sæpe dictum est) fuit a secretis, vitamq. eius scripsit, sed breuius mensentia quam par erat.

Meminit eiusmodi Eginhardi lucubrationis de vita Caroli, Lupus Abbas Ferrariensis magna cum laude in epistola ad ipsum scripta, ubi post alia hæc ait: Cum deinde in auctorum voluminibus spaciari aliquantum cœpisssem; & dictatus nostra ætate confecti displicerent, propterea quod ab illa Tulliana, ceterorumq. grauitate, quam insignes quoque Christianæ religionis viri æmulati sunt, aberrarent: venit in manus meas opus vestrum, quo memorati Imperatoris clarissima gesta (liceat mihi absque suspitione adulationis dicere) clarissime litteris allegastis. Ibi elegantiam sensuum, ibi raritatem coniunctionum, quam in auctoribus notaueram, ibidemq. non longissimis periodis impeditas & implicitas, at modicis absolutas spacijs sententias inueniens, amplexus sum. Quare cum & ante propter opinionem vestram, quam sapiente viro dignam imbiberam, tum præcipue propter expertam mihi illius libri facundiam, desideravi deinceps aliquam nasci opportunitatem, ut vos præsentibus alloqui possem, &c.] hæc de libro, quo res gestæ Caroli Magni scriptæ leguntur, Lupus; ex quo pariter non alterius auctoris, nempe Albini (ut aliquis existimauit) sed reuera Eginhardi opus illud esse satis certum ostenditur.

Sed reuertamur ad Carolum, cuius si animæ sicut & corporis spectes formam, plane ex his quæ de ipso scripta sunt ab eo, tum ab alijs eius temporis scriptoribus, dignum virtutum exemplar intueberis; religionis vero omnibus absolutum numeris simulacrum, cui nec, mea sententia, qui præcesserunt, vel postea successerunt Imperatores, penitus æquari valeant; sed nec in moribus etiam haberet æqualem, nisi ipse coniugalem castitatem concubinarum introductione foedasset. Sed posterior maculas istas poenitentia iugiter absternit, dum carnem suam, senilem licet, cilicino super nudum corpus inhærente iugiter indumento attriuit.

Porro egregiarum ipsius virtutum merito Ecclesia Gallicana eius diem natalem celebrat, habentq. inter Sanctos recensitum Aquisgranensis Ecclesiæ tabulæ. Sub Federico Imperatore post annos centum sexaginta sex, Paschalis, Papa dictus, in numerum Sanctorum adscripsit, cuius rei gestæ asseruari diploma in Aquisgranensi Ecclesia tradunt. Verum quod Paschalis ille haud legitimus Pontifex fuit, sed schismaticus, eiusmodi canonizatio haud recepta est ab Ecclesia Romana, ob quam causam nec nomen eius illatum est in Ecclesiæ Romanæ Martyrologium. Verum quod non reperiantur legitimi Pontifices illud diploma aboleuisse, aut impugnasse, aut prohibuisse, res sic tacita permissione siue tolerantia perseuerat, ut scilicet in propria Ecclesia ubi sepultus fuit in Gallijs coleretur. ita quidem canonum præcipui interpretes declararunt. Ceterum propagatus postea noscitur eius cultus in alias Ecclesias Belgij, atque Germaniæ, in quibus idem Carolus sanctitatis titulo celebratur ac colitur. quibus fauent scripta plurimum rerum Francorum historicorum. Sed de his hæc. Iam vero ad eius successorem Ludouicum filium se oratio conferat, de quo ista Theganus rerum ipsius scriptor illius temporis.

* Card. Osiens.
& Ioan. Andr.
in c. 1. de reli-
quijs & vener.
Sanct.

Post obitum gloriosissimi Imperatoris Caroli perrexit Ludouicus de partibus Aquitanæ, & venit in Aquisgrani palatium. Suscepit omnia regna quæ Deus tradidit patri suo

tri suo sine vlla contradictione (qui est annus Incarnationis Domini octingentesimus decimusquartus, qui est primus annus Regni eius) post patrem sedit in supradicto palatio. Et in primis cum magna festinatione iussit ostendi sibi omnes thesauros patris in auro, in argento, in gemmis pretiosissimis & in omni supellectili. Dedit fororibus suis partem earum legalem, & quicquid remanserat dedit pro anima patris. Maximam partem thesauri misit Romam temporibus beati Leonis Papæ. Et quicquid super hoc remanserat, sacerdotibus & pauperibus, aduenis & viduis, orphanisq. omnia distribuit, nihil sibi referuans præter vnam mensam argenteam, quæ triformis est in medio, quasi tres clypei in vnum coniuncti: ipsam sibi retinuit ob amorem patris, & tamen eam dato pretio redemit, quod pro patre tradidit.

MAXIMA
PARS THE-
SAURI RO-
MANI MISSA.

LEGATIONES
EX DIVERSIS
LOCIS AD LV-
DOVIC. IMP.

Hoc factò Legati venerunt ad eum ex omnibus Regnis & prouincijs & ex ceteris nationibus, & omnes qui sub ditione erant patris sui nuntiantes pacem & fidem erga eum obseruare, & spontaneum obsequium non coacti obtulerunt. Inter eos venerunt Legati Græcorum cum Amalario Treuirensi Episcopo, qui erat Legatus piæ memoriæ Caroli ad Principem Constantinopolitanum, cuius nomen modo non occurrit (*Leo iste erat*) illi venientes in folio patris collocatum dominum Ludouicum inuenerunt, quia sic Deus ordinauit. Ille benigne eos suscipiens, & dona eorum cum gratiarum actione accipiens, & colloquium familiare, interim quousque cum eis erat, habebat. Non post multos autem dies magnis honoribus decorauit eos, & dimisit ire ad propria, & ante eos misit Missos suos præparare eis quicquid desiderabant ad opus eorum quousque forent in Regno. Eodem anno iussit supradictus Princeps renouari omnia præcepta quæ sub temporibus fratrum suorum gesta erant in Ecclesijs Dei, & ipse manu propria ea cum subscriptione roborauit, &c.] agit auctor de alijs legationibus e diuersis locis ad nouum Imperatorem hoc eodem anno missis, alijsq. quas ipse ad diuersos Principes misit; quæ cum ad institutum minime spectare videantur, dicere prætermittimus.

SEQUITUR Christi annus octingentesimus decimusquintus, Indictione octaua. Quo rursus sancta Dei Ecclesia Romana sceleratorum hominum factione pressuram passa est. Siquidem Carolo Magno Imperatore sublato de medio, qui eius Ecclesiæ protectionem susceperat, semperq. liberauerat a prauorum hominum in Leonem Romanum Pontificem insurgentium audacia: quasi eius morte destitutus omnino remansisset auxilio, rursus facinorosi in eum insurrexere, molientes insidias. quod sciens ipse Pontifex, in eos lege agi præcepit, cuius rei gratia magnæ sunt turbæ Romæ concitatæ, sequuntæq. sunt plurimæ strages, deprædationes, incendia, aliaq. mala, adeo vt opus fuerit Ludouico Imperatori mittere in Urbem qui loco Pipini fratris successerat in Regnum Italiæ Bernhartum. At hæc & alia narrantur ab Annalium scriptore huius temporis domestico Ludouici, dum ait: Priusquam autem Ludouicus illuc veniret, sed domi adhuc esset, allatum est ei, quosdam de primoribus Romanorum ad interficiendum Leonem Papam in ipsa Vrbe Roma conspirasse, ac deinde cum huius causæ iudicium ad Pontificem esset delatum, omnes illius factionis auctores ipsius iussu fuisse trucidatos. Quod cum moleste ferret, ordinatis tunc Sclauorum & Harioldi rebus, ipsoq. in Saxonia dimisso, cum ad Franconofurt palatium venisset, Bernhartum Regem Italiæ nepotem suum, qui & ipse secum in Saxonia fuerat, ad cognoscendum quod nuntiabatur, Romam mittit.

IN LEONEM
ROMANVM
PONTIFICEM
CONIVRATIO.

* iudicium

Is cum eo venisset, ægritudine decubuit: res autem quas compererat, per Gerholtum Comitum, qui ad hoc ei Legatus erat datus, Imperatori nuntiauit. Quem Legati Pontificis Ioannes Episcopus Siluæ candidæ, Theodorus Nomenclator, & Sergius Dux subsequuti, de ijs quæ domino suo obijciebantur, per omnia Imperatori satisfecerunt.] & post nonnulla: Cum autem Romani Leonem Papam ægritudine decubuisse viderent, collecta manu, omnia prædia, quæ in singularum ciuitatum ditionibus siue territorijs nouiter extruxerat, primum diripiunt, deinde immisso igne cremant, tum Romam ire statuunt,

A statuunt, & quæ sibi erepta querebantur, violenter auferre. Quo comperto, Bernhartus Rex missa manu, per Vuinigifum Ducem Spoletanum seditionem illam sedauit, & eos a coepto desistere fecit. Quæq. erant gesta per Legatos Imperatori nuntiauit.] hucusque auctor.

Sic & omnes huius temporis scriptores, qui res gestas Ludouici sunt prosequuti, sicut auctor qui eius vitam cōscripsit Adhemarus & apud Aimoinum appositum appendicem, res pariter gestas sui temporis prosequutus, æque testantur Legatos Apostolicos purgatū reddidisse Leonem Pontificem in omnibus ipsi obiectis apud Ludouicum Imperatorem.

Quod vero pertinet ad res Orientales, hoc eodem anno impius Leo Imperator maiori odio in Orthodoxos coeptam anno superiori persecutionem adaugens: vt ad lapsum cogeret, quos relegarat Episcopos & Abbates, eisdem Constantinopolim reuocat, præsensq. adhibet ad ruinam ipsorum omnem sollicitudinem. Quod & ex sententia ipsi accidit, vt nonnulli metu poenæ in laqueum apostasiæ abducti fuerint magno scandalo & ruina fidelium. Acta ista quidem fuisse hoc anno secundo Leonis, Theosterictus in Niceta demonstrat, cum sequenti hieme a persecutione excitata id accidisse testetur, qui de Nicera Confessore id memoria dignum enarrat.

Cum Imperator considerasset, exilio ipso nihil aliud perfectum iri, nisi Patres illos alacriores reddi, quippe qui animos omnibus angustijs maiores haberent: versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio mansissent, rursus maiore quodam studio eisdem Byzantium reuerti iussit, eadem itineris difficultate & molestia eosq. tamdiu liberos esse, quoad ipse cogitaret, qua ratione ad suam voluntatem illos pertrahere posset. Cumq. hiemis tempus, & sanctorum ieiuniorum dies trans-

issent, post sanctum Pascha malorum inuentori Ioanni eos tradidit, vt qua vellet ratione, ipsos affligeret. Cum igitur eos apprehendisset, in diuersos carceres misit, & talibus tormentis subiecit atque compressit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipsos affligerant. Cum enim in tristes & obscuros carceres eos coniecisset, neque stratum aliquod infra se, neque tegumenta super se habentes, eo modo quo singuli erant induti, sic humi prostrati sunt, testis quibusdam pro puluinari vtentes. Quibus singulis per foramen quoddam angustissimum panis eiusq. putidi vnciam velut canibus proieciabant, tantum videlicet, quantum satis esse videbatur, ne fame perirent. Iisdem & parum aquæ maleolentis dabatur. Erat enim Imperatori propositum, vel sanctos viros ad suam sententiam adducere, vel vita eos priuare. Quin etiam vt plus molestiæ & ærumnarum celeberrimo Patri nostro Nicetæ afferret, eum qui illi ministrabat, fratrem nostrum Theostitum nomine, qui Christi gratia ei successor fuit, adhuc iuuenem in custodia conclusit, & eadem ratione afflixit.

Cum autem aduersarij illos vidissent malle mori, quam veritatem prodere: dederunt operam, vt ipsos eo nomine deciperent, quod nihil aliud ab eis quærent, nisi vt semel cum Theodoto Patriarcha communicarent, neque quidpiam aliud facerent; deinde singuli ad sua monasteria regredi possent cum ea fide & sententia quam haberent. Hac conditione exierunt Patres illi, si decet eos Patres appellare, qui velut in palæstra quadam supplantati sunt, quamuis eam rem in ardentem quemdam feruorem posterius conuerterint, ob idq. carcere detenti fuerint. Venerunt ad sanctum Nicetam, eum hortantes, vt exiret de carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs quæ ab ipso dicerentur, parere vellet: pergebant ipsum excitare, quod dicerent, fieri non posse, vt illic ipse remaneret, alijs exeuntibus. Nihil, inquebant, est quod illi a nobis quærunt. Paululum quidpiam prudenter eis concedamus, ne ipsi totum perdamus.

Ita cum diutius vim inferrent, contra voluntatem suam Pater cessit, non ærumnas fugiens, neque quod calamitates pati recusaret (numquam enim hoc dixerim) sed Patrum exhortatione impulsus se subiecit, non animo & proposito, sed senes reueritus. Nam si pro Fidei ratione vita & mors proposita illi fuisset: certo scio mortem illi futuram fuisse optabiliorem, neque omnino de recta Fide ac doctrina aliquid eum remissurum fuisse, etiam si pericula infinita proposita ei fuissent.] velabatur deceptio sub dispensationis prætextu ab illo Iosepho scelesto Ioannis in impietate collega: nam & eodem nomine probat & benedixerat nuptias moechi Constantini Imperatoris, vt superius dictum est: hoc itaque velamento simplices decepti sunt, vt sua reciperent monasteria. Pergit vero Theosterictus.

etolob

Quam-

AVGETVR LEO
NIS PERSECV-
TIO IN OR-
THODOXOS.

REVOCANTVR
IN VRBEM EXV-
LES ARCHI-
MANDRITAE.

LAPSVS MVL-
TORVM AR-
CHIMANDRI-
TARVM.

NICETA DAT
MANVS.

ARCHIMAN-
DRITAE COM-
MVNICANT
CVM THEO-
DOTO HAE-
RETICO.

Quamobrem omnes ad ea quæ oratoria dicuntur, quæq. vt antea picturis exulta-
erant, ascenderunt, communicaruntq. cum Theodoto, manum illi dantes. Tunc illis
Theodotus: Qui non adorat, inquit, imaginem Christi, anathemati subijciantur.] Ita
astutissimus homo adorare se Christi imaginem professus est, vt monachos Confessores
faceret desertores, eorumq. communionem fraude subriperet. Itaque pergit auctor.
Reliqui Patres in suum quisque monasterium, quod regebat, abierunt. Ille vero beatus
pater Niceta, cum secum animo cogitasset, multæ ruinæ causam esse, cum quis ab in-
stitutionis norma deflexerit, decreuit aufugere, & in aliam regionem proficisci, & il-
lic errorem in quem lapsus fuerat emendare. Cum igitur omnia sua in nauigium
coniecisset, nauigauit vsque Proconnesum. Sed illic sententiam mutans, secumq. dicens:
Vbi erratum commissum fuit, illic opus esse & emendationem fieri: redit rursus Byzan-
tium, & in priore sua confessione ac fide permanebat, nihil omnino metuens.

NICETA LAP-
SVS ITERVM
CONFESSVS.

Quem cum Imperator ad se vocasset: Quid est, inquit, quod cum alij Patres in sua
monasteria profecti sint, tu solus hic relictus es, propriam voluntatem sequutus, non
edicto meo parens? sed, vt audiui, cogitasti imperium nostrum aufugere & nos decipe-
re. Quamobrem nostro edicto cedens, in monasterium tuum redi, sin minus ærumnas
tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc sanctus ille vir leni voce respondens:
Ego, inquit, Imperator, neque in monasterium meum redibo, te iubente, neque a fide
mea desciscam, sed in eadem confessione mea sum & ero, in qua Patres mei seruati sunt,
& propter quam olim periclitati sunt optimi Ecclesiæ propugnatores. In qua Ecclesia
nos stamus & gloriamur in spe gloriæ Dei. Bene illud scito, Imperator, quod neque
mortem extimescens (ad tempus enim hæc est) neque vitam hanc appetens (Deus tes-
tis est) feci quod non decebat, sed senum illorum reuerentia his me subieci, quibus
non debui. Certo igitur scias, nullam me vobiscum habere communionem, sed in tra-
ditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur quicquid libet: nihil amplius a
me te auditurum speres.

NICETA ITE-
RVM CONFES-
SOR CONIICI-
TVR IN CAR-
CEREM RELE-
GATVS IN IN-
SVLAM.

Cum igitur Imperator ea sententia illum esse vidisset, quæ mutari non posset, eum
Zachariæ cuidam tradidit regalium ædium curatori, quæ Magnaura dicuntur, illicq.
interea iussit ab illo viro custodiendum, quoad quid de ipso agendum esset, decerneret.
Cum autem Zacharias ille pietatis esset studiosus, nihil mali sancto homini fecit; sed
omnino aliter se gerens, beneficijs maximis eum afficiebat; neque in eius vultum præ-
reuerentia intueri audebat. Eum postea Imperator exulem misit in vnâ quamdam
insulam ex ijs quæ sunt in sinu ipso positæ, Glyceria vocata. Eam vero insulam deti-
nebat Anthemius quidam præstigijs deditus, sacrilegus, versutus, obliquus, dolosus,
arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipsius malitiam, monasteriorum quæ il-
lic erant, præsidem impij homines fecerunt. Talibus enim viris tunc imperia in ma-
nus tradebantur, vt eorum potentia totum peruerteretur. Illum propter multam
eius insaniam, arrogantiam, & temeritatem, eius loci homines Caipham nominabant.

THEODORVS
NON VOCA-
TVR CVM A-
LIIS CON-
STANTINO-
POLIM.

Hic cum sanctum virum accepisset, & potestatem contra eum haberet, crudeliter
eum affligebat. Cum enim in angusto & arcto carcere ipsum conclusisset, perpetuo
vexabat, neque paululum e carcere illum prospicere sinebat, ipse carceris clauem se-
cum ferens, & per foramen quoddam paululum cibi ei dari iubens. Quippe homines
impij ei promiserant, si Nicetæ persuasisset, vt cum ipsis conueniret, maiore honore
donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, sperans viro sancto persua-
surum quod volebat.] Sed sefellit eum spes sua: siquidem vsque ad Leonis obitum con-
stans in eo iugi martyrio perseueravit. Cum enim dicat Theosterictus sex annos illic
degisse vsque ad necem Imperatoris, vtique hoc anno illum eum amandatum, affirmare
neesse est, vt intelligas omnia temporis rationi congrua reddi. Multa vero alia digna
viro sancto a Niceta illic gesta esse; idem auctor commemorat, quæ breuitatis causa nos
præterimus, ad Theodorum Studitam orationem conuertentes.

TAG ATREI
AVRAI

Non enim ipse Theodorus, vt alij Archimandrita, vocatus est Imperatoris edicto
Constantinopolim, quod sciret ipsum eius prauo consilio obfuturum: quippe quod non
solum spes nulla esset ipsum a proposito diuellendi, sed fore, si venisset, vt alios ab Im-
peratoris sententia, ne illi parent, impediret. Ista igitur probe sciens Imperator, ab-
sentem potius esse maluit, quam presentem libere ipsius vocis ictibus verberari. Por-
ro cum scisset Theodorus tot Præpositorum monasteriorum naufragium, summo fuit
dolore

A dolore affectus, prout eius hoc tempore scriptæ litteræ ad germanum suum Iosephum
Archiepiscopum Thessalonicensem indicant, quæ sic se habent^a.

Ioseph fratri & Episcopo Theodorus.

Semper mihi optabile scribere sanctitati tuæ, ac tanto magis, quanto exilij nostri lon-
giora sunt interualla: facit enim, vt propius quodammodo veniam in conspectu tuum,
& leuamen affert ipsa tui allocutione. Quod & nunc quoque accidit grauius mærenti
ob proditam a quibusdam Præpositis veritatem. Vt enim iam nouit sanctitas tua, vetus
illa custodia, Ioseph inquam adulteri copulator, Photinodites, Heracleotes, Mediciotes,
Mylianus, Hypolichniotes, Gulæotes, & (o peccatum meum) etiam Phlubutenus stulta
simplicitate captus, vnanimi consensu, dispensationem scilicet instituentes, abrepti ab
eo qui talia patrare solet Iosepho, post satanam abierunt, semel atque iterum cum im-
pijs communicantes. Qua de causa beneuole dimissi, in errorem suum instabiles impel-
lunt. Quin etiam, vt apparet, Nicænus quoque in ruinam positus est Episcoporum. Re-
uocantur enim ab exilijs, vt talia faciant. Et nisi nos fulciens præueniat manus Dei, peri-
mus & nos qui residui sumus. Quid ergo est, quod iterum in nos humiles cum paucis
alijs incumbere fabula videtur?

^a Theod. lib. 2.
epist. 9. ex Cod.
Colum.

THEODORI
EPIST. AD
IOSEPHVM
ARCHIEPISC.
THESSAL.

Exurge itaque, vir Dei, tamquam Pontifex Christi veri principis pastorum; tantoq.
impensus, quâto ceteris omnibus superemines culmine sacerdotij, vno dempto, quod in
abdito detinetur: b Glorifica Deum in corpore tuo & in spiritu tuo. Non penitus in insula
relinqueris: exerceri forsitan & probari te, sicut antea, oportet, vt coronam inde referas
illustriorem. Heu, heu frater, in quæ tempora reseruati sumus? sed gratia tamen ei qui
reseruauit. Et hoc a Deo, quoniam nobis donatum est a Christo, c non solum vt in eum

^b 1. Cor. 6.

^c Philipp. 1.

credamus, sed etiam vt pro illo patiamur. Non despexit Dominus humilitatem no-
stram in ijs quæ antecesserunt; sed neque nunc, spero, despiciet reuerentiam tuam; sed
sicut tunc, ita & nunc magnificabitur Christus in corpore tuo, faciens supra modum
misericordiam suam ad ostensionem virtutis suæ. Propterea & mihi quoque porrige
manum intercessionis, vt confirmer, & eruar ab ingruente hieme amara. Sta, & pro-
pitium fac, vt procella in auram spiritus conuertatur. Vtinam! Fratribus salutem plu-
rimam dico, vos obsecrans, vt orent pro humilitate mea. Qui mecum sunt, pedibus tuis
aduoluuntur.] hactenus ad Iosephum Theodorus, qui eodem argumento epistolam
scripsit ad Naucratiu, vnum ex suis discipulis Confessorem valde carum, qua etiam
expostulat de lapsu Præpositorum, plurimum detestans Iosephum illum inuersorem ca-
nonum, omnium peccatorum licentiam prædicans ex dispensationis indulgentia ipsa.

D autem epistola digna memoria sic se habet^d.

Naucrati filio Theodorus.

Pessimus nuntius litterarum tuarum, o fili, qui simul animam meam attigit, reue-
ra contristauit, & cordis lachrymas elicit, tantum non insomnem mihi reddens no-
ctem illam, qua litteras accepi. Atque hoc quidem omnium causa, qui vna lapsi sunt,
maxime autem ob Phlubutæ Præpositum: nam quod ad alios attinet, consentanea præ-
teritis egerunt; hic vero ex ijs erat, qui secure stare videbantur. Mirabar itaque prius-
quam ruerent illi, quod pristinam suam circa adulterium & adulteri nuptias ignauiam
minime agnoscentes, in re præsentis aliquid auderent: cogitabamq. illos priuatim for-
sitan & apud se poenitentia tactos fuisse. Ideo gaudebam miser, quasi recte ambula-
rent. Sed in marcidis (vt apparet) domum suam ædificantes, ingruente hæreseos tur-
E bine, ruina pessima corruerunt, dispensationem iterum appellantes, ipsam veritatis
condemnationem. Illi ipsi qui scandalo Ecclesiæ Dei antea fuerant, eodem nunc rela-
buntur, & facti sui exemplo ad interitum prouocant vniuersos. Et quidem parati plu-
rimi ad criminis societatem, prætextum quempiam in necessitatibus reperire gesti-
entes, quo ærumnarum & calamitatum expers ipsis pietatis certamen reddatur, in nega-
tione Christi, Deiparæ, Sanctorum omnium, communionem inierunt. Hoc siquidem
est cuiuslibet imaginis negatio. O perniciem! o fallaciam! & quomodo cum recte cœ-
pissent, retro conuersi sunt? Hei mihi quam multis fraudi erunt & subuersioni, æquali-
bus, maioribus, laicis, clericis, monachis!

^d Theod. lib. 2.
epist. 10. Cod.
Colum.

DE LAPSVS AD
NAVCRAIVM
EPISTOLA.

At enim antiquum vulnus, intestinum malum Ioseph olim Moechozeuctes, id est,
adulteri copulator iure appellatus, nunc Christempæctes, id est, Christi illusor ipse dux
fuit veteris custodiae Præpositis. Quid vero ad hæc? Languidioresne erimus? frangemur?

DE IOSEPHO
MOECHORVM
CONIUNCTO-
RE ITERVM
LAPSO.

concidemus animis ad confessionem, defensionemq. Christi? minime gentium, fratres, A
minime. Etenim si corrudentibus impijs, iusti metu percelluntur; & vicini lapsus ma-
xima est stanti securitas: stemus igitur in Christo constantiores, amplius obtestor, nec
in villo conterriti ab aduersarijs. Numquid propter eos qui subuersi sunt confessio no-
stra? aut illorum stabilitate nixi, consistebamus, vt eorum quoque lapsu concutiamur?
Abstet, neque horum, neque aliorum. Fundamentum nostrum Christus est, in quo sta-
mus, in quo gloriamur, cum Paulo dicentes: ^a Quis nos separabit a caritate Christi?
tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an persecutio, an periculum, an gladius?
Sed enim in his amplius speramus propter eum qui dilexit nos. Itaque qui accinctus pro
Christo non certauerit, Christianus esse non potest.

a Rom. 8.

An vero incassum Martyrum agones? certamina? tormenta? an tandem nobiscum
carnem non gesserunt? aut tantis supplicijs subiecti laborem nullum senserunt? An non B
eos viuere tædebat, vt ait Apostolus ^b? sed perennium poenarum metu, cælestiumq.
præmiorum desiderio, carnis mortem, vt prudentes, quam æternam subire maluerunt.
Nihil expauescebant, minime omnino consternabantur, & futura tamquam præsentia
meditantes, læti & alacres ad tormenta pergebant; muneris loco habebant, plurima-
pati. Nobis enim donatum est pro Christo non solum vt in eum credamus, sed vt etiã
pro illo patiamur. & alibi rursum: ^c In multo experimento tribulationis abundantia
gaudij ipsorum fuit. Ita gaudebant, ita lætabantur, cum pro Christo paterentur, Sancti
omnes. Delibemus & nos, carissimi, caritatem Christi, incedamus per Sanctorum ve-
stigia; sæculi huius affectus omnes abijciamus. ^e Non habemus hic manentem ciuitatem,
sed futuram inquirimus. Superna Hierusalem patria & ciuitas nostra est, o viri potentes
in spiritu, o filij Dei, non enim mei, qui peccator sum. Ne procumbamus, quamuis om-
nes subuertantur, quod abstet. Ipsi enim, vt olim, a Deo corroborati, vel soli etiamnum
depugnabimus.

c Philipp. 1.

d 2. Cor. 8.

e Heb. 13.

Stat a nobis Deus, Sanctiq. omnes qui vmquam fuerunt. Nobiscum Oriens, nobiscum
Occidens. Exigua pars est, quæ ab Ecclesia vniuersa sese abruptit, & seiunxit. Idq. me-
tu, & propter hæc temporaria, propter carnem: quam postmodum, nisi veritatem de-
fendimus, sempiternis ignibus vna cum anima ipsa trademus. Exerceamur, esto, & fla-
gellemur, neque id semel, sed sæpius, denique moriamur. num post hæc gaudium erit
immensum, nos cælorum Regnum consequi, & gloriam inde referre immortalem? non
contra ijs quæ dixi, vitatis, propterea irrideri perpetuo, & ignominiam interminam su-
stinere. Vtique vos oro, filij, quos genui in Domino, quibus incrementum dedit Chri-
stus per ærumnas & labores non solum asceticos, verumetiam athleticos, ^f explete D
gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem caritatem habentes, id ipsum sentientes:
nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate, superiores si-
bi inuicem arbitantes. Apostolica hæc monita, licet a me misero in memoriam re-
ducantur.

f Philipp. 1.

Orate & pro me, obsecro, vt detur mihi fortitudo, robur & sermo propter vos, quam-
uis diuina gratia indignus sim: vt vnanimiter in vno spiritu glorificetur Deus in corpo-
re & in spiritu nostro. Mitte ad Archiepiscopum egregium Dionysium. Saluta Petrum
Abbatem, Ignatium Abbatem, & Titohen Abbatem, & ostende illis hanc epistolam.
Porro accingere & paratus esto cum ceteris, & cum ijs maxime quos scripsi, quoniam
cum lapsi sunt qui vicini erant, fieri nequit, vt relinquamur, ab illis ipsis delati. Det au-
tem Dominus vires, robur, intellectum, oculum, prudentiam, omnia recte agere, vobis in E
honorem & gloriam Christi, ad laudem meam & gloriationem vestram sempiternam.
Salutant qui mecum sunt vtrosque. Dominus vobiscum. Amen.] hucusque epistola ad
Naucratiū & alios suos discipulos per eum. Haud frustra quidem eos roborauit ad
pugnam: euenit enim quod prædixit, vt & ipsi tentarentur ab aduersarijs, subijcerentur
poenis. Siquidem factum est vt ipse Naucratius cum septem alijs socijs eiusdem Theo-
dori discipulis, eodem modo quo ceteri detruderentur in carcerem, & negantes ipsorum
hæreticorum acquiescere petitionibus, ob idq. verberibus quoque diris subijcerentur.
de quibus anno sequenti agendum est, quo ista fieri contigerunt.

Sed quid inter hæc accidit? Delatæ sunt res Theodori per exploratores ad Imperato-
rem, nimirum ipsum quantumlibet exulem, in insulam deportatum, carceremq. deten-
tum, atque vinculis alligatum, esse nihilominus per litteras vbique præsentem. Haud
enim

A enim fieri potuit, vt qui litteras circulares ad monachos vbique degentes daret, easdemq.
patentes, vt eadem personas ad quas scriberet non excederent, in aliorumq. manus de-
uenirent; vel etiam ab illis ipsis Præpositis monasteriorum, ad quos scripserat, cum fidei
proditores communicationem cum Patriarcha hæretico inijsissent, & ob eam causam ab
ipso Theodoro damnati essent, ab illis ipsis inquam deferretur ad Imperatorem; vel ab
illo omnium nequissimo Iosepho mœchiæ defensore, qui conatui suo præ ceteris exper-
tus esset aduersarium Theodorum, apud Imperatorem accusaretur, quod imperatum
ab eo silentium non seruaret, quodq. a communicatione cum Patriarcha suarum littera-
rum monitu quosque retraheret, & eos qui communicassent cum ipso, æque damnaret;
quod insuper suis litteris monachos omnes, ceu bellica tuba hortaretur ad proelium ad-
uersus ipsum Leonem Imperatorem subeundum; quod eundem Imp. eiusq. sectatores
B nominaret hæreticos, Dei aduersarios, atque persecutorem omnium Orthodoxorum;
quod e contra ei resistentes, nec obedientes nominaret & coleret Confessores, & ab eo
peremptos, Martyres nuncuparet; quod ad huiuscemodi martyrium subeundum suis
litteris omnes quam potentissime hortaretur, illecebrisq. coronæ martyrij simplices
quosque deciperet, alliceretq. ad resistendum, atque contradicendum edictis Imperato-
rum: Adijciebant (quod & ex eius litteris ostendebant) ipsum de ciuitate obloqui Con-
stantinopolitana, vt quæ Fidem Catholicam prodidisset, præconijs vero tolleret Roma-
nam Ecclesiam, cui se gloriaretur esse communionem coniunctum.

Hæc & alia Leoni impio suggerentes, & exaggerantes valde: ad postremum rem om-
nem in eo statu collocatam esse dixere, vt nisi Theodorus de medio tolleretur, omnem
conatum Imperatoris incassum iri atque penitus euanescere, calamo ipsius contra niten-
te, & litteris vbique loquentibus eidem aduersantibus. His persuasus rationibus Impe-
rator cum in ipsum iam ante plus satis commotus esset: vrgentibus modo eiusmodi sti-
mulis cruentatus, impetu iracundiæ fertur in eum: ita tamen vt inuidia retraheretur
a nece, ne quod ipsum sciret optare, inferendo supplicium, insigniret corona martyrij.
Non occidit, ne profit; sed non quiescit, ne parcat qui ex æstuat ardore vindictæ. Ve-
rum tamen ad vltionem laxans habenas, deligit ad hoc fidum hominem, qui eum e loco
vbi degebat in carcere alio longius amandaret, duriori q. carcere coarctaret, arctius vin-
culis stringeret, ne alicuius commercio frui posset; sed & verberibus cæderetur quam
acerbissime, atque tandem ciborum inopia mori cogeretur. Hæc omnia in Theodo-
rum a truculento Leone exhibita esse, quæ modo dicturi sumus significabunt, petita: a
Michaele eius discipulo, necnon ex eiusdem Theodori epistolis ad diuersos accepta. Sed
D audiamus primo loco ipsum Michaelem a res gestas ita narrantem.

Fieri ergo, inquit, prorsus non potuit, quin vitro citroq. comiteantes in hunc modum
litteræ ac sermones, ad ipsam quoque Aulâ peruenirent, atque ipsi Imperatori innotesce-
rent: Quibus ille (vt credi par est) incensus, quippe minima omnia quæ gerebantur per-
didicerat, Nicetam mittit, illum Alexij filium, cui fidere omnia solebat, vt Sanctum lon-
gius abducat ad Bonita (id loco nomen) ibiq. clausum ita coerceat, vt neminem videre,
nemine alloqui possit, non paucis, non pluribus; nec quidquam demum aliud libere
præstare. Quæ ille Theodoro cum detulisset: Locum, inquit, mutabo haud grauate:
nulli enim addictus sum; meamq. scio esse terram, quocumque deuehar; atque in lætro
mihi fore ipsam migrationem. Ceterum silere, linguamq. inhibere, mihi sat scio, non
expedit: nec vero inhihebo vmquam, nec adducar, vt suadentibus id vobis, consilio ve-
stro obtemperem. Qui enim, qui propterea sortem hæc malui, ne deserere viderer quæ
adamaram, præclarumq. ac laudabile institutum abdicasse?

Audiuit hæc viri iusti libertatem, erectamq. in omnibus atque excelsam mentem. Im-
perator. Quare ipsum rursus Nicetam, vt erat in procinctu, ad Sanctum ablegat, diuisas
ptagas illi inferre iubens, & carnem verberibus minutatim concidere, ac totum vibicibus
opplere. Qui eum ad Sanctum peruenisset, aduentusq. sui causam aperuisset: e vestigio
ille tunicam alacriter exiit, corpusq. ad accipienda verbera composuit. Hoc enim ac-
bat, opratum sibi, atque expectatum fuisse iam pridem. At compassionis vir ille ac repenti-
te misericors, vt venerandas illas carnes nudas vidit, quas ætas & ieiunia ad summam
maciem perduxerant, intimis sensibus indoluit. Itaque commotus est, vt nec attingere,
nec propius de cetero accedere auderet, ne dum manibus, flagrisq. dilaniare. Vnde &
fecum callidum quiddam comminiscens, quo & Imperatoris iussa explese, & Sanctum

verberasse, astantibus videretur: ovis pellem recens detractam accipit, viriq. humeris A imponit, atque in ea sic verbera distringit, cum hoc ante prouidisset, vt solus cum solo relinqueretur, propter viri, vt aiebat, reuerentiam, eiusq. corporis extenuationem & maciem. Quin vt guttas etiam ex plagarum cruore profusas ostendere liceret: ipse sibi (o animi benignitatem) sanguinem ex brachio lanceolæ ictu elicuit, eoq. manante flagrum imbuit, forasq. progressus carne simul ac cruore tinctum ostendit. Ipse porro anhelitu citato fatigationem simulabat. Ita pius ille benedictionem a Sancto referens, eiusq. precibus comitatus redijt, maxima pulcherrimi operis mercede honestatus.

Nec vero diuinus Pater mollior deinceps, aut verbis remissior propterea fuit, quod ijs fortasse accideret, quos supplicij metus deterreret. Quia ille quo grauiora se oculis obijciebant, tanto animatior erat atque constantior, tum alijs plurimis, vt res ferebat, profutura documenta impertiens, tum maxime discipulis per quascumque terrarum oras B dispersis, quibus ille potissimum salutaria suggerebat, atque hoc in primis, ne villo præsentium malorum sensu flecti animos suos permitterent, sed intrepidis pectoribus confessionem vnus rectæq. Fidei conseruarent. Etsi enim grauis, aiebat, hæc tentatio: at tanto maior quæ illam excipiet remuneratio, ineffabilis illa & abdita, Deoq. largitore digna, vt quamuis quotidie moreremur, longe minimam eorum partem inferre nobis liceat, quæ accepturi sumus. Et quoniam nonnullos illorū acceperat, inflecti nō nihil cœpisse animos, & manus dare, quos nimirum carceris diurnitas, visq. illata perturbabat: hos cōgruentibus verbis adhortans, ad futuros casus iterū confirmauit, eorumq. pusillanimitatem penitus absterfit, adeo vt ipsimet veniam suis responsis eo nomine postularent, quod cessisse aliquantum, animi statum exiguo tempore immutasse viderentur. Hic Patris erga omnes animi sensus erat: hæc in medijs periculis atque aduersis de omnibus C cura atque sollicitudo, &c.] pergit enim dicere de alijs ad diuersos ab ipso eodem argumento scriptis epistolis, de quibus inferius pro ratione temporis sermo erit. Quomodo etiam idem ipse Theodorus iussu Imperatoris iterum reuocatus ad verbera acerrime iussus sit cædi; idem quoque auctor narrat inferius, quæ sequenti anno, quo acciderunt, dicturi sumus. hic status rerum Orientalis Ecclesiæ.

Eodem tempore in Occidente, cum Hispaniæ durissimo Sarracenorum iugo premerentur, complures populi diræ seruitutis impatientes, magis diligentes seruire Christianis quam Christi hostibus Mahometanis: inde migrarunt, bonis suis relictis, in Gallias. At Imperator maxime pius Ludouicus tantum abest, vt suscipere voluerit eos in seruos, vt æqua conditione, qua Francos, illos omnino voluerit esse liberos, concedens eisdem quoque agros, quos colerent, vnde viuerent. Sed & quod maius est, a tributorum D exhibitione voluit immunes esse. Extant de his deplomata duo eiusdem Imperatoris nuper a Pithæo edita in Annalium Francorum tomo, quæ hic tibi rerum antiquarum auido reddemus, sic enim se habet primum eorum hoc anno Kalend. Ianuarij datum, hacq. inscriptione notatum.

Ex Archivis Metropolitanae Narbonensis Ecclesiæ.

Hoc est præceptum remissionis, siue concessionis, quod fecit Ludouicus Imperator Hispanis, qui ad se confugerant.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus diuina ordinante prouidentia Imperator Augustus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, ac nostris præsentibus scilicet & futuris in partibus Aquitanæ, Septimaniæ, Prouinciæ, & Hispaniæ consistentibus.] in locis scilicet illis quæ diximus a Francis fuisse Sarracenis ablata. E

Sicut nullius vestram notitiam effugisse putamus, qualiter aliqui homines propter iniquam oppressionem, & crudelissimum iugum, quod eorum ceruicibus inimicissima Christianitati gens Sarracenorum imposuit, relictis proprijs habitationibus & facultatibus, quæ ad eos hæreditario iure pertinebant, de partibus Hispaniæ ad nos confugerunt, & in Septimania, & in ea portione Hispaniæ, quæ a nostris Marchionibus in solitudinem redacta fuit, sese ad habitandum contulerunt, & a Sarracenorum potestate se subtrahentes, nostro dominio libera & prompta voluntate se subdiderunt: Ita ad omnium hominum notitiam peruenire volumus, quod eosdem homines sub protectione & defensione nostra receptos in libertate conseruare decreuimus; eo videlicet modo, vt sicut ceteri liberi homines cum Comite suo in exercitum pergant, & in marcha nostra, iuxta rationabilem eiusdem Comitjs ordinationem atque admonitionem, exploratio-

nes

A nes & excubias (quod vsitato vocabulo vinctas dicunt) facere non negligent, & Missis nostris, aut filij nostri, quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut Legatis qui de partibus Hispaniæ ad nos transmissi fuerint, paratas faciant, & ad subuectiones eorum veredas donent. Alius vero census ab eis, neque a Comite, neque a iunioribus & ministerialibus eius exigatur. Ipse vero pro maioribus causis, sicut sunt, homicidia, raptus, incendia, deprædationes, membrorum amputationes, furta, latrocinia, alienarum rerum inuasiones, & vndecumque a vicino suo aut criminaliter, aut ciuilitate fuerit accusatus, & ad placitum venire iussus: ad Comitum sui *mallum omnimodis venire non recuset. Ceteras vero minores causas, more, sicut hæctenus fecisse noscuntur, inter se mutuo definire non prohibeantur. Et si quispiam eorum in partem quam ille ad habitandum sibi occupauerat, alios homines vndecumque venientes attraxerit, & B secum in portione sua, quam, Ad portionem vocant, habitare fecerit, vtatur illorum seruitio absque alicuius contradictione vel impedimento; & liceat illi eos distringere ad iustitias faciendas, quales ipsi inter se definire possunt: cetera vero iudicia, id est, criminales actiones ad examen Comitum referentur.

Et si aliquis ex his hominibus, qui ab eorū aliquo attractus est, & in sua portione collocatus, locum reliquerit; locus tamen qui relictus est, a domino illius qui eum prius tenebat non recedat. Quod si illi propter lenitatem & mansuetudinem Comitum sui, eidem Comiti honoris & obsequij gratia quippiam de rebus suis exhibuerunt: non hoc eis pro tributo vel censu aliquo computetur, aut Comes ille vel successores eius hoc in consuetudinem præsumant, neque eos sibi vel hominibus suis aut mansionaticos parare, aut veredas dare, aut vllum censum vel tributum aut obsequium, præter id quod iam superius comprehensum est, præstare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis, qui præsentem tempore in prædictis locis resident, quam his qui adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo confluxerint; & in desertis atque in incultis locis per nostram vel Comitum nostri licentiam confidentes, ædificia fecerint, & agros incoluerint; iuxta supradictum modum sub nostra defensione atque protectione in libertate residere, & nobis ea quæ superius diximus tam cum Comite suo, quam cum Missis eius pro temporum opportunitate alacriter atque fideliter exhibere.

Nouerint tamen iidem Hispani, sibi licentiam a nobis esse concessam, vt se in Vassaticum Comitibus nostris, more solito commendent; & si beneficium aliquod quispiam eorum ab eo cui se commendauit, fuerit consequutus: sciat se de illo tale obsequium seniori suo exhibere debere, quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis D exhibere solent. Idcirco has nostræ auctoritatis litteras eis dare decreuimus, per quas decernimus, atque iubemus, vt hæc nostræ liberalitatis ac mansuetudinis Constitutio erga illas tenore perpetuo ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris inuiolabiliter conseruetur. Cuius Constitutionis in vnaquaque ciuitate, vbi prædicti Hispani habitare noscuntur, tres descriptiones esse volumus, vnam quam Episcopus ipsius ciuitatis habeat, & alteram quam Comes, & tertiam ipsi Hispani qui in eodem loco conuerfantur. Exemplar vero harum in Archiuo Palatij nostri censuimus reponendum, vt ex illius inspectione, siquando (vt fieri solet) aut ipsi se reclamauerunt, aut Comes, vel quislibet alter contra eos causam habuerit: definitio litis fieri possit. Hanc quippe Constitutionem, vt per diuturna tempora a fidelibus sanctæ Ecclesiæ Dei, & nostris, & verius credatur, & diligentius conseruetur, manu propria subscripsimus, & anuli nostri impressio-

E ne signari iussimus Signum domini Ludouici serenissimi Imp. Durandus diaconus ad vicem Helisachar recognouit. Datum Kalend. Ianuarias, anno, Christo propitio, Imperij domni Ludouici pijsissimi Augusti *. . . . Indictione octaua. Actum * II. Aquisgrani Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Sed quid post hæc accidit? plane quod mireris: Qui enim e sua patria extorres, a Ludouico Imp. sunt tantam misericordiam consecuti: iidem a suismet hominibus qui inter eos potentiores erant, Hispanis pati cœperunt diram tyrannidem, cum ab eis cultis priuarentur agris, & redigerentur in seruitutem. Ita male suasit cæca dominandi libido, vt Comites Hispani, qui nuper sub iugo premebantur Sarracenorum, eo liberi, iam illo ipso suorum colla gentilium, qui in libertatem fuerant vendicati a Ludouico, prægrauare tentarent, easdemq. constituere dira tyrannide sibi seruos. Quamobrem miseri illi vt eriperentur de manu potentum, cum de his questi essent apud eundem Ludouicum:

* mallum idem quod maius iudicium. habet Glossar. in fine lib. Capitular. Regum Franc.

NICETAS
EGREGIUM
VALDE FA-
GINVS.

THEODORVS
LABORAT PRO
ORTHODOXIS
EPISTOLAS
SCRIBENDO.

HISPANI CON-
FUGIENTES
AD FRANCO-
S BENE HABITI

STA

EDM. MVSSE
MVSSE

cum : ab eodem rursus eiusmodi aduersus eos rescriptum sunt consecuti, anno sequenti. **A**
 In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus diuina ordinante
 prouidentia, Imperator Augustus.

SECUNDA CON
 STITVTIO LV
 DOVICI PRO
 HISPANIS CO
 RONIS.

Notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris, tam præsentibus quam &
 futuris, seu etiam successoribus nostris; quia postquam Hispani, qui de potestate Sarra-
 cenorum se subtraxerunt, & ad nostram seu genitoris nostri fidem se contulerunt, &
 præceptum auctoritatis nostræ, qualiter in Regno nostro cum suis Comitibus conuersari
 & nostrum seruitium peragere deberent, scribere & eis dare iussimus: querimoniam
 aliqui ex his Hispanis nostris auribus retulerunt, duo capita continentem; quorū vnum
 est, quod quando iidem Hispani in nostrum Regnum venerunt, & locum desertum quem
 ad habitandum occupauerunt, per præceptum Domini & genitoris nostri ac nostrum si-
 bi ac successoribus suis ad possidendum adepti sunt: hi qui inter eos maiores & potentio- **B**
 res erant, ad Palatium venientes, ipsi præcepta regalia susceperunt; quibus susceptis, eos
 qui inter illos minores & infirmiores erant, loca tamen sua bene excoluisse videbantur;
 per illorum præceptorum auctoritatem aut penitus ab iisdem locis depellere, aut sibi ad
 seruiendum subijcere conati sunt.

Alterum est, quod simili modo de Hispania venientes, & ad Comites siue Vassos no-
 stros, vel etiam ad Vassos Comitum commendauerunt, & ad habitandum atque ad ex-
 colendum deserta loca acceperunt: quæ vbi ab eis excolta sunt, ex quibuslibet occasio-
 nibus eos inde expellere, & ad opus proprium retinere, aut alijs propter præmium dare
 voluerunt. Quorum neutrum iustum aut rationabile nobis esse videtur. Et ideo per
 hanc nostræ præceptionis auctoritatem decernimus atque iubemus; vt hi qui vel nostrum
 vel genitoris nostri præceptum accipere meruerunt, hoc quod ipsi cum suis hominibus **C**
 de deserto excoluerunt, per nostram concessionem habeant. Ceteri vero qui simul cum
 eis venerunt, & loca deserta occupauerunt: quicquid de incerto excoluerunt, absque
 vllius inquietudine possideant tam ipsi quam illorum posteritas; ita dumtaxat, vt serui-
 tium nostrum cum illo qui ipsum præceptum accepit, pro modo possessionis quam te-
 net, facere debeat. Hi vero qui postea venerunt, & si aut Comitibus, aut Vassis nostris,
 aut Paribus suis se commendauerunt, & ab eis terras ad habitandum acceperunt, sub tali
 forma eas in futurum & ipsi possideant, vt suæ posteritati derelinquant.

Hoc nostræ auctoritatis decretum non solum erga præteritos & præsentis, verū etiam
 erga futuros, qui adhuc ex illis partibus ad nostram fidem venturi sunt, conseruandum
 statuimus. Ac de Constitutione nostra septem præcepta vno tenore conscribere iussi-
 mus. Quorum vnum in Narbona, alterum in Carcassona, tertium in Roscilion, quar- **D**
 tum in Empurijs, quintum in Barchinona, sextum in Gerunda, septimum in Biterris
 haberi præcepimus; & exemplar eorum in Archiuo Palatij nostri, vt prædicti Hispani ab
 illis septem exemplaria accipere & habere possint; & per exemplar, quod in Palatio re-
 tinemus, si rursus querela nobis delata fuerit, facilius possit definiri. Et vt hæc nostræ
 auctoritatis Constitutio firmiorem obtineat vigorem, & a fidelibus sanctæ Dei Eccle-
 siæ plenius per tempora conseruetur: manu propria subter firmauimus, & anuli nostri
 impressione signari iussimus. Data quarto Idus Februarij, anno, Christo propitio, tertio
 Imperij domini Ludouici pijsissimi Augusti, Indictione nona. Actum Aquisgrani Palatio
 regio in Dei nomine feliciter. Amen. Arnaldus ad vicem Helisachar recognouit.] post
 multos vero annos ea prouincia, Septimania, dicta olim a septima colonia, quæ eam
 colendam accepit, ab eodem Ludouico Imperatore data est Bernardo Barchinonensi **E**
 Duci siue Comiti (vtrouque modo nominatum ipsum inuenimus) quem & ab Hispania
 accersitum, suo præfecit cubiculo, vt suo loco dicturi sumus: sicq. voluit per Hispanum
 hominem regi colonos Hispanos. Etenim idem Bernardus appellatus est Dux Septima-
 niæ, prouinciæ sitæ in Gallia Narbonensi.

Habes ex his, in quo plurimum commendes Ludouici Imperatoris erga exteros &
 profugos Hispanos e manibus Sarracenorum se liberantes pietatem, illud implentis,
 quod diuinis scripturis traditum reperitur: ^a Occurrite cum panibus fugienti.] cum
 optimas regiones eisdem dederit incolendas, & liberauerit eos de manu potentium, suo-
 rum gentilium: qui probrose valde tanta clementia Principis abusi, eam aduersus suos
 in tyrannidem conuertissent. Ipse autem Ludouicus hoc anno aduersus Nortmannos
 misit exercitum, qui absque pugna acceptis obsidibus redijt. ita veteres Annales Fran-
 corum,

a Isa. 21.

A corum, cuius etiam expeditionis meminit Claudius Scotus huius temporis scriptor, in
 præfatione suæ interpretationis in Matthæum.

IESV CHRISTI LEONIS PAP. III. LVDOVICI 3. IMPP.
 A N N V S A N N V S LEONIS ARMENI 3.

A N N V S Redemptoris octingentesimus decimus sextus Indictione nona incipit, quo
 urgente magis persecutione Leonis Imperatoris, Theophanes præfectus mona-
 sterij Sigriani post dirum per biennium toleratum carcerem, deportatus in insulam Sa-
 mothraciam, illic cito reddidit Deo spiritum confessionis gloria insignis. De quo ante- **B**
 quam aliquid dicamus, admonendum putamus Lectorem, hunc diuersum ab illo Theo-
 phane, de quo primo Leonis anno dictum est: ille enim Agri Abbas, & anno primo
 quando Nicephorus Patriarcha in exilium missus est, persecutionem passus; hic nonni-
 si hoc anno post biennij carcerem. Porro hic qui Theophanes, idem & Isacius dictus est,
 cuius res gestæ Græce scriptæ extant. ex quibus ea quæ ad confessionem ipsius spectant,
 hæc dicenda erunt: Tunc (inquit incertus sed eiusdem temporis auctor) ad certamen vo-
 catur etiam Theophanes admirandus, non tamen manu tyrannica aut violenta, sed blan-
 ditijs ac dolis. Aduersus hostes (dicebat impostor ille) mihi pugnandum est; sed ante-
 quam manum cum illis conferam, precibus tuis armari me oportet. Theophanes au-
 tem cognita hominis malitia, quamuis renum & vrinæ difficultate laboraret (instru- **C**
 mentis enim per naturalem cuniculum in vesicam admissis, quæ lapides insitos constri-
 gerent, humidis excrementis exitum præbebat) maximisq. molestijs vexaretur, & in-
 lectulo ægrotus assidue decumberet; nauis tamen ad urbem regiam se contulit.

THEOPHANIS
 CONFESSORIS
 CORONA.

Quod cum scelestissimus ille intellexisset, sancti viri conspectum (vt arbitrator) veri-
 tus, per nuntium hæc illi significat: Si venisti vt mihi morem geras (aduentus enim ce-
 leritas bonam mihi spem attulit) scito tam multis te bonis fruiturum, quam multis eos
 frui par est, qui propriæ voluntati Imperatoris voluntatem & consilium anteponunt,
 & monasterium tuum varijs muneribus ornatum iri, & propinquos tuos maximis di-
 gnitatibus decorandos, teq. primas apud me amicitie atque auctoritatis partes habitu-
 rum. Sin (quod vix cogitare fas est) studio tuo preces meas posthabueris, & consi-
 lium meum neglexeris, & quæ tibi proponuntur præmia fueris aspernatus: inuitis **D**
 facies, quæ volens recusas, & maximi tibi ipse dedecoris atque calamitatis auctor existes.

THEOPHANIS
 CONFESSIO.

Ad hæc diuinus vir, perspecta dictorum stultitia, ita nuntio respondit: Ego nec pe-
 cunias, nec possessiones, nec reliqua huius vitæ bona vlllo modo curo. Quæ enim ado-
 lescens, cum his frui possem, amore Christi inflammatus repudiaui, ea iam senex quo-
 modo complectar, ab institutoq. recedam: præsertim cum corpus morbis confectum
 sit, vt vitæ finis procul abesse non possit, & hæc inania esse constet? Quod autem ad mo-
 nasterium, propinquosq. pertinet, id Deo curæ erit, cui a me commendantur, & quibus
 ipse Deus melius quam Imperatores & Principes potest consulere. Quod si, quemad-
 modum pueros parum generosos magistri scutica perterrefaciunt: ita tu me morbo &
 senectute confectum minis territum iri speras: rogas accendatur, parentur tormenta, &
 omnia cruciatuum genera: vt scias planissime Christi virtutem in meis infirmitatibus **E**
 perfici. Ego qui per humum iter facere nequeo, valetudinis infirmitate superata, in-
 ignem insiliam.

His auditis, impurissimus ille constantiam quidem animi fortis admiratus est, de vi-
 ctoria tamen non desperauit, hominis facinorosissimi quem apud se habebat fretus astu-
 tia, qui sophistarum præstigijs & Gentium auspicijs & iecinoris inspectionibus instructior
 erat quam disciplinis, & ad impietatis barathrum infelices homines trahens, apud ipsum
 valebat plurimum. Huic beatum Theophanem tradi, sperans præstigijs ipsius omnino
 deceptū iri. sed tamquā asinus ad lyram deprehensus est. Inuictam enim viri sancti liber-
 tatem admiratus, antequam congredetur, se victum esse confessus est, Imperatoriq. an-
 nuntiauit, eum esse præstantiorem, quam vt oratione, aut minis, superari posset; quin
 etiam si ibi diutius moraretur, fore vt aliorum animos, quos in sententiam suam addu-
 xerat, abalienaret.] & paulo post: Ceterum ab impugnatione non desijt homo tyran-
 nica

FRVSTRA TEN
 TATVS THEO-
 PHANES.

nica plenus crudelitate. Sed virum sanctum in Eleutherij palatio includi iubet, adhibitis custodibus, ne quis humanitate ductus ei propter Christum patienti consolationem ullam afferret. Itaque corpus ipsius diuturna fame confectum, paulatim tabescebat, & ad acerbam mortem appropinquabat. Morbi enim medicorum auxilio destituti grauius sauebant, & vitam reddebant morte ipsa longe acerbior. At ipse optatissimam Dei pulchritudinem mente contemplan, ea quae ne auditu quidem tolerabilia sunt, patienti & aequo animo perferbat.] & paulopost.

Duos igitur annos cum acerbissimum carcerem pertulisset, in Samothraciam insulam deportatur: quod ipse diuino animo prospiciens, ei qui sibi ministrabat, pronuntiauerat. Cumq. tribus & viginti diebus in insula vixisset, tamquam suavis hostia communi Domino oblatum est, & eius manibus sacrum atque sanctum spiritum tradidit, ut ad diu optatam hereditatem admitteretur. Neque vero corpus eius quod victoriae particeps fuerat, & squamam semper in omnibus bonis inseruierat, meritis muneribus caruit. Nam piorum virorum manibus in lignea arca compositum, & conuenientibus cantibus (ut tempus ferrebat) elatum, admirandis gratijs a Deo fuit illustratum. Cum enim lues in pecora illius insulae descaueret, adeo ut mortua derepente conciderent, aquam illius arcae admouentes (neque enim corpus audebant attingere) pecora peste laborantia aspergebant, & periculo liberabantur.] at de obitu S. Theophanis haec tenent, qui contigit duodecimo die mensis Martij, quo anniuersaria memoria in Ecclesia celebratur. Tunc temporis & Stephanus (alter hic a priori) idem subiens certamen, eandem promeruit coronam; de quo Graeci agunt in Menologio vigesima septima Martij: affectus enim multis supplicijs, relegatus, ibi Deo spiritum reddidit. Exulauit pariter & Cosmas Chalcedonensis Episcopus, qui & ipse inter sanctos Confessores receptus celebratur. de ipso enim agitur in Menologio decima octaua Aprilis.

Hoc eodem anno, crescente in dies magis persecutione, Theodorus Studitarum Praefectus actus in exilium, rursus reuocatur ad verbera in eodem carcere ubi tenebatur inclusus, noua emergente causa ob clericum Asiaticum ex haeretico ab eo conuersum ad Fidem Catholicam, cuius rei causa ab Episcopo loci illius delatus est Theodorus ad Imperatorem, cuius iussu quam dirissime est laceratus verberibus, ac postea arctiori carcere pressus. De his acturi in primis quod ad rationem temporis spectat, ista omnia hoc eodem anno esse peracta, ex Michaelis Studitae scriptis certum illud deducimus argumentum. Cum enim numeret eiusdem durioris carceris tempus annos tres, & annum cum dimidio commorationis Smyrnae eiusdem Theodori usque ad obitum Leonis Imperatoris, quem cum & imperasse tradat annos septem cum dimidio: utique ad eiusdem Imperatoris annum hunc tertium referas necesse est eiusdem Theodori flagella. His de tempore elucidatis, iam videamus quae de his ab eodem Michaeli omni fide veritati consentientia scripta sunt. sic enim ait.

Cum autem multi ad eum obiter ventitare solerent, utpote sparsa iam passim eius fama & nominis celebritate, custodibus vel propter viri reuerentiam aditum non prohibentibus, vel pecuniae praemio custodiae curam relaxantibus: accidit ut clericus quidam ex Asia illac iter faciens, in Patris congressum veniret. Eius enim virtute captus iam antea fuerat. Ut igitur illum vidit, eiusque colloquio fruens, tum alia quae vsui erant inde hausit, & aduersus haereticos summum odium, auersionemque suscepit. Demum laetus redijt, in alios etiam utilitatis commoda deriuaturus. Qui primum omnium amico ac familiari suo, eundemque ordinis gradum obtinenti omnia de Sancto fideliter exposuit, quemadmodum in vinculis clausum viderit, ab eoque accuratius de veritate institutus atque edoctus sit, praeclearamque & eximiam venerandarum imaginum adorationem perdidicerit. Quem cum in sententiam suam mox perduxisset, nullam cunctationem, nec moram interponentes, ambo inter se constituunt, nec adire amplius Episcopum suum, nec commune cum illo quicquam habere, quem scirent cum Iconoclastis consentire.

Quod cum subolfecisset Episcopus, ad Asiae Praefectum clericos defert e vestigio, & quamnam illis causa fuerit discessionis. At ille confestim, ne horae quidem spacio differens, omnia per expeditos nuntios refert Imperatori, conuicijs Sanctum onerans, aliaque addens peruersi ingenij sui moribus consentanea. Simul autem Magistro militum Orientis edicit, ut iure suo agat. hunc enim vnum clericorum exilij causam & auctorem.

rem. Qui quidem veritus, ne quid mali hoc nomine pateretur, e suis vnum mittit, qui Sanctum cadat, & quinquagenis flagris poenas reposcat. Quo aduentante, & aduentus sui causam exponente, Theodorus zonam ipse soluit illico, famuli operam minime praestolans, positaque veste, nudum corpus offert ad verbera: Voluptati enim, inquit, mihi est, corpusculi huius flagellatio, atque ista demum eius suprema depositio, quo citius nuda anima euolem ad eum quem desidero.

Verum ille qui missus ad verberandum venerat, pio ac miti animo, & priori similis, iustum protinus miseretur, eiusque confecta corporis membra, adeo ut ne contueri quidem oculis, nedum manus admouere auderet, aut alia facere imperata. Quin potius veniam (o bonam mentem) ab illo petit, eiusque pedibus aduolutus, lachrymisque profusus, quod semel horum iudex futurus aduenisset. Cuius Pater egregiam fidem complectens, precibusque vicem reddens, atque votis, illuc unde venerat placide remisit. Nondum ille ad magistrum peruenerat, cum ab Imperatore nuntius alia via venit, nomen impio, Anastasius, qui conuicijs non leuibus, minisque hominem incessit, quod negligentius, remissiusque officio fungeretur, qui apertum Imperatoris hostem nondum dignis supplicijs affecisset. Cumque ille misisse se affirmaret, & flagris caecidisse, quasi sanguinis sitiens, eo ubi Sanctus custodiebatur, appropinquat, suis oculis plagas conspecturus. Detrahitque ei vestibus, rogabat: Vbinam recentia essent stigmata & vibices? Et cum nusquam apparerent, quae videre optabat, profuse cachinnans, eumque subsannans qui flagellatum fuisse dixerat, ipsemet suis manibus sanctum virum crudeliter flagellat, centum illi verberum ictus incutiens, semianimem humi iacentem destituens. Tum obscuro tetroque carcere inclusit, vnaque eius discipulum Nicolaum, qui magistro assiduus comes erat, & numquam ab eius latere discedebat, custodibus praecipiens, ut fame ambos, alijque incommodis vexarent, ut si quid vitae illi adhuc superesset, hoc ipsum breui absumeretur.]

Hoc ipsum illud est tempus, cum idem Theodorus in carcerem diriolem trusus, auditis Naucratij discipuli sui & aliorum fustigationibus, ad ipsum scripsit epistolam ipsis in primis congaudens, simulque iungens quae ipse passus sit verbera, non ostentans, sed summa animi demissione narrans. epistola vero digna sanctissimo Martyre sic se habet.

Naucratio filio Theodorus.

Quid iucundius audire poteram, quam te dilectum filium meum cum alijs septem fratribus tuis, quorum nomina in libro vitae, pro Christo Domino nostro flagris caesum fuisse? Laus ei, qui vos vocauit ad confessionem veritatis suae: laus ei, qui honorandas animas vestras corroborauit, ut ante alios certamen subirent. Ut non reformidarent, nec refugerent a conspectu impij, sed pulchram confessionem obirent, & propter eam dorsum verberibus cum Christo praebarent. Vos chorus alius confessionis Ecclesiae Dei adiecti estis. Vos fraternitatis in Christo gloriam auxistis. Beati omnino dilecti mei, & ter beati: quin beati & ventres qui in lucem vos ediderunt. Quod si de me aliquid etiam dicendum est: Beatus ego quoque infelix ac miser, qui tantorum audio pater filiorum, Dei filiorum & haeredum Christi. Quodnam hoc gaudium? An non omni gaudio delectabilius? Quanam gloria haec? An non diadema gestantium gloria mirabilior, stigmata ferre Christi, viuificare eius passiones, ceu coronas? Sic igitur vestra se habent, quae & caelum laudauit, & terra audiuit. Nostra vero nullius sunt momenti, & plena peccatis, qualia nimirum Hadrianus frater nuntiauit: omnino enim saluus euasit.

Quod si quid adijci oporteat: haec quoque indicabimus. Post verberum dilaniationem, incluserunt nos ambos in sublimi loco, ianuam obstruentes, & scalis remotis: additi circumquaque custodes, ne quis propius accedat, contingatque domicilium. Quin & castrum ingredienti singulos obuij custodes obseruant, nec alio diuertere sinunt, quam ad proprias domos, quoad illi rursus egrediantur. Interdictum est seuerum, ne quid nobis detur praeter aquam solum & lignum: ita nos plane tamquam in sepulchro locarunt, ut enecent nos. At Deus benignitatis suae misericordia, per ea quae intulimus necessaria; & quod insuper ab eo, qui ad motis stata hora scalis redit, nobis tribuitur imperatum, nos sustentat. Dicere non audent, quod Daniel dixit, cum prandium ab Habacuc accepisset: Recordatus enim est mei Dominus: Verumtamen recordatus est & nostri peccatorum, & miseretur, & regit, & protegit. Quamdiu igitur ali possumus,

vel

THEOPH ANIS
CONFESSORIS
OB ITVS ET
MIRACVLA.

THEODORVS
STVDITA RE-
VOCATVR AD
VERBERA.

DE CLERICO
ASIANO A
THEODORO
INSTRVCTO.

ITERVM AD
FLAGELLA
SVSCIPIENDA
THEODORVS
PARATVS.

PARCIT PER-
CVSSOR THEO-
DORO.

THEODORVS
DIRE VERBE-
RATVR.
NICOLAVS
CVM THEODO-
RO INCLVSVS.

Theod. lib. 2.
ep. 34. ex Cod.
Colum.
NAVCRA TIVS
CVM SEPTEM
AL IIS VER-
BERIBVS AF-
FECTI.

6 Dan. 4.

vel ijs quæ intus sunt, vel vno e ianitoribus domo clam interdum largiente, qui & hebdomadarius est, alit nos, & Deum glorificamus. Deficientibus autem necessarijs, Dei permisso, vitam vna ponemus ipsi, atque in hoc gaudemus; idque ipsum est Dei munificentia. Et quis ego sum miser, qui pro eius nomine in hunc modum detinear, vt abundantiore post gloria, sicut iubet, inhonoratum cum fratre remuneret?

Obsecro ergo, vos fratres, iuuate me precibus vestris ad Deum, vt semper a malo liberer omnibus modis. Et qui confessionis suæ opus in nobis cœpit, per viscera misericordiæ suæ, non ex operibus meis vllis (neque enim bonum aliquod in terra egi, sed contrarium) ipse perficiat in ambobus. Hoc etiam nos humiles pro vobis qui eadem patimini, cum lachrymis oramus. Non octo tantum in Domino electos, sed Abbatem quoque Petrum, & egregium Lætoium, vt si quis alius, in Domino salutamus.] ista egregius Christi Confessor Theodorus asperfas dixerim suo sanguine ex arcto & duro carcere litteras dedit. Quæ autem ista secuta sint, a Michaelē sic accipe.

His ex animi sententia peractis, sceleratus duos alios Sancti discipulos abducens, inde abiit, alios alibi in carcerem pariter coniecturus. Vt ergo ad Magistrum militum venit, & iureiurando exprobrauit, quod Theodorum ante non verberasset. Metuens ille ne infensum sibi redderet Imperatorem, bonum illum virum, quem ante miserat, in medium producit, atque in oculis nefarij flagris cædit duplo quam fuerat imperatum. Ira insatiabilis voto satisfaciens, eum abs se dimisit muneribus & blanditijs delinitum. Prorsus autem tametsi egregij facinoris, vsurpatæ in iustum misericordiæ poenas auctor suo corpore luerit: at maiorem reuera mercedem nactus est, & ab ijs quæ passus est dissimillimam.] hucusque Michael, qui & quam asper fuerit carcer ille, sic subiicit.

Sed trāseat (inquit) oratio ad Patris nostri in eo carcere calamitates. Quas enim ærumnas, quas molestias in tenebricoso illo & angustissimo ergastulo pertulerit, sola dicere possit experientia, nec vlla ad declarandum satis esse queat oratio. Quis enim tum frigus describat, quo tenuissimum & aranei instar corpusculum illud hieme vexabatur? Quis flagrantæ æstus, quibus per æstatem suffocabatur? ardentem ducens spiritum, & cum alijs incommodis colluctans? Quis pediculatorum, pulicumque examina, & pusilla id genus animalia, quæ caliginosus hic recessus puluere ac sordibus obsitus parturiebat & alebat? Quis (vt quod acerbissimum omnium erat commemorem) plagarum inflammationes, omniumque membrorum intumescens dolores & cruciatus explicet, & pro rei grauitate repræsentet? Mitto custodum ludibria & subsannationes, famemque ab illis irrogatam, omnia denique acerba adhibita, quibus naturam penitus prosternerent; sic enim illum siti atque fame cruciarunt, vt vix frustulum panis non quotidie, sed alternis diebus inijcerent per angustum foramen, quod vnicum apertum reliquerant.

Quo tempore fama est, Patrem summa illa inedia pressum discipulo hæc dixisse: Conantur (vt video) fili, homines isti ad ceteras acerbitates, quas in nos exercent, etiam fame nos extinguere, quam omnium miserrimam mortem esse norunt: Sed collocemus etiamnum spem nostram in Deo, qui non in solo pane alere potest, sed alio longe præstantiori cibo: quandoquidem spiritus omnis eius solius nutu sustentatur. Et quoniam mihi præ ceteris Dominici corporis participatio, corporis simul & animæ alimentum esse solet (habebat enim vbique Pater secum partes aliquas viuifici corporis, peragebatque diuina mysteria quandocumque celebrandi facultas erat) hunc ego solum cibum capiam, alium penitus nullum degustans: tibi vero vni ad victum cedant, quæ duobus præberi solent: quamquam id ægre tibi suffecturum sit, vtpote perexiguum. Sed sic fortasse corpusculum sustentabis hoc leui solatio & vitam produces; excessumque meum Oeconomo & fratribus nuntiabis, si quidem ita statuet Dominus.] Ferre secum solitos sanctos viros Eucharistiam in itinere, moris fuisse olim tam in Occidentali, quam in Orientali Ecclesia, suis locis sæpe superius dictum est: pergit auctor.

Verum qui implet omne animal benedictione, haudquaquam famulum suum despexit, aut intolerabili fame illum diutius exercuit, sed prouidentia sua illum dignatus est, vinctumque præter expectationem transmisit. Ex illustribus enim, primisque apud Imperatorem obtinentibus quidam via illa iter faciens, cum de Sancto cognouisset, quem in statum redactus esset, quemadmodum fame, alijsque grauioribus torqueretur: eius vicem dolens, Deo scilicet ad misericordiam illi commouente, fiduciam præbente potentia, vinctum affatum ille a discipulis præberi iussit, aliisque omnia subministrari, nec contemptos in posterum,

VERBERATUR
QVI NON
VERBERATUR
THEODORVM.

QUANTA IN
CARCERE
PASSVS THEO-
DORVS.

SACRA EV-
CHARISTIA
TANTVM VI-
VIT THEODO-
RVS.

THEODORO AC
SOCIO MINI-
STRANTVR
NECESSARIA.

A posterum, neglectosque sine cura destitui. atque ita Dei benignitate, viribus confirmatis, mortem illam effugit.] ista Michael Theodori discipulus rerum conscius.

Porro magna Dei prouidentia factum, vt ante hæc ipse Theodorus & Nicolaus concaptius a sancta virgine anu iam facta de supernis domus eius, qua detinebantur, in carcere alerentur, vt indicat eiusdem Theodori epistola ad ipsam data, quæ adhuc extat sine principio quæ sic se habet.

Eudoconi virgini.] *Caret exordio; quæ autem extant, ita se habent.*

In carcere illic detinebamur ego fraterque Nicolaus, cum ante custodiae foramen positi custodes neminem, ex impiorum interdicto, propius contingere sinebant. Tum tu (vt superiora quamuis memorabilia præteream) Dei fiducia freta mittebas, quodammodo lactabas, alebas, potum dabas, consolabaris, hortabaris, te ipsa in apertum mortis periculum coniiciens. quam quidem nisi te Dei manus præuertens eripuisset, re ipsa pertulisses. Nosti vicinorum accusationes, exactiones magistratum: Quia a reo munerera accepisti; quia aurem mandatis præbuiisti, hoc, & illud. Attamen, o fidei magnitudinem! Nec sic quidem commotis illis, vlllo modo destitisti. Sed quasi noui nihil accidisset, ministerio iterum insistebas, custodes muneribus concilians, & quod dici solet, Deo per nos peccatores deseruiens, a quo & periculis liberatio, & præter spem salus. Qua in re cedunt hæc Priscillæ, & Phebæ illi, aut earum in ministerio æqualibus, cuius causa celebrantur a diuino Apostolo? Nullo modo, mea quidem sententia, nisi quod erga indignos. Sed hoc tanto laudabilius. Ibi enim personæ amplitudo vel sensu carentia saxa ad beneficentiam promouisset: hic vero contra etiam sensu præditas lingue cogeret despicibilis & spernenda conditio. Cum ergo hæc ita essent, & tu nihilominus secus agere visa fueris: considera encomium.

Suscipimus itaque, egregia virgo, misericordiam, & iure te laudamus, amplectentes simul & collaudantes alia tua ornamenta, temperantiam, oblitam comam, neglectam vestem, in alios quoque beneficentiam, amorem castimoniam, & quod de ea nunquam taxata fueris ab vlllo mortalium. O præclaras actiones tuas! O Deo carum & senile caput! Effloruisti in medio spinarum, sicut rosa: odorem dedisti in medio nationis prauæ atque peruersæ, tamquam rectum liliū. Quid reliquum est? Vt permanes in posterum etiam absque offensione salua, seruansque cetera omnia Domini mandata. Vt nec prorsus iures Domini nomen, nec vllum aliud contemnas ex mandatis. Hoc vero dico, non quasi accusari te sentiens, sed in omnibus perfectam esse te cupiens, & promissa inde bona consequi. Salutat te frater Nicolaus, & ego dominum ac consobrinum tuum.] hæc ad ipsam religiosissimam virginem.

Cum igitur sic magnus Theodorus in carcere detineretur, de lapsis ad ipsum Naucratius scribit, ijs videlicet, qui hoc anno (vt vidimus) per hæreticos in transfuersum acti, admissi mox sceleris poenitentes, ad suos rediere, ab eis in Ecclesiam recipi postulantes. Quid autem de his esset agendum, idem Naucratius consuluit magistrum, Theodorum ipsum, qui ad eum de omnibus quæ rogasset scripsit epistolam, in qua hæc de his quæ ad eam rem pertinent scripta leguntur: De illis autem quos scribis, erroris sui poenitentia duci: erga eos qui e corpore nostro sunt, nostris scilicet monachis, medici sumus, quamuis indigni. Quam igitur poenam Orestis, qui ad nos huc venit, per fratres indiximus (neque enim conuenire multas ob causas visum est, vt in conspectum nostrum admitteretur) hanc eandem & ceteri suscipiant vna cum alijs obseruationibus. Quousque tandem? rogas. Quoad Orthodoxæ Fidei redeat tranquillitas. Si mors interueniat, communicent. remissum illis peccatum arbitramur. Quod vero significasti, vos de hac & illa re inter vos dissidere: tollite quæstiones istas, & mutuam pacem habetote.

Non sicut qui ab hæresi conuertuntur, recipiendi sunt isti, quamquam & illic quoque non leue discrimen sit, huius ad illam; sed tamquam qui Dei nomen abnegarint, vel ad eius abnegationem Christomachis communicarint, seu metu adacti, seu aliam ob causam. Ad huius enim abnegationem manifesto communicarunt sacram eius imaginem negantibus: quia imaginis negatio ad prototypum transit, vt clamans clamat S. Basilus, nec aliter res se habet, tametsi negationem eleuare quidam velint. Si ergo non prius recte sentientes, nec veritatem edocti, sed diuina quadam prouidentia veritatis lumine illustrati ad nos conuolassent, alia ratio esset: nec illos temere admitti oporteret, nisi ex plurimorum Orthodoxorum consensu, vt diuinus Basilus docet ad eos scribens,

qui

a Theoph. lib.
2. epist. 94.

DE EUDO-
CONE VIRGINE
LAUDATIO
THEODORI.

DE LAP-
SIS
RECIPIENDIS
CONSULTITVR
THEODORVS.
b Theodor. lib.
2. epist. 11. Cod.
Columnen.

NEGATIO
IMAGINIS
AD IMAGINA-
TVM REFER-
TUR.

qui in Mesopotamiam fuerunt relegati ex Aegypto. An nescis quid idem Pater dicat A. in alia epistola? Non agnosco Episcopum, nec inter Christi discipulos illum adnumerarim, qui a profanis est manibus ad Fidei destructionem Præful electus.

a I. Cor. 15.

Quales nunc sunt, qui non per ignorantiam, sed dominandi studio in sedes insiliunt, veritatem sponte sua prodentes & præmij loco principatum accipientes. Si secundum hominem (inquit Paulus a) ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest? Aio & ego, si post negationem vel communionem cum Christomachis, tales statim, sententia vestra, sine poena recipiendi sunt: cur incassum periclitor in dies, ac non potius ad aduersarios vltro occurrens, Orthodoxis iterum, mox vt facti poenituerit, sine poena vlla me aggredo? Nolite seduci. Corruptunt bonos mores colloquia praua. b Euigilate in Domino. Quæ autem societas luci ad tenebras? vt ad Christomachorum instar res nostræ dirigantur? quoniam ipsi eos qui ab Orthodoxa parte ad illos transeunt, cum gaudio, nulla poena irrogata, suscipiunt. Væ. Ergo & coronandi nobis sunt negatores Christi, & solemniter honore afficiendi, vt ab illis quidam eorum affecti sunt. c Fratres oro vos, nolite pueri effici sensibus, sed per veram scientiam perficimini.

b Ibidem.

c I. Cor. 14.

De his autem qui extra fraternitatem nostram sunt: quis ego sum, vt verba faciam? si cogat tamen quispiam, quoniam quæ plenitudo legis est dilectio suam quoque suadellam habet: hoc ipsum dico, quod de nostris: nam & nostri sunt etiam illi. Presbyter seu subscripserit, seu metu communicarit, afflictionem non ferens, a communione arceatur. Qui enim aduersus Christum communionem iniit: qui potest cum Christo communicare? Priuationis enim sacrificij relaxatio, Synodice est consultationis.

Qui post lapsum ad certamen iterum reuertitur: abstineat ab eo loco, quem prius obtinuit: alioqui quomodo innotescat tum ipsimet negatio quam passus est, tum alijs? Non possum permittere, quando præsertim iterata eorum pugna insigni quopiam opere non cernitur, quemadmodum in Episcopo Laodiceæ. Neque enim illi ego auctor fuerim sacrificandi, sed communicandi tantum propter celebritatem: sic in monacho vnoquoque, sic in laico. Arcendus est a communione, cum alijs dignis fructibus poenitentiae, expectandumque tempus Fidei Orthodoxæ. Ceterum quoniam & remitti & intendi ab eo fas est, qui poenam imponit (de communione loquor) si occultis iustæ Dei iræ iudicij hæreseos tempora prorogentur: licebit etiam ante Synodum in Domino relaxare, prout persona grauius, leuiusque lapsa est, & pro ea rursus poenitentia, quam præferat, tum erga nostros, tum erga externos. Prohibendum non est quin vna epulentur, non tamen vt benedicant ante relaxationem. Hæc sunt, filii, quæ de his habeo in timore Dei & veritate. Si quid noui vel a vobis vel ab alijs proferatur, discam. Fateor enim me in multis peccare, & multa nescire, non abnuo. Saluta, &c.] sed de his, lapsis scilicet recipiendis, aliæ plures extant eiusdem Theodori epistolæ eodem tempore carceris d scriptæ.

d Theod. lib. 2. epist. 6. 19. 20.

32. 40. 45. 50. 68. 95. 101. 119. 139. 154. 202. 211.

e Theod. lib. 2. epist. 32.

Quicumque enim suæ salutis cupidi essent, ad ipsum, vti virum sanctissimum, quem & sciebant esse doctissimum, confluere. Ipse vero regulam disciplinæ adhibens, ex sacrorum canonum præscripto cuncta moderari solitus erat. diuersi enim casus diuersas ingerebant consultationes, & ab eo responsa diuersa manabant. sicut cum ad e Tabalæum discipulum inter alia scribit: Contra voluntatem est, inquit, si quis Orthodoxi os violenter aperiens, hæreticam communionem infundat. quod fecerunt olim hæretici, & faciunt (vt accepi) huius temporis Christomachi.] ex quibus intelligi potest, quanta furerint rabie Iconomachi in Orthodoxos, vt cogerent eos ad communicandū cum ipsis.

FEMINAE FOR- TES IN CONFES- SIONE. f Theod. lib. 2. epist. 59.

Sed quid accidit admiratione dignum? Quo tempore tot Præpositi monachorū & alij E qui videbantur esse columnæ corruerunt: erigunt vexillū Confessionis feminæ sexu fragiles: Moniales siquidem triginta vnus monasterij ea de causa & carcerem & verbera pertulerunt. ad quas extat f eiusdem Theodori epistola, qua ipsas commendat atque hortatur ad perseuerantiam.

Monialibus.

Debeo si quid aliud, humilis ego vos, Domini reuera sorores, matresque, vt veritas ipsa dixit, verbis hortari, & monitis accendere, quæ propter Christum, & spiritualis matris priuationem, & mutuam a vobis separationem, & sancti cœnobij ademptionem, & carceris custodiam sustinetis, verbera iam ante pro veritatis confessione perpessæ. Sed quid satis magnum dicam, præclarum encomium vestrum extollens? vnus monasterij congregationem vniuersam, sororum numero triginta hoc tempore, cum vna deflexerunt

Principes

A. Principes & subditi, verbum Domini mortis metu reiicientes, monachi etiam ipsi & moniales, licet pauci quidam sint reliqui, sic animis conspirasse, certamenque pro Christo suscepisse, hoc vero cum priscis est temporibus comparandum. Sanctorum quadraginta hæc similitudo, aliorumve quorumpiam & beatis victoribus expressa imitatio.

MONIALES LAVDANTVR EX CONFES- SIONE FIDEI.

Quam beatæ vos estis, alia aliam ardenti zelo superans, & omnes pariter ad confessionis studium se inuicem acuentes? Dignum angelicis choris, Martyrumque cœtu spectaculum, Deo in primis gratum, cuius causa ipsæ afflictiones. Adeste igitur, filiæ cælestis Hierusalem, veræ vitis palmites, Verbi haud dubiæ discipulæ, diuinum in morem exultemus, Christo confiteamur, qui vos ad hæc toleranda confirmauit. Deinde ad futura quoque accingamur. Quidnam hoc rei est? Etsi rursus verbera, etsi vincula, etsi ignis, etsi gladius: nullo modo refugere, sed lætis animis perferre omnia cupere cū Christo. Enim-

B uero poterimus. Quandoquidem dixit: a Omnia possibilia credenti. Cernitis qualia sint encomia? Quid demum futuræ retributiones, Regnū cælorum, gaudium ineffabile?

a Marc. 9.

Nulla ergo satanæ succumbens, nulla vitæ amans, sicut illi quadraginta, in his triginta reperiatur. Illi abstinentiæ symbolum, vos sanctæ Trinitatis simulacrum tripliciter decumatum. Talis est infima & nihili exhortatio nostra. Vos vero preces mihi, o matres ter beatæ, ad salutis compendium rependite.] hætenus ad moniales Theodorus, qui & alias b eiusdem argumenti antea dederat, laudans eas quod hæreticis non communicent: deinde petentibus tradidit præcepta vitæ perfectæ.

b Theod. lib. 2. epist. 19.

Enituit & tunc Imperatricis Mariæ confessio. ista illa quidem, quæ nupta Constantino Irenæ filio, cum ipse præter ius fasque moecham sibi in coniugem coniunxisset, in monasterium detrusa, ea occasione bene vsa adeo profecit, vt hoc persecutionis tempore victricem sibi texuerit in confessione coronam, exilium passa, prout ipsius Theodori ad eam epistola scripta significat, quæ sic se habet.

MARIAE IMP. CONFESSIO.

Mariæ Reginæ.

c Theod. lib. 2. ep. 182. ex Cod. Colum.

Quales nos & quinam abiecti sumus, quos in occurrentibus molestijs defendere, & laudibus supra modum efferre & consecrare dignata sit præcellens dominatio tua? Attamen quod istam pietatis tuæ dignationem susceperimus, res ipsæ fidem facient. Quando etiam necessarium est, multos falsa suspitione liberari, quæ huiusmodi occasionibus obrepere solent, nimirum, effusus enim sermo in multos dispergitur, verum in singulis haudquaquam obtinens vsquequaque. Nos vero quibus verbis vtemur, afflictissimi cordis tui dolorem abstergere conantes? Aut quonam molliore contactu asperrimum animi sensum lenire possimus. Pertulisti ergo (vt ab initio prouehatur oratio) iniustum

MARIA EXILIVM PASSA OB CVLTVM SS. IMAGI- NVM.

D coniugis diuortium, ab Imperio simul itidem auulsa, cuius rei causa concussus est mundus. Miserandum spectaculum! Adultera purpuram gerens, & Regina pullo amictu tecta: Famula imperans, & domina seruiens: atque vt cetera omittam quæ tibi, quæ passa es, notiora sunt, quam nobis ignorantibus: exilium pro veritate pertulisti a proprijs visceribus separata. Ex quo & dolor tibi summus & laus præcipua erga Deum, piosque omnes. Tertia plaga hæc est, de qua, quid deceat, proferre iussi sumus. Et alia quidem alij pronuntiant. Filiam matri adesse, eamque sequi oportere. Hoc enim aiunt, videre est in belluis natura fixum instinctum. At nos tenues, illud Domini: d Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? atque iterum: Si quis venit ad me & non odit filiam, non est me dignus: religiosam pietatem tuam domi manere, Augusta palatium obtinente, in quo cernitur Euangelicus gladius sectionem inducere. Hæc, ignosce domina,

d Matth. 11.

E cum multa cordis attentione & sollicitudine ausi sumus, tamquam in aurem loquentes, scribere, pro ambabus orantes meliora & saluti propiora & nunc & in futurum.] hæc Theodorus ad Mariam cum eius filia Augusta tunc regnans, matrem Mariam ad se studeret, vt secum degeret, euocare; quod fieri non debere, ex Euangelica lege admonuit, ne cum hæreticis communicaret aliquo modo, vel cōmunicantibus cum hæreticis communicatione vllatenus iungeretur.

Vides ex his, Lector, Orthodoxos omnes in vnū Theodorum ad consulendū cum respexisse, & de rebus dubijs habuisse confugiū, relictū ipsum in Ecclesia illa, cui incubabat hæreticus Patriarcha, tamquā diuinum oraculum vocale omnibus eum interrogantibus, iā & voce sanguinis vehementius clamans. Vt plane vel in Theodoro Apostolica sententia appareat experimento probata, qua Paulus Apostolus e de seipso dicit: Pro Euāgelio laboro vsque ad vincula, quasi male operans, sed verbum Dei non est alligatum.] Etc.

e 2. Tim. 2.

A nim neque carcere, neque vinculis, neque custodibus valuit impediri vel præpediri, neque a
comminationibus vel poenis potuit prohiberi, terroribusq. verari, neque verberibus ite-
ratis contineri, vel inedia arctari, atque constringi, vel quid minimum detineri quo mi-
nus liber animo perseveraret, & libere curreret, longe lateq. per vniuersum Orientalem
orbem excurreret Spiritus^a pennis verbum Dei instar columbæ de argentatæ quocum-
que velit pro voluntate volantis.

a Psal. 67.

DE THEODO-
RI EPISTOLIS
IN CARCERE
SCRIPTIS.

Credi vix potest, quot hoc tempore litteras scripserit hortatorias ad martyrium, cate-
cheticas ad instructionem, dogmaticas aduersus hæreticorum obiectiones, consolatorias
ad concaptiuos, luctuosas ad lapsos, canonicas ad resipiscentes, remedia ex præscripto
canonum continentes: vt plane in summo ocio & maxima libertate eum constitutum
fuisse quis dixerit, qui cuncta ab eo hoc tēpore scripta consideret, & plures illi inseruisse
notarios, famulos astitisse tabulas ex confertis armarijs ministrantes, & ad scriptionē ce-
ram parantes, tabellariosq. crediderit etiam plurimos singulis diebus ad iter accinctos,
expeditos in diuersas orbis partes mittendos pro foribus semper astitisse paratos. Summa
hæc est potentia verbi Dei, qui omnia^b quæcumque voluit fecit in cælo & in terra; &
b Psal. 134.
c Rom. 4. ^c vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt; & voluisse tantum, perfecisse est.

b Psal. 134.

c Rom. 4.

DE EPISTOLIS
THEODORINI
IN CARCERE
SCRIPTIS.

Numerum excedit ducentarum epistolarum summa quas Theodorus persecutionis
tempore exul, & in carcere constitutus conscripsit: extant ipsæ singulæ. ex quibus
paucas quæ magis ad contextum historiæ spectare noscuntur, hic tibi annis singulis qui-
bus sunt scriptæ, curauimus describendas, A postolici quidem spiritus odore flagrantes,
eorumdemq. gloriosa stigmata referentes, dum quot apices, tot vibices gloriosæ confes-
sionis legentibus repræsentent, & in charta versus fluentes ex eius corpore riuos sangui-
nis manifestent. Sed iam reliqua, quæ sunt eiusdem Theodori anni huius rerum gestarum
& scriptionum monumenta reddamus.

DIABOLY NO-
VA FRAVS AD
VERSVS CON-
FESSORES.

Hostis humani generis cum plurimum cruciaretur ipse cruciamentis Sanctorum: ad
fraudes ex more confugit, si quomodo posset robustos Christi athletas reddere debiles,
atque a certamine reuocare. Quid agit? Ore negantium loquitur, & hæreticorum lin-
gua viperea sibilans, illud asserit & euulgat: frustra gloriari in confessione fideles, &
exultare de corona martyrij Orthodoxos, longe procul abesse significans, vt pro Christo
pati dicantur, qui pro imaginibus subeant illata supplicia: sed sicut pro imaginibus fuisset
susceptū certamen, ita imaginaria spes esset de præmio consequendo. Ista audiens Theo-
dorus: mox occurrens, ad omnes Christi Confessores vbique degentes hanc scribit episto-
lam^d, qua primum eos laudat qui talia paterentur.

*d Theod. lib. 2.
ep. 21. ex Cod.
Column.*

Theodorus ijs qui propter Dominum in diuersis carceribus detinentur dilectis fratri-
bus salutem.

THEODORVS
EX CARCERE
SCRIBIT AD
CONFESSORES
IN CARCERE
POSITOS.

Quidnam hæc rei sunt, quæ videmus? Gaudium & exultatio; quoniam martyria pro
Christo inire dignati fuimus, quia carceribus & tormentis pro Dei verbo traditi sumus:
quia plagis & contumelijs propter Christum, qui pro nobis verbera, opprobria, mor-
tem denique passus est, subditi sumus. Quis non laudet? Quis non gloriæ ducat? Oriens
lætatur, gaudet Occidens; vniuersæ per quatuor mundi cardines exultant Ecclesiæ. Et
quid terrenum orbem loquor? cælum ipsum gaudio repletum est. Quod non solum su-
premus Antistitum nostrorum, Episcopi ac sacerdotes, præsides cœnobiorum, & disci-
puli, sed monachæ etiam ipsæ cū moderatricibus suis martyrij scamata ingressæ sunt:
mitto illos dicere, qui in desertis & montibus, in speluncis & cauernis terræ exules affli-
guntur, & dura pro Christo persecutione vexantur. Merito itaque, fratres mei dilecti ac
desiderandi, gaudium & corona mea, gaudeo & congratulor vobis. Id ipsum autem & vos
gaudete & congratulamini mihi: beati Pauli^e sunt hæc verba, sed tempori congruentia:
omnia siquidem ad doctrinam nostram scripta sunt, & imitatores sui nos esse obtestatur.

e Philip. 2.

Primum ergo illud vere dixit, non quantum volunt, cupiuntq. ij, qui nos vexant,
ærumnis & afflictionibus nos premi: sic enim intolerabilis foret tentatio, qualis quæ a
dæmonibus occulte nobis infertur, sed quantum permittit certaminis præses & parti-
ceps nobiscum Christus, qui pro cuiusque virium modulo ac mensura iusto iudicio ago-
nes immittit, vel ad delictorum vindictam, si modo sponte ad id patiendum accedimus,
vel ad victricium coronarum retributionem, e gloria in gloriam progredientibus. Non
enim iisdem nos, quibus Petrus & Paulus cum æqualibus, aut Georgius aut Demetrius
cum similibus, aut Thecla cum Febronia cum paribus affecti tormentis fuimus, quibus,
cum

A cum multum diligenter, abundarunt & Christi concessæ passiones. At quibus exigua
est caritas, ijs minora etiam pati conceditur; vt dolere atque ægre ferre, quod multa
non patimur, non turbari nos deceat, neque frangi ob mediocria hæc supplicia quæ su-
stinemus.

Quod si ceciderimus (quod absit vel cogitare) non ad diuini iudicij permissionem, sed
ad eius qui emollitus est, remissionem, ignauiam, impietatemq. referendum. Deus
enim vires dedit aduersus dæmonis potentiam, victorem volens athletam suum fieri:
hic vero negligentia sua patientiæ arma proiciens perijt. Testis horum qui clamat:
^a Fidelis Deus qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tenta-
tione etiam prouentum, vt possitis sustinere. Ne igitur erubescamus testimonium Do-
mini nostri Iesu Christi: Nec vinci nos patiamur a Thadæo Martyre nouo, ijsq. qui vna
confessi post eum abierunt, quorum ipsi nomina tenetis. Martyrum sanguine irrigata
est etiamnum Ecclesia Dei, atque adeo irrigatur per eos qui decertant, & varijs ærum-
nis afflictantur. Sanguinem fundit qui inclusus tenetur, qui ab alijs seiunctus est, qui
in angustijs coactus, qui ab omni conspectu remotus, qui rebus necessarijs destitutus,
qui esurit, qui sitit, qui solis radium non videt, quotidie^b moriens, vt loquitur Paulus:
& tota die mortificatus, vt canit^c Dauid. Sed si commortui erimus, conuiuemus &
sustinuerimus, & conregnabimus cum eo. Superioribus sæculis elegit gratia quos elegit
ad Christi testimonium: exoriuntur per ætates singulas Martyres. Necessè enim esse, vt
veniant scandala, dixit Christus^d, vt solis ritu resplendeant electi, & zizania nocturna
sua obscuritate manifesta fiant.

a 1. Cor. 10.

b 1. Cor. 15.

c Psal. 43.

d Matt. 18.

Simus, fratres, in natione hac praua & peruersa, tamquam stellæ lucentes in tene-
bris hæreseos: sicut elegit nos Christus in gloriam suam, ad laudem Fidei orthodoxæ.
Quemadmodum nobis ij qui olim fuerunt, ita & nos posteris stabilimento atque exem-
plo simus, vt in die Domini exultantes reperiamur. Et vero clarius atque manifestius,
quam maiores nostri, testimonium habemus. Non enim de Christi naturis, aut volun-
tatibus, & ceteris quæ in quæstionem vocata fuerunt, quorum altercatio quoniam in-
notionibus ipsis posita erat, nullam sub sensus demonstrationem dabat, sed de ijs quæ
cogitationes simul atque oculos feriunt, dubitatio est, seu potius impia negatio. Chri-
stum siquidem aduersarij non solum effingi posse negant, eodemq. modo Deiparam
atque Sanctos, verum expressos etiam abolent, errorem ac perniciem animarum sacras
imagines esse affirmantes. O Iudaicam pariter & Ethnicam impietatem!

CONTRA ICO-
NOCLASTAS.

Nulla igitur vniuersæ, aut quod ad substantiæ differentiam, varietas in eo de quo sermo
est. Aut Iudæus aut Ethnicus Christiano: Nega Christum, nega Mariam. Hoc ipsum ait
& Iconomachus. Imago enim Christi & Deiparæ eodē nomine Christus & Deipara nun-
cupatur. Quare qui imaginē negari iubet: eum cuius imago est, negari haud dubie iubet.
Non mea hæc sententia, audi quid Moyfi dicat vniuersorum Deus: ^e Fac Cherubim; &
tamen Cherubim imagines fieri iussit. Nec enim Cherubim naturam designasse, mentis
compos vllus dicit. rursum: ^f Fac serpentem æneum. & hic quoque serpentis imagi-
nem exprimi iubet. Verum hæc est natura prototypi & exempli ab eo ducti, vt exem-
plum archetypi nomen sumat, & vno sublato alterum tollatur, tamquam qui simul
sint. Erat Angelus, ideo & Angeli imago: erat serpens, ideo & imago serpentis, atque
ita rei cuiusque. & vocantur interdum quidem imagines, quorum re ipsa sunt, inter-
dum vero propter habitudinem, tamquam atchetypa ipsa nuncupantur, & non imagi-
nes eorum. Hoc modo diuinus Apostolus: ^g Super eamq. (inquit) Cherubim gloria
obumbrantia Propitiatorium, prototypi nomen tribuens imaginibus.

IMAGO SEM-
PER PROTYPI
PVM REDDIT
EX DIVINA
SCRIPTURA.
*e Exod. 15.
f Num. 21.*

g Hebr. 9.

Audi & Basilium Magnū: Exprimitur etiam in tabula certaminis præses Christus: non
enim, ait, exprimitur imago præsidis certaminum Christi. Audi & Nyssenū Gregorium:
Præsto est Isaac, Isaac imaginem Isaac appellantem. Audi Chrysoptomū: Vidi Angelum
in imagine; non enim imaginem Angeli a se visam dixit, sed Angelum. In imagine quip-
pe prototypum repræsentatur, sicut a typo Crucis, Crux ipsa viuifica. Quatenus in-
parabile est vnum ab altero in adoratione, propterea & archetypi nomen obtinet imago.
Crux enim Crucis typus appellatur. Sic de Rege, omniq. homine, & de omni alia re
vere dicere liceat, Regem dici etiam Regis imaginem, ait diuinus Basilus, & Petrum
Petri imaginem, & Paulum Pauli imaginem (dicam aliquid sublimius) & Deum quoque
hominem dici, tamquam Dei imaginem. Ergo iuxta ea quæ Basilus docuit, etiam
Annal. Eccl. Tom. 9. Ggg 2 Christus

EX PATRIBVS
IDEM PROBATA
TVR.

Christus imago Christi. Dixit enim (iterum dico) Exprimatur in tabula non imago A Christi, sed Christus.

Quod si hæc non ferunt contentiosi, primum diuinas voces improbant, deinde Christum hominem non esse, si non verbo, re ipsa docent. Si enim est homo, depingitur utique; hominis enim proprietas prima est depingi: si vero non depingitur, homo non est, sed carnis expers; & nondum venit Christus, sicut Iudæi nugantur. Hanc ob causam & Deiparam quoque depictam delent, & Sanctos omnes, quasi non Mater Christi, nec famuli Christi essent. Exclamat vox aurea: Verbis tuis opera mihi credibilia sunt, Consequitur ergo Iudaizare reuera Iconomachos. Et qui ab eis patitur propter Christum, & pro Christo patiente, propter Deiparam & pro Deipara, propter Sanctos & pro Sanctis quibuscumque, Martyrem irrefragabilem & Confessorem Christi esse qui decertat & resistit. Nec opponi contra quicquam potest. B

VERE MARTYRES QUI PATIUNTUR PROPTER CHRISTUM.

Machabæi Martyres facti, quod suillas carnes edere abnuerent, Præcurfor Christi propter iudicium veritatis, alius qui obolum offerre nollet ad structuram idolij: alius aliud ob mandatum. Quid enim attinet multa loqui? Et hic qui manifeste decertat, Martyr non erit, ut miseri quidam affirmant? Martyr plane verus, nulla re discrepans ab illis, quos Ethnici vel Iudæi Martyres fecerant: Et Martyr ac testis in cælo fidelis. Omnino ergo, si quis Crucis typum spernit, in Christum ipsum contemptum hunc torquet: multo magis qui imaginem Christi negat, negationem in Christum refert. Sic qui martyrium pro alterutro suffert, Martyr verissimus, ac magis etiam in imagine, quia typus signum, imago forma est Christi.

Obsecro, fratres mei sancti, cælestis vocationis participes, primum quidem memoriã mei faciatis orantes, ut quæ dico, re præstem, nullis cedens nec apertis nec occultis insultibus. Deinde vobis ipsis attendatis & præsentem certamini. Nec vero cogitationibus vramini ex inopia scientiæ in harum rerum contemplatione, quæ a prouidentia alto consilio gubernantur, quod assequi nequit humana intelligentia, nec vobis id contingat, quod canitis: Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelauit super iniquos, hoc & illud videns. Sed audite potius dicentem Dominum: Expectata in die resurrectionis meæ. Et: Qui sustinuerit vsque ad finem, hic saluus erit. Hæc Theodorus, qui & eodem etiam argumento aliam ipso quoque tempore scripsit epistolam ad Abbatem quemdam in carcere constitutum, ostendens imaginem ad prototypum relatione habere, ita omnibus vbique in omnibus cõsulens, inuigilans cuiuscũque salutem.

a Psal. 72. b Marc. 10. Luc. 9. c Marc. 24. d Theod. lib. 2. ep. 23. ex Cod. Colum.

Quod autem ita, ut vidisti, Theodorus in carcere constitutus, confectus ærumnis, haud diu viuere se posse putaret: & hoc prouidit, ut quasi proxime moriturus vice testamenti D epistolam scriberet, qua veniam peteret, si quem ex fratribus offendisset, significans & ipsum pariter ignoscere illis, a quibus esset offensus, monens tamen lapsos de perpetrato delicto debere peragere pœnitentiam. epistola sic se habet.

e Theod. lib. 2. epist. 22. Cod. Colum.

Fratribus absentibus. Semper quidem ad mortem omnia disponere Christianum oportet: sed tum maxime cum ærumnis mortis minas intentantibus vrgetur. Quando igitur hoc in statu sunt res nostræ; sæuiente persecutorum rabie, ob Christi caritatem, præsens scilicet testimonium confessionis eius; nec scire possum, quid subito euenturum sit mihi ab alijs seiuncto, proculq. a vobis fratribus ac Patribus meis circumcluso: recte facturum me existimaui, si supremam veluti vocem hanc epistolam vobis commendarem, & per vos vniuersæ fraternitati. Melius enim est sæpe testari, & expectare, quam vitæ longioris expectatione subito abripi, & intestatum inconsulto relinqui. E

TESTAMENTUM THEODORI IN CARCERE CONSTITUTI.

Quid ergo nunc restat, quandoquidem sæpe, quæcumque dicere conueniebat, vel graui quopiam morbo decumbens, vel instante persecutione recensui, memoriæq. suggesti; neque nunc opus est, quæ dicta sunt, iterum repetere? Hoc primum, fratres mei, ut veniam mihi detis omnium, quæ præter rationem in gubernatione aduersum vos dixi vel egi tum verbo, tum factis. Delicta enim quis intelliget? & Offendimus omnes, egoq. præsertim omnium hominum nequissimus. Vnde & preces vestras implorõ ad consequendam salutem ærumnosæ animæ meæ. Deinde pro ijs, qui propter peccata mea segregati, auulsiq. a nostra in Spiritu sancto congregatione sunt fratres. Est quidem, est plane omnibus patefactum, quod eis impendet iustum Dei iudicium. Verumtamen quia filij sunt & membra, condolendum illis est, & amplius contestandum. Dico autem

f Psal. 18. g Iac. 3.

tem fratri Leontio, Maximo, Clementi, alijs omnibus qui seipfos quacumque inanis prætextus specie segregarunt. Et quæ in me quidem admiserunt, & olim dixi, & nunc dico, ignoscendum illis est. Sed quoniam quæ in Deum commissa sunt, hominis non est, si absque pœnitentia maneat, soluere; illi autem nondum pœnitentia tacti videntur, quin alia insuper hæc & illa egisse, quæ ipsi norunt: obsecro, ut per vos siue nunc, siue post mortem meam hoc illis denuntietur, Videtis fratres terribile & inuitabile iudicium, nisi digna Deum pœnitentia placaueritis. quantum enim ad me peccatorem, ignoscendum vobis est. Hoc erat, quod non nihil me contristat, & menti occurrit, quod vrgerga omnes perficiatis vos oro. Valet in Domino.]

Qui ergo modo pressus angustijs eiusmodi breue admodum per litteras testamentum conscripsit, maiori postea proxime moriturus, aliud longe prolixius confecit, quod B suo loco inferius ponetur.

Quod ad hoc ipsum quoque tempus spectat, post elapsam scilicet persecutionis biennium, idem Theodorus litteris veneratus est Theophylactum Episcopum Nicomediensem egregium Confessorem. Et si enim maxima Episcoporum pars tempori inferuens perfidiam sequuta est Imperatoris, vel saltem nefariæ eius (ut vidisti) communionis particeps facta est: non defuerunt tamen, licet paucissimi numero ex Episcopis, qui carere sedibus, in exilium deportari, aliaq. grandia quantumlibet pati delegerint potius quam misceri scelestis, inter quos iste (ut diximus) Theophylactus enituit Episcopus Nicomedia, quem vocibus triumphalibus iure meritoq. Theodorus est prosequutus, hæc ad eum e vinculis epistolam scribens.

a Theod. lib. 2. epist. 4. Cod. Colum.

Theophylacto Episcopo Nicomediæ.

Biennium est, cum in hac cura & cogitatione versor, ut scribam ad sacrum verticem tuum: & vix nunc tandem impleo desiderium humilitatis meæ. Sed recte, quod dignus habeor, qui per litteras salutem patrem meum, columnam veritatis, rectæ Fidei fundamentum, custodem pietatis, Ecclesiæ firmamentum, victorem virum, Christiferum Pontificem, confessionis Dei Martyrem. An non enim martyrij coronam tibi præsto est, qui propter Christum exul & peregrinus graues ærumnas sustines, idq. in corpore natura sua imbecillo, tum pristinis sat scio asceticæ vitæ laboribus attrito? Gloriatur in te Orthodoxorum chorus, lætatur Nicomediensium ciuitas, & triumphat orbis terrarum te ostentans, & vetera olim decantata præfulum suarum probra depellens. Ac si proprie magis loquendum est: Exultat animo S. Tarasius, ex caula, manuq. sua prius ouem, tum pastorem inclytum videns, depugnantem modo, & discrimen omne petentem pro Fide orthodoxa, cui quod in se erat, per Synodum Dei gratia contulit temporibus Augustæ, quæ pacis cognomen gessit & pacem dedit, ita ut res ipsæ nominibus apte congruerent. Verum illa quidem sic fuerunt; præsentia vero amara & luctuosa. Qui enim aliter? altaribus exterminatis, euerfis Ecclesijs, sursum, deorsum, omnia miscente hæresi, & Christum cum Matre & seruis suis persequente.

THEOPHYLACTUM EPISCOPUM NICOMEDIENSEM CHRISTIFERUM PONTIFICEM CONFESSORIS DEI MARTYREM.

An vero persecutionem passi non sunt, deiectis & prostratis ipsorum imaginibus? Num ergo si viuifici ligni typus aboleatur, sublatam e medio Crucem quis neget? Quod si in typo dici hoc nullo modo potest: cur non idem etiam in imagine fatendum sit? Imago siquidem & typus ipse est, ac vice versa recurrit oratio. At quisnam ego sum miser, & sacrorum peritus, qui hæc diuino Patri & magistro edisseram? Tu ipse nos, sanctissime, perfectiora doce, ut diuinis imbutus. Tu factis instrue ad fortiter ferendam præsentem seu castigationem seu probationem, quorum illud prius in nos quadrat propter peccata, posterius in te propter diuinam caritatem Christi, quem tu orare ne cesses, ut impietatis vmbram discutiat, & sereno tranquillæ Fidei diluculo permutet.] ita modo: sed ad eundem rursus eodem argumento scribens, statum deformem Ecclesiæ temporis præsentis deplorat.

b Theod. lib. 2. epist. 26. Cod. Colum.

Iamdudum optabam beatitudini tuæ scribere, sed defuit mihi copia tabellarij: nunc Dei voluntate nactus, expleo desiderium, quod in te iure suscepi, non solum ob tuam in Domino confessionem, sed peculiariter etiam ob egregios præ multis mores tuos & suauitatem, candorem, gratiam, & mellitam conuersationem, affabilitatem in congressibus, & supra omnia beneficentiam, ex quibus sacræ animæ tuæ character, etsi non inspectus, ornatus visus est virtutum varietate. Sed de hac re satis: nec enim tempus est encomiorum. Quid vero tibi, o beate, visa sunt hæc quæ geruntur? An non prope Iudaismus

RVRSVS AD EVMDEM THEODORVS DEPLORANS STATVM ECCLESIAE.

daismus aut paganismus? Detrahitur est ornatus Ecclesie, sacrarum ædium facies, igni tradita sunt sancta. Alia quædam forma cernitur in Christianismo, si Christianismum dici fas est & non potius Iudaismus.

a 3. Reg. 19. Nunc opportunum est vt dicatur: ^a Domine Prophetas tuos occiderunt, & altaria tua destruxerunt. Et quidem occiderunt, & quidem destruxerunt. Eradere enim & effodere faciem eorum, quid aliud est quam aperte destruere? Aufer hominis faciem, non iam homo erit, sed abortiuum quiddam, si tamen viuere possit.

b Psal. 73. Incenderunt igni sanctuarium tuum. & hoc vere item. Omnem diuinam imaginem quacumque materia expressam concremant. Apertum est os blasphemum, Christum idolum appellans, & Deiparam & Sanctos: archetypi siquidem nomen retinet etiam exemplum, quando & adorationem quoque; idcirco typum omnem Crucis Crucem appellamus, & viuificam Crucem adorantes amplectimur. Verum hæc ego humilis deplorauit, non quasi erroris perniciem ignoret exacta sapientia tua (ne stultus videar) sed vt cordis mei dolorem ipse leniam commemorando. Solent siquidem narrationes cum efferuntur, occultas leuare molestias. Atque vt illam vna excitem ad Deum enixius deprecandum, vt celere vindictam prauæ huic hæresi reddat ad populi sui salutem. Ora etiam pro me minimo filio tuo, Pater sanctissime.] hæc ad Episcopum Nicomedie.

Quod vero ad reliquos Confessores Episcopos pertinet: Enituit hoc quoque tempore & Theophili Episcopi Ephesi decorata sanguine clara confessio, quo nomine ab eodem Theodoro plurimum commendatur, cum ab exilio scriptam ab eo accepisset epistolam cum eulogia, dignam quidem vt hic perenne eius gloriæ monumentum intextatur in tanti memoriam Confessoris. sic enim se habet.

Theophilo Episcopo Ephesi ^c.

^a Theod. lib. 2. ep. 41. ex Cod. Colum. THEOPHILVS EPISC. EPHE- SIVS CONFESSOR AD QUEM THEODORVS.

Et sacram epistolam tuam accepi tamquam diuinitus scriptum libellum, & eulogiam simul suscepi, veluti amoris igniculum. Et quis ego sum miser, qui a sancto ore tuo sic lauder, qui nec corrigiam calceamenti tui soluere dignus sum? En humilitatis Deum æmulantis proprietates! Tu beatissime Pater, qui magnus & diceris, & extolleris, & prædicaris Orienti atque Occidenti, maximi Apostoli, Euangelistæ ac Theologi thronum digne condecorans per ea quæ passus es, & pateris etiam nunc, carnis tuæ sanguine vitam illustrans, & pingi Christum confitens vt corporeum, non sicut impij faciunt, negans, quando depingi eum non admittunt. Quod enim non exprimitur imagine, nec corporeum quidem est. Mitto dicere quod Angelus incorporeus cum sit, per sensibiles imagines exprimi a Theologis traditum est. Hi vero etiam corporeum Dominum, & incorporeum famulum, Deiq. Matrem cum omnibus Domini ministris depingi negarunt, per imagines videlicet prototypa ipsa simul negantes. Neque hoc intelligentes, ea propriæ figuræ ac characteris susceptione vim suam & statum obtinere, quo sublato vel dedecore affecto, tollitur proculdubio & dedecore afficitur eorum vis omnis & dignitas. Attamen intelligere nolunt, vt benefaciant & meliores fiant. Illis vero aduersus stimulum calcitrare licet. Te vero potens manus custodiat ad gloriam Ecclesie suæ, vt columen, vt fundamentum vt propugnaculum, videamusq. te humiles, aut inde in Asiaticam terram redeuntem; sicut illi olim ex Pathmi custodia solem Euangelij; aut in cælis ^d supra decem ciuitates pontificaliter glorificatum.] hæc ad Theophilum, ad quem hæc breuiter rursus.

d Luc. 19.

Theophilo Episcopo Ephesi ^e. Cum epistolam foenori dedissem, expectabam vt debitum caritatis reciperem; sed quia non accepi, cupio iterum foenerari: dulce mihi valde hoc foenus, hoc est, cum sacro capite tuo colloqui pro Christo patiente, vel potius Confessoris instar coronato & exornato. Non enim quibus oculis videt mundus, iisdem mens cernit, Deum ac diuina conspiciens. Ille siquidem corruptibilia & pereuntia bonorum nomen obtinere censeat, male iudicans & peruerse: hæc vero illud ac solum beatum ducit, quod non his regionibus definit voluptatem, sed futuro sæculo repositum est ad interminum gaudium animi iucunditatis. Hoc modo sanctitatis tuæ res intuens, gaudeo & gratulor, desideratissime. Contempsisti gloriam terrenam, elegisti cum Christo humilia & contempribilia; immo vero tribulationem & angustias, verbera & exilia: Quam beata sunt quæ egisti? quam laudanda quæ passus es, Orienti, Occidentiq. celebrata, in cælis descripta, Angelos exhilarantia, Confessores ac Martyres oblectantia, demones & his

^e Theod. lib. 2. ep. 70. ex Cod. Colum.

sensu

A sensu ac moribus similes Iconomachos pungentia? Merito igitur tibi congaudeo, princeps Patrum, *utpote Archiepiscopo*. Sed peto vt pro me etiam ores misero vndequaque, vt non excidam a vestigijs constantiæ vestræ.] ista ad Theophilum Ephesi Archiepiscopum. Sed recenseamus ceterorum coronas Episcoporum.

Inter alios Episcopos Confessores nobilitatus est valde Iosephus ipsius Theodori germanus Archiepiscopus Thessalonicensis, de quo etiam sæpe superius, qui tum verbis, tum scriptis Fidem Catholicam aduersus Iconomachos fortissime propugnauit, vt indicant eiusdem ad eum redditæ Theodori litteræ. describemus hic eas quod plura habeant, quæ ad præsentis temporis statum & ingruentis persecutionis tragoediam spectent. sunt plane pijs Lectoris auribus dignæ, his verbis conscriptæ ^a.

Iosepho fratri Archiepiscopo.

B Quantum quidem ex litteris, de valetudine tua nihil cognoui. Sed heu peccatis meis, quod hæc ita euenerunt. Indicatum enim mihi est a fratribus de aliorum atque aliorum interitu. & hæc quidem diaboli vis. Sed laus Deo, qui hæc eos cælauit, qui rerum potiuntur: multis enim impendebat periculum. Quin etiam perijsse simul lambos, quos contra Iconomachos scripseras. omnino autem sine exemplo & nota eos mittere non debueras. Hæc sane contristauerunt nos, vt par erat. ego vero iterum alloquor sanctitatem tuam, faciem videre desiderans. cuius enim potius? aut non semper? neque id ex natura tantum, sed ex actionum conspirante societate, non humi nata, sed cælitus profecta, a primis fere carceribus in hanc diem, vt sciunt omnes; ac formauerunt parentes corporaliter dicam ac spiritualiter. Vtinam autem sic maneamus etiam in posterum, vt a te non diuellar peccatorum meorum multitudine. Ex diuina prouidentia consentientes, & ex eorum consuetudine qui genuerunt, ac vota quidem nostra talia sunt.

C Cetera autem qualia & quam multa in Ecclesia Dei gemitu ac lachrymis digna, iam prorsus audisti. Quæ enim ne prisca quidem contra Christum egerant hæretici, ea nunc maiori rabie patrata sunt. Et dormit Christus, & falsum incredulitatis mare intumescit, extremam perniciem afferens. Sed adsunt tecum germani discipuli, qui Christum ad increpationem, periculiq. depulsionem exsuscitent. Abijt & meus in habitu susceptor ac sponsor, vir bonus, confessionis præmium reportans in molestissima (adeo vt in lectulo se ipse versare non possit) infirmitate. Quo modo? Resistens, abductus est & custoditus, deinde etiam relegatus, atque ita martyrium consummans. Iraque non desperxit Dominus subiectionis eius labores, quantos nosti; tametsi propter peccata mea inter Moechianos deprehensus fuerit, corpori parcens, non animo item abreptus, vt res ipsa declarauit. Propterea coetui a Deo subductus, in alteram partem victoriam vertit, quem admodum & Mediciotes, atque adeo Nicænus quoque, vt litteris ipsis edoctus sum. Et quid hunc aut illum dico? Mihi enim persuadeo, sic affectos esse omnes qui restiterunt. Quin & ipse verus Patriarcha noster veritatem profitetur, vt ex eius ore didici, qui illum audierat, eiusq. defensionem laudabat. Hæc omnia dixi tum vt defunctum merito laudarem, tum vt sanctitati tuæ vota facerem quæ debebam.

D Sed non ignoras intestinum malum, Leontium illum quondam nostrum, qui & antea Moechianis adhæsit, & nunc princeps est Iconomachorum, eam ob causam & Studianum obtinuit & Saccundioni iniuste dominatur.] monasteria hæc erant ad Theodorum spectantia, quorum alteri ipse, alteri sanctus Plato præfuerat. Sed pergit: Ex impuro nihil purum: qualis genitor carnalis, talis & filius: quem Deus conuertat sanctis precibus tuis, & me peccatorem in timore suo confirmet. Saluto eos qui reuerentiæ tuæ famulantur. Qui mecum est, *Nicolaus videlicet*, vt famulus supplex veneratur.]

Quod autem hic tantum attigit de Nicæno, etsi antea visus sit, in naufragio illo vna cum monasteriorum præfectis ad horam communicasse, resipiscens statim pro Orthodoxis stetit in defensionem Catholicæ Fidei. cuius rei causa Episcopatus sui iacturam passus fuit, dato illo Iconomacho cuidam luscio. Hinc pleno (vt dicitur ore) ab eodem Theodoro laudatus epistola reperitur, qua omnis illa prior ex ea contagione infamia prorsus abstergitur, atque ob eam causam hic merito recitanda. sic enim se habet ^b.

Petro Nicææ Episcopo.

Sciens tibi cordi esse, vt tecum nihili homo loquar cum sacro capite, amoris ergo non necessitatis causâ ea loquar. Et quidem iam ante loquutus per alteram epistolam vi-

IOSEPH ARCHIEPISCOP. THESSALONICAE CONFESSOR EGRIGIVS. ^a Theod. lib. 2. epist. 31. Cod. Colum.

DE LEONTIO EX MONACHO PERSECUTOR.

^b Theod. lib. 2. epist. 24. Cod. Colum.

PETRVS NI- CAENVS EPI- SCOP. A THEO- DORO LAVDA- TVS. deor, quam vtrum acceperit, nescio. In vtraque autem eadem vox mihi, vt corpore A valeas, mi pater, firmum veritatis fundamentum ob multorum stabilitatem, ad Fidei si- gnaculum, ad laudem Christi, ad gloriam vniuersæ Ecclesiæ. Quoniam conspicuus tu oculus præ ceteris Orienti & Occidenti notus, habens vna cum vita sancta orationem quoque multiplicem. Vnde & Imperatoribus carus factus es, & Principibus amabilis, & monachis laudabilis, propriæ vero Ecclesiæ quid dicere opus est? cum beatum te præ- dicet, te expetat, ametq. ob plurima quæ patraisti egregia facinora, vt infantes vbera materna, vt pulli nutricem, vt agni verum pastorem. Quidni autem? cum auribus in- sonantia habeant viuifica verba tua: præ oculis erecta per te Dei templa; necdum dico elemosynæ copias & reliqua opera sancta. Nec vero arbitrere amicitia me gratificari: Nam etsi oculis non vsurpau, audiui nihilominus ex ijs qui viderant. Quod si nunc hæc occupat piaculum, vere luscus ille & internis & externis oculis: ne contristeris beate, B neque adeo mireris. Apostoli in coenaculo erant, & celeberrimum templum Deicidæ occupabant. Eadem nunc Iconomachorum ratio & Iudaica sententium: quos conuertat Dominus, & te custodiat orantem pro me filio tuo.]

Theod. lib. 2. epist. 87. Cod. Column.

Quod vero perdifficile esset, quot reperirentur Episcopi exules, totidem ad singulos scribere litteras, vnas communes omnibus dedit, cōsolatus eos & hortatus pariter, vt sua auctoritate alios confirmarent. sunt dignæ plane, quæ sicut reliquæ eodem argumento conscriptæ inferantur Annalibus. sic enim se habent.

Episcopis propter Christum exulibus.

AD EXVLES EPISCOPOS SCRIBIT THEODORVS.

Cum de beatitudinis vestræ rebus nuper audiuissem, Patres desideratissimi, gauisus sum magnopere, Deumq. collaudau. Quod vero non etiam videre vos, nec gratiæ donis quæ in vobis sunt, frui licuit: tuli permolesto. Visurus siquidem eram homines Dei, C Episcopos Domini, beatos viros, mundi lumina, Fidei fulcimenta, & si quid aliud est honesti, eius rem ac nomen obtinentes. O iacturam, o calamitatem! Sed multa nimirum peccata nostra huius nobis casus causa fuerunt. Nec iam miramur infortunium, sed offerimus supplicationem. Quidnam tandem? Vt defectum litteris solemini, instruente, illuminante, confirmante, ostendentes quæcumque vera sunt, quæ honesta, quæ iusta, quæ ad Fidei defensionem & certamen idonea. Si qua virtus, si qua est laus confessionis, hanc perscribite: & quomodo adorandus sit imagine expressus Christus, homonyme, an synonyme: quoniam quidem hoc Orthodoxæ, illud vero contrariæ est sententiæ. & quomodo intelligatur adoratio erga Christum, eiusq. imaginem: vna ne, an duæ; quandoquidem hoc nostrum, illud vero Iconomachorum. quorum enim vna est & hypostatica similitudo, horum vna & eadem est adoratio, præterquam quod imaginis D substantia nequaquam adoratur. Hic tenuis est sermo noster commonitorius, non ad docendum comparatus: vestra autem tanto prorsus perfectiora, quanto supereminet dignitas victionis, in qua præsentem viriliter peragite, sanctissimi, tanquam iustitiæ coronam percepturi.] hucusque ad Episcopos exules Theodorus. At de rebus Orientalibus anni huius iam hætenus.

LEONIS PAP. OBIVS ET RES COLLA- TAE IN ORNA- MENTVM EC- CLESIA RVM.

Quod vero ad res Occidentales pertinet, hoc eodem anno pridie Idus Iun. Leo Pa- pa, cum sedisset annos viginti, menses quinque & dies decem & septem, vt Anastasius habet, ex hac vita migravit.

Quod vero sint nonnullæ eiusdem Pontificis res gestæ, quæ ignorantur quo potissi- mum anno eius Pontificatus fieri contigerint: hic ad finem eius sedis de singulis ex mo- re agendum erit. Scriptores omnes, qui res Hispaniarum sunt prosequuti (haud singu- E los recensere morabor) æque testantur, huius auctoritate Pontificis factum, vt sedes Episcopalis Hirienfis Ecclesiæ transferretur Compostellam, id exposcente Alfonso Re- ge cognomento, Casto, per Carolum Magnum ab eodem Leone Romano Pontifice. Rerum autem mouandarum illam omnes pariter causam astruunt, quod reperto Com- postellæ venerando corpore sancti Iacobi Apostoli fratris Ioannis, atque miraculis insi- gniter illustrato, Apostolici culminis reuerentia dignum visum, vt locus ille Episcopa- lis sedis insigni deberetur honore: quod per eundem Leonem tertium Romanum Pon- tificem feliciter impletum affirmant, hisq. inijs iacta esse Compostellanæ Ecclesiæ fun- damenta, nempe ex reperto illic sanctissimi Apostoli corpore. Sed longè post ista tem- pora aliquando accidit, vt Præsul eiusdem Ecclesiæ Compostellanæ sibi sumeret maiora concessis, erigens se aduersus Archiepiscopum Toletanum.

Quæ

Recitat Gar- si. Loaisa in Col- lect. Concil. Hi- span. in decreto Guadamari pa- gin. 291.

A Quæ res tanta declamata est ab ipso Compostellano Episcopo in plena Synodo in magno illo Concilio Lateranensi, quadringentorum octoginta trium Episcoporum, ven- dicante sibi ius non parendi Archiepiscopo Toletano, eo quod Compostellana Ecclesia esset super omnes Hispaniarum Ecclesias, duplici ratione, vt aiebat: tum quod sanctus Iacobus ibi quiescat corpore; tum etiam quod in Hispania prædicauerit Euangelium. Sed aduersantem sibi acerrime expertus est Rudericum Ximenium Archiepiscopum Toletanum, in plena Synodo, coram ipso præsidente Romano Pontifice Innocentio ter- tio ista locutum post alia de corpore Apostoli ibidem collocato.

Si, inquit, inducat etiam, Compostellanus Antistes scilicet, primâ diuini verbi promul- gationem, & plurimorum cōuersionem ad Fidem Christi in Hispania per Iacobum Apo- stolum factam: qui diuinam paginam nouerunt, testimonium perhibeant. Ego tantum B legi datam ei fuisse potestatem prædicandi in Hispania. Sed interim, cum per Iudæam & Samariam diuinam legem seminaret, sub Herode Hierosolymis truncato capite ex- haurit animam, & Domino reddidit. Quomodo ergo ibi prædicauit, quo nondum in- gressus est? Aut sine prædicatione quos, obsecro, conuertit ad Dominum? hæc ipse. Qui subdit, de eiusdem Apostoli prædicatione in Hispanijs id tantum se accepisse cum iu- nior esset a religiosis quibusdam feminis; indignumq. putans, vt in re tanta iisdem fi- des adhiberetur, nullam de his mentionem haberi voluit in historia quam conscripserit rerum Hispaniarum. Hic enim ille fuit insignis Rudericus Archiepiscopus Toletanus rerum Hispaniarum historiæ scriptor ore omnium prædicatus: cuius, fateor, percussus auctoritate substiterim aliquantisper, & reuocatum in dubium quæ in Notis ad Roma- num Martyrologium de aduentu Iacobi in Hispanias dixisse meminerim, atque omnia C altiori indagine, grauioriq. expendenda esse lance putarim, ob ea quæ a tanto viro, in tanto Concilio sine tanti aduersarij redargutione reperiuntur asserta.

Hic rursus meam mentem exagitauit illa inde etiam manans suggestio. Si vera Cal- listi Papæ est illa quæ de eadem re prædicatur assertio: cur Compostellanus Archiepi- scopus eam in sacro illo celeberrimoq. Patrum conuentu ad redarguendum Toletanum non produxit in medium? cum præsertim cōtra ex eodem Callisto Papa rem propositam potius refelleret Toletanus istis verbis ipsum Compostellanum compellans: Si, inquit, antiquitatem Compostellanæ Ecclesiæ pro te facere existimas; antiquitas ista centum * & nouem annorum spacio continetur, quod sic persuadeo: Dominus Callistus Papa ad instantiam Principis & populorum Hispaniæ Metropolitanum ius antiquæ & celeberrimæ ciuitatis Emeritensis Compostellam transtulit, anno Domini millesimo centesimo D vigesimo quarto: tum quia ciuitas Emeritensis erat sub dominio Sarracenorum consti- tuta; tum quia peregrinantiū deuotio ob reuerentiam beati Iacobi, cuius corpus ibidem creditur esse sepultum, in melius semper cresceret: nam vsque ad hæc tempora Orato- rium quoddam admodum paruum erat locus ille, in quo nunc sita est Compostellana Ecclesia.] hæc tunc ipse in plena Synodo. Quod si tum extitissent ea quæ nunc ea de re produntur Callisti Papæ nomine monumenta: certe erubuisset tantus vir propositis a Compostellano rationibus adeo libere aduersari; sed aduersus Toletanum idem Com- postellanus tanti auctoritate Pontificis, ea in medium prodens scripta Callisti, vehemen- tiori impetu, vt potenti armatus telo in aduersarium insilisset: ardenti enim animo (vt ipsa Acta recitata declarant) rem Compostellanus agebat. Verū succubuit, cum nedum Callistum, sed nec aliquem alium haberet, quem de prædicatione sancti Iacobi in Hi- E spania in medium afferret auctorem, quantumlibet bene venisset instructus, vt in tanta Synodo aduersus tantum aduersarium causam suæ Ecclesiæ ageret. quem etiam & spon- te puto abstinuisset a citatione fabulosi Turpini (si tamen illo tempore commentitijs li- ber ille scriptus erat) vel a Pseudosidori sententia, vel quod falso assertur nomine Bedæ, vel alijs quos assertores eius sententiæ postea prodidere.

* minus nouem

Ceterum si consulatur antiquitas, vnde omnino prouenerit Euangelij prædicatio in Hispaniam: duo id sanctissimi atque doctissimi Romani Pontifices, Innocentius primus & Gregorius septimus conscripserunt. Habet ista quidem Innocentius in epistola ad De- centium Eugubinum Episcopum: Legant (inquit) si in his prouincijs nempe Italia, Gal- lia, Hispania & Africa, alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quod si non non legunt, quia nusquam inuenitur: oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana cu- stodit, a quo eos principiū accepisse, non dubiū est. Hæc ipse. Quibus & illud luce clarius demon-

demonstratur, ante ipsius Innocentij tempora nec quicquā de S. Iacobi accessu in Hispaniam esse conscriptum, dicam amplius, neque cognitum, vel si cognitum, certe non creditum, neque post multa temporum sæcula; Siquidem Gregorius^a huius nominis Papa septimus in epistola data ad Hispaniarum Reges Alfonso & Sancium, quæ scripta reperitur quarto Kalendas Aprilis, Indictione XII. qui numeratur annus Redemptoris millesimus septuagesimus quartus, hæc ipso sui exordio habet: Cum beatus Apostolus Paulus Hispaniam se^{*} adijisse significet, ac postea septem Episcopos ab vrbe Roma ad instruendā Hispaniæ populos a Petro & Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructa idololatria, Christianitatem fundauerunt, religionem plantauerunt, & officium in diuinis cultibus agendis ostenderunt, & sanctas Ecclesias suo sanguine dedicauerunt: vestra diligentia non ignoret, &c. Inferius vero, ne quid temere effutisse videri potuisset, testimonium adducit prædecessorum Romanorum Pontificum, & sacrorum Conciliorum Hispanorum, sic dicens: Vnde enim non dubitatis vos suscepisse religionis exordium: restat etiam vt inde recipiatis in Ecclesiastico ordine diuinum officium. Quod Innocentij Papæ ad Eugubinum directa Episcopum vos docet epistola: Quod Hormisdæ ad Hispalensem missa decreta insinuant: Quod Toletanum & Bracarense demonstrant Concilia &c.] Quis igitur non intelligat ex his, ignoratum hæctenus, septem illos (quod recentiores tradiderunt) Iacobi Apostoli fuisse discipulos? quos non vnus Iacobi, sed principum Apostolorum Petri & Pauli fuisse, ex antiquitatis promptuarijs Gregorius prodit. vnde magis magisque Hispaniarum Ecclesia illustretur, vt quæ ab ipsis Apostolorum principibus sacrum acceperit Euangelium. Hæc nos docent Patres, & Acta magni Concilij affirmare suadent.

Quod autem spectat ad translationem eius venerandi corporis Hierosolymis in Hispaniam, citatur eiusdem Leonis tertij Papæ epistola, qua asseritur, translationem eodem anno fieri contigisse, quo idem sanctus Apostolus truncatus est capite; tunc & fuisse sublatum corpus quod canibus atque volucris expositum fuit, nauigioque impositum Iriam Flauiam delatum ad octauum Kal. Augusti, inde vero Compostellam. Factum vero vt vrgentibus in Christianos persecutionibus, mortuisque illis qui tantum thesaurum detulerunt, & occulerunt, vt locus penitus remanserit incognitus, omnisque eius rei memoria omnino perierit. Fuisse autem id quidē penitus ignoratum, in argumentū deduci potest, quod Venantius Fortunatus in carmine de Bodegifilo Duce, cū relegit cuiusque provincie vel ciuitatis celebriores in illis positos, & cultui expositos Sanctos, primū de Ioāne atque Iacobo, sanctis fratribus, nesciēs Hierosolymis hunc translātū, hos habet versus:

Præcipuum meritis Ephesus veneranda Ioannem

Dirigit, & Iacobum terra beata suum.]

Cum vero ad Hispaniam idem auctor peruenit, qui in ea celebrior haberetur, Vincentium nominat isto versu:

Vincenti Hispana surgit ab arce decus.]

quod illo nullus clarior in ea provincia. Sanctus aliquis esse sciretur; vt plane appareat, adhuc occultum iacuisse, qui delitescbat magnus sub terra thesaurus.

Quid tandem? Magno Dei beneficio factum, vt quod post tot sæcula tanti latuisset corpus Apostoli, hoc ipso tempore sub Alfonso Casto Principe maxime pio in lucem emerferit lucis signis super vepres in loco vbi erat abditum pluribus noctibus visis non vni sed multis, præcipue vero Theodomiro Episcopo Iriensi. Cuius cum rem inuestigandi diuinā præcipua cura esset, summa religione, vt alter Moyses, ad ardentem rubum reuerenter accedens, non voce repulsus, vt ille, sed impulsu spiritus etiā inuitatus est. Nec

vt Nehemias^b quærens sacratum ignem in alto & sicco puteo, aquam crassam tantum inuenit, sed accensum virtute potentem fulmineum ignem nactus est, ipsum dico Filium^c tonitruui, ita a Domino nominatum Iacobum, opportuno tempore reuelatum, ad faciendam^d vindictam in nationibus & increpationes in populis; ad vindicandam scilicet Hispaniam e manibus impiorum, & liberandos fideles a dira infidelium feruitute, prout abunde satis felicia declararunt euenta. Porro ex hoc tēpore ille totius orbis concursu sacer locus quod ingentibus coruscaret miraculis coeptus est frequentari; adeo vt qui ipsum venerandum sepulchrum vniuerso patens orbi miraculorum promptuarium nominarit, puto veritatis scopum attinget; vt plane minimum sit probare scriptis, quæ tot gratiarum acceptarum iugiter voces insonant: sed de his hæctenus.

Vt autem ad res gestas eiusdem Leonis Pontificis redeamus, Tudensis sicut & Rudericus

Adericus est auctor; obtinuisse eundem, qui supra, Alfonso Regem ab eodem Leone Pontifice, vt Ouetensis Ecclesia, quam ipse tot religionis monumentis illustrauit, Archiepiscopatu insigniretur.

Quod insuper ad eiusdem Leonis Papæ res gestas pertinet: ad hunc spectare potius, quam ad alium aliquem eiusdem nominis Pontificem Romanum certum est, quæ Vualfridus Strabo scribit in libro de rebus Ecclesiasticis his verbis: ^a Fidelium relatione viro- rum ad nostram vsque peruenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fatebatur) vna die septies vel nouies Missarum solemnia sæpius celebrasse; Bonifacium vero Archiepiscopum & Martyrem semel tantum per diem Missas fecisse: qui & non longe ante nostra fuerunt tempora, & ambo tam scientia quā gradu præcipui.] At quæ de his ipse sentiat, ista adijcit: Itaque vnusquisque in suo sensu abundet, dum fides concordet, vt nec sapius offerentes æstiment Deum aliter petitiones non posse discernere; nec semel hostias per diem immolantes putent suæ fidei subtilitatem potius, quam superiorum deuotionem diuinis acceptam conspectibus.] hæc Strabo, quæ admiranda cuique videri possunt. Sed de pluralitate Missarum vna die agendarum tractatio prolixiorē requirit, disputationem, hæc autem modo tantum occasione rerum gestarum S. Leonis Papæ, qui cum esset grauiissimis afflictionibus vexatus, frequentiorē adimplorandum diuinum auxilium celebrationem Missarum.

Sed iam ad ea quæ de eiusdem Pontificis munificentia apud Anastasium leguntur, veniamus. Quod enim tot annis, quibus in Pontificatu vixit, multiplicibus oblationibus Caroli Magni & aliorum Regum Romana locupletata Ecclesia admodum fuerit; necnon ex peregrinantium iugiter frequentissimo coetu ad sacra Limina ex remotissimis regionibus populorum muneribus totius Occidentalis orbis Christiani diuitiæ in vnum velut ærarium, in ipsam Romanam Ecclesiam congestæ essent: idem Pontifex Leo quicquid superesset cleri, &que pauperum alimonij, accresci voluit ornamentis Ecclesiarū, de quibus scripta hæc reperiuntur apud ipsum quem diximus Anastasium, eodem ordine quo diuersis temporibus diuersis in locis ab eo oblata sunt: vt non mireris si sæpius & interpolatis vicibus de iisdem Ecclesijs contingat fieri mentio. Præter illa igitur quæ recensuimus superius, tum quæ sedis suæ exordio, tum etiam quæ post reditum ex Germania ante terræ motum basilicæ S. Pauli ab eo sunt donata: hic quæ per diuersa post hæc tempora ab eodem Pontifice sunt tradita in diuersis Ecclesijs ornamenta, ex eodem auctore describamus, quæ sic se habent.

Fecit præfatus Pontifex in basilica Saluatoris quæ appellatur Constantiniana vestes duas, ex quibus vnā cum chrysoclauo & gemmis habentem historiam Saluatoris introeuntem in sanctam ciuitatem, & aliam chrysoclauam cum gemmis pretiosissimis, habentem historiam Resurrectionis Dominicæ. Et in circuitu altaris vela rubra serica quatuor, & alba quatuor cum chrysoclauo, & tres ante imagines cum lista, & alias albas sericas numero triginta septem, & in altare B. Venantij fecit vestem de fundato & vela duo, & in Oratorijs S. Ioannis Baptistæ, & Ioannis Euangelistæ fecit vestes duas de stauraci cum chrysoclauo, & vela duo.

Idem vero beatus Pontifex super altare beati Petri Apostoli fecit vestem cum vitæ auro purissimo & gemmis pretiosissimis & margaritis, habentem in medio vultum Saluatoris & sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & duodecim Apostolorum, vbi & misit auri libras viginti quinque. Fecit & aliam vestem chrysoclauam habentem historiam Litanie maioris. Et aliam vestem habentem tabulas chrysoclauas tres, & in eis historiam Dominicæ Passionis, legentem HOC EST CORPVS MEVM QVOD PRO VOBIS TRADETVR, &c. Similiter etiam & cortinam maiorem de fundato: Verum & per arcus argenteos fecit vela Paschalia cum periclysi de stauraci, & quinque cum chrysoclauo, & per arcus maiores vela alba quadraginta & octo, necnon gabathas fecit ex auro purissimo quindecim cum gemmis pendentes in pergula ante altare, pensantes libras sexaginta quinque & semis. Sed & tabulam ante Confessionem fecit ex auro purissimo pensantem libras vigintinouem: verum etiam & imagines argenteas deauratas duas super rugas maiores posuit, pensantes libras nonaginta, immo & canthara argentea duo in presbyterio fecit, pensantia libras quinquaginta. Necnon & fenestras ipsius Ecclesiæ ex metallo Cyprino decorauit, & alias fenestras de vitro diuersis coloribus decoratas.

^a Gregor. VII. lib. 1. epist. 64.

^b adire voluisse

DE TRANSLATIONE CORPORIS S. IACOBI ET INVENTIO NE.

^b 2. Mach. 1.

^c Marc. 3.

^d Psal. 149.

^a Vualfr. Strab. de reb. Eccles. cap. 21. MISSAR PLVRES VNO DIE.

IN BASILICA CONSTANTINIANA.

IN BASILICA S. PETRI.

S. ANDREAE. Super altare beati Andreae Apostoli fecit vestem chrysoclauam cum margaritis. Sed & presbyterium ex marmoribus sculptis ornauit.

**S. PETRONIL-
LAE.** Et in altare beatæ Petronillæ fecit vestem albam holosericam cum tabulis de chryso-
clauo & Cruce; & ibidem presbyterium ex marmoribus sculptis ornauit. Fecit & co-
lumnas argenteas sex, & regulares duos ex argento purissimo, pensantes simul libras
octoginta.

S. GREGORII. Super corpus beati Gregorij Confessoris atque Pontificis fecit vestem albam holoseri-
cam cum tabulis de chrysoclauo & Cruce.

**S. MARIAE AD
PRAESEPE.** Itemq. fecit in basilica S. Dei Genitricis Ad præsepe cortinam Alexandrinam cum pe-
riclysi de stauraci, & alia alba cum periclysi de blatthi. necnon intra Regias maiores
atque ante secretarium numero duodecim, & intus Præsepe fecit vestem de alythino
cum chrysoclauo.

S. LAURENTII. Itidem & in basilica beati Laurentij Martyris foris muros, fecit cortinam regiam cum
periclysi de stauraci.

S. PANCRATII. Item in basilica sancti Pancratij fecit ciborium pensans libras trecentas sexagintase-
ptem.

**TIT. CALLI-
STI.** In titulo Callisti ad honorem Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ fecit ciborium
argenteum pensans libras quingentasquatuor & semis.

**TIT. EUDO-
XIAE.** In titulo Eudoxiæ fecit vestem albam cum periclysi de chrysoclauo.

S. CAECILIAE. In titulo S. Cæciliæ fecit vestem de stauraci.

S. EUSEBII. In titulo S. Eusebij fecit vestem de fundato.

S. VITALIS. In titulo S. Vitalis fecit vestem de stauraci.

**S. PUDENTIA-
NAE.** In titulo S. Pudentianæ fecit vestem vt supra.

**S. ANASTA-
SIAE.** In titulo S. Anastasiæ fecit vestem de fundato.

S. PRAXEDIS. In titulo S. Praxedis fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi.

**S. LAUREN-
TII.** In titulo B. Laurentij in Formoso, fecit vestem de quadraplo.

**S. ANASTA-
SII.** In monasterio sancti Anastasij fecit vestem de chrysoclauo cum eiusdem Martyris pas-
sione depicta, & pharum de argento cum canistro de octogoni pensantia libras viginti-
quinque.

S. SILVESTRI. In monasterio S. Siluestri fecit vestes duas, vnam in basilica maiori Byzantea cum
chrysoclauo, & aliam de fundato in Oratorio.

**S. LUCIAE IN
RHENATIS.** In monasterio S. Luciae in Rhenatis fecit vestem de fundato cum chrysoclauo.

S. ANGELI. In S. Angelo in Fabiano fecit vestem de fundato.

**S. LUCIAE IN
SEPTEM VIIS.** In diaconia S. Luciae in Septem vijs, fecit vestem de fundato.

**SS. SERGII ET
BACCHI.** In diaconia SS. Sergij & Bacchi fecit vestem de stauraci.

S. EUSTACHII. In diaconia S. Eustachij fecit vestem de fundato.

**S. LUCIAE IN
ORPHEA.** In diaconia S. Luciae in Orphea fecit vestem de fundato.

**BASILICA S.
PETRI.** Ipse item a Deo protectus venerabilis & almificus Pontifex fecit in basilica beati Pe-
tri Apostoli nutritoris sui in medio eius Crucifixum ex argento purissimo pensantem
libras septuagintaduas.

**BASILICA LA-
TERANENSIS.** Item fecit in Triclinio Lateranensi miræ magnitudinis alias decem absides dextera-
læuaq. diuersis historijs depictas, habentes Apostolos Gentibus prædicantes, cohæren-
tes basilicæ Constantinianæ, in quo loco & accubita collocauit, & in medio concham
porphyreticam aquam fundentem. Necnon & pavementum ipsius marmoribus diuer-
sis strauit.

S. QUIRIACI. Fecit & in titulo S. Quiriaci vestem de stauraci cum periclysi de blatthi, & in gyro
chrysoclauum, & in medio Crucem de margaritis.

**COEMET. S.
SIXTI.** In coemeterio S. Sixti via Appia fecit vestem de stauraci habentem in medio Crucem
de chrysoclauo.

S. CALLISTI. In titulo S. Callisti super altare post absidem fecit vestem de stauraci, & in medio Cru-
cem de chrysoclauo, ibidem & similiter vela fecit de stauraci.

**SS. QVATVOR
CORONATO-
RVM.** Fecit & in titulo SS. quatuor Coronatorum vestem de stauraci habentem in medio
Crucem de chrysoclauo.

S. SABINAE. Similiter in Ecclesia S. Martyris Sabinæ fecit vestem de fundato cum periclysi de
blatthi habentem in medio Crucem de chrysoclauo, necnon in basilica S. Laurentij in
Formoso fecit vestem de fundato.

Eccle-

A Ecclesiam vero B. Pauli Apostoli, quæ appellatur Conuentus, sitam in territorio * Ve-
beuetano inter fines Suanenses & Clusinos seu Tuscanenses, atque Castritana, quæ ni-
mia vetustate marcuerat, atque in ea pecudes refugium faciebant, ex qua & reliquiæ ab-
latae fuerant, idem sanctissimus Pontifex mundari fecit, & omnia facta tecta ipsius cum
porticibus nouiter restaurauit, atque in altare eius vestem de stauraci posuit, & reliquias
recondi præcepit.

Pari modo & basilicam S. Petri sitam in Albano, quæ præ nimia vetustate iam ruitura
erat, omnia facta tecta restituens restaurauit.

Et in basilica beati Hippolyti Martyris in ciuitate Portuense fecit vestes de stauraci
duas, vnam super caput eius, aliam in altare maiore.

In titulo S. Sabinæ tetraula de stauraci pulcherrima.

B Fecit in titulo SS. quatuor Coronatorum vestem de stauraci habentem in medio
Crucem de chrysoclauo.

In basilica S. Agapiti Martyris in ciuitate Prænestina fecit vestem de stauraci cum pe-
riclysi de fundato, & in medio Crucem de chrysoclauo.

In Ecclesia S. Clementis posita Velitris fecit vestem de stauraci.

In Ecclesia S. Chrysoconi fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi.

In tit. S. Laurentij in Lucina fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi.

In tit. S. Marci vestem de stauraci cum periclysi.

In titulo beati Laurentij in Damaso fecit vestem similiter.

In titulo beati Sixti fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi.

In diaconia beati Hadriani & in Ecclesia beatæ Martinæ, & in diaconia antiqua fecit
vestes de stauraci cum periclysi.

C In diaconia beati Archangeli fecit vestes tres, ex quibus vnam de stauraci cum pericly-
si de blatthi, & alias duas de Tyrio cum periclysi de fundato cum historia de

In diaconia beati Sergij fecit vestem de fundato, & in gyro vestis stauracis periclysin
de blatthi.

In diaconia S. Agathæ fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi.

In basilica beati Archangeli, quæ ponitur in septimo fecit vestem de stauraci cum pe-
riclysi de blatthi.

In monasterio S. Agapiti quod ponitur, Ad vincula, fecit vestem de stauraci.

In Ecclesia beatæ Agnetis Martyris, vbi eius corpus requiescit, fecit vestem de funda-
to cum periclysi de blatthi.

D Item fecit in Ecclesia S. Apollinaris.

In titulo SS. Martini & Siluestri fecit vestes duas de stauraci, e quibus vnam cum pe-
riclysi de fundato, aliam vero de blatthi.

In diaconia S. Viti fecit vestem de stauraci & periclysi de fundato.

In Ecclesia beatæ Eugeniæ, in qua sanctum corpus eius requiescit, fecit vestem de stau-
raci cum periclysi

Item fecit in Ecclesia sancti Stephani in Cœlio monte vestes de stauraci duas, vnam
super altare maius, alteram super corpora SS. Primi & Feliciani.

In basilica beatæ Euphemie fecit vestem de stauraci.

In basilica beati Archangeli in Vico Patricij fecit vestem de stauraci.

Item fecit super sepulchrum beati Sebastiani Martyris, via Appia, ad Catacumbas
vestes maiores duas vnam de stauraci, & aliam de fundato, & inibi super tumbas Apo-
stolorum Petri & Pauli fecit vestes duas de stauraci, & de fundato cum blatthi.

In basilica sancti Laurentij Martyris sita infra ciuitatem Tiburtinam vestem de
stauraci.

In Oratorio sancti Stephani in sancto Petro, qui appellatur Maior, fecit vestem de
stauraci.

In basilica beati Hyacinthi sita in Sabinis, vbi & corpus eius requiescit, fecit vestem de
stauraci pulcherrimam.

Item fecit super altare beati Petri fautoris sui vestem chrysoclauam miræ magnitu-
dinis habentem historiam Dominicæ Natiuitatis cum gemmis pretiosissimis & margari-
tis ornatam.

Fecit & in supradicta Ecclesia vela de stauraci atque fundato pendentia intus inter
column-

columnas maiores dextra læuaq. numero sexagintaquinque, & alia vela alba holoserica A maiora, quæ pendent ante Regias in introitu. Atque ibidem fecit Crucifixum ex argento purissimo iuxta altare maius pensans libras quinquagintaduas, cui desuper fecit gabathas sex, cunctas ex argento purissimo, quæ pendent ante arcum maiorem dextra læuaq. pensantes simul libras duodecim & semis. Ibidem fecit vela de stauraci quæ pendent inter arcus argenteos in circuitu altaris numero decem, ex quibus duo habentia in medio Cruces de chrysoclauo cum orbiculis, & alia octo cum periclysi de chrysoclauo; arcus vero cum columnis suis ex argento purissimo pensantes libras ducentas quinquaginta vnam & semis. Ibidem super Crucem fecit anaglyphum interfatilem ex auro mundissimo, pendentem in pergula ante altare cum candelis duodecim pensantem libras tredecim.

S. MARIÆ AD PRAESEPE. In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe fecit gabathas quinque ex auro purissimo B pensantes libras octo & semis, atque Crucem ex auro purissimo pensantem libras decem, atque coronam maiorem ex argento purissimo pensantem libras trigintasex. fecit & ibi vela alba holoserica inter columnas maiores dextra læuaq. numero quadragintaduo, ex eisq. vndecim rosata. Fecit etiam in introitu altaris alia vela holoserica rosata, quæ pendent inter arcus de ciborio numero quatuor, ex quibus vnum de chrysoclauo & margaritis, atque aliud velum maius album, quod pendet ante Regias maiores in introitu facta tecta.

S. AVREAE. Item sanctissimus Pontifex facta tecta Ecclesiæ S. Aureæ sitæ ad ostia Tiberina nouiter reparauit.

S. MARCELLI. Ecclesiam beati Marcelli, sitam in quartodecimo, quæ ab igne fuerat exusta, idem al- C mificus Pontifex in omnibus nouiter restaurauit.

BASILICA CONSTANTINIANA. Fecit & in basilica Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, tetraula in circuitu altaris alba holoserica, ex quibus vnum habet in medio tabulam cum Cruce de chrysoclauo. Sed & renouauit altare maius miræ magnitudinis decoratum ex argento purissimo pensante libras sexaginta octo.

S. MARIÆ AD PRAESEPE. Fecit & in basilica S. Dei Genitricis Mariæ, Ad præsepe, vestem chrysoclauam cum margaritis ornatam, habentem historiam Dominicæ Natiuitatis, similiter & arcus duos ex argento in presbyterio cum columnis quatuor, & alios arcus quinque pensantes libras centum triginta. Idem vero præcipuus Præsul fecit ibidem vestem rubram alythinam, habentem in medio tabulam cum chrysoclauo cum historia Domini nostri Iesu Christi, & S. Simeonis quando in templo est præsentatus, & in circuitu listam de chrysoclauo. Necnon aliam vestem de chrysoclauo, habentem historiam S. Dei Genitricis D Mariæ miræ magnitudinis & pulchritudinis, decoratam gemmis pretiosis & margaritis ornatam periclysi de chrysoclauo, & in circuitu lista de chrysoclauo.

S. MARIÆ DOMINICÆ. Sed & in diaconia S. Mariæ Dei Genitricis dominæ nostræ, quæ appellatur Domnica, fecit vestem rubeam alythinam habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia eiusdem S. Dei Genitricis ex margaritis ornatam, & periclysin de chrysoclauo.

S. MARIÆ ANTIQVÆ. Fecit autem & in diaconia S. Dei Genitricis, quæ appellatur Antiqua, super altare maius ciborium ex argento purissimo pensans libras ducentas duodecim.

BASILICA S. PETRI. Fecit & in basilica S. Petri nutritoris sui gabatham ex auro purissimo anaglypham cum gemmis pretiosis ornatam, quæ pendet ante imaginem ipsius Apostoli in ingressu vestibuli, pensantē libras septem & semis. Faciem autem Saluatoris, & ipsius Apostolorum principis ab imo vsque ad summū cum luminaribus inferius & superius honorauit; E necnon & intra Confessionem Saluatorem stantem dextra, læuaq. eius B. Apostoli Petri & Pauli imagines, habentes pariter coronas ex gemmis pretiosis. Atque pauimentum ipsius Confessionis vestitum ex auro fuluo pensante simul libras quadringentas quinquagintatres, & vncias sex. Verum etiam super ipsum sacrum altare fecit vestem chrysoclauam habentem historiam Dominicæ Ascensionis & Pentecosten, cum periclysi de chrysoclauo. Pari modo vbi supra fecit imaginem ipsius Apostolorum principis in porta virorum ex auro purissimo pensantem libras decem & octo & vncias tres. Idem vero beatissimus Pontifex vbi supra fecit cancellos fusiles in ingressu presbyterij, a dextra, læuaq. necnon & in ingressu vestibuli ex argento mundissimo, pensantes simul libras mille quingentas septuagintatres. Simulq. & columnas * versatiles in ingressu corporis dextra læuaq. ex parte virorum ac mulierum octo, simul pensantes libras centum

* cornatiles

A nonaginta tres. Necnon & arcus argenteos octo, pensantes simul libras centum quadraginta.

Fecit idem beatissimus Pontifex in basilica sancti Andreae vbi supra, regnum ex auro purissimo cum gemmis pretiosis pensans libras duas & vncias quinque. **S. ANDREAE.**

Necnon super altare beatæ Petronillæ, vbi supra, fecit regnum aureum cum gemmis pretiosissimis pensans libras duas & vncias tres. **S. PETRONILLÆ.**

Simili modo super altare S. Dei Genitricis vbi supra, quæ appellatur Mediana, fecit vestem de fundato cum periclysi de chrysoclauo habentem historiam Annuntiationis Dominicæ. **S. MARIÆ MEDIANÆ.**

In monasterio S. Agathæ super Suburram fecit vestem rubeam alythinam habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum periclysi de chrysoclauo. **S. AGATHÆ IN SVBVRRA.**

B Necnon in monasterio S. Pancratij sito post basilicam Saluatoris, quæ Constantiana dicta est, fecit vestem de fundato. **S. PANCRATII.**

Hic fecit beato Petro nutritori suo Euangelia aurea cum gemmis parasinis ac hyacinthinis & albis miræ magnitudinis in circuitu ornata pensantia libras decem & septem & vncias quatuor. Hic fecit calicem aureum præcipuum diuersis ornatum lapidibus pretiosis pensantem libras viginti & octo, similiter & patenam auream pensantem libras viginti octo & vncias nouem. Pari modo in eadem basilica ipsius Apostoli fecit Cherubim de argento purissimo deauratos quatuor, qui stant super capita columnarum argentearum sub ciborio pensantes libras nonaginta tres. Fecit quoque imaginem Saluatoris, vbi supra, auream quæ stat in trabe super ingressum vestibuli pensantem libras septuaginta nouem. **S. PETRI.**

C Item præfatus Pontifex fecit super altare beatæ Petronillæ ciborium cum columnis porphyreticis ex argento purissimo miræ magnitudinis pensans libras trecentas quadraginta octo, & imaginem argenteam stantem sub arcu ipsius ciborij pensantem libras decem & semis. **S. PETRONILLÆ.**

Item fecit in basilica sanctæ Dei Genitricis, Ad præsepe, super altare vestem chrysoclauam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis miræ magnitudinis & pulchritudinis, decoratam cum periclysi de chrysoclauo & vndique margaritis ornatam. **S. MARIÆ AD PRAESEPE.**

In titulo S. Dei Genitricis quæ appellatur, Callisti, fecit regnum ex auro purissimo pendens super altare maius ex gemmis pretiosis ornatum. **S. MARIÆ SIT. CALLISTI.**

In diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur, Dominica, fecit regnum ex auro mundissimo pendens super altare maius cum gemmis pretiosis ornatum pensans libras **S. MARIÆ IN DOMINICA.**

D duas.

Fecit & in basilica sanctæ Dei Genitricis, Ad præsepe, in ingressu præsepis regias * vestes ex auro purissimo pensantes simul libras centum viginti septem, & super ipsas Regias modicum fundatum, habens in circuitu listam de chrysoclauo. necnon alia vela maiora Tyria super regias maiores tria in ingressu basilicæ cum periclysi de fundato. **S. MARIÆ AD PRAESEPE.**

Idem egregius Præsul in Ecclesia beati Petri Apostoli fecit calices maiores ex argento purissimo qui ponuntur super trabes argenteos numero decem & octo pensantes simul libras centum octoginta duo. necnon fecit cerosstrata maiora fusilia ex argento purissimo, quæ stant ante Confessionem pensantia libras centum nonaginta octo. inuestiuit vero ipsam Crucem ex argento mundissimo quæ est super imaginem auream in ingressu vestibuli pensantem libras centum vigintifex & semis. Verum etiam ibi fecit lucernas fusiles duas ex argento purissimo pensantes simul libras viginti septem, & constituit vt diebus Dominicis & in sanctis solemnitatibus hinc inde iuxta Lectorium consisterent, & ad legendas sacras lectiones luminis splendore refulgerent. **S. PETRI BASILICA.**

Hic fecit ad beatum Andream ciborium ex argento purissimo super altare maius pensans libras trecentas quinque. Idem Pontifex diuinitus baptisterium eiusdem Ecclesiæ iam præ nimia vetustate ruinæ proximum (quia angustior locus existerat populo qui veniebat ad baptismum) a fundamentis ipsum amplum & rotundum in meliorem erexit statum, atque sacrum fontem in medio largiori spacio fundauit, eumq. in circuitu columnis porphyreticis decorauit & in medio fontis columnam posuit, & super columnam agnum ex argento fundentem aquam, pensantem libras viginti octo & vncias decem; necnon altare maius super abside constituit, cuius faciem atque Confessionem, seu rugas ad decorem ipsius sacri altaris inuestiuit ex argento mundissimo pensante simul **S. ANDREAE.**

libras quadraginta octo. Verum etiam & vestem de stauraci super ipsum posuit, atque regularem vbi supra inuestitum ex argento purissimo fecit, & super ipsum regularem posuit arcum & gamadias ex argento pensantes simul libras octoginta, necnon imagines tres vbi supra posuit ex argento pensantes libras triginta septem & uncias decem, ipsum vero baptisterium diuersis in circuitu decorauit picturis.

ORATORIUM S. CRUCIS. Oratorium vero sanctæ Crucis præ nimia vetustate ruiturum a fundamento simul cum abside nouo ædificio erexit, & ad perfectum vsque perduxit atque ipsam absidem ex musiuo diuersis decorauit picturis atque marmoribus miro splendore, vbi obtulit hæc, ciborium super altare cum columnis . . . , atque faciem altaris inuestiuit ex argen-

НАНТАДА АРМЯВУՅԷ to purissimo pensante libras centum viginti vnam & uncias duas, regnum epanoclitum ex auro purissimo cum Cruce in medio pendente super ipsum altare pensans libram vnã

ԵՄԱՐՈՒՄ & uncias vndecim: necnon alias columnas argenteas quatuor & super ipsius regulare inuestitum ex argento purissimo pensantem libras sexaginta quatuor & uncias tres, arcus

ԻՆՏԵՆ argenteos tres pensantes libras quadraginta tres & uncias octo. imagines argenteas deauratas tres pensantes libras triginta: canistra argentea duodecim pensantia libras septuaginta octo, gabathas argenteas interfatiles fundatas viginti vnas, & Crucem vnã pen-

santes simul libras quinquaginta. vestem vero super altare fundatam vnã & aliam de blatthi cum chrysoclauo, necnon aliam vestem rosatam cum chrysoclauo, velum modicum chrysoclauatum cum Crucifixo & margaritis ornatum, vela modica quæ pendent in regulare ante imagines. Tyria sex, vela alba rosata serica ornata in circuitu de fundato duodecim. Velum maius album rosatum ornatum de super de quadraplo vnum & aliud velum rubeum cum tabula, quod pendet ante Regias maiores, vela modica de stauraci quatuor quæ pendent in regulari ante imagines, sed & alia vela promiscua serica numero vndecim. Fecit vbi supra ad fontes vela Tyria tria, quæ pendent in regulari ante imagines, & alia vela serica numero viginti vnum.

Hic fecit beato Petro Apostolo nutritori suo calicem aureum præcipuum epanoclitum diuersis ornatum lapidibus pretiosis pensantem libras viginti quinque: fecit vero super ciborium canthara maiora quatuor ex argento purissimo habentia in medio cereos ex argento diademata pensantia libras centum quadraginta. Fecit & thuribulum Apostolicum ex auro purissimo pensans libras duas & uncias quinque. Fecit vero vestem super altare maius chrysoclauam diuersis ornatam picturis, quam constituit quatuor temporibus per annum in duodecim lec. . . ibidem ponere. Fecit vbi supra coronas maiores ex argento purissimo quatuor pensantes simul libras centum quinquaginta & semis. Fecit & Lectorium ex argento purissimo miræ magnitudinis pensans

ԵՄԱՐՈՒՄ libras quadraginta tres, necnon cerostrata ex argento purissimo manentia iuxta Lectorium pensantia simul libras quadraginta octo, verum etiam * super scripta cerostrata fecit lucernas fusiles bimixas duas ex argento puro pensantes libras viginti septem, & constituit vt Dominicis diebus vel sanctis solemnitatibus hinc inde iuxta Lectorium consisterent & ad legendas sacras lectiones luminis splendore fulgerent. Phara canthara fecit in presbyterio quatuordecim ex argento mundissimo pensantia simul libras quatuorcentum triginta tres, necnon columnas octo & arcus quatuor ex argento pensante libras centum septuaginta tres. Fecit ibidem calices fundatos ex argento qui pendent inter columnas maiores dextra læuaq. basilicæ numero septuaginta quatuor ex argento pensantes libras * centum sexaginta vnam.

Ս.ՊԵՏՐԻ ԲԱՍԻԼԻԿԱ Item beatus Antistes ad beatum Andreæ Apostolum vestiuit altare maius ex argento purissimo deaurato pensante libras centum triginta quinque, canthara ex argento purissimo duodecim pensantia libras quinquaginta duas, canistra duodecim ex argento purissimo pensantia libras septuaginta octo.

Ս.ՊԵՏՐՈՆԻԼԱԵ. Vestiuit altare sanctæ Petronillæ ex argento purissimo deaurato diuersis ornatum picturis vndique pensans libras centum sexaginta duas.

Ս.ԳՐԵԳՐԻՍ ՊԱՊԱԵ. Necnon vestiuit altare beati Gregorij Confessoris atque Pontificis ex argento deaurato vndique pensante libras centum viginti octo.

Ս.ՊԵՏՐԻ. Fecit in super in gremio basilicæ beati Petri Apostoli cortinam maiorem Alexandrinam holosericam habentem in medio adiunctum fundatum & in circuitu ornamenta de fundato. Verum etiam idem præcipuus Præsul fecit thuribula Apostolica duo ex auro purissimo, ex quibus vnum misit intus super corpus eius, pensans libras quinquaginta

quaginta duas, alterum pensans libras duas & uncias octo, quod præcedit per stationes. Idem Pontifex inuestiuit faciem altaris sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe ex argento mundissimo deaurato pensante libras octoginta sex. Fecit ibi coronas duas ex argento purissimo pensantes libras quinquaginta quatuor. Cortinam maiorem Alexandrinam holosericam ornatam de fundato vnã.

Hic idem vero præcipuus Præsul ex largitate omnipotentis Dei & beati Petri Apostoli clauigeri Regni cælorum obtulit per vniuersas Sanctorum Ecclesias huius almiæ Urbis Romæ coronas vel etiam canistros ex argento purissimo ob veniam peccatorum suorum, videlicet, In Ecclesia Domini nostri Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, fecit coronam ex argento purissimo pensantem libras viginti tres.

In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe similiter fecit coronam ex argento purissimo pensantem libras tredecim.

In Ecclesia S. Dei Genitricis ad Martyres fecit coronam pensantem libras duodecim & uncias tres.

In Ecclesia S. Dei Genitricis tituli Callisti fecit coronam argenteam pensantem libras tredecim & uncias tres.

In Ecclesia S. Dei Genitricis quæ appellatur Antiqua, fecit coronam ex argento pensantem libras tredecim.

In diaconia ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Cosmedin eodem modo fecit coronam ex argento pensantem libras duodecim.

Necnon in diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Domnica similiter fecit coronam de argento pensantem libras nouem.

In diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Via lata fecit coronam ex argento pensantem libras nouem.

Item in diaconia sanctæ Mariæ in Cyro fecit coronam ex argento pensantem libras octo.

In diaconia sanctæ Dei Genitricis, quæ appellatur foris portam fecit coronam pensantem libras quatuor & uncias duas.

Similiter fecit in monasterio S. Siluestri coronam ex argento pensantem libras sex & uncias tres.

In monasterio S. Laurentij dicti * Pallaciani, fecit canistrum de argento pensans libras duas & uncias septem.

In monasterio sancti Pancratij quod ponitur iuxta basilicam Saluatoris fecit canistrum de argento pensans libras quinque & semis.

Fecit etiam in monasterio SS. Andreæ & Bartholomæi quod appellatur Honorij canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio S. Stephani quod ponitur iuxta Lateranas fecit canistrum de argento pensans libras duas.

In monasterio primi Martyris Stephani, quod ponitur ad beatum Petrum Apostolum fecit canistrum ex argento pensans libras tres & semis.

In monasterio SS. Ioannis & Pauli, quod positum est iuxta beatum Petrum Apostolum fecit canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio S. Martini fecit canistrum ex argento pensans libras quatuor & uncias duas.

In monasterio S. Stephani quod appellatur Cara galla patricia, fecit canistrum pensans libras duas & semis.

In monasterio S. Cæsarij quod positum ad beatum Paulum Apostolum, fecit canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio sancti Stephani apud sanctum Paulum fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio SS. Cosmæ & Damiani iuxta Præsepe fecit canistrum ex argento pensans libras duas & uncias duas.

In monasterio S. Andreæ quod appellatur Massa Iuliana, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

quaginta duas, alterum pensans libras duas & uncias octo, quod præcedit per stationes. Idem Pontifex inuestiuit faciem altaris sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe ex argento mundissimo deaurato pensante libras octoginta sex. Fecit ibi coronas duas ex argento purissimo pensantes libras quinquaginta quatuor. Cortinam maiorem Alexandrinam holosericam ornatam de fundato vnã.

Hic idem vero præcipuus Præsul ex largitate omnipotentis Dei & beati Petri Apostoli clauigeri Regni cælorum obtulit per vniuersas Sanctorum Ecclesias huius almiæ Urbis Romæ coronas vel etiam canistros ex argento purissimo ob veniam peccatorum suorum, videlicet, In Ecclesia Domini nostri Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, fecit coronam ex argento purissimo pensantem libras viginti tres.

In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe similiter fecit coronam ex argento purissimo pensantem libras tredecim.

In Ecclesia S. Dei Genitricis ad Martyres fecit coronam pensantem libras duodecim & uncias tres.

In Ecclesia S. Dei Genitricis tituli Callisti fecit coronam argenteam pensantem libras tredecim & uncias tres.

In Ecclesia S. Dei Genitricis quæ appellatur Antiqua, fecit coronam ex argento pensantem libras tredecim.

In diaconia ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Cosmedin eodem modo fecit coronam ex argento pensantem libras duodecim.

Necnon in diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Domnica similiter fecit coronam de argento pensantem libras nouem.

In diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Via lata fecit coronam ex argento pensantem libras nouem.

Item in diaconia sanctæ Mariæ in Cyro fecit coronam ex argento pensantem libras octo.

In diaconia sanctæ Dei Genitricis, quæ appellatur foris portam fecit coronam pensantem libras quatuor & uncias duas.

Similiter fecit in monasterio S. Siluestri coronam ex argento pensantem libras sex & uncias tres.

In monasterio S. Laurentij dicti * Pallaciani, fecit canistrum de argento pensans libras duas & uncias septem.

In monasterio sancti Pancratij quod ponitur iuxta basilicam Saluatoris fecit canistrum de argento pensans libras quinque & semis.

Fecit etiam in monasterio SS. Andreæ & Bartholomæi quod appellatur Honorij canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio S. Stephani quod ponitur iuxta Lateranas fecit canistrum de argento pensans libras duas.

In monasterio primi Martyris Stephani, quod ponitur ad beatum Petrum Apostolum fecit canistrum ex argento pensans libras tres & semis.

In monasterio SS. Ioannis & Pauli, quod positum est iuxta beatum Petrum Apostolum fecit canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio S. Martini fecit canistrum ex argento pensans libras quatuor & uncias duas.

In monasterio S. Stephani quod appellatur Cara galla patricia, fecit canistrum pensans libras duas & semis.

In monasterio S. Cæsarij quod positum ad beatum Paulum Apostolum, fecit canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio sancti Stephani apud sanctum Paulum fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio SS. Cosmæ & Damiani iuxta Præsepe fecit canistrum ex argento pensans libras duas & uncias duas.

In monasterio S. Andreæ quod appellatur Massa Iuliana, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

S. MARIÆ AD PRÆSEPE.

BASIL. CONSTANTINIANA.

S. MARIÆ AD PRÆSEPE.

S. MARIÆ AD MARTYRES.

S. MARIÆ TIT. CALLISTI.

S. MARIÆ ANTIQVÆ.

S. MARIÆ COSMEDIN.

S. MARIÆ DOMNICÆ.

S. MARIÆ IN VIA LATA.

S. MARIÆ IN CYRO.

S. MARIÆ FORIS PORTAM.

* Pallacini

* Pallacini

- * **Cassij** In monasterio S. * Cassini quod ponitur iuxta beatum Laurentium foris muros fecit **A** canistrum ex argento pensans libras duas .
In monasterio S. Stephani fecit canistrum ex argento pensans libras duas .
In monasterio S. Victoris ad S. Pancratium fecit canistrum pensans libras duas & vncias septem .
In monasterio S. Chryfogoni fecit canistrum ex argento pensans libras tres .
In monasterio S. Mariæ quæ appellatur Ambrosij fecit canistrum ex argento pensans libras duas .
In monasterio S. Mariæ quæ appellatur Iuliæ fecit similiter .
In monasterio S. Andreæ quod positum est iuxta basilicam Apostolorum fecit similiter .
In Oratorio S. Stephani quod positum est in monasterio Dulcitij fecit canistrum ex **B** argento pensans libras duas & vncias quinque .
In Oratorio SS. Sergij & Bacchi quod positum est in Callinico fecit similiter .
In monasterio sancti Agapiti quod positum est iuxta titulum Eudoxiæ fecit similiter .
In Oratorio sanctæ Agnetis quod positum est in monasterio quod appellatur duo furna fecit canistrum pensans libras duas & vncias octo .
Necnon in Oratorio S. Viti quod positum est in monasterio quod appellatur ad Surdas fecit canistrum pensans libras duas & vncias nouem .
In monasterio S. Bibianæ fecit similiter canistrum de argento pensans libras duas & vncias nouem .
- * **Recanati** Fecit in Oratorio S. Luciæ quod positum est in monasterio * Recanati canistrum pensans **C** libras duas .
Fecit in Oratorio S. Mariæ quod positum est in monasterio S. Michaelis canistrum pensans libras duas , vncias duas .
In monasterio S. Sergij fecit canistrum similiter ex argento pensans libras tres .
In Oratorio S. Agathæ quod ponitur in monasterio ad caput Africi canistrum ex argento pensans libras tres .
In monasterio S. Euphemie & Archangeli quod positum est iuxta titulum Pudentis fecit canistrum ex argento pensans libras quinque .
In monasterio S. Seridonis fecit similiter .
In Oratorio S. Agathæ quod positum in monasterio Tempuli fecit similiter .
In Oratorio S. Cæsarij ad monasterium de Corfas similiter fecit canistrum pensans **D** libras duas & vncias tres .
In monasterio S. Semitrij fecit similiter .
In monasterio S. Mariæ ad Aquas Saluias fecit similiter .
In monasterio S. Donati quod positum est iuxta titulum S. Priscæ, fecit canistrum argenteum pensans libras duas & vncias quinque .
In monasterio S. Ioannis quod positum est in Auentino fecit similiter .
In Oratorio S. Mariæ quod positum est in monasterio de Lutara fecit canistrum argenteum pensans libras duas & semis .
In monasterio Hierusalem quod positum est ad sanctum Petrum Apostolum fecit similiter .
In monasterio S. Agnetis posito foris portam Numentanam fecit canistra ex argento pensantia libras quinque .
In monasterio S. Eugeniæ foris portam Latinam pari modo fecit canistra ex argento pensantia libras quinque .
In Oratorio S. Gregorij quod positum in Campo Martis fecit canistrum pensans libras tres .] hætenus de donis in monasteria collatis, quæ numerata hic habes quadraginta quatuor, vt non te pigeat prolixæ lectionis, cum representatam in his habeas veterem Romam huius temporis in numero & cultu diuersorum nominum Ecclesiarum . sed dolendum sit, earum quamplurimas excidisse; gaudendum tamen vel earum saltem nomina superesse. Pergit vero de alijs donis ad alia loca sacra missis Anastasius coeptam semel orationem .
Fecit in titulo beatæ Sabinæ coronam ex argento purissimo pensantem libras octo .

- A** In diaconia SS. Siluestri & Martini posita iuxta Orpheam, coronam ex argento pensantem libras sex & vncias duas .
In Oratorio S. Lucie, quod est positum in xenodochio, fecit canistrum ex argento pensans libras duas & vncias quatuor .
In Oratorio S. Abbachyri, quod est in xenodochio, fecit similiter canistrum pensans libras duas .
In Oratorio SS. Cosmæ & Damiani positum in xenodochio, quod appellatur Tuciū, fecit canistrum pensans libras duas & vnciam vnā .
In Oratorio S. Peregrini posito in hospitale Dominico ad Naumachiam fecit canistra pensantia libras quinque & vnciam vnā .
Fecit idem Pontifex in basilica Domini nostri Iesu Christi quæ appellatur Constanti- **B** niana super altare maius vestes chrysoclauas duas, ex quibus vnā habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, aliam habentem historiam viuificæ & venerandæ Dominicæ Crucis . Cantharos ex argento mundissimo octo pensantes simul libras vigintiseptem & vncias sex . Inuestiuit super rugas ante ingressum altaris ex argento purissimo pensante libras quadraginta octo & vncias octo . Fecit coronam ex argento purissimo pensantē libras duodecim . Fecit vbi supra ad Fontes vela alba holoserica ornata in circuitu de fundato atque quadraplo numero decem . Sarta tecta ipsius Ecclesiæ cum quadriporticu simul ad fontem omnia, & in omnibus nouiter restaurauit . Quæ enim intacta & inconcussa reliquerat terræ motus simul & fenestras in abside ex vitro ex diuersis coloribus conclusit atque decorauit: & alias fenestras basilicæ ex metallo gypfino reparauit . Et in medio basilicæ fecit cortinas duas, ex quibus vnā maiorem fundatam albam & aliam minorem albam rosatam .
- C** Fecit idem Pontifex in basilica sanctæ Dei Genitricis quæ appellatur, Ad præsepe, cortinam rosatam cum periclysi de fundato: canthara de argento purissimo duo pensantia libras vigintitres, columnas duas pensantes libras vigintiunā vncias quinque, Crucem cum gabatha ex argento mundo pensantem libras quinque .
In diaconia ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Antiqua, fecit tetraula alythina ornata in circuitu de quadraplo .
In Oratorio S. Andreæ vela holoserica ornata vt supra .
In titulo ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Callisti, fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia de Præsentatione **D** alythina quatuor, habentia Crucem cum gammadijs, & in circuitu periclysin de Tyrio . Velum Tyrium maius, quod pendet ante imaginem cum periclysi de blatthi vnū . Vela modica rubea alythina cum stauraci in medio numero tria, quæ pendunt ante imagines argenteas cum periclysi de blatthi . Cortinam maiorem holosericam in gremio basilicæ vnā . Fecit & imagines argenteas deauratas, e quibus vnā cum gemmis . arcum argenteum vnū cum gammadijs . Supra cerostrata pharum vnū, thuribula duo, pensantia simul libras nonagintaquinque & vncias septem .
- Fecit vero idem præfatus Antistes B. Petro Apostolo calicem aureum diuersum ornatum lapidibus pretiosis, qui procedit per stationes pensantem libras tredecim & semis .
Hic fecit in basilica ipsius Apostoli velum chrysoclauum, quod pendet super ingressum vestibuli, item aliud velum maius quod pendet chrysoclauum, quod pendet in **E** trabe argentea ante imaginem Saluatoris super ingressum vestibuli . Coronam maiorem ex argento purissimo pensantem libras quinquagintatres & vncias octo, pharum argenteum pendens infra ipsam coronam, pensans libras viginti quatuor . Item coronas argenteas quatuor pensantes libras quinquagintaseptem . Canistra octo pensantia simul libras quadraginta .
Hic vero pro amore & cautela Orthodoxæ Fidei, fecit vbi supra scuta argentea duo scripta vtraque Symbolo, vnū quidem litteris Græcis & aliud Latinis, * sedentia dextra læuaq. super ingressum corporis pensantia libras nonagintaquatuor & vncias sex .] huius autem faciendi operis tam in basilica S. Petri quam in basilica S. Pauli quæ præcesserit occasio, superius dictum est suo loco. Pergit idem auctor .
Fecit vbi supra in gremio basilicæ cortinam maiorem holosericā fundatam vnā . Velum album holosericum rosatum maius vnū, quod pēdet in trabe maiore super imagi-

BASILICAM
CONSTANTINIANAM.S. MARIÆ AD
PRÆSEPE.S. MARIA IN
CALLISTO.BASILICAM
S. PETRI.SYMBOLVM
FIDEI SCRIPTVM
IN SCVTIS ARGENTIS.
*pendentia

nes aureas ornatam in circuitu de fundato. Super fontes fecit vela serica alba numero no- A
uem ornata in circuitu de fundato.

ALTARE S. LEONIS. Hic vero inuestiuit altare beati Leonis Confessoris atque Pontificis ex argento mun-
dissimo deaurato pensante libras centum & nouem.

ALTARE S. GREGORII. Item inuestiuit altare beati Gregorij Confessoris atque Pontificis ex argento mundif-
simo deaurato pensante libras centum vigintiseptem.] & post illa de cultu basilicæ fan-
cti Pauli, quæ dicta sunt superius dum de terræmotu, quo illa basilica concussa est, actum
est, ista addit.

S. SABINAE. Hic fecit in basilica B. Sabinæ Martyris in gremio basilicæ cortinam maiorem holose-
ricam de quadraplo & fundato pulcherrimam.

S. PETRI. Præfatus vero venerabilis & præclarus Pontifex fecit in basilica beati Petri nutritoris
sui super altare maius ciborium vnum cum columnis quatuor ex argento purissimo de- B
aurato cum diuersis historijs miræ magnitudinis mirifice decoratum, quod pensat vndi-
que libras septingentasquatuor & vncias tres. Ciborium vero quod inde abstulit po-
suit super altare maius in basilica Dei Genitricis quæ appellatur, Ad præsepe, & Crucem
argenteam fecit inibi, pensantem libras duodecim & vncias tres.

SS. APOSTO- LORVM. Quadriporticum basilicæ sanctorum Apostolorum in Via lata intus & foris restau-
rauit.

S. AGATHAE. Sarta tecta S. Agathæ Martyris sita in Suburra nouiter restaurauit.

IN PATRIAR- CHIO LATE- RANENSI. Hic vero sanctissimus Præsul fecit in Patriarchio Lateranensi Oratorium a fundamen-
tis in honore beati Archangeli, quod etiam multis diuersis picturis ornauit vndique, &
omnia cimelia tam aurea quam argentea, atque etiam vela obtulit. * Mancronam vero
ipsius Lateranensis Patriarchij, quæ extenditur a campo & ultra imagines Apostolorum, C
quæ præ nimia vetustate ruituræ erant, a fundamētis restaurauit, & solaria restituit, mar-
moribus strauit, & cameram ipsius Mancronæ nouiter fecit, & diuersis historijs pictura
mirifica decorauit.

BASILICA S. PETRI. Idem a Deo protectus venerabilis & præclarus Pontifex, fecit in circuitu altaris beati
Petri Apostoli nutritoris sui tetraula rubea holoserica alythina, habentia tabulas, seu orbic-
ulos de chrysoclauo diuersis historijs depictos cum stellis de chrysoclauo ex margaritis
ornata miræ magnitudinis & pulchritudinis decorata, quæ in diebus festis ibidem ad
decorē emittuntur. Pari modo & desuper & alia tetraula alba holoserica rosata Pascha-
lia, habentia tabulas & orbiculos de chrysoclauo & margaritis, cum pericycli de chry-
soclauo. Item etiam alia vela modica quatuor vbi supra in singulis columnis ciborij fe-
cit, habentia tygres de chrysoclauo, & in circuitu ornata de blatthi. Item & alia vela mo- D
dica quatuor eandem habentia similitudinem, eorum quæ in basilica Doctoris muni-
di Pauli Apostoli in columnis ciborij fecit.

S. AGAPITI. Idem Pontifex sarta tecta restaurauit sancti Agapiti Martyris, quæ sita est in Præne-
stino: necnon tecta alterius basilicæ, positæ iuxta eandem restaurauit.

S. STEPHANI. Pari modo sarta tecta basilicæ beati Stephani primi Martyris positæ via Latina millia-
rio tertio, quæ erat ruinæ proxima, reparauit.

S. BASILIDIS. Item basilicam beati Basilidis Martyris sitam in Merulana nouiter restaurauit.

BASILICA LA- TERANENSIS. Item in basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, quæ appellatur Constantina-
na de proprio argento ipsius basilicæ coronas cum delphinis quinque, canistra nume-
ro trigintaquinque, gabathas numero octo de argento purissimo pensantes simul libras
ducentas septuaginta sex.

S. MARIÆ AD PRÆSEPE. Fecit etiam in basilica sanctæ Dei Genitricis, quæ vocatur, Ad præsepe cortinam de
fundato, & in circuitu ornata de blatthi, quæ pendet in pertica super sedem mirifice
decoratam. Vela promiscua tam de fundato quam de stauraci & quadraplo, ornata in
circuitu de blatthi numero quadraginta. Fecit vero vbi supra ante ingressum Præse-
pis pharum in modum retis ex argento purissimo cum canistris quinque de argento pu-
rissimo, pensans simul libras trigintaseptem & semis.

BASILICA S. PETRI. Idem vero sanctissimus Pontifex fecit rursus beato Petro Apostolo nutritori suo cali-
cem aureum præcipuum tetragon spanoclistum diuersis ornatum pretiosis lapidibus,
pensantem libras trigintaduas: necnon patenam auream spanoclistam miræ magnitu-
dinis decoratam, pensantem libras viginti quinque & vncias nouem. Fecit & pharum in
modum retis cum canistro & Cruces de argento purissimo, quæ pendent sub arcu prin-
cipali:

A cipali: necnon & alium pharum maiorem cum canistris pendentem sub trabe maiore
argentea, ad ornatum S. Dei Ecclesiæ, pensantem libras mille centum quatuor, & vncias
septem.

Idem fecit sanctissimus Pontifex in basilica sanctæ Dei Genitricis Mariæ Ad præsepe
tetraula alba holoserica rosata, ornata in circuitu de chrysoclauo, & intra præsepe
idem fecit vestes albas rosatas numero quatuor, ornatas in circuitu de Tyrio.

In diaconia vero eiusdem Dei Genitricis, quæ appellatur Domnica, fecit vestem al-
bam holosericam rosatam habentem in medio tabulas de Tyrio cum historia Crucifixi:
necnon & rotam de chrysoclauo ornatam in circuitu de quadraplo. Fecit vbi supra cor-
tinam fundatam ornatam in circuitu de blatthi.

In diaconia eiusdem Dei Genitricis, quæ appellatur Cosmedin, fecit vestem albam
holosericam cum tabula de chrysoclauo, habentem historiam Dominicæ Resurrectionis,
& in circuitu listam de chrysoclauo.

Fecit ad S. Mariam Ad Martyres vestem albam holosericam rosatam cum tabula de
Tyrio habentem historiam Crucifixi, & rotam de chrysoclauo ornatam in circuitu de
Tyrio.

In diaconia antedictæ Dei Genitricis, posita foris portam beati Petri fecit vestem de
Tyrio mirifice decoratam.

Idem præclarus & venerabilis Pontifex fecit in basilica beati Petri Apostoli nutrito-
ris sui canistra intersitalia ex argento purissimo, tam in quadriporticu quam in gremio
basilicæ numero vigintiduo pensantia simul libras centum viginti quinque. Gabathas
signatas signo Crucis, quæ pendent tam in grâdi porticu quam in pharo æreas in medio
basilicæ numero quadraginta octo, pensantes libras centum vnam & semis. Phara ar-
gentea tria, quæ stant super trabes argenteas, pensantia libras nonagintatres. Arcus ar-
genteos duos pensantes libras quadraginta unam, & vncias nouem. Vela de blatthi
maiora, quæ pendent in trabibus argenteis dextra, læuaq. presbyterij, necnon & in
circuitu Sedis numero triginta, ornata de quadraplo. Vela modica de fundato qua-
draginta septem ornata in circuitu de blatthi Byzanteo, & inuestiuit de blatthi Nea-
politano: necnon & in gremio Ecclesiæ fecit cortinam Alexandrinam in circuitu de Ty-
rio. Vela alba modica holoserica rosata numero viginti quinque ornata in circuitu de
blatthi, ex quibus vnum ornatum de stauraci.

Super altare vero beati Andreæ fecit vestem albam holosericam rosatam cum tabula
de chrysoclauo habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu eius listam
de chrysoclauo.

In altare beatæ Petronillæ fecit vestem albam holosericam cum tabula de chrysocla-
uo, habentem pariter historiam Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu eius listam de
chrysoclauo.

In Oratorio S. Dei Genitricis in Mediana fecit vestem albam holosericam rosatam, ha-
bentem in medio Crucem de chrysoclauo, & in circuitu ornata de Tyrio.

In Oratorio ipsius sanctæ Dei Genitricis, quæ dicitur Domni Pauli Papæ, fecit vestem
albam holosericam in circuitu de * suizilo.

In monasterio S. Martini fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio
Crucem de chrysoclauo, cum pericycli de Tyrio.

Fecit in basilica Apostolorum in Via lata super altare maius vestem albam holose-
ricam rosatam, habentem in medio tabulam cum historia Dominicæ Resurrectionis, & in
circuitu vestem de chrysoclauo; necnon & orbiculos de chrysoclauo cum pericycli de
Tyrio, tetraula media in circuitu de fundato, ex quibus vna cum chrysoclauo. Vela
modica Alexandrina duo ornata in circuitu de stauraci, & in medio basilicæ fecit cor-
tinam maiorem de fundato mirifice decoratam, ornatam in circuitu de Tyrio, & in me-
dio Cruces de Tyrio.

Fecit in titulo S. Sabinæ Martyris super altare maius vestem albam holosericam rosa-
tam, habentem in medio tabulam de stauraci, & in medio historiam Dominicæ Resur-
rectionis, & in circuitu listam de chrysoclauo.

Pari modo & in titulo S. Sufannæ Martyris super altare maius vestem albam fecit de
holoserico rosatam, habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia Domini-
cæ Resurrectionis, & in circuitu listam de chrysoclauo.

Fecit

S. MARIÆ AD PRÆSEPE.

S. MARIÆ IN DOMNICA.

S. MARIÆ IN COSMEDIN.

S. MARIÆ AD MARTYRES.

S. MARIÆ FORIS PORTAM S. PETRI.

S. ANDREÆ.

S. PETRONILLÆ.

S. MARIÆ IN MEDIANA.

S. MARIÆ PAULI PAPÆ.

MONASTERIUM S. MARTINI.

BASILICA SS. APOSTOLORVM.

S. SABINÆ.

S. SUFFANNÆ.

S. STEPHANI IN COELIO MONTE. Fecit in basilica sancti Stephani primi Martyris in Coelio monte vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de stauraci cum historia Dominicae Resurrectionis, & Crucem de chrysoclauo.

S. GEORGII. In diaconia beati Georgij Martyris super altare maius fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de stauraci cum historia Crucifixi, ornatam de Tyrio, & rosas de chrysoclauo.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Idem vero protectus a Deo venerabilis & praclarus Pontifex in basilica sanctae Dei Genitricis, quae appellatur Ad praesepe, ob nimium amorem ipsius Dominae nostrae fecit pharum ex argento purissimo cum lucerna & cerapro suo, pensante simul libras quadraginta & semis. & constituit eius beatitudo, vt in Dominicis diebus, vel in facris solemnitatibus iuxta Lectorium consisteret, & ad legendum sacras lectiones luminis splendore fulgeret.

S. PETRI BASILICA. In Ecclesia beati Petri pari modo fecit pharum ex argento purissimo cum lucerna & cerapro suo pensantem libras nonaginta & semis; & sub imagine Saluatoris Crucifixi in modum, fecit coronam ex argento purissimo pro luminarium splendore pensantem libras

S. APOLLINARIS RAVEN. In basilica S. Apollinaris Martyris atque Pontificis, quae fundata est iuxta ciuitatem Rauennam, iam praenimia vetustate ruinae proximam restaurauit, & in meliorem deduxit statum. Super altare vero ipsius sacrae basilicae in honorem omnipotentis Dei & beati Petri Apostoli de eius donis ac datis fecit vestem sericam rosatam albam, habentem in medio Crucem de chrysoclauo cum orbiculis & rosas sericas, habentes historias Annuntiationis & Natalis Domini, atque Passionem, & Resurrectionem, necnon in caelos Ascensionem & Pentecosten ornatas in circuitu simili modo de chrysoclauo. sed & canistrum ex argento purissimo inibi fecit cum catenulis supra, pensans libras quindecim.

ALBANENSIS ECCLESIA EXVSTA RESTAVRATA. Episcopium Albanense simul cum Ecclesia, quae nomine beati Pancratij fundata est, per quamdam negligentiam vel iniuriam, per immissionem diabolicam post matutinas laudes exustam a fundamentis vsque ad tectum, clementissimus & solertissimus Pontifex, Deo inspirante, firmum iaciens fundamentum, mirum in modum nouiter restaurauit, & facta tecta in meliorem statum deduxit, & fecit super altare maius vestes duas, e quibus vnā cum rosis maioribus habentem gryphes ornatam in circuitu de fundato, & aliam vestem de fundato, sed & tetrauila serica alythina ornata de Tyrio optimo in circuitu eiusdem altaris fecit numero quatuor.

S. PETRI BASILICA. Verumetiam in Ecclesia beati Petri Apostoli fecit vestem rosatam habentem historiam Domini nostri Iesu Christi, quando extendit manus, & apprehendit Petrum Apostolum de fluctibus maris.

S. CYRIACI. Idem beatissimus & praclarus Pontifex fecit in basilica S. Cyriaci vestem albam holosericam, habentem in gyro periclysin de fundato, & in medio historiam Resurrectionis, & in circuitu altaris tetrauila alba, habentia periclysin de Tyrio.

S. VITALIS. Fecit autem & in titulo sancti Vitalis vestem albam holosericam, habentem periclysin de fundato, & in medio historiam Resurrectionis.

S. ARCHANGELI. Necnon & in diaconia S. Archangeli posuit vestem albam holosericam, habentem periclysin de Tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

S. ABBACHYRI. Item super altare S. Abbachyri fecit vestem similem.

S. AGATHAE. Porro in diaconia S. Agathae Martyris fecit idem Pontifex vestem albam holosericam habentem in gyro periclysin de Tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

S. PAMMACHII. Verum & in titulo S. Pammachij super altare SS. Ioannis & Pauli fecit vestem albam holosericam, habentem in gyro periclysin de fundato, historiam Crucifixi, Ascensionis, & Pentecostes.

S. CLEMENTIS. Pariter in Ecclesia beati Clementis Martyris atque Pontificis fecit vestem albam cum chrysoclauo, habentem historiam Resurrectionis, & Ascensionis & Pentecostes.

S. CYRIACI. In Ecclesia S. Cyriaci posita via Ostiensi fecit vela e quadraplo numero quinque, habentia historiam Saluatoris vocantis discipulos de naue, & super altare ipsius Martyris posuit vestem de fundato.

S. MARIAE AD PRAESEPE. In basilica sanctae Dei Genitricis semper Virginis Mariae dominae nostrae, quae est Ad praesepe, fecit coronas argenteas cum delphinis duodecim, pensantes libras centum & duas

A duas & vncias quatuor. & phara canthara argentea cum delphinis numero . . . pensantia libras octoginta & semis.

Idem beatissimus Pontifex fecit in basilica beati Petri Apostoli nutritoris sui ante presbyterium pharum volubilem ex argento purissimo cum coronis & Crucibus pensantem libras centum triginta quinque & vncias sex. Verum & idem ipse & deorsum vbi sacratissimum corpus ipsius principis Apostolorum requiescit renouauit imaginem auream, habentem vultum Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, ac sanctae Dei Genitricis Dominae nostrae & beatorum Apostolorum Petri & Pauli atque Andreae, necnon & beatae Petronillae virginis, vbi & addidit auri obrizi libras viginti vnā & vncias tres & semis.

Vestiuit altare S. Martini Confessoris Christi ex argento purissimo deaurato * ex terra quondam Frigidisij Abbatis pensante libras decem & septem & semis.

B Idem praclarissimus Pontifex conspiciens Ecclesiam beatorum Martyrum Nerei & Achillei praenimia iam vetustate deficere, atque aquarum inundatione repleti, iuxta eandem Ecclesiam nouiter a fundamentis in loco superiore Ecclesiam construxit mirae magnitudinis & pulchritudinis decoratam. In quo etiam loco haec obtulit dona, ciborium ex argento purissimo pensans libras ducentas quindecim, canistra ex argento numero sex pensantia simul libras quindecim. Calicem & patenam ex argento purissimo deauratos pensantes libras duodecim & vncias decem. Regnum super altare ex auro purissimo pensans libras duas & vncias sex, vestes duas, ex quibus vnā albam holosericam, habentem historias Dominicæ Natiuitatis, Resurrectionis, Ascensionis, atque Pentecostes ornatam in circuitu de chrysoclauo, & aliam de Tyrio.] in restauratione autem eiusdem Ecclesiae recens facta reperimus eiusdem instaurationis a Leone facta aliqua monumenta: Sixtus enim Papa quartus qui restaurauit & ipse breuiori ambitu ipsam contraxit, & obtexit quod labefactatum vidit vetus pauimentum.

Item fecit in basilica beatae Dei Genitricis Ad praesepe regnum ex auro purissimo spacioloso, diuersis in circuitu de chrysoclauo ornatum lapidibus pretiosis, pensans libras quatuor & vncias septem.

Fecit vero communicales ex argento purissimo per singulas vrbis regiones, quae praecederent stationes per manus acholytorum numero viginti quatuor pensantes simul libras

Pari modo in basilica beati Petri fautoris sui fecit regnum ex auro purissimo diuersis pretiosis ornatum lapidibus pensans libras septem.

D Fecit etiam in diaconia SS. Martyrum Nerei & Achillei vela promiscua holoserica numero] quae autem hoc tempore diaconia erat, postea transijt in titulum.

Itemq. fecit facta tecta beati Agapiti Martyris sita iuxta Ecclesiam beati Laurentij foris murum. & quae praenimia vetustate emarcuerant nouiter restaurauit.

Immo & in titulo beatae Pudentianae fecit vestem albam holosericam ornatam in circuitu de Tyrio.] haecenus Anastasius de Ecclesiarum ornamentis. Sic igitur in chartis saltem fulgeant, quae temporis iniuria, vt de omnibus rebus mundi huius accidit, sunt consumpta.

Ad postremum autem ista habet de ordinationibus ab eo habitis. Fecit autem ordinationes tres per mensem Martij, in quibus creauit presbyteros triginta, diaconos vndecim, Episcopos per diuersa loca vigintifex. sepultus autem est in basilica beati Petri Apostoli pridie Idus Iunias, Indictione nona, & cessauit Episcopatus dies decem.] ita Anastasius, licet alij habeant dies viginti Sedem vacasse, sed Anastasio magis creditur.

Sic igitur vigesima secunda eiusdem mensis Iunij creatus est in locum ipsius Stephanus Papa eius nominis quintus, dictus quartus. qui autem Sedem Leonis dies viginti vacasse ponunt, creationem Stephani ad quintum Nonas Iulij collocant. De Stephano autem ista apud Anastasium: Stephanus natione Romanus ex patre Marino a primaeu aetate in Patriarchio Lateranense sub sanctae memoriae domno Hadriano nutritus atque educatus, nobili prosapia atque praclarissimo genere ortus, adhuc in parua aetate ad discendam sacrae disciplinae scientiam studiosus inuigilabat. Defuncto vero sanctae memoriae praefato domno Hadriano Papa, qui in eius locum successit domnus Leo Stephanum conspiciens bonae conuersationis & humilitatis, eum ad subdiaconatus ordinem promouit, & cum magis spiritualibus studijs vacare conspiceret, ad diaconatum ipsum prouexit. Et spiritualibus pollens studijs, maxime vero Euangelica praedicatione, & in omnibus

BASILICA S. PETRI.

S. MARTINI.

SS. MARTYRUM NEREI ET ACHILLEI.

S. MARIAE AD PRAESEPE.

BASILICA S. PETRI.

SS. NEREI ET ACHILLEI.

S. AGAPITI.

STEPHANUS PAPA QUINTUS DICTVS QVARTVS.

bus bonis operibus efficax probatus esset, factum est, vt cum migraret e vita præfatus A domnus Papa Leo: illico feruentissimo affectu a Populo Romano deligeretur ipse præcipuus & sanctissimus vir Stephanus ad sacri Pontificatus culmen. Qui omnes vno affectu, pariq. amore eum ad Ecclesiam Petri Apostoli perducentes, Dei ordinante providentia Papa Urbis est consecratus.

Hic sanctissimus vir in Pontificatu iam positus, pro confirmanda pace & vnitæ sanctæ Dei Ecclesiæ, Franciæ arripuit iter ad piissimum & serenissimum domnum Ludouicum Imperatorem. Qui cum in Franciam peruenisset, tanto honore atque exaltatione a prædicto piissimo Principe atque Francorum populo susceptus est, quantã vix lingua narrare potest. Et tantam gratiam largitus est ei Dominus, vt omnia quæ ab eo poposcisse dignoscitur, in omnibus impetrarit. in tantum vt idem serenissimus Princeps pro illius amore in finibus Franciæ super omnia dona quæ ei largitus est curtem de suo proprio Fisco beato Petro Apostolo perpetuali vsu perceptionis paginam concessit. Idem vero sacer Antistes exemplum sumens Redemptoris nostri qui pro nobis de cælis dignatus est descendere & de captiuitate diaboli nos eripere, omnes exules qui illic captiuitate tenebantur propter scelera & propter iniquitates suas, quas in sanctam Romanam Ecclesiam & in domnum Leonem Papam gessere, pro pietate Romam reduxit.] hæc de eo apud Anastasium. Sed quæ ab eodem sunt prætermissa, quæ habent eiusdem temporis scriptores hic reddamus.

Auctor incertus, sed qui sui temporis res gestas conscripsisse cognoscitur domesticus Ludouici, per annos singulos vitam ipsius Ludouici Imperatoris conscribens hæc de his habet: Imperator Stephani Papæ aduentu præcognito, Bernhartum quidem nepotem, Regem Italiæ, Pipini filium eum comitari iussit. Sed eo appropinquante, alios Missos C qui eum cum debito honore perducerent, direxit. Ipse autem aduentum eius Rhemis sustinere statuit. Cui etiam obuiam Hildebaldum, Archicapellanum sacri Palatii, Theodulphum Episcopum Aurelianensem, Ioannem Atrebatensem, aliorumq. ministrorum Ecclesiæ copiam procedere iussit, infulis indutos sacerdotalibus. Ad vltimum Imperator milliariū, equo excepit, & Ecclesiam intrantem manu propria sustentauit, præcinentibus pro tanta exultatione varijs Ecclesiæ ordinibus: Te Deum laudamus & reliqua. Quo hymno finito, laudes Imperatori debitas clerus Romanus conclamauit, quarum finem dominus Apostolicus oratione compleuit. His expletis intra domus penetralia concessum est, expositisq. causis sui aduentus, & benedictione panis & vini simul participata, Imperator ad ciuitatem redijt, dominus Apostolicus ibidē remansit.] hæc ille de prima die. habet de his plura alia eiusdem temporis, rerumq. a Ludouico gestarum scriptor certus auctor Theganus Treuirensis Chorepiscopus, de cuius fide ne quid dubites, habes Vualfridi Strabonis qui eidem operi præfationem præposuit testimonium, cum hæc ait: Hoc opusculum in morem Annalium Thegam natione Francus, qui eidem operi præfationem Ecclesiæ Chorepiscopus quidem & breuiter potius quam lepide composuit, &c.] Idem igitur auctor Theganus rem gestam sic aggreditur b.

Stephanus statim postquam Pontificatum suscepit, iussit omnem populum Romanum fidelitatem cum iuramento promittere Ludouico.] idea de causa, vt tumultuari soliti Romani in Romanum Pontificem (vt vidimus in Leone) eo saltem modo coerceri possent. sed pergit auctor. Et dirigens Legatos suos ad supradictum Principem, nuntians ei, vt libenter eum videre voluisset in loco vbiicumque sibi placuisset. Quod audiens, magno tripudio repletus coepit gaudere. Et confestim iussit Missos E suos obuiam ire sancto Pontifici cum salutationibus maximis & seruitia præparare. Perrexerunt post Missum dominus Ludouicus obuiam supradicto Pontifici obuians ei in campo magno Rhemensium. Descendit vterque de equo suo. Et Princeps se prosternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus salutauit Pontificem istis verbis, dicens: Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. Et respondit Pontifex: Benedictus sit Dominus Deus noster, qui tribuit oculis nostris secundum Dauid Regem videre. Amplexantes enim se & osculantes pacifice perrexerunt ad Ecclesiam, qui cum diu orauerunt, erexit se Pontifex & excelsa voce cum clero suo fecit ei laudes regales.

Postea Pontifex honorauit eum magnis honoribus & multis & Reginam Irmingardam, & omnes Optimates & ministros eius. Et in proxima die Dominica in Ecclesia ante

STEPHANVS PAPA PROFISCITVR IN GALLIAS AD LVDOVICVM.

a Vita Ludou. c.38-39.

QVOMODO EXCEPTVS STEPHANVS PAPA A LVDOVICO.

b Thegan. de gestis Ludouic. c.16.17.18.

QVOMODO LVDOVICVS IMP. PROSTRAVIT SE CORAM PONTIFICE.

A ante Missarum solemniam coram clero & omni populo consecravit eum, & vnxit ad Imperatorem, & coronam auream miræ pulchritudinis & pretiosissimis gemmis ornatam quam secum apportauerat, posuit supra caput eius. & Irmingardam Reginam appellauit Augustam, & posuit coronam auream super caput eius. Quamdiu ibi erat beatissimus Papa, quotidie colloquium habebat de vtilitate sanctæ Dei Ecclesiæ. Post quod dominus Imperator eum honorauit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quam suscepisset ab eo, sicut semper solebat agere, magis dare quam accipere. Dimisit eum ire Romam cum Legatis suis, quibus præcepit vbique in itinere suo honestum exhibere seruitium. Postquam Romam venit non post multos dies claruit Dei manifestatione in nonnullis miraculis, quod ipse verus erat viuens Dei cultor.] hæc ipse, agens de eius obitu post reditum ad Urbem, nos vero dicemus de eo suo loco, sequenti anno.

B Hoc anno tertio Ludouici, ab eo celebratum constat conuentum prouincialem Aquigrani, in eoq. sanctum Meinulphum accepisse licentiam ædificandi monasterium virginibus canonicis regularibus, habent vitæ eius Acta a Gobelino conscripta. Fuit hic diaconus Ecclesiæ Paderbornensis qui egregia claruit sanctitate, vt eius vitæ Acta significant.

Quod vero ad rerum gestarum tempus spectat hic dicemus, quæ desiderantur in alijs, atque ex auctore sui temporis res scribente: nam ita apud Aimoinum ista narrantur: Stephanus non duobus post consecrationem suam exactis mensibus, quam maximis itineribus ad Imperatorem venire contendit.] & inferius de reditu tempore: Tertio postquam Romam venerat mense nondum exacto circiter octauum Kalendas Februarij diem obiit.] Ex quibus patet ipsum hoc anno ex Gallijs Romam rediisse, mense Octobris.

C Stephani autem ipsius Papæ apud Gratianum de Romani Pontificis electione in hæc verba decretum extat.

Quia sancta Romana Ecclesia, cui auctore Deo præsidemus, a pluribus patitur violentias, Pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pontificis fit consecratio: nec canonico ritu, & consuetudine, ab Imperatore directi interfunt nuntij, qui scandala fieri vetent: volumus vt cum instituendus est Pontifex, conuenientibus Episcopis & vniuerso clero eligatur præsentem Senatu & populo qui ordinandus est. Et sic ab omnibus electus, præsentibus Legatis Imperialibus consecratur. Nullusq. sine periculo sui, iuramenta vel promissiones aliquas, noua adinventione, audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo, ne Ecclesia scandalizetur, & Imperialis honorificentia minuat.] hæc tenus Stephani Papæ decretum assertum. An enim reuera eiusdem Stephani sit, aliæ plures recitatæ & confutatæ superius schismaticorum imposturæ, vt de hoc etiam dubitari possit, efficiunt. Cum præsertim Ludouicus Imperator anno sequenti, vt suo loco apparebit, in Constitutione a se edita de donatione facta Romanæ Ecclesiæ, liberam esse velle declarat electionem & coronationem Romani Pontificis; nec ad aliud teneri qui creatus est Pontifex, nisi vbi est consecratus, legationem mittere ad ipsum Imperatorem, quæ eum de sua promotione faciat certiore, prout & successor Stephani huius Paschalis Papa fecisse cõspicitur. Adeo vt aut non sancitum eiusmodi decretum, vel ab ipso Ludouico non acceptatum opus sit affirmare, cum (vt dictum est) anno sequenti his contraria ab eo constituta noscantur. recitat illam ipsam Ludouici Constitutionem etiam Gratianus, simulq. ea quæ contigerunt in electione Hadriani Papæ secundi, cū nec qui aderant tunc Romæ Legati eiusdem Imperatoris vocati sunt.

E IESV CHRISTI PASCHALIS PAP. LVDOVICI 4. IMPP.
ANNVS ANNVS LEONIS ARMENI 4.
817. I.

SEQUITVR annus Redemptoris octingentesimus decimus septimus, Indictione decima, quo Stephanus Papa cum sedisset menses septem & dies tres, octauo Kalendas Februarij (siue nono vt habent alij) ex hac vita soluitur, sepeliturq. in basilica S. Petri cum mense Decembri ordinationem habuisset, in qua creauit presbyteros octo & diaconos quatuor; Episcopos vero per diuersa loca quinque.] hæc Anastasius, apud quem error irrepsit: nam cum septem menses ipse sedisse dicatur, errore librarij factum, vt loco septem mensium, septem positi habeantur anni: sed & irrepsit error peior priore, dum

STEPHANVS PAPA CORONAT LVDOVICVM ET IRMINGARDAM.

DE TEMPORE REDITVS STEPHANI PAP. IN VRBEM.

a Dist. 33. c. 28. Quia sancta. DECRETVM STEPHANI PAPA DE ELECTIONE ROM. PONT.

b Dist. 63. c. 30. Ego Ludouic. c Dist. 63. c. 29. Cū Hadrianus.

DE OBITU STEPHANI PAP. ET TEMPORE SEDIS EIVS.

apud eundem aliquis, qui postea exscripsit, vtrumque reddidit numerum, nempe septem annos & septem menses; sed redarguitur quam apertissime error ex huius temporis rerum Francorum scriptoribus, cum omnes æque testentur post reditum ex Gallijs Stephanum tribus mensibus tantum fuisse superstitem. Ipsum insuper Stephanum fuisse illustratum miraculis, ex Thegano huius temporis fidelissimo scriptore, dictum est anno superiori. Sunt multa in Anastasij codice quo vtimur, de ornamentis a Stephano Papa in diuersas Ecclesias collatis, & restauratione earum, & ædificiorum structuris, sed ad Leonem esse referenda, pagina ipsa transposita docent; cum alioqui nec temporis angustia talia tantaq. adscribi Stephano patiantur, cum plurium annorum ad ea consummanda oportuisset spacia intercessisse. His igitur prætermisissis, ad successorem Stephani conuertamus orationem.

Cum vix biduo (vt habet Anastasius) Sedes vacasset, Paschalis miro totius populi & cleri consensu Papa creatur, quinto Kalendas Februarij. de cuius natalibus & vita bene a pueritia instituta ista apud eundem Anastasium leguntur: Paschalis natione Romanus ex patre Bonoso a primæuo ætatis suæ diuino cultui mancipatus, atque sacrosanctæ Ecclesiæ Patriarchio studijs diuinæ salutiferæq. scripturæ imbutus, tam in psalterio, quam in sacris paginis noui & veteris Testamēti spiritualiter eruditus elegans & in omni bonitate perfectus, subdiaconus quidem factus, & postmodum diaconus, atque presbyter consecratus est.

Erat autem vir sanctus, castus, pius & innocens, magnanimus, loquela deuotus, pudicitia plenus. Sed & nimis hilariter, iucundeq. in eleemosynis pauperum cuncta quæ habebat opportune distribuens. In colloquijs diuinis frequentius cum religiosis ac sanctis monachis sedula obseruatione, diu noctuq. insistebat in orationibus ac vigilijs, quotidianisq. ieiunijs humiliter & honeste vigeat. Quem dum prædecessor eius dominus Leo ter beatissimus Papa tantis studijs peruigilem & religionis deuotum conspexisset: tunc ei monasterium beati Stephani primi Martyris iuxta Ecclesiam beati Petri principis Apostolorum ad regendum commisit, quia scriptum est: ^a Nemo Lucernam accendit & ponit in abscondito neque sub modio sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur lumen videant. Vnde qui suimet vitæ huius temporalis lucra pro æterna sobrie atque vtiliter moderando correxit, ad exemplum bene viuendi subditis, & . . . ctione pietatis religiosius exornauit.

Qui etiam gratiam hospitalitatis peregrinis qui ob amorem beati Petri Apostoli de longinquis regionibus ad eius Limina accurrebant, vtiliter præparans necessaria, ministrabat, & occulte quibus egebant hilariter erogabat. Et semper quotidie in Dei operatione crescebat, vsquequo prædecessor eius dominus Stephanus Papa de hac luce ad æternam beatitudinem migrasset. Dum ergo per tanta bonæ operationis exempla præcipua longe lateq. fama discurreret: & omnipotens Deus in regimen Ecclesiæ suæ sub piæ gubernationis cura annueret apte, moderateq. disponere: vna concordia, eademq. voluntate, diuino interueniente consultu, a cunctis sacerdotibus & proceribus, atque omni clero, necnon & Optimatibus atque cuncto Populo Romano consentientibus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei in Sedem Apostolicam Pontifex eleuatus est. Erat enim Patrum præceptorum, & Pontificum institutorum atque canonum, legum & sanctionum diligentissimus obseruator. Et cuique iustitiæ normæ a tempore ordinationis suæ nobilissimus promulgator, tardus ad irascendum, velox ad miserandum, nulli malum pro malo reddens, sed semper misericors omnibus ciuibus, & a Deo sibi commissi Populi Romani amator & gubernator existerat.] hæc apud Anastasium, & alia quæ opportunius suo loco dicentur inferius.

Cum igitur Paschalis ad Pontificatum esset assumptus ex monasterio, licet inuitus ac renitens: placuit de sui electione certiozem reddere Ludouicum Imperatorem, ad eumq. legationem mittere, qua significaret, se inuitum ac reluctantem fuisse coactum subire munus tanti Apostolatus. Huius legationis ac litterarum Paschalis Papæ mentio est in vita Ludouici Pij Imperatoris his verbis: Post expletam consecrationem solemnem Legatos cum epistola Apologetica & maximis munibus Imperatori Paschalis misit, insinuans non se ambitione ac voluntate, sed electione & populi acclamatione, huic succubuisse potius quam insuluisse dignitati. huius baiutus fuit Theodorus Nomenclator, qui peracto negotio, & petitis impetratis super confirmatione scilicet pacti & amicitia

PASCHALIS
PAPA CREA-
TVR.

VIRTVTES
PASCHALIS.

a Matt. 5.

PASCHALIS
QUALIS ELE-
CTIO.

LEGATIO PA-
SCHALIS PA-
PÆ AD LVDO-
VICVM IMP.

VII

A more prædecessorum suorum, reuersus est.] hæc auctor eiusdem temporis. Eadem alij eiusdem quoque sæculi historiam profequuti veteres eius æquales scriptores habent.

Quæ autem post hæc acciderint ipsi Ludouico Imperatori, idem vitæ eius auctor & rerum inspector sic ait: Sub eodem anno, Quadragesimæ pene exacto tempore, vltimæ hebdomadis, quinta feria, qua Dominicæ Coenæ celebratur memoria, dum peractis omnibus, quæ tantæ dici solemnitas exigebat, Imperator ab Ecclesia in Regiam se recipere vellet, porticus lignea per quam redeundum erat, carie, senioq. confecta, & humectatione continua putrefacta, fatiscentibus inferioribus, sub Imperatoris pedibus, Comitumq. illius collapsa magnum fragore sui omni palatio incussit metum, verentibus singulis, ne ruina illius euentus Imperatorem oppressisset, sed a Deo, cui erat dilectus, a præsentis discrimine est protectus. Nam cum viginti vel eo amplius Comites cum eo ad terram vsque deciderint, variasq. incurrerint calamitates: ille nihil tristioris incurrit iacturæ, præter imi pectoris locum, cui illisus est capulus ensis, vltimaq. auris cutis paululum expoliata, sed & crus illius iuxta inguina cuidam ligno impactum, cui tamen citissime est subuentum. Adhibito enim medicorum studio, quam breui pristinae saluti est restitutus. Viginti namque peractis diebus, Nouiomagum venatum petijt.

Quo peracto negotio, Imperator generalem habuit conuentum Aquisgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultum in arca pectoris gestaret, tanto adnifu declarauit. Congregatis enim Episcopis, nobilissimoq. sanctæ Ecclesiæ clero, fecit componi, ordinariq. librum canonicæ vitæ normam gestantem, in quo totius illius ordinis perfectio continetur, sicut reclusus ipse fatetur. In quo etiam inferi iussit cibi potusq. atque omnium necessariorum summam, vt omnes tam viri quam sanctimoniales, sub hoc ordine Christo seruietes nullis præpediti necessitatibus libera seruitute Domino omnium militare meminissent. Quem librum per omnes ciuitates & monasteria canonici ordinis sui Imperij misit per manus Missorum prudentium, qui illum in omnibus supradictis locis transcribi facerent, debitaq. atque conscripta exigent stipendia ministrari. Quæ res magnum Ecclesiæ contribuit exultationis tripudium, & pijsimo Imperatori debita cum laude immortale monumentum. Itidemq. constituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo monachos strenuæ vitæ per omnia, qui per omnia monasteria monachorum euntes, redeuntesq. vniformem traderent cunctis monasterijs tam viris quam sanctimonialibus feminis viuendi secundum regulam S. Benedicti incommutabilem morem.] Habes ista omnia prout a Ludouico constituta leguntur, capitibus octoginta distincta in additione prima post septimum librum Capitularium Francorum, hac inscriptione notata litteris grandiusculis.

Anno Incarnationis Domini nostri Iesu Christi octingentesimo decimosextimo, Imperij vero gloriosissimi Principis Ludouici quarto, sexto Idus Iulij. Cum in domo Aquisgrani palatii, quæ Lateranis dicitur, Abbates cum quampluribus vna suis resedissent monachis, quæ subsequuntur Capitula communi consilio ac pari voluntate inuolabilliter a regularibus conseruari decreuerunt. ita inscriptio. Sequuntur post hæc dicta Capitula de regularibus statuta etiam vt dictum est, in his quæ ad cibum & potum spectare viderentur, secundum ea quæ in Ludouici edicto esse sancita ex auctore vitæ eius narratum est. At vero ita ista tribuuntur Ludouico, vt quia interfuit, & harum scribendarum legum fuisset auctor & promulgator: tamen non ab ipso Ludouico constituta fuisset, sed ab ipsis Abbatibus vna simul confidentibus, recitata nuper inscriptio manifestat. Tu vero ipsa octoginta capita, quæ extant pro arbitrio consulas.

De alijs etiam quæ in eodem conuentu per Ludouicum constituta idem auctor affirmat, sic dicere pergit: Considerans etiam idem pijsimus Imperator non debere Christi ministros obnoxios esse humanæ seruituti; sed multorum auaritiæ abuti ministerio Ecclesiastico ad proprium quæstum: statuit vt quicumque ex seruili conditione, conciliante scientia, & morum probitate, ad ministerium altaris adscisceretur, primum manumitteretur a proprijs dominis, vel priuatis vel Ecclesiasticis, & tunc demum gradibus altaris induatur. Volens etiam vnamquamque Ecclesiam habere proprios sumptus, ne per eiusmodi inopiam diuini cultus negligerentur: inseruit prædicto edicto vt per singulas Ecclesias manus tribueretur vnus cum pensatione legitima & seruo & ancilla. Hæc erat sancti Imperatoris exercitatio, hic quotidianus ludus, hæc palæ-

Annal. Eccl. Tom. 9. iii 2 strica

LVDOVICVS IN
VITAE DISCRI-
MEN ADDV-
CTVS.

AQVISGRAN-
SENSIS CON-
VENTVS.

DE CAPITIBVS
LXXX. AD RE-
GVLARES SPE-
CTANT IBVS
AB IPSIS AB-
BATIBVS CON-
STITVTIS.

REFORMATIO
ECCLESIAE
EX LVDOVICI
EDICTO ET
CONCILIO
AQVISGRAN-

frica agonia, spectante Deo, quo eius vita in sancta doctrina & operatione clarius eniteret, qui in pomparum sublimitate constitutus, imitando Christum humilitate altius eminebat. Denique tunc coeperunt deponi ab Episcopis & clericis cingula baltheis aureis & gemmeis cultris onerata, exquisitaq. vestes, sed & calcaria talos onerantia relinquere. Monstro enim simile ducebatur, si Ecclesiasticae familiae deputatus conaretur aspirare ad saecularis gloriae ornamenta.

In hoc eodem conuentu Aquisgranensi (ne praetereamus rem magni momenti) quod Apostolicae Sedis legatione petebatur, Ludouicus Imperator confirmavit quaecumque a praedecessoribus suis donata vel restituta fuissent Romanae Ecclesiae, de his scribens publicam Constitutionem, quam tum sua, tum suorum subscriptione firmavit, atque sigillo muniuit. meminit huius Leo Ostiensis in Chronico Cassinate cum ait: Ultimo huius Abbatis, Theodomari scilicet, anno Ludouicus Imperator, qui cognominatus est Almus, vel Sanctus, huius Caroli filius, quarto Imperij sui anno Aquisgranis in palatio cum pluribus totius Franciae Abbatibus religiosiq. monachis Concilium faciens, vtilissima nostri ordinis obseruationi LXXX. generalia Capitula constituit, quae omnia apud nos perinde fere, ac si regula sancti Benedicti, obseruantur. Hic pactum Constitutionis & Confirmationis fecit beato Petro Apostolo, eiusq. Vicario domino Paschali, parentes suos Pipinum & Carolum imitatus, manusq. suae ac filiorum subscriptione corroborans, decem Episcopos, octo Abbates, & Comites quindecim, Bibliothecarium, Mansionarium & Ostiarium vnum subscribere fecit, & per Legatum sanctae Romanae Ecclesiae Theodorum Nomenclatorem domino Paschali Papae transmisit. Hae Leo. Eandem Constitutionem ex parte tantum, quae scilicet inseruirent argumento, de quo ageret, nempe principium & finem Gratianus posuit in suo quem collegit libro Decretorum: nos autem hic reddimus integram ex monumentis Vaticanis his verbis.

Ego Ludouicus

In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ego Ludouicus Imperator Augustus statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostrae tibi beato Petro principi Apostolorum, & pro te Vicario tuo domino Paschali summo Pontifici & vniuersali Papae, & successoribus eius in perpetuum, sicut a praedecessoribus vestris vsque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis, & disposuistis ciuitatem Romanam cum Ducatu suo & suburbanis atque viculis omnibus & territorijs eius, montanis, & maritimis litoribus & portibus, seu cunctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac viculis in Tusciae partibus, id est, Portum, Centumcellas, Caere, Bledam, Marturanum, Sutrium, Nepe, Castellum Gallej, Hortam, Polimartium, Ameriam, Tudertum, Perusium, cum alijs tribus insulis suis, id est, Maiorem & Minorem, Puluentem & Ladacum, Narniam, Otriculum cum omnibus finibus ac territorijs ad supradictas ciuitates pertinentibus. Simili modo & in partibus Campaniae, Signiam, Anagniam, Ferentinum, Alatrum, Patricum, Frusinonem, cum alijs partibus Campaniae; necnon & Tibur cum omnibus finibus & territorijs ad easdem ciuitates pertinentibus.

Otriculos

suburbanis

Robium

Comaclum

Balnense

Necnon & Exarchatum Rauennatensem sub integritate cum viculis, ciuitatibus, oppidis & castellis, quae pia recordationis domnus Pipinus Rex, ac bonae memoriae genitor noster Carolus Imperator beato Petro Apostolo & praedecessoribus vestris iam dudum per donationis paginam restituerunt, hoc est, ciuitatem Rauennam & Aemiliam, Bobium, Caesenam, Forum Pompilij, Forum Liuij, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiacum, & Adriam & Gabelum cum omnibus finibus, territorijs atque insulis in terra, marique ad praedictas ciuitates pertinentibus. Simul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Humanam, Aesum, Forum Sempronij, Montem Feretri, Vrbinum & territorium Valuense, Calles, Luceolos, Eugubium, cum omnibus finibus ac terris ad easdem ciuitates pertinentibus.

Eodem modo territorium Sabinense, sicut a genitore nostro Carolo Imperatore B. Petro Apostolo per donationis scriptum concessum est sub integritate, quemadmodum ab Itherio & Macenariorum Abbatibus, Missis illius inter idem territorium Sabinense & Reatinum definitum est. Item in partibus Tusciae Longobardorum castellum Felicitatis, Vrbeuctum, Balneum Regis, Ferenti castrum, Viterbium, Martam, Tuscaniam, Populonium, Soanam, Rosellas. Et insulas Corsicam & Sardiniam & Siciliam sub integritate cum omnibus adiacentibus & territorijs maritimis, litoribus, portibus ad supradictas ciuitates & insulas pertinentibus. Item in partibus Campaniae, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum,

Arpinum, Theanum, Capuam & patrimonia ad potestatem & ditionem nostram pertinentia, sicut est patrimonium Beneuentanum & Salernitanum, & patrimonium Calabriae inferioris & superioris, & patrimonium Neapolitanum, & vnicuique in partibus Regni atque Imperij a Deo nobis commissi patrimonia nostra esse noscuntur.

Has omnes supradictas prouincias, vrbes, ciuitates, oppida & castella, viculos & territoria, simulq. & patrimonia iam dictae Ecclesiae tuae, beate Petre Apostole, & per te Vicario tuo spirituali Patri nostro domino Paschali summo Pontifici & vniuersali Papae, eiusq. successoribus vsque ad finem saeculi eo modo confirmamus, vt in suo detineant iure, principatu, ac ditione. Simili modo per hoc nostrum confirmationis decretum, firmamus donationes quas pia recordationis domnus Pipinus Rex, auus noster, & postea domnus & genitor noster Carolus Imperator beato Petro Apostolo spontanea voluntate contulerunt. Necnon & censum & pensiones, seu ceteras donationes, quae annuatim in palatium Regis Longobardorum inferri solebant, siue de Tuscia Longobardorum, siue de Ducatu Spoletano, sicut in supradictis donationibus continetur, & inter sanctae memoriae Hadrianum Papam, & domnum & genitorem nostrum Carolum Imperatorem conuenit, quando eidem Pontifici idem de suprascriptis Ducatibus, id est, Tuscano & Spoletano, suae auctoritatis praecipuum confirmavit, eo scilicet modo, vt annis singulis supradictus census Ecclesiae beati Petri Apostoli persoluatur, salua super eisdem Ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem subiectione.

Ceterum, sicut diximus, omnia superius nominata, ita ad nostram partem per hoc nostrae confirmationis decretum roboramus, vt in vestro, vestrorumq. successorum permaneat iure, principatu, atque ditione, vt neque a nobis, neque a filijs & successoribus nostris per quodlibet argumentum siue machinationem in quacumque parte minuatur vestra potestas, aut nobis de suprascriptis omnibus vel successoribus vestris inde aliquid subtrahatur de suprascriptis videlicet vrbibus, prouincijs, ciuitatibus, oppidis, castris, viculis, insulis, territorijs, atque patrimonijs, necnon & pensionibus atque censibus, ita vt neque nos ea subtrahamus, neque quibuslibet subtrahere volentibus consentiamus; sed potius omnia quae superius leguntur, id est, prouincias, ciuitates, vrbes, oppida, castella, territoria, patrimonia atque insulas, census ac pensiones, Ecclesiae beati Petri Apostoli & Pontificibus in sacratissima illius Sede in perpetuum residentibus, in quantum possumus, defendere nos promittimus, ad hoc vt omnia ea in illius ditione ad vtendum & fruendum atque disponendum firmiter valeat obtinere: nullamq. in eis nobis partem aut potestatem disponendi aut iudicandi, subtrahendive aut minorandi vendicamus; nisi quando ab illo, qui eo tempore huius sanctae Ecclesiae regimen tenuerit, rogati fuerimus. Et si quilibet homo de supradictis ciuitatibus ad vestram Ecclesiam pertinentibus ad nos venerit, subtrahere se volens de vestra iurisdictione vel potestate, vel quamlibet aliam iniquam machinationem metuens, aut culpam commissam fugiens, nullo modo eum aliter recipiemus, nisi ad iustam pro eo faciendam intercessionem ita dumtaxat si culpa quam commisit venialis fuerit inuenta; sin aliter, comprehensum vestrae potestati eum trademus, exceptis his qui violentiam vel oppressionem potentium passi, ideo ad nos veniant, vt per nostram intercessionem iustitiam accipere mereantur, quorum altera conditio est, & a superioribus valde disiuncta.

Et quando diuina vocatione huius sacratissimae Sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex Regno nostro aut Francus aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos, aut publice, aut priuate veniendi, aut electionem faciendi; nullusq. in ciuitatibus vel territorijs ad Ecclesiam beati Petri pertinentibus, aliquod malum propter hoc facere praesumat, sed liceat Romanis cum omni veneratione & sine aliqua perturbatione honorificam Pontifici suo exhibere sepulturam, & eum quem diuina inspiratione & beati Petri intercessionem omnes Romani vno consilio & vna concordia sine aliqua promissione ad Pontificatus ordinem elegerint: sine aliqua ambiguitate & contradictione more canonico consecrari. Et cum consecratus fuerit, Legati ad nos, vel ad successores nostros Reges Francorum dirigantur, qui inter nos & inter illum amicitiam & caritatem & pacem faciant, sicut temporibus pia recordationis domni Caroli attauis nostri, siue domni Pipini aui nostri, vel & Caroli Imperatoris genitoris consuetudo erat faciendi. Hoc autem vt ab

DE LVDOVICI
REBUS GESTIS
IN CONVENTU
AQUISGRAN-
NENSI.
Leo Ostiensis
lib. I. c. 18.

Episcopis
LXII.

Ego Ludouicus

CONSTITVTIO
LVDOVICI
IMP. DE RE-
BUS S. PETRO
DONATIS ET
RESTITVTIS.

Otriculos

suburbanis

Robium

Comaclum

Balnense

vestra

ditionem

potestatem
nostro, no-
strorumq.

nostra

villis

venerint

VT ELECTIO
ET CORONA-
TIO PAPA
SIT LIBERA.

omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris firmum esse credatur, firmitusq. per A futuras generationes & sæcula ventura custodiatur, propriæ manus signaculo & venerabilium Episcoporum, atque Abbatum, vel Optimatum nostrorum sub iureiurando & subscriptionibus pactum istud nostræ confirmationis roborauimus, & per Legatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Theodorum Nomenclatorem domno Paschali Papæ direximus.

Ego Ludovicus misericordia Dei Imperator subscripsi. Et subscripserunt tres filij eius & Episcopi decem & Abbates octo, & Comites quindecim, & Bibliothecarius vnus & Mansionarius vnus & Ostiarius vnus.] hæc ex parte tantum apud Gratianum, atque ex codicibus Vaticanis quatuor exemplarium facta simul mutua collatione consignatis litteris Alphabeti A. B. C. D.

Dist. 63. cap. Ego Ludovicus.

Quæ post hæc fuerint eiusdem Ludouici res gestæ anni huius, idem qui supra auctor B pergit his verbis: At vero non tulit hanc sanctam Deoq. dignam Imperatoris deuotionem humani generis inimicus, vndique se impetentem & ab omnibus Ecclesiæ ordinibus sibimet bella indicentem; sed cœpit totis virium copijs se expugnantem oppugnare, & per membra sua Christi fortissimum bellatorem vi & astu, quo potuit, lacerare. Nam his rite ordinatis, postquam Imperator in eodem placito filium primogenitum Lotharium Imperatorem appellari & esse voluit, & duorum filiorum suorum alterum Pipinum in Aquitaniam, Ludouicum in Baioariam misit: vt scilicet sciret populus, cuius deberet potestati parere: statim ei Abodritorum defectio nuntiatur, qui cum filijs Godefridi amicitias iungentes Saxoniâ Transalbianam vexabant, contra quos Imperator sufficientes copias dirigens, eorum motus, Deo fauente, compressit.

inscriptis *

propheta *

Ipse autem Vosagi iustra sectaturus venatum petijt. Interea venatione ibidem iuxta C morem Francorum expleta, cum hiemem exacturus Aquisgranum reuerteretur, nuntiatum est ei, * Bernhardum nepotem suum Italiæ Regem, cui ipse maxime, vt Rex fieret, apud patrem causa fuerat, consilij quorundam prauorum hominum adeo dementatum, vt ab eo desciuerit, omnes ciuitates Regni & Principes Italiæ in hæc verba coniurauerint; sed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, positis obicibus & custodijs obserarint. Quod cum certis nuntijs referentibus, maxime vero Rathaldo Episcopo, & Sappone certissime cognouisset: contractis vndique copijs tam ex Gallijs quam ex Germania, cum maximo exercitus robore Cabillonum vsque peruenit. At Bernhardus cum se cereret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote a quo plurimi suorum quotidie deficerent, desperatis rebus, ad Imperatorem venit, armisq. depositis, pedibus se eius prostrauit, confessus perperam se egisse. Cuius exemplum primores eius D sunt sequuti, & armis depositis, se eius potestati & iudicio subdiderunt.

* Bernhartum BERNHARDI REGIS ITALIÆ CONIVRATIO IN LVDOVICVM IMP.

Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint, & ad quem finem inchoatam perducere voluerint, quosve complices sibi allegerint, ad primam prodiderunt interrogationem. Fuere sane huius conspirationis auctores Egiddeo regalium amicorum primus, Reginerius olim Comes palatij Imperatoris, & filius Reginerij Comitum, sed & Reginardus præpositus cameræ regalis. Erant autem huius sceleris conscij quamplures clerici seu laici, inter quos aliquos Episcopos huius tempestatis procella inuoluit, Anselmum scilicet Mediolanensem, Vvolfoldum Cremonensem, sed & Theodulphum Aurelianensem.

PAT EFACTA IN OMNIBVS CONIVRATIO.

Postquam vero defectionis prolati sunt principes & custodiae mancipati, sicut decreuerat, hiematum regreditur, ibiq. vsque dum sacram Paschæ solemnitatem celebraret, E remoratur. Post cuius festiuitatis transactam celebritatem, Bernhardum hæcenus Regem eiusq. fautores in suprascripto scelere, cum lege, iudicioq. Francorum deberent capitali inuentione feriri, suppressa tristiori sententia, luminibus orbari consensit; licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota seueritate legali cupientibus. At vero licet Imperator indulgentius ageret, vltio tamen eliminata ad effectum in aliquos est perducta. At enim Bernhardus & Reginerius dum impatientius oculorum amissionem & ablationem tulerunt: mortis acerbitatem sibi consciuerunt. Episcopos porro hac immanitate constrictos ab Episcopis reliquis depositos monasterijs mancipauit, ceterorum autem nullum vel vita priuari iussit, vel membrorum amputatione mulctari, sed secundum quod exigente culpa visum est, alios * exiliari, alios iussit * attondi.] hæcenus de his auctor, quæ cœpta hoc anno in sequentem sunt propagata.

OTTONI & V. ANTONIO, THEODORI ET ALIORVM CONFESS. EPIST. AD PASCHALEM PAPAM.

Porro

Porro Bernhardi corpus delatum fuisse Mediolanum, sepultumq. in Ecclesia S. Ambrosij, inscriptio illic posita docet, quæ sic se habet. BERNHARDVS CIVILITATE MIRABILIS CAETERISQ. PIIS VIRTVTIBVS REX HIC REQVIESCIT. REGNAVIT ANNOS QVATVOR MENSES QVINQVE OBIIT XV. KALEND. MAII INDICTIONE XI. FILIVS PIAE MEMORIAE PIPINI.

Factum autem opera Anselmi Mediolanensis Episcopi eius studiosissimi vt transferretur eius corpus Mediolanum, existimare possumus.

At Ludouicus vbi eius obitum accepit, molestissime tulit, doluit permisisse iudicibus eam in ipsum animaduersionem, & perinde ac si reus eius obitus esset, pœnituit, peccatumq. sanctis operibus expiare curauit. ait enim Theganus eius temporis auctor: B Tertio die post amissionem luminum Bernhardus obiit. Quod audiens Imperator, magno cum dolore fleuit multo tempore, & confessionem dedit coram omnibus Episcopis suis, & iudicio eorum pœnitentiam suscepit, propter hoc tantum, quia non prohibuit consiliarios hanc crudelitatem agere. ob hanc causam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ suæ.] hæc ipse.

Detrusos pariter narrant in monasterium filios Caroli Magni naturales in eiusdem criminis suspicionem adductos Drogonem, Theodoricum & Hugonem, inter quos Drogo laudatissimus habebatur, quod & liberalibus disciplinis imbutus esset, de quo Angelomi in epistola nuncupatoria ad Lotharium est insigne testimoniū. Sed & Adelhardus quoque consobrinus Caroli Magni iussus est exulare: nescitur causa, cum tamen vir esset sanctitate conspicuus, de quo inferius dicendum. Iam ad res Orientales conuertamus C orationem.

POENITENTIA LVDOVICI IMP. DE MORTE BERNHARDI.

Hoc eodem anno legatio missa est a Leone Imperatore ad Ludouicum Augustum. Quisnam autem hoc functus sit munere, & quid nuntiandum Ludouico in mandatis Legatus acceperit, Theganus in rebus gestis Ludouici sic narrat: In eodem commorans palatio ad se venientem Missum suscepit Leonis Constantinopolitani Imperatoris nomine Nicephorum: legatio autem, excepta amicitia & societate, erat de finibus Dalmatarum, Romanorum & Sclauorum. At quia nec hi præsentibus erant, nec Chadalo finium præfectus, neque sine illis hæc dirimi poterant, missus est in Dalmatiam ad hæc pacificanda & componenda Abigarius cum Chadalone eorundem finium Principe.] hæc de legatione Leonis Imperatoris.

DE LEGATIONE MISSA A LEONE IMP.

Quod ad religionis statum pertinet, vbi innotuisset in Oriente Paschalem Pontificem in Apostolicum esse thronum euectum, Theodorus Studita clarissimus Confessor ad eum litteras scripsit, necnon ad alios Patriarchas. ita quidem testatur Michael eius discipulus in ipsius vita, cum ait: Misit etiam vir egregius quatuor Patriarchis epistolas, prudenter admodum atque opportune, antiquioris dico Romæ, & Hierosolymorum, Antiochiæ, & Alexandriæ. Quæ singulæ commemorabant, quemadmodum Christi imago contumeliose a persecutoribus tractata esset, & Orthodoxi omnes in carcerem & exilium missi. tum deinde vnumquemque excitabat ad defensionem, opemq. ferendam periclitanti Fidei ac veritati, quam falsitas sic opprimeret.] Extant ipsæ epistolæ magno Dei beneficio hæcenus conseruatae, dignæ quidem quæ singulæ audiantur. Ac primum quod spectat ad datam ad Paschalem Romanum Pontificem: missus est ad eum cum ipsa a Theodoro Dionysius eius discipulus vna cum alijs socijs non suo tantum nomine, E sed quinque aliorum Præsidentum monasteriorum Fidei gratia expulsorum. quæ sic se habet.

THEODORVS SCRIBIT AD PATRIARCHAS.

PASCHALI PAPÆ ROMÆ.

In omnibus summa virtute prædito, lumini magno, principi sacerdotum primo, domino nostro Apostolico Papæ Paschali, Ioannes, Theodosius, Athanasius, Ioannes, Theodorus minimi presbyteri & Præsides eorum qui Catharæ, Pieridij, Paulopetrij, Eucæriæ & Studiani.

* Theod. lib. 2. epist. 12. Cod. Column. THEODORI ET ALIORVM CONFESS. EPIST. AD PASCHALEM PAPAM.

Iam fere audita sunt omnino supremæ vestræ beatitudini ea quæ propter peccata nostra in nostram Ecclesiam inualere. Etenim facti sumus in parabolam & prouerbum omnibus Gentibus, vt secundum scripturam b loquar: non tamen par est renuntiatio quæ fit exiliter, & per epistolas. Quare nos minimi, etsi membrum corporis Christi, vltimum sumus, tamen capite nostro comprehenso, atque ijs qui in fraternitate excel-

b Num. 24.

lunt, huc atque illuc dissipatis, potuimus quodammodo ex eo quod prope sumus, & per mutuam significationem in vnum fieri & spiritum & verbum, scribes hęc tametsi confidenter. Audi, Apostolicum caput, a Deo præpositi Pastor ouium Christi, ianitor Regni cælorum, Petra fidei, super quam ædificata est Catholica Ecclesia. Petrus enim tu, Petri Sedem exornans & gubernans.

Lupi graues irruperunt in caulam Domini, portæ inferi, vt olim, ruptæ sunt in ipsam. Quid hoc? persecutionem patitur Christus cum Matre & ministris. Siquidem contra imaginem incursum, prototypi est persecutio. Hinc detentio patriarchalis capitis, & exilia, & relegationes Archiepiscoporum, & sacerdotum, & monachorum, monacharumq. & compedes & vincula ferrea, tormentaq. & ad extremum mors. O horribilem auditionem! veneranda imago Saluatoris nostri Dei, quam & dæmones perhorrescunt, contumelijs affecta, & ludibrio habita est, non solum in regia vrbe, verum etiam in omni regione & oppido. Altaria deleta sunt, templa destructa, sacra profanata, effusus est sanguis, & effunditur eorum qui retinent Euangelium. Persecutiones & exilia eorum qui adhuc reliqui sunt. Conticuit omne pium os metu mortis: aperta est aduersaria & blasphema lingua. commota est omnis caro in ambiguitate versans.

Hei mihi, inquit *Propheta*^a, quia facti sumus vt qui colligit calamum in messe & racemum in vindemia, cum non sit botrus. In nos, o beate, hęc omnia facta sunt. Quæ quis non ægre tulerit in seipso proximi damna considerans? Quis autem non ratiocinatus fuerit, esse aduentus Antichristi præludia, tantum differentia, quantum ab exemplari imago, in quam etiam insanitur? Huc igitur ab Occidente, o Christi imitator, resurge, & ne repellas in finem. Tibi dixit Christus^b Deus noster: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ecce tempus, ecce locus: opitulare nobis, qui es a Deo ad hoc ordinatus. porrigere manum, quantum fieri potest. Habes potestatem a Deo, eo quod omnium princeps es, in quo positus es. Terreto, supplicamus, hæreticas feras calamo diuini verbi tui. Pastor bone, pone animam pro ouibus, supplicamus.

Audiat Ecclesia quæ sub cælo est, quod a vobis anathematizantur per Synodum qui hęc ausi. Et iam sanctos Patres nostros anathematizant. Hoc fuerit Deo acceptum, Angelis & Sanctis gaudium, concussis firmamentum, fundatis stabilimen, lapsis resurrectio, omni Orthodoxorum Ecclesiæ exultatio, & tuæ certe celsitudini secundum eos qui antiquitus præcesserunt, æternum monumentum. Qui similibus temporibus cum fecerint ea, quæ a nobis peccatoribus nunc petuntur, Spiritu sancto afflati, & commemorantur, & beati habitus sunt. Prorsus autem credimus & confidimus, quod misericordia miserationum flexus, nostram tenuem scripturam accipies, Christum imitatus, qui Deus omnium non recusauit ab *Abagaro* epistolam accipere, & accepta rescribere.] hęc Theodori & aliorum eius collegarum ad Paschalem Papam epistola per Dionysium (vt dictum est) missa, vt indicant aliæ eiusdem Theodori litteræ^c ad Epiphanium datæ, de quibus suo loco inferius dicetur.

Citat Gennadius^d Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione pro Concilio Florentino hanc Theodori Studitæ ad Paschalem Romanum Pontificem epistolam, recitatq. totidem verbis quæ habentur in laudem Apostolicæ Sedis. quibus iungit quæ leguntur in alia epistola ab eodem Theodoro ad ipsum Paschalem scripta. sed de his anno sequenti.

Accidit vero, vt & creato Romæ eodem Paschali Pontifice, ex veteri consuetudine, ipse etiam Theodotus pseudopatriarcha Constantinopolitanus ad eum mitteret Apocryfarios pro responsis Ecclesiasticis, communionem hac via conatus subripere ab ipso Romano Pontifice. Quos cum audisset Paschalis in Urbem aduentare, eosdem ne propius accederent, eos execratus valde, prohibuit. Contra vero missum nuntium a Theodoro & alijs Archimandritis quam benignissimo animo excepit; litterasq. datas cum legisset, magno animi dolore ex compassione affectus est, & quibus potuit, studuit periclitatibus præsto esse, reddens ad eos affectus paterni plenissimas Apostolicas litteras, quibus tum Theodorus, tum reliqui eas accipientes, magna sunt consolatione affecti, & fortitudine roborati. Caremus tamen litteris illis a Paschali Pontifice ad Archimandritas redditis. Ceterum hęc ita, vt narrata sunt, se habuisse, fidem faciunt aliæ litteræ ab ipsdem monasteriorum Præpositis ad eundem Paschalem Pontificem scriptæ, missa alia rursus legatione anno sequenti per Epiphanium, vt suo loco dicturi sumus. Sed videamus quæ hoc eodem tem-

apote ab eodem Theodoro litteræ sunt scriptæ ad Patriarcham Alexandrinum. Extant ipsæ, atque plura habent de sæuitia persecutorum, quæ desiderantur in alijs ab eo datis epistolis. Quamobrem vt hic eam describamus, historiæ ratio a nobis id exigit. sic enim se habet^a.

Per omnia sanctissimo Patri patrum, lumini luminum, domino meo beatissimo Papæ Alexandria Theodorus minimus presbyter, & Præpositus Studiani.] Quod autem, æque ac Romanus Pontifex Alexandrinus Episcopus Papa dicatur, a Cælestino Pontifice Cyrillo concessum est, cum illi legationem a latere credidit, tempore Concilij Ephesini, vt suo loco superius dictum est. Sed attende differentiam: Romanus Pontifex supremum lumen in Ecclesia prædicatur, alij vero Patriarchæ non supremum lumen, sed lumen luminum, vtpote qui secundum a Dionysio descriptam Ecclesiasticam Hierarchiam tali sit nomine dignus, vt lumen luminum dicatur qui eos illustrat, qui sunt in Ecclesia positi & ipsi lumina, minores Episcopi. Habet autem amplius in superius posita inscriptione, Romanus Pontifex, vt dicatur Princeps sacerdotum primus, quod alicui alteri Patriarcharum minime concessum est. sed ad epistolam, quæ sic se habet^b.

Maximum humilitatis meæ munus & summi voti opus erat, vt dignus fierem, qui per litteras colloquerer cum Apostolico vertice tuo, nõ solum ob tenuitatem paruitatis meæ, quæ impar est vt ad æquales scribat, nedum ad tam magnum & diuinum caput: verum etiam ob difficilem in tanto interuallo accessum, quem Ethnica præcipue inhihet obstructio, *medijs positis Sarracenis regnantibus etiam in Aegypto*: attamen Dei benignitate mihi obtigit, & nunc scribo duabus de causis: altera vt quo iam dudum teneor desiderio, id explicem intellectuali contactu sacrorum pedum tuorum, quandoquidem aliter votum explere non liceat; altera quæ magis vrget, vt notiora fiant, quæ hic dire acciderunt diuinissimo vertici tuo, vt qui totius corporis Ecclesiæ membris condoleat: quæ quidem vel in vltimis terræ finibus audita existimo.

Inuasit nos persecutio, beatissime, & persecutio grauissima. Olim quidem^c Achab Eliam quærens Prophetam, loca omnia incendisse dicitur, incendio illo impij iram & furorem demonstrante. Nunc vero & dignitate & corde Achabites, non Eliam solum depictum, sed huius quoque Dominum, Dominum Iesum Christum & Deum nostrum, Deiparam, & Sanctum vnumquemque quærens quærit, inuentumq. magna ira delet, ex omni ciuitate & regione ditionis suæ: hinc euersa altaria, templa Domini vastata, & priuata & publica, quæ in virorum & feminarum habitaculis, tam vetera quam recens exstructa. miserabile spectaculum! tamquã facie deformatos homines, & ostenta quædam sic Dei Ecclesias ornatu suo destitutas & informes relictas contemplari. Quis talia audiuit, aut vidit vmquam in prisca improbitatis exemplis? Ille ipse, qui ceruicibus vestris incumbit Arabs, mitius forsitan hac in parte erga Christum se gerit. at non sic^d Tabeel noster. Parcè Domine, ne des hæreditatem tuam in opprobrium.

Cum ergo pictas in tabulis imagines e sacris donarijs sublatas, & libros qui mentionem earum continent, proscindit, irridet, subsannat tamquam abominanda & Deo inuisa piacula, quæ Deo accepta sunt & mundo salutaria. Heu quis lachrymas teneat? quis gemitus ex imo pectore non edat? Viæ Sion^e lugent, eo quod non sint qui pie ambulent in eis. Et vere omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt.

Qui Episcopi videbantur & sacerdotes, monachi & sæculares, omnis sexus & omnis ætas; alij quidem circa fidem naufragium passi sunt, alij si minus mente & cogitatione demersi, & hæretica saltem communionem, mortis metu contracta, eadem ex parte periculo inuoluti. Relicti tamen sunt qui non curauerunt genua ante Baal; siquidem tot numero, quot numerati sunt a Deo.

Ante omnes, qui primus est inter nos, sacrum caput nostrum & eiusdem tecum dignitatis, Episcopi, & sacerdotes Domini, monachi, & monachæ, quorum ludibrijs & verberibus tentati fuerunt; illi vinculis & carceribus pane modico & aqua vitam trahentes, alij exilijs relegati, alij in desertis & montibus, in speluncis & cauernis terræ versantes: quidam insuper flagellis cæsi, Martyres ad Dominum emigrarunt. Sunt qui sacco inclusi in mare demersi nocte fuerunt, vt ab ijs qui viderunt, relatum est. Quid cetera? Anathemate feriuntur sancti Patres nostri. Prædicantur qui impij fuerunt. Infantes impietatis dogmata, tradito magistris tomo, docentur. Non est vsquam salutis profugium inter mortales. Pium verbum proferre non licet. Mox instant insidiæ, ita vix coniuge.

FRANCONIA ROMANI PONTIFICIS.

QUAE PATIATVR ORIENS TALIS EGLESTIA.

IMPLORAT PASCHALIS PAPA AVXILIUM LUC. 21.

a Mich. 7.

IMPLORAT PASCHALIS PAPA AVXILIUM LUC. 21.

* Abgaro

c Theod. lib. 2. epist. 35. Cod. Colum.

d Gennad. ex. pos. pro Concil. Flor. c. 5. sect. 16

APOCRYSARIUM HAERETICI REIECTI A PASCHALE PAPA.

a Theod. Stud. lib. 2. epist. 14.

ITVLI ROM. PONTIFICIS DIVERSI AB ALIIS PATRIARCHIS.

b Theod. lib. 2. epist. 14. Cod. Colum.

THEODORUS EPIS. AD PATRIARCHAM ALEXANDRIANVM.

c 3. Reg. 18. secundum 702

d Ioel. 2.

e Thren. 1.

f Psal. 52.

QUAE PASSI SINT ORTHODOXI.

coniuge sua caueat. Iudices & pittaciorum oblatores ad hoc ipsum ab Imperatore A mercedem capiunt, vt obseruent, vbi quisque quid dicat a Cæsare discrepans, aut impietati non communicet, aut librum habeat de imagine tractantem, vel imaginem ipsam, aut exulem recipiat, aut captiuus pro Christo ministret. Quod si deprehendatur illico rapitur, cæditur, relegatur, vnde & dominos videas seruis supplicantes iudicij metu.

a Dan. 3.

Nobis illud dicere fas est: ^a Non est in tempore hoc Princeps, & Dux, & Propheta; neque locus primitiarum corā Domino, vt possimus inuenire misericordiam. Propterea hæc apud sanctam animam tuam indigni lamentamur, eius patrociniū & misericordiam implorantes. Scimus enim: Si iuuare aliter non possit, precum saltem subsidio magnum nobis, cum propitium Deum habeat, emolumentum allaturum. Quo autem ex parte cognoscat, qualia sint impiorum dogmata, his ea litteris adiunxi in quaternionibus: quæ & piorum rogatu, refutando imperitus suscepi. Oro autem sapientiam tuam, vt omnia videat, & veniam mihi tribuat errorum, meiq. & inutilis filij in Deum flectentibus precibus suis, recordetur.] hætenus epistola, quæ missa est etiam ad Patriarcham Antiochiæ, vt in eodem codice expressum habetur, diuersam verò ab his licet eodem argumento scripsit ^b ad Patriarcham Hierosolymorum his verbis.

NON ERUNT
EDIFICATIO
S. A. I. H. V. I. C.
-A. 9. 2. 1. 1. J. A.
-I. H. O. R. A. I. X. T.

c. dil. h. e. d. T. d.

**b Theod. lib. 2.
epist. 15. Cod.
Column.**

**c. Genes. 24.
secundum 70.**

AD PATRIAR
CHAM HIERO
SOLYMORVM
EPIST. THEO
DORI.

Quis annuntiabit ^c Abraham, quod lactat puerum Sarra? ait vsquam sermo diuinus. & indigno mihi quis nuntiet humilem epistolam meam ad sacras Apostolici culminis vestri manus peruenisse? Attamen perueniet, vt spero. Non enim vesana cupiditate sed necessaria causa impulsus & epistolam mittere ausus sum, & latorem vna fratrem carissimum Dionysium destinare, fidelem prorsus, & qui supplere per se omnia queat; quæ epistolæ defunt. Itaque velut absens corpore, præsens autem spiritu, primum quidem eius pedes secundum Deum ambulantes amplector. hinc enim mihi benedictio & sanctificatio. deinde tamquam ab ea iussus, ad sancta loca proficiscor, adueneror sacrum solum, quod diuina vestigia calcarunt, viuificum monumentum in quo sanctissimum Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi corpus depositum fuit, sacrum Caluarie locum, vbi Dominus gloriæ crucifixus. Alio pergo: Sanctam Berthelem quasi Edem conspicio, diuinum adoro præsepe supra vnam auream, in qua non manna sed panis vitæ conditus est. Video etiam sacrum montem, in quo diuinissima transfiguratio: oliuarum montem, vnde ad cælos omnium Dominus euolauit: sacrum Gethsemanem, vbi sepulchrum omni honore colendæ Deiparæ dominæ nostræ. Hoc atque illud, ne longam texam orationem. O quanta vel ex ipsa commemoratione manat satisfactio! O quot & quantis culturis præest beatitudinis tuæ vertex! Tu primus Patriarcharum, quod scilicet prima ^d Ecclesia esse cæperit Hierosolymis, licet quintus numereris. Vbi enim Episcopus animarum, & Pontifex omnium natus est, & diuina omnia operatus, & passus & sepultus, vbi resurrexit & vixit, & assumptus est: illic suprema omnium dignitas proculdubio. Sed de his hætenus, desiderio obsequens, loqui ausus sum. nunc ad alteram narrationem me conuerto.

DE LOCIS SAN
CTIS HIERO
SOLYMORVM.

c. Joel b

DE PERSEC
TIONE AB ICO
NOMACHIS
EXCITATA.

Inuasit nos persecutio, beatissime, & persecutionum omnium Ethnica simillima. postquam enim sensit satanas, in ianuis esse beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, maiores hæreseos faces accendit, præludia aduentus Antichristi. Quid hoc rei est? Exortam olim sub Leone & Constantino impietatem, diuq. debacchatam, sed diuina vindicta compressam, nunc iterum cognominis & æque impius Imperator renouauit tanto conatu, vt illorum rabiem obscuret. Expressum pictura Christum infectatur cum Matre & ministris. Vbicumque nactus eas est, delet, exurit. Hinc euerfa altaria, ædes sacræ deformatæ, sacra vasa concremata. Quin si reptus quis fuerit imaginem occultasse, aut librum qui de ea re tractet, rapitur e vestigio, verberatur, & dira alia omnia perpetitur. Hinc terrores ac trepidationes, stuporesq. omnium hominum. adeo vt frater fratri, Vale dicat, & amicus amicum auerfetur.

FRAT. HAVD
-I. H. O. R. A. I. X. T.

Synodus facta est, veterem impiam illam confirmans, & Orthodoxam anathematè condemnans. Sacerdotes non intellexerunt, Deum non requisierunt: sed quod Achab placuit, comprobarunt. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, paucis admodum exceptis: quibusnam illis? Episcopis, & Præpositis, monachis, & monialibus, & ipso, Dei gratia, supremo Archiepiscopo nostro: Quorum quidem alij flagellis affecti sunt, alij relegati, atque in carcerem detrusi; alij per hæcæ poenas ad Dominum migrarunt, athle-

A athleticam coronam reportantes. Quid de blasphemia loquar? Irrideretur veneranda & tremenda imago Christi tamquam abominatio desolationis, idolumq. erroris; eodem modo qualibet alia Dominæ nostræ & Sanctorum: Nunc, inquit, sincera & inculpata fides: Nunc Dominus loquutus est pacem ijs qui conuertuntur ad cor. quasi sublata ^a Ioan. 24. pax esset, ex quo Christus dixit: Pacem meam do vobis, ad hoc vsque tempus, & eius Ecclesia contaminata, quam beatus ^b Paulus non habentem maculam prædicat, aut rugam, ^b Ephes. 5. aut aliquid huiusmodi, sed sanctam & immaculatam. Et alij quidem vltimum circa Fidem naufragium fecerunt. Alij quamuis mente & cogitatione submersi non sint, ipsa tamen hæresis communionem vna perierunt. Enimuero etiam ij qui recta sentiunt, persecutionis diuturnitate titubant circa veritatem; quemadmodum ijs contigit qui ad decumanos maris fluctus nauigationis rudes caligant. Miseranda nobis omnia, lu-

B etuq. digna.

Subtrahuntur cantica ab antiquis accepta, in quibus imaginum fit mentio. Canuntur pro eis impia neua dogmata palam exposita, quæ & pueris ipsis traduntur a magistris. Omnium rerum impia est conuersio. Facti sumus sicut Sodoma & Gomorrha: propter peccata nostra: & procella hæresis altius in dies assurgens nos operit: nec inuentus est qui Christum Deum nostrum expergeficiat, vt increpet turbulentum hoc mare. At tu esto nobis vnus e duodecim Apostolis, beatissime: Excita e somno infomniem, oculum dispensatiue dormitantem, quia perimus omnino. Si quod est aliud auxiliij pharmacum, ad sanandos infirmos, vt peritus, exurge, deprecamur, sanctissime, obtestamur: membra tua sumus, quandoquidem fideles omnes corpus sunt Christi & membra de membro. Præcipe & alijs sanctis Patribus vestris, intercessoriam manum porrigant, vt multorum interposito, suam nobis Deus misericordiam impertiat. Hunc in finem epistola, & tabellarius ab omnibus animo destinatus, etsi a nobis solis illorum vicem agentibus missus.

Vt autem ex parte cognoscat celsitudo vestra, cuiusmodi sint dogmata impiorum, ea in quaternionibus descripta epistolæ adieci, quæ & aliorum rogatu refutanda imperitus suscepi. Oro autem vt ea inspiciat diuina tua sapientia: quod deest suppleat & veniam tribuat erratis. Atque adeo conseruum fratrem nostrum, & litteris alijs, quas accepit, reddere, & huc postea, Deo volente, redire permittat.] hæc ad Patriarcham Hierosolymitanum Theodorus, qui his addidit ^c alias ad Abbatem Lauræ S. Sabæ hac in- ^c Theod. lib. 2. ep. 16. 17. Cod. Column.

D A Deo honorato, dilecto, & spirituali Patri, meo moderatori celebris Lauræ beatissimi mi Patris nostri Sabæ, & ijs qui sub eo sunt sanctis Patribus Theodorus minimus presbyter & Præpositus Studiani.] alias quoque his adiunxit ad moderatorem Lauræ sancti Charitonis, eiusdem pariter argumenti.

At quid profecerit his litteris datis ad Patriarchas, nulla est affirmatio Theodori; immo querela in epistola postea, occiso Leone, tempore Michaelis Imp. scripta ad eundem Hierosolymitanum Patriarcham Thomam, in qua hac ex parte tantummodo laudat nauatam operam a Romano Pontifice. scribit enim hæc his verbis: ^d Quid hoc rei est? quod feruente hæresis persecutione, conueniebat sublimium sedium Antistites, tamquam spiritus adiutores, & Apostolici consilij plenos, fraterno animo commoueri, manumq. pro veritate certantibus compatiendo porrigere: & si quid patitur, inquit ^e, vnum ^e I. Cor. 12. membrum, compatiatur alia membra: siue gloriatur vnum membrum, congaudeant **E** omnia membra: quia nimirum caput est totius Ecclesiastici corporis Christus verus Dominus ac Deus noster. Quod sane Occidentis Apostolicus cum præstitisset: quantum profuerit, quid opus est loqui? partim quidem resistentium mentes summopere confirmans (vel exiguum quippe momentum vim ac robur fessis ac laborantibus addere solet) partim impiorum insolentiam a spiritu profecta reprehensione profligans. Quo quid esse potuit salutarius? At vero qui idem facere cum possent, minime præstiterunt, sed contrarium: dicere miser nequeo, beatitudinis vestræ Angeli reuerentia, quanta illis debeat reprehensio.] hæc Theodorus. sed hæc ex alijs eiusdem ad Paschalem reditis litteris, manifestiora fient.

^d Theod. lib. 2. ep. 121.

^e I. Cor. 12.

PROFICVAV
LITTERAR
ROM. PONT.

Ceterum querela ista Theodori de Patriarchis, magis pertinet ad Alexandrinum & Antiochenum, quam ad ipsam Hierosolymitanum. Siquidem non desuit Patriarcha Hierosolymorum succurrere, vt potuit, periclitanti sub impio Leone Ecclesiæ Constantin-

PATRIARCHA
HIEROSOLYM.
MITTIT THEO
DORVM ET
THEOPHA-
NEM CON-
STANTINOPO
LIM.

stantinopolitanæ: etenim selegit ex S. Sabæ Laura a Sarracenis tunc temporis afflictata A duos egregios monachos, sanctitate claros, doctrina conspicuos, Christiana constantia firmos, reuera duo belli fulmina aduersus grassantem impietatē, & sagittas acutas in manu Dei omnipotentis. Hi Constantinopolim missi, non solum sub Leone Armeno, sed & sub Michaelē quam strenuissime certauerūt, ac demum sub Theophilo Imperatore Iconomacho martyriū egregie consummarunt. Sed de eorum modo profectioe Constantinopolim, & confessione coram Leone hic agendum. Auctor eius temporis qui amborum certamina est prosequutus quam sincerissime, vbi de grassatione Sarracenorum tunc facta mentionem habuit, ista mox subdit.

Hæc videns diuinus ille Antistes & pastor Hierosolymitanæ Ecclesiæ, & sciens hæc esse poenam peccati & iræ poculum, propterea quod despiciatui habetur & aboletur diuinarum adoratio imaginum: excitatur protinus ad zelum, & quærit modum, quo poterit tantum extinguere incendium, & ostendere eos male facere, qui sunt parati noua B introducere, & prompti ad transmouendos limites. Sic reuocabatur captiui & consequentur misericordiam sauciata animæ. Ad hoc ergo admodum aptum sanctum inuenit Theodorum, vt qui & virtute esset celebratus, & in dicendo exercitatus, & zelum spiraret acrem & iuuenilem. Ille autem: Ecce me, dicit Pontifici: mitte me, & proficiscar, & tuis adiutus precibus, pudore afficiam impietatem. Ipsum ergo mittit Patriarcha, cum precibus eum vndique munisset, & spe in Christum totum corroborasset.

Vt autem prætermittamus ea quæ intercesserunt cum venisset in Regiam secum fratrem habens Theophanem qui eum sequeretur, & quæ erant fraterna, sentiebat, & in zelo pro pietate cum eo conspirabat: primum quidem sic intrepide sistit in conspectu C eius, qui Ecclesiam more prædonis inuaserat, Theodotum pseudopatriarcham intelligit. Vbinam enim ille se gessit more sacerdotali, & libere arguit quod eos peruertat quos pascit, & hæresim ei acerbe exprobrat? Deinde ipsi quoque Imperatori ex aduerso occurrit tamquam acutus quidam gladius; & non solum eum criminatur, quod suam perdat animam, sed etiam quod Dei populum impie per fraudem euertat. Deinde etiã adhortatur, vt relicta hac profana & impia opinione, eius loco ediscat pietatem. Fortasse enim (inquit) tibi Deus placabitur, & non omnem iram Domini tamquam facem aliquam ipse bibes.

Quamobrem Imperator, cum & viri esset libertatem admiratus, & præterea verborum opportunitatem, & morum moderationem, & quæ ex animo ad vultum emanabat illius, vt poterat, animaduertisset alacritatem, eum est reueritus, & moderate tulit D eius reprehensiones. Deinde etiam eum accersit, & familiariter eum est allocutus, rogans quisnam esset, & vnde veniret: & quid sibi vellet illa mira & incauta dicendi libertas. Ille autem & significat patriam, & suum esse ex Palæstina aduentum renuntiat. & quod statuebat non oportere vel apud Imperatorem se a dicendo reprimere, quando videret Regem qui est in cælis, affectum iniuria. Deinde aperit dogmata, docet honorem diuinarum imaginum. & cum alia dixisset, & adiecisset, hoc esse indicium nostri in Christum desiderij, & confessionem ab eo susceptæ carnis. Deinde destruit propositas ab illo quæstiones Fide Christi & virtute sermonis & spiritus. Postquam autem, post multa quæ inter eos dicta sunt, Theodori oratio victoriam est adeptæ, primum miratur Imperator, deinde etiam ei incipit blandiri, toto animo contendens, talem virum in suam redigere potestatem, per quem multos esset superaturus. E

Postquam vero vidit eum a se capi non posse: nam tale quid etiam apud eum adiecerat, dicens: Oblitus es eorum quæ Deo promisisti, o Imperator, quorum intercessor fuit magnus Pontifex, quando tuo capiti Imperatoriam imposuit coronam, cum videlicet promississet Fidem seruare Catholicam. parce animæ tuæ, & prius ornamentum restitue Ecclesiæ, & noli pugnare cum Deo iusto Iudice & forti, etiamsi non quotidie iram inserat propter summam benignitatem. hæc ille sic ad eum libere est locutus. Imperator vero soluto prætextu lenitatis, in iram & furorem erupit; & rogauit, an esset aliquis eiusdem animi & sententiæ in pietate, cuius erat Theodorus. Postquam vero intellexit de fratre eius Theophane, & quod non minus quam naturam conseruat in dogmatibus congnationem, & fraternitatem: ambos diu flagellis cæcos condemnat, vt relegentur ad ostium Ponti. Iubens neminem eis impertire nec cibum nec potum, nec vestimentum, vt mali

REDARGVIT
IMPERATO-
REM THEO-
DORVS PA-
LÆSTINVS.

CONFVAT
IMPERATO-
REM THEO-
DORVS PALÆ-
STINVS.

THEODORVS
ET THEOPHA-
NES CAESI
DAMNANTVR
EXILIO.

THEODORVS
ET THEOPHA-
NES CAESI
DAMNANTVR
EXILIO.

A vt mali (inquit) sic male atterantur.] hætenus de certamine sub Leone. quod autem exantlauit sub Michaelē, suo loco dicturi sumus.

IESV CHRISTI PASCHALIS PAP. LVDOVICI 5. IMPP. ANNVS ANNVS LEONIS ARMENI 5.

QVI sequitur annus octingentesimus decimus octauus Indictione vndecima inchoata, quintus idem numeratur persecutionis Leonis Imperatoris, quo acceptis iam antea litteris per Dionysium a Paschale Romano Pontifice Theodorus Studitarum Præpositus in carcere consistens, rursus legat ad Occidentem Epiphanium B discipulum suum ad eundem Romanum Pontificem, cui & litteras dedit, quæ sic se habent a.

Per omnia religiosissimo Patri, supremo lumini, Vniuersali, domino nostro, Apostolico Papæ, Ioannes, Theodosius, Athanasius, Theodorus, minimi presbyteri & Præpositi Catharorum, Pieridij, Paulopetrii, & Studiani.] Vnus autem qui hic deest e numero in præcedentis ad Paschalem epistolæ inscriptione, nempe Ioannes Eucariæ Præpositus lapsus est, ac propterea nequaquam cum ceteris recensitus. Testatur id quidem ipse Theodorus in epistola ad ipsum Epiphanium Romam Legatum. porro epistola ad Paschalem Papam sic se habet b.

Respexit nos Oriens ex alto Christus Deus noster, tuam in Occidente beatitudinem, C tamquam facem quamdam diuinitus lucentem ad Ecclesiæ quæ sub cælo est illuminationem, in Apostolica prima Sede constituens. Etenim spirituale lumen percepimus, qui in tenebris & in vmbra mortis improbæ hæreses tenebamur, & tristitiæ nebulâ deposuimus, atque in spem optimam emerimus, cum didicissemus ex fratribus & conseruis nostris, quos misimus, qualia & quanta egerit & dixerit sancta celsitudo vestra. Quando hæreticos quidem Apocryfarios, velut fures, ne in sacrum quidem conspectum admisit; sed cum procul adhuc essent, merito reiecit: nostris vero calamitatibus ex litterarum auditione & Missorum relatione compatiens, indoluit atque ingemuit Dei exemplo tamquam proprijs membris. Ac re ipsa cognouimus, manifestum Apostolorum principis successorem Romanæ Ecclesiæ præsidere; certoq. nobis persuasimus, Dominum Ecclesiam nostram minime deseruisse, cui vnum, solumq. a nobis auxilium hætenus, atque ab ipso exordio in occurrētibz molestijs Dei prouidentia concessum est.

D Vos igitur illimis ac sincerus ab initio fons Orthodoxæ veritatis. Vos aduersus omnem hæreticam procellam tranquillus sepositus portus Ecclesiæ vniuersæ. Vos a Deo electa ciuitas, refugij salutis. Sed quoniam temerarium est a nobis miseris ac indignis encomia congeri diuino nomini vestro, quod diuinæ olim linguæ beatum prædicarunt, præstat vt ad ærumnas nostras veniamus.

Impij ergo consueti sibi omni conatu ac vesania facere non cessant, omnes qui mortis metu franguntur, in hæresis barathrum trahentes & abripientes. Necessè siquidem est, eum qui cedere nolit, verberum, aliorumq. suppliciorum poenis subijci; ita vt disfluant sentim aliqui (quod est miserrimum) etiam ex ijs qui certamen antea sustinuerunt. Nos vero iterum humiles & in membris postremi, tam pro sacro proprio capite, quam pro reliquis præsentibus partibus, & fratribus audentes legatione fungimur, E & obsecramus, vt consoletur nos sancta & Apostolica anima tua. Primum quidem (quod & facere illam credimus) ne suas pro stabilitate & salute omnium Deum flecentes preces intermittat, ita obtestamur sacratissima viscera: deinde vt quæ Spiritus sancti instinctu pro humilitatis nostræ vtilitate ac perpetua virtutis tuæ laude deliberauit & statuit, ad exitū, Deo adiuuante, perducatur.] hætenus posterior ad Paschalem epistola, ex qua a Gennadio in defensione pro Concilio Florentino præconia digna illa Ecclesiæ Romanæ citantur: Vos illimis & sincerus ab initio fons Orthodoxæ veritatis, &c.] Quod autem exigit his litteris Theodorus a Papa, illud fuit, vt præstaret quod promiserat, legationem remissurum Constantinopolim: quod & præstitit, vt suo loco patebit.

His scriptis litteris Theodorus, Epiphanium, quem mittat cum eis in Occidentem, delegit, ad quem hæc quæ sequuntur litteras dedit, onus eidem legationis huius iniungens, his verbis.

a Theod. lib. 2. epist. 13. Cod. Colum.

b Theod. lib. 2. ep. 35. ex Cod. Colum.

LEGATIO
MISSA PER
EPIPHANIUM
AD PASCHA-
LEM PAPAM.

ROMANAE
ECCLESIAE
PRÆCONIA.

STATUS EC-
CLESIAE CON-
STANTINO-
POLITANAE.

*a Theod. lib. 2.
epist. 35. Cod.
Colum.
EPIPHANIO
CREDITVR
LEGATIO
AD PASCHA-
LEM PAPAM.*

Epiphanio filio.

En dilecte mi, sicut alacri animo instituiti, solue in Occidentem, litteras istas laturus, quas dictavi. Misi epistolas duas ad Apostolicum, & dominum Methodium. Frater enim Dionysius Dei nutu, & incolumis eousque peruasit, & spem optimam reportauit. Ad quam iteratas litteras addere, operæpretium duxi. Scripsi autem non tamquam a me solum, sed sicut antea, ex persona vtrorumque Præpositorum quos indicat epistola, præterquam Eucæriæ. Is enim, vt accepi, secundum peccata mea, lapsus est. Ex communi ergo sententia & scientia, tum per occultam significationem, tum per epistolæ ipsius lectionem, tunc scripsimus, vt epistola missa declarabat. Nunc vero etsi propter arctam custodiam id facere non potui, attamen veluti iam consentientibus vtrisque, eorum etiam hæc est epistola. Fortasse autem postea continget, vt & ipsi certiores fiant.

Vade igitur, egregie Epiphani, ἐπιφανίου, id est, appare Occidenti nuntius fidelis, prudens, iam olim probatus, redde epistolam & iuxta ea quæ diuino instinctu impressa sunt in sancto Apostolico, suggestionem, verbisq. sancti Methodij, & sancti Monabasiæ Episcopi, simul intercede & ipse, & ora vt ad finem hæc perducantur Dei voluntate, qui potest & saluum te seruare, & sistere sacro ac beato vertici. Ne formides, multa tibi merces, & magnum certamen. Dominus tecum. Saluta Sanctos omnes, & maxime eos qui notissimi sunt, præcipue sanctum Patrem meum Archimandritam, ac dominum etiam meum Carthophylacem, cuius caritas est in humili corde meo.] hucusque ad Epiphanium Theodorus.

Quod autem ad Methodium spectat, ad quem se scripsisse Theodorus testatur, erat iste illic Apocryfarius Nicephori Patriarchæ ad Romanum Pontificem missus, cui quid tunc acciderit admiratione dignum Romæ moranti, sic accipe ex Curopalata atque Cedreno in Michaele Theophili filio, dum narrat quæ acciderunt eidem Methodio iam Constanti-nopolitano Patriarchæ, cum adulterij accusatus, ob sui defensionem coactus fuerit virilia penitus consumpta & exiccata monstrare, sic dicens: Quidam de notioribus placide ingressus, ex eo quæsuit, quomodo virilia eius ita emarcuissent? Cui rem totâ a principio enarrauit. Se cū Romæ degeret missus eo ad Papam ob intentata Nicephoro sanctissimo Patriarchæ crimina, vexatum fuisse a carnis studio malo genio, sine intermissione dies noctesq. ipsum titillante, & rei venereæ appetitum excitante. Itaque se ardentem ea cupiditate ac tantum non ei succumbentem; Petro Apostolorum principi se dedere statuisse, multisq. ab eo precibus contendisse, vt se libidine illa liberaret. Hunc noctu astitisse, ac virilia sua manu dextera tangente, combussisse. simulq. dixisse: Nihil esse quod in posterum sibi ab ista metueret voluptatis concupiscentia: se ob vehementem dolorem fomino excussum, talem repertum fuisse, qualem ipsi vidissent.] hæc ipsa quidem Methodius cum iam esset Patriarcha confessus libere ea quæ his ipsis diebus, Romæ cum esset, diuinitus contigissent. Quod autem ait, eum Romæ tunc fuisse pro Nicephoro Patriarchæ ob intetata illi crimina defensorem: accidisse putamus, quod Theodotus, quo se in throno stabiliret, depositione Nicephori falsis obiectis criminibus colorare studuisset. Ceterum epistola illa quam se eodem tempore ad Methodium Romam scripsisse Theodorus ipse testatur, non est reperta in dicto codice, quo vsi sumus; Columnensi, vt hic simul eam tibi scribere potuissim.

Sed ad legationem a Theodoro missam reuertamur. Profectus est igitur Epiphanius Romam, exceptusq. est benigne a Paschali Pontifice. qui & quibus valuit remedijs studuit tot malis occurrere. Sed quid faceret, cum regnaret Imperator apostata, sederet Patriarcha hæreticus, & cum eo clerus eiusdem communionis, & monachi desertores? quomodo ipsi audituri essent quæ ab eo pro eorum salute admonerentur? Non destitit tamen ad Constantinopolitanam aueriatricem licet Ecclesiam scribere, & quidem grauissimas litteras. testatur id quidem Theodorus ipse litteris suis suo loco reddendis.

Interea vero Theodorus non quiescit, qui & hoc pariter anno scripsit Catechetica epistolam ad vbiq. dispersos fratres. Cum enim in ea numeret ipse annos quinque persecutionis, hoc plane anno fuisse scriptam, qui numeratur quintus persecutionis, affirmare necesse est. Loco plane miraculi habendum (quod sæpe inculcandum est) vt in arctissimo carcere constitutus, tot custodibus vallatus, facultas ei scribendi fuerit sup-peditata. Huius autem scribendæ epistolæ ipsi ea cogitatio fuit, quod cum sciret suos

monachos

A monachos & alios diuerforum monasteriorum Confessores vagari a monasterijs expulsos, extorres, ac a persecutore Imperatore abripi: timens ijs, ne quos terror non subegisset, mundana voluptas vinceret, occasione versandi cum feminis: vt cauti esse debeant, datis his ad eos litteris, monuit vehementer. Sic spiritualis agonis dux sapientissimus, ne aduersariæ potestates suos lædere possent milites, quaquauersum prouidit. epistola autem ipsa sic se habet.

Theodorus omnibus vbiq. dispersis fraternitatibus.

Gratia vobis & pax multiplicetur. Aequum enim est Apostolicis verbis affari eos, qui pro Christo persecutionem patiuntur: b Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui humilitati nostræ ianuam aperuit, quamuis arcte custodiamur, vt vobiscum carissimis nostris epistolarum colloquio congredi possimus. Vere Dei verbum non est alligatum, etsi alligare se putent, qui dominantur. Vere lætari plurimum debemus, cum diuinarum prædictionum euenta in nobis conspiciamus. Age cum Apostolo c dicamus, fratres: Quis nos separabit a caritate Dei? tribulatio, an angustia, an fames, an persecutio, an nuditas, an periculum, an gladius? Num enim de seipso tantum hæc dixit, ac non etiam de nobis? & vt nos erga Deum sic affecti simus, vt afflictionibus istis, quas sustinemus, minime frangamur, sed ea quæ desunt passionum perferre gestiamus. Gaudium enim est inenarrabile pro Christo & cum Christo pati, quemadmodum ostenderunt Sancti omnes vsque ad Thadæum Martyrem nostrum, & Confessores alios egregia animi constantia, & persecutioni conuenientibus factis siue ex carcere, siue ex alio exilij quouis loco post illum abierunt. Simus & nos, fratres mei, Martyres ad hunc modum, vt parati nimirum semper simus, comprehendi, confiteri, flagris cædi, mori; hoc est enim quotidie Martyrem esse: hoc quotidie mori.

Ex hoc quidem purgari mentem contingit, & perturbationibus abscedere, Deo appropinquare, mundum odisse, cælum meditari, perpetuo adamata bona, at certe tristiora. Nec enim locum menti relinquit hæc huiusmodi præparatio, vt voluptates consecretur, vt hoc illudve carnali desiderio amplectatur, sed vires cordi & neruos addit, oculos in lachrymas solui compellit: desiderium iniicit ex corpore, tamquam ex graui quodam carcere emigrandi. Considerantes itaque quales simus: Et siquidem sic affecti, recte sane; sin aliter, redeamus in viam, & emundemur. Fugiamus immitem draconem diabolum & ignea tela amaræ & lethiferæ cupiditatis. Non est voluptas, sed dolor; non dulcedo sed fel; non beneuolentia sed odium, seruitus, corruptela, dæmoniaca vexatio eius, qui secundum naturam est status immutatio. Etenim si bona est & dulcis, quomodo quos arripuit, eos fatuos statim reddit, iumentis similes, probrosos, seruales, desperabundos, eneruatos, æternæ mortis reos? itaque fascinat, a mente alienans, & peruertens, non id reuera existens quod præfert præstigiatrix, tamquam energumenos a dæmone correptos, qui id quod patiuntur prius quam ad se redeant, non agnoscunt.

Videamus ergo, Christiani, quænam sint diuersoria nostra, vbi & quibuscum habitatio & consuetudo. Quod si quid ibi noxium est, migrandum; si cum eo qui scandalum affert, abscindendum; si cum nemine, adsciscendum: quia execrabile solum esse, quamdiu necessitas non cogit. Obseruanda sunt & alia, cibus, potus, somnus, opus, vt mensura fiant omnia, quæ corpori vires præbeant, vt pareat & iussa faciat, non efferatum reddant, vt infurgat & animæ repugnet. Equuleus est, si assatim alatur, lasciuit, fessorumq. animum prostermit. Ex rebus nostris de vestris etiam enuntiamus: Omnes siquidem homines liberi arbitrij habenas a Deo pari iure acceperunt cum summa potestate, licet anima & corpore inter se pugnantibus, perpetuum bellum sit. De hoc igitur hætenus hæc dicta sint. Quid cetera deinde? Fides firma immutabilis, sicut tradidi vobis & a Sanctis accepi, vel potius ab vno vtiq. & eodem spiritu &c.] adijcit de cultu sacrarum imaginum superiori consimilem doctrinam, quam breuitatis causa hic describere præterimus. ac de persecutione hæc rursus inferius ingerit, hortans eos ac roborans in fidei confessione persistere.

Minime vos conturbet duratio persecutionis. haud multos annos pertulimus, vt antiqui olim Confessores. Nondum examinati fuimus legitimo igne probatissimæ temptationis: adhuc admixtum est plumbum, adhuc ruga peccatrix. Tu quis es qui incomprehensorum iudiciorum profunda scrutaris? Quæ tibi præstita sunt hæc cogita. Abrahæ semen illud, cui promissa Dei benedictione terræ sanctæ hæreditas fuerat, quadringen-

Annal. Eccl. Tom. 9.

K k k 2

tis

*a Theod. lib. 2.
epist. 37.*

EPIST. THEODORI CATECHETICA AD FRATRES DISPERSOS.

b 2. Petr. 1.

c Rom. 8.

NE ILLECEBRIS CARNIS CAPIANTVR ADMONET SVOS.

EXHORTATIO AD PATIENTIAM.

tis triginta annis Pharaonis manu seruitutem seruire Deus permisit. Christi Ecclesia, A ab Apostolorum prædicatione vsque ad Constantinum primum Christianorum Regem supra annos trecentos feruentem persecutionem passa est. Qui secuti sunt, remisse quidem, attamen longius tempus duxerunt, præterquam sub Iuliano Apostata. Paulus magnus annis quinque & triginta persecutionem pertulit, quotidie moriens. Et tu quinque annorum spacio langues? Clemens multorum certaminum vir vigintiocto annis in perpetuo martyrio fuit. Et tu intra paucos deficis? Et quod mihi tempus satis sit ad alios Martyres commemorandos? Non audisti sufferentiam Iob? Nonne annis quindecim & amplius vlcere graui vexatus est, præter alios qui adiecti fuerunt, lugubres casus? atque hoc cum nullius sibi mali facinoris conscius esset, quin potius laudabilium quamplurimorum. Quid autem ei respondet oraculum? Vt iustus, inquit, appareas. Ita & nunc cribrat quodammodo prouidentia huius temporis homines, vt quæ insunt zizania eijciat, & frumentum purum maneat. B

a *Ierem. 6.* Non audis quid Hieremiæ dicat? ^a Mitte eos in conflatorium, & vide si est probatio, sicut & ego probatus sum pro eis. Feramus adhuc, o strenui milites Christi. Dies sicut umbra transeunt, quamuis persecutores permanere existiment: ^b Si me persecuti sunt, inquit, & vos persequantur: Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. Vere enim ignorant quod Deus & Pater misit ^c Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret & Patri suo acquireret. Nisi enim ignorarent, illum pingi non negarent: nemo quippe qui ex muliere natus sit, talis est, vt exprimi non possit, alioqui abortiuum quiddam esset. Sic itaque fratres perficimus nos ipsos, sic consolationem habemus in verbis Saluatoris nostri Iesu Christi expectantes remunerationem.] his præmissis ad postremum monet de Leontio persecutore. Fuerat hic monachus & discipulus Theodori, & sanctarum imaginum cultus assertor: Verum infelix in veritate non stetit, sed factus apostata, ceteris ardentius persequeretur Orthodoxos. de eo enim monet his verbis. C

DE LEONTIO
EXMONACHO
DIRO PERSECUTORE.

Sed noſtis qualis sit Leontius, eunuchorum genus non solum inglorium, vt quidam Sanctorum dixit, sed & Christum negans; neque adeo his finibus se continens, verum acerbè & crudeliter fratres nostros excrucians: Qui ante discipulus, nunc nugator ludaians: qui inter fratres eminentiores, nunc contra fratres supra quam Iudices omnes: Qui non simpliciter imaginem dicebat, sed sanctam imaginem siue Christi siue Deiparæ & cuiuslibet Sanctorum: nunc eas incendit, & abolet, infanientis instar feræ blasphemās. Vnde & Imperatori carus factus est, & monasterijs nostris potitur, & omnia miser facit D in contumeliam Christi. sed heu me? mea enim hæc eius ludibria. Attamen similis illi est, qui genuit secundum carnem: nam & ille olim primitiæ fuerat impietatis. sicut & Hermiæ. ambo enim furentes aguntur: nec miscet Deus cornicem columbæ, sed similia similibus. Ergo illi non hunc modum. Det illis Dominus agnoscere veritatem, quos captos tenet diabolus pro sua voluntate. Vos vero Christus cum ijs quos vexat apostata confirmet, viresq; ac robur tribuat, vt sustinere adhuc possitis, esurientes, sitientes, nudi, colaphis cæsi, instabiles, laborantes, maledicta & persecutionem patientes, blasphemati, tamquam purgamenta huius mundi facti, omnium peripsēma, vt Paulus ^d magnus, quo cum pars vestra sit. Fratres, orate pro nobis peccatoribus vt saluemur, digni habiti omnium qui restiterunt infimo gradu. Salutat vos qui mecum est frater Nicolaus. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.] E

LEGATI A PASCHALI MIS-
SIVENERUNT
CONSTANTINOPOLIM.
a Theod. lib. 2.
epist. 66. Cod.
Colum.

Post hæc autem venerunt Constantinopolim Legati qui missi sunt a Paschali Romano Pontifice cum litteris aduersus Iconomachos, quibus erroris arguerentur. Est mentio de hac legatione in epistola catechetica eiusdem Theodori contra eosdem Iconomachos ^e data, in qua hæc scribuntur verba: Non igitur effugerunt, quin a supremo Ecclesiæ throno arguerentur, sicut factum est, & ipsi scitis. Et nobis quidem tuta & sincera erant omnia etiam ante Occidentalium aduentum. plurimum vero etiam inde accessit, vt cognoscamus consentaneæ sæculis superioribus nostrum hoc Deo curæ esse, & ob oculos statuisse testimonium, quod ab eo alieni sunt, qui imaginem negant. Si enim a Coryphæo abrupti sunt, & ab alijs tribus Patriarchis, vtique & a Christo, qui caput est prædictorum. & lugere illorum causā & mærare conuenit, nostri vero lætari supra modum, &c.] apparet ex his quidem litteras Apostolicas Paschalis Papæ eius fuisse argu-
menti,

A CHRISTO
DEFICIT QUI
AB ECCLESIA
ROMANA RE-
CEDIT.

A menti, vt ab eo erroris argueretur hæresis Iconoclastarū, ipsi vero ostenderentur separati esse ab Ecclesiæ Romanæ communione. eiusmodi igitur legatio, & declaratio veritatis, qua innotuit scissos esse ab Ecclesia omnes Iconomachos, plurimum attulit adiumentum ciuibus Constantinopolitanis, cum ab Ecclesia Catholica se esse separatos audirent. Quam obrem quamplurimi detestati errorem, sunt veritatem professi ex omni hominum genere vtriusque sexus, adeo vt & plures ex ijs qui latebant, prodeuntes in lucem martyrio se obijcerent. ita vt de ciuitate Constantinopolitana illud diceretur, quod vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Ita quidem testatur idem ipse Theodorus Studita sua epistola ad Naucratiū ^a data, suo loco inferius recitanda.

a Theod. lib. 2.
epist. 71. Cod.
Colum.

Quando autem peruenerit Constantinopolim legatio Paschalis Romani Pontificis, in fine anni huius, vel sequentis initio: haud satis exploratum haberi potest. Enituit quidem maxime vbiq; locorum Orientalis Ecclesiæ ingens eiusdem Paschalis Papæ studium in iuuandis Græcis Orthodoxis laborantibus, quod & ex alijs ab eo rebus gestis est declarandum. Siquidem idem sanctissimus Pontifex interea nihil antiquius habens quam de Fide Catholica bene mereri: Orthodoxos omnes extorres, Constantinopoli vel alijs partibus Orientis Romam confugientes quam benignissime excepit; quin & Græcis monachis egregium construxit monasterium apud sanctam Praxedem, quem presbyteralem titulum mirifice exornauit, donisq; quampluribus auxit. Ne igitur confugientes ad Romanæ Ecclesiæ gremium monachi Orientales incertis sedibus per Urbem vagarentur: ipsis dictum monasterium erexit, de quo Anastasius meminit, dum agit de eodem S. Praxedis titulo ab eodem Paschali sanctorum Martyrum corporibus locupletato. his enim verbis rem aggreditur enarrare.

MONASTERIUM GRÆCORVM A PASCHALI PAP. ROMAE EXTRUCTVM.

C Ecclesiam beatissimæ Christi virginis Praxedis, quæ quondam prisca edificata temporibus, nimio iam laxata senio ita, vt a fundamentis casura ruinam sui minaretur, idem venerabilis Pontifex illius ruinā ante præuidens, eiusdemq; Ecclesiæ curam adhibens, illic peruigil sæpius existens, in alio non longe demutans loco, in meliorē eam, quam dudum fuerat, erexit statum. Absidem vero eiusdem Ecclesiæ musiuo opere exornatam varijs decenter coloribus decorauit. simili modo & arcum principalem eiusdem metallis mirum in modum proficiens compsit.] extat adhuc ipsa absidis sacris imaginibus ex musiuo elaboratis decora & integra, in cuius fronte eiusdem Paschalis nomen eadem arte exscriptum legitur his inter se complexis elementis. ^b ^c atque versus isti in abside eodem opere exarati leguntur.

DE ECCLESIA
S. PRAXEDIS
RESTITVTA.

D EMICAT AVLA PIA E VARIIS DECORATA METALLIS
PRAXEDIS DOMINO SVPER ETHRA PLACENTIS HONORE
PONTIFICIS SVMMI STVDIO PASCHALIS ALVMNI
SEDIS APOSTOLICAE. PASSIM QVI CORPORA CONDENS
PLVRIMA SANCTORVM SVPTER HAEC MOENIA PONIT
FRETVS VT HIS LIMEN MEREATVR ADIRE POLORVM

Ibidem in sacro cubiculo vbi nunc colitur columna flagellationis Iesu Christi, super limen ista leguntur:

PASCHALIS PRAESVLIS OPVS, DECOR FVLGET IN AVLA
QVOD PIA OBTVLIT VOTA STVDVIT REDDERE DEO. Pergit de eadem hæc Anastasius.

Hic enim beatus & præclarus Pontifex multa corpora Sanctorum dirutis in cœmeterijs iacentia, pia sollicitudine, ne remaneret neglecta, quærens, atque inuenta colligens, magno venerationis affectu in iam dictæ Christi Martyris Praxedis Ecclesia, quam mirabiliter renouans construxerat, cum omnium admiratione Romanorum, Episcopis presbyteris diaconibus & clericis laudem Deo psallentibus, deportans recondidit. Quæ dum sanctissimi atque coangelici Præsidis hæc intima cordis vigilantia gererentur; vt reconditorum ibidem sanctorum corporum, Domino indefinenter super astra placentium precibus apud omnipotentem Dominum iuaretur: construxit in eodem loco a fundamentis cœnobium, quod & nomine sanctæ Praxedis virginis titulauit, in quo & sanctam Græcorum congregationem aggregans, quæ diu noctuq; Græcæ modulationis psalmodia laudes omnipotenti Deo, sanctisq; illis ibidem quiescentibus sedulo persolueret, introduxit. Siquidem in eodem monasterio plurima conferens prædia, & possessionum loca vrbana & rustica, affluenter atque abundanter ditauit.

CORPORA SS. MARTYRVMLATA IN ECCLESIA S. PRAXEDIS.

ORNAMENTA ECCLESIAE S. PRAXEDIS.

* regulis

PERSECUTIO RECRVDESCIT

a Theod. lib. 2. epist. 44. b Idem ep. 56. c Idem ep. 68.

d Idem lib. 2. ep. 55. ex Cod. Colum.

GREGORAM CONFESSOREM ROBORAT THEODORVS.

e Theod. lib. 2. epist. 58. Cod. Colum.

Quin etiam in eadem Ecclesia fecit Oratorium beati Zenonis Christi Martyris, ibi & sanctissimum eius corpus ponens, musiuo amplianter ornauit. Fecit etiam in eadem Ecclesia ciborium ex argento pensans libras octingentas & decem. Item & Propitiatorium sacri altaris ex argenteis laminis mirifice exornauit. Confessionem denique eius cum * rugalis suis interius exteriusq. vallans, pulcherrime compsit atque deaurauit, quæ simul pensant libras trecentas. Supra eiusdem venerabili altare fecit regnum spanoclitum ex auro fuluo, ex diuersis lapidibus exornatum pensans libras quinque & uncias duas & semis. In eodem sacro altari fecit vestem de chrysoclauo cum diuersis historijs miræ magnitudinis atque pulchritudinis exornatam. Item vbi supra obtulit aliam vestem chrysoclauam ex auro gemmisq. confectam, habentem historiam virginum cum accensis facibus mirifice comptam atque decoratam. Ad sacrum denique eiusdem virginis corpus obtulit imaginem ex laminis argenteis præfiguratis pensantem libras nonaginta octo.

Hic benignissimus Præsul fecit in iam dicto monasterio Græcorum Oratorium sanctæ Agnetis Christi virginis miræ pulchritudinis exornatum.] hætenus Anastasius de titulo S. Praxedis & de Græcorum monasterio a Paschali Papa constructo, vt Græcis monachis Romam fugientibus digne prospiceret. Erat enim extorrium haud exiguus numerus monachorum, vt non sufficerent alia quæ in Vrbe erant Græcorum monasteria.

In eos autem qui remanserant diram fuisse renouatam persecutionem, ex litteris magni Theodori cognouimus: occasionem autem recrudescens persecutionis eam diximus præcessisse, quod eiusdem Pontificis legatione missa hoc anno Constantinopolim, complurium concaluerunt animi ciuium ad hæresim respuendam, & veritatem profitendam, excitatiq. pariter ad errorem publice detestandum, palamq. cultum sacrarum imaginum confitendum. Factum est enim vt ob excitatum in ciues spiritum confessionis, sæuiret magis ac recrudesceret persecutio, & complures ex ijs qui lapsi erant, rursus confessionis ingrederentur agonem aduersus Iconomachos certaturi: dum & qui detinebantur in carcere, arctioribus vinculis stringerentur; atque ipsi regij impietatis ministri in eos acrius sæuirent. Extant autem pleræq. e carcere tum datæ ab ipso Theodoro Studita litteræ ad hos consolandos & roborandos. Tunc temporis enim ab eodem Theodoro scripta est Catechesis ad Simeonem a & alios nouem de his qui se ipsos vltro obiecerunt martyrio. Tunc & data videtur epistola ad Leonem Patricium b & Sacellarium, quæ deplorat acerbiter persecutionis, quam & ille dolebat, necnon illa ad Irenam c Patriciam post lapsum confessam & flagella atque exilium passam, hortans eam vt forti animo æumnas perferat, nec frangatur. Extat pariter ad Gregoram laicum hominem, qui primus tunc ex Imperatoris aula ad stadium persecutionis progressus est, quæ sic se habet perbreuis fatis d.

Gregoræ laico.

Salue Confessor Christi. Merito Dei hominem te olim appellauit. en non mentitus est humilis sermo meus, qui sublimis in te apparuit. Quomodo carcer? Ferrea etiam vincula sustines, vt audio, corpore constrictus, res laboriosa. Verumtamen confortare in Domino, sancte, & Martyrum more depugnans. belle, belle frater. Qualis eluxisti? Quantum exaltatus es? vnus ex omnibus laicus (de ijs loquor qui sub hoc Imperio) tu solus Deo Confessor ostensus es & Angelis & hominibus. Cernis vbinam te detineant persecutores? In palatio, ceu margaritum, ceu Regem effectum, quamuis ita non sentiant. Ne timeas, amice, ne terrearis ob imminetia verbera. sustine, Christus vna e subditis detentus, Imperatorem haberes defensorem, & inter verbera tecum & animo & affectu verberatum: nonne pati gauderes, ornamentum amplectens, quasi patiendo perciperes quas desiderabas opes, gloriam, principatum? Quanto vero magis hoc in re præfenti sentiendum? quod & amplectendum nobis necessario, vt non somnia similia hæc & inania, sed sempiterna & vera & ineffabilia bona consequamur, æterna supplicia declinantes: quæ qui pingi Christum negant, sustinebunt, a quibus liberemur, frater, pro nobis inuicem orantes.] ita Theodorus, qui tunc etiam & hortatus est suos cum in eos crudelius Leontius persecutor ille ex monachus sæuiret. sic se habet e.

Fratribus Studianis.

Saluete in Domino, fratres ac Patres: saluete milites Christi: salue fratrum ternarius sanctæ

STVDIANOS MONACHOS CONFESSORES CONSOLATUR THEODORVS.

a I. Cor. 10.

b Hebr. 11.

LABORANT PERSECUTORES VT ABREQVE CORONA MARTYRII FIDELES AFFLIGERENTVR.

c Theod. lib. 2. ep. 30. Cod. Colum.

EPIST. THEODORI AD SIMEONEM.

d Matt. 7.

e I. Ioan. 2.

A sanctæ Trinitatis gratia diues, vere digni talibus salutationibus, quia propter Christum generose durissimum carcerem patimini a Leontio nefario vexati. O Iudaicam apostasiam! si agrestis fera esset, satiari vtique iam posset, sanguinem vestrum tamdiu pennis fundens & hauriens; at nunc insatiabilis manet sanguinis potor dæmoniacus. nullū sensum misericordiæ, nullam humanitatis commiserationem erga vos suscipiens agnos Christi; sed affligens, omni modo deuorans vos, cum satana moliens, vt gloriatur draco, vt per vos nos etiam perterrefaciat. sed frustra: a Fidelis enim Deus qui non finit vos tentari supra quam potestis, sed facit cum tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere. Recordamini Sanctorum qui a sæculo fuerunt, quia nemo tentationum & tribulationum expers, placuit: b hic quidem sectus est, ille lapidatus, alius igne consumptus, alij distenti sunt. Et quod tempus sufficiat recensendæ nobis circumpositæ nubis Martyrum?

B quorum vos cum participes sitis & certaminum socij, gaudete fratres mei gaudio ineffabili contra hæresim, contra affectus regnum obtinentes. Tu nomini congruenter κατὰ πρόψυχος, id est, animo fortis, Carterius, tu in patientia diues ἀφθονώτατος, id est, abundantissimus Aphthonius. Tu diuina ἀγάπη, id est, caritate corroboratus verissimus Agapius. Carceris obscuritas æternæ vobis & inaccessibleis lucis est conciliatrix. Fames paradisi delitiæ: nuditas pallij immortalitatis: solitudo conuersationis cum Deo: comia intonsa decoræ venustatis, vt reuelata facie Dei gloriam conspiciatis. Num gaudium sunt ista? Num exultatio omni exultatione maior? Aegre forsitan laturi sumus, quod non inditus pes ligno, non imposita catena. Quo enim magis abundant æumnæ, tanto abundantior consolatio gloriæ Dei. Hæc paucis, sciens vos a vobis ipsis habere patientiam, vos hortatus sum, carissimi. Vos vero rependite mihi cum Nicolao qui mecum est fratre nostro, qui vos salutatur, sacras preces vestras, vt salui simus.]

C Quod vero persecutores ipsi (vt sæpe dictum est) Orthodoxis martyrium inuiderent: haud mortem violentam palam intulerunt; sed fatigationibus eos frangi, & æumnis confici voluerunt, vt longiore ita ducto martyrio, ipsorum constantiam emollirent. Verum cum in carcere constitutos cernerent, haud illis permoueri posse supplicijs: illud excogitarunt, vt eos per diuersa longinquaq. itinera & aspera fatigarent. quod vidimus in ipso Theodoro Studitarum omnium Patre; sed & de alijs monachis Confessoribus id factum, ipsius ad Simeonem monachum datæ litteræ docent, cum alias ab eo de his omnibus certum nuntium accepisset. sic enim se habent c.

D Reddita mihi epistola sanctitatis tuæ. Vbi eam legi, & singula didici, quæ ceteris qui cum ea sunt, sanctis Patribus nostris, quorum nomina in libro vitæ, acciderant, sacram omnium expulsionem, longinquam deportationem, molestam illam & grauem, propter variam hinc inde abductionem, & duram impiorum custodiam: ingemui simul, in cuiusmodi tentationes Dei Ecclesias tempus perduxerit, animo cōsiderans. Simul etiam beatam duxi persecutionem pro Christo ferentium certamina. Teq. pariter, qui gestorum omnium nuntius nobis fuisti; nec remisisti erga me nihili hominem, & manum mouere ad scribendum, & totam afflictionis seriem, singulatim percensere. Quo nomine benedicat tibi Dominus, ac magis, magisq. confirmet, & corroboret in acerbis ista testimonij Christi dimicatione. Enimvero cognoui quemadmodum post dimicationem istam, cum Ioanne impiorum duce congressus, haudquaquam metu cesseris, nec inferior sermonis conflictu ex litteris, sed fortiter obstitens ipsum euiceris, & elinguem iuuenili vigore reddideris, veritatis verbo subnixus, quam tibi Spiritus sancti operatio suggererat. Nulla videlicet in ijs qui decepti sunt, residet vis sermonis; quoniam nec lumen, nec veritatis specimen, nec rectum aliquid, aut sanctum, in tenebris ambulatibus stulto corde & euanida sapientia, seu vt verius dicam, insipientia, imperitia, cæcitate. Vnum autem inest, & primum & postremum, potestas tenebrarum, hæc illis & sermo, & definitio, & fides, & gloria, & arma. d Ex operibus eorum cognoscetis eos, dicit Dominus.

E Quid enim impium, aut Iudaicum non egerunt? Christum contumelia affecerunt, Deiparam & Sanctos: quorum enim corporeæ figuræ ignominia afficiuntur, in prototypa ipsa transmittitur contumelia. Ideoq. Antichristi merito dici possunt Iconomachi: quandoquidem vti a Theologo & Euangelista scriptum est e, nunc multi sunt Antichristi. Hæc parua quidem ad prudentiam tuam, sed caritatis quæ nobis a Deo in-

vno sensu & anima vna donata est, symbola sunt. Tu vero frater egregie pro me ora, vt pari tecum pugna decertem. Et indicare porro non graueris, quomodo & ipse agas, & quomodo se habent & habituri sunt sacri comites tui.] hæc ad Simconem Confessorem.

Ipse vero Theodorus de fratribus Confessoribus ista & alia audiens per litteras diuersorum ad eum scribentium; eadem vt pretiosa monilia custodiens, auro ea vestienda & ornanda suscepit, cum videlicet ocio carceris bene vsus, eorumdem tum verba tum facta versibus conscripsit, a posteris canticis prosequenda. testatur id ipse quidem sua epistola, iisdem ferme diebus ad Naucrarium data, vbi post alia.

Misi ad te libellum, & quaterniones quatuordecim, in quibus sunt sermones & vita fratrum metricis versibus. Quæ legens tu, & aliqui e fratribus fidis, diligenter abscondito. Equidem nihili facio frater, quod vllius momenti sint. Sed quandoquidem ocium suppetit, & extimulor quodammodo a sancto Patre meo, rursusq. audiens beatum Paulum dicentem: Noli negligere gratiam quæ in te est, tamquam indignus cum timore & tremore facio quæ facio.] hæc de his Theodorus, qui & soluta oratione, scriptis epistolis, eorum encomia profecutus, id ipsum præstitisse cognoscitur, vt vidimus de Thadæo, & nunc dicendum de Iacobo, cuius præconia celebravit litteris ad Hypatium datis his verbis.

Nec nos sine dolore, fili, accepimus dormitionem Iacobi Confessoris Christi & amabilis fratris nostri, nec porro sine lætitia. Illud quidem ex spiritali affectu (quid enim ille nisi filius, & talis filius, cuius ego propter peccata ne filius quidem dici merebar) hoc vero spei causa, nec nostræ dumtaxat, quorum ille velut membrum sacer ornatus futurus erat, verumetiam totius Dei Ecclesiæ. Quid enim? qualem virum censes? an non Confessorem? non Martyrem? non Sanctum? A primis annis in asceticæ vitæ laboribus desudauit, legitime subditus, obediens, aduersus animi motus viriliter pugnans, incorruptum corpus afflictationibus custodiens, quibus illud continebat, & in seruitutem redigebat, sine apparatu comedens, sic dormiens cum adhuc sanus esset, vt in admirationem raperet intuentes, secessum colens, vt plurimum quoad poterat, & ad seipsum reflectens, atque ad diuinum amorem inde assurgens. Ac ne quis fingi a me hoc existimet animi gratia propter audientes: testis est Deus, & qui eius pædagogus fuit Ioannes, a quo mihi eorum quæ nesciebam explicatio. Atque hæc velut rude quoddam specimen asceticæ disciplinæ.

In confessione autem quot & quanta? Spectaculum factus est Angelis & hominibus. O forte, Deoq. carum cor! Ingressus est stadium, tamquam Dei miles impavidus, intrepidus, hinc inde tenebrarum ministri terga verberibus laniant, pectora, brachia, sanguinem hauserunt, carnes conciderunt, humi stratum Sanctum reliquerunt, scæuam vocem nullam prorsus mittentem, sed martyrium Deo perfectum explentem, & hoc pro Christo Filio Dei ac Deo nostro. Nam pro sacra eius imagine decertare, pro eo ipso est martyrium pati. Audiant mansueti & lætentur: exultent Martyrum amatores & tripudiant. Confundatur diabolus: concidat Iconomachorum caterua. ex vtrorumque operibus, iuxta diuinum mandatum, vtrisque agnoscite. Hi enim non hunc solum, sed multos e nostris, & non nostrum, immo & nostris (siquidem omnes vnum corpus sumus in Christo Iesu, qui est caput omnium) pariter diuexarunt, occiderunt, inedia peremerunt; & quæ alia his consentanea sunt. Ille vero ex intolerandis illis vulneribus, membris omnibus solutus, & exarmatus, & corpus acerbissimis doloribus chirurgicæ curationi subiecit, & fractus inde ad finem vsque tamquam quotidie moriens vitam traxit, & quidem cum gratiarum actione, & quidem cum humilitate.

Quod si (vt scribis) suum etiam obitum prædixit, hoc ipsum consequens erat ex certaminibus. Quia vero adiecisti, maximum ad funus concursum fuisse etiam illustrium in vtroque genere: id quoque facit ad orationis testimonium. Neque enim ad hominem obscurum secundum carnem, nisi Dei nutu talis factus concursus esset. Ille igitur incælum abiit, & appositus est ad commilitones, auctusq. est chorus Confessorum ac Martyrum priorum, ex quo gaudium est in cælo, & animi lætitia, cuius precibus saluemur, fratres, ipse autem condignam obsequij sui mercedem nanciscatur. Beati autem & qui conuenerunt, reuera pij, reuera Martyrum amatores, quorum pars cum eo sit, quem extulerunt. De venerandis eius reliquijs, sicut scripsi de canone, si Deo placet, faciam.

Salutate

Salutate inuicem in osculo sancto. Etenim omnibus fratribus legi debet. Salutatur vos dominus Archiepiscopus, protopresbyter, œconomus, & reliqui fratres. Dominus sit vobiscum. Amen.] hæc ipse. Sed ex multis paucos recenset, cum tamen Græcorum Menologia suis quibusque diebus, quibus ex carne soluti sunt contineant plures sanctos Martyres in hac persecutione passos in Ecclesia celebrandos.

Vt autem de rebus Occidentalibus aliquid attingamus, dicenda sunt aliqua de cœnobio Cassinate, vbi vigeat his temporibus monastica obseruantia, ex quo tamquam ex fonte fluenta regularis disciplinæ manabant, cum floretet viris sanctissimis, & inter alios qui creatus fuit hoc anno eiusdem cœnobij Abbas nomine Apollinaris, qui eo miraculorum gratia est sublimatus, vt Lirim amnem sicco vestigio pertransiret, vt Leo Ostiensis est auctor. Porro dictum cœnobium haud pridem S. Adelhardus consobrinus Caroli Magni petijt disciplina monastica imbuendus, vt Paschasius in rebus ab eo præclare gestis enarrat. Sed & sub eodem quoque Imperatore Carolo Magno etiam ille sanctitatis nomine insignis primus Monasteriensis Episcopus, Ludgerus nomine in idem S. Benedicti monasterium peregrinatus, illic annis duobus & sex mensibus excolendus monasticis institutis permansit, quæ postea propagauit in Frisios atque Saxones: nam Frisiorum est delegatus Apostolus. testantur hæc Acta ipsius, a monachis Vuerdensibus quam fidelissime scripta. Licet autem de remotis orbis partibus ad dictum cœnobium frequens esset accessus: illorum tamen qui ex diuersis regionibus Italiae tamquam ad ciuitatem refugij, atque ad asylum Christianæ libertatis illuc confluere solent, seq. illic cum suis diuitijs Deo offerrent, frequentior erat aduentus, vt ex Leone Ostiense res eiusdem monasterij describente quisque poterit intelligere.

IESV CHRISTI PASCHALIS PAP. LVDOVICI 6. IMPP.
ANNVS ANNVS ANNVS
819. 3. LEONIS ARMENI 6.

ANNVS Redemptoris octingentesimus vndeigesimus sequitur, Indictionis duodecimæ, quo Ludouicus Imperator (vt veteres Annales Francorum produunt) hieme conuentum habuit Aquisgrani, in quo multa de statu Ecclesiarum & monasteriorum tractata atque ordinata sunt, legibus etiam Capitula quædam pernecessaria, quia deerant, addita sunt.]

Porro eiusdem conuentus habendi occasionem eam præcessisse, auctor eius temporis in vita ipsius, narrat his verbis: Qua hieme Imperator in eodem palatio conuentum publicum populi sui celebrauit: & renuntiantes sibi Missos de omni Regno suo, quos pro statu sanctæ Ecclesiæ restaurando deiecto vel confirmando miserat, audiuit: quicquid utile iudicauit, sancta impellente deuotione superaddidit, nihilq. intactum reliquit, quicquid ad honorem sanctæ Dei Ecclesiæ perficere posse visum fuit. Interea Capitula quædam legibus superaddidit, in quibus causæ forenses claudicare videbantur, quæ hæcenus veluti pernecessaria seruantur.] hæc de his ibi.

Imperator siquidem maxime pius Apostolicæ Sedis auctoritate (vt dicetur inferius) quibus valuit, ope, & consilijs consulere laborans Ecclesijs Gallicanis, per singulas prouincias legationes instituit singulas, mittens Episcopum & cum eo Comitem, vna cum legum Ecclesiasticarum capitibus, quæ singulis darent describenda Ecclesijs, quæ obseruare deberent. in hoc laborans, vt vigeret vbique in Gallicanis Ecclesijs cultus pietatis & sacrorum canonum obseruantia.

Extant ipsa Capitula Ludouici, immo & ipsa missio Legatorum per diuersas prouincias, quæ sic se habent: Volumus etiam vt Capitula, quæ nunc & alio tempore consultu fidelium nostrorum a nobis constituta sunt a Cancellario nostro Archiepiscopi & Comites eorum de proprijs ciuitatibus modo aut per se aut per suos Missos accipiant, & vnusquisque per suam diocesim ceteris Episcopis, Abbatibus, Comitibus, & alijs fidelibus nostris ea transcribi faciant, & in suis Comitibus coram omnibus relegant, vt cunctis nostra ordinatio & voluntas nota fieri possit. Cancellarius autem noster nomina Episcoporum & Comitum qui ea accipere curauerit, notet, & ad nostram notitiam perferat, vt nullus hoc prætermittere præsumat.] his habet addita nomina Episcoporum

rum

VITAE CONFESSORVM AC MARTYRVMA THEODORO SCRIPTAE IN CARCERE. Theod. lib. 2. epist. 61. Cod. Colum.

Theod. lib. 2. epist. 100. Cod. Colum. DE IACOBO MONACHO PRÆCONIA.

Matt. 20.

PLVRES MARTYRES SVB LEONIS ARMENI PERSECVTIONE.

COENOBIVM S. BENEDICTI CASSIN. SANCTITATE FLORET. Leo Ostiens. lib. 1. cap. 21.

Apud Sur. die 2. Ianuar. in Adelhardo.

Extant apud Sur. die 20. Martij.

CONVENTVS AQUISGRANENSIS.

Lib. 2. Capit. l. Franc. cap. 24. CAPITVLARES LVDOVICI IMP. CONSTITVTIONES.

A rum & Comitum. Porro hi appellari consueverunt Legati Domini. nam^a subditur: **A**
In Vesontio quæ est diocesis Bernoini Archiepiscopi Hemoinus & Monogoldus Co-
mes. In Moguntia quæ est diocesis Heistulphi Archiepiscopi, idem Heistulphus Epi-
scopus & Douthbertus Comes. In Treuiris Hetti Archiepiscopus & Adalbertus Comes.
In Colonia Hadaboldus Archiepiscopus & Aemundus Comes. In Rhemis Ebo Archiepi-
scopus quando potuerit, & quando non licuerit Rhuothardus Episcopus eius vice, &
Rhuofridus Comes, sint super sex videlicet Comitatus, id est, Rhemos, Catalaunem,
Suessionem, Siluanectem, Belluacum, & Laudunum. Super quatuor vero Episcopa-
tus, qui ad eam diocesim pertinent, id est, Nouiomacensem, Ambianensem, Terua-
nensem & Cameracensem. Rangarius Episcopus & Berengarius Comes. Senones Hie-
remias Archiepiscopus & Donatus Comes. Rothomagum Vuillebertus Archiepiscopus
& Iagibertus Comes. Turonem Landranus Archiepiscopus Rhoutbertus Comes. **B**
Lugdunum, Tarantasia, & Vienna Albericus Episcopus, & Richardus Comes.] Quæ
vero hi qui missi sunt agere deberent, ista quæ subiiciuntur, declarant his verbis^b.

Lib. 2. Capitulum. Franc. cap. 26.
RECTA DIS-
POSITIONE-
RVM GEREN-
DARVM.

C Commemoratio. Quid ad prædictorum Missorum legationem pertineat. Primum
vt conuentum in duobus aut tribus locis congregent, vbi omnes ad eorum legationem
pertinentes venire possint, & omnibus generaliter notum faciant, qualis sit eorum le-
gatio, scilicet ad hoc esse se a nobis Missos constitutos; vt si quilibet Episcopus, aut Co-
mes ministerium suum propter quodlibet impedimentum implere non possit, ad eos re-
currat, & cum eorum adiutorio ministerium suum adimpleat. Et si talis causa fuerit,
quæ per eorum admonitionem emendari non possit: per eos ad nostram notitiam de-
feratur. Et si forte Episcopus aut Comes aliquid negligentius in ministerio egerit, per
istorum admonitionem corrigatur; & omnis populus sciat ad hoc esse constitutos, vt
quicumque per negligentiam aut incuriam, vel impossibilitatem Comitum iustitiam
suam acquirere non potuerit, ad eos primum querelam suam possit deferre, & per eo-
rum auxilium iustitiam acquirere. Et quando aliquis ad nos necessitatis causa reclama-
uerit, ad eos possimus relatorum querelas ad definiendum remittere. Ipsi vero Missi
non sine certissima causa vel necessitate huc illucq. discurrant, nisi forte quando tale
aliquid in cuiuslibet ministerio ad legationem suam pertinente ortum esse cognouerit,
quod eorum præsentia indigeat, & sine eorum consilio vel adiutorio emendari non pos-
sit. Inde tamen debent esse solliciti, vt propter illorum negligentiam nihil in sua lega-
tione incorrectum remaneat. sed vbi certam & veram necessitatem cognouerint, no-
stram iussionem implere non negligant.

D Volumus^c etiam vt omnibus notum sit, quia ad hoc constituti sunt, vt ea quæ per
Capitula nostra generaliter de quibuscumque causis statuimus, per illos nota fiant om-
nibus, & in eorum procuracione consistant, vt ab omnibus impleantur. Et vbi forte
aliquo tali impedimento, quod per eos emendari non possit, aliquid de his quæ consti-
tuimus ac iussimus, remanserit imperfectum, eorum relatu nobis ad tempus indice-
tur, vt per nos corrigatur, quod per eos corrigi non potuit, &c.] Dat enim in manda-
tis, vt quique Legatorum in sua prouincia medio mensis Maij conuentus agant, in qui-
bus quæ sunt Ecclesiastica primum perquirantur, ne quis desit officio suo; inde reliqua
quæ ad optimum populi totius regimen spectant, inuestigent atque componant. Re-
citantur ibi singula capita, quæ in publico conuentu tractata cum Episcopis idem Im-
perator sua Constitutione promulganda per eosdem Legatos vbi que sancit. primoq.
loco illud positum, ne loca sacra vel ad ea spectantia aliquo modo alienari possint, idq.
E ex præscripta Constitutione Leonis Papæ ea de re edita^d.

Principibus vero illud tantum esse concessum, vt permutatione liceat, dando immo-
bilia, recipere pariter Ecclesiæ immobilia. Sunt alia plurima quæ Ansegisus Abbas Lo-
bientis (vt ipse testatur in^e præfatione, in secundū Capitularium librū) collegit. ait enim:
Ea vero Ecclesiastica, quæ domnus ac pijsimus Ludouicus Imperator & Lotharius Cæ-
sar filius ipsius ediderunt, in secundo descripsi libello.] & paulo post: Ipsa vero quæ
domnus Ludouicus præclarus Imperator & Lotharius Cæ . . . filius illius fecerunt
ad augmentum mundanæ pertinentia legis, in quarto congeffi.] in quo hanc affixam
habes inscriptionem seu titulum: Capitula, quæ constituit domnus Ludouicus Impe-
rator Salicis legibus addenda^f: quæ & Missi & Comites habere, & ceteris nota facere
debent.]

Capitul. lib. 4. cap. 13.

In qua

A In qua quidem functione cum ipse testetur Ludouicus Imperator, se genitoris sui in his
exemplum sectari, quo studuerat rebus Ecclesiasticis bene consulere; constetq. Carolum
Magnum (quod ipse præfando priori libro testatur) in eo inuigilasse, omneq. studium
adhibuisse, vt Conciliorum decreta ab omnibus seruarentur, simulq. Romanorum Pon-
tificum Constitutiones, vt etiam in ipsis Capitularibus sæpe inuenitur expressum, dum
Romanorum Pontificum decreta citat Leonis, Innocentij, Gelasij, Hadriani & aliorum:
plane apparet non nouas in Ecclesia eundem Ludouicum Imperatorem sanciuisse le-
ges, sed sancitas esse seruandas suis legibus statuisse, & si quæ nouæ additæ esse reperiun-
tur, easdem illas omnes, Episcoporum conspirante sententia, conscripsisse, atque per di-
ctos Legatos seruandas mandasse; atque auctoritate Pontificia roborasse.

B Ne tu igitur existimes, Lector, dum audis singulis ferme annis collectas per eosdem Im-
peratores Synodos & sancitas leges Ecclesiasticas, id absque Romani Pontificis auctoritate
ab eis esse præsumptum: plura hic volumus congeffisse loca, quibus ostendatur, nihil
ab ipsis absque Sedis Apostolicæ auctoritate esse tentatum. Qui Ludouici leges collegit
Benedictus Leuita, in præfatione ipsis præposita, hæc habet: Agnoscant omnia hæc præ-
dictorum Principum Capitula maxime Apostolica auctoritate fore firmata. post ista
quoque quæ sequuntur, eadem auctoritate, maxima (vt diximus) ex parte, & omnium
Francorum vtriusque ordinis virorum assensu sunt roborata.] recitat idem eiusdem Lu-
douici Imperatoris decretum de custodia Pontificiorum decretorum his verbis: ^a Ita
vnanimis diuinis & Apostolicis Constitutionibus seruiatis, vt in nullo patiamini pia ca-
nonum decreta violari. Vt nulli fas sit, sine status sui periculo vel diuinis Constitutio-
nes, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare.]

C Sed & consueuisse Ludouicum Imp. auctoritate in primis Pontificia eiusmodi vna-
cum clericis & laicis conuentus cogere, idem collector Benedictus Leuita in^b secundo
a se addito Capitularium libro testatur, nempe hoc ipsum de auctoritate Apostolica in
his agendis ab Ludouico Imperatore impetrari solita, affirmat his verbis in titulo subse-
quentium Capitularium: Ex Capitulis domni Ludouici in Ingilheim Apostolica aucto-
ritate & synodali sanctione omnium videlicet clericorum & laicorum generaliter con-
sensu atque hortatu decretis.] hæc ibi.

Porro non auctoritate solum id eisdem Francorum Reges agere consueuisse, sed &
hortatu etiam Apostolicæ Sedis, testatur eiusmodi Caroli Magni ad legem quam de
militari expeditione sanxit prælocutio verbis istis: ^c Carolus Dei gratia Rex, Regniq.
Francorum rector, & deuotus Ecclesiæ defensor atque adiutor in omnibus, Apostolicæ
Sedis hortatu, omniumq. fidelium nostrorum & maxime Episcoporum ac reliquorum
sacerdotum consultu, seruus Dei &c.] Sed hæc ipsa idem Imperator affirmat, cum de
ijsdem agens hæc ait: ^d In quantum valsumus & possumus, adiuncto Leonis Papæ & om-
nium Episcoporum, quorum consilio vsi hoc egimus &c.] itemq. rursum: ^e Omnibus
vobis tam præsentibus quam futuris scire cupientibus, quia ideo consultu Sedis Aposto-
licæ, & omnium nostrorum Episcoporum & reliquorum sacerdotum atque maxime
cunctorum fidelium nostrorum &c.]

Quin etiam & illud noscitur esse factum, vt licet auctoritate Romanorum Pontifi-
cum iisdem ab Imperatoribus celebrati fuerint conuentus: cum vero in rerum consulta-
tionibus aliquid quod videri posset arduum, vel quid magni momenti consulendum es-
set: id nequaquam nisi consulta rursus Apostolica Sede definire præsumperint. Est de
ijs certum exemplum in eorum conuentu, cum de auctoritate Chorepiscoporum est du-
bitatum. vbi post hæc Imperator: Quod iurgium cum enucleatius discutere vo-
luissimus: placuit nobis ex hoc Apostolicam Sedem consulere, iubente canonica aucto-
ritate, atque docente: Si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostoli-
cam, vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, incunctanter referatur.
Quapropter Arnonem Archiepiscopum misimus ad Leonem Apostolicum, vt inter ces-
sata quæ ferebat, etiam eum & hoc interrogaret, vt quicquid super his definiendum es-
set, Apostolica auctoritate a nostris Episcopis regulariter sopiretur.] & inferius de ca-
dem Apostolicæ auctoritate in eisdem Synodis Gallicanis: Decretum namq. est in illa
Synodo, quam Reginisbure pro eadem vel pro alijs causis Apostolica auctoritate præfa-
to prætextu habuimus &c.]

E Et quid amplius? Nullius prorsus esse auctoritatis quod cõtra Apostolica decreta san-
cietur,

IMITATVR
LVDOVICVS
CAROLVM
IMP.

Capitul. lib. 6. c. 267.
DECRETORVM
ROM. PONTI-
FICVM OBSER-
VANTIA.

Eod. lib. c. 98.

AUCTORITA-
TE APOSTO-
LICAE SEDIS
SANCITAE LV-
DOVICI LE-
GES.

Capitul. lib. 7. c. 104.

Eod. lib. c. 91.
Eod. lib. c. 104.
Eod. lib. c. 208

Eod. lib. 7. c. 187.

IN DVBIIS
SEMPER CON-
SVLENDA APO-
STOLICA SE-
DES.

a Capitul. lib. 7. c. 265. NIHIL VSVR-PANDVM CON-TRA DECRETA ROMANO-RVM PONTI-FICVM. b Eod. lib. 7. c. 267. c Addit. 4. ad lib. 7. c. 12.

CAPITVLARES CONSTITVTIO NES CAROLI ET LVDOVICI IMPP. SAEPE CONFIRMA-TAE AB APO-STOLICA SE-DE.

NOVATORES ARGVNTVR.

NOVATORES ARGVNTVR.

CONVENTVS IN VILLA EN-GELHEIM HA-BITVS.

d Capitul. lib. 6. c. 96.

b Rub. hist. Ra-uen. lib. 5. sub hoc anno.

ciretur, idē ipse Imperator constituit eo Capitulo vbi ait: Constitutiones contra canones & decreta Præsulum Romanorū, seu reliquorum Pontificum, vel bonos mores nullius esse momenti. Quin etiam statutas ab eis Synodos per ipsos Romanos Pontifices atque eius Vicarios irritas posse reddi, idem sancita lege decreuit, quæ sic se habet: Vt Com-provincialis Synodus retractetur per Vicarios Urbis Romæ Episcopi, si ipse decreuerit. Nouerūt quippe iisdem Imperatores nullius esse momenti Synodum, quæ absque aucto-ritate Apostolicæ Sedis quibuslibet ex causis cogere: quod & his ingenue sunt verbis professi: Nullus Episcopus nisi canonice prouocatus & in legitima Synodo suo tēpore Apostolica auctoritate conuocata (cuius iussione Domini & meritis beati Petri Apostoli singularis Conciliorum congregandorum auctoritas & sanctorum canonum ac vene-randorum Patrum decretis multipliciter tradita est potestas) super quibuslibet crimi-nibus pulsetur, id est, iudicetur, audiatur vel impetretur, &c.]

At non satis visum Christianissimis Imperatoribus, nihil incon-sulta Apostolica Sede tētare, decernere vel definire; sed quæ eius auctoritate cepta atque perfecta essent, adhuc tamen ipsis visa sunt indigere Romanorum Pontificum confirmatione antequam in publi-cum ederentur. testatur hæc quidem ipse Benedictus Leuita, qui in fine libri septimi Capitu-larium a se collectorum hæc habet: Maxime trium vltimorū Capitula istorum libro-rum: Apostolica sunt cuncta auctoritate roborata: quia his cudendis maxime Apostoli-ca interfuit legatio. Nam eorum nomina præter trium, id est, Leonis, Sergij, & Grego-rij, hic non inferuimus, licet ea per singulos conuentus inserta inuenissemus, vitantes le-gentium atque scribentium fastidia. Si quis autem plenius ea nosse voluerit, illorum legat authentica, quibus illa inserta reperiet. hæc Benedictus Collector ipsorū Capitu-lorum Caroli Magni & Ludouici Imperatorū. Ista quidem tam exacte & copiose notata de Capitularibus sanctionibus Francorum Principum dicta sunt ad confutandam No-uatorū perfidiam, qui exemplo Caroli, Ludouici & aliorum Christianorum Principum, ius condendarum legum Ecclesiasticarum tribuunt Regibus & Imperatoribus. Tan-tum enim abfuit Ludouicus a condendis legibus ad Ecclesiæ personas & res spectantibus, vt etiam nec putaret licere sibi, suisq. Episcopis absque auctoritate Romani Pontificis de his quæ spectant ad Ecclesiasticas controuersias vel tantum pertractare atque differere; nisi primum de his licentiam accepisset ab ipso Romanæ Sedis Episcopo, vt tum ex ipsius Ludouici, tum etiam ex Episcoporum litteris inferius suo loco recitandis apparebit. Sed de his iam satis.

Hoc eodem anno Ludouicus Imperator duxit vxorem Iudith filiam Huelphi Comi-tis quam creauit Augustam, cum iam anno superiori quinto Nonas Octobris mortua fuisset Irmingardis coniunx Imperatrix. Hæc veteres Francorum Annales. De nobilif-sima stirpe Bauarorum fuisse Iudith, Theganus affirmat. quanta hinc mala in ipsum Lu-douicum emerferint, vix dici potest.

Eodem anno alium habitum esse a Ludouico conuentum æstatis tempore in villa di-cta Engelheim iisdem Annales habent, in quo præter illa quæ ad res bellicas spectantia, tractata sunt, actū est de his qui res siue personas Ecclesiasticas infestant. de quibus agens Benedictus Leuita in collectione Capitularium hæc habet sub hoc titulo: De his qui rapinas intra Regnum faciunt.

Ex Capitulis domni Ludouici in Engelheim Apostolica auctoritate & Synodali san-ctione omnium videlicet clericorum ac laicorum generaliter consensu atque hortatu decretis. vbi mox in fine decreti aduersus eos qui res furantur Ecclesiæ hæc habentur: Qui de rebus Ecclesiasticis aliquid abstulerit, grauius inde iudicetur, quia sacrarum re-rum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui ex his aliquid abstulerit aut rapue-rit. Infames quoque tales personæ vsque ad satisfactionem Ecclesiæ quam læserint sint habendæ. pergit dicere subsequētib. Capitibus de his qui appetunt armis personas Ecclesiasticas, ac de alijs, quæ tu ociose consulas.

Hoc eodem anno, mense Julio, Paschalis Papa de confirmatione priuilegiorum Ra-uenntis Ecclesiæ Apostolicas litteras dedit ad Petronacem Archiepiscopum eiusdem Ecclesiæ, quas corras nonnihil vendicatas a tuncis cusas habes apud Rubeum.

Iam vero ad res Orientis recurrat oratio, in his quæ spectant ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ statum persecutione Leonis Imperatoris vehementissime perturbatum: Absolu-tus hoc anno dicitur carceris Theodori Studitæ de quo multa superius, annus tertius, quo mense

A mense Februarij idem rursus ad acriora reuocatur tormenta: qua autem occasione, tum ex Michaelis eius discipuli scriptis, tum ex ipsius Theodori epistola palam fiet, Michael enim hæc ait: Triennio autem integro post id tempus in red carcerem perseverans, permul-tis incommodis conflictatus est, præcipue ob stomachi intumescētis dolores, qui ei mor-bus assuetus ac velut collactaneus erat. Necdum vero ab his malis respirabat, cum acrioribus rursus alijs, o Dei iudicia! ex infucco ac folis ossibus hærente corpusculo, exerceretur. Inciderant in manus Imperatoris, nescio vnde, litteræ, quas Sanctus dicta-rat, & immanem illum immenso furorē accenderant, vt quæ illius amentie, stuporisq. notam, indiciumq. continerent: Has ergo mittit e vestigio ad eum quem diximus Ma-gistrum militum Orientis, addito mandato, vt ad Sanctum ipsemet proficiscatur, litte-ras ostendat, eumq. ad extremum vsque spiritum acerrime diuerberet, vt tandem, in-quit, desistat a contumacia.

Qui simulac aduenit, primum illud interrogat: eius ne litteræ vel alterius essent, quas manibus gerebat? Patre autem suas esse nec alterius affirmante, nullum aliud verbum addens, Nicolaum prius eius discipulum, tamquam epistolæ notarium, in oculis magi-stri nudum extendi, cædiq. imperat. Deindeq. Sanctum ipsum exuens, centum illi ver-berum plagas imponit, omnia propemodum membra dissecans, ossiumq. ipsorum ne-xus, & colligationes destruens, quæ solæ illi supererant. Transiit inde rursus ad Nico-laum, ratus illum propter verbera molliorem factum; verbisq. asperrimis ad sacrarum imaginum, magistrisq. eiurationem instigat. Vt vero fortiorem illum quam antea esse sensit: cum loris intextis, viminibusq. recens excisis, manus ac pedes, reliquumq. corpus dilanians, iteratis plagis exulcerans, sub dio sic affectum reliquit, duplici tormento ve-xandum frigoris ac verberum doloris: tum enim Februarius mensis agebatur.

Quo autem tempore hæc Sanctus illic cum discipulo patiebatur: mulier in Bithynia, quam dæmon obsederat, vehementius ab infesto spiritu agitari coepit, oculos indecore torquens, spumasq. ore despuens, atque huiusmodi verba intercisa voce proferens: Leo-meus verbera iterum misit ad Theodorum, eiusq. carnes lacerauit. Ite, inquit, & afferte mihi responsum. Verumtamen nolite ad eum propius accedere, ne vos flamma exu-rat, quam ore gerit. Deinde interposito breui silentio, iterum vociferabatur: Quid hoc rei est? Nihil eorum factum est, quod volebamus. Sciebam illum propter plagas mini-me flectendum, vt qui auxilio habet præsentem, & humeris suis insidentem virtutem. Et hæc quidem mulier energumena, procul licet posita, longeque ab illo distans, enun-tiabat; indicans opinor, eximiam quæ Sancto inerat virtutem atque gratiam, eumq. in omnibus tormentis insuperabilem fore, ipsos adeo infestos spiritus frustra infrenan-tes, cladem suam cognoscere, & ministros socios aduersus inuictum athletam ar-mare.]

Ita quidem diuina sapientia factum quis neget? nimirum vt omnibus præsentis sæculi & sequentium etiam pariter innotesceret, in hac dogmarum pugna a qua parte adstaret diabolus, a qua vero contra Deum summa virtute suis assisteret: vt in tanto certamine, v-luti ex quadam tessera militari qui veritatem defenderent, qui vero mendacium, tum il-lis qui tunc viuebant, tum posteris, cum idem rursus certamen exoriretur, omnibus pa-lam fieret; sicq. vel ex hoc sciant infelicissimi Iconomachi, sub cuius Principis vexillis mi-litent; gaudeant vero Orthodoxi, se vna cum Deo pro veritate tuenda aduersus dæmo-nes proeliari. pergit vero Michael.

E At diuinus ille Pater intolerabiles dolores ex acerbissimis illis verberibus sustinens, humi iacebat exanimis prorsus, omnisq. sensus expers, nisi quatenus dolores ipsos sen-tiebat, non cibum, non potum, nec breuissimum somnum accipere poterat, nec aliud demum ex ijs quæ moribundis ac deficientibus dari solent. Quem sic affectum cernens discipulus, sui ipsius curam omittens, quamquam & ipse pessime habebat, totus in il-lius curam conuertitur, ac pitansæ aliquantulum deposcens, rigare arentem Patris lin-guam coepit, modicoq. in os infuso potu, nonnihil eum refocillauit, ac veluti mortuum vitam restituit. Vt vero vitalem ei vim rediisse sensit, ad marcida iam membra medica-da se conuertit, pleraque enim carne penitus corrupta & graecolente rabo ac sanie con-fecta, putruerant, & cernere erat partes alias ab alijs pendentes, omnes ad vsum iam fa-ctas inutiles: quam ob causam cultello eas detruncat, & a sanioribus auellit. si hoc for-te pacto reliqua cohærere possint, cicatricemq. obducere.

MAHRYM 2
YFFERAB
THEODORI
ALLATAE AD
IMPERATO-
REM.

ITERVM
THEODORVS
FLAGELLA-
TVR.

DIABOLVS IN
ARREPTITIA
QVID DE
THEODORO?

MANIFESTVM
SIGNVM DOG-
MATIS VERI-
TATIS.

NICOLAI ER-
GA THEODO-
RVM CARI-
TAS.

SMYRNAM
TRANSFER-
TVR THEODO-
RVS.

Nonaginta totos dies intolerabili dolore perfunctus Pater, nulla profus vel temporis puncto percepta requie, in medijs adhuc laboribus labores alios & duriores carceres, & longiora itinera ipse, qui ostij limen egredi vix poterat, nanciscitur, sæuissimo Tyranno nouosque cruciatus affatim suppeditante. Mox enim ab illo citatis itineribus adfuit barbarus homuncio, ferox atque intractabilis, pecuniæ mancipium, pecuniamque animo & voto sibi prælagiens. Tales enim esse oportebat, qui impij iussa exequerentur. Qui simulac ad locum peruenit, hoc sibi primum proposuit, rimas & angulos omnes carceris perfrutari, parietes effodere, terram egerere, sicubi aurum reperiret, manibus explorans. Existimabat enim scelestus aduentantes doctrinam pecunia redimere, Patremque magnam auri vim repositam habere, animoque insatiabili esse, quamuis ceteris rebus indigeret. Ut vero sensit se frustra laborare, ac stulte sibi persuasisse (vbi enim illic auri quod dicitur umbra?) Tum malam mentem in alijs explet: iniurijs enim plagisque affectum cum discipulo Sanctum e carcere eiciens, ambos, affectantibus famulis, tradidit Smyrnæ (illuc enim destinatur) omni festinatione ducendos. Qui igitur mense Februarij verberibus est affectus, & nonaginta diebus in eodem carcere ægritudine post verbera confectus iacuit, mense Maij inde translatus Smyrnæ perducendum ad arctiorem custodiam & grauiore poenas subeundas, possumus intelligere.

SVIS PASSIO-
NIBVS THEO-
DORVS ROBO-
RATITIV-
BANTES.

Est de his omnibus quæ in eo loco nouissime passus est egregia eiusdem Theodori epistola ad dispersos fratres; quos ipse ad continendum in officio, & perseverandum in confessione plurimum laborauit, cum plerique ex illis fracto iam inciperent esse animo, & diffuissent a pristino illo mentis proposito atque constantia. Videre est ex ea quam celso esset in cruciatibus perferendis mentis proposito Theodorus, quamque ex iteratis sæpe tormentis vegetior factus spiritu, surgeret ad consulendum aliorum salutem, quorum infirmitas ipsi maiorem cruciatum afferret quibusuis plagis impositis. Qui igitur propter scriptas superius a se litteras tanta nuper passus est, alias rursus scribere litteras non detrectat. Epistola autem ipsa plurima commendatione digna, utpote quæ vere Apostolicum in omnibus spiritum spiret, & antiquos Martyres in tormentis exultantes, & humilitate se custodientes in omnibus repræsentet. sic se habet.

Theod. lib. 2.
epist. 38. Cod.
Column.

Theodorus vbi que dispersis fraternitatibus.

THEODORI
EPISTOLA AD
DISPERSOS
FRATRES.

Gaudete fratres mei ac Patres desiderandi, quoniam gaudij adsunt nuntia. Digni rursus habiti fuimus indigni, qui pulchram confessionem confiteremur. Rursum plagis affecti ambo fuimus pro nomine Domini. Etenim & frater Nicolaus pulcherrime & fidelissime decertauit. Vidimus ex carnibus nostris fluentem in terram sanguinem: conspeximus vibices, saniem, & quæ his adiuncta. An non hæc gaudij sunt? Sed quis ego sum infelix, qui vobiscum dignis Christi Confessoribus adnumerer omnium hominum inutilissimus? Causa autem, cuius gratia hæc contigerunt, pristina fuit Catechesis, quæ cum in manus venisset Imperatoris, ad Magistrum militum eam misit, comitem cohortis ad nos venire iubens. Qui cum ducibus ac militibus intempesta nocte adueniens, & domunculam in qua eramus repente obsidens cum clamore, veluti feram nactus: obiectum septum per fossos celerrime perfringit, deinde protulit, excussit, ostendit Catechesim. Confessi sumus, nos eam fecisse, sicut Deus voluit.

THEODORI
EPISTOLA AD
DISPERSOS
FRATRES.

Et ille vnum hoc petebat solum, ut ad Imperatoris voluntatem descenderemus. Respondimus quod veritas postulabat: Absit. Deum nostrum non reijcimus, & alia quæ consentanea erant respondere. Tum acriter ab eo verberati sumus. Et frater quidem nihil huiusmodi post primam comprehensionem & inscriptionem in ærumnis passus est: Ego vero humilis febribus immensis correptus & intolerandis doloribus, parum absuit quin vita priuaret. Attamen bonus Deus sensim misertus est mei, adiuuante fratre in quibus decuit, et si adhuc maneat plagæ ad integram sanitatem nondum perductæ. Hæc igitur sic se habent. vim mali vobis exposui (id cupere vos sciens) ad condolendum.

THEODORI
EPISTOLA AD
DISPERSOS
FRATRES.

Quid autem post hæc? mina grauiore, custodia arctior; nam & verbera custodibus & custodia præfecto proposita. Ut nec nutire nobis, nedum alicui scribere liceat. Deturbemur ergo, & silebimus, obediens præ timore hominibus & non Deo? nequam sane. Sed quamdiu ianuam nobis aperit Deus, non desistemus, quod in nobis est, officium præstare, reformidantes ac timentes impendens silentij iudicium. Quod si subtraxerit se, inquit, non placebit anima mea. & rursus Apostolus: Nos vero non sumus

b Hebr. 10.

subtra-

A subtractionis filij in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. Hanc ob causam hæc epistola mea ad omnes quidem dispersos fratres, qui persecutionis tribulationem sustinent, præcipue autem ad vos Confessores Christi. Sustineamus fratres mei carissimi, magis ac magis corroborati, & non conterriti in afflictionibus. Carnes sunt, ne parcamus. Pro Christo tormentis subiecti, exultemus. Cui abundant labores, amplius gaudeat, tamquam præmijs abundans. Qui verberum poenas reformidat, metum excutiat, sempiternos cruciatus recogitans. Illorum enim plagæ, si cum his conferantur, somnium sunt, & sagittæ paruulorum. Ne quæso, obtestor. In ærumnis pro Christo delectemur, quantumuis secundum carnem sint amaræ.

Contemplemur futura & permanentia, non præsentia & prætereuntia. Expetamus sanguinem nostrum Martyrum sanguini admiscere, partem nostram Confessorum partem, ut cum eis exultemus in æternum. Quis prudens? Quis sapiens? Quis bonus negociator, ut det sanguinem, & spiritum accipiat; carnem aspernetur, & Regnum Dei consequatur? Qui amat animam suam, perdet eam (ait Dominus) & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam. Audiamus verba illius, & sequamur eum. Vbi ego sum, inquit, illic erit & minister meus. Vbi enim ille? in Cruce. Et nos ergo humiles tamquam eius discipuli ibidem. Obsecro vos, fratres, ut sufferatis verbum exhortationis: etenim per paucis scripsi vobis. Scitote nos gaudere, & animum non despondere, quamdiu statis in Domino. Salutat vos Nicolaus concaptiuus meus & laboris socius & commilito meus, vester autem frater verissimus. Salutate inuicem in osculo sancto; persecutionem passi, eos qui persecutionem passi sunt; vniuersi omnes qui vos amant in fide. Si quis non confitetur Dominum nostrum Iesum Christum, corpore depictum, anathema sit a Trinitate. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.] hæc Theodorus in carcere antequam Smyrnæ transferretur, quo post tres menses acriori custodiae mancipandus adductus est.

Reliquum est igitur, ut hic tibi pauca de eius itinere, & de Smyrneni carcere, quæ habet idem qui supra auctor huius temporis Michael Studita reddamus: Diuinus ergo Pater, inquit ille, cui vires iam penitus exhaustæ, illo nihilominus fretus, qui spiritum dat mortuis, immites illos sequebatur, qui eum interdiu quidem & humaniter impellebant, noctu vero tamquam fugitiuum cippo alligabant. Postquam vero maximis cum laboribus vix tandem Smyrnæ attigit, eius vrbs Antistiti vna cum discipulo traditur, viro inter hæresis patronos principi, impietatisque magistro, a quo in obscurum sub terra carcerem reclusus, in eo mansit, vni omnium inspectori Domino intendens; quem vnus in ærumnis consolatorem habebat & custodem. quando & propter ipsum solum tot supplicij affectus fuerat. Breui post hæc tempore superuenit iterum ipse Anastasius, ira feruens, Martyrisque sanguinis sitibundus, qui verbera prioribus acriora Sancto infligit, lætusque redijt ad Imperatorem, cum tertio iam Theodorum cæcidisset, ita ut centenos per vices ictus pertulerit, discipulo eius pari poena decertante; gratiasque pro his omnibus etiam agens vir patientissimus, Apostoli verba læto animo secum occinebat: Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelantur in nobis: & si compatimur, & conglorificabimur proculdubio: & patientia nobis necessaria est, propter eam quam speramus beatitudinem, cuius adeptio exuperat omnem sermonem & sensum.] ista Michael. Quid insuper?

CARCER SMY-
RNENSIS.

b Rom. 8.

Rursum vero magna Dei largitate concessa eidem Theodoro ibi degenti furtim scribendi ad suos monachos facultate, ea bene usus, ipsos rursus litteris monere non prætermisit, scribens post verbera ad eos epistolam Catechetica, quæ sic se habet.

c Theod. lib. 2.
epist. 62. Cod.
Column.
EPIST. THEO-
DORI AD DIS-
PERSOS FRA-
TRES.

Nuper a vobis lectus ex Orientalibus, nunc ex Thracensibus aduenio. Smyrnæ enim nos transfulerunt Principes sæculi huius, & arctius quam in priori carcere, seueriusque custodiunt. Sed verbum Dei non est alligatum, nec quiescit amor, nec silet mandatum: propterea humilis iterum loquor. Gaudete in Domino fratres & Patres, gaudete qui persecutionem propter iustitiam patimini. Gaudete qui in montibus & speluncis versamini, sed & qui in vrribus, & desertioribus locis abditis latetis. Si enim semper gaudere nos oportere, monuit Apostolus: Quanto nunc magis cum pro Christo patimini, qui in tabula depictus est, qui in imagine sua cernitur, qui per eam honoratur? Non mea sunt infelicis hæc verba, Dionysij sunt sanctissimi & Basilij Magni. Nec iam tempus est, aliorum Sanctorum sententias his litteris apponere.] his præmissis rursus

d Philip. 4.

inuehitur in Constantinopolitanam ciuitatem, in ciues inquam illos, qui spreuissent A
monita Romani Pontificis, sic dicens.

ADVERSUS
CONSTANTI-
NOPOLITA-
NAM ECCLIE-
SIAM.

Audi cælum & auribus percipe terra, Moab spreuit, Byzantina videlicet, Angelicum iugum excussit, velut vitula insaniens, imperium detrectauit. Vias tuas scire nolo, factis, verbisq. pronuntiauit, Corybantum more agitur, furit, sanguinem bibit vt læna vt aspis aures obturat, reprehensa reluctatur. Venit ad eam vox commonitoria velut e cælo missa a supremo, a Romano throno: Quid fecisti, clamans, Christum negasti, Christi abrogans imaginem & Deiparæ, & Sanctorum omnium? Aperi obedientem aurem, audi Euangelica, Apostolica, Prophetica, paterna verba. & non admisit, & non suscepit, sed auellens seipsam a primi verticis corpore Ecclesiæ (viuit siquidem etiamnum Nicephorus sacer) aduersus Deum omnipotentem ceruices erigit, Christo insultans, sancta proculcans. Talia sunt eius facinora, desideratissimi. Et nobiscum Deus, B Oriens, Occidens, Aquilo, Mare: In his gaudium. Sin luctus etiam propter eos qui pereunt. Age ergo, state fortes, gratis animis has pro Christo ærumnas, quasi thesauros abripientes. Tempus opportunum certantibus suauiter spirans, vnguentis flagrans tribulationum supra omnia aromata. Fluit Martyrum sanguis in Ecclesiam, irrigans eam vltra quam Edem quadruplicis fluminis fonte perfusam. Accedunt Martyrum chori qui omni ætate fuerunt & Confessorum. Quæ beata olim prædicabantur, ea nunc oculis cernuntur. An igitur non festines ad certamen hæc audiens, fastidiens montanam aut deserti aut qualemcumque occultationem? Attamen mane vbi es. habes & tu beatitudinem ingentem: ora, & lauda beatiores; percutem mihi inaspectabilem draconem: debella intestinum carnis bellum: vincat spiritus: seruiat corpus, vt libertate fruatur anima tamquam hera ac domina, pacem habens cum Deo. Hoc si fiat quotidianum C martyrium. A Deo textæ corollæ.

De nobis peccatoribus ne torqueamini, licet audieritis nos flagellis iterum cæsos fuisse. Tulimus precibus vestris cum gratiarum actione hilariter, etsi ad modicum acrimonia. Tantum ne sanctas manus vestras extendere cessate. Speramus enim quamuis imbecilles, de Abimelech isto spolia relatueros. Salutat vos plurimum Nicolaus frater vester. Salutate inuicem in osculo sancto, socij socios, parui magnos, atque in primis vicinos Patres. Cumq. a vobis lecta fuerit epistola, ne pigeat & apud illos legi, si modo digna fuerit: quandoquidem vnanimis omnes, & vnum corpus, quamuis diuersa membra. Dominus Iesus Christus vobiscum & nobiscum peccatoribus. Amen.] ista quidem Theodorus, vt apparet, post Smyrnensem verberationem.

Sed quid accidit? Cū neque verberibus, neque alijs afflictionibus flecti posse videretur D magnus iste Theodorus Confessor: Præfectus blandimentis studuit eum allicere, visitans eum, ac potum dans, educensq. de carcere, atque honorans eum. Sed hæc omnia frustra, perstans semper ipse eadem animi fortitudine, vt ex his quæ ipse in epistola hoc tempore ad Naucratiū data declarat, cum aliam ipse accepisset ab eo epistolā. Sic igitur litteras scribebat ad Confessores e carcere, a Confessoribus & ipse in carcere accipiebat e carcere pariter, Deo id largiente, vt mutuo se Sancti per litteras consolarentur alloquio. Acceperat, inquam, his ferme diebus litteras a Naucratiō discipulo suo qui detinebatur Constantinopoli vincit in carcere, quibus certior redderetur de rebus gestis Constantinopoli, & inter alia de litteris illuc missis a Paschali Romano Pontifice, atque de alijs. Respondens igitur, & ipse pariter de his quæ nuper accidissent litteras dedit, de congressu videlicet, quem habuisset cum Magistro militum, quocum ea dispensatione vsus E est, vt salutatus ab eo ipsum eodem modo resalutaret, & poculum acceperit. Sed qui tunc inter eos sermones intercesserint, ex ipsa epistola ad Naucratiū reddita, intelligemus, nobis hic integre recitanda, cum rerum gestarū tunc temporis narrationem contineat.

Naucratiō filio^a.

Non satiatur auris mea vobum tuarum auditu. Necessaria enim loqueris & opportuna: qualia & nunc audiens, o fili egregie, charisteria decantauit, quoniam non dereliquit in finem Dominus Ecclesiam suam, sed illam vires suas adhuc habere docuit, fratres nostros excitans ab Occasu ad reprehensionem temulentia nostratium, & illuminationem in hæresis caligine dimicantium. Quamquam reiecerunt præfracti, & cordis oculos non aperuerunt.] Loquitur ista dicens de Paschalis Papæ litteris Constantinopolim pro Fide Orthodoxa aduersus Iconomachos nuper allatis, quibus optime congruunt,

THEODORVS
ACCIPIT LIT-
TERAS A NAU-
CRATIO.

^a Theod. lib. 2.
ep. 63. Cod. Co-
lum.

AD NAUCRA-
TIUM CON-
FESSOREM
EPIST. THEO-
DORI.

A quæ mox subdit: Testor nunc coram Deo & hominibus: Seipos auulserunt a corpore Christi & supremo verticali throno, in quo Christus Fidei clauis posuit, aduersus quem non præualuerunt vmquam nec præualebunt vsque ad consummationem portæ inferi, ora scilicet hæreticorum, sicut pollicitus est qui non mentitur. Gaudeat igitur beatissimus & Apostolicus & nomine suo dignus Paschalis, quoniam Petri opus impleuit. Exultet omnis Orthodoxorum chorus, quia ob oculos vidit Episcopatum Christi, secundum sanctos olim Patres nostros.]

ECCLIE
ROM. PRAE-
CONIA.

Citatur locus iste Theodori epistolæ ad Naucratiū totidem verbis a Gennadio Patriarcha Constantinopolitano, quibus ipse subiicit ista compellens aduersarium: ^a Audis quo pacto ea, nempe Romana Ecclesia, caput est Ecclesiæ Christi, cuius Petrus est primus Præses; & quod numquam præualuerunt, neque præualebunt vsque ad consummationem sæculi hæreticorum effrænata ora, secundum promissionem veracis Saluatoris? Si numquam præualuerunt hæretici aduersus Christi Ecclesiam: quomodo audetis dicere, eam errare? &c.] Sed & idem ex eodem capite ^b superius elegantem citat eiusdem Theodori locum, cum in eodem argumento versatur, sic dicens de eadem Romana Ecclesia: Ergo ibi Ecclesiam confitebimur, vbi non est hæresis, nec iniquitas, neque infidelitas, immo vero firma fides & inconcussa. At non ita apud Orientem, vbi abundat iniquitas & infidelitas. Nec meus sermo hic est, sed Theodorus Studites prodeat, & dicat testimonium, quod nemo poterit inficiari. In decimaquinta Catechesi, quam legitis quidem, at non intelligitis, quia non vultis. Videtur enim doctor hic aduersus impugnatores imaginum pugnare, quando dicit: Audio autem quod Romæ principis Apostolorum clauis proponuntur ad adorandum, atque in honore haberi, quamquam non clauis sensibiles Dominus ei tradidit, sed intellectuales ad ligandum atque soluendum. At illi argenteas populo proponunt ad adorandum. Tanta igitur apud eos est fides, & ibi solida petra Fidei, secundum Dei verbum fundata. Hic vero, vt videtur, abundat infidelitas ac improbitas. Vides quod & beatus hic, ibi confitetur solidam esse Fidem, nec in Petro tantum, sed & in eius successoribus?] hæc ibi tunc Gennadius ex Theodori scriptis, quæ sunt præ manibus. Pergit vero idem Theodorus in dicta epistola ad Naucratiū in eisdem Constantinopolitanos.

^a Gennad. in
expos. pro Con-
cil. Florent. c. 5.
Sect. 17.

^b Ibid. Sect. 2.

ROMANA EC-
CLESIA NUM-
QUAM ERRA-
VIT NEC ER-
RARE PO-
TEST.

Cetera enim, vt Deo visum fuerit, ferantur. Irriget Martyrum sanguis Ecclesiam, augeat Confessorum chorus: hoc Deo gratum: hoc gaudium & exultatio, quamuis propter eos qui pereunt, miserrimum. Quid dicere possint aduersarij? Orientem non habent, Occidente priuati sunt, a quini verticis Ecclesiastico corpore (viuit enim etiamnum Nicephorus sacer) auulsi sunt, sic intelligens illos a quatuor Patriarchis atque Romano Pontifice esse diuisos: igitur a Christo alienati sunt: igitur mortui: igitur in tenebris ambulant. Quod si hæresis principatum tenet in solitudine: hoc faciunt & latrones; quippe qui occidunt etiam, vt isti, sanguinem, vt vno verbo dicam, fundentes. De his autem in hunc modum.

Quantum vero concinam in Leontij mutatione? O maxima Dei prodigia! Tu quidem amice, ad hoc & illud Christi hostem transformasti. Ego vero Cyprianizare illum in negotio arbitratus sum extrusum ab Imperatore, ad certantes & in agone versantes accurrere, iuxta celebrem Iustinam. Det Dominus vt in vtrisque tandem vtraque conspiciantur.] alludit ad Cyprianum atque Iustinam celebres Martyres. verum hunc iterum lapsam, ex eiusdem Theodori scriptis colligitur. pergit: Custodia tua quod interius reducta est, graue mihi est propter infirmitatem tuam. Ceterum confortare & sustine Confessor Christi * vt ante significauimus. Vt autem clarius adhuc cognoscas, hæc addo. Clausos etiam nunc tenet nos carceris præfectus. Quare, & quomodo? quoniam oportet enim dispensatione vti in rebus necessarijs.]

*

Quæ dispensatio ista, qua ad modicum temporis spacium, impulsore spiritu, vsus est Theodorus? vt lucrari Præfectum posset, a quo ad congressum vocaretur, & sermonibus tentaretur, vt aliquis in eo esset locus auditus Fidei, ne austeritate disciplinae penitus absterretur, venientem salutauit, & bibit cum eo, ita ex Pauli^c exemplo & doctrina, absque Fidei præiudicio, & cessante scandalo, factus omnibus omnia, vt omnes lucrifaceret. Sed audi ipsum res gestas prosequentem.

DISPENSATIO
THEODORI.

Quando in conspectum venimus Chonarum hæresiarchæ; sic appellat. Præfectum illius provincie (illuc quippe deducti primū fuimus ab ijs qui nos ex Orientalibus abduxerant)

c 1. Cor. 9.

& genu fleximus, genu flectente pariter illõ, & amplexi eum fumus. & postquam per-

Marginal notes in Greek, including 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ', 'ΑΙΝΟΥ', and 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal notes in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ', 'ΑΙΝΟΥ', 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ', 'ΑΙΝΟΥ'.

Putabat validus se nos sensum pellecturum, non sermone de imaginibus conferendo, sed benefaciendo fortasse, & amice colloquendo, & praefectura mentionem inferendo...

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Idem ipse Orientalium copiarum praefectus, vbi omne suum studium in dimouendo Theodoro a confessione Fidei Orthodoxae euanescente didicit: desperatione victus Constantinopolim se contulit...

CHRISTI Redemptoris annus agitur octingentesimus vigesimus Indictione decimatertia, idemq. persecutionis Leonis Armeni annus septimus, idemq. nouissimus, sed omnium acerbissimus, vt docent litterae Theodori Studitae ad Naucratium, cum ab Imperatore mortis rescriptum opperiretur, quae sic se habent.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Naucratio filio. Serius ad te scripsimus, frater carissime, sed quia feruet etiam persecutio, plagae, vincula, carceres, sic eo qui nos detinet, spirante furoris & minarum, & hic & illic inuentos pios comprehendente, ac diuexante. Qui quidem in urbem proficiscens (ibi enim nunc agit) dicere non dubitabit: Rogabo Imperatorem, vt mecum ducam regium ministerium, qui aut capite penitus obtruncet, aut linguam abscindat. Nescimus an verba ad exitum peruenierint. Ob hanc vero causam nos omnia disposuimus, coniecturam ex alio etiam capientes, hominis scilicet peruersitate, & concursu Episcoporum, quando quidem adsuat, vt fertur, quo tunc aliquid perficiatur. Minister vero timore & metu perculsus (graues enim minas antea impius intentarat, morte proposita, si vel leuif-

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

fimi errati reus foret) chartam & atramentum nobis dare omnino reformidauit. Hinc tarditas. Accessit ad impedimentum, quod audieram te ex carcere eductum esse. Sed & Sardensem (qualis non definebatur) ob nefarium aliquod facinus capite plexum fuisse. vtraque itaque ex causa distulimus. Nunc autem concessum est, vt auribus tuis vox nostra rursus insonet, significans nos corpore valere (dicere autem liceat) etiam spiritu, sanctis precibus vestris cum beato Patre meo.

Ad ea vero quae indicasti, quid dicam, aut quid loquar, nisi quod haereseos atrocitati congruat acerbitas persecutionis? Quid enim videre velis, quando Christus negatur per sanctae imaginis suae contumeliam? An non fluentem sanguinem, carnesq. concisas? non afflictiones & angustias? non vincula & carceres, & alias omnis generis vexationes? non vasa irae preparata in interitum, ex quibus vnus est quem dixisti? Et videbis frater, etiam grauiora, si diutius duret haeresis. sed beati qui sustinent, quoniam ipsorum est Regnum caelorum. iam chori Confessorum & Martyrum exultant, laetantur, alios quidem per legitimam mortem suscipientes, alios inuisibiliter consolantes & confirmantes. Et quid Martyres dico? Christus ipse, quem Martyres confitentur, gaudens, & vna certans, adest vnicuique confidentium. Nisi enim ita res esset, haudquaquam perferrent, qui praesentia perferunt strenue: haudquaquam mulieres virilem animum gerent ad exemplum antiquarum; haudquaquam laici & Senatores ad agones prosilirent: haudquaquam puella ipsae impiorum marium aspectum contemnerent: haudquaquam ostenderentur vbique publicae custodiae; nec refertae essent solitudines & montes & siluae & speluncae ijs qui propter Dominum eieciti sunt: non denique (vt concludam) concutere-

Quare manifesto credunt, persecutionem pati Christum; sperandumq. simul & audendum, vt supplicia quaeuis, in veritate credens, cum Christo, & adiuuante Christo, quisque sustineat. Haec sunt quae narramus. Audiant mansueti & laetentur. Audiat Oriens & Occidens ea quae apud Byzantium fiunt, & laudem dicat. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. hic certantium defensio, hic sanguis fuit irrigans Ecclesiam Christi supra ipsam paradisi Edem irrigationem: Viuo ego, dicit Dominus: quoniam glorificantes me glorificabo, & qui me spernit, erit inglorius. Describe & tu, quisquis es zelum Domini habens noua seu potius diuina martyria, vt sciant posteri, quia Dominus vere in nobis est, viuusq. semen iustorum, & Christum gerit aureum genus Martyrum, aduersus quod portae inferi non praevaluerunt nec praeualebunt; quemadmodum promittit qui verax est. Durum, inquit, tibi contra stimulum calcitrare. & aliter esse nequit: Ego quidem infelix haec dico. Tu vero, sacer fili, repende mihi tuas preces: Saluta Confessores tuos nominatum & condiscipulos; neque hos tantum, sed si possis, alios omnes electos Dei, electos ex millibus, lumina mundi, vasa misericordiae, Deo vtilis, desideratos Trinitati, quorum precibus saluemur & nos indigni. Te cum omnibus qui mecum est, salutat. hucusque epistola Theodori urgente magis persecutione ad Naucratium data, eademq. nouissima huius Leonis temporis.

Cum ita quidem persecutio magis saeuiret, ipse Deus ad confitendum atque patientium auxilium numerum, & vires addidit, vt Constantinopoli sponte exurgerent qui libere palamq. Fidem Catholicam profitentes damnarent impios Iconomachos, idq. non monastici tantum ordinis cultores, sed alij cuiuscumque conditionis & sexus, adeo vt ciuitas illa deleret confessione eam quam ob negationem contraxisset infamiam: ita plane emortua pene illa & spiritus exors reuixit Ecclesia, vbi (vt ex Theodoro anno superiori audisti) ex Occidente venere Legati a Paschali Pontifice missi, & lectae sunt Apostolico spiritu plenae litterae, quibus significatum est, excisos esse ab Ecclesia Iconomachos, & a spe salutis prorsus factos extorres: Tunc enim miraculum velut ostensum est Ezechielis, dum ossibus aridis inhærens spiritus, eadem compage Catholicae Fidei iungens capiti viuere fecit, & confiteri palam aduersus rugientem leonem Catholicam veritatem. Cum diabolus sentiens appropinquare iudicium, quo sceptrum auferretur exactoris (secundum illud Ioannis) sciens quod modicum tempus habet, venit habens iram magnam, atque acriora aduersus Ecclesiam proelia concitauit: verum ad finem anni huius quieuit tempestas ista, & media hieme, cessante vento, tranquillitas inexpectata est Ecclesiae restituta. quomodo autem id acciderit, paulo post dicturi sumus.

Modo autem quod accepit iudicium maximus persecutor Barda Patricius cognatus

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

Marginal note in Greek: 'ΕΑΙΝΕΤΟΣ'.

BARDA PER-
SECVTOR AB-
GROTAT.

Imperatoris militari adhuc præfectura conspicuus, dicendum erit ex Michaelē in Theodoro, cum res ab eo Smyrnæ gestas enarrat; ait enim: Eodem tempore Bardas ille Imperatoris propinquus, quem & militaribus illis copijs præfecerat, graui morbo correptus, Smyrnæ in lectulo decumbebat, exiguum spiritum ducens, animamque, vt videbatur, breui exhalaturus. Is cum remedia vndique tentasset, quod in tanto periculo fieri par erat: quidam ex eius familia qui Orthodoxorum partium erat, mentionem intulit Theodori, quantamq. a Deo gratiam consecutus sit, exposuit. Et vis, inquit, ad eum confugere, eumq. aduocare, vt tibi opem ferat in extremis laboranti? Quo mox anuente (flexibiles enim sunt quos vrget necessitas) festinanter abiit ad Sanctum, oratque, vt ægro salutem dare velit. At ille de infirmo, vt cognouit quis & qualis esset, curationem quidem tunc differt, graues dudum & atroces viri mores haud ignorans, eiq. vtiliorem adhuc morbum esse. Ceterum ea illi denuntiat, quæ si vel minimum sapiat, plurimum illi ad vitæ emendationem profutura sint.

BARDAE POE-
NITENTIA
MOMENTA-
NEA.

Vide, inquit, in die obitus quid responsurus sis, vita sic transacta tot malis in Orthodoxos irrogatis: Tu enim ille es, qui inter cetera monachos meos nefandis modis diuexans, supplicijsq. mactans, magnum & admirabili virtute Thadæum sustulisti: quem duplex & vitæ & confessionis corona exornauit. at beatus nunc Thadæus cum Sanctis æternis gaudijs fruitur. Te vero instantibus poenis quis eripiet cum tot tantisq. scelerum notis hinc abeuntem? Agnosce nunc tandem vltimo in fine te ipsum, Deoq. responde, cui antea tuorum poenas daturus es.] Mirabilis Deus in consilijs super filios hominum (legens ista exclamare cogor) illum ipsum dirum persecutorem monachorum Studitarum Smyrnam perduxit, vbi eorum Abbas S. Theodorus degebat vinctus in carcere, eumq. ipsi supplicem, vt reum Iudici reddidit, & pro vita impetranda rogare coegit, vt vinctus licet in carcere Theodorus tamquam in regio folio constitutus de eius salute decernat; ipse vero licet regia cognatione clarus, magistratu quoque conspicuus, & exercitu potens, vinctus tamen iacens duris vinculis constrictus lethalis morbi, a Sancto vitam quibus valuit precibus suppliciter atque humiliter deprecari cogatur. Ita plane Deus vbi vult, hunc humiliat & hunc exaltat, quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto inclinans ex hoc in hoc, vt bibant omnes peccatores terræ. pergit vero Michael.

a. Psal. 74.

BARDAE POE-
NITENS CON-
VALESCIT.

Hæc ægroto Sanctus cū significasset, hominis mentem terrore perculit, permouitq. vt præteritæ vitæ culpas agnosceret: fringens enim in tempore sermo multo melior est sermone molli. Itaque ad Sanctum mittit e vestigio, veniam petens tantorum facinorū, orantq. vt se præsentis periculo eripiat. Habebis me, inquit, deinceps obsequentem tibi, atque ex legibus tuis vitam moderantem; tantum hoc mihi beneficium impende. Orantibus commiseratione tactus Theodorus, & morbum sanauit, crebris precibus Deum exorans, & cum corpore vt animæ simul melius esset effecit, missa ad eum Deiparæ imagine, quam totius vitæ custodem haberet. Hanc enim (inquit) si amplectare, colasque, recte ac feliciter ages in omnibus; sin reieceris, grauissima senties, & cuius abominanda mala.

BARDAE MV-
TATIO ET
INTERITVS.

Verum amens ille, ac supra modum stupidus, quasi nihil noui accidisset, repente animū mutat, reditq. ad pristinam hæresin & errorem, pessimo consiliario vsus Smyrnen- sium Episcopo, a quo olei vasculo donatus, eulogiæ nimirum nomine & valetudinis confirmandæ: simul ac illo se vnxit, morbus illico inuasit, nefandumq. caput lecto iterum affixit. Cui mortem statim prædixit Pater, ac perfidiæ præiudicium: Neque enim impune, ait, ferunt qui malis consociantur. Vnde animam infelix subito eiciens, pessimi consilij pessimum finem inuenit. Atque ille quidem hunc temeritatis suæ quæstum cœpit. Christi vero famulus annum integrum ac dimidium Smyrnæ degens in carcere; alacriter omnia cum gratiarum actione perferebat, generosum animum nullis molestijs frangi sinens. Quo tempore ad eum venerunt nonnulli ex antiquis discipulis, in quibus erat virtutem a puero complexus, admirabilis Dorotheus, Bessarion item & Iacobus, Domitianus, ac Tithoes, alijq. plerique; vita insignes singuli, fideq. erga Patrem inconcussa.] subijcit his auctor dicere de impij Leonis Imperatoris interitu.

b. Psal. 124.

De quo acturi, quæ de eo prædictiones præcesserunt, quibus si compos mentis fuisset, potuisset Deum vlciscentem placare, in medium adducamus. Secundum illud Dauidis: Non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum libere pro animo homi-

MICHAEL
BALBUS MVLT-
TA IN IMPE-
RATOREM.

A hominis impij agere: cum infelix ad septem annos maioribus in dies progressibus perfectionem propagasset, vltius etiam producturus eam si licuisset in omnium Orthodoxorū interitum; ne id faceret, quam opportune occurrit Deus, licet fatis importuno loco & tēpore eum ab aduersarijs miserando modo necari permittens. Ista admodū tragica quomodo se habuerint, a Cedreno rem gestam ex illius temporis scriptore acceptam, in medium adducamus. Is enim a Michaelē maiestatis reo, qui ei successit in Imperium, narrationem auspicatus sic incipit: Michaelus Amoriensis cum semper ad vltiora ac maiora pergeret, maiestatis accusatus, cum se difficulter admodum purgasset, ab Imperatore missus est, vt disciplina ordinum exercitus institueret. Fuit is homo non ceteris modo vitij deprauius, sed & linguam habuit effrænam, arcana cordis identidem effuens, & quod in buccam veniret proferens. Ita & de Imperatore quædam parum honeste dixerat, minans ei Imperij priuationem, & vxori illicitas nuptias.

Ea cum essent ad se allata, Imperator principio statuit, arte eum a maledicentia ac prauis consilijs detrahere (nouerat enim eum turpissimo linguæ immoderata morbo laborare) dissimulata eorum quæ in se erant dicta, notitia. Cum autem interminatus, vsusq. admōitionibus, deprehenderet eum in præsentia maledicta inficiari, rursusq. nactum licentiam ab incepto non desistere: submittit occulte auscultatores, qui obseruent hominem. Hi cum notassent, eum sæpenumero in conuiujs atque inter pocula, vino mente alienata, magno conatu propositum suum persequi, rem Imperatori exponunt. plurimum delatoribus Michaeli fidei conciliauit Exabolius homo prudens, Regiq. familiaris, ipsi Michaeli non ignotus. Quem is cum sæpe ab immodica dicendi licentia esset dehortatus, monuissetq. vt taceret, neque tam intempestiua libertate oris in præsens periculum se conijceret: cum non persuaderet, omnia eius studia Imperatori declarauit.

Pridie itaque Natalitiorum Christi, Imperator præceptis iudicij, in Archiuo pro tribunali confidet, ipse de his inquisiturus. Ibi Michaelus, re accurate explorata, affectata tyrannidis reus peragitur. Ipse etiam confiteri scelus ob probationum perspicuitatem coactus. Ferturq. in eum sententia, vt in caminum lauacri, quod est in palatio, viuus coniectus cremetur, inspiciente Imperatore. Cum iam ad supplicium duceretur, idq. Imperator coram cernere gestiret: interim dum spacium, quo ad locum poenæ veniret, perambularent: Imperatrix Theodosia Arsaberi filia illa, quid agendum esset, cognito: celeriter thalamo exit, Bacchæ cuiusdam instar, motu furioso sese agens, Imperatoremq. apprehensum, flagitiosum ac Deo aduersantem appellat, qui ne sacra quidem diei parceret, Dominicum Corpus percepturus. Ita Imperatoris impetum ea cohibuit, vt metuens ne Deum offenderet, in præsentia salute Michaelum donarit, compedibus modo ferreis inclusum, quarum claue sibi retenta, hominem Papiæ custodiendum mandauit. Ad vxorem vero conuersus: Feci, inquit, quod iussisti, mulier, tuis persuasus bacchationibus: sed tu mox cernes & proles nostra quid euenturum sit, etiam si me hodie a peccato abstinuisti. Atque hoc quidem ille, quamquam a fatidica inspiratione alienissimus, vere vaticinatus est.

MICHAEL
DAMNATVR
MAIESTATIS
REVS IN
IGNEM.

Fertur hoc oraculum Sibyllinum inscriptum libro cuidam bibliothecæ Imperatoriae, quo non oracula modo continebantur, sed signa Imperatorum coloribus depicta. In eo libro depicta erat fera, leo, cui superne in dorso littera X ad ventrem vsque erat inscripta: Et a tergo vir quidam accurrens leonem hasta per ipsam litteram configebat. Cum æque oraculum obscurum videretur, solus eo tempore Quæstor interpretabatur, Leonem dicens, olim Imperatorem fore, qui ipso Christi Natali mala morte esset interiturus. Neque minus Leonem perterrebat matri eius oblata visio. ea enim per visum acceperat, se cum in ædem Deiparæ Blachernensem crebro commearat, virgini cuidam occurrere albatis viris stipatæ: porro ædem se videre sanguine repletam, & virginem cuidam albatum mandare, vt ollam sanguine impleret, matriq. Leonis bibendum porrigeret. se autem multorum annorum viduitatem prætere, cuius gratia neque carnes, neque quicquam sanguine præditum gustasset, ideoque olla etiam hac abstineret. Tum virginem iratam dicere: Qui ergo filius tuus non desinet se multo cruore implere, eoq. me & filium Deum meum irritare? Atque ab eo tempore mater visionem istam tragice referens, non destiterat crimen dehortari, vt ab Iconomachorum hæresi abstineret.

DE LEONIS
INTERITV
PRAEDICTIO-
NES.

Perturbabat & alia haud modice visio, Tarasium Patriarcham nobilem illum iam dudum mortuum, Michaelum quēdam nominatim exhortari, vt in Leonem impetum faceret, lethaliq. ictu sterneret.] sed hæc ab Ignatio in Tarasio paulo-filius ita narratur: Leo adhuc Imperatoriæ gloriæ sceptrum administrans & Iconomachorum hæresim nefariam amplectens, cum ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gladio feriendus (vt ipse adhuc superstes sua voce declarauit) vidit beatum Tarasium in somnis ad eum accedere, & cum graui ira iubere cuidam nomine Michaeli, vt ensē in eum adigeret. Ille viro iussui morem gerens, gladio transegit Imperatorem. Hic autem Leo multus in hoc fuit, eum qui in somnis fauciauerat Michaelē omnino conans inuenire in sancti Tarasij monasterio, eius interfectorem esse indicandum, fremens. quem etiam vt euerforem Imperij, esse extrema passurum. Hoc enim ei persuasit, vel quod factum erat, narrare monachis; a quibus cum nos quoque miraculum tamquam maturum fructum decerpissemus, venimus ad vos fideles afferentes craterem lætitiæ. Non enim præterierat tempus sex dierum, cum Michael suscepit sceptrum Imperij qui eum interfecit.] hæc Ignatius res gestas sui temporis profecutus.

Exagrabat eundem Leonem monachi apud Philomelium prædictio, & vestis sua a Michaele induta recordatio quam rem supra posuimus. Prædixit & interitum Leonis magnus ille Ioannicus Anachoreta, manifestauitq. Eustrasio monacho id roganti. His omnibus terroribus actus Imperator, metu concutiebat, & animo fluctuabat, eamq. noctem infomnem exigens, sapientius quam sibi commodum consilium iniit. Nam perrupta, qua ad Papiam ibatur, portula, domum eius intravit, speculatum quid ibi gereretur. Ingresso domum eam spectaculum oblatum est, quod eum haud vulgariter perterruit. Vidit namque damnatum alte ac magnifice admodum extructo thoro iacere, Papia in nudo pauimento recumbente; curiosusq. aggressus, vt deprehenderet, an Michael (quod solent anxij & in vitæ discrimine constituti) somnum ancipitem ac curis plenum, an contra securum atque suauem duceret: sensit eum profundo sopori deditum, adeo vt ne contrectando quidem eum potuerit excitare.

Hoc autem insperato spectaculo ira acrius incensa, discessit, per ocium non Michaeli tantum, sed ipsi quoque Papiæ exitium structurus. Neque hæc res Papiam fefellit, quod quidam Michaelis excubitorum ex puniceis cothurnis Imperatorem agnouerat; ipsiq. quid actum esset, perspicue indicauerat. Itaque Papias cum suis animo grauissime perturbatus ac prope extra se raptus, de periculo effugiendo deliberat. Iamq. illucescebat, cum Michael hoc consilij capit: simulat se opera Theodisti (quem postea ad Caniclei dignitatem euexit) quasdam animæ suæ mendas quibusdam religiosi hominibus velle aperire. Cumq. id Imperator permisisset, licentiam nactus, Theodisto indicat, tempus poscere, vt socijs coniurationis minetur, nisi ipsum celerrime discrimine eriperent, se totam rem Imperatori enuntiaturum.

Hoc mandatum exequente Theodisto, conspirationis populares non mediocris incessit sollicitudo: anxieq. consultauerunt, quomodo & suam, & Michaelis iam in extremo de vita sua periculo versantis salutem conseruarent. Tandem consilium componitur, quod & ipsos incolumes reddidit, & Michaeli cum vita Imperium parauit. Mos tunc erat (mos is qui nunc tenetur ab illo tempore receptus) vt qui in palatino templo psallunt clerici, in Regia habitent, sed quisque domi suæ degens circa tertiam noctis vigiliam ad portam Elephantinam seu Eburneam conueniebant, indeq. in templum progressi, Deo matutina vota nuncupabant. Iis tum coniurati se permiscentes, pugionibus subter alas occultatis, vna intrabant, abditiq. in obscuro templi loco, tesseram expectabant. Hymno absoluto, venit etiam Imperator, ac pro more suo voce grandiore intonauit carmen:

Spreuere summi cuncta amore Principis.

Tum coniurati confertim impetum dederunt, qui eos initio per errorem in cleri magistrum tulit; siue quod is corpore Imperatori adsimilis erat, siue quod caput simili veste velauerat: erat enim tempore eo magnum gelu, ideoque quis caput suum dentiore pileo tectum non denudabat. Sed is quidem pileo detracto, ostensa caluicie, periculo se subtraxit. Imperator insidias sentiens, in penetrabile altaris se subduxit, direpta thuribuli catena, aut (vt alij perhibent) sancta Cruce, ictus percussorum excepit. Verum ij non

singuli,

singuli, sed facti cuneo irruentes, alius capiti, ventri alius, alius aliæ corporis parti plagas intentabant. Leo aliquamdiu Cruce se defendit, ictibus gladiatorum repulsis, donec feræ instar vndiquaque impetitus succubuit. Tandem quemdam immani corpore gigantis similem inferre ictum cernens, per inhabitans templum illud numen iratum obsecratus est, vt sibi parceret. Fuit nobilis iste Crambonitarum stirpe oriundus, ac dicens, non iuramentorum esse hoc, sed cædis tempus, graui ictu manum Leonis abscidit clauicula, simulq. cornu Crucis. Tandem vulneribus victo, & ad terram subsidentem quidam caput amputauit. Hunc finem vitæ sortitus est Leo mense Decembri, octauo Kalendas, eiusdem hora noctis prope decima, cum Imperium annos septem, menses quinque gessisset, & maiori quam vllus antecessorum crudelitate atque impietate vsus, diligentiam in Republica procuranda, inq. rebus bellicis fortitudinem suam obscurasset.

Biunt vocem quoque statim cælitus editam, quæ lætum de eius morte nuntium multis patefecerit, ac nauicularios quosdam, qui eam audiissent, notato tempore & nocte ca, ratiocinando eam veracem deprehendisse.

Interfecti Leonis cadauer percussores crudeliter per spolia in Circum traxerunt omnis metus vacui, quod suis armis Regiam vndiquaque cinxissent. Aula quoque Augustam eiecerunt cum quatuor filijs eius, Sabbatio qui Imperator designatus Constantini nomen susceperat, Basilio, Gregorio, & Theodosio, qui omnes in lembum impositos in Prota insulam auexerunt, ibiq. omnes castrati sunt, & Theodosius vita functus vna cum patre est sepultus.] sed inferius de iisdem agens, Constantinum dicit ob eam exactionem mutum esse redditum. vxorem vero Leonis in monasterium quod dicitur Dominorum, inclusam. Subdit vero hæc de eius coronatione idem auctor his verbis.

At Michaelus Papiæ custodia liberatus, ita vt pedes adhuc in ferreis habebat compedibus inclusos (earum enim clauis in sinu Leonis afferuabantur) Imperatorio solio confedit; estq. ab omnibus qui tum in palatio aderant, Imperator salutatus & adoratus. Submeridie vero, fama iam vndiquaque dissipata, malleo per vim diffissis compedibus, neque manibus ablutis, neque Dei metum animum suum inducto, neque vlla re alia, quæ decebat fieri, peracta, ad magnum S. Sophiæ templum prodijt, cupiens manu Patriarchæ coronari, & ab vniuerso populo Imperator salutari, solis fidens coniurationis socijs, & Leonis percussoribus.

Vtriusque hic miretur aliquis peruersitatem, Leonis, quod adeo nullum habuit sui defensore de tot, tantisq. assentatoribus, qui tum omnes reptatium bestiarum in morem, in foramina se sua abdiderunt; Michaelis vero impudentiam, qui in ædem intraret, non vt homicida aliquis aut carnifex sanguine pollutis manibus, sed veluti victor, & qui palmam meruisset, eo facinore superbiens; cum quidem ciuilem sanguinem non quouis loco fudisset, sed ad sacram aram, vbi quotidie Dominicus sanguis, pro peccatis nostris expiandis, funditur.

Fuit hic Michael Amorij natus superioris Phrygiæ vrbe, in qua ab antiquis temporibus Iudæorum, Athinganorum, aliorumq. impiorum multitudo habitabat, & quædam ibi hæresis ex istorum diuturna atque continenti inter se conflata consuetudine, enata, erat noua prorsus, & inusitata constans opinionibus, a qua & ipse erat Imperator, tradita a maioribus superstitioni inhærens. Ea hæresis suos ad diuinum ac salutare Baptismum admittit quidem, in reliquis autem omnibus, dempta circumcissione, Mosaicam legem tenet. Erat Michaelo præceptor, qui cum ijs sacris initiauerat, & quasi præfatus Hebræus quidam (sicut is femina potius Hebraica fuit) quem domi fouebat, ab eoq. non ad religionem modo, sed & ad rem domesticam pertinentibus rebus instituebatur. Ab eo præoccupatus nihil integrum seruauerat, sed erat prauæ religionis in eo quasi colluuium quædam, cum & Christianæ decreta adulteraret, & Iudaicam religionem spurij opinionibus pollueret. Fuitq. omnino quod pietatis professionem attinet, talis in eo varietas & confusio, qualis fertur Libycarum esse bestiarum natura, quæ ex diuersis animalibus ob aquæ defectum congressis nascuntur.] hæc de Michaelis omni ex parte collecta impietate. perguit autem dicere de prædictionibus de ipsius Imperio. reliqua vero de ipso anno sequenti.

Quod ad res spectat Occidentales, laboratum est in Gallijs potissimum peste hominum & animalium, ob nimiam pluuiarum abundantiam: secuta est & penuria, cum nec bello cessatum fuerit. hæc Annales pluribus.

Quod

S. TARASIVS
IMMITTIT
MICHAELI
IN LEONEM.

IMPERATOR
EXPLORAT
CVSTODIAM
MICHAELIS.

IMPERATOR
EXPLORAT
CVSTODIAM
MICHAELIS.

DE NECE IN-
FERENDA IM-
PERATORI
MICHAEL ET
PAPIAS A-
GVNT.

CONIVRATO-
RVM CONSI-
LIVM.

OCCIDITVR
LEO IMP.
IYXTA AL-
TARE.

LEO OCCIDI-
TVR.

LEONIS NE-
CIS CAELI
STIA NVN-
TIA.

QVID DE AV-
GVSTA ET FE-
LIIS IMP.

MICHAELI
IMP. CORO-
NATVR.

MICHAELIS
IMPVDEN-
TIA.

MICHAELIS
ORIGO RE-
PETITVR.

PESTIS IN
GALLIA.

ANNONARIAE LEGES PENURIAE TEMPORE. Capitulum lib. 1.

Quod autem ad pestilentiam atque penuriam spectat, quibus hoc anno magnopere est afflictatum Regnum Francorum: hic opportune reuocanda sunt in memoriam, quae Carolus Magnus eiusmodi temporibus a sibi subditis populis praestari voluit. ista enim in Capitularibus ipsius leguntur.

b Eod. lib. cap. 124.

De fame, clade, & pestilentia, si euenerit. De hoc, si euenerit, fames, clades, pestilentia, & inaequalitas aeris, vel alia qualiscumque tribulatio: ut non expectetur edictum nostrum, sed statim deprecetur Dei misericordia. Et in praesenti anno de famis inopia, ut suos quisque adiuuet, prout potest, & suam annonam non nimis care vendat, & ne foris Imperium nostrum vendatur aliquid alimoniae.] & inferius b, quae & recitata est superius breuis lex.

c Eod. lib. cap. 132.

De mendicis, qui per patrias discurrunt, volumus ut vnusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alibi ire mendicando. Et vbi tales inuenti fuerint, qui sibi manibus laborent, nullus eis quicquam tribuere praesumat.] ac rursus inferius c.

VA DE DEO DNDI IN TE AGNO

Considerauimus itaque quia per plurima loca fames valida esse videtur: ut omnes Episcopi, Abbates, Abbatissae, Optimates, & Comites, seu domestici, & cuncti fideles, qui beneficia regalia tam de rebus Ecclesiasticis, quamq. de reliquis habere videntur, ut vnusquisque suo beneficio suam familiam nutrire faciat, & de sua proprietate propriam familiam nutriat.] intelligit per familiam rusticos, colonos, agri cultores. Sed & pretium statuit, dicens: Non carius vendat, nisi modium de auena denarios duos, modium de hordeo denarios quatuor, modium vnum de sigele denarios quatuor, modium vnum de frumento parato denarios sex.] ex his intelligas abundantiam Galliarum, cum tempore ingentis penuriae tam vili pretio ista vendi iuberentur.

d Leo Ostiensis Chron. Cassin. lib. 1. cap. 28. PANORMVS CAPTA A SARRACENIS.

Sed & hoc ipso anno, qui & tertius incipit Apollinaris Cassinensis Abbatis, auctor est d Leo Ostiensis in Cassinensi Chronico, Sarracenos inuasisse Siciliam, atque poteros esse Panormo nobilissima ciuitate.

VENETIPRAE CIVI CVLTO RES S. MARCI. e Marc. 25. f Luc. 16.

Iam vero antequam anni huius claudatur periodus, de translatione S. Marci corporis agendum est.

Sub eodem namque Leone Imperatore (quoto autem anno eius Imperij nescitur) facta reperitur translatio corporis sancti Marci Alexandria Venetias per mercatores. Iam ante diu sedes eiusdem Euangelistae sub Heraclio Imperatore delata fuerat, ab eo dono data Reip. quae eiusdem Euangelistae studiosissima esse sciretur, ut quae gloriaretur, ab eodem sacrum Euangelium accepisse, antequam idem S. Marcus Alexandriam mitteretur a Petro. Accidit plane ex diuina dispensatione, secundum illud Dominicum: e Habenti dabitur.] vel illud: f Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis erit.] Ut qui haec tenus quam religiosissime anniuersarijs ritibus solemniter colere consueuissent eiusdem sancti Euangelistae memoriam, quem & in praecipuum patronum recepissent, cuius & patrocinium praesentaneum adesse in suis ipsorum opportunitatibus saepe experti fuissent: eiusdem quoque sacras possidere reliquias meruerint. Iacebat etsi non incognitum, tamen inglorium inter perfidos Sarracenos ipsum sancti Euangelistae corpus, quorum derisioni potius quam venerationi esset expositum. Cum moderator rerum omnium Deus sua prouidentia ita disposuit, ut quando minus id a Venetis cogitaretur, eius translatio clandestine fieret per eosdem Venetos mercatores, illuc praeter voluntatem, impellentibus ventis, missos.

DE TRANSLATIONE S. MARCI CORPORIS NARRATIO.

Cuius veritatis cum plures sint testes: nos rerum gestarum seriem petimus e tabulis Vaticanae bibliothecae, vbi eiusmodi historia prolixè descripta habetur, accidisseq. ponitur sub eodem Leone Imp. atque Iustiniano tunc Venetiarum Duce. Ex quibus corrigas eos, qui anno Redemptoris octingentesimo vigesimo octauo vel trigesimo id factum esse dixerunt, annos Ducum haud adeo exacta temporis ratione dinumerantes, dum tempus ipsius Iustiniani ad Michaelis Imperium reijciunt, quem constat tempore Leonis Armeni Reip. praefuisse. Sed reddamus iam historiam ipsam ex Vaticanis (ut diximus) erutam monumentis. Omittis autem quae auctor qui scripsit, de rebus Venetis est praefatus, eius verbis (ut in codice scripta reperitur) aggredimur historiam enarrare.

Cum Sarraceni vniuersam Aegyptum, & Alexandriam inuasissent, Leo deinde Romanum adeptus Imperium, per diuersas partes Regni sui iussit, ut nullus omnino ad terram Aegypti negotij causa pertingeret. Cuius videlicet iussio dum circumquaque peru-

Aperuolians, Veneticis quoque delata fuisset, Iustinianus qui eo tempore Dux Venetiae erat; Imperatoris statuta confirmans, id ipsum omnimodo suis praecipit. Sed cum vltimum solitum erat Veneticis loca mercationis frequenter exquirere, quidam ex eis nauibus oneratis, cum trans mare pergere vellent, profundaq. pelagi nauigantes incederent; diuino factum est nutu, ut flante congruo vento, quod sponte agere propter metum Principis non audebant, velut inuiti ad Alexandriam ducerentur.

MARMORIBVS ECCLESIAE SPOLIANTVR.

In illis autem diebus Regulus quidam nefandae gentis Sarracenorum, dum ad urbem, quae ex nomine ciuitatis antiquae Babylonia vocitatur; palatium sibi construere vellet, Deo sibi contrario, iussit ut vbicumque in terra Aegypti columna marmorea, siue tabulae tam in Ecclesijs, quam in vulgaribus essent repertae, ob pompam fabricae quam parabat, ad eum ducerentur. Vnde factum est, ut dato impietatis decreto, etiam de Alexandrinis Ecclesijs lapides tollerentur. Cumq. Venetici apud eandem urbem negocijs insudarent; moramq. aliquamdiu facerent; consuetudinem sibi fecerunt, ut beatissimi Marci corpus quotidianis orationibus frequentarent; muneribusq. siue oblationibus cum pro suis delictis intercessorem expeterent. Locus enim ipse in proximo erat.

MERCATORES VENETI FREQUENTANT ECCL. S. MARCI.

Porro Veneticorum naues, quae Deo trahente aduenerant, decem erant, in quibus erant pariter omnes nobiles viri, inter quos erant clarissimi Bonus Tribunus Metamaucensis, & Rusticus Torcellensis. Isti dum causa quotidiana orationis apud custodes Ecclesiae beati Marci locum familiaritatis sibi adesse inspicerent: quadam die videntes eos tristes, primum quidem compati, & condolere eis coeperunt de Sarraceni Reguli iussu, qui marmoreas tabulas, vel columnas auferri praeeperat. Nam & custodes propterea tristes erant, quia timebant ne ministri illius impij Reguli illud beati Marci Ecclesiae facerent, quod locis ceteris faciebant. Deinde vero inter eadem verba compassionis Domino inspirante, Bonus, & Rusticus dixerunt: Quare in tantum tristamini Christi serui? quare plus solito animus vester affligitur? Ecce videmus quod impij Reguli persecutio, etiam sacratissimis locis infesta est, quae non solum vobis, sed cunctis in Christo credentibus magni doloris tristitiam generat. Sed quid contra haec agere possumus, cum Dominus ipse praedixerit suis fidelibus persecutiones innumeras esse futuras? Vnde si secretum possitis custodire; aut placeret vobis consilium nostrum, hortaremur utique illud vos facere, per quod securi a perfida ista gente essetis, & in honoribus maximis viueretis.

Erant sane duo custodes isti, cum quibus loquebantur haec, quorum vnus Stauratius nomine monachus erat; alter vero Theodorus sacerdotijungebatur honore. Porro & alij eiusdem Ecclesiae erant custodes, sed isti plus ceteris eminebant. Et quia ambo ex Graecorum genere erant, Theodorus presbyter uxorem habebat & filios, quem etiam Bonus Tribunus compatrem fecerat, ob eam maxime causam, ut verba quae suadebat, in eius aures facilius intrmitteret. Respondentes itaque ambo Stauratius, & Theodorus dixerunt: Secretum erit in corde nostro, tantum dicite quod vultis, & si gratissimum esse probauerimus, plane quia faciemus. Qui dixerunt: Tollite corpus beati Marci, & ascendentes occulte nauim, venite nobiscum ad terram nostram.

AGVNT MERCATORES CVM CVSTODIBVS S. MARCI.

At illi primū dure accipientes, dixerunt: Quid est quod dicitis? numquid super angustiam quam habemus, mortem nobis inducere quaeritis? Quis etenim ex nobis vel cogitare audeat, ut faciat rem istam grandem, & illud reuerentissimum corpus, quod veneratur in terra Aegypti, alienis hominibus tradatur? An forsitan vobis incognitum manet,

CVSTODES SE EXCVSANT.

quod idem beatus Marcus Euangelium, quod Petro dictante scripserat, ipso quoque iubente in hac prouincia praedicaerit; Alexandrinosq. ciues, qui idolis seruiebant, per fontem baptismi Iesu Christi Domini nostri adoptionis filios fecerit? Vnde & merito tamquam reuera sanctissimus Pater ab omnibus veneratur. Et quomodo fieri poterit, ut urbem Alexandriam, quae propter eum toto in orbe praecleara est, tanto quis audeat priuare patrono? Sed etsi faceremus aduersus animam nostram audacter, nequaquam hoc plebem latere potuisset, & tunc apprehensi, per multorum generum poenas occideremur, & essemus in opprobrium omnium earum.

DE S. MARCI PRAEDICATIONE.

Bonus & Rusticus dixerunt: Si de praedicatione eius tractandum est, scimus quia primum Aquilegiam ciuitatem Italiae duxit ad fidem, quae sita est in prouincia illa, quae ex antiquo Venetia nuncupatur, de qua nos orti sumus. Ergo nos sumus primogeniti filij eius, qui primum ab eo per Euangelium geniti sumus. Vnde & credi potest ut fi-

lios suos quos alios acquisiturus reliquerat, multa post tempora, vel mortuus videns **A** gaudeat, & forsitan, ut speramus, ideo nos Dominus huc velut inuitos adduxit, ut nobis eundem nostrum sanctissimum Patrem restituat, nam certe ad aliam regionem ire volumus.

Stauratius, & Theodorus dixerunt: sufficiat vobis quod sedem eius habetis. Ceterum autem rem difficilem postulatis. Quis enim sciat si placet Domino istud quod dicitis? vel quis dicere poterit, quod suum corpus beatus Marcus vel tangere dimittat? Vnde cessate iam talia dicere, quæ scimus nullo modo fieri posse. Et tamen dicamus, ut fieri potuisset: de nobis quid ageretur? Si dato corpore hic remaneremus, diuersis poenis a plebe occideremur. Sin autem vobiscum in nauim ascenderemus, haberemur utique tamquam captiui ad terram quam ignoramus. Quapropter multo magis nobis melius est hic manere, & persecutionem sufferre, quam nouis rursus angustijs subiacerre. **B** Nam & Dominus dicit: ^a Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Et iterum: ^b Qui perseuerauerit usque in finem hic saluus erit.

a Matth. 5.

b Marc. 10.

c Matth. 10.

Bonus & Rusticus dixerunt: Ista quæ dicitis vera sunt, sed tamen in alio loco Dominus item dicit: ^c Cum persecuti fuerint vos in ciuitate vna, fugite in aliam. Quam admonitionem multi Sanctorum secuti sunt, etiam sicut audiuius, hic beatissimus Marcus impleuit, quando persecutione feruente, ab Alexandria exiit, & secessit Pentapolim. Vnde quia Deo omnipotenti, & ipsi beato Euangelistæ hoc credimus complacere; humana timor vos non terreat, quia ubi Deus adiutor est, humana temeritas nihil potest.

Stauratius & Theodorus dixerunt: Temeritas ista quamuis nobis angustiosa sit, propter Ecclesiæ lapides qui tolluntur, tamen portari potest, quia in nostris membris Pagani isti aliquam læsionem non inferunt. Hæc, & his similia illis per aliquot dies occulte loquentibus; tandem diuina gratia respirante, Stauratius, & Theodorus quod verbis audierant, animo conceperunt. Cumq. ab inuicem recessissent, ecce Stauratio nuntiatum est, quod ministri illius Pagani Reguli, cuius memoriam fecimus; vnum ex custodibus eiusdem Ecclesiæ crudeliter flagellassent. Siquidem fuerat in eadem Ecclesia tabula marmoris nimium pretiosa, & timens custos ne tolleretur a Sarracenis, abiit, & confregit eam in loco ubi stabat. Quod cum ministri Reguli comperissent, apprehensum custodem flagellis condemnauerunt. Hæc igitur audientes Stauratius, & Theodorus, timore perterriti, miserunt, & vocauerunt Bonum Tribunalum, & Rusticum, dicentes: Pertractauimus inter nos de causa quam expetistis, & licet nesciamus ubi Domino placeat, tamen intrauit in cor nostrum, ut illud sanctissimum corpus tollentes, **D** egrediamur vobiscum. Nunc ergo volumus scire, quid erit nobis dum ad vestram provinciam venientes tam magnum thesaurum adduxerimus?

CUSTODES TRACTANT DE TRANSLATIONE CORPORIS S. MARCI.

POLLICITATIO MERCATORVM.

Bonus & Rusticus dixerunt: Cum Deo auxiliante illuc peruenerimus, vita comitante, perducemus vos ad dominum nostrum Iustinianum egregium Ducem, virum illustrem, Sanctorumq. amatorem. Cui dum fuerit nuntiatum, protinus mente gauisus venerabile corpus suscipiet, & Ecclesiam construens cum honore dedicabit, vosq. eritis in oculis eius ultra quam credi potest dilecti, & primi in ordine sacerdotum, quemadmodum hic fuistis in ordine ministrorum. Custodes dixerunt: Quomodo credere possumus? Bonus & Rusticus dixerunt: Dominus testis sit. Tunc statuerunt diem in qua aduenientes sanctissimum corpus susciperent.

CORPVS S. CLAVDIAE SVPOSITVM PRO CORP. S. MARCI.

Cumq. statuta dies venisset, euntes prædicti custodes, aperuerunt occulte sepulchrum **E** quod erat ex marmore, habens veluti incastraturas per latera in modum capsellæ, per quas tabula desuper erat inducta. Iacebat autem beatum corpus vndique circumdatum chlamyde serica, & positum resupinum, habens a capite usque ad pedes sigilla imposita per ea loca, quibus ora eiusdem chlamydis desuper iungebantur. Cumq. quid agerent ignorarent, tandem præcipuum inuenerunt consilium. Vertentes igitur corpus, sciderunt a dorso chlamydem, ut salua signa quæ fuerant remanerent, & adducentes beatæ Claudiæ corpus, quod erat in proximo tumulatum, in loco beati Marci reposerunt simili modo supinum, & chlamyde circumdantes, sigillorum quoque impressiones in pectore statuerunt, ut si forte diceret aliquis, quod corpus beati Marci furatum esset; chlamydis signa quæ ibi remanserant, verum non esse ostenderent.

Tâta igitur sublato corpore odoris fragrantia emanauit, ut non solum Ecclesia, vel circuitus eius,

A eius, sed etiam tota ciuitas Alexandria repletur. Commoti ciues Christiani, ac Pagani dicebant: Quid est hoc? Alij dicebant, nescimus. Alij vero dicebant: Videamus ne forte a nautis illis Veneticis corpus beati Marci furetur. Concurrentes ergo ex vrbe, ad eandem Ecclesiam peruenerunt; & aperientes sarcophagum viderunt corpus beatæ Claudiæ chlamyde inuolutum signaq. salua. Quod cum vidissent creduli facti quod B. Marci corpus ibi iaceret, sedato tumultu ad propria remearunt.

Porro Venetici, quorum iam sæpe memoriam fecimus, cum ibi laterent, tulerunt corpus, & submittentes in sportam, operuerunt illud ex folijs olerum, ac desuper carnes porcinas imposuerunt. Cumq. ad nauim pergentes incederent, accedebant Sarraceni qui obuiabant ut cernerent quod portabant. Sed cum viderunt carnem porcina, quam ipsi abominantur, clamabant dicentes: Canzir, canzir, id est, porcus, porcus, & **B** expuentes elongabantur; at vero illi pertranseuntes venerunt ad rupem, quæ proxima mari erat, & deponentes cum funiculis sportam, miserunt in scapham, ac perduxerunt ad nauim; quam cum intrassent extrahentes beatum corpus de sporta, absconderunt illud in pannis velorum; timebant enim ne per scrutata nauis ab Alexandrinis inueniretur. Cumq. venisset dies egressionis eorum, Stauratius monachus, occulte ^{*} abscedit cum illis. Theodorus vero timebat: timens plebem quæ stabat ad litus, remansit ibi, habens iam supellestem suam nauis impositam. Erat etiam quidam monachus ibi Dominicus nomine Cumacensis, qui fultus amore diuino, eodem tempore, fuerat Hierosolymis, qui & ipse ascendit cum illis. Cum ergo ab Alexandria recessissent, tulerunt Venetici sanctum corpus de velis, in quibus cum absconderant, & sub solario nauis dignissime locauerunt, accendentes lucernas, ac thymiam affidue inferentes. Dominicus vero monachus cum Stauratio diuturnis officijs iugiter insudabat. Multa inter hæc signa per eum Dominus, dum adducitur, operatus est.

DEFERTVR S. MARCI CORPVS IN NAVIM.

* ascendit

Quadam etenim die dum omnes pariter illorum Veneticorum naues velificantes incederent, & causam reliqui ignorarent, dixerunt nautæ beati Marci ad quosdam qui erant in alia nauis: Nescitis quod est factum? qui dixerunt: Quid? aiunt illi: Vere nos corpus beati Marci portamus. At illi dixerunt: Et quomodo istud fieri potuit? cumq. illi exponerent ordinem rei, quidam ex illis irridens ait: Forsitan alicuius Aegyptij corpus vobis datum est, & dicitis quia sanctum Marcum portamus. Quod cum dixisset, protinus nauis illa in qua beatum corpus iacebat, tanta celeritate conuersa quanta nullus hominum vertere potest, insurrexit aduersus eam, in qua vir ille erat, partemq. lateris eius cõfregit, nec prius ab illa recessit, quam diu omnes confiterentur beatum ibidem Marcum iacere.

INCREDVLITAS MOX PVNITA.

D Deinde cum nocte quædam tempestas adesset, nauesq. illæ cursu velocissimo ducerentur, ac nautæ nescirent quo pergerent propter tenebras noctis, venit B. Marcus in somnis Dominico monacho, dicens: Surge, & dic hominibus istis ut citius vela deponant, ne patiantur naufragium, quoniam terra non longe est. Quod cum monachus surgens dixisset, illico velis depositis, cum iam auroræ instaret crepusculum, & ecce apparuit insula quædam, Stroaliam nomine, quam beatissimus Marcus adesse prædixerat. Tunc omnes pariter fidem dantes, reuerentissime eius corpus solertiori studio venerari cœperunt. Creduli facti, & congaudentes, quod Marcum Euangelistam habere meruerunt; erat tamen apud illos occultum, atque decreuerant, ne ullus omnino cuiuslibet regionis rem istam cognosceret. Timebant enim ne illis beatum corpus per vim tolleretur ab aliquo.

S. MARCVS SE MANIFESTAT PERICVLI TEMPORE.

Sed quia Dominus tantum suæ lucernæ lumen lucere voluit: coram hominibus multis per proxima maris loca degentibus, qui causam penitus nesciebant, dignatus est reuelare, quod sui Martyris intra nauim luciflua membra quiescerent, qui ex diuersis locis aduenientes, dum nauis ad portum, vel litora regionum accederet, postulabant dicentes: Reuelatum est nobis a Domino, quod B. Marci Euangelistæ corpus habetis, vnde diuino amore precamur, ut nos ad eum orare sinatis. Qui cum ingrederentur, fufis ad eum orationibus, positisque muneribus, cum timore reuertebantur, dantes gloriam Deo, atque dicentes Veneticis: O quam beati estis qui talem Sanctum habere meruistis!

PLVRIBVS REVELATVR CORPVS S. MARCI.

Sed cum (ut plerique stultorum ex tali redubitare diutius solent) quidam ex nautis nequaquam beati Marci, sed cuiuslibet alius corpus portare se diceret: volens omnipotens Deus ipsius duritiam coarguere, cumq. illico credulum facere, digna continuo illum damnauit sententia. Nam arreptus vir ille dæmonio tam diu vexatus est, quousque ad sanctum corpus deductus, spumans, & stridens dentibus; beatum ibidem Mar-

A DÆMONE PVNITVR INCREDVLS.

cum iacere confiteretur, ac munus pro suis delictis offerret. Qui statim a dæmonio liberatus, & Domino gloriam dedit, & nihil se iam de corpore sacro dubitaturum professus est. Verum quia multa sunt quæ de virtutibus per eum a Domino Deo factis dicuntur, qualiter ad Venetiam venerit explicemus.

Cum igitur nauæ ad Istriam peruenissent, diuerterunt ad urbem quamdam quæ appellatur Humacus: timebant enim redire ad sua, quia Iustinianus Dux eorum vehementissime contra illos erat iratus, pro eo quod iussionem suam repudiantes, ad Alexandria ire præsumperunt. Qui tamen missa ad eum legatione dixerunt: Confitemur peccatum nostrum, & erubescimus, quia sumus tamquam rebelles inuenti, sed Dominus testis est, quomodo magis inuiti, quam sponte hoc fecimus. Ecce enim habemus corpus beati Marci Euangelistæ: Si Dominus noster gratiam suam nobis reddens, promittat nequaquam inferre molestiam nec in corporibus, nec in rebus nostris: adducimus eum illi. Sin autem aliter, diuertemus in aliam regionem. Ad hæc Iustinianus Dux valde gauisus ait: Si istud quod asserunt verum est, reuertantur in pace, quia si talem thesaurum adducunt, non solum illis malum non inferam, sed etiam filios meos vocabo. Accepto igitur nauæ verbo, Venetiam redeunt, cumq. ad portum Oluionensem venissent, egressus cum crucibus Vrsus Episcopus loci illius, & omnibus ministrorum ordinibus, indutis sacerdotalibus tunicis, reuerentissime corpori obuiant; suscipientesq. illud, duxerunt ad palatium Ducis, ubi dum per cœnaculi scalam ascenderent, tanta agilitate pallium, quo corpus erat opertum, cum esset tranquillitas, mouebatur; quanta vix aura venti mouere poterat: Sed & ministris, qui eum portabant, fiebat subito pondus grauissimum, & immobile, & iterum subito tantum leue, vt nihil sentire se dicerent. Accepto igitur corpore Dux, reposuit illud in cœnaculi loco, qui apud eius palatium vsque ad præfens tempus monstratur; ordinatis cantoribus, ac ministris qui ibidem Deo laudes referrent, inter quos custos ille Stauratus primus erat. Sed & Theodorus presbyter anno sequenti cum suis aduenit. Porro Dominicus ille monachus ad propria remeavit.

At vero Iustinianus Dux cum supra beatum corpus Ecclesiam vellet construere morte præuentus est, cuius germanus Ioannes vir Deo dilectus Ducatum suscipiens vicem eius expleuit: construxit namq. iuxta palatium elegantissimæ formæ basilicam, ad eam similitudinem quam supra Domini tumulum Hierosolymis viderat: Quam etiam multis ac varijs iussit depingi coloribus, ubi & aromatibus venerabile corpus conditum honore dignissimo posuit. In eo florescunt orationes ipsius, & multa beneficia præstantur Christo credentibus, maxime autem, & plurimi a dæmonijs liberantur. Cuius gloriosa translatio celebratur pridie Kal. Februarij. Regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.] hætenus ibi.

Cum autem ingentem adeo thesaurum Veneti essent adepti: vt caute eum custodirent, omnem adhibuerunt industriam. Sciebant enim Francos, penes quos erat in Occidente summa vis atque potentia, Sanctorum corporum cupidissimos, venari ea, iamq. ex Italia complura ipsorum in Gallias transfuisse. Ne quid igitur eiusmodi pati cogere inuiti: ita in sumptuosa recens erecta basilica eadem sacra pignora collocarunt, vt ubi locorum in ea posita essent, penitus ab alijs fuerit ignoratum. Cum tamen certo ab omnibus ex maiorum assertione tradatur, ipsa eadem sancta basilica contineri.

OCTINGENTESIMVS vigesimus primus annus Redemptoris numeratur Indictione decimaquarta, quo a Paschali Romano Pontifice corpus S. Cæcilie virginis & martyris, ipsa reuelante, repertum est aureis velatum indumentis sanguine adhuc infusus. quod inuentum simul cum corporibus sanctorum Martyrum Valeriani eius sponsi, Tiburtij, Maximi, necnon Urbani atque Lucij Romanorum Pontificum transfuit in Ecclesiam eiusdem S. Cæcilie nomine nuncupatam, quam & plurimis donis auxit. At quo modo ista se habuerint, ab Anastasio Bibliothecario enarratam audiamus historiam. Continet ista Codex Vaticanus acceptus e Cauensi monasterio Ordinis sancti Benedicti,

* Sigibert. in Chron. hoc anno. DE INVENTIONE CORPORIS S. CAECILIAE.

A nedicti, in quo sunt nonnulla quæ in alijs desiderantur, & inter alia ista quæ sequuntur. Christi omnipotentis Domini famulus Paschalis Pontifex maximam Ecclesiarum Dei curam & sollicitudinem diligenter gerens, quadam die cum orationis studio ad sanctam Dei virginis Christiq. Martyris Cæcilie Ecclesiam adueniret, nimio iam quassatam senio eiusq. moenia a fundamentis ruitura videns, quod per olitana tempora vetustate marcuerat: magno studio & opere eodem in loco nouam Ecclesiam in meliorem quam antea fuerat formam struere coepit. Inter hæc accidit, quod prætereundum minime existimamus. Dum quadam die ad beati Petri principis Apostolorum Ecclesiam pergeret, quatenus apud eundem beatum Apostolum solito more vigiliam celebraret, & ante eiusdem Confessionem Dominicas laudes residens decantaret: subito depresso sopore, vidit adstantem sibi virginali aspectu puellam Angelico aspectu decoram; taliaq. ipsam sibi locutionis affamina protulisse: Multas tibi gratias agimus, quod ad incertam famam quam de me sparsam frustratorijs relationibus peruulgatam aures accommodare reliquisti: quippe qui tanto penes me fuisti, vt proprio loqui inuicem ore valeremus. Hæc iam sæpe fatus Pontifex diligenter audiens: studiosè requirere coepit, quæ esset ipsa, quæ talia illi verba diceret, vel quo nomine vocaretur. Cui illa respondit: Si nomen inquiris, Cæcilia famula Christi vocor. Ad quam summus Pontifex. Quo modo hoc credere possum, eo quod olim fama relatum sit, quatenus eiusdem venerabilis Christi Martyris Cæcilie corpus ab Aistulpho Longobardorum Rege hostiliter Romam obsidente furto esse per eius homines sublatum?

Cui venerabili Pontifici ista intimanti omnipotentis Dei famula Cæcilia dixit: Quod me desiderabant & vt me inuenirent Longobardi quæsiuerunt; omnino verum est. Sed Domini mei Iesu Christi opitulatione, & Domine meæ sanctæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ auxilio me neque inuenire, neque deportare longius valuerunt. Et ideo sicut quærere me coepisti, vt inuenires, assiduo labore non desinas incubere, quia Domino Iesu Christo pro cuius amore & honore passa sum, placuit, vt tu me inuenias, & in Ecclesiam quam nouiter instruxisti, recondas. Et hæc dicēs, ab oculis aspicientis sublata est.

Tunc idem venerabilis Pontifex matutinalibus laudibus absolutis, pro tam certo & indubitabili reuelationis indicio coepit hac illac operosius quærere, ubi sacratissimum eius corpus iaceret humatum. Quod, tribuente Domino, solcite quærens, reperit in cœmeterio Prætextati situm foris portam Appiam, aureis illud vestitum indumentis vna cum corpore venerabilis sponsi sui Valeriani, pariterq. lintheamina Martyris illius sanguine plena, quando ab impio percussa carnifice Christo in cælo regnanti Martyr est consecrata. Quibus lintheaminibus sanguis sanctæ Martyris tertio a carnifice percussæ est absterfus, quæ ad pedes eius reperta sunt. ea cuncta suis manibus tractans Paschalis Pontifex collegit, & cum magno honore intra muros huius Romanæ Urbis, in Ecclesiam eiusdem Martyris nomine dedicatam, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, eiusdem Virginis corpus cum carissimo Valeriano sponso & Tiburtio & Maximo Martyribus, necnon Urbano & Lucio Pontificibus, iisdemq. Martyribus sub sacrosancto altari collocavit.] hæc Anastasius huius sæculi scriptor. Sed vnde ista ipse non aliunde quam ab eiusdem Paschalis Papæ litteris Apostolicis, quibus totius rei gestæ seriem prodit. Extant ipsæ in Vaticana bibliotheca, quas ne sit quod desideres (licet satis tibi ad rei gestæ cognitionem esse possint, quæ ex ipso Anastasio sunt recitata) hic tibi eas reddendas existimauimus, quamuis mendis obsitas vt in antiquis accidit. sic enim se habent, omisso exordio præponi solito litteris Apostolicis.

Cum summæ Apostolicæ dignitatis apex in hoc diuino perspectus nitore dignoscitur perfulgere, cum in exercendis Dei laudibus impensius studebit exhibere certamen: Ad hoc & iniuncta nobis eiusdem Apostolicæ pastoralis compulit sollicitudinis cura, quæ ad stabilitatem piorum pertinere dignoscitur locorum, vbertim promulgare, & Apostolicæ institutionis censura confirmare. Et quia conuenit nostro Apostolico moderamini, vt diuersa corpora Sanctorum, quæ diu incultra iacuerunt, cum summa vigilantia ob honorem omnipotentis Dei intra huius almæ Urbis claustra honeste congregare, inter quos & corpus beatæ Cæcilie Martyris, peruigiles omnino inquirere deberemus: Et quia iamdudum fama inter quosdam vulgauerat, quod eiusdem beatæ Cæcilie corpus ab Aistulpho Longobardorum Rege furtim fuisset ablatum: idcirco pene obliuionis obtentu postponere credebamus. Vnde tamen, Domini annuente clementia, quadam die

PASCHALIS RESTITUIT ECCL. S. CAECILIAE.

S. CAECILIAE APPARITIO FACTA PASCHALI.

REPERTVM CORPVS S. CAECILIAE.

* Bibl. Vatic. Plat. 3. nu. 153. & alio exempl.

PASCHALIS PAPAE LITTERAE APOSTOLICAE DE INVENTIONE S. CAECILIAE CORPORIS ET ALIORVM.

dum ante Confessionem beati Petri Apostoli pfallentium, matutinali lucescente Dominica, residentes obseruaremus harmoniam: sopore in aliquo corporis fragilitatem aggrauante, astitit nobis puella pulcherrima, virginali aspectu & habitu decora. Et talia nobis, intuens, ait: Multas tibi gratias referimus quod cunctamen, quod in medium apposueras, frustratorijs relationibus peruulgatis sine causa, reliquisti: quia tanto penes me appropinquasti, quod ore proprio loqui communiter valeremus.

Et dum a nobis diligenter interrogata fuisset, tu quis es, & quod est nomen tuum, quæ talia, me præmonendo, conaris? Respondit: Si de nomine quæris, Cæcilia, inquit, famula Christi vocor. Cui subiungens dixi: Quomodo hoc credere possumus, cum olim fama relatum sit, quod idem sacratissimæ Martyris corpus a Longobardis inde fuisset ablatum? Quæ ita respondens dixit: Veritas est, quod me multum desiderauerunt, & quæsierunt, sed gratia Domine meæ semperq. Virginis Dei Genitricis Mariæ affuit, quod nec me inuenire, nec me deportare, sicut voluerant, hinc longius potuerunt. Sed sicut cœpisti, perge, & sicut operaris, indefinenter operare, quia omnipotenti Deo me tibi placuit reuelare. Et corpus meum cum alijs corporibus sanctis quæ sunt iuxta me recondita, in Titulo quem nuper reparari mandasti, recondere stude intra muros Urbis. Et hæc dicens, abcessit.

Tunc etenim pro huius reuelationis manifestatione, omni postposita difficultate, incunctanter & absque ambiguitate ipsius venerabilis virginis corpus inquirendum decreuimus. Qui & annuente Deo, eiusq. solito adiuuamine properantes in cœmeterium S. Sixti seu Prætextati situm foris portam Appiam (sicut in sacratissima illius passione manifeste narratur) inter collegas Episcopos in aureis indumentis cum venerabili sponso reperimus. Vbi & lintheamina, cum quibus sacratissimus sanguis eius abstersus est de plagis, in quibus spiculator trina percussione crudeliter se gesserat, ad pedes beatissimæ virginis in vnum reuoluta, plenaq. cruore inuenimus. Quæ omnia nostris manibus attractantes, cum venerabili corpore honeste intra muros huius Romanæ Urbis induximus.

Pro cuius desiderabili dilectione Titulum, quem piæ deuotionis affectu sanctus Papa primus Gregorius doctor eximius dicauerat, laxatum existentem, Dei annuente clementia, in meliorem statum a nouis fundamentis fecimus restaurari, & ad honorem omnipotentis Dei eiusdem virginis corpus cum carissimo sponso atque Tiburtio & Maximo Martyribus, necnon Urbano & Lucio, vtrisque Pontificibus, sub sacro altare beati Andreæ Apostoli dedicantes collocauimus. Erat (vt audis Lector) primarium altare Tituli S. Cæcilie a S. Gregorio qui Ecclesiam consecrauit, in honorē S. Andreæ Apostoli dedicatum: nam erga ipsum S. Apostolum fuisse S. Gregorium amore propensissimum, quæ dicta sunt superiori tomo significant. Pergit vero Paschalis, de monasterio Titulo itidem S. Andreæ & aliorum Sanctorum iuxta eandem Ecclesiam a se erecto ista subiungens.

Ibique ad laudem Creatoris instaurato monasterio beatorum Andreæ Apostoli & Gregorij Confessoris, necnon in honorem sanctarum virginum & Martyrum Agathæ & Cæcilie infra Ecclesiam in loco qui dicitur Collis iacentis. In quo monachorum Deo feruentium congregationi vnanimi consulimus pro quotidianis laudibus & pro subsidio, & luminarium continuatione, seu vtilitate & stipendio monachorum die noctuq. Domino Deo nostro deuotione debita persoluendis, &c.] quæ sequuntur spectant ad alia Paschalis opera, quibus alijs religiosis locis cōsuluit, vt Hospitali S. Peregrini posito apud S. Petrum. Quæ omnia (inquit qui exscripsit) in Episcopali libro plenius continentur.]

Huius autem translationis memoriam testatam etiam reliquit idem Paschalis Papa posita ante faciem altaris inferioris in Confessione in marmorea tabula huiusmodi inscriptione.

† Hanc Fidei zelo Paschalis primus ab imo Ecclesiam renouans. Dum corpora sacra requirit, Eleuat inuentum venerandum Martyris alma Cæcilie corpus. Hoc illud marmore condens. Lucius, Urbanus huic Pontifices sociantur. Vosq. Dei testes Tiburti, Valeriane, Maxime cum dictis consortia digna tenetis. Hos colit egregios deuote Roma patronos.]

Cruz inest in eadem tabula inter istos versus sculpta frangens nonnihil ipsos.

* certamen

* præsumendo
SE PRODIT
CÆCILIA
PASCHALI.

* perage

CORPVS SACRÆ
CÆCILIE IN-
VENTVM.

* inceserat

* pertractantes
* deuotione

TITVLVS RE-
STAVRATVS.

† Alia lectio inferius non in suo loco posita: Sub altare supradicti Apostoli corpus prædictæ S. virginis Cæcilie cum prædictis Martyribus & Romanis Pontificibus almis constituentibus condidimus.

* Proti & Iacinti locus titulo proprius, ubi erant corpora dictorum Martyrum.

DE MONASTERIO INSTAURATO.

INSCRIPTIO
SHPVLCHRI
SS. CÆCILIE
ET SOCIORVM.

Quanto autem decore & munificentia locum illum ipse Paschalis Pontifex exornarit, idem qui supra Anastasius, qui cuncta etiam oculis vidisse potuit, vtpote eiusdem sæculi scriptor, narrat. Sed antequam eadem recenseamus, quæ in eiusdem Ecclesie abside Sanctorum imaginibus multuo opere exornata, eiusdem Pontificis extant, carmina describamus; quamuis (vt conditio ferebat temporis) in culto loco sint ipsa parum exulta, & exarata auro ferrea pene ipsa, sed pietate decora, quæ sic se habent:

Hæc domus ampla micat, varijs fabricata metallis:

Olim qua fuerat confracta sub tempore prisco.

Condidit in melius Paschalis Præsul opimus

Hanc aulam Domini firmans fundamine claro.

Aurea gemmatis resonans hæc Dynama templis.

Letus amore Dei hic coniunxit corpora sancta

Cæcilia & socijs rutilat hic flore iuuentus.

Quæ prius in cryptis pausabant membra beata.

Roma resultat ouans semper ornata per auum.]

B

In vertice autem ipsius absidis arcus eiusmodi eodem opere habetur signum litteris intextis expressum, quo Paschalis nomen inscribitur, antea de alio nusquam visum. Primus enim id genus signi mutuatus visus est Paschalis a Carolo & Ludouico Imp. qui eiusmodi vti signis reperiuntur. Risimus plane qui Gregorio Papæ primo, vel antecessoribus Romanis Pontificibus pro insignibus scuta tribuunt (vt nuac moris est) diuersis imaginibus picta, cum eorum vsus longe recentior sit.

Quod vero ad eiusdem Ecclesie ornamenta pertinet, Anastasius narrat, sed primum de monasterio ista subiicit: Pro quorum Sanctorum honore idem venerabilis Pontifex Paschalis construxit monasterium sub nomine virginum & Martyrum Agathæ & Cæcilie, iuxta ipsius Ecclesiam, in loco qui dicitur, Collis iacentis, in quo monachorum Deo feruentium Congregationem pro quotidianis laudibus in præfato Titulo S. Cæcilie die noctuq. omnipotenti Deo decantandis constituit. Pro quorum subsidio & luminum concinnatione, & vtilitate & stipendijs monachorum ab ipso pia deuotione adducti sunt redditus, siue ex agris, siue ex vineis, atque domibus, & rustica familia, scripta eius auctoritatis pagina pro nominata monachorum Congregatione factam donationem confirmauit.

Quin etiam idem sanctissimus Præsul amore venerandorum Sanctorum, eius Ecclesie absidem multuo opere decorauit, & ciborium fecit miræ magnitudinis ex argento pensans libras quingentas & quinque & uncias octo. Propitiatorium denique sacri altaris, seu Confessionem interius exteriusq. ex laminis argenteis mirum in modum perficiens compfit, pensantem simul libras sexagintatres & uncias. Ad sacrum vero eiusdem virginis corpus obtulit imaginem ex argenteis laminis pensantem libras nonagintaquinque. Fecit etiam ante vestibulum altaris regularem vestitum ex laminis argenteis & columnas duas, vbi & posuit arcum vnum, & gammadias duas pensantia omnia hæc simul libras centum & semis. Obtulit super ipsam imagines ex argento deauratas tres, pensantes simul libras quadragintatres & semis. Fecit sæpessatus Præsul super arcus eiusdem Ecclesie calices maiores ex argento numero vigintifex, pensantes simul libras centum nouem & semis. Item vbi supra obtulit canistra ex argento duo pensantia libras duas & uncias nouem. Gabatham ex auro purissimo pensantem libras tres, alias gabathas ex argento tres pensantes libras quinque. Thuribulum ex argento deauratum pensans libras . . . vnam.

Hic item benignissimus Pontifex obtulit vestem de blatthi Byzanteo habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia, qualiter Angelus beatam Cæciliam, Valerianum & Tiburtium coronauit, cum periclysi de chrysoclauo mira pulchritudine exornatam. Fecit ibidem & vestem de fundato alythino, habentem in circuitu periclysin de holoserico. Et ob amorem eiusdem imaginis fecit aliam vestem de fundato purpureo, habentem in medio Crucem ex auro textam & compte decoratam. sic in dicto altari obtulit vestem aliam sigillatam cum rosulis, habentem in medio Crucem de blatthi cum periclysi de blatthi Byzanteo pulcherrime ornatam. Obtulit & in prænominate altare vestem de quadraplo.

Idem venerabilis Pontifex fecit ibidem vela alythina, pendentia in circuitu altaris quatuor, habentia Cruces & gammadias de fundato & quadraplo. In arcella vero vbi

PASCHALIS
SIGNVM.

RVRVM DE
MONASTERIO
ET BVS RE-
DITIBVS.

ORNAMENTA
A PASCHALI
OBLATA.

venerabile caput eiusdem virginis condidit, fecit vestem parvam de Tyrio cum periclysi A de blatthi. & obtulit vbi supra vestem de fundato prasino, item aliam vestem de stauraci cum periclysi de chrysoclauo. & vestem de blatthi cum periclysi de chrysoclauo.] Quod de capite Cæcilie in arcella (vt ait) posito habet hic auctor: nescimus quomodo acciderit, vt idem corpori redditum fuerit. Siquidem coniunctum corpori caput ipsum, nuperrime (vt dicitur) inuentum est. pergit rursus idem Anastasius.

Fecit & in iam dicta Ecclesia vela Tyria cum periclysi de blatthi Byzanteo numero decem. Item vela prasina cum periclysi de chrysoclauo numero quatuor. Obtulitq. vela alythina numero tria, simulq. vela de fundato parua cum periclysi de blatthi numero duo; pariter vela Tyria cum periclysi de fundato duo. & super arcus præfatæ Ecclesie vela de fundato numero duodecim, & de quadraplo quatuordecim. & inter arcus presbyterij vela parua cum periclysi de blatthi Byzanteo numero duodecim. Fecit B & in ingressu eiusdem Ecclesie cortinam maiorem de quadraplo & stauraci pulcherrime exornatam.] hætenus ibi.

At quid acciderit his diebus, cum tomum hunc Annalium prælo propediem subijciendum recognosceremus in Tusculano morantes apud Sanctissimum D. N. Clementem Papam VIII. exigit opportunitas ac dignitas argumenti, vt hic describamus.

Cum enim eiusdem Tituli S. Cæcilie presbyter Cardinalis Paulus Sfondratus, nepos sanctæ memoriæ Gregorij XIII. Rom. Pont. post exornatam a se eandem Ecclesiam, adijceret animû ad Confessionem ipsius nobilissimam illustrandam, atque locupletandam, delectis Sanctorum reliquijs summa industria perquisitis, & in vrnis argenteis pluribus magni pretij collocatis, vt eas ibi recondere, sed non caperet locus patens inter altare & Confessionem, necesse habuit spacium dilatare. Quod dum fieret, vetus excauatum foramen detegitur peruium ad corpus S. Cæcilie, per quod (vt alias superius diximus) C soleret fidelium pietas dimittere sudariola, quæ tactu sepulchri Martyris haurirent gratiam sanitarum. Sicq. per ipsum inuentum est pariter venerandum sepulchrum illud, quo claudebatur sacrum corpus insignis virginis atque Martyris Cæcilie, de qua inscriptio foris posita, certam & exploratam in omnibus fidem faciebat.

Quid tum ille? exemplo^a Ioannis, qui etsi cucurrit citius Petro, & prius venit ad monumentum, abstinuit tamen ab ingressu sepulchri, deferens Apostolico culmini peruestigationem ipsius: munita mox capsula sigillis, cucurrit festinus in Tusculanum ad summum Pontificem, vt de tanto inuento thesauro ipsum præsens redderet certiore. Laborabat ipse sanctissimus Clemens acrioribus podagræ doloribus, & licet nullum ad audientiam admitteret, vbi tamen eius aduentus causam cognouit, statim præsentem D adesse voluit, & audire cuncta, quæ facta essent. quibus magna animi delectatione perceptis, ex eo tamen doluit & ingemuit, quod eo detineretur ex mala valetudine impedimento, & non valeret (quod maxime optaret) ad inuisendam & salutandam tantam Martyrem properare. Sed cessit impedimentum istiusmodi meo lucro: etenim me tanto licet munere indignissimum præmisit explorare & adorare venerandum Cæcilie corpus. Sicq. nulla penitus interposita mora, eadem celeritate qua venit, rediens & ipse eadem die Romam, simul ad ipsum Titulum sanctæ Cæcilie summo vespere læti peruenimus.

Vidi quæ in marmoreo monumento posita erat arcam cupressinam, qua sacra membra Cæcilie clauderentur, operculo ductili clausam, eandemq. modice læsam: vt vehementer fuerim admiratus, quomodo post octingentos septuaginta octo annos, potuerit E arca lignea, humectante illam marmoreo sui natura sepulchro, subtus terrâ absque vlla aeris participatione locata, ita integra & illæsa seruari, & non penitus tanta humiditate laxata, iam dissoluta marcuerit, sed fortis, solidaq. persistere, vt absque læsione tangere, contrectare, amplexari quis eam pro arbitrio posset & stringere, integrum adhuc vsum ipso eius operculo ductili retinente, vt ad ostensionem duci posset pariter & reduci: quod sæpe sæpius fieri contigit pluribus diebus illis, quibus antequam eodem in loco, in Confessione iterum conderetur, dum idem venerandum corpus intus clausum quamplurimi videre cuperent & venerari.

Cum nos ista de lignea arca non sine magna admiratione vidissemus: ad id quod intus detinebatur sacrum Martyris corpus intuendum deuenimus. Ac plane, secundum illud Dauidicum: ^a Sicut audiuius ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate

DE INVENTIO
NE CORPORIS
S. CÆCILIAE.

PONTIFICI
NOTA FIT IN
VENTIO S.
CÆCILIAE.

ARCA CUPRES
SINA ILLÆ
SA SERVATA.

tate Dei nostri.] Etenim vt a Paschali Papa inuentum & reconditum fuisse legimus (& superius recitauimus) venerandum Cæcilie corpus, ita inuenimus, nempe ad pedes eius quæ fuerant madida sanguine vela; & serica fila auro obducta quæ viscebantur, iam vetustate solutæ vestis illius auro textæ, cuius idem Paschalis meminit, indices erant.

Alia vero supra Martyris corpus serica, leuia tamen velamina posita, ipsaq. depressa situm ipsum & habitudinem corporis ostendebat. Viscebaturq. (quod admiratione dignum erat) nõ vt assolet, in sepulchro resupinum positum corpus, sed vt in lecto iacens honestissima virgo supra dextrum cubare latus, contractis nonnihil ad modestiam genibus, vt dormientis imaginem redderet potius quam defunctæ, ipso ita ad insinuandam in omnibus virginalem verecundiam composito situ corporis; adeo vt (quod æque mirandum) B nemo quamuis curiosus inspector, ausus omnino fuerit virgineum illud detegere corpus, reuerentia quadam inenarrabili percussus, perinde ac si cælestis sponius assisteret vigilans custos dormientis sponsæ, monens & minans: Ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.] Vidimus, cognouimus, & adorauimus. Die vero sequenti illucescente, super eandem Confessionem obtulimus Deo in memoriam & honorem tantæ virginis & Martyris & aliorum conditorum ibi Sanctorum sacrificium Missæ: inde vero ad summum Pontificem, qui miserat, reuersi in Tusculanum, singula visa retulimus.

Audiuit ipse cuncta magna animi voluptate, simulq. de solempni mox cogitare cepit repositione eiusdem venerandi corporis in Confessione, quam non per alium quempiam quantauis dignitate pollentem, sed ipse celebraturus esset solempnissima pompa. C Condicitur certâ dies, ipse natalis eiusdem Cæcilie virginis. Interim de parando pretiosiori loculo cogitans, aureum facere meditatur, sed dissuasus, eo quod impijs effosoribus sepulchrorum illecebæ aurum esse soleret, argenteam prægrandem, quæ ipsam etiam integram cupressinam caperet, arcam fabricari mandauit. In qua elaboranda, instar Beselehelis inspirati diuinitus enituit industria excellentis opificis: qui veluti alterum cælum corpori, cuius esset in cælo anima, fabricans, thecam illam stellis auri fulgore micantibus exornauit. est pretium eius quatuor millium trecentorum nonagintaduorum aureorum, in qua eiusmodi posita est foris inscriptio.

CORPVS S. CÆCILIAE VIRGINIS ET MARTYRIS
A CLEMENTE VIII. PONT. MAX. INCLVSVM
ANNO M. D. IC. PONTIF. VIII.

D Intus vero in argentea lamina ab eiusdem Tituli dicto sæpe superius Paulo Cardinali presbytero totius rei gestæ series ita descripta fuit.

Hic requiescit corpus S. Cæcilie virginis & Martyris, quod a Paschali primo Pont. Max. ipsa reuelante, repertum, & in hanc Ecclesiam translatum, & sub hoc altari vna cum corporibus SS. Martyrum Lucij & Urbani Pontificum, necnon Valeriani, Tiburtij & Maximi reconditum, iterum post annos fere octingentos, Clemente VIII. Pont. Max. cum iisdem SS. Martyribus lucem aspexit, die xx. Octobris, anno Dominicæ Incarnationis M. D. IC. Cuius sanctæ virginis corpus prædictus D. N. Papa Clemens veteri lignea capsula in qua iacebat, argenteæ inclusa, intactum, immutatamq. hoc eodem loco, in quo fuerat collocatum, post peracta Missarum solempnia maxima cum deuotione & lachrymis, toto spectante populo, reposuit XXII. Nouembris, ipso festo virginis die M. D. IC. Ad cuius latus in alia seorsum capsula prædicti tres Martyres Valerianus, Tiburtius, & Maximus requiescunt. Necnon sub ipso virginis corpore in alia similiter arca prædicti duo Martyres ac Pontifices Lucius & Urbanus, prout a Paschali Pontifice omnes in ijs conditi sunt.

Ego Paulus Tituli S. Cæcilie S. R. E. presbyter Cardinalis Sfondratus, cui licet miserimo peccatori prædicta corpora, quæ diuturnitate temporis ferè in tenebris iacebant, & inuenire, & videre, & venerari a Deo optimo Maximo datum est, memoriam hanc hisce litteris consignauit.] ita inscriptio in sepulchro posita. coeptam vero iam historiam prosequamur.

Interea vero cū idem summus Pontifex incolumis redisset e Tusculano: adiuit vna cū S. R. E. Cardinalibus ipsam Ecclesiam S. Cæcilie, vt eiusdem virginis atque Martyris inuiseret, ac veneraretur sacra pignora: vbi cū adesset, educto operculo, cupressinæ illius capsulæ, veneran-

SITVS CORPO
RIS S. CÆCILIAE
IN SEPULCHRO.

a Cant. 3.

PARAT SO
LEMNEM RE
POSITIONEM
CLEMENTIS
PAPA.

INSCRIPTIO
INTRA SE
PULCHRVM
POSITA.

CLEMENS PA
P. INVENTIO
INVENTVM
CORPVS S.
CÆCILIAE.

venerandū quoque Angelis Sanctissimæ ipsius corpus, ijs quæ diximus (vt positū fuerat a Paschali Pontifice) opertū velis vidit, & veneratus est, atque ei tunc quam sciret omni auro, gemmisq. esse gratiorem oblationem, preces obtulit, vna cum lachrymis oblationis cordis indicibus; necnon in honorem Martyris incruentum Christi Corporis sacrificiū. reliqua solemniori ritu impleturus religionis officia, ipso qui proxime adesset die natali Martyris. Ista tunc fuere oblata virgini digna tanto Pontifice munera.

Sed eius plurimū in eo commendata modestia fuit, quod inuitatus licet, noluit redūtis velis, nudum virginis corpus quantūlibet exiccatum inspicere, cui esse videretur loco ruboris custodis verecundiæ virginalis, sanguis aspersus; satis ad fidem esse sciens, membra singula cognouisse per superposita vela, atque vidisse a prædecesore inscripta sepulchro atque descripta diplomate signacula illæsa reperta, atque diuinitus cōseruata. Veneratus est pariter post hæc sanctissimos prædecesores Pontifices Vrbanum & Lucium, necnon Valerianum, Tiburtium, atque Maximum Martyres in eadem Confessione reconditos, tunc ipsi ad breue temporis spacium, amoto operculo, demonstratos.

Vbi autem exoptata aduenit dies natalis eiusdem S. Cæcilie, ipse Pontifex vna cum sacro Senatu, ipso Collegio Cardinalium præsto fuit; atque etiam celebri pompa, ritu solemniori sacrosanctum Missæ sacrificium obtulit. Quo summa religione perfuncto, ministerio diaconorum adiutus, arcam illam argenteam iam antea consecratam, detulit in Confessionem, in eaq. cupressinam illam, quæ venerandum corpus virginis & Martyris Cæcilie continebat, consuetis adhibitis precibus, collocavit, atque intra lapideum monumentum vtramque ita simul compositam clausit. Dicenda adhuc plurima essent de miraculis his diebus, quibus magno populi concursu eadem frequentabatur Ecclesia, editis: sed quod longiori ea indigeant narratione, nec abutenda nobis est licentia concessæ digressionis: hæc satis sūnto.

Audiant mansueti & lætentur: Confundantur autem & conuertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion, impij Nouatores, apostatæ, Hagiomachi consortes Apostatæ Iuliani, quem vna cū ipsis Theologorum antiquorum vertex Gregorius eiufmodi exagitat inuectiua: Non victimas pro Christo cæsas veritus es? Nō magnos pugiles extimuisi, Ioannem illum, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Theclam, eos qui & post illos & ante illos periculis se obiecerunt? qui cum igne & ferro, & belluis, & tyrannis, & præsentibus malis & denuntiatis, veluti in alienis corporibus, immo quasi corporum expertes, dimicarunt. Cur? ne pietatem vel verbotenus proderent. Quibus præclari honores & festa constituta sunt; a quibus dæmones propelluntur, & morbi curantur; quorum apparitiones, & prædictiones; quorum vel sola corpora idem possunt, quod animæ sanctæ, siue tangantur, siue honorentur: quorum vel solæ sanguinis guttæ, atque exigua passionum signa idem possunt quod corpora.] Ista Theologus, & cum eo omnes pariter Patres, Ecclesiastici tractatores, & vniuersa demum cum eis Ecclesia, quibus sicut vna eademq. inest communicatio Fidei, ita & certæ expectatio spei & cum Deo fruitio, quæ numquam excidat, caritatis: a quibus seclusi voluntarij extorres apostatæ, apostatis Angelis: sicut in perfidia socijs, ita & in æterno supplicio comites inhærebunt, & secundum propheticum illud: Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, vindicis iræ Dei, & partes vulpium erunt.] quod Deus ab eis auertat: cupimus enim salutem & non interitum miserorum.

Quod rursus ad Paschalem pertinet, duas hoc anno misisse ad Ludouicum Imperatorem legationes, habent Annales rerum gestarum eius. Priori legatione functos tradunt Petrum Episcopum Centumcellensem, & Leonem Nomenclatorem; posteriori vero Theodorum Primicerium & Florum cum muneribus. Quæ autem negocia per eos tractata fuerint, nusquam mentio. Addunt etiam perlatum hoc anno nuntium Ludouico Imperatori de nece Leonis Imperatoris Constantinopolitani, & subrogatione Michaelis Balbi, de quo modo nobis dicendum erit, simulq. de statu Orientalis Ecclesiæ sub eodem Michaelis.

Cum igitur inuocasset vbiq. Leonis Imperatoris persecutoris Orthodoxorum interitus, a Catholicis omnibus qui vel in carcere & vinculis, vel relegati tenerentur in insulis vel delinquerent in montibus & siluis, siue extorres profugi, huc illucq. dispersi essent; Deo reddita sunt munera gratiæ, quod liberati essent de ore Leonis, inter quos Theodorus Studitarum, præpositus, quibus plus ceteris fuerat ærumnis pressus, eo alacrius gratias

MODESTIA PONTIFICIS COMMENDATA.

SOLEMNIS REPOSITIO S. CÆCILIE CORPUS.

a Psal. 33. b Psal. 128. c Greg. Naz. in Iulian. orat. 3. IN NOVATORIBUS INVECTIVA EX GREG. NAZ.

CITATIONES 42 AB EPISTOLA MVRBANOVA LATINORUM

d Psal. 62.

LEGATIONES PASCHALIS AD LVDOVICUM.

STATV ECCLIE SIAB ORIEN- TALIS SVB MICHAELIS

gratias ingentes Deo, qui Tyrannum abstulisset digne perfoluit, & imitatus Gregorium Nazianzenum in Iulianum Apostatam scriptis inuectum, itidem suis epistolis eundem vt Apostatam lancinavit, Dei prædicans in his potentiam & fortitudinem. Cum ergo de nece Imperatoris audisset, mox ad Naucraticum suum discipulum, egregium Confessorem ista rescripsit, iam ab eo qui Constantinopoli detinebatur in carcere, de omnibus quæ acciderant certior factus.

Naucraticio filio.

Sacrarum litterarum verba sunt: Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari. Ego vero infelix voce commutata, iure illud dixerim: Gaudij fausta nuntia nobis audita sunt ex reuerentia tua, quorum gratia exultet non ciuitas hæc aut illa, sed quæ sub cælo sunt fere vniuersæ; quia sustulit Dominus non Seon Regem Amorrhæorum, neque Og Regem Basan, Reges paruos, sed nuper exortum magnum draconem, & magnam orbis partem populantem, tortuosum serpentem, & blasphema sibilantem, abominationem desolationis, vas iræ, filium Tabeel, ne dicam Cabalini nepotem, Achab, Iuliani exemplar, complementum mali, contumeliosum in Christum, Deiparæ hostem, aduersarium Sanctorum omnium: quorum enim sacros characteres persecutus est, & e medio sustulit, eorum proculdubio hostis penitus & persecutor fuit. Lætentur cæli, & exultet terra, fluant montes dulcedinem, & colles iustitiam. Cecidit hostis, contritus est qui nos cædebat; obstructum est os loquens iniqua; repressa manus Abessalom, periit durus corde Pharaon. & nondum mihi tempus & locus, vt auditu digna eloquar de pessimo dracone.

Hoc vero adijciam ad ea quæ dixi: oportuisse Apostatam, eo quo scripsisti modo, vitam abrumpere: oportebat noctu tenebrarum filium occumbere: oportebat eum qui diuina templa deuastarat, in Dei templo nudatos in se gladios cernere: oportebat ad diuinum altare confugientem non saluari, qui altare ipsum destruxerat: in eam manum quæ extensa in sancta fuerat, sectionem inferri: in fauces quæ impia eructarant, gladium distringi; in humerum eius qui contumeliose Christo insultabat, opportunum vulnus infligi; pro iusti sanguinis effusione iniustum sanguinem spargi: pro sectione & dilanatione membrorum atque tergorum inuisa Deo membra concidi: pro morte sancta impiam mortem exhiberi; & pro purpura panniculis indui semen inglorium.

Nec vero de casu gaudens impij, quin gemens & lugens mortis genus fugillo: sed quia malus male peribit, vt veritatis est sententia, & omnis qui contra Deum iuueniliter insurgit, condigna factis capiet etiam hic, necdum enim dico futurum extremum dignam, quo exterminabuntur omnes impij & iniusti. Quid vero post hæc? Nouo Iosia opus est, vel si vis, Iouiano quopiam, vel alio ex similibus, qui Domini zelo ardens, deiecta erigere studeat, diuisa coaptare, Deo reddere quæ Dei sunt (vt dicitur) restituere imaginem Christi & Deiparæ, ac Sancti cuiusque; non quod conciderit vniquam Christi imago. absit, sed vt nos qui per impietatem cecidimus, suscitetur. Talis vt sit, optamus peccatores, videaturq. pijsissimus Imperator a Deo promotus. & siquidem ita sit, optimus & in perpetuum laudabile. Sin per peccata mea non ita: attamen nos in Christi confessione, non spernentes sacrum eius carcerem, nec quicquam pro Deo formidantes, vt Deus ipse hortatur. Hæc ostende Confessoribus tuis: quos & ex nobis saluta. Frater tuus Nicolaus impense salutatur.] Hæc Theodorus, qui eiusdem in omnibus argumenti scripsit epistolam ad Ioannem Logothetam, qua & describit totidem ferme verbis Leonis occubitum peccatis condignum. fuerat & hic vnus ex Confessoribus:

Inter hæc autem Michael Imperator vbi est positus Imperio, edictum promulgauit, vt omnes exules Orthodoxi liberati carcere vel exilio libere ad propria redire possent, de quo edicto agens Michael in Theodoro hæc ait: Postquam vero qui aduersarios aufert Deus (sicut ait Propheta) recordatus est gemitus seruorum suorum, & a superbo & arroganti Apostata poenas exigit, impio iisdem in locis in quibus imaginē Domini despexerat, in visceribus percusso: tum Imperium quidem qui eum necauerat, Michael statim corripuit: Patrum vero calamitates finem illico acceperunt, Imperatoris edicto reditum omnibus indulgente. etsi enim hæreticarum partium is erat: haudquaquam tamen impudentia similis priori, nec molestus vlli erat, quod ei obsequi nollent, quæ vellet agere finens vnumquemque.] hæc ipse. Theodorus autem exilio liberatus ex promulgato pro

a Theod. lib. 2. epist. 73. Cod. Column. b Matth. 2. DE NECE LEONIS THEODORI EPISTOLA

QUOMODO IVSTI LABENTUR VTR. MALIS IMPIORVM. c Matth. 21.

d Theod. lib. 2. epist. 80. Cod. Column.

EDICTO IMPERATORIS RELAXATI CONFESSORES e Isa. 63.

pro Orthodoxis edicto existimans Imperatorem reuera Orthodoxum, ipsum mirum in A modum præconijs tollens, hanc ad eum scripsit epistolam.

Michaeli Imperatori.

a Theod. lib. 2. epist. 74. Cod. Columna.
EPIST. THEODORI AD IMPERATOREM.

Æquum est quam maxime hoc tempore ex ore omnium qui persecutionem passi sunt, parari laudem, primum quidem Christo vniuersorum Regi, deinde vestro a Deo custodito Imperio, per quod adepti sumus relaxationem vinciti, dimissionem carcerati, consolationem afflicti, libertatem condemnati, reditum exules. Et quidem recte videor existimare, imitationem Christi Imperium vestrum futurum, vt simile simili reddens, dicat & ipsum b ijs qui vinciti sunt, exite; & ijs qui in tenebris, reuelamini. Et benedictus Dominus Deus Israel quoniam erexit cornu salutis nobis, nouum Dauid, alterum Iosiam, pacifici Imperij Regem, qui faciens faciet quæ placita sunt Deo: qui lapsa restituet, dissecta coniunget; percutiet & sanabit, & tertia die (vt propheticè loquar) resurget.] alludit enim ad edictū tertia die datum pro Orthodoxis restituendis. sed pergit.

b Isai. 49.

c Ose. 6.

Quoniam autem, Christi æmule Imperator, quos in hæresi mors occupauit, ij in perditionis partem abierunt, Christum negantes, dum eius imaginem negarunt, quamuis Christiani appellarentur: Credere enim in Christum nihil aliud est, quam quod Filius Dei & Patris perfectus homo factus imagine exprimitur secundū similitudinem nostrā, vt non sit aliud quippiam quam sumus nos, manens idem incircumscribitus cum Patre & Spiritu, quatenus est verus Deus. Sic itaque intelligatur mediator Dei & hominum tamquam vtriusque vtraque habens & in vtriusque nulla parte destitutus, sicut omnis sanctorum Patrum chorus vociferatur. Et sicut in Imperio vestro expressæ imaginis susceptio, confessio est Imperij vestri, & contra: ita & in Christo Rege vniuersæ terræ idem sumere licet, ac multo magis, quia Regni eius non erit finis.

NEGATORES CHRISTI IMAGINIS CHRISTVM NEGANT.

Si ergo in negatione imaginis Christi, negare Christum ipsum, omni veritate demonstratum est: perspicuum est, & in adoratione eius improbatione, Christi quoque ipsius adorationem abrogari. Atque ideo vniuersa quæ sub cælo est, ab ipsa Apostolica prædicatione, vt testatur & aspectus, per picturam, & auditus per scripta monumenta, sanctam imaginem Christi, Deiparæ, Angelorum (quandoquidem cum corpore pinguntur & isti diuino mandato licet sint incorporei) & Sanctorum qui diuersis temporibus fuerunt in diuinis templis, sacrifiq. vasis, gerit & adorat.

VNIIONEM EXOPTAT CVM ROM. ECCLESIA PER AGI.

Quamuis nuper Ecclesia nostra a quatuor Patriarchis diuisa, nequicquam præuaricata est. Sed nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis, vt reconciliemur nos Christo, auspice & probante pacato Imperio tuo. Vt vniamur nos vertici Ecclesiarum Dei Romæ, & per eam tribus Patriarchis. Vt vnanimiter, vno ore, glorificemus Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi cum Filio & Spiritu sancto, magnificentes & vestrum pijsimum & optabile Imperium.] hætenus ad Michaellem Imperatorem Theodorus cum eum ex factis ijs (vt diximus) crediderit Orthodoxum.

REDITVS THEODORI CONSTANTINOPOLIM.

Sic igitur Theodorus solutus vinculis nihil antiquius habuit, quā iter Constantinopolim versus dirigere, quo dispersos discipulos congregaret, suumq. repararet monasteriū. Fuit autem reditus eius veluti post victoriam adornatus triumphus longioris viæ spacio circumductus: quem a Michaelle descriptū, hic reddere, congruum existimamus, vtpote omniū qui in hoc proelio certauerint præcipui coryphæi; vt cuius vidimus repetita sæpe & summa gloria consummata certamina, eiusdem spectemus quoque triumphum, opus Dei, cui facile d est in momento honestare pauperē, & humilem exaltare. sed audiamus.

d Ezech. 11.

DE ITINERE THEODORI ET REBUS IN EO GESTIS.

Cum igitur (inquit) solutus exilio cum ceteris diuinus Pater fuisset post septimum annum quam eiectus fuerat: age qualis eius reditus, quales omnium quam illustres, quacumque transibat, occurfus honoris & gratulationis ergo fuerint, intueamur. Per familias etenim, sodalitatesq. distributi, certatim omnes contendebant, quis prius eum tectq. exciperet, quis ei prius lautia præpararet, probrum ducentes, idq. maximum in hoc officio posteriorem videri. Vt vero ad lacus locum peruenit, cui Metata, nomen est: ibi multo celeberrimus atque honorificentissimus occurfus fuit, Leone illo admirabili, ac finitimis Xerolopsi, accolis sua propemodum omnia ad eius aduentum profundentibus: nihil enim antiquius illis erat, quam Patrem magnifice honorare, illiusq. preces obtinere, quibus pretiosius nihil ducebant. Postquam vero ibi exceptus, habitusq. pro dignitate fuit, profectus inde est ad Pteleas, quo in loco dies non paucos egit, tum propter loci situm elegantem, tum quod multorum aduentantium capax esset. Ibi cum

alios

alios ex discipulis confluentes excepit, tum germanum fratrem suum Iosephum Thesalonice Archiepiscopum, quorum omnium aspectu non mediocriter recreatus, diuturnamq. absentiam præfenti congressu compensans eximio lætitiæ sensu perfundebatur.] Sed quæ a Sancto in via edita signa sunt, idem Michael quam fidelissime recenset, atque primum de Leone apud quem diximus hospitatum, eodem ipso ex Leone testante, atque ista eo dicente post obitum eius, viro sane fidei sincerissimæ.

Redeunti ab exilio cum iter hac esset, Theodoro contigit vt paulo post quam domo mea aberat, puellam quamdam e vicinis filio meo quippe iam maturo in nuptijs apto desponderem: quam in ipsa nuptiarum celebritate, canticis hymnisq. perstreptentibus vehemens repente febris inuasit, luctuq. omnia compleuit, mortem illi ostentans miserimam. Mærentibus ergo nobis ob duplicem calamitatem: tum quod nuptialem hilaritatem turbari videbamus; tum propter teneræ atque immaturæ virginis obitum, quem timebamus: ego cum aliud solatium nullum esset, ad Sanctum mihi festinanter (nondum enim procul admodum ab ædibus nostris processerat) opem implorans puellæ, mihiq. in primis qui multo grauius diuexabar: at ille confestim oleum ab se benedictum remittit, eoq. iacentem vngi iubet. Quod simul ac peregi, puella meliuscule habuit, febrisq. ardore liberata est, ita vt, quod curatione ipsa mirabilius est, numquam amplius illam vel minimum infestaret.

Alias vero cum solus, re ita poscente, remotum ad vicum proficiscerer, repente obuiam, nescio vnde aduolans, facta est pardalis, quæ terribili aspectu in me conuersa, tantum non irruebat, & membra mea misere depascebatur. Ego vero qui in tanto tamq. certo discrimine quid agerē non habebam: animum refero ad magnum Theodorum, in illo vno spem omnem collocans salutis. cui minime dubia fide nixus intrepida voce pardalim compello: Abscede a me fera bellua, nec me propius attingere aude: quoniam ad Christi famulum Theodorum pergo, cuius ego seruus, qui tutor ac custos meus est in omnibus. Mirum dictu, nomine audito, bellua euolans e vestigio, terramq. contuens, terga dedit, & viam quasi studio declinans, longissime ab ea recessit.] Subdit his de alio Leone idem Leo, sic rem gestam admirandam, valde referens.

Vicus est, Achirao, nomine, in quo habitabat Leo ille, infelici coniugio feminae copulatus, quam immundus spiritus obsederat. Hanc dæmon tam atrociter agitabat, vt suas ipsa carnes laniaret ac deuoraret, nullum interim sensum doloris capiens nec miseræ conditionis. Cum ergo per eas oras transiret Sanctus, a fello insidens (hoc enim in longioribus itineribus vehi solebat) obuiam cum uxore Leo occurrit lachrymis profusus, vultu deiecto ac mærore prostrato, precibus imis obtestans, vt afflicta succurreret, atque violentum adeo, infestumq. dæmonem profigaret: cuius misericordia tactus, grauicq. ærumnæ compatiens Sanctus manum illico vertici mulieris imponit, Crucis signum imprimens, & notas aduersus prauos spiritus preces addens, quibus peractis: finem simul coepit feminae calamitas, infesto dæmone fuga penitus elapso, illamq. sanam ac sui compotem relincente. Huic porro miraculo aliud insuper accessit coniunctum. In ipso enim impuri spiritus excessu, auulsi vtrique tum manuum tum pedum mulieris vngues prolapsi sunt, magno spectantium stupore, atque incredibilium obsidentis virium indicio.] hætenus de Leone Leo. ita plane cedens imperio viri sancti ab eo sæpe victus perfidus dæmon fugæ signa, Deo sic agente, reliquit, vt scirent omnes quoniam mirificauit Dominus Sanctum suum, coronis plurimis de iteratis sæpe confessionibus redimitum, de prostrata perfidia Iconoclastarum triumphum agentem. Sed audi quod ab eodem his subiicitur grande in itinere perpetratum miraculum.

Fluuius est (inquit) Ptelearum agrum percurrans, qui agresti vocabulo dicitur Onopnictes: ob eam opinor causam nomen id sortitus, quod multa eius generis iumenta, nempe asinorum suis vndis absorbeat ac præfocet. Is non raro intumescens, exundantefq. fluctus alueo effundens, non solum armenta, aliaq. animantia rapit, sed totum fere Pteleensium agrum cum incolis nonnumquam obruit, ac penitus deuastat. Cum igitur eo aduentantem aliquando Sanctum incolæ vidissent: pari omnes studio preces obtulerunt, vt calamitatem hanc eximere vellet, quam perniciem, ruinamq. suam appellabant, quaq. perseuerante, iniucundam sibi, nec vitam fore vitam ipsam affirmabant. Quorum vota nullo momento differens, festinat ad fluuium Theodorus: vespertinos hymnos Deo persoluit, Crucem ligno efformatam in ripa quæ exundare solebat, defigit:

git: Quam ex eo tempore contuens fluminis cursus, numquam effluens, suos alueo fluctus compefcuit; nec damnum amplius vllum intulit eluione.] ista Leo sui temporis res gestas & quæ spectauit oculis prosequutus. Ita plane Deus hisce signis, ceu diuinis characteribus illustrauit Sanctum suum, vt tum Orientalibus tum vniuerso Christiano innotesceret orbi, nonnisi veritatis Orthodoxæ esse Theodorum prædicatorem, quem tanta miraculorum gratia illustraret, Apostolico more, Deo ipsius prædicationem confirmante sequentibus signis. Omisissis autem reliquis quæ ab eodem auctore narrantur miraculis, cœptum Constantinopolim vsque iter ipsius prosequamur.

a Marc. 16.

Diuersatus ergo in Pteleis aliquo temporis spacio Theodorus: iter inde Prusam versus intendit. Quo simul cum qui Olympum incolunt venisse cognouerunt: accurrerunt protinus omnes videndi illius cupidi & audiendi: carus enim illis iam pridem erat & acceptus: quos vt congruenti singulos sermone affatus est, multisq. caritatis officijs pro viribus impertiuit, relicta Prusa, Chalcedonensem viam ingressus est, Theodorum illum visurus, qui olim magistri dignitate honestatus, nunc vero monasticum institutum, ipso institutore ac pastore complexus est. cuius haud parum aspectu recreatus est, tantum in eo virtutis, tantum cernens rectæ vitæ studium & exemplum.

THEODORVS NICEPHORVM CONVENIT.

Pergit deinde ad Patriarcham, Nicephorum dico eius certaminis socium & amicum in cœnobio suo ad fretum sito commorantem, cuius congressum in summa deputans voluptate totus toti inhærescit, exquisitis verbis suam in illum voluntatem affectumq. contestans, pristinaeq. separationis tædium præsentis nunc coniunctione abstergens. Postquam igitur optatis abunde potitus est, & alios quoque adire virtutis disseminandæ causa suadebat, illo ad breue tempus relicto, Crescentis (vti vocant) loca petijt, in quibus a multis tum monachis tum sæcularibus officij gratia confluentibus, salutatus, omnibus vtilia & salutaria exundanti diuinarum rerum vbertate lingua pandebat.

PETRO ANACHORETAE QUID CONSVLAT THEODORVS.

Adfuit inter ceteros Petrus ille celeberrimus, incomparabili virtute, tum alia plurima cum Patre tractaturus, tum de sinistra fama, quam ipsi conflagant æmuli, eius vitam & acta reprehendentes: erant enim nonnulli qui hominem vellicarent, eo quod vitam illum a communi lege remotam agere & miraculis non exiguis florere cernebant. Quem quidem de singulis accurate interrogans Pater, cum in omnibus recta sentire deprehendisset, ac virtutem, gratiæ ope, consequutum esse excellentem: Nouum hoc (inquit) si me audis, ac penitus intactum vitæ genus paululum remitte; malisq. similem alijs rationem tenere, quæ profit simul atque expediat. pane hoc quo ceteri vescuntur, ad victum vtens, & vino interdum, cibisq. alijs quantum libet, vt & his vesci videre, fastumq. ex inedia cibiq. abstinentia deuities; & ijs qui tibi nunc detrahunt os claudas, nullaq. in re carpi possis. Deinde quoniam tibi inter cetera mos est nudis pedibus ingredi: mea quidem sententia id minime necessarium videtur: quia satius dixerim te integumento aliquo pedes munire, eosq. per hiemem illæfos seruare. Quæ cum ille in hunc modum suassisset, eius vicissim accusatores verbis admonuit, ne tantum virum temere profcinderent, nec iudicium sibi accerserent, contraria illi sentientes, qui laudare potius, admirariq. talem virum debeant.] Inter hæc autem affuit legatio missa ad Nicephorū Patriarcham ab Episcopis in Chersonese relegatis, cum nondum illi sciuisent, vel accepissent de relaxatione exulum edictum noui Imperatoris; datumq. in mandatis Legato (is fuit Agapetus sanctissimus monachus) vt salutaret Theodorum Studitam: qua occasione scripsit tunc Theodorus ad ipsos Episcopos hanc epistolam.

b Theod. lib. 2. ep. 92. Cod. Colum. AD RELEGATOS IN CHERSONE EPISCOPOS.

Episcopis propter Dominum Chersonem relegatis. Veræ caritatis opus est, fideiq. non fictæ demonstratio, quod tanto ex locorum intervallo vnum de exulibus fratribus misit paterna sanctitas vestra, Agapetum reuerendissimum monachum vel potius beatissimum, iuxta id quod a Domino dictum est de ijs qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, ad visitandum primum quidem diuinum, ac supremum caput; deinde nos quoque minimos in fratribus & filiis spiritualibus: præclarum consilium! o sinceram dilectionem! Et quorumnam aliorum quam eorum qui propter Christum elegerint: a domesticis separari & longinquam in oram secedere, tanto maris spacio disunctam, eaq. illic pati, quæ consentaneum est obtingere, clarissimum hoc specimen esse possit? Benedictus Dominus Deus qui vos erga tenuitatem nostram sic excitauit, & vires ac gratiam Missio dedit, vt nota vobis faceret omnia, quæ peregristis, quæq. adhuc sustinetis, felicissimi Patres, pro nomine Domini nostri Iesu Christi.

A fti. quæ quidem audientes gauisi sumus, laudauimus, gratias egimus, & diximus: Vere in vobis Deum esse lætantem & honoratum confessione veritatis.

Ego vero sic existimo, non vestræ tantum incolumitatis gratia, sed incolarum etiam salutis ab omnium cōseruatrice prouidentia constitutum fuisse vestrum in eas oras exilium, siue secessum. Eo siquidem profecti, mox lumina in tenebris, vitæq. errore versantibus vos præbuisistis, duces cæcorum, virtutis magistros, præcones pietatis, doctoresq. omnium quæ hic contra Christum horrendis ausis gesta fuerunt. Ita & ibi & vbique terrarum ac maris veluti faces accendit Dominus Cōfessores ad ostensionem veritatis, auersionem impietatis, quemadmodum sæculis superioribus. & magnificatum est nomen eius, probatus electus populus Christi, Christi osor cœtus reprobatas.

Denique finem vitæ sortitus est magnus draco, mens Assyria, dignum temeritate sua, quam in Deum exercuit. Quomodo autem nunc se res hic habeant, superuacaneum dicere foret, cum idoneus diuina gratia sit tabellarius, vt omnia doceat exacte, cui nos cum epistola distributionem quamdam commisimus, quam suscipere dignemini, venerandas preces ad animæ stabilimentum nobis largiendo.] His scriptis litteris Theodorus profectus est Constantinopolim, absque tamen Patriarcha cum alijs Episcopis: non venit Patriarcha, eo quod adhuc hæreticus intrusus pseudopatriarcha sederet.

Post hæc autem iubet Imperator, vt Episcopi omnes tam Orthodoxi quam etiam hæretici Iconomachi conuenirent, atque vna simul de dogmatibus agerent. His auditis conuenientes inter se Episcopi Orthodoxi confirmauerunt non decere in Conciliū vnum cum hæreticis conuenire, id vetantibus Ecclesiasticis regulis; supplicauerunt tamen Imperatori, vt se audire velit, excusantes interea sibi non licere cum hæreticis habere conuentum, nec audire penitus nisi ad correptionem, hæc ad eum litteras omnium nomine conscribere: extant ipsæ inter Theodori epistolas, vtpote quæ ab eo putentur fuisse conscriptæ, quæ sic se habent, hac inscriptione notatæ.

EPISCOPI IVS SV IMPERATORVM COE-VNT IN VRBEM.

a Theod. lib. 2. epist. 80. Cod. Colum.

Epistola ex persona omnium Episcoporum & Præpositorum ad Michaelem Imp.

Nos qui vestri a Deo coronati Imperij iussu in vnum conuenimus, minimi Episcopi ac Præpositi primam hanc vocem sub diuinitus constituto Regno vestro edimus, actiones gratiarum & laudes: quod reuocati simus qui fuerimus eiekti: quod misericordiam experti qui ærumnis pressi: quod refocillati fuerimus, qui deficiebamus: ab hieme ad ver; a tempestate ad tranquillitatem; a mærore ad lætitiā, noua quædam & incredibilia cernentes. Tale enim est iustum Imperium vestrum, lætum, iucundum, optabile, pacatum, iusti amans, multis alijs appellationibus dignum. Quod ad Christi veri Dei exemplum dissidentia coapat, ægra sanat, tristitia exhilarat. Eximium quoddam reuera Imperium, & ijs quæ beata quondam prædicata fuerunt par. Quod laudibus ornare, hominis lingua haud facile possit. Sed quandoquidem hæc ita se habent, oramus & obtestamur indigni, vt sacro ipso conspectu vestro frui nobis liceat, & suauissimam vocem audire venerandi ac sapientissimi oris vestri, vt quæ auribus accipimus, oculis intuentes, animo exultemus, quasi lugubrem quamdam vestem, mærorem nostrum hilaritate permutantes.

QV AB SCRIBANTE EPISCOPI CATHOLICI AD IMPERATOREM.

Et quoniam alterum nobis loquendi argumentum de sincera & inuiolata Christianorum Fide nostra est: illud cum reuerentia referre audemus: Quod si humanum quippiam esset, de quo sermo est; & vel in sanctissimi nostri Patriarchæ potestate situm, vel in nostra: non solum parum aliquid, sed totum ipsum cedere oporteret, ita iubente mandato. Cum autem de Deo sermo sit, & in Deum cui seruiunt omnia: non modo hic aut ille, sed neque si Petrus & Paulus, neque si Angelorum quispiam foret, demutare quippiam vel minimum auderet, tamquam euerso ea ratione Euangelio vniuerso. Iam vero sermonem refellendi causa cum Heterodoxis conferre, Apostolico mandato repugnat, minimeq. conuenit, nisi ad correptionem tantummodo. Propterea indigni nos Imperij vestri famuli ne hiscere quidem contra præceptum audemus.

NON ARBITRIO IMPP. TRACTANDA DIVINA.

Quod si quid est huiusmodi, de quo ambigat, aut diffidat diuina magnificentia vestra pie a Patriarcha dissolui posse: iubeat magna ipsius & a Deo confirmata manus ad communem vtilitatem a vetere Roma suscipi declarationem, prout olim & ab initio paterna traditione transmissus mos fuit: hæc enim, Christi æmule Imperator, suprema est Ecclesiarum Dei, in qua Petrus sedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt.

A QVO DOCENDVS IN DVBII IMPERATOR.

Gennad. ex-
pos. pro Concil.
Florent. cap. 5.
Sess. 17.

bunt aduersus eam.] Locum hunc recitat Gennadius ad demonstrandam Apostolicae Sedis auctoritatem semper in Ecclesia cognitam & praedicatam. pergunt vero: Haec nostra est indignorum famulorum postulatio, haec cum Deo humiliatorum exhortatio. Valida ergo Dei manus seruet te mundo desiderabilem, piumpq. Imperatorem Christianorum ad multos annos superstitem, & ad filios filiorum Imperium transmittentem cum prosperis successibus, hostiumq. & inimicorum victorijs. Fiat. Fiat.] haec Episcopi Orthodoxi ad Imperatorem, a quo, vt petierunt, auditi sunt. Quid autem ibi egerint, Michael in Theodoro his verbis significat.

EPISCOPI OR-
THODOXI
QVID CVM
MICHAEL
IMP.

Cum autem vna cum selectis Episcopis Theodorus conuenisset: omnes inter se cum Patriarcha consilium inierunt ad eundem Imperatorem, eiq. preces offerendi, vt & ipsi proprias Ecclesias reciperent, & qui eas occupant haeretici, pellerentur. Sic igitur eum conuenientes, omnia commemorantes, quemadmodum ipsi violenter ab eius decessore eieci fuissent, ac diuinae imagines, quarum cultus e caelo, turpiter ac contumeliose tractatae, aliaq. id genus, quae res posceret, diserte, planeq. representantes: non agnouerunt, se furdo canere, verba fundere non intelligenti: Diuini enim verbi experts ad eam diem, prorsusq. rudis, neque intelligere poterat, si quid recti ab eis diceretur, neque animum illis vlllo pacto intendere. Qui enim? qui nondum quicquam sacri vel ex seipso viderat, vel ab alijs fuerat edoctus. Quare proluxa Patrum quam de Fide habuerunt, orationi hoc solum absurde, stulteq. respondit.

THEODORUS
AD IMPERATOREM

IMP. QVID
RESPONDERIT
AD EPISCO-
POS CATHO-
LICOS.

Tametsi, inquit, egregia & honesta sunt quae dixistis; at mihi nequaquam amplectenda, qui haecenus imaginem nullam colui vel adoravi. Quocirca & me aequum est eum manere, qui fui, & vos pariter pristinum statum retinere, opinionemq. vestras sequi. Per me enim licebit; nec cuiquam obstitam, nisi quod imagines in regia vrbe a vobis erigi prorsus nolo, sed extra eam procul, & vbicumque volueritis. Quo audito, statim exierunt, Theodoro ad Crescentis loca redeunte, ibiq. cum discipulis vitae stadium decurrente.

THEODORUS
AD IMPERATOREM

TEMPVS OB-
SESSAE VRBIS
A THOMA
TYRANNO.

Haud longum tempus intercessit, cum Thomas ille defectionem a Romanis instituit, & populari circum omnia coepit, atque infestis armis peruagari, transferre ad se nitens Imperium. Tum ne in eius manus veniant qui foris habitabant: regiam urbem omnes ingressi sunt, alij quidem sponte, alij ab alijs impulsu. Redijt cum ceteris diuinus Pater, in eaq. vixit quoad orta seditio reprimeretur, diuisaq. Imperij partes coalescerent.] haec Michael, quae hoc anno cuncta accidisse noscuntur: nam liquet ex epistola eiusdem Michaelis Augusti ad Ludouicum Imperatorem, quam inferius suo loco reddidit sumus, tyrannidem Thomae sumpsisse principium hoc anno mense Decembris, Indictione decimaquinta iam inchoata mense Septembris, atque Constantinopolim obsidisse. ait enim de ipso Thoma agens: Festinus veniens ciuitatem nostram obsedit, & nauali exercitu circumdedit eam mense Decembri decimaquinta Indictione.] Quod autem eius obsidio fuit anni vnus, & alia quae ad eam spectant, dicemus anno sequenti.

NICEPHORVS
PATRIARCHA
AD IMP. SCRIBIT.

Post congressum cum Imperatore, Theodorus Studitarum Praepositus, de omnibus quae transacta essent cum eo, suis litteris Nicephorum Patriarcham reddidit certiorum: iam enim eodem ferme argumento quo Episcopi apud Michaellem Imperatorem perorarunt, scripsisse ipsum Nicephorum Patriarcham ad eum epistolam, auctor est Cedrenus dum ait: Nicephorus nobilis Patriarcha epistolam mittit, petens ea sacram imaginum restorationem & pietatis reuocationem. respondit Michael se nullum decretum de Fide conuellere statuisse, neque quicquam eorum quae tradita iam & concessa haberentur, damnaturum vel mutaturum. Quiuis secure id sequeretur atque ageret, quod sibi probaretur atque liceret. Non tamen in hoc proposito perseuerauit; quippe qui ne initio quidem verus fuerit Christianus.]

Theod. lib. 2.
ep. 79. ex Cod.
Column.
THEODORUS
STYDITAE
EPIST. AD NI-
CEPHORVM
PATRIARCH.

Quo ipso etiam tempore reddidit idem Nicephorus Patriarcha ad Theodorum Studitam epistolam, condolens quod nondum Ecclesia sua reuera pacem consecuta esset post necem persecutoris Leonis. Ea accepta Theodorus eundem sanctissimum Patriarcham spe meliorum nisus est consolari, sic ad ipsum rescribens.

Nicephoro sanctissimo Patriarchae. Scripsi olim miser, non retributionem litterarum spectans: nec enim seruis Domini debent, sed meum ipsius affectum declarare cupiens, amore & opportunitate ita cogentibus

tibus non incongrue. Tu vero o diuina & suprema sacrorum capitum summitas, non solum respondere indigno dignatus es (Dei videlicet exemplo ductus) sed ab ipso inscriptionis exordio tantum nobis humilitatis tuae culmen ostendisti, vt stuporem infelicitati nostrae inieceris. O rem admirandam! Si tantus ac talis dignitate, & huic quidem parem gerens emicantem virtutem, vt facta ipsa testantur, filium se vilis homuncionis appellauit: vilis ipse ac nullius rei quod sibi nomen imponet? Et si sanctimoniae lampas, peccatorem seipsum subscribit: peccator & inops quid respondebit? Igitur si aliud nihil scriptum fuisset, satis erat hoc vnum ad accipientis animum obstupescendum, & ad scribentis insuperabilem virtutem extollendam. Postquam autem totum libelli contextum humiliter perlegimus: tum multo magis gauisi sumus, totum orationis corpus suo capiti apte respondere animaduertentes. Scis, Dei sancte, qualia spiritu mouente, locutus sis: quomodo infirmam mentem nostram laudum medicamentis confirmasti: quomodo ad patientiam nos constabilieris, ne in afflictionibus despondeamus, & quaecumque alia diuina sapientia pulchre suggestit.

Sed benedictus Deus, qui in tanto impietatis metu & concussionem talem propugnatores simul ac gubernatores Ecclesiae suae largitus est, inconcussus, immobilis, verba vitae habentem, confessionis lumen vniuerso orbi accendentem. Quod si hiems nondum praeterijt, licet parua quaedam serenitas affulserit: non animo desperandum, o te beate: Potest enim qui breuem pacis scintillam concessit Dominus, Deum flectentibus precibus tuis, inflexus, etiam totum Orthodoxae Fidei verum pandere. & tunc nimirum, quando irae nubes omnino mutabitur, & piorum ac Deum amantium amor probatus clarius fuerit. Haec ausus sum in praesentia tamquam catulus quispiam mutire optimo meo reuera Archipastori, & qui venerandum enchiridium cum ingenti exultatione suscepisti.] haec ad Nicephorum Theodorus.

Cum igitur degeret Constantinopoli Theodorus, Imperator vero ob motus Tyranni totus esset in rebus bellicis, summa fruebatur tranquillitate, beneq. vsus occasione, nihil praetermisit loquendo, scribendo, vel quiduis agendo quod conducere posse sciret Catholicae pietatis: cuius rei gratia scripsit eodem tempore epistolam Catechetica ad suos monachos nondum in vnum collectos, sed ob praeteritam persecutionem adhuc hinc inde dispersos, cum sicut pastor in medio ouium suarum dissipatarum colligens eas, sic eos litteris est alloquutus.

Dilectis spiritualibus filijs & fratribus Laurentio, Simeoni, Dionysio, Pamenio, Litorio, & reliquis huc & illuc dispersis Theodorus peccator monachus in Domino salutem.]

Catechetica.

Gaudere semper licet ijs qui secundum Deum vitam agunt, etiamsi in tristitia, & laetitiae contraria deuoluantur, quia vnum verae laetitiae opus est, spes in Deum, & pro ipso & per ipsum viuere, & moueri, & aliud quiduis agere. Quod vero ita vos comparatis, res ipsae testantur. Qua enim alia de causa dispersio, labor & vexatio vestra quam propter ipsum Dominum Deum nostrum, tametsi nunc eiusdem prouidentia cessauit, persecutio, optimi Imperij renuntiatione: & libertatis ostium patefactum est ijs qui eam patiebantur, modica illis relaxatione & pace concessa per vrbes singulas atque prouincias? Quo nomine agere Domino gratias debemus, Patres, & precari eum, tum pro abundantiori pace, tum pro confirmatione a Deo electorum Imperatorum nostrorum: Hic igitur primus sermo noster: Proximus, vt & vos & nos relaxationem istam, missionemq. ad virtutis solutionem minime accipiamus, sed vbicumque singuli simus, id ipsum sapiamus, eandem normam teneamus, in nullo dantes offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, in patientia, in tribulatione, in angustijs, in alijs quibus huius temporis vita obnoxia est. Ita enim & ea quae peracta sunt, stabilia confirmabimus, & ea quae nunc instant, faciliora reddemus & futuris diuinitus occurremus.

Nos hic sumus ad urbem habitantes, sciente Imperatore, videmus pariter & videmur ab aduentantibus fratribus & Patribus nostris, & libertas a pio Imperatore constituta est. De futuro, vt dirigit Dominus, & iubebit Imperium, siue hic manere, siue alio secedere, iter faciemus. Tantum vos in opus vestrum intenti insistite & pro humilitate nostra precari, vt sine offensione simus hijs atque illis & Ecclesiae Dei. Fratres, qui abrepti antea nolentes fuerant varijs modis, congruentibus verbis nobis vniri Deo optimo placuit.

PACIFICAE DE
GIT CONSTAN-
TINOPOLI
THEODORVS.

Theod. lib. 2.
epist. 90. Cod.
Column.
DISPERSOS
CONGREGAT
ET VNIT
THEODORVS.

2. Cor. 6.

placuit. Et gauisifumus indigni gaudio magno, quia quæ non sperabamus, videmus oculis nostris, & cicatricem obduxerunt diuina membra, & festum Domino agimus in vnus cuiusque concursu, & confitemur Domino, & gratias agimus Imperatoribus, quoniam si aliud nihil, nobis certe magnum est beneficium: & quia mihi hæc iniquaquam ita apte cecidissent, nisi e carceribus ita dimissi fuisset, & in tali loco confidisset. Omnia nobis belle venerunt, & euenient, sat scio, sanctis precibus vestris.

Et quoniam de reuocatione incidit mentio, reuocatus est, nobisq. cum alijs coniunctus, summo plusquam alij, tabellarius dilectus filius noster Clemens, religiosissimus Præpositus, omnia lubenter accipiens, quæ ei loqui decebat, & de omnibus rationem reddens. Quo quidem recreati, toto eum sinu amplexi sumus, sperantes eum etiam saluari nobis gloriæ fore. Hunc ipsum & vos, quæso, admittite fratrem vt fratres, membeum vt membra, consentientem vt consentientes. Sic enim illum reperietis Dei gratia in omnibus recte habentem, & quærentem Deum.] ita Pater dispersos vnies, & in vnum corpus coagmentare laborans.

Inter alios autem monachorum Præpositos lapsos fuit Euftradius, qui hæreticis manus dederat, occulte tamen: ob quam causam haud se inter lapsos poenitentes constituit, sed inter Sanctos atque iustos profitebatur, velut omni macula carens. Quod ergo quam longissime hic a salute esset, nisi ad curandum vlcus aperiretur: Theodorus paternam caritate id minime facere prætermisit, ex multis arguens ipsum lapsum, ita ad ipsum scribens.

Gauisus sum accepta epistola tua, Patrum carissime, vbi de rebus sanctitatis tuæ hæc & illa cognoui. Ceterum quod ex nuntijs tantum licet fide dignis accepi, ægerri me tuli, audiens factam subscriptionem. Et audi me, reuerendissime, liberius dissentem. Non sine causa fuit, te cum a Regio ministro tenereris, indemnem dimissum fuisse. Hoc enim illud infert, quod vulgo iactatur. Nullum itaque eorum qui libertate vsi sunt, sine carcere, aut minimum sine exilio mansisse constat. Qui vero hæc extrasunt, intra fraudem sunt, vt ne quid asperius dicens offendam. An non vidisti, oculatissime, grauem belluini nominis Leonis persecutionem? cuius Achabitica manus etiam eos qui ex alio Imperio erant, apprehendit, occidit, interemit, aut (quod humanius fuit) in carcerem trahit post diram flagellationem, nedum eos qui sub eius manu & potestate.

Quod si tu nihil huiusmodi passus es post comprehensionem: ignosce, abreptus es, Sancte. Et ne mihi dixeris, seruatas fuisse proprias Ecclesias, & picturas integras permanere, & commemorationem sanctissimi Patriarchæ nostri. Hoc enim & alij qui seducti fuerunt, causari solent. Non potuerunt hæc seruari, nisi veræ defensionis proditio intercederet. Quæ utilitas, si nos qui Dei templa & sumus & dicimur, inuitiles facti sumus, & inanimas domos seruamus?] hæc idcirco quod lapsus eius & multorum ille prætextus fuerat, vt eo modo communicando cum illis retinerent monasteria; nec inuaderentur ab aduersarijs. sed pergit: Imago Christi vt nec Deiparæ, nec Sancti vilius cecidit: manet enim in eis vt prototypis, cadant vero qui sibi videntur illas e medio tollere. Sed & qui, vt his pareant, libertatem proiecerunt, & quæ sequitur ex ea vexationem, Væ. Alij morientes, alij relegati, alij flagellis cæsi, alij carceribus addicti, montes & solitudines, saxa & speluncæ eos qui persecutionem patiuntur passim habent, & nos domi hærentes, pie nos manere arbitramur? Nullo modo. Pereat vniuersa mundi materia sic opinantium: certa animæ pernicies: anteponatur quam subijt qui occasionem arripuit.

Hæc amoris ergo & commonefaciens dixi, & vt digni simus ad poenitentiam venire, & quia Fidei Orthodoxæ tempore nihil intactum relinquetur. Præstatq. per humilitatem incedere, & sanari quod infirmum est, quam per impunitatem accuere sibi maiora delicta.] hæc enim Theodorus, atque de ipso hoc anno hæcenus: reliqua autem inferius pro temporis ratione dicetur. Porro diuersus ab hoc ille Euftradius monachus monasterij Agri, qui flagrans studio sacrarum imaginum, adiuit S. Ioannicium Anachoretam, sciscitaturus de finibus persecutionis, quando foret vt desineret. A quo de Leonis proximo interitu responsum propheticum accepit, vt eiusdem Ioannicij admiranda res geste continent.

Theod lib. 2. epist. 100. Cod. Colum. DE EVSTRASIO LAPSUM SVVM OCCVL- TANTE.

MAICAPU YIO GOMI AVNOCOR

MAICAPU YIO GOMI AVNOCOR

MAICAPU YIO GOMI AVNOCOR

Inter hæc vero ille olim lapsus, inde vero vtroneus Confessor existens S. Niceta, qui in Glyceriam insulam missus, sex illic in angustijs degerat annos, & ipse edicto Imperatoris solutus libertati redditus, solitariam vitam agens, haud diu multumq. superstes, Deo spiritum reddidit: cuius ex hac vita migrationi duo sanctissimi Archiepiscopi accurrerunt, Theophilus Ephesi, & Iosephus Thessalonica nobilissimi Confessores. Testatur ista omnia Theosterictus eius discipulus.

Porro de translatione ex loco vbi deceffit & sepultura idem hæc habet: Cum consuetas exequias viro sancto exoluissent, in loculis eum imposuerunt. Eius vero discipuli eum ipsum nauigio imposuissent, ad sanctum monasterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excoluerat. Nos autem in litore ipsum expectabamus cum religiosissimo Paulo Episcopo Prusiadis; cumq. ad nos peruenisset, & e nauigio eum extulisset, sanctas illas reliquias lachrymantes venerati sumus, quas in humeros accipientes congruenti psalmodum cantu omnis fratrum societas ex vtrisque monasterijs, ad ipsius Patris monasterium deduximus. Tum & dæmones e multis qui vexabantur, fugati sunt, & ægroti varijs morbis liberati: inter quos & mulier sanguinis profluuium patiens cum fide accessisset, & sanctas reliquias solum tetigisset, sanitati restituta est.] Theosterictus ista, &c. Porro dies natalis qua ad superos transit tertia Aprilis, in Ecclesia perpetua commemoratione annis singulis repetenda consignata remansit.

Translatum & tunc fuit venerandum corpus sancti Theophanis Confessoris præfecti monasterij Sigriani, de quo dictum est: superius suo loco, post biennium carceris in insula Samo thrace obdormisse in Domino; inde delatum sepultum fuit in Ecclesia sancti Procopij Martyris, vbi & ipse innumeris fuit miraculis illustratus, quæ recenset qui res ab eo gestas enarrandas suscepit. Hic vero non prætereundum, quod in rebus gestis magni Patris Ioannicij, de quo plura superius, enarratur, cum ipse veneraturus sacras reliquias S. Theophanis e monte in quo habitabat, aduenit: hæc enim sic se habent: Nauigauit aliquando sanctus adoraturus S. Theophanis tabernaculum, quod est in Sigriana. Illinc reuertens, & locum præternauigans qui est ad borealem partem Apolloniadis, appulit Thaso. Qui autem in illa vitam suscepit monasticam & omnes accolæ grauiter vexabantur a serpentum, qui in ea erant, multitudine: lis enim repleta erat insula non paruum afferens damnum habitatoribus. Cum autem Sanctus in ea esset, veniunt ad eum omnes qui habitabant insulam, & supplices ei procidunt, postulantq. & rogant, vt eis opem ferat, vt eos, quoad eius fieri poterit, liberet a nocumento serpentum. Et ille quidem miseretur eorum calamitatis, & veluti quædam tela, quæ torquerentur in serpentes, emittit preces. Illi autem protinus proserpunt e suis cauernis, & relicta insula, se in maris profundum proijciunt. Atque noster quidem Ioseph in aquis contriuit capita draconum, illius autem discipulus, & quoad eius fieri poterat imitator, per illas ipsas eos suffocauit.]

Erat autem Ioannicius iste decus Anachoretarum sæculi huius & ornamentum, studiosissimus cultor sacrarum imaginum, cuius rei specimina haud vulgaria edidit, cū sapius experiri accidisset. Inter alia autem illud plane memorabile, quod qui res ab eo gestas fidelissime eius temporis auctor prosequutus est, ait: Cuidam Senatori ægrotabat vna ex suis filiabus, membraq. ei erant soluta, cum esset pia, & Christianam seruaret religionem. Qui autem Sancti sororem duxerat uxorem, aduersus Christi imagines grauiter furebat, & in eas inuehebatur. Accedens autem beatus, illam quidem precibus & signis Crucis a graui morbo liberauit: hunc vero, cum admonens non posset persuadere, vt a graui illa abstineret insaniam, tradidit disciplina, & viscerum despecta cognatione, & sui sanguinis oblitus propter veram religionem, precibus eum oculis orbat. Ita zelus pietatis & verus Dei cultus gloriatur etiam contra ipsam naturam, & verum in Deum desiderium est validius necessitate cognationis: nam illam quidem etiam si genere ad eum non attineret, quoniam tamen Christianam obseruabat religionem, a morbo liberauit; hunc autem etsi sororem duxisset in matrimonium, quoniam cum diuinis pungebatur imaginibus, visu priuauit, & æquum censuit, vt mali qui erant manifeste castigarentur proijs qui non cernebantur oculis.] sed de Ioannicio alia plura ad hæc spectantia, dicenda erunt inferius suis locis. Magna autem huic cum sancto Theodoro Studita intercessit familiaritas, & cum alijs præclari meriti Confessoribus, qui eum post reditum inuiserunt. quando id acciderit, inferius patebit.

S. NICETAS TRANSLATIO.

S. THEOPHANIS CONFESSORIS TRANSLATIO.

IOANNICIUS INSEQUITUR ICONOCLASTAS ETIAM SIBI CONIUNCTOS.

THEODORI ET
THEOPHANIS
FRATRYM
CERTAMEN
SVB MICHAEL.
DE.

THEODORI ET
THEOPHANIS
FRATRYM
CERTAMEN
SVB MICHAEL.
DE.

THEODORI ET
THEOPHANIS
FRATRYM
CERTAMEN
SVB MICHAEL.
DE.

Theod. lib. 2.
epist. 121. Cod.
Colum.

THEODORI AD
THOMAM PA-
TRIARCHAM
HIEROS. EPI-
STOLA.

QVERELA
THEODORI DE
PATRIAR-
CHIS ALEX.
ET ANTIO-
CHENO.
b 2. Cor. 12.

A Sed agendum iam de duobus egregijs Confessoribus in Ponto exilibus, edicto Imperatoris iam liberatis, Theodoro videlicet & Theophane fratribus, Palæstinis, S. Sabæ cœnobij professoribus, quorum sub Leone certamina sunt superius recitata. Quid autem egerint sub Michaelē, iam explicandum: Ab exilio & alijs malis relaxati veniunt in Regiam noui Imperatoris, qui præferebat se ex humanitate permisisse reditum: nam reuera cum impietate præcedenti nihil cederet, ei cedebat in persecutione. Atque illi quidem cum venissent in ciuitatem, & pietatem libere prædicassent, multos ex reliqua multitudine, & ex ipsis etiam magistratibus in suam adducunt sententiam, partim quidem per expositionem canonum, quos germanus frater Theophanes cecinit versibus; partim autem per orationum quoque oppositionem, quas magnus hic cōscripsit Theodorus. Verum enimvero cum tantam virorum virtutem non ferret Ioannes magus Aegyptius & Mambre sodalis (*ita sicut Theodorus Ioannem illum Antesignanum Iconomachorum auctor appellat*) tam aperte resplendere: eos includit in carcere.] hic igitur etsi Imperator a persecutione quiescere professus esset, tantum sibi sumpsit, vt contra eiusdem Imperatoris edictum ambos fratres libere loquentes in carcerem coniecerit.

Sed post hæc quæ sequuta sint prosequens auctor institutam orationē sic ait. Et postremo cum eis in sermone cōgressus, cum non posset aduersus illos decertare, sed (vt dicitur) capreā pugnam inire cum leonibus: eos vi rursus expellit e ciuitate, vt qui multū posset apud Imperatorem, tum quod esset eiusdem sententiæ, tū quod esset indutus habitu monastico, & quamdam præferret pietatis speciem: per quam & Imperatorem & multos ex ijs qui gerebant magistratus decepit sceleratus, & indigne paulo post ascendit sedem Patriarchalem. At illi quidem sic expulsi ex ciuitate, extraneam regionem tamquam patriam videbant, propter Christum versantes in loco qui vocatur Softenium.] vbi manserunt vsque ad obitum Imperatoris. consummatum autem eorum certamen sub eius filio Theophilo, suo loco dicturi sumus.

Contigit & tunc ipsum Theodorum ab vrbe eijci, atque alios fugari; quod testatur ipse Theodorus in epistola ad Patriarcham Hierosolymitanum. Siquidem hoc eodem anno Thomas Patriarcha Hierosolymitanus vbi accepisset, reddita Ecclesiæ pace, detentos exilio Confessores esse dimissos, & Theodorum esse profectum Constantinopolim; eidem congratulatus officij & amoris plenas ad eum litteras dedit. non extant illæ quidem, sed ex ijs quas ad eū reddidit Theodorus tales fuisse conspiciuntur. sic enim istæ se habent:

Thomæ Patriarchæ Hierosolymorum.

D Quanto humiles affecti fuerimus gaudio ex sapientissima qua nos per epistolam dignati estis allocutione: perspicere licet supremæ beatitudini vestræ, qui Apostolico gradu supereminentes, & fratris Domini per legitimam successionem personam agentes, vel nudo affatu honorare nos inglorios poteratis, nedum tantarum laudum fastigijs, a quibus nos tam longe absumus, vt pene arbitrari non ausimus de nobis dicta hæc a vobis fuisse, sed neque cuiuspiam e fortibus viris esse hæc encomia, vt diuinissimi Archipastoris nostri, cui vel omnis omnium laudationum iure congruat oratio. Enimvero qui aliter diuina æmulatio vestra & benignitas poterat declarari? non paterni affectus indicijs patefacta, sicut & solis erumpens lux radijs sparsa diffunditur? qui aliter vnanimis & conspirans nobiscum sensus cognosceretur, non ab ijs discretus, qui ad aduersarios qualescumque fuerint, sponte confluunt? De quibus etsi temerarium sit, a nobis, æquum est loqui.] his subiicit qui superius alia occasione recitauimus his verbis:

E Quid hoc rei est, quod feruente hæresis persecutione; conueniebat sublimium sedium Antistites, tamquam spiritus adiutores, & Apostolicis consilijs plenos, fraterno animo cōmoueri, manumq. pro veritate certantibus compatiendo porrigere: Et si quid patitur (inquit^b) vnum membrum, compatiuntur omnia membra, siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra, quia nimirum caput est totius Ecclesiastici corporis Christus verus Dominus & Deus noster. Quod sane Occidentis Apostolicus cum præstitisset, quantum profuerit, quid opus est loqui? partim quidem resistentium mentes summopere confirmans (vel exiguum quippe momentum vim & robur fessis & laborantibus addere solet) partim impiorum insolentiam a spiritu profecta reprehensione prostrigans. Quo quid esse potuit salutaris? At vero qui idem facere cum possent, minime præstiterunt, sed contrarium: dicere miser nequeo beatitudinis vestræ Angeli reuerentia, quanta illis debeatur reprehensio.

Verum

A Verum hæc (vt omnes audierunt) finem iam cœperunt, Deo bono funestum draconem exterminante, & quidem atroci morte & apostasiæ congruente. Nec tamen eo loco sunt præsentia, quem suspicata est: quoniam hiems quidem transijt, nondum tamen ver exoptatum, nisi quantum serenitas quædam affulget, & hæc per nebulam ab auro-ra. Sufficit enim opinor, imagine adumbrari orationem: quia nec doceri opus eximiam prudentiam vestram, neque ego, si tempus permitteret, clariora proferrem. Hæc causa fuit, vt sacri apices vestri nihil profecerint. Qui enim proficerent, nobis in hunc locum procul ab vrbe proiectis, vt alijs quoque alio fugatis?

Itaque nec collectæ, quemadmodum cupiebamus, factæ sunt, præter eam de qua in-pitacio inserto indicatum est, ijs qui contulerunt, accepisse potius quam dedisse gratiam profitentibus, quod digni fuerint, qui sanctissimis locis communicarent, in quibus magnum pietatis mysterium peractū est, Deus in specie nostra apparens. O ineffabile prorsus miraculum! Quem quidem etiam pictura expressum, paterna traditione, seu diuino præconio, nos, vel potius terra vniuersa, confitemur & adoramus, ab ipsis prædicationis carceribus & inijs. Aliter enim non confitemur Christum, sicut vos beatissimi docetis: negant vero Iudæorum more diri nominis Iconomachi tamquam a malo dæmone agitati. Quem tu ipsum Deum flectentibus precibus propitium reddas, o diuinum & sacrum caput! vt populi seductricem hæresim auertat, Fideiq. Orthodoxæ solem attollat. Deinde vt nos minimos filios tuos foueat, beatissimi Patris & Præfulis nostri Nicephori vestigijs adhærentes. Faxit. Deseruietes vobis Patres, laudatosq. fratres nostros, ego & frater meus Thessalonica Deo carissimus Archiepiscopus plurimum salutamus. ex sancta enim facie tua ante pedes tuos magis benedici ambos & quotquot nobiscum sunt, dicere congruentius.] hætenus ad Thomam Patriarcham Hierosolymorum Theodorus.

Hic idem pariter annus, numeratur primus^a Habdarraghman Regis Sarracenorum in Hispania, cuius primordijs Cordubæ, vbi sedem Regni fixerat, coronati sunt martyrio Adulphus & Ioannes, quorum gloriosum agonem latissime scripsit Sperain Deo Abbas. testatur id quidem S. Eulogius^b in suo Memoriali Sanctorum, eiusdem temporis scriptoris. ait enim: Artemia & ipsa summæ sanctimonix femina geminum pignus per martyrialem obitum olim cælo præmiserat, Adulphum scilicet & Ioannem, qui in primordio Regni principis huius viriliter de hoste triumpharunt, quorum instar siderum cæli, gesta micantia ad emolumentum Ecclesiæ sanctæ & exemplum debiliū senex & magister noster atque illustrissimus doctor, de quo in libro primo meminimus, beatæ re-cordationis & memoriæ Sperain Deo Abbas latiori stylo composuit.] hæc Eulogius. Sed perierunt adeo insignia Martyrum monumenta. Fuerunt isti primitiarum manipuli a nobili Ecclesia Cordubensi oblatis Domino, quos ingens sequuta messis Martyrum falce Sarracenorum obtruncatorum, de quibus suo loco dicturi sumus.

Hoc eodem anno reddunt Annales Francorum in rebus gestis Ludouici Imperatoris motus Fortunati Gradenfis Patriarchæ maiestatis rei. Quales isti fuerint, sic accipe ab eorum auctore Ludouici domestico: Fortunatus Patriarcha Gradenfis cum a quodam presbytero suo nomine Tiberio apud Imperatorem, fuisset accusatus, quod Lindeuuitum ad perseuerandum in perfidia qua cœperat, hortaretur, eumq. ad castella sua munienda, artifices & murarios mittendo iuaret, & ob hoc ad Palatium ire iubere-tur. Primo velut iussionem impleturus in Istriam profectus est. Inde simulato reditu ad Gradum ciuitatem, nullo suorum, præter eos cum quibus tractauerat, suspicante, nactus occasionem, clam nauigauit, veniensq. Iaderam Dalmatiæ ciuitatem, Ioanni Præfecto prouinciæ illius, fugæ suæ causas aperuit. qui eum naui statim impositum, Constantinopolim misit.] hæc de Patriarcha Gradenfi.

Quod igitur hic maiestatis reus dictus sit Fortunatus apud Ludouicum Imperatorem, & vt vitaret, ne in eius manus incideret, fugerit Cōstantinopolim: possumus intelligere, ipsam Gradensem ciuitatē fuisse tunc sub dominio Ludouici Imperatoris, perseuerasseq. eò statu, quo Carolus eius pater reliquerat. Etenim vt in eiusdem Caroli Magni testamēto apparet, quod in fine vitæ ipsius recitatur ab Eginhardo, inter Archiepiscopatus in prouincijs positos Carolo subiectis, numerantur Forouiliij & Gradus Ecclesiæ. Per Forouiliū autem intelligendum esse Aquileiensem Patriarchatū, satis superq. dictum est superius, vbi actum est de Forouilio ciuitate, deq. Paulino Patriarcha Forouiliensi. Pa-rebant

DE COLLECTA
PRO LOCIS
SANCTIS HIE-
ROSOLYMO-
RYM.

^a Ambros. Mo-
ral. in Schol. ad
Eulog.

^b Eulog. in Me-
morial. Sanct.
lib. 2. c. 8.
PRIMITIAR
MARTYRYM
CORDVBEN-
SIVM.

FORTVNATVS
EPISC. GRA-
DENSIS FY-
GIT CONSTAN-
TINOPOLIM.

DOMINIYM
FRANCORYM.

rebant namq. Imperatori omnes illæ prouinciæ . nam Eginhardus qui fuit eidem Carolo a secretis, & quæ vidit scripsit, dum describit eiusdem Imperatoris dominium & regiones quas suo subiecit Imperio, istas numerat post alias recensitas prouincias, Istriam, Liburniam, & Dalmatiam, exceptis, inquit, maritimis ciuitatibus, quas ob amicitiam & iunctum cum eo fœdus, Constantinopolitanum habere permisit.] hæc ibi. Præterijt ista Sabellicus, vel potius præterierunt ipsum ista.

Quod autem ad eundem Fortunatum Patriarcham spectat, mansit biennio Constantinopoli, vsque ad annum Redemptoris octingentesimum vigesimum quartum: tunc vero occasione legationis missæ a Michaele ad eundem Imperatorem Ludouicum, ipse cooptari inter eosdem Legatos curans, eo nomine sibi parauit securitatem apud Imperatorem, vt suo loco dicturi sumus.

IESV CHRISTI

PASCHALIS PAP.

LVDOVICI 9. IMPP.
MICHAEL. BALBI 2.

ANNVS

ANNVS

822.

6.

OCTINGENTESIMVS vigesimus secundus annus adest, Indictione decimaquinta noratus, quo Ludouicus Imperator cum semel inflictu ex morte Bernhardi Italiae Regis, eius nepotis, & ex alijs quæ peccasset in fratres, atque cognatos, conscientia vulnus numquam sanare potuisset, quod ex eorum memoria in dies acerbius recrudesceret, eo quod eius neci causam dedisse videri posset, dum non indulsisset sponte venienti atque suppliciter veniam deprecanti (sicut est sententia Dauid dicentis: ^a Conuersus sum in ærumna mea dum configitur spina) ad remedium consequendum ipse se, volens, libensq. subiecit publicæ poenitentia, quæ ab Ecclesia quâ rarissime, nec nisi magna urgente causa, irrogari priuato licet alicui consuevit. Sed quod magis eius ea in re commendat erga Deum pietatē & aduersus peccatū odium implacabile, illud fuit; quod non satis sibi visum præ foribus alicuius Ecclesie coram ciuitatis vnus populo eandem publicam agere poenitentiam, sed in generali conuentu quem ob eam causam indixit, ad quem Episcopi conuenirent, Principes & magistratus, & alij qui denso agmine adesse consueuerunt, exhibere se voluit. At quæ de re tanta domesticus qui aderat scriptor rerum gestarum eius habeat, licet breuiter quæ sunt acta recenscat, videamus, qui ait.

Anno hunc sequenti (*hoc ipso scilicet*) Imperator conuentum generalem coire iussit in loco cuius vocabulum est, Attiniacus. In quo conuocatis ad Concilium Episcopis, Abbatibus, spiritualibusq. viris, necnon Regni sui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari studuit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus quibus aliquid læsurae intulisse videbatur. Post hæc palam se errasse confessus, & imitatus Theodosij Imperatoris exemplum, poenitentiam spontaneam suscepit tam de his quam quæ in Bernhardum nepotem proprium gesserat. Et corrigens si quid talium vel a se, vel a patre suo gestum reperiri alicubi potuit, etiam plurimarum eleemosynarum largitione, sed & seruorum Christi orationum instantia, necnon propria satisfactione adeo diuinitatem sibi placare curabat, quasi hæc quæ legaliter super vnumquemque decurrerant, sua gesta fuerint crudelitate.] habent eadem veteres Annales, & alij ferme omnes, qui res Francorum scriptis sunt prosequuti.

Sed quibus ritibus eadem tum ista publica soleret fieri poenitentia, in eiusdem Imperatoris Capitularibus hæc scripta reperiuntur: ^b Vt poenitentes tempore quo poenitentiam petunt, impositionem manus super caput & cilicium a sacerdote, sicut vbique constitutum est, consequantur.] & sequenti capite: ^c Omni tempore ieiunij manus poenitentibus a sacerdotibus imponuntur.] & inferius: ^c Criminalia peccata multis ieiunijs & crebris manus sacerdotis impositionibus, eorumq. supplicationibus iuxta canonum statuta placuit purgari: ita vt nemo sine manus impositione Episcopi aut eius iussu alicuius presbyteri se credat a suis facinoribus absolutum &c.] probat hæc enim tam ex veteri lege quam etiam Euangelica. Et inferius de iisdem sequenti capite: ^d Vt secundum formam canonum poenitentibus detur poenitentia; ac prius eos a communione suspensos ad officium Ecclesie excubare faciant, & inter reliquos poenitentes ad manus impositionem crebro recurrere. expleto autem satisfactionis tempore, sacerdotali prece per manus imposi-

A impositionem iuxta ordinem sacramentorum & canonum reconcilient poenitentes, & sacra communione confirment.]

His ipsis canonibus poenitentialibus, quos alijs seruandos proposuit, quis dubitet seipsum adeo contritum dolore cordis subijcere voluisse? Sed & de temporis diuturnitate eiusdem poenitentia publicæ, accipe quod in iisdem Ludouici Capitularibus pariter inditum habetur.

Qui poenitentiam publice gerunt, debent vnum annum esse cum cilicio inter audientes, vel vsque ad magnum diem, nempe quintam feriam maioris hebdomadis, qua reconciliantur poenitentes: & populo quando intrat in Ecclesiam, profusis lachrymis veniam postulare; precariq. qualiter septem annorum poenitentia agatur cum humilitate, vt pro eis dignentur orare. Tribus vero annis subiaceant inter poenitentes manibus sacerdotum in

B loco retro ostium Ecclesie poenitentibus constituto, & seorsum, infra ipsam tamen Ecclesiam secluso: populo tamen iam non in terram prostrati, sed vultu & capite humiliato, humiliter & ex corde (vt supra dictum est) veniam postulent, & pro se orare exposcant. Duobus vero annis oblationes modis omnibus non sinentur offerre, sed populo tantummodo in oratione socientur, vt perfectionem septimo in cœna Domini consequantur anno, id est, Episcopi, vel eius iussu, si ipse abest, aliorum sacerdotum manus impositionem, absolutionem sacerdotium precum, communionis Catholice gratiam recepturi. In his vero septem annis multipliciter ieiunijs & orationibus, fletibus, & eleemosynarum (prout melius potuerint) exhibitionibus & lachrymis persistent. Et ne ulterius eis talia contingant, admodum caueant, dicente Domino: ^b Vade & noli amplius peccare.] hæc ipse ex antiquis canonibus excerpit. An autem aliqua ipse dispensatione sit vsus, affirmare non audemus, cum præsertim sciamus fuisse sacrarum legum obseruantissimum, quas & alijs cunctis proposuit obseruandas.

De eodem hoc Attiniacensi conuentu idem Ludouicus meminisse visus est, cū postea Episcopus admonuit, vt qui ea neglexissent, perficere non prætermittent: nam ibi post alia hæc ait: ^c Scholæ sane ad filios & ministros Ecclesie instruendos vel edocendos, sicut nobis præterito tempore ad Attiniam cum promisistis & vobis iniunximus: in congruis locis, vbi necdum perfectum est, ad multorum vtilitatem & profectum, a vobis ordinari non negligantur.] Absoluto eodem Attiniacensi conuentu, tradunt iisdem qui supra auctores, Ludouicum Imperatorem misisse in Italiam Lotharium suum filium, adiunctis eius lateri viris religiosi, quorum arbitrio res posset componere ac moderari.

D Sed cur hoc potius anno de admissis culpis poenitentiam egerit Ludouicus: ex Paschasio ^d Ratberto huius temporis scriptore, qui res gestas S. Adelhardi scriptis est profecutus, possumus intelligere. Acciderat enim, vt qui ante septennium S. Adelhardus Corbeie in Gallia Abbas, idemq. consobrinus Caroli Magni (de quo superius dictum est) ab eodem Ludouico quibusdam calumnijs circumuentus exulare sit iussus: postliminio restitutus, ipsum libere monens, ad id agendum prouocauerit Imperatorem: qui & ex eo nimio est afflictus dolore, quod in virum sanctissimum adeo enormiter deliquisset. Sed accipe hæc a Paschasio, qui hæc ait de ipso, postquam est in Palatium reuocatus:

Apparuit autem, inquit, illico nudata insipientia, quæ tegebatur pallio caliginis, & factus est stupor nimius, qui Senatam populi ad tantam ineptiam deduxisset. Qui comperito non parum eos inuidia fuisse delusos, duxerunt in irritum pene quicquid per hoc **E** tempus, vt eis visum est, argumentose tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas; eorum maxime qui regio pollebant semine. Redditur in vno libertas omnibus, quocumque in loco tenerentur, nisi quos vita prius mors priuarat. Tum deinde quorundam tonsura propter furoris sæuitiam illata, transijt ad coronam, & dant Deo sponte, quod dudum inuiti quasi ad ignominiam susceperant. Quid plura? Ipse gloriosus Imperator publicam ex nonnullis suis reatibus poenitentiam suscipiens, factus est omnium humillimus, qui quasi regali electione sibi pessimus persuasor fuerat, vt quorum oculi offenderant in delicto, satisfactione regia sanarentur, præsertim quod eius velle cunctos considerare, eiusq. nolle conspiceri, manifestum non ambigitur. Sed nisi reuersus esset veritatis assertor, interea minime patuisset, quo lethargico spiritu premerentur.] Subdit etiam quomodo idem fuerit auctor eidem Ludouico Imperatori, vt in expiationem delictorum admissorum Corbeiam in Saxonia erigeret monasterium,

LVDOVICVS
IMP. IN MA-
GNA SYNODO
PVBLCAM
AGIT POENI-
TENTIAM.

^a Psal. 31.

^b Capitul. lib.
5. c. 58-59.

^c Eod. lib. c. 62.
QVIBVS RITI-
BUS AGI IPSE
IYSSERIT PV-
BLICAM POENI-
TENTIAM.

^d Eod. lib. c. 6.

^a Eod. lib. c. 71.

^b Ioan. 5.

^c Capitul. lib. 2.
cap. 5.

^d Apud Sur. dia.
2. Ianuar. 10. 1.
S. ADELHARDVS
REVOCATVS
AB EXILIO.

QVIS AVCTOR
PVBLCAR
POENITENTIAE
LVDVICI.

rium, a Corbeia Gallia cui inferuierat Abbas nomen accipiens, cui & idem Adelhardus A præficeretur Abbas.

a Adam. lib. 1. cap. 15. CORBEIAE MONAST. IN SAXONIA QUANDO AEDIFICATVM.

Hoc namque anno iacta esse fundamenta Corbeia Saxonie æque Lambertus affirmat, sequenti vero Adamus, dum ait: Anno trigesimotertio Villerici Bremensis Episcopi, nouam Corbeiam in Saxonia ædificatam, quem constat sedere cœpisse anno Domini septingentesimo octogesimo octauo, qua ratione sequenti anno, eandem cœptam ædificari dicendum erit. Ex quibus redarguendi sunt ij, qui in alia tempora ab ijs diuersa proponunt. Fuit autem aliquamdiu idem monasterium schola sanctissimorum viro- rum, inter quos primus enituit S. Ansgarius Apostolus Sueuorum atque Danorum, reli- quorumq. interiorum Germanorum, de quo inferius plura dicturi sumus.

Porro haud diutius senex sanctissimus superuixit, sed in eodem monasterio spiritum Deo reddidit, cuius sepulchrum eiusmodi exornatum est Epitaphio. B

Hic iacet eximius meritis venerabilis Abba
Noster Adelhardus, dignus honore senex.
Regia profapies, paradisi vere colonus:
Vir caritate probus moribus atque fide.
Quem dum sub tumulo recolis tu quisque viator
Cerne quides, quid eris, mors quia cuncta rapit.
Nam post octauas Domini, hic carne solutus
Succedente die, astra petiuit ouans.] At de his satis.

CONSTANTI- NROPOLITANA CEVITAS OB- SESSA.

Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno obsidione laborauit Constantinopolitana ciuitas, Thoma Tyranno præstringente eam. Quomodo se ista habuerint, ex antiquo- ribus quos citat historicis exacte Cedrenus descripsit. Quod ad tempus spectat, cœ- pta est (vt dictum est anno superiori) obsideri ciuitas mense Decembri decimaquin- ta Indictione; ipsa autem modo propior, modo longior perseuerauit spacio vnus anni, vt ex eiusdem Michaelis Imperatoris litteris constat datis ad Ludouicum Imperatorem, vbi & res gestæ ab eodem Thoma cum recensentur, reddituri sumus eas inferius suo loco: modo satis hic quam breuissime de sceleratissimo homine summam ista referre. C

QUALIS THO- MAS TYRAN- NVS.

Hic namq. ex obscurissimo homine, famuloq. viri Senatorij Constantinopoli, ob pœ- næ metum ob inuasum thorum eius, factus est transfuga ad Sarracenos, vbi ad viginti- quinque annos, eiurata Christiana Fide permansit. Postea vero rediens ad Romanos, se Constantinum finxit esse, filium Irenæ Imperatricis, eaq. arte comparasse sibi perditis- simorum hominum cœtum, quo sub Leone Armeno occupauit Armeniam & alias re- giones. Creato vero Michaeli Imp. maioribus copijs simul collectis, diuersarum gentiũ Romani Imperij inimicis Constantinopolitanam ciuitatem obsedit, locaq. complura munita cœpit; comparataq. classe, terra, mariq. Constantinopolim strinxit. Verum & adiunxit sibi Gregorium consobrinum Leonis Imperatoris, sed diffidentia oborta, cum necauit. Præsto autem in hoc bello fuit Michaeli Rex Bulgarorum sponte auxi- lium impendens, qui Thomam cum suo exercitu prostrigauit, quem Imperator pos- tea fugientem Hadrianopolim a ciuibus deditum viuum cœpit. Similiter & filium eius adoptiuum Anastasium ex monachum, qui in Bizia præsidium confugerat, quod traditum ab oppidanis in potestatem accepit. Hos mutilatos manibus & pedibus, len- to supplicio Imperator perire voluit. Finem hunc tandem accepit infausta Thomæ tragœdia.

CLADES QVI- BVV HOC AN- NO ROMA- NVV QVASSA TVM EST IM- PERIVM.

Fuit hoc item tempore ingens terræmotus, quo dirutis muris castelli cuiusdam Parij E nominati, potitus est Imperator, qui tot felicibus successibus elatus, magis magisq. in sua se stabiliiuit impietate, ratus nimirum se recte credere, cum Deus aduersus Imperij per- duellem adeo immanem atque tremendum hominẽ sibi ita præsto fuisset. Verum tan- tam cladem per Tyrannum in Romanum Imperium illatam, & alias cælitus a Deo ira- to modis diuersis immittas, non nisi in vltionem perfidia accidisse, qui sanioris fuere mē- tis intellexerunt. nam accipe quæ in hanc sententiam in Annalibus a Cedreno dicuntur: Neque vero malorum impetus hoc modo cessaturus erat: sed cum duæ continentes, Europam dico atque Asiam, veluti caput & cauda, diuinitus castigarentur (tametsi id non intelligerent) ira Dei eis cædes, incendia, terræmotus, latrocinia, ciuiles turbas, vrbium inexpectata excidia, signa in cælo & in aere immittente: tandem miseris quo- que insulas veluti medium corporis (quo nulla eius pars plagis careret) mala inuase- runt.

A runt. Sed nimirum corrigi non poterant, qui Dei hominis formam adorandam nega- rent.] Cognouit & ista magnus Theodorus Studita, qui in epistola ad Leonem anno sequenti conscripta antequam penitus bellum confectum esset, de his quæ a Deo irato immissa sunt mala & ostensa prodigia, agit. scies ea cum eadem epistolam suo loco anno sequenti reddemus.

TEMPVS OB- SIDIONIS.

Sic igitur obsidio ciuitatis anno superiori mense Decembri cœpta, hoc anno eodem tempore desijt, verum haud cessauit bellum, quousque Thomas ipse cum filio perijt, atque ciuitates & castella quæ ab Imperatore descuerant capta sunt, adeo vt bellum vs- que ad finem sequentis anni ad secundam Indictionem inchoatam perductum sit, vt pa- tet ex litteris eiusdem Imperatoris Michaelis iam bello peracto conscriptis Indictione secunda ad Ludouicum Imp.

CRETA INSV- LA INVASA A SARRACENIS HISPA NIARVM.

B Quo autem tempore bello ciuili laboraret Constantinopolitana ciuitas, Sarracenos qui erant in Hispania inuasisse ac obtinuisse Cretam insulam, Græcorum Annales te- stantur, ibiq. Cyrillum Gortinae Episcopum, quod Fidem Christianam negare nollet, gloriosum subiisse martyrium tradunt. Verum cum tam Græcorum Menologia quam Latina Martyrologia Cyrilli martyrium referant ad tēpora siue Decij, siue Diocletiani, nihil est quod hoc asseri possit. Ceterum Sarraceni potiti insula, vt eam retinerent, mo- nachi vsi consilio, in loco tuto, Candace nominato, vrbem munitā erexerunt, ex qua vni- uersæ insulæ dominarentur. Factumq. ex hoc est, vt loco Cretæ, insula Candax coepe- rit nominari, atque sic cœpta vulgo Candia dici. habet ista de loco munito Cedrenus.

SEQUITVR Christi annus octingentesimus vigesimustertius prima Indictione si- gnatus, quo Lotharius Cæsar Romam veniens a Paschali Romano Pontifice coro- natus est Imperator. De his autem auctor eius æqualis in Ludouici Imperatoris vita hæc habet: Interea Lotharius filius domini Imperatoris, cum, sicut supra dictum est, a patre in Italiam missus esset, & secundum viro- rum qui cum eo missi erant consilium, opportunitates negociorum ordinasset, & quibusdam perfectis, quibusdam adhuc in- fectis de singulis respondere, & ad patrem de reditu cogitaret: rogatu Paschalis Papæ Romani, imminente sanctæ Paschæ solemnitate, adiit, atque ab eodem carissima am- bitione susceptus, ipso sancto die apud S. Petrum diadema Imperiale cum nomine Au- gusti suscepit: post hæc cum Papiam venisset, aliquantisper necessitatibus semet impe- dientibus, ibidem moratus est; & sic ad patrem mense Iunio peruenit.] Sed quæ interea turbæ sequutæ sunt Romæ, ab eodem auctore sic accipe.

LOTHARIVS CORONATVR ROMAE A PASCHALI PONTIFICE.

Sub hoc tempore, dum videlicet autumnali tempore in Compendio ageretur, perla- tum est Imperatori, Theodorum Primicerium S. R. E. & Leonem Nomenclatorem lu- minibus priuatos ac deinde decollatos in domo Episcopali Lateranensi. Inuidia porro interfectores innascebatur, eo quod diceretur ob fidelitatem Lotharij eos qui interfe- cti sunt, talia fuisse perpeffos. In qua re fama quoque Pontificis lædebatur, dum eius consensui totum adscriberetur. Imperator autem dum ad hanc rem enucleatissime in- uestigandam, Adalungum Abbatem monasterij S. Vedasti, & Humfridum Comitem, mittere curaret; Paschalis Missi superuenerunt Ioannes Episcopus Siluæ candidæ, & Be- nedictus Archidiaconus Sanctæ Ecclesiæ Romanæ, accusationi opponentes excusatio- nem, & super ista Imperatori examinationem offerentes.

DE ROMAE OC- CISIS LVDO- VICVS MONE- TVR.

Quibus auditis & cū congruo responso remissis, Missos destinatos, vt iussum fuerat, Ro- mam ire præcepit, inuestigaturos de dubijs veritatem. Ipse autē, vt visum est, singulis in locis moratus, constituto tempore (id est, Kalendis . . . ad Compendiũ venit, vbi scilicet indixerat hoc anno conuentum. In quo Placito Legati Romam missi redierunt, nuntiantes quod Paschalis Papa ab interfecto- rum nece se cum plurimis Episcoporum sacramento pur- gauit, interfectores autem nequaquã exhibere potuerit. Sed & eos qui interfecti sunt, meritis exigētibus talia perpeffos asseuerauit. Simulq. secū præsentabant Missos ab Apo- stolico directos similia proferentes. Nomina Legatorum sunt Ioannes Episcopus Siluæ

LEGATIO PA- SCHALIS AD LVDOVICVM IMP.

candidæ, Sergius Bibliothecarius, Quirinus subdiaconus & Leo Magister militum. Imperator ergo natura misericordissimus, occisorum vindictam ultra profecti non valens, quamquam multum volens, ab inquisitione huiuscemodi cessandum existimavit, & cum responsis congruis Missos Romanos absoluit.] hætenus auctor in vita Ludouici. Eadem reliqui eiusdem temporis auctores. Inter quos qui ad Aimoinum adiecit Appendicē, ait interfectos damnatos esse a Paschali Pontifice reos maiestatis, & interfectores fuisse ex familia S. Petri ab ipso Paschali defensos: ob idq. ipsum in suspensionem adductum fuisse Paschalem; verum patuit, fuisse ipsum Pontificē eius cædis innocentissimum.

Sane quidem in tanto Pontifice ob insignia merita virtutum electo, & in administratione adeo pio, nefaria ista locum habere potuisse, haud facile quis prudens admiserit, cum præsertim eo sanctitatis culmine esset euectus, vt ingentia quoque miracula palam ediderit, & inter alia celebre illud quod recitat Anastasius verbis istis: Sed neque silentio (inquit) prætereundum esse arbitramur, quod eodem tempore diabolica operante versutia, per quorundam gentis Anglorum desidiam ita est omnis illorum habitatio, quæ eorum lingua, Baxus dicitur, flamma ignis exundante combusta, vt nec etiam vestigia pristinae habitationis in eodem loco inueniri potuissent, vt & ex ipsdem incendijs pene tota porticus quæ ducit ad basilicam principis Apostolorum deuastata sit. Et dum hæc ter beatissimus Pontifex, quasi hora noctis conticinio persensisset: subito propter honorem Ecclesiæ beati Petri Apostoli, atque tantam peregrinorum deuastationem, nudis pedibus, discalceatus pedester cucurrit. Cui tanta omnipotentis Dei in eius aduentu misericordia affuit, vt locum in quo primum idem coangelicus Pontifex constitit, nequaquam vltius impetus ignis transgredi potuerit, sed ipsam Dei clementiam exorando, & multitudine fidelium quæ aderat cooperante flamma ignis, Deo miserante extincta est, sicq. peractum est, vt totius noctis spacium vsque ad auroram perseuerans, in eodem loco perstiterit. Vnde postmodum ter beatissimus Pontifex miseratus illorum peregrinorum inopiam, quæ ob desidiam & diabolicam fraudem irrepit, tanta dona, tantaq. beneficia (sicut semper solitus erat, in eorum necessitatibus) impertiuit in auro atque in argento, tam vel indumentis, quam in alimentis omnibus, vberius ministrabat. Sed & lignorum copia eorum domicilia sicut antea fuerant restaurauit. Porticum etiam quæ ob eandem cladem vastata est, decentius quam fuerat, & melius firmissime restaurauit.] hæc de his Anastasius.

Porro hoc eodem anno etiam sicut in Oriente, in Occidente crebra visa atque audita prodigia, ex terræmotibus inusitatis, ex igne de cælo lapsō, ex quo factæ sunt conflagrationes locorum, pluuia lapidum cum grandine admixtorum, inusitatis fulminibus, pestilentiaq. hominum & animalium; habitumq. est præterea loco prodigij, quod puella vnus ferme anni spacium sine cibo transegerit. His addimus quæ habentur apud Aimoinum & alios: quod in territorio Comensi in vico Grabadona, in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ imago S. Mariæ puerum Iesum suo gremio continētis ac Magorum munera offerentium in abside eiusdem Ecclesiæ depicta, atque ob nimiam vetustatem iam pene abolita, tanta claritate per duorum dierum spacium effulsit, vt omnem splendorem nouæ picturæ suæ venustatis pulchritudinem cernentibus penitus vincere videretur. Magorum tamen imagines, præter munera quæ offerebant, minime claritas illa irradiavit.] hæc ibi. eadem quoque sæpe citatum Francorum Chronicon.

Quæ quidem, quod ad sacram imaginem spectat, haud ociose facta videri poterunt, sed ad confutandos eos qui in Gallijs etiam adorandas esse sacras imagines minime consenserunt, in quem errorem Ludouicum etiam Imperatorem pertrahere, si licuisset, sunt conati, vt inferius suo loco dicitur. Modo autem quæ in tantis prodigijs ad placandum iratum numen sint facta dicamus. De his agens auctor qui vitam scripsit eiusdem Imperatoris, hæc addit: Imperator crebro fieri ieiunia, orationumq. instantia, atque elemosynarum largitionibus Diuinitatem per sacerdotum officium monebat placandam, certissime dicens, per hæc portendi magnam humano generi futuram cladem.] hæc in conuentu apud Compendium habito, in quo redeuntes Roma Legatos excepit.

Quæ autem facta fuerit precum indictio, cum subsequens pestis, fames, & alia mala clades vexaret Gallijs, ex Capitularibus Francorum accipe. sic enim se habet^a.

Capitulare qualiter institutum est in hoc Episcoporum conuentu, id est, vt vnusquisque

A PASCHALI
PAPA EXTIN
CTVM INGEN
DIVM.

DE PRODIGIIS IN OCCIDENTE VISIS.

QVIBVS EXPIATIONIBVS OFFENSVM NVMEN PLACANDVM.

^a Capitul. lib. 9. cap. 336.

A que Episcopus tres Missas & tria psalteria, vnum pro domno Rege, & alium pro exercitu Francorū, tertium pro præsentī tribulatione faciat. Presbyter Missas tres, monachi & monachæ & canonici, vnusquisque psalteria tria, & biduanas omnes faciant, tã Episcopi, monachi & monachæ atque canonici atque eorum infra casati homines vel qui potentes sunt. Et vnusquisque Episcopus, Abbas & Abbatissa qui facere potest libram donet de argento, aut eam valente in elemosyna: mediocres vero dimidiam librã, minores vero, sol. quinque: Episcopi, Abbates & Abbatissæ pauperes famelicos quatuor pro ista strictitate nutrire debeant vsque tempore messium. & qui tantum non possunt, iuxta quod possibilitas est aut tres, aut duos, aut vnum. Comites fortiores libram de argento, aut eam valente donent in elemosyna, mediocres vero mediam libram. Vassus dominicus de Casatis CC. mediam libram. de casatis C. solid. quinque de quinquaginta vnciam vnam, & faciant biduanas, atque eorum homines, atque eorum Casati qui hoc facere possunt: Et qui redimere ipsam triduanam voluerit, fortiores Comites vncias tres, minores denarios, triginta, minores solidum vnum, & de pauperibus famelicis, sicut supradictum est, ipsi faciant. Hæc omnia (si Domino placuerit) pro domno Rege & exercitu Francorum & de præsentī tribulatione Missa S. Ioannis sint completa.] hætenus ibi quæ recensuisse volumus in exemplum publicarum expiationū, quæ ab ipso Imperatore per Episcopos indici solebant, cum vexationes populorum ingruerent. Ceterum harum omnium cælitus immissarum cladum meminit Einardus^a.

Hoc ipso anno concessione Paschalis Papæ Ebbo Archiepiscopus Rhemensis ad Danorum conuersionem profectus est, eiq. Halitgarius adiunctus. ita Rhemensis Ecclesiæ canonicus Adam, qui de his hæc habet: In diebus illis scribitur quod Ebbo Rhemensis Episcopus, cum de salute Gentium religionis studio . . . legationem ad Gentem cum Halitgario suscepit a Paschali Papa, quam postea noster Ansgarius diuina optulante gratia feliciter peregit.] post biennium scilicet vt suo loco inferius dicitur.

Quod ad res spectat Orientales, hoc ipso anno, cum adhuc etiam bello civili Imperium fluctuaret, post obsidionem vrbis Constantinopolitanæ Michael veritus ne accessione Orthodoxorum partes Thomæ excreverent in immensum, astuto consilio conciliare in Ecclesia pacem magno studio videri voluit laborare: cuius rei gratia inter se multo de his agere Orthodoxos & hæreticos vna conuenientes suadere conatus est, refragantibus omnino Catholicis, quod id canones prohiberent: qui tamen ad pacem in Ecclesia fanciendam, quid opus sit factō, per Theodorum Studitam litteris scriptis ad Leonem Sacellarium docuerunt. Extant ipsæ quidem, quibus primum de statu rerum præsentium agitur. sic enim se habent^b.

Leoni Sacellario.

Ingenti gratiarum & responsionum quas debemus, nomine obstricti, paruam quamdam debiti partem reddere nos censemus per litteras ad laudatissimam ac desideratissimam sanctitatem tuã ab humilitate nostra exaratas. Nam & nunc Siluani fratris causa quid respondebimus. Primum quidem, quod cum eum in conspectum suum admiserit Deo cara anima tua, quasi vnum ex familiaribus, mellea affabilitate, hilariq. vultu cum abiecto colloquens ac tractans. Deinde quod de rebus nostris, qui peccatores sumus, ita sciscitata sit, & de vtriusque nostrum corporis infirmitate, & alijs modis suæ in nos caritatis affectum ostenderit, adeo vt diceret: Ego in suspensionem apud eos, qui in vos male affecti sunt venio, quod Studiota sim; & deprecaretur, ne tanti amoris coniunctio vnquam labefactaretur. Hæc nos omnia deuinxerunt, & magis magisq. in sincera dilectione confirmarunt, vt hæc verba vsurparemus: Numquam o Domine vniuersorū, obliuisci nos sinas egregij benefactoris, fidi, vnanimis, probati amatoris, sacri hominis, per omnia & in omnibus tutoris ac patroni, heriq. & domini nostri, sed hæreat in nobis infixus amor etiam post mortem, vnaq. in futuro sæculo comitetur, quando nos inuicem cognituros speramus, & congratulatuos ijs qui spiritus nutu nos amarint.

Verum hinc egrediens oratio, in duplici, si iubes, argumento versabitur. In priore itaque, qui sensus tuus fuerit, domine, idem & noster erit. Sic igitur ordiamur. Phœnicus postquam victus fuerit, debitas legibus poenas dabit. nunc autem ciuile bellum adest, quod sicut alia iræ diuinæ signa, terræmotus, & fames, eluuiōnes maris, atque incendia, ad correptionem nostram a Deo excitatum est, & populi vni, quanta perijt, tantam absumpsit. Postquam ergo miseratus Dominus plagam repressit, minime vult super-

^a Einard. in Marcellino & Petro lib. 3. c. 13. apud Sur. tom. 7. die 1. Junij.

EBBO ARCHIEPISC. RHEMENSIS PRÆDICAT EVANGELIUM DANIS.

STVDET IMP. CONCILIARE IN VNVM CATHOLICOS ET HAERETICOS.

^b Theod. lib. 2. epist. 129. Cod. Colum.

QVAM MAGNO AMORE PROSEQVERIVR LEO STVDITAS MONACHOS.

DIVERSA IRAE DIVINAE SIGNA.

stites perire: alioqui communem omnium cladem; quemadmodum diluuij tempore in-

a Iac. 6. b Rom. 12.

c 2. Reg. 14.

duxisset. Quid igitur? seruari vult eos qui relictii sunt, & venia dignos fieri. Ait enim in Euangelijs, a dimittite & dimittetur vobis, & beati Pauli voce: b Nullus malum vlli pro malo reddat, sed quod bonum est, sectamini semper tum inuicem, tum in omnes. At non sine multa. Nam & Caim cum fratrem occidisset, multiformem & celebratam poenam merito subiit. poenam quoque a se ipso repetijt Lamech, & Absalom qui Ammon fratrem necarat, a patre, iuxta Thecuitidis c problema, nequaquam casus est; nec Absalom parricidam suum occidi volebat idem Dauid, sed neque eos qui cum eodem defecerant, post belli finem perimi iussisse, proditum est. Ac de his haec tenus veluti compendio. Misericors enim Deus per castigationes, id est, exilia, carceres & similia, poenitentiam ab illis tota vita vult obseruari.

ECCLESIASTICA NON IMPERATORIBVS SED EPISCOPIS COMMISIT.

d. Matth. 16.

SAECLARE IUDICIUM OMNINO REICITVR.

MODVS VSTITATVS INEVNDAB CONCORDIAE IN ECCLESIA CATH.

De altero autem capite quid dicemus, cum perspecta sint omnia prudenti ac solerti menti tuae? Eodem nimirum tendebat Leonis Imperatoris conatus, vt nos cum Heterodoxis sermonem conferremus, disceptante illo, atque in oppositum iudicante, vt arbitrabatur. Quin & eius qui nunc imperat, mens eadem fuit, cum ante tres annos nobiscum coram egit: ita tamen vt nequaquam iudicem se futurum diceret, sed hunc atque illum ex ijs scilicet qui nobiscum eadem sentiebant. Sed neque nos qui praesentes aderamus, neque inclytus Pontifex noster id tulit, quippe iniquum & alienum. Non enim de rebus saeculi, carnisq. sermo est, de quibus iudicandi penes Imperatores potestas est, & iudicium saeculare, sed de diuinis ac caelestibus dogmatibus, quae alijs commissa non sunt, quam ijs quibus Deus Verbum dixit: d Quaecumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo, & quaecumque solueritis super terram, erunt soluta & in caelo. Quinam autem hi sunt, quibus hoc iussum fuit? Apostoli; & eorum successores. Quinam porro sunt successores? Qui Romanam nunc primam Sedem tenet. Qui Constantinopolitanam secundam. Qui Alexandrinam, & Antiochenam, & qui Hierosolymitanam. Haec quini vertex, hoc est, quinque Patriarcharum, potestas Ecclesiae, penes hos diuinorum dogmatum iudicium. Imperatorum vero & Praesidum est opem ferre, & comprobare quae decreta sunt, & reconciliare qui carnaliter dissident ac discrepant. Haud aliud quicquam illis de diuinis dogmatibus neque a Deo traditum est; nec si fiat, stabit.

Propterea explosa & reiecta fuerunt circa diuinarum imaginum dogma ea quae sub Constantino quondam & Leone regia potentia atque audacia in conciliabulo acta, & perperam dicta sunt. Quorum causa diuisa haec nostra Ecclesia fuit a ceteris quatuor, anathematismis affecta, perennibus, approbante Spiritu sancto. Post haec, Deo miserante, erectum est cornu Fidei Orthodoxae, magna Irene Imperium obtinente cum surculo suo, quo tempore coaluerunt quae diuisa erant vsque ad proximum Leonem. Sub quo iterum discerpta est Ecclesia nostra, & ab iisdem pariter anathemate damnata. Fieri ergo nulla ratione potest, domine, vt saeculari iudicio diuinum iudicium comparetur, aut vt coalescat haec Ecclesia, non consentientibus quinque Patriarchis.

Quod si roget quispiam, quo pacto fieri id possit? Si excedant, inquam, Ecclesijs Dei Heterodoxi, & propria sedem recipiat Nicephorus sacer Patriarcha. Qui coacto eorum conuentu cum quibus certamen sustinuit, si fieri non possit, vt ab alijs Patriarchis adsint vicarij (quod certe fieri potest, si velit Imperator, Occidentalem interesse, cui & potestas summa defertur Synodi Oecumenicae) attamen pacem conficiet & coniunctionem, Synodicas suas ad primae Sedis Praesulem mittendo. Quod si hoc minime probet Imperator; deflexitq. (vt ipse ait) a veritate Nicephorus Antistes: Mittenda est ad Romanum ex vtraque parte legatio, & inde Fidei accipienda certitudo. Etenim sic res habet, vt si aberret vnus e Patriarchis, a ceteris eiusdem ordinis (quemadmodum diuinus Dionysius tradit) correctionem admittat, non ab Imperatoribus iudicetur, exurgant licet omnes quotquot vmquam fuerunt Imperatores Orthodoxi.] aurea plane & digna tanto doctore & Confessore sententia, qui subdit.

Atq. hoc sane caput despiciere minime debet Imperator noster; sed ante omnia magni facere, in quo & Imperij felicitas, & iuste regnandi munus positum est. Aliud nos nihil sentimus humiles & indigni, orantes pro optabili vitae tuae prosperitate. si quid denique huic epistola deest, de eo venerandorum vestigiorum tuorum adorator tabellarius respondebit. Thucuscque Theodorus. Quibus plane intelligis, inconsulto primae sedis Episcopo, ipso Romano Pontifice, impossibile esse, vt scissi ab Ecclesia vniantur & pax agatur, ad quam

quam componendam primum quidem opus esse, vt Oecumenicum agatur Concilium, auctoritate Apostolicae Sedis, Vicarium suum mittendo. vel si prouincialem Synodum agat Catholicus Patriarcha, scribenda sit inde Synodalis ad ipsum Romanum Pontificem. Si vero impediatur Patriarcha, vt Synodus cogi per ipsum non possit, tum esse mittendas legationes ex vtraque parte ad ipsum Romanum Pontificem Hierarcham totius Ecclesiae. Sicq. in omnibus primae sint deferendae Apostolicae Sedis Antistiti.

At vero quod ad Orthodoxos pertinet, ne cum haereticis subterfugiendo congressum, quam expeteret Imperator, viderentur diffidere iustae causae, atque errorem fouere: placuit eidem Theodoro Studitae nomine omnium vbique existentium Orthodoxorum Apologeticam ad ipsum Imperatorem & eius filium epistolam dare, qua de Fide Catholica quam profiterentur, redderent rationem cuique petenti. Extat ipsa quidem, quae sic se habet, huiusmodi inscriptione praefixa.

a Theod. lib. 2. epist. 200. Cod. Column.

Regibus pijs & religiosissimis a Deo Augustis Imperatoribus Apologia & allocutio omnium vbique dispersorum.

Perspectum est ijs qui praediti sunt ratione, Deum Regem vniuersorum terreni Imperij rem, nomenq. propterea naturae humanae concessisse, vt caelestium imitatione, terrena etiam pacem atque tranquillitatem obtinentia, pari cum laude & adoratione viderentur. Cuius nunc habenas diuino suffragio sortitum Christi aemulum Imperium vestrum, iure nos minimos aduocauit, vt cum eis sermonem conferamus, qui circa Fidei doctrinam a nobis dissentiant; vt hinc nimirum, cognoscatis vtra pars verum proferat, & huic palmam tribuatis, ne inter nos schismata sint, sed idem omnes Orthodoxe sentiamus. In quo quidem vestrum laudauimus perdiscendae Fidei studium; amplius vero laudauimus ipsum pacis componendae consilium, quo subditorum vtilitati ac saluti consulitis. Et vobis quidem hinc praemium erit in claritate claritas ineffabilis, & in Regno Regnum interminum.

STVDIVM PATRIS IMPERII COMMENDATVR.

Verum, o domini optimi, & Dei amantissimi, non potest magnum hoc & exoptandum facinus tam facili negotio & sine labore confici, quoniam magnarum rerum magna semper sunt difficultates. Quid hoc sibi vult? Primum quidem quoniam aduersarij nostri longo tempore, & per synodicos conuentus in opinionibus suis obfirmati sunt: nos vero Apostolorum, Patrumq. sanctionibus sermone de Fide cum ijs conferre prohibemur, qui sic occupati sunt. Deinde quoniam huiusce rei iudicium non ad alios pertinet, quam ad eos qui soli hanc a Domino potestatem per Spiritum acceperunt, consentientibus & comprobantibus etiam vobis, qui ad hoc ipsum a Deo praecipue vocati estis. Sincera autem & incorrupta Christianae religionis nostrae sententia qualis sit, necesse arbitror exponi.

CAUSAE CVR CATHOLICI RECUSENT CONFERRE CVM HAERETICIS.

Credimus in vnum Deum, qui in Patre & Filio & Spiritu sancto adoratur & conglorificatur, laudatissimam omnium effectricem & principem Trinitatem, iuxta nobis traditum a CCC.X. & VIII. sanctis Patribus diuinitus inspiratum Symbolum, per quod omnis haeresis explosa est, & a quo omnis sancta Synodus pendet tamquam a radice rami & a fonte fluuius. Hinc enim Secunda dominicam Spiritus vocem declarauit. dein Tertia Synodus sanctam Mariam Deiparam, vt quae ipsum vnigenitum Dei Filium enixa esset, pronuntiauit. Tum Quarta ex duabus & in duabus naturis singularem secundum hypostasim Dominum nostrum Iesum Christum asseruit. post Quinta Origenem & eius similes prohyparctitas, id est, praexistentiae animarum assertores, anathemate damnauit. Tum Sexta consequenter ad duas naturas duas quoque voluntates & operationes in vno Christo esse docuit. Demum Septima superiores sequens, quia duplices omnes in vno Christo naturales proprietates, eundem incircumscriptum iuxta id quod non cernitur, circumscriptum iuxta id quod cernitur esse sanxit. quatenus ex locis fundatam tenens veritatem ex naturali nimirum doctrina, ex Patrum auctoritatibus, ex Synodis decretis, & ex antiqua consuetudine.] pergit secundum haec tria probationum capita de sacrarum imaginum veneratione doctrinam firmiter stabilire, de his prolixius agens; quae cum magna ex parte repetita habeantur in superius recitatis epistolis, ne nimis caprolixitate oneremus Lectorem, hic ea describere praetermittimus. Demum vero ita claudunt epistolam: Hanc Fidem amplexae sunt Synodi sanctae; & huic suffragantur omnes vbique locorum Ecclesiae tum in Oriente, tum in Occidente, tum in Septentrione &

QVAE FIDES ORTHODOXORVM SIT EXPOSITVR.

mari : quam & nos minimi amplectentes, oramus, iureq. supplicamus pro pio Imperio A vestro.] hæc Orthodoxi.

QUANDO
THEODORVS
STVDITARE
REDIT CON-
STANTINO-
POLI.

Ad hoc tempus spectat, quod Michael res gestas a Theodoro prosequutus, quæ reli-
quæ eius fuerint actiones vsque ad obitum, qui anno sexto Michaelis obigit, narrans, sic
incipit : Thoma vero copijs suis repente destituito, & in potestatem Imperatoris redacto,
urbem Constantinopolitanam, in quam (vt dictum est) confugerat metu Tyranni, mox iterum
reliquit. Non tamen amplius ad Crescentis loca profectus est, sed in Acritorum penin-
sula, S. Tryphoni sacra, sedem fixit. ex qua sæpius ad Patriarcham ventitabat, *Nicepho-
rum scilicet*, & cum eo pro re nata differens, desiderium magis magisq. incendebat :
Patriarcha vicissim amoris officia reddente, animiq. studium multis argumentis de-
clarante. Qui aliquando abundantem amoris vim patefacere cupiens, audientibus mul-
tis Episcopis, tum alias Sancti laudes commemorabat, tum ærumnas quas pertulit, super B
omnes extollebat, exilia eius & carceres enumerans, vel alia omnia corporis supplicia.
Vt autem conuiuari simul ambos oportuit vniq. mensæ accumbere : alios quidem Pa-
triarcha infra se sedere iussit & post illum sedes sortiri, solum autem Sanctum in vna ead-
emq. cathedra epulari. Reuerendus enim aiebat mihi omniq. honore colendus admi-
rabilis hic, vti cum omnia feceris, numquam pro eius merito feceris ob eminentem eius
virtutem, incomparabilemque humilitatem : neque cum vel si omnes mortalium hono-
res proponas, illum vniquam ab animi modestia dimoueas, aut abiectum modicumq.
de se sensum ponere persuadeas. quo nomine longe a nobis præferendus in honore, lon-
geq. in amore præstantior est ijs, qui me comitantur. Tanta erat Patriarchæ erga
magnum Theodorum veneratio, tantus amor & caritas. sic illi omnes primas conce-
debant, præclare secum agi existimantes, si post illum censerentur. C

NICEPHORVS
PATRIARCHA
QUANTO HO-
NORE SIT
PROSECVTVS
THEODORVM.

Procul absit liuor, pulchris omnibus succensere solitus, maculasq. inurere melioribus;
fileat lingua fuitiles nugas garriens, & falsa impudenter deblaterans. Quis enim horum
intuens diuinorum virorum benevolentiam, concordiam, mutuamq. coniunctionem,
non calumniatores istos irrideat, in rebus adeo notis cauillari volentes, & veritatem so-
lis luce clariorem obscurare atque confundere, quasi non habeant vbi sua cælent, aut
vnde aliter placere possint, nisi ceteris insidiantur? Verum illi suo negotio vtantur; nos
certe veritatis vbique studiosi, in ea nunc vel maxime consistemus, qua videlicet freti,
res Patrum, vt fuerunt, exposuimus, & sinceram ac minime fucatam benevolentiam fa-
ctis ipsis comprobauimus.] ista Michael, quod inter alia inuidi & calumniatores spar-
sissent in vulgus, Theodorum non communicare cum Nicephoro ipso Constantinopoli-
tano Patriarcha, aliaq. contexuissent in eum crimina, de quibus omnibus extat eiusdem D
Theodori ad Petrum Nicææ Episcopum epistola his verbis conscripta.

CALVMNIIS
IMPETITVS
THEODORVS.

Theod. lib. 2.
epist. 127. Cod.
Column.

Nunc opportune scribimus paternæ sanctitatis tuæ, postquam ab exilio reuersi sumus.
Arabum siquidem incurfus cum alijs permultis nos quoque humiles a remotis oris
expellens ante urbem in Principem insulam abegit, in qua quibus ærumnis affecti
fuerimus, partim a perfugarum agente nos turba, partim ab æstu, & aquis ad potum
minime aptis, quid opus est dicere? Deinde vero, vt inde progressi vicina Chalcedoni
loca tenuimus, illic ambo in grauissimum incidimus morbum, qui miserum corpus
totum septem dies renum doloribus afflixit, atque (vt semel dicam) plane laborio-
sum iter nostrum fuit. Attamen tria hæc diuino munere nobis obtigerunt. primum
vt beatissimum Pontificem nostrum adoraremus, sacris eius precibus fruente: dein-
de hos atque illos sacros Patres ac fratres: tertio vt obiectiones & criminationes di- E
luentes, quas contra nos nescio vnde pacis opifices* concinnarunt.] quænam ista fue-
rint, attende.

THEODORI
EPIST. APO-
LOGETICA AD
VERVS CA-
LVMNIATO-
RES.

* per antiphrasim

Schismaticos nos confinxere, a diuini Pontificis nostri consortio auersos, Idionomos
appellarunt, id est, priuati iuris auctores, in eorum pœnis qui hæreticæ communioni
adhæserunt. alia multa, quæ epistola includere molestius foret.] Ad hanc itaque eluendâ
calumniam, iam intelligis factum esse, vt ipse adiret S. Nicephorum Patriarcham, & cum
illo etiam mensa participaret, spectantibus omnibus. cū & Patriarcha hoc sciens, ad istud
ipsum refellendum, adeo honorifice voluit excepisse atque præ ceteris coluisse, atque of-
ficijs demeruisse Theodorum. Quæ omnia eadem ex causa a Michaelle fuisse conscripta
vidimus, vt ex his omnibus obstrui posset os loquentium iniqua. Sed & quid ad has &
ad alias calumnias respondeat, ipsum audi.

Verum

A Verum ad singula (vt diximus) apposite precibus tuis respondentēs : Cum sacro Pon-
tifice nostro communicare nos ostendimus, qui & summa humanitate nos excepit &
amore tractauit, & dimisit, nullo verbo de his quæ per dolum composita fuerant, interie-
cto.] Vide in his modestiam viri silentio inuoluentis tanta illa, quæ ab ipso Patriarcha in
se collata essent officia summi honoris & gloriæ, factum vitare satius ducens, quam ple-
nius obiectione calumniæ satisfacere : sed quæ tacuit ipse, per Michaellem Deus voluit no-
ta fieri. sed pergit ipse de iisdem : Quin etiam cum mentio fieret de domino ac beato
Tarasio (nam & ab eo dixerant Patrum scilicet * amatores nos descivisse, & secundam
in Nicæa sanctam Synodum Localem, id est, non Oecumenicam appellare) probauimus nos & illum in sanctis Patribus habere, & Synodum verbis scriptisq. Oecumeni-
cam confiteri, licet vsquam aliquando & aliquo modo quibusdam aliter responderimus, * per antiphrasim
B quæ quidem non oportet, sicut nec ea quæ tum aliter acta fuerant, nunc inquirere &
refricare. Id enim tumultus causam præbet, nec emolumentum vllum adfert, sed alter-
cationes potius & offendiculum Ecclesiæ Dei.

DILVNTVR
A THEODORO
CALVMNIÆ.

* per antiphrasim

VETERES ET
INVITILES
QUESTIO-
NES SOPIEN-
DAB.

Hoc & illo modo hi & illi scripserunt, egerunt singuli, verum tenere se arbitantes.
Multis annis, vt nosti, desideratissime, quod vulgo iactatur, peractum est, Orienti &
Occidenti patefactum. Quæ gesta, quæ scripta sunt, euertere neutra pars potest. Nunc
est tempus concordia, nunc tempus in commune decertandi. Auctoris monumenta,
siquidem recte habere posteris videbuntur, laude digna; sin minus, secus. Fidelis ser-
mo, nec aliud hac de re dicere libet, neque in præsens, neque in posterum. Ostendet-
que, inquit, dies reuelationis & nouissimus ignis, quo iudicantur nostra & purgantur.
Hæc simul quidem tamquam vnanimo Patri & pacis auctori; simul etiam quia dolo-
ris commemoratio solatium dolentibus parere consuevit, necessario a me scripta sunt.
C Quod si consolatorem te nobis humilibus præbueris : caritatis scopum amplectens, om-
nino tuos nos reddes in omnibus peculiare. Qui nobiscum sunt sanctitatem tuam plu-
rimum salutant. eos qui tecum sunt salutamus & nos plurimum, sanctissime.] hucus-
que ad Petrum Theodorus.

Quod vero hac data ad Petrum epistola idem Theodorus affirmet se post visitationē
Nicephori, alios etiā sanctos Patres inuississe: hic opportune agendū est de visitatione ma-
gni illius Ioannicij Anachoretæ, de quo sæpe mentio facta est, quem ipse Theodorus his
ferme diebus inuissit vna cum alijs, inter quos & Petrus, ad quem dictā scripsit epistolam,
Nicææ Episcopus vnus fuit. Habentur ista in rebus gestis eiusdē Ioannicij, quam fidelissi-
me ab auctore eiusdem temporis conscripta verbis istis : Huic magno Ioannicio Patri erat
D studio, si quos ad se audiebat ascendere, e monte descendere, & eis obuiam procedere.
Cur hoc faciens? magnam in ascensu resecans vexationem eorum, qui ad ipsum ascen-
debant : est enim asper & accliuus ad montem ascensus, & non facile nec expeditum iter
præbens ascendentibus. Aliquando itaque is cui obtigerat Chalcedonenfis Pontifica-
tus, & cui Nicææ, Petrus, & Theodorus præfectus insignis gregis Studij cum Ioseph &
Clemente ad ipsum accedebant. Hoc autem cum cognouisset Sanctus, volens eorum
magnam leuare viæ molestiam, ad eos descendit de monte. Cum vero hominis Dei es-
sent partes & facere & dicere ea quæ essent Deo grata : in sermone quem apud ipsos ha-
buit, censebat humilitatem esse præferendam omnibus virtutibus. Postquam autem
ad cibum sumendum iam accessissent : Ne conturberis, inquit, fratri Ioseph, sed sis pa-
ratus ad exitum. Hoc quidem tunc sic dictum, quidnam sibi vellet, dubitabatur ab ijs
E qui audierant. Cum autem post decem & octo dies Ioseph e vita decessisset, recte intel-
lexerunt quid sibi vellet quod magnus dixerat.] hæc tantum de his auctor. Quæ vero
post hæc idem Theodorus de hoc mutuo congressu ad ipsum magnum Ioannicium scri-
pserit, suo loco dicturi sumus.

THEODORVS
STVDITA
CVM ALIIS
VISITAT
IOANNI-
CIVM ANA-
CHORETAM.

Accidit inter hæc mirandum quippiam, quod filius Leonis Armeni Basilus nomine,
qui executione castrationis (vt dictum est) facta iussu Michaelis Balbi Imperatoris, vo-
cem amiserat, ad statuam sancti Gregorij Nazianzeni vocem receperit, & cum ea Ca-
tholicam pariter Fidem in cultu sacrarum imaginum fuerit consecutus, necnon ma-
ter eius Theodora siue Theodosia nuncupata in monasterio relegata, pariter se Ortho-
doxis adiunxerit. Porro de tanto miraculo ista ex antiquioribus Annalibus recitat Ce-
drenus : Vxorem Leonis (*Theodosiam hanc nominat ipse*) in monasterio quod Dominorum
dicitur, inclusit, filios mares in Prota insula. Qui cum ibi castrarentur, Theodorus in-

BASILIO LEONIS IMP. FILIO REDDITUR TYR. LOQUELA.

fata concessit; Eustathius vero qui alio nomine Basilius dicitur, vocis vsu ab executione virilium priuatus, eius restitutionem cum Deum flagitauit tum Gregorium Theologiae nomine illustrem, cuius ibi forte quaedam statua erat: Exaudiuit eum Sanctus ille, visaq. est ei imago sacra, mane iubens ceram quam porrigebat legere. Ac Basilius fidem dicto habens, ingressus Ecclesiam, clara & purissima voce recitauit hæc.

RVRSVS IESVS MEVS, est exordium panegyricæ orationis Gregorij Nazianzeni in sancta lumina: Voce itaque recepta, traditam a patre sibi impietatem abominatus, gratum se erga sacras imagines præbuit. Verum hæc aliquanto post euenerunt, ab eorum exilio scilicet.] ista Cüropalata, ex quo Cedrenus; qui licet de matre eius Augusta nihil meminere, liquet tamen Theodori Studitæ testificatione, ipsam vna cum Basilio filio Fidem Catholicam esse professam in manibus quorundam Orthodoxorum monachorū, paratamq. fuisse eius rei gratia, si oporteret, sustinere quoque martyrium. Extat siquidem tanti Patris ad Theodoram siue Theodosiam Augustam atque ad Basilius eius filium eiusmodi epistola, hac inscriptione notata.

Theodoræ Augustæ & Basilio filio eius. Cum ex varijs fide dignis, in primisq. ex pijsimo Efaia Episcopo, & ex reuerendissimo Medicij Antistite sanctis Patribus nostris de rerum vestrarum statu accepissemus, quod Domini nostri optimi nutu, ad pietatis, rectæq. Fidei rationem & modum conuerfi fueritis, pristino errori valedicentes, vt qui a Deo non coeperit, sed ab aduersa parte, cum religio tua ex pia sit radice (talem siquidem fuisse fatendum est, virum illum Deo dilectum, omniq. probitate conspicuum, eius videlicet genitorem) egimus Deo gratias, qui non permisit vos in hæresis caligine permanere, sed mentes vestras felici lumine impleuit, vt cognosceretis Iesum Christum Filium Dei in forma nostra per misericordiam suæ viscera natum, vt figmentum suum ab interitu redimeret, more nostro depingi atque effingi, ne qua illi desit humanarum proprietatum, cum maneat idem, quatenus Deus, incircumscriptus, & qui paternas proprietates sub eadem persona retinet, ex quo mediator Dei & hominum apparuit, medio ipso extrema participans, & per seipsum diuinæ nos naturæ participes efficiens. Sicut enim fieri nequit, vt Deus ipse cum sit, Patriq. æqualis, non extra omnem sit circumscriptionem (infinite siquidem est Deus & interminus & incomprehensibilis) eodem modo capi non potest; & cum verus homo sit ipse, & nobis similis factus per omnia, intra circumscriptionem non maneat, comprehensibile quippe est eius corpus tactuq. palpabile & colore visibile.] inculcat ista Theodoræ Augustæ, quod veneno mariti Leonis Armeni potata esset, quo ille diceret, Christi effigiem pingi non posse, quod Deus ipse sit incircumscriptus. Aduersus quem adeo manifestum errorem (vt vidimus) sub Leone Imperatore idem Theodorus sæpius disputarat, in quem etiam modo eiusdem Theodoræ occasione stylum exeruit. pergit enim.

Quod non contentes Iconomachi, Christi negatores manifesto facti sunt, corporatum incorporeum arbitrantes, cumq. qui nobiscum natus est, naturæ nostræ expertem decernentes. Hinc concussus est mundus, negatus est Christus per venerandam imaginem suam, & Deipara, & Sancti omnes: per imaginis enim receptionem, recipitur is, cuius est imago, sicut e contra, per reiectionem rejicitur. Hinc ebullijt persecutio, & Patriarcha relegatus est, sacerdotes atque Episcopi, monachi & sæculares sanctissimi, alij exilio & carceribus addicti, alij verberibus, fameq. cruciati, nonnulli etiam enecti. Hinc extorres in montibus, in speluncis & cauernis terræ, qui Deo mortale nihil prætulere. Hinc diruta templa, & sacra profanata, & diuina donaria igni tradita, clamoreq. (vt paucis dicam) & direptione plena omnia. Tales erant impietatis conatus, vt ex fructu arbor cognoscatur. Postquam autem diuina vos gratia (sicuti dixi) amplexa est per egregiam confessionem, quam Patribus professi estis: nos quoque humiles ista nimirum confessionis fiducia freti, simul etiam dominam cum ceteris in clytis ramis suscipimus, & Orthodoxæ Fidei partibus; seu potius Dei Ecclesiæ accensimus, venientesq. ad humilitatem nostram vos veneramus, & vobiscum communicamus, gratias agentes Deo, qui magna & inuestigabilia facit, quorum non est numerus; qui ex tenebris ad lucem deducit, & ex via erroris ad pietatis semitam omnes transfert, qui vero corde saluari cupiunt. Atque hæc quidē in hunc modum: Ceterū postquam designata nobis fuit a magno Imperatore

MAIORVM OMNIVM PER HAM HAERESIM INVECTO RVM COMPEN DIVM.

peratore Chalcita insula ad domiciliū habitationis: non mediocriter contristauit non solum nos, sed multos etiam ex Patribus, quod vniuersus fratrum coetus cum Antistite, veteri suo monasterio eieci sint, & nunc huc, illucq. circumagantur, & quod visi simus linguas aperire ad pristina conuicia. Verumtamen, quoniam per Clementem spiritualem filium nostrum respondistis, ita atque ita constitutam ex regia auctoritate rem fuisse, tristitiam depulimus. Hoc vero obtestamur, vt quantum coniti vobis licet, egredientium dolorem mitigetis, quia scriptum est: Ne des homini locum, vt maledicat tibi. Et vt quid, ait, libertas mea iudicatur ab aliena conscientia?] hucusque Theodori epistola ad Theodoram Augustam & Basilius.

DE RELEGATIONE THEODORI IN INSULAM.

a Prou. 30. b. I. Cor. 10.

Porro Clemens iste, cuius hic mentio habetur, Præpositus eiusdem erat monasterij, tabellarij tamen munere fungens pietatis causa, vt idem Theodorus affirmat in epistola ad dispersos fratres.

c Theod. lib. 2. epist. 90. Cod. Column.

REDEMPTORIS annus agitur octingentesimus vigesimusquartus, Indictione secunda, quo Paschalis Papa cum sedisset annos septem, menses tres, dies sexdecim secundum Anastasium, siue decem & septem, moritur pridie Idus Maias. Præter illa quæ dicta sunt, hæc de rebus ab eo gestis leguntur, incerto tamen Pontificatus anno: Hic (inquit idem Anastasius) beatissimus Præsul multa corpora Sanctorum requirens inuenit quæ & diligentius intra ciuitatem in honorem & gloriam Dei honeste recondidit. Rogam etiam omni clero suo in presbyterio multipliciter ampliavit. & captiuos non tantum in transmarinis regionibus viros & mulieres auro & argento, sed alios in partibus Hispaniæ & alijs longinquis regionibus, sicut bonus pastor redemit.

PASCHALIS PAPAE OBITUVS.

Fecit in sacro altare beati Petri principis Apostolorum vestem miræ magnitudinis, pulchram & decoram nimis ex auro gemmisq. contextam, præfigurantem historiam, qualiter idem Apostolus a vinculis per Angelum ereptus est. In cuius venerabili basilica ante aditum qui ducit ad corpus in loco Ferratæ, altare constituit, in quo & venerandum beati Xysti Martyris atque Pontificis corpus honestissime collocavit. In quo & corpora beatissimorum Martyrum Processi & Martiniani, ad honorem & gloriam omnipotentis Dei memorialiter, honorificeq. recondidit. In cuius abside imaginem pulcherrimam de argento inauratam cum diuersis historijs inter marmorum concretationes ordinatas infixit, pensantem libras sexagintaduas & semis, simulq. & lilia de argento pensantia libras decem & septem & uncias tres; necnon & gabathas ex argento purissimo numero septem, pensantes simul libras tredecim & semis. Imagines etiam de argento deauratas fecit in eodem venerabili loco numero tres, vnam Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & duas beatorum Martyrum Processi & Martiniani pensantes simul libras trigintafex: necnon & aliam imaginem de auro purissimo obtulit ad ornatum præfati Oratorij pensantem libras tredecim & uncias tres. simili modo canistra ex argento purissimo numero octo, pensantia omnia libras quadragintatres, pariter & concham ad spongiam pro nocturnis diligentius ibidem constituit pensantem libras septem & uncias nouem.

ORNAMENTA IN ECCLESIA S. PETRI.

SS. MARTYRVM PROCESSI ET MARTINIANI.

vigilij

Item & clauis in modum Crucis ex auro purissimo cum gemmis ornatas in eodem loco posuit pensantes libras vbi & regularem ordinavit ex argenteis laminis superinductum pensantibus libras viginti, super quem constituit arcus duos argenteos, & gammadias quatuor, pensantes simul libras sexaginta. Propitiatorium altaris laminis argenteis circumduxit, atque sacram Confessionem eorum exterius, interiusq. eodem modo cum regulis exornauit. Et super altare eorundem beatissimorum Martyrum vestes duas constituit, ex quibus vnam de fundato cum Cruce de chrysoclauo, & alteram de quadraplo. Vela quoque maiora de fundato numero septem cum periclysi de blatthi circumlata.] Et inferius de his quæ itidem ad ornatum pertinent Ecclesiarum.

Hic præclarus & venerabilis Pontifex fecit in Ecclesia beati Petri Apostolorum principis

QVAE OBTV-
LIT S. PETRI
ECCLIESIAE.

cipis nutritoris sui vela de chrysoclauo per arcus presbyterij habentia historiam de mi-
rabilibus Apostolorum, quæ per eos Dominus operari dignatus est, numero quadragin-
ta sex.] & inferius.

Obtulit ibidem imaginem ex auro purissimo, habentem vultum S. Dei Genitricis
Mariæ, pensantem libras decem & vncias quatuor. Obtulit & alias vestes & vela Cru-
cibus ornata.

S. MARIA IN
DOMNICA RE-
STAVRATA
ET ORNATA.

Ecclesiam denique sanctæ Dei Genitricis Mariæ, quæ appellatur Domnica, iam rui-
næ proximam a fundamentis renouavit, absidemq. eius Ecclesiæ musiuo mirifice deco-
rauit, vbi & plurima obtulit dona scilicet ciborium de argento pensans libras
Propitiatorium sacri altaris ex laminis argenteis compe decorauit, Confessionem quo-
que cum regulis intus & foris ex argento adornauit, pensante libras centum quindecim
& vncias tres. Gabatham ex auro pensantem libras duas & vncias octo, arcum ex argen-
to, columnellæ duæ cum gammadijs duabus pensantes libras Fecit super altare
vestem de chrysoclauo, habentem historiam Natiuitatis Dominicæ. Item fecit sacro al-
tari vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. Aliam vestem de blatthi Byzanteo,
habentem tabulam de chrysoclauo cum vultu sanctæ Dei Genitricis & Angelos stantes
in obsequio cum periclysi de stauraci. Aliam pariter vestem de stauraci habentem pa-
uones & in medio Crucem de blatthi. Porro & vestes duas de quadraplo, habentes in
medio Cruces de blatthi. Item vestem ex auro textam cum periclysi de blatthi, co-
opertorium rubrum de serico. Fecit & in circuitu altaris vela rubra serica quatuor
cum gammadijs, & Cruces de quadraplo. Trabem quoque ante vestibulum altaris, ve-
la Tyria tria, & quinque de quadraplo, per arcus maiores vela de quadraplo viginti, &
per arcus presbyterij vela de stauraci quatuor, in ingressu presbyterij vela Tyria tria, C
& in ingressu eiusdem Ecclesiæ cortinam maiorem de quadraplo, cum periclysi
de fundato.] Et post multa superius cum de sancta Cæcilia egimus enarrata, hæc
habet.

HOSPITALE
S. PEREGRINI
REDITIBVS
AVCTVM.

Itemq. ob dilectionem quam habuit erga prædecessorem suum piæ memoriæ dom-
num Leonem tertium Papam, hospitale S. Peregrini positum ad B. Petrum Apostolum
in loco qui vocatur Naumachia, quod idem Leo construxerat, quod ob neglectum atque
destitutionem Præpositorum paupertatis inopia consumi videbatur, fundis, massis, &
casalibus cum colonis & domibus locupletauit.] & inferius.

MONASTERIUM
SS. SER-
GII ET BAC-
CHI.

Monasterium SS. Sergij & Bacchi prope formam Aquæductus Patriarchij Lateranen-
sis positum rebus omnibus desolatum, ita vt ancillæ Dei quæ ibidem erant, paupertatis
inopia laborarent, nec Domino laudes decantarent: ad eas subleuandas ditauit faculta-
tibus, familijs, mansis, vineis, domibus, vrbis & rusticis locis, quatenus nulla necessi-
tate impeditæ, Deo laudes in Ecclesia Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, sita iuxta La-
teranense Patriarchium decantarent.

ECCLIESIA SS.
COSMAE ET
DANIANI.

In Ecclesia beatorum Martyrum Cosmæ & Damiani in Via sacra fecit vestem de Ty-
rio, habentem in medio tabulam cum vultu Domini nostri Iesu Christi, atque beatorum
Martyrum Cosmæ & Damiani cum alijs tribus fratribus Anthimo, Leontio, & Eupre-
pio, & Crucem habentem ex auro textam, & periclysin de holoserico, & super altare
coopertorium de Tyrio mirifice ornatum, & ante vestibulum eiusdem altaris fecit vela
Tyria cum periclysi de blatthi Byzanteo numero tria.

In monasterio S. Saluatoris in territorio Reatino fecit vestem de chrysoclauo cum hi-
storia, qualiter idem Dominus noster Iesus Christus cum Angelis & Apostolis in cælo E
coruscat, diuersis ornatam margaritis. Obtulit & aliam vestem de fundato, habentem
Cruces de blatthi.

Pari modo in Ecclesia beati Mennæ fecit vestem de quadraplo cum periclysi de blat-
thi Byzanteo.

In Ecclesia S. Petri Apostoli ad Centumcellas fecit calicem & patenam de argento de-
auratam pensantem libras quatuor & vncias tres.

Fecit in Ecclesia S. Petri nutritoris sui Euangelia cum blatthi ex argento, pensante li-
bras octo & vncias octo.

In monasterio beati Stephani Protomartyris apud sanctum Petrum vestes albas holo-
sericas quatuor, habentes in medio Cruces de auro textas cum diuersis margaritis & alias
diuersi generis.

In

A In diaconia beati Archangeli obtulit vestem de blatthi Byzanteo, habentem in me-
dio Crucem de chrysoclauo & periclysi.

In Ecclesia beati Quiriaci Martyris in Thermis obtulit vela de fundato numero octo
habentia periclysin.

In Oratorio beati Archangeli, quod prædecessor eius domnus Leo Papa construxit, S. ARCHAN-
GELI.
obtulit vestem albam, habentem in medio tabulam de chrysoclauo, cum historia
Dominicæ Resurrectionis, & aliam vestem de fundato, & periclysin de chrysoclauo,
& aliam vestem de quadraplo circumfutam habentem imaginem Dei Genitricis Mariæ.

S. MARIAE AD
PRAESEPE.

Præterea idem Pontifex diuina inspiratione pulsatus, Ecclesiam sanctæ Mariæ Domi-
næ nostræ Ad præsepe cernens tali modo constructam, vt post Sedem Pontificis mulie-
res ad sacra Missarum solemnias stantes, prope assistere iuxta Pontificem viderentur:
B ita vt si quid colloqui Pontifex cum sibi assistentibus voluisset, ex propinqua valde mu-
lierum frequentia nequaquam eis sine illarum interuentione liceret: largum ibidem
locum inesse, in quem sedem mutare valeret, cerneret, dato operis studio sedem inferius
positam sursum ponere fecit, vt in eo facilius Domino preces effundere posset; & orna-
uit marmoribus & scalas fecit quibus ad eam ascenderetur, & pauimentum pretiosis
marmoribus strauit, erexitq. sex columnas purpurei coloris ante Confessionem sacri al-
taris, super quas candidi marmoris trabes posuit, purpureis dextra læuaq. marmoribus
nectens illas cælaturis satis commode decorauit. Presbyterium quoque ipsius Ecclesiæ
diuersis marmoribus in melius quam fuerat reparauit. Propitiatorium sacri altaris &
Confessionem exterius, interiusq. cum * virgulis ex auro purissimo decorauit pensante * regulis
libras centum septuaginta quatuor & vncias sex: similiter & altare ipsius basilicæ argen-
teis laminis cum historijs diuersis posuit & deaurauit pensantibus libris trecentis octo-
ginta quinque: obtulit, & gabathas ex auro purissimo cum diuersis gemmis numero sex
pensantes libras viginti & vncias sex. Et constituit vt semper diebus ac noctibus ante
sacrum altare lucernæ ardeant.

Fecit etiam ibidem imaginem argenteam deauratam cum vultu Dei Genitricis Mariæ
pensantem libras decem & septem & vncias tres. Obtulit & super altare diuersi generis
vestes pretiosas, de chrysoclauo duas habentes historiam Dominicæ Natiuitatis Domini
nostri Iesu Christi cum periclysi diuersis ornatas gemmis, & margaritis decoratas.
aliam vestem de chrysoclauo habentem historiam qualiter Christus in Iordane baptiza-
tus est: & aliam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis: & aliam cum historia Af-
sumptionis eiusdem Dei Genitricis Mariæ diuersis margaritis ornatam: & aliam habentem
D Ascensionem Christi: & aliam aduentus Spiritus sancti pariter ornatam margaritis:
& alias diuersi generis, & vela iisdem historijs formata.] & inferius: Etiam altare Præse-
pis seu venerabilem Confessionem ex auro purissimo diuersis historijs mirifice compsit
& decorauit pensante libras centum triginta quatuor & vncias quatuor, similiter & ex
argento deaurato cum varijs historijs pensante lib. . . Item gabathas ex auro purissi-
mo quatuor pensantes libras octo & vncias decem, posuit & illic vela de alythino cum
periclysi de blatthi Byzanteo & alia.

Idem vero a Deo protectus venerabilis & præclarus Pontifex fecit Propitiatorium in
basilica S. Petri, vbi corpus eius quiescit, spanoclistum ex auro fuluo cum diuersis histo- S. PETRI.
rijs depictum atque mirifice decoratum pensante libras ducentas. Item in dicta Ecclesia
ob amorem eiusdem Apostoli fautoris sui obtulit vela chrysoclaua per arcus presbyterij
E habentia historiam Dominicæ Passionis, & Resurrectionis Iesu Christi Domini nostri nu-
mero quadraginta quatuor.] & in fine: Fecit autem ordinationes duas, vnam quidem mense
Decembri, aliam mense Martij, creauit presbyteros diaconos sex, Episcopos per
diuersa loca numero cessauit Episcopatus eius dies quatuor.

Sicq. successor eius creatus est decimoquarto Kal. Iunias Eugenius secundus filius Bo-
mundi, ex presbytero Cardinali Tit. S. Sabinæ. de quo hæc apud Anastasium: Hic vene-
rabilis & præclarus vir magnæ simplicitatis ac humilitatis fuit, doctus sciëntia & sermone
præcipuus, forma decorus, largus petentibus, mundi contēptor: sola quæ Christo essent
placita, diebus ac noctibus cogitabat.] In rebus autem gestis Ludouici Imperatoris per
annos singulos ab eius domestico digestis hæc de Eugenij leguntur electione, hoc anno.

Legati Romani Pontificis Paschalis Romam regressi, eundem valida infirmitate de-
tentum & morti iam proximum inuenerunt: qui etiam paucis post aduentum eorum
diebus

diebus vita decessit: in cuius locum, cum duo per contentionem populi fuissent electi, A
Eugenius tamen Archipresbyter Tituli S. Sabinæ, vincente nobilium parte, subrogatus
& ordinatus est.] hæc ibi.

OB SCHISMA
CONFELATVM
LOTHARIVS
ROMAM MIS-
SVS.

Porro eiusmodi schisma cuius sic breuiter auctor meminit, haud leuis fuisse momenti
significans ea, quæ post electum, probatumque. Eugenium remansissent, subiiciuntur, nimirum
ob Romanorum implacabiles diffensiones ab eo, quibus vniuersa Vrbs flagraret, opus fuisse
Ludouico Imperatori, ad has componendas mittere Lotharium filium suum: Etenim Pontifex
ab altera parte populi postulatus, ab altera haud adeo libenter acceptus erat, vt se ipsi in
omnibus crederet, vt qui a parte aduersariorum stare sibi persuaderet. Ad has igitur sedan-
das haud leuioris momenti discordias, Lotharius, vt dictum est, mittitur a Ludouico in Vr-
bem. nam audi eundem auctorem: Cuius rei nuntium Quirinus subdiaconus vnus ex ijs qui
priori legatione fungebantur, ad Imperatorem detulit circiter VIII. Kal. Iulias. Prænutia- B
to placito Compendij habito, ipso ad Britannicam expeditionem per se faciendam animo
intento, Lotharium filium Imperij socium Romam mittere decreuit, vt vice sua functus
ea quæ rerum necessitas flagitare videbatur, cum nouo Pontifice atque Romano Populo sta-
tueret atque firmaret. Ille ad hæc exequenda post medium Augustum in Italiam profectus
est.] hæc ibi. Et post multa de rebus gestis Ludouici, hæc de Lothario Romam profecto.

RES GESTAE
PER LOTHA-
RIUM IN VR-
BE.

Lotharius vero iuxta patris præceptum Romam profectus ab Eugenio Pontifice ho-
norifice suscipitur. Cui cum iniuncta sibi patefaceret, statum Populi Romani iamdu-
dum quorundam Præsulum perueritate deprauatum memorati Pontificis beneuola
assensione ita correxit, vt omnes qui rerum suarum direptione grauiter fuerant desolati,
de restitutione bonorum suorum, quæ per illius aduentum Deo donante prouenerant,
magnifice essent consolati.] C

Intelligis, Lector, quæ expresse auctor affirmat, cuncta a Lothario Romæ gesta, non nisi
ex beneuola (vt ipsidem vtar verbis auctoris) assensione memorati Pontificis acta esse. Sed
quæ per ipsum Lotharium in Vrbe facta sint, certius intelligemus ex ipsius tunc ibidem
edita Constitutione, accedente, vt dictum est, consensu Pontificis, qua idem primum
prospexit libertati Romanæ Ecclesiæ in his quæ spectant ad electionem Pontificis: cui &
a Romanis omnem exhiberi debere obedientiam voluit. sic enim se habet a.

a Apud Sigon.
de Regno Ital.
in Ludouico an
no 825.

Volumus vt ad electionem Pontificis nemo audeat venire neque liber neque seruus,
qui aliquod impedimentum inferat, exceptis illis tantum Romanis, quibus antiqua fuit
consuetudo concessa per Constitutionem sanctorum Patrum eligendi Pontificem.
Quod si quis contra nostram iussionem facere ausus fuerit, exilio afficiatur.] Intelligis,
Lector, ipso Constitutionis ingressu, vt electiones Pontificum Romanorum fierent ex præ- D
scripto sacrorum canonum, decernere Imperatorem, atque longe procul abesse, vt ex con-
cessione Romani Pontificis electio delata fuerit ad Imperatorem, vt istud asserentem ma-
gna impostura mentitum ostendimus & confutauimus Sigibertum. Sed audiamus reliqua.
Volumus vt cunctus Populus Romanus interrogetur, qua lege velit viuere, vt ea qua
professus sit viuere velle, viuat; eiq. denuntietur, vt hoc vnusquisque sciat, tam Duces,
quam Iudices vel reliquus populus. Quod si in offensionem suam contra eandem le-
gem fecerint, eidem legi quam profitentur, ex Constitutione Pontificis & nostra subia-
cebunt.] Et hic vides in his quæ ad politicum Urbis statum pertinent, Imperatorem pri-
mas deferre Pontifici, cum primo loco nominet, cui sit parendum, Constitutionem Pon-
tificis. cuius pariter consensu factum, vt ablata ciuibus nomine Pontificum, dominis
redderentur. nam pergit.

* absque
LOTHARII
CONSTITU-
TIO.

De rebus Ecclesiarum iniuste occupatis per occasionem, quasi licentia accepta a Pon-
tifice, & de ijs quæ necdum redditæ sunt, & tamen fuerunt a potestate Pontificum oc-
cupatæ, volumus vt per Legatos nostros restituantur. Placet nobis vt cuncti Iudices,
sive ij qui cunctis præesse debent, per quos iudiciaria potestas in hac Vrbe Roma exer-
cetur, aut in ceteris prouincijs exerceri debet, in præsentiam nostram veniant: Volumus
numerum & nomina eorum scire, & singulos de munere sibi credito admonere. Nouis-
sime admonemus, vt omnes homines sicut Dei gratiam & nostram habere desiderant,
ita præsent in omnibus obedientiam ac reuerentiam huic Pontifici.] hæc tamen Lotharij
Constitutio, ad bonum publicum tam Ecclesiæ, ipsiusque Romani Pontificis securitatem,
quam Romanorum ciuium tranquillitatem edita. Sed de legibus ab eo Romanis obla-
tis, dicitur initio sequentis tomi.

Quo

A Quo pariter anno Lotharij in via comes Orthigarius Episcopus Moguntinus corpo-
ra SS. Seueri Episcopi & vxoris eius. Vincentiæ & filiae Innocentiæ Rauenna sublata in
suam Ecclesiam Moguntiam transtulit. Eadem habet Rubeus qui ceteris locupletius
profecutus est res Ecclesiæ Rauennatis, additque ex Agnello antiquo historico qui his
temporibus vixit, quod Lotharius dum in Galliam ad Ludouicum patrem rediret, ex S.
Apollinaris Ecclesia, in Classe dicta, lapidem porphyreticum abstulit pretiosum admo-
dum & summo præditum splendore, in quo sepultum fuerat Mauri Archiepiscopi cadaver
sub ædis porticu: quod in Galliam importatum S. Sebastiani altaris vsui cessit.

Ad postremum hoc anno de missa ad Ludouicum Imperatorem legatione a Michael
Orientis Augusto hic agendum, de qua primum in rebus gestis eiusdem Ludouici Impe-
ratoris ista habentur: Rotomagum ciuitatem, vbi coniugem se opperire iusserat ad XV.
B Kal. Decembris reuersus est. Nam & illuc Legatos Michaelis Imperatoris sibi occurre-
re iussit, cum quibus & Fortunatus Patriarcha Gradensis regressus, ad eius præsentiam
venit. Sed Legati Imperatoris litteras & munera deferentes, pacis confirmandæ causa
se missos esse dicentes, pro Fortunato nihil locuti sunt. Inter cetera autem ad legatio-
nem suam pertinentia quædam de imaginum veneratione protulerunt, propter quæ se
Romam ire, atque Apostolicæ Sedis Præsulem consulere debere dixerunt. Quos cum
legatione eorum audita, ac responso reddito, vt se velle dicebant, Romam ducere ius-
sit. Fortunatum etiam, de causa fugæ ipsius percunctatum Romam ire voluit, vt a Pon-
tifice examinaretur.] hæc de Legatis ibi.

DE LEGATIO-
NE MISSA A
MICHAELI
IMP. AD LV-
DOVICVM
IMP.

Michael igitur Imp. liberatus penitus tyrannide Thomæ, repressis omnino bellis ci-
uilibus vna cum Theophilo filio iam Imperatore antea creato, mense Aprilis legationem
C mittit ad Ludouicum Imperatorem, cui & litteras dedit. Hic autem cum Iconomachus
esset, Catholicus tamen volens apparere, adiecit & alias litteras ad Romanum Pontificem
vna cum oblationibus inferendis in Ecclesiam sancti Petri, vt huiusmodi pietatis vela-
mento pios falleret. hæc ex eiusdem Michaelis litteris constant, quæ accepta sunt ex
conuentu Parisiensi in eadem causa cultus sacrarum imaginum, habito sub eodem Im-
peratore anno sequenti, atque sic se habent.

LEGATIONIS
MICHAELIS
AD LVDOVI-
CVM MIT-
TENDÆ RA-
TIO.

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti vnus soli veri Dei. Michael & Theophi-
lus fideles in ipso Deo Imperatores Romanorum dilecto & honorabili fratri HLudoui-
co glorioso Regi Francorum, Longobardorum, & vocato eorum Imperatori.] non Ro-
manum in Occidente Imperatorem, sed assertum tantum Francorum & Longobardo-
rum Imperatorem Michael in epistola, esse Ludouicum, eiusmodi inscriptione profite-
D tur. epistola autem ipsa sic se habet.

Notum esse non ambigimus vestræ spirituali dilectioni, scriptum esse: a Omne datum
optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum: Item
cum ait Spiritus sanctus per sanctissimum Salomonem: b Per me Reges regnant, & po-
tentes scribunt iustitiam. & per quemdam Prophetam ait: c Ego suscitavi eis cum iusti-
tia Regem. Nam quidem hæc a Deo data Domini & Saluatoris nostri dona suscepimus:
propterea hoc dignum putamus omnibus vnus tribus nostræ fidelibus & Ortho-
doxis Christianis, & maxime vestræ Christo dilectæ & pacificæ gloriæ omnia, si possi-
bile est, subtiliter annuntiare. Attamen vt non multa loquamur, breuem in sermone
hoc rationem vobiscum faciemus. Duo enim capitula magna & præcipua est nobis cor-
di intimare. Vnum quia dispositor omnium bonarum rerum Dominus noster Iesus
E Christus verus Deus noster adduxit ad Imperij dignitatem. Alterum* permisit propter
quædam peccata subiecti populi sui prouenire quasdam tribulationes. Sed vt facilius
intelligi possit: breuiori comprehendere potest. Attamen necessarium videtur, vt initium
rei, quam profecuturi sumus, tractare inchoemus hoc modo.

a Iac. I.
MICHAELIS
EPISTOLA AD
LVDOVICVM
IMP.
b Prou. 8.
c Isa. 45.

* quod

Igitur tempore Leonis, qui ante nos hoc Imperium tenuit, quidam homo Thomas
nomine, antiqui diaboli discipulus, & eius operum promptus perpetrator fuit. Is cum
esset cuidam ex maximis Patricijs subiectus, tempore quo Irena Imperium tenuit, frau-
dem operatus est in dominum suum, scilicet concubuit cum vxore domini sui. Cum
hæc res ad notitiam peruenisset, profugit in Persas, timens legalem subire sententiam.
Qui cum illic moras fecisset a diebus præfata Irenæ vsque ad prædictum Leonem, Fi-
dem Christi abnegans, & hoc modo proditor Fidei Christianæ fuit, quo facilius potuis-
set multos infideles Sarracenorum & ceterarum aliarum gentium ad suam perducere

RES GESTAE
THOMAE TY-
RANNI SVB
IRENA ET
LEONE IMP.

voluntatem. Suggerebatq. eis, quod ipse esset Constantinus filius sæpe dictæ Irenæ Imperatricis, & quod alter pro eo esset oculis priuatus, & ipse illæsis oculis, sanus euasisset. Pro qua re prædicti gentiles ei adhæserunt. Primum quidem cœpit cum eis exercere latrocinia, & alios vi sibimet sociare; quosdam vero perditione pecuniarum, quosdam quidem honorum & dignitatum promissionibus sollicitauit. Et vt hæc compendiosius expediam: idem Thomas exiens de Perside cum Sarracenis & Persis, Hiberis, Armenijs, & Auasgis & reliquis gentibus alienigenarum, tempore prædicti Leonis subito cum prædicta manu valida perproeliaretur, direptione sibi subdidit totum Armeniæ Ducatum, simul & Ducatum Chaldææ, quæ gens montem Caucasum incolit, necnon & Ducem Armeniacorum cum manu valida deuicit.

His ergo ita gestis vt plurima prætermittamus propter superfluitatem verborum: quæ in hac tempestate tribulationum contigerunt, huius Tyranni impetum non valens memoratus Leo Imperator sustinere, & in his angustijs constitutus, de recuperatione desperans, a quibusdam improbis, coniuratione in eum facta, subito occisus est. Quo interfecto, & cum nemo tunc imperasset, per adiutorium Patris & Filij & Spiritus sancti, vnus consubstantialis diuinitatis, & per intercessionem Dominatricis & intemeratæ Dei Genitricis & omnium Sanctorum, conuenit vniuersa multitudo secundum antiquum morem, videlicet beatissimus Patriarcha, gloriosi Patricij nostri, illustres Senatores, & Principes, qui illic tunc affuerunt diuersarum prouinciarum, quorum omnium consensu ad hoc Imperium eleuati sumus, maxime propter imminentes angustias & tribulationes, quas faciebat homicida ille, & proditor patriæ. Fuimus enim noti illustribus Principibus nostris & cari.

Hoc modo ad Imperium prouecti, inuenimus Christianos diuisos & discordantes, & vt verius dicamus, plurimos inuenimus illius impij Tyranni errorem & impietatem sequentes, & ob hoc non potuimus facile illos fideles nostros Christianos ad hoc adunare, vt eum expugnare valuissimus. Quibus casibus nos impediti, ille hac occasione accepta, sollicitando sibi plurimos sociavit, & ex classibus nostris & dromonijs collectis potestatem habuit veniendi partibus Thraciæ & Macedoniæ. Et sic festinus veniens, ciuitatem nostram obsedit, & nauali exercitu circumdedit eam in mense Decembri decima quinta Indictione. Nos autem quamuis nobiscum paucitas militum & pugnantium esset, non prætermisimus quin semper cum eis congregeremur in cerramine, & eos a ciuitate repelleremus. Sed cum ille (vt superius dictum est) hostium validam manum habuisset, non solum de his quos supra memorauimus, sed etiam de Asia, & Europæ partibus, Thraciæ, Macedoniæ, Thessalonicæ, & circumiacentibus Sclauinijs, hac causa prolongauit obsidionem nostram: hæc autem obsidio modo propior, modo longior, vsque ad vnus anni spacium perseverauit.

Nos autem videntes illius diaboli & homicidæ longam pertinaciam & ignauiam & seductionem Christianorum, qui ab eo seducti sunt, posuimus spem nostram & virtutem in Christum verum Deum nostrum adiutorem & corroboratorem, atque cum sincera fide ciuitatem nostram egressi sumus aduersus illum Tyrannum, qui tunc fere triginta millibus ab vrbe nostra residebat. Cumq. proelium cõmitteremus, ipse Dominus Deus noster, qui semper adiutor & protector Imperij nostri est, misit principem militiæ virtutis suæ, sicut legitur fecisse Iesu Naue & dissoluit ac dissipauit virtutem eorum, & præualere nos fecit aduersus eum. Volentes Christianis parcere, receptui canere iussimus, & nostros a cæde coercuimus. Et hac occasione Pagani & alienigenæ qui cum Thoma perditionis eorum auctore fuerant, euaserunt, & in fugam versi sunt, & a nobis persecuti, in quadam ciuitate prouinciæ Thraciæ nomine Arcadiopoli inclusi sunt. Quidam autem eorum dispersi in montibus se occultauerunt: pars autem eorum intrauerunt in Panadus ciuitatem.

Nos autem missis exercitibus nostris, eos obsideri fecimus. Sed ipsa ciuitas in qua Deo odibilis & immemorabilis erat cum suis sequacibus, per quinque menses obfessa est, volentes sicut diximus, populo nostro parcere & ciuitati, viuum eum cepimus, & omnes qui cum eo erant tam contribules quam etiam alienigenas. Et ipsum quidem Thomam amputatis manibus & pedibus, patibulo suspendi iussimus. Duo vero qui dicebantur ei filij esse adoptiui, alter eorum in Asia a fidelibus nostris interemptus est, & alter eorum eadem morte qua pseudopatrem eius condemnare iussimus. Et hoc modo deleta est

A est memoria eorū de terra in sæculorum sæcula, iuxta quod scriptum est: Inimici defecerūt frameæ in finem. Sarracenos quoque omnes & Armenios, & reliquos qui de proelio euaserant, omnes viuos cepimus, & secundum Dei dispositionem nos in eis vlti sumus. Deinde profecti peruenimus ad castellum, quod dicitur Panadus, in quo supra memoratam partem inimicorum nostrorum confugisse diximus, quibus nos vitam promissimus, si ad fidem nostram venire voluissent; sed illi nostris iussionibus parere nolentes, quia magis mori, quam in deditonem venire maluerunt: immisit eis Deus terræ motum, qui concussit ciuitatem, a quo muri eius diruti sunt, sicut de Hiericho accidisse legitur: & eo modo traditi sunt in manus nostras. Et hoc omnipotentis Dei miraculum in nobis factum est. Quod miraculum nequaquam existimauimus esse celandum, sed vbique gloriam Dei & magnalia eius annuntiandum. Et hoc modo cum triumpho victoriae ad palatium nostrum reuersi sumus.

Ex eo tempore omnes Christiani Imperij nostri ad vnitatem pacis, & pristinam concordiam redierunt, glorificantes & magnificantes propugnatorem nostrum Dominum Iesum Christum, qui ad vnitatem Fidei coadunare populum suum dignatus est, in subiectionem quod ab eo est, Imperij nostri. Quocirca dignum existimauimus hæc, quasi pacifico amico & spiritali fratri nostro, & vt credimus socio gaudij a Deo Imperij nostri manifesta facere, quæ nobiscum acta sunt, vt pariter sicut vnus eiusdemq. Fidei & religionis cultoribus facere oportet, laudibus & hymnis collaudemus & glorificemus Saluatorem nostrum Dominum Iesum Christum. Oportuerat enim statim in exordio Imperij nostri, sicut spiritali fratri nostro & pacifico amico, per veros apices nostros, quæ erga nos gesta sunt, vobis manifestare; sed sicut supra dictum est, præfati Tyranni & rebellis, ac turpi morte condemnati Thomæ seditio nos facere prohibuit.

At vero nunc dedit Deus nobis hoc præsens & opportunum tempus post eius interfectionem & coadunationem & concordiam populi nostri. Et ideo iustum existimauimus mittere ad vestram gloriam Theodorum Protospatharium nostrum & Stratigonem, Nicetam sanctissimum Metropolitanum Myrensem Lyciæ, Fortunatum Archiepiscopum Venetiæ, Theodorum reuerendissimum diaconum & œconomum istius sanctissimæ Dei Catholicæ & magnæ Ecclesiæ sanctæ Sophiæ; & Leonem nostrum Candidatum. Et non tantum per has syllabas, sed & per ipsos viros annuntiamus vestræ gloriæ omnia quæ proposita sunt, vt tam per eos, quamq. & per Missos vestros iterum scire possemus vestræ dilectionis sanitatem, simulq. fidelium vestrorum incolumitatem, necnon & omnium rerum vestrarum apud vos consistentium prosperitatem. Porro nunc per has nostras veras & fideles syllabas corroboramus & confirmamus priorem pacem & amicitiam inter vos & nos constitutam, deprecantes mediatorem eiusdem pacis Dominum, qui dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, eandem pacem & caritatem splendidiorem & robustiorem facere, & ostendere temporibus & potestibus præteritis, quoniam & nos sic tenemus, & speramus, quod & vestra gloriosissima potestas ita consentiat sicut & nostra. Caritas enim & pax vtramque potestatem secundum Dominicam vocem potest & seruatrices eius mandatorum efficere. Dixit enim: Qui diligit me, mandata mea custodit. & iterum: In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

Sed & hoc vestræ Christo amabili dilectioni manifestamus, quia multa de Ecclesiasticis seu & laicis viris alieni de Apostolicis traditionibus facti, & neque paternos terminos custodientes, facti sunt inuatores malarum rerum. Primum quidem honorificas & viuificas Cruces de sacris templis expellebant, & ad eadem loca imagines statuebant, ponebantq. lucernas corā eis, simul & incensum adolebant, atque eas in tali honore habebant, sicut honorificum & viuificum lignum, in quo Christus verus Deus noster crucifigi dignatus est propter nostram salutem. Psallebant & adorabant, atque ab iisdem imaginibus auxilium petebant: pleriq. autem linteaminibus easdem imagines circumdabant, & filiorum suorum de Baptismatis fonte susceptrices faciebant. Alij vero religiosum habitum monasticum sumere volentes, religiosiores personas postponabant, qui prius comam capitis eorum suscipere solebant, adhibitis imaginibus, quasi in sinum earum decidere capillos illorum sinebant. Quidam vero sacerdotum & clericorum colores de imaginibus radentes immiscuerunt oblationibus & vino, & ex hac oblatione post Missarum celebrationem dabant, communicare volentibus. Alij autem corpus Domini

MVLTA MENTITVR MICHAEL. IMP. DE ADEPTO IMPERIO. DE OBSIDIONE CONSTANTINOPOLIS. VICTORIA MICHAELIS IN THOMAM. a Ios. I.

TERRA MOTVS OPPORTVVS MICHAEL. LI. b Iosue 6. HABETICVS VTI CATHOLICVS CVPIVNGI CATHOL. IMP. NOMINA LEGATORVM. CONFIRMATIO PRÆTERITAE PACIS c Ioan. 14. d Ioan. 14. e Ioan. 13. CALVMNIAE CONTRA CATHOLICOS.

in manus imaginum ponebant, unde communicare volentes accipere fecerunt. Nonnulli vero sprete Ecclesia in communibus domibus tabulis imaginum pro altaribus utebantur, & super eas sacrum mysterium celebrabant. & alia multa his similia illicita, & nostrae religioni contraria in Ecclesijs fiebant, quae a doctioribus & sapientioribus viris satis indigna esse videbantur.

DE CONCILIA BVLO ICONO-GLASTARYM.

Propterea statuerunt Orthodoxi Imperatores & doctissimi sacerdotes Locale adunare Concilium, ad inquisitionem super his habendam: qui in idipsum conuenerunt, sancto Spiritu inspirante. Talia ubique communi consilio fieri prohibuerunt, & imagines de humilioribus locis efferrī fecerunt, & eas quae in sublimioribus locis positae erant, ut ipsa pictura pro scriptura haberetur, in suis locis consistere permiserunt, ne ab indoctioribus & infirmioribus adorarentur, neque eis lucernas accenderent, neque incensum adolerent, prohibuerunt. Quemadmodum & nos nunc sentimus, & tenemus, abijcētes de Ecclesia Christi eos qui huiusmodi malignis inuentionibus student.

DE ORTHODOXIS ROMAN CONFGIEN-TIBVS.

Propterea quidam illorum qui noluerunt suscipere Concilia Localia, & a veritate redargui: fugerunt hinc, & venerunt ad antiquam Romam a Deo conseruatam, incuriam ac calumnias Ecclesiae inferentes, & verae religioni detrahentes, quorum pessima verba & blasphemias plena, postponentes nostra potius Orthodoxa gloriae tuae, manifesta facimus, quia nos symbolum sanctarum & vniuersalium sex Synodorum, quod ab omnibus Orthodoxis Christianis tenetur, non tantum praedicamus, sed etiam inuolabiliter corde tenemus.

* gloriamur PROFESSIO FI DEI CATHOLICAE.

Trinitatem in tribus personis diuisam colimus, vnitatem vnius diuinitatis naturam confitentes, ex Virgine temporalem Verbi natiuitatem praedicamus, diuinitatis & humanitatis duas voluntates & operationes glorificamus. Postulantes intercessionem & interpellationem inuolatae Dominatricis nostrae Dei Genitricis semper Virginis Mariae, & omnium Sanctorum. Gloriosas autem & sanctas reliquias eorum cum fide veneramus, & quicquid aliud a beatissimis Apostolis traditum, & a sanctis Patribus in eisdem sex Synodis constitutum est, & confitemur & tenemus.

DE LITTERIS ET MVNERIBVS MICHAEL. IMP. AD ROM. PONT.

Unde honorem Ecclesiae Christi quaerentes, fecimus litteras ad sanctissimum Papam antiquae Romae, & eas misimus per praedictos Missos nostros ad eum, dantes eis Euangelium aureum ex lapidibus pretiosis ornatum, similiter & patenam auream, & ipsam ex lapidibus pretiosis ornatam, & calicem simili modo ornatum, ambobus inscripta Imperij nostri nomina, ut Deo iubente, illuc peruenientes offerant ea ad templum sanctissimi ac beatissimi Apostolorum principis Petri, qui intercedat pro nobis & vobis.

COMMENDAT LEGATOS.

De cetero ordinet vestra spiritalis dilectio, ut cum omni honore & illaerione ad eum veniant, auxilium eis ferentes in his quae Deo placeant, & ad honorem eius pertineant in satisfactionem caritatis, quae inter nos est, iubentes ei, ut si amodo manifesti fuerint quidam seductores pseudochristiani, Ecclesiae calumniatores, illinc eos expellere, ut quod scriptum est, de his adimpleatur. dicit enim Scriptura: ^a Eijcite malum de medio vestri, ut non tantum in Republica ad inuicem concordemus, sed etiam & de magna re, quae ad salutem animae pertinet, id est, Ecclesiastica & Deo amabilia consentiamus.

a Deut. 21. 22.

* sine dibapha MVNERA MICHAEL. IMP. AD LUDOVIC. IMP. MISSA.

Causa memoriae dilectionis quae inter nos est, misimus per praedictos Missos nostros Prasinoultim vnum, Milinouultim vnum, Tyrca duo, blactas veras duas, dirodina duo, diuenta duo. Absoluta mense Aprili, die decima, Indictione secunda, a Deo consecrata regia vrbe.] haec tenet epistola Iconomachi Imperatoris, quae cum multa mendacia contineat & errores multos in his quae ad Catholica dogmata spectant, hominem aequae fraudulentum ac impium repraesentat, qui vera multa mendacijs miscens, appare conatus sit esse Catholicus.

LUDOVICVS IMP. LEGATOS MICHAELIS AVDIT.

Peruenerunt Legati in Gallias mense Octobris, cum Ludouicus Imperator aduersus Britones in expeditione esset. quamobrem eius reditum iussi sunt expectare, qui non contigit nisi sequenti mense, ut Annales Francorum quos recitauimus absque controversia docent. sic igitur ipsa legatio nonnisi mense Nouembri audita est ab ipso Ludouico Imperatore Rotomagi. Vbi post auditos Legatos, dimisit eos proficisci Romam, ut in mandatis acceperant. Verum Ludouicus adiunxit illis suos Legatos ad Romanum Pontificem. Porro Legatos Michaelis vna cum Legatis Ludouici nonnisi anno sequenti contigisse Romam ad ipsum summum Pontificem proficisci, quae suo loco dicentur, ostendent. Allatos autem tunc in Gallias per oconomum Constantinopolitanae Ecclesiae, vnum ex Legatis superius nominatum Theodorum diaconum, libros S. Dionysij Areopagita,

Hilduinus in epistola reddita ad Ludouicum testatur his verbis: ^a Authenticos autem eosdem libros Graeca lingua conscriptos, quando oconomus Ecclesiae Constantinopolitanae, & ceteri Missi Michaelis legatione publica ad vestram gloriam Compendio functi sunt: in ipsa vigilia solemnitatis S. Dionysij pro munere magno suscepimus. Quod donum deuotioni nostrae ac si caelitus allatum adeo est diuina gratia profecuta, ut in eadem nocte decem & nouem nominatissimae virtutes in aegrotorum sanatione variarum infirmitatum ex notissimis & viciniori nostrae personis contiguis, ad laudem & gloriam sui nominis, orationibus & monitis excellentissimi Martyris Christus Dominus sit operari dignatus.] haec Hilduinus Abbas monasterij S. Dionysij apud Parisios constituti, qui & iussu eiusdem Ludouici Imperatoris eadem Dionysij opera ex Graeco in Latinum conuertit. Extat de his eiusdem Imperatoris ad ipsum Hilduinum epistola, & alia Hilduini ad ipsum reddita.

a Hilduin. in Areopag. apud Sur. die 9. Off. tom. 5.

Interea vero ubi ipse Imperator Ludouicus ex legatione Michaelis inter alia ea quae ad cultum sanctarum imaginum viderentur spectare cognouit: ut de omnibus diligentissima posset haberi discussio, legationem quam primum potuit, misit ad Romanum Pontificem, qua ab eo peteret non Synodi cogendae dari licentiam, sed tantum colligendi viros doctos, qui ea de re exquireret ac disputarent. Qui hac perfuncti sunt legatione, fuerunt Freculfus Episcopus & Adegarius. Constant haec omnia ex epistola scripta ex conuentu Parisiensi, ubi de his est actum anno sequenti, in qua inter alia ista leguntur: ^b Venerabilis namque Freculfus Episcopus subtiliter, prudenterque qualiter ipse & Adegarius socius illius hac de re cum domno Apostolico, & cum venerandis Episcopis & ministris illius egissent, viua voce paruitati nostrae innotuit.] & inferius quid per Legatos

b Synod. Paris. pag. 22.

petitum & obtentum fuerit, ita iidem his verbis ostendunt, dicentes: ^c Aperuit vobis Dominus ostium iuxta optatum vobis desiderium, ut licentia vobis ab eadem tribueretur auctoritate tantae rei cum vestris quaerendi familiariter veritatem. Ut quoniam inerat vobis voluntas consulendi, & deerat auctoritas quaerendi, eius auctoritate quaereretis veritatem; cuius auctoritas deuiare videbatur ab ipsa veritate.] ista aduersarij ipsius Romanae Ecclesiae in cultu sanctarum imaginum, quorum etiam assertionem comperit satis habetur, non solum non licere Imperatoribus Synodos celebrare inconsulta Apostolica Sede, sed nec inter suos familiariter de his disputare quae spectant ad Fidem Catholicam & Ecclesiasticam disciplinam, nisi impetrata ab ipso Romano Pontifice licentia, & impertita ab ipso auctoritate.

c Ibid. pag. 23.

SINE CONSENSV ROM. PONT. NEC DISPUTARE LICET DE FIDE.

Profitetur etiam idipsum ipse Ludouicus Imperator in litteris datis anno sequenti ad Eugenium Romanum Pontificem, in quibus & ista leguntur: ^d Et ob hoc a vestra sanctitate petiuimus, ut sacerdotibus nostris liceret de libris sanctorum Patrum sententias quaerere atque colligere, quae ad eandem rem pro qua iidem Legati vos consulturi erant veraciter definiendam conuenire potuissent. Quas cum illi, iuxta concessam a vobis licentiam, solerter inquirerent, & diuina opitulante gratia, quicquid inuenire tam breui temporis spacio potuerunt, collegissent, nobis ea legenda direxerunt.] Et in epistola ^e, seu commonitione ad Legatos Romam missos haec habet: Quia enim, ut nostis, nos ab eo petere volumus licentiam, quatenus has collectiones a sacerdotibus nostris fieri permetteret: & ideo non poterit praetermitti quin ostendatur, quod ex ipsius permissione collectum est.] Rursus & ex his quae habentur in texta Actis Parisiensis conuentus ex verbis eiusdem Ludouici Imperatoris, haec in eandem sententiam: ^f Nos autem non Synodum congregando, sed quemadmodum a vobis postulauimus, licentiamque agendi percipimus vna cum familiaribus nostris, filijs vestris, &c.] haec ex epistola per eosdem Legatos ad Romanum Pontificem missa, quam suo loco reddidimus.

d Ead. Synod. pag. 153.

e Ead. Synod. pag. 156.

f Ead. Synod. pag. 126.

Cum igitur missi a Ludouico Legati Romam peruenissent: Romanus Pontifex temeritatis eos redarguit, quod antiquam coalitam per multa saecula Ecclesiasticam de sacris imaginibus consuetudinem immutare temere conarentur. Ceterum ne videretur rem agere auctoritate potius quam ratione, petitam ab Imperatore licentiam de his agendi ac disputandi concessit. Sicque in Gallias redierunt ad eundem, qui eos miserat, Imperatorem, anno sequenti. Sed & profecionem eorundem Legatorum contigisse potius anno sequenti existimamus, licet hoc anno de eadem Romam mittenda legatione fuerit a Ludouico tractatum. Quid autem posthac actum sit, cum de reditu ipsorum in Gallias agemus anno sequenti, dicturi sumus.

COLLATIO PA
RISIENSIS.

SEQVITVR annus Redemptoris octingentesimus vigesimus quintus, Indictione ter-
tia inchoatus, quo Kalendis Nouembris prope Parisios complures, qui ceteros do-
ctrina excellere videbantur, iussu Ludouici Imperatoris in vnum collecti, secundum
petitam & acceptam licentiam a Romano Pontifice de imaginum veneratione disse-
ruere. De his acturi, in primis ipse titulus est redarguendus erroris, ex Actis ipsis, dum
actio illa, Synodus Parisiensis, nomine inscribitur; cum ex ipsius Imperatoris litteris con-
stet non Synodum esse celebratam, sed ex selectis viris eruditis habitam esse Collatio-
nem, singulis in eam suum symbolum conferentibus. Plurimum namque differre inter
Synodum & Collationem, maiores nostri suis scriptis reliquere testatum.

MALA FIDE
EDITIO FA-
CTA COLLA-
TIONIS.

Erubuisse visa sunt posteriora sæcula, quæ in hac de qua est sermo, Collatione sunt
facta, scriptisq. mandata; ac ea de causa Acta ipsius oculuisse, vt amplius non essent visa:
Nullus enim vsquam reperitur (quod sciam) inter tot diuersorum scriptorum examina,
quibus Gallia abundauit, qui eiusmodi Collationis vel leuem mentionem habuerit, quæ
ante annos quatuor Francofurti cusa in Vucheliana typographia in lucem prodijt abs-
que luce, nempe quod auctoris nomine careat, qui inuenit, & edendam curauit, vel ex
qua fuerit accepta bibliotheca; nec sit aliquid dictum (vt moris est eorum qui ingenuo ac
animo libero absque fuco & fallacijs rem agentes, omnia ista produunt) quo liberent fidẽ
suam, & Lectori aditum non occludant, sed patefaciant, vt si velint, ipsum possint consu-
lere codicem veterem: num ex eo sint cuncta sincere atque fideliter reddita. Nã secus fa-
cere, est tyrannice cogere, & strangulare Lectorem, vt ea prout edita sunt, accipiat velit,
nolit, nec in ambiguis habeat quem consular, quo se vertat. Vt plane (quod dictum est)
non sit istud in lucem edere, sed offundere tenebris omne quod promitur.

a Ioan. 3.

Secundum igitur Redemptoris nostri illam sententiam: *Omnia qui male agit, odit
lucem; & nõ venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, ve-
nit ad lucẽ, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.*] arguendus est iste filius
esse tenebrarum, qui tenebricosum opus, perpetuis tenebris dignum a maioribus habi-
tũ & abditum, obscuritate nominis, & loci vnde prodierit, totum densa offusum caligine
in odium & inuidiam Catholici nominis sparserit; vt cõsultius Pithœus egerit (si verum
est quod præfatur anonymus) vt apud se retinuerit, nec prodiderit in dedecus Gallia-
rum quod apud se habebat eorumdem Actorum vetus exemplar.

COLLATIO A
MAIORIBVS
OCCVLTATA
MALE PRO-
DITA.

Sed tantum abest, vt quod voluit, affectus sit auctor, qui edidit, vt potius contra-
rium nolens & inuitus sit operatus; cum ex litteris quas recitat Ludouici pij, ipsa pie-
tas in tenebris elucescat, nimirum quantum sit apud Romanos Pontifices in vniuersa
Ecclesia iuris & potestatis, & quanta Imperatores prosequi eos debeant reuerentia, &
colere obseruantia.

EX IGNORAN-
TIA ET MALI-
TIA PRODIIT
ERROR.

Quod in primis spectat ad ipsos qui adfuerunt Collatores (vt omnis erroris origo &
causa pandatur) sciendum est, quod ex male percepto sensu S. Gregorij Papæ in epistola
ad Serenum Massiliensem Episcopum, inualuit apud eos error ille, quo dicerent, sacras
imagines in Ecclesijs ad docendum tantum, non ad eas adorandum exponi debere.
Ex qua falsa suscepta semel assumptione, in illud simul præcipitium sponte ferrentur, E
vt septimam Oecumenicam Nicænam Synodum eo nomine condemnarent, mentientes,
quod in ea latriæ adoratione iuberetur imagines adorari. Sic igitur occasione legationis
hæretici Imperatoris Michaelis cicatricem male obductam refricantes, vulnus periculo-
sus induxerunt, quod antea inflictũ in Francofordiensi Concilio, iam fuerat abolitione
Actorum illorum plene curatum, sed nunc ob inscitiam Collatorum & nequitiam pariter
(vt apparebit) dira exulceratione recruduit. Quod cum hic aspicias, tu ad præparatum an-
tea, & eo loco repositum, vbi actum est superius de Francofordiensi Concilio, antidotum
festine recurre: nam ibi nos agentes de Francofordiensi Concilio, ipsorum errores con-
futauius. Ad eum igitur locum (ne eadem repetere cum labore & tædio teneamur)
veri amantem Lectorem reijcimus, vbi & quinam fuerint isti eius sententiæ defensores,
ostendimus: ea legat, vt secure, mente illæsa percurrat, quæ in hac habita Collatione
inueniet

A inueniet offendicula. quæ in primis reperiet in epistola ab ipsis ad eundem Ludouic-
cum Imperatorem hoc anno data, inscripta falso titulo Synodi, quæ sic se habet:

Synodus Parisiensis, octingentesimo vigesimo quinto anno.

a Synod. Paris.
Pag. 19.

Excellentissimis ac victoriosissimis Deoq. amabilibus Augustis dominis HLudouico
& HLudhario serenissimis Imperatoribus.

Nos serui & fidelissimi oratores vestri, qualiter proximis Kalendis Nouembris apud
Parisiorum urbem iuxta præceptum vestræ magnitudinis in vnum conuenimus, quali-
terq. de negotio a vestra pietate nobis iniuncto, de causa videlicet imaginum egerimus,
ad memoriam vestræ celsitudinis reducimus. Sed vt melius nobis manifestum fieret,
ob quam causam vestra pietas, quæ erga Dei, sanctæq. suæ Ecclesiæ amorem ardentissi-
me flagrat, ad hoc inquirendum primo accensa fuerit: necessarium duximus initium
huiusce rei cognoscere. Et ideo primum epistolam domini Hadriani Papæ, quam pri-
dem pro imaginibus erigendis Constantino Imperatori & Irenæ matri eius ad eorum de-
precationem in transmarinis partibus direxit, coram nobis legi fecimus, & quantum
nostræ paruitati res patuit, sicut iuste reprehendit illos qui imagines Sanctorum teme-
rario ausu in illis partibus confringere, & penitus abolere præsumperunt; sic indiscrete
noscitur fecisse, id quod superstitiose eas adorare iussit. Pro quarum etiam causa Syno-
dum congregari præcepit, & sua auctoritate sub iureiurando censuit, vt erigerentur &
adorarentur & sanctæ nuncuparentur; cum eas erigere licitum, adorare vero nefas sit.
Inseruit etiam in eadem epistola quædam testimonia sanctorum Patrum, quantum nobis
datur intelligi valde absõna, & ad rem de qua agitur, minime pertinentia.] hæc isti de
Hadriano. Ex quibus plane intelligas eiusdem esse farinae homines cum illis, & fortas-
se eosdem ipsos qui sub nomine Caroli Magni ad eundem Hadrianum scripsere aduer-
sus septimam Synodum commentarium, quos satis est confutatos esse superius. In-
eo autem quod calumniati sunt eundem Hadrianum Pontificem, iureiurando cen-
suisse, vt imagines erigerentur & adorarentur, cum nihil penitus de iuramento,
vel leuis insit vsquam mentio, plane mendaces arguuntur & fraudulentis. sed per-
gunt.

COLLATORVM
EPIST. AD
LVDOVICVM
ET LOTHAR-
RIVM IMPP.

Ex huius namque epistolæ textu Imperator & clerus simulq. populus auctoritatem
sumentes Synodum fecerunt, in qua sicut illi multum deuiauerunt, qui imagines San-
ctorum in illa alia Synodo, quæ sub Constantino auo memorati Constantini facta est,
penitus abdicandas esse decreuerunt; sic isti non mediocriter errauerunt, qui eas non
solum coli & adorari & sanctas nuncupari sanxerunt, verum etiam sanctimoniam ab eis
se adipisci professi sunt.] & ista quoque quam calumniose ingerantur, æque superius di-
ctum, & de obiectionibus in eam Synodum Oecumenicam illatis ab ipsis prolixius tra-
ctatum est; cum patenter ostendimus sparsas de eadem Synodo ab eis calumnias & ador-
nata mendacia, quæ sicut aperuimus æque repellimus. pergunt vero: Et vt id esse ve-
rum quod nitebantur astruere demonstrarent, quædam sanctarum scripturarum testi-
monia, & sanctorum Patrum dicta ad suum superstitiosum errorem confirmandum,
violenter sumpserunt, & eidem suo operi incompetenter aptauerunt, quoniam non eo
sensu, quo dicta, nec eo intellectu, quo a sanctis Patribus exposita, ab illis esse produn-
tur prolata vel intellecta.

CALVMNIOSE
AGVNT AD-
VERSARIJ
COLLATORES.

Eandem porro Synodum cum sanctæ memoriæ genitor vester coram se suisq. perlegi
fecisset, & multis in locis (vt dignum erat) reprehendisset, & quædam capita quæ repre-
hensionem patebant, prænotasset: ea per Angilbertum Abbatem eidem Hadriano Papæ di-
rexisset, vt illius iudicio & auctoritate corrigerentur.] Mentiri rursus aduersarij conuin-
cuntur in eo quod aiunt a Carolo ea de Synodo septima loca reprehensa: nã luce clarius
ex iisdem reprehensionibus demonstrauius, non ab ipso Carolo eas excogitatas, sed ab
alijs eas ipsi oblatas Carolo; ab eo vero missas ad Hadrianũ, in quem isti e malo hæc sto-
macho rursus euomunt, dicentes: Ipse Hadrianus rursus fauendo illis qui eius instinctu tã
superstitiosa tamq. incongrua testimonia memorato operi inseruerant, per singula capi-
tula in illorum excusationem respondere quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus
est. Talia quippe quædam sunt quæ in illorum obiectionem opposuit, quæ remota Pon-
tificali auctoritate, veritati & auctoritati refragantur. Sed licet in ipsis obiectionibus
aliquando absõna, aliquando inconuenientia, aliquando etiam reprehensione digna te-
stimonia defensionis gratia proferre nisus sit; in fine tamen eiusdem Apologiæ sic se sen-
-

INCVLcant
MENDACIA
COLLATORES.

tire, & tenere, & prædicare, ac præcipere de his quæ agebantur, professus est, sicut a beato Papa Gregorio institutum esse constabat. Quibus verbis liquido colligitur, quod non tantum scienter quam ignoranter in eodem facto a recto tramite deuiaverit. Nisi enim in conclusione obiectionum suarum retinaculis veritatis, beati scilicet Gregorij institutis astrictus iter deuium præcauisset, in superstitionis præcipitium omnino labi potuisset.]

Ista cū ij adeo impudenter effutiant: debemus plurimas Deo gratias, quod ipsa Hadriani scripta integra adhuc extant, quibus sane tanta stoliditas, siue potius insignis prauitas, dolusq. malus aduersantium arguatur, dum ex eis apparet meridiana luce clarius, quod Hadrianus non deferendo cultum imaginum, Gregorium citat, sed asserendo & profitendo, ipsumq. tam scriptis quam factis ostendit eundem sanctum Gregorium esse professum. Sed de his latissime citato loco superius dictum est, quæ rursus consulere ne graueris, quo magis horum mendacia detesteris. qui pergunt, consilium dantes quid ipse tunc facere debeat Ludouicus.

His igitur pro captu ingenij animaduersis & intellectis: vt plenius etiam nobis cuncta patefcerent, fecimus epistolam nobis relegi, quam nobis Legati Græcorum anno præterito detulerunt. Venerabilis namq. Freculfus Episcopus subtiliter, prudenterq. qualiter ipse & Adegarius socius illius de hac re cum domno Apostolico & cum venerandis Episcopis & ministris illius egissent, viua voce paruitati nostræ innotuit. Sed cum prudenti relatu illius cuncta cognouissemus, qualiter partim veritatis ignorantia, partim pessimæ consuetudinis vsu, huius superstitionis pestis illis in partibus inoleuisset, & priora & posteriora studiosissime considerassemus: intelleximus, quantum nobis res patuit, quo zelo ad hæc considerata vestra sancta deuotio excitata fuerit. Non enim ignoramus animum vestrum magno tædio posse affici, cum illos a recto tramite quoquo modo conspiciatis deuiare, qui summa auctoritate præditi deuiantes quosque debuerant corrigere. Illo nempe zelo accensi estis, de quo B. Paulus Apostolus dicit: ^a Quis scandalizatur, & ego non vrer? Cum enim duos in periculo constitutos conspexistis & a via regia declinantes, vnum scilicet ad sinistram in abruptum confringendarum imaginum prolapsum, alterum vero ad dexteram in superstitionem videlicet earumdem imaginum adorationem procliuem: voluistis vos affectu pietatis medium opponere, & vtriusque partis morbo salutiferam medicinam conferre.

Sed quoniam maximum vobis in eo obstaculum erat, eo quod pars illa, quæ debebat errata corrigere, suaq. auctoritate huiusce superstitionis errori obniti, ipsa prorsus eidem superstitioni non solum resistere, verum etiam incauta defensione contra auctoritatem diuinam & sanctorum Patrum dicta nitebatur suffragari: aperuit vobis Dominus ostium iuxta optatum vobis desiderium, vt licentia vobis ab eadem tribueretur auctoritate tantæ rei cum vestris quærendi familiariter veritatem; vt quoniam inerat vobis voluntas consulendi, & deerat auctoritas quærendi: eius auctoritate quæreretis veritatem, cuius auctoritas deuiare videbatur ab ipsa veritate; quatenus sancto vestro desiderio & vigili studio veritas patefacta, dum se in medium ostenderet, etiam ipsa auctoritas volens, nolensq. veritati cederet atque succumberet. Verum quoniam fratrum salus non est negligenda, & eminens auctoritas non est facile reprehendenda: visum est extremitati nostræ, vt omnis vestræ serenitatis sermo ad illos specialiter ex Apostolicarum auctoritate litterarum dirigatur; quorum primum causa ad hæc quærenda estis excitati; & quicquid reprehensionis in vtrisque partibus dignum cognoscitur, ad illorum personam potius referatur, qui libere admoneri possunt, & quorum scandalum si pro veritate ortum fuerit, facilius tolerari potest.] Vidisti quid isti Ludouico suadeant, nimirum vt litteræ scribantur ad Michaelem Imp. auctoritate (vt aiunt) litterarum Apostolicarum; nempe nomine Romani Pontificis, quod (vt videbimus) factum est; cum longe procul abfuerit, vt vel leuis consensus Apostolicæ Sedis accesserit. Ceterum quomodo cum Græcorum Imperatore, rursus quomodo se gerat cum Romano Pontifice, ad eos scribendo, sic Collatores eundem Ludouicum Imp. admonent.

Credimus itaq. quod illos reprehendendo, illisq. compatiendo, istos vero demulcēdo, laudando & præferendo, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ condignā laudem deferendo, veritatem ex testimonijs sanctarum scripturarum & sententijs sanctorum Patrum in mediū proferendo, & veraciter, sobrieq. exponendo, poterit vestra sanctissima deuotio, sicut optat, vtrisque consulere. sic quippe refragator vinculis veritatis modo blandiendo, modo

A do honorando, modo secundum rationem veritatem demonstrando subtiliter adstrictus, non audebit aliter docere, quam quod veritas habet, nec poterit aliter tenere quam quod veritas habet, nec aliter tentare, quam quod veritatis documēto alijs tenendū tradiderit.

Tali nēpe modo visum est nostræ mediocritati, vt vtriusque partis saluti commodissime prodesse, magnamq. vobis a Domino remunerationem huius rei gratia præparare possitis. Credimus sane quia quamquam aliqua ex parte superstitionem sibi consuetudinem forte vendicare velint: nullatenus tamen ab eadem Sede aliter quam auctoritas & veritas se habet, mandare in aliquam partem præsumet. Verebitur siquidem potestatem vestram, auctoritatem Sedis & testimonia veritatis. Cum igitur a vestra sancta deuotione ita peracta fuerint, licet (quod non optamus) in aliquo aut isti, aut illi deuiare voluerint, & vestram saluberrimam admonitionem, quæ tota ex auctoritate veritatis

B profertur, audire contempserint; non minor id vobis a Domino recompensatio fiet, quia totum, secundum verba Helix^a Prophetæ, quod vestrum fuit, facere studuistis.] ista viri prudentes; quibus cum tantum data fuerit a Romano Pontifice inquirendi facultas: definierint isti, sententiamq. protulerint in epistolam Hadriani, in ipsam Oecumenicam septimam Synodum, & quid de imaginibus sentiendū sit, ipsi primæ Sedi legem præscribere studuerint. qui & de suo ipsorum labore in his conferendis iam pergunt dicere.

Nos denique serui vestri (sicut superius præmissum est) in vnum conuenientes, & de nobis iniunctis pro captu intelligentiæ nostræ familiariter conferentes, testimonia ex auctoritate diuina, & sententias sanctorum Patrum, quas, prout temporis angustia permisit, collegimus, & coram nobis legi fecimus, & quicquid cum his de negotio de quo agitur necessarium aptumq. iudicauimus, & in vnum congerere studuimus, vestraq. Imperiali potentiæ per venerabiles viros Halitgarium & Amalarium dirigere præsumpsimus,

C vt videlicet vestra a Deo vobis collata sapientia ex his eligat quicquid necessarium, dignumq. ad idem negotium pertinens iudicauerit. Obsecramus itaque humiliter abundantissimam pietatem vestram, vt non nobis adscribatur quicquid ibi minus, aut indecens, aut . . . inuentum fuerit. Vere enim fatemur, quia angustia temporis præpediente, nec quanta voluimus, nec quanta potuimus, collegimus; sed tantum vestris facris iussionibus, vt decet, & oportet, totis nisibus parere cupientes, quæ paruo in tempore ad manus nobis occurrere potuerunt, breuiatim collegimus, & huic operi vsque ad vestram sagacissimam examinationem inseruimus. Nam quidam nostrorum de longe venientes non habuerunt spacium temporis quærendi; quidam vero nec causam pro qua ad hunc conuentum venire iussi sunt, donec peruenerunt, veraciter nosse poterunt. Moduinus namque infirmitate, in qua diutissime laborat, detentus venire nequiuit.

Scit itaque plenissime excellentia vestra, quia illud quod per omnes Catholicorum libros indagari necessitas vrget, prolixi temporis spacio ad legendum indiget. Nam si sufficiens spacium temporis nobis tributum fuisset, tanta Domino opitulante, poteramus colligere, quæ huic operi copiose poterant abundare. Tamen in his quæ collectæ sunt, summam huius negocij de quo agitur discrete comprehensam esse, iuxta auctoritatem diuinam & sanctorum Patrum sententias arbitramur, ita videlicet, vt vnusquisque fidelis ea perlegens, animaduertere queat, quod imagines Sanctorū stulta præsumptione non sunt confringendæ, & ad iniuriam Sanctorum abolendæ & penitus despiciendæ: Nec assertionem superstitionis colendæ aut adorandæ; sed potius huiusmodi superstitione remota, iuxta veram religionem, memoriæ & amoris causa ob recordationem eorum, quorum imagines habendæ, sicut a beatissimo Gregorio satis Catholice, perspicueq. dictum, declaratur] At nec ipsis Romanis Pontificibus aliud retinere atque seruare quam quæ a sancto Gregorio de his scripta & facta esse noscuntur, semper in consilio fuit & opere: quæ isti non percipientes, cum pugnant, aerem verberant. demum vero ista perorant.

Quia igitur nos his qui in sacra Sede Petri Apostoli resident, dignam honoris reuerentiam iure tribuendam non dubitamus, & illorum erga imagines superstitionem venerationem quidam visu, omnes vero aliorum relatu cognoscimus: voluimus primum contra illos sententias ponere, qui imagines præsumptuosa temeritate confringere præsumperunt, quatenus inde isti animati aliorum errata valentius vobiscum corrigerent, & ad suam superstitionem cognoscendam veritatis testimonia suscipienda animum facilius

CONFVTATA
MENDACIA
COLLATORVM.DE LEGATIONE
PRAEMISSA
AD ROM. PONT.

2. Cor. II.

QVID AGENDVM
CONSVLANT
COLLATORES.DE SVADENDO
ERRORE
ROM. PONT.
LABORANT
ADVERSARI.

3. Reg. 19.

QVAE FVERINT
STVDIA
ADVERSARIO
RVM.EXCVSATIO
ADVERSARIO
RVM.CONSILIVM
SVBDOLVM
ADVERSARIO
RVM.

flecte-

flecterent. Sicut igitur nobis videtur, & superius præmissimus, aperte sermo vestrae correctionis contra illos vsquequaque dirigi potest, a quibus vobis illa epistola quam relegimus, directa esse cognoscitur: quoniam eius textu vtramque partem reprehensione dignam demonstravit, & illam scilicet quæ indebito & superstitioso cultu imagines venerabatur, & illam quæ ab inferioribus locis easdem imagines euertere & delere præcepit: & ideo credimus, quamquam cetera alia secundum auctoritatem veritatis, sicut in suis scriptis continetur, idem Imperator fecerit, propter hoc tamen factum quosdam illarum partium infirmos scandalizasse, nec nos quosdam nostræ Urbis Romanæ perturbasse.]

Vides hos magis excusare Iconoclastas, tamquam veritatis auctoritate, vt aiunt, agentes? Qui demum huiusmodi salutatione epistolæ finem imponunt: Ad exaltationem & pacem sanctæ suæ Ecclesiæ, humillimam Deoq. amabilem & Christianæ religioni necessariam dominationem serenitatis vestrae Dominus Iesus Christus incolumem dextera suæ pietatis tueri ac felici protectione per immensum conseruare, & post huius vitæ cursum supernis ciuibus consortem dignetur efficere.] hæc ipsi. Qui & illud amplius præstiterunt, vt iisdem scriptis & ad Ludouicum missis inseruerint litterarum, formam, quas ipse Ludouicus scribere deberet pro ineunda concordia omnium Ecclesiarum ad ipsum Romanum Pontificem. Extant ipsæ, sed carent principio atque fine, quas hic tibi legendas posuimus. sic enim se habent.

SAEVITATIO.

a Eod. lib. pag. 120. EPIST. NOMINE LVDOVICI IMP. AD ROM. PONT.

b Ioan. 14. c Hebr. 12.

AD PACEM EXHORTATIO

DE VIRTUTIBUS CHRISTIANORVM.

Quia ergo per caritatem Dei, quæ ipso largiente diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis, vniuersæ Ecclesiæ notum esse non dubitatur, quod omnia quæ intra eandem sanctam Dei Ecclesiam ad perennem capiendam salutem pertinentia aguntur, ita per eiusdem sancti Spiritus gratiam caute agenda sunt, vt illud præcipue caritatis priuilegium conseruetur, quod ipse auctor & largitor omnium bonorum Dominus de mundo corporaliter abscissurus pro summo atque altissimo munere fidelibus suis dando pariter & relinquendo largiri dignatus est, dicens: b Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: illud etiam Apostoli c pariter attentissime cogitandum: Pacem sequimini & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Et idcirco valde necesse est, vt quisquis ad illam patriam desiderat peruenire, vbi nunquam discordia potuit vel poterit introire: illud summopere agere studeat, per quod & ipse illam Deo placitam caritatis pacem cum omnibus habere studeat, & omnes contra illam pacem discordantes ad veram concordiam reuocare contendat.

Certum est enim quia sicut quisquam, si eandem caritatem, illam Deo placitæ fraternitatis caritatem seruare poterit & noluerit: ad palatium caritatis peruenire non poterit. Ita si illos, quos contra eandem dilectionis vnitatem dissidentes cognouerit, & illos ad tantæ beatitudinis viam reuocare poterit, & virtute qua valet non certauerit: ipse sibi eiusdem beatitudinis ianuam seris validissimis claudit. similiter quoque iustissimo Dei iudicio eandem calcandi semitam obstaculum sibi opponit, si secundum qualitatis suæ modum omnes in Deo vnanimis, ne in barathrum discordiæ corrumpant, quantum reniti præualeat, viriliter non contendit. Hæc ad hoc non humana argumentatione reperta, sed diuina toti orbi terrarum docente auctoritate, diffusa atque notissima vbique valere debent; & vbicumque fuerint discordantes, ad concordiam reuocentur; concordantes vero ne in discordiam proruant, ab vniuersis qui prævalent tueantur.

His ita summam præmissis, series huius dictionis postulat, vt subsequens sermo, eurtalia præmissa sint, lucide pandat.

Quia igitur, vt vniuerso Ecclesiastico ordini, reuelante Spiritu sancto, notum est, inter cetera pietatis documenta, testante Apostolo, Fides, Spes, Caritas præminent; ipsarum virtutes per prudentiam, temperantiam, fortitudinem, atque iustitiam, auctore Deo inuolabiliter conseruantur: ita rursus illæ quatuor ad humanam deriuatæ sobriam conuersationem, per rationem, discretionem, honestatem, atque humilitatem habentur, atque vtuntur, nullusq. istis carens, illas perfecte habere potuit, nec eis ritè, istis spretis, aliquando vti præualuit. Et quamuis sint quædam ex eis humanam rationem excedentes, vt sunt nonnulla, quæ sola fide attingi possunt, & ob hoc ineffabilia, & incomprehensibilia dicuntur; auctoritate tamen diuina in sacris voluminibus, sanctorum etiam Catholicorum Patrum edictis, Deo reuelante, qualiter eadem tenenda vel conseruanda

tenda sint, sufficienter reperiuntur; ideoq. pene ab omnibus desideratur, optatur, quaeritur, vt ratione præeunte, comitante, subsequente in omnibus, vel de omnibus, vnde certus esse desiderat, salua, & anteposita semper & vbique diuina auctoritate, non prius qualibet humana adinventione opponatur, quam vt ille ratione instruat & vndecumque certus esse desiderat, pleniter imbuatur.

Idcirco ergo summopere cauendum est, ne homini rationali rationem desideranti, atque poscenti, vilo modo ratio interdicitur, nisi tantum in his, vt supra commemoratum est, ineffabilis tanta & talis occurrat sublimitas, cui merito vniuersa humana se subternat ratiocinationis humilitas. Quia vero vno pretio, Christi videlicet sanguine, redempti fratres sumus, & ipso miserante, cuius misericordia id simus, cognosci meruimus, cum omni mentis affectu (vt supra commemoratum est) necessitatem fratrum nostrorum, totius scilicet Imperij Orientalium Romanorum ad intima cordis nostri viscera admittere debemus, quorum inuolabilem caritatem, ob nullam aliam disceptationis occasionem, nimis duriter, vt multis videtur, irrationabiliter scissam esse cognouimus, nisi quod quidam illorum vna cum Michaelle & Theophilo Imperatoribus fratribus nostris, imagines Sanctorum non habere volunt; quidam vero e contra ex eadem sancta plebe non solum habere, sed etiam adorare volunt. Quorum altercationis discordiæ summa talis est, vt nolentes illas habere, volentes nec habere consentiant. Volentes vero, nolentes etiam adorare compellant. Qui hinc & inde in diuersa tendentes aduersus alterutrum, siue humana argumentatione, vel ratione, siue etiam ex diuina auctoritate, vel Sanctorum Patrum scriptis voluntati suæ excerpta & coaceruata habent, vt vtrisque videtur, congrua plurima testimonia, quibus & isti suam, & illi e contra vindicare, & obtinere suam putant posse sententiam.

Vnde sicut dignum, & vere dignum & iustum est, vt præeunte Spiritus sancti virtute, ille inter eos in nomine Domini talia correcturus, & ad viam veritatis sanctissimo moderamine reducturus, primus in hominibus arbiter occurrat, quem Deus omnipotens in Sede Apostolica collocare, eorumq. Vicarium eidem sanctæ suæ Ecclesiæ dare dignatus est, & ob hoc ei nomen speciale in toto orbe terrarum ab eadem sancta Dei Ecclesia, præ omnibus Pontificibus decretum est, vt solus, non sua abusione, sed sanctorum Apostolorum auctoritate, Vniuersalis Papa dicatur, scribatur, & ab omnibus habeatur. Et quia sicut omnibus notum est, dicente a Ioanne Apostolo: Hora nouissima est. & Paulo: b Nos in quos fines sæculorum deueniunt. Et ideo tempus instat, dies Iudicij absque vlla diuturna dilatione appropinquat: nulli dubium est, quin diabolus inter reliqua perditionis suæ argumenta, illud præcipue contendit, vt in nouissimo die sanctæ Dei Ecclesiæ caritatem mutuam scindat, vniuersitatem per quamlibet occasionem scindat, viscera dilectionis corrumpat, vt eam non in pace superius commemorata, sed discissam & dilaceratam dies ille horridus inueniat.

Sed nec illud latet, quod ipse infelix infelicitium, miserimusq. omnium miserorum, non curat per quamlibet occasionem corporalem, spiritalem, mundanam, Ecclesiasticam, id efficere possit, dum tamen quolibet argumento eius Deo placitam in diligendo soliditatem scindere valeat. Et cum vniuersus ei Ecclesiasticus ordo merito obuiare debeat: nullus tamen sub hac conditione maiori constringitur debito, quam ille, qui tanto in Sede Apostolica illorum auctoritate pro eorum reuerentia in vniuersali mundo, actuali honorari meruit priuilegio. Qui tamen Vniuersalis merito non dicitur, si pro vniuersali Ecclesiæ statu viribus quibus valet, non agonizatur. Ac si diceret, secundum merita non est dignus dici Vniuersalis, qui pro vniuersali Ecclesia non laborat; sed nequaquam indigna merita minuunt auctoritatem. pergit vero: Hæc domine Pater, ac toto mundo venerande, atque reuerende sanctissime Pontifex, ad insinuandam in tanta re mentis nostræ deuotionem, præmittere studuimus.

Ab hinc vero, si a Deo conseruanda almitas vestra ita elegerit, non insinuando, sed admonendo, qualiter communis legatio nostra ad illam sanctam Dei Ecclesiam corrigendam dirigi possit, subnectere curabimus; non vt sanctæ & a Deo datæ sapientiæ vestrae (quod absit) altius, sublimiusq. progrediendi terminum ponere præsumperimus; sed ne id quod exinde nobis omnipotentis Dei omnipotentis misericordia ad obsequium vestrum, salutem nostram conferre dignata est, silentio regeremus, sicut filium decer; patris in gremio examinis vestri collocauimus, confisi in Domino, quod ipse nobis, exinde

ROM. PONT. PAPA VNI-VERSALIS. a 1. Ioan. 2. b 1. Cor. 10.

inde quod sibi placitum, & acceptabile est, inspirare dignabitur.

Nos tamen nō Synodum congregando, sed quemadmodum a vobis postulauimus, licetiamq. agendi percepimus, vna cum familiaribus nostris, filijs vestris, quantū pro multiplicibus sollicitudinibus Regni diuersis occupati, per interualla potuimus, considerare studuimus, quid alimitati vestræ de tanta necessitate significare potuissemus, qualiter idē populus a Deo per vestram conseruandus Orthodoxam sanctitatem ad veram concordiam reuocari potuisset, vt vera pace conglutinati, & in hoc, & in futuro sæculo, omniū Domino placere potuissent. Et quid exinde salubre, Domino inspirante, inuenire potuimus, paternitati vestræ per præsentis filios vestros, fratres nostros, quædam dictis, quædam scriptis intimando direximus.] hucusque quæ ibi posita sunt ex epistola Ludouici Imperatoris ad Eugenium Romanum Pontificem.

DE SCRIPTIS
LITTERIS A
GALLIS ROM.
PONTIFICIS
NOMINE.

Qui igitur sibi adeo visi sunt esse sapientes, præter hæc formam quoque præscripserunt earum litterarum, quas Ludouicus nomine Pontificis mitteret in Orientem ad Michaelē atque Theophilum Imperatores, quas antiquitas nominauit pacificas, quod essent pacis conciliatrices. Sed quod eas absque consensu eiusdem Romani Pontificis mittere non liceret: idem Ludouicus Imperator per Legatos suos easdem ipsas misit ad eundem Romanum Pontificem inspiciendas, suadens vt ad faciendam concordiam totius Ecclesiæ illis vti deberet, prout significant eius litteræ ad eundem Pontificem datæ, quas proxime reddituri sumus.

Ita boni isti Imperatorem maxime pium pro arbitrio traducetes, abusi zelo ipsius, quæ pietate eius indignissima essent, præstare fecerunt, cum illæ tales essent, quæ præter id quod plura continerent indigna Romano Pontifice, complures admixtos haberent errores, eisdemq. grauissimos, vt ex ipsis intelliges. Extant enim ipsæ in eodem libello Parisiensis, quam vocant, Synodi, statim post recitatam ipsorum epistolam ad Ludouicum positæ. Carent ipsæ inscriptione, atque principio ista tantum habentes.

* Eod. lib. Synod. Parisiens. pag. 126.

Oro autem & obsecro in vniuerso mundo (vt beati prædecessoris mei domini Gregorij Papæ vtar verbis) fratres & domini mei; in quantum peccatores, fratres mei, in quantum iusti, domini mei: quantum ex me, humiliter supplico; quantum vero ex tanta auctoritate sublimiter moneo; vt nemo me hoc loco propter me despiciat. Quia etsi ad inuitandum nequaquam dignus appareo: magna est tamen virtus caritatis & pacis & vnitatis, ad quam vos alta potestate in vice beatorum Apostolorum Petri & Pauli, in nomine Domini nostri Iesu Christi inuitare præsumo. Cum enim Paulus veridica voce dicat: ^b Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam; quia sine illa nemo videbit Deum: quid felicius, quam & in hoc sæculo desiderando, & in illo fruendo Deum videre? Quid e diuerso infelicius, quam nec in hoc sæculo feliciter optando, nec in illo felicius fruendo videre meruerit Deum? Et cum huius assertionis vel veritatis in vniuerso mundo tanta sint testimonia, quæ in præsentis tempore nulla euoluere præualeat lingua, nullusq. mortalium præscire valeat, quando vel vniuscuiusque, vel (quod maius est) totius mundi occasus terminusve fieri debeat: magna me, vt in omnibus notum est, vrget necessitas, vt id quod ex debito reddere debeo, diutius * differre non audeam, ne forte tanto caritatis debito subtracto, in conspectu æterni Iudicis pro vobis omnibus reus appaream.

^b Heb. 12.

* deferre

* primo me

Quamobrem oro, vel moneo, vt * primi mei summi Dei Ecclesiæ filij Michael & Theophilus, gloriosi vere & sublimiter a Deo exaltati Imperatores Romanorum, vna cum vniuerso Catholico nobilissimo Senatu, ac populo vobis a Deo ad gubernandum credito, vt ea quæ pro salute vestra ex auctoritate beati Petri (cui Dominus noster Iesus Christus clauis committere dignatus est Regni cælorum, dicens: ^c Quodcumque ligaueris super terram, ligatum erit & in cælis: & quodcumque solueris super terram, solutum erit & in cælis) admonere & exhortari, & insinuare necessarium duximus: patienter audiat, animumq. Deo placitum vestrum non ad contemnendum, sed ad obediendum & conseruandum præparare studeatis. Ideo autem ad obediendum nobis, hortamur; quia omnia quæ vobis de hac causa dicturi sumus, tribus hoc capitulis principaliter & ordinare & confirmare parati sumus, id est, ratione, auctoritate, & consilio: videlicet rationem texendo, & eandem rationem, in quantum rationabilis, discreta, honesta & vtilis fuerit, auctoritate firmando; eandem vero auctoritatem, secundum Catholicæ Fidei veritatem, & rectitudinem salubriter intelligendo. Ad vltimum vero quid

^c Matt. 16.

quid in his ad salutem vniuersalis Ecclesiæ tenendum sit, consilium Deo placitum dando, & idem consilium confirmando. Et quamuis (vt dignum est) diuina præcellet auctoritas: primo tamen ad mitigandos atque ad adunandos animos in diuersa tendentes, ratiocinando omnibus satisfacere volumus; vt eo facilius & diuinam auctoritatem secundum sanum Catholicæ Fidei intellectum concordēs suscipiant, ac deinde certum nobis consilium suauius amplectantur, amplexumq. in futuro custodiant.

Apud omnes igitur huius sanctæ Occidentalis Ecclesiæ, quæ se auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli, largiente Domino, Fidei, Spei, & Caritatis sumpsisse exordium gloriatur: ita hactenus per eosdem Apostolos, protegente Spiritu sancto, & ipsis intercedentibus ac protegentibus, ab omni hæresi illibata nunc vsque conseruata est; vt non solum ipsa ad quodlibet erroris diuerticulum minime declinaret; sed potius omnes a rectæ Fidei tramite quoquo modo deuiantes per Orthodoxos eorumdem successores, toto orbe terrarum, ad rectitudinem potius reuocaret. Testis enim huius rei non quilibet angulus, sed orbis terrarum vniuersus; quia quoties tales per mundum perceptiones motæ sunt, quæ ad periculum Fidei vniuersalis Ecclesiæ imminere putabantur, ob inueniendam, inuentamq. custodiendam Catholicæ Fidei veritatē, semper hoc vniuersalis Ecclesia præsentē, ob huius sanctitatem Sedis, Pontifice, aut certe cum consensu illius verbis vel litteris porrecto corrigere, porrectumq. ad conseruandum, statuere consuevit.

ECCLES. ROMA
NA SEMPER
LIBERA AB
OMNI HAERE
SI HAERESSES
CONFVTAVIT.

Simili modo etiam & in his quæ ad conseruandum in humanis actibus eiusdem Ecclesiæ incontaminabilem statum, moderante non qualibet dolosa vel sophistica, nec non duplici calliditate, sed veritate subnixā, simplici ratione, ipsaq. discretionē, honestate, vtilitate, pariter irradiata ratione, non solum noxia vel nociua, verum quoque & ipsa superflua & non necessaria refecare consuevit; & ea (vt prædictum est) quæ ad salutem totius Ecclesiæ pertinere, & insuper merito carere non debuisset, differendo & ordinando sancire solita fuit. Et hoc non tantummodo causa Fidei, vel sicut præmissum est, de statu humani generis, vel cursu rectitudinis; verum quoque de omni dissensione in sancta Dei Ecclesia, quæ pacem illam turbare videbatur (quam Dominus Apostolis & per Apostolos nobis omnibus vicariam præsentis suæ dereliquit, dicens: ^a Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis) vbicumque per quodlibet pietatis argumentum pertingere potuit: semper huius sanctæ Sedis Vicarij Apostolorum quædam mulcendo, quædam vero (si ita res poposcisset) sublimi ac veneranda auctoritate, vt dignum erat, docendo, pariterq. predicando ad pacis concordiam reuocare studuit.] ista illi nomine Rom. Pontificis præfati, quibus auctoritatem Romanæ Ecclesiæ ac dignitatem digne vt par erat, insinuarunt: ad causam vero venientes, melle ita iam illitis faucibus venena propinant. subdunt enim.

ROM. ECCLE
SIA SICVT ET
FIDEI MAGI
STRA DISCI
PLINAE.

^a Ioan. 14.

Quorum vicem, qualescumque simus, ministerium tamen auctoritate subeuntes, caritate pariter, & eadem auctoritate roborati dissensionem illam, quæ * infra ipsam * inter semper Deo amabilem Romanorum, Græcorumq. Ecclesiam exortam durius eandem Ecclesiam, quam saluti illius villo modo conuenire possit, scindentem diuturno tempore cognouimus: non audemus declinare, vt non illam ex auctoritate tantorum Apostolorum ad pacis concordiam, ipsis mediantibus, non debeamus aduocare. Maxime vero in eo quod eiusdem miserimæ dissensionis ea sit materia, sine qua (sicut multis videtur) salua per Fidem, Spem, & Caritatem incunctanter & in hoc sæculo, & in futuro saluari potest Ecclesia. Quorum sensus & sententia talis est: Quid Fidei, Spei, & Caritati obesse potuisset, si imago nulla toto orbe terrarum picta vel ficta fuisset? Et quamquam ijdem filij nostri, qui hæc dicunt, rationabiliter se ostendere posse nullatenus dubitant, melius illud numquam fuisse, sine cuius cultu, perfecta Fide, & Caritate vniuersalis sancta Dei Ecclesia salua potuisset consistere, quam sub hac occasione non dubium sed certissimum illud malum discordiæ debere incurrere, quod nisi correctum fuerit, nullatenus cum hac dissensione, ad Dominum (qui pax est) omnium sibi placitam pacem habentium, numquam in perpetuum posse pertingere. Et quamuis deuotio illorum hoc constanter postulet, vt eis ratiocinando, qualiter de ipsis imaginibus discrete & rationaliter sentiant, postea differere liceat. Quod si est, qui suscipere iusto moderamine velit: salubre omni homini esse non dubitant; ad comparisonem tamen tanti mali eandem imaginum causam pro nihilo computant, si pax illa, quæ ad æternam vitam, qui est Via, Veritas, & Vita, ducit, ad eandem viam, veritatemq. perducta non fuerit.]

Audisti, Lector, quid isti velint Pontificem scribere ad Imperatorem, & tantæ Sedis nomine errorem describere, & non confutare, dum futilem & nullius ferme esse momenti in Ecclesia usum sacrarum imaginum, ut absque eo Fides, Spes, & Caritas in Ecclesia illæsa remaneant, asserere conarentur, perinde ac si leue esset, & absque salutis æternæ dispendio, peccare in traditiones Ecclesiæ; & receptos sacros Ecclesiæ ritus labefactare quis possit sine culpa vel crimine hæresis. Cur, dicant velim, proscripti antiquitus sunt ab Ecclesia, & in classem hæreticorum coniecti hæretici Quartodecimani, cum in omnibus quæ sunt Orthodoxæ Fidei saperent, ex eo solum quod non ea die qua ceteri, Pascha Dominicum celebrarent? Cur hydroparastæ, ex eo quod aqua tantum, non secundum Ecclesiæ ritum vterentur & vino in sacrificio Missæ? & alij innumeri, qui cum in ceteris sacris dogmatibus Ecclesiæ Catholicæ consentirent, sed quod receptis ritibus, moribus, ceterisque traditionibus eiusdem Ecclesiæ non consentirent, ab Ecclesia eiectione, exulare sunt iussi inter hæreticos. Sed quæ his subiecerint insinuanda ab eodem Pontifice Orientis Imperatoribus, ex ipsorum scriptis sic accipe.

Et idcirco cunctus chorus sacerdotum, necnon & omnis Senatus totius gentis, seu Imperij Francorum, & vniuersa Ecclesia per totam Galliam cum ceteris prouincijs eidem a Deo conseruando Imperio subditis, audita fama delendæ dissensionis fratrum suorum, irreuocabiler postulant, ut prius per istius sanctæ Sedis a Deo conseruatam, in futuroque usque ad finem sæculi, sicut ipsi indubitanter & nos omnes per merita Apostolorum confidimus, conseruandam auctoritatem, illud summopere quærere festinamus, ut quia auctore Deo, hæc duo Regna in toto orbe terrarum principalia mutua sibi Deo placita caritate deuincta sunt: illud diaboli telum ab eadem Ecclesia dissipetur; ut pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, in eadem beata plebe pleniter restituatur.

Vociferantur enim in cælum vno ore & vno corde, omnipotentis Dei iudicium ineuitaliter nobis incumbere, si auctoritate summorum in toto orbe terrarum Apostolorum, quorum doctrinis & consilio vniuersus flectitur mundus, discordiam vestram ad veram concordiam non certamus reducere. Dicunt etiam, quid acturi erunt de tam præcipuo coram Deo amisso solatio, si illos, quos post huius sanctæ Sedis immutabilem tuitionem, illud in tam præcipue carissimis fratribus solatium perdidit, qui simile in vniuersa Ecclesia nullum habebunt. Si enim cum illis veram fidem, integrumque caritatis ardorem non seruauerint: quid in iudicio Domini, tanta neglecta caritate, & in nomine Domini certissime confirmata neglexerint? Sed nos diuturnæ lectioni, vestroque fastidio in legendo parcentes, vbi tanta ab eis caritate urgente, de Deo placita mutua dilectione vestra plorando, immo lugendo conquesti sunt; quæ in vnum colligi difficile possunt, omittis, ad eandem seriem detexendam, quam ipsi de imaginum reddenda ratione sponderant, redeamus. aiunt enim.

Oramus ergo, sanctissime ac beatissime Pontifex, ut nobis antiquorum Patrum nostrorum hac de causa vitæ cursum recitare liceat; simulque prout rationis ordo poposcerit, sensus sui affectum in hac dumtaxat re, cur ita, vel ita tenuerint, interserendo adiungere. Nec vobis tædium fiat, si ad ostendendam rationem veritatis, veritatemque rationis, sese paulo longius sermo protraxerit, dummodo linea veritatis, quæ ab antiquis Patribus nostris usque ad nos inflexibiliter ducta est, beato Dionysio scilicet, qui a sancto Clemente beati Petri Apostoli in Apostolatu primus eius successor extitit, in Gallias cum duodenario numero primus prædicator directus; & post aliquod tempus vna cum socijs suis, huc illucque prædicationis gratia dispersis, martyrio coronatus est. Et quamquam plures existant, quidam Martyres, quidam etiam Confessores, quorum merita qualia apud Deum habeantur, quamuis quotidianis miraculis coruscant; quia tamen propter longitudinem terrarum vobis minus cogniti fortasse existunt, intermissis, sanctum tamen Hilarium, antiquum Ecclesiasticum doctorem, necnon & beatum Martinum toto orbe venerandum, vobis notissimos esse minime dubitantes, ad memoriam reducere necessarium æstimamus; quorum vitæ magisterio edocti, hæc ita tenenda atque seruanda suscepimus.

Sed quia apud nos vel maiores nostros, ex quo vlla præsens ætas recordari potest; numquam eiusmodi quæstio mota vel ventilata fuit: ideo semper talis exinde mos expressis antiquis temporibus retentus in vniuersa istius Regni Ecclesia extitit, ut nullus, ac si ex auctoritate eiusdem sanctæ Dei Ecclesiæ iuberet, nullus cuiusquam imaginem

ginem volenti pingere aut fingere prohiberet. Vnde usque hodie eadem apud nos consuetudo teneretur, ut quia hoc auctoritas nulla iubet: nemo iubeat; similiter quia auctoritas nulla prohibet, nemo prohibeat. Quia vero propter præmissam rationem aliter esse non potest, nisi ratio inde habeatur: fortasse eadem ratio tale exordium non inconuenienter habere poterit. Si igitur imago in toto orbe terrarum nulla picta vel ficta esset: numquid aliquid Fidei, Spei, vel Caritati sanctæ Dei Ecclesiæ obesset? Rursum si ita ut in quibusdam locis, maxime Ecclesijs, seu palatijs Principum ob nullum alium Catholicæ Fidei, seu religionis cultum, sed tantummodo scientibus pro amoris pij memoria, seu ornamento eorumdem locorum, nescientibus vero pro eiusdem pietatis doctrinæ pictæ vel fictæ sunt, ita per reliqua eisdem imaginibus congrua domicilia ad eundem sensum pertinentes pictæ vel fictæ essent, quid præfatis virtutibus vquam, vel vsquam obesse potuissent?

Et ideo quia res ita se habet: quid superest, nisi ut qui nolunt, ita non faciant, ut tamen eis qui illas eo sensu, ut præmissum est, habere volunt vel faciunt; in faciendo, vel habendo minime contradicant. Et illi similiter qui habere volunt, nolentes ad habendum vel faciendum nullatenus cogant? Atque ita auctore Deo vterque illæse seruetur, dum & habere nolens præter cautelam illiciti cultus; & habere nolens præter cautelam illiciti contemptus, saluus permanere indubitanter poterit. Atque ita, miserante Deo, maiorum nostrorum in imaginibus vel picturis morem imitantes, in iubendo vel prohibendo, in habendo, vel non habendo, in colendo vel non colendo, illæfos hæc de causa Domino opitulante, nos transisse, & ipso gubernante transituros nequaquam dubitamus. Quamobrem monendi sunt omnes qui eas habere volunt; ne amando, vel quolibet modo orando vel amplectendo ultra quam oportet, cultum eis illicitum vllatenus impendat. Similiter & illis qui eas habere noluerunt, sicubi eas aspexerint, qualibet ignominiosa vel probrosa detestatione spernere contumeliare vel lacerare præsumant.

Hinc ergo indubitanter colligi potest, quæ illum ratio hoc cum periculo quocumque compellat habere, quod illum proculdubio sine vlllo periculo licet non habere. Ideo ergo totius huius rationis talis est summa, ut qui volunt pro pia memoria vel sana doctrina in locis competentibus, absque vlllo illicito cultu pictas vel fictas habeant imagines: Qui autem nolunt, absque vlllo illicito contemptu taliter habentes vel habitas imagines nullatenus spernant. Essent utique plura quæ hic ratiocinando, his per omnia congrua dici vel scribi potuissent, si aut breuitas temporis permitteret, aut id aliqua, sic ea confirmando scribi, necessitas poposcisset. Hæc tamen illi in libello quem inferuerunt litteris Papæ nomine scribendis ad Imperatores Orientis, in ea parte, quæ (ut ipsi diuiserunt) spectat ad rationem, quam habes superius confutatam.

Sed quam vane gloriantur de maiorum consuetudine, sat erit si testificatione sanctissimi viri Martini, & assertionem Venantij Fortunati, viri quidem sancti doctique Pictauiensis Episcopi, qui ambo Gallicanam Ecclesiam illustrarunt, perspicue demonstremus, receptum antiquitus, Deoque gratum esse cultum sanctarum imaginum. Quod enim (ut audisti) de vtroque hi magnopere, & iure quidem gloriati sint, de Martini sanctitate, Hilarijque doctrina: de eodem S. Martino, qui in imagine cultus magna præstitit, & Fortunato Hilarij successore qui accepit, dicendum exemplum: Si enim piaculum esset imaginem colere, nequaquam utique S. Martinus receptus in cælum, in imagine cultus petita donasset; nec tantus Episcopus Fortunatus petere ausus esset, qui ingenue fatetur, quod & carmine cecinit, se ægrotantem mirum in modum oculis esse curatum oleo luccernæ ardentis in imagine sancti Martini. sed audi ipsum.

* Expete Martini loculum, quo iure sacelli,
Iam desperatum lumen mihi reddidit auctor.
Munera qui tribuit, saltem, rogo, verba repende.
Est ibi basilica culmen Pauli atque Ioannis:
Hic paries retinet Sancti sub imagine formam,
Amplectenda ipso dulci pictura colore.
Sub pedibus Iusti paries habet ante fenestram,
Lichnus adest, cuius vitrea natat ignis in urna.
Huc ego dum propero, valido torquente dolore,
Diffugiente gemens oculorum luce fenestra.
Quo procul ut tetigi benedicto lumen olivo,
Ignis ille vapor marcenti fronte recessit.

Et præsens medicus blando fugat unguine morbos.

*Non oblita mihi mea lumina * munere Sancti :*

Nam redit ante oculos oculorum cura fidelis.

Et memor illud ero, dum luce & corpore consto.] hæc ipse Fortunatus, qui de ac-

cepto beneficio in S. Martini veneranda imagine, dignas vt rependeret gratias, res ab eo præclare gestas quatuor libris versibus scriptis est profecutus.

Si legissent hæc isti de sancto Martino, quem vendicant sibi proprium peculiaremque Sanctum, & audissent ista ipsam adeo clare virtutis voce loquentem, atque pie religiosque coli Sanctorum imagines etiam luminum accensione miraculis asserentem, certe erubissent Martini nomen suis ipsorum scriptis attexere, & ab Hilario abstinuissent, cuius Ecclesiæ Episcopus & eius vitæ scriptor sanctitate & doctrina conspicuus tam fortis sit testis & assertor, ac prædicator cultus eandem sanctarum imaginum, cum ea quæ sibi Rauennæ contigerint, versibus scripserit : & sic pudeat eos improbasse quod S. Martinus miraculis comprobauit, & Fortunatus alte cecinit & prædicauit. vt etiam si alia de his deessent testimonia, satis ista ipsis esse potuissent, ad reuocandū, si interceptus ille fuisset, stabiliendūque cultum sanctarum imaginum, Martino id testante de cælo miraculis, immo ipso Deo dante (vt Propheta ait ^a) voci suæ vocem virtutis, signis euidentibus confirmante.

^a Psal. 34.

^b AVCTORITAS.

Sed quid insuper isti? absoluta prima parte illa, qua se ratione agere professi sunt, ad secundam deueniunt, qua se dicunt niti auctoritate, loca illa citantes S. Gregorij Papæ, quæ de imaginibus agunt, de quibus cum nos prolixius egerimus superius, vbi de Cõcilio Francofordiensi actum est aduersus ipsos: haud per eandem rursus lineam ferra deducenda erit. Sed ad tertiam & vltimam partem deueniemus, qua se rem consilio agere docent, cum prorsus indigna & pudenda scribere ad Orientales Imperatores ipsum Romanum Pontificem fingunt, dum eius nomine ista pertexunt.

^b Ead. Synod. Parisien. pag. 145. CONSILIUM.

Auctoritate ergo ^b (vt proposuimus) secundo loco inserta, non quidem quantum ex thesauro vberissimo Ecclesiastico potuit, sed quantum epistolaris breuitas rite permisit; monere vos & exhortari, o venerandi mundi Principes, cum vniuersa sancta Dei, quam Domino dispensante & committente, gubernatis, Ecclesia, vt ea quæ vobis non quælibet temeritas, sed vera humilitas nostra intimare studuerit, attentius audiatis, & ob illorum reuerentiam qui cum Domino ipso promittente, in die nouissimo, totius mundi venturi sunt Iudices, reuerenter suscipiatis, & ad salutem omnium vestrum strenue conseruare studeatis. Præmisimus enim paulo superius, vt post redditam rationem, post insertam auctoritatem, propter adunandam, quam Domino Deo ordinante, regitis Ecclesiam, consilium vobis non nostra adinventione, sed diuina auctoritate illud dare debuissimus, per quod eadem sancta mater Ecclesia ita sibi mutuo in vera pace fœderari debuisset, qualiter & in hoc sæculo & in futuro ei placere potuisset, qui ascensus de mundo, suis promisit, dicens: ^c Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.] At non, rogo te Lector, indigna & pudenda sunt ista, quæ loqui inducunt Romanum Pontificem cum hæreticis Imperatoribus Michaeli atque Theophilo, vt per eos dicat ordinari atque regi, Deo committente & ordinante, sanctam Ecclesiam, & non magis, Deo permittente, dissipari ab ipsis & perueri penitus illam? sed pergunt.

^c Ioan. 14.

^d 1. Cor. 13.

Et quia, attestante ^d Paulo, inter cetera verum est: Si quis tradiderit corpus suum vt ardeat, caritatem autem non habuerit, nihil est: ideo prædictam sanctam Dei Ecclesiam in veræ pacis concordiam adunari, totis viribus optamus. Quia quomodo sine illa caritatem mutuam habere possit, nullo modo intelligimus. Potest enim fieri, vt aliquis cum altero ex parte vel fictam pacem temporaliter habeat: quomodo autem sine vera mutua pace habita cum altero, veram possit habere caritatem, nulla docet auctoritas. Vnde magnopere considerandum est, quanta temeritate, quantave audacia ad æternam ille peruenire se posse existimat, qui præsentem in hoc sæculo pacem Domini per quamlibet occasionem scissam restaurare cum proximo non curat, quam primum munus humano generi collatū ^e Angeli nuntiant mox nato Domino in mundo, eandemque nouissime fidelibus suis in vice sua idem Dominus relinquit discessurus de mundo. Et quamquam multa & pene innumerabilia essent, quæ de tanta re subtiliter, sublimiter, & nimis terribiliter dici potuissent: cauendum est vnicuique, ne hoc quisquam de illa solummodo pace intelligendum putet, quæ habetur in cælis: quia & Dominus recedens ait: ^f Pacem meam relinquo vobis; & Angeli præmittentes: Gloria in excelsis Deo: mox non in cælis subiungunt, sed in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Cogita igitur tecum,

^e Luc. 2.

^f Ioan. 14. Luc. 2.

A o plebs & popule Dei, si ad perpetuam vis peruenire salutem, vt in hoc sæculo non fictam, sed veram habere mutuo studeamus pacem.

Sed minus fortasse prodesse poterit, licet merito tanta talisque auctoritas causa consilij sufficere debuisset: necesse erit vt huic assertioni cetera adiungantur, quæ nequaquam iuste adderentur, si a Deo ab initio Catholice Fidei data nobis sapientia, sicut oportuit, pro nobis sollicita esse studuisset. Dicit Apostolus: ^a Iudæi signa petunt, Græci sapientiam quærunt: Vbi est ergo sapientia vestra, qui propter quamlibet occasionem illud habere contemnit, sine quo ad Regna cælestia peruenire nullo modo valebitis? Et hæc non arguendo vel increpando, sed admonendo interim dicimus, vt vos ad interiorem hominem vestrum, in quo Deus per Fidem, Spem, & Caritatem inhabitare consuevit, reuocemus. Quem si ita secundum, vt supra dictum est, sapientiam vobis a Deo datam cogitare, diligere, vel metuere vultis: mirum est, quomodo cum fratribus inuicem tanto iam tempore, scandalum & discordiam habere non metuitis. Ecce etenim, si non amplius, iam annus est, ex quo hanc inter vos miserrimam dissensionem pullulasse audiimus: quam videlicet discordiam a Deo (vt dignum est) semper odibilem omnes antecessores mei ad corrigendum, prout eis possibile fuit, multum laborasse, non ignoratur.

^a 1. Cor. 1.

Hæc in paucis ad excitanda Deo amabilia corda vestra ideo præmittere curauimus, vt ea quæ vobis studiosius pro salute omnium animarum vestrarum dicenda prouidimus, ^{*} audiores vos ad audiendum, & per omnia sollicitos in Domino redderemus. Sed sicut non solum sacra auctoritate discimus; verum quoque & humana quotidiana bene consuetudine agendo cernimus, quia arbor fructus malos faciens, nullo modo salubriter extirpatur quam si radicitus euellatur: melius sæpe dictam discordiam vestram, omnipotente Domino opitulante, vna vobiscum, qui huic miserrimæ, nimiumque infelici conditioni prostrati non succumbitis, sed auctore bonorum omnium Domino Deo, tantæ spurcitæ celsio in cacumine præminentis corrigere valeamus, si quæ sit huius perditionis origo vel fomes detegendo pandamus.

^{*} acutiores

Nullus mente sana sapientum, fideliumque in Domino fratrum vestrorum dubitare permittitur esse plures in hac sancta & Deo conseruanda Ecclesia, qui tantæ miseriæ succumbere dedignentur, licet eis manus humana validior, ne id quod exinde iustum esse non dubitant, restaurare vel perficere valeant, obsistat. Quamobrem amabiliter admonendi estis, vt totis viribus omnipotentem Dominum exorare studeatis, vt tantam ab hoc Regno infelicitatem amouere iubeat, & illam quam mundus dare non potest pacem, sua nobis immensa clementia concedat.

Et quia tantæ auctoritatis ordo, vel tantæ sublimitatis ratio necdum poscebat, vt priusquam illa omnia quæ merito præmittenda erant, præponerentur, vt facilius quouis in loco, secundum sui qualitatem haberentur illa, quibus salua Fide, Spe, vel Caritate, totius Ecclesiæ status carere potuisset: propter satisfactionem tamen in hoc opere laborantium, principalis huius sæpe dictæ discordiæ vestræ, causa imaginum extitisse traditur. Eiusdem quoque origo in eo contigisse fertur, quod Imperator considerans quosdam in eadem plebe indiscreto zelo inflammatos vltra quam oportuisset, vel vnumquam prius actum esset, in imaginum cultura, veneratione vel adoratione vltra progredi, quam vt antea vnumquam in vniuersa Ecclesia factum esset: volens vt tunc sibi cum illis qui ei fauebant, eandem superstitionem (qualiscumque esset) ab Ecclesia penitus amoueret: postposita hac in re salubri discretionem, sine qua omnis humanæ actionis virtus in vitium vertitur: elegit præmissam superstitionem aliter emendari non posse; nisi omnes imagines penitus delerentur. ^{*} Atqui si ita erat, vt dictum est, illicitum, cultus in hominibus, vel ab hominibus compescendus erat, ^{*} in imaginum destructione, quæ nihil peccauerunt: immo eo sensu quo supra præmissum est, scientibus pro pia memoria, nec scientibus pro doctrina vtilis erant: infringendo vel dissipando sinistram extendit pro dextera. Et qui ita hac in re incautos reducere debuit (sicut forte quia recens erat causa) facillime potuit, instigante qui nunc late patet, Ecclesiasticæ pacis vel caritatis inimico.

^{*} Et qui

^{*} non

Hanc ei etsi luculentissimam ostendit semitam: heu quam longe ab illa sinistris anfractibus incedentem, quæ de semetipso ait: Ego sum Via Veritas & Vita: quid putas quam dulcia, quamque religiosissima, immo sanctissima saragebat fingere itinera, vt per illa ad

hac, quae nunc omnes plangimus, pertrahere potuisset diffidia? Sed nec hoc villo modo aliter aestimatur peragere potuisse, nisi illum prius cum sequacibus suis, illius impietatis dulcedinis, demulcendo cor tangeret, cuius idem diabolus pestifero telo perforatus de caelo merito cecidisset.

Sed quid agimus? Quid dicimus? Ad comparationem namque malorum omnium, quae hic congruente spacio, quod omnino non deest, non solum de diabolo, sed etiam de ipso Imperatore cum fautoribus suis dici poterant: nihil est quod dicamus. Vniuersa denique mala quae ex eo vsque ad praesentem diem per eiusmodi discordiam in vobis perpetrata sunt, hinc sumpsere principium. Quamuis enim propter singultum plorationis tacere non permittamus, licet propter arctissimum temporis spacium, & propter enormitatem earumdem miseriarum, vt lugentibus mos est, innumera ad dicendum flebilis occurrerint, paucis ad inchoationem huius infelicitatis agere placet, vt contueamur diabolum in huius vitae excursu in biuio stantem, vbi Imperator e duobus vnum ad eligendum indeclinabiliter cogitur, aut cultu illicito fauendo imaginibus contra ius Ecclesiasticum ceruicem flectere; aut certe huiusmodi cultoribus contradicendo, vel non fauendo, ingratus existere. Et qui facilius poterat ad imitationem antiquiorum Principum vel patrum suorum & istos ab illicito cultu reuocare, & cum ceteris omnibus morem antiquum sine offensione Dei prosequentibus pacem vel caritatem leniter retinere: persuasit eum praedictus pacis semper & caritatis inimicus, illud iter in destruendis imaginibus arripere, per quod omnes per discretionem sane sapientes atque seruantes perturbando confunderet, & illos qui saepe dicta discretionem vel temperantia, quae vna de cardinalibus Ecclesiasticis virtutibus esse cognoscitur, spreta, elegit vltra quam vquam Deo placuit, vel placere debeat, imaginum cultui deseruire, vt iisdem qui hoc electum habebant, potuisset placere, non considerans illud quod terribiliter scriptum est: Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit illos.

Sicq. factum est, vt ex die illo ab eodem antiquo semper Deo placens populo fidelium exilia non cessarent, cruces & cruciatus non quiescerent, & vt fertur, membrorum detractiones, ipsa etiam homicidia causa earumdem imaginum nimia perpetrata sint. Et haec diu cucurrerunt, quousque humani generis antiquus hostis, quasi in hac parte satiatus conuertit se ad alia perditionis argumenta, vt denuo suscitaret sibi contra, cultores imaginum, Irenam videlicet cum filio, tam pestifera illusione decipiens, vt absque vlla misericordia vel metus superinspicientis omnipotentis Dei Maiestate, talis ab eis promulgaretur sententia, vt omnis homo eorum ditioni subiectus imagines adoraret, aut certe exilio, poenisq. diuersis cruciaretur. & si non acquiesceret, ab vniuersali Ecclesia anathematis vinculo sequestratus religaretur.]

Audisti tandem Lector, quod numquam puto vel mente concipere, vel credere potuisses, quomodo sapientes isti litteris Pontificijs mira fallendi arte optauerint infamari, proijci, atque execrationibus deuoueri, ac penitus aboleri sacrosanctum Nicenum secundum Concilium. Vidisti qualem sub tot verborum inuolucro serpentem clauerint, qui primum omnium ipsum Romanum Pontificem, ac subinde vniuersam Ecclesiam, damnando Oecumenicum Concilium, perdat. At pauca quae ex ea descriptione supersunt, reddamus. ita pergunt.

Sed quid nunc denuo e diuerso agat? Ad priorem iterum recurrens semitam, praesentem denuo incitans Imperatorem, vt eas pictas vel scriptas habere quempiam volendo permittat. Quis igitur tam eloquens sub caelo habetur, qui hanc pestiferam cladem enumerare praualeat? Quis tam ferrea habeat praecordia, cui non dico scribendi, verum quoque per defectum lachrymarum vocem non tollat eiulandi? cetera desunt.

Iam plene intellexisti (vt cuncta ista lacinoso sermone diffusa & confusa vna sententia claudam) nihil aliud istos esse molitos, nisi vt sanctarum imaginum cultum sub specie recti, nempe sub bono pacis damnari per Romanum Pontificem procurarent. in maximum discrimen conijcientes pium Imperatorem, eiusq. ex pietate concitatam estimationem & nomen adeptum ita periclitari cogentes. Et certe nisi tantae pietatis atque probitatis fuisset, vt nec latum vnguem recedere ab Apostolicae Ecclesiae sanctionibus, semper infixum in animo habuisset, sed falsis doctoribus penitus inhasset: immenso quidem schismate fuisset vniuersa Ecclesia conscindenda. Hinc plane causa Principibus malorum omnium, dum non (vt diuinitus praescriptum est, ex Sion exhibit lex & verbum Domini

redire

Psal. 52.

Psal. 3.

Domini de Hierusalem) ab eo qui praecipuus in Ecclesia Dei constitutus est doctor & pastor, legem Dei requirant, sed aliunde petant ab ijs, qui in gratiam ipsorum, loquantur ipsis placencia, de quibus est iusta lamentatio Hieremiae, quasi ex his proueniat Regnorum perditio atque demolitio ciuitatum, dicentis: Prophetae tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad poenitentiam prouocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas & deiectiones.] vt quicquid Reges peccent inconcessa tentando, inuadendo Ecclesiae iura, excusentur, & quod est deterius, defendantur ab illis, qui ab ipsis sperant aurum, vel vt consequantur honores; vt saepe contingat, angina aurea laborantem Demosthenem, reddi penitus ineloquentem, sed praestare facundia, si agat pro Rege Macedonum. Sed sciant Principes, nullos his truculentiores infestos habere hostes, & pati barbaros inimicos; vt pote qui cum absque piaculo res Ecclesiae tentari docent, Deum ab ipsis defensorem auertant, & construant inimicum; roborent e contra vires hostium, & faciant fortiores, & penitus insuperabiles.

At quod pertinet ad ipsum de quo agimus Ludouicum Imperatorem: etsi visus sit ad breue tempus horum consilij inhassisse, vt ad Romanum Pontificem eius argumenti litteras scriberet: vbi autem ipsum longe ab his discrepare cognouit, a coeptis penitus destitit, nec efferre pedem villo modo praesumpsit praeter ipsius voluntatem, pietate vbiq. praestans, prout quae de ipso inferius vsque ad obitum dicturi sumus, aperient. Modo autem coeptam prosequentes historiam, & reddamus epistolam, quam tunc ipse scripsit ad Eugenium Papam, cum scriptas ab illis nomine Pontificis litteras ad eum misit, easdem ad Imperatores Orientis dandas, cum vna simul cum eis Legatos Romam ea de causa ad ipsum direxit. Continentur eodem libello, Synodus Parisiensis, inscripto. sic enim se habent.

Sanctissimo, reuerendissimo Domino in Christo Patri Eugenio summo Pontifici, & vniuersali Papae Ludouicus & Ludarius diuina ordinante prouidentia Imperatores & Augusti, spiritalis filij vestri, sempiternam in Domino nostro Iesu Christo salutem.

Quia veraciter nos debitores esse cognouimus, vt his quibus regimen Ecclesiarum, & ouium Dominicarum cura commissa est, in omnibus causis ad diuinum cultum pertinentibus opem & auxilium pro qualitate virium nostrarum & intellectus nostri capacitate feramus: idcirco praetermittere nequiuimus, quin tunc quando Legati Graecorum nobis manifestauerunt, qualem ad vos deberent perferre legationem, summa cura ac sollicitudine tractarem, quale vobis adiutorium in hoc negotio cum Dei auxilio exhibere potuissemus. Et ob hoc a vestra sanctitate petiuimus, vt sacerdotibus nostris liceret de libris sanctorum Patrum sententias quaerere atque colligere, quae ad eandem rem, pro qua iisdem Legati vos consulturi erant, veraciter definiendam, conuenire potuissent.

Quas cum illi iuxta concessam etiam a vobis licentiam solerter inquirerent, & diuina opitulante gratia, quicquid inuenire tam breui temporis spacio potuerunt, collegissent, nobis ea perlegenda direxerunt. Quibus perlectis, ea vestrae sanctitati legenda atque examinanda per hos Legatos nostros Hieremiam, ac Ionam venerabiles Episcopos mittere curauimus; cum quibus, si vestra paternitas dignum duxerit, de eadem legatione, quae in Graeciam a vobis mittenda est, non inutilem, sed potius proficuum collationem habere potestis, quia & in sacris sunt litteris admodum eruditi, & in rationibus disputatorijs non minimum exercitati. Quos non ob hoc ad vestrae almitatis praesentiam cum memoratis sententiarum collectionibus misimus, vt hic aliquo velut magisterij officio fungerentur, aut huc docendi gratia directi putarentur: quia sicut iam commemorati sumus, nos debitores existere, vt huic sacratissimae Sedi in quibuscumque negocijs auxiliium ferre debeamus. Ideo & hos Missos, & quas deferunt litteras, si quid vobis adiutorij conferre potuissent, mittere dignum duximus. Hos vestrae sanctitati commendamus, vt & benignam apud vos receptionem, & familiariter vobiscum loquendi locum inueniant.

Nouit quippe sanctitas vestra, qualiter populus Graecorum in hac imaginum veneratione diuisus sit. Ideo rogamus, vt almitas vestra curam & diligentiam adhibere dignetur, quomodo per vestram saluberrimam doctrinam, atque admonitionem magis ad concordiam & vnitatem reuocetur, quam propter hoc ad maiorem discordiam & dissensionem impellatur. Et ideo cautissime considerare debetis, vt legatio vestra, quam illuc dirigere disponitis, tanta prudentia, tantoq. moderamine sulsa sit, vt a nemine, neque a Graeco, neque a Romano iuste valeat reprehendi; sed talis sit, qualem

Thren. 2. MALI CONSULETORI BONOS PRINCIPES PERDUNT ET REGNA.

Synod. Paris. pag. 153.

EPIST. LVDOVICI IMP. AD EVGENIUM PAPAM.

DE LEGATIS ROMAM MISSIS AD EVGENIUM PAPAM.

lem semper decet in omnibus causis ab ipsa sacratissima Sede proficisci. **A**

Et si vestrae sanctitati placet, vt pro hac ipsa legatione Missi nostri simul cum vestris in illas partes dirigantur: & hoc nos tempore congruo scire permittite. Et non solum hoc, sed etiam si ituri sunt, vbi, & quando cum vestris Missis se iungere debeant. Non ideo tamen de nostris Missis illuc dirigendis interrogamus, quasi necessarium nobis videatur, aut nos vestros Missos hanc legationem per se perficere dubitemus, sed potius propter hoc eos vobis offerimus, vt sciatis nos in omnibus esse paratos, quæ huius sacratissimæ Sedis necessitas aut voluntas postulauerit. Oramus sanctam & venerabilem paternitatem vestram, semper in Christo bene valere, & nostri ac nostrorum omnium in sacrosanctis orationibus meminisse, sanctissime ac beatissime Pater.] hucusque ad Eugenium Papam Ludouicus ac filius Imperatores. Tunc etiam ipsis Legatis eiusmodi litteras commonitorias dedit de his quæ ad functionem muneris iniuncti spectarent. **B**

Jeremiæ & Ionæ venerabilibus Episcopis in Domino salutem.

LVDOVICI IMP. AD LEGATOS ROMANUM MITTENDOS ADMONITIO.
Venerunt ad præsentiam nostram Halitgarius & Amalarius Episcopi octauo Idus Decembris, deferentes collectiones de libris sanctorum Patrum, quas in conuentu apud Parisios habito simul positi collegistis, quas etiam coram nobis perlegi fecimus. Et quia placuerunt, & ad id propter quod collectæ sunt, necessariae atque vtilis a nobis iudicantur, sub omni celeritate censuimus dirigendas. Idcirco admonendo præcipimus solertia vestra, vt priusquam de his aliquid domino Apostolico indicetis, diligenti cura eadem vos recensere curetis; & ea quæ melius & aptius præsentis negotio conuenire inueneritis, excerpere atque describere, illiq. ad legendum offerre studeatis. Quia enim (vt nostis) nos ab eo petere volumus licentiam, quatenus has collectiones a sacerdotibus nostris fieri permetteret: & ideo non potuit prætermitti, quin ostendatur, quod ex eius permissione collectum est. **C**

Illud tamen summopere præuidete, vt ea de his illi ostendatis, quæ rationi de imaginibus habendæ per omnia conueniunt, & quod ipse, vel sui minime reiicere valeant. Sed & vos ipsi tam patienter ac modeste cum eo de hac causa disputationem habeatis, vt summopere caueatis, ne nimis ei resistendo, eum in aliquam irreuocabilem pertinaciam incidere compellatis; sed paulatim verbis eius quasi obsequendo magis, quam aperte resistendo ad mensuram, quæ in habendis imaginibus tenenda est, eum deducere valeatis. Et ideo potius efficere contendatis, vt negotium de quo agitur, ad meliorem quam ad peiorem statum, cum Dei adiutorio perducatur.

Postquam vero hanc rationem de earundem imaginum causa consummaueritis, si tamen hoc ad nihilum Romana pertinacia ¶ permiserit, vt ratio inter vos habita aliquo bono & conuenienti sine claudatur, & ille vobis indicauerit, quod Legatos suos ob eandem causam in Græciam mittere velit: volumus vt eum interrogetis, si ei placeat, vt nostri Legati pariter cum suis in Græciam pergant. Et si hoc ei melius visum fuerit, seq. hoc omnino velle responderit: tunc volumus vt sub omni festinatione litteris vestris a vobis ad nos directis, nos inde certos faciatis, simulq. & de vestro aduentu ad nos, vt eo tempore, quo vos ad nostram veneritis præsentiam, Halitgarium & Amalarium nobiscum inueniatis. Vos autem cum domino Apostolico considerate, vbi ille, vel quando velit, vt sui ac nostri Legati ad naues conscendendas se iungere debeant. Et hoc nobis per vosmetipsos, cum, Deo volente, veneritis, annuntiare potestis.] hætenus scripta ad Legatos admonitio Ludouici Imperatoris, qui quidem suorum consiliariorum imperitia, ne dicam nequitia, ferme in transfuersum actus, iam labare pedibus visus est, **E** sed Deus eum cadere non permisit.

Qua in re mali consultores ipsius arguendi sunt magis, vt qui post Oecumenicum Nicænum Concilium, post Romanum illud ad quod conuocati sunt (vt dictum est) doctiores Episcopi Gallicani, postq. alias itidem Synodos Romæ habitas ea de re aduersus Iconoclastas, post tot decretales epistolas Romanorum Pontificum, post Hadriani Papæ aduersus eosdem Gallos Apologiam ad Carolum Magnum missam, post rescissa Acta illa Francofordiensis Synodi, quibus ab eis impugnatus esset idem cultus imaginum; post etiam (ne hoc prætermittamus) Orthodoxorum Orientalium doctissima scripta, & per tot confessores effusum sanguinem, atque consummata martyria, post denique consensum quatuor sedium Patriarchalium, totiusq. Catholicæ Ecclesiæ, ipsi adhuc suæ ipsorum pertinaciæ immobiles hætenus inhærent, & alios, ipsamq. Apostolicam Sedem,

¶ Pertinacia pro constantia hoc saculo usurpari solita, inter alios S. Eulogius suis docet scripsit.

LVDOVICVS MALO CONSILIO SVORVM IN DISCRIMEN ADDVCITVR.

dem, si licuisset, in eundem secum errorem adducere adeo laborarent.

Quod autem ad Eugenium Pontificem spectat, certum est nec minimum quidem deflexisse a maiorum suorum confirmata traditione, scriptisq. sententia. Immo & coniectura est, ea qua par erat seueritate, redarguisse Legatos illos, cum numquam post hæc reperiantur ipsi vel alij Occidentalis Ecclesiæ ea ex causa vel verbum fecisse. Licet enim quæ transacta sint Romæ, cum Legati conuenere Pontificem, haud scriptis prodita reperiantur: tamen nihil per Eugenium Papam innouatum esse certo certius affirmatur. Quomodo enim non toto orbe terrarum vulgatum fuisset, atque ore omnium conclamatum tam in Oriente, quam in Occidente, & a Catholicis & ab hæreticis si Eugenius Papa ex quorundam Gallorum persuasus scriptis, septimam Oecumenicam Synodum condemnasset, & Hadrianum vna cum omnibus successoribus Romanis Pontificibus eam confirmantibus pari sententia affecisset? Quod autem directam legationem sequenti anno ab ipso Romano Pontifice ad Ludouicum Imperatorem, Francorum Annales sub eodem Ludouico conscripti testentur, licet quid detulerit, nihil dicant: tamen verisimile valde videtur, ad hoc legationem ab Eugenio in Galliam missam, quo ab assertis erroribus reuocaret Pontifex Ludouicum. Nam si illi acquiescere voluisset, in Orientem potius ex eius sententia vna cum suis legationem misisset. Inhæsisse quidem omnium suorum prædecessorum vestigijs Eugenium Papam, ex præfatione ad septimam Synodum ab Anastasio Bibliothecario scripta ad Ioannem octauum Romanum Pontificem satis certe intelligi potest, dum ab eo asseritur, inconcussam semper mansisse Apostolicæ Sedis eandem assertionem de cultu sanctarum imaginum: simulq. traditur, Gallorum aliquos ad sua tempora in eodem errore perseverasse, & per Romanum Pontificem corrigi hætenus minime valuisse. **C**

An autem Legati Ludouici profecti sint in Orientem ad Michaelum Imperatorem, vt statuerat ipse, & hoc ignoratur quidem. Verum etsi profecti sint, eaq. scripta detulerint, vel miserint ab illis cõgesta in volumen illud: tamen longe procul abfuit, vt Orthodoxi Orientales eam Gallorum reciperent de sacris imaginibus transactionem quam diximus. Id enim discas ex Theodori Studitæ epistola ad Nicetam monachum data, a quo librum acceperat eiusmodi doctrinam continentem, sic respondentis ad ipsum. **a**

Quem sanctitas vestra per religiosissimum Metropolitam ad nos librum misit, legimus. Et profecto qui hunc scripsit, in venerandarum imaginum dogmate non recte sentit. hæc enim ait: Ineffabilem, & incomprehensam Dei erga nos humanitatem, & sacros Sanctorum agones in litteris quidem sacris laudari sancimus, nullo figmento quantum in nobis est, vel pictura quasi latentes: permittimus autem simplicioribus, cū imperfectiores illi sint, ex congenita ipsorum persuasione, etiam aspectu eis commensurato, talia introductionis ergo cognoscere. Quid ergo ad hæc dicemus? Primum quidem vnus & absolutæ, nec additionem vllam detractionemue admittentis Fidei nostræ diuisionem inducere, vt qui sibi quidem informationem ex sacris litteris vendicet, simplicioribus autem videlicet & imperfectioribus ex figmentis & picturis disciplinam attribuat. Deinde sibi quidem perfectionem gratiæ adaptet, alijs vero Iudaicam relinquat infantiam, qui congenita & connaturali inductione indigeant. Igitur per ipsum mentitur Apostolus, dicens: **b** Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque femina: omnes enim vnum estis in Christo Iesu. Sin autem verum dicit, vt certe dicit, & vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma: quænam est hæc inanis diuisio in segmenta duo inæqualia gentem sanctam, regale sacerdotium distingui, & alios quidem perfectioris partis esse, alios inferioris? Deinde quoniam vnusquisque sensu præditus perfectionem experit, odio dignum ducit quod imperfectum est. atque hinc necessario superuacuum est dogma picturæ.

Aduersatur & quam maxime Magno Basilio, non assentiens, nec eadem faciens, quæ ille ex æquo docuit: Quæ enim, inquit, historiæ sermo per aures repræsentat, hæc pictura silens per imitationem ostendit. Repugnat ergo vir egregius sacris scripturis, sicut & summo Patri. & dum alium in hoc ipso dogmate corrigere studet, ipse friuola dixisse deprehenditur, & hanc ob causam prorsus quidem tales nugæ describimus. Commonefecimus autem diligentiam vestram, vt eandem sequatur regulam Fidei Orthodoxæ, sciens quemadmodum perfectus quisque, licet Apostolica dignitate ornatus sit, Euangelico eget codice, ita & pictura secundum illum expressa; quoniam eiusdem honoris atque adorationis vtrumque.] hætenus Theodorus. Ex quibus vides quæ procul

EVGENIUS PA
PA PRAEDE
CESSORVM
SVORVM IN
HÆSIT VE
STIGIIS.

a Theod. lib. 2.
epist. 172. Cod.
Colum.

NON RECEP
TA AB ORIE
NTALIBVS
GALLORVM
TRANSACTIONE.

b Gal. 3.

PICTURA SI
CVT ET SCR
PTURA RETI
NENDA.

procul abhorrent Orthodoxy, vt accepturi essent, quæ Galli Romano primum Pontifici, inde per eum & per Ludouicum Imp. ipsis suadere voluissent.

Ceterum etsi ista haud parui momenti intercesserunt inter Ludouicum Imperatorem eiusq. Consiliarios cum Romano Pontifice: haud quidem eo progressa sunt, vt vel isti ob eam causam separauerint se a communione Catholice Romanæ Ecclesiæ, vel Pontifex eos ipsa priuauerit; nec illi quidem contentiosum funem animo adeo obstinato traxere, vt aliquid præter illa quæ dicta sunt aduersus cultum sanctarum imaginum scriberent, redarguerent, & more hæreticorum studijs indefessis animo obstinato contenderent, sed magis in eadem Ecclesiæ Catholice communiōe connexi, vno eidemq. capiti iuncti, bellum aduersus Iconomachos conuerterent. Etenim qui ea legatione functus est Ionas Aurelianensis Episcopus, contra impium Hagiomachum hominem scelestissimum Claudium Taurinensem Episcopum stylum exacuit. Extant quidem Ionæ ipsius qui a Ludouico missus Romam functus est dicta nuper legatione ad Eugenium Papam, tres libri aculeati vehementer aduersus eundem Claudium scripti, quorum primo impugnat fractionem sacrarum imaginum, secundo eundem vrget impugnantem sanctæ Crucis adorationem, tertio quo defendit Sanctorum cultum, & peregrinationem Romam pro venia peccatorum: quæ cuncta adeo feliciter præstitit, vt fortioribus enthymematum spiculis sibilantem lingua trifurca draconem extinxerit.

Sed audi quid de eodem Claudio habeat Vualfridus^a Strabo: Ipsa, inquit, denique querela Græcorum temporibus bonæ memoriæ Ludouici Imperatoris in Franciam perlata, eiusdem Principis prouidentia scriptis synodalibus est confutata. Quam etiam Claudius quidem Taurinensis Episcopus, sed in veritatis itinere, nominis sui similitudine nutabundus, inter ceteras vanitatum suarum ineptias, cupiens renouare: antequam diuersorum contra eum scribentium telis perfoderetur, suo iudicio damnatus interiit. Et fortasse qui Imperatoris fidelium, veluti^{*} in numero contempsit imaginem, ante tribunal ipsius, proteruitatis suæ pariter & inquietudinis poenas exoluit. Non enim leuem iniuriam sæculi potentes sibi putant illatam, si imaginem suam vel nomen in quolibet numismate a subiectis despici cognouerint & calcari.] hæc de Claudio Iconoclasta Vualfridus his temporibus viuens.

Porro hunc ipsum (vt rem altius repetamus) fuisse discipulum Felicis illius damnati in Concilio Francofordiensi, Ionas affirmat, de quo hæc ait: Ludouico feliciter imperante, idem Felix in quodam discipulo suo nomine Claudio, vtpote (vt verbis beati Hieronymi vtar) Euphorbus in Pythagora renascitur.] Sed quando qualis intus erat, est detectus ter quaterq. impius, vt qui Arij & Nestorij, Vigilantij & Eustatij (vt idem Ionas ait) hæreseos sectator esset; de cuius primordijs ex ipso Ionæ est petenda narratio, qui in præfatione ad Carolum Ludouici filium scripta triū librorum quos aduersus eum conscripsit, ista de ipso habet: Is namque (Ludouicus videlicet Imperator) dilectissimus Princeps inter cetera bonitatis suæ studia erga diuinum cultum amplificandum multiplici modo feruentia, quemdam presbyterum natione Hispanum, nomine Claudium, qui aliquid temporis in palatio suo in presbyteratus militauerat honore, cui in explanandis sanctorum Euangeliorum lectionibus, quantulacumq. notitia inesse videbatur, vt Italicæ plebis, quæ magna ex parte a sanctorum Euangeliorum sensibus procul aberat, sacræ doctrinæ consultum ferret, Taurinensi præfulem subrogari fecit Ecclesiæ.

Sed quam pestiferum dogma & ab Ecclesiæ auctoritate abhorrens in plebem sibi transfuderit commissam, libellus quem ad Theodomirum venerabilem Abbatem, scilicet caritate imperante, corrigentem, eumq. a superstitionis doctrina auertere volentem, scripsit, eundem legere & nosse volentibus, patenter demonstrat.] In quo inter alia ista leguntur: Hæc autem, inquit, idcirco peruenit, quia postquam coactus suscepi sarcinam pastoralis officij, missus a pio Principe sanctæ Dei Ecclesiæ filio Ludouico, veni in Italiam, ciuitatem Taurini, inueni omnes basilicas, contra ordinem veritatis fordibus anathematum, & imaginibus plenas. Et quia quod homines colebant, ego destruere solus cœpi: idcirco aperuerunt omnes ora sua ad blasphemandum me, & nisi adiuuisset me Dominus, viuum deglutissent me.] ista impius Iconoclasta docens, quibus indignationem incurrit Paschalis Pontificis, sub quo ista sunt patefacta: quod testatus est suo illo scripto Theodomirus; sed mortuo Paschali Papa, Claudius scripsit Apologeticum aduersus Theodomirum Abbatem. Qua vero occasione ipse Ionas aduersus eundem tres libros illos conscripsit; ab ipso sic accipe.

Memoratus denique libellus, *Apologeticus ipse dictus*, eidem domino nostro, genitori vestro sincerissime ac religiosissime Orthodoxam Fidem colenti, ob defensionem sanctæ matris Ecclesiæ, quæ ab eodem Claudio (sicut textus suarum litterarum prodit) hostiliter impugnabatur, delatus est. Qui ab eo, suiq. palatij prudentissimis viris examinatus, iusto iudicio est repudiatus. Quem licet ego non legerim, nec viderim, quoddam tamen ex eo Excerptum, eodem genitore vestro mittente, suscepis præcipiens, admonens memoratus Deo carus Cæsar, vt ad refellenda, & improbanda eiusdem Claudij quæ in eodem Excerpto peruersissima continebantur dicta, & in blasphemiam vituperationeq. sanctæ Dei Ecclesiæ irreuerenter erant iaculata, secundum tenuitatem sensus mei (quantum Deus annuisset) nullatenus rescribere omitterem.

Cuius iussioni libentissime parens, prout Deus posse dedit, & facultas temporis fuit, quoddam opusculum^{*} dirigere cœperam, & magna ex parte digesseram. Sed audiens eundem Claudium iuxta humanam conditionem vltimum clausisse diem, ab eodem opere perficiendo, stylum meum feriandum statui. Rebar enim, quod illo moriente, pariter eius error non comparuisset secundum Domini sententiam dicentis: ^a Delebo memoriam Amalech de sub cælo: nihilo minus memoria illius peruersæ doctrinæ deleta fuisset in omnium virorum prudentium pectore. Sed quia, vt relatione veridica didici, non modo error de quo agitur in discipulorum suorum mentibus reuiuiscit, quin potius, eo docente, hæresis Ariana pullulare deprehenditur, de qua fertur quædam monumenta librorum congeffisse, & ad simplicitatem, puritatemq. Fidei Catholice & Apostolicæ oppugnandam in armario Episcopij sui clandestina calliditate reliquisse: non sum ausus, quin monitu & hortatu filiorum sanctæ Dei Ecclesiæ, opus quod prætermiseram, enucleatim discutiendum repeterem, &c.] Sic igitur iaculis confossus Ionæ Aurelianensis Episcopi serpens venenatus interiit.

Verum sic Ionas confecit bestiam, vt tamen ab Ecclesia Catholica præmio dignus minime fuerit iudicatus; quippe qui etsi pugnavit aduersus Iconoclastas, non tamen e castris Ecclesiæ Orthodoxæ, a qua errore pristino ex parte dissensit, dum ita non confringendas esse prædicauit imagines, vt tamen eas non esse venerandas assereret, ex eorum classe vnus ipse qui ad ornatum dumtaxat & ad instruendum de rebus gestis fideles, non autem ad venerationem esse debere imagines in Ecclesia sensit. quem vna cum alijs eiusdem sectæ gregalibus superius confutauimus.

Extat epistola perbreuis Lupi Abbatis Ferrariensis ad eundem Ionam cōscripta, cum ille eiusmodi suam lucubrationem ad eum, vt cognosceret atque emendaret, misisset. D qui tamen suspendit iudicium suum, sic ad eum scribens^b.

Excellentissimo Præsuli Ionæ Lupus æternam in Domino salutem.

Librum vestrum, sicut rogasti, excurrimus. Sed vt parcissime dicamus, immutare in eo nihil volumus, vt operis vestri sitis ipsi correctores cuius estis auctores: siquidem expendenda nobis fuit teneritudinis & tenuitatis nostræ ratio, & ætatis ac ordinis vestri habenda consideratio; nec facilitatem ac delectationem quamdam reprehendi, quam in quibusdam notare solemus, debuimus imitari.] hæc Lupus, cuius & aliæ extant ad eundem Ionam epistolæ.

Porro quod pertinet ad eiusdem Ionæ libros aduersus Claudium, præter illa quæ dicta sunt, etiam in eo displicent, quod nimis & plusquam decet Ecclesiasticum tractatorem, subiicit ipsum ferulæ Prisciani, Grammaticū magis quam Theologum agens. Aduersum vero impium Iconoclastam non Theodomirus & Ionas tantum, sed & Dungalus eiusdem temporis non ignobilis scriptor commentarium edidit, quem recondi in Pithoei bibliotheca percepimus. Sed ad hæc pariter spectat, quod idem qui supra Lupus Ferrariensis in epistola^c quam dedit ad Eginhardum qui vitam Caroli Magni scripsit, testatur ab ipso elaboratum librum de adoranda Cruce. ait enim: Libellum de adoranda Cruce, meo iudicio, vtilissimum quem meo nomini dedicastis, vt par fuit, amplexus sum.] occasionem autem illum scribendi, extitisse Claudij impietatem damnantem venerationem sanctæ Crucis, nemini dubium esse potest. Sed omnia tunc in Claudium scripta, nunc verberant ter miseros Nouatores inimicos Crucis Christi, perfidos Iconoclastas. Ex his intelligis Lector, cur cum errore suo illi vsque ad resipiscentiam tolerati sunt Galli, quod scilicet cultores sanctæ Crucis essent, & in aduersarios cultum Crucis damnantes magno impetu insilirent.

Eodem

CLAVDII APO
LOGETICVS
ADVERSVS
THEODOMI-
RVM.

* digerere
IONAS EPISC.
AVRELIANEN-
SIS CONTRA
CLAVDIVM
SCRIBIT.
a Exod.17.

b Lup.epist.27.

c Lup.epist.4.

S. HUBERTI
LEODIENSIS
EPISC. TRAN-
SLATIO.

Eodem pariter anno factam liquet translationem S. Huberti Episcopi Leodiensis ex A decreto Synodi Aquisgranensis . ita testantur in fine Acta vitæ eius . De qua etiam hæc apud Molanum : Anno octingentesimo vigesimo quinto prædicto Kal. Octobris Vulcanus Episcopus cum magna Ecclesiastici gradus frequentia corpus sanctissimum ad Andianum suæ diocesis monasteriū in Arduennam transtulit. Vbi adhuc miraculorum gloria eius declarantur merita, & fidelium deuotione celebrantur beneficia, qui cateruatim tam proximi quā longinqui eo confluentes in suis necessitatibus patronū experiūtur.

Sed ad res Orientales se conuertat oratio. Hoc quidem anno qui numeratur quintus Michaelis Imperatoris, mirandum quippiam per magnum illum Anachoretam Ioannicum (de quo sæpe superius mentionem fieri contigit) perpetratum, auctor vitæ ipsius, eiusdem temporis scriptor, sic in lucem prodidit istis verbis : Iam (inquit) agebatur quidem quintus annus Imperij Michaelis, quartusdecimus autem ex quo Bulgari fecerant B expeditionem, & decesserat Nicephorus Imperator, a quo tempore multi Romanorum cum patria libertate amissa detinebantur captiui in manibus Bulgarorum. Venit itaque in mentem illi benignæ ac clementi animæ, si quomodo eos posset educere e laboriosa illa & afflicta vita. Interrogans autem, accepit carcerem illum in quem illi erant coniecti, esse obscurum & tenebrosissimum, adeo ut eis vsu veniret, ægre ferre, quod non cum patria vitam quoque amisissent, quod quidem eum magis angebat.

CAPTIVI A-
PVD BVLGA-
ROS LIBERA-
TI A S. IOAN-
NICIO.

Huic ergo proposito omnibus postpositis, reliquit quidem illam gratam & solitam viuendi rationem . Et via quæ intercedit, confecta, non curauit custodes qui eos circumfidebant, sed non visus ad eos accedens, statim pro omnibus copijs vsus est figura Crucis, & ea perfractis vinculis & claustris portarum, tamquam ab inferis & vmbra mortis, tamquam Iesus meus, reuocat eos, qui illic sedebant, & potat non aquis, sed sermonibus salutaribus viuificæ doctrinæ, admonens ne essent, sicut patres eorum generatio praua & exasperans, sed deinceps spem in Deo ponerent, & non obliuiscerentur eius remunerationum, præterea autem filijs quoque notum facerent illius mirabilia. Deinde cum in luce sicut Moses tota nocte eos traduxisset, vsque ad nostros fines eos transmisit & conseruauit . Cum autem vim afferrent, & vrgerent ij qui saluati fuerant, & Quis es o homo Dei, sæpe rogarent : non cælauid quidem nomen : dixit autem se hanc gratiam soli Deo adscribere . Cum hoc nescio an sit conferendum id quod vsu venit ijs qui fugiebant ex Aegypto : Nam illorum quidem inimicos aqua obruit: hi autem consecuti quod optabant consequi, nulli fuerunt causa calamitatis . Sed & hi domum redeunt, & Sanctum rursus excipit grata illa quies, & silentium in monte Thralicis.] hæc de his auctor, prosequens res ceteras ab eodem vsque ad obitum præclare gestas . D

a Theod. lib. 2.
epist. 116. Cod.
Column.

Ad hunc autem, quem ante annum vna cum Episcopis & alijs inuisit, ut diximus, Theodorus Studita, idem reuersus, eundem sanctissimum virum memoria iugiter versans eiusmodi scripsit epistolam . sed quod ad Ioannem Eremitam inscripta sit, ne putes hunc alium fuisse a Ioannicio, nam in fine epistolæ ad Theoctistum data eundem ipsum Ioannicum vocat, ut suo loco patebit : Ioannes enim proprium erat nomen eius, Ioannicus autem diminutiue a pueritia dictus, epistola sic se habet.

Ioanni Eremitæ.

THEODORI
EPISTOLA AD
IOANNICIVM.

Postquam iucundum spectaculum viderit quispiam, hoc & post secessum animo semper intueri solet . Sic & nos humiles, a Deo honorate, ex quo te semel vidimus, & locuti tecum sumus, minime obliuiscimur, sed expressum mente gerimus, illum ipsum videre gestiens hominem Dei, & vultu, & verbis diuinam gratiam spirantem, & ad Dei laudes E incitantem . Hoc vero adeptus es eremitica solitudine, & orationis frequentatione faciem, Moyse instar, resplendentem gerens ineffabili luce . Vnde & iterum intueri te cupimus, & gratiæ donis quæ in te sunt, communicare, iuxta secundas pacificæ participationis, qua tu a Deo, & nos a te . Vides quantopere te Deus glorificauit, quoniam tu illum glorificasti . Sed & glorificabit etiamnum in fine vitæ cursum digne consummantem . Tu vero pro nobis ora peccatoribus, ut vel inchoemus salutarem cursum, quippe quia a Deo longè absumus . atque hic primus orationis exorsus.

Quis secundus? de Theoctisto Eremita, qui quoniam modo per hæreticas quasdam quæstiones ab Ecclesiæ corpore diuulsus sit, ipse nosti melius quam nos, reuerentissime: attamen & ipsi nuper ad cellulas vestras cum venissemus, de viro didicimus ex ijs qui norant . Quin etiam per litteras commonefecimus, hortatiq; sumus, ut ab obscuris illis

DE THEOCTI-
STO HÆRE-
TICO CONVER-
TENDO.

A illis & dæmoniacis sermonibus abstineret, & Orthodoxa potius sentiret, tum de sanctissima Deipara, tum alijs modis . Nunc ergo Nicanor frater noster ad nos veniens, ad respicientiam venisse virum nuntiauit, velleq; cum Ecclesia consentire; negare autem se litteras meas accepisse, sed & illas optare . Quoniam igitur scriptum est, Pater sancte: Qui a educit dignum ex indigno, sicut os meum erit : b Et qui conuertit hominem ab errore viæ ipsius, operiet multitudinem peccatorum : Sanctitatem tuam exurgere oportet, & auxiliij manum porrigere erranti : in hoc enim cooperaberis Deo . Qui vero id fiet? Vt Theoctistum ad te aduoces, eiq; dicas, & edisseras congruentia . Et siquidem cedere illum videris diuino sermoni, de me etiam humili significes, eandem meam mentem esse, salutis eius desiderio . Et si probabis, Pater, atque ille expetat, scribam ad illum apposite, ut vtraque ex parte trahatur, & lucrifiat qui perit . Hæc enim vult Deus, B huius gratia in terram venit, quod perierat quærens reducere; & amoris erga se argumentum, proximi amorem nobis constituit; omniq; conatu excitari nos conuenit, Pater sancte : In hunc enim finem, ut ad te scriberem, permotus sum . Quod si post talem contentionem detrectans non obsequetur : videbit iniquus . Ait Dominus : c Mittite illos c cæci sunt . Ut igitur direxerit Dominus, iubeat, Pater, indicare mihi veneranda epistola tua.] hucusque Theodorus ad Ioannem, siue Ioannicum .

a Ierem. 15.
b Iac. 5.

Extat epistola illa Theodori ad Theoctistum scripta, d qua redarguit eum, quod ob suspectam eius doctrinam, complures ab eius communione diuisi sunt, in qua meminit de alia quadam ante triennium a se ad ipsum epistola scripta cum Smyrna reuersus esset, nec etiam responsum aliquod accepisset . Præstitisse autem S. Ioannicum Eremitam, quod ab eo precibus Theodorus (ut vidisti) exegit, ex eo certum deducimus argumentum, quod compertum habetur, ipsum Theoctistum Eremitam poenitentem suos C condemnasse errores, & ad ipsum Theodorum libellum misisse suæ poenitentiae atque rectæ Fidei professionem, qua accepta, ut iam promiserat Ioannicio, ipse ad eundem aliam rescripsit epistolam, quæ extat, & ex qua ista quæ scripta sunt, comprobantur . sic enim se habet e .

d Theod. lib. 2.
epist. 138.

Theoctisto Eremitæ.

Accepta epistola tuæ reuerentiæ, cum eam legissem, audiente Episcopo, & fratre meo, & fratribus qui vna erant; gratias egi humilis Domino, qui cor tuum impleuit, ut Fidei symbolum recte perscriberet . Confiteri enim se vetus ac nouum Testamentum admittere cum omnibus quæ a sanctis Patribus tradita sunt Ecclesiæ, in summa est Fidei rectitudo . Verum quoniam hoc dicere possunt hæretici, nec tamen iuxta id quod dicunt, veritatis sermonem instituire comperiuntur : propterea & ex missis fratribus, & maxime ex Abbate Sosipatro rem indagauimus, quemadmodum ipse tuis litteris postularas, eo quod omnia enuntiare non posset epistola . Et reperimus, Dei munere, eos referre, Orthodoxa omnia esse, quæ per te illis tradita sunt .

EPIST. THEO-
DORI AD
THEOCTI-
STVM POENI-
TENTEM .

Quænam autem hæc sunt? oportet enim summam designari . Primum de sancta Deipara . Aiunt enim dicere te, quod ante sæcula sit Virgo : Hoc cum neges te dicere vel sentire, sed confitearis ex viro & femina, Ioachim & Anna genitam illam esse : recte se habet . Secundum de Domino, quod crucifixus non sit : Quandoquidem ergo confiteris, crucifixum illum fuisse secundum scripturas : bene habet . Tertium de Angelis & dæmonibus, quod post Iudicium iterum futura sit restauratio, & fiet vnum ouile, & vnus pastor: Et quoniam hoc negas, cōfiterisq; sempiternum esse & Iudicium & Regnum E cælorum : bene habet . Quartum de monacho vno, quod possit a supplicio liberare centum & quinquaginta damnatos: Et quia hoc etiam negas, & asseris nec poenitentiam esse post mortem, nec quemquam esse qui possit a constitutis a Deo poenis erueri: bene habet . Quintum de libro, qui dicitur Antonij, quod dicas eum recipiendum, in quo sunt multa impia & blasphema, sicut ipsi legentes cognouimus : Et hoc quoniam a te reijci confiteris, tamquam alienum ab Ecclesia Dei, neque illum amplius habiturum, neque lecturū, neque eos qui tecum sunt : bene habet . Et benedictus Deus, qui vos a prædictis scandalis purgauit : & benedictum nomen gloriæ eius, quod tibi persuasit, ut diceres, te rusticanum esse & imperitum, & cedere in omnibus, & credere verbo humilitatis meæ .

Ego vero nihil præter ea quæ diuinitus reuelata sunt sanctis Apostolis, posteris & Patribus, suadebo vel præscribam : sed hoc ipsum quod scripsisti, credere te in sanctam Trinitatem indiuisam quidem secundum substantiam, distinctam autem characteribus in-

VERAE FIDÆ
CONFESSIO
SVCCINCTA.

Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum vnum Deum, vnum Dominum, sicut & vna est A Fides: est porro & Pater Deus, & Filius Deus, & Spiritus Deus, non tres Dij, absit, sed vnus Deus quemadmodum & Dominus. Hoc Theologiae dogma. De oeconomia autem credere, quod vnus e Trinitate, Patris voluntate, & cooperatione sancti Spiritus incarnatus est ex sancta Deipara, praingresso in eam Spiritu sancto, & obumbrante altissimi virtute, iuxta Euangelium, ex qua & natus est homo perfectus idem & perfectus Deus, vnus hypostasi, duplex natura, sicut & diuini Patres & sanctae septem Oecumenicae Synodi exposuerunt. Confiteri etiam Virginem Deiparam esse, omnibus sublimiorem, & honore praestantior: quae & materno more intercedere possit apud Filium suum & Dominum pro mundo. Confiteri etiam Angelos sicut Angelos, quod & ipsi orent pro omnibus hominibus. Et daemone genus impermixtum in saecula sempiterna. Eisdem proprium domicilium per apostasiam reliquisse, iustisq. supplicijs a Deo B damnatos esse. Confiteri etiam Sanctos omnes velut Dei famulos intercedere apud Deum posse ad salutem nostram.

Ad haec confiteri sanctas imagines, tum ipsius Domini nostri Iesu Christi, tum Matris eius, Angelorumq. & omnium Sanctorum adorare & recipere iuxta quae sancta Synodus Nicæna sanxit. Anathema dicere omnibus haeticis, quibus anathema dictum est a Synodis. Praedicare omnes Orthodoxos, qui ab eis laudati sunt. Haec est vera Fides Christianorum. Praeter haec qui sentit, anathema sit a Deo Patre & Filio & Spiritu sancto: Quoniam licet nos, aut Angelus de caelo euangelizet vobis, praeter id quod Euangelizauimus, anathema sit, vt ante dixi & iterum dico: Si quis vobis annuntiet praeter id quod accepistis: anathema sit. Quoniam ergo sigillatim haec prodidisti in litteris tuis: necesse prorsus est, confitearis te ita sentire. Hoc vero qui fiet? Si ad finem C epistolae huius subscribas iuxta insertum in ea pictacium, atque ita pax quae excedit omnem intelligentiam, custodiet & reget nos & vos in vno spiritu in vno corde, vt credamus, & adoremus sanctam Trinitatem ad salutem tum propriarum animarum, tum diuisi in duas partes populi, coram Domino Ioannicio spiritali Patre nostro, & venerando Patre & fratre nostro.] haec tenus Theodori epistola, & fortasse vltima ab ipso data, siquidem anno sequenti (vt suo loco dicturi sumus) ex hac vita eum migrare contigit.

Ceterum quanti faciendae sint epistolae eiusdem sanctissimi viri, Deus ipse insigni miraculo comprobauit, quod inter alia Michael Studita eius discipulus scriptor fidelis ita describit: Narrabat praeterea diuino Sophronio mulier quaedam genere nobilis miraculum quod sibi acciderat, in hunc modum: Inuaserat (inquit) domum meam, quae in Rhabdo est, incendium, quam circum totam complexo igni, propius nihil erat, quam vt omnes D meas facultates flammis absumi viderem. Nec iniecta vis aquae, nec machinae vllae ad restinguendum aptae domare flammam poterant, tanto impetu cuncta comprehenderant. In hoc rerum articulo subiit animum, Patris epistolam, quam ad me nuper miserat, e pera tollere atque in ignem iniicere, si forte illam reueritus, vehementem illum impetum aliquo modo repelleret. Vt ergo ad rem veni & venerandas litteras flammam iniici, hoc simul inclamans: Sancte Theodore adiuua periclitantem famulam tuam: videre mox fuit atrocem illam vim ignis restinctam subito languere, ac cinerem solum fumumq. post se relinquere. Quis nostra aut vlla vquam memoria tantum ex parua epistola miraculum audiuit? Nihil est, si cum hoc conferatur quicquid vspiam miraculorum fingi aut excogitari potest. Quare aequum non est, vt rei magnitudinem deserat tenuitas orationis: omnem enim dicendi vim atque artem vincit, longeq. superat operum dignitas & amplitudo.] haec ipse. Pergit alia insignia enarrare miracula, sed hoc modo satis.

Ex his tu, Lector, intelligas, quot Theodori historicis epistolis Annales intexti sunt, tot eisdem pretiosissimis, velut contextam coronam micare gemmis. Sed & si earum vim consideres, totidem esse fulmina caelitus missa dices, quibus omnes Hagiomachi, & Iconomachi stolidi Nouatores, faeces haeticorum percussi valide, penitus conterantur. Nam vel vnum hunc ostendere Catholici dogmatis defensorem, virum Dei amicum, sapientia & scientia affatim praeditum, iteratis crebro confessionibus celebrem, sanguine saepe fuso decorum, vitaq. ab adolescentia optimis moribus instituta fulgentem, ingentibusq. miraculis illustratum, ad victoriam satis, cum ab illorum parte non nisi sceleratissimos omnium homines habeant, quos ostendant.

INGENS MIRACULUM DE EPIST. THEODORI STUDITAE.

THEODORIEPISTOLARVM EXCELLEN-TIA.

CHRISTI Redemptoris annus octingentesimus vigesimus sextus Indictione quarta incipit, quo Romae ab Eugenio Papa conuocata est Synodus sexagintatrium Episcoporum. Quae quidem cum nondum in lucem prodierit, hic singulorum canonum indicem saltem describendum putauimus, atque primum Episcoporum nomina, licet non nihil deprauata, qui eidem Synodo interfuerunt, facta trium exemplarium collatione. eius autem sic se habet exordium.

In nomine Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, imperante D.N. pijsimo Augusto Ludovico a Deo coronato Imperatore anno xiiij. & P.C. eius anno xiiij. & HLothario Imperatore eius filio anno Indictione quarta, mensis Nouembris die xv. Eugenius sanctissimus, ac perbeatissimus, & vniuersalis Papa, coram vniuersis Episcopis, videlicet:

CONCILIUM ROMANVM SVB EVGENIO PAPA III.

- Petronatio Archiepiscopo Rauen-nate.
 - Agatho Polimartiense.
 - Maio Auficiense.
 - Liutardo Nucerense.
 - Petro Lucano.
 - Petroaldo * Luriense. * Curienfe
 - Aliprando Florentino.
 - Lamprando Pistoriense.
 - Theodorico Perusino.
 - Donato Gallense.
 - Godemundo Tuscanense.
 - * Ramperto Rosellense. * Rauperto
 - Tigrino * Ananctano. * Anconitano
 - Agriperto
 - Ioanne Pisano.
 - Benenato Eugubienfe.
 - Lupo * Furnense. * Firmense
 - Petro * Bollutarenfe. * Volaterrenfe
 - Sebastiano * Burenfe. * Barenfe
 - Dominico Pisauriense.
 - Ioanne Esinate.
 - Leonino e Tribus tabernis.
 - Gratiofo Nepesino.
 - Ioanne Tudertino.
 - Eleutherio Priuernate.
 - Benedicto Amerino.
 - Theodosio Manturanense.
 - Hadriano Falaritano.
 - Samuele
 - Hadriano Signino.
 - Cosma * Humanæ. * Numentanæ
 - Mariano Vrbinate.
- Atque venerabilibus presbyteris.
- Vrfo.
 - Crescentio.
 - Simeone.
 - Iouiniano.
 - Anastasio.
 - Benedicto.
 - Marino.
 - Vrfo.

* Forosempro-niate

C

* Fesulense

* Populoniense

D

* Ortense

* Sebastiano

* Tribense

E

Coram sanctissimo corpore beati principis Apostolorum praesidens ipse Apostolicus A
stantibus quoque diaconibus, quorum nomina sunt haec.

Valentinus Archidiaconus.	Fauftus.
Theodorus diaconus.	Leontius.
Lio.	

Dixit: Cum simus Dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiose nos conue-
nit Dei praesidio pro eorum semper cogitare * solcite, &c.] sunt quidem sumpta, paucis
immutatis, ex Concilio Gregorij secundi. Sicut & haec Eugenij a Leone quarto Pontifi-
ce sunt repetita in Synodo ab ipso celebrata, aliquibus additis. Porro sub hac Synodo
constituti reperiuntur triginta octo canones, quorū hic tibi tituli describuntur, videlicet.

Vt Episcopus bono approbatus opere ordinetur.

Vt nullus Episcopus aliusve sacerdos muneribus ordinetur. B

Qualiter Episcopum docere, & consistere oportet.

De indoctis sacerdotibus.

Vt in eligendis Episcopis canonum regulæ seruentur.] ne Principes prater ius fasq.
aliquid sibi sumant.

Vt Episcopi extra proprias parochias non morentur.

Vbi clerici consistere debeant. qui quidem canon sic se habet: ^a Necessaria enim rescri-
psit, vt iuxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis
vacent. Itaque omnibus vnum sit refectorium ac dormitorium, seu ceteræ officinæ ad
vsus clericorum necessariæ. Ministri vero post Episcopum super eos tales eligantur, quo-
rū vita atque doctrina illos potius exornent, quam dehonorent.] & infra cap. x. ead. q. i.
prohibentur omnino in domibus sæcularibus sacerdotes habitare. C

De sacerdotibus in subiectis baptismalibus plebibus constitutis.

Vt clerici non plures quam sufficiant, ordinentur.

De sacerdotibus qui in Ecclesijs vel monasterijs non habitent.

Ne sacerdos aliquo ludo delectetur.

Vt sacerdotes scœnoris aliquid, aut rustica ministeria non exercent.

Si sacerdotes testimoniū dicant, vt coram Episcopis tantū pro ea re conueniri possint.

Vbi sacerdotem post condemnationem esse oporteat.

De suspectis sacerdotibus, vt admoneantur ab Episcopis.

Vt Episcopis de subiectis plebibus alijsq. pijs locis nihil liceat auferre.

De presbyteris qui oblationem alterius recipere nolunt.

Qua auctoritate dimissoriae fiant, vt credantur. D

Vt Episcopi & vniuersi sacerdotes habeant aduocatos.

De his qui aduocatos inuenire nequeunt.

De monasterio vel Oratorio, quod a proprio domino soli ædificatum est.

De inuasionem quasi pro parte Ecclesiæ facta.

De xenodochijs, & alijs similibus locis.

De pijs locis quæ sine presbyteris existunt, nempe vt teneantur loca pia sæcularia su-
scipere presbyterum illis ab Episcopo præpositum, si ipsi sæculares infra tres menses pres-
byterum præficere ipsis locis pijs neglexerint.

De destructis Ecclesijs, vt ab ijs qui eas possident reædificentur, & si non sufficiant, a
populo adiuuentur.

Si Episcopus a subiectis sacerdotibus & clericis dominationes exigat. E

Quales Abbates sint constituendi.

De monachis qui solo habitu existunt, & non vita viuunt.

De religioso habitu feminis consistentibus ne viris sociari permittantur.

De negocijs & laborationibus die Dominico non faciendis.

De criminalibus causis & furtis ceterisq. similibus die Dominico inuentis.

De his qui sine ostensione criminis inuiti monasterio sunt introducti.

Vt laici ad Missas audiendas in presbyterium non intrent.

De scholis reparandis pro studio litterarum.

De conuiujs festis diebus non faciendis, *istis verbis*: Sunt quidam, & maxime mulie-
res, qui festis ac sacris diebus atque Sanctorum natalitijs, non pro eorum quibus dele-
ctantur desiderijs aduenire, sed ballando, verba turpia decantando, choros tenendo &
ducendo,

A ducendo, similitudinem Paganorum peragendo, aduenire procurant; tales enim si
cum minoribus veniant ad Ecclesiam peccatis, cum maioribus reuertuntur, &c.] adie-
cit his excommunicationem ^a Leo quartus, si admoniti non cessarent.

De his qui adhibitam sibi vxorem reliquerunt, & aliam sociarunt.

Non licere vno tempore duas habere vxores, siue concubinam cum vxore.

De incestis & inutilibus contractionibus.] hucusque canones sub Eugenio in dicto,
hoc anno, celebrato Romæ Concilio. Sequuntur in codice scripto quæ Leo postea adie-
cit ex Romano Concilio suo tempore celebrato.

Porro apud Gratianum extant Eugenij diuersis sub titulis collocata decreta, quæ non
omnia spectant ad Eugenium secundum, sed aliqua ad tertium sunt referenda. Rur-
sus autem tomo secundo Conciliorum veteris additionis nouem præterea capitula re-
B censentur sub hoc titulo: Eiusdem Eugenij Papæ decreta ex Concilio Rhemensis; sed ea
potius pertinere ad Eugenium tertium, suo loco dicturi sumus.

Hoc eodem anno factam esse translationem reliquiarum sancti Sebastiani Roma in
Gallias, petente id Hilduino, veteres Francorum Annales docent; & qui res gestas a Lu-
douico Imperatore est profecutus eius domesticus, hæc de his habet: Dum hæc ageren-
tur, Hilduinus Abbas S. Dionysij Martyris Romam mittens, ossa beatissimi Martyris Se-
bastiani accepit, & ea apud Sueffionem ciuitatem S. Medardi collocauit, vbi dum adhuc
inhumata in loculo in quo allata fuerant, iuxta S. Medardi tumulum iacerent, tanta si-
gnorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta virtutum in omni genere sanitarum
per diuinam gratiam in nomine eiusdem beatissimi Martyris emicuit, vt a nullo mor-
taliū eorundem miraculorum, aut numerus comprehendi, aut varietas valeat enun-
C tiari: quorum quædam tanti stuporis esse narrantur, vt humanæ imbecillitatis fidem
excederent, nisi certum esset, Dominum nostrum Iesum Christum, pro quo idem pas-
sus est, omnia quæ vult, per diuinam potentiam facere posse, in qua illi omnis creatu-
ra in cælo & in terra subiecta est.] hæc auctor. Eadem veteres Annales Francorum, & in
vita eiusdem Ludouici scripta leguntur iisdem ferme verbis, & sententia prorsus ead-
dem; cum tamen alij in superiorem annum ista reijciant, vt Sigibertus.

Sed attende Lector (quod frequentissime accidisse in alijs quoque reperimus) quod
cum asseritur corpus sancti Sebastiani translatum in Gallias: haud integrum ipsius cor-
pus intelligas, sed partem tantum ipsius. Id quidem disertis verbis testatur Ado Vien-
nensis Episcopus eiusdem sæculi scriptor, his verbis: Huius Imperatoris tempore pars
corporis beati Sebastiani Martyris ad Sueffonicam urbem delata, vbi multa mira in lau-
D dem Dei omnipotentis varia genera sanitarum infirmis collata.] hæc Ado.

Quo pariter anno circa Kalendas Iunias habitus a Ludouico conuentus ex more, in
loco dicto Ingelheim, vbi inter alia, auditos esse Legatos ab Eugenio Papa Roma mis-
sos, idem qui supra auctor in rebus gestis Ludouici testatur.

Quinam hac functi fuerint legatione, idem sic narrat: Inter legationes præcipua, ce-
terisq. eminens erat legatio Romani Pontificis, qua fungebatur Leo Centumcellensis
Episcopus, & Theophylactus Nomenclator.] Quæ autem isti attulerint: altum vbiq.
silentium. Addit auctor, tunc ab eodem auditam esse legationem de rebus transmarinis,
qua est functus Dominicus Abbas de Monte Oliueti. Sed de rebus ab eo gestis nihil pe-
nitius proditum reperitur in lucem.

Quod autem ad legationem ab Eugenio Papa ad Imperatorem Ludouicum pertinet,
E mentio eius est apud Einhardum siue Eginhardum in commentarijs suis de translatione
reliquiarum SS. Martyrum Marcellini & Petri in Gallias, occasione historiæ memoria di-
gnæ. Sed antequam de ipsa agamus, quod ad tempus spectat, eandem translationem alij
anno præsentis, sequenti vero alij accidisse testantur: sed vtrorumque sententiæ veræ esse
reperientur, si diuersarum in ea re actionum ratio habeatur. Siquidem verum esse liquet
ex his quæ dicentur inferius, hoc anno ab Vrbe furtim eas esse sublatas, atque delatas in
Gallias, sequenti vero Aquisgranum partem earum esse perlatam. De qua quidem trans-
latione intellexisse videntur, qui sequenti anno id accidisse tradiderunt in vita Ludouici
Imperatoris, & veteribus Francorum Annalibus, & apud Aimoinum. Cum alioquit
hoc ipso anno eas fuisse Roma deductas, illud est euidentis argumentum, quod ipse auctor
Einhardus testatur id tunc factum esse, cum legatio ab ipso Romano Pontifice decreta,
Gallias versus, iam in itinere esset. Qui autem rem gestam scripsit; fuit Einhardus, qui

* Apud Iuon.
part. 2. cap. 77.

TRANSLATIO
RELIQUIA-
RVM S. SEBA-
STIANI.

LEGATIO
MISSA A RO-
MANO PON-
TIFICI AD
IMP.

DE TRANSLA-
TIONE RELI-
QUIARVM SS.
MARCELLINI
ET PETRI.

* salute

* 12. q. 1. Ne-
cessaria.

DE CLERICO-
RVM DOMICI
110.

DIEBUS FE-
STIS NON DV-
CENDAE CHO-
REAE.

& Eginhardus dicitur, & floruit hoc tempore summa claritudine nominis. Fuit hic a secretis Carolo Magno, eiusque vitam conscripsit. Hic igitur extitit auctor eius scriptionis, cum inter Ludouici Imperatoris Optimates summa gloria militaret.

FABVLA DE
EINHARDO
CONFVTATA.

Sed antequam dignam a tanto auctore scriptam historiam in medium adducamus, illa de eodem Einhardo fabula est confutanda, qua fertur ex scripto quodam edito in apparatu tomi prioris historiarum Germanarum: ipsum scilicet fuisse generum Caroli Magni, duxisseque indulgentia Principis eius filiam quam adamauit nomine Immam, olim Regi Græcorum desponsatam: Etenim nec eius nominis constat ipsum Carolū habuisse filiam, & illam, quæ desponsata fuit Constantino Irenæ filio, non Immam esse nuncupatam, sed Rotrudim. Id quidem ipsomet Eginhardo testante, qui & singulas numerat filias Caroli Magni. Ex quo solum totum illud male fictum commentum dissoluas, cui concinnandi ansam præbuit donationis diploma factum ipsi & eius coniugi Immæ a Ludouico Imperatore ibidem eusum, ex quo potius idem commentum mendacij redarguitur, dum in eo numquam cognatus, vel affinis nominatur Eginhardus Imperatoris, sed fidelis; nec ibidem Imma soror Ludouici vllatenus appellatur, quod minime prætereundum fuisset. Extat autem eiusdem Einhardi epistola de obitu amatæ coniugis ad Lupum Abbatem Ferrariensis monasterij Senonum in Gallia, rursus eiusdem Lupi ad eum scripta consolatio, in quibus cum ex multis honestissima laudetur femina, nunquam quod Caroli filia fuerit mentio habetur, quod fuisset primo loco dicendum.

Lup. Ferrar.
epist. 3. 4.

Sed reiectis in angulum figmentis istis, de eodem Einhardo (siue Eginhardo dixerimus) illud constat, ipsum sicuti Carolo ita & eius filio inhæsisse Ludouico, virum inter primos eius sæculi eruditos annumeratum. Hic itaque inter alias tanto auctore dignas lucubrationes, reliquit quatuor libros conscriptos de inuentione, euectione, siue translatione atque miraculis eorumdem sanctorum Martyrum Marcellini & Petri, egregium quidem monumentum, quo cum historiæ sincerissima asseratur veritas; Deum plane mirabilem in Sanctis suis, nouis signis atque prodigijs, omnes qui legunt, intelligant. Repræsentantur enim per quamdam imaginem, saltem ex parte, tempora illa Africanæ Ecclesiæ felicissima, quibus illuc sacræ Protomartyris pignora sunt allata: sic enim consuevit Deus antiqua nouis occasionibus renouare miracula, quo tepescens in Christianorum animis Fides incalescat. Quod igitur sit iucunda eiusmodi rei gestæ narratio sui argumento, gratior existat ex fide certa & in omnibus explorata, eorum quæ dicuntur, eiusdem qui spectauit auctoris: hic tibi eadem describenda suscepimus, quæ sic se habent, prætermissa breuitatis causa præfatione.

LYCVBRATIO
EGINHARDI.

Einhard. de
transl. SS. Mar-
cellini & Petri
lib. 1.
Sur. tom. 7. die
2. Iunij.

Cum adhuc in Palatio positus; ac negocijs sæcularibus occupatus, ocium quo aliquando perfrui cupiebam, multimoda cogitatione meditarer: quemdam locum secretum, atque a populari frequentia valde remotum nactus, atque illius cui tunc militaueram Principis Ludouici liberalitate consecutus sum: is locus est in saltu Germaniæ, qui inter Neccarum & Moenum fluuios medius interiacet, ac moderno tempore ab incolis & circummanentibus Odonuuald appellatur. In quo cum pro modo facultatum, ac sumptuum, non solum domos & habitacula ad manendum, verumetiam basilicam diuinis officijs congruentem, non indecori operis ædificassem: dubitare cœpi, in cuius positissimum sancti Martyris nomine atque honore dedicari deberet.

Odonuuald
EINHARDVS
IN SOLITV-
DINE BASI-
LICAM AE-
DIFICAT.

Cumque in hac animi fluctuatione plurimum temporis esset euolutum: contigit ut quidam diaconus Romanæ Ecclesiæ, nomine Deusdona, pro suis necessitatibus Regis opem imploraturus, ad Palatium veniret: ibique aliquamdiu moratus, cum peracto propter quod venerat, negotio, Romam redire pararet, quadam die humanitatis causa, velut peregrinus, ad prandium nostræ paruitatis a nobis est inuitatus. Ibi inter prandendum plura locuti, eoque sermocinando peruenimus, ut de translatione corporis beati Sebastiani, ac neglectis Martyrum sepulchris, quorum Romæ ingens copia est, mentio fieret: haud pridem enim, eodem anno eiusdem Martyris Sebastiani, Hilduini opera, translatas esse reliquias Sueffionem, dictum est; cuius occasione, ea inter prandendum narratio incidit, sed pergit auctor.

IN DEDICA-
TIONE NOVAE
BASILICAE
EXPETVNTVR
RELIQUIAE
MARTYRVM.

Inde ad dedicationem novæ basilicæ nostræ sermone conuerso, percunctari cœpi, quomodo nam modo ad id peruenire possem, ut aliquid de veris Sanctorum reliquijs, qui Romæ requiescunt, mihi adipisci contingeret. Hic ille quidem primo hæsitauit, qualiter id fieri posset, se nescire respondit.

Deinde

Deinde cum me de hac re sollicitum simul & curiosum esse animaduerteret, altera die se percunctationi meæ responsurum promisit. Post hæc cum iterum a me fuisset inuitatus: protinus e sinu libellum mihi porrexit, rogans ut eum solus perlegerem, sibi de eis quæ in eo scripta erant, quid mihi placeret, indicare non dedignerer. Accepi libellum, & ut ille petijt, solus secrete perlegi. Continebatur in eo, esse sibi domi plurimas Sanctorum reliquias; easque mihi dare velle, si meo functus adiutorio Romam reuerti potuisset: compertum sibi fore quod duos mulos haberem, quorum si alterum sibi darem, ac secum hominem meum fidelem mitterem, qui illas reliquias ab illo acciperet, mihi deferret, statuit eas mihi esse missurum. Complacuit mihi suadentis consilium, statuique fidem sponfionis incertæ celeriter experiri. Ac proinde dato quod petebat iumento, addita etiam propter viaticum pecunia, Notarium meum nomine Ratleicum, quia & ipse orandi causa Romam eundi votum habebat, cum eo pergere iussi.

DIACONVS AD
VIATICVM SI-
BI PARAN-
DVM MENTI-
TVR SE DOMI
HABERE RE-
LIQUIAS.

Igitur de Aquisgrani Palatio profecti, nam ibi eo tempore Imperator cum suo comitatu erat (ita plane Aquisgrani hiemasse Ludouicum testatur auctor in rebus gestis eiusdem anno superioris) Augustam Sueffionum venerunt: ibique cum Hilduino Abbate in monasterio S. Medardi locuti sunt, quia memoratus diaconus ei pollicitus est, se efficere posse, ut corpus beati Tiburtij Martyris in eius veniret potestatem. Quibus ille promissionibus illectus, misit cum eis quemdam presbyterum hominem callidum nomine Hunum, iubens ut acceptum ab eo memorati Martyris corpus deferret. Inde iter ingressi, Romam quantapotuerunt celeritate perrexerunt.

DIACONVS
SPONDET
HILDVINO
CORPVS S. TI-
BVRTII MAR-
TYRIS.

Contigit autem postquam Italiam intrauerunt, ut puer Notarij mei nomine Reginbaldus, tertiana febre correptus non modicum profectioni eorum suis laboribus faceret impedimentum: quoniam his horis, quibus ille febrium æstibus tenebatur, iter agere non potuerunt: erant enim pauci ac per hoc ab inuicem separari nolebant. Cumque hoc incommodo iter illorum non mediocriter fuisset retardatum, illi tamen prout poterant, illud accelerare contenderent: tribus diebus priusquam ad Urbem venirent, apparuit in visu illi febricitanti quidam homo in habitu diaconi, perquirens ab eo, quamobrem dominus suus Romam ire festinaret. Cui cum ille & promissa diaconi de reliquijs Sanctorum mihi mittendis, & de his quæ Hilduino Abbati pollicitus est, prout illi comperta erant, exponeret: Non ita erit (inquit) sed longe aliter ac vos existimatis, causarum propter quas venistis, exitus implebitur. Nam diaconus iste, qui vos Romam venire rogauit, aut parum, aut nihil de his quæ promisit facturum est. Ac proinde volo sequaris me atque ea quæ tibi ostensurus atque dicturus sum, mente sollicita

DE RELIQUIE
VISIO FACTA
FAMVLO.

audes aduertere.

Tunc manu comprehensum, ut sibi videbatur, montis præcelsi cacumen secuti conscendere fecit, in quo cum simul positi consisterent: conuertere, inquit, ad Orientem, & subiectos oculis tuis campos intuere. Quod cum fecisset, & campos de quibus dixerat fuisset intuitus, videt in eis molis immensæ fabricas in modum cuiusdam eluitatis exstructas. Et interrogatus ab eo si sciret quid hoc esset: Se nescire, respondit. Tum ille: Roma est, inquit, quod vides, statimque addidit: Dirige in vltiora ciuitatis, & contemplantur si aliqua tibi in his locis appareat Ecclesia. Cumque sibi quamdam Ecclesiam apparere dixisset: Vade, inquit, & Ratleico nuntia quoniam in Ecclesia quam modo vidisti, illa res est recondita, quam ille domino suo debet deferre; & ideo det operam, ut eam quam celerius fieri potest accipiat, & ad dominum suum reuertatur: dumque ille diceret, quod nemo de his qui secum venerant, in huiusmodi re fidem dictis suis esset habiturus: respondit & dixit: Tu nosti & omnes qui tecum hoc iter agunt, tibi conscij sunt, quia complures dies laborasti & nondum te ab illis vllam habuisse remissionem. Et ille: Ita est quidem ut tu dicis. Quapropter, ait, volo ut pro signo tibi sit atque his quibus verba quæ dixi relaturus es, quoniam ex hac hora febre, quæ usque modo detinebas, sic per Dei misericordiam cariturus es, ut te vltius in hoc itinere non contingat.

PER VISVM
INDICATVR
LOCVS RELI-
QUIARVM.

His dictis expergefactus, omnia quæ sibi vidisse vel audisse videbatur, Ratleico referre curauit. Quæ cum Ratleicus presbytero secum pergenti exposuisset: visum est ambobus, ut experimentum somnij ex veritate promissæ sanitatis approbarent. Nam eadem die iuxta qualitatem febrium quibus laborare consueuerat, febricitare debebat is qui somnium viderat, & ut non vana illusio, sed potius reuelatio vera fuisse ostenderetur; neque illa die, neque ceteris quæ illam secuta sunt, vllum in corpore suo consue-

FIDES VISIO-
NIS EX SANI-
TATE PRO-
MISSA CERTA
REDDITVR.

rum febrium sentit indicium. Sic factum vt visioni crederent, & fidem diaconi promissis non haberent.] Quæ ostensa est diuinitus basilica, ob sui amplitudinem & altitudinem longius etiam perspicua erat, opus Constantini Magni, rotundo schemate concamerato desuper fabricata, sanctorum Marcellini & Petri nomine nuncupata, aliter S. Tiburtij dicta, cuius vestigia quæ hodie adhuc supersunt extra portam, quam Maiorem vocant, retinent venerandas imagines Marcellini & Petri musiuo opere nobiles: ibiq. cœmeterium extat eorumdem Sanctorum nomine gloriosum, sed ruina ædificiorum obscurum. pergit auctor.

Igitur Romam venientes, iuxta basilicam beati Petri Apostoli, qui dicitur ad Vincula, in domo ipsius cum quo venerunt diaconi, hospitium acceperunt, manseruntq. cum eo aliquot dies, opperientes promissionum eius adimpletionem. Sed ille qui suas pollicitationes perficere non valebat: ipsum quod non poterat, quibusdam procrastinationibus palliabat. Tandem locuti cum illo: Cur eis eo modo vellet illudere, percunctati sunt, rogantes simul, ne se diutius fallendo detineret, & reuersionem suam vanis spebus impediret. His ille auditis, cum cerneret se huiusmodi calliditate eis iam amplius non posse imponere: primo Notarium meum certum fecit de reliquijs mihi promissis, quod eas habere non posset, eo quod frater suus, cui & domum & cuncta quæ habebat, inde abiens commendauerat, negociandi gratia Beneuentum esset profectus, ac se penitus ignorare, quando esset reuersurus: & quia ei reliquias illas, sicut & ceteram supellestem ad seruandum commiserat; nec omnino se scire posse, quid de his fecisset: quoniam eas in eadem domo nusquam inuenisset; proinde videret quid faceret, quia de parte sua nihil restaret, quod sperare posset. Postquam hæc Notario meo dixit: & ille se ab eo illudum, ac male sibi impositum quereretur: nescio quibus vanis & friuolis etiam & presbyterum Hilduini allocutus spe simili animatum a se fecit abscedere.

Postridie vero cum valde tristes videret: hortatus vt simul cum illo ad cœmeteria Sanctorum pergerent: videri sibi quod in eis aliquid tale inueniri posset, quo eorum desiderijs satisfaceret; nec fore vllam necessitatē, vt in patriam vacui reuerterentur. Cumq. eis hoc consilium placuisset, vellentq. vt quantocyus id, ad quod faciendum eos hortabatur, inchoarent: more solito negocium dissimulauit, & eos quorum animi tunc paululum erant erecti, in tantam desperationem hac dilatione deiecit, vt omisso illo, statuerent in patriam, quamuis infecto negotio, reuerti.

Sed Notarius meus recolens somnium, quod puer suus viderat: coepit comitem suum hortari, vt sine hospite suo irent ad cœmeteria, ad quæ visenda ille eos se ducere velle promissit. Itaque inuento atque conducto duce, locorumq. monstratore; primo ad basilicam beati Tiburtij Martyris in via Lauicana, tribus ab Vrbe passuum millibus distantem, veniunt, Martyrisq. tumbam, quanta possunt diligentia contemplantur: & vtrum sic, vt alij non sentiant, aperiri posset, cauta circumspeditione considerant. Deinde in cryptam eidem basilicæ contiguam, in qua beatorum Christi Martyrum Marcellini & Petri corpora erant tumulata, descendunt, atque explorata etiam illius monumenti qualitate, discedunt, æstimantes hoc factum hospitem suum posse latere. Sed aliter euenit atque arbitrati sunt. Nam licet ipsi nescirent, quibus indicijs, cito tamen ad illum huius facti notitia peruenit: veritusq. ne sine illo voluntati suæ satisfacere debuissent: statuit consilium eorum festinando præuenire. Et quia ille eorumdem locorum plenariam atque omnimodam notitiam habebat: blande eos alloquitur, hortaturq. vt illuc simul veniant, & si Deus votis eorum fauere dignaretur, communi consilio facerent, quicquid eis videretur faciendum.

Assensu sunt eius voluntati, tempusq. id aggrediendi, pari consensu constituunt. Tunc peracto ieiunio triduo, noctu ad locum, nullo Romanorum ciuium sentiente, perueniunt: ingressiq. basilicam S. Tiburtij, primo altare illud, sub quo sacrum eius corpus situm credebatur, aperire tentauerunt; sed parum successit eorum voluntati molitio operis inchoati. Nam monumentum durissimo marmore extructum, inermes id aperire conantium manus facile repellebat.

Igitur omisso illius Martyris sepulchro, ad tumbam beati Marcellini & Petri descendunt, atque ibi inuocato Domino nostro Iesu Christo, & adoratis sanctis Martyribus, lapidem quo summitas sepulchri tegebatur, de loco suo leuare moliuntur. Quo sublato, vident sacratissimum S. Marcellini corpus in superioribus eius sepulchri partibus positum,

sum, tabulamq. marmoream ad caput positam, quæ titulo, quem continebat, euidens indicium dabat, cuius in eo loco Martyris membra iacuisent. Quod (vt par erat) cum summa veneratione suscipientes, leuant; & munda syndone inuolutum, diacono ferendum, atque seruandum tradunt. Ac ne vlla sublatis corporis indicia remanerent, lapidem suo loco reponentes, in Urbem ad hospitia sua reuertuntur. Diaconus autem corpus beatissimi Martyris, quod acceperat, iuxta basilicam beati Petri Apostoli, quæ vocatur, Ad vincula, vbi & ipse domum habebat, se seruare velle ac posse affirmans, fratri suo, nomine Lunisoni ad custodiendum commisit. Arbitratuq. Notario meo hoc satisfactum esse, coepit illum hortari, vt accepto corpore beati Marcellini, rediret in patriam.

Sed ille longe aliud meditabatur ac mente voluebat. Nam vt mihi postea retulit: videbatur illi, nequaquam sibi licere cum solo beati Marcellini corpore in patriam regredi, quasi nefas esset, vt corpus beati Petri Martyris, qui ei socius in passione fuerat, & per quingentos & amplius annos in eodem sepulchro vna cum illo requieuerat, illo inde transeunte, ibi remaneret. Atque hac cogitatione mente concepta, tanta animi sui parturitione simul ac perturbatione laborabat, vt nec cibum capere, nec somno acquiescere, dulce sibi videretur atque iucundum, nisi Martyrum corpora, sicut in passione eo monumento coniuncta fuerant, sic etiam peregre profectura iungerentur. Sed de hoc qualiter fieri posset, vehementer ambigebat. Nouerat enim neminem a se Romanorum inueniri posse, qui sibi ad hoc vllum ferret auxilium; sed ne talem quidem, cui hæc animi sui secreta auderet ostendere.

In hac cordis anxietate constitutus, reperit quemdam monachum peregrinum nomine Basilium, qui ante biennium de Constantinopoli Romam venerat, atque ibi in monte Palatino apud alios Græcos, qui eiusdem professionis erant, cum quatuor discipulis suis hospitium habebat. Hunc adiit, atque ei quam patiebatur solitudinem aperuit. Tum consilij eius animatus, & orationibus fretus, tantam accepit in corde suo constantiam, vt statueret rem quamuis cum periculo capitis sui celerrime experiri. Vocatoq. ad se comite suo Hilduini presbytero, coepit cum eo tractare, vt iterum ad basilicam beati Tiburtij, sicut prius fecerant, clanculo pergerent, ac tumbam qua Martyris corpus reconditum credebatur, aperire denuo molirentur. Placuit consilium, assumptisq. quos secum adduxerunt, pueris, hospite eorum penitus ignorante, quo irent, clam noctu profecti sunt.

Cumq. ad locum ventum esset, votis pro re prosperanda ante ædis ianuam factis, ingrediuntur, diuisiq. socijs inter se, presbyter ad corpus beati Tiburtij quærendum in ipsius basilica cum aliquibus remansit. Ratleicus in adhærentem eidem Ecclesiæ cryptam, ad beati Petri corpus accessit. Apertoq. sine vlla difficultate sepulchro, sacra sancti Martyris membra, nullo prohibente, sustulit, & serico puluino, quem ad hoc portauerat, recepta diligenter inclusit. Interea presbyter qui corpus beati Tiburtij quærebat, magno labore frustra consumpto, postquam se vidit nihil posse perficere, relicto opere, in cryptam ad Ratleicum descendit, & quid sibi faciendum esset, ab eo quærere coepit. Cui cum ille arbitrari se diceret, quod sancti Tiburtij reliquiæ essent inuentæ, eiq. id de quo dicebat, ostenderit (Nam paulo ante quam idem presbyter ad eum in cryptam venisset, reperit in eodem sepulchro, in quo SS. Marcellini & Petri sacra corpora iacuerant, foramen quoddam rotundi schematis, trium ferme pedum longitudine introrsum excauatum, pedali amplitudine patens, & in eo minuti pulueris non modicam portionem repositam) Visum est ambobus quod hic puluis de corpore beati Tiburtij ossibus inde sublatis remanere potuisset, & ob hoc, vt difficiliter inueniretur, medio loco inter beatum Marcellinum & Petrum in eadem tumba fuisset repositus. Conuenitq. inter eos, vt eum presbyter sumeret, & pro reliquijs beati Tiburtij secum deferret. His ita peractis atque dispositis, cum rebus quas repererunt, ad hospitia sua reuersi sunt.

Post hæc Ratleicus cum hospite suo locutus, vt sibi sacros beati Marcellini cineres, quos ei ad seruandum commendauerat, reddat, seq. in patriam redire volentem nulla non necessaria dilatione detineat. Cui ille non solum quod repetebat, sine mora restituit, verum etiam de Sanctorum reliquijs in vna ligatura collectis haud paruum portionem mihi deferendam obtulit, & requisitus de nomine eorum, mihi se illa dicturum, quando

S. MARCELLINI CORPVS TOLLITVR.

DE TOLLENDO S. PETRI MARTYRIS CORPVS RE AGITVR CONSILIVM.

PETRI EXORCISTAR ET MARTYRIS CORPVS TOLLITVR.

ALIAE SS. RELIQUIAE PRIORIBVS ADDVNTVR IN GALLIAM DEFERENDAE

DIACONI PRO MISSIO VACVA REDDITVR.

CONSILIVM DE PERQVIRENDIS CORMETEIIIS.

DE BASILICA S. TIBVRTII ET CRYPTA SS. PETRI ET MARCELLINI.

MYRAVNO

PRAEMISSO IEIUNIO QVAERVNTVR RELIQUIAE.

quando ad me venisset, respondit. Monuit tamen, ut eadem veneratione, qua cetera A
sanctorum Martyrum reliquiae colerentur, eo quod non minoris apud Deum essent,
meriti quam beati Marcellinus & Petrus; & hoc me esse crediturum, cum primum ad
me nominum illorum noticia pervenisset. Suscepit ille munus oblatum, atque id, ut
sibi persuasum erat, sanctorum Martyrum corporibus sociavit. Initoque consilio cum
hospite suo, sanctum illum ac desiderabilem thesaurum in scrinijs reconditum atque si-
gnatum per Lunisonem fratrem eius, cuius superius fecimus mentionem, necnon & pres-
byterum Hilduini qui secum venerat, Papiam usque deportari fecit: ipse cum eodem
hospite suo Romae substitit, opperens, atque auscultans per continuos septem dies, si de
ablatis Sanctorum corporibus aliquid ad notitiam civium pervenisset.

Cumque vidisset nullam a quolibet extraneo de hoc facto fieri mentionem, latere illud
existimans, post eos quos praemisera, sumpto secum hospite suo, profectus est. Quod B
cum * Ticensis apud basilicam beati Ioannis Baptistae, quae vulgo Domnanæ vocatur, ac
tunc ex beneficio Regum ad meam pertinuit potestatem, aduentum eorum praestulan-
tes inuenissent, statuerunt etiam, ut ipsi aliquot diebus ibi morarentur, & propter iu-
mentorum in quibus venerant, refectioem, & propter se ipsos ad longiorem viam praepa-
randos.

In hoc morarum suarum articulo fama exijt, Legatos sanctae Romanae Ecclesiae a Pon-
tificis ad Imperatorem directos, illo brevi esse venturos. Itaque veriti de aduentu illorum
aliquid sibi incommodi, vel etiam impedimenti accidere posse, si se ibi deprehenderent,
decreuerunt ut quidam ex eis abeundo, aduentum eorum festinando praeruerent, alij
in loco remanerent, & re de qua solliciti erant diligenter inuestigata, post eorundem Le-
gatorum abscessum, socios suos quos praemisera, sequi properarent. Cum ita inter C
eos de hac re constitisset, & Augustam Suefforum, ubi Hilduinum esse rebatur, quanta
potuit festinatione contendit. Ratleicus vero cum thesauro, quem secum habebat, Pa-
pia remansit, expectando donec Legati Sedis Apostolicae praeterirent, ut illis Alpes
transgressis, viam suam securius capere potuisset. Veritus itaque ne presbyter Hilduini
qui cum Deudona praecesserat, quique omnium quae apud eos gesta vel tractata fuerant,
plenariam atque integram notitiam habebat, quia vaser & lubrica fidei videbatur, ali-
quid impedimenti sibi in via, qua ire dispositum habebat, machinari debuisset, altera si-
bi eundem iudicavit; missoque ad me procuratoris nostri A scolli puero cum litteris, qui-
bus me de reuersione sua, & de allatione thesauri, quem diuinitus adiutus inuenerat, cer-
tum efficeret: ipse postquam Romanos ex coniectura mansionum, quae eis parabantur
Alpes superasse putavit, Papiam relicta, sexto die ad S. Mauritium venit. Ibiq. compara- D
tis quae ad hoc necessaria videbantur, sacra illa corpora loculo inclusa feretro imposuit,
atque inde promouens, palam & aperte cum adiutorio populi occurrētis portare coepit.

Vbi autem locum, qui Caputlaci vocatur, praetergressus, biuium, quo itinera in Fran-
ciam ducentia dirimuntur, attingit: dexteriore viam ingressus, per Alamannorum
fines usque ad * Solodorum Burgundionum oppidum venit. Ibi obuios habuit, quos ego
post indicium aduentus illius mihi factum, de Traiecto ei occurrere iussi: Nam ego tunc
temporis iuxta Scaldim fluium in monasterio S. Bauonis eram, quando litterae Nota-
rij mei per puerum procuratoris nostri, cuius superius mentionem fecimus, mihi reddi-
tae sunt; ex quarum lectione de aduentu Sanctorum certior factus, illico unum ex fami-
liaribus nostris Traiectum ire, ibique presbyteros, atque alios clericos, necnon & laicos
secum sumere, ac Sanctis venientibus, vbicumque primum potuisset, obuiam festinare E
praeci. Et is nihil moratus cum his quos secum duxerat, in loco memorato post pau-
cos dies his qui Sanctos deferebant, obuiavit. iunctique simul, comitantibus etiam, atque
hinc inde concurrentibus hymnidicis populorum turmis, cum ingenti omnium laetitia
Argentoratum urbem, quae nunc Stratburgus appellatur, celeriter veniunt. Inde per
Rhenum secunda aqua nauigantes, cum ad locum qui Portus vocatur, venissent, Orien-
talem fluminis ripam egressi, quinta mansione ad locum, Michilunstat, nuncupatum
cum immodica hominum in Dei laudibus exultantium multitudine perveniunt. Is est
locus in eo saltu Germaniae, qui tempore moderno Odonouald appellatur, & distat a
Moeno flumine circiter leugas sex. In quo cum basilicam nouiter a me constructam, sed
nondum dedicatam inuenissent, in hanc illos sacros cineres intulerunt, & velut ibi per-
petuo permanentes deposuerunt.

Cumque.

A Cumque id mihi fuisset allatum: confestim illuc quanta potui celeritate venire festinaui:
vbi cum triduo post aduentum nostrum exacto, quidam puer Ratleici, iubente eo, offi-
cio vespertino completo, ceteris exeuntibus, solus in Ecclesia remansisset, & clausis ia-
nuis, iuxta illa sacra corpora in parua sellula quasi vigilaturus confedisset: subitaneo
somnia depressus, vidit quasi duas columbas per dexteriore abside fenestram volan-
do intrare, & in culmine tecti supra ipsa Sanctorum corpora consistere, quarum altera
tota alba, altera cani & albi coloris permixta varia videbatur. Cumque in eodem cul-
mine diutius deambulant, & consuetum columbis gemitum vicissim veluti colloquen-
tes ederent, rursus per eandem fenestram egressae non comparuerunt, secutaque vox su-
per caput pueri sonuit: Vade, inquit, & dic Ratleico, ut indicet domino suo, quia isti
sancti Martyres nolunt ut eorum corpora in hoc loco requiescant, alium enim elege-
runt, ad quem celeriter migrare dispositum habent. Huius vocis auctor ab eo videri
non potuit; qua tamen finita, euigilavit, somnoque excitus, reuerso ad basilicam Ratlei-
co quid vidisset, indicavit.

At ille in crastinum, vbi me primum conuenire potuit, quid sibi puer suus retulisset,
mihi nuntiare curavit. Ego autem licet huius visionis arcanum spernere non auderem:
statui tamen opperendum alicuius signi certioris indicium, atque interim illos sacros
cineres de linteis in quibus ligati venerant, sublatis, sericis ac nouis puluinis infuere fe-
ci. Cumque in eorum inspectione reliquias beati Marcellini minoris quantitatis quam S.
Petri esse cernerem: arbitratus sum eum statura corporis sui minoris fuisse mensurae quam
S. Petrum, Sed hoc aliter se habere, furtum postea patefactum approbavit. Quod vbi, vel
quando, vel a quo, vel qualiter admissum, ac proditum sit, suo loco dicturus sum; nam
ordo narrationis inchoatae texendus atque tenendus est.

Igitur postquam illum magnum atque mirabilem, omniq. auro pretiosorem inspe-
xi thesaurum: loculus in quo idem continebatur, propter vilitatem materiae coepit dis-
plicere. Quem emendare cupiens, quadam die post completum vespertinum officium
praeci vni ex aedituis, ut mensuram loculi virga collectam mihi afferret. Cumque ille
hoc facturus cereum accenderet, & circumtendentia pallia, quibus ille loculus tegeba-
tur, subleuaret: animaduertit loculum mirum in modum humore sanguineo vndiq. di-
stillantem, & rei nouitate perterritus, hoc quod viderat, propere mihi nuntiare curavit.
Tum ego cum eis qui aderant sacerdotibus accessi, & illud stupendum atque omni ad-
miracione dignum miraculum aspexi. nam ut columnae atque abaci vel signa marmo-
rea, pluuia instante, sudare ac circumfluere solent; sic loculus ille qui sacratissima
D corpora continebat vero cruore madens, & ex omni parte perfusus inuentus est.

Terruit nos insolita & numquam prius audita miraculi species: quapropter inito
consilio, triduanum ieiunium cum supplicationibus facere decreuimus, ut ex reuelatio-
ne diuina scire mereremur, quid sibi vellet, quidve faciendum moneret magnum illud
& ineffabile prodigium. Itaque peracto illo triduo ieiunio, cum iam aduersa scer-
ret, humor ille cruoris horrendi solito coepit arefcere, ac mirum in modum qui per
continuos septem dies more perennis aquae sine intermissione distillabat, sic intra pau-
cissimas horas exiccatus est, ut eo noctis tempore (nam Dominica erat) quo signo da-
to, ad antelucanum officium celebrandum Ecclesiam intrauimus, nullum iam in locu-
lo vestigium illius posset inueniri: lintea vero quae circa loculum pendebant, ut eodem
fuerant humore respersa, ita ut erant sanguineis maculis infecta, seruari iussi, in quibus
E adhuc magnum illius inauditi portenti paret indicium. Constat enim humorem illum
saporis fuisse subfalsi ad lachrymarum videlicet qualitatem, & tenuitatem quidem aquae,
colorem autem veri sanguinis habuisse.

Eadem nocte cuidam ex pueris nostris nomine Ruodlando per quietem visi sunt duo
iuuenes adstitisse, qui ei, ut ipse testatus est, de transferendis Sanctorum corporibus
multa mihi dicenda mandauerunt, & ad quem locum, vel qualiter id fieri deberet,
ostenderunt; & ut hoc mihi sine vlla mora fuisset nuntiatum, praecerunt. Qui mox,
ut me adire potuit, omnia quae iussus fuerat, mihi intimare curavit. Quibus audi-
tis, curis ingentibus aestuare, & quid mihi esset agendum, animo tractare coepi: vtrum
iterum ieiunia & supplicationes celebrandae, ac Deus rursus pro nostra curiositate so-
licitandus: an aliquis Deo deuote ac perfecte seruiens esset quaerendus, cui anxietatem
cordis nostri & curarum nostrarum querimonias indicare, quemque rogare potuissse-
mus,

VISIO FACTA
DE TRANSLA-
TIONE FA-
CIENDA COR-
PORVM SS.
MARTYRVM.SANGVIS E X
SS. MARTY-
RVM CORPO-
RIBVS FLUIT.TRIDUANVM
INDICTVM IN
IEIUNIVM PRO
TRANSLATIO-
NE FACIEN-
DA.VISIO FACTA
RVODLANDO
DE TRANSFE-
RENDIS SS.
MARTYRVM
CORPORIBVS.DE LEGATO-
RVM APOST.
SEDIS ADVEN-
TVM.EINARDVS DE
SACRIS RELI-
QVIIS IN GAL-
LIAM RELAT-
TIS REDDI-
TVR CERTIORSALODURVM
ITER DESCRIBITVR QVO
SACRA MARTYRVM
CORPORA SVNT
DELATA.

mus, vt orationibus suis a Deo nobis huiusrei manifestationem impetraret. Sed vbi A vel quando ille talis Christi famulus a nobis posset inueniri præsertim in illa regione, in qua tametsi quædam cœnobîa ab eo loco in quo eramus, haud longe posita esse constabat, tamen propter rudem in his locis eius conuersationis institutionem, aut rarus, aut nullus erat, de cuius sanctitate tale aliquid vel tenuis fama loqueretur.

Interea dum his anxius curis SS. Martyrum suffragiū implorasse, atque omnes, qui vna nobiscum erant, vt idem facerent, sedulo commonuisse: factum est, vt per continuos dies nulla nox præterierit, in qua vel vni vel duobus, vel etiam tribus sociorum nostrorum in somnis reuelatum non fuisset, quod illa Sanctorum corpora de eo loco in alium essent transferenda. Ad extremum autem cuidam presbytero de his qui ibi nobiscum erant nomine Hiltfredo apparuit in visione, vt ipse fatebatur, vir quidam habitu sacerdotali, canitie veneranda conspicuus, candida veste indutus, qui cum talibus B verbis compellauit: Cur, inquit, Einhardus tam duri cordis, tantæq. obstinationis est, vt tot reuelationibus non credat, ac tot monita ad se diuinitus missa arbitretur esse contemnenda? Vade & dic ei, quia hoc, quod beati Martyres de suis corporibus fieri desiderant, infectum remanere non poterit, quamuis ille hæcenus voluntatem eorum facere distulisset. Et iam nunc, si non velit, vt huius facti meritum ad alium transeat, festinet eorum implere iussionem, & ad locum quem ipsi elegerunt, corpora illorum deportare non negligat.

Post has, aliasq. multimodas ad me perlatas admonitiones, visum est mihi, illam sacrorum cinerum translationem non esse diutius differendam: ac proinde inuito consilio, decreuimus, vt id quanto celerius fieri potuisset, perficere certaremus. Igitur omnibus quæ ad hanc deuotionem necessaria videbantur, raptim & cum summo studio præparatis, prima luce post completum matutinum officium, sacrum illum & inestimabilem thesaurum cum ingenti luctu & mærore illorum qui in loco erant remansuri, sustulimus, atque iter ingressi portare cœpimus, comitante nos pauperum turba, qui illo per eos dies ad eleemosynam accipiendam vndecumque confluerunt. Nam circa manentes populi quid apud nos ageretur penitus ignorabant. Erat cælum graue fordidis nubibus, & quæ in ingentem pluuiam cito resolui possent, nisi id diuina virtus fieri prohiberet: nam tota nocte illa in tantum sine intermissione pluebat, vt nobis iter illud ea die inchoari posse minime videretur. Sed illam nostram dubitationem ex infirmitate fidei venientem, superna gratia per suorum merita Sanctorum longe aliter quam existimauimus, habere se fecit, quando viam per quam incessimus, in aliam quam sperabamus qualitatem vidimus fuisse commutatam. Nam & luti parum inuenimus, & riuos D qui tam grandi & iugi pluuiâ, vt ea nocte erat, crescere solebant, pene nihil creuisse reperimus.

Vbi vero de saltu egressi, proximas villas accessimus, frequentibus obuiorum, ac Deo laudibus dicentium turbis excipimur, qui nos per octo fere leugarum spacium comitati, nobis ac nostris & in sacro onere ferendo deuoti adiutores, & in diuinis laudibus dicendis impigri fuere contentores. At vbi vidimus quod ea die ad locum destinatum peruenire non poteramus: diuertimus ad villam Ostheim appellatam, quæ viâ nostrâ contigua cernebatur: & inclinante iam vespere, in basilicam beati Martini, quæ in eadem villa est, sancta illa corpora intulimus, & socijs nostris ad excubias ducendas ibi dimissis, ego cum paucis ad locum, quo tendebamus, festinando præcessi, & ea quæ ad receptionem Sanctorum corporum vsus postulabat, per noctem parauimus.

Ad basilicam vero, in qua illorum sacrosanctum thesaurum dimisimus, sanctimonialis quædam paralytica, nomine Ruodlang de monasterio Machesbach, quod ab eadem Ecclesia vnus leugæ spacio disparatum erat, ab amicis suis ac propinquis in carro adducta, cum iuxta feretrum Sanctorum inter ceteros vigilans atque orans pernoctaret, recepta omnium membrorum sanitate, proprijs pedibus nullo sustinente vel quolibet modo adminiculante, ad locum vnde venerat, in crastinum regressa est. At nos albescente cælo, surgentes, socijs nostris venientibus obuiam ire perreximus, habentes nobiscum immodicam vicinorum nostrorum multitudinem, qui fama aduentus Sanctorum exciti, ab hoc primo diluculo pro foribus nostris constiterunt, vt vna nobiscum Sanctis obuiam procederent. Et occurrimus eis in eo loco, vbi Gaspentia fluuiolus Mœno miscetur. Inde pariter incedentes, ac Domini nostri Iesu Christi misericordiam collau-

CREBRAE ADMONITIONES DE TRANSLATIONE SS. MARTYRVM.

TRANSFERYN TVR E LOCO PRIMO SS. MARTYRVM CORPORA.

IN VIA REPOSITA SS. MARTYRVM CORPORA ET SANATA PARALYTICA.

A collaudantes, sacras illas beatorum Martyrum exuias ad *Mulinheim superiorem* Mulheim (sic enim moderno tempore locus ille vocatur) cum magna omnium qui ibi adesse potuerunt lætitia & exultatione detulimus; sed præ nimia populi multitudine, quæ præcedens cuncta compleuerat, neque Ecclesiam adire, neque feretrum in eam inferre valuimus. Idcirco in campo adiacente atque in loco editiore altare sub dio ereximus, ac feretro pone altare deposito, Missarum solemniam celebrauimus.

Quibus expletis, ac multitudine ad sua recedente, in Ecclesiam a beatis Martyribus iussam, eorum sacratissima corpora intulimus, ac feretro præter altare collocato, iterum Missam celebrare curauimus. Ibiq. inter celebrandum puer quidam annorum circiter quindecim nomine Daniel de pago Portiano, qui illuc inter alios pauperes mendicando venerat, atque ita curuus erat, vt nisi supinus atque iacens cælum aspicere nequiuisset, ad feretrum accessit, ac subito veluti ab aliquo impulsus corruit: cumq. diu velut dormienti similis iacuisset, correctis omnibus membris, & recepta firmitate nervorum, coram oculis nostris surrexit incolumis. Facta sunt hæc decimosexto Kalendas Februar. & erat eius diei tanta & tam clara serenitas, vt æstiuum splendorem solis æquaret, atque ipsius aeris tam mitis atque iucunda tranquillitas, vt veris temperiem apricitate blanda præcederet.

Postridie vero sacra beatorum Martyrum corpora nouo loculo recondita, in absidâ basilicæ collocauimus, & sicut in Francia mos est, superposito ligneo culmine, linteis, ac sericis pallijs ornandi gratia conteximus, apponentes altare, ac duo vexilla Domini-cæ Passionis, quæ in via feretrum præcedere solebant, hinc atque inde erigentes, locum illum diuinis officijs celebrandis pro modulo paupertatis nostræ idoneum atque aptum C facere curauimus. Ordinatisq. clericis qui inibi assidue excubias ducerent, ac diuinis laudibus dicendis curam solerter impenderent: ipsi non solum nostra sponte, sed etiam regali diplomate, quod nobis in via obuiam venerat euocati, Domino iter nostrum prosperante, ad palatium sumus cum magna exultatione regressi.] hic finem accipiunt res gestæ anni huius & sequentis exordij, nempe vsque ad decimum sextum Kal. Februarij. reliqua pro temporis ratione dicemus suo loco, anno sequenti.

Sed quid ista diuinitus prænuntiata inuentio SS. Martyrum corporum, translatio & circumductio & editio facta miraculorum? nisi vt populis tunc extantibus atque posteris successuris cultus sanctorum Martyrum velut in silice sculptus amplissimis notis remaneret perpetuo consignatus, cum voluerit Deus ab eodem ista scribi, qui Caroli Magni res gestas scriptis mandasset, quo nullus fidelior, nec existeret sententia Lupi D docti viri hoc tempore luculentior.

Hoc eodem anno Regem Danorum Arialdum, quem alij Arioldum, siue Herialdum dicunt, vna cū coniuge ceterisq. suis ad Fidem Christi conuersum, Moguntia in Ecclesia S. Albani baptizatum esse, qui res Ludouici profecuti sunt scriptis, veteresq. Francorum Annales tradunt. addit Theganus, eius vxorem Reginam a Iudith Imperatrice esse de fonte leuatam. In vita etiâ eiusdem Ludouici de his dum agitur ista paulo latius leguntur: Herialdus e Northmanniæ partibus cum vxore veniens, Danorumq. non parua manu Moguntiaci apud S. Albanum cum suis omnibus sacri baptismatis vnda est perfusus, plurimisq. muneribus ab Imperatore donatus. Verens autem pijsissimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio soli naturalis, dedit ei quemdam Comitatum in Frisia, cuius est vocabulum Rhiustri, quo se suosq. si necessitas exigeret, tuto recipere E posset.] hæc ipse. Quibus reliqui auctores omnes assentiuntur, sed quoad tempus, perperam Sigebertus, dum superiori anno id factum recenset.

Sed quibus Apostolis ista Northmannorum siue Danorum cōuersio facta sit, inquirendum. Apud Aimoinum a, cum agit auctor de filiorū Godefredi ad Ludouicū Imperatorem aduentu, & in patrium solum reuersione: Cum quibus (inquit) Ebbo Rhemorū Archiepiscopus, qui cōsilio Imperatoris & auctoritate Romani Pontificis prædicandi gratia ad terminos Danorū accesserat ætate præterita, & multos ex eis ad Fidem venientes baptizauerat, regressus est.] hæc ipse. At quod ad Ebonem Rhemorum Archiepiscopum pertinet, quoniam in eo quæ susceperat Apostolatu ad Danos non perseuerauit: quodq. molitionibus aduersus ipsum Ludouicū Imp. infamatus postea fuit, & priuatus est Episcopatu, penitus priorem gloriam obscurauit, adeo vt nequaquam ipse Danorum Apostolus sit appellatus, sed S. Ansgarius qui non Danorum tantum, sed & Aquilonarium

DELATA IN ECCLESIAM PROPRIAM MARTYRVM CORPORA.

SANATVM CONTRACTVS.

RECONDITA SACRA MARTYRVM CORPORA.

Aim. lib. 4. cap. 3.

S. ANSGARIUS DANORVM ET OMNIVM AQVILONARIVM APOSTOLVS.

Apostolus nominatus inuenitur; quique ob exantlatos immentos in Gentilium conuersione labores, a Gregorio quarto postea consecratus est primus Archiepiscopus Danorum, Suedorum siue Suenorum, Sabenorum etiam, & generatim omnium Aquilonarium illarum partium, sede tamen in Hamburgensi ciuitate constituta. Porro res gestas S. Ansgarij scriptis mandatas esse a S. Remberto eius discipulo, & in Ecclesia successore, auctor^a qui res ipsius S. Remberti conscripsit testatur. Sed quod sciamus non extant: pauca vero tantum de eo in vita eiusdem S. Remberti scripta reperiuntur: necnon apud eos qui sunt profectu res Saxonum: qui & pariter tradunt, creditam ei fuisse a Romanis Pontificibus legationem ad omnes Boreales gentes, laboriosamq. duxisse apud barbaras nationes vitam affirmant.

a Apud Sur. 20. 1. die 4. Febr.

b Crant. in Me trop. lib. 1. c. 19.

*ANSGARII MONACHI
S. ANSGARII
S. ANSGARII
S. ANSGARII*

Sed^b de exordio & progressu Ansgarij Apostolatus hoc anno coepti, ex Alberto sic accipe: Haraldus cum vxore ac suis proceribus baptizatus redire in patriam auxilio fretus Cæsareo cum disponderet: efflagitabat, vt prædicatoribus vna missis, populus quoque ad Christi religionem imbueretur. Circumspexit Imperator quem tanto parem operi mitteret lucrandis Christo animabus. Iam cum multis compertum erat beati Patris Ansgarij Corbeia monachi, & inter alios viri doctissimi feruens pro Christo desiderium, sed interpellare eum desuper nemo præsumpsit. Terrificum enim videbatur, tantæ barbariei sese committere, & gentem de crudelitate famosam noua prædicatione adoriri. Ita cunctis mussitantibus Ansgarius cum sese Domino precibus commendasset, obuiam se ferebat quærentibus prædicatorem: Ecce (inquit) ego, mitte me. Addebat autem se pariter socium Gaudbertus peregrinari pro Christo & ipse percipiens.

Profecti sunt igitur cum Haraldo Rege, & manu militari quam illi Imperator adiunxit; sed armis minime immiscuere se sacerdotes. Dum autem Haraldus in Iuliam peruenisset, & cum suis tractaret de gerendi belli ratione, Ansgarius cum consorte ad intima Regni penetrauit, verbum vitæ annuntians. Prosperatum est opus in manibus eorum, multiplicante Christo semina bonarum frugum, cum plurima plebs Domino per illos credidisset. Quid de Haraldo ageretur, quod interim ille armis extruderetur, ad illos non pertinebat. Inde post aliquos menses reuersi Apostolici nuntij narrauerunt fratribus ad cuncta gaudentibus, quantam in nationibus Dominus gratiam ostendisset.

DANIA ET SVEDIA AD CHRISTVM CONVERSÆ.

Nec longum tempus in medio, in idem opus pietatis sancti Euangelistæ iterū præparantur. Cum iam plures accurrerent qui se similis pietatis studio deuincirent, penetrarunt vsque in Suediam, & in oppido Birca Præfectum ipsum Christo conciliabant, multamq. sub eo plebem, & in Fide erudiebant, & sacro fonte perfundebant. Haraldus interim expertam semel prælio fortunam, iam ab Imperatore roboratus retentabat, sed idem erat exitus qui prius: fugatus enim & acie victus, abscessit in Frisiam, vbi ab Imperatore manendi locum promeruit. Nec tamen ea res terruit diuini verbi prædicatores, quo minus in populo fructificarent. Peruicerunt enim orando & prædicando, vt multus vbique populus Christo subderetur. Post biennium noui Apostoli Corbeiam repetunt duorum Regnorum aucti Fide. Vtinamq. tam feliciter perdurasset quam salutifera fuere primordia, &c.]

c Adam. lib. 1. cap. 16. 17.

DANI PRIVS CONVERSI.

** Suediam*

SVEDI PQ- STEA CON- VERSI.

d Rom. 9.

Ceterū Canonicus Bremensis paulo latius ista profecutus (Adamum aliqui nominant) tradit^c, biennio primū perseuerasse in conuersione Danorū Ansgarium, inde vero ad Suedorum conuersionem esse profectū noua missione. sunt hæc verba eius: Itaque biennium Ansgarius cum Autberto in Regno Dania cōmorati, multos ex gentibus ad Fidem conuerterunt Christianam. Inde reuersi, cum denuo ab Imperatore postulati essent vltimos Suedorum populos Euangelij gratia tentare, intrepidus athleta Christi assumptis secum fratribus Gislemaro, & Vithmaro doctoribus, gaudens peruenit in Daniā, vbi relinquens Gislemarum Haraldo, ipse in * Suetiam transfretauit cum Vithmaro. Ibi vero a Rege Biorn suscepti, verbum Dei publice prædicare permitti sunt. Multos itaque per annum integrum lucrati sunt Domino nostro Iesu Christo. In quibus Herigarius Birca oppidi Præfectus credit, quem tradunt etiam miraculis & virtutibus insignem. Hac legationis suæ prosperitate gauisi Corbeiam noui Apostoli cum triumpho duarum gentium regressi sunt. Et, o mira omnipotentis Dei prouidentia, de vocatione gentium, quam disponit artifex vt vult, & quando vult & per quem. Ecce quod longō prius tempore Vuillebrodum, itemq. alios & Ebbonem voluisse legimus, nec potuisse: nunc Ansgarium nostrum & voluisse & perfecisse miramur, dicentes cum Apostolo: ^d Non est vo-

A lentis neque currentis, sed est Dei miserentis. Ergo cui vult, inquit, miseretur, & quem vult indurat. Tunc Imperator cum Magnatibus S. Ansgario de salute gentium congratulatus, ingentes Christo gratias persoluerunt.] quomodo autem idem Ansgarius præfectus est Episcopus Ecclesie Hamburgensi, suo loco dicturi sumus. Atque hæcenus de conuersione Danorum & Suenorum per ipsorum Apostolum, quo adhuc gloriantur, Ansgarium, & iure quidem. sed quam a tanti Apostoli doctrina degeneres!

Ceterum quod a Domino Apostolis dictum: ^a Sedebitis vos super sedes iudicantes. ^a *Matt. 19.* duodecim tribus Israel.] Apostolos nimirum significans singulos suos iudicatuos populos quibus Euangelium prædicarunt: plane ex eodem throno iudicij Danorum & Suenorū Apostolus Ansgarius, suos iudicaturus est Danos atque Suenos, depositumq. primū Fidei eidem fideliter traditum quæsiturus ab ipsis, signaq. Apostolatus sui ostensus est illis; nimirum vnde progressus, a quo missus, & vnde acceperit Fidem quam illis annuntiauit, seruandamq. in æternum tradidit; nempe quod monachus e monasterio ad illis prædicandum progressus, auctoritate fultus Romani Pontificis, cuius opera primum omnium ad annuntiandum Euangelium ipsi ianua Petri clauibus est aperta: quod quidem scriptores omnes tam Franci quam Germani testantur, & ipsi nec negant: miserique Nouatores: nam & haud pridem librum ediderunt paucis notum, veteris scriptoris, Bremensis Canonici (aliqui vocant Adamum) suæ Ecclesie res gestas quam accurate, fideliterq. scribentis. Cum igitur ab eodem ipso, a quo accepit Apostolatū, æque acceperit Euangelium atque Romano Pontifici communionem Catholicam iunctus cum esset, pariter adiunxisse capiti membra nulli sit dubium: ab eodem modo capite scissi, æque probantur ab Ansgario defecisse. Qui cum indelebilis Fidei characteres non sit visurus in illis, quos præsentis sæculi hæreses a Sede Apostolica diuiserunt; alienos hos proclamabit filios esse, non suos, qui errauerunt ab vtero & locuti sunt falsa. Sic ergo Danorum & Suenorum Apostolum vna cum Christo fore iudicaturum suos quibus Euangelium prædicauit, nemo qui non neget Euangelium, negare poterit. Sed ad res Orientis.

IN DANOS AT QVE SVENOS AVERSOS A FIDE CATHOLICA.

S. THEODORUS STUDITARUM PRÆPOSITVS.

Hoc ipso anno iam inchoata a mense Septembri Indictione quinta, vndecima die Nouembris ex hac vita migrat magnus ille Theodorus Studitarum Præpositus, confessione crebrius iterata clarissimus, doctrina insignis, vita admirabilis, & miraculis celeberrimus. cuius cum labores immentos pro Catholica Ecclesia aduersus hæreticos exantlatos ex ipsius litteris superius narrauerimus: præstat eiusdem ex vita ad Deum migrationem ab eius discipulo Michaela quam fidelissime scriptam hic recensere: par est enim, vt qui scriptis suis & rebus præclare gestis Annales Ecclesiasticos exornauit, etiā suo ad Deum transitu magis magisq. nobiliter, illustretq. triumpho corona, quos certaminibus decorauit. amantissimus auctor veri rem sic aggreditur.

Exoptabat igitur omnibus votis resolutionem, vt qui spes suas omnes in ea positas habebat, neque aliud viuens assidue meditabatur. Hoc autem flagrans desiderio, totusq. in futurorum cogitatione defixus, nec sic quidem extremis diebus ociari linguam voluit, aut tantillum cessare ab officio; sed ijs quidem qui aduentabant, verbis suis proferre conabatur, vtilia tradens, supremaq. salutationes reddens. Absentibus autem, & procul positis manu & atramento, colloquij vices implebat, Deo illos commendans, animæq. salutem precibus exposcens. Curæ enim Sancto erat, neminem præterire, sed communem & priuatam de omnibus sollicitudinem hinc secum efferre. Quod quidem magni ducebat, & huic curæ, studioq. immori gestiebat. Gliscente vero eius obitus fama, innumera merabilis fuit vndique accurrentium multitudo: quos partim ex regia vrbe venientes cerneret, partim ex vicinis circum locis, alios ex alijs finibus congregatos. Nec defuerunt numero Episcopi complures, nec coenobiorum rursus Antistites, qui vna cū subiectis sibi monachis adesse festinabant, vt vel loquentem partim audirent, eiusq. documentum aliquod perciperent, vel abeuntem ipsum conspicerent, vt aliquem demū aduentus sui fructum referrent. maximum siquidem emolumentum censebant, vel ad ipsum tantum propius accessisse. Erat enim admirandus Theodorus sermone dulcis, moribus suauior, congressu iucundior, animi habitu honestus, serenus, misericors, lenis, iræ expers, humilis, & si quid aliud est, quod in perfecto, & secundum Deum homine laudari, aut suspici debeat.

CONCURSUS PLVRIMORVM AD EVM MORIENTEM.

THEODORUS AETAS ET MORBUS.

Septem igitur ac sexaginta natus annos in grauem morbum incidit, Nouembri mensis ineunte: qui stomachi dolorem vehementius auxit, ipsumq. lectulo alligauit, ac mor-

tui similem reddidit. In hoc tamen mali æstu, cum vrgerent vndique cruciatus, totus in A discipulos ferebatur. Cum autem refocillari non nihil videretur, dolorisq. vim paulatim dimitti, statim ex labris oratio, & consueta rursus doctrina profluere. Sed cum febris ardore adusta lingua officium negaret, ægre summissum quemdam & inconditum edens sonum, accito notario, dictis quæ volebat, ad alios verba transmisit. Eius autem sermonis hoc fuit initium: Fratres, Patresq. ægrotavi, & precibus vestris conualui. Scitis autem quam violento morbi æstu, quam acriter tenerer, ita vt mei pene compos non essem. Sed quousque tandem eo venire differimus? Veniet enim mors omnino, quæ a vobis me separet, & ad loca illa perducatur. Cetera vero si cui nosse est animus, in vtrisque Patris catechesibus reperiet.

CONVALESCENS PETIT ECCLESIAM.

Peraçto hoc sermone, morbus continuo remisit. Quare viribus confirmatus, suisq. pedibus incedens, Dominicum petijt, & sacram in eo Myftagogiam peregit, cuius maxime gratia sanitatem illi dederat Deus, vt sacrificium offerre posset in tempore. Vnde post habitam ad Patres, aliosq. qui conuenerant, congruam orationem, & post communem cum illis mensæ participationem, lectulo iterum decubuit, atque œconomum aduocauit. Naucratus is erat, qui & præfecturam post eum gessit, quem cum de omnibus perdocuisset, multisq. qua ratione fratribus rite præesset, optimis documentis informasset; interrogabat denuo de ijs quæ audire maxime auebat. Numquid Pater, ait, aut frater, aliquid a nobis prætermisum est in officio? Num aliquid remissius aut negligentius quam par erat, actum scordia aut facilitate nostra? Num si quid fuit, quo meliores effici possent qui nobiscum erant, eorum salutem prodidimus, vtilitatis tantæ commodo negligentes? Mihi enim æstuat, angiturq. animus, recogitans omnium sibi subeundum iudicium esse. Et quænam illi ad tantum tribunal oratio sufficet, cui sisti tantummodo, formidandum est, & penitus intolerabile. hæc ille Naucratio.

SACRIFICIUM DEO OFFERT THEODORVS EXTREMVM.

Postero autem die, qui sextus erat Nouembris, Pauli Confessoris memoriæ sacer, Ecclesiam rursus petit, tum sacris operaturus, tum verba facturus ad fratres. Vespere autem, cum solitos cum illis hymnos Deo persoluisset, solus cellulam ingreditur, & paucula ore, plura mente cum solo collocutus, profunda iam nocte ingrauescere morbum sensit, acrioresq. quam antea dolores augeri, quorum laborem ferre amplius tacitum non valens, cum qui pro cellæ foribus dormiebat, accersit; eiq. vim & acerbiter explicat dolorum. Illo autem pro magnitudine mæroris flebiliter exclamante, accurrerunt illi: eo discipuli flentes, eiulantesque, vt qui Patrem iam iam extinctum iri arbitrabantur. Biduo igitur his doloribus excruciat, vt sentit instare obitum sibi, perfusus manantium lachrymarum riuulis, excessum suum discipulis annuntiat.

POSTREMA THEODORI AD SVOS VERBA.

Patres, inquit, & fratres mei, iam adest, vt videtis, vitæ meæ finis quem semper expectaui. Commune enim est omnibus hoc poculum, citius alij licet, tardius alij bibant. Ex quo enim in hanc vitam producti sumus, vitæ finem cupiamus necesse est, optimo Domino ita statuente, vt qui vita fruuntur, mortem quoque sustineant. Mihi vero eadem cum alijs ineunda est via, eoq. abundum quo patres mei antecesserunt, vbi vita sempiterna, immo vbi Deus & Dominus meus, quem dilexit anima mea, quem cor concupiuit, cuius famulus dictus fui, quamuis obsequium neglexerim, cui totam vitam meam concredidi. Vos vero, filij, manete in sermonibus nostris, seruantes quæ accepistis, vitamq. simul & fidem vestram illibatam custodientes. Vtrumque enim necessarium vobis est, si in vtroque placere, & accepti esse vultis. Scitis quomodo nihil subtraherim vobis, quo minus annuntiarem veritatem, sed publice & priuatim omnibus congruentia iudicari: quæ vtinam mentibus vestris fixa & immota hæreant. Spondeo autem vobis, si quam in die Domini fiduciam humilis nanciscar, me pro vobis postulaturum, precaturumq. incessanter, vt & ipsi ad meliora prouehamini, & cœnobium hoc vestrum maiora semper incrementa capiat. Singulos ex vobis, ordine vnum quemque Deo viuenti oblaturus assumam. His discipulos affatus Pater, adiecit ad extremum.

THEODORI AD PATRES VERBA.

Absentes Patres verbis meis salutate, Episcopos presbyterosq. quo par est alloquio impertite, omnibus vbiq. fratribus alijsq. omnibus qui in eadem confessione perseverant, supremam ex me allocutionem reddite. Interrogatus deinde a diuino Naucratio de monachis & laicis qui penitentiam agebant, respondit: Ignoscet omnibus Deus: nemini imputentur errata. Duosq. alios dies in hunc modum exegit, accedentibus benedicens,

THEODORI AD PATRES VERBA.

A dicens, Crucisq. signum imprimens: frequentes enim in horas aduentabant hinc inde profecti, adeo vt digredientes alij, semper interuenientes occuparent.

Die autem Dominico qui vndecimus erat mensis, & Menæ Martyris memoriæ dicitur, cum sensim deficere se animaduertisset, in primumq. tempus aduenisse, consuetas laudum preces inchoari iubet. Deinde mysterijs diuinis, vt animæ viaticum & munimen essent, participat. Mox etiam luminaria succendi, & exordio, qui in funeribus cantantur hymnos cani innuit. Discipulorumq. corona circumstante, ac psalmum: ^a Beati immaculati, decantante, in illis verbis: In æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me, animam reddidit, infirma hæc deserens, euolansq. ad summam illam beatitudinem. Appositusq. est ad Sanctos Sanctus, ad sacerdotes sacerdos, ad Martyres Martyr, ad diuinos præcones vox ingens, totum pene orbem suo sono peruagata, ad Confessores confessione illustris, & nomen hoc præcipuo titulo consecutus. Cuius sacrum corpus ad Principem insulam, quanto cum honore dicere queat translatum, vix tandem tradi potuit sepulturæ; inhihente quoad poterat confluentis turbæ multitudine, ac deponi vetante.] hætenus de obitu & sepultura Theodori Michael, qui perorans hac oratione profectum ad Deum Patrem compellat.

REDDIT DEO SPIRITVM THEODORVS.

a Psal. 118.

At tu sanctissime Pater, tam laudabilis vitæ, mortisq. præmia in cælo nunc percipis, lumini immenso adstans, beatæq. ac sempiternæ Trinitatis radijs clarius, sinceriusq. colucens, totum tota mente splendorem excipiens Deitatis, atque ipsa eius coniunctione deus factus: memento autem & gregis quem intime adamasti, pro quo animam posuisti, cui subuenturum te, & pro eo intercessurum promisisti. Te ipso enim freti, opem tuam & tutelam deposcimus (nota nobis est tua in nos cura, patrum optime, ac filiorum amantissime) vt & in omnibus ad meliora nos ducas, & ad portum tandem tranquillissimum appellas, hancve nobis assidui officij mercedem tribuens, vt vitam inoffenso pede claudamus, teq. patrono ac duce in Deum omnium euecti, immensa illa claritate perfruamur.] hætenus auctor vnus ex discipulis Theodori atque numero Studitarum monachorum. Ad finem autem eius testamenti ista apposita leguntur: Obdormiuit sanctissimus Pater noster & magnus Cōfessor Theodorus annos natus sexaginta septē, mense Nouembri, vndecima die, Dominica, hora sexta, Indictione quinta, Anni VI. M. CCC. XXXV. ab origine mūdi.] Porro dies natalis eius tam Orientalibus quā Occidentalibus annua die in Ecclesia memorandus iugiter perseuerat in tabulis Ecclesiasticis adnotatus.

PRECES MICHAELIS.

Patuit quidem cuique intuenti per Theodorum in cælo & pro Ecclesiæ perfecta pace, proq. suis (vt promiserat) iuges ad Deum preces oblatas, easq. Deo acceptas sua misericordia fuisse. Siquidem insaniens hæresis Iconoclastarum, efferuescensq. studium Theomachorum, cum magis illud excreuisse persecutione Theophili huius Michaelis filij visum esset: tunc inopinata tranquillitas facta est, reddita in sperata pax, nec breui temporis spacio, sed perpetua, nec in vna ciuitate, sed vbiq. locorum Orientali Imperio subiectorum, nemine amplius penitus aduersante, firmissima statuta ac stabilita. Et ne quis dubitare potuisset totum id Theodori precibus factum: illud satis euidens signum apparuit, quod per vnum ex ipsius discipulis Studij monachum, sancti Patris hæredem atque alumnum est felicissime consummatum. Vt plane euidens fuerit plus emolumentum attulisse Ecclesiæ Catholicæ Theodorum mortuum, sed regnantem in cælis, quam viuentem in terris, licet sanguinis sui riuulis excitatum incendium extinguere repetitis crebrius confessionibus laborarit. Quomodo autem se ista habuerint suo loco dicturi sumus.

THEODORVS IN CÆLO DIMICAT CONTRA HOSTES.

Sed age iam vltimū sancti Patris elogium proferamus, nempe illud quod suis a se scriptum tūc tradidit testamentum, spiritualium diuitiarum depositum; Latinisq. hætenus incognitum ex eodem depromptum Codice Columnensi. quod & Græce pariter scriptum extare nouimus in Sfortiana bibliotheca, ab eodem Sirmundo Parisiensi Societatis Iesū professore in nostrum sermonem conuersum in medium afferamus. Qui igitur (vt nuper audisti) nihil remisit studij quo suis viuens prodesse posset, vt post mortem ipsius profuturus esset; testatam suam publico monumento voluntatem voluit reliquisse. Cum enim grauissima illa, vt audisti, infirmitate detentus, nec loqui præ angustia afflicti spiritus præsentibus cuncta quæ vellet, neque longius ipsi, etiam si vellet, alloquendi facultas esset: diuina illa ardens caritate magis quam febre, accepto absque arbitro calamo, conscripsit istiusmodi testamentum, cui a suis hæc inscriptio legitur indita verbis istis.

Sancti ac Deiferi Patris nostri & Confessoris Theodori Studiensis Præpositi testamen-
tum . legitur autem ante dormitionem eius .

a Psal. 118.
TESTAMEN-
TUM S. THEO-
DORI.
b Psal. 56.

Dauidicam vocem audiens : ^a Paratus sum & non sum turbatus . & iterum : ^b Paratum
cor meum Deus , paratum cor meum : cum assidua miseri corporis infirmitate captus ,
non possim vos omnes , filij mei & fratres atque Patres , sub excessu mei tempus adduce-
re , propterea quod monasteria ista in diuersis locis sita sunt , & quidam præterea pere-
gre profecti : velut instante iam migrationis ex hac vita meæ articulo , testamentum hoc
vobis prius condere institui ; rem congruam atque vtilem me facturum arbitratus , vt
cognoscant qui supremam meam vocem audient , quemadmodum credam & sentiam :
& qualem post me futurum Præpositum relinquam , tum vt concordiam inde , pacemq.
in Christo feruetis , quam ascensurus in cælos Dominus sanctis discipulis suis & Apo-
stolis reliquit .

Credo igitur in Patrem , Filium , ac Spiritum sanctum , sanctam consubstantialem
Trinitatem , sicut baptizatus fui , regeneratus & consummatus , Deum Patrem confi-
tens , Deum Filium , Deum Spiritum sanctum , vnum tres deitate , sicut vice versa , tres
vnum subsistentijs . Vnus enim est Deus Trinitas propter consubstantialitatem , licet
distincta sit propter subsistentiarum distinctionem . Confiteor deinde vnum e Trinitate
Dominum nostrum Iesum Christum per immensam erga homines caritatem suam in-
carne venisse ad salutem generis nostri , ex sancta & immaculata Deipara sine humano
semine carnem sumpsisse , atque ex vtero secundum diuinum oraculum naturæ lege na-
tum esse , duplicem ipsum existentem , totum perfectum deitate , quatenus non immuta-
tum est , id quod erat , & totum perfectum humanitate , quatenus non dimisit quicquam
ex eo quod assumpsit , eundem vnum iuxta hypostasin ; sicut in duabus naturis cogni-
tum , sic in totidem voluntatibus atque operationibus , per quas diuina & humana con-
gruenter operatus est .] ista de sanctissima Trinitate atque Christi incarnatione præmissa
confessione , subiicit professionem eorum quæ a præsentis temporis hæreticis impugna-
bantur , dicens .

Ad hæc omnem hæreticæ communionis errorem auerfor & abominor , sex sacris Oecu-
menicis Synodis inhærens , necnon illi quæ in Nicæa ciuitate iterum contra Christiano-
rum accusatores coacta nuper fuit , adorans & amplectens venerandas sacrasq. imagines
Domini nostri Iesu Christi , Deiparæ , Apostolorum , Prophetarum , Martyrum , & om-
nium Sanctorum atque Iustorum . Quin etiam sacras illorum intercessionem , quæ pro-
pitium Deum reddunt , exposco . Sanctissimas etiam reliquias vt Dei gratia refertas
cum fide & timore colo , & amplector . Omnem quoque diuinitus inspiratam veteris
& noui Testamenti scripturam recipio , omniumq. item diuinorum Patrum , Doctorum ,
& monachorum vitas & scripta . Hoc vero dixerim propter vesanum illum Pamphi-
lum , qui ex Oriente prodijt , & hos Sanctos traduxit , Marcum , inquam , Esaiam , Barfa-
naphium , Dorotheum , & Hesychium , non quidem Barfanaphium & Esaiam & Doro-
theum illos qui cum Acephalis coacephali , id est , sine capite pariter fuerunt , & Decace-
rati , quod dicebatur , seu decem cornuum hæresis participes , & quasi concornes , quiq. a
beato Sophronio in eius libello anathemate damnantur ; cum diuersi haud dubium isti
fuerint a prædictis quos ego ex paterna traditione recipio post interrogationem Tarasij
Patriarchæ sanctissimi , aliorumq. fide dignorum hominum , tum indigenarum , tum
Orientalium . cum & Barfanaphij imaginem in sacro magnæ Ecclesiæ vestiario vna cum
Antonio , Ephraim , alijsq. sanctis Patribus extare constet , & in eorum doctrina nullum
impietatis vestigium offenderim , sed e contra , magnum spiritualis animæ compendium ,
quoad nimirum per Synodicam inquisitionem error quispiam in illis deprehendatur .
Nam si illos ipsos esse liquebit , qui anathemate vocati fuerunt , aut vt ab ijs diuersi sint ,
hæresi tamen illa infectos ; anathema illis , & catathema & pananathema a Patre & Filio
& Spiritu sancto .

Confiteor insuper monasticum statum sublimem esse & excelsum , & Angelicum , qui
& peccata omnia expurget absolutæ vitæ perfectione , tum nimirum si ex diuini magniq.
Basilij Asceticorum legibus plene exigatur , & non dimidiata ex parte , vt solent quidam ,
qui aliqua desumunt , alia (vt placet) omittunt . ita vt extra tres gradus qui in diuina
scala ostensi sunt , vitam hanc legitime ducere non liceat ; non seruum possidere , non
iumentum sexus feminei , quorum vtrumque ab instituto alienum est , & animæ pericu-
losum .

A Iosum . Atque hæc ego cursim paucis perstrinxi , neque enim tempus patitur , vt pluri-
bus exponam ; ne quis forte mihi prauam opinionem attribuat , contra quam recte sen-
tio & doceo .

His autem ita constitutis , proximum est , vt dicam etiam de Præposito . Primum igitur
dominum & patrem meum ac patrem vestrum , relinquo sanctissimum Reclusum ,
eundem & patrem & lumen & magistrum . Ille mihi & vobis præfuit in Domino ,
caputq. nostrum est , quamuis seipsum subduxerit ob Christi æmulam humilitatem de-
gens in silentio ; cuius ductu ac precibus confido vos saluos fore , si modo congruentem
erga illum fidem , obedientiamq. præbeatis . Deinde quem ipsi communi calculo diui-
nitus , paterno consilio præeunte , præficietis . In quo enim consenserit fraternitas vni-
uersa , & huic ego libens , volensq. suffragor .

B Verum ades , pater , ac fili , quicumque futurus es ; en fidei tuæ trado in oculis Dei , ele-
ctorumq. Angelorum eius totam in Christo fraternitatem , vt eam suscipias . At quo-
modo accipies ? quo pacto reges ? qua ratione custodies ? Tamquam agnos Christi , tam-
quam membra tua carissima , fouens , procurans , & diligens vnumquemque iuxta æquā
caritatis mensuram , quoniam ex æquo membra corporis diligit vnusquisque . Aperi vi-
scera tua in commiseratione , introduc omnes in misericordia , lacta illos , reforma illos ,
perface illos in Domino . Acue mentem tuam prudentia , excita diligentiam fortitudi-
ne confirma pectus fide ac spe : præcurre illis ad omne opus bonum ; propugna aduersus
spiritalis inimicos , defende , dirige , produc illos ad virtutis sedem , diuide illis terram
tranquillæ affectuum vacuitatis . Propterea mandata hæc tibi do , quæ obseruare neces-
sario debes . Non igitur immutabis absque urgente necessitate , formam , & regulam ,
quam ab humilitate mea in omnibus accepisti . Non possidebis ex mundo hoc quid-
quam , nec tibi ipsi proprie repones nec vnicum argenteum .

Non diuides animum & cor tuum alijs curis & sollicitudinibus propter eos qui tibi a
Deo commissi , & a me traditi sunt , spiritalis filios & fratres tuos . Non erogabis in tuos
olim secundum carnem aut propinquos aut amicos aut sodales ex proprijs monasterij
rebus quicquam , nec viuens , nec post mortem , elemosynæ , vel hæreditatis nomine .
Neque enim ex sæculo es , vt consortium habeas cum secularibus , nisi qui forte ex cœno-
bio in ordinem nostrum transferint , atque ita eorum curam geras ad exemplum sancto-
rum Patrum . Non possidebis seruum nec tuos in vsus , nec proprij monasterij , nec
denique ad agros hominem qui ad Dei imaginem factus est : hoc enim solis secularibus
concessum est , sicut nuptiæ . Tu vero fratribus tuis teipsum vnanimis famulum animo
D præstare debes , licet externa specie tamquam dominus & magister reputare . Nec ha-
beas iumentum feminei sexus ad ministeria necessaria tu qui feminis omnino renuntia-
sti , neque in monasterio , neque in agris , cum nec quisquam sanctorum Patrum nostro-
rum vsus sit , nec natura ipsa permittat . Non superueheris equis aut mulis absque ne-
cessitate , sed Christi exemplo , pedibus iter facies . Sin minus , pullus asini erit iumen-
tum tuum .

Curabis omnino , vt inter fratres communia & indiuisa sint omnia , & nihil cuiusquā
proprii iure dominij vsque ad acum . Tibi vero & anima & corpus , nec præterea quic-
quam . Aequa lance caritatis diuisa sunt in omnes tuos spiritalis filios ac fratres . Non
habeas cum secularibus adoptiones , aut consiliationes tu qui mundum fugis ac nuptias .
Non enim reperitur in Patribus ; & si reperitur , raro , neque id lex est . Non epulare cum
E mulieribus , excepta matre tua secundum carnem , & sorore tua , siue canonicæ fuerint ,
siue sæculares , nisi vis aliqua & necessitas impellat , sicut admonent sancti Patres . Ne
frequens sis in aggressibus & circumcursionibus , proprium ouile deserens sine necessi-
tate : melius enim est & optabilius , vt vel ociosus in caula degens , seruare possis variabi-
les , & late errantes rationales oues . Obseruabis prorsus , vt catechesin ter qualibet heb-
domada facias vesperi , vel per temetipsum vel alium quempiam e filijs : quoniam a Pa-
tribus traditum est , & salutare . Non dabis paruum habitum , quem vocant , postea ,
veluti magnum : vnus enim est habitus sicuti & baptisma , quemadmodum in more fuit
sanctorum Patrum .

Non transilies leges & regulas sanctorum Patrum , præcipue ante omnes diuini &
magni Basilij : sed quicquid facies aut dices , tamquam testimonium habens ex scriptu-
ris , facies , aut ex paterna consuetudine , absque diuini mandati præuaricatione . Non

AD PRÆPO-
SITVM FA-
CTA ADMO-
NITIO.

CONSANGVI-
NEIS QVOVIS
PRÆTEXTV
NIHIL DAN-
DVM.

A derelinques gregem tuum, vt ad alium tranfeas, aut ad dignitatem non reuertere, nisi ex consensu & approbatione fraternitatis. Non in eas amicitiam cum canonica, neque ingrediare monasterium feminarū, nec solus colloquere cum monacha vel sæculari, nisi necessitas trahat, idq. cum duabus ab vtraque parte personis adstantibus; vnus enim (vt aiunt) facilis est calumnia. Non aperies ostium monasterij ad intromittendam feminam vllam sine magna necessitate.

Non statues tibi diuerforium, aut spiritualibus filijs sæcularem domum, in qua sint etiam mulieres, crebro accedens; sed apud religiosos viros potius diuerfare, & transitoria viæ subsidia capere studebis. Non habebis in cella tua discipulum adolescentem, quo afficiare, sed ministeria tua obeant diuersi fratres, & minime suspecti. Non vteris vestimento elaborato & pretioso, præterquam sacerdotali, sed humilibus, Patrum exemplo, induere & calceabere. Non eris delicatus ac lautus, neque in priuato sumptu tuo, neque in hospitem receptione, tamquam ea cura distraharis: hoc enim proprium est vitæ voluptuariæ. Non recondas aurum in monasterio tuo, sed quicquid in vnoquoque genere redundabit, indigentibus largire, ad aperto atrio tuo, sicuti sancti Patres. Non seruabis locum munitum, nec curam geras œconomicam, sed clavis esto tibi, summa cura animarum, ad soluendum & ligandum iuxta diuina oracula. Aurum autem & res vsui necessarias committes œconomis, cellarijs, & ceteris vt cuiq. conuenit ex officio, ita nimirum vt omnium habeas potestatem; & transferas prout cum præceperis, in hunc vel in illum, rationem exigens vniuscuiusque administrationis.

Non anteponas fratrum vtilitati personam cuiusq. alterius hominis eminentis, ac potentis secundum sæculum. Nec refugies pro diuinarum legum ac præceptorum obseruatione, animam tuam vsque ad sanguinem apponere. Non facies vel ages quicquam ex proprio sensu in re vlla, siue ad animam spectet, siue ad corpus, primum sine confidio ac voto domini ac patris tui, deinde aliorum iudicio & pietate præcellentium, prout subiecta res postulat: vno enim forsitan opus est, aut duobus aut tribus aut pluribus etiā, sicut a Patribus nobis præceptum est. Hæc omnia, & quæcumque alia accepisti, serua bis, & custodies, vt bene tibi sit, & recte ambules in Domino. Contrarium enim absit vel dicere vel cogitare.

AD SVBDITOS
ADMONITIO.

Adeste & vos, filij mei ac fratres, & audite miserrimam vocem meam. Suscipite dominum Præpositum, sicut elegistis ipsum omnes: nemini enim fas est, vllō modo aliā quampiam vitam eligere, præter quam sortitus est. Et hoc vinculum est a Domino. Amplectimini illum tamquam successorem meum, cum reuerentia & honore intuentes in eum, & legitimam obedientiæ regulam erga illum seruate, nouam eius in Domino promotionem minime spernentes, nec plus quicquam in eo requirentes, quam ei a Spiritu sancto concessum sit, quandoquidem ei sufficit, vt ea obseruet, quæ ab humilitate mea præcepta sunt. Quod si diligitis me, filij mei, mandata mea seruate, & pacem inter vos habetote. Angelicum promissum vestrum incorruptum custodite. In cælis ambulantes, mundum odio habentes, ad mundi opera ne conuertamini. Solutis vinculis carnalium affectuum, ne in eisdem iterum impingatis, qui omnibus caducis huius vitæ illecebris renuntiaistis; a proposito vestri studio ne resiliatis, risum dæmonibus præbentes. Ad cursum obedientiæ vsque ad finem insistite, vt immarcescibilem iustitiæ coronam reportetis, humilitatem sectantes, voluntatem propriam abnegate, ad ea solum vos conformantes, quæ a Præposito vestro fuerint approbata. Et si quidem hæc scitis, beati si ad finem vsque illa serua bitis. Vos enim Martyrum chorus excipiet, coronisq. in Regno cælorum redimiti sempiternis bonis fruemini.

De cetero, fratres, Valet. Iter enim ingredior, vnde reditus non patet, quod omnes ab æuo ingressi sunt, quod & vos postmodum, hac vita peracta, ingressuri estis. Ignoro autem, fratres mei, quo pergam, & quale iudicium me maneat, aut quisnam me locus excipiet. Opus enim bonum in conspectu Dei nullum egi, ne vnum quidem: at contra reus sum omnis peccati.] ita Sanctus ex affectu timoris, seipsum considerans vt hominem. At secundum illud Dauidicum: ^a Ad meipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui,] statim inter scribendum, diuinæ bonitatis consideratione, spe erectus & fiducia exaltatus, longe diuersa profert ista mox subdens.

Verumtamen lætor & gaudeo, quod ex hoc mundo in cælū abeo, a tenebris in lucem, a seruitute in libertatē, ab incolatu in veram habitationē & patriam, a peregrinis & alienis (incola

A (incola enim sum & peregrinus, sicut omnes patres mei) ad mea & propria: confidentius adhuc dicam, quod ad Dominum meū abeo, ad Dominum & Deum meum, quem dilexit anima mea, quem agnoui patrem, tametsi non colui vt filius, quem possedi præ omnibus, tametsi vt germanus seruus nō seruiui. Hæc vt insipiens dixi, sed propter vos dixi, vt propensiores sitis, & oretis pro salute mea, quam vbi adeptus fuero (ea spondeo in oculis veritatis) non desitutum me confidenter orare Deum ac Dominum meum pro omnibus vobis, vt bene vobis sit, vt saluemini, vt impleamini, expectans vnumquemque sigillatim, cum ex mundo migrabit, vt videam & excipiam & amplectar. Fiduciam enim hanc habeo, quod bonitas eius in idipsum nos omnes hic serua bit, & in futuro sæculo, eius mandatis obsequutos ad celebrandam eius summam potentiam. Recordamini humilium sermonum meorum, filij. Depositum custodite in Christo Iesu Domino nostro. Cuius gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.] hætenus Patris sanctissimi testamentum.

Defuncto itaque (vt dictū est) magni nominis & meriti apud Deum & homines Theodoro, Imperatorum censore grauissimo, imperterrito monitore, atque acerrimo reprehensore Principum, perinde ac si cum ipso extinctæ essent omnes Ecclesiasticæ leges, Imperatori inconcessa tentandi aditus est patefactus. Accidit plane Michaeli Imperatori, secundum illud Apocalypsis de reprobis dictum: ^a Qui fordescit, fordescat adhuc.] Etenim cum semel ad mala laxasset habenas, addidit ad alia scelera sacrilegium illud, vt defuncta vxore, desponsatam Christo, veteri Christiano ritu, virginem monialem, a pueritia educatam in monasterio, Constantini, vt ferebatur, Imperatoris filiam, nomine Euphrosynam vxorem duxerit, nemine reclamante, vti sæpe fecerat magnus ille Theodorus, Dei tonitrus, Regum terror, qui vt alter Baptista Ioannes Reges impios redarguere, scriptisq. profcindere consuevit. Sed quod Regum facta in subditorum exempla ducuntur, post hæc idem scelus (vt suo loco dicemus) perpetravit in Sicilia militum ductor Euphremius, qui monialem virginem sibi matrimonio iunxit. Verum quod ipse impune patrauit scelus Imperator, in alio magnopere vltum voluit: cuius rei causa, tradita est insula Sarracenis, vt pluribus suo loco dicitur.

Sed execratus parentis scelus filius eius Theophilus, statim vt potuit, vbi pater ex hac vita decessit, summa rerum ipse potitus, eandem Euphrosynam nouercam Augustam, securitatis iuramento firmatam, ex aula pulsam in monasterium, ex quo abducta fuerat, redire coegit.

Sequuta sunt Michaelis scelus ingentia mala; nā omnis exercitus Imperatoris in Croatia missus ad expellendos inde Sarracenos, qui ea poriti fortiter defendebant, ipsorum gladijs penitus cæsus fuit, adeo vt nec vnus Constantinopolim redire potuerit. Sed & eodem pariter tempore Dalmatia ab Orientali Imperatore defecit. habet hæc omnia pluribus Ioannes Curopalata. Sed quod semel impius Imperator magno totius Catholici orbis horrore sacrilegium huiuscemodi perpetravit (proh nefas! proh dolor! proh pudor!) Patriarchæ huius sæculi hæreticorum, eorumq. sectarij Nouatores nefandissime frequentarunt, & absque pudore, immo cum gloria, vt pote ex conditarum ab ipsis infamium legum præscripto. Quo delirium mentis præcipitat miserus?

IESV CHRISTI VALENTINI PAP. LVDOVICI 14. IMPP.
ANNVS ANNVS MICHAEL. BALBI 7.

E

ANNVS sequitur Redemptoris octingentesimus vigesimus septimus, Indictionis quintæ, quo venerandæ reliquiæ SS. Marcellini & Petri, de quibus pluribus actum est anno superiori, delatæ Aquisgranum, immensis coruscavere miraculis, adeo vt Ludovicus Imp. vna cum suis omnibus magna admiratione affectus, propensiori studio Sanctos colerent. Sed qua occasione id factum acciderit, audi Einhardum qui aderat, rem gestam verbis his prosequentem: Transactis admodum paucis postquam ad Comitatum venerā, diebus, ego secundum consuetudinem amicorum maturius surgens, primo mane palatium petij. Ibi cum ingressus Hilduinum, cuius libro superiore mentionem feci, ante fores regij cubiculi sedentem, atque egressum Principis opperientem inuenissem, ex more salutatum surgere, atque ad quamdam fenestram, de qua in inferiora palatij prospectus

DE SEIPSO
HVMILIS CON
FESSIO CVM
FIDVCIÀ SA
LVTIS.

a Psal. 41.

EUPHROSYNAM MONIALEM DVCIT IN VXOREM IMP.

EUPHROSYNAM AVGVSTA CONTACTA DEMVM REDIRE IN MONASTERIVM.

CONGRESSVS
EINHARDI
CVM HILDVINO.

311. 107 spectus erat, mecum accedere rogavi. Ad quam pariter stando incumbentes, de translatione SS. Martyrum Marcellini & Petri, necnon & de miraculo, quod influxit, crucis, quo loculum eorum septem diebus sudasse commemoravi, ostensum est, mirando multa sumus locuti. Cumq. ad id loci fermocinando venissemus, vt etiam de vestimentis, quæ cum corporibus eorum inuenta sunt mentio fieret, atque ego miræ subtilitatis vestem beati Marcellini fuisse dicerem: ille velut qui rem æque vt ego notam haberet, vera me de vestibus dixisse respondit. Hic ego stupefactus & admirans, percontari coepi, vnde illi hæc vestimentorum quæ numquam viderat, notitia contingere potuisset.

At ille me intuitus, paululum siluit, ac deinde: Satius, inquit, esse arbitror, vt per me cognoscas, quod me tacente, tamen per alios celeriter es cogniturus, & ego illius rei sim proditor simplex, quam fortasse alter si prodiderit, non simpliciter enuntiabit: neque enim potest, quia sic natura comparatum est, vt hoc quis veraciter dicere nequeat, cuius notitiam non per seipsum, sed aliorum relatione fuerit affectus. Tuæ tantum fidei committo, qualiter inde mecum acturus sis, postquam meo relatu omnem rei gestæ veritatem agnoueris. Cui cum me non aliud acturum, quam quod inter nos conueniret, breui sermone respondi: Presbyter (inquit) ille qui ad ferendas beati Tiburtij reliquias, Romam meo iussu profectus est, cum id propter quod illo venerat, ita vt volebat, perficere nequiuisset; iamq. Notarius tuus acceptis de quibus loquimur, sanctorum Martyrum reliquijs, domum redire statuisset: inijt cum illo consilium, vt illo paululum Romæ moras faciente, ipse cum Lunifone fratre Deusdonæ, & cum hominibus eius qui illos sacros cineres ferre debebant, Papiam vsque præcederet, ibiq. illius ac Deusdonæ præstolarentur aduentum. Placuit ambobus ista conuentio, illisq. Romæ substantibus, presbyter cum Lunifone ac pueris reliquias ferentibus Papiam proficiscitur.

Quo cum esset peruentum, scrinia sacros cineres continentia in Ecclesia tua pene altare sunt posita, atque ab excubantibus clericis ac laicis in eadem basilica diligenti solertia custodita. Quadam vero nocte, cum & ipse inter ceteros ad easdem excubias in Ecclesia vigilaret: contigit (vt & ipse asserit) circa mediam fere noctem, vt obrepente paulatim somno, vniuersi qui intra eandem basilicam vigilandi gratia conuenerant, præter se solum obdormirent. Tum sibi in mentem venisse, visumq. fuisse, non sine magna quadam causa factum, vt hominibus tam subitaneus sopor obrepserit: ratusq. sibi oblata occasione vtendum, surrexit, atque accenso lumine, ad scrinia silenter accessit. Tum filis sigillorum admota cerei flamma crematis, scrinia sine clauē celeriter aperuit, ac de vtroque corpore portionem, quæ ei videbatur, accipiens, sigilla, vt erant, integra filorum crematorum summitatibus annectit, nulloq. id factum sentiente, in loco suo resedit. Post hæc sublatas tali furto Sanctorum reliquias, cum ad me fuisset reuersus detulit; primoq. illas non sancti Marcellini vel Petri, sed sancti Tiburtij esse, asseuerauit. Deinde cum nescio quid vereretur, secrete mecum locutus, quorum Sanctorum essent reliquiæ, quoque modo eas fuisset adeptus, patenter aperuit. Habemus illas apud sanctum Medardum in loco celebri honorifice collocatas, vbi ab omni populo cum magna veneratione coluntur; sed vtrum eas nobis habere liceat, in tuo manet arbitrio.

His auditis, recordatus sum quid in itinere, quo proxime ad palatium proficiscebam, a quodam hospite audierim; qui inter cetera quæ mecum loquebatur: Numquid nosti, ait, qualis de sanctis Martyribus Marcellino & Petro per hanc regionem fama dispersa sit? Cumq. me id nescire responderem, tum ille: Dicunt, inquit, qui de sancto Sebastiano veniunt (ex monasterio & Ecclesia sancti Medardi scilicet, vbi reliquiæ sancti Sebastiani collocata fuerant) quod presbyter quidam Hilduini Abbatis, qui cum Notario tuo Romam profectus est, cum inde reuenterentur, & in quodam loco communi diuersorio vterentur, tuis sobrietate, ac somno depressis, & id quod agebatur penitus ignorantibus, scrinia quibus Sanctorum corpora continebantur, aperuisset, eaq. inde abstulisset, atque abiens Hilduino detulisset: & modo apud S. Medardum sunt. In scrinijs vero tuis parum quiddam sacri pulueris remansisse, quod ad te per Notarium tuum perlatum sit: Horum reminiscens, eaq. cum his quæ ab Hilduino dicebantur, conferens, non modica mentis perturbatione commotus sum, ob hoc præcipue, quia nondum inuentum habebam

A bam consilium, quo illam execrabilem atque astutam diaboli vbique diuulgatam famam extinguere, ac de cordibus deceptæ multitudinis depellere potuissim. Illud tamen optime iudicaui, vt Hilduinum rogarem id ipsum mihi reddere quod de meis scrinijs sublatum, & ad se delatum, atque a se receptum post illam spontaneam confessionem negare non poterat. Quod etiam quanta potui instantia facere curavi; & licet ille paulo durior & difficilior quam optaueram in assensione fuisset: victus tamen est sedulitate precum mearum, cessitq. improbitati meæ qui se paulo ante nullius iussioni, in hac præsertim causa, cessurum pronuntiauerat.

Interea missis ad Ratleicum & Lunifonem litteris (erant enim in loco vbi Martyrum corpora collocaui) qualis per totam pene Galliam de iisdem sanctis Martyribus fama esset, eis indicare curavi: commonefaciens eos, vt cogitarent si aliquid tale vel simile his, quæ Hilduinus de facto presbyteri sui assererat, in via eorum aduertere, vel reminisci potuissent. Qui statim ad me in palatium venientes, valde disparem his quæ Hilduinus dicebat, fabulam detulerunt: Nam in primis omnia quæ presbyter ille Hilduino retulerat, falsa esse testati sunt, neque vllam postquam Roma exierunt, vel illi presbytero, vel cuiuslibet alteri datam fuisse occasionem, per quam ad huiusmodi facinus perpetrandum aditum habere potuisset. Sed hoc ipsum quod de sacris Martyrum cineribus aliter quam debuerat, accidisse constabat, Romæ in domo Deusdonæ per avaritiam Lunifonis & vafritiem memorati presbyteri contigisse, eo videlicet tempore quo corpus beati Marcellini de tumba sua sublatum, in domo Deusdonæ seruabatur, modumq. facti talem fuisse dixerunt. Memoratus ille Hilduini presbyter spe quam de S. Tiburtij corpore adipiscendo conceperat, frustratus, ne omnino vacuus ad dominum suum reuertetur, quod fide non poterat, fraude assequi molitus est. Ita Lunifonem aggressus, quia pauperem ac proinde cupidum esse cognouerat, oblati ei quatuor aureis nummis, quinifq. argenti solidis, ad prodicionem faciendam illexit. Accipiens enim oblatam pecuniam, arcam in qua corpus beati Marcellini erat a Deusdona depositum atque inclusum aperuit, & illi nequissimo nebuloni auferendi ex ea quod vellet, qualem ipse optauerat, potestatem fecit. Nec ille in ea rapina particeps fuit: nam tantum de sacris beati Martyris cineribus sustulit, quantum vas sextarij mensuram habens, capere posse videbatur. Hoc eo modo factum esse, ipse qui id cum memorato presbytero machinatus est Lunifo, pedibus meis deuolutus, flendo testatus est. Tum ego rei veritate comperta, Ratleicum ac Lunifonem eo vnde venerant redire præcepi.

Ac deinde cum Hilduino locutus, conuentione inter nos facta, quando sacræ mihi reliquiæ redderentur, duos clericos de domo nostra Hiltfridum videlicet ac Filimarum (alter presbyter alter * subdiaconus erat) ad recipiendas eas Augustam Suefforum pergere iussi, mittens per eosdem ad locum de quo eadem reliquiæ auferendæ erant, benedictionis gratia nummos aureos numero centum. Qui vbi ad monasterium sancti Medardi in die Palmarum venissent, per triduum ibi morati sunt; & recepto illo propter quem missi fuerant, incomparabili thesauro, comitantibus secum duobus ex eodem monasterio fratribus, quanta potuerunt celeritate ad palatium reuersi sunt. Reliquias autem non mihi, sed Hilduino detulerunt. Quas ipse recipiens, in Oratorio domus suæ fecit custodiri, vsque dum transactis Paschalis festi occupationibus, vacuum tempus haberet, quo mihi id quod reddendum erat, priusquam redderet, ostendere potuisset.

E Completis itaque post sanctum Pascha octo vel eo amplius diebus, cum Rex venandi gratia de palatio fuisset egressus, Hilduinus, secundum quod inter nos conuenerat, memoratis reliquijs de Oratorio suo, vbi seruabantur, sublati, atque basilicæ sanctæ Dei Genitricis illatis, altariq. superpositis, me vt eas inspicerem, fecit acciri. Tum capsam in qua reliquiæ continebantur, aperiens ostendit mihi, vt viderem quid esset quod ille redderet, & ego reciperem. Exinde sublatam de altari eandem capsam in manibus meis imposuit; dataq. oratione competenti, præcentoris etiam officio functus, antiphonam laudi Martyrum conuenientem clericis ad psallendum paratis imposuit; nosq. cum illo inæstimabili thesauro recedentes, vsque ad ostium basilicæ concinendo profectus est. Processimus inde paulatim cum crucibus & cereis laudantes Domini misericordiam vsque ad Oratorium quod erat in domo nostra vili opere instructum, eiq. (quia aliud non habebatur) illas sacras reliquias intulimus. In illa vero processione nostra, quam de basilica

DE SVBLATIS FVRTO RELIQUIIS NARRATIO.

DE SVBLATIS FVRTO RELIQUIIS NARRATIO.

DE SVBLATIS FVRTO RELIQUIIS NARRATIO.

RELIQUIAE FVRTO SVBLATAE IN ECCLESIA S. MEDARDI DEPOSITAE.

OBTINET AB HILDVINO SVBLATAS RELIQUIAS E IN-HARDVS.

QVOMODO TVRPI MERCEDE RELIQUIAE S. MARCELLINI SVNT DATAE.

RELIQUIAE S. MARCELLINI AQVIGRANVM DELATAE.

EX BASILICA IN ORATORIVM RECEPTAE RELIQUIAE TRANSLATAE.

lica vsque ad Oratorium nostrum nos fecisse dixi, quid miraculi acciderit, censeo non esse tacendum.

ODOR IMMENSUS EX SACRIS RELIQUIIS.

Egredientibus enim nobis de Ecclesia, laudemq. Domino Deo nostro excelsa voce canentibus, tanta vis suauissimi odoris eam partem vici Aquensis, quæ ab Ecclesia ad Occidentem respicit, totam impleuit, vt illa fragrantia pene omnes eiusdem partis habitatores, itemq. vniuersi, qui pro quibuslibet causis atque negocijs, eadem in parte fuerant constituti, ita diuinitus commouerentur, vt omissis quæ in manibus habebantur operibus, cuncti cursu rapidissimo, primo ad Ecclesiam, deinde quasi per vestigium ad Oratorium nostrum, in quod illas reliquias illatas esse audierant, summopere festinarent. Fit immodicus intra septa nostra exultantis simul atque admirantis populi concursus; & cum magna pars eorum qui confluxerunt, id quod agebatur, quid esset ignoraret; gaudio tamen & exultatione repleti, Dei omnipotentis misericordiam collaudabant.

CREBRA MIRACULA EX RELIQUIIS MARTYRIS.

ODOR IMMENSUS EX SACRIS RELIQUIIS MARTYRIS.

Postquam fama crebrescente divulgatum est, reliquias S. Marcellini Martyris in eum locum esse delatas: non solum de eodem vico Aquensi & vicinis etiam adiacentibus villis, verum etiam de longinquiore locis ac pagis adeo frequens atque immanis multitudo congregata est, vt nobis ad officium in eodem Oratorio celebrandum præter vespertinas horas atque nocturnas haud facilis pateret introitus. Adducebantur vndique debiles, & varijs affecti languoribus circa Oratorij parietes a propinquis suis atque amicis collocabantur. Videres ibi pene omnium infirmitatum genera per virtutem Christi Domini, & per meritum beatissimi Martyris in omni sexu & ætate curari: cæcis visus, claudis incessus, surdis auditus, mutis sermo redditur; paralyticis etiam & qui totius corporis viribus destituti, alienis manibus apportati sunt, sanitate recepta, proprijs pedibus ad sua reuertebantur. Sed singula ibi tum facta miracula idem qui aspexit præfens singulis Einhardus scriptis mandans, tertium ex illis librum conscripsit. Sed susceptam ab eo semel modo prosequamur narrationem historiarum. pergit enim.

LVDOVICVS IMP. VENERABILIS S. RELIQUIAS.

Hæc vbi ad regias aures relatione Hilduini prolata sunt: statuit primo, vt ad palatium regressus, Oratorium nostrum in quo hæc fiebant, Martyrem venerabundus accederet: Sed ne id faceret, eodem Hilduino suggerente, prohibitus, ad maiorem basilicam reliquias deferri præcepit: ibiq. delatas humili supplicatione veneratus est, celebratisq. Missarum solemnibus, obtulit beatis Martyribus Marcellino & Petro quoddam prædium situm iuxta fluuium Aram vocabulo, Ludoluestropf, habens mansos quindecim, & vinearum aripennes nouem. Obtulit & Regina cingulum suum ex auro & gemmis factum pensans libras tres. Quibus expletis, relatæ sunt reliquiæ ad locum suum, in Oratorium videlicet nostrum, fueruntq. ibi diebus quadraginta vel amplius, vsque dum Imperator palatio egrediens, venandi gratia solemniter siluas peteret.

INGENS MIRACULVM DE ANV CVRVA ERECTA.

*sexto demum

Quo facto, & nos comparatis, quæ ad profectioem nostram necessaria videbantur, cum iisdem reliquijs de vico Aquensi promouimus. In ipso autem nostræ egressionis articulo, cum Missarum solemnibus celebrarentur, anus quædam in palatio notissima, annorum circiter octoginta, neruorum contractione laborans, in conspectu nostro curata est. quæ vt ipsa narrante didicimus, per quinquaginta annos hoc morbo detenta, more quadrupedum genibus manibusq. nitendo, officium ambulandi reptando impleuerat. Inde iter ingressi, suffragantibus Sanctorum meritis, * sextodecimo die Mulinheimum vicum, in quo sacros beatorum Martyrum cineres ad Comitatum profecturi dimisimus, Domino adiuuante, peruenimus. In quo itinere quantum gaudij quantumq. lætitiæ de illarum aduentu reliquiarum populis in eadem via consistentibus accesserit, neque mihi silendum est; nec tamen ita vt fuit, plene dici atque enuntiari potest. Dicendum tamen est, ne res ad Dei laudem maxime pertinens, quasi per desidiam silentio suppressa videatur. At primum quidem gestit animus id referre, quod palatio egressi in multorum præsentia nos vidisse reminiscimur.

ODOR IMMENSUS EX SACRIS RELIQUIIS MARTYRIS.

DIMISSIO DEBITI ET INIURIARVM SPONTANEA.

Vurmius dicitur fluuiolus, duobus fere passuum millibus ab Aquensi palatio distantem habens pontem; ad quem venientes propter multitudinem quæ nos eousque de palatio prosequatur, iamq. redire volebat, vt orandi locum haberet, parumper constitimus: ibi quidam de orantibus cum alio ad reliquias accedens, sociumq. respiciens: Propter amorem, inquit, atque honorem huius Sancti, ære alieno, propter quod te mihi obnoxium esse non ignoras, absoluo: Debebat ei (vt ipse fatebatur) dimidiam argenti libram.

A bram. Itemq. alter socium suum manu comprehensum ad reliquias trahens: patrem, ait, meum occidisti, ac proinde inimici eramus ad inuicem; nunc autem propter amorem & honorem Dei, & huius Sancti, deposita simultate, foedus tecum iungere atque inire volo, vt ab hinc in futurum perpetua inter nos amicitia permaneat; sitq. hic Sanctus conditæ inuicem caritatis testis, & vltor in eum qui hanc pacem prior irrumperet tentauerit.

B Hic illa turba quæ nobiscum de palatio fuerat egressa, adoratis atque exosculatis sacris reliquijs, cum multis lachrymis, quas præ nimio gaudio continere non poterat, domum reuertitur, alia multitudo quæ ibi nobis obuiauit, nos comitante, atque Kyrie-eleison, sine intermissione cantante, vsque ad eum locum in quo simili modo ab alijs occurrentibus excipiebamur; quæ tunc similiter vt prior, supplicatione facta ad sua reuersa est. Hoc modo per singulos dies a prima luce vsque ad vesperum comitantibus ac Domino Christo laudem dicentibus populorum turbis ab Aquensi palatio vsque ad memoratum Mulinheim vicum, Domino iter nostrum prosperante peruenimus, atque ibi illas reliquias super altare, pene quod locus sacros Martyrum cineres continens positus erat, gemmata capsula reconditas collocauimus, fueruntq. ibi repositæ vsque dum nos mense Nouembrio ad palatium ire parantes, per reuelationem admoniti sumus, ne prius de illo loco proficisceremur, quam eas corpori de quo sumptæ erant, coniungeremus. Qualiter autem fuerit reuelatum, vt hoc fieri deberet, non est silentio transeundum; quia non solum somnio (vt fieri solet) sed etiam signis quibusdam ac terroribus ad vigilantium curam pertinentibus, ostensum est, beatos Martyres omnino voluisse, vt in hac re iussio illorum fuisset adimpleta.

C Erat vnus de clericis qui ad excubias basilicæ deputati fuerant nomine Landolphus, cui tunc signi tangendi cura commissa fuerat, habens stratum suum iuxta australem basilicæ ianuam. Qui cum secundum consuetudinem nocturni ac matutinalis officij solemniter surgeret, signumq. moueret, completoq. ante lucem eodem officio, rursus dormire vellet, clausis Ecclesiæ foribus, coram sanctorum Martyrum cineribus supplicandi gratia se prostravit. Ibi cum psalmum quinquagesimum (vt ipse asseruit) dicere incepisset: audiuit iuxta se in pavimento velut sonitum pedum hominis, huc atque illuc ibidem deambulantis. Consternatusq. pauore non minimo, erexit se paululum in genua, & in omnem partem circumspicere coepit, existimans aliquem de pauperibus clausis Ecclesiæ ianuis in quolibet angulo delituisse. Cumq. nullum alium quam se solum intra parietes basilicæ esse cerneret, iterum se ad orationem inclinavit, ac psalmum quem prius inchoauerat, repetiuit; sed antequam vnum eius versum complere potuisset, capsula quæ altari imposita sacras beati Marcellini reliquias continebat, repentino crepitu tota vehementer insonuit, ac quasi malleo percussa diffusisse videretur: duo quoque ostia basilicæ quæ iam clausa erant, occidentale videlicet & australe, velut aliquo pulsante simili modo sonuerunt. Quibus territus ac stupefactus, cum quid sibi agendum esset penitus ignoraret, surgit ab altare, & in lectum suum se pauitudo proiecit.

D Subitoq. sopore depressus, vidit sibi quemdam ignoti vultus virum assistere, qui se talibus verbis compellaret: Certumne est, ait, Einhardum sic ad palatium properare vellet, vt reliquias S. Marcellini quas huc detulit, prius in locum de quo sublata fuerunt non reponat? Cum ille huius rei ignarus esse respondisset: Surge, inquit, primo diluculo, eiq. ex auctoritate Martyrum præcipe, ne hinc abire, vel alicubi pergere præsumat, antequam reliquias illas suo loco restituat. Expergefactus surrexit, & vbi me primum conuenire potuit, hoc quod sibi fuerat imperatum, mihi intimare curauit. Sed neque ego segniter in huiuscemodi negotio aliquid agendum arbitratus, immo id quod iubebatur, sine vlla morarum interpositione adimplendum esse iudicans, ipso quidem die, ea quæ ad hoc necessaria erant, præparare iussi.

E Sequenti vero die, sacras illas reliquias corpori de quo sumptæ fuerant, cum summa diligentia sociare curavi. Quod factum quam gratissimum beatis Martyribus foret, attestatione miraculi subsequenter liquido comprobatur: Nam proxima nocte, cum ad matutinum officium in basilica solemniter federemus, senex quidam gressuum officio destitutus genibus ac manibus nitens, reptando ad orationem intrauit. Is coram omnibus nobis, per virtutem Dei & merita beatissimorum Martyrum, eadem qua ingressus est hora, ita perfecte curatus est, vt ad incedendum nec baculi quidem sustentatione vltius

VEVS MOS IN TRANSLATIONE RELIQUIARVM SERVATVS.

QUAE CONTINGERINT CLERICO EXCURBIAS FACIENTI.

VISIO DE VENIENDIS SIMVL S. MARCELLINI RELIQUIIS.

POST INVICTAS RELIQUIAS MIRACULVM.

terius indigeret. Qui etiam & surdum se per continuum quinquennium fuisse, simulq. A cum officio pedum auditum sibi redditum affirmabat. His ita peractis, ad Comitatum, sicut superius me facere voluisse retuli, ibidem hiematurus, multa mecum reputando profectus sum.] Hæc ipse, qui eius historiæ sic absoluit librum secundum, addens duos alios libros de miraculis per eorundem Sanctorum reliquias diuersis in locis editis, siue in palatio siue in loco ubi sunt iussæ poni, Deo per sanctos Martyres operante, quibus ista præfatur.

Ceterum de his omnibus miraculis ea primum scribenda videntur, quæ in eo loco gesta & a me ipso visa sunt, ad quem suos sacratissimos cineres iisdem beatissimi Martyres transferri præceperunt. Deinde illa quæ in Aquensi palatio sub ipsis aulicorum obtutibus facta memorantur. Tum ea quæ per diuersa loca, ad quæ religiosi viri petentibus, ac me tribuente sacræ illorum reliquiæ delatæ sunt, gesta referuntur, censui esse B ponenda.] hæc ipse, qui duobus libris illis posterioribus, triennij spacio facta miracula complexus, non ordine temporis, quo annis singulis ea fieri contigerunt describens, sed locorum potius seruato ordine, vt vidisti, est profectus. Nos autem ex illis huc ea tantum inferemus (non enim omnia prosequi est in animo, ne legenti fastidium inferam nimia crebritate) quæ quo potissimum anno sint gesta pro instituti ratione, certa nota temporis distinguuntur.

Quæ autem hoc potissimum anno decimoquarto Ludouici Imperatoris fieri contigerunt, libellus Georgij Veneti^a docet, qui ab eodem Einhardo acceptas reliquias in monasterio S. Saluij, cuius rector erat, religiosissime collocauit, de quo Einhardus ista: Anno quartodecimo, Christo propitio, Imperij Ludouici Augusti, cum ad corroborandam Christiani populi Fidem, sicut in initio nascentis Ecclesiæ, signa & prodigia in ipso C Regis palatio per merita Sanctorum suorum Dominus dignaretur ostendere: petijt, & obtinuit Georgius presbyter Aquisgrani palatio ab Einhardo Abbate reliquias beatorum Christi Martyrum Marcellini & Petri, quorum corpora ipse de Roma per homines suos illata nuper acceperat: easq. in capsula, quam auro & gemmis decenter ornauerat, ac conditas per diaconum suum, nomine Theothardum, in basilicam S. Saluij Martyris, quam ipse tunc temporis per beneficium Regis tenebat, dirigere curauit. Qui diaconus cum ad villam Regiam, quæ Vuasidium vocatur, venisset, occurrit ei homo gibberosus, & ex dentium dolore ita vexatus, atque confectus, vt per dies quindecim nullum alium victum quam solam aquam posset assumere. Qui cum cohortante diacono coram reliquijs quas ille ferebat, se ad adorandum prostrasset, & Dominum Christum vt sui miseretur, deuote ac suppliciter inuocasset; per intercessionem Sanctorum Marcellini & Petri, cuncta corporis incommoditate depulsa, sanus ab oratione surrexit. D Factum est hoc miraculum tertiodecimo Kalendas Iulij, quod a me superius plenius est enarratum, quia ego illud iuxta relationem memorati Georgij conscribere curauit.

Diaconus^b autem cum reliquijs tertia die Valentianas veniens, cum eas in basilicam S. Saluij, sicut ei fuerat imperatum, reuerenter & honorifice inferret, quidam iuuenis de villa Regis quæ Listina vocatur, Dominicus nomine, qui eo morbo quem Græci spasmodum appellant, iam per annum integrum sic vexabatur, vt manus eius dextera penitus contineri non posset, sed agitatione continua quasi qui molam verteret moueret in gyrum: statim in ipso introitu per merita Beatorum, coram omni populo ita curatus est, vt post hæc nullum illius horrendæ agitationis pateretur incommodum. Exinde die quarta, in festiuitate videlicet beati Ioannis Baptistæ, anus quædam nomine Gerrada E quæ se annum vnum cæcam fuisse testata est, dum Missarum solemnia celebrarentur, inuocatis beatis Martyribus, lumen quod ex fide petierat, cunctis qui aderant, videntibus, per illorum merita recepit.

Similiter in festiuitate S. Saluij, quæ euenit sexto Kalendas Iulij, quidam homo surdus & mutus, inter solemnia Missarum per suffragia Martyrum & auditum & loquelam recipere meruit. Eadem die anus quædam de pago Laudunensi Rodeltrudis nomine, quæ per tres annos lumen cæli non vidit, in eadem celebratione Missarum visum recepit. Quinto Kalendas Iulij puer quidam annorum circiter septem Domitianus nomine, qui fuit cæcus a natiuitate, dum diuinum celebraretur officium, per merita beatorum Martyrum illuminatus est. In Vigilia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, id est, quarto Kalendas Iulij, puella quædam parua, nomine Theotbalda habens ætatis annos (vt putabatur)

A tabatur) nouem, quæ tribus annis nihil viderat, tempore salutaris officij in media populi multitudine constituta, Martyrum suffragantibus meritis, lumen amissum, ex diuina miseratione recepit. Eadem die quidam homo nomine Dado, de villa Ponticuli vocata, qui annis sex curuus erat, & ad cælum se erigere non poterat, itaque breuibus asticulis sustentandi se gratia sub axillis positus curuus incedebat: is eadem hora, eodemq. in loco per misericordiam Dei, & per merita beatorum Martyrum erectus & sanus effectus est.

Die quarto Nonarum Iuliarum, quædam vidua Adalrada, quæ annis quatuor oculorum lumine priuata, nihil videbat, audita virtutum fama, spem visus recipiendi non vana fide concepit, acceptoq. baculo, sola sine ductore ad Valentianas ire contendit, cumq. vico appropinquare coepisset, visum est ei, quod velut vnum solis radium oculo dextro conspiceret, ac proinde diuinam clementiam puro corde deprecata est, vt per intercessionem Sanctorum suorum Ecclesiam beati Saluij se videre permetteret. Statim exaudita est, & quod optauerat, Domino miserente, sine mora est consecuta. Ipsa quoque die altera quædam femina de pago Nouiomensis, nomine Ruoitla, quinquennio cæca, inter Missarum solemnia lumen quod amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorum donante, recepit.

In octauis Apostolorum, id est, pridie Nonas Iulij, quidam homo Guntardus nomine de eodem pago, velut paralyti percussus ad basilicam S. Saluij a suis adductus est, qui, vt dicebant, iam vnum annum habebat in eadem infirmitate, & tam vehementer in sinistra parte corporis sui debilitatus est, vt nec manum ad os ducere, nec se vel lauare, vel calceare valeret; hic per misericordiam Dei, meritaq. Sanctorum, tempore matutinalis officij in ipsa solemnitate sanus effectus est. Similiter & alius homo nomine Hildebonus veniens de monasterio, quod, ad duos gemellos, appellatur, cum ab infantia C cæcus esset, & lumen cæli in tota vita sua non vidisset, in celebratione Missarum eadem die in eadem basilica per eosdem Sanctos, eodem Domino miserante & auxiliante, visum recepit, & omnia quæ prius non vidit clare videre coepit. Die vero Nonarum Iuliarum, puella quædam paruula nomine Reginlindis, quæ non amplius quam septennis esse videbatur, cum tribus annis oculorum suorum lumine caruisset, & inter ceteros ad basilicam ad diuinum officium audiendum conuenisset, interuenientibus Sanctorum meritis, coram omni multitudine illuminata est.

Quarto Idus Iulij cæca quædam nomine Alagia, quæ duobus fere annis visu carebat, inter sacra Missarum solemnia, suffragantibus sibi Sanctorum precibus, a Domino Iesu Christo illuminata est. Eadem die cæcus quidam valde senex de villa Gauliacas, D Ermenuardus vocabulo, qui annis quatuordecim videre non potuit: ad vespertinum officium Ecclesiam ingressus, beatos Martyres inuocauit, ac statim cæcitate depulsa, desideratam lucem, Domino adiuuante, recepit.

Septimo Kalendas Augusti, puella quædam, quæ ab immundo spiritu vexabatur, in basilicam adducta, dum sacræ oblationis officium celebratur, per virtutem Christi, & merita beatorum Martyrum, fugato dæmone, integerrimam mentis & corporis meruit recipere sanitatem. Hæc sunt miracula & virtutes, quas Dominus noster Iesus Christus per merita Sanctorum Martyrum suorum Marcellini & Petri in vico Valentianas ad salutem humani generis operari dignatus est. Quæ memoratus Georgius presbyter breui libello collecta nobis mittere curauit, & nos huic operi nostro censuimus inferenda. Hic est Georgius Veneticus, qui de patria sua ad Imperatorem venit, & in Aquensi E palatio organum, quod Græce Hydraulica vocatur, mirifica arte composuit.] hæc Einhardus. Porro eiusdem Georgij mentio est in rebus gestis eiusdem Ludouici Imp. & in veteribus Francorū Annalibus, apud Aimoinū, & alios antiquos historicos, qui res Francorū sunt profecti. Hæc autem tunc per Georgium scribi, per Einhardum describi, ad hæcq. trāsmitti tempora Deus voluit, ad Hagiomachorū horum temporū improperium, ad ipsorumq. infaniam arguendam, qua non Sanctos tantū, sed Deum ipsum impugnant Theomachi ijdē qui Hagiomachi Nouatores. Sed iam ad cladē Siciliae se cōuertat oratio.

Hoc eodem anno Euphemius dux in Sicilia obraptum sacræ virginis quæsitus ad poenas, rebellans aduersus Imperatorem fugit in Africam, vbi Imperatoris nomen accipiens, Sarracenos intulit in Siciliam: demum vero truncatus capite meritis poenas luit. Ista autē quomodo se habuerint Ioannes Curopalata exacte describit, ex quo Cedrenus & alij istis verbis. Hoc ipso tēpore Euphemius quidam turmæ cuiusdam dux, amore ca-

ADALRADA
CVRATA.CAECVS AB
INFANTIA
CVRATVS.Einhard. lib.
4. cap. 10.
EUPHEMIVS
TYRANNVS
SARRACENOS
IN SICILIAM
DVCIT.Einhard. li. 4.
c. 10.LIBELLVS GE-
ORGII DE MI-
RACVLIS SS.
MARTYRVM.Eod. lib. 4.
c. 11. 12.

prus virginis, quæ a tenera ætate monastico habitu velata viuebat, cum nihil antiquius A haberet quam amorem suū exatiare, neque leges quicquam curaret, sed in solius Imperatoris exemplum intueretur, qui & ipse simile facinus perpetrauerat: rapit ex monasterio virginem, & inuitam ad se traducit. Huius virginis fratres ad Imperatorem se conferunt, ac factum narrant. Et Imperator Præfecto Siciliæ mandat, vt Euphemio, siquidem obscœnum crimen * detulisse comperiret, nasum amputaret. Hæc sentiens Euphemius, adscitis in coniurationem ijs quibus præerat, alijsq. aliarum turmarum ductoribus, Præfectum supplicium imponendi causa ad se venientem repellit, atque ad Africae Amiram siue Præfectum transfugit, promittitq. se, modo ab ipso Imperator Romanorum declaretur, omnem ipsi Siciliam subiecturum, ac grande tributum soluturum.

* intulisse

EUPHEMIUS
IMPERATORIS
QUAERIT
TITVLVM.

Accipit conditionem Amiras, & Euphemium magno exercitu instruit, Imperatoris Romani titulo insignitum, eiusq. opera Sicilia potitur. Verum hic Euphemius Imperatoris indignationis perbreuem fructum percepit, truncatus capite quam dignam sui valoris & defensionis mercedem retulit. Et sane operæpretium videtur referre, quomodo interfectus fuerit. Cum obiret Siciliam Imperatorio habitu, vt ab omnibus Imperator salutaretur, Syracusas quoque petijt, vbi cum a suis stipatoribus longius prouolasset, & ad urbem tanto, quantum sagitta arcu emissa conficit, spacio accessisset, cum oppidanis colloquens, eorumq. beneuolentiam oratione sua captans, duo Syracusani fratres solum & a suis amorum videntes, de eo interficiendo conspirant. Itaque simulato studio & adulatorio gestu ad hominem accedunt, atque vt Imperatorem debito honore afficiant. Euphemius qui eorum dolum non intelligeret, gratam eorum Imperatorij nominis delationem atque salutationem habens, comiter ad se eos vocat, dignis modis eos resalutaturus. Ergo cum capite inclinato alterum salutaret, ab eo crinibus C arripitur, ac valide tenetur; alter ei caput amputat: has suæ improbitatis poenas luit Euphemius. Agareni non Siciliam ex eo cunctam, sed & Calabriam, & plerasq. Italiae partes occupauerunt, omnia incursionibus ac populationibus infestantes.] hæcenus Ioannes Curopalata, ex quo Cedrenus, subijciens his obitum ipsius Michaelis Imperatoris. quibus intelligas ista hoc anno cœpta ad biennium propagata fuisse, siquidem post sequentem annum idem Imperator ex hac vita recessit.

EUPHEMIUS
TYRANNVS
OCCIDITVR.

Redarguas pariter eos ex his opus est, qui Sarracenorum, siue dixeris Agarenorum, in Siciliam aduentum, cum ea potiti sunt, ad aliud tempus referunt, sicut Leo Ostiensis, qui eorum ingressum in Siciliam ad annum Domini octingentesimum & vigesimum refert. His addendum, quod hoc pariter anno Sarraceni, qui potiebantur Hispaniæ compluribus regionibus, Christianos qui reliquas partes tenebant Hispaniarum, aggressos D eorum fines, ferro, igniq. vastasse. Ita Dei occulto iudicio datum Sarracenis est robur in Dei populum, haud dubium ad peccata vlciscenda, toto orbe terrarum; vt vix gens aliqua sit reperiri, quæ ab ira furoris Domini fuerit illæsa seruata.

EUGENII PA-
PAE OBITVS.

Hoc anno Eugenius Papa cum sedisset annos tres, menses duos, & dies vigintitres moritur, vndecima die Augusti. ita apud Anastasium, licet vitiato annorum numero, annos quatuor sedisse in aliquibus codicibus ponatur, sed omnium huius temporis scriptorum sententia, qui hoc tempore vixerunt, & res Francorum sunt prosequuti, hoc anno ipsum defunctum esse testantur. Apud ^a Aimoinum enim hæc habentur: Eugenius Papa mense Augusto decessit, in cuius locum Valentinus diaconus a Romanis electus & ordinatus vix in Pontificatu mensem vnum compleuit, quo defuncto, Gregorius presbyter tituli S. Marci electus est, &c.] Eadem totidemq. verbis auctor vitæ Ludouici Imp. & ipse sui temporis historiam profecutus. Sed & familiaris eiusdem Ludouici, qui per annos singulos res ab eo gestas conscripsit, id ipsum testatur, veteresq. Francorum Annales a Pithæo haud pridem in lucem vendicati hoc pariter anno & Eugenij obitum, & subrogationem Gregorij recensent. Licet ijdem auctores eiusdem Eugenij obitum in Idus Decembris reijciant, atque obitum Valentini & creationem Gregorij in annum sequentem.

* Aim. lib. 4.
cap. 115.

Eugenio igitur Papa defuncto, cum vna vix die Sedes vacasset, Valentinus natione Romanus ex diacono, siue Archidiacono (vt habet Anastasius) Pontifex acclamatur vndecima die mensis Augusti, qui ab eo (errore librarij) Valentinianus interdum dictus habetur, sed inferius ab ipso, & reliquis omnibus Valentinus nominatur, de quo hæc ait: Valentinus natione Romanus ex patre Petro de regione via Lata, magnæ sanctitatis,

Atis, magnæq. beatitudinis vir iste, repletus gratia Spiritus sancti, &c.] Ostendit eum creatum subdiaconum, diaconum, atque Archidiaconum a Paschale Pontifice ob eius virtutum insignia. de cuius creatione habet ista.

Collectis igitur in vnum venerabilibus Episcopis, & gloriosis Romanorū proceribus, omniq. almæ Urbis populo in palatio Lateranensi, vbi quod iam corde cælitus reuelatum æque omnes tenebant, vt vno multorum sonitu resonaret, vnus voluntatis consensu fortiter acclamatum est: Valentinus sanctissimus Archidiaconus Sede Apostolica dignus: Valentinus summi Pontificatus infulis decorandus. his millies dictis, vna mox omnes pacis coniunctione manentes, ad Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ Dominae nostræ sacer clericorum coetus & Romanorum proceres pariter cum populo properantes, multiplices Domino gratias & laudes reddentes, more solito conuenere. Quem illico multum ac diutius renitentem, seq. tanto regimini fore incongruum voce strenua proferentem, almæ plebis & lætis vtriusque militiæ Romanorum vocibus eleuarunt in Sedem Pontificiam. Ac deinde condignis gloriæ laudibus & honoris amplitudine ad Lateranense Patriarchium deductus est, & in Pontificali positus est throno.

VALENTINI
CREATIO.

Tunc vero & ab omnibus, & Romanorum Senatu Valentini recenter electi pedibus osculatis, & omnibus quæ erant implenda, rite ac reuerenter peractis, magna sobrietate, magna in totius sexus & ætatis populo lætitia mansit. Eiusq. consecrationis die sereno iam illucescente, cum lumine dictum Antistitem ad beati Petri Apostolorum principis Ecclesiam omnes pariter Romani a palatio deducentes, eum, Maiestate diuina auxiliante, in alto throno summum consecrauerunt Pontificem. Qui C mox almificæ Sedis culmina scandens beati Petri Apostoli, & cælestis Regni clauigeri, diuinis Deo laudibus & sacrificijs oblati, amplo & magnifico Romanorum coetu ad palatium cum ingenti gaudio remeavit, atque lautissimis dapibus sumptis amantissimorum multis ac diuersis munerum donis sacram plebem ac Senatum Populumq. Romanum * optime ditauit.

VALENTINI
CONSECRATIO.

Erat quippe dapilitate inclytus, actione præcipuus, sermone luculentus, omnibus compassione proximis, & inopiam sustinentibus opportunum instanter solatium præbens. Quibus multiplicibus bonis ornatus, ad cælestia, Christo vocante, corporis oppressus molestia, exitu pretioso transiit, atque cum desiderabili beatissimi operis fructu, ad conspectum summæ Maiestatis lætus ascendit, regnans & exultans cum Domino semper.] hucusque apud Anastasium, apud quem dies quadraginta sedisse D reperitur, licet alij dicant vix vnum mensem explese, vacasse vero Sedem dies tres. Sic igitur in locum eius hoc eodem anno die vigesimaquarta Septembris creatur Gregorius huius nominis quartus ex presbytero Cardinali Tituli S. Marci, de quo Anastasius scribens, ipsum prodit prius virtutum omnium corona decorum, quam infulis Pontificalibus redimitum, dum in hunc modum narrationem aggreditur.

* optime

VALENTINI
PAPAE OBITVS.

Gregorius quartus natione Romanus ex patre Ioanne, vir strenuus ac benignissimus, sanctitate ac pietate plenus, ornatus scientia, verbo facundus, modestus præ omnibus, firmissimus Fide Catholica, iustus operibus semper fuit, & diuinarum litterarum solertissimus inquisitor, Ecclesiarum quoque sanctarum infatigabilis visitator, pater pauperum, nutritor viduarum extitit, terrenum nihil appetens, nihil transitorium concupiscens, præsentis huius vitæ lucra deserens, æterna præmia in cælis dignis sibi meritis acquisiuit. Hic beatissimus Pontifex genere clarus, sed magis clarus sanctitate, forma conspicuus, sed pulchrior Fide fuit. Quæ ipsius laudū præconia non solum sui Pontificatus tempore, sed etiam ante iuuenilibus annis possidens, talia indeficienter peragere satagebat. Quæ res Romanis cunctis non diu permansit occulta: ^a Quia nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt: cœpit sancta eius operatio de die in diem magis per totam Romanā Urbem resonare, Euangelico ita sermone testante: ^b Nihil opertum, quod non reueletur, neque occultum quod non sciatur. Pro quibus animæ eius innumerabilibus bonis a sanctissimo huius sacræ Sedis domino Paschali Papa non solum subdiaconus, sed etiam sacerdos effectus est, presbyter scilicet Cardinalis. Permansit vero in sacerdotio constitutus castus atque pudicus, redolens illud, quod sacra scriptura commemorans, ait: ^c Sacerdotes Dei induantur iustitia, vt non vacaret nisi orationi, lectioni, atque ieiunio.

GREGORII
PAPAE IIII.
MORIS EGRGII.

a Matth. 5.

b Matth. 10.

c Psal. 131.

Cum igitur his totus intentus insisteret, accidit humano more, vt cum dictus Pascha-
lis Pontifex ex hac vita subduceretur, & Eugenius a Deo electus Antistes sacri apicis cō-
secutus sit dignitatem, in qua per modicum tempus permanens, vita & ipse pariter fun-
ctus est. Post quem Valentinus alendorum gregum fidelium præfulatus culmen fortit-
us, maxima celeritate ex hac vita præfenti subtractus est: coepere Romani pariter om-
nes, iam dictis Pontificibus subito perditis, de futuro attentius cogitare, vt quem sancti
Spiritus gratia perlustraret, cognoscere potuissent, sub cuius doctrina & imperio cun-
cta Senatorum nobilitas degere potuisset.]

VSVS VARIVS
ELIGENDI
PONTIFICEM.

Vigebat adhuc in Ecclesia Romana consuetudo, vt populus postulare, qui præficien-
dus esset Romanus Episcopus, clerus autem simul vna secum consuleret, quis esset Pon-
tifex eligendus. Studijs vero postea contrarijs sæpe sæpius scissa ciuitas, vt bellis ciuili-
bus consumeretur, frequenter accidit: vnde opus fuerit in clerum refundere omnia. **B**
amore tranquillioris status; sicq. illud euenit, vt diuersis occasionibus postulantibus,
modus sæpe mutatus inueniatur electionis summi Pontificis, cum tamen apud Roma-
num clerum semper fuerit summa rerum, adeo vt numquam legitimus sit Pontifex
habitus, quem non clerus elegerit, vti vidimus superius in Constantino per laicos intru-
so Pontifice.

Quod autem ad Gregorij electionem pertinet, plane factum est, vt eius virtutes egre-
giæ summa potentia ciuium omnium animos deuincirent, vt in nullum alium quam
in ipsum vota omnium conspirarent, operante id in primis diuino Spiritu. nam Anasta-
sius institutam de his prosequens orationem, rem gestam sic narrat.

Vniuersorum procerum corda adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, creator
omnium Deus inextinguibili suo sancto lumine succendit, & mentes eorum omnium **C**
ad beatissimi Gregorij pia facta conuertit. Consenseruntq. in eum omnes vno spiritu &
vna anima.] Vnus autem tantum inuentus est, qui refragatus est omnibus ipse de se Gre-
gorius, vtpote qui diuinis imbutus litteris, mente diuino lumine illustratus perspicue in-
telligeret, quantam suis humeris orbis totius molem subiturus esset, quam periculofam
prouinciam suscepturus: quamq. his impares existant humanæ vires, quæ nec satis suf-
ficient ad sui regimen cuiilibet homini. Ista inquam considerans, seorsum degens a cle-
ro, latebras quærens, vt sese dedit occasio, quomodo licuit consilium (vt dicitur) capere
in arena, confugit in Ecclesiam sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani. sciebat esse
illic, quorum adhuc visuntur signa, antiqua latibula subtus ipsius Ecclesiæ pauimen-
tum. Sed frustra omnia ista tentauit: siquidem accurrens populus violentus, nolentem
apprehendunt, renitentem abstrahunt, reluctantem superant, ac secum ducunt in Pa-
triarchium. hæc enim paucis his Anastasius. **D**

Electus autem, ab eis in Patriarchium Lateranense perductus est, cum extraxissent
eum e basilica SS. Martyrum Cosmæ & Damiani per vim. Dicebat enim, se ad tantum
ministerium inutile fore: sed tamen immensæ multitudini resistere non valentem ad
locum iam prædictum cum hymnis & canticis spiritualibus deduxerunt.] vbi & solem-
nibus ritibus consecratus, regendæ vniuersalis Ecclesiæ clauum sumpsit. hæc de Grego-
rij Papæ quarti ad Pontificatum electione, quæ contigit hoc ipso anno Redemptoris
octingentesimo vigesimo septimo, vigesima quarta Septembris. quantum autem sede-
rit, in obitu eius, ex more, dicturi sumus.

QVOD GREGO-
RIVS PROBE-
NE ADMINI-
STRANDA CV-
RA PASTO-
RALI.

Vbi igitur sublimem thronum conscendit, velut e specula contemplatus vniuersum
Christiani orbis ouile sibi a Deo in Petro creditum: ad tantam præfecturam expauens, **E**
suis penitus diffidens viribus, diuinum auxilium conciliandum sibi per Sanctos suos, pri-
mum omnium in animū induxit, & inter alios Magnum Gregorium, quem cura pasto-
ralis adeo bene perfuncta, & optime scripta cōmendat, demereri studuit beneficijs, quo
eiusdem sanctissimi Patris fultus iuuamine precum, susceptum onus Pontificale, vt de-
cet, absque dispendio salutis suæ, vel damno commissi suæ custodiæ gregis, ad finem vs-
que inoffense validis atque robustis humeris ferret. Quid agit? Sepulchrum eius, quod
pietatis ergo frequentare solebat, videns redditum iam nimia vetustate deforme, nec sa-
tis dignum, quod tantum creditum sibi thesaurum includeret, & locum ipsum in quo
esset, vilem & imparem redditum gloriæ tanti Pontificis: inde venerandum transferre
corpus in nobiliorem locum consilium iniit, quod & felicissime præstitit hoc ipso primo
ipsius Pontificatus anno. At non solum nouum sepulchrum construxit, sed eodem in-
loco

A loco egregium Oratorium fabricauit, quod plurium sanctorum Martyrum reliquijs lo-
cupletauit, & insigniter illustrauit.

Qui autem ista de Gregorio scriptorum monumentis testata reliquerunt, sunt Anasta-
sius Bibliothecarius & Ioannes diaconus, qui ambo hoc ipso sæculo claruere. In primis
autem habet de his ista Anastasius: Diuino ignis amore succensus idem Pontifex, corpus
beati Gregorij huius vniuersalis Ecclesiæ Præfulis, per quem spiritus gratia toto orbe
terrarum inextinguibile munus induxit, ex loco sepulturæ in quo prius fuerat, tulit, &
non longe ab eo in alium nouiter instructum infra Ecclesiam beati Petri Apostoli sum-
mo honore perduxit, eiusque sacrum altare argenteis tabulis vndique perornauit, &
Oratorium eius sancto nomine titulauit, absidamq. eius desuper aurato musiuo depin-
xit.] hæc de S. Gregorij corporis translatione, cuius & meminit (vt dictum est) Ioannes
B diaconus, atque de his huiusmodi historiam habet.

Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus a Gregorio quarto Sedis Apostolicæ
præside post annos circiter *ducentos quinquaginta translatum ante nouellum secreta-
rium, constructis absidibus, sicut modo cernitur, sub altare sui nominis collocatur, in quo
eius anniuersaria solemnitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratissima
celebratur. In qua pallium eius, & phylacteria & baltheus eius consuetudinaliter oscu-
lantur. Quæ singulatim considerata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus,
& speciem regularis propositi signis perspicuis repræsentant. Nam in eo quod pallium
eius bysso candente contextum, nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sic ipsum cir-
ca scapulas obuolutum fuisse non autem confixum dignoscitur, sicut vetustissimis musi-
uis vel picturis ostenditur. Quod autem reliquiarum phylacteria tenui argento fabri-
cata, viliq. pallio de collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritas demon-
stratur. **C**

Porro exilitate balthei quæ vnus pollicis mensuram numquam excedit, speciem
propositi regularis, olim a S. Benedicto statuti, cuius ipse vitam describens in dialogo,
regulam quoque laudauerat, eum seruasse, luce clarius manifestat.] hæc Ioannes. qui in
his quæ asserit, ex cingulo cognitum, Gregorium vixisse vsque ad vitæ finem obseruantia
monachum, id nulli dubiū esse debet. Quod autem asserat ex balthei exilitate (vt ait) con-
uinci fuisse monachum instituti S. Benedicti: id minime ex hoc probari potest, cum Oc-
cidentales omnes monachi eiusmodi cinguli genere vterentur. Testatur enim S. Fulgen-
tius Episcopus Ruspensis, consueuisse monachos pelliceo vti cingulo etiam in Africa.
Sed & tradit Cassianus non monachorum tantum, sed Apostolicorum quoque viro-
rum fuisse consuetudinem eiusmodi vti cinguli genere. **D**

Sed ad Anastasium redeamus, qui de alijs sacris reliquijs, quibus auctum, & ornatum
est idem S. Gregorij Oratorium, ista subiicit: In quo scilicet Oratorio corpora beatorum
Martyrum Sebastiani, Gregorij, & Tiburtij ex coemeterijs in quibus ante iacebant per-
duxit, & vnumquodque eorum separatis altaribus collocauit. Pro quibus denique Pon-
tificatus sui tempore decreuit, vt monachi, qui ad officium persoluendum in Ecclesia bea-
ti Petri Apostoli sunt constituti, omnibus diebus ibidem laudes omnipotenti Deo canere
non desistant. Obtulit autem in eodem Oratorio vela maiora, vel modica * Syriaca de-
cem & octo, vestes super altare, sub quo sanctissimi Gregorij Papæ corpus quiescit tres,
vnam cum chrysoclauo, habentes historias . . . & super vnum altare prædictorum
Martyrum vestem de fundato vnam: imagines denique desuper argentatas, necnon auro
E perfusas tres, habentes vultum Domini, & eorum depictos, quorum specialiter ibidem
corpora humata, miraculis ac virtutibus pollent.] hæc de his Anastasius.

Sed quod audis corpus S. Sebastiani translātū vna cum alijs Martyribus in Oratorium
S. Gregorij, rursus vero dictum superius illud ipsum opera Hilduini ab Vrbe euectum in
Gallias, reconditumq. in monasterio S. Medardi, haud dubijs assertionibus, id testanti-
bus illorum temporum dignis historicis; quod vero e contra nec fas sit dubitare de
Anastasio fide isthæc oculis ipsis spectantis, quæ scriptis est profectus: necessario faten-
dū erit, quod & nos superius ex Adone prodidimus, non nisi partem corporis S. Sebastia-
ni esse delatā in Gallias. Sed & nos sæpe sumus experti, cum sunt factæ in Vrbe eleuatio-
nes atque translationes, non ipsa integra esse corpora Sanctorū inuenta, immo in nonnul-
lis neque dimidiam ipsorum partem, reliquam vero alio deportatam. Verū nequaquam
dolo malo, & fallendi animo per imposturam pietas fidelium possidere se Sanctorū cor-
pora

DE TRANSLA-
TIONE COR-
PORIS S. GRE-
GORII.

* ducentos vi-
ginti

INDUMENTA
GREGORII IN
SE PVLC HRO
REPERTA.

DE CINGULO
S. GREGORII.

a Cass. de ha-
bit. monach. c. 2

SANCTORVM
MARTYRVM
CORPORA
TRANSLATA
IN ORATO-
RIVM S. GRE-
GORII.

* ferica

DE RELI-
QUIIS S. SE-
BASTIANI.

pora profiteri consuevit, quorum nonnisi partem acceperit: cum in eis non dimidium vel diminutum aliquo modo se sentiant possidere in operatione virtutum, sed plane integrum atque perfectum; ut qui reliquias acceperint sancti Martyris Sebastiani, non mentirentur si secum habere ipsum dixerint Sebastianum. testante præsertim ipso Theologo sua inuectiua in Iulianum, quælibet passionum signa idem præstare quod integra ipsorum corpora, & quod corpora idem possint, quod animæ in cælo beatæ; adeo ut idem Martyr in quolibet corporis sui tenui puluere integer perseueret, oblatrent licet dæmones, & blasphement hæretici Hagiomachi.

Quod insuper ad eundem Gregorium Pontificem pertinet, hoc pariter anno, sui Pontificatus initio, collapsam Ecclesiam S. Saturnini Martyris in via Salaria, a fundamentis restituisse, atque picturis ornasse, idem qui supra Anastasius tradit.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LVDOVICI 15. IMPP.
A N N V S A N N V S MICHAEL. BALBI 8.
828. I.

SEQVITVR Christi annus octingentesimus vigesimus octauus Indictione sexta, quo Gallia mirifice illustrata sunt ex sacris reliquijs sanctorum Martyrum illuc Romæ delatis, multiplicibus signis. Non produntur ista ex Apocryphorum insomnijs, sed ex nobilissimo temporis huius scriptore, qui præsens fuit, Einhardo, siue Eginhardo, viro clarissimo, qui fuit a secretis Carolo Magno, cuius & vitam scripsit, & hoc tempore Ludouico Pio fidus Consiliarius inhærebat, de quo & plura superiori tomo sunt dicta.

De his acturi, primum omnium illud significandum, quod hoc anno celebratus est Aquisgrani conuentus, quod veteres Francorum Annales produunt, & in rebus gestis eiusdem Principis expressum habetur ab eiusdem temporis scriptore editis, sed meminit eiusdem ipse pariter Einhardus, qui se ad eum vna cum alijs Optimatibus ex more vocatum affirmat, quando & diuinitus est admonitus Ludouicus de his quæ agere deberet. Accidit enim, ut dicitur ipse consultores homines de his quæ essent agenda adhibuit, Deus ipsum per Angelum commonefecit. Quomodo autem ista se habuerint idem rerum gestarum inspector, testis fidelis Einhardus in libris a se scriptis de admirandis rebus gestis SS. Marcellini & Petri, post alia recensita miracula diuinitus edita vbi sunt delata in Gallias eorumdem sanctorum Martyrum corpora, periucundam eiusmodi subiicit narrationem:

Imperator Ludouicus eo tempore Aquisgrani palatio consistens, conuentum procerum ibi fieri, media fere hieme præceperat. Porro iisdem qui supra citati auctores eundem conuentum habitum tradunt mense Februario. pergunt Einhardus: Vbi & ego inter ceteros adesse iussus; quia de vicinia sanctorum Martyrum abesse cogebam, parum iucundas in palatio moras faciebam. Ideoque post unum, ex quo illo veneram, mensem exactum, misi quemdam ex nostris nomine Ellenhardum, præcipiens ei, ut ad limina beatorum Martyrum, quanta posset celeritate festinaret, visitatisque fratribus nostris, quos inde digrediens ad diuinum seruitium faciendum ibi dimiseram, atque omnibus quæ ibidem agerentur diligenter exploratis, ad nos cito recurreret. Qui cum illuc venisset, tribus ibi mansit diebus. Quarto vero cum iam ad nos reuerti disponderet, cæcus ille nomine Albricus, cuius in superioribus fecimus mentionem, detinuit redire parantem, affirmans non prius iter suum ingressurum, quam tale signum fieri vidisset, cuius relatione me lætum atque oppido gaudentem efficeret.

Addidit etiam, beatissimos Martyres præterita nocte sibi in somnis apparuisse, atque in mandatis dedisse, ut perquirent quemdam pauperem, nomine Gisalbertum immani gibbo depressum ac proinde curuum ac breuibus baculis innitentem, atque inuentum in coenaculo quod supra porticum basilicæ est, tempore matutini officij iuxta reliquias quæ ibi erant, collocaret, eo quod ibi per merita & virtutem Sanctorum, quorum illæ reliquias essent, de illa gibbi deformitate atque curuitatis incommodo liberari deberet. Paruit ille suadenti, atque iter quod aggredi parauerat, distulit in crastinum. Ac cæcus ille iussu pauperem perquirens inuenit, & ut sibi præceptum erat, in superioribus Ecclesiæ partibus, iuxta prædictas reliquias, officij matutini tempore collocavit. Erant

autem

A autem illæ reliquias (quod nondum noueramus) beati Marij Martyris, & vxoris ac filiorum eius, Marthæ videlicet, Audifacis & Habacuc: quæ vtique simul cum sanctorum Marcellini & Petri corporibus & eodem loculo ad nos perlatæ sunt; sed is qui eas detulit, cuius essent reliquias, nesciuit: nam ille qui eas mihi miserat, promisit se ad me esse venturum, ac nomina Sanctorum, quorum hæ reliquias forent, per semetipsum mihi indicaturum. quod postea factum est. Pauper vero qui iuxta illas a memorato cæco fuerat collocatus, cum secunda lectio ad nocturnum officium ex more legeretur, edito ingenti clamore, non modicum pauorem audientibus incussit. Ad quem cum nonnulli clericorum vna cum illo qui hoc ibi opperiri iussus fuerat, accurrissent, inuenerunt eum pronum atque extensum propter altare iacentem, pauimentumque quod ori eius subiectum erat, plurimo sanguine madens. Quem lauantes, & allata aqua refocillantes, sanum & erectum, neque vlla camelina illius tortitudinis signa retinentem in inferiores Ecclesiæ partes gratulabundi deduxerunt. Quo miraculo in hunc modum peracto, is quem illuc miserat ad me cum summa festinatione regressus, cum ea quæ viderat retulisset, magno nos gaudio & exultatione repleuit.]

Porro idem qui supra cæcus, carens penitus oculis, curatus infirmitate qua detinebatur, mentis oculis sic illustratus est, ut etiam prophetiæ donum fuerit consecutus: qui inter alia, Angelica reuelatione admonitus est de nonnullis, quæ essent Ludouico Imperatori significanda, ut ab ipso corrigerentur. At quænam ista fuerint, tacet quidem auctor, verum quæ de eius curatione eodem libro tertio eidem Einhardus ante præmiserat, sunt describenda: sic enim se habent.

Miraculum autem quod nunc narraturus sum, ego ipse non vidi, sed verbis eorum, quorum relatione hoc mihi compertum est, non minus quam proprijs oculis credere possum. Ideoque non ut auditum, sed potius ut a me visum incunctanter, ac sine vlla dubitatione proferre decreui. Mercatores quidam de ciuitate Moguntiacæ, qui frumentum in superioribus Germaniæ partibus emere, ac per fluuium Mœnum ad urbem deuenire solebant, cæcum quemdam natione Aquitanum, nomine Albricum mercedis a Deo promerendæ gratia, naui suæ impositum, sicut ipse petiuerat, ad basilicam beatorum Martyrum deduxerunt. Qui cum ibi egressus, atque in domo custodis Ecclesiæ esset hospitio receptus, septem vel eo amplius dies ibidem moratus est. Habebat enim præter cæcitatem, quæ ei propter quod oculis carebat, & naturalis iam esse videbatur, horribilem & foedam totius corporis infirmitatem. Erat enim omnium membrorum ingens tremor, qui eundem tam graui quatiebat incommodo, ut proprijs manibus cibum ori suo porrigere penitus non valeret. Is cum die quadam horis antemeridianis in hospitio iacens obdormisset, vidit per soporem quemdam sibi assistentem, sequentem, ut cito surgeret, atque ad Ecclesiam festinaret; tempus dicens aduenisse, quod de illa miserabili passione per virtutem Sanctorum liberari deberet. Expergefactus atque ad Ecclesiam ductus, pro foribus in quodam lapide confedit.

Agebatur tunc in Ecclesia more solemni diuinum officium, & expletis orationibus, quæ sacram Euangelij lectionem præcedere solent, ipsum legi cœptum est. Cuius cum vix duo versus fuissent legendo completi: ecce repente, velut vim patiens, tremulosus ille vociferatus est, dicens: Adiuua me sancte Marcelline. Quo clamore tametsi omnes qui in Ecclesia erant, haud parua forent perturbatione commoti, maiore tamen parte propter reuerentiam Euangelicæ lectionis in loco remanente, plures ad videndum, quænam causa huiusce clamoris existeret, accurrerunt. Et ut postea testati sunt, inuenerunt eum in eodem quo confederat loco, extento ac resupinato corpore iacentem, mentumque ac pectus, cruore ex naribus profluente inundatum. Qui cum ab eis erectus, & paululum aquæ frigidæ sumens fuisset recreatus: retulit, sibi visum fuisse tunc cum illam vocem emiserat, quod aliquis eum pugno in ceruicem percussisset, atque ideo beati Martyris auxilium implorasset. Ceterum hunc ictum tam salutarem ei fuisse constat, ut ex illo temporis momento nullum illius foedæ agitationis vestigium in eius corpore ulterius appareret. Is postea per duos fere annos in eodem loco mansit, & (ut ipse testatus est) nulla nox in hoc biennio fuit, in qua per somnium eisdem qui saluum fecerunt Martyres non vidisset; multa quoque ab eis audisset, quæ alijs dicere iubebatur; ex quibus pleraque nunc impleri cernimus, quæ ille tunc futura esse prædixit.] hætenus de eius curatione.

DE RELIQUIIS
SS. MARTY-
RVM MARIJ,
MARTHÆ,
AUDIFACIS ET
HABACVC.

SPIRITVS
PROPHETIARVM
IN CARCO.

Einhard. lib. 3.
c. 5. 6.

DE ALBRICO
CÆCO MIRA-
RANDA.

MIRABILIMO
DO CVRATVS
ALBRICVS.

a Einhard. lib. 3. c. 12.

DE LIBELLO REVELATIONUM IMPERATORI OFFERENDO.

VISIO ARCHANGELI FACTA ALBRICO.

GABRIELIS ARCHANGELI APPARITIO.

b Act. 12.

PROPHETIA MIRACULO COMPROBATA.

De his autem quæ ad Imperatorem referenda essent eidem reuelata, idem qui supra Einhardus inferius subiicit narrationem, dicens: Nec multo post Ratleicus, qui sacros Martyrum cineres (sicut in superioribus demonstraui) Roma detulit, ut ipse afferebat, iussus venit, deferens libellum complura capitula continentem. Cuius rationem talem esse retulit, dicens, cæcum illum, cuius modo fecimus mentionem, ex auctoritate Martyrum præcepisse, ut ea capitula describeret, mihiq. deferret, ac diceret, ut ea susciperem, atque Imperatori legenda offerrem. Suscepi ab eo libellum, atque perlegi, emendatumq. ac nouiter scriptum, Imperatori (ut iusserat) obtuli. Et ille suscepit atque perlegit. Sed de his quæ per hunc libellum facere iussus vel admonitus fuerat, per pauca adimplere curauit. Quid autem illa capitula continerent, aut quid ab eo factum aut dimissum sit, alio potius in loco quam in isto commemorandum est. Illud autem non solum non prætereundum, quinimmo aperte ac dilucide censeo cõscribendum, qualiter reuelatum & iussum sit, ut libellus ille fieri atque Regi dari debuerit; quæ Ratleicus hoc modo contigisse retulit.

Ante paucos (inquit) dies, cum in Ecclesiam ad agendum nocturnum officium ex more conuenissemus: adiit me cæcus ille, quem nostis, rogans, ut in partem aliquam secretiorem cum illo secederem. Feci ut volebat, & cum eo cellulam, in qua quiescere solebam, ingressus sum. Tunc ille prior, hac inquit nocte, paulo antequam sono signorum excitati surgeremus, apparuit mihi per visum quidam vir, canitie venerabilis veste candida indutus, virgam auream manu tenens, ac talibus me verbis compellauit: Vide, inquit Albrice, ut cuncta quæ tibi dixero bene intelligas, eaq. adeo tenaci memoria detineas, ut etiam alijs qui illa scripturi sunt, exponere valeas. Volo enim ut scribantur, & Ludouico Imperatori ad legendum per seniores vestrum ostendantur. Sunt quippe valde necessaria non solum ad cognoscendum, verum etiam ad faciendum Principi, in cuius Regnum isti Martyres diuina iussione venerunt. Tunc incipiens, duodena, vel eo amplius capitula per ordinem pronuntiauit, mihiq. præcepit, ut tibi & alijs quatuor, quos tibi dicturus sum, illa commemorem atque exponam. Et post hæc tu libellum facias, eumq. seniori tuo qui nunc in palatio moratur deferas: eiq. ex Martyrum auctoritate præcipias, ut eum quanto celerius possit Imperatori offerat.

Deinde subiugens: Nosti me, inquit, quis ego sim, qui tibi ista præcipio? Tum ego nihil hæsitans, S. Marcellinum eum esse respondi. & ille: Non ita est, inquit, ut opinaris, sed Gabriel Archangelus ego sum, personamq. ac formam Marcellini idcirco assumpsi, quia Dominus Deus rerum atque causarum ad istos Martyres pertinentium mihi curam commisit, & nunc veni, ut hæc tibi indicarem, quæ scribere præcepi; quoniam diuinæ voluntatis est, ut ea ex auctoritate eorum ad notitiam Regis sine morarum interpositione perueniant. Tu vero, sicut tibi præcepi, primo diluculo post completum diuinum officium nuntia quæ audisti his quibus ea nuntiare iussi.] Humanam formam Angelos interdum sumere consueuisse, hoc neque ignorauit Rhode ancilla in Actis Apostolorum, quæ pulsantem ostium inopinato Petrum qui coniectus erat in carcerem, eius esse Angelum existimauit. pergit auctor.

Tum ego, nemo est, inquam, qui mihi credat, quod Angelus mecum locutus sit, aut me ista nuntiare mandauit: Non erit, inquit, ita; sed dabo signum quod facias coram eis, quo viso, nullam vltro dubitationem habebunt de his quæ ad eos mea iussione pertuleris. Proinde volo dicas Ratleico, ut exhibeat tibi duos cereos novos, qui nondum accensi fuissent, & vnum ex eis dextera, alterum sinistra tenens, sta coram altari; & cum omnia quæ tibi præcepi, narrando compleueris, dic eis qui hæc audiunt, ut in hoc credant vera, & ab Angelo Dei esse mandata, quæ dixisti, si hi cerei in manibus tuis, sine adhibitione ignis visibilis fuerint videntibus illis illuminati. Quo facto, scriptus est libellus, mihiq. allatus, & per me Regi oblatas, ab illoq. acceptus atque perlectus est. Idcirco visum est mihi inter cetera miracula libelli huius facere mentionem, quia per occasionem qua ille scribi iubebatur, contigit illa mirabilis & inusitata cereorum accensio, quam per merita beatorum Martyrum fieri debere, ipse qui eos illuminauit Angelus prænuntiauit.] hæc de his Einhardus.

Porro autem eiusmodi reuelationem per Angelum factam, Ludouico Imp. significandam, nequaquam ociose contigisse quis dixerit, sed ad anteuertenda mala illa, quæ eidem Imperatori euentura essent, & quidē maxima, quæ si omnibus diuinis monitis paruisset, euitare

A euitare facile potuisset: sed quod ea magna ex parte facere prætermisit, irruerunt ea in eum, quibus oppressus, vix tandem post multos labores atque dolores ex eis emergere concessum est.

At hic recitandus esset alius libellus, more maiorum tunc conscriptus de miraculis eorundem sanctorum Martyrum, qui hoc eodem anno, eodemq. tempore, quo degebat in palatio apud Ludouicum idem Einhardus, ipsi (ut idem testatur) oblatas est, in quo etiam plura miracula tunc edita describuntur, sed breuitatis causa prætermittimus, quæ tu pro arbitrio consulas; nos quod ad alia festinemus, quæ præteriri non possentur hic modo reddamus.

Ne quis enim putet pro reliquiarum Martyrum quantitate a Deo maiora vel minora fieri concedi miracula, sed potius secundum illud Gregorij superius recitatum, idē præstare leuem puluisculum & quælibet passionum signa, quod Martyrum corpora: duo hic sunt summatim conscripti recitandi libelli, quibus breuiter agitur de miraculis editis in locis illis, ad quæ eiusdem Einhardi concessione reliquiarum eorundem Martyrum sunt allata: qui eosdem libellos in quarto libro describens, ista præfatur: Alter libellus mihi oblatas est de monasterio S. Bauonis, quod situm est iuxta Scaldim in loco Ganda vocato, vbi idem amnis Legiæ flumini coniungitur, a fratribus ibidem Deo seruientibus, quorum rogatu reliquias memoratorum Christi Martyrum ad idem monasterium missi, in quo hæc per ordinem gesta reperta sunt.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vigesimo octauo, venerunt reliquiarum sanctorum Christi Martyrum Marcellini & Petri ad monasterium S. Bauonis die quarto Nonarum Iuliarum, feria sexta, Indictione sexta, tertia vero die, id est, Dominica proxima, quæ fuit tertio Non. Iul. quædam puella cæca nomine Hartlinda de villa quæ Fursenum appellatur, quam pater & mater testati sunt octo annis oculorum officio caruisse: cum ante altare super quod reliquiarum erant positæ, fuisset adducta, coram omnibus qui aderant, visum, Domino miserante, recepit.

Inde post dies octo, id est, quarto Idus Iulij adducta est alia puella similiter cæca nomine Helmrada de villa Magle nuncupata, cuius parentes de ea retulerunt, quod octaua die postquam baptizata fuit, subito cæcitate percussa sit. quæ & ipsa statim coram sacris Martyrum cineribus lumen quod iam dudum perdidit, Domino sibi reddente, recepit. Exin die tertia, quod fuit pridie Idus Iulij, venit illuc puella quædam curua nomine Blidrada de villa Boderetio, quæ pertinet ad monasterium S. Vedasti, quæ cum ante memoratas Sanctorum reliquias, pro restitutione salutis suæ Dominum Christum inuocasset, coram omnibus qui aderant, erecta est, & integrum corporis sui statum in momento temporis recipere meruit.

Postea vero duodecimo die Kalendarum Augustarum, femina quædam nomine Edela ancilla S. Amandi de villa, Baceroda vocata, quæ plurimis annis oculorum lumine caruisse dicebatur, ibidem fideliter orans, visum recepit. Eodem die seruus quidam S. Bauonis Eberaldus vocabulo de villa Millinio, qui & ipse per plures annos lumen cæli non vidit, cunctis qui aderant cernentibus, eodem loco diu desiderata luce donatus est. Ipsa quoque die duæ viduæ quæ plurimis annis cæcæ fuerant, ibidem illuminatæ sunt, quarum altera nomine Bliduuara de villa Atcinio, altera Ricberta vocata de villa Vuerminio fuisse narratur. Deinde post dies viginti quinque, id est, in festiuitate Assumptionis S. Mariæ, femina quædam vocabulo Angarishilda de villa Goiaco, coram sacris Martyrum reliquijs, omni populo cernente, & id quod euenerat, admirante, ita incuruata est, ut penitus se ad cælum videndum erigere non posset; eademq. sequenti die, id est, decimo septimo Kalendas Septembris in Ecclesia cum Euangelium legeretur, eodem populo teste, ita erecta atque in statum pristinum restituta est, ac si numquam per vllam corporis sui læsionem ad terram fuisset inclinata. Postea vero secunda & vigesima die mensis Septembris, id est, decimo Kalendas Octobris, homo quidam de pago Texandria ex villa quæ Appennia nominatur, vocabulo Liodolphus, qui propter sinistri cruris, & pedis imbecillitatem, duobus se baculis ad incedendum sustentabat: ita ibidem in conspectu populi perfecte curatus est, ut vltra iam ad ambulandum baculorum adminiculo non egeret.

Quarta vero die post patrionem huius miraculi, id est, septimo Kalendas Octobris, iuuenis quidam surdus & mutus, sinistra quoque manu contractus, nomine Hunuual-

a Einhard. lib. 3. cap. 14.

b Einhard. lib. 4. cap. 17. LIBELLVS MISSVS E MONASTERIO S. BAVONIS.

** Fursenum.*

duus

828. I. A
 dus de villa Ceruio nuncupata, cum ante sacras Martyrum reliquias venisset, atque ibi suppliciter orasset: statim per virtutem Christi, depulsis vniuersis quæ patiebatur incommodis, ita sanus effectus est, ac si numquam aut surdus, aut mutus, aut ex contractione neruorum in manu fuisset aliquo modo debilitatus. Sequenti die, hoc est, sexto Kalendas Octobris, femina quædam nomine Engilgarda, quæ per multos annos dira paralyfi tenebatur, eadem in basilica per merita beatorum Martyrum coram omni populo est curata; erat eadem ancilla pertinens ad Episcopium Tornacense, de villa quæ Vuerecundia nominatur. In crastinum vero, id est, quinto Kalendas Octobris, altera quædam femina nomine Ramburga de villa Bettingaheim simili passione in inferiore corporis sui parte valde debilitata, cunctis qui aderant videntibus coram iisdem Sanctorum reliquijs perfectam membrorum suorum firmitatem recepit, atque a morbo, quo per decem annos laborasse ferebatur, Deo volente, in momento temporis liberata est. B

* Schaltheim

Eadem die vir quidam cæcus nomine Germanus de villa *Schaltheim, quæ iuxta ostium Scaldis fluminis in maritima Frisonum regione posita est, cum ibi pro calamitate quam patiebatur Domini misericordiam & beatos Martyres inuocasset, diu negatum lumen cum lætitia accipere meruit. Quarta vero die postquam hoc signum, Domino volente contigit, id est, pridie Kalendas Octobris, quædam ancilla S. Bauonis, vocabulo Gundrada de villa Adingaheim, quæ tribus fere annis solè non viderat, vbi se coram altari ad adorandū prostrauerat, lumen quod amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorum largiente recepit.] hucusque libellus ex monasterio S. Bauonis, qui (vt dictum est) ad eundem Einhardum qui eas reliquias illuc miserat, redditus est. Sed missis alijs breuitatis causa (obruimur enim copia) ad postremum audiamus libellum illum ex monasterio S. Seruatij ad eundem Einhardum, qui easdem ipsi venerandas C

* Einhard. lib. 4. cap. 20.

LIBELLVS B
MONASTERIO
S. SERVATII.

Tertium quoque libellum detulerunt mihi fratres de monasterio S. Seruatij Confessoris, quod situm est in ripa Mosæ fluminis, in vico qui hodie Traiectus vocatur, & distat ab Aquensi palatio octo circiter leugas; estq. habitantium, & præcipue negotiatorum multitudine frequentissimus; cuius textus, si bene recolo, in hunc modum videtur esse compositus.

Aduentus sanctorum Christi Martyrum Marcellini & Petri ad vicum Traiectum contigit pridie Nonas Iunij. Nam ipso die venit ei obuiam de eodem vico immanis multitudo populi ad susceptionem illorum congregata, laudans & benedicens Deum super immensa atque incnarrabili misericordia sua, qua per tantos patronos populum inde credentem & confidentem visitare dignatus est. Cumq. in his laudibus & lætitia spiritali vsque ad basilicam beati Seruatij peruentum est, celebratisq. cum magna omnium gratulatione Missarum solemnij, & vniuersis ad sua reuersis, feretrum quo sacri cineres adducti sunt, a dextris altaris, iuxta cancellos collocatum est: totusq. ille dies cum ingenti eodē in vico consistentis populi exultatione atque iucunditate consummatus est. D

Cumq. ad vespertinum officium iuxta consuetudinem celebrandum eandem basilicam fuisset ingressi, aderat inter ceteros puer quidam nomine Berngisus, quem propinqui sui de pago Cundnasio ante paucos dies illuc venientes adduxerunt cæcum a natiuitate. Qui subito coram omnibus in pavementum cecidit, ibiq. aliquamdiu velut sopore depressus iacuit, moxq. apertis oculis lucem quam numquam ante vidit, Christo Domino per merita Sanctorum suorum donante, conspexit.] Hic tu Nouator Hagiomache longe maiori cæcitate percussus, quia videre non vis, audi saltem testimonium illud cæci nati a Christo illuminati, dicentis: b A sæculo non est auditum, quia quis aperuerit oculos cæci nati: Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quicquam.] An & tu, vt tui compares Iudæi, dices: In peccatis natus es totus, & doces nos? An & tu, vt illum Iudæi, eijcies hunc foras? sed suscipit eum Christus, & velis, nolis, ob oculos tuos ponet, vt te iudicet. sed reliqua prosequamur. E

CAECVS NATVS ILLVMINATVS.

b Ioan. 9.

Exin quinta die, id est, sexto Idus Iunij, homo quidam cognomento Hildimar, qui surdus erat & mutus, coram eisdem sacris Sanctorum reliquijs & auditum pariter & loquelam per virtutem Christi recepit. Eodem quoque die puella quædam de familia S. Lamberti nomine Adallinda, quæ non solum surda & muta, sed etiam cæca, totoq. corpore tam miserabili modo ex neruorum contractione erat complicata, vt genua petori iungerentur, iuxta sacras Martyrum reliquias a suis posita, & visum & auditum, loque-

SVRDA ET MUTA ET CAECA SANATVR.

A loquelam etiam, omniumq. membrorum rectitudinem ac salutem coram omnibus qui aderant, mirabili celeritate, diuino munere consecuta est. Postridie vero, id est, quinto Idus Iunij, quidam seruus regius nomine Berohadus de villa Cresciaco in dextera corporis sui parte per totum ex neruorum contractione debilitatus & inutilis factus, dum ante memoratas Sanctorum reliquias venisset, statim erectus, & sanitati quam desiderabat, sine mora est redditus. Similiter & puella quædam de vico Traiecto, vocabulo Theothildis, cuius dextera manus erat simili contractione in tantum complicata atque distorta, vt ad omnem vsu esset inutilis, hac eadem die ante easdem Sanctorum reliquias pari modo curata est.

Quibus visis, populus in basilica congregatus, coepit præ nimia exultatione ac lætitia in hymnis & litanij, sublati in altum vocibus, laudes Domino decantare. Cum subito intrauit puer quidam surdus, atque in medio plebis multitudine stupefactus & attonito similis constitit; ac deinde cum ante altare Saluatoris, quod in medio Ecclesie positum est, peruenisset, erumpente protinus de naribus eius sanguine, quo diu priuatus fuerat, auditus officio donatus est. In crastinum autem, id est, quarto Idus Iunij, visum est nobis, vt feretrum, quod sacros cineres Martyrum continebat, altius eleuari deberet, ad hoc videlicet, vt aliquanto eminentius esset quam altare cui appositum erat, & facilius ab accedentibus cerni potuisset. Idq. nobis facientibus, & inter faciendum litanias cum Dei laude canentibus, puella quædam de familia S. Seruatij a natiuitate sua pedibus ex contractione distortis, manibus etiam ex neruorum distensione dissolutis, insuper & muta, quam paulo ante in basilicam detulerant, & coram feretro posuerant, subito sanitati est reddita, ita vt eadem hora, & loqui & incedere & manibus ad omnia necessaria perfecte vti potuerit. Femina quædam de ipso vico Traiecto, cum haberet ancillam cæcam nomine Adalgardam, ingressa basilicam tradidit eam sanctis Martyribus Marcellino & Petro, vt per eorum suffragia visum recipere mereretur: quæ cum post peractum vespertinale officium in eadem Ecclesia substitisset, subito velut ab aliquo impulsam, in pavementum cecidit, atque ibi diu volutata, tandem cum ingenti circumstantis populi stupore atque admiratione, clare videns, surrexit. Contigit hoc Idibus Iunij ad vesperum, ipso noctis incipiente crepusculo. INSIGNE MIRACVLVM.

Homo quidam de prouincia Burgundia ex territorio Gennauensi nomine Theotgarius ea passione laborans, quam medici Græco vocabulo spasmon appellant, (Latine autem ab assidua membrorum agitatione, tremulosa non incongrue vocari potest,) venit in basilicam, atque in media populi turba, quæ ad audienda Missarum solemnia (vt in die Dominico moris est) fuerat congregata constitit. Cumq. post recitatam Euangelij lectionem Christianæ credulitatis Symbolum recitaretur, tremulosus ille subito ad terram corruit, & dum diuinum officium peragitur, pene immobilis ac mortuo quam uenti similior iacuit, multoq. ex naribus eius sanguine manante, post completum sacrum officium, cum magna inspectantis populi admiratione, sanus ac sine vlla trepidatione surrexit. Factum est hoc miraculum decimo octauo Kalendas Iulij, die Dominico, sicut superius comprehensum est. Quarta autem feria, id est, decimo quinto Kalendas Iulij puer quidam nomine Folcardus de monasterio quod Meldradium vocatur, qui erat cruribus ac pedibus miserabili contractione distortus, eodem in loco coram omni populo curatus est.

Vndecimo Kalendas Iulij venit quidam homo ad Ecclesiam, & inter ceteros intrauit, cuius dextera manus simul cum brachio modo mirabili mouebatur in gyrum, ac si molam vertere deberet; idq. incessanter agebat. Is dicebat, ob hoc sibi hanc inquietudinem accidisse, quia die Dominica contra vetitum moleret, & iam annum integrum euolutum esse, ex quo huiusmodi poena mulctatus est: qui cum ad sacras Martyrum reliquias appropriasset, ibiq. fideliter eos inuocasset, molaris illa commotio subitanea quiete sopita est. Hic homo de monasterio Scotorum, quod Fossæ vocatur, se venisse, Douthiumq. appellari dicebat. In vigilia S. Ioannis Baptistæ, quæ est die nono Kalendarum Iuliarum, venit quidam vir Traiectum ad basilicam S. Seruatij, qui se de ciuitate Tornaco esse fatebatur. Is, vt ipse aiebat, fuit ab infantia surdus & mutus, ductusq. a suis ad S. Sebastianum, coepit ibi & audire & loqui, sed ineffaciter, quoniam verba vix intelligebantur; ipse quoque cum alij ad eum loquerentur, tenuitatem auditus sui dissimulare non poterat. Qui vbi ad matutinum officium venit, coram sacris reliquijs pro-

cumbens obdormiuit: nec multo post, velut aliquo excitante euigilans; quis os suum **A** pugno percussisset, a circumstantibus perquisiuit: cui cum omnes neminem hoc fecisse, respondissent, surrexit, eademq. hora sanus factus, perfecte sine vlllo impedimento, & audiuit, & locutus est. Eadem die dum sacra Missarum solemnities celebrantur, femina quædam nomine Adallinda, duos cereos ad lumen in Ecclesia faciendum detulit, quorum vnum dextera manu cuidam ex custodibus, vt accenderetur, porrexit; alium autem interim quasi de illo postea illuminandum, manu sinistra retinuit. Sed mirū in modum dum custos sibi datum accendit, ille qui in manu femine remansit, cunctis cernentibus diuinitus accensus est.

Monasterium sanctimonialium, Eike vocabulo, situm super Mosam fluuium est, in quo quædam Deo sacrata nomine Saliga toto corpore, excepto dextro brachio, diro **B** paralytis morbo dissoluta iacebat. Huic per quietem quidam ex vicinis suis adstitisse, ac tali sermone eam compellasse visus est, vt diceret: Quid agis? Cui cum illa non aliud quam se in lecto suo quiescere, respondisset. Audistine, inquit, aliquid de Sanctis qui in Traiecto ad S. Seruatium venerunt? Cui cum nihil de his se audisse respondisset: Surge, ait, velociter, atque illuc properanter venire contende: nam ibi es omnium membrorum tuorum receptura sanitatem. Sed cum expergefata nihil de his facere curasset, iterum sequenti nocte ab eodem simili modo est admonita, vt Traiectum **C** pergeret. Illa autem vt prius sprete monentis voce, quo iubebatur distulit proficisci. Tertia vero nocte vidit eundem sibi adstare, & cum quadam seueritate, cur monita sua contempsisset, interrogare, baculoque, quem tunc manu tenere videbatur, latus eius percutere, atque vt Traiectum velociter pergeret, imperare. Nec illa iam austeritatis visionis auctoritati resistere, accitis ad se propinquis & amicis, Traiectum vt sibi **C** iussum erat, deducitur, & in basilica beati Seruatij, iuxta sacros Martyrum cineres collocatur. Cumq. ibi promissæ sanitatis præstolaretur euentum, quinto demum die postquā illuc venerat, cum magna omnium admiratione, totius corporis sui recipere meruit sanitatem.] hucusque libellus Traiecto ex S. Seruatij monasterio ad Einhardum missus.

At rependit Traiectensis Ecclesia Romanæ Ecclesiæ pro sacris pignoribus Sanctorum duorum Martyrum acceptis ab Einhardo, ad eandem mittendo S. Seruatij mentum, & alias S. Lamberti eiusdem Ecclesiæ Episcopi & Martyris sacras reliquias, quæ hætenus in basilica S. Petri Romæ seruantur, atque digno honore coluntur.

Cur autē tanta ista miracula adeo numerosa, tanti ponderis, & quæ videantur omnem mensurā excedere? Haud enim quis dixerit quod frustra ista Deus, qui omnia in pondere, numero, atque mensura disposuit. Sed sicut olim^a Ioseph ad venturam famem pellendam, **D** horrea impleuit Aegypti: ita plane mensuram bonam, confertam, coagitatam, & superfluentem intulit in Ecclesias Germanorum ex signis editis e sanctorum Martyrum reliquijs, quod venturas præuiderat has quas modo patiuntur hærefes, quibus Sanctorum cultus penitus auferretur, & sacrosanctæ ipsorum reliquiæ contemptui, atque despectui haberentur. Petant igitur qui sapiunt antiqua Patrum cellaria, referent repleta ab eis frugibus horrea, hisq. vescantur, quibus alantur cibis ad vitam æternam, abstinentes omnino a venenatis edulijs hæreticorum, Paulo^b clamante: Ne tetigeritis, neque gustaueritis, neque contrectaueritis: quæ sunt omnia ad interitum ipso vsu secundum præcepta & doctrinas hominum.] sed coeptam prosequamur historiam.

Accidit inter hæc mirandum quoddam præter omnem expectationem, cum Deo extorquente, pessimus dæmon peccatorum suorum redarguit Francos, quorum causā, tot **E** illi mala, Deo vlciscente, iugiter pati solerent, frugum penuriam, pestemq. hominum & animalium, & alia multa. Ad quæ auertenda, hoc eodem anno, vt dicitur, inuigilare coepit pietas Imperatoris, triduanum ieiunium in populo indicendo, cuius etiam admonitionem, vbiq. per Gallias secuta est Episcopale studium & vigilantia, in emendatione morum. Sed quæ de dæmone idem qui supra Einhardus habeat^c videamus: Sub idem, inquit, ferme tempus cū Ratleicus a nobis ad basilicā Martyrum regressus est, allatus est nobis inde alter libellus, continens verba, & ratiocinationem cuiusdam dæmonis, qui se Viggonem nominauit, quæ facta est ab eo coram multis testibus ante altare, iuxta quod sacri Martyrum cineres repositi sunt, ad interrogationem presbyteri, qui exorcismum super energumenam etiam legerat. Quod hoc modo contigisse narratur.

A Prædium est in pago Hitahgouue vocabulo Hecgstar, pertinens ad monasterium S. Nazarij, de quo puella quædam annorum circiter sedecim ab eodem erratico spiritu possessa, ad basilicam Martyrum a parentibus suis adducta est. Quæ cum ante tumbam sacra corpora continentem venisset, & presbyter super caput eius exorcismum secundum consuetudinem perlegisset, ac deinde dæmonem qualiter & quando in eam fuisset ingressus, percontari coepisset: non barbarica lingua, quam solam puella nouerat, sed Romana locutione presbytero respondit. Cumq. presbyter miraretur, atque interrogaret, vnde illi Latine linguæ notitia, cum parentes eius qui ibi præsentibus adstabant, huiusmodi sermonem penitus ignorarent: Parentes, inquit, meos numquam vidisti. Tum presbyter. Tu ergo, inquit, vnde es si isti non sunt parentes tui? Et dæmon per puellam: Ego, ait, sum satelles & discipulus satanæ, & multo iam tempore apud inferos ianitor fui. Sed modo per annos aliquot cum socijs meis vndecim Regnum Francorum vastavi, frumentum & vinum & omnes alias fruges quæ ad vsum hominum de terra nascuntur, iuxta quod iussi eramus, enecando deleuimus, pecora morbis interfecimus, luem ac pestilentiam in ipsos homines immisimus; omnes quoque aduersitates & cuncta mala, quæ iam diu pro meritis suis patiuntur, nobis facientibus atque ingerentibus, eis acciderunt.

Hic cum presbyter ab eo quæreret, quam de causa eis fuisset huiusmodi concessa potestas: Propter malitiam, inquit, populi huius, & multimodas iniquitates eorum qui super eum constituti sunt, qui munera & non iustitiam diligunt: qui plus hominem quam Deum metuunt; qui pauperes opprimunt, viduas & pupillos ad se vociferantes audire nolunt, nulli iustitiam nisi mercanti faciunt. Propter hæc sunt & alia multa, atque innumerabilia, quæ tam ab ipso populo, quam a rectoribus eius quotidie committuntur, vt sunt periuria, ebrietates, adulteria, homicidia, furta, rapinæ, quæ nemo fieri prohibet, & cum facta fuerint non est qui vendicet; potentiores quiq. turpibus lucris inferuiunt, & loco superiore, quem propter regendos inferiores acceperunt, ad superbiam & vanam gloriam abutuntur: odium & inuidiam non tam inter extraneos quam inter propinquos & affinitate coniunctos exercent; amicus amico non credit, frater fratrem odit, pater filium non diligit: rari sunt qui fideliter ac deuote decimas dent, rariores qui elemosynas faciunt; & hoc ideo quia quicquid Deo vel pauperibus dare iubentur, id sibi perire arbitrantur: iniquas mensuras & iniusta pondera contra Dei præceptum habere non verentur, fraude se alterutrum circumueniunt, falsa testimonia dicere non erubescunt, dies Dominicos ac feriatos non custodiunt, sed in his ac si in ceteris prout voluntas eorum tulerit, operantur. Præter hæc alia sunt multa, quæ Deus aut præcepit hominibus vt facerent, aut prohibuit, ne facerent: quia populus hic per contumaciam mandatis eius inobediens effectus est, permixti, immo iussi sumus ea facere in rebus humanis quæ superius enumeravi, vt perfidiæ suæ poenas luant: sunt enim perfidi atque mendaces, cum hoc seruare non curant, quod in baptismo promiserunt. Hæc omnia dæmon per os barbaræ puellæ Latine locutus est.

Et cum presbyter imperando vigere coepisset, vt exiret: Exibo, inquit, non propter tuum imperium, sed propter Sanctorum potestatem, qui me in illa diutius permanere non permittunt. His dictis, puellam in pavementum proiecit, atque ibi aliquantulum velut dormientem, prono corpore iacere fecit. Post paululum vero, illo recedente, quasi de somno euigilans, per virtutem Christi, & merita beatorum Martyrum puella, cunctis qui aderant cernentibus atque mirantibus, sana surrexit: nec post exactum a se dæmonem Latine loqui potuit, vt palam posset intelligi, non illam per se, sed dæmonium per os eius fuisse locutum. Heu proh dolor, ad quantas miseras tempora nostra sunt deuoluta, in quibus non boni homines, sed mali dæmones doctores sunt, & incentores vitiorum, ac persuasores criminum de nostra nos correctione commonent!] hætenus de his Einhardus.

Quæ quidem tunc omnium ore vulgata, Imperatoris quoque aures penetrarunt. Qui ex serpentis veneno antidotum præparare in salutem totius populi sapienter instituit, scilicet vt ad expianda peccata vrgentia totus esset. Primumq. omnium (vt dictum est) per vniuersum Regnum publicum indixit triduanum ieiunium, atque preces, addiditq. etiam, vt ad correctionem morum deprauatorum, quatuor iuberet diuersis in locis per

DE ARREPTI-
TIA MIRAN-
DA.DIABOLVS IN
ENERGUMEN-
NA REDAR-
GVIT SCELE-
RA PECCAN-
TIVM.PELLITVR
DAEMON VIR-
TVTIB SAN-
CTORVM.IM HODIUM
MIVICAMCVR DEVS
TOT SIGNA.

a Genes. 41.

b Coloss. 2.

c Einhard. lib.
3. cap. 13.

Gallias celebrari Concilia. Est de his eiusdem Imperatoris edictum, hoc ipso anno pariter promulgatum, quo deplorantur eadem immixtae caelitus clades, quod hic describere operæpretium existimamus. sic enim se habet.

*a Extrat ante
Cōcil. Parisien.
sub Ludou. 10.
3. Concil.*

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus, & Lotharius, diuina ordinante prouidentia, Imperatores Augusti omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris.

EDICTVM
IMP. LVDVICI
DE EXPIA
TIONE PECCA
TORVM FA
CIENDA.

Recordari vos credimus, qualiter hoc anno, consilio sacerdotum & aliorum fidelium nostrorum, generale ieiunium per totum Regnum nostrum celebrare iussimus, Deumque tota deuotione deprecari, ut nobis propitiari, & in quibus illum maxime offenderimus nobis manifestare, & correctionem nostram necessariam, tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus siquidem tempore congruo placitum nostrum generale habere, & in eodem de communi correctione agere; & ita, Deo miserente, fieret, nisi commotio inimicorum, sicut nostis, præpedisset. Sed quia tum fieri non potuit iuxta voluntatem nostram, visum nobis fuit præfens placitum cum aliquibus nostris habere, & in eo de his quæ propter prædictum impedimentum remanserunt, qualiter ad effectum peruenirent, Domino adiuuante, considerare. Quapropter nosse volumus solertiam vestram, quod in isto præfenti placito cum fidelibus nostris considerauimus, ut primo omnium Archiepiscopi cum suis suffraganeis in locis congruis tempore opportuno conuenirent, & ibi tam de sua quam de omnium nostrum correctione & emendatione, secundum diuinam auctoritatem quærendo inuenirent, & nobis atque fidelibus nostris secundum ministerium sibi commissum annuntiarent.

CLADES OB
PECCATA
A DEO IM
MISSAE.

Quis enim non sentiat, Deum nostris prauissimis actibus esse offensum, & ad iracundiam prouocatum, cum videat tot annis, multifarijsque flagellis iram illius in Regno nobis ab eo commisso desæuire? videlicet in fame continua, in mortalitate animalium, in pestilentia hominum, in sterilitate pene omnium frugum, & (ut ita dixerim) diuersissimis morborum cladibus, atque ingentibus penurijs populum istius Regni miserabiliter vexatum & afflictum, atque omni abundantia rerum quodammodo exinanitum. Nec illud etiam dubitamus, ex iusta vindicta illius euenire, quod sæpe scandala per tyrannos in hoc Regno exurgunt, quod pacem populi Christiani, & vnitatem Imperij sua prauitate nituntur scindere. Nam & illud nihilominus peccatis nostris deputandum est, quod inimici Christi nominis præterito anno in hoc Regnum ingressi, deprædationes, incendia Ecclesiarum, & captiuationes Christianorum, interfectiones seruorum Dei audenter & impune, immo crudeliter fecerunt.

b Sap. 5.

c Isa. 28.

DE CORRE
CTIONE PEC
CATORVM.

Agitur siquidem iusto iudicio Dei, ut qui in cunctis delinquimus, interius simul & exterius flagellemur. Beneficij quippe Dei euidenter existimus ingrati; quoniam his non ad voluntatem Dei, sed ad libitum nostrum carnalem uti inuenimur; & idcirco merito creaturæ Dei nobis diuinitus concessæ, pro Deo contra nos ingratos pugnant, iuxta illud: *b* Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Verum quia tot malis vexamur atque percutimur: ad eum a quo percutimur toto corde, dignum necessariumque est, ut reuertamur, quatenus illud propheticum in nobis impleatur, quo dicitur: *c* Sola vexatio intellectum dabit auditui. Sed quia pius & clemens Dominus sic ipsum flagellum moderatur, & non ad interitum, sed potius ad correctionem nostram inferre videatur: debemus in conspectu eius veraciter humiliari, & faciem illius in confessione præuenire, eiusque pietatem pronis mentibus exorare; ut qui fecit nos iustissima dispensatione flagella sentire, faciat nobis peccata nostra, pro quibus ab eo flagellamur, cognoscere: & in quibus maxime illum offendimus, & iram illius prouocauimus, manifestius intelligere; ut post, eo miserante, praua deserendo & corrigendo, bona etiam sectando, & tota cum deuotione exequendo valeamus per spiritum humilitatis & animam contritam, sacrificium Deo debitum offerre, iramque illius indignationis euadere, & per dignam congruamque correctionem, & bonorum operum exhibitionem, gratiam eius propitiationis licet indigni promereri.

SEIPSVM PRI
MVM ACCV
SAT IMP.

At quia nos magis in hoc peccasse cognoscimus, qui forma salutis omnibus esse debuiamus, & omnium curam gerere, & per auctoritatem Imperialem prauorum acta tantum accrescerent, corrigere: cupimus Domino nobis propitio in conspectu pietatis illius per dignam satisfactionem veniam adipisci, & per saluberrimam correctionem, & per

& per bonum studium, quod nostra desidia & ignorantia hactenus neglectum est, consultu fidelium, tempore opportuno (quantum in nobis est) studiosissime emendare, & nostram in hoc voluntatem omnibus manifestam facere. Quapropter statuimus atque decreuimus cum consultu sacerdotum, ceterorumque fidelium nostrorum huius rei gratia, ob placandum scilicet contra nos, nobisque subiectos Domini furorem, conuentus eorundem Episcoporum in quatuor Imperij nostri locis congruentissime fieri.

Primo scilicet in Moguntiacensi vrbe, vbi conueniant Metropolitanus Autgarius, Authaldus, Hetto, Bernuinus cum suffraganeis suis.

Secundo quoque in Parisiorum vrbe, vbi futurus Antistes Senonicus, & Ebbo, Ragnoardus, & Landranus Metropolitanus cum suffraganeis suis conueniant.

Tertio vero apud Lugdunum, vbi Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agoricus cum suffraganeis suis similiter conueniant.

Quarto etiam apud Tolosanam urbem, quo simul conueniant, Hotho, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulfus cum suffraganeis suis.

In quibus conuentibus tractare, quærere, & cum Dei adiutorio inuenire debent de causis ad religionem Christianam & eorum curam pertinentibus: quid a Principibus, reliquoque populo; vel ita, ut diuina auctoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte vel toto dimissum sit, ut non teneatur. Deinde quid in ipsorum qui pastores populi constituti sunt, moribus, conuersatione, & actibus inueniri possit, quod diuinæ regulæ atque auctoritati non concordet, simulque inueniant, quæ occasiones in utroque ordine id effecerint, ut a recto tramite deuiatum sit. Et quicquid de his causis inuentum fuerit, tam solerti cura custodiatur, ut nullatenus ad aliorum notitiam peruenire permittant ante tempus constitutum. Et ideo vnus Notarius inter omnes eligatur, qui quod ipsi inuenierint, describat, & ipse sub iuramento constrictus ea quæ inuenta atque digesta fuerint, diligenter, fideliterque conseruet.] hucusque Constitutio Ludouici, præfixa Concilio Parisiensi, cuius est admonitione collectum.

Quam quidem hoc anno ab eodem Imperatore datam esse, Parisiensis Acta Concilij, petitione Imperatoris anno sequenti celebrati significant, in quibus huius edicti mentio habetur expressa. Sed ex his quæ in eodem scripto leguntur, id ipsum æque certum redditur: Dum enim ibi dicitur, anno præterito inimicos fines inuasisse Francorum Regni, & mala innumerabilia perpetrasse: id quidem factum fuisse per Bulgaros, Francorum Annales significant. Cuius rei causa hoc ipso anno in conuentu habito mense Februarij Aquisgrani Baldreus Dux Foroiulienensis, quod eius ignauia Bulgari inuasissent, vastassentque regiones ad Imperium Orientale spectantes, pulsus est Ducatu, cuius potestas inter quatuor fuit diuisa consortes. Sed & quod in eodem edicto est querela Imperatoris de exurgentibus in Regno Francorum tyrannis: alluisse visus est ad Aizonem, qui haud pridem ab Imperatore deficiens cum fratre, Sarracenorum copijs, quibus inhæsit, plurima intulit damna populis sub Francorum dominio constitutis; hæcque per totum biennium vsque ad præsentem diem, cum & hoc ipso anno in eodem publico Aquisgrani conuentu duces qui aduersus eos missi fuerant, quod rem socorditer peregissent, in ordinem ignominiose redacti sunt. Hæc sunt clades huius temporis, præter penurias & mortalitates, quæ in eadem Constitutione idem Ludouicus deplorans, per poenitentiam morumque correctionem emendare curauit. Quæ autem acta sint per Episcopos, suo loco, anno sequenti dicentur.

Hoc eodem anno, Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus Confessor cum aget in exilio annum decimumquartum, ex hac vita post plures ex longa persecutione contextas coronas ad Deum feliciter migrat. Testatur id Theophanes in oratione de eius exilio habita, vbi lugens miserandum statum Constantinopolitanæ Ecclesiæ sub Imperatoribus Iconoclastis, tribusque Patriarchis Constantinopolitanis itidem hæreticis Iconoclastis hæc subiicit: Ista quidem mali dominatio grauissimas calamitates inuexit, & cuncta permiscuit atque turbauit, non exiguo aut breui temporis interuallo Imperatoris robore munita, sed triginta prope annorum spacio, quorum cum quatuordecim in exilio diuinus pater Nicephorus transegisset, ab hac mortali vita migravit ad immortalem, & sepultus est iuxta templum sancti Martyris Theodori in monasterio, quod ipse a fundamentis construxerat. In hoc enim cum esset multatus exilio, piam & sanctam vitam traduxit, & virtutum studio mentem suam excoluit, atque expurgauit, seq. purum Dei,

DE QVATVOR
CONCILIIS CE
LEBRANDIS.

DE TEMPORE
PROMVLGATI
IMP. EDICTI.

NICEPHORI
EPISC. CON
STANTINOP.
OBITVS.

rerumq. diuinarum exemplum exhibuit, cum similis esset Angelorum & simul tum monasticæ, tum pontificæ vitæ dignitatem virtutibus suis exornauit. Jh. ctenus de obitu: De translatione vero facta corporis eius summo cum honore Constantiopolim per S. Methodium Patriarcham, suo loco dicturi sumus. Porro eius nota omnibus tam Orientalibus quam Occidentalibus sanctitas effecit, vt vbi que locorum Ecclesiæ Catholicæ eius nomen receptum fuerit in tabulas Ecclesiasticas inter sanctos Confessores annua die perpetuo celebrandum tertio Idus Martij apud Latinos, apud Græcos autem secunda Iunij.

A NNO qui sequitur Christi octingentesimo vndetrigesimo, Indictione septima, Gregorius Papa vbi structura nobilitasset Titulum S. Marci, cuius presbyter fuerat, intulit in eum corpus S. Hermetis Martyris. Porro eiusdem Martyris articulus translatus in Gallias, insigniter est miraculis illustratus. Rem gestam Einhardus^a qui præfens fuit, describit, qui ait: Gregorius Romanæ Urbis Episcopus, qui Eugenio simulq. Valentino in Pontificatus honore successit, cum Titulum S. Marci Euangelistæ, in quo presbyter fuerat, ampliare, & in eo monasterium vellet extruere, quæsiuit per cœmeteria & Ecclesias longe ab Vrbe constitutas, sicubi sanctorum Martyrum corpora posset inuenire, inuentaque, Titulo quem opere magnifico extruxerat, curauit inferre.

Casu igitur factum est, vt eo tempore, quo sepulchrum beatissimi Hermetis erat apertum, & sacrum illius corpus inde fuerat sublaturus, vnus ex nostris, qui eodem anno supplicandi gratia (vt moris est pœnitentibus) Romam venerat, congregatæ ad basilicam Martyris multitudini cum ceteris peregrinis interesset. Is negotio quod agebatur, diligenter inspecto, spem adipiscendarum memorati Martyris reliquiarum, licet corde simplici, non tamen sine causa concepit. Et Deusdonam diaconum, cuius in primo libro crebram fecimus mentionem, adiens, obnixè rogauit, vt ex his quantulumcumque a custodibus loci acciperet, mihiq. deferendum sibi præstaret. Qui confestim precibus eius annuens, id se sine mora facturum pollicetur, datoq. custodibus pretio, non solum Hermetis, sed etiam sanctorum Proti & Hyacinthi, quorum in eadem basilica corpora erant posita, reliquias accepit. Et illas quidem per quemdam familiarem suum, cui Sabbatino cognomen erat, simulq. & nostrum, qui ei vt hoc faceret, persuasit, mittere curauit: quod autem de corpore beati Hermetis potuit adipisci, ipse ad nos veniens, pro ingenti munere detulit. Cum autem de aduentu reliquiarum sanctorum Proti & Hyacinthi nobis esset indicatum, obuiam illis processimus, easq. vt par erat, honorifice suscipientes, atque basilicæ cum hymnis & orationibus inferentes propter corpora beatorum Marcellini & Petri cum feretro quo venerant collocauimus, &c.] Subijcit Einhardus curationem energumænæ factam per sanctos Martyres Protum atque Hyacinthum, necnon feminæ Coloniensis claudæ redditam per sanctum Martyrem Hermetem sanitatem, de cuius reliquiarum aduentu sic narrare pergit^b historiam.

Interim circa medium fere mensem Augustum Deusdona diaconus, cuius in primo huius operis libro fecimus mentionem, Roma veniens, vnum articulum digiti B. Hermetis Martyris pro magno nobis munere detulit: quem accipientes capsula reconditum in superiori parte basilicæ super ipsum occidentalem Ecclesiæ introitum collocauimus. At femina, quæ, vt dixi, visione diuinitus monita illuc venerat, & duobus iam exactis mensibus, nihil promissæ opis sibi aduenisse cernebat, delusam se vano somnio existimans, reditum in patriam meditari cœpit. Statuitq. cum negociatoribus, qui se reducerent, vt proxima Dominica, quæ quinto Kalendarum Septembrium die, simul cum anniuersaria sancti Hermetis solemnitate erat futura, nauem eorum in regionem suam reuersura conscenderet: iamq. instante nocte, quæ diem profectiois conditum erat sine dubio præcessura, cum nos secundum consuetudinem completo nocturnali officio, ad quiescendum fuisset ingressi, ceteris exeuntibus, femina illa introire volens, in ipso limine confedit, ibique coram omnibus stupore quodam oppressa parumper obticuit. At deinde

A erumpente ex omnibus pedum vnguibus aliquanto sanguine, ad se reuersa, manum circumstantibus porrexit, erectaq. in pedes, ad sepulchrum Martyrum ambulare cœpit. Quo cum peruenisset, ad orationem coram altari prosternitur, ibiq. tamdiu iacuit, quoadusque hymnus, quem exultantium simul atque mirantium multitudo Deum laudans deuotissime canebat, compleretur. quo finito, sana surrexit, sed in patriam ulterius redire noluit. Merito igitur miraculum beato Hermeti adscribitur, cuius die natalitio, & sub cuius reliquijs gestum esse constat, &c.] hæc de curatione mulieris quæ diuturna neruorum solutione a renibus deorsum in tantum erat debilitata, vt negato sibi crurum ac pedum officio, non aliter quam sedens manibus in terra positis innitens, seq. hoc modo promouens, vsu ambulandi explere potuerat.

B Sed ad Gregorium Pontificem reuertamur, qui eundem Titulum S. Marci, in quem transtulit corpus S. Hermetis Martyris, vbi eum restituens nobilibus structuris auxisset, etiam ornamentis insigniter locupletauit. De his enim agens Anastasius Bibliothecarius, qui hoc ipso sæculo floruit, eademq. videbat, hoc ait: His igitur perfectis operibus, ad alia repente venerabilis Pontifex animum & mentem conuertens, Ecclesiam beati Marci Confessoris atque Pontificis, quam tempore sacerdotij sui regendam susceperat, & vsquequo ad Pontificatus peruenit gratiam, in suo iure ac ditione permansit: quæ ob nimiam vetustatem crebro casura esse videbatur, cum omnipotentis Domini opitulatione a fundamentis prius eiecit, & postmodum nouis fabricis totam ad meliorem cultum, atque decorem perduxit: absidemq. ipsius prænominatæ basilicæ musuo aureis superinducto coloribus, cum summa populi gratulatione depinxit. Fecit vero facta tecta eius omnia noua, & quicquid in ea ante vile cognouerat, pretiosum postea esse maluit.

C Igitur consummatis omnibus, pro remedio, & futura retributione animæ suæ, obtulit in sæpe nominata Ecclesia futuris temporibus permanenda hæc: Regnum aureum vnū, quod vsque hodie super altare dependet, cum gemmis valde optimis, habens & in medio auream Crucem cum gemmis pariter pretiosis. Item gabathas ex auro purissimo tres, pendentes ante prænominatum altare, & gabathas interfaciles de argento, duodecim Angelorum opere constructas, & alias gabathas intextiles quinque cum pedibus suis. Item vbi supra obtulit thymiamateria aureo colore perfusa tria, canistra de argento duodecim, coronas argenteas maiores & minores octo, Cruces de argento tres, & vnaquæq. habet libram vnam, cerosstrata desuper argentea quatuor.

D Fecit & ciborium ad laudem & decorem Confessoris iam sæpius dicti de argento purissimo, pensans libras mille, altare quoque eiusdem argenteis similiter tabulis exornauit, cupiens pro rerum temporalium largitione æterna in cælo præmia adipisci. Prædictus vero venerabilis Pontifex obtulit vbi supra vestem de fundato vnam, habentem mucrones per circuitum: fecit & aliam vestem de holoferico vnam habentem in medio gemmas & mala aurea, & per circuitum zonam de chrysoclauo. Insuper obtulit idem sanctissimus Præsul vestem aliam de holoferico cum gryphis & vnicornibus. Vestem quoque aliam cum chrysoclauo per circuitum, habentem in medio Resurrectionem Domini nostri Iesu Christi; aliã quoque cum gryphis ex chrysoclauo per circuitum, habentem in medio Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi. Item aliam vestem de chrysoclauo, habentem in medio rosas de chrysoclauo quatuor, & Natiuitatem, atque Baptismum Domini nostri Iesu Christi. Obtulit etiam vestem aliam cum leonibus, habentem Resurrectionem Domini de chrysoclauo, vestes de fundato minores octo, quæ altari superponuntur, quæ per circuitum eiusdem Ecclesiæ esse noscuntur.

E Obtulit idem sanctissimus Pontifex vela alba serica quatuor, vnum habens vndique Tyriam in medio Crucem, & gammadias de chrysoclauo, aliud de stauraci habens in medio Crucem de holoferico, & gammadias de Tyrio, tertium & quartum similiter. Vela etiam de rodino quatuor, quæ sacrum altare circumdant, ex quibus vnum habet Crucem de chrysoclauo. Vela de fundato vigintifex & linea similiter quæ pendent per arcus Ecclesiæ, vela Alexandrina tria ante portas maiores pendentia, habentia leones & caballos, cortinam Alexandrinam vnam, & vela alia habentia mucrones de fundato, velum de octaplo vnum, vela alia de fundato octo, habentia per circuitum periclysin de Tyrio; vela alia de fundato quoque, habentia leones & periclysin de Tyrio, vela alia Alexandrina, ex quibus vnum habens rotas & rosas in medio, & aliud arbores & rosas, pendentia ante valuas ipsius Ecclesiæ, velum modicum de holoferico, habens in medio

BONA COLLA TA A GREG. PAPA ECCLESIAE S. MARCI.

RELIQVA ORNAMENTA COLLATA ECCLESIAE S. MARCI.

^a Einhard. lib. 4. c. 25. TITVLVS S. MARCI AMPLIATVR ET CORPORE S. HERMETIS AVGETVR.

RELIQVIAR S. HERMETIS PROTII ET HYACINTHI IN GALLIA TRANSLATAE.

^b Eod. lib. c. 26.

MIRACVLA PER S. HERMETEM.

hominem cum caballo, vela cum argento Hispanico quatuordecim, vela modica vbi supra de holoserico habens vnumquodque eorum anulos.

Hic diuina inspiratione protectus, obtulit iam dictæ Ecclesiæ aquæ manulum de argento vnum.] & inferius. Fecit ibidem patenam octogenam exauratam, habentem in medio vultum Domini nostri Iesu Christi, atque a duobus lateribus vultum beati Marci atque eiusdem Præfulis, pensantem libras tres, simili modo & calicem octogenum fundatum cum folijs exauratum ibidem obtulit, pensantem libras sex, scyphum quoque argenteum illic offerri curauit, pensantem libras sex: obtulit etiam ibi canistra ænea fundata tria, pensantia simul libras quatuordecim.] hæcenus Anastasius de collatis a Gregorio donis Ecclesiæ S. Marci.

Accidit autem, vt cum Sarraceni iam potiti Sicilia (vt superius dictum est) vniuersas Italiae oras infestarent classe piratica: iamq. adijcerent animum, vt vniuersa potirentur Italia: Gregorius Papa imminens malum anteuertere quibus valuit viribus festinauit.

Sicq. Ostia Tiberina iam vetustate moenibus collabentibus, eamdem ciuitatem nouis muris munire aggressus est, & veterem in nouam mutare, quam absolutam Gregoriopolim appellauit. rem gestam sic Anastasius Bibliothecarius narrat: Quoniam huius sanctissimi Patris temporibus, impia atque nefaria & Deo odibilis Agarenorum gens a finibus suis confurgens pene in omnes insulas, & omnium regiones terrarum circumiens, deprædationes hominum, & locorum desolationes atrociter faciebat, atque hæcenus facere nullatenus cessaret. De his quoque insolitis æque cauendis periculis misericordissimus Præful magnum habens timorem, ne populus a Deo sibi & beato Petro commissus Apostolo, qui in Portuensi vel Ostiensi ciuitatibus habitabat, a Sarracenis nefandissimis tribulationes, ac deprædationis sentiret iacturam, intimo trahens ex corde suspiria, cœpit prudenter inquirere, quomodo ciuitatem Ostiam adiuuare ac liberare potuisset.

In eius statim omnipotens Deus hoc dedit corde consilium, vt ciuitatē, si ibidem populum saluare vellet, a fundamentis construere debuisset: quoniam ea quæ priori tempore ædificata fuerat, longo quassata senio, nunc videretur esse diruta. Fecit autem iuxta quod ei fuerat diuinitus inspiratum, in prædicta ciuitate Ostiensi ciuitatem aliam a solo valde fortissimam, muris altioribus, portis simul ac seris & cataractis eam vndique præmuniuit, & desuper ad inimicos, si venirent, expugnandos, petrarias nobili arte composuit, & foris non longe ab ipsa muris ipsam ciuitatem altiori fossato præcinxit, ne facile muros ipsos conscendere valerent. Quando vero sæpe dicta ciuitas nouæ fabricæ initium meruit: ipse itidem sanctissimus Papa per se multis residens diebus partem quamdam murorum non modicam cum suis hominibus, quasi in sortem accipiens, a fundamentis erexit. De qua donec, Deo prosperante, dicta ciuitas ad legitimum totius fabricæ finem perducta est, multos exinde labores in suo sancto pectore & certamina indefinenter sustinuit. Cui etiam e nouo constructæ ciuitati, hoc etiam statuit in perpetuum permanendum, vt ab omnibus siue Romanis, siue alijs nationibus proprio nomine Gregoriopolis vocaretur, vt qui Dei auxilio & virtute munitus, pro populi & patriæ liberatione opus mirabili decore construxerit.]

Verum & eundem Gregorium eadem ex causa, vt basilicam S. Petri extra Urbem positam tutam redderet, iecisse fundamenta alterius nouæ ciuitatis, quæ postea a Leone qui perfecit, Leoniana est appellata, his verbis Sigebertus enarrat: Gregorius Papa dolens crebris Sarracenorum incurfionibus vexari & vastari suburbium Urbis Romanæ circa Ecclesiam beati Petri Apostolorum principis: intendit illic urbem nouam ædificare, ad quod consilio & auxilio Imperatoris animatus nouam fabricam coepit, sed non perfecit: Leo enim eius nomine quartus coeptum opus absoluit. hæc Sigebertus anno sequenti.

Hoc pariter anno ipsis Kalendis Octobris, Michael Balbus cum imperasset annos octo, menses nouem & dies septem, dysenteria morbo ex hac vita recessit, sepultus in Iustiniiani monumento ad Sanctos Apostolos, maledictionibus omnium pro panegyricis infamatus. Corrigendi autem Curopalata, Cedrenus, & alij (nisi potius sit virium librariorum) dum apud eos legitur, Michaelē imperasse annos nouem & menses octo, quod consistere nulla ratione potest ex ipsorum sententia, si ratio annorum prædecessoris & successoris habeatur.

Hic ipse Imperator, licet ipsius Imperij exordio exules sub Leone in sua quosque loca liberos

liberos reuocauerit (vt superius dictum est) visusq. sit æquiori fuisse in Orthodoxos animo, haud multo post (inquit Zonaras) animo suo declarato, Orthodoxos oppugnauit, ac præter multos alios crudeliter tractatos, etiam in sanctum Methodium grassatus, Euthymium Sardinum Archiepiscopum ob sanctarum imaginum cultum in exilium misit: deinde Methodium in Acrita conclusit, inclutum vero Euthymium filius eius Theophilus crudeliter flagris cæsum, in Martyrum numerum retulit. Copronymum in omnibus imitatus, & Iudæis addictus Sabbata ieiunari iubebat, resurrectionem mortuorum non credebat, eoq. futura bona fugillabat, & Prophetas irridebat, dæmones esse pernegabat, scortationem peccatum non iudicabat, iurandum sese Deum vniuersi moderationem monebat, Iudæ salutem ominabatur, inter Beatos eum annumerans. Pascha alieno celebrari tempore affirmabat.] ista Zonaras & Ioannes Curopalates, eademq. Cedrenus, qui & adijcit in Theophilo, ipsius Imperatoris edicto pariter esse sancitum, ne quis Sanctorum alicui imagini titulum, vt Sanctus vocaretur, adijceret, quasi hoc nomen vnus esset Dei, ita delirans in omnibus impius.

Exosculentur hunc cum alijs Nouatores suum Apostolum, eiusdem hæredes spiritus sicut dogmatis, & participes cum ipso cruciatus æterni. Sed quid amplius de bruto animali? Litteraturā (idem inquit) quoque adeo est auersatus, vt ne pueros quidem ea permiserit erudiri, ne vel vesania ipsius coarguendæ, atque refellendæ instrumenta alij inde peterent, vel disciplina adiuti cum oculorum ac linguæ velocitate in legendo vterentur, ipsi palmam huius rei præriperent. adeo enim in litteris componendis tardus erat & syllabis conficiendis, vt librum alius facilius perlegeret, quam ipse sui nominis elementa recenseret.] hæc ipse hic recenset veluti dignum nefandissimo homine epitaphium sepulchrale. De successore autem eius filio Theophilo subiicit ista Ioannes Curopalata.

Post Michaelis mortem filius eius Theophilus, qui ad virilem iam peruenerat ætatem, patrium excepit Imperium Octobri mense Indictione octaua; verbis, iustitiæ vehemens amator vocari studens, legumq. ciuiliū perfectus obseruator; sed reuera seipsum ab externis qui eum nolent custodiens, ne forte quis facinus in se aliquod auderet, hæc simulabat. Statim igitur a principio omnes qui cum patre in Leonis necem conspirauerant, e medio tollendos & cæde afficiendos curauit. Quare edictum proposuit, vt omnes quicumque ab Imperatore beneficium aliquod accepissent; & insuper quicumque Imperatoriæ cuiuscumque dignitatis fuissent participes effecti, in Magnauram, aut Pentapirgium cogerentur. Quod vt factum est, omnibus, vt iusserat, congregatis, quasi antea feritatem, veluti in tenebris occultasset, miti ac summissa voce ad eos qui simul coacti erant: Volebat (inquit) & in animo habebat parens meus, o popule & hæreditas, eos qui sibi auxilio fuissent, & pro obtinendo Imperio propugnationem suscepissent, multis beneficijs afficere, & alijs honoribus honestare: verum fato occupatus, me Imperij successorem, ne ingratus videretur ijs qui de se benemeriti essent, debitorem reliquit. Idcirco quilibet a multitudine separatus, seipsum aperte nobis ostendat, vt nos cognitos amicos, dignis eos præmijs remuneremur. His verbis decepti miseri, & a mente deducti, singuli quicumque Leonis cædi operam nauarant, seipsum indicabant.

Statim igitur Theophilus intra sagemam prædam habens, Prætori iubet, vt ciuili lege agat, hæc locutus: Age, o Prætor, a Deo & a nostra tranquillitate accepta iudicandi facultate, istis debita redde facinoribus præmia, non solum quia manus humano sanguine contaminarunt, sed etiam quia christum Domini intra altare occiderunt. Iis dictis, admirabile illud, primumq. consilium dissoluit, ac illi miseri a Prætoze comprehensi patriciarum pœnis affecti sunt. Theophilus autem nouercam quoque suam e regia domo eiectam in monasterium coegit redire, vbi primum capillos deposuerat; cum nihil ei iusiurandum profuisset, ad quod Senatū Michael adegerat. Hæc initio a Theophilo gesta sunt, haud indigna laudibus: nam profitens ille iustitiam, omnibus improbis terrori, bonis vero erat admirationi, illisq. improbos odisse & iustus videretur, hisq. valde grauis & austerus.] hæc Curopalata. Sed quomodo idem ex parente morbum Iconoclastiæ traxit, quo valde laborans Catholicos est persecutus, inferius suis locis dicendum erit.

Quod vero ad res gestas Ludouici Imperatoris pertinet: huius anni exordio, nempe Idibus Ianuarij data reperitur ab eo Constitutio, pro conseruatione & augmento rerum monasterij S. Germani Parisiensis, digna memoria, quæ sic se habet.

GREGOR. PA-
PA OSTIAM
CIVITATEM
MOENIBVS
MVNIT.

CIVITAS GRE-
GORIANA AD
OSTIA TIBE-
RINA.

CIVITAS AL-
LIA AEDIFI-
CARI COE-
PTA.

OBITU MI-
CHAELIS BAL-
BI IMP.

MICHAELIS
BALBI SCE-
LERA.

THEOPHILUS
IMPERATOR.

THEOPHILUS
IVSTITIÆ
CVLTOR VIDE
RI VULT.

Apud Aim. lib. 5. c. 10. in fi. CONSTITVTIO LVDOVICI IMPERATORIS.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Ludouicus & Lotharius diuina ordinante prouidentia Imperatores Augusti.

Si ea quæ fideles Imperij nostri pro statu & vtilitate Ecclesiarum ac seruorum Dei, fideliter & deuote ob Dei amorem in locis sibi commissis statuerunt, nostris confirmamus edictis: hoc nobis proculdubio ad æternam beatitudinem & totius Regni a Deo nobis commissi tutelam, mansurum esse credimus, & retributorem Dominum in futuro habere confidimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris, presentibus scilicet & futuris, quia vir venerabilis Hilduinus monasterij S. Vincentij ac S. Germani Abbatis, nec non sacri Palatij nostri Archicapellani nostræ suggestit serenitati, quod pro Dei omnipotentis amore, & futuræ eiusdem congregationis cauendo periculo, ne aliqua successorum suorum negligentia aut prauitate ordo futuris temporibus perturbetur monasticus, stipendia eorum quæ annuatim in cibo & potu accipere debeant, nec non & quasdam villas specialiter necessitatibus illorum deseruiendas constituit ac deputasset, atque per litterarum secretarium, & largitionis suæ chartam, sua, aliorumq. bonorum hominum manibus roboratam, eis concessisset, ac delegasset, quatenus nulla occasione nec reipublicæ seruitio quisquam ex successoribus suis impedimentum in futuro inferre posset, pro quo a via rectitudinis & obseruatione regulari aberrare necesse esset, sed deputatis sibi rebus, & stipendijs contenti, absque necessitate & inopia regularem normam tenere, & sine præuaricatione (quanta humana finit fragilitas) obseruare quiuissent. Vnde humiliter petijt, ac postulauit celsitudinem nostram, vt pro rei firmitate super eandem constitutionem auctoritatis præceptum nostræ, pro diuino intuitu, ac ipsorum Sanctorum reuerentia, fieri iuberemus, per quod deinceps stabili ac inuiolata permaneret.

Nos vero petitioni illius, quia necessaria & rationabilis erat, aurem accommodantes, & qua voluntate ac ratione talia clementiæ nostræ suggerat, perspicue intelligentes: veluti postulauerat, fieri iudicauimus. Quapropter statuimus, atque iubemus, secundum quod in illius ordinatione continetur, vt dentur eis annis singulis de tritico puro modij mille quadringenti & quadraginta; & in susceptionem hospitem modij centum octoginta, quæ simul sunt modiorum mille sexcenti & viginti. De vino modiorum duo milia. De legumine modiorum centum octoginta. De caseo pensas centum sexaginta: de pinguedine aut modij viginti, aut porci quinquaginta, quales meliores inuenire possunt. De butyro modiorum quatuor. De melle carrada vna in modijs octo, sicut ex censu de villa Lecarias perfoluitur, & mensale de duodecim villis melle & cera, id est, vnoquoque mense sextaria quatuor mellis & ceræ libras duas. De sale modiorum centum. Volatilia cum ouis de duobus festis, id est, Pascha & Natiuitate Domini.

Ad vestimenta etiam & omnes eorum necessitates secundum regularem institutionem procurandas, constituimus eis easdem villas, quas ipse per suam concessionem eis visus est condonasse, id est, Antoniacum cum ipsa capella, vel quicquid ad suum opus presentialiter habuit, vel quicquid inde homines per precarias tenent, vel quicquid per beneficium illius aliqui adhuc habent, & illic pertinere videtur, vt post eorum discessum ad usum fratrum reuertantur. Alteram cuius vocabulum est, Cella, quæ dicitur Villaris, cum omnibus appendentijs suis, quantum ipse presenti tempore ad suum opus illic habuit, & quicquid homines per precarias, & per beneficia illius tenent & illic pertinere videntur. Tertiam quæ vocatur Matriolas cum omni integritate sua. Quartam quæ vocatur Canticantus. Quintam cuius vocabulum est Nouigentus cum omni integritate. Sextam cuius vocabulum est Spinogilum cum ipsa Capella, & quicquid inde ad suum opus habuit. Septimam locello qui vocatur Valedronis. Octauam quæ dicitur Agmantus vna cum ipsa silua quæ vocatur Vsta. Has igitur villas cum appendentijs & redditibus suis (vt diximus) ad omnes eius congregationis tam infirmorum quam senum necessitates faciendas, & sustentacula mortalis vitæ ministranda, Imperiali auctoritate & indulgentia per hoc præceptum confirmationis nostræ, siue prædictus venerabilis Abbas in sua confirmauit Constitutione, stabili iure ei concedimus ac confirmamus. præcipientes vt nullus Abbas per successiones, quod salubri egit consilio subtrahere aut minuere audeat, aut ad usus suos intorqueat, aut alicui in beneficio tribuat. Sed neque seruitia ex eis exactet, neque paraueredos, aut expensas ad hospitem susceptiones recipiat; neque vllas ex aliqua re exactiones inde exigat absque inuitabili necessitate, præter

PRO ALIMEN- TIS MONA- CHORVM QVAE PRAE- STITA.

PRO INDV- MENTIS MO- NACHORVM QVAE PRAE- STITA.

*exigat

præter mensuras in principali Ecclesia beati Germani, & in Ponte Parisijs longo tempore dispositas. Et si augeri adiudicauerit: & numerum monachorum in maius augeri, amplificari pecunia maiori licentiam habeat.

Hæc enim (vt putamus) ad usum centum viginti monachorum sufficiunt: distrahendi autem aut minuendi quas pro Domini statuimus amore, nequaquam præsumat. Sed si facere præsumperit, & post discessum nostrum hanc nostram confirmationem, quam supradicti venerabilis viri Hilduini rogatu Constitutione fecimus, violare voluerit: querela ad successores nostros, qui tunc temporis nobis superstites fuerint deueniat; ipsiq. agnita auctoritate nostra, statuta nostra defendant, & suæ auctoritatis præcepto confirmant, qualiter futuris temporibus fratres in coenobio supradicto regulam beati Benedicti seruantes absque perturbatione libere Deo deseruire queant, nobisq. merces exinde in perpetua recompensetur æternitate. Et vt hæc auctoritas, quam ob amorem Dei, & animæ nostræ remedium statuimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconuulsa valeat perdurare, manus nostræ subscriptione eam subter firmauimus, & anulo nostro sigillare iussimus. Datum Idibus Ianuarij, anno (Christo propitio) decimosexto Imperij domini Ludouici serenissimi Augusti Indictione septima. Actum Aquisgrani in Domini nomine feliciter.] his vero ista subiicit auctor.

Hæc erat sancti Imperatoris exercitatio, hic quotidianus ludus, hæc palæstrica agonia, spectate Deo, quo eius vita in sancta doctrina & operatione clarius eniteret: Qui in pompis sublimitate constitutus, imitando Christum, humilitate altius enitebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Episcopis & clericis cingula balthis aureis & gemmeis cultris ornata, exquisitæ vestes, sed & calcaria talos ornantia relinquere: monstro enim simile ducebat, si Ecclesiasticæ deputatus familia, conaretur aspirare ad sæcularis ornamenta gloriæ, &c.] hæc auctor, qui subiicit diaboli artes, quibus nisus est Imperatorem lacerare, de quibus superius dictum.

Quod rursus ad anni huius res gestas spectat, hæc habentur in rebus gestis Ludouici Imperatoris eodem tempore scriptis: Hieme transacta cum Quadragesimæ sacri dies celebrarentur, intempesta nocte terræmotus adeo validus extitit, vt ædificijs cunctis ruinam minaretur. Porro venti violentia subsecuta, non modo minora, sed etiam ipsum palatium Aquense vehementia sui ita agitauit, vt etiam laterculis plumbeis, quibus recta erat basilica sanctæ Dei genitricis Mariæ, maxima ex parte detegeret.] subditur de conuentu Vuormatiæ habito, deq. conspiratione in ipsum Imperatorem exorta, aucta vero cum Bernardus Hispaniarum partium Comes tamquam fidissimus Imperatoris ab eo præfectus est eius cubiculo. Porro quod ad conuentum spectat, celebratum illum Vuormatiæ fuisse mense Augusti, docent veteres Francorum Annales.

Agendum hic modo de Parisiensi Concilio anno superiori (vt vidimus) Ludouico Imperatore monente conuocato, collecto autem hoc isto anno mense Iunij, vt in eius præfatione post alia ista leguntur: Anno Incarnationis Domini octingentesimo vigesimo nono, imperantibus iisdem præcellentissimis, ac gloriosissimis ac Deo dilectis Augustis Ludouico videlicet, filioq. eius Lothario, sub die octauo Iduum Iuniarum nos indigni Episcopi ex diocesi scilicet Durocortum, necnon diocesi Senonica, & Turonica, atque Rothomagica apud Parisiorum urbem conuenimus, & qualiter de paulo superius præmissis causis iuxta admonitionem eorumdem Principum egerimus vel tractauerimus, atque statuerimus, in subsequenti breuiter capitulatim adnotare curauimus, non ausu temerario sanctorum Patrum terminos transgredientes, sed potius his diligenter pensatis atque perspectis, per eos nostram, ceterorumq. fidelium vitam corrigere & in melius reformare cupientes &c.] hæc de tempore, causa atque studio Episcoporum, qui Parisijs coeuntes duos canonum libellos conscripserunt, in his quæ spectarent ad Episcopos, quæ etiam a Regibus præstanda essent, ceterisq. Christi fidelibus. Quibus adiecerunt synodalem epistolam, quæ quoniam rerum gestarum exactam cognitionem habet, hic totidem verbis est describenda, quæ sic se habet.

Domini præstantissimis ac pietatis gratia præditis Ludouico & Lothario Orthodoxis atque inuictissimis Augustis, nos famuli vestri quamuis indigni, tamen Episcopi, Deo humiles grates persoluimus, eiusdemq. immensam pietatem, & benignitatem collaudamus & prædicamus, qui vos adeo in sui amorem deuotissimos famulos suos flagrare facit, vt de profectu & exaltatione sanctæ Ecclesiæ suæ indefinenter cogitetis, eamq. vt matrem

Apud Aim. lib. 5. c. 11.

TERRAEMOTVS ET VENTORVM VIS.

Concil. Paris. ex par. 111. 3. Concil. Nicol. editi.

CONCILIVM PARISIENSE.

EPISTOLA SYNODALIS EX CONCILIO PARISIENSI AD LVDVICVM IMP.

matrem spiritualem, sicut fideles & dilecti spirituales filij ad meliora & potiora semper A prouehere studeatis: Nam cum mucro diuinus Imperium vobis diuinitus commissum interius exteriusq. merito nostræ iniquitatis, multifarijs attereret cladibus: prudenter animaduertentes, quod hæc nonnisi iusto Dei iudicio euenirent: illico scriptis serenitatis vestræ anno præterito, cunctos Ecclesiarum pastores admonuistis; vt quia constabat eos speculatores Domini existere, & gladium diuinum super terram, id est, super peccatores Deum grassari, meminerint speculationis suæ, & ieiunio triduo generaliter ab omnibus peracto, vnusquisque in quolibet ordine positus, diligenter conscientiam suam conueniret, & vbi se Deum offendisse cognoscebat, maturato per poenitiæ satisfactionem corrigere non differret. In quibus etiam apicibus inferere vobis placuit, vt si Deus pacem vndique & ocium vobis tribueret, in hoc placitum vestrum generale consumere voluissetis, vt primum quicquid in vobis, id est, in persona & ministerio vestro corrigendum inueniretur, Domino auxiliante, corrigeretis: deinde quæcumque in omnibus ordinibus Imperij vestri Deo displicerent, inquireretis, & secundum eius voluntatem cum consensu fidelium vestrorum ad tramitem rectitudinis reuocaretis, scilicet cum vobis, populoq. vobis commisso propitium faceretis. Sed quia tempus optatum exterioribus incurfionibus præpedientibus secundum desiderium vestrum nacti non estis: libuit serenitati vestræ cum quibusdam fidelibus vestris præterita hieme placitum habere, & de his quæ præmissa sunt, diligenter tractare, Deiq. voluntatem quærere, & Ecclesiæ vobis commissæ vtilitatem prouidere.

Quapropter de omnibus quæ ad tempus emendatione digna visa sunt, congrua capitula serenitas vestra digessit, Legatosq. strenuos delegauit, vt per eadem capitula & flagitia malorum hominum punirent, & honorum laude vestræ celsitudinis notescerent. C Inter quæ etiam statuistis, in quatuor partibus Imperij vestri conuentus Episcoporum vno eodemq. tempore fieri, in quibus tractarent, quærerent, atque cum Dei adiutorio inuenirent de causis ad religionem Christianam, eorumq. curam pertinentibus; quid a Principibus & reliquo populo, vel ita, vt diuina auctoritas docet, aut aliter tenetur, vel quid inde ex parte aut ex toto dimissum esset, vt non teneretur. Deinde quid in ipsorum qui pastores populi constituti sunt, moribus, conuersatione, & actibus inueniri posset, quod diuinæ regulæ, atque auctoritati non concordaret; simulq. inueniretur quæ occasiones in vtroque ordine id effecerint, vt a recto tramite deuiassent: & quicquid de his inuentum fuisset, vestræ celsitudini notum facerent.

Quod vt Deus posse dedit, nos fidelissimi ac deuotissimi salutis vestræ procuratores, iuxta paruitatem sensus nostri, prout breuitas temporis permisit, secundum sanctam D deuotionem & ordinationem vestram de causis ad religionem Christianam, nostrumq. ministerium atque periculum pertinentibus; necnon & de his quæ ad nostram correctionem & emendationem pertinere prospeximus, siue de his, quæ populis generaliter annuntianda & admonenda præuidimus, capitulatim in præcedentibus adnotauimus libellis, vestraq. serenitati legenda, immo probanda, obtulimus. Et quamquam de his quæ præmissa sunt, vestro ardentissimo desiderio prius satisfacere elegerimus: nequam tamen hæc, quæ specialiter ad vestram personam, ministeriumq. pertinere cognouimus, obliuioni tradidimus; sed potius vestræ saluti prospicientes, nonnulla capitula necessaria in secundo huius operis libello ad nomen, ministeriumq. vestrum pertinentia, periculumq. cauendum, solerti studio congesimus, & vobis familiariter admonitionis gratia porrigenda deuouimus, vt ea diligenter inspiciendo, legendo, & audiendo, aperte atque distincte vestra cognoscat celsitudo, de quibus & pro quibus in memoratis conuentibus nostris, secundum virium nostrorum possibilitatem fideliter salubriterq. egerimus.] hæcenus epistola synodalis ad Imperatores Ludouicum & Lotharium.

Sed quid accidit? Cum multa iidem statuissent Episcopi, quæ ad disciplinam Ecclesiasticam, moresq. fidelium spectare posse viderentur, & (quod idem expetierat Ludouicus) ex sanctorum Patrum scriptis pariter deprompissent, quæ ad ipsum Imperatorem pertinere possent; sed cū generatim tantum eadem ingessissent, prætermisissent vero specialia, quibus in primis monendus fuisset, timore fortasse ne ea ipse animo haud æquo tulisset: visum est ipsis eadem quasi per transfennam ita illi significare, vt si voluisset, emendare etiam potuisset. Ne igitur apud Deum silentij redargui possent Episcopi, quod

A quod Regi non aperuissent quæ in primis corrigenda essent, neue aperiendo, cum in iram prouocassent: ita inter eos deliberatum, vt id facerent per appendicem. Hic in memoriam reuocetur quod Einhardus dolens de Ludouico testatus est, cum quæ diuinitus admonitus esset, nonnisi ex parte seruasse, alijs magna iactura Imperij prætermisisset, vt exitus declarauit. At quænam erant ista, quæ per appendicem apposuerunt Episcopi? Læsa nimirum negligentia Regum Ecclesiastica iura, & oppressa ab eis libertas Ecclesiæ. Nam audi quæ ad finem appendicis iidem habent Episcopi.

Exceptis præmissis capitulis, in quibus sicut diximus, multa negligebantur, specialiter tamen vnum obstaculum ex multo tempore iam inualuisse cognouimus, id est, quia * Principibus potestas, diuersis occasionibus interuenientibus, secus quam auctoritas diuina se habeat, in causas Ecclesiasticas prosiluerit; & sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in sæcularibus negocijs & solitudinibus mundi, vltra quam debuerint se occupauerint. Et hac occasione aliter quam diuina auctoritas doceret, in vtraque parte actum extitisse, dubium non est. Sed quia, Deo miserante, a progenitoribus, & genitore vestro, & a vobis nulla correctæ gratulamur, si ea quæ admonemus prosperum successum habuerint: credimus quod ad perfectionis statum, vestra intentio, nostraq. deuotio, Deo cooperante, peruenire poterit.

Veruntamen qui nouimus statum Regni huius, sub tali conditione & tenore creuisse, atque dilatatum esse, & a prudentissimis, sanctisq. prædecessoribus nostris, scilicet ab Episcopis, siue a Principibus hanc causam ex toto correctam non fuisse, propter hæc quæ suo tempore dici poterunt, & pondus tantæ considerationis paritatis nostræ vires excessit; quoniam nec ocium, nec spacium temporis, nec ad plenitudinem consacerdotum nostrorum, sicut ipsa necessitas exposcebat, habuimus. Et ideo hæc congruentiori tempore, vita comite, si Deus ita annuerit, tractanda & consideranda distulimus: quoniam tantæ considerationis perfectio indiget assensu & adiutorio Principum, multitudine atque deuotione, necnon & studio sacerdotum, obedientia & concordia populi, & congruentia loci, temporisq. spacio.

Porro de Episcopali libertate, quam, Deo annuente, vestroq. adminiculo suffragante, adipisci ad Dei seruitium peragendum cupimus: suo tempore nobis dicenda atque vobiscum conferenda reseruauimus; quatenus ita sit, vt & nosmetipsos saluare, populoq. nobis subiecto vtiliter salubriterq. prodesse, atque pro vobis & stabilitate Imperij vestri libentius valeamus Domini misericordiam exorare; & de vestris obsequijs & Regni adiutorio solatium debitum minime subtrahatur, sed si possibile fuerit, potius au- D geatur.] hucusque Patres.

Sed quæ iam ex sanctis Patribus generatim antea eidem propinassent, quæ ad Christianum Principem spectare posse visa essent, hic describamus: post multa enim diuinæ scripturæ loca, ista ex Fulgentio in primis haurientes proposuerunt ipsi seruanda.

Clementissimus quoque Imperator non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit, sed si in Imperiali culmine recta Fide viuat, & vera cordis humilitate præditus culmen regniæ dignitatis sanctæ religioni subiiciat. Si magis in timore seruire Deo quam in tumore dominari populo delectetur: si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: si se magis diligendum quam timendum cunctis exhibeat: si subiectis salubriter consulat: si iustitiam sic teneat, vt misericordiam non relinquat: si præ omnibus ita se sanctæ matris Ecclesiæ meminerit E filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuersum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur atque propagatur Imperium, dum Ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali securitate pugnatur.] & inferius.

Regale ministerium specialiter est populum Dei gubernare & regere cum æquitate & iustitia; & vt pacem & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primo defensor esse Ecclesiarum & seruorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorumq. pauperum.] Et post alia multa ex Isidoro: Principes sæculi nonnumquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem, disciplinam Ecclesiasticam muniunt. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi vt quod non præualeat sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum caeleste Regnum proficit, vt qui intra Eccle-

fiam positi contra Fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, A ipsamq. disciplinam quam Ecclesia exercere non præualet, ceruicibus superbiorum potestas principalis imponat, & vt venerationem mereatur, virtutem potestas impertiat. Cognoscant Principes sæculi Deo debere reddere rationem propter Ecclesiam quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.] hæc de his quæ sunt Regum ac Principum erga sanctam Ecclesiam debita iura spectantia; reliqua tu videas pro arbitrio: consulimus nos quantum fas est breuitati. Quod vero præter Parisiense tria alia (vt diximus) fuerunt a Ludouico Imp. in Gallijs eodem tempore celebrari iussa, nimirum, Moguntia, Lugduni, atque Tolosa: ipsa non extant: nam quod Moguntia constat sub eodem Ludouico celebratum esse Concilium, illud non hoc anno, sed longe post esse habitum liquet. de quo suo loco dicturi sumus. B

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LVDOVICI 17. IMPP. ANNVS ANNVS THEOPHILI I. 830. 3.

TRIGESIMVS sequitur annus post octingentesimum octaua Indictione signatus, quo Theophilus Imp. aduersus Orthodoxos ad stabiliendam hæresim Iconoclastarum violentus insurgit. Didicerat leunculus iste capere prædam, cum viuente patre, S. Euthymium Episcopum (vt superius dictum est) quod esset defensor Catholicæ veritatis, iussit occidi. Cum vero factus leo, liberas nactus habenas Imperij, pro arbitratu in Orthodoxos insurgens, non quemquam obuium tantum adortus est, sed exquisita arte singulos suo subiectos Imperio indagans, de iisdem haberi voluit quæstionem & supplicium sumi, adeo vt hac ex parte ceteris superius nominatis Imperatoribus Iconoclastis habitus sit deterior. Dolemus non ad hæc tempora Theodorum superuixisse Studitam, qui tantæ persecutionis epistolarem, pro more suo, nobis reliquisset historiam: nam vix paucis ex veteribus fragmentis in lucem vendicatis, quam plurima relinquere sepultra silentio cogimur; verumtamen sic res se habet, vt ex his paucis multa Lector sagax satis conijcere possit.

Fuit in primis illud noui persecutoris inuentum, vt in mandatis daret Quæstoribus suis, vt a singulis sub Orientali sibi subiecto Imperio constitutis cum tributum capitatio- nis exigent, pariter de cuiusq. ipsorum fide quæstionem haberent, essetne quisquam D ex eis cultor imaginum. Quod si quis eiusmodi inuentus esset Fidei Orthodoxæ Confessor, is mox conijceretur in carcerem, poenas daturus acerbiores, nisi ipsum cultum sacrarum imaginum publice detestaretur.

Quot fuerunt tunc lapsorum funera præ metu negantium? Et quæ confitentium poenæ exilia atque mortes? Est de eiusmodi Imperatoris edicto mentio in actis S. Ioannicij Anachoretæ, de quo sæpe superius actum est, his scilicet verbis: Sceptra quidem Romanorum tenebat Theophilus. Ille autem congerendo auro totus inhiabat, & ab eo superabatur, & alioqui non ferens esse Christianus, & se impie gerens in diuinas imagines, & quomodo potestate, ita etiam Iconomachorum dogmate alios superans, talem laqueum abscondit omnibus Christianis. Scribis & exactoribus omnem simul vicum occupat, volens facere duo quæ sunt pessima, nempe & auaro suo gratificare animo tributorum E exactoribus; & sibi fieri manifestum vnumquemque qui doctrinam sequebatur Orthodoxam, vt eos vi caperet, & efficeret, vt vel inuite adiungerentur hæresi Iconomachorum.] hæc de studio perfidi Imperatoris. Quid autem tunc contigerit, prædicere vni exactorum ipsum Ioannicium sæpe Confessorem, sub alijs prædecessoribus Impp. coronis auctum, idem auctor docet his verbis.

Cum ergo hic vir diuinus incidisset in quemdam exactorem: Quid hic sibi volunt (inquit Ioannicius) o frater? Rex te iam accersit, factorum tuorum redditurum rationem. Et nec sic quidem intelligis. Iam enim imminet & vrget (vt vides) iustitia: & nisi improbam hanc mentem mutaueris, peribis quidem miserabiliter, miserrime autem punieris. Atque ille quidem dicebat eum qui est in cælis. Exactor autem putabat, suum Regem eum accersere. Lætus itaque iam erat & spe bona præditus, vt qui scires: quod

A quod propter tributa diligenter exacta, esset apud Imperatorem magna consecutus. Eius autem spem irrisit futurum, & ea quæ a sancto viro dicta fuerunt, finis est consecutus. Et statim nouacula iræ Dei inebriata excindit exactorem, vt immortales illæ post mortem poenæ sumantur.] hæc de miserando obitu exactoris, quem, sicut multa alia, prophetico lumine prænouit atque prædixit ipse Ioannicius, qui eo culminis sanctitatis euectus erat, vt sicut Herodes Ioannem, Pharao Moysen, ita metuerent ipsum iisdem Imperatores persecutores: fama namque notissimus vbique erat, atque omnibus reuerendus: quamobrem neque Theophilus ipse Augustus ausus est eum gladio percussoris appetere, sed tentare blanditijs; at frustra penitus: etenim in durissimam incidit filicem qui ista tentarunt. Porro rem gestam idem auctor inferius ita describit, dum eius in dicendo libertatem, & in persecutione constantiam narrat verbis istis.

B Duos viros illustres, quos & sciebat esse præditos maiori dicendi facultate quam alios cum ad ipsum misisset Imperator, rogauit, an oporteret Christi honorare figuram. Cum is autem ad hoc diuina & non cum mundana respondisset persuasione & sapientia: tantum abfuit, vt qui missi fuerant ab Imperatore aliquid adducerent contra ea quæ ab ipso dicta fuerant, vt relictis ijs quæ prius tenebant, recte, & vt eis exposuerat, pietatem & veram didicerint religionem.] hæc auctor de Ioannicio; qui & quomodo etiam obitum Theophili prædixerit, suo loco dicturi sumus.

Quod ad rerum Orientalium historiam pertinet, profectus reperitur res ab eodem Imp. gestas Ioannes Curopalata, ex quo reliqui recentiores historici accepisse noscuntur quæ de ipso Imperatore scriptis prodidere. Porro idem Ioannes, vbi desijt Theophanes in Nicephoro, ab eius successore Michaele Curopalata suam exorditur historiam, quam C & perduxit vsque ad Isacium Commenum, qui imperare cœpit anno Redemptoris millesimo quinquagesimo septimo. In quo tamen historico illud desideratur, quod quæ enarrat, singula singulis, more Theophanis, non reddiderit annis: quod facere prætermittens, nobis haud mediocrem ingessit laborem, vt hoc ex instituto præstare possimus: laborabimus tamen pro viribus, vt certis consignatas annis res gestas Annalibus intexamus. Verum cum audis aliquid non sub certo anno, sed tempore a nobis tantum positum dici: sub eodem id accidisse Imperatore, eius tamen Imperij incerto anno, cognosces.

Sed ad res Francorum conuertamus orationem, quæ maximo sunt hoc anno in discrimine constitutæ. Ingentes enim in Ludouicū Imperatorem conspirationes detectæ sunt, exortæ illæ a filijs atque a subiectis Imperatori Principibus Regni & compluribus sacerdotibus: peperit siquidem inuidiã omnibus, præsertim aulicis, quod Bernhardum Hispanum hominem, Hispaniarumq. limitum Comitum defensionis suæ causa Imperator vocauit in aulã, constituitq. præfectum cubiculi. Exinde sparsus rumor, auctaq. suspicio, creditumq. a pluribus, eundem Bernhardum admisceri Iudith Imperatrici: quæ fama longe lateq. calumnijs æmulorum increbuit. Id quidem cum filiorum quoque animos haud leuiter sauciaisset, commouisset vero amplius odium in nouercam, auxisset vero magis ingens amor, quo prosequi visus est Imperator natos ex ea Carolum atque Rodolphum: his fomitis admotis, ingens accensa flamma mox erumpere in incendium visa est; adeo vt Pipinus Ludouici ipsius filius contra patrem parauerit exercitum.

Huius timore percitus Imperator, mox præcipuam iurgiorum causam dimouere conatus, Bernhardum a se dimisit, Iudith vero Imperatricem Lauduni in monasterio S. Mariæ morari præcepit. Sed nec satis ista fuisse aduersarijs: qui eductam e monasterio Imperatricem, ipsam promittere coegere, persuasuram se Imperatori, vt deposito Imperio, retruderet se sua sponte in monasterium; id ipsumq. se esse facturam, comisq. præcis, vitam monasticam profiteri. Hac facta promissione, ad ipsum Ludouicum Imperatorem cum custodia missa est; cumq. secreto eum allocuta esset, monasticum ipsa sibi velum imposuit; Imperator vero ad deliberandum de hoc tempus accepit. Illa vero sic velata in monasterium sanctæ Radegundis a Pipino detruditur. Cum interea rediens Lotharius Rex ex Italia, quæ essent facta probaret: non tamen in patrem quid ulterius peragi passus est; remq. geri non armis, sed iure voluit. Sicq. conuentum publicum indici iussit ex Imperatoris sententia Neomagi, ad quem veniret ipse Imperator non armata manu, sed simplici comitatu; quod faciendum æque filio persuasit: cuius rei gratia Hilduinus Abbas cum armatis veniens, ab Imperatore est iussus abire. Sed & Vualach Abbas id ipsum præstans, pariter est iussus ad monasterium redire Corbeia.

THEOPHILI IMP. PERSECUTIO ADVERSUS ORTHODOXOS.

EDICTVM THEOPHILI IMP. AD INQUIRENDOS ORTHODOXOS.

EXACTORI PRÆDICTVS INTERITVS.

LEGATVS IMP. CONVERTIT S. IOANNICIVS.

IOANNES CUROPALATA HISTORICVS.

LVDOVICVS IMP. A PERSECUTIONE SVORVM LIBERATVS.

Ibi cum essent, Lotharius a patre vocatus, secreto admonitus, flexus tamdē, atque su- sus est, patri esse debere subiectum, eidemq. firma pace conciliatum iri. Sicq. factum, vt Imperator qui totam ætatem absque Imperij viribus transegisset, Lothario eidem ob- sequente, pristinum vigorem receperit imperandi; qui solita vsus benignitate, criminis reos diuersis multatos pœnis, absoluit, parcens omnibus adeo iusto maiestatis iudicio postulatis. hicq. finis rerum gestarum præsentis anni, quæ hic summam perstricta, in vita ipsius Ludouici pluribus enarrantur.

AMALARIUS MITTIT LI- BRIS AD LV- DOVIC. IMP.

Dum ista geruntur, compositis rebus, Amalarius Fortunatus (vt ex ipsius scriptis col- ligi posse videtur) misit ad Ludouicum Imp. libros de Ecclesiasticis Officijs, quos cum accepisset, & placuissent illi; misit idem Imperator ipsum Romam ad Gregoriū Papam, vt quod deesse ad opus videretur, illic addiceret, atque scriberet ordinem Antiphonarij. Porro ea de causa iniuncta legatio, sequenti impletur anno, vt suo loco dicturi sumus. Hic B autem de oblatis hoc anno Ludouico libris agamus: nuncupatoria epistola præposita eis est ad Ludouicum Imperatorem quæ sic exorditur.

VO SEMPER. ATIA A TO R VOI ROTIE

FESTIVAE ACCLAMATIO NES.

Gloriosissime Imperator & magnificentissime ac centies inuictissime a Deo coronate, necnon & conseruate & conseruande, seruus ego vester quamuis minimus omnium. Afficiebar olim desiderio, vt scirem rationem aliquam de ordine nostræ Missæ, quam consueto more celebramus: & amplius ex diuersitate quæ solet fieri in ea, hoc est, quod aliquoties cum epistola legitur, aliquoties duæ, & cetera talia, simulq. de ceteris offi- cijs, &c.] ad finem autem epistolæ habet loco salutationis, huiusmodi festiuas acclama- tiones, quibus eum in angustijs positum quas audisti, quoquo modo si fieri posset exhila- raret. Diuo Ludouico vita. Nouo Dauid perennitas. Da Principi Domine vitam. Ipsi nouo Salomoni felicitas. Pax mundi vos estis. Pio Principi prosperitas. Domine vi- tam ipsi concede. Vestra fides vos seruet. Christus quem vos honoratis, ipse vos ser- uet. Potestatem vestram Deus conseruet. Deus pacificet Regnum vestrum. Iudith Or- thodoxæ, nobilissimæ, atque prudentissimæ Augustæ salus per multos annos. Lumina pacis Domine serua. Lumina mundi Domine serua. Vita vestra tutela omnium est. Vestra fides Ecclesiarum est gloria. Pijssimos dominos nostros Imperatoris natos Lo- tharium gloriosissimum coronatum & fratres eius Christus conseruet. Ex prauis Or- thodoxos Domine serua. Custodes Fidei Domine serua.] hucusque Amalarius, qui, vt dictum est, anno sequenti ab eodem Ludouico Imp. missus est Romam eadem ex cau- sa Ecclesiasticorum officiorum. dicemus de ipso suo loco.

Amal. de ord. Antiphon. c. 58.

AMALARIUS ALBINI DI- SCIPVLVS.

Sic igitur Amalarij opera non nihil illustrata reperiuntur cuncta quæ ad sacros spe- ctant Ecclesiasticos ritus, imitatus ipse magistrum suum Albinum: vsus est enim adhuc D puer ipso præceptore, vt ipse idem testatur, eodem libro, * cum ait: Studui illo conante in isto ordine, quando videbar puer esse ante Albinum doctissimum magistrum totius regionis nostræ, cuius auctoritate delectatus ac fretus, postquam libertate vsus sum can- endi, quæ congrua mihi videbantur, coepi illos canere tempore superscripto &c.] ex quibus etiam apparet tantos viros omnium huius temporis disertissimos & apud Impe- ratorem primarios non solum theoreticam calluisse rerum Ecclesiasticarum, sed & præ- cticam exercuisse, cantumq. Ecclesiasticum suis rythmis publice in Ecclesia modulari so- litos. quod certe non nihil illos redarguit, qui negligunt antiquo more in Ecclesia canere, dum per alios explent eiusmodi in Ecclesia, quod exercetur in celo, munus Angelicum. Certe quidem & ipsum Theodorum Archidiaconum S. R. E. cantare in Ecclesia consue- uisse, satis ostendit idem auctor in prologo ad librum de ordine Antiphonarij. E

DE VIO VONVO DE THEODO- RA AVG. ET EIVS MATRE THEOCTISTE PIETATE IN- SIGNIBVS FE MINIS.

SEQUITVR Christi annus octingentesimus trigessimus primus nona Indictione. Quo Theodora Augusta & mater eius Theoctiste, cum occulto colerent sacras ima- gines, delatæ apud Theophilum Imp. in discrimen adductæ, callida tergiuersatione ip- sum eluserunt Imperatorem. Rem gestam petemus ex Ioanne Curopalata, ex quo alij accepere, qui de genere ipsius Theodoræ sic auspiciatur orationem. Profecta erat hæc Regina Theodora, ex Plaphlagonum regione, gloriabaturq. se parentes habere Mari- num

num non obscuro loco natum virum, matremq. Theoctisten, Floriam cognomento, am- bos pietate imbutos, neque venerandarum imaginum cultum repudiantes, vt omnes il- lius tempestatis alij viri, immo amplexantes, ac velut in sinu egregie fouentes. Et quo tempore Theodora diademate coronata fuit, eius quoque mater Theoctiste cingulo & Patriciatus dignitate ornata est.

Ipsa igitur Theoctiste in suam domum, sitam prope monasterium Gastriorum ad se accersitas Theodoræ puellas (erant autem quinque numero, Thecla, Anastasia, Anna, Pulcheria & Maria) cum alijs donis quibus feminarum genus allici consuevit, sibi con- ciliabat, tum priuatim eas excipiens obsecrabat, ne mollirentur; neve (quod erant) fe- minæ permanerent, sed viros sese præstarent, & materna educatione digna excogita- rent & decencia, patriam hæresim execrantes. Et sanctarum imaginum formam am- B plectens & simul eas in manibus iniiciens (seruabat autem in arca quadam) & ori & manibus ipsarum admonens, ostendebat, & ad earum amorem illas prouocabat. Idq. continenter faciens, ac neptibus erga sacras imagines desiderium inflammans: haud la- tuit Theophilum percontantem, quidnam ipsis ab auia donatum sit, & quid effectum sit gratia dignum.

Alia igitur interrogationes ipsius stabili mente ac firmiter veluti occasiones quasdam fortiter superabant: at Pulcheria ætate adhuc infans & blanditias recensuit, & copiam fructuum, adiecitq. etiam venerandarum imaginum cultum: ita simplicia tum cogi- tans, tum dicens, imagunculas videlicet ipsi esse in arca repositas, quas capiti, inquit, & ori nostro admouet post oscula. Hæc Imperatorem ad insaniam excitarunt, sed re- uerentia erga mulierem, tum multo magis ab ea qua illa utebatur loquendi libertate C coercitus. Etenim aperte ipsum illudebat atque redarguebat propter quotidianas Con- fessorum persecutiones & declaratam hæresim; & sola fere perspicuum faciens omnium erga illum odium: tantum prohibuit ne filia ad Theoctisten amplius accederent.

His item similia Reginæ Theodoræ acciderunt. Alebatur apud Regiam homuncu- lus breuis, Homericæ Therisitæ admodum similis, Denderis nomine: qui indecora & turpia loquens, risum mouebat, & voluptatis causa apud Imperatorem degebat. Hic igitur, cum olim ingressus esset Augustæ cubiculum, sacras imagines ipsam regentem offendit: quas conspiciatus, quid essent interrogauit, propiusq. accedens, cognouit. At Regina * calami rustice respondit, imagunculæ; & hæc, inquit, amo plurimum. Conuiuabatur eo tempore Imperator, & ad se accedentem turpem istum adolescentem interrogauit: Vbinam fuisset. Qui apud Manam, respondit: ita enim Theodora, D vocabat; seq. conspexisse pulchras imagunculas ab ipsa e puluinari extractas.

Intellexit igitur Imperator, & vehementi ira percitus e mensa surrexit; confestimq. ad illam se contulit; alijsq. multis probris lacerans, idolorum quoque cultricem in- continenti lingua vocauit; simulq. narrabat, quæ sibi dixisset illud monstrum. Ipsa vero tunc iram deliniens Imperatoris: Male suspicatus es, ait, o Imperator: non vtopi- natus es, ita reuera se habet; sed in meum speculum intenta defixos oculos habebam vna cum meis ancillis, & Denderis intuitus quæ eo pariebantur formas, inconsiderate tibi hæc renuntiavit, & iram Imperatoris mitigauit his verbis. Denderim autem satis de- centi instruxit disciplina, persuasitq. ne vmquam de imagunculis quidpiam alicui nar- raret. Et idcirco cum aliquando Reginæ succensebat, Theophilus a Dendere perconta- batur, an rursus pulchras imagunculas Mana amplecteretur. At ille admota labijs dex- E tera manu: Tace de imagunculis respondit, Imperator. atque hæc ita euenere.]

Reuerebatur plane magnopere vxorem quam sciret omnium virtutum genere præ- stantem, a qua & veniam supplex rogauit, cum offendisset, quod ancillæ qui Reginæ ipsi inseruiebat, stuprum intulisset. Vbi enim sensit se lapsum, cognouitq. Theodoram totam immutatam, & auerso esse erga se animo, aiunt illum iurantem sublatis ad Deum manibus confessum, tunc tantum se lapsum esse, & petijisse sibi ab vxore veniam. sed de his modo satis.

Quod ad res Francorum pertinet, tamquam male obducta cicatrice recrudescit, & rursus erumpit vulnus domestici belli, Pipino filio Ludouici rursus recedente a patre, & in eum alios commouente. quæ autem hæc secuta sint, suo loco dicenda erunt. Missa fuit hoc anno legatio a Ludouico Imp. ad Gregorium Romanum Pontificem, qui ea- functus est, fuit Amalarius Fortunatus, de quo superiori anno.

AMALARI LEGATIO AD GREGORIVM PAPAM.

Amal. de ord. Antiph. c. 58. TEMPVS LEGATIONIS AMALARIJ.

Quod ad tempus ipsius Romam aduentus spectat: id ipse testatur in libro quem scripsit de ordine Antiphonarij, dicens: Post hoc veniens Romam anno ab Incarnatione Domini octingentesimo trigessimoprimo, Indictione nona, sub Imperio domini & pijsimi Imperatoris Ludouici, & Apostolatu gloriosissimi Apostolici Gregorij, interrogavi de ordine Responsoriorum a festiuitate Pentecostes vsque ad aduentum Domini: Responsum est mihi a viris eruditissimis Sanctae matris Ecclesiae nostrae &c.] haec quoad tempus. Quod autem ad legationis munus pertinet, haec superius in praefatione eiusdem commentarij idem habet:

CAVSA LEGATIONIS AMALARIJ.

Quando fui missus Romam a sancto & Christianissimo Imperatore Ludouico ad sanctum & reuerendissimum Papam Gregorium, de memoratis voluminibus retulit mihi idem Papa: Antiphonarium non habeo, quem possim mittere filio meo domino Imperatori: quoniam hos quos habuimus, Vuala, quando functus est sua legatione aliqua, abduxit eos hinc secum in Franciam. Quae memorata volumina contuli cum nostris Antiphonarijs &c.] haec de legatione, atque eius discernendae causa, nimirum, vt Amalarius ex Romana Ecclesia Gallicanos Antiphonarios corrigeret, & emendaret, auergetque. In his totus Ludouicus erat, licet multis premeretur molestijs, vt quae ad sacros Ecclesiae spectarent ritus, quam decentissime curarentur.

AMALARIJVS SCRIPSIT LIBRVM DE ORDINE ANTI-PHONARII.

Sic igitur functus est suo munere quam solertissime Amalarius, confecitq. tunc commentarium illum, cuius est titulus, De ordine Antiphonarij. cuius instituti sui rationem in eadem praefatione quaerentibus affert. Dedit tunc illi Gregorius Papa Theodorum Archidiaconum S.R.E. qui eum de omnibus admoneret. testatur ipse Amalarius in prologi exordio, vbi habet ista: Interrogavi Archidiaconum Theodorum sanctae Romanae Ecclesiae, quem rogauit dominus Apostolicus, vt me instrueret iuxta interrogationem meam de ordine Romani Officij, &c.] Didicit & ab Apostolica Sede quae in posteriori praefatione apposuit ad libros quos scripserat de Officio Ecclesiastico, vt idem ipse testatur.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LVDOVICI 19. IMPP. ANNVS ANNVS THEOPHILI 3.

PERSECVTIO THEOPHILI MAGIS GRASATVR.

ANNVS adest Redemptoris octingentesimus trigimussecundus decimae Indictionis inchoatae, quo tempore Theophilus Imp. semel aggressus mouere bellum aduersus Orthodoxos ob cultum sanctarum imaginum: quo magis in domesticos sibi coniunctos sanguine exercere vindictam abstinens fuit, eo amplius in alios se exhibuit durum atque seuerum. De his enim agens Ioannes Curopalata haec ait: In eis qui sanctas & immaculatas colunt imagines admodum saeuus fuit & austerus; quippe qui superiores omnes crudelitate vincere contendebat: superiores enim fuerunt, Leo & Michael Balbus istius pater, quorum alter edicto sanxit, vt in nulla pictarum imaginum, vbicumque pictae essent, haec vox, Sanctus, imprimeretur, quasi non alij haec vox quam Deo soli conueniret, haud recte coniectans. Cum enim Deus, hanc vocem, Deus, hominibus impertitus sit, quae multo excellentior est hac voce adiectiua, Sanctus (nam longe humilior est, Sanctus) non vtique ipsa nobis interdixisset. Verum hoc ille, vt dixi lege sanxit. At Leo qui ante ipsum regnavit, nequaquam ipsas coli consensit. Verum Theophilus ne coloribus quidem formari voluit; Abiectum enim & humile talibus affici dicens, sed solam veritatem contemplari.

CONFESSORES THEOPHILVS RESTITERE.

Igitur detrahebantur eo tempore ab omni templo sacrae imagines; pro quibus ferae & aues insculpebantur, qui illius immanem seruilemque dementiam coarguerent. Hinc sacrosanctae opes repositae, in forum proiectae contumeliose illudebantur, hinc carceres facinorosorum ijs complebantur, qui in honore sacras imagines haberent, monachis, Episcopis, pastoribus & his qui eas depinxissent: pleni iam montes erant, & speluncae ijs, qui vt fures & scelerum patratores fame & siti interfecti fuerunt. Nam cum monachis iussisset ad vrbes aditus intercludi, eosque omnino expelli edicto sanxisset: effecit vt monasteria & solitaria loca multis atque perspicuis hominibus complerentur. Quippe cum sacri viri virtutem proderet & sacrum nollent indumentum, immo mallent fame & calamitatibus oppressi vitam finire. Aliqui negligentes habitum, idcirco perirent: plures au-

res autem ex ijs qui per desidiam vitam agerent remissam, ac dissolutam vitam amplexati essent, a sacris hymnis & cantionibus, & ab ipso habitu penitus abstinentes. Etenim ne hos quidem conuentus peragi Tyrannus concessit, qui per sepe vel soli possunt seruare, & veluti frænum quoddam esse ijs, qui cupiditatibus dediti temere labuntur.

CONFESSORVM IN DICENDO LIBERTAS.

Verumtamen ne tunc libertas quidem loquendi ex hominibus prorsus recessit, sed quidam audaciores multi per se, aliqui etiam simul coacti, libere ad eum accedentes loquebantur, ostendebantque ex dictis Patrum nostrorum, Dionysij, Magni Hierothoi, & Irenaei non heri, aut pauloante monachorum rempublicam adinuentam & statum, sed antiquam atque adeo priscam; quin etiam sanctarum imaginum figuras cum Apostolis viguisse demonstrabant. Siquidem S. Apostolus Lucas Dei Genitricis formam expressit; & ipse Christus Dominus ac Deus noster suam in quodam linteo depictam effigiem non manu confectam nobis reliquit. Isti igitur sacrosancti viri Tyranni inscitiam redarguerunt. Cumque ei immanitatem (quod admodum libere loquebantur) obiecissent: post multas plagas & verbera atque tormenta ex vrbe exterminati fuere. Qui cum ad sacrum Praecursoris templum in Euxino Ponto situm peruenissent, flagellorum plagis confecti, caelesti quiete tandem dignati sunt. Quorum veneranda corpora in terram insepulta proiecta, integra & salua diutius permansere, quoad fideles quidam ea suscipientes sepelienda curarunt, varioque honore certatim effecerunt Sanctos, qui pro Christo Deo martyrium subiere.

MONACHVS IN FACIEM RESTITIT IMPERATORI.

Quos emulatus, similia, & cognita his alius quidam monachus ostendit, qui nuper ad sacerdotij principatum ascenderat. Nam zelo Dei incensus coram Tyranno adstitit, aliaque non parua enarrauit, & illud Apostoli dictum: Si quis vobis euangelizauerit, praeterquam quod accepistis, anathema sit. Verum isti quoque plagas inflixit multas, sed vbi stabilior visus est in disputando, ad Ioannem emisit praecceptorem Tyranni. Cui imperauit, vt hunc ipsum dialecticis demonstrationibus in suam sententiam adduceret. At generosus ac strenuus ille decertator non sophisticis, aut dialecticis demonstrationibus, sed Apostolicis & Euangelicis dictis magis mutum istum reddidit quam pisces. Et tunc haud paucis item plagis acceptis, in exilium mittitur. Sed paulo post cum magno Ignatio quoddam tempus commoratus, cum eum de futuris Imperatoribus edocuisset (erat enim futura prauidendi munere donatus) ad Dominum migravit.

DE LAZARI MONACHI PICTORIS EGRIGIA CONFESIONE.

Tyrannus vero sacris imaginibus infestus, properabat pictores omnes perdere; vel si viuere mallent, iubebat vt ipsas expuentes, tamquam profana quaedam pedibus in terram proiecta conculcarent. Praeter alios comprehensus est item Lazarus monachus, qui tunc pingendi arte celebris erat, ac prius ille Theophilus Deo repugnans, obsequijs ipsum deuincire tentauit; sed vbi omni adulatione praestantiorum eum vidit, ad insitam sibi vim conuersus est, tantisque tormentis ipsum excruciauit, vt nec superesse quidem posse existimaretur. Et ita corpore male habentem concludit in carcere. Sed postquam illum conualuisse audiuit, rursusque imagines depingere: laminas ferreas ignitas illius palmis iussit admoueri. Igitur carnes depascebatur ignis, quoad animo tandem defectus athleta iacuit semimortuus. Verum oportebat diuina gratia hunc seruari, vt posteris esset incitamentum. Quare Tyrannus vt extremum iam spirare Sanctum didicit, Reginae precibus ille cum quibusdam alijs qui sibi maxime propinqui erant, e carcere liberatur, & in templo Praecursoris, quod ita vocabatur, Formidabilis, occultatus est, atque vt sese habebat plagis male affectus, Praecursoris expressit imaginem, quae diu conseruata sanat aegrotos. atque haec ita tunc gesta sunt.] Superfuit etiam iste post obitum Imperatoris, & pingere sacras imagines non cessauit. haec de rebus Orientalibus satis, ad Occidentales transeamus.

Fluctuabant in Occidente inter haec res Ludouici Imperatoris, cum ipse in carcerem coniecisset filium Pipinum, qui inde a suis noctu subductus eripitur. Quamobrem ipsum Regno priuat, quod inter Lotharium atque Carolum diuisit; sed res effectum non est consecuta.

Hoc pariter anno ordinato S. Ansgario Sueonum atque Danorum Apostolo Amalburgensi Archiepiscopo ciuitatis Transalbianorum primo, Gregorius Papa pallium, in signe plenitudinis potestatis ad eum misit. De his enim vetus chronographus, Adam nominatus, verbis istis: Tunc cum scilicet idem Sanctus magnum retulisset ex genti-

Adam lib. 1. cap. 17.

lium prædicatione prouentum, Imperator Ludouicus cum magistratibus S. Ansgario A de salute gentium congratulatus, ingentes Christo gratias persoluerunt.

SEDES ARCHIEPISCO PALIS AMABURGENSIS A GREGORIO PAPA ERRECTA ET PRIVILEGIIS AVCTA. * XIX.

Habito igitur generali sacerdotum Concilio, pius Cæsar votum parentis impleri cupiens Amaburg ciuitatem Transalbianorum Metropolim statuit omnibus barbaris nationibus, Danorum, Sueonum, itemq. Slauorum, & alijs coniacentibus in circuitu populis. Eiq. cathedræ primum Archiepiscopum ordinare fecit Ansgarium. Hoc factum est anno Domini octingentesimo trigesimo secundo, qui est Ludouici Imperatoris annus * XVIII. Villerici Bremensis Episcopi quadragesimustertius. Consecratus est autem a Drogone Metensi Episcopo, Cæsaris fratre germano, adstantibus atque fauentibus Odgario Moguntienfi, Ebbone Rhemensi, Heddi Treuerensi, & alijs. Consentientibus etiã Villerico Bremensi, & Helingaudo * Ferdensi Episcopis, quibus antea dioecesis illa commendata est, roborante id Gregorio quarto Apostolica auctoritate & pallij donatione. B Habentur in Ecclesia Bremensi præcepta Imperatoris, & priuilegia Papæ S. Ansgario data.] hæc auctor. Quæ male apud Crantzium in Ecclesiastica Saxonum historia facta ponuntur anno sequenti Redemptoris: siquidem præfertur dicti auctoris antiquitas, qua ille sibi fidem maiorem conciliat. Ludouicus vero anno sequenti ab Imperio depositus reperitur.

* Vuerdensi

* Crant. Eccl. hist. Sax. lib. 1. cap. 20.

R EDEMPTORIS sequitur annus octingentesimus trigessimustertius Indictionis undecimæ, quo profequens male coeptam aduersus Christianos persecutionem Theophilus: in peregrinos homines Catholicæ Fidei professores Theodorum atque Theophanem fratres iram conuertit: quos dire plagis affectos exilio tandem multauit, deportari eos iubens in Insulam. Quod ad tempus pertinet, non ante præsentem annum hæc accidisse potuerunt, licet ab alijs primo loco persecutionis inconsulte ponantur. Cum enim in eorum actis narretur, eos iam biennio habitasse in Insula, cum Ioannes Antonio suffectus fuit in throno Constantinopolitanæ Ecclesiæ; constatq. id non ante sextum annum Theophili Imperij factum: utiq. non ante præsentem annum hæc contigisse potuerunt. Qui horum Confessorum res gestas profecutus auctor, hoc eodem sæculo vixit, & ab exordio persecutionis Theophili velut ab ouo (quod dicunt) rem auspiciatus, sic exorditur.

QVID IN THEODORVM ATQVE THEOPHANEM THEOPHILVS.

Postquam decessit impius Imperator Michael, magis impio filio suo Theophilo reliquit Imperium. Qui malum dogma sic est amplexatus, & ijs qui pietatem magis accurate tenebant, extitit tam grauis, vt omnes qui fuerunt antea malæ opinionis, frigidus ac molles redderet in impietate. Hinc rursus in pios persecutiones, & sacrarum rursus imaginum euerfiones, & rursus tormenta, & iudicia, & carceres, & omne genus iniustitiæ commotum in pietatem. Hinc Theodorus cum fratre Theophane delatus, & quod pius esset, accusatus. Qui pro pietate quidem, quod non sustinuit genus supplicij, vel potius quam nõ suscepit coronam martyrij? Non tolerantia? Non dicendi libertatis? Non zeli, quo pro Domino concitatus, quotidie decertabat? Martyr inter Martyres & Confessor effectus per ipsa pro Christo certamina. Res autem illius magis ostendit multorum dierum carcer quem sustinuit, & multiplicia supplicia, quæ filij a patre in hodiernum vsque diē accipientes, effecerunt, vt & ea superarint obliuionem & scriptis mandata sint.

Ab his supplicijs multi quidem ex ijs, qui fuerant comprehensi, victi sunt, etiam si poenitentia aduersus victoriam rebellauit: complures autem propter spem & Christi desiderium generoso & forti animo contempserunt. Cum quibus hic quoque vir diuinus, cum hoc quod nihil cessit ijs quæ promittebantur beneficijs, loris præterea cæsus, dici non potest, quantam ostendit fortitudinem, socijs certaminis effectus exemplar non facile ad imitandum. Ipse certe, cum iam fuisset ei corpus laceratum flagellis, & solum sanguine aspersisset, vt qui rerum grauium & asperarum nullum sensum sustinisset, nudus stetit in medio tribunali, & de plagis tamquam de aliquo ornamento glorians, & sic (vt ait b Paulus) effectus est theatrum Angelis & hominibus. Cum autem

b 1. Cor. 4.

A tem Præfectus ægre tulisset hanc diuturnam tarditatem: Ergo (inquit athleta) ideo stonudus, vt si aliquem videro athletam defessum doloribus, illius defectum meo corpore alacri animo suppleam. O viri fortitudinem! o dicendi libertatem! o ardorem in Dominum! Rursus ergo relegantur in insulam, quam solent appellare Aphusiam.] hucusque de his, quæ in primo certamine sub Theophilo contigerunt.

Quomodo autem post biennium, iterum reuocatus, iterum ad confessionem & supplicia cum fratre sit repetitus, suo loco dicturi sumus. Ceterum quod ad Theophilum spectat, quod plerique dicant hunc superasse impietate prædecessores Imperatores, dixerint ista fortasse de his quæ spectant ad cultum sacrarum imaginum, quas penitus auerfabatur: ceterum etsi Iconoclasta fuit, Hagiomachus tamen nequaquam fuit, vt pote qui Sanctos coleret, Dei Genitricis Ecclesias frequentaret, sed vt (quod maius videri debet) erigeret, vt Ioannes Curopalata tradit. Quod vero ad dictos pertinet Confessores, alij qui horum fratrum sunt confessionem scriptis profecuti, ista quæ diximus prætereuntes, ab ijs quæ in posteriori confessione sunt gesta sumunt dicendi principium, quæ post biennij ipsorum exilij tempus contigerunt, quæ nos suo loco dicturi sumus.

QUALIS IN DOGMATIBVS THEOPHILVS.

Grauiori inter hæc turbine quatitur rursus Imperium Occidentale, cum Ludouicus Imperator se cogitur abdicare, conspirantibus iterum in eum filijs, simulq. Episcopis, quorum suafu idem rursus ad publicam peragendam redigitur poenitentiam. Hæc singula quomodo se habuerint, sunt accuratius exploranda. Quod enim Pipinus a patre priuatus est Aquitania, quæ Carolo puero ex Iudith nato data fuit: magnam sibi Imperator cum odio concitauit inuidiam non Pipini tantum sed aliorum filiorum Lotharij ac Ludouici, quo factum est, vt ad bellandum pararentur vtrimque exercitus. Interea vero Gregorius

LVDOVICVS COGITVR SE IMPERIO ABDICARE.

C Papa pacem inter filios atque parentem conciliaturus Roma profectus, ad ea quæ prius obuia habuit castra filiorum accessit, diutiusq. ibidem commoratus, vt ad concordiam filios inducere posset. Quæ res in deteriorem partem accepta est a Ludouico, in susurrantibus nonnullis, studere nimirum Pontificem filijs Imperatoris: iactantibus insuper fore, vt esset excommunicaturus Pontifex quotquot inhærent Imperatori. Quo factum est, vt veniens ipse Gregorius ad Ludouicū, haud eo sit susceptus honore quo consueuerunt prædecessores Reges Francorum ire obuiam, & excipere Romanos Pontifices. Contestatus autem ipse Pontifex se non aliam ob causam esse Roma profectum, nisi vt ortum domesticum bellum sedaret, pacemq. inter Imperatorem atque filios conciliaret: ab eodem Ludouico dimittitur ad filios, rem tractaturus cum ipsis. Sed cum nihil ex sententia eueniret, implacabili odio aduersus patrem commotis illis: Gregorius re infecta, mærens D reuersus est Romam. Hæc quidem ex vita eiusdem Ludouici Imp. quæ auctor qui appendice auxit historiam Aimoini, ex eo totidem verbis apposuit.

GREGORIVS FRVSTRA LABORAT PRO COMPONENTA DISCORDIA.

Theganus Treuerensis Ecclesiæ Chorepiscopus qui aderat, partibusq. Ludouici fauebat, de his quæ spectant ad Gregorium Papam hæc habet: Post Pascha Ludouicus audiuit, quod iterum filij sui ad eum venire voluissent non pacifice. Qui congregauit exercitum, & perrexit obuiam eis vsque ad Campum magnum, qui est inter Argentariam & Basileam, qui vsque hodie nominatur Campus mendacij, eo quod ibi plurimorum fidelitas extincta est, transfugientibus illis ad hostes. Filij autem eius perrexerunt ei obuiam cum Gregorio Romano Pontifice. Et quicquid postulabant, nihil erat eis pater consentiens. Non post multos dies venerunt ad colloquiū Imperator, & iam dictus Pontifex. Qui non diu loquentes, honorauit eum Pontifex in primis magnis & innumeris E donis. Postquam vterque redijt in tabernaculum, misit Imperator dona regalia per Alungum venerabilem Abbatem & presbyterum supradicto Pontifici.] hætenus de rebus gestis cum Rom. Pontifice, qui desperatis rebus (vt dictum est) Romam reuersus est.

EXCVSATVR OMNINO GREGORIVS A CALVMNIA.

Ceterum etsi sint qui dicant, in suspicionem ductum Gregorium Papam apud Ludouicum, quod diutius apud eos mansisset: tamen euentus hanc penitus suspicionem euacuauit; siquidem ipse quod eis aduersus patrem non fauerit, infensos sibi reddidit, cuius rei causa Lotharius cum reuersus est in Italiam, acerbissimum odium aduersus eundem Gregorium, ipsam Romanam Ecclesiam persequendo, manifestis operibus declarauit: quod ipse Ludouicus intelligens, eidem quibus valuit auxilijs præsto fuit, vt suo loco dicturi sumus. At vero tantum abest vt sceleratis filiorum operibus consensum præstiterit Gregorius Pontifex, vt ab eis factum patris abrogationis decretum resciderit, quod restatur Paulus Æmilij, qui res Francorum est feliciter profecutus.

Atque

*offenderant
*sua

*confirmantes

PER EBBO-
NEM EPISC.
RHEMENSEM
AGITVR IN
LUDOVIC. IMP.
a Thren. 5.

b Extat in Ann.
Franc. ex Pi-
thai bibliot. edi-
tis.

DE LUDOVICI
DEPOSITIONE
PER EPISCO-
POS ACTA.

c Ezech. 3.

CONCILIVM
APVD COM-
PENDIVM HA-
BITVM.

At quæ in castris Imperatoris hæc sequuta sint, idem qui supra Theganus sic narrat: **A** Tunc consiliati sunt nonnulli vt Imperatorem relinquerent, & ad filios eius peruenirent, in primisq. illi, qui eum antea *offendebant, ceteris sequentibus. Quadam nocte maxima pars dimisit eum, & tentoria *eorum relinquentes peruenierunt ad filios. In-
craftinum vero reliqui qui remanserunt, venerunt ad Imperatorem, quibus præcepit dicens: Ite ad filios meos, nolo vt vllus propter me vitam aut membra dimittat. Illi in-
fusi lachrymis recedebat ab eo (iam tunc separatam ab eo habebant vxorem suam) iura-
mento *confirmans, vt nec ad mortem, nec ad debilitatem eam habere desiderarent. Quam statim miserunt partibus Italiae in ciuitatem Dortonam, ibi eam habentes. Non multo tempore post susceperunt patrem, Ludouicum ipsum Imperatorem, & duxerunt eum cum ipsis. Quo facto diuiserunt sibi. Pipinus perrexit in Aquitaniam, Ludouicus in Bauariam. Ludouicus vero duxit secum patrem in Compendium palatium, & ibi valde **B** afflixit eum cum Episcopis & ceteris nonnullis. Iusserunt enim eum ire in monasterium, & ibi esse omnibus diebus vitæ suæ. Quod ille renuens non consensit voluntati eorum. Omnes enim Episcopi molesti fuerunt ei, & maxime hi quos ex seruili conditione hono-
ratos habebat, cum his qui ex barbaricis nationibus ad hoc fastigium perducti sunt. Elegerunt tunc vnum impudicum & crudelissimum qui dicitur Ebbo Rhemensis Episcopus, qui erat ex originalium seruorum stirpe, vt eum immaniter afflixisset cum con-
suetudinibus ceterorum. Inaudita locuti sunt, inaudita fecerunt quotidie impropertes ei. Abstulerunt ei gladium de femore suo, iudicio seruorum suorum, induentes eum cilicio. Tunc impletum est elogium Hieremiæ Prophetæ dicentis: ^a Serui dominati sunt nostri, &c.] plura aduersus Ebbonem inculcans, exprobrans eius ingratitude. Extant adhuc eiusdem Ludouici Imp. publicæ poenitentiae scripta, quibus eiusmodi **C** inscriptio præposita est.

Quæ ^b sequuntur gesta sunt apud Compendium palatium contra Christianissimum Imperatorem Ludouicum postquam Regno ad tempus priuatus est. Acta sunt autem studio non imitandæ deiectionis eius ab Ebbone auctore eius mali & ceteris Episcopis, vel errore admittentibus, vel timore consentientibus. Non sunt hæc, vt salubris Concilij decreta amplectenda, sed vt exitialis commenti molimina respuenda.] quæ sic se habent.

Omnibus in Christiana religione constitutis scire conuenit, quale sit ministerium Episcoporum, qualisq. vigilantia atque sollicitudo eis circa salutem cunctorum adhibenda sit, quos constat esse vicarios Christi & clauigeros Regni cælorum, quibus a Christo tanta collata est potestas, vt quodcumque ligauerint super terram, sit ligatum & in cælo, & **D** quodcumque soluerint super terram sit solutum & in cælo. Et in quanto sint ipsi periculo constituti, si ouibus Christi pabulum vitæ ministrare neglexerint, & errantes ad viam veritatis, arguendo, obsecrando reducere pro viribus non studuerint iuxta illud propheticum: Si non annuntiaueris (^c inquit) iniquo iniquitatem suam, & ipse in impietate sua mortuus fuerit, sanguinem eius de manu tua requiram. & multa his similia ad magisterium pastorale pertinentia, quæ in diuinis sparsim continentur. Quapropter eisdem pastoribus Christi summopere studendum est, vt erga errata delinquentium moderationem discretissimam teneant, vt sint iuxta beati Gregorij doctrinam, documentum bene agentibus per humilitatem socij, contra delinquentium vero vitia per zelum iustitiæ erecti; quatenus posthabito torpore aut signitie vel humano fauore, aut mundiali timore, sic exercent ministerium suum, vt & præsentibus salubriter consulant, & futuris **E** sint exemplum salutis.

Verum quia in agro Dei, qui est Ecclesia Christi, noxia quæq. instinctu hostis antiqui pullulare non cessant; quæ necesse est vt adhibito sarculo pastorali, radicitus extirpentur, & propter maleuolos quosque, qui bene acta aut intelligere nolunt, aut maleuola intentione potius intelligere, quam ipsam veritatem delectantur amplecti: oportet eosdem pastores, vt quodcumque de generali vtilitate vel publica correctione quippiam in conuentis suis decreuerint, id iuxta morem Ecclesiasticum scriptis committant, videlicet vt posteris omnem ambiguitatem & occasionem iuste detrahendi, vel reprehendendi penitus amputent.

Proinde notum esse necessarium duximus omnibus filiis sanctæ Dei Ecclesiæ, præsentibus scilicet & futuris, qualiter nos Episcopi super Imperio domini & gloriosissimi Lotharij

A Lotharij Imperatoris constituti, anno Incarnationis Domini Iesu Christi octingentesimo trigesimalotertio, Indictione * XVII. anno siquidem eiusdem Principis primo, in mense * XII. videlicet Octobri, apud Compendium palatium generaliter conuenimus, & memoratum Principem humiliter audiimus, & hoc quidem illi siue Optimatibus illius, seu omni generalitati populi, quæ vndique illuc confluxerat, manifestari iuxta iniunctum nobis ministerium curauimus, qualis sit vigor & potestas, siue ministerium sacerdotale, & quali meretur damnationis damnari sententia qui monitis sacerdotalibus obedire noluerit.

Deinde tam memorato Principi, quam cuncto eius populo denuntiare studuimus, vt Domino deuotissime placere studerent, & in quibus eum offenderant, placare non differrent. * Et uim tanta quippe sunt multa, quæ per negligentiam in hoc Imperio con-
B tingerunt, quæ ad scandalum Ecclesiæ & ruinam populi, vel Regni interitum manifestis inditijs pertinebant: quæ necesse erant, vt cito corrigerentur, & in futuro omnibus modis vitarentur.

Inter cetera etiam commemoratum est a nobis, & omnibus in memoriam reductum, qualiter a Deo Regnum istud per administrationem bonæ memoriæ Caroli præstantissimi Imperatoris, & prædecessorum suorum valorem pacificum & vnitum, atque nobiliter dilatatum fuerit, & domino Ludouico Imperatori a Deo ad regendum sub magna pace commissum, Dominoq. protegente, sub eadem pace, quamdiu idem Princeps Deo studuit & paternis exemplis vti, ac bonorum hominum consilijs acquiescere curauit, conseruatum manserit. Et quomodo in progressu temporis, sicut omnibus manifestum erat, per eius improuidentiam vel negligentiam in tantam venerit ignominiam & **C** vilitatem, vt non solum amicis in maestitiam, sed etiam inimicis venerit in derisionem.

Sed quia idem Princeps ministerium sibi commissum negligenter tractauerit, & multa quæ Deo & hominibus displicebant & fecerit & facere compulerit, vel fieri permiserit, & in multis nefandis consilijs Deum irritauerit, & sanctam Ecclesiam scandalizauerit, & vt cetera quæ innumera sunt omittamus, nouissime omnem populum sibi subiectum ad generalem interitum contraxerit, & ab eo diuino iustiq. iudicio, subito Imperialis sit subtracta potestas: Nos tamen memores præceptorum Dei, ministerijq. nostri atque beneficiorum eius, dignum duximus, vt per licentiam memorati Principis Lotharij legationem ad illum ex auctoritate sacri conuentus mitteremus, vt eum de suis reatibus admoneret, quatenus certum consilium suæ salutis caperet. Vt quia potestate priuatus terrena, iuxta diuinum consilium & Ecclesiasticam auctoritatem, ne secundam animam perderet *nempe rationalem*, elaborare in extremis potius totis viribus studeret. Quorum Legatorum consilijs, & saluberrimis admonitionibus libenter assensum præbuit, spacium posuit, diemq. constituit, qua de salubribus eorum monitis certum eis responsum redderet.

Cum autem in præscriptis instaret dies, sacer idem conuentus vnanimiter ad eundem venerabilem virum perrexit, eumq. diligenter de quibus Deum offenderat, & sanctam Ecclesiam scandalizauerat, ac populum sibi commissum perturbauerat, admonere, & cuncta illi ad memoriam reducere curauit. Ille vero eorum salutarum admonitionem, & dignam congruatq. exaggerationem libenter amplectens, promisit se illis in omnibus acquieturum salutari consilio, & subiturum remediale iudicium. Porro de tanta salubri admonitione hilaris, illico dilectum filium suum Lotharium Augustum **E** festinato affuturum supplicauit, vt illis ruptis quibusdam morulis, cum suis primatibus veniret, quatenus primum inter eos mutua reconciliatio secundum Christianam doctrinam fieret, vt si quid in cordibus eorum nœui aut discordiæ inerat, pura, humilisque postulatio veniæ expiaret, ac deinde coram omni multitudine iudicium sacerdotale, more poenitentis susciperet: quod & non multo post factum est.

Veniens igitur idem dominus Ludouicus in basilicam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, vbi sanctorum corpora requiescunt, Medardi, videlicet, Confessoris Christi atque pontificis, necnon Sebastiani præstantissimi Martyris, adstantibus presbyteris, diaconibus, & non parua multitudine clericorum, præsentem etiam præfato domino Lothario filio eius, eiusq. proceribus, atque totius populi generalitate, quotquot videlicet intra sui septum eadem continere potuit Ecclesia; & prostratus in terrâ super cilicium ante sacrosanctum altare confessus est coram omnibus, ministerium sibi commissum satis indigne tractasse, & in

QVAE EPISCO-
PI IN LUDO-
VICVM IMPH
RATOREM.

& in eo multis modis Deum offendisse, & Ecclesiam Christi scandalizasse, populumq. A per suam negligentiam multifarie in perturbationem induxisse. Et ideo ob tantorum reatum expiationem publicam & Ecclesiasticam se expetere velle dixit poenitentiam; quo miserante Domino per eorum ministerium & adiutorium prospere mereretur absolutionem tantorum criminum, quibus Deus ligandi atque solvendi intulerat potestatem.

Quem etiam iidem pontifices, utpote medici spirituales salubriter admonuerunt, asserentes ei quod puram & simplicem confessionem sequeretur vera remissio peccatorum: ut aperte confiteretur errata sua, in quibus maxime se Deum offendisse profitebatur, ne forte interius aliquid tegeret, aut in conspectu Dei quippiam dolose ageret, sicut iam pridem in Compendio palatio ab alio sacro conuentu correptus coram omni Ecclesia eum fecisse, omnibus notum erat: ne sicut tunc, ita & nunc per simulationem & calliditatem, duplici ad Deum corde accedendo, ad iram potius quam ad veniam suorum peccatorum prouocaret, quoniam scriptura testatur: Simulatores & callidi prouocant iram Dei. Verum post huiusmodi admonitionem professus est se in omnibus ijs precipue deliquisse: unde a memoratis sacerdotibus fuerat familiariter siue verbis siue scriptis admonitus, ut digna increpatione correptus super quibus chartulam, summam reatum suorum unde illud specialiter redarguerat continentem ei dederunt, quam ille in manibus gerebat.

a Job 36.

CAPITA CONTRA LVDOVICVM IMPERATOREM.

1 Videlicet sicut in eadem charta plenius continetur, reatum sacrilegij incurriendo & homicidij, eo quod paternam admonitionem & terribilem contestationem sub diuina inuocatione ante sacrum altare in praesentia sacerdotum & maxima populi multitudine sibi factam secundum suam promissionem non conseruauerit: eo quod fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem suum quem ipse liberare potuerat, interficere permiserit, & quod immemor voti sui signum sanctae religionis propter vindictam suae indignationis fieri postea iusserit.

2 Quod auctor scandali & perturbator pacis ac violator sacramentorum existendo, pactum quod propter pacem & vnanimitatem Imperij, Ecclesiaeque tranquillitatem communi consilio & consensu cunctorum fidelium suorum fuerat inter filios suos factum, & per sacramentum confirmatum, super illicita potestate corruperit; & in eo quod fideles suos in contrarietatem eiusdem primi pacti & iuramenti aliud sacramentum iurare compulerit: in periurij reatum praestatorum violatione sacramentorum inciderit. Et quantum Deo hoc displicuerit, liquido claret, quia postea nec ipse, nec populus sibi subiectus pacem habere meruit, sed omnes in perturbationem, poenam peccati sustinendo, iusto Dei iudicio postea inducti sunt.

3 Quia contra Christianam religionem & contra votum suum sine vlla utilitate publica, aut certa necessitate prauorum consilio delusus, in diebus Quadragesimae expeditionem generalem fieri iussit, & in extremis Imperij sui finibus, in coena Domini, quando Paschalia sacramenta ab omnibus Christianis rite sunt celebranda placitum generale se habiturum constituit. In qua expeditione, quantum in ipso fuit, & populum in magnam murmurationem pertraxit, & sacerdotes Domini a suis officijs contra fas amouit, & pauperibus grauissimam oppressionem irrogauit.

4 Quod nonnullis ex suis fidelibus, qui pro eius, filiorumque suorum fidelitate, & saluatione, Regniq. nutantis recuperatione humiliter eum adierant, & de insidijs inimicorum sibi preparatis certum reddiderant, violentiam intulerit: & quod contra omnem legem, diuinam videlicet & humanam eos & rebus proprijs priuauerit, & in exilio tradi iusserit, atque absentes morti adiudicari fecerit, & iudicantes proculdubio ad falsum iudicium induxerit: & sacerdotibus Domini ac monachis contra diuinam & canonicam auctoritatem praerudicium irrogauit & absentes damnauit, & in hoc reatum homicidij incurriendo, diuinarum seu humanarum legum violator extitisset.

5 De diuersis sacramentis sibi, contrarijs ac perniciosis, a filijs, siue a populo, eo praecipiente & compellente irrationabiliter saepe factis, pro quibus non modicam in populo sibi commissio peccati maculam induxit: reatum periurij nihilominus incurrisset, quoniam haec proculdubio in auctorem per quem fieri compulsa sunt, iure retorquentur. Sed in mulierum purgatione, in iniustus iudicijs, in falsis testimonijs atque periurijs, quae eo permittente, coram se perpetrata sunt, quantum Deum offenderit, ipse nouit.

De

6 De diuersis expeditionibus, quas in Regno sibi commissio non solum inutiliter, sed etiam noxie sine consilio & utilitate fecit, in quibus nimirum multa & innumerabilia sunt in populo Christiano flagitia perpetrata in homicidijs & periurijs, in sacrilegijs & adulterijs, in rapinis, in incendijs, siue in Ecclesijs Dei, siue in alijs diuersis locis factis, in direptionibus & oppressionibus pauperum, miserabili & pene apud Christianos inaudito patratu: quae omnia ad auctorem, sicut praemissum est, reflectuntur.

7 In diuisionibus Imperij ab eo contra comunem pacem, & totius Imperij salutem ad libitum suum temere factis, & in sacramento etiam quod iurare compulsi omnem populum, ut contra filios suos, sicut inimicos suos agerent, cum ipse eos paterna auctoritate, consultuque fidelium suorum pacificare potuisset.

8 Quod non suffecerint ei tot mala & flagitia, per suam negligentiam & improuidentiam in Regno sibi commissio perpetrata, quae enumerari non possent, pro quibus & Regni periclitatio, & dehonestatio euidenter prouenerat; sed insuper ad cumulum miseriarum nouissime omnem populum suae potestatis ad communem interitum traxerit, cum debuisset esse eidem populo dux salutis & pacis, cum diuina pietas inaudito & inuisibili modo ac nostris saeculis praedicando populo suo misereri decreuisset.

Igitur pro his, vel in his omnibus, quae supra memorata sunt, reum se coram Deo, & coram sacerdotibus, vel omni populo cum lachrymis confessus, & in cunctis se deliquisse protestatus est, & poenitentiam publicam expetit, quatenus Ecclesiae, quam peccando scandalizauerat, poenitendo satisfaceret, & sicut fuerat scandalum, multa negligendo, ita nimirum se velle professus esse exemplum, dignam poenitentiam subeundo.

SVSCIPIT LVDOVICVS AB EPISCOPIS POENITENTIAM.

C Post hanc vero confessionem, chartulam suorum reatum & confessionis ob futuram memoriam sacerdotibus tradidit: quam ipsi super altare posuerunt, & deinde cingulum militiae deposuit, & super altare collocauit, & habitu saeculi se exuens, habitum poenitentis per impositionem manuum Episcoporum suscepit, ut post tantam talemque poenitentiam nemo ultra ad militiam saecularem redeat.

His itaque gestis, placuit ut vnusquisque Episcoporum qualiter haec res acta fuerit, in proprijs chartulis infereret, eamque sua scriptione roboraret, & roboratam memorato Principi Lothario ob memoriam huius facti offerret. Ad extremum omnibus nobis qui interfuimus visum est omnium chartularum, immo tanti negocij summam in vnum breuiter, strictimque congerere, & congestam proprijs manuum nostrarum subscriptionibus roborare, sicut sequentia factum esse demonstrant. subscriptiones

D desunt.

Qui res gestas Ludouici tunc temporis conscripsit, facinus detestatus, haec ait: Verentes sceleris conspiciatores inauditi, ne versa vice retrolapsa ferrentur gesta quae erant: callido (ut sibi visum est) cum aliquibus Episcoporum vtuntur argumento: ut pro his de quibus iam poenitudinem gesserat Imperator, nempe de nece Bernhaldi, iterum publica poenitentia, armis depositis irreuocabiliter, quodammodo Ecclesiae satisfacere iudicaretur. Cum ne forenses quidem leges contra vnam culpam semel commissam bis inuehant vindictam: & nostra lex habeat: Non iudicare Deum bis in idipsum. Cui iudicio pauci contradixere, plures assensum praebuere; maxima pars (ut assolet in talibus) ne primores offenderent, verbotenus consensere. Adiudicatum ergo eum absentem & inauditum, nec confitentem, neque conuictum, ante corpus S. Medardi Confessoris & S. Sebastiani Martyris arma deponere, & ante altare ponere cogunt, pullaque indutum veste, adhibita magna custodia, sub tectum quoddam retrudunt. Sane quidem rem per vim & metum actam, coloratamque falso religionis pigmento, nemo non dixerit ac improbarit. Cum alioqui etiam si facta digna solemniter siue publica poenitentia praecessissent: eam tamen iterari non debere, canones clamant; id S. Augustino ad Macedonium testante. Unde merito boni omnes detestati sunt factum, & iure visus est Theganus, quem diximus, in Ebbonem Rhemensis Episcopum horum omnium architectum, exprobrans facinus, declamasse.

CONTRA IVS FASQUE LVDOVICVS IMP. DEPOSITVR.

a August. epist. 54. cap. quamuis, id est, 50.

Quae autem haec sequuta sint audi ab auctore vitae eiusdem Imperatoris: Expleto, inquit, hoc negotio, Missa, S. Martini, populus licentia accepta pro talibus gestis maestus ad propria reuertitur. Lotharius autem patrem suum ducens, Aquisgrani hiematum aggreditur. Intra hiemis huius durationem gregatim populi tam Franciae quam Burgundiae.

POPVLVS SOLICITI PRO RESTITVTIONE LVDOVICVS IMP.

dia, necnon Aquitanie fed & Germanie coeuntes, calamitosis querelis de Imperatoris A infortunio querebantur. Et quidem in Franciam Eggebardus Comes & Vuilhelmus Comes stabuli, quos poterant sibi in vnione voluntatis restituendi Imperatoris coadunabant. A Germania vero Hugo Abbas a Ludouico filio Imp. & ab eis qui illuc confugerunt, a Drogone scilicet, Episcopis & reliquis, Pipinum in hoc ipsum instigabat. Porro Bernhardus & Vuafinus in Burgundia consistentem populum suasionibus accendebant, promissionibus alliciebant, iuramentis astringebant, & in vnum velle foederabant.] hæc ipse. Sed quæ post hæc hieme transacta sequuta sint, suo loco dicturi sumus.

Eodem anno dum hæc in Ludouicum Imperatorem aguntur, Compendium venit legatio a Theophilo Constantinopolitano Imperatore ad Ludouicum ipsum missa. Qui ea functi sunt, fuere Marcus Archiepiscopus Ephesinus & Protospatharius eiusdem Imperatoris, quam suscepit Lotharius vna cum muneribus missis, eosq. dimisit, nihil B præterea in Orientem reportantes, quã eius quam viderant tragœdiæ lugubris actionem.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III.

ANNVS

834.

GREGORII PAP. III.

ANNVS

7.

LVDOVICI 21. IMPP.

THEOPHILI 5.

DE LEGATIO-
NE THEOPHI-
LI AD LVDO-
VICVM MIS-
SA.LVDOVICVS
IMP. RESTI-
TVITVR IM-
PERATOR.COMMVNIS
LÆTITIA DE
RESTITVTIO-
NE LVDOVICI.

SEQUITVR annus Christi Redemptoris octingentesimus trigessimusquartus duo-
decima Indictione, quo Ludouicus Imperator in Imperium restituitur. Cum enim vndique conflati esse scirentur ad liberandum Imperatorem exercitus, Lotharius hoc cernens, se excusans cuncta esse peracta iudicio Episcoporum, relicto ipso Ludouico in C monasterio S. Dionysij iuxta Parisios, cedens ijs qui eum restituere conarentur, Viennam se contulit. Quæ autem hæc sint sequuta, ex vita ipsius Ludouici sic accipe: At vero ijs qui cum Imperatore remanserant, eum ad recipiendas Imperatorias infulas hortabantur. Sed Imperator quamquam modo quo prædictum est, Ecclesie eliminatus communione, nequaquam præpropere voluit acquiescere sententiæ; sed Dominica quæ in crastinum aduenit, in Ecclesia S. Dionysij Episcopali ministerio voluit reconciliari, & per manus Episcoporum armis accingi consensit. In qua re tanta exultatio populi excreuit, ut etiam ipsa elementa viderentur iniuriam patienti compati, & releuato congratulari. Etenim vsque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluuiarumq. vehementia, ut extra solitum aquarum superabundantia excreveret, flatusq. ventorum imperuiabiles fluminum alueos redderet. Sed in illius absolute ita quodammodo visa sunt D coniuirasse elementa, ut mox & venti sæuientes mitescerent, & cæli facies in antiquam & multo tempore inuisam serenitatem rediret.

Imperator ergo ab eo loco iter coepit, sed nequaquam filium abeuntem prosequi, & licet multis hortantibus, noluit. Inde ergo Hantogilum, ac postea venit Carisiacum villam regiam, vbi consistens opperiebatur filium Pipinum, & eos qui trans Matronam residebant; sed & eos qui trans Rhenum ad Ludouicum filium eius confugium fecerant, sed & ipsum filium, qui ad ipsum veniebat Ludouicum. Quo consistente, medio Quadragesimæ tempore, aridente etiam lætitia ipsius diei & officij, exhorrente cantilena Ecclesiastica ac dicente: Lætare Hierusalem, & diem festum agite omnes qui diligitis eam: magna multitudo fidelium suorum ibidem occurrit, congratulans communi lætitiæ. Quos Imperator benigne suscipiens, & pro fidei integritate gratias agens, Pipinum quidem filium in Aquitaniam cum lætitia dimisit, ceteros autem ad loca sibi congrua lætos præmisit. Ipse autem Aquisgrani peruenit; ibiq. Iudith Augustam ab Italia reducentibus Rataldo Episcopo & Bonifacio recepit, &c.]

Quod autem publicam perturbauit lætitiã, fuit audita miserãda clades, quam perpeffa est ciuitas Cabillonensis tunc temporis a Lothario in via posita, cum ei aduersaretur. Tunc enim accidit, ut resistente illi ipsa, quod se ad defendendum parata esset munita ciuitas; factione eorum qui rebellauerunt ab Imperatore & ipsum sequebantur, Lotharius eam expugnans, cuncta ferro, igniq. tradiderit, vna salua miraculo basilica in memoriã S. Georgij fabricata. Dei Ecclesias per Lothariũ expoliatas, occisosq. omnes qui patri studuissent, & sororem Bernhards sanctimoniale nomine Gerbirch in dolio vinacio clausam in Ararim proiecisse, scribit Theganus, nefanda eius opera detestatus. Tunc aduersus Lotharium tum

pater

A pater Ludouicus, tum reliqui eius filij, Ludouicus atque Pipinus castra mouentes, coegerunt Lotharium, ut supplex veniam petiturus veniret ad patrem, quibus vna cum eius sectatoribus Ludouicus indulset, atque accepto ab eis fidelitatis iuramento, in Italiam ire præcepit, obstruens transitum, ne quando sine custodum concessione in Gallias redire posset.] hæc in vita Ludouici, quæ & apud Theganum leguntur fusius enarrata.

His ita dispositis, tempore Missæ S. Martini Ludouicus cum suis habuit generalẽ conuentum in Actiniaco palatio, vbi inter alia hæc memoria digna facta leguntur: Mandauit filio Pipino per Ermoldum Abbatem, res Ecclesiasticas quæ in Regno eius erant, quas vel ipse suis attribuerat, vel ipsi sibi perceperant, absque cunctatione Ecclesijs restitui. Missos etiam per ciuitates & monasteria transmisit, statumq. Ecclesiasticum pene collapsum in antiquum statum erigi iussit.] Hæc de his quæ ad statum rerum Ecclesiasticarum attinent, cum & multa alia salubria ad politicum statum pertinentia illic fuerint constituta.

Ceterum quod spectat ad restitutionem Ludouici in Imperium, id factum auctoritate Gregorij Papæ, Paulus Æmilius haud obscure significat, dum ait, decretum abrogationis Imperij Ludouici ab ipso Gregorio Papa fuisse rescissum. Sed ut Marianus Scotus addit, & Iudith Augustam pariter voluntate Gregorij Papæ restitutam. Porro ipsum Ludouicum indulisse omnibus qui in eum peccassent inuiti, Theganus affirmat.

Quod autem in basilica S. Dionysij prope Parisios contigit ipsum Ludouicum restitui in Imperium, & ab Episcopis corona Imp. ornari, & armis accingi (quod & Nithardus eiusdem sæculi historicus testatur) fixum menti ipsius Imperatoris perpetuo mansit, ut eiusdem S. Dionysij memoriam illustraret: cuius rei causa eiusdem monasterij Abbati C Hilduino mandauit, ut quæ tum ex Græcis, tum ex Latinis fontibus de eodem Dionysio scripta reperire potuisset, in vnum congerens, stylo historico prosequi vellet. Extat de his eiusdem Ludouici Imp. ad Hilduinum epistola istis verbis.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Ludouicus diuina repropitiante clementia Imperator Augustus Hilduino venerabili Abbati monasterij sanctissimorum Martyrum ac specialium protectorum Dionysij pretiosi, sociorumq. eius, æternam in Christo salutem.

Quantum muneris atque præsidij non modo nobis ac prædecessoribus, seu progenitoribus nostris, verumetiam totius Imperij nostri populis, Domini prouidentia, per beatissimum Dionysium sæpenumero, immo continue in magnis gratiarum vbertatibus contulerit, cuncta per transacta tempora Gallicæ nationes senserunt, quæ eius insigni D Apostolatu Eidei rudimenta sumpserunt. Prædecessores autem nostri gloriam huius eximij testis & amici Dei non inaniter coluerunt: qui dum eius sacras exuuias in terris ob amorem & honorem Domini nostri Iesu Christi, opibus quibus poterant, honorauerunt: per eius preces dignissimas, honoris priuilegio potiri & in terris, & cælestibus meruerunt. Ut videlicet vnus ex priscais Francorum Regibus Dagobertus, qui eundem pretiosissimum Christi Martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & immortalis est vita sublimatus, & per eius adiutorium (sicut diuina ac cælestis offensio perhibet) a pœnis est liberatus, inq. vita perenni desiderabiliter constitutus.

Progenitores quoque nostri mellissimum nomen domini Dionysij (sic enim verbis ac scriptis suis eum appellare consueuerunt) non incongrue pia dilectione & dilectissima pietate amplexi sunt. Quia proauus noster Carolus, Princeps Francorum inclytus, per orationes ipsius excellentissimi Martyris indeptum se fuisse gratulatus est apicem principatus, eidemq. decursu mortalitatis tempore, quod carius potuit habere depositum, corpus scilicet proprium in magni die Iudicij suscitandum, & animam Domino præsentandam fideliter commendauit, ac pro hoc maxime deuotionem atque fiduciam cordis sui erga peculiarem patronum patenter ostendit.

Sanctæ nihilominus recordationis auus noster Pipinus propter altare, quod ante sepulchrum sæpe fati, sæpiusq. dicendi domini Dionysij, per diuinam & memorabilem reuelationem, iussu ipsius sanctissimi Martyris, in honorem Dei & Apostolorum Petri & Pauli, qui præsentibus ostendebantur, a beato & Angelico viro Stephano summo Pontifice dedicatum est, intra sacra Missarum solemnia, vna cum duobus filijs Carolomanno videlicet, & diuina memoria domino ac genitore nostro Carolo, iure prænominato Magno, ab eodem Apostolico Papa in Regem Francorum vnctus, superni muneris benedictionem

Annal. Eccl. Tom. 9.

Yyy 2

perce-

AVCTORITA-
TE GREGORII
LVDOVICVS
ET IVDITH
RESTITVTI.EPISTOLA LV
DOVICI IMP.
AD HILDVI-
NUM DE RE-
BVS S. DIONYSII.DAGOBERTVS
REX CVLTOR
S. DIONYSII.CAROLVS
MARTELLVS
CVLTOR S.
DIONYSII.PIPINVS
REX
CVLTOR S.
DIONYSII.

percepit. Quiq. cum quanta se humilitate ante Limina basilicæ SS. Martyrum, defuncto A ipsius vitæ curriculo, sepeliri præceperit, titulus etiam ipsius Conditore innotescit.

Sed & nos multis ac frequentibus largitionibus beneficia eius sumus experti, præcipue tamen in humanæ varietatis euentu, quo Dei (vt semper fatendum est) iusto iudicio in virga eruditionis suæ visitati, & baculo speciosæ misericordiæ eius ante præscriptū altare per merita & solatium domini ac pijsissimi Patris nostri Dionysij virtute diuina erecti & restituti sumus, cingulumq. militare iudicio atque auctoritate Episcopali resumpsimus, & vsque ad præsens ipsius gratioso adiutorio sustentamur.

Idcirco, venerabilis custos ac cultor ipsius prouisoris & adiutoris nostri domini Dionysij, monere te volumus, vt quicquid de eius notitia ex Græcorum historijs per interpretationem sumptum, vel quod ex libris ab eo patrio sermone conscriptis, & auctoritatis nostræ iussione, ac tuo sagaci studio, interpretumq. sudore in nostram linguam explicatis, huic negotio inferi fuerit congruum; quodq. etiam Latinis codicibus iam inde habes inuentum, adiunctis eis quæ in libello eius passionis continentur, necnon illis quæ in tomis vel chartis vetustissimis armarij Parisiæ Ecclesiæ, sacra videlicet sedis suæ prolati inuenias, & obtutibus nostræ serenitatis ostendas, secundum quod rerum, caularum etiam & temporum conuenientiam noueris: in corpus vnum redigas, atque vniformem textum exinde componas; quatenus deuotis compedijs valeat innotesci, & fastidiosis minusve capacibus vel studiosis lectionis possit tædium subleuari, pariterq. omnibus ædificationis utilitas prouideri.

His ita contextis, volumus vt reuelationem ostensam beato Papæ Stephano in Ecclesiâ eiusdem sanctissimi Dionysij, sicut ab eo dictata est, & gesta quæ eidem subnixa sunt, vna cum hymnis, quos de gloriosissimo Martyre atque pontifice habes, & officium nocturnale subiungas. Sed & differenter ac cum integritate sua quæcūq. ex eo reperta sunt, in altero volumine colligas; nobisq. distincte & correcte transcripta quantocyus dirigas, aut præsentis: quoniam maximum, valdeq. dulcissimum pignus desiderabilis præsentia illius domini & solatiatoris nostri, vbicumque simus, habere nos credimus, si cum eo, vel de eo, aut ab eo dictis, oratione, collatione, lectione colloquimur. Vale in Christo vir Dei, in sacris orationibus iugiter memor nostri.] hætenus epistola Ludouici. Quæ ab ipso qui accepit, præfixa est Arcopagiticis suis, ita nominatis lucubrationibus illis: quæ de rebus gestis eiusdem S. Dionysij scriptis inueniri potuerunt, tractatum continent; primoq. loco posita est epistola, quam ipse Hilduinus reddidit ad Ludouicum Imperatorem, cuius est exordium: Exultauit cor meum in Domino.] eiq. subiecta epistola eiusdem Hilduini nūcupatoria ad cunctos Christi fideles, quæ incipit: Cum nos scriptura generali definitione admoneat, &c.] quam sequuntur Acta passionis ipsius. Et post illa subiungitur Stephani Papæ reuelatio vna cum Actis coronationis Pipini & filiorum eius in Reges Francorum, quæ tu ociosus consulas, satis nobis quæ de his superius suis locis dicta sunt.

Ceterum ipse Hilduinus præter illa quæ hætenus ex antiquorum scriptis potuit accepisse: viuentes etiam doctissimos viros sanctum Michaellem Syncellum Hierosolymitanum, de quo proxime dicturi sumus, necnon sanctum Methodium presbyterum Constantinopolitanū visus est ad eadem præstanda hortatus esse Græcos Patres & nobilissimos Confessores: siquidem vterq. ipsorum hoc eodem tempore in eodem scriptorum genere versatus esse reperitur. Etenim scripsit hoc tempore Michael Syncellus encomiasticam orationem de eodem Dionysio, sed & Methodius eiusdem res gestas historico stylo prosequutus est.

Dum vero ista geruntur in Occidente, in Oriente Theophilus Imperator in dies magis aduersus Orthodoxos commotus, noua in eosdem in confessione perstantes decreuit supplicia. Siquidem magnus ille Methodius, cuius modo meminimus, multiplicibus coronis illustris, vt qui sub Leone & Michaele pro eodem sanctarum imaginum cultu, sæpe certamen obierat, & sub Leone a Patriarcha Nicephoro Orthodoxo Romam legatus fuerat, tam in Oriente quam in Occidente spectatus, rursus in certamen inducitur. Hætenus autem pepererat ei Imperator, veritus eius insignis sanctitatis nomē, & quod eius opera vti, ob egregiam quæ sciebatur in viro esse prudentiam, in negocijs opus erat. Nam audi quid de eo scribat Curopalata in Imperatore Theophilo, cū ipse aduersus Sarracenos expeditionem pararet. Iamq. apparente Vere, coactis rursus copijs Theophilus ad-

LVDVICVS CVL TOR S. DIONYSII.

RES GESTAS DIONYSII CONQVIRI IVBET LVDOVICVS.

RES GESTAS DIONYSII CONQVIRI IVBET LVDOVICVS.

HILDVINVS IVBETVR COL LIGERE MONTIVMENTA S. DIONYSII.

HILDVINVS IVBETVR COL LIGERE MONTIVMENTA S. DIONYSII.

GRAECI PATRES DE DIONYSIO QVAE SCRIPSERE.

GRAECI PATRES DE DIONYSIO QVAE SCRIPSERE.

METHODIVS AD CERTAMEN REVOCATVR.

A lus aduersus Sarracenos in aciem prodit, sanctum secum Methodium ducens, quod in bello facere consueuerat, siue vt ille obscura, multisq. incognita dissolueret, quod eximia sapientia præditus esset, siue ab ipso seditionem aliquam metuerat propter bellum contra sacrosanctas ac venerandas imagines susceptum: neque enim mediocriter colebat & obseruabat viri in Republica moderanda iudicium & religionem. Hac de causa visum est Imperatori minus expedire si illum sibi a tergo reliquerit. Verum enimvero cum congressi essent vtrimque exercitus, & Ismaelitæ superiores essent, circumdatus est Imperator, & parum aberat quin caperetur.] Captus namque fuisset, nisi ipsius Imperatoris periculo cognito Mamel dux exercitus, graue nimis ratus bello captum videre Imperatorem; vt eum liberaret, in periculum se immisisset, vnde ipse ab hostibus captus est.

B Reuersus ergo Constantinopolim Imperator, in Methodium, quod non eius adiutus precibus hostes vicisset, sed superatus esset ab eis, occasione capta ex offensa religione ob cultum idolorum (sic solitus appellare sacras imagines) furorem conuertit. Quem ad se vocatum post diram verberibus de ipso habitam quæstionem, in exilium deportandum tradit; nec quidem vt ceteris in Insulam vel alia loca relegatis luce solis saltem frui concessit, sed illud plane pauendum atque tremendum excogitat, vt eum viuum in sepulchrum vnum cum duobus latronibus includi fecerit, vt sic viuus esset lucis vsura priuatus, & esset veluti mortuus inter mortuos collocatus, piscatori in curam datus, vt ei tantum cibi subministraret, quantum ad vitam in miserijs illis trahendam suppeteret; sicq. mansit velut alter Ionas ceti vtero clausus, donec Theophilus vixit; quo mortuo, ipsum mortuorum sepulchrum euomit, cicatricibus ex plagis acceptis insignem, dignissimumq. habitum, qui sublimem thronum tot stigmatibus decoratum Constantinopolitanæ sedis ascenderet. Quando autem id contigerit, & quæ tunc acciderint suo loco dicturi sumus.

C Verum sunt qui dicunt ipsum viuente adhuc Theophilo ab eodem reuocatum fuisse Constantinopolim. id tradunt Constantinus Manasses atque Glicas, qui ait: Hunc Methodium nouo & admirabili quodam modo Deus ex eo specu eduxit. Nam cum Theophilus doctrinæ litterarum studiosus in scripta quædam intellectu difficilia incidisset, nec quomodo se de illis explicaret, inuenire posset; intellecto de quodam, neminem mortalium esse, qui felicius ea declarare posset, quam inclusus ille sepulchro Methodius: hominem inde statim reuocauit, magnoq. in pretio deinceps habuit.] sed ad res Occidentales.

D Hoc anno qui Era Hispanica notatur octingentesima septuagesima secunda, in Hispania apud Canadignam ducenti monachi interfecti a Sarracenis consecuti sunt coronam martyrij, octauo Idus Augusti, feria quarta, qua celebratur natalis sanctorum Martyrum Iusti atque Pastoris. De tempore est id expressum in lapide peruetustis his notis.

ERA DCCCXXII. IIII. F. VIII. ID. AVG. ADLISA. EST. KARADIGNA. ET. INTERFECTI. SVNT. IBI. PER REGEM. ZAFNAM. CC. MONACHI. DE GREGE. DNI. IN DIE. SANCTORVM. MRM. IVSTI. ET PASTORIS.] Sepulti hi in claustro eiusdem monasterij fuerunt, vbi Deus locum, Sanctosq. suos iugiter annua die illustrat admirabili signo, vt qua die sunt trucidati, pauimentum eiusdem claustri appareat sanguineo colore respersum, vbi & eiusmodi vetustissima legitur inscriptio in lapide sepulturæ superposito Latina lingua, sed Gothicis characteribus, ita Latinis reddita.

VENITE AD IVDICIVM OMNES IN ISTA PARTE CLAVSTRI SVNT DVCENTI MONACHI HVIVS COENOBII. QVI MORTEM SVSTINERVNT PRO FIDE D. N. SALVATORIS ET REDEMPTORIS IESV CHRISTI ET DECOLLATI FVERNT FERIA QVARTA SALVS A EIA MILITES CHRISTI SEMPER VIVET SI MONACHVS COR VESTRVM ET OSSA VESTRA VT HERBA GERMINABVNT cetera legi nequeunt.

DE METHODIO PRESBYTERO CONFESSORE.

S. METHODIVS VIVVS CLAVDITVR IN SEPVLCHRO.

OPORTET
 QUITUR
 IN THEODO-
 NIS VILLA.

CONVENTVS
 IN THEODO-
 NIS VILLA.

PENARIA AB
 SOLVTIO IM-
 PERATORIS.

THEODVL-
 PHVS LIBERA
 TVR E CARCE-
 RE.

a Sigebertus in
 chron. ann. 843.
 Alb. Crant. Ec-
 clef. histor. Sax.
 lib. I. c. 27. in fi.

THEODVLPHI
 EPISTOLA AD
 SVOS COM-
 PRESBYTEROS

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus trigessimus quintus Indictione
 decimatertia, quo in Theodonis villa magnus habitus est conuentus Episcoporum
 & aliorum, vbi Ebbo Rhemensis Episcopus, qui auctor fuerat vt Imperator Ludouicus
 priuaretur Imperio, suafione Coepiscoporum, seipsum iudicans Episcopatu indignum,
 eo se abdicauit; reliqui autem qui ei consentientes fuissent; se ipsos excusauerunt ob ne-
 cessitatem qua coacti fuerant, vt exauctorationi Imperatoris interessent; quibus venia
 data est. Condemnatus est autem Agobertus Archiepiscopus Lugdunensis, qui voca-
 tus ad Synodum, venire distulisset. De his autem qui in Italiam confugissent nihil est
 actum, quod scilicet visi essent ad Sedis Apostolicæ iudicium conuolasse.

Facta sunt ista ante Quadragesimæ tempus. Sequenti vero Dominica, quæ sacra
 Quadragesimæ initium præcedebat (addit auctor in vita Ludouici) in Metis ciuitatem
 dominus Imperator, sed & Episcopi, & populus vniuersalis illius conuentus venit, & in-
 ter Missarum celebrationem septem Archiepiscopi septem reconciliationis Ecclesiasticæ
 orationes super eundem Imperatorem cecinerunt. Atque omnes populi hoc viso, pro
 plenaria restitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunt. hæc sunt quæ spe-
 ctant ad res gestas anni huius eiusdem Ludouici Imperatoris. Addunt vero his quod ad
 politicas res pertinet, eundem in Vuormatia alium hoc eodem anno habuisse conuentum.

Eodem tempore, cum Theodulphus Abbas Floriacensis vna cum alijs, in illa coniura-
 tione Bernhaldi, de qua supra, aduersus Ludouicum Imperatorem fuisset inuentus impli-
 citus, ob eamq. causam Andegauis detrusus esset in carcerem: cum poeticæ facultatis
 litteris præ ceteris huius temporis esset excultus, ibidem detentus scripsit Ecclesiasticum
 carmen ad diem Palmarum in Ecclesia canendum accommodatum; obseruansq. tem-
 pus cum ea die Ludouicus inde transfret, e fenestra carceris, vt licuit, illud cecinit in au-
 res eius: quod cum eidem Imperatori mirifice placuisset, eo permotus, ipsum iussit quam
 primum e carcere liberari; quin etiam prærogatiua non solum ipsius scientiæ, sed pieta-
 tis, permotus, postea ad Episcopatum Aurelianensem promouendum curauit. Eccle-
 siasticum autem melos sic se habet.

Theodulphi hymnus in die Palmarum.

*Gloria, laus & honor tibi sit Rex Christe Redemptor,
 Cui puerile decus prompsit osanna pium.
 Israel es tu Rex, Davidis & inlyta proles,
 Nomine qui Domini Rex benedicte venis.
 Cætus in excelsis te laudat calitus omnis,
 Et mortalis homo, cuncta creata simul.
 Plebs Hebraea tibi cum palmis obuia venit;
 Cum prece, voto, hymnis assumus ecce tibi.
 Hi tibi passuro soluebant munia laudis;
 Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.
 Hi placere tibi: placeat deuotio nostra,
 Rex pie, Rex clemens, cui bona cuncta placent. &c.]*

Scriptis & alia plura carmina, quorum aliqua adhuc extant nobilis ingenij monumenta, & propediem edenda fore, iu-
 cundum fuit, audisse.

Extat præterea epistola ipsius ad clerum suæ diocesis scripta, cum factus fuit Aure-
 lianensis Episcopus, qua munus sacerdotale, & animarum cura qualis esse debet, insi-
 nuat; quæ cum hætenus latuerit in bibliotheca Vaticana, nec vsquam cusa, hic eam tibi
 typis reddere, operæpretium existimamus. Multa quidem habet notatu dignissima, vt
 ipsa tibi eius prolixitas minime debeat esse fastidio, sed voluptati, si studiosus es Ecclesia-
 sticæ antiquitatis & cupidus disciplinæ. sic enim se habet.

Theodulphus fratribus, & compresbyteris nostris Aurelianensis parochiæ sacerdoti-
 bus in Domino salutem.

I. Obsecro vos fratres dilectissimi, vt erga subditarum plebium profectum & emen-
 dationem vigilantissima cura laboretis. Quatenus illis viam salutis ostendentes, & eos
 & verbis

A & verbis, & exemplis instruentes, & vos de eorum profectu, & nos de vestro, Domino
 nostro Iesu Christo auxiliante, fructuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam
 fraternitatem vestram, vt hæc capitula quæ ad emendationem vitæ breuiter digessi, assi-
 due legatis, & memoriæ commendatis. Et eorum, siue sanctarum scripturarum lectio-
 ne mores componatis, vitam emendatis, & cum subditis plebibus, opitulante Domino,
 ad Regna cælestia pergere certetis. Veraciter nosse debetis, & semper meminisse, quia
 nos quibus regendarum animarum cura commissa est, pro his, qui nostra negligentia
 pereunt, rationem reddituri sumus. Pro his vero quos verbis & exemplis lucrati fue-
 rimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum est: *a* Vos estis
 sal terræ. Quod si populus fidelis cibus est Dei, eius cibi condimentum nos sumus. Sci-
 tote vestrum gradum nostro gradui secundum & pene coniunctum esse. Sicut enim
B Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum Do-
 mini vicem tenent: & illi tenent gradum summi Pontificis Aaron; isti vero filiorum eius.
 Vnde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecratio-
 nis, memores sacrae, quam in manibus suscepistis vnctionis, vt nec ab eadem dignitate
 degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguine de-
 libutas peccando polluatis, sed cordis, & corporis munditiam conseruantes, plebibus
 exemplum bene viuendi præbentes his quibus præestis ducatum ad cælestia Regna
 præbeatis.

2. Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi. quia vita viri iu-
 sti lectione instruitur, ornatur & assiduitate lectionis munitur homo a peccato iuxta il-
 lum qui dicebat: *b* In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc sunt
C enim arma, lectio videlicet, & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instru-
 menta quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia comprimuntur. His ali-
 mentis virtutes nutriuntur.

3. Sed & si quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi; quia ocio-
 sitas inimica est animæ, & antiquus hostis, quem a lectione, siue ab oratione vacantem
 inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vsum namque lectionis discetis, qualiter & vos vi-
 uatis, & alios doceatis. Per vsum orationis & vobis & his quibus in caritate coniuncti
 estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem & vitij
 alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis quod necessitatem
 patientibus porrigatis.

4. Quando more solito ad Synodum conuenitis, vestimenta & libros & vasa sancta
D cum quibus vestrum ministerium, & iniunctum officium peragatis, vobiscum deferre.
 Necnon duos, aut tres clericos cum quibus Missarum solemnia celebratis, vobiscum ad-
 ducite, vt probetur quam diligenter, quam studiose Dei seruitium peragatis.

5. Panes quos Deo in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris coram
 vobis nitide, ac studiose fiant. Et diligenter obseruetur, vt panis, & vinum, & aqua sine
 quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime, atque studiose tractentur, & nihil in his
 vile nihil non probatum inueniatur. Iuxta illud quod ait scriptura: *c* Sit timor Domini
 vobiscum, & cum diligentia cuncta facite.

6. Feminae, Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis
 suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim esse
 debent feminae infirmitatis suæ, & sexus imbecillitatis: & idcirco sancta quælibet in mi-
E nisterio Ecclesiæ contingere pertimescant. Quæ etiam laici viri pertimescere debent ne
 Oza *d* poenam subeant, qui dum Arcam Domini extraordinarie contingere voluit, Do-
 mino percutiente interijt.

7. Sacerdos Missam solus nequaquam celebret, quia sicut illa celebrari non potest si-
 ne salutatione sacerdotis, responsione plebis, admonitione sacerdotis, responsione nihi-
 lominus plebis; ita nimirum nequaquam ab vno debet celebrari. Esse enim debent, qui
 ei circumstant, quos ille salutet, a quibus ei respondeatur, & ad memoriam illi reducen-
 dum est illud Dominicum: *e* Vbi cumque fuerint duo, vel tres in nomine meo congre-
 gati, & ego in medio eorum.

8. Videmus crebro in Ecclesijs messes, & foenum congeri, vnde volumus & hoc pe-
 nitus obseruetur, vt nihil in Ecclesia præter vestimenta Ecclesiastica, & vasa sancta, &
 libros recondatur. Ne forte si alia ibi quam oportet negocia exercentur, a Domino

audiamus: Domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis eam speluncam A latronum.

9. Antiquus in his regionibus in Ecclesia sepeliendorum mortuorum vsus fuit, & plerumque loca diuino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias preparata cœmeteria siue polyandria facta sunt. Vnde volumus, vt ab hac re deinceps abstinatur, & nemo in Ecclesia sepeliatur. Nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, quæ per vitæ meritum talem viuendo suo corpori defuncto locum acquisiuit. Corpora vero, quæ antiquitus in Ecclesijs sepulta sunt, nequaquam proijciantur, sed tumuli qui apparent profundius in terram mittantur, & pauimēto desuper facto, nullo tumultorum vestigio apparente, Ecclesiæ reuerentia conseruetur. Vbi vero tanta est multitudo cadauerum, vt hoc facere difficile sit, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constructo, vbi religiose, & pure Deo sacrificium offerri valeat. B

10. Non debere ad Ecclesiam ob aliam causam conuenire, nisi ad laudem Domini, & eius seruitium faciendum. Disceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & ceteræ actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt. Vbi enim Dei nomen inuocatur, Deo sacrificium offertur, Angelorum frequentia inesse non dubitatur: periculosum est tale aliquid dicere, vel agere quod loco non conuenit. Si enim Dominus illos de templo eiecit, qui victimas quæ sibi offerrentur^a emebant, vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abijciet qui mendacijs, vaniloquijs, risibus, & huiuscemodi nugis locum diuino cultui mancipatum foedant.

^a Matth. 21.

11. Missarum solemnities nequaquam alibi nisi in Ecclesia celebranda sunt, non in quibuslibet domibus, & in vilibus locis, sed in loco quem elegerit Dominus, iuxta illud, quod scriptum est: ^b Vide ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus, vt ponat nomen suum ibi. C

^b Deut. 12.

12. Nulla femina cum presbytero in vna domo habitet. Quamuis enim canones matrem, & sororem, & huiuscemodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant. Hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio siue occasione illarum veniunt aliæ feminae, quæ non sunt ei affinitate coniunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

13. Obseruandum vobis est, vt & vos ab ebrietate abstinatis, & vt plebes subditæ abstineant prædicetis, & neque per tabernas eatis bibendo aut comedendo, neque domos, aut vicos curiositate qualibet peragretis, neque cum feminis, aut cum quibuslibet impuris personis conuiuia exerceatis. Nisi forte paterfamilias quilibet vos ad domum suam inuitauerit, & cum coniuge sua & prole velit vobiscum spiritali gaudio latari, & verborum vestrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, vt si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis: a vobis reficiatur epulis spiritalibus.

D

14. Nullus presbyter fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ de alterius presbyteri parochia persuadeat, vt ad suam Ecclesiam concurrant, relicta propria Ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed vnusquisque sua Ecclesia, & populo contentus, quod sibi non vult fieri alteri nequaquam faciat, iuxta illud Euangelicum: Quæcumque vultis vt faciant vobis homines, hæc eadem facite illis. Quisquis autem contra hæc constituta venerit, aut his monitis nostris reniti tentauerit, aut gradum se sciat amissurum, aut in carcere longo tempore detinendum.

15. Hoc quoque modis omnibus prohibemus, vt nullus vestrum alterius clericum E sollicitet, aut recipiat, quia grauis de hac re in sacris canonibus sententia est.

16. Si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, aut laico munera dare, aut dedisse, vt Ecclesiam alterius presbyteri subripiat: sciat se pro hac rapina, & sæua cupiditate, aut gradum amissurum, aut in carceris ærumna longo tempore poenitentiam agendo detinendum.

17. Si paruulus ægrotans ad quemlibet presbyterum baptismi gratia de cuiuslibet parochia allatus fuerit, ei baptismi sacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectauerit, & ille paruulus absque baptismatis gratia mortuus fuerit: nouerit se ille qui eum non baptizauit, pro eius anima rationem redditurum.

18. Nullus presbyter, seu laicus præsumat calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra,

A sacra, & diuino cultui mancipata ad alios vsus retorquere. Nam quicumque de calice sacro aliud bibit præter Christi sanguinem, qui in sacramento accipitur, & patenam ad aliud officium habet quam ad altaris ministerium, deterendus est exemplo Balthasar, qui dum vasa Domini in vsus communes assumpsit, vitam pariter cum Regno amisit.

19. Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholam mittere in Ecclesia sanctæ Crucis, aut in monasterio sancti Aniani, aut S. Benedicti, aut S. Liffardi, aut in ceteris de his cœnobijs, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus.

20. Presbyteri per villas & vicos scholas habeant. Et si quilibet fidelium suos paruulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant, sed cum summa caritate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: ^a Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretij pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes caritatis studio sua voluntate obtulerint.

^a Dan. 12.

21. Cum ergo omnium sanctarum scripturarum pagina instrumentis bonorum operum refertæ sint, & per sanctarum scripturarum campos possint inueniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: libuit nobis huic nostro Capitulari inserere sententiam cuiusdam Patris de instrumentis bonorum operum, in qua magna breuitate quid agi, quid vitari debeat continetur. In primis Dominum Deum tuum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute. Deinde proximum tamquam te ipsum. Deinde non occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiscere, non falsum testimonium dicere, honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri non vult, alij ne faciat. Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum. Corpus castigare, delicias non amplecti, ieiunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione subuenire, dolentem consolari. A sæculi actibus se facere alienum. Nihil amoris Christi præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non referuare, dolum in corde non tenere, pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere: Non iurare, ne forte periures. Veritatem ex corde & ore proferre: malum pro malo non reddere, iniuriam non facere, sed & factam patienter sufferre. Inimicos diligere, maledicentes non maledicere, sed magis benedicere. Persecutionem pro iustitia sustinere. Non esse superbum, non vinolentum, non multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmurosum, non detractorem, spem suam Deo committere. Bonum aliquid in se cum viderit, Deo applicet, non sibi. Malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputet. Diem Iudicii timere, gehennam expauescere, vitam æternam omni concupiscentia spiritali desiderare, mortem quotidie ante oculos suspectam habere. Actus vitæ suæ omni hora custodire. In omni loco Deum se respicere pro certo scire. Cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & seniori spiritali patefacere. Os suum a malo, vel prauo eloquio custodire, multum loqui non amare, verba vana aut risui apta non loqui, risum multum aut excussum non amare. Lektionen sanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua præterita cum lachrymis, vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. De ipsis malis de cetero emendare, desideria carnis non perficere. Voluntatem propriam odisse, præceptis sacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiam si ipse aliter quod ab sit, agat. Memores illud Dominicum præceptum: ^b Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt: facere

COMPENDIOSA MONITIO OMNIUM BONORVM OPERVM.

C

D

E

^b Matt. 23.

22. Commendandi sunt fideles, vt generaliter omnes a minimo vsque ad maximum orationem Dominicam, & Symbolum discant, & dicendum eis, quod in his duabus sententijs

^c Isai. 64.

tentij omne Fidei Christianæ fundamentum incumbit, & nisi quis has duas sententias & memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sapissime frequentauerit, Catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lauacro fontis illius suscipiatur, neque coram Episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi Symbolum & orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his quos ad loquendum ætas minime perduxit.

23. Dicendum illis, vt singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, mane scilicet, & vespere, dicens Symbolum, vel orationem Dominicam, vel: Qui plasmasti me, miserere mei, vel etiam: Deus propitius esto mihi peccatori, & Deo gratias pro quotidiana vitæ comestibus, & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & a pecudibus segregare. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, Sanctos inuocet vt pro se intercedere ad Maiestatem diuinam dignentur. Hæc faciant quibus basilicæ locus prope est in basilica: Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in siluis aut in agris est, vbicumque cum ipsa hora matutina vel vespertina inuenerit, sic faciat, sciens Deum vbique præsentem esse, dicente Psalmista: In omni loco dominationes eius.

a Psal. 102.

b Psal. 138.

&: Si ascendero in cælum, tu ibi es, &c.

24. Diei vero Dominici, quia in eo Deus lucem condidit, in eo manna in eremo pluit, in eo Redemptor humani generis sponte pro salute nostra a mortuis resurrexit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit; tanta esse debet obseruantia, vt præter orationes, & Missarum solemnias, & ea, quæ ad vescendum pertinent nihil aliud fiat. Nam & si necessitas fuerit nauigandi, siue iterandi, licentia datur, ita dumtaxat vt harum occasione Missa & orationes non prætermittantur. Conueniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad Ecclesiam. Conueniendum est ad vigilias siue ad matutinum officium: Concurrentium est etiam cum oblationibus ad Missarum solemnias, & dum ad Ecclesiam conuenitur, nulla causa dici debet, vel audiri, nulla iurgia sunt habenda, sed tantummodo Deo vacandum est in celebratione videlicet sacrorum officiorum, & exhibitione elemosynarum, & in Dei laudibus cum amicis proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum.

25. Admonendi sunt, vt hospitalitatem diligant, & nulli hospitium præbere detrectent, & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant; nisi forte ille, qui a te recipitur sponte sua aliquid det. Dicendumq. illis, qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente Apostolo: Per hanc enim placuerunt quidam Deo, Angelis hospitio susceptis. & iterum: Hospitales sine murmuratione. Et ipse Dominus ad iudicium dicturus est: Hospes eram, & collegistis me. Sciant sane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus, sed etiam crudelis est, quoniam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitij merces compensetur, & quod Dominus agere iussit pro perceptione Regni cælestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

c Hebr. 13.

d 1. Petr. 4.

e Matth. 25.

26. Prædicandum est etiam vt periurium fideles caueant, & ab hoc summopere abstineant, scientes hoc grande scelus esse, & in Lege, & Prophetis siue Euangelio prohibitum. Audiuimus enim quosdam paruipendere hoc scelus, & leuem quodammodo periurij poenitentiam modum imponere. Qui nosse debent, talem de periurio, qualem & de adulterio, de fornicatione, de homicidio & de ceteris criminalibus vitijs poenitentiam imponendam. Si quis vero perpetrato periurio aut quolibet criminali peccato, timens poenitentiam longam ærumnam, ad confessionem venire noluerit, ab Ecclesia repellendus est: siue a communione, & consortio fidelium, vt nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in suam eum domum recipiat.

27. Dicendum est eis vt a falso etiam testimonio abstineant, scientes & hoc grauissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente eodem Domino: Non falsum testimonium dixeris. siue: Testis falsus non erit impunitus. Sciat se etiam quisquis hoc perpetraverit, aut tali poenitentia purgandum, vt superius dictum est de periurio, aut tali damnatione, & excommunicatione damnandum, sicut superius insertum est. Dicendumq. illis est, quod summa ne dicam stultitia, sed nequitia est pro cupiditate argenti, & auri, aut vestimentorum, aut cuiuslibet rei, aut quod creberrime contingere solet, propter ebrietatem in tam grande scelus corruere, vt aut septem

f Exod. 20.

g Prov. 19.

annis in arcta ærumna sit, aut ab Ecclesia sit repulsus, dicente Domino: Quid prodest homini si lucretur totum mundum, & animæ suæ detrimentum faciat? quippe cum alijs videatur pius existere, sibimet crudelis existat.

a Matt. 16.

28. Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui scripturas scit, prædicet scripturas. Qui vero nescit, saltem hoc, quod notissimum est, plebibus dicat: Vt declinent a malo, & faciant bonum. Inquirant pacem, & sequantur eam: quia oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum, &c. Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, vnde possit aliquem ædificare. Mox enim vt quemlibet errantem viderit, prout potest & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero Domino opitulante, ad Synodum in vnum conuenerimus: sciat nobis vnusquisque dicere quantum Domino adiuuante laborauerit, aut quem fructum acquiserit. Et si quis forte nostrò indiget adiutorio, nos cum caritate admoneat, & nos cum caritate nihilominus ei pro viribus adiutorium ferre non differemus.

b Psal. 36.

29. Admonere debet is fideles, vt assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi modus talis esse debet, vt primum dicto Symbolo, quasi Fidei suæ recepto fundamento, dicat quisquis est, tribus vicibus: Qui plasmasti me, miserere mei. & tribus vicibus: Deus propitius esto mihi peccatori, & compleat orationem Dominicam. Si ergo locus, aut tempus exegerit, deprecetur sanctos Apostolos, & Martyres, vt pro eo intercedant. Et armata fronte signo Crucis, eleuatis cum corde & manibus, & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus sufficiens fuerit, sufficiat tantum: Qui plasmasti me, miserere mei. & Deus propitius esto mihi peccatori, & oratio Dominica tantum cum gemitu, & contritione cordis.

30. Omni etenim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quanto amplius possumus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Propheta: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitias meas non abscondi. Dixi confitebor aduersus me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Facta etenim confessione cum gemitu, & lachrymis Domino in oratione, recitandus est psalmus quinquagesimus, siue xxiiij. siue xxxi. atque alij ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio. Quia confessio quam sacerdotibus facimus, hoc etiam nobis adminiculum affert, quia accepto ab eis salutaris consilio, saluberrimis poenitentiarum obseruationibus, siue mutuis orationibus peccatorum maculas diluimus. Confessio vera, quam soli Deo facimus, in hoc iuuat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliuiscitur: & e contrario quanto nos horum obliuiscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente Propheta: Et peccatorum tuorum non memorabor. Tu autem memor esto, quod Dauid Propheta se fecisse testatur, cum dicit: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.

c Psal. 31.

31. Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, quæ siue in opere, siue in cogitatione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix vllus inueniri potest. Est enim gastrimargia, hoc est, ventris ingluuies: secundo, fornicatio: tertio, accidia, siue tristitia: quarto, auaritia: quinto, vana gloria: sexto, inuidia: septimo, ira: octauo, superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo, aut qua occasione peccatum perpetraverit, quod peregrisse se confitetur, & iuxta modum facti debet ei poenitentia indicari. Debet ei persuaderi, vt & de peruersis cogitationibus faciat confessionem. Debet ei etiam iniungi, vt de octo principalibus vitijs faciat suam confessionem, & nominatim ei debet sacerdos vnumquodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

d Jer. 34.

e Psal. 50.

32. Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi, & qui in carcere sunt visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Nam hæc omnia, & in se quisque debet spiritualiter agere, & in alijs corporaliter adimplere: quia pene nihil profunt hæc omnia ad vitam æternam compensandam, si luxuriose, superbe, inuide, & (ne singula replicem) si vitiose & inordinate quis viuat, & a ceteris bonis operibus vacet. Qui ergo videt se Christum non habere, qui dixit: Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi; & caritatem, quæ est pectus animæ, non habet, esurit quidem; sed si per bona opera Christo adiungit se, & caritatis dulcedine replet, esurientem omnino se paut. Qui doctrinam

f Matth. 25.

g Ioan. 6.

nam Spiritus sancti, & scripturarum sanctarum fluentis caret, sitiens est; sed si se fluentis verbi Dei irriget, & mentem suam spiritalis poculi dulcedine ebriet, iste se sitientem potat. Qui videt se iustitia, siue ceteris bonorum operum exhibitionibus nudatum, & induit se iustitia siue ceteris virtutibus: nudum se proculdubio vestit. Si in lecto vitiorum suorum iacet, & morbo iniquitatis suae laborat, & funibus peccatorum suorum constrictus est, & vitiorum suorum . . . obsitus pariter in tenebris iniquitatis suae, est infirmus quidem; sed si de luto vitiorum per confessionem egreditur, & per poenitentiae lamenta vinculis peccatorum absoluitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmum, & in carcere positum se proculdubio visitat. Si in huius vitae via videt se laborare, & vitiorum procella quasi quadam aeris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, sciat se in itinere positum hospitio egere; at si se ad virtutum domum deducat, & sese in earum tutamine recipiat, hospitem quidem suscipit. Quae omnia cum sibi spiritaliter exhibet, Christum in se, cuius ipse membrum est, pascit, potat, vestit, visitat, ac suscipit.

33. Admonendi sunt fideles sanctae Dei Ecclesiae, vt filios suos, & filias suas doceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: ^a Fili honorifica patrem tuum. Nam & ipsi parentes erga filios suos, ac filias suas modeste debent agere, dicente Apostolo: ^b Et vos parentes nolite ad iracundiam prouocare filios vestros. Nam & hoc dicendum est eis, vt si illi genitili affectu parcere velint iniurijs filiorum, non has impune Dominus finit, nisi forte digna poenitentia exhibeatur; & quia leuius est filijs parentum quaelibet flagella suscipere, quam Dei iram incurrere.

34. Admonendus est populus, quod haec sit vera caritas, quae Deum diligit plusquam se, & proximum tamquam se, & quae nihil vult alij facere, nisi quod sibi vult fieri. Et C plura quae recensere longum est. Nam & quicumque in potu & cibo, & dandis atque accipiendis rebus caritatem tantum putant: non mediocriter errant, dicente ^c Apostolo: Regnum Dei non est cibus, & potus. Nam & ipsa quando cum caritate faciunt, bona sunt & inter virtutes computanda.

35. Admonendi sunt, qui negocijs ac mercationibus rerum inuigilant, vt non plus terrena lucra, quam vitam cupiant sempiternam, Nam qui plus de rebus terrenis, quam de animae suae salute cogitat, valde a via veritatis aberrat; & iuxta quemdam sapientem, in vita sua perdidit intima sua. Sequendus est enim in hac parte, sicut & in ceteris Apostolicis sermo, ^d qui ait: Et ne quis supergrediatur neque circumueniat in negotio proximum suum: vindex est enim Deus de his omnibus. Sicut enim ab his qui labori agrorum, & ceteris laboribus victum atque vestitum & necessaria vsibus humanis acquirere inhiantes stant, decimae, & eleemosynae dandae sunt: ita his quoque qui pro necessitatibus suis negocijs insistant, faciendum est. Vnicuique enim homini Deus dedit artem qua pascatur, & vnusquisque de arte sua de qua corporis necessaria subsidia habet, animae quoque (quod magis necessarium est) subsidium administrare debet.

36. Hebdomada vna ante initium Quadragesimae confessiones sacerdotibus dandae sunt, poenitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & omnia iurgia sedanda, & dimittere debent debita inuicem de cordibus suis, vt liberius dicant: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et sic ingredientes in beatae Quadragesimae tempus mundis & purificatis mentibus ad sanctum Pascha peraccedant, & per poenitentiam se renouent, quae est secundus baptismus. Sicut enim baptismus peccata, ita poenitentia purgat. Et quia post baptismum peccator denuo non potest baptizari, hoc medicamentum a Domino poenitentiae datum est, vt per eam vice baptismi peccata post baptismum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti, scripturae sanctae demonstrant. Primo in baptisate, qui propter remissionem peccatorum datus est. Secundo per martyrium, iuxta illud quod ait Psalmista: ^e Beatus cui non imputauit Dominus peccatum. Quia iuxta eiusdem Dauid sententiam: ^f Beati quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Remittuntur peccata per baptismum, teguntur per poenitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio per eleemosynam, iuxta Danielelem qui profano Nabuchodonosor Regi ait: ^g Peccata tua eleemosynis redime in misericordijs pauperum. & illud: ^h Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccatum. Et Dominus in Euangelio: Verumtamen date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quarto si remittat quis peccanti in se pec-

^e Psal. 31.
^f Ibidem.

^g Dan. 4.
^h Eccli. 3.

A se peccata sua iuxta illud: ^a Dimittite & dimittetur vobis. Date & dabitur vobis. & illud: ^b Sic & pater vester dimittet vobis peccata vestra, si remiseritis vnicuique de cordibus vestris. Quinto per praedicationem suam quis, & per bonorum exercitium alios ab errore suo conuertat, iuxta illud quod ait Apostolus: ^c Quoniam si conuerti fecerit quis peccatorem ab errore vitae suae, saluabit animam eius a morte, & cooperit multitudinem peccatorum. Sexto per caritatem, iuxta illud: ^d Caritas Dei cooperit multitudinem peccatorum per Iesum Christum Dominum nostrum. Septimo per poenitentiam, iuxta illud quod ait Dauid: ^e Conuersus sum in aërumna mea dum configitur spina.

37. Ipsa autem Quadragesima cum summa obseruatione custodiri debet, vt ieiunium in ea praeter dies Dominicos, qui abstinentiae subtracti sunt, nullatenus resoluatur, quia ipsi dies decimae sunt anni nostri, quos cum omni religione, & sanctitate transigere debemus. Nulla in his occasio sit resoluendi ieiunij, quia alio tempore solet ieiunium caritatis causa dissolui; isto vero nullatenus debet. Quia in alio ieiunare in voluntate & arbitrio cuiuslibet positum est: in hoc vero non ieiunare praecipit Dei transcendere est. Et in alio tempore ieiunare praemium abstinenti acquirere est: in hoc vero praeter infirmos ac paruulos, quisquis non ieiunauerit, poenam sibi acquirit, quia eodem dies Dominus, & per Mosen, & per Eliam, & per semetipsum sacro ieiunio consecrauit.

38. Diebus vero ieiunij eleemosyna facienda est, & cibum vel potum quo quisque uti debuit si non ieiunaret, pauperibus eroget: quia ieiunare, & cibos prandij ad coenam reseruare, non mercedis, sed ciborum est incrementum.

39. Solent plures, qui se ieiunare putant, mox vt signum audiunt ad Nonam, manducare, qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si ante manducauerint, antequam vespertinum celebretur officium: concurrentum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, siue vespertinis officijs, largitis eleemosynis, ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, vt ad Missam conuenire non valeat, aestimata vespertina hora, completa oratione sua, ieiunium absolueret.

40. Abstinentia vero in his diebus omnium deliciarum esse debet, & sobrie, & caste viuendum. Qui vero ouis, caseo, piscibus, & vino abstinere potest, magnae virtutis est. Qui autem his, aut infirmitate interueniente, aut quolibet opere, abstinere non potest, utatur. Tantum vt ieiunium vsque ad vesperum solemniter celebret: & vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat. A caseo vero, lacte, butyro, & ouis abstinere, & non ieiunare, dementissimum est, & omni ratione semotum. Vini enim ebrietas, & luxuria prohibita sunt, non lac & oua. Non ait Apostolus: ^f Nolite comedere lac & oua, sed, nolite inebriari vino, in quo est omnis luxuria.

41. Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, praeter hos, qui excommunicati sunt, sacramenta Corporis, & sanguinis Christi sumenda sunt, & in Coena Domini, & in Parasceue, in vigilia Paschae, & in die Resurrectionis Domini penitus ab omnibus comunicandum, & ipsi dies Paschalis hebdomadae omnes aequali religione colendi sunt.

42. In his ieiuniorum diebus nullae lites, nullae contentiones esse debent, sed in Dei laudibus, & in opere necessario persistendum. Arguit enim eos, qui contentiones & lites Quadragesimae tempore, & qui debita a debitoribus exigunt, Dominus per Prophetam, dicens: ^g Ecce in die ieiunij vestri inueniuntur voluntates vestrae, & omnes debitorum vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie.

43. Abstinentum est enim in his sacratissimis diebus a coniugibus, & caste & pie viuendum, vt sanctificato corde & corpore isti sancti dies transigantur, & sic perueniatur ad diem sanctum Paschae: quia pene nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliae, & eleemosynae non commendant.

44. Admonendus est populus, vt ad sacrosanctum sacramentum Corporis & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abstineat; sed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere coniugali abstineat, & vitijs se purget, virtutibus exornet, eleemosynis, & orationibus insinat: & sic ad tantum sacramentum accedat. Quia sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere, ita etiam periculosum est ab hoc prolixo tempore abstinere, saluaratione eorum qui excommunicati non quando eis libet, sed certis temporibus comunicant, & religiosi quibuscumque sancte viuentibus, qui pene omni die id faciunt.

45. Vt Missæ quæ per dies Dominicos peculiare a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt per eas populus a publicis Missarum solemnibus, quæ hora tertia canonicè fiunt abstrahatur, quia pessimus vsus est apud quosdam, qui in diebus Dominicis, siue in quibuslibet festiuitatibus mox vbi Missam celebrare, etiamsi pro defunctis sit, audierint, abscedunt vt per totum diem a primo mane ebrietati, & comestioni potius quam Deo deseruiant.

46. Admonendus est populus, vt ante publicum peractum officium ad cibum non accedat, & omnes ad sanctam matrem Ecclesiam Missarum solemnia, & prædicationem audituri conueniant; & sacerdotes per Oratoria nequaquam Missas nisi tam caute ante secundam horam celebrent, vt populus a publicis solemnitatibus non abstrahatur. Sed siue sacerdotes, qui in circuitu vrbs, aut in eadem vrbe sunt, siue populus, vt prædiximus, in vnum ad publicam Missarum celebrationem conueniant, exceptis Deo sacris feminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris monasterij contineri.] hucusque Theodulphi Aurelianensis Episcopi ad suos epistola.

Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, hoc anno, mortuo Theodoto Melisseno, cognomento Cassitera, id est, Stamneo (vt habet Ioannes Curopalata) Episcopo Constantinopolitano hæretico Iconoclasta, Ioannes sextus huius nominis, eiusdemq. hæresis propugnator acerrimus eidem per Theophilum Imperatorem substituitur; de quo ista ipse: Cum Theodotus Melissenus diutius Constantinopolitanum thronum obtinuisset, ac vita functus nuper esset, Ioannes Theophili pædagogus illius excipit thronum, accepto sacerdotio velut impietatis atque perfidiæ præmio.]

Quod ad tempus pertinet, cum auctore Zonara, certum sit ipsum sedisse annos sex vsque ad obitum ipsius promotoris Imperatoris Theophili, & eius Imperij nonnisi sex anni supersint: plane concedendum est, hoc ipso anno sedere hunc cœpisse, prædecessore longe scelestiorem: tales quidem meruit ea secta habere patronos Antistites. Iste quidē (vt auctor est idem Curopalata) antea Syncellus ex magiæ peritia magnam apud ipsos hæreticos concitabat existimationem. De ipsius enim primordijs habet ista: Tulit hunc Ioannem hæc magna vrbs aliarum omnium vrbs princeps a Morochazariis stirpe oriundum, quem senili iam ætate monasterium gloriosissimorum Martyrum Sergij & Bacchi, quasi draconem quemdam in Ecclesia delitescētem recepit. In qua ipsa per dignitatis gradus ad summum euentum, & Iconomachorum sectæ egregie adductum, præstigij incumbentem, & peluim diuinationibus in omni vita, præcipueq. dilectum Michaeli Balbo Theophili patri, siue quod eiusdem hæresis particeps esset, siue quod eloquentia præstare videretur, & magister Theophili fuisset, postquam habenas Imperij suscepit, Syncellum ipsum declarandum, & hoc honore efficiendum curauit; deinde quoque Patriarcham Constantinopolis instituit, quod ei quædam peluim vaticinia & præstigias prædixisset.] At quænam fuerint ista, ita declarat:

Excursionem olim fecit in Romanorum regionem natio perfida & dura, sub tribus ducibus militans. Quo vt verisimile erat, dolente ac se excruciente Theophilo, Ioannes hortabatur, vt omnem animi metum deponeret, & fiducia compleretur, si suo tantum consilio obtemperaret. Fuit autem consilium tale: In illis æreis statuis, quæ ad Euripum Hippici positæ sunt, etiam statua quædam stare videbatur tribus capitibus ornata. Iubet igitur Ioannes totidem numero quot capita malleos ex ære conflari, eisdemq. viris manu præstantibus committi; qui constituta quadam hora nocturna, secum ad illam statuam quam dixerat, accederent; & quando ipsis imperaret, malleis capita valide percuterent, quoad in terram deicerentur quasi vno impulsu & vna plaga. Imperator igitur his verbis oblectatus, ita fieri imperauit; cumq. eo profecti essent viri illi cum Ioanne nocte intempesta (erat autem Ioannes laica veste, ne deprehenderetur indutus) dixissetq. magica quædam verba, quibus omnem vim statuæ ademit: iussit viros viriliter ac fortiter percutere, & duo validissimis ictibus duo statuæ capita deiecerunt, tertius remissiore plaga illata, parum quidem inclinavit, non tamen totum præcidit caput. Quibus similia in ducibus illius nationis consecuta sunt. Exorta enim quadam ingenti seditione in exercitu, insecutaq. ipsa intestina pugna duo duces cadunt; & tertius percussus est, non tamen lethali plaga. Doluit tamen ob vulnus acceptum, atque ita gens illa debilitata domum reuersa est. Et quæ ad ipsius magiam artem pertinent, hæc fuere.] sed de eius germano, idem auctor ista subiungit.

Mago

A. Mago isti frater germanus erat, nomine Arfaber, fortuna Patricius; huic ager suburbanus erat, ad sinistram freti partem prope monasterium S. Phocæ, quod sumptuosa habebat ædificia, porticusq. & balnea, & alia ad commorandum iucunda loca. Ibrimagus frequentans hospitia, subterraneam quamdam construxit domum, a tergo portis ædificatis, quibus volentes intrmitteret.

Admittebat igitur ad illam improbam officinam quicumque vellent; & modo seruabantur nuptæ, monachæ, & aliæ mulieres forma decore, quibuscum supra committebat: modo extrispicia, & peluim diuinationes & incantationes, & necromantiæ exercebantur, quibus sæpenumero vidæmonum futura quædam prædicebat. Verum hæc domus cum postea ad regij cubiculi præfectum peruenisset, solo æquata est & monasterium constructum Phocæ Martyri dedicatum.] sed ista post mortem Theophili Imperatoris: Eademq. de Ioanne habent reliqui Græcorum recentiores qui ex ipso ista scripsere.

Agebat interea Theodorus vna cum Theophane fratre suo in insula relegatus biennium; cum iterum inde ambo iussu Imperatoris Constantinopolim ad certamen Fidei reuocantur. Qualiter autem isti in hoc posteriori certamine se gesserint, ex Actis eorum celebri oratione tractatis dicemus. sic enim se habent.

Duobus post annis in exilio consumptis; soli ex alijs iussu Imperatoris veniunt Constantinopolim. Maiori enim, etsi plane inani, desiderio tenebatur Imperator habendi Theodorum & Theophanem eadem quæ ille sentientes, quam imperandi omnibus, qui nullo iure ab eo dissentiebant. Verum enimvero operæpretium est ea quæ deinceps sequuntur declarare per illa ipsa verba epistolæ, quæ hic S. Theodorus communem simul cum fra-

tre componens epistolam mittit ad Ioannem, qui tunc erat Antistes Cyzicæ Ecclesiæ, & ad reliquam Orthodoxorum multitudinem, enumerans quæcumque eos pati accidit ab illo Dei inimico Theophilo, dum decertarent pro diuinis imaginibus; & quemadmodum post multa tormenta eis crudeliter compuncti fuerunt oculi. Si autem in epistola sunt quædam simplicia & rudia, non ideo apud eos qui recte iudicant, & sunt eruditi, dabunt ea testimonium quod qui scripsit esset ineruditus. Sed primum quidem quod ipse vteretur indifferenter dictione & nominibus, & non hoc magnum putaret neque dignum in quo elaboraret; deinde autem quod etiam vellet ipsa plane verba, sicut dicta sunt in interrogationibus & responsionibus simpliciter & inornate adduci. sic autem habet ad verbum epistola.

Magnam facerem iniuriam, si silentio traderem ea quæ in nos facta sunt, cum multi desiderarent audire & discere; & maxime possunt esse ad Dei gloriam & multorum utilitatem, si dicantur & audiantur: neque parum conferunt ad confutandos impios, & ad refellendum eorum dogmatum imbecillitatem, & telæ araneorum similem. Deinde hæc quoque dicit paulo post: Cum ergo tunc venisset qui iussis inferuiebat Imperatoris, & ascendisset in insulam Aphusiam, nos magna celeritate abreptos ducit in ciuitatem; causam cur traheremur affirmans se ignorare, nisi quod cum magna festinatione & celeritate dicebat se esse missum. Venimus itaque in ciuitatem, cum esset octauus dies Iulij.

Cum autem Imperatori apparuisset solus is qui nos duxerat, iussus est nos statim includere in Prætorio. Post sex vero dies, nempe quartodecimo eiusdem mensis, accersimur ad Imperatorem. Nostro adductu iam in omnium animis præcognito & expectato, quod scilicet ad Imperatorem deducendi essemus, vt poenas lueremus: neque licebat aliud videre & audire nisi terrores & minas, alijs quidem crudeliter dicentibus: Cedite quamprimum & absque omni cunctatione iussis Imperatoris; alijs vero nos acerbissima passuros, si non pareremus, protestantibus; alijs vero dicentibus: Tenentur dæmonum spiritu, & alia huiusmodi, & his deteriora, quæ nostris auribus accipiebamus. Et hæc quidem audiebamus priusquam ad Aureum, quod dicitur, adduceremur triclinium.

Adductis autem, & ostium ingressis, nos Præfecto præcedente, visus est a nobis Imperator valde terribilis & iram spirans, multis hinc & illinc nos circumstantibus. erat hora circiter decima, & Præfectus qui eo vsque venerat discessit, solos nos relinquens in conspectu Imperatoris. Is autem, cum nos adorassemus, asperiore & acerbioris voce iussit accedere propius. Cum ad eum ergo vsque venissemus, interrogauit dicens: In quam regione nati estis? Cum nos respondissemus: In Moabitide. Ille rursus ijs verbis: Et cur huc venistis, inquit? Et priusquam responderemus iussit nobis verberari vultum. Mul-

Annal. Eccl. Tom. 9.

Z z z 2

tas

IOANNES CONSTANTINOPOLITANVS EPISCOPVS.

IDEM IOANNES MAGVS.

MAGICÆ ARTES IOANNIS PATRIARCHÆ CONST.

LOCVS DEPV. TATVS MAGI. CIS DIVINA. TIONIBVS.

THEODORVS ATQVE THEOPHANES CONFESSORES REVOCANTVR CONSTANTINOPOLIM.

EPIST. THEODORI CONFESSORIS AD IOANNEM CYZICENVM.

VERBERANTVR CONFESSORES.

tas vero plagas & graues inflixerunt qui percutiebant, adeo vt nos implemur vertigine & humi caderemus. Etenim nisi eius qui percutiebat tunicam in pectore apprehendissem, ad scabellum Imperatoris statim essem deiectus; tenens autem vestem plagas accepi immotus, donec Imperator iussit eum cessare percutere.

Cum cessarent qui percutiebant: rursus rogauit Imperator: Quanam de causa huc venistis? hoc vero sibi volebat id quod dicebat: Quanam de causa nolentes eandem quam nos amplecti fidem, vestra sponte ingressi estis in eandem quam nos habitationem? Cum nos autem tacuissemus, & oculos humi deiecissemus: ad Praefectum qui prope adstabat, impudenti oratione & toruo aspectu conuersus, cum magna ira ac voce aspera hac locutus est: Tolle eos, & in eorum facie inscribe & insculpe hos iambos, & trade eos duobus Sarracenis, & abducant eos in terram suam. Prope vero adfuit, qui eos habebat iambos, qui eos etiam fuerat meditatus, nomine Christodulus, cui etiam iussit eos legere, hoc etiam adiiciens: Etsi non sint pulchri, ne sit tibi cura. Is autem dixit: In componendis versibus tam accurate sumus exercitati, vt satis sit ad eos deridendos. Et ideo quidam qui aderat, ad gratiam loquens, ei dixit: Ne digni quidem sunt isti, o domine, vt sint iambi pulchriores. Satis est autem illos ipsos ita vt se habebant inferre narrationi.] Fuit namque illorum argumentum, vitam ipsorum duplici calumnia infamare, prima videlicet, quod cum iidem perreuerint Hierosolymam, ibique adeo turpia perpetrassent, vt illinc exigentibus prauis operibus expulsi fuerint: & quod pergentes Constantinopolim, eam de suis sceleribus poenam acceperint, vt vultibus eo modo inscriberentur. sed audi iambos.

*Cunctis ad urbem eam adire volentibus
Stesere ubi Verbi Dei casti pedes,
Terrarum orbis vt per id queat consistere,
Appauerunt isti honorando in loco
Erroris impij mala vasa & reprobata.
Cum multa fecissent ibique perturpia:
Grauiaque, quod deesset eis recta Fides,
Illinc abacti sunt sicut Apostata,
Consugientes autem ad urbem Imperij
Stultitiam haud reliquerunt nefariam.
Quare notati & inscripti vt malefici.
Damnantur, exigunturq. improbi iterum.]*

Hactenus iambi numero duodenario conditi, vt mirum sit tot versus potuisse in hominis exarari vultu. Sed pergit idem Theodorus Confessor ex dicta ad Ioannem Cyzicenum epistola:

His lectis iussit nos abduci in Praetorium. Et postquam ingressi essemus, & ad eam qua dicitur Thermastram iam venissemus: accedens quidam iussit nos reuerti. Et cum maxima celeritate sistit nos ante Imperatorem. Qui cum nos vidisset: Sic, inquit, verisimile est vos cum recesseritis esse dicturos, Imperatorem illusimus; sed ego cum vos prius illusero, dimittam. Cum sic dixisset, iussit nos exui. Cum ambo autem exuti essemus: verberabar ego, sic assidue clamante Imperatore, & eos qui flagellabant, adiurante: Sic te in me geris? Da pulchre. Verberabatur itaque & tergum & pectus absque vlla clementia & misericordia. Ego cum diu flagris caederer, vociferabar: Nihil peccauimus in tuum Imperium. & rursus: Domine miserere. & Sancta Deipara veni ad nostrum auxilium. Deinde etiam verberarunt fratrem similiter clamantem & dicentem: Sancta Deipara, ipsa quoque fugisti in Aegyptum portans Filium tuum: respice in me qui propter similem tibi fugam punior: Domine, Domine qui liberas pauperem a potente, & a manu eorum qui sunt eo fortiores, ne diu differas tuum nobis dare auxilium. Et cum sic ambos concidisset, quantum volebat, iussit nos exire.

Alius autem rursus egressus ad nos, accurrit, iubens reuerti. Quidam vero missus ab Imperatore rogauit: Quanam de causa morte Leonis Imp. laetati estis? Et cur cum ad eum accessissetis, non amplexi estis eandem cum illo fidem? Ad haec nos: Neque morte Leonis laetati sumus; sed neque ad eum accessimus: neque fidem propter vos qui cum tempore mutamini, omnino abolere, aut etiam innouare sustinemus. Cum is autem subiunxisset: Non venistis imperante Leone? Nequaquam, diximus, sed eo imperante qui te praecessit. Ille vero: Recte, recte, inquit, erat vero is exactor vectigalium cursus.

Tunc

A Tunc venimus in Praetorium, cum iam essent tenebrae. Cum autem quatuor dies praeterissent: coram Praefecto praesidente sistimur. Is vero cum nos multis minis tormentorum terruisset, & dixisset, se prius nos esse castigaturum, ac deinde etiam vultus inscriprurum, & Sarracenis traditurum: iussit vt id faceremus, quod esset gratum Imperatori. Erat autem cum eo etiam Christodulus & eius pater. Nobis vero fortiter recusantibus, & dicentibus nobis esse paratos subire vel mille mortes, & numquam nos esse polluentes vel solo assensu communionem eorum qui contempserunt & despiciatui habuerunt, Christianam fidem & confessionem, etiam si oculos effoderint, etiam si corpus igni tradiderint. Cum haec diceremus, pater Christoduli loquens aduersarijs, quasi nobis gratificans: Numquam (dixit Praefecto) isti adorauerunt imaginem; neque scio quid fecerint; quod huc venerunt. Cui ego aspere: Recede a me, inquam, nescis quid dicas, neque de quibus affirmes.

B Praefectus autem rursus vtens blanditijs: semel, inquit, semel solum communicate: nec aliud exigimus: & ego ibo vobiscum in Ecclesiam, & deinde ite quo vobis placuerit. Ego vero ei dixi subridens: Simile quid dicis, o domine Praefecte, vt si quis alium rogans dicat: Nihil aliud peto, nisi semel tuum caput amputare, & tum postea vade quo velis. Scias ergo hoc quoque nobis esse pudori, quod audeat nos aliquis exhortari ad communionem, ad quam nescio quomodo suades vt accedamus, & non potius, vt qui procul est remotus, persuadeatur. Est enim facilius facere, vt terra sit sursum & caelum deorsum, quam nos traducere a pietate. Tunc iussit inscribi nostros vultus. Et cum adhuc in nobis inflammatae essent plagae quas ex flagellis acceperamus, & graues afferrent dolores, extendentes super scamna, vultus nostros insculpebant. Cum vero longo tempore vultus pingerent, occidente sole, tenebrae factae sunt. quod quidem effecit, vt vel inuiti cessarent inscribere.

C Egressuri vero diximus Praefecto, & ijs qui aderant: Sciatis, Cherubim quae has viderint litteras, esse cessura, & flammam rhomphaeam versis tergis concessuram nobis ingressum in Paradisum, vt quae sit reueritura nostros vultus pro communi Domino tam ignominiose insculptos. Hoc enim a vobis solis factum est a saeculo, & est hoc nouum inuentum, & reddidistis omnes benignos ac clementes qui aduersus diuinum nostrum dogma insanierunt. In facie Christi omnino agnoscemini, & vobis exhibebuntur legendae haec litterae: ipse enim dixit: Quaecumque fecistis vni horum minimorum, mihi fecistis. Haec verba postquam audiuit Imperator per Praefectum, visus est dicere attonitus, vt arbitror a verborum operatione: Si scirem hoc esse verum, eas toti meo populo inscriberem. Atque nos quidem haec, cum multa sint alia, breuius declarauimus, eorum quae gesta sunt habentes multos testes, quos scio plura his & apertius narraturos ea quae tunc facta & dicta sunt, vt qui ea melius obseruauerint quam nos: neque enim in angulo, neque in occulto haec facta sunt, sed & in theatro & medio orbis terrarum. & sic quidem epistola.]

D Iure quidem appellat Theodorus praesentes testes, qui viderint, eo quod non omnia ipse quae gesta essent ea vna inclusisset epistola, multaque praeteriisse sciens, quae ij qui ea spectassent oculis, omnibus nota facere potuissent: nam Ioannes Curopalata his ista addit tunc accidisse, quae hisce describit verbis: Sed improbus Tyrannus Theophanem, Theodorumque fratrem eius, cum sapientia illos multis praestare nosset: ad Lausiaci Triclinium sibi eos praesto esse iussit, vt de Fide publice differerent: Agite, inquit, vos o execrabiles, quibus adductis scripturae verbis idola (sanctas imagines incontinenti mente & lingua ita vocant) sic colitis, multosque & integros viros idem facere persuadetis? adiecitque alia quae iam maledicta & absona impudentiori voce contra Christi Dei nostri imaginem: Beati illi: Obstruatur (dixere) os loquens contra Deum iniquitatem. At ille tunc occultata leonina pelle, vulpinam praesert, Prophetarumque oracula & testimonia requirebat, quae imagines coli permetterent. Cumque alter fratrum beatus Theophanes dictum quoddam ex Isaia propheta protulisset: non ita se habere, Theophilus contra dicebat: Et simul illius librum voluens, ostendit cito verba fidelia. At ubi adulteratum ab ipso non modo verbum hoc, Sanctus exclamauit, verum etiam omnia quaecumque ad eius manum peruenissent: illum sibi adduci librum iussit, qui in Patriarchae bibliotheca, in Thomaite, ad hanc partem situs esset, ad sua dicta confirmanda.

E Postquam igitur missus fuit, ac dicto citius librum adduxit, vltro Imperator ipsum voluens,

voluens, a dicto aberravit, & pudore perfusus, dictum quod quærebatur, & præteribat, & alijs atque alijs in locis inquirebat. Sed ubi a beato Theophane docebatur, digito demonstrante, si adhuc tria folia præteriret, fore ut statim quod quærebatur, deprehenderet: tunc non amplius æquo animo ferens iudicia quibus libere arguebatur, sibiq. conficius, ita se habere rei veritatem, abiecta sua animi diuturna lenitate, qua vsque tunc fuerat usus, & patefacta immanitate: haud iustum est, inquit, Imperatorem Romanorum a talibus viris haberi ludibrio; & quod reliquum erat, imperavit, in Lausiaci mesocephio ipsos adductos, flagris cædi, & grauissimas illis infligi vsque ad ducentas plagas.] hæc ex prætermisissis. Post vero dictam recitatam epistolam (ut quæ secuta sunt, profequamur) idem subdit hæc auctor, qui eorumdem res gestas conscripsit.

Post tam inhumanum & tam nouum supplicium, quod propter diuinarum imaginum adorationem isti beati subierant, eorum vultu adhuc stillante sanguine, traduntur in carcerem. Deinde Iannæ improbis suggestionibus, qui tunc cum esset eiusdem sententiæ, cuius Imperator, tenebat Ecclesiam Constantinopolitanam, damnantur exilio. Eos autem suscipit Apamea Bithyniæ; cum iussum esset ab Imperatore, ut ne sepulturam quidem eorum corpora consequerentur, partim quidem eos afficiente contumelia, partim vero communiter inuidente Orthodoxis possessionem tam bonam & tam desiderabilem.] hæc ipse. At quæ in itinere, cum in exilium deportarentur, illis acciderint, sic accipe ex Cedreno.

Ante hos etiam sanctus Methodius in quadam insula relegatus, viuus cum duobus latronibus in sepulchro clausus fuerat, in eoq. a piscatore quodam nutriebatur. In quem piscatorem cum incidissent Theophanes & Theodorus, & Methodij rerum quis esset status, ex eo cognouissent: per eundem in hanc sententiam scribunt ad eum.

*Qui viuus inter viuos esse desiit
Vitamq. præbet mortuus, terram incolem
Poluinq. obit; vincto grauati vinculis,
Frontes, ei scribuntque, inscripti litteris.*

Rescripsit Methodius opera eiusdem piscatoris.

*Quorum libris inscripta sunt caelestibus
Nomina, piaq. frontes inscriptæ notis,
Hos qui sepultus ante funus est suum
Vinctos saluat, & ipse vinculis grauis.]* hæc tunc mutua saluatio summæ gloriæ Confessorum, de quibus suis locis inferius rursus dicendum erit.

Ad hæc autem (subdit his Ioannes Curopalata) beatum quoque Michaellem Syncellum Ecclesiæ quæ est in sancta ciuitate, multis cum alijs monachis Theophilus Imp. in carcerem coniecit, diuturnis cruciationibus eos adducere sperans. Talia erant ipsius contra Sanctos nefaria facinora. Et ita illum qui propter nos homo factus est, verum Deum contumelijs afficiebat, eiusq. veros cultores non breui ac definito tempore, sed in omni sua vita vexabat, & in huiusmodi calamitates conijciebat, quibus nullum possit adhiberi remedium.] Desunt Acta tot insignium Confessorum, ut pene ieiunos transire opus sit innumera eademq. peregrina facta Sanctorum.

Sed reddamus hic quæ extat epistola ad eundem Michaellem Syncellum conscripta a Theodoro Studita ante aliquot annos, cum in humanis esset Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus, quando ipse Michael alio pergens, Dei voluntate, actus maris tempestate, Constantinopolim venire compulsus est. Ita quidem Deo bene consulente rebus Orthodoxorum, ut e Palæstina proficiscentem illuc coegerit abire, virum doctrina & vitæ moribus insignem. sic se habet.

Michaeli Syncello Hagiopoleos.

Scribo nunc ad reuerentiam tuam, quando mihi Dei nutu obtigit, ut epistolæ ministerium nanciscerer, alioquin ex ipsa custodia nostra id ipsum facturum eram, nec semel modo, sed bis etiam, ac sæpius fortasse. Neque enim quia extranei vos estis, idcirco nos vestri specie dissimiles; sed quia ex vna adoptionis matre geniti, & eodem sinceræ Fidei caractere formati, & fratres & conciuies, caput habentes Christum, cuius cum corpus simus & membrum de membro, congaudere inter nos debemus in prosperis, angiq. pariter in aduersis. Verum quomodo vos, cum alio profecti essetis, impulit temporum violentia, ut in eorum qui rerum hic potiuntur, retia incideretis? Quid autem ad hoc dicemus

dicemus aliud, quam quod scriptura sancta dicit? Et certamen duxit Iehu. sed illic quidem ad Regnum Israel, hic vero ad testimonium veritatis. ut nunc etiam impleatur quod scriptum est: De Sion exhibit lex, & verbum Domini de Hierusalem.

Age, mens beatissima, sta fortiter, monemus: glorifica Deum in corpore tuo & in spiritu. Dic & ipse cum diuino Apostolo: Scio quod hoc mihi proueniet ad salutem per vestram orationem & subministrationem spiritus Iesu Christi, secundum expectationem & spem meam, quia in nullo confundar, sed in omni fiducia, sicut semper & nunc magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitam, siue per mortem. Mihi enim viuere Christus est, & mori lucrum. En dulce certamen! En felicem commutationem! per breues tribulationes & angustias, seu plagas, & sanguinis guttas, Deum fieri, & Deo, qui vere est, potiri. Solus ergo factus es (ut accepimus) ab ijs sensu diuisus, qui sæculum hoc amant: sed cum ijs coniunctus, qui veritatis sustinent defensionem. Hinc te Martyrum chorus integrum suscipere desiderat. Hinc Confessorum cuneus manum porrigit, ut in locum suum recipiat.

Haudquaquam desciscamus ab hac præclara chorea, o venerande, neque omnium spes confundamus, desideratissime. Quanta pertulisti? adeo ut nomen tuum passim ab his & illis auditum sit. Nunc autem tamquam in montem virtutum per confessionem subuectus, conspicuus mundo factus es, & faciem geris sole lucidiorem cum sermone vitam, ad gloriam Patris nostri qui in cælis est. In locum deductus es sublimiorem, linguæ obiectus maledicæ, quid non vellicanti? quid non mentienti? dum te ab excelso & diuino sensu flectere conatur. Sed auditione accepimus, quantus & ipse sis gratia Dei, qui vitæ sermonem geras, sapientiæ fluctum ex ore promas, vanis propositionibus congruentia opponendo. Nos vero humiles illud dicimus & testamur, selectos & olim & nunchierarchicæ huic sedi præfuisse, qui dogmatum peritia totam de sacris imaginibus speculationem & doctrinam descripserunt & tradiderunt. Et si Apostolicis verbis dicendum est: Vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia. Hinc enim progressa tamquam ex portis inferi hæresis Iconomachica: hic quoque repressa est, quin reprimetur etiam magis Spiritus sancti afflatu, quando increpabit Christus peruersum hoc reuera mare, in quo multa circa Fidem naufragia, non tam mentis peruersitate, quam imperantium formidine. Attamen emerferunt multi e procella, Spiritus sancti clauo nixi, & multa martyria, & pietatis scripta monumenta vniuersum errorem expellentia, & veritatis pulchritudinem omnibus fidelibus mentibus demonstrantia. Quibus cum seruetur & reuerentia tua, bonum certans certamen, cursum consummans, ut iustitiæ coronam accipiat. Ita sit.] hæc tunc Theodori ad Michaellem Syncellum epistola scripta, ut diximus, cum adhuc viueret Nicephorus Patriarcha Confessor. Sed iam ad res Occidentalis Ecclesiæ.

Hoc anno Gregorius Romanus Pontifex (ut auctor est Sigebertus & alij) monuit Ludouicū Imperatorem, ut in Gallia atque Germania festiuitas omnium Sanctorum Kalendis Nouembris celebraretur, quam hæc tunc Romani ex Bonifacij Papæ instituto celebrare consueuerunt. Quod tum ab ipso, tum ab Episcopis omnibus Franciæ atque Germaniæ mira consensione acceptum fuit, & ingenti gratulatione peractum.

De his agens Albinus siue Alcuinus in commentario de diuinis Officijs, hæc ait: Constitutum est ut plebs vniuersa per totum orbem in Kalendis Nouembribus, sicut in die Natalis Domini ad Ecclesiam in honorem omnium Sanctorum ad Missarum solemniam conuenire studeat, ut quicquid fragilitas humana per ignorantiam aut negligentiam in solemnitatibus Sanctorum minus plene peregrisset, in hac sancta obseruatione solueretur.] hæc cum scribit Albinus, quem clariuisse diximus temporibus Caroli Magni, ad hæc etiam tempora fuisse superstitem, opus est affirmare.

Porro ante hæc tempora in Gallijs atque Germanijs, eiusmodi sacram omnium Sanctorum solemnitatem minime celebratam fuisse, docent diuersorum Conciliorum canones de ferijs seruandis sanciti, in quibus cum de alijs festis in Ecclesia celebrare solitis mentio habeatur, de hac solemnitate nullum prorsus habetur verbum, sicut nec apud eos qui de Officijs Ecclesiasticis in hanc diem commentarios conscripserunt.

MVTVA SALV
TATIO SAN-
CTORVM CON-
FESSORVM.

MICHAEL SYN-
CELLVS VOCA-
TVS AD POE-
NAS.

Theod. lib. 2.
epist. 213.

THEODORI
STVDITAE
EPIST. AD MI-
CHAELEM SYN-
CELLVM.

4. Reg. 13.

b Isai. 2.

c Philip. 1.

d Rom. 5.

DE FESTA DIE
OMNIUM SAN-
CTORVM IN
GALLIIS ET
GERMANIA
CELEBRANDA.

LOTHARIVS
 MOVET ARMA
 ADVERSVS EC
 CLESIAE RO
 MANAE PO
 PVLYM.

LVDOVICVS
 IMP. SOLICI
 TVS PRO CON
 SERVANDIS
 VRIBVS ROM.
 ECCLESIAE.

A NNI, qui sequitur octingentesimi trigesimifexti, Indictione decimaquarta nota-
 tur ingressus, quo Lotharius Italiae Rex in Gregorium Papam infensus Roma-
 nam Ecclesiam haud leuiter perturbauit, pro qua Ludouicus Imperator laborare non
 destitit. Res gesta ab eiusdem temporis scriptore aulico Ludouici ita describitur:
 Nuntiatum est Imperatori, quod Lotharius conditiones sacramentorum dudum promif-
 sas irrumperet, maximeq. Ecclesiam S. Petri, quam tam auus eius Pipinus, quam pater
 eius Carolus, necnon ipse in tutelam susceperat, homines eius crudelissima clade vexa-
 rent. Quae res animum illius, Ludouici Imp. scilicet, mitissimum adeo exasperauit, vt
 quodammodo extraordinarie (vt videbatur) Missos dirigeret: nullum pene ad tantum
 iter conficiendum spacium tribuens; misit Legatos ad Lotharium, commonens ne talia
 fieri permetteret, monens vt memor esset, quia quando ei Regnum Italiae donauit, etiã
 curam sanctae Romanae Ecclesiae simul commisit; & quam ab aduersarijs defendendam
 susceperat, nequaquam a suis diripi permetteret: commonens etiam sacramentorum
 nuper ab eo sibi promissorum, ne forte obliuiscens atque paruipendens ea, diuinitatem
 offenderet: quod sibi impune non futurum, non ignoraret; simul etiam iubens parare
 sibi stipendiarias annonas, statuasq. congruas per omne iter, quod Romam transmit-
 tit. Dicebat enim se Limina beatorum Apostolorum visere velle. Quod ne fieret, irru-
 ptio Normandorum in Frisiam impediuit. Ad quorum insolentiam comprimendam
 pergens: misit Missos ad Lotharium, Fulconem scilicet Abbatem & Richardum Co-
 mitem, necnon Adrebaldum Abbatem, quorum Fulco & Richardus responsum sibi a
 Lothario referrent, Adrebaldus porro Romam pergeret, Gregorium Papam de necessa-
 rijs consulturus, & voluntatem Imperatoris, ceteraq. sibi iniuncta perlaturus.

Sed Lotharius de his conuentus, necnon de rebus quorundam Ecclesiarum ablatis,
 quae in Italia sunt, quibusdam annuit; quaedam se non posse seruare, respondit.] hæc
 Legati retulerunt Ludouico, cum fugatis Normandis, est reuersus. De misso autem Le-
 gato Romam, ista idem auctor subdit: At vero Adrebaldus Romam, vt iussum sibi fue-
 rat, peruenit: dominum Gregorium Papam ægotantem reperit, & maxime fluxu san-
 guinis, qui licet sensim, continue tamen ex naribus defluebat. Sed tanta alacritate &
 gaudio ad verba Imperatoris, & compassionem eius recreatus est, vt profiteretur pene
 se incommoditatis propriae oblitum. Itaque admissum ad se opulentissime curauit
 apud se consistentem, & ditissime munerauit recedentem, mittens cum eo duos Epi-
 scopos Petrum Centumcellensis vrbs, & Georgium Regionarium Romanae Vrbs, si-
 mul Episcopum.

Lotharius prout audiuit memoratorum Episcoporum ad dominum Imperatorem
 aduentum, misit Leonem, qui tunc apud illum magni loci habebatur, Bononiam, qui
 magno intentato terrore, vltra progredi Episcopos prohibuit. Adrebaldus tamen epi-
 stolam Imperatori destinata ab eis occulte suscepit, & cuidam suorum sub obtentu
 mendici, quousque Alpes transfret, ferendam commisit, ac post Imperatori porrexit.]
 haec de rebus Ecclesiae Romanae anni huius.

Sed mirandum illud accidit, vt Ludouicum Imperatorem pro Ecclesia Romana fo-
 licitum, plura & inexpectata consecuta fuerint bona: etenim Deus expetijt vltionem de
 aduersarijs eius, quibus ipse pepererat, siquidem lues ingruens, eos qui principes sedi-
 tionis fuisse visi essent extinxit, & Normandos grassantes in Frisios absque vlla homi-
 num caede in fugam conuertit. Sed quomodo commotus fuit Imperatoris animus au-
 dita morte aduersariorum, ab eodem auctore sic accipe: Sed & Imperatoris animum
 quis miretur digne, quanta temperantia diuina gubernarit clementia. Etenim hoc
 suscepto nuntio, nihil in se exultauit, nec morti inimicorum insultauit, sed pugno pe-
 ctore tacto, lachrymisq. oculis oppletis, Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu
 precatus est. Hoc tempore Britonum impetus emotus est, sed tam facile conqueuit,
 quam Imperator in eum spem posuit, cui veracissime dicitur: Sit testimonium tibi Do-
 mine, cum volueris posse.] ista ibi. Quibus perspicue est demonstratum, pugnare
 Deum

A Deum pro Imperatoribus aduersus hostes, cum ipsi sunt solliciti pro defensione Eccle-
 siae iurium.

Quod rursus ad Lotharium spectat (quantum colligere fas est ex rebus gestis Sergij
 Papae, huius Gregorij successoris cum Ludouico eiusdem Lotharij filio) caeca dominan-
 di libido mentem ipsius inuasit. Etenim qui aduersus patrem ea de causa mouerat ar-
 ma, vt eum Imperij potestate priuaret: cum ea spe penitus se frustratum esse vidisset,
 in matrem eadem ex causa furorē conuertit, in ipsam, inquam, Romanam Ecclesiam,
 a qua fuerat coronatus. Molesto quidem ferebat animo, se titulo nominatum Italiae
 Regem, & nonnisi Longobardiae, earum scilicet quas possederunt Longobardi regio-
 num potiri dominio, ac proinde inuidere Romanae Ecclesiae, quae liberalitate Regum
 Francorum praedecessorum suorum nobiliorem videretur partem Italiae possidere.

B Quamobrem contra iusurandum eidem Romanae Ecclesiae, cum corona ornaretur ab
 ea, praestitum: contraq. ipsius parentis Ludouici, Caroli aui, proauiq. Pipini sanctitas pro
 Romana Ecclesia sanctiones, dominandi vniuersae Italiae flagrans ipse cupidine, quas
 auditis aduersus Romanam Ecclesiam perturbationes excitare coepit, vltius progres-
 surus, nisi fuisset a patre pio Imperatore correptus. Quieuit quoad idem Ludouicus
 superstes fuit, quo defuncto, per filium suum idem proelium renouauit: quod Dei vir-
 tute cito compressum est, vt in Sergio, suo loco dicturi sumus. Sed quot ipse malis post
 hæc fuerit exagitatus, quot pressus ærumnis æque suis locis & temporibus inferius ap-
 parebit, modo anni huius reliqua prosequamur.

Hoc eodem anno, octauo Idus Februarij Indictione decimaquarta, celebrata reperitur
 Synodus Aquisgranensis sub eodem Ludouico Imperatore, de qua dicturi. Primum
 admonendum est, in eius exordio, cum tempus describitur eiusdem celebrati Con-
 cilij, errorem irrepsisse in numerum annorum, cum legatur celebratum anno Christi
 Redemptoris octingentesimo trigesimotertio, cum nullo modo coaptari possit is annus
 cum Indictione decimaquarta: nec est quod in ipsius Indictionis notam mendum potius
 irrepsisse possit existimari, quam in notatos ibidem Christi annos; siquidem impossi-
 bile est eandem Synodum ad dictum annum trigessimumtertium reduci posse, quo li-
 quet, Ludouicum ipsum absque Imperio sub hostium potestate, redactum in ordinem,
 vitam duxisse priuatam, iam se abdicare coactum; cum & ea quae in hac Synodo scripta
 habentur, demonstrant, illa fuisse transacta tempora, & Ludouicum ipsum summa
 absque metu rerum potiri. In numerum vero ita mendum irrepsisse mihi facile per-
 suadeo, vt quod notatum haberetur anno Domini DCCCXXXVI. scriptor ita
 reddiderit XXXIII. quinarij numeri nota, V, in duo sic dissecta, II. Sed & corri-
 gendum est, quod ibidem scriptum habetur, eandem Synodum habitam anno Lu-
 douici vigesimoquarto, nempe sequenti, quo non decimaquarta, sed decimaquin-
 ta Indictio scribenda fuisset. Vt etiam hoc anno ipsa Synodus potius celebrata dica-
 tur, suffragatur auctor domesticus Ludouici, qui res ab eo gestas, quas praesens inspe-
 xit, describens, hoc ipso anno (si temporum recta ratio habeatur) celebratum po-
 nit Concilium Aquisgranense frequenti collecto Episcoporum coetu, de quo hæc ipse
 summam.

In ipsis etiam diebus, in quibus Purificatio beatissimae semper Virginis Mariae cele-
 bratur, conuentus quidem magnus sed praecipue Episcoporum Aquisgrani conuenit,
 in quo cum de alijs vtilitatibus Ecclesiae necessarijs, tum praecipue de his rebus questum
 est, quas Pipinus & sui multis Ecclesijs abstulerunt. Ob quam rem Imperialis auctori-
 tatis, & communis consilij commonitorium ordinatur, quibus commoneretur Pipinus
 & sui, cum quanto periculo res Ecclesiasticas peruaserint. Quae res prosperum suscepit
 exitum. Nam Pipinus monita pij patris, sanctorumq. virorum libenter suscipiens,
 omnia inuasa etiam per auunculi sui impressionem, obedienter restituit.] hæc ipse.
 Subijcitur his apud Aimoinum constitutio Pipini Regis pro monasterio S. Dionysij, id
 exposcente Hilduino eius Abbate, pro confirmatione villarum ei a Ludouico Imp. con-
 cessarum; sed quae reperitur data anno decimo septimo Imp. Ludouici, plane ad dictum
 Concilium minime spectare cognoscitur.

Quod quidem admonitione (vt ipsi in eo praesantur Episcopi) eiusdem Imperatoris
 collectum Concilium constat: monuit ipse Episcopos, vt de tribus capitibus potissimum
 agerent, nimirum de his quae ad Episcopos pertinere noscerentur, de vita & doctrina
 ipso.

LOTHARIVS
 CVR IN ECCLIA
 SIAM ROMA
 NAM COMMOTVS.

DE TEMPORIBUS
 CONC. AQVIS-
 GRAN. SVB LV-
 DOVICO IMP.

CONCILIVM
 AQVISGRA-
 NENSE.

ipforum. Itemq. secundo loco de his, quæ ad alios inferioris ordinis Ecclesiasticos viros, Abbates, rectoresq. Ecclesiarum spectarent. Tertio vero loco ad ipsum Imperatorem eiusq. filios atque ministros recte disponendos videri possent congrua esse: Quæ petita magna ex parte noscuntur ex Concilio Parisiensi antea celebrato, de quo suo loco superius actum est; quæ & in Capitularibus Regum Francorum inueniuntur esse descripta.

Porro in hoc Concilio itidē repetita habetur, & iterū inculcata causa, ex qua tot tantq. mala prouenerint in Regnum Francorum, cum ista videlicet tradunt: Specialiter vnū obstaculum ex multo tempore iam inoleuisse cognoscimus: id est, quia principalis potestas, diuersis occasionibus interuenientibus, secus quam auctoritas diuina se habet, in causas Ecclesiasticas profilierit; & sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in sæcularibus negocijs & sollicitudinibus, vltra quam debuerant, se occupauerint; & hac occasione aliter quam diuina auctoritas doceat, in vtraque parte actum extitisse, dubium non est, &c.] & inferius, cum damna, quæ ex his prouenerint reuocassent in memoriam, remedia ad ea penitus amouenda æque adducunt in medium, cum aiunt: Proinde cum liqueat nos plurimum ac multifarie exorbitasse, atque a ministerio nostro non minimum excessisse: in hoc summopere integritatem sinceritatemq. esse concussam, quod filiorum vestrorum defectio atque improbitas, sed & quorundam procerū peruersitas atque infidelitas in inauditum a sæculis facinus excreuisse cognoscitur. Quæ omnia nullo modo integra & ad necessarium dignumq. finem perducere posse nobis videntur, nisi miserante Domino, Imperiali potestate, paterna hæreditate, immo vigore sinceriter restituto, honor sanctæ Dei Ecclesiæ integerrime reparetur, & Episcopalis auctoritas proprio, immo a Christo Domino sibi commissio officio denuo solidetur.] Hæc pro remedio bene Imperij disponendi a Patribus sunt inculcata, tunc Ludouico Imperatori & filijs Regna administrantibus profutura.

Sed & eodem quoque anno apud Lugdunū alius conuentus est habitus Episcoporum, cui & idem Ludouicus cum filijs interfuit, excepto Lothario, qui est impeditus ea qua hoc anno laborauit infirmitate, ita flagellis a Deo correptus, cum inconcessa tentasset. Porro in hoc Concilio agitata est causa Ecclesiarum Lugdunensis ac Viennensis pastribus tunc carentium, cum Agebardus Lugdunensis Antistes contra Imperatorem conspirasset, simul & Bernardus Episcopus Viennensis conscius criminis facti essent extorres; verum Agebardus vocatus reddere rationem, non venit; sed qui adfuit Bernardus rursus diffidens causæ fugam iniit. Substituerunt tamen Episcopi, detrectantes adhuc inabsentes ferre sententiam.

Hoc eodem anno, quo prima Normandorum in Gallias irruptio in Francorum Annalibus recenseretur, facta etiam ponitur a translatione S. Viti Martyris ad Corbeiam Saxoniam: vno enim eodemq. anno contigisse, reliquias eiusdem Martyris e Gallijs in Saxoniam esse translatas, atque Normandos ausos irrumpere in Francorum ditionem, ipse Legatus Caroli testatus est apud Vuitichindum, istis verbis: Postquam nos deseruit insignis Martyr Vitus, & ad nostram perniciem, vestramq. perpetuam pacem Saxoniam visitauit, communicare tecum maluit. Neque enim postquam translatum est corpus eius a nobis, ciuilia vel externa cessauere bella. Eodem quippe anno Dani & Normandi regionem nostram inuaserunt.] hæc Legatus, & alij persecuti res Francorum & Saxonum.

Hoc igitur anno octingentesimo trigesimo sexto Indictione decimaquarta, Ludouici Imp. anno vigesimotertio eandem factam esse S. Viti reliquiarum translationem, qui præfens fuit auctor, testatum relinquit, procuratamq. tradit per Vuarinum Abbatem nouæ Corbeie, petentem ab Hilduino sancti Dionysij Abbate, vt aliquem ex sanctis Martyribus, qui illuc delati essent, in Corbeiam celebre monasterium recens erectum transferendum concederet: quod & obtinuit, annuente id etiam ipso Ludouico Imperatore, necnon Parisiensi Episcopo; factumq. id tradit decimoquarto Kalendas Aprilis, die Dominico, summo honore. Parisios vero Roma translatum idem Sancti corpus ante tradit, per Folradum Abbatem eiusdem sancti Dionysij sub Pipino Rege, cum contigisset ipsum Romam proficisci. transuectum vero in Saxoniam per Vuarinum Abbatem, repositumq. Corbeie Idibus Iunij, tradit. Cum tantum Martyrem Saxones omnes suscipientes in patronum, mira a Deo per eum consecuti sunt beneficia.

Quanta

Quanta vero abundantia benedictionis in miraculorum etiam editione, idem Martyr Vitus in Saxoniam venerit, atque permanserit, liber ipse de eius translatione conscriptus significat. Quomodo autem post annos centum, eiusdem S. Martyris Viti reliquias, petente Venceslao Duce Boemiarum, Pragam translatae sunt, in rebus gestis eiusdem Venceslai prolixior habetur oratio.

Sed & nouella Ecclesia Paderbornensis in Saxonia adhuc lacte indigens, miraculorum gratia mirum in modum illustratur ex facta hoc item anno translatione sacri corporis S. Liborij Episcopi Cenomanensis in ipsam, cui hoc tempore præerat Baduardus secundus ipse Antistes, qui ad Aldricum Cenomanensem Episcopum Legatos misit ad id quod peteret impetrandum. Ido Paderbornensis presbyter, & Erconredus Cenomanensis Ecclesiæ Archidiaconus scribunt, quæ per eundem sanctum Liborium in eo loco & in translatione, & postea dignatus est Dominus operari. Extat in hunc diem libellus de eadem translatione conscriptus ad Bissonem Episcopum Paderbornensem, qui fuit ordine quartus eius Ecclesiæ præsul. Porro Ido eiusdem scriptor historiæ præcipuus inter eos, qui ad tantum obeundum negocium missi sunt, omnem suæ professionis historiæ, & signa quæ diuinitus in ea ostensa perspexerat conscripsit, & ab eo qui accepit siue scriptis, siue viua voce tradita simul iungens in dicto de eius translatione libello contexit. Hic vero etsi non integrum libellum, ne nimia prolixitate molestiam ingeramus, saltem tibi describemus ipsam legationem, qua calor ille fidelium innotescit, quæ breuiter sic se habet.

Anno Dominicæ incarnationis octingentesimo trigesimo sexto Indictione decimaquarta, cum præfatus Ludouicus tertium & vigesimum in Imperio annum ageret, Legati Paderburnenses de Saxonia profecti, ad urbem Cenomanicam, quarta Kalendarum Maiarum, die Veneris; insinuantesq. Episcopo causam pro qua missi fuerant, benigne ab eo suscepti, Dei nutu, vt credimus, sine mora petita impetrauerunt. Sequenti namque die conuocans omnem clerum, præfente suo quoque Coepiscopo, David nomine, tractare cum eis diligenter cœpit, qualiter Missorum de tam longinqua parte venientium religiosis precibus decenter in hoc posset annuere, vt Sancti alicuius integros, vt petebant, artus accipere mererentur. Erat ibidem Sanctorum corporum magna copia, inter quæ S. Liborij quondam præsulis eiusdem vrbis præcipue glorificatum miraculis habebatur insigne. Quod cum Episcopus præfatis nuntijs dare disponderet: reniti primo cœpere plurimi, dicentes se illis pignorbis pretiosius nihil habere.

Tandem vix omnium impetrato consensu, assumptis secum sacerdotibus, & cuiusque gradus clericis, sacri ministerij vestibus ornatis, Missos qui sanctos artus accepturi erant adesse præcipiens, processit ex vrbe ad Ecclesiam, in qua sacratissimum beati Liborij corpus digno cum honore conditum habebatur. Erat autem eadem Ecclesia iuxta ciuitatem posita, & in honore duodecim Apostolorum dedicata, quam primus eiusdem sedis præsul nomine Fabianus condidisse fertur. Ad hanc itaque memoratus Episcopus; denuntiato prius ieiunio; cum sacro illo comitatu humiliter ac deuote, vt ad tale opus decebat, perrexit, vicissim psalmos, litanias, hymnosq. decantans. In quam cum ipse & plures secum sacros artus de mausoleo leuaturi conuenissent: mirum dictu, sensere cuncti inæstimabilis odoris suauitate totam domum repente completam, qui dissimilis odorem omnibus quæ in terris vel natura vel arte fiunt, clarum cælestis cuiusdam præsentia dedit inditium. Ita enim omnium qui aderant, mentes magis quam corpora ineffabili iucunditate immutauerat, vt velut in ecstasi positi, aliarum rerum obliti, tantum ibi manendi delectatione tenerentur. Nec dubium quin ipse tunc fuerit in medio multorum fidelium in suo nomine congregatorum, qui paucis quondam discipulis suæ visionis dulcedinem præbuit, vt primus eorum diceret: Domine bonum est nos hic esse, &c.] perguit dicere de eleuatione sacri corporis, & ingentibus in plures diuersi generis collatis miraculis. quæ si velis tu consulas, hæc enim ad institutum iam satis.

Tandem vix omnium impetrato consensu, assumptis secum sacerdotibus, & cuiusque gradus clericis, sacri ministerij vestibus ornatis, Missos qui sanctos artus accepturi erant adesse præcipiens, processit ex vrbe ad Ecclesiam, in qua sacratissimum beati Liborij corpus digno cum honore conditum habebatur. Erat autem eadem Ecclesia iuxta ciuitatem posita, & in honore duodecim Apostolorum dedicata, quam primus eiusdem sedis præsul nomine Fabianus condidisse fertur. Ad hanc itaque memoratus Episcopus; denuntiato prius ieiunio; cum sacro illo comitatu humiliter ac deuote, vt ad tale opus decebat, perrexit, vicissim psalmos, litanias, hymnosq. decantans. In quam cum ipse & plures secum sacros artus de mausoleo leuaturi conuenissent: mirum dictu, sensere cuncti inæstimabilis odoris suauitate totam domum repente completam, qui dissimilis odorem omnibus quæ in terris vel natura vel arte fiunt, clarum cælestis cuiusdam præsentia dedit inditium. Ita enim omnium qui aderant, mentes magis quam corpora ineffabili iucunditate immutauerat, vt velut in ecstasi positi, aliarum rerum obliti, tantum ibi manendi delectatione tenerentur. Nec dubium quin ipse tunc fuerit in medio multorum fidelium in suo nomine congregatorum, qui paucis quondam discipulis suæ visionis dulcedinem præbuit, vt primus eorum diceret: Domine bonum est nos hic esse, &c.] perguit dicere de eleuatione sacri corporis, & ingentibus in plures diuersi generis collatis miraculis. quæ si velis tu consulas, hæc enim ad institutum iam satis.

^a Apud Sur. 10. 7. die 28. Sept. VIRESCIT ECCLESIA SAXONVM EX MIRACVLIS S. LIBORII.
^b Apud Sur. 10. 4. die 23. Iulij. Grant. hist. Sax. lib. 1. c. 28.

DE S. LIBORII CORPORIS TRANSLATIONE.

Matth. 17.

COMETAE AP-
PARITIO.

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus trigessimus septimus, Indictione decimaquinta, quo Ludouicus Imp. caelestibus admonitus signis, tamquam proxime moriturus, multa sancte pieq. disposuit. Astronomus ipse qui res gestas a Ludouico conscripsit, haec pariter vt se habuerunt quam fidelissime ita posteris tradidit: Mediante, inquit, festiuitate Paschali dirum semper ac triste portentum, ibidem, *Aquisgrani scilicet, cometæ* sidus in signo Virginis apparuit, in ea parte eiusdem signi, qua penulam eius, sub-
Btus caudam vero serpentis similiter, cornumq. constringunt. Quod cum non more erantium septem siderum, Orientem versus peteret, per viginti quinque dies (quod mirum est dictu) idem sidus & Leonis & Cancri, necnon Geminorum transiens signa, in capite Tauri tandem sub Aurigæ pedes, igneum globum, iubarumq. prolixitatem deposuit, quas vsquequaque porrexerat antea. Quam rem cum primū Imperator talium studiosissimus conspexisset, constitit, & antequam quieti membra committeret, accitum quemdam, itemq. me qui haec scripsi, & qui huius rei scientiam habere credebar, percontari studuit, quid super ea mihi videretur.

DE COMETA
INVESTIGA-
TIO.

A quo cum tempus peterem, quo faciem sideris considerarem, ac per haec rei veritatem inuestigare, & cognitam in crastinum nuntiarem: Imperator ratus (quod erat verum) me tempus redimere velle, ne cogerer triste aliquid respondere: Perge, inquit, in moenia huic domui contigua, & nobis quæ respexeris, nuntia: noui enim, a me hanc
Cstellam nequaquam præterito vespere visam vel a te monstratam, sed scio hoc signum cometarum esse, de quo iam præteritis diebus locuti sumus. Quid autem tibi portendere videatur, edicito: Cumq. aliquid dicerem, & aliqua tacuissem: Vnum est, inquit, quod adhuc silentio premis: Mutationem enim Regni, mortemq. Principis hoc portento monstrari dicunt. Cumq. ego testimonium Prophetæ in medium protulisset, quo dicitur: ^a A signis cæli ne timueritis, quæ pauent Gentes: ille solita vsus magnanimitate & prudentia: Non alium, inquit, timere debemus præter illum, qui nostri & huius sideris creator est. Sed eius clementiam non satis laudare, & imitari possumus, qui nostram inertiam, cum simus peccatores & impoenitentes, talibus indicijs dignatur admonere. Quia ergo & me & omnes communiter hoc ostentum tangit: omnes pro posse & sapere ad meliora festinemus, ne forte misericordiam illo prorogante, & nostra impoe-
Dnitudo impediens, nos illa inueniamur indigni.

a Jerem. 10.

LVDOVICVS
BENE VSVS
OCCASIONE.
* oneratum

His dictis & ipse paulisper mero indulisit, & omnibus id facere iussit, & vnumquemque ad sua se colligere præcepit, noctemq. illam (vt nobis perlatum est) peruigilem duxit, ac Dei laudibus & obsecrationibus ^{*} honoratam luci superuenienti præsentauit. In cuius crepusculo ministros aulicos vocauit, & eleemosynas quam largissime pauperibus, ac seruis Dei tam monachis, quam canonicis porrigi iussit, Missarumq. solemnias per quoscumque potuit, celebrare fecit, non tantum sibi metuens quantum Ecclesiæ sibi creditæ prospiciens.] & inferius.

CAROLVS CO-
RONATUR
REX NEU-
STRIAE.

In his Imperator tota æstate consistens, indixit generalem conuentū Autumni tempore, id est, Septembri mediante, in Carisiaco. In quo loco & tempore filius eius Pipinus ab Aquitania ad eum venit, & ipsi conuentui interfuit; vbi Dominus Imperator filium
E suum Carolum armis virilibus, id est, ense cinxit, corona regali caput insigniuit, partemq. Regni quam homonymus eius Carolus habuit, id est, Neustriam attribuit. Itaque dominus Imperator inter filios quantum possibile fuit coagulo benevolentiae firmato, Pipinum in Aquitaniam, Carolum autem in portionem Regni ipsi attributam dimisit, & præsentis quidem Neustriæ prouinciæ primores Carolo manus dederunt, & fidelitatem sacramento obstrinxerunt, absentium autem quisque postea idem fecerunt.] hæc de Caroli ad Regnum promotione, atque de rebus Occidentalibus satis.

OCTINGENTESIMVS trigesimo octauus qui sequitur Indictione prima notatur annus, quo Ludouicus Imp. Lotharium filium in gratiam recepit, defunctoq. Pipino filio Aquitanæ Rege, Carolo filio eam tribuit prouinciã, partito inter Lotharium atque Carolum vniuerso Imperio, tradidit Ludouico Baioariam. Ex qua diuisione rursus obortæ discordiæ, Ludouico indignante, & pro Pipino puero filio Pipini Regis nonnullis nobilibus insurgentibus, eo quod a patris Regno visus esset exclusus. Hinc rursus nonnihil turbatæ sunt Galliæ, ipsaq. præsertim Aquitania factiosorum est vehementer agitata tumultibus.

OBITU PIPINI
REGIS ET
NOVA PARTE
TIO REGNI.

Reperitur autem alias sæpius a Ludouico Imperatore diuersis occasionibus facta esse Regnorum partitio, vt inter alias illa quam ex veteribus monumentis Pithœus in lucem prodidit factam inter tres filios, Pipinum, Ludouicum & Carolum, in qua inter cetera illud adscriptum est caput, de obligatione defensionis Romanæ Ecclesiæ maiorum suorum exemplo, quod in omnibus alijs ab ipso factis diuisionibus annexum fuisse, dubitari non debet, secundum promissionem Deo factam a maioribus suis, cum ab Apostolica Sede coronam fuerint Regni consequuti. est huiusmodi.

Super omnia autem iubemus atque præcipimus, vt ipsi tres fratres curam & defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam a proauo nostro Carolo & auo nostro Pipino, & beatæ memoriæ genitore nostro Carolo Imperatore, & a nobis postea
C suscepta est; vt etiam cum Dei adiutorio ab hostibus defendere nitantur & iustitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant. Similiter de ceteris Ecclesijs, quæ sub illorum fuerint potestate, præcipimus, vt iustitiam suam & honorem habeant: & pastores atque rectores venerabilium locorum habeant potestatem rerum quæ ad ipsa pia loca pertinent, in quocumque de his tribus fratribus illarum Ecclesiarum possessiones fuerint.] hæc de his quæ pertinent in primis ad Romanæ Ecclesiæ, ac demum ad aliarum Ecclesiarum defensionem, Ludouicus Imperator. de quo quæ parum arident scripta subiicimus.

DEFENSIO RO-
MANAE EC-
CLES. REGIBVS
FRANCORVM
DEBITA.

Hoc enim anno Fridericū Traiectensem Episcopum consummasse martyrium, ^a cum tradant: causam quam puto confictam referūt huiusmodi: Hic natione Friso multum laborauit in Vualachria contra illicita connubia, & in Frisia contra Arianam perfidiam:
D Ludouicū Imp. voluit condignam agere poenitentiam, de eo quod Iudith Ducis Bauariæ filiam, suæ maiestatis carnalem consanguineam contra decreta canonum & Pontificum haberet vxorem sine licentia summi Pontificis, & sine aliorum præsulum iudicio. Cumq. excommunicationis gladium minaretur, Iudith eum precibus & promissis frustra flectere tentauit. Quare duos subornauit, qui sanctissimum Frisonicæ gentis Episcopum post Missæ celebrationem pro veritate occiderunt. quod factum est anno octingentesimo trigesimo octauo.] hæc summam ex Actis eiusdem Martyris Friderici, quæ antiquitus scripta asseruari dicuntur in eadem Ecclesia Traiectensi, ex quibus ista ^b quæ hæc sunt secuta deprompsimus.

a Molan. de Sa-
ctis Belgis. di-
18. Iulij.

Porro Germaniæ & Galliæ Episcopi, cõperta cæde immerita beati Friderici, vno animo in Imperatorem & Iudith insurgentes, dixerunt dignos eos esse, qui Regno pellerentur,
E & anathemate percussi, melioribus cederent, qui populum Dei regere non iugulare scirent, eiusq. legem & cærimonias seruarent. Quod vbi Imperator didicit, multum anxius & perturbatus, verebatur, ne ab ipso ad filios deficerent, ipsoq. pulso, illos eligerent. Iurauit igitur cum Regina in conspectu omnium, se ab Episcopi Friderici cæde immunes esse, & neque consilio, neque voluntate sua eam rem perpetratam. Ipsos autem sicarios qui eum peremissent, nullibi posse reperiri. Tum vero Episcopi qui conuenerant, domum abiire, missisq. militibus, vbique inquiri illos homicidas iussere. Illi igitur certam sibi necem impendere videntes, accepta a Iuditha mercede tanti sceleris, e Regno in Regnum profugi ferebantur, donec subitanea extincti morte, in tartarum demigrarunt.] hæc de his ibi.

b Extant apud
Sur. die 18. Iulij.
17. 10. 4.

Ceterum quod multum ob connubium proscindatur in eis Ludouicus Imperator, laudentur vero qui eius exauctorationis auctores fuerunt Episcopi, in quorum in eum accusationibus

fationibus illatis nulla de his penitus habetur mentio; multa. etiam haud temporibus A conuenientia pariter coaceruentur, in suspicionem venerunt facta illa, nimirum concin- nata fuisse ab alio qui aduersaretur tunc temporis Ludouico. Sed & cum nullū hactenus repperim ex veteribus, qui hisce scriptis testis accedat, suspectæ magis apud me fidei perseuerat, aliamq. potius cædis sanctissimi viri causam præcessisse putarim. Claruisse au- tem iisdem tēporibus Oidulphus presbyter perhibetur, qui eidem Friderico in Euange- liij prædicatione fidus minister accessit, cuius quoque res gestæ scriptis proditæ extant^a. Hac eadem Indictione prima, Lupus monachus S. Benedicti Rabani^b discipulus, edu- catus sub Aldrico^c Abbate qui postea fuit Episcopus Senonensis ante Guinilonem, vir doctrina & vitæ moribus præstans, vocatus in aulam a Iudith Imperatrice, paulo post, nempe Kalendis Decembris a Ludouico Imperatore deligitur in Abbatem coenobij Fer- rariensis, siti sub Episcopatu Senonensi, quod multipliciter nominatum reperitur, nem- pe^d nomine S. Petri, itemq. S. Iudoci, dictum & Bethlehem, frequentiori vsu monaste- rium Ferrariense ita a loco denominatum. De his omnibus idem ipse est testis locuples in suis epistolis. atque primum de eius vocatione in aulam hæc in epistola ad Rengiber- tum: ^e Superiore anno, annitentibus amicis in præsentiam Imperatoris deductus sum, & ab eo atque Regina benigne omnino exceptus. Et nunc, hoc est, decimo Kalen. Octo- bris Indictione prima, ad palatium Regina^{*} quamplurimum valet euocante promoueo: multiq. existimant fore, vt cito mihi gradus dignitatis aliquis cōferatur, &c.] Porro crea- tum fuisse tūc Abbatem dicti monasterij Ferrariensis, ipse ad Rabanum suum præcepto- rem significat istis verbis: ^f Consensu fratrum nostrorum in Kalen. Decembris coenobium Ferrariense mihi commissum est; dominusq. noster Carolus mira me dignatione fouens, gratia sua donauit. Vestra igitur beneuolentia me, vnaq. congregationem mihi credi- tam sacris orationibus commendare dignetur, vt sicut studia mea plurimum eruditione adiuuisti, sic officij difficultatem assiduis precibus temperetis.] accepisse autem eam a Ludouico Imp. per intercessionem Iudith Imperatricis, idem in epistola ad Carolum^g tes- tatur, multisq. alijs locis profitetur. Porro non præmittendum, quod non defuncto prædecessori, sed ob grauia delicta deposito Odoni ipse successit, vt ipsius docent episto- læ^h ad Ionam Episcopum Aurelianensem, & aliæ ad aliosⁱ datæ. Ceterum eodem anno, quo ipse Lupus præfectura monachorum auctus est, eius præ- ceptor Rabanus Fuldensis Abbas abdicans se, quietis amore, in Hattonem refudit onus. Ita ipse testatur Lupus in eadem ad ipsum scripta epistola^k, qua de sua promotione ip- sum reddidit certiore: sunt hæc eius verba: Ceterum audiui sarcinam administratio- nis vestræ vos deposuisse, & rebus diuinis solummodo nunc esse intentos, Hattoni vero D nostro curam sudoris plenam reliquisse. cuius rei ordinem, simulq. alia, quæcumque vi- debuntur, beatitudinis vestræ litteris expectabo cognoscere.] hæc ad Rabanum Lupus. quod & testantur Francorum Annales veteres, in quibus legitur: quod tenuit eam præ- fecturam Hatto vsque ad annum Redemptoris octingentesimum quinquagesimum sextum, donec Rabanus vixit. Porro hac frui requie Rabanus permissus est vsque ad annum Redemptoris octingentesimum quadragesimum septimum, quo, vt dicitur, de- functo Othgario Moguntino Episcopo, in locum ipsius, agente Ludouico Rege, subro- gatus est. At de his satis.

^a Extant apud Sur. die 12. In- nū. 10. 3.

^b Lup. epist. 40.

^c Id. epist. 41.

^d Id. epist. 21.

^e Id. epist. 6.

^f Id. epist. 21. ^g Id. epist. 23. 24.

^h Id. epist. 40.

ⁱ Rabanus ABDICAT SE A PRAEFECTV RA FVLDENSI.

ANNVS sequitur Redemptoris octingentesimus trigessimus nonus, Indictione se- cunda, quo Ludouicus Imperator Cabillonensem conuentum habuit, in quo de rebus Ecclesiasticis atque politicis componendis actum est. Fuit hic annus bellicis tu- multibus turbulentior, cum ipse Imp. aduersus Ludouicum filium rebellantem, exerci- tum mouit, eumq. ad spontaneam reconciliationem adegit: Aquitaniamq. ob nepotem Pipinum in officiose prætermisum commoram compescuit. Quod autem & inter Episcopos æmulatione exorta, alter in alterius vindictam inten- deret, & inter alios Aldricus Cenomanensis Antistes grauem a comprouincialibus Epi- scopis pateretur inuidiam atque experiretur persecutionem, Gregorius Papa his cupiens occur-

occurrere, alijsq. consulere, epistolam scripsit ad vniuersos Episcopos, quam inuentam in veteribus Vaticanæ bibliothecæ monumentis hic tibi describendam curauimus: ex ea enim Gratianus complura reperitur intulisse in Decretorum volumen. sic enim se habet^a.

Dilectissimis fratribus vniuersis Coepiscopis per Galliam, Germaniam, Europam, & per vniuersas prouincias constitutis Gregorius seruus seruorum Dei.

^b Diuinis præceptis & Apostolicis saluberrimis incitatur monitis, vt per omnium statum impigro vigilemus affectu. Et quia cunctarum, diuina dispensatione, Ecclesia- rum curam gerimus: omnibus nostra poscentibus suffragia, Apostolica auctoritate sub- uenire optamus. Quoniam diuinæ virtutis ac infirmitatis humanæ sanctio est (ac si di- ceret Dei & hominis Christi Iesu, eo quod dixit Petro: ^c Confirma fratres tuos) vt omnium Eccle- siarum negocia, ad nostræ reparationis tendant affectum. Quapropter has ad vos lit- teras destinamus, quibus^d decreto nostro vestram rogantes caritatem, mandamus, vt, si aliquis (quod non optamus) suorum æmulorum Aldricum Cenomanicæ Ecclesiæ Episcopum accusare damnabiliter attentauerit: vt honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, Ecclesiæq. Romanæ, cui præfedit priuilegium, & nostri nominis auctoritas: liceat illi post aditionem primatum diocæseos, si necesse fuerit, appellare, & nostra auctoritate, aut ante nos, aut Legatos nostros e latere missos, iuxta Patrum decreta, suas exercere atque finire actiones: nullusq. illum ante hæc iudicet, aut iudica- re præsumat. Sed si (quod abest) graue, intolerandumq. ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit Ec- clesiæ, eiusq. implorat auxilium, decernat, quam ab eius Ecclesiæ fuerit præceptum au-

^e toritate; quia sic vices suas alijs impertiat Ecclesijs, vt in partem sint vocatæ sollicitudi- nis, non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio vestra, quorum deuotione gaudemus, iungat curam suam disposi- tionibus nostris, & det operam, vt non cuiusquam præsumptione circa memoratum fratrem vestra prouisione, vel successorum vestrorum, si ipse superstes fuerit, aliter quam hic insertum est, nullo modo. . . . Sed hæc quæ ad eius tuitionem atque de- fensionem prædicta hic auctoritate suggesta sunt ac salubriter ordinata, absque vlla apologia pleniter impleantur. Si autem (quod non arbitramur) a quoquam secus præ- sumptum fuerit: & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur; ne lupi qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sæuitia quosque audeant dilacerare; & quod sibi fieri nolunt, alijs inferre præsumant. Nec quisquam friuolus, aut conten- tiosus, siue contumax hæc nos irrationabiliter præcipere contendat; cum & auctoritate canonum & prædecessorum nostrorum decretis sancitum est, vt Episcopus accusatus, si voluerit, appellet Romanum Pontificem; & ad eum (si liberit) confugiat, vt ab eo eius audiatur causa, aut ipse a latere suo Legatos, qui eam audiant, mittat; qui iuste cum omnibus Episcopis comprouincialibus eius auctoritate iudicent. Quæ omnia hic necesse non est inferere, ne proditores, magis quam præceptores esse videamur. Et sanctæ re- cordationis Innocentius antecessor noster inter cetera sic ait: Si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostolicam (vt Nicæna Synodus definiuit, & inueterata consuetudo exegit) referant. & multa alia, quæ in suis auctoribus pleniter inue- niuntur.

Nec alicui fratri hæc grauias aut inutilias videri debent: quoniam sicut prædicto fra- tri, sancti Petri & nostræ Sedis auctoritate succurrimus; ita omnibus, quibus necesse fuerit, & debemus subuenire, & impigre volumus. Et sicut quisquam sibi subuenire cupit, ita alium adiuuare debet, & non eius auxilium moleste ferre, cum Apostolus mo- neat omnes: ^e Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Nos vero ad hunc finem omnem nostrum affectum curamq. dirigimus, vt quod ad exaltationem sanctæ Dei Ec- clesiæ, & quod ad custodiam, & profectum pertinet sacerdotum, nulla dissensione vio- letur, nulla desidia negligatur. Super quibus: ^f Si quis arguere voluerit, aut ^g extra auctoritatem facere ^h contenderit, veniat ad Sedem Apostolicam, quo omnia Ecclesia- stica negocia, de quibus quæstio habetur, confluere iussa sunt; vt ibi ante Confessionem S. Petri mecum iuxta decertet, quatenus inibi vnus ex vobis sententiam suscipiat suam. Vos fratres hortamur, & monemus, vt quæ a nobis pie vobis circa prædictum fra- trem mandata sunt, eiusq. pro simplicitatis defensione salubriter ordinata atque iniun-

^a Vatic. bibl. in Cod. biblioth. S. Mariae supra Mineruam Rom.

^b 25. q. 1. c. 2.

GREGOR. PAP. EPIST. AD OMNES EPISCOPOS GALLIÆ GERMANIÆ ET EUROPIÆ. c. LUC. 22.

^d 2. q. 6. c. De- creto nostro.

DE APPELLATIONIBVS AD ROM. PONT.

^e Rom. 12.

^f 2. q. 7. c. 42. ^g Si quis. ^h etiam contenditur

a Rom. 15. b cap. 2. Præceptis. 12. dist.

c 2. q. 6. c. 14. sunt S. Leonis verba.

d 45. dist. cap. 4. Licet.

e Matt. 7.

f Dist. 1. cap. 5. Nulli.

sta, nulla concertatione turbentur: quoniam non interuenit temeritas præsumptionis ubi est diligentia. Nemo vestrum quod suum est quærat, sed quod alterius est. & quod Apostolus inquit: ^a Vnusquisque proximo suo placeat in bonum, & reliqua. ^b Præceptis ergo Apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quæ a sancta Romana & Apostolica auctoritate iussa sunt, salutifere impleantur, si eiusdem S. Ecclesiæ, quæ est caput vestrum, communionem habere desideratis. ^c Qui autem se sciunt quibusdam esse præpositos, non ferant moleste aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigunt, etiam ipsi defendant. Vnde liquet quod omni studio deuotionis vnanimis diuinis & Apostolicis præceptionibus parere debeatis, & in nullo inobedientes (quod absit) effici. Nam ^d licet & plerumque accidant sacerdotibus quæ sunt reprehendenda: plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia quam seueritas, plus cohortatio quam commotio, plus caritas quam potestas; cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato uiuat. Nam si Dominus statim post trinam negationem beatum Petrum præceptorem nostrum Apostolum iudicasset: non tantum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectandi sunt ergo magis atque corrigendi rectores Ecclesiæ, quam statim & absque nostro consulto iudicandi; cum maiora negocia, difficiliore causarum exitus, sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditi & totius mundi reuerentia consecrati iubeant sub nostra expectatione suspendi, nostro moderamine frui.

Vnde necesse est, hæc & alia Ecclesiastica quæq. negocia post multarum experimenta causarum, sollicitius perspicere, & diligentius præcaueri, quatenus per spiritum caritatis & pacis omnis materies scandalorum, & præsumptio inuidorum, atque oppressio simplicium de Ecclesijs Domini auferant. Et sicut non vult quisquam fratrum, se aliorum iudicio prægrauari, ita non audeat alijs inferre quod sibi non vult fieri, remiscens præceptum Domini Saluatoris, quo ait: ^e Nolite iudicare, & non iudicabimini: in quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini, & reliqua. Nihil ergo per nostram facilitatem tribunalis excelsi iudici derogare debemus, cum illa sint rata, quæ pia, quæ vera, quæ iusta sunt: & aliter necessitatis, aliter tractanda est ratio voluntatis. Nullum enim intemperatum reliquit inimicus, idcirco succurrendum est irretitis; conterendus est ergo venantis laqueus, vt fugatis lamentationibus tam in iusto moderamine, quam compunctione pieratis, Apostolica auctoritate sol iustitiæ in oculis splendeat corruentium; nec pigeat forsitan aut pudeat nostris obedire mandatis, aut Apostolicæ Sedis obseruare præcepta, quia humilibus dat gratiam non superbis.

Nam ^f nulli fas est vel velle vel posse transgredi Apostolicæ Sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram oporteat sequi caritatem. Sit ergo ruinae suæ dolore prostratus, qui Apostolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto fiat ministerio: non de eius iudicio quisquam postea curam habeat, quoniam iam damnatus a sancta Apostolica Ecclesia, ac auctoritate, suaq. inobedientia atque præsumptione a quoquam esse non dubitatur; quia maioris excommunicationis deiectione est exigendus, cui sanctæ Ecclesiæ commissa fuerit disciplina, qui non solum præfatæ sanctæ Ecclesiæ iussionibus parere debuit, sed etiam alijs ne perirent insinuare. Sitq. alienus a diuinis & Pontificalibus officijs, qui noluit præceptis obtemperare Apostolicis.

Maneat itaque memoratus Aldricus hac Apostolica auctoritate vsque ad præsentiam Sedis Apostolicæ semper Episcopus; nec antequam huc veniat, talium aut aliorum verbis intendat nociuis, neque eorum succumbat iudicio, aut vllam sæuam suscipiat sententiam; nec nobis sicut illi (quod minime arbitramur) inobediens existat, prædictæ Apostolicæ, si voluerit, Sedis sanctæ, & necesse fuerit, appellet Antistitem, & ad eum libere absque vllius pergat impedimento; nec colligari, nec iudicari, nec damnari a quibusdam possint Episcopis, qui Apostolicis fuerint sulti auctoritatibus: quanto minus ab illis si factum, quod fieri non credimus, fuerit, qui eorum inobedientia atque proteruia facta, iam sunt damnati auctoritate? quia non aliter persecutores fratrum, quam Sedis sanctæ iussionibus, cui omnis orbis caput inclinatur, inobedientes corrigere, seu regere iuxta præcedentium Patrum exempla possumus, nisi eos zelo fidei Dominicæ persequamur, & a fanis mentibus, ne pestis hæc latius diuulgetur, in seueritate qua possumus abscindamus.

Quisquis namque conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Sedis Apostolicæ

A licæ minime defuturam. Et qui monitis noluerit obedire Apostolicis, necesse est, vt seueritatis regula vindicetur; ne aliquis hoc faciat, aut fieri sinat, vnde alium vel capiendo decipiat, sibiq. causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat. Cauete fratres, negligere præfata, cauete ^{*} tentare prohibita, ne prædictis inuoluamini retinaculis. Nolite sæpedictum fratrem absque nostra (vt prædictum est) præsentia aut auctoritate iudicare, vel condemnare, aut grauare. Sed sicut Apostolicis est munitus præsidij, ita vestris fulciatur auxilijs. Sitq. ab omni sacerdotalis catalogi ^{*} laqueo, aut oppressione vel iudicio humano intactus & liber vsque ad nostrum (vt præfatum est) iudiciũ, qui beati principis Apostolorum Petri meruit adipisci auxilium. Contra caput ergo nolite vos extollere. Nolite beati clauigeri Petri, cuius vice legatione pro Christo fungimur, Sedem, eiusq. Sedis auctorem spernere, ne eius patiamini offensionem, aut scandalum Ecclesiæ generetis, sed magis solliciti pro fratrum salute & liberatione estote, & pro sanctæ Dei Ecclesiæ salute summopere laborate: armamini caritate, non seueritate: omnibus vobis, ac sigillatim occurrat caritas, & vinculis quæ mille modis a Christo soluuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa lætetur in Domino.

Ceterum insectatores fratrum Ecclesiastica disciplina comprimere, & erudire debetis, qui statum maiorum non tenentes, Dei sacerdotes atque sanctam Ecclesiam, quæ in sacerdotibus maxime constat, Principum & populorum fauorem sequentes, & Dei iudicium non timentes, sua violare persæpe nituntur præsumptione. His ergo nec factis, nec consilijs, nec manifestis, nec occultis vos oportet præbere consensum, dicente Domino: ^a Videbas furem & currebas cum eo. Non tantum qui faciunt, sed qui facientibus consentiunt, rei tenentur. Illud dumtaxat debet mentem vestram vehementius excitare, vt ab omni labe sæculi istius immunes ante Dei conspectum & securi inueniamini, vt caritatem non amittentes, & sustentatores fratrum existatis, quatenus iuxta Apostolum, vnanimis, vnum sectantes, permaneat in Christo; nihil per contentionem, neque per inanem gloriam vendicantes, non hominibus, sed Deo Saluatori nostro per omnia placentes. Hac ergo caritatis glutinatione compescite quæso a memorato fratre; si quorumcumque cognoueritis aut insidias, aut æmulationem: eis dare quoquomodo nolite consensum, quod omnibus duris rebus durius arbitramur.

Si quo pacto conuersationes non habet amabiles: habendus tamen pro reuerentia S. Petri, cuius est munitus auctoritate, dilectus. Non nouum aliquid præsentis iussione præcipimus, sed illa quæ olim videntur indulta firmamus, cum nulli dubium sit, quod non solum Pontificalis causatio, sed omnis etiam religionis relatio, ad Sedem Apostolicam, quasi ad caput Ecclesiarum debet referri, & inde normam sumere, vnde sumpsit exordium, ne caput institutionis videatur omitti, cuius auctoris sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ petra, super quam Christus vniuersalem fundauit Ecclesiam, soliditate deuelli. Siquis hæc Apostolicæ Sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris hostis esse non dubitetur. Sed forte vos vestriq. prædecessores in hodiernum non reluctati sunt. Et ne quando contingat vt reluctentur: idcirco denuo repetentes, sæpius admonemus, vt vetentur, qui huiusmodi fratres turbare visuntur, & prohibeantur aliud quam ille noster iussit agricola seminare. Nam qualiter nos, qui neminem volumus perire contristet, qui electorum percellunt animos, Dominicus in Euangelio sermo testatur. ait enim Saluator ipse: ^b Quod expediat scandalizanti de pusillis aliquem in maris profundo demergi, & cetera quæ ad hunc sensum pertinent: a quibus non sacerdotes, sed & omnes Christiani se cauere omnino debent. quoniam sacerdotes qui throni Dei vocantur, quieti ab omnibus perturbationibus esse debent. Nec ab re ipse Saluator ^c vendentes columbas, & nummulariorum mensas proprio flagello euertit & proiecit e templo: vnde liquet, summos sacerdotes ipsius expectare iudicium. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod alibi inquit: ^d Deus stetit in synagoga eorum, in medio autem Deus discernit. & reliqua talia quæ in suis inueniuntur auctoribus.

Illos ergo qui non speculatores esse volunt, excusare non possumus, si fratres quotueri & adiuuare pro viribus debemus, improba foedari contagione permittamus. Vnde hortamur dilectionem vestram, obtestamur & monemus, vt qua debetis & potestis sollicitudine, super his vigiletis: quia in specula esse debetis, ne qua infestantium prorumpat audacia. His ergo pro viribus resistite, quia nefas est prægrauari religiosos, pati

fratres, Annal. Eccl. Tom. 9. Aaaa 3

* temere

*

a Psal. 49.

b Matt. 9.

c Matt. 21.

d Psal. 81.

a *Matth. 16.* fratres, quorum afflictione, quia membra sunt nostra, nos quoque conuenit macerari, crucemq. iuxta Domini Saluatoris vocem, ferre, qui ait: ^a Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me. Quamquam maneat his beatitudo promissa, ^b quicumque probantur persecutionem propter iustitiam sustinere. Quibus quid promittat ipse Saluator in futurum, sequens sermo declarat. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si quibus manum porrigemus, vos nobiscum porrigatis, vt cui & vos manum porrigeris, vobiscum porrigamus: quia non aliter vnus grex & vnus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, dicens: Idipsum dicamus omnes, simusq. perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Deus vos incolumes memores nostri custodiat, fratres carissimi.] hæc Gregorij epistola de Rom. Pontificis auctoritate, qua claudimus annum.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LVDOVICI 27. IMPP. ANNVS ANNVS THEOPHILI II.

840.

13.

QUADRAGESIMVS supra octingentesimum incipit annus tertia Indictione signatus, quo Ludouicus Imp. duodecimo Kalen. Iulij ex hac vita migravit. Sed quæ ista præcessere, ex eius domestico, qui eius res gestas tunc scribebat, dicenda sunt. Ludouicus enim Rex ipsius Ludouici Imperatoris filius, qui anno superiori aduersus patrem pararat exercitum, licet maiori vi armorum oppressus, eum humili conueniens obsequio veniam petiisset & impetrasset: rursus memoria præteritorum, quod cum ipse patrem ex Imperio deturbatum & custodiæ mancipatum vendicasset in libertatem, & in Imperium reuocasset: tamen quod in diuisione Regnorum, nulla horum habitata ratione, Carolus a patre fuisset ipsi præpositus ex alia coniuge genitus, inter fratres natus minimus, ipse autem de parente adeo bene meritis inofficose postpositus: cū hæc indigesta adhuc detinerentur in stomacho, bile succensa, rursus multa febre phreneticus ad arma conuersus Alamanniam adoritur. Ad quem comprimendum cum intempestiue ipse Ludouicus Imp. profectus esset, ex incommodis sibi morbum, & ex morbo mortem parauit, vt idem qui supra auctor rem gestam accuratissime profectus dicit, his verbis.

Hæc eo agente, Natalis Domini festiuitas redijt, eademq. solemnitate Pictauis, cum debito & solito honore Ludouicus Imperator celebravit. Ibidemq. moranti, & quæ utilitas poscebat disponenti, nuntius illi aduenit, dicens Ludouicum filium suum, assumptis quibusdam Saxonibus atque Thuringis secum, Alamanniam inuasisse. Quæ res maximum incommodum ei peperit. Etenim cū iam senili ætate grauaretur, & phlegmatis abundantia, quæ hieme augmentatur, vltra solitum pulmo eius grauaretur, pectusq. quateretur: accessit etiam hic tristis nuntius, cuius relatu adeo affectus est amaritudine, quamuis esset pene vltra humanum modum natura mitissimus, fortitudine magnanimus, pietate cautissimus, vt in apostema pituita excrefcens durefceret, & intra vitalia vlcus lethale concrefceret: inuictus tamen illius animus, dum turbari tali peste Ecclesiam Dei, populumq. Christianum vexari comperit, nec fastidio cessit, nec dolori fractus succubuit.

Sed postquam sanctum Quadragesimale ieiunium cum vxore & filio Carolo inchoauit, aduersus hanc tempestatem sedandam se obicem tulit. Et qui solitus erat hoc tempus, psalmorum decantatione, orationum instantia, Missarum celebratione, elemosynarum liberalitate cum summa deuotione totum solemne reddere, ita vt vix vno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret: nunc propter discordiam fugandam, pacemq. reuocandam nullum diem habere feriatum voluit; pastoris enim boni exemplum sequens, pro utilitate gregis sibi commissi, non refugiebat etiam proprii corporis iacturam ferre. Vnde non ambigendum est, ei redditum præmium, quod ita laborantibus se daturum promisit maximus Pater, princepsq. pastorum.

Cum maxima igitur fatigatione, impugnantibus valentiam ipsius præmissis casibus, peruenit imminente sacratissima Paschali solemnitate * Aquisgrani; ibiq. eam cum solita deuotione celebravit. Qua explicita, coeptum negocium acceleravit explere. Nam Rheno

LVDOVICVS
REX RVRSVS
EXCITAVR
AD PROE-
LIVM.

MOTVS LVDO-
VICI FILII
IN GERM.

QUADRAGES-
TEMPVS QVO-
MODO TRAN-
SIGI SOLI-
TYM.

A Rheno transmeato, Thuringiam continuato itinere penetrauit, vbi Ludouicum morari per id tempus didicit. In qua cum eum conscientia morari non pateretur, vtpote iam patre propinquante, rebus etiam diffideret, salutem in fugæ præsidio posuit. Redempto enim itinere, per Sclauorum terram in propria redijt. Quo illo redeunte Imperator, generalem conuentum in vrbe Vangionum, quæ nunc Vuormatia dicitur, congregari præcepit. Et quia res Ludouici taliter se habebant, Carolus autem filius eius cum matre in Aquitania vernabatur: Imperator ad filium suum Lotharium in Italiam misit, iubens vt eidem placito interesset, quatenus cum eo de hac re deliberaret.

Quo in tempore deliquium solis contigit tertia die litanæ maioris insolito modo: in tantum enim lucis recessu tenebræ præualuerunt, vt nihil a noctis veritate differre videretur. Stellarum namque ratus ordo ita cernebatur, vt nullum sidus lucis solaris habetudinem pateretur, quin potius luna quæ se ei aduersam præbuerat, paulatim Orientem petendo, primum corniculatim illi lumen a parte Occidentali restitueret in morem sui, quando prima vel secunda cernitur; & sic per augmenta totam venustatem tota rota solis reciperet. Quod prodigium licet naturæ adscribatur, tamen lamentabili exitu consummatum est. Portendebatur enim per hoc maximum illud lumen mortaliū, quod in domo Dei super candelabrum positum omnibus lucebat, pijsimæ recordationis Imperatorem dico, maturime rebus humanis subtrahendum, mundumq. eius discessu in tenebris tribulationum relinquendum.

Coepit ergo fastidio tabescere & nauseanti stomacho, ad cibum potumq. intendere, crebris suspirijs vrgeri, singultibus quati, ac per hoc virtute destitui. Natura enim suis deserta comitibus, necesse est vt victa fatiscat. Quod cernens, iussit parari sibi habitaculum æstiuum atque expeditionalia in insula quadam contigua Moguntiacæ ciuitatis: ibique viribus desertus, lectulo sese committit. Porro quis explicet eius pro Ecclesiæ statu sollicitudinem, vel pro eius concussione mærorem? Quis enarrare lachrymarum flumina, quas pro acceleratione diuinæ clementiæ fundebat? Non enim se recessurum dolebat, sed quod futurum nouerat, gemebat, dicens se miserum, cuius extrema clauderentur talibus * inferijs.

Aderant autem eius consolationi venerabiles Antistites, & alij serui Dei quamplurimi, inter quos erat Hethius venerabilis Treuerorum Archiepiscopus, Othgarius Moguntiacæ similiter Archiepiscopus, sed & Drogo frater domini Imperatoris Metensis Episcopus, necnon sacri palatii Archicapellanus; quem quanto sibi propinquiorem nouerat, tanto ei familiarius sua omnia & semet credebat. Per eundem quotidie confessionis munus, sacrificium spiritus contribulati, & cordis humilitati, quod Deus non despicit, offerebat. Cibum eius erat solummodo per dies quadraginta Dominicum Corpus, laudante eo iustitiam Dei & dicente: Iustus es Domine: at quia Quadragesimæ tempus non ieiunans exegi, saltem coactus idem ieiunium tibi exoluam.

Iussit autem venerabili fratri suo Drogoni, vt ministros cameræ suæ ante se venire faceret, & rem familiarem, quæ constabat ex ornamentis regalibus, scilicet coronis & armis, vasis, libris, sacerdotalibusq. vestibus per singula scribi iuberet. Cui prout sibi visum fuit, quid Ecclesijs, quid pauperibus, postremo quid filiis elargiri deberet, edixerat, Lothario & Carolo scilicet. Et Lothario quidem coronam & ensē, * vulgus auro, gemmisq. redimitum eo tenore habendum misit, vt fidem Carolo & Iudith seruaret, & totam Regni portionem illi consentiret, & tueretur, quam Deo teste & proceribus palatii ille secum & ante se largitus ei fuerat. His rite peractis, Deo gratias egit, quod nihil superesse proprium cognouit.

Inter hæc tam venerabilis Antistes Drogo, quam ceteri pontifices, dum in cunctis quæ agebantur, Deo gratias persoluerent, vtpote quia videbant, quod eum, quem chorus virtutum semper comitatus fuerat, nūc perseuerantia subsequens quasi cauda hostiæ totum eius vitæ sacrificium Deo prorsus acceptum reddebat: vnum erat quo gaudium eorum obfuscabatur. Verebantur enim ne forte filio Ludouico implacabilis esse vellent, scientes quod vulnus frequenter incisum, aut cauterio adustum, acerbiorē dolorem sustinenti propagaret: nisi tamen de eius inuicta patientia, qua semper vsus est, per Drogonem fratrem eius, cuius verba spernere nolebat, animum eius leniter pulsant. Qui primum quidem amaritudinem sui animi demonstrabat, at vero parumper deliberans, & viribus quantuliscumque collectis enumerare conabatur, quot & quantis incommo-

EXPEDITIO
IN LVDOVIC.

SOLIS DELI-
QVIUM ANTE
OBITVM LVDO.

LVDOVICVS
AGROTAT.

LVDOVICVS
QVOTIDIE
PECCATA CON-
FESSVS COM-
MUNICAT.

DISTRIBVIT
THESAVRVM
LVDOVICVS.

*

LVDOVICO FI LIO VENIAM DAT.
 dis ab eo afflictus sit, & quid contra naturam & Domini præceptum talia agendo com-
 meruerit. Sed quia ipse, inquit, ad me venire satis facturus nequit: Ego quod meum est
 ago, vobis testibus & Deo, omnia quæ in me peccauit, illi remitto. Vestrum autem erit
 illum monere, vt si ego illi totiens perperam gesta indulserim, ille tamen sui non obli-
 uiscatur, qui canos paternos deducit cum dolore ad mortem, & in talibus communis
 Patris Dei præcepta, minasq. contempfit.

SACRIS VIGI- LIIS ET LI- GNO S. CRVCIS SVVM EXI- TVM MVNIT LVDVICVS.
 His peractis, & dictis (erat enim vespere sabbati) præcepit, vt ante se celebrarentur vi-
 gilia nocturnæ, & ligno sanctæ Crucis pectus suum muniretur. Et quamdiu valebat,
 manu propria tam frontem quam pectus eodem signaculo insignibat. Si quando lassaba-
 tur, per manus fratris sui Drogonis nutu id fieri poscebat. Mansit ergo tota illa nocte
 omnis virtutis corporeæ inops, folius sobrietatis animi compos. In crastinum (quæ erat
 Dominica) iussit ministerium altaris præparari, & per officium Drogonis Missarum so-
 lemnia celebrari, necnon per manus eius, iuxta morem, communionem sacram sibi dari,
 & post hæc cuiusdam portiunculæ calidulæ haustam præberi. Quo perpaululum præ-
 libato, precatus est fratrem & simul adstantes, vt curandis corporibus operam darent; se
 tamdiu præstolaturum, quamdiu illi refici possent.

EVGAT DAE- MONES LVD.
 Instante autem eius migrationis articulo, iuncto pollice cum articulis (hoc enim face-
 re consueuerat si quando fratrem nutu vocabat) Drogonem accersit. Quo veniente
 & reliquis sacerdotibus, verbis quibus potuit, & nutibus se commendans, benedici pe-
 tiuit, & quæ solent agi in egressu animæ, fieri postulauit. Quibus id agentibus (sicut
 plures mihi retulerunt) conuersa facie in sinistram partem, indignando quodammodo,
 virtute quanta potuit, dixit bis Huz, Huz, quod significat, Foras, Foras. Vnde patet, quia
 malignum spiritum vidit, cuius societatem nec viuus nec moriens habere voluit. At ve-
 ro elatis ad cælum oculis, quanto huc minatus intuebatur, tanto illuc lætius intende-
 bat, ita vt nihil a ridente differre videretur.

OBITVS LVDV VICI IMP.
 In talibus ergo vitæ præsentis terminum sortitus, ad requiem feliciter, vt credimus,
 commigravit; quia veraciter dictum est a veridico doctore: Non potest male mori qui
 bene vixerit. Decessit autem duodecimo Kalendas Iulij, anno vitæ suæ sexagesimoquar-
 to. Et Aquitaniæ quidem præfuit per annos trigintaseptem, imperauit vero vigintise-
 ptem.] addit & menses sex Nithardus in fine libri primi. pergit auctor.

Anima porro recedente, Drogo frater eius & Episcopus Metensis cum alijs Episcopis,
 Abbatibus, Comitibus, Vassis dominicis, plurimaq. frequentia tam cleri quam populi,
 sumptis Imperatoris reliquijs, cum magno honore Metis transportari eas fecit, & in basi-
 lica S. Arnulphi, in qua & mater eius condita est, nobiliter sepeliuit.] Hactenus auctor.
 De obitu Ludouici Imp. quem hoc anno Redemptoris quadragesimo supra octingente-
 simum contigisse liquet, numerando siue a natali ipsius annos, siue ab auspicatione Re-
 gni pariter & Imperij. Ex quibus redarguas, qui eidem auctori perperam partiendo sin-
 gulos annos, ipsum defunctum ponit post biennium anno videlicet Redemptoris octin-
 gesimo quadragesimo secundo, cum tamen Ado & alij antiquiores omnes & recen-
 tiores hoc ipso anno eum defunctum affirmant. Sed reddamus hic Epitaphium tunc se-
 pulchro eius inscriptum, licet longe impar tanto Imperatori.

*Imperij fulmen, Francorum nobile culmen
 Excitus a seculo, conditur hoc tumulo.
 Rex Ludouicus pietatis tantus amicus,
 Quod Pius a populo dicitur & titulo.
 Hildegard soboles, Caroli Magni pia proles,
 In pacis metas colligit hunc pietas.
 Rumelicum villam, quidq. refertur ad illam
 Arnulphi sancti contulit huicq. loco.
 Stirps a quo procerum Regumq. vel Imperatorum
 Quo cum muneribus sistitur, hicq. locus.]*

Successit autem Lotharius in Imperium, qui aduersus fratres Monarchiæ cupidus bel-
 la mouit. de quibus huius temporis scriptores consulas, nempe Nithardum qui aderat,
 & Anonymum qui scripsit temporis huius Annales.

Hic non præmittenda, quæ Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis in libello
 de translatione sancti Remigij scripsit de his, quæ miranda terribilia auditu sub
 Ludo-

A Ludouico Imp. & post eius obitum acciderunt, ad commonefaciendum alios, qui iisdem
 tenerentur delictis. Quæ igitur suo tempore contigerunt, ita describit: Tempore Ludo-
 uici Imperatoris duo fratres Franci forestarij eius inuasunt partem de silua, quam in
 saltu Vosagi (vt supra ostendimus) sanctus Remigius in vita sua pretio comparauerat,
 intra fines eius, dicentes quod plus pertineret ipsa silua ad Fiscum Imperatoris, quam ad
 partem S. Remigij. Contradictentibus autem hominibus de potestate Rhemensis Ec-
 clesiæ: vnus eorum altercando venit ad porcos suos, quos in eadem siluam ad passio-
 nem miserat, inter quos lupum inuenit, quem ascendens in equum velociter est insecu-
 tus. Et volens eum percutere, equo expauescente, collisit caput ad vnum fustem de
 ipsa silua, ita vt cerebrum illius in terram defluerit, & mortuus est. Frater vero eius
 velociter pergens in partem alteram, peruenit ad quamdam petram & dixit: Omnibus
 notum sit, quia vsque ad hanc petram ista est silua Imperatoris. Et cum percuteret eam-
 dem petram dolatoria quam in manu portabat, exilierunt ab illa particulæ in oculos
 eius, & excæcatus est. Sicq. ambo receperunt mercedem præsumptionis & menda-
 cij sui.

Quidam vir nobilis de territorio Niuernensi, obtentis reliquijs beati Remigij, Orato-
 rium in eius honorem in proprietate sua ædificauit: vbi Dominus multas virtutes per-
 merita ipsius Sancti sui ostendit. Cum autem defuncto Ludouico Imperatore Aquitani
 gentilitia mobilitate absque iugo Principis, prout quisque poterat, se efferre, & inuicem
 pugnare, & per contiguos pagos debacchari cœperunt: pauperes homines substantiolas
 suas in Ecclesijs reponere studuerunt. Vnde confisi opinione virtutum, quæ ibi fiebant:
 ad saluanda sua in eodem Oratorio quicumque poterant, certatim reposuerunt. Au-
 dientes autem prædones idem Oratorium plurimorum opibus refertum; aggressi sunt
 eas diripere. Quorum vnus obseratum ostium pede percussit, vt feram effringeret: &
 mox eidem ostio pes eius adhæsit, & resupinus præsumptor in terram cecidit. Quod vi-
 dentes alij, aufugerunt. Ipse autem miser cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœ-
 pit culpam suam fateri, & cum lachrymis amarissimis profiteri, quod si Deus per me-
 rita S. Remigij pedem illius ab ipsa compede solueret, numquam vterius de ipsa, vel de
 alia Ecclesia quicquam tolleret, vel tolli (quantum in ipso esset) vlllo modo consentiret.
 Caballū quoque suum cum sella & alia quæ potuit, in eadem Ecclesiam afferens dona-
 uit. Sicq. post confessionem & lachrymas atque professionem & votum, pes eius ab ostio
 cui inhærebat est solutus: verum tamen postea de ipso arido pede claudus remansit, vsque
 dum computrescente crure & femore, post diutinum laborem mortuus fuit.] hæc de
 his, quæ hoc tempore cōtigerunt, Hincmarus eiusdem Rhemensis Ecclesiæ Archiepisco-
 pus magnæ auctoritatis, res suorum temporum scriptis omni fide prosequutus.

C Quorum vnus obseratum ostium pede percussit, vt feram effringeret: &
 mox eidem ostio pes eius adhæsit, & resupinus præsumptor in terram cecidit. Quod vi-
 dentes alij, aufugerunt. Ipse autem miser cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœ-
 pit culpam suam fateri, & cum lachrymis amarissimis profiteri, quod si Deus per me-
 rita S. Remigij pedem illius ab ipsa compede solueret, numquam vterius de ipsa, vel de
 alia Ecclesia quicquam tolleret, vel tolli (quantum in ipso esset) vlllo modo consentiret.
 Caballū quoque suum cum sella & alia quæ potuit, in eadem Ecclesiam afferens dona-
 uit. Sicq. post confessionem & lachrymas atque professionem & votum, pes eius ab ostio
 cui inhærebat est solutus: verum tamen postea de ipso arido pede claudus remansit, vsque
 dum computrescente crure & femore, post diutinum laborem mortuus fuit.] hæc de
 his, quæ hoc tempore cōtigerunt, Hincmarus eiusdem Rhemensis Ecclesiæ Archiepisco-
 pus magnæ auctoritatis, res suorum temporum scriptis omni fide prosequutus.

Hoc eodem anno, qui a Leone Ostiensi tertius numeratur Bassacij Abbatis monasterij
 Cassinatis, translātū ponit corpus S. Bartholomæi Apostoli ex Lipari insula Beneuentū,
 sub Sicardo Principe Beneuentano, de quo supra Sigebertus in Chronographia anno Re-
 demptoris octingentesimo trigessimoprmo his verbis: Sarraceni Siciliam incurfantes, etiā
 Liparim insulam deuaſtant, vbi corpus Bartholomæi Apostoli quiescebat, quod olim lo-
 culo plumbato iniectum, & in mare mersum a Paganis, non ferentibus illud propter ni-
 miam signorum claritatem ab omnibus venerari, ab India vsque ad hanc insulam vltro
 delatum fuerat. Cuius ossa modo a Sarracenis huc illuc dispersa, a quodam monacho,
 ipso reuelante, collecta Beneuentum transferuntur.] hæc ipse. Verum de translatio-
 ne ex Indis in Liparim insulam, diuersa diuersorum est narratio. At de his modo satis.

CHRISTI annus sequitur octingentesimus quadragesimus primus, Indictione
 quarta notatus, quo ingrauescente in dies magis Theophili Imp. aduersus Ortho-
 doxos persecutione in Oriente, sanctus ille admirandus Ioannicius, de quo sæpe supe-
 rius, de reddenda quam cito Ecclesiæ pace diuinum responsum accepit, quo consola-
 tus est afflictos speq. iam destitutos miseros Orthodoxos: in rebus enim ab eo gestis sin-
 cerissime

DIRA VLTIO IN VSRPA- TORES RERVV ECCLESIAE S. REMIGII.

MIRA DE IN- VASORE ORA- TORII S. RE- MIGII.

a Leo Ostiens. in Chron. Cass. sin. lib. 1. c. 26.

S. BARTHOLO- MAEI CORPVV DELATVM BE- NEVENTVM.

DE OBITV THEOPHILI IMP. S. IOAN- NICII PRAE- DICTIO.

cerissime scriptis ista narrantur. Cum enim ad Sanctum rursus venisset Eustratius A præfectus monasterij Agaurorum, quoniam res Dei & Ecclesiarum erant tunc mundanis perturbata fluctibus: Quousque dixit, res Ecclesiarum non redduntur Ecclesijs? Quousque augebuntur res persecutorum, & immanes nos lacerabunt bestia? Ille vero: Parum, inquit, sustine, o frater, & intelliges Dei potentiam. Erit enim quidam Methodius, qui tenebit eius clauum, & eum diuino Spiritu gubernabit, qui tollet quidem diuisionem & dissensionem diuinitatis, decretis autem Fidem constituet Orthodoxam, & ad summam pacem & concordiam rediget seditionem, & eos qui restiterant, dextera Domini subiunget. Breue tempus intercessit, & Theophilus quidem ex hac vita excedit.] initio nimirum anni sequentis, vt suo loco dicturi sumus.

Sed quæ ex anu fatidica Theophilus ipse futurorum curiosus inuestigator acceperit, a Ioanne Curopalata ea describente sic accipe: Theophilo autem studiosius de his inquirente, quinam post se regnaturi essent, quædam muliercula ex Agarenis capta superioribus bellis, ingenio ad huiuscemodi prædicanda idonee prædita, præsto fuit. Interrogauit igitur Imperator quæ voluit, & longam Imperatorum seriem qui deinceps successuri essent, iussit edicere. Hæc mulier siue diuini numinis instinctu, siue dæmoniorum virtute concitata: Tuus, inquit, Imperator, filius succedet cum matre sua, sed post hos Martinacium genus Imperium diutius administrabit. Ille simul ac hæc verba audiuit, Martinacium, licet sibi dilectum, detondendum & monachum instituendum curauit, eiusque domum monachorum fecit hospitium: neque hoc solum dixit mulier illa, verum alia multa quoque futura vaticinata est. Fore enim pronuntiauit vt & Ioannes patriarchali sede excederet, & venerandæ imagines debitum honorem, cultumque consequerentur. Quibus admodum dolens Theophilus, sæpenumero Reginam hortabatur, & Drömi Logothetam Theoclitum, & iureiurando maxime formidabili obstringebat, ne post suum obitum Ioannem Patriarchatus dignitate abdicarent, neve idolorum (sic enim sacrosanctas imagines appellabat) cultum permetterent.] hæc & alia de alijs prædicta habet Curopalata. Sed hæc de diuinatione facta Theophilo, anno superiori contigisse, ex eodem auctore colligitur.

Porro annus iste, qui & vltimus eiusdem Imperatoris Theophili numeratur, eidem Imperatori perquam molestissimus cessit: siquidem (vt idem tradit Curopalata) ducens exercitum aduersus Sarracenos, magna indignatione commotos ob expugnatam eorum ciuitatem Syriæ Sozopetram, & imparibus viribus cum eis decernere collatis signis necessitate coactus, posteriores referens, & in vitæ discrimen adductus circumuentus Persarum prodicione: vix saluus fuga lapsus euasit; sed nobiliores captiuos reliquit, qui & D martirium subiere vna cum cohorte quadraginta duorum Martyrum, quorum præcipui nominati sunt Theodorus Fortis, Theophilus, atque Boburzicus duces exercitus. Ista quomodo se habuerunt, Ioannes Curopalata enarrat, & alij qui post eum & ab eo descriptam sunt historiam profecuti. Simulque tunc a Sarracenis factum durum & horrendum Amorij ciuitatis excidium: quibus cladibus Imperator animo consternatus, mæroreque confectus in morbum lethalem incidit, quem dysenteriam vocant, quo sequentis anni principio (vt dicitur) vitam finiuit.

Hoc item anno ciuili bello flagrante Gallia, atque Lothario aduersus Ludouicū & Carolum fratres agente, septimo Kalendas Iulij acriter inter eos dimicatum est: cessit tandem victoria fratribus Ludouico atque Carolo: qui sæpius ante crebris legationibus redimere pacem frustra laborantes, in ipsum rem dolis agentem, armis conferere inuiti licet atque nolentes compulsi sunt: tandemque factum est, vt iustitia comite, cruento tamen certamine, periuurum germanum vicerint; quo vnico proelio, relictum Carolus sibi a patre Regnum firmiter stabiliiuit. Hæc autem ab exordio quomodo gesta sint, qui interfuit cunctis rebus Nithardus nobilissimus Francus Caroli Magni nepos ex Berta filia quam fidelissime scripsit^a. quem ociosus Lector consulere pro animi arbitrio poterit: nobis autem quæ ad religionem spectare noscuntur proelium consecuta, ex eodem auctore hic describemus, quæ sic se habent^b in commendationem Caroli pietatis, qua tunc patris legitimum se esse hæredem ostendit.

Proelio quidem, inquit, vti præfatum est, strenue peracto: quid de palantibus perageretur, Ludouicus & Carolus, in eodem campo deliberare cœperunt. Et quidam ira correpti, profecui hostes suadebant. Quidam & maxime Reges, miserantes fratris, plebisque,

A plebisque, & vt iudicio Dei & hac plaga repressi ab iniqua cupiditate resipiscerent, & Deo donante, deinceps vnanimis in vera iustitia deuenirent, pijs visceribus, solito more, optabant; in quo negotio, Dei misericordiam, vt præstolaretur, suadebant. Quibus cetera multitudo assentientes, a proelio & præda discesserunt, & fere mediante die ad castra redeunt, quid deinceps consultius actum iri videretur, deliberaturi. Fuit quidem ingens numerus prædæ, & ingens cædes, insuper admirabilis, immo & merito notabilis misericordia tam Regum quam vniuersorum. Nam diuersis pro rebus diem Dominicum inibi acturos se deliberarunt, in quo Missa peracta, amicos & inimicos, fideles & infideles pariter sepulturæ tradebant. Plaga correptos ac semiuiuos eodem modo pro viribus ex animo resouebant. Post hos qui fuga euaserant, miserunt, offerentes si reuera sana fide vellent omnia delicta remitti.

B Post hæc Reges, populique super * fratris, populoque Christiano dolentes, percontari * fratre Episcopos cœperunt, quid agere super hoc negotio deberent. Quamobrem vnanimis ad Concilium omnes Episcopi confluunt. Inuentumque in conuentu publico est, quod C CONCILIVM POST BELLVM PIVM VALDE. pro sola iustitia & æquitate decertauerint, & hoc Dei iudicio manifestum effectum sit. At per hoc immunis omnis Dei minister in hoc negotio haberi tam suator quam effector deberetur. At quicumque conscius sibi, aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certe quolibet vitio quiddam in hac expeditione suasit, vel gessit: esset vere confessus secrete, secreti delicti, & secundum modum culpæ diiudicaretur. Verumtamen in veneratione ac laude tantæ declarationis iustitiæ pro remissione delicti mortuorum fratrum suorum, in eo quod imperfecti, peccatis interuenientibus se nouerant, & in multis volentes nolentesque delinquebant, vt suo adiutorio ab his exuti liberarentur. Insuper autem vt iustitia adiutor & protector illi Deus extitit, ita & deinceps vbique existeret; proque his omnibus triduanum ieiunium inuentum: immoque libenter ac celebre celebratum est.] hæc de rebus ab Episcopis in eo præsentaneo Concilio constitutis. Ducebant enim Francorum Reges in expeditione secum complures Episcopos, quorum consilij atque precibus iuuarentur.

Subdit autem post alia ista Nithardus: Cumque Sueffonicam peteret urbem Carolus, monachi de S. Medardo occurrunt illi, deprecantes, vt corpora sanctorum Medardi, Sebastiani, Tiburtij, Petri & Marcellini, Marij, Marthæ, Audifax, & Habacuc, Onesimi, Meresine & * Lecadiæ, Mariani, Pelagij & Mauri, Floriani cum sex fratribus suis, Gildardi, Sereni, & domni Remigij Rothomagorum Archiepiscopi in basilicam, vbi nunc quiescunt, & iam tunc maxima ex parte ædificata erat, transferret. Quibus acquiescens, inibi remansit; & vt postulauerant, beatorum corpora proprijs humeris cum omni veneratione transtulit. Insuper & villam, quæ Bernacha dicitur, rebus eiusdem Ecclesiæ addidit.] ista Nithardus. * Leocadia

Porro ex ijs rursus vsitatum morem inspicias, vt corpora Sanctorum nominentur, quæ illic essent Martyrum collocatæ reliquiæ. Certe quidem (vt de alijs dicere omitamus) numeratorum ibi Martyrum Romanorum non integra illic fuisse corpora, quæ sunt superius dicta de eisdem Sanctis, satis ostendunt.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LOTHARII 2. IMPP. ANNVS ANNVS MICHAELIS III. 1.

842.

15.

E OCTINGENTESIMVS quadragesimus secundus sequitur Redemptoris annus, Indictione quinta, quo Gallorum Episcopi conuentum habent Aquisgrani, in quo ex petitione Regum Francorum Ludouici & Caroli decernunt, de iuribus Regni in Gallia hostis ipsorum Lotharij Imperatoris. Qui illum eo priuantes, diuidendum decernunt inter ipsos Ludouicum atque Carolum Reges fratres. Quomodo autem ista se habuerint, ex Nithardo, qui interfuit, accipiamus, ac primum ista quæ præcesserunt.

Cum enim Lotharius Imperator in bello anno superiore posteriores tulisset, collecto rursus exercitu, rursus experiri aduersus vtrumque germanum, Ludouicum Carolumque tentauit: sed validiorem isti comparantes exercitum, pergentes aduersus eum castramouentem, mox captare fugam ipsum cum exercitu coegere: qui ceteris omissis, abiens cum paucis ad Rhodani ripam confedit. Cum (inquit Nithardus qui præsens erat) Ludouicus

PER FATIDICAM THEOPHILVS FVTVRA EXPLO-RAT.

THEOPHILVS IMP. VINCI-TVRE ET IN VI-TAE DISCRIMEN ADDV-CITVR.

BELLVM CIVILE INTER FRANCOS.

^a Nithar. lib. 2.

^b Nithar. lib. 3.

CONCILIVM POST BELLVM PIVM VALDE.

SVIS HVMERIS RELIQVIVS CAROLVS TRANS-FERT.

CONVENTVS EPISCOPORVM AQUISGRANI.

douicus & Carolus eum a Regno suo abijisse, certis indicijs cognouere, Aquis palatium, A quod tunc sedes prima Franciæ erat, petentes, sequenti vero die, quid consultius de populo ac Regno a fratre relicto agendum videretur, deliberaturi. Et primum quidem visum est, vt rem ad Episcopos, sacerdotesque, quorum aderat pars maxima, conferrent, vt illorum consultu, veluti numine diuino, harum rerum exordium atque auctoritas proderetur. Et hoc illis, quoniam merito ratum videbatur, commissum est.] hæc Nithardus de causa conuentus Aquisgranensis. Quibus intelligis pietatem Regum Francorum, haud auspicari audere magna, nisi ex sacerdotum consultu, vt eo modo quid Deo placeret agnoscerent; & quid per illos responsum esset, veluti cælitus missum oraculum securi susciperent. Quid autem tunc ab Episcopis responsum sit, accipe. pergit enim idem qui supra Nithardus.

Quibus (Episcopis scilicet) ab initio gesta Lotharij considerantibus, quomodo patrem B suum Regno pepulerit: Quoties populum Christianum periurum sua cupiditas effecerit: Quoties idem ipse hoc quod patri, fratribusque iurauerat, frustraerit: Quoties post patris obitum fratres suos exhæreditare atque delere tentasset: Quot homicidia, adulteria, incendia, omnigenaque facinora vniuersalis Ecclesia sua nefandissima cupiditate perpessa sit. Insuper autem neque scientiam gubernandi Rempublicam illum habere, nec quoddam vestigium bonæ voluntatis in sua gubernatione quemlibet inuenire posse ferebant. Quibus ex causis non immerito, sed iusto Dei omnipotentis iudicio, primum a proelio, & secundo a proprio Regno fugam illum inijsse aiebant. Ergo omnibus vnanimiter visum est, atque consentiunt, quod ob suam nequitiam vindicta Dei illum eiecerit, Regnumque fratribus suis melioribus se iuste ad regendum tradiderit. Verumtamen haudquaquam illis Episcopi hanc licentiam dedere, donec palam illos percontati C sunt, vtrum illud per vestigia fratris eiectionis, an secundum Dei voluntatem regere voluissent. Respondentibus autem, in quantum nosse & posse Deus illis concederet, secundum suam voluntatem se & suos gubernare, & regere velle, aiunt: Et auctoritate diuina, vt illud suscipiatis, & secundum Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.]

Huc adeste Politici Nouatores, qui in controuersiam admodum friuole reuocatis, num summus Pontifex potuerit Francorum Regnum ab Hilderico stupido in Pipinum transferre; cum modo, vt videtis, Francorum Episcopi iudices federint de Regno & Regibus iudicaturi; atque sua sententia (quod maius est) Imperatoris Lotharij Regnum hæreditarium transferunt in Ludouicum & Carolum, apposita, vt audistis, de his etiam præceptione, quæ & mox fuit executioni mandata. Nam audi Nithardum: D Hinc autem vterque illorum duodecim e suis ad hoc opus elegit, quorum vnus ego extiti, & sicut illis congruum, vt inter illos hoc Regnum diuideretur, visum est, contenti sunt. In qua diuisione non tantum fertilitas, aut æqua portio Regni, quantum affinitas & congruentia cuiusque aptata est. Euenitque Ludouico omnis Frisia, &c.] inferius vero ab eodem ista subduntur: Quibus peractis, quique illorum e populo qui se sequutus est, suscepit, ac sibi vt deinceps fidelis esset, sacramento firmavit. Et Carolus quidem Mosam Regnum suum ordinaturus traiecit, Ludouicus vero, Saxonum causâ Coloniam petijt.] hunc accipit finem conuentus Aquisgranensis; reliqua vero in annum sequentem, quo sunt facta, reijcimus.

Quod ad res Orientales pertinet, morte Theophili Imperatoris sublato persecutore, Ecclesia illa nacta pacem, respirat, piorumque Imperatorum successione virefcit, floretque E decorem pristinum consecuta. Qui igitur obstinato animo in cultores sacrarum imaginum ab exordio sui Imperij in hanc diem furere non cessauit; a Deo ipse flagella passus meritam vindictam accepit, qui aduersus eum erigens Sarracenos, eisdem in eius perniciem fauit, adeo vt (sicut anno superiori est enarratum) ob acceptas ab hostibus clades mærore confectus, in lethiferum morbum inciderit, quo tandem modo miserando consumptus, vltimum obire diem coactus sit. Contigit Theophili Imperatoris obitus hoc ipso anno Redemptoris octingentesimo quadragesimosecundo Indictione quinta, tertio Kalendas Februarij.

Quomodo autem ista se habuerint, cum plures Græcorum scribant auctores, nos ex Ioanne Curopalata ceteris antiquiore petemus historicam veritatem, quam sic narrat: Cum Theophilus hac spe decidisset, legationis scilicet ad Francos pro auxilio missæ, defuncto

A defuncto in via Legato, qui missus fuerat, Theodosio, a morbo magis oppressus, lectica delatus, in Magnaurâ se confert. Vbi conuocato Senatu, & reliquis claris ciuibus, suas calamitates tragice deplorans, cōquerebatur. Coactosque petebat, vt suæ erga se beneuolentiæ meminissent, in fide & beneuolentia erga vxorem, filiumque suum seruanda, atque ipsi Imperium ab insidijs tutum præstarent. Cumque ij qui coacti erant fracti essent miserabilibus Imperatoris verbis: statim omnium gemitus & eiulatus sublatus est, omnes Deum deprecantes pro Imperatoris salute ac vita vota fecere. Sin autem (quod minus optabant) mors illum occupasset, pro eius vxore, suaque Regina & filijs polliceri. Item si opus esset, vitam se profusuros, ipsisque Imperium illæsum conseruatuuros, & illi hoc polliciti.] at quid ad sæuitiam, Herodis instar, Theophilus tunc breui moriturus adiecerit, ab eodem auctore sic accipe.

B Vt sibi vitæ finem adesse nouit Theophilus, in maxime obscurum carcerem Theophobum conijciendum curat ad Bucoleonem (hunc enim de affectatione Imperij calumnijs impetum fuisse pluribus idem narrat auctor.) Iamque appropinquante fine, caput ei amputatum sibi afferri iussit. Quo accepto, manibus capillos contingens, supremum hoc verbum dixit: Neque post hæc ego ero Theophilus, neque tu Theophobus.] ita miser hac nouissima in virum innocentissimum exatiatus crudelitate, ad vitæ finem appropinquauit.

Ceterum in ipso fine exhalaturum spiritum poenituisse Theophilum erroris sui, & a Deo consecutum esse misericordiam, ex antiquioribus monumentis prodidit Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione pro Concilio Florentino Sessione quinta, his verbis: Imaginum oppugnator Theophilus diuinorum & sanctorum virorum & Augustæ seruatus est precibus.] & quod hoc non satis videretur, paulo post subiicit ista: Neque enim aut sanctorum virorum preces, aut Augustæ studium pro Theophilo valuisse, nisi prius ille suum peccatum confessus esset, sanctasque imagines colere & honorare, iustum esse asseruisset. Quoniam is valde illustri extitit, sed cum in hæresim delapsus esset eorum qui imagines oppugnabant (vt de eo scripta docet historia) os eius admodum diductum est, ita vt viscera conspicerentur. Post cum ipsam venerabilium imaginum adorationem sanctam esse comprobasset, arreptam ex sinu cuiusdam eorum qui aderant, eandem imaginem reuerenter osculabatur. paulo post inde ad tribunal raptus est. Pro quo cum assiduæ preces a sanctis viris & a Regina effunderentur, ei venia data est.

Nam Theophilum in somnis Regina conspexit vinctum, tractumque ab innumerabili D præcedentium & subsequendum multitudine. ante illum ferebantur diuersa instrumentorum genera ad torquendum accommodata; ipsaque videbantur eos sequi qui ad poenam adducebant, quousque ad conspectum terribilis Iudicis peruenerunt, Theophilumque ante ipsum statuerunt. Prouoluta igitur ad Iudicis illius tremendi pedes enixis multis lachrymis Augusta pro viro suo deprecabatur.

Ad quam terribilis Iudex dixit: Mulier magna est fides tua: propter te, sacerdotumque tuorum preces, coniugi tuo do veniam. Tunc ministris suis dixit: Soluite eum, vxorique eius tradite. Similiter & sacer Patriarcha Methodius scilicet, omnium hæreticorum, Theophilique ipsius adnotatis scriptisque nominibus, hæc eadem sub sacra mensa collocauit, eademque nocte, qua Regina visionem aspexit, vidit & ipse diuinum Angelum magnum templum ingredientem, qui dixit: Episcopo exaudita sunt preces tuæ, & veniam Theophilus impetrauit. Somno ergo experrectus, ad sacram mensam aduenit, ibique cum legeret paulo ante conscriptum libellum, inuenit, o Dei iudicia! Theophili nomen abolitum.] hucusque de saluato Theophilo Gennadius. Quæ hoc anno post creatum Methodium Patriarcham oportuit contigisse, de quo paulo post dicturi sumus. modo autem ad Theophili successorem conuertamus orationem. Quomodo autem mox Michael Imperium post patris obitum sit consecutus, ita Curopalata enarrat.

Cum autem Theophilus vitam finiisset, filius eius Michael Imperij sceptrum suscepit cum matre Theodora, eos habens tutores & curatores, quos ipsi in testamenti tabulis instituerat Manuelem Magistrum & Domesticum vocatum scholarum, & Theoctistum Patricium & Logothetam Dromi. Qui simul atque mortuus est Theophilus, in Hippodromum egressi, ibique ad concionem conuocato populo, verba faciunt, commemorantes Imperatoris erga ipsos beneuolentiam, multisque dictis ad demulcendos ac de-

EPISCOPI
TRANSFE-
RVNT RE-
GNVM LOTHARII
IN LVDOVICVM ET
CAROLVM.

EPISCOPI
TRANSFE-
RVNT RE-
GNVM LOTHARII
IN LVDOVICVM ET
CAROLVM.

EPISCOPORVM
SENTENTIA
EXECUTIONI
MANDATA.

THEOPHILI
IMP. OBITVS.

THEOPHILI
IMP. OBITVS.

SABVVM
THEOPHILI
FACINVS.

DE THEOPHILI
IMP. POENITENTIA.

VISIO DE ANTE
MA THEOPHILI.

POPVLVS RE-
CIPIT MI-
CHAELIM
PERATOREM.

liniendos animos audientium sibi amorem conciliarunt; qui pro salute Imperatoris, vel A
proprium sanguinem se fusuros polliciti sunt; pollicitationesq. statim iureiurando ob-
strinxere.] sed quid eius mater Theodora simulatque cum filio firmatum Imperium ac-
cepit, pie religioseq. peregerit, audi ista dicentem eundem Curopalatum.

Igitur Theodora Imperio cum filio posita, statim & ab initio piorum virorum moni-
tis, quæ ad Iconomachorum sectam extirpandam pertinebant, explorabat; quæ quidem
a Leonis ex Armenijs Imperio, vsque ad eundem Theophili obitum omnem Romano-
rum ditionem peruaserat. Assentiebatur eius demolitioni Theoctistus quoque, sed Ma-
nuel ad quoddam tempus ambiguus fuit. Verum nemo aperte ac libere loqui de ipsa
eruenda audebat, cum maxima coetus pars & Senatus, atque adeo ipse Patriarcha hac
hæresi imbuti essent. Solus autem Manuel diuina vi impulsus id ausus est. Nam prius
(vt dictum est) animi dubius erat in sacrosanctarum imaginum cultu, quem postea tali B
de causa complexus est.

Grauiissimo morbo fuerat occupatus, iamq. eius vitæ salus desperata erat, omni me-
dicorum arte fatigata. Venerunt igitur ad ipsum quidam qui eum decessisse audierant,
venerandi ac pij monachi a monasterio Studij. Qui cum ad lectum accessissent, eumq.
adhuc viuere & spirare cognouissent, prædixerunt fore vt viueret, & in pristinam vale-
tudinem restitueretur. Qui prius nullam his fidem habebat: verum tamen instantibus
diuinis viris, hortantibusq. ne dubitaret de virtute Dei quæ sibi illuxerat: paululum
morbo alleuatus est tenui atque imbecillo cantu: Et quomodo (ipsis inquit) erit hoc
mihi, o diuini Patres? animæ vires defecerunt, corpus totum exhaustum est & aruit, &
ego iaceo quasi fassamentum conditum & exiccatum, nulla alia re a mortuis diffe-
rens quam solo spiritu. quænam igitur spes? vel quæ ratio persuadebit me conualitu- C
rum, pristinamq. sanitatem restitutam iri? Responderunt igitur sancti viri illi: Omnia
fieri a Deo possunt, neque quicquam est quod ille non possit. Si igitur operam da-
bis cum conualueris, vt Iconomachorum extingatur incendium, & sacræ imagines,
& priscae & patriæ leges restituantur: pollicemur tibi vitam. Quo dicto abierunt.
Manueli vero, nec opinato, & præter omnem expectationem melius esse cœpit, natu-
ralesq. vires sine vlllo impedimento redibant, ac breuiori tempore ab omni vi morbi
liberatus est.

Statimq. facile equitans ad palatium se confert, & ad Reginam ingressus omnibus
modis eam hortari cœpit, vt sanctas restitueret imagines. Quæ tamen iam pridem sibi
dari huiuscemodi expectabat occasionem; siquidem a parente sua ad id semper accende-
batur, & a matris fratribus Patricijs. Sed tamen restitit Theodora verbis Manuelis, siue D
iurandum erga virum verita, siue tamen (vt diximus) quod metueret frequentiam
eorum, qui hæresi detinerentur. Instante autem Manuele, Theodora: Meus, inquit, o
Magister, vir & Imperator veritatis amator erat, & nihil vniquam inconsiderate fecit,
atque hoc dogma, nisi sacris legibus & sanctis scripturis esset interdictum, numquam
ille ex Ecclesia tollendum curasset. Quæ cum illa dixisset, propediem illi adesse vitæ fi-
nem, Imperijq. amissionem minatus est neque ipsi tantum, sed etiam eius filio, nisi
diuinum ornatum sanctis imaginibus templum restitueret. Quibus verbis siue deterri-
ta, siue (vt diximus) alioqui prompta Regina omni studio rem suscepit. Statimq. in
Theoctisti tentorijs, omnes prudentia & eloquentia præditos viros tum ex themate,
tum ex Concilio cogi iussit, ibiq. disputari ac proponi, quæ ad rectam fidem pertine-
rent. Omnibusque, vt ita dixerim, congregatis, multisq. verbis factis, & testimonijs sa- E
cræ scripturæ non paucis adductis, pia pars tandem superior fuit.

Ac subito dogma propositum est, vt sacræ restituerentur imagines, Episcopis, mona-
chis, & senatoribus, quicumque maioris partis prius morbo detinebantur, quod esset
melius ediscentibus, & veritatem edoctis, sententiam in melius commutantibus. Qui-
cumque vero altiori impietate hæresi infecti ita se haberent, vt a praua opinione deduci
non possent, illi e ciuitate eiekti, in exilium mitterentur. Sublato item impio Patriar-
cha, & pontificatu abdicato, per quosdam viros fide dignos ad eum missos ex ijs qui cu-
stodia palatij præerant. Quibus obedire ille prius noluit, neque de sede decedere, affir-
mans numquam volentem ab ipsa Ecclesia recessurum. Qui vbi reuersi ad Reginam, quæ
eos miserat, eam de illius pertinacia docuerunt: Statim Bardas Patricius Reginæ frater
mittitur percontaturus, quare Orthodoxæ Fidei nõ cederet Patriarchatum? At Ioannes
versutus

A versutus & callidus tum in scribendo, tum in comminiscendis calumnijs, vt si quis alius,
plumbo sibi ventrem, tergaq. compunxit, & nares, vt videretur ab aliquibus flagris cæ-
sus. & ab his qui missi fuerant ita se affectum exclamans, qui barbarico more se inuasif-
sent. Sed præcipue a Constantino Viglæ Drungario supplicabat tantisper sibi veniam
dari, quoad vibices euanescerent. & hæc Ioannes dixit.

Bardas autem patefacto & redarguto illius commento, ira percitus vel inuitum de
Patriarchatu deiecit. In cuius deiekti locum Regina Patriarcham Ecclesiæ sacrum ac di-
uinum virum Methodium sufficit, qui adhuc martyrij puncta ob confessionem in carne
sua gestabat, omnibus pijs sacerdotibus, & laicis, & monachis, & illis item qui sese in-
montibus exercebant, multo gaudio illius declarationem approbantibus. Qui confe-
ssim ad Reginam profecti, vnanimis æterno anathemate hæresim illam condemnarunt.]

B Hæc initio Imperij quæ a Theodora eiusq. filio recte gesta sunt.

Verum ista de restitutione imaginum habita disputatione, & hæresis condemnatione,
eiektioneq. Ioannis atque subrogatione Methodij nequaquam perfunctorie facta sunt,
sed secundum canones, ad hæc agenda, congregato Concilio, de quo hic intextenda est
Theophanis presbyteri temporis huius scriptoris narratio, qui in oratione in sanctum
Nicephorum Patriarcham dicta, habet hoc anno, post Theophili Imp. obitum, opera
Theodoræ Augustæ Synodum Constantinopoli esse collectam; illicq. damnatam hære-
sim, & ipsum Patriarcham Ioannē hæreticum, Methodium vero electum. hæc enim ha-
bet: Postquam defuncto Theophilo, Imperium ad eius vxorem Theodoram & filium
eorum Michaelē admodum adolescentem delatum est, in pietatis studium curamq.
maxime incubuit femina, vere Dei munere (vt nomen eius indicat) data, ex omnibus præ-
claris & magnis facinoribus, quibus Principes probari solent, nullum præstantius existi-
mans, quo tutius sibi Imperium confirmaret, aut virilem in feminea persona fortitudi-
nem exerceret, quam si pietatis & religionis cultu Deum sibi propitium redderet. Id au-
tem nullo pacto facilius aut commodius posse contingere, quam si perturbationem in
Ecclesia iam diu excitatam sedaret, & partem in illa morbo laborantem reduceret ad sa-
nitatem; & qui inter se animi essent abalienati, conciliarentur, atque idem omnino senti-
rent. Sic igitur fore, vt cum vna esset omnium sententia atque idem sensus, vera, since-
raq. Fides Apostolorum, Patrumq. institutis tamquam solidis fundamentis insistentes, fir-
ma atque immobilis conseruaretur, & sibi deinceps Imperij gubernatio facilis & tolera-
bilis permaneret.

Hæc igitur cum illa vere animo excellens & mente fortis Regina ingenio suo excogi-
tasset, & prouidentia considerasset, re cum illis qui erant in magistratu & dignitate con-
stituti communicata, accersit cum ipsis eos qui inter monachos præstabant, & de imagi-
num instauratione quæstionem proponit. Cumq. idem omnes consentientes compe-
rissent, diuturnoq. eius rei desiderio teneri, atque animo excruciarī propter religionis in
ea re mutationem, postulauit, vt se etiam Patrum auctoritatibus ad veritatem confirma-
rent, quas varijs in libris inuenissent. Mandauitq. quo in loco palatij præfinito coetus Ec-
clesiasticus vniuersus cogeretur, & ad populum ea de re quam apertissime verba face-
ret. Tanta autem multitudo confluxit, vt numero comprehendi non posset. Conue-
nerunt enim non solum illi, qui mentem sanam impietatis temporibus conseruarant,
verum etiam quamplures ex ijs qui cum pietatis hostibus consererant, quiq. sacerdo-
tibus & Ecclesijs regendis ab ipsis electi fuerant: e vestigioq. mutata sententia, eos qui san-
E tas imagines oppugnarant, anathemati subiecerunt.

Qua quidem celeri & insperata rerum mutatione, Ioannes qui tunc impie munus pon-
tificium administrabat, stupore & mentis caligine captus, parum abfuit, quin ipse sibi
manus inferret, mortemq. conscisceret. Hic enim sceleris caput & summa fuerat; qui
cum impie sentiret, & apud Imperatores auctoritate posset antea plurimum, eos men-
dacijs & dolis, imprudenter, inconsiderateq. confectis, in impietatis barathrum impelle-
bat. Eo igitur propter flagitia quæ in Deum admiserat, vno omnium consensu & cun-
ctis tum magnorum Imperatorum, tum vniuersi coetus Ecclesiastici suffragijs a sacra
sede cum ignominia eiecto, Methodius vir & vita & doctrina valde probatus, & qui pro
veritate & religione multa certamina & longum exilium pertulerat, atque inde plagis
& carcere diu cruciatus redierat, omnibus in dignitate constitutis approbantibus, electus
est, qui sacram Reginæ urbium ciuitatis sedem obtineret.

MANVEL RE-
SISTEBAT VE-
RITATE.QUOMODO MA-
NVEL RECE-
PIT CVLTVM
IMAGINVM.MANVEL A-
GIT CVM IM-
PERATRICE
DE RESTIT.
IMAGINVM.PVBLICA DI-
SPVTATIO.RESTITVTAE
SACRAE IMA-
GINES.METHODIVS
CONSTANTI-
NOP. EPISCO-
PVS ELIGI-
TVR EIECTO
IOANNE.CONCILIVM
CONSTANTI-
NOP. PRO CVL-
TV SS. IMA-
GINVM.

Tunc Nicææ secundum diuinitus electum sanctum Oecumenicum Concilium, quod A
Irenæ Imperatricis verum ab ipsa pace nomen habentis, & Tarasij maximi beatissimiq.
Patriarchæ studio celebratum est, merito firmam obtinuit auctoritatem ac robur, cum
omnes quæ Deo aspirante, in ipso decreta fuerant, comprobarent. Tunc omnes Eccle-
siæ suum vbique decus receperunt, & venerabilium imaginum splendore fuerunt illu-
stratæ: eiectioniq. illis qui eas nefarie insectabantur, sacerdotes in eis ac duces recti dog-
matis sunt constituti.] hæcenus Theophanes de rebus in Synodo Constantinopolitana
aduersus Iconomachos, gestis. Tunc accidit, vt inter alios Orthodoxos Confessores ad
sedes Episcopales promotos fuerit Theophanes ille Theodori frater vultu litteris exara-
tus, de quo plura superius, qui Nicææ Bithyniæ factus est Archiepiscopus. de quo etiam
proxime suo loco, hoc eodem anno, dicturi sumus.

Sic igitur hæresis illa, quæ Constantinopoli ante centum viginti annos e portis inferni B
magno fastu, auctore Imperatore, potens ac furens in Ecclesiæ damnum erupit, & re-
pressa sæpius, rursus sanguine Sanctorum ebria audacius est debacchata Cōstantinopoli:
hoc anno tandem penitus extincta fuit. Quanta ista inuexerit secum mala, quot qui-
busque cladibus sæpius pessumdederit Ecclesias Orientales, nec mente nedum scriptis
quis assequi possit, vt licet totus hic tomus in his infumtus sit, haud tamen scriptorum
inopia cuncta complecti potuerit, sed vix ex plurimis pauca receperit ex ijs, qui sunt
reperi huius sæculi, scriptoribus eruta. Deplorauit frustra iacturam suam Imperium
Orientis, cum huius occasione hæresis, Occidentalis Imperij dispendium passum est, cum
in pœnam Imperatoris Iconoclastæ fuit ab illo diremptum, atque postea genti facienti
fructū eius, collatum est, homini inquā Dei amico & qui inuentus est secundum cor eius,
Carolo Magno Imperatori. Quis vnquam Regum vel aliorū Principum gloriari potest C
aliquod sibi & successoribus suis ex hæresi bonum partum? Sicut enim a patre menda-
ciorum ipso diabolo bonum nullum, mala omnia prouenire, nullus ignorat; ita plane
ab eius inuentis, ipsis inquā hæresibus, innumera in orbem semper inferri damna, du-
bitare quis potest? Vt de his iam illud quod est in Iob^a iure dici possit: Vidi eos qui ope-
rantur iniquitatem, & seminant dolores & metunt eos, flante Deo perijisse, & spiritu iræ
eius esse consumptos; rugitus leonis, & vox leonæ, & dentes catulorum leonum contriti
sunt. Tigris perijt eo quod non haberet prædam, & catuli leonis dissipati sunt.] cum vi-
delicet eiusdem hæresis auctores & propagatores Leones Isauricus & Armenus, & eo-
rum successores Iconoclastæ Imperatores, vna cum sua ipsorum hæresi tigridis nomine
designata cōsumpti sint absque vlla spe. De quibus triumphans Ecclesia, Martyrum fue-
rit illustrata coronis, insignita trophæis, innumerisq. de prostrata impietate locupleta- D
ta victorijs.

Quando & inter insignes Orientis Ecclesiæ pugiles, præcipue enituit virtus Studitarū:
hi enim suis precibus (vt vidisti) reuocando pene mortuum ad vitam curatorem Impe-
rij, coegerunt hæresim mori. Alumni isti erant magni illius Theodori eiusdem mona-
sterij Studitarum Præpositi, cuius certamina eadem ex causa suscepta, illata sæuissima
verbera, eademq. toties repetita, tum conceptam, modo perfectam peperere pacem Ec-
clesiæ: Quæ enim ipse seminavit in lachrymis, messuerunt filij in exultatione: irrigauit
ipse crebrius sata sanguine, venerunt filij cum exultatione portantes manipulos suos, vt
secundum illud Dominicum dictum his acciderit: ^bIn hoc enim est verbum verum, quia
alius est qui seminat, & alius est qui metit: Ego misi vos metere quod vos non labora-
stis; alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis.] Sed iam ad sanctum Metho- E
dium redeamus, de quo auctor qui sui temporis res gestas profecutus est Ioannicij ista
habet.

Methodius re vera vir sacrosanctus, & homo Dei in sacris collocabatur sedibus (vt de
eo idem sanctus prædixerat Ioannicij) & vt semel dicam cum omnia ab eo fuissent tra-
ducta ad Fidem Orthodoxam, & sopitus esset omnis fluctus, & sæua tempestas, & res
erant quietæ: quædam alia seditio excitatur a pijs, & res Ecclesiæ rursus erant diuisæ, &
redactæ in duas opiniones. Nam alij quidem volebant habere in ministerio eos qui di-
gnitatem sacerdotij acceperant ab Iconomachis, vtpote qui per hoc nihil pietati office-
rent.] quod scilicet ea hæresis non dogmata de diuinitate vel humanitate Christi, vel
quid huiusmodi Ecclesiæ Orthodoxæ tetigerit, sed ritum & traditionem Ecclesiæ labe-
factarit: Illi autem (subdit auctor) profanis sancta tradere manibus, putabant omnino
esse

A esse impium, & minime Deo gratum nec admittendum. Et qui Deo quidem vere viue-
bat Methodius ægre ferebat, angebatur, corde lacerabatur, putabat magnum Paulum
resonare in auribus, propemodum hæc loquentem: ^aVtinam sim a Christo anathema a Rom. 9.
pro fratribus meis secundum carnem, si modo steteritis nobiscum, & communiter Tri-
nitatem glorificemus. Et ille quidem sic se habebat.] omnes illos comministros habere
desiderans qui in reliquis essent, Orthodoxæ sententiæ. At quid aduersarij? subdit au-
ctor: Illi autem parati erant omnia pati potius quam dimittere ea quæ visa fuerant,
adeo vt hinc in partes duas scinderetur cœtus Ecclesiæ, & alij quidem secum, alij vero
cum illis se coniungerent.

Dei itaque amicus Ioannicij incidens in res adeo turbatas, partim quidem per se,
partim vero per litteras veluti fistula reuocabat diuulsam partem gregis, & ei qui est so-
lus Deus, qui est solus bonus pastor & non mercenarius conciliabat: maxime vero Ar-
chiepiscopi Methodij iam labantem recreabat animum, multa quidem & alia scribens.
Ante omnia autem ijs qui homouision absurde & aliquo modo scindunt, nouasq. & ab-
surdas opinantur diuisiones: eis ne aurem quidem adhibere suadebat, non sal, non te-
ctum cum his habere commune, non eos alloqui, sed quam maxime declinare eorum
congressionem. Admonebat enim, ne posse quidem sanctum eum reputari sacrificium,
cum qui sacrificatur contemnit & vilipendit. Scribebat autem Methodio, vt illos potius
haberet circa diuinum sacrificium, quos nosset cum eo sentire de dogmate Orthodoxiæ.
In fine vero epistolæ valere eum circa sanam rationem optauit magnus Ioannicij.] Sic
igitur in eandem sententiam qua Methodius, pedibus abiens S. Ioannicij, suadebat il-
los procul tantum facere ab altari, qui adhuc essent hæresi inquinati, non pœnitentes,
C erroremq. detestantes & præ ceteris Iconomachos. pergit auctor.

Cum hæc venissent litteræ, diuinus quidem Methodius memoriæ mandauit ea quæ
scripta fuerant. Improbi autem homines eam rem irridebant, & habebant ludi-
brius, & male ab ipsis bonus audiebat Ioannicij. Ille vero cum cognouisset, quod
ipsi eum calumniarentur: ita stans vt eum omnes possent audire, de Deo, & de rebus
diuinis differens, eos ita vi cepit, & in suam redegit potestatem, vt non solum absti-
nerint a sua in eum infania, verum etiam eorum mentes ad id quod est melius conuer-
terit, & ijs dimissis, quæ prius eis visa fuerant, Orthodoxæ Fidei dogma didicerint, vt
ipse exprimebat. Sic frequentissimus ille populus victus fuit ab vnus hominis virtute,
& totæ ciuitates dependebant ab vna illius sententia, ijs quæ meditata fuerant longo
tempore, breui depositis.] hæc de his auctor.

D Qui igitur post tot Ecclesiæ Constantinopolitanæ naufragia, eius clauum e manibus
hæreticorum euulsam moderandum suscepit Patriarcha Methodius, ad reuocandos in
Ecclesiam lapsos mirifice laborauit. quod vero hi reperirentur variæ ætatis, diuersaq.
conditionis: ne vilesceret Ecclesiastica disciplina, eosdem omnes diuerso modo censuræ
Ecclesiasticæ voluit esse subiectos. Quamobrem pro salute omnium eiusmodi promul-
gavit edictum, cui eiusmodi titulus reperitur inscriptus.

Methodij sanctissimi Patriarchæ Constantinopolitani de ijs qui abnegarunt, per di-
uersos modos & ætates ^b.

Si puer quidem comprehensus fuerit & abnegauerit seu metu, seu ignorantia & insci-
tia: is propitiationis preces septem diebus accipiat, & octauo die lauetur, & a lauacro
lintheo accinctus chrismate inungatur, vt solent inungi qui baptizantur, & ferat vestes
E nouas, secundum ordinem eorum qui illuminantur.

Si autem sint adolescentes, vel senes, seniove confecti; siquidem per tormenta nega-
uerunt, clementer ac benigne cum eis agatur, sed duas Quadragesimas ieiuent, vacan-
tes orationibus, & genuflexiones assiduasq. preces peragentes. Duarum autem Qua-
dragesimarum sine appropinquante, octo diebus propitiatorias preces suscipiant, & sub
omnibus qui inueniuntur cum sacerdote qui pro eis Deum placat, eas faciant, & dicant
intensa voce, Kyrie eleison, centies. Et sicut superius statuimus, lauentur & vngantur
secundum priorem constitutionem; & celebrato sacrificio, sacrosanctis mysterijs digni
habeantur, vacantes Ecclesiæ & sacrorum celebrationi octo diebus.

Si qui autem sua sponte ad negandum transfugerunt: ij quidem habent canonem ter-
ribilem; sed propter commiserationem duos annos ieiuent a carnium & ouorum esu,
& a vino abstinentes, genuum inflexiones facientes, si sint quidem iuuenes & ro-
busti,

EVANGELIUM
IN
SYNO
DO
CONSTANTINOPOLITANA
ADVERSUS
ICONOMACHOS
GESTIS

HÆRESIS
ICONOCLASTARVM
PENITVS DISSIPATA.

a Iob 4.

b Ioan. 4.

QVA OCCASIO
NE RVRVSVM
SCINDATVR
ECCLESIA.

S. IOANNI-
CIVS SEQUE-
STR PACIS
ECCLESIAE.

b Extat biblio-
theca Sanct. 20.
6. col. 613. &
addit. ad Theo-
dor. Bals.
CANONES POE-
NITENTIALES
METHODII
PRO LAPSIIS.

busti, quotidie centum diebus, ducenties dicentes, Kyrie eleison. Duobus autem annis expletis, ante octo dies preces propitiatorias accipiant, & quæ sequuntur, vt prius statutum est, in ipsis fiant, siue sint viri siue mulieres, modo sint perfecti ætate.] ista Methodius.

DE FASCIA
ANTERIORI
PATRIARCHA
RVM.

At nec de ipso illud prætermittendum, quod tradit Glycas his verbis: Quia Methodij malæ propter sacrarum imaginum propugnationem contundendo læsæ solutæq. fuerant a Theophilo, necesse habebat, vt eas tenui quadam fascia linea obligaret: Vnde mea quidem sententia mos inoleuit, hodieq. durans, vt Pontifices ab anteriori parte lineas fascias alligatas habeant.] hæc ipse.

THEODORA
AVGVSTA
CONVIVIO
EXCIPIT SAN
CTOS CONFES
SORES.

Sed redeamus ad Theodoram Augustam, quæ expleta Synodo, de restituta Fide Catholica, expurgataq. a sæce hæreticorum Ecclesia Constantinopolitana, collocato iam in throno Catholico Patriarcha, hilaris conuiuium Orthodoxis Confessoribus præparauit, in quo quid acciderit, hæc accipe a Curopalata, qui ait: Iconomachorum hæresistali modo terminata est, & Orthodoxorum Ecclesia suum recepit ornatum, venerandarum imaginum restaurationem. Hanc celebritatem rectæ Fidei colens olim beata Regina, Ecclesiæ cœtui conuiuium præbuit in loco, vbi palatia Curiani sita erant. Cum ceteris conuiuis numerati sunt & inuitati Theophanes & illius cōsanguineus *immo germanus* Theodorus, in quorum vultu notæ iniustæ erant.]

Quod ad Theodorum pertinet, ex his (si ista vere se habent) corrigas opus est quæ in Actis vitæ eius atque fratris Theophanis leguntur, vbi dicitur Theodorus ante redditam Ecclesiæ pacem esse defunctus in carcere; quem ad hæc etiam peruenisse tempora, sermo ille historicus recitari solitus apud Græcos ipsos in Ecclesia Dominica prima Quadragesimæ, habet, ceteriq. omnes Græcorum historici tradunt post Curopalata, qui sic pergit: Iamq. vigente conuiuio, & tragematis, placentis videlicet ac bellarijs appositis, frequenter Regina in ora Patrum oculos intendens, & perspiciens in eorum facie iniustas litteras, suspiria emittebat & lachrymas. Et quidam de Patribus hoc conspicatus, causam rogauit, cur illa tam frequenter in ipsos oculos intenderit. Quæ cum respondisset: Vestram admiror fortitudinem, quomodo inculpi in ore vestro tot litteras sustinuitis, & misereor, atque infelicem illum censeo, qui tanto in vos odio adductus est, vt hæc patrarit. Respondens beatus Theophanes: Pro hac, inquit, pictura, Regina, in iudicio Dei incorrupto cum tuo viro & Imperatore iudicabimur.

Quo dicto perculsa est Regina, & cum lachrymis Sancto dixit: Et hæc est pollicitatio vestra, & scripta foedera, vt non modo non ignoscatis, sed etiam ad Iudicium adducere & vocare studeatis? Quam redarguens Patriarcha & reliquis sanctorum Episcoporum coetus, & doloris vehementiam alleuantes, exurrexerunt, & statim dixere: Nostra, o Regina, foedera & pacta firma & stabilia sunt, ita vt mutari nequeant, sed istius contemptum iam valere sinere honestum est: atque ita mitigatus est Reginæ dolor.] hæc de his Curopalata, ex quo describere reliqui Græcorum auctores. Quod ad pollicitationem Episcoporum & pacta, quæ exigebat ab Episcopis Theodora Augusta pertinet: nihil aliud puto intelligere voluisse, nisi quod iidem Episcopi promississent hæreticis omnibus pœnitentibus tam viuis quam defunctis tribuere veniæ spem. Porro eundem Theophanem Confessorem Theodori germanum, gloriose confessionis merito, creatum fuisse Archiepiscopum Nicææ in Bithynia ciuitate, testantur qui eius certamina scripsit & alij Græcorum historici.

At vero erectio ista atque restitutio sacrarum imaginum in Ecclesijs Constantinopolitanae ciuitatis solempni ritu, celebriq. facta est pompa, conuenientibus Imperatoribus in magnam Ecclesiam, vna simul cum sacro clero, atque venerandorum ordinibus monachorum, confluentibus pariter ex vijs omnibus, instar amnium in mare immittentium se agminibus populorum. Celebrataq. sunt veluti encœnia quædam innouatæ atque sanctificatæ & illustratæ basilicæ, quæ ab impijs Hagiomachis Iconoclastis fuerat deformata, profanata, atque penitus denigrata. Sacræ sunt illic preces publice recitatæ, sacrosanctum sacrificium incruentum oblatum in gratiarum actionem ob tot tantaq. simul a Deo populo suo præstita beneficia; quod qui in duas partes diro schismate scissus esset, iam diruto interiacente & ab inuicem diuidente alto pariete, coijisset in vnum corpus sub vno capite sancto Methodio, sicut in vnam Fidem, veteremq. ritum atque traditionem, atque conuenissent in vnam Ecclesiam.

Tunc

A Tunc & magnus Confessor Theophanes vultu inscriptus, decorus facie ob elucetia in ea pulchra stigmata confessionis, sacrum Deo in gratiarum actionem cecinit hymnum, triumphale carmen, instar Moysis post transitum maris rubri, hostibus mari mersis, filijs Israel liberatis, choream sacram ducens, & præcinens, ceteris recinentibus, dignas Deo, Deiq. Genitrici gratiarum actiones alacriter perfoluit.

Tempus erat, quo celebrari consuevit in Ecclesia solempne ieiunium Quadragesimæ, cuius ingressus instabat prima Dominica; sed luctus & pœnitentiæ tempus illud, in gaudium & lætitiâ atque exultationem & iubilum est conuersum, vt secundum sacrum vaticinium Isaiæ^a daret in eo Dominus coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mæroris.] Cum & nec deessent, quæ subiicit: Vocantur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.] Confessores nimirum

B Catholicæ Fidei, qui magno robore sustinissent ferociter debacchantes atque furentes aduersarias potestates. sed & factum quod sequitur: Et ædificabunt diruta a sæculo, & ruinas antiquas erigent, & instaurabunt ciuitates desertas, dissipatas in generationem & generationem.] Cum videlicet non in vna ciuitate Constantinopolitana solummodo, sed vbiq. longe lateque, toto Orientali Imperio Romano, in pristinum decorem & cultum omnes restituerentur Ecclesiæ. Sed & ne quid deesset ad plenam ab eodem Propheta decantatam lætitiâ, æque tunc fieri contigit, quod subditur istis verbis: Et stabunt alieni, & pascent pecora vestra, & filij peregrinorum agricolæ & vinitores vestri erunt.] Cum scilicet qui alieni erant a Fide Catholica, atque etiam ab vnitæ Ecclesiæ peregrini, iidem æque simul in vna Fide coniuncti, & coagmentati ex alienis facti sunt, proprii, & ex peregrinis ciues Sanctorum & domestici Dei, iidemq. pastores populorum

C atque cultores agri Dominici; vt vna omnium vox exultationis esset psallentium Dauidicum illud: ^b Sicut lætantium omnium habitatio est in te.] atque ad postremum absolueretur quod subditur: Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, ministri Dei nostri.] Cum legitime præesse cœperunt Ecclesijs, in quibus antea a lupis lupi fuerant instituti titulo mentito pastorum, redditi iam ex lupis veri pastores, custodes gregis, atque ministri fideles; adeo vt ex hac die numquam amplius auditus fuerit in Orientis Ecclesijs eiusmodi in sacras imagines vlulatus funestus luporum, rugitusq. leonum sæuientium Imperatorum, sed tantum, hoc nostro sæculo, in Occidente, proh pudor, ruditus vilium asinorum in sacras imagines calcitrantium.

Ceterum secundum quod est scriptum in psalmo: ^c Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.] Haud satis visum Ecclesiæ Orientali pro tot tantisq. a Deo beneficijs consecutis in restitutione sacrarum imaginum vnica tantum celebritate immensitatem quam deberet gratiarum actionis explere: quam

D obrem sacro Antistite vna cum collegis Episcopis Methodio decernente, statutum fuit, vt annua die, eadem prima Dominica Quadragesimæ, perpetua memoria tanti a Deo accepti beneficii coleretur, recolereturq. in ea cum ingenti gratiarum actione restitutus in Oriente sacer cultus imaginum. Quæ tanta celebritas pietatis hætenus apud eos feliciter perseverat.

In qua inter alias diuinas laudes sacra victoriæ cætica duo in Ecclesia publice occinuntur, Theophanis Confessoris alterum, alterum vero Theodori Studitæ titulo prænotatum. Quæ ipsa hic tibi reddituri sumus, tum Græce tum Latine fideliter scripta. Noster enim Federicus Metius vir honestissimus & Græcarum rerum peritissimus, a quo accepimus, Latinitati donauit accepta ipsa e Græcorum sacro libro, Triodio, nuncupato, quo vtuntur pro diuinis Officijs celebrandis a Septuagesima vsque ad octauam Pentecostes; in cuius liminari pagina legitur, librum illum exaratum a S. Cosma, auctū vero a Theodoro atque Iosepho Studitis, & alijs Patribus, inter quos nominatur Nicephorus Callistus, cognomento Xanthopulus. Ibidemq. etiam latius declaratur, cur idem volumen, Triodium nominetur.

In eo autem, qui secundo loco ponitur hymnus Theodori Studitæ nomine, considerandum putamus, ipsius hymnum illum esse non posse, quem ante hæc tempora ex hac vita migrasse vidimus, & hymnus ille non ante hæc tempora, cum pax est Ecclesiæ restituta, potuit esse scriptus: quod & auctor ipse demonstrat manifestius, dum in eius septima oda vigintiocto annos persecutionis huius numeret, a tempore scilicet, quo regnare desinente Irena Augusta pacis Ecclesiæ conciliatrice, successit Leo Armenus Im-

Bbb 4

perator

^a Isai. 61.

EX PERFECTA
VICTORIA,
PACE, ET VNI
TATE PVBLI
CA LABI
TIA.

^b Psal. 86.

^c Psal. 75.

ANNUA FE
STA DIES PRO
RESTITVTIO
NE SS. IMA
GINVM.

DE DVOBVS
HYMNIS IN
EA CANI SO
LITIS.

perator Iconoclasta, Ecclesiae persecutor, a cuius Imperij exordio vsque ad Theophili A Imperatoris obitum, quo extincta est persecutio, tot anni, nempe viginti octo, in- teriacent. Quamobrem dicendum est, hymnum illum Theodori esse non posse, quem existimamus alicuius ex discipulis eius, monasterij Studitarum professoris esse opus, & fortasse Naucratij, vel alterius ex Confessoribus illis, qui sub persecutione diuerforum Imperatorum, multa pro cultu sacrarum imaginum (vt vidimus) passi sunt. Nos autem reddemus primo loco Theophanis hymnum, vt ipsa se habet inscriptio.

CANON EPINICIVS SIVE VICTORIALIS A THEOPHANE CONFESORE conscriptus suis Odis distinctus. Et dicitur ad Matutinum prima Dominica Quadragesimae, quan- do sacra Imaginum erectio Constantinopoli celebratur. Qui festus dies, Orthodoxia nuncupatur. In quo hymno illud obseruandum, quod fieri minus potuit, vt in eius versione idem rithmus ser- uaretur, qui habetur in canone Graco. Qui etiam hac de causa ita est interruptus distinctus pro seruando rithmo, vt sententia ipsa aliquando peruertantur.

Insuper sciendum est quod in his hymnis Odis distinctis semper immediate post primam sequitur tertia, omissa secunda. Cuius rei hanc a Gracis accepi rationem, quod cum nouem odis hymnus di- stinctus sit ad imitationem nouem chororum Angelorum, secunda demitur, quod secundi ordinis credantur ab illis fuisse Angeli apostatici, quorum nulla est communis cum alijs laudatio.

DOMINICA PRIMA SANCTAE Quadragesimae.

Ad Matutinum canuntur sequentes cano- nes, opus videlicet domini Theophanis. cuius Acrostichis haec habet: Hodie venit splendor pietatis a Deo missae.

Ode I. ton. 4. instar illius. Mare rubrum.

EXultantes hodie praegaudio clamemus, C fideles: Quam mirabilia sunt opera tua, & quam magna, o Christe, potentia tua, qui nobis vnionem & concordiam es operatus.

Diem laetitiae, Christi fideles, venite cele- bremus: nunc enim caelum exultat & terra, & Angelorum ordines, & hominum coetus, varijs hymnis festum diem celebrantes.

Maximum hoc beneficium consecuti, ma- nibus plaudamus, dum membra Christi, inter se diuisa ad vnionem conuenisse, conspiciamus, D & Deum laudemus pacis huius auctorem.

Ecclesiae concessum est hodie, vt carmina pro adepta victoria concinat, dum diuino quidem nutu & consilio Michael & Theo- dora nostri Imperatores, pro sua pietate, Fidei se praebent protectores.

Gladij impiarum haeresum iam defecerunt: templum enim tuum, o purissima & veneranda Dei Genitrix, imaginibus exornatum omni E cum pietate conspiciamus, & sacro replemur gaudio.

Ode III.

Non amplius impiorum haereticorum fu- percilium extollitur: Dei enim potentia re- ctam Fidem confirmauit, & roborauit.

Nubes, iuxta a Propheticum illud, e caelo nobis viuificum rorem hodie demittant in hac quasi Fidei resurrectione.

TH alpha. KYRIAKH THS AGIAS pasarakhsis.

Eis ten orthron, kanones psalomenoi, pihma to kyriou theofanous: ou he akrostichis: Simeron dusebhis theofegchos hlythen alygh.

Omega alpha. hichos delta. pros, thalasshs to eruthraion pelagos.

Σ Kιριτωντες μετ' εφροσυνης σημερον, πισοι βοησωμεν ως θυμασα τα εργα σου χερ- σε και μεγαλη η δυναμις, ο τω ημων ομονοια και συμφωνια εργασιμενος.

Ημεραν χαρμονικω θεοφρονες, δεδτε πλε- σαμεν νω ουρανους εφρανετα και γη και αγ- γελων τα πηγματα, και των βροτων συσηματα, διαφοροντως εορταζοντα.

Μεγιστω δερζεσαν βλεποντες χερας κρο- τησωμεν τα διεσπατα μελη του χερσου, συνηγ- μενα προς ενωσιν, και τον θεον αινεσωμεν, τον τω ειρωλω περτανδισαντα.

Εδοθη τη εκκλησια σημερον, τα νικητηρα, θεοκινητω νοση και βελη. Μιχαηλ θεοδωρας τε, των δσεβων της πισεως, αντεχομενων βα- σιλεων ημων.

Ρομφαια των δυσεβων, εξελιπον σεφως αιρεσεων. τον γδ ναον σου παναγρε σεμνη εν ειε- σα κροσμουμενον, πανδσεβως θεωμενοι, νω πα- νιερως αγαλλομεθα.

Omega gamma.

Ουκεπι των ασεβων αιρετικων νω η οφους αιρετα η γδ θεου δυναμις, τω orthrothian εκρατυνε.

Νεφελαι προσθητικως ζωοπιον εξ ουρανοδ ση- μερον δροσον ημιν ρανατωσαν, επι τη εγερση της πισεως.

Ευχως αι μυστικαι των δποσλων του χερ- σου σου πηγρες, υπερφυως βοατωσαν των σε- πλων εικωνων ανρθωσιν.

Τμησωμεν τον χερσον τον αναδειξαντα ημιν αιεσων θεοσεβη φιλοχερσον, σω τω θεοσεπηφ βλαση ημω.

Σκλωλω σου τω ιερεν καταλαβοντες οι πισοι παναγρε φωρειδα χερη, νω κατωραδλωαι δεομεθα.

Omega delta.

Επιφοιτητη τη θεια τοδ παρακλητου, τον σον ναον αγιασιν, και τη παρεια τουτου της αιρεσεως τω παλω απελασιν, λογε τοδ θεου πολυελεε.

Βιαμοτατης ρυσουμενος δυσεβειας, τον σον λαον αναδειξον, τω της δσεβειας ζηλω πυροπολου- μενον, και πισει κρωραζοντα. δοξα τη δυνα- μει σου κυριε.

Ιεροτυπις μορφωσσι των εικωνων, των τοδ χερσου θεωμενοι, και της θεοτκευ, τυπις κα- ταλαμποντας, τα θεια σκλωματα ιεροπρεπως αγαλλομεθα.

Η βασίλισσα σεφανα κεκοσμημένη τω α- ληθη ποησισα, χερσου βασιλειαν, τουτου αν- σθησεν εικονα τω αρχαντον, και τα των αγιων μορφωματα.

Σεσαρκωμενον τεκωσα τον θειον λογον, θεο- πρεπες αγιασμα κεχαριτωμένη, τυτυ ανα- δεειξα: διο σου τ' εμενος, το φωρειδες εγκαμ- υζομεν.

Omega epsilon.

Θου κυριε τη ση, εκκλησια κρωπημα, απολονησιν διαμενεν, εις αιωνα αιωνος: τω σιλω των αιρεσεων.

Εις απασιν τω γλω, η φαιδρπτης εξελαμψε της ανωθεν δεδομενης, τοις πισοις εφροσυνης, η θειας αντηλησεως.

Ο μονος αγαθος η πηγη αγαθητητος: ου υψω- σον orthrothian, βασιλειων το κερας. ημωντων τω εικονα σου.

Φως αδυτον ημω δσεβειας ανετλε: θεασι- μαλι θεοπιδετω, των πισων βασιλεων, και νω- μαλι θεοφρονι.

Εγκαιμισον ημω τω δεχαιαν δεπεεπαν πα- κωχραντα θεομησε, η τον οικον σου τοδ τον αγια- σον ση χερη.

Omega epsilon.

Γραφεται, και ημω τη πισως προσκωουμε- σος, ο χαρακτηρ τοδ δεαοτου και λαμβανει πα- λιν η εκκλησια, παρησιν δσεβως τον σωτη- ρα δοξαζοντα.

Γυμουσπι, κατηφειας και σκετους αιρεσεως: η τοδ χερσου εκκλησια, η φορει χιτωνα της εφ- φροσυνης: και τη θεια και φωσφορα πυκαζετα χερη.

Ευκλειας της δεχαιας, εκκαμψεως ετυχε των

Mystica Apostolorum Christi tubae, magno cum clangore suaviter resonent, propter ve- nerabilium imaginum erectionem.

Celebremus hymnis Christum Dominum, qui nobis piam Reginam & Christi amante concessit, vna cum eius filio a Deo coronato.

Purissima Virgo, tuum praesidium nos fi- deles adepti, diuina praeterea nos gratia per te illuminari precamur.

Ode IIII.

Dei verbum, magna praestans misericor- dia, aduentu sancti Spiritus Ecclesiam tuam sanctifica, & huius assistentia, omnem haer- sis depelle errorem.

Cum populum tuum maxima liberaueris Domine impietate, redde illum e contra pie- tatis zelo ardentem, vt cum fide ad te cla- met: Gloria fit, Domine, potentiae tuae.

Sacris imaginibus Christi, & Dei Genitri- cis veneranda templa illustrata conspicien- tes, vt par est, exultemus.

Imperatrix Theodora corona exornata, verum Christi Regnum praeterea obtinere cupiens, sacram illius imaginem, & Sancto- rum simulachra erigenda curauit.

Incarnatum diuinum Verbum, cum pe- pereris Virgo, effecta es gratia plena, qua- propter tui sacri templi encania celebra- mus.

Ode V.

Ecclesiae tuae, Domine, firmitatem statue, vt aeterno tempore maneat inconcussa, & a fluctibus haereticorum immunis.

In omnem terram hilaritas haec dimana- uit, propter eam, quam Deus fidelibus suis, laetitiam desuper concessit, & auxilium.

Tu qui solus bonus es, quin etiam fons bo- nitatis existis, exalta Domine Orthodoxorum Regum cornu, qui tuam venerantur imaginem.

Lumen pietatis, quod occasum nescit: exortum est nobis, fidelium scilicet Regum rescripto a Deo inspirato & nutu diuino immisso.

Innoua nobis antiquum decorem, imma- culata Dei Genitrix, & domum istam tuam gratia tua sanctifica.

Ode VI.

Pingitur, & veneratur a fidelibus summo cum honore Christi imago, & iterum assu- mit animos Ecclesia, ea qua par est pietate, celebrandi Saluatorem.

Christi Ecclesia vultus demissione, & haereseos tenebris exuitur, & liberatur, & veste laetitiae induitur, atque diuina, & illumi- nante gratia exornatur.

Orthodoxorum populus gloriam & splen- dorem

Pro B. Virg.

Isai. 45.

My-

Euf-

Pro B. Virgine.

Pro B. Virgine.

Pro B. Virgine.

dorem antiquum est adeptus, Theodoræ Imperatricis nutu, & eius filij Michaelis Imperatoris.

Pro B. Virgine. Ille qui testimonij tabernaculum fieri sibi præcepit Deus, tâquam rationali in tabernaculo, in te solus inhabitat glorificatus, & tuâ Ecclesiam miraculis gloriosam reddit.

Ode VII.

Angelorū exercitus diuino cōcitus amore, in tanto Ecclesiæ gaudio nobiscū choreas ducat, & hymnos Deo concinat, inquit: Benedictus es Domine in tēplo gloriæ tuæ.

Primogenitorum Ecclesia, & panegyris, summo repletur gaudio, dū sacrum populum vnanimiter clamantem conspicit: Benedictus es Domine in templo gloriæ tuæ.

Liberati priori hæresis obscuritate, Theodoræ dignissimæ Imperatricis nutu canteamus omnes: Benedictus es Domine in templo gloriæ tuæ.

Pro B. Virgine. Supra cælestes choros exaltata es, purissima Virgo, dum tu sola creatoris omnium facta es Mater; gaudentes igitur, clamamus: Benedicta es inter mulieres Domina immaculata.

Ode VIII.

Patrias Ecclesiæ leges custodientes, imagines pingimus, & veneramur, ore & corde & animo, non solum eas, quæ Christi sunt, verum etiam Sanctorum eius, clamantes: Benedicite omnia opera Domino.

Imaginis honorem & venerationem ad prototypum proculdubio referentes, illam veneramur, sanctorum Patrum documenta secuti, & Christo cum fide clamamus: Benedicite omnia opera Domino.

Veneranda Imperatrix Theodora sancti Spiritus lumine mentē illustrata, & filium diuina sapientia exornatum adepta, decorem Ecclesiæ Christi, & pulchritudinē procurauit, benedicēs, vna cum fidelibus Iesum Dominum, Deum simul & hominem.

Pro B. Virgine. Radijs intellectualis luminis illustrata, tua sacra domus, omnes fideles sancti Spiritus nube obumbrat, & sanctificat, illos vnanimiter clamantes: Benedicite omnia opera Domino.

Ode IX.

Sanctam Ecclesiam sacris iterum imaginibus exornatam conspicientes, cum veneratione omnes occurramus, & Christo clamemus: Te magnificamus, o ter Sancte.

Honorem & gloriam adepta Ecclesia, tuam videlicet Crucem, & venerandas imagines Sanctorumq. figuras, cum lætitia & hilaritate Domine te magnificat.

Illustra

τῶν ὀρθοδόξων ὁ δῆμος· Θεοδώρεα νύμφη τῆς βασιλίδος, καὶ τοῦ πάπυτος· Ὀσβεβος Μιχαήλ αὐτοκράτορος.

Ὁ πύλαι μαρτυρεῖα περὶ τῆς ἡμέρας σκη- νῶν, ὡς ἐν σκηνῇ λογικῇ σοι, καρτικῆ ὁ μόνος δεδοξασμένος· ὁ δὲ ὁξάζων, τὴν ναὸν σου παρῆνε τοῖς ἡρώμασι.

Ὡδὴ ζ'.

Συγχορβέτω, τῆς ἐκκλησίας τῆ Φαειρότη- τῆ· πύθω ἡμῶν ἀγγέλων ἢ γραπῶν· Θεοφρόνως ἀναμέλπουσι, δὲ λογιμῶν εἰ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ἡ ἐκκλησία τῶν πρωτόκων, καὶ πανήγυρις χαίρει θεωμένη νῦν ἡσὶν λαόν· ὁμοφρόνως ἀναμέλπουσι· δὲ λογιμῶν εἰ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Λελυτρωμένοι, τῆς πρὶν ἀχλύος τῆς αἰρέ- σεως· νύμφη, Θεοδώρεα τῆς ἀξιοπερεπῆς, βασι- λίδος ἀναμέλπουσιν· δὲ λογιμῶν εἰ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ἰπερ τὰς ἀνά, χοροστασίας ἡρώης πάνανγε· μό- νη ἡλομένη μητρη τοῦ παντοκράτορος. γεγηθῶτες οὐδὲ κραυγάζομεν, δὲ λογιμῶν εἰ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ὡδὴ η'.

Θεομῶν ἐκκλησίας πειρικῶν, Διαφυλάτ- τοντες· εἰκόνας γραφομένη· καὶ ἀπαζόμεθα σῶ- μασι, καὶ καρδίαι, καὶ θελήματι, τῶν τοῦ Χρ- εστοῦ, καὶ τῶν αὐτῶν ἀγίων κραζόντες· δὲ λογιμῶν εἰ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ἐπὶ τὸ πρωτότυπον σαφῶς, τὴν τῆς εἰκόνης ἡ- μῶν· καὶ τὴν προσκυώσιν ἀναβιβάζοντες σέ- βομεν, θεητόρων πῶς διδάγμασιν ἀκολοθού- μεν τῷ Χρῆστο· πῶς κραυγάζομεν, δὲ λογιμῶν εἰ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ναὺ καταπραδῆσαι Φαλισμῶ, τοῦ ἡίου πνύματος σεπῆ βασιλίσσα, καρπούς θεοφρο- νίας ἔχουσα, τὴν ὁπρέπῃαν ἡγάπησε τῆς ἐκκλη- σίας τοῦ Χρῆστο· καὶ ὠραϊότητῃ δὲ λογοδοσα· ἅμα πρὸς, Ἰησοῦ τὸν θεοῦ θεῶν.

Ἀκτιστὸ φῶτος τοῦ νοητοῦ, κατὰ λαμπόμενος ὁ θεῖος οἶκος σου, κατὰ σκιαζέει νῦν ἀπαντας, τῆ νε- φέλη τῆ τοῦ πνύματος· καὶ ἀγιάζει τοὺς π- εσοὺς, συμφώνως ψάλλοντες, δὲ λογιμῶν εἰ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ὡδὴ θ'.

Ἱερογραφαίας εἰκόνας, κεκοσμημένῃ καθο- ρῶντες, πάλιν τὴν σεπῆ ἐκκλησίαν· μετ' ὀ- λαβείας πάντες προσδράμωμεν· καὶ τῷ Χρῆστο βοήσωμεν, σὲ μεγαλῶομεν τρισάχαι.

Γέρας καὶ ἡμῶν κεκτημένη ἡ ἐκκλησία, τὴν εσωρόν σου· καὶ τὰς σεβασμίους εἰκόνας, καὶ τῶν ἀγίων τὰ ἐκτυπώματα· μετ' ὀφροσύνης δὲ ἀπο- τα, καὶ θυμηδείας μεγαλῶοί σε.

Λάμ-

Λάμπρῶν τῆ θεία σου δόξη, πὺς βασι- λῆς ἡμῶν οἰκτῆμον· καὶ παρεμβολῆς ἀγγελι- κῆς, καὶ πανοσιλίας πύτους περὶ φραζόν, τὴν τῶν ἐθῶν φρασίτη, καλυποτάσων αὐτῶν δὲ ἀποτα.

Ἡρῆ τῆς περὶ ἡτορος Εὐίας, ἡ καταδίκη θεοφ- κε· ὅτι σὺ τὸν πάντων δὲ ἀποτῶν, ἀνερμυδῶτως ἀγῆ γεγῆνηκας· οὐ νῦν τὴν ἐμφερεῖαν, ἐν τῆς εἰκόσιν ἀπαζόμεθα.

Haftenus facer hymnus tunc cani cœptus, & numquam postmodum a posteris inter- missus, Theopha nis magni Confessoris sacris stigmatibus decorati. Ita plane, sicut non est speciosa laus in ore peccatoris, sed abundat ea in ore fideli, & dominator da- bit eam illi,] vt Sapiens a dicit: Et ex sententia Dauid: b Rectos decet collaudatio: Dei a Eccli. 15. b Psal. 32.

prouidentia factum est, vt ijdem canerent laudes Deo, qui antea voce sanguinis ipsum, sæpius prædicassent viri sanctissimi, Orientalis Ecclesiæ lumina, multiplicibus coronis aucti, ex iteratis sæpe confessionibus quot plagis, tot oris apertis Fidem Catholicam pro- fitentes, & quot verberibus tot characteribus Fidei veritatem testatam relinquentes. Sed quod est in psalmo: c Dies diei eructat verbum,] Sancto recinit Sanctus. Siquidem Con- c Psal. 18.

fessor alius (etsi Theodorus Studita esse non potuit, qui iam ante hæc tempora ex hac vita migrarat) alium tunc temporis, Deo inspirante, conscripsit hymnum, quo concentu oblectaret Ecclesiam, & aculeo impeteret perfidos Iconoclastas. quem in solemni proces- sione canendum tunc temporis Constantinopolitana suscepit Ecclesia, cum veluti in triumphum sacrae veherentur imagines: quem etiam ne quid tibi deesse possit ad ple- num gaudium ob prostratam impietatem, & Fidem Catholicam exaltatam, hic tibi occinendum posuimus, qui sic se habet hac inscriptione notatus.

CANON EPINICIUS, SEV VICTORIALIS A THEODORO STUDITA Confessore conscriptus, & suis Odis distinctus, usu receptus vt caneretur, dum sacra Dominice Crucis lignum & veneranda Imagines processioniter prima Dominica Quadragesima Constantinopoli gestantur.

ΕΤΕΡΟΣ ΚΑΝΩΝ, ΨΑΛΛΟΜΕΝΟΣ εἰς τὴν ἀνασηλωσιν τῶν ἀγίων εἰκότων. ποιή- μα τοῦ ἀγίου πατρὸς, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου. Ὡδὴ α'. ἡχος πλάγιος δὲ δύτερος, πρὸς Βοηθῆος καὶ σκεπητής.

Χαερίηλον ὠδῶν τῷ δερῆτῇ θεῷ τῶν ὀ- λων. ἀσώμεν πρὸς, ὅτι ἡγρε σωτήριον κέρας, βασιλείαν κραταῶν, ὀρθοδόξιας πρὸ- μαχον.

Ἐπεφῶν ἀληθῶς ἡ θεία χεῖρας τῆ οἰκουμέ- νη. δόξα, καὶ ἡμῆ πεφανερωτῆ· σκιρτῶ ἐκ- κλησία δὲ ξαμένη τὴν σολῶν, τῆς ἐαυτῆς γυ- μνάσεως.

Τον χιτῶνα τοῦ Χρῆστο διερέγγυμένον ὑπὸ τοῦ πλάγῃς & Φαρμακουργῶ Ιωάννη το πρῖν, οἱ θεῖοι πατέρες ἐξυφάναντες σαφῶς, τῆ ἐκκλησία δὲ- δῶκασι.

Τοῦ κυρίου τὴν μορφῶν ἀπολαβοῦσα ἡ ἐκ- κλησία, χαίρει καὶ σκιρτῶ, αὐ τοῖς τέκνοις αὐ- τῆς, ὡς νίκης βραβεῖα δὲ ξαμένη παρ αὐτῆ, ὀρ- θοδόξιας σύμβολα.

Ἀγρωθήτωσαν λοιπὸν, καὶ ἐντραπήτωσιν

Illustra misericors Domine, diuina gloria tua, Imperatores nostros, & Angelorum custodia, & cautela, illos circumda, gentium audaciam, & feritatem ipsis subijciendo.

Sublata est primæ matris Euæ maledictio, per te, o sancta Dei Genitrix, cum tu vniuersorum Dominum ineffabiliter pepereris Virgo, cuius imaginem, nunc in figuris veneramur.

Haftenus facer hymnus tunc cani cœptus, & numquam postmodum a posteris inter- missus, Theopha nis magni Confessoris sacris stigmatibus decorati. Ita plane, sicut non est speciosa laus in ore peccatoris, sed abundat ea in ore fideli, & dominator da- bit eam illi,] vt Sapiens a dicit: Et ex sententia Dauid: b Rectos decet collaudatio: Dei a Eccli. 15. b Psal. 32.

prouidentia factum est, vt ijdem canerent laudes Deo, qui antea voce sanguinis ipsum, sæpius prædicassent viri sanctissimi, Orientalis Ecclesiæ lumina, multiplicibus coronis aucti, ex iteratis sæpe confessionibus quot plagis, tot oris apertis Fidem Catholicam pro- fitentes, & quot verberibus tot characteribus Fidei veritatem testatam relinquentes. Sed quod est in psalmo: c Dies diei eructat verbum,] Sancto recinit Sanctus. Siquidem Con- c Psal. 18.

fessor alius (etsi Theodorus Studita esse non potuit, qui iam ante hæc tempora ex hac vita migrarat) alium tunc temporis, Deo inspirante, conscripsit hymnum, quo concentu oblectaret Ecclesiam, & aculeo impeteret perfidos Iconoclastas. quem in solemni proces- sione canendum tunc temporis Constantinopolitana suscepit Ecclesia, cum veluti in triumphum sacrae veherentur imagines: quem etiam ne quid tibi deesse possit ad ple- num gaudium ob prostratam impietatem, & Fidem Catholicam exaltatam, hic tibi occinendum posuimus, qui sic se habet hac inscriptione notatus.

CANON EPINICIUS, SEV VICTORIALIS A THEODORO STUDITA Confessore conscriptus, & suis Odis distinctus, usu receptus vt caneretur, dum sacra Dominice Crucis lignum & veneranda Imagines processioniter prima Dominica Quadragesima Constantinopoli gestantur.

ALTER CANON, QVI CANITVR in erectione sanctarum Imaginum. opus videlicet sancti Patris Theodori Studitæ. Ode I. ton. 6. instar illius: Adiutor & protector, &c.

Canamus, o fideles, cantum pro gratia- rum actione vniuersorū Deo & benefactori, quoniam erexit cornu salutis, & potens Imperium, ad rectā Fidem protegendā, Apparuit reuera diuina gratia, & vniuerso orbi honor & gloria est manifestata.

Exultat propterea Christi Ecclesia, recepta stola, qua fuerat antea exuta.

Christi vestem antea discriptam a sedu- ctore & pharmacorū concinnatore Ioanne sancti Patres iterum contextentes, Ecclesiæ illam restituerunt.

Domini figuram resumens Ecclesia, gaudet & exultat vna cum filiis suis, cum ab illo victoriae brauium acceperit rectæ videli- cet Fidei sacramenta.

Confundantur in posterum, & reucrean- tur

Hunc illu perfidum puto, qui a Theodoro Studita in suis epittolis Leontius nominatur, corrupto vero vocabulo Lezius dicitur.

tur infani illi, † Lezius scilicet furens, & Antonius, vna cum Ioanne, & Theodoro, ambobus Fidei defertoribus.

Ioannes & Mambre legislatori Mosi olim aduerfati, ab ipfo fuere confusi: nunc vero seductor Ioannes vna cum Antonio, eadem passi noscuntur.

Tu Christe, Dei hostes dissipasti, & tuae Ecclesiae suum decorem reddidisti, pro qua, vt bonus pastor, sanguinem tuum fudisti.

Gloria Patri.

Te Trinitatem, vnum Deum agnosco & confiteor, & tuam diuinam potentiam adoro, libera me quæso ab omnibus tentationibus. in te enim credo, Patrem, & Filium, & sanctissimum Spiritum.

Regiam stolam, ex te Virgo Deus gestans hominibus apparuit, in hominum forma, duplex secundum effentiam, cuius effigiem, & figuram veneramur.

Ode III.

Gaudete omnes SS. Patrū coetus & Apostolorū chorus, respicientes imaginum venerationē, quam vos ipsi nobis aperte tradidistis.

Pulchritudinē meā accepi, & decus meū, ac mea stola sum induta, clamet immaculata Dei Ecclesia, qua illam Ioannes exuerat.

Cōfundimini impij aduersum Dominum oblatrantes, carnem enim assumpsit, & apparuit in imagine, quam nos ad ipsum referentes, veneramur.

Impia dogmata, & infanas doctrinas amētis Ioannis quis enarret? quis eius tropos, & verfutias delphicas exponet?

Anathema dicamus Lezio, & Ioanni, cum Antonio, & impio Theodoro & blasphemo, necnon infano Theodoto.

Sanguis clamat, qui effusus est a Ioanne pro diuina similitudine, & imagine Christi Domini carnem gestantis.

Expulit Dominus alienigenarum turmas, & restituit sua suis: gloria sit propterea eius bonitati. Gloria Patri.

Voluntatē principio carentē & potētiam, & Regnum Trinitatis adoremus recta Fide. Ariū semper, vt par est, conuicijs insectātes.

Pro B. Virgine.

Verē te Dominā confitemur, quæ Deum peperisti, Nestorij nugis neglectis, & sanctorum Patrum dogmatibus inhæremus.

Ode IIII.

Lætare Ecclesia, & vnaquæque ciuitas & regio, cū exultatione templa nunc aperiat, & virginum domicilia, sacras reliquias, venerentur, & imagines Martyrum, dignis honoribus exornent.

Christus

hoc signum apud Græcos dicitur τριδικόν, id est, hymnus de S. Trinitate, & propterea ante ipsum cantatur, ὁ ἕξ α πατρ. &c.

hoc vero dicitur θεοτοκίον, id est, hymnus de a. & filissima. Deipara enim precedit καὶ τὴν καὶ αὐτὴν &c.

Pro B. Virgine.

μεμηνότες. Ἀγγέλιξ ὁ δεινός, καὶ Ἀντωνίος, σὺ τῷ Ἰωάννῃ, καὶ Θεοδώρῳ ἀμφοῖν, οἱ δὲ ἔρητη τῆς πίστεως.

Ἰωάννης, καὶ Ἰαμβελίς ἀνθησκότες. τῷ νομοθέτῃ, πάλαι Μωϋσῆ καταχρώθησαν. νυνὶ δὲ ὁ πλάσιος Ἰωάννης ἀληθῶς, σὺ Ἀντωνίῳ δεικνύται.

Σὺ δὲ ἔρηξας χεῖρὲς τῶν ξυνορίδα τῶν θεομάχων, καὶ τὴν σολισμὸν ἀποδέδωκας, τῇ σῆ ἐκκλησίᾳ. ὡς ἄρα ἴσως, τὸ αἶμά σου ἐξέχεας. * θ.

Σὲ τριάς θεολογῶ, καὶ προσκυῶ σου τὸ θεῖον κρεῖττος, ῥύσαι πηρασμῶν ἐκ παντοίων με. εἰ σὲ γὰρ πιστεύω τὴν πατέρα καὶ υἱὸν, καὶ πνεῦμα τὸ πανάγιον. * θ.

Τὴν βασίλειον εὐλλῶ, ἐκ σοῦ παρθένη θεὸς Φορέσως, ὡφθη τῆς βροτῆς ἀνθρωπομορφος, διπλοῦς κατ' οὐσίαν. οὐ τὸ εἶδος τῆς μορφῆς, ἐν προσκυνήσῃ ἔχομεν.

Ωδὴ γ'.

Εὐφραίνεσθε ἅπαντες χοροὶ, πατέρων καὶ ἀποστόλων, καὶ ἁγίων τῶν προσκυῶσιν τῶν εἰκόνων. ἰὼ ἕπερ ἐμφανῶς παρεδῶκατε.

Τὸ κάλλος μου ἔλαβον, καὶ τὴν εὐλλῶ μου ἐνεδυσάμην. ἐκβοάτω ἡ πανάμωμος ἐκκλησία. ἰὼ ἕπερ Ἰωάννης ἐξέδυσεν.

Αἰχμῶν ἡ ἀνομοί, ἀφραχέλουτες ἐξ κυρίου. ἐσαρκώθη καὶ ἐφάνη γὰρ ἐν εἰκόνι. ἰὼ ἕπερ ἁπλοῦς ἀπαζόμεθα.

Τὰ βεβηλα δόγματα, καὶ τὰς ἀθέτους διδασκαλίας, Ἰωάννης τὸ πρῶτον φρονος τῆς ἐξέτασις τῶν δεινῶν ἐκλήθημενος.

Ἀνέθηκα Ληζίκι, καὶ Ἰωάννῃ σὺ Ἀντωνίῳ, Θεοδώρῳ τῷ ἀγίῳ τε, καὶ βλασφημῶ, ἄμω Θεοδότῳ πρῶτον φρονι.

Τὰ ἀμωτὰ κέρξασι, τὰ ἐκχυθέντα ὡς ἔρη τῆς θείας σαρκιφόρος ὁμοιώσεως τὸ δεισάστω, ἀπερ Ἰωάννης ἐξέχεεν.

Εδίωξε κύριος τὴν ξυνορίδα τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἀπέδωκε τὰ ἴδια τοῖς ἰδίοις, δόξα τῇ αὐτῷ ἀράτῃ. Δόξα.

Τὴν ἀναρχὸν θελήσιν, καὶ ἐξέσταν καὶ βασίλειαν, τῆς τριάδος προσκυῶσάμεν, ἀρθοδόξως, Ἀρειοὶν αἰετὶ σιλιτῶντες. * θ.

Κυρίως σὲ δεισάστω ὁμολογοῦμεν θεὸν τεκοῦσαν, μὴ προσέχοντες τῆς ῥήμασι Νεστορίῃ. ἀλλὰ τῶν πατέρων τοῖς δόγμασιν.

Ωδὴ δ'.

Ἀγάλλου ἡ ἐκκλησία, καὶ πᾶσι πόλις ἔχωρα ἐν ἄφροσυνῇ. αἰοιγῶ νῦν τὰ ἀσκητήρια. καὶ οἱ παρηνῶνες καλλοπέζοντες τὰ λείψανα. ἔεικονίσματα τῶν μαρτύρων ἀξίως προσκυῶσάσσω.

Χει-

Χεῖρὸς ὑμῶν προσκαλεῖται. σὺ ἐλθετε νῦν ἁποστόλων ἡμεῖς πατέρες. καὶ τῶν θεῶν τῆς αὐτῆς σαρκώσεως, ἀποστολικῶς ἀνιστρέψατε. τὰ θανάματα καὶ τὰ παθήματα, καθὼς ἠγάθει τὸ θεῖον διαγέλιον.

Ἀθροίσθητε γενηότες, τὰ πλῆθη τῶν μοναζόντων ἐν παρθένῳ. ἐὰν γὰρ κακῶς ἐχρῶσασιν, πάλιν ἠτήθησονται οἱ δέιλοι. καὶ ἰὼ ἂν βουλεύσονται οἱ πιστοὶ, ἀσπεδάσ κύνος.

Αἱ μάστιγες τῶν πατέρων, τὰ ἀμωτὰ τῶν μωλώπων ἐπέβησαν ὄντως. ἐξορῶν σπεχεῖς ἐπᾶσαν καὶ εἰρήνη πᾶσι πολιτεύεται, σὺ ἐπὶ ἐχρῶσ, τὸ δράμα τῆς γενηίας. θεὸς γὰρ μεθ' ἡμῶν ἐστίν.

Ἡ ἀμπελος τῆς κακίας, ἐξέτηνε τὰ κλήματα τῆς ἀσεβείας. ἔτην βότρω τὸν πικρὸν ἐξέλιθισεν. καὶ θυμὸς δρακόντιος ὁ οἶνος αἰμάτων. ἐξ οὗ τὸν λαὸν τὸ κύριον ἐπίπασαν ὄντως, τὴν θολεραν κακόνων.

Εμίαναν τὸν ναόν σου, ἀθέτοις χειροτονίας ἀξί χερμάτων. καὶ κανονικῶς οὗτοι ἐκβέβληται. καὶ τῆς θείας δόξης ἐκπεπῶκασιν, ὁ Σίμων ὁ μάγος, σὺ τούτῳ καὶ Ἰωάννης καὶ ὁ δεινός Ἀντωνίος.

Τοὺς θῆρας καὶ θεομάχους, Ἀντωνίον τὸν βέβηλον, καὶ πρῶτον Ἰωάννη τὸν σατρανογνώμονα, καὶ τῆς ἐκκλησίας πλεμῆτρες, ὡς λύκειος βαρεῖς σπελθόντες, ἀναθιμάτους. πιστοὶ ἀναβοήσωμεν.

Ἡ ἀκτιστος μοναρχία πατέρα ἢ καὶ πνεῦμα σὲ προσκυῶμεν, ἰὼ τὸ χερουβιμ τὰ πολυόμματα, καὶ τὰ σερὰφιμ τὰ ἐξαπέρυρα, ὑμνοδοσικραυζόντα. ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος εἶ, ὡ παντοκρεῖταρ ὕψιστε. * θ.

Ἀγίων ἀγαπῶντες, καὶ πάντων ὑψηλοτέρων πημάτων, μόνῃ ἀνεδέχθης μητροπαρένε. ὡς αὐτὴν κυήσασαι τὸν πλάσιον σου διὰ τὴν ἀγιαν μορφῶν σου, θεογενῆς ἐν προσκυῶσῃ ἔχομεν.

Ωδὴ ε'.

Χεῖρὸς νενίκηκε. σκιρτάτω ἡ γῆ. πέπτωται θέρυβος. πέπτωται καὶ ὁ κλαυθμὸς, τῶν τὸ κύριον δούλων. ἡ πίστις δὲ πανταχοῦ, τῷ κέσμῳ ἐφηπάθη.

Ἐν εἰκόνι βλέποντες τὴν εὐρώσιν σέβοντες σέρρομεν, ἀπαζόμενοι χεῖρῶν καὶ τὰ αὐτῶ σημαία, καὶ προσκυῶμεν αὐτῶ. οὐχ ὡς θεοὺς ἡμῶντες.

Πνεῦμα τὸ πολύρρημον καὶ βλάσφημον Ληζικός πέπτωται, τὸ λαλοῦν ἀσπαντῆς, ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἐξ τῆς θείας μορφῆς χεῖρῶν καὶ τῶν ἀγίων.

Ἴνα πὶ τρισάθλιε μεμίσσησας, μάρφωσιν ἀχραντῶν, τῆς σαρκώσεως χεῖρῶν, καὶ τῶν ἀγίων

Christus vos vocat: Conuenite nunc alacri animo, diuini Patres, & conspectum eius Incarnationis, Apostolorum more, celebrate miracula, etiam & Passionem quæ sacrum nos docuit Euangelium.

Congregamini gaudentes monachorum coetus, & hilari animo: si enim male præualuerint hostes Fidei, iterum etiam vincuntur miseri, & consilium, quod huiusmodi homines inierint, Dominus dissipabit.

Patrum verbera, & vulnerum sanguis reuera desierunt, frequentia exilia quieuerunt; & pax omnibus procuratur. non præualebit amplius magicæ artis industria, Deus etenim est nobiscum.

Iniquitatis vinea impietatis palmites extendit, & amarum botrum produxit, & ira draconum est vinum ipsorum, quo Domini populum reuera inebriarunt, sua praua & obtenebrata mente.

Templum tuum contaminauerunt impij, suis profanis manuum impositionibus, & simoniacis: Et hac de causa iuxta sacros canones istiusmodi homines, a diuina gloria sunt deiecti, quibuscum etiam Simon magus, & Ioannes & Antonius infanus.

Feras illas, & Dei hostes, profanum scilicet Antonium & transgressorem Ioannē satanæ mentē adeptū, & Ecclesiæ perturbatores, vt lupos infestos omnes fideles conuenientes, anathemate damnemus. Gloria Patri.

Increata monarchia Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, te adoramus, quæ Cherubim, multis oculis exornata, & Seraphim, sex alis circumdata laudant clamantia: Sanctus, Sanctus, Sanctus es, o excelsē & omnipotens.

Sāctis sāctior, & omnibus creaturis excelsior, tu sola apparuisti Mater simul & Virgo Dei Genitrix, cum ipsum tuum Creatorem pepereris, quapropter tuam sanctam imaginem veneramur.

Pro B. Virgine.

Ode V.

Christus vicit, exultet terra, quieuit tumultus, quieuerunt & lachrymæ seruorum Dei, Fides vero vbique per vniuersum orbem est promulgata.

In imagine cernentes Cruci affixionem Domini, illam veneramur, Christum & eius signa adorantes; non tamen illa veneramur vt Gentilium deos.

Spiritus ille loquax & blasphemus Lezius scilicet, iam quieuit, qui frequenter quotidie aduersus diuinam Christi effigiem, & Sanctorum oblatrabat.

Quanam de causa, miserrime homuncio, immaculatā effigiem Incarnationis Christi

Domini, & Sanctorū omniū es odio profectu- tus? Nū furda idola nos Fideles veneramur?

Impietatis instrumenta cum conuenissent, conciliabulū coegerūt, impiorū uidelicet sacerdotū, aduersus Deū excelsū, quod etiā olim fecerūt Iudæi, Anna scilicet & Caiphās.

In die illa extremi iudicij, o infelicissime, aderūt, quī tuā impiam animā arguent, sanctorū uidelicet Patrū chorus, quorū denudata corpora innumerabilibus plagis affixisti.

Omnēs Ecclesiæ clamare non desinēt, cū a te fuerint orbata Christi Domini imagine, & Sanctorū eius sacris figuris. Gloria Patri.

Gloria tibi, & iterū gloria tibi sit, trina unitas, Pater & Filius & Spiritus sanctus, quæ uniuersū orbem potentia tua continēs: te deprecamur, ut ab omni malo eos, qui in te confidunt, liberare digneris.

Instar lucernarij auro exornati, te veneramur, sancta Dei Genitrix, quæ lumen intellectuale mundo peperisti, & tenebrosam nebulam dissipasti.

Pro B. Virgine.

Ode VI.

Vociferati sunt vigiles Ecclesiæ Christi custodes, ab ipso petentes, ut sibi pax lagiretur, quos exaudiuit, & eorum precibus mentem adhibuit.

Detectæ sunt seductoris illius artes & doli sanctorum Patrum dogmatibus; & Deus carne indutus ab omnibus celebratur, qui pro sua diuinitate incircumscriptus existit.

Socij seductionis pudore confundantur, & pereant vna cū Antonio Theodotus & Lezsius & Theodorus, profundum perditionis.

Os tuū aperuisti, o miser, nō in canticis spiritalibus, sed in blasphemijs aduersus Dominū tuū, venerandas imagines insectando.

Pro B. Virgine.

Peruertisti sanctorum Patrum dogmata, Apostolorum doctrinis contraria scribendo, iuxta tuam falsam religionem & impiam, o Ioannes Christi inimice.

Fumus tuus priorum oculos lachrymis repleuit, sed vento sacrorum doctorum dissipatus est, o infane Ioannes.

Tu sacram stolam dilaniasti, quemadmodum olim Arius Christi vestem; quapropter merito ab Ecclesia procul, instar canis, es reiectus. Gloria Patri.

Vnum deitatis principii in tribus personis glorifico. Vnus enim Deus est, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, licet idiomatibus distinguantur, & personis.

Pro B. Virgine.

O purissima Virgo a Deo glorificata, Ciuitas Dei a Prophetis merito es prænuntiata, ex qua ortus est ipsemet tui Creator, qui te post partum, ut ante, Virginem conseruauit.

Ode

Α πάντων μὴ γὰρ εἰδώλοισ κωφοῖς, οἱ ποσοὶ προσκυνοῦμεν.

Ασεβείας ὄργανα τυγχάνοντες, ἠθροισαν σὺν νοδῶν, ἱερέων ἀσεβῶν, καὶ θεοῦ ὑψίστου ὡς ἐξ δαῖοι τὸ πρῖν, Ἀννας καὶ Καϊάφας.

Ὑν ἡμέρα κρείσσεως πανάθλιε, ἐσόνται ἐλεγχοί, τῆς ἀθίας σου ψυχῆς, ὁ δόλιμος τῶν πατέρων, ὡν περ ἀμετρεῖς πωληγῆς, ἐγύμνωσας τὰς σκεκας.

Εκκλησία ἀπίστα βόησουσι, κρείσσουσι ἀπίστα, σερηθῆσαι ὑπὸ σοῦ, τῆς μορφῆς τοῦ κυρίου, καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ, τὰς ἱερέας εἰκόνας.

Ὡ τὸ πᾶν συνέχεσαι τῷ κρεῖττι σου, δόξα σοι, δόξα σοι, τρεῖς πρῶτοι μοναί, πᾶτερ ἢ ἐ πνεύμα, τοὺς πεποιθότας εἰς σὲ ῥύσαι παντῆς βλάβης.

Ὡς χρυσοκαλλώπῃσιν λυχνίασ σε, δέσποινά σε βόμεν, τὴν τὸ Φῶσ τὸ νοητὸν, γνήσιασ τῷ κόσμῳ, καὶ τὴν ζοφώδω ἀχλύ, μειώσασα παρέχενε.

Ωδὴ ε΄.

Εβόησαν οἱ ἀρχιερεῖ Φύλακες, τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, πρὸς αὐτὸν ἀγρυῖτες, δολοφοναί τὴν εἰρήνην, καὶ εἰσήκουσε, καὶ προσέχε τῆ δέησιν.

Διήλεγκα τὸ πλάγιον τὰ ἴερατρα, τῆς τῶν πατέρων διδασχῆς καὶ θεοῦ ὑμνῆται σαρκὶ μεμορφωμένοι, ὁ ἀπειθεῖ ἀπίως θεότητι ὑπάρχων.

Οἱ σωεργοὶ τῆς πλάτης ἀχρῶεθε καὶ ἀπολέσασιν ὁμοῦ, σὺ τῷ Ἀντωνίῳ, Θεόδοτος καὶ Ληζίξ, καὶ Θεόδωρος, ὁ βυθὸς τῆς ἀπωλείας.

Τὸ σῆμα σου διλώσιζας ἀθλίε, σὺ ἐν φῶαῖς πνέματικαῖς, ἀλλ' ἐν βλασφημίαις, καὶ τὸ σὸ δέσποτου, ἀπαυθούμενος, τὴν σεπλίω εἰκονεργίαν.

Διέσρεψας πατέρων τὰ δόγματα, καὶ ἀποσῶλων διδασχῆς, ἀλλῶ ἀπίως θεάφω, κατὰ τὴν σὴν θρησκείαν, πρῶτον ἰωάννη χριστομάχε.

Σοῦ ὁ καπνὸς διακρύων ἐπέπλησε, τῶν δουσεβουῶτων ὀφθαλμοῦς. ἀλλὰ τῷ ἀνέμῳ τῶν θείων διδασχῶλων, διεσκέδασαι ματαμορφῶν.

Σὺ τὴν σὴν τὴν θείαν διέρρηξας, ὡσπερ ὁ ἀρειος τὸ πρῖν, τὸν τὸν Χριστὸν ἁγῶνα· διὸ τῆς ἐκκλησίας πρῶτον βέβληται, ἐκβληθῆς κατὰ περ κύων.

Μίαν δόχλιω δόξαζω θεότητος, ἐν ὑποστάσει τρεῖσιν, εἰς θεὸς γὰρ ἐστὶ, πατὴρ ἢ οὗ ἐ πνεύμα, καὶ ἀνήρηται χαρακτῆρσι καὶ προσωπίσι.

Προφητικῶς ἀγνή θεοδόξασε, πόλις ἐδείχθησ τὸν θεοῦ, ἐξ ἧς ἐγνήθησ αὐτὸς ὁ ποιητῆς σου, μὴ τῆσιν ὡς τὸ πρῖν διαφυλάξας.

Ωδὴ

Ωδὴ ζ΄.

Τὴν κάμινον τῆς ἀίρεσεως, νῦν κατέσβεσεν ἡ θεία χάρις. Φλεγουσι νοσμένους χαλδαίους, καὶ δροσίζουσι τριάδος θεάφωτας· τετραπλάσις ἐβδόμασειν, ἐτῶν αὐτῶν διαμερεθῆσαν.

Πεπνίκιλται, περιβέβληται κεκαλλώπῃσιν ἡ ἐκκλησία· μόρφωσιν τὸ δέσποτου τῶν ὄλων τῆς σαρκώσεως, καὶ τῶν παθημάτων αὐτοῦ, καὶ τὸ σύμβολα φέρουσι, εἰς τέλος καὶ τοῦς θεῖας θεσμούς.

Εὐρατίζε, πανηγύριζε, ὁ χριστῶνυμος λαὸς κυρίου, βλέπων τὴν ἐκκλησίαν καὶ πάλιν διαλάμπουσαν, τὸ κάλλος τῆς θείας μορφῆς· ἡ δὲ θεὸς ὦν ἐφόρεσεν, ὡς ἀνθρώπος· ἀλλὰ τὸ σῶσαι ἡμᾶς.

Ἐπῶχθῶσε, καὶ ἐπείνασε, καὶ ἐδίψησε σαρκὶ ὁ λόγος· ταῦτα τῆς ἀνθρώπινης οὐσίας ἰδιώματα, δι' ὧν περιελάφεται. οὗτος δὲ τῆ θεότητι ἀπλοῦς ἐστὶ καὶ ἀπειθεῖσ ἀπίως.

Κατήρηται τὰ πρῶτα καὶ μαντῶματα τὸ χριστομάχε· ἴσος γὰρ τῶν ἐλλῶων ἐδείχθη ὑψαχούμενος, τῆς τῶν συγγράμμασιν, ἀδικαίως ἐλίμνησιν αἱ τῶν δικαίων φωναί.

Τὰ κρύφια καὶ παρεβέβηλα, καὶ ψυχόεθερα διδάγματα σου, ποία ἐκδηγήσεται γλῶσσαισ τὴν περῆσιν τῆς ἐγγραμμῆσ σου ἰωάννη ψυδῶνυμε, ἐπεδρῶμε τὸ ἀντιχεῖσιν σατῶν.

Οὐκ εἶδισε ὃ πρῶτον ὀνομάζεσθαι ποιά τὴν κλῆσιν, μᾶλλον δὲ πυθαγόραν, καὶ κρόνον, καὶ ἀπίλλωνα, ἢ πινὰ τῶν ἀλλῶν θεῶν, ὧν τὸν βίον ἐζήλωσας, περιμένους τῆς ἀσελγίας αὐτῶν.

Αἰδίον παντεδύωμον ἀκατάληπτον τριάδα πρῶτον, πάντες πατέρεσ ἢ οὐ καὶ πνεύμα προσκυνήσωμεν, καὶ θεολογήσωμεν ἀσυγχύτως κρωμάζοντες, ἀρίος, ἀρίος, ἀρίος εἰ ὁ θεός.

Παυμνητε πολυδόξασε, μητροπέριθνε θεοκυῖτερ, λύτρωσαι χαλεπῶν ἐγκλημάτων, τοὺς ὑμῶν τῶσ σου τὴν ἀχρεαντον κύησιν, οὐ γὰρ ἀλλῶν βοήθησαν κεκτῆμεθα πλῆσ σου θεόνυμφε.

Ωδὴ η΄.

Προφητικῶς ἀραλλιασώμεθα, καὶ ὀφρανθῶμεν πρῶτον, πάντες μυστικῶς. αὐτὴ γὰρ ἡ ἡμέρα, ἐν ἧ Χριστὸς ὁ λόγος τὴν ἰδίαν σὴν ἀπέδωκε τῆ ἐκκλησία.

Πολεμικῶς ὡσπερ παρετάξαντο, κατὰ Χριστὸν τῆς μορφῆς, ὁμοθυμαδὸν Ληζίξ καὶ ἰωάννης, τὸ ζέδρος τοῦ βελίαρ, πελέκει κακίας ἐγκόψαντες τὴν ἐκκλησία.

Τίς μὴ θρῆνῆσ τὸ μέγα ἔλμημα, τὴν θείων βλέπων μορφῶν, τὴν ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ.

Annal. Eccl. Tom. 9.

A

Ode VII.

Hæresis fornacem quatuor annorū hebdomas prædominātem, gratia nūc exstinxit diuina, ardens quidem Chaldæos, & refrigerans pios Trinitatis cultores.

Exornata est, & pulchra effecta Dei Ecclesia, recepta Dominicæ Incarnationis sacra imagine, & eius Passionis, ac aliorum mysteriorum, iuxta diuinas leges.

Christiane Dei popule exulta, & hymnos Deo concine, dum vides Ecclesiam iterum illustratam diuinæ imaginis pulchritudine, quam cum Deus esset, gestauit, ut homo, ut nos homines saluos faceret.

Pauperiem passus est, & famem, & sitim in carne Deus Verbum, hæc siquidē humanæ sunt naturæ idiomata, per quæ circumscribitur: ipse vero Deitate simplex existit, & incircumscriptus.

Porteta, & vanæ prædictiones Ioānis illius Christo infensi sunt dissipatæ, qui se, instar Gentiliū, iactabat eorum scriptis, quæ merito iustorum voces & preces dissecerunt.

Occulta, & profana, & animabus perniciofa tua dogmata quæ nā lingua poterit enarrare, vel prædictionē tuæ ventriloquæ phytioniffæ, o Ioannes: hoc nomine indigne proculdubio, cum potius satanæ præcurfor, & Antichristi existas.

Non oportebat te, o scelestissime omnium, hoc nomine, Ioannes uidelicet nūcupari, sed potius Pythagoram, & Saturnum vel Apollinem, vel alium quempiam profanorum illorum deorum, quorū vitam es imitatus, eorum impudicitijs delectatus. Gloria Patri.

Sempiternam omnipotentem incōprehensibilem Trinitatē fideles omnes adoremus, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & diuinis laudibus inconfuse celebremus, clamantes, Sanctus, Sanctus, Sanctus es Deus.

Sancta Dei Genitrix Mater & Virgo, hymnis celebranda, & glorificāda, libera nos ab omnibus delictis, qui tuum immaculatum partum veneramur: nullum enim aliud habemus præsidium præter te, o Dei sponsa.

Pro B. Virgine.

Ode VIII.

Vna cū Propheta exultemus & lætemur, fideles omnes: hæc enim est dies, in qua Christus Verbum Ecclesiæ suæ propriam restituit stolam.

Hostium instar acies struxerunt aduersus Christi imaginem, eodem animi furore Lezsius, & Ioannes, socij Belial, iniquitatis securi Ecclesiam abscindentes.

Quis non deplorabit magnam hæreticorū audaciam, respiciens diuinā imaginem, quæ

† A Leonis Armeni tēpore, qui post Irenam Augustam regnauit, manifestum est hos cōputari annos: viginti octo namque anni intercedunt a primo anno Leonis vsque ad obiitū Theophili, quādo sacra imagines sunt restitutz.

Cccc 2

est

est in ænea porta palatij, a nefarijs hominibus lapidibus percussam, Ioannis exemplo?

Quomodo nõ intellexisti, o capte oculis, & miserrime, ac mentem obtenebrate, vniuersum orbẽ Christi caractere insignitum, sed solus tu nactus es ludæorum mentem?

Tu e medio omnino tollere animo cogitasti ex Dei Ecclesijs Christi Domini imaginẽ carne præfulgentẽ, & Sanctorum omniũ sed diuina gratia tuã tyrannidẽ destruxit.

Sacras Sanctorum reliquias, & ipsorũ imagines Lezius ille ferus, vna cum Ioanne, nullo pacto venerandas, impie asserebant, vt pietatis desertores. Gloria Patri.

Omnes pie venerantes Dei Maiestatẽ, omnium auctorẽ, in tribus personis, Patrẽ videlicet principio carentem, & Verbum coæternum, Spiritum quoque sanctum simul prælucentem glorificemus in sæcula.

Pro B. Virgine. O Domina Dei Genitrix, tu sola existis Christianorũ pons securus, & fidelium gloria atque refugium, a periculis cunctis, omnes adiuuans, atque liberans.

Ode IX.

Gêtes omnes, plaudite manibus, & sanctorum Patrũ chori accurrite, & qui claustra & montes incolitis, conuenite omnes, & accedite, quos antea ille seductor, & impius Ioãnes fuerat persecutus, vt eius magicas artes, & fraudes conculcetis, & profligetis.

Lætare cremus & vniuersus orbis, montes etiam omnes dulcedinem stillate, & valles exultate, quoniam Christus Dei Verbum pacem omnibus est largitus, & sanctis Ecclesijs Fidei vnitatem.

Deus vltionum nunc libere egit, Christus adstitit, corroboras hodie sanctos Patres, vt eius aduentũ libere prædicare valeat, atque imaginibus eius incarnationem designare.

Longanimis Domine, quam mirabilia sunt opera tua! quis tuã clementiã recenserebit? & quomodo intuens tuos sacerdotes & monachos, dũ interficerẽtur propter tuã imaginẽ, seductores illos tãti mali auctores nõ cõbustifisti, sed tantas iniurias æquo tulisti animo?

O Domine, qui Ecclesiam tuã inconcussam compegisti, vt portæ inferi aduersus eam præualere nequeant, ipse pacem tuam populo tuo largire, vt te omnes alacri animo, vno ore laudemus, & celebremus.

Anathema sit illis Domine, qui tuã incarnationis Imaginẽ non venerantur, in primis vero Ioãni, & Antonio, & Theodoro impio, vna cũ Theodoro, & alijs Fidei desertoribus.

O Domine, qui Apostolis tuis pacem tuam dedisti, largire etiã nunc omnibus tranquillitatem,

τὸ πάλαι, ὑπὸ ἀδρανῶν ἀνόμων, λίθοις βαλλομένῳ τῇ διδραχῇ τοῦ Ἰωάννη.

Πῶς οὐ σαῖκας τυφλὲ πανάθλιε, ἐσκοπισμένε τὸν νοῦν, πλὴν ὑπὸ οὐρανὸν βλέπων κεκοσμημένῳ χειρὸς τοῦ χαρακτῆρος, ἀλλὰ μόνος ἔρχες τὸ φρόνημα τῶν ἰσθμίων.

Σὺ παντελῶς καθελεῖν ἐνόμισας τῶν θείων ἐκκλησιῶν, πλὴν σαρκολαμπῆ μόρφωσιν τοῦ κυρίου, καὶ τῶν ἁγίων πάντων· ἀλλ' ἡ θεία χάρις, καθελίε σου πλὴν τυραννίδα.

Τὰ ἱερά τῶν ἁγίων λείψανα, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν, ἀήξει ὁ θείανος, ἀκατὰ τοῦ Ἰωάννη, οὐδ' ὀλως προσκυνοῦνται, ἔφασκον ἀνόμως, οἱ δρονηταὶ τῆς δυσεβείας.

Πανουργικῶν θεαρχῶν σέβοντες, ἐν χαρακτῆρσι τρισὶ, πάντες δυσεβῶς, ἀναρχὸν τὸν πατέρα, σαυάναρχον τὸν λόγον, πνεύμα σαυεκλάμπων διλογάσωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Χριστιανῶν ἡ βεβαία γέφυρα, τὸ καύχημα τῶν πιστῶν, καὶ καταφυγή· δέσποινά θεοτόκε, αὐτῇ ὑπάρχεις μόνη, πάντας βοηθοῦσα, καὶ σώζουσα ἐκ τῶν κινδύνων.

Ωδή Θ'.

Τὰ ἔθνη κροτήσατε, χοροὶ πατέρων ἀνδραπέ, οἱ ἀσκητῶν δεῖ καὶ οἱ ἐν τοῖς ὄρεσι σαυέλητε, ἤκετε οἱ διωχθέντες πέλας, διὰ τοῦ πλάου καὶ δυσεβούς Ἰωάννη· σκληπέσθη τὰς μαγίας καὶ μαυτῶματῶν.

Εὐφραίνου ἡ ἔρημος καὶ οἰκουμένη ἅπασα, πᾶ ὄρη πάντα γλυκασμὸν σαυλάξατε, βοιωτὶ ἀραλλιάσθη, ὅτι χριστὸς ὁ λόγος, εἰρῶν δέδωκε τοῖς ἐν γῆ, καὶ τῆς θείας ἐκκλησίας πλὴν ἐνόθη τῆς πίστεως.

Θεὸς ἐκδικήσεων νῦν ἐπαρήσασατο, χριστὸς ἐπέση, ἐνισχύων σήμερον τοὺς θείους διδασκάλους, ἐν παρήσια λέγειν, πλὴν συγκατάβασιν αὐτῶν, καὶ πλὴν σὺρκῶσιν βεβαίως ἐν εἰκόνι πειράζατο.

Μακρόθυμε κύριε ὡς θωμάσῃ τὰ ἔργα σου, τῆς δευτερομῆσῃ πλὴν Φιλανθρωπίαν σου, πῶς βλέπων κτήνομένους ἀπὸ πλὴν σὺν εἰκόνα, τοὺς ἱερεῖς σου καὶ ἀσκητῶν, οὐ κατέφλεξας τοὺς πλάου, ἀλλ' ἰσθμίου ὑβρίζομενος.

Ὁ πῆξας ἀσπίδων πλὴν ἐκκλησίαν κύριε, ἐπύλαι ἁδοῦ τῶντος οὐ κατέχουσιν, αὐτὸς πλὴν εἰρῶν σου, ἀρῶν τοῦ λαοῦ σου, ἵνα σε πάντες εἰλικρινῶς, ἐν μιᾷ δοξολογίᾳ προσκυνοῦμεν καὶ δοξάζωμεν.

Ἀνάθεμα ἔσωσαν οἱ μὴ ἡμῶντες δέσποτα, τὸν χαρακτῆρα τῆς σῆς σωματώσεως, πᾶν τῶν Ἰωάννη, ἀμα σὺν Ἀντωνίῳ, καὶ Θεοδώρῳ τοῦ δυσεβῆ, Θεοδότῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, τοῖς ἀλάστροι τῆς πίστεως.

Ὁ δὸς πλὴν εἰρῶν σου τοῖς δόξολοῖς δέσποτα, καὶ νῦν ἀρῶν πλὴν γαλλῶν ἅπασα, σὺ τὰ γὰρ

νάγων τῇ χειρὶ σου, τοὺς δισκορπισμένους· καὶ ὡσαυτὸς πρὸ βατα λογικά, σαυαρίθμησον τῇ μαυδρα τῆς ἀγίας ἐκκλησίας σου.

Δοξάζω θεοτόκα πατέρα ἡοῦ καὶ πνῶματος, πλὴν μίον φύσιν τρισὶν, ὑποστάσει, οὐσίαν ἀμέρισον, διαρετῶν προσώπων, ὁμοβασιλεῖον, πανουργὸν, πανθενῆ πελεπρῶν, πλὴν σαυέχου πᾶ συμπατῶν.

Ἡ πάντων βοήθησα, καὶ σκέπη καὶ ἀντήληψις, δεῖξον, ὅτι δυνάσαι πρὸς βδύειν ὑπὲρ πάντων εἰς σὲ καταφύγοντων, καὶ ἀπελάυνεις τοὺς δυσσεβῆς τῇ δυνάμει τοῦ ἡοῦ σου, ὡς γὰρ μήτηρ πάντα δυνάσαι.

Haecenus facer hymnus, dulce post lachrymas canticum, & suavis post gemitus exultatio.

Reliquum vero tantum est, vt sermonem illum in eadem Græcorum Ecclesia ex eo tempore recitari coeptum in matutino ante septimam odam canonis sancti Theophanis hic describamus, quod summatim contineat narratã de Iconoclastis historiam, habeatq. alia quæ desiderantur in vulgatis historicis scitu digna. Accepimus ipsum ex eodem sacro Græcorum Triodio; quem haecenus Latinis incognitum, idem qui supra accuratus interpret Latinitati donauit, qui sic se habet.

Eadem die (Dominica videlicet prima Quadragesimæ) sancta Christi Ecclesia traditionem accepit, vt erectionem sanctarum & venerabilium imaginum celebraret, quæ a Michaele & Theodora sancta & beatissima Imperatrice, necnon a sancto Methodio Patriarcha Constantinopolitano fuit instituta. Res autem ita se habuit: Cum Leo Isaurus ex humili & seruili vita ad Imperij fasces fuisset euectus, diuina scilicet permissione, tunc temporis sanctus Germanus Ecclesiæ gubernacula dirigebat, quem ad se vocatum ita alloquitur Imperator: Videntur mihi, o domine, sanctæ imagines parum abesse ab idolis: præcipe igitur, vt quam primum e medio tollantur: vel si veræ Sanctorum effigies existunt, in altioribus locis collocentur, ne frequenter illas venerantes, dum varijs peccatis distinemur, illas coinquinemus. Patriarcha vero, cum rem adeo execrandam audiisset, Imperatorem pro virili auertere conabatur, hæc adiciens: Caue quæso te, hæc cogites, o Imperator. Accepimus enim quemdam, qui talia aduersus sanctas imagines moliretur, rabie fuisse correptum, cui nomen Conon fuit. Ad hæc Imperator: Quin immo ego etiam, cum puer essem, Conon appellabar. Cum itaque Imperator Patriarcham sibi minus assentiri cerneret, illum exulem pellit, & eius loco Anastasium eadem quæ ipse sentientem, collocat, & ita aduersus sanctas imagines graue bellum audacter adoritur. Fama est etiam Hebræos hoc scelus illi principio suggestisse, cum quibusdam fascinationibus illum ad Imperium euehendum prædixissent, quando cum pauper esset, vna cum ipsis inopem vitam agebat.

Sed cum Leo male, vt par erat, vitam terminasset, eius catulus ipso ferocior Constantinus cognomento Copronymus in Imperio successor relinquitur, & multo maiore rabie aduersus sanctas imagines incenditur. Et quid opus est dicto, quot, & quanta impius ille mala peregerit? Verum cum etiam illo longe turpius vitam finisset, eius filius ex Chazara Imperium occupat. Cum autem etiam iste male vitam exegisset, Irene & Constantinus Imperij successores remanent, qui sub Tarasio sanctissimo Patriarcha septimam Synodum congregant, & ita sanctas imagines Christi Ecclesia iterum recipit. Isti vero cum Imperium deposuissent, Nicephorus euehitur, deinde post eum Stauratius filius, post quem Michael cognomẽto Rhancabenus, qui sanctas venerati sunt imagines. Michaeli vero ferus ille Leo Armenus succedit, qui a monacho quodam claufo & parum pio, dolo corruptus, secundum aduersus imagines bellum excitat, & iterum Dei Ecclesia suo decore exuta conspicitur. Huic iterum Amorrhæus succedit Michael, & huic Theophilus filius, qui alios in persequendis Sanctorum imaginibus longe superarunt.

Hic igitur Theophilus multos sanctorum Patrum poenis & tormentis inauditis cum

litatem, tua manu illos congregans, qui sunt dissipati, & tamquã oues rationales, sanctæ Ecclesiæ gregi illos aggrega. Gloria Patri.

Deitate glorifico Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnã scilicet naturã in tribus personis, essentiã indiuisam suppositis distinctã, simul regnantẽ, omnia facientem, omnipotentem, perfectũ Imperiũ, omnia denique cõtinentẽ.

Dei Genitrix quæ omnium es auxilium, refugium, & protectio, ostẽde quæsumus te, quod pro omnibus qui ad te cõfugiunt, vales intercedere, sicut e contra impios reijcis, tui filij potentia; omnia siquidem potes, vt eius Mater.

Pro B. Virgine.

SERMO IN DIE ERECTIONIS SS. IMAGINVM

DIVERSVS STATUS CVLTVS SS. IMAGINVM.

afflixisset propter sanctas imagines, iustitiae nihilominus in primis studiosissimus fuit: A vt cum aliquando, si quis esset in vrbe, qui alteri molestiam afferret, sciscitaretur, nullus, vt aiunt, multis diebus fuit inuentus. Cum autem duodecim regnasset annis, & dysenteriae morbo correptus, e viuis excedere deberet, os suum supra modum aperuit, ita vt etiam interiora ipsa intueri liceret. Augusta vero Theodora maximo propterea dolore afflicta, vix ad somnum conuertitur, & visionem intuetur huiusmodi. Immaculatam scilicet Dei Genitricem infantem ante omnia saecula genitum vnius gestantem, & Angelis lucidissimis circumseptam, Theophilum autem eius coniugem ab ipsis flagris & contumelijs affectum. Cum igitur somnus ipsam dimisisset, & Theophilus parum respirasset, vehementer exclamauit: Hei mihi misero, qui propter sanctas imagines percutior! Qua re audita, Imperatrix quamprimum Dei Genitricis imaginem super ipsum collocat, illam multis cum lachrymis deprecans. Theophilus vero licet ita se B haberet, cum vidisset adstantium quemdam imaginem paruam collo alligatam gestantem, illam arreptam osculabatur, & venerabatur. Quapropter continuo illud os, quod antea aduersus imagines rugiebat, & guttur, quod ita turpe apertum cernebatur, ad priorem statum conuersum est, & a frequenti illa angustia & molestia requieuit, & obdormiuit, cum antea aperte confessus esset bonum esse sanctas imagines honorari, & venerari; cum itemq. Imperatrix e suis arculis venerandas & sanctas imagines eduxisset, toto pectore nitebatur Theophilum adducere, vt illas veneraretur.

Paulo tamen post tempore Theophilus excedit e vita, & Theodora reuocatis illis omnibus, qui in exilio & carceribus detinebantur, vt libere agerent illis praecipit. C Quin etiam Ioannes e Patriarchali throno deturbatur, qui Ioannes & Mantiarcha, necnon Daemioniarcha potius quam Patriarcha esset dicendus. At Christi Confessor Methodius ipsam Patriarchalem sedem assumit, multa antea passus, & in sepulchro in vinculis vitam agens.

His ita se habentibus res quaedam diuinitus apparet contigisse Ioannicio illi magno, dum in Olympo monte vitam monasticam exercebat. Magnus enim ille Arfacius asceta ad ipsum accedens, haec ait: Deus me ad te misit, vt quamprimum ad venerabilissimum virum Esaiaam cognomento Inclusum Nicomediam accedentes, ab ipso discamus quae Deo sint placita, & eius sanctae Ecclesiae congrua. Quapropter cum ad venerabilissimum Esaiaam accederent, haec audiunt ab ipso. Haec dicit Dominus: Ecce peruenit finis inimicorum meae imaginis: vos igitur ad Imperatricem Theodoram, necnon ad Patriarcham Methodium properantes, haec illi annuntiate: Procul abire praecipite omnes profanos homines, & ita cum Angelis sacrificium mihi offer, imaginis meae, & D Crucis effigiem veneratus. Haec cum illi audissent, quamprimum se Constantinopolim conferunt, & haec omnia Methodio Patriarchae, & omnibus electis Dei annuntiant: hi vero congregati ad Imperatricem accedunt, & ipsam in omnibus obsequentem inueniunt (ab incunabulis enim fuerat pia, & Deum timens.) quamprimum propterea Imperatrix Deiparae imaginem, quam e collo pendente gestabat, extrahens coram omnibus illam venerabatur, haec inquit: Si quis has imagines non adorat, & veneratur, relatiue quidem, & habitudine quadam, non latrice, non vt deos, sed tamquam imagines archetyporum, propter reuerentiam ipsorum, sit illi anathema. Hi vero magno repleti sunt gaudio. Imperatrix propterea illos enixe orat, vt pro Theophilo viro suo preces Deo effundant, qui conspecta illius fide, licet inuiti, persuadentur tamen.

Quapropter S. Methodius congregato vniuerso populo, necnon & clero, & Episcopis omnibus in magna Dei Ecclesia illuc aduenit; inter quos erant illustres illi viri, qui ex Olympo venerant, magnus videlicet Ioannicius, & Arfacius, & Naueratus, discipuli Theodori Studitae, & Theophanes ille ex magno agro, & Theodorus, qui litteris in facie scripti fuerant, & Dei Confessores extiterant; Michael etiam Hagiopolita & Syn-cellus, & alij plurimi, qui totam noctem pro Theophilo Deum exorant, omnes quidem cum lachrymis & frequenti oratione Deum laudantes. idq. per totam primam hebdomadam Quadragesimae peragebatur. Quin & ipsa Imperatrix Theodora haec eadem cum mulieribus, & reliquo populo, faciendum curabat. Quae dum ita se haberent, Theodora Imperatrix diluculo sextae feriae somno detenta, sibi videbatur apud Columnam, quae dicitur Crucis, reperiri, & quosdam illac magno cum strepitu praeterire,

A terire, diuersa tormentorum genera secum ferentes, in quorum medio vinctus agebatur Imperator Theophilus, manibus retro reuinctis, quem cum agnouisset Imperatrix con-sequebatur & ipsa illos, qui eum ducebant. cum autem ad aeneam portam peruenissent, vidit virum quemdam aspectu mirabilem, qui ante imaginem Christi sedebat: ad hunc cum Theophilum illi adduxissent, stiterunt eum. Quibus visis Imperatrix, pedibus eius prouoluta pro Imperatore intercedebat; at ille dixit aperto ore: Magna est fides tua, o mulier: scito igitur, quod propter tuas lachrymas, fidemq. tuam, necnon propter preces & intercessionem seruorum meorum, & sacerdotum, Theophilo viro tuo ignosco. Deinde ait illis qui eum adducebant: Soluite ipsum, & tradite vxori suae; quae illo recepto, recessit exultans, & gaudens, & continuo somnus illam dimisit. Haec quidem Theodora Imperatrix vidit in somnis.

B Patriarcha vero Methodius, dum preces & orationes ab ipso fiebant, recenti pagina accepta, scripsit in ipsa omnium haereticorum Imperatorum nomina, inter quos & Theophilum collocauit, & hanc paginam sub sancto altari posuit occulte, vt nullus animaduertere. Feria vero sexta etiam ipse Angelum quemdam terribilem conspexit, qui magnam ingrediebatur Ecclesiam, & cum illi appropinquasset, haec aiunt dixisse: Exaudita est oratio tua, o Episcopo, & veniam obtinuit Imperator Theophilus; non amplius igitur pro eo Deo sis molestus. Hic autem vt experiretur an vera esset visio, ad altare accedens, accepta charta, eaq. aperta inuenit (o Deum iudiciorum) nomen Theophili omnino diuinitus deletum. Haec cum didicisset Imperatrix magno perfusa est gaudio, & Patriarchae significat, vt vniuersum congreget populum vna cum venerandis Crucibus, & sanctis imaginibus, in magna Dei Ecclesia, vt illi sanctarum imaginum ornamentum restituatur, & nouum miraculum omnibus manifestetur.

C Cum itaque omnes quae parum abest in Ecclesia essent congregati cum cereis accensis, Imperatrix & vna cum filio accedit, & facta processione cum sanctis imaginibus, & sacris & venerandis sanctae Crucis lignis, & sacro & diuino Euangelio vsque ad eum locum, quod Miliare nuncupatur, egressi sunt, Domine miserere, alta voce clamantes, & ita rursus ad Ecclesiam reuersi, sacram liturgiam confecerunt, erectis videlicet sanctis & venerabilibus imaginibus a praefatis sanctis viris, celebrando, & omnia bona imprecando pijs omnibus & ijs, qui recte de Catholica Fide sentiunt, sicut e contra impijs, & qui sanctarum imaginum honorem respuunt, interdictis, & anathemate damnatis, quinimmo ex eo tempore statuerunt illi sancti Confessores, vt singulis annis haec sacra panegyris celebretur, vt non amplius in eadem impietatem iterum impingamus. Tu D vero Christe, qui es imago Patris immutabilis, precibus sanctorum Confessorum tuorum, miserere nobis. Amen.] haecenus sermo annis singulis, dicta die, in Ecclesia recitari solitus, cui subiungimus alium eiusdem argumenti, eadem pariter die ab Archiepiscopo Tauromeniae Theophane ad populum dictum, vt eius indicat titulus istis verbis.

Homilia XXXVII. Theophanis Archiepiscopi Tauromeniae in Sicilia, de sanctis imaginibus, in die festo earum dicta. Deprompta est ex Hoplothea man. scr. Francisci Turriani, qui Latinam fecit, nisi quod aliquot verba Graeca hinc inde, & duas, tresve periodos intactas reliquerat; sed perfecit qui vltimam apposuit manum Sirmundus, eiusdem Societatis Iesu professor.

Narrabimus vnde ortus & origo, ex qua inquam occasione huius diei festi agitatione. Quia per incarnationem Verbi Dei, & per praedicationem Apostolorum, cultus idolorum deletus erat, cum hostis Ecclesiae ferre non posset se esse victum, excitauit contra eam principes & duces haesum. His autem a sanctis Patribus diuersis Synodis damnatis & anathematizatis, aliud zizaniam seminavit in Ecclesia inimicus, praetextu & specie pietatis, suggerens idololatriam existimari cultum imaginum. Reperit vero aptum instrumentum ad hoc Leonem Isauricum, qui cum esset antea priuatus, & incidisset in magos Hebraeos, docuerunt eum futurum esse Imperatorem Romanorum, si ipsis iurasset deleturum se imagines templorum: quod cum fecisset, & non multo post ad Imperium tyrannus ascendisset, metuens ne in peccato periurij esset, properat vt promissum praestet. Misit in exilium Germanum Patriarcham Constantinopolitanum sanctissimum, quia non consensit impio eius dogmati; deleuit omnes effigies & figuras Sanctorum ex templis, & pro eis iussit depingi bestiarum imagines.

DE THEOPHILI MORBO ET PENITENTIA.

THEODORA AVGVSTALABORAT PRO CVLTV SS. IMAGINVM.

LEGATIO SS. MONACHORVM.

AVGVSTAE CONFESSIO.

SACER CONVENTVS CONFESSORVM PRO THEOPHILO ORAT.

THEODORAE VISIO DE SALUTE THEOPHILI.

VISIO OSTENSA METHODIO DE THEOPHILO.

SOLEMNITAS IN RESTITVTIONE SS. IMAGINVM.

Hoc scelesto mortuo, successit in Imperio & in impietate filius eius Copronymus, vt A apte dici possit serpens ex dracone. Hic cum multum roborasset hæresim, abijt ad illa diuina iudicia, relicto hærede Leone filio Imperij & impietatis. Qui cum aui sui impietatem imitari quæsisset, studuit vt esset eo feruentior. Cui cum successissent Constantinus & Irene, recuperauit Ecclesia ornamentum sanctarum imaginum, & a Synodo Oecumenica impietas est anathematizata. Pauci autem relicti sunt, qui impietatem in animis abditam cælauerunt. Tres Imperatores consecuti sunt post Irenem Orthodoxam, Nicephorus & Stauratius, & Rhancabenus Michael, & rursus cœpta est hæresis. Renouauit autem eam alia fera eiusdem nominis cum prima Leo Armenius, indignus qui esset Imperator. Hic deceptus a quodam pseudoabba in domuncula clauso, & in tenebris deceptionis instar noctuæ habitante, & hæresim Iconomachorum profitente, deceptus inquam, nisi funditus imagines tolleret, amissurum esse cum Imperio vitam: B obediuit impio consilio, rursusq. incendit hæresis flammam, & misit in exilium Nicephorum, quia non consentiebat hæresi. Octauo autem anno suæ tyrannidis occisus est, & hæresis floruit. Siquidem Michael maiores suos vt vinceret, ardentior fuit in impietate. Mortuus autem est & ipse relicto Imperio filio Theophilo.

Hic autem etsi iustitiæ erat, si quis alius, studiosus & amator, fuit tamen paternæ impietatis ardens amator. Hic duxit vxorem Theodoram piam, quæ non erat particeps hæresis, etsi dissimulabat propter crudelitatem Imperatoris: habebatq. in arca inclusas imagines, quas occulte colebat & osculabatur. Acciditq. aliquando hoc quod est ad narrandum, & audiendum iucundum. Erat in Regia quidam morio, deformis homo & despicabili specie, qualem describit Thersiten Homerus, Denderis, opinor, vocabatur. Hic cum consueuisset ingredi sine vlla cautione ad conclauia regia, ingressus est C in quoddam conclauo, vbi inuenit Theodoram tenentem in manibus imagines, easq. venerantem & deosculantem. Hoc cum ille Thersites Imperatori nuntiaffet, is exandescens adit Theodoram, & eam acriter obiurgat famulam idolorum eam appellans. quæ mira prudentia & iram & suspicionem Imperatoris depulit. Temere, inquit, & importune irasceris, Imperator. frequenter enim me in speculo spectro, vt caput ornem & componam capillum. Iste autem improbus existimauit se videre imagines. sic declinauit suspicionem Imperatoris. Hoc autem Imperatore mortuo, successit filius eius Michael, habens Theodoram matrem Imperatricem. Hæc igitur congregauit cœtum Patrum, qui hæresim anathematizauit; & Ecclesia imagines sanctas, tamquam ornatum quemdam recuperauit, quæ antea videbatur tamquam sponsa Regis illa lamentari, quæ scripta sunt in Canticis canticorum: Percusserunt me & vulnerauerunt me: abstulerunt D theristeum meum a me, qui custodiebant ciuitatem Reges, & sacerdotes qui debebant esse custodes Fidei. Sic igitur Ecclesia ad priorem gloriam reducta & renouata est.

Hoc festum hodie agitur duces impietatis anathematizantes, & sacras imagines Saluatoris nostri & Matris eius & omnium Sanctorum relatiue adorantes, non illis, tamquam dijs adhærentes, nec coloribus expressas imagines cultu prosequentes, sed earum honorem in imaginis, vt magnus ait Basilius, prototypum referentes. atque ita per sensum ad pietatem magis manu ducimur. Videmus enim in sacris imaginibus Dominum nostrum ex Virgine mirabiliter natum, a Magis cum muneribus adoratum; in vlnis senilibus Simeonis portatum, nudum in fluentis Iordanis prophetica dextera baptizatum, operantem miracula solo verbo & motu voluntatis, suscitantem mortuos, terrorem demonibus iniicientem, ambulantem in mari tamquam super pauimentum, in solitudine E copiosum conuiuium præbentem, audaciam Iudæ, illud iudicium impium in Christum, crucifixionem, sepulturam, resurrectionem, ascensum in cælos. Hæc cum depicta coloribus videmus, perspicue illa videre nos putamus: nouit enim pictura tamquam sub aspectum res ponere. Immo & honor imaginum * desursum nobis ab initio legē sancitus est. Præcepit enim olim Deus Moyfi duos Cherubinos erigere, ex vtraque parte tabernaculi: & ipse Dominus noster in sindone speciem siue formam suam expressit sine manu, & Abgaro toparchæ Edessæ misit. Numquam vero hæc fecisset, nisi imagines coli voluisset. Et illa Edessena sanguinis fluxum passa, & a Domino sanata, vt remuneraret tanti beneficii auctorem, statuam ad similitudinem Saluatoris erexit: cuius fidem approbans Dominus, voluit vt ex pedibus statuæ herba nasceretur, quæ omnem dolorem sanaret. Immo & Lucas celebris Euangelista imaginem Dei Matris cera & coloribus

A loribus depinxit, sacris vlnis Dominum amplectentem, quæ in Megalopoli, id est, in magna ciuitate hactenus conseruatur. Omnis igitur imago in nomine Domini aut Angelorum, aut Apostolorum, aut Prophetarum, aut Martyrum, aut Iustorum facta, sancta est. Eos enim qui pro Christo claruerunt, omnium generum honoribus prosequi conuenit. In hac firmissima & certa fide permanentes, fratres, emundemus singuli ab omni vitio conscientiam nostram, sinceram mutuo caritatem seruantes.] hucusque in codice.

Erant ista, anniuersaria die, repeti solita in Ecclesia illa sacra encomia de confutata, deuicta, penitusq. debellata Iconoclastiæ impietate, cum fideles pro gratiarum actione sollempnes conuentus annis singulis agerent, in memoriam reuocantes annum istum, & diem, quo Orientalis Ecclesia de superata perfidia erexit victricia signa, nobilemq. duxit triumphum, atque digna trophæa fixit perpetuo permanens. Sicq. iam illa alieno igne repleta thuribula anathematis in laminas ducta, & altari affixa, perenne a Num. 16. seruant in Ecclesia Catholica Iconoclastarum ignominie monumentum, vnde sua semper funera lugeant, deplorent damna, erubescant infamiam; Ecclesia vero Catholica victrix exultans, ouansq. decoram cum filiis suis choream ducat: Et præinentibus illis triumphale carmen illud: Surge, surge Debhora, surge, surge, & loquere canticum.] ipsa recinat cum Apostolis, dicens: Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum: Cui est gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen. b Iud. 5. c 1. Cor. 15. d 1. Petr. 4.

C AD optatum tandem finem post immensos labores, Deo nobis fauente, opitulanteq. suis precibus Dei Genitricis Maria, perducto nono Annalium tomo: sine fine gratiarum actio perseueret, non verbis tantum, sed factis. Etenim bene conscij sumus, quanta pro acceptis beneficijs Deus in veteri Testamento sibi rependi mandarit, dum pro gratiarum actione eiusmodi sacrificium sibi offerri præcepit: e Si pro gratiarum actione, inquit, oblatio fuerit: offerent panes absque fermento, consperfos oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamq. simillam, & collyridas olei admixtione consperfas, panesq. fermentatos cum hostia gratiarum.] At nos longe impares sumus, vt præstare tot tantaq. possimus, quæ per ea mystice designantur; cum etiam maiora Christus Redemptor noster a fidelibus suis, ex aucto in immensum beneficiorum pondere, multiplicato fœnore, iure exigat. Vbinam nobis purissimi illi azymi sinceritatis absque veteri fermento quos commendat Apostolus f panes, cum ex corrupta massa f 1. Cor. 5. D peccati nostram quotidie experiamur amarulentiam nobis ingrattam? Et vbi olei copiam, quo aspersa cuncta offerri præcipit, exhibendi facultas? Sum plane (dicam cum Propheta^s) vir videns paupertatem meam,] egentior ipse pauperrima illa vidua Sarephthana, quæ petenti dixit Eliæ: h Non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho.] ditissima tamen fide, & opulentissima caritate. g Thren. 3. h 3. Reg. 17.

Vna nobis consolatio, quod etiam fermentatos panes non penitus reijcit Deus, sed accipit, si (vt iubet) adijciatur hostia gratiarum, cædenda ipsa absque redemptione ad sacrificium consummandum. Ecce victima, sed vbi gladius, vbi ligna? Sacrificium pro peccato non postulasti, factus ipse hostia pro peccato. Sed quod utique pro gratiarum actione petisti: tunc dixi, & dicam semper: Ecce venio, testaturus tua gratia, si liceret, multo melius sanguine quam scriptis Catholicam veritatem: siquidem i voce i Gen. 4. sanguis

PERENNIS SOLEMNITAS DE SUPERATA HÆRESI.

a Num. 16.

b Iud. 5.

c 1. Cor. 15.

d 1. Petr. 4.

PERORATIO CVM GRATIARVM ACTIONE.

e Leuit. 7.

f 1. Cor. 5.

g Thren. 3.

h 3. Reg. 17.

sanguinis nulla potentior, quæ iugiter de terra clamans, audiatur in cælo. At quod A
tanta præstare, maximi muneris Dei est, ut optare potius quam præsumere fas sit: non
negetur saltem illud interea beneficium ad gratias persoluendas, ut eo modo quo mo-
net Apostolus^a, in gratiarum actionem viuens victima iugiter immoletur; nimirum ut
exhibeamus nos ipsos hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationale obse-
quium nostrum ipsi bonorum omnium largitori, cui honor, virtus & gloria & gratia-
rum actio nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Annalium Tomi Noni Finis.

QVAE ADDENDA VEL EMENDANDA SVNT in omnibus Annalium Tomis.

*Tom. 1. Annal. anno Christi 1. ubi citatur Philo de temporibus, & eius auctoritate aliqua sunt
asserita, quod diligentiori habita peruestigatione, reperimus esse partum adulterinum, nec nostris
dignum Annalibus, cum e nostris chartis exulare iussimus. Vbi vero agitur de Herodis infantici-
dio, ad citatum locum Macrobij, quo dicitur: ^a Melius est Herodis porcum esse, quam fi-
lium.] hæc adiecimus: Quod scilicet, qui filios occideret, abstinere a nece porcorum,
utpote Iudæus: Iudæi enim a nominatione etiam ipsa porcorum abstinere solebant, qui
eos, uti testatur^b Iosephus, nefanda animalia appellare consueuerunt. Eo insaniæ, at-
que furoris processit cæca dominandi cupido, ut cum omnes homines sic regnare cu-
pian, ut possint Regnum ipsum in filios propagare: ipsamet modo armet parentes in
filios, veluti aduersus immanissimos hostes, ne regnent: ita factum vidimus ab Hero-
de, non vnus sed plurium filiorum sæuissimo interfecitore. Non enim vnum tantum
quem Macrobius tradit, occidit Herodes filium, sed plures. Verum quis iste fuerit,
apud Iosephum non inuenies, nec nomen quidem ipsius sciri potest: facile enim acci-
dit, ut nulla ratio habeatur infantis, qui e vestigio de vtero transferatur ad tumulum,
& pene sit mortuus antequam viueret; ne tu putes ex Iosepho Macrobius erroris esse
redarguendum, cum & ipse multa quidem memoria digna præterijisse noscatur. No-
lim tu ergo existimes, quæ apud alium aliquem dignum probatumq. auctorem reperiri
contingat, fide minui ex eo, quod Iosephus ea silentio obuoluta reliquerit; cum nec
ipsa quidem sacra Euangeliorum historia non ab vno dumtaxat, sed a quatuor scripta
Euangelistis id sibi vendicet, ut cuncta quæ a Redemptore nostro Domino Iesu Christo
sunt facta, a quatuor illis fuerint scriptis prodita, testante id quidem atque ingenue
veritatem profitente vno ex illis qui vltimo loco scripsit S. Ioanne Euangelista, dum
verbis istis suæ scriptioni finem imposuit, dicens: ^c Sunt autem & alia multa, quæ fecit
Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui
scribendi sunt, libros.] hæc sint dicta in defensionem Macrobij, cuius fidem scimus in-
suspicionem adduci, eo quod nouum quemdam Herodis filium infantem inducat a Io-
sepho penitus prætermisum, eundemq. causa Christi peremptum. In quo quidem
pâtrato scelere eo apparuit Herodes iniquior, quo qui occisus est innocentior: reliquos
enim sic iussit occidi filios, ne occideretur ab illis, qui dicebantur necem parasse patri:
at in filio infante quid timuit? Ne ipse esset quem Magi prædixissent natum Regem
Iudæorum? Sed ex hoc ipsi magis gratulandum fuisset, quod sciret certum habiturum
Regni filium successorem. At quid rationem quæris in homine truculento omnis ratio-
nis & humanitatis experte? Inuidet tyrannus numini, minuiq. ab eo putat facultate
regnandi, si non ipse, sed Deus de successore decernat. Sic quidem innatum est super-
bo, contra propria commoda bellum gerere aduersus Deum. Interfecit Herodes &
tres alios filios, sed alijs temporibus, alijsq. de causis: videlicet Antipatrum, qui vene-
num patri parauerat: sed id factum est (ut narrat Iosephus^d) quinto die ante eiusdem
Herodis obitum. Iussi sunt item ab eo occidi alij duo, sed longe ante hæc tempora: fue-
runt hi Aristobulus & Alexander; qui non cito furore Herodis de medio sublatis sunt, ve-
rum ipso Augusto permittente, & concilio centum quinquaginta virorum Beryti ad hoc
coram Syriæ præsidibus conuocato decernente.*

Quod pertinet ad necatos infantes: —

*Tom. 1. anno Christi 8. in obitu Herodis ad finem, verba ista deleantur: quem et si in ceteris
probemus, in his quæ de Salome Herodis sorore, eiusq. viro narrat, secundum ea quæ
nuper diximus, auctoritate Eusebij mendacij redarguitur.]*

*Tom. 1. anno Christi 20. ibi versu secundo, bene se habent, vsque ad illa verba: ut Annales
Taciti demonstrant.] Quæ autem sequuntur vsque ad finem anni huius, errore transposita
sunt; quare suo loco restituantur in annum Christi 23. post versum secundum ante illa verba: Sub
hoc tempus P. Sulpitius Quirinus] sed ubi supra legitur, post quinquennium,] lege, post
biennium.]*

*Tom. 2. Annal. anno Christi 140. circa princip. edit. Rom. post. pag. 100. A vers. 5. ibi pontem
construxit postea Antoninus.] his hæc adde: neque ab his discrepat Capitolinus in Anto-
nino.*

nino Pio, dum ait, sepultum fuisse in hortis Domitiæ: nam ibidem erant Domitiæ hortus & Circus. Affirmat etiam id ipsum Dio, dum sepultum refert ad ripam fluminis, iuxta pontem Ælium. Quod vero ante Antoninum in Hadriani sepulchrum illatum corpus Aelij Veri Cæsaris ab ipso Hadriano traditur: iam antea ab eodem Hadriano illud sepulchrum constructum fuisse liquet, quod etiam declarat eiusdem sepulchri cubitalis inscriptio istis verbis:

L. AELIO. CAESARI. DIVI. HADRIANI. AVG. FI. CONS. II.]
Quæ tamen contraria videntur ijs quæ dicta sunt, Hadriani Molem ab Antonino constructam. Ut autem quæ adeo inter se discrepare videntur, vna concilies: in primis attende quæ Dio habet in Hadriano, Augusti monumentum adeo repletum fuisse, ut nullus Imperatorum illic amplius sepeliretur; cuius rei gratia Hadrianus nouum illud delegit sepulchrum, vbi quem adoptauit Aelium Verum sepeliuit. Antoninus vero, quem diximus, postea illuc transtulit Hadriani corpus; sicq. dum ibi nouum Hadriani sepulchrum addidit, locum illum construxisse dicatur. hoc modo discrepantes auctores concilies. Rursum quod ad Hadrianum pertinet — auctor est Spartianus.

Tom. 3. anno Christi 329. versus finem, post verba ista: hæc tenus Constantini epistola, his ista addas: Porro non integram ipsam a Theodoro recitatam scias, sed partem ipsius tantum. Reperimus autem ipsam nullo deficientem, vna cum alia eiusdem Imperatoris epistola ad Alexandrinos, quas (vt apposita significabat inscriptio) Iustinianus Imperator nactus e Græco in Latinum translatis misit ad Vigilium Papam. Nos vero accepimus eas vna cum alijs antiquitatis monumentis a viro egregio Nicolao Fabro Parisiensi, quam tibi hic describendam curauimus, vtinam sicut integram, ita mendis quibus valde abundat, emaculatam. Vt cumq. sit, Constantini nominis reuerentia, eam Lectori haud ingratam fore putamus. sic se habet.

Constantinus Augustus Catholicæ Ecclesiæ Nicomediensium.

Dominum Deum & Salvatorem Christum subtiliter omnes cognoscitis, dilecti fratres, Patrem & Filium esse, Patrem dico sine principio, sine fine, generatorem sæculi ipsius: Filium autem, hoc est, voluntatem Patris, quæ nec per cogitationem aliquam recepta est, nec ad perfectionem operum per aliquam exquisitam substantiam deprehensa est. Qui * nam hoc & intelligit, & intellexerit, iste habebit ad omne genus poenæ inlassabilem patientiam. Sed enim Dei Filius Christus opifex omnium, & ipsius immortalitatis dator genitus est, quantum pertinet ad Fidem cui credimus, natus est. Magis autem processit ipse, qui & semper in Patre est ad condecorationem illorum quæ ab ipso facta sunt. Genitus est igitur indiuidua processione. Voluntas enim & in habitaculo suo simul fixa est & ista, qua diuerso indigent cultu, secundum vniuscuiusque qualitatem & agit & administrat. Quid igitur? est aliquid inter Dominum Patrem & Filium? nihil scilicet: Ipsa enim rerum plenitudo sensu accepit voluntatis præceptum, non autem diuisam ex Patris substantia voluntatem separauit. Quid autem ista sequitur, quid est qui Christi mei Domini sequax per reuerentiam magis vel stultitiam reformidat? Igitur non patitur nomen cum venerabilis corporis habitatio ad cognitionem suæ sanctitatis ruit, vel tactui succedit illud quod corpore superius est. nomine distat hoc corporis humilitati ablatum est. non autem viuimus, licet ad mortem anima & gloria corpus aduocauerit.

Quid igitur hic inlæsa & sincera fides dignum dubitatione occupauit: an non videtis quod venerabilissimum corpus Deus elegit, per quod & fidei argumenta & propriæ virtutis exempla manifestare futurus esset, & iam confusam exitiali errore humani generis perditionem expellere, & nouam religionis daret doctrinam, & castitatis exemplo indignos mentis actus expurgare, deinde autem mortis quidem tormentum dissoluere, immortalitatis autem præmia pronuntiare. Sed vos quos iam, fratres, communitio caritatis, merito ex me appellari facit, non ignoratis me vestrum conseruum, non ignoratis vestræ munimen salutis, cuius curam diligenter suscepi, & per quod inimicorum nostrorum non solum arma expugnauimus, sed etiam viuos adhuc anima inclusimus ad manifestandam veram fidem clementiæ, sed ego super istis donis propter reuocationem maxime orbis terrarum gaudebam. Etenim dignum erat vere miraculo in concordiam tot Gentes adducere, quæ paulo ante ignorare Dominum dicebantur. Tamen quid haberent istæ Gentes cognoscent, quæ nullam certaminis curam susceperunt?

runt? Quid igitur intelligitis, dilecti fratres: nam vos ipsos accuso. Christiani sumus, & mediocri affectu dissentimus? Hæc inest nostra fides, hæc sanctissimæ legis doctrina; sed quæ causa est propter quam præsentis mali exitium suscitatum est? O flagitium, o odium supra modum omnis indignationis magnitudinem superans! quæ istius atrocitatis exitit, quæ Filium Dei abnegat ex indiuidua Patris substantia processisse? Nonne vbique est Deus, cum certe istum semper nobis adesse sentimus? Nonne per eius virtutem omnium decoratio constat, cum certe separatione dissipationis careat?

Num igitur vobis aliquid actum est? O dilecti fratres, considerate modo deprecatorum tormenta præsentis doloris. Confessores vos esse istius promittebatis, quem esse denegatis. In hoc vobis doctore persuadente in omnibus perditio: † supplico quis est qui ista docuit ita simplicem multitudinem? Eusebius scilicet, qui tyrannicæ crudelitatis conscius est. Quod enim vbique tyranni factus est cliens, ex multis est peruidere: Iam enim cædes Episcoporum testantur, sed vere Episcoporum quam sæuissima Christianorum persecutio manifesta clamat: nihil enim de factis in me iniurijs modo dicam, per quas eum maxime aduersarum partium festinauerunt concursiones istæ, & oculos speculatores contra me submittebat, & per me etiam armato tyranno ministeria conferebat. nec me quidam esse arbitretur ad istorum probationem imparatum. Argumentum enim subtile est, quo presbyteros & diaconos, qui Eusebium assequebantur, manifeste a me compressos esse constat. Sed ista quidem prætermitto, quæ nunc non indignationis causa, sed ad illorum confusionem a me probata sunt. Illud autem solum timeo, illud cogito, quod vos video ad criminis vocari communionem. nam per Eusebij conuersationem & peruersionem conscientiam suscepistis a veritate separatam. Sed est non tardum remedium si Episcopum fidelem & integrum vel nunc accipientes ad Dominum respiciatis, quod in præsentem in vobis est. Et iam pridem oportebat a vestro pendere iudicio, nisi prædictus Eusebius cum turbulenta multitudine eorum qui eum sequebantur, huc peruenisset, & ordinis reuerentiam impudenter conturbasset. Sed quoniam de ipso Eusebio ad vestram caritatem pauca oportet dicere.

Meminit vestra patientia in Nicæna ciuitate factum esse Concilium, cui & ego ipse decenter aderam seruitute conscientie meæ: nihil alterum volens, quam concordiam omnibus operari & ante omnia conuincere, & hanc causam depellere, quæ initium quidem ceperat per Arij Alexandrini insolentiam. Corroborata est autem statim per Eusebij flagitiosam & perniciosam festinationem. Sed iste ipse Eusebij amicissimi & carissimi, cum quanta putatis concursione (quando ab ipsa conscientia vincebatur) cum quanta autem confusione vndique conuictus falsiloquium defendebat, submittens quidem mihi diuersos pro ipso supplicantes, postulans ex me aliquid auxilij, quatenus vel in tanto conuictus delicto non eijceretur honore quem habebat. Testis mihi est in hoc Deus ipse qui mihi & vobis benignus permaneat, quoniam & me ille peruertit, & indecenter subripuit, quod & vos cognoscitis. Omnia enim tunc acta sunt, sicut ipse desiderabat, cum quodlibet malum in sua mente abscondens. Sed primum, vt cetera eius prauitatis prætermittam, quid maxime cum Theognio, quem dementiae confortem habet, peregerit, audite supplico. Alexandrinos quosdam, qui a nostra fide recesserunt huc iussi transmitti, quia per istorum ministerium ignis discordiæ surgebat. Sed isti boni & benigni Episcopi, quos semel Concilij veritas ad poenitentiam seruabat, non solum illos susceperunt, & apud se seruauerunt, sed etiam consortes morum fecerunt eorum prauitatis. Propter quod circa istos ingratos hoc agere censui: raptos enim eos iussi quam longissime exterminari. Nunc vestrum est, ad Deum fide illa respicere, quæ semper & fuisse constat, & esse decet, & sic peragere, vt Episcopos castos & Orthodoxos & clementes habentes gaudeamus. Si quis autem vel ad pestiferorum memoriam illorum, vel ad laudem inconsulte exardere audeat, confestim a sua audacia per operationem serui Dei, hoc est, me ipsum compefcetur. Deus vos conseruet fratres dilectissimi.] post hæc ista subijciebantur in codice.

Hæc exemplaria duarum epistolarum dominus Imperator Iustinianus beatissimo Papæ Vigilio translatis de Græco in Latinum direxit, die quinto Kalendarum Iuniarum, sexies post Consulatum Basilij viri clarissimi.] Alia autem quæ post hanc sequebatur eiusdem Constantini epistola ad Alexandrinos, cusa habetur eodem tomo tertio anno

* non
Improprijs verbis
vltus adhuc
Neophytus Constantinus.

* Locus deprauatus.

† Ex hoc loco
vsq. in finem
recitatur a Theodoro
lib. 1. a.
20.

Christi trecentesimo vigesimo quinto. — Subdit his mox Theodoretus. —

Tom. 3. an. Christi 355. circa principium post hac verba: Hucusque Arianorum ad Eusebium epistola. *his ista adde:* Sed & ipsi Legati Apostolicæ Sedis optauerunt ipsum Eusebium eidem Synodo ad profligandam Arianam hæresim interesse, quem fortissimum sciebant esse Catholicæ veritatis defensorem. epistola autem tunc ab eis ad ipsum scripta, quam nuper accepimus ex Archiuo Vercellensis Ecclesiæ, sic se habet.

Domino honorificentissimo Eusebio Episcopo Lucifer Episcopus, Pancratius presbyter, & Hilarius.

Calcato capite diaboli & suggestionibus prauis, domine sancte, gratiam tibi a Domino nostro concessam noli negligere, sed vt quantocyus, te inuadente, effugetur Arianum dogma, iam accelerare dignare. Scit enim Dominus & Christus eius, quia sicut in aduentu beatissimorum Apostolorum glorificatur Dei nomen in ruina Simonis: ita Valente expulso in aduentu tuo, dissoluta blasphemantium Arianorum machina, penitus destruetur. Nos, domine sanctissime, a prima die, qua Vercellas venimus, religionem tuam vsque in hodiernum cupimus. Et Dominum rogamus, vt in hac Ecclesia restaurationem perpetuam laudent Sancti omnes, tuamq. spiritualem virtutem debita laude profequantur. Quod credimus prouenturum, quia passionem Saluatoris superari non posse confidimus. Christus Dominus te gloriosum conferuet, sanctissime ac beatissime.] his permotus litteris sanctus Eusebius acquieuit, seq. illis ad certamen coniunxit.

Qui vbi Mediolanum —

Eodem Tomo, & eodem anno, pagina sequenti, post illa verba: in hunc modum ipse. *ista adde qua sequuntur:* Tunc temporis Constantius Imperator, vt S. Eusebium ad communicandum cum Arianis induceret, ad eum litteras dedit, cum antea quatuor Episcopis Arianis ad eum missis nullatenus adhærescere noluisset. accepimus has Constantij litteras erutas ex Archiuo Vercellensis Ecclesiæ, mendis quantum licuit, expurgatas, quæ sic se habent.

Constantius victor ac triumphator semper Augustus Eusebio Episcopo.

Metiri facile posse, rei magnitudine componentem, grauitatem tuam, omnibus ad meam diligentiam pertinentibus præferre me coram religione superna quod præcellit, & in meo animo præeminere, confido: tamen id prudentiæ tuæ, documentis etiam frequenter emissis, compertum, cum perspicias id me agere noctibus ac diebus, quod ad venerabilem cultum proficere posse confido. Quid enim mihi gratius esse aut vtilius quam Deo animum deuouisse, vsque adeo, vt huiusmodi studio * facilitarem omnem sententiam esse obnixam? Itaque Ecclesias venerabiles ex intimo mentis affectu semper intueor, earumq. vnitatem omnibus salutarem cupio recuperare ac firmiter obtinere. Ob quam causam conuentum sanctorum Episcoporum in Mediolanensi placuit fieri ciuitate, eorum vel maxime qui alibi gesta possint facile reuelare: in diuersis quippe prouincijs Episcoporum sunt * contra coacta Concilia. Sed quid per singulos concordia vnanimitate decreuerunt prudentissimi Episcopi in Synodo Mediolanensi, perspicue declaratum est. Denique venientes pauci de prouincijs singulis voluntate communi vnanimis pertulerunt, & iuxta venerationem legi debitam firmauerunt. Quod ergo religioni fuerat consentaneum, eorundem placito roboratum est, & ad sanctitatem tuam quatuor de confortio suo censuerunt esse mittendos, pariter componentes, si id sequi grauitatem tuam, quod * ad vtilitatem Ecclesiæ, non abhorret: nos certe qui esse Dei famulos gloriamur, hortamur pariter ac monemus, vt consensui fratrum tuorum adhærere non differas. Confidimus quippe, cum hoc fuerit factum, vnitatem firmissimam posse Ecclesias gratulari. Deus te semper tueatur multos annos, pater carissime atque amantissime.] eadem ad Dionysium ab Eusebio data.] Cum autem nihil his litteris Constantius profecisset, tam in eum quam in alios Orthodoxos Episcopos eius furor exarsit, sed hæc postea. Sed qua arte idem Eusebius deluserit Arianos ante dicendum.

At cum —

Eodem Tomo 3. & eodem anno 355. inferius pag. 3. post illa verba: Sanctus quoque testatur Ambrosius. *hæc addas.* Extat adhuc in Archiuo Ecclesiæ Vercellensis, cuius tunc S. Eusebius erat Episcopus, tabula, in qua sunt nomina Episcoporum qui subscripserunt in Athanasium, inter quos Dionysius adnumeratus legitur, quam hic tibi reddendam putauimus: sic enim se habet posita post epistolam Concilij Mediolanensis ad Eusebium, iam

iam superius recitatam, quæ incipit: Non ignorat carissima dilectio tua &c. Nomina autem ibi scripta sunt ista:

1. Cæcilianus	11. Victor	21. Dionysius
2. Valens	12. Vitalianus	22. Acatius
3. Vrsatius	13. Gaius	23. Eustatius
4. Saturninus	14. Paulus	24. Rotamus †
5. Euthymius	15. Germinius	25. Olympius
6. Iunior	16. Euagrius	26. Stratophilus †
7. Proculus	17. Epictetus	27. Florentius
8. Marinianus	18. Leontius	28. Synedius
9. Probus	19. Olympius	29. Quintillus
10. Gregorius	20. Tryphon	30. Capreus.

hæc est prima subscriptio, quæ postea ex alijs superuenientibus Episcopis aucta est. Eusebius vero, secundum illud Apostoli: * Cum astutus essem coepi vos dolo] ea qua vidimus arte, Dionysij nomen ex eadem subscriptione repungendum curauit. At quid in Eusebium tunc Ariani ab eo sic delusi —

Tom. 3. anno Christi 357. pag. 714. Rom. edit. posterioris B vers. 10. hæc verba: id factum dicitur in ciuitate Cora (sic restituendum esse pro Corona, in Notis ad Martyrologium diximus) *deleantur omnino, loco quorum ista ponantur:* id factum dicitur in ciuitate Cære, sic restituendum esse pro Cora, ex antiquis Cærensis Ecclesiæ monumentis didicimus: Est Cære ciuitas in Faliscis, via Aurelia posita, decimoseptimo ab Vrbe lapide, vbi idem Felix vt patronus colitur, cuius Pontificis illustrata memoria, facta olim fuit sedes Episcopalis: est inuenire frequenter inter alios Episcopos in publicis conuentibus Cære Episcopus. Corpus vero eiusdem —

Tom. 4. anno Christi 385. post epistolam Valentiniani Imp. ad Salustium de adificatione basilicæ S. Pauli, hæc sunt addita in posteriori Romana editione, ibi post illa verba: temporibus eiusdem Honorij Imperatoris. *ista subiiciuntur, quæ desiderantur in alijs:* de quo Prudentius in Peristephanon hymno duodecimo de Petro & Paulo Apostolis habet hos versus:

Parte alia Titulum Pauli via seruat Ostiensis

Qua stringit annis cespitem sinistrum.

Regia pompa loci est. Princeps bonus has sacrauit arces,

Claustiq. magnis ambitum talentis.

Bracteolas trabibus subleuit, vt omnis aurulenta

Lux esset intus, ceu iubar sub ortu.

Subdidit & Parias fuluis laquearibus columnas,

Distinguit illic quas quaternus ordo.

Tunc camurus hyalo insigni varie cucurrit arcus:

Sic prata vernis floribus reident.] hæc de basilica S. Pauli Prudentius at-

que cultu ipsius: qui & duobus vltimis versibus ornatum describit maioris arcus, qui (vt etiam in alijs antiquis Ecclesijs vsque hodie Romæ cernitur) habet musiuo opere diuersi coloris ex vitro intextam floribus pancarpium.

His sic enarratis —

Tom. Annal. 5. anno Christi 415. edit. Rom. pag. 374. C vers. 9. post hac verba: quærat corporis pulchritudinem &c. *adde:* Præstringens in hunc modum S. Hieronymus Pelagium atque Pelagianos, & haud dubium inter alios sugillat Palladium Galatam Episcopum Helenopolis in Bithynia, de quo sæpe superius, cuius disertis verbis meminit in præfatione in eisdem libris aduersus Pelagium scriptos, quod cum versari soleret assidue cum feminis religiosi, magna tamen iactantia gloriaretur, quod omnis esset penitus concupiscentiæ expers. ita quidem ipse cum præsertim in Aegypto, visitans monachos, iunctus feminis peregrinaretur. Quo nomine redargutus est etiam per epistolam ab Isidoro Pelusiota, dignam illam quidem, quæ hic recitetur, vtpote tanti viri profuturum omnibus monumentum: sic enim se habet b. *Palladio Episcopo.*

Mulierum congressus, vir optime, quantum fieri potest, fuge. Nam eos qui sacerdotij munere funguntur, sanctiores ac puriores illis esse oportet, qui ad montes se contulerunt: Siquidem illi & sui & plebis; hi autem sui dumtaxat curam gerunt. Atque illi in huiusmodi dignitatis fastigio collocati sunt: omnesq. vitam eorum perscrutantur &

explorant: hi autem in spelunca sedent, aut sua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas sibi ipsis textentes. Quod si etiam, ut cum illis congregiaris, necessitas aliqua te obstringat: oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quoniam pacto spectandum sit, doce: Non enim dumtaxat docendum est, quoniam modo cernere oporteat, sed etiam, ut oportet, cernere. Cumque pauca quae ipsarum animos astringere atque illustrare queant, locutus fueris: statim euola, ne forte diuturna consuetudo vires tuas emolliat & infringat, atque velut horrendum quemdam & elatum leonem nacta, comam quidem, quae leonem vere leonem efficit, regiamque dignitatem ipsi conseruat, amputet; dentes autem eripiat atque ungues (quorum adminiculo robustissimas etiam feras vincit) euellat, ac deinde deformatum ac ridiculum redditum, animal inquam illud horrendum ac intolerandum ac vel solo rugitu montem percellens, pueris etiam se illudendum praebeat.

Quod si a mulieribus honore affici cupis (maxime quidem hoc spirituales virum haudquaquam decet) ut ut autem res se habeat, nihil tibi cum feminis commercij sit, ac sum ab illis honorem consequeris. Tum enim hoc praesertim nobis aderit, cum a nobis minime quaeretur: Solet enim quiuis eos quidem a quibus colitur ac delinitur, aspernari; eos autem a quibus assentatione minime demulcet, admiratione prosequi. Ac muliebris natura huic potissimum affectui obnoxia est. Intolerandam enim se praebet, cum quis ipsi blanditur; ac contra, eos omnium maxime suspicit, & admiratur; qui maiore libertate praediti sunt, amplioreque auctoritate apud eos utuntur.

Quod si te frequenter cum ipsis versari, nec villo inde detrimento affici dixeris: id quidem fortasse mihi persuaderi sinam. At illud item velim omnibus fidem adhiberi, aquis lapides extenuari, ac rupem aquae guttis continenter cadentibus excuari dicunt. Quorum verborum huiusmodi sensus est: Quid rupe durius fingi queat? Quid item aqua mollius, & quidem aquae guttula? Et tamen assiduitas naturam vincit. Quod si natura, quae aegre dimoueri potest, dimouetur; idque quod minime habebat perpetitur: qua tandem ratione voluntas quae facile mouetur, a consuetudine non vincatur & euertatur?] hucusque Isidorus optima ratione & exemplo destruens quod assererent illi voluntatem nostram sui natura posse, si velit, euitare peccatum absque gratiae adminiculo, immo nec etiam posse tentari si nolit: quandoquidem docuit Isidorus vinci assiduitate naturam.

Rursum vero —

Eodem Tom. 5. anno Christi 423. prope finem anni. pag. 481. edit. Rom. C. vers. 5. post hac verba: Seruatis ambobus illæsis. Ex antiquis monumentis Vaticanæ basilicæ, quæ collegit Petrus Manlius tempore Alexandri III. hos versiculos in sepultura eiusdem Bonifacij sculptos tradit:

*Atria magnifici sunt membris plena sepulti
Sedis Apostolica Bonifacij Praesulis almi.]*

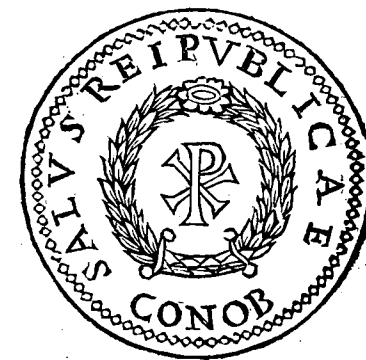
Tom. 6. anno Christi 452. edit. Rom. pag. 178. D. vers. 8. post hac verba: atque totius simul corporis consternatio. adde: Ceterum non de duobus Apostolis, sed de vno tantum, Petro videlicet, qui visus sit Attilæ, testatur Paulus diaconus in historia rerum Romanarum, quam posuit appendicem ad Eutropium, in qua eandem, eodemque modo narrat rei tunc gestæ seriem. Considerastine —

Eodem Tom. 6. anno Christi 454. pag. 200. C. vers. 3. post hac verba: Cassiodorus autem sub anni superioris consulatu. adde: Porro feminam hanc recens amatam ab Attila, cum plures nomen Hildiconem, Micholtam alij: Paulus diaconus in sua rerum Romanarum historia, quam appendicem posuit ad Eutropium, eam appellat Indicto, nisi sit mendum in codice, cum de Honoria sorore Valentiniani Augusti, filia videlicet Gallæ Placidiae eiusmodi etiam textit historia: Igitur Attila tali modo a sua sauitia repressus, relicta Italia Pannonias repetit. Ad quem Honoria Valentiniani Principis germana, dum a fratre ob decus pudicitiae districte seruaretur, suum Eunuchum dirigit, quatenus eam sibi a fratre in matrimonium extorqueret. Accepto itaque hoc Attila nuntio qui iam Italiae fines excesserat; nec tamen fatigato exercitu regredi poterat: mandat Valentiniano Imperatori, minitans peiora se proxime illaturum Italiae, nisi mox ei suam germanam cum parte Regni debita transmisset. Qui reuersus ad proprias sedes, supra plures quas habebat uxores, puellam valde decoram Indicto nomine sibi in matrimonium iunxit. Ob cuius nuptias profusa conuiuia exercens, dum tantum vini, quantum unquam antea insimul bibisset; cum supinus

Indico vel
Ildico

pinus quiesceret, eruptione sanguinis, qui ei de naribus solitus erat effluere, suffocatus & extinctus est. Eadem denique apud Constantinopolim nocte, Martiano Imperatori in somnis Dominus apparens, arcum Attilæ fractum ostendit.] hæc Paulus.

Quod autem ad Honoriam spectat, quod vnicum Romæ Honoriae aureum reperitur numisma, illud hic tibi cudendum curauimus. est huiusmodi.

Verum dubitatum est, num hæc illa sit Honoria, de qua actum est, Valentiniani Augusti sorore petita ab Attila, filia Gallæ Placidiae: certe quidem cum nullum sit ei maternum cognomen, ut dicta sit, Galla, vel Placidia, sed Grata; & quod appelletur Augusta (quod nomen non fororibus sed coniugibus comperat Imperatorum) ut diuersa censeatur ab illa, iure dubitari potest. Verum quod nulla alia sit reperiri Imperatoria femina Honoria dicta, nisi ista: quod ad Augustæ nomen spectat, existimari potest, ut quam vna cum parte Regni sibi dari Attila petisset, ea de causa a fratre timente Regis barbari feritatem, eo titulo eam ab ipso auctam fuisse.

Tom. 7. anno Christi 523. edit. Rom. pag. 98. D. vers. 5. ibi: Fratrum, corrige Florentij.

Tom. 7. anno 528. Rom. edit. pag. 139. E. vers. 8. ibi: existimantur. his hæc adde: Quod vero ex Suida dictum est, Iustinianum Analphabetum fuisse; licet Suidæ non sit contemnenda auctoritas, ut qui apud antiquiores inuenta scriptis prodiderit: tamen non sic Analphabetus dici Iustinianus potuit, quod nescierit penitus legere, cum ex Vigilij Papæ epistola suo loco inferius recitata, & ex Eustathio suorum temporum historiam scribente constet, ipsum Iustinianum non solum legisse, sed etiam suis litteris subscribere consueuisse.

Quamobrem vsu loquendi potius dictum a maioribus puto Iustinianum penitus illiteratum, nec scisse litteras, quod de dogmatibus magna temeritate vir indoctus auderet disputare; ut dicere solemus de aliquo, qui arroganter supra suum captum differere de difficillimis quaestionibus Theologicis audeat: iste homo cum nihil penitus sciat, de his agit; vel: Praesumit tanta, qui legere nescit, vel quid huiusmodi ex more per hyperbolem dici solitum. Quod dicendi genus haud prorsus abhorre ab historia reperitur, cum & in sacris historijs id saepe vsurpatum inueniamus. Et ut alia referre omittamus exempla, satis modo illud ex sacro Matthæi Evangelio: Venit Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicunt, dæmonium habet.] cum tamen idem Euangelista de eo superius dicat: ^b Esca autem eius erat locusta, & mel siluestre.] At nihil penitus Ioannes manducasse dictus est, quod ciborum abstinentissimus esset. Sed ut vnde digressi sumus, ad conditas a Iustiniano leges Ecclesiasticas reuertamur, iam dictis adhuc etiam illud adde — quod

Tom. 7. Annal. anno Domini 532. in fine. Rom. edit. pag. 178. E. vers. 8. agendum. his adde: Idem Iustinianus Imperator sollicitus, omnes hæreticos ad Catholicam Ecclesiam reuocare, sciens Seueri sectatores Episcopos & monachos adhuc in Oriente, eius hæresis esse pertinaces defensores, atque propagatores: ad errorem extirpandum, & errantes corrigendos, collationem inter ipsos atque Catholicos habendam censuit Constantinopoli, sex ex Seuerianis vocatis Episcopis, Catholicis vero quinque pro Catholica Fidei defensione ex aduerso stantibus. Quod autem ad tempus spectat, licet Acta non prodant: tamen quod idem Imperator Iustinianus in sanctione, siue epistola ad Ioanem Pontificem data anno sequenti, tradat se laborasse, ut sacerdotes Orientales ad communionem Ecclesiae Catholicae reuocaret: plane intelligere possumus, ante sequentem annum ea fieri contigisse, & hoc puto anno. Qui enim in hac collatione ex parte Catholicorum pri-

nam obtinere locum Hypatius Episcopus Ephesi & Demetrius Philippenfis Episcopus inuenti Constantinopoli, sequenti anno ab eodem Imp. missi sunt Legati ad Ioannem Romanum Pontificem, vt suo loco dicitur. Porro Acta huius collationis ab Innocentio vno ex Catholicae partis collegis Episcopo scriptis mandata, iam alta obliuione sepulta, his diebus a Deo datum est, in lucem prodere, missis ijs ad nos Parisijs vna cum alijs Ecclesiasticae antiquitatis monumentis a nostro Nicolao Fabro, cui plurimum hoc nomine nos debere fatemur. sic enim se habent.

De Collatione quae sub Iustiniano Imp. facta est Constantinopoli.

Domino amabili Thomati presbytero Innocentius Episcopus Maroniae ciuitatis in Domino salutem.

Scriptit mihi tua Deo amabilis caritas, eo quod susceptis humilitatis nostrae litteris vna cum exemplaribus pijsimi atque amatoris Dei Principis nostri, & sanctissimi Archiepiscopi litterarum praecipientium me ad regiam pergere ciuitatem, in grandi solitudine deuenerit, nesciens occasionem euocationis nostrae. Propterea significo, venerande frater, eo quod propter Orientales Episcopos qui cum Seuro a sancta Catholica & Apostolica Ecclesia separati sunt, euocati sumus. Scriptum est autem de hac eadem re, primori quidem loco domino meo reuerentissimo ac Domino amabili Hypatio Ephesinae ciuitatis Archiepiscopo, atque idem domino meo Ioanni * Vefinae ciuitatis Episcopo, & meae, sicut dictum est, humilitati. Dominus enim meus vir venerabilis Episcopus Stephanus Seleuciensium ciuitatis, & idem dominus meus Anthimus Trapezuntinae ciuitatis Episcopus, qui nobiscum vna in Collatione fuerunt iam praecessissent in regiam ciuitatem cum domino meo Demetrio Philippinae ciuitatis Episcopo, etsi ipse propter corporalem aegritudinem praesens esse non potuit.

Ante Collationem igitur euocauit sanctissimum Archiepiscopum tranquillissimus Imperator in venerabili palatio suo, quod cognominatur Hormisdæ, relictoque sacratissimo senatu, cum eo parumper secedens, conuocauit & nos, & coepit nobis dicere: Eo quod pro his qui cum Seuro Episcopo ab Ecclesia descuerunt, conuocaui vos, vt de his quibus ambigunt conferatis cum eis cum omni mansuetudine & patientia, sicut decet Orthodoxos & sanctos viros. Etsi enim illi exasperati fuerint, vos tamquam Dei amatores cum omni mansuetudine & tranquillitate eis satisfacite. Nolo autem sub mei praesentia fieri Collationem, ne in contemptum veniant; sed praecipio gloriosissimo Patricio Strategio (ille enim eo tempore locum tuebatur gloriosi Magistris Officij) vt vobiscum vna resideat.

Prima itaque die conuenimus in eodem Heptaconco triclinio, in quo & tunc pietas eius nos susceperat, & nos quidem eramus quinque, illi vero sex: Sergius ciuitatis Cyri, Thomas ciuitatis Germaniciae, Philoxenus Dulichij, & Petrus de Theodosiopoli, Ioannes Constantinæ, Nonnus * Ceresinae, & reliqui tam clerici quam monachi. nobiscum vero dominus vir venerabilis Eusebius presbyter & Cimiliarcha sanctissimae maioris Ecclesiae, & viri reuerentissimi presbyteri & Syncelli beati Archiepiscopi Epiphani, Heraclianus atque Laurentius, sed & Antiochena siue Theopoleos ciuitatis venerabiles presbyteri & oekonomi atque Apocryfarij Hermisigenes, Magnus, & Aquilinus vna cum Leontio viro venerabili monacho & Apocryfario Patrum in sancta ciuitate constitutorum: Et vt ex pluribus quae illic dicta sunt, breuiter referam, quasi capitulatim: Si enim omnia voluero scribere, tempus me ante deficiet.

Sedentibus ergo nobis, coepit praefatus gloriosissimus Patricius Strategius, qui nunc Comes diuinarum vbique largitionum est, ad Orientales ita dicere. Pijsimus atque tranquillissimus noster dominus tamquam Orthodoxus, & rectam Fidem quotidie augere desiderans, conuocauit vestram religionem, non ex auctoritate principali, sed paterna & sacerdotali compunctione, quod de his quibus ambigitis, a praesentibus sanctissimis Episcopis satisfiat vobis, qui propter hoc ab eius pietate sunt euocati. Scitis autem & vos quoniam gloriosae memoriae pater meus Appius ex Aegyptiorum oriundus prouincia, & tam vestras quam Alexandrinorum secutus sectas dubitabat communicare sanctae maiori Ecclesiae in hac ciuitate constitutae; sed pijsimi atque fidelissimi Imperatores ratione ei persuaferunt, eo quod non aliud symbolum, vel aliam fidem tradiderint nobis hi qui in Chalcedone congregati sunt reuerentissimi Episcopi, nisi eandem quae in Nicæa, & in Constantinopoli & Epheso confirmata est. Ipsi quoque fidem decreuerunt,

runt, & Nestorium & Eutychem, qui nouas haereses inducebant, condemnarunt. Quae ratione persuasus communicauit sanctae Ecclesiae. Et vos igitur non contentiosa mente, sicut decet venerabiles viros, quaecumque vobis dubia videntur, opponite coram religione eorum, & Dominus per ipsos satisfaciet vobis.

Orientales dixerunt: Nos satisfactionis chartulam de fide nostra compositam pijsimo Imperatori porreximus. & in ea omnia quae nobis ambigua videbantur, & scandalizabant nos, intexuimus. Reuerentissimus Archiepiscopus Hypatius os nostrum factus, sicut & beatus Petrus Apostolorum princeps respondit, dicens: Chartulam illam peruidimus, in qua tam supra quam infra Chalcedonense Concilium criminamini, quod aduersus Eutychem est haeresim congregatum: Propter quod, dicite nobis, qualem opinionem de Eutyche habetis? Orientales dixerunt, tamquam haereticus, magis autem princeps haeresis. Reuerentissimus Episcopus dixit: De Dioscoro vero, & secundo in Epheso Concilio, quod ab ipso congregatum est, qualem? Orientales: Tamquam Orthodoxorum. Episcopus dixit: Si Eutychem velut haereticum condemnatis, quemadmodum Dioscorum & cum eo congregatos, Orthodoxos dicitis esse, qui Eutychem quidem haereticum iustificarunt, Flauianum vero & Eusebium condemnarunt. Orientales: Eutychem tamquam acta forsitan poenitentia, iustificarunt. Episcopus: Si ergo poenituit Eutyches, quemadmodum illum anathematizatis? Illis vero ad hanc responsum haesitantibus, rursus Episcopus: In tantum non poenituit, quin & antequam implerentur, quae in Constantinopolitana vrbe aduersus eum gesta sunt, illum quidem tamquam Orthodoxum iustificarunt, Flauianum vero & Eusebium velut haereticos condemnarunt. Si enim poenituit Eutyches, rogari oportuit eos, non condemnari. Vt autem dicamus secundum vos, confessionem duarum naturarum esse haeticam: quam exigebat Eutyches confiteri ab Eusebio & Flauiano, docebat Dioscorus laudare eum, tamquam non susceptam duarum naturarum confessionem. Vt autem consubstantialem Patri secundum diuinitatem, & consubstantialem matri secundum humanitatem, dicere oportuit: Cum omni subtilitate exigere eum, vt confiteretur. & nisi hoc fuisset confessus, suscipi non oportuit. Dioscorus vero non solum quia non exigit ab eo consubstantialis confessionem, sed magis consensit contrariae eius & peruersae confessioni, quae dicit: Ante vnitionem quidem ex duabus naturis confiteor: post vnitionem vero vnam naturam. Et compulit omnes qui cum eo erant vociferari: Eutychem quidem Orthodoxum esse, Flauianum vero & Eusebium impios & haereticos. Quid ergo vobis de istis apparet?

Contradicentes dixerunt: Reuera oportuit exigi Eutychem a Dioscoro consubstantialis confessionem: Sin autem sine ista suscepit eum & iustificauit, caecitatem passus est idem Episcopus. Si ergo illum caecitatem passum esse fatemini, ea quae superius dicta sunt repetamus. Orthodoxum aut haereticum Eutychem dicitis fuisse? Contradicentes dixerunt, haereticum: & Episcopus: iuste ergo ab Eusebio accusatur; condecenter vero a Flauiano damnatus est. Contradicentes dixerunt: iuste. Et Episcopus: Si ergo iuste a Flauiano condemnatus est. Iniuste & irrationabiliter suscepit eum Dioscorus & cum eo congregatum Concilium, an non? Contradicentes: Proculdubio apparet, quod iniuste. Episcopus: Quoniam ergo totum illud vniuersale Concilium, quod cum Dioscoro congregatum est, consensit, sicut vos ipsi fatemini, iniustitiae & caecitati: Oportebat vniuersalis illius Concilij iniustitias & caecitates ab altero vniuersali emendari Concilio, an non? Contradicentes dixerunt: Modis omnibus ita fieri oportebat. Episcopus dixit: Chalcedona itaque iuste congregatum Concilium est: vt ea quae vniuersale Concilium deliquerat, vel, sicut vos dicitis, minus viderat, ab vniuersali Concilio corrigerentur. Contradicentes dixerunt: Bene quidem & necessarie congregatum est, si & iustum finem suscepit. His ergo per plures sermones, sicut supra dictum est, habitis, primi diei conuentus est dissolutus.

Secundo autem die cum conuenissemus, vir reuerendissimus Archiepiscopus Hypatius ait: Recordamini finem hesternae Collationis, & nullius estis obliti. tamen si placeat iterum commemoremus vos. Contradicentes dixerunt: Recordamur quidem; attramen ad pleniorum dictionum cognitionem & iterum reuoca nobis in mentem. Episcopus dixit: Confessi estis hesternae secundum veritatem, haereticum esse Eutychem, & iuste a Flauiano religiosae memoriae condemnatum, & iniuste susceptum a Dioscoro, vel ab

eo congregato Concilio; & quia oportuit vniuersalis illius Concilij culpas ab altero Concilio item vniuersali corrigi, & quia propter prædictas occasiones iuste congregatum est Chalcedonense Concilium. Contradicentes dixerunt: Recordamur hæc omnia. Episcopus dixit: Ostensum ergo vobis est, quia iuste est congregatum Chalcedonense Concilium. Contradicentes dixerunt: Iuste conuenit, si & iustum finem suscepisset. Episcopus dixit: Quid enim reprehenditis illud peccasse Concilium, vt aduersus hoc possimus vobis reddere rationem? Contradicentes: Ante omnia duarum naturarum nouitatem. Beato enim Cyrillo & antecessoribus eius ex duabus naturis vnam naturam Dei Verbi incarnatam, post vnitionem prædicantibus illis, in duabus naturis, innouare præsumpserunt. Episcopus dixit: Omnis quidem nouitas peregrina est, non tamen omnis obnoxia. Ipsi ergo secundum quam rationem dicitis, innouantes damnandos illos secundum peregrinam vocem, an secundum noxiam? Contradicentes dixerunt: Secundum vtraque: Beato enim Cyrillo & beato Athanasio Alexandrinæ ciuitatis Episcopis, Felici etiam & Iulio Romanæ Ecclesiæ, Gregorio quin etiam mirabilium factori, & Dionysio Areopagita, vnam naturam Dei Verbi decernentibus post vnitionem: hos omnes transgressi illi, post vnitionem præsumpserunt duas naturas prædicare.

Episcopus: In tantum falsæ sunt epistolæ, siue testificationes illæ quas dicitis, vt neque vnam ex illis beatus Cyrillus voluerit recordari; nec in epistolis quas ad Nestorium scripsit, vel in his quas cõtra blasphemias eius protulit testificationes in sancta Synodo Ephesina, quando maxime debuit proferre eas; sed nec in expositione duodecim capitulorum aduersus Theodoretum & Andream scribens, qui contra eadem capitula scripserunt; sed nec aduersus Orientale Concilium, quod vnde nescio, Arij illi vel Apollinaris opinionem imposuisse visum est; neque enim Arius aliquando vel Apollinaris duas naturas confessi sunt, sed vnam naturam Dei Verbi incarnatam ipsi magis nouiter protulerunt, vt creatam & passibilem ipsam diuinam Verbi naturam introducerent. Aduersus quas duas substantias atque naturas omnes sancti Patres decreuerunt; sed & hoc dicimus, quia duodecim glorioforum Patrũ testimonia aduersus Nestorij blasphemias in Epheso beatus Cyrillus proferens, id est, sancti Petri Episcopi Alexandrinæ & Martyris, sancti Felicii Episcopi Romanæ & Martyris, Cypriani Episcopi Carthaginensis & Martyris, beati Athanasij & beati Theophili Episcoporum Alexandria, Iulij Episcopi Romanæ, Ambrosij & Basilij, Gregorij & alterius Gregorij, Amphiloichij, Ichonij & Attici Constantinopolitani, nullum testimonium eorum de vna natura protulit: sed non solum aliorum, sed nec beati Athanasij, qui a vobis profertur, in vnus naturæ incarnati Verbi cõfessione, cum certe diuersa testimonia eius illic intexuerit, sed & beati Iulij, eo quod Dei Genitrix sit sancta Virgo, & Dominum esse eum qui carne passus est. Si ergo sciebat de vna natura quemquam ex his dixisse: illic maxime proferre habuit, vbi tantum erat & tale vniuersale Concilium. Si autem illic non sunt prolata: quemadmodum nunc a vobis proferantur, satis admiror.

Contradicentes: Quid ergo suspicamini quia nos eas falsauimus? Episcopus: Vos non suspicamur, sed antiquos hæreticos Apollinaristas, qui reprehendunt eum in epistola, quam ad Orientales pro vnitione & pace de duabus naturis scripsit. Quoniam & hi qui cum Nestorio sapiunt, falsauerunt ad Epictetum S. Athanasij epistolam: sicut beatus Cyrillus beato Ioanni Antiochenæ ciuitatis Episcopo scribens, docuit nos. Contradicentes: Possimus ostendere, quia beatus Cyrillus vsus est istis testimonijs in libris aduersus Diodorum & Theodorum editis. Episcopus: Modo maxime & illos aduersus Diodorum & Theodorum libros ambiguos facitis, tamquam fictos aduersus mortuos prolatos dicentes, non poterant refellere falsitatem: si enim aduersus mortuos prolati sunt, multo magis aduersus Nestorium, & eos qui contra capitula eius scripserunt proferre habuit eadem testimonia. sed nunc videtur, quoniam & in illis libris hæretici falsantes, addiderunt ea. Contradicentes dixerunt: Si ergo ex antiquis rescriptis, & ex Archiuis Alexandria potuerimus vtraque ostendere sic habentia, quid estis dicturi? Episcopus: Si sub temporibus beati Proterij, vel Timothei cognomine Salofacioli ostensa sunt, indubitabilia erunt: quoniam vero iam a multis hi qui aduersantur Orthodoxæ duarum naturarum confessioni illa antiqua apud se retinent, indulgete nobis, si aduersarios nostros testes suscipere dubitamus: nam & beati Iulij famosam illam epistolam manifeste Apollinaris ostendimus fuisse, scriptam ad Dionysium; illam autem quam sancti Gre-

gorij mirabilium factoris dicitis testificationem, suadete Seuero, & his qui ea quæ illi sapiunt confiteri: quia incorruptum carnis ipse decreuit, & tunc vobis credendum est: quoniam & ea quæ de vna natura dicta sunt, ipsius sunt, quod autem prius dici debuit, hoc in vltimo dicimus: illa enim testimonia quæ vos Dionysij Areopagita dicitis, vnde potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? si enim eius erant, non potuissent latere beatum Cyrillum. Quid autem de beato Cyrillo dico? quando & beatus Athanasius si pro certo scisset eius fuisse, ante omnia in Nicæno Concilio de consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset aduersus Arij diuersæ substantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea: vnde nunc potestis ostendere, quia illius sint, nescio. Contradicentes dixerunt: Si hæc falsa dicitis esse testimonia, duodecim capitulorum, quæ inserta est, in Ephesino sancto Concilio, quam neque vos potestis denegare Synodicam esse, cur non recipit Chalcedonense Concilium? Episcopus: Si omnes formas & definitiones Fidei in Epheso aduersus Nestorium facti Concilij suscepit & confirmauit Chalcedonense Concilium, quemadmodum hanc habuit refellere? sed quia aduersus Nestorij blasphemias, quæ duas naturas in duas personas & duas substantias diuidunt, vnam personam, & vnam substantiam volebant definire: illa autem epistola duarum substantiarum intulit mentionem, propterea proprie ea nominare distulerunt, vt non inuenirentur aut illi aut sibi esse contrarij: sed magis illam alteram epistolam eius præposuerunt, quæ super consensu Symboli Nicæni Concilij laudata est. Et eam quæ ad Orientales scripta est.

Contradicentes dixerunt: In epistola duodecim capitulorum duas substantias pro duabus naturis dicit. Episcopus: Antiqui Patres, & maxime Romani pro substantia & naturam substantiam nuncupabant. Vnde sicut vnam naturam & vnam substantiam, ita & vnam substantiam sanctæ Trinitatis esse dicebant. Orientalibus vero sanctis Patribus pro persona suscipientibus substantiam, & sicut tres personas ita & tres substantias in sancta Trinitate dicentibus: per multa tempora diffidium factum est inter Orientales & Occidentales sanctas Ecclesias; Orientalibus quidem Occidentales Sabellianorum sectam defendere suspicantibus, quia vnam dicebant esse in Trinitate substantiam; Occidentalibus vero Orientales Arianam sectam sequi dicentibus, eo quod tres substantias in tres alterius substantiæ vel naturæ personas proferrent secundum imitationem Arij. Quam diuisionem per sanctum Athanasium Deus vniuit. Vtriusque enim linguæ peritus vtrasque partes per Dei gratiam ad concordiam reuocauit, & ab eo tempore vsque in hodiernum diem, & apud nos & apud Romanos, sicut vna substantia & vna natura in Trinitate suscipitur, & sicut tres personas in sancta Trinitate confitemur, ita & tres substantias glorificamus. Sic auditis igitur, quoniam indifferenter beatus Cyrillus idem dicebat esse substantiam quod naturam vel substantiam, & ideo in illis duodecim capitulis suis pro duabus substantijs vel naturis duas substantias posuit. Ostendite nobis & in sancta Trinitate ita indifferenter eum dicere, & pro tribus personis vel substantijs, vnam personam secundum Sabellium confiteri, & vnam substantiam in sancta Trinitate glorificantem, & pro vna trium personarum substantia vel naturas atque substantias secundum imitationem Arij prædicantem: & ita & vos confitemini vel potestis glorificare, & tunc credimus vobis quia præ duabus naturis, duas docuit dici substantias.

Contradicentes: Et hæ ipsæ quæ nominatim in Chalcedonense Concilio posita sunt epistolæ beati Cyrilli, id est, tam illa quæ ad Nestorium, quam quæ ad Orientales scripta est ex duabus naturis, & in duabus. Contradicentes dixerunt: plurimum. Episcopus dixit: quam hanc? Contradicentes: quod ex duabus quidem naturis dicere vnam significat Dei Verbi naturam incarnatam, secundum beatum Cyrillum & sanctos Patres. In duabus autem naturis duas personas & duas substantias significat, pro certo & hi qui in duabus naturis vnam naturam dicunt, inuenientur & ipsi ex duabus personis atque substantijs vnam personam atque substantiam declarare. Contradicentes: quemadmodum? Episcopus dixit: Sicut vos dicitis vnam; & sancta Synodus vtriusque sermones pari honore suscepit & pertractat. Et quæ in Constantinopoli acta sunt aduersus Eutychen, & inuenietis Flavianum Archiepiscopum, & alios cum ipso quosdam ex duabus naturis accusantes: Beatum autem Basilium Seleucenæ ciuitatis Episcopum, eum alijs iterum quibusdam in duabus naturis; & neque isti illos reprehendunt, neque illi

illi istos, tamquam vnus honoris arbitrati voces vtrasque, quando & vnam naturam Dei Verbi incarnatam non renuit beatus Flavianus in confessione, quam propria manu subscripsit, dicere; quæ piæ recordationis Theodosio data est: nam confessio manu eius perscripta his ipsis sermonibus declarat.

Exemplum rescripti fidei Flauiani Archiepiscopi Constantinopolitani, data ab eo petenti.

Imperatori Theodosio salutem.

Nihil itaque congruum est sacerdotibus, & diuina docenti dogmata, sicut esse semper paratum ad satisfactionem omni exigenti eum rationem de spe quæ in nobis est, & gratia: nec enim erubescimus Euangelium: Virtus enim Dei est ad salutem omni credenti. Quoniam ergo & nos misericordia omnipotentis Dei prædicationem Euangelij sortiti sumus, recte sapimus, & sine reprehensione semper diuinas secuti scripturas, & expositiones sanctorum Patrum tam in Nicæa congregatorum, quam in Epheso sub beatæ memoriæ Cyrillo Episcopo Alexandria ciuitatis. Prædicamus itaque Dominum nostrum Iesum Christum ante sæcula a Patre sine initio natum secundum diuinitatem: in vltimis vero diebus eundem propter nos & propter nostram salutem ex Maria Virgine secundum humanitatem Deum perfectum, & hominem perfectum, eundem cum assumptione animæ rationalis & corporis, consubstantialem Patri secundum diuinitatem, & consubstantialem matri eundem secundum humanitatem. Nam ex duabus naturis Christum post incarnationem ex sancta Virgine sumptam in vna substantia, & in vna persona vnum Christum vnum Filium vnum Dominum confitemur; & vnam quidem Dei Verbi naturam incarnatam tamen dicere non negamus: quia ex vtrisque vnus idemq. Dominus noster Iesus Christus est. Nam eos qui duos Filios, vel duas substantias, vel duas personas denuntiant, & non vnum eundemq. Dominum Iesum Christum Filium Dei viui prædicant, anathematizamus, & alienos Ecclesiæ decernimus, & ante omnes quidem Nestorium impium anathematizamus, & eos qui cum eo sapiunt, vel eadem dicunt, quibus & contingat, vt excidant tales ab adoptione promissa recte credentibus. Subnotatio eiusdem ex notis, sic, Domine Christe auxiliare nobis Deus. & iterum: hæc scripsi manu propria ad satisfactionem tuæ serenitatis, & vt confundantur ij qui simplicem conuersationem nostram in Christo calumniantur.

Episcopus dixit: Ecce satisfactio beati Flauiani manu eius perscripta ex duabus confitetur Dominum nostrum Iesum Christum, & tamen ex duabus ei dicenti naturis non pepercit bonus ille Dioscorus. Propterea itaque cognoscens sanctum Chalcedonense Concilium, quia nihil ita recreat eos, qui cum Eutyche aduersantur Orthodoxis duarum naturarum confessioni, nisi confusa & commixta & imaginaria vel Manichæica vnus naturæ confessio, explanatiuam potius vocem præposuit, vt in duabus naturis vnam personam & vnam substantiam confitentem. Sed & beati Flauiani rectam fidem collaudans omnia quæ ab eo dicta sunt, confirmauit.

Contradicentes dixerunt: Nos & (sicut superius dictum est) beati Cyrilli proferimus epistolas, in quibus duas substantias naturas confiteri post vnitionem abdicat. Episcopus dixit: Nos ea quæ epistolis eius synodicis consentiunt, suscepimus: quæ autem non consentiunt, neque damnamus, neque velut legem Ecclesiasticam sequimur. Synodicas autem eius dico (sicut superius dictum est) epistolas quæ a sanctis Concilijs & susceptæ & confirmatæ sunt, id est, tam eam quæ ad Nestorium, quam eam quæ ad Orientales scriptæ sunt. Nam contraria his neque damnamus, neque sicut illius suscipimus, quia & in Actibus sanctorum Apostolorum inuenimus, quia dispensationis gratia beatus Paulus Timotheum circumcidit, qui certe Galatis scripsit: Quoniam si circumcidimini, Christus vos nil adiuuabit. sed & beatus Petrus dispensatiue aliquotiens quidem cum Gentilibus comedebat; aliquoties vero subtrahebat se, & secernebat ab eis. Postquam vero vtrique Hierosolymas ascenderunt, & cum omnibus Apostolis vel senioribus, magnum illud decretum decreuerunt, per quod dicunt: Placuit Spiritui sancto & nobis nihil ultra oneris imponere vobis, nisi quod ex necessitate est: hoc est, abstinere a sacrificio, idolis, & sanguine & necato & fornicatione: a quibus custodientes vos bene agitis. Valete. Ab eo tempore ea quidem quæ communi consensu scripta sunt, & a Spiritu sancto confirmata, sicut legem Ecclesiasticam suscipimus; quæ autem dispensationis gratia ab vnoquoque sigillatim facta sunt, neque æmulamur, neque damnamus. Sicut

ergo

ergo hæc in Actibus sanctorum Apostolorum inuenientes, non similiter his attendimus: ita & illic etiam si profiteamur, secundum indulgentiam tamen dictum sit, beati Cyrilli esse quæ a vobis proferuntur epistolas (aduersantur autem prædictis Synodicis rectæ fidei eius epistolis, in quibus duarum naturarum aperte decreuit confessionem) neque damnamus, neque sicut eius suscipimus. Continet autem illa ad Nestorium epistola de inconfusa & indiuisa duarum naturarum vnitate. His sermonibus B. Cyrilli ex epistola ad Nestorium quia diuersa quidem sunt quæ ad vnitatem veram conuenerunt naturæ: Vnus autem ex vtrisque Christus & Filius & Dominus non naturarum diuersitate sublata propter vnitatem: si autem non est sublata duarum naturarum diuersitas propter vnitatem: Saluator ergo & post vnitatem in vna persona & in vna substantia, magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, & quemadmodum suscepta vel confirmata est, paucis expediam.

* hic aliquid deest

Recensito Symbolo sancti Nicæni Concilij, & venerabili hac epistola omne quod aduersus Nestorium congregatum est illi Concilium non acruatim, sed singuli per nomen & personam confessi sunt parem atque consimilem eam esse sancto illi Symbolo: Enotica autem & pacifica ad Ioannem Antiochenæ ciuitatis Episcopum. epistola enim per quam vnitatem & pacem sanctis Ecclesijs suis Deus donauit his verbis continet: ita beati Cyrilli ex epistola ad Ioannem & Orientales: Confitemur itaque Dominum nostrum Iesum Christum Dei Filium vnigenitum Deum perfectum & hominem perfectum ex anima rationali & corpore, ante sæcula quidem ex Patre genitum secundum Deitatem: in vltimis vero diebus eundem propter nos, & propter nostram salutem ex Maria sancta Virgine secundum humanitatem, & consubstantialem Patri secundum Deitatem, & consubstantialem nobis secundum humanitatem. Duarum enim naturarum vnitio facta est, propterea vnum Christum, vnum Filium, vnum Dominum confitemur: secundum hunc inconfusæ vnitionis intellectum confitemur sanctam Virginem Dei Genitricem, ob id quod Deus Verbum ex ea incarnatus est, & ex ea conceptione vniuit sibi templum quod ex ea processit. Euangelicas autem & Apostolicas de Salvatore voces scimus, mirificos viros quasdam quidem communicantes, tamquam in vna persona, quasdam vero euidenter, tamquam in duabus naturis, & Deo quidem dignas secundum Diuinitatem Christi, humiles autem secundum humanitatem eius tradentes.

Si vero dicetis non esse has voces illius, sed Orientalium: cognoscite quia cum multis laudibus eis consensit, & tamquam suas, eas ita in propria epistola intexuit cum laudibus: superius quidem dicens chartam sibi allatam a viro venerabili Paulo Episcopo, irreprehensibilem continentem Fidei confessionem. inferius vero: Has sacras vestras voces contemplati, sic & nos sapere inuenimus. Vnus enim Dominus, vna Fides, vnum baptisma, glorificauimus omnium Saluatorem Dominum inuicem congratulantes; quoniam diuinis scripturis, & traditioni sanctorum Patrum consonantem habent Fidem, tam quæ apud nos, quam quæ apud vos sunt sanctæ Ecclesiæ. hæc Synodica & rectæ Fidei epistola de inconfusæ & indiuisæ vnitatis & extantibus duabus naturis docuerunt. Quales ergo ex his præferamus, quæ in secreto scriptæ ad vnum vel secundum amicum vel familiarem sunt, quæ & facillime potuerunt a quolibet deprauari, an istas quæ in certamine dictæ sunt, & ab vniuersalibus Concilijs tam laudatæ quam confirmatæ sunt, & super concessu Symboli sancti Nicæni Concilij sunt laudatæ? nonne potius has quæ Synodicae sunt, suscipiemus & præferemus, & tamquam legem Ecclesiasticam recipiemus, velut a tantis sanctis Patribus cum iudicio confirmatas, sicut sæpe retulimus?

Contradicentes: Nos non solum ad Eulogium sed etiam ad Successum secundam & alteras epistolas eius volumus relegere: Vos autem cum neque vnam audissetis, iam condemnastis eas. Episcopus: Quanta cumque vultis prælegere sine præiudicio relegite, vt ex consensu vel dissensu possit veritas apparere. His ergo dictis cœperunt Contradicentes legere ad Eulogium epistolam, & cum ad illud capitulum peruenissent, quod dicitur: Sed & illud non ignorent, quoniam vbi vnitio dicitur, non vnus rei declaratur conuentus, sed duarum vel plurium dissimilium secundum naturam. Episcopus: A superioribus & ex ipsis pene principijs epistola ista opitulatur: etsi in quibusdam locis facta est, tamen etsi omnia secundum vestram haberet intentionem, hoc capitulum sufficiebat omnem contradictionem comperere: Si enim vnitio non vnus rei conuentus declarat, sed duarum vel plurium dissimilium secundum naturam: Et quia qui dicunt

duas

duas naturas, ita confitentur, admiramur quemadmodum habentes hæc ac relegentes, a nobis quæritis suaderi, qui etiam alios ex his Orthodoxam esse duarum naturarum confessionem, suadere potestis, vel debetis. Cum enim mox in principio ipsius epistolæ relegatis dicentem eum, quia non omnia quæ dicunt hæretici fugere nos vel auersari oportere: multa enim ex his confitentur quæ & nos confitemur. quando enim dicunt Ariani Patrem Dominum esse, & omnium Creatorem, numquid nos oportet tales eorum voces auersari? Sic & Nestorius etiam si duas dicat naturas, diuersitatem tamen significat carnis & Verbi: Alia enim natura carnis, & alia Verbi. Si autem alteram confessus est carnis naturam & alteram Verbi, quam ex his duabus naturis vos vel minuatam dicitis: vel subreptam beato Cyrillo, sicut ipsi narratis, in altera dicente epistola, neque minuatam, neque subreptam humanam naturam, cum & inferius dicat, compelli autem illos?

Attendite ad lectionem epistolæ beati Papæ Athanasij: illic enim contendentibus quibusdam, quia ex propria natura corpus sibi passibile ipsum creauerit Verbum, & supra & infra nititur dicens: quia non est consubstantiale Verbo corpus; si autem non est consubstantiale, alia atque alia necesse est ut sit natura, ex quibus vnus & solus intelligitur Christus. Ecce etiam hic aperte duas substantias in duabus naturis posuit, ex hoc hæreticos arguens, qui consubstantiale Verbo etiam corpus esse dicunt. quam ergo ex istis duabus naturis vel substantijs dicitis minuatam, ipsi fatemini. Sed & idem mox in sequenti versu ita addidit dicens: Sed & hoc non ignorent: ubi enim vnitio dicitur, non vnus significatur rei conuentus, sed duarum vel plurium & diuersarum secundum naturam. Si ergo dicimus vnitionem, proculdubio confitemur quia carnis animata & Verbi. Sed & hi qui duas naturas dicunt idem sentiunt. illi ergo qui totiens in superioribus epistolæ suæ partibus ita duas naturas Orthodoxe & aperte prædicauit. Sed & post eos qui falsati sunt sermones qui dicunt: Etsi parum circa proprietatem sermonis obscurati sunt, dicens de Orientalibus duas naturas manifeste confitentibus: qui enim confitentur, quia ex Deo Patre natus Vnigenitus Verbum, idem ipse natus est secundum carnem ex muliere, quoniam & Dei Genitrix est sancta Virgo. Et quia vna persona est & non duo filij neque duo Christi, quemadmodum cum Nestorij blasphemij consentiunt. Nestorius enim duos dicit filios & Dominos & Christos, ut breuiter complectar. Orientales autem fratres nil tale dixerunt, sed tantummodo voces diuidunt. Diuidunt autem secundum hunc modum dicentes: eo quod quædam ex his Deo dignæ sunt, quædam vero homine: quæ autem communiter prolata sunt tamquam habentes tam dignationem diuinam quam humanitatem, sed tamen ab vno eodemque prolata. Et non sicut Nestorius qui quasdam quidem de Verbo proprie adsignat, quasdam vero nato ex muliere quasi alteri Filio. Aliud autem est vnum sine diuersitate, aliud diuidere in duabus personis tamquam alteri & alteri. qui enim superius illa, inferius autem hæc: numquid in medio loco poterat seipsum conuellere? absit: sed contrarij sermones Synodicis eius epistolis ab hæreticis sicut apparet falsati sunt. proferentibus autem his qui contradicebant tamquam inuictum scutum secundæ ab ipsis prolata ad Successum epistolæ capitulum. Illud quod dicit: Repugnant nihilominus vnus dicentibus filij naturam incarnatam; & velut cassum volentes illud ostendere, contendunt vbique, duas naturas subsistentes ostendere.

Postquam recensitum est, dicentibus illis: Ecce vbique beatus Cyrillus renuntiat duas dici naturas post vnitionem. Episcopus: Nullo præiudicio habito, sicut sæpe diximus, Orthodoxæ Fidei, etiam si demus Cyrilli esse nuper relectam epistolam: multo magis duabus naturis existētibus aduocationem præbuit post vnitionem quam vnus Dei Verbi incarnata, ex eo quod dicit: Vestitus vero etiam nostra natura etiam si non est consubstantiale ex Deo Patre procedenti Verbo corpus quod vniuit sibi. Si ergo non est consubstantiale Verbo corpus quo circumdata est Dei Verbi natura, alia modis omnibus atque alia pro certo natura est. Sed & illud quod ait, carne eum passum & non Deitate, aliam iterum atque aliam ostendit naturam. Altera enim carnis natura passibilis, & altera Verbi impassibilis, sicut & vos ipsi fatemini. & iterum quod dicit, quia semen Abraham suscipiet, formam serui accipiens: alteram illam seruilem ex Abraham susceptam naturam docet, & alteram illam Dominicam Dei Verbi naturam. Sed & quod ait: Non est confusum, sicut illis placet, sed nec carnis in eius, sed in proprietate secundum vtrasque tam intelligi quam permanere: ex his magis ille, quam Chalcedonense Concilium in vna persona duas existentes naturas decreuit intelligi. Sed & quod ait, non minuatam

neque

neque subreptam humanam naturam, manifeste duas naturas existentes ostendit, diuinam scilicet naturam quæ assumpsit, & quæ assumpta est, humanam. Sed & quod ait: Recte & nimis prudenter tua perfectio de saluari passione sermonem protulit, non illum Vnigenitum Dei Filium, secundum quod intelligitur & est Deus, passum in propria natura ea quæ sunt corporis confitendo, sed magis passum eum natura terrena, aperte etiam hic duas naturas docuit subsistentes, & terrenam passibilem, & diuinitatis impassibilem. Sed & in fine epistolæ suæ illud quod ait: Quid enim est humana natura nisi caro animata sensibiliter, sed & passum carne dicimus Dominum: Ecce in ipsa quæ a vobis prolata est epistola, licet falsata est, non totiens de vna natura quantum de duabus naturis fidei rectæ tribuit aduocationem non solum post vnitionem, quæ in Virginis facta vulua est: sed & post passionem & resurrectionem magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi; qui post resurrectionem ostendit perforatas immaculatas manus suas & transfixos pedes suos sanctis discipulis suis, ostendens se viuum & vnum esse in vna persona & in duabus naturis: quod enim dicit: ^a Videte manus meas & pedes meos, quoniam ego ipse sum: Vnam eius personam ostendit incarnatæ diuinitatis. quod autem addidit: Pertractate & videte quoniam spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habentem: Diuersitatem, ostendit in semetipso duarum naturarum, tam assumentis deitatis quam assumptæ humanitatis magni Dei Saluatoris nostri Iesu Christi. In tantum autem absuit beatus Cyrillus a contradictione Orthodoxæ duarum naturarum confessionis, quod Gregorium Nazianzenum, & Gregorium Nyssenum, & Ambrosium Mediolani protulit in sæpedito Ephesino sancto Concilio, ac veluti eos sibi aduocans perduxit: quorum prior his verbis dixit: *Beati Gregorij Nazianzeni Episcopi*: Naturæ quidem duæ, Deus & homo: nam & anima & caro, filij autem non duo, neque Dei: neque enim hic duo homines: Etsi ita Paulus ^b tam interiorē hominem appellauit: etsi licet breuiter dicere; aliud quidem & aliud, ex quibus Saluator, & si reuera non est, idem, visibile & inuisibile; & temporale & sine tempore, non autem alter & alter: Absit: Item & beatum Gregorium Nyssenum protulit dicentem: Quid humilior in Deo quam forma seruilis? aut quid humilior in Rege omnium, quam in commune nostræ exiguæ naturæ propria voluntate descendere? Per beatum autem Ambrosium in eodem duas naturas esse ita approbavit dicens: Custodiamus diuersitatem carnis & diuinitatis: Vnus enim Dei Filius in vtroque loquitur, quia vtraque natura in eo est. Artende in ipso, nunc quidem gloriam Dei, nunc vero hominis passiones. Sicut Deus docet, diuina, quoniam verbum est: sicut homo loquitur humana, quoniam in mea loquitur natura. Hæc testimonia ad confirmationem rectæ & inlibatæ fidei suæ in Ephesiano Concilio protulit. Et sicut rectæ fidei, ea secundum illud Concilium confirmavit. Quanticumque ergo sermones sub nomine Domini prolati istis consentiunt, tamquam sancti Cyrilli suscipimus: Quanti vero his aduersantur, aut non sunt illius, aut certe falsati sunt, etiam si concedamus illius esse. Ideo neque condemnamus talem Patrem, sed nec ad præiudicium rectæ fidei conlaudamus quæ ex persona eius proferuntur diuersa laceratæ epistolæ.

Contradicentes: Concilia pro vnitate sanctorum, sanctarum Ecclesiarum in diuinis Dypticis intexta sunt, aut pro maiori diuisione? Episcopus: quid autem & antequam nominatim infererentur? numquid in omnibus Ecclesijs quæ sub cælo sunt non recitabantur Episcopi? Et si nominatim Concilia ipsa non recitabantur, tamen in proprijs regionibus & ciuitatibus singuli quique adnotabantur. Si ergo in proprijs ciuitatibus singuli quique adnotabantur, vnusquisque in quocumque subscripto Concilio recitabatur: quanto magis rationabilius erat eos qui cum labore & sudore in vnum conuenerunt aduersus hæreticos, & Deo placitum proelium susceperunt, & bonam illam victoriam per gratiam Dei vicerunt, vno consensu inferi in gloriam Dei & laudem certantium ad maiorem adhortationem eorum qui post certaturi sunt? Contradicentes: Sicut prius dum recitabantur, neminem scandalizabant: Nunc autem plurimos scandalizant. Episcopus: Si cœperimus per singulos de his qui scandalizantur hæreticis Concilia offerre, inuenimus fidem nostram denegantes: Ariani enim scandalizantur in Nicæno Concilio, Macedoniani in Constantinopolitano, Nestoriani in Ephesino, Euthychianistæ in Chalcedonensi: si ergo illos voluerimus placare, Dominum offendimus, fidem nostram denegantes. Nam & vos quanta per singula tempora innouastis? Imperatores, qui a vobis per-

Annal. Eccl. Tom.9.

Eccc

suade-

suaderentur indempti, sicut Endodia Basilisci aduersus Orthodoxam Fidem, & Enoticum Zenonis, & Trisagij nouitatem, & alia multa eiusmodi, quæ ad euerfionem fidei facta sunt, & Orthodoxos non sine causa scandalizarunt. Hæc enim nullum fidelium scandalizant: Si autem infideles hæreticis scandalizentur, nec enim ex hoc conscientia nostra perturbatur.

Contradicentes: Ibas ergo & Theodoretus sicut rectæ Fidei suscepti sunt a Synodo, & sicut rectæ Fidei in diuinis Dypticis recitantur. Episcopus: Vtrique Nestorium anathematizantes suscepti sunt in sancto Concilio. Contradicentes: In tantum per dolum anathematizauit Theodoretus, quia postquam anathematizauit discedens dixit eis: **Valete.** Episcopus: Quid ergo? Quoniam Eusebius Nicomedenæ & Theognius Nicænæ, & alij quidam cum ipsis, & in ipso Nicæno sancto Concilio fidei subscripserunt, & post hæc Arium aperte secuti Ecclesiam deuastarunt, & sanctos Patres nostros Eustathiū Antiochiæ, Athanasium Alexandriæ, & Paulum Constantinopolitanum fugauerunt: propter illos nec Nicænum sanctum Concilium debemus suscipere, aut in diuinis id Dypticis recitare? Absit: Nos autem non tamquam Theodoretum defendentes, vel ea quæ præcesserunt diximus, vel quæ sequenter dicemus, sed veritatem, & sanctum Concilium quod eum iuste suscepit. Volens enim satisfacere quemadmodum saperet; nec tamen permissus est propter anticipatos quosdam atque in eo scandalizatos, postquam vidit non suscipi satisfactionem suam, anathematizans Nestorium & Euthychen addidit, **Valete.** Cur autem hoc ipsum dixerit, **Valete,** superius manifestauit, dicens: quoniam nec sedem ambio, nec pro Episcopatu sollicitus veni. Sed vt persuadeam quemadmodum credo, propter quod anathematizo, sicut iubetis, & Vale vobis facio. Vnde neque sanctum Concilium, neque gloriosissimi iudices ad iniuriam hunc sermonem susceperunt: pro certo scientes quia antequam sanctum istud Concilium fieret, pacificatus esset beato Cyrillo, qui ab eo iniuriatus est in contradictorijs libris duodecim Capitulorum.

Contradicentes: Et vnde hoc potestis ostendere? Episcopus: Ex ipsa quæ ad Ioannem & Orientales scripta est epistola beati Cyrilli pro vnitatem Ecclesiarum.

Contradicentes: Non habetis vnde ostendere, quia indulget eis. Episcopus: Nos ad omne Orientale Concilium epistolam ipsam scriptam inuenimus. Ostendite autem vos quod in vnitionem hos ex illa pacifica & coadunante epistola sua subtraxit. Quid autem amplius est, verbis detrahare, an per condemnationem inferre contumeliam? Sic ergo ipsi beato Ioanni, & omnibus qui cum eo fuerant in Epheso & per condemnationem eum iniuriantes indulget beatus Cyrillus; multo magis qui tantummodo verbo in eo peccauerunt, indulgentiam præstitit, sed & inuenimus in Theodoreti litteris quas ad Dioscorum fecit, quia & secundo in his quæ contra Nestorium scripta sunt, scripserit. Et quando contra Iulianum, vel Aponpeos conscripsit libros ipsos destinavit in Antiochiâ beatus Cyrillus, & rogauit beatum Ioannem ostendere illos Orientalibus præclaris doctoribus. Et quia ostensis eis, scripsit eis Theodoretus, & rescripsit ei beatus Cyrillus, & diligentiam & affectum ei testificans. Et quia duas ab ipso suscepit affectuosas epistolas, quæ & custodiuntur apud eum, nullam de eo contumeliam designantes. Sed tamen & his ita scriptis atque dictis, non aliter eum suscepit sanctum Chalcedonense Concilium nisi clare sub conspectu omnium anathematizasset Nestorium & omnes definitiones eius.

His autem ita de Theodoreto dictis. Contradicentes: Et Ibas ergo iuste susceptus est a Chalcedonensi Concilio? Episcopus: Ibas & accusantium eum iudicium ex Imperiali auctoritate delegatum est Photio Episcopo Tyri & Eustathio Episcopo Beryti & Vranio Himerorū ciuitatis Episcopo; qui reuerentissimi viri, & nimium horrentes Nestorij blasphemias cum omni diligentia discutientes, eum immunem & sine culpa eum decreuerunt, sicut & Acta ipsorum & relatio manifestat. quem ergo iudices iustificauerunt, quemadmodum Concilium poterat condemnare? Contradicentes: Et illa ergo quæ ad Marin Perfam epistola eius scripta est recte continet, quæ & prolata ab eis, & relecta nobis est, & inuenta est narrationem habens Actorum inter beatum Cyrillum & nefandum Nestorium, eo quod quasi per istos duos homines omne sæculum conturbatum esset: Nestorio quidem ea quæ Paulus Samosatenus saperet, affirmante, & propter hoc a beato Cyrillo in Ephesino Concilio condemnato. Cyrillum autem suspicantibus quasi cū Apollinario saperet in illis duodecim Capitulis, & propter hoc condemnato a Ioanne

Antio-

Antiochenæ ciuitatis Episcopo, & cum eo habito Concilio. Et quia propter hanc causam cum inimicitia de Epheso discesserunt. Et propter illam inimicitiam diuisæ sunt omnes vbique Ecclesiæ, & fideles populi, aliquantis quidem huic parti consentientibus; alijs vero illi. Et quia dum in his essent rebus, compunxit Deus pijsimum Imperatorem Theodosium conuocare virum reuerentissimum Episcopum Constantinopolitanæ ciuitatis Maximianum, & eos qui tunc forte in eadem gloriosa aderant ciuitate, hortariq. & sollicitudinem habere, vel cogitare de pace sanctarum Ecclesiarum. Et post illam pacificam cogitationem destinavit pijsimus Imperator Aristolaum Tribunum, & Notarium ob hoc ipsum: qui perueniens tam in Antiochia quam in Alexandria, vtraque partes miserante Deo ad pacem perduxit.

His ergo per epistolam declaratis, Episcopus dixit: Hæc litteræ etiam in vita beati Cyrilli diuulgatæ sunt, & non solum quia non mouerunt eum propter factam pacem & vnitatem propter Dominum: sed & Valeriano scribens Episcopo Iconij, talia de ipsis satisfecit, dicens: Nam si epistolas sibi componentes quidam circumferunt, tamquam ex persona scriptas inlustrium virorum non debent credi; qui enim semel scriptis fidem propriam confessi sunt, quemadmodum diuersa possunt scribere tamquam ex penitentia ad non bene credendum traduci? Sed tamen & beato Cyrillo ita pro eis testificante, & recensita præfata epistola in Chalcedonensi sancto Concilio, non tamen aliter præuidit suscipi eum propter suspensiones in eadem epistola insertas, nisi & ipse Nestorium, & omnia eius decreta anathematizasset: & postquam anathematizauit, tunc susceptus est in sancto Concilio. Nec tantum de his solis dico, sed & Nestorius & Eutyches simili modo, si proprias hæreses anathematizassent, modis omnibus etiam illi suscepti fuissent a sanctis Concilijs. Chalcedonense ergo Concilium circa Ibas & Theodoretum districtius agit quam beatus Cyrillus. Beatus enim Cyrillus contentus fuit in consensu damnationis Nestorij, & ordinatione beati Maximiani, qui pro illo in hac ciuitate Episcopus factus est; Chalcedonense autem sanctum Concilium nisi sub præsentia sua anathematizassent Nestorium & omnia dogmata eius, & scriptis inter Acta insertæ fuissent voces eorum, non fuit contentum suscipere eos. In his ergo dictis, Contradicentes: De his quidem persuasum est nobis.

Et ita secundæ diei conuentu dissoluto, & discedentibus nobis, & multa testimonia de duabus naturis præparantibus, pijsimus atque amator Dei Imperator noster accersito sanctissimo Archiepiscopo Patriarcha Epiphanio, præcepit etiam nos ingredi cum ipso. Et postquam per confabulationem locutus ei quæ illi Deus inspirauit, ipsum quidem dimisit, secundum morem oratione facta pro eius pietate, nos autem vna cum venerando senatu retinuit; censuitq. etiam Contradicentes ingredi. Quibus ingressis, ipsos quidem præcepit in vno scamno sedere, nos autem in altero, vna cum gloriosissimis iudicibus. Et omnibus nobis tacentibus, pietas eius tanta ac talis ad eos locuta est cum omni mansuetudine & tranquillitate, vt si alter mihi diceret ab eius pietate hæc dicta, vix crederem nisi ipse auribus meis audissem, quæ cum magna gratia Dei ex benedicto eius ore prolata sunt. Nam Dauidicæ mansuetudinis, & Mosaicæ patientiæ, & Apostolicæ clementiæ instar in eo conspexi: etsi enim non ijsdem sermonibus, quibus beatus Paulus, sed tamen eadem mente qua ille ad sanctam Ecclesiam vestram scripserat, locutus est cum eis. De qua idem beatus Paulus sanctæ Ecclesiæ vestræ, sicut dictum est, scripsit, dicens: Quia fuimus in medio vestrum tranquilli, & tamquam nutrix fouens filios suos; ita cum bona voluntate festinauimus tradere vobis non solum Euangelium Dei, sed & proprias animas; propter quod dilecti nobis facti estis. Et vt ex paucis possitis conijcere quæ multifarie, multisq. modis tam illo die ab eius pietate ad eos dicta sunt, quam in reliquis confabulationibus, ex exemplaribus piæ eius epistolæ æque cognoscetis, quæ scripta est ad Euphemium virum reuerentissimum Theopolitanæ ciuitatis Archiepiscopum, vt per hoc appareat omnibus qui ab ipsis decepti sunt in Oriente: quæ præsentibus subiungentes epistolæ, vestræ venerationi transmisimus, vt per eam cognoscatis, quanta, Dei gratia, per benedictum os eius tam primo die, quam reliquis locuta est ad eos.

Et postquam in nomine Domini conlocuti sumus inuicem, accusare nos tentantes Contradicentes ad pijsimum Imperatorem, secreto suggererunt ei per quemdam, tamquam non consentientibus nobis Dominum passum carne, vel vnum eum esse de sancta

Trinitate, nec eiusdem esse personæ tam miracula quam passiones. Ingresso itaque sanctissimo Patriarcha in venerando palatio ad piissimum Imperatorem, & domino viro reuerentissimo Archiepiscopo Hypatio, cum eo percontata est pietas eius ab ipsis, his verbis: Non confitemini eiusdem personæ Domini nostri esse Iesu Christi tam passiones quam miracula? vel Deum esse qui carne passus est, atque vnum eum esse de Trinitate? Respondit idem reuerentissimus vir: Nos, domine, magis autem mater vestra Catholica & Apostolica sancta Dei Ecclesia eiusdem personæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi prædicat & passiones & miracula, non tamen eiusdem naturæ: sed sicut docuerunt sancti Patres, passibilem carnem, impassibilem diuinitatem, circumscriptum corpore, incircumscriptum spiritu, terrenum, & cælestem, visibilem, & intelligibilem: vt integro homini eidem & Deo, integer homo cohæreat qui ceciderat sub peccato: sicut beatus Gregorius Nazianzenus docuit in epistola scripta ad Cledonium, & vtraque sancta Concilia tam in Epheso aduersus Nestorium, quam in Chalcedone aduersus Eutychem & Nestorium congregata consenserunt, & confirmauerunt. Sed & Dominum carne passum ita rursus confitemur propter eos qui confundunt vel diuidunt, vt passibilem cum dicentes carne, impassibilem confiteamur diuinitatem, similiter & vnum esse ex Trinitate secundum diuinam naturam tam credentes quam confitentes; secundum carnem vero vnum ex nobis placuisse ei, credimus fieri; & sicut consubstantialiam Patri secundum diuinitatem, ita nobis consubstantialiam secundum humanitatem; & sicut perfectum in Diuinitate, ita perfectum & in humanitate. Si autem illi aliter dicunt, & præsumunt eum dicere, vt secundum carnem quidem ante sæcula sit, secundum diuinitatem vero in nouissimis diebus; vel creaturam eum esse secundum Deitatem, non creatum autem secundum humanitatem, vel visibilem & passibilem secundum diuinitatem, inuisibilem vero secundum humanitatem: tunc calumniantur nos tamquam frustra contrarios sibi.

Post Collationem ergo habitam cum Orientalibus Episcopis ac nostra tenuitate: ex piissimi nostri Imperatoris iussu, alia vice ingressis nobis in venerabili palatio eius, vna cum domino meo Archiepiscopo, vel alijs qui conuenerant reuerentissimis Episcopis, piissimus Imperator exultans in virtute Dei, & gaudens in salutari eius, ac lætus nimis, quia desiderium cordis eius, secundum propheticam vocem, præstiterat eis & voluntate labiorum non priuauit eum: cœpit dicere ad nos, præsentem venerabili senatu: Quia postquam locuti estis cum Orientalibus Episcopis per duos dies, tertio die conuocatis tam vobis quam illis, antequam susciperemus vos, ingressus sum in Oratorium gloriosi Michaelis Archangeli, quod est in Cochlio; & rogavi Dominum dicens: Quia si in veritate vniri habent nobis, magis autem sanctæ tuæ Ecclesiæ: compunge eos velociter consentire nobis: sin autem nolunt, præpedi eos, vt ex ipsis magis culpa nascatur, & non ex nobis. Et cognouistis quantis propositionibus rationabilibus & pacificis cum omni mansuetudine & patientia prolatis a nobis, vir reuerentissimus Episcopus Philoxenes tantummodo persuasus est. Ceterorum vero peruersitatem cordis Deus aspiciens, conligauit linguas eorum, vt neque satisfactionem inuenirent, neque veritati consentirent: vt ex ipsis fiat occasio auersionis eorum, & non ex nobis. Et hæc quidem gratias agens Domino, dixit eius tranquillitas de eorum peruersitate. Sed tamen & vsque hætenus omni continentia & beneficio dignatur eos attendere, non cessauit expectans propter Dominum, eorum conuersionem ad bonum. Quæ illum spes non fefellit: nam etsi non Episcopi, qui hætenus in sua dissuasiōe permanserunt; sed tamen plurimi clericorum & monachorum qui cum his conuenerunt, ad sanctam communionem cum gaudio remeauerunt in Ecclesijs suis ac monasterijs. Ex quibus quidam lingua Syriatica per interpretes locuti sunt nobis, dicentes: Quia ab illis decepti, & nos euerfi sumus, & multas animas euertimus: dicebant enim nobis, & quod Spiritus sanctus recessit ab Ecclesijs & baptisate, communionem eorum: & ideo hæc audientes, & velut veracibus credentes decepti sumus; sed gloria Domino, qui satisfecit nobis de errore eorum, & vniuit nos Catholicis & Apostolicis sanctis Ecclesijs suis: confidimus enim in bonitate eius, & quoniam dabit nobis virtutem, vt eorum quos euertimus, plures iterum conuertamus ad sanctas Ecclesias eius, in gloriam & laudem sancti nominis eius. Explicit epistola Innocentij Episcopi Maroniæ ciuitatis.] Quomodo vero modo non nihil compressi, rursus maiori audacia sub eodem Iustiniano Imp. exurrexere aduersus Catholicam Ecclesiam

Episcopi

Episcopi Seueri socij, turbaueruntque Constantinopolitanam Ecclesiam, occasionemque dedere, vt quinta Synodus ageretur, suo inferius loco dicitur.

Eodem Tom. 7. anno Christi 533. edit. Rom. pag. 193. C. vers. 4. vndecimo Kalend. Ianuarias — adde: (licet vulgata editio habeat vndecimo Kalendas Decembris) —

Eod. Tom. 7. anno Christi 535. edit. Rom. pag. 219. B. vers. 11. in obitu Ioannis Papæ secundi post hæc verba: Cessauit Episcopatus eius dies sex — hæc adde: eius autem sepulchro eiusmodi epitaphium inscriptum tradit Manlius ex antiquis monumentis basilicæ Vaticanæ:

*Hic tumulus Vatis conseruat membra Ioannis
Ordine Pontificum qui fertur iure secundus.
Licet in extremis solers, fidusq. minister
Claruit, & primus iure Leuita fuit.
Missus ad Imperium vice Præsulis, extitit auctor,
Hunc memorant Synodus, Pontificisq. thronus.
Cum titulis fidei vigilantia quanta regendi
Commisissas animas, ne lupus hostis oues
Carperet, ammixtus premeret, vt † potentior vnâ
Iustitiam cunctos nixus habere parem.
Prouidus, humanus, summus, verusq. sacerdos,
Nil temere, atque nimis pondere cuncta gerens.] hæc ibi, non nihil, vt vi-*

des, deprauata.

Eodem Tom. 7. anno Christi 559. circa eius principium. edit. Rom. pag. 465. C. vers. 3. post hæc verba: consecratam affirmat. his hæc adde: ex antiquis Vaticanæ basilicæ monumentis a Manlio collectis, de absoluta a Ioane Papa basilica a Pelagio cœpta, habet versum hunc:

Pelagius cœpit, compleuit Papa Ioannes.] recitatur ab eodem & epitaphium Pelagij Papæ inscriptum his verbis:

*Terrenum corpus claudant hæc forte sepulchra
Nil sancti meritis derogatura viri.
Viuat in arce poli caelesti luce beatus,
Viuat & hic cunctis per pia facta locis.
Surgere iudicio certus, dextramq. tenentem
Angelica partem se rapiente manu.
Virtutum numeret titulos Ecclesia Dei
Quos ventura vt † sæcula ferre queant:
Rektor Apostolica Fidei, veneranda retexit
Dogmata, quæ clare constituere Patres.
Eloquio curans errorum schismate lapsos,
Vt veram teneant corda placata Fidem.
Sacrauit multos diuina lege ministros,
Nil pretio faciens immaculata manus,
Captiuos redimens, miseris succurrere promptus,
Pauperibus numquam parua negare sibi.
Tristia participans læti moderator opimus:
Asterius gemitus credidit esse suos.*

Hic requiescit Pelagius Papa, qui sedit annos quatuor, menses decem, dies decem & octo. Deposit. III. Non. Martij.] hætenus ibi.

Quod vero spectat ad Ecclesiam Apostolorum, his opportune subiiciendum duximus antiquum bullæ exemplar e manuscriptis Vaticanis excerptum eiusdem Ioannis III. cui eiusmodi inscriptio præposita legitur, his verbis.

Exemplum Bullæ Papæ Ioannis Tertij, vbi dicit basilicam duodecim Apostolorum inuentionem per Pelagium prædecessorem suum, & morte præuento non absolutam consummasse, Titulumque Cardinalem eam constituisse, & assignat eidem basilicæ parochiæ fines, & eam diuersis donarijs donat de suo Vestuario.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Cardinalibus & clericis Ecclesiæ Apostolorum perpetuo in Christi seruitio manentibus.] *Ex his habes in vno titulo plures fuisse aliquando Cardinales presbyteros.*

Quoniam primitiuam Ecclesiam post incarnationem Christi duodecim Apostoli præ-

dicatione illustrauerunt, & operibus stabiliuerunt, sicut in Actibus eorumdem legitur, quibus erat cor vnum, & in eisdem erant illis omnia communia, ac pro Christi Fide legitime decertantes gloriose coronati sunt: placuit mihi Ioanni Urbis Romæ humillimo Pontifici Ecclesiam duodecim Apostolorum * confirmare, quam Pelagius Papa bonæ memoriæ prædecessor meus ante palatium Constantij initiauerat, sed morte præuentus inchoatam reliquit. Deinde Patris nostri incepta captantes, quod ipse dimisit, diuina gratia opitulante, * vel perfectum vsque finem adduximus: hanc etiam & in Natali Apostolorum Philippi & Iacobi, quod est in Kalendis Maij ad honorem omnium Apostolorum decenter dedicatam Titulum Cardinalem illam cōstituimus, necnon & parochiam sicut ceteri Tituli Urbis habent de alijs & de alijs colligentes, sic tantæ & tam honorabili basilicæ ratam & inconcussam deliberamus. Non enim laudaremur, si solum in ædificijs extollendis laborauissemus, & alias dignitates Ecclesiasticas ei non prouideremus.

Idcirco præfente & consentiente fratrum nostrorum coetu, nouæ basilicæ concessam & attributam parochiam determinamus, ita sane vt omnis capellæ constitutæ vel constituendæ & populus qui infra terminos istos comprehenduntur, Apostolicæ basilicæ de parochiali iure deinceps penitus respondeant, videlicet. A via vbi est calix marmoreus & lapis marmoreus magnus in gradibus excauatus, cum omnibus domibus ante se; & inde itur iuxta Ecclesiam sancti Marcelli, & declinatur ad læuam, ante Ecclesiam sanctæ Mariæ quæ est in Via lata, & inde recto itinere producit per viam quæ est sub monte Tarpeio vsque ad arcum Clagentariorum, & inde itur in viam ad læuam per viam secus hortum, qui dicitur Mirabilis, atque per Scalam mortuorum fit ascensus per eam montis vsque ante Caballos marmoreos recta via ac inde vertitur ante arcum Pacis: deinde ad dextram extenditur iuxta latus montis super Catricam, & exinde deriuatur per Calicem montis vsque ad hortum Veneris, & deinde itur in viam Salariam, & exitur in Pincianam, deinde descenditur per Silicem, & fit transitus super formam Virginem iuxta Monumentum, & deinde conuertitur citra eandem formam continuo vsque illuc vbi dicitur, Cannella eiusdem formæ, & exinde recolligitur per viculum Capralicum cum insula & casis ex vtroque latere viæ ad præfatum Calicem marmoreum, lapidem in gradibus excauatum.

Insuper ex sacro nostro Vestuario hæc donaria contulimus, videlicet Crucem vnam auream pēsantem libras sex, calicem vnum aureum pēsantem libras duas, calices duos argenteos pēsantes libras quatuor, vestes quoque sericias cum gemmis albis & auro contextas quatuor; libris etiam multis ac varijs eam adornare curauimus. Iis Ecclesiæ Apostolorum nostris manibus conditæ & dedicatæ parochialibus terminis statutis, ac donarijs impartitis ex parte Dei omnipotentis & B. Mariæ & auctoritate Apostolorum Petri ac Pauli & omnium Apostolorum benedictionem nostram, & suorum peccatorum remissionem capituli huius ac priuilegij obseruatoribus & coadiutoribus condonamus. Contradictentibus autem & præuaricatoribus, eadem auctoritate, vsque ad satisfactionem Dathan Coræ & Abiron Moyfi superbientium & contradicentium maledictionem & damnationem intendimus & confirmamus. Ipsi gloria, laus, potestas, imperium, qui viuunt & regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen. Bene valete.

Dat. temporibus domini Ioannis Tertij Papæ per manus Petri Episcopi Cancellarij sanctæ Sedis Apostolicæ, mense Maio, die tertia.

Ego Cirinius in Dei nomine Secretarius sanctæ Romanæ Ecclesiæ sicut inueni in charticinio priuilegio Tituli Apostolorum, fideliter in hac membrana exemplificauit.

Eodem Tom. 7. anno Christi 581. edit. Rom. pag. 586. E. vers. 5. post illa verba: substitutus est Probus. adde quæ sequuntur: Qui indigne ferunt, S. Gregorium alterius instituti quam S. Benedicti monachum asseri, eisdem S. Equitij monachos sub eodem Patriarcha S. Benedicto redigere laborant, quasi monasterium S. Equitij vnum ex eis fuerit duodecim monasterijs, quæ S. Benedictum erexisse, ipse S. Gregorius tradit: ^a Verum an his annuere, vel contradicere idem Gregorius inueniatur, ex eius verbis exactissime disquiramus. Qui dum agit de duodecim a S. Benedicto erectis monasterijs, ait non in diuersa prouincia, sed, illic, inquit, duodecim monasteria construxit. & paulo post ^b de iisdem agens, eadem in eodem loco circumquaque fuisse constructa ait. & sequenti capite: ^c Ex his autem monasterijs, inquit, quæ in eodem loco construxerat, tria sursum in rupibus montis erant, &c. Sicq. repetita tertio eiusdem Gregorij testificatione, vbinam eadem es-

^a Greg. Dialog. lib. 2. cap. 3.

^b Greg. lib. 2. cap. 4.
^c Greg. lib. 2. cap. 5.

sent a S. Benedicto erecta monasteria, vnicuique exploratum absque dubitatione redditur: parua enim ea fuisse, ex numero monachorum duodenario in singulis (vt idem ait Gregorius) collocato, possumus intelligere. Hæc autem ex dictis cum perspicua reddita sint: adhuc ista manifestiora redduntur, si de S. Equitij monastica præfectura quæ ab eodem S. Gregorio descripta sunt, videamus.

Ipse enim superius in secundo Dialogorum ^a libro, non vnus tantum monasterij, sed multorum S. Equitij fuisse Abbatem affirmat. sunt enim hæc ipsius verba: Equitius præ suæ magnitudine sanctitatis multorum in ea prouincia, *Valeria scilicet*, monasteriorum, pater extitit.] hæc cum ita sint, quomodo sub S. Benedicto Abbate (si temporis ratio ferret) redigendus Equitius est, qui in diuersa prouincia iam Abbas multorum monasteriorum esset, nemini subiectus præterquam summo Pontifici, cum constet duodecim illis monasterijs a S. Benedicto ædificatis (vt idem testatur ^b S. Gregorius) singulis singulos esse præfectos Abbates, nec alium quempiam nisi ipsum Benedictum vniuersalem curam omnium habuisse? Sic igitur tot eiusdem S. Gregorij assertionibus (quibus non acquiescere nefas) non est qui negare iure possit, S. Benedicti & S. Equitij diuersas inter se atque distinctas fuisse collectiones monachorum; ex S. Equitij vero classe propagatos fuisse S. Gregorij monasterij monachos, ex sancti vero Benedicti, quos diximus, Lateranenses. Vincat veritas, priuata faceffat affectio. Sed de his —

Eod. Tom. 7. anno Christi 585. pag. 623. D. vers. 11. ad Hibernos. adde quæ sequuntur: Porro dictam Pelagij epistolam, tomum, siue librum dictam ob sui prolixitatem, ad Episcopos Istriae a S. Gregorio adhuc diacono scriptam, diu optatam, frustra quæsitam, Dei magno beneficio, post editionem septimi huius & octauum etiam tomi, cum iam desperassemus omnino, accepimus eam Parisijs missam a viro disertissimo mei amatissimo Nicolao Fabro, vna cum alijs egregijs antiquitatis monumentis, suis a nobis locis in Annalibus intextendis, simulq. duas alias eiusdem Pelagij Papæ, siue dixerimus Gregorij ab auctore qui scripsit denominando, epistolas breuiores eodem argumento ad eisdem Istriae schismaticos antea datas: quas omnes eodem quo scriptæ sunt ordine, hic tibi reddendas dignum existimauimus. Pelagius enim ægreferens tamdiu Istrios populos ab unitate Catholicæ Ecclesiæ schismate scissos, adhuc remanere disiunctos, Christi Redemptoris admonitione sollicitus, qua dixit Petro: Confirma fratres tuos: ad Eliam Aquileiensem Episcopum illorum antesignanum, simulq. alios eius collegas, factionis eiusdem complices hanc primam epistolam scripsit, quam missis ad hoc Legatis dedit.

Prima epistola Pelagij Papæ iunioris ad Episcopos Istriae.

Dilectissimis fratribus Eliæ alijsq. Episcopis, vniuersis filijs Ecclesiæ Istriae partibus constitutis Pelagius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ.

Quod ad dilectionem vestram, fratres, filijq. carissimi, nostra tardius scripta dirigimus, non maleuolæ voluntatis, aut dissimulationis vel negligentia fuisse credatur: sed sicut nostis, temporalis qualitas & hostilis necessitas hætenus impediuit. Nam sicut ait Dominus per Prophetam: ^c Numquid obliuiscetur mulier filium vteri sui? Non ergo credatur nos viscerum nostrorum diuisionem non cum graui fletu ac gemitu doluisse: sed vtinam, carissimi, illuminet Dominus oculos cordis vestri, vt nostri cordis gemitus pro vobis videre possitis. Quis enim, sicut ait beatus ^d Apostolus, infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? & alibi: ^e Quia si patitur vnum membrum compatiuntur omnia membra. Postea ergo quam Deus omnipotens pro felicitate Christianissimorum Principum, per labores atque sollicitudinem filij nostri excellentissimi Smaragdi Exarchi & Chartularij sacri Palatii pacem nobis interim vel quietem donare dignatus est: cum omni sollicitudine festinamus præsentia ad vos scripta dirigere, hortantes & obsecrantes, ne in diuisione Ecclesiæ vltius quisquam studeat permanere. Nos enim secundum Euangelicam vocem studemus fraternitati ac dilectioni vestrae, in quantum fragilitas nostra sufficit, quæ nobis iussa sunt, cum sinceritate cordis humiliter exhibere. Nostis enim in Euangelio Dominum proclamantem: ^f Simon, Simon, ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te Patrem, vt non deficiat fides tua, & tu conuersus confirma fratres tuos.

Considerate, carissimi, quia Veritas mentiri non potuit, nec Fides Petri in æternum quassari poterit vel mutari: nam cum omnes Discipulos diabolus ad excibrandum pos-

poscerit, pro solo Petro se Dominus rogasse testatur, & ab eo voluit ceteros confirmari: Cui etiam pro maiori dilectione quam præ ceteris Domino exhibeat, pascendarum ouium sollicitudo commissa est, cui & clauis Regni cælorum tradidit: & super quem Ecclesiam suam ædificaturum esse promissit, nec portas inferni aduersus eam præualere, testatus est. Sed quia inimicus humani generis vsque in finem sæculi non quiescit in Domini Ecclesiam bono semini superfeminare zizania: ideoque ne forte quisquam maligno studio aliqua de fidei nostræ integritate, diaboli instigatione fingere præsumpserit & argumentari, & ex hoc vestri fortasse videantur animi perturbari: necessarium iudicauimus per præsentem epistolam nostram, & ad viscera vos matris Ecclesiæ vt reuerti debeatis, cum lachrymis exhortari, & de fidei nostræ integritate vobis satisfactionem nostram mittere: quatenus nulla possit in cordibus vestris de nobis remanere suspicio, vt in diuini tremendiq. Iudicij die de taciturnitate mea reus inueniri non possim.

Nos enim illam fidem prædictam tenemus, & cum omni puritate conscientiæ vsque ad sanguinis effusionem defendimus, quæ ab Apostolis tradita, & per successores eorum inuolabiliter custodita, reuerenda Nicæna Synodus trecentorū decem & octo Patrum suscepit atque † reliquit in Symbolum, sed & Constantinopolitana centum & quinquaginta Patrum sub piæ memoriæ Theodosio seniore Principe factum; etiam Ephesina prima, cui præfedit beatæ recordationis prædecessor noster Cælestinus Romanæ Urbis Antistes & Cyrillus Alexandrinæ Episcopus; sed & Chalcedonensis sexcentorum triginta Patrum, quæ sub piæ memoriæ Martiano Imp. conuenit: cuiq. sanctæ recordationis Papa Leo per Legatos vicarios suos præfedit; & vt diuersarum hæresum damnanda exigebat aduersitas, eandem Fidem vno eodemq. sensu † clamanter latius ediderunt. Sed & epistolam prædicti beatæ memoriæ Leonis ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum datam, quæ & Tomus appellatur, per omnia veneramur, tenemus, defendimus, atque secundum eius tenorem, adiuuante Domino, prædicamus. Et sicut prædecessor noster sæpedictus beatæ memoriæ Papa Leo Synodum Chalcedonensem suscepit atque firmavit, ita & nos per omnia, operante diuina gratia, veneramur, custodimus, atque defendimus.

Si quis autem contra hanc Fidem aut sapit, aut credit, aut docere præsumit: secundum eorundem Patrum sententiam, damnatum atque anathematizatum esse cognoscat. Non ergo patiamini falsis suspicionibus, aut rumoribus denuo agitari, & in diuisione Ecclesiæ malorum hominum persuasionibus (quod auertat Dominus) remanere. Quid enim vos a sanctæ Ecclesiæ vnitatem diuiditis? quando nihil noui, nihil (quod absit) contrarium in dicta Ecclesia prædicari cognoscitis vel teneri? Sed vnam eandemq. Fidem, quæ ab Apostolis tradita, & a sanctis Patribus & prædictis quatuor Synodis explanata atque confirmata dignoscitur, sincerissime teneri atque defendi modis omnibus comprobatur. Vbi ergo de Fidei firmitate nulla vobis poterit quæstio vel suspicio generari: in vnitatem Fidei, atque in sinu sanctæ matris Catholice & Apostolicæ Ecclesiæ permanete. Si quid forte causæ est, vnde vestri scandalizati animi videantur: manentes in vnitatis caritate, eligite de fratribus ac filijs nostris, quos ad nos, † inquirendo de quibus mouemini, transmittere debeatis: & parati sumus secundum præceptionem Apostolicam, & cum caritate eos suscipere, & cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem: Et sine aliquo impedimento cum omni dilectione, quando reuerti voluerint, voluntate sincerissima relegare.

Audiamus autem Doctorem Gentium clamantem: Sicut accepistis Christum Iesum Dominum, in ipso ambulate, radicati & superædificati in ipso, & confirmati in fide, sicut didicistis, abundanter in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam, nec ad contentionem aut superfluas quæstiones vestra vltius studia conuertantur. Vocem eiusdem Apostoli cum humilitate cordis attendite: sic enim scribens ad Timotheum ait: Stultas autem & sine disciplina quæstiones deuota, sciens quia generant lites: seruum autem Domini non oportet litigare. & iterum ad Corinthios: Si quis autem videtur inter vos contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. & iterum post alia: Non est Deus dissensionis, sed pacis.

Considerate ergo, quia quicumque in pace & vnitatem Ecclesiæ non fuerit: Dominum habere non poterit. Item ad Galatas scribens ait: Qui ex fide sunt, hi sunt filij Abrahamæ. Proui-

Prouidens autem scriptura, quia ex fide iustificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahamæ, quia benedicentur in te omnes Gentes. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham. Quam ergo excusationem apud Dominum post præsentem satisfactionem nostram habere vltius potestis, quando nulla vobis de fidei nostræ sinceritate & puritate contraria suspicio remanebit? Audite protestantem & commonentem eundem Apostolum: Nolite seduci, corrumpunt mores bonos colloquia mala. Non ergo circumueniamur a satana, non enim ignoramus cogitationem eius. Cum dilectione ergo fraternæ & humilitate Deo placita, si cuius forte animi scandalizari videntur in aliquo, manens in vnitatis caritate, perquirat, atque cognoscat. Nam sicut beatus Iacobus Apostolus ait: Vbi zelus & contentio, ibi & inconstantia & omne opus prauum. & iterum Doctor Gentium: Quis vos impediuit, caritati non obedire: persuasio hæc non est ex eo qui vocauit vos, modicum fermentum totam massam corrumpit. & alibi: Ego confido in Domino, quod nihil aliud sapiatis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium quicumque est ille. & in subsequenti ait: Vtinam abscondantur qui vos conturbant. Et rursus admonens dicit: Quod si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini. & iterum: Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes: Alter alterius onera portemus, & sic adimplebimus legem Christi. & alibi idem Apostolus ait: Flecto genua mea ad Dominum Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur, vt det vobis secundum diuitias gloriæ suæ virtutem, corroborari per Spiritum eius in interiorem hominem, habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in caritate radicati & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus Sanctis. Et post alia: Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis in vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in caritate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus & Pater omnium, qui super omnia & per omnia, & in omnibus nobis. Et dum tales exhortationes Apostolicas habeamus: quis nos separabit a caritate, quæ est in Christo Iesu Domino nostro? Si enim cum humilitate & fletu diligenter intendimus: consideramus & intelligimus quod ille sit insidiator noster, de quo dictum est, quia aduersarius vester diabolus, sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret; cui secundum eiusdem Apostoli exhortationem, cum omni nos concordia & vnitatem in fortitudine fidei resistere atque obuiare necesse est. Exemplo enim omnes didicimus, carissimi fratres ac filij, quanta mala quantaq. flagella diuisionem Ecclesiæ fuerint subsecuta. Vnde in ipsius misericordia, licet indigni, confidimus, quia si Ecclesiam suam adunare atque pacificare concesserit, omnia a nobis quæ pro delictis nostris suscepimus flagella, celerius remouentur, & vnitatem ac firmitatem pacis Ecclesiæ pacem nobis & temporalem obtinet & æternam.

Tantummodo rogamus, & obsecramus, & per diuinum vos tremendumq. Dei iudicium obtestamur, vbi sibi nullus hominum poterit argumentis vel excusationibus subuenire; ne vltius per vos Dei diuidatur Ecclesia, sed hæreditatem Domini communi possideamus & teneamus studio. Quæ autem sit eius hæreditas, ipsius verba quæ ad discipulos dicta sunt, audiamus: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. & iterum: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Id ipsum autem, sicut ait Vas electionis, dicamus omnes, & non sint in vobis schismata: simus autem perfecti in eodem sensu & in eadem scientia, vt in sinum matris Ecclesiæ congregati efficiamur vnus grex, vt vnus Christi pastoris custodia ab omnibus externis internisq. hostis insidijs eius protectione atque defensione seruemur illæsi. Hæc autem ad vos direximus per fratrem & Coepiscopum nostrum Redemptum & Quodultdeum Abbam monasterij maioris, basilicæ beati Petri Apostoli, quos vestra dilectio & complacita Deo caritate suscipiat, & ad nos cum vnitatis vestræ gaudio sine mora reuerti dimittat: quatenus cognoscentes dilectionem atque obedientiam caritatis vestræ cum sanctis Angelis communiter atque veraciter dicere mereamur. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.] hæc Pelagij Papæ epistola per Legatos missa, qua instar amantissimi Patris perditos filios studuit in domum paternam reuocare, & oues errantes, vt vigilantissimus pastor, ad gregem sollicita cura reducere. Sed frustra, sequidem

quidem illi obdurato magis corde resilierunt, nihil pacificū, humanumve, vt par erat, ad Pelagium Pontificem rescribētes, sed aduersaria ac contradictoria potius scripta proteruo animo, pertinaci spiritu, superba intentione, atque arroganti fastu misere per suos nuntios ad hoc delectos.

Cum tamen nec sic quidem Pelagius Papa despexit furentes illos, & multa febre phreneticos delirantes, sed de adhibendis medicamentis ægrotantibus maiori cura sollicitus, quam inepte, quam stulte deuiantes a veritate suas illi contradictiones opposuissent; ostensurus, primum missos ab eis nuntios, voluit proditis ex Apostolicis scrinijs rerum gestarum exemplaribus reddere certiores, inde per litteras rursum eosdem schismaticos Episcopos admonere, arguere, rogareq. demum, vt auersione contentiosa deposita, ad finem patentem, eosq. expectantem sanctæ matris Ecclesiæ properarent: inuitans eos ad Concilium siue Romæ, siue potius Rauennæ ob maiorem ipsorum commoditatem habendum. Epistola autem sic se habet ab eodem Gregorio diacono (vt idem communis alijs præferebat stilus) conscripta.

Secunda epistola Pelagij Papa ad Episcopos Istriae.

Dilectissimis fratribus Æliæ vel alijs Episcopis Istriae Pelagius Episcopus.

Dilectionis vestrae per eos quos direxistis scripta suscepimus. relectisq. his, graui sumus mærore & dolore percussi; cum neque his, quæ nos vobis scripsimus respondistis, neque vt fraternam decuerat caritatem, fidei nostræ satisfactione suscepta ad vnitatem Ecclesiæ reuertendi obedientiam commodastis; postremo nec eos aliter qui venerunt dirigere pertulistis, vt apertissimam, lucidissimamq. satisfactionem se paterentur accipere: sed scripto nobis quasi capitulare, vel interdictum potius ostenderunt, nihil iniunctum sibi a vobis aliud asserentes, nisi vt vestrae tantummodo essent portatores epistolæ. In qua tamen nullam rationis satisfactionem quæsisse vos legitur, sed velut iudicatum quid nobis expressisset. quod quam prauum sit, quam iniustum, Patrumq. regulis inimicum, si volueritis ad cognitionem veritatis accedere, splendidissime cum diuino auxilio potestis addiscere. Vnde nos cum Propheta lachrymabiliter conuenit exclamare: ^a Obmutui, & humiliatus sum, & filii a bonis, & dolor cordis mei renouatus est. Renouatus est dolor cordis nostri, quando diuturnæ diuisionis scandalum minime tanto fidei fulgore superatur; maxime quia prauorum hominum persuasionem decepti, scripta nobis diuersis infecta contagijs direxistis: & quod in epistolis Patrum quædam testimonia non incongrua solum, sed nec ad causam pertinentia tentastis inferere: ita vt nec ordinem testimoniorum, qui in ipsis epistolis Patrum legitur, seruaretis: quippe vt quod scriptum nomine alterius fuerat, alterius nominis titulo promeretur. In quo euidenter dictum vobis Apostolicum ^b constat, aptari: Nescientes neque de quibus dicunt, neque de quibus affirmant.

Quod quidem non vestrae malitiæ vel calliditati credimus adscribendum, sed veneno hostis malignissimi perspicimus exquisitum: qui zizania seminare per vasa iræ vsque in finem sæculi, in Dei Ecclesia non quiescit. Ex quo intelligimus, fraternitatem vestram epistolas, de quibus posuistis testimonia, non legisse. neque enim si vobis eorum scriptura constaret, illa quæ apertissime pro fidei tantummodo causa sunt posita, alijs congruere fingeretis. propter quod ab errore diuisionis, in quem falsis opinionibus incidistis, hortor & opto vos celerius reuocari. & non (sicut scriptum ^c est) iugum cum infidelibus ducere, sed illi iterum iugo mansueta colla submittere, de quo ipse Dominus dicit: ^d Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue est. quod nullo modo poterit quis vel ferre vel discere, nisi eidem iugo caritatis vinculis fuerit subiugatus, ipsi oneri per dilectionem quippe vt spiritali sarcinæ mentes, humeros, viresq. subdiderit. Sicut namque animositas abscissionis intellectum facit per superbiam colligare, ita recuperatæ caritatis humilitas mentes in vnitatis fidei perseveranter ad cognitionem veritatis inluminat.

Propter quod præsentium portatoribus quos fraternitas vestra direxit, & ex codicibus, & ex antiquis polypticis scrinij sanctæ Sedis Apostolicæ relecta sunt aliqua, quibus euidenter apparet, nihil eorum quæ in vestra posuistis epistola causa trium Capitulorum, conuenire vllatenus, aut verisimiliter coaptari. Ideoque necesse est, vos omnes epistolas synodales solcite vigilanterq. percurrere, vt euidentius agnoscat, quia sancti Patres nihil aliud de Chalcedonensi Synodo in suis epistolis firmauerunt, nisi vt inuiolabilis fidei definitio seruaretur. nam ad eandem Synodum confirmandam beatæ recordationis præ-

decessor

decessor noster Papa Leo scribens, inter alia sic ait: Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrū quæ in Synodo Chalcedonensi per vnanimitatem vestra de fide statuta sunt, approbarim, hæc omnes fratres & Coepiscopos nostros, qui prædicto Concilio interfuerunt, scripta direxi, quæ gloriosissimus & clementissimus Princeps, sicut poposci, in notitiam vestra mittere, pro Catholice Fidei amore dignabitur: vt & fraterna vniuersitas & omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per probationem gestorum Synodaliū, propriam vobiscum munisse sententiam: in sola videlicet fidei causa (quod sæpe dicendum) propter quam generale Concilium & ex præcepto Christianissimorum Principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis placuit congregari.

Sed ne forte animis vestris aliqua adhuc videatur quæstio aut dubietas remanere, aperitius quæ ad Maximum Antiochenæ Ecclesiæ Antistitē scripserit, pariter curauimus indicare. Post plurima itaque sic ait: Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam Synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur; nullius erit firmitatis: quia ad hoc tantū ab Apostolica Sede directi sunt, vt excisis hæresibus, Catholice essent Fidei defensores. quicquid enim præter speciales causas synodaliū Conciliorū ad examen Episcopale defertur, potest dijudicandi habere rationē, &c. Ecce, sicut superius dictum est, cognoscitis, fratres carissimi, nihil aliud sæpefatam prædecessorem nostrum, quam ea quæ de fidei firmitate definita sunt, confirmasse. quod pene in omnibus epistolis eius, si volueritis, plenius potestis cognoscere. Nam priuatæ causæ quæ illic post definitionem fidei actæ sunt, non solum minime confirmauit, sed & retractari atque dijudicari concessit. In Encyclijs vero (quod est Episcopaliū collectio litterarum, ex quibus aliqua in scriptis vestris testimonia incongrue similiter posuistis) vnde mota sit causa, vel quid piæ recordationis Leo Imp. per vniuersas prouincias sacerdotibus scripserit consulendo, aut qualiter ab ipsis responsa susceperit, nobis quoque tacentibus, eorum lectione valebitis plenius informari: vt nulla de cetero in vestris cordibus malignæ excogitatio prauitatis locum subreptionis inueniat. Nos enim propter prolixitatem huius epistolæ ordinem causæ ipsius declinauimus indicare. Nam si cum studio caritatis, quæ a nobis scribuntur, cum timore Domini solcite vigilanterq. relegitis: facile sentietis, quantum sit periculum pro superfluis quæstionibus, & hæreticorum defensione capitulorum, tamdiu ab vniuersali Ecclesia segregari.

Nolite ergo amore iactantiæ quæ superbiæ semper est proxima, in obstinationis vitio permanere: quando in die Iudicij nullus vestrū excusare se valeat: & neque Theodorus Monpsuestinæ neque Ibæ epistola, quæ ab aduersarijs est prolata, ante tribunal tati Iudicis vobis valeat subuenire. Doctori itaque Gentium pareamus, qui in prima ad Corinthios epistola dicit: ^a Æmulamini charismata meliora, & adhuc excellentiorē viam vobis demonstro. Quæ ergo maiora sint, & a se demonstranda promittat, ex ipsius voce audiamus intētius. ^b Si linguis hominum loquar & Angelorum, caritatem autem non habeam: factus sum sicut æs sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim omnia mysteria, & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, & si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum vt ardeat, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. & iterum: Fides, spes, caritas, tria hæc, maior autem his caritas. Quam igitur ante Dominum poteritis habere fiduciam, quando nullum scandalum generari vobis de fidei nostræ integritate cernentes, tantis temporibus per superfluas quæstiones ab Ecclesia Dei, quæ vna est, & a fraterna caritate vos diuidi duratis. Vbi namque sit Ecclesia constituta, licet ipsius Domini voce in sancto Euangelio sit apertum, quid tamen beatus Augustinus eiusdem Dominicæ memor sententiæ definierit, audiamus. In his namque, ait, esse Dei Ecclesiam constitutam, qui Sedi- bus Apostolicis per successionem Præsulum præsidere noscuntur. Et quicumque ab earumdem Sedium se communionem vel auctoritate suspenderit, esse in schismate demonstratur. & post alia. Positus foris etiam si pro Christi nomine mortuus fueris, inter membra Christi. Patere pro Christo, hærens corpori, pugna pro capite. Sed & beatus Cyprianus egregius Martyr in libro quem de vnitatis nomine titulauit, inter alia sic dicit: Exordium ab vnitatis proficiscitur: & primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & cathedra monstratur: & pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur, qui ab Apostolis vnanimi consensione nascatur: & post pauca: Hanc Ecclesiæ vnitatem qui non

a 1. Cor. 12.

b 1. Cor. 13.

† non numeraberis

tenet

tenet, tenere se fidem credit? Qui cathedram Petri, super quam Ecclesia fundata est, deserit, & resistit: in Ecclesia se esse confidit? Item post alia: Ad pacis præmium peruenire non possunt, quia pacem Domini discordiæ furore ruperunt.

^a Matth. 5.
^b Genes. 4.

Item ex eodem libro sic ait: Ad sacrificium cum dissensione venientes reuocat ab altari, & iubet^a prius concordare cum fratre, tunc cum pace redeuntibus Domino munus offerre: quia nec ad^b Caim munera respexit Deus: neque enim habere Dominum pacatum poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? Quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli sacerdotum? Secum esse Christum cum collecti fuerint opinantur, hi qui extra Ecclesiam colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis & grauis culpa discordiæ nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est. ad Regnum peruenire non poterit, qui eam quæ regnatura est derelinquit. & post alia: Cum Deo manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei vnanimiter noluerunt: ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestiis animas suas ponant: nõ erit illa fidei corona, sed poena perfidiæ: nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus: occidi talis potest, coronari non potest. Item eiusdem: An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus sacerdotes Christi facit? qui se a cleri eius & plebis societate fecernit? Arma ille contra Deum portat, contra Dei dispositionem repugnat: hostis altaris aduersus sacrificium Christi rebellis, pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, inobsequens seruus, filius impius, frater inimicus, contemptis Episcopis & Dei sacerdotibus derelictis, constituere audet aliud altare. Item cuius supra: Peius schismatis crimen est, quam quod hi qui sacrificauerunt: qui tamen in poenitentia criminis constituti Dominum plenis satisfactionibus deprecantur. Hic Ecclesia quæritur & rogatur, illic Ecclesiæ repugnatur. Hic potest necessitas fuisse, illic voluntas tenetur in scelere. Hic qui lapsus est, sibi tantum nocuit, illic qui hæresim vel schisma facere conatur, multos secum trahendo decepit: Hic animæ vnus est damnus, illic periculum plurimorum. Certe se peccasse hic intelligit & lamentatur & plangit: ille tumens in peccato suo, & ipsis sibi delictis placens, a matre filios segregat, oues a pastore sollicitat, Dei sacramenta disturbat; & cum lapsus semel peccauerit, ille quotidie peccat. Postremo lapsus martyrium postmodum consecutus potest Regni promissa percipere: ille si extra Ecclesiam fuerit occisus, ad Ecclesiæ non potest præmia peruenire. Item qui supra: Quod si in scripturis sanctis frequenter & vbique disciplina præcipitur, & fundamentum religionis a fidei obseruatione ac timore proficiscitur, quid cupidius appetere, quid magis velle ac tenere nos conuenit, quam vt radicibus fortius fixis, & domicilijs nostris super petræ robustæ mole solidatis, inconcussi ad procellas ac turbines sæculi stemus, vt ad Dei munera per diuina præcepta venire possimus?

^a accelerate
^c Psal. 132.
^d Psal. 125.

Et ideo hortamur dilectione vestram, & obsecramus, vt tam terribilia Patrū testimonia cognoscetes, nullo modo patiamini vterius in diuisione Ecclesiæ persistere; sed in viscera sanctæ matris Catholicæ atque Apostolicæ regredi tota mentis intentione^a celerate: vt radicati in caritate vnitatis atque fundati dicere mereamur: ^c Ecce quam bonū & quam iucundum habitare fratres in vnum: veraciter exclamantes: ^d Repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Quibus breuiore quidem stilo, abundanti tamen caritate responsis, & de fraternitatis vestræ mentibus: & de diuinæ misericordiæ virtute confidimus, vos sanctæ citius reformari indubitanter Ecclesiæ. Si tamen pro nostris adhuc delictis aliquid inimicus animarum vobis obstinationis (quod absit) aut dubietatis intulerit, secundum quod interlocutio nostra Gestorum apud nos habitorum, suprema complectitur, & sicut excellentissimo domino filio nostro Smaragdo Exarcho Italiæ supplicare curauimus: instructas huc ad nos personas, quibus facilius reddenda, recipiendaq. sit ratio, mittere festinate, vt nulla deinceps consensus vestri dubietas supersit, aut tarditas, si eis satisfactio plena reddatur. Vel si hoc pro longinquitate locorum, vel temporum qualitate pauescitis: illic Rauennæ fiat congregatio sacerdotum, quoniam etiam, qui loco nostro intersint, diuinitate propitia, dirigemus, a quibus satisfactionem plenissimam capiatis; ne amplius animæ simplices diuisæ a sancta Ecclesia pro superfluis quæstionibus tam longa obstinatione remaneant, nec per vos, quos Dominici gregis decet esse pastores, oues a septis Ecclesiasticis euagantes rapacis lupi dentibus consumantur.] hucusque secunda Pelagij Papæ epistola. Qua tantum absuit, vt per-

moueren-

mouerentur perditissimi illi, quorum corda (vt de magna illa bestia est in^a Job) instar a ^{Job. 41.} incudis fabri constricta obduruissent: vt rursus aduersus Pelagium ipsum atque vniuersam Christi Ecclesiam pro defensione damnatorum in quinta Synodo trium Capitulorum, quorum causa ab Ecclesia se disciderant, scripserint prolixam satis apologiam. Ad quam confutandam Pelagius, eiusdem qui supra Gregorij opera vsus, scriptionem illam refractariam penitus confutauit, scripta ab eo prolixiori epistola, qua cuncta pro tribus adducta Capitulis esse vana ostendit & falsa; solida vero ac firma illa, nulla ex parte nutantia, sed certa veritate constantia, quæ in condemnationem eorundem trium Capitulorum assererentur. Opus quidem dignum Romano Pontifice, & Gregoribus qui scripsit, auctore; ipso siquidem tribus capitibus latrantis Cerberi fauces occlusit, vt sic velut ossa picea spiritu intercepto, latrare vetuerit, atque tandem exspirare coegerit. Ipsa autem sic se habet.

Tertia Pelagij Papæ ad Episcopos Istriae epistola.

Dilectissimis fratribus Eliæ vel vniuersis Episcopis in Istriae partibus constitutis, Pelagius Episcopus.

Virtutum mater caritas, quæ Redemptoris sui lucris seruiens, quæ numquam ea quæ sua sunt quærit, desiderio anhelanti me impulit dudum fraternitati vestræ plenam dulcedinis scripta transmittere, quæ disuncta diu possint suo corpori Christi membra sociare. In quibus plus precibus quam monitis loquens, affectu quo valui, exhortari curavi, vt quos aptos discutiendæ rationi præuiderit, huc dilectio vestra dirigeret, quatenus in trium Capitulorum negotio, vel quæq. aperta sunt cognoscerent, vel quæq. forsan obscura viderentur, hæc eis collatio pacificæ intentionis aperiret: tandem dilectionis vestræ scripta suscepi, quæ non rationis causas quærent, sed deliberata apud vos iudicij sententiâ imperarent. Hoc autem quod vos audere de vestra sapientia videro, fateor, dolens miror, & quidem per epistolas, exempla (vt puto) ostendi humilitatis, amoris specimen præbui. Sed dum nihil apud vos reperi admonitionis meæ verba proficere, flens, gemenq. cum Propheta cogor exclamare: ^b Curauimus Babylonem, & non est sanata, ignem quantum valui caritatis accendi, & tantæ scissionis exurere rubiginem volui, sed impletam Prophetæ sententiâ peccatis exigentibus inueni, qui ait: ^c Frustra conflauit conflator, scoriæ eius non sunt consumptæ, nulla in rescriptis flamma caritatis aspicitur, nullam vel post exemplum dulcedinem redolent in cunctis suis sermonibus, nihil quod ad pacem perueniat, sonat. Pensate, quæso, hoc (quod dicere nisi singultu interrumpente non valeo) longo diuisionis vsu quanto mentis frigore fraternitas vestra torpuerit, quæ nec constricta recalescit.

Quid igitur inter hæc faciam, nisi vt pro vobis ad lachrymas vertar? Quia enim leo rugiens circuit quærens quem deuoret, scio & vos stantes extra caulas ouium. Non demptis fructibus palmites attendo, sed abscissas a radice vites aspicio. Et sudantes vos operarios cerno, sed tamen laborare extra vineam, non ignoro. Ecce urgente fine, cuncta vastantur, ad solitudinem terra redigitur, atque (vt ita dixerim) procella diluuij mundum subruit, & vestra fraternitas arcam fugit. Cum Ieremia dicam: ^d Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & rursus: Deducant oculi nostri lachrymas, & palpebræ nostræ defluant aquis. dicam cum illo iterum: Plorabo & requiescam: Quia enim quietem concordiæ in vestro corde non inuenio, fessæ menti lachrymas sterno: quæ enim mei spiritus requies esse potest, si ab occulto hoste inflictū vulnus mederi non potest? Ecce in cunctis mundi partibus sancta & vniuersalis Ecclesia vnitatis suæ radijs fulget, sed tamen adhuc vmbra vestræ diuisionis sustinet. Vbiq. in fidei statu perdurat; sed gaudere eam de sua salute prohibet vulnus, quod de vestra abscissione tolerat. neque enim sanum caput brachij mærentibus gaudet: nec se quasi incolume esse pectus latatur, cum subiectorum viscerum doloribus tangitur: tota namque corporis compago afficitur, si pars eius vel extrema laceratur: Quicquid ergo est quod aliam pati sentit, in se harmonia caritatis attrahit, Paulo attestante, qui ait: ^e Et si quid patitur vnum membrum, compatiuntur cetera membra. Nos itaque sumus, qui vestro dolore transfigimur, nos qui vestris scissionibus secamur. Tanto igitur damnis vestris festina debemus consolatione succurrere, quanto ea per caritatem cogimur vt nostra sentire. Nam etsi differre forsitan volumus, supernæ increpationis voce terremur, quæ ignauos pastores increpans, dicit: ^f Quod fractum erat, non alligastis, & quod

Annal. Eccl. Tom. 9.

F fff

abiectum

Ezech. 34.

Jerem. 8. abiectionem non reduxistis, & quod perditum non quaesistis. Si differre volumus, indiscretæ inuentionis increpamur, qua per Prophetam Dominus dicit: ^a Numquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filiae populi mei? Quid enim per resinam, quæ fomentum ignis est, quæ & in ornamentum domus marmora dissipata coniungit, nisi caritas designatur? quæ & in amore corda succendit, & vt sanctam Ecclesiam vnitatis ornamento componat, discordes hominum mentes per pacis in se studium ligat. Quid per Galaad, quæ Aceruus testimonij interpretatur, nisi in scripturæ sacrae altitudinem innumera sententiarum densitas dicit? Quid per medici vocabulum, nisi vnusquisque prædicator? quid per non obductam filiae cicatricem, nisi culpa plebis ante Dei oculos nuda monstratur? Resina ergo in Galaad defuisse conuincitur, si pro ostendenda veritate, cum tanta adsint scripturæ sacrae testimonia, ad sociando vos sanctæ Ecclesiae, nequaquam digne ardoris caritas exhibetur; & velut absente medico cicatrix non obducitur, si exhortatione cessante, tantæ scissionis culpa nullo velamine subsequenter pacis operitur. Sed iam tempus est, ipsa nos suspicionum vestrarum vulnera tangere, eisq. auctore Deo medicamina patefactæ veritatis adhibere, per ea quæ piæ memoriæ Iustiniani Principis temporibus acta sunt.

sumendo Fraternitas vestra suspicatur, sanctam Chalcedonensem Synodum fuisse conuulsam. Sed absit hoc a Christiano opere, a Christiana cogitatione. In ipsa quippe Nicæna, Constantinopolitana, ac prima Synodus Ephesina firmata est; & quisquis illam parte aliqua conuelli nititur, illas nimirum funditus, quæ per hanc firmatae sunt, destrueret conatur. Cui suspicioni in scriptis vestris ex sancti prædecessoris nostri Leonis epistolæ, ac Encyclijs testimonia adiungitis, vt præfatam sanctam Chalcedonensem Synodum inlibatam debere obseruari monstretur: Quæ quidem, fratres carissimi, ex paucis epistolæ sumptis permixto ordine confusoq. posuistis, vt dum interiecta alia epistola, ad alia prioris epistolæ verba recurritur, quasi ex multis epistolis prolata viderentur. Et valde miramur, cur fraternitas vestra de tam (sicut diximus) paucis epistolis non pauca sumperit: cum constet quod de sanctæ Chalcedonensis Synodi inlibata veneratione & prædecessorum nostrorum assertio innumera, & multorum Patrum consensus in Encyclijs, quasi quædam * se mundo, nobis infudit. Sed quia semper dictandi ordo tanta sibimet connexionione subiungitur, vt & præcedentia subsequenter feruiant, & subsequenter ex præcedentibus suspendantur: eorum sensum quæ prolata sunt melius pandimus, si infra supraq. legentes, vel quo tendunt, vel vnde pendeant, demonstremus.

2. Tim. 2. A dilectione igitur vestra primum testimonium sancti prædecessoris nostri Leonis ponitur, quod in eius epistola vltima continetur, quo ait: De rebus apud Nicæam, & apud Chalcedonam, sicut Deo placuit, definitis, nullum audeamus inire tractatum, tamquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas: cui secundum testimonium ex ea epistola a vobis adiungitur, quod illic paulo superius habetur, quo dicitur: Quia sicut sancte, veraciterq. dixistis, perfectio incrementum & adiectionem plenitudo non recipit. Interiectis autem duobus testimonijs de Encyclijs assumptis, præfati prædecessoris nostri Leonis itē ad Leonem Principem scripto vestro verba replicantur, quibus dicitur: Legitimas & diuinitus inspiratas constitutiones velle mouere, non est pacifici hominis, sed rebellis, dicente Apostolo: ^b Verbis contendere, ad nihil est vtile, nisi ad subuersionem audientium. Nam si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, numquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare. & eius rursus ad eum: Non sinas contra dexteræ omnipotentis Dei triumphos rediuiuis exurgere motibus extincta certamina. Cuius adhuc testimonium post pauca subdidistis: Nihil prorsus de bene compositis retractetur.

Vltimum vero a vobis ponitur testimonium, quod in priori eius epistola, de qua multa iam testimonia prolata fuerant, continetur, primum quo dicitur: Quæ iam patefacta sunt quaerere, quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt definita conuelli, quid aliud est, quam de adeptis gratias non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere? Hæc sunt, fratres dilectissimi, quæ beati Leonis ad Leonem Principem verba posuistis, quæ videlicet ab eo pro custodia inlibatæ fidei, non autem pro causis Episcoporum specialibus, quæ apud Chalcedonam gesta sunt, proferuntur. Nam quia pro solius fidei intemerata obseruatione dixerit, pensandum est in eadem epistola quid præmisit: ait enim ad eundem Principem loquens

supra: Cura rerum temporalium religiose prouidentia famulatum diuinis & æternis dispositionibus perseueranter impenditis, vt scilicet Catholica Fides, quæ humanum genus sola viuificat, sola sanctificat, in vna confessione permaneat; & dissensiones quæ de terrenarum opinionum varietate nascuntur, a soliditate illius petrae, supra quam ciuitas Dei ædificatur, abigantur. Si igitur Fidem, fratres carissimi, in cunctis mundi partibus vno ac solido statu vigere non cerneretis: conuulsam quicquam de sancta Chalcedonensi Synodo recte diceretis. At postquam nihil nunc aliud nisi de personis agitur, nihil de sancta Chalcedonensis Synodi fide quaeritis: auctoritatē Patrum quasi sequendo declinatis. Namque vt iisdem B. Leo ostenderet retractari quæ perfecta sunt non deberi: qua hæc intentione dixisset, illico subdidit: Quia ad pacem vniuersalis Ecclesiae, & ad custodiam Catholicae Fidei cura dignamini sollicitiore viuere. Quid igitur cum prohiberet definita conuelli, admonitionem protinus de custodia Catholicae Fidei subiunxit, & quia non hoc de retractandis causis specialibus, sed de sola Fidei professione dixisse indicauit: illa namque nunc in vestra quaestione vertuntur, quæ ipse quoque prædecessor noster beatus Leo diiudicat: dum non nisi ea quæ apud Chalcedonam de Fide sunt statuta, confirmat. Ipse quippe ad Anatolium Constantinopolitanæ vrbis Episcopum scribens, dum eum de quodam nouo ausu corripere, dicit: Vt sanctam Synodum ad extinguendam solum hæresim, & ad confirmationem Fidei Catholicae studio Christianissimi Principis congregatam, in occasione ambitus trahas, & rursus: Ita abuti voluit Concilio synodali, vt fratres in Fidei tantummodo negotio conuocatos, & definitionis eius causa, quæ erat curanda pertractos, ad consentiendum sibi, aut deprauando traduceret, aut terrendo compelleret. Qui vt nihil se omnimodo de Chalcedonensi Synodo suscipere, nisi quod de sola Fide gestum fuerat, demonstraret, eidem Synodo scribens, ait: Et fraterna vniuersitas, & fidelium corda cognoscant, non solum per fratres, qui vicem meam exequuti sunt, sed etiam per approbationem gestorū synodalium propriam vobiscum inisse sententiam, in sola videlicet Fidei causa, quod sæpe dicendum est.

Qui ergo vnit cum Chalcedonensi Synodo in sola Fidei causa conuocata, cuncta quæ illic specialiter gesta sunt: se proculdubio extraneum demonstrat. Hinc est rursus, quod cum præfato Anatolio de recipiendo Attico presbytero scriberet, dicit, ita vt Chalcedonensis Synodi definitionem de Fide, cui etiam dilectio tua scribendo consentit, & quam Apostolicae Sedis firmavit auctoritas, profiteatur se per omnia seruaturum. Qui Chalcedonensis Synodi definitionem dicens, vigilanter etiam, de Fide, non adderet, nisi causas, quæ illic specialiter motæ fuerant, reprobasset (solam nihilominus exciperet) quæ ei singulariter displicerent. At postquam nihil aliud Synodi, nisi Fidei definitionem recepit: quid est aliud, nisi quod cetera quæ illic specialiter mota sunt, refutauit? neque enim si vellet, vnam tantummodo causam præfati Anatolij reprehendere, vereretur, qui hanc suo iudicio non approbatam & serenissimis Principibus, & auctori eius eidem Anatolio non est veritus scriptis discurrentibus indicare. Cum vero & de illa præfato Anatolio priuate loquitur, & rursus ad Synodum scribens, quod de sola fide gestum fuerat, se recipere confitetur: constat quod & Anatolium de speciali criminis causa redarguit, & cuncta priuata negocia, quæ mota in Synodo fuerant, retractari concessit.

Rursus in scripto vestro testimonium ac exemplum de Encyclijs ponitur, quod multi Episcopi simul dicunt: Neque vnum iota vel apicem possum aut commouere, aut commutare eorum quæ apud Chalcedonam decreta sunt: cui aliud quoque testimonium, quasi ex eadem epistola subiunxistis, quod videlicet Anatolij Constantinopolitanæ vrbis Episcopi esse non dubium est, quo ait: De Chalcedonense vero sancta Synodo dico, quoniam ipsum quaerere omnino aut reuoluere aliquid eorum quæ ab ipsa definita sunt, hominum est insidiantium tantummodo Ecclesijs, & vniuersali Christi paci. In quo reuolui & conuelli prohibeat, ipse subiungat. ait enim: Quando Apostolica quidem & paterna dogmata olim nobis tradita, in eo roborata sunt atque firmata. Si igitur insidiantium est hominum Apostolica dogmata & paterna conuelli: qui eadem paterna & Apostolica dogmata inlibata recipiunt, constat proculdubio, quia insidiantes non sunt. Eiusdem namque Synodi fidem intemeratam Deo auctore retinemus, & sic priuata negocia quæ illic gesta sunt, cum sancto prædecessore nostro Leone præ-

rimus, vt definitionem fidei illic prolatam, proposita etiam morte, referuamus. In præcedenti autem testimonio multorum simul Episcoporum vtrum dictator, an scriptor errauerit, ignoramus. neque enim in Encyclijs continetur, vt ipsi in scriptis vestris posuistis: Neque enim Iota vnum aut apicem possumus commouere aut violare eorum quæ ab ea recte sunt & inuolabiliter definita. At longe est aliud, non posse commoueri ea quæ decreta sunt, & non posse commoueri ea quæ recte & inculpabiliter sunt decreta. Sciebant enim viri doctissimi ea quæ illic gesta fuerant de causis specialibus a prædecessore nostro Leone recepta omnimodo non fuisse: & idcirco cautissime scribunt, commoueri aut violari quæ recte ab ea & inculpabiliter definita sunt, non deberi; ne si cuncta confirmare se dicerent, sententiæ sæpessati prædecessoris nostri Leonis obuiarent: Vnde & illic illico subiungūt: Ita sapiamus semper, sicut sapit Apostolica Romanorum Sedis Ecclesia.

† Desideratur
epistola ista S.
Leonis.

Post hæc quoque exempla eiusdem prædecessoris nostri Leonis ad † Basilium Episcopum testimonium posuistis, quo ait: Obsecro dilectionem tuam, vt Chalcedonensis Synodi definitionibus in nullo animum relaxetis. Et quæ ex diuina sunt inspiratione composita, nulla patiamini nouitate temerari. & rursum: Vt autem possit hæc exhortatio ad omnium fratrum & Coepiscoporum notitiam peruenire, diligenti vestræ fraternitatis cura perspicat. quia (quod sæpe dicendum est) tota religio Christiana turbatur, si quicquam de his quæ apud Chalcedonam constituta sunt, conuellatur. Sed vtrum hæc de causis quarundam personarum specialibus, an de sanctæ Fidei definitione asserat, inquiratur ipse quid superius dicat. ait enim: Hæc scripta direxi quibus dilectionem vestram credidi commonendam, vt sceleratis ausibus sancta constantia resistatis, ne in quoquam nostra communis Fides aut trepida inueniatur, aut tepida. Qui igitur admonitionem seruandæ fidei præmisit, vbi custodiri Synodum voluit, indicauit. Si autem in huius epistolæ sermonibus ambigimus, eum ex alijs suis epistolis quo sensu hæc dixerat, requiramus. Martiano namque Augusto scripta sua pro eadem Synodo dirigens, ait: Ad gloriam vestram & ad Constantinopolitanū Antistitem scripta direxi, quæ euidenter ostenderent, me, quæ de Fide Catholica in prædicta Synodo definita fuerant, approbare. Qui si cunctas & speciales causas eiusdem Synodi recepit, cur ea se approbare quæ de Catholica Fide in prædicta Synodo definita sunt, specialiter asserit? Rursum quoque præfato Principi scribens: Quia omnibus modis obediendum est potestati vestræ & religiosissimæ voluntati, constitutionibus synodalium, quæ mihi de confirmatione Fidei Catholicæ placuerunt, libens adieci sententiam. Si ergo confirmationem Fidei Catholicæ sibi placuisse, eiq. sententiam adieci adstruit, in his in quibus confirmatio Fidei non fuit, constat quia sententiam non adiecit.

Adhuc autem ex eiusdem beati Leonis epistola testimonium scriptis vestris inseritis, quæ ad Basilium dicit: Pie nobis & constanter vtendum est, ne dum talium disputatio admittitur, eorum quæ diuinitus definita sunt, auctoritati dérogetur. & infra: Nec in aliquam disceptationem plene definita reuocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia prophetis & Euangelicis atque Apostolicis auctoritatibus consonare. Quæ autem vel superius definita diuinitus, vel inferius plene definita asserat: ex ipsa vel ex alijs eius epistolis vestra fraternitas pensat: In quibus numquam specialia gesta commemorat, sed sola quæ de fide sunt prolata confirmat. Vnde in his quoque verbis vigilanter † imprimatur, & quæ plene definita dixerit † attenditur, cum dicit: Ne de his ipsis videamur ambigere, quæ, manifestum est, per omnia prophetis & Euangelicis atque Apostolicis auctoritatibus consonare.

Pensate quæso, fratres carissimi, si scripta Theodoretis prophetis & Euangelicis atque Apostolicis auctoritatibus consonant, quæ Redemptorem nostrum iniquis ausibus Dominum negant: Pensate si illa epistola prophetis & Euangelicis atque Apostolicis auctoritatibus consonare videatur, in qua & hostis Ecclesiæ Nestorius defenditur, & defensor Ecclesiæ Cyrillus accusatur. Pensate si illa Theodoretis scripta prophetis, Euangelicis atque Apostolicis auctoritatibus consonant, quæ prius contra rectam Fidem edita, ipse postmodum conuersus damnat. Extremum quoque sæpessati Leonis ad † Aetium presbyterum testimonium ponitis, quo ait: Ne patiatu sopitarum rerum certamen adferri, quarum retractator non nisi sacrilegus inuenitur: quod de quibus rebus adstruat, ad eundem Aetium scribens ipse manifestat, dicens: Nihil Apostolicis vniquam potero sentire

† Desideratur
ista ad Aetium
S. Leonis epist.

sentire diuersum, nec a mea ipse deuiare sententia: Et quod sancto Spiritu reuelante confessus sum: quodq. mecum totius Synodi professione prædicante patefeci, aliqua varietate commutem; cum facilius mihi sit quibuslibet & supplicijs ab hoc mundo auferri, quam ab ea quam generaliter credidi professione mutari. Si ergo cuncta res quæ retractari non debet, sola est professio fidei: ille retractator rerum erit sacrilegus, qui professioni eius fuerit diuersus. Nam quod idem beatus Leo solam in Synodo professionem fidei summo ardore custodiat, innumeris epistolis demonstrat, ex quibus pauca breuiter perstringimus, vt in eis certior facta vestra fraternitas colligat quam multa taceamus.

Hinc est enim quod Martianum Augustum scripto suo alloquitur dicens: Fratri autem meo Iuliano Episcopo nouerit vestra clementia hoc me proprie delegasse, vt quicquid illic ad custodiam fidei pertinere probauerit: meo nomine vestræ fiducialiter suggerat potestati. Hinc est quod Pulcheriæ Augustæ scribens ait: Quod vero pijsissimus Imperator ad omnes Episcopos qui Chalcedonensi Synodo interfuerunt, voluit me scripta dirigere, quibus ea quæ illic de fidei regula sunt definita firmarem, libenter impleui. Hinc est quod Iuliano Episcopo scribens dicit: Quod necessarium credidit clementissimus Imperator, libenter impleui; vt ad omnes fratres qui Chalcedonensi Synodo interfuerunt, scripta dirigerem, quibus placuisse mihi quæ sanctis fratribus nostris de regula fidei confirmata sunt, demonstrarem. Hinc est quod Pulcheriæ Augustæ iterum scribens ait: Circa fratrem autem meum veneratorem vestrum Iulianum Episcopum quantum debeat credere vestra dignatio, Apostolicæ Sedis æstimate iudicio: cum in causa fidei, cui gloriosa pietas vestra famulatur, vicem ipsi meam eatenus delegarem, vt ab ea quæ vobis debetur obseruantia non recedens, me pietati vestræ præsentare non desinat. Causam quippe fidei memorans nequaquam eatenus diceret, nisi quicquid extra fidem ageretur, ex Synodo excludi voluisset.

Rursum per epistolam vestram dicitur, A Sede Apostolica vos doctos, atque ab scrinio sanctæ Ecclesiæ, cui Deo auctore præsumus, confirmatos, ne huic rei quæ sub piæ memoriæ Iustiniano Principe gesta est, consentire debeatis. atque hanc opitulationem excusationi vestræ adiungitis dicentes, quod in causâ principio & Sedes Apostolica per Vigilium Papam & omnes Latinarum prouinciarum Principes damnationi trium Capitulorum fortiter restiterunt. In quibus verbis attendimus, quod res quæ prouocare vos ad consensum debuit, a consensu vos ipsa diuellit. Latini quippe homines & Græcitatibus ignari, dum linguam nesciunt, errorem tarde cognouerunt: & tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum constantia, quousque verum cognoscerent, a certamine non quieuit. quorum consensum certe fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti, priusquam verum cognoscerent, consensissent. at postquam diu ab eis laboratum est, & longo tempore ad iniurias vsque certatum: hinc vestra fraternitas penset, quia tot labores repente non relinquerent, nisi quæ vera sint agnouissent. Quid enim diuini consilij fuisse credimus, fratres, quod diu Saulum omnipotens Deus repugnatorem suæ fidei esse permisit, & sic eum suæ fidei prædicatorem fecit? nisi vt cunctis qui per illum fuerat prædicaturus, ostenderet, quia valde verum est Dei Euangelium, quod & tanta duritia inclinatum, prædicaret: vt dum ea auditores eius quæ ab illo contra fideles gesta recolerent, repente eum ad fidem versus non sine euidenti ratione sentirent. Vnde ipse quoque dum prædicationem suam debere facile ab infidelibus recipi, Domino diceret, ait: Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcere, & cædens per synagogas eos qui credebant in te: & cum Galatas relicta Euangelij regula, in Iudaismi conspiceret errorem declinasse, suam eis priorem contra Euangelium duritiam retulit, & ab intentione perfidiæ eorum mentes retorsit dicens: Audistis conuersationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam: & proficiebam in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum: cum autem placuit ei qui me segregauit de vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret Filium suum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus: continuo non acquieui carni & sanguini. Ecce fratres carissimi, Paulus egregius Doctor quia diu veritati restitit, inde ad confirmanda corda audientium in eiusdem prædicatione veritatis adiutorium sumpsit: ostendens profecto, quia fidem, cui tanto prius labore restiterat, postmodum sine magnæ rationis certitudine non tenebat.

Debet ergo perpendere vestra dilectio, quia prædecessorum nostrorum in hac causa consensus tanto post inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus insudauit. Sed his insuper factum Petri, qui & Paulum superat, vestra fraternitas ad memoriam reducat. Diu quippe restitit, ne ad fidem Gentes sancta Ecclesia sine circumcisione reciperet, diu se a conuersarum Gentium communione subtraxit, Paulo attestante, qui ait: ^a Gal. 2. Cum venisset Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat; prius enim quam venirent quidam ab Iacobo cum Gentibus edebat; cum autem venissent, subtrahabat & segregabat se, timens eos, qui ex circumcisione erant. & paulo post: Et cum vidissem quod non recte ambularet ad veritatem Euangelij, dixi Petro coram omnibus: Si tu cum Iudæis sis, Gentiliter & non Iudaice viuus: quomodo Gentes cogis iudaizare? qui tamen ab eodem Paulo postmodum ratione suscepta, dum quosdam conspiceret, quod ^b Act. 15. Gentiles ad Ecclesiam venientes pondere seruandæ circumcisionis onerarent, dicit: Cur tentatis Deum imponentes iugum ceruicibus discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus? Numquid fratres dilectissimi Petro Apostolorum principi sibi dissimilia docenti debuit ad hæc verba responderi: Hæc quæ dicis, audire non possumus, quia aliud ante prædicasti? Si igitur in trium Capitulorum negotio, aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inuenta veritate, dictum est. Cur mutatio sententiæ huic Sedi in crimine obijcitur, quæ a cuncta Ecclesia humiliter in eius auctore veneratur? Non enim mutatio sententiæ, sed inconstantia sensus in culpa est. Quando ergo ad cognitionem recti, intentio incommutabilis permaneat: quid obstat, si ignorantiam suam deferens verba permutet? De ipso quoque auctore omnium Deo scriptura attestante cognoscimus, quia dum consilium non manet, sæpe sententiam mutat: neque enim inopinatus ei prouentus accesserat, cum de eo quem ipse vngi præceperat, dicebat: ^c 1. Reg. 15. me Saulem vnxisse Regem in Israel. Hoc quippe se facturum etiam tunc præsciuit, cum eum quasi approbando prætulit: nec ad poenitentiam quasi inopinatus dolor accessit: sed tamen poenitere se insinuat; quia non mutato consilio, ea quæ dudum dixerat de illo, verba permutat.

In his autem testimonijs quæ ex epistolis Leonis prædecessoris nostri posuistis, præmisistis dicentes: Doctrina vestræ reuerendæ Sedis est, per beatum Leonem, successoresque eius, vnde pauca commemorare præsumpsimus. mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere; & tamen nulla eius testimonia subdidistis, quibus hanc sententiam firmaretis. Etenim quæ a vobis subiuncta sunt, retractationem fidei fieri prohibent, non autem damnari infideles mortuos contradicunt: Sed neque hoc beatum Leonem prædecessorem nostrum quodam loco dixisse meminimus. Quis autem nesciat, quod in nullo sibi eiusdem Leonis & beati Augustini prædicatio contradicat? Ipse namque ad Bonifatium Comitum scribens ait: Si vera essent quæ ab eis obiecta sunt Cæciliano, & nobis posset aliquando monstrari: ipsum iam mortuum anathematizarem. Sed tamen Ecclesiam Christi, quæ non litigiosis opinionibus fingitur, sed diuinis attestacionibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquere non debemus. Ecce mirabilis prædicator & scissionem Ecclesiæ propter hominem vetat, & si qua peruersa deprehendat, eum quem publice defendebat Cæcilianum, se etiam post mortem anathematizare non abnegat. quia videlicet tunc viuentibus vere consulatur, cum culpa in fide perpetrata nec morte interueniente laxetur. si vero hoc faciendum, dicere fortasse præsumimus, hoc proculdubio facimus, quod fieri vetamus. Theodorum quippe mortuum sancta Synodus prima Ephesina damnauit: Nam cum ab eius discipulis dictatum ab illo Symbolum in eadem Synodo fuisset prolatum: illico illic a sanctis Patribus cum auctore damnatum est. Et quidem ipsi sancti Patres in eadem Synodo residentes ad Dominum iam recepti sunt, postquam Theodorum damnauere: & si damnari mortuum non debuisse dicimus; proculdubio mortuos accusamus, & incepimus committere, quod nitimur prohibere. Sed cur diu, & quæ nostis loquimur? Eiusdem Theodori ex libris illius dicta replicemus.

Et si Iesum Dominum ac Deum nostrum, qui post mortem viuere, immo quia viuere creditur, post mortem Theodorus postposita dubitatione damnauit: neque enim nostra fides patitur, vt qui tot blasphemijs Redemptori nostro hostis extitit, a vobis ulterius defendatur. Ipse quippe contra Apollinarem in libro tertio loquens ait: Quomodo igitur, tu, cui super omnes maxime decet dementium regimen, illum qui ex Virgine natus est,

Domi-

Dominum esse, & ex Deo consubstantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui illius creationem imputare non iubes. Sed qui Deus est, & ex Deo, & consubstantialis Patri, & quidem qui ex Virgine natus erat. O mirande, & qui per Spiritum sanctum secundum diuinas scripturas plasmatus est, & confectionem in muliebri accepit ventre, inerat forsitan quia mox quam plasmatus est, & vt templum Dei esset accepit: non tamen existimandum nobis Dominum de Virgine natum esse. & post pauca: Nec secundum tuam vocem pronuncianum est omnino ex Virgine natum Dominum esse, & ex Deo consubstantialem Patri. & post pauca: Si igitur cum carne eum natum esse dicunt, quod autem natum est, Deus & ex Deo, & consubstantialis Patri est, necesse est & hoc carnem dicere: quod si non hoc caro est, quoniam nec Deus, nec ex Deo, nec ex consubstantialis Patri, sed ex semine Dauid, & consubstantialis ei cuius semen est, non id quod natum est ex Virgine Deus, & ex Deo, & consubstantialis Patri. & post pauca. Non Deus Verbum ex Maria natum est, natus autem est ex Maria, qui ex semine est Dauid: non Deus Verbum ex muliere natus est. & iterum: Quod enim dictum est, dicebatur a Spiritu, aperte hoc significat, quod ab eo regebatur, ab eo ad voluntatem propositorum confortabatur; ab eo ad hæc quæ oportebat docebatur, ab eo cogitationibus roborabatur, vt ad tantum certamen sufficeret, sicut & beatus Paulus docet: ^a Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Idem cuius supra.

Dicant igitur nobis omnium sapientissimi, si pro sensu Domino Iesu Christo qui est secundum carnem diuinitas facta esset, sicut dicunt: quid sancti Spiritus cooperatione ad hæc Christus indigebat? nec enim Vnigeniti diuinitas Spiritu indigebat ad iustificacionem: Spiritu autem indigebat ad vincendum diabolum, Spiritu indigebat ad operanda miracula, Spiritu indigebat vt doceretur ea quæ docebat peragere, Spiritu indigebat vt immaculatus appareret. Et post pauca, ac si dicat Iesus: Ego quidem, quem videtis, nihil quidem facere possum secundum meam naturam, cum homo sim, operor autem quia in me manens Pater omnia facit. Quoniam enim & ego in Patre, & Pater in me, Deus autem Verbum vnigenitus Dei in me est, certum est quod & Pater cum ipso in me manet, & opera facit. & non est mirandum de Christo hæc existimari, cum euidenter ipse de ceteris hominibus dicit: ^b Qui diligit me, meum verbum obseruet, & Pater diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud ipsum faciemus. & iterum: Sciebat subtiliter vt notam quidem faceret Gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates, & sic ad effectum suam voluntatem educeret: & iustificabatur inde, & immaculatus ostendebatur, siue reparatione, siue custodia meliorum, siue etiam paulatim ad meliora profectibus. Et post pauca eiusdem Theodori ex commento secundum Ioannem. Dicit ad Thomam: ^c Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis: Quoniam, dicit, non credis, & tactum solum sufficere tibi ad credendum putas; hæc enim dicens non me lauiti: tange manu, & cape experimentum, & disce credere, & non diffidere. Thomas quidem cum sic credidisset. Dominus meus, & Deus meus, dicit, non solum ipsum Dominum & Deum dicens; non enim resurrectionis scientia docebat, & Dominum esse eum qui resurrexit, sed quasi pro miraculo facto Dominum collaudat.

Eiusdem Theodori ex commento quod est in Actibus Apostolorum libro primo: Ille autem dixit, oportere poenitentiam agentes eos pro Crucis iniquitate, & agnoscentes Saluatorem & Dominum, & omnium auctorem bonorum Iesum Christum, quoniam per istam peruenit & assumptus est de diuina natura, in Spiritu quidem fidem suscipere & eius discipulos fieri, ante omnia ad baptismum accedentes, quod & ipse tradidit nobis, reformationem quidem habens inspirationis futurorum, nomen autem celebrandum Patris & Filij & sancti Spiritus: Hoc enim quod est: Vt baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi, vt vocatione quæ in nomine Patris & Filij & sancti Spiritus est, relinquentes, Iesum Christum in baptismo ^d vocent. Sed quale est hoc ^e quod in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & diceres quia sub nube & in mari Aegyptiorum separati sunt, liberati eorum seruitute, vt Moyse leges attenderent. tale est, Vt baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi: vt cum ad ipsum accessissent tamquam Saluatorem, & omnium bonorum auctorem, & doctorem veritatis, ab ipso vt pote auctore bonorum & doctore veritatis vocarentur: Sicut omnibus hominibus quamcumque sectam sequentibus consuetudo est ab ipso dogmatis inuentore vocari, vt Platonici, & Epicuræi, & Manichæi,

Ffff 4

nichæi,

BLASPHE-
MIAE THEO-
DORI MOP-
SVSTENI.

a Rom. 8.

b Ioan. 14.

c Ioan. 20.

d Act. 8.

e 1. Cor. 10.

nichæi, & Marcionistæ: & quidem tales dicuntur. Eodem enim modo & nos nominari Christianos, iudicauerunt Apostoli.

Eiusdem Theodori in libris de Incarnatione: Plus inquietabatur Dominus, & certamen maius habebat ad animæ passiones quam corporis; & meliori animo libidines vincebat, mediante Deitate ad perfectionem. Vnde & Dominus ad hæc maxime instituire videtur certamen. Item eiusdem in libro contra Synoristas vel Apollinaristas: Sed si caro erat, inquit, Crucifixi, quomodo sol radios auertit, & tenebræ occupauerunt terram omnem? & terræ motus, & petra scissæ sunt, & mortui surrexerunt? Quid igitur dicant & de tenebris in Aegypto factis temporibus Moyfi non per tres horas, sed per tres dies? Quid autem propter alia per Moysem facta miracula? & quæ per Iesum Naue, qui solem stare fecit, qui sol temporibus Ezechia Regis & contra naturam retrouersus est. Et de Elifæi reliquijs quæ mortuum suscitauerunt?

Eiusdem ex libro octauo de Incarnatione: Manifestum autem est quod vnitas conuenit: per eam enim collectæ naturæ vnæ personam secundum vnitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quod iam non sunt duo, sed vna caro; dicamus & nos rationabiliter secundum vnitatis rationem, quod non sunt duæ personæ, sed vna, scilicet naturis discretis. & post pauca: Quomodo igitur homo & Deus vnus per vnitatem esse potest? qui viuificat, & qui viuificatur, qui saluificat, & qui saluificatur, qui ante sæcula est, & qui ex Maria apparuit.

Eiusdem ex interpretatione Symboli trecentorum decem & octo Patrum: Sed Christum quidem secundum assumptam serui formam; eum autem qui eum assumpsit, super omnia nominans Dominum: intulit tamen hoc secundum coniunctionem, vt per significationem nominum, naturarum manifestam diuisionem faciant. Nemo igitur, neque eum qui secundum carnem ex Iudæis est, dicat Dominum: nec iterum Dominum qui est super omnia secundum carnem ex Iudæis: Iesum enim dicit a Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu sancto & virtute: qui autem de Spiritu vnctus est, omni modo aliquid inde assumpsit: Quis autem furens dicat, de Spiritu aliquid assumpsisse diuinam naturam? & iterum. Certus quidem & ipse Filium Dei se non secundum diuinitatis dicens natiuitatem, sed secundum quod domesticus Dei erat, per quod Filius Dei per voluntatem domestici Domino constituti homines interim vocabantur.

Hæc de innumeris pauca prætulimus, vt quasi per foramen angustum, quam nimium barathrum intus lateret, monstraremus. Ecce quales plusquam decem millia libros Theodorus scripsisse perhibetur. Pensate quæso, si nõ tanto aciora tormenta promeruit, quanto plurius conscripsit? Sed hæc illius dicta quæ prolata sunt, vtrum eius sint, fortasse dubitatur. Patrum si placet scripta proferamus. ita apud vos libros eius, quos de perfidia illius testes deduximus, deductis insuper testibus affirmemus. Armeniæ quippe Episcopi Proclo Constantinopolitanæ vrbis Episcopo libellos contra Theodorum porrigentes, dicunt: Fuit autem aliquis pestis homo, magis autem fera, hominis habens formam diabolicam, mentito nomine Theodorus, qui schisma & nomē Episcopi habuit, in angulo & ignobili loco orbis terrarum latitans, in Mopsuestano Ciliciæ secundæ vel oppido, vere quidem & principaliter a Paulo Samosateno descendens, licet Photino & ceteris hæresiarcho in libro de Incarnatione Domini nostri Iesu Christi in toto suo proposito ipsis verbis inueniatur vnus. Et si quid peius, iste per machinationem & audaciam & errorem diaboli volebat homines acutæ suæ sicut colubræ linguæ veneno, quod sub lingua aspidis est, deperire. Et interim quidem retinebatur suo latibulo, timens potestatem eorum, qui a magno Deo & Salvatore nostro acceperant Iesu Christo calcare super colubras, scorpiones & omnes virtutes inimici. Dico autem sanctos Apostolos, & qui consequenter ab his susceperunt Martyres & Confessores & Episcopos, & ceteros Sanctos. Inuenito autem, nescio quomodo, tempore cœpit repere, & extra fines suos fiduciam gerens, & in parochiam ad eum non pertinentem, tamquam eruditus fermocinator, & in Antiochia Syriæ in Ecclesia alloquens, sic dixit: Homo Iesus, quid est enim homo quod memor es eius? Apostolus autem de Iesu dictum fuisse hoc, dixit: Dum enim qui paulo minus ab angelis minoratus est vidimus, inquit Iesus. Quid ergo homo Iesus? similiter omnibus hominibus, nullam habens differentiam ab homine eiusdem generis, præter ea quæ gratia ei dedit.

Quibus Proclus Constantinopolitanus vrbis Episcopus rescribens ait: Fugiamus turbulentos

bulentos & cænosos fallaciæ riuos septa Dei impugnantes, dico Arii furorem diuidentem indiuiduam Trinitatem, Eunomij audaciam circumcludentem scientia incomprehensibilem naturam, Macedonij rabiem separantem a Deitate inseparabiliter procedentem Spiritum, & nouam istam blasphemiam quæ Iudaismi multo amplius superat blasphemiam introducentes: nam illi quidem cum Filium negant, fraudant ramo radicem: isti vero eum qui est negantes, alterum introducunt, detrahentes sinceram naturam.

Rursus de huius errore Ioannes quoque Antiochenæ Ecclesiæ Antistes ait: Multo autem tempore perseverans Theodorus, persuasit multis vt Nestorio, quod Christus Filius Dei viui qui de sancta Virgine Maria natus est, non est qui ex Patre natus est Deus Verbum consubstantialis Genitori, sed homo pro qualitate suæ voluntatis ex Deo Verbo cooperationem suscipiens.

Rursus de eius errore Cyrillus ad Lamponem presbyterum scribens, ait: Cum apud Heliam commorarer, vir aliquis ex his qui nobiliter militat in palatio, epistolam multorum versuum & grandem obtulit mihi signatam, quam se dicebat accepisse ab Antiochenis Orthodoxis; subscriptiones autem erant in ea plurimorum clericorum & monachorum & laicorum. Accusabant autem Orientales Episcopos, quasi tacentes quidem Nestorij nomen, & dissimulantes ei aduersari: transientes autem ad Theodori codices de Incarnatione factos, in quibus multo peiores nefariæ blasphemiae positæ sunt: pater enim fuit Nestorij perfidi, qui & illius mala locutus, impius & in his factus est.

Rursum de errore illius idem Cyrillus Alexandrinæ vrbis Episcopus ad Acatium Melitinæ vrbis Episcopum scribens, ait: Non oportebat latere sanctitatem vestram, aut forsitan cognouit, quod omnes Orientales religiosissimi in Antiochiam conuenerunt, cum transmisisset eis Thomam dominus meus sanctissimus Proclus bonorum plenus intellectu & rectorum dogmatum: Erat enim ei ratio multa & longa de dispensatione Domini nostri Iesu Christi. Supposuit vero capitula quædam collecta e Theodori codicibus, quæ consonantem Theodori perfidijs intellectum habent, & adhortatus eos etiam illa anathematizare.

Rursus de errore illius Edeffenæ Ecclesiæ Antistes ad beatum Cyrillum scribens, ait: Iam vero quidam vnitatem secundum subsistentiam omnibus modis abdicant. Morbus enim aliquis sublatens inueterauit Orienti immedicabilis modo vulneris depascens Ecclesiæ corpus apud aliquos quasi studiosos, & supercilia extollentes eruditione latenter.

Honoratus Episcopus enim quidam prouinciæ Ciliciæ: Theodorus vir verisimilis dicendi, & potens suadere, alia quidem supra tribunali de Ecclesiæ statu dicebat ad populi placentiam: alios autem laqueos in scriptis ponebat, qui in principijs quorundam eius codicum anathemate circumcludebant inspicientem non manifestare. Alijs scripta iste primus exposuit: non esse vere Dei Genitricem sanctam Virginem, tamquam Deo Verbo non suscipiente secundum nos natiuitatem. & post pauca: Nec enim dicunt secundum substantiam, vel secundum subsistentiam vnitum esse Deo Verbo hominem, sed bona voluntate: quadam tamquam diuina natura non suscipiente alterum modum vnitatis propter non circumscriptibilem. Iste dixit Dominum nostrum Iesum Christum non oportere adorari sicut Dominum, sed relatione Dei honorari sicut imaginem quamdam. magis autem manifestius secundum eos dicere, sicut, instar, aliquid relatione assidentis dæmonis. Iste & carnem Domini pronunciauit nihil omnino prodesse, dissipans Domini vocem: Quæ est caro nihil prodest. Iste & Apostolos dicit non cognouisse Christum quod Deus erat, sed supra fidem quæ est in homine ædificatam esse Ecclesiam. a Ioan. 6.

Rursum de errore illius Hesychius Hierosolymorum presbyter Ecclesiasticæ historiæ scriptor, ait: ita Photinum, in multis & alijs eos esse secutos; Theodorus quidam præcipue imitatus est, malitiosus quidem loquendi, & in lingua paratissimus, & ipse tamen instabili voluntate, qui huc & illuc inclinans ferebatur: clericatui enim Antiocheno a prima ætate connumeratus, & bene conuersari pollicitus, ad sæculares libidines reuersus iterum delectabatur, in omnibus autem donis imitabilis. Et beatus vir Ioannes Constantinopolitanus Episcopus scripsit epistolam quæ vsque adhuc in codicibus legitur, & a peiore ad meliorem poenitentiam eum transferre præualuit, & iterum bene conuersari, iterum in clericatu esse cœpit. Et Antiochia relicta, in Tharso transmigravit. In ea Episcopus, nondum Deo volente manifestam impietatis illius prædicationem fieri. Prima autem elementa suæ doctrinæ ex Iudaico vaniloquio incipiens codicem in prophetiam

† prædicationes phetiam Psalmodum conscripsit, omnes de Domino † prædicationes abnegantem : culpatus vero & periclitatus, contraria sibi dixit, non ex voluntate, sed compulsus omnibus cæremonijs : & codicem ipsum delere pollicitus, latenter conseruabat Iudaicæ impietatis viaticum . & post pauca : Christum enim Iesum generis nostri Saluatorem & Dominum (quem splendorem paternæ gloriæ & imaginem substantiæ Paulus^a vocat, ferre eum omnia dicens verbo suæ virtutis, qui purificationem nostrorum fecit peccatorum, & ad dexteram paternæ Maiestatis confedit, de quo ad Colossenses scripsit epistolam^b, quod in eo omnia creata sunt, quæ sunt in cælis, & in terris, visibilia & inuisibilia, quod per eum in eum creata sunt omnia) hunc non incarnatū Verbum, sicut Euangelicis vocibus docti sumus, sed hominē per vitæ profectionem & passionum perfectionē coniunctum Deo Verbo scripsit stultus in omnibus. Et hæc in mysticis sermonibus ausus est.

Contra errores eiusdem Theodori, piæ recordationis Theodosius & Valentinianus legem promulgantes, inquit: Debitam a nobis venerationē pijsimæ doctrinæ reddentes, eos qui ausi sunt contra Dominū impie conscribere debitæ condemnationi subijcere, & nominibus dignis vocari oportere existimauimus. Iustum igitur circumdari eos cōfusione suorum peccatorum, & in tali vocabulo permanere in æternum: quatenus nec viui liberentur, & post mortem permaneant cōtempti. Igitur doctrina Theodori & Nestorij impiorum & pestiferorum visa nobis abominanda esse, similiter autem & omnes qui sequuntur eorum errorē, & consentiunt eorum impietati, iustum est ipsos eandem nominationem mereri, & confusionē indui, vt non Christiani sed Nestoriani nominentur, ne dum nominantur Christiani, ex ipso inueniantur decorati vocabulo, longe constituti a Christianorum proposito, & alienati a recta & immaculata Fide. & post pauca: Si quis præterierit præsentem nostram sanctionem, & Theodoro & Nestorio assenserit, & illorum socios imitatur, post gladij ultionem omnis eius substantia Fisco addicatur. Rursum contra errores illius piæ recordationis Theodosius & Valentinianus legem promulgantes, inquit: Nemo habeat, aut legat, aut scribat, aut proferat Nestorium, seu illius libros, vel codices omnino inutiles, vel ipsius Nestorij vel alterius, & maxime Nestorij aduersus solos Christianos conscriptos, aut Theodori; sed vnusquisque habens tales codices publice illos proferat, & in conspectu omnium igni tradat.

Et si adhuc fortasse post tot prolatas Patrum contra illum sententias vestra fraternitas dubitat, Theodoretum libros legat, in quibus dum cōtra Cyrillum Alexandrinæ vrbis Antistitem eum defendere nititur, verius accusat, dicens: Interpretationem Cyrillus accusat octauū Psalmi, & arguit hæc verba diuini Theodori: Consideremus igitur, quis est homo, de quo stupefcit & miratur quod vnigenitus dignatus est eius memoriam & visitationem facere. Sed quod quidem non dictum est de omni homine, in superioribus demonstratum est; quod autem de vno quolibet, ex hoc certum est. Deducas itaque tot testibus blasphemias has eius esse quis dubitat? Et tantis blasphemijs illius cognitis, eum damnatum iure, quis neget? Discussio ergo primo de Theodori damnatione capitulo, nunc ad dicta epistolæ Theodoretum indaganda transeamus, cuius tota series si solerter aspicitur, sanctæ Chalcedonensis Synodo quam sit aduersa pensatur. In Gestis namque eiusdem Synodi & scriptis Leonis Cyrillus prædicatur, in epistola vero illa, Theodoretum Cyrillus in Apollinaris dogma corruens reprobatur: scriptum quippe in ea est: Cyrillus autem libros Nestorij volens destruere lapsus est, & inuentus est in Apollinaris dogma cadens; in Gestis Nestorius vt Redemptoris nostri aduersarius iure damnatus ostenditur, verbis vero epistolæ damnatus iniuste memoratur. Sic quippe in ea dicitur: Antequam in Synodo adueniret reuerendissimus ac sanctissimus Archiepiscopus Ioannes, Nestorium ex Episcopatu deposuerunt iudicio & inquisitione non facta. In Gestis Synodi in Dei & Domini nostri vna persona duas naturas Cyrillus confessus ostenditur; in verbis epistolæ vnam naturam tradere dicitur, atque ab hoc sensu correptus vix resipuisse narratur. In Gestis Synodi anathematizatus Nestorius etiam post mortem dicitur; in verbis vero epistolæ etiam post depositionem suam, pro solo ciuium suorum odio ad ciuitatem suam non redisse perhibetur, sic quippe illic scriptum est: Nestorius autem quia in suæ erat odio ciuitatis, & virorum qui in ea sunt maximorum, illuc reuerti non potuit. In Gestis ac definitionibus Synodi vnus Filius Iesus Christus dicitur: at iuxta doctrinam Theodori atque Nestorij Deus tacetur. Et in Gestis Synodi vnquam Theodorus veritatis doctor dicitur; in verbis vero epistolæ idem, cuius blasphemias supra protulimus, veritatis doctor clamatur: qui nimirum si vera dixit, falsa erunt quæ de veritate Synodus protulit: Quisquis igitur qui epistolam quæ ibi dicitur, ostendere quod sit de Synodo nititur: quid aliud quam gesta eiusdem Synodi destruere conatur? Si enim sibimetipsis diuersa sunt, nulla proculdubio auctoritate subsistent: quia quæ se impugnando destruunt, alios ædificare non possunt: si sibimetipsis diuersa sunt, nulla firmitate conualescunt, Domino attestante, qui ait: Regnum in se diuisum non stabit. Sed absit hoc, absit ab illo venerando Concilio, vt sibimet contraria sapiat: & vel superiora subsequenter discordia præferat, vel inferiora præcedentibus impugnatura subiungat. Sancta enim fides, quæ vno illic spiritu accepta est, vno sensu credita, vna est & Fide prædicata. Idcirco in cunctis mundi partibus forma nostræ professionis facta est, quia in precantium vocibus sibimet ipsa dissimilis non est.

Sed cur tantummodo sanctam Chalcedonensem Synodum conuelli dicimus, si auctoritatem huic epistolæ reprobemus? Quæ nimirum si vera creditur, etiam tota sanctæ Ephesinæ Synodi fides ac reuerentia dissipatur. Hæc quippe ait, quod in ea Cyrillus præmiorum medicamine sapientum oculos excæcauit. Quid ergo illic de veritate certum dicitur, vbi ipsa veritas sacerdotibus vendita esse perhibetur? Sed quis hoc dicere, quis hoc consentiat patienter audire? Reprobetur ergo vna epistola mentiens, ne vtraque sancta Synodus tantæ falsitatis crimen sustineat. vestræ fidei fundamentum tenemus, ne postquam sancta prima Ephesina Synodus quasi venalis arguitur, Chalcedonensis etiam (quod absit) culpa varietatis notetur: quæ vt in verbis suis quantæ sit concordie clareat, necesse est, vt vestra fraternitas vbi sit completa cognoscat. Omnes namque nouimus, quod in Synodo numquam canones, nisi peractis definitionibus Fidei, nisi perfectis Synodalibus gestis habeantur, vt seruato ordine cum prius Synodus ad Fidem corda ædificet, tunc per regulas canonum mores Ecclesiæ actusq. componat. Vigilanti ergo cura respicite, quæ in sexta illius Actione sanctæ Fidei professio consummatur: moxq. in septima ad institutionem iam fidelium regula canonum figitur. Vltioribus vero Actionibus nihil de causa Fidei, sed sola negocia priuata versantur. quod cum Responsales vestri ita esse ambigerent, curæ nobis fuit ex prolatis multis hoc codicibus demonstrare. Nos tamen hac de re numquam dubitari posse credimus, quia & eadem series sic se insinuat, vt credi aliter contradicat.

Primum quidem quia (sicut dictum est) dum definita Fidei regula in Actione sexta ostenditur, ordo causæ indicat, vt in Actione subiuncta canonum forma sequeretur. Secundum vero est, quia & in Actionis sextæ terminum iam canonum norma prælibatur, dum illic a Principe venerabilibus Episcopis dicitur: Aliqua sunt capitula quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis reseruauimus, iustum existimantes, hæc a nobis regulariter per singula Synodum firmari, & cetera. Prælibatione itaque sextæ actionis ostenditur, quia iure constitutiones canonum non nisi in Septima continentur. Quid enim supererat quod perfecta Fidei professione, fieret, nisi vt quorundam fidelium actiones illicitas sancta Synodus positis regulis iudicaret? quamuis si solerter aspiciamus canonum regulas positas, non sicut putatur, in septimæ, sed in sextæ Actioni inuenimus. Nam cum in eisdem Constitutionibus sciendis, non dies, non Imperium ponitur, non qui residerent, describuntur: proculdubio cum non consueto exordio coeptæ sunt, quia præcedenti Actioni subnixæ sunt demonstrantur; quia vero in Actione sexta Fidei causa perficitur, ipsa Episcoporum omnium generali subscriptione declaratur. Nam qui post subscripserunt sententiam, cuncta quæ de Fide agenda fuerant, finita testati sunt. Vnde & in causis post specialibus nudis tantummodo verbis loquuntur, atque ea quæ decernentes dixerant, nulla supposita subscriptione, firmauerunt. Quæ reuerendissimi Episcopi ita in Actione sexta omnia quæ de Fide agenda fuerant, cognoscebant: vt, sicut illic scriptum est, clamarent: Supplicamus, dimitte nos, pie Imperator, dimitte nos: quodq. non pro Fide, sed pro specialibus causis detenti sunt, principali illic responsione monstratur, cum dicitur: Sacratissimus & pijsimus dominus noster Martianus Augustus ad sanctam Synodum dixit: Laborastis multo spacio fatigationem perpeffi: sustinete autem tres aut quatuor dies adhuc, & præsentibus magnificentissimis iudicibus nostris, singula quæcumque vultis mouete, competens adepturi solatium. Qui igitur ad singula quæq. vellent motura retenti sunt, licet quia nequaquam ultra Actionis sextæ terminum pro Fidei causa resisterunt.

Sed cur de his extensa ratione agimus, qui tanta prædecessoris nostri beati Leonis auctoritate fulcitur? Ipse namque, sicut multa superius epistolarum eius attestatio demonstrat, gesta multiplicia causarum specialium reprobando, auctoritatem Synodi in sola fidei definitione constrinxit. Hinc est enim, quod peracta Synodo, cunctas nobis suspensionum nebulas tergens, aperte ad Maximum Antiochenæ sedis Antistitem scribit, dicens: Si quid sane ab his fratribus quos ad sanctam Synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur: nullius erit penitus firmitatis; quia ad hoc tantum sunt ab Apostolica Sede directi, ut excisis hæresibus, Catholicæ essent Fidei defensores: quicquid enim ad examen Episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem. Sed solent nonnulli dicere; hæc eum pro Anatolij Constantinopolitanæ Urbis Episcopi præsumptione dixisse: qui si & res gestas, & ea quæ nunc protulimus epistolæ verba considerant, suspicari protinus falsa cessant. namque cum prædictus Constantinopolitanæ Urbis Episcopus nouum aliquid conatur arripere, constat illic ei Legatos Sedis Apostolicæ cum summa auctoritatis libertate restitisse. Quod & factum in Synodo legitur, & eiusdem Synodi ad præfatum prædecessorem nostrum epistolis approbatur: a sæpessato autem eodem prædecessore nostro ad Maximum, sicut prædiximus, nouimus scriptum: Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam Synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum sunt ab Apostolica Sede directi, ut excisis hæresibus, Catholicæ essent Fidei defensores. Si ergo de Anatolij causa loquens, hoc quod a vicarijs suis actum in Synodo fuerat redarguit: nimirum quia contradixerant, reprehendit.

Et quis hæc vel stultus sentiat? dum constet quod hac de re beatus Leo Anatolio conuenienti multa in vicariorum suorum, quia contradixerant, laude rescribat: cuius epistolæ nunc idcirco verba non ponimus, ne volumen hoc immoderatus extendamus: cum vero & subiicitur: Quicquid enim præter speciales causas synodalia Conciliorum ad examen Episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem: aperte nobis licentia tribuitur, ut quicquid illic extra fidei causas de personis gestum est, retractetur. Specialis quippe synodalia Conciliorum causa est fides. quicquid ergo præter fidem agitur, Leone docente, ostenditur, quia nihil obstat, si ad iudicium reuocetur. Quia vero & apud eosdem Episcopos qui in Chalcedona residerunt, in veneratione Synodus non nisi usque ad fidei definitionem fuit: per hoc aperte ostenditur; quod plerique Græci antiquiores continere Synodum non nisi in sex actionibus subiunctis canonibus demonstratur, ut omnino cetera quæ priuato studio fuerant mota, non habeant. Vnde & Encyclia hæc ita esse testantur. Nam Leoni Augusto Alipius Episcopus Cæsareæ Cappadociæ scribens ait: Sic se habentibus vestrae pietati significo, quia ea quidem quæ particulariter examinata sunt, & quæ gesta a sanctis Episcopis in Chalcedonensi ciuitate collectis, non legi: neque enim a sanctæ memoriæ tunc Episcopo Thalassio qui interfuit sancto Concilio hæc delata inspexi. Attestante ergo Alipio Episcopo perdocemur, quod non aliquid est allatum amplius ex his quæ gesta noscuntur, sed tantummodo definitionem expositam ab illo sancto Concilio hanc delatam inspexi. Attestante ergo Alipio Episcopo perdocemur, quia præter causam fidei nihil de Synodo in veneratione Thalassius tenuit: qui illic & præter causam fidei Episcoporum negocijs priuatis interfuit. Si igitur in Actione sexta professio fidei consummatur, moxq. canonum regula fit: si beatus Leo negocijs, quæ illic priuato mota sunt, contradicit; si hoc quod ultra fidem gestum est, nec is qui fecit Thalassius tenuit: cur nos hæreticam epistolam retractasse reprehendimur, qui hac in re cunctorum nos præcedentium auctoritate roboramur? Et quamuis ab eadem epistola alienum se Iba respondeat; quamuis quia approbata sit, aut difficulter, aut nullatenus demonstratur: licenter tamen vnusquisque eam reprehenderet; etiam si Episcopi in eodem Concilio residentes suis illam subscriptionibus approbassent: quia postquam, beato Leone scribente, ius retractandi & dijudicandi conceditur; etiam si quæ esse poterat eorum qui interfuerant, in priuatis negocijs auctoritas vacuatur.

Discussio itaque secundo capitulo, tertium superest: quod tanto debemus in breuitate constringere, quanto & vos nobis hæc in re non credimus resultare. neque enim Theodoretum omnia scripta damnamus, sed sola quæ contra duodecim Cyrilli capitula, sola quæ

contra rectam fidem aliquando scripsisse monstratur. quæ tamen & ipse damnasse cognoscitur, qui in sancta Chalcedonensi Synodo vera confessus inuenitur. Nam quomodo post errorem recte sapiat, & ea quæ prius scripserat, & ea quæ in Chalcedonensi Synodo ab illo sunt gesta, manifestant. Ipse namque Nestorio scribens ait: In his quæ in tuam venerationem iniuste atque inique prolata sunt, nec si mihi quis vtramque manum absciderit, potero præbere consensum. Aemerio quoque Nicomediæ Episcopo scribens ait: Damnationi venerandi sanctissimi Episcopi Nestorij quæ facta dicitur, non debemus præbere consensum. Ad Alexandrum quoque Hieropolitanum Episcopum scribens ait: Et ante tuæ sanctitati prædixi, quasi domini mei venerabilis & sanctissimi Episcopi Nestorij fuerit dogma damnatum, nec ego, cum his qui faciunt, communicabo. Ad Alexandrum vero Syriæ Palæstinorum Præsulem scribens ait: Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse domino meo sanctissimo ac venerando Ioanni Episcopo, quod nullatenus acquiescam in damnatione domini mei sanctissimi & venerandi Nestorij Episcopi præbere consensum, quæ in Tharso & in Epheso facta est.

Qui postmodum tamen cum resistentium certamine sancto Chalcedonensi Concilio admissus, aperte anathema in Nestorium protulit; seq. Orthodoxum ipso hæretico reprobato monstrat. Dudum namque sanctæ Ecclesiæ diuersa sentiens, & contra beati Cyrilli duodecim capitula scribens ait: Sanctam Virginem Theotocam vocamus, non quod Deum peperit per naturam, sed quod hominem ediderit, coniunctum Deo, quem ipse formauit. & post pauca: Si naturalis coniunctio facta est formæ Dei & formæ seruili, & inuenietur legislator necessitatibus legis seruans. Et rursus, nomine communicationis vtentes, ut vnum quidem Filium adoramus, & eum qui assumpsit, & eum qui assumptus est; differentiam tamen cognoscimus naturarum. Theophoron autem dicere portans vel Dominum indutus hominem Christum, ut a multis sanctis Patribus dictum est, non recusamus. & post alia: Considerate, inquit Apostolus^a, Pontificem confessionis vestrae Iesum fidelem ei, qui fecit illum, sicut & Moyse in omni domo sua. Facturam autem eum quis esse dixerit recta sentiens: increatum & cum Patre coæternum, & addam, verum: sed eum qui est ex semine Dauid, qui liber ab omni peccato Pontifex noster fuit, & victimam ipse se pro nobis obtulit Deo habens in se certe Dei Verbum adunatum sibi inseparabiliterq. coniunctum. Et rursus, ut eum quasi ostenderet ad Diuinitatem per incrementa creuisse, in eodem opere subiungit dicens: Ait Angelus^b Virgini: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Considerate hic etiam, quia cuncta humanitas dicuntur: Erit, inquit, magnus, non dixit, est. & Filius Altissimi vocabitur, non dixit, vocatur: & dabit ei Dominus sedem Dauid Patris sui, non dixit, habet, sed dabit ei Dominus. & regnabit, non dixit, regnat. & super quos? super domum Iacob, non dixit, super Angelos & Archangelos. Rursus in eodem libro secundo ait^c: Iesus autem Spiritu sancto regressus est a Iordane. & iterum: Regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam, non Dei Verbum cooperatione vel auxilio eguisse Spiritus Sancti arbitris, sed visibile templum varijs sancti Spiritus donationibus truebatur. Et post alia: Iesus Christus, inquit, heri & hodie ipse & in sæcula. Quomodo igitur, o sapientissimi, debemus aduertere, quomodo idem ipse heri & hodie & in sæcula, & temporaliter & æternus, & in tempore & super tempora; nam si æternus est, temporalis non est, & si in tempore est, super tempus non est. & rursus: In Domino Deo nostro Iesu Christo deitatis & humanitatis quasi vnitatem adstruens ait: naturas discernimus Dei Verbi. naturam integram dicimus & personam sine dubitatione perfectam: nec enim sine persona fas est asseuerare substantiam, perfectam quoque humanam naturam cum sua persona similiter confitemur. Cum vero ad coniunctionem respicimus, tunc demum vnam personam merito nuncupamus.

Quis hæc, fratres carissimi, plena omni impietate non videat? A quibus tamen constat, quod si postmodum ipse correxit qui in sancta Chalcedonensi Synodo Nestorium anathematizare consensit. Quis non videat quanta temeritate plenum sit, Theodoretum scripta superbiendo defendere? quæ eundem ipsum constat, recta post profitendo, damnasse? Dum vero eius & personam recipimus, & ea quæ dudum latuerant prauæ scripturæ probamus, in nullo a sanctæ Synodi actione deuiamus: quia sola eius hæretica scripta respuentes, & cum Synodo adhuc Nestorium insequimur, & cum Synodo Theo-

doretum profitentem recta, veneramur. Alia vero scripta illius non solum recipimus, sed eis etiam contra aduersarios vtimur. Nam cum Theodorus Canticorum Canticum vellet exponere, & non ad commenta sed potius ad deliramenta laboraret: per hunc librū Aethiopiſſæ Regiſſæ blanditum fuiſſe, profeſſus eſt. quod Theodoretus reprehendens, nomen quidem eiufdem Theodori ſupprimi, ſed tamen veſaniam patefecit. Eiufdem namque libri commenta conſcribens ait: Audio plures Canticum Canticorum detrahentes, & non credentes ſpiritualem eſſe librū; fabulas autem quaſdam aniculares per veſaniam texentes componere, & præſumere dicentes: quia ſapiens Salomon ad ſeipſum & filiam Pharaonis hunc librū cōſcripſit. Quomodo ergo nulla ſcripta eiufdem Theodoreti recipimus, qui illum etiam contra Theodorum adfertorem veritatis inuenimus? hæc ad ſcripta veſtra reſpondemus.

Sed opportunum valde iudicamus, vt ea quæ ſine ſcripto a Reſponſalibus veſtris audiuiſſimus, breuiter verba replicemus. Dixerunt enim, Theodorū a Ioanne Antiochenæ vrbis Epifcopo mira per epiſtolam arteſtatione laudatum. quod verum nos nullo modo credimus. Si tamen & tale aliquid fortaiſſe reperitur: plus fidei primæ Ephēſinæ Synodo, plus Cyrilli libris, plus Heſychij, quam alijs quæ innotefcere nunc vſque nequiuertunt, epiſtolis commodamus. Debemus tamen accedere, etiam concedentes aliquid dicere. ita ergo vt Reſponſales veſtri aſſerunt, eſſe ſentiamus. Vos ſcitis, fratres dilectiſſimi, quod res quæ dubietati ſubiacet, in partē ſemper eſt interpretanda meliorem. Quid itaque obſtat, ſi dum de eius errore occultum adhuc & dubium fuit, ab vno Patre laudatus eſt: & innotefcente poſt perfidia, pene omnium magnorum Patrum ſententijs velut immanis beſtia quaſi crebreſcentibus iaculis eſt confoſſus? An non & malos a bonis aliquando laudatos nouimus? nec tamen eiſdem laudibus deſenſos. Quid namque in Hæreſiarchis Origene deterius, & quid in Hæreſiographis inueniri Eufebio honorabilius poteſt? Et quis noſtrum neſciat in libris ſuis quantis Origenē Eufebius præconijs attollat? Sed quia ſancta Eccleſia ſuorum fidelium corda benignius quam verba diſtrictius penſat: Et plus in hæreticis ſenſum proprium, quam teſtatio Eufebij abſoluere potuit: nec rurfum Eufebium laudati Origenis culpa damnauit.

An non & Gregorius Nyſſæ vrbis Epifcopus cum Canticorum Canticum exponit, magnis Origenem laudibus præfert? An non & Hieronymus noſtræ Eccleſiæ præbyter & ſingularis Hebræi ſermonis interpres tanto erga Origenem fauore intenditur, vt pene diſcipulus eſſe videatur? Sed quia plus cauſa quam verba penſanda ſunt, nec iſtis ſua benignitas nocuit, nec illum a reatu proprio fauor alienæ atteſtationis excuſauit.

a Rom. 10. Cogor poſt hæc, fratres cariſſimi, dolens cum^a Paulo dicere: Teſtimoniū perhibeo vobis, quod æmulationem Dei habetis, ſed non ſecundum ſcientiam: cuius erga vnitatem ſanctæ Eccleſiæ dum viſcera caritatis aſpicio, diſcordes vos intolerabilius ingemiſco. Penſate, quæſo, quo ardore ſanctæ vnitatis anhelabat cum Philippenſibus diceret: *b Philip. 2.* Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatio caritatis, ſi qua ſocietatis ſpes, ſi qua viſcera & miſerationes, implete gaudium meum, vt idem ſapientes, eamdem caritatem habentes, vnanimis, idipſum ſentientes. Qui igitur vnanimiſſimam locuturus, tot & tales inſiſtiones præmiſit: quantum eſſet huius virtutis meritum, non explendo, ſed inquirendo monſtrauit. At contra quam ſit malum diſcordiæ, loquens Corinthijs oſtendit. ait^c enim: Significatum eſt mihi de vobis, fratres mei, ab his qui ſunt Chloes, quia contentiones ſunt inter vos: hoc autem dico, quod vnusquisque veſtrum dicit, Ego ſum Pauli, ego autem Apollonis, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti. Quod cum quanta animaduerſione loquatur, agnoſcimus, ſi ſubiunctæ increpationis verba penſamus. ait enim: Diuiſus eſt Chriſtus? numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?

Considerate igitur, fratres mei, & dum Deo adhuc expectante, omni incerto vitæ fine permittimur, vigilanti cura perpendite, quia illam ſciſſionem ſanctæ Eccleſiæ pro Theodoro facere fraternitas veſtra non metuat, quam pro ſe vel profiteri Paulus expauit. Cur non ad memoriam pro vnitatem ſeruanda beati Auguſtini dictum reducitur? qui dum de vnico baptiſmate loqueretur, idcirco Cyprianum, martyrem, qui de iterando baptiſmate ſcripſerat, deſunctum perhibuit: quia licet prauum quid ſenſerit, numquam tamen ſe a totius Eccleſiæ communionem ſuſpēdit. Sic igitur permanere in ſanctitate * ſeruante conſtat fratres dilectiſſimi, quia dum vos ab Eccleſiæ vnitatem diſiungitis, omne virtutis meritum perdidisti, etiam ſi recte teneatis: ſcriptum quippe eſt:

Pa-

^a Pacem ſequimini cum omnibus & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Dominum. *a Hebr. 12.*

Multa loquuti ſumus, quia & ad multa ratiocinando reſpondimus. Et cum teſtimonia ex Patrum dictis innumera ſuppeterent, per pauca poſuimus: videlicet cupientes vt ſcripta noſtra in cauſis ſingulis narratio breuiata ſuccingeret, ne fortaiſſe tædium legenti generarent. Vnum tamen quod iam ſuperius diximus, non tædet ſi etiam crebro replicemus: Quia fidem ſanctæ Chalcedonenſis Synodi illibatam per omnia Deo auctore ſeruamus, eiufque definitiones, ſicut Ephēſinæ, primæ Conſtantinopolitanæ, ac Nicænæ Synodi irretactabiles nunc vſque tenuimus, & vel morte propoſita irretactabiles cuſtodimus. Veſtra igitur dilectio communionem fidelium Orthodoxorum fratrum non fugiat, ne præſentis vocis noſtræ adiutorium ſi audire neglexerit, contra ſe in teſtimonium vertat. Nos autem ad Dominum poſt verba recurrimus, cumque quantum poſſumus ſteribus exoramus, vt hoc quod vobis ad ſequendam concordiam a nobis dicitur, ipſe in veſtris mentibus manu intimæ inſpirationis operetur.] hætenus vltima aduerſus ſchiſmaticos Gregorij epiſtola, Pelagij Papæ iuſſu nomineque conſcripta, nunc primum edita, quam & vna cum alijs duabus ſuperius recitatis in recentiori, quæ paratur, eiufdem Gregorij Papæ epiſtolarum editione, cudendam dedimus.

Tom. 7. anno Chriſti 587. in ſi. ipſius, poſt vltima illa verba: reliqua vero anno ſequenti. adde iſta.

Eiufdem quoque anni nota conſignatum repertum eſt epitaphium Cæſariæ feminæ dignæ memoriæ, quam putauerunt aliqui, illam eſſe clariffimam feminam S. Cæſariam Abbatiffam ſororem S. Cæſarij Archiepiſcopi Arelatenſis, ſed temporis ratio id opinantes erroris arguit: nam ex ijs quæ ſuperius dicta ſunt, certum habetur, ante annos ferme octoginta, ipſam iam fuiſſe Abbatiffam, adeo vt impoſſibile ſit in hunc vſque Chriſti annum fuiſſe ſuperſtitem; ſed & iſta coniugata fuiſſe videtur, illa virgo. Epitaphij autem tantum quatuor vltimi verſus extant, fracta enim tabula, ſuperiores periire. hi autem ſic ſe habent:

Menſibus & geminis, concludens tempora vita

Viuat in æternum nullum moritura per æuum,

Iſta Valens fieri ſtetu manante rogauit,

Iura ſacerdotij ſeruans, nomenque iugalis.]

Videtur autem Cæſaria iſta coniunx fuiſſe Valentis, qui (vt ſæpe fieri contingebat) ex coniugio tranſierit, conſentiente vxore, in ſacerdotium. poſt verſus hæc ſequebatur inſcriptio:

Obijt bonæ memoriæ Cæſaria medium noctis

Die Dominico inluceſcente VI. ID. Decembris

Quatragies & VI. P. C. Baſilij Iunioris. V. C. C.

Anno * XII. Regni Domini Cheldeberti Regis

Indictione quinta.] Qui autem miſit Romam, iſta de loco, vbi inuenta. ** VIII.*

Iuxta oppidum ſancti Andreae quod in Gallia Oſcitana ſitum eſt diœceſis Auenionenſis, in ſummitate montis, in capella in ipſa rupe exciſa; in qua ſancta Cæſaria agens pœnitentiam multos annos delituiſſe creditur. Videtur hoc epitaphium literis Romanis maiuſculis in marmore ſemifracſto exaratum. Quod ego fideliter hic reddidi Francis Claret Archidiaconus Arelatenſis.

Eod. Tom. 7. anno Chriſti 590. edit. Rom. pag. 654. C. verſ. 3. poſt illa verba: Hucusque Anaſtaſius de Pelagio Papa. adde quæ ſequuntur: Ad poſtremum hic referendum putauimus epiſtolæ fragmentum eiufdem Pelagij Papæ ad Benignum Archiepiſcopum, quod ex promptuarijs Vaticanis erutum, hic tibi deſcribendum curauimus. ſic ſe habet.

Epiſtola Pelagij 2. ad Benignum Archiepiſcopum.

Quod enim in canonibus legitur: Non debere Epifcopum de ciuitate tranſire vel tranſferri: non de his dicitur, qui aut vi expulſi, aut neceſſitate coacti, aut auctoritate maiorum hoc agunt; ſed de his qui avaritiæ ardore inflammati ſponte ſua proſiliunt, & potius ambitioni, quam vtilitati Eccleſiæ ſeruare, & vt dominationem agant, inſiſtere cupiunt. Vnde & in ſubiectis canonibus continetur: Si aliquis extiterit temerarius, qui forſitan *accuſationem afferat quod populi litteras acceperit, & ideo migrauerit, dum manifeſtum ſit, præmio & mercede paucos qui ſinceram fidem non habent potuiſſe corrumptum, vt clamarent in Eccleſia, & ipſum *repetere viderentur Epifcopum: omnino has fraudes remouendas eſſe cenſemus. his verbis & alijs multis exemplis liquet non de his dice-

Annal. Eccl. Tom. 9.

G g g g 2

re, vt

re (vt paulo superius prælibatum est) qui pulsî, aut non recepti a ciuibus, vel a quibuscumque, aut necessitate cogente, vel auctoritate maiorum transeunt de ciuitate ad ciuitatem; sed de his qui sponte profiliunt, aut temeritatis, vel ambitionis causa hoc faciunt. Nam aliud est sponte transire, & aliud est coacte aut necessitate venire; vnde non isti mutant ciuitates, sed mutantur, quia non sponte, sed coacte hoc agunt. Quis enim vquam audet dicere sanctum Petrum Apostolorum principem non bene gessisse, quando mutauit Sedem de Antiochia Romam? aut quis eum negat ob id sanctum non esse; aut dignitatem & meritum Apostolatus tam in cælis quam in terris perdidisse? aut quis dicat sanctos non esse multos alios Episcopos, qui de ciuitatibus ad ciuitates translati sunt, aut meritum Pontificatus perdidisse, quorum nomina si inciperem enumerare, ante dies transiret, quam omnino transcribere possem, & prolixior fieret epistola, quam necesse foret. Aut quis vquam approbare potest, sanctos non esse Alexandrum, qui Hierosolymam de altera ciuitate translatus est, aut sanctum Gregorium Nazianzenum, qui Nazianzo Constantinopoli constitutus est; aut sanctum Proclum qui de Cyzico translatus est, & Constantinopoli est inthronizatus?

Non ergo bene intelligunt Ecclesiasticas regulas qui hoc negant causa vtilitatis aut necessitatis fieri non posse, quotiens communis necessitas, aut vtilitas persuaferit. Nul- lum enim ex his, aut ex alijs qui meliori consilio mutauerunt ciuitates, necessitate quadam vel vtilitate, Ecclesiastica, aut laica communione carere reperimus, ne vllatenus vquam fieri debeat. Sententia vero quæ in Antiocheno Concilio habetur: Vt Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam terram, atque omnes sententiæ de eadem re (vt superius comprehensa retinent) nihil prætaxato modo translationibus Episcoporum actis vel agendis nocent. Sed magis robur eis a Domini Saluatorisq. omnes canonicos* superexaltetur libros auctoritate præstant. Tales autem quæstiones magis ex inuidia, quam ex caritate, aut vtilitate nasci videntur, cum ipsa per se Veritas dicat: Si vero persecuti fuerint in vnam ciuitatem fugite in aliam, & reliqua. Huic ergo sententiæ nullus Catholicorum vsquam contradicere potest, quæ non alterius, sed ipsius proprio Domini ore prolata & confirmata esse dignoscitur, cui si aliquid contradixerit, non solum extorris, sed etiam anathematizatus ab Ecclesia pellatur.]

Cum autem —

Tom. 8. anno Christi 590. pag. 12. B. vers. 3. Sed de his inferius. adde: At licet, vt vidisti, iussione etiam Imperatoris cogentur schismatici Episcopi Romam ad Synodum proficisci, idq. etiam suis litteris præciperet S. Gregorius Papa, scribens ad Seuerum Aquileiensem Episcopum, ipsorum antesignanum, ipsi tamen more præcedentium schismaticorum, qui vt subterfugerent iudicium Ecclesiasticum, prouocare consueuerunt ad Imperatorem, dederunt libellum Mauritio Augusto, ne cogentur Romam ad Pontificem proficisci; sicq. eluserunt eiusdem Imperatoris missam antea iussione, necnon Gregorij Papæ præceptum. Extat libellus ipse, hic tibi modo recitandus: accepimus cum vna cum alijs epistolis a Nicolao Fabro nostri studiosissimo, depromptum (vt putamus) ex bibliotheca Pithœi, cuius ipse extitit amicus intimus & contubernalis. sic se habet.

Sub Gregorio Papa schismaticorum libellus supplex Episcoporum ad Mauritium Imperatorem.

Suggerendum domno nostro clementissimo ac pijsimo domno Mauritio Tiberio humiles Venetiarum vel secundæ Retiæ Ingenuinus, Maxentius, Fonteius, Laurentius, Agnellus, Felix, Augustus iunior, & Horontius Episcopi.

Pietatis vestræ est, clementissime dominator, preces humilium sacerdotum Imperiali dignatione suscipere: quod etiam supplices deprecamur per Dominum Deum nostrum Iesum Christum Saluatorem omnium, per Fidem Catholicam, & Regnum quod meruistis a Deo concessum, atque salutem dominorum filiorum vestrorum, quibus perpetuum Imperium Deo gubernante permanet, vt aditum inueniat supplicatio nostra apud pias aures vestras, & cum fiducia recurrentes ad principalia remedia, mereamur, quæ petimus impetrare. Nam etsi nos peccata nostra ad tempus grauissimo iugo sum miserunt, auxiliante nobis Domino, nullo pondere pressurarum ab integritate Catholice Fidei inuenimur vlllo modo titubare. Deinde nec oblitus sumus sanctam Remp. vestram, sub qua olim quieti viximus, & adiuuante Domino redire totis viribus festina-

mus.

mus. Sugerimus etenim, domine pijsime Princeps, scandalum Ecclesiæ, quod tempore diuæ memoriæ Iustiniani Principis totius mundi Ecclesias conturbauit, nostrarum quoque prouinciarum partibus ex tunc iam esse compertum; damnationem scilicet trium Capitulorum, id est, epistolæ venerabilis Iba Episcopi Edeffenæ ciuitatis, personæ quoque Theodori Mopsuestiæ Episcopi, atque scriptorum Theodoretæ Episcopi Cyri, quæ in sancta Synodo Chalcedonensi recepta sunt, & Vigilio tunc Romano Præfuli, atque omnibus pene sacerdotibus damnatio ipsa, sicut reuera contraria sancto Chalcedonensi Concilio execrabilis noscitur extitisse. Qui etiam Vigilius scripta sua per omnes prouincias mittens, anathematis vinculis obligauit omnem populum, si quis damnationi trium Capitulorum præberet aliquando consensum. Et licet postea Imperiali pondere ad consensum damnationis Capitulorum ipsorum paulatim singuli tunc fuerint coarctati: nostrarum tamen prouinciarum venerandi decessores, quibus indigni successimus, prædicti quondam Vigiliij instructionibus informati, ad hoc inclinare nullo modo potuerunt. Quorum nos exempla, Deo propitiante, seruantes cum vniuerso populo nobis credito, sequentes etiam in omnibus definitionem sancti Chalcedonensis Concilij, defensionem Capitulorum ipsorum & reuerentiam exhibemus, & a communione damnantium cum diuina gratia abstinere dinoscimur. Et dum Zmaragdus gloriosus Chartularius patrem nostrum sanctæ memoriæ Heliam Archiepiscopum Aquileiensem Ecclesiæ pro causa ipsa pluribus vicibus contristaret: cum nostro omnium consilio atque consensu direxit ad pia vestigia principatus vestri preces, supplicās, vt expectata Dei misericordia, reuocatis omnibus consacerdotibus Synodi nostræ in potestatem sanctæ Reip. ad vestræ clementiæ præsentiam veniretur, & vestrum in causa ipsa expectaretur iudicium. quod pietas vestræ mansuetudinis ad mercedem & laudem Imperij sui, clementi dignatione suscipiens, iussione suam dedit ad prædictum gloriosum Zmaragdum, vt nullatenus quemquam sacerdotum pro causa communionis inquietare præsumeret, sed Dei misericordia operante sustineretur, quousque compressis gentibus, ad libertatem omnes sacerdotes Concilij sub sancta Rep. peruenirent. Deinde defunctus est memoratus Archiepiscopus noster Helias.

Nos vero pro imperatis precibus, eiusdem cum omnibus populis ardentibus deuotiores effecti, si fieri potuisset, eisdem diebus ad vestra certabamus redire vestigia. & gratias Deo retulimus, & pro vita Imperij vestri, sicut ipse nouit Dominus, assiduas preces eius obtulimus Maiestati. Post hoc, ordinato in sancta Aquileiensi Ecclesia beatissimo Archiepiscopo nostro Seuero, quæ contumeliæ illatæ sint, & quibus iniurijs, ac cæde corporali fustium, & qua violentia ad Rauennatem ciuitatem fuerit perductus atque redactus in custodiam, quibusque necessitatibus oppressus atque contritus fuerit: potuit ad domini nostri pias aures sine dubio peruenire. Nos autem tam inauditis calamitatibus patrem & Archiepiscopum nostrum, quod numquam sub Christiano Principe factum dinoscitur, cognoscentes afflictum, insanabilium dolorum sumus stimulis vulnerati: Nam in hoc tempore iterum cognouimus, reuerendum Papam Gregorium ad eiusdem patris nostri exhibitionem misisse cum sacratissima vestræ pietatis iussione, vt pro causa ipsa communionis ad Romanam deberet ciuitatem deduci. Quod audientes, quamuis certi essemus talem iussione domini nostri specialiter aduersariorum improba importunitate subreptam, contabuimus; & contriti atque luctu grauissimo sauciati ad vltimam desperationem peruenimus, vt ad illius iudicium Metropolita noster cogereetur occurrere, cum quo causa ipsa esse dinoscitur, & cuius communionem ab initio motionis causæ huius vsque nunc decessores nostri & nos cum omni populo euitamus. Et quidem memoratum beatissimum Archiepiscopum nostrum frequenti contestatione conuenimus, ne nobis absentibus, & a se ad præsens diuisis de communi causa Ecclesiæ aliquid audeat definire. quoniam, pijsime domine, sic accensi sunt omnes homines plebium nostrarum in causa ista, vt ante mortem perpeti, quam ab antiqua Catholica patiantur communionem diuelli.

Reuera, clementissime dominator, Fidem Catholicam conseruantes, & Chalcedonensis Concilij definitiones in omnibus venerantes, vt quibuslibet occasionibus contristentur, nec Deo, nec vestræ pietati placere, credendum est. Ergo, mitissime dominator, totius Concilij nostræ paruitatis hæc est deliberatio, sicut & eidem patri & Archiepiscopo nostro scripsimus, vt pro reddenda ratione communionis nostræ contenti Dei iudi-

cio in iugo barbarico, opportuno tēpore, ad vestrā pietatis vestigia occurramus, habentes prae oculis exempla fidelia, quibus edocti sumus, cum omnes intentiones sopitae sunt. sic Theodosij senioris Constantinopolitana Synodus, Deo propitiante, sedatis est scandalis confirmata; sic deinde Ephesina prima Synodus diuā memoriae Theodosio iuniore disponente, bene noscitur definita; sic ad postremum praesentia Martiani diui Principis, abscissis omnibus scandalis, pax Catholica in Chalcedonēsi Concilio reformata est. Nam per absentiam Christianissimorum Principum in Ephesina secunda Episcoporum congregatione in Dioscuro Alexandrino Flauianus sanctissimus regiae vrbis vestrā Episcopus veritatem Catholicae Fidei defendens occisus est, alijq. Episcopi assertores Orthodoxae Fidei iniuste deiectioni sunt, & scandalum Ecclesiae pessimum generatum est: quod cum magno labore postea diuā memoriae Martianus Imp. auus vestrā pietatis sua praesentia in sancto Chalcedonēsi Concilio amputans, Catholicam pacem vniuersalis Ecclesiae restaurauit.

Hoc tantum prostrati deposcimus, vt quia misericordia Dei circa sanctam Remp. operante, in meliori statu Italiae partes, laborante fideliter glorioso Romano Patrio, dignanter perduxit; & credimus nos celeriter, deuictis gentibus, ad pristinam libertatem deduci: cesset violentia militaris, quam vestro felicissimo tempore Deus fieri non permittat. Sint induciae: & cum iussione sacratissimi Imperij vestri parati erimus ad pedes vestrā pietatis occurrere, & nostrae fidei atque communionis plenam reddere rationem. nam cum quo nobis ipsa causa est, & quem in communionem vitam, iudicem experiri non possumus: quod etiam sacratissimis legibus vestris statutum est, nullum posse iudicem esse in causa qua aduersarius comprobatur: Sed sicut semper Deus praesentia Christianorum Principum intentiones Ecclesiasticas sedare dignatur: hoc & nunc fieri, supplicamus. Etenim si aliter, clementissime domine, actum fuerit, vt Archiepiscopum nostrum (quod absit) ad Romanam contingat violenter exhiberi Ecclesiam: spes iam nulla erit conseruandae iustitiae, sed tantum pondus grauissimae violentiae.

Sugerimus etenim, pie dominator, quia tempore ordinationis nostrae, vnusquisque sacerdos in sancta sede Aquileiensi cautionem scriptis emittimus studiose de fide ordinatoris nostri: nos fidem integram sanctae Reip. seruatuos: quod, ipse nouit Dominus, nos fideliter toto corde & seruasse, & huc vsque iugiter conseruare. Si conturbatio ista & compulsio pijs iussionibus vestris remota non fuerit, si quem de nobis qui nunc esse videmur, defungi contingeret: nullus plebium nostrarum ad ordinationem Aquileiensi Ecclesiae post hoc pateretur accedere: sed quia Galliarum Archiepiscopi vicini sunt, ad ipsorum sine dubio ordinationem accurrent, & dissoluetur Metropolitana Aquileiensi Ecclesia sub vestro Imperio constituta, per quam, Deo propitio, Ecclesias in gentibus possidet; vt quod ante annos iam fieri coeperat, & in tribus Ecclesijs nostri Concilij, id est, * Bremensi, Tiburnensi, & Augustana Galliarum Episcopi constituerant sacerdotes; & nisi eiusdem tunc diuā memoriae Iustiniani Principis iussione commotio partium nostrarum remota fuisset: pro nostris iniquitatibus pene omnes Ecclesias ad Aquileiensem Synodum pertinentes Galliarum sacerdotes peruaserant. Ergo, domine pie, quia semper pijs Principum fides pro tranquillitate Ecclesiae vigilauit, & hoc studio, repensante Deo, contrariae gentes diuina manu compressae sunt: mereamur nos humillimi sacerdotes supplicationis nostrae sortiri effectum. Nam qui aliter pio domino nostro subreperere cupiunt, nec Dei iudicium habent prae oculis, nec vtilitatem sanctae Reipublicae vestrā, seu opinionem pij Imperij, quam lacerari non metuunt de murmuratione totius populi partium istarum, qui persecutionem euidenter Christianis fieri suspicantur. Praesentem igitur supplicem relationem confidenter direximus, quam pia clementia dignetur placida aure recipere, vt effectum nostrae supplicationis Deo vobis aspirante sortiti, pro quiete matris nostrae Aquileiensi Ecclesiae sacratissimis iussionibus releuetur; & pro incolumitate domini nostri ac dominorum filiorum vestrarum Domino Deo nostro iugiter supplicemus.

Subscriptio.

Ingenius Episcopus sanctae Ecclesiae secundae Retiae hanc relationem a nobis factam subscripsi.

Maxentius Episcopus sanctae Ecclesiae Iulienensis, vt supra.

Lau-

Laurentius Episcopus sanctae Ecclesiae Bellunatae, vt supra.
 Augustus Episcopus sanctae Catholicae Concordiensis Ecclesiae, vt supra.
 Agnellus Episcopus sanctae Traientinae Ecclesiae, vt supra.
 Iunior Episcopus sanctae Catholicae Ecclesiae Veronensis, vt supra.
 Fonteus Episcopus sanctae Feltrinae Ecclesiae, vt supra.
 Felix Episcopus sanctae Teruifianae Ecclesiae, vt supra.
 Horontius Episcopus sanctae Catholicae Ecclesiae Venetinae, vt supra.] haecenus de his ibi.
 Hoc autem accepto libello Mauritius Imperator querelis ipsorum permotus, nullo de veritate habito diligentiori examine, has imperiosas, more tyrannico ad S. Gregorium Papam litteras dedit, quas ab eodem Fabro (vt diximus) Parisijs missas accepimus, quae sic se habent.

Mauritij epistola ad sanctum Gregorium Papam.

In nomine Domini Dei nostri Iesu Christi Imp. Caesar Fl. Mauritius Tiberius Fidelis in Christo, Pacificus, Mansuetus, Maximus, Beneficus, Alamanicus, Gregorio viro sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo almae Vrbis Romae ac Papae.

Consuetam & Deo placitam vestram sanctitatem scientes, & quod recte Catholicae nostrae Ecclesiae dogmatum omnibus doctrinam exercetis: scire vos volumus quod Episcopi Istriensium prouinciarum per clericos aliquos ad nos directos suggestiones nobis transmiserunt, vnam Episcoporum ciuitatum & castrorum quae Longobardi tenere dinoscuntur, aliam Seueri Aquileiensi Episcopi aliorumq. Episcoporum qui cum illo sunt, & tertiam solius eiusdem Seueri. In quibus omnes dixerunt, tuam beatitudinem milites ad illos transmisisse cum vno Tribuno & Excubitore, necessitatem imponentes praefato reuerendissimo Seueri & omnibus Episcopis, vt ad tuam beatitudinem perueniant propter diuersam voluntatem quam habent ad sacra & Catholica dogmata sacrosanctae nostrae Ecclesiae. Et supplicauerunt nos, inducias ad hoc sibi fieri, & nullam eis interim necessitatem imponi ad vestram sanctitatem peruenire: & licenter quod tempore opportuno ad hanc sacratissimam urbem accedentes per seipsos, suggerere nobis habent, quae sibi obstare videntur: Quia igitur & tua sanctitas cognoscit praesentem rerum Italicarum confusionem, & quod oportet temporibus competenter versari: iubemus tuam sanctitatem nullatenus molestiam eisdem Episcopis inferre; sed concedere eos ociofos esse, quousque per prouidentiam Dei, & partes Italiae pace aliter constituantur, & ceteri Episcopi Istriae seu Venetiarum iterum ad pristinum ordinem redigantur. Tunc enim perfectius omnia pro pace, & diuersitate dogmatis cum antecedentibus tuis orationibus corrigentur. Et sua subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos sanctissime ac beatissime Pater. Explicit] haecenus ex scripto codice Mauritij ad sanctum Gregorium pro schismaticis epistola, in qua more suo Imperator praeter consuetudinem piorum Augustorum arroganti fastu non rogat sed praecipit, quod obtinere nititur a Pontifice: id quidem minime iure Imperatorio sed tyrannico facere consueuisse, quae suo loco dicentur inferius, declarabunt. Sed quae sunt reliqua rerum gestarum Gregorij anni huius prosequamur.

Gregorius insuper —

Tom. 8. Annal. anno Christi 602. pag. 156. A vers. 5. subscripti. adde quae sequuntur: Quod autem in professione hac Catholicae vnitatis nulla penitus mentio habetur de fidei dogmatibus, quorum causa conflatum est schisma, vt non nisi eorum confessione facta, esset quis in Ecclesiam admittendus: desiderari videretur in ea pars illa professionis, qua quinta Synodus asseritur & comprobatur: quam nos acceptam vna cum diuersis epistolis a nostro Fabro Parisijs missis, hic suo loco reddendam esse putauimus. sic enim se habet.

Professio Fidei Orthodoxae.

Fateor me, sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia recipere & venerari, Nicenum, scilicet, in quo peruersum Arij dogma destruitur, Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur, Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur, Chalcedonense, in quo Eutychis Dioscoriq. prauitas reprobat, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio; quia in his, velut in quadrato lapide, sanctae Fidei structura confurgit, & cuiuslibet vitae atque actionis existit. Quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cer-

nitur, tamen extra ædificium iacet: Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola quæ lbæ dicitur erroris plena reprobatur, Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus subsistentijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur. Scripra quoque Theodoretæ, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur ausu dementiæ reprobata refutantur. Cuncta vero quæ præfata Concilia respuunt, respuo, quæ venerantur amplector. quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut soluere quos religarint, aut ligare quos soluerint. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit: Quisquis ergo prædictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit a Deo Patre per Iesum Christum Filium eius, qui cum eo viuit & regnat consubstantialiter Deus, in vnitæte Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen. Explic[it].] sed iam coeptam prosequamur historiam.

At vero vbi —

Tom. 8. anno Christi 604. in obitu S. Gregorij. edit. Rom. pag. 176. E vers. 2. post hæc verba: Perpetua memoria notatum custodirent. adde: Apud Manlium in veteribus monumentis basilicæ Vaticanæ post epitaphium sepulchro S. Gregorij inditum hæc de tempore Sedis eius & obitus addita leguntur:

Hic requiescit Gregorius Papa qui fedit annos tredecim, menses sex, dies decem, depositus quarto Idus Martij. quod ponit decem dies, & nos diximus nouem, hic post terminum, illic ab ipso termino numeratum scias, vt nulla sit discrepantia, cum de die nulla sit dissensio.

Tom. 8. anno 614. in princip. ibi, vltima Maij corrige octaua Maij.

Tom. 8. anno Christi 614. in princip. edit. Rom. pag. 228. B vers. 3. post hæc verba: Sepultusq. est in basilica S. Petri. adde quæ sequuntur: In monimentis Vaticanæ basilicæ collectis a Manlio istiusmodi epitaphium inscriptum eius sepulchro traditur:

Vita hominum breuis est: hanc certa terminat hora;

Sed vita æterna deinde paratur iter.

Quæ non indecora, aut rursum peritura videtur;

Sed pulchrum atque decens iam sine fine manet.

Sic igitur quid mors stimulis agitaris iniquis?

Quid feris incassum? Quid furibunda geris?

Commoda nulla tibi poterunt tua facta referre,

Nec prodesse potest impetus iste tibi.

Gregorij semper monita, atque exempla magistri

Vita, opere, ac dignis moribus iste sequens.

Quo hic terra reputans sunt huius maxima vota

Mittere ad astra animam, reddere corpus humo.

Sauicia multiplici, si quidnam membra dolore

Rursus in antiquo puluere versa manent.

Quæ coniuncta anima stabilito in corpore surgant

Ad vitam æternam, te præeunte magis.

Sancta fides merito, vita clementia Patris

Spem certam hanc famulos iussit habere suos.

Hic requiescit Bonifacius iunior, qui fedit annos sex, menses octo, dies duodecim, depositus est octauo Idus Maij, imperante domino Heraclio anno eius quinto.

Extat ibidem eiusdem Bonifacij alia eiusmodi sepulchralis inscriptio:

Gregorio quartus iacet hic Bonifacius almus,

Huius qui Sedis fuit aquus rector, & adis,

Tempore qui Phoca cernens templum fore Romæ

Delubra cunctorum fuerant quæ demoniorum

Hoc expurgauit sanctis cunctisq. dicauit,

Cuius natalis solemnia qui celebratis

Primis Septembris fert hoc lux quarta Kalendis.] hæc ibi.

Sed quod habet de mense Septembris, non ad obitum refertur, sed ad creationem, quæ natalis dici & celebrari antiquitus consuevit, licet ex Anastasio superius dictum sit, ipsum creatum die decimo octaua Septembris.

Cumq. post obitum —

Eodem Tom. 8. anno Christi 702. Rom. edit. pag. 639. vers. vlt. post illa verba: Religiose conseruat. hæc adde: Eius vero sepulchri epitaphium Manlius ex veteribus monumentis Vaticanæ basilicæ excrispsit, quod sic se habet:

Limina quisquis adis Petri metuenda beati

Cerne py Sergij, excubiasq. Petri.

Culmen Apostolica Sedis, is iure paterno

Electus tenuit, vt Theodorus obiit.

Pellitur Vrbe Pater, peruadit sacra Ioannes

Romuleosq. greges dissipat ipse lupus.

Exul erat patria septem voluentibus annis:

Post populi multis Vrbe redijt precibus

Suscipitur Papa, sacratur, Sede recepta

Gaudet, amat pastor agmina cuncta simul.

Hic inuasores Sanctorum falce subegit

Romana Ecclesia, iudicijsq. patrum.] hæc ibi.

Ex quibus plane intelligi potest, multa de Sergio desiderari, quæ ex eius dumtaxat epitaphio, vt auidisti, licet subobscure, innotescunt. multaq. passum, ab Vrbeq. pulsum per Ioannem Sedis Apostolicæ inuasorem, septennijq. fatigatum exilio. Habes ex his præterea, in eo schismate Theodori & Paschalis, cognitum Papam fuisse Theodorum, nec nisi eo mortuo sedisse Sergium, vt idem indicat epitaphium.

Hæc inquam omnia reliquos scriptores penitus præterierunt, nec nisi per ipsum eius epitaphium cognita.

Eodem Tom. 8. anno Christi 702. in fin. post illa verba: Catholicæ Fidei vere cultoribus. adde: Verum quod ad tempus martyrij sancti Emmeranni, in incertum (vt diximus) sine certo duce cucurrimus: Cum enim non esset scriptus liber, nec certus auctor quem sequeremur, errare contigit: quod non prius sensimus, quam cum accepimus epitaphium antiquitus scriptum, in quo expresse ponitur martyrium consummasse anno Christi sexcentesimo quinquagesimo secundo. accepimus illud a viro doctissimo Marco Velfero Augustano, qui res Baioarias feliciori sicut & veriori stylo in lucem prodeit, apud quem de eodem Martyre plura leges.

Eod. To. 8. anno Christi 709. pag. 657. D. vers. 3. ibi (vt ait Marianus Scotus, quæ sequuntur, huius temporis auctor, sic corrige, sed ob quæstionem huius temporis, auctor est Anastasius.

Tom. 9. anno Christi 790. in fine hæc sunt addenda.

Quod ad res Francorum pertinet, vt produnt veteres Annales, quietus hic fuit annus a bellorum motibus, perdomitis iam anno superiori (vt iidem testantur) Sclauis a Carolo Magno. quo anno Albinus reperitur scripta esse epistola de rebus Caroli Magni, cuius fragmentum in rebus gestis Anglorum recitatum libro secundo continuationis historiæ Anglicanæ, hic tibi opportune suo loco reddendum putauimus. Est (inquit auctor) epistola Albinus huiusce rei index, cuius partem hic apponam, documentum ingens magnanimitatis & fortitudinis Caroli, qui omnem ætatem triuerit in bellis contra Paganos Deo rebelles.

Antiqui (inquit) Saxones & omnes Fresonum populi, instante Rege Carolo, alios præmijs, alios minis sollicitante, ad Fidem Christi conuersi sunt. Sed anno transacto, idem Rex cum exercitu irruit super Sclauos, eosq. subegit suæ ditioni. Auares, quos nos Hunnos dicimus, exarserunt in Italiam, & a ducibus præfati Regis Christianis superati, domum cum opprobrio reuersi sunt. Similiter & super* Baugariam irruerunt, qui & ipsi ab exercitu Christiano superati & dispersi sunt. Etiam & eiusdem Christianissimi duces Regis & Tribuni multam partem Hispaniæ tulerunt a Sarracenis, quasi trecenta millia in longum per maritima. Sed heu, proh dolor! quod iidem maledicti Sarraceni, qui & Agareni, tota dominantur Africa, & Asia maiori maxima de parte, nescio quid de nobis venturum sit. Aliquid enim dissensionis, diabolico fomento inflammante, nuper inter Regem Carolum & Regem Offam exortum est; ita vt vtriusque nauigatio interdicta negociantibus esset. Sunt qui dicant, nos pro pace esse in illas partes mittendos.] hucusque ex epistola Albinus. subdit vero his hæc auctor.

In his verbis, præter illa quæ superius notavi, poterit curiosus animaduerti, quantum iam annorum effluxerit ex quo Sarraceni Africam & Asiam inuaserunt; & profecto nisi Dei clementia ingenitum robur Francorum Imperatorem animasset: priusdem Europam etiam subiugassent. Adeo contemptis Imperatoribus Constantinopolitanis, Siciliam & Sardiniam & Balears insulas & pene omnes terras quæ pelago cinguntur, præter Cretam, Rhodum & Cyprum occupauerunt.] sed & his postea potiti sunt.

videas ex his Lector quantum Christianus orbis debeat Carolo Magno, qui solus exundanti ex Oriente in Occidentem torrenti, ne vniuersam obrueret Christianitatem, obicem se opposuit validissimum.

Tom. 1. anno Christi 1. pag. 58. D. vers. 10. Rom. edit. plane intelligit. adde: Quod autem (vt hoc non prætereat) citantes nos librum inscriptum, Vitas patrum, hic & alibi Euagrius eius nominamus auctorem, & alij putent Rufino potius tribuendum: Molanum non inuiti sumus secuti, locum Hieronymi amphibologicum in epistola ad Ctesiphontem ita interpretantem, ducti ea potissimum coniectura; quod si adeo immane scelus Rufinus perpetrasset, vt hæreticos pro Catholicis atque Sanctis vniuersæ Ecclesiæ legendos tribuisset: quoties istud in tribus libris illis in Rufinum conscriptis ipse pro more suo exaggerans sanctus Hieronymus exprobrasset, cum e contra nec leuiter eius meminisse reperitur? His accedit, quod Gennadius exacte relegens omnia Rufini scripta, nequaquam eius operis verbum facit, licet nec Euagrius tribuat, sed Petronio. Sed cœptam iam prosequamur historiam.

Rursum supra Tom. 1. anno Christi 34 pag. 163. recentioris Rom. edit. D. vers. 4. sic sua vestimenta conscidit.] adde qua sequuntur. Dixi, sic, nempe causa blasphemix scidisse vestem sacerdotalem, præter morem summorum Pontificum, & contra legis præceptum. Nam si

a 1. Mach. 11. Ionathas summus sacerdos in libro primo Machabæorum dicitur scidisse vestimenta

b Leuit. 21. sua, id non causa blasphemix fecit, neque vestem sacerdotalem conscidit, de qua in Leuitico, Quod vestitus sit summus sacerdos sanctis vestibus, vestimenta sua non scindet] sed vestem militarem. Erat enim non in procinctu tantum, sed in conflictu ipso, atque ob turpem suorum militum fugam, militarem, vt dixi, vestem conscidit, imitatus dux ducem Iosue, qui & ipse ob cladem bello acceptam scidit vestimenta sua; ipse in quâ non autem Eleasar summus sacerdos, qui veste sacerdotali indutus extra proelium esset. Ceterum non solum luctus causa, sed neque blasphemix (quod maius) reperitur aliquando summus sacerdos scidisse sibi vestem, alijs ea de causa suam scindentibus. Afferemus hic duo exempla potissima. Cum murmurauit contra Deum, atque (vt diuina scriptura dicit) detrahit Deo d' populus Israel in deserto: sciderunt principes populi vestimenta sua; Moyses autem & Aaron nequaquam, quod scirent id Dei lege vetitum, sed tantummodo ad orandum prostrauerunt se in terram. Sic etiam tempore Ezechix Regis, cum vrgeret dies ille blasphemix (ita a diuina scriptura nominatus) tam Rex ipse, quam Principes eius sciderunt sibi vestimenta: Azarias autem qui tunc erat summus sacerdos, vt in posteriori libro Paralipomenon legitur, nequaquam vestimenta conscidisse inuenitur; nimirum quod sciret lege diuina prohibitum. Maniuntur hæc nostra præterea auctoritate S. Leonis & Papæ Caiphæ pluribus detestantis, quod contra legis præceptum sua sciderit vestimenta. hæc nouæ obiectionis occasione oportuit addidisse, atque fusius declarasse, iam cœpta prosequamur.

Tom. 9. anno Christi 834. E. vers. 9. post illa verba: cetera nequeunt legi — his adde: Ita quidem ad hunc ista annum referenda sunt, si Eræ Hispanicæ tantum, vt diximus, ratio habeatur: ceterum, quod legitur in eadem inscriptione, sextam Augusti diem incidisse in quartam feriam, prætermissa Hispanica Era, in qua eiusmodi supputationis ratio locum habere non potest, recurrendum ad Christi Eræ, secundum quam non nisi anno octingentesimo septuagesimo secundo eodemq. bisextili, quo litteræ Dominicales fuerunt F, E, idem impletur annorum numerus, & dies. Ita plane dicendum, nisi mendosa sit ipsa inscriptio: nam secundum Hispanicam Eræ, quæ vsitatio erat, dicta dies octaua Idus Augusti incideret in feriam quintam vel tertiam, sed hoc inscriptioni repugnat: quod nouissime obseruasse visus est Alfonsus Ciacconus, qui de iisdem Martyribus commentariolum nuper edidit, quem tu consulas.

c Ios. 7. Eleasar summus sacerdos, qui veste sacerdotali indutus extra proelium esset. Ceterum non solum luctus causa, sed neque blasphemix (quod maius) reperitur aliquando summus sacerdos scidisse sibi vestem, alijs ea de causa suam scindentibus.

d Num. 14. detrahit Deo d' populus Israel in deserto: sciderunt principes populi vestimenta sua; Moyses autem & Aaron nequaquam, quod scirent id Dei lege vetitum, sed tantummodo ad orandum prostrauerunt se in terram. Sic etiam tempore Ezechix Regis, cum vrgeret dies ille blasphemix (ita a diuina scriptura nominatus) tam Rex ipse, quam Principes eius sciderunt sibi vestimenta: Azarias autem qui tunc erat summus sacerdos, vt in posteriori libro Paralipomenon legitur, nequaquam vestimenta conscidisse inuenitur; nimirum quod sciret lege diuina prohibitum. Maniuntur hæc nostra præterea auctoritate S. Leonis & Papæ Caiphæ pluribus detestantis, quod contra legis præceptum sua sciderit vestimenta. hæc nouæ obiectionis occasione oportuit addidisse, atque fusius declarasse, iam cœpta prosequamur.

e 4. Reg. 38. 39. & Isa. 36. 37. Eleasar summus sacerdos, qui veste sacerdotali indutus extra proelium esset. Ceterum non solum luctus causa, sed neque blasphemix (quod maius) reperitur aliquando summus sacerdos scidisse sibi vestem, alijs ea de causa suam scindentibus.

f 2. Paral. 31. posteriori libro Paralipomenon legitur, nequaquam vestimenta conscidisse inuenitur; nimirum quod sciret lege diuina prohibitum. Maniuntur hæc nostra præterea auctoritate S. Leonis & Papæ Caiphæ pluribus detestantis, quod contra legis præceptum sua sciderit vestimenta. hæc nouæ obiectionis occasione oportuit addidisse, atque fusius declarasse, iam cœpta prosequamur.

g Leo de pass. Dom. serm. 6. Eleasar summus sacerdos, qui veste sacerdotali indutus extra proelium esset. Ceterum non solum luctus causa, sed neque blasphemix (quod maius) reperitur aliquando summus sacerdos scidisse sibi vestem, alijs ea de causa suam scindentibus.

Table with columns: Pagina, linea, mendum, emendatio. It lists corrections for various pages and lines, such as 'Pagina 4 D 5 Correctore' and 'Pagina 177 B 7 voluisset'.

INDEX IN TOMVM NONVM ANNALIVM ECCLESIASTICORVM.

Pagina	linea	mendum	emendatio	Pagina	linea	mendum	emendatio	Pagina	linea	mendum	emendatio
551	C	9	Berhartus	661	C	10	a nobis	792	A	7	Archicapellani
552	B	10	cetera	665	D	8	decor	793	B	9	Archicapellanti
553	B	2	vna	668	D	9	quod	794	E	7	dirum
555	E	6	hunc	669	A	9	nostrum	795	C	1	nobis
556	D	1	mole	677	E	4	exarmatus	796	B	8	nonnulla
559	D	5	dixit	681	B	9	co	797	C	9	quid hac
562	E	7	gratis	683	B	8	enim	799	A	8	Comnenus
563	D	5	percat	685	E	10	Michaeli	802	A	9	cum epistola
564	A	2	concuperat	687	D	6	bibendum	804	B	7	ex prauis
580	B	11	Curopalate	688	B	5	Protam	805	D	3	calami rufice
584	B	2	Curopalates	692	A	6	exactionem	806	D	5	Hierothoi
588	B	10	Thuris &	693	B	2	Aquilegiam	807	D	7	effecerunt
588	B	2	Thuris &	698	A	10	Stroaliam	809	A	6	Dertonam
591	A	1	quod	699	C	7	Oliuonensem	812	B	2	segnitie
591	A	1	confessu	704	D	11	inuentum est. adde	814	B	4	examinata
591	A	1	Imperatoris	705	C	6	assisteret	815	C	10	illud redarguerant
591	A	1	Imperatoris	708	A	4	simul cum	816	A	6	confpiratores
591	A	1	Imperatoris	713	A	9	simul cum	817	A	5	conspicuos
591	A	1	Imperatoris	720	A	5	dixerim	818	D	2	voluit
591	A	1	Imperatoris	722	E	11	fuerimus	819	A	7	offensio
591	A	1	Imperatoris	724	D	6	quæ	824	C	6	relinqueret
591	A	1	Imperatoris	730	A	8	Attiniam	827	C	4	decoratus
591	A	1	Imperatoris	733	A	7	Attiniam	828	B	1	Caradignam
591	A	1	Imperatoris	738	A	10	Attiniam	831	B	6	debetis
591	A	1	Imperatoris	749	A	11	Attiniam	836	B	3	dominationis
591	A	1	Imperatoris	755	D	7	Attiniam	836	B	3	vero
591	A	1	Imperatoris	756	D	5	Attiniam	836	B	3	exercet
591	A	1	Imperatoris	758	D	6	Attiniam	836	B	3	afficiendum
591	A	1	Imperatoris	760	B	11	Attiniam	836	B	3	decorz
591	A	1	Imperatoris	761	A	4	Attiniam	836	B	3	quorumdam
591	A	1	Imperatoris	766	B	3	Attiniam	836	B	3	Cuorepiscopo
591	A	1	Imperatoris	767	B	3	Attiniam	836	B	3	cornu
591	A	1	Imperatoris	773	B	3	Attiniam	836	B	3	auditionem Pri-
591	A	1	Imperatoris	777	B	10	Attiniam	836	B	3	matis
591	A	1	Imperatoris	778	D	6	Attiniam	836	B	3	proditores
591	A	1	Imperatoris	782	E	5	Attiniam	836	B	3	deos
591	A	1	Imperatoris	784	D	9	Attiniam	836	B	3	potiuncula
591	A	1	Imperatoris	787	B	8	Attiniam	836	B	3	affirant
591	A	1	Imperatoris	788	A	4	Attiniam	836	B	3	voluisset
591	A	1	Imperatoris	789	A	10	Attiniam	836	B	3	expungendum
591	A	1	Imperatoris	790	A	9	Attiniam	836	B	3	eis

Pagina	linea	mendum	emendatio	Pagina	linea	mendum	emendatio
804	B	7	illud redarguerant	852	A	10	Ioannes & Mambres, leg. Iannes & Mambres,
805	D	3	confpiratores	Ibid.	B	11	Ibid. B ei se leg. eis ei
806	D	5	voluit	854	col. 2. lin. 1.	854	col. 2. lin. 1. 854 leg. 854
807	D	7	offensio				
809	A	6	relinqueret				
812	B	2	debetis				
814	B	4	dominationis				
815	C	10	vero				
816	A	6	in marg. sordibus				
817	A	5	viz suz				
818	D	2	exercet				
819	A	7	afficiendum				
824	C	6	decorz				
827	C	4	quorumdam				
828	B	1	Cuorepiscopo				
831	B	6	cornu				
831	B	6	auditionem Pri-				
831	B	6	matis				
831	B	6	proditores				
831	B	6	deos				
836	B	3	potiuncula				
836	B	3	affirant				
836	B	3	voluisset				
836	B	3	expungendum				
836	B	3	eis				
836	B	3	Bonif. ci				
836	B	3	factore				
836	B	3	natura				
836	B	3	diuersa				
836	B	3	haretici				
836	B	3	antepenult. ex his habes				
836	B	3	dele tota perioda				
836	B	3	omnes				
836	B	3	vnuerfisq. in				
836	B	3	sed & in				
836	B	3	ad omnes				
836	B	3	priuatæ causæ				
836	B	3	Mopfueltiz				
836	B	3	super quem				
836	B	3	qua & romus est				
836	B	3	eta				
836	B	3	eademq. tomus,				
836	B	3	seu liber dicta.				
836	B	3	istritz epistola adde				
836	B	3	inceptimus				
836	B	3	transcuntes				
836	B	3	inlpxit				

66	A	ζωοποιός leg. ζωοποιός
67	A	αλλά leg. άλλα
75	D	εκανδάλισας leg. εκανδάλισας
Ibid.	E	Γυμνοῦται leg. Γυμνοῦται

Acta a Carolo Mag. in Synodis quis collegerit. *ibid.*
Acta S. Gumhari a quo descripta. 330.c
Acta S. Ludgeri Frisorum Apostoli. 337.c
Acta Leonis Pape in Germania. 507.d
Acta Tarasii Patriarchae Constantinop. a quo descripta. 512.c
Acta in pseudosynodo hereticorum sub Leone Armeno. 602.e
Acta Concilij Aquisgranensis. 652.a
Acta Ecclesie Rauennatensis a Rubeo descripta. 721.a
Acta S. Martini a Fortunato Venantio descripta. 736.a
Acta Concilij Rom. sub Eugenio Papa II. 748.a
Acta Theophili Imp. 795.b
Acta S. Dionysii a Ludouico Imp. conquiri iussa. 808.a
Acta S. Dionysii S. Methodius presbyter historice descripti. *ibid.* d
Acta Friderici Martyris ubi seruentur. 829.d
Acta iacuum palatium. 807. a. conuentus generalis ibi habitus a Ludouico Pio Imp. *ibid.*
Acynbertus Episcopus Viennensis. 123.a
Adalbertus hereticus a S. Bonifacio damnatus. 152.c
vide Aldebertus.
Adalbertus Comes. 670.a
Adalgarda caeca meritis SS. Marcellini & Petri curata. 771.a. 781.c
Adalgarus Pipino a Quaiipbario obses datus. 247.b
Adalinda surda, muta, & caeca meritis SS. Marcellini & Petri curata. 780.e
Adalprecht Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Adalungus Caroli Mag. testamenti institutioni interfuit. 577.a. Abbas S.V. edasti. 709.e
Adam Episcopus Hortanus Constituto Pauli Pape interfuit & subscripsit. 251.b
Adam vetus chronographus. 799.e
Adanus Episcopus Concilio Carolomanni interfuit. 148.c
Adas Episcopus alias V uilus dictus. 121.d
Adelbaidis Pipini Caroli M. filij filia. 577.b
Adelhardus familiarissime a Leone Papa exceptus. 524.c. & quid per iocum Papa in ipsum dixerit. *ibid.* Romam mittitur a Carolo Magno, & quare. 551.c. Abbas Corbeie. 551.c. 707.d.
Caroli Mag. consobrinus. 655.b. cenobium ingreditur. 669. a. in exilium missus ob contumacitatis suspicionem. 707. d. ab exilio reuocatus. *ibid.* Ludouico Imp. publica poenitentia auctor. *ibid.* e. epitaphium eius. 708.b
Adelrhadus Caroli Magni consobrinus. 305.e. vide Adelhardus. cur monasticam vitam suscepit. 305. e. sanctitate conspicuus. 306. a
Adhelmus de uirginitate scripsit. 116. e. aduersus Britannorum errores scripsit. *ibid.* Peccelbelmi Case candida primi Episcopi successor. *ibid.* Britones multos suis scriptis ad celebrationem Pasche Catholicam perduxit. *ibid.* utriusque scriptura doctissimus. *ibid.*
Adhemarus Ludouici Imp. vitam scripsit. 611.a
Adingabeim villa. 780.b
Admonitio Stephani monachi ad socios in carcere detentos. 282. a
Admonitio Theodori Studita uehemens. 543. e. eiusdem ad fratres. 606. a. 607. d. eiusdem ad Praepositum. 763. a. ad subditos. 764. e
Admonitio auctoris salubris ad Principes de reueren-

tia erga Ecclesiam seruanda exemplo Caroli Magni. 497. c. eiusdem ad Nouatores. 557. a
Admonitio Caroli Magni ad Episcopos. 498. a. eiusdem ad Ludouicum filium. 587. c
Admonitio Ludouici Imp. ad pacem. 730. d. eiusdem ad Legatos Romam mittendos. 740. b
Admonitio compendiosa omnium honorum operum. 813. c. d. e
Admonitiones SS. Patrum se seruatueros Christiani Imp. promittunt. 64. d
Adolfus diaconus Legatus Leonis Pap. III. in Angliam. 534. e. Nordandunbrorum Regem in Regnum restituit. *ibid.* a piratis in reditu capitur. 535. a. a Canulpho Rege redimitur. *ibid.*
Adolphus monachus sancti Bonifacij in Frisia comes. 232. e
Ado Episcopus Viennensis. 123. a. de Ecclesia a Vulicario Episcopo Viennensi erectis scribit. *ibid.* in annis Regni Pipini correctus. 292. d. cuius aetatis scriptor fuerit. 749. d
Adoratio idolorum quando cessarit. 56. b
Adoratio Imaginum varijs temporibus a Concilijs probata. *ibid.* d
Adoratio Imaginum a Nicea Synodo secunda recepta. 573. e
Adorationem Imaginum necessariam Ioannes Damascenus docet. 90. e
Adrebaldu Abbas Ludouici Imperatoris ad Lotharium Italiae Regem Legatus. 824. c. astutia eius in litteris ad Ludouicum Imperatorem mittendis. 824. d
S. Adulphus a Sarracenis in Hispania martyria coronatus. 705. c
Adulter grauius peccat quam fur. 171. d
Adultera quomodo a Saxonibus puniantur. 172. a
Adulteri a paganis grauius puniti. 171. e
Adulterantium Synodus. 516. d
Adulteris presbyteris an & quando Eucharistia sit concedenda. 83. e
Adulteris quae poena statuenda. 165. d
Aegyptij omnium, qui idola finxerunt, infelicissimi. 595. b
Aelbuualdus in Anglia Archiepiscopus. 40. e
Aemilianus ob cultum Imaginum in exilium a Leone missus. 102. b. eius natatem Graeci in Menologio celebrant. *ibid.* contra Imp. agit. 593. a. exulat. 600. d. confessionis coronam consequitur. *ibid.* S. Germano in Cyzicena Episcopatu successor. *ibid.*
Aemilianus monachus multa ob ueritatis Confessionem passus. 544. e
Aemondus Comes. 670. a
Aetas Bedae diuerse annotata. 106. c
Aetherius Episcopus Tharuanensis. 192. a
Aetius cum Nicephoro Imp. a Bulgaris occiditur. 562. a
Affines non oportere ad copula societatem accedere. 80. d
Afri ad Ecclesiasticos ordines non admittendi. 33. a
Africa quando a V uandalis uastata. 45. d
quot annis ibi laboratum sit, ut Manichei & Donatista conuerterentur. 33. b
Africa Praefectus Euphemium tyrannum ad se fugientem suscipit. 772. a. eidem tyranno Imperatoris titulum dat. *ibid.*
Africanus monachi cingulo pelliceo uti solent. 775. c
Agallianus Turmarca Helladicorum militum Dux. 85. b.

85. b. cum Constantinopolitanis congregitur. *ibid.* superatus seipsum in mare praecipitat. *ibid.*
Agapetus monachus Episcoporum exulum ad Nicephorum Patriarcham Constant. Legatus. 698. d
Agareri Manicheos persequuntur. 29. e. Zachariae Manichei discipulos ad unum perimunt. *ibid.* totam Siciliam occupant & Calabriam. 772. c
Agathus Polimartiensis montis Feretri Episcopus Concilio sub Eugenio II. interfuit. 747. b
S. Agathae domus a Gregorio Papa II. extructa. 16. e
Agaunensium Martyrum monasterium. 123. a
Agebarus Lugdunensis Episcopus. 826. c
Agilolphus Coloniensis Episcopus. 192. b
Agnellus Consularis captiuus a Luithprando redditur. 151. b
Agnellus Ariminensis Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Agnellus historicus quando uixerit. 721. a
Agnus, qua ratione in Ecclesia pingatur. 605. e. 606. a
Agobertus Archiepiscopus Lugdunensis condemnatur. & quare. 810. a
Agrippina olim quae nunc Colonia. 181. d
Agrippina Neronis mater, detestabilem in filium amorem habuit. 470. b
Agripertus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuit. 747. c
Aidanus Antistes ad praedicationem Anglorum missus. 9. d
Aio Longobardus Foroiulienensis Caroli Mag. ad Nicephorum Imp. Legatus. 581. c
Aistulphus frater Rachis Longobardorum Regis. 196. a. Fratri in Regno succedit. *ibid.* eius conatus. 205. c. pacem rumpit. *ibid.* pacem cum Stephano Papa componit. *ibid.* contumelias Pontificem & Populum Rom. afficit. *ibid.* d. Romam sibi subicere minatur. *ibid.* tributum a Populo Romano exigit. *ibid.* Legatos Stephani Papae reijcit. *ibid.* e. secundam legationem etiam repellit. *ibid.* Romam uexat. 206. d. minari Romanis non desinit. *ibid.* e. omnes Romanos uno gladio iugulare minatur. 207. a. eius superbia & pertinacia. 209. a. Stephanum Papam de uoluntate eundi in Gallias auocare studet. *ibid.* a. c. a Stephano Papa cu lacrymis de pace sollicitatur. *ibid.* euadit insidias eius Stephanus. *ibid.* mittit Carolomannum ad Pipinum fratrem. 211. e. fraudem eius sentit Carolomannus. 212. a. eius nequitia. *ibid.* Pipinum ab aduentu in Italiam reuocat. *ibid.* c. Legationi Pipini non consentit. *ibid.* d. Stephano & Pipino minatur. 213. e. pacifice ut reddat bona Ecclesia a Stephano Papa rogatur. *ibid.* in Clausas cu exercitibus suis irruit. 214. a. fuga elabitur. *ibid.* Papiam inermis uenit. *ibid.* sacramento affirmat se ciuitatem Rauennatium cum alys ciuitatibus reddaturum. *ibid.* c. Romanam obsidionem parat. 220. e. pacta cum Pipino Rege minime seruat. 220. e. 223. c. reddere Ecclesie Rom. quae promiserat, noluit. 221. a. Legatos Pipini despexit. *ibid.* e. Romam obsidet. 223. b. quotidie Romam oppugnat. *ibid.* corpora Sanctorum effodit. *ibid.* c. Pipinum ueniam rogat. 228. d. obsides dat Stephano Pape. 228. e. ciuitates Ecclesie reddit. *ibid.* d. & quas. 229. a. moritur. 235. d. eius miserandus interitus. 239. b.

deuorator sanguinis Christianorum. 239. b. S. Caecilia corpus abstulisse creditus. 689. b. e
Aistulphus Maguntia Episcopus Concilio in uilla Theodoni habitu interfuit. 521. b
Aizo cum fratre ab Ludouico Imperat. ad Sarracenos deficit. 785. d. plurima mala Francis infert. *ibid.*
Alagia caeca uisum recuperat suffragijs SS. Marcellini & Petri. 771. c
Albericus Viennensis Episcopus. 671. d
Albinus Flaccus Anglus tempore Bedae scripsit. 109. d
Bedam numquam Venerabilem appellat. ibid. discipulus S. Ludgeri fuit. 337. d. eundem salut. *ibid.* Eboraci in Anglia docuit. *ibid.* e. discipulus Bedae fuit. *ibid.* liberalium artium armarium uocatus. 338. a. Caroli Magni magister, & in quibus scientijs. *ibid.* a. c. eius epistola ad Carolum Magnum. *ibid.* d. Carolum Magnum de certis quaestionibus consulit. 339. a. eius epigrammata sacris biblijs a se correctis subiuncta. 340. e. uetusta eius biblia ubi existit. *ibid.* d. scribit uitas Sanctorum. 487. a. magister Amalarij. 796. d
Alboldus Thuringus Confessor. 33. d
Albricus uisionem uidet. 776. e. Prophetia spiritum consecutus est. 777. b. de eo miranda. *ibid.* c. d. mirabili modo & morbo sanatus. *ibid.* e. saepe SS. Marcellinum & Petrum uidet. *ibid.* Archangelum Gabrielem uidet. 778. b
Albunc Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. c
Alchaman Pelagium oppugnat. 20. a. cum xxx. M. Sarracenorum interficitur. *ibid.* b
Alcuini siue Albini obitus. 511. a
Aldebertus pseudoapostolus. 166. d. cum Clemente in Germania Synodo condemnatus. 175. d. a Bonifacio cum Clemente in carcerem conijcitur. 176. c. incarceratus cum socio non desinit populum peruertere. *ibid.* hereticus dicitur. *ibid.* e. patria eius Gallia. *ibid.* eius scelera. 177. a. Angelum sibi apparuisse dicit. *ibid.* ab Angelo se mire sanctitatis reliquias accepisse affirmat. *ibid.* ingens eius superbia. *ibid.* b. gloriatur se quiduis a suis posse impetrare. *ibid.* Apostolis se equiparat. *ibid.* b. sanctus a populo habetur. *ibid.* multos & laicos & Episcopos seducit. *ibid.* in proprium suum honorem oratoria dedicat. *ibid.* Confessoris omnia eorum peccata se scire dicit. *ibid.* c. ungulas suas & capillos honorari facit. *ibid.* matris eius de ipso uisio. 178. c. epistola eius, qua se Iesum esse diuulgabat. *ibid.* Vita eius in Concil. Rom. legitur. *ibid.* Oratio eius ibidem recitatur. 179. a. eius scripta ad ignem condemnantur. *ibid.* c. sub obtentu Angelorum demones inuocat. *ibid.* d. condemnatur in Concil. Rom. *ibid.* officio sacerdotali priuatur. *ibid.*
Aldegisus filius Desiderij Longobard. Regis. 316. e. Veronam a Francis fugatur. 318. e. Constantinopolim fugit. 322. c. benigne ab Imp. excipitur. 329. d
Aldeprandus Dux Clusinus Luithprandi nepos. 151. c
Zachariam Papam educit. ibid. Pontifici ciuitates S. Petri in obsequium suum dat. *ibid.*
Alemanni noua tentantes a Carolomanno vincuntur. 188. e
Alemannia a Ludouico Rege Ludouici Imp. filio inuaditur. 834. c

Alexandria S. Marci corpus Venetias translatum. 684. c. a sancto Marco Euangelium accepit. 685. e
Alexius a Leone Isaurico ob Fidem Orthodoxam necatus. 59. a
Alfonfus Catholicus a Rege Gotthorum genus ducit. 122. c. Pelagij filiam in uxorem accipit. *ibid.* cum fratre Sarraceno inuadit. *ibid.* plures ciuitates a Sarracenis possessas recipit. *ibid.* Hispania Regni suscipit. *ibid.* Catholicus cognomento vocatur. *ibid.* c. e. eius virtutes. *ibid.* d. Mahometi Ecclesias in Christi nomine consecrat. *ibid.* Episcopus unicuique ciuitati recuperatae praeposit. *ibid.* & 168. d. Ecclesias varijs donis decorat. *ibid.* plurimas ciuitates Sarracenoꝝ manibus eripit. *ibid.* Gallaciam a Sarracenis liberauit. 168. d. cultum religionis propagat. *ibid.* de stirpe Reccardi & Ermenegildi ortus. 169. b. testamentum Odoarij Episcopi confirmat. *ibid.* c. eius obitus & ubi sepultus & quamdiu regnarit. 242. c. Froilanus filius ei succedit. *ibid.*
Alfonfus Castus Carolum Mag. summe colit. 482. d. munera ad eundem mittit. *ibid.* 583. a. maximam cladem Francis intulisse in saltibus Pyrenaeis falso creditur ex temporum supputatione. 582. a. sedem Hiriensem Compostellam transferri petit a Leone Papa III. 632. e. hoc regnante S. Iacobi corpus inuentum. 634. d. Ouetensem Ecclesiam Archiepiscopalem fieri petit a Leone Papa III. 635. a
Alienanda non sunt ad loca sacra spectantia. 670. e
Alifredus Balneoregiensis Episcopus. 747. d. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*
Alim Episcopus Concilio apud Dingolungam interfuit. 314. c
Alipertus Orbeuetensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. d
Aliprandus Florentinus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.* b
Allocutio Leonis IV. Imp. ad populum. 331. b
Aloysius Lolinus Venetus Episcopus Belunensis. 586. d
Alpes Cottiae ab Ariperto Rege Romanae Ecclesiae donatae. 5. e. 45. e. a Luitprando Rege repetuntur. *ibid.*
Altare Oratorij Gregoriani quale fuerit. 113. e
Altare a Stephano & Pipino dedicatum, cui. 210. d
Altare Paderburnensis Ecclesiae a Leone Papa dedicatur. 485. d
Altaris parietes Oratorij Patriarchij circumquaque deargentauit Gregorius Papa. 100. e
Altaris consecratio quando facta. 210. d
Altinensis Synodus. 503. a
Alungus Abbas. 801. e
Amanburgi S. Bonifacius Ecclesiam excitauit. 104. b metropolis Transalbianorum. 800. a. eiusdem sedes a Gregorio Papa IIII. erecta, & priuilegijs aucta. 800. a
Amalarius scriptor tempore Beda, cum dominum non venerabilem vocat. 109. d
Amalarius Episcopus Treuirensis. 586. e. Legatus Caroli Magni ad Michaelem Imperatorem. *ibid.* mittit libros ad Ludouicum Imperatorem. 796. a. sui temporis discretissimus. *ibid.* d. Albini discipulus. *ibid.* Legatus Ludouici Imp. ad Gregorium IV. 797. e. eius legationis tempus & causa. 798. a. librum conscribit de ordine Antiphona-

narij. *ibid.*
Amantius Nucerinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Amator Episcopus Forouiliensis. 96. d
Amatus Fanensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Ambo marmoreus in Hierusalem Ecclesia a Gregorio II. factus. 8. b
Ambrosius Primicerius Notariorum Legatus a Zacharia Papa ad Luitprandum. 155. a. cum Petro diacono ad pacis foedera cum Aistulpho mittuntur. 205. c
Ambrosius Anagninus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c. cum Stephano in Gallias proficiscitur. 209. b
Ambrosius Moralis Hispanarum rerum scriptor. 583. b
Amer ex Amiris vnus insperate Nicaeam circumdat. 85. c. duo ex eis contra Nicaeam praelium instituunt. *ibid.*
Ameria Romanis a Luitprando Rege ablata. 124. e
Amerina ciuitas primo Zacharia Papa a Luitprando reddita. 151. c
Amicitia maxima inter Alfonsum Regem & Carolum Magnum. 482. e
Amorium vrbs superioris Phrygiae. 683. d. eiusdem excidium. 838. d
Amorium hortus bibliotheca Constantinop. vere dicta. 57. e
Anastasia Theodora Augusta puella. 797. a
Anastasius Bibliothecarius vitam Gregorij II. scripsit. 2. b. de numero Sarracenorum in Gallia a Carolo Martello interfectorum varie sentit ab alijs scriptoribus. 47. e. de Gregorio III. scripsit. 101. b eius de Ecclesia Viennensi in Archiepiscopatum erecta sententia. 123. b. corrigitur. 125. a. rudi stilo sed fidelissimo historiam scripsit. 205. b. ratio eius in transferendo Theopane e Graeco in Latinum. 586. c. historiam Ecclesiasticam scribere cogitauit. *ibid.* d. ab errore purgatur. 649. e
Anastasius Imperator dictus Artemius. 3. d. classe Sarracenis resistit. *ibid.* e. Leonem Isauricum Orienti praeficit. 6. c. d. regnare cessat. 3. e. monasticam vitam ducere a Theodosio permittitur. *ibid.*
Anastasius Episcopus ad Carolum Martellum a Gregorio Papa pro subsidio contra Longobardos missus. 131. d
S. Anastasii vita & passio per venerab. Bedam scripta. 105. d. Luitprandus Longobardorum Rex ei monasterium facit. 167. d
Anastasius presbyter Concilio Romano sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Anastasius presbyter Tit. S. Mariae Concilio Romano aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 176. a
Anastasii duo presbyteri Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747. e
Anastasius Abbas in Syria haeresim Gnaphai extinguit. 193. e
Anastasius S. Germani discipulus promissione Episcopatus Constantinopolitani ad prodicionem S. Germani excitatus. 91. b. impietati Leonis consentit. 97. e. 98. e. quando S. Germano successor creatus & quare. 97. e. 98. e. eiecto Germano, a Leone in locum eius collocatus. 97. c. 215. e. vna cum libellis

vis ab Episcopatu a Gregorio Pont. abiectus. 97. e
98. b. Constantinum Copron. detestatur. 134. e
Artabasium Imp. laudat. 135. a. in Constant. Copron. populum excitat. *ibid.* Nicephorum Artabadi F. Imperatorem coronat. 142. d. a seruo, & verso vultu publice circum ducitur. 159. c. publice verberatur. *ibid.* a Constantino in thronum restituitur. *ibid.* moritur. 207. c. quo anno Imperij Constantini Copronymi obierit. *ibid.* qua passione mortuus sit. *ibid.* d
Anastasius Defensor ad Desiderium a Stephano Papa Legatus. 299. e
Anastasius Secretarius a Constantino comprehenditur. 159. a. excecatur. *ibid.*
Anastasius Episcopus Senogalliensis Constituto Pauli Pape interfuit & subscripsit. 251. b
Anastasius Comes possidet S. Euphemia reliquias. 471. e
Anathema Episcopi non monachi inferre possunt. 100. b
Anathema Germano Patriarchae a Constantino Imp. factum. 215. a
Anathema in Iconoclastas. 218. e
Anathema dirum latum in violantes iura monasterij a Paulo Papa erecti. 250. b
Anathemata in Germanum, Georgium, & Manzum ab haereticis dicta. 219. c
Anathemate puniti clerici comam laxantes a Gregorio Papa. 28. b
Anathemati additi Constituto Gregorij Pap. aduersantes de Imaginibus. 112. d
Anathematismi sancti Germani in Iconoclastas. 89. d
Anathematismi S. Sophronij & Theodori Studita. 542. b
Anathematizatur Leo Isauricus a Gregorio Papa. 62. c
Anconia Christiana Iudeo vendi non debet. 156. e
Anconam Rom. Pontifici reddit Desiderius. 239. c
Anconitani se Hadriano Pape tradunt. 319. b
Anconitanum patrimonium Luitprandus S. Petro reddit. 151. b
Andaclana villa S. Petro a Carolo Martello oblata. 138. a
Andegarius Comes. 279. a
Anderamus Bisuntianus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
S. Andreae monasterium quod Barbara dicitur desertum a Gregorio Papa II. redintegratur. 7. b
Andreas presbyter a Leone Imp. martyrium subiit. 117. d.
Andreas presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Andreas Pisauriensis Episcopus Conc. Zachariae interfuit. *ibid.*
Andreas Cardinalis Constituto Pauli Pape interfuit & subscripsit. 251. e
Andreas monachus Constantinopolim venit. 253. a causam aduentus sui prodit. *ibid.* c. a Constantino Copronymo flagris caditur. 252. c. 255. c. martyrium suum Deo commendat. 253. d. suam causam agit. 254. a. fortis eius confessio. *ibid.* c. sacras imagines tuetur. *ibid.* d. Constantinum Imp. arguit. 255. b. maxilla eius lapidibus confringuntur. *ibid.* d. pietas eius & constantia. *ibid.* e. horum flagris caditur. 256. a. pes ipsi a piscatore abscinditur. *ibid.* b. martyrium

consummat. *ibid.* corpus eius a sororibus auferitur & sepelitur. *ibid.* c. cur vocetur S. Andreas in Chrysi. *ibid.*
Andreas monachus Martyr sub Copronymo. 288. e
Andreas Chalcedonensis Episcopus. 471. e
Andreas Clusensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. d
Andrianus Exbilarati Ducis Neapolitani filius. 78. b. occidere Gregorium Papam studet. *ibid.* a Romanis comprehensus cum filio occiditur. *ibid.*
Angarisbilda femina incurua per SS. Marcellinum & Petrum sanata. 779. d
Angeli sancti ab Aldeberto in oratione sua coniurantur. 179. b. humanam formam interdum assumunt. 778. d
Angeli Vriel nomen ab Ecclesia reijcitur. 179. c
Angelorum nomina se scire Simon haereticus quidam affirmat. 153. e
Angelorum trium tantum nomina recipit Ecclesia & quae. 179. c
Angelum lucis se facit diabolus. 23. a
Angelus aut Rex Euangelizans aliud quam accepimus non audiendus. 100. b
Angelus Patriciacus Venetiarum Dux. 608. a
Anglia monasteriorum sanctitate & doctrina clara. 48. d. tributaria S. Petro. 130. b. quamdiu intemerata permanserit. 172. e. eius Regina monialis efficitur. 130. a
Anglice lingua Beda peritus. 107. e
Anglicana Ecclesia S. Bonifacium fouet & fauet. 48. e. statum Ecclesiae eius suo tempore describit Beda. 104. d. felix doctore Beda. 109. d
Anglicanae mulieres frequentes Romam eunt. 129. c
Anglicarum seminarum impudicitia. 126. b. earum ingens numerus ubique. 129. c
Anglicanum schisma de Paschate celebrando sublatum. 9. b
Angli a Scotis ad Catholicos ritus prouocati. *ibid.* c. frequentes Romam veniunt. 16. e. pro S. Bonifacio intercedunt. 40. b. a S. Bonifacio in Germaniam euocati. 42. e. 48. b. plurimi eorum monasticam vitam suscipiunt. 104. d. antiquae fidei desertores, accusatores habebunt S. Bedam. 109. d. Romae incendium excitant. 710. b. multas prouincias ad Deum praedicatione conuerterunt. 119. d. ab Aidamo ipsis praedicator Euangelium. 9. d. Catholicos ritus ab Hienfibz accipiunt. *ibid.* c. litterae eorum ad S. Bonifacium. 40. b. res eorum gesta a Beda descripta. 104. e. 105. e. primus eorum praedicator Augustinus Episcopus. 116. a. Rex monasticam vitam proficitur. 119. e. singula domus singulos denarios annuatim soluere debent Rom. Ecclesiae. 130. a. Rex eorum Regno se abdicat. *ibid.* Ecclesia Romana uectigal perpetuum constituit. *ibid.* Ecclesia eorum quando interierit. *ibid.* c. magna eius nationis luxuria. 172. c. Reges qui scelera impudicitiae in Angliam inuexerunt. 172. e
S. Anianus. 813. a
Anima Ceolredi Regis ad inferos damnata. 14. b
Animal e terra erumpens mulina specie, & humana voce futura praenuntiat. 193. e
Animalia dorso tabulis impositis mortuos efferunt. 183. b
Animarum totius populi perditio maior, quam vnus. 111. a
Anisiacus villa Laudunensis Episcopij. 247. d

Anna Leonis Imp. filia Artabafdi uxor. 134. d
de Anna uduca ingens calumnia. 258. e. monasti-
 cam amplectitur vitam. *ibid.* rem familiarem
 pauperibus erogat. *ibid.* ad Constantinum adduci-
 tur. 260. d. capta cum Theophana abducitur. *ibid.*
 examinatur. *ibid.* animi eius fortitudo. *ibid.* e.
 de S. Stephano testimonium. 261. a. incarceratur.
ibid. b. nuda populo sistitur. *ibid.* c. acerbissime fla-
 gris caditur. *ibid.* constantia in tormentis. *ibid.*
 ubi mortua credatur. *ibid.* e
Anna Theodora Augusta puella. 797. a
Anna ancilla audacia. 261. d. iuste a Deo punitur
 & quomodo. *ibid.* e
S. Annae Christi auiæ templum ubi inuentum.
 265. a
**Annales Ecclesiastici Aceruus testimonij appellan-
 tur.** 1. d
Annunaria leges penurie tempore. 684. a
Ansar Aragonensium Princeps. 334. e. a Sarrace-
 norum iugo suos uendicat. *ibid.*
Anseausus Populiensis Episcopus & Abbas. 244. c
Ansegisus Abbas Lobienfis. 670. e
Anselmus Aistulphi Regis cognatus. 206. a. No-
 uantulam monasterium in agro Mutinensi con-
 struit. 206. a. reliquias S. Siluestri in monaste-
 rium suum transfert. *ibid.* ducentis monachis pre-
 est. *ibid.*
Anselmus Comes Palatii in saltibus Pyrenæis casus.
 582. a
**Anselmus Episcopus Mediolanensis coniurationis in
 Ludouicum Imp. conscius.** 654. d. Bernharti Re-
 gis corpus Mediolanum transfert. 655. a
Ansfrius mendacio S. Bonifacium aggressus. 160. e
**S. Ansgarius Danorum & Aquilonarium omnium
 Apostolus.** 757. e. primum Aquilonarium Ar-
 chiepiscopus. 758. a. pallium a Gregorio Papa
 III. accipit. 799. e. Amaburgensis Archiepisco-
 pus Transalbanorum primus. *ibid.* 800. a
Ansiherga filia Desiderij Regis. 243. d. monasti-
 cam vitam professã. *ibid.*
**Ansigisus Abbas Lobienfis a Carolo Mag. in Synodis
 ab ipso habitis statuta congestit.** 329. e
Antherus Constantini Imp. vicarius. 260. b
Antberopsita, imago Saluatoris dicta. 207. a
Anthimus Leonis III. Imp. frater. 331. b
**Antbusa Constantini Copronymi filia sanctitate con-
 spicua.** 328. a. in monasterio vitam finit. *ibid.* b
Antbusa senior anachoreticam vitam duxit. *ibid.* c
 miraculis clara. *ibid.* nomen Antbusa Coprony-
 mi filie dedit. *ibid.* d. de ea historia. *ibid.*
Antie massa Zachariae studio iure B. Petri acquisita.
 203. b
**Antichristi præcursor Imaginum depositionem im-
 plebit.** 57. a
**Antichristi præcursor Leo Isaur. Imp. à Theophilo
 monacho uocatus.** 118. a
**Antichristi præcursor uocatur hereticorum dispensa-
 tio.** 541. e
Antichristi præcursor Sergius Manicheus. 556. d
Antichristi, uere Iconomachi dici possunt. 667. e
Antiochena Sedes 40. annis Patriarcha caruit. 142. e.
 consequitur electionem Episcopi. 143. a. libera eius
 electio usque nunc. *ibid.*
Antiochia Pisidia Manicheorum sedes. 30. a
**Antiochus Logabeta. Dromi ab Imperatore interfi-
 citur.** 273. b
Antiphonarium petitione Caroli Magni rite dispo-

tum. 340. c. Romanum a Gallis petitur. & quare.
 798. a. de illius ordine scripsit Amalarius For-
 tunatus. *ibid.* b
**Aristes Gradensis Legatus a Venetis ad Hadrianum
 Papam.** 308. b
Antony Cretenfis narratio in carcere. 275. c
**Antonius Gradenfis Archiepiscopus, Concilio Roma-
 no, a Gregorio III. adhibitus.** 112. e
**Antonius Patricius Constantino Copronymo con-
 sentaneus in seuitia.** 287. e
**Antonius Præpositus ob ueritatis confessionem in car-
 cerem coniectus.** 544. e
**Anus contracta SS. Marcellini & Petri precibus sa-
 natur.** 768. e
Aphronetus & Zacharias Manicheorum primi. 29. e
 alias Spurius Iosephus uocatus. *ibid.* iure Aphro-
 netus uocandus. 30. a
**Aphrusia insula, in qua S. Ioannes Abbas cum suis
 diem obiit.** 115. c
**Apocryphus presbyter Constantinopolim à Gregorio
 secundo Rom. Pont. missus.** 2. e. Alij ad Pascha-
 lem mittuntur. 656. e
Apollinaris Abbas cœnobij S. Benedicti Cassinatis.
 669. a. miraculis clarus. *ibid.* Lirim amnem
 sicco pede pertransiuit. *ibid.*
**Apollinarius Laodicensis in Concilio Constantino-
 politano damnatus.** 573. b
**Apologetica Theodori Studite aduersus Nicephorum
 Patriarcham Constantinop. 530. e. ad Michaelem
 Balbum Imp. 713. b. eiusdem aduersus calum-
 niatores.** 714. d
**Apologia Iosephi Archiepiscopi Theffalonicensis, de
 Episcopatu suo.** 529. e
**Apologeticus Claudij heretici aduersus Theodomir-
 um Abbatem.** 743. a
Apostolatus S. Corbiniani. 8. b
**Apostolatus Germanie S. Bonifacio a Gregorio Papa
 delatus. *ibid.* Apostolus eiusdem.** 11. d
Apostoli mystica fulmina appellati. 30. e
**Apostoli omnes de argentati, librarum 180. a Grego-
 rio secundo Papa in Oratorio Patriarchij distin-
 cti.** 100. e
Apostoli præceptum uelato capite in templo non orare.
 157. c
Apostolica Sedes contra canones nihil decernit. 142. a
 145. b
**Apostolica seruans præcepta, benedictionis gratiam
 consequitur.** 147. b. in dubijs semper consulenda.
 671. e
**Apostolica littera Gregorij Papæ contra Leonem Isau-
 ricum.** 77. d
**Apostolica littera Paschalis Papæ de inuentione san-
 cte Cecilie.** 689. e
Apostolici uiri quo cingulo uti consueuerint. 775. e
**Apostolis eorumq. successoribus non Regibus ligandi
 & soluendi potestas est data, 100. a. illis manda-
 tum duas tunicas non habere.** 162. b
Apostolorum locum tenent Episcopi. 811. b
Apostolus Frisorum & Saxonum S. Suuibertus. 18. b
Apostolus Frisorum Ludgerus. 669. b
**Apostolus Suenonum & Danorum sanctus Ansga-
 rius.** 708. a
Apparitio Michaelis Archangeli. 41. e
Apparitio S. Augustini Ultramontanis facta. 47. a
Apparitio S. Glycerie. 273. d
Apparitio S. Cecilie facta Paschali Papæ. 689. a
Apparitio Gabrielis Archangeli. 278. b. c
 Appa-

Apparitio Cometa. 828. a
de Appellationibus ad Rom. Pontificem. 831. d
Appendix Bedæ ad historiam suam Anglicam. 104. e
Appennia uilla. 779. e
**Approbatio Imaginum a sacris Concilijs quomodo
 & quando facta.** 56. d
Aqua septem diebus Romam occupat. 16. d
**Aqua uiua ebulliens Caroli Magni exercitum pa-
 scit.** 313. a
**Aquileia noua Venetiarum & Istria metropolis con-
 stituta. 96. a. a Romanis incursionibus uexata.**
 96. d. primo a S. Marco ad fidem conuersa. 685. e
**Aquileiensis Patriarcha pariter & Forouulienfis di-
 ctus, & quare. 96. c. sedes eius translata Fo-
 rumiulij.** 576. b
Aquilonarium quæ sedes sit Archiepiscopalis. 758. a
Aquis conuentus generalis sub Carolo Magno. 581. e
**Aquisgranensis conuentus prouincialis a Ludouico
 celebratur.** 649. b
Aquisgranensis conuentus sub Ludouico Imp. 651. b.
 alius 669. d. alius 776. d. alius 785. c. alius 825. b
Aquisgranense Concilium. 551. c
Aquisgrani Cometa apparet. 828. a
Aquisgranum sancti Marcellini reliquia delata.
 767. d
**Aquitania a Sarracenis oppressa liberatur per Caro-
 lum Martellum. 79. c. Principes eius rebellantes
 a Carolomanno superantur. 188. e. tota a Pipino
 in potestatem redigitur. 247. c. Christianam reli-
 gionem amissam per Ludouicum Imp. recipit.
 523. d. tumultibus agitur. 829. a. & quare. *ibid.*
**Aquitani Ludouicum in Imperium restitui solici-
 tant.** 806. a
**Arabes Sarracenos iuuant in obsidione Constantino-
 pol. 15. c. una cum Hebrais imagines Christiano-
 rum excurant. 36. b. Leonis Isaurici in impieta-
 te magistri. 85. e. Hispanos infestant. 122. b.**
**a Constantino Imp. uincuntur. 458. e. Nicepho-
 rum bello infestant & uincunt. 506. e. Christiano-
 mos affligunt.** 581. a
Arabum Regi falsa ab Hebrais prænantiantur. 6. d.
**Theodorum Episcopi Antiochenum inuidia able-
 gant in exilium.** 240. d
**Aragonenses in libertatem uindicati, eandem ma-
 gno studio tuentur.** 334. e
Arca testamenti duo Cherubim continebat. 61. e
**Arca cupressina S. Cecilie illa seruata per 878. an-
 nos.** 692. d
Arca argentea a Clemente VIII. S. Cecilie parata.
 693. c. quanti pretij fuerit. *ibid.* eius inscriptio.
ibid.
Arcadij titulus terremoto deiectus Constantinopoli.
 131. a
**Arcadius Glesinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacha-
 ria Papa interfuit.** 158. c
Archiepiscopi Episcopos ordinant. 103. c
**Archimandrita exules edicto Leonis Armeni Con-
 stantinopolim reuocantur. 611. b. 612. e. multi
 eorum lapsi. 611. d. communicant cum Theodoto
 heretico.** 612. a
**Arduenna omnis ab idolorum cultu per S. Huber-
 tum liberata.** 283. c
**Aradulfus Nordanhumborum Rex a suis e Regno
 pellitur. 524. e. a Leone Papa & Carolo Magni
 Legato in Regnum restituitur.** *ibid.*
Arelati ciuitas a Sarracenis inuasa. 111. c. Sanctorum**

**monumenta a Sarracenis contrita. *ibid.* eorum
 in restaurandis Sanctorum monumentis pietas.
ibid. Concilium sub Carolo Magno ibi habitum.
 589. c.
**Argumenta epistolarum Pauli Papæ. 278. a. ad 280.
 Argumenta epistolarum a Stephano III. scripta-
 rum.** 307. b. c
**Arialdus Rex Danorum. 757. d. cum uxore cete-
 risq. suis ad fidem conuertitur. *ibid.* Moguntia
 baptizatus. *ibid.* Frisæ Comitatum ab Impera-
 tore accipit. *ibid.*
**Ariani pro Orthodoxis habentur, & a quibus. 217. a
 Aribo Corbiniano successit.** 431. c
Ariminum Pontifici Rom. ab Aistulpho traditum.
 229. a
**Arichis Adelperga Desiderij filie maritus. 325. e.
 Paulum diaconum in palatio suo enutrit. *ibid.*
**Aripertus Rex Longobardorum. 5. e. 45. e. Alpes
 Cottias Ecclesie Rom. donat. 5. e. 45. e
 Arius in Concilio Nicæno damnatus. 573. b
 Arma gestare clericis prohibitum, & ubi. 148. d. &
 pugnare. 150. a
 Arma spiritalia prestant carnalibus. 150. d. 188. d
 Arma quibus diabolus expugnatur que sint. 811. b
 Armenia Manichæis infecta. 28. e. 29. a. a Turcis
 inuaditur. 265. e
 Armenie Prætor Artabastus Leoni Isauro Imperiū
 inuadere cogitanti præfuit. 474. a
**Arn Episcopus Caroli Magni interfuit ordinationi
 testamenti. 577. a
 Arno Archiepiscopus. 671. e. Legatus Caroli Ma-
 gni Romam missus, & quare. 485. b
 S. Arnulphi basilica Ludouici Imp. conditorium.
 836. c
 Arreptitia miraculose liberatur, uirtute SS. Marcel-
 lini & Petri. 783. a. d.
 Arreptitius curatur. 267. d
**Arfaber germanus Ioannis Constantinopolitani Pa-
 triarchæ magi. 819. a. magiam fratris quomodo
 aluit. *ibid.*
 Arfatius Questor in Nicephorum Imper. conspirat.
 522. e
 Arsenius & Naucratius fratres ob ueritatem in uin-
 cula coniecti. 544. d
Artabastus, qui & Artabassus, Armenie præfectus.
 4. a. 134. d. Leoni Isaurico ad inuadendum Im-
 perium opitulatur, stipulatione nuptiarum filie
 eius. *ibid.* Constantini Copronymi cognatus. 91. c
 Leonis Isauri filie maritus. 134. d. Constantino
 suspectus. *ibid.* filij eius a Constantino ad necem
 fraudulenter uocantur. *ibid.* recusat mittere fi-
 lios. *ibid.* aliquot ex amicis Imperatoris interfi-
 cit. *ibid.* e. Theodorum Patricium urbis præfe-
 ctum ad suas partes allicit. *ibid.* Imperator ac-
 clamatur. *ibid.* Constantinopolim ingreditur.
 135. a. filios Constantini captos & tonsos carceri
 mancipat. *ibid.* ab Anastasio pseudopatriarcha
 laudatur, & secretum Copronymi impietatis discit.
ibid. Nicephorum filium Imperatorem coronat.
 142. d. Imperium eius skare nequit. & quare.
ibid. Vincitur cum filio a Constantino. *ibid.* e.
 a Constantino cum duobus filijs comprehenditur.
 159. a. excacatur. *ibid.* exercitus eius caditur
 & fugatur. *ibid.* b. filijs oculi eruuntur. *ibid.*
 portas Constantinopolis Constantino aperire co-
 actus. *ibid.* cum filijs ad ludos equestres ligatus
 introducitur. *ibid.* c.************

Artemia duorum Martyrum mater. 705. c
Artemius Imp. idem dictus Anastasius. 3. d. in Sicilia erigitur. 19. c
Arthemius cum Archiepiscopo Theſſalonicenſi a Leone Imp. capite feriuntur. 26. d
Arthbertus Episcopus Sennis a S. Bonifacio ordinatus. 154. a
Aſcanius Columna diaconus Card. de antiquitatibus Eccleſiaſticis optime meritis. 597. e
Aſcenſus Leonis Iſaurici ad Imperium. 6. d
Aſcharius Comes a Carolo Magno Leoni Papa III. obuiam mittitur. 484. c
Aſia minor incendio maris infeſtata. 57. c
Aſia preſectus in monaſterium impetum facit. eiusdem crudelitas. ibid. monaſteria comburit. ibid. b. xxxviij. monachos fornice balnei incluſos necat. ibid. b
Aſiaticus clericus a Theodoro Studita cõuerſus. 620. c
Aſprandus Luitprandi Regis filius. 45. d
Aſtati heretici qui & unde dicti ſint. 578. a. in Romanam ditionem prædantur. ibid.
Aſtronomica tabule mortem Bedæ designant. 108. e
Aſtutes Pelagium ſibi Principem erigunt. 19. c
Atala Pipini, Caroli Mag. filij, filia. 577. b
Atcinium villa. 779. d
S. Athanaſius in Alexandria Eccleſiam tuendo ad mortem rexit. 127. d
Athanaſius Silentiarius ab Artabaſdo Conſtantinopolim mittitur. 134. e. populo Conſtantinum Imp. mortuum perſuadet. ibid.
Athanaſius monachus ſententiam Theodori Studite de Mæchianorum hæreſi impugnat. 544. c
**Athelaldus Anglorum Rex. 170. d. opera eius bona. ibid. e. a S. Bonifacio commendatur. ibid. a S. Bonifacio accuſatur. 171. a. & quare. ibid. luxuriatur cum ſanctimonialibus. ibid. b. a S. Bonifacio luxuriam relinquere admonetur. ibid. Eccleſie priuilegia fregiſſe accuſatur. 172. d. a ſuis militibus miſerabiliter occiſus. 175. c. etiam Edibaldus dictus. ibid.
**Athelardus Archiepiſcopus Dorouernenſis. 474. c Romam ad Leonem Papam proficiſcitur. ibid. benigne a Leone Papa ſuſcipitur. ibid. d
**Athulphus Angliæ Rex alias Etbeuuolphus. 130. c
Atingani heretici qui fuerint. 555. e
Ato Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. c
Atolphus Thuringus Confefſor. 33. d
Attagas Numenio ſeſe adiunxit, quid ſignificet. 216. a
Attili ſimulachrum cecidit terremoto Conſtantinopoli. 131. a
Attiniacenſis conuentus ſub Ludouico Imp. 706. d
Atto Episcopus Legatus a Carolo Mag. Romam miſſus, & quare. 485. b
**Auares cum Rege ſuo ad Catholicam Fidem conuertuntur. 467. b. a Sclauis infeſtantur. 511. c
Auctior humillime Lectoris pro ſe preces expoſtulat. 106. c. de Bedæ etate ſententia. 107. a. 108. e. ueriora promentem de etate Bedæ libens ſequitur. 107. c. alia de S. Bonifacij obitu, quam in Martyrologio, opinio. 234. c. exhortatio eius ſalubris ad infringentes iura Eccleſiaſtica. 497. c. de Theophanis hiſtoria opinio. 586. a. in dubium uocat que in Martyrologio de S. Iacobo Hiſpaniæ Apoſtolo dicit, & quare. 633. b. S. Cæcilia corpus explorare a Pontifice Max. præmiſſus. 692. d. erga S. Cæcilia corpus pietas & cultus. 693. b. in Nouatores ex********

Gregorio Nazianzeno inuebitur. 694. c. ad Nouatores apoſtrophe. 780. e. labores in diſponenda temporum ratione. 795. c
Auctoritas regis ad decipiendos ſubiectos plurimum ualet. 99. e
Auctoritas Pontificis Rom. quam neceſſaria in Concilio. 218. c
Audobanus religioſus preſbyter Pipini Legatus ad Zachariam. 166. c
Aues a S. Bonifacio ad Athelaldum miſſe. 174. a
Aufredus Tarentinus Episcopus Concilio ſub Zacharia interfuit. 158. c
**Aufulſus Luitprandi ſororis filius. 168. b. quomodo obierit. ibid.
**Auguſtaldenſis Episcopus V. Bedæ ſacros ordines dedit. 105. a. 106. d
**Auguſta a S. Bonifacio Concilium celebrari Gregorius Papa iubet. 121. e
**S. Auguſtini tranſlatio quo anno contigerit. 45. a. Hippone primum ſepultus. ibid. c. miracula in tranſuectione. 46. b. xl. ultramontanis apparet. 46. b. & 47. a. corpus eius Papiam tranſuectum immobile. ibid. c. Papienſes omnes obrui excipiunt. ibid. e. corpus illius attactum morboſos pellit. ibid. e. Papiæ ubi repositum. ibid. 168. a. cultus eius Bonifacium Ticini moratur. 121. e
**Auguſtinus Episcopus primus Anglorum prædicator. 116. a. 189. e
**Auguſtinus Dorouernenſis Metropolitanus. 473. e a S. Gregorio in Angliam ad uerbum Dei prædicandum miſſus. 473. e. ubi mortuus & ſepultus. ibid.
**Auguſtundenſis Eccleſie turbatus ſtatus. 204. b
**Augurijs non eſt credendum. 141. e
**Aulicalamus quis fuerit. 258. d
**Aurea, monaſterium, cui Sidonius præerat. 246. d
**Aurea Crux a Leone Papa Eccleſie S. Suuiberti data. 508. c
**Aurelianenſium Episcopus S. Eucherius eiusq. interitus. 111. d
**Aurelius Froile patruus eum occidit. 304. c. Regnum Hiſpaniæ inuadit. ibid. iniqua plurima decernit. ibid. d. quo anno ſit mortuus. 330. c
**Aureus calix librarum triginta, lapidibus pretioſis ornatus, a Gregorio Papa II. factus. 100. e
**Aurum, illecebre impijs hominibus. 693. c
**Auſinum Rom. Pontifici redditur. 239. c
**Autcharius, cum uxore & filijs Carolomanni Carolo Mag. ſe tradunt. 319. c
**Authentici libri S. Dionyſii Areopagite ad Ludouicum Imp. deferuntur. 725. a
**Authardus litterarum Greg. Pap. ad Carolum Martellum portator. 133. a
**Autgarius Metropolitanus Maguntinenſis. 785. a
**S. Auxentij mons. 235. e
**Auxentiani monachi in Proconneſo ædificant monaſterium. 265. c
**Auximana ciuitas Longobardis ſe dedit. 78. e
Auximianum patrimonium a Luitprando, S. Petro redditum. 151. a

B

Baanite & Sergionite. 559. e
Baceroda villa. 779. d
Baduardus Episcopus Paderbornenſis. 827. a
**Bagrannus Patricius opem Artabaſdo tulit. 159. b
a Conſtantino decollatus. ibid. offa eius poſt xxxc. annos**

annos effoſſa. ibid.
**Bahanes Manicheus Apbroneto ſucceſſor. 30. b
**Baioaria prouincia tribus Episcopatib. auſta. 123. c. in quatuor paræcias diſtribuitur a S. Bonifacio. ibid.
**Baioarij, Franci, & Britanni S. Bonifacium Romam comitantur. 120. b
**Baioarij quidam Episcopos ſe eſſe fingunt. 123. c. aliqui preſbyteros mentiuntur. ibid. a S. Bonifacio proſtigantur. ibid.
**Baioarijs Hugbertus Dux dominatur. 114. e
**Baioarijs ſacramenta a S. Bonifacio miniſtrantur. 123. c
**Baioariorum hæreſim cum hæreſiarcha ſuo damnat S. Bonifacius. 114. e. Duces eorum in Rom. Eccleſiam ſtudioſiſſimi. 118. d
**Baioariorum iniquitas. 123. c. per culturam S. Bonifacij paradifus Dei efficiuntur. 124. e. plurima eorum caſtra a Luitprando capta. 167. b
**Baldreus Dux Foroſiulienſis. 785. c. ducatu pulſus, & quare. 785. d
**Baodolinus futura prædicere ſolitus. 168. b. multis miraculis clarus. ibid. quando uixerit. ibid.
**Baptiſmum quo anni tempore exhiberi iuſſerit Gregorius Papa II. 33. c
**Baptiſmum quid Manichæi eſſe dixerint. 29. c
**de Baptiſmo ſuo dubitantes rebaptizandi ſunt. 103. e
**Baptiſmus Friſonum. 22. e
**Baptiſmus Conſtantini Copronymi. 26. c. qua in eo impietatis ſigna dederit. ibid.
**Baptiſmus Septeti Regis. 71. d
**Baptiſmus a Saxonibus petitur. 76. b
**Baptiſmus Arialdi Regis Danorum. 757. d
**Baptiſmus peccata purgat ſicut & pœnitentia. 816. d
**Baptizandus Radbodus a Fide reſilit. 22. c
**Baptizati ab indignis preſbyteris rebaptizandi non ſunt. 81. a. non in nomine baptizantis, ſed in nomine SS. Trinitatis baptiſmi donum percipiunt. ibid. a paganis baptizati rebaptizandi. ibid. baptizati a ſacerdote Ioui ſacrificante rebaptizandi, & quare. 103. e
**Baptizatus in nomina Patria, & Filia, & Spiritua ſancta an rebaptizandus. 160. c. baptizatus ab heretico non rebaptizandus. ibid.
**Barbari Sardiniam impugnant. 45. e
**Barda Leonis Armeni propinquus ſæuit in Catholicos. 606. e
**Bardanes Prætor thematum Orientalium. 506. c. appellatur Imperator. ibid. Imperij dignitatem renuit. ibid. monaſticam vitam ſuſcipit. ibid. d. monaſterium ſibi ædificat. ibid. oculis priuatur a Nicephoro. ibid.
**Bardanius Patricius Conſtantinopolitanus. 459. a. Nicephoro Imp. aduerſatur. 555. e. ab Imp. male multatur. ibid.
**Bardaniſces Philippicus appellatus. 100. d
**Bardas Prætor Armeniorum unus ex coniuſuratis aduerſus Irenem & Conſtant. Impp. 344. b
**Barinburg caſtrum. 320. a
**Barnabas & Saulus a S. Spiritu ſeparati in prædicationem Euangeliij. 152. e
**Barſanuphius hereticus. 542. a
**S. Bartholomæi corpus Beneuentum tranſlatū. 837. d
Bartholdus dominus de Geinbergem. 508. d. De filio uita reſtituta a ſancto Suuiberto gratias Deo agit. 509. c. S. Suuiberti monaſterio prædia poſſidenda aſſignat. ibid. d

**Baſilica S. Petri a Longobardorum exercitu depradata. 125. b. ab omnibus Barbaris illeſa præterquam a Longobardis. ibid. d
**Baſilica Calliſti Papæ e fundamentis a Gregor. III. extructa. 136. c
**Baſilica Valentini Episcopi in Interammenſum urbe. 150. e
**Baſilica S. Pelagij Martyris a Conſtantino Copronymo diruitur. 285. b
**Baſilica ſanctæ Praxedis a Paſchale Papa reſtituta. 665. d
**Baſilica S. Cæcilia a Paſchale Papa reſtituta. 689. a
**Baſilica in ſolitudine ab Eginbardo ædificatur. 750. d
**Baſilica S. Tiburtij. 752. d
**Baſilica Romæ a Gregorio Papa II. reſtituta. 8. a
**Baſilica S. Marci tectum dirutum a Gregorio III. reſectum. 136. d
**Baſilica uarie a Leone III. Papa reparantur & ornantur. 475. c. d
**Baſilij Imp. Menologium S. Germani memoriam celebrat. 99. b. quando, & quamdiu uixerit. ibid. quare ita dicatur. ibid. terramotus Conſtantinopolitanæ memoriam agit. 131. b
**Baſilius Dux conſilium init de Gregorio Papa interſciedo. 76. e. monaſterium ingredi cogitur. 77. a. in monaſterio vitam finit. ibid. ultimus, ex ijs quos Imperator ad curandam Vrberem mittere conſueuit. ibid. b
**Baſilius a Leone in exilium mittitur. 102. b. confeſſionis coronam conſequitur. ibid.
**Baſilius & Procopius monachi a Leone martyrium paſſi. 117. e. 118. a
**Baſilius Episcopus Parij ſub Leone confeſſionis coronam adipiſcitur. 118. c
**Baſilius cognomento Tricacabus ad conuincendum Stephanum monachum ab Imp. miſſus. 217. b
**Baſilius monachus Martyr ſub Copronymo. 288. e
**Baſilius Abbas S. Sabæ. 532. b. Theodoro Studita coniunctiſſimus. ibid. Theodorum Studitam tãquam ſchiſmaticum hortatur ad conuerſionem. ibid. cum Gregorio ob ueritatis confeſſionem in carcerem coniectus. 544. d
**Baſilius Leonis Armeni filius Conſtantinopoli eijctur & caſtratur. 683. b. uocem & fidem recipit. 716. a
**Baſſacius Abbas monaſterij Caſſinatis. 837. d
**Bauiariæ hiſtoria a M. Velfero Patricio Auguſtano in lucem uendicata. 313. d
**Bauiarorum antiqua quedam uocabula. 315. S. Bauionis monaſterium iuxta Scaldim ſitum. 779. b. reliquias SS. Marcellini & Petri accipit. ibid.
Beda a Gregorio Papa epistolæ ad Anglicanos remſpectantes petit. 80. a. Anglicana hiſtoriæ Eccleſiaſtica ſcriptor. ibid. Galliarum a Sarracenis expugnatarum ſcriptor oculatus. 96. e. Anglorum gentis hiſtoriam Eccleſiaſticam quando ſcriuierit. 104. d. qualis fuerit ipſe de ſe ſcribit. ibid. e. uniuerſum ſtatum Angliæ deſcribit. ibid. appendix de rebus ſuis fecit. ibid. ubi natus & a quibus educatus. ibid. preſbyter monaſterij SS. Petri & Pauli. ibid. deſiderium eius & induſtria circa meditationem ſcriptorum. ibid. cantandi curam in Eccleſia habuit. 105. a. quo anno etatis ſua diaconus, & preſbyter factus, & a quo. ibid. catalogus omnium eius operum. ibid. b. c. d. e. & 106. a. Preces eius ad Deum poſt enumerationem ſcriptorum ſuorum. ibid. b. Nordanhumborum Regi

Regi historiam Anglicam misit. *ibid.* a LeCtore preces expetit. *ibid.* etas eius diuerse notata. *ibid.* c. quando obierit. *ibid.* de transitu eius discipuli narratio. *ibid.* quando sacros ordines assumpsit. *ibid.* e. anhelitus infirmitate grauat. 107.d. modico somno impeditus. *ibid.* Anglicana lingua peritus. *ibid.* e. ob infirmitatem Deo gratias agebat. *ibid.* inaudita eius ad Deū gratiarū actio. *ibid.* de exitu animarum a corpore frequens discipulos monebat. *ibid.* ne relinquant nos orphanos, legens, lacrymari solitus erat. *ibid.* partem Euangelij S. Ioannis Anglice conuertit. 108.a. in libris Isidori exceptiones fecit. *ibid.* in morbo semper docebat. *ibid.* munuscula suis discipulis distribuēbat. *ibid.* b. Missas pro se fieri petit. *ibid.* c. in pavimento casula sua cantans: Gloria Patri & Filio &c. animum exhalauit. *ibid.* d. incomparabili tranquillitate mortuus. *ibid.* Sepulchri eius Epitaphium. 109.a. monasterium eius totius litteraturae erat gymnasium. *ibid.* b. Venerabilis cur sit dictus & non sanctus. *ibid.* c. eiusque rei fabula. *ibid.* cognomen Venerabilis, maioribus incognitum. *ibid.* lapides concludenti concionem, respondent Amen. *ibid.* Hilduinus eius coetaneus. *ibid.* Vita eius a Cuthberto Abbate scripta. *ibid.* d. a S. Bonifacio laudatus. *ibid.* e. bis in litteris S. Bonifacii citatus. 110.a. a Gregorio secundo Romam uocatus. *ibid.* b. quadam scripta a S. Bonifacio petita. *ibid.* d. opuscula transmitti sibi S. Bonifacius cupit a Hechberto. 114.d. Martyrologium eius in quo peccet. 340.a. Beggan presbyter. 14.c. cui Ceolredus Rex uisionem suam exponere praecipitur. *ibid.* Behemanni Hunnos infestant. 511.c. a Carolo Magno expugnantur. *ibid.* d. Belgij Ecclesia Theodulphi natalem diem colit, & Ermini. 119.e. & quando. *ibid.* Belli tubas sacerdotes olim in manibus habebant. 63.e. Bellum Sarracenorum cum Bulgaris. 15.b. vincuntur. *ibid.* maris tempestate iactantur & pereunt. *ibid.* Bellum inter Carolum Martellum & Raginfridum & Chilpericum Regem. 17.a. Bellum a Sarracenis Christianis indicitur. 19.b. Bellum perpetuum Caroli Martelli cum Eudone. 26.e. uide Eudo. Bellum ciuile in Oriente. 142.d. Bellum ciuile inter Sarracenos. 182.d. Bellum Constantini Copronymi in monachos. 215.b. Bellum Pipini Regis aduersus Wuaphariam. 247.a. Bellum Bulgaricum quando acciderit. 260.a. Bellum seruile in Hispania. 304.d. Bellum Caroli Magni aduersus Saxones. 313.a. Bellum Constantini Copron. aduersus Arabes. 458.e. Bellum Henrici Ducis Foroiulienfis aduersus Hunnos. 467.b. Bellum ciuile inter Venetos & Gradenses. 504.a. Bellum Nicephori Imp. aduersus Arabes. 506.e. Bellum Saxonicum xxx. annorum spacio finitū. 509.d. Bellum Sarracenorum aduersus Nicephorum Imp. 511.c. Bellum ciuile inter Aaronis Regis Persarum filios. 534.d. Bellum Nicephori Imp. cum Bulgaris. 561.b. Bellum Hispanicum cum Carolo Magno. 582.a. Bellum Christianorum aduersus Bulgaros. 584.c. Bellum ciuile Constantinopolitanum. 700.d. Bellum domesticum filiorum Ludouici Imperatoris

cum patre. 795.d.e. 797.e. Bellum a Theophilo Imp. contra Sarracenos gestum. 809.a. Bellum ciuile inter Francos. 838.d. Benedicti presbyteri tres Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e. Benedictiones multiplices Stephani Papae erga Pipinum. 238.d. S. Benedictus monasterium Cassinense primo extruxit. 7.e. Carolomannus illud ingreditur. 186.c. liberum ab Episcopali ditione. 193.b. regulam S. Benedicti eius manu scriptam Zacharias Papa Cassinensi monasterio confert. 193.b. quam amplectitur Rachis Longobardorum Rex. 195.e. professus S. Benedicti regulam Gregorius Magnus. 775.c. Benedictus Abbas Venerab. Bedam educauit. 104.e. Benedictus Leuita Synodi S. Bonifacii confirmate meminit. 149.d. Collector Capitulum Caroli Magni & Ludouici Imp. 672.b. Benedictus Episcopus Legatus ad Luithprandum pro Zacharia Pontifice. 154.e. Benedictus Nomentanus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c. Conc. Rom. aduersus Aldebert. & Clem. interfuit. 175.e. Benedictus Cardinalis Constituto Pauli Papae interfuit & subscripsit. 251.d. Benenatus Eugubienfis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c. Beneuentani cum Longobardis Romam obsident. 224.a. se submitunt Rom. Pontifici. 239.d. in Ecclesiam Romanam infesti. 487.b. a Carolo Magno tributarij facti. 582.d. Beneuentum transfertur corpus sancti Bartholomaei. 837.d. Berantius Episcopus Vuangioni. 551.c. Romam definienda quaestione gratia de processione Spiritus sancti missus. *ibid.* Berengarius Comes. 670.a. Bercetum monasterium a Luithprando adificatum, & ubi. 167.d. Bernacha uilla. 839.d. Bernardus S. Bonifacii confrater. 26.b. Bernardus Dux Septimaniae. 618.e. Bernardus Ostiensis Archiepiscopus canonizatione S. Suiuiberti interfuit. 508.b. Bernardus Hispanarum Comes. 791.c. Praefectus cubiculo Ludouici Imp. 795.d. aucte sub eo conspirationes in Ludouicum Imp. *ibid.* Bernbarius Caroli Magni nepos Rex Italia fit. 610.d. Ludouici Imp. Legatus ad Leonem Papam III. *ibid.* eius in Ludouicum Imp. coniuratio. 654.c. poenitet coram Ludouico de coniuratione. *ibid.* oculis ob coniurationem priuatur. *ibid.* e. mortem sibi infert. *ibid.* ubi sepultus sit. 655.a. sepulchralis eius inscriptio. *ibid.* Bernigisus puer caecus natus uisum recipit meritis SS. Marcellini & Petri. 780.d. Bernoinus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577.a. Bernus commendatur ad Augustinensem Ecclesiam reformandam. 204.b. Bero Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577.a. Beroardus auunculus Caroli Magni cum exercitu per montem Iouem proficiscitur contra Desiderium. 319.e. Bero-

Berobadus seruus contractus per SS. Marcellinum & Petrum sanatur. 781.a. Berta filia Desiderij Regis Longobardorum. 299.e. Carolo Magno matrimonio iuncta. *ibid.* 300.a. a Carolo Magno repudiatur. 305.d. Berthaidis Pipini Caroli Magni filij, filia. 577.b. Berthualdus Archiepiscopus Dorouernen. 115.d. Theodoro Archiepiscopo succedit. *ibid.* Bertrada Pipini uxor Regina Francia a Stephano Papa III. consecrata. 211.c. Bertruda mater Caroli & Carolomanni. 299.e. Bertigilis Cunigildis filia. 48.c. ex Anglia a S. Bonifacio euocatur. *ibid.* Bese qualis fuerit. 36.d. a Fide Catholica transfuga. *ibid.* Dei abnegator. 57.d. Betheri presbyter & Confessor. 51.d. Bethulia per manus Iudith seruata. 16.a. 61.b. Bettingabeim uilla. 780.a. Bezeleel & Ooliab opera manufacta fabricantur ex prima tribu Dan. 65.e. 66.a. Bibliorum emendatio Carolo Magno debetur. 340.c. Bibliotheca Constantinop. Amorum hortus uere dictus. 57.e. tricena & tria millia librorum continebat. 58.a. ab Iconoclastis incenditur. *ibid.* b. xij. uiris commendata. *ibid.* frustra ab Imp. ad Iconoclastarum haesim tentantur. *ibid.* Bibliothecarij xij. cum bibliotheca exuruntur. *ibid.* Bigami a Gregorio II. Papa a sacris ordinibus remouentur. 33.a. Bigami aut uiduarum mariti ad sacros ordines non sunt promouendi. 157.a. Bigamia, trigamia concessa ex Ecclesia indulgentia. 103.e. Billius vitam S. Stephani cum operibus Damasceni edidit. 72.c. Binna S. Bonifacii discipulus. 30.c. a Bonifacio Romam ad Pontificem mittitur. *ibid.* Biorn Suedorum Rex. 758.e. S. Ansgarium cum Autberto uerbum Dei predicare permittit. *ibid.* Birca oppidum Suedia. 758.c. Euangelium suscipit. *ibid.* Biso Episcopus Paderbornensis Ecclesiae Praesul quartus. 827.a. Bitbynia terramotu diuexata. 131.a. Blachernis Constantinopoli praecipue colitur B. Virgo. 15.e. *ibid.* templum Dei Genitricis summo honore colitur. 131.b. eodem hostes eius cum Imperatore conueniunt. 214.e. Blanditia Leonis Imp. ut S. Germanum ad se pertrahat. 56.e. Blasphemia horrenda Constantini Copronymi in Dei Genitricem. 288.a. Blera a Luithprando Romanis ablata. 125.a. Zacharia a Luithprando reddita. 151.c. Blexani a Longobardis occiduntur. 311.d. Blidrada curua ope SS. Marcellini & Petri sanatur. 779.c. Blidduara uidua uisum recipit uirtute SS. Marcellini & Petri. *ibid.* d. Bobium ab Aisulpho Romano Pontifici traditum. 229.a. Boburzigus a Sarracenis martyrio coronatur. 838.d. Boderitium uilla. 779.c. Boemundus Eugenij Papae II. pater. 719.e. Bona Ecclesiastica quomodo a raptoribus recuperanda. 4.e. Bona monastica a Constantino Copronymo uendi

curata. 305.b. Bona collata Ecclesiae sancti Marci a Gregorio Papa III. 787.b. Boni praesulis praescribitur forma. 567.b. Bonifacius a Gregorio II. ad Germania Apostolatam delectus. 8.b. Archiepisc. Maguntinus. 11.d. Anglus fuit presbyter. 20.e. Apostoli titulo insignitur. *ibid.* ad gentes ablegatur. *ibid.* quo tempore uixerit. *ibid.* Romam uenit. 21.c. Gregorium Papam II. alloquitur. *ibid.* litterae Apostolatus a Gregorio ei datae. *ibid.* d. ad Regem Longobardorum proficiscitur. 22.a. in Thuringiam peruenit. *ibid.* in Frisiam transit. *ibid.* b. inges eius humilitas. 24.b. Vuillebrordo in Frisonum conuersione coadiutor. *ibid.* Vuillebrordo in Episcopatu succedere renouit. *ibid.* SS. Martyrum passiones sibi transmitti cupit. *ibid.* d. item Bonifacius scribit ad sanctimoniales. 25.a. ultimum se uocat & pessimum Legatorum Ecclesiae. *ibid.* b. epistola pro precibus apud Deum obtinendis. *ibid.* d. alia ad confratres suos. 26.a. res monasterij sui anxie curat. *ibid.* Frisios & Cattos ad Catholicam Fidem conuertit. 30.b. Romano Pontifici significat per litteras gentium conuersionem. *ibid.* c. a Gregorio Papa Episcopus consecratur. *ibid.* e. filius tonitruu uere appellari potest. *ibid.* secundo Romam uenit. 31.a. Symbolum Fides scripto confitetur. *ibid.* item Bonifacius ex Vuinfrido appellatur. *ibid.* c. iuramentum praestat Gregorio II. *ibid.* c. d. Carolo Martello Francorum Duci, & Germania Principibus commendatur. *ibid.* e. in Germania Fidem Catholicam propagat. 37.a. gentium superstitionem euertit. *ibid.* c. idola gentium eruit. *ibid.* d. ad Cattos relapsos proficiscitur. *ibid.* Sanctorum precibus nititur. 39.b. ad diuersos litteras precum diuidit. *ibid.* scribit ad Eadburgam. *ibid.* d. Commemoratur in sacrificijs Missarum. 41.b. in Thuringiam proficiscitur. *ibid.* c. diuinitus cibatur. *ibid.* e. Rom. Pontificem de gentium conuersione docet. 42.a. uros Ecclesiasticos ex Anglia euocat. *ibid.* e. 48.b. institutas a se Ecclesias cura Ecclesiasticorum uirorum committit. *ibid.* monachismi in Germania institutor. *ibid.* d. extrema diligentia in perducenda ad Fidem Germania. *ibid.* e. Limina Apostolorum terere solitus. 49.a. munera a Cantia Rege accipit. *ibid.* c. dirigit epistolam consolatoriam ad Buggan. 51.e. ad eandem de profectione Romana. 52.e. 53.a. b. gratias agit Buggan pro muneribus ad se missis. *ibid.* Saxones ad Fidem conuertit. 76.b. de dubijs Gregorium Papam consulit. 80.b. plus laborat in fidelibus corrigendis quam gentilibus conuertendis. 81.d. litterae eius ad Danielelem Archiepiscopum. *ibid.* e. & 82.a. b. c. d. se precibus Danielis commendat. 82.b. munera ad Danielelem. *ibid.* d. Danielelem Episcopum caecum factum consolatur. *ibid.* e. item Bonifacius Legatos Romam ad Gregorium III. mittit. 102.e. multa millia conuersorum baptizat. *ibid.* Gregorij III. beneuolentiam per Legatos expetit. *ibid.* omnem obedientiam Sedi Apostolicae pollicetur. 103.a. Archiepiscopi pallium ab eo accipit. *ibid.* a. b. litteras & munera a Gregorio III. accipit. 104.b. duas Ecclesias construit. *ibid.* duo monasteriola Ecclesijs duabus adiunxit. *ibid.* ab Ecclesia Romana Euangelium predicare missus. *ibid.* c. sanctum Bedam

Bedam laudat. 109.e. Cuthberto Abbati & fratribus scribit. 109.e. precibus Cuthberti adiuuari & rogat. 110.a
 Mem Bonifacii Opuscula aliqua sancti Bedae mitti a Cuthberto sibi petit. *ibid.* lectissima caprina Cuthberto mittit. *ibid.* ab Egberto preces exposcit. *ibid.* d. Bedae opera quadam ab eodem sibi mitti rogat. *ibid.* Egbertum de sacerdoti lapsu consulit. *ibid.* e. duas vini cupellas Egberto Archiepiscopo mittit. 111.b. Baioariorum haeresim cum suo haereticum damnat. 114.e. Ermuolum haereticum condemnat. *ibid.* Ecclesias suas visitat. 115.a
 Bonifacius ad Nothelmum Archiepiscopum scribit. *ibid.* e. eius se precibus commendat. *ibid.* culpam fatetur de lapsu in causa matrimonij spiritualis. 116.a. Nothelmum de matrimonio in tertio gradu consulit. 116.a. eius ad Peethelmum epistola. *ibid.* c. preces Peethelmi Episcopi exposulat. *ibid.* munuscula ad Peethelmum mittit. *ibid.* d. Peethelmum de spiritali cognatione consulit. *ibid.* Duddoni Abbati scribit. 117.a. b. se precibus Duddonis Abbatis commendat. *ibid.* discipulum suum de difficultate consulere non erubescit. *ibid.* de spiritali matrimonio Duddonem consulit. *ibid.* sacros tractatus super Pauli Apostolum mitti a Duddone Abbate petit. *ibid.* Romam se confert ad Gregorium III. Papam. 120.a. a Francis, Baioarijs, & Britannis Romam comitantur. *ibid.* a Gregorio Papa benigne excipitur. *ibid.* a Gregorio Papa muneribus varijs donatus. *ibid.* c. a Longobardorum Rege Luitprando hospitio excipitur. 121.e. Ticini ob cultum S. Augustini moratur. *ibid.* de Synodo celebranda ad suos scribit. 122.b. Baioariorum terras visitat. 123.c. Ecclesiam Baioariorum florere facit. *ibid.* Baioarijs sacramenta ministrat. *ibid.* pseudoministros Ecclesiae ex Baioariorum regione profligat. *ibid.* Baioariam prouinciam in quatuor parccias distribuit. *ibid.* de correctione in Baioaria facta Greg. Papam docet. *ibid.* d. ut Episcopos ordinet ipsi iungitur. 124.c
 Bonifacius Concilium celebrat. 125.e. de Concilio habendo in Germania per epistolam Cuthbertum docet. 126.b. ad Cuthbertum de Synodo celebrata scribit. *ibid.* e. eius de regenda Ecclesia cura. 127.c. Anglicanas mulieres adulterij accusat. 129.c. sententia de laicis Ecclesiae bona sibi rapientibus. *ibid.* Synodo per Pipinum congregata praesuit. 138.c. Caroli Martelli sepulchrum inspicere fertur. 139.b. Etthaldum Merciorum Regem ad poenitentiam hortatur. *ibid.* de Caroli Martelli morte quid sentiat. *ibid.* c. centum milia paganorum conuertit. *ibid.* e. Martellum laudans, filium Carolomanum monet ad patrem imitandum. *ibid.* prima eius ad Zachariam Papam epistola. 140.b.c.d.e. Zacharia Pont. obedientiam pollicetur. *ibid.* c. de Episcopatibus a se ordinatis Zachariam Papam certiore reddit. *ibid.* Zachariam Papam de Concilio habendo consulit. *ibid.* d. Episcopales sedes a Zacharia Pont. confirmari cupit. *ibid.* in concubinariorum clericos auctoritatem petit a Zacharia Papa. *ibid.* Legatus Sedis Apostolicae. 141.a. ante mortem haeredem Ecclesiasticum sibi constituere iussus. *ibid.* b. Zachariam Papam monet de quibusdam quae nequiter Romae sunt. *ibid.* d. e. munera sua ad Zachariam Pa-

pam mittit. 142.a. Deneardum commendat Regiberto Praefecto. *ibid.* c. ad Carolomanum iussu Pontificis se confert. 148.a. Carolomanum de Christianae religionis cultu admonet. *ibid.* b. Sedis Apostolicae Legatus. *ibid.* & 192.d. Concilio Carolomanni interfuit. *ibid.* & 149.d
 Bonifacius duos haereticos damnat. 152.c. conuenerunt de Zacharia Pap. 153.d. de anabaptismo accusatur. 160.b. epistola eius ad Pipinum Regem Francorum. *ibid.* e. 161.a. Episcopus Moguntinus creatur. 169.e. 170.c. Athelbaldum commendat. *ibid.* d. eius ad eundem epistola & affectus. *ibid.* e. Athelbaldum Regem rogat ut lasciuiam carnis relinquat. 171.e. munera mittit ad Regem Athelbaldum. 173.e. Heberto scribit. 174.b.c.d.e. litteras suas ab Heberto emendari petit. *ibid.* c. petit Bedae opera. *ibid.* d. ex Anglorum gente natus & nutritus. 175.b. munera ad Heresfridum mittit. *ibid.* c. a Zacharia Papa Aldbertum & Clementem corrigi petit. 176.e. censum a Francis ad reparandas Ecclesias impetrat. 181.a. munera ad Secretarium Zachariae Pap. 182.b. Carolomanni catechista. 188.c. calumnijs agitatus missionem petit a Zacharia Pontifice. 189.b. c
 Bonifacius Lullum presbyterum Romam mittit. 197.c. litteras dat ad Zachariam Papam. *ibid.* d. Zachariae Papae significat ubi requiescere velit. 198.a. priuilegia monasterio a se instituto a Zacharia Pontifice petit. *ibid.* e. Nationes ab eo conuersae illi subiectae. 200.e. Pipinum Francorum Regem inungit. 202.a. mittit litteras ad Stephanum Pap. III. 206.b.c.d. se Stephano III. submittit. *ibid.* b. plus xxx. annis Legatus Rom. Eccles. *ibid.* se excusat apud Stephanum Papam. *ibid.* c. omne studium in conuertendis Frisjs collocat. 206.d. canonizationem S. Suuiberti vice Stephani Papae suscipere iussus. 212.e. suscipit praedicationem ad Frisios. 230.a. b. Germanorum Ecclesias dotibus auget. *ibid.* b. Martyr & Apostolus Germaniae. *ibid.* eius de sede Traiectensi cum Episcopo Coloniensi contentio. *ibid.* c. Stephano Papa III. scribit secundo. *ibid.* d. Lullum relinquit Moguntiae Episcopum. 231.b. Fulrado litteras mittit. *ibid.* d. oues suas Pipino Regi commendat. *ibid.* e. tamquam moriturus cuncta disponit. 232.a. ad Thuringos profectus. *ibid.* b. Lullum ad curam fideliter agendam hortatur. *ibid.* Fuldae uult sepeliri. *ibid.* c. Liobam uirginem admonet. *ibid.* ossa S. Liobae cum suis sepeliri uult. *ibid.* d. S. Lullo cucullam suam dat. *ibid.* Lullo Liobam commendat. *ibid.*
 Bonifacius ad Frisones incolumis perfertur. *ibid.* e. socij eius in Frisia. *ibid.* in Frisia Ecclesias extruit. *ibid.* Traiecti Episcopum instituit. *ibid.* a Frisjs inuaditur. 233.a. a famulis defendi se uetat. *ibid.* b. suos moriturus hortatur. *ibid.* c. cum suis a Frisjs trucidatur. *ibid.* c. d. librum militi ferienti caput, obijcit. *ibid.* e. semper Euangelij codicem apud se ferre consuevit. *ibid.* eius necem Christiani uendicant. *ibid.* direpti eius libri a Frisjs, illesi reportantur. *ibid.* Traiectum defuncti corpus portatur. 234.a. & a quibus. *ibid.* Traiecti sepelitur. *ibid.* nepotem Lullo inde Moguntiam, & Moguntia Fuldam delatus. *ibid.* quamdiu in Episcopatu uixerit. *ibid.*

ibid. b. quo die passus sit. *ibid.* quo anno mortuus. *ibid.* Scripta est eius uita carmine heroico. *ibid.* d. & a quo. *ibid.* pulcrum eius de sacerdotibus dictum. *ibid.*
 Bonifacius S. R. E. clericus cum Stephano Papa III. in Gallias proficiscitur. 209.b
 Bonifacius Episcopus Tiferina Constituto Pauli Papae subscripsit. 251.a
 Bonifacius T. T. SS. Marcellini & Petri Card. canonizationi S. Suuiberti adfuit. 508.b
 Bononia Summo Pontifici reddita. 239.c
 Bonosus Paschalis Papa pater. 650.b
 Bortna flumen, ubi situm. 233.a
 Boso S. Bonifacii in Frisia socius. 232.e
 Bosphorij haeresi Copronymi non infestus. 236.a
 in Brachbanto fides per S. Hubertum propagata. 213.c
 Brandeum, quid sit. 272.c
 Britannij, Franci, & Baioarij S. Bonifacium Romam comitantur. 120.b
 Britanniae uniuersus status, qualis. 104.d
 Britannorum errores de Paschate celebrando Aldhelmus refutauit. 116.e
 Britones Anglis Fidei Catholicae scientiam aperire noluerunt. 9.d. ab Aldhelmo ad Catholicam Paschae celebrationem perduci. 116.e. in Germania haeresim seminant. 119.d. a Carolo Mag. domiti. 582.d
 Brumalia a Copronymo celebrantur. 282.c
 Buggan Regis Cantiae cognata. 24.c. epistola eius ad S. Bonifacium. *ibid.* oblationes Missarum pro propinquis sui anima a Bonifacio exposcit. *ibid.* d. apud Anglos Abbatissa. *ibid.* e. Romam pietatis ergo uadit. 49.e. in matris demortuae locum succedit Abbatissa. 51.e. praefectura abdicata Romam in senectute cogitat. 52.d. ad Limina Apostolorum habitare proponit. *ibid.* eadē etiam Eadburga dicta. 53.b. ad S. Bonifacium epistola. *ibid.* c. d. e. cum Vuitburga uxo nutrita sine uerba educata. *ibid.* d. sanctas reliquias a Bonifacio petit. 54.b
 Bulgari a Sarracenis bello tentati. 15.b. Sarracenos fugant. *ibid.* xxii. millia Sarracenorum trucidant. *ibid.* e. belli eorum cum Schythis tempus. 260.a. a Constantino Copronymo vincuntur. *ibid.* quae fuerint eorum primitiae ad religionem Christianam. 333.b. Sardicam ciuitatem dolo capiunt. 530.d. Romanos cadunt. *ibid.* Bellum cum Nicephoro Imp. gerunt. 561.b. Nicephorum Imp. interficiunt. 562.a. Nicephori Imp. caput quali ludibrio reseruant. *ibid.* b. e. multis uulneribus conficiunt Stauratium Nicephori Imp. filium. *ibid.* e. ipsis bellum infertur a Christianis. 584.c. Michaellem Imp. in fugam uertunt. *ibid.* ad Hadrianopolim oppugnandam properant. 585.b. Constantinopolim obsident. *ibid.* c. Hadrianopolim expugnant. *ibid.* d. Regum successio. *ibid.* e. Sponte Michaeli Imp. subueniunt. 708.d. Constantinopolim ab obsidione liberant. *ibid.* multos Romanos captiuos detinent. 744.b. Francorum fines inuadunt. 785.c
 Bulredus Rex Merciorum patria pellitur. 512.b. Romam aufugit. *ibid.* ibique moritur. *ibid.* ubi sepultus sit. *ibid.*
 Burchardus ex Anglia in Germaniam euocatus. 48.c. Concilio Carolomanni interfuit. 148.c. Episcopus Vuirceburgensis. 189.a. eius Romam aduentus. *ibid.* res gestas Egiluardus prosequutus est. *ibid.* bis Romam iuisse quis scripserit. *ibid.* Ecclesia Catholica unitur. 192.a. Romam

a Pipino ad Zachariam Papam mittitur. 197.a
 Burchardus Dux, Carolum Mag. aduersus Mauros adiuuat. 523.a
 Burchartus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi praesens. 577.a
 Burgundiam usque Sarraceni perueniunt. 47.d
 Burgundia a Mauris capta. 9.e. pro restitutione Ludouici Imp. sollicita. 805.e
 Buriburgae a sancto Bonifacio Episcopus ordinatus. 140.c
 Buxo ciuitas Longobardis se dedit. 78.c
 Byrne presbyter Anglus. 474.b
 Byzantina Ecclesia segmentum haereticorum uocatur. 604.e
 Byzantium informe ob monasticum statum eiectum. 236.c. reliquia S. Euphemiae reperta deferuntur. 472.b
 Byzantius Nicephori Imp. famulus. 561.d. imperiali veste & auro ad Bulgaros fugit. *ibid.*

C

Aballus agrestis aut domesticus comedi, uetitur a Greg. Pap. III. 103.d. & quare. *ibid.*
 Cabilonense Concilium sub Carolo Mag. 588.c
 Cabilonensis ciuitas a Lothario expugnatur. 806.e. conuentus ibidem a Ludouico Imp. habetur. 830.e
 S. Cecilia Oratorium in uia Tiburtina. 203.a
 Ecclesia eius a Paschale Papa restituta. 689.a
 apparet Paschali Pap. *ibid.* corpus eius a Longobardis ablatum creditum. *ibid.* b. ubi prius lauerit. *ibid.* c. 690.b. corpus inuentum, & a quo. 688.e. 689.c. 690.b. Ecclesia eius a Gregorio Magno consecrata. *ibid.* c. sepulchralis eius & sociorum inscriptio. *ibid.* e. arca cupressina illa post deccclxxviii. annos. 692.d. situs corporis in sepulchro. 693.a. corpus in noua argentea arca a Clemente Papa VIII. reconditur. *ibid.* c. corporis solemniter repositio. 694.b
 Ceci melius Deum spiculari possunt. 82.e
 Cecus a S. Stephano curatur. 267.d
 Cedes Sergij Secundicerij. 307.a
 Cerimonia in Imperatoris consecratione peragi solita. 57.a
 Caesarea Cappadociae a Sarracenis quo anno capta. *ibid.* c
 Caesaraugusta a Carolo Mag. capta. 334.c
 Caesarius Episcopus Arelatensis. 111.c. sepulchrum eius Arelati renouatum. *ibid.* d. epitaphium metricum. *ibid.*
 Caesarius Beneuentanus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
 Caesarius Ostiensis Episcopus. 747.c. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*
 Caganus Hunnorum Princeps. 511.c. a Sclauis infestatur. *ibid.* locum ad habitandum a Carolo Mag. petit. *ibid.* benigne ab eo excipitur. *ibid.* d. alias Theodorus uocatus. *ibid.* a Carolo Magno muneribus dotatus. *ibid.* obitus eius. *ibid.* item successio. *ibid.*
 Calabria peste infecta. 182.d. cum omni Sicilia ab Agarenis occupatur. 772.c
 Calix aureus librarum xxx. lapidibus pretiosis ornatus a Gregor. Papa II. factus. 100.e. 101.a. alius & patena cum aquamanalib. argenteis duobus a Greg. III. in Oratorio datus. 113.e
 Caluentius Cubicularius Sergium Secundicerium e custodia extrahit. 309.c. Sergij occisor in carcere

rem publicum ducitur. 310. c. in carcere moritur. *ibid.*
Calumnia ingens de Anna vidua. 258. e
Calumnia in S. Bonifacium. 160. b. 189. b
Calumnia Callisti Patricij in S. Stephanum. 258. b
Calumnia accusatus Theodorus Studita se purgat. 542. a
Calumnia in Theodorum Studitam. 714. c
Calumnia contra Catholicos. 723. e
Calumnia in Theodori & Theophanis frontibus inscripta a Theophilo Imp. 820. b
Calumniarum libellus aduersus S. Stephanum compositus. 260. b
Calumniosa multa de his quae in Vrbe fiunt a Nouatoribus fingi. 145. d
Callistrati monasterium a fundamentis a Copronymo destructum. 289. a
Callisti Papa Ecclesia a Greg. III. a fundamentis reaedificata. 136. b
Callistus Senator ad vincendum Stephanum monachum a Conf. Copronymo mittitur. 217. b. eius ad Stephanum monachum oratio. *ibid.* e. decreto contra imagines a Stephano Papa subscribi cupit. 218. a. vietos Episcopos a Stephano monacho Imperatori fatetur. *ibid.* e
Callistus Patricius ad S. Stephanum monachum a Constantino Coprony. mittitur. 257. b. S. Stephanum calumnijs oppugnat. 258. b. fraude agit aduersus S. Stephanum. *ibid.* c
Callistus Abbas Nicephori Imp. ad Carolum Mag. Legatus. 507. a
Callistus Papa ius sedis Emeritenfis, Compostellam transtulit. 633. c
Callistus Sereni Foroouliensis Episcopi successor. 96. b turbas aduersus Episcopum Foroouliensem excitauit. *ibid.* c. a Pemnone comprehenditur. *ibid.* d captus a Pemnone in Pontium castellum ductus est, ut in mare precipitaretur. *ibid.*
Callium Rom. Pontifici ab Aistulpho traditum. 229. a
Campania populi a Duce Exbilarato contra Gregorium Papam seducuntur. 78. b. a Longobardis infestatur. 131. c
Campulus Sacellarius quid in Leonem Papam III. tentarit. 483. c. d
Campus mendacij ubi sit. 801. d
Canadigna ducentos monachos Sarraceni interficiunt. 809. d
S. Candida vetus epitaphium. 5. d. fit eius memoria in Martyrologio una cum S. Candida seniore discipula S. Petri. *ibid.*
Candida quando coeperit ita dici & a quibus. 709. b
Candidatus Abbas Legatus Nicephori ad Carolum Magnum. 507. a
Cangyth Bugge Abbatissa mater. 49. e
Cangyth & Bugge ad S. Bonifacium epistola. 50. a. b varia querela. *ibid.* b. c. d. de peregrinando Romam desiderium. 51. b. Deneualdum S. Bonifacio commendat. *ibid.* d
Canon de clericis comam alentibus. 28. b. alius de clericorum domicilio. 748. b. alius de choreis non ducentis diebus festis. *ibid.* e
Canone, ne quis ad Pontificatum nisi Cardinalis sit, promoueat, statuitur. 294. b
Canones Innocentij Papae de viduam ducentibus. 83. e
Canones Concilij per S. Bonifacium habiti. 126. e. 127. a. b. c

Canones Concilij Rom. sub Zacharia Papa. a 156. a ad 158. b
Canones poenitentiales Methodij pro lapsis. 845. d. e
Canones Concilij Maguntini sub Carolo Mag. 588. b
Canonica vindicta sacerdotibus adulteris infligenda. 146. b
Canonum Concilij Rom. tituli sub Eugenio Papa II. 748. b
Canonizatio S. Suuiberti a Pipino Rege apud Zachariam Papam procurata. 212. e. dilata, & quare. 213. a. a Leone Papa facta. 507. e. coram quibus sit peracta. 508. a
Cantari in Symbolo non omnia debere quae creduntur. 553. a
Cantia rariores habet falcones. 49. e
Cantus Ecclesiae Gallicanae per Stephanum Papam restituitur. 211. e
Cantus disciplinam Carolus Magnus emendauit. 523. c
Canticum S. Stephani in carcere. 258. a
Capella dedicatio in Eresburgo a Leone Papa. 486. b
Capillos laxantes clericos Gregorius Papa quomodo puniat. 28. b
Capita contra Ludouicum Imp. 804. b
Capitula Concilij Romani sub Zacharia Papa. 156. a ad 158. c
Capitula xxvij. ad Pipinum Regem a Zacharia Papa. 161. b. ad 164. e
Capitula legibus a Carolo Magno addita. 496. c
Capitula Theodulphi Aurelianensis Episcopi XLVI. ad compresbyteros. 811. a. ad 818. b
de Capitulis lxxx. ab Abbatibus ad regulares spectantibus constitutis sub Ludouico Imp. 651. d
Capitulum Synodi secunda Vuormatiensis. 313. b
Caput S. Ioannis Baptista translatum. 247. a
Caput S. Huberti qualiter constitutum fuerit cum inuentum esset. 306. b
Caput Nicephori Imp. perpetuae ignominiae reseruatum, & quali. 562. b
Carbeas Manicheorum caput. 578. c. Romanorum arces populatur. *ibid.*
Carcer conuersus in monasterium. 274. d
Carcer Nicet. Confessoris. 603. a
Carcer Theodori Studita. *ibid.* c. Smyrna item. 675. c
Carceres quibus pleni tempore Theophili Imp. 798. e
Cardinales presbyteri praeclearius indui quando possint. 162. a
Cardinales Episcopos hebdomadarios ubi & quando Missam dicere debere statutum. 296. d
Cardinalis Carolus a Lotharingia Archiepiscopus Rbemensis. 72. c
Cardinalis Columna de Antiquitatibus Ecclesiasticis optime meritis. 597. e
Cardinalis Sfondratus Gregorij XIV. Papa nepos. 692. b. S. Ceciliae corpus reperit. *ibid.* c. Clementem VIII. Pont. Max. de inuentione S. Ceciliae certiore reddit. *ibid.*
Cardinalium nomina qui Constituto Pauli Papae subscripsissent. 251. c
Cardinalium solo ex ordine ad Pontificatum posse promoueri statuitur. 294. b
Cardinalium nomina qui canonizationi S. Suuiberti interfuerunt. 508. b
Carisiacus locus in Francia. 321. e
Caritas pastus anima est. 815. e. vera quae sit. 816. b
Carnem porcinam Sarraceni reijciunt. 687. a
 Caro-

Carolus Martellus Chilpericum & Raginfridum fugat. 17. a. S. Rigobertum conuenit. *ibid.* b. Lotharij Regis Maiordomus. 26. e. Raginfrido mortuo Theodoricum in Regno constituit. *ibid.* Litteras commendatitias S. Bonifacio dat liberae praedicationis. 37. a. Sarracenos in Gallijs cadit. 47. d. Clauis S. Petri cum vinculis a Gregorio Papa II. accipit. 79. b. consulatus Romanus ab eodem ipse decernitur. *ibid.* suos Legatos cum muneribus ad Limina Apostolorum mittit. *ibid.* in Aquitania Sarracenos magna clade afficit. 97. a. Sarracenos omnino superat. *ibid.* b. quo anno Sarracenos Galliam Narbonensem obtinentes vicerit. 111. b. Christiana religionis vindex. *ibid.* quo anno bellum in Aquitania gesserit. *ibid.* e. Deus res Francorum per eum illustrat. 114. d. Sarracenos qui ex Hispania venerant occidit. *ibid.* e. Prouinciam a Sarracenis liberat. 122. d. Prouinciam regionem Francorum corona coniunxit. *ibid.* a Gregorio Papa laudatur. 123. e. Ecclesiae sanctae amator. 125. c. auxilium rogatur a Gregorio Papa aduersus Longobardos. 131. d. cur Ecclesiae non subuenerit. 133. d
item Carolus Martellus fidelissimum habuit Luitprandum contra Sarracenos. *ibid.* agrotat. 137. d. e. in somno S. Maximinum videt. *ibid.* e. cuius precibus sibi vires auget sentit. *ibid.* c. nobium S. Maximini auget praedij. *ibid.* moritur. *ibid.* d. e. ubi sit sepultus. *ibid.* d. villam S. Petro obtulit. 138. a. defenditur contra eos, qui eum Ecclesias bonis suis spoliassent tradunt. *ibid.* de eius anima apud inferos damnata quae legantur. *ibid.* sepulchro eius aperto draco exire visus est. *ibid.* c. visio eius quot annis ante obitum contigerit. 139. a. post S. Eucherium quamdiu vixerit. *ibid.* dira morte consumptus propter ingentes dolores. *ibid.* c. non obijt absque exhomologesi. *ibid.* d. laudatus ab utroque Gregorio II. & III. Pontificibus. *ibid.* de eius salute bene sperandum. *ibid.* e. duo filij heredes succedunt. 140. a. legem statuit aduersus pseudoprophetas. 182. c cultor S. Dionysii. 807. e
Carolomannus Caroli Martelli filius. 139. e. circa cultum Christiana religionis patrem sequi monitus a S. Bonifacio. *ibid.*
Carolomannus & Pipinus Carolo Martello heredes succedunt. 140. a. Austrasiam & Thuringiam administrat. *ibid.* circa religionem diligentissimus. *ibid.* Synodum congregari cupit a Bonifacio. *ibid.* a. d. subiectos suos ad viam iustitiae reuocare studet. 148. b
item Carolomannus Synodum congregari iubet. *ibid.* c. statuta eius. 152. b. c. Partem Ecclesiasticae pecuniae in adiutorium exercitus retinere cupit. *ibid.* qua conditione. *ibid.* laudatur egregie. *ibid.* e. auxilium eius Thuringi implorant contra Saxones. 170. a. Thuringis auxilio venit. *ibid.* Geroldum Moguntinum Episcopum in Thuringiam cum exercitu mittit. *ibid.* contra Saxones proficiscens Gerulionem secum ducit. *ibid.* Saxones vincit. *ibid.* b. & 188. e. S. Bonifacium ipse & frater Moguntina sedi praesciunt. *ibid.* c. quo anno caenobium ingressus sit. 184. c. S. Bonifacio donationem instituit ad extruendum monasterium. *ibid.* e. donationem scripto & sigillo confirmat. 185. a.
item Carolomannus ad Cassinum montem proficisci-

tur. *ibid.* Pipino fratri regnum relinquit administrandum. *ibid.* b. ad monasterium S. Galli peruenit. *ibid.* S. Galli monasterio aliquod donatum Regium impetrat a fratre. *ibid.* c. in Soracte pergit. 186. a. in Soracte monasterium erigi iubet. *ibid.* eodem loco monachum egisse quis scribat. *ibid.* b. relinquit Soracte, & Cassinum occulte petit, & quare. *ibid.* Nobiles Franci eum inuisunt. *ibid.* c. e. in monasterio S. Benedicti iuxta Cassinum montem habitum induit. *ibid.* c. d. maxima eius humilitas. 187. a. homicidam se fatetur. *ibid.* regulam S. Benedicti profitetur. *ibid.* b. ad coquinae officium deputatur. *ibid.* in multis ignoranter offendit. *ibid.*
Carolomannus a coquo ter percutitur. *ibid.* c. eius socius coquum percutit. *ibid.* in carcerem conijcitur. *ibid.* ante Patres sistitur. *ibid.* agnoscitur Carolomannus. *ibid.* d. Patres eum ob iniuriam illatam deprecantur. *ibid.* cognitus obseruatur. *ibid.* e. an quod se Carolomannum esse negauerit, mendacij arguendus sit. *ibid.*
item Carolomanni monastica probatio. 188. a. humanitatis & obedientiae exempla. *ibid.* ab Abbate varie tentatur. *ibid.* oues pascere iubetur. *ibid.* oues ipsi auferuntur a latronibus. *ibid.* spoliatur a latronibus. *ibid.* b. mira eius patientia. *ibid.* ouiculum claudam humeris domum portat. *ibid.* ab ouicula se commaculati patienter tolerat. *ibid.* in timore & amore Dei perfectus. *ibid.* c. laus eius egregia. *ibid.* e. ubi & eius bellifostas summam. *ibid.* mittitur ab Aistulpho ad Pipinum fratrem. 211. e. Ecclesiae Romanae causam subuertere nititur. 212. a. in monasterio in Gallia collocatur, & a quibus. *ibid.* in Francia moritur. *ibid.* corpus eius aureo loculo positum a fratre Pipino. *ibid.* b. ad Cassinense monasterium deferitur. *ibid.* donatio facta Fuldensi monasterio a fratre Pipino confirmatur. 229. c
Carolomannus Pipini filius Rex inungitur Francorum. 210. a. d. cum uxore ad videndum corpus S. Huberti et folio exilit. 306. c. eius insignis pietas. *ibid.* munera S. Huberto offert. *ibid.* d. obitus eius & sepultura. *ibid.* e. uxor eius cum filijs ad Desiderium Longobardorum Regem fugit. 309. c
Carolus Magnus Pipini filius in occursum Stephani Papae a patre mittitur. 209. d. in Regem inungitur. 210. b. & 292. d. cum fratre Carolomanno benigne legatos Stephani IV. suscipit. 292. b. xij. Episcopos ipse & frater Romam mittunt ad Synodum. *ibid.* Hunaldum rebellantem capit. 297. e. Bertam Desiderij Longobardorum Regis filiam uxorem ducit. 299. e. 300. a. concessio ab eo Ecclesiis facta. 304. b. Bertam filiam Regis Longobardorum repudiat. 305. d. Hildegardem de gente Sueuorum in uxorem ducit. *ibid.* Synodum pro fratre Regni parte suscipienda congregat. 306. e. Vuormatia secundam Synodum habet. 313. a. & b
item Carolus Magnus Saxones debellat. *ibid.* Eresburgum capit. *ibid.* Idoli fanum demolitur. *ibid.* exercitus eius siti prope extinctus aqua viua miraculose potatur. *ibid.* ad Vuisoram colloquium habet cum Saxonibus. *ibid.* xij. Saxones obsides recipit. *ibid.* b. se a Desiderio delusum cognoscit. 317. e. precibus & precio ciuitates S. Petri a Desiderio exoptulat. 318. a. Desiderio bellum infert. *ibid.* Cyro comparatur. *ibid.* b. iterum
 b 2 Lega-

Legatos ad Desiderium mittit. *ibid.* c. sibi tres obfides Longobardos a Desiderio postulat. *ibid.* d. *item* Carolus Magnus Papiam obsidet. 319. c. Veronam cingit. *ibid.* potitur ciuitatibus transpadanis. *ibid.* d. res ibi ab eo gesta summam comprehendit. *ibid.* Legato Apostolico contra Longobardos subsidium promittit. *ibid.* e. Clausis apertis Italiam intrat. 320. a. Desiderium Papiam includit. *ibid.*
item Carolus Magnus Romam venit. *ibid.* d. pedestris ad S. Petrum ambulat. *ibid.* e. gradus S. Petri deosculatur sigillatim. 321. a. ab Hadriano Papa manus eius apprehenditur. *ibid.* pietas eius insignis. *ibid.* b. cum Hadriano Papa totoq. populo Deo pro victoria gratias agit. *ibid.* Ecclesias visitare a Pontifice veniam petit. *ibid.* res ab eo Roma gesta. *ibid.* c. qua Hadriano Pontifici donarit. *ibid.* e. patris & fratris donationem Romanam Ecclesiam confirmat, & nouam auget. *ibid.* propria manu donationem Ecclesiam corroborat. 322. a. Ticinum cum suis reuertitur. *ibid.* b. Ticinum expugnat. *ibid.* Desiderium captiuum ducit. *ibid.* 325. d. in Franciam redit. *ibid.* c. Saxones rebellantes vincit. *ibid.* quo tempore Romam venerit & quoties. 323. e. ubi Sigebertus mendacij arguitur. *ibid.* liberat esse voluit electiones Episcoporum. 324. c. eius tempore nomen, Inuestitura, nusquam repertum. *ibid.* e. falso ipsi Pontificis electio dicitur concessa. *ibid.*
item Carolus Magnus Paulum diaconum capit. 325. d. iubet ei manum rescindi. *ibid.* mutat sententiam. *ibid.* e. in exilium eum amandat. *ibid.* fragmentum litterarum eius ad eundem. 326. b. Synodum in Duria celebrat. 329. e. statuta ab eo in Synodis a se celebratis quis in unum congererit. *ibid.* iterum contra Longobardos praeficitur. 331. d. Foro iulium & Taruissum capit. *ibid.* Rotgaudum rebellem vincit & occidit. *ibid.* Synodum Vuarmatiae tenet. 332. b. Eresburgum castrum destructum a Saxonibus readificat. *ibid.* custos tenacissimus sacrorum canonum. *ibid.* c. quales fuerint Synodi & quo instituto. *ibid.* Paderburnae Synodum celebrat. 334. a. expeditio eius in Hispaniam. *ibid.* c. Nauarram subigit. *ibid.* Casaraugusta potitur & Pampilona. *ibid.* Saxones rebellantes fugat, & magna ex parte occidit. 335. b. c. quo usus praeceptore, & in quibus. 338. a. c. Scientia sacrarum rerum praestans. *ibid.* excellens eius scientia. *ibid.* e. eius epistola ad Albinum. 339. c. iure ter Maximus appellandus. *ibid.* legendi & canendi peritissimus. *ibid.* d. in ampliando Martyrologio operam collocavit. *ibid.* e. nascitur ipsi Ludouicus filius. 341. d
item Carolus Magnus in Duria alteram Synodum habet. *ibid.* e. expeditio eius in Saxones. *ibid.* patris sui donationem monasterio SS. Vincentij & Germani confirmat. *ibid.* Saxones & Vuestphalos debellat. 342. e. Saxones iterum rebelles coercet. 467. a. Ecclesiam S. Petri donis cumulat ab Hunnis ablatis. *ibid.* c. legationem & munera ad Leonem Papam III. mittit. 472. e. munera ipsi ab Alfonso Casto missa & quanam. 482. d. maxima inter eos amicitia. *ibid.* e. Leoni Papa III. in Gallias venienti suos obuiam mittit. 484. c. Leonem Papam venerabiliter excipit. *ibid.* d. clauus accipit S. Sepulchri a Patriarcha Hierosolymorum. 486. c. dona Hierosolymam mittit. *ibid.* d.

ad Urbem venit. *ibid.* e. 487. c. describitur iter eius Romam versus. 487. b. Moguntiae conuentum generalem habet. *ibid.* quomodo a Leone Papa exceptus sit. *ibid.* c. quas leges sanciuerit. 496. b. reuerentia eius erga Sedem Apostolicam. *ibid.* e. quantum detulerit foro Ecclesiastico. 497. b. abstinet a nouis condendis legibus. *ibid.* d. collectio legum Ecclesiasticarum iussu eius facta. *ibid.* e. admonitio eius ad Episcopos. 498. a. modeste se excusat. *ibid.* b. ad Pipinum filium Regem promunitate Ecclesiastica scribit. *ibid.* d. ex Italia in Franciam redit. *ibid.* e. suos ad classem parandam mittit in Liguriam, & qua de causa. 499. a. S. Saluim, diuinitus admonitus, inuenit & honorifice sepelit. *ibid.* S. Saluij interfectores grauiter mulctat. *ibid.* eius ad Irenem Augustam legatio. 501. a. Filium suum ad excipiendum Leonem Papam mittit. 507. b. ipse Leoni Pape obuiam proficiscitur. *ibid.*
item Carolus Magnus canonizationi S. Suuiberti interest. 508. a. Saxones in Franciam transfert. 509. e. Saxoniam S. Petro obtulit. 510. a. Gallis annuam collectam indicit praestandam Rom. Ecclesiae. *ibid.* b. & ubi potissimum. *ibid.* Caganum Principem Hunnorum suscipit. 511. d. a Cagano de alio loco ad habitandum rogatur. *ibid.* Sclauos expugnat. *ibid.* Lichonem Sclauorum Ducem perimit. *ibid.* in villa Theodoni conuentum habet, in quo de Regno tribus filijs partiendo agit. 517. e. testamentum eius quo Regnum in filios partitur. 518. a. ad 521. Reges Francorum constituit defensores Pontificum. 520. b. Leoni III. ut subscriberet missum. 520. e. cur in eo de Imperio nihil disposuerit. *ibid.* Leonem III. de criminosis sacerdotibus consulit. 521. b. constitutio eius super iisdem. *ibid.* c. classe Mauros inuadit & vincit. 523. a. Sarracenos iterum profligat. *ibid.* b. lectiones colligi ex Patribus iubet. *ibid.* canendi disciplinam emendat. *ibid.* de processione Spiritus sancti Concilium Aquisgrani celebrat. 551. c. epistola eius nomine ad Leonem III. Papam scripta. *ibid.* e. Legati eius petunt a Pontifice, ut cantare liceat quod creditur. 552. c. Nicephoro Imperatori Venetias reddit. 560. b. Dalmatiam subigit. *ibid.* c. subactas regiones Graecis dedit, & quas. *ibid.* e
item Caroli Magni testamentum de rebus mobilibus. 575. e. 576. a. res suas mobiles tripliciter diuidit & quomodo. *ibid.* cxi. ciuitatibus metropolitani largitiones legat. *ibid.* b. in quorum praesentia testamentum ordinauerit. *ibid.* e. & 577. a. moritur filius eius primogenitus & filia. *ibid.* b. vita exitum portenta quanam praecesserint. *ibid.* c. Britones domat. 582. d. Beneuentanos tributarios facit. *ibid.* Ludouicum filium Imperatorem creat. 586. e. admonitio eius ad Ludouicum filium. 587. c. quando filium suum coronari voluerit. *ibid.* d. totus est in libris sacris corrigendis. *ibid.* studiose peregrinorum. 589. a. res Ecclesiae bene disponit. *ibid.* d. quo morbo ante mortem oppressus sit. 608. b. moritur. *ibid.* ubi mortuus. *ibid.* ubi & quomodo sepultus. *ibid.* d. etas eius. 609. a. forma corporis qualis. *ibid.* laudes eius. *ibid.* c. d. inter Sanctos relatus. *ibid.* d. a quo. *ibid.* a quibus celebretur. *ibid.* eius leges tempore penuria. 684. a
 Carolus a Lotharingia Card. Rbemensis Archiepiscopus. 72. c.
 Caroli hereditas Caroli Magni filij. 518. d
 Caro-

Carolus Ludouici Imp. filius Rex Neustriae coronatur. 828. e suis humeris reliquias transfert. 839. c. & quas. *ibid.*
 Casa Candida quis primus Episcopus. 116. e
 Cassinense monasterium a S. Benedicto primum extractum. 7. e. dirutum a Petronace restitutum. *ibid.* c. e. habitatoribus numquam destitutum. *ibid.* Seminarium sanctorum Antistitum. *ibid.* privilegia ipsi concessa. 193. a. quid eidem Zacharias Papa contulerit. *ibid.* b. Cassini arx Mello quondam vocata. *ibid.* c. nequitia Abbatis eiusdem monasterij. *ibid.* c. sanctitate floret. 669. a
 Castella in terram immerguntur absorpta ex terremoto. 142. e
 Castra Baioariorum plurima a Longobardis capta. 167. b
 Castra Longobardorum a Francis penitus diripiuntur. 214. a
 Castra Praetoria a Constantino Copronymo ex monasterijs confiscantur. 288. e
 Castrum Cumanum a Longobardis inuasum. 4. c. a Neapolitanis receptum. *ibid.* d
 Castrum Sussubium Aistulphus Pontifici Rom. tradit. 229. a
 Castratio Leonis Armeni filiorum. 683. b
 Castratio filiorum Michaelis Curopal. Imperatoris. 586. d
 Catalogus librorum Bedae. 105. b. c. d. e. 106. a
 Cataxanti filius Theodorus moritur. 203. a
 Catechesis a Daniele Ventano Episcopo ad S. Bonifacium mittitur. 38. a
 Catechesis falsa doctrina. 557. a
 Catechetica epistola Theodori Studite ad Confessores. 604. a. alia eiusdem ad fratres dispersos. 663. a. alia eiusdem ad eosdem. 701. d
 Catholica Fides a Reccaredo Rege Hispanorum in Gothos propagata. 122. e
 Catholica Ecclesia S. Pauli praesidio manet praefulgens. 152. e
 Catholica Fides per S. Hubertum in Arduenna & Taxandria propagata. 213. c
 Catholicae Fidei scientiam Britones Anglis aperire nolunt. 9. d
 Catholicae Fidei eiusdem Leo Isauricus decennio obseruantissimus. 65. a. cultor studiosissimus Ceadualla Rex Britanniae. 79. d
 Catholica Fidem Itali cum zelo defendunt. 62. e. confitetur eam Michael Imp. 724. c. Rex Danorum cum suis suscipit. 757. d. Suedia admittit. 758. e
 Catholici ritus ab Hienfibus recipiuntur. 9. b. d
 Catholici aliud alijs temporibus non senserunt. 100. a
 Catholici titulus hereditarius Regibus Hispaniae factus a Iulio secundo Pont. Max. 122. e
 Catholici titulus praee omnibus a Ferdinando Aragonio Rege electus. *ibid.*
 Catholici quomodo sanctas imagines adorent. 235. c. recusant conferre cum haeticis, & quare. 713. c
 Catholici Impp. liberum esse voluerunt Pape electionem. 325. c
 Catholicis indicit silentium Leo Armenus. 597. b
 Catholicos & haeticos inter se conciliare studet Theodorus Studita. 711. c
 Catholicum cognomen successores Reccaredi intermiserunt. 122. e
 Catholicus cognominari voluit Alfonsus. *ibid.* e. & quare. *ibid.*

Catholicus Rex Reccaredus in Episcoporum Concilio acclamatus. *ibid.*
 Catholicus titulus vnde Regibus Hispaniae prouenerit. *ibid.*
 Catholicus nemo esse potest per solam manus impositionem, & quare. *ibid.*
 Catholicus haberi cupit Michael Balbus Imperator. 721. c
 Catholicus esse quisnam non possit. 814. a
 Catti & Frisi a S. Bonifacio ad Catholicam Fidem conuersi. 30. b
 Cattorum superstitio. 37. c. d
 Ceadualla Britanniae Rex. 79. d. Catholicae Fidei obseruantissimus. *ibid.* Romam venit. *ibid.* cum Huu ad Limina Apostolorum in Domino quiescit. 130. a
 Ceda litterarum S. Bonifacij ad Athelbaldum Regem lator. 173. e
 Cedrenus Gregorium II. etiam Dialogum vocat. 71. e. correctus de annis Imperij Michaelis Balbi Imp. 788. e
 Celulphus Bulredi minister Regnum accipit. 512. b
 Censur Ecclesiarum quis permissus. 200. a
 Centumcellensis ciuitatis muri a fundamentis constructi a Gregor. III. 136. e
 Ceolfridus Abbas quomodo vixerit. 16. e. in itinere Romano defunctus. *ibid.* Pandecten a S. Hieronymo translata S. Petro donauit. 17. a. post Benedictum Abbatem V. Bedam educavit. 104. e
 Ceolredus Merciorum Rex moritur. 11. c. ad vitam reuocatur. *ibid.* eius ad inferos damnatio. *ibid.* qualiter ei visus fuerit Paradisus. 13. a. visionem suam Beggan presbytero exponere iussus. 14. c. post visionem septimanam caecus. *ibid.* d. oculi sanguinem stillauere. *ibid.* impudicitiam in Angliam inuexit. 172. e. sanctimonialium stuprator dicitur. 173. a. quomodo obierit. *ibid.*
 Ceoluulphus Nordanhumbrorum Rex. 106. b. monasticam vitam sectatur. 119. e
 Cerebrum Stephani monachi & Martyris colligitur. 285. a
 Cerei duo sine lumine visibili accenduntur. 778. e. cereus vnus diuinitus accenditur. 782. a
 Certamen S. Platonis aduersus Constantinum Imp. 459. c. Theodori & Theopanis sub Michael Balbo. 704. a. & disputatio Theodori Studite aduersus Constantinum Imp. 463. e. discipulorum Theodori Studite cum Nicephoro Imperatore. 538. b
 Certamina SS. Martyrum. 117. d. e. 118. a. b. c
 Ceruium villa. 780. a
 Cesena ab Aistulpho Pont. Rom. tradita. 229. a
 Chadalo finium Dalmatarum Romanorum & Sclauorum praefectus. 655. c
 Chagani Regis Chazarorum filia cum Constantino matrimonium. 112. a. filia eius Christiana facta. *ibid.*
 Chalcedonense Concilium Eutybium cum Dioscoro damnauit. 573. c
 Chersonam relegatus Martinus Papa a Constantio Imp. 70. e
 Chersonis accliae a Constantini Copronymi haerese liberum. 236. a
 Cherubim duo erant super arcam testamenti. 61. e
 Chilpericus Rex cum Raginfrido in fugam a Carolo Martello versus. 17. a

Chobar vox Sarracenorum, quam proferunt idolo suo. 89. b
Chorea non ducenda diebus festis. 748. e
Chorepiscopi presbyteros aut diaconos ordinare non possunt. 162. c. eorum quod officium sit. *ibid.* ob dignitatem honorandi. *ibid.* e
Chorepiscopus ab Episcopo ciuitatis ordinandus cui is est subiectus. *ibid.* c
Christum se simulat Syrus impostor. 28. c
Christi corpus & sanguinem quid Manichæi esse dixerint. 29. b
Christi imago a muliere profluuiio sanguinis sanata exculpta. 56. c. Imago Abgaro Toparchæ Edesam missa. *ibid.* & 67. a. eius imaginem S. Lucas pinxit. *ibid.* imaginis ignominia in exemplar redundat. *ibid.* e. Theandrica Imago a Leone Isaurico Imp. deiecta. 58. c
Christus a Simeone cognitus. 60. c. eius Ecclesiam non esse idolum varie probatum. *ibid.* d. opera obiter relata. 66. c. eum amantes sunt aquile in celum volantes. *ibid.* d. vti Sancti viderunt, ita Etandum proposuerunt. *ibid.* eius imagines & Sanctorum non latria sed habitudine exhibitæ. *ibid.* e. Pontificum & Imp. eum amantium vna est virtus. 69. c. solus ille Christianos a cultu idolorum liberauit. 89. d. Deum nominandum negauit Constant. Copronymus. 286. e. eius sanguis qui de latere fluxit Mantuæ reperitur. 507. c. ad Abgarum scripsit. 540. a. eius resurrectio probatur. 572. d
Christi nomine qui patiuntur vere Martyres sunt. 628. b. eius ministri non debent obnoxij esse humane seruituti. 651. e
Christiana vidua Iudeum ducere maritum non debet. 157. a
Christiana religio in Aquitania a Ludouico Imp. restituta. 523. d
Christiana virgines loco tributum Mauris persoluuntur. 304. d
Christiani crudeliter a Sarracenis tractantur. 10. b. c. a Sarracenis persecutionem patiuntur. 19. b. eis infensus Radbodus Rex Frisonum. 22. b
Christiani Principes in Leonem Isauricum commouentur. 59. a
Christiani Imp. SS. Patrum admonitiones se seruatueros promittunt. 64. d. Iudæi idololatriam ijs saepe obiecerunt. 89. a
Christiani in Gallie direptione, a Sarracenis miserrime afflicti. 97. a. ab esu auium prohibentur, & quarum. 199. a. An Sclauis illis tributum pendere debeant. 200. b. S. Bonifacij & suorum necem vindicant. 233. e
Christiani sanguinis deuorator Aistulphus. 239. b
Christiani complures ad Romanorum regiones sese conferunt. 316. c. in Syria martyria subeunt. 343. a. male a Nicephoro Imp. tractantur. 550. d
Christiani martyres sub Nicephoro Imp. 556. a. Arabum afflictionem fugiunt. 581. a. fugientes a Michaeli Curopal. & Nicephoro Patriarcha benigne suscepti. *ibid.* b. crudeliter a Zoco Rege Bulgarorum tractantur. 585. e. a Leone Armeno Imp. persecutionem patiuntur. 590. c. patiuntur a Barda Leonis Armeni propinquo. 606. e. in Hispania a Sarracenis vastantur. 772. d. duo a Deo eis tribuuntur. 514. a
Christianismus duobus constat, & quibus. 533. c
Christianus Iudeo filiam suam copulare nõ baptizato vetatur. 156. e. quauis ex causa ei mentiri non licet. 187. a
Christianorum imagines ab Arabibus & Hebreis comburuntur. 36. b. ijs in Oriente a Sarracenis illata persecutio. 135. c. eorum fides & adoratio in solum Deum consistit. 87. b. quis illorum proprius character. 89. b. ad varia loca fuga. 235. e. 236. b. grauissima sub Nicephoro Imp. persequutio. 562. b
Christianorum bellum aduersus Bulgaros. 584. c. & persecutio recrudescit. 666. b. c. ea omnium acerbissima. 678. e
Christianus Iudeo non baptizato seruum aut ancillam vendere non potest. 157. a
Christianus habitu Constantinus Copronymus, at mente Iudeus. 288. a
a Christo deficit qui ab Ecclesia Rom. deficit. 664. e
Christodulus iamborum faciei Theodori & Theophanis insculptorum auctor. 820. b
Christophorus Regionarius cum Stephano in Gallias proficiscitur. 209. b
Christophorus Primicerius quomodo pseudopapam Constantinum deponere studuerit. 289. d
Christophorus & Sergius Rom. Ecclesie vindices. 289. e. 298. a. a Longobardis comprehenduntur. 299. b. excacantur. *ibid.* c
Christophorus & Nicephorus filij Casares a Constantino Copronymo creantur. 292. e
Chronicon vetus Gallie a Pitheo editum. 47. d
Chrysooras cognominatus fuit Ioannes Damascenus. 98. a
Cicanense castellum a Longobardis inuasum. 208. b
Ciconiam edere Christianus prohibetur. 199. a
Cingula baltheis aureis & cultris onerata quando a clero deponi cepta. 652. a
Cingulo pelliceo vti solebant monachi in Africa. 775. c
Cissada spelunca Stephani in exilio, vbi sit. 265. a
Citomalus Portuensis Episcopus. 280. e. Constantinum Papam consecrare cogitur. *ibid.*
Ciuilianus, a quo Constantinus Copronymus dictus sit. 258. d
Ciuilis administratio ad Reges spectat. 100. c
Ciuitas Legionensis a Mauris subiugatur. 9. e. Gregoriana ad Ostia Tiberina. 788. c
Ciuitates multe se dedunt Longobardis. 78. c
Ciuitates & velle in Thracia tremotum ceciderunt. 131. a
Ciuitates sancti Petri a Luitprando redditæ. 150. d
Ciuitates, quas Aistulphus Pontifici Rom. tradidit. 229. a
Ciuies Vuerdani quomodo Leonem Papam exceperint. 507. e
Clades maxima Sarracenorum. 15. e. 47. d. ob quam Hispani proditores luit. 20. c. alia ab eis in Aquitania. 97. a. alia Francorum in saltibus Pyrenæis quo anno contigerit. 582. a. alia Rom. Imperij. 708. e. varia Galliarum. 710. e. alia Francis ob peccata immissa. 784. c
Classis Sarracenorum in Phœniciam mittitur, & quare. 3. d. a Leone Imp. igniferis nauibus incenditur. 15. c. grandine ignea submergitur. 18. e
Classis ingens in Italos parata a Leone Isauo. 112. c
Classis Leonis Imp. in Adriatico mari naufragio perijt. *ibid.* 114. a
Classis

Classis Constantini Copron. Imp. male perijt. 270. e
S. Claudia corpus suppositum pro corpore S. Marci. 686. e
Claudius Scotus cuius temporis scriptor. 619. a
Claudius Taurinensis Episcopus Hagiomachus. 742. a
Felicis heretici discipulus. *ibid.* a Ludouico Imp. damnatur. *ibid.* c. a Theodomo Abbate correctus. *ibid.* e. eius Apologeticus aduersus Theodorum Abbatem. 743. a
Claues S. Petri cum vinculis Gregorius Papa III. Carolo Martello destinat. 79. a. 132. e. vetus eius rei in Ecclesia consuetudo. 472. d. S. Sepulchri a Patriarcha Hierosolymorum ad Carolum Magnum mittuntur. 486. d
Claudas Francorum custodiri iubet Pipinus Rex. 213. e. ea qua dicta sint. *ibid.*
Clemens hereticus a S. Bonifacio damnatus. 152. c
natione Scotus. 176. e. expositiones SS. Patrum abnegat. 177. d. post adulterium Episcopum esse se posse affirmat. *ibid.* Iudaismum introducere studet. *ibid.* multa contra Fidem profitetur. *ibid.* sacros canones refutat. *ibid.* eius errores. *ibid.* in Concilio Rom. damnatur. 179. d. sacerdotali officio nudatur. *ibid.*
Clemens Papa VIII. de inuentione corporis S. Cæcilia docetur. 692. c. cogitat solemnem repositionem pro corpore S. Cæcilia. 693. b. argentearum arcam fabricari mandat. *ibid.* c. inuisit inuentum corpus S. Cæcilia. *ibid.* e. eius modestia commendata. 694. a
Clementia Gregorij III. Papæ in inimicos. 94. d
Clementia Michaelis Imp. 581. b
Clerici sunt Theodosius Imp. cum filio. 6. c. clerici comam laxates anathemate puniti a Greg. Papa II. 28. b. 156. e. eos secundo matrimonium contrahere canones non permittunt. 144. d. sine dimissorij sui Episcopi non ordinandi. 157. a. suo tantum Episcopo interpellationem facere possunt. *ibid.* b. prefecti locis spiritualibus Episcopo suo subiacere debent. 163. d. erga proprias uxores non debent esse incontinentiores. *ibid.* propriam Ecclesiam relinquentes quomodo puniendi. 164. c. ab alieno Episcopo suscipi non possunt. *ibid.* d. qui uxores habere possint. *ibid.* secularia ornamenta gestare non debent. 652. a. eorum domicilium. 748. b. vni excubias facienti qua acciderint. 769. c
Clerici Stephani Papæ Gallos sacrum cantum docent. 211. e. cum magno damno militant. 303. a
Clericus Asiaticus a Theodoro Studita conuersus. 620. d
Cæmeteria multa a Greg. III. facta. 136. e. collapsa antiquitate, a Longobardis diruta. 248. e. a Leone Papa III. renouata. 276. a
Cænobium S. Maximini prædij a Carolo Martello auctum. 137. e. Cassinense in quod Carolomanus secessit. 184. c. sanctitate floret. 669. a
Coenobædus Osredo Regi succedit. 9. b
Cognationis matrimonia vetantur. 156. d. eorum poena. *ibid.*
Collatio Parisiensis de imaginibus. 726. a. a maioribus occultata male prodita. *ibid.* c. mala fide facta de imaginibus. *ibid.* b
Collatores aduersarij libellum epistole Pontificis inserunt. 734. d. que fuerit intentio eorum. 738. d. e
Collatorum epistola nomine Romani Pontificis. 732. c

Collecta annua indicta a Carolo Mag. Ecclesie Rom. præstanda. 510. b. & vbi potissimum. *ibid.*
Collectio legum Ecclesiasticarum Caroli Magni iussu facta. 497. e
Colonia Metropolis a Zacharia confirmatur. 181. d. prius Agrippina dicta fuit. *ibid.* Moguntina Ecclesie subiecta. 200. e. *ibidem* mortuus S. Suibertus. 213. a. illic S. Seuerini corpus requiescit. 486. a
Colonia Saxonum diuisa. 509. d
Coloniensis Episcopus Frisiorum sibi vindicat Ecclesiam. 230. e
Coloniensis Traiectensem sedem sibi vult subijcere. *ibid.* e
Columnæ sex onychina a Gregorio in S. Petro erectæ. 113. b
Coma a clerico ali non debet. 156. e
Comaclum Ecclesie ab Aistulpho datum. 228. d. 229. a
Comboconon scriba inter eos qui Stephanum conuincerent. 217. b
Cometa apparitio. 828. a
de Cometa inquisitio. *ibid.* b
Cometa duo visi Galliam inuadere parantibus Sarracenis. 96. e
Comites Episcopis obedire debere vbi sancitum. 589. d
Comitum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 577. a
Commemoratio S. Bonifacij in Missis. 41. b. S. Aemiliani apud Græcos. 102. b. Ioannis Episcopi Polyboti in Græcorum Menologio. *ibid.* d. Theophylacti in Menologio, & quando. 114. c. S. Nicetae Episcopi Apolloniadis. *ibid.* d. Pauli, Theostericti, & Theophili apud Græcos, & quando. 115. b. SS. Hippatij Episcopi Lydorum & Andree Martyrum apud Græcos. 117. d. Basilij & Procopij in Menologio. *ibid.* e. Gregorij Linniota monachi apud Græcos. *ibid.* Sergij Confessoris apud Græcos quo die sit. 118. a. S. Theophili monachi apud Græcos. *ibid.* S. Macarij in Martyrologio Rom. quando fiat. *ibid.* SS. Eudemonis, Gregorij, & Basilij Episcoporum apud Græcos. *ibid.* b. c. Ioannis Episcopi Gothiæ apud Græcos. *ibid.* d.
Commendatio Luitgardis Caroli Magni uxoris. 487. b
Commendatitia litteræ patentes S. Bonifacij. 21. a
Commonitorium de translatione Germani. 3. a
Commonitorium, quid apud Theophanem significet. *ibid.*
Comparatio Pipini cum Dauide. 279. c. Constantini Copronymi cum Nerone. 287. e. Dei Genitricis a Constantino Copronymo cum marsupio auro pleno. 288. b. S. Ioannicij cum S. Ioanne Baptista & Moysæ. 795. a
Compendium palatium Bauaria. 802. b
Compostella corpus S. Iacobi Apostoli repertum. 632. e
Compostellam Hiriensis sedes a Leone III. translata. *ibid.* & quare. *ibid.*
Compostellam translata ius Emeritensis Ecclesie. 633. c
Compostellana Ecclesie fundamenta. 632. e. eius antiquitas. 633. e
Coniurati a Leone Isaur. Imp. Constantinopoli occiduntur. 26. d
Coniuratio in Irenem & Constantinum Imp. 344. b
Coniuratio in Leonem Papam III. 610. d
Con-

Classis

Coniurationes Leonis Isauri in Gregorium Papam . 76.e. 77.a.c. 78.c. eorum nomina . ibid. 76.e. eorum consilium detegitur . 77.a	Sub Ludouico & Carolo filijs Ludouici Imp. Concilium post bellum valde pium . 839.b
Coniuratio in Nicephorum Imperatorem . 522.e. quam male coniuratores mulctati . 523.a	Concilium a S. Bonifacio habitum iussu Gregorij III. 125.e. de loco controuersia . ibid. capitula in eo decreta quoniam fuerint . 126.e. 127.a. aliud ab eodem in Germania congregatum contra Aldebertum & Clementem hereticos . 169.d. 175.e. Clementem damnat . 179.d
Coniuratio Bernharti Italiae Regis in Ludouicum Imp. 654.c. eius auctores & consilij . ibid.d. patefacta & quomodo . ibid. eorum alia exoritur . 791.c. aucta & quomodo . ibid. noua filiorum in eundem . 801.b. detecta . 795.c. unde originem habuerint . ibid. d. absoluantur ab ipsomet coniuratores . 796.a	Concilium Romanum aduersus Iconoclastas . 61.d
Concilia varijs temporibus de imaginibus celebrandis habita . 56.d. Romae, ubi omnes praesentes subscripsere . 112.e. qualiter sit habitum, & quibus praesentibus . ibid. decreta eius qua fuerint . ibid. Constantinopoli . 843.b	Concilium Romanum sub Zacharia Papa . 155.e. quando habitum . ibid. capitula in eo proposita . 156.a. ad 158.c. contra quos in eo sit actum . 166.d
Concilia aduertes Pontifices, imagines ad ea secum deferebant . 75.d	Episcoporum in eo congregatorum nomina . 175.e
Concilia a Patribus diuino spiritu afflatis celebrantur . 99.e	176.a.b. prima Sessio . ibid.b. ad 178.a. secunda Sessio . 178.a.e. tertia Sessio . 178.e. mittuntur eius acta in Germaniam . 182.c. probata a Carolo Martello . ibid.
Concilia Oecumenica sex ubi celebrata sint . 218.d. eorum picturas delet Constantinus Copronymus . 282.e	Concilium Romanum sub Gregorio II. 27.a. non Gregorio III. ibid. praefatio Pontificis in eo . ibid.c. quid in eo decisum . ibid.d
Concilia de imaginibus Reges statuere non debent . 100.a	Concilium Romanum sub Gregorio III. 102.a. quid in eo actum . ibid.
Concilia plurima imaginum usum non improbarunt . ibid.	Concilium Romanum sub Paulo Papa . 248.b. quae in eo sint tractata . ibid.
Concilia sub Francorum Regibus consensu Rom. Pontificis habita . 304.c. quinque eodem anno in Gallia celebrata . 587.e	Concilium Romanum sub Stephano IV. 293.c. eius acta interierunt . ibid.d. publicatio eiusdem Concilij facta . 296.b
Sub Carolomanno Caroli Martelli filio .	Concilium Lateranense sub Leone III. DCXXXIII. Episcoporum . 633.a. lis de Compostellana & Toletana Ecclesia in eo tractata . ibid.
Concilium Germanicum . 148.d. eius decreta quoniam fuerint . ibid. ad 149.d	Concilium Constantinopol. damnauit Macedonium . 573.b. & Apollinarium Laodicensem . ibid.
Concilium apud Liptinas in Germania . 151.e. quando habitum . ibid.	ad Concilium Nicenum . CCCXVIII. Patres conuenerunt . ibid. Arium damnauit . ibid.
Concilium sub Pipino ad Liptinas habitum . 138.c. quoniam fuerit causa istud congregandi . ibid. Aliud sub eodem in villa Gentiliaco de cultu imaginum . 276.e	Concilium Chalcedonense Eutychem cum Dioscuro damnauit . ibid.c
Sub Carolo Magno .	Concilium vniuersale fieri petit Leo Isaur . 69.d
Concilium Vuormatiense . 302.e	Concilium Episcoporum Reccaredum Regem Catholicum acclamauit . 122.e
Concilium in Duria . 329.e	Concilium Londonense a quibus congregatum sit . 141.c. matrimonium tertij gradus prohibuit . ibid.
Concilium Altinense . 503.a. eius synodalis epistola . ibid. b	Concilium in prouincia Francorum quotannis debere fieri statuit Zacharias Papa . 181.c
Concilium in villa Theodonis, ubi Regnum a Carolo Magno tribus filijs partitum . 517.e	Concilium sine Romano Antistite fieri non potest . 218.c
Concilium in villa Theodonis . 521. & quo tempore . 522.a	Concilium Oecumenicum quomodo sacras imagines receperit . 118.d
Concilium Aquisgranense . 551.c	Concilium septimum Oecumenicum falso ita ab hereticis appellatum damnatur . 220.a
Concilium Moguntinum . 588. de canonibus eius . ibid.	Concilium quod a Sigeberto ponitur impossibile esse probatur . 323.d
Concilium Rbemensis . ibid. b	Conciliabula sua Manichei Ecclesiam Catholicam vocant . 29.c
Concilium Cabilonense . ibid. c	Conciliabulum Leonis Isauri contra sacras imagines . 72.a
Concilium Turonense . ibid.	Conciliabulum Constantinopolitanum . 214.d.e
Concilium Arelatense . 589.c	Conuersus frequens ad Theodorum Studitam morientem . 759.e
Sub Ludouico Pio Imperatore .	Condemnatio Agoberti Archiep. Lugdunensis . 810.a
Concilium Aquisgranense . 651.b	Confessio Ioannis Episcopi Gothiae . 118.d
Concilium Moguntinum . 785.a	Confessio Andreae monachi . 254.c
Concilium Parisiense . ibid.	Confessio publica Pop. Rom. 291.c
Concilium Lugdunense . ibid.	Confessio omnium publica & poenitentia . 299.b
Concilium Tolosanum . ibid.	Confessio gloriosa Euthymij Abbatis . 549.b
Concilium Parisiense . 791.d. 792.e	Confessio Nicephori Episcopi Constantinop. de Incarnatione Verbi . 571.b
Concilium apud Compendium . 802.e	Confessio Typi confessio est viuifici ligni . 602.b
Concilium Aquisgranense secundum . 825.d	
Concilium Lugdunense secundum . 826.c	

Confessio Theophanis praefecti monasterij Sigriani . 619.d	tricus cultus . 15.e. Imago circum muros lata . 16.b
Confessio Mariae Imperatricis . 625.c	maxima coniuratorum strages a Leone Imp. facta . 26.d. Leo Isaurus sacra vasa Ecclesiae aufert . 77.b
Confessio Lazari pictoris . 799.d	item Constantinopoli & Roma ob haeresim Iconoclastarum acerrime pugnatum . 85.a. mouentes arma in Imperatorem delati sunt . ibid. b. Iconoclastarum impietas . ibid. d. ingens terrae motus . 130.e. Attili simulacrum cecidit . 131.a
Confessio peccatorum qualis esse debeat . 815.c.d. debet praecedere Quadragesimam . 816.d	Arta dii titulus terrae motu lapsus . ibid. Theodosij maioris simulacrum terrae motu cecidit . ibid. populus multus terrae motu extinctus . ibid. prodigiosa signa conspiciuntur . 183.a. ibidem pestis grassatur . ibid. b. pseudosynodus celebratur . 214.e. 216.a. prodigia accidunt tempore martyrij sancti Stephani monachi . 285.d
Confessores multi ob cultum sacrarum imaginum in exilium missi . 115.a.b. eorum maximus numerus sub Isaurico . 118.b. multa patiuntur . 544.e in persecutione moriuntur . 549.a. plerique Nicephoro Imp. mortuo ab exilio reuocati, & cur aliqui detenti . 565.b. a Leone Armeno in exilium ablegantur . 600.c. omnes Constantinopoli eijciuntur . 603.c. a Theodoro Studita docentur quae credere debeant . 604.c. flagris excipiuntur a Leone Armeno . 621.c. noua fraude diaboli impetuntur . 626.c. in carcere positi a Theodoro Studita roborantur . ibid. d	item Constantinopoli Confessores eijciuntur . 544.d. 603.c. variae haereses grassantur . 578.d. turpiter tractantur imagines sacrae . 599.c. Naucratus captiuus detinetur . 676.d. bellum ciuile . 700.d. discedit Theodorus Studita . 714.a. Ioannes magus Patriarcha a Theophilo Imp. instituitur . 818.d. hymni cani soliti pro restitutione SS. imaginum . 848.c. & qui . ibid.
Confessores monachos Theodorus Studita consolatur . 667.a. relaxati edicto Michaelis Balbi Imperatoris . 695.e. a Deo ad ostensionem veritatis accenduntur . 699.a. Theophilo Imp. resistunt . 798.e. 799.b. verberantur . 819.e. conuiuio excipiuntur a Theodora Augusta . 846.b	Constantinopolim mittitur a Gregorio Papa II. Michael Apocrypharius . 2.e
Confessores in facie insculptas litteras gerunt . ibid. c	Constantinopolim captam muliebri indumento plurimi exeunt . 159.b
Confessorum vite a Theodoro Studita in carcere scripta . 668.a	Constantinopolim Legati a Stephano Papa mittuntur . 206.e
Confessorum in dicendo libertas . 799.a	Constantinopolim reliquiae sanctae Euphemiae delatae . 472.b
Confessorum mutua salutatio . 822.c	Constantinopolim exules Archimandrita reuocantur . 611.c
Confessoribus reuocatis Ecclesiae gaudium . 478.c	Constantinopolim reuertitur Theodorus Studita . 696.d
Confictus Pelagij cum Sarracenis . 19.e	Constantinopolim vocantur Episcopi exules . 699.b
Congressus Zachariae cum Luithprando . 151.a	Constantinopolim fugit Fortunatus Episcopus maestatis reus . 705.e
Congressus Stephani Papae cum Longobardorum Rege . 208.e	Constantinopolim reuocantur Theodorus & Theophanes Confessores . 819.b
Conon Leo Isauricus nominatus . 6.d	Constantinopolim appellit Michael Syncellus eiectus naufragio . 822.d
Cononis Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolis prodicione a Theodosio inuaditur . 3.e. a Sarracenis obsidetur . 5.a. B. Mariae Virginis ope defenditur . 16.a. 61.b. ob culpam suam Imperatorum tyrannidem passa . 134.b. annona laborat . 159.a. a Constantino Copronymo capitur . ibid. b. a Cruanno Rege Bulgarorum circumuallatur . 585.b. a Thoma tyranno obsidetur . 700.d. 708.b. a Bulgaris obsidione liberatur . 708.d
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolitana bibliotheca ab Iconoclastis succenditur . 57.e. amorum hortus vere dicta . ibid. tricena & tria millia librorum continebat . 58.a
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolitana Synodus in qua Iosephus condemnatus absoluitur . 516.c. alia contra Theodorum Studitam & socios . 536.e
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolitana Ecclesia qualis . 604.e. virescit . 679.d
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolitanae imagines deorsum posita & quare . 56.a
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolitanae plebis dissensio ob nouam haeresim . 57.e
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolitanam sedem quo anno S. Germanus acceperit . 285.c
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	Constantinopolitani Dei Genitricis studiosissimi . 15.d.e
Cononius Imperium imaginum depositionem habiturum praedicitur . 56.e	

Constantinopolitani Helladicos superant. 85. b. & naues eorum exurunt. *ibid.* a Leone Isaurico cōpulsī ad imagines Sanctorum comburendas, & Ecclesias pictas dealbandas. 98. b. Artabasdum Imp. acclamant. 134. e. opprobria in Constantin. Copron. iaciunt. *ibid.* Tarasium ut sanctum colunt. 583. e. quomodo Theodorum Studitam excipiant. 696. e. aliquot ex ijs ob imaginum cultum a Leone truncati capite, aliquot mutilati. 98. b.

Constantinopolitanum Concilium Euagriū & Didymum hereticos damnauit. 573. c. & quos alios. *ibid.* aliud pro restitutione SS. imaginum. 843. b.

Constantinus pseudopapa ordinatus. 280. e. quomodo se confirmare quæsiuerit. 281. b. Pipino se indignum Sede significat. *ibid.* eius fuga. 290. b. oculi illi eruuntur. 291. d. sistitur in iudicio coram Synodo. 293. d. a Synodo peccati veniam petit. *ibid.* e. in Synodo grauissime se peccasse fatetur. *ibid.* omnia eius gesta comburuntur. 294. a. cur ita seuerè censuram a Synodo passus sit. *ibid.*

Constantinus Pogonatus Imp. S. Germani patrem occidit. 3. b.

Constantinus Augustus Martinum Papam ab Vrbe abduxit. 63. e. 70. e. Chersonam relegauit. *ibid.* Pyrrhum hereticum scētat. 70. e. Maximum monachum & eius discipulum in exilium mittit. *ibid.* a domestico suo interfectus. 71. a.

Constantinus Tribunus Legatus Venetorum ad Hadrianum Papam. 308. b.

Constantinus Heraclij nepos contra Manichæos agit. 28. e.

Constantinus Manasses Græcus historicus. 54. e.

Constantinus Patricius a Constantino Copron. Imp. interfectus, & quare. 271. a.

Constantinus Legatus Gregorij III. a Leone Isaurico in carcerem detruditur. 113. a.

Constantinus Episcopus Nicomedia ad vincendum Stephanum mittitur. 217. b. disputationem cum Stephano recusat. *ibid.* c. Stephano sedenti calces in faciem incutit. *ibid.* e.

Constantinus Episcopus Anagninus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251. b.

Constantinus Prænestinus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. c.

Constantinus Patriarcha hereticus eligitur. 214. e. ab exilio ad supplicium reuocatur. *ibid.* solemnī ritu exauētoratur. 287. a. eius vltimum supplicium. 287. b. corpus per plateas tractum. *ibid.*

Constantinus monomachus Sylei Episcopus. 214. e.

Constantinus Leonis Isaurici filius nascitur. 26. b. Antichristi præcurfor dictus. *ibid.* baptizatur. *ibid.* portentosum in sancto lauacro facinus edit. *ibid.* c. cur Copronymus sit cognominatus. *ibid.* d. Imperator coronatur. *ibid.* quando imperare cœperit. 72. e. Cazarorum Regis filiam uxorem ducit. 112. a. solus imperat. 134. a. eius impietas. *ibid.* cruentis sacrificijs operam dat. *ibid.* b. promulgat edictum primo Imperij anno contra sacras imagines. *ibid.* d. Artabasdum suspectum habet. *ibid.* aduersus Arabes proficiscitur. *ibid.* necem filiorum Artabasdi cogitat. *ibid.* Artabasdi filios ad se vocat. *ibid.* amici eius ab Artabaso occisi. *ibid.* d. fuga elabitur. *ibid.* Amorium fugit. *ibid.* a Lacino Thracensium duce auxilium petit. *ibid.* filij eius ab Artabaso summa

ignominia affecti. 135. a. Christum purum hominem existimat. *ibid.* Mariamq. ita eum peperisse ut alia mulieres. *ibid.* non Christianus sed Saracenus dicendus. *ibid.* b. a quo hæresim didicerit. *ibid.* Artabasdum cum filio Niceta vincit. 142. e. Ioannem Chrysooram annue anathemati submittit. *ibid.* d. Ioannem Chrysooram Manseron appellat. *ibid.* eius vocis significatio. *ibid.* item Constantinus Copronymus Constantinopolim obfidet. 159. a. Anastasium a secretis, & Artabasdum Dynasticorum frumentantes capit, & excacat. *ibid.* vincit exercitum Artabasdi Imperatoris. *ibid.* urbem capit cogente penuria. *ibid.* Artabasdum Imp. cum duobus filijs oculis priuat. *ibid.* b. Bagranem Artabasdi adiutorem capite plectit. *ibid.* ossa sepulti post xxx. annos effodi præcepit. *ibid.* & quo projici iusserit. *ibid.* crudelitas eius. *ibid.* c. Hippodromium celebrat. *ibid.* Rom. Ecclesie prædia donat. *ibid.* d. e. abstinet a persecutione. *ibid.* e. per pestem non terretur. 182. e. Constantinopolitanum Episcopum creat. 214. e. quos in electione Episcopi Constantinopolitani anathematizauerit. 215. a.

item **Constantinus Copronymus** a monachis victus. *ibid.* b. bellum in monachos mouet. *ibid.* monachorum habitum eximus & vicia vocat. *ibid.* monachos quomodo appellet. *ibid.* SS. imaginum cultores omnes idololatrias dicit. *ibid.* stolidam multitudinem in concionem aduocat. *ibid.* per sancta ligna Crucis populum iurare cogit quod imagines sacras adorare nolint. *ibid.* c. quod eas idola vocare velint. *ibid.* quid in monachos statuit. *ibid.* Crucis cultum reseruat. *ibid.* d. Constantinum in Episcopum Constantinop. consecrat. *ibid.* e. cum tribus mulieribus sese coinquinauit. *ibid.* quid in Conciliabulo suo decreuerit. 216. d. e. Conciliabulum suum septimam Synodum Oecumenicam vocari vult. 216. e. Hæresiarchas mittit ad conuincendum Stephanum monachum. 217. b.

item **Constantinus Copron.** dire Orthodoxos persequitur. 235. b. ab Andrea reprehenditur. 255. b. cædit grauissime Andream. *ibid.* vaftrum eius consilium. *ibid.* d. Andrea sibi resistenti maxillas lapidibus confringi iubet. *ibid.* d. Stephanum nititur donis ad se allicere. 257. b. Callistum ad S. Stephanum mittit. *ibid.* laborat ut S. Stephanus pseudoconcilio suo subscribat. *ibid.* S. Stephanum persequi aggreditur. *ibid.* d. scarios ad eum mittit. *ibid.* quare Syrus appellatur. 258. d. Vitelius, appellatus. *ibid.* Ciuilianus, a quo dictus sit. *ibid.* monachos fieri vetat. 259. c. Bulgaros vincit. 260. a. de ijs triumphat. *ibid.* libellum calumniarum de sancto Stephano accipit. *ibid.* b.

item **Anthero** orbis præfecto Annam e monte Auxentiano adducere iubet. *ibid.* quæstionem de Anna habet. *ibid.* e. eam incarcerari iubet. 261. b. Annam flagris cædi præcipit. *ibid.* c. nudum populo sibi iubet. *ibid.* in monasterio recludi mandat. *ibid.* d. nouam fraudem in Stephanum parat. 262. a. Georgium aulicum suum ad decipiendum Stephanum inducit. *ibid.* b. barbam abradi suis edixit, & quare. *ibid.* d. querela de Georgio facta monacho. 263. b. mira eius simulatio. *ibid.* pius ac propheta vult videri. *ibid.* c. monachum falsum in theatrum inducit. *ibid.* e. Georgium Hippocomum creat. 264. b. Episcopos ad Stephanum

num mittit ad eum conuincendum. *ibid.* d. Stephano exilium decernit. *ibid.* Nestorianus est. 266. b. S. Stephanum Constantinopolim reuocat. 267. a. 268. c. militem SS. imagines eiurante Centurionem creat. 268. c. cum Stephano congregitur. *ibid.* d. lenitatem simulat. 270. a. Principes pro sacris imaginibus verberibus afficit. *ibid.* c. cum Patriarcha aduersus imagines iurare cogit. *ibid.* d. S. Pelagia Martyris templum demolitur. *ibid.* ex templo S. Pelagia sepulturam damnatorum facit. *ibid.* infamat monasticum statum. 271. a. alter Achab. *ibid.* c. quid in S. Euphemia. *ibid.* d. Templum S. Euphemia armentarium facit. *ibid.* c. ossa S. Euphemia ex loculo suo aufert. 272. d. loco ossium S. Euphemia alia ossa reponit. *ibid.* e. sorores eius ac filia ossa S. Euphemia clanculum adorant. *ibid.* organum musicum ad Pipinum mittit. 277. a. Orientis Ecclesiam persequitur. 281. d. colit Brumalia. 282. pieturā sex Oecumenicorum Conciliorum delet. 282. e. Herodi comparatur. 283. b. furij agitatus insanit. *ibid.* e. rursus Stephani constantiam tentat. *ibid.* S. Pelagij Martyris templum euertit. 285. b. Christum Deum eiusq. Matrem Deiparam nominandam negauit. 286. e.

item **Constantinus Copron.** per quos seuitiam suam exercuerit. 287. e. Neroni comparatur. *ibid.* Dei Genitricem implorantis quomodo vocari voluerit. 288. a. Dei Genitricis nomen ab Ecclesia pellere conatur. *ibid.* quomodo Dei Genitricem marsupio auro pleno compararit. *ibid.* b. consilio suo parere nolentes quomodo tractet. *ibid.* c. d. ex monasterijs castra Prætoria facit. *ibid.* e. multa monasteria funditus euertit. 289. a. libidine nefanda turpissimus. *ibid.* uxorem Eudoxiam Imp. & filios Cæsares creat. 292. e. omnia monastica bona vendi curat. 305. b. quot annis imperarit. 326. d. e. 327. b. morbus eius qualis fuerit. 327. a. moriens B. Virginem laudari exposcit. *ibid.* vltima eius voluntas. *ibid.* b. varia eius nomina. *ibid.* c. Cabalinus cur dictus. *ibid.* d. sordidis rebus delectatus. *ibid.* monumenta qua reliquerit. *ibid.* e. Theologum agebat. *ibid.* sepultura eius & effossio. 328. a. ab hereticis pro Deo inuocatur. 584. a.

Constantinus Leonis Imp. filius coronatur Imperator. 330. e. 331. c. Arabes bello vincit. 458. e. monachos S. Platonis in exilium relegat. 459. a. in S. Platonem & monachos eius seuit. *ibid.* Herodis exemplo mæchus factus. *ibid.* c. repudio eius omnes consentiunt præter S. Platonem & monachos eius. *ibid.* coram a sancto Platone reprehenditur. *ibid.* e. falsi pretextus faciendi diuortij cum uxore. 460. e. querela eius aduersus Augustam. 461. e. diuortium a Tarasio improbat & arguitur. *ibid.* b. Tarasium de uxoris Mariæ dolo sibi intentato docet. 462. a. admonetur coram a Tarasio. *ibid.* b. Tarasium multis tentationibus persequitur. 463. a. alijs ducibus pessimo exemplo fuit. 464. b. dolo ad se attrahere Theodorum Studitam conatur. *ibid.* d. aduersus monachos eius persecutio. 467. d. excacatur. 470. a. & qua astutia. 477. d.

Constitutio Caroli Magni super criminosis sacerdotibus. 521. c.

Constitutio aduersus percussores sacrorum ministrorum sub quo Imperatore facta sit. 581. e.

Constitutio prima Ludouici Imp. pro immunitate

Hispanorum in Franciam fugientium. 616. e.

secunda pro Hispanis colonis. 618. a. alia de rebus S. Petro donatis & restitutis. 652. c. ab ipso & filijs eius, ab Episcopis, Abbatibus, & Comitibus subscripta. *ibid.* b. alia de quatuor Concilijs habendis. 785. a. alia pro augmento rerum monasterij S. Germani Parisiensis. 790. per totam.

Constitutio Lotbarij Imp. 720. e.

Constitutio Gregorij Papæ II. aduersus illicita conuugia. 27. b. e. 28. a.

Constitutio Pontificum quomodo fieri consueuerint. 27. b.

Constitutiones Synodales S. Germani. 99. b.

Constitutiones Caroli Magni & Ludouici Imp. ab Apostolica Sede sepe firmate. 671. b. 672. b.

Constitutum Gregorij Papæ de imaginibus. 112. d. desideratur. 113. a.

Constitutum Apostolicum Pauli Papæ pro monasterio a se erecto. 248. b.

Consuetudo peregrinantium Romam. 17. a.

Consuetudo Rom. Pontificum in Constitutis faciendis. 27. b.

Consuetudo Manichaorum occultare quod credunt. 29. c.

Consuetudo hereticorum Principum ardua inconsulto definire. 55. e.

Consuetudo Imperatorum in litteris subscribendis. 64. e.

Consuetudo Rom. Pontificum dum prædecessorum suorum facta sibi ascribunt. 69. b.

Consuetudo Rom. Pontificum dum ad Concilia tendebant. 75. d.

Consuetudo longi temporis obseruanda. 88. e.

Consuetudo Romanis fuit, viros magni nominis & famæ sanctitatis frequentes ambire. 120. c.

Consuetudo de numismatis spargendis in Imperatorum electione. 293. a.

Consuetudo damnandi hereticos a Rom. Pontifice. 543. a.

Consuetudo Caroli Magni in legibus condendis. 671. d.

Consuetudo ineunda concordia in Ecclesia Catholica. 712. d. e.

Consuetudo Franciæ in reponendis corporibus Sanctorum. 769. a.

Consuetudo varia eligendi Pontificem. 774. a.

Consulares iij. captiui a Luthprando restituti. 151. b.

Consulatus Romanus a Gregorio Papa Carolo Martello assignatur. 79. b.

Consultatio Caroli Magni apud Leonem Papam de criminosis presbyteris. 521. b.

Consultores mali perdunt bonos Principes & Regna. 739. a.

Contemplatio imaginum parit hominibus compunctionem. 68. c. d.

Contentio Zachariæ Manichæi cum Aphroneto. 29. d.

Contentio Bonifacij cum Colonienfi Episcopo de Traiectensī sede. 230. c.

Contractus sanatur a reliquijs SS. Marcellini & Petri in via positus. 757. a.

Conuentio bonæ fidei nulla ratione dissolui debet. 165. a.

Conuentus Moguntia. 487. b.

Conuentus generalis Aquis sub Carolo Magno. 581. e.

Conuentus hereticorum vitandus. 601. b.

Conuentus prouincialis celebratur a Ludouico Imperatore Aquisgrani. 649. b. *ibidem* sub eodem. 669. d. *alius* in villa Engelheim sub eodem. 672. d. *Attiniacensis* sub eodem. 706. d. *Aquisgranensis alius.* 776. d. *alius* habetur Neomagi. 795. e. *generalis alius* in Actiniaco palatio. 807. a. *alius* in Theodonis villa. 810. a. *alius* Vuormatie sub eodem. *ibid.* b. **Episcoporum Aquisgrani** sub eodem. 839. e

Conuersio infidelium per sanctum Bonifacium facta. 22. a

Conuersio Frisonum & baptismus. *ibid.* e

Conuersio Gentium per Bonifacium facta. 30. b

Conuersio centum millium a S. Bonifacio facta. 123. e. 139. e

Conuersio Rachis Regis Longobardorum cum suis. 195. e

Conuersio Frisorum per Vuillebrordum facta est. 230. d

Conuersio Hunnorum quando contigerit. 467. b

Conuersio Thuduini Auarum Regis ad Fidem Catholicam. *ibid.*

Conuersio clerici Asiatici per Theodorum Studitam. 620. d

Conuersio Danorum. 757. d. a quo. *ibid.* e

Conuiuia cum sanis leprosi celebrare non debent. 81. b

Copronymiani heretici nouitij dicendi. 215. d

Corbeia monasterium in Gallia quando edificatum. 708. a

S. Corbinianus sub Gregorio II. Romam venit e Germania. 8. c. a Gregorio Papa sacerdos ordinatur. 8. e. 9. a. pallium a Gregorio II. accipit. *ibid.* Frisingensis Ecclesie Apostolus. 9. a. eiusdem Episcopus. 42. e. 43. a. Romam venit. *ibid.* missionem petit a Gregorio Pontifice. *ibid.* b. petitio eius reiecta. *ibid.* Grimoaldum ad promissionem separationis perducit. *ibid.* equus ei sublatus. *ibid.* c. a Rege excipitur. *ibid.* in Regiam inducitur. *ibid.* maximis honoribus cumulatur. *ibid.* d. equus & pecunia ipsi dantur. *ibid.* equum eius qui sustulerat, quomodo puniatur. *ibid.* benignus in timentes Deum, durus in contemntes. *ibid.* e. 44. a. Ioanni Baptista comparatur. *ibid.* Grimoaldum reprehendit. *ibid.* a Nino veneno tentatur. *ibid.* d

Corduba Sarracenorum sedes. 10. a

Cordubensium Martyrum primitia. 705. c

Cornelius Papa Ecclesiam ad mortem defendendo rexit. 127. d

Corniculam edere Christianis prohibetur. 199. a

Corona argentea C. librarij a Zacharia facta. 202. d

Corona aurea cum cruce pendens in gemmis a Gregorio III. in oratorio data. 113. d

Corona Theophanis Confessoris. 619. b

Coronatio Caroli & Carolomanni in Reges Francorum. 292. c

Coronatio Stauratij filij Nicephori Imperatoris. 506. e

Coronatio Procopie Augusta. 564. c

Coronatio Leonis Imperatoris. 585. b

Coronatio Ludouici Caroli Magni filij in Imperatorem. 587. a b

Coronatio Irmingarda uxoris eius a Stephano Papa. 649. a

Coronatio Michaelis Balbi Imp. 683. c

Coronatio Lotharij in Imperatorem. 709. c

Corpora Sanctorum delata in Ecclesiam S. Praxedis a Paschale Papa. 665. e

Corpora SS. Marcellini & Petri transferuntur. 756. c in via deposita morbos sanant. 756. e. 757. a

Corpus S. Cypriani delatum in Gallias. 522. c

Corfica insula a Pipino Ecclesie Rom. data. 229. b

Cosmas Ioannis Damasceni socius. 94. a. ad scribendum de adoratione SS. imaginum Ioanni Damasceno hortator. 99. d. Maiuma Episcopus de hymnis in Ecclesia cantandis scripsit. 115. b

Cosmas Patriarcha Alexandrinus. 143. a. abnegat heresim cum suis. *ibid.*

Cosmas Episcopus Epiphania transfuga ad hereticos. 265. d. a tribus Patriarchis anathematizatus. *ibid.*

Cosmas Chalcedonensis Episcopus a Leone Armeno exul Confessor mortuus. 620. b

Cosmas Numentanus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. e

Cottia Alpes ab Ariperto donata Ecclesie Romanae. 5. e. a Luithprando Rege repetita. *ibid.*

Crescentius presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. e

Cresciacum villa. 781. a

Creta insula a Sarracenis inuaditur. 709. b. Candia a Sarracenis nominata. *ibid.*

Crichorachas domum Manicheorum obsidet. 30. a

Crodogandus Metensis Episcopus. 266. d. ad transferenda SS. corpora Romam missus. *ibid.*

Cruce signat ter poculum Theodorus Studita bibiturus. 678. b

Crucem qui colit imagines frustra impugnat. 596. b

Crucicula in vestimentis hominum & sacris indumentis conspiciuntur. 182. e. 183. d

Crucis nomine quid Manichei intellexerint. 29. b

Crucis adoratio in toto terrarum orbe sine scriptis est constituta. 100. d. eius ab hereticis detestatus cultus. 215. d. eius cultus a Constantino Imp. seruatus. *ibid.* eius imago quare adoretur. 235. d

Crucis iudicium & examen. 520. a

Crucis Christi & imaginis coniunctus honor est. 596. b

Crucis signo miraculum factum. 744. b

Cruce Christi post mortem trophaeum. 59. e

Cruce aurea Ecclesie S. Suuiberti a Leone Papa data. 508. c

Crudelitas Pergamensium. 6. e

Crudelitas Sarracenorum in Christianos. 10. b. c

Crudelitas Constantini Copronymi Imp. 159. c. eiusdem in Stephanum mortuum. 284. e

Crudelitas Praefecti Asiae. 276. a

Crudelitas Lachanodraconis Praefecti in monachos. 304. e. 305. c

Crudelitas Zoci Regis Bulgarorum in Christianos. 585. e

Crunus Bulgarorum Rex. 530. d. Sardicam ciuitatem dolo capit. *ibid.* Nicephorum Imp. circumuallat. 561. e. eius aduersus Nicephorum Imp. victoria. 562. a. Constantinopolim obsidet. 585. b

Hadrianopolim expugnat. *ibid.* d. S. Manuelem Episcopum capit. *ibid.* eius in S. virum crudelitas. *ibid.* excacatur. *ibid.* e. funibus a populo suffocatur. *ibid.*

Crypta SS. Marcellini & Petri. 752. d

Cudberti monachi vita per Ven. Bedam. 105. e

Cultores SS. imaginum, a Leone Imp. persecutionem patiuntur. 343. d

Cultores praecipui S. Marci Veneti. 684. e

Cul-

Cultus Deiparae Constantinopoli. 15. d. e

Cultus imaginum restitutus mortuo Gizid Sarracenorum Principe. 36. c. *vetus eius traditio.* 56. c. *uarijs temporibus ac locis approbatus.* *ibid.* d. in *veteri Testamento probatur.* 62. a. *cum principio nascentis Ecclesie viguit.* 89. a. *rursus probatur.* 294. e. *qualis fuerit in Oriente.* 295. e. in Ecclesia Gallicana viguit. 296. c. *eum palam detestatur Leo Armenius.* 591. d. *eum Patres defendunt.* 594. a. *miraculo probatus.* 735. e

Cultus demonum quando deletus. 56. b

Cultus Martyrum. *ibid.* e. 249. b

Cultus Sanctorum ratio redditur. 87. c

Cultus Deiparae. *ibid.* d

Cumanum castrum Longobardi inuadunt. 4. c. a Neapolitanis receptum. *ibid.* d

Cundnassium pagus. 780. d

Cunigildis ex Anglia in Germaniam a S. Bonifacio euocata. 48. c. *una cum Bertgichte liberales artes didicit.* *ibid.* apud Thuringos magistra constituta. *ibid.* S. Lulli matertera. *ibid.*

Cunipertus Episcopus Legatus Romam a Carolo Magno missus, & quare. 485. b

Cunitradis ad monasticam curam ex Anglia a S. Bonifacio euocata. 48. c. in Baioariam ad verbi mentem a S. Bonifacio missa. *ibid.*

Custodes S. Marci agunt cum Venetis de eius translatione. 685. c. d. e. 686. c. Venetias proficiscuntur. 687. b. 688. c

Cuthbertus Beda vitam scripsit. 109. d. e. *preces eius a S. Bonifacio expetuntur.* 110. a. ad S. Bonifacium diaconum suum mittit cum muneribus & litteris. 126. a. Archiepiscopus. *ibid.* quo anno Archiepiscopus Dorouernensis consecratus. *ibid.* b.

Cyndbertus Archiepiscopi Dorouernensis diaconus. *ibid.* c

S. Cyprianus in Gallias delatus. 522. c. in Carthagine Ecclesiam defendendo ad mortem usque gubernauit. 127. d

Cyrillus Gortina Episcopus sub quo martyrium passus sit in dubium vocatum. 709. b

Cyrum & Sergium Concilium Constantinopol. III. damnauit. 573. d

Cyzico Constantinopolim translatus sanctus Germanus. 3. a

D

Dadanus Episcopus Concilio Carolomanni interfuit. 148. c

Dado curuus sanatur precibus SS. Marcellini & Petri. 771. a

Demoniaca per suffragia SS. Marcellini & Petri liberatur. *ibid.* d

Dagobertus Rex Francorum castellum Traiectum ad Ecclesiam Coloniensem donauit. 230. e. & qua conditione. *ibid.* cultor S. Dionysii. 807. d. a poenis liberatus intercessione S. Dionysii. *ibid.*

Dani Merciorum Regnum occupant. 512. b. eorum quis Apostolus fuerit. 708. a. Euangelium ipsis praedicatur. 711. c

Dania una cum Rege suo ad Christum conuersa. 757. d. 758. c

Danorum Rex ad Fidem Catholicam conuertitur. 757. d

Dalmatia a Carolo Magno subacta. 560. c. ab Orientali Imperio deficit. 765. d

Dalmatij caenobium Constantinopoli habitaculum militibus fecit Copronymus. 288. e

Damascus a Mauuia subiecta. 182. d

Damnatio ad inferos Ceolredi Regis. 11. c

Danasti & Danapri glacie vexantur. 266. a

Daniel Episcopus Bonifacio commedatitias dat eunti Romam. 20. e. Ventanus Episcopus. 38. a. S. Bonifacio Catechesim mittit. *ibid.* visu orbat. 82. e. eius ad S. Bonifacium litterae. 83. a. S. Bonifacium consolatur. *ibid.* c. *mutuas preces a S. Bonifacio expostulat.* 84. e

Daniel Propheta adolescens seniores condemnauit. 465. e

Dauid sanctificatus serpentem aneum una cum arca in templum inuexit. 68. a. a Natban adoratus. 87. c

Dauid alter Ludouicus vocatur a Stephano Papa. 648. e

Dauidi Ioannes Damascenus comparatur. 90. b

Dauid Spirensis Episcopus. 192. a

Decapolis a Longobardis incurfionibus infestatur. 70. c

Decacerati heretici qui fuerint. 762. d

Decentius Eugubinus Episcopus. 633. e

Decima S. Mononi a Pipino oblata, & quare. 213. d

Decreta Gregorij Papa II. aduersus feminas viro- rum dimissorum coniugia repetentes. 27. e. 28. a

Decreta Concilij Romani sub Gregorio Papa II. 62. c. d

Decreta Synodi a Carolomanno congregata. 148. c. ad 149. d. Romam missa ut confirmarentur a Papa. *ibid.*

Decreta Synodi in Dingoluingen constituta. 313. c. ad 316. c

Decreta pseudosynodi Constantinopol. 536. e

Decretis Romanorum Pontificum nihil derogandum. 672. a

Decretorum Rom. Pontificum obseruantia. 671. b

Decretum Leonis Isauri contra sacras imagines in Occidente. 77. d. aliud eiusdem contra imagines. 97. b

Decretum primum in Synodo Constantini Imp. 216. d

secundum pseudoconcilij. *ibid.*

Decretum Stephani Papa de electione Rom. Pontificis. 649. c

Decretum abrogationis Imperij Ludouici. 805. d. a Gregorio Papa IIII. rescissum. 807. b

Dedicatio altaris Ecclesie Paderburnensis a Leone Papa III. facta. 485. d

in Dedicatione nouae Ecclesiae nouae reliquiae expetuntur. 750. e

Dei Genitricis auxilio liberata Constantinopolis ab obsidione. 15. a. eius Constantinopolitani studiosissimi. *ibid.* in Blachernis templi eius augustissimum. *ibid.* e. imago eius per muros Constantinopoli circumlata. 16. b. spelunca Pelagij eius honoris dicata. 20. c. quomodo eam Manichei interpretati sint. 29. b. imago eius Hierosolymis missa. 56. c. imaginem venerantibus magna redduntur. 59. e. auxilio eius Constantinopolis liberata. 61. b. imago eius ab Iconoclasta deicitur. 85. d. illius cultus. 87. e. imago picta unguentum reddit, & ubi. 89. b. Ioannis Damasceni amputatam dextram brachio apponit. 93. a. Imago aurea Saluatorem amplectens in gemmis a Gregorio III. facta. 113. e. imago a Gregorio III. argento vestita. 136. b

item Dei Genitricem inutilem post mortē esse ubi san-
gitum. 216.e. imago eius C. librarum ex argento
aurata a Paulo Papa constructa. 243.c. non debe-
re nominari Constantinus Patriarcha asseruit.
286.e. implorantes eam quomodo Copron. haberi
voluerit. 288.a. nomen eius expellere ab Ecclesia
Copronymus studuit. ibid. in eam blasphemiam hor-
renda. ibid.
Demetrius sub Leone Isaurico martyrij palmam adi-
piscitur. 59.a
Demetrius Secundicerius Totonem interficit. 290.b
Denarij singuli singulis annis ab Anglis Rom. Eccle-
sia solui statutum. 130.a. a quo. ibid.
Denarij D. Petri qui dicti & vnde. ibid. c
Denderis nanus Theophili Imp. 797.c. Theodoram
Augustam cultus imaginum apud Imp. accusat.
ibid. a Theodora Augusta quomodo instructus.
ibid. d
Denaardus presbyter litterarum ad Zachariam Pa-
pam a Bonifacio baiulus. 142.b. 147.d. Legatus
Archiepiscopi Germania in Concil. Rom. 176.b
Deneualdus a Gangyth S. Bonifacio commendatur.
51. d
Denualis presbyter Romam a S. Bonifacio ad Grego-
rium consulendum missus. 80.b
Deodatus Bellouacensis Episcopus. 192.a
Depositio Ioannis Constantinopol. Episcopi. 2.d
Depositio Gerulionis Maguntini Antistitis. 170.a
Depositio Iosephi Thessalonicensis Archiepiscopi.
549. e
Depositio Ludouici Imp. ab Imperio. 800.b. 801.b
per Episcopos peracta. 802.c. contra ius & fas fa-
cta. 805.e
Depositionem imaginum graui peste Deus vindica-
uit. 183.b
Desiderius precario in Regem Longobardorum a Ste-
phano III. promouetur. 236. e. Pontifici se sub-
missurum iuramento affirmat. 237.a. auxilium
accipit a Fulrado. ibid. b. Stephano Papa ciuita-
tes reddit quas promiserat. ibid. 239.c. Rex Lon-
gobardorum creatur. ibid. que monasteria con-
struxerit. 243. d. monasteria a se edificata am-
plissimis redditibus dotat. ibid. dolose Romam
inflat. 298.a. Christophorum & Sergium per-
sequitur. ibid. c. Romam properat. ibid. d. iu-
ramentum prestat se fidem & iura Ecclesie Ro-
mana seruaturum. 299. c. Legatos ad Hadria-
num Papam mittit. ibid. d. inuadit ciuitates
Exarchatus. 309.a. quo consilio Regnum Fran-
cie inuadere nitatur. ibid. d. Mauritiij Veneto-
rum Ducis filium captiuum detinet. 310.e
item Desiderius quanta mala in Rom. Ecclesiam pa-
ret. 311.c. de reddendis rebus Ecclesie neminem
audit. 311.d. 312.a.c. Vtriculum castrū occupari
facit. 311.e. Legationem mittit ad Hadrianum
Papam. 312. a. se ad Romam euerendam ven-
turum Hadriano Papa comminatur. ibid. d. Ca-
rolo Magno legationem mittit. 316.e. Carolo
Magno ciuitates se reddidisse Rom. Pontifici per-
suadet. ibid. conatus eius in Hadrianum Papam.
ibid. ad colloquium Hadriani non admittitur. nisi
ciuitates Rom. Ecclesia restituat. 317. a. excom-
municatione ne Romam veniat, absterretur. ibid. b
durus & obstinatus. 318.a. nec precibus nec pre-
tio mouetur. ibid. se ad tuendum contra Carolum
Magnum parat. ibid. b. cum suis nemine profe-
quente fugit. ibid. d. Ticinum se recipit. ibid. e.

cum suis Carolo Magno obuiam procedit. 319.a.
a Carolo Magno Papia includitur. 320. a. ca-
ptiuus cum coniuge in Franciam a Carolo Magno
ducitur. 322.b. 325.d
Deus minima queque iudicat. 14.a. vindicat equum
S. Corbiniano sublatum. 43.c. eius vindicta in
Grimoaldi domum conuersa. 44.d. consilium eius
de orta heresi Iconoclastarum. 55. b. eius imago
qua operetur bona. 62.c. quomodo manifeste ado-
rari voluerit imagines in populo Israelitico. 65. e.
Deus Pater quando pingi cœperit. 67.a.b.c
Deus Filius quare spectandus proponatur. ibid. b
Deus Spiritus sanctus quando pingi cœperit. ibid.
item Deū imagines cœcessisse vere dixit Ecclesia. 60.a
immortalia eius verba duabus lapideis tabulis in-
scripta. 66.a. posteriora eius videns Moyses que-
re mysterium didicerit. ibid. b. nomen eius Mar-
tyribus non tribuitur. 67.e. potestatem dedit Rom.
Pontifici terrena & cœlestia soluere & ligare.
69.e. 75.e. 96.c. 147.a. manifeste resistit inceptis
Luithprandi Regis. 79.e. eligit infirma mundi vt
confundat fortia. 90.c. 112.b ad Ecclesie consti-
tutionem non adhibuit Reges. 100. b. Regnum a
Saul abstulit, cum is Samuelis pallium scidisset.
ibid. c. bis in idipsum non iudicat. 139.d. 805.d.
iustitia eius in Ecclesiarum inuafores. ibid. in-
terris suos punit, vt ab inferno eos liberet. ibid. iu-
dicia Dei occulta & incognita. ibid. e. Ecclesia
eius a nemine labefactari potest. 145. e. ei mini-
strantes arma ferre prohibitum, & ubi. 148.d. Ec-
clesia res rapiens Dei homicida vocatur. 172. e.
oblationem furtiuam non recipit. 185.e
item Dei natura pingi non potest nec debet. 269. b.
iussit incorporea sculpi & pingi. ibid. c. iussu eius
Angeli debere pingi probatur. ibid. d. gratia ei in
persequutione agenda. 276.c. res Ecclesie ipsi sa-
crata. 303.c. Carolo Magno sicut Cyro presto
fuit. 318.b. aquam sitientibus largitur. 333. e.
nocentes persequitur. 462. a. gratia ipsi pro ere-
pto Leone Papa reddite. 484. b. Christianis duo
tribuit, & que. 514. a. factus homo iuste pingi-
tur. 595.c. circumscripticius non est, & ideo tan-
gi non potest. 602.b. 716.c. Christus Deus verus
homo fuisse probatur. 605.a. accendit Confessores
ad ostensionem veritatis. 669. a. iratus quomodo
placandus. 710.e. cur tot miracula fieri voluerit.
782. c. clades ob peccata immittit. 784. c. homi-
nes, deos appellauit, & quomodo. 798. d. pugnat
pro Ludouico Imperatore dum ipse Romanam Ec-
clesiam defendit. 824. e
Dextera Ioanni Damasceno a Sarracenorum Rege
amputatur. 92.c. diuinitus restituitur. 93.a
Diaboli undecim Regnum Francie vastarunt.
783. b
Diabolus in lucis Angelum transfiguratus. 23.a. eius
operatio ubique mala. 84.e. eius noua fraus aduer-
sus Confessores. 626.c. in arreptitia muliere quid
de Theodoro Studita. 673.c. Viggonem se appel-
lat. 782.e
Diabolus in energumena Latine loquitur. 783. a.
arguit in energumena scelera peccantium. ibid. b.
pellitur virtute Sanctorum. ibid. d. quibus armis
expugnetur. 811.b
Diaconi quando ordinandi. 33.c. litem prosequen-
tes suo tantum Episcopo interpellationē facere pos-
sunt. 157. b. a schismatico Papa ordinati quomo-
do reconciliandi. 294.c
Dia-

Diaconæ que dicantur. 28.a
Diaconæ & presbyteræ diuersa a monialibus. ibid.
earum discreta ratio. ibid.
Diaconia SS. Sergij & Bacchi a fundamentis a Gre-
gorio III. dilatata. 136.d
Diaconia Romana Ecclesie in diuersis prouincijs. 5.c
Diaconorum qualis vestitus esse debeat. 156.b
Diaconus ad viaticum sibi parandum mentitur se
domi habere reliquias Sanctorum. 751.a. spondet
Hilduino corpus S. Tiburtij Martyris. ibid. b
Diadema aurcum in imagine Dei Genitricis a Gre-
gorio III. datum. 113.e
Dialogus dictus Gregorius Papa II. & quare. 71.e
Didymus & Euagrius in Concilio Constantinopolit.
damnati. 573.c
Diebus festis non sunt ducenda chorea. 748.e
Diebus Dominicis quid faciendum. 814. b. non est
ieiunandum, & quare. 817. a. qualis audienda
Missa. 818.a
Diei Dominicæ dignitas obiter relata. ibid.
Dies festa annua pro restitutione SS. imaginū. 847.d
Difficultas magna in magnis rebus. 713.c
Dignitas Romana Ecclesie. 733.c
Dij monasterium funditus Copronymus subuertit.
289. a
Diligentia Gregorij Papæ in restituendis monaste-
rijs. 7. b
Dinguinga Synodus Episcoporum. 313.d
S. Dionysius Areopagita Stephanum Papam sanat.
210.c. reliquia eius ab eodem Romam transferun-
tur. 214. c. monasterium in eius honorem Roma
erigitur. ibid. libri eius authentici ad Ludouicum
Imp. deferuntur. 725.a. primus in Gallijs Euan-
gelium predicauit. 734. d. cum duodecim socijs
martyrio coronatus. ibid. cultus fuit a Regibus,
& quibus. 807.d. res ab eo gestas cœquiri iubet Lu-
douicus Imp. 808.a. eius mementa Hilduini
colligere iubetur. ibid. c. res ab eo gestas Metho-
dij historie descripsit. ibid. d. Græcorum Patrum
de eo testimonium. ibid.
Dioscorus cum Eutychio in Concilio Chalcedonensi
damnati. 573.c
Dioscorianos Orthodoxos habēdos qui dixerint. 217.a
Diploma Stephani Papæ. 111.a.b. 210.e
Diplomata Ludouici Imp. pro immunitate Hispano-
rum ad se confugientium. 616.d. 618.a
Disciplina canendi a Carolo Magno emendata. 523.c
Dispensatio hereticorum præcurso Antichristi voca-
tur. 541.e
Dispositio rectissima gerendarum rerum. 670.b
Disputatio S. Platonis aduersus Constantinum Imp.
459. c
Disputatio Theophili Imp. cum Theophane Confesso-
re. 821.e
Disputatio publica pro restitutione SS. imaginum.
842. e
Dissensio militum Obsicij & Ioannis diaconi præfe-
ctorum classis. 3. e
Dissensio Rauennatum. 78.c
Dissensio Græcorum & Latinorum scriptorum de
Gregorij Papæ conatu contra Leonem Isauricum.
79. a
Dissensio inter Gradensem & Foroiulensem Episco-
pos. 95. a
Dissensio Ruderici Ximenij cum Compostellano Ar-
chiepiscopo. 633.a
Diuinationibus magicis Ioannis Constantinopolit.

Episc. locus deputatus. 819.a
Diuisio diœcesis Foroiulensis & Gradenfis. 95.e
Diuisio Regnorum quam Carolus Magnus inter fi-
lios suos fecit. 518.c.d.e
Diuertium Constantini Imp. arguitur. 459.e. a Ta-
rasio improbat & reprehenditur. 461.d. pesti-
mo exemplo alijs Ducibus fuit. 464.b
S. Dius. 285.e
Doctores Ecclesie sancti sunt ac Deo pleni. 65.c. Con-
stitutiones Ecclesiasticas statuunt. 100.c
Dodon Francorum Præfectus. 307. c. insidias Ste-
phano Papa struit. ibid.
Dogma Manicheorum. 577.d
Dogmata Ecclesie tradere non Imperatorum, sed
Pontificum est. 69.c
Doloris commemoratio solatium dolentibus parere
consuevit. 715.c
de domicilio clericorum. 748.b
Dominicus Gradenfis noue Aquileie Patriarcha.
96. a
Dominicus presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Pa-
pa interfuit. 158. c. item Concil. Rom. aduersus
Aldebert. & Clement. 176.a
Dominicus Pisauriensis Episcopus Rom. Concilio sub
Eugenio Papa II. adfuit. 747.d
Dominicus iuuenis spasio laborans a SS. Marcelli-
no & Petro sanatus. 770.e
Dominium Francorum. 705.e
Domnus Episcopus Marturanensis Constituto Pau-
li Papæ interfuit & subscripsit. 251.a
Domitianus puer cæcus illuminatur intercessione SS.
Marcellini & Petri. 770.e
Domus S. Agathe a Gregorio Papa II. extructa. 16.d
Domus culta S. Cæcilia. 203.b
Domus culta a Zacharia Papa extructa. ibid. quid
significant. ibid. c
Donati Patriarcha Gradenfis aduersus Serenum
Foroiulensem Episcopum querela. 95.a
Donatio Alpium Cottiarum ab Ariperto Rege facta
Rom. Ecclesie. 5. e. 45. e. a Luithprando Rege
confirmata. 5.e
Donatio Pipini facta Rom. Ecclesie. 229.b. a se &
filijs subscripta. ibid.
Donatio Carolomanni monasterio Fuldensi facta a
Pipino confirmatur. ibid. c
Donatio Pipini Regis monasterio SS. Vincentij &
Germani a Carolo Magno confirmata. 341.e
Donatio Caroli Magni Ecclesie Osnaburgensi facta.
510. d
Donatus Comes. 670.c
Donatus Gallensis Episcopus Concilio Rom. sub Eu-
genio Papa II. interfuit. 747.c
Donnus presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Papa
interfuit. ibid. e
Dorotheus hereticus. 542.a
Doruernensis Ecclesie ius pallij a Leone Papa reddi-
tum. 475.c
Dotbius tremulosus curatur meritis SS. Marcellini
& Petri. 781.e
Doutbertus Comes. 670.a
Draco sepulchro Caroli Martelli aperto exire visus.
138. e
Dracontius Senator. 264.a. eius ludibrium de mo-
nasticis vestibus. ibid.
Drogo Caroli Magni filius naturalis. 655.b. in
monasterium detruditur ob coniurationis suspi-
cionem. ibid.

Drogo Metensis Episcopus Ludouici Imp. frater germanus. 800. a. S. Ansgarium Archiepiscopum consecrauit. *ibid.* morienti Ludouico presens. 835. c
 Drynus Sergij Manichai pater. 556. c
 Duceus Fronto Societatis Iesu professor. 64. b. Gregorij Papae II. duas Graecas epistolas in Latinum vertit. *ibid.* notationibus locupletauit. 71. e
 Ducenta millia Sarracenorum a Bulgaris occisa. 15. e
 Duces olim ab Imperatoribus Romam mitti solebant ad curandam Urbem. 77. a
 Duces Longobardoru Romam saepe infestarunt. *ibid.* c
 Duddo Abbas S. Bonifacij discipulus. 117. a. etiam Vulfredus dictus. *ibid.*
 Dungalus quo tempore scripserit. 743. e
 in Duria Synodus a Carolo Magno habetur. 329. e
 Duumchadus Hienses monachos ritus Catholicos docet. 9. d. monachorum Abbas. *ibid.*
 Dux Venetorum Gradensem Episcopum e turri precipitat. 503. a

E

Eadbaldus Eboracensis Archiepiscopus. 337. e
 Eadbeorath S. Bonifacio se commendat. 54. b
 Eadbertus Rex Nordanhumbrorum Ceoluulpho Regi succedit. 119. e. monasticam vitam proficitur. 243. c. filio Regno remittit. *ibid.* e
 Eadeburga sanctimoniali a S. Bonifacio mittitur epistola. 11. d. Cantia Regis affinis. 39. c. epistolas S. Petri aureis litteris conscripsit. *ibid.* Bugga cognominata fuit. 49. e
 Eadbo Rhemensis Episcopus Concilio in villa Theodonis habitu interfuit. 521. b. 711. b. Euangelium predicat Danis. 711. c. multos Danorum ad Fidem Christianam conuertit. 757. e. consecrationi S. Ansgarij adfuit. 800. a. multa mala Ludouico Imp. infert. 802. b. se abdicat Episcopatu. 810. a. & quare. *ibid.*
 Eberaldus seruus cecus suffragijs SS. Marcellini & Petri illuminatur. 779. d
 Ecclesia Occidentalis in coniugijs Orientali Ecclesie contraria. 28. a
 Ecclesia S. Hilarij Pictaui a Sarracenis incensa. 47. d
 Ecclesia Anglicana S. Bonifacium quibus rebus adiunet. 48. e
 Ecclesia Dei tota in Oriente turbata. 54. c
 Ecclesia numquam errauit quod Deum imagines concessisse dixerit. 60. a
 Ecclesia cur imaginem Crucifixi tradiderit exhiberi. *ibid.*
 Ecclesia Christi non est idolum, & quomodo prohibetur. *ibid.* d
 Ecclesia quando picturam Spiritus sancti suscepit. 67. a
 Ecclesia non appellat Martyres deos. *ibid.* e
 Ecclesia nascente vigeat cultus imaginum. 89. a
 Ecclesia non regijs regulis gubernanda, sed patrijs institutis. 100. d
 Ecclesia tenet pro defunctis Catholicis oblationes fieri. 103. d
 Ecclesia Mahometis ab Alphonso Rege in Christi nomine consecrata in toto Regno. 122. d
 Ecclesia Viennensis quando in Archiepiscopatum erecta sit. 123. b

Ecclesia Dei nauis comparata. 127. e
 Ecclesia tantum salua Nicaea a tremotu remansit. 131. a
 Ecclesia Dei a nullis labefactari valet. 145. e
 Ecclesia Catholica Sanctorum presidio manet praefulgens. 152. e
 Ecclesia Lucensis Sarracenis ab Alphonso Rege erepta. 168. e
 Ecclesia nisi tria Angelorum nomina agnoscat. 179. c. & quae. *ibid.*
 Ecclesia sancti Siluestri in monte Soracte. 186. b
 Ecclesia a Zacharia Papa in Cassinensi monasterio adificata. 193. a
 Ecclesia a Scaumperga Gilulphi Ducis uxore S. Petro reddita. *ibid.* c
 Ecclesia Maguntina pro Metropoli a Zacharia Papa confirmata. 200. d. e
 Ecclesia Lateranensis pene de nouo a Zacharia Papa restaurata. 202. c
 Ecclesia ab Aistulpho vexatur. 221. a
 Ecclesia S. Martini Traiecti a quo constructa. 230. e
 Ecclesia Orientalis varijs haeresibus inficitur. 235. b
 Ecclesia Dei persecutionibus semper crescit. 237. d
 Ecclesia Germanorum in deterius lapsa. 244. e
 Ecclesia a Paulo Papa erecta. 249. c
 Ecclesia quomodo Patrem & Spiritum sanctum per imagines representet. 269. b
 Ecclesia eijcere studet Constantinus Copronymus nomen Dei Genitricis. 288. a
 Ecclesia Dorouernensis a Leone Papa ius pallij recipit. 475. c
 Ecclesia Osnaburgensis studio utriusque linguae clarat. 505. e
 Ecclesia Constantinopolitana a Iosepho presbytero perturbata. 515. b
 Ecclesia Byzantina segmentum haereticorum uocatur. 604. e
 Ecclesia qua ratione Agnum pingi permittat. 605. e
 Ecclesia Ouertensis a Leone Papa III. Archiepiscopatu insignita. 635. a
 Ecclesia Orientalis quae patiat. 656. a
 Ecclesia Romana numquam errauit nec errare potest. 677. b
 Ecclesia sanguine Martyrum irrigatur. *ibid.* c
 Ecclesia Constantinopolitana virescit. 679. d
 Ecclesia S. Cecilia a Gregorio Magno consecrata. 690. c
 Ecclesia Romana semper libera ab omni haeresi. 733. a
 Ecclesia Gallica a Venantio Fortunato illustrata. 735. d
 Ecclesia defendi primo debet a Principe. 793. e
 Ecclesia quod coercere non valet, quomodo facere consuevit. 794. a
 Ecclesia Romana a Lothario Rege persecutionem patitur. 801. e
 Ecclesia Parisiensis sedes S. Dionysii. 808. b
 Ecclesia quae recondere debeat. 811. e
 Ecclesia ob quam causam debeat conueniri. 812. a
 in Ecclesia tantum Missa celebrari debent. *ibid.* b
 Ecclesia Saxonum miraculis S. Liborij virescit. 827. a
 Ecclesia pacem nanciscitur. 840. e
 Ecclesia qua rursus occasione scindatur. 844. e
 Ecclesia bona quomodo a raptoribus recuperanda. 4. e
 Ecclesie Rom. rectorum patrimonij quod fuerit officium. 5. e
 Ecclesia Rom. diaconiae in diuersis prouincijs. *ibid.*
 Ecclesia

Ecclesia Roma a Gregorio Papa restituuntur. 8. a
 Ecclesia Frisingensis Apostolus Corbinianus. 9. a
 Ecclesia reditus in quatuor portiones diuisus. 33. c
 Ecclesiae Dei persecutio sub Leone Isaurico. 54. e
 Ecclesia Orientalis quando maxima praestantia. 55. c
 Ecclesia Doctores sancti sunt ac Deo pleni. 65. c
 Ecclesia dogmata tradere non Imperatorum sed Pontificum est. 69. c
 Ecclesiae sacra vasa Leo Isaurus aufert. 77. b
 Ecclesia Rom. hostem publico edicto se declarat Leo Isauricus. 79. d
 Ecclesiae longa consuetudo tenenda est. 88. e
 Ecclesiae Sanctorum pictae, a Leone Imp. dealbatae fuerunt. 98. b
 Ecclesiae leges sancire non est Regum. 100. b
 Ecclesia, bigamiam aut trigamiam concedere, indulgentia est. 103. e
 Ecclesiae duae a S. Bonifacio extructae. 104. b
 Ecclesiae Anglicanae status qualis, a Beda descriptus. *ibid.* d
 Ecclesia reditus in Sicilia a Leone Isaurico fisco additi. 112. a
 Ecclesiae in Gallia restauratae. 123. a. a quo. *ibid.*
 Ecclesiae bona a laicis obtenta. *ibid.*
 Ecclesiae Dei prepositi qualiter se habere debeant. 128. a
 Ecclesiae bona rapientes quomodo sint appellandi. 129. d
 Ecclesiae & monasteria tremotu corruerunt Constantinopoli. 131. a
 Ecclesiae aliquot a Greg. III. factae. 136. e
 Ecclesiae non spoliatae a Carolo Martello, sed locupletatae. 138. a
 Ecclesiae laicis regenda dantur in Francia. 140. e
 Ecclesiae Rom. praedia a Constantino Copronymo donantur. 159. d. e
 Ecclesia in fundo proprio extructa, quis rector debeat esse. 164. b
 Ecclesiae res rapiens homicida Dei deputatur. 172. e
 Ecclesiae Augustudunensis turbatus status. 204. b
 Ecclesiae bona pacifice reddi petit ab Aistulpho Rege Stephanus Papa. 213. e
 Ecclesia a Longobardis incenduntur. 224. a
 Ecclesia ab Aistulpho Rege redduntur Stephano Papa, & quae. 229. a
 Ecclesiae Germanorum per sanctum Bonifacium doctibus auctae. 230. b
 Ecclesiae multa a S. Vuillebrordo constructa. *ibid.* d
 Ecclesia a S. Bonifacio in Frisia extructa. 232. e
 Ecclesia omni ornatu spoliatur. 235. c
 Ecclesiae res per vim in Germania auferuntur. 245. b
 Ecclesia in Oriente & Occidente persecutio. 281. d
 Ecclesiae contumeliam vindicant Christophorus & Sergius. 289. e
 Ecclesiae res Deo sunt sacratae. 303. c. non sunt a Regibus accipiendae. *ibid.*
 Ecclesiae Christianorum a Sarracenis diruta. 343. b
 Ecclesia varia a Leone Papa ornata. 475. c. d
 Ecclesia S. Suuiberti indulgentiae a Leone Papa concessa. 508. b
 Ecclesiae Osnaburgensi priuilegium a Carolo Magno concessum. 510. d. e
 Ecclesiae turbatio Iosephi presbyteri causa. 515. b
 Ecclesiae periclitanti succurrit Theodorus Studita. 548. e
 Ecclesiae columna vocatur Iosephus Archiepiscopus Thessalonicensis. 549. e
 Ecclesiae pax restituta Nicephoro Imp. mortuo. 564. e

Ecclesia Romana auxiliantur Franci. 79. c. a Rege Anglia tributum perpetuum statuitur. 130. a. eius praeconia. 569. e. 661. d. eius defensio Francorum Regibus propria. 829. b. c. eam contemnens Christum contemnit. 664. e
 Ecclesia Dei unitas. 570. b
 Ecclesia Hierosolymorum profanata. 581. a
 Ecclesia res per Carolum Magnum bene disposita. 589. d
 Ecclesia Constantinopolitana status. 604. e. 661. d
 Ecclesia miserandus status. 630. a. eius antiquitas. 633. c
 Ecclesia Compostellana fundamenta. 632. e
 Ecclesia Hiriensis translatio Leonis Papa III. auctoritate facta. *ibid.*
 Ecclesiae Emeritensis ius Compostellam a Callisto Papa translatum. 633. c
 Ecclesia reformatio ex Ludouici Imp. edicto & Concilio Aquisgranensi. 651. e
 Ecclesia Rauennatensis priuilegia a Paschale Papa confirmantur. 672. e
 Ecclesia marmcribus spoliatur. 685. b
 Ecclesia Orientalis qualis status fuerit sub Michaelis Balbi Imperio. 694. e
 Ecclesia Rauennatensis Acta a Rubeo conscripta. 721. a
 Ecclesia per Lotharium spoliata. 806. e
 Ecclesiam Catholicam uocant Manichaei sua conciliabula. 29. e
 Ecclesiam Dei infestare desistunt Monothelita. 55. b
 in Ecclesiam Rom. saepe inuenti infideles Longobardi. 79. c
 Ecclesiam idola suscepisse dicentes anathematizati. 89. e
 Ecclesiam fraudare sacrilegium est. 303. d
 Ecclesiam predonis instar Theodotus pseudopatriarcha inuadit. 660. c
 Ecclesiarum bona diripiens qualiter puniendus. 138. b
 Ecclesiarum census quis permissus. 200. a
 Ecclesiarum ornamenta uenim exposita. 242. b
 Ecclesias sanctas constituunt Imperatores cum Pontificibus Synodos congregantes. 73. c
 Ecclesias priuari imaginibus edicit Leo Imperator. 77. d
 Ecclesiastica instituta conuellere non est Regum prouorum. 100. a
 Ecclesiastica constitutio Pastorum & Doctorum est. *ibid.* c
 pro Ecclesiastica immunitate Caroli Magni ad Pipinum Regem epistola. 498. d
 Ecclesiastica non Imperatoribus sed Episcopis commissa. 712. b
 Ecclesiastica potestas quomodo sit interdum penes Principes. 793. e
 Ecclesiastica leges a Carolo Magno colliguntur. 497. e
 Ecclesiastica quaestiones ubi inquirenda. 593. a
 Ecclesiasticae res restitui iubentur a Ludouico Imperatore. 807. a
 Ecclesiasticarum institutionum librum Gregorius Papa II. S. Bonifacio donat. 31. e
 Ecclesiasticarum rerum vindicem agit Pipinus Rex. 247. a
 Ecclesiasticas res reddere compellitur Vuaipharius. *ibid.*
 Ecclesiasticas res recuperare studet Hadrianus Papa. 311. e
 Ecclesiastici Annales uocantur Aceruus testimonij. 1. d

Ecclesiastici Ordines Afris non dandi. 33.a
Ecclesiastici viri ex Anglia a S. Bonifacio euocantur. 42.e. 48.b
Ecclesiasticis Reges non possunt imperare. 203.e
Ecclesiastico foro quantum Carolus Magnus detulerit. 497.b
Ecclesiasticorum in Francia iniquitas. 140.e
Ecclesiasticos pauperes in mensam adhiberi debere ubi statutum. 588.b.c
Ecclesiis pax data mortuo Haumar Duce Arabum. 26.g
Ecclesiis inferunt plurima mala Iconoclasta. 235.c
Ecclesiis qua Carolus Magnus concesserit. 304.b
Ecclesiis Gallia & Germania Indulgentia concessa a Leone Papa. 507.d
Ecclesiis qua ornamenta contulerit Leo Papa III. 632.d
Egbertus Anglicanum schisma cum Scotis monachis tollit. 9.b. Hiensibus Catholicos ritus tradit. *ibid.* c. *quamdiu in insula Hiensi sit moratus.* *ibid.* d. *Vuilfrido in episcopatu Eboracensi succedit.* 110.b. *de sacerdotio lapsa, & post penitentiam in officium gradus restitutum consulit a S. Bonifacio.* *ibid.* e. *Regis Anglia Germanus.* 256.d
Albini magister. *ibid.* moritur. *ibid.* *quamdiu sederit.* *ibid.* *copiosissimam bibliothecam Eboraci reliquit.* 338.b
Eclipsis solis in excacatione Constantini Imp. 477.e
Eddela caca per SS. Marcellinum & Petrum visum recipit. 779.d
Eddo Comes Caroli Magni testamenti ordinationi praesens. 577.a
Edicto cogitur tacere Theodorus Studita. 597.c
Edicto Michaelis Balbi Confessores relaxatur. 695.e
Edictum Gizid Sarracenorum Principis contra imagines. 35.c
Edictum Leonis Isauri aduersus sacras imagines. 54.c. *aliud contra easdem in Occidentem missum.* 77.d
Edictum nouum Constantini Copronymi Imp. 282.e
Edictum Michaelis Imp. contra Manichaeos. 578.a
Edictum Leonis Armeni Imp. ad Confessores missum. 597.c. *aliud quo Archimandrita Constantinopolim vocatur.* 612.e
Edictum Ludouici Imp. Ecclesiae secuta reformatio. 651.e. *aliud de facienda expiatione peccatorum.* 784.a. *quo tempore promulgatum sit.* 785.c
Edictum Theophili Imp. ne quis, Sanctus, diceretur. 789.b. *aliud ad inquirendos Orthodoxos.* 794.d. *aliud quo monachos expellit.* 798.e
Edilburga Regina efficitur monialis. 130.a
Egiluardus historicus res Burchardi prosequutus. 189.a. *eum errare auctor ostendit.* *ibid.* b
Eggobardus Caroli Magni mensa praepositus. 334.d. *a Vasconibus ceditur.* *ibid.*
Eggebardus Comes pro restitutione Ludouici Imp. laborat. 806.a
Egiddeo coniurationis in Ludouicum Imp. auctor. 654.d
Eginhardus in saltibus Pyrenais ab Hispanis caesus. 582.a
Eginhardus sive Einhardus Carolo Magno a secretis. 234.d. *fabula de ipso confutata.* 750.a. *eius lucubrationes.* *ibid.* c. *Romam ad sanctas reliquias asportandas mittit.* 751.a. *de sacris reliquijs in Gallias relatis redditur certior.* 754.c. *in solitudine basilicam aedificat.* *ibid.* d. *accusatur obstinationis per reuelationem.* 756.b. *eius cum Hil-*

duino congressus. 765.e. *de reliquijs sibi furto sublatis docetur.* 766.e. *obinet reliquias ab Hil-*
duino Abbate, furio sibi sublatis. 767.a
Eike monasterium sanctimonialium. 782.a. *& ubi situm.* *ibid.*
Electio Gregorij Papa II. 2.a
Electio Pontificis falso Carolo Mag. tribuitur. 324.e
Electio Constantinopol. Patriarcha. 514.e
Electio Leonis Armeni in Imperatorem. 584.e
Electio Paschalis Papa qualis. 650.d
Electio Gregorij Papa III. 773.d
in Electione Imperatorum numismata spargi solita. 293.a
Electio Pontificis Impp. Catholici liberam esse voluerunt. 325.e
Electio Pontificis reddita libera. 589.d
Eleemosyna facienda est diebus ieiunij. 817.b. *grauiter lapsis solatia.* 44.e
Elephantia lardi esu excitatur. 199.e
Eleutherius Priuernas Episcopus Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Eliab & Bezeleel opera manufacta fecerunt ex prima tribu Dan. 65.e. 66.a
Elinigaudius Comes Legatus Caroli Magni ad Irenem Augustam. 502.d
Eliseus Nouiomensis Episcopus. 192.a
Emeritensis Ecclesiae ius Compostellam a Callisto Papa translatum. 633.c
Emesa a Mauuia subiecta. 182.d. *ibi Christianorum Ecclesia a Sarracenis diruuntur.* 343.b
Encolpion, quid significet. 575.e
Encomia Irenes Imperatricis. 500.d
Engilbertus Abbas Legatus Caroli Magni ad Leonem Papam III. 472.e. *Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit.* 577.a
in Engelheim conuentus habetur a Ludouico Imperatore. 672.d
Engilgarda paralytica per merita SS. Marcellini & Petri curata. 780.a
Eobanus presbyter S. Bonifacio amanuensis. 39.d. *illi cum suis Bonifacius litteras mittit.* 122.a. b. *ad Zachariam Pontificem a Pipino mittitur.* 161.a. *Traiecti Episcopus a S. Bonifacio instituitur.* 232.e
Ephesi Theodosius Imp. moritur. 6.c. *ibi crudeliter turpitudinis in monachos exemplum.* 304.e
Ephesius Apimari filius. 69.a. *Leonem Isaurum heresim docuit.* *ibid.* *praecipuus vnus in pseudoconcilio Constantinopol.* 214.e
Epigrammata Albini sive Alcuini Biblijs suis adiecta. 340.e
Epigrammatum liber a V. Beda conscriptus. 105.e
Epiphania que ciuitas, 265.d
Epiphania creditur legatio ad Paschalem Pap. 662.a
Epiphanius Silue candida Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Epiphanius presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. *ibid.* d
Epiphanius Episcopus Perusinus Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. 251.a
Epiphanius Archimandrita ad Leonem Papam a Theodoro Studita Legatus. 539.a
Epiphanius Legatus benigne a Paschale Papa excipitur. 662.e
Epiphanius in Armenia vicus. 29.c
Episcopales sedes tres in Baioaria erecta. 123.c. *a laicis in Francia conferuntur.* 140.e
Episcopi aut presbyteri criminosi a mensa & familiaritatis

ritatis communionem non sunt arcendi. 81.b
Episcopi a Leone Isaurico haeresi infecti. 87.a
Episcopi centum & quinquaginta a Gregorio secundo creati. 101.a
Episcopi pro Gregorio presbytero intercedunt, ne a sacerdotali ordine a Gregorio III. deponatur. 102.a
Episcopi ab Archiepiscopis ordinandi ad canonum statuta. 103.c
Episcopi duo vel tres conuenire debent ad Episcopum consecrandum. 104.a
Episcopi totius Italiae in Concilio Romano a Gregorio III. adhibiti. 112.e
Episcopi multi a Leone ob imaginum cultum in exilium missi. 114.c
Episcopi Alemanniae admonentur a Gregorio Papa ut gentilitatem deponant. 121.d
Episcopi in Concilio Reccaredum Regem Catholicum acclamant. 122.e
Episcopi in corrigendis populis insufficientes, Metropolitanis significare debent. 127.b
Episcopi octoginta a Gregorio III. ordinati. 137.a
Episcopi non in omnibus ciuitatibus sunt collocandi. 144.a
Episcopi mutuas parochias inuadere non debent. 147.b
Episcopi qualis debeat esse vestitus. 156.b
Episcopi singulis annis Roma se praesentare debent, & quando. *ibid.* c
Episcopi singuli parochiae suae propriae curare debent. 161.d.e
Episcopi extra diocesim suam citra Metropolitanis consensum nihil agere possunt. *ibid.* e
Episcopi Gothi Catholici Christi diuinitatem Patri consubstantialem in suis scriptis confiteri solent. 169.a
Episcopi ab Aldeberto seducuntur. 177.b
Episcopi heretici, quos baptizarunt in nomine Trinitatis, rite confirmari debent. 180.e
Episcopi Francorum Catholicae uniti Ecclesiae. 191.b
Episcopi trecenti triginta octo congregati a Constantino Copronymo pseudoconcilio interfuerunt. 214.e. 216.a
Episcopi missi a Constantino Copronymo Imp. conuincere Stephanum monachum. 217.b. 264.d. *Stephanum monachum conueniunt.* 217.b. *reduunt ad Imperatorem victi a Stephano monacho.* 218.e. 264.d
Episcopi Galliae sacras imagines defendunt. 277.b
Episcopi Constantinum laicum Papam consecrare coguntur. 280.e
Episcopi XII. Romam ad Synodum a Carolo & Carolomanno mittuntur. 292.b
Episcopi a schismatico Papa ordinati quomodo consecrandi. 294.c
Episcopi secundum Canones viuere debent. 313.e
Episcopi & laici Ludouici exemplo loca sancta reparant. 524.b
Episcopi contra Leonem Imp. sentientes ab ipso eiciuntur. 593.e. *in exilium mittuntur.* 600.d. *& qui.* *ibid.* *plurimi eius perfidiam sequuti.* 629.b
Episcopi CCCCLXXXIII. Concilio Lateranensi interfuerunt. 633.a
Episcopi exules a Michaele Balbo Imp. Constantinopolim vocantur. 699.b
Episcopi qui in Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.c
Episcopi debent suspectos sacerdotes monere. 748.c

Episcopi in carcerem conijciuntur ob imaginum cultum. 798.e
Episcopi qui S. Ansgarij consecrationi interfuerunt. 800.a
Episcopi qua in Ludouicum Imp. 803. d. penitentiam Ludouico Imp. iniungunt. 805.b. *in Ludouicum insurgunt & quare.* 829.d
Episcopi locum Apostolorum tenent. 811.b
Episcopi accusati ad Rom. Pontificem appellare debent. 831.d
Episcopi transferunt Regnum Lotharij in Ludouicum & Carolum. 840.c.d
Episcopis venationes prohibentur. 127.z
Episcopis adulteris, aut homicidis, sacerdotio fungi vetatur. 144.c.e
Episcopis a S. Bonifacio electis, Zacharias litteras confirmationis mittit. 146.c
Episcopis bigamos aut viduarum maritos promouere ad sacros ordines prohibetur. 157.a
Episcopis Comites obedire debere ubi statutum. 589.d
Episcopis commissa res Ecclesiastica non Imperatoribus. 712.b
Episcopis obedientiam promittit Ludouicus Imperator. 803.d
Episcopo viuente alius substitui non debet. 144.e
Episcoporum nomina qui decreto de coniugijs sub Gregorio Papa II. subscripserunt. 28.b
Episcoporum Frisingensium successio. 43.c
Episcoporum nomina qui Concilio contra sacras imagines praesuerunt. 72.a
Episcoporum est anathema inferre non monachorum. 100.b
Episcoporum eligendorum diligens habenda ratio. 103.c
Episcoporum nomina qui Concilio Carolomanni interfuerunt. 148.c
Episcoporum lites si a vicinis Episcopis terminari non possunt a Sede Apostolica componenda sunt. 157.b
Episcoporum nomina qui Conc. Romano sub Zacharia Papa interfuerunt. 158.b. c. d
Episcoporum Concilium in Germania habetur. 169.d
Episcoporum nomina qui Concilio Rom. contra Aldebertum & Clementem interfuerunt. 175.e
Episcoporum nomina qui Ecclesiae uniti redditi erant. 192.a. b
Episcoporum nominatio Pipino in Regno suo a Zacharia concessa. 203.e
Episcoporum nomina qui Constituto Pauli Papa subscripserunt. 251.a
Episcoporum electio iterata. 294.d
Episcoporum Dingoluinga Synodus. 313.d
Episcoporum nomina qui Concilio apud Dingoluingam interfuerunt. 314.c
Episcoporum sententia negotium decusum ulterius tractari non licere sancitur. 497.b
Episcoporum nomina qui Canonizationi S. Suuiberi interfuerunt. 508.b
Episcoporum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 577.a
Episcoporum electiones liberae reddita. 589.d
Episcoporum contra Leonem Armenum Imp. sententia. 593.a
Episcoporum Synodus in qua depositi Episcopi conuerti. 654.c
Episcoporum exulum ad Michaelem Balbum Imp. epistola. 699.e
 c 4 Epi-

I N D E X.

Episcoporum cum Michaele Imperatore colloquium. 700. a
Episcoporum & presbyterorum nomina qui Concilio Romano sub Eugenio Papa secundo interfuerunt. 747. b. c. d. e
Episcoporum cura Concilij Parisiensis. 792. e
Episcoporum quale sit ministerium. 802. c
Episcoporum conuentus in Theodonis villa. 810. a
Episcoporum primus gradus in Ecclesia. 811. a
Episcoporum conuentus Aquisgrani. 839. e
Episcopatus Rauennatensium per vim inuaditur. 297. a
Episcopatum recusat S. Plato. 328. e
Episcopos & clericum praclari oratione quam armis melius esse. 303. a
Episcopos singulis annis parochiam suam visitare debere statuitur. 127. a
Episcopos admonendos ex Timotheo probatur. 128. c
Episcopos ignotos ante probationem ad ministerium non admittendos ubi statutum. 149. a
Episcopus Constantinopolitanus ob haeresim deponitur. 2. d
Episcopus Constantinopolitanus creatur S. Germanus. 3. a. 15. a
Episcopus secundum dignitatem suam indumentis uti statuitur. 162. a
Episcopus damnatus officium usurpare non debet. ibid. c
Episcopus alienos clericos suscipiens, excommunicandus. 164. c
Episcopus Moguntinus homicidij reus exauctoratur. 169. e
Episcopus fornicator condemnatus, respuendus. 199. e
Episcopus excommunicatus detestabilis est coram Deo & hominibus. 200. b
Episcopus imaginem Dei, & Genitricis confringens laudatur, & a quibus. 217. a
Episcopus qualis ordinandus. 748. b
Epistola Synodalis Ioannis Episcopi a Gregorio Papa II. reijcitur. 2. d
Epistola Gregorij II. in causa Rhemensis Ecclesiae. 17. e. alia ad Carolum Martellum. 32. a. alia ad Saxones. 34. c. alia ad S. Bonifacium. 42. b. alia ad S. Germanum Constantinopolit. Patriarcham. 59. b. ad 61. alia ad Vrsum Venetorum Ducem. 63. d. alia ad Leonem Isaurum Imp. 64. d. alia ad eundem. 73. b. ad 76. alia, eaq. responsoria super consulta S. Bonifacij. 80. c. ad 81. d. alia ad Serenum Foro-Juliensem Episcopum. 95. b. alia ad Gradensem Patriarcham. ibid. d
Epistola Bonifacij de homine ad vitam reuocato. 11. d. alia ad sanctimoniales. 25. a. alia pro precibus ad Deum obtinendis. ibid. d. alia ad confratres suos. 26. a. alia ad Eadburgam. 39. d. alia ad Aelbaldum Archiepiscopum. ibid. e. alia, eaq. consolatoria ad Buggan Abbatissam. 51. c. alia ad eam de professione Romana. 52. e. 53. a. b. alia ad Daniele Angliam Episcopum. 81. e. 82. alia ad Cuthbertum Abbatem. 109. e. 110. a. alia ad Egbertum. ibid. c. d. e. alia ad Nothelmum Archiepiscopum Dorouernem. 115. e. 116. a. b. alia ad Peethelmum Episcopum. 116. c. alia ad Dudonem Abbatem. 117. a. alia ad suos. 122. a. b. alia ad Cuthbertum Archiepiscopum. 126. c. ad 130.
item alia ad Zachariam Papam. 140. b. c. d. e. ad

142. b. alia ad Regibertum Praefectum. ibid. c. alia ad Pipinum Regem Francorum. 160. e. 161. a
alia ad Athebaldum Regem Anglorum. 170. e. ad 173. e. alia ad Hebertum. 174. b. c. d. e. alia ad Herisfridum presbyterum. 174. e. 175. a. b. alia ad Zachariam Papam. 197. d. ad 198. c. alia ad Stephanum Papam III. 206. b. c. d. alia eiusdem ad eundem. 230. d. ad 231. b. alia ad Fulradum. 231. d. ad 232
Epistole variae variorum ad S. Bonifacium. Buggan ad illum. 24. c. alia eiusdem ad eundem. 53. c. d. e. alia Cangyth & Bugga simul ad eundem. 50. a. Caroli Martelli ad eundem. 37. a. alia Anglorum ad eundem. 40. b. Sigebaldi ad eundem. 41. b. alia Hildeberti Regis Cantiae ad eundem. 48. e. Danielis ad eundem. 83. a. alia ad eundem scripta ab aliquo ex clero Romano. 147. d. e. 148. a. alia Secretarij Zachariae Papae ad eundem. 181. e. ad 182. alia Pipini Regis ad eundem. 229. d. e
Epistola Gregorij III. de bonis Ecclesiae Gradensium. 96. b. c. alia ad S. Bonifacium. 103. a. vsque 104. c. alia data S. Bonifacio redeunti in Germaniam. 120. c. alia eidem redeunti data. ibid. e. alia ad Episcopos Baioariae & Alemanniae. 121. d. e. alia ad S. Bonifacium de rebus ab ipso in Baioaria gestis. 123. e. 124. a. b. c. alia ad Carolum Martellum. 125. c. d. alia ad eundem. 132. a. b. c. d. e. 133. a. epistolarum liber ab illo conscriptus non extat. 134.
Epistola Zachariae Papae ad S. Bonifacium. 198. c. ad 200. d. alia ad eundem. 143. ad 147. alia de confirmatione trium Episcoporum a S. Bonifacio electorum. 146. e. 147. a. b. c. alia de confirmatione Synodi sub Carolomano. 149. e. 150. a. b. c. alia ad S. Bonifacium. 152. e. 153. a. b. c. d. alia ad eundem. 153. e. 154. a. b. c. d. alia ad eundem. 160. c. alia ad Pipinum & Episcopos. 161. b. ad 164. e. alia ad S. Bonifacium de canonibus obseruandis. 166. c. d. e. alia ad eundem. 180. a. ad 181. e. alia ad eundem. 189. d. ad 192. alia ad Episcopos Catholicae Unionis. 192. c. d. e
Epistola Stephani Papae III. ad Pipinum cum Aistulphus foedus fregit. 221. b. ad 223. alia ad eundem tempore obsidionis Urbis. 223. d. ad 225. e. alia ad eundem. 228. a. ad 240. d
Epistola Pauli Papae pro immunitate monasterij S. Hilari. 244. b. c. d. alia ad Pipinum Regem interierunt. 277. e
Epistola Stephani Papa IIII. ad Reges Franciae. 300. b. ad 302. argumenta epistolarum eius. 307. b. c
Epistola Leonis Papa III. ad Regem Merciorum. 474. c
Epistola Kemulphi Regis ad Leonem Papam III. 473. a
Epistola S. Germani ad Constantinum Nicolae Episcopum. 86. c
Epistola S. Germani ad Ioannem Archiepiscopum Synnados. ibid. e
Epistola Leonis Isaurici ad Sarracenorum Regem facta nomine Ioannis Damasceni. 92. a
Epistola de transitu Bedae. 107. c. d. e. 108. a. b. c. d. mendum continere auctor ostendit. 108. e. 109. a
Epistola Petri Oldradi ad Carolum Magnum. 45. b. c. alia Albini Flacci ad eundem. 338. d. ad 339. b
Epistola Caroli Magni ad Albinum. 339. c. ad Pipinum

I N D E X.

pinum Regem filium pro Ecclesiastica immunitate. 498. d. alia ad Leonem Papam III. a Zmaragdo scripta. 551. e
Epistola Iosephi Thessalonicensis Archiepiscopi ad Simeonem. 529. e
Epistola Episcoporum exulum ad Michaelem Balbum Imp. 699. c
Epistola Michaelis Imperatoris ad Ludouicum Imp. 721. d
Epistola Collatorum nomine Pontificis Romani. 732. c
Epistola quam Aldebertus Domini nostri Iesu Christi esse dicebat. 178. c. ad varia loca missa. ibid. d
Epistola synodalis trium Patriarcharum de recto imaginum cultu. 295. e
Epistola Nicephori Constantinopolitani Archiepiscopi ad Leonem Papam. 567. b
Epistola Theodori Studite ad Stephanum Constantiniano Imp. a secretis. 465. d. alia ad S. Platonem. 468. e. ad 470. libri epistolarum eius quinque sunt. 482. a. alia ad Irenem Aug. 499. d. alia ad Nicephorum Imp. de successore Episcopo eligendo. 513. d. alia ad Nicephorum Episcopum Constantinop. 516. e. alia ad suos de communionem Iosepho aconomo denegata. 525. a. alia ad Theodisium. 527. a. alia ad Simeonem monachum nomine S. Platonis inclusi. 528. d. alia ad Basilium Abbatem Romae existentem. 532. c. alia ad Nicolaum Chartularium. 535. d. alia ad Leonem Papam. 539. a. alia ad eundem. 540. c. alia ad Basilium Abbatem S. Sabae. 542. d. alia ad Athanasium monachum. 544. b. ad 548. b. alia ad Naukratium de Confessoribus. 549. a. alia ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem. ibid. e. alia ad Antoninum Abbatem. 565. c. alia ad Prapostis qui Leoni Imp. paruerant. 598. a. alia ad Nicephorum Patriarcham exulantem. 599. d. alia nomine Orthodoxorum ad pseudosynodum hereticorum. 601. d. alia ad Confessores Catechetica. 604. a. alia de martyrio Thadaei. 607. a. alia ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem. 613. a. alia de lapsis ad Naukratium. ibid. d. alia ad eundem. 621. c. alia ad Eudocinem virginem. 623. a. alia ad sanctimoniales. 624. e. alia ad Mariam Imperatricem. 625. c. binae alia ad Theophylactum Nicomediae Episcopum. 629. c. binae alia ad Theophilum Ephesinum Episcopum. 630. c. e. alia ad Iosephum fratrem suum Archiepiscopum Thessalonicensem. 631. b. alia ad Petrum Nicaeae Episcopum. ibid. e. alia ad Episcopos exules. 632. b
item alia epistola Theodori Studite & aliorum Confessorum ad Paschalem Pap. 655. e. alia ad Patriarcham Alexandrinum. 657. b. alia ad Patriarcham Hierosolymorum. 658. b. alia ad Paschalem Papam. 661. b. alia Catechetica ad fratres dispersos. 663. a. alia ad Gregoram laicum. 666. d. alia ad Simeonem. 667. d. alia eiusdem ad Imperatorem allate. 673. a. alia ad dispersos fratres. ibid. e. 674. c. alia ad Naukratium Confessorem. 676. e. 678. e. alia de nece Leonis Armeni. 695. a. alia ad Michaelem Balbum Imperatorem. 696. a. alia ad relegatos in Chersonese Episcopos. 698. d. alia ad Nicephorum Patriarcham. 700. e. alia ad dispersos monachos Catechetica. 701. d. alia ad Thomam Patriarcham Hierosolymorum. 704. d. alia ad Leonem Sacellarium. 711. d

alia ad Theodoram Augustam & Basilium eius filium. 716. b. alia ad Ioannicum. 744. d. alia ad Theodisium penitentem. 745. c. alia ad Ioannem Cyzicenum. 819. d. alia ad Michaelem Syn-cellum. 822. e. de epistola eius ingens miraculum. 746. d
Epistola Ludouici Imp. ad Eugenium Papam II. 739. c. alia ad Hilduinum Abbatem de rebus S. Dionysii. 807. c
Epistola Lupi Ferrariensis Abbatis ad Ionam Aurelianensem Episcopum. 743. d
Epistola synodalis e Concilio Parisensi ad Ludouicum Imp. 791. e
Epistola Theodulphi Aurelianensis Episcopi numquam cusa ad compresbyteros. 810. e
Epistola Gregorij Papae IIII. ad omnes Galliae, Germaniae, & Aquitaniae Episcopos. 831. a
Epistole securitatis qua forma scribi soleant. 37. b
Epistola S. Petri aureis litteris descripta. 39. c
Epistola Pontificum quae sit a Beda. 80. a
Epistola Ioannis Damasceni aculeata. 90. b
Epistola S. Petri nomine, ad Pipinum Regem. 226. a. ad 228. a
Epitaphium Theodimi subdiaconi. 5. b
Epitaphium S. Candidae. ibid. d
Epitaphium Theodosii Imperatoris pulcherrimum. 6. c
Epitaphium Ven. Bedae. 109. a
Epitaphium S. Cesarij Episcopi Arelaten. 111. d
Epitaphium Luitprandi Regis Longobardorum. 167. e. 168. a
Epitaphium Richardi Regis Longobardorum. 196. d
Epitaphium S. Adelhardi. 708. b
Epitaphium Ludouici Imp. 836. d
Equi siluestris esus vitandus. 199. a
Equi regio morbo laborantes quomodo tractandi. ibid. b
Ercelbaldus Notarius a Carolo Magno in Liguriam ad classem parandam mittitur. 499. a
Erchangarius Comes Caroli Magni testamenti ordinationi praesens. 577. a
Erconredus Cenomanensis Ecclesiae Archidiaconus. 827. a
Erenualdus Episcopus. 41. b
Eresburgum castrum a Carolo Mag. capitur. 313. a. a Saxonibus destruitur. 331. e. a Carolo Magno reedificatur. 322. b. ibi capella a Leone Papa dedicatur. 486. b
Erimbertus Frisiae gentis Ecclesiae praefectus. 123. d
Ermennuardus caecus visum recipit meritis SS. Marcellini & Petri. 771. d
S. Erminus Episcopus. 119. e. eius diem natalem Belgium celebrat, & quando. ibid.
Ermoldus Abbas. 807. a
Ermuolfus hereticus a S. Bonifacio danatus. 114. e
Ernest Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. c
Erpbesfurt urbs olim Paganorum. 140. c
Errantes in viam reducere difficile est. 89. c
Error de Concilio Romano habito a Gregorio Papa II. sublatus. 27. b. alius ex epistola Gregorij sublatus. 72. c. alius e Theophane in numeris sublatus. 130. e. alius eiusdem emendatus. 267. a. alius correctus in epistola Zachariae Papae ad Bonifacium. 143. d. alius numeri in epistola Zachariae ad sanctum Bonifacium. 166. e
Error Gnaphei heretici. 194. a
Error

Error de clade Francorum in saltibus Pyrenais conuincitur. 582.b
Error Tudensis scriptoris. 583.b
Error ex ignorantia & malitia prouenit. 726.e
Errores circa coniugia ex Orientali decreto manarunt. 28.a
Errores Gracorum de Gregorij Pap. II. cognomento correcti. 76.b
Errores nouorum hereticorum. 153.c
Errores Clementis heretici. 177.d
Errores Theodisti obiter relati. 745.d.e
Esaias hereticus. 542.a
Esca immolatiue cruce sacrata edi non possunt. 80.e
Esium ab Aistulpho Pont. Rom. traditum. 229.a
Ethbaldus Merciorum Rex. 139.b. scelestissimus, a S. Bonifacio ad poenitentiam monitus. ibid.
Ethelspida filia Regis Artulphi. 512. b. maritum fugientem Romam sequitur. ibid. apud Papiam moritur. ibid.
Etherius Caroli Magni Capellanus, & Notarius. 321. e
Etheluuolphus Anglorum Rex alias Athulphus. 130.c. uictus a S. Petro auxit. ibid.
Eua serpente audito mortem consecuta est. 100.b
Euagrius cum Didymo in Concilio Constantinopol. damnati. 573.c
Euangelia aurea in gemmis librarum xv. a Gregorio Papa III. facta. 136.b
Euangelij lumen unde Germanis uenerit. 104.c
Euangelij S. Ioannis partem in idioma Anglicanum Beda conuertit. 108.a
Euangelij codex semper a S. Bonifacio habitus. 233.e
Euangelij pradicacionem unde Hispania acceperit. 633. e
Euangelio nascente simul natus imaginum cultus. 595. e
Euangelium Anglis ab Aidamo predicatur. 9.d
Euangelium aliud prater id quod Ecclesia ab Apostolis Patribus & Concilijs accepit nullum audientum. 100.b
Euangelium secundum Thomam a Manichais conscriptum. ibid.c
Euangelium per uniuersum orbem litteris propagatum. ibid.d
Euangelium predicare Bonifacius ab Ecclesia Rom. missus. 104.c
Euangelium Veneti a S. Marco acceperunt. 684.c
Euangelium Danis predicat Ebbo Rbemensis Episcopus. 711.c
Euangelium in Gallijs primus predicauit S. Dionysius Areopagita. 734.d
*Eucharistia leprosis fidelibus dari potest. 81.b. presbyteris criminosis morituris concedi potest. 83. e. sumptio eius parricidis prohibetur. 103. e. & quando permittatur. ibid. Pontifices peregrinates praecedere solet. 208. e. a Longobardis in quotidiana uasa conijcitur. 224. a. ab iisdem cibi instar comeditur. ibid. quando sumenda. 817. d. ad eam accedens qualiter debeat esse paratus. ibid. e
*S. Eucherius Aurelianensium Episcopus. 47. e. 111. e. 138. a. in exilium a Carolo Martello missus, & quare. ibid. 48. a. 111. e. eius de Carolo Martello apud inferos uiso historia. 138. b. c. d. decennio ante Carolum Martellum obiit. 139. a
*Eudamon Episcopus Lampfacenus a Leone Isaurico 130. c. in exilium missus ibidem moritur. 118. b
*Eudo Aquitania Dux. 47. d. in Sarracenorum****

*castra irruit. ibid. e. in Gallias Sarracenos uocat. ibid. Carolo Martello aduersatur. ibid. a Carolo Martello vincitur. ibid.
Eudocine Virgo Theodorum Studitam in carcere cubis alit. 623. a
*Eudoxia qua & Eudocia tertia Copronymi Imp. uxor. 282. c. Imperatrix creatur. 292. e
*Eudoxius Leonis III. Imp. frater. 331. b. creatur Nobilissimus. ibid.
*Euclid Arabum Rex Christianos in Oriente occidit. 135. c. quando mortuus. 142. e
*Eugenius II. Pont. Maximus creatur. 719. e. Lotharium Imp. Romam missum honorifice excipit. 720. b. suorum praedecefforum inhaest uestigijs. 741. a. Concilium Romae celebrat. 747. a. eius legatio ad Ludouicum Imp. 749. d. obitus illius. 772. d. quamdiu sederit. ibid.
*Eugubium ab Aistulpho Rom. Pontifici traditum. 229. a
*S. Eulogius cuius temporis scriptor sit. 705. c
*Euphemia Theodori Studite a uia peste mortua. 183. c
*S. Euphemia reliquia in mare cum oculo a Copronymo projiciuntur. 271. d. illesa conseruantur. ibid. in templum a Copronymo destructum ab Irene repurgatum referuntur. ibid. e. 470. e. translate fuerunt quo & quando. 272. a. comburi non potuerunt. ibid. b. quale unguentum ex se dederit. ibid. c. d. a fororibus & filiabus Copronymi cultum adorantur. ibid. e. proiecta in mare reperiuntur. 273. b. 471. b. cognoscuntur esse reliquia. ibid. uisiones iuxta eius reliquias inuentores uident. ibid. reuelatur cuius sint reliquia. ibid. c. d. nomina eorum qui reliquias inuenerunt. ibid. d. in Lemno cur non manserint. ibid. e. Lemni Episcopo apparent. 274. a. ab Hagiomacho spernantur. 471. b. domuncula in qua iacebat locus ab impio quodam diruitur. ibid. manus a Niceta Patricio sublata. 472. b. reliquia Constantinopolim referuntur. ibid.
*Euphemijs militia dux monialem in uxorem ducit. 765. c. ob raptum sacrae uirginis ad supplicium questus, in Africam fugit. 771. e. aduersus Imperatorem rebellat. ibid. in Siciliam ducit Sarracenos. ibid. Imperatoris nomen assumit. ibid. capite truncatur. ibid. 772. b
*Epaphroditus Pauli discipulus. 30. a
*Eusebij martyr is tegumentu quando ceciderit. 203. d
*Eusebius Cardinalis Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. 251. d
*Eustachius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
*Eustathius presbyter Concil. Rom. aduersus Aldebert. & Clementem interfuit. 176. b
*Eustathius monachus ad Leonem Papam cum litteris a Theodoro Studita mittitur. 539. a. Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. 251. c
*Eustochius S. Praxedis Card. canonizationi S. Suuiberi interfuit. 508. b
*Eustrasius Albani Episcopus obseruationem Concilij sub Stephano III. populo recitat. 296. c
*Eustrasius Praepositus lapsum suum occulte simulat. 702. c. a Theodoro Studita ut ad Fidem reuertatur, admonetur. ibid.
*Eustratius Constantinum Papam consecrare cogitur. 280. e
*Eutybianos Orthodoxos credendos qui affirmarint. 217. a*********************

*Butychius martyrio coronatus. 35. c. ubi. ibid. reliquia eius miracula operantur. ibid.
*Eutyechius Patricius Eunuchus, a Gregorio Papa anathemate percutitur. 78. c. ad Gregorium Papam occidendum mittitur. ibid. nefandum eius cum Luithprando consiliu. 94. c. per suos Longobardos muneribus tentat contra Gregorium Papam. ibid. e
*Eutyechius & Dioscorus in Concilio Chalcedonensi damnati. 573. c
*Euthymij Abbatis gloriosa Confessio. 549. b
*Euthymius a Theodoro Studita admonetur. 469. d. gloriosa eius confessio. 549. b. quomodo liberatus. ibid. d
*Euthymius Sardenfis Episcopus contra Leonem Armenum agit. 593. c. d. ob cultum SS. imaginum in exilium missus. 789. a. a Theophilo Michaelis Balbi filio martyrio coronatus. ibid. 794. b
*Exactiones tyrannica Nicephori Imp. 550. e
*Exactori tributorum predicat mortem S. Ioannicius. 794. e
*Excommunicationis ingens vis. 317. c
*Excusatio Caroli Magni modesta apud Episcopos congregatos. 498. b
*Exercitus Sarracenorum a Carolo Martello deletur. 47. d
*Exercitus Pentapolensium & Venetorum Leoni Isaurico resistit. 77. e
*Exercitus Longobardorum a Pipino euertitur. 228. a
*Exercitus Caroli Magni aqua uiua ebulliente pascitur. 313. a
*Exercitus Michaelis Balbi a Sarracenis penitus ceditur. 765. d
*Exhilaratus Neapolis Dux. 78. b. Gregorium Papam II. occidere conatur. ibid. Campaniae populum seducit contra eundem. ibid. cum filio comprehensus a Romanis occiditur. ibid.
*Exhortatio Theodori Studite ad patientiam. 663. e
*Exilium S. Eucherij. 47. e. 48. a. monachorum sub Constantino Augusto. 70. e. Martini Papae a Constantio Imp. ibid. Legatorum Gregorij Papae sub Leone Isaurico. 76. d. S. Germani. 97. c. Eudemonis Episcopi Lampfaceni. 118. b. Ioannis Episcopi Gothiae ob imaginum cultum. ibid. e
*Exilium S. Stephani monachi. 264. e. Theodori cum uxore & liberis. 286. a. Theodori Studite cum suis. 464. e. 538. a. 603. d. locus in quem missus. ibid. & 538. a. 603. d. Irenes Imperatricis. 502. b. Michaelis Curopalata Imp. cum uxore & liberis. 586. d. Nicephori Patriarchae cum suis. 599. a. Niceta Patricij. 600. c. Aemiliani Episcopi. ibid. d. Michaelis Episcopi. ibid. Mariae Imperatricis. 625. c. Adelhardi Caroli Magni consobrini ob coniurationis suspicionem. 655. b. sub Ludouico Imp. 707. d. S. Methodij & S. Euthymij Sardij. 789. a. Theodori & Theophanis Confessorum. 822. a
*Expeditio Pipini Francorum Regis in Italiam decreta. 212. d
*Expeditio Caroli Magni in Hispaniam. 334. c. alia in Saxones. 341. e
*Expeditio Nicephori Imp. in Bulgaros. 530. d
*Exules Archimandrita Constantinopolim reuocantur. 611. c
*Exules ob scelera liberati a Stephano Papa. 648. b
*Exechia se comparat Leo Isauricus. 68. a
*Exechias post annos dccc. serpentem aneum e templo eiecit. 68. a. 70. e**************************

F *Abula de nomine, Venerabilis.* 109. b
Fabula Gracorum de muliere Spectris infantes recens natos interficiente. 119. a
Fabula de Einbardo Abbate confutata. 750. a
Fabula Turpini exploduntur. 583. b
*Faciem Christi linteo expressam habuit Abgarus. 595. d
Falcones in Cantia rariores. 49. e
de Fascia anteriori Patriarcharum. 846. a
Fauentia Pontifici Romano a Desiderio Rege Longobardorum redditur. 237. c. 239. c
*Fauilas Pelagij filius. 122. c. eius obitus. ibid.
*Faustus diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 748. a
*Federicus Metius hymnos cani solitos pro restitutione sanctarum imaginum in Latinum transtulit. 847. d
*S. Felicis Confessoris uita & passio a Beda conscripta. 105. d
*Felix Hildebaldus Colonienfis Archiepiscopus canonizationi S. Suuiberi interfuit. 508. b
*Femina cum presbytero habitare non debet. 812. c
*Femina fortes in Confessione. 624. e. 626. d
*Ferdinandus Aragonius Hispania Rex. 122. e. pra omnibus titulis Catholicum elegit. ibid. hereditarium Catholici, titulum a Iulio II. Rom. Pont. impetrauit. ibid.
*Feretri mons ab Aistulpho Pontifici Rom. traditus. 229. a
*Ferraria Ducatus a Desiderio Rege Longobard. Stephano Papa redditur. 237. e
*Ferrariensis cenobij varia nomina. 830. b
*Ferrata, teterrimus carcer Romae, & quo loco. 292. a
*S. Ferreoli ossa a Vuilicario Viennam translata. 123. a
*Festum omnium Sanctorum in Gallia & Germania celebrari instituitur. 823. d
*Fidelium quidam mancipia sua ad immolandum paganis uenundant. 104. a. quibus eadem est poenitentia cum homicidis. ibid.
*Fideles omnes unum sunt in Christo. 570. b
*Fidentius Episcopus Foroiulienfis. 96. d
*Fidei professio Nicephori Episcopi Constantinopol. 750. d
*Fidei uera breuis Confessio. 745. e
*Fidem Catholicam Itali cum zelo defendunt. 62. e. a S. Bonifacio Saxones accipiunt. 76. b
*Fidem sine uniuersali Synodo innouare impossibile est. 97. d
*Fides Occidentalium. 71. b
*Fides non labefactatur quia Romae a quibusdam male uiuitur. 146. a
*Fides Orthodoxorum quae sit. 713. d
*Filij Constantinij Copron. quando imperare coeperint. 152. d
*Filij & filiae Caroli Magni. 577. b
*Fines Romanorum a Longobardis circumdantur. 77. b. c
*Firmani Ducatus habitatores Rom. Pontifici se tradunt. 319. b
*Fisco addicit redditus Ecclesiae Leo Imp. 112. a
*Flaccus Episcopus a Carolo Magno Romam missus, & quare. 485. b
*Flaminia uia. 186. a
*Flaminiam portam Tiberis ingreditur. 16. c
*Faedus**********************************

Fœdus Leonis Isaurici cum Luithprando Rege. 94.c
Folcardus puer contractus suffragijs SS. Marcellini & Petri sanatus. 781.d
Folericus Tungrensis Episcopus. 192.b
Folradus Missus a Pipino Romam. 189.a. Abbas S. Dionysii. 826.e
Fons diuinitus Theophani aperitur. 333.e
Fons post aquam datam sitientibus euauit. 334.a
Foramen in sepulchris Martyrum. 272.c. quidque sibi velit. *ibid.*
Forma litterarum securitatis. 37.b
Forma humana a Deo suscepta omnis demonum cultus extinctus est. 56.b. ab Angelis interdum assumitur. 778.d
Forma corporis Caroli Magni. 609.a
Formia massa Zachariae studio iure B. Petri acquisita. 203.b
Formula qua solent Rom. Pontifices nouas sedes confirmare. 146.e
Formula boni presulis prescribitur. 567.b
Formicatio spiritualis grauior est ceteris peccatis. 171.d
Fornicatoribus clericis que pena statuatur in Concilio Carolomanni. 149.b
Fornicatorum aut adulterorum varia a Saxonibus animaduersiones. 172.a
Foroiulium a Carolo Magno capitur. 331.d
Fortunatus Treuerorum Archiepiscopus canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b
Fortunatus Gradenfis Episcopus maiestatis reus. 705.d. fugit Constantinopolim. *ibid.*
Forum Liuy ab Aistulpho Pont. Rom. tradit. 229.a
Forum Pompilij Aistulphus Rom. Pontifex tradit. *ibid.*
Fossa monasterium Scotorum. 781.e
Fragmentum litterarum Caroli Magni ad Paulum Diaconum. 326.b
Franci cum Gregorio Papa II. fœdus ferunt. 62.d. una cum Britannis & Baiarijs S. Bonifacium Romam proficiscentem comitantur. 120.b. res sacras in suos usus conuertunt. 123.a. per lxxx. annos Synodum tempore Carolomanni non fecerunt. 140.e. nec Archiepiscopos. *ibid.* censum ad reparandas Ecclesias sancto Bonifacio soluunt. 181.a
Franci Coloniam Metropolim esse petunt. *ibid.* d. nobiles Carolomanum in monasterio inuisunt. 186.b. cantum Ecclesie per Stephanum Papam acceperunt. 211.e. castra Longobardorum penitus diripiunt. 214.a. multa spolia de Longobardis referunt. *ibid.* peculiare filij S. Petri. 226.c. S. Bonifacij diem natalem solemniter celebrant. 234.d. Sanctorum cultus studiosissimi. 266.d. multos Longobardoru fugientium occidunt. 318.d. vincunt Saxones. 332.a. leges diuersas habent. 496.c. Hispanos ad se fugientes bene excipiunt. 616.c. Sanctorum corporum cupidissimi. 688.d. bello ciuili inter se dimicant. 838.d
Francie Regno consulit Zacharias Papa. 196.e. illud a Morouingis Regibus in Pipinum translatum, & a quo, & quare. *ibid.*
Francie Concilia consensu Romani Pont. habitant. 304.c. mos eius in reponendis corporibus Sanctorum. 757.b. Regnum eius ab undecim diabolis vastatum. 783.b. scelera obiter relata. *ibid.* c. eius pro restituendo Ludouico Imp. laboris. 805.e

Francorum fides & constantia in Rom. Ecclesiam. 79.c. res eoru a Carolo Martello illustrata. 114.d.
Episcopi illorum Catholice Ecclesie uniti. 191.b.
auxilium eorum qui Pontifices petierint. 207.e.
Legati agunt de professione Stephani in Gallias. 209.a. paucorum de Longobardorum copijs victoria. 214.a. magna gloria in subueniendis oppressis. 225.a. omnes gentes excellent. 227.c. 300.c. protector eorum S. Suuibertus. 335.e. Reges a Carolo Magno defensores Pontificum constituuntur. 520.b. clades illorum in saltibus Pyrenais quo anno contigerit. 582.a. Gradenfis ciuitas ipsis subiecta. 705.e. dominium. *ibid.* & quando clades ipsis ob peccata immissa. 784.c. fines a Bulgaris inuaduntur. 785.c. res eorum in maximo discrimine. 795.c. Regibus eorum propria est defensio Rom. Ecclesie. 829.b.c
Fraus Theodoti Iconoclaste aduersus Leonem Armenum. 591.a
Fraus noua diaboli aduersus Confessores. 626.c
Freculfus Episcopus Legatus Ludouici Imp. ad Eugenium Papam II. 725.b
Fridericus Traiectensis Episcopus. 829.c. quando martyrium consummarit. *ibid.*
S. Frigidianus Luca basilicam habet. 196.c
Fridogisus Abbas Caroli Magni institutioni testamenti presens. 577.a
Frisia a Normandis infestatur. 824.c. a Normandis per Ludouicum Imp. liberatur. *ibid.* c. e
Frisie Comitatus Arialdo Regi Danorum ab Imperatore datur. 757.d
Frisii qui & Frisones quem habuerint Apostolum. 18.b. multi baptizantur. 22.e
Frisii & Catti per Bonifacium ad Fidem Catholicam conuersi. 30.b. eius gentis Ecclesie presectus Erimbertus. 123.d. S. Bonifacij ingens studium in eorum conuersione. 206.d. in paganismum deserunt. 230.c. a Vuillebrordo conuersi ad Fidem. *ibid.* d. sedes eorum Episcopalis a quo & ubi constituta. *ibid.* multi a S. Bonifacio baptizantur. 232.e in S. Bonifacium irruunt. 233.a. S. Bonifacium cum suis trucidant. *ibid.* c. d. de diuidenda preda SS. Martyrum dissentiunt. *ibid.*
Frisii se mutuo interimunt. *ibid.* Sanctorum reliquias auferunt. *ibid.* monachismum a Ludgero Episcopo Monasteriensi docentur. 669.b
Frisingensis Ecclesie S. Corbinianus Apostolus. 9.a. eius Episcoporum successio. 43.c
Fritzlarie Ecclesia a S. Bonifacio erecta. 104.b. 320.a
Froila Alfonsi Hispaniarum Regis filius. 242.d. patri in Regno succedit. *ibid.* eius diligentia in Ecclesiastici status reformatione. *ibid.* maximam ante omnes de Sarracenis victoria reportat. *ibid.* e. Gallacie populum rebellantem superat. *ibid.* similiter Nauarros. *ibid.* de fratris nece suspectus. *ibid.* Ouetum in Asturibus condidit. *ibid.* a patre aut fratre occisus. 304.c. quot annis regnauit. *ibid.*
Fuga Zachariae Manichæi ex Armenia. 29.d. Christianorum ad varia loca. 235.e. Constantini pseudopape. 290.b. Carolomanni uxoris & filiorum ad desiderium Regem. 309.c. Longobardorum miraculosa. 318.d. Christianorum ob Arabum afflictionem. 581.a. Michaelis Curpalate Imp. uicti a Bulgaris. 584.c. Hispanorum ad Francos. 616.c. Fortunati Episcopi Gradenfis

Constan-

Constantinopolim. 705.d. Euphemij Ducis in Africam. 771.e
Fulcardus Episcopus Leodiensis. 212.e. inquisitionem pro S. Suuiberti canonizatione suscipere iussus. *ibid.*
Fulco Abbas Ludouici Imp. ad Lotharium Legatus. 824.c
Fulda S. Bonifacius uult sepeliri. 232.c. illuc Maguntia translatus. 234.a
Fuldense monasterium S. Saluatoris priuilegiatum. 193.a. 201.a. ei facta a Carolomanno donatio per Pipinum Regem confirmatur. 229.c
Fuldradus Abbas S. Dionysii. 138.d
Fulgentius Ruspenfis Episcopus. 45.c. cum Transamundo Rege corpus S. Augustini transfert Ticinum. *ibid.*
Fulradus cum Burchardo Episcopo Romam mittitur a Pipino. 197.a. obuiam Stephano Papa a Pipino missus. 209.c. Consiliarius Pipini Regis. 222.a. ciuitates ab Aistulpho recipit. 228.e. in auxilium Desiderij cum Francis uenit. 237.b
Fures sacrarum rerum grauius puniendi. 672.e
Furserium villa. 779.c

G

G *Abellum Pontifici Romano Desiderius reddit.* 237.c
Gabriel Archangelus apparet Albrico. 778.b. sancti Marcellini curator. *ibid.* c. S. Marcellini personam assumit. *ibid.*
Galiatense monasterium sub Ecclesia Rauennensi a Paulo Papa reuocatum. 244.b
Gallefium castrum Transamundus Spoletanus Dux sibi uendicat. 131.c. causa bellorum Romanis cum Spoletanis. *ibid.* d. pecunijs belli finem cum Romanis fecit. *ibid.*
Gallecia a Sarracenis per Alfonsum Regem liberata. 168.d. eius populus rebellans a Froilano Rege Hispaniarum superatus. 242.e
S. Galli monasterium. 185.b. eius miraculum. *ibid.* d. eius monasterium Sidonius Episcopus Constantiensis inuadit. 246.b
Galli Romanos Antiphonarios a Gregorio Papa IV. petunt. 798.a
Gallicani Episcopi defendunt sacras imagines. 277.b
Gallicanum Concilium de cultu imaginum. 276.e
Gallia a Sarracenis inuaditur. 47.d. eius inuasionem signa caelestia preduxerunt. 96.e. vastatur. *ibid.* occupatur. 97.a. infinitis sceleribus afficitur. *ibid.* Narbonensis quando a Carolo Martello deuictis Sarracenis liberata. 111.b. eius Ecclesie Indulgentia a Leone Papa data. 507.d. peste laborat. 683.e. miraculis illustrata. 776.b. quando festum omnium Sanctorum celebrare coepit. 823.d. a Normandis infestatur. 826.d. Episcopi eius in Ludouicum Imp. insurgunt, & quare. 829.d
in Galliam SS. Marcellini & Petri reliquia deferuntur. 753.a.d
Galliarum S. Dionysius primus predicator. 734.d. earum Ecclesiam Venantius Fortunatus Episcopus Pietauensis illustrauit sanctitate & doctrina. 735.d
Gallias petit Stephanus Papa ad Ludouicum Imp. 648.a
Gallorum ingens aduersus Sarracenos victoria. 47.d.

quidam eorum imagines sacras adorari non admitterunt. 710.e
Ganda locus ubi nunc Gandauum urbs. 779.b
Garinodus Dux. 239.e
Garunnam & Burdigalam Sarraceni perueniunt. 47.d
Gaspentia fluuius Germania. 756.e
Gastriorum monasterium. 797.a
Gaudbertus S. Ansgarij socius. 758.b
Gaudentius Perusinus Episcopus Concil. Rom. interfuit. 158.c
Gaudentius presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. *ibid.* d
Gaudiosus Bladerus Episcopus Const. Zachariae Pap. interfuit. *ibid.* c
Gaudium est impijs de morte iusti. 285.b
Geismer locus apud Cattos. 37.d
Gellonem feminam, spectris interfecisse infantes Graecorum fabula. 119.a
Gemminus Paulus Arelatensium Presul. 111.d
Gemmulus diaconus cum Stephano III. in Gallias proficiscitur. 209.b
Gemmulus subdiaconus ad Desiderium a Stephano Papa III. Legatus. 299.e
Genebaudus Laudensis Episcopus. 192.b
Gennadius Scholarius de Gregorij cognomento errorem soluit. 76.c. Patriarcha Constantinopolitanus. 656.d
Generatio Alfonsi Hispanorum Regis ex Gothorum Rege. 122.c
Gentilium conuersio per S. Bonifacium facta. 22.a eorum superstitionem S. Bonifacius euertit. 37.c de eorum conuersione S. Bonifacius Gregorium Papam II. docet. 42.a
Georgij Ordinatoris Constantini pseudopape infelix exitus. 281.a
Georgij presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e
Georgij Veneti libellus de S. Marcellini miraculis. 770.b
Georgius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Pap. interfuit. 158.c
Georgius Episcopus Ostiensis cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 209.b
Georgius presbyter cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. *ibid.*
Georgius Cyprius anathemate ab hereticis peccatur. 219.c. quis & cuius urbis Episcopus fuerit, ignoratur. *ibid.*
Georgius Syncletus a Constantino Copronymo ad decipiendum Stephanu monachum inducitur. 262.b. se confert ad Stephanum. *ibid.* c. artes eius ad fallendum compositae. *ibid.* e. factus monachus. 263.a. uestibus monasticis exuitur. *ibid.* e. militari veste induitur. 264.a
Georgius Episcopus Praenestinus. 280.e. Constantinum in Pontificem consecrare cogitur. *ibid.*
Geppano a S. Bonifacio littera missa. 122.a.b
Gerbaldus Episcopus Leodiensis. 507.d. canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b
Gerbrich sanctimonialis Bernhardi Comitis Hispanie soror. 806.e. in dolio uinacio clauditur. *ibid.* in Ararim projicitur. *ibid.*
Gerholtus Comes Legatus Leonis Papa III. ad Ludouicum Imp. 610.e
Germani unde lumen Euangelij acceperint. 104.c. a Gregorio Papa II. a Paganorum cultu abstinere d. moniti.

moniti. 121.a.b. Ecclesias dotibus auxit S. Bonifacius. 203.b. Ecclesia illorum in deterius lapsa. 244.c
Germania Apostolus & Martyr S. Bonifacius. 11.1. curam eius Gregorius Papa II. Bonifacio committit. 21.d. a Britonibus heresi infecta. 119.d. eius Metropolis Moguntia constituitur. 170.c. gentes illius a S. Bonifacio conuersa omnes ei subiecit. 200.e. pseudosynodus. 245.a. populi illius Ludouici Imp. restitutionem sollicitant. 806.a. quando omnium Sanctorum festum susceperint. 823.d. eius Episcopi in Ludouicum Imp. insurgunt, & quare. 829.d
S. Germanus Parisiensis Episcopus. 213.a. eius translatio. ibid. membra eius quo translata. ibid.d
S. Germanus quando in Episcopum electus. 2.e. quamdiu sederit in Episcopatu. ibid. a Cyzico Constantinopolim translatus. 3.a. eligitur Episcopus Constantinopol. ibid. 15.a. eunuchus a Constantino Pogonato Imp. factus. ibid. b. eius sanctitas. ibid. Stephanum in utero matris benedicit. ibid. c. igneam flammam visus emittere in benedictione Stephani Iunioris. ibid. Leonem Isauricum coronat. 6.e. Gregorium Papam de Leonis Imp. fide docet. 7.a. Constantinum Copronymum baptizat. 26.c. Copronymum Augustum coronat. ibid. e. Leoni Isaurico non consentit in abolitione imaginum. 55.a. ab eodem pellitur, & quare. ibid. Imperatorem intrepide reprehendit impietatis. 56.b. pro Christi imagine sanguinem fundere paratus. 56.d. ab Imperatore blanditijs tentatus. ibid. e. quid in Imperatorem. 57.a. eo eiecto quid mulieres Orthodoxae. 58. b. Gregorium Papam docet de heresi recens oborta. 59.b. a Gregorio II. laudatur. ibid. d. vir multi laboris & diligentia usque ad extremam senectutem. 69.a. a Leone Isaurico idololatriae accusatur. 85.e. cur non statim Constantinopoli eiectus sit. 86.a. reprehendit deficientes ab Imperatore. ibid. quantapud Latinos factus sit. ibid. eius epistola recitata in Concilio Nicano posteriori. ibid. b. scribit ad Constantinum Nacolie Episcopum. ibid. c. item ad Ioanem Archiepiscopum Synnados. ibid. e. eius cum Theophilo lapsu congressus. 87.b. pro Imperatoribus hereticis orari precipit. 88.d. anathematismi eius recitati. 89.d. primus Coryphaeus contra Orientis Iconoclastas. ibid. futurorum praescius. 91.b. abdicatio eius. 97.c. tentatur rursus ab Imperatore ut subscribat contra imagines. ibid. renuens subscribere e throno deponitur. ibid. ipse Anastasius Syncellus hereticus substituitur. ibid. c. ubi post depositionem Patriarchatus inquiete vixit. ibid. quot annis summo sacerdotio functus sit. ibid. d. absque vniuersali Concilio Fidem innovare recusat. ibid. casus a militibus e throno exturbatur. 98.e. monasticum vite genus suscipit. ibid. Constantinopolitanae Ecclesiae propugnaculum. ibid. Orientalis Ecclesiae lucerna ardens. ibid. lucubrationes eius quae supersunt. 99.a. b. a Photio citatur. ibid. expositio fidei eius a Ioanne Cyparissoto citata. ibid. eius memoria in Menologio Basilij Imp. ibid. ex Palaestina monasterio Stephanum Abbatem Constantinopolim ad curam monachorum vocauit. ibid. c. Ioannem Episcopum a Gothis electum in Iberiam mittit, ne hereticorum contagio pollueretur. ibid. cc. annis in S. Symphoriani templo iacuit. 213. b. a Con-

stantino Copronymo Imp. anathematizatur. 215.a. 216.d. Lignorum cultor appellatus. 216.d. anathemate ab hereticis feritur. 219.c. breuis vita eius narratio. ibid. quo anno Constantinopolitanam sedem acceperit. 285.c
Germanus Comes a Carolo Magno Romam missus, & quare. 485.b
Germanus Auximanus Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Germanus cecus a SS. Marcellino & Petro curatus. 780.b
Geroldus Geruilionis pater. 170.a. idem Moguntinus Episcopus. ibid. a Carolomanno in Thuringiam cum exercitu mittitur. ibid. in conflictu a Saxonibus ceditur. ibid.
Gerontocomium, Romae ubi situm sit. 7. b. a Gregorio Papa II. institutum. ibid.
Geruilio a Carolomanno contra Saxones adductus. 170. a
Geruilio Moguntinae sedis Antistes deponitur. ibid. eius causa. ibid. c. patri succedit, & quare. ibid. de patris sui occisione inquirat. ibid. patris occisionem interficit. ibid. b
Gerrada anus caeca, visum recipit a SS. Marcellino & Petro. 770.e
Getholtus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi praesens. 577.a
Geuulioobus seductor falso Episcopi honore. 181.c
Gherardus Comes. 203.e
Ghysila soror Caroli & Carolomanni. 301.b
Gibberosus & dentibus vexatus a SS. Marcellini & Petri reliquijs sanatur. 770.c
Gildebrandus Dux Spoletinus ab Hadriano Papa constituitur. 319.b
Gilduualdus Archiepiscopus Leoni Papa obuiam a Carolo Magno mittitur. 484.c
Gilulphus Luitprandi nepos post Gotscalcum Beneuenti Dux. 193.c. eius maxima liberalitas in S. Benedicti monasterium. ibid.
Gisalbertus pauper gibbosus. 776. e. virtute SS. Marcellini & Petri sanatur. 777.a
Gislemarus S. Ansgarij in conuersione Danorum socius. 758.e
Gizid Sarracenorum Principis contra imagines Sanctorum edictum. 35.c. V maro in Regno successor. ibid. e. eius obitus. ibid. eo mortuo, imagines restituantur. 36.c. Euclid illi subrogatus. 143.a
Glacies prodigiosa. 265.e
Glica leuiter notatus. 327.d
Gloria maior Ecclesiae quam Synagoga. 489. d. e.
Glyceria reliquiae ubi sint. 273.d. socia martyrij S. Euphemiae. 274.a. eius apparitio. ibid.
Gnaphheus hereticus. 193.e. illius error. 194.a
Gobelinus rerum gestarum Paderburnae scriptor. 334. b
Gocellinus filius Bartoldi domini de Geinbergem. 508.d. submergitur in Rbeno. ibid. e. Rbeno extrahitur. 509.b. precibus S. Suuiberti vita restituitur. ibid. clerici tonsuram accipit. ibid. c. nomen S. Suuiberti assumit. ibid.
Godalsacius pseudoapostolus in Germania. 166.d
Godemundus Tuscanensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
Godolaus Thuringus Confessor. 33.d
Goiacum villa. 779.d
Gorgonij Martyris corpus ubi sit. 266.e
Gothi euadunt Sarracenos. 10. a. transportum Euxi-

Euxinum incolentes, Episcopum a se electum, ad S. Germanum Constantinopolim mittunt ut consecraretur. 99.c
Gothi Catholicam Fidem a Reccaredo Rege Hispanorum acceperunt. 122. e. Basilica S. Petri extra muros pepercerunt. 125. b. Episcopi eorum Catholici Christi diuinitatem Patri consubstantialem in scriptis suis profiteri solent. 169.a
Gotbia accliuē ab Iconoclastis liberum. 236.a
Gotscalcus Beneuenti Dux. 193.c
Gozbertus in insula S. Othmarum custodit. 245.e
Gracilus Tribunus quae passus. 291.d
Graculum comedere Christianus prohibetur. 199.a
Gradenfis ciuitas Francus olim subiecta. 705.e
Graeca lingua psalmos cani ubi voluerit Paulus Papa. 251.b
Gracis schismatici Gregorio Papa II. tumultum Imperij Occidentalis adscribunt. 63.a
Graci commemorationem Aemiliani, Theophili, Procopij, & Basilij celebrant. 102. c. Theophylacti commemorationem faciunt, & quando. 114. d. Michaelis Synnadorij Metropolitae natalem diem celebrant, & quando. ibid. Pauli & Theosterij anniuersarium colunt. 115. b. uti & Theophili. ibid. SS. Martyrum Hippatij Episcopi & Andreae presbyteri commemorationem agunt. 117. d. Gregorij Limniota, commemorationem quando celebrant. ibid. d. e. terrae motus Constantinopolitani memoriam celebrant in Menologio. 131. b. a Paulo Stephani Papae fratre in Ecclesia S. Dionysij constituti. 214. d
Graci Patres de S. Dionysio quae scripserint. 808.d
Gracorum errores de Gregorij cognomento correcti. 76. b. eorum cum Latinis scriptoribus de Gregorij II. Papae conatu contra Leonem Isauricum dissensio. 79. a. fabula de Gellone muliere, quae spectris infantes accedens eos necabat. 119. a. schisma illorum de processione Spiritus sancti unde ortum. 277. c. eorum monasterium Roma a Paschali Papa extructum. 665. b
Grando ignea in Sarracenos. 18. d
Graphio quis dicatur. 149. b. & quid sit. ibid.
Gratianus Nouariensis Ecclesiae praesul. 46. d. Luitprando ad vota facienda pro transportatione corporis S. Augustini auctor. ibid.
Gratianus Abbas Cassinensis monasterij. 212. c. cur Carolomannum ad fratrem abire induxerit. ibid.
Gratianus Episcopus Velitrensis Constituto Pauli Papae interfuit & subscripsit. 251. a
Gratianus Decretorum collector reprehensus, & in quo. 324. a
Gratia Deo in persecutione agenda. 276. c
Gratiosus Sutrinus Episcopus Conc. Zachariae Papae interfuit. 158. c
Gratiosus Villeternus Anconitanus Episcopus Conc. Rom. Zachariae Papae interfuit. ibid.
Gratiosus Velitris sacerdos Concil. Rom. aduersus Aldebert. & Clementem interfuit. 175. e
Gratiosus Chartularius. 290. a. Totonem interficit. ibid. b. Philippum presbyterum male electum expellit. ibid. d
Gratiosus Nepesinus Episcopus Rom. Concil. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. d
Gregorius Magnus Dialogus cognominatus. 72. b. ex Graecis auctoribus probatur. ibid. quando mortuus sit. ibid. Ecclesiam S. Caeciliae consecrauit. 690. c. eius translatio. 775. a. indumenta eius in

sepulchro reperta. ibid. b. de illius cingulo. ibid. c. an regulam S. Benedicti seruarit. ibid. Oratorium eius quibus reliquijs sit ornatum a Gregorio IIII. ibid. d
**Gregorius II. Papa creatur. 2. a. quamdiu sederit. ibid. eius vitam descripsit Anastasius Bibliothecarius. ibid. b. quibus parentibus ortus. ibid. c. quorum Imp. temporibus sederit. ibid. eius virtutes. ibid. a Sergio Papa nutritus. ibid. Ioannem Constantinopolitanum Episcopum eiusq. epistolam recipere recusat. ibid. eundem deponi curat. ibid. Michaelē Apocrysarium presbyterum Constantinopolim misit. ibid. e. calcarias decoqui iussit. 4. b. castrum Cumanum inuasum a Longobardis sibi restitui tentat. ibid. Neapolitanis LXX. libras auri persoluit, & quare. ibid. d. imagines Leonis Imp. honorifice suscipit. 7. a. eius diligentia in restituendis monasterijs. ibid. b. Gerontocomium construit. ibid. desertum Andreae Apostoli monasterium restituit. ibid. Bonifacio Germania Apostolatam committit. 8. b. 21. d. Corbiniano pallium tribuit. 8. e. 9. a. S. Agathae domum a fundamentis extruit. 16. e. in causa Rhemenfis Ecclesiae epistolam scribit. 17. e
item Gregorius Papa II. Concilium Roma celebrat. 27. a. aduersus illicita coniugia constituit. ibid. b. e. anathemate punit clericos comam laxantes. 28. b. decretis de coniugijs primus subscribit. ibid. Romam S. Bonifacium vocat. 30. d. Bonifacium Episcopum consecrat. ibid. e. Bonifacium de Symbolo Fidei seiscituratur. 31. a. Bonifacium Carolo Francorum Regi, & Germania Principibus commendat. ibid. e. Bonifacio librum institutionum Ecclesiasticarum donat. ibid. epistola eius S. Bonifacio data ad Carolū Martellum. 32. a. epistola generalis pro S. Bonifacio. ibid. c. illiteratos, bigamos, mutilos a sacris ordinibus summouet. 33. a. epistola eius ad clerum & populum pro S. Bonifacio. ibid. quando exhiberi praeeperit baptismum. ibid. c. Ecclesia reditū in iij. portiones diuisit. ibid.
**item Gregorij Papa II. epistola ad Thuringos Confessores. ibid. d. eius ad Saxones epistola. 34. c. item ad S. Bonifacium super conuersione gentium. 42. b. petitionem Corbiniani recitat in Synodo. 43. b. ad S. Germanum scribit. 59. b. ad 61. c. eius pro salute humana perpetua apud Deum intercessio. ibid. c. Concilium habet aduersus Iconoclastas. ibid. Leonis Isaurici societate repudiat. 62. c. 71. e. ipsi mors sapiens a pluribus intentata procurante Leone Isaur. ibid. 63. e. 77. a. b. ad eumdem mittit epistolam dogmaticā. 63. a. 72. a. pro Imperio non contra laborat. ibid. Vrsō Duci Venetiarum scribit. ibid. d. auxilium contra Longobardos petit a Duce Venetorum. ibid. d. ab Orientalibus laudatus ob heresim sublatam. 64. a. eius ad Leonē Isauricum scripta virtutem ac veritatem continent. 65. c. ad eius usque tempora Deus Pater numquam piclus fuit. 67. a. Leonem Isaurum obtestatur ut respiciat. ibid. b. quare Leoni Isaurico pepercerit. 68. c. eius tempore Iconoclastae nondum inter hereticos habiti. ibid. e. diu post sextam Synodum vixit. 69. b. 76. d
item Gregorius Papa II. Leoni Isaurico celestem benedictionem precatur. 71. d. cur Dialogus dictus. ibid. e. a Cedreno etiam ita vocatus. ibid. contra Leonem Isauricum, ut contra hostem se armat. 77. d. e. eius salutem multi populi armis defendunt.****

fundunt. 78. a. Paulum Exarchum anathemati subijcit. *ibid.* Italorum consilium de Imperatore diligendo compefcit. *ibid.* Romanos pro constantia hortatur. *ibid.* e. claves S. Petri cum vinculis Carolo Martello destinat. 79. a. Consulatam Carolo Martello assignat. *ibid.* b. prudens eius consilium. *ibid.* c. Bede litteras ad rem Anglicanam spectantes mittit. 80. a. b. a S. Bonifacio super dubijs consultus. *ibid.* b. epistola responsoria ad dubia S. Bonifacij. *ibid.* ad 81. d. semper ab Iconoclastis seruatus. 85. a. Longobardorum Regem a pessimo instituto reuocat. 94. d. scribit ad Serenum Forouiliensem Episcopum. 95. b. epistola eius ad Gradensem Patriarcham. *ibid.* d. Leonem Imp. per epistolas redarguit, quod Anastasium S. Germano eiecto ad Episcopatum euexisset. 97. e. Anastasium Syncellum una cum libellis ab Episcopatu abiicit. 97. e. 98. b. Romam cum tota Italia a Leonis imperio recedere facit. *ibid.* e. Italos, & Romanos quando & quare ab Imperatore recedere voluerit. 98. c. Italiae tributorum exactioe Leonem Imp. priuat, & quando. *ibid.* d. eius obitus. 99. d. 100. e. quamdiu federit. *ibid.* quinta feria ieiunium instituit. *ibid.* parietes Oratorij circumquaque deargentauit. *ibid.* duodecim Apostolos argentatos in Oratorio librarum CLXXX. distinxit. *ibid.* cetera eius dona. 101. a. quot ordinationes habuerit. *ibid.* ubi sepultus sit. *ibid.* Episcopatus eius quinque dies vacauit. *ibid.* inter Sanctos relatus. *ibid.* quanam scripserit. *ibid.* b. eius scripta desiderantur. *ibid.* Gregorio Magno comparandus. *ibid.* eius obitus. 135. d. varia opera. 136. a. b. c. d. e. scripta. 137. a. eum Bonifacius de quibusdam consulit. 102. e. alienata a monasterio dona restituit. 136. a
Gregorius Papa III. quando creatur. 101. b. eius singulares virtutes. *ibid.* e. ab omni Pop. R. vi ad Pontificatum electus. *ibid.* c. ad heresim tollendam sese conuertit. *ibid.* d. sub quibus Imp. vixerit. *ibid.* ad Leonem Isaurum Legatum suum misit. *ibid.* Concilium in causa Gregorij presbyteri Legati sui congregat. 102. a. presbyterio eum priuare voluit. *ibid.* Gregorio presbytero penitentia imposta, cum prioribus litteris secundo ad Leonem dirigit. *ibid.* littera eius ad Bonifacium. 103. a. ad 104. Bonifacio Archiepiscopo pallium est largitus. *ibid.* b. agrestem caballum aut domesticum comedi vetuit. *ibid.* d. ferinos mores ad humaniorem cultum redigere laborat. *ibid.* Legatus eius in Sicilia ab Imperatore detinetur, & ablatis litteris in exilium mittitur. 112. c. Concilium Romae de imaginibus colligit. *ibid.* anathemate ferit Constituto de imaginibus aduersantes. *ibid.* d. iterum Commonitorium epistolam Leoni scribendam decernit. *ibid.* d. omnes Hesperiae Episcopos Concilio suo adhibuit. 112. e. imaginum venerationem Concilio comprobauit. *ibid.* e. sacras imagines sumptuosas erexit. 113. b. Oratorium pro SS. reliquijs fecit. *ibid.* c. trabes ex argento mundissimo in S. Petro vestiuit. *ibid.* reliquias SS. vndique collegit. *ibid.* in Oratorio a se constructo collocat. *ibid.* in canone Misfarum Oratorij quae dicere praeeperit. *ibid.* d. quae ornamenta in suo Oratorio fecerit. *ibid.* quae in S. Maria Ad praesepe. *ibid.* e. scriptis & factis Leonem obnititur. 114. a. Legationem tertio ad Leonem mittit. *ibid.* b. quarto adhortatorias Leoni mittit. *ibid.* c. Vuinilum Baioariorum Episcopum conse-

crat. 118. d. Bonifacium Romam venientem comiter excipit. 120. b. 122. a. discedentem muneribus cumulat. *ibid.* c. epistolas etiam varias ipsi dat commendatitias ad omnes Germania ordines. *ibid.* Germanos hortatur a cultu Paganorum abstineant. 121. a. b. Episcopos Alemanniae admonet vt a gentilitate penitus abstineant. *ibid.* d. Episcopos Alemanniae hortatur vt Concilio celebrando intersint. *ibid.* e. per epistolam probat ea quae S. Bonifacius in Baioaria gessit. 123. d. e. Carolum Martellum laudat. *ibid.* e. Bonifacium vt praedicare pergat hortatur. 124. a. iubet ei vt Synodum celebret. *ibid.* c. Episcopos ordinet. *ibid.* a. Luithprando obsidetur. *ibid.* e. ad Carolum Martellum epistolam dirigit. 125. c. Legatos ad eundem mandat. 131. d. eidem claves S. Petri mittit. *ibid.* secundo ad eundem scribit. 132. a. statum Ecclesiae S. Petri eidem exponit. *ibid.* c. d. petit ab eodem Legatum mitti ad explorandum Vrbs statum. *ibid.* obitus eius. 135. d. Psalterium a memoria tenuit. *ibid.* varia eius opera. *ibid.* e. 136. a. b. c. d. e. & quanam illa sint. *ibid.*
Gregorius III. Pontifex creatur. 773. c. vnde oriundus. *ibid.* d. eius virtutes. *ibid.* electus refugit onus Pontificatus. 774. c. in latibulis Ecclesiae se abscondit. *ibid.* Gregorij Magni sepulchrum pietatis ergo visitare solitus. *ibid.* e. S. Gregorij Magni corpus transfudit. 775. a. quae ornamenta in S. Gregorij Magni Oratorium contulerit. *ibid.* d. monachos in Oratorio S. Gregorij officium canere debere instituit. *ibid.* S. Saturnini collapsam Ecclesiam reparat. 776. a. quae bona contulerit Ecclesiae S. Marci. 787. b. c. d. e. 788. b. Ostiam ciuitatem moenibus munit. 788. b. aliam ciuitatem edificare cepit. *ibid.* d. pallium S. Ansgario mittit. 799. e. Amaburgensem sedem crexit, & priuilegijs auxit. 800. a. Roma proficiscitur in Gallias. 801. c. non excipitur a Ludouico Imp. more Regum Franciae. *ibid.* pacem inter filios & Ludouicum Imp. conciliare laborat. *ibid.* frustra laborat pro componenda discordia. *ibid.* excusatur a calumnijs ei factis. *ibid.* Lotharium Imp. cur sibi offensum habuerit. *ibid.* decretum depositionis Ludouici Imp. rescidit. 807. b. eius auctoritate Ludouicus Imp. & Iudith Augusta restituti. *ibid.* primus in Gallia & Germania festum omnium SS. celebrari praecipit. 823. d. scribit ad omnes Galliae, Germaniae, & Aquitaniae Episcopos. 831. a
Gregorius ex Anglia in Germaniam a S. Bonifacio euocatur. 48. c
Gregorius Decapolitanus ciuis in fidei confessione moritur. 102. d
Gregorius presbyter a Leone Imp. cum scriptis retentus & in exilium missus. 112. e
Gregorius Limniota monachus combusto capite animam Deo reddidit. 117. e
Gregorius Orbeuetanus Episcopus Concilio Romano sub Zacharia Papa adfuit. 158. c
Gregorius Portuensis eidem praesto fuit. *ibid.* item Concilio Romano contra Aldebertum & Clementem haereticos praesens fuit. 175. e
Gregorius presbyter eidem Zachariae Concilio adfuit. 158. c. item Concilio aduersus Aldebertum & Clementem haereticos. 176. a
Gregorius Regionarius & Nomenclator Conc. Rom. *ibid.*

Gregorius Cyprius a Constantino Imp. anathematizatur. 215. a
Gregorius Episcopus Praenestinus Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. 251. b
Gregorius Episcopus Siluae Candidae Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. *ibid.* obseruationem Concilij sub Stephano Papa IIII. populo recitauit. 296. c
Gregorius Cardinalis Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. *ibid.* c
Gregorius Archiepiscopus S. R. E. Constitutum Pauli Papa confirmauit. *ibid.*
Gregorius Logotheta Dromi in Irenem & Constantinum conuorat. 344. b
Gregorius Oeconomus Nicephori Imp. ad Regem Sarracenorum Legatus. 511. c
Gregorius Leonis Armeni filius Constantinopoli eicitur, & castratur. 683. b
S. Gregorius Nazianzenus Basilio Leonis Armeni filio loquelam reddit. 716. a
Gregorius Velitrensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. c
Grimoaldus Dux Theodoni Ducis Bauariae filius. 44. a. fratris sui uxorem ducit. *ibid.* a Corbiniano egregie redargutus. *ibid.* a S. Corbiniano ad separationem incestus perducitur. *ibid.* b. cum uxore se ad Corbiniani pedes prosternit. *ibid.* c. reum se agnoscit. *ibid.* uxorem ablegat. *ibid.* d. ad uxorem reuertitur. *ibid.* ab insidiatoribus occiditur. *ibid.* e
Grimoaldus Legatus Luithprandi Regis, obuiam Pontifici mittitur. 150. e. cum socijs Zachariae ciuitates S. Petri reddit. 151. c
Grimoaldus Longobardorum Rex Rothari successor. 184. a
Grimon Abbas Corbeiensis monasterij. 79. b. cum Sigeberto ad Limina Apostolorum cum muneribus a Carolo Martello missus. *ibid.*
Grimon Episcopus a S. Bonifacio ordinatus. 154. a
Grisus Trebianus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Grossus Senensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. *ibid.*
Gruusolphus Fesulensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuit. 747. c
Guleotes Leonis Armeni in heresi assecla. 613. a
Guillarius Venetorum Dux. 560. c
Guinilo Episcopus. 203. e
S. Gummarus Confessor. 330. c. eius res gesta a quo descripta. *ibid.*
Gundrada Pipini, Caroli Magni filij, filia. 577. b
Gundrada ancilla illuminatur virtute SS. Marcellini & Petri. 780. b
Gunderharus S. Bonifacio in Frisia comes. 232. e.
Gunibaldus Ratisponae Episcopus a S. Bonifacio institutus. 123. d
Guntharius Thuringus Confessor. 33. d
Guntradius paralyticus sanatur meritis SS. Marcellini & Petri. 771. b
Guntranda Theodoni Ducis Bauariae filia. 79. e. Luithprando Regi nubit. *ibid.*
Guripertus Populoniensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. c
Gymnasium litteratura erat Vener. Bedae monasterium. 109. b

H Abdallas Sarracenorum Rex monachos & in clufos sub tributis redigit. 242. b. Ecclesiarum ornamenta vendi patitur. *ibid.* in magos Persas animaduertit. 244. a. Christianos persequitur. 276. e. Cruces Ecclesiarum aufert. *ibid.* nocturnas vigilias, & litteras discere prohibet. *ibid.* quo anno mortuus sit. *ibid.* Christianos manibus inscribi, promulgauit edictum, & quare. 316. c. Hierosolymam venit religionis ergo. *ibid.*
Habdarraghman Rex Sarracenorum in Hispania regnare incipit. 705. c
Hadaboldus Coloniensis Archiepiscopus. 670. a
Hadelhartus Pipini curam a Carolo Magno gerere commendatur. 521. a
Hadriani Papa studium pro recuperandis rebus Ecclesiasticis. *ibid.* e
Hadrianus Papa Carolo Magno imagines Sanctorum misit, & quas. 62. c. testimonia eius de Synodo sub Stephano IIII. 295. c
Hadrianus Papa creatur. 307. d. vita eius iuuenilis quam praecleara fuerit. *ibid.* e. virtutes eius. 308. a. Ioannem Aquileiensem Episcopum censuris Ecclesiasticis deterrct. *ibid.* c. iudices Romanos in exilium missos reuocat. *ibid.* d. Legatos ad Desiderium mittit pro fide sibi prestanda. 309. a. pro recuperandis ciuitatibus Exarchatus agit. *ibid.* c. Paulum Cubicularium in custodia detinere iubet, & quare. *ibid.* e. de caede Sergij sedulo inquiri. *ibid.* Sergij corpus honorifice sepeliri iubet. 310. c. exilium Paulo Sergij cadis reo deternit. *ibid.* e. de eo saluando eius consilium. 311. b. studium eius pro recuperandis rebus Ecclesiasticis. *ibid.* e. Abbatem Sabinensem cum xx. monachis ad Desiderium mittit. *ibid.* colloquium Desiderio, nisi ciuitatibus suis redditis, negat. 312. a. muro Romam claudi fecit. *ibid.* d
item Legationem ad Carolum Francorum Regem mittit. *ibid.* d. 316. d. auxilium a Carolo Magno aduersus Desiderium petit. *ibid.* d. Romam militibus munit contra Desiderium Regem. 317. a. S. Petri templum ferro munit, & quare. *ibid.* b. Desiderium ne Romam veniat excommunicatione deterret. *ibid.* Ducatum Spoletinum subiure. B. Petri subiugauit. 319. b. Carolo Magno ad xxx. miliaria suos obuiam mittit. 320. e. Carolum Magnum ingredientem aulam amplectitur. 321. a. cum Carolo Magno omnibusq. suis Deo pro victoria contra Longobardos gratias agunt. *ibid.* b. pro donatione Pipini confirmada Carolum Magnum deprecatur. *ibid.* d. S. Petri ob victorias Caroli Magni Confessionem ornat, & quomodo. 322. e. 323. a
item honorifice Carolum Magnum Romam venientem suscipit. 346. b. vngit Pipinum & Ludouicum in Reges. *ibid.* filium eius Pipinum baptizat. *ibid.* Legatos mittit ad Bauariae Ducem. *ibid.* c. ei professio Fidei Catholica a Tarasio Patriarcha Constantinopol. missa. 354. e. sacrorum rituum studiosissimus. 356. d. librum de eis scribit. *ibid.* liber eius desideratur. *ibid.* libri istius quis meminerit. *ibid.* e. ei Legatio & epistola a Constantino & Irena, de creatione & consecratione Tarasii mittitur. 357. e. de gestis Constantinopoli certior redditur. *ibid.* Constantinopolim veniens ab Imp. rogatur. 358. a. Legatos saltem mittere pe-

itur. *ibid.* b. littera responsoria ad Constantinum & Irenem exciderunt. *ibid.* e. epistola a Tarasio ordinato missa. *ibid.*
item exhorrescit ordinationem Tarasis Patriarchae Constantinopolitani. 361. d. quare. *ibid.* quomodo Tarasium suscipiat. *ibid.* eius ad Imperatores Constantinum & Irenem epistola. 362. a. de Constantini Magni conuersione latius differit. 353. a. visionem ipsi Apostolorum demonstratam refert. *ibid.* probat a temporibus Apostolorum imaginum fuisse usum. *ibid.* b. petit ab Imperatoribus restitui Romanae Ecclesiae, quae heretici abstulerunt. 368. b. nomen, Vniuersalis, impugnat. *ibid.* d. scribit ad Tarasium. 370. a. b. c. d. e. ad 372. b. pastorem functionem explicat. 371. a
item collectionem canonum LXXX. a se elaboratam dat Ingilramno Episcopo Mediomatricis. 378. e. cantores dat petenti Carolo Magno qui Gallicanum tantum corrigant. 404. e. nomina eorum quos dedit. *ibid.* Antiphonarium ordinauit. 405. b. S. Vuilehadum sedi Bremensi Episcopum praeficit. 408. d. praecipit eandem Ecclesiam Vuilehado dari. 409. b. xx. eius anno diluuium Urbis Romae. 415. b. pastoralis eius cura in diluuium quanta fuerit. *ibid.*
item Elipandi errorem publicis litteris ad Episcopos Galliae & Hispaniarum demonstrat. 423. c. optionem hereticis qualem det. *ibid.* d. sententia eius in hereticos. *ibid.* e. iubet pro hereticis orari. 424. a. scribit ad Carolum Magnum. 431. d
item cultum SS. imaginum promouit. 435. d. de eius sententia contra imagines quid garriunt aduersarij. 436. b. in eum manifesta calumnia. *ibid.* aduersarij respondet defendens S. Gregorium. *ibid.* e. S. Gregorij sententias expendit. 437. d. ex S. Gregorij sententia docet & recipit cultum imaginum. 438. b. insat pro restitutione iurium & bonorum Rom. Ecclesiae. 439. a. aliqua pro temporis ratione dissimulat. *ibid.* e. 440. a. aduersariorum singula confutat. *ibid.* eius obitus. 442. d. quamdiu sederit. *ibid.* eius felicitas. *ibid.* e. varia ab eo feliciter conseruata. *ibid.* eius epistola XLIII. in Vaticana bibliotheca perditae. *ibid.* earum summaria. 443. ad 446. a. alia eius scripta. 446. b. obitum eius Carolus Magnus, qui eum ut patrem coluit, doluit. *ibid.* c. animam eius religionis officijs prosequutus est. *ibid.* item eleemosynas pro eo erogat. *ibid.* e. ubi sepultus. 447. b. epitaphium ei Carolus Magnus scripsit. *ibid.* c. d. e. eius res gesta in basilica S. Petri. 448. c. ad 451. b. in basilica S. Pauli. 451. c. d. in S. Ioanne Lateranensi. *ibid.* d. alia in varijs Ecclesijs. 452. ad 456. c. de diaconijs restauratis. 456. c. de eleemosynis ab eo collatis S. Petro. *ibid.* d
Hadrianus Falaritanus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa interfuit. 747. d
Hadrianus Signinus Episcopus eidem Concilio praesens. *ibid.* e
Hamorrhoidae imago celebrata, ubi & quando. 60. a
Hereditas Ludouici Caroli Magni filij. 518. c
Hereditas Pipini filij Caroli Magni. *ibid.*
Hereditas Caroli filij Caroli Magni. *ibid.* d.
Hereditate neminem priuari debere, nisi ob tres causas ubi statutum. 314. b
Hereticus dicitur Leo Isaurus Imp. ab Italis. 62. e
heresis eius quis auctor fuerit. 54. e. eam cum violentia stabilire vult. 97. b. quomodo primum ha-

reticus sit factus. 390. d
Heresis Iconoclastarum quando orta. 35. e. ex Iudaeis & Sarracenis orta. *ibid.* d. 36. b. omnium in se arma conuertit. 55. c. unde prodierit. 135. b. auctoritate Concilij grassatur. 220. d. loca diuersa occupat. 236. a. quae mala inuenerit. 716. d
Heresis causa Constantinus Augustus interfectus. 71. a
Heresis Gnaphei extincta ab Anastasio Abbate excitatur. 193. e. ei occurrit Ioannes Damascenus. *ibid.* antequam vulgaretur a Ioanne Damasceno extinguitur. 194. d
Heresis Paulicianorum quando propagata. 235. b
Heresis Manicheorum a Nicephoro tyranno probata. 502. d. eam Sergius instaurat. 556. c
Heresis Moebianorum quae fuerit. 541. c. refellitur. *ibid.* ab Anastasio monacho probatur. 544. c
Heresis Hydroparastarum qualis. 734. a
Hereses extirpare laborat Michael Curop. 578. e
Heresim in Thuringia excitant pseudochristiani. 41. d
Heresibus varijs inficitur Orientalis Ecclesia. 235. b
Constantinopolis item. 578. e
Heretici qui vere dicendi. 68. e. ad Imperium non sunt eubendi, nec in heresi regnare permittendi. *ibid.*
Heretici in Germania pullulant. 119. c
Heretici Episcopi quos baptizarunt in nomine Trinitatis rite confirmari debent. 180. e
Heretici peiores Copronymo. 215. d. & in quo. *ibid.*
Heretici nouitij Copronymiani dicendi. 215. d. Germanum anathemate feriunt. 219. c
Heretici miracula edere non possunt. 267. b
Heretici qui a S. Sopronio anathematizati. 542. b
Heretici damnandi ex more per Rom. Pont. 543. a
Heretici varij ubi damnati. 573. c
Heretici Aftati qui & unde dicti. 578. a
Heretici Iconoclastae falso praetextu insurgunt. 584. a
Constantinum Copronymum pro Deo inuocant. *ibid.*
Heretici quando non audiendi sed docendi. 592. e. humana specie ferre vocantur. 596. d
Heretici Apocryfarij a Paschali Papa reiecti. 656. e
Heretici vel schismatici quomodo vniendi. 712. e
Heretici decacerati quales fuerint. 762. d
Hereticorum Principum mos ardua inconsulto definire. 55. e
Hereticorum nouorum errores. 153. d. eorum cum Constantino Copron. Imp. comparatio. 215. d. felicitas eorum qualis. 293. b
Hereticorum nostri temporis delira suspicio de clauibus a Romanis Pontificibus ad Carolum Magmissis. 472. e
Hereticorum dispensatio praecursio Antichristi vocatur. 541. e. eorum conuentus vitandus. 601. b
Hereticorum segmentum vocatur Ecclesia Constantinopolitana. 604. e
Hereticus uxoratus sacerdotium sibi vendicat. 153. c
se sanctum vocari vult. *ibid.* affirmat se Angelorum nomina scire. *ibid.*
Hagiomachus spernit reliquias sanctae Euphemiae. 471. a
Hali Sarracenorum Princeps Petro Damasceno Episcopo linguam praescidit. 143. a. Theodorum Episcopum in exilium mittit. 240. d
Halitgarius socius Ebbonis Archiepiscopi Rbemensis. 711. c
Ham-

Hamburgi sedes Aquilonarium Archiepiscopalis. 758. a
Hamuntus Comes S. Bonifacij in Frisia. 232. e
Hartblinda puella caeca illuminatur virtute sanctorum Marcellini & Petri. 779. c
Hathumarus primus Episcopus Paderburnensis. 467. c. discipulus S. Burchardi. *ibid.*
Hatto Comes Caroli Magni testamenti institutioni praesens. 577. a
Hatto Episcopus Basileensis. 581. c. Caroli Magni Legatus. *ibid.*
Haumar Sarracenorum Princeps. 19. b. Leonem Isauricum Imp. a Fide retrahere conatur. *ibid.*
bellum Christianis indicit. *ibid.* moritur. 26. e. illo mortuo pacem Ecclesiae consecuta sunt. *ibid.*
Hebraei Leoni Isauo Imperium praenuntiant. 6. d
falsa Arabum Regi vaticinantur. *ibid.* iuramento Leonem impellunt facturum se quod postulant. *ibid.* ad necem quaesiti. *ibid.* a Syro impostore seducuntur. 28. c. Ducis eorum nefarium consilium. 36. a. ipsi & Arabes Christianorum imagines comburunt. *ibid.* b. Ecclesiarum ornamenta emittunt. 242. b
Hecbertus Archidiaconus sancti Bonifacij amicus. 174. a
Hecgstar praedium S. Nazarij. 783. a
Hede praepositus monasterio a S. Bonifacio ordinatur. 26. a
Heddi Treuerensis Archiepiscopus. 800. a. S. Ansgarij consecrationi interfuit. *ibid.*
Hedilbertus Cantiae Rex ad S. Bonifacium scribit. 48. e. Deo gratias agit ob gentes a S. Bonifacio conuersas. 49. c. munera S. Bonifacio mittit. *ibid.* d. se S. Bonifacio commendat. *ibid.*
Heistulphus Maguntinensis Archiepiscopus. 670. a
Helbum monachus. 49. b. tabellarius Regis Cantiae ad S. Bonifacium. *ibid.*
Heliopolis a Mauuia superata. 182. d
Helsingaudus Vuerdensis Episcopus. 800. a. sancti Ansgarij consecrationi interfuit. *ibid.*
Helladici & Cycladam insularum populi zelo diuinitus mouentur in Imperatorem. 85. b. Dux militiae eorum Agallianus. *ibid.* a Constantinopolitanis vincuntur. *ibid.* naues eorum a Constantinopolitanis exuruntur. *ibid.*
Helmrada caeca visum recipit intercessione SS. Marcellini & Petri. 779. c
Hemoinus Comes. 670. a
Henricus octauus Angliae Rex. 130. c
Henricus Dux Foroiuliensis Hunnos debellat. 467. c. auitis thesauris spoliatur. *ibid.* thesauros eorum Carolo Magno mittit. *ibid.*
Herbipolensium Episcopus sanctus Burchardus. 189. a
Herioldus Rex Danorum. vide Arialdus.
Herigarius Birca oppidi praefectus. 758. e. ad Fidem Catholicam conuertitur. *ibid.*
Herisfridus presbyter. 174. e
Hermensenda Alfonsi Regis uxor. 242. d. ubi sepulta. *ibid.*
S. Hermetis corpus in S. Marci titulum transfertur. 786. b. reliquiae in Gallias transferuntur. *ibid.* c. miracula. *ibid.* e
Hermogenes Cardinalis Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. 251. e
Herodes sanctum Ioannem Baptistam metuit. 795. a
Herodiadis exemplum Pildrud sequitur. 44. b

Herulphus Episcopus Galliarum prouincia. 295. b
Hethius Archiepiscopus Treuerorum Ludouico agroranti praesens. 835. e
Hetti Archiepiscopus Treuirensis. 670. a
Hetto Episcopus institutioni testamenti Caroli Magni praesens. 577. a
Hienensis insulae monachi Anglicanum schisma tollunt. 9. b. Catholicos ritus recipiunt. *ibid.* b. d. ab Anglia docti ad perfectam viuendi normam perueniunt. *ibid.* c. Anglis Catholicos ritus communicant. *ibid.* d. monachi a quo ritus Catholicos receperint. *ibid.* d
S. Hieronymus cum improbis habitationem non prohibuit. 84. a. eius Martyrologium in quo peccet. 340. a
Hieremias Senonum Archiepiscopus. 670. a
Hieremias Episcopus Ludouici Imp. ad Eugenium Papam Legatus. 739. d
Hierosolymam proficiscitur Ioannes Damascenus. 94. a. eodem dona a Carolo Magno mittuntur. 486. d
Hierosolymitanae Ecclesiae profanata & monasteria Palaestina deserta. 581. a
Hierosolymitanus Patriarcha clauis S. Sepulchri ad Carolum Magnum mittit. 486. d
S. Hilarij Ecclesia Pictaui a Sarracenis incensa. 47. d
S. Hilari monasterium ubi situm. 244. b
Hiltebaldus Archiepiscopus Colonienfis. 507. d
Hiltebaldus Archicapellanus sacri Palatii. 648. e
Stephano Papa a Ludouico Imp. obuiam mittitur. *ibid.*
Hiltebaldus Episcopus praesens in Caroli Magni testamenti ordinatione. 577. a
Hildebonus caecus ab infantia illuminatur intercessione SS. Marcellini & Petri. 771. c
Hildebrandus nepos Luithprandi succedit ei. 168. c
septem mensibus tantum regnat. *ibid.* ob asperitatem deponitur. *ibid.*
Hildegardis nobilissima matrona Sueuorum. 305. d. a Carolo Magno in uxorem ducitur. *ibid.*
Hildegem Comes Caroli Magni testamenti ordinationi praesens. 577. a
Hildegida Abbatissa. 11. e. S. Bonifacium de resuscitato Ceolredo docet. *ibid.*
Hildericus Stupidus Rex Morouingus. 196. e. deponitur. 202. a. in monasterium mittitur. *ibid.*
Hildegereus Colonienfis Archiepiscopus inquisitionem pro S. Suuiberti canonizatione suscipere iussus. 212. e
Hildimarum surdus & mutus per SS. Marcellinum & Petrum sanatus. 780. e
Hildolphus Treuerorum Episcopus. 212. e. examen S. Suuiberti pro canonizatione vice Stephani Papa complet. *ibid.*
Hilduinus tempore Bedae vixit & scripsit. 109. e
Hilduinus Abbas S. Dionysii Areopagite libros in Latinum vertit. 725. a. armatos adducere ad conuentum non permittitur. 795. e. iubetur colligere monumenta S. Dionysii. 808. c
Hilprandus Longobardorum Rex. vide Hildebrandus. 132. a
Hiltfredus presbyter. 756. a
Hiltibaldus Episcopus Carolo Magno in extremis praesens. 608. e
S. Hincmarus Rhemensis Episcopus. 247. e
Hippatius & Andreas crudelia supplicia subeunt. 117. d. ob cultum imaginum cum socio martyrio

coronatur. *ibid.* eius cadaver canibus expositum. *ibid.*
Hippodromium Constantinus Imp. celebrat. 159.c
Hirrensis Ecclesia translatio auctoritate Leonis III. facta. 632.e. & quare. *ibid.*
Hispanas mulieres cum Sarracenis matrimonio coniungi debere quis decreuerit. 304.d
Hispani cladem Sarracenorum luunt. 20.c. Arabum seruitutis impatientes. 122.b. Pelagium Regulum sibi constituunt. *ibid.* c. Sarracenis a Carolo Martello deletis Regnum suum propagare student. *ibid.* d. ad Francos confugiunt a Mahometanis. 616.c. a Francis liberaliter excipiuntur. *ibid.* immunitatem ab Ludouico Imp. accipiunt. *ibid.* d
Hispania fere tota a Mauris occupata. 9.e. nouis cladibus agitatur. 256.c. ab Aurelio inuaditur. 304.c. seruuili bello flagrat. *ibid.* d. unde Evangelij predicationem acceperit. 633.e. 634.a
in Hispania Sarraceni regnare incipiunt. 705.c. ibi ducenti monachi a Sarracenis Martyres facti. 809.d
Hispania cladis luctus. 10.b. templa ibi cur aperta Sarraceni permiserint. *ibid.* d. eius Ecclesia Sarracenorum dominio soluta. 242.d
Hispanicarum rerum scriptores. 583.b
Hispanorum antiqua nobilitas. 122.b. eorum Rex Alfonso creatur. *ibid.* c
Historia exusta Constantinop. bibliotheca a Constantino Manasse narratur. 58.c
Historia Ecclesie Anglicanae quando sit a Beda scripta. 80.a. quando finita. *ibid.* 104.d. alia de Abbatibus sui monasterij. 105.e
Historia de damnatione anime Caroli Martelli. 138.b.c.d. probatur. 139.a
Historia Anastasij fidelior quam doctior. 205.b
Historia Ioannis Curopalata a quo incepta sit. 564.b
Historia Theophanis quousque producta sit. 585.e
Historiam Orientalium Græce quis conscripserit. 26.b. de Manicheis Lucas Siculus scripsit. 29.a
Rauennatensem Rubem composuit. 244.b
Historiam scribit Leo Grammaticus. 564.b. Hispanicam scripsit Rudericus Toletanus Episcopus. 583.b. Ecclesiasticam scribere cogitauit Anastasius. 586.d
Historicorum Theophanes antiquitate & auctoritate præstat. 3.d
Historicorum multitudo de S. Augustini translatione. 47.c
Hitabgonue pagus. 783.a
Homaldus Aquitanie Princeps a Carolomano compescitur. 188.e
Homerici libri de draconis intestino confecti in bibliotheca Constant. seruat. 58.c
Homicida est qui res Ecclesie rapit. 172.e
Homicida quomodo fuerit Carolomannus. 187.a
Homicidæ frater an ad Episcopatum ordinandus. 141.b
Homicidæ voluntarij quomodo puniendi. 165.c. non voluntarij, quam penitentiam agere præcipiantur. *ibid.*
Homicidis presbyteris an & quando SS. Eucharistia sit concedenda. 83.e
Homicidium sequitur adulterium. 172.d
Homilia a S. Germano scripta. 99.a
Homines a Deo, dij vocati. 798.d
Homini vnus damnus leuius, quam totius populi

animarum perditio. 111.a
Homini diuersa studia. 568.a
Homo quomodo a peccato munitur. 811.b
Honorius in Angliam predicator missus. 189.e
Horologium mirandæ artis ab Aarone Rege ad Carolum Magnum missum. 522.e
Horias a Longobardorum Rege Romanis ablata. 125.a
Hospitale S. Spiritus Romæ, vicus fuit Saxonum. 510.a
Hospitale S. Peregrini redditibus auctum a Paschale Papa. 788.c
Hospitalitatis commendatio. 814.c
Hofredus Rex Deirorum & Berniciorum scelera in Anglia monstrauit. 172.e
Hofres etiam hominum virtutem reuerentur. 500.d
S. Hubertus Episcopus Leodiensis. 213.c. 306.a. in Taxandria Fidem Catholicam propagauit. 213.c. Arduennam totam ab idolorum cultu liberauit. *ibid.* c. eius obitus. *ibid.* caput eius qualiter conseruitum. 306.b. eleuatio eius atque translatio. *ibid.* corpus illasum inuentum. *ibid.* translatio. 744.a
Hugbertus Dux Baioariorum dominus. 114.e
Hugo Comes Turonensis Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Legatus. 581.c
Hugo Caroli Magni naturalis filius. 655.b. in monasterium detrusus ob coniurationis suspicionem. *ibid.*
Humacus Istriæ urbs. 688.a
Humana Sedi Apostolica redditur. 239.c
Humfridus Comes Ludouici Imp. ad Paschalem Papam Legatus. 709.e
Humilitas S. Bonifacij. 24.b. Luithprandi Regis, dum videt S. Augustini corpus non posse moueri. 46.c. pastorem dignitatem exornat. 95.b. Theodori Studite. 548.d
Hunaldus Aquitanie Dux. 297.e. rebellans capitur. *ibid.* a Longobardis lapidibus obruitur. *ibid.*
Hunualdus contractus per SS. Marcellinum & Petrum sanatus. 779.e. 780.a
Hunni ad Catholicam Fidem sub Carolo Mag. conuertuntur. 467.b. ab Henrico Duce Foroiulienfi debellantur. *ibid.* c. a Sclauis infestantur. 511.c
Huu Ceadualla in Regno Britannie successit. 79.d
relicto Regno ad Limina Apostolorum proficiscitur. *ibid.*
S. Hyacinthi corpus in Gallias transfertur. 786.c
Hydroparasta heretici quales. 734.a
Hymni cani soliti, pro restitutione SS. imaginum. 847.d. quorum sint. *ibid.* d.e
Hymnos in Ecclesia esse cantandos scriptores multi probantes. 115.b
Hymnus Theodulphi in die Palmarum. 810.d
Hymnus primus Theophanis Confessoris. 848.c. alter. 851.d
Hypolichniotes Leonem Armenum in heresi imitatur. 613.a

I

S. Iacobi Apostoli corpus Compostelle repertum. 632.e. translatio & inuentio. 634.c. a Theodomiro Episcopo inuentum. *ibid.* d. sub Alfonso Casto Rege inuentum. *ibid.* sepulchrum eius promptuarium miraculorum dici potest. 634.e
Iacobi monachi Confessoris præconia. 668.b

Iacobus

Iacobus Protospatharius a Leone Imp. capitur, & quare. 343.d
Iacobus Sirmundus Theologus & professor Societatis Iesu epistoliarum Theodori Studite translator in Latinum. 597.e
Iadera Dalmatia ciuitas. 705.e
Iagibertus Comes. 670.a
Ibinalarabi Sarracenorum Princeps. 334.b. cum suis ex Hispania veniens Carolo Magno se & ciuitates suas dedit. *ibid.*
Iconoclasta pertinax oculis orbatur. 703.e
Iconoclastarum heresis unde orta. 35.d. 36. 135.b. eius cultor Leo Isaurus. 36.d. omnium in se arma conuertit. 55.c. nullo modo illis assentitur Germanus. 56.d. bibliothecam Constantinopolitanam incendunt. 57.e. tempore Gregorij III. nondum heretici proclamati. 68.d. a S. Germano anathematizati. 89.d. impie Constantinop. agunt. *ibid.* unde ipsorum heresis prodierit. 135.b. Ioannis Damasceni libris firmissime reiecti. 99.d. a Stephano Papa anathemate feriuntur. 218.e. eorum Episcopi Stephanum monachum conueniunt. 217.b. mala plurima Ecclesis inferunt. 235.c. ipsis Nicephorus Tyrannus fauet. 502.d. falso prætextu insurgunt. 584.a. pseudosynodum cogunt. 601.a. Iudæis peiores sunt. 605.c. persecutionem in Christianos excitant. 658.d. vere Antichristi dici possunt. 667.e. misere Theodorum Studitam lamiant. 673.e. eorum crudelissimus Leo Armenus. 683.a. eos insequitur Ioannicus. 703.d. Antesignanus eorum Ioannes Aegyptius. 704.a. quanta mala secum illorum heresis attulerit. 716.d. ea per compendium recitatur. *ibid.* eorum conciliabulum. 724.a. illorum heresis penitus dissipata. 844.b
Iconoclastis Imperatoribus deterior Theophilus Imp. 794.c.d. 798.d. 800.c
Idionomi qui dicantur. 714.e
Ido Paderbornensis presbyter. 827.a
Idola Gentium a S. Bonifacio euerfa. 37.d. veteris Testamenti obiter relata. 60.d
Idola vocandas imagines sacras in pseudosynodo decernitur. 216.d. In Saxonia a Carolo Mag. deiciuntur. 313.a
Idola impie sacras imagines vocari. 596.a
Idololatria Ecclesiam Rom. accusans qualis sit habendus. 60.e
Idololatria seruus dicitur virgines sacras debonestans. 171.c
Idolorum adoratio quando cessarit. 56.b
Idolum nõ esse Christi Ecclesiam varie probat. 60.d
Ieiunij diebus eleemosyna facienda est. 817.b. audienda Missa. *ibid.* c
Ieiunium & Missarum celebritas in feria quinta, quadragesimali tempore a Gregorio Papa instituta. 100.e. secunda quarta & sexta feria parricidis iniunctum. 104.a. indictum pro translatione sanctorum Martyrum. 755.d. triduanum Francis ab Imperatore indicitur. 783.e. diebus Dominicis non est obseruandum, & quare. 817.a. quomodo obseruandum in Quadragesima. *ibid.* b.c. quodnam sit parui momenti. *ibid.* e
Iesse Episcopus Legatus a Carolo Magno Romam missus, & quare. 485.b. Legatus Caroli Magni ad Irenem Augustam. 502.d. Episcopus Vuormatiensis. 551.c. Caroli Magni testamenti institutioni interfuit. 577.a
Ietro Mosem admonuit. 466.a

Ignatius monachus res gestas Tarasij scripsit. 582.c
Ignatius Abbas. 614.d
Ignatius Michaelis Imp. filius. 586.d. a Leone Armeno Imp. castratus, & quare. 586.d
Ignea grando in Sarracenos. 18.d
Ignis Paschalis quomodo faciendus. 199.a
Ignominia quæ Christi imagini infertur in exemplar redundat. 56.e
Ilias Homeri & Vlyssa de draconis intestino in bibliotheca Constantinop. 58.c
Imaginem Saluatoris deicere missus satelles in præcepit a mulieribus actus & occisus. 58.c. 70.b. Dei Genitricis venerantibus magna retribuuntur. 59.e. fusilem ex cera S. Chrysostomus amauit. 60.a
S. Petri se confracturum Leo Isauricus minatur. 70.d. Dei confringens, Dei Genitricis laudatur, & a quibus. 217.a
Imagines Leonis Imp. honorifice a Gregorio suscepta. 7.a. Christianorum ab Arabibus & Hebrais excurantur. 36.b. de ijs amolientes Senatus consultum. 55.e. Constantinopoli deorsum posita, & quare. 56.a. quomodo nobis a Deo concessa. 60.a. Carolo Magno Hadrianus Papa misit & quas. 62.c. manifeste adorari in populo Israelitico quomodo Deus voluerit. 65.e. Christi & SS. exhibitæ non latria, sed habitudine. 66.c. ea cur a Fidelibus adorentur. 67.d. de ijs Patrum sententias collegit G. Morelius. 72.d. olim a Pontificibus ad Concilia deferri solita. 75.d. eas ex omnibus Ecclesiis tolli edicit Leo Isauricus. 77.d. nihil diuini honoris continere e scripturis probatum. 86.d. illas idola vocantes anathematizati. 89.d. a Leone Isaurico comburuntur. 90.d. eas iterum persequi Leo Imp. decernit. 97.b
item Sanctorum omnes a Constantinopolitanis ad hoc a Leone compulsi succensa, & Ecclesie pietæ dealbata. 98.b. a Gregorio Papa III. quanto sumptu erecta. 113.b. Saluatoris, B. Mariæ, & Apostolorum in S. Petro erecta a Gregorio Papa III. *ibid.* c. Imp. stare non possunt, ubi ille prostrata sunt. 130.e. idola vocandas in pseudosynodo decernitur. 216.d. quomodo recepta in Concilio Oecumenico. 218.d. comburuntur. 220.d. eas salutantes supplicij afficiuntur. *ibid.* pietæ, calce, aqua calida, obliterantur. *ibid.* quando comminuta. *ibid.* a Longobardis in ignem proiecta. 224.a. quomodo adorentur a Catholicis. *ibid.* e. a S. Stephano defenduntur. 268.e
item imagines due in puluinarum Irenes Imperatricis inuenta. 343.e. frustra eas impugnat, qui colit Crucem. 596.b. turpiter Constantinopoli habentur. 599.c. diuerso modo res ipsas referunt. 627.d. negatores imaginis Christi, Christum negant. 696.c. adorari sacras imagines in Gallia a quibusdam non admissum. 710.e. nec coloribus eas formari voluit Theophilus Imp. 798.d. ab omni templo detrahuntur sub Theophilo Imp. 798.e. restituta. 842.e
Imaginis honor ad ipsam refertur, cuius est ipsa imago. 183.e. negatio eius ad prototypum transit. 623.e
Imaginum cultus redditus Gigid mortuo. 36.c. quot annis durarit vsque ad Leonem Isaurum. 56.c. cultus earum a sacrosanctis Concilijs varie approbatus. *ibid.* d. quod deponerentur prædictum Leoni Imp. a S. Germano. 57.a. illarum defensores quæ passi. *ibid.* e. in veteri testamento cultus

cultus probatur. 62.a. *contemplatio earum compunitionem hominibus parit.* 68.c.d. *cultus earum ratio.* 87.c. *usus in Ecclesia quis sit.* 88.a. *item imaginum haresim qui primum inuenerunt.* *ibid.e.* *culta fuere a principio nascentis Ecclesie.* 89.a. *illarum adorationem necessariam esse a Ioanne Damasceno edoctum.* 90.e. *ea a Ioanne Damasceno scriptis defensa & comprobata.* 99.d. *usus a multis Concilijs non improbat.* *ibid.e.* 100.a. *usus abolere non ad Reges, sed ad Concilia pertinere.* 100.a. *coluntur per uniuersum orbem.* *ibid.d.* *veneratio a Gregorio III. Concilio comprobata.* 112.d. *profanatori qua pena a Greg. III. imposita.* *ibid.e.* *pro illarum cultu tres libri a Greg. III. scripti.* 137.a. *depositio graui pestilentia a Deo vindicata.* 183.b. *cultores idololatrie a Constantino Copron. Imp. dicti.* 215.b. *cultores anathemati subduntur, & a quibus.* 216.d. *cultus earum iterum probatus.* 294.e. *quomodo in Oriente culte.* 295.e. *cultus earum in Ecclesia Gallicana viguit.* 296.c. *a Ludouico Caroli Magni filio frequentatur.* 435.d. *adorationem Nicena secunda Synodus recepit.* 573.e. *cultum Leo Armenus palam detestatur.* 591.d. *Patres defendunt.* 594.a. *a Leone Armeno Imp. impugnatur.* *ibid.* *bonos illarum nascens cum Euangelio.* 595.d. *varie a Theodoro Studita probatur.* 605.d. *restorationem petit Nicephorus Patriarcha.* 700.e. *cultus illarum miraculo probatus.* 735.e. *restitutio, annue die festo celebratur.* 847.d. *Imago Deiparae Virginis per muros Constantinopolitanos circumlata.* 16.b. *Theandrica adoranda tradita est.* 56.c. *Christi a sancto Luca picta.* *ibid.* *Abgario Toparchae petenti Edessam missa.* *ibid.* *a muliere profluuiio sanguinis sanata, exculpta.* *ibid.* *ab ipso Christo Patris imagine linteo impressa.* *ibid.* *publice exposita a Leone Isaurico deijcitur.* 58.c. *item imago Crucifixi cur ab Ecclesia tradita.* 60.a. *Hamorrhoidisae transmissa, quo & quare.* *ibid.* *Imago Dei qua bona operetur.* 62.c. *Dei Genitricis ab Hierosolymis missa.* *ibid.* *Christi varie expressa.* *vide Imago.* *ibid.* *non est dicenda adorari simpliciter, sed relate.* 72.d. *Dei Genitricis ab Iconoclasta deijcitur.* 85.d. *picta unguentum reddit, & ubi.* 89.b. *aurea a Gregorio III. facta.* 113.e. *sancta Crucis quare adoretur.* 235.d. *argento a Gregorio III. vestita.* 136.b. *C. librarum argento aurata a Paulo Papa constructa.* 243.d. *semper prototypum reddere ex diuina scriptura probatur.* 627.d. *& ex Patribus.* *ibid.e.* 628.b. 629.d. 630.a. *Immemorandi, monachi dicuntur a Constantino Copronymo Imp.* 257.b. *Imola Longobardorum ciuitas.* 155.b. *Imperator dum consecratur qua carimonia fieri soleant.* 57.a. *quod eius officium.* 69.d. *sacris se immiscens vere arguendus.* 597.a. *Imperatores Christiani SS. Patrum admonitiones seruatueros promittunt.* 64.d. *litteras subscribere propria manu consueuerunt.* *ibid.e.* *Ecclesia dogmata tradere non debent.* 69.c. 669.d. 712.b. *ubi Rom. Pontifices ledere non possunt.* 70.d. 71.c. *cum Pontificibus Synodos congregantes sanctas constituunt Ecclesias.* *ibid.d.* *nullum sacerdotale officium exequi possunt.* 74.c. *seuerius in criminofos animaduertunt, quam Romani Pontifices.*

ibid. *Romam Duces mittere consueuerunt ad curandam Urbem.* 77.a. *inutilis in illos rebellio.* 85.b. *haeretici multi, at haeresiarcha nullus ut Leo Isauricus.* 87.a. *dum coronantur numismata spargi solita.* 293.a. *Imperatoribus studium pacis commendatur.* 713.b. *Imperatorum epistola Roma conseruari solita, & ubi.* 64.d. *eorum imagines laurata dici solita.* 70.a. *illorum arbitrio diuina non sunt tractanda.* 699.d. *Imperij insignia qua sint.* 585.a. *Imperij Romani clades.* 708.e. *Imperium ab Anastasio ablatum.* 3.d. *Imperium optimi quique & citissime meretur.* 101.d. *a Nicephoro Tyranno inuasum.* 501.b. *quale sub eo fuerit.* 562.b. *quomodo tutius confirmetur.* 843.c. *Impietas potestati coniuncta veritate superat.* 593.c. *Impij de morte iusti exultant.* 285.b. *eorum vite longauitas, copiosior eorum maledictio.* 326.e. *Impositor Christum se esse simulat.* 28.c. *Impudentia Michaelis Balbi.* 683.c. *Ina Angliae Rex Angliam tributariam Rom. Ecclesiae instituit.* 130.a. *Incendium in mari.* 57.c. *Romae ab Anglis excitatum.* 710.b. *a Paschale Papa extinctum.* *ibid.* *Incestuosi quam poenitentiam agere debeant.* 44.c. *Incorporea etiam pingi posse & iussa a Deo sculpi.* 269.c. *Incurfio Romanorum in Aquileiam.* 96.d. *Incurfio gentis ab eremo aduersus Arabes praenuntiata.* 193.e. *& a quo.* *ibid.* *variae Longobardorum in Decapolim.* 70.c. *Arabum in Constantinopolim.* 480.d. *Index lucubrationum Bedae.* 105. ad 106.b. *Indocti a sacris Ordinibus a Gregorio Papa arcantur.* 33.a. *Indulgentiae concessae Ecclesijs Germania & Galliae a Leone Papa III. 507.d. data Ecclesiae S. Suiuer-ti a Leone Papa III.* 508.b. *Indumenta Gregorij Magni in sepulchro reperta.* 775.b. *Industria Ludouici Imp. in rebus gerendis.* 670.b. *Infantes a matribus abstracti occiduntur a Longobardis.* 224.c. *Ingenium Leonis Armeni callidum.* 590.d. *Ingomarum Friso conuersus & baptizatus.* 23.e. *Ingressus Leonis Papae III. in Vuerdam.* 507.e. *S. Innocentiae corpus Maguntiam translatum.* 721.a. *Innocentij Papae statuta de viduam ducentibus aut secundas contrahentibus nuptias.* 83.e. *Inscriptio sepulchri Theodosij Imp. 6.c. quid ea voluerit Imperator.* *ibid.* *Pipini Regis.* 292.e. *Caroli Magni.* 609.a. *Inscriptio sepulchri SS. Caeciliae & sociorum.* 690.e. *intra sepulchrum posita.* 693.d. *Insidia Leonis Isaurici in S. Germanum.* 91.a. *eiusdem in Ioannem Damascenū.* 91.d.e. *Principum duorum Germania in S. Othmarum.* 245.c. *Sergij S. Stephani discipuli in S. Stephanum.* 258.c. *in Vualdipertum presbyterum.* 291.e. *Dodonis in Stephanum Papam.* 307.c. *Leonis Archiepiscopi Rauennatium in Paulum Cubicularium.* 310.e. *Constantini Imp. in Theodorum Studitam.* 464.d. *Irenes Imp. in Constantinum filium.* 470.c. *Paschalis Primicerij in Leonem Papam III.* 483.c. *Michaelis Balbi in Leonem Armenum.* 682.b. *Insubres Rom. Pontifici redduntur.* 239.e.

Insula

Insula ex maris igni & terra congerie succrescit. 57.c. *Institutionum Ecclesiasticarum librum donat Gregorius Papa S. Bonifacio.* 31.e. *Instrumenta quibus aeterna beatitudo acquiritur.* 811.b. *Inuasio Pergami a Sarracenis.* 6.e. *Sicilia a Sarracenis.* 684.c. *Creta insula ab iisdem.* 709.b. *Inuafores Sedis Apostolicae qua passisint.* 291.a. *Inuectiua ex Gregorio Nazianzeno in Nouatores.* 694.c. *Inuentio mira mortuorum sepeliendorum.* 183.b. *Inuentio reliquiarum S. Euphemiae quomodo facta.* 471.b. *corporum SS. Saluij & Superij.* 499.c. *S. Iacobi.* 634.c. *Inuestitura nomen Caroli Magni tempore non inuenitur.* 324.e. *Inundatio Tiberis monstruosa.* 16.c. *S. Ioannis Baptista caput translatum.* 247.a. *miram fragrantiam effundit.* *ibid.* *eum Herodes timuit.* 795.a. *S. Ioannis Euangelij partem in Anglicam linguam Beda conuertit.* 108.a. *Ioannes Damascenus S. Stephani & sociorum Acta descripsit.* 55.d. *nobilibus ortus parentibus.* 89.e. *a Cosma homine Italo Fidem Catholicam didicit.* *ibid.* *tres orationes pro sacrarum imaginum cultu scripsit.* *ibid.* *epistolas conscribit ad diuersos de sacris imaginibus.* 90.a.e. *hinc inde per alios spargit.* *ibid.* *in summa apud Sarracenos dignitate est.* *ibid.a.d.* *Danieli Propheta comparatur.* *ibid.* *Dauidi etiam assimilatur.* *ibid.b.* *contra Leonem Isauricum viriliter pugnat.* *ibid.c.* *ab eodem insidias patitur.* 91.d.e. *eius nomine epistola fingitur ad Leonem Imp.* 92.a. *dextra ipsi per calumniam proditionis praescinditur.* *ibid.d.* *in foro suspenditur.* *ibid.* *petit sibi manum reddi.* *ibid.* *preces eius pro manu ad B. Virginem.* *ibid.e.* *manus ipsius diuinitus brachio restituitur.* 93.a. *item visionem videt.* *ibid.* *Deo cantat pro manu restituta.* *ibid.* *miraculum de manu eius restituta quomodo manifestatum.* *ibid.b.* *ad Regem accersitur.* *ibid.c.* *redit in gratiam cum Rege Sarracenorū.* *ibid.* *petit a Rege dignitate Consiliarij liberari.* *ibid.d.* *aliam vitam eligit.* *ibid.* *pauperibus facultates suas distribuit.* *ibid.e.* *Hierosolymam proficiscitur.* 94.a. *in solitudinem ad diuinum Saba Laurum se confert.* *ibid.* *ipsi potius quam Theophani fides danda de S. Germano.* 97.e. *Leonem cum Orientis Episcopis anathematizat.* 98.a. *cognominatur Chrysooras.* *ibid.a.* 143.d. *quando pro sacris imaginibus scribere inceperit.* 99.c. *librorum eius laus & eruditio.* *ibid.d.* *pulcherrima eius sententiae aduersus Reges, quae sacerdotum sunt sibi vendicantes.* *ibid.e.* *Petrum Maucimenum scriptis honorauit.* 143.c. *annue a Constantino anathemati subiectus.* *ibid.* *a Constantino Copronymo Imp. Manseron appellatus, & quare.* *ibid.* *item haeresi occurrit.* 193.e. *ad Iordanem Caenobiar-cham de haeresi Anastasij scripsit.* *ibid.* *Ioannem Episcopum Hierosolymitanum defendit.* 194.c. *Ioannis Episcopi discipulus.* *ibid.d.* *a Constantino Copron. Imp. anathematizatur.* 215.a. *eius Acta.* 219.e. *S. Ioannes Chrysostomus fusilem ex cera imaginem amauit.* 60.a.

Ioannes Constantinopolitanus Episcopus. 2.b. *quando in Episcopum electus.* *ibid.* *a Philippico Imp. ad Episcopum intrusus.* *ibid.d.* *Episcopus ob haeresim deponitur.* *ibid.* *Ioannes Patriarcha Hierosolymorum vitam Ioannis Damasceni scripsit.* 90.d. 91.d. *librorum eius de imaginum adoratione meminit.* 99.d. *illius doctrina.* 194.c. *a Ioanne Damasceno defenditur.* *ibid.* *Ioannem Damascenum discipulum habuit.* *ibid.d.* *quando, quantumue sederit, ignoratur.* *ibid.* *Ioannes diaconus praefectus classi aduersus Sarracenos.* 3.e. *a tumultuantibus militibus occisus.* *ibid.* *Ioannes subdiaconus cognomento Lurion Gregorium Papam interficere querit.* 76.d. *Ioannes Gregorij III. pater vocatus.* 101.b. *Ioannes Episcopus Polyboti Thaumaturgus cognomento dictus.* 102.d. *in Oriente miraculis clarus.* *ibid.* *Ioannes Augustaldensis Ecclesiae Episcopus.* 106.e. *quando sedere coeperit.* *ibid.* *quamdiu sederit.* *ibid.* *Ioannes Archiepiscopus Rauennas Concilio Rom. sub Gregorio III. interfuit.* 112.e. *subsidium a Pontifice petit.* 154.e. *Ioannes Abbas Catharorum pro defensione imaginum a Leone in exilium eiectus.* 115.c. *Ioannes Episcopus Gothiae apud Graecos memoratur.* 118.d. *ob imaginum cultum in exilium mittitur.* *ibid.e.* *ibique moritur.* *ibid.* *Ioannes Episcopus Salisburgensis.* 123.d. *Ioannes Segnenfis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa adfuit.* 158.b. *Ioannes presbyter.* *ibid.c.* *Ioannes Falaritanus Episcopus.* *ibid.* *Ioannes Polimartiensis Episcopus.* *ibid.* *Ioannes Nepefinus Episcopus.* *ibid.* *Ioannes Archiepiscopus Concilio Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit.* 176.a. *Ioannes Imperialis Silentarius Romam venit.* 205.a. *cum Legatis Stephani III. ad Constantinum Copron. remittitur.* 206.a. *Ioannes monachus S. Othomaro succedit.* 246.b. *Ioannes Nepefinus Episcopus Constituto Pauli Papae interfuit & subscripsit.* 250.e. *Ioannes Episcopus Tiburtinus.* *ibid.* *Ioannes Abbas Monagriae praefectus Martyr.* 276.d. *Ioannes subdiaconus Legatus Pauli Papae ad Papi-num.* 279.b. *Ioannes Episcopus Aquileiensis Gradensem Ecclesiam vexat.* 308.b. *Episcopos Istriae a Gradensi Ecclesia alienare studet.* *ibid.* *Ioannes Auentinus haereticus historiam Bauariae suppressit.* 313.d. *Ioannes senex Constantini Imperatoris diuortio cum Tarasio non consensit.* 462.d. *Ioannes Hierosolymitanus monachus quaestionem de processione Spiritus sancti mouet.* 551.c. *Ioannes Curopalata a quo historiam suam orsus sit.* 564.b. 795.b. *correctus de annis Imperij Michaelis Balbi Imp.* 788.e. *Acta Theophili Imp. profectus.* 795.b. *ubi desinat.* *ibid.* *in quo non absolutus historicus.* *ibid.c.* *Ioannes Episcopus Caroli Magni testamento interfuit.* 577.a. *Ioannes Episcopus Siluae Candidae Leonis Papae III. Legatus.* 610.e. *Legatus Paschalis Papae ad Ludou-*

Louicum Imperatorem. 709.e
Ioannes Atrebatensis Episcopus obuiam Stephano
Pape a Ludouico Imp. mittitur. 648.c
Ioannes Dux Venetiarum S. Marco Ecclesiam edi-
ficat. 688.c
Ioannes magus Aegyptius Iconomachorum antesi-
gnanus. 704.a. *Theodorum Studitam cum Theo-*
phane expellit Constantinopoli. *ibid.* b
Ioannes Archipresbyter. *ibid.*
Ioannes Pisanus Episcopus eidem Concilio presens.
ibid. c
Ioannes Tudertinus Episcopus. *ibid.*
Ioannes Efinas Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio
II. presens fuit. 747.d
Ioannes Constantinopolitanus Episcopus creatur.
838. b. hereticus Iconoclasta. ibid. b. eius origo
& atas. ibid. c. d. magicis artibus preclij victoriam
Theophilo Imp. significat. ibid. c. in heresi pre-
decessore peior. ibid. cognomento Ioannes magus
dicitur. ibid. Constantinopoli eijcitur. 843.a
S. Ioannicus Anachoreta Leoni Armeno mortem
predixit. 682. b. a Theodoro Studita & alijs in-
uisitur. 715. c. Iosepho monacho mortem predicit.
ibid. d. Romanos captiuos liberat. 744. b. exacto-
ri predicit interitum. 794. e. ab Imp. Iconoma-
chis valde timetur. 795. a. S. Ioanni & Moyse
comparatur. ibid. conuertit Legatos Theophili
Imp. ibid. b. obitum Theophili Imp. predicit.
837. e. sequester pacis Ecclesie. 845. a. calumnijs
proscinditur. ibid. c
Iob Abbas. 194.a
Iona comparatur S. Methodius. 809.b
Ionas Fontanellenis cœnobij monachus. 23. e. Rad-
bodi Regis Frisia res gestas conscripsit. ibid. Vul-
franni res gestas composuit. 27.a
Ionas Aurelianensis Episcopus Ludouici Imp. ad Eu-
genium Papam Legatus. 739. d. pro sacris imagi-
nibus contra Claudium Taurinensem tres libros
scripsit. 742. b. 743. b. d
Iordanus presbyter Concilio Rom. aduersus Aldeber-
tum & Clementem interfuit. 176.a
Iordanus Chartularius e coniuratis in Gregorium
Papam. 76. e. a Romanis occiditur. 77.a
Iordanus Episcopus Senensis Constituto Pauli Pape
interfuit & subscripsit. 251. b
Ioseph Manicheus qui & Aphronetus Sarracenos
mendacio euadit. 29. e. Aphronetus merito vocan-
dus. ibid. ab incolis Epipharam excipitur. ibid.
se Epaphroditum Pauli discipulum appellat. 30. a.
ubi vitam finierit. ibid.
Ioseph presbyter Oeconomus sacerdotio priuatur.
515. e. a Nicephoro Imp. recipitur. ibid. e. cur ipsi
Theodorus Studita non communicet. 517. a. multos
ad se allicit. 613. a. Mœchozeuxes appellatur.
ibid. item Christempectes. ibid. eius causa Ecclesia
turbatur. ibid. temeritatis pœnã experitur. 464. b
Ioseph Archiepiscopus Theſſalonicensis Theodori Stu-
dite frater. 524. d. palam negat se cum Nicepho-
ro Imp. communicaturum. ibid. epistola illius ad
Simeonem. 529. e. eius Apologia de suo Episcopa-
tu. 530. a. rationem reddit de separatione sua.
ibid. b. queritur de Constantinopolitano Patriar-
cha & Simeone. ibid. c. in exilium mittitur. 537. b
538. a. a Mœchianis deponitur. 549. e. Ecclesia
columna appellatur. ibid. Confessor egregius.
631. a. Iambos contra Iconomachos scripsit. ibid. b
Iosepho monacho mortem predicit Ioannicus. 715. c

Iofias quomodo Regnum suum ad cultum Dei stu-
duerit reuocare. 498. b
Iouinianus presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Pa-
pa II. interfuit. 747. e
Iouinus Leonis Isauri Spatharocandidatus. 70. a.
a Leone ad Saluatoris imaginem confringendam
missus. ibid. a mulieribus Orthodoxis occisus.
ibid. vide Mulieres.
Irene Chagani Regis Gazarorum filia. 112. a. litte-
ras sacras didicit. ibid. imagines colit Leone Isau-
rico inuito. ibid. b
Irene Augusta monachismum restituit. 259. d. pro-
pter sacras imagines redarguitur. 343. e. ipsa &
Constantinus filius Imperium accipiunt. 344. a.
Constantinum filium Imp. excacat, & quid de hoc
credendum. 470. b. filio molitur insidias. ibid. c.
S. Euphemia templum restituit. ibid. e. cum filio
Constantino obuiam procedit reliquijs S. Euphe-
mia. 472. b. Legatos ad Carolum Magnum mit-
tit. 482. d. eius munificentia. 499. c. vindex
Dei & veritatis propugnatrix vocatur. 500. d.
deponitur ab Imperio. 501. b. custodia mancipa-
tur. ibid. c. a Nicephoro conuenitur. ibid. e. que
in Nicephorum Tyrannum dixerit. 502. a. Im-
perij priuationem suis peccatis adscribit. ibid. de-
portatur in exilium. ibid. b. eius obitus. 506. b. d
Irmgardis germana soror Hildebaldi Archiepiscopi
Coloniensis. 508. d. filij submersionem deplorat,
& S. Suiibertum implorat. ibid. e
Irmingarda Ludouici Imperatoris uxor a Stephano
Papa valde honoratur. 648. e. a Stephano Papa
coronatur. 649. a. Augusta a Stephano Papa ap-
pellatur. ibid. eius obitus. 672. c
Irmino Abbas Caroli Magni testamenti institutioni
presens. 577. a
Irruptio Saxonum in Vuerdam. 335. c
Isaac Iudeus ad Regem Persarum Caroli Mag. Le-
gatus. 499. a
Isacius Comenus quando imperare cœperit. 795. c
Ismaelite in Africa Dei sanctuarium violant. 169. c
Isria prouinciam Pipinus Romanæ Ecclesie dat.
229. b. Carolo Magno tributaria. 560. e
Itali aduersus Leonem Imp. ob heresim rebellant.
62. e. tributa soluere recusant. ibid.
Italia tota scorsim legationem ad Leonem Imp. mittit.
114. b. Leoni obedire parata si ab impietate rece-
dat. ibid. nouis tumultibus agitatur. 195. c
Italiae populi barbari & Aborigines contra Leonem
Isauricum pro Gregorio Papa arma sumunt. 78. a
consilium illius de Imperatore deligendo. ibid.
eius Regnum Notgardus sibi vendicare tentat.
330. a
Italicorum tributorum exactio Leoni Imp. a Grego-
rio Papa solui vetita. 98. d
Iter Theodori Studite relegitur. 467. e. Caroli Ma-
gni Romam versus. 487. b. describitur quo sacra
corpora SS. Marcellini & Petri Martyrum dela-
tata sunt. 754. d
Itherius Pipino a Vuaiphario obses datus. 247. c
Itherius Abbas. 652. e
Iudaismum introducere studet Clemens hereticus.
177. d
Iudæ salutem ominabatur, & sanctum esse Michael
Balbus Imp. dicebat. 789. a
Iudæi Toletum proditione hosti tradunt. 9. e. a Leo-
*ne Imp. ad baptismum coacti. 28. d. post bap-
 tismum deteriores facti. ibid. Gizid Sarracenorum*
Principi

Principi contra sacras imagines auctores. 35. c.
Leoni Isaurico heresis causa. 54. e. pro imaginum
abolitione ipsum deprecantur. 55. a. idololatriam
Christianis saepe obiecerunt. 89. a
Iudæo non baptizato Christianus filiam suam dare
prohibetur. 156. e. nec seruum aut ancillam ven-
dere ei debet. 157. a
Iudæis peiores Iconoclastæ. 605. c
Iudæos manibus inscribi edicto voluit Habdallas Rex
Sarracenorum. 316. c
Iudæus habitus Constantinus Copronymus. 288. a
Iudices Rom. in exilium missi, ab Hadriano Papa
reuocantur. 308. d
Iudicium & examen Crucis. 520. a
Iudicum de mulieribus in spiritum conuersis, & sic
infantes occidentibus mira leuitas. 119. a
Iudith Israelitis Bethuliam seruauit. 16. a. 61. b
Iudith filia Huelphi Comitjs Ludouici Imp. uxor.
672. c. Augusta creatur. ibid. in monasterio
morari precipitur. 795. d. ipsa sibi velum mona-
sticum imponit. ibid. e. e monasterio retrahitur.
ibid. iterum in monasterium a Pipino filio trudi-
tur. ibid. ad Ludouicum Imp. ex Italia reduci-
tur. 806. e. auctoritate Gregorij Papa IV. in Im-
perium restituta. 807. b
S. Iuliani Martyris caput Viennam translatum a
Vuilicario Episcopo. 123. a
Iulianus Comes a Sarracenis capite plexus. 20. c
Iulianus martyrio a Leone Isaurico coronatus. 59. a
Iulianus a Rauennatibus ad Hadrianum Papam
Legatus. 309. b
Iulius II. Rom. Pontifex Catholici titulum heredi-
tarium fecit Regibus Hispania. 122. e
Iuramento se publice purgat Leo Papa. 487. e
Iuramentum S. Bonifacij. 31. c. d
Iuramentum aduersus sacras imagines exigitur.
270. c
SS. Iusti & Pastoris natalis quando celebretur.
809. d
Iusti quomodo latentur malis impiorum. 695. c
Iustinianus Patricius S. Germani pater. 3. b. a Po-
gonato Imp. occisus. ibid.
Iustinianus Leonem Isauricum Spatharium crea-
uit. 6. d. Iunior contra Manicheos agit. 28. e
omnes Manicheos quos reperit comburit. ibid.
Iustinianus Dux Venetiarum. 684. d. 685. a. de
aduexione sancti Marci corporis certior redditur.
688. b
Iustus in Angliam predicator missus. 189. e

K

Karoffi monasterium a Ludouico Rege in Aqu-
tania erectum. 524. a
Kelmgoth Legatus a Carolo Magno Romam mitti-
tur, & quare. 485. b
Kemulphus Rex Merciorum in Anglia Offe succes-
sor. 472. e. legationem ad Leonem Papam III.
mittit. 473. a. ad eundem scribit. ibid. se Leo-
ni Pape & S. Ecclesie subycit. ibid. b. c. Leonem
Papam de Metropolitana Dorouernensi Ecclesia
consulit. ibid. d. e. ad eundem munera mittit. 474. b

L

Labores Stephani Pape III. 221. c
Lachanodraco res monasticas comburit, & reli-

quias Sanctorum. 305. b. eius in monachos cru-
delitas. 304. e. 305. e
Lacinus Thracensium copiarum ductor. 134. e
Letitia communis de restitutione Ludouici Impera-
toris. 806. c. publica ex pase & unitate Ecclesia.
487. b
Letoius ob veritatem custodiae mandatus. 544. e
Laici res sacras Lugdunensis & Viennensis Episco-
patus obtinent. 123. b
Laicus uxorem pellens, communionem priuandus.
163. b. nullum ad Pontificatus ordinem posse pro-
moueri ubi sancitum. 294. b
Lairadus Episcopus Caroli Magni testamenti ordi-
nationi interfuit. 577. a
Lambertus sanctum Othmarum accusat luxuria.
245. c. ob falsam accusationem a Deo punitus.
ibid. d
Lambertus Dohel Embricensis submersum Gocelli-
num fluuio extrahit. 509. a
S. Lamberti reliquia Romæ coluntur. 782. c
Lampertus Arelinus Episcopus. 747. b. Concilio
Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
Lamprandus Pistoriensis Episcopus eidem Concilio
presens. ibid. b
Landolphus clericus. 769. c. excubias facienti que
contigerint. ibid. visio de uniendis simul S. Mar-
cellini reliquijs. ibid. d
Landranus Turonensis Episcopus. 670. a
Landus Conselinus Episcopus Concil. Rom. Zacharia
interfuit. 158. c
Lanfredus S. Germani Cœnobij Abbas. 213. a. de
uisione sua Pipinum docet. ibid. b
Lantfrit Abbas Concilio apud Dingoluingam inter-
fuit. 314. c
Lantfridus Caroli Magni ad Regem Persarum Le-
gatus. 499. a. in itinere moritur. ibid.
Lapidem Sarraceni colunt. 89. b
Lapides Bedæ respondisse scribuntur. 109. c
Lardum morbum regium & Elephantiam excitat.
199. e
Lateranense Patriarchium a Zacharia Papa restau-
ratum. 202. c. eius triclinium a Leone Pap. III.
factum. 477. a
Lateranense Concilium CCCCLXXXIII. Episcoporum
fuit. 633. a
Laudatio Theodori Studite de Eudocine uirgine.
623. a. b
Laudunensis pagus. 770. e
Laurata, que apud antiquos vocabantur. 7. a.
70. a
Laurentius predicator in Angliam missus. 189. e
Lauretana domus a Zacharia Papa nouiter ordina-
ta. 202. d
Lazarus monachus pingendi arte celebris. 799. d.
eius confessio. ibid.
Lazica Maximi & Anastasij exilij locus. 70. e
Lebunus Dauentria Euangelium predicauit. 337. e
Lectiones colligi ex Patribus Carolus Magnus iubet.
523. b
Lecliternia caprina a S. Bonifacio ad Cuthbertum
Abbatem missa. 110. a
Legati a Luithprando in Sardiniam missi. 46. a
Legati Constantinopolim missi Leonis Isaurici Icono-
machiam ad suos Principes perscribunt. 59. a
Legati Gregorij Pape a Leone Isaurico in carcerem
detruduntur. 76. d. in exilium damnantur, &
post occiduntur. 76. d

Legati Gregorij Papæ & totius Italia in Sicilia de-
tenti. 114.b. cum exprobrationibus remissi. *ibid.*
Legati Zacharia Pontificis a Luithprando non susce-
pti. 155.b. alij a Stephano Papa ad Aistulphum
missi. 205.d. ab Aistulpho reijciuntur. *ibid.*
Legati Stephani Papæ Constantinopolim missi nihil
efficiunt. 207.c. redeunt. 208.b
Legati Pipini Regis Romam veniunt. *ibid.* a. missi
a Pipino, qui Papam ducent in Gallias. *ibid.* b.
de protectione Pontificis in Gallias agunt. 209.a
alij ab eodem ad Aistulphum mittuntur, & quare.
212.d. 213.e
Legati in Galliam missi a Stephano Papa. 225.b
Legati Imperiales Legatum Pontificium detinere co-
nantur. 228.b
Legati Stephani Papæ III. ad Rachisim. 237.b
Legati Caroli Magni a Desiderio ciuitates Ecclesie
Rom. reddi petunt. 317.e
Legati Constantini Copron. non admissi in electione
Rom. Pontificis. 325.a
Legati Irenes Imp. ad Carolum Magnum. 482.d
Legati Caroli Magni Romam missi. 485.b. alij eius-
dem ad Irenem Augustam. 501.a. redeunt cum
pace. 502.d
Legati Nicephori Imp. redeunt cum pace Constanti-
nopolim. 506.e
Legati Dominici qui appellentur. 670.a
Legatio a Bonifacio ad Rom. Pontificem missa. 102.e.
Gregorij Papæ III. ad Carolum Martellum pro
auxilio in Longobardos. 131.d. Zachariae Pa-
pæ ad Luithprandum Regem. 137.c. eiusdem
directa ad Rachim Longobardorum Regem.
168.c. Pipini ad Zachariam Papam. 197.a. alia
ad eundem a S. Bonifacio. *ibid.* c. Stephani Papæ
ad Regem Francorum. 208. a. alia eiusdem ad
eundem. 221.a. alia eiusdem pro Synodo agen-
da ad Reges Francia. 292.b. alia eiusdem ad De-
siderium Regem Longobardorum. 299.e. alia ad
Carolus Francorum Regem. 302.b. Venetorum
ad Hadrianum Papam. 308.b. Desiderij Regis
ad Hadrianum Papam. *ibid.* d. alia eiusdem ad
eundem. 312. a. alia Hadriani pro recipiendis
ciuitatibus Ecclesie Rom. *ibid.* b. alia eiusdem ad
Carolus Francorum Regem. *ibid.* d. 316.d. se-
cunda eiusdem ad eundem pro subsidio aduersus
Desiderium. 317.d
Legatio & munera a Leone Papa ad Carolum Mag.
472.c. & qualia illa fuerint. *ibid.* Caroli Magni
ad Leonem Papam III. *ibid.* e
Legatio Kemulphi Regis Merciorum ad Leonem Pa-
pam III. 473.a. Regis Sarracenorum ad Caro-
lum Magnum. 498.e. Nicephori Imp. ad Sar-
racenorum Regem. 511.c. Theodori Studite ad
Leonem Papam III. 539.a. eiusdem ad Pascha-
sem Papam. 661.b. Michaelis Cuiuspalata Imp.
ad Carolum Magnum. 581.c. Caroli Magni
ad Michaellem Imp. 586.e. Leonis Papæ III. ad
Ludouicum Imp. 610.e. Paschalis Papæ ad Lu-
douicum Imp. 650.e. Paschalis Papæ Constā-
tinopolim. 664.e. eiusdem ad Ludouicum Imp.
709.e. Michaelis Imperatoris ad Ludouicum
Imp. 721.a. Ludouici Imp. ad Rom. Pontificem
Eugenium II. 724.e. Eugenij Papæ II. ad Lu-
douicum Imp. 749.d. Amalarij ad Gregorium
Papam. 797.e. Theophili Imp. ad Ludouicum
Imp. 806.a
Legationes a Gregorio Papa, & seorsim a tota Italia
missa. 114.b. alia ex diuersis locis ad Ludouicum
Imp. 610.b. alia Paschalis Papæ ad eundem.
694.e
Legationis Michaelis ad Ludouicum mittenda ratio.
721.b
Legationis Amalarij causa. 798.a. tempus. *ibid.*
Legatorum nomina a Gregorio Papa ad Carolum
Martellum missorum. 131.d. Stephani Papæ ad
Desiderium Regem Longobardorum. 299.e. Ve-
netorum ad Hadrianum Papam. 308.b. Rauennatium
ad Hadrianum Papam. 309.b. Caroli
Magni Romam missorum. 485. b. eorum in iti-
nere obitus. 499.a
Legatorum cum Leone Papa disputatio. 552.e. ad
554.d. Michaelis Imp. ad Carolum Magnum.
581.c. Caroli Magni ad Michaellem Imp. 586.e.
eorum quos Leo Papa ad Ludouicum Imp. miserat.
610.e. Ludouici Imp. ad Eugenium Pap. 739.d.
Theophili Imp. ad Ludouicum Imp. 806.a
Legatos Romam mittendos admonet Ludouicus Imp.
740.b
Legatos Theophili Imperatoris conuertit S. Ioanni-
cius. 795.b
Legatus Gregorij III. crudelitate Leonis commotus
animo deficiens scripta Imperatori tradenda Ro-
mam retulit. 101.e. in carcerem detrusus a Leo-
ne Imp. 113.a
Legatus Romanus S. Bonifacius quamdiu fuerit.
206.c
Legatus Imperialis Pipinum ad Imperij obsequium
perducere conatur. 228.c
Leges sancire in Ecclesia non est Regum. 100.b
Leges a Carolo Magno Imperatore sancite. 496.b.c
Leges Francorum inter se diuersæ. *ibid.* c
Leges nouas Carolus Magnus non condit. 497.d
quomodo sancire consueuerit. 671.d
Leges annonarie penurie tempore. 684.a
Leges contra unam culpam bis neminem puniunt.
805.d
Legia fluuius. 779.b
de Legibus popularibus Bauaria. 315.a
Legislatores Reges Longobardorum. 184.a
Legum Ecclesiasticarum collectio Caroli Mag. iussu
facta. 497.e
Legiones in ciuitas a Mauris subiugatur. 9.e
Leo Isauricus Præfectus Orientis. 3.e. 6.c.d. de Im-
perio adipiscendo cogitat. 4.a. Imperium suscipit.
6.a. quomodo ab Hebreis ipsi prænuntiatum.
ibid. d. Conon nominatus. *ibid.* ab Anastasio Imp.
Orienti præfectus. *ibid.* Theodosium Imp. pellere
& Imperio potiri studet. *ibid.* iuramento se He-
breis facturum quod postulant firmat. *ibid.* a Ger-
mano Patriarcha coronatur. *ibid.* Fidei Catho-
lice protectionem iuramento firmat. *ibid.* e. ad
Gregorium Papam litteras mittit. 7.a. a Grego-
rio Papa benigne suscipitur. *ibid.* eius imagines
ab eodem cum magno honore recipiuntur. *ibid.*
classem Sarracenorum igniferis nauibus incendit.
15.c. ab Haumar a Fide decedere tentatus. 19.b.
vltiscitur Imperium affectantes. *ibid.* c. Theffalo-
nicensem Archiepiscopum cum Arthemio capite
plectit. 26.d. cogit Indeos ad baptismum. 28.d.
adheret Iconoclastis. 36.d. edictum eius contra
sacras imagines quo anno sit promulgatum. 54.c.d.
a quibus ad heresim sit perductus. *ibid.* e. cum
Germano de amolendis imaginibus communicat.
55.b. non consentiente Germanum exturbat. *ibid.*
quid

quid de imaginibus sentiat. *ibid.* e. vanus eius præ-
textus. 56.a. S. Germanum blanditijs ad se per-
trahere conatur. *ibid.* se Cononem esse dicit. 57.a
item bibliothecarios frustra tentat ad se pertrahere.
58.a. bibliothecam Constant. cum duodecim
bibliothecarijs exuri iubet. *ibid.* b. imaginem
Saluatoris publice expositam deicit. *ibid.* c. x. mar-
tyrio coronat. *ibid.* e. a societate Gregorij Papæ
repudiatur. 62. c. Occidentalium tumultu Gre-
gorio Papa adscribit. *ibid.* e. heresiarcha & Ico-
noclastie auctor ab Italis dictus. *ibid.* Gregorium
Papam necare minatur. *ibid.* 63.e. 77.b.c. Grego-
rium Papam ab Vrbe pellere tentat. 63.e. decen-
nio Catholica Fidei obseruantissimus. 65. a. to-
tum mundum scandalizauit. 65. b. Ezechie se
comparat. 68.a. ei cur Gregorius Papa peperce-
rit. *ibid.* c. a quo heresim hausit. 69.b. Conci-
lium vniuersale haberi petit. *ibid.* d. magistratu
eius Rauenna eijcitur. 70.c. Laurata eius ab Oc-
cidentalibus deijciuntur. *ibid.* se S. Petri imagi-
nem confracturum minatur. *ibid.* d. ei Gregorius
Papa celestem benedictionem precatur. 71.d. no-
no Imperij anno contra imagines cepit agere. 72.a
Conciliabulum congregauit contra sacras imagines.
ibid. Ecclesias sacris vestibus priuauit. 73.e. 74.b
Legatos Gregorij Papæ in carcerem detrudit. 76.d.
damnatos ad exilium mori cogit. *ibid.* coniuurat
in Gregorium Papam. *ibid.* e. 77.a. sacra Ecclesie
vasa Constantinopoli aufert. *ibid.* b
item in Occidente contra sacras imagines edictum pro-
mulgat. *ibid.* d. totius pane Occidentis Imperio
spoliatus. 78. c. Romam suos mittit ad occiden-
dum Pontificem & Primores Vrbs. *ibid.* d. Ita-
lia arma inferre desistit audita Gregorij Papæ cū
Carolo Martello pace. 79.c. publicis edictis se
aduersarium Rom. Ecclesie profitetur. *ibid.* d. eius
inceptis Deus manifeste resistit. *ibid.* e. eius ma-
litia crescit. 85.c. eius precipui errores qui fue-
rint. *ibid.* e. non domesticos tantum sed & Epi-
scopos heresi imbuit. 87. a. imagines comburit.
90.d. prodicione agit ut S. Germanum deponat.
91.a. Ioanni Damasceno insidias tendit. *ibid.* d. e
sistam de Ioanne Damasceno epistolam ad Regem
Sarracenorum mittit. 92.a. fœdus cum Sarrace-
nis firmare cupit. *ibid.* b. cum Luithprando Rege
fœdus ferit. 94.c. decernit iterum persecutionem
aduersus imagines. 97.b. veritate destitutus, vio-
lencia heresim suam stabilire studet. *ibid.*
item rebus Italia compositis, Germani Patriarcham
aggreditur. *ibid.* quando iterum egerit contra
imagines. *ibid.* omnia pro arbitrio facit. *ibid.*
Germanum & throno depositum in exilium relegat.
ibid. ad subscribendum contra imagines Germa-
num studet inducere. *ibid.* d. a Gregorio Pontifice
per litteras redargutus, quod Anastasium S. Ger-
mano deposito, in locum eius statuisset. *ibid.* e. Im-
perium eius Roma cum tota Italia detrahet. *ibid.*
cum Orientis Episcopis a Ioanne Damasceno ana-
themati subditus. 98.a. Constantinopolitanos
qui imagines cremari impediabant, partim capite
plecti curat, partim membris mutilari. *ibid.* b.
Constantinopolitanos compellit, ut imagines San-
ctorum igne cremant. *ibid.* & Ecclesias pietas de-
albent. *ibid.* Synodice Romæ anathematis poena
affectus. *ibid.* d. Germanum plagis male multat-
um per armatos milites e throno exturbari curat.
ibid. e. 99.d. impietati eius Anastasius consentit.

98.e. Basilium & Procopium in exilium relegat.
102.b. Aemilianum in exilium mittit. *ibid.* ve-
ritatem sibi dicenti, in exilium eijcere consuevit.
ibid. grauiter a Ioanne Episcopo Polyboti repre-
bensus. *ibid.* d. abstinuit a supplicio in Ioannem
Episcopum Polybotum. *ibid.* d. reditus Ecclesie
Romana in Sicilia in Fiscum inferri præcipit.
112.a
item Chaiani Cazarorum Regis filiam filio suo dat
in uxorem. *ibid.* contra Papam seuit. *ibid.* b.
tributa capitalia Sicilia imponit. *ibid.* aduersus
Papam exercitum dirigit. *ibid.* natos mares con-
siderari iubet. *ibid.* c. classem aduersus Italos pa-
rat. *ibid.* Gregorium presbyterum in Sicilia reti-
net, ei scripta aufert, & in exilium mitti mandat.
ibid. Gregorij III. Legatum in carcerem detru-
dit. 113. a. Iconomachus & Hagiomachus ap-
pellatus. *ibid.* c. eius classis in mari demersa.
114. a. multos Episcopos ob cultum imaginum in
exilium mittit. *ibid.* c. seuit in SS. imaginum
cultores. *ibid.* Michaellem Synnadorum Episco-
pum Episcopatu priuat ob SS. imaginum cultum.
ibid. d. Theodorum Mansurem Episcopum Gra-
psorum in exilium mittit. 115. a. Ioannem Ab-
batem sibi presenti impietatem exprobrantem in
exilium relegat. *ibid.* c. Hippatum Lydorum
Episcopum ob SS. imaginum cultum necat. 117.d.
etiam Andream. *ibid.* SS. Martyrum cadauera
canibus exponit. *ibid.* Philippum Patricium in-
terfici iubet. 119.b. tremotum sublatus e vita.
130.e. quantus ille fuerit. 131. b. Longobardo-
rum Regem sibi conciliat. 133.b. Luithprandum
Regem in Rom. Pont. concitat. *ibid.* eius obitus
quo anno contigerit. *ibid.* e. quamdiu regnauerit.
134.a. ei Constantinus Copronymus succedit. *ibid.*
eius in simulando astutia. 135.b
Leo III. Imp. patri Constantino Copron. succedit.
328.d. pius apparuit. *ibid.* e. consilium eius in
administrando Imperio. 329.c. Constantinum
filium coronat Imperatorem. 330.e. Telericum
Regem benigne suscipit. 333. b. eundem Patri-
cium creat. *ibid.* Telerico uxoris sue consobrinam
matrimonio iungit. *ibid.* persequitur cultores SS.
imaginum. 343.d. moritur. 344.a
Leo Papa III. legationem & munera ad Carolum
Magnum mittit. 472.c. & qualia fuerint. *ibid.*
eius epistola ad Regem Merciorum. 474. c. eius
liberalitas. 475. c. quæ ornamenta S. Petro fieri
curarit. *ibid.* 476.c.d. quæ S. Pauli & Saluatoris
basilicæ. *ibid.* quæ in titulo S. Anastasie fece-
rit. *ibid.* quæ in tit. S. Sabine, S. Marie Ad præ-
sepe. 475.e. S. Laurentio extra muros. quæ in
basilica SS. Felicis & Adaucti, S. Menne, S. Vi-
talis, S. Sixti, S. Cornelij, S. Zotici, S. Marie. quæ
in basilica S. Pauli. 476.a.b. quæ in S. Andrea.
in Constantiniana. in titulo S. Eudoxie. in S. Cle-
mentis. *ibid.* c.d. in titulo S. Susanna. *ibid.* d. in
in Lateranensi Patriarchio. 477. a. quæ in Ec-
clesia S. Priscæ. *ibid.* d
item Leo Papa III. quæ passus a suis persecutoribus.
483.a.c.d. oculi eius eruuntur, & lingua præscin-
ditur. *ibid.* a.d. processio eius in Litaniam Maiori.
ibid. b. semiuiuus a persecutoribus dimittitur.
ibid. d. totus saucius in custodiam detruditur.
ibid. e. eripitur, & perducitur in basilicam S. Petri.
ibid. visum a Deo recipit, & linguam ad loquen-
dum. 484. a. Spoletum ducitur. *ibid.* c. ereptus
profi-

proficiscitur ad Carolum Magnum. *ibid.* a Carolo Magno & suis honorifice excipitur. *ibid.* d. aduersus eum falsa crimina ab aduersarijs consinguntur. *ibid.* Romam reuertitur. *ibid.* e. causa persecutorum eius cognoscitur. 485. b. pro persecutoribus orat. *ibid.* c. dedicat altare Ecclesie Paderburnensis. *ibid.* d. inuisit corpus S. Seuerini. 486. a. capellam in Eresburg dedicat. *ibid.* b. capella in Eresburg priuilegium concedit. *ibid.* Carolus Magno obuiam procedit Romam venienti. 487. c. eius causa in Synodo proponitur & cognoscitur. *ibid.* d. publice se iuramento purgat. *ibid.* e. formula purgationis eius. 488. a. Carolus Magnus Imperatorem coronat. *ibid.* c. filium eius Regem ungit. *ibid.* quae in Ecclesiam B. Pauli contulerit. 493. e. 494. a. b. c. d. e.

item Leo Papa III. quid in Ecclesia S. Petri fecerit. 495. b. quid in S. Pauli ante collapsum tectum eius. *ibid.* c. quid in S. Mariae ad praesepe. *ibid.* quid in S. Laurentij extra muros. *ibid.* d. in S. Callisti, in S. Mariae ad Martyres, in S. Bonifacij, in S. Mariae in Cosmedin. *ibid.* quid in SS. Cosma & Damiani. *ibid.* e. in S. Valentini, in SS. Nerei & Achillei, in S. Mariae in Dominica, in S. Sabae, in S. Gerasimi, in S. Gregorij, in titulo S. Pammachij. *ibid.* in S. Andreae Apostoli in Silice. 496. a. pallium dat Fortunato Gradensi Patriarcha. 507. a.

iterum venit in Germaniam ad Carolum Magnum. *ibid.* b. & quare. *ibid.* honorifice a Carolo Magno excipitur. *ibid.* b. quid in Germania egerit. *ibid.* indulgentias concedit Ecclesijs a se consecratis in Germania & Gallia. *ibid.* in Vuerdam ingreditur. *ibid.* e. S. Suuiberti vita ipsi praelegitur. *ibid.* S. Suuibertum inter Sanctos adscribit. *ibid.* Ecclesiae S. Suuiberti auream crucem donat. 508. b. testamentum Caroli Magni sua manu subscripsit. 520. e. disputatio eius cum Legatis Caroli Magni. 552. e. ad 554. d. reprimit Legatos importune petentes. 553. c. licentiam dedit cantandi Symbolum. *ibid.* e. suadet Symbolum non cantandum. 554. c. duplex Symbolum in scutis argenteis in S. Petro poni curauit. *ibid.* d. in Symbolo verbum, FILIOQUE, deleuit. *ibid.* coniuatio in ipsum. 610. d. obitus eius, & res collate in ornamentum Ecclesiarum. 632. d. 635. d. ad 647. e. Hiriensem sedem Compostellam transfulit. 632. e. pluries in die Missas celebravit. 635. a. Ouetensem Ecclesiam Archiepiscopatu insigniuit. *ibid.* quae ornamenta Ecclesijs contulerit, & quas struxerit aut repararit. *ibid.* ad 647. e. ubi sepultus sit. 647. d. quamdiu eius sedes vacauerit. *ibid.* quot ordinationes fecerit. *ibid.*

Leo Consularis captiuus, redditus a Luithprando. 151. b.

Leo presbyter cum altero eiusdem nominis Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c.

Leo Regionarius cum Stephano Papa in Gallias assumitur. 209. b.

Leo Episcopus Salernitanus Constituto Pauli Papa praesens fuit & subscripsit. 251. b.

Leo Albanensis Episcopus. *ibid.*

Leo Archidiaconus legitime Episcopus Rauenna ordinatur. 297. b. 310. d. Paulo Cubiculario infidiatur. *ibid.* e. Paulo Cubicularium occidi praecipit. 311. b. ob occisum litteras deprecatorias ad Pontificem mittit. *ibid.*

Leo Patricius Nicephoro ad occupandum Imperium adiutor. 501. b.

Leo Episcopus in Chersonese ob veritatis confessionem persecutionem patitur. 544. c.

Leo Grammaticus historiam scribit. 564. b.

Leo Spatharius Siculus Legatus Caroli Magni ad Nicephorum Imp. 581. e.

Leo Nomenclator oculis orbatus capite punitur. 709. d.

Leo Sacellarius quato amore Studitas monachos prosequutus fuerit. 711. d.

Leo Armeniacorum Prator. 561. b. Imperator eligitur in locum Michaelis Caeopalate. 584. e. cedit ipsi sponte Michael. *ibid.* eius in Christianos persecutio. 590. c. cum Orthodoxis congregatur. 592. c. vult Orthodoxos & hereticos simul congregari. *ibid.* d. argumentum eius ex veteri Testamento contra imagines refellitur. 595. a. ira fremens quid in praepositos monasteriorum. 596. e. silentium indicit Orthodoxis. 597. b. edictum eius ad Confessores missum. *ibid.* c. Nicetam Patricium in exilium mittit. 600. c. omnes Confessores Constantinopoli eiecit. 603. c. Deum incomprehensibile in tabula vnici cubiti effingi non vult. 604. c. S. Zacharia corpus Venetias mittit. 608. a. eius in Orthodoxos persecutio augetur. 611. a. eiusdem edictum quo Archimandrite Constantinopolim vocantur. *ibid.* b. 612. e. in sanctimonialibus seuit. 624. e. 626. d. ad Ludouicum Imp. Legatos mittit. 655. c. a Theodoro Palestino redarguitur. 660. c. Theodorum Palaestinum cum Theophane casum in exilium mittit. *ibid.* e. persecutio eius pluribus Martyribus illustris. 668. e. acerbissime Christianos persequitur. 678. e. in somnis S. Tarasium videt mortem sibi praedicentem. 682. a. occiditur. 682. e. 683. a. Cruce sancta ictus excipit. *ibid.* quamdiu imperarit. *ibid.* necis eius caelestia nuntia. *ibid.* b. corpus in Circum trahitur. *ibid.* eius uxor cum quatuor filijs ex aula eiecitur. *ibid.* quibus nominibus a Theodoro Studita vocetur. 695. b.

Leoban Arabiae sacerdos. 178. d.

Leoniana urbs quae fuerit. 788. d.

Leoninus e tribus Tabernis Episcopus. 747. d. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*

Leontius cum ix. alijs capite plexus. 59. a.

Leontius Abbas SS. Stephani & Siluestri. 248. c.

Leontius Cardinalis Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. 251. d.

Leontius Episcopus Amiterminus Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. *ibid.*

Leontius Scriuarius. 291. c. Concilij Acta sub Stephano III. populo legit. 296. b.

Leontius Apostata. 549. d. Leoni Armeno in haeresi fautor. 592. b. crudelis persecutor factus Orthodoxorum. 631. d. Christianos crudeliter excruciat. 664. c.

Leontius diaconus in Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. praesens. 748. a.

Leopardus Episcopus Forosemproniat. 747. b. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*

Leouigildus presbyter Cordubensis. 11. b. quo tempore vixerit, & quid scripserit. *ibid.*

Leprosi cum sanis conuiuia celebrare non debent. 81. b. ipsis fidelibus S. Eucharistia dari potest. *ibid.*

Lesbos incendio maris infestatur. 57. c.

Lex Manichaeorum vno versu contenta. 29. c. & quo. *ibid.*

Lex a Carolo aduersus pseudopphetas lata. 182. c.

Libellus calumniarum aduersus S. Stephanum compositus. 260. b.

Libellus Georgij Veneti de miraculis S. Marcellini. 770. b. alius reuelationum Ludouico Imp. datus. 778. a. alius miraculorum SS. Marcellini & Petri e monasterio S. Bauonis. 779. b. alius e monasterio S. Seruatij de eorumdem Sanctorum miraculis. 780. c.

Liberalitas Luithprandi Regis. 47. b. Leonis Papa III. in clerum. 475. c. Michaelis Imp. 564. c. Procopia Augusta in Senatum, & mulieres militum interemptorum. *ibid.*

Liberatio Constantinopolis per B. Virginem Mariam. 61. b. Bethuliae per manus Iudith. *ibid.* Aquitania a Sarracenis per Carolum Martellum. 79. c.

Libidine nefanda turpissimus Constantinus Copronymus. 289. a.

Libido Nicephori Imp. & crudelitas. 522. e.

S. Liborius Episcopus Cenomanensis. 827. a. eius miraculis wirefcit Saxonia. *ibid.* quando translatus. *ibid.* c. d.

Librorum a Venerab. Beda conscriptorum catalogus. 105. b. c. d. e. 106. a.

Liburnia Carolo Magno tributaria. 560. e.

Libycarum bestiarum natura. 683. e.

Licentia designandi successorem. 145. a. cantandi Symbolum data a Leone Papa III. 553. e.

Licho Sclauorum Dux. 511. d. a Carolo Magno perimitur. *ibid.*

S. Lifardus. 813. a.

Limina Apostolorum terere solitus S. Bonifacius. 49. a.

Lio diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 748. a.

Lioba a S. Bonifacio in Germaniam ex Anglia euocata. 48. c. eius & Vualtpurgis Acta scriptis mandata. *ibid.* d. apud Bischofeshemium sanctimonialibus praefecta. *ibid.* ex Anglia euocata ad curandas sacras Virgines. 232. c. S. Lullo Bonifacio decedente commendata. *ibid.* d.

Lioldolphus claudus virtute SS. Marcellini & Petri curatus. 779. e.

Lirim amnem sicco pede Apollinaris Abbas pertransiuit. 669. a.

Listina villa Regia. 770. d.

Litania a Stephano Papa frequentata. 207. b. quomodo eas diuiserit. *ibid.* c. cum omni populo omni Sabbato fieri decreuit. *ibid.*

Litaniam Maiorem Leo Papa celebrat. 483. b.

Littere patentes commendatitiae Bonifacij. 21. a. eiusdem Apostolatus. *ibid.* d.

Liutardus Nucerenis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. b.

Locus emendatus in Martyrologio de obitu S. Bonifacij. 234. c.

Loca ab Iconoclastarum haeresi libera. 236. a.

Locus sanctus profanatur. 273. a.

Longobardi castrum Cumanum inuadunt. 4. c. idem reddere coguntur. *ibid.* trecenti occiduntur. *ibid.* Rex eorum Alpes Cottias a Romana Ecclesia repetit. 5. c. Rauennam capiunt. 63. b. e. Rauenna a Venetis pulsus. *ibid.* d. Decapolim incurfionibus infestant. 70. c. Duces eorum Romanam Ecclesiam saepe vexarunt. 77. c. multa illis ciuita-

tes se dedunt. 78. c. & quae earum nomina. *ibid.* saepe in Rom. Ecclesiam infideles reperiunt. 79. c. Surtium munitionem ab Ecclesia auferunt. 94. a. idem Pontifici reddunt. *ibid.* b. Rex eorum S. Bonifacium hospitio excipit. 121. e. S. Petri basilicam extra muros depraedantur. 125. b. ob Ecclesiam S. Petri depraedatam a Regno excidere. *ibid.* d. Romam & Campaniam infestant. 131. c. eius causa quae sit. *ibid.* in Ecclesiam S. Petri extra muros impetum facere mittuntur. 133. c. ad Labrynas mouentur visa Pontificis orationis dulcedine. 151. b. Rachim Forouiliensem Ducem, in Regem sibi eligunt. 168. c. Reges eorum legislatores. 184. a. bello eorum, ades apud Soracte diruta. 186. b. Romam obsident. 208. b. 223. b. inuadunt Cicamense castellum. 208. b. Regis eorum cum Stephano Papa congressus. *ibid.* e. acies eorum a paucis Francis superatur. 214. a. pax illorum cum Romanis & Francis. *ibid.* b. castra eorum penitus a Francis diripiuntur. *ibid.* e. quotidie Romam expugnant. 223. b. immania eorum sacrilegia. 224. a. Corpus Domini in suis vasis collocant. *ibid.* instar alterius cibi comedunt. *ibid.* Ecclesias Dei incendunt. *ibid.* imagines Sanctorum in ignem proyiciunt. *ibid.* sanctimonialibus vim inferunt. *ibid.* b. Rom. domos extra Urbem comburunt. *ibid.* monachos laniant. *ibid.* velamina & altarium ornamenta in proprios usus conferunt. *ibid.* Paganis crudeliores. *ibid.* c. infantes a matribus auulsos interimunt. *ibid.* ipsorum de Francis exprobratio. 224. d. ciuitatem Narriensem capiunt. *ibid.* exercitus ipsorum a Pipino funditus euertitur. 228. a. pro successore tumultuantur. 236. e. SS. sepulchra effodiunt. 248. e. Sanctorum corpora secum deportauerunt. *ibid.* de eorum crudelitate conqueritur Paulus Pap. 279. d. Rauenna Episcopum potentia intradunt. 297. a. Hunaldum lapidibus obruunt. *ibid.* Christophorum & Sergium comprehendunt. 299. b. eosdem excacant. *ibid.* c. Bleranis interficiunt. 311. d. Vtriculum castrum occupant. *ibid.* e. fuga ipsorum miraculosa. 318. d. crines solutos habere vetus ipsorum mos est. 319. a. defectionis eorum ad Romanos quod signa dare solerent. *ibid.* Regnum eorum a Carolo Magno subiugatur. 322. b. corpus S. Ceciliae auferre volentes inuenire non potuerunt. 689. b. 690. b.

Lotharius Rex Francorum. 26. c. eius obitus. *ibid.*

Lotharius Ludouici Imp. primogenitus. 654. b. a patre Imperator creatur. *ibid.* coronatur Imperator Romae a Paschali Papa. 709. c. Romam mittitur ob schisma constatum. 720. a. quid Romae egerit. *ibid.* b. Ludouicu patrem a persecutionibus liberat. 795. e. Ludouico patri se subiectum esse debere persuadetur. 796. a. Ludouico patri pristinum vigorem imperandi restituit. *ibid.* cdium habet aduersus Gregorium Papam III. 801. e. Ecclesiam Rom. persequitur. *ibid.* pro depositione Ludouici patris sui se excusat. 806. c. eadem facit in ciuitate Cabilonensi eidem resistente. *ibid.* e. Ecclesias Dei spoliat. *ibid.* eius in Gerbirch crudelitas. *ibid.* a Ludouico Imp. patre & fratribus ad veniam petendam compellitur. 807. a. arma mouet aduersus Ecclesiam Rom. populum. 824. a. cur in Ecclesiam Rom. commotus. 825. a. a Ludouico Imp. in gratiam recipitur. 829. a. Ludouico pa-

tri in Imperium succedit. 836. e. a fratribus Carolo & Ludouico vincitur. 838. e. reparat bellum in fratres. 839. e. iterum a fratribus in fugam vertitur. *ibid.* qua crimina patrarit. 840. b. eius Regnum in fratres ab Episcopis translatus. *ibid.* c. d. Luca S. Richardus Angliæ Rex mortuus. 196. c. Lucari mons Pontifici Rom. ab Aistulpho traditus. 229. a. Lucas Siculus de Manichæis historiam scripsit. 29. a. quando vixerit. *ibid.* S. Lucas Christi imaginem pinxit. 56. c. 595. e. Dei Genitricis formam expressit. 799. a. Lucas Ecclesia Sarracenis ab Alfonso erepta. 168. e. Lucosus Aistulphus Rom. Pontifici tradit. 229. a. Luctus cladis Hispaniarum. 10. b. Lucubrationes Eginhardi. 750. c. Ludo delectari non debet sacerdos. 748. c. Ludouicus, qui postea Imperator, de Caroli Martelli pietate honorifice sentit. 139. a. Caroli Magni filius Pipini nepos. 210. d. Hadrianum sine suorum Legatorum presentia electum Rom. PP. laudauit. 325. b. nascitur. 341. d. imaginum cultum plusquam pater commendat. 435. d. hereditas a patre ipsi legata. 518. c. restituit Christianam religionem in Aquitania. 523. d. monasteria in Aquitania erigit. 524. & qua. *ibid.* b. coronatur Imperator a patre. 586. e. Carolo Magno patri in Imperio succedit. 610. a. laborat ut Leonem Papam defendat. *ibid.* d. eius in Hispanis excipiendis humanitas. 616. c. eius diplomata pro immunitate Hispanorum fugientium in Franciam. *ibid.* d. 618. a. Nortmannos domat. 618. e. quomodo Stephanum Pap. in Gallijs exceperit. 648. c. ter ante Pontificem in terram prociat. *ibid.* e. Stephanum Papam intrantem Ecclesiam manu sustentat. *ibid.* ter Stephanum Papam quibus verbis salutarit. *ibid.* e. secundus Dauid a Stephano Papa vocatur. *ibid.* a Stephano Papa maxime honoratus. *ibid.* a Stephano Papa Imperator coronatur cum uxore. 649. a. magis dare quam accipere solitus. *ibid.* Aquisgrani conuentum prouincialem celebrat. *ibid.* b. in vite discrimen adductus. 651. a. Aquisgrani conuentum habet. *ibid.* b. edicto eius Ecclesia reformatio facta. *ibid.* e. *item* Constitutio eius de rebus S. Petro donatis & restitutis. 652. c. Abodritos a se deficientes, comprimit. 654. b. coniuratur in ipsum. *ibid.* de coniuratis indulgenter supplicium sumit. *ibid.* e. eius de Bernharti Italia Regis morte dolor. 655. b. Aquisgrani conuentum habet. 669. c. Capitulares in eo constitutiones. *ibid.* e. eius industria in rebus gerendis. 670. b. Carolum Magnum Imp. imitatur. 671. a. eius Constitutiones auctoritate Sedis Apostolica firmate. *ibid.* b. matrimonium cum Iudith. 672. c. conuentum in Engelheim habet. *ibid.* d. in magna Synodo publicam agit penitentiam. 706. c. quis ipsi auctor fuerit publicæ penitentia. 707. e. de occisis Romæ monetur. 709. d. a Michaeli Balbo in amicitiam vocatur. 723. b. sancti Dionysii Areopagite libri ipsi offeruntur. 724. c. Legatos Michaelis Imp. audit. *ibid.* e. ad Eugenium Papam scribit. 739. c. ad Legatos Romam mittendos admonitio. 740. b. *item* Arialdo Regi Danorum Frisia Comitatum donat. 757. d. veneratur SS. reliquias. 768. c. conuentum Aquisgrani celebrat. 776. d. libellus reuelationum ipsi offertur. 778. a. triduanum ieiunium suis indicit. 782. e. 783. e. suos admonet de emendatione peccatorum. 784. d. edictum eius de peccatorum expiatione facienda. 784. a. se primum arguit. *ibid.* e. 1111. Concilia haberi precipit. 785. a. pro alimentis & indumentis monachorum, qua presterit. 790. c. Constitutio illius pro monasterio sancti Germani Parisiensis. 791. b. ab Episcopis Concilij Parisiensis de Ecclesiasticis rebus admonetur. 793. b. coniurationes in ipsum deteguntur. 795. c. Bernhardum a se dimittit, & quare. *ibid.* d. paratur a filio Pipino in ipsum exercitus. *ibid.* a persecutione suorum liberatur. *ibid.* e. ad conuentum Neomagensis simplici comitatu vocatur. *ibid.* pristinam imperandi potestatem recipit. 796. a. conspiratores absoluit. *ibid.* libros de Officijs Ecclesiasticis ab Amalario missos accipit. *ibid.* festiue acclamationes in ipsum. *ibid.* b. nouus Dauid acclamatur. *ibid.* *item* rursus filius eius Pipinus ab ipso recedit. 797. e. legationem mittit ad Gregorium Pap. IIII. *ibid.* diligentia eius in curandis rebus Ecclesie. 798. b. Pipinum filium in carcerem conijcit. 799. e. Regno priuat. *ibid.* ab Imperio deponitur. 800. b. 801. b. male de Gregorio Papa IIII. suspicatur. 801. c. Gregorium Papam non excipit more Regum Francie. *ibid.* a suis relinquitur. 802. a. a filio in Bauariam abducitur. *ibid.* b. de Imperij eius depositione ab Episcopis agitur. *ibid.* c. in monasterium a filijs intruditur. *ibid.* Episcopis obedientiam spondet. 803. d. que in eum Episcopi egerint. *ibid.* publice errasse se profitetur. 804. a. 805. b. contra eum capitula. 804. b. suscipit penitentiam ab Episcopis. 805. b. contra ius & fas deponitur. *ibid.* d. restitutionem eius in Imperium varij populi sollicitant. 806. a. restituitur in Imperium. *ibid.* b. de restitutione eius communis letitia. *ibid.* c. conuentum generalem in Actiniaco palatio habet. 807. a. circa res Ecclesiasticas restituendas diligens. *ibid.* mala multa patitur ab Ebbone Episcopo Rhemense. *ibid.* b. *item* auctoritate Gregorij Papæ IIII. in Imperiū restitutus, & ubi. *ibid.* omnibus qui in eum peccassent indulget. *ibid.* scribit ad Hilduinum Abbatem de rebus sancti Dionysii. *ibid.* c. cultor S. Dionysii. 808. a. res gestas S. Dionysii conquiri iubet. *ibid.* plena ipsius absolutio. 810. b. sollicitus pro conseruandis iuribus Rom. Ecclesie. 824. b. Normandos e Frisia fugat. *ibid.* c. Aquisgrani Synodum celebrat. 825. b. mors eius per signa caelestia preannuntiat. 828. b. Lotharium filium in gratiam recipit. 829. a. ab Episcopis Gallie & Germanie infestatur. *ibid.* immunem se a cæde Friderici Martyris iurat. *ibid.* e. Cabilonensem conuentum habet. 830. e. quo morbo laborare consueuerit. 834. d. expeditio eius in Ludouicum filium. 835. a. obitum eius deliquium solis precedit. *ibid.* egrotat. *ibid.* b. quotidie peccata confessus communicat. *ibid.* d. distribuit thesaurum. *ibid.* Ludouico filio veniam dat. 836. a. sacris vigilijs & ligno S. Crucis suum exitum munit. *ibid.* fugat demones. *ibid.* b. moritur. *ibid.* c. ubi sepultus sit. *ibid.* quamdiu imperarit. *ibid.* Ludouicus Ludouici Imp. filius a patre in Baioariam mittitur. 654. b. cum Pipino fratre Lotharium fratrem suum cogit supplicem ad patrem venire. 807. a. aduersus patrem parat exercitum. 830. e. 834. b. Alemanniam inuadit. *ibid.* c. patris impe-

impetum ferre non potest. 835. a. a patre veniam obtinet. 836. a. ipse & Carolus frater Lotharij fratris Regnum accipiunt ab Episcopis. 840. d. S. Ludgerus primus Episcopus Monasteriensis. 194. e. 212. e. 335. a. 554. e. 669. b. de miraculis S. Suuiberi epistolam scripsit. 194. e. ex Frisia oriundus Frisorum Apostolus. 337. b. S. Gregorij S. Bonifacij discipuli discipulus. *ibid.* c. obitus eius. 554. e. lucubrationes eius. 555. a. prius preces absolueret cupit, quam Imperatori parere. *ibid.* b. Episcopus monasticis institutis se erudiri curat. 669. b. monachismum in Frisia & Saxonia propagauit. *ibid.* b. Lugdunensis Prouincia vastata. 123. a. Lugdunense Concilium. 826. c. Luitgardis Caroli Magni uxor ubi sepulta. 487. b. eius commendatio. *ibid.* Luitprandus Longobardorum Rex. 5. e. Alpes Cottias ab Ecclesia Rom. repetit. *ibid.* penitentia ductus Alpium donationem confirmat. *ibid.* eius cum S. Corbiniano colloquium. 43. d. erga S. Corbinianum reuerentia. *ibid.* eiusdem opera S. Augustinus transfertur. 44. e. 45. a. pia eius opera. 45. d. pietas in templa. *ibid.* Legatos ad transferendum corpus S. Augustini mittit. 46. a. in excipiendo eiusdem corpore reuerentia. *ibid.* assiduus ad corpus S. Augustini. *ibid.* c. humilitas eius dum videt corpus S. Augustini non posse moueri. *ibid.* votum facit pro translatione S. corporis. *ibid.* d. mira eius liberalitas. 47. b. Rauennam capit, & quare. 63. b. inde a Venetis pellitur. *ibid.* d. Guntrundam Theudonis Bauaria Ducis filiam in uxorem accipit. 79. e. eius cum Leone Isaurico fœdus. 94. c. Spoletinum & Beneuentanum Duces subycere conatur. *ibid.* a Spoleti & Beneuenti Ducibus obsides suscipit. *ibid.* d. eo rogante Serenus Episcopus fit Foroiulienfis. 95. a. b. omnem ornatum suum ante corpus S. Petri Apostoli ponit. *ibid.* a Gregorio Papa compellatus ab impietate reuocatur. *ibid.* in Pemmonem animaduertit, & quare. 96. e. S. Bonifacium hospitio excipit. 121. e. Romam infesto exercitu obsidet. 124. e. Spoletinum Ducem Romanum usque persequitur. *ibid.* quatuor ciuitates a Romano Ducatu aufert. *ibid.* quatuor ciuitatibus a Romanis ablati ad suos reuersus est. 125. a. basilicam S. Petri extra muros deprædat. *ibid.* b. filius eius Regnum perdit. *ibid.* d. Romam exercitum ducit. 131. c. Campaniam deprædat. *ibid.* in campo Neronis tendit tentoria. *ibid.* nobiles Romanos Longobardorum more totondit ac vestiuit. *ibid.* d. *item* milites in basilicâ S. Petri extra muros immitit. 133. c. Carolo Martello fidelissimus aduersus Sarracenos. *ibid.* d. Zacharia monitionibus mitior redditur. 137. c. ciuitates a Rom. Duce ablatas reddere promittit. *ibid.* S. Petri ciuitates sine armis Zacharia reddit. 150. c. 151. a. per Legatos suos Zachariam excipi curat. 150. d. Zachariam Papam ipsamet excipit. *ibid.* e. ubi Pontificem exceperit. *ibid.* Narniense patrimonium S. Petro reddit. 151. a. & alia quatuor. *ibid.* Sabinense patrimonium ablatum S. Petro restituit. *ibid.* b. captiuos Romano Pontifici remittit. *ibid.* pacem cum Pontifice firmat. *ibid.* a Zacharia Papa ad prandium vocatur. *ibid.* c. per primates suos Papam educi iubet. *ibid.* Zacharia in omnibus obsequens. 154. d. Pontificis Legatos suscipere noluit. 155. b. optimates suos mittit ad Pontificem suscipiendū. *ibid.* Zachariam Pap. ad palatium suum inuitat. *ibid.* duas partes territorij Cesenatenfis Rauennatenfis reddit. *ibid.* d. Zachariam ad Padum comitatus. *ibid.* moritur. *ibid.* e. quamdiu regnarit. 167. a. quando obierit. *ibid.* b. ubi sepultus sit. *ibid.* vir magna sapientia fuit. *ibid.* eius virtutes. *ibid.* Baioariorum multa castra initio Regni sui cepit. *ibid.* plus orationibus quam armis fidebat. *ibid.* non omnia eius Acta laude digna fuerunt. *ibid.* c. ubi degere solebat, basilicas construxit. *ibid.* d. in honorem S. Anastasi monasterium fecit. *ibid.* intra palatium suum Oratorium instituit. *ibid.* S. Petri monasterium construxit, & ubi. *ibid.* 168. a. epitaphium eius. *ibid.* e. & 168. a. eius commendatio. 184. a. Lullus presbyter ex Anglia in Germaniam euocatus a S. Bonifacio. 48. c. a S. Bonifacio Romam mittitur. 197. c. a Bonifacio Moguntia Episcopus relinquatur. 231. b. ceteris prestat scientia. *ibid.* a S. Bonifacio commendatur. *ibid.* e. relinquatur curare Ecclesiam Moguntinam. 232. b. a S. Bonifacio ad curam fideliter agendam admonetur. *ibid.* c. sancti Bonifacij corpus a Traiectensibus repetit. 234. a. Lunison diaconi illius frater qui Eginhardo sacras reliquias promiserat. 753. a. Lupus Caroli Martelli gesta aliqua scripsit. 137. d. Abbas Ferrariensis. 203. e. 609. b. 743. c. quando claruerit. 234. d. eius ad Ionam Aurelianensem Episcopum epistola. 743. d. quando in Abbatem Ferrariensem electus. 830. a. Lupus Firmensis Episcopus Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. c. Luxuria Athelbaldi Regis Anglorum cum sanctimonialibus. 171. b. Lutetia alias Parisii vocata. 342. a. Lycia prouincie climata ab heresi Copronymi liberata. 236. d.

M Acarius Confessor ob imaginum cultum in exilio vitam finit. 118. a. commemoratio eius in Martyrologio Rom. quo die. *ibid.* Macarius Antiochiæ Presul. 573. d. in Concilio Constantinop. III. damnatus. *ibid.* Macedonia maritima ab incendio maris infestata. 57. c. Macedonius a Concilio Constantinopol. damnatus. 573. b. Macenarius Abbas. 652. e. Machesbach monasterium Germanie. 756. e. Magister Sententiarum a mendo vindicatus. 554. d. Magle villa. 779. c. Magnus presbyter Legatus a Venetis ad Hadrianum Papam. 308. b. Magorum Persarum vesania. 243. e. Maguntia Episcopus S. Bonifacius. 169. e. illa sedes alteri quondam subiecta fuit. 170. c. totius Germanie Metropolis constituitur. *ibid.* e. 200. d. e. quas sub se ciuitates habeat. *ibid.* e. a S. Lullo post S. Bonifacium curata. 232. b. illuc Traiecto S. Bonifacius transfertur. 234. a. inde Fuldam. *ibid.* ibi conuentus generalis a Carolo Magno habetur. 487. b. alius. 588. a. eo translata corpora SS. Seueri Vincentie & Innocentie. 721. a.

M

*Mabammat pseudopropheta & Antichristi præcur-
for vocatur.* 143.c
Mahometum quomodo Sarraceni colant. 10. b. Ec-
*clesiæ eius in Christi nomine ab Alfonso Rege con-
 secrata.* 122.d. *Antichristi præcurfor & pseudo-
 propheta vocatur.* 143.c
Maius Ausciensis Episcopus. 747.b. *Concil. Rom.*
sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*
Mala unde in Regna proveniant. 826.a
Mallum quid significet. 617.a
Mamel Dux exercitus Theophili Imp. 809.a. a Sar-
racenis capitur. *ibid.*
Mananalis Sarracenorum ciuitas. 29.c
Manicheorum Metropolis. *ibid.*
Mancia Christiana Paganis non tradenda. 152.c
Mandeburge, quid significet. 37.c
*Manes Cyberrotensium Prator, exercitus Leonis con-
 tra Papam dux.* 112.b. *unde ita dictus.* 274.b.
super Bucellarios ab Imp. constituitur. *ibid.*
Mango machina bellica. 85.d
Manichæa quomodo Sergium seducat. 556. d. suo
arbitrio scripturam sacram interpretatur. 557.a
Manichæi in Armenia docent. 28. e. omnes, præter
tres, a Iustiniano comburuntur. *ibid.* eorum hi-
storiam Lucas Siculus conscripsit. 29. a. eorum
Antistes Timotheus. *ibid.* quid per Crucem intel-
lexerint. *ibid.* b. quid per baptismum intellexerint.
ibid. sua conciliabula Ecclesiam Catholicam vo-
cant. *ibid.* c. eorum auctor Constantinus unde
prodierit. *ibid.* eorum lex uno versu contenta.
ibid. eos Agareni persequuntur. *ibid.* in Phry-
giam migrant. 30. a. sedem Antiochie Pifidia
figunt. *ibid.* Euangelium secundum Thomam
conscripserunt. 100. c. eorum in Thracia hæresis
propagatur. 235. a. illorum hæresis a Nicephoro
Imp. probatur. 502. d. eorumdem dogma quale.
 577. d. a Michaele Curopal. gladio necantur.
 578. a
Manno Nuuenpurgensis Episcopus. 314. c. Con-
cilio apud Dingoluingam interfuit. *ibid.*
Manserone quid significet. 143. d. ita Ioannes Chry-
*sooras vel Damascenus a Constantino Imp. voca-
 tus.* *ibid.* eius nominis interpretatio. *ibid.* di-
ctus proprie Ioannes Chrysooras. *ibid.* anathema-
te ab hæreticis percutitur. 219. c
Mantuam Pipinus Ecclesiæ Rom. dat. 229. b. ibi
sanguis Christi qui de latere eius fluxit, reperitur.
 570. c
Manuel Episcopus Hadrianopolitanus. 585. d. cum
*socijs a Bulgaris in Hadrianopolis inuasionem mar-
 tyrium passus.* *ibid.*
Manuel tutor Michaelis Theophili Imp. filij. 841. e.
resistit veritati. 842. a. quando cultum SS. ima-
ginum admiserit. *ibid.* b. agit cum Imperatrice
Theodora de restitutione SS. imaginum. *ibid.* c
Maranatha vox ex Syriaca voce deducta. 330. d.
eiusq. significatio. *ibid.*
Marcellinus presbyter S. Suuiberti socius. 507. e. vi-
tam eiusdem scripsit. *ibid.*
S. Marcellinus Martyr. 753. a. eius corpus tollitur.
ibid. eius reliquie quomodo turpi mercede sublata
sunt. 767. c. *Aquisgranum delata.* *ibid.* reliquias
suas velle coniungi per visionem indicat. 769. d.
ex earum coniunctione miraculum. *ibid.* e
*de SS. Marcellini & Petri crypta & basilica S. Ti-
 bertij.* 752. d. corpora illorum sanguinem stil-
lant. 755. c. transferuntur e loco primo. 756. c.

in via posita sanant paralyticam. *ibid.* e. & con-
tractum. 757. a. eorum aliquot miracula breui-
ter enumerantur. 770. c. d. e. Albrico cæco appa-
 rent. 777. e
*SS. Marcellini & Petri reliquie ad S. Bauonis mo-
 nasterium delata.* 779. b. *Traiectum appulerunt.*
 780. c
Marcellus Gregorij II. pater. 2. c
Marcellus Venetiarum Dux. 95. d
S. Marci tectum dirutum a Gregorio III. refectum.
 336. d
S. Marcus Venetis Euangelium predicauit. 684. c.
corpus eius Alexandria Venetias transfertur. *ibid.*
eius præcipui cultores Veneti. *ibid.* custodes agunt.
cum mercatoribus de corpore eius transferendo.
 685. c. d. primo Aquileiam ad Fidem conuertit.
ibid. e. Alexandria Euangelium predicauit. *ibid.*
in persecutione fugit Pentapolim. 686. b. eius cor-
pore ablato S. Claudia corpus substituitur. *ibid.* e.
quomodo in nauim sit delatum. 687. a. se mani-
festat periculi tempore. *ibid.* d. pluribus reuela-
tur. *ibid.* e. quomodo Venetias appulerit. 688. a.
quomodo a Venetis susceptum. *ibid.* b. abditissime
a Venetis seponitur. *ibid.* d. in eius honorem Ec-
clesia edificata. *ibid.* & a quo. *ibid.* eius Titulus
*Romæ amplificatur, & corpore S. Hermetis auge-
 tur.* 786. b. eius Ecclesiæ quæ bona sint collata a
 Gregorio III. Papa. 787. b
*Marcellianus sub Leone Isaurico martyrium comple-
 uit.* 59. a
*Marcus Luceria Episcopus Con. Zachariae Papa in-
 terfuit.* 158. c
*Marcus Velserus Augustanus doctrina & nobilitate
 illustris.* 313. d. Bauaria historiam in lucem
 vendicauit. *ibid.*
*Marcus Archiepiscopus Ephesus Legatus Theophi-
 li Imp. ad Ludouicum Imp.* 806. a
Mare fugit in tremotum Constantinopolitano. 131. a
Maria Augusta Leonis Isauri Imp. vxor. 26. c. sine
Imperatore filium ad baptismum ducit. *ibid.*
*Maria Patricia femina a Leone Isaurico martyrio
 coronata.* 58. e
*Maria vxor Constantini ab ipso veneni dati falso ac-
 cusata.* 460. e. in exilium mittitur. 625. c. eius
confessio. *ibid.* in monasterio vitam degit. *ibid.*
Maria Theodora Auguste puella. 797. a
*SS. Marij Martyris, Marthæ vxoris eius, Audifacis
 & Habacuc filiorum reliquie in Galliam transla-
 ta.* 777. a
*Mariani Patricij filius martyrij coronam consecu-
 tus.* 135. c
Marianus Scotus rerum Gallicarum scriptor. 47. e
de morte Bedæ quid sentiat. 106. c. Bedam san-
ctum, non Venerabilem nominat. 109. d. corre-
 ctus. 294. a
*Marianus Vrbinas Episcopus cum Marino presby-
 tero Concilio Romano sub Eugenio II. interfuit.*
 747. e
Marinus Anna in peregrinatione socius. 259. b
*Marinus presbyter Episcopus a Paulo Papa creatur,
 & quare.* 278. b
Maris incendium. 57. c
Maris superficies pumicibus repletur. *ibid.*
Marsicani Transamundo se dedunt. 123. a
S. Martini imagine Fortunatus Episcopus sanatur.
 735. e. eius res gestas quatuor libris conscripsit
 Fortunatus Venantius. 736. a
 Mar-

*Martinus Papa a Constantio Augusto Roma abdu-
 ctus fuit.* 63. e. 70. e. relegatus a Constantio Cher-
 sonam. *ibid.*
*Martinus Verulanus Episcopus Conc. Rom. sub Za-
 charia Papa interfuit.* 158. c
*Martyres x. ob imaginum defensionem a Leone Isauri-
 co necati.* 58. e. alij ab eodem. 117. d
Martyres non appellantur dij ab Ecclesia. 67. e
Martyres in Oriente a Sarracenis occisi. 135. c. LIII.
cum S. Bonifacio. 234. c. alij sub Hali Principe
Sarracenorum. 240. e. alij monachi XLII. sub
Copronymo. 288. e. alij sub Nicephoro Imp. 556. a
alij a Bulgaris necati. 563. b. alij ab ijdem in
Hadrianopolis inuasionem. 585. d. vere qui pa-
tiuntur propter Christum. 628. b. frequentes sub
Leonis Armeni persecutione. 668. e. XI. cum S.
Dionysio Areopagita interfecti. 734. d
Martyrum passiones sibi mitti cupit S. Bonifacius.
 24. d. eorum cultus. 87. e. aliorum cadauera
canibus a Leone Isaurico exposita. 117. d. aliorum
corpora in cœmeteria translata. 249. a. aliorum
corpora per plateas trahuntur. 287. c. vitas eorum
in carcere scribit Theodorus Studita. 668. a. eo-
rum sanguis irrigat Ecclesiam. 677. c. Corduben-
 sium primitia. 705. c
Martyria in Syria a Sarracenis illata. 343. a
Martyrium mulierum Orthodoxarum. 58. e. 70. b.
SS. Hippatij Episcopi & Andrea. 117. d. Grego-
rij Limnietæ. *ibid.* e. Procopij & Basilij monacho-
rum. *ibid.* 118. a. S. Theophili monachi. *ibid.* a. b.
S. Bonifacij. 233. c. d. S. Pauli monachi. 275. e.
Stephani monachi. 284. c. S. Saluij. 499. b. Tha-
 dæi monachi. 606. e. 607. a. b
*Martyrologia S. Hieronymi, aut Bedæ, a quo reddi-
 ta sint locupletiora.* 339. e
Martyrologium Bedæ & quale. 105. e
*Martyrologium Romanum S. Macarij Confessoris
 memoriam quando celebret.* 118. a
Martyrologium S. Hieronymi in quo peccet. 340. a
*Martyrologium Bedæ Kalendarum præteritione
 peccat.* *ibid.*
Masalmas Princeps Sarracenorum. 6. e. 15. c. 57. c
nullo negocio Pergamum capit. 6. e. Constantino-
polim obsidet. 15. c. quo anno Casarcam Cappa-
 docia cepit. 57. c
*Masaras hæreticus ad vincendum Stephanum mo-
 nachum ab Imp. missus.* 217. b
Matrimonia spiritalia prohibentur. 156. c. item
sanguine iunctorum. *ibid.* d. eorum poena. *ibid.*
*Matrimonij vinculum post quartam generationem
 conceditur.* 80. d
Matrimonium Irenes & Constantini. 112. a
Matrimonium in tertio gradu an liceat copulare.
 116. a. in tertio gradu a Londonensi Synodo pro-
 hibitum. 141. c
Matrimonium contrahentes benedicendi sacri ritus.
 526. a
Matrona fluuius. 806. d
*Maubmat & Habdalla fratres pro Regno inter se
 certant.* 334. d
Maura Martyr. 282. d
*Mauri totam fere Hispaniam suo dominio manci-
 pant.* 9. e. Legionensem ciuitatem sibi subiiciunt.
ibid. Pictauum occupant. *ibid.* Burgundiam
capiant. *ibid.* aduersus Carolum Magnum classe
erumpunt. 523. a. a Carolo Magno prostigantur.
ibid. b. ipsi soluuntur virgines loco tributi. 304. d

*S. Mauritij monasterium locus, ubi Papa cum Pipi-
 no Rege conueniret.* 209. c
Mauritius Spatharius Imperialis. 76. e. Imperato-
re iubente Gregorium Papam occidere tentauit.
ibid.
*Mauritius Hortanus Episcopus Concil. Rom. Zacha-
 riæ Papa adfuit.* 158. c
Mauritius Dux Ariminensis. 297. b. Leonem Ar-
chidiaconum carceri includit. *ibid.*
Mauritius Dux Venetiarum. 310. e. eius filius a
Desiderio captiuus detinetur. *ibid.*
Maurorum Dux a Froilano superatus. 242. e
*Mauuias Sarracenus Emesam Damascum, Heli-
 polim & Hierosolymam sibi subiicit.* 182. d
S. Maximinus Treuerensis Episcopus. 137. e. Caro-
lo Martello in somnis apparet. *ibid.* pro Carolo
Martello deprecatur se esse ostendit. *ibid.* monet
ne amplius peccet. *ibid.* cœnobium eius a Carolo
Martello prædij auctum. *ibid.*
*Maximus monachus a Constantino Augusto post
 tormenta in exilium missus.* 70. e
S. Medardus ubi requiescat. 749. b
Medicotes Leonem Armenum in hæresi sectatur.
 713. a
*Mediolanum transfertur corpus Bernharti Regis
 Italiae.* 655. a
*Meginbartus Comes Caroli Magni testamenti insti-
 tutioni interfuit.* 577. a
*Meginber Comes Caroli Magni testamenti ordina-
 tionis interfuit.* *ibid.*
*Meginotatus a S. Bonifacio Magister iuuenum con-
 stitutus.* 26. b
S. Meinulphus Ecclesiæ Paderbornensis diaconus.
 649. b
Melradium monasterium. 781. d
Mello olim vocata Cassini arx. 193. c
Memoria S. Petroniæ in Vaticano. 243. c
Mendum e Theophane in numeris sublatum. 130. e
Menologium Basilij Imp. cur inscribatur. 99. b. S.
*Germani memoriam celebrat, quando, & quam-
 diu vixerit.* *ibid.* terræmotus XII. mensum me-
 moriam celebrat. 131. b
Mentum S. Seruatij Romæ seruat. 782. c
Metres quid significet. 149. b
*Methodius Apocryfarius Nicephori Patriarchæ ad
 Rom. Pontificem Legatus.* 662. c. quid ipsi Romæ
acciderit. *ibid.*
Methodius Patriarcha Cōstantinopolitanus. 786. a.
a Michaele Balbo in exilium mittitur. 789. b.
*a Theophilo Imperatore ad exercitum ducitur ad-
 uersus Sarracenos.* 809. a. & quare. *ibid.* ab eo-
dem viuis in sepulchro clauditur. *ibid.* b. Ionæ
comparatur. *ibid.* canones eius pro lapsis. 845. d
*Mercatores Veneti S. Marci corpus ex Alexandria
 transferunt Venetias.* 684. c. frequentant corpus
S. Marci. 685. b. agunt cum custodibus S. Mar-
ci pro corpore eius transferendo. 686. d. custodi-
bus quæ promittant pro translatione. *ibid.* non
plus lucris quam vite sempiternæ inbiare debent.
 816. c
Merciorum Regnum depressum. 512. a
*Mesopa locus Apollonia, in quo Theodorus Studita a
 Leone Imp. exulare iubetur.* 603. d
Mesopotamiae terra ad duo miliaria disrupta.
 193. d
*Metas transferuntur Ludouici Imperatoris reli-
 quie.* 836. e
 Metro-

Metropolitanus quod munus habeat. 127.a.b. provincia totius curam gerere debet. ibid. c. 161.e. sine sacerdotum consilio aliquid gerere non debet. 162.a. ipsi maior Ecclesiarum cura quam ceteris Episcopis incumbit. ibid. e.
 Michael presbyter Gregorij II. Apocryfarius. 2. e. Constantinopolim a Greg. II. missus. ibid. Ioannem Constantinop. Episcopum vt hereticum depouit. ibid.
 Michael Archangeli apparitio. 41.e.
 Michael Synnadorum Episcopus a Leone Imp. depositus ob cultum imaginum. 114.d
 S. Michael monachus cum LXVI. monachis martyrium ab Heli patitur. 240.e
 Michael Rauennatis Ecclesie Scriuiarius Longobardorum potentia in sedem Rauennatium intruditur. 297. a. b. difficulter ex sede amoueri potest. ibid. quamdiu sedem Rauennatium occupat. ibid. eijcitur e sede a Rauennatibus. ibid. d.
 Michael monachus sui temporis scriptor. 463.c
 Michael Episcopus Legatus Nicephori ad Carolum Magnum. 507.a
 Michael Episcopus Sinnaculorum munera Nicephori Patriarche Constantinopol. ad Leonem Papam defert. 566.d. in exilium a Leone Armeno eijcitur. 600.d
 Michael Episcopus Michaelis Imp. ad Carolum Magnum Legatus. 581.d
 Michael Episcopus contra Leonem Imperatorem agit. 593.b
 Michael Curopal. in Imperatorem ab Orientalibus assumitur. 562.e. eius consilio de Imperio non omnes assentiuntur. 563.c. Imperator coronatur. 564.b. eius liberalitas. ibid. c. 566. c. contra Manichaeos gladio agit. 577.d. edictum eius contra eosdem. 578. a. in extirpandis heresibus laborat. 578.e. eius clementia. ibid. ad Carolum Magnum Legatos dirigit. ibid. c. profugos Christianos benigne suscipit. 581. b. Fidei Catholicae professionem ad Leonem Papam mittit. ibid. d. Tarasti memoriam colit. 583.e. contra Bulgaros pugnat. 584.c. vincitur & fugit. ibid. eius de deponendo Imperio consilium. ibid. c. d. sponte cedit Leoni Armeno. ibid. e. monasticam vitam profitetur. ibid. cum uxore & filijs in insulam deportatur. 586.d
 Michael Balbus Leoni Armeno Imp. insidias struit. 682. b. Imperator coronatur. 683. c. eius origo qualis fuerit. ibid. d. eius impudentia. ibid. sub eius Imperio qualis fuerit status Ecclesie Orientalis. 694.e. a Theodoro Studita laudatur. 696. b. Episcopus exules Constantinopolim vocat. 699. b. quid ad Orthodoxos Episcopos. 700. b. libertatem viuendi permittit. ibid. & e. 701. e. Thomam Tyrannum cum filio capit & occidit. 708. d. ad Ludouicum Imperatorem Legatos mittit. 721. a. eiusdem ad eumdem epistola. ibid. d. multa mentitur de adepto Imperio. 722. b. eius contra Thomam Tyrannum victoria. ibid. d. terramotus ipsi opportunus. 723. a. Euphrosynam monialem ducit in uxorem. 765. b. eius obitus. 788. e. quot annis imperarit. ibid. Constantinum Copronymum in omnibus imitatus. 789. a. eius scelera. ibid. bipedum illiteratissimus. 789. b
 Michael Syncellus quid de S. Dionysio scripserit. 808. d. naufragio eiectus appellit Constantinopo-

lim. 822. d. vocatur ad penas a Theophilo Imp. ibid. ad constantiam admonetur a Theodoro Studita. 823. a
 Michael filius Theophili Imp. succedit patri. 841. e. eum recipit populus. ibid.
 Milburga Abbatissa. 11. e. Ceolredum Regem rediuiuum in monasterio suo habuit. ibid.
 Miles gibbosus curatur. 268. a. eiurans cultum SS. imaginum diuinitus punitur. ibid. c
 Milites Theodosium ad Imperium cogunt. 3. e. Praefectum classis occidunt. ibid. dissentiunt Constantinopoli. ibid.
 Millinium villa. 779. d
 Milo S. Rigoberti successor. 18. a
 Mine Constantini in Constantem patrem si a Catholica Fide discesserit. 69. b
 Ministeria rustica non sunt a sacerdotibus exercenda. 748. c
 Miracula S. Augustini in transfuectione. 46. b. alia S. Suuiberti a Ludgero scripta. 194. e. ab hereticis fieri non possunt. 267. b. alia S. Stephani virtute SS. imaginum. ibid. c. alia Theophanis Confessoris. 620. b. alia Theodori Studite. 697. a. b. c. d. e. alia in S. Nicetae Confessoris translatione. 703. b. alia Paschalis Papae. 710. b. S. Dionysii Areopagita. 725. a. crebra ex reliquijs S. Marcellini. 768. b. aliquot SS. Marcellini & Petri. 770. c. d. e. 771. a. alia virtute eorumdem facta. 779. c. alia per S. Hermetem. 786. e
 Miraculis claruit Theodosius Imp. 6. c. item Paulinus Patriarcha Aquileiensis. 504. b. item Stephanus Papa. 649. a. 650. a. item Apollinaris Abbas. 669. a
 Miraculis probatur cultus imaginum. 735. e. Gallia illustrata. 776. b
 Miraculorum promptuarium S. Iacobi sepulchrum dici potest. 634. e
 Miraculum de Rege Radbodo. 23. e. aliud de S. Ioannis Damasceni dextera praecisa. 93. b. aliud S. Galli. 185. c. aliud ingens de fuga & nece Saxonum. 331. e. aliud in caemeterio S. Suuiberti. 336. a. b. aliud in Leone Papa excacato & lingua amputato. 484. a. aliud de puero in Rheno merfo. 508. d. e. aliud S. Gregorij Nazianzeni Theologi. 715. e. aliud S. Martini. 735. e. aliud signo S. S. Crucis factum. 744. b. aliud de epistolis Theodori Studite. 746. c. aliud de anu curua. 768. d. aliud a S. Marcellino post iunctas simul suas reliquias. 769. e. aliud de cereis sine lumine visibili accensis. 778. e
 Miscella, Graeca Orientalium historia. 26. b. a quo conscripta. ibid.
 Missa sine quibus celebrari non possit. 811. d. audienda diebus ieiunij. 817. c. qualis audienda diebus Dominicis. 818. a
 Missae ac orationes pro Beda celebratae. 107. c. pro se fieri ipsemet petijt. 108. c. plures in die a Leone Papa III. celebratae. 635. a. non nisi in Ecclesia celebranda. 812. b
 Missam sacerdos solus numquam celebrare debet. 811. e
 Missarum solemnia dum peraguntur tres calices in altari poni incongruum esse. 80. c. earum celebritas in Ecclesijs in quibus non agebatur, Gregorius Papa II. instituit. 100. e. earum solemnia velato capite celebrari non debent. 157. c. ab alio suppleri non debent. ibid.
 Missas

Missae celebrari in Oratorio sanctarum reliquiarum Gregorius III. instituit. 113. c
 Modestia Caroli Magni in vestitu. 488. e. Theodoro Studita. 715. a
 Modus vsitatus ineunda concordiae in Ecclesia Catholica. 712. d. e. in orando quis seruandus. 815. b
 Moebianorum Synodus. 540. d. eos urget Theodorus Studita. 541. a. heretici in quo delirabant. ibid. eorum heresis refutatur. ibid. ab Anastasio monacho probatur. 544. c. Iosephum Episcopum Thessalonicensem deponunt. 549. e
 Moechosynodus Constantinopoli contra Theodorum Studitam habetur. 536. c
 Moenus fluuius Germania. 756. e
 Mogarus fluuius. 48. c
 Molanus Cuthbertum Abbatem Beda vitam scripsisse testatur. 109. d
 Monacha Dei ancilla appellantur. 28. a. sacris altaribus ministrare non debent. 162. c. in uxores ducuntur. 765. b. c
 Monachi Scotiae Anglicanum schisma tollunt. 9. b. eorum hostis maximus diabolus. 50. b. alij a Constantino Augusto in exilium mittuntur. 70. e. pro verbo Dei sub Leone periclitantur. 98. a. eorum non est anathema inferre, sed Episcoporum. 100. b. in fornicationem incidentes quomodo puniendi. 149. b. 165. d. quali indumento uti debeant statutum. 162. b. deserentes monasterium qualiter puniendi. 163. c. Constantinum Copron. Imp. conuincunt. 215. b. bellum ab eodem in ipsos paratur. ibid. a Constantino Imp. appellati. 215. b. salutantes, resalutari prohibentur a Constantino Imp. ibid. c. lapidibus peti obuios factos praecipit. ibid. alij a Longobardis misere tractantur. 224. b. alij ab Hali martyrio coronati. 240. e. tributum soluere coacti. 242. b. a Constantino persecutionem patiuntur. 256. e. quamdiu non fuerint. 259. e. praclari Fidei defensores. ibid. disperguntur. 264. c. Auxentium in Proconneso edificant monasterium. 265. c. CCCXII. in carcere detinentur. 281. d. ingentem persecutionem patiuntur. 288. c. XLII. sub Constantino Copronymo Martyres. ibid. crudelius persecutionem patiuntur. 304. e. tamquam lamina quadam conspiciuntur. 328. e. discipuli S. Platonis persecutionem patiuntur. 459. d. alij Theodori Studite Imp. Constantinii colloquium vitant. 464. e. alij & sacerdotes imitantur Theodorum Studitam. 465. a. iterum a Constantino Imp. persecutionem patiuntur. 467. d. dispersi a Theodoro Studita colliguntur. 480. a. captiui a Sarracenis venduntur. 523. a. extrema a Nicephoro Imp. patiuntur. 537. b. c. LVII. monasterio suo eijcuntur. 544. e. in Occidente quo genere cingali uti soleant. 775. c. in Africa quo cingulo vitae consueverint. ibid. eos in S. Petro officium debere canere quis instituerit. ibid. d. eorum alimenta quomodo Ludouicus Imp. curarit & indumenta. 790. c. in carceres ob imaginum cultum conijciuntur. 798. e. edicto Theophili Imp. expelluntur. ibid. cc. in Hispania a Sarracenis martyrium subeunt. 809. d
 Monachus in faciem resistit Theophilo Imp. 799. b
 Monachismi in Germania S. Bonifacius institutor. 48. d
 Monachismum Frisi a Ludgero docentur. 669. b
 Monachismus a Constantino Copron. prohibitus. 259. c

Monasteria Roma a Gregorio Papa readificantur. 7. b. Anglicana summa florenti sanctitate & doctrina. 48. d. ea plurimi Angli ingrediuntur. 104. d. terramotu collapsa. 131. a. ab Asia Praefecto exuruntur. 276. b. Praetoria castra a Copronymo efficiuntur. 288. e. omnibus patrimonijs suis priuantur. 305. b. a Ludouico in Aquitania erecta. 524. a. b. ciuili bello Maubmat & Haddalle fratrum, monachis deseruntur. 534. d. in Palastina deseruntur. 581. a. a Paschale Papa reparata & ditata. 718. c. d. e
 Monasterij sui res anxie curat S. Bonifacius. 26. a. duo parua ab eo extructa. 104. b. Catharorum Abbatis confessio. 115. c. Studij nomen & origo. 480. e
 Monasterijs oblatis post pubertatis annos an egredi liceat. 811. d
 Monasterium sancti Andreae Apostoli desertum, quod Barbare vocatur, a Gregorio Papa ordinatum. 7. b. Cassinense Petronax restituit. ibid. c. Seminarium sanctorum Antistitum. ibid. e. a S. Benedicto primum extructum. ibid. quae ei priuilegia concessa. 193. a. aliud S. Michaelis in Thuringia. 41. d. aliud quod ingredi cogitur Basilius Dux. 77. a. aliud Ven. Bedae, litteratura gymnasium. 109. b. aliud Agaunensium Martyrum. 123. a. aliud quod Regina Anglia ingreditur. 130. a. aliud SS. Laurentij, Stephani & Chrysogoni a Gregorio III. Papa constructum. 135. e. aliud SS. Ioannis Baptista, Euangelista & Pancratij a Gregorio renouatum. 136. a. aliud S. Petri a Luithprando institutum. 167. d. aliud S. Anastasio Luithprandus fecit. ibid. aliud in Bardonis alpe idem edificauit. ibid. aliud a Carolomanno in monte Soracte edificatum. 186. e. aliud puellarum ab uxore Longobardorum Regis constructum. 195. e. & ubi. ibid. aliud S. Saluatoris Fuldae multi Ecclesie nisi Apostolicae Sedi subiectum. 201. a. aliud in agro Mantouensi ab Anselmo constructum. 206. a. aliud S. Dionysii a Stephano Papa inceptum. 214. c. aliud S. Benedicti in agro Brixiano a quo constructum. 243. d. aliud monialium a Desiderio extructum. ibid. aliud S. Hilari Galiatensis ubi situm. 244. b. aliud sub Ecclesia Rauennatensi a Paulo Papa extructum. ibid. aliud SS. Stephani & Siluestri a Paulo Papa constructum. 249. a. aliud S. Vincentio Oueti extructum. 256. c. aliud monialium a sancti Iulij Imp. inuaditur. 260. c. aliud S. Stephani incenditur. 264. c. aliud Philippici ubi sit. ibid. aliud ex Praetorio a Stephano monacho & Martyre factum. 282. d. aliud Studij restitutum & auctum. 481. a. aliud sibi extruit Bardanus in agro aliud Graecorum Roma a Paschali Papa extructum. 665. b. aliud ab eodem instauratum. 690. d. de eius redditibus. 706. 9. c
 Monastica vita ab Anastasio ducta. 3. e. a Ceolredum Nordanhumborum suscepta. 119. e. Carolomanni. 188. a. Eadberti Regis Nordanhumborum. 243. e. Bardanis Pratoris. 506. d. Michaelis Curopalata. 584. e
 Monastica bona vendi curat Constantinus Copron. Imp. 585. b
 Monastica vestes in libro exponuntur. 64. a. d. d. teruntur. ibid.
 Monastica habita plurimi Constantinopolim adediuntur. 719. b
 Mona-

Monasticus Status a Constantino Copronymo infamatur. 271.a. eius encomia. 762.e
Morcilla Longobardis se dedit. 78.c
Mōiales laudantur ex confessione Fidei. 625.a
Monocherates Sarracenorum Amiras. 578.a
Monogoldus Comes. 670.a
S. Monon Martyr, ubi laborauerit. 213.d. a sicarijs occisus, & ubi. ibid.
Monothelita Ecclesiam Dei infestare desistunt. 55.b
Mons Feretri ab Aistulpho Rom. Pontifici traditus. 229.a
Mons Bardo a Pipino Rom. Ecclesiae datus. ibid.b
Monstruosa Tiberis inundatio. 16.c
Montani a Leone Imp. ad baptismum coacti. 28.d. post baptismum seipos incenderunt. ibid. dicti Manichaei. ibid.e
Montes ex terramotu uniuntur ad inuicem. 142. e. & ubi. ibid.
Monumentum de bonis Ecclesiae Lucensi datis. 168.e
Morbis regius porcinae carnis esu excitatur. 199.e
Moroungi Reges Regnum Francia inertes administrant. 196.e. ab ipsis Zacharias Papa in Pipinum transfert. ibid.
Mors saepe intentata Gregorio Papa a Leone Isaurico. 76.e. 77.a
Mors Ven. Bedae varie a scriptoribus notata. 106.c
Mortuorum sepeliendorum mira inuentio. 183.b
Mortuum efferens ipse eodem die mortuus. ibid.d
Mos haereticorum Principum ardua inconsulto definire. 55.e
Mos Caroli Magni in sancendis legibus ad Ecclesiam spectantibus. 523.c.d
Mos Francia vetus in translatione reliquiarum seruatus. 769.a
Mosa fluuius. 780.c
Motus Ludouici Regis filij Ludouici Imp. in Germania. 834.d
Moyse duabus lapideis tabulis immortalia verba Dei inscripsit. 66.a
Moyse posteriora Dei videns quale mysterium didicerit. ibid.b. a Ietro admonitus. 466.a. a Pharaone metuebatur. 795.a
Mubauias ex Amiris vnus LXXXV. millibus militum Nicenam obsidet. 85.c
Muliebri vestitu Constantinopolim captam egrediuntur. 159.b
Mulier grauida a Pergamensibus vterum incisa. 6. e. eius fetus in cacabo ab isdem coctus. ibid.
Mulier profluuiis sanguinis a Christo sanata eius imaginem exculpfit. 56.c
Mulier duobus fratribus si nupserit quomodo punienda. 165.b
Mulier viro proprio mortuo apud Persas viuere recusat. 172.a
Mulier, S. Stephani pietate conuertitur. 274.e. se prodit Catholicam. 275.a
Mulierem esse domi sacerdotis aut diaconi ubi vetatur. 149.c
Mulieres Patriarcham impium lapidibus petunt. 58.d
Mulieres Orthodoxae martyrium subeunt. ibid.
Mulieres clausis portis introstantes infantesq. occidentes accusantur. 118.e
Mulieres sibi inuicem in cena pedes lauare possunt. 199.c
Mulieres Hispanae cum Sarracenis copulantur. 304.d

Mulieres nihil in ministerio Ecclesiae contingere debent. 811.d
Mulierum Orthodoxarum egregium facinus. 58.c. 70.b. martyrium subeunt. 58.d
Mulierum Anglicarum impudicitia. 126.b
Mulinheim vicus Germania. 757.a. 768.d
Mundus totus a Leone Isaurico scandalizatur. 65.a
Munera S. Petro offerri solita a peregrinantibus. 17.a
alia Regis Cantiae ad S. Bonifacium. 49. d. alia Buggan Abbatisse ad eundem. 53.a. alia Caroli Martelli ad Greg. Papam II. 79.b. alia Gregorij Papae ad Carolum Martell. ibid. alia S. Bonifacij ad Danielem Angliae Episcopum. 82.d. alia Ven. Bedae inter discipulos diuisa. 108.b. alia S. Bonifacij ad Cutbertum Abbatem. 110.a. alia eiusdem ad Ecgbertum Archiepiscopum. 111.a. alia Gregorij III. in Oratorium suum. 113.d. alia S. Bonifacij ad Peëbelmum Episcopum. 116.d. alia S. Bonifacio a Gregorio Papa data. 120.c. alia Cutberti ad Bonifacium cum litteris. 126.a. alia S. Bonifacij ad Zachariam Papam. 142.a. alia ab aliquo ex clero Romano ad S. Bonifacium missa. 147.e. alia S. Bonifacij ad Athelbaldum Regem. 173.e. alia eiusdem ad Heresfridum. 175.c. alia Secretarij Zachariae ad S. Bonifacium. 182.b. alia S. Bonifacij ad Zachariam Secretarium. ibid. alia presbyteri Romani ad S. Bonifacium. 201.e. alia Constantini Copron. ad S. Stephanum monachum, ut eum ad id quod vellet induceret. 257.b. alia a Carolomanno Rege S. Huberto oblata. 306.d. alia a Leone Papa ad Carolum Magnum. 472.c. & qualia fuerint. ibid. alia a Carolo Magno ad Leonem Papam III. missa. ibid. e. alia Kemulphi ad eundem. 474.b. alia Alfonsi Regis ad Carolum Magnum. 482.d. alia Aaronis Regis ad Carolum Magnum. 493.c. alia eiusdem ad eundem. 522.c. alia Nicephori Patriarchae Constantinop. ad Leonem Papam. 566.d. alia Nicephori Archiepiscopi Constantinopol. ad Leonem Papam. 575.c. alia Alfonsi Regis ad Carolum Magnum. 583.a. alia Michaelis Balbi Imp. ad Rom. Pontificem. 724.c
Munificentia Irenes Imperatricis. 499.c
Munualdus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Mutili a Gregorio Papa a sacris ordinibus femouentur. 33.a
Mylianus Leonis Armeni in heresi assecta. 613.a
Mysterium quale fuerit, dum Moyse posteriora Dei vidit. 66.b

N

Naboris Martyris ossa ubi reposita sint. 266.e
Nacolia Pseudoepiscopus Christianorum imaginibus contrarius. 36.b
Nacoliis Nacolia Episcopus haereticus. 217.b. ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. mittitur. ibid.
Narniense patrimonium Luithbrandus S. Petro restituit. 151.b
Narniensis ciuitas a Longobardis capitur. 224.d. ab Aistulpho Ecclesiae Rom. redditur. 229.a
Narratio de translatione corporis S. Marci. 684.e. de reliquijs furto sublatis. 766.a
Natura Libycarum bestiarum. 683.e
Natban David adorauit, nec ob id reprehensus. 87.c
Naualis

Naualis exercitus in Leonem Isauricum concitatus. 85.b
Nauarra a Carolo Magno subacta. 334.c
Nauarri rebellantes a Froilano Rege Hispaniarum domiti. 242.e
Naucrati cum Arsenio fratre incarceratus. 544.d. cum septem alijs verberibus affectus. 621.c. Theodorum Studitam consulit de lapsis recipiendis. 623.d. Constantinopoli in carcere detinetur. 676.d
Naufragium Sarracenorum fuga lapsorum e Gallia. 111.c.d
Nauigatio Theodori Studitae exulantis. 468.b
Nazarius Martyr ubi sit repositus. 266.e
Nazarius Abbas S. Audomari. 534.e. Leonis Papae III. in Britanniam Legatus. ibid.
Neapolitani castrum Cumanum a Longobardis recipiunt. 4. d. LXX. libras ob castrum Cumanum receptum a Gregorio II. accipiunt. ibid.
Necessitudo inter Carolum Magnum & Alfonsum Regem Galliae. 583.a
Necessitas vrgens facile flectit. 680.a
Necropelam glacies ingens inuadit. 266.a
Neomagi conuentus habetur. 795.e
Neroni comparatur Constantinus Copron. 287.e. eius prata Romae ubi fuerint. 94.d
Nestoriani pro Orthodoxis a quibus habiti. 217.a
Nestorius in Concilio Epbesino damnatus. 573.c
Neustria Rex coronatur Carolus Ludouici Imp. filius. 828.e
Nezeuxius Constantinum Aug. ob haesim interfecit. 71.a
Nicea a Sarracenis obsidetur. 85.c. diuinitus defensa. ibid. quorum precibus seruata. ibid. d. CCCXVII. Patres qui Concilio interfuerunt celebri cultu prosequitur. ibid. terramotu grauiter concussa. 131.a. ibi Ecclesia sola libera a terramotu. ibid.
Nicenum Concilium Arium damnauit. 573.b. imaginum adorationem recepit. ibid.
Nicephorus Artabaldi filius ab Anastasio Constant. pseudoepiscopo coronatur. 142.d
Nicephorus cum Christophoro fratre Caesar a Copronymo creatur. 292.e. reus accusatur maiestatis. 331.c. in exilium deportatur. ibid. d
Nicephorus Theodori Studitae consobrini. 466.c
Nicephorus Tyrannus Imperium inuadit. 501.b. & quomodo. ibid. c. simulat se inuitum ad Imperium intrusum. ibid. e. Irenem in exilium relegat. 502.b. Manichaeorum haesim probat. ibid. Legatos suos ad Carolum Magnum mittit. ibid. d. Iconoclastis fauet. ibid. maxime impius. ibid. ex equo diuinitus eijcitur. 506.c. aduersus Arabes prelium init. ibid. ab Arabibus vincitur. ibid. filium Imperatorem creat. ibid. a Sarracenis inuaditur. 511.c. tributum Sarracenis spondet. ibid. eius ad eosdem legatio. ibid. Theodorum Studitam de Constantinop. Episcopo eligendo consulit. 513.c. eius mira simulatio. ibid. Platonem & Theodorum Studitam in carcerem detruidit. 514.d. & quare. ibid. eius secretarius eligitur Patriarcha Constantinopolitanus. ibid. e. perturbator pacis Ecclesiae. 515.c
item cogit Nicephorum Patriarcham, ut Iosephum presbyterum restituat. 516.a. praua eius libido, & crudelitas. 522.e. conspiratores male mulctat. 523.a. eius in Bulgaros expeditio. 530.d. qua in

S. Platonem fecerit. 537.d.e. S. Platonem ab exilio reuocat. ibid. qualis in Theodorum Studitam. 538.a. eius cum Theodoro Studita certamen. ibid. b. a Theodori Studita discipulis vincitur. ibid. e. eius in subiectos tyrannis. 550.d. eius in omnibus impietas. 555.d. Manichaeis fauet. ibid. e. quos imitari consueuerit. 560.b. cum Pipino facit pacem. ibid. c. a Carolo Magno Venetiam recipit. ibid. Dalmatiam classe recuperare studet. ibid. exigit ab Ecclesijs tributa. 561.b. eius crudelitas inaudita. ibid. d. cum Bulgaris congregitur. ibid. eos vincit. ibid. a Crunno circumuallatur. ibid. e. a Bulgaris interficitur. 562.a. caput eius perpetuae ignominiae seruatum. ibid. b. quale fuerit eius Imperium. ibid. eius interitus praedictus a Theodoro Studita. ibid. c. eo mortuo pax Ecclesiae redita. 564.e
Nicephorus Patriarcha pacis studiosus. 564.d. eius ad Leonem III. Papam epistola. 567.b. cur refugerit Episcopatum. ibid. d. eius vita. 568.a. petit Pontificis preces. 569.b. eius professio Fidei. 570.d. intercessionem petit Sanctorum. 572.e. Michaelem Imp. comendat. 575.a. munera ad Leonem Papam mittit. ibid. c. visitat S. Platonem. 579.d. extrema soluit S. Platoni. 580.b. Christianos fugientes suscipit. 581.b. Leonem Armenum Imperatorem coronat. 585.b. se continens cedendo scandalum infert. 598.c. eijcitur in exilium cum suis. 599.a. Theophanem non videns salutat. 600.a. imaginum restaurationem petit. 700.e. quanto honore sit persecutus Theodorum Studitam. 714.b. in exilio XIII. annis vixit. 785.e. moritur. ibid. ubi sepultus. ibid. in numerum Sanctorum receptus. 786.a
Niceta Patricius Confessorum albo inscriptus. 102.c. ob imaginum cultum in exilium a Leone missus, & passus. 114.d. ei substituitur Paulus. 343.c
Niceta Artabaldi filius iunior infeliciter cum Constantino congregitur. 142.e
Niceta Gabinas Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia interfuit. 158.c. Concil. Rom. aduersus Aldebert. & Clement. interfuit. 175.e
Niceta Patricius Monachus manum S. Euphemiae sustulit. 472.b. idem cum Niceta Trippilio Nicephoro ad inuadendum Imperium auxiliator. 501.b. a Leone Armeno in exilium eijcitur. 600.c. & alij Confessores. ibid. monachus fit. ibid. d. ad haereticos cedit. 611.e. lapsus iterum constitetur. 612.d. iterum conijcitur in carcerem & in insulam relegatur. ibid. c. quot annis ibi vixerit. 703.a. ab exilio liberatur. ibid. moritur. ibid. eius translatio. ibid. miraculis clara. 703.
Niceta Trippilius a Nicephoro Imp. veneno sublatus. 506.b
Niceta Alexij filius ad Theodorum mittitur ab Imp. ut alio abducat. 615.d.e. eius callidum consilium & facinus. 616.a
Nicetae Episcopi Apolloniadis commemoratio apud Graecos. 114.d. 118.e
Ninus S. Corbiniano necem intentat. 44.d. turpiter moritur. ibid.
Nicolai erga Theodorum Studitam caritas. 673.e
S. Nicolaus Mirensis Episcopus. 297.a
Nicolaus S. Crucis Card. canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b
Nico-

*Nicolaus quidam Nicetam Confessorem in carcere
verbis affligit.* 603.a
*Nicolaus discipulus Theodori Studite cum eo carceri
inclusus.* 621.b. *flagellatur, & quare.* 673.b
Nicomedia terramotu vexata. 131.a
Nicopsis acclive ab Iconoclastarum heresi liberum.
236.a
Nitbardus cuius seculi scriptor. 807.b. *Caroli Ma-
gni nepos.* 838.e. *sui temporis historiam scripsit.*
ibid.
Nomen, Sanctus, aufertur a Sanctis. 218.b. *Dei
Genitricis ab Ecclesia pellere studet Constantinus
Coproonymus.* 288.a. *Paschalis Papa artificiose
expressum.* 665.c. *Theodori Studite agrotos sa-
nat.* 697.b
*Nomina Episcoporum qui decretis de coniugijs sub
Gregorio Papa subscripserunt.* 28.c. *Anglorum
qui a S. Bonifacio in Germaniam euocati sunt.*
48.c. *Martyrum sub Leone Isaurico Imp.* 59.a.
*Legatorum missorum a Gregorio Papa III. ad Ca-
rolum Martellum.* 131.d. *Episcoporum qui Con-
cilio Carolomanni interfuerunt.* 148.c. *Alfonsi
Regis Hispaniarum.* 168.d. *Episcoporum & sa-
cerdotum qui Concilio Rom. contra Aldebertum &
Clementem interfuerunt.* 175.e. *Angolorum que
Ecclesia recipit.* 179.c. *Cardinalium & Episco-
porum qui Pauli Papa Constituto subscripserunt.*
251.a.b.c. *Legatorum Stephani Papa ad Deside-
rium Regem Longobardorum.* 299.e. *Legatorum
Venetorum ad Hadrianum Papam.* 308.b
*item Legatorum Rauennatum ad Hadrianum Pa-
pam.* 309.b. *Episcoporum & Abbatum qui Syn-
odo Dingoluingane interfuerunt.* 314.c. *Legato-
rum Caroli Magni ad Persas.* 499.a. *Legato-
rum Caroli Magni ad Irenem Augustam.* 502.d
Legatorum Nicephori Imp. ad Carolum Magnu.
507.a. *Cardinalium qui canonizationi S. Suui-
berti interfuerunt.* 508.b. *Legatorum Nicephori
Imp. ad Sarracenorum Regem.* 511.c. *Episco-
porum qui Caroli Magni testamento interfuerunt.*
577.a. *Legatorum Michaelis Imp. ad Carolum
Magnum.* 581.c. *Legatorum Caroli Magni ad
Michaellem Imp.* 586.e. *Legatorum Leonis Papa
III. ad Ludouicum Imp.* 610.e. *Legatorum Lu-
douici Imp. ad Eugenium Papam.* 739.d. *Epi-
scoporum qui Concilio Rom. sub Eugenio Papa in-
terfuerunt.* 747.b.c.d. *Legatorum Theophili Imp.
ad Ludouicum Imp.* 806.a
*Nominationem Episcoporum Pipino in Regno suo
Zacharias Papa concedit.* 203.e
Nordanhumborum Rex occiditur. 9.b. *eorumdem
Rex Ceolulphus.* 106.b. *a suis Regno pellitur.*
334.e. *a Leone Papa & Caroli Magni Legato in
Regnum restituitur.* *ibid.*
Nortmandi a Ludouico Imp. sine pugna domantur.
618.e. *in Frisiam irrumpunt.* 824.c. *e Frisla a
Ludouico Imp. fugantur.* *ibid.* *Gallias inuadunt.*
826.d
*Notationes Ducai Frontonis in epistolam Gregorij
Papa II.* 71.e
Notgardus Foroiuliensis Dux. 330.a. *Regnum
Italie sibi vendicare tentat.* *ibid.*
Notbelinus Saxonum Satrapa. 336.c. *S. Suuiberto
blasphemias dicit.* *ibid.* *diuinitus excacatur.*
ibid. *d. & sanatur.* *ibid.*
*Notbelmus presbyter Romam a Beda missus, & qua-
re.* 80.a. *epistolas ad res Anglicanas spectantes*

*Beda mittit. ibid. in sede Dorouernensi Tacuino
successor.* 115.d. *a sancto Bonifacio consultus.*
ibid.
Nonantula monasterium a quo, & ubi constructum.
206.a
*Novatores ex Ioannis Damasceni scriptis erudiri
possunt.* 100.d. *multa calumniosa de his que Ro-
me fiunt, fingunt.* 145.d. *quos Patriarchas ha-
beant.* 266.c. *delira eorum suspicio de clauibus
a Pontificibus ad Carolum Mag. missis.* 472.c.
arguuntur. 672.c. *eos auctor perstringit.* 694.e.
non Sanctos tantum sed Deum impugnant. 771.e
*Nullus externa gentis assumpta coniuge, innoxius
perseueravit.* 300.e
Numenio Attagas sese adiunxit, quid significet.
216.a
*Numismata in coronatione Imperatorum spargi so-
lita.* 293.a
*Nunfridus coadiutor Hede a S. Bonifacio constitui-
tur.* 26.a
Nuptie Guntrunde cum Luithprando Rege. 79.e.
nesarie Constantini Imp. 464.a. *Ludouici Imp.*
cum Iudith. 672.c
Nuptijs antea obligati, alias inire iure prohibentur.
300.d

O

Obeliatus primus Venetorum fuit Episcopus.
308.c
Obitus Theodosii Imperatoris. 6.c. *Ceolredi Mer-
ciorum Regis.* 11.c. *Ceolfridi Angliae Abba-
tis.* 16.e. *S. Suuiberti primi Vuerdensis Epi-
scopi.* 18.b. *Radbodi Regis Frisonum.* 23.c.
Haumar Arabum Principis. 26.e. *Lotbarij Re-
gis.* *ibid.* *Raginfridi.* *ibid.* *Vulfranni Senonen-
sis Archiepiscopi.* 27.a. *Gigid Sarracenoru Prin-
cipis.* 35.c. *Tobia Rboffensis Episcopi.* 79.e. *Gre-
gorij Papa II.* 99.d. 100.e. *S. Eucherij Aurelia-
nensis Episcopi.* 111.e. *Leonis Isaurici quo anno
contigerit.* 133.e. *Gregorij Papa III.* 135.d. *Ca-
roli Martelli.* 137.d. *Luithprandi quo tempore
contigerit.* 167.a. *Zacharie Papa.* 202.b. *Ste-
phani Papa II.* 204.d. *Anastasi Episcopi Con-
stantinopolitani.* 207.c. *Carolomanni Pipini Re-
gis fratris.* 212.a.b. *S. Huberti Episcopi Leodi-
ensis.* 213.c. *Stephani Papa III.* 241.a. *Alfonsi Re-
gis Catholici.* 242.c. *S. Othomari.* 245.e. 246.a.
Pauli Papa. 277.e. *Pipini Regis.* 292.b. *Sergij
Rauennatis Episcopi.* 297.a. *Carolomanni.* 306.e
Stephani Papa III. 307.b. *Constantini Copron-
miserandus.* 327.a. *Habdalla Sarracenorum Re-
gis.* 329.d. *Leonis III. Imperatoris.* 344.a. *Le-
gatorum Caroli Magni in itinere.* 499.a. *Irenes
Auguste.* 506.b.d. *Alcuini sive Albini.* 511.a.
Chagani Regis Hunnorum. *ibid.* *Bulredi Re-
gis Merciorum, & uxoris.* 512.b. *Tarasij Con-
stantinop. Episcopi.* *ibid.* *Aaronis Regis Sarra-
cenorum.* 534.d. *sancti Ludgeri Monasteriensis
Episcopi.* 554.e. *Nicephori Imperatoris a Theodoro
Studite prænunciatus.* 562.a. *Caroli Caroli Ma-
gni primogeniti.* 577.b. *Rotbrudis Caroli Magni
primogenite.* *ibid.* *S. Platonis.* 579.a. *que eum
signa praeceperint.* *ibid.* *b. Caroli Magni.* 608.b.
Theophanis Confessoris. 620.a. *& miracula.* *ibid.*
*Leonis Papa III. & res collata in ornamentum
Ecclesie.* 632.d. *Stephani Papa V. dicti IV.* 649.e
Irmgardis Ludouici Imp. coniugis. 672.d. *Leonis
Armeni*

Armeni Imp. 683.a. *S. Niceta.* 703.a. *Pascha-
lis Papa.* 717.b. *S. Theodori Studite.* 759.c. *Eu-
genij Papa.* 772.d. *Valentini Papa.* 773.c. *Ni-
cephori Episcopi Constantinopolitani.* 785.e. *Mi-
chaelis Balbi Imp.* 788.e. *Pipini Regis, & noua
partitio Regni.* 829.a. *Ludouici Imp.* 836.c.
Theophili Imp. 840.e
Oblatio Saxonie a Carolo Mag. S. Petro facta. 510.a
Oblationem furtiuam non recipit Deus. 185.e
*Oblationes pro mortuis vere Christianis fieri Eccle-
sia tenet.* 103.d. *pro impijs quamuis Christianis,
facere non licet.* *ibid.* *alia S. Suuiberto facta.* 508.c
Oblationum sacrarum ritus. 303.d
Observantia decretorum Rom. Pontificum. 671.b
Obscius prefectus classis aduersus Sarracenos. 3.e.
eius & Ioannis diaconi milites inter se dissentiunt.
ibid. *eius milites Theodosium ad Imperium assu-
mendum cogunt.* *ibid.*
*Obsides dati Luithprando Regi a Spoleti & Beneuen-
ti ducibus.* 94.d
Obsidio urbis Constantinopolitane a Sarracenis. 15.a
alia a Bulgaris. 585.c. *soluitur.* 708.d. *Niceae
a Sarracenis.* 85.c. *Roma a Longobardis.* 208.b.
Papie a Pipino Rege & Stephano Papa. 214.b
Occidens SS. precibus a Leonis Imp. furore seruatus.
114.a
*Occidentales Leonis Isauri laurata deiciunt & con-
culcant.* 70.c. *S. Petrum velut Deum terrestrem
colunt.* 71.b.c
*Occidentales fideles, penitus a Leonis Imperio descen-
dunt, Pont. Rom. adhaerentes.* 98.c
*Occidentales monachi, quo cinguli genere uti consue-
uerint.* 775.c
*Occidentalis Ecclesia in canonibus de coniugijs Ori-
entali contraria.* 28.a
Occidentalium fides. 71.b
Occidentis populi baptismum flagitant. 76.a. *eius
Imperium pene totum Leoni Isaurico ablatu.* 78.c
Occo Saxonum Satrapa. 336.c. *de S. Suuiberti Ec-
clesia incensa gloriatur.* *ibid.* *e. ultionem Dei ex-
peritur.* *ibid.* *diuinitus sanatur.* 337.a. *in Vuer-
da apud S. Suuibertum consenuit.* *ibid.* *b*
Ociositas inimica est anime. 811.c
*Oculi Ceolredi Regis Merciorum sanguinem stilla-
uere.* 14.d
Oculi peccatorum fenestra. 82.e
Odgarius Moguntinensis Archiepiscopus. 800.a.
S. Ansgary consecrationi adfuit. *ibid.*
Odilon Baioaria Princeps a Carolomanno domatur.
188.e
*Odoarius Lucensis Ecclesie Episcopus monumentum
reliquit de bonis Ecclesie Lucensi datis.* 168.e. *ab
Alfonsi ordinatus.* *ibid.* *omnia sua Ecclesie te-
stamento reliquit.* 169.c. *eius testamentum Al-
fonsus Rex confirmat.* *ibid.*
Odonouald locus Germanie a quo edificatus sit. 750.d
Odor immensus ex sacris reliquijs. 768.a
Oecumenica septem Concilia. 573.a
*Oecumenica Synodi quando imaginum cultum ap-
probarint.* 56.d. *& quomodo receperint.* 218.d
*Occumenicorum Conciliorum picturam Constanti-
nus Copronymus delet.* 282.e
Offa Merciorum Rex. 130.b. *suum Regnum Rom.
Ecclesie uectigale fecit.* 330.a. *Orientalium Sa-
xonum Rex.* *ibid.*
Officia pietatis S. Platonis. 329.a
Officia Ecclesiastica ab Hadriano Papa Caroli Ma-

gni monitione melius disposita. 340.e
*Officium Reectorum patrimonij Rom. Ecclesia quod
fuerit.* 51.e
Officium Imperatoris quod sit. 69.d
Officium sacerdotale Imperatores exequi non possunt.
74.c. *idem aduiter sacerdos non respiciens usur-
pare non potest.* 83.e
Offo Rex Anglia. 196.b
Og Rex Bajan. 695.a
Ogellus miles S. Suuiberti Ecclesiam incendit. 335.d.
336.c. *diuinitus percussus interijt.* 335.e. *sepul-
tura ei miraculose negatur.* 336.a.b. *in Rhenum
proijcitur.* *ibid.* *c*
*Oidulphus presbyter Friderico Episcopo Traiectensi
socius.* 830.a
Oliuolensis portus Venetijs. 688.b
Olympus mons. 328.e. *ubi degit S. Plato monachus.*
ibid.
Omar Dux Maurorum ab Hispania Rege occisus.
242.e
Onopichtes fluuius. 697.e
Ooliab a lxx. interpretibus Eliab dicitur. 72.c
Opera Christi obiter relata. 66.c. *Gregorij Dialogi.*
72.a. *nesanda Sergij Manichaei.* 558.b
*Opinio Sigeberti quo anno Gregorius Papa II. sedere
coeperit.* 2.b
*Oportunus Abbas Concilio apud Dingoluingam in-
terfuit.* 314.c
Oppa Archiepiscopus Toletanus. 19.d. *a Pelagio cap-
tatur.* 20.b
Orabam fluuius in Thuringia. 41.d
Orandi assiduitas commendata. 815.b
Oratio iusti assidua multum ualet. 110.d. 148.a.
Oratio Theodori Studite contra Leonem Armenum.
594.e
*Oratorium in Patriarchio, ad D. Petri honorem mi-
re sumptuosum Gregorius II. a nouo refecit.* 100.e
*aliud a Gregorio III. factum, reliquijs SS. orna-
tum.* 113.c
Orbis Theatrum Roma. 146.a
Ordinatio summi Pontificis quomodo faciendae. 649.c
Ordinatio una a Stephano V. facta. *ibid.* *e*
*Ordinationes presbyterorum aut diaconorum quan-
do celebrandae.* 33.c. 157.a
Ordinationes a Gregorio II. factae, quot & quando.
101.a. *tres a Gregorio III. factae.* 137.a. *tres a
Zacharia Papa factae.* 204.c. *Stephani Pap.* 307.d
a Leone Papa III. factae. 647.d. *quot habuerit
Paschalis Papa.* 719.e
Ordines sacros qui suscipere non possint. 33.a
*de Ordinatis a schismatico Papa quid statutum a Sy-
nodo.* 294.c
*Organum Musicum ab Imperat. Copronymo ad Pi-
pinum Regem missum.* 277.a
Oriens bello ciuili flagrat. 142.d. *terramotu concuti-
tur.* 130.e. 193.d. *persecutione Imp. Copronymi
laborat.* 281.d
*Orientalis Ecclesia Occidentali in Canonibus de con-
iugijs contraria.* 28.a. *quando maxime floruerit.*
55.c. *eius lucerna ardens & lucens sanctus Ger-
manus.* 98.e. *que patiatur.* 656.a. *eius status sub
Michaelle Balbo qualis.* 694.e
Orienti Leo Isauricus ab Anastasio Imp. prefectus.
6.d
*Orientis & Occidentis victoria Deipara Virginis in-
tercessione.* 20.e
*Orientis Episcopi cum Leone Imp. a Ioanne Dama-
sceno*

sceno anathemate percussus. 98.a
 Orientis Praefectus agit de nece Theodori. 678.d
 Origo Iconoclastarum quando coeperit. 35.c
 Ornamenta a Gregorio III. monasterio SS. Ioannis
 Baptistae, Euangelistae, & Pancratij relicta. 136.a
 Leone Papa Ecclesiae S. Petri data. 475. c. d.
 Paschale Papa basilica sanctae Praxedis collata.
 666.a. alia ab eodem alijs Ecclesijs data. 690.c. d. e.
 717.c. ad 719.e. in Gregorij Magni Oratorium a
 Gregorio Papa IIII. collata. 775.d
 Ortana ciuitas secundo a Luitprando Zacharia red-
 dita. 151.c
 Orthigarius Episcopus Moguntinus. 721.a. 835.c
 SS. Seueri, Vincentiae uxoris, & Innocentiae filiae
 corpora Moguntiam transtulit. ibid.
 Orthodoxarum mulierum egregium facinus. 58.c.
 70.b
 Orthodoxi non permittunt, ut aliud alijs temporibus
 sensisse videantur. 100.a. eorum immensa misera.
 130.d
 Orthodoxi habentur, Nestoriani, Ariani, Dioscoriani,
 Eutybiani, Seuciani. 217.a
 Orthodoxi cum Leone Armeno congregiuntur. 592.c.
 eorum nomine scribit Theodorus Studita ad pseudo-
 dosynodum. 601.d. eorum persecutor factus Leon-
 tius monachus. 631.d. quae passim sint. 657.e. exu-
 tes liberantur edicto Imperatoris. 695.e. Romam
 aliqui confugiunt. 724.b. eorum quae sit fides.
 713.d. a Theophilo Imp. persecutionem patiuntur.
 794.b
 Orthodoxus perfectus quis sit. 531.c
 Orthographiae librum conscripsit Beda. 106.a
 Osberem Buggan Abbatissae frater. 53.c
 Osnaburgensis Ecclesiae priuilegium, a Carolo Ma-
 gno concessum. 510.d. e
 Osfredus Nordanhumbroborum Rex. 9.d. occiditur.
 ibid. sacrarum virginum stuprator. 173.a. de-
 specta morte extinctus. ibid.
 Ostia mœnibus munita a Gregorio Papa IIII. 788.b
 Gregoriopolis dicta fuit & unde. ibid.
 Osvulfus Eadberti Regis filius. 243.e. patris Re-
 gnum suscipit. ibid.
 Othomarus Abbas S. Galli. 185.c. 244.e. in concilia-
 bulo Germaniae damnatur. ibid. eius vitam quis
 prosequutus. 245.a. Regem Pipinum adit. ibid. b.
 luxuriae accusatur. ibid. c. per vim retentus, ne
 Pipinum adiret. ibid. palatio includitur. ibid. a
 Patgozo monacho pascitur. ibid. in insula custo-
 ditur. ibid. e. obitus eius. 246.a. quo anno Pipini
 Regis obierit. ibid.
 Otho Frisingensis S. Corbiniani res gestas scripsit.
 9.b
 Othulfus Comes Caroli Magni testamenti ordinatio-
 ni praesens. 577.a
 Otilo Dux Baioariorum. 191.c
 Otto Serasburgensis Episcopus. 192.b
 Ouetum ciuitas in Asturibus. 242.e. a quo condi-
 ta. ibid. a Leone IIII. sede Archiepiscopali insi-
 gnita. 635.a

P

Pax Ecclesiae restituta mortuo Haumar. 26.e.
 eius arbitri sunt Romani Pontifices. 70.d. cum
 Ducatu Romano a Luitprando firmata. 151.b.
 quadraginta annorum inter Stephanum Papam
 & Regem Aistulphum. 205.c. scripto firmata.

inter Romanos, Longobardos, & Francos. 214.b.
 eam cupiunt Impp. Constantinopolitani cum Ca-
 rolo Magno. 488.e. eius turbator Nicephorus
 Imp. 515.e. Ecclesiae Constantinopolitanae a Leo-
 ne Papa confirmata. 565.b. illius studium Im-
 peratoribus commendatur. 713.b. confirmatur in-
 ter Michaellem Balbum & Ludouicum Impp.
 723.d. prolixa eius commendatio. 736.e
 Pacificae litterae quae dici soleant. 732.b
 Pactum inter Carolum Magnum & Nicephorum
 Impp. 560.c
 Paderburnensis Synodus sub Carolo Magno. 334.a.
 eius ciuitatis quis primus Episcopus fuerit. 467.c.
 ibi altare a Leone Papa dedicatur. 485.d
 Pagani adulteros grauius puniunt. 171.e. quam-
 diu Ecclesias S. Bonifacij vastauerint. 206.c
 Paganorum ritus obseruantem quomodo multarit
 Carolomannus. 152.c. an eos fugere liceat. 200.a
 in Palaestina terrae motus. 182.d. ibi monasteria de-
 ferta. 581.a
 Palatia ex marmoribus Ecclesiarum consciuntur a
 Sarracenis. 685.a
 Palatiolum villa in pago Parisiensi. 213.c. Ponti-
 fici Romano a Pipino perpetuo traditum. ibid.
 Palla & cera ab incendio illaesa seruata. 185.d
 Pallium S. Corbiniano a Gregorio II. tributum. 8.e.
 9.a. accipit Caroli Magni precibus etiam Turpi-
 nus Episcopus. 18.a. Leoni Isaurico reddidit S. Ger-
 manus, nolens contra imagines subscribere. 97.d.
 98.b. a Gregorio IIII. ad Bonifacium missum.
 103.a. eo quando Archiepiscopi indui debeant.
 ibid. b. mittitur ad tres Metropolitanos Germa-
 niae. 153.a. eius usus. ibid. pro ijs dandis nihil
 pretij debet accipi. 154.b. datur Fortunato Pa-
 triarchae Gradeni & cuius intercessione. 507.a.
 insigne plenitudinis potestatis. 799.e. S. Ansgario
 a Gregorio Papa IIII. missum. ibid.
 Pampihilus Abbas Legatus Pauli Papae ad Pipinum.
 279.b
 Pampilona a Carolo Magno capta, & nuda relicta.
 334.d
 S. Pancratij Martyris memoria. 605.d
 Pandeete a S. Hieronymo translata a Ceolfrido S. Pe-
 tro donatur. 17.a
 Panormus a Sarracenis capta. 684.c
 Paneadis ciuitatis incola transfmissam haemorrhoidis
 imaginem coluerunt, & quare. 60.a
 Papa. vide Rom. Pontifex. Loco Petri Christi vi-
 cem gerit in terris. 126.e
 Papia a Luitprando templis ditata. 45.d. e. a Pipi-
 no Rege obsidetur. 214.b. 228.d. a Carolo Magno
 obsidetur. 319.c. expugnatur. 322.b
 Papiae ubi S. Augustini corpus repositum sit. 46.e. ci-
 ues eius ad suscipiendum S. Augustini corpus ob-
 uiam exeunt. ibid.
 Papias a Leone Imp. capitur, & quare. 343.d. de
 nece Leonis Armeni cum Michaelle Balbo agit.
 682.d
 Paracordax Praefectus. 578.a
 Paradisus qualiter visus Ceolredo Regi. 13.a
 Paralytica sanatur a reliquijs SS. Marcellini & Pe-
 tri in via positus. 756.e. 757.a
 Pardus diaconus cum Stephano Papa IIII. in Gal-
 lias profectus. 209.b
 Pardus Egumenus Legatus ad Desiderium pro reci-
 piendis Ecclesiae Rom. ciuitatibus. 312.c
 Parisiis in Ecclesia sancti Dionysii Carolus Martel-
 lus

ius sepelitur. 137.d. eo uenit Stephanus Pap. IIII.
 210.a. collatio ibi celebratur. 726.a. Concilium
 item. 791.d. ibi sedes S. Dionysii. 808.b. eodem
 translatus corpus S. Viti. 826.e
 Parma Ecclesiae Rom. a Pipino data. 229.b
 Parricidis toto uita tempore corpus Dominicum in-
 dicitur. 103.e. illis ieiunium 11. 14. & 15. feria
 impositum. 104.a. & quale illud sit. ibid.
 Paruus Episcopus in tribus Tabernis Constituto Pau-
 li Papae interfuit & subscripsit. 251.a
 Paschalis ignis quomodo faciendus. 199.a
 Paschalis hebdomada dies aequali religione colendi.
 817.d
 de Paschate celebrando Anglicanum schisma subla-
 tum. 9.b
 Paschalis frater Ducis Nepefinae urbis. 280.c
 Paschalis Primicerius quae in Leonem Papam IIII.
 tentarit. 483.c. d
 Paschalis Papa Carolum Magnum in numerum
 Sanctorum adscripsit. 609.d. Papa creatur. 650.b
 eius pueritia qualis. ibid. qualis eius electio. ibid. d
 eius legatio ad Ludouicum Imp. ibid. e. Apocrypha-
 rios hereticos reijcit. 656.e. Epiphanium Lega-
 tum benigne excipit. 662.e. Graecis monasterium
 Roma extruit. 665.b. Ecclesiam S. Praxedis re-
 stituit. ibid. c. nomen eius artificiose scriptum. ibid.
 corpora SS. Martyrum in Ecclesiam S. Praxe-
 dis detulit. ibid. quae ornamenta eidem Ecclesiae
 contulerit. 666.a. Rauennatis Ecclesiae priuilegia
 confirmat. 672.e. restituit Ecclesiam S. Caeciliae.
 689.a. S. Caeciliae apparitionem uidet. ibid. Apo-
 stolica eius littera de inuentione S. Caeciliae & alio-
 rum. ibid. e. signum eius quale. 691.b. ornamen-
 ta monasterio ab illo adificato collata quae sint.
 ibid. c. legationem ad Ludouicum Imp. mittit. 694.e.
 709.e. Lotharium I. Imperatorem coronat. ibid. c.
 falso de occisus apud Ludouicum Imp. accusatus.
 ibid. d. & 710.a. miracula quae fecerit. ibid. b. in-
 cendium extinguit. ibid. Legatos mittit ad Dania
 conuersionem. 711.c. eius obitus. 717.b. quamdiu
 sederit. ibid. quae ornamenta Ecclesiae fecerit.
 ibid. c. d. quot ordinationes fecerit. 719.e
 Paschasius Ratbertus quo tempore scripserit. 305.e.
 524.c. 707.d
 Passio S. Petri Martyris. 276.c
 Passiones SS. Martyrum sibi mitti cupit S. Bonifa-
 cius. 24.d
 Passius frater Totonis Ducis Nepefinae urbis. 280.c
 in monasterium S. Siluestri deducitur. 291.b
 Passius Blerane Episcopus. 747.d
 Passius Gallienensis Episcopus Concilio Rom. sub Eu-
 genio Papa II. interfuit. ibid.
 Pastillus Fergensis ex praecipuis pseudoconcilij Con-
 stantinopol. 214.e
 Pastores & Doctores soluendi & ligandi potestatem
 a Christo acceperunt, non Reges. 100.a. Ecclesia-
 sticas Constitutiones statuunt. ibid. c
 S. Pastoris natalis quando celebretur. 809.d
 Patrimonia Ecclesiae Leo Isauricus Imperator au-
 fert. 112.c
 Patientia Tarasii & constantia. 463.b
 Patgozus monachus S. Othomarum pascit. 245.e
 Patriarcha hereticus substituitur S. Germano. 58.c
 lapidibus a mulieribus petitur. ibid. digna pati-
 tur. 271.c
 Patriarcha Hierosolymitanus mittit Theodorum &
 Theophanem Constantinopolim. 660.e

Patriarcha pseudosynodum septimi Concilij Oecume-
 nici damnant. 220.c. alium quam Romanus Pon-
 tifex titulum habent. 657.a. de eorum fascia an-
 teriori. 846.a
 Patrum consuetudo potius, quam Regis Imperium
 ubi seruandum. 100.a
 S. Pauli Martyris Aetia. 275.c
 S. Pauli Apostoli discipulus uult dici Sergius Ma-
 nicheus. 558.a
 Pauliciani heretici quando propagati. 235.d. qui
 fuerint. 555.e
 Paulinus primus Eboracensium Archiepiscopus.
 110.c
 Paulinus Patriarcha Aquileiensis Concilio Aitinenfi
 praesidet. 503.a
 Paulinus Senogalliensis Episcopus Rom. Concilio sub
 Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
 Paulus diaconus Stephani Pap. IIII. germanus. 205.c
 cum Ambrosio Primicerio ad pacem faciendam
 cum Aistulpho mittitur. ibid. monasterij S. Dio-
 nysii perfecit. 214.c. monasterij S. Dionysii mini-
 stros Graecos constituit. ibid. d. Papa creatur. 241.b
 ubi educatus. ibid. parentes eius, patria, educatio.
 ibid. quomodo in Pontificem electus sit. ibid. c. eius
 egregij mores. ibid. d. Pipinum Regem de morte
 fratris docet. ibid. e. amicitiam cum Pipino Rege
 petit. ibid. de conuersione Constantini frustra agit.
 242.a. e dirutis caemeterijs corpora SS. transfert.
 243.b. Dei Genitricis imaginem argento auratam
 c. librarum construxit. ibid. c. ubi sepulturam
 sibi construxerit. ibid. reuocat sub Rauennatenfi
 Ecclesia monasterium Galiatense. 244.b. eius epi-
 stola pro immunitate monasterij sancti Hilari.
 ibid. b. c. d. eius religio in restituendis SS. reliquijs.
 249.a. quamdiu sederit. 277. e. epistola eius ad
 Pipinum interierunt. ibid. obitum Stephani fra-
 tris Pipino exponit. 278.a. auxilium contra Lon-
 gobardos a Pipino implerat. ibid. d. Pipino se
 Patricios cum ccc. nauibus Constantinopoli Ro-
 mam uenturos indicat. 278.e. Pipini filium ex
 sacro fonte suscipere posse rogat. 279.a. suam fi-
 duciam erga Pipinum exponit. ibid. b. Pipinum
 Dauidi comparat. ibid. c. de Longobardorum cru-
 delitate Pipino queritur. ibid. d. ad Franco-
 rum exercitum gratias agentes epistolas mittit.
 ibid. e. moritur & ubi. 280.b. ubi sepultus.
 ibid.
 Paulus Chartularius a Leone Imp. ad ueliscendum
 Imperium affectantes mittitur. 19.c
 Paulus Armenus Manicheus fuga exadit Iustinia-
 num. 28.e
 Paulus Patricius in Italiam ad Gregorio Papae ne-
 cem inferendam missus. 77.a
 Paulus Exarchus anathemati a Gregorio Papa subie-
 ctus. 78.a
 Paulus Cubicularius Stephani Papae IIII. 298.c.
 detinetur in custodia, & quare. 309.e. se cadis
 Sergij reum manifestat. 310.d. in exilium mittitur.
 ibid. retinetur ne mittatur in Orientem. ibid. e.
 Regi Longobardorum pro Maurity filio uicarius
 datus. ibid. occiditur opera Leonis Archiepiscopi.
 311.b
 Paulus Diaconus Desiderij Regis studiosissimus.
 325.d. et a secretis. ibid. captiuus cum Desiderio
 in Gallias ductus. ibid. Carolo insidias parare
 accusatur. ibid. in exilium a Carolo Mag. able-
 gatur. ibid. e. clam ex insula Beneuentum aspor-
 tatur.

tatur. *ibid.* eius lucubrationes. *ibid.* in monasterio Cassinensi vitam degit. 326.a
Paulus Episcopus Constantinopolitanus consecratus. 343.c
Paulus Dux classis Constantinopolitane. 560.c
Paulus Tribensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Paulus Aemilius Francorum res gestas est profectus. 801.e
Paulus Sfondratus Cardinalis Gregorij Papae XIV. nepos. 692.b. S. Ceciliae corpus inuenit. *ibid.* eius erga S. Ceciliae corpus reuerentia. *ibid.* c. Clementem VIII. de inuentione S. Ceciliae docet. *ibid.* S. Ioannem Apostolum imitatus. 692.c. & in quo. *ibid.* titularis S. Ceciliae. 693.e
Pauperes in mensam adhiberi ab Ecclesiasticis ubi statutum. 588.b.c
Peccata principalia, sine quibus vix ullus inueniri potest. 815.d. septem modis dimittuntur. 816.e & quibus. 817.a
Peetihelmus Episcopus a Beda ob doctrinam laudatus. 116.c. a Nothelmo de matrimonio spirituali consultus. *ibid.* primus Episcopus Casae candidae *ibid.* e
S. Pelagia Martyris templum Constant. Imp. demolitur. 270.d
S. Pelagij Martyris templum a Constantino Copronymo eruitur. 285.b
Pelagius Asturum Princeps creatur. 19.c. Theodorici Regis Spatharius. *ibid.* d. Sarracenorum persecutionem fugit. *ibid.* cum Sarracenis pugnam committit. *ibid.* in tumba cum suis degit. *ibid.* ab Alchamano oppugnatur. 20.a. eius aduersus Sarracenos victoria. *ibid.* oppam capit. *ibid.* b. speluncam in qua latuit, in honorem B. Virginis dedicauit. *ibid.* c. reliquias sacras, & sacros codices ad Astures transferri curat. *ibid.* d. ab Hispanis Rex constituitur. 122.b. & quamdiu. *ibid.* quando mortuus. *ibid.* c
Pelagius Cosentinus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Peltanus epistolam Nicephori Patriarchae Constantinopolitani ad Leonem Papam Latinitate donauit. 566.d
Pemmo Forouliij Dux. 96.c. Callistum Episcopum expulsam in mare precipitare minatur. *ibid.* d. e. eundem in carcere detinet. *ibid.* cum Episcopo suo discordias habet. *ibid.* ipsi Ducatus a Luithprando aufertur, & quare. *ibid.*
Pennenses ydem qui Valuenses. 125.a
Pentadactylum castrum in quod Ioannes Abbas a Leone Isaurico relegatus. 115.c
Pentapolensium & Venetiarum exercitus Leonis Isaurici iussioni resistit. 77.e
Pentapolis fugit S. Marcus in persecutione. 686.b
Pentapolis cum Auximana ciuitate Longobardis se tradit. 78.c. a Rachise Longobardorum Rege obsidetur. 195.d. eius prouincia a Rachise inuasit. *ibid.*
Peregrinatio Patrum numquam sine sacris imaginibus. 75.d. frequens ad Limina Apostolorum. 79.d
Peregrinantes Romam munera S. Petro offerre soliti. 17.a. eorum abusus tollendus. 588.d. & qua bona peregrinatio sit. *ibid.* eorum studiosus Carolus Magnus. 589.a
Peregrini Romam euntes telonium soluere a Pipino

liberantur. 235.a. 240.c. ijs elemosynas erogari Zacharias statuit. 203.d
S. Peregrini hospitale a Paschale Papa auctum reditibus. 718.e
Perfidia Vasconum contra Francos in saltibus Pyrenais. 582.c
Pergamum a Sarracenis captum. 6.e
Pergamenses mulierem grauidam incidunt. *ibid.* partum mulieris excisum in cacabo coquunt. *ibid.* quomodo ad pugnam accensit. *ibid.*
Perhkoeb Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Perfarum mulierum in viros pietas. 172.a. magorum vesania. 243.e. suis volatum persuadent. *ibid.* ipsi S. Euphemiae reliquias comburere tentant. 272.b
Persecutio Sarracenorum in Christianos. 19.b. Ecclesiae sub Leone Isaurico. 54.e. contra imagines iterum a Leone Imp. decreta. 97.b. Christianis a Sarracenis illata. 135.c. Constantini Copronymi aduersus Orthodoxos. 235.b. a Rege Sarracenorum in Oriente. 242.b. Ecclesiae Orientalis. 281.d. ingens in monachos. 288.c. recrudescit. 304.e. Sarracenorum in Christianos. 343.a aduersus S. Platonis monachos. 459.d. deploratur. 565.d. Constantini aduersus monachos. 467.d aduersus sanctos monachos. 537.b. in Christianos Leonis Armeni. 590.c. in Orthodoxos Leonis Armeni augetur. 611.a. ab Iconomachis excitata. 658.d. in Christianos recrudescit. 666.b.c. Leonis Armeni pluribus Martyribus clara. 668.e. Christianorum omnium acerbissima. 678.e. Theophili Imp. aduersus Orthodoxos. 794.b. eiusdem magis grassatur. 798.d
Persecutores Leonis Papae in exilium mittuntur. 485.c
Pertinacia pro Constantia usurpari solita. 740.d
Perusia a Longobard. Rege obsessa. 195.d
Pestis Constantinopolim inuadit. 15.c. trecenta hominum millia ibi absunt. *ibid.* Calabriam & Siciliam inuadit, & Constantinopolim. 182.d Constantinum Copron. flagellat. *ibid.* e. quamdiu durauerit & quousque venerit. *ibid.* 183.b. fauit ob lasas sacras imagines. *ibid.* d. grassatur in Gallia. 683.e
S. Petri Ecclesia pandente a S. Hieronymo translata dono datur a Geolfredo Rege. 17.a. epistola eius aureis litteris descripta. 39.c. eius imaginem se confracturum Leo Isauricus minatur. 70.d. eiusdem quis cultus in Occidente sit. 71.b. eius clauis cum vinculis ad Carolum Martellum a Gregorio II. Papa missa. 79.a. 131.d. Ecclesia illius a Longobardis depradata. 125.d. ei Anglia tributaria. 130.b. monasterium eius a Luithprando institutum. 167.d. peculiare eius filij Franci. 226.c. illius Ecclesiae ornatus ab Hadriano Papa donatus qualis. 323.a
Petri Episcopi contra Leonem Armenum Imp. sententia. 593.c
S. Petri Exorcista & Martyris corpus tollitur. 753.d
Petro Anachoreta quid consulat Theodorus Studita. 698.c
Petrus Oldradus Mediolanensium Episcopus. 45.b
Petrus Papiensis Episcopus. *ibid.* e. Luithprandam de corpore S. Augustini docet. *ibid.*
Petrus sub Leone Isaurico gladio necatus. 59.a
Petrus

Petrus Dux contra Gregorium Papam scribit. 78.b. & ob hoc occisus. *ibid.*
Petrus Catalogi Sanctorum scriptor. 109.b
Petrus Alfonso pater ex Gothorum Rege. 122.c. ipsum reliquit & Froilam. *ibid.*
Petrus Defensor a Gregorio III. cum litteris exhortatorijs ad Leonem, & Constantinum, & Anastasium missus. 114.c
Petrus Mauimenu Chartularius. 143.b. Mahamet detestatur. *ibid.* eius testamentum. *ibid.* c
Petrus Damascenus Episcopus Principem Arabum palam arguit. *ibid.* ipsi lingua praescinditur. *ibid.* martyrio coronatur. *ibid.*
Petrus Efinus Episcopus Concil. Zachariae Papae interfuit. 158.c
Petrus Iordanes presbyter. *ibid.*
Petrus Presul Toletanus quando claruerit. 243.a. quid scripserit. *ibid.*
Petrus Episcopus Labicanensis Constituto Pauli Papae interfuit & subscripsit. 251.a
Petrus Episcopus Carenensis. *ibid.* b
Petrus Cardinalis. *ibid.* e
Petrus nobilis Stilites a Metra. 287.d. trahitur per plateas. *ibid.*
Petrus magister Copronymi in sauitia consentaneus. *ibid.* e
Petrus monachus Martyr sub Copronymo. 288.e
Petrus Rauennatium Legatus ad Hadrianum Papam. 309.b
Petrus Patricius Nicephori ad Imperium inuadendum adiutor. 501.c. monasterium ingreditur. 562.e. in numerum Sanctorum relatus. 563.a
Petrus Abbas Legatus Nicephori Imp. ad Carolum Magnum. 507.a
Petrus Egumenus Nicephori Imp. Legatus ad Regem Sarracenorum. 511.c
Petrus Lombardus Magister Sentent. a mendo purgatus. 554.d
Petrus Abbas monasterij Nonantulae. 586.e. Caroli Magni ad Michaellem Imp. Legatus. *ibid.*
Petrus Nicenus Episcopus a Theodoro Studita laudatur. 632.a
Petrus Lucanus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.b
Petrus Volaterrensis Episcopus itidem. *ibid.* c
Petrus Senensis Episcopus itidem. *ibid.*
Petrus Centumcellensis Episcopus itidem. *ibid.* e
Petroaldus Curiensis Episcopus itidem. *ibid.*
Petronatus Archiepiscopus Rauennas. 747.b. Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*
Petronax restitutor monasterij Cassinensis. 7.c. Carolomanni Abbas. 187.e
S. Petronilla corpus translatum. 243.b. eius in Vaticano memoria. *ibid.* c
Pharaon Moysen metuit. 795.a
Pharaonem in maribus describendis ac considerandis Leo Imp. imitatur. 112.c
Phiale carcer quis. 261.b
Philippici monasterium ubi sit. 264.c
Philippicus Imp. Ioannem ad Constantinopolitanum Episcopatum intrusit. 2.d
Philippus praefectus a Leone Imp. cedi iussus, & quare. 118.e. eius iudicium de Strigis. *ibid.*
Philippus presbyter vna cum Stephano Papa III. in Gallias assumitur. 209.b
Philippus Cardinalis Constituto Pauli Papae inter-

fuit & subscripsit. 251.e
Philippus Vualdiperti studio in Pontificem eleuatur. 290.c. male electus eicitur. *ibid.* d
Philippus Confessor in persecutione Mæcianorum mortuus. 548.e
Philo Confessor in persecutione Mæcianorum obiit. 549.a
Philommatius Stephanum monachum obruncat. 284.d. diuina ultione punitur. *ibid.*
Phlubutenus Leonis Armeni in Iconomachia imitator. 613.a
in Phoeniciam Sarraceni ad incidenda ligna proficiscuntur. 3.d
Photinotides Iosephi adulteri copulatoris affectus. 613.a
Photius a Leone Isaurico martyrio coronatus. 59.a
Photius S. Germani Patriarchae scriptorum meminit. 99.b. bibliothecam scripsit. 203.b
Pictauius a Mauris occupatur. 9.e
Pictiores omnes a Theophilo Imp. ad necem quaruntur. 799.c
Pictura Conciliorum Oecumenicorum a Constantino Copronymo deleta. 282.e
Pictura sicut & scriptura retinenda. 741.e
Pictus Episcopus Scotiae. 28.c. decretis Gregorij Papae de coniugijs subscribit. *ibid.*
Pietas Eadburge in S. Bonifacium. 39.c. Luithprandi in templa. 45.d. Gregorij Papae in Leonem Isauricum. 69.e 75.d. Carolomanni in S. Hubertum. 306.c. Hadriani Papae. 307.e. auctoris erga S. Ceciliae corpus. 693.c
Pilardus Grimoaldi Ducis uxor. 44.a. Herodiadis exemplum imitatur. *ibid.* a marito semota. *ibid.* d
S. Corbinianum ueni haustu necare studet. *ibid.*
Carolus Martellum in Gallias sequitur. *ibid.* a Carolo repudiatur. *ibid.* e. misere moritur. *ibid.* eius filij calamitose vitam degunt. *ibid.*
Pipinus bona reddit, quae pater abstulerat Ecclesiis. 138.c. Synodum apud Liptinas congregari fecit, ob patris sui damnatam animam. *ibid.* eius in restituentis Ecclesia bonis diligentia. *ibid.* d. laudatur. 152.e. legationem ad Zachariam mittit. 161.a. Zachariam Pont. de rebus Ecclesiasticis consulit. *ibid.* ipsi xxvii. capitula a Zacharia mittuntur. *ibid.* b. ad 164. e. cum Carolomanno S. Bonifacium Moguntinae sedi praeficit. 170.c. post fratris discessum solus Regnum administrat. 184.d
Saxones & Vuestphalos debellat. 194.e. votum concipit S. Suuiberio. 195.a. vincit Vuestphalos absque armis. *ibid.* b. Deo gratias agit pro victoria incruenta. *ibid.* cum exercitu Vuerdam ad soluendum votum proficiscitur. *ibid.* discalceatus cum suis S. Suuiberum visitat. *ibid.* regiamunera S. Suuiberio donat. *ibid.* c. Rex Francia creatur. 196.e. 197.b. quo anno Rex creatus. *ibid.* Rex Francorum a S. Bonifacio inungitur. 202.a. ubi Francorum Rex inunctus sit. *ibid.* quo anno coronatus. *ibid.* b. ipsi a Zacharia concessum in Regno suo Episcopos ordinare. 203.e. se Sedi Apostolicae submittit. 204.a. a quibus originem duxerit. *ibid.* b. eius Legati Romam veniunt. 208.a. Pontificis petitionem implere promittit. *ibid.* Legatos mittit, qui Papam in Gallias ducant. *ibid.* e. quos obuiam Stephano Papa miserit. 209.c. cum coniuge & filijs in Stephani occursum venit. *ibid.* d. ei causam S. Petri commendat Stephanus Papa. *ibid.* e. cum coniuge & filijs in terram stratus Stephanum

phanum Papam suscepit. *ibid.*d. digna obsequia
Stephano Papa exhibet. *ibid.* centum milia Ste-
phano Papa offert. *ibid.* obedientiam Stephano
Papa iuramento confirmat. *ibid.* Exarchatum
Rauenna Stephano Papa reddere paratus. *ibid.*
Rex Francorum a Stephano Pap. ungitur. 210.b.d
& quando. *ibid.* item duo eius filij Reges Fran-
corum inunguntur ab eodem. *ibidem.* uxor eius
Regina ab eodem consecratur. 211.c. a quo anno
Regni eius initium numerari coeperit. *ibid.*d. suos
cantum sacrum per Stephani Papae clericos doceri
petit. *ibid.*e. fraudem Aistulphi Regis deprehen-
dit. 212.a. corpus fratris Carolomanni aureo lo-
culo condit. *ibid.*b. ad Cassinense monasterium
remittit. *ibid.* Legatos ad Aistulphum mittit, &
quare. *ibid.*d. expeditionem in Italiam decernit.
ibid. agit cum Stephano Papa de canonizatione
S. Suuiberti. *ibid.*e. de translatione S. Germani
cum proceribus suis agit. 213.b. Pantiolum Pon-
tifici Rom. perpetuo tradit. *ibid.*c. in Italiam ad-
uersus Aistulphum proficiscitur. *ibid.*d. decimas
S. Mononi obtulit. *ibid.* denuo suos Legatos ad
Aistulphum mittit. *ibid.*e. Francorum Clausas
custodiri curat. *ibid.* Aistulphum uictum in fu-
gam vertit. 214.a. Papiam obsidet. *ibid.*b. in
Gallias Longobardis superatis reuertitur. *ibid.*c.
iterum aduersus Longobardos proficiscitur. 228.a.
Longobardorum euertit exercitum. *ibid.* constans
eius fides in Romanam Ecclesiam. *ibid.*c. amor
eius in B. Petrum. *ibid.* ab eo veniam rogat Ai-
stulphus. *ibid.*d. Franciam repetit. *ibid.*e
item donat Rom. Ecclesie varias ciuitates. 229.a.
& quas. *ibid.* cum Stephano Papa in Italiam
uenit. *ibid.*b. donationem propria manu subscri-
bit, & filiorum. *ibid.* Romanus Patricius con-
stituitur. *ibid.* confirmat donationem Caroloman-
ni factam Fuldensi monasterio. *ibid.*c. scribit ad
S. Bonifacium. *ibid.*d.e. peregrinos a telonio sol-
uendo liberat. 235.a. 240.d. eius ingens gloria
ob liberatam Ecclesiam. 238.b. nouus Moyses, &
Dauid uocatur. 238.d. 279.c. eius amicitiam
Paulus Papa sollicitat. 241.e. debellat Saxones.
242.c. Ecclesiarum res per vim ablatas reddi cu-
rat. 245.b. vindicem agit rerum Ecclesiastica-
rum. 247.a. Vuaipharium res Ecclesiasticas com-
pellit reddere. *ibid.* iterum Vuaipharium periu-
rum vincit. *ibid.*c. a S. Remigio corripitur. *ibid.*d.
quaedam bona Ecclesiastica sibi retinet. *ibid.* fe-
bre correptus. *ibid.*e. uillam S. Remigij relinquit.
ibid. in auxilium contra Longobardos uocatur a
Paulo Papa. 278.d. moritur. 292.b. in Rom.
Ecclesiam munificentissimus fuit. *ibid.*d. quot
annis regnarit. *ibid.* ubi sepultus sit. *ibid.*e. se-
pulchralis eius inscriptio. *ibid.* cultor S. Dionysii.
807.e
Pipinus Caroli Magni filius Leoni Papa a patre ob-
uiam mittitur. 484.d. in Beneuentanos a patre
dirigitur. 487.b. hereditas a patre ipsi legata qua
sit. 518.c. Italiam per S. Adelhardum admini-
strat. 524.c. Venetias subigit. 560.d
Pipini Regis filij Pipini obitus & noua Regni parti-
tio. 829.a
Pipinus Ludouici Imp. filius in Aquitaniam a patre
mittitur. 654.b. contra patrem exercitum parat.
795.d. a patre rursus recedit. 797.e. a patre
in carcerem coniectus. 799.e. Regno priuatur.
ibid.

Pisaurum Pontifici Rom. Aistulphus tradit. 229.a
S. Plato. 183.c. 259.d. Abbas monachorum montis
Olympi. 305.a. Episcopatum recusat. 328.e.
pietatis eius officia. 329.a. in claustra ab Imp.
Constantino retruditur. 459.a. eius monachi a
Constantino in exilium eijciuntur. *ibid.* eius cum
Constantino certamen. *ibid.*c. S. Ioannis Bapti-
ste imitator. *ibid.* Constantinum Imp. coram de
diuortio arguit. *ibid.* grauia cum suis sustinet.
460.a. eius de Patriarcha Constantinopolitano eli-
gendo sententia. 514.b. cum Theodoro Studita in
carcerem detruditur a Nicephoro Imp. & quare.
*ibid.*d. palam profitetur se nolle cum Nicephoro
Patriarcha communicare. 524.d. in carcere de-
tinetur. 536.c. ad Mœchobynodum Constanti-
nopolitanam ducitur. *ibid.* in exilium mittitur.
537.b. qua passus a Nicephoro Imp. *ibid.*d. ab
Imp. Constantinopolim reuocatur. *ibid.*e. e. car-
cere soluitur. 564.e. eius obitus. 579.a. 580.a.
eius obitum qua precesserint. 579.b. a Nicephoro
Patriarcha uisitatur. *ibid.* eius etas. *ibid.*c.
580.b. eius testamentum. *ibid.*e
Plumbariola locus ubi sit. 195.e
Pluuia defectus ingens & terræ motus. 142.e
Pœna qua adulteris statuenda. 165.d
Pœnitentia incestuosorum. 44.c. homicidarum non
voluntariorum. 165.c. Ludouici Imp. de morte
Bernhardi Regis Italiae. 655.b. publicani ab Ep-
iscopis suscipit. 805.b. Bardæ persecutoris momen-
tanea. 680.a. Theophili Imp. 841.c
Pœnitentia publicæ ritus. 706.e
Politici & Nouatores ex scriptis Ioannis Damasceni
erudiri possunt. 100.d
Polimartium castrum Longobardorum Rex Roma-
nis aufert. 125.a. 151.c
Polychronius Zacharia Papa pater. 137.b
Polychronius hæresicos damnatus. 573.d
Pontifices unde lineas fascias ab anteriori parte alli-
gatas habeant. 846.a
Pontificis Romani auctoritas necessaria in Concilio.
218.c. eius electio falso Carolo Magno tribuitur.
324.c. eam liberam esse uoluerunt Catholici Imp.
325.c
Pontificius quaestor denarium S. Petri in Anglia col-
ligebat. 130.c
Pontificum decreta Reges implere & impleri facere
debent curare. 204.a. eorum defensores Fran-
corum Reges a Carolo Magno constituuntur.
520.b
Pontus profundissime congelatus. 265.e
Populi supplicatio in Concilio uormat. 302.e. ad
304.b
Populi Francia & Burgundia pro restitutione Lu-
douici Imp. solliciti. 805.e
Porcina caro morbum regium & Elephantiam exci-
tat. 199.e. quando manducanda. *ibid.* a Sar-
racenis rejicitur. 687.a
Portenta varia in Syria. 193.d.e. alia in Carolo
Magni ultimis annis uisa. 577.e
Potestas discipline Ecclesiastica adhibenda contra
reprobos. 84.c. ea quomodo aliquando sit penes
Principem. 793.e
Potestas Imperatorum penes quos sit. 712.b
Pragam translatum corpus S. Viti. 827.a
Prandulus Legatus a Desiderio Rege ad Hadria-
num Papam. 308.d
Prata Neronis locus ubi fuerit. 94.d
S. Pra-

S. Praxedis Ecclesia a Paschale Papa restituta. 665.d
Praxis de electione Episcoporum. 589.e
Praconia Ecclesia Romanae. 569.e. 661.d. Romani
Pontificis. 656.a. Iacobi monachi Confessoris.
668.b
Præcurfor Anticristi imaginum depositionem im-
plebit. 57.a
Prædia Rom. Ecclesia a Constantino Copron. Imp.
donata. 159.d.e
de Prædicatione S. Marci. 685.e
Præfectus Orientis Theodori Studite mortem solici-
tat. 678.d
Prænetus terræ motu concutitur. 131.a
Præstigia diaboli. 23.c
Prætor Armeniae Leo Isauricus Imperium inuadere
cogitat. 4.a
Præces publica pro salute Urbis fusæ. 207.a
Præbyter accusatus, si desint testes, quomodo ad ue-
ritatem adigendus. 80.e. eum in nuptijs bigami
comedere quondam prohibitum fuit. 532.e. cum
muliere habitare non debet. 812.c
Præbyteræ & diaconæ diuersæ a monialibus. 28.a
Præbyteræ quæ dicantur. *ibid.*
Præbyteri quando ordinandi. 33.c. criminosi a men-
sa aut familiaritatis communionem arceri non de-
bent. 81.b. in hora mortis existentibus corpus Do-
mini dari potest. 83.e. a schismatico Papa ordi-
nati quomodo conciliandi. 294.c. secundum ab
Episcopis gradum in Ecclesia habent. 811.a. ipsis
aliena inuadere non licet. 96.b
Præbyterorum nomina qui Concilio Rom. sub Euge-
nio Papa II. interfuerunt. 747.e
S. Primi Martyris in Gallias translatio. 522.c
Primitia Bulgarica ad Christianam religionem qua
fuerint. 333.b
Primordia Gregorij II. 2.c. Leonis Isaurici & ascen-
sus ad Imperium. 6.d. Sergij Manichæi. 556.d
Principes Christiani in Leonem Isauricum mouen-
tur. 59.a
Principes Saxonie a S. Bonifacio ad fidem conuersi.
76.b
Principes impij ad sua comoda res sacras colunt. 86.a
Principes & Regna a malis consultoribus perdun-
tur. 739.a
Principes quomodo interdum Ecclesiasticam potesta-
tem habeant. 793.e
Princeps primo debet esse Ecclesie defensor. *ibid.*
Principum secreta non patere bonum est. 212.c
Principum bonorum quod sit officium. 793.e
Priuilegia concessa Cassinensi monasterio. 193.a.
quanam Stephanus Papa Xenodochijs a se restau-
ratis contulerit. 205.a. alia monasterijs Desiderij
a Paulo Papa conceduntur. 243.d. Rauennaten-
sis Ecclesia Paschalis Papa confirmauit. 672.e
Priuilegium a Carolo Magno concessum monasterio
SS. Vincetij & Germani. 342.b. aliud a Leone Pap.
capelle in Eresburg datum. 486.b. aliud Ecclesie
Osnaburgensis a Carolo Magno datum. 510.d.e
Probatio cultus imaginum per miracula. 735.e
SS. Processi & Martiniani corpora ubi quiescant.
717.c
Processio Leonis Papa in litania Maiori. 483.b
de Processione Spiritus sancti. 551.d
Procopia Michaelis Balbi Imp. uxor. 563.e. Au-
gusta coronatur. 564.c. eius liberalitas. *ibid.*
Procopius Decapoluta a Leone in exilium mittitur.

102.b. coronam confessionis adipiscitur. *ibid.*
Procopius & Basilius monachi a Leone martyrio ro-
ronati. 117.e. 118.a. 176.b
Procopius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Pa-
pa presens fuit. 158.c
Procopius Præfectus a Constantino Copron. Impera-
tore cædi curatur, & quare. 271.b
Prodigia Constantinopoli accidunt tempore martyrij
S. Stephani. 285.d. alia in Occidente. 710.d
Prodigiosa multa Constantinopoli conspiciuntur.
183.a
Prodigiosa glacies. 265.e
Prodigiosum tempus arguit impietatem. 285.d
Proditio Anastasi a S. Germano predicta. 91.c
Proditione Constantinopolis inuaditur. 3.e
Proditione Iudæorum Toletum captum. 9.e
Professio Fidei Nicephori Episcopi Constantinopoli-
tani. 570.d. Theodori Studite Fidei Orthodoxæ.
762.b
Prophetia Albrici miraculo comprobata. 778.e
Prophetia Spiritus in cæco. 777.b
S. Proti reliquiarum in Gallias translatio. 786.c
Prouincia regio a Sarracenis occupata. 122.d
Prouincia Venetiarum & Istria a Pipino Rom. Ec-
clesia data. 229.b
Pseudochristiani Thuringis hæresicos auctores, & qui.
41.d
Pseudopiscopus Constantinopolitanus deponitur a
Gregorio Papa II. 2.d
Pseudopresbyteri in Baioaria S. Bonifacio resistunt.
160.b
de Pseudosynodo Mæchianorum. 540.d
Pseudosynodus Constantinopoli celebratur. 214.e.
216.a. dicta septimum Oecumenicum Concilium.
218.b. damnata. 220.a. b. c. & a quibus. *ibid.*
alia in Germania. 244.e. alia cogitur ab Icono-
clastis. 601.a
Publicatio Concilij Romani sub Stephano Pap. IIII.
296.b
Pudicitia lese seueri sunt vindices Saxones. 172.a
Puella anno integro sine cibo uiuit. 710.d
Puella uirginitatis propositum aggressæ, delinquent
cum nubunt. 165.e
Pugna Tarasii aduersus demones. 512.e
Pulcheria Theodori Augustæ puella. 797.a
Purgatorij pœna per speciem demonstrantur. 13.a.b
in Pyrenæis saltibus magna Francorum clades ab
Hispanis facta. 582.a
Pyrrhus hæreticus Pontifex proscriptus. 70.e. eum
Constantinus Aug. seclatur. *ibid.* proscriptur.
ibid.

Q

Quadragesimam confessiones peccatorum præce-
dere debent. 816.d
Quadragesima quomodo custodiri debeat. 817.a. in ea quis ieiunare instituerit. *ibid.*b. quo-
modo transigi solita. 834.e
Quadragesimaduo Martyres a Sarracenis occidun-
tur. 838.d. alij totidem monachi sub Constanti-
no Copronymo. 288.e
Quadragesimi octoginta tres Episcopi Concilio Late-
ranensi interfuerunt. 633.a
Quartodecimani hæretici quales. 734.a
Quatuor Episcopatus sub Rhemorum dicecesi. 670.a
Quæstio S. Bonifacij de spiritali matrimonio. 116.c
alia de processione Spiritus sancti inter Græcos &
Lati-

Latinos. 277.c. *alia de nece Sergij Secundicerij*.
310.d. *alia inter Episcopos & Magistratus de*
reddendis captiuis. 580.c
Quaestiones veteres & inutiles sopiende. 715.b
Querela Pauli Papae de Desiderij iniurijs. 278.e. *alia*
de crudelitate Longobardorum. 279.d. *alia Con-*
stantini Imp. aduersus uxorem. 461.e. *alia Io-*
sephi Archiepiscopi Theffalonicensis de Patriarcha
Constantinopolitano & Simeone. 530.c. *alia*
Theodori de Patriarchis. 659.e
Querela varia Cangyrb, Buggan Abbatisse matris.
51.a. *alia Donati Patriarchae aduersus Serenum*
Episcopum. 95.a
Querela S. Bonifacij de Zacharia Papa. 153.d
Querela Constantini Copronymi de Georgio mona-
cho facto. 263.b
Quinquaginta tres Martyres cum S. Bonifacio occisi.
234.c

R

Rabanus abdicat se a praefectura monasterij Ful-
densis. 830.c
Rachis dux Foroiuliensis succedit Luitbprando
Longobardorum Regi. 167.a. 168.c. *religio-*
ssimus. *ibid.* *conuentum agit cum principibus*
fuis. 183.e. *ferro & igne Italiam turbat*. 195.d.
Perusiam usque pergit. *ibid.* *in ciuitates Roma-*
nas insurgit. *ibid.* *Pentapolitanam prouinciam*
inuadit. *ibid.* *a Zacharia ab obsidione Italiae vr-*
bium amouetur. *ibid.* *e. cum uxore & filia con-*
uertitur. *ibid.* *a Zacharia clericus efficitur*. *ibid.*
S. Benedicti regulam amplectitur. *ibid.* *fit mona-*
chus. *ibid.* *in monasterio moritur*. *ibid.* *eius uxor*
monasterium puellarum extruit, & ubi. *ibid.*
quamdiu regnarit. 196.b. *Desiderio resistit*.
337.a. *Desiderium in Regnum admittit*. *ibid.*
Rachis, uinea a Rachise plantata & culta ubi fit.
195.e
Racipertus a Totone interficitur. 290.a
Radbodus Frisonum Rex. 22.b. *Christianis infen-*
sus. *ibid.* *a Fide Christiana baptizandus resistit*.
ibid. *c. sine baptismi sacramento moritur*. *ibid.*
a diabolo decipitur. 23.a. *ob uanitatem iure a da-*
mone delusus. 24.a
S. Radegundis monasterium. 795.e
Raginfridus cum Chilperico Rege in fugam uersus.
17.a. *Chilperici Regis Maiordomus*. *ibid.* *c. mo-*
ritur. 26.e
Raginfridus Rbotomagensis Episcopus. 192.a
Rambertus Ambianensis Episcopus. *ibid.*
Ramburga debilitata per SS. Marcellinum & Pe-
trum curata. 780.a
Rangarius Episcopus. 670.a
Raningus Castaldus Tuscanensis, Zachariam edu-
cit. 151.c. *cum socijs Zachariae Papae ciuitates*
reddit. *ibid.*
Ratchis Pemmonis Ducis Foroiuliensis filius. 96.e
patre deposito Dux Foroiuliensis ordinatur. *ibid.*
Rathfridus Abbas, in Britanniam Leonis Papae III.
Legatus. 534.e
Ratispona Metropolis Baioaria. 123.d. *eorum pri-*
mus Episcopus Gunibaldus. *ibid.*
Ratleicus Notarius Eginbardi. 751.a
Ratruda filia Rachis Longobardorum Regis. 195.e
Rauenna a Longobardis capta. 63.b. *a Venetis re-*
cepta. *ibid.* *d. a Luitbprando tentata subijci*. 154.e
eius Exarchatum Pipinus Stephano Papae reddere

paratus. 209.e. *Romano Pontifici ab Aistulpho*
tradita. 229.a. *eius historiam Rubeus conscripsit*.
244.b
Rauennatenses dissentiunt, & quare. 78.c. *Zacha-*
riae Papae obuiam exeunt. 155.a. *per Zachariam*
liberati. *ibid.* *d. clauis urbis ad Pontificem dese-*
runt. 228.e. *a Desiderio infestantur*. 309.a. *Le-*
gatos ad Hadrianum Papam mittunt. *ibid.* *b. Ec-*
clesiae illius priuilegia a Paschale Papa confirman-
tur. 672.e
Raupertus Rosellensis Episcopus Rom. Concilio sub
Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
Reatini Transamundo se dedunt. 125.a
Rebellio Italorum aduersus Leonem Isauricum ob
haeresim. 62.e. *ea inutilis aduersus Imperatores*.
85.b
Reccaredus Gothorum Rex. 122.c. *Catholicam Fi-*
dem in Gothos propagauit. *ibid.* *e. in Concilio Epi-*
scoporum Rex Catholicus acclamatus, & quare.
ibid.
Rectores patrimonij Romanae Ecclesiae qui dicti. 5.c.
quodnam eorum fuerit officium. *ibid.*
Reditus Ecclesiae in quatuor portiones a Gregorio Pa-
pa II. diuisus. 33.c
Reformatio Ecclesiae ex Ludouici Imp. edicto & Con-
cilio Aquisgranensi. 651.e
Reges diuino quodam munere Reip. Christianae dati.
99.e. *eorum mandata licet iniqua pauci aspernan-*
tur. *ibid.* *caelestis Regis imperio gubernantur*.
ibid. *eorum auctoritas quantum ualeat ad deci-*
piendos subiectos populos. *ibid.* *pecunia imperan-*
tes, non paternam pietatem, sed latronum saui-
tiam arguunt. 100.a. *eorum imperium potius*
quam Patrum consuetudo aspernanda. *ibid.* *non*
debent de imaginibus statuere, sed Concilia. *ibid.*
Ecclesiastica instituta non debent conuelleri. *ibid.*
eis non est data ligandi & soluendi potestas sed
Apostolis, & eorum successoribus. *ibid.* *eos ad Ec-*
clesiae constitutionem non adhibuit Deus. *ibid.* *b.*
eorum est ciuilia administrare. *ibid.* *c. nullum*
ius in Ecclesiastica habent. 203.c. *Pontificum*
decreta implere debent, & impleri facere. 204.a
Reges Longobardorum legistatores. 184.a
Reges Francorum a Carolo Magno defensores Pon-
tificum constituuntur. 520.b
Regis Occidentalium pictas. 129.e
Regi nihil salubrius, quam redargutus ut se emendet.
173.d
Rex Anglorum monachismum profitetur. 119.e
Regias dignitates conferendi potestatem non habet
Rom. Pontifex. 74.b
Regiberto Praefecto Bonifacius scribit. 142.e
Regio morbo laborantes eleemosynam accipere pos-
sunt. 199.b. *extra ciuitatem habitare debent,*
qui a natiuitate eo morbo laborant. *ibid.* *quomo-*
do communicare possint. *ibid.*
Reginbaldus Ratleici Notarij puer. 751.b
Reginerius cum Reginardo coniurationis in Ludo-
uicum Imp. auctor. 654.d. *ob coniurationem*
penas luit. *ibid.* *e. sibi vitam finit*. *ibid.*
Reginfridus Episcopus Concilio Carolomanni ad-
fuit. 148.c
Reginlindis puella caeca uisum recipit precibus SS.
Marcellini & Petri. 771.c
Reginofcriptor de Carolomanni rebus. 184.c
Reginprecht Abbas Concilio apud Dingoluingam
interfuit. 314.c
Re-

Regium Ecclesiae Rom. a Pipino datum. 229.b
Regna florent, cum religio uiget. 302.e. *ea transfer-*
re & auferre Synagoga instituit. 489.d. *unde*
potissimum propagentur, & stabiliantur. 497.d
Regno relicto Huu Rex Britannia ad Limina Apo-
stolorum proficiscitur. 79.d
Regnum Saulis ablatum a Deo, cum Samuelis pal-
lium scidisset. 100.a
Regnum suum quomodo Iofias studuerit ad cultum
Dei reuocare. 498.b
Regnum Merciorum depressum. 512.b. *Dani occu-*
pant. *ibid.*
Regnum caeleste saepe per Regnum terrenum proficit.
793.e
Reipublica negocijs Pontifices abstinent. 69.c
Respublica quando crescant & occumbant. 77.e
Religio Reipublica incrementum. *ibid.* 302.d. *ei*
omnia iura posthabenda. 133.e
Reliquia sacra a Pelagio ad Aftures transferuntur.
20.d. *alia a Gregorio Papa III. undique collecta*.
113.c. *alias S. Dionysij secum defert Stephanus*
Papa III. 214.c. *alia in Gallias transferuntur*.
266.e. *sanctae Euphemiae in mare a Constantino*
Copronymo proiectuntur. 271.d. *eas Persae com-*
burere tentant. 272.b. *reperta*. 273.b. 470.d.
quomodo cognita. *ibid.* *c. & a quibus & quando*
inuenta. 471.b. *produntur*. *ibid.* *d. alia Con-*
stantinopolim deferuntur. 472.b. *ab Hagioma-*
chis spernuntur. 471.a. *alia S. Stephani monachi*
& Martyris colliguntur. 285.a. *conseruantur*.
ibid. *e. ubi reposita*. *ibid.* *alia igni traduntur*.
305.b. *sancti Sebastiani transferuntur*. 749.b
alia Sanctorum queruntur praemisso ieiunio. 752.e
inuenta in Galliam Roma deferuntur. 753.a. *d.*
furto sublata in Ecclesia sancti Medardi deposita.
766.d. *S. Marcellini quomodo turpi lucro sint da-*
ta. 767.c. *ex basilica recepta & in Oratorium*
translate. *ibid.* *e. odorem immensum reddunt*.
768.a. *crebra miracula operantur*. *ibid.* *b. eas*
coniungi cupit S. Marcellinus. 769.d. *ex earum*
coniunctione miraculum, & quale. *ibid.* *e.*
item S. Gregorij Magni reperta. 775.b. *SS. Mar-*
cellini & Petri ad monasterium S. Bauonis dela-
ta. 779.b. *S. Seruatij & Lamberti Roma seruan-*
tur. 782.c. *SS. Hermetis, Proti, & Hyacinthi*
in Gallias translate. 786.c. *S. Siluestri in mona-*
sterium suum transfert Anselmus. 206.a. *alias*
Sanctorum auferunt Frisi. 233.d. *alia SS. Ma-*
rii Martyris, uxoris eius & filiorum. 777.a
S. Rembertus S. Ansgarij discipulus. 758.a. *eius vi-*
tam descripsit. *ibid.*
Remedius Episcopus. 279.a
S. Remigius Pipinum Regem corripit. 247.d. *eius*
Ecclesiae res a malis hominibus usurpantur. 837.a.
earum usurpatores a Deo puniuntur. *ibid.* *eius*
Oratorij inuasores mire uisionem diuinam sen-
tiunt. *ibid.* *c.*
Remissio tributorum ab Irene Augusta facta. 499.c
quanta bona operata sit. *ibid.* *d. 500.a.b.c*
Repudium Caroli Mag. cum Berta filia Regis Lon-
gobardorum. 305.d
Res gesta Leonis Papae in Germania. 507.d
Rescriptum Ludouici Imp. pro immunitate Hispa-
norum. 618.a
Responsum librum unum ad Leonem Imp. &
alium ad Episcopum Constantinop. Gregorius II.
scripsit. 101.b

Restitutio Ludouici Imp. in Imperium. 806.b
Resurrectio Christi probatur. 572.d
Reticarius Comes a Carolo Magno Romam missus,
& quare. 485.b
Reuelatio Albrico per Angelum facta. 778.e
Reuerentia Sarracenorum in Mahometum. 10.b.
Luitbprandi Regis erga S. Corbinianum. 43.d.
eiusdem in excipiendo corpore sancti Augustini.
46.a.b. *Caroli Magni erga Sedem Apostolicam*.
496.e. *Cardinalis Sfondrati erga corpus S. Caci-*
liae. 692.c
Rhemense Concilium sub Carolo Magno. 588.b
Rhemorum diocesis quatuor sub se Episcopatus ha-
bet & quos. 670.a
in Rheo submergitur Gocellinus. 508.d. *inde ex-*
trahitur. 509.b
Rhiustri Comitatus Frisia. 757.d
Rhodus ab Aarone Sarracenorum Principe eueriti-
tur. 522.d
Rhotaldus Dux a Pipino Stephano Papae obuiam
mittitur. 209.c
Rbuofridus Comes. 670.a
Rboutbertus Comes. *ibid.*
Rbuothardus Episcopus. *ibid.*
Ricberta uida caeca illuminatur precibus SS. Mar-
cellini & Petri. 779.d
S. Richardus Angliae Rex. 196.b. *eius epitaphium*.
ibid. *d. trium Sanctorum pater*. *ibid.* *b. d. coro-*
nam regiam pro uita aeterna deponit. *ibid.* *c.*
apud S. Bonifacium uiuit. *ibid.* *Limina Aposto-*
lorum adit. *ibid.* *solitudinem quarit*. *ibid.* *ubi*
mortuus. *ibid.* *ubi sepultus*. *ibid.*
Richardus Comes. 670.b. *Ludouici Imp. ad Lotha-*
rium Regem Italiae Legatus. 824.c
S. Richarij uita ab Albino descripta. 487.a
Richolphus Episcopus Caroli Magni testamenti or-
dinationi interfuit. 577.a
Richuinus Comes eidem ordinationi interfuit.
ibid.
Rigobertus Rhemorum Archiepiscopus. 17.b. 138.a
exulat. 17.c
Ritus Catholici ab Hienfibus recipiuntur. 9.b.d
Ritus antiquus de litteris Apostolicis. 302.b. *sacra-*
rum oblationum. 303.d. *publicae poenitentiae*.
706.e
Rixfridus Traiectensis Episcopus. 194.e. 212.e
Rochulphus Comes Caroli Magni testamenti ordina-
tionis praesens. 577.a
Rodeltrudis anus caeca uisum recipit per merita SS.
Marcellini & Petri. 770.e
Rodigangus Pipini Regis Legatus ad Stephanum
Papam. 208.a
Rodulpho Episcopo & alijs Alemannia Episcopis
Gregorius Papa scribit. 121.d
Rodulphus Episcopus Calliensis Constituto Pauli Pa-
pae interfuit & subscripsit. 251.b
Roga, quid significet. 561.b
Roma menibus muniri a Gregorio Papa II. tenta-
ta. 4.b. *inundatione Tiberis ualde afflicta*. 16.e
Orbis domina. 51.b. *inde pellere Gregorium Pa-*
pam Leo Isauricus tentat. 63.e. *inde abductus*
fuit Martinus Papa a Constantio Imp. *ibid.*
a Longobardorum Ducibus saepe infestatur. 77.c.
a Longobardorum Rege obsidetur. 124.e. *& qua-*
re. *ibid.* 131.c. *sagena missa in mare compara-*
tur. 146.a. *Theatrum urbis uocatur*. *ibid.* *Arca*
Noe comparatur. *ibid.* *malos habet & bonos*. *ibid.*

ab Aistulpho Rege Longobardorū vexatur. 206.d
 a Longobardis obsidione vallatur. 208.b. ab Aistulpho obsidetur. 223.b. quotidie ab Aistulpho oppugnatur. ibid. a Vualdiperto presbytero cum Reatinis & Furconinis occupatur. 290.a. a Desiderio Longobardorum Rege infestatur. 298.a. muro clauditur ab Hadriano Papa. 312.d. de predationibus & incendijs concitatur. 610.d. inde proficiscitur Gregorius Papa, & quare. 801.c
 Roma seruari solite Imperatorum epistola. 64.d. ibi & Constantinopoli ob propagatam heresim acerime pugnatum. 85.a. ibi situs campus Neronis & ubi. 94.d. Concilium habetur a Gregorio Papa III. in causa Gregorij presbyteri. 102.a. habitantes ibi non omnes Sancti. 146.a. quia ibi male uiuitur a quibusdam, ideo fides non labefactatur. 146.a. ibidem thesaurus inuenitur, & qualis. 202.e. ibidem Saxones coloniam consequuntur. 509.e. ibi Theodorus Studita schismaticus creditus. 532.a. ibidem Græcorum monasterium a Paschale Papa extructum. 665.b. incendium ibi ab Anglis excitatur. 710.b. eius suburbium crebris incurfionibus a Sarracenis vastatur. 788.d
 Romani veniunt frequentes Angli. 16.e. eo peregrinantes S. Petro munera offerre solent. 17.a. eodem venit S. Bonifacius. 21.c. eodem peregrinatur Buggan Abbatissa. 49.e. eam inuadere student Longobardi. 70.c. eo olim mitti solebant Duces ab Imperatoribus ad eam curandam. 77.a. eam ultimo administravit Dux Basilius. ibid. b. eodem mittuntur a Leone Isaur. ad occidentum Gregorij Papam & primores Vrbs. 78.d. venit Ceadualia Britannia Rex. 79.d. eamdem inuadere Eutychnus conatur. 94.c. eodem venit S. Burchardus. 189.a. eam sibi subijcere minatur Aistulphus Rex Longobardorum. 205.d. illuc redit Stephanus Papa pace cum Longobardis firmata. 214.c. eo ad Stephanum Papam deferuntur Raennatum clauis. 228.e. ad eam peregrinantes telonium soluere a Pipino liberantur. 235.a. eo de cultu imaginum Synodicam mittit Theodorus Patriarcha. 281.c. illuc Episcopi a Carolo & Carolomanno ad Synodum mittuntur. 292.b. eo venit Desiderius Rex Longobardorū. 298.d. eamdem euertere minatur. 312.d. eodem Leo Papa redit. 484.e. missa illuc maxima thesauri Caroli Magni pars. 610.a. eo redit Stephanus Papa. 649.b. eodem suos mittit Eginhardus ad SS. reliquias asportandas. 751.a. illuc mittitur Hunus presbyter ad efferendum corpus S. Tiburtij. ibid. b. eo reuertitur Gregorius Papa IIII. infecta pace. 801.c.e
 Romana Synodus sub Zacharia Papa. 155.e
 Romana Ecclesia numquam errauit nec errare potest. 677.b. semper libera ab omni heresi, & hereses confutauit. 733.a. a Lothario Rege Italiae turbatur. 824.a
 Romanam Ecclesiam idololatriæ accusans qualis sit censendus. 60.e. 61.a. Francorum erga eam fides & constantia. 79.c. eius ciuitates Rachis Longobardorum Rex persequitur. 195.d. aduersus eam sepe inuenti infideles Longobardi. ibid. eam Lotharius Rex persequitur. 801.e
 Romani Pontifices quomodo Constituta facere consueuerint. 27.b. eorum pro grege sibi commissa cura. ibid. c. d. ipsorum est non Imperatorum

Ecclesia dogmata tradere. 69.c. potestatem habent caelestia & terrena soluere & ligare. 69.e. 75.e. 96.c. 147.a. pacis arbitri sunt & moderatores. 70.d. ubi tuti ab Imperatoribus. ibid. 71.c. Christi sensum habent. 74.a. olim ad Concilia imagines deferebant. 75.d. lenius in criminosos animaduertunt quam Imperatores. ibid. b. d. ante Gregorium Papam II. clauis S. Sepulcri nulli destinarunt. 79.b. eorum epistola a Beda quaesita. 80.a. auxilium a Francis petiuerunt, & quinam. 207.e. peregrinantes sanctissima Eucharistia precedere solet. 208.d
 Romani Pontificis auctoritas quam sit necessaria in Concilio. 218.c. eius consensu Concilia sub Francorum Regibus habita sunt. 304.c. illius electio an penes Imperatores fuerit. 324.e. eius electionem liberam esse voluerunt Imp. Catholici. 325.c. & libera est. 651.c. de litteris eius falsis utentibus. 496.d. sine eo Synodus cogenda non est. 539.e. eius praeconia. 656.a. tituli diuersi ab alijs Patriarchis. 657.a. proficua eius littera. 659.e. licentia eius habenda in disputatione de Fide. 725.c. d
 Romanus Pontifex hereticos damnare consuevit. 543.a. quomodo ordinandus. 649.c. in dubijs semper consulendus. 671.e. Papa uniuersalis est. 731.c
 Romani a Bulgaris caduntur. 530.d
 Romani omnes sacramento firmant se pro salute Pontificis. 78.d. e. Gregorij Papae hortatu penitus ab Imp. recedunt. 98.c. Gregorium III. vi ad Pontificatum eligunt. 101.c. benigne S. Bonifacium excipiunt. 120.b. c. eorum exercitus terror. 125.a. quae damna a Longobardis passi sint. 124.e. nobiles eorum more Longobardorum a Luithprando tonsi & vestiti. 131.d. Stephanum Papam stententes Ticinum sequuntur. 208.d
 Romani muri a Gregorio Papa III. restaurati. 131.d
 Romani presbyteri epistola ad S. Bonifacium consolatatoria. 201.c. d. e
 Romani populi publica Confessio. 291.c
 Romani iudices in exilium missi ab Hadriano Papa reuocantur. 308.d
 Romani & peregrini Leonem Papam e Gallia redeunt excipiunt. 484.e. 485.a
 Romani Imperij clades. 708.e
 Romani multi a Bulgaris captiui detinentur. 744.b a S. Ioannico liberantur miraculose. ibid.
 Romanis coniurationes in Greg. Papam patefactae. 77.a
 Romanorum fines a Longobardis circumdantur. 77.c eorum zelus in defendendo summo Pontifice. 78.b eorumdem iucursio in Aquileiam. 96.d. mos illorum in colendis magni nominis & fama sanctitatis uiris. 120.c. acclamationes eorum in coronatione Caroli Magni. 488.c. ditio illorum ab Astatibus hereticis depraedationibus infestata. 578.a. arces a Carba Manichæo spoliatur. ibid. c. aliquorum in Leonem Papam III. inuasio. 610.e
 Romanos omnes vno gladio iugulare minatur Aistulphus Rex Longobardorum. 207.a
 Romanum Imperium Tiberius Petasius sibi usurpare tentat. 94.e
 Romanum Conciliū. 27.a. aliud aduersus Iconoclastas. 61.d. aliud contra Aldebertum & Clementem hereticos. 175.e. aliud sub Paulo Papa. 248.b. aliud sub Stephano Papa IV. 293.c. quid statuerit. 294.a. aliud sub Eugenio II. 747.a
 Roma-

Romanus Consulatus Carolo Martello a Gregorio Papa datus. 79.b
 Romanus Populus iuramento fidelitatem cum Ludouico Imp. firmat. 648.d. olim Pontificem eligendum postulabat. 774.a
 Romanus exercitus Longobardis se coniungit. 137.c
 Romanus Meldensis Episcopus. 192.b
 Romanus Carenensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
 Romoaldus Anagnina Episcopus. ibid. b. Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
 Rotbertus Abbas SS. Vincentij, & Germani. 342.a
 Rotharis Longobardorum gentis Princeps. 184.a. statuta genti suae dedit. ibid.
 Rothrudis primogenita Caroli Magni obitus. 577.b
 Rotlandus Britannia Comes in saltibus Pyrenæis ab Hispanis caesus. 582.a
 Ruadhardus Alemannia curator. 245.b. cum Vuarino res Ecclesiarum per vim sumit. ibid. cum Vuarino S. Othmaro insidias struit. ibid. c. reddere res a Pipino iubetur. ibid.
 Rubeus historiam Rauennatensem scripsit. 244.b. 721.a
 Rudericus Ximenius Archiepiscopus Toletanus. 583.b. 633.a. cum Compostellano Archiepiscopo de primatu sedis contendit. ibid. eiusdem de predicatione S. Iacobi in Hispania sententia. ibid. b
 Rufinus Leonis Isaurici Legatus. 73.b
 Ruodlandus puer Eginhardi. 755.e. eius visio de transferendis SS. Marcellini & Petri reliquijs. ibid.
 Ruodlang mulier paralytica a SS. Marcellino & Petro sanatur. 756.e
 Ruotha femina caeca oculorum usum recipit per suffragia SS. Marcellini & Petri. 771.b
 Ruotharnt Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
 Rusticus Tribunus Torcellensis. 685.b
 Ruthardus Rabani discipulus. 234.d. S. Bonifacij vitam carmine conscripsit. ibid.
 Rutlandus praefectus Britannici litoris. 334.d. a Vasconibus caditur. ibid.

S

Sabatius Episcopus Concilio Romano interfuit. 158.b
 Sabbatius Leonis Armeni filius eijcitur Constantinopoli & castratur. 683.b
 Sabbata ieiunari iussit Michael Balbus Imperator. 789.a
 Sabbatinus Romam supplicandi animo venit. 786.c. reliquias SSS. Hermetis, Proti, & Hyacinthi in Gallias defert. ibid. d
 Sabellicus res Venetorum profecutus. 608.a
 Sabinense patrimonium annos xxx. ablatum, S. Petro reddit Luithprandus. 151.a
 Sacerdos & Imperator Leo Isauricus esse voluit. 73.c
 Sacerdos adulter non respiscens officium sacerdotale exercere non potest. 83.e. pro impijs licet Christianis memoriam agere non debet. 103.e. lapsus, an post poenitentiam in officium gradus sit restituendus. 110.e. Episcopo in cuius parochia habitat subiectus debet esse. 148.e. eum in Quadragesima ministerij debere rationem dare ubi decretum. ibid. nouum chrisma debere suscipere ubi statutum. 149.a. sine operimento deturpat sacerdotium. 156.b. spirituales copulans sacerdotio priuatur. ibid. d. incipiens Missam, eam absolueri debet. 157.c. damnatus ministerium sibi commissum contingere non debet. 162.c. nec diaconus. ibid. contra Episcopum suum insurgens locum suum amittit. ibid. d. a Praeposito correptus, ab Episcopo suo reconciliandus est. ibid. seorsim altare constituens contra Episcopi voluntatem, qualiter castigandus. 163.b. propriam Ecclesiam relinquens, quali poena afficiendus. 164.c. quae etate & quis ordinandus. 199.d. nullo ludo delectari debet. 748.c. Missam solus celebrare non debet. 811.e. sua Ecclesia contentus esse debet. 812.d. sacra vasa ad alios usus non debet retorquere. 813.a
 Sacerdotes olim belli tubas in manibus habebant. 63.e
 Dei exercitus sunt. 99.e. Reipub. Christianae diuinitus dati. ibid. xxxv. a Gregorio II. creati. 101.a. a dubio Episcopo ordinati, qui & qualiter sint consecrandi. 124.b. pro aliena salute solliciti debent esse. 128.a. libere arguere debent delinquentes. ibid. b. xxiii. a Gregorio III. ordinati, & diaconi tres. 137.a. adulteri, aut homicidae sacerdotio uti prohibentur. 144.c. e. adulteri canonicam vindictam pati debent. 146.b. ignotus ante probationem ad ministerium non admittendos ubi statutum. 149.a. ijs aut diaconis mulierem domi suae habere ubi vetitum. ibid. c. aliquot erronei & falsi in Germania. 150.a. cum mulieribus habitare, in quo Concilio vetatur. 156.a. matrem secum habere possunt. ibid. b. causam prosequentes suo tantum Episcopo interpellationem facere possunt. 157.b. eos decet a curis sacularibus declinare. 161.c. decet orationibus vacare. ibid. lapsi per manus impositionem non absoluantur. 164.a. nec diaconi. ibid. sine commendatitijs suscipi non debent. ibid. d. a laicis promoti, & hoc calantes quomodo puniendi. 200.a. quomodo procedant ad castra. 303.b. aliqui Theodorum Studitam imitantur. 465.a. criminosi quomodo puniendi. 521.e. discipulorum Domini vicem tenent. 811.b. quibus se occupare debeant. ibid. quomodo ad Synodum conuenire debeant. ibid. d. ab ebrietate abstinere se debent. 812.c. parati esse debent ad docendam plebem. 815.a
 Sacerdotibus arma gestare vel uti interdictum. 127.b
 Sacerdotum elogium diuinum. 150.b. eorum vestitus qualis. 156.b. nomina illorum qui Concilio Romano sub Zacharia Papa interfuerunt. 158.c. eorum qui Concilio Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuerunt. 175.e. 176.a. b
 Sacerdotium quod Rex sibi per tyrannidem vendicat non est suscipiendum. 100.c
 Sacra vasa non sunt ad alios usus retorquenda. 813.a
 Sacrarum rerum fures grauius puniendi. 672.e
 Sacramento se firmant Romani pro salute Romani Pontificis. 78.d. e
 Sacrificium detestabile Pergamensium. 6. e. extremum Theodori Studite. 760.c
 Sacrilegi infames sunt, & a Regno extorres. 303.e
 Saliga sanctimonialis paralytica sanatur virtute SS. Marcellini & Petri. 782.a. b
 Salisburgensium primus Episcopus Ioannes. 123.d
 Salodurum Burgundiae oppidum. 754.d
 Saluatoris imago a Leone Isaurico deijcitur. 58.c. eius

eius effigies & Apostolorum, Deiq. Genitricis a Gregorio III. in S. Petro erecta. 113.c. eius nomini dicatum monasterium Fulde priuilegiatum. 201.a
 S. Saluius Episcopus Engolismensis Martyr. 499.b. a Carolo Magno honorifice sepelitur. ibid. sub quo & ubi martyrio coronatus sit. ibid. eius interfectores grauius puniuntur. ibid.
 Salutatio Albini discipuli ad S. Ludgerum. 337.d. Ludouici Imp. ad Stephanum Papam. 648.e. Theodori & Theophanis & S. Methodij. 822.c
 Samuel Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
 Samuelis Prophetæ pallio a Saule abscisso, Regnum Saulis abstulit Deus. 100.c
 Sampson Abbas S. Zoili Martyris. 10.d
 Sampson presbyter Scotus. 190.e. eius error circa Baptismum. ibid. a Pontifice condemnatur. ibid.
 Sancta Sanctorum quæ fuerint vocata. 61.a
 Sancti Christum uti viderunt, ita spectandum proposuerunt. 66.d. aliquorum monumenta a Sarracenis Arelati contrita. 111.c. eorum precibus Occidens a tyrannide Leonis Isauri liber. 114.a. in futuro iudicio cum Domino iudicabunt. 138.b. non posse pro nobis intercedere aut prodesse ubi definitum. 216.d. nullum debere Sanctum vocari ubi prohibitum. ibid.e. reliquia eorum comburuntur. 305.b. interdum instar solis deliquium patiuntur. 533.d. eorum corpora non semper integra reperiri. 775.e. qualibet corporis eorum pars idem quod integrum corpus præstat. 776.a. 779.b
 Sanctimonialia velata publice nubentes aut corrupte qualiter puniendæ. 164.e. aliqua a Longobardis polluta. 224.b. triginta in carcerem conijciuntur. 624.e
 Sanctitas S. Germani. 3.b
 Sanguis Christi qui de latere eius fluxit Mantua inuenitur. 507.c
 Sanguis ex sanctis Martyrum corporibus fuit. 755.c
 Sapienti semel dicta sufficiunt. 303.b
 Sardica ciuitas a Bulgaris dolo capitur. 530.d
 Sardinia a Barbaris expugnata. 451.e
 Sarmata cum Septentrionalibus Decapolim inuadunt. 70.c
 Sarraceni in Phœniciam ad incidenda ligna proficiscuntur. 3.d. ijs classe ab Anastasio restituitur. ibid.e
 Pergamum capiunt. 6.e. Hispaniam vastant. 9.e. eorum cura in Hispania custodienda. 10.a. eos Gothi euadunt. ibid. sciunt in Christianos. ibid. b. c. menstrua tributa Hispanis imperant. ibid. d. reuerentia eorum erga Mahometum. ibid.
 Constantinopolim obsident. 15.a. Bulgaros bello tentant. ibid. b. Constantinopolim expugnare tentant. ibid. c. eorum classis a Leone Isaur. incenditur. ibid. plurimi fractis nauibus necantur. ibid. xxii. millia ex eis a Bulgaris trucidantur. ibid. e. ignea grandine submerguntur. 18.e. Christianos persequuntur. 19.b. Pelagium persequuntur. ibid. d. a Pelagio vincuntur. ibid. e. a proprijs telis vulnerantur. 20.a. a Pelagio interneccione delentur. ibid. b. miraculose a flumine oppressi. ibid. eorum Rex in Hispanis furorem conuertit. ibid. d. pretio S. Augustini corpus restituitur. 44.e. Gallias inuadunt. 47.d. incredibilis eorum clades. ibid. a Carolo Martello in Gallia caduntur. ibid. Garumnam Burdigalamque perueniunt. ibid. Aquitaniam inuadentes a Ca-

rolo Martello superantur. 79.c. Nicæam obsident. 85.c. obsidionem soluere coguntur. ibid. lapidem inanimatum colunt. 89.b. historia totius rei gesta cum Ioanne Damasceno. 90.d. 91.d. 92.b
 reparamis viribus Gallia Narbonensi, & reliquis Galliarum prouincijs potiuntur. 97.a. eorum immania scelera. ibid. a Carolo Martello in Aquitania dira clade confecti. ibid. ab eodem quo anno victi sint. 111.b. fuga lapsi e Gallorum manibus tempestate submersi. ibid. Arelatensem ciuitatem inuadunt. ibid. Sanctorum monumenta Arelati delent. ibid. aliqui ex Hispania venientes ad suorum subsidium a Carolo Martello interfecti. 114.e. Alfonso Regi Hispanorum ciuitates obsessas reddere coguntur. 122.c. sæpe in Gallijs a Carolo Martello caesi. ibid. d. Prouinciam regionem occupant. ibid. ex Prouincia fugati a Martello. ibid. in Arabia Christianos persequuntur. 135.c. multa ipsis ab Alfonso ciuitates ablata. 168.d. e Gallacia ab eodem eijciuntur. ibid. bello ciuili inter se configunt. 182.d. Valentiam delent. 256.c. tres eorum Principes ad Carolum Magnum fugiunt. 334.b. Christianos persequuntur. 343.b. Ecclesias Christianorum diruunt. ibid. eorum ad Carolum Magnum legatio. 498.e. bellum Nicephoro Imp. inferunt. 511.c. ipsis tributum ab eodem soluitur. ibid. suo damno in S. Nicolaum peccant. 522.d. monachos captiuos vendunt. 523.a. male multati ob captos monachos. ibid. a Carolo Magno profligantur. ibid. Siciliam inuadunt. 684.c. ex marmoribus Ecclesiarum palatium extruunt. 685.a. carnem porcina abominantur. 687.a. varios in Hispania martyrio afficiunt. 705.c. Cretam insulam inuadunt. 709.b. Creta loco Candiam erigunt. ibid. Michaelis Imp. exercitum penitus cadunt. 765.d. in Siciliam introducuntur ab Euphemio tyranno. 771.e. totam Siciliam & Calabriam occupant. 772.e. in Hispania Christianos aggrediuntur. ibid. d. suburbium Romæ crebris incursionibus vastant. 788.d. cum Theophilo Imperatore congrediuntur. 809.a. Mamel ducem exercitus Theophili Imp. capiunt. ibid. ducentos monachos in Hispania martyrio afficiunt. ibid. d. a Theophilo Imp. bello infestantur. 838.c. eum vincunt. ibid. in Theophilum Imperatorem insurgunt. 840.e
 Satelles imaginem Saluatoris deicere missus a mulieribus precipitatur. 58.c. 70.b
 Satellites in terram Stephanum prosternunt. 217.e. ab Imperatore missi inuadunt monasterium monialium. 260.c
 S. Saturnini Ecclesia collapsa a Gregorio Papa restauratur. 776.a
 Saul, cum Samuelis pallium scidisset, abscidit Regnum eius Deus. 100.c
 Saulus & Barnabas a S. Spiritu iussi separari in predicationem Euangelij. 152.e
 Saxones Thuringiam vastant. 170.a. a Carolomanno victi. ibid. b. seueri ultores lese pudicitia. 172.a. virginem adulteram vel uxorem sese laqueo suspendere cogunt. ibid. a Carolomanno superati. 188.e. a Pipino debellantur. 194.e. 242.c
 ex eis duodecim obsides Carolo Magno dantur. 313.b. frustra Ecclesiam incedere laborant. 320.b
 nemine persequente in fugam diuinitus conuertuntur. ibid. rebellantes a Carolo Magno vincuntur.

euntur. ibid. c. a Carolo Magno duobus prælijs profligantur. 329.e. iterum rebelles. 331.e. Eresburgum castrum destruunt. ibid. proprijs machinis interimuntur. ibid. se Christianos fatentur. 332.b. baptismum suscipiunt. ibid. Fidem se Christianam seruaturus iuramento firmant. 334.a. rebellantes cuncta cade & flamma miscent. ibid. e. S. Suuiberti Ecclesiam incendunt. 335.c. cum Vuestphalis se Carolo Magno subdunt. 337.b. a Carolo Magno debellantur. 342.e. iterum rebelles a Carolo Magno coercentur. 467.a. Roma coloniam consequuntur, & ubi. 509.e. a Ludgero Episcopo monastica instituta docentur. 669.b. S. Vitum in patronum suscipiunt. 826.e
 Saxonia a Carolo Magno S. Petro oblata. 510.a
 Saxonia & Frisonum Apostolus S. Suuibertus. 18.b
 eorum Principes ad Fidem per S. Bonifacium conuersi. 76.b. de eorum fuga & nece ingens miraculum. 331.e. eorum iniquitas in Vuerdense monasterium. 335.a. irruptio in Vuerdam. ibid. c. blasphemiam in S. Suuibertum. 336.c. eorum colonia diuisa. 509.d. eorum nomine vicus in Vrbe est. ibid. e. Ecclesia illorum miraculis S. Liborij virescit. 827.a
 Scaldthheim villa. 780.b
 Scaumperga Gilulphi Ducis uxor. 193.c. multa Ecclesia a se restituta confert. ibid. Ecclesiam S. Petri ab idolis conuertit. ibid.
 Sedare litterarum S. Bonifacij gerulus. 50.a
 Schisma Anglicanum de Paschate celebrando sublatum. 9.b
 Schismatici vel heretici quomodo vniendi. 712.e
 Scientia excellens Caroli Magni. 338.e
 Scyllitanorum Martyrum ossa in Gallias deferuntur. 522.c
 Sclau Hunnos infestant. 511.c. a Carolo Magno expugnantur. ibid. d
 Scortorum nati degeneres populi. 172.c
 Scoti monachi Anglicanum schisma tollunt. 9.b
 Scoti ab Anglis perfectam viuendi regulam docentur. ibid. c. Anglos ad Catholicos ritus prouocant. ibid. aliqui se Episcopos esse mentiuntur. 179.e
 Scripta commonitoria a Gregorio III. ad Leonem Isauricum Imp. missa, per Gregorium presbyterum. 101.e
 Scriptorum varietas in nominando percussore Leonis Isaurici. 72.e
 Scriptorum varietas de Carolomanni monasticatu. 186.d
 Scriptura sancta lux & salus nostra est. 65.c
 S. Sebastiani reliquiarum translatio. 749.b. eius corpus in Oratorium Gregory Magni translatum, & a quo. 775.d. eius corporis pars in Gallias Roma translata. ibid. e. in monasterio S. Medardi recondita. ibid.
 Sebastianus Burenensis Episcopus Rom. Concil. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
 Sebastianus Suanensis Episcopus eidem interfuit. ibid. d
 Secreta Principum incognita esse bonum est. 212.c
 Secretarij Zachariae Papæ epistola ad S. Bonifacium. 181.c. ad 182.c. eius munera ad S. Bonifacium. ibid. b
 Secundinus monachus Gallie. 62.b
 Securitas Imperij quæ sit. 492.c
 Securitatis littera qua forma scribi soleant. 37.b

Sedem Apostolicam quomodo Carolus Magnus reueritus sit. 496.e
 Sedes Sarracenorum in Hispania Corduba. 10.a.
 Manicheorum in Pisidia. 30.a
 Sedes Romana dies xl. vacat. 2.a. item xii. dies vacat. 204.d. item annum & mensem vacat. 230.b
 Sedes Hirienfis Ecclesie Compostellam translata. 632.e
 Sedes Apostolica in dubijs semper consulenda. 671.e
 Sedes Archiepiscopalis Septentrionalium Hamburgi fuit. 758.a. ea a Gregorio Papa erecta & priuilegijs aucta. 800.a
 Sedis Apostolicæ inuafores quæ passi. 291.a
 Sedis tempus Leonis Papæ III. 647.d. item Stephanus Papæ. 649.e
 Senatusconsultum de abolendis imaginibus. 55.e
 Senex destitutus officio pedum sanatur a S. Marcelino. 769.e
 Sententia Zachariae Papæ in Aldebertum & Clementem lata. 179.c. S. Platonis de Patriarcha Constantinop. eligendo. 514.b. Theodori Studite de Mœcianorum heresi impugnata. 544.a
 Seon Rex Amorrhæorum. 695.a
 Septenarius numerus perfectionem designat. 40.e
 Septetus Rex a Gregorio Papa baptizari cupit. 71.d
 Septimania vnde dicta sit. 618.d
 Septimum pseudoconcilium damnatur. 220.a
 Sepulchralis Theodesii Imp. inscriptio. 6.c. Bedæ. 109.a. S. Cecilia & sociorum. 690.e
 Sepulchrum & inscriptio S. Casarij Episcopi Arelatensis. 111.d
 e Sepulchro Caroli Martelli draco exire visus. 138.c
 Sepulchrum Caroli Magni. 608.d. S. Iacobi promptuarium miraculorum dici potest. 634.e. Bernharti Regis Italiae. 655.a
 Sepultura Pauli Papæ ubi sit. 280.b
 Serantapicus, qui & Sarantapechys Hebræorū Dux. 35.e. eius impietas in imaginibus. 36.a
 Serenus Foroiulienfis Episcopus sit rogante Luithprando. 95.a. apud Pontificem accusatur. ibid. ei fines Longobardorum fines excedere a Gregorio Papa prohibitum. ibid. c
 SS. Sergij & Bacchi Diaconia a fundamētis per Gregorium III. dilatata. 136.d
 Sergij Archiepiscopi Rauennatis causa. 296.e. eius obitus. 297.a
 Sergij Secundicerij cades. 307.a. eius corpus in qualem locum detrusum. 310.b. honorifice ab Adriano Papa sepeliri iussum. ibid. c
 Sergius Papa Gregorium II. nutriuit. 2.c. eo viuente Beda presbyter factus. 106.e
 Sergius Protospatharius nouum Imperatorem in Sicilia erigit. 19.c
 Sergius Manicheus Bahanis successor. 30.b. Dryni filius. 556.c. prope Tiliam natus. ibid. a Manichæa seducitur. ibid. d. eius primordia. ibid. eiusdem fraudulenta impietas. 557.e. Tychicus Pauli discipulus vult dici. 558.a. quamdiu heresim promulgarit. ibid. b. redarguitur. ibid. e. 559.c. d. e impudenter se iactat. 559.a. mentitor & mutator nominum. ibid. b. uerus Manicheus fuit. ibid. e. quomodo interierit. 578.a
 Sergius Episcopus hereticus proscriptus. 70.e
 Sergius Patricius Exstrategus Legatorum Pontificis & totius Italiae scripta aufert. 114.b
 Sergius Cōfessor sub Leone martyrio coronatur. 118.a
 eius

ius commemoratio apud Græcos quo die fit. *ibid.*
Sergius presbyter Legatus a Gregorio Papa ad Carolum Martellum mittitur. 131.d. *Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit.* 158.c
Sergius Consularis captiuus, a Luitprando redditus. 151.b
Sergius Theodori scriptoris auus peste obiit. 183.c
Sergius Abbas Ioanni Damasceno familiaris. 194.a
Sergius S. Stephani discipulus, in eum insidias parat. 258.c. a S. Stephano digreditur. *ibid.* a Stephani consortio monastico desciuit. 265.b
Sergius & Sergonas nauæ. 273. d. ossa S. Euphemie adorant. *ibid.* S. Euphemie ossa cum loculo e mari extraxerunt. *ibid.* 471.b
Sergius Sacellarius monachum se velle fieri quomodo simularit. 289.d
Sergius Laicus ad Episcopatum proflijit. 294.a. 296.e cum Christophoro a Longobardis comprehenditur. 299.b. in monasterium detruditur. *ibid.* c
Sergius Dux Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp. Legatus. 610.e
Serpens aneus ab Egechia e templo eiectus. 68.a
Serpentes precibus Ioannicij fugantur. 703.c.d. magna eorum frequentia in insula Thaso. *ibid.*
Serram castellum S. Marini Aistulphus Pont. Rom. tradit. 229.a
S. Seruatij monasterium ubi situm sit. 780.c. eius mentum Romæ seruat. 782.c
Seruus aut ancilla Christiani Iudæo vendi non debent. 156.e
Sessio prima Concilij Romani contra Aldebertum & Clementem. 176.b. secunda & tertia contra eosdem. 178.b.e
Sessiones tres vno die habitæ a Zacharia Papa. *ibid.*
SS. Seueri, Vincentiæ, & Innocentiæ corpora translata Moguntiam. 721.a
Seueriani pro Orthodoxis habentur, & a quibus. 217.a
S. Seuerini corpus Coloniae requiescit. 486.a. a Leone Papa inuisitur. *ibid.*
Sicilia tributa capitalia a Leone Imp. imposta. 112.b
peste grauata. 182.d. in illam ducit Sarracenos Euphemius tyrannus. 771.e. tota cum Calabria ab Agarenis occupata. 772.c
Sidonius vir religiosus Euangelij propagandi causa in Baioariam venit. 160.b. vnde fuerit nescitur. *ibid.* S. Bonifacii cur resistit. *ibid.* eundem per Zachariam admonendum putauit. *ibid.* ab eodem cum socio accusatur maleuolorum calumnijs. 189.b
Sidonius Episcopus Constantiensis inuasor monasterij S. Galli. 246.b. a Deo punitur. *ibid.* b. c. d. Ecclesia ob fetorem eicitur. *ibid.* d. suo Episcopatu S. Galli monasterium subijcere conatur. *ibid.*
Sigebaldi litteræ ad S. Bonifacium. 41.b
Sigeberti sententia quo anno Gregorius II. sedere cœperit. 2.b. cum muneribus a Carolo Magno Romanam missus. 79.b. eiusdem de morte Ven. Bedæ sententia. 106.c. eius maxima impostura. 323.a. quinque Carolum Magnum Romam venisse falso scripsit. *ibid.* e. ipsi stulte creditum. 324.a. Henrici Imp. gratiam in historia sua secutus. *ibid.* leuiter correctus. 499.b. ex Adone correctus. 522.c. impostura conuictus & confutatus. 720.d
Sigismundus Caroli Magni ad Regem Persarum Legatus. 499.a. in itinere moritur. *ibid.*
Signa caelestia visa de imminente clade Sarracenorum Gallias inuadentium. 96.e. alia diuersa

ira diuina. 711.e
Signum in celo visum dum Stephanus Papa Ticinum appropinquat. 208.e
Signum manifestum dogmatis veritatis. 673.d
Silicis mons Ecclesiæ Romæ a Pipino datus. 229.b
S. Siluester in Soracte monte monastice vixit. 186.b
eius reliquias in monasterium suum Anselmus transfert. 206.a
Silus in Regnum Gallie Aurelio succedit. 330.c
Simeones presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e
Simeonem Leo Isauricus in carcerem detrudit ob fidei confessionem. 102.d
Simulacrum Attili terramotu cecidit Constantinopoli. 131.a. item Theodosii maioris. *ibid.*
Simulatio vtilis assumenda est in tempore. 84.c
Simulatio Nicephori tyranni. 501.e
Sincredus Archiepiscopus Toletanus. 28.c. Gregorij Papæ decretis de coniugijs subscribit. *ibid.*
Sirmundus Parisiensis Theodori Studite litteras Latinitate donauit. 482.c. 524.e
Sisinnius Patricius Leonem Isaurum in militiam adsciuit. 6.d
Sisinnius Episcopus Pergensis cognominatus Pastillas. 72.a. Concilij contra imagines præcipuus. *ibid.* ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. missus. 217.b
Sisinnius Tarasii frater captiuus redditur. 482.d.
Sisinnius Patricius Nicephoro ad inuadendum Imperium coadiutor. 501.b. cum Nicephoro Imp. a Bulgaris occiditur. 562.a
Socij Constantini Copronymi in seuitia. 287.e. Leonis Armeni in heresi. 613.a
Solatia grauius lapsum eleemosynæ. 44.c
Soliman Arabum Tyrannus. 35.d
Solis deliquium ante obitum Ludouici Imp. 835.a
S. Sophia templum Constantinopoli. 36
S. Sophronius quos hæreticos anathematizauerit. 542.b
Soracte in agro Veientano positum. 186.a. celebre S. Siluestri pœnitentia ibi facta. *ibid.*
Sozopetra Syria ciuitas. 838.c. a Theophilo Imp. expugnata. *ibid.*
Sozopoli Virginis Matris imago picta unguentum reddit. 89.b
Spathari qui dicantur. 72.c
Spatharocandidati qui dicuntur. *ibid.* d
Spelunca Pelagij, Deipare honori dicata. 20.c
S. Sperati sociorumq. ossa in Gallias deferuntur. 522.c
Spira Ecclesiæ Moguntina subdita. 200.e
Spiritualia matrimonia prohibentur. 156.c
Spiritus sanctus Deus quando in Ecclesia pingi incœperit. 67.b. eius donorum venditores anathematizantur. 154.c. quomodo per imagines ab Ecclesia representetur. 269.b. Hospitale eius Romæ vicus fuit Saxonum. 510.e
Spiritus Prophetie in cæco. 777.b
Spoletini Transamundo præ timore se dedunt. 125.a
se se Rom. Pontifici subdunt. 239.c
Spoletum Leo Papa III. ducitur. 484.c
Stabilis Castello Felicitatis Episcopus. 747.d. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*
Stauratij studia contra Michaellem Imperatorem. 563.e
Stauratius filius Nicephori Imperator coronatur. 506.e. Theophaniam uxorem ducit. 522.e. multis consecutus vulneribus a Bulgaris. 562.e
Stau-

Stauratius monachus corporis S. Marci in Alexandria custos. 685.c
Stephanus Papa II. creatur. 204.d. quomodo creatus. *ibid.* sedens alienatus obmutuit. *ibid.* moritur. *ibid.*
Stephanus Papa III. eligitur. *ibid.* e. Romanus natione. *ibid.* eius virtutes. *ibid.* quid primo Pontificatus anno egerit. 205.a. liberalis in viduas & pupillos. *ibid.* priuilegia xenodochijs a se constructis confert. *ibid.* foras muros duo xenodochia fecit. *ibid.* xenodochium in Plataria fundauit. *ibid.* xv. xenodochia restaurauit. *ibid.* quid tertio Pontificatus mense fecerit. *ibid.* Legatos ad Aistulphum mittit. *ibid.* d. alios Legatos ad Longobardorum Regem mittit. *ibid.* e. reijciuntur. *ibid.* Constantinopolim Legatos mittit. 206.e. Romanum cœtum congregat. 207.a. apud eum orationem habet. *ibid.* imaginem Saluatoris vna gestat. *ibid.* nudis pedibus in supplicatione incedit. *ibid.* b. pactum ruptum ab Aistulpho Cruci Domini alligat. *ibid.* Litanias sæpe legere solitus. *ibid.* suos ad lectionem scripturarum hortatur. *ibid.* assidue populum admonet ad pie viuendum. *ibid.* quomodo Litanias diuiserit. *ibid.* c. omni Sabbato Litaniam cum populo fieri statuit. *ibid.* Legati eius Constantinopolim missi nihil efficiunt. *ibid.* sæpe munera mittit, ad placandum Regem Longobardorum. *ibid.* d. Legatos ad Regem Francorum pro auxilio mittit cœtra Longobardos. 208.a
Roma egreditur. *ibid.* c. Ticinum proficiscitur. *ibid.* eum stentes Romani Ticinum sequuntur. *ibid.* d. Ticinum appropinquans signum de celo videt. *ibid.* e. eius cum Longobardorum Rege congressus. *ibid.* cum lachrymis eum orat. 209.a. de voluntate in Gallias eundi Aistulphum docet. *ibid.* quibuscum in Gallias profectus sit. *ibid.* b. quando in Franciam profectus sit. *ibid.* Aistulphi dolos euadit. 209.c. iter eius in Gallias Aistulphus dissuadet. *ibid.* ipsi a Pipino in occursum mittuntur. *ibid.* & qui fuerint. *ibid.* quomodo a Pipino & suis susceptus sit. *ibid.* d. gratias Deo agit pro felici ingressu in Gallias. *ibid.* digne a Pipino excipitur. *ibid.* Pipino causam S. Petri commendat. *ibid.* e. ei iuramento obedientiam Pipinus pollicetur. *ibid.* quo anno in Gallias venit. 210.a. Parisios venit. *ibid.* ubi Parisius habitavit. *ibid.* egrotat. *ibid.* c. de eius salute Galli desperant. *ibid.* S. Dionysii beneficio sanitatem consequitur. *ibid.* duos Pipini filios Reges Francorum inungit. *ibid.* visionem habet. *ibid.* e. 211.a. eius diploma. 210.e. Pipini uxorem Reginam Francia consecrat. 211.c. sacrum cantum Gallis restituit. *ibid.* e. vices suas canonizandi S. Suibertum quibus commiserit. 212.e. litteras ad Aistulphum mittit. 213.e. sanguinem Christianum effundere veritus. *ibid.* pacifice bona Ecclesiæ redi ab Aistulpho petit. *ibid.* Pipinum exorat ne sanguis effunderetur. 214.b. Romam, pace cum Longobardis firmata, redit. *ibid.* S. Dionysii reliquias Romam detulit. *ibid.* Deo gratias pro victoria & pace agit. *ibid.* monasterium in honorem S. Dionysii incœpit. *ibid.* c. quod Paulus Papa frater eius perfecit. *ibid.* cur Græcos ministros S. Dionysio dare voluerit. *ibid.* d. ipse cum alijs Patriarchis Pseudosynodum damnat. 220.a. eius monimenta perierunt. *ibid.* c. legationem ad Pipinum mittit. 221.a. eius ad eundem epistola

de fide ab Aistulpho fracta. *ibid.* ad 223.b. eius labores. *ibid.* c. auxilium a Pipino petit. 222.a. Missos in Franciam dirigit. 223.c. eius ad Pipinum epistola tempore obsidionis Vrbs. *ibid.* d. ad 225.e. enixis precibus auxilium a Pipino petit. 224.d. S. Petri nomine ad Pipinum scribit. 226.a. ad 228.a. nomine Dei Genitricis & omnium Sanctorum agit. 226.d. excommunicationem comminatur Pipino, nisi ei succurrat. 227.e. redduntur ei ciuitates Ecclesiæ ab Aistulpho. 228.e. Legatos in Tusciam mittit. 237.a. eius ad Pipinum epistola. 238.a. ad 240.d. agit pro restituendis rebus a Græcis ablatis. 239.e. Legatos suos Pipino commendat. 240.a. precatur felicia Pipino & suis. *ibid.* b. eius obitus. 241.a. quamdiu sederit. *ibid.* eius ordinationes. *ibid.* ubi sepultus. *ibid.*
Stephanus Papa IV. creatur. 289.c. 290.e. eius patria, parentes, eruditio. 290.e. Legationem ad Reges Francia pro Synodo cogenda mittit. 292.d. ad Reges Francia scribit. 300.b. ad 302.c. dissuadet ysdem nuptias filie Regis Longobardorum. 300.c. & quare. *ibid.* Legatos mittit ad Carolum Regem Francia. 302.b. eius obitus. 307.b. quamdiu sederit. *ibid.* eius ordinationes. *ibid.* d. quot dies Episcopatus eius cessauerit. *ibid.*
Stephanus Papa V. dictus IV. creatur. 647.e. ab Hadriano Papa nutritus fuit. *ibid.* eius patria. *ibid.* in Gallias ad Ludouicum Imp. proficiscitur. 648.a. & quare. *ibid.* d. omnes obsecra quadam exules liberat. *ibid.* b. quomodo a Ludouico Imp. sit exceptus. *ibid.* b. c. e. Ludouicum Imp. secundum David vocat. *ibid.* e. Ludouicum & Irmingardam coronat. 649.a. miraculis claret. *ibid.* 650.a. Romam redit. *ibid.* b. decretum eius de electione Romani Pontificis. *ibid.* c. moritur. *ibid.* e. quamdiu sederit. *ibid.* ubi sepultus sit. *ibid.* quot ordinationes fecerit. *ibid.* defuncto eo quamdiu sedes vacauerit. 650.b
Stephanus Iunior in matris utero benedicitur a S. Germano. 3.c. eius & sociorum Acta Ioannes Damascenus descripsit. 55.d. ad eum conuincendum Episcopi a Constantino Copronymo mittuntur. 217.b. accersitur. *ibid.* ferreis catenis ligatur. *ibid.* c. duobus viris innixus ad Episcopos Iconoclastas proficiscitur. *ibid.* suam causam agit. *ibid.* d. calce percutitur in faciem a Constantino Nicomedia Episcopo. *ibid.* e. in terram a satellite prosternitur. *ibid.* semet hæreticis ferendum offert. *ibid.* eius ad Callistum Senatorem oratio. 218.a. pro Christo mori paratus. *ibid.* pseudoconcilij decretum sibi legi cupit. *ibid.* eius exclamatio cum reprehensione pseudoconcilij. *ibid.* ubi negat illud debere sanctum aut septimum Oecumenicum dici. *ibid.* b. c. Iconoclastas anathematizat. *ibid.* e. in carcerem detruditur. *ibid.* ab inimicis laudatur. *ibid.* eius Acta quis profecutus. 235.b fugam docet Christianos. 236.a. ipse pietatis corona. 257.c. quid Callisto responderit. *ibid.* mortem oppetere pro imaginibus paratus. *ibid.* d. Imperatoris minas contemnit. *ibid.* captiuus ducitur. *ibid.* e. stare nec moueri potuit. *ibid.* eius in carcere canticum. 258.a. sex dies in carcere a cibo abstinet. *ibid.* b. celle sue restituitur. *ibid.* consuetudinis cũ Anna monacha accusatur. *ibid.* e. exulare iubetur. 259.e. eius etas. 260.a. noua ipsi fraus a Constantino paratur. 262.a. Georgium aulicum proditorem benigne suscipit. *ibid.* d. eum

examinat. *ibid.* e. varijs malis afficitur. 264.c.
 eius monasterium incenditur, monachi dispergun-
 tur. *ibid.* ad Imp. ducitur. *ibid.* disputando Episco-
 pos vincit. *ibid.* d. in Procōnesum deportatur. *ibid.* e.
 XVII. dies sine cibo transigit. *ibid.* monasterij Prae-
 fectum sanat. 265.a. speluncam inuentam inhabi-
 tat. *ibid.* duo discipuli eius desciscunt ab eo. *ibid.* b.
 eius discipuli eum inveniunt. *ibid.* eius mater
 & soror ad eum veniunt. *ibid.* c. iussu Imperato-
 ris Constantinopolim reuocatur. 267.a. 268. c.
 virtute SS. imaginum multa miracula edit. *ibid.* c.
 cacum curat. *ibid.* d. arreptitium sanat. *ibid.* mi-
 litem gibbosum curat. 268.a. reuocatus in carce-
 rem detruditur. *ibid.* d. eius defensio pro imagini-
 bus. *ibid.* e. ad tacitas Constantini obiectiones re-
 spondet. 269.d. exemplo Imperatorem urget.
ibid. e. ligatus in publicum carcerem detruditur.
 270. b. humilis eius de semet opinio. 275.a. eius
 in carcere cibus quis & quantus. *ibid.* b. carceris
 consocios ad martyrium confirmat. 276.c. cum
 CCCXLII. monachis in carcere detinetur. 281. d.
 tempus eius martyrij. *ibid.* sibi mortem imminere
 prauidet. *ibid.* e. 282. b. quomodo se ad mortem pa-
 ret. 281. e. socios carceris fideliter admonet. 282. a.
 gratias ac preces reddit suae altricis. *ibid.* ex Prae-
 torio monasterium fecit. *ibid.* d. duo fratres ipsi
 parcunt. 283. c. sacras exiit vestes ne sint ludib-
 riosae. *ibid.* d. per nobiles Imp. e carcere ad necem
 trahitur. 284. c. martyrium consummat. *ibid.* eius
 reliquiae colliguntur. 285. a. eius cadaver in Eth-
 nicorum reorum foueam projicitur. *ibid.* b. quo
 anno aetatis suae martyrium subierit. *ibid.* c. eius
 martyrij tempore prodigia quanam visa sint. *ibid.* d.
 eius reliquiae conseruatae. *ibid.* e. ubi reconditae.
ibid. ipse inter Sanctos relatus. 286. c.
 Stephanus Abbas tempore S. Germani sanctitate cla-
 ruit. 99. b. Constantinopolim ab eodem vocatur
 ad regimen monachorum. *ibid.* c. anniuersaria eius
 memoria fit in Menologio Graecorum. *ibid.*
 Stephanus monachus Syrus Patriarcha Antioche-
 nus consecratur. 143. a. 160. a. quando obierit.
ibid.
 Stephanus presbyter S. Marci Concilio Rom. contra
 Aldebertum & Clementem interfuit. 176. a
 Stephanus presbyter S. Chrysogoni eidem Concilio con-
 tra eosdem adfuit. *ibid.* b
 Stephanus Rom. Eccl. presbyter a Stephano Papa
 III. in Gallias assumitur. 209. a
 Stephanus Armenius miles a S. Stephano curatur.
 268. a
 Stephanus Comes Caroli Magni testamenti ordina-
 tioni interfuit. 577. a
 Stephanus Praepositus cum LV. discipulis monaste-
 rio expulsus. 544. e
 Stephanus Portuensis Episcopus. 747. c. Concilio
 Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. *ibid.*
 Stephanus Ariminensis Episcopus. *ibid.* d
 Stephanus Ortenfis Episcopus. *ibid.*
 Stirme S. Bonifacij confrater. 26. a
 Strategius cum fratre a Copronymo capite truncatus.
 286. d. 289. a
 Strategius Cubicularius a Leone Imp. capitur, &
 quare. 343. d
 Studia hominum diuersa. 568. a
 Studianos monachos Confessores Theodorus Studita
 consolatur. 667. a
 Studij, monasterij nomen & origo. 480. e. restitu-

tum & auctum. 481. a
 Studium Theodori Studitae in monendis singulis.
 543. c
 Sturmus S. Bonifacij discipulus. 48. d
 Subditi quomodo ad pietatem monendi sint. 764. c
 Subrogatio S. Germani quomodo se habuerit. 2. e.
 97. e
 Subscriptio Cardinalium super Constituto Pauli Pa-
 pe. 251. c
 Successio Regum Nordanhumborum. 9. b. 119. e.
 Archiepiscoporum Toletanorum. 28. c. Manichaeo-
 rum principum. 29. d. 30. b. Regum Arabia.
 35. d. e. Episcoporum Frisingensium. 43. c. Epi-
 scoporum Foroiulienfium. 96. b. d. Ducum Fo-
 roiuulienfium. *ibid.* e. Regum Longobardorum.
 167. a. 168. c. 184. a. Regum Hispania. 242. d.
 Regum Anglia. 472. e. Episcoporum Graden-
 sium. 503. e. Regum Hunnorum. 511. d. Re-
 gum Bulgarorum. 585. e
 Suedia ad Fidem Christianam conuersa. 758. e
 Suenonum & Danorum Apostolus quis fuerit. 708. a
 Suesio S. Medardi ciuitas. 749. b
 Sunalbus Episcopus Amerinus Constituto Pauli Pa-
 pe interfuit & subscripsit. 251. b
 Superius, S. Saluij praedicationis Euangelicae in Gal-
 lijs socius. 499. b. vna cum S. Saluio capite plecti-
 tur. *ibid.*
 Superstitio Cattorum. 37. c. d
 Superstitio omnis vetita. 145. c
 Supplicatio populi in Concilio Vuormatiensi. 302. e.
 ad 304. b
 Supplicationes totius Italiae ad Leonem pro imagini-
 bus erigendis missae. 114. b
 Suranum Pipinus Ecclesiae Rom. dat. 229. a
 Surdus & mutus auditum & loquelam recipiunt per
 suffragia SS. Marcellini & Petri. 770. e
 Sutriense castrum aolo a Longobardis Ecclesiae Rom.
 sublatum. 94. a
 S. Suuibertus primus Vuerdensis Episcopus. 18. b.
 Saxonum & Frisonum Apostolus. *ibid.* eius obi-
 tus. *ibid.* Vuerdae requiescit. 195. a. ipsi votum
 facit Pipinus. *ibid.* eum nudis pedibus visitat.
ibid. b. eius canonizationem fieri petit a Stephano
 Papa. 212. e. eidem munera offert. *ibid.* Colonia
 mortuus. 213. a. eius Ecclesia incenditur. 335. d
 Francorum protector. *ibid.* e. inter Sanctos re-
 fertur. 507. e. eius vita a Marcellino presbyte-
 ro scripta. *ibid.* Leoni Papa prelegitur. *ibid.*
 eius Ecclesiae indulgentia a Leone Papa concedun-
 tur. 508. b. puerum submersum vitae restituit.
 509. b
 Symbolo verbum, FILIOQUE, a Leone Papa III.
 cur non sit additum. 554. d
 Symbolum Fidei Gregorius Papa II. a S. Bonifacio
 exposulat. 31. a
 Symbolum cantari licere Leo Papa III. concessit.
 553. e. duplex in scutis argenteis ab eodem factum.
ibid.
 Synodale decretum a Gregorio Papa III. de imagi-
 nibus. 112. d
 Synodales Constitutiones a sancto Germano scriptae.
 99. b
 Synodalia bis in anno celebrari debere a quo statu-
 tum. 121. c
 Synodalis epistola Ioannis Constantinopolitani Epi-
 scopi a Gregorio Papa II. reijcitur. 2. d. alia ex
 Concilio Parisiensi ad Ludouicum Imp. 791. e
 Synodi

Synodi Occumenica quando imaginum cultum ap-
 probarunt. 56. d
 Synodica a Theodoro Hierosolymitano Patriarcha
 Romam de cultu imaginum missa. 281. c
 in Synodo Romana Leo Imp. anathematis poena affe-
 ctus. 98. d
 Synodos congregantes Imperatores cum Pontificibus
 Ecclesias sanctas constituunt. 73. d
 Synodum septimam vocari debere Concilium Con-
 stantini a quibus sancitum. 216. e
 Synodus Corbiniani petitionem reijcit. 43. b. alia
 Roma habita de Iconoclastarum haeresi. 61. d. pri-
 ma quando in Germania celebrata. 126. a. alia a
 Carolomanno coaeta. 148. c. eius decreta. *ibid.* ad
 149. d. Romana sub Zacharia Papa. 155. e. alia
 a Pipino celebrata, & ubi. 240. c. alia a Carolo
 Mag. pro fratris sui Regni parte suscipienda con-
 gregata. 306. e. secunda Vuormatia a Carolo Ma-
 gno habetur. 313. b. alia Episcoporum Dingol-
 uinga. *ibid.* d. alia a Carolo Magno in Duria
 habita. 329. e. alia Paderburnae sub Carolo Ma-
 gno. 334. a. alia eiusdem in Duria. 341. e. alia
 Constantinopoli contra Theodorum Studitam, &
 eius socios. 536. c. eius tempus. *ibid.* alia Constan-
 tinopoli, in qua Iosephus absoluitur. 516. c. alia
 adulterantium. *ibid.* d. nulla cogi debet sine Ro-
 mano Pontifice. 539. e. alia Episcoporum in qua
 depositi Episcopi coniurati. 654. e
 Syracusani duo fratres Euphemium tyrannum occi-
 dunt. 772. b
 Syria Palaestina tenebris & terramotu concussa.
 182. d
 Syrus impostor Christum se esse simulat. 28. c. He-
 braeos seducit. *ibid.*
 Syrus Constantinus Copronymus appellatur, eiusq.
 ratio. 258. d

T

Tabalus discipulus Theodori Studitae. 624. d
 Tabulis lapideis Dei immortalia verba a Moyse
 inscripta. 66. a
 Taciperius Castaldus Zachariam Pap. educit. 151. c
 Zachariae ciuitates S. Petri Luitprandi iussu red-
 dit. *ibid.*
 Tacuinus Berthuualdi successor. 115. d. Archiepisco-
 pus Dorouernensis. *ibid.* & quando obierit. *ibid.*
 ei succedit Nothelmus. *ibid.* ei cum suis S. Boni-
 facius litteras scribit. 122. a. b
 Tarasius Patricius. 86. e
 Tarasius Constantinop. Episcopus. 460. c. quid de
 diuortio Constantini Imp. senserit. *ibid.* c. d. pul-
 chre admonet Imperatorem. 462. b. inuictus per-
 manet contra Imperatorem. *ibid.* c. Imperatori
 excommunicationem minatur. *ibid.* d. Theodo-
 ten Augustam coronare recusat. 463. a. 464. a.
 multis tentationibus a Constantino infestatur.
 463. b. eius in malis patientia. *ibid.* resistit Con-
 stantino Imp. 464. a. moritur. 512. c. xxii. an-
 nis sedit Constantinopoli. 512. d. morientis pugna
 aduersus demones. *ibid.* e. ut sanctus Constanti-
 nopoli colitur. 583. e. immittit Michaellem Bal-
 bum in Leonem Armenum Imp. 682. a
 Taurus locum sepulturae SS. Saluij & Superij a bru-
 tis, & immunditia immunem serauit. 499. c
 Taxandria Fidem Catholicam per S. Hubertum ac-
 cepit. 213. e

Tela a Sarracenis emissa in eosdem retorquentur.
 20. a
 Telericus Bulgarorum Rex Christianus factus. 333. a
 a Leone Imp. Patricius creatur. *ibid.* b. Leonis
 Imp. uxoris consobrinam in coniugem accipit. *ibid.*
 Tello Curienfis Ecclesiae praesul. 246. c
 Templa Luitprandus Rex Papiae extruit. 45. d. e.
 Constantinopoli & alibi imaginibus spoliatur
 Theophilo imperante. 798. e
 Templum S. Sophiae Constantinopoli. 3. c
 aliud ibidem augustissimum B. Mariae in Bla-
 cherntis. 15. e. *ibid.* S. Euphemia restituitur.
 470. e
 Tempus sedis Gregorij secundi. 2. a. S. Germani.
ibid. e. obitus Luitprandi Regis. 167. a. mar-
 tyrij Stephani monachi. 285. c
 Tempus prodigiorum impietatem arguit. *ibid.* d
 Tenebrae in Syria Palaestina a. IV. Aug. ad Kal. Octo-
 bris. 182. d
 Terra ad duo milliaria disrupta terramotu. 193. d
 Terra disrupta, animal loquens humana voce reddit.
ibid. e
 Terra sacrilego sepulturam negat. 336. b
 Terramotus Constantinopolim vexat. 130. e. mensi-
 bus XII. durat. 131. a. Thraciam turbat. *ibid.*
 eius in Graecorum Menologio memoria. *ibid.* b. ve-
 hemens & maxima. 142. e. alius in Palaestina.
 182. d. eius varia incommoda. 193. d. Vrbes euer-
 tit. *ibid.* alius in Syria. *ibid.* alius in Syria &
 Palaestina. 240. d. alius in locis ubi persecutio
 Christianorum fiebat. 679. b. alius Michaeli
 Imp. opportunus. 723. a. ingens Aquisgranii.
 791. c
 Testamenti veteris idola obiter relata. 60. d. ex eo
 cultus imaginum probatur. 62. a
 Testamentum Odoarij Episcopi Lucensis. 169. c. Ca-
 roli Magni quo Regni tribus filijs diuidit. 518. a
 ad 521. ei Leo Papa propria manu subscripsit.
 520. e. eiusdem de rebus mobilibus. 575. e. aliud
 S. Platonis. 579. e. aliud Theodori Studitae. 762. a
 Testimonij Aceruus vocantur Annales Ecclesiastici.
 1. d
 Texandria pagus. 779. e
 Thadeus monachus quomodo martyrio affectus. 606. e
 607. a. b
 Thalassius Germaniae sacerdos. 178. d
 Thaso insula serpentum multitudine infecta. 703. c
 Ioannicij monachi precibus liberata. *ibid.*
 Thaumaturgus, quibus cognomentum hoc datum.
 102. d
 Theandrica Christi imago adoranda tradita est. 56. b
 a Leone Imp. deiecta. 58. c
 Theatrum orbis Roma. 146. a
 Thecla ex Anglia a S. Bonifacio accita. 48. c. ubi a S.
 Bonifacio constituta ad verbi sementem. *ibid.*
 Thecla Theodora Augustae puella. 797. a
 Theodora Pipini Caroli Magni filij filia. 577. b
 Theganus Chorepiscopus Treuerensis. 587. a. cuius
 temporis scriptor sit. *ibid.*
 Theodoaldus Grimoaldi Ducis frater. 44. a
 Theocliste pietate insignis matrona. 796. e. mater
 Theodora Augustae. *ibid.* e. Patriciatus dignitate
 ornata. 797. a. Theodora Augustae puellas ad cul-
 tum imaginum hortatur. *ibid.* b
 Theoclisti haeretici errores obiter relati. 745. d
 Theoclistus Patricius ad inuadendum Imperium ac-
 sutor. 502. b

Theodelapius prophético spiritu claruit. 168. c. & ubi
 ibid.
 Theodicius Dux Spoletinus. 289. d
 Theodimi subdiaconi epitaphium. 5. b
 Theodoad locus castrorum Pipini. 247. b
 Theodomirus Episcopus Iriensis. 634. d. corpus S. Ia-
 cobi inuenit. ibid. e
 Theodomirus Abbas corrigit Claudium haereticum.
 742. e. rescripta in eum ab eodem Claudio Apolo-
 gia. 743. a
 Theodonis villa. 581. e. ibi celebratum Concilium,
 & quo anno. ibid. ibidem alius conuentus habi-
 tus. 810. a
 Theodora Augusta pietate insignis. 796. e. eius ge-
 nus. ibid. Theophili Imperatoris uxor. 797. a. Ma-
 na uocata. ibid. c. a nano Imp. SS. imagines co-
 lere inuenta. ibid. quomodo Theophilo Imp. ma-
 rito iluserit. ibid. d. quomodo Denderim nanum
 instruxerit. ibid. omnium uirtutum genere pre-
 stans. ibid. e. pro extirpandis Iconomachis la-
 borat. 842. a. conuiuio excipit sanctos Confessores.
 846. b
 Theodorus Episcopus Grapsorum a Leone in exilium
 missus. 115. a. hymnos esse in Ecclesia cantandos
 scriptis probauit. ibid. b
 Theodorus Patricius Constantinopolis praefectus ab-
 sente Imp. 134. e
 Theodorus presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Pa-
 pa interfuit. 158. e. item contra Aldebertum &
 Clementem. 176. a
 Theodorus Capuanus eidem interfuit. ibid. c
 Theodorus Ostiensis Episcopus Concilio Romano ad-
 uersus Aldebertum & Clementem interfuit.
 175. e
 Theodorus philosophus Athenis eruditus. 189. e
 Theodorus Graecolatinus praedicator in Angliam mis-
 sus. ibid. pallio sublimatus. ibid.
 Theodorus creatur Episcopus Antiochenus. 201. e.
 quamdiu fedit. ibid. exulat. 240. d
 Theodorus Hierosolymitanus Patriarcha. 265. d.
 281. b
 Theodoro Episcopo oculi & lingua eruuntur. 291. a.
 quomodo vitam finierit. ibid. b
 Theodorus Pharan Episcopus. 573. d. in Concilio
 Constantinopol. tertio damnatus. ibid.
 Theodorus Nomenclator Leonis Papae ad Ludouicum
 Imp. Legatus. 610. e. Paschalis Papae ad Ludo-
 uicum Imp. Legatus. 650. e. 652. b
 Theodorus Palaestinus Constantinopolim mittitur, &
 qua gratia. 660. a. b
 Theodorus presbyter S. Marci in Alexandria custos.
 685. c
 Theodorus Primicerius occiditur. 709. d
 Theodorus diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Pa-
 pa II. interfuit. 748. a
 Theodorus Studita res sui temporis est prosequutus.
 183. c. eius parentes peste Constantinopoli mortui.
 ibid. cuius temporis scriptor fuerit. 259. c. eius
 certamen aduersus Imperatorem. 463. e. Con-
 stantinum excommunicatum pronuntiat. 464. c.
 & quomodo. ibid. & 466. e. ab Imp. tentatur.
 ibid. d. cum suis flagellatus exulat. ibid. e. ad Rom.
 Pontificem de Constantini repudio epistolam scri-
 bit. 465. c. aliam ad Stephanum Secretarium Con-
 stantini Imp. ibid. d. probat licere Episcopo ex-
 tra Fidei causam, suos admonere. ibid. e. idq. ex
 utroque Testamento. ibid. quo anno in exilium

missus sit. 467. d. e. eius iter relegitur. ibid. c. eius
 nauigatio. 468. b. peruenit ad locum exilij. ibid. c
 scribit ad S. Platonem. ibid. e. ad 470. e. efficac ad-
 eundem exhortatio. 469. a. Euthymium adhor-
 tatur. ibid. d. cum suis migrat Constantinopolim
 ob Sarracenorum incurfiones. 480. d. monastica
 instituta scripsit. 481. c. alia eius scripta diuer-
 sa. ibid. d. scripsit epistolarum libros quinque.
 482. a. librum dogmaticum. ibid. eius ad Irenem
 epistola. 499. d. consulitur a Nicephoro Imp. de
 successore Episcopo deligendo. 513. c. rescribit ad
 eundem. ibid. d. cum S. Platone in carcerem a
 Nicephoro Imp. detruditur. 514. d. eius ad Nice-
 phoru Episc. Constantinop. epistola. 516. e. cur pu-
 blice Iosepho Oeonomo non comunicet. 517. a. quo-
 modo cum eo comunicasse dicatur. ibid. e. cum alijs
 palam profitetur se nolle cum Nicephoro Patriar-
 cha communicare. 524. d. scribit ad suos de com-
 munione Iosepho Oeonomo negata. 525. a. causa
 eius aduersus Patriarcham. 526. c. iustissima est.
 ibid. e. eius ad Theodistum epistola. 527. a. obiecta
 diluit aduersariorum. ibid. c. ad 528. d. scribit ad
 Simeonem monachum nomine S. Platonis inclusi.
 528. d. eius contra Nicephorum Patriarcham.
 Apologia. 530. e. cum suis schismaticis Romae
 creditur. 532. a. ad Basilium Abbatem S. Sabae
 Romae commorantem scribit. ibid. c. item ad Nico-
 laum Chartularium. 535. d. parcus laudum sua-
 rum. 536. d. in exilium mittitur. 538. a. qua
 passus sit ab Imperatore. ibid. a. discipulorum eius
 cum Nicephoro Imp. certamen. ibid. b. eundem
 constantia sua vincunt. ibid. e
 item legatio eius & littere ad Leonem Papam. 539. a.
 ab eodem enixe auxilium rogat. ibid. d. litteras ab
 eodem petit. 540. a. alia eiusdem ad eundem epi-
 stola. ibid. c. urget Moebianos. 541. a. eosdem
 refutat. ibid. e. de calumnia se purgat. 542. a. scri-
 bit secundo ad Basilium Abbatem S. Sabae. ibid. d.
 eius in singulis monendis studium. 543. c. e. a plu-
 rimis contradictionem patitur. 544. a. ad Athana-
 sium monachum scribit. ibid. b. ad 548. b. senten-
 tiam suam tuetur. ibid. c. aduersus Moebianos
 scribit. 548. b. librum de dispensatione uniuersali
 conscripsit. ibid. ob doctrinam commendatur.
 ibid. c. subuenit Ecclesiae periclitanti. ibid. e. eius
 ad Naucratium de Confessoribus epistola. 549. a.
 persecutores ipsum uenerantur. ibid. b. scribit ad
 Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem. ibid. e
 Nicephori Imp. interitum praenuntiat. 562. c.
 ad Antoninum Abbatem scribit. 565. c. eius in
 Leonem Armenum aurea sententia. 593. e. in eum-
 dem oratio. 594. e. refellit argumentum Leonis Ar-
 meni ex veteri Testamento. 595. a. perstringit ha-
 ereticum Imperatorem. 596. c. rursus arguit Leo-
 nem Imp. inmiscentem se sacris. 597. a. edicto ta-
 cere cogitur. ibid. c. negat tacendam dogmatis ve-
 ritatem. ibid. c. d. eius de Praepositis epistola, qui
 silentium scripto polliciti sunt Imperatori. 598. a.
 Nicephoro Patriarchae praesto est. ibid. e. Nicepho-
 ro Patriarcha exulanti scribit. 599. d. processio-
 nibus celebrat sacras imagines. 600. e. nomine
 Orthodoxorum ad pseudosynodum scribit. 601. d.
 iusta eius declamatio. ibid. e. carcer eius & exi-
 lium. 603. c. in exilium decedens fratres suos ex-
 hortatur ad salutem. ibid. d. in carcere ore & scri-
 ptis omnes docet. ibid. Catecheticam dirigit epi-
 stolam ad Confessores. 604. b. docet Confessores qua

credere debeant. ibid. c. varie probat cultum sacra-
 rum imaginum. 605. d. e. exhortatio eius ad fra-
 tres. 606. a. monet fratres quid agere & quid ca-
 uere debeant. ibid. b. de martyrio Thadai mona-
 chi scribit. 607. a. de lapsis dolet. ibid. c. non vo-
 catur cum alijs Constantinopolim. 612. e. secunda
 eius ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicen-
 sem epistola. 613. a. alia ad Naucratium de la-
 psis. ibid. d. a Iosepho adulteri copulatore ad Im-
 peratorem defertur. 615. b. alio in carcerem rele-
 gatur. ibid. d. laborat pro Orthodoxis epistolas
 scribendo. 616. b. reuocatur ad uerbera. 620. c.
 & quare. ibid. iterum ad flagella suscipienda
 paratus. 621. a. percussorem ab Imperatore mis-
 sum commouet. ibid. dire uerberatur. ibid. b. alia
 ad Naucratium epistola. ibid. c. quanta in car-
 cere passus fuerit. 622. c. tantum uiuit sacra Eu-
 charistia. ibid. d. ipsi & socijs necessaria mini-
 strantur. ibid. e. in carcere ab Eudocine uirgine
 cibatur. 623. a. ad eandem scribit, & eam laudat.
 ibid. a. b. de lapsis recipiendis consulitur. ibid. d.
 scribit ad sanctimonialia quae pro fide in carcere
 tenebantur. 624. e. eius ad Mariam Imperatri-
 cem epistola. 625. c. plures ducentis epistolis in
 carcere scripsit. 626. b. e carcere scribit ad Con-
 fessores in carcere positos. ibid. d. moriturus uen-
 nam petit a fratribus absentibus per epistolam.
 628. d. e. testamentum facit in carcere. ibid. d. uae
 eius ad Theophylactum Episcopum Nicomediae.
 629. c. e. eundem laudibus prosequitur. ibid. ad
 Theophilum Ephesinum Episcopum scribit. 630. c. e
 item ad Iosephum fratrem suum Archiepiscopum
 Thessalonicensem. 631. b. item ad Petrum Nicae-
 Episcopum. ibid. e. item ad Episcopos exules. 632. b
 item ad Patriarchas. 655. d. item ad Paschalem
 Papam nomine suo & aliorum Confessorum. ibid. e
 implorat a Paschali Papa auxilium. 656. c. ad Pa-
 triarcham Alexandrinum scribit. 657. b. item ad
 Patriarcham Hierosolymorum. 658. b. eius de
 Patriarchis querela. 659. b. alia nomine suo, &
 suorum ad Paschalem epistola. 661. b. ad fratres
 dispersos Catecheticam scribit. 663. a
 item admonet suos ne illecebris carnis capiatur. ibid. c
 ad Gregoram Confessorem scribit & eum roborat.
 666. d. fratres suos consolatur. 667. a. ad fra-
 trum suorum nomina alludit. ibid. b. alia eius ad
 Simeonem epistola. ibid. d. uitas Martyrum &
 Confessorum in carcere scribit. 668. a. eius litterae
 ad Imperatorem allatae. 673. a. iterum flagella-
 tur. ibid. b. misere ab Iconomachis laniatur. ibid. e
 Smirnam defertur. 674. b. ibi in carcerem detru-
 ditur. 675. c. ad dispersos fratres scribit. ibid. e.
 accipit litteras a Naucratio. 676. d. eidem rescri-
 bit. ibid. e. 678. e. eius dispensatio. 677. c. bibe-
 turus ter poculum signat cruce. 678. b. de nece
 Leonis Armeni scribit. 695. a. quibus nominibus
 Leonem Armenum appellet. ibid. b. ad Michae-
 lem Balbum Imp. scribit. 696. b. eundem laudat.
 ibid. b. exoptat unionem peragi cum Romana Ec-
 clesia. ibid. c. redit Constantinopolim. ibid. d. quid
 in itinere gesserit, narrat. ibid. quomodo a Con-
 stantinopolitanis exceptus sit. 696. e. agrotos sa-
 nat. 697. b. item energumenos. ibid. e. Petro
 Anachoreta quid consulat. 698. c. eius epistola ad
 exulantes in Cherson Episcopos. ibid. e. item ad
 Nicephorum Patriarcham. 700. e. pacifice degit
 Constantinopoli. 701. c. dispersos congregat &

unit. ibid. d. Eustrasium lapsum suum occultan-
 tem admonet ad conuersionem. 702. c. scribit ad
 Leonem Sacellarium. 711. d. eiusdem ad Imp.
 Apologetica. 713. b. Constantinopoli discedit.
 714. a. quanto honore a Nicephoro Patriarcha
 sit affectus. ibid. b. eius Apologetica aduersus ca-
 lumniatores. ibid. d. calumnias diluit. 715. a.
 cum alijs uisitat Ioannicum Anachoretam. ibid. c.
 ad Theodoram Augustam & Basilium filium scri-
 bit. 716. b. item ad Ioannicum. 744. d. item
 ad Theodistum poenitentem. 745. c. epistolarum
 eius quanta sit excellentia. 746. e. uaria eius uir-
 tutes. ibid. e. eius etas & morbus. ibid. conuale-
 scens petit Ecclesiam. 760. b. Deo extremum sa-
 crificium offert. ibid. c. nouissima eius uerba ad
 suos. ibid. d. Deo spiritum reddit. 759. c. eo mo-
 riente concursus frequens ad eum factus. 760. e.
 761. a. e calo contra hostes dimicat. ibid. d. eius
 testamentum quale. 762. a. Orthodoxa eius Fidei
 professio. ibid. b. admonitio ad Praepositum. 763. a.
 alia ad subditos. 764. c. eius humilitas. ibid. e.
 eius epistola ad Michaellem Syncellum. 822. e.
 eum ad constantiam hortatur. 823. a
 Theodorus Patriarcha Hierosolymitanus Synodicam
 de cultu imaginum Romam misit. 281. c
 Theodorus quidam uir pius S. Stephani Iunioris cere-
 brum dispersum colligit. 285. a. in Siciliam cum
 uxore & liberis relegatur. 286. a. quomodo ab
 exilio reductus sit. ibid. accusatur de cultu of-
 fsum sancti Stephani Iunioris apud Imperatorem.
 ibid.
 Theodorus Sabinensium Archiepiscopus canonizatio-
 ni S. Suuiberti praesens fuit. 508. b
 Theodorus & Theophanes fratres casti damnantur
 exilio. 660. e. eorum certamen sub Michaele Bal-
 bo. 704. a. quid a Theophilo Imp. passi. 800. c.
 Constantinopolim reuocantur. 819. b. Theodori
 solius epistola ad Ioannem Cyzicenum. ibid. d.
 eorum facies uerberantur. ibid. e. iambos eorum
 faciei insculpi iubet Theophilus Imp. 820. a. ite-
 rum caduntur. ibid. d. pro Christo mori se paratos
 affirmant. 821. a. exilio damnantur. 822. b
 Theodorus Fortis martyrium a Sarracenis patitur.
 838. d
 Theodoricus Caroli Magni filius naturalis. 655. b.
 in monasterium detruditur ob coniurationis suspi-
 cionem. ibid.
 Theodoricus Perusinus Episcopus Concilio Rom. sub
 Eugenio Papa II. interfuit. 747. c
 Theodosii Maioris simulacrum Constantinopoli car-
 ruit terramotu. 131. a
 Theodosii Episcopi Ephesini cum Stephano Papa col-
 loquium. 217. d
 Theodosius publicorum tributorum exceptor. 3. e.
 ab Obsicij militibus ad Imperium coactus. ibid.
 Anastasio monasticam vitam ducere coedit. ibid.
 monumentum, in quo sex Oecumenica Synodi depi-
 ctæ erant restituit. 4. b. ab Imperio se abdicat. 6. b.
 cum filio clericum se facit. ibid. c. pulcherrimum
 eius epitaphium. ibid. Ephesi moritur. ibid. phi-
 losophia insignis. ibid. ubi sepultus sit. ibid. mi-
 raculis clarus dictus. ibid.
 Theodosius Ephesinus Episcopus. 72. a. 217. b. Con-
 stantino Copronymo a consilijs. 72. a. Concilio
 contra sacras imagines praesuit. ibid. ad vincen-
 dum Stephanum Iuniolem ab Imperatore mitti-
 tur. 217. b

- Theodosius Salibaras Patricius.** 561. c. Nicephorum Imp. ab exactiōne Ecclesis auferenda abstinere hortatur. *ibid.* cum Nicephoro Imp. a Bulgariis interficitur. 562. a
- Theodosius Leonis Armeni filius Constantinopoli eicitur & castratus interit.** 683. b
- Theodosius Manturanensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit.** 747. d
- Theodote Theodoro Studita sanguine coniuncta.** 464. d
- Theodotus Melissenus pseudopiscopus Constantinopolitanus.** 600. b. Constantinopoli Apocrypharios ad Paschalem Papam mittit. 656. e. praeconis more Ecclesiam inuadit. 660. c
- Theodulphus S. Ermino successit.** 119. e. eorum natalis dies quando celebratur. *ibid.*
- Theodulphus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi praesens.** 577. a
- Theodulphus Aurelianensis Episcopus.** 648. c. Stephano Papa obuiam ire a Ludouico Imp. missus. *ibid.* coniurationis in Ludouicum Imp. conficius. 654. d
- Theodulphus Abbas Floriacensis.** 810. c. in carcerem coniectus, & quare. *ibid.* poeta celebris. *ibid.* ad diem Palmarum carmen scripsit, & quale. *ibid.* e. carcerem liberatur. *ibid.* ad Episcopatum Aurelianensem promouetur. 810. c. eius epistola XLVI. capitula pro suis compresbyteris continens nunquam antea cusa. *ibid.* 811. a. ad 818. b
- Theognostus Protospatharius Michaelis Imp. ad Carolum Magnum Legatus.** 581. d
- Theopemptus Cardinalis Constituto Pauli Papae interfuit & subscripsit.** 251. d
- Theophana cum Anna moniali ad Imperatorem mittitur.** 260. d. ab Imperatore remittitur domum. 261. a
- Theophanes ceteris historicis antiquitate & auctoritate praestat.** 3. d. Graece Orientalium historiam conscripsit. 26. b. 63. a. falso Paulus diaconus inscripsit. 71. e. in scriptis de S. Germani depositione Ioanni Damasceno cedit. 97. e. in numeris correctus. 130. e. quosque historiam suam profequutus sit. 585. e. 586. a. quis fuerit. 586. b. ubi integer reperitur. *ibid.*
- Theophanes Cypri Praefectus.** 275. c
- Theophanes Isacius Gregorij senis consilio acquiescit.** 333. d. a Deo potum sitiens accipit. *ibid.* e. Deo debitas gratias agit. *ibid.*
- Theophanes Cubicularius Confessor a Leone capitur.** 343. d. palmam martyrij consequitur. *ibid.*
- Theophanes Confessor Praefectus monasterij Agrij.** 600. a. ipse & Nicephorus neuter alterum videns se salutant. *ibid.* eius corona. 619. b. frustra tentatur a praestigiatoribus. *ibid.* e. eius obitus & miracula. 620. a. b. corporis eius translatio. 703. b
- Theophanes presbyter cuius temporis scriptor.** 843. b
- Theophanes Confessor Archiepiscopus Nicaeae creatur.** 846. d
- Theophania cognata Irenes Imperatricis.** 522. e. alteri desponsata Stauratio Nicephori Imperatoris filio uxor esse cogitur. *ibid.*
- Theophanis nomine, diuersi nuncupati.** 619. b. eorum distinctio. *ibid.*
- Theophanius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit.** 158. c. item aduersus Aldebertum & Clementem. 176. a
- Theophanius Notarius, Regionarius & Sacella rius** *ibid.* c
- Theophilus Leonem Imp. Antichristi praecursorem coram vocat.** 118. a
- Theophilus Nacolia Episcopus in errorem ductus.** 86. b. conuictus erroris poenitentiam simulat. *ibid.* Leoni Isaur. haeresim primo propinauit. *ibid.* 88. e. conuertitur ex litteris S. Germani. *ibid.* e. cum S. Germano congregatur. 87. b
- Theophilus monachus imagines abnegare cogitur.** 102. c. post alia tormenta in exilium eiectus a Leone Imperatore. *ibid.* in exilio mortuus. *ibid.* natalis eius apud Graecos. *ibid.* c. 118. a. a Leone Isaurico multa passus. 115. b. 118. a
- Theophilus Cardinalis Constituto Pauli Papae interfuit & subscripsit.** 251. c
- Theophilus Episcopus Ephesinus Confessor.** 630. c
- Theophilus Michaelis Balbi Imp. filius.** 765. c. edito cauit, ne quis Sanctus vocaretur. 789. b. c. Imperium suscipit. *ibid.* c. iustitia cultor uideri uult. *ibid.* populum alloquitur. *ibid.* d. noueram suam in monasterium coegit redire. *ibid.* e. eius in Orthodoxos persecutio. 794. b. eius ad inquirendos Orthodoxos edictum. *ibid.* d. auro totus inbiat. 794. d. sanctum Ioannicum gladio necare ueretur. 795. a. eius Legatos conuertit S. Ioannicum. 795. b. eiusdem res gestas Ioannes Curopalata conscripsit. *ibid.* uxorem suam sacras imagines colere intelligit. 797. d. quomodo ab uxore decipitur. *ibid.* quomodo uxorem uereretur. *ibid.* e. persecutio eius in imagines grassatur. 798. d. nec coloribus quidem imagines efformari uoluit. *ibid.* ceteris Iconoclastis Imperatoribus deterior fuit. *ibid.* ei resistunt Confessores. *ibid.* e. sub eo omnia templa imaginibus spoliata. *ibid.* edicto monachos expelli sancit. *ibid.* carceres quibus hominibus eius tempore repleti fuerint. *ibid.* ei monachus in faciem resistit. 799. b. omnes pictores perdere studet. *ibid.* c. Lazarum pictorem monachum blanditijs aggreditur. *ibid.* d. quid in Theodorum & Theophanem. 800. c. qualis in dogmatibus. 801. a. non fuit Hagiomachus. *ibid.* Dei Genitricis Ecclesias uisitat. *ibid.* eius ad Ludouicum Imp. legatio. 806. a. roua supplicia in Confessores decreuit. 808. e. bellum aduersus Sarracenos gerit. 809. a. suorum cladem in sanctum Methodium refert. *ibid.* b. S. Methodium in sepulchro uiuum claudit. *ibid.* Ioannem magum Patriarcham Constantinopoli instituit. 818. d. delectatus magicis artibus. *ibid.* e. Theodorum & Theophanem Confessores Constantinopolim reuocat. 819. b. eosdem uerberari praecipit. *ibid.* e. iambis frontes eorumdem inscribi mandat. 820. a. iterum eosdem uerberari iubet. *ibid.* d. eius cum ysdem disputatio. 821. e. in scriptura loco citando aberrat. 822. a. a Confessoribus vincitur. *ibid.* Confessores in exilium mittit. *ibid.* b. Michaelem Syncellum uocat ad poenas. *ibid.* d. eius obitum praedicit S. Ioannicus. 837. e. futurorum curiosus inuestigator. 838. a. futura per fatidicam animum explorat. *ibid.* b. in Sarracenos exercitum ducit. *ibid.* c. a Sarracenis vincitur & fugatur. *ibid.* d. in dysenteriam incidit. *ibid.* a Sarracenis infestatur. 840. e. moritur. *ibid.* saeuum eius facinus. 841. b. poenitentiam agit. *ibid.* b. c. eius anima liberata, & per quos. *ibid.* d
- Theophobus in carcerem a Theophilo Imperatore conij-**

- conijcitur.** 841. b. capite plectitur. *ibid.*
- Theophylactus Nicomedia Episcopus Constantinopolim pro Fide Catholica certaturus proficiscitur.** 114. c. in exilium missus a Leone Imp. *ibid.* eius in Menologia Graecorum commemoratio, & quando. *ibid.* eiusdem contra Leonem Armenum sententia. 593. b
- Theophylactus Antiochie Episcopus constituitur.** 160. a
- Theophylactus Protospatharius ab Imperatore interficitur.** 271. b
- Theophylactus Ramgabi Drungarius, unus ex coniuratis in Irenem & Constantinum Imp.** 344. b
- Theophylactus filius Michaelis Balbi Imp.** 566. b. coronatur Imp. *ibid.* a Leone Armeno Imp. castratur, & quare. 586. d
- Theophylactus Episcopus a Theodoro Studita laudibus euebitur.** 629. c
- Theoria rerum Ecclesiasticarum cum homilys a S. Germano scripta.** 99. a
- Theostostus cum discipulis ob ueritatis Confessionem urbe pulsus.** 544. d. in persecutione Maechianorum mortuus. 549. a
- Theosterictus a Leone saepe tractatus.** 115. b
- Theosterictus Confessor nares amputatus ab Asia Praefecto.** 276. b. cuius temporis scriptor fuerit. 288. a
- Theotbalda puella caeca recipit uisum meritis sanctorum Marcellini & Petri.** 770. e
- Theotgarius tremulus eorumdem SS. meritis sanatur.** 781. c
- Theothardus diaconus.** 770. c
- Theotbildis puella contracta a SS. Marcellino & Petro curata.** 781. a
- Thera & Therasia insulae tempestate ebullierunt.** 57. d
- Thesaurus Romae inuenitur, & qualis.** 202. e
- Thesia Rachisis Longobardorum Regis uxor.** 195. e. cum filia monasterium puellarum extruit, & ubi. *ibid.*
- Theudo Baioariorum Dux.** 79. e. orationis ergo Romanam uenit. *ibid.*
- Thoma Euangelium a Manichaeis conscriptum.** 100. c
- Thomas Claudiopolis Episcopus.** 88. e
- Thomas Florentinus Episcopus Concil. Zachariae Papae interfuit.** 158. c
- Thomas Episcopus Neocaesareae.** 578. a
- Thomas Tyrannus.** 700. c. eius tyrannidis initia. *ibid.* Constantinopolim obsidet. *ibid.* d. & 708. b. qualis fuerit. *ibid.* c. a Michaeli Imp. cum filio capitur. *ibid.* & 722. e. eius res gesta sub Irene & Leone Imperatoribus. 721. e. crucis supplicio extinguitur. 722. e
- Thomasticus missus a Stephano Papa in Galliam.** 225. c
- Thuduin Auarum Rex.** 467. b. ad Christianam Fidem cum suis conuertitur, & baptizatur. *ibid.*
- Thuringia a Saxonibus uastatur.** 170. a
- Thuringi per pseudochristianos haeresim discunt.** 41. d
- Carolomanni opem contra Saxones implorant.** 170. a
- Thuringorum Confessorum nomina.** 33. d
- Tiberius Petasius Imperium Romanum sibi usurpare conatur.** 94. e. a Pontificis exercitu interimitur, & ubi. *ibid.* abscissum eius caput Constantinopolim missum. 95. a
- Tiberis inundatio monstruosa.** 16. c. per Flaminiam portam ingreditur. *ibid.* ultra S. Marci basilicam se extendit. *ibid.* domos, arbusa, & segetes euerit. *ibid.*
- SS. Tiburtij & Maximi reperta corpora.** 689. c. in S. Ceciliae Ecclesia recondita. *ibid.*
- S. Tiburtij corpus Hilduino Abbati a diacono promittitur.** 751. b
- Tiburtinus Albanus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit.** 158. c
- Ticinum ex Sardinia corpus S. Augustini translatum.** 44. e. Longobardiae regia. 155. b. eo Stephanus Papa proficiscitur. 208. d. eoque eundem comitantur Romani flentes. 208. d. a Pipino obsidetur. 214. b
- Tigrinus Anconitanus Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit.** 747. c
- Timotheus Manichaeorum Antistes.** 29. a. a Luca Siculo Thymotheus dictus. *ibid.* ad Constantinopolitanum Patriarcham mittitur. *ibid.* quid per Deiparam Virginem intellexerit. *ibid.* b. quid per Sanguinem & Corpus Christi intellexerit. *ibid.* quomodo vitam finierit. *ibid.* d. ei succedit in haeresi filius. *ibid.*
- Titobes Abbas.** 614. d
- Tituli Romani Pontificis diuersi ab alijs Patriarchis.** 657. a
- Tobias Rhoffensis Episcopus.** 79. e. quando mortuus. *ibid.* in porticu S. Pauli sepultus. 80. a. Latine & Graece doctissimus. *ibid.* quo anno obierit. *ibid.*
- Toletum Iudeorum prodicione capitur.** 9. e. eius populi internecio. 10. a
- Torissus Sabinensis Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit.** 158. c
- Toto Dux Nepefina ciuitatis.** 280. c. fratrem Constantinum in Sedem Pontificiam intrudit. *ibid.*
- Trabes argento uestita a Gregorio in Ecclesia S. Petri posita.** 113. b
- Traiectensem sedem Coloniensis Episcopus sibi uult subijcere.** 230. e. eius Ecclesia iura. *ibid.*
- Traiecti sedes Frisonum Episcopalis a quo constituta.** 230. d. ibidem S. Martini Ecclesia a quo constructa. *ibid.* e. ibi Eobanum Episcopum S. Bonifacius instituit. 232. e. eodem corpus S. Bonifacij transfertur. 234. a. *ibid.* sepelitur. *ibid.* inde Maguntiam deportatur. *ibid.* eius uici inhabitatores quales. 780. c. eius incolae SS. Marcellini & Petri reliquias solemmniter excipiunt. *ibid.*
- Traiectus uicis.** *ibid.*
- Transamundus Dux Spoletanus a Longobardorum Rege persecutus Romam fugit.** 124. e. Roma seruatus, occasio fuit obsidionis. *ibid.* consilium cum Romanis habet. 125. a. Romano exercitu Spoletanus fines ingreditur. *ibid.* ei multi se dedunt. *ibid.* in Ducatum restitutus Romanis infidelis. 131. c. Galesium castrum sibi uendicat. *ibid.* Luitprando Regi se tradit. 137. c
- Translatio S. Germani coram quibus facta.** 3. a. S. Augustini. 45. a. quo anno facta. *ibid.* S. Germani Parisiensis Episcopi. 213. a. S. Petronilla. 243. b
- S. Huberti.** 306. b. 744. a. Imperij in Occidentem diuina dispositione. 489. c. corporum SS. Salsij & Superij. 499. c. Saxonum in Franciam a Carlo Magno. 509. e. S. Primi Martyris. 522. c. S. Cypriani cum alijs Martyribus in Gallias. *ibid.* Hirrensis Ecclesia Leonis Papae III. auctoritate. 632. e. S. Iacobi Apostoli. 634. c. S. Marci Venetias. 684. c. de ea narratio. *ibid.* e. quo die celebratur.

Bretur. 688.c. *sancti Nicetae Confessoris.* 703.a.
S.Theophanis Confessoris. *ibid.* b. *S. Sebastiani reliquiarum.* 749.b. *reliquiarum SS. Marcellini & Petri.* *ibid.* e. *Gregory Magni.* 775.a. *S.Viti.* 826.e. *S. Liborij & quando facta.* 827.c. d. *S. Bartholomaei Beneuentum.* 837.d.
Transfuectio corporis S. Augustini miraculis clara. 46. b
Treca Moguntina Ecclesia subiecta. 200.e
Trecenta millia hominum Constantinop. peste moriuntur. 15.c
Treuuarus Cameracensis Episcopus. 192.a
Tribulatio corporis nostri temporalis est. 190.d
Tributa menstrua Sarraceni Hispanis imperant. 10.d. *soluere recusant Leoni Isaurico Itali.* 62.e. *capitalia Sicilia a Leone Imp. imposta.* 112.b
Tributi loco virgines Christianae Mauris dantur. 304.d
Tributorum remissio ab Irene Augusta facta. 499.c. *eam quanta bona consecuta sint.* 500.a. b. c. *eorum exactori praedicitur mors a S. Ioannico.* 794.e
Tributum Anglia soluere quotannis instituit S. Petro. 130.a. *& quantum.* *ibid.* ab *Etheuuo lpho Angliae Rege S. Petro auctum.* *ibid.* c. *a Romanis ab Aistulpho exactum.* 205. d. *a monachis exigitur.* 242. b. *Sarracenis spondet Nicephorus Imp.* 511. c. *soluit Carolo Magno Istria.* 560. e. *eidem soluere coguntur Beneuentani.* 582. d.
Triclinium Patriarchij Lateranensis a Leone Papa III. factum. 477. a
Trinitatis inuocatio requiritur ad Baptismum. 190. a
Triphiles cum Nicephoro Imp. a Bulgaris interimitur. 562. a
Trithemij de morte Bedae sententia. 106. c. *is titulum, Venerabilis, in Beda recipit tamquam inanem.* 109. c
Tudensis Scriptor in quo errarit. 583. b
Tudertinus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Tumultus Occidentalium Gregorio Papa a Leone Isaurico adscriptus. 62. e
Tungri Moguntina Ecclesie subiecti. 200. e
Turpini cuiusdam fabule exploduntur. 583. b
Turpinus Rhemensis Archiepiscopus. 17. d. *Caroli Magni precibus pallium accipit.* 18. a
Turcarum egressio e portis Cassijs. 265. e. *ij Armeniam inuadunt.* *ibid.*
Turonense Concilium sub Carolo Magno. 588. b
Turrianus Graecum locum Nicephori vertens quomodo explicandus. 72. c
Tymoleontes, qui dicti. 220. d
Tyrannis Nicephori Imp. in subditos. 550. d
Tzamio Sergium Manichaeorum principem interficit. 578. b

V

V Aldo Ludouici Imp. filius. 138. d
Valens Rex Christianus nominatus, sed eos persequutus. 100. c
Valentia a Sarracenis excisa. 256. c
Valentini Papa patria & parentes. 772. e. *eius creatio.* 773. b. *eiusdem obitus.* *ibid.* c. *quamdiu sederit.* *ibid.* d.
Valentinus Praenestinus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Valentinus diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Pa-

pa II. interfuit. 748. a
Valeriani sponsi S. Caecilia corpus repertum. 689. c. *in S. Caecilia Ecclesia reponitur.* *ibid.* d.
Valerianus Sutrinensis Episcopus Concil. Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. d
Vallem magnam Luithprandus S. Petro restituit. 151. b. *ea ubi sita.* *ibid.*
Vallicellana bibliotheca Albini Biblia seruat. 340. d
Valenses Transamundo sese tradunt. 125. a
Vascones Caroli Magni exercitus extrema cadunt. 334. d. *eorum in Pyrenaei iugo contra Francos perfidia.* 582. c
Vaticana basilica extra Vrbs muros olim sita. 298. d
Vaticinium Germani Patriarchae Constantinopol. de Constantino Copronymo. 26. c. *eiusdem de Anastasio proditore.* 91. b. *varia de Leonis Armeni interitu.* 681. d. *Ioannicij de morte Iosephi monachi.* 715. d
Veftigalia Leoni Isaurico solui prohibet Gregorius Papa. 62. d. 71. e
Venantius Praeneste Episcopus Concil. Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 175. e
Venantius Fortunatus Pictauiensis Episcopus Sanctos celebriores versibus celebrauit. 634. c. *Ecclesiam Gallicanam illustrauit.* 735. d. *Hilarij in Episcopatu successor.* *ibid.* *oleo lampadis ante S. Martini imaginem accensa sanatur.* 735. e. *eiusdem res gestas quatuor libris conscripsit.* 736. a
Venationes Episcopis prohibentur. 127. a. *item clericis, & ubi.* 148. e
Venceflaus Dux Boemiae. 827. a. *corpus S. Viti Pragae transferri petijt.* *ibid.*
Venenus a Pildrud S. Corbiniano paratum. 44. d.
Nicetae Triphilio a Nicephoro Imp. datum. 506. b
Venafrum Longobardis se tradit. 78. c
Venerabilis, Bedae cognomentum, excogitatum potius quam verum. 109. d
Veneti rogante Gregorio Papa II. auxilium Regem Longobardorum Rauenna expellunt. 63. d. *Gregorio Papa contra Leonem Isauricum succurrunt.* 77. e. *eorum mercatores Romam veniunt, & quare.* 202. e. *legationem ad Hadrianum Papam mittunt, & quare.* 308. b. *primus eorum Episcopus Obeliatius.* *ibid.* c. *eorum Dux Gradensem Episcopum e turri praecipitat.* 503. a. *S. Zachariae corpus a Leone Armeno accipiunt.* 608. a. *eorum res gestas Sabellicus conscripsit.* *ibid.* *praecipui cultores S. Marci.* 684. c. *a S. Marco Euangelium acceperunt.* *ibid.* *eorum mercatores S. Marci corpus ex Alexandria transferunt.* *ibid.* c. *frequentant Ecclesiam S. Marci.* 685. b. *quidam eorum increduli de corpore S. Marci.* 687. c. *eorum incredulitas punita.* *ibid.* *quidam eorum incredulus malo spiritu occupatur.* *ibid.* e. *credulus factus liberatur.* 688. a. *quomodo corpus S. Marci exceperint.* *ibid.* b. *abditissimo loco reponunt.* *ibid.* d. *& quare.* *ibid.*
Venetia Nicephoro Imp. a Carolo Magno reddita. 560. b. *a Pipino Italiae Rege subigitur.* *ibid.* d.
Venetiarum Prouincia a Pipino Ecclesiae Rom. datur. 229. b. *eo quomodo appulerit corpus S. Marci.* 688. a
Vercetum Ecclesia Rom. a Pipino datum. 229. b
Veritas vinci & falli non potest. 129. b. *eam superat impietas potestati coniuncta.* 593. c. *eius signum manifestum.* 673. d
Verona Longobardorum ciuitatum fortissima. 318. e

a Carolo Magno obsidetur. 319. c
Verus Archiepiscopus Hispanensis, quando claruerit. 243. a
Vestitus varus omnino fugiendus. 129. e
Vexillum Rom. Vrbs a Pontificibus ad Principes mittendi consuetudo. 472. d
Vicarius, quomodo antiquitus acceptum. 126. e
Victor Consularis captiuus a Luithprando Pontifici reditus. 151. b
Vicus Saxonum in Vrbe. 509. e. *nunc vicus in Saxia, pro Saxonia, appellatur.* 510. a
Victoria Bulgarorum aduersus Sarracenos. 15. d. *alia Pelagij aduersus Sarracenos.* 20. a. *alia in Oriente & Occidente Deiparae Virginis intercessione.* *ibid.* d. *alia ingens Caroli Martelli aduersus Sarracenos.* 47. d. *alia eiusdem de ijslem.* 79. c. *alia Constantinopolitanorum aduersus Hellenicos.* 85. b. *alia Pipini Regis sine armis contra Vuestphalos.* 195. b. *alia Francorum paucorum de Longobardis.* 214. a. *alia Constantini Copron. contra Bulgaros.* 660. a. *alia Nicephori Imp. aduersus Bulgaros.* 561. d. *alia Crunni Regis aduersus Nicephorum Imp.* 562. a. *alia Sarracenorum contra Theophilum Imp.* 838. c. d
Vidua Christiana Iudaeum maritum ducere prohibetur. 157. a
Viduis suadetur secundo non nubere. 163. a
Viennensis prouincia vastata Episcopis aliquot annis vacat. 123. a. *eius Ecclesia quando in Archiepiscopatum erecta sit.* *ibid.* b
Viggon se diabolus appellat. 782. e
Vigilius Episcopus Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. c
Viginti millia Sarracenorum interficiuntur. 20. b
Villericus Bremensis Episcopus. 800. a. *S. Ansgarij consecrationi consensit.* *ibid.*
S. Vincentiae corpus Maguntiam translatum. 721. a
S. Vincentij ossa in Lusitaniam transferuntur. 256. c
eius promontorium ubi sit. *ibid.* *ei monasterium Oueti extructum.* *ibid.*
Vindicta Dei ob S. Corbiniani equum sublatum. 43. c
in Grimoaldi domum conuersa. 44. d. *alia in Sidonium Episcopum Constantiensem.* 246. d
Vinum non ad ebrietatem sed ad refectiorem corporis fumendum. 817. c
Vir ab uxore recedens aliam ducere non potest. 163. e. *duas sorores uxores accipiens quomodo puniendus.* 165. b
Virgilius quidam Angliae res scripsit. 130. b. *Pontificius Quaestor olim in Anglia.* *ibid.* c. *ad Henricum VIII. Angliae Regem scripsit.* *ibid.*
Virgilius vir religiosus cum Sidonio Euangelij propagandi causa in Baioariam venit. 160. b. *eius patria qua fuerit.* *ibid.* *S. Bonifacio subiectus.* *ibid.* *S. Bonifacium rebaptizandos mala Latinitate baptizatos sentientem non tam arguendum, quam per Rom. Pontificem monedum arbitratur.* *ibid.* *accusatur a S. Bonifacio apud Zachariam per calumniam maleuolorum.* 189. b. *capita eius accusationis tria.* *ibid.* *innocens repertus, & Episcopus factus.* *ibid.* c. *a Gregorio IX. inter Sanctos relatus.* *ibid.* d.
Virgines velatae nubentes, aut corruptentes se, ut puniendae. 164. e
Virgines non velatae propositum tamen virginittatis simulantes nubentes quomodo puniantur. 165. a
Christiana Mauris tributum loco persoluitur. 304. d
Virginis corruptor aut maritate suspenditur a Saxonibus. 172. a

Viri nobiles dira patiuntur a Constant. Copron. 271. a
Virtutes Gregorij Papa II. 2. c. Paschalis Papa. 650. b. *varia Theodori Studita.* 760. e
Vis ad inuadendam Sedem Apostolicam excusari non potest. 281. a
Visio Ceolredi de Paradiso. 13. a. *eiusdem de Purgatorio.* *ibid.* b. *Vuillebrordi de Radbodo Rege.* 22. e. *Ioannis Damasceni dormientis.* 93. a. *Aldeberti haeretici matris de ipso.* 178. c. *Lanfredi Abbatis.* 213. b. *famuli eius de reliquijs Sancto- rum.* 751. c. *alia facta de translatione Sanctiorum Marcellini & Petri.* 755. a. *alia Ruodlando puero exhibita de transferendis SS. Martyrum corporibus.* *ibid.* e. *alia Landolphi clerici de vniendis simul S. Marcellini reliquijs.* 769. d. *alia Albrico seni ostensa.* 776. e. *alia eidem facta Gabrielis Archangeli.* 778. b. *trina Saligae sanctimonialium facta.* 782. b. *alia de Theophili Imp. anima.* 841. d
Visitatio parochiae suae Episcopis singulis annis imponitur. 127. a
Vita Gregorij Papa II. ab Anastasio Bibliothecario descripta. 2. c. *S. Germani.* 3. b. c. *Ioannis Damasceni a Ioanne Patriarcha Hierosolymorum scripta.* 90. d. 91. d. *Beda a se conscripta.* 104. e. *S. Anastasii per Bedam conscripta.* 105. d. *S. Felicis ab eodem.* *ibid.* *S. Cudberti ab eodem.* *ibid.* e. *Beda a Cuthberto scripta.* 109. d. e. *Aldeberti in Concil. Rom. coram Zacharia Pap. recitata.* 178. b. *S. Suuiberti a Marcellino eius socio scripta.* 507. e. *Nicephori Constantinop. Archiepiscopi.* 568. b. *Ludouici Imp. ab Ademaro descripta.* 611. a. *S. Ansgarij a S. Remberto scripta.* 758. a
Vita viri iusti lectione instruitur. 811. b
Vitalianus Auximensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c
Vita Confessorum ac Martyrum a Theodoro Studita scripta in carcere. 668. a
Viteruum castrum. 151. d
Vithmarus S. Ansgarij in conuersione Sueonum socius. 758. e
S. Vitus Saxonum patronus. 826. e. *eius translatio Pragae.* *ibid.* 827. a. *miraculis clarus in Saxonia.* 827. a
Vlidus, Gizid Arabum Regis filius. 36. c. *paternae mortis vltor.* *ibid.*
Vltramontanis xl. S. Augustinus apparuit. 46. e
Vmarus Solimannum in Regno secutus. 35. d. *Anaschaphum in Syriam fugauit.* *ibid.*
Vnguentum mirificum ex corpore S. Euphemiae stillat. 272. d
Vniuersalis Papa Rom. Pontifex. 731. c
Vnitas Ecclesia Dei. 570. b
Vnruchus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577. a
Volchanbart Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. c
Volquinus Episcopus Normensium, canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508. b
Vosagus saltus. 837. a
Votum Luithprandi Regis pro requie corporis S. Augustini. 36. d. *in ceruo loco factum, ibi perficiendum.* 51. c. *Pipini S. Suuiberto factum.* 195. a
SS. Vrbanus & Lucij Pontificum reperta corpora. 689. c. *in ecclesia S. Caecilia reposita.* *ibid.*
Vrbanus Sincrodo succedit in Archiepiscopatu Tolentino. 28. c
Vrbs terrae motu exterminatur. 193. d

Vrbium

Vrbinum Aistulphus Pontifici Rom. tradit. 229.a
Vriol Angeli nomen Ecclesia rejcit. 179.c
Vrsi presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e
Vrsus in venatione Caroli Magni ad Ecclesiam fugit. 511.e
Vrsus Dux Venetiarum. 63.c
Vrsus Episcopus Venetiarum. 688.b. quomodo sancti Marci corpus Alexandria aduectum suscepit. ibid.
Vsuardus coetaneus Bedae, quomodo eum nominet. 109.d. Caroli Magni industria reddidit Martyrologium opulentius. 339.e
Vsus varius eligendi Pontificem. 774.a
Vtilo Baioriarum Dux erga Rom. Ecclesiam studiosissimus. 118.d. Vuinilum Romam ad consecrandum mittit. ibid. sanctum Bonifacium ad se inuitat. 123.c
Vto Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Vtriculum castrum a Longobardis occupatur. 311.e
Vuada Abbas. 474.b
Vuafarus Aquitaniae Dux. 138.d. rerum Ecclesiasticarum inuasor. 247.a. res Ecclesiasticas reddere compellitur a Pipino. ibid. obsides dat Pipino. ibid. periurus, reddere Ecclesis promissa recusat. ibid. iterum a Pipino superatur. ibid.
Vualach Comes Caroli Magni testamenti institutioni interfuit. 577.a
Vualach Abbas armatos ad Synodum adducere non permittitur. 795.e
Vualburgis S. Richardi Regis Angliae filia. 196.b.d
Vualdipertus presbyter Romae cum Reatinis & Furconinis occupat. 290.a. eius studio Philippus presbyter in Pontificem eleuatur. ibid. c. excacatus moritur. 292.a
Vuale Abbatisa spiritualis mater Cangyth Abbatisae. 51.b
Vualegandus Episcopus testamenti Caroli Magni institutioni interfuit. 577.a
Vualfridus Strabo Carolomanni res gestas descripsit. 185.b. eius monumenta. 245.a
Vualtpurgis ex Anglia a S. Bonifacio euocata. 48.c.
Vuiliboldi & Vuilibaldi soror. ibid. eius res gesta a Vuolfhardo monacho descripta. ibid. d
Vuandali quando Africam vastarint. 45.c
Vuarinus Alemanniae curator. 245. b. cum Ruadhardo res Ecclesiarum sibi per vim sumit. ibid. ipse & Ruadhardus insidias S. Othmaro parant. ibid. c. reddere res Ecclesiae a Pipino iubentur. ibid.
Vuarinus Abbas Corbeiae monasterij. 826.c
Vuarnerius ad Pipinum a Stephano Papa III. mittitur. 223.c
Vuasidium villa regia. 770.c
Vuasinus Ludonici Imp. restitutionem sollicitat. 806.a
Vuaccarrus S. Bonifacium in Frisiam comitat. 232.e
Vuerde S. Suuibertus requiescit. 195. a. eo proficiscitur Pipinus Rex ad soluendum votum. ibid. b
Vuerdensis ciues Leonem Papam solemniter excipiunt. 507.e
Vuerdensium primus Episcopus S. Suuibertus. 18.b
Vuerecunda villa. 780.a
Vuexminium villa. 779.d
Vuerthbertus Abbas. 105. e. eius historiam Beda descripsit. ibid.
Vuestphali Christianos sibi dominari dolent. 194. e.

a Pipino debellati. ibid. bellum in Pipinum reparare decernunt. ibid. e. sine armis a Pipino vincuntur. 195.b
Vuieburga iuxta Apostolorum Limina quietissime vixit. 52.e. 53.b. cum Buggan simul educata. ibid. d. se spontaneo carcere claudit. ibid. e
Vuichredas presbyter quo tempore vixerit. 107.a
Vuidichindus Saxonum Princeps. 334.a. fugit in Normandiam. ibid. b. historia conuersionis eius & bellorum. ibid.
Vuigbertus presbyter S. Bonifacij concenobialis. 26.a a S. Bonifacio Magister iuuenum constitutus. ibid.
Vuigoni cum ceteris Coepiscopis scribit Greg. Papa III. 121.d
Vuiliarius Thuringus Confessor. 33.d
Vuilberch Bedae discipulus. 108.c. eius epistola de exitu Bedae, mendum de etate eius habere ab auctore ostenditur. ibid. e. 109.a
Vuilfiscus Episcopus Eboracensis successorem habuit Ecgbertum. 110.b
Vuilharius Episcopus ad Pipinum a Stephano Papa Legatus. 223.a
Vuilharius Dux Venetorum. 581.c. Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Legatus. ibid.
Vuilhelmus Comes Stabuli pro restituendo Ludouico in Imperium sollicitus. 806.a
Vuilibaldus S. Bonifacij discipulus, eius profectio-nem Romam narrat. 120.a
Vuiliboldus cum Vuilibaldo in Germaniam ex Anglia a S. Bonifacio euocatus. 48.c
Vuiliboldus Episcopus Concilio Carolomanni interfuit. 148.c
Vuilicarius Episcopus Viennensis in Ecclesiis restaurandis diligentissimus. 123. a. caput S. Iuliani Martyris Viennam transtulit. ibid. Acynberto Episcopo Vienna succedit. ibid. ossa S. Ferreoli Martyris Viennam transtulit. ibid. SS. Ferreoli & Iuliani Ecclesiam construxit. ibid. monasterium ingreditur. ibid.
Vuiliarius Episcopus Numentanus cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 209.b
Vuilleboldus sancti Richardi Regis Angliae filius. 196.b.d
Vuillebertus Archiepiscopus Rothomagensis. 670.a
Vuillebrordus Episcopus Frisonum. 22.e. eius visio de Radbodo Rege Frisonum. ibid. in Frisonum conuersione Bonifacium adiutorem habet. 24. b. Frisonum maximam partem conuertit ad fidem. 230.d. eius patria. ibid. Episcopus a Sergio Papa ordinatus. ibid. alias, Clemens vocatus. ibid. quinquaginta annis gentibus predicauit. ibid. sedem Episcopalem Traiecti constituit. ibid. ubi mortuus. ibid. eius vitam Albinus descripsit. 487.b
Vuilliberus comes S. Bonifacij in Frisia. 232.e
Vuinfridus, ante consecrationem S. Bonifacius fuit appellatus. 31.c
Vuinibaldus S. Richardi Regis Angliae filius. 196.b.d
Vuinigardus S. Saluim martyrio afficit. 499.b
Vuinigisus Spoletanus Dux Leonem Papam Spoletum ducit. 484.c
Vuinilus Romam ad Gregorium Pap. III. ut consecraretur missus. 118.d. a Gregorio Papa consecratus Baioriarum Episcopus. ibid. Potauiensis Ecclesia Episcopus factus. 123.d
Vuintrugius socius S. Bonifacij in Frisia. 232.e
Vuiradus Abbas Caroli Magni Legatus. 484.c
Vuir-

Vuiribertus Abbas & S. Bonifacij magister. 82.d
Vuirtzburge Episcopatus a S. Bonifacio institutus. 140.c. de tempore eius institutionis quid Egiluardus sentiat. 189.b
Vuiserich Episcopus Concilii apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Vuiso Episcopus Osnaburgensis. 510.d
Vuisora fluuius. 313.b
Vuitta ad predicandum Euangelium ex Anglia in Germaniam accitus. 48.c. Ecclesiae Barbarena Episcopus. 146.e
Vuittanus Episcopus alias Vuetzanus Carolomanni Concilio interfuit. 148.c
Vuitiza filij a Sarracenis innocenter capite plectuntur. 20.c
Vulfardus Pauli Papae Legatus. 278.d
Vulfarius Rhemensis Archiepiscopus. 588.b
Vulfrannus Senonensis Archiepiscopus. 22.c. Radbodus deridet. ibid. d. eius res gesta a Iona monacho descripta. 27.a. quando obierit. ibid.
Vuolfarius Episcopus praesens in Caroli Magni testamenti ordinatione. 577.a
Vuolfhardus monachus Vuulpurgis res gestas descripsit. 48.d
Vuolfoldus Cremonensis Episcopus. 654.d. coniurationis in Ludouicum Imp. conscius. ibid.
Vuolfprecht Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Vuormatia Moguntina Ecclesiae subdita. 200.e. ibi Concilium a Carolo Magno habetur. 302.e. secunda Synodus ab eodem. 313.b. ibidem conuentus a Ludouico Imp. celebratur. 810.b
Vurmius fluuius Germania. 768.c
Vuyx cum suis S. Bonifacius litteras scribit. 122.a.b

X

Xenodochia 14. a Stephano Papa III. restaurata. 205.a. ea priuilegijs confirmat. ibid.
Xenodochium in Plataria centum pauperum fundamentum a Stephano Papa. 205.a
Xixfridus Traiectensis Episcopus. 335.a

Z

S. Zachariae corpus missum Venetias. 608.a
Zacharias Manichaeorum primus. 29.d. Timothei Manichaei filius, & in haeresi successor. ibid.
Zacharias Papa Gregorij dialogos in Graecum sermonem conuertit. 72.b. Gregorio Papae III. successit. 124.e. octauo die ab obitu Gregorij Pontifex creatus. 137.b. natione Graecus. ibid. multa eius virtutes. ibid. a persecutoribus amatus. ibid. Italiam turbatam inuenit. ibid. legationem ad Luithprandum Regem mittit. ibid. c. Longobard. Regi salutaria praedicat. ibid. de quibusdam Romae nequiter factis monitus. 141. d. e. munera a S. Bonifacio accipit. 142.a. eius epistola ad S. Bonifacium. 143.e. ad 146.e. tres Episcopatus a Bonifacio institutos confirmat. 144.b. 146.c. omnibus articulis S. Bonifacij respondet. 144. b. ad 147.c. Episcopis a S. Bonifacio electis litteras confirmationis mittit. 146. c. S. Bonifacium videre desiderat. ibid. pro S. Bonifacio orat. ibid. Episcopus hortatur ad bene administrandum. 147.c. eius ad Carolomannum litterae non habentur. ibid. Synodum colligit, in qua decreta a S. Bonifacio in-

spicerentur. 149.d. eius litterae de confirmatione Synodi sub Carolomano habita. ibid. 150.a.b. Episcopus admonet ad recte agendum. ibid. b. conuenit Luithprandum Regem. ibid. c. cum sacerdotibus & clero ad Luithprandum exit. ibid. d. mira eius compunctio & orationis feruor. 151.b. Luithprandum Regem ad prandium inuitat. ibid. c. Romam redit. ibid. d. populum Rom. conuocat ad agendas Deo gratias de ciuitatibus restitutis. ibid. e. 154. a. b. c. d. tribus Metropolitanis Episcopis pallamittit. 153. a. purgat se ab illatis calumnijs. 154. a. Luithprandum in omnibus sibi obsequentem facit. ibid. d. recuperat quatuor ciuitates. ibid. ad liberandos Rauennates proficiscitur ad Luithprandum. ibid. 155. b. munera Luithprando mittit. ibid. e. Gesenatense castrum Rauennatibus reddi petit a Luithprando. 155. a. de proditione Rauennatensium certior redditus. ibid. b. Ticinum ingreditur. ibid. c. Natale beati Petri Ticini celebrat. ibid. ab Optimatibus Luithprandi suscipitur. ibid. vna cum Luithprando Ticini comedit. ibid. ad Padum usque a Luithprando comitatus, educitur. ibid. d. Deo gratias agit de Rauennatensibus liberatis. ibid. e
 item Synodicam Constantinopolit. Ecclesiae mittit. 159.d.e. Constantinum Copron. ad conuertendum se saepe interpellat. ibid. e. ad Bonifacium rursus scribit. 160. b. Pipino scribit. 161. b. xxxvii. capitula ad Pipinum Regem mittit. ibid. ad 164.e. Canones a se datos ad Pipinum canonice custodiri precipit. 166. b. de iisdem obseruandis ad S. Bonifacium scribit. ibid. c. d. e. Concilium cogit contra Pseudoapostolos. ibid. d. legationem ad Rachim mittit. 168. c. vno die tres Sessiones habet. 178. e. rursus ad Bonifacium scribit. 180. a. ad 181. e. Maguntiam Metropolitanam Germania confirmat. 180. c. 200. d. e. Concilium quotannis debere fieri in prouincia Francorum statuit. 181. c. Secretarij eius epistola ad Bonifacium. ibid. e. per litteras Bonifacium consolatur. 189. d. Sampsonem errantem circa Baptismum condemnat. 190. e. loco Bonifacij adhuc viui successorem mittere negat. 191. a. S. Bonifacium hortatur ut in sede permaneat. ibid. e. litterae eius ad Episcopos Catholicae communionis. 192. c. d. e. Ecclesiam in Cassinensi monasterio edificauit. 193. a. quid Cassinensi monasterio reliquerit. ibid. b. obsidionem a Longobardis soluit. 195. e. Rachis quimum immitem conuertit. ibid. Regno Franciae consulit. 196. e
 item a Morauingis Regibus in Pipinum transtulit. ibid. ad Bonifacium scribit. 198. c. eius de Pipino creando mandatum. 202. a. moritur. ibid. b. quamdiu federit. ibid. inter Sanctos referitur. ibid. eius varia res gesta. ibid. c. d. e. Lateranensem Ecclesiam restaurauit e nouo. ibid. quid de rebus suis fecerit. ibid. qualem vestem super altare S. Petri fecerit. ibid. d. Domum Lauretanam nouiter ordinauit. ibid. S. Georgij Martyris caput Rome inuenit. ibid. e. mancipia Christiana emi vetuit. ibid. cum clero Vrbs caput S. Georgij quo loco deposuerit. 203. a. multa Orotoria construxit. ibid. a. b. massas Antias & Formias iure S. Petri acquisiuit. ibid. b. vestem super altare S. Andreae pulcherrimam fecit. ibid. c. peregrinos alii instituit. ibid. S. Eusebij Martyris tegumentum restaurat. ibid. d. multa Sanctorum

I N D E X.

<i>in melius perduxit. ibid. cleri sui amantissimus.</i>	<i>isce.</i>	78.b
<i>ibid. eius tempore populus quietissime vixit. ibid.</i>	<i>Zicchie acclue ab Iconoclastarum heresi liberum.</i>	
<i>quatuor Dialogorum libros Gregorij e Latino in</i>	236.a	
<i>Græcum transtulit. ibid. e. nominationem Epi-</i>	<i>Zocus Bulgavum Regnum post Crunnum susci-</i>	
<i>scoporum Pipino in Regno suo concessit. ibid. e.</i>	<i>pit. 585.e. eius in Christianos impietas. ibid.</i>	
<i>quot Ordinationes fecerit. 204.c. ubi sepultus.</i>	<i>S. Zoilus Martyr.</i>	10.d
<i>ibid.d</i>	<i>Zosimus monachus Leoni Armeno in heresi fautor.</i>	
<i>Zacharias regalium ædium curator.</i>	592.b	
<i>Zelus Italiae populi in defendenda Catholica Fide.</i>	<i>Zulcimirus Arabum Dux. 15.c. Sarracenis auxi-</i>	
<i>62.e. Romanorum in defendendo summo Ponti-</i>	<i>lio venit. ibid.</i>	

F I N I S.

R E G E S T V M

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss
Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg a b c d e f g.

Omnes sunt terniones, g vero quaternio.

ROMAE, Ex Typographia Vaticana. Anno Iubilei. M. DC.

